UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”, IAŞI

CENTRUL DE STUDII BIBLICO-FILOLOGICE „MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM”

ALBERT-LUDWIGS-UNIVERSITÄT, FREIBURG IM BREISGAU

MONUMENTA LINGUAE DACOROMANORUM

BIBLIA 1688

PARS XIV

Ieremias, Lamentationes Ieremiae

EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA”
IAŞI – 2014

Coordonator

Prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU

Autorii volumului

Dr. Ana CATANĂ-SPENCHIU

Dr. Mioara DRAGOMIR

Dr. Ana-Maria GÎNSAC

Dr. Gabriela HAJA

Dr. Sabina-Nicoleta ROTENŞTEIN

Dr. Elena TAMBA

Prof. dr. Mihai Valentin VLADIMIRESCU

Versiune informatizată

Vlad Sebastian PATRAŞ

Îngrijitorul volumului

Dr. Sabina-Nicoleta ROTENŞTEIN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

BIBLIA (lb. rom ; 1688)
Biblia 1688. - Freiburg ; Iaşi : Albert-Ludwigs-Universität-Freiburg : Editura Universităţii „Al. I. Cuza”, 1988-
vol.
ISBN 973-8243-32-7
Pars 14 : Ieremias, Lamentationes Ieremiae. -
2014. - Bibliogr. - Index. -
ISBN 978-606-714-034-7

002(498)"1688":22
003.349
091.07
22=135.1
811.135.1"16"

B I B L I I A

DUMNEZEIASCA SCRIPTURĂ
VÊCHE ŞI NOAUĂ

IEREMÍIA,
PLÎNSURILE IEREMÍEI

Fondatori ai proiectului Monumenta linguae Dacoromanorum

Paul MIRON
Alexandru ANDRIESCU
Vasile ARVINTE
Elsa LÜDER-MIRON

Colaboratori ai colecţiei

Tamara Adoamnei, Mihai Bogdan Aldea, Alexandru Andriescu, Ioana Anghel, Elena Ardeleanu, Vasile Arvinte, Eugen Beltechi, Eta Boeriu, Iosif Camară, Ioan Caproşu, Ana Catană-Spenchiu, Mircea Ciubotaru, Ileana Cîmpeanu, Ştefan Colceriu, Elena Comşulea, Dan Constantinescu, Eugenia Dima, Corneliu Dimitriu, Ştefan Augustin Doinaş, Mioara Dragomir, Vasile Drăguţ, Ion A. Florea, Ioan-Florin Florescu, Constantin Frâncu, Anca Gherman, Mihai Alin Gherman, Ana-Maria Gînsac, Anton Goţia, Doina Grecu, Gabriela Haja, Ecaterina Ionaşcu, Dumitru Irimia, Thomas Latzel, Alfred Lohr, Gustavo-Adolfo Loria-Rivel, Elsa Lüder, Coman Lupu, Aurelia Mihailovici, Paul Miron, Nicolae Mocanu, Dragoş Moldovanu, Alexandra Moraru, Mihai Moraru, Maria Moruz, Adrian Muraru, Eugen Munteanu, Lucia-Gabriela Munteanu, Dumitru Nica, Marie-Anne Nickau, Ion Nuţă, Traian Ocneanu, Veronica Olariu, Viorica Pamfil, Vlad Sebastian Patraş, Gabriela Pavel, Dionisie Pîrvuloiu, Andrei Pleşu, Elena Popescu, Alexandra Roman-Moraru, Mircea Roşian, Sabina-Nicoleta Rotenştein, Hans-Jürgen Speck, Felicia Şerban, Elena Tamba, Ecaterina Teodorescu, Stela Toma, Marietta Ujică, Mădălina Ungureanu, N. A. Ursu, Sabin Vlad, Andreea Vlădescu-Lupu, Jan de Waard, Petre Zugun

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

de Eugen Munteanu

1. Generalităţi

Prin prezentul volum continuăm publicarea seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688* (MLD), iniţiată în anul 1986, în cadrul unui proiect ştiinţific realizat în colaborare de Universităţile „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi, prin Centrul de Studii Biblico-Filologice „Monumenta linguae Dacoromanorum" din cadrul Departamentului de Cercetare Interdisciplinar – Domeniul Socio-Uman, şi „Albert Ludwig" din Freiburg, Germania. Structura iniţială a seriei a fost păstrată. *Nota asupra ediţiei* conţine normele aplicate în transcrierea interpretativă a celor trei texte pe care le editǎm împreună (*Biblia* de la 1688, MS. 45 şi MS. 4389) şi va fi tipărită în fiecare dintre volumele seriei MLD. Am păstrat, de asemenea, principiul transcrierii interpretative a textelor chirilice vechi, adoptat de iniţiatorii proiectului. Transcrierea în alfabet latin şi în grafie actuală a celor trei vechi versiuni biblice pe care le editǎm în paralel – *Biblia* de la Bucureşti (1688), MS. 45 (aşa-numita versiune „Milescu revizuită") şi MS. 4389 (aşa-numita versiune „Daniil Andrean Panoneanul") – este, aşadar, potrivit cerinţelor filologiei româneşti moderne, una de tip interpretativ. Prin transcriere fonetică interpretativă înţelegem, potrivit principiilor larg acceptate ale paleografiei chirilice româneşti, echivalarea constantă şi sistematică a slovelor chirilice prin corespondentele lor din alfaberul latin. Această operaţie este departe de a fi mecanică, din cauze multiple, între care cele mai importante sînt următoarele: existenţa în alfabetul chirilic a unor slove cu valori fonetice diferite, pe de o parte, şi a mai multor slove cu valoare fonetică identică, pe de altă parte; inexistenţa unei codificări ortografice explicite în epoca veche a culturii româneşti; numeroasele inconsecvenţe datorate scriptorilor sau tipografilor etc. Cititorul nespecialist trebuie să ştie că diferenţa dintre o transcriere filologică ştiinţifică şi alte modalităţi de transcriere este fundamentală. Atitudinea ştiinţifică ne obligă la un respect absolut faţă de autenticitatea lingvistică a textului, ceea ce implică deopotrivă excluderea oricărei modernizări sau actualizări a formei cuvintelor, dar şi a oricărei arhaizări artificiale a acesteia. Un factor deloc neglijabil care trebuie luat în calcul constă în opţiunile personale sau în preferinţele scriptorilor ori ale tipografilor. Soluţiile pentru care am optat în rezolvarea acestor dificultăţi sînt indicate detaliat şi exemplificate în paragrafele următoare.

Am respectat, în linii mari, normele de transcriere practicate în volumele anterioare ale seriei MLD, pe care le-am sistematizat, adăugîndu-le o serie de noi reguli de transcriere menite să amelioreze imaginea grafică a unor contexte fonetice şi, implicit, să faciliteze o lectură mai fluentă cititorului obişnuit. Înainte de a prezenta în detaliu aceste norme, comune pentru toate cele trei versiuni pe care le editǎm, vom menţiona particularităţile paleografice principale ale celor două manuscrise, MS. 45 şi MS. 4389.

Întocmit, după cum se ştie, de Dumitru din Cîmpulung pentru mitropolitul Teodosie Rudeanu al Ţării Româneşti, textul MS. 45, aflat astăzi la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, este scris pe hîrtie albă de foarte bună calitate, pe două coloane bine delimitate şi simetrice. Grafia reflectă semiunciala chirilică curentă în secolul al XVII-lea, cu puţine prescurtări, dar cu destul de multe slove suprascrise. Scrisul este regulat şi simetric, emanînd impresia de eleganţă şi siguranţă. Transparenţa hîrtiei face ca, adesea, „negativul" scrierii de pe contrapagină să fie vizibil, fără să îngreuneze însă lectura. Cerneala de bază este neagră. Se mai foloseşte cerneală roşie, la scrierea titlurilor, a numerelor capitolelor şi versetelor, precum şi a vrahiilor şi a altor semne convenţionale folosite pentru a marca intervenţii în text sau alte notiţe marginale.

În finalul *Cuvîntului înainte către cititori* din MS. 45 se oferă anumite indicaţii de lectură, inclusiv explicaţii cu privire la unele semne speciale folosite de scriptor. În transcrierea interpretativă a textului, urmînd aceste indicaţii, am procedat astfel:

a) Punctul (**.**) sau virgula (**,**) scrise în textul original cu culoare roşie, care marchează sfîrşitul unui verset, au fost interpretate ca atare şi notate cu punct, respectiv virgulă, potrivit „logicii interne" a frazei şi normelor actuale de punctuaţie.

b) Semiparantezele pătrate ⌊ ⌋, desemnate în prefaţa menţionată cu denumirea lor grecească, *diameson*, au fost reţinute ca atare în transcriere, fără nici o menţiune în notele filologice. Aceste semiparanteze încadrează în text unele cuvinte, sintagme sau propoziţii care nu se regăsesc în toate izvoadele folosite de traducători şi considerate, de aceea, facultative („şi cu acêlea poate fi, şi fără de acêlea poate fi, tot să înţelêge vorba").

c) Parantezele pătrate [ ] din textul original au fost reţinute ca atare în textul transcrierii. Ele încadrează, după cum ni se spune în acelaşi *Cuvîntu înainte către cititori*, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653), izvor secundar folosit de revizori.

d) Semnele ˇ ˇ ˇ ˇ (vrahii), marcate cu roşu deasupra unui cuvînt sau a unei sintagme în interiorul textului şi repetate pe margine, indică, de regulă, opţiuni de traducere diferite sau variante lexicale, reţinute de traducător sau de revizor din izvoarele avute la îndemînă. Alteori, acelaşi semn marchează o omisiune de traducător sau de copist. În notele filologice am folosit formule adecvate de definire a acestor inserţii.

e) Semnele √ sau ‟ scrise cu roşu, inserate de regulă la începutul unui verset, marchează locul de inserţie al unei trimiteri biblice. Aceste trimiteri biblice au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de către cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în *Biblia* slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, între paranteze, de prescurtarea titlului respectiv din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. De asemenea, au fost completate între paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

f) O mînă desenată marginal cu roşu atenţionează asupra unei trimiteri textuale la persoana lui Iisus Hristos. Am menţionat explicit acest fapt în secţiunea de note filologice.

Cît priveşte MS. 4389, textul biblic este prezentat pe două coloane, cu un scris regulat şi relativ curat, în grafia chirilică semicursivă specifică şi ea jumătăţii secolului al XVII-lea. Este folosită o cerneală neagră-cafenie în textul de bază şi o cerneală roşie la scrierea titlurilor cărţilor biblice, a numărului capitolelor, a literei ornamentale cu care începe un capitol, precum şi, rareori, la scrierea unor indicaţii marginale mai speciale. Scriptorul pare să fi fost aceeaşi persoană cu autorul traducerii sau al unei revizuiri, după cum deducem din numeroasele note marginale, scrise de aceeaşi mînă şi redactate în cunoştinţă de cauză. Ca şi în cazul MS. 45, am transcris integral toate aceste notaţii marginale, dîndu-le în note de subsol şi descriindu-le într-o manieră cît mai explicită.

La fel ca în cazul MS. 45, trimiterile biblice marginale din MS. 4389, marcate în text, de regulă, printr-o linie oblică flancată de două puncte, au fost transcrise ca atare, în forma prescurtată din text, uşor de recunoscut şi de completat de cititorul modern avizat. Cînd referinţele biblice au fost date în original în limba slavonă, am completat între paranteze pătrate titlul referinţei respective, aşa cum apare el în versiunea slavonă de la Ostrog (1581), însoţit, în paranteze, de prescurtarea corespunzătoare din lista titlurilor biblice ale ediţiei noastre. Au fost, de asemenea, completate în paranteze pătrate slovele lipsă din sintagmele, expresiile sau propoziţiile în limba slavonă, indicîndu-se şi traducerea acestora.

2. Notele filologice

Notele cu caracter filologic, pe care le-am tipărit separat, în capitolul *Note filologice şi textuale*, potrivit structurii tradiţionale a seriei noastre, au un caracter textual strict, referindu-se, pe lîngă transcrierea tuturor inserţiilor marginale menţionate mai sus, şi la alte aspecte precum: semnalarea greşelilor evidente sau probabile ale scriptorului, corectate în textul transcris; omisiuni, ştersături sau autocorecturi ale scribului; inversări de sintagme sau de secvenţe frastice, marcate de regulă în text cu cifre, lecţiuni nesigure sau probabile, grafii neobişnuite sau rare etc.

Aceste inserţii marginale reprezintă indicii foarte preţioase despre complexitatea procesului de traducere sau de revizuire în care anonimii noştri predecesori din secolul al XVII-lea se lăsau angrenaţi. Definirea nuanţată a semnificaţiilor şi a funcţiilor textuale ale acestor glose marginale este o sarcină filologică dificilă, implicînd urmărirea atentă a versiunilor de bază, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597) pentru MS. 45 şi *Biblia* de la Ostrog (1581) pentru MS. 4389, în paralel cu versiunile auxiliare (slavonă, respectiv latinească). Rezolvarea integrală şi sistematică a acestei sarcini am amînat-o pentru mai tîrziu, şi anume pentru momentul cînd vom edita integral şi autonom cele două versiuni manuscrise menţionate. Deocamdată, pentru a rămîne în cadrele schemei „clasice” a seriei *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688*, aşa cum ne-am propus, ne-am mulţumit să le transcriem cu scrupulozitate, încercînd şi o scurtă calificare a lor (explicaţie, corectură, adăugire etc.).

3. Problema lui *î/â*

Am continuat să scriem cu *î* şi *sînt* din raţiuni de consecvenţă cu ansamblul seriei MLD.

4. Paginaţia

Ca în volumele anterioare din seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, paginaţia de referinţă în editarea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) o respectă pe cea originală. Întrucît paginaţia chirilică originală este consecventă şi nu pune probleme, am preluat-o ca atare, transcriind valorile cifrice ale slovelor chirilice în echivalentele lor „arabe”, numerotînd şi coloanele. Cît priveşte cele două manuscrise, am respectat, de asemenea, paginaţia originală notată, potrivit tradiţiei, cu literele chirilice corespunzătoare, renunţînd la paginaţia mecanică modernă. În unele cazuri, disparitatea cantitativă dintre cele trei versiuni româneşti ne-a determinat, pentru a menţine alinierea verset la verset după *Biblia* de la Bucureşti (1688), să apelăm la un artificiu tehnoredacţional, decupînd cele cinci coloane în mod corespunzător.

5. Problema secvenţelor în slavonă

Cuvintele, sintagmele, propoziţiile sau frazele în slavonă, prezente în special în notaţiile sau glosele marginale din manuscrise, au fost transliterate ca atare (completîndu-se în

paranteze pătrate slovele lipsă) şi traduse în secţiunea de note filologice.

6. Prescurtările

Prescurtările obişnuite ale scrisului chirilic au fost completate tacit. Se prescurtează, de regulă, substantive, adjective sau verbe cu mare frecvenţă în texte. Absenţa unei slove sau a unui grup de slove este marcată de obicei cu semnul prescurtării (̄), plasat deasupra cuvîntului. Cele mai frecvente prescurtări sînt de următoarele tipuri: *бл҃вѝ* = *blagoslovi* (B 1688, 289), *сфн҃тѹю* = *sfîntului* (B 1688, 307), *Дв҃д* = *David* (MS. 45, 499, 857 *et passim*; B 1688, 288 *et passim*), *Дзѕ* = *Dumnedzău* (MS. 45, *passim*), *дм҃нзъѕ* = *Dumnezău* (B 1688, 310), *дм҃нзъѕл҃* = *Dumnezăul* (B 1688, 297), *дм҃не* = *Doamne* (B 1688, 307), *дх҃ль* = *Duhul* (B 1688, 317) sau *Дх҃ѕ* = *Duhul* (MS. 45, 751, 901 *et passim*), *мл҃ъ* = *milă* (MS. 45, 500, 507, 742, 834 *et passim*), *мл҃тив* = *milostiv* (MS. 45, 505), *мл҃тиѵ* = *milostiv* (MS. 45, 511) sau *мл҃тиѵѕ* = *milostivul* (MS. 45, 511, 517), *мл҃ѕєкь* = *miluiesc* (MS. 45, 507), *мл҃ѕ* = *milui* (MS. 45, 509, 512 et *passim*), *мл҃ѕѡцє* = *miluiêşte* (MS. 45, 507, 508, 511 *et passim*), *мл҃тéнїѧ* = *milosteniia* (MS. 45, 512 *et passim*), *мл҃тивиѳ* = *milostivit* (B 1688, 334), *мл҃тéнї* = *milostenii* (MS. 45, 727), *Їер҃лм* = *Ierusalim* (MS. 45, 728, 731, 832 *et passim*), *мл҃ѕи* = *miluit* (MS. 45, 733, 734), *немл҃тиви* = *nemilostivi* (MS. 45, 501), *сфн҃тѹю* = *sfîntului* (B 1688, 307), *Домн҃ю* = *Domnului* (MS. 4389 *et passim*), *Двдъ* = *David* (MS. 4389, *passim*), *цр҃ь* = *împărat* (MS. 4389, *passim*), *прр҃кѡ* = *proroc* (MS. 4389, *passim*).

7. Suprascrierile

În cele două manuscrise, slovele suprascrise sînt destul de frecvente. Suprascrierea este marcată inconsecvent prin semnul suprascrierii (titla: ◌̑); de multe ori, slovele suprascrise nu sînt marcate prin titlă. Slove aflate în această poziţie pot fi toate consoanele, cu o frecvenţă relativ mai mare grafemele *л*, *н*, *р*, *с* şi *ч*. Foarte frecvent este suprascrisă semivocala *і* în poziţie finală, de regulă cu funcţie de desinenţă. În acest scop se foloseşte un semn special, o scurtă linie orizontală, semicurbă, cu un punct la mijloc (aproximativ: ◌̆, vezi mai jos, § 21, la slova *і*): *прѧ* = *prah* (MS. 45, 445), *прѣжмa* = *preajma* (MS. 45, 446), *єѕ* = *eu* (MS. 45, 446), *ѵ҃трѕ* = *întru* (MS. 45, 447), *вѡмы҃кѧ* = *vor mînca* (MS. 45, 499), *дъзлегъриле кѕви҃телѡ* = *dăzlegările cuvintelor* (MS. 45, 499), *Дѳ҃незъѕ* = *Dumnedzău* (MS. 45, 500), *нъдъжѳѧцє* = *nădăjduiêşte* (MS. 45, 500), *прѡрочи́цъ* = *prorociţă* (MS. 45, 534), *аѕѳзи҃т* = *au audzit* (MS. 45, 552), *аѕфкѕ҃т* = *au făcut* (MS. 45, 553), *вѡлъѕдѧ* = *vor lăuda* (MS. 45, 554), *Θєвиѕ* = *Thesvis* (MS. 45, 727), *ѧрарѕ* = *Ararath* (MS. 45, 728), *вж҃никъ* = *vêcinică* (MS. 45, 728), *вѧ́чї* = *vêcii* (MS. 45, 735), *рь҃ѳѧ́лє* = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), *фрь҃с҃цє* = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), *съ҃ѳчє҃т* = *să-i ducem* (MS. 45, 836), *ѵшилѡ* = *uşilor* (MS. 45, 838), *мєсалѡѕ* = *Mesaloth* (MS. 45, 845), *рь҃ѳ* = *rîndu* (MS. 45, 845).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în succesiune directă sau separat, la acelaşi nivel sau „în trepte”: *ни҃҃* = *nici* (MS. 45, 445), *нъдъжѳѕкь* = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), *ѵ҃фи҃серьсь* = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), *Дѡ҃нѳѕ* = *Domnul* (MS. 45, 447), *аѕзи҃т* = *audzind* (MS. 45, 499), *кѕвь҃т* = *cuvînt* (MS. 45, 499), *ѵ҃трѧ҃* = *întraţi* (MS. 45, 531), *мѡрт* = *mort* (MS. 45, 539), *пъмь҃т* = *pămînt* (MS. 45, 551), *стѧпє҃* = *stêpene* (MS. 45, 554), *съріт* = *sărind* (MS. 45, 728), *кѕрът* = *curînd* (MS. 45, 738), *цър҃* = *ţări* (MS. 45, 836), *жідѡвл҃ѡр* = *jidovilor* (MS. 45, 845), *лепъдь҃т* = *lepădînd* (MS. 45, 851) sau, mai rar, chiar în grupuri de cîte trei: *прѣнекѕрѧ҃ц҃їѧрѧє* = *pre necuraţi piêrde* (MS. 45, 499), *вѧрѧє* = *vêrde* (MS. 45, 539), *ѳ҃ндє* = *unde* (MS. 45, 539), *ръ҃пѳ҃ндє* = *răspunde* (MS. 45, 556), *сфї҃ц҃ѕ* = *sfinţindu* (MS. 45, 746), *ѳ҃нѧ҃* = *unde* (MS. 45, 841).

Ca soluţie tehnică de transcriere, am ales „coborîrea” în rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie.

În textul tipărit al *Bibliei* de la 1688, slovele suprascrise sînt frecvente, în general la capăt de rînd. Suprascrierea este marcată prin semnul suprascrierii (titla: ◌̑) consecvent în cazul consoanelor *л*, *н*, *р*, *с*, *ѳ*, *ч*, *ц*, *ш* şi al vocalei *ѡ*. În celelalte situaţii, suprascrierea nu este marcată întotdeauna. Exemple de suprascriere: *дє҃тжѡ* = *dentîiu* (B 1688, 289), *мл҃тивиѳ* = *milostivit* (B 1688, 334), *рѣмаѧ҃* = *rămaşi* (B 1688, 292), *ръ҃бо́ю* = *războiu* (B 688, 292), *нѳмърѳѧ* = *numărul* (B 1688, 292) *аѧ* = *al* (B 1688, 296), *надаѧ* = *Nathan* (B 1688, 296), *тъѕ* = *tău* (B 1688, 312), *диѧци* = *dinţi* (B 1688, 314), *нѡ҃* = *noi* (B 1688, 316), *лѳаѵ* = *luat* (B 1688, 318).

Uneori sînt suprascrise cîte două slove, în acelaşi cuvînt: *вєѕ҃сѳр҃* = *Vethsur* (B 1688, 289), *прѡрочиѧдь* = *prorocind* (B 1688, 319).

Şi în acest caz am optat pentru transcrierea la rînd a slovelor respective, fără nici o indicaţie specială.

8. Scrierea cu majusculă

Potrivit regulilor ortografice actuale, teonimele şi numele asimilate acestora au fost scrise cu majusculă: *Dumnezeu*, *Domnul*, *Atotputernicul*, *Atotţiitoriul* etc. Nu am folosit scrierea cu majusculă a pronumelor teofore, pentru a nu crea dificultăţi majore în procesul prelucrării automate a textelor.

9. Numerotarea versetelor

Numărul versetelor a rămas cel din original, care reproduce numerotarea *Septuagintei* de la Frankfurt (1597). Nu sînt greşeli de numerotare, de aceea nu a fost necesară intervenţia noastră în textul *Bibliei* de la Bucureşti (1688). Numerotarea versetelor din manuscrise a fost păstrată ca atare, atunci cînd ea coincide cu aceea din textul-reper (*Biblia* de la 1688). Cînd apar diferenţe, numărul versetului din manuscrise a fost scris între paranteze drepte, [ ], iar textul a fost aliniat potrivit versetului corespunzător din textul tipărit la 1688, cu adoptarea numerotării de acolo. Varianta actualizată a traducerii *Septuagintei*, tipărită pe coloana a cincea, urmează întocmai numerotarea versetelor

din *Biblia* de la 1688, confruntată cu izvorul grecesc principal, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597).

10. Accentul, spiritele

Problema accentului este una importantă şi delicată, ignorată complet pînă acum de filologii români, cu consecinţe regretabile. Atît în textul tipărit, cît şi în manuscrise, accentele sînt notate cu mare frecvenţă, deşi nu în mod consecvent: cel ascuţit (*á*) pe vocale din interiorul cuvîntului, cel grav (*à*) pe vocale finale sau pe cuvinte monosilabice. Am reţinut accentuarea, folosind, în mod convenţional, un singur accent, cel ascuţit, în următoarele cazuri:

1) atunci cînd accentuarea marcată a cuvîntului românesc obişnuit este diferită de cea din româna standard actuală: **а҆колѡҀ** = *acoló* (B 1688, 287, 302, MS. 45, 448) sau **а҆кѡлѡҀ** = *acoló* (MS. 45, 501, 505, 731, 732, 737, 888), **пелúца** = *pielíţa* (MS. 45, 749), **де҃кѡлѧҀ** = *dencoleá* (MS. 45, 842), **тáла҃зи** = *tálanzi* (MS. 45, 854), **і᷾торі́е** = *istorie* (MS. 45, 905);

2) întotdeauna la numele proprii, atunci cînd accentul este marcat în textul chirilic original: **а҆дáмь** = *Adám* (B 1688, 287), **каїнáнь** = *Cainán* (B 1688, 287), **доданúнь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **е҆вéрь** = *Evér* (B 1688, 287), **фалéкь** = *Faléc* (B 1688, 287), **ливáнѧлѧ҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **Корѐ** = *Coré* (MS. 45, 459), **Іѻ᷾дáнѧлѧ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **Ви᷾савѐе** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **Ѷсаї́а** = *Isaía* (MS. 45, 529), **Ѻзі́а** = *Ozía* (MS. 45, 534), **Мана᷾сѝ** = *Manassí* (MS. 45, 536), **і҆wнáѳа҃** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **навѯхѡднѡ́сѡ᷾** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **е҆ѳіѡпі́е᷽** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **вεѳwрѡ́** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **і҆арéѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **Ѷді́ѳь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **димитрі́е** = *Dimitríe* (MS. 45, 847), **і҆о́ппа** = *Ióppa* (MS. 45, 850), **Лісі́а** = *Lisía* (MS. 45, 878), **Никáнѡ᷾** = *Nicánor* (MS. 45, 880);

3) la cuvintele neologice în raport cu norma epocii (grecisme, slavonisme, latinisme, ebraisme): **а҆лимóѳь** = *alimóth* (B 1688, 298), **а҆маccенúѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298), **і҆есефúм҃** = *iesefím* (B 1688, 305), **заχѝ** = *zachó* (B 1688, 307), **χіерéѳи** = *hieréthi* (B 1688, 300), **фелéѳи** = *feléthi* (B 1688, 300), **заχúлор҃** = *zakhílor* (B 1688, 306), **χоѳарéѳ** = *hotharéth* (B 1688, 310), **фасéк** = *faséc* (B 1688, 328), **маса́на** = *masána* (B 1688, 332), **е҆лефáнд** = *elefánd* (B 1688, 314), **нъсúлі᷾е** = *năsílie* (MS. 45, 863), **тíра҃** = *tíran* (MS. 45, 869), **пе҃дико᷾тí** = *pendicostí* (MS. 45, 876). În rarele situaţii în care astfel de cuvinte nu sînt accentuate în textul tipărit, au fost transcrise ca atare: **софéр** = *sofer* (B 1688, 298);

4) atunci cînd diferenţiază forme flexionare omografe de prezent, respectiv perfect simplu la verb, ori forme verbale de alte părţi de vorbire: **а҆дѯнъҀ** = *adună* (B 1688, 298), **сѯрпъҀ** = *surpă* (B 1688, 301), **преоці᷾аҀ** = *preoţiá* (B 1688, 303), **тѯ᷾бѯрѣ́сѣ** = *turburá-să* (MS. 45, 445), **а҆дь҃кѣҀ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **събѯкѯрѣ́** = *să bucură* (MS. 45, 449), **сърѯтъҀ** = *sărută* (MS. 45, 503), **сѯрпъҀ** = *surpă* (MS. 45, 512), **т҃прецю́рѣ** = *împregiúră* (MS. 45, 517), **гѯ᷾тъҀ** = *gustă* (MS. 45, 519), **скѯтѯрѣҀ** = *scutură* (MS. 45, 537), **стригъҀ** = *strigă* (MS. 45, 539), **съѧдзы́** = *să audzí* (MS. 45, 539), **ро́дикѣҀ** = *rădică* (MS. 45, 831), **т҃тьм҃пинѣҀ** = *întîmpină* (MS. 45, 850), **мі҃кѣҀ** = *mişcă* (MS. 45, 887), **съмѯтѣҀ** = *să mută* (MS. 45, 894).

Tradiţia ortografică chirilică românească a reţinut folosirea spiritelor (᾽ şi ᾽), grafeme cu valoare fonetic-distinctivă în scrierea grecească, dar fără valoare fonetică în chirilica popoarelor slave, ca şi în cea românească. În *Biblia* de la Bucureşti (1688) este marcat numai spiritul lin (᾽) pe vocalele iniţiale, singur sau însoţit de accentul ascuţit (᾽́), acolo unde este cazul: **а᾽́ѯ** = *au* (B 1688, 287), **а᾽́рѯ** = *auru* (B 1688, 306), **е᾽́л** = *el* (B 1688, 305), **оу᾽́нѣ́лтеле** = *unêltele* (B 1688, 306).

Întrucît sînt păstrate în virtutea tradiţiei şi nu au nici o funcţie fonologică, spiritele au fost ignorate în procesul de transcriere.

11. Inconsecvenţe grafice

Am păstrat inconsecvenţele grafice de tipul **а҆вигéа** = *Avighéa*/**а҆вигéіа** = *Avighéia* (ambele în B 1688, 288, coloana a doua).

12. *Scriptio continua* şi folosirea cratimei

Prezentă mai ales în MS. 45 şi mai puţin în MS. 4389 şi în *Biblia* de la 1688, nesepararea cuvintelor (*scriptio continua*), obişnuită în scrierea medievală şi chiar în unele incunabule din perioada Renaşterii, nu pune în general probleme de transcriere. Potrivit habitudinilor larg răspîndite la scriptorii din secolele al XVI-lea – al XVII-lea, marcarea graniţelor dintre cuvinte este arbitrară, cuvintele mai scurte, inclusiv formele atone ale pronumelor personale sau auxiliarele verbale la formele compuse, fiind scrise „legat" de celelalte. În toate cazurile, am aplicat regulile ortografiei româneşti actuale, folosind cratima ori de cîte ori a fost cazul: **зикънѯдѣсъ** = *dzicîndu-să* (MS. 45, 791), **савзидúт** = *s-au zidit* (MS. 45, 792), **а҆ѯдатоуопремҀ** = *au datu-o pre ea* (MS. 45, 792), **помени́ва** = *pomeni-va* (MS. 45, 793), **т҃тóарчете** = *întoarce-te* (B 1688, 298), **грешúтам҆** = *greşit-am* (B 1688, 312). Cuvintele compuse de tipul verbului *binecuvînta* (**съл҆бúне кѯвиѭтѣ́зе** = *să-l binecuvintêze*, în B 1688, 300) ori al substantivelor *fărădelege* (**фъръ дѐ лѣ́це** = *fărădelége*, B 1688, 317) sau *untdelemn* (**оу᾽́нѣть де лем҆нѯлѹ** = *untdelemnului*, B 1688, 306) au fost transcrise după regulile actuale. Dar, în situaţiile în care sudura elementelor componente nu era finalizată în epocă, am transcris despărţit: **оу᾽́нѣѯл҆ дѐ лем҆нѯл҆** = *untul de lemnul* (B 1688, 309).

13. Consoane geminate

În general, consoanele geminate apar în tipăritura de la 1688 mai cu seamă în redarea, după textul *Septuagintei*, a numelor proprii ori a unor xenisme (ebraisme menţinute ca atare în traducerea grecească). Pentru a indica opţiunea „etimologizantă" a scriptorului, am păstrат în transcriere, în aceste cazuri, grafia din original: **а҆мал҆лúѳи** = *Amallíthi* (B 1688, 304), **а҆маccенúѳ** = *amasseníth* (B 1688, 298), **ма҃ѳáніі᷾а** = *Matthániia* (B 1688, 298), **ме҆лúѳи** = *Mellíthi*

(B 1688, 298), *їссахáрь* = *Issahár* (B 1688, 305), *хет҃тéилорь* = *hetteilor* (B 1688, 309).

14. Punctuaţia

Pentru facilitarea unei lecturi corecte, am întrebuinţat semnele de punctuaţie curente (, . : ; ? ! –), în conformitate cu regulile punctuaţiei actuale. Folosirea acestor semne de punctuaţie urmează „logica internă" a discursului originar, aşa cum se configurează aceasta în originalul grecesc primar, *Septuaginta* de la Frankfurt (1597), confruntat cu textul critic modern din ediţia Rahlfs a *Septuagintei*. Cazuri mai speciale:

a) linia de pauză (—) a fost folosită pentru a marca absenţa unui verb copulativ subînţeles în originalul grecesc;

b) ghilimelele („ ", « » şi ‘ '), inexistente în original, au fost folosite potrivit regulilor actuale de marcare a vorbirii directe şi a vorbirii indirecte libere. Ordinea citatului în citat a fost următoarea: *Şi grăi Domnul către Gád, cel ce vedea, lui Davíd, zicînd: „Pasă şi grăiêşte către Davíd zicînd: «Aşa zice Domnul: 'Trei eu voiu rădica preste tine. Alêge ţie una dentru iale şi-ţi voiu face ţie'»"* (B 1688, 302);

c) parantezele rotunde ( ) au fost menţinute ca atare în transcrierea *Bibliei* de la 1688. Ele încadrează, ca şi în MS. 45, cuvinte, sintagme sau propoziţii care se află doar în *Septuaginta* de la Londra (1653).

15. Alineatele

În *Biblia* de la Bucureşti (1688) nu se folosesc alineate. Cu excepţia titlurilor cărţilor şi ale capitolelor, scrise centrat, pe rînd nou, versetele, numerotate marginal, sînt scrise în continuare. Începutul versetului este marcat prin majusculă, iar finalul prin punct. Între versete este lăsat, consecvent, un blanc tipografic suficient de mare încît să permită identificarea versetelor. Am optat, la fel ca în volumele anterioare ale seriei, pentru alinierea de la capăt de rînd a versetelor *Bibliei* de la 1688, cu numerotarea din original, păstrată ca reper şi pentru cele două vechi variante de traducere rămase în manuscris. Observăm, încă o dată, că, în mod firesc, între MS. 45 şi *Biblia* de la 1688 sînt puţine diferenţe în numerotarea versetelor, în vreme ce, în cazul MS. 4389, diferenţele, numeroase, sînt date de respectarea, de către traducător, a organizării versetelor din *Biblia* de la Ostrog (1581), de care s-a slujit şi sub acest aspect.

16. Greşelile de copist sau de tipar

Greşelile tipografice ori cele de transcriere ale scriptorilor din MS. 45 şi MS. 4389 au fost corectate în texul transcris, specificîndu-se acest lucru în notele filologice finale.

17. Versiunea modernă

Versiunea modernă originală a textului biblic („coloana a cincea" în schema redacţională a seriei) a fost concepută de iniţiatori ca un instrument auxiliar pentru înţelegerea vechilor versiuni româneşti editate. Autorii traducerii au fost rugaţi să ia ca bază textul de la 1688 şi cele două versiuni paralele (MS. 45 şi MS. 4389), în comparaţie cu originalele lor (SEPT.FRANKF., BIBL.OSTROG şi VULG.). Textul traducerii noastre este redactat în limba română literară actuală, în limitele stilului biblic tradiţional, adică fără inovaţii terminologice neologice, dar cu renunţarea la arhaisme anacronice.

18. Comentariile

La fel ca versiunea modernă, *Comentariile* sînt destinate unei mai bune înţelegeri a textelor biblice româneşti, se adresează cititorului român instruit şi vizează mai ales:

a) aspecte traductologice impuse de compararea textelor româneşti primare (B 1688, MS. 45, MS. 4389) cu originalele cunoscute; s-a urmărit evidenţierea eventualelor greşeli de traducere sau a pasajelor neclare (*loca obscura*);

b) aspecte traductologice impuse de compararea celor trei texte de bază (B 1688, MS. 45, MS. 4389) între ele şi cu principalele versiuni româneşti succesive (BIBL.1795, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1874, BIBL.RADU-GAL., BIBL.CORN.1921, BIBL.ANANIA, BIBL.1911, BIBL.1914); s-a urmărit evidenţierea greşelilor de traducere, a unor opţiuni aberante, a orientării spre izvoare diferite, a unor evoluţii semantice interesante;

c) succinte informaţii şi explicaţii cu caracter enciclopedic, cu privire la *realia biblica* (rituri, instituţii, veşminte, unelte, plante, animale, tehnică civilă şi militară etc.);

d) succinte explicaţii ale unor concepte sau cuvinte rare din textele de bază, nemaiînţelese de cititorul de astăzi;

e) referinţe la literatura antică, orientală sau clasică, precum şi la literatura patristică;

f) explicaţii privitoare la onomastica biblică (antroponimie, teonimie, toponimie, hidronimie etc.).

19. Indicele de cuvinte şi forme

Indicele de cuvinte şi forme al volumului cuprinde toate elementele lexicale care apar în textul tipărit la 1688 al cărţilor *Ieremíia* şi *Plînsurile Ieremíei*, împreună cu formele pe care acestea le au în context. Întrucît onomastica biblică specială (numele proprii) va face obiectul unui indice general final al ediţiei noastre, au fost incluse în indice, dintre numele proprii, doar teonimele.

Potrivit structurii practicate şi în volumele anterioare ale seriei, fiecare intrare cuprinde, în primul paragraf: forma-titlu a cuvîntului, precizarea primei atestări, descrierea morfologică, echivalarea în limbile germană şi franceză a sensului sau a sensurilor pe care le are cuvîntul în contextul biblic, numărul de ocurenţe. Următoarele paragrafe conţin formele cuvîntului, organizate după criteriul alfabetic, urmate de analiza morfologică şi de ocurenţele fiecărei forme, în ordinea apariţiei, precizîndu-se cartea biblică ([1] pentru *Ieremíia* şi [2] pentru *Plînsurile Ieremíei*), capitolul şi versetul (exemplu: [1] 6, 23;). În partea finală a fiecărei intrări am semnalat formele care fac parte din îmbinări stabile (locuţiuni, expresii), notînd cu asterisc fiecare utilizare de acest tip (exemplu: [2] 1, 8*; 1, 10*; etc.).

Pentru stabilirea formei-titlu, a fost luată ca reper forma literară actuală a cuvîntului, după *Dicţionarul limbii române*,

redactat sub egida Academiei Române. Aceasta subsumează toate variantele grafice şi fonetice ale lexemului: ex. **drept** – *drept*, **fier** – *hier*, **întîmpiná** – *întimpina*, *timpina* etc. Accentuarea s-a făcut conform normelor literare actuale, rămînînd marcat accentul şi pe formele care prezintă o accentuare diferită de cea actuală. Acolo unde accentul nu a putut fi stabilit, forma-titlu a fost lăsată neaccentuată. Nu am dublat accentul pe litera *ê*, care, prin convenţia stabilită în ediţia noastră, redă întotdeauna un *e* deschis accentuat.

Au fost utilizate, pentru stabilirea primelor atestări, *Dicţionarul limbii române* al Academiei Române, seria veche şi seria nouă, comparat cu *Micul dicţionar academic* (MDA), volumele I-IV, Bucureşti, 2001-2003 şi cu ediţia a treia a dicţionarului bilingv al lui H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, volumele I-III, Wiesbaden – Cluj-Napoca, 2000-2005, verificînd exactitatea formelor şi a surselor şi indicînd, ori de cîte ori a fost cazul, atestarea cuvintelor prin antroponimele sau toponimele corespunzătoare, inclusiv derivate: ex. **ars** : (1514 DERS / în antr. *Arsul*); **căúş** : (1637 BGL / în top. *Căuşul*); **de²** (prep.) : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei); **feciór** : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*). În cazul surselor care nu au indici de cuvinte şi forme (nume comune şi proprii), s-a indicat pagina: **locuínţă** : (1642 CAZ. GOV. 21), **plugár** : (1563 CORESI, PRAXIU 309), **prăjí** : (1581 CORESI, EV. 367). Alfabetizarea cuvintelor-titlu prefixate s-a făcut după principiul *Dicţionarului limbii române*, precizîndu-se însă atestarea formelor specifice textului *Bibliei* de la 1688, de exemplu: **înjunghiá** : (**junghiá** : înc. sec. XVI PS. H.); **întîmpináre** : (**tîmpináre** : înc. sec. XVI PS. H.). În acest sens, bibliografia a fost actualizată, eliminîndu-se unele ediţii vechi, modificîndu-se, unde situaţia a impus-o, şi siglele. Pentru stabilirea perioadei de atestare a unor texte din secolul al XVI-lea ne-am raportat la monografia *Originile scrisului în limba română*, Ion Gheţie, Al. Mareş (autori), Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

În privinţa numelor de popoare, comunităţi etnice sau triburi biblice, am optat pentru considerarea acestora ca nume comune şi am stabilit forma-titlu în funcţie de izvoarele lexicografice utilizate sau, acolo unde a fost cazul, de *Biblia* ortodoxă sinodală contemporană, ca reper pentru formele aflate în uzul literar actual ale respectivelor etnonime.

Pentru stabilirea şi echivalarea sensurilor cuvîntului în limbile germană şi franceză am făcut apel la mai multe variante de traducere ale *Bibliei* în aceste limbi. Sensurile sau formele speciale, nelexicalizate în cele două limbi, au fost echivalate prin scurte definiţii: de exemplu **fiáră** : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie" : „animal sauvage, bête" : (1x); **săgetá** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „mit dem Pfeil schießen" : „darder" : (1x). În cazul cuvintelor cu mai multe sensuri în text, acestea au fost echivalate şi diferenţiate prin numerotare: **adăugá** : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à" : (16x); **cercá** : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen, 4. behandeln" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer, 4. s'occuper de" : (22x).

Avînd în vedere faptul că textul biblic de la 1688 prezintă, în chip firesc, variante şi forme vechi sau rare, au fost făcute corelaţiile lexicografice necesare pentru majoritatea formelor diferite ale cuvintelor-titlu (variante lexicale şi fonetice, forme paradigmatice neregulate etc.).

Nu au fost stabilite intrări de sine stătătoare pentru instrumentele gramaticale, pe care le-am considerat împreună cu forma paradigmatică din care fac parte (este cazul conjuncţiei *să*, ca marcă a modului conjunctiv, al articolului, al pronumelui reflexiv, ca marcă a diatezei reflexive, al verbelor auxiliare). Articolul hotărît masculin *lui* nu a fost cuprins în indice, întrucît el însoţeşte de foarte multe ori, în textele publicate aici, nume proprii, care nu sînt cuprinse în indicele nostru.

În cazul termenilor cu foarte multe ocurenţe, am renunţat la indicarea acestora în volumul tipărit, ele fiind, însă, cuprinse în indicele electronic.

O formă primară a indicelui a fost realizată semiautomat, (ca şi în cazul volumelor al VII-lea, al VIII-lea, al IX-lea, al X_2-lea şi al XXII-lea), cu ajutorul unui program de adnotare şi al unei interfeţe de verificare şi validare a corectitudinii analizelor, instrumente realizate de Vlad Sebastian Patraş, colaborator al Centrului de Studii „Monumenta linguae Dacoromanorum".

Indicele cărţilor *Ieremíia* şi *Plînsurile Ieremíei* a fost corectat de Ana Catană-Spenchiu, Sabina-Nicoleta Rotenştein şi Ana-Maria Gînsac, revizia fiind realizată de Sabina-Nicoleta Rotenştein.

20. Prezentarea textelor şi structura ediţiei

Potrivit proiectului iniţial al seriei, continuăm să prezentăm textele editate pe coloane, după cum urmează:

a) coloana I: textul chirilic original al *Bibliei* de la 1688, în facsimil;

b) coloana a II-a: transcrierea interpretativă a textului *Bibliei* de la 1688;

c) coloana a III-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Milescu revizuită" (MS. 45);

d) coloana a IV-a: transcrierea interpretativă a textului versiunii „Daniil Andrean Panoneanul" (MS. 4389);

e) coloana a V-a: versiunea modernă realizată de autorii ediţiei (*vide supra*, § 17).

21. Inventarul grafemelor şi valorile lor fonetice

Setul de litere folosit la tipărirea *Bibliei* de la Bucureşti (1688) este cel întrebuinţat în genere în tipăriturile munteneşti din epocă. Este o scriere chirilică de tipar clară, lizibilă, regulată, relativ măruntă. Majusculele obişnuite au înălţimea de 3 mm, iar minusculele de 1,7 mm. Titlurile interioare sînt tipărite cu majuscule normale, iar colofonul cu minuscule, avînd dimensiunea de 3 mm. Oglinda paginii este de 300 x 180 mm, iar textul este cules pe două coloane, fiecare coloană avînd dimensiunile 300 x 85 mm. Primul cuvînt din fiecare capitol începe cu o literă majusculă ornamentală, înscrisă într-o casetă cu dimensiunile 25 x 14 mm.

Alfabetul chirilic folosit în toate cele trei texte pe care le

editǎm în paralel este cel obişnuit, aşa cum a fost el folosit în tipăriturile şi manuscrisele româneşti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Valorile fonetice ale grafemelor sînt relativ stabile, cu particularităţile care vor fi specificate în continuare.

Inventarul grafematic al textelor de faţă este format din următoarele slove: **А/а**, **Б/б**, **В/в**, **Г/г**, **Д/д**, **Є/є**, **Ж/ж**, **Ѕ/ѕ**, **З (Ꙁ)/з (ꙁ)**, **И/и**, **І/і**, **/ї**, **К/к**, **Л/л**, **М/м**, **Н/н**, **О/о**, **П/п**, **Р/р**, **С/с**, **Т/т/т**, **Ѹ/ѹ**, **ОУ/оу**, **Ф/ф**, **Х/х**, **Ѱ/ѱ**, **Ѡ/ѡ**, **Ц/ц**, **Ш/ш**, **Щ/щ**, **Ч/ч**, **Ъ/ъ**, **Ь/ь**, **Ы/ы**, **Ѣ/ѣ**, **Ж/ж**, **Ю/ю**, **Ꙗ/ꙗ**, **Ѧ/ѧ**, **Ѩ/ѩ**, **Ѳ/ѳ**, **Ѯ/ѯ**, **Ѿ/ѿ**, **Ѵ/ѵ/v**.

Reluăm mai jos aceste slove şi le prezentăm monografic, împreună cu valorile lor fonetice contextuale, redate în ortografia românească actuală şi potrivit opţiunilor ediţiei noastre:

А/а (az)

Notează în mod exclusiv vocala *a*, în orice poziţie: **а҆дамъ** = *Adám* (B 1688, 287), **а҆дꙋнъ** = *adună* (B 1688, 298), **т҃ъпъра́тꙋл** = *împăratul* (MS. 45, 283), **а҆чела** = *acela* (MS. 45, 512), **да́рꙋры** = *daruri* (MS. 45, 513), **кꙋра҃т** = *curat* (MS. 45, 530), **ва҆ба́тє** = *va abate* (MS. 45, 536), **а҆лъкꙋ҃** = *a lăcui* (MS. 45, 555), **фа́цє҃и** = *faceţi* (MS. 45, 556), **съкема҆** = *să chema* (MS. 45, 833), **па́чє** = *pace* (MS. 45, 859), **а҆́рмелѡ́** = *armelor* (MS. 45, 871).

Б/б (buche)

Notează în mod exclusiv consoana *b*, în orice poziţie: **бꙋкꙋрі́є** = *bucurie* (B 1688, 297), **бъ́рба́ть** = *bărbat* (B 1688, 298), **ро́бꙋлꙋи** = *robului* (B 1688, 299), **бътръ҃** = *bătrîn* (MS. 45, 282), **тꙋ́рбꙋрѣ́съ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **би́не** = *bine* (MS. 45, 500), **ли҃бъ** = *limbă* (MS. 45, 502), **а҆ба́тъсъ** = *abată-să* (MS. 45, 504), **бъ́ба҃т** = *bărbat* (MS. 45, 506), **ба́гъ** = *bagă* (MS. 45, 530), **а҆бѫ** = *a bea* (MS. 45, 543), **бъла҆ꙋ́рꙋ҆** = *bălaurul* (MS. 45, 545), **зъба́лъ** = *zăbală* (MS. 45, 553), **бирꙋи҃цъ** = *biruinţă* (MS. 45, 831), **ли҃би** = *limbi* (MS. 45, 831), **пѫдоа́ба** = *podoaba* (MS. 45, 832), **ѡ҆бръзди҃т** = *obrăzuit* (MS. 45, 833).

В/в (vede)

Notează în mod exclusiv consoana *v*, în orice poziţie: **Ва́ла** = *Vála* (B 1688, 288), **а҆́ꙋ вени́т҃** = *au venit* (B 1688, 288), **кꙋвѧ́нтꙋль** = *cuvîntul* (B 1688, 299), **і҆ѡа́в҃** = *Ioáv* (B 1688, 296), **Лива́нꙋлꙋ҃** = *Livánului* (MS. 45, 454), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **Ви҆́савѣ҆** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **лега́вачинева҆** = *lega-va cineva* (MS. 45, 502), **ви́нѡ** = *vino* (MS. 45, 503), **т҃ъвъцътꙋ́ра** = *învăţătura* (MS. 45, 511), **потри́ва** = *potriva* (MS. 45, 511), **т҃ъвѣ́цꙋтє** = *învetu-te* (MS. 45, 513), **вѫрѡви҃ı҆** = *voroviţi* (MS. 45, 514), **кꙋвынтꙋлꙋ҆** = *cuvîntului* (MS. 45, 516), **ві́є** = *vie* (MS. 45, 545), **врѣ́мѧ** = *vrêmea* (MS. 45, 553), **пꙋ́невѡ҃** = *pune-voi* (MS. 45, 558), **вѡ́ѧ** = *voia* (MS. 45, 570), **жи́дѡ҃в** = *jidov* (MS. 833), **скъ́рнъвіѧ** = *scîrnăviia* (MS. 841), **вѡ́є** = *voie* (MS. 845), **и҆́звѡ́дꙋ҆** = *izvodul* (MS. 852).

Г/г (glagoli)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează consoana *g*, atunci cînd este urmată de o consoană sau de o vocală nepalatală: **грешѝталъ҃** = *greşit-am* (B 1688, 312), **погорѫ҃** = *pogorî* (B 1688, 318), **тоіа҃г** = *toiag* (B 1688, 296), **са҆́ꙋпогорѫ҃т** = *s-au pogorît* (MS. 45, 283), **вѡ́рꙋгá** = *vor ruga* (MS. 45, 499), **гръ҃́ıцє** = *grăiéşte* (MS. 45, 500), **съ҆бла҆гословъ҆кы** = *să blagoslovăsc* (MS. 45, 501), **чи҃́гътꙋ́а҆рѣ** = *cingătoarea* (MS. 4389, 723), **стригá҆рѣ** = *strigarea* (MS. 4389, 724), **гръи҃т** = *grăit* (MS. 4389, 725), **грꙋ́пѫ** = *groapă* (MS. 4389, 728).

2. Notează consoanele palatale corespunzătoare grafemelor actuale *ghe* şi *ghi*, atunci cînd este urmată de **є**, **и**, **і**, **ї**, **ѵ**, **ѣ**, **ю**, **ѧ**, **ꙗ** sau **ѥ**. Exemple: **а҆́ꙋ жꙋнгіа́т҃ь** = *au junghiat* (B 1688, 327, 328), **гіе҆́рге́сꙋ** = *Ghiergheséu* (B 1688, 287), **е҆гѵ́петꙋлꙋи҃** = *Eghípetului* (B 1688, 297), **е҆гѵпт҃ѣ́нъ** = *eghiptean* (B 1688, 288), **оу҆́нгюри** = *unghiuri* (B 1688, 314), **а҆ꙋжꙋ҃гѧ҃т** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **сть҃гѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **ꙋ҃гю** = *unghiu* (MS. 45, 503), **привеги҃ѧ** = *priveghind* (MS. 45, 504), **ги҃́дє҃** = *ghindei* (MS. 45, 531), **съ҆жꙋ҃гє** = *să să junghe* (MS. 45, 539), **негини́ца** = *neghiniţa* (MS. 45, 547), **раги҆** = *Raghis* (MS. 45, 729), **гіѡ҆чи҆⌐** = *ghiocile* (MS. 45, 734), **гесе҃** = *Ghesem* (MS. 45, 737), **гедгесе́и⌐** = *ghergheseii* (MS. 45, 740), **привегѧ҆** = *priveghea* (MS. 45, 853), **гѡ́рґіа҃** = *Gorghúa* (MS. 45, 877), **Егѵ́петулу⌐** = *Eghípetului* (MS. 4389, 726), **жꙋ҃гедꙋ҆** = *jungheri* (MS. 4389, 727).

Д/д (dobro)

Notează în mod exclusiv consoana *d*, în orice poziţie: **давиꙋ҆** = *David* (B 1688, 296), **дм҃нзъꙋ** = *Dumnezău* (B 1688, 310), **доданиньь** = *Dodanín* (B 1688, 287), **фꙋдь** = *Fúd* (B 1688, 287), **дѡ҃нꙋ҆** = *Domnul* (MS. 45, 283), **зикънѧ҆ꙋ** = *dzicîndu* (MS. 45, 285), **нъдъ҃ждꙋ҆кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **адь҃къ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **Іо҆рда́нꙋлꙋ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **дрє҃та́тє** = *dreptate* (MS. 45, 499), **кредиҁ҃чюа́съ** = *credincioasă* (MS. 45, 507), **нъдеж҃дѣ** = *nădejdea* (MS. 45, 513), **ва҆а҆рдє** = *va arde* (MS. 45, 557), **нърю́дꙋ҆** = *nărodul* (MS. 45, 564), **дъпъ҆тать** = *dăpărtată* (MS. 45, 568), **пе҆рси́да** = *Persída* (MS. 45, 736), **е҆ши҃ѧ** = *ieşind* (MS. 45, 737), **а҆рь҃ѧ** = *arînd* (MS. 45, 856), **ро́ꙋдꙋ҆** = *rodul* (MS. 45, 856), **дєпрецю҆** = *depregiur* (MS. 45, 869), **жꙋдекътѡ҆** = *judecător* (MS. 45, 877).

Є/є (iest)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *e* la început, la mijloc şi la final de silabă: **е҆гѵпт҃ѣ́нъ** = *eghiptean* (B 1688, 288), **а҆л҃трéилѣ** = *al treilea* (B 1688, 289), **манадиса́ріеи҃** = *Manathisáriei* (B 1688, 289), **фечо́ріи҃** = *feciorii* (B 1688, 287), **деѡ҆́ндє** = *de unde* (B 1688, 287), **ꙁи́сє** = *dzise* (MS. 45, 287), **ці҃́є** = *ţie* (MS. 45, 287), **ниꙗтє** = *nişte* (MS. 45, 445), **шезꙋт** = *şezut* (MS. 45, 445), **т҃ъфи҃псерьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **Корѣ҆** = *Coré* (MS. 45, 459), **ва́селе** = *vasele* (MS. 45, 833), **лéфı** = *lefi* (MS. 45, 848), **немі҆** = *nemic* (MS. 45, 885), **дирє҃т҃** = *direpţ* (MS. 4389, 723), **спорéск** = *sporesc* (MS. 4389, 723), **а҆ле ноа҆тре** = *ale noastre* (MS. 4389, 723), **дє дꙋрѣ́ре** = *de durêre* (MS. 4389, 723).

De asemenea, **є** notează vocala *e* la iniţiala de nume proprii străine: **є̑вє́рь** = *Evér* (B 1688, 287), **є̑лда́дь** = *Eldád* (B 1688, 288), **Єлєа́зар** = *Eleázar* (MS. 45, 833), **Єфраф͠д8л8** = *Efrafthului* (MS. 45, 835), **Єфпа́тωр** = *Efpátor* (MS. 45, 861), **Єквата́на̀** = *Ecvatáná* (MS. 45, 871), **є̑фраѳ** = *Efrath* (MS. 4389, 723).

2. Notează diftongul *ie* la început de silabă sau cînd formează singur o silabă: **є̑ши́т** = *ieşit* (B 1688, 289), **лъкоує́ск8** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **ръзбо́ає** = *războaie* (B 1688, 302), **с8є** = *suie* (B 1688, 334), **сфът8єск8** = *sfătuiescu* (MS. 45, 283), **па́єлє** = *paiele* (MS. 45, 287), **ръзбωаєлор** = *războaielor* (MS. 45, 288), **пєри́рє** = *pierire* (MS. 45, 391), **вωє** = *voie* (MS. 45, 530), **ва̀є̑ши̂** = *va ieşi* (MS. 45, 531), **м8є́ри** = *muieri* (MS. 45, 532), **плωає** = *ploaie* (MS. 45, 532), **нъдъжд8єкь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 733), **є̑шіа** = *ieşiia* (MS. 45, 734), **м8є́рилор** = *muierilor* (MS. 45, 832), **вом єрта** = *vom ierta* (MS. 45, 862), **ω̑бичѣє** = *obicêie* (MS. 45, 864), **тъмѣє** = *tămîie* (MS. 45, 887), **є̑ши̂** = *ieşi* (MS. 4389, 734).

Decizia pe care am luat-o, de a transcrie în aceste situaţii sistematic prin *ie*, conform regulii ortografice actuale, se justifică şi prin prezenţa multor situaţii în care diftongul respectiv este notat ca atare, prin grupul de slove **ïє**, ca în contextele: **пïєрд8т** = *pierdut* (B 1688, 313), **пïєрзъ́нДь** = *pierzînd* (B 1688, 302), **пïє́трилє** = *pietrile* (B 1688, 314), **пïє́трилє** = *pietrile* (MS. 45, 362), **пïєрд8т** = *pierdut* (MS. 45, 367), **пïєр** = *pier* (MS. 45, 500), **съва̀ѫпïєдєка̀** = *să va împiedeca* (MS. 45, 500, 516), **ѫпïєдєкът8ра** = *împiedecătura* (MS. 45, 505), **фïєр** = *fier* (MS. 45, 516), **са8ѫпïєдєкат** = *s-au împiedecat* (MS. 45, 518), **н8сєвωр ѫпïєдєка** = *nu se vor împiedeca* (MS. 45, 595), **фïєрбинтє** = *fierbinte* (MS. 45, 728), **а8пïєрд8т** = *au pierdut* (MS. 45, 732), **пïє́тры** = *pietri* (MS. 45, 736, 741), **ла8пïєрд8т** = *l-au pierdut* (MS. 45, 737), **фïєр8л** = *fierul* (MS. 45, 740).

Am considerat alternanţele grafice de tipul **кє/кïє** ca reflectînd o incertitudine în rostire şi, de aceea, le-am menţinut ca atare în transcriere: **кïє́др8** = *chiedru* (B 1688, 309) vs. **кєдр8** = *chedru* (B 1688, 302), **кïємат** = *chiemat* (B 1688, 295) vs. **кєма́т** = *chemat* (B 1688, 297), **съкïєлт8ѧ** = *să chieltuia* (MS. 45, 368), dar **кєлт8исъ** = *cheltui-să* (MS. 45, 549), **тєвєикєма̀** = *te vei chema* (MS. 45, 530), **а̑8кємат** = *au chemat* (MS. 45, 543), **кємаци** = *chemaţi* (MS. 45, 887), **кïємъри** = *chiemări* (MS. 45, 887).

Ca o concesie făcută ortografiei româneşti actuale, motivată estetic, am exceptat de la această regulă de transcriere formele flexionare ale verbului *a fi* (**є̑ра̀** = *era*, **є̑щи** = *eşti*, **є̀** = *e*) şi ale pronumelor personale (**є̑8** = *eu*, **є̑л** = *el* şi **є̑и** = *ei*).

3. Uneori, în poziţie mediană accentuată, **є** notează, în B 1688, diftongul *ea*: **прє́жма** = *preajma* (B 1688, 290).

Ж/ж (juvete)

Notează în mod exclusiv consoana *j*, în orice poziţie: **а̑ж8тора̀** = *ajutorá* (B 1688, 326), **ж8дєкъцилє** = *judecăţile* (B 1688, 299), **жъртъвник8л** = *jîrtăvnicul* (B 1688, 291), **прє́жма** = *preajma* (B 1688, 290), **а́8 ж8нгıат** = *au junghiat* (B 1688, 328), **а̑8ж8нгıат** = *au junghiat* (MS. 45, 283), **примєждïѧ** = *primejdiia* (MS. 45, 283), **жиртъвник8л8и** = *jirtăvnicului* (MS. 45, 285), **нъдъжд8єкь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **прѣжма** = *preajma* (MS. 45, 446, 736), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), 457), **ж8дєка́та** = *judecata* (MS. 45, 499), **жєц** = *jeţ* (MS. 45, 504), **нъдѣждє** = *nădêjde* (MS. 45, 507), **жиртвєлωр** = *jirtvelor* (MS. 45, 530), **ж8дєкътωр** = *judecător* (MS. 45, 531), **мижлωк8л** = *mijlocul* (MS. 45, 532, 741), **жа́х8л** = *jahul* (MS. 45, 532), **а̑ж8тωри** = *ajutori* (MS. 45, 738), **връжмаш** = *vrăjmaş* (MS. 45, 855), **ж8дєка́тъ** = *judecată* (MS. 45, 871), **нѐнъдъжд8инд** = *nenădăjduind* (MS. 45, 872), **жа́лє** = *jale* (MS. 45, 882).

Ѕ/ѕ (dzialo)

În B 1688 slova *dzialo* apare doar cu valoare cifrică: **Кап ѕ҃** = *Cap 6* (B 1688, 291); la fel şi în MS. 4389. În MS. 45, **ѕ** notează, în orice poziţie, africata *dz*, specifică limbii scrise din zona nordică în perioada veche a românei literare: **съвад́ѫкълѕи̂** = *să va încăldzi* (MS. 45, 282), **Д8мнєѕъ8л** = *Dumnedzăul* (MS. 45, 283), **а̑8ѕ8л** = *audzul* (MS. 45, 285), **ѕи́сє** = *dzise* (MS. 45, 445), **ѫндрєптѣѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **ѕи́чє** = *dzice* (MS. 45, 499), **а̑8ѕы** = *audzi* (MS. 45, 501), **блъндѕытωрю л** = *blîndzîtoriul* (MS. 45, 507), **ѕ8а** = *dzua* (MS. 45, 531), **ѕикынд** = *dzicînd* (MS. 45, 545), **а̑8ѕи́тє** = *audzite* (MS. 45, 560), **фр8нѕєлє** = *frundzele* (MS. 45, 571), **намïазъѕы** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), **ѕи́лєлє** = *dzilele* (MS. 45, 727), **бі́нєк8вынтѣѕъ** = *binecuvînteadză* (MS. 45, 730), **Д8мнєѕъ8** = *Dumnedzău* (MS. 45, 735), **къѕ8** = *cădzu* (MS. 45, 831), **ѕѧстрє** = *dzêstre* (MS. 45, 860), **ѕиши** = *dzişi* (MS. 45, 878).

З/з (zemle)

Acestă slovă notează în mod exclusiv consoana *z*, în orice poziţie: **зи́лєлє** = *zilele* (B 1688, 287), **а̑з8ва** = *Azúva* (B 1688, 288), **ѡ̑бра́зєли** = *obrazeli* (B 1688, 296), **вєипъзи̂** = *vei păzi* (MS. 45, 284), **па́за** = *paza* (MS. 45, 284), **са8зидит** = *s-au zidit* (MS. 45, 287), **шєз8т** = *şezut* (MS. 45, 445), **ва̀слωбози̂** = *va slobozi* (MS. 45, 550), **мïа́зънωаптє** = *miazănoapte* (MS. 45, 562), **избындирє** = *izbîndire* (MS. 45, 573), **за́ма** = *zama* (MS. 45, 571), **пра́зничє** = *praznice* (MS. 45, 728), **съпъзєкь** = *să păzesc* (MS. 45, 729), **ѫндръзна́щє** = *îndrăznêşte* (MS. 45, 732), **сп8за** = *spuza* (MS. 45, 732), **є̑здрилом** = *Ezdrilom* (MS. 45, 736), **въз8** = *văzu* (MS. 45, 739), **зълωг** = *zălog* (MS. 45, 831), **пръзил** = *prăzile* (MS. 45, 832), **сълє̀пъзаскъ** = *să le păzască* (MS. 45, 862), **зъчѧ** = *zăcea* (MS. 45, 863).

И/и (ije)

Această slovă are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i*, în orice poziţie: **и̑нимъ** = *inimă* (B 1688, 307), **и̑нимилє** = *inimile* (B 1688, 306), **зи́лєлє** = *zilele* (B 1688, 287), **ши̂** = *şi* (B 1688, 287), **избъвѣщє** = *izbăvêşte* (MS. 45, 283), **к8винтє** = *cuvinte* (MS. 45, 499), **и̑нима** = *inima* (MS. 45, 499), **причѧпєрѧ** = *pricêperea* (MS. 45, 499), **пр8нчилор** = *pruncilor* (MS. 45, 499), **кърърил** = *cărările* (MS. 45, 500), **чє́рюрил** = *ceriurile* (MS. 45, 500), **чинстѣщєω** = *cinstêşte-o* (MS. 45, 501), **чинєва́** = *cineva* (MS. 45, 502), **и̑нимил** = *inimile* (MS. 45, 503), **лъцимѧ** = *lăţimea* (MS. 45, 503), **л8кр8рил** = *lucrurile* (MS. 45, 504),

вѡ᷊фолwсѝ = *vor folosi* (MS. 45, 504), **фъръми᷑тє** = *fără minte* (MS. 45, 507), **нѣми᷑тє** = *nu minte* (MS. 45, 507), **би́не** = *bine* (MS. 45, 509), **феричи᷑** = *fericiţi* (MS. 45, 511), **ни́къ҃ры** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), **нѧмѣрил᷑** = *neamurile* (MS. 45, 727), **дє᷑трѣми́не** = *dentru mine* (MS. 45, 729), **зи́сє** = *dzise* (MS. 45, 729), **копи́ле** = *copile* (MS. 45, 729), **ти́гри᷒** = *Tígris* (MS. 45, 731), **пъри᷑цы** = *părinţi* (MS. 45, 733), **сфи᷑ці᷑** = *sfinţii* (MS. 45, 733), **зи́сє** = *dzise* (MS. 45, 733), **прѣвє᷒титѝрі᷑** = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), **а᲋а҆копери᷑т** = *au acoperit* (MS. 45, 739), **фіи᷑** = *fiii* (MS. 45, 740), **пъри᷑цилw᷊** = *părinţilor* (MS. 4389, 733), **по᷊ни᷑** = *porniţi* (MS. 4389, 733), **фъръделе́цюи́рѣ** = *fărădelegiuirea* (MS. 4389, 733), **вѡ́шри** = *voştri* (MS. 4389, 735).

2. Notează semivocala i la final de silabă: **ма́ика** = *maica* (B 1688, 309) şi pe *i* asilabic: **кѣ́чи** = *căci* (B 1688, 289), **лѣ́и** = *lui* (B 1688, 315), **то́ци** = *toţi* (B 1688, 309), **ко᷑** = *coţi* (MS. 45, 363), **ни᷑** = *nici* (MS. 45, 445), **кь᷑та᷑** = *cîntaţi* (MS. 45, 447).

3. Prevăzută cu semnul scurtimii (˘), marchează, nesistematic, semivocala *i*, în poziţie finală, după vocală: **дмо̆нѣлѣй̆** = *Domnului* (B 1688, 288), **лѣ́й̆** = *lui* (B 1688, 287), **сфѧ̄тѣлѣй̆** = *sfîntului* (B 1688, 309) **вавүло́нѣлѣй̆** = *Vavilónului* (MS. 4389, 735).

Am renunţat la notarea în transcriere a alternanţei consoană dură/ consoană moale, la sfîrşitul unor cuvinte, în grafii ca **хєрѣви᷑**, transcris *heruvimi* (MS. 45, 363). Considerăm că avem de a face în acest caz cu o simplă alternanţă grafică, fără funcţie distinctivă, rezultat aleatoriu al dorinţei de economie a spaţiului din partea scriptorului. Exemple: **сераф᷑и** = *serafimi* (MS. 45, 533), **а҆ръ᷑** = *iarăşi* (MS. 45, 535, 728), **нѣ᷑вw᷊ръ᷒по᷑ѧє** = *nu-mi vor răspunde* (MS. 45, 556), **слѣгъ᷑е́ши** = *slugă-mi eşti* (MS. 45, 559), **т᷑а҆дѣчѧ᷑** = *îmi aduceam* (MS. 728), **а҆ра́тъ᷑** = *arată-mi* (MS. 45, 731), **а҆ле᷑** = *aleşi* (MS. 733), **съ᷑дѣ̀мі́є** = *să-mi dea mie* (MS. 733), **ши᷑ва᷊᷑** = *şi-mi va fi* (MS. 745, 747), **а҆чє́ла᷑** = *acelaşi* (MS. 886), **тръгъ᷑дѣ᷑** = *trăgîndu-şi* (MS. 888).

I/і

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, de obicei în poziţie iniţială, cu preponderenţă în numele proprii şi în cuvinte neologice, vocala *i*: **і᷽ла** = *Íla* (B 1688, 288), **і҆змаи́ль** = *Izmaíl* (B 1688, 287), **і҆сраи́л҃** = *Israíl* (B 1688, 309); notează, de asemenea, în aceeaşi poziţie, şi semivocala *i*: **і҆аре́дь** = *Iaréd* (B 1688, 287), **і҆есефи́м̀** = *iesefím* (B 1688, 305), **І҆ер᷒лм** = *Ierusalim* (MS. 45, 364), **І҆wсафа᷑** = *Iosafat* (MS. 45, 374), **І҆о᷊дѧнѣлѣ᷑** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **І҆еровоа᷑** = *Ierovoam* (MS. 45, 468).

2. Notează, uneori, în poziţie mediană, accentuată sau neaccentuată, vocala *i* (pentru valoarea accentuată fiind folosită, în B 1688, mai ales slova **и́**, vezi mai sus): **фі́ю᷈** = *fiiul* (B 1688, 300), **сарѵі́еи** = *Saruíei* (B 1688, 288), **ца́рінı᷈᷑** = *ţarinile* (MS. 728), **зі́серъ** = *dziseră* (MS. 729), **състі᷑гъ** = *să stingă* (MS. 730), **копі́лѣ᷈** = *copilul* (MS. 733), **прѣті́не** = *pre tine* (MS. 735), **а҆ѣ прі᷑сь** = *au prins* (MS. 737), **чире́зи᷈᷑** = *cirezile* (MS. 738), **бисѧ́річи᷈᷑** = *bisêricile* (MS. 738), **зі́сє** = *dzise* (MS. 739), **а҆ѣпері᷑** = *au pierit* (MS. 740), **ръдъчі́на** = *rădăcina* (MS. 741), **ръ᷒плътіре** = *răsplătire* (MS. 742), **са᲋міра᷑** = *s-au mirat* (MS. 745), **сфі᷑ці᷑᲋᷑** = *sfinţindu* (MS. 745, 746), **бі́некѵвь᷑та́рь** = *binecuvîntară* (MS. 745, 750), **стъпьні́рь** = *stăpîniră* (MS. 750), **стрігáрь** = *strigară* (MS. 45, 750), **чє᷈чісъспáрїє** = *cel ci să sparie* (MS. 45, 751), **сфі᷑телw᷊** = *sfintelor* (MS. 45, 751).

3. Notează, uneori, în MS. 4389, pe *i* asilabic final: **бърба᷑᷈** = *bărbaţi* (MS. 4389, 748), **вw᷈** = *voi* (MS. 4389, 749).

/ї

Prezentă în textele editate de noi doar ca minusculă, această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala *i*, apărînd mai ales înaintea altei vocale: **фїю᷈** = *fiiul* (B 1688, 289), **цїи** = *ştii* (B 1688, 300), **слѣ̈цїи** = *slugii* (B 1688, 300), **а҆вѣ̈цїє** = *avuţie* (B 1688, 314), **цїє** = *ţie* (B 1688, 307, MS. 45, 284 şi 501), **къларторїа** = *călătoriia* (MS. 45, 499), **скрїє** = *scrie* (MS. 45, 503), **а҆вѣ̈цїє** = *avuţie* (MS. 45, 505), **вѣ̈кѵрїє** = *bucurie* (MS. 45, 505 şi 848), **цїи᷑᲋᷑** = *ştiind* (MS. 45, 513), **ва̀скрїє** = *va scrie* (MS. 45, 558), **веселӥє᷑** = *veseliei* (MS. 45, 561), **пѣ᷒тїю** = *pustiiu* (MS. 45, 571), **пр᷊рочїа** = *prorociia* (MS. 45, 723), **гъ᷑дїѧм** = *gîndiiam* (MS. 733), **вw᷒ничїє** = *volnicie* (MS. 45, 886), **веселӥє** = *veselie* (MS. 45, 887), **фїаръле** = *fiarăle* (MS. 45, 888), **са́бїє** = *sabie* (MS. 4389, 749), **робїє** = *robie* (MS. 4389, 750).

2. Notează semivocala *i*: **а҆мїа́зъзи** = *amiazăzi* (B 1688, 294), **мїе́й̆** = *miei* (B 1688, 307), **мїе́ѣ** = *mieu* (B 1688, 307), **мїа́зъноа́пте** = *miazănoapte* (MS. 45, 287 şi 747), **вїа́цъ** = *viaţă* (MS. 45, 501), **намїазъзы** = *namiazădzi* (MS. 45, 586), **мїеѣ** = *mieu* (MS. 45, 728).

3. Semnul ¯ (*i* suprascris), plasat foarte frecvent la sfîrşitul unui cuvînt, notează semivocala *i*, vocala *i*, sau vocala *e*. Am optat de fiecare dată pentru valoarea impusă de contextul fonetic. În caz de dubiu, am privilegiat rostirea literară actuală: **вє̄ а҆пропїа҃** = *vei apropiia* (MS. 45, 499), **съпрі̄ма᷒къ** = *să priimască* (MS. 45, 499), **къларторі̄а** = *călătoriia* (MS. 45, 499), **а҆лці̄**= *alţii* (MS. 45, 501), **нещі̄᷑᲋** = *neştiind* (MS. 45, 503), **дрє᷑тъці̄** = *dreptăţii* (MS. 45, 506), **мє́щері̄** = *meşterii* (MS. 45, 507), **прїа́тені̄** = *priêtenii* (MS. 45, 507), **пър᷑нці̄** = *părinţii* (MS. 45, 509), **съц҃ фі̄є** = *să-ţi fie* (MS. 45, 516), **мл᷒тéні̄** = *milostenii* (MS. 45, 727), **въ᷊ва́ці̄** = *bărbaţii* (MS. 45, 729), **сфи᷑ці̄** = *sfinţii* (MS. 45, 733), **прѣвє᷒титѝрі̄** = *pre vestitorii* (MS. 45, 737), **чєтъці̄** = *cetăţii* (MS. 45, 742), **ѡ᷒кі̄** = *ochii* (MS. 45, 742).

К/к (caco)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează în mod exclusiv consoana *c*, în orice poziţie: **къторъ** = *cătră* (B 1688, 295, MS. 45, 501), **зикѫ́дь** = *zicînd* (B 1688, 295), **а҆коло́** = *acoló* (B 1688, 287), **а҆дь᷑кѣ** = *adîncă* (MS. 45, 446), **нъдъ᷑ждє᷒кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **кь᷑та᷑᷈** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **а҆коло̀** = *acoló* (MS. 45, 448), **Корє̀** = *Coré* (MS. 45, 459), **кѵвьн᷑᷑** = *cuvînt* (MS. 45, 499), **кѵра᷑** = *curat* (MS. 45, 503), **кáлѧ** = *calea* (MS. 45, 513), **а҆тwᵏма** = *atocma* (MS. 45, 515), **фъкѵтвса᲋** = *făcutu-s-au* (MS. 45, 519), **ка᷊тѧ** = *cartea* (MS. 45, 859), **къ᷈ърúмѣ** = *călărimea* (MS. 45, 859), **трѣᵇни᷒ᵏ** = *trêbnic*

(MS. 45, 876), **съвⷶ҃ѫкꙋнꙋна** = *să va încununa* (MS. 45, 886).

Pentru a evita confuzia cu consoanele palatale corespondente (*che*, *chi*), în transcriere, am redat slova **к** prin *k* (consoana velară surdă), în situația în care această slovă, în cuvinte preluate ca atare din originalul grecesc, apare urmată de **χε/χί**, ca în exemplele: **во́кχε** = *Vókhe* (B 1688, 391), **закχи́лоⷬ** = *zakhílor* (B 1688, 306).

2. Notează consoanele palatale *che* și *chi*, atunci cînd este urmată de **ε**, **и**, **і**, **ї**, **ѣ**, **ю**, **ѧ** sau **ꙗ**: **кїє́дрꙋ** = *chiedru* (B 1688, 309), **кїемаⷮ** = *chiemat* (B 1688, 295), **киⷫ** = *chip* (B 1688, 298), **а́ꙋкемаⷮ** = *au chemat* (MS. 45, 446), **ꙋрѧ́кѧ** = *urêchea* (MS. 45, 499), **ѡ҆́ки҃** = *ochii* (MS. 45, 501), **ѫⷩкезъшꙋ҃** = *închezășui* (MS. 45, 502), **киⷫ** = *chip* (MS. 45, 503), **съкꙗ́мъ** = *să cheamă* (MS. 45, 512), **кераⷭⷮ** = *cherast* (MS. 45, 514), **ѫⷩкꙗгъ** = *încheagă* (MS. 45, 516), **ѡ҆кї** = *ochii* (MS. 45, 833), **кемáре** = *chemare* (MS. 45, 870), **ѫⷨпъреке́ре** = *împărechêre* (MS. 45, 871).

Л/л (liude)

Notează în mod exclusiv consoana lichidă *l*, în orice poziție: **лемꙋнꙋл** = *lemnul* (B 1688, 312), **нꙋмеле** = *numele* (B 1688, 312), **гáлбени** = *galbeni* (B 1688, 307), **фі́юⷧ** = *fiiul* (B 1688, 300), **глáсꙋⷧ** = *glasul* (MS. 45, 284), **лъкꙋиⷨ** = *lăcuim* (MS. 45, 287), **Доⷨнꙋⷧ** = *Domnul* (MS. 45, 447), **а҆коло̀** = *acoló* (MS. 45, 448), **Ливáнꙋлꙋⷨ** = *Livánului* (MS. 45, 454), **паримїле** = *parimiile* (MS. 45, 499), **Дѡⷨнꙋлꙋ҃** = *Domnului* (MS. 45, 500), **кꙋвьⷩтꙋⷧ** = *cuvîntul* (MS. 45, 501), **къле** = *căile* (MS. 45, 502), **чѧл҃** = *cêle* (MS. 45, 503), **кáрел҃** = *carele* (MS. 45, 504), **дъⷭтꙋⷧ** = *dăstul* (MS. 45, 834), **лиⷨбилѡⷬ** = *limbilor* (MS. 45, 886), **лѡ́кꙋⷧ** = *locul* (MS. 45, 886).

М/м (mislete)

Notează în mod exclusiv consoana *m*, în orice poziție: **мáика** = *maica* (B 1688, 309), **нꙋмеле** = *numele* (B 1688, 312), **і҆есефи́ⷨ** = *iesefim* (B 1688, 305), **ѫⷨпърáтꙋⷧ** = *împăratul* (MS. 45, 283), **маⷭка** = *maica* (MS. 45, 283), **прѣⷤма** = *preajma* (MS. 45, 446), **Доⷨнꙋⷧ** = *Domnul* (MS. 45, 447), **мьестрї́е** = *măiestrie* (MS. 45, 499), **мьⷩтꙋре** = *mîntuire* (MS. 45, 505), **мꙋⷧтъ** = *multă* (MS. 45, 508), **ръмь́не** = *rămîne* (MS. 45, 508), **млⷭти́вꙋⷧ** = *milostivul* (MS. 45, 511), **и҆́нима** = *inima* (MS. 45, 516), **филиⷭтїиⷨ** = *Filistiim* (MS. 45, 835), **миⷩте** = *minte* (MS. 45, 893), **жꙋмътáте** = *jumătate* (MS. 45, 895), **мѡ́аⷬте** = *moarte* (MS. 45, 903).

Н/н (naș)

Notează în mod exclusiv consoana *n*, în orice poziție: **нáлте** = *nalte* (B 1688, 317), **и҆́нимъ** = *inimă* (B 1688, 307), **а҆мѡ́н** = *Amón* (B 1688, 320), **ниⷱ** = *nici* (MS. 45, 445), **нъдъⷤдꙋе́ⷭкь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **ѫдрептѣ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **ѫⷩтрꙋ** = *întru* (MS. 45, 447), **Доⷨнꙋⷧ** = *Domnul* (MS. 45, 447), **кьⷩтаⷱ** = *cîntați* (MS. 45, 447), **ѫⷩфиⷫсерьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **млⷭтенї** = *milostenii* (MS. 45, 727), **прѐмѝне** = *pre mine* (MS. 45, 728), **нꙗ́мꙋⷧ** = *neamul* (MS. 45, 731), **а҆тꙋⷩчѧ** = *atuncea* (MS. 45, 733), **би́не** = *bine* (MS. 45, 735), **χаⷮманꙋⷧ** = *hatmanul* (MS. 45, 737), **ни́ме** = *nime* (MS. 45, 836), **і҆ѡанáѳаⷩ** = *Ioanáthan* (MS. 45, 839), **сфьⷩтъ** = *sfîntă* (MS. 45, 903), **пльⷩсꙋ** = *plînsu* (MS. 45, 904).

О/о (on)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează vocala și semivocala *o*, în orice poziție: **є҆звóк** = *Ezvóc* (B 1688, 287), **ѻ҆ргáнеле** = *organele* (B 1688, 322), **цїитóареи** = *țiitoarei* (B 1688, 287), **тóате** = *toate* (B 1688, 290), **нóаⷫтѣ** = *noaptea* (B 1688, 294), **моа́ⷬте** = *moarte* (MS. 45, 287), **кълъторї́ѧ** = *călătoriia* (MS. 45, 499), **копилáшꙋⷧ** = *copilașul* (MS. 45, 499), **тоáтъ** = *toată* (MS. 45, 501), **тоꙗⷢ** = *toiag* (MS. 45, 505), **вапов҃ъцꙋ** = *va povățui* (MS. 45, 505), **бⷧгословенїѧ** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), **сиⷨцитоáре** = *simțitoare* (MS. 45, 507), **рóада** = *roada* (MS. 45, 511), **скоáте** = *scoate* (MS. 45, 513), **погорь̀** = *pogorî* (MS. 45, 729), **вец҃ѫⷩтоáрче** = *veți întoarce* (MS. 45, 731), **а҆колѡ́** = *acoló* (MS. 45, 737), **коⷬтꙋⷧ** = *cortul* (MS. 45, 748), **вьⷬтоáсъ** = *vîrtoasă* (MS. 45, 749), **миⷤлокꙋл** = *mijlocul* (MS. 4389, 754), **тоатѫ** = *toată* (MS. 4389, 754).

2. Notează, uneori, în poziție mediană accentuată, diftongul *oa*, scris, de regulă, **ѡ́**, ca în exemplele: **ѫнóⷫтѣ** = *în noaptea* (B 1688, 299), **тóтъ** = *toată* (B 1688, 311), **добитóче** = *dobitoace* (MS. 45, 376), **корóна** = *coroana* (MS. 45, 378).

П/п (pocoi)

Notează exclusiv consoana *p*, în orice poziție: **погоръ̀** = *pogorî* (B 1688, 296), **пли́ⷩ** = *plin* (B 1688, 296), **а҆пꙋсь** = *apus* (B 1688, 296), **пъмъⷩтꙋⷧ** = *pămîntul* (MS. 45, 284), **праⷯ** = *prah* (MS. 45, 445), **прѣⷤма** = *preajma* (MS. 45, 446), **ѫⷩпреꙋнъ** = *împreună* (MS. 45, 727), **пеⷩтрꙋкъ̀** = *pentru că* (MS. 45, 729), **пѧ́ще** = *pêște* (MS. 45, 731), **пáсъ** = *pasă* (MS. 45, 735), **преⷭте** = *preste* (MS. 45, 736), **пꙋтѣ́рѧ** = *putêrea* (MS. 45, 741), **лепъдáте** = *lepădate* (MS. 45, 849), **пъкáте** = *păcate* (MS. 45, 869), **пътимиⷨ** = *pătimim* (MS. 45, 869), **а҆плекътꙋⷬ҃** = *aplecături* (MS. 45, 904).

Р/р (rîță)

Notează exclusiv consoana *r*, în orice poziție: **рꙋви́нь** = *Ruvín* (B 1688, 290), **пре** = *pre* (B 1688, 288), **пъри́нцилоⷬ вóщри** = *părinților voștri* (B 1688, 296), **праⷯ** = *prah* (MS. 45, 445), **прѣⷤма** = *preajma* (MS. 45, 446), **ѫⷩтрꙋ** = *întru* (MS. 45, 447), **ѫⷩфиⷫсерьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **І҆оⷬдáнꙋлꙋⷨ҃** = *Iordánului* (MS. 45, 459), **прѐмѝне** = *pre mine* (MS. 45, 504), **кáрел҃** = *carele* (MS. 45, 736), **во҃ а҆коп҃ер҃** = *voi acoperi* (MS. 45, 737), **мъгꙋрї҃** = *măgurii* (MS. 45, 739), **дрепт** = *drept* (MS. 45, 745), **трáюⷧ** = *traiul* (MS. 45, 748), **ꙋ҃шꙋриⷧ҃** = *suișurile* (MS. 45, 749), **а́ꙋр** = *aur* (MS. 45, 849), **стрáже** = *straje* (MS. 45, 849), **ръѡтáтѣ** = *răotatea* (MS. 45, 869), **а҆рдѣ** = *ardea* (MS. 45, 904).

С/с (slovo)

Notează exclusiv consoana *s*, în orice poziție: **саꙋ** = *s-au* (B 1688, 296), **сїкри́юль** = *sicriiul* (B 1688, 296), **престе** = *preste* (B 1688, 299), **пꙋⷭ** = *pus* (B 1688, 299), **съⷩџе** = *sînge* (MS. 45, 284), **тꙋⷬбꙋрѫсъ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **нъдъⷤдꙋе́ⷭкь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **ѫⷩфиⷫсерьсь** =

înfipseră-să (MS. 45, 447), **стьѧгѫ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **Вирсавѣе** = *Virsavée* (MS. 45, 463), **чѧсте** = *cinste* (MS. 45, 737), **съѩсъ** = *să iasă* (MS. 45, 739), **пѫрчѧсеръ** = *purcêseră* (MS. 45, 741), **фрѫмшасъ** = *frumoasă* (MS. 45, 743), **спрѣ** = *spre* (MS. 45, 745), **каса** = *casa* (MS. 47), **повѣстіръ**= *povestiră* (MS. 45, 849), **гласъ** = *glas* (MS. 45, 869), **сате** = *sate* (MS. 45, 869), **вьртшъ** = *vîrtos* (MS. 45, 870), **къторъ** = *cătră* (MS. 45, 282), **ръсъриѧ** = *răsărit* (MS. 45, 282), **тѫрбѫрѣсъ** = *turbură-să* (MS. 45, 445).

Т/т/т (tverdu)

Notează exclusiv consoana *t*, în orice poziţie: **тѡтъ** = *tot* (B 1688, 302), **къторъ** = *cătră* (B 1688, 302), **Ѣгупетѫлѫѧ** = *Eghipetului* (B 1688, 311), **къторъ** = *cătră* (MS. 45, 282), **ръсъриѧ** = *răsărit* (MS. 45, 282), **тѫрбѫрѣсъ** = *turbură-să* (MS. 45, 445), **кьѧцѧ** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **тѣтрѫ** = *întru* (MS. 45, 447), **стьѧгѫ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **аѫфъкѫѧ** = *au făcut* (MS. 45, 736), **вьртѫтѣ** = *vîrtutea* (MS. 45, 739), **дрепт** = *drept* (MS. 45, 745), **трѫпѫлѫ** = *trupului* (MS. 45, 747), **тоатъ** = *toată* (MS. 45, 749), **аѫклъдиѧ** = *au clădit* (MS. 45, 751), **съѵѣътоаре** = *sărbătoare* (MS. 45, 876), **сьѧвъта** = *sîmbăta* (MS. 45, 877), **аѕкѫвьѧта**ѧ = *au cuvîntat* (MS. 45, 878), **тіранѫ** = *tiranul* (MS. 45, 896).

Ѫ/ѫ (ucu)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează, frecvent, vocala *u*, în orice poziţie, de obicei în interiorul şi la sfîrşitul cuvîntului: **лѫкрѫри** = *lucruri* (B 1688, 304), **аѫ мѫрі**ѧ = *au murit* (B 1688, 303), **нѫ** = *nu* (B 1688, 317), dar şi la început de cuvînt, în MS. 45: **аѕѫчиѕ** = *i-au ucis* (MS. 45, 284), **съѫ ѕѧгъ** = *să-l ungă* (MS. 45, 283), **ѫсъбіѩ** = *usăbiia* (MS. 45, 504), **фѫгыѧ** = *fugind* (MS. 4389, 754), **ѫчидѣ** = *ucide* (MS. 4389, 758).

2. Notează vocala *u* final: **кѫндѫ** = *cîndu* (B 1688, 314), **зикѫнѫдѫ** = *zicîndu* (B 1688, 314), **лъкѫѣскѫ** = *lăcuiescu* (B 1688, 290), **ѣрѩтъмъиѧдѫ** = *era tămîindu* (MS. 45, 286), **аѫжѫнсѕ** = *ajunsu* (MS. 45, 382), **дѫмѫ** = *dormu* (MS. 45, 501), **дрепѧтѫ** = *dreptu* (MS. 45, 506), **стрьѧвѫ** = *strîmbu* (MS. 45, 506), **кѫцетѫ** = *cugetu* (MS. 45, 507), **кѫвьѧтѫ** = *cuvîntu* (MS. 45, 510), **ѡѧѕ** = *omu* (MS. 45, 512), **кѫбѫ** = *cuibu* (MS. 45, 516), **кьѧпѫ** = *cîmpu* (MS. 45, 516), **чѣркѫ** = *cercu* (MS. 45, 728), **змарагѧѕ** = *zmaragdu* (MS. 45, 735), **Ѣгиптѫ** = *Éghiptu* (MS. 45, 740), **тѣтрѫсѕ** = *întorsu* (MS. 45, 741), **съргѫиѧѕ** = *sîrguindu* (MS. 45, 745), **фаптѫ** = *faptu* (MS. 45, 746), **сфіѧціѧѕ** = *sfinţindu* (MS. 45, 746), **кѫртѫ** = *cortu* (MS. 45, 748), **мѣргѫ** = *mergu* (MS. 45, 750), **пѫтерилъ** = *puterile* (MS. 45, 850), **сѕдепъртаѧ** = *s-au depărtat* (MS. 45, 850), **киѧ** = *chip* (MS. 45, 852).

3. Notează semivocala *u*: **грѫ** = *grîu* (B 1688, 294), **тъѕ** = *tău* (MS. 4389, 754), **рѫшинатѫсѣѕ** = *ruşinatu-se-au* (MS. 4389, 755).

ОУ/оу (u)

Notează vocala *u*, de obicei la început de cuvînt: **оуѽдѣ** = *unde* (B 1688, 287), **оуѽть де лѣмѽлѫи** = *untdelemnului* (B 1688, 306), **іоудіи** = *Iúdii* (B 1688, 290), **ѡъоуѧлѣ** = *oriunde* (MS. 45, 506), **оурѫіѧ** = *urgiia* (MS. 45, 508), **оурѣкѫ** = *urêchea* (MS. 45, 511), **оурїашїлѡъ** = *uriiaşilor* (MS. 45, 512), **оуѧгюл** = (MS. 4389, 758).

Ф/ф (fertă)

Notează în mod exclusiv consoana *f*, în orice poziţie: **фечорїи** = *feciorii* (B 1688, 287), **фата** = *fata* (B 1688, 288), **сафъ** = *Sáf* (B 1688, 289), **фрѫмшасъ** = *frumoasă* (MS. 45, 283), **феричиѧ** = *fericit* (MS. 45, 445), **тѧфиѧсерьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **фїюле** = *fiiule* (MS. 45, 500), **мъфъкѫ** = *mă făcui* (MS. 45, 500), **фичшры** = *ficiori* (MS. 45, 503), **аѫфъкѫѧ** = *au făcut* (MS. 45, 736), **фаца** = *faţa* (MS. 45, 742), **сѫфлетѫл** = *sufletul* (MS. 45, 743), **фръцїѧ** = *frăţiia* (MS. 45, 852), **сефїла** = *Sefíla* (MS. 45, 853), **філиѧ** = *Fílip* (MS. 45, 870), **жаф** = *jaf* (MS. 45, 895).

Х/х (her)

Notează în mod exclusiv consoana *h*, în orice poziţie: **хїерь** = *hier* (B 1688, 301), **хїерестрѫй** = *hierestrui* (B 1688, 301), **закхилорѣ** = *zakhílor* (B 1688, 306), **хѡтарѫл** = *hotarul* (MS. 45, 283), **мохорьѧ** = *mohorît* (MS. 45, 362), **прах** = *prah* (MS. 45, 445), **вѣѡдихны** = *va odihni* (MS. 45, 499), **лаѧцѫх** = *lanţuh* (MS. 45, 499), **хъръзєкь** = *hărăzesc*, **харѫры** = *haruri* (MS. 45, 501), **хѡтарѫл** = *hotarul* (MS. 45, 508), **хотърѧшіе** = *hotăraşte* (MS. 45, 510), **пъхаръ** = *păhară* (MS. 45, 514), **хьрвѫл** = *hîrbul* (MS. 45, 516), **халдеѡскѫ** = *haldeiască* (MS. 45, 672), **харъ** = *har* (MS. 45, 728), **дѫхъл** = *duhul* (MS. 45, 729), **хаинел** = *hainele* (MS. 45, 730), **драхма** = *drahmă* (MS. 45, 731), **хїѧрѣ** = *hîrea* (MS. 45, 731), **ахїаѧхаѣ** = *Ahiáhar* (MS. 45, 734), **хѫдицил** = *hudiţile* (MS. 45, 735), **лаѫхрѫнитѧ** = *l-au hrănit* (MS. 45, 736), **навѫхѡдонѡсѡъ** = *Navuhodonósor* (MS. 45, 736), **хатѧманѫл** = *hatmanul* (MS. 45, 737), **халдеилѡъ** = *haldeílor* (MS. 45, 739), **хътмъніѣ** = *hătmăniei* (MS. 45, 739), **ѡдихнє** = *odihnei* (MS. 45, 744).

Ѱ/ѱ (psi)

Această slovă notează în mod exclusiv grupul consonantic *ps*, în orice poziţie: **лиѱи**ѧ = *lipsi* (B 1688, 311), **рѫѱє** = *rupse* (B 1688, 332, MS. 45, 381), **наѕлиѱиѧ** = *n-au lipsit* (MS. 45, 363), **лиѱѧсъ** = *lipsască* (MS. 45, 500), **съѵрѫѧѱеръ** = *să rumpseră* (MS. 45, 500), **лиѱиш** = *lipsiţi* (MS. 45, 504), **лиѱъ** = *lipsă* (MS. 45, 505), **лиѱѧшє** = *lipsêşte* (MS. 45, 508), **лиѱиѧ** = *lipsit* (MS. 45, 517), **коаѱелє** = *coapsele* (MS. 674), **коаѱъ** = *coapsă* (MS. 45, 744), **нелиѱиш** = *nelipsiţi* (MS. 45, 852), **саѧѱакі** = *Sampsachi* (MS. 45, 858), **прокоѱалъ** = *procopsală* (MS. 45, 870).

Sporadic, grupul consonantic *ps* este transpus şi prin **пс**, precum: **рѫпсе** = *rupse* (B 1688, 322).

Ѡ/ѡ (ot)

Această slovă are următoarele valori:

1. Notează de regulă vocala *o*, în orice poziţie: **ѡколь** = *ocol* (B 1688, 295), **ѡмѫлъ** = *omul* (B 1688, 295), **лѡрь** = *lor* (B 1688, 295), **нехаѡ** = *Neháo* (B 1688, 333), **ѡаѵдѡсеръ** = *o aduseră* (MS. 45, 283), **дѡмы** = *dormi* (MS. 45, 501), **ваѵдаѡшѧ** = *va adaoge* (MS. 45, 504), **Дѡмнѫл** = *Domnul* (MS. 45, 510), **ѡпѡш** = *apoi* (MS. 45, 511), **съндѫвшрмєкъ**

= *să nu dvorească* (MS. 45, 513), ***вадиͭны*** = *va odihni* (MS. 45, 517), ***съдwмолѧкъ*** = *să-l domolească* (MS. 45, 869), ***міжлwкꙋл*** = *mijlocul* (MS. 45, 853), ***ѡбьрші дꙋсъ*** = *obîrşindu-să* (MS. 45, 886), ***ȃпрѡ́щилwр*** = *a proştilor* (MS. 45, 895), ***збіерáвwр*** = *zbiera-vor* (MS. 4389, 758), ***тꙋтꙋрwр*** = *tuturor* (MS. 4389, 758).

2. Notează semivocala *o* în diftongul *oa*: ***ѡ́ aмeнiй*** = *oamenii* (B 1688, 315).

3. Asemenea lui ***о*** cu accent, şi ***w*** accentuat notează frecvent diftongul *oa*: ***рѡ́делe*** = *roadele* (MS. 45, 506), ***кꙋвіѡ́сe*** = *cuvioase* (MS. 45, 508), ***креди чѡ́сe*** = *credincioase* (MS. 45, 509), ***кꙋнѡ́щe*** = *cunoaşte* (MS. 45, 514), ***кѡ́тeлe*** = *coatele* (MS. 45, 519).

4. O utilizare specială a acestei slove, care tinde să capete în text funcţia unei veritabile norme ortografice, este notarea secvenţei fonetice corespunzătoare diftongilor *ua* şi *uă* din ortoepia românească actuală. Cu o consecvenţă ridicată, ***w*** apare în formele flexionare ale cuvintelor precum substantivul *ziuă*/ *ziua*, verbul *plouă*, numeralele *două*, *nouă*, forma verbală *luă* etc. Întrucît nu avem nici o dovadă că diftonigii *uă* şi *ua* ca atare existau şi erau rostiţi întocmai cum îi rostim astăzi, am transcris peste tot, în aceste cazuri, pe ***w*** prin *o*. Dintre sutele de recurenţe cu grafie identică, reproducem cîteva: ***дóаw*** = *doao* (MS. 45, 287), ***ȃмъ дóаw*** = *amîndoao* (MS. 45, 287), ***нóаw*** = *noao* (MS. 45, 287), ***дѡ́а*** = *doao* (MS. 45, 362, 501), ***нѡ́а*** = *noao* (MS. 45, 499), ***ȃмь дѡ́а*** = *amîndoao* (MS. 45, 511).

Potrivit aceluiaşi raţionament, am transcris slova ***w*** prin *o* şi în formele flexionare ale verbului *a lua*, în secvenţe în care ortografia actuală recomandă notarea vocalei *ă*: ***шѝ лꙋ̀ѡ*** = *şi luo* (B 1688, 288), ***лꙋwтóрилe*** = *luotorile* (B 1688, 311).

Ц/ц (ţi)

Acest grafem chirilic notează în mod exclusiv consoana *ţ*, în orice poziţie: ***цíe*** = *ţie* (B 1688, 302), ***фáца*** = *faţa* (B 1688, 302), ***вицéїй*** = *viţeii* (B 1688, 302), ***ці́e*** = *ţie* (MS. 45, 283), ***съсимеціѧ̀*** = *să simeţiia* (MS. 45, 283), ***кьтаци*** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), ***ꙟцелепчюнѣ*** = *înţelepciunea* (MS. 45, 499), ***симцирѣ*** = *simţirea* (MS. 45, 499), ***алцї*** = *alţii* (MS. 45, 501), ***кредицъ*** = *credinţă* (MS. 45, 506), ***бꙋнътъц*** = *bunătăţi* (MS. 45, 510), ***жꙋдéцꙋл*** = *judeţul* (MS. 45, 511), ***пѡ́рцы*** = *porţi* (MS. 45, 513), ***ꙟвъцътꙋра*** = *învăţătura* (MS. 45, 514), ***скопици*** = *scopiţi* (MS. 45, 672), ***прéѡцилор*** = *preoţilor* (MS. 45, 728), ***цáра*** = *ţara* (MS. 45, 728), ***фáца*** = *faţa* (MS. 45, 729), ***скꙋлацивъ*** = *sculaţi-vă* (MS. 45, 732), ***албѧцел*** = *albêţele* (MS. 45, 734), ***ꙟпъръці́а*** = *împărăţia* (MS. 45, 735), ***тоци*** = *toţi* (MS. 45, 735), ***трімицьд*** = *trimiţînd* (MS. 45, 743), ***саꙋꙟфрьсеца*** = *s-au înfrîmseţat* (MS. 45, 745), ***ȃтотціитóрю*** = *Atotţiitoriul* (MS. 4389, 758).

Ш/ш (şa)

Acest grafem notează în mod exclusiv consoana *ş*, în orice poziţie: ***шѝ*** = *şi* (B 1688, 287), ***шъзꙋ*** = *şăzú* (B 1688, 301), ***ȃшà*** = *aşa* (B 1688, 301), ***мꙋшкóи*** = *muşcoi* (B 1688, 314), ***ꙋша*** = *uşa* (MS. 45, 64), ***вашедѣ*** = *va şedea* (MS. 45, 283), ***шѝ*** = *şi* (MS. 45, 283), ***копилáшꙋл*** = *copilaşul* (MS. 45, 499), ***шезꙋт*** = *şezut* (MS. 45, 445), ***шꙋвътe*** = *şuvăite* (MS. 45, 500), ***ꙋшиле*** = *uşile* (MS. 45, 501), ***ȃмешит*** = *am ieşit* (MS. 45, 503), ***ȃша*** = *aşa* (MS. 45, 504), ***шíпотиле*** = *şipotile* (MS. 45, 504), ***шовьѧ́щe*** = *şovăiêşte* (MS. 45, 507), ***дешерта*** = *deşertat* (MS. 45, 586), ***лъкáшꙋлꙋи*** = *lăcaşului* (MS. 45, 727), ***саꙋнѣȃшезат*** = *s-au neaşezat* (MS. 45, 728), ***ȃчѣ́ѧш*** = *aceeaşi* (MS. 45, 729), ***сьнътоши*** = *sănătoşi* (MS. 45, 731), ***ıáръши*** = *iarăşi* (MS. 45, 735), ***дъшерци*** = *dăşerţi* (MS. 45, 737), ***лъкáшеле*** = *lăcaşele* (MS. 45, 738), ***нꙋвàȇшѝ*** = *nu va ieşi* (MS. 45, 739), ***ченꙋше*** = *cenuşe* (MS. 45, 744), ***дъшкиид*** = *dăşchiind* (MS. 45, 749).

Щ/щ (ştea)

Această slovă notează, în mod frecvent, grupul consonantic *şt*, în orice poziţie: ***щїи*** = *ştii* (B 1688, 300), ***ȃчéщѣ*** = *aceştia* (B 1688, 287), ***нáꙋщиꙋт*** = *n-au ştiut* (MS. 45, 283), ***ещи*** = *eşti* (MS. 45, 284), ***нище*** = *nişte* (MS. 45, 445), ***повестѣщеми*** = *povêsteşte-mi* (MS. 45, 526), ***щиꙋ*** = *ştiu* (MS. 45, 834), ***мещершꙋгꙋри*** = *meşterşuguri* (MS. 45, 854), ***фїещекáреле*** = *fieştecarele* (MS. 45, 856).

Ч/ч (cerfu)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *č*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: ***четáтѣ*** = *cetatea* (B 1688, 298), ***зи́че*** = *zice* (B 1688, 323), ***съчѧ́рче*** = *să cêrce* (MS. 45, 282), ***фъчѧм*** = *făceam* (MS. 45, 727), ***чѧле*** = *cêle* (MS. 45, 728), ***ȃчеста*** = *acesta* (MS. 45, 730), ***бербѧ́че*** = *berbêce* (MS. 45, 732), ***чéлꙋи*** = *celui* (MS. 45, 734), ***фáчевwи*** = *face-voi* (MS. 45, 834), ***порьчеле*** = *porîncele* (MS. 45, 834), ***черчетьдꙋи*** = *cercetîndu-i* (MS. 45, 835);

2. cînd aceasta este urmată de *i*: ***ꙟчи́нсь*** = *încins* (B 1688, 298), ***мáичїи*** = *maicii* (B 1688, 323), ***ничи*** = *nici* (MS. 45, 445), ***чичидзечи*** = *cincidzeci* (MS. 45, 728), ***чирéзиле*** = *cirezile* (MS. 45, 738), ***прꙋнчїи*** = *pruncii* (MS. 45, 739), ***ръдъчи́на*** = *rădăcina* (MS. 45, 741), ***чи́не*** = *cine* (MS. 45, 743), ***съзгьчи́ръ*** = *să zgîrcíră* (MS. 45, 835), ***порьчит*** = *porîncit* (MS. 45, 836), ***лꙋчїѧсѡ́ареле*** = *luciia soarele* (MS. 45, 841);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală (*a*, *o*, *u*) sau de un diftong (*iu*). În aceste cazuri, am aplicat regula din ortografia modernă, transcriind prin *ce* sau *ci*, conform normelor actuale: ***ȃчáста*** = *aceasta* (B 1688, 323), ***фечóри*** = *feciori* (B 1688, 324), ***ꙟцелечꙋне*** = *înţelepciune* (B 1688, 307), ***ꙟцелепчю́нѣ*** = *înţelepciunea* (B 1688, 313), ***ȃчаста*** = *aceasta* (MS. 45, 283), ***ꙟцелечꙋнѣ*** = *înţelepciunea* (MS. 45, 284), ***кредичwс*** = *credincios* (MS. 45, 730), ***чwплите*** = *cioplite* (MS. 45, 736), ***ꙟцелечю́нѧ*** = *înţelepciunea* (MS. 45, 746), ***пичwáреле*** = *picioarele* (MS. 45, 749), ***фичwáреле*** = *ficioarele* (MS. 45, 751), ***сънечwкним*** = *să ne ciocnim* (MS. 45, 849), ***рꙋгъчю́не*** = *rugăciune* (MS. 45, 851), ***пáчѧ*** = *pacea* (MS. 45, 853), ***кредичwс*** = *credincios* (MS. 45, 870), ***фечóрилwр*** = *feciorilor* (MS. 4389, 728).

Ъ/ъ (ior)

Această slovă chirilică are următoarele valori fonetice:

1. Notează, cu un grad înalt de consecvenţă în B 1688,

mai puţin consecvent în MS. 45 şi MS. 4389, vocala *ă*, în interiorul sau la finalul cuvîntului: **ѩ̆тъ** = *iată* (B 1688, 294), **а̂девѣ́рлъ́** = *adevărul* (B 1688, 296), **т҃пъра́тлъ́** = *împăratul* (B 1688, 312), **т҃"пъра́т8"** = *împăratul* (MS. 45, 282), **фрⷭмоа́съ** = *frumoasă* (MS. 45, 283), **а̂дь"къ̀** = *adîncă* (MS. 45, 446), **т҃ндрепттѣ́зъ** = *îndrepteadzĕ* (MS. 45, 446), **а̂девъра́тъ** = *adevărată* (MS. 45, 499), **т҃"дрънничи"ᴬ** = *îndrăpnicind* (MS. 45, 505), **дрептъ"ле** = *dreptăţile* (MS. 45, 729), **зі́серъ** = *dziseră* (MS. 45, 729), **т҃"пре8нъ** = *împreună* (MS. 45, 731), **съмъта́те** = *sănătate* (MS. 45, 733), **пъри"тел** = *părintele* (MS. 45, 735), **къ̀тръ** = *cătră* (MS. 45, 736), **въ̀ле** = *văile* (MS. 45, 737), **хѡтѣ̀рълѝ** = *hotarăle* (MS. 45, 738), **а̂8фъкⷭ** = *au făcut* (MS. 45, 739), **съръдика́ръ** = *să rădicară* (MS. 45, 741), **ръплъ̀тире** = *răsplătire* (MS. 45, 742), **тоа́тъ** = *toată* (MS. 45, 745), **стъпьні́ръ** = *stăpînire* (MS. 45, 750), **гътѝцй** = *gătiţi* (MS. 4389, 758).

2. În cazurile în care norma literară actuală reclamă acest lucru, am transcris slova **ъ** prin *î*, ca în exemplele: **пѣ́нъ** = *pînă* (B 1688, 290), **къ̀нтѣ́рилорь́** = *cîntărilor* (B 1688, 299), **въ̀рⷮ8те** = *vîrtute* (B 1688, 305), **тръмбица"ᴴ** = *trîmbiţaţi* (MS. 45, 283), **къте** = *cîte* (MS. 45, 284), **кⷭвъ"тⷭᴺ** = *cuvîntul* (MS. 45, 285), **пѣ́нъ** = *pînă* (MS. 45, 285), **мънѝе"** = *mîniei* (MS. 45, 545), **пъмъ"тⷭᴺ** = *pămîntul* (MS. 45, 737), **пъ̀къ"дⷭсъ** = *păscîndu-să* (MS. 45, 873), **мъˣнⷬ** = *mîhnit* (MS. 45, 886), **мънѝ᷍л** = *mîniia* (MS. 45, 890). Transcriind slova **ъ** prin *î* în asemenea cazuri, am privilegiat imaginea grafică actuală a cuvîntului, conştienţi fiind de realitatea fonematică a opoziţiei „slabe" între *ă* şi *î* din sistemul fonologic românesc, ca şi de rostirile populare cu *ă* în diferite zone dialectale daco-românеşti.

3. Ca o reminiscenţă a ortografiei slavone, **ъ** apare la sfîrşitul unor nume proprii masculine, precum: **Їйлъ** = *Israil* (MS. 4389, 742), **дв҃дъ** = *David* (MS. 4389, 742).

4. La sfîrşit de cuvînt, ior apare uneori fără valoare fonetică: **Дⷭмноулъ** = *Domnul*, **вⷯкъ** = *veac* (MS. 45, MS. 4389, *et passim*).

Ь/ь (ier)

Acest semn, preluat din ortografia slavonă şi păstrat prin tradiţie de ortografia chirilică românească veche, este lipsit, de cele mai multe ori, de valoare fonematică. Apare notat şi în finalul consonantic al cuvintelor, uneori şi în final de silabă, ca semn suprascris (ь): **Ѧ҃змⷭ́дь** = *Azmóth* (B 1688, 296), **га́дь** = *Gád* (B 1688, 296), **дв҃дь** = *David* (B 1688, 296), **фечⷭ́рль** = *feciorul* (B 1688, 328), **лⷭ́рь** = *lor* (B 1688, 328), **сⷯ҃т"тⷭ́сь** = *s-au întors* (MS. 45, 361), **нъдъ̑ждⷯ҃кь** = *nădăjduiesc* (MS. 45, 446), **хъръзе҃кь** = *hărăzesc* (MS. 45, 501), **стрь"бь** = *strîmb* (MS. 45, 503), **юбъ҃кь** = *iubăsc* (MS. 45, 504, 517), **греше҃кь** = *greşesc* (MS. 45, 507), **а҃кⷯ"сь** = *ascuns* (MS. 45, 512), **а̂дь"кь** = *adînc* (MS. 45, 513), **гръе҃кь** = *grăiesc* (MS. 45, 514), **лⷯ"нь** = *lemn* (MS. 45, 515), **лъкⷯ҃кь** = *lăcuiesc* (MS. 45, 736), **а̂8при"сь** = *au prins* (MS. 45, 737), **а̂8т"ти"сь** = *au întins* (MS. 45, 739). Cu această funcţie „ornamentală" de marcare a sfîrşitului de silabă sau de cuvînt, ierul apare reprezentat şi prin semnul (҃) aşezat deasupra unei consoane, de obicei la finalul unui cuvînt: **мынчⷯнилорь́** = *minciunilor* (B 1688, 328), **фѣ́люл᷍** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣ́гилорь́** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **повъцитѡ́рюл᷍** = *povăţitoriul* (B 1688, 297).

Mai rar, **ь** poate avea, totuşi, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *ă*: **т҃"фи"серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **кⷭт҃"сь** = *cu însă* (MS. 45, 509), **шовьа́ще** = *şovăiêşte* (MS. 45, 509), **пь҃цы** = *părţi* (MS. 45, 509), **трь҃нете** = *trăsnete* (MS. 45, 874), **а̂мърьчю́не** = *amărăciune* (MS. 45, 886).

2. Notează pe *i* asilabic final, ca în exemplele: **а᷍л᷍ць** = *alţi* (B 1688, 313), **рънѝць** = *răniţi* (B 1688, 291), **тѡ́ць** = *toţi* (B 1688, 297).

3. Notează, frecvent în MS. 45, vocala *î*, ca în exemplele: **касѣ̀тьмьеⷭь** = *ca să tămîiedzi* (MS. 45, 362), **зикьнᴬ** = *dzicînd* (MS. 45, 362), **сть"дᴬ** = *stînd* (MS. 45, 363), **тъма́е** = *tămîie* (MS. 45, 371), **а̂дь"кь́** = *adîncă* (MS. 45, 446), **кь"таᴴ"** = *cîntaţi* (MS. 45, 447), **рь"дⷭи"** = *rînduit* (MS. 45, 504), **стрь"вⷭ** = *strîmbu* (MS. 45, 506), **кⷭвь"тⷭ** = *cuvîntu* (MS. 45, 510), **вѡ̀ погорѣ** = *voi pogorî* (MS. 45, 729), **съмьнїе** = *să mînie* (MS. 45, 737), **пь́нъ** = *pînă* (MS. 45, 737), **трⷬмицьᴴᴬ** = *trimiţînd* (MS. 45, 743), **нѣ̀т҃"прⷭ́вь"дⷭне** = *neîmpreunîndu-ne* (MS. 45, 747), **мь́на** = *mîna* (MS. 45, 749), **вь҃тоа́съ** = *vîrtoasă* (MS. 45, 749), **съ̀спъмь"та́ръ** = *să spămîntară* (MS. 45, 750), **кь́те** = *cîte* (MS. 45, 751), **вь҃тⷮ8те** = *vîrtute* (MS. 45, 885), **мънека"** = *mînecat* (MS. 45, 887).

Ы/ы (ieri)

Folosit în *Biblia* de la 1688 şi în cele două manuscrise cu o frecvenţă foarte redusă, acest semn apare cu următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *i* sau pe *i* asilabic, precum în exemplele: **мынчⷯнилорь́** = *minciunilor* (B 1688, 328), **шы** = *şi* (MS. 4389, *passim*), **да́рⷯры** (MS. 45, 362), **жи́довы** = *jidovi* (MS. 45, 455), **ва̀ѡ̂дихны** = *va odihni* (MS. 45, 499), **т҃шы᷍** = *înşii* (MS. 45, 499), **дрέ́п҃цы** = *drepţi* (MS. 45, 500), **нⷯ́тезы** = *nêtedzi* (MS. 45, 500), **ха́рⷯры** = *haruri* (MS. 45, 501), **къ҃вⷯ́ныа̂пр"шы** = *cărbuni aprinşi* (MS. 45, 502), **сънⷯмь҃цы** = *să nu mergi* (MS. 45, 501), **дѡ҃митѐзы** = *dormitezi* (MS. 45, 502), **легътⷯ́ры** = *legături* (MS. 45, 503), **ва̀а̂коперѝ** = *va acoperi* (MS. 45, 505), **т҃"целе҃"цы** = *înţelepţi* (MS. 45, 507), **съва̀т҃"мⷯᴺцы** = *să va înmulţi* (MS. 45, 507), **ма́ры** = *mari* (MS. 45, 508), **а̂дѡ᷍"ны̀** = *a domni* (MS. 45, 511), **пѡ҃́цы** = *porţi* (MS. 45, 513), **съръ҃пⷯ"зы** = *să răspundzi* (MS. 45, 513), **мⷯᴺцы** = *mulţi* (MS. 45, 517), **съ̀лⷯзы** = *să audzí* (MS. 45, 729), **нѡ́шры** = *noştri* (MS. 45, 740), **пеⷣе҃тры** = *pedestri* (MS. 45, 741), **зы** = *dzi* (MS. 45, 749).

2. Notează uneori vocala *î*, ca în exemplele: **съ̀ мъны"кь** = *să mănîncă* (MS. 45, 728), **зикъы"ᴴᴬ** = *zicînd* (MS. 45, 753), **поръы"ч"ᴴᴬ** = *porîncind* (MS. 45, 753).

Ѣ/ѣ (iati)

Această slovă are, în ordinea frecvenţei, următoarele valori fonetice:

1. Notează, de regulă, diftongul *ea*, în orice poziţie: **т҃нтърѣ́скъ** = *întărească* (B 1688, 314), **ка́лѣ** = *calea* (B 1688, 311), **мѣ̀** = *mea* (B 1688, 311), **т҃"наи"тѣ** = *înaintea* (MS. 45, 282), **вашедѣ̀** = *va şedea* (MS. 45, 283), **лⷯ́цѣ** =

lêgea (MS. 45, 284), **ноапте** = *noaptea* (MS. 45, 361), **ꙟцелепчѹне** = *înțelepciunea* (MS. 45, 503), **прѣ** = *prea* (MS. 45, 505), **лѹкрѣзъ** = *lucrează* (MS. 45, 506), **нѹвааве** = *nu va avea* (MS. 45, 506), **виндекарѣ** = *vindecarea* (MS. 45, 508), **ꙟнаинтѣ** = *înaintea* (MS. 45, 511), **асѧменѣ** = *asêmenea* (MS. 45, 515), **витѣѕѹл** = *viteadzul* (MS. 45, 517), **вашедѣ** = *va ședea* (MS. 45, 519), **минтѣ** = *mintea* (MS. 45, 518), **фїѧрберѣ** = *fiêrberea* (MS. 45, 731), **мѹѧрѣ** = *muiêrea* (MS. 45, 733), **съизбъндѣскъ** = *să izbîndească* (MS. 45, 737), **трекътоарѣ** = *trecătoarea* (MS. 45, 739), **нѣѹ** = *ne-au* (MS. 4389, 753), **кѹртѣ** = *curtea* (MS. 4389, 753).

2. Notează, cu un grad înalt de frecvență și consecvență, un *e* deschis și accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), atunci cînd în silaba următoare apar vocala *e* sau diftongul *ea*: **виѳлеемь** = *Vitlêem* (B 1688, 289), **мѣле** = *mêle* (B 1688, 289), **сокотѣлеле** = *socotêlele* (B 1688, 290), **пѹтѣре** = *putêre* (MS. 45, 287), **зидѣще** = *zidêște* (MS. 45, 287), **лѣмне** (MS. 45, 362), **врѣме** = *vrême* (MS. 45, 499), **ачѣѧ** = *acêea* (MS. 45, 503), **ѡстенѣще** = *ostenêște* (MS. 45, 509), **ꙟтѹнѣрек** = *întunêrec* (MS. 45, 511), **нѹгъндѣще** = *nu gîndêște* (MS. 45, 517), **ведѣрѧ** = *vedêrea* (MS. 45, 523), **поръндѣще** = *porîncêște* (MS. 45, 729), **вартѣче** = *va trêce* (MS. 45, 743), **чѣлѧ** = *cêlea* (MS. 45, 747), **дѹрѣрѧ** = *durêrea* (MS. 45, 886), **ачѣстѧ** = *acêstea* (MS. 45, 751), **фѣтеле** = *fêtele* (MS. 4389, 753/2).

3. Notează, rar, un *e* deschis și accentuat (pe care l-am transcris prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **фѣлюл** = *fêliul* (B 1688, 290), **прибѣѯилор** = *pribêgilor* (B 1688, 290), **фѣлю** = *fêliu* (MS. 45, *passim*), **къдѣлницile** = *cădêlnițile* (MS. 45, 832), **бѣцй** = *bêți* (MS. 4389, 743).

Ѫ/ѫ (ius)

Acest semn are, în ordinea frecvenței, următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* în interiorul și la finalul cuvîntului: **дѫнсѹль** = *dînsul* (B 1688, 295), **сѫнть** = *sînt* (B 1688, 300), **погорѫ** = *pogorî* (B 1688, 312), **ампорѫнчит** = *am porîncit* (MS. 45, 283), **погорѫці** *pogorîți* (MS. 45, 283), **лѹѫнд** = *luînd* (MS. 45, 385, 503, 732, 741, 750, 836).

2. Foarte rar, notează vocala *ă*: **лѹѫ** = *luă* (MS. 45, 287, 832 și 835), **нѡѫр** = *noăr* (MS. 45, 364), **доарѫ** = *doară* (MS. 4389, 744), **сфътѹирѫ** = *sfătuiră* (MS. 4389, 744).

Ю/ю (iu)

Acest grafem chirilic notează diftongul *iu* în orice poziție, inclusiv inițială sau finală: **фїюлѹи** = *fiiului* (B 1688, 290), **повъцитóрюл** = *povățitoriul* (B 1688, 297), **мѹщкóюл** = *mușcoiul* (MS. 45, 284), **фїю** = *fiiu* (B 1688, 290, MS. 45 362), **чéрю** = *ceriu* (B 1688, 312), **вóю** = *voiu* (B 1688, 312), **грáюл** = *graiul* (MS. 45, 499), **чéрюриле** = *ceriurile* (MS. 45, 500), **юшоáръ** = *iușoară* (MS. 45, 507), **юбитѡр** = *iubitor* (MS. 45, 510), **никъюрꙑ** = *nicăiuri* (MS. 45, 513), **юте** = *iute* (MS. 45, 516), **кѹнѡскѹю** = *cunoscuiu* (MS. 45, 521), **пѹстїю** = *pustiu* (MS. 45, 586).

Sporadic, diftongul *iu* este notat și prin cele două slove corespunzătoare componentelor sale: **вїѹ** = *viu* (B 1688, 319), **виѹ** = *viu* (MS. 45, 283 și 802).

Ꙗ/ꙗ (iaco)

Această slovă are, în textele noastre, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziție: **ꙗѹ аръта́т** = *i-au arătat* (B 1688, 307), **тъꙗ́таѹ** = *tăiat-au* (B 1688, 298), **мꙗ́ѹ** = *mi-au* (MS. 45, 283), **ꙗѹѹчис** = *i-au ucis* (MS. 45, 284), **ꙗ́ръ** = *iară* (MS. 45, 517), **съмигъꙗскъ** = *să migăiască* și **мигъꙗ́лъ** = *migăială* (MS. 45, 519), **ꙗ́ръш** = *iarăși* (MS. 45, 728), **ꙗ́тъ** = *iată* (MS. 45, 729), **ꙗд** = *iad* (MS. 45, 729, 735), **сънѹꙗ́съ** = *să nu iasă* (MS. 45, 733), **ꙗѹтримис** = *i-au trimis* (MS. 45, 733), **аѹꙟтемеꙗт** = *au întemeiat* (MS. 45, 736), **рьндѹꙗ́лъ** = *rînduială* (MS. 45, 737), **пръщїꙗш** = *prăștiiaș* (MS. 45, 741), **ꙗѹꙟкѹнџюрат** = *i-au încungiurat* (MS. 45, 742).

Această valoare o are slova iaco și în cuvintele *iaste* (formă verbală) și *iale* (pronume personal), scrise cu mare consecvență, în cele două manuscrise, **ꙗсте** și, respectiv **ꙗле** (vezi și *infra*, la slova **ѧ**).

Sporadic, diftongul *ia* este notat și prin cele două slove corespunzătoare: **мїаць фъкѹт** = *mi-ați făcut* (B 1688, 299).

2. Notează uneori diftongul *ea*, în concurență cu **ѣ** și **ѧ**: **съмъраскъ** = *să mărească* (MS. 45, 284), **съпричꙗ́пъ** = *să priceapă* (MS. 45, 499), **съсѡкотꙗскъ** = *să socotească* (MS. 45, 499), **ꙟдрептꙗ́ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **алꙗргъ** = *aleargă* (MS. 45, 503), **съмъкѹлꙗ́гъ** = *să mă culeagă* (MS. 45, 503), **черчетꙗ́ѕъ** = *cerceteadză* (MS. 45, 505), **виклꙗн** = *viclean* (MS. 45, 506), **чꙗртъ** = *ceartă* (MS. 45, 507 și 517), **чꙗркъ** = *cearcă* (MS. 45, 509), **дрꙗ́птъ** = *dreaptă* (MS. 45, 511), **съꙟбѹнꙗ́ѕъ** = *să îmbuneadză* (MS. 45, 517), **нꙗ́мѹл** = *neamul* (MS. 45, 731), **лꙗѹдат** = *le-au dat* (MS. 45, 733), **нꙗ́мѹриле** = *neamurile* (MS. 45, 735), **лꙗ́гъ** = *leagă* (MS. 45, 742), **плꙗ́къ** = *pleacă* (MS. 45, 747), **ѡменꙗ́скъ** = *omenească* (MS. 45, 885), **дꙗ́съ** = *deasă* (MS. 45, 886), **трꙗ́бъ** = *treabă* (MS. 45, 886), **ѡстенꙗ́лъ** = *osteneală* (MS. 45, 886).

3. Notează, uneori, un *e* deschis, la fel ca slova **ѣ**; în asemenea cazuri am transcris, de asemenea, prin semnul convențional *ê*: **дрꙗ́пте** = *drêpte* (MS. 45, 501), **тетꙗ́ме** = *te tême* (MS. 45, 524), **алꙗ́се** = *alêse* (MS. 45, 711), **ꙟмпърекꙗ́ре** = *împărechêre* (MS. 45, 885), **алꙗ́џе** = *alêge* (MS. 45, 889).

Ѧ/ѧ (ia)

Acest semn are, în ordinea frecvenței, următoarele valori fonetice:

1. Notează diftongul *ia*, în orice poziție: **дени напóѧ** = *denapoia* (B 1688, 291), **ꙟпъръцїѧ** = *împărățiia* (B 1688, 295), **примéжд̈їѧ** = *primejdiia* (MS. 45, 284), **ѹнѹѧ** = *unuia* (MS. 45, 374), **веселїѧ** = *veseliia* (MS. 45, 505), **блгословенїѧ** = *blagosloveniia* (MS. 45, 506), **сáбїѧ** = *sabiia* (MS. 45, 515), **милостéнїѧ** = *milosteniia* (MS. 45, 730), **смерéнїѧ** = *smereniia* (MS. 45, 741), **съꙟвїѧ** = *să înviia* (MS. 45, 854), **съвъмѹѧ** = *să vămuia* (MS. 45, 855), **съꙟноѧскъ** = *să înnoiască* (MS. 45, 856), **вóѧ** = *voia* (MS. 45, 885), **сьргѹѧ** = *sîrguia* (MS. 45, 905). Slova aceasta se regăsește frecvent în formele de imperfect indicativ, persoana a III-a, ale unor verbe de conjugarea a IV-a, care prezintă

fenomenul de diereză, specific limbii române literare vechi, în grafii ca: **тътрїѧ** = *întăriia* (B 1688, 295), **вениѧ** = *veniia* (B 1688, 297), **сокотїѧ** = *socotiia* (B 1688, 297), **т"вълїѧ** = *învăliia* (MS. 45, 283), **а̂жѳторїѧ** = *ajutoriia* (MS. 45, 284), **венїѧ** = *veniia* (MS. 45, 382), **ѕсъвїѧ** = *usăbiia* (MS. 45, 504), **хрънїѧ** = *hrăniia* (MS. 45, 677 şi 728), **пъзїѧ** = *păziia* (MS. 45, 747), **гръѧ** = *grăia* (MS. 45, 749).

2. Notează, în alternanţă cu **ѣ**, diftongul *ea*, ca în exemplele: **ѧ** = *ea* (MS. 45, 283), **мѧ** = *mea* (MS. 45, 283), **кáлѧ** = *calea* (MS. 45, 284), **сът"търѧ̑къ** = *să întărească* (MS. 45, 284), **събинекѳвъ"тá̑къ** = *să binecuvinteasscă* (MS. 45, 284), **а̂ᵖдерѧ** = *arderea* (MS. 45, 383), **кáлѧ** = *calea* (MS. 45, 445), **сть"гѧ** = *stînghea* (MS. 45, 461), **нѳ́мѧ**ѳ = *nu mi-au* (MS. 4389, 744).

3. Notează, frecvent, un *e* deschis şi accentuat (pe care l-am transcris, de asemenea, convenţional prin *ê*), indiferent de vocala silabei următoare: **мещїáшїи** = *megiêşii* (B 1688, 297), **вшáринѳл̑** = *boiêrinul* (B 1688, 298), **гръмáше** = *grăiêşte* (B 1688, 302), **тъмр̑ѣ** = *tăiêrea* (B 1688, 298), **фм^** = *fêl* (MS. 45, 287), **къдм^ница** = *cădêlniţa* (MS. 45, 385), **мял¯** = *mêle* (MS. 45, 499), **причáперѧ** = *pricêperea* (MS. 45, 499), **пъзáше** = *păzêşte* (MS. 45, 500), **гръбáше** = *grăbêşte* (MS. 45, 503), **мъᵖтѳрисáше** = *mărturisêşte* (MS. 45, 503), **съмть"ѳмá̑ше** = *să mîntuiêşte* (MS. 45, 505), **лáщѣ** = *lêgea* (MS. 507), **веселѧшесъ** = *veselêşte-să* (MS. 45, 514), **чи"стáше** = *cinstêşte* (MS. 45, 515), **лѧ"не** = *lêmne* (MS. 45, 516), **прїѧтенѳ̑м** = *priêtenul* (MS. 45, 516), **т"ѧелáщевшᵖ** = *înţelêge-vor* (MS. 45, 517), **вѧ"никъ** = *vêcinică* (MS. 45, 728), **поменáше** = *pomenêşte* (MS. 45, 728), **фáлю^** = *fêliul* (MS. 45, 731), **пáше** = *pêşte* (MS. 45, 731), **пѳтр̑ѣ** = *putêrea* (MS. 45, 737), **сѣ́ѳᵖмáзе** = *să urmêze* (MS. 45, 739), **рь"дѳ̑ле¯** = *rînduiêlei* (MS. 45, 741), **вшар¯** = *boiêri* (MS. 45, 743), **фрь"сáце^¯** = *frîmsêţele* (MS. 45, 745), **вісáрика** = *bisêrica* (MS. 45, 861), **ке^тѳ̑^¯** = *cheltuiêle* (MS. 45, 862), **бътрьнáце** = *bătrînêţe* (MS. 45, 886), **воáрї´** = *boiêrii* (MS. 4389, 744).

O excepţie de la această regulă am făcut la cuvintele **ѧ̑сте** (forma de persoana a III-a singular, indicativ prezent a verbului *a fi*) şi **ѧ̑ле** (pronumele personal feminin de persoana a III-a singular), pe care le-am transcris consecvent prin *iaste*, respectiv *iale*. Aceste două forme, după părerea celor mai mulţi dintre specialişti, erau pronunţate ca atare în vechea română literară şi notate cu mare consecvenţă prin slovele **ѧ** (predominantă în *Biblia* de la 1688) sau **ꙗ** (predominantă în MS. 45 şi MS. 4389).

ѳ/ѳ (thita)

Notează, în virtutea tradiţiei, consoana *th*, în cuvintele de origine greacă, în special în numele proprii, preluate de traducători în forma lor originară. Deşi consonantei greceşti *th* îi corespunde în sistemul fonematic românesc un *t*, am transcris totuşi acest grafem prin *th*, pentru a indica opţiunea grafic-etimologizantă a autorilor, tipografilor sau scriptorilor: **їѡанадáн̑** = *Ioanathán* (B 1688, 288), **мáхѳѕала** = *Máhthusala* (B 1688, 287), **сúѳь** = *Síth* (B 1688, 287), **ѳорг̑áма** = *Thorgáma* (B 1688, 287), **а̂вїáѳᵖ** = *Aviáthar* (MS. 45, 284), **а̂"гєѳ** = *Angheth* (MS. 45, 284), **карїаѳїарі"** = *Cariathiarim* (MS. 45, 361), **ѳє̑ви̑** = *Thesvis* (MS. 45, 727), **а̂рарáѳ** = *Ararath* (MS. 45, 728), **їѡнáѳá"** = *Ionáthan* (MS. 45, 731), **а̂"ѳраѯ** = *anthrax* (MS. 45, 735), **ѣ̂фраᵩѳь** = *Efrafth* (MS. 45, 736), **ѣ̂ѳїѡпі́ѣ¯** = *Ethiopíei* (MS. 45, 737), **вєᵏтилєѳ** = *Vectileth* (MS. 45, 738), **вєѳѡрѡ̀** = *Vethoró* (MS. 45, 738), **їарéѳ** = *Iaréth* (MS. 45, 738), **дѡѳаї"** = *Dothaim* (MS. 45, 739), **вєтомє̑ѳа"** = *Vetomestham* (MS. 45, 739), **гѡѳѡнїи^** = *Gothoniil* (MS. 45, 741), **їѵдиѳь** = *Iudíth* (MS. 45, 744), **вєтомадє"** = *Vetomathem*, **нєᵩѳаᵖ** = *Nefthar* (MS. 45, 860), **ѳрасéѳ** = *Thraseu* (MS. 45, 861), **тімѡ́ѳєѳ** = *Timótheu* (MS. 45, 871), **скі"ѳѡ"пóлін** = *Schinthonpólin* (MS. 45, 876).

ѯ/ѯ (csi)

Această slovă chirilică notează grupul consonantic *cs*, transcris, conform normelor ortografice moderne, prin litera *x*, precum: **а̂рфаѯáдь** = *Arfaxád* (B 1688, 287), **їєѯáн̑** = *Iexán* (B 1688, 287), **о́ниѯ** = *ónix* (MS. 45, 435 şi 807), **а̂"ѳраѯ** = *anthrax* (MS. 45, 735), **а̂ᵖфаѯаᴬ** = *Arfaxad* (MS. 45, 736, 737), **ѡ́ѯ** = *Ox* (MS. 45, 742), **а̂лéѯа"дрѳ** = *Aléxandru* (MS. 45, 831), **ѯа"ѳї́ᵏ** = *xanthic* (MS. 45, 875), **а̂леѯа"дрі́ѧ** = *Alexandrúia* (MS. 45, 884).

ѱ/ѱ (gea)

Această slovă chirilică notează, în mod exclusiv, consoana africată *ğ*, în orice poziţie, şi anume:

1. cînd aceasta este urmată de *e*: **слѳ́ѱеле** = *slugele* (B 1688, 300), **сѯ́нѱе** = *sînge* (B 1688, 302), **тнѱер** = *înger* (B 1688, 302), **съ"ѱе** = *sînge* (MS. 45, 284), **кѳѱетá** = *cugeta* (MS. 45, 445), **фъᵖдълáѱе** = *fărădălêge* (MS. 45, 870), **пль"ѱере** = *plîngere* (MS. 45, 886), **съ"бáѱе** = *să-i bage* (MS. 45, 887), **ѱенѳ́не** = *genune* (MS. 45, 897);

2. cînd aceasta este urmată de *i* (vocală sau semivocală): **фѳѱи́т** = *fugit* (B 1688, 314), **слѳ́ѱи** = *slugi* (B 1688, 314), **слѳ́ѱи^є** = *slugile* (MS. 45, 284), **сѯ́мерѱи** = *să mergi* (MS. 45, 285), **а̂ᵖѱи"""** = *argint* (MS. 45, 858), **лѧмаᵖѱинѣ** = *la marginea* (MS. 45, 866), **фъᵖдълеѱ"** = *fărădălegi* (MS. 45, 889);

3. cînd aceasta este urmată de altă vocală sau de un diftong notat prin **ѡ**, **ѣ**, **ѧ**. În aceste cazuri, am aplicat regula ortografică modernă, transcriind prin *ge* sau *gi*, conform normelor actuale: **а̂мъѱ́скъ** = *amăgească* (B 1688, 330), **лѣ́ѱѣ** = *lêgea* (B 1688, 299, MS. 45, 284), **нелеѱѳ́ит** = *nelegiuit* (B 1688, 295), **мєᵖѱѧ"** = *mergeam* (MS. 45, 284), **сь"ѱѡᵖ"** = *sîngiuri* (MS. 45, 870), **прєѱѡᵖ**= *pregiur* (MS. 45, 871), **лєгѳ"тѡᵖ** = *legiuitor* (MS. 45, 896).

т/т (în)

Acest semn grafic, specific grafiei chirilice româneşti, are următoarele valori fonetice:

1. Notează vocala *î* la începutul cuvîntului: **т"пърáтѳ̑** = *împăratul* (MS. 45, 283), **тндрепт̑ѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 446), **т"тр̑ѳ** = *întru* (MS. 45, 447), **т"фи"серьсь** = *înfipseră-să* (MS. 45, 447), **т"дрéпт̑áѕъ** = *îndrepteadză* (MS. 45, 501), **т"тѡрсѳ** = *întorsu* (MS. 45, 741), **сът"пáче** = *să să împace* (MS. 45, 856), **т"прéѳнъ**= *împreună* (MS. 45, 863),

ⷩ҇чепъто́рюⷧ҇ = *începătoriul* (MS. 45, 866).

2. Notează, uneori, silaba *în* la începutul cuvîntului: ***съ кина́ръ*** = *să închinară* (B 1688, 312), ***къпѣ̀*** = *încăpea* (B 1688, 312), ***тра́рѣ*** = *întrarea* (B 1688, 312).

3. Notează, uneori, silaba *îm* la începutul cuvîntului: ***път ъра́т*** = *împărat* (B 1688, 295), ***бръка́те*** = *îmbrăcate* (B 1688, 314), ***бръка́ць*** = *îmbrăcați* (B 1688, 311).

4. Notează, uneori, consoana *n*: ***прем҃ъ́на*** = *pren mîna* (B 1688, 299), ***десі́рїа*** = *den Síria* (B 1688, 301).

Ѵ/ѵ/ѵ

Acest grafem chirilic notează vocala sau semivocala *i* în cuvintele de origine grecească, ca o opțiune etimologizantă fără semnificație fonetică, în special în numele proprii, acolo unde în grecește apare un ypsilon: ***ѐгѵпетꙋлꙋ҃*** = *Eghipetului* (B 1688, 311), ***ѐгѵп҃тѣ́н҃*** = *eghiptean* (B 1688, 288, ***ле́вѵ*** = *Lévi* (B 1688, 294), ***леві́цїи*** = *leviții* (B 1688, 291), ***мо́ѵси*** = *Móisi* (B 1688, 323), ***тѵ̈рꙋ*** = *Tiru* (MS. 45, 543), ***мѵ̈р*** = *mir* (MS. 45, 586).

22. Bibliografia

Bibliografia generală a acestui volum conține lucrări folosite și citate în procesul de redactare a *Indicelui de cuvinte și forme* (secțiunea A), a *Notei asupra ediției* și a *Comentariilor* (secțiunea B).

23. Lista de abrevieri

Am reluat lista de abrevieri generală, folosită și în volumele anterioare ale seriei.

24. Fotocopiile manuscriselor

Facsimilele celor două manuscrise, MS. 45, de la Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române, și MS. 4389, de la Biblioteca Academiei Române din București, au fost realizate prin tehnica scanării color.

TEXTE

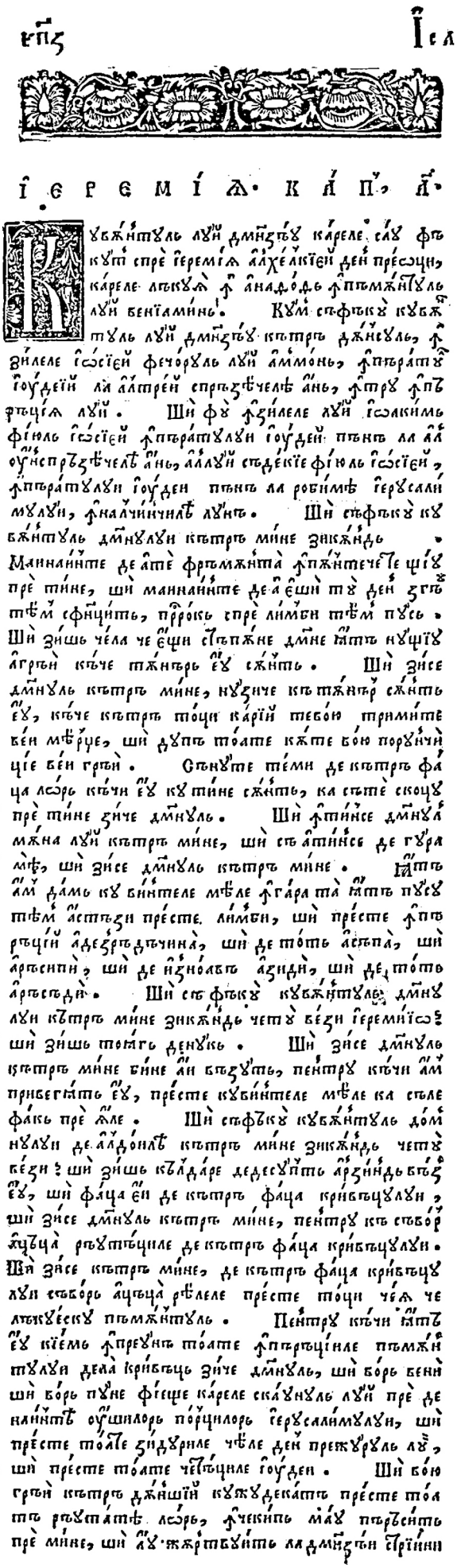

Biblia 1688, p. 492[1], col. 1

Ieremíia

Cap 1

1. Cuvîntul lui Dumnezău, carele s-au făcut spre Ieremíia al Hélchiei, den preoţi carele lăcuia în Anathóth, în pămîntul lui Veniamín,

2. Cum să făcu cuvîntul lui Dumnezău către dînsul, în zilele Iósiei, feciorul lui Ammón, împăratul Iúdeii, la al treisprăzêcelea an întru împărăţiia lui.

3. Şi fu în zilele lui Ioachím, fiiul Iósiei, împăratului Iúdei, pînă la al unsprăzêcelea an al lui Sădéchie, fiiul Iósiei, împăratului Iúdei, pînă la robimea Ierusalímului, în al cincilea lună.

4. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

5. „Mai nainte de a te frămînta în pîntece, te ştiu pre tine şi, mai nainte de a ieşi tu den zgău, te-am sfinţit, proroc spre limbi te-am pus.”

6. Şi ziş: „Cela ce eşti, stăpîne Doamne, iată, nu ştiu a grăi, căce tînăr eu sînt.”

7. Şi zise Domnul către mine: „Nu zice că: «Tînăr sînt eu», căce către toţi carii te voiu trimite vei mêrge şi, după toate cîte voiu porunci ţie, vei grăi.

8. Să nu te temi de către faţa lor, căci eu cu tine sînt, ca să te scoţu pre tine”, zice Domnul.

9. Şi întinse Domnul mîna lui către mine, şi să atinse de gura mea, şi zise Domnul către mine:

10. „Iată, am dat[2] cuvintele mêle în gura[3] ta, iată, pusu-te-am astăzi preste limbi şi preste împărăţii a dezrădăcina şi de tot a săpa şi a răsipi, şi de iznoavă a zidi şi de tot a răsădi!”

11. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, zicînd: „Ce tu vezi, Ieremíio?” Şi ziş: „Toiag de nuc.”

12. Şi zise Domnul către mine: „Bine ai văzut, pentru căci am privegheat eu preste cuvintele mêle ca să le fac pre iale!”

13. Şi să făcu cuvîntul Domnului de-al doilea către mine, zicînd: „Ce tu vezi?” Şi ziş: „Căldare dedesupt arzind văz eu, şi faţa ei — de către faţa crivăţului.” Şi zise Domnul către mine: „Pentru că să vor aţîţa răutăţile de către faţa crivăţului.”

14. Şi zise către mine: „De către faţa crivăţului să vor aţîţa rêlele preste toţi ceia ce lăcuiescu pămîntul.

15. Pentru căci, iată, eu chiem împreună toate împărăţiile pămîntului de la crivăţ, zice Domnul, şi vor veni şi vor pune fieştecarele scaunul lui pre denaintea uşilor porţilor Ierusalímului şi preste toate zidurile cêle demprejurul lui, şi preste toate cetăţile Iúdei;

16. Şi voiu grăi către dînşii cu judecată preste toată răutatea lor, în ce chip m-au părăsit pre mine şi au jîrtvuit la dumnezăi striini /

Ms. 45, p. 573-574

Ieremía

Cap 1

1. Cuvîntul lui Dumnedzău, carele s-au făcut pre Ieremía, cel al lui Helchía, den preuţi, carele lăcuia în Anathóth, în pămîntul lui Veniamin,

2. Cum să făcu cuvîntul lui Dumnedzău cătră însul, întru dzilele Iosíei, ficiorul Ammon, împăratul Iúdei, an al treisprăzêcelea întru împărăţiia lui,

3. Şi fu întru dzilele lui Ioachim, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei, pînă la 11 an a lui Sedechía, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei, pînă la robimea Ierusalimului, întru în al cincilea lună.

4. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:
5. „Mai nainte de a te frămînta[1] în pîntece, ştiu pre tine; şi mainte de ce ai ieşit den zgău, te-am sfinţit pre tine, proroc spre limbi te-am pus pre tine.”

6. Şi dziseşi: „Cela ce eşti, Despuitoare Doamne, iată, nu ştiu a grăi, căci tînăr eu sînt.”

7. Şi dzise Domnul cătră mine: „Nu zice că «Tînăr eu sînt», căci cătră toţi carii te voi trimite, mêrge-vei şi, după toate cîte voi porînci[2] ţie, vei grăi.

8. Să nu te temi de cătră *[574/1]* faţa lor, căci împreună cu tine eu sînt, ca să te scoţ pre tine”, dzice Domnul.
9. Şi întinse mîna lui cătră mine şi să atinse de gura mea; şi dzise Domnul cătră mine:

10. [3]„Iată, am dat cuvintele mêle la gura ta! Iată, pusu-te-am astăzi preste limbi şi preste împărăţii a dăzrădăcina, şi de tot a săpa, şi a răsîpi, şi de iznoavă a zidi, şi de tot a răsădi!”

11. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd: „Ce tu vezi, Ieremío?” Şi dziş: „Toiag[4] de nuc.”
12. Şi dzise Domnul cătră mine: „Bine ai văzut, pentru căci am privegheat eu preste cuvintele mêle, ca să le fac pre iale!”
13. Şi să făcu cuvîntul Domnului de-al doilea cătră mine, dzicînd: „Ce tu vezi?” Şi dziş: „Căldare dedesupt arzînd eu văz, şi faţa lui — de cătră faţa crivăţului.” ⌊Şi dzise Domnul cătră mine: „Pentru că să vor aţîţa rêlele de cătră faţa crivăţului.”⌋

14. Şi dzise cătră mine: „[5]De cătră faţa crivăţului să vor aţîţa rêlele preste toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul.

15. Pentru căci, iată, eu chem într-un loc toate împărăţiile ⌊pămîntului⌋ de la crivăţ, dzice Domnul, şi vor veni şi vor pune fieştecarele scaunul lui preste înaintea uşilor porţilor Ierusalímului, şi preste toate zidurile cêle împrejurul lui, şi preste toate cetăţile iúde;

16. Şi voi grăi cătră înşii cu judeţ preste toată răotatea lor, în ce chip m-au părăsit pre mine şi au jirtvuit la dumnedzăi striini

Ms. 4389, p. 712-713

Cartea prorociirei Ieremiei

Cap 1

1.[1] Cuvintele Ieremiei[2], feciorul Helchiei[3], den preoţii cei ce au fost în Anathoth, în ţara lui Veniamin,

2. Cuvîntul Domnului care au fost cătră dînsul, în zilele Iósiei, feciorul lui Ammon, împăratul Iúdei, în anul al treisprezêce de împărăţiia lui.

3. Şi fu în zilele lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, pînă în sfîrşitul anului al unsprăzêcelea al împărăţiei Sedéchiei, *[712/2]* împăratul Iúdei, pînă la mutarea Ierusalímului, în luna a cincea.

4. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

5.[4] „Mai nainte încă de ce te-am zidit în pîntece te-am cunoscut; şi mai nainte încă, pînă ce n-ai fost ieşit den mumă-ta, te-am sfinţit şi te-am dat proroc întru limbi.[5]

6. Şi ziş: „Cela ce eşti, stăpîne Doamne, iată că nu ştiu grăi, pentru că sînt un copil!”

7. Iar Domnul zise cătră mine: „Să nu zici că «Sînt copil!» că, *[713/1]* spre toate cîte te voiu trimête, vei mêrge, şi toate cîte-ţi voiu porînci, vei grăi.

8. Să nu te temi de faţa lor, că eu sînt cu tine, ca să te mîntuiesc”, zice Domnul.

9. Şi trimêse Domnul mîna sa, şi se atinse de gura mea, şi zise cătră mine:

10. [9.] [6]„Iată, ded cuvintele mêle în gura ta! [10.][7] Şi, iată, te puş astăzi spre limbi şi spre împărăţii, [8]ca să dăzrădăcinezi, şi să spargi, şi să rîsipeşti, şi să zideşti, şi să sădeşti.”

11. Şi fu cătră mine cuvîntul Domnului, zicînd: „Ce vezi tu, Ieremíio? Iar eu ziş: „Eu văz un toiag priveghind.
12. Domnul zise cătră mine: „Bine ai văzut, pentru că eu voiu să priveghiu spre cuvîntul mieu, ca să-l fac!”
13. Şi fu cuvîntul Domnului a doa oară cătră mine, zicînd: „Ce vezi tu?” Eu ziş: „Eu văz oală fierbînd, şi faţa ei — despre faţa a miiazănoapte.”

14. Şi zise Domnul cătră mine: [9]„De cătră miiazănoapte se va arăta hiclenie spre toţi cei ce[10] lăcuiesc pre pămînt.
15.[11] Pentru că, iată, eu voiu chiema toate seminţiile împărăţiilor celor despre miiazănoapte, zice Domnul, şi vor veni şi vor pune cineşi scaunul său întru întrările porţilor Ierusalímului, şi pre toate zidurile lui împrejur, şi pre toate cetăţile Iúdei;

16. Şi voiu grăi judecăţile mêle cu dînşii spre toate hicleniile lor, căci m-au părăsit şi au junghiat altor dumnezei streini

Versiunea modernă

Cartea profetului Ieremia

Capitolul 1

1. Cuvîntul lui Dumnezeu către Ieremia, fiul lui Hilchia, dintre preoţii de la Anatot, din pămîntul lui Veniamin,

2. Cuvîntul lui Dumnezeu a fost către Ieremia, în zilele lui Iosia, fiul lui Amon, regele lui Iuda, în al treisprezecelea an al domniei acestuia,

3. Precum şi în zilele lui Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda, pînă în al unsprezecelea an al domniei lui Sedechia, fiul lui Iosia, regele lui Iuda, adică pînă la robirea Ierusalimului, în luna a cincea.

4. Şi a fost cuvîntul Domnului către mine, zicîndu-mi:
5. „Mai înainte de a te fi plămădit în pîntece, te-am cunoscut şi, mai înainte de a fi ieşit din pîntece, te-am sfinţit şi te-am făcut proroc pentru popoare.”

6. Şi am zis: „O, stăpîne Doamne, eu nu ştiu să vorbesc, pentru că sunt tînăr.”

7. Domnul însă mi-a zis: „Să nu zici: «Sunt tînăr», căci te vei duce la toţi aceia la care te voi trimite şi tot ce-ţi voi porunci vei spune.

8. Să nu te temi de dînşii, căci eu sunt cu tine, ca să te scap”, zice Domnul.

9. Şi Domnul şi-a întins mîna spre mine, mi-a atins gura şi mi-a zis:

10. „Iată, am pus cuvintele mele în gura ta! Iată, te-am pus în ziua aceasta peste popoare şi peste regate, ca să smulgi şi să dobori la pămînt, să nimiceşti, să zideşti din nou şi să sădeşti!”

11. Apoi a fost cuvîntul Domnului către mine şi mi-a zis: „Ieremia, ce vezi tu?” Şi eu am zis: „Văd o ramură din lemn de migdal.”
12. Şi mi-a spus Domnul: „Ai văzut bine, căci eu am vegheat asupra cuvintelor mele, ca să le împlinesc!”

13. Şi a fost cuvîntul Domnului către mine doua oară şi mi-a zis: „Ce vezi tu?” Şi eu am răspuns: „Văd un cazan pe foc, care e gata să se verse dinspre miazănoapte.”

14. Iar Domnul mi-a zis: „Dinspre miazănoapte vor veni nenorocirile asupra tuturor locuitorilor ţării acesteia.
15. Că, iată, chem toate regatele pămîntului de la miazănoapte, zice Domnul, şi vor veni acelea şi îşi vor pune fiecare din ele scaunul său în faţa porţilor Ierusalimului, pe lîngă toate zidurile lui împrejmuitoare, şi în toate cetăţile lui Iuda;

16. Şi voi rosti către ei judecata mea pentru toate fărădelegile lor, pentru că m-au părăsit, au adus jertfe altor dumnezei

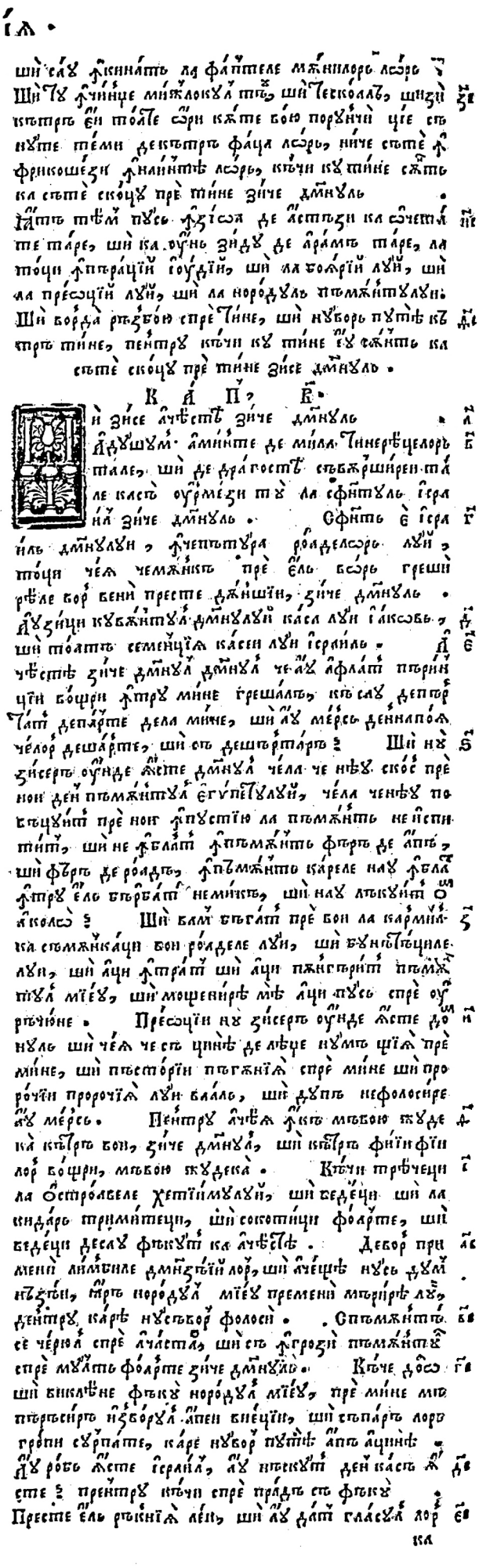

Biblia 1688, p. 492, col. 2

şi s-au închinat la faptele mînilor lor.

17. Şi tu încinge mijlocul tău şi te scoală, şi zi către ei toate oricîte voiu porunci ţie. Să nu te temi de către faţa lor, nice să te înfricoşezi înaintea lor, căci cu tine sînt ca să te scoţu pre tine, zice Domnul.

18. Iată, te-am pus în zioa de astăzi ca o cetate tare şi ca un zidu de aramă tare la toţi împăraţii Iúdii, şi la boiêrii lui, şi la preoţii lui, şi la norodul pămîntului.

19. Şi vor da războiu spre tine şi nu vor putea către tine, pentru căci cu tine eu sînt, ca să te scoţu pre tine", zice Domnul.

Cap 2

1. Şi zise: „Acêstea zice Domnul:

2. Aduşu-mi aminte de mila tinerêţelor tale şi de dragostea săvîrşirei tale, ca să urmezi tu la sfintul Israíl, zice Domnul.

3. Sfînt e Israíl! Domnului — începătura roadelor lui. Toţi ceia ce mîncă pre el vor greşi, rêle vor veni preste dînşii", zice Domnul.

4. Auziţi cuvîntul Domnului, casa lui Iácov şi toată semenţiia casei lui Israíl!

5. Acêstea zice Domnul Domnul: „Ce au aflat părinţii voştri întru mine greşală, că s-au depărtat departe de la mine şi au mers denapoia celor deşarte şi să deşărtară?

6. Şi nu ziseră: «Unde iaste Domnul, cela ce ne-au scos pre noi den pămîntul Eghípetului, cela ce ne-au povăţuit pre noi în pustiiu, la pămînt neispitit şi neîmblat, în pămînt fără de apă şi fără de roadă, în pămînt carele n-au îmblat întru el bărbat nemică şi n-au lăcuit om acoló?»

7. Şi v-am băgat pre voi la Carmíl, ca să mîncaţi voi roadele lui şi bunătăţile lui, şi aţi întrat şi aţi pîngărit pămîntul mieu, şi moştenirea mea aţi pus spre urîciune.

8. Preoţii nu ziseră: «Unde iaste Domnul?» Şi ceia ce să ţinea de lêge nu mă ştiia pre mine, şi păstorii păgîniia spre mine, şi prorocii prorociia lui Vaál, şi după nefolosire au mers.

9. Pentru acêea încă mă voiu judeca către voi, zice Domnul, şi către fiii fiilor voştri mă voiu judeca!

10. Căci trêceţi la ostroavele Hetiímului şi vedeţi; şi la Chidár trimiteţi şi socotiţi foarte, şi vedeţi de s-au făcut ca acêstea!

11. De vor primeni limbile dumnezăii lor? Şi aceştia nu-s dumnăzăi. Iară norodul mieu premeni mărirea lui, dentru carea nu să vor folosi.

12. Spămîntă-se ceriul spre aceasta şi să îngrozi pământul spre mult foarte, zice Domnul!

13. Căce doao şi viclêne făcu norodul mieu: pre mine mă părăsiră, izvorul apei vieţii, şi săpară lor gropi surpate, care nu vor putea apă a ţinea.

14. Au rob iaste Israíl? Au născut den casă iaste? Pentru[4] căci spre pradă să făcu?

15. Preste el răcniia lei şi au dat glasul lor, //

Ms. 45, p. 574

şi s-au închinat la faptele mîinelor lor.

17. Şi tu încinge mijlocul tău, şi te scoală, şi dzi către ei toate cîte voi porînci ţie. Să nu te temi de către faţa lor, nici să te înfricoşezi înaintea lor, ⌊căci cu tine sînt, ca să te scoţ pre tine, dzice Domnul.⌋

18. [6] Iată, te-am pus pre tine întru dzua de astăzi ca o cetate tare, şi ca un zid de aramă tare la toţi împăraţii Iúdei, şi la boiêrii lui, şi la preuţii lui, şi la nărodul pămîntului.

19. Şi vor da războiu spre tine şi nu vor putea către tine, pentru căci cu tine eu sînt, ca să te scoţ pre tine", dzice Domnul.

Cap 2

1. Şi dzise: „Acêstea dzice Domnul: *[574/2]*

2. Pomenii mila tinerêţelor tale şi dragostei săvîrşirei tale, ca să urmezi tu la sfintul Israil, dzice Domnul.

3. Sfînt Israil, Domnului — începătura roadelor lui! Toţi ceia ce mănîncă pre el vor greşi, rêle vor veni preste înşii", dzice Domnul.

4. Audziţi cuvîntul Domnului, casa lui Iacov şi toată seminţiia casei lui Israil!

5. Acêstea dzice ⌊Domnul⌋[7]: „Ce au aflat părinţii voştri întru mine greşală, că s-au dăpărtat departe de la mine şi au mersu denapoia celor întru dăşert şi să dăşertară?

6. Şi nu dziseră: «Unde iaste Domnul, cela ce ne-au scos pre noi den pămîntul Eghíptului, cela ce ne-au povăţuit pre noi întru pustiiu, întru pămînt neispitit şi necălcat, întru pămînt fără de apă şi fără de roadă, întru pămînt carele n-au îmblat întru el bărbat ⌊nimic⌋ şi n-au lăcuit om acoló?»

7. Şi v-am băgat pre voi la Carmil, ca să mîncaţi voi roadele lui şi bunătăţile lui; şi aţi întrat şi aţi pîngărit pămîntul mieu şi moştnenirea mea aţi pus spre urîciune.

8. Preuţii nu dziseră: «Unde iaste Domnul?» Şi cei ci să ţinea de lêge nu mă ştiia pre mine, şi păstorii necuraţi era către mine, şi prorocii prorociia ii Vaal, şi denapoia a fără de folos au mersu.

9. Pentru acêea, încă mă voi judeca către voi, dzice Domnul, şi către fiii fiilor noştri mă voi judeca!

10. Căci trêceţi la ostroavele[8] Hettiim şi vedeţi. Şi la Chidar trimiteţi, şi socotiţi foarte, şi vedeţi de s-au făcut ca acêstea.

11. Să[9] vor primeni limbile dumnedzăii lor, şi aceştia nu-s dumnedzăi. Iar nărodul mieu primeni mărirea lui, dentru carea nu să vor folosi.

12. Întristă-să ceriul pre aceasta şi să îngrozi ⌊pămîntul⌋ cît de mult foarte, dzice Domnul.

13. Căci doao ⌊şi⌋ viclêne făcu nărodul mieu: pre mine mă părăsiră, izvorul apei vieţii, şi săpară şie gropi surpate, carele nu vor putea apă a ţinea.

14. Au rob iaste Israil, au născut den casă iaste? Pentru căci spre pradă să făcu?

15. Preste el răcniia leii şi au dat glasul lor,

Ms. 4389, p. 713

şi se-au închinat făpturilor mîinilor sale.

17. Iar tu încinge mijlocul tău, şi stăi, şi grăiêşte către dînşii toate care porîncesc eu ţie. Să nu te temi de faţa lor, că nu te voiu face să te temi de faţa lor.

18. [12]Că eu am dat pre tine astăzi în cetatea cea tare, şi în stîlp de fier, şi în ziduri de aramă, spre tot pămîntul împăraţilor Iúdei, boiêrilor lui, şi preoţilor, şi nărodului pămîntului.

19. Şi vor da războiu asupra ta şi nu vor birui, că eu sînt cu tine, zice Domnul, ca să te mîntuiesc."

Cap 2

1.[13] Şi fu cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

2. „Pasă şi strígă în urechile Ierusalímului, zicînd: «Acêstea zice Domnul: Adusu-mi-am[14] aminte de tine miluind tinerêţele tale şi dragostea logodnei tale, cînd ai umblat după mine, în pustiia cêea în carea nu se seamănă.

3. Sfîntul lui Israil! Domnului — pârga roade-*[713/2]* lor lui; toţi cîţi o vor înghiţi vor greşi şi cêle rêle vor veni pre dînşii»", zice Domnul.

4. Ascultaţi cuvîntul Domnului, casa[15] lui Iacov şi toate seminţiile casei lui Israil!

5. Acêstea zice Domnul: „[16]Ce fărădelegiuire au aflat părinţii voştri în mine, carii se-au dăpărtat de mine, şi au umblat după dăşărtăciune, şi se-au îndăşărtat?

6.[17] Şi n-au zis: «Unde iaste Domnul, cela ce ne-au făcut de am ieşit den ţara Eghípetului, cela ce ne-au trecut pren pustie, pre[18] pămîntul cel nelăcuit şi fără de cale, pre pămîntul cel secetos şi în chipul morţii, pre pămîntul pre care om n-au umblat şi bărbat n-au lăcuit?»

7. Şi v-am scos în ţara Carmílului, ca să mîncaţi roada ei şi bunătăţile ei; iar deaca aţi întrat, aţi pîngărit pămîntul mieu şi moştinarea mea o aţi pus întru împutăciune.

8. Preoţii n-au zis: «Unde iaste Domnul?» Şi ceia ce au ţinut lêgea nu m-au ştiut, şi păstorii au fost călcători asupra porunci mêle, şi prorocii au prorocit în Vaal, şi au urmat idolilor.

9. Pentr-acêea încă mă voiu mai pîrî cu voi cu judecată şi cu feciorii voştri mă voiu pîrî!", zice Domnul.

10.[19] „Trêceţi în ostrovul Hetthímului şi vedeţi; şi trimêteţi în Chidar[20] şi luaţi aminte cu deadinsul, de se-au făcut aşa:

11. De au schimbat limbile dumnezeii lor, şi cu adevărat aceia nu sînt dumnezei. Iar nărodul mieu au schimbat slava mea în idol.

12. Înfricoşaţi-vă, ceriurilor[21], de aceasta şi porţile voastre le trîndăviţi foarte!" zice Domnul.

13. „Că doaoă răotăţi au făcut nărodul mieu: pre mine, izvorul apei cei vii, m-au părăsit, şi au săpat şie puţuri surpate, care nu vor putea ţinea apă.

14. Dară au rob iaste Israil sau om den casă? Dară căci se-au prădat?

15.[22] Asupra lui au răcnit leii şi au dat glasul lor,

Versiunea modernă

şi s-au închinat faptelor mîinilor lor.

17. Iar tu încinge-ţi coapsele tale, ridică-te şi spune-le tot ce-ţi voi porunci. Să nu te temi de ei, nici să nu te înspăimînţi, căci eu sunt cu tine ca să te scap.

18. Că, iată, eu te-am făcut astăzi ca o cetate puternică, ca un zid de aramă înaintea regilor lui Iuda, înaintea căpeteniilor ei, înaintea preoţilor ei şi înaintea poporului ţării.

19. Ei se vor lupta împotriva ta, dar nu te vor învinge, că eu sunt cu tine, ca să te scap", zice Domnul.

Capitolul al 2-lea

1. Şi a zis: „Acestea grăieşte Domnul:

2. Mi-am adus aminte de mila tinereţilor tale, de iubirea pe care o aveai cînd erai mireasă, pentru că urmai sfîntului lui Israel, zice Domnul.

3. Sfînt este Israel pentru Domnul şi pîrga roadelor lui este a Domnului; toţi cei care mănîncă din ea vor greşi şi nenorociri vor veni asupra lor", zice Domnul.

4. Casa lui Iacov şi toate seminţiile casei lui Israel, ascultaţi cuvîntul Domnului!

5. Aşa zice Domnul: „Ce nedreptate au găsit în mine părinţii voştri, de s-au depărtat de mine şi s-au dus după deşertăciune şi au devenit ei înşişi deşertăciune?

6. Şi nu s-au întrebat: «Unde este Domnul, cel ce ne-a scos din pămîntul Egiptului şi ne-a călăuzit prin pustiu, prin pămînt neîncercat şi neumblat, prin pămînt fără de apă şi fără de roade, prin pămînt în care nimeni nu a umblat şi unde nu a locuit nici un fiu de om?»

7. Eu v-am dus în pămîntul Carmelului, ca să mîncaţi roadele lui şi bunătăţile lui; voi însă aţi intrat şi aţi spurcat pămîntul meu şi moştenirea mea aţi făcut-o urîciune.

8. Nu au zis preoţii: «Unde este Domnul?» Învăţătorii legii nu m-au cunoscut; păstorii s-au ridicat împotriva mea, şi prorocii au prorocit în numele lui Baal, şi s-au dus după cei ce nu-i pot ajuta.

9. De aceea, vă voi judeca pe voi şi pe fiii fiilor voştri!

10. Să mergeţi în insulele Chitim şi să vedeţi; să trimiteţi în Chedar şi să cercetaţi cu luare aminte şi să vedeţi dacă s-au întîmplat unele ca acestea:

11. Şi-a schimbat vreun popor dumnezeii săi, deşi aceia nu sunt dumnezei? Poporul meu însă şi-a schimbat slava cu ceea ce nu-l poate ajuta.

12. Miratu-s-a cerul de aceasta şi s-a spăimîntat foarte, zice Domnul!

13. Căci două rele a făcut poporul meu: m-au părăsit pe mine, izvorul apei vieţii, şi au săpat fîntîni sparte, care nu pot ţine apă.

14. Israelul este rob sau născut în casă? Pentru ce s-a făcut el pradă?

15. Leii au răcnit asupra lui, şi-au ridicat glasul lor

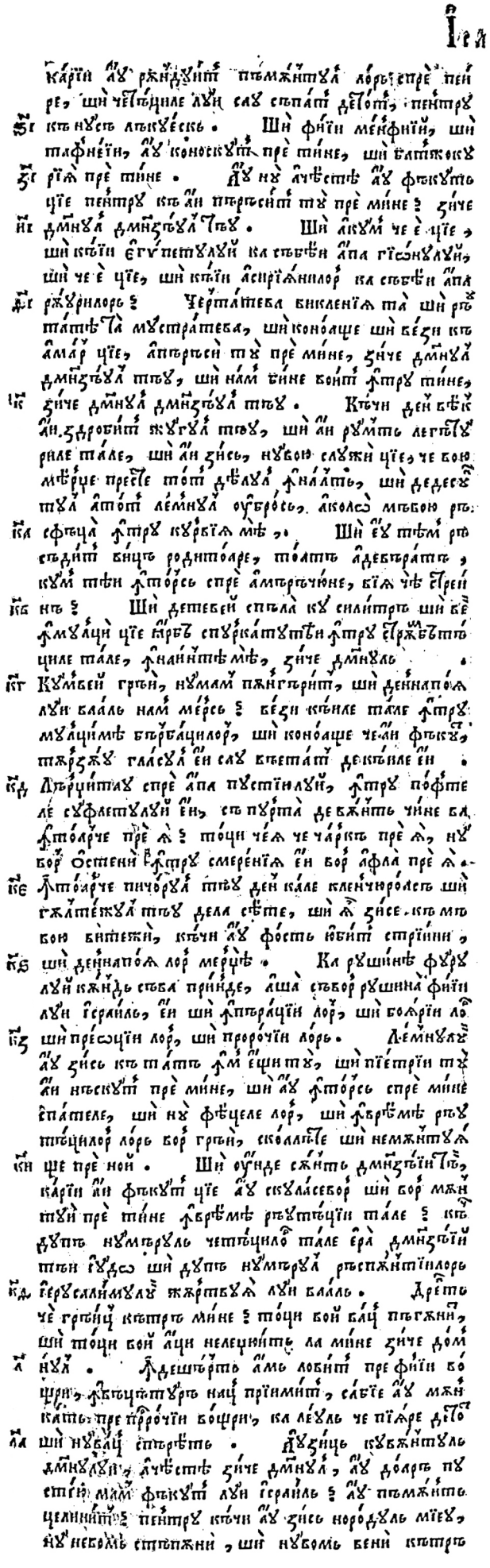

Biblia 1688, p. 493, col. 1

carii au rînduit pămîntul lor spre pieire; şi cetăţile lui s-au săpat de tot, pentru că nu să lăcuiesc.

16. Şi fiii Ménfiii şi tafnéii au conoscut pre tine şi batjocuriia pre tine!

17. Au nu acêstea au făcut ţie pentru că ai părăsit tu pre mine? zice Domnul Dumnezăul tău.

18. Şi, acum ce e ţie şi căii Eghípetului, ca să bêi apa Ghiónului? Şi ce e ţie şi căii asiriênilor, ca să bêi apa rîurilor?

19. Certa-te-va vicleniia ta şi răutatea ta mustra-te-va. Şi conoaşte şi vezi că amar ţie a părăsi tu pre mine, zice Domnul Dumnezăul tău. Şi n-am binevoit întru tine, zice Domnul Dumnezăul tău,

20. Căci den veac ai zdrobit jugul tău şi ai rumt legăturile tale, şi ai zis: «Nu voiu sluji ţie, ce voiu mêrge preste tot dealul înalt şi dedesuptul a tot lemnul umbros[5], acoló mă voiu răsfăţa întru curviia mea.»

21. Şi eu te-am răsădit viţă roditoare, toată adevărată. Cum te-ai întors spre amărăciune, viia cea streină?

22. Şi de te vei spăla cu silitră şi vei înmulţi ţie iarbă, spurcatu-te-ai întru strîmbătăţile tale înaintea mea, zice Domnul.

23. Cum vei grăi: «Nu m-am pîngărit şi denapoia lui Vaál n-am mers»? Vezi căile tale întru mulţimea bărbaţilor şi conoaşte ce ai făcut. Tîrziu glasul ei s-au văietat de căile ei.

24. Lărgit-au spre apa pustiiului, întru poftele sufletului ei să purta de vînt. Cine va întoarce pre ea? Toţi ceia ce cearcă pre ea nu vor osteni, întru smereniia ei vor afla pre ea.

25. Întoarce piciorul tău den cale clenciuroasă şi gîltejul tău de la sête. Şi ea zise că: «Mă voiu viteji», căci au fost iubit striini şi denapoia lor mergea.

26. Ca ruşinea furului cînd să va prinde, aşa să vor ruşina fiii lui Israíl, ei şi împăraţii lor, şi boiêrii lor, şi preoţii lor, şi prorocii lor.

27. Lemnului au zis că: «Tată îmi eşti tu!», şi pietrii: «Tu ai născut pre mine!», şi au întors spre mine spatele, şi nu fêţele lor. Şi în vrêmea răutăţilor lor vor grăi: «Scoală-te şi ne mîntuiêşte pre noi!»

28. Şi unde sînt dumnezăii tăi, carii ai făcut ţie? Au scula-se-vor şi vor mîntui pre tine în vrêmea răutăţii tale? Căci după numărul cetăţilor tale era dumnezăii tăi, Iúdo, şi după numărul răspîntiilor Ierusalímului jîrtvuia lui Vaál.

29. Drept ce grăiţi cătră mine? Toţi voi v-aţi păgînit şi toţi voi aţi nelegiuit la mine, zice Domnul.

30. În deşărt am lovit pre fiii voştri; învăţătură n-aţi priimit. Sabie au mîncat pre prorocii voştri, ca leul ce piêre de tot, şi nu v-aţi spăriat."

31. Auziţi cuvîntul Domnului, acêstea zice Domnul: „Au doară pustiiu m-am făcut lui Israíl? Au pămînt ţelinit? Pentru căci au zis norodul mieu: «Nu ne vom stăpîni şi nu vom veni cătră /

Ms. 45, p. 574-575

carii au rînduit pămîntul[10] spre pieiri; şi cetăţi lui s-au săpat de tot, pentru că nu să lăcuiesc.

16. Şi fiii Memfii şi Tafnei *[575/1]* au cunoscut pre tine şi batjocuriia pre tine!

17. Au nu acêstea au făcut ţie pentru că ai părăsit tu pre mine? dzice Domnul Dumnedzăul tău.

18. Şi acum ce-i ţie şi căii Eghíptului, ca să bêi apa Ghion? Şi ce-i ţie şi căii assiriênilor, ca să bêi apa rîurilor?

19. Certa-te-va vicleniia ta şi răotatea ta mustra-te-va. Şi cunoaşte şi vedzi că amar ţie a părăsi tu pre mine, dzice Domnul Dumnedzăul tău; şi n-am binevrut întru tine, dzice Domnul Dumnedzăul tău,

20. Căci den vac am zdrobit jugul tău şi ai rupt legăturile tale, şi ai dzis: «Nu voi sluji ⌊ţie⌋, [11]ce voi mêrge preste tot dealul înalt şi dedesuptul a tot lemnul umbros; acoló mă voi răsfăţa întru curviia mea.»

21. Şi [12]eu te-am răsădit vie roditoare, toată adevărată. Cum te-ai întorsu spre amărăciune, viia cea striină?

22. ⌊Şi⌋ dă te vei spăla cu silitră şi vei înmulţi ţie iarbă[13], tăvălitu-te-ai întru strîmbătăţile tale înaintea mea, dzice Domnul.

23. Cum vei grăi: «Nu m-am pîngărit şi denapoia i Vaal nu am mersu»? Vezi căile tale întru mulţimea bărbaţilor şi cunoaşte ce ai făcut. Tîrziu glasul ei s-au văietat căile ei.

24. Lărgit-au spre apa pustiiului, întru poftele sufletului ei să purta de vînturi. Cine va întoarce pre ea? Toţi ceia ce cearcă pre ea nu vor osteni, întru smereniia ei vor afla pre ea.

25. Întoarnă piciorul tău den cale clinciuroasă şi gîltanul tău de la sête. Şi ea dzise: «⌊Căci⌋ mă voi viteji», căci au fost iubit striini şi denapoia lor mergea.

26. Ca ruşinea furului, cînd să va prinde, aşa să vor ruşina fiii lui Israil, ei, şi împăraţii lor, şi boiêrii lor, şi preuţii lor, şi prorocii lor.

27. Lemnului au dzis: «Că tată îmi eşti tu!» şi pietrii: «Tu ai născut pre mine!»; şi au întorsu spre mine umerile şi nu fêţele lor, şi întru vrêmea rêlelor lor vor grăi: «Scoală-te şi ne mîntuiêşte pre noi!»

28. Şi unde sînt dumnedzăii tăi, carii au făcut şie? Dă să vor scula şi vor mîntui pre tine în vrêmea răotăţii tale? [14]Căci după numărul cetăţilor tale era dumnedzăii tăi, Iúdo, şi după numărul húdiţilor Ierusalim jirtvuiai ii Vaal.

29. Pentru căci grăiţi cătră mine? Toţi voi aţi pă-*[575/2]* gînitu-vă şi toţi voi aţi fărălegiuit la mine, zice Domnul.

30. Întru dăşert am lovit fiii voştri, învăţătură n-aţi priimit; sabie au mîncat pre prorocii voştri, ca leul ce piêrde tot, şi nu v-aţi spăriiat."

31. Auziţi cuvîntul Domnului, acêstea zice Domnul: „Au pustiiu m-am făcut lui Israil? Au pămînt ţelenit? Pentru căci au dzis nărodul mieu: «Nu ne vom stăpîni şi nu vom veni cătră

Ms. 4389, p. 713-714

pus-au ţara lui în pustiire, şi cetăţile lui sînt arse, şi nu iaste cine să lăcuiască într-însele.

16. Şi feciorii Memthiei şi ai Tafnei te-au rîsipit pînă la alêgere!

17. Au doară nu se-au făcut ţie aceasta pentru căci ai părăsit pre Domnul Dumnezeul tău într-acea vrême carele te ducea pre cale?

18. Şi cum[23], ce iaste ţie de voieşti calea eghiptênilor, să bêi apă turbure[24]? Şi ce iaste ţie cu calea assiriênilor, să bêi apa rîului?

19. Certa-te-vor hicleşugurile tale şi ducerea ta te va îngrozi. Să ştii şi vezi *[714/1]* că rău şi amar iaste ţie a te dăpărta de la Domnul Dumnezeul tău; şi să nu fie frica lui[25] înaintea ta", zice Domnul puterilor,

20. „Den veac ai frînt[26] jugul mieu şi ai rupt legăturile mêle şi ai zis: «Nu-ţi voiu sluji, [27]că în tot dealul cel nalt şi supt tot copaciul frunzos, vei lărgi tu curviia.»

21.[28] [29]Iar eu te-am sădit vie aleasă, tot sămînţă adevărată; dară cum te-ai întors mie întru strîmbă, viia cea streină?

22. De te vei scălda cu selitră şi vei înmulţi otrăvile[30] Voríthului, vinovată eşti întru fărădelêgea ta înaintea mea, zice Domnul Dumnezeu.

23. Dară cum zici: «Nu sînt vinovată, n-am[31] umblat după Vaal»? Vezi căile tale în valea Ennónului, vezi ce ai făcut; venit uşor, care taie căile sale.

24. Măgariu sălbatec, dăprins în pustie, pofta sufletului lui o au tras vîntul dragostei lui. Nimic nu o va întoarce. Toţi cîţi o vor cerca nu se vor împuţina, întru neputinţele ei o vor afla.

25. Oprêşte piciorul tău de goliciune şi grumazul tău de sête. Şi ai zis: «Părăsitu-m-am de nădêjde[32], nicicum nu voiu m-ai face! Îndrăgit-am cu adevărat pre cei streini şi după aceia voiu umbla.»

26.[33] Cum se ruşinează furul cîndu-l prind, aşa vor fi ruşinaţi şi aceia, casa lui Israil, ei şi împăraţii lor, căpeteniile, şi preoţii, şi prorocii lor.

27. Carii au zis lemnului: «Tu eşti tatăl mieu!» şi pietrii: «Tu m-ai născut!»; [34]întors-au cătră mine urmele, iar nu faţa; şi în vrêmea slăbiciunii lor vor zice: «Scoală-te şi ne mîntuiêşte!»

28. Unde sînt dumnezeii tăi, ceia ce i-ai făcut ţie? Să se scoale şi să te mîntuiască în vrêmea slăbiciunii tale? [35]Că după numărul cetăţilor tale au fost şi dumnezeii tăi, o, Iúdo!

29. Ce veţi să scorniţi cu mine pîră şi judecată? Că toţi m-aţi părăsit", zice Domnul.

30. „Că în zadar am bătut pre feciorii voştri, învăţăturile nu le-au priimit; înghiţit-au sabiia voastră pre prorocii voştri, ca un leu şi ca un pierzătoriu."

31. Neamul vostru, luaţi aminte cuvîntul Domnului: „Au doară usebire sînt făcut lui Israil, sau pămînt sterp? Dară pentru căci au zis tabăra mea: «Dusu-ne-am, nu vom mai veni de-acum cătră

Versiunea modernă

şi au făcut pustie ţara lui; cetăţile lui sunt fără locuitori.

16. Israele, chiar şi locuitorii din Memfis şi din Tafna te-au cunoscut şi te-au batjocorit!

17. Oare nu ţi s-au întîmplat toate acestea pentru că m-ai părăsit? spune Domnul Dumnezeul tău.

18. Şi, acum pentru ce ai luat drumul Egiptului, ca să bei apa Ghihonului? Şi pentru ce ai luat drumul spre Asiria, ca să bei apă din rîurile lor?

19. Lepădarea ta de credinţă te va pedepsi şi răutatea ta te va mustra. Înţelege şi vezi cît e de rău să mă părăseşti, zice Domnul Dumnezeul tău. Şi nu am binevoit întru tine, zice Domnul Dumnezeul tău,

20. Pentru că demult ai sfărîmat jugul tău şi ai rupt lanţurile tale, şi ai zis: «Nu voi sluji ţie, ci pe toate dealurile înalte şi sub toţi copacii umbroşi mă voi desfăta în desfrînarea mea.»

21. Eu te-am sădit ca pe o viţă roditoare. Cum te-ai prefăcut, în amărăciune, în viţă sălbatică?

22. Chiar dacă te-ai spăla cu silitră şi chiar dacă te-ai freca cu leşie, tot pătat eşti în nedreptăţile tale faţă de mine, zice Domnul.

23. Cum vei grăi: «Nu m-am pîngărit şi n-am umblat după Baal»? Priveşte la căile tale din mulţimea bărbaţilor şi află ce ai făcut. Tîrziu glasul ei s-a văietat de căile sale.

24. Întins-a cărările sale către apa pustiului, în pofta sufletului său, purtată de vînt, ea li s-a dat. Cine o va împiedica să-şi împlinească pofta? Toţi cei ce o caută nu se vor osteni, că o vor găsi cînd ea va fi umilită.

25. Întoarce-ţi piciorul din calea pietroasă şi gîtul nu-l deprinde a înseta. Şi ea a răspuns: «Mă voi purta ca un bărbat, căci am iubit străini şi am umblat după ei.»

26. După cum se ruşinează hoţul cînd este prins, aşa se vor ruşina fiii Israel, regii lui, căpeteniile lui, preoţii şi profeţii lui,

27. Căci au zis lemnului: «Tu eşti tatăl meu!» Şi pietrei i-au grăit: «Tu m-ai născut!», şi nu şi-au întors spre mine faţa, ci spatele; iar la vreme de nevoie vor zice: «Scoală şi ne mîntuieşte!»

28. Şi unde sunt dumnezeii pe care ţi i-ai făcut? Oare se vor ridica şi te vor mîntui pe tine în vremea necazului tău? Căci cîte cetăţi ai, atîţia sunt şi dumnezeii tăi, Iudo, şi după numărul răspîntiilor Ierusalimului aduceau jerfe lui Baal.

29. Pentru ce grăiţi către mine? Toţi v-aţi purtat cu necredincioşie şi aţi păcătuit împotriva mea, zice Domnul.

30. În zadar am bătut pe copiii voştri, că n-au primit învăţătură; pe prorocii voştri i-a mîncat sabia voastră, ca un leu pierzător, şi nu v-aţi temut."

31. Ascultaţi cuvîntul Domnului care zice: „Pustiu m-am făcut eu oare pentru Israel? Sau pămînt uscat? De ce spune poporul meu: «Nu vom mai fi stăpîniţi şi nu vom mai veni

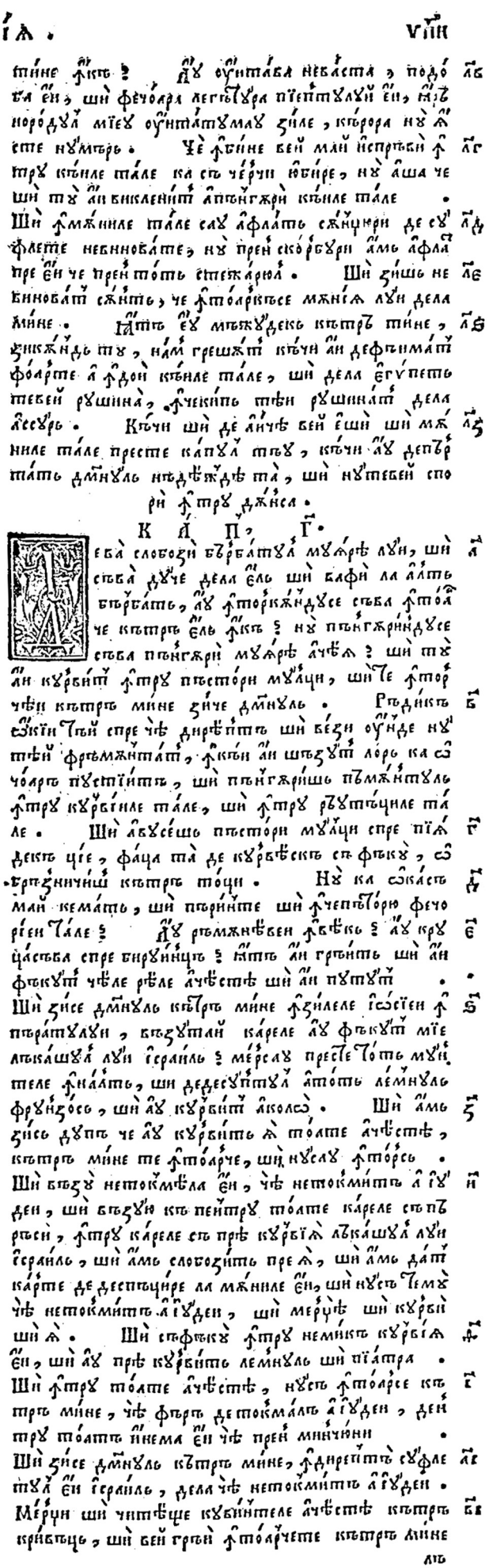

Biblia 1688, p. 493, col. 2

tine încă»?

32. Au uita-va nevasta podoaba ei şi fecioara legătura pieptului ei? Iară norodul mieu uitatu-m-au zile cărora nu iaste număr.

33. Ce în bine vei mai isprăvi întru căile tale ca să cerci iubire? Nu aşa, ce şi tu ai viclenit a pîngări căile tale,

34. Şi în mînile tale s-au aflat sîngiuri de suflete nevinovate, nu pren scorburi am aflat pre ei, ce pren tot stejariul.

35. Şi zişi: «Nevinovat sînt, ce întoarcă-se mîniia lui de la mine!»

36. Iată, eu mă judec cătră tine, zicînd tu: «N-am greşît!» Căci ai defăimat foarte a îndoi căile tale? Şi de la Eghípet te vei ruşina, în ce chip te-ai ruşinat de la Assúr.

37. Căci şi de aicea vei ieşi, şi mînile tale — preste capul tău, căci au depărtat Domnul nădêjdea ta şi nu te vei spori întru dînsa.”

Cap 3

1. „De va slobozi bărbatul muiêrea lui, şi să va duce de la el şi va fi la alt bărbat, au întorcîndu-se să va întoarce cătră el încă? Nu pîngărindu-se să va pîngări muiêrea acêea? Şi tu ai curvit întru păstori mulţi şi te întorceai cătră mine? zice Domnul.

2. Rădícă ochii tăi spre cea direaptă şi vezi: Unde nu te-ai frămîntat? În căi ai şăzut lor ca o cioară pustiită, şi pîngărişi pămîntul întru curviile tale şi întru răutăţile tale.

3. Şi avuseşi păstori mulţi spre piêdecă ţie, faţa ta de curvească să făcu, obrăznicişi cătră toţi.

4. Nu ca o casă m-ai chemat, şi părinte, şi începătoriu fecioriei tale?

5. Au rămînea-vei în veac? Au cruţa-să-va spre biruinţă? Iată, ai grăit şi ai făcut cêle rêle acêstea, şi ai putut.”

6. Şi zise Domnul cătră mine în zilele Iósiei împăratului: „Văzut-ai carele au făcut mie lăcaşul lui Israíl? Mers-au preste tot muntele înalt şi dedesuptul a tot lemnul frunzos şi au curvit acoló.

7. Şi am zis după ce au curvit ea toate acêstea: «Cătră mine te întoarce!» Şi nu s-au întors.

8. Şi văzu netocmeala ei cea netocmită a Iúdei. Şi văzuiu că, pentru toate carele să părăsi întru carele să preacurviia lăcaşul lui Israíl, şi am slobozit pre ea, şi am dat carte de despărţire[6] la mînile ei, şi nu să temu cea netocmită a Iúdei, şi mergea şi curvi şi ea.

9. Şi să făcu întru nemică curviia ei, şi au preacurvit lemnul şi piatra.

10. Şi întru toate acêstea, nu să întoarse cătră mine cea fără de tocmală a Iúdei dentru toată inema ei cea pren minciuni.”

11. Şi zise Domnul cătră mine: „Îndireptă sufletul ei Israíl de la cea netocmită a Iúdei.

12. Mergi şi citêşte cuvintele acêstea cătră crivăţ, şi vei grăi: «Întoarce-te cătră mine, //

Ms. 45, p. 575-576

tine încă»?

32. Au uita-va mireasa podoaba ei şi ficioara legătura pieptului ei? Iară nărodul mieu uitară pre mine dzile cărora nu iaste număr.
33. Ce încă bun vei isprăvi întru căile tale, ca să cerce iubire? Nu aşa, ce şi tu ai viclenit a pîngări căile tale,
34. Şi întru mîinele tale s-au aflat sîngiúri a suflete nevinovate. Nu în borte am aflat pre ei, ce întru tot stejariul.

35. Şi dziseşi: «Nevinovat sînt, ce întoarcă-să mîniia lui de la mine!»
36. Iată, eu mă judec către tine, zicînd tu: «Nu am greşit!», căci ai dăfăimat foarte a îndoi căile tale, şi de la Éghiptu te vei ruşina în ce chip te-ai ruşinat de la Assur.
37. Căci şi de aicea vei ieşi şi mîinele tale — preste capul tău, căci au împinsu Domnul nădêjdea ta şi nu te vei spori întru însă!"

Cap 3

1. „Dă va slobodzi bărbatul muiêrea lui, şi să va duce de la el, şi să va face la alt bărbat, au întorcîndu-să să va întoarce către el încă? Nu pîngărindu-să să va pîngări muiêrea acêea? Şi tu ai curvit întru păstori mulţi şi te întoarce către mine? dzice Domnul.

2. Rădică ochii tăi spre dreapta şi vezi: Unde te-ai frămîntat? Pren căi ai şezut lor ca o cioară pustiită, şi pîngărişi pămîntul întru curviile tale şi întru răutăţile tale.

3. Şi avuseşi păstori mulţi spre piêdecă ţie, faţă de curvă făcu-să ţie; obrăznicişi către toţi.

4. Nu ca o casă m-ai chemat, şi părinte, şi începător ficioriei tale?

5. Au rămînea-vei în vac? Au cruţa-să-va spre price? Iată, ai grăit şi ai făcut cêle rêle acêstea şi ai putut."

6. Şi dzise Domnul către mine întru dzilele Iosíei, împăratului: „[15]Văzut-ai carele au făcut mie lăcaşul lui Israil? Mers-au preste tot muntele î-*[576/1]* nalt şi dedesuptul a tot lemnul frundzos şi au curvit acoló.

7. Şi am dzis, după ce au curvit ea acêstea toate: «Către mine te întoarce!» Şi nu s-au întorsu.

8. Şi văzu netocmala ei cea netocmită a Iúdei. Şi văzuiu că pentru toate carele să părăsi, întru carele să preacurviia lăcaşul lui Israil. Şi am slobodzit pre ea şi am dat carte de dăspărţire la mîinele ei; şi nu să temu cea netocmită a Iúdei, şi mergea, şi curvi şi ea.

9. Şi să făcu întru nimic curviia ei; şi au preacurvit lemnul şi piatra.

10. Şi întru toate acêstea nu să întoarse către mine cea fără tocmală a Iúdei, dentru toată inima ei, ce pre minciuni."
11. Şi dzise Domnul către mine: „Îndreptă sufletul ei Israil de la cea netocmită a Iúdei.

12. [16]Mergi şi citêşte cuvintele acêstea către crivăţ; şi vei grăi: «Întoarce-te către mine,

Ms. 4389, p. 714-715

tine»?

32.[36] Au doară va uita fata podoaba sa sau cea logoditâ naşfele[37] pieptului său? Iar nărodul mieu au uitat pre mine zile[38] fără de număr.
33. Ce te sileşti să arăţi calea ta *[714/2]* bună şi spre căutarea dragostei, carea[39] mai vîrtos ai învăţat căile tale spre răotăţile tale?
34. Şi în áripile tale se-au aflat sîngele sufletelor celor săraci; şi al celor nevinovaţi nu l-am aflat în gropi, ce în toate în cîte le-am pomenit mai sus.

35. Şi ai zis: «Eu sînt fără de păcat şi nevinovat, şi pentr-acêea să se întoarcă urgiia ta de către mine!»
36. [35.] Iată, eu cu judecată mă voiu pîrî cu tine, pentru aceasta ce ai zis: «N-am greşit!» [36.] Cît ai făcut foarte de cu urîciune de ai întors căile tale? Şi te vei ruşina de Eghípet, că eşti ruşinată de Assur.
37. Căci că şi dentr-acêea vei ieşi şi mîinile tale vor fi pre capul tău, că au sfărîmat Domnul nădêjdea ta şi nimic nu mai ai în ce să poţi spori!"

Cap 3

1.[40] În pilda tuturor se grăiêşte: „De-şi va lăsa[41] un bărbat muiêrea sa şi, ducîndu-se[42] de la dînsul, va întra[43] la alt bărbat, au doară mai întoarce-se-va el la dînsa? Sau au mai fi-va acea muiêre spurcată curată? Iar tu ai curvit cu mulţi ibomnici, ce însă întoarce-te către mine, zice Domnul, şi te voiu priimi.
2. Rîdică-ţi ochii spre îndireptare şi vezi acum: Unde eşti întinsă? Şăzut-ai în căi, şi ai aciurat ca un tîlhar într-o pustie, şi ai spurcat pămîntul în curviile şi în hicleşugurile tale.

3. Pentru care lucru se-au oprit picăturile ploii şi roaoa cea de cu seară n-au fost? Frunte de muiêre curvă se-au făcut ţie şi n-ai vrut să-ţi fie ruşine.

4. Pentr-acêea, de acum într-atîta să mă chiemi: «Tatăl mieu!» şi «Povaţa fetiei mêle, tu eşti!»

5.[44] Au doară te vei mîniia pînă în sfîrşit? Sau vei sta pînă în sfîrşit? Iată că ai grăit şi ai făcut cêle rêle şi ai putut."
6. Şi zise Domnul către mine în zilele lui Iósi împărat: [45]„Au doară ai văzut cêle ce-au făcut vrăjmaşul Israil? Că au mers sîngur de eluşi pre tot muntele cel nalt şi supt tot copaciul frunzos şi au curvit acoló.

7. Şi am zis, deaca de vrême ce ai făcut acêstea toate: «Întoarce-te către mine!», şi nu se-au întors.

8.[46] [7.] Şi văzu călcătoarea soru-sa, Iúda. [8.] Pentru care au curvit potrivnica lui Israil, lăsatu-o-am; şi i-am dat carte de lăsare şi călcătoarea soru-sa, Iúda, nu se-au temut, ce se-au dus încă şi acêea de au curvit.

9. Şi, cu uşorarea curviei ei, au pîngărit pămîntul şi au curvit cu lemn şi cu *[715/1]* piiatră.

10. Şi întru toate acêstea nu se-au întors către mine călcătoarea soru-sa, Iúda, întru toată inima sa, ce în minciună", zice Domnul.
11. Şi zise Domnul către mine: „Îndireptat-au sufletul său potrivnica Israil, cu asămănarea călcătoarei Iudei.

12.[47] Pasă şi strígă cuvintele acêstea împotriva vîntului despre miiazănoapte şi să zici: «Întoarce-te,

Versiunea modernă

la tine»?

32. Va uita mireasa podoaba sa şi fecioara legătura pieptului său? Poporul meu însă m-a uitat de zile nenumărate.
33. Ce bine vei mai face în căile tale ca să cauţi iubirea? Ba pentru aceasta şi la nelegiuiri ţi-ai deprins căile tale,
34. Şi în mîinile tale s-a aflat sîngele sufletelor nevinovate, care nu se găseau în scorburi, ci în toţi stejarii.

35. Şi ai spus: «Nevinovat sunt, să se abată mînia lui de la mine!»
36. Iată, eu cu tine mă voi judeca, deşi tu spui că eşti nevinovat. De ce rătăceşti atît de mult în căile tale? Vei fi ruşinat de Egipt, cum ai fost ruşinat de Asiria.

37. Şi de acolo vei ieşi cu mîinile pe cap, pentru că a lepădat Domnul nădejdea ta şi nu vei avea izbîndă!"

Capitolul al 3-lea

1. „Dacă un bărbat îşi lasă femeia, şi ea se duce de la el şi se face soţie altui bărbat, mai poate ea oare să se întoarcă la el? Nu este această femeie întru totul spurcată? Şi tu ai desfrînat cu mulţi păstori şi vrei să te întorci la mine? zice Domnul.

2. Ridică-ţi ochii şi priveşte drept: Unde oare nu te-ai desfrînat? Ca o cioară părăsită le-ai fost pe căi şi ai spurcat ţara cu desfrînările tale şi cu răutăţile tale.

3. Păstori mulţi ţi-au fost ţie spre poticnire, ai căpătat înfăţişare de desfrînată şi nu te-ai ruşinat înaintea nimănui.

4. Nu m-ai socotit drept tată, ca pe unul de-ai casei, şi povăţuitor al fecioriei tale?

5. Oare va rămîne în veac şi oare va păstra mînia? Aşa ai zis, dar ai făcut relele acestea şi sporeşti în ele."

6. Şi a zis Domnul către mine în zilele regelui Iosia: „Ai văzut ce mi-a făcut mie casa lui Israel? S-a dus pe toţi munţii înalţi şi pe sub tot copacul umbros şi a desfrînat pe acolo.

7. După ce a făcut toate acestea, i-am zis: «Întoarce-te la mine!» Dar nu s-a întors.

8. Şi necredincioasa Iuda a văzut lipsa ei de credinţă. Şi, deşi am îndepărtat casa lui Israel pentru atîtea fapte de desfrînare şi i-am dat carte de despărţire în mîini, am văzut că Iuda cea necredincioasă nu s-a temut, ci s-a dus şi ea să desfrîneze.

9. Şi s-a făcut de nimic în desfrînarea ei, nelegiuind cu lemnul şi cu piatra.

10. Şi în toate acestea, Iuda cea necredincioasă nu s-a întors la mine din toată inima sa, ci numai din prefăcătorie."
11. Şi a zis Domnul către mine: „Spre deosebire de necredincioasa Iuda, Israelul s-a îndreptat.

12. Mergi de citeşte cuvintele acestea la miazănoapte, şi zi: «Întoarce-te la mine,

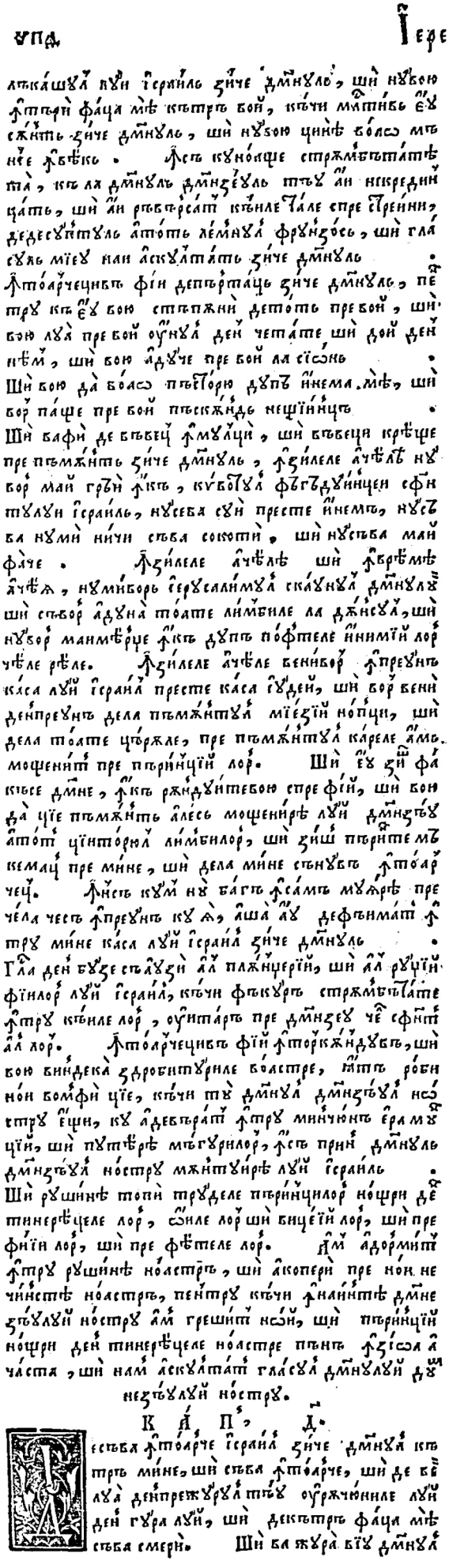

Biblia 1688, p. 494, col. 1

lăcaşul lui Israíl, zice Domnul, şi nu voiu întări faţa mea cătră voi, căci milostiv eu sînt, zice Domnul, şi nu voiu ţinea voao mînie în veac.

13. Însă cunoaşte strîmbătatea ta că la Domnul Dumnezeul tău ai necredinţat şi ai răvărsat căile tale spre streini dedesuptul a tot lemnul frunzos şi glasul mieu n-ai ascultat, zice Domnul.

14. Întoarceţi-vă, fii depărtaţi, zice Domnul, pentru că eu voiu stăpîni de tot pre voi, şi voiu lua pre voi unul den cetate şi doi den neam, şi voiu aduce pre voi la Sión.

15. Şi voiu da voao păstoriu după inema mea, şi vor paşte pre voi păscînd neştiinţă.

16. Şi va fi, de vă veţi înmulţi şi vă veţi crêşte pre pămînt, zice Domnul, în zilele acêlea nu vor mai grăi încă: 'Chívotul făgăduinţei sfîntului Israíl', nu se va sui preste inemă, nu să va numi, nici să va socoti, şi nu să va mai face.

17. În zilele acêlea şi în vrêmea acêea numi-vor Ierusalímul scaunul Domnului; şi să vor aduna toate limbile la dînsul şi nu vor mai mêrge încă după poftele inimii lor cêle rêle.

18. În zilele acêle veni-vor împreună casa lui Israíl preste casa Iúdei, şi vor veni dempreună de la pămîntul mieziinopţi şi de la toate ţărîle, pre pămîntul carele am moştenit pre părinţii lor.»"

19. Şi eu ziş: „Facă-se, Doamne!" „Încă rîndui-te-voiu spre fii şi voiu da ţie pămînt ales, moştenirea lui Dumnezău, Atotţiitoriul limbilor. Şi ziş: Părinte mă chemaţi pre mine şi de la mine să nu vă întoarceţi!

20. Însă cum nu bagă în samă muiêrea pre cela ce să împreúnă cu ea, aşa au defăimat întru mine casa lui Israíl, zice Domnul.

21. Glas den buze să auzí al plîngerii şi al rugii fiilor lui Israíl, căci făcură strîmbătate întru căile lor. Uitară pre Dumnezeu cel sfînt al lor.

22. Întoarceţi-vă, fii, întorcîndu-vă şi voiu vindeca zdrobiturile voastre!" „Iată, robi noi vom fi ţie, căci tu Domnul Dumnezăul nostru eşti. Cu adevărat întru minciună era munţii şi putêrea măgurilor; însă, prin Domnul Dumnezăul nostru — mîntuirea lui Israíl.

23. Şi ruşinea topi trudele părinţilor noştri den tinerêţele lor: oile lor, şi viţeii lor, şi pre fiii lor, şi pre fêtele lor.

24. Am adormit întru ruşinea noastră şi acoperi pre noi necinstea noastră, pentru căci înaintea Dumnezăului nostru am greşit noi şi părinţii noştri, den tinerêţele noastre pînă în zioa aceasta, şi n-am ascultat glasul Domnului Dumnezăului nostru."

Cap 4

1. „De să va întoarce Israíl, zice Domnul, cătră mine, şi să va întoarce, şi de vei lua demprejurul tău urîciunile lui den gura lui şi de cătră faţa mea, să va smeri,

2. Şi va jura: «Viu Domnul!», /

Ms. 45, p. 576

lăcaşul lui Israil, dzice Domnul, şi nu voi întări faţa mea către voi, căci milostiv eu sînt, dzice Domnul, şi nu voi ţinea voao mînie în vac.

13. Însă cunoaşte strîmbătatea ta, căci la Domnul Dumnedzăul tău ai necredinţat şi ai răvărsat căile tale spre striini, dedesuptul a tot lemnul frundzos, şi glasului mieu n-ai ascultat, dzice Domnul.

14. Întoarceţi-vă, fii dăpărtaţi, dzice Domnul, pentru că eu voi stăpîni de tot pre voi, şi voi lua pre voi unul den cetate şi 2 den neam, şi voi aduce pre voi la Sion.

15. Şi voi da voao păstori după inima mea, şi vor paşte pre voi, păscînd cu ştiinţă.

16. Şi va fi de veţi înmulţi şi veţi crêşte preste pămînt, dzice Domnul, întru dzilele acêlea nu vor mai grăi încă: 'Săcriiul făgăduinţei sfîntului Israil', nu să va sui prestă inimă, nu să va numi, nici să va socoti, şi nu să va[17] face încă.

17. Întru dzilele acêlea şi întru vrêmea acêea numi-vor Ierusalimul scaunul Domnului, şi să vor aduna toate limbile la însul, şi nu vor mai mêrge încă după poftele inimei lor cei rêle.

18. Întru dzilele acêlea vor veni împreună casa lui Israil preste casa Iúdei; şi vor veni depreună de la pămîntul miedzii-nopţi şi de la toate ţările, pre pămîntul carele am moştnenit pre părinţii lor.»"

19. Şi eu dziş: „Facă-să, Doamne! Încă, rîndui-te-voi spre fii *[576/2]* şi voi da ţie pămînt ales, moştenire a Dumnedzăului, Sîngur Ţiitoriului limbilor." Şi dziş: „Părinte mă chemaţi pre mine şi de la mine să nu vă întoarceţi!

20. Însă, cum nu bagă în samă muiêrea pre cela ci să împreună cu ea, aşa au dăfăimat la mine casa Israil, dzice Domnul.

21. Glas den budze să audzi, a plîngerii şi a rugii fiilor Israil, căci strîmbară întru căile lor, uitară pre Dumnedzău cel sfînt a lor.

22. Întoarceţi-vă, fii, întorcîndu-vă, şi voi vindeca zdrobiturile voastre!" „Iată, robi noi vom fi ţie, căci tu Domnul Dumnedzăul nostru eşti. [23] Cu adevărat, întru minciuni era munţii şi putêrea măgurilor, însă pren Domnul Dumnedzăul nostru — mîntuirea lui Israil.

23. [24] Şi ruşinea topi trudele părinţilor noştri den tinerêţele lor, oile lor, şi viţăii lor, ⌊şi⌋ pre fiii lor, şi pre fêtele lor.

24. [25.] Adormim întru ruşinea noastră şi acoperi pre noi necinstea noastră, pentru căci înaintea Dumnedzăului nostru am greşit, noi şi părinţii noştri, den tinerêţele noastre pînă în dzua aceasta, şi n-am ascultat glasul Domnului Dumnedzăului nostru."

Cap 4

1. „De să va întoarce Israil, dzice Domnul, către mine, ⌊şi⌋ să va întoarce, şi dă vei lua de pregiur tine urîciunile lui dentru gura lui şi de către faţa mea, să va spămînta,

2. Şi va jura: «Viu — Domnul!»,

Ms. 4389, p. 715

potrivnică Israil, zice Domnul, şi nu voiu întoarce faţa mea de către voi, că eu sînt sfînt, zice Domnul, şi nu mă voiu mîniia în vêci.

13. Însă, să ştii fărădelegiuirea ta, carea ai călcat spre Domnul Dumnezeul tău şi ai rîsipit căile tale celor streini supt tot copaciul frunzos şi glasul mieu nu l-ai ascultat, zice Domnul.

14. Întoarceţi-vă, fiii ceia ce v-aţi întors, zice Domnul, că eu — bărbat al vostru; şi voiu lua pre voi, unul den cetăţi şi doi den seminţie, şi vă voiu duce în Sion.

15. Şi voiu da voaoă păstori după inima mea şi vă vor paşte cu chibzuială şi cu învăţătură.

16.[48] Iar deaca vă veţi înmulţi şi veţi crêşte în ţară în zilele acêlea, zice Domnul, nu vor mai zice: 'Sicriul făgăduinţei Domnului!', nici li se va mai sui la inimă, nice-şi vor mai aduce aminte de dînsul, nici se va mai cerceta, nici nu va mai fi.

17. Într-acêea vrême vor zice Ierusalímului scaunul Domnului, şi se vor aduna la dînsul toate limbile în numele Domnului în Ierusalim, şi nu vor mai umbla întru strîmbătatea inimii sale cea rea.

18. În zilele acêlea va mêrge casa Iúdei la casa lui Israil, şi vor veni denpreună den pămîntul de către miiazănoapte la pămîntul care l-am dat părinţilor voştri.»"

19.[49] Iar eu ziş: „Dară cum te voiu pune întru fii şi să dau ţie ţara cea poftită, moştinarea cea[50] luminată a oştilor limbilor?" Şi ziş: „Să mă chiemi tată şi să nu părăseşti de a întra după mine.

20. Ce, cum nu-şi mai aduce aminte muiêrea de cel ce au fost ei ibomnic, aşa nu ş-au adus aminte de mine casa lui Israil, zice Domnul.

21. Glas iaste auzit pre drumure, plîngerea şi vaietul feciorilor lui Israil, că, pentru căci au făcut calea sa cea fără de lêge, sînt uitaţi de Domnul Dumnezeul lor.

22. Întoarceţi-vă, feciorii celor ce se întorc, şi voiu vindeca întoarcerea voastră!" „Iată că noi venim la tine, că tu eşti Domnul Dumnezeul nostru. [23.][51] Cu adevărat *[715/2]* mincinoase au fost dealurile şi mulţimea munţilor; cu adevărat în Domnul Dumnezeul nostru — mîntuirea lui Israil.

23. [24.] Ruşinea au mîncat ostenînţa părinţilor noştri, den tinerêţele noastre: turmele lor şi dobitoacele lor, feciorii lor şi fêtele lor.

24. [25.] Dormim în ruşinea noastră şi ne acopere dobitociia[52] noastră, pentru că am greşit Domnului Dumnezeului nostru, noi şi părinţii noştri, den tinerêţele noastre şi pînă într-aceasta zi, şi n-am ascultat glasul Domnului Dumnezeul nostru."

Cap 4

1.[53] „De te vei întoarce, Israile, întoarce-te către mine; de vei lepăda păcatele tale de la faţa mea, nu te vei clătina,

2. Şi te vei jura: «Viu Domnul!»,

Versiunea modernă

casa lui Israel, zice Domnul, că nu voi vărsa asupra voastră mînia mea, pentru că sunt milostiv şi nu mă voi mînia în veci, zice Domnul.

13. Recunoaşte-ţi fărădelegea, căci ai fost necredincios Domnului Dumnezeului tău şi ţi-ai îndreptat paşii spre străini sub tot arborele umbros şi glasul meu nu l-ai ascultat, zice Domnul.

14. Întoarceţi-vă, fii îndepărtaţi, zice Domnul, căci eu voi domni asupra voastră şi vă voi lua cîte unul din cetate şi cîte doi din seminţie, şi vă voi aduce în Sion.

15. Apoi vă voi da păstori după inima mea, care vă vor păstori cu pricepere.

16. Cînd vă veţi înmulţi şi veţi ajunge mult roditori pe pămînt, în zilele acelea, zice Domnul, nu se va mai zice: 'O, chivotul legămîntului sfîntului Domnului', nici nu va mai ajunge la inima nimănui, nimeni nu va mai vorbi de el şi nimeni nu va mai face altul.

17. În zilele acelea şi în vremea aceea Ierusalimul se va numi Tronul Domnului; şi toate popoarele se vor aduna acolo pentru numele Domnului şi nu se vor mai purta după poftele inimii lor celei rele.

18. În zilele acelea va veni casa lui Iuda la casa lui Israel, şi vor pleca împreună din ţara de la miazănoapte şi din toate ţările, în pămîntul pe care l-am dat moştenire părinţilor voştri.»"

19. Eu am zis: „Fie, Doamne! Te voi pune pe tine în numărul fiilor şi îţi voi da pămînt ales, moştenirea lui Dumnezeu, Atotţiitorul neamurilor." Şi am zis: „Părinte mă vei numi şi nu te vei mai depărta de mine!

20. Însă aşa cum femeia înşală pe iubitul ei, aşa şi voi, casa lui Israel, v-aţi purtat cu înşelăciune faţă de mine, zice Domnul.

21. S-a auzit glasul de plîns şi de rugăciune al fiilor lui Israel, pentru că au greşit în căile lor şi au uitat pe Dumnezeul lor cel sfînt.

22. Întoarceţi-vă, fii îndepărtaţi, şi eu voi vindeca rănile voastre!" „Iată, noi vom fi ţie robi, că tu eşti Dumnezeul nostru. [23.] În zadar se aşteaptă izbăvire de la dealuri şi de la puterea munţilor; cu adevărat, în Domnul Dumnezeul nostru este mîntuirea lui Israel.

23. [24.] Din tinereţile noastre, ruşinea a mîncat ostenelile părinţilor noştri: oile lor, boii lor, fiii şi fiicele lor.

24. [25.] Am adormit în ruşinea noastră şi necinstea noastră ne-a acoperit, pentru că am păcătuit înaintea Dumnezeului nostru, şi noi şi părinţii noştri, din tinereţea noastră şi pînă în ziua de astăzi, şi nu am ascultat glasul Domnului Dumnezeului nostru."

Capitolul al 4-lea

1. „De se va întoarce Israel către mine, zice Domnul, să se întoarcă, şi de va depărta urîciunile din gura lui de la faţa mea, se va smeri,

2. Şi va jura: «Viu este Domnul!»,

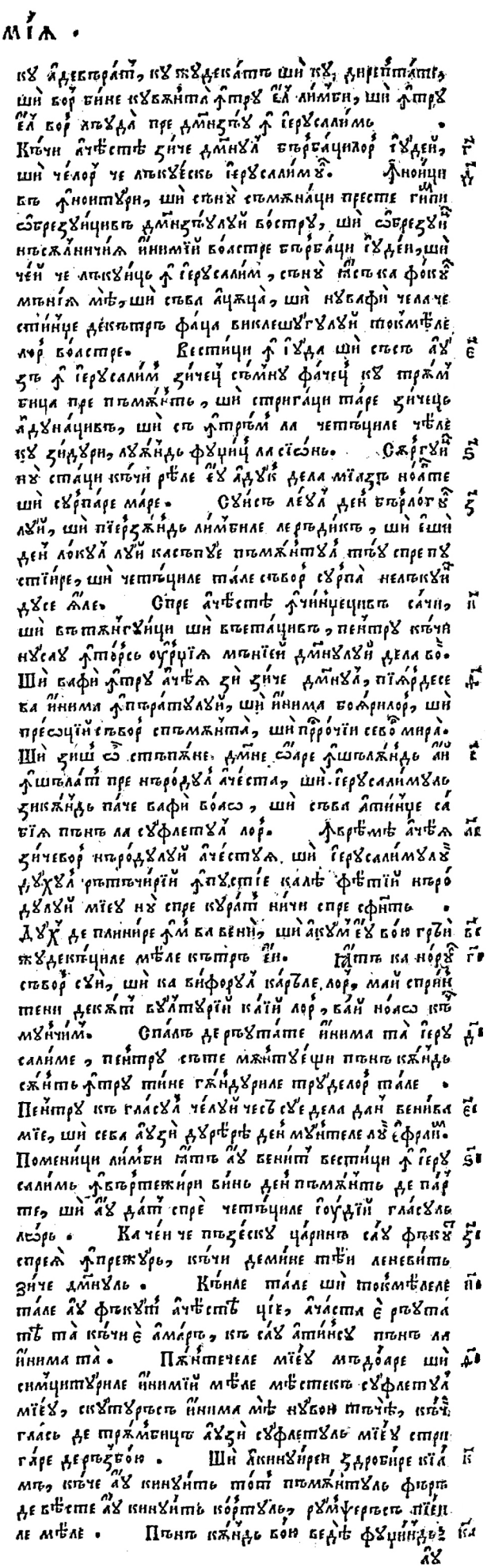

Biblia 1688, p. 494, col. 2

cu adevărat, cu judecată şi cu dreptate. Şi vor binecuvînta întru el limbi, şi întru el vor lăuda pre Dumnezău în Ierusalím.

3. Căci acêstea zice Domnul bărbaţilor Iúdei şi celor ce lăcuiesc Ierusalímul:

4. «Înnoiţi-vă înnoituri şi să nu sămănaţi preste ghimpi! Obrezuiţi-vă Dumnezăului vostru şi obrezuiţi năsîlniciia inimii voastre, bărbaţi Iúdei şi cei ce lăcuiţi în Ierusalím, să nu iasă ca focul mîniia mea, şi să va aţîţa, şi nu va fi cela ce stinge de cătră faţa vicleşugului tocmêlelor voastre!

5. Vestiţi în Iúda şi să să auză în Ierusalím! Ziceţi: 'Sămnu faceţi cu trîmbiţa pre pămînt şi strigaţi tare!' Ziceţi: 'Adunaţi-vă şi să întrăm la cetăţile cêle cu ziduri!' Luînd, fugiţi la Sión!

6. Sîrguiţi, nu staţi, căci rêle eu aduc de la miazănoapte şi surpare mare!

7. Sui-să leul den bîrlogul lui şi, pierzînd limbile, le rădícă. Şi ieşi den locul lui ca să puie pămîntul tău spre pustiire. Şi cetăţile tale să vor surpa nelăcuindu-se iale.

8. Spre acêstea încingeţi-vă saci şi vă tînguiţi şi văietaţi-vă, pentru căci nu s-au întors urgiia mîniei Domnului de la voi.

9. Şi va fi întru acêea zi, zice Domnul, piêrde-se-va inima împăratului şi inima boiêrilor; şi preoţii să vor spămînta şi prorocii să vor mira.»"

10. Şi ziş: „O, stăpîne Doamne, oare înşălînd ai înşălat pre nărodul acesta şi Ierusalímul, zicînd: «Pace va fi voao!», şi să va atinge sabiia pînă la sufletul lor?

11. În vrêmea acêea, zice-vor nărodului acestuia şi Ierusalímului: «Duhul rătăcirii în pustie, calea fêtii nărodului mieu — nu spre curat, nici spre sfint.

12. Duh de plinire îmi va veni, şi acum eu voiu grăi judecăţile mêle cătră ei.

13. Iată, ca norul să vor sui şi ca viforul — carăle lor, mai sprinteni decît vulturii — caii lor!» Vai noao, căci muncim!"

14. „Spală de răutate inima ta, Ierusalíme, pentru să te mîntuieşti! Pînă cînd sînt întru tine gîndurile trudelor tale?

15. Pentru că glasul celui ce să suie de la Dan veni-va mie, şi se va auzi durêrea den muntele lui Efraim.

16. Pomeniţi limbi: «Iată, au venit!» Vestiţi în Ierusalím: «Învîrtejiri vin den pămînt departe şi au dat spre cetăţile Iúdii glasul lor!»

17. Ca cei ce păzescu ţarină s-au făcut spre ea împrejur, căci de mine te-ai lenevit, zice Domnul.

18. Căile tale şi tocmêlele tale au făcut acêstea ţie; aceasta e răutatea ta, căci e amară, că s-au atinsu pînă la inima ta."

19. Pîntecele mieu mă doare şi simţiturile inimii mêle mêstecă sufletul mieu, scútură-să inima mea; nu voiu tăcea, căci glas de trîmbiţă auzi sufletul mieu, strigare de războiu.

20. Şi a chinuirei zdrobire cheamă, căce au chinuit tot pămîntul. Fără de vêste au chinuit cortul, rumpseră-să pieile mêle.

21. Pînă cînd voiu vedea fugind, //

Ms. 45, p. 576-577

cu adevărat, cu judeţ şi cu dreptate; şi vor binecuvînta întru el limbi şi întru el vor lăuda Dumnedzăului în Ierusalim.

3. Căci acêstea dzice Domnul bărbaţilor Iúda şi celor ce lăcuiesc Ierusalímul:

4. «Înnoiţi voao înnoituri [18]şi să nu sămănaţi preste ghimpi! Obrăzuiţi-vă Dumnedzăului vostru şi obrăzuiţi năsîlniciia inemei voastre, bărbaţi Iúda şi cei ce lăcuiesc Ierusalimul, să nu iasă ca focul mîniia mea; şi să va aţiţa, şi nu va fi cela ce stinge de cătră faţa vicleşugului tocmêlelor noastre!

5. Vestiţi întru Iúda şi să audzắ în Ierusalim! Dziceţi, semnu faceţi cu trîmbiţa pre pămînt ⌊şi⌋ strigaţi tare! Dziceţi: 'Adunaţi-vă şi să întrăm la cetăţile cêle cu ziduri!' Luînd, fugiţi la Sion!

6. Sîrguiţi, să nu staţi, [19]căci rêle eu aduc de la miază-*[577/1]* noapte şi surpare mare!

7. Sui-să leul dentru bîrlogul lui şi pierzînd de tot limbile le rădicắ; şi ieşi den locul lui, ca să puie pămîntul tău spre pustiire, şi cetăţile tale să vor surpa, pentru căci nu să lăcuiesc iale.

8. Spre acêstea, încingeţi-vă saci, şi bociţi-vă, şi văietaţi-vă, pentru căci nu s-au întornat mîniia[20] urgiei Domnului de la voi.

9. Şi va fi întru dzua acêea, dzice Domnul, piêrde-va inema împăratului şi inima boiêrilor; şi preuţii să vor întrista şi prorocii să vor miera.»"

10. Şi dziș: „O, despuitoare Doamne, oare înşelînd ai înşelat pre nărodul acesta şi Ierusalim, dzicînd: «Pace va fi voao!»? Şi să va atinge sabiia pînă la sufletul lor?

11. Întru vrêmea acêea, dzice-vor nărodului acestuia şi Ierusalímului: «Duh a rătăcirei întru pustiiu, cale a fêtei nărodului mieu — nu spre curat, nici spre sfîntu!

12. Duh a plinirei veni-va mie şi acum eu voi grăi judêţele mêle cătră ei.

13. Iată, ca norul să vor sui, şi ca volbura — carăle lor; mai sprinteni decît vulturii — caii lor!» Vai noao, căci muncim!"

14. „Spală de rău inima ta, Ierusalime, pentru ca să te mîntuieşti! Pînă cînd sînt întru tine gîndurile trudelor tale?

15. Pentru căci glasul suind de la Dan veni-va⌊mie⌋ şi să va audzi durêrea den Muntele Efraim.

16. Pomeniţi, limbi: «Iată, ⌊au venit⌋!» Vestiţi în Ierusalim: «Înturnări vin den pămînt departe şi au dat spre cetăţile Iúdei glasul lor!»

17. Ca cei ci păzesc ţarină s-au făcut spre ea împregiur, căci de mine te-ai lenevit, dzice Domnul.

18. [21]Căile tale şi tocmêlele tale au făcut acêstea ţie; aceasta-i răotatea ta, că-i amară, căci s-au atinsu pînă la inima ta!

19. Pîntecile mieu dor şi simţitorile inemei mêle! Pre mine mestecắ-mă sufletul mieu, scútură-să inima mea; nu voi tăcea, căci glas de trîmbiţă audzi sufletul mieu, strigare de războiu.

20. Şi a chinuirei zdrobire cheamă, căci au chinuit tot pămîntul; fără dă vêste au chinuit cortul, rumpsără-să pieile mêle.

21. Pînă cînd voi vedea fugînd,

Ms. 4389, p. 715-716

în adevericiune, şi în judecată, şi în direptate. Şi bine-l vor cuvînta limbile şi-l vor lăuda.

3. Că acêstea zice Domnul bărbatului iudeian şi lăcuitoriului Ierusalímului:

4. [3.] [54]«Înnoiţi voaoă cîmpuri şi nu voiţi să sămănaţi pre mărăcini! [4.] Tăiaţi-vă împrejur[55] Domnului şi luaţi în laturi năprăsniciia inimilor voastre, bărbaţi iudeiani şi lăcuitorii Ierusalímului, că nu va ieşi mîniia mea ca focul, şi să se aţiţe, şi de-acii să nu mai fie cine să-l stingă, pentru hicleşugurile cugetelor voastre!

5.[56] Spuneţi în Iudéea şi daţi ştire în Ierusalim! Grăiţi şi cîntaţi cu trîmbiţa pre pămînt, strigaţi vîrtos şi ziceţi: 'Strîngeţi-vă şi să întrăm în cetăţile cêle tari!' [6.] Rîdicaţi semn în Sion!

6. Întăriţi-vă, nu voiţi a sta, [57]că eu voiu aduce răotate de la miiazănoapte şi surpare mare!

7. Suitu-se-au leul den stratul său şi răpitoriul omenesc se-au rîdicat; ieşit-au den locul lui, ca să puie ţara ta în pustiire, şi cetăţile tale să le pustiiască, rămîind fără de lăcuitori.

8.[58] Spre aceasta, să vă încingeţi cu zăblău, plîngeţi şi vă văietaţi, că nu se-au întors mîniia urgiei Domnului de la voi.

9. Şi va fi în zioa acêea, zice Domnul, va pieri inima împăratului şi inimile căpeteniilor; şi se vor spărea preoţii şi prorocii se vor mira.»"

10. Şi ziș: „Oh, oh, oh, Doamne Dumnezeule, au doară ai înşălat pre acest nărod şi pre Ierusalim, zicînd: «Pace va fi voaoă!», iar iată că au venit sabie pînă la suflet?

11. Într-acea vrême, se va zice nărodului acestuia şi Ierusalímului: «Vînt arzător pre drumuri, cêlea ce sînt în pustie, căile fêtei nărodului mieu *[716/1]* nu spre vînturare, nici spre curăţire!

12. Venit-au mie duh plin de acêstea, ce, acum, eu voiu să grăiesc judecăţile mêle cu dinşii.

13.[59] Iată, se va sui ca un nor, şi căruţa lui ca un vifor, şi caii lui mai ageri decît vulturii!» Vai[60] de noi, că ne-am pustiit!"

14. „Spală-ţi inima de hicleşug, Ierusalíme, ca să fii mîntuit! Pînă cînd vor lăcui întru tine cugetele cêle de nevoie?

15. Că glasul cel vestit — de la Dan, şi cel ce face ştiut idolul — den muntele lui Efraim.

16. Ziceţi limbilor: «Iată, se-au auzit în Ierusalim, să vie paznici den ţară, de dăparte, şi să dea glasul lor spre cetăţile Iúdei!»

17. Făcutu-se-au pre dînsul împrejur ca păzitorii cîmpului, că m-au mîniiat spre mînie, zice Domnul.

18.[61] Căile tale şi cugetele tale au făcut ţie acêstea; acêste răotăţi ale tale, căce-s amară, căci se-au atins de inima ta!

19.[62] Pîntecele mieu, pîntecele mieu m-au durut, simţirile inimii mêle sînt turburate în mine! Nu voiu tăcea, că au auzit sufletul mieu glasul trîmbiţei, gîlceava războiului.

20. Surparea spre surpare au fost chiemată, pustiitu-se-au tot pămîntul; dotîrnitu-se-au şi se-au pustiit cortul mieu şi pieile mêle degrabă.

21. Pînă cînd voiu vedea fugînd,

Versiunea modernă

în adevăr, în judecată şi în dreptate; iar neamurile se vor binecuvînta şi vor lăuda pe Dumnezeu în Ierusalim.

3. Căci acestea zice Domnul către bărbaţii lui Iuda şi către locuitorii Ierusalimului:

4. «Araţi pămînt nou şi nu mai semănaţi prin spini! Tăiaţi-vă împrejur pentru Domnul şi tăiaţi împrejur învîrtoşarea inimii voastre, ca nu cumva să iasă mînia mea ca focul şi să nu fie nimeni s-o stingă din pricina răutăţii faptelor voastre!

5. Vestiţi acestea în Iuda şi să se audă în Ierusalim! Strigaţi şi trîmbiţaţi cu trîmbiţa prin ţară! Strigaţi tare şi ziceţi: «Adunaţi-vă şi să intrăm în cetăţile cele întărite!» Ridicaţi-vă si fugiţi spre Sion!

6. Fugiţi şi nu vă opriţi, că iată aduc de la miazănoapte necaz mare!

7. Iată, iese leul din ascunzişul său şi pierzătorul popoarelor s-a ridicat; a ieşit din locul său ca să pustiiască pămîntul, să doboare cetăţile şi să le lase fără locuitori.

8. De aceea, încingeţi-vă cu sac, loviţi-vă şi vă tînguiţi, că iuţimea mîniei Domnului nu se va abate de la voi.

9. În ziua aceea, zice Domnul, va încremeni inima regelui şi inima căpeteniilor; preoţii se vor spăimînta şi prorocii se vor mira.»"

10. Şi am zis: „O, stăpîne Doamne, ai înşelat tu oare pe poporul acesta şi Ierusalimul, cînd ai zis: «Veţi avea pace!», şi, iată, sabia a ajuns pînă la suflet?

11. În vremea aceea, se va zice poporului acestuia şi Ierusalimului: «Iată duhul rătăcirii în pustiu, iar calea fiicei poporului meu nu duce nici spre curăţire, nici spre sfinţire.

12. Duhul plinirii va fi peste mine şi eu voi rosti judecata mea asupra lor.

13. Iată, ca norii se va ridica; căruţele lui vor fi ca furtuna şi caii lui mai iuţi decît vulturii!» Vai nouă, că pierim!"

14. „Ierusalime, spală răul din inima ta, ca să te mîntuieşti! Pînă cînd se vor sălăşlui în tine cugete viclene?

15. Că glasul celui care vesteşte va veni din Dan, şi din munţii Efraim se va vesti durerea.

16. Amintiţi popoarelor: «Iată, au venit!» Vestiţi Ierusalimului că din ţară depărtată vin vîrtejuri cu strigăte împotriva cetăţilor lui Iuda!

17. Ca cei ce păzesc ţarina au înconjurat-o pe Iuda, pentru că m-a nesocotit, zice Domnul.

18. Căile tale şi obiceiurile tale ţi-au pricinuit acestea; din cauza ticăloşiei tale ţi-a venit acest amar, care a ajuns pînă la inima ta."

19. Inima mea, inima mea mă doare şi simţirile inimii mele, căci se neliniştește sufletul meu, slăbeşte inima mea; şi nu pot tăcea, că sufletul meu a auzit glasul trîmbiţei, strigătul de război.

20. Nenorocire peste nenorocire se anunţă, tot pămîntul se pustieşte; şi fără de veste mi s-a stricat cortul şi s-au rupt pieile care acopereau cortul.

21. Pînă cînd voi vedea oameni care fug,

Iere

Biblia 1688, p. 495, col. 1

auzind glasul trîmbiţilor?

22. Pentru căci povăţuitorii norodului mieu pre mine n-au ştiut, fii fără de minte sînt şi nepricepuţi, măiestri sînt a face rău, iară a face bine n-au conoscut?

23. Căutaiu spre pămînt şi, iată, nemica; şi, la ceriu, şi nu era luminile lui;

24. Văzuiu munţii şi era tremurînd, şi toate dealurile turburîndu-se.

25. Căutaiu şi, iată, nu era om şi toate pasările ceriului să spămîntase.

26. Văzuiu şi, iată, Carmílul pustiiu, şi toate cetăţile arse cu foc de cătră faţa Domnului şi de cătră faţa urgiei mîniei lui s-au stinsu.

27. Acêstea zice Domnul: „Pustiiu va fi tot pămîntul şi concenire nu voiu face.

28. Şi pre acêstea jălească pămîntul şi întunece ceriul de sus, pentru căci am grăit şi nu mă voiu căi. Pornitu-m-am şi nu m-am întorsu de la el."

29. De glas de călăreţi şi arcu întinsu să feri toată ţara; întrară la peştere şi la desişuri să ascunsără, şi pre pietri s-au suit; toată cetatea s-au părăsit, nu lăcuiêşte întru iale om.

30. Şi tu ce vei face? De te vei îmbrăca cu róşiu, şi te vei împodobi cu podoabă de aur, de vei unge cu răstic ochii tăi, în deşert e înfrumseţarea ta, lepădatu-te-au ibovnicii tăi, sufletul tău cearcă.

31. Căci glas ca al ceii ce să chinuiêşte am auzit, suspinul tău — ca ceii ce dentîi naşte; glasul fêtei Siónului să va slăbi şi va slobozi mînile ei: „Vai eu, căci să sfîrşaşte sufletul pre cei omorîţi!"

Cap 5

1. „Alergaţi pemprejur în căile Ierusalímului, şi vedeţi, şi cunoaşteţi, şi cercaţi în uliţele lui. De veţi afla bărbat de iaste făcînd judecată şi cercîndu credinţa, şi blîndu voiu fi lor, zice Domnul.

2. «Viu Domnul!», zic. Pentru acêea, nu întru minciuni să júră?"

3. „Doamne, ochii tăi — spre credinţă. Bătut-ai pre ei şi n-au durut, concenit-ai pre ei şi n-au vrut să priimască învăţătură. Întăriră fêţele lor mai mult decît piatra şi n-au vrut să să întoarcă.

4. Şi eu ziş: «Poate fi săraci sînt, pentru căci n-au putut, căci n-au cunoscut calea Domnului şi judecata lui Dumnezău.

5. Mêrge-voiu cătră cei mai aleşi şi voiu grăi lor, căci ei au conoscut calea Domnului şi judecata lui Dumnezău.» Şi, iată, cu toţi dempreună surpară jug, rumpseră legături.

6. Pentru acêea, lovi pre ei leu den dumbravă, şi lupu pînă la case îi pierdu pre ei; şi pardos priveghe spre cetăţile lor; toţi ceia ce ies de la ei să vor vîna, căce au înmulţit necurăţiile lor, întăritu-s-au întru urechile lor."

7. „Cu care dentru acêstea voiu fi ţie blînd? Fiii tăi au părăsit pre mine şi să jura întru ceia ce nu-s dumne- /

Ms. 45, p. 577-578

audzind glasul trîmbiţilor?

22. Pentru căci povăţuitorii nărodului mieu pre mine n-au ştiut; fii fără de minte sînt şi nu pricepuţi; măestrii sînt a face rău, iară bine a face n-au cunoscut!

23. Căutai spre pămînt şi, iată, nimic; şi la cer şi nu era lumi- *[577/2]* nele lui;

24. Văzuiu munţii şi era tremurînd, şi toate dealurile turburîndu-să.

25. Căutai şi, iată, nu era om; şi toate pasările ceriului să spămîntase.

26. Văzuiu şi, iată, Carmilul — pustiiu, şi toate cetăţile aprinse cu foc de cătră faţa Domnului, şi de cătră faţa urgiei mîniei lui s-au stinsu.

27. Acêstea dzice Domnul: „Pustii va fi tot pămîntul şi concenire nu voi face.

28. ⌊Şi⌋ pre acêstea jelească pămîntul şi întunece[22] de sus, pentru căci am grăit şi nu mă voi căi; pornitu-m-am şi nu m-am înturnat de la ea."

29. De glas a călăreţi şi arcu întinsu să feri toată ţara; întrară la peşteri şi la desişuri să ascunseră, şi pre pietri s-au suit; toată cetatea s-au părăsit, nu lăcuiêşte întru iale om.

30. Şi tu ce vei face? Dă te vei învêşte róşiu, şi te vei împodobi cu podoabă de aur, dă vei spoi cu rastic ochii tăi? Întru dăşert — înfrîmsăţarea ta, împinsu-te-au ibobnicii tăi, sufletul tău cearcă.

31. Căci glas ca aceea ce chinuiêşte am audzit, suspinului tău — ca ceii[23] ci dentîi naşte; glasul fêtei Sion să va slobonogi şi va slobodzi mîinele ei: „Vai eu, căci să sfîrşaşte sufletul mieu pre cei omoriţi!"

Cap 5

1. „Prempregiur alergaţi întru căile Ierusalim, şi vedeţi, şi cunoaşteţi, şi cercaţi întru uleţile ei. Dă veţi afla bărbat dă iaste făcînd judeţ şi cercînd credinţă, şi blînd voi fi lor, dzice Domnul.

2. «Viu — Domnul!», dzic. Pentru acêea nu întru minciuni să jură?"
3. „Doamne, ochii tăi — spre credinţă! Bătut-ai pre ei şi n-au durut; concenit-ai pre ei şi n-au vrut să priimască învăţătură; întăriră fêţele lor mai mult decît piatra şi n-au vrut să să întoarcă.
4. Şi eu dziş: «Poate fi săraci sînt, pentru căci n-au putut, căci n-au cunoscut calea Domnului şi judeţul lui Dumnedzău.
5. Mêrge-voi cătră[24] gingaşi şi voi grăi lor, căci ei[25] au cunoscut calea Domnului şi judeţul lui Dumnedzău.» Şi, iată, cu toţi depreună surpară jug, rumpseră legături.

6. Pentru acêea, lovi pre ei leu den dumbravă, şi lup pînă la case pierdu pre ei, şi pardos priveghé spre cetăţile lor; toţi ceia ce ies de la ei vor vîna, căci au înmulţit necurăţiile lor, întăritu-s-au în- *[578/1]* tru urîle lor."

7. „Carele dentru acêstea blînd voi fi ţie? Fiii tăi au părăsit pre mine şi să jura întru ceia ce nu-s dumnedzăi;

Ms. 4389, p. 716

voiu asculta glasul trîmbiţei?

22. Că oamenii miei cei nebuni nu m-au cunoscut; sînt feciori nebuni şi nechibzuiţi; sînt înţelepţi de-a face cêle rêle, iar a face bine nu ştiu!

23. Căutaiu pre pămînt şi, iată, fu dăşărt şi nici de o treabă; şi în ceriuri, şi nu era lumină într-însele.

24. Văzuiu munţii şi, iată, tremura, şi toate dealurile se-au turburat.

25. Căutaiu şi, iată, om nu era. Şi tot ce zboară de al ceriului se dusêse.

26.[63] Băgaiu seama şi, iată, Carmílul — pustiiu, şi toate cetăţile lui sînt rîsipite de faţa Domnului şi de faţa mîniei urgiei lui.

27. Că acêstea zise Domnul: „Fi-va tot pămîntul pustiiu, iar stricăciune nu voiu face.

28. Plînge-va pămîntul şi ceriurile desupra se vor întrista; pentru aceasta, ce am grăit, cugetaiu şi nu-mi păru rău; de acêea, nici mă întorş despre el."

29.[64] De glasul călăreţilor şi a celor ce slobod săgeţi fuge toată cetatea; şi au întrat în peştere, şi toate cetăţile[65] se-au năpustit, şi nu lăcuiêşte într-însele om.

30. Dară tu, cea pustie, ce vei să faci? Că, deaca te vei îmbrăca în caftan roşu, şi te vei împodobi *[716/2]* cu podoabe de aur, şi ochii tăi îi vei încondiia cu răstic, în zadar te vei înfrumseţa, că ibovnicii tăi te-au urît şi cearcă sufletul tău.

31. Că am auzit glas ca al ceiia ce naşte, năcazurire — ca ale ceiia ce naşte întîi; glasul fêtei Siónului — între cêle ce mor şi-şi întind mîinile: „Vai de mine, că se-au sfîrşit sufletul mieu pentru cei ucişi!"

Cap 5

1.[66] „Ocoliţi căile Ierusalímului, şi luaţi aminte, şi căutaţi, şi socotiţi, şi cercaţi pre uliţele lui; şi, deaca veţi afla[67] vreun bărbat făcînd judecată şi cercînd credinţa, fi-i-voiu milostiv.

2. Iar, măcară de vor şi zice: «Viu Domnul!», şi se vor jura în minciună?"
3. „Ochii tăi, Doamne, caută spre credinţă? Bătutu-i-ai şi nu i-au durut; zdrobitu-i-ai şi se-au lepădat de-a priimi învăţătură; mai învîrtoşat-au obrazul lor decît piiatra şi n-au vrut să se întoarcă.
4. Iar eu am zis: «Poate că sînt săraci şi nebuni, de nu ştiu căile Domnului şi judecata Dumnezeului lor.

5.[68] Ce voiu mêrge cătră cei ce sînt mai de ispravă şi le voiu zice că aceştia n-au cunoscut calea Domnului şi judecata Dumnezeului lor.» Iar aceia, iată, mai vîrtos frînseră jugul şi rupseră legăturile.

6. Pentr-acêea, i-au ucis leul cel den pădure şi lupul i-au pierdut înde seară; şi pardosul păziia[69] pre cetăţile lor; şi tot cel ce ieşiia dentru dînşii să fie prins, pentru că se-au înmulţit călcările lor, întărite sînt întoarcerile lor."

7. „Dară spre ce voiu putea să fiu ţie milostiv? Feciorii tăi m-au părăsit şi se jură pre ceia carii nu sînt dumnezei.

Versiunea modernă

auzind glasul trîmbiţei?

22. Toate acestea se întîmplă deoarece căpeteniile poporului nu m-au cunoscut; ei sunt copii nesăbuiţi şi neînţelepţi; sunt pricepuţi numai la rele, iar binele nu ştiu să-l facă.
23. M-am uitat spre pămînt şi, iată, nu am mai văzut nimic. Am privit la cer şi, iată, nu mai erau luminile lui;
24. Am privit la munţi şi iată că ei tremurau, şi toate dealurile se clătinau.

25. M-am uitat şi, iată, nu era nici un om; şi toate păsările cerului erau înfricoşate.

26. Am privit şi, iată, Carmelul era un pustiu, şi toate cetăţile lui erau arse cu foc de la faţa Domnului şi au pierit de la faţa mîniei lui.

27. Că aşa a zis Domnul: „Toată ţara va fi un pustiu, dar nu o voi distruge definitiv.

28. Pentru toate acestea va plînge pămîntul şi cerurile sus se vor întuneca, pentru că eu am zis şi nu mă voi răzgîndi; eu am hotărît şi nu mă voi întoarce de la aceasta."
29. De strigătele călăreţilor şi ale arcaşilor ţara întreagă a fugit; au intrat în peşteri şi s-au ascuns în tufişuri, şi s-au suit pe stînci; toate cetăţile au fost pustiite şi nici un locuitor nu mai era în acestea.

30. Şi tu ce vei face? Chiar dacă te-ai îmbrăca în purpură, chiar dacă te-ai găti cu podoabe de aur şi ţi-ai pudra ochii, în zadar te-ai împodobi, căci iubiţii tăi te leapădă şi vor numai viaţa ta.

31. Căci am auzit un glas ca de femeie ce naşte, un geamăt ca al uneia ce naşte pentru întîia oară; este glasul fiicei Sionului care va slăbi şi va întinde mîna, zicînd: „O, vai de mine, mi se istoveşte sufletul pentru cei omoriţi!"

Capitolul al 5-lea

1. „Mergeţi pe uliţele Ierusalimului, uitaţi-vă, cunoaşteţi şi căutaţi prin pieţele lui. Dacă veţi afla vreun om, măcar unul, care judecă drept şi păstrează credinţa, atunci eu voi fi iertător, zice Domnul.

2. «Viu este Domnul!», zic ei. Nu fac ei jurămînt mincinos?"
3. „O, Doamne, ochii tăi nu privesc ei oare la credinţă? I-ai bătut pe ei şi nu i-a durut; i-ai istovit pe ei şi nu au vrut să primească învăţătură; le-ai întărit feţele mai mult decît piatra şi nu au vrut să se întoarcă.
4. Şi eu am zis: «Poate că aceştia sunt sărmani fiindcă sunt slabi, pentru că nu cunosc calea Domnului şi judecata lui Dumnezeu.
5. Mă voi duce la cei mari şi voi grăi cu aceştia, pentru că ei au cunoscut calea Domnului şi judecata lui Dumnezeu.» Dar şi aceştia cu toţii au sfărîmat jugul şi au rupt legăturile.

6. De aceea, i-a lovit leul din desiş şi lupul i-a omorît pînă aproape de case; leopardul pîndea cetăţile lor; cei care ies vor fi sfîşiaţi, că s-au înmulţit fărădelegile lor şi lepădarea lor s-a înteţit."

7. „Pentru ce să fiu milostiv cu tine? Fiii tăi m-au părăsit şi se jurau pe cei ce nu sunt dumnezei.

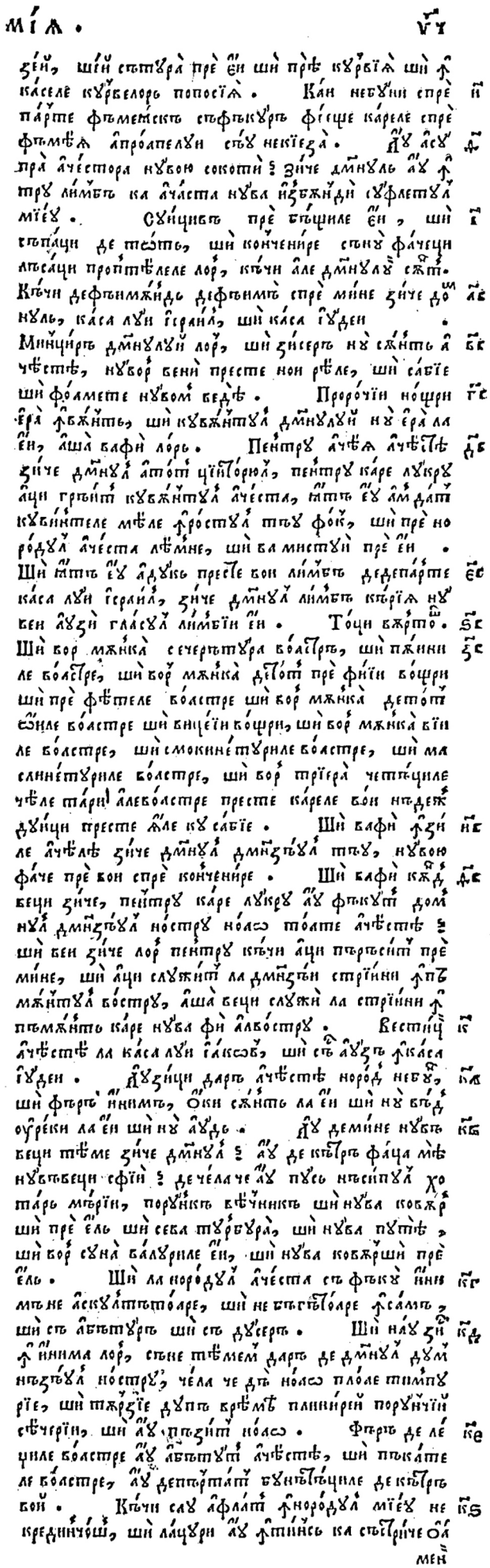

Biblia 1688, p. 495, col. 2

zei, şi-i sătura pre ei, şi preacurviiá, şi în casele curvelor poposiia.

8. Cai nebuni spre parte fămeiască să făcură, fieştecarele spre fămêia aproapelui său nechieza.

9. Au asupra acestora nu voiu socoti? zice Domnul. Au întru limbă ca aceasta nu va izbîndi sufletul mieu?

10. Suiţi-vă pre băştile ei şi săpaţi de tot, şi concenire să nu faceţi. Lăsaţi proptêlele lor, căci ale Domnului sînt.

11. Căci defăimînd defăimă spre mine, zice Domnul, casa lui Israíl şi casa Iúdei.

12. Minţiră Domnului lor şi ziseră: «Nu sînt acêstea. Nu vor veni preste noi rêle. Şi sabie şi foamete nu vom vedea!

13. Prorocii noştri era în vînt şi cuvîntul Domnului nu era la ei. Aşa va fi lor!»"

14. Pentru acêea, acêstea zice Domnul Atotţiitoriul: „Pentru care lucru aţi grăit cuvîntul acesta? Iată, eu am dat cuvintele mêle în rostul tău — foc şi pre norodul acesta — lêmne, şi va mistui pre ei.

15. Şi, iată, eu aduc preste voi limbă de departe, casa lui Israíl! zice Domnul. Limbă căriia nu vei auzi glasul limbii ei.

16. Toţi — vîrtoşi,

17. Şi vor mînca secerătura voastră şi pîinile voastre, şi vor mînca de tot pre fiii voştri şi pre fêtele voastre, şi vor mînca de tot oile voastre şi viţeii voştri, şi vor mînca viile voastre şi smochineturile voastre şi maslineturile voastre, şi vor triera cetăţile cêle tari ale voastre preste carele voi nădejduiţi preste iale cu sabie.

18. Şi va fi în zile acêlea, zice Domnul Dumnezăul tău, nu voiu face pre voi spre concenire.

19. Şi va fi cînd veţi zice: «Pentru care lucru au făcut Domnul Dumnezăul nostru noao toate acêstea?», şi vei zice lor: «Pentru căci aţi părăsit pre mine şi aţi slujit la dumnezăi striini, în pămîntul vostru, aşa veţi sluji la striini în pămînt care nu va fi al vostru!»

20. Vestiţi acêstea la casa lui Iácov şi să să audă în casa Iúdei!

21. Auziţi dară acêstea, norod nebun şi fără inimă! Ochi sînt la ei şi nu văd, urechi — la ei, şi nu aud.

22. Au de mine nu vă veţi tême? zice Domnul. Au de cătră faţa mea nu vă veţi sfii? De cela ce au pus năsipul hotar mării, poruncă vêcinică, şi nu va covîrşi pre el; şi se va turbura, şi nu va putea, şi vor suna valurile ei, şi nu va covîrşi pre el.

23. Şi la norodul acesta să făcu inimă neascultătoare şi nebăgătoare în samă, şi să abătură şi să duseră.

24. Şi n-au zis în inima lor: «Să ne têmem dară de Domnul Dumnăzăul nostru, cela ce dă noao ploaie timpurie şi tîrzie, după vrêmea plinirei poruncii sêcerii, şi au păzit noao.»

25. Fărădelegile voastre au abătut acêstea şi păcatele voastre au depărtat bunătăţile de cătră voi,

26. Căci s-au aflat în norodul mieu necredincioşi, şi laţuri au întins ca să strice oa- //

Ms. 45, p. 578

şi-i săturai pre ei, şi preacurviia, şi întru casele curvelor poposiia.

8. [26]Cai nebuni spre partea muierească să făcură, fieştecarele spre fămêia aproapelui său necheza.

9. Au asupra acestora nu voi socoti? dzice Domnul. Au întru limbă ca aceasta nu va izbîndi sufletul mieu?

10. Suiţi-vă pre băştile ei, şi săpaţi de tot, şi concenire să nu faceţi. Lăsaţi poprêlele lor, căci a Domnului sînt;

11. Căci împutînd, împută spre mine, dzice Domnul, casa Israil şi casa Iúdei.

12. Minţiră Domnului lor şi dziseră: «Nu sînt acêstea, nu vor veni preste noi rêle, şi sabie şi foamete nu vom vedea!

13. Prorocii noştri era spre vînt şi cuvîntul Domnului nu era la ei. Aşa va fi lor!»"

14. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul cel Întrutotţiitor: „Pentru care lucru aţi grăit cuvîntul acesta? Iată, eu am dat cuvintele mêle în rostul tău foc, şi pre nărodul acesta — lêmne, şi va mistui pre ei.

15. ⌊Şi⌋, iată, eu aduc preste voi limbă de departe, casa lui Israil, dzice Domnul, limbă cariia nu vei audzi glasului limbei ei.

16. Toţi tari[27];

17. Şi vor mînca seciărătura voastră şi pîinele voastre; şi vor mînca de tot pre fiii voştri şi pre fêtele voastre; şi vor mînca de tot oile voastre şi viţăii voştri; şi vor mînca viile voastre şi zmochinăturile voastre şi maslineturile voastre; şi vor triera cetăţile cêle tari ale voastre preste carele voi nădăjduiţi preste iale cu sabie.

18. Şi va fi întru dzilele acêlea, dzice Domnul Dumnedzăul tău, nu voi face pre voi spre concenire.

19. [28]Şi va fi cînd veţi dzice: «Pentru care lucru au dat Domnul Dumnedzău noao toate acêstea?» Şi vei dzice lor: «Pentru căci aţi părăsit pre mine şi aţi slujit la dumnedzăi striini, întru pămîntul vostru, aşa veţi sluji la striini întru pămînt nu al vostru!»

20. Vestiţi acêstea la casa lui Iacov şi să să audză întru ⌊casa⌋ Iúdei!

21. Auziţi, dară, acêstea, nărod nebun şi fără inimă! [29]Ochii lor, şi nu văd; urechile lor, şi nu aud.

22. Au de mine nu veţi tême? dzice Domnul. Au de către faţa mea nu veţi sfii-vă? Cela ce au pus arina hotar mării, porîncă vêcinică, şi nu va covîr- *[578/2]* şi pre acêea; şi să va turbura şi nu va putea; şi vor suna valurile ei şi nu va covîrşi pre el.

23. Şi la nărodul acesta să făcu inimă neascultătoare şi nebăgătoare în samă. ⌊Şi⌋ să abătură şi să duseră.

24. Şi n-au dzis întru inima lor: «Să ne têmem, dară, de Domnul Dumnedzăul nostru, cela ce dă voao ploaie timpurie şi tîrzie, după vrême plinirei porîncii sêcerii, şi au păzit noao.»

25. Fărădălegile voastre au abătut acêstea şi păcatele voastre au dăpărtat bunătăţile de către voi,

26. Căci s-au aflat întru nărodul mieu necredincioşi, şi laţuri au întinsu ca să strice

Ms. 4389, p. 716-717

Săturatu-i-am şi au curvit, şi în casa cea de curvie au curvit.

8. Cai drăgăstoşi spre muieri şi armăsari se-au făcut, [70]fieştecarele dentr-înşii nechiza spre muiêrea vecinului său.

9.[71] Dară spre aceştia au nu voiu cerceta? zice Domnul. Şi, în limbă ca aceasta, au nu face sufletul mieu izbîndă?

10. Suiţi-vă pre zidurile lui şi le rîsipiţi, iar stricăciune să nu faceţi! Să luaţi odraslele lui, care nu sînt ale Domnului.

11. Că cu călcare de lêge au călcat către mine, casa lui Israil şi casa Iúdei, zice Domnul.

12. Lepădatu-se-au de Domnul şi au zis: «Nu iaste acesta, nici nu va veni asupra noastră răotate, sabie şi foamete nu vom vedea!

13. Prorocii au grăit în vînt şi răspuns n-au fost într-înşii, că acêstea se vor întîmpla lor!»"

14. Acêstea au grăit Domnul puterilor: „Deaca aţi grăit acêste cuvinte, iată, eu voiu da *[717/1]* cuvintele mêle în gura ta — în foc, şi pre nărodul acesta — în lêmne; şi-l va înghiţi.

15.[72] Iată, eu voiu aduce asupra voastră limbi de dăparte, casa lui Israil, zice Domnul, limba cea putêrnică, limba cea bătrînă, a căriia limbă nu o vei înţelêge, nici nu vei şti ce zice.

16. Tulba lui — ca un mormînt dăstupat; toţi tari.

17. Şi vor mînca spicele tale şi pîinea ta; şi va înghiţi pre feciorii tăi şi pre fêtele tale, turma ta şi dobitoacele tale; şi va mînca viia ta şi zmochinii tăi; şi cetăţile tale cêle tari le va sparge, în care ai tu îndrăznire de sabie.

18. Însă într-acêlea zile, zice Domnul, nu voiu face pre voi întru stricăciune.

19.[73] [74]Ca, deaca veţi zice: «Pentru ce au făcut Domnul Dumnezeul nostru noaoă acêstea toate?», să zici către dînşii: «Pentru că m-aţi părăsit şi aţi slujit altor dumnezei streini în ţara voastră!»

20. Spuneţi acêstea casei lui Iacov şi faceţi vêste în Iudéea, zicînd:

21. Ascultă, nărod nebun care n-ai inimă, [75]cela ce ai ochi şi nu vezi şi urechi şi n-auzi!

22. Că de mine nu te temi, zice Domnul, şi de faţa mea n-aveţi durêre? Cela ce am pus năsip hotarul mării, porîncă vêcinică, carea nu va trêce. Şi se vor clătina şi nu vor putea; şi se vor umfla valurile ei şi nu vor trêce acela.

23.[76] Iar inima acestui nărod au fost necredincioasă şi năsilnică; au mers şi se-au dus.

24. Şi n-au zis în inima lor: «Să ne têmem de Domnul Dumnezeul nostru, cela ce au dat noaoă ploaia cea timpurie şi cea tîrziia, la vrêmea ei, carele au păzit noaoă umplêrea anului secerişului.»

25. Fărădelegiuirea noastră au abătut acêstea şi păcatele noastre au oprit binele de la noi,

26. Că se-au aflat în nărodul mieu vînători necuraţi, ca vînătoriul cel de pasări, carii pun laţuri şi piêdeci spre

Versiunea modernă

Eu i-am hrănit, iar ei desfrînau şi în casele desfrînatelor locuiau.

8. Ei au devenit cai împătimiţi şi fiecare din ei nechează după femeia aproapelui său.

9. E cu putinţă să nu cercetez aceasta şi duhul meu să nu se răzbune pe un popor ca acesta?

10. Urcaţi-vă pe zidurile lui şi distrugeţi-le, dar nu de tot; lăsaţi doar proptelele, pentru că acestea sunt ale Domnului;

11. Căci casa lui Israel şi casa lui Iuda m-au defăimat pe mine, zice Domnul.

12. Nu au crezut în Domnul şi au zis: «Nu vor veni asupra noastră necazuri, iar sabie şi foamete nu vor fi!

13. Prorocii noştri au devenit ca vîntul şi cuvîntul Domnului nu era în aceştia. De aceasta să aibă parte şi ei!»"

14. Drept aceea, acestea zice Domnul Atotţiitorul: „Pentru ce aţi grăit cuvîntul acesta? Iată, am făcut cuvintele mele foc în gura ta, iar pe poporul acesta l-am făcut lemne; şi-l va mistui focul acesta.

15. Casa lui Israel, iată, voi aduce asupra voastră un neam de departe, zice Domnul, un popor a cărui limbă tu nu o vei înţelege.

16. Toţi sunt oameni viteji;

17. Şi vă vor mînca roadele secerişului şi pîinile; vă vor mînca fiii şi fiicele; vă vor mînca oile şi viţeii; vă vor mînca viile şi smochinele, şi vor trece prin sabie cetăţile voastre cele întărite în care aţi nădăjduit.

18. Dar nici chiar în zilele acelea nu vă voi pierde cu totul, zice Domnul.

19. Şi dacă veţi întreba: «Pentru ce a făcut Domnul Dumnezeul nostru toate acestea?» Atunci vei răspunde: «Pentru că m-aţi părăsit pe mine şi aţi slujit la dumnezei străini, în ţara voastră, de aceea veţi sluji la străini într-o ţară care nu va fi a voastră!»

20. Vestiţi acestea în casa lui Iacov şi să fie auzite şi în Iuda!

21. Ascultaţi acestea, popor nebun şi fără inimă! Ei au ochi şi nu văd, urechi au, dar nu aud.

22. Au doar nu vă veţi teme de mine, zice Domnul, şi nu veţi avea sfială înaintea mea? Nu vă veţi teme de cel ce a pus nisipul hotar împrejurul mării, poruncă veşnică, peste care nu se va trece. Deşi marea se tulbură, nu va putea trece peste el şi, deşi valurile ei răsună, nu pot să-l treacă.

23. Dar poporul acesta are inimă neascultătoare şi nesupusă, s-a abătut şi s-a îndepărtat.

24. Şi nu au zis în inima lor: «Să ne temem de Domnul Dumnezeul nostru, care ne dă la vreme ploaie timpurie şi tîrzie, după plinirea vremii hotărîte pentru seceriş, şi care a avut grijă de noi.»

25. Fărădelegile voastre au stricat acestea şi păcatele voastre au depărtat bunătăţile de la voi,

26. Că s-au aflat necredincioşi prin poporul meu, care puneau curse ca să-i strice pe oameni

Biblia 1688, p. 496, col. 1

meni, şi prindea.

27. Ca laţul întins plin de pasări, aşa — casele lor pline de vicleşug. Pentru acêea s-au mărit şi s-au îmbogăţit,

28. S-au îngrăşat şi au călcat judecata; n-au judecat judecata săracului, şi judecata văduvei n-au judecat.

29. Au spre acêstea nu voiu socoti? zice Domnul. Au în limbă ca acêea nu va izbîndi sufletul mieu?

30. Spămîntare şi înfricoşate să făcură pre pămînt.

31. Prorocii prorocesc strîmbe şi preoţii bătură în palmele lor, şi norodul mieu au iubit aşa. Şi ce veţi face la cêle după acêstea?"

Cap 6

1. „Întăriţi-vă, fiii lui Veniamín, den mijlocul Ierusalímului, şi în Thecúe trîmbitaţi cu trîmbiţă, şi preste Vithahárma rădicaţi semn, căci rêle să iviră de la miazănoapte, şi zdrobire mare să face!

2. Şi se va lua înălţimea ta, fată Sión.

3. La ea vor veni păstori şi turmele lor, şi vor înfige spre ea colibi împrejur, şi vor paşte fieştecarele cu mîna lui.

4. Rînduiţi-vă asupra ei! Spre războiu sculaţi-vă şi să ne suim asupra ei în amiazăzi! Vai noao, căci s-au plecat zioa, căci să sfîrşăsc umbrele zilii!

5. Sculaţi-vă şi să ne suim preste ea noaptea şi să stricăm temêiele ei!

6. Căci acêstea zice Domnul puterilor: «Tăiaţi lêmnele ei! Varsă preste Ierusalím putêre! O, cetate mincinoasă! Toată sila e întru dînsa!

7. În ce chip răcêşte groapa apa, aşa răcêşte răotatea ei. Necurăţie şi ticăloşie să va auzi întru ea, preste faţa ei pururea cu durêre şi cu bătaie.

8. Certa-te-vei, Ierusalíme, să nu se depărtêze sufletul mieu de la tine, să nu te facă pămînt neumblat, carele nu să va lăcui!»"

9. Căci acêstea zice Domnul puterilor: „Culêgeţi, culêgeţi ca o vie rămăşiţile lui Israíl! Întoarceţi-vă ca cel ce culêge în cunoştinţa lui!"

10. Cătră cine voiu grăi şi mă voiu mărturisi, şi va auzi? Iată, neobrăzuite-s urechile lor şi nu pot să auză! Iată, cuvîntul Domnului să făcu lor spre ocară, nu vor vrea pre el să-l asculte.

11. „Şi mîniia mea am plinit şi am oprit, şi n-am concenit pre ei. Turna-voiu preste prunci den afară şi spre adunarea tinerilor împreună, căci bărbat şi muiêre să vor prinde, bătrîn cu cel plin de zile;

12. Şi să vor înturna casele lor la alţii, ţarine şi muierile lor deodată, căci voiu întinde mîna mea pre ceia ce lăcuiesc pămîntul acesta, zice Domnul.

13. Căci, de la cel mic al lor pînă la mare, toţi au făcut fărădelêge. De la preot şi pînă la proroc mincinos, toţi au făcut mincinoase.

14. Şi vindeca zdrobirea norodului mieu defăimînd şi zicînd: «Pace!» Şi unde e pace?

15. Ruşinară-se, căci s-au săvîrşit; şi nu ca cei ce să ruşinează să /

Ms. 45, p. 578-579

oameni şi prindea.

27. Ca laţul întinsu, plin de pasări, aşa casele lor — pline de vicleşug; pentru acêea s-au mărit şi au îmbogăţit,

28. S-au îngrăşat şi au călcat judecata; [30]n-au judecat judecata sărăimanului şi judecata văduii n-au judecat.

29. Au pre acêstea nu voi socoti? dzice Domnul. Au în limbă ca acêea nu va izbîndi sufletul mieu?

30. Întristare şi înfricoşate să făcură preste pămînt.

31. Prorocii prorocesc strîmbe, şi preuţii bătură cu palmele lor, şi nărodul mieu îndrăgi aşa. Şi ce veţi face la cêle după acêstea?"

Cap 6

1. „Întăriţi-vă, fiii Veniiamin, dentru mijlocul Ierusalimului, şi în Thecué trîmbiţaţi cu trîmbiţă[31], şi preste Vitháharma rădicaţi sămnu, căci rêle să iviră de la miazănoapte, şi zdrobire mare să face!

2. Şi să va lua înălţimea ta, fată Sion!

3. La ea vor veni păstori şi turmele lor, şi vor înfige pregiur ea colibi împregiur, şi vor paşte fieştecarele cu mîna lui.

4. Rînduiţi-vă asupra ei spre războ[32]i! Sculaţi-vă şi să ne suim asupra ei în namiazădzi! Vai, noao, căci s-au plecat dzua, căci să sfîrşesc umbrele sării!

5. Sculaţi-vă şi să ne suim ⌊preste ea⌋ noaptea şi să stricăm temeliile ei!

6. Căci acêstea dzice Domnul puterilor: «Tăiaţi lêmnele ei! Varsă preste Ierusalim putêre! O, cetate minciunoasă! Toată sila-i întru însă!

7. În ce chip răcêşte groapa apa ei, aşa răcêşte răotatea ei. Necurăţie şi tecăloşie să va audzi întru ea, preste *[579/1]* faţa ei pururea cu durêre şi bătaie.

8. Certa-te-vei, Ierusalime, să nu să dăpărtêdze sufletul mieu de la tine, să nu te fac necălcat pămînt, carele nu să va lăcui!»"

9. Căci acêstea dzice Domnul puterilor: „Culêgeţi, culêgeţi ca o vie rămăşiţile lui Israil! Întoarceţi-vă, ca cel ce culêge spre coşniţa lui!"

10. Cătră cine voi grăi şi mă voi mărturisi şi va audzi? [33]Iată, neobrăzuite — urechile lor, şi nu pot să audză. Iată, cuvîntul Domnului să făcu lor spre ocară, nu vor vrea pre el ⌊să asculte⌋.

11. „Şi mîniia mea am plinit, şi am oprit, şi am concenit pre ei. Turna-voi preste prunci den afară şi spre adunarea tinerilor împreună, căci bărbat şi muiêre să vor prinde, bătrîn cu cel plin de dzile.

12. Şi să vor înturna casele lor la alţii, ţarini şi muierile lor deodată, căci voi întinde mîna mea preste cei ce lăcuiesc pămîntul acesta, dzice Domnul.

13. [34]Căci, de la micul lor pînă la mare, toţi au făcut fărădălêge; de la preot pînă la proroc minciunos, toţi au făcut minciunoase.

14. Şi vindeca zdrobirea nărodului mieu, dăfăimînd şi zicînd: «Pace!» Şi unde-i pace?

15. Ruşinară-să, căci s-au sfîrşit. Şi nu ca cei ci să ruşineadză să

Ms. 4389, p. 717-718

prinderea bărbaţilor.

27. Şi cum iaste culviia plină de pasări, aşa şi casele lor pline de înşălăciune; pentr-acêea sînt măriţi şi îmbogăţiţi,

28.[77] Îngroşatu-se-au şi se-au îngrăşat şi au trecut cuvintele mêle cu răotate; [78]pîra văduvei nu o au judecat; judecata celui rămas de părinţi n-au îndireptat şi pîra celor săraci n-au judecat.

29. Dară pentru acêstea au doară nu voiu cerceta, zice Domnul, sau, spre nărod ca acesta, au nu va izbîndi suf- *[717/2]* letul mieu?

30. Spaimă şi minuni se-au făcut pre pămînt.

31. Prorocii au prorocit minciună, şi preoţii au plesnit în palmele lor, şi nărodul mieu au iubit ca acêstea. Dară la cêle mai de apoi ale lui ce se va face?"

Cap 6

1.[79] „Întăriţi-vă, feciorii lui Veniamin, pren mijlocul Ierusalímului, şi în Cathecúia trîmbiţaţi cu trîmbiţa, şi pre Vethaharim rîdicaţi steag, că se-au văzut răotate despre miiazănoapte şi zdrobire mare!

2. Cei frumoase şi cei ce vieţuiêşte întru ţinut am asămănat pre fata Siónului!

3. Cătră dînsa vor veni păstorii şi turmele lor; înfige-vor într-însa (colibi) împrejur, paşte-va fieştecarele dentr-înşii carii sînt supt sa[80].

4. Sfinţiţi războiu asupra ei! Sculaţi-vă şi să ne suim spre amiiazăzi! Vai de noi, că se-au plecat zioa, că se-au făcut mai lungi umbrile serii!

5. Sculaţi-vă şi să ne suim în noapte şi să rîsipim casele ei!

6.[81] Că acêstea zice Domnul puterilor: «Tăiaţi lemnul ei şi dăşchideţi împrejurul Ierusalímului stoborîi! Aceasta iaste cetatea cercetării, toate clevetirile — în mijlocul ei!

7. Cum face[82] izvorul apa sa ca o rêce, aşa au făcut de rêce hicleşugul său. Fărădelegi şi zmintêle se vor auzi într-însa înaintea mea, în toată vrêmea slăbiciune şi rană.

8. Învaţă-te, Ierusalíme, ca să nu se ducă sufletul tău de la tine, ca să nu te puiu pămînt pustiiu şi nelăcuit!»"

9. Acêstea zice Domnul puterilor: „Pînă strugur vor strînge ca în vie — rămăşiţele lui Israil! Întoarce mîna ta ca culegătoriul la coşniţă!"

10.[83] Cui voiu grăi sau cui mă voiu mărturisi să auză? Iată, urechile lor — neobrezuite şi nu pot auzi! Iată, cuvîntul Domnului fu lor întru împutăciune şi nu vor să-l priimească!

11. „Pentr-acêea m-am umplut de urgiia Domnului, ostenit-am răbdînd; turna-voiu[84] pre cel mic den afară şi pre adunarea celor tineri denpreună; bărbatul denpreună cu muiêrea va fi[85] prins[86], bătrînul cu cel plin de zile.

12. Şi vor trêce casele lor la alţii, şi holdele, şi muierile aşijderea; că voiu întinde mîna mea pre cei ce moştinează pămîntul, zice Domnul.

13. [87]De la cel mai mic iarăşi pînă la cel mai mare, toţi se învaţă iubirii de argint; şi de la proroc pînă la preot, toţi fac hicleşug.

14.[88] Şi vindeca zdrobirea fêtelor nărodului mieu, cu înşălăciune zicînd: «Pace *[718/1]*, pace!» Şi nu era pace!

15. Ruşinaţi sînt, pentru că au făcut împutăciune; ce mai cu asupră cu ruşinarea

Versiunea modernă

şi să-i prindă.

27. Cum sunt cursele pline de păsări, aşa sunt casele lor pline de vicleşug; prin aceasta s-au îngrăşat şi s-au îmbogăţit ei,

28. Au încălcat legea; nu fac dreptate nici chiar orfanului, şi judecata văduvei au nesocotit-o.

29. Oare nu voi pedepsi acestea, iar duhul meu nu se va răzbuna asupra unui popor ca acesta? — zice Domnul.

30. Spăimîntare şi înfricoşare s-a făcut pe pământ.

31. Prorocii prorocesc minciuni, preoţii au aplaudat în palmele lor şi poporului meu îi place aceasta. Dar ce veţi face după acestea?"

Capitolul al 6-lea

1. „Întăriţi-vă, fiii lui Veniamin, fugiţi din mijlocul Ierusalimului, trîmbiţaţi cu trîmbiţa în Tecoa şi daţi semne prin Betacherem, că iată nenorociri s-au arătat de la miazănoapte şi zdrobire mare!

2. Şi fala ta va fi luată de la tine, fiica Sionului.

3. Păstorii vor veni la ea cu turmele lor, corturile îşi vor ridica împrejurul ei şi va paşte fiecare partea sa.

4. Pregătiţi-vă împotriva ei! Ridicaţi-vă la război! Porniţi asupra ei la miazăzi! Vai nouă, că ziua este spre sfîrşit şi umbrele serii se lasă!

5. Dar sculaţi-vă şi hai să mergem noaptea şi să stricăm temeliile ei!

6. Căci aşa zice Domnul: «Tăiaţi copacii ei şi faceţi întărire împotriva Ierusalimului, cetatea mincinoasă în care sunt toate nenorocirile!

7. După cum răceşte izvorul apa din sine, aşa o răceşte răutatea; necurăţie şi nenorocire se va auzi în ea, iar peste faţa ei vor fi întotdeauna dureri şi răni.

8. Vei fi certat, Ierusalime, ca să nu se depărteze sufletul meu de la tine, şi ca să nu te fac pustiu şi pământ nelocuit!»"

9. Aşa zice Domnul puterilor: „Culegeţi toate rămăşiţele lui Israel, adunînd, culegeţi cum se culege via; întoarceţi-vă cum se întoarce cel ce culege în coşul său!"

10. Către cine voi vorbi şi către cine voi da mărturie şi cine o să audă? Că, iată, urechile lor sunt netăiate împrejur şi nu pot auzi; şi iată, cuvîntul Domnului a ajuns de rîs la ei şi nu vor să îl asculte!

11. „Plin sunt de mînia mea, dar m-am stăpînit şi nu i-am pierdut pe ei; voi vărsa mînia asupra copiilor de afară şi asupra adunării tinerilor, că vor fi prinşi bărbat şi femeie, cel în vîrstă şi cel încărcat de zile;

12. Şi casele lor vor trece la alţii; tot aşa şi ţarinele şi femeile. Pentru că voi întinde mîna mea peste cei ce locuiesc în ţara aceasta, zice Domnul,

13. Pentru că, de la mic pînă la mare, au făcut fărădelege; şi, de la preot pînă la profetul mincinos, toţi s-au purtat mincinos.

14. Ei vindecă rănile poporului meu cu nepăsare şi zic: «Pace! Pace!» Şi numai pace nu este!

15. Se vor ruşina, căci au greşit. Dar nu s-au ruşinat ca cei

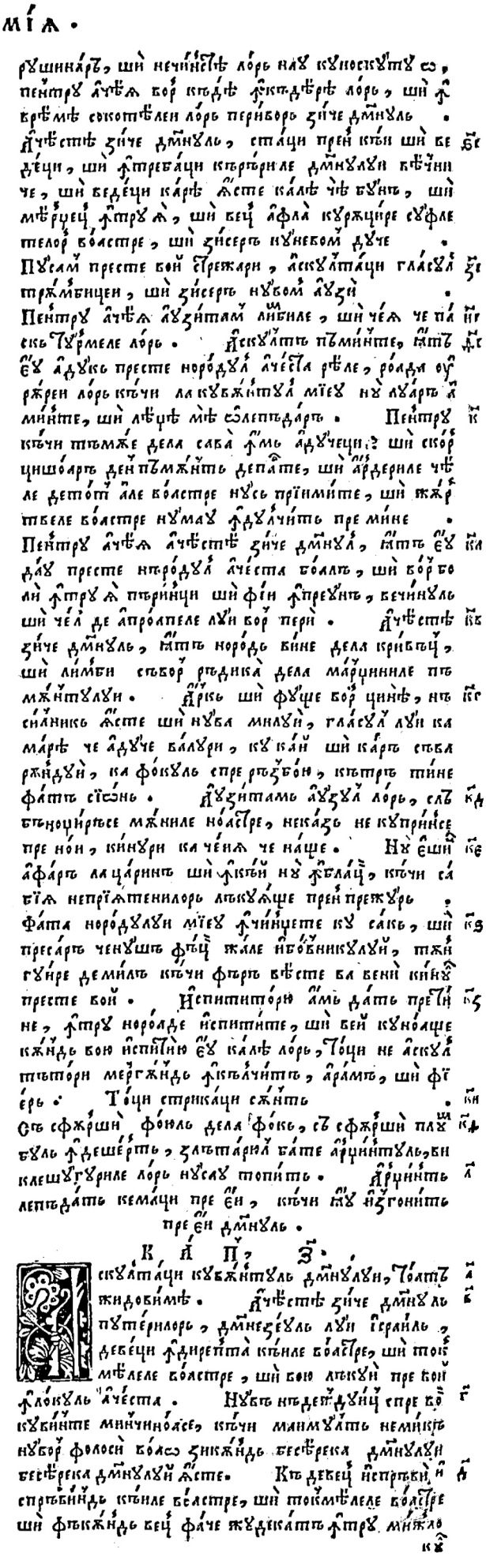

Biblia 1688, p. 496, col. 2

ruşinară, şi necinstea lor n-au cunoscutu-o. Pentru acêea, vor cădea în cădêrea lor, şi în vrêmea socotêlei lor pieri-vor", zice Domnul.

16. Acêstea zice Domnul: „Staţi pren căi, şi vedeţi, şi întrebaţi cărările Domnului vêcinice; şi vedeţi carea iaste calea cea bună şi mêrgeţi întru ea şi veţi afla curăţire sufletelor voastre." Şi ziseră: „Nu ne vom duce!"

17. „Pus-am preste voi strejari, ascultaţi glasul trîmbiţei!" Şi ziseră: „Nu vom auzi!"

18. „Pentru acêea, auzit-am limbile şi ceia ce pasc turmele lor.

19. Ascultă, păminte, iată, eu aduc preste norodul acesta rêle, roada urîrei lor, căci la cuvîntul mieu nu luară aminte şi lêgea mea o lepădară.

20. Pentru căci tămîie de la Savá îmi aduceţi şi scorţişoară den pămînt departe? Şi arderile cêle de tot ale voastre nu-s priimite şi jîrtvele voastre nu m-au îndulcit pre mine."

21. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „Iată, eu dau preste nărodul acesta boală, şi vor boli întru ea părinţi şi fii împreună, vecinul şi cel de aproapele lui vor pieri."

22. Acêstea zice Domnul: „Iată, norod vine de la crivăţ şi limbi să vor rădica de la marginile pămîntului,

23. Arc şi fuşte vor ţinea, năsilnic iaste şi nu va milui. Glasul lui — ca marea ce aduce valuri. Cu cai şi cară să va rîndui; ca focul spre războiu, cătră tine, fată Sión!"

24. Auzit-am auzul lor, slăbănogiră-se mînile noastre, necaz ne cuprinse pre noi, chinuri ca ceiia ce naşte.

25. Nu ieşiţi afară la ţarină şi în căi nu îmblaţi, căci sabiia nepriêtenilor lăcuiêşte premprejur!

26. Fata norodului mieu, încinge-te cu sac şi presară cenuşă, fă-ţi jale ibovnicului, tînguire de milă, căci fără vêste va veni chinul preste voi!

27. „Ispititoriu am dat pre tine întru noroade ispitite şi vei cunoaşte cînd voiu ispitiu eu calea lor. Toţi — neascultători; mergînd, încîlcită aramă şi fier,

28. Toţi stricaţi sînt!

29. Să sfîrşi foiul de la foc, să sfîrşi plumbul în deşert, zlătariul bate argintul, vicleşugurile lor nu s-au topit.

30. Argint lepădat chemaţi pre ei, căci i-au izgonit pre ei Domnul."

Cap 7

1. Ascultaţi cuvîntul Domnului, toată jidovimea!

2. Acêstea zice Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israíl: „De veţi îndirepta căile voastre şi tocmêlele voastre, şi voiu lăcui pre voi în locul acesta!

3. Nu vă nădejduiţi spre voi cuvinte mincinoase, căci mai mult nemică nu vor folosi voao, zicînd «Besêreca Domnului besêreca Domnului iaste.»

4. Că de veţi isprăvi isprăvind căile voastre şi tocmêlele voastre, şi făcînd veţi face judecată întru mijlo- //

Ms. 45, p. 579

ruşinară, şi necinstea lor n-au cunoscutu-o. Pentru acêea, vor cădea întru cădêrea lor, şi întru vrêmea socotêlii lor pieri-vor", dzise Domnul.

16. Acêstea[35] dzice Domnul: „Staţi pre căi, şi vedeţi, şi întrebaţi cărările Domnului vêcinice; şi vedeţi carea iaste calea cea bună şi mêrgeţi întru ea [36]şi veţi afla curăţire sufletelor voastre!" Şi dziseră: „Nu ne vom duce!"

17. „Pus-am preste voi străjari; ascultaţi glasul trîmbiţei!" Şi dziseră: „Nu vom audzi!"

18. Pentru acêea, audzit-au limbile şi ceia ce pascu turmele lor.

19. Ascultă, pămînte! Iată, eu aduc preste nărodul acesta rêle, roada urîrei lor, căci la cuvîntul mieu nu luară aminte şi lêgea mea o lepădară.

20. [37]Pentru căci mie tămîie de la Sáva îmi aduceţi şi scorţişoară den pămînt departe? ⌊Şi⌋ arderile cêle de tot ale voastre nu-s priimite şi jirtvele voastre nu m-au îndulcit pre mine."

21. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, eu dau preste nărodul acesta boală şi vor boli întru ea părinţi şi fii împreună, vecinul *[579/2]* şi cel de aproapele lui vor pieri."

22. Acêstea dzice Domnul: „Iată, nărod vine de la crivăţ şi limbi să vor rădica de la marginile pămîntului,

23. Arcu şi fuşte vor ţinea, năsîlnic iaste şi nu va milui; glasul lui[38] — ca maarea văluindu-să; preste[39] cai şi cară să va rîndui; ca focul, spre războiu, cătră tine, fată Sion!"

24. Audzit-am audzul lor, slăbănogiră-să mîinile voastre; năcaz cuprinse pre voi, chinuri ca cêea ce naşte.

25. Nu ieşiţi afară la ţarină şi întru căi nu îmblaţi, căci sabiia nepriêtenilor lăcuiêşte prempregiur!

26. Fata nărodului mieu! Încinge-te cu sac şi prêsără cenuşe! Jale a ibovnicului, fă ţie bocet voierat, căci fără vêste va veni chinul preste voi!

27. „[40]Ispititor am dat pre tine întru năroade[41] ispitite, şi vei cunoaşte cînd ispitiiu eu calea lor. Toţi neascultători, mergînd încîlcit, aramă şi fier,

28. Toţi stricaţi sînt!

29. Sfîrşi-să foaia de la foc, sfîrşi-să plumbul, întru dăşert zlătariul bate argintul, vicleşugurile ⌊lor⌋ nu s-au topit.

30. Argint lăpădat chemaţi pre ei, căci i-au izgonit pre ei Domnul."

Cap 7

1. Ascultaţi cuvîntul Domnului, toată jidovimea!

2. Acêstea dzice Domnul puterilor, Dumnedzăul lui Israil: „[42]Dă veţi îndrepta căile voastre şi tocmêlele voastre, şi voi lăcui pre voi întru locul acesta!

3. Nu vă nădăjduiţi ⌊spre⌋ voi spre cuvinte minciunoase, căci întru nimic nu vor folosi voao, dzicînd: «Bisêreca Domnului[43], bisêrica Domnului iaste.»

4. Căci, dă veţi îndreptînd veţi îndrepta căile voastre şi tocmêlele voastre, şi făcînd veţi face judeţ întru mijlocul[44]

Ms. 4389, p. 718

cei fără de ruşine, şi nu ştiu să li se facă ruşine; pentru care lucru vor să cază în mijlocul celor ce surpă[89] şi, în vrêmea cercetării sale, se vor sfărîma", zice Domnul.

16. Acêstea zice Domnul: „Staţi pre căi, şi vedeţi, şi întrebaţi de cărările cêle de demult care sînt căile cêle bune, şi să umblaţi pre dînsele, [90]şi veţi afla răcorire sufletelor voastre!" Şi ziseră: „Nu vom umbla!"

17. „Şi am pus spre voi străjari şi am zis: «Ascultaţi glasul trîmbitei!»" Şi ziseră: „Nu vom asculta!"

18.[91] Pentr-acêea auziţi, limbilor, şi cunoaşteţi, adunare, cîte voiu face eu lor.

19. „Ascultă, păminte! Iată, eu voiu aduce cêle rêle pre acest nărod[92], roada cugetelor lor, că cuvintele mêle nu le-au ascultat şi lêgea mea o au lepădat.

20. Pentru căci aduceţi[93] mie tămîie de la Sáva şi cassiia[94] cu miros frumos den ţară de dăparte? Arderile voastre cêle de tot nu sînt priimite şi junghierile voastre nu mi-au[95] plăcut."

21.[96] Pentr-acêea, zice Domnul: „Iată, eu voiu da asupra acestui nărod sfărîmare şi vor fărîma într-înşii pre părinţi denpreună cu feciorii, vecinul şi cei de aproape vor pieri."

22. Acêstea zice Domnul: „Iată, vor veni oameni despre miiazănoapte şi se va scula o limbă mare de la marginile pămîntului,

23. Săgeata şi pavăza va zmîci, muncitor iaste şi nu i se va face milă; glasul lui va suna ca marea; şi vor încăleca pre cai gata ca un bărbat spre războiu asupra ta, fata Siónului!"

24. Auzit-am auzul lui şi mîinile noastre sînt fără de ţinêre; cuprinsu-ne-au scîrbă, dureri ca pre cêea ce naşte.

25. Nu vă fie voia să ieşiţi la arături şi nu umblaţi pre căi, că sabiia vrăjmaşului şi frica — împrejur!

26.[97] Fata nărodului mieu, încinge-te cu zăblău şi te presară cu cenuşă! Fă ţie jalea cei ce au născut unul cu plîngere[98] amară, că va veni asupra voastră pustiirea dotîrnită!

27.[99] „Ispititor vîrtos am dat pre tine asupra nărodului mieu, şi ştii şi vei ispiti căile lor. [28.] Toţi aceia, boiêrii, abătîndu-se umblă[100] cu hicleşug, aramă şi fier.

28. Toţi sînt rumţi!

29. Sfîrşitu-se-au foalele în foc, se-au stricat plumbul. În zadar *[718/2]* au suflat suflătoriul, că hicleşugurile lor nu sînt stricate.

30. Argint lepădat chiemaţi pre dînşii, că Domnul i-au lepădat."

Cap 7

1.[101] Cuvîntul care au fost cătră Ieremiia de la Domnul, zicînd: [2.] „Stăi în poarta casei Domnului şi mărturisêşte acoló cuvîntul acesta, zicînd: «Auziţi cuvîntul Domnului, toată Iudéea; ceia ce întraţi pre porţile acêstea, să vă închinaţi Domnului!»"

2. [3.] Acêstea grăiêşte Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: „[102]Faceţi căile voastre bune şi chibzuiêlele voastre şi voiu lăcui cu voi într-acest loc!

3. [4.] Nu fiţi voitori a vă nădăjdui în cuvintele cêle de minciuni, zicînd: «Bisêrica Domnului, bisêrica Domnului, bisêrica Domnului iaste.»

4. [5.] Că, de veţi zice bine căile voastre şi cugetele voastre, de veţi face judecată pren mijlocul

Versiunea modernă

ce se ruşinează, şi necinstea lor nu au cunoscut-o. De aceea, vor cădea şi vor pieri în ziua în care îi voi pedepsi", zice Domnul.

16. Aşa zice Domnul: „Staţi la drumuri! Priviţi şi cercetaţi căile Domnului cele veşnice; vedeţi care este calea cea bună şi mergeţi pe dînsa şi veţi afla odihnă sufletelor voastre!" Şi au zis: „Nu ne vom duce!"

17. „Am pus păzitori peste voi, ascultaţi sunetul trîmbiţei!" Iar ei au zis: „Nu vom asculta!"

18. Pentru aceasta, au auzit neamurile şi păstorii turmelor lor.

19. „Ascultă, pămîntule, iată, voi aduce asupra acestui popor nenorociri, rodul răzvrătirii lor, că n-au ascultat cuvintele mele şi legea mea au lepădat-o.

20. De ce îmi aduceţi tămîie din Saba şi scorţişoară din ţară depărtată? Arderile de tot ale voastre nu le voiesc şi jertfele voastre nu m-au înduplecat."

21. De aceea, aşa zice Domnul: „Iată, aduc peste poporul acesta boală şi se vor îmbolnăvi părinţii şi copiii, vecinul şi prietenul lui, şi vor pieri."

22. Aşa zice Domnul: „Iată, vine un popor de la miazănoapte şi se vor ridica neamuri de la marginile pămîntului,

23. Arc şi suliţe vor ţine, sunt cruzi şi neînduraţi; glasul lor vuieşte ca valurile mării; vin pe cai şi pe care; vin ca focul spre război, împotriva ta, fiica Sionului!"

24. Am auzit de ei şi ne-au slăbit mîinile de spaimă; ne-au cuprins groază şi dureri ca ale femeii ce naşte.

25. Să nu ieşiţi la cîmp, nici la drum să nu plecaţi, căci sabia duşmanilor este pretutindeni!

26. Fiica poporului meu, încinge-te cu sac şi presară-ţi cenuşă; plînge-ţi iubitul! Plîngi cu amar, că fără de veste va veni nenorocirea asupra voastră!

27. „Judecător te-am pus între neamuri ca să cunoşti şi să cercetezi drumul lor. Toţi sunt neascultători; mergînd strîmb, făcutu-s-au ca arama şi ca fierul,

28. Toţi sunt nişte stricaţi!

29. Foalele s-au ars, plumbul s-a terminat, şi argintarul în zadar bate argintul, căci răutăţile lor nu s-au topit.

30. Argint de lepădat să îi numiţi, că Domnul i-a lepădat."

Capitolul al 7-lea

1. Ascultaţi cuvîntul Domnului, toţi locuitorii Iudeii!

2. Astfel grăieşte Domnul puterilor, Dumnezeul Israelului: „Îndreptaţi căile voastre şi faptele voastre, şi eu vă voi lăsa să locuiţi în locul acesta!

3. Nu vă încredeţi în cuvintele mincinoase care zic: «Templul Domnului este templul Domnului», pentru că nu vă vor folosi cu nimic.

4. Iar, dacă vă veţi îndrepta cu totul căile şi faptele voastre, dacă veţi face judecată dreaptă

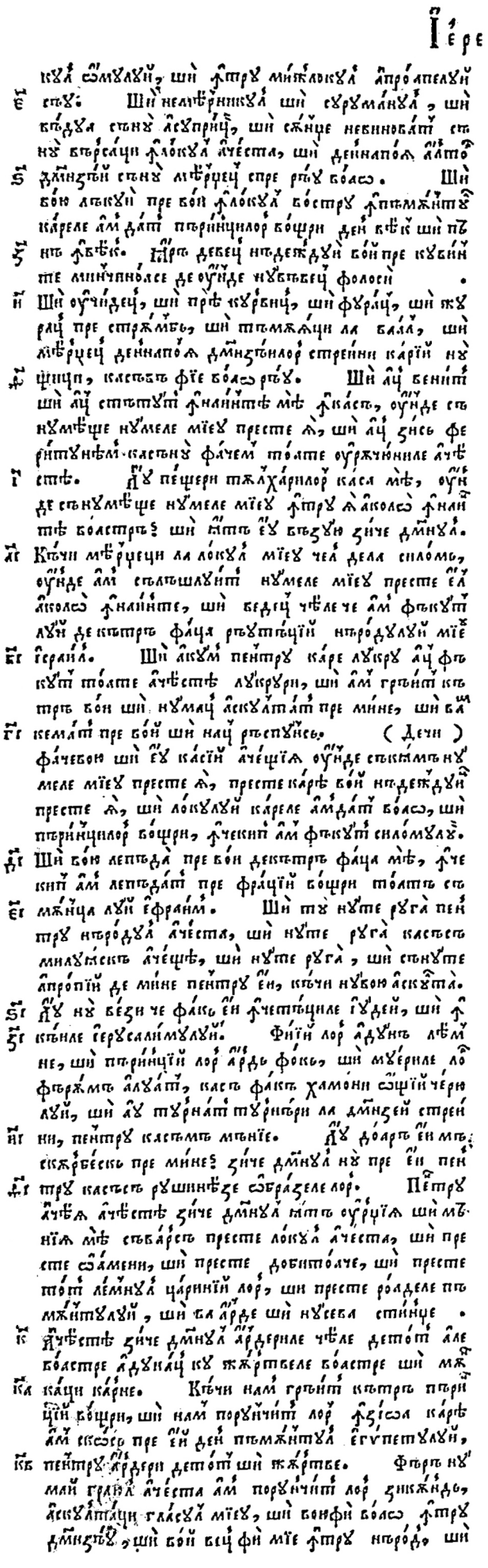

Biblia 1688, p. 497, col. 1

cul omului şi întru mijlocul aproapelui său,

5. Şi nemêrnicul şi surumanul şi vădua să nu asupriţi, şi sînge nevinovat să nu vărsaţi în locul acesta, şi denapoia altor dumnezăi să nu mêrgeţi spre rău voao,

6. Şi voiu lăcui pre voi în locul vostru în pămîntul carele am dat părinţilor voştri den veac şi pînă în veac.

7. Iară, de veţi nădejdui voi pre cuvinte mincinoase, de unde nu vă veţi folosi.

8. Şi ucideţi, şi preacurviţi, şi furaţi, şi juraţi pre strîmb, şi tămîiaţi la Vaál, şi mêrgeţi denapoia dumnezăilor streini, carii nu ştiţi, ca să vă fie voao rău.

9. Şi aţi venit, şi aţi stătut înaintea mea în casă unde să numêşte numele mieu preste ea, şi aţi zis: «Feritu-ne-am ca să nu facem toate urîciunile acêstea.»

10. Au peşteri tîlharilor — casa mea, unde să numêşte numele mieu întru ea, acoló înaintea voastră? Şi iată eu văzuiu, zice Domnul.

11. Căci mêrgeţi la locul mieu cel de la Silóm, unde am sălăşluit numele mieu preste el acoló înainte, şi vedeţi cêle ce am făcut lui de cătră faţa răutăţii nărodului mieu, Israíl!

12. Şi acum, pentru care lucru aţi făcut toate acêstea lucruri şi am grăit cătră voi, şi nu m-aţi ascultat pre mine, şi v-am chemat pre voi, şi n-aţi răspuns,

13. (Deci) face-voiu şi eu casii aceştiia unde să chiamă numele mieu preste ea, preste carea voi nădejduiţi preste ea, şi locului carele am dat voao şi părinţilor voştri, în ce chip am făcut Silómului.

14. Şi voiu lepăda pre voi de cătră faţa mea, în ce chip am lepădat pre fraţii voştri, toată sămînţa lui Efraím.

15. Şi tu nu te ruga pentru nărodul acesta, şi nu te ruga ca să să miluiască aceştia, şi nu te ruga şi să nu te apropii de mine pentru ei, căci nu voiu asculta.

16. Au nu vezi ce fac ei în cetăţile Iúdei şi în căile Ierusalímului?

17. Fiii lor adună lêmne şi părinţii lor ard foc, şi muierile lor fărîmă aluat ca să facă hamóni oştii ceriului, şi au turnat turnări la dumnezei streini pentru ca să mă mînie.

18. Au doară ei mă scîrbesc pre mine, zice Domnul, nu pre ei pentru ca să să ruşinêze obrazele lor?"

19. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „Iată, urgiia şi mîniia mea să varsă preste locul acesta, şi preste oameni, şi preste dobitoace, şi preste tot lemnul ţarinii lor, şi preste roadele pămîntului; şi va arde şi nu se va stinge."

20. Acêstea zice Domnul: „Arderile cêle de tot ale voastre adunaţi cu jîrtvele voastre şi mîncaţi carne,

21. Căci n-am grăit cătră părinţii voştri şi n-am poruncit lor în zioa carea am scos pre ei den pământul Eghípetului pentru arderi de tot şi jîrtve.

22. Fără numai graiul acesta am poruncit lor, zicînd: «Ascultaţi glasul mieu, şi voiu fi voao întru Dumnezău, şi voi veţi fi mie întru nărod, şi /

Ms. 45, p. 579-580

aproapelui său,
5. Şi nemêrnicul şi sărăimanul şi vădua să nu asupriţi, şi sînge nevinovat să nu vărsaţi întru locul acesta, şi denapoia altor dumnedzăi să nu mêrgeţi spre răul vostru,

6. Şi voi lăcui pre voi întru locul vostru, întru pămîntu, care loc am dat părinţilor voştri den vac şi pînă în vac.
7. Iară, dă nădăjduiţi voi pre cuvinte minciunoase, de unde nu veţi folosi.

8. Şi ucideţi, şi preacurviţi, şi furaţi, şi juraţi pre strîmbu, şi tămîiaţi ii Vaal, şi mêrgeţi denapoia a dumnedzăi *[580/1]* striini, cărora nu ştiţi, ca rău să fie voao.
9. Şi aţi venit şi aţi stătut înaintea mea în casă, unde să numêşte numele mieu preste ea, şi aţi dzis: «Feritu-ne-am ca să ⌊nu⌋ facem toate urîciunile acêstea.»

10. [45]Au peştere a tîlharilor — casa mea, unde să numêşte numele mieu preste ea ⌊acoló⌋, înaintea voastră? Şi, iată, eu văzuiu, dzice Domnul.

11. Căci mêrgeţi la locul mieu cel de la Silom, unde am sălăşluit numele mieu preste el acoló înainte, şi vedeţi carele am făcut lui de cătră faţa răotăţii nărodului mieu, Israil!

12. Şi acum pentru care lucru aţi făcut toate acêstea lucruri, [46]şi am grăit cătră voi, şi nu m-aţi ascultat ⌊pre mine⌋, şi v-am chemat pre voi şi nu aţi răspunsu?

13. ⌊Deci⌋ face-voi şi eu casei aceştiia, unde să cheamă numele mieu preste ea, preste carea voi nădăjduiţi preste ea, şi locului carele am dat voao şi părinţilor voştri, în ce chip am[47] făcut Silómului.

14. Şi voi lepăda pre voi de cătră faţa mea, în ce chip am lepădat pre fraţii voştri, toată sămînţa lui Efraim!

15. [48]Şi tu nu te ruga pentru nărodul acesta şi nu te ruga ca să să miluiască aceştia; şi nu te ruga şi să nu te apropii mie pentru ei, căci nu voi asculta.

16. Au nu vezi ce ei fac întru cetăţile Iúdei şi întru căile Ierusalim?
17. [49]Fiii lor adună lêmne, şi părinţii lor ardu foc, şi muierile lor fărîmă aluat, ca să facă hamoni oştii ceriului; şi au turnat turnări la dumnedzăi striini, pentru ca să mă urgisască pre mine.
18. Au pre mine ei scîrbăscu? dzice Domnul. Au nu pre sine, pentru ca să să ruşinêdze obrazele lor?"

19. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, urgie şi mîniia mea varsă-să preste locul acesta, şi preste oameni, şi preste dobitoace, şi preste tot lemnul ţarenei ⌊lor⌋, şi preste roadele pămîntului; şi va arde şi nu să va stinge."

20. Acêstea dzice Domnul: „Arderile cêle de tot ale voastre adunaţi cu jirtvele voastre şi mîncaţi carne,

21. Căci n-am grăit cătră părinţii voştri şi n-am porîncit lor întru dzua carea am scos pre ei den pămîntul Eghíptului, pentru arderi de tot şi jirtve.

22. Fără numai graiul acesta porîncit-am lor, dzicînd: «Ascultaţi glasul mieu, şi voi fi voao întru Dumnedzău, şi voi veţi fi mie întru *[580/2]* nărod; şi

Ms. 4389, p. 718-719

bărbatului şi al vecinului său,
5. [6.][103] Şi a vineticului, şi a celui sărac de părinţi, şi a văduvei, şi nu vei face hicleşug, nici nu vei vărsa sînge nevinovat în locul acesta, şi după dumnezei streini nu veţi umbla întru hicleşugul[104] vostru însuvă,

6. [7.] Voiu lăcui cu voi într-acest loc, în ţara carea o am dat părinţilor voştri den veac şi pînă iarăşi în veac.

7. [8.] Iată, voi vă nădăjduiţi pre cuvintele cêle mincinoase, care nu trebuiesc voaoă.

8. [9.] Să furaţi, să ucideţi, să curviţi, să vă juraţi în minciună, să junghiaţi lui Vaal şi să umblaţi după dumnezei streini, carii nu-i ştiţi.

9. [10.] Şi aţi venit şi aţi stătut înaintea mea în casa aceasta, în carea iaste chiemat numele mieu, şi aţi zis: «Mîntuiţi sîntem pentru toate acêste împutăciuni care am făcut!»

10. [11.] [105]Dară casa aceasta, au doară iaste făcută peşteră tîlharilor, în carea iaste chiemat numele mieu, întru ochii voştri? Eu, eu sînt, eu am văzut, zice Domnul.
11. [12.] Păsaţi la locul mieu[106] în Silom, unde lăcuiêşte numele mieu de-nceput, şi vedeţi ce i-am făcut, pentru răotăţile nărodului mieu, lui Israil!

12. [13.][107] Şi acum, pentru căci aţi făcut toate lucrurile acêstea, zice Domnul, şi am grăit cătră voi sculîndu-mă dimineaţa, şi am grăit, şi n-aţi ascultat[108], şi v-am chiemat, şi n-aţi răspuns,
13. [14.] [109]Face-voiu casii aceştiia, în carea iaste numele mieu chiemat şi în carea aveţi voi îndrăznire, şi locului celui ce l-am dat *[719/1]* voaoă şi părinţilor voştri, cum am făcut Silómului.

14. [15.] Şi pre voi vă voiu lepăda de la faţa mea, cum am lepădat pre toţi fraţii voştri, toată seminţiia lui Efraim!
15. [16.] [110]Iar tu nu te ruga pentru acest nărod, nici să iêi pentru dînsul laudă şi rugăciune; şi nu stai înaintea mea, că nu te voiu asculta.

16. [17.][111] Dară au nu vezi ce fac ei în cetăţile Iúdei şi în uliţele Ierusalímului?
17. [18.] [112]Feciorii strîng lêmne, iar părinţii ard focul, iar muierile stropesc seurile, ca să facă hamoni[113] împărătêsei ceriului, şi junghie dumnezeilor celor streini, iar pre mine mă mînie cu mînie.
18. [19.] Dară au pre mine mă chiiamă[114] spre mînie? zice Domnul. Au doară nu pre dînşii înşişi, întru ruşinarea obrazului lor?"
19. [20.] Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul Dumnezeu: „Iată, urgiia mea şi mîniia mea se[115] strînge spre acest loc, spre bărbaţi, şi spre dobitoace, şi spre copacii[116] ţărîi, şi spre roadele pămîntului, şi se va aprinde şi nu se va stinge."

20. [21.][117] Acêstea grăiêşte Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: „Arderile voastre cêle de tot le-aţi dat jărtvelor voastre şi mîncaţi carnea,
21. [22.] Căci că n-am grăit cu părinţii voştri, nici le-am porîncit în zioa cêea ce i-am scos den ţara Eghípetului de cuvîntul arderii cei de tot şi al jărtvelor,

22. [23.] Ce numai ce le-am porîncit, zicînd: «Ascultaţi glasul mieu, şi voiu fi voaoă Dumnezeu, şi voi veţi fi mie nărod; şi

Versiunea modernă

între om şi aproapele lui,
5. Dacă nu veţi strîmtora pe străin, pe orfan şi pe văduvă, dacă nu veţi vărsa sînge nevinovat în locul acesta, şi dacă nu veţi merge după alţi dumnezei spre căderea voastră,

6. Atunci vă voi lăsa să trăiţi în locul acesta şi pe pământul acesta, pe care l-am dat părinţilor voştri pentru totdeauna.
7. Iar, dacă veţi nădăjdui în cuvinte mincinoase, nu vă vor aduce folos.

8. Voi ucideţi, desfrînaţi şi furaţi; juraţi mincinos, tămîiaţi pe Baal şi umblaţi după dumnezei străini, pe care nu-i cunoaşteţi, ca să o duceţi rău.

9. Şi aţi venit şi aţi stat înaintea mea în casa mea, care se cheamă după numele meu, şi aţi zis: «Ne-am ferit să mai facem toate răutăţile acestea.»

10. Templul acesta, asupra căruia s-a chemat numele meu, n-a ajuns el oare, în ochii voştri, peşteră de tîlhari? Iată, eu am văzut aceasta, zice Domnul.

11. Mergeţi deci la locul meu din Şilo, unde am făcut altădată să locuiască numele meu, şi vedeţi ce am făcut eu cu el pentru necredinţa poporului meu, Israel!

12. Şi acum, pentru că aţi făcut toate faptele acestea şi eu v-am grăit către voi şi nu m-aţi ascultat, v-am chemat şi n-aţi răspuns,

13. De aceea, voi face şi cu templul acesta, asupra căruia s-a chemat numele meu şi în care voi nădăjduiţi, şi cu locul pe care vi l-am dat vouă şi părinţilor voştri, aşa cum am făcut cu Şilo.

14. Vă voi lepăda de la faţa mea, aşa cum am lepădat pe fraţii voştri, toată seminţia lui Efraim.

15. Tu însă nu te ruga pentru acest popor şi nu te ruga pentru ca ei să fie miluiţi, nici nu mijloci înaintea mea, că nu te voi asculta.

16. Nu vezi ce fac ei prin cetăţile lui Iuda şi pe străzile Ierusalimului?
17. Fiii lor adună lemne, iar părinţii lor aprind focul, şi femeile frămîntă aluatul ca să facă turte pentru oastea cerului, şi să aducă jertfe de băuturi în cinstea altor dumnezei ca să mă mînie pe mine.
18. Dar oare pe mine mă stîrnesc ei — zice Domnul — şi nu pe ei înşişi, spre ruşinea lor?"

19. Pentru acestea, zice Dumnezeu: „Iată urgia şi mînia mea se revarsă asupra locului acestuia, asupra oamenilor şi dobitoacelor, asupra copacilor din ţarina lor şi asupra roadelor pămîntului, şi vor arde şi nu se vor stinge."

20. Aşa zice Domnul: „Arderile de tot ale voastre puneţi-le cu jertfele voastre şi mîncaţi carne,

21. Că părinţilor voştri nu le-am vorbit şi nu le-am dat poruncă în ziua aceea, în care i-am scos din pământul Egiptului, pentru arderea de tot şi pentru jertfă.

22. Cuvîntul acesta l-am poruncit lor: «Să ascultaţi glasul meu şi eu voi fi Dumnezeul vostru, iar voi veţi fi poporul meu;

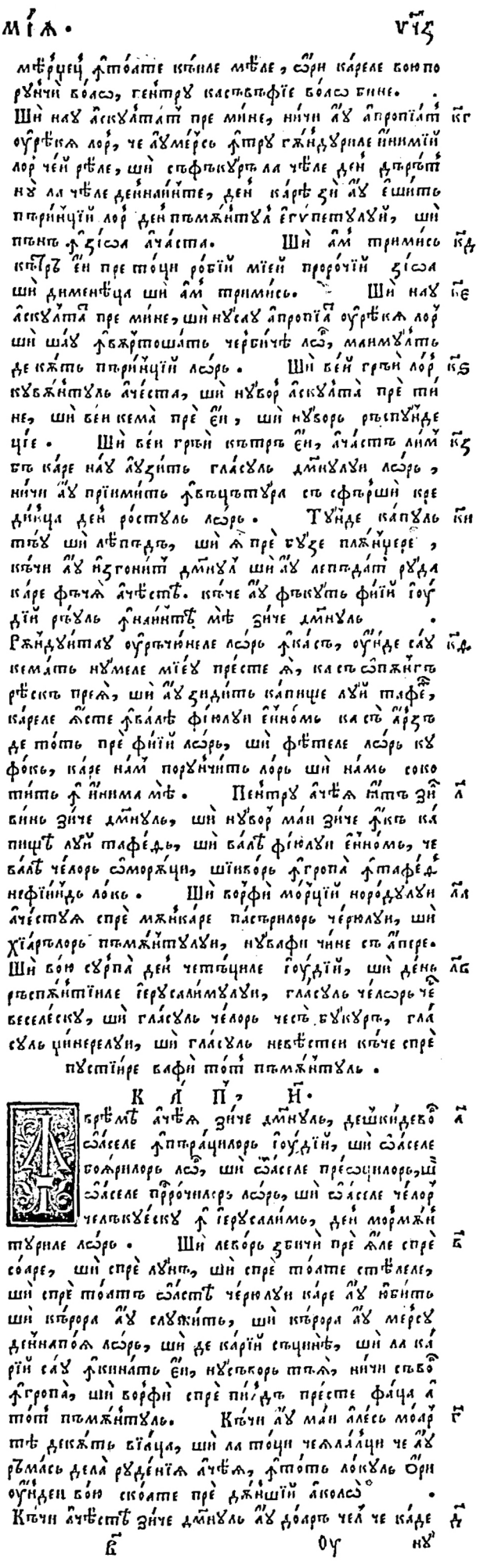

Biblia 1688, p. 497, col. 2

mêrgeţi în toate căile mêle, oricarele voiu porunci voao, pentru ca să vă fie voao bine!»

23. Şi n-au ascultat pre mine, nici au apropiat urêchea lor, ce au mers întru gîndurile inimii lor cei rêle, şi să făcură la cêle dendărăt, nu la cêle denainte, den carea zi au ieşit părinţii lor den pămîntul Eghípetului şi pînă în zioa aceasta.

24. Şi am trimis cătră ei pre toţi robii miei, prorocii, zioa şi dimineaţa. Şi am trimis,

25. Şi n-au ascultat pre mine şi nu s-au apropiat urêchea lor; şi ş-au învîrtoşat cerbicea lor mai mult decît părinţii lor.

26. Şi vei grăi lor cuvîntul acesta, şi nu vor asculta pre tine. Şi vei chema pre ei, şi nu vor răspunde ţie.

27. Şi vei grăi cătră ei: «Această limbă, care n-au auzit glasul Domnului lor, nici au priimit învăţătura, să sfîrşi credinţa den rostul lor!»

28. Tunde capul tău şi leapădă, şi ia pre buze plîngere, căci au izgonit Domnul şi au lepădat ruda care făcea acêstea, căce au făcut fiii Iúdii răul înaintea mea, zice Domnul.

29. Rînduit-au urîciunele lor în casă, unde s-au chemat numele mieu preste ea, ca să o pîngărească pre ea, şi au zidit capişte lui Tafeth, carele iaste în Valea fiiului Ennóm, ca să arză de tot pre fiii lor şi fêtele lor cu foc, care n-am poruncit lor şi n-am socotit în inima mea.

30. Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, şi nu vor mai zice încă capiştea lui Taféth şi Valea fiiului Ennóm, ce Valea celor omorîţi, şi-i vor îngropa în Taféth, nefiind loc.

31. Şi vor fi morţii norodului acestuia spre mîncare pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului, nu va fi cine să apere.

32. Şi voiu surpa, den cetăţile Iúdii şi den răspîntiile Ierusalímului, glasul celor ce să veselescu şi glasul celor ce să bucură, glasul ginerelui şi glasul nevêstei, căce spre pustiire va fi tot pământul."

Cap 8

1. „În vrêmea acêea, zice Domnul, deşchide-vor oasele împăraţilor Iúdii, şi oasele boiêrilor lor, şi oasele preoţilor, şi oasele prorocilor lor, şi oasele celor ce lăcuiescu în Ierusalím den mormînturile lor,

2. Şi le vor zbici pre iale spre soare, şi spre lună, şi spre toate stêlele, şi spre toată oastea ceriului, care au iubit şi cărora au slujit şi cărora au mersu denapoia lor, şi de carii să ţinea şi la carii s-au închinat ei. Nu să vor tăia, nici să vor îngropa, şi vor fi spre pildă preste faţa a tot pământul.

3. Căci au mai ales moartea decît viaţa şi la toţi ceialalţi ce au rămas de la rudeniia acêea, în tot locul, oriunde-i voiu scoate pre dînşii acoló."

4. Căci acêstea zice Domnul: „Au doară cel ce cade //

Ms. 45, p. 580-581

mêrgeţi întru toate căile mêle, oricarele voi porînci voao, pentru ca bine să fie voao!»

23. [50]Şi n-au ascultat pre mine, nici au apropiat urêchea lor, ce au mersu întru gîndurile inemei lor cei rêle, şi să făcură la cêle dendărăt[51], şi nu la cêle denainte, dentru care dzi au ieşit părinţii lor den pămîntul Eghíptului şi pînă în dzua aceasta.

24. Şi am trimis cătră ei pre toţi robii miei, prorocii, dzua şi la mînecat, şi am trimis;

25. Şi n-au ascultat pre mine, şi nu s-au apropiat urêchea lor, şi au învîrtoşat cerbicea lor mai mult decît părinţii lor.
26. Şi vei grăi lor cuvîntul acesta şi nu vor asculta pre tine; şi vei chema pre ei şi nu vor răspunde ţie.

27. Şi vei grăi cătră ei: «Aceasta limbă, carea n-au audzit glasul Domnului lor, nici au priimit învăţătură, sfîrşi-să credinţa dentru rostul lor!»

28. Tunde capul tău şi leapădă! Şi ia preste buzele-ţi plîngere, căci au izgonit Domnul şi au lepădat ruda carea face acêstea, căci au făcut fiii Iúda răul înaintea mea, dzice Domnul.

29. Rînduit-au urîciunile lor în casă unde s-au chemat numele mieu[52] preste ea, ca să o pîngărească pre ea. [53]Şi au zidit cuptoriul lui Tafeth, carele iaste întru Valea fiiului Ennom, ca să arză de tot pre fiii lor şi fêtele lor cu foc, care n-am porîncit lor şi n-am socotit întru inima mea.

30. Pentru acêea, iată, dzile vin, dzice Domnul, şi nu vor mai grăi încă cuptoriul lui Tafeth şi Valea fiilor Ennom, ce Valea celor omoriţi; şi-i vor îngropa în Tafeth, nefiind loc.

31. Şi vor fi morţii nărodului acestuia spre mîncare pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului; nu va fi cine să-i apere.

32. [54]Şi voi surpa den cetăţile Iúdei şi den húdeţile Ierusalim glasul celor ci să veselesc şi glasul celor ci să bucură, glasul mirelui şi glasul mirêsei, căci spre pustiire fi-va tot pămîntul.”

Cap 8

1. „Întru vrêmea acêea, dzice Domnul, dăşchide-vor oasele împăraţilor Iúda, şi oasele boiêrilor lor, şi oasele preuţilor, şi oasele prorocilor lor, şi oasele celor ce lăcuiesc ⌊în⌋ Ierusalim dentru gropniţile lor,

2. Şi le vor zbici pre iale cătră soare, şi cătră lună, şi cătră toate *[581/1]* stêlele, şi cătră toată oastea ceriului, carele au iubit şi cărora au slujit şi cărora au mersu denapoia lor, şi de carii să ţinea şi cărora s-au închinat lor. Nu să vor tăia, nici să vor îngropa, ⌊şi⌋ vor fi spre pildă, preste faţa a tot pămîntul.

3. Căci au mai ales moartea decît viaţa, şi la toţi ceialalţi ce au rămas de la rudeniia acêea, întru tot locul unde voi scoate pre înşi acoló.”

4. Căci acêstea dzice Domnul: „Au cela ce cade

Ms. 4389, p. 719

să umblaţi pre toată calea carea am porîncit voaoă, ca să vă fie bine!»

23. [24.] [118]Iar ei n-au ascultat, nici au apropiiat urêchea lor, ce au umblat în pofta şi în strîmbătatea inimii lor cea hicleană, şi au făcut îndărăt, iar nu înainte, [25.] den zioa cêea ce au ieşit părinţii lor den ţara Eghípetului, pînă în zioa aceasta.

24. [25.][119] Şi am trimes la voi pre toate slugile mêle, pre proroci, zioa şi mînecînd de dimineaţă, şi i-am trimes.
25. [26.] Şi nu m-au ascultat, nici n-au apropiiat urêchea lor, ce au învîrtoşat cerbicea lor [120]şi se-au făcut şi mai răi decît părinţii lor.
26. [27.] Şi să grăieşti acêste cuvinte toate cătră dînşii şi nu te vor asculta; şi-i vei striga şi nu-ţi vor răspunde.
27. [28.] Şi vei zice cătră ei: «Aceasta iaste limba cêea ce n-au ascultat glasul Domnului Dumnezeului său, nici *[719/2]* i-au priimit învăţătura! Credinţa au pierit şi se-au luat[121] den gura lor!»

28. [29.] Tunde părul tău şi izbîndêşte! Şi ia plîngere şi tînguială, că au împins Domnul în laturi şi au lăsat neamul urgiei sale, [30.] căci au făcut feciorii lui Israil hicleşug întru ochii miei, zice Domnul.

29. Pus-au vătămăturile lor în casa[122] în carea iaste chiemat numele mieu într-însa ca să o spurce. [31.][123] Şi au zidit cêle nalte Tofeth, carea iaste în Valea feciorilor lui Enon, ca să arză pre feciorii lor şi fêtele lor în foc, care eu n-am porîncit, nici am gîndit în inima mea.

30. [32.] Pentr-acêea, iată că vor veni zile, zice Domnul, şi de-acii nu se va mai chiema Tofeth şi Valea feciorilor lui Ennon, ce Valea junghierii; şi se vor îngropa în Tofeth, pentru căci că n-au fost loc.

31. [33.] Şi va fi stîrvul nărodului acestuia întru mîncare pasărilor ceriului şi fierilor pămîntului, şi nu va fi cine să le gonească.

32. [34.] [124]Şi voiu face de se va răposa de pren cetăţile Iúdei şi de pre uliţele Ierusalímului glasul cel de bucurie şi glasul cel de veselie, glasul cel de ginere şi glasul de nevastă; şi va fi pămîntul în grijă.”

Cap 8

1.[125] „În vrêmea acêea, zice Domnul, vor scoate oasele împăraţilor Iúdei, şi oasele căpeteniilor lor, şi oasele prorocilor, şi oasele celor ce au lăcuit în Ierusalim de pren mormînturile lor.

2. Şi le vor întinde la soare, şi la lună, şi la toate stêlele ceriului, pre care au iubit ei şi cărora au slujit şi pre a cărora urmă au umblat, şi pre carii au cercat şi li se-au închinat. Nu se vor strînge, nici nu se vor îngropa, ce vor fi în gunoiu şi pre faţa pămîntului[126].

3. Şi mai vîrtos vor alêge moartea decît viiaţa; toţi cei ce au rămas den neamul acesta, întortul, întru toate locurile care au rămas, den care i-am lepădat”, zice Domnul puterilor.
4.[127] Şi vei zice cătră dînşii: Acêstea zice Domnul: „Dară cela ce cade,

Versiunea modernă

umblaţi în căile mele, pe care vă voi porunci să umblaţi, ca să vă fie bine!»

23. Dar ei nu m-au ascultat, nici nu şi-au plecat urechea lor, ci au trăit după poftele inimii lor rele, şi au dat înapoi şi nu au mers înainte, din ziua cînd părinţii lor au ieşit din pămîntul Egiptului şi pînă în ziua aceasta.

24. Şi am trimis la voi pe toţi robii mei — prorocii — şi i-am trimis dimineaţa şi la amiază;

25. Dar ei nu m-au ascultat şi nu şi-au plecat urechea lor, ci şi-au învîrtoşat neruşinarea mai rău decît părinţii lor.
26. Şi cînd le vei vorbi cuvintele acestea, ei nu te vor asculta; şi cînd îi vei chema, nu-ţi vor răspunde.

27. Şi vei grăi lor cuvîntul acesta: «Iată, un popor care nu a ascultat glasul Domnului Dumnezeului său şi nu a primit învăţătură! Credinţa s-a sfîrşit; ea a dispărut din gura lor!»

28. Tunde-ţi părul tău şi aruncă-l, plîngi cu glas mare, că a lepădat Domnul şi a părăsit pe neamul care făcea acestea, pentru că fiii lui Iuda au făcut rele înaintea mea, zice Domnul.

29. Au pus urîciunile lor în templul în care s-a chemat numele meu ca să-l pîngărească; şi au zidit altarul lui Tofet, în Valea Ben-Hinom, ca să-şi ardă fiii şi fiicele cu foc, ceea ce eu nu le-am poruncit şi ceea ce nu am gîndit în inima mea.

30. De aceea, iată, vin zile, zice Domnul, cînd locul acesta nu se va mai numi altarul lui Tofet şi Valea Ben-Hinom, ci Valea celor omoriţi, şi în Tofet îi vor îngropa pentru că nu va mai fi loc.

31. Iar morţii poporului acestuia vor fi hrană păsărilor cerului şi fiarelor pămîntului, şi nu va fi cine să le îndepărteze.

32. Şi voi face să înceteze, în cetăţile lui Iuda şi la răscrucile Ierusalimului, glasul celor ce rîd şi al celor ce se bucură, glasul mirelui şi glasul miresei, pentru că pămîntul acesta va fi pustiu.”

Capitolul al 8-lea

1. „În vremea aceea, zice Domnul, vor scoate din mormintele lor oasele regilor lui Iuda şi oasele căpeteniilor lui, oasele preoţilor şi prorocilor, şi oasele locuitorilor Ierusalimului,

2. Şi le vor lăsa în aer liber, la soare şi la lună, la stele şi înaintea întregii oştiri cereşti, pe care ei le-au iubit şi cărora au slujit şi pe care le-au urmat, de care se ţineau şi cărora s-au închinat. Nimeni nu le va plînge, nici le va îngropa, ci vor fi ca mărturie pe faţa pămîntului.

3. Şi toţi ceilalţi care au rămas din acest neam au ales moartea în locul vieţii, în toate locurile, unde vor fi alungaţi”, zice Domnul.

4. Aşa zice Domnul: „Oare cel ce cade

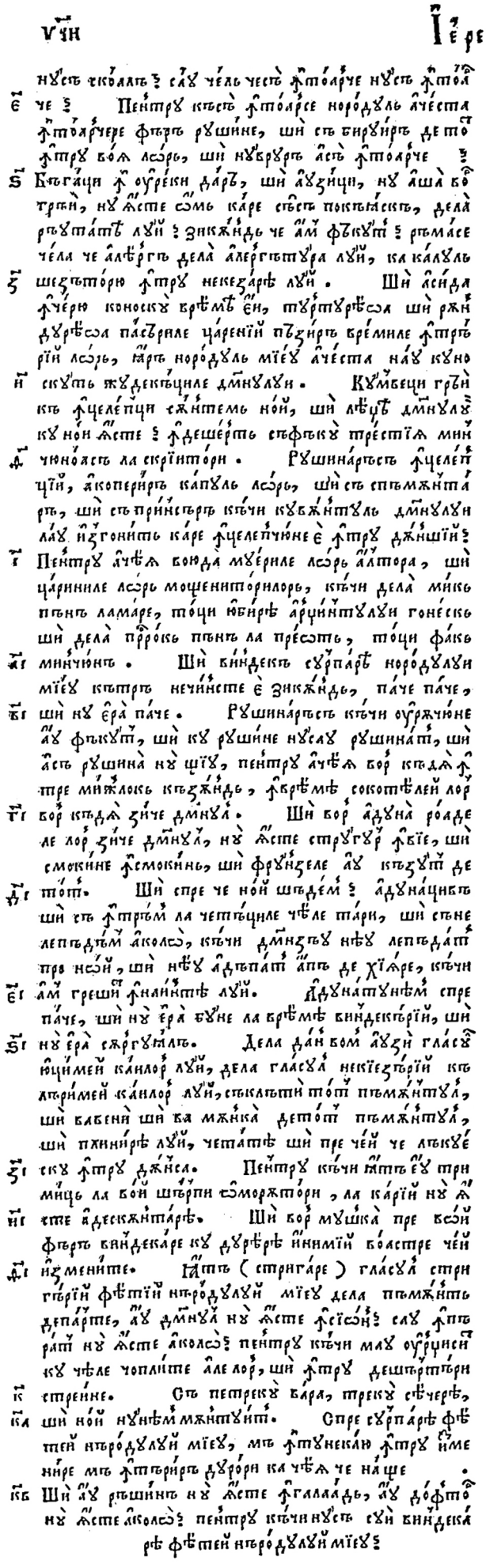

Biblia 1688, p. 498, col. 1

nu să scoală sau cel ce să întoarce nu să întoarce?

5. Pentru căci[7] să întoarse norodul acesta întoarcere fără ruşine, şi să biruiră de tot întru voia lor, şi nu vrură a să întoarce?

6. Băgaţi în urechi dară şi auziţi! Nu aşa vor grăi, nu iaste om care să să pocăiască de la răutatea lui, zicînd: «Ce am făcut?» Rămase cela ce aleargă de la alergătura lui ca calul şezătoriu întru nechezarea lui.

7. Şi asída în ceriu conoscu vrêmea ei; turtureaoa şi rîndureaoa, pasările ţarenii păziră vremile întrării lor, iară norodul mieu acesta n-au cunoscut judecăţile Domnului.

8. Cum veţi grăi că: «Înţelepţi sîntem noi şi lêgea Domnului cu noi iaste»? În deşert să făcu trestiia minciunoasă la scriitori.

9. Ruşinară-să înţelepţii, acoperiră capul lor şi să spămîntară, şi să prinsără, căci cuvîntul Domnului l-au izgonit. Care înţelepciune e întru dînşii?

10. Pentru acêea, voiu da muierile lor altora şi ţarinile lor moştenitorilor, căci, de la mic pînă la mare, toţi iubirea argintului gonesc şi, de la proroc pînă la preot, toţi fac minciună,

11. Şi víndecă surparea norodului mieu cătră necinste e zicînd: «Pace! Pace!» Şi nu era pace.

12. Ruşinară-să, căci urîciune au făcut; şi cu ruşine nu s-au ruşinat, şi a să ruşina nu ştiu; pentru acêea, vor cădea între mijloc căzînd, în vrêmea socotêlei lor vor cădea, zice Domnul.

13. Şi vor aduna roadele lor, zice Domnul, nu iaste strugur în vie şi smochine în smochin, şi frunzele au căzut de tot."

14. Şi spre ce noi şădem? Adunaţi-vă şi să întrăm la cetăţile cêle tari, şi să ne lepădăm acoló, căci Dumnezău ne-au lepădat pre noi şi ne-au adăpat apă de hière, căci am greşit înaintea lui.

15. Adunatu-ne-am spre pace şi nu era bune la vrêmea vindecării, şi nu era sîrguială.

16. De la Dan vom auzi glasul iuţimei cailor lui, de la glasul nechiezării călărimei cailor lui să clăti tot pămîntul; şi va veni, şi va mînca de tot pămîntul şi plinirea lui, cetatea şi pre cei ce lăcuiescu întru dînsa.

17. „Pentru căci, iată, eu trimiţ la voi şărpi omorîtori la carii nu iaste a descîntarea,

18. Şi vor muşca pre voi fără vindecare, cu durêrea inimii voastre cei izmenite.

19. Iată, (strigare) glasul strigării fêtii nărodului mieu, de la pămînt departe: «Au Domnul nu iaste în Sión sau împărat nu iaste acoló?» — «Pentru căci m-au urgisit cu cêle cioplite ale lor şi întru deşărtări streine?»"

20. Să petrecu vara, trecu sêcerea, şi noi nu ne-am mîntuit.

21. „Spre surparea fêtei nărodului mieu mă întunecaiu, întru izmenire mă întărîră durori ca cêea ce naşte.

22. Şi au răşină nu iaste în Galaád, au doftor nu iaste acoló? Pentru căci nu să sui vindecarea fêtei nărodului mieu?" /

Ms. 45, p. 581

nu să scoală? Au cel ci să întoarnă nu să întoarce?

5. Pentru căci să întoarse nărodul acesta înturnare fără ruşine? Şi să biruiră[55] întru voia lor şi nu vrură a să întoarce?

6. Băgaţi în urechi, dară, şi audziţi! Nu aşa vor grăi, nu iaste om cela ce să să căiască de la răotatea lui, dzicînd: «Ce am făcut?» Rămase cela ce aleargă de la alergătura lui, ca calul şezător întru nechezarea lui.

7. Şi asída în cer cunoscu vrêmea ei, turtureao şi rîndureao, a ţarinei pasări, păziră vremile întrării lor; iară nărodul mieu, ⌊acesta⌋, n-au cunoscut judecăţile Domnului.

8. Cum veţi grăi că: «Înţelepţi sîntem noi şi lêgea Domnului împreună cu noi iaste?» Întru dăşert să făcu trestiia minciunoasă la scriitori!

9. Ruşinară-să înţelepţii, ⌊acoperiră capul lor; şi⌋ să spămîntară şi să prinseră, căci cuvîntul Domnului l-au izgonit. Înţelepciunea carea-i întru înşii?

10. Pentru acêea, voi da muierile lor altora şi ţarinile lor moştnenitorilor, [56]căci, de la mic pînă la mare, toţi iubirea argintului gonesc şi, de la proroc pînă la preut, toţi fac minciună.

11. Şi vindecă surparea nărodului mieu cătră necinste, dzicînd: «Pace, pace!» Şi nu era pace!

12. Ruşinară-să, că urîciune au făcut, şi cu ruşine nu s-au ruşinat, şi a să ruşina nu ştiu. Pentru acêea, vor cădea între mijloc căzînd, întru vrêmea socotêlii lor vor cădea, dzice Domnul.

13. Şi vor aduna roadele lor, dzice Domnul, nu iaste struguri întru vii, şi nu iaste smochine întru zmochini, şi frunzele au cursu de tot."

14. ⌊Şi⌋ pre ce noi şedem? Strîngeţi-vă şi să să întrăm la cetăţile cêle tari şi să ne lăpădăm acoló, căci Dumnedzău ne-au lăpădat pre noi şi ne-au adăpat[57] pre noi apă de fiêre, căci am gre- *[581/2]* şit înaintea lui.

15. [58]Adunatu-ne-am spre pace şi nu era bune la vrêmea vindecării şi nu era sîrguială.

16. De la Dan vom audzi glasul iuţimei cailor lui, de glasul nechezării călărimei[59] cailor lui să clăti tot pămîntul; şi va veni şi va mînca de tot pămîntul şi plinirea lui, cetatea şi pre cei ce lăcuiesc întru însă.

17. [60]„Pentru căci, iată, eu trimiţ la voi şerpi omorîtori, la carii nu iaste a cîntarea,

18. Şi vor muşca pre voi fără vindecare, cu durêrea inemei voastre cei izmenite!

19. Iată, ⌊strigare⌋, glasul strigării fêtei nărodului mieu de la pămînt departe: «Au Domnul nu iaste în Sion? Au împărat nu iaste acoló?» «Pentru căci m-au urgisit cu cioplitele lor întru dăşarte striine?»"

20. Petrecu-să vara, trecu sêcerea, şi noi nu ne-am mîntuit.

21. „Spre surparea fêtei nărodului mieu mă întunecai; întru izmenire mă întărîră durori ca cêea ce naşte.

22. ⌊Şi⌋ au răşină nu iaste în Galaad? Au doftor nu iaste acolo? Pentru căci nu să sui vindecarea fêtei nărodului mieu?"

Ms. 4389, p. 719-720

au doară nu se va mai scula? Sau cela ce se-au lepădat, să nu se mai întoarcă?

5. Dară pentru ce se-au întors nărodul acesta în Ierusalim, cu întoarcere fără de plecăciune? Şi au luat minciuna şi n-au vrut să se mai întoarcă?

6.[128] Luat-am aminte şi am ascultat şi nimini nu grăiêşte: «Ce iaste bine?» Nici unul nu iaste care să facă pocăinţă pentru lucrul său şi să zică: *[720/1]* «Ce am făcut?» Toţi se-au întors spre alergarea lor ca calul carele mêrge rêpede la războiu.

7. Piliuc[129] au cunoscut în ceriu vrêmea sa; turtureaoa, şi rîndureaoa, şi barza au cunoscut vrêmea venirei lor, iar oamenii miei n-au cunoscut judecata Domnului.

8. În ce chip ziceţi: «Sîntem înţelepţi şi lêgea Domnului iaste cu noi»? Cu adevărat minciuna au făcut îndireptare mincinoasă scriitorilor!

9. Ruşinaţi sînt cei înţelepţi, îngroziţi şi robiţi sînt, că se-au lepădat de cuvîntul Domnului; şi nici o înţelepciune nu iaste într-înşii.

10.[130] [131]Pentr-acêea, voiu da muierile lor streinilor şi cîmpurile lor gonacilor, că, de la cel mic pînă la cel mare, toţi urmează iubirei de aur, de la proroc pînă la preot, toţi fac minciună.

11. Şi vindica struncinarea fêtelor nărodului mieu în ruşinare, zicînd: «Pace, pace!», cînd n-au fost pace.

12. Ruşinatu-se-au, că au făcut cêle de scărăndăvie? Pentru toate acêstea nu se-au ruşinat cu ruşine, nici n-au ştiut să se stidească. Pentr-acêea, vor cădea între cei ce cad, întru vrêmea cercetării sale (vor cădea), zice Domnul.

13.[132] Adunînd aduna-voiu pre dînşii, zice Domnul, nu iaste strugur[133] în viţe şi nu sînt zmochine în zmochin, frunza au căzut şi am dat cêle ce sînt trecute."

14. Pentru ce şădem? Adunaţi-vă şi să întrăm în cetatea cea tare şi să tăcem acoló, că Domnul Dumnezeul nostru ne-au făcut să tăcem şi ne-au dat să bem apa fierii, că am greşit Domnului.

15. [134]Aşteptat-am pace şi n-au fost bine; vrême de vindecare şi iată durêre.

16.[135] Auzitu-se-au de la Dan nechiezarea cailor lor şi de glasul gîlcevii luptătorilor lor se-au clătinat tot pămîntul; şi au venit, şi au înghiţit pămîntul şi umplêrea lui, cetatea şi pre cei ce lăcuiesc într-însa.

17. [136]„Că, iată, eu voiu trimête voaoă şărpi cărora nu le iaste blestem[137],

18. [17.] Şi vă vor mînca, zice Domnul. [18.] Durêrea mea — mai pre desupra durerilor, în mine inima-mi plînge!

19.[138] Iată, glasul[139] gîlcevii fêtelor nărodului mieu den ţară de dăparte: «Au doară nu iaste Domnul în Sion? Sau împăratul lui au nu iaste într-însul?» — «Dară căci m-aţi clătit[140] spre mînie şi întru cei ciopliţi ai voştri şi în dăşărtăciunile cêle streine?»"

20. Trecut-au secerişul, sfîrşitu-se-au vara, iar *[720/2]* noi nu sîntem mîntuiţi.

21. „Spre zdrobirea fêtei nărodului mieu sînt zdrobit şi trist, şi m-au cuprins spaimă.

22. Au doară nu iaste răşină în Galaad? Sau au nu iaste acoló doctor? Dară pentru ce nu se-au vindecat acoló rana fêtei nărodului mieu?"

Versiunea modernă

nu se ridică, iar cel ce se îndepărtează, oare nu se mai întoarce?

5. De ce s-a abătut acest popor al meu, fără să îi fie ruşine? De ce stăruie în voia lui şi nu vrea să se întoarcă?

6. Fiţi cu luare aminte şi ascultaţi! Nu vor zice aşa, nu este om căruia să îi pară rău de greşeala lui şi să zică: «Ce am făcut?» Cel ce aleargă pe drum s-a întors ca un cal ce se frământă şi nechează.

7. Pînă şi barza şi-a cunoscut pe cer vremea sa; turturica şi rîndunica şi vrăbiile au luat aminte la timpul cînd trebuie să vină, iar acest popor al meu nu a cunoscut judecăţile Domnului.

8. Cum veţi zice: «Noi suntem înţelepţi şi avem legea Domnului»? Degeaba s-a făcut mincinoasă pana cărturarilor.

9. Înţelepţii s-au făcut de ruşine, s-au spăimîntat şi s-au prins în curse pentru că au lepădat cuvîntul Domnului; ce înţelepciune au ei?

10. De aceea, pe femeile lor le voi da altora şi ogoarele lor le voi trece altor stăpîni, pentru că ei cu toţii, de la mic pînă la mare, sunt iubitori de avuţii şi, de la proroc pînă la preot, toţi spun minciuni,

11. Şi vindecă rana poporului meu cu nepăsare, zicînd: «Pace, pace!» Şi pace nu este.

12. Se vor ruşina, căci au greşit, dar nu s-au ruşinat ca cei ce se ruşinează, şi necinstea lor nu au cunoscut-o. De aceea, vor cădea şi vor pieri în ziua în care îi voi pedepsi, zice Domnul.

13. Şi vor aduna roadele lor, zice Domnul, şi nu este strugure în vie, nici smochină în smochin, iar frunzele au căzut de tot."

14. De ce stăm noi oare? Adunaţi-vă şi haideţi în cetăţile cele întărite, ca să pierim acolo, că Domnul Dumnezeul nostru ne-a alungat de la faţa lui şi ne-a dat să bem apă cu fiere, pentru că am păcătuit înaintea lui.

15. Ne-am adunat în pace şi nu era nici un bine; am aşteptat timpul vindecării, şi iată groază.

16. De la Dan vom auzi ropotul cailor şi de nechezatul puternic al cailor s-a cutremurat tot pămîntul; vor veni şi vor pustii pămîntul şi tot ce este pe el, cetatea şi pe cei ce locuiesc în ea.

17. „Căci, iată, voi trimite asupra voastră şerpi veninoşi, împotriva cărora nu este leac,

18. Şi vă vor muşca fără vindecare, în durerea inimii voastre slăbite.

19. Iată, aud strigătul fiicei poporului meu din ţară depărtată, zicînd: «Oare nu este Domnul în Sion? Nu este Domnul rege acolo?» — «Pentru că m-au mîniat cu cele cioplite făcute de ei şi cu deşertăciunile străine»" — zice Domnul.

20. A trecut vara, a trecut şi secerişul, dar noi tot nu ne-am mîntuit.

21. „De suferinţa fiicei poporului meu m-am mîhnit şi m-au cuprins dureri ca pe cea care naşte.

22. Nu mai este răşină în Galaad? Nu mai este acolo doctor? De ce nu se vindecă fiica poporului meu?"

Biblia 1688, p. 498, col. 2

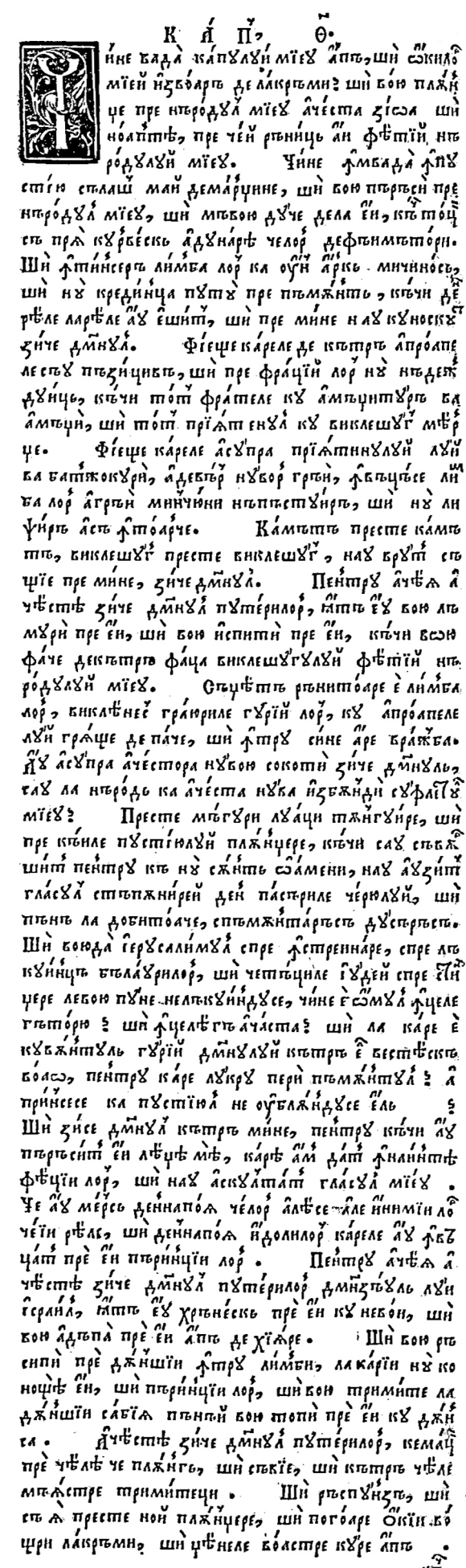

Cap 9

1. „Cine va da capului mieu apă şi ochilor miei izvoară de lacrămi, şi voiu plînge pre nărodul mieu acesta zioa şi noaptea, pre cei răniţi ai fêtii nărodului mieu?

2. Cine îmi va da în pustiiu sălaş mai de margine, şi voiu părăsi pre nărodul mieu, şi mă voiu duce de la ei? Căci toţi să preacurvesc, adunarea celor defăimători!

3. Şi întinseră limba lor ca un arc mincinos şi nu credinţa putu pre pămînt, căci den rêle la rêle au ieşit, şi pre mine n-au cunoscut, zice Domnul.

4. Fieştecarele de cătră aproapele său păziţi-vă şi pre fraţii lor nu nădejduiţi, căci tot fratele cu amăgitură va amăgi, şi tot priêtenul cu vicleşug mêrge.

5. Fieştecarele asupra priêtinului lui va batjocuri, adevăr nu vor grăi, învăţă-se limba lor a grăi minciuni, năpăstuiră şi nu lipsiră a să întoarce.

6. Camătă preste camătă, vicleşug preste vicleşug, n-au vrut să ştie pre mine", zice Domnul.

7. Pentru acêea, acêstea zice Domnul puterilor: „Iată, eu voiu lămuri pre ei, şi voiu ispiti pre ei, căci voiu face de cătră faţa vicleşugului fêtii nărodului mieu.

8. Săgeată rănitoare e limba lor, viclêne-s graiurile gurii lor; cu aproapele lui grăiêşte[8] de pace şi întru sine are vrajba.

9. Au asupra acestora nu voiu socoti, zice Domnul, sau la nărod ca acesta nu va izbîndi sufletul mieu?

10. Preste măguri luaţi tînguire şi pre căile pustiiului plîngere, căci s-au săvîrşit, pentru că nu sînt oameni, n-au auzit glasul stăpînirei. Den pasările ceriului şi pînă la dobitoace spămîntară-să, dusără-să.

11. Şi voiu da Ierusalímul spre înstreinare, spre lăcuinţă bălaurilor, şi cetăţile Iúdei spre stingere le voiu pune, nelăcuindu-se." Cine e omul înţelegătoriu şi înţeleagă aceasta? Şi la care e cuvîntul gurii Domnului, cătră el vestească voao pentru care lucru pieri pământul, aprinse-se ca pustiul, neumblîndu[9]-se el?

12. Şi zise Domnul cătră mine: „Pentru căci au părăsit ei lêgea mea, carea am dat înaintea fêţii lor, şi n-au ascultat glasul mieu,

13. Ce au mers denapoia celor alêse ale inimii lor ceii rêle şi denapoia idolilor carele au învăţat pre ei părinţii lor."

14. Pentru acêea, acêstea zice Domnul puterilor, Dumnezăul lui Israíl: „Iată, eu hrănesc pre ei cu nevoi şi voiu adăpa pre ei apă de hiêre,

15. Şi voiu răsipi pre dînşii întru limbi la carii nu conoştea ei şi părinţii lor, şi voiu trimite la dînşii sabiia pînă-i voiu topi pre ei cu dînsa."

16. Acêstea zice Domnul puterilor: „Chemaţi pre cêlea ce plîng, şi să vie. Şi cătră cêle măiastre trimiteţi,

17. Şi răspunză!" Şi să ia preste noi plîngere, şi pogoare ochii voştri lacrămi şi gênele voastre cure apă. //

Ms. 45, p. 581-582

Cap 9

1. „Cine va da capului mieu apă şi ochilor miei izvor de lacrămi, şi voi plînge pre nărodul mieu acesta, dzua şi noaptea, pre cei răniţi a fêtei nărodului mieu?

2. Cine-mi va da întru pustiiu stînă[61], mai de margine, şi voi părăsi pre nărodul mieu şi mă voi duce de la ei? Căci toţi să preacurvăscu, adunare celor împutători!

3. Şi întinseră limba lor ca un arcu minciunos şi nu credinţa putu pre pămînt, căci de la rêle la rêle au ieşit şi pre mine nu m-au cunoscut! dzice Domnul.

4. [62]Fieştecarele de cătră aproapele său păziţi-vă şi pre fraţii lor nu nădăjduiţi, căci tot fratele cu amăgitură va amăgi, şi tot priêtenul cu vicleşug mêrge.

5. Fieştecarele asupra priêtenului lui va batjocuri, adevăr nu vor grăi; învăţă-să limba lor a grăi minciuni; năpăstuiră şi nu părăsiră a să întoarce.

6. Camătă preste camătă, vicleşug preste vicleşug, n-au vrut să ştie pre mine", dzice Domnul.

7. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor: „Iată, eu voi lămuri pre ei şi voi is- *[582/1]* piti[62] pre ei, căci voi face de cătră faţa ⌊vicleşugului⌋ fêtei nărodului mieu!

8. Zvîrlituri rănitoare — limba lor; viclêne — graiurile gurei lor; cu aproapele lui grăiêşte împăcătoare, şi întru sine are vrajba.

9. Au întru acêstea nu voi socoti? dzice Domnul. Au întru nărod ca acesta nu va izbîndi sufletul mieu?

10. Preste măguri luaţi bocet şi pre cărările pustiiului plîngere, căci s-au sfîrşit, pentru căci nu sînt oameni; n-au audzit glasul avêrii, den pasările ceriului şi pînă la dobitoace întristară-să, duseră-să!

11. Şi voi da Ierusalimul spre înstrăinare, spre lăcuinţă bălaurilor, şi cetăţile Iúdei spre stingere le voi pune, pentru căci nu să lăcuiêşte." Cine-i omul înţelegător şi înţeleagă aceasta? Şi, la care-i cuvîntul gurei Domnului cătră el, vestuiască voao: Pentru care lucru pieri pămîntul? Aprinsă-să ca pustiiul, pentru că nu să îmblă ea?

12. Şi dzise Domnul cătră mine: „Pentru căci au părăsit ei lêgea mea, carea am dat înaintea fêţii lor, şi n-au ascultat glasul mieu,

13. Ce au mersu denapoia celor alêse a inemei lor cei rêle, şi denapoia chipurilor carele au învăţat pre ei părinţii lor."

14. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor, Dumnedzău Israil: „Iată, eu hrănesc pre ei nevoi [63]şi voi adăpa pre ei apă de fiêre,

15. Şi voi răşchira pre înşii întru limbi la carii nu cunoştea ei şi părinţii lor, şi voi trimite la înşii sabiia, pînă îi voi topi pre ei cu însă."

16. Acêstea dzice Domnul puterilor: „Chemaţi pre cêlea ce plîngu şi să vie; şi cătră cêle măiêstre trimiteţi!"

17. Şi răspundză; şi ia preste noi plîngere şi pogoare ochii noştri lacrămi şi gênele noastre cure apă.

Ms. 4389, p. 720-721

Cap 9

1.[141] „Cine va da capului mieu apă şi ochilor miei izvor de lacrăme? Şi să plîng zioa şi noaptea pentru cei ucişi ai fêtei nărodului mieu?

2. Cine mă va da întru pustiirea căilor celor mai de pravăţ, şi să năpustesc nărodul mieu, şi să mă duc de la dînşii? Că au preacurvit toţi şi iaste mulţime de călcători!

3. Şi au întins limba lor, ca arcul minciunii şi al neadeverinţei întăritu-se-au pre pămînt, căci că den hicleşug spre hicleşug au întrat, şi pre mine nu m-au cunoscut, zice Domnul.

4.[142] Fieştecarele să se păzească de vecinul său şi nici cătră un frate de ai săi să n-aibă îndrăzneală, pentru că tot fratele înşălînd va înşăla, şi tot priêtenul cu înşălăciune va sări.

5. Şi bărbatul va rîde de frate-său şi nu vor grăi adeverinţă; că au învăţat limba lor să grăiască minciună şi să se nevoiască să lucrêze fărădelegiuire.

6. Lăcaşurile tale în mijlocul înşălăciunii, întru înşălăciune se-au întors să mă ştie", zice Domnul.

7. Pentr-acêea, acêstea grăiêşte Domnul puterilor: „Iată, eu îi voiu lămuri şi-i voiu ispiti, dară alt ce voiu să mai fac de cătră faţa fêtei nărodului mieu?

8. [143]Limba lor — săgeata; cêea ce face rană în gura lor iaste cuvînt mincinos; cu priêtenul lui grăiêşte pace, iar în taină el pune lui vînătorii[144].

9. Dară spre aceştia au doară nu voiu cerceta? zice Domnul. Sau spre nişte limbi ca acêstea au nu va face sufletul mieu izbîndă?[145]

10. Pre munţi voiu lua plîngere, şi vaiete, şi pre frumsêţea pustiei lăcrămare, că au ars, pentru căci nu iaste bărbat să treacă; şi nu vor auzi glas de cei ce stăpînesc, de la pasările ceriului pînă la dobitoace, se-au mutat şi se-au dus!

11. Şi voiu da Ierusalímul în maluri de năsip şi strature şărpilor, şi cetăţile Iúdei le voiu da în rîsipire, pentru că nu va fi cine să lăcuiască." [12.][146] Carele iaste bărbat înţelept care să priceapă aceasta? Şi cătră carele să poată fi cuvîntul gurii Domnului ca să-l mărturisească pentru ce au pierit pămîntul şi au ars ca o pustie pre carea nu o trêce nimini?

12. [13.] Iar Domnul zise: „Pentru căci că au părăsit lêgea mea, carea *[721/1]* am dat lor, şi n-au ascultat glasul mieu, nici n-au umblat după dînsul,

13. [14.] Ce au umblat după strîmbătatea inimii lor şi după vaalimi, cum se-au învăţat de la părinţii lor."

14. [15.][147] Pentr-acêea[148] au grăit Domnul puterilor, Domnul lui Israil: „[149]Iată, eu voiu hrăni pre nărodul acesta cu pelin şi voiu da lor băutură apa fierii,

15. [16.] Şi-i voiu rîsipi pren limbi pren care nu le-au ştiut, nici ei, nici părinţii lor, şi voiu trimête asupra lor sabie pînă ce se vor topi."

16. [17.] Acêstea grăiêşte Domnul puterilor: „Ieşiţi şi chiemaţi pre ceia ce se olecăiesc şi să vie; şi trimêteţi la dînşii, la carii sînt mai înţelepţi!"

17. [18.] Şi să grăbească şi să ia asupra noastră plîngere şi să scoaţă ochii noştri lacrăme şi gênele noastre să vêrse ape.

Versiunea modernă

Capitolul al 9-lea

1. „O, cine va da capului meu apă şi ochilor mei izvoare de lacrimi, ca să plîng ziua şi noaptea pe cei răniţi ai fiicei poporului meu?

2. Cine îmi va da un lăcaş, chiar şi la marginea pustiului, ca să părăsesc pe poporul meu şi să mă duc de la ei? Căci cu toţii desfrînează şi sunt o adunare de defăimători!

3. Ca un arc şi-au întins limba pentru minciună şi pe pămînt nu a stăpînit credinţa, că merg din rău în mai rău, şi pe mine nu m-au cunoscut, zice Domnul.

4. Fiecare să se ferească de aproapele său şi în fraţii săi să nu aibă încredere, că fiecare frate pune piedică celuilalt, şi fiecare prieten umblă cu vicleşuguri.

5. Fiecare îşi ia în rîs prietenul său şi nu grăieşte adevărul; s-au obişnuit să spună minciuni, au nedreptăţit şi nu vor să se îndrepte.

6. Întrucît nu au căutat decît vicleşugurile şi să-şi ia înapoi împrumutul, nu au vrut să mă cunoască pe mine", zice Domnul.

7. De aceea, aşa zice Domnul puterilor: „Îi voi curăţi pe ei cu foc şi-i voi încerca pentru vicleşugul fiicei poporului meu?

8. Limba lor este săgeată vătămătoare şi viclene sunt cuvintele gurii lor; cu buzele lor grăiesc de pace către aproapele lor, iar în inimă ei au vrajbă.

9. E cu putinţă să nu cercetez aceasta şi duhul meu să nu se răzbune pe un popor ca acesta?

10. Peste munţi faceţi plîngere şi pe căile pustiului tînguire, pentru că nu mai e nimeni pe acolo; foşnetul păsărilor cerului şi al animalelor nu se mai aude, toate s-au speriat şi s-au dus!

11. Şi voi duce Ierusalimul în robie şi îl voi face lăcaş al şerpilor, iar cetăţile lui Iuda le voi nimici şi le voi face fără locuitori." Cine este înţeleptul care să înţeleagă? Către care a grăit gura Domnului, ca să vestească vouă pentru ce a pierit ţara şi pentru ce a fost pîrjolită ca un pustiu prin care nu trece nimeni?

12. Şi a zis Domnul către mine: „Pentru că au părăsit legea mea, pe care le-am dat-o eu, şi n-au ascultat glasul meu,

13. Ci au umblat după răutatea inimii lor şi după idolii cu care i-au învăţat părinţii lor."

14. Pentru aceea, aşa zice Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israel: „Iată, îi voi hrăni cu necazuri şi le voi da să bea apă cu fiere,

15. Şi-i voi risipi printre popoarele pe care nu le-au cunoscut nici ei, nici părinţii lor, şi voi trimite sabie asupra lor pînă îi voi pierde."

16. Aşa zice Domnul puterilor: „Chemaţi-le pe cele ce plîng; trimiteţi la cele înţelepte să vină şi să-şi ridice glasul!"

17. Să se tînguiască pentru voi, ca să curgă lacrimi din ochii voştri şi din genele voastre să curgă apă.

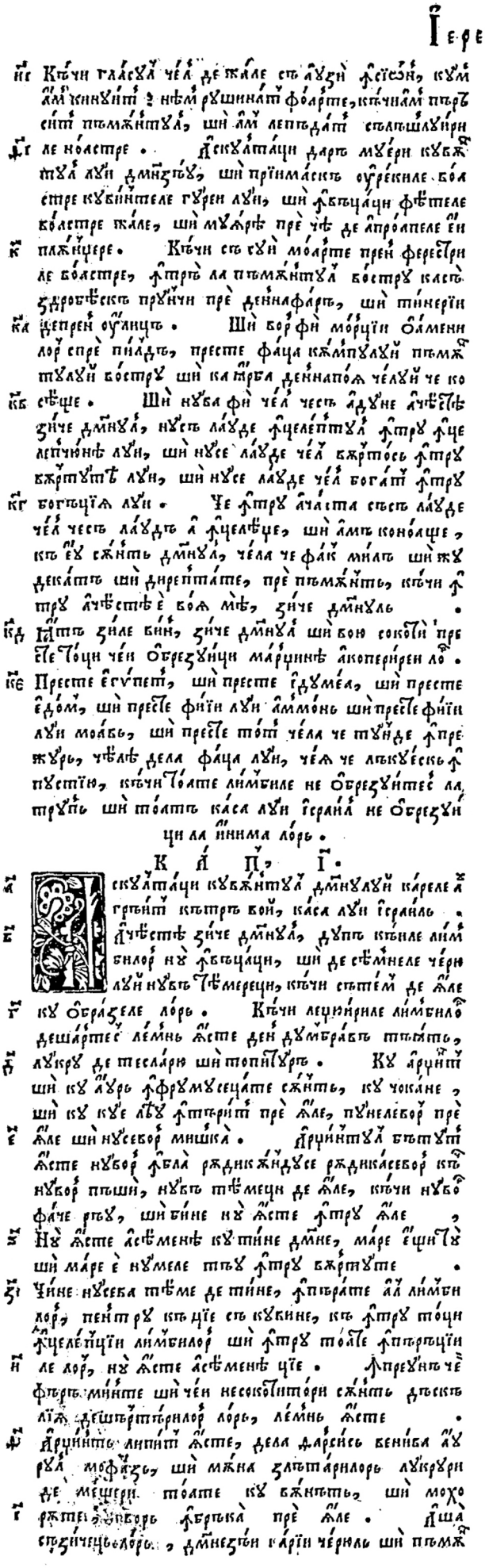

Biblia 1688, p. 499, col. 1

18. Căci glasul cel de jale să auzí în Sión: „Cum am chinuit! Ne-am ruşinat foarte, căci am părăsit pămîntul şi am lepădat sălăşluirile noastre!”

19. „Ascultaţi dară, muieri, cuvîntul lui Dumnezău şi priimască urechile voastre cuvintele gurei lui! Şi învăţaţi fêtele voastre jale, şi muiêrea pre cea de aproapele ei plîngere,

20. Căci să sui moarte pren ferestrile voastre, întrá la pămîntul vostru, ca să zdrobească prunci pre den afară şi tinerii de pren uliţă.

21. Şi vor fi morţii oamenilor spre pildă, preste faţa cîmpului pămîntului vostru, şi ca iarba denapoia celui ce cosêşte,

22. Şi nu va fi cel ce să adune.” Acêstea zice Domnul: „Nu să laude înţeleptul întru înţelepciunea lui, şi nu se laude cel vîrtos întru vîrtutea lui, şi nu se laude cel bogat întru bogăţiia lui,

23. Ce întru aceasta să să laude cel ce să laudă a înţelêge şi a mă conoaşte că eu sînt Domnul, cela ce fac milă şi judecată şi direptate pre pămînt, căci întru acêstea e voia mea”, zice Domnul.

24. „Iată, zile vin, zice Domnul, şi voiu socoti preste toţi cei obrezuiţi marginea acoperirei lor,

25. Preste Eghípet, şi preste Iduméa, şi preste Edóm, şi preste fiii lui Ammón, şi preste fiii lui Moáv, şi preste tot cela ce tunde împrejur cêlea de la faţa lui, ceia ce lăcuiesc în pustiiu, căci toate limbile neobrezuite-s la trup, şi toată casa lui Israíl — neobrezuiţi la inima lor.”

Cap 10

1. Ascultaţi cuvîntul Domnului, carele au grăit cătră voi, casa lui Israíl!

2. Acêstea zice Domnul: „După căile limbilor nu învăţaţi şi de sêmnele ceriului nu vă têmereţi, căci să tem de iale cu obrazele lor;

3. Căci legiuirile limbilor deşarte-s: lemn iaste, den dumbravă tăiat, lucru de teslariu şi topitură;

4. Cu argint şi cu aur înfrumuseţate sînt, cu ciocane şi cu cuie le-au întărit pre iale, pune-le-vor pre iale şi nu se vor mişca.

5. Argintul bătut iaste, nu vor îmbla; rădicîndu-se, rădica-se-vor, căci nu vor păşi. Nu vă têmeţi de iale, căci nu vor face rău, şi bine nu iaste întru iale.”

6. „Nu iaste asêmenea cu tine, Doamne! Mare eşti tu şi mare e numele tău întru vîrtute!

7. Cine nu se va tême de tine, împărate al limbilor? Pentru că ţie să cuvine, că întru toţi înţelepţii limbilor şi întru toate împărăţiile lor nu iaste asêmenea ţie.

8. Împreună cei fără minte şi cei nesocotitori sînt dăscăliia deşărtărilor lor, lemn iaste!

9. Argint lipit iaste, de la Tharsís veni-va; aurul — Mofáz; şi mîna zlătarilor, lucruri de meşteri; toate cu vînăt şi mohorîte vor îmbrăca pre iale.

10. Aşa să ziceţi lor: «Dumnezăi, carii ceriul şi pămîn- /

Ms. 45, p. 582-583

18. Căci glas a celui jalnic să audzí în Sion: „Cum am chinuit! Ne-am ruşinat foarte, căci am părăsit pământul şi am lăpădat sălăşluinţele noastre!"

19. „Ascultaţi, dară, muieri, cuvîntul lui Dumnedzău şi priimască urechile voastre cuvintele gurii lui; şi învăţaţi fêtele voastre jale şi muiêre pre aproapea ei — plîngere,

20. Căci să sui moarte pren ferestrile voastre, întrá la pământul vostru, ca să surpe pruncii pre denafară şi tinerei de pren uliţă; *[582/2]*

21. Şi vor fi morţii oamenilor spre pildă, preste faţa cîmpului pământului nostru, şi ca iarba denapoia celui ce cosêşte.
22. [21] Şi nu va fi cela ce să adune." Acêstea dzice Domnul: „[64]Nu să laude înţeleptul întru înţelepciunea lui. şi nu să laude cel vîrtucios întru vîrtutea lui, şi nu să laude cel bogat întru bogăţiia lui;
23. Ce întru aceasta să să laude cel ci să laudă a mă înţelêge şi a mă cunoaşte că eu sînt Domnul, cela ce fac milă şi judeţ şi dreptate preste pământ, căci întru acêstea — voia mea", dzice Domnul.

24. „Iată, dzile vin, dzice Domnul, şi voi socoti preste toţi cei obrăzuiţi marginea acoperirei lor,

25. Prestă Égхiptu, şi prestă Iduméa, şi prestă Edom, şi prestă fiii Ammon, şi prestă fiii Moav, şi preste tot cela ce tunde împregiur cêlea de la faţa lui, ceia ce lăcuiesc întru pustiiu, căci toate limbile neobrăzuite-s la trup, [65]şi toată casa lui Israil — neobrăzuiţi la inima lor."

Ms. 4389, p. 721

18. [19.][150] Că se-au auzit glasul plîngerii de la Sion: „Cum am năcăjit! Şi ne-am ruşinat foarte căci am părăsit pământul, că se-au lepădat corturile noastre!"

19. [20.] „Drept acêea, ascultaţi, muierilor, cuvîntul Domnului, şi priimiţi în urechile voastre învăţătura gurii lui! Şi învăţaţi pre fêtele voastre tînguirei şi fieştecarea pre vecina ei plîngerii,

20. [21.] Că se-au suit moartea pre ferestrile noastre, să piiarză pre coconaşii noştri den afară şi pre voinici de pre uliţe."

21. [22.] Zi: „Acêstea grăiêşte Domnul: «Şi va cădea mortăcina omului ca gunoiul pre faţa ţinutului şi ca finul după urmele celor ce cosesc,
22. Şi nu iaste cine să-l adune.»" [23.][151] Acêstea grăiêşte Domnul: „[152]Să nu se laude cel înţelept întru înţelepciunea sa, nici să nu se laude cel tare cu tăriia sa, nici să nu se laude cel bogat întru bogăţiia sa;
23. [24.] Ce într-aceasta să se laude cel ce se laudă, că mă va şti şi mă va cunoaşte, că eu sînt Domnul cela ce fac milă, şi judecată, şi direptate pre pământ, că aceasta-mi place mie", zice Domnul.

24. [25.] „Iată, vor veni zile, zice Domnul, şi voiu cerceta spre toţi carii au trup obrezuit şi neobrezuit,

25. [26.] Spre Eghípet, şi spre Iúda, şi spre Edom, şi spre feciorii lui Ammon, şi spre Moav, şi spre toţi cîţi îşi tund părul, lăcuitorii pustiei, că toate limbile sînt cu trupul[153] neobrezuiţi, [154]iar toată casa lui Israil iaste neobrezuită cu inima."

Versiunea modernă

18. Căci glas de tînguire se aude din Sion, zicînd: „Cît ne-am chinuit, am fost făcuţi de ocară că am părăsit ţara, iar corturile noastre au fost dărîmate!"

19. „Aşadar, femei, ascultaţi cuvîntul Domnului şi primiţi în urechile voastre cuvintele gurii lui! Învăţaţi pe fiicele voastre să bocească şi una pe alta să se înveţe a plînge,

20. Că, iată, moartea a intrat pe ferestrele voastre şi a pătruns în pământul vostru, ca să piardă pe copiii de afară şi pe tinerii din pieţe;

21. Şi morţii vor fi aruncaţi pe cîmp spre pildă, şi vor fi ca iarba în urma celui ce coseşte,

22. Şi nu îi va aduna nimeni." Aşa zice Domnul: „Să nu se laude cel înţelept cu înţelepciunea sa, să nu se laude cel puternic cu puterea sa, nici cel bogat să nu se laude cu bogăţia sa;
23. Iar cel ce se laudă, să se laude numai că înţelege şi cunoaşte că eu sunt Domnul, cel ce fac milă şi judecată şi dreptate pe pământ, căci aceasta este plăcut înaintea mea", zice Domnul.

24. „Iată, vin zile, zice Domnul, cînd voi cerceta pe toţi cei tăiaţi împrejur doar la trup,

25. Egiptul şi Idumea, Edomul şi pe fiii lui Amon, şi pe fiii Moabului, şi pe toţi care-şi tund părul împrejurul frunţii lor, pe cei ce locuiesc în pustiu, căci toate aceste popoare sunt netăiate împrejur, iar toată casa lui Israel este cu inima netăiată împrejur."

Cap 10

1. Ascultaţi cuvîntul Domnului, carele au grăit cătră voi, casa Israil!

2. Acêstea dzice Domnul: „După căile limbilor nu învăţaţi şi de cătră sêmnele ceriului nu vă têmereţi, căci să tem de iale cu faţa lor;
3. Căci legiuirile limbilor dăşarte-s; lemnu iaste, den dumbravă tăiat, [66]lucru a teslariului şi topitură.

4. Cu argint şi cu aur înfrîmseţate sînt, cu ciocane şi cu cuie le-au întărit pre iale, pune-le-vor pre iale şi nu să vor clăti.
5. Argint bătut iaste, nu vor mêrge; rădicîndu-să rădica-să-vor, căci nu vor păşi. Nu vă têmeţi de iale, căci nu vor face rău, şi bine nu iaste întru ei."

6. [67]„Nu iaste asêmenea cu tine, Doamne! Mare eşti tu şi mare-i numele tău, cu vîrtutea!
7. Cine nu să va tême de tine, împărate al limbilor? Pentru că ţie să cuvine, căci întru toţi înţelepţii limbilor şi întru toate împărăţiile lor nu iaste asêmenea ţie.

8. Împreună cei fără minte şi cei[68] nesocotitori sînt dăscălie dăşertăciunilor lor, lemnu iaste!
9. Argint lipit iaste, de la Tharsis veni-va; aurul — Mofaz; şi mîna zlătarilor, lucruri a meşterilor; toate *[583/1]* cu vînăt şi mohorît îmbrăca pre iale.

10. Aşa să ziceţi lor: «Dumnedzăi, carii ceriul şi pământul

Cap 10

1.[155] Ascultaţi cuvîntul Domnului, care l-au grăit spre voi, casa lui Israil!

2. Acêstea zice Domnul: „După calea *[721/2]* limbilor să nu voiţi a vă învăţa şi den sêmnele ceriului să nu vă puteţi înfricoşa, de care iaste frică limbilor;
3. [156]Pentru că legile năroadelor sînt dăşarte: că iaste lemn tăiat den pădure, lucrul mîinii meşterului în aşchii.
4. [157]Şi l-au împodobit cu argint şi cu aur şi l-au aşăzat cu cuie şi cu ciocane, ca să nu se rîsipească.

5. În chip de finic sînt[158] fericaţi şi nu vor grăi: «Luîndu-i, îi vor purta, pentru că nu pot să umble; deci, să nu voiţi a vă tême de dînşii, carii nici pot să facă bine, nici rău.»"
6. „[159]Nu iaste potrivnic cu tine, Doamne! Mare eşti tu şi numele tău mare iaste în tărie!
7. [160]Cine nu se va tême de tine, o, împăratul limbilor? Că a ta iaste cinstea, între toate limbile cêle înţelêpte, şi întru toate împărăţiile lor nici unul nu iaste asêmene ţie.
8. Aşijderea cei nebuni şi cei fără de minte se vor ispiti; învăţătura lor cea dăşartă iaste lemn!
9.[161] Argint împletit se va aduce de la Tharsis şi aur de la Ofir; lucrul meşterului şi mîinile zlătariului; şi îmbrăcămintea lor vînătă şi roşie; toate acêstea — lucru de meşter. [10.] Iar Domnul iaste Dumnezeu adevărat; acela iaste Dumnezeul, cel ce iaste viu, şi împăratul cel vêcinic; de mîniia lui se va cutremura pământul şi limbile nu vor răbda groaza lui.
10. [11.] Deci aşa ziceţi lor: «Dumnezeii ceia ce n-au făcut nici ceriul, nici pământul,

Capitolul al 10-lea

1. Casa lui Israel, ascultaţi cuvîntul pe care l-a grăit Domnul către voi!

2. Aşa zice Domnul: „Nu deprindeţi căile neamurilor şi nu vă îngroziţi de semnele cerului, căci ei se tem de ele, căzînd cu feţele la pămînt;
3. Că obiceiurile neamurilor sunt deşertăciune: lemn tăiat din pădure, lucru de tîmplar sau chip turnat.

4. Îmbrăcat cu argint şi cu aur, pe care îl întăresc cu cuie şi cu ciocane, ca să nu se clatine.

5. Argint bătut este şi nu se va mişca; pentru a păşi, trebuie să fie ridicat de altcineva. Nu vă temeţi de ei, că nu pot face rău, dar nici bine nu sunt în stare să facă."
6. „Nimeni nu este ca tine, Doamne! Mare eşti tu şi mare este numele tău întru putere!
7. Cine nu se va teme de tine, împărate al neamurilor? Numai ţie unuia se cuvine aceasta, pentru că printre toţi înţelepţii neamului şi în toate regatele lor nu este nimeni asemenea ţie.
8. Toţi idolii sunt fără minte şi fără pricepere, lemne lipsite de orice învăţătură!
9. Argint prefăcut în foi, adus din Tarsis, aur din Ufaz; lucruri de argintar şi de mînă de turnător; hainele de pe ei sunt numai de culoarea iachintului şi a purpurei.

10. Aşa să le ziceţi lor: «Dumnezeii, care n-au făcut cerul şi pământul,

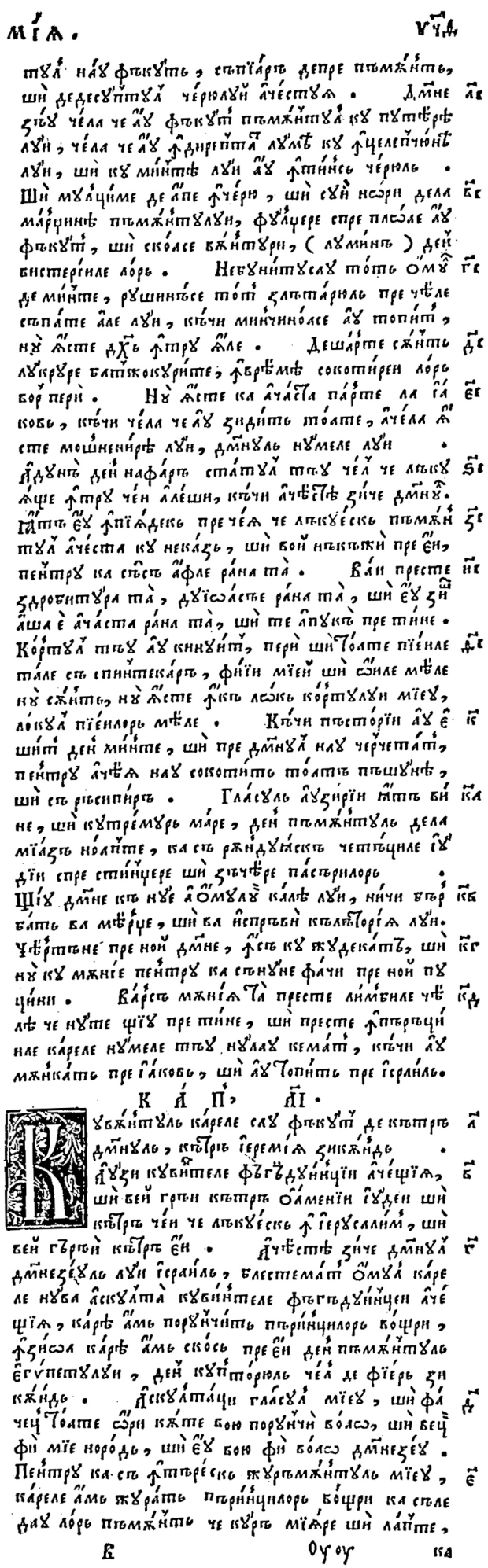

Biblia 1688, p. 499, col. 2

tul n-au făcut, să piară de pre pământ şi dedesuptul ceriului acestuia!»"

11. Dumnezău cela ce au făcut pământul cu putêrea lui, cela ce au îndireptat lumea cu înţelepciunea lui şi cu mintea lui au întins ceriul.

12. Şi mulţime de ape în ceriu şi sui nori de la marginea pământului; fulgere spre ploaie au făcut şi scoase vînturi (lumină) den visteriile lor.

13. Nebunitu-s-au tot omul de minte; ruşină-se tot zlătariul pre cêle săpate ale lui, căci mincinoase au topit; nu iaste duh întru iale.

14. Deşarte sînt, lucrure batjocurite; în vrêmea socotirei lor vor pieri.

15. Nu iaste ca aceasta parte la Iácov, căci cela ce au zidit toate, acela iaste moşnenirea lui; Domnul — numele lui.

16. Adună den afară statul tău cel ce lăcuiêşte întru cei aleşi, căci acêstea zice Domnul:

17. „Iată, eu împiêdec pre ceia ce lăcuiesc pământul acesta cu necaz, şi voi năcăji pre ei, pentru ca să să afle rana ta.

18. Vai preste zdrobitura ta! Duioasă e rana ta!" Şi eu ziş: Aşa e aceasta rana ta şi te apucă pre tine!

19. Cortul tău au chinuit, pierí, şi toate pieile tale să spintecară; fiii miei şi oile mêle nu sînt; nu iaste încă loc cortului mieu, locul pieilor mêle.

20. Căci păstorii au ieşit den minte şi pre Domnul n-au cercetat; pentru acêea n-au socotit toată păşunea şi să răsipiră.

21. Glasul auzirii, iată, vine şi cutremur mare den pământul de la miazănoapte, ca să rînduiască cetăţile Iúdii spre stingere şi zăcêre pasărilor.

22. Ştiu, Doamne, că nu e a omului calea lui, nici bărbat va mêrge şi va isprăvi călătoriia lui.

23. Ceartă-ne pre noi, Doamne, însă cu judecată şi nu cu mînie, pentru ca să nu ne faci pre noi puţini.

24. Varsă mîniia ta preste limbile cêlea ce nu te ştiu pre tine şi preste împărăţiile carele numele tău nu l-au chemat, căci au mîncat pre Iácov şi au topit pre Israíl.

Cap 11

1. Cuvîntul carele s-au făcut de cătră Domnul cătră Ieremíia zicînd:

2. „Auzi cuvintele făgăduinţii aceştiia şi vei grăi cătră oamenii Iúdei şi cătră cei ce lăcuiesc în Ierusalím, şi vei grăi[10] cătră ei.

3. Acêstea zice Domnul, Dumnezeul lui Israíl: «Blestemat omul carele nu va asculta cuvintele făgăduinţei aceştiia, carea am poruncit părinţilor voştri în zioa carea am scos pre ei den pământul Eghípetului, den cuptoriul cel de fier, zicînd:

4. Ascultaţi glasul mieu şi faceţi toate, oricîte voiu porunci voao, şi veţi fi mie norod, şi eu voiu fi voao Dumnezeu,

5. Pentru ca să întăresc jurămîntul mieu carele am jurat părinţilor voştri, ca să le dau lor pământ ce cúră mière şi lapte, //

Ms. 45, p. 583

n-au făcut, să piară de pre pământ şi dedesuptul ceriului acestuia!»"

11. ⌊Dumnedzău⌋, [69]cela ce au făcut pământul cu vîrtutea lui, cela ce au îndreptat lumea cu înţelepciunea lui şi cu mintea lui au întinsu ceriul.

12. Şi mulţime de ape — în cer, şi sui nori de la marginea pământului; [70]fulgere spre ploaie au făcut şi scoase vînturi ⌊lumină⌋ den vistiêrele lor.

13. Nebuni-să tot omul de minte; ruşină-să tot zlătariul pre cêle săpate a lui, căci minciunoase s-au topit; nu iaste duh întru iale.

14. Dăşarte sînt lucruri, batjocurite; întru vrêmea socotirii lor vor pieri.
15. Nu iaste ca aceasta parte la Iacov, căci cela ce au zidit toate, acela-i moştenirea lui[71].

16. Adúnă den afară statul tău lăcuind întru cei aleşi, căci acêstea dzice Domnul:

17. „Iată, eu împiêdec pre ceia ce lăcuiesc pământul acesta cu năcaz şi voi năcăji pre ei, pentru ca să să afle ⌊rana ta⌋.
18. Vai, preste zdrobitura ta, duiioasă-i rana ta!" Şi eu dziş: Aşa-i aceasta rana ta şi te apucă pre tine!

19. Cortul tău au chinuit, pierí, şi toate pieile mêle să spintecară; fiii miei şi oile mêle nu sînt; nu iaste încă loc cortului mieu, loc a pieilor mêle.

20. Căci păstorii au ieşit den minte şi pre Domnul n-au cercat; pentru acêea n-au socotit toată păşciunea şi să răşchirară.
21. Glasul[72] auzirei[73], iată, vine! Şi cutremur mare den pământu miedzii-noapte, ca să rînduiască cetăţile Iúdei spre stingere şi zăcêrea pasărilor.

22. Ştiu, Doamne, că nu-i a omului calea lui, nici bărbat va mêrge şi va isprăvi călătoriia lui.

23. [74]Ceartă-ne pre noi, Doamne, însă cu judeţ, şi nu cu mînie, pentru ca nu puţîni pre noi să faci!

24. [75]Varsă mîniia ta prestă limbi, cêle ce nu ştiu pre tine, şi prestă împărăţii carele numele tău nu l-au chemat, căci au mîncat pre Iacov şi au topit pre Israil!

Cap 11

1. Cuvîntul carele s-au făcut de cătră Domnul cătră Ieremía, dzicînd:

2. „Audzi cuvintele făgăduinţei aceştiia, şi vei grăi cătră oamenii Iúda şi cătră cei ce lăcuiesc în Ierusalim, şi vei grăi *[583/2]* cătră ei.
3. Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Blăstămat omul carele nu va asculta cuvintele făgăduinţei aceştiia, carea am porîncit părinţilor voştri întru dzi carea am scos pre ei den pământul Eghíptului, den cuptoriul cel de fier[76], dzicînd:
4. Ascultaţi glasul mieu şi faceţi toate, oricîte voi porînci voao, şi veţi fi mie spre nărod, şi eu voi fi voao spre Dumnedzău,
5. Pentru ca să întăresc jurămîntul mieu, carele am jurat părinţilor voştri, ca să le dau lor pământu ce cură mière şi lapte,

Ms. 4389, p. 721-722

să piêie de pre pământ şi dentru cêstea care sînt supt ceriu!»"

11. [12.] [162]Cela ce au făcut pământul întru tăriia sa, cel ce au tocmit toată lumea întru înţelepciunea sa şi cu chibzuiala sa au întins ceriurile,

12. [13.] Spre glasul său au dat mulţime de ape în ceriure şi rîdícă negure de la îndălungarea pământului; [163]fulgerile le-au făcut în ploaie şi au scos vînt den comorile sale.

13. [14.][164] Tot omul au nebunit den mintea sa, ruşinat iaste tot meşterul întru toată scobitura, căce au vărsat iaste minciună şi nu iaste duh într-însele.

14. [15.] Dăşărtăciuni[165] sînt şi lucru vrêdnic de rîs, în vrêmea cercetării sale vor pieri.
15. [16.] Nu iaste acestora asêmene partea lui Iácov, că cela ce au închipuit toate, acela iaste, şi Israil — toiag moştinării sale; numele lui — Domnul puterilor.
16. [17.] Adúnă de pre pământ ruşinarea ta, cêea ce[166] eşti în ocolire. [18.] Că acêstea au zis Domnul:

17. [18.] „Iată, eu voiu lepăda dăparte pre lăcuitorii pământului în vrêmea acêea şi-i voiu turbura aşa, ca să nu se mai afle.
18. [19.] Amar mie! Întru sfărîmarea mea, rana mea iaste rea!" Iar eu ziş: Vina aceasta, durêrea mea iaste şi o voiu purta!
19. [20.][167] Cortul mieu se-au pustiit, toate funi- *[722/1]* cêlele mêle se-au rupt; feciorii miei au ieşit de la mine, şi nu mai iaste dentr-înşii; nu mai iaste care să mai întinză acoperemîntul mieu şi să rîdice pieile mêle.
20. [21.] Că au făcut păstorii nebunêşte şi pre Domnul cercat; pentr-acêea n-au priceput şi toată turma lor se-au rîsipit.
21. [22.] Glasul auzului iată că veni! Şi clătire mare den ţara despre miiazănoapte, ca să puie cetăţile Iúdei în pustiire, lăcaş bălaurilor.

22. [23.] Ştiu, Doamne, că nu sînt căile lui ale omului, nici nu iaste bărbatului de-a umbla şi de-a îndirepta urmele sale.
23. [24.] [168]Ceartă-mă, Doamne, însă în judecata, iar nu în urgiia ta, nici să nu mă aduci întru nimic.

24. [25.] [169]Varsă mîniia ta pre limbile cêlea ce nu te-au cunoscut şi pre căpeteniile cêlea ce n-au chiemat numele tău, că au mîncat pre Iácov, şi l-au înghiţit, şi l-au stricat, şi ghizdăviia lui o au jăcmănit!

Cap 11

1.[170] Cuvîntul carele au fost de la Domnul cătră Ieremiia, zicînd:

2. „Ascultaţi cuvintele făgăduinţei aceştiia şi le grăiţi cătră bărbaţii Iúdei şi lăcuitorii Ierusalímului; [3.] şi ziceţi cătră dînşii.
3. Acêstea grăiêşte Domnul, Dumnezeul lui Israil: «Blestemat bărbatul cela ce nu va asculta cuvintele făgăduinţei aceştiia, [4.] carea am porîncit părinţilor voştri în zioa cêea ce i-am scos den ţara Eghípetului, den cuptoriul cel de fier, zicînd:
4. Ascultaţi glasul mieu şi să faceţi acêstea toate, care am porîncit voaoă, şi veţi fi mie în nărod, şi eu voiu fi voaoă în Dumnezeu,
5. Ca să rîdic jurămîntul cu care m-am jurat părinţilor voştri, să dau eu lor ţara carea cúră lapte şi mière,

Versiunea modernă

vor pieri de pe pământ şi de sub ceruri!»"

11. Iar Domnul a făcut pământul cu puterea sa, a întărit lumea cu înţelepciunea sa şi cu priceperea sa a întins cerul.

12. Plin este de apă în ceruri şi el a ridicat norii de la marginile pământului, a făcut fulgere aducătoare de ploaie şi a scos vînturile din vistieriile sale.

13. Omul înţelept s-a arătat lipsit de minte, argintarul s-a ruşinat de cele făcute de mîna lui, căci chipul turnat de el nu este decît minciună şi nu are viaţă în el.
14. Deşarte sunt acestea, lucruri de nimic, iar la vremea pedepsei vor pieri.
15. Nu este ca aceasta partea lui Iacob, pentru că cel ce le-a făcut pe toate îi este moştenire; şi numele lui este Domnul.
16. Ţi-a adunat de pe afară fiinţa ta cel ce locuieşte întru cei aleşi, căci aşa zice Domnul:

17. „Iată, eu îi arunc în necazuri pe cei ce locuiesc pământul acesta, ca rana lor să fie văditâ.

18. Vai ţie, din pricina rănii tale! Rana ta e dureroasă!" Însă eu am zis: Într-adevăr, aceasta este nenorocirea ta, care te-a ţinut!
19. Cortul tău a fost pustiit şi toate pieile sale au fost rupte; fiii mei şi oile mele nu mai sunt; nu mai este loc pentru cortul meu şi pentru pieile care acoperă cortul.

20. Pentru că păstorii şi-au ieşit din minţi, pe Domnul nu l-au căutat; de aceea s-au şi purtat ei nebuneşte şi toată turma lor s-a risipit.
21. Se aude zgomot, iată, vine şi cutremur mare din partea de miazănoapte, ca să distrugă cetăţile lui Iuda şi să le facă locuinţă vrăbiilor.

22. Ştiu, Doamne, că nu este în voia omului calea lui, nici nu stă în puterea omului, cînd umblă, să-şi îndrepte paşii săi.
23. Pedepseşte-ne pe noi, Doamne, dar după dreptate şi nu după mînia ta, ca să nu ne împuţinezi.

24. Varsă-ţi iuţimea ta asupra neamurilor care nu te cunosc şi asupra seminţiilor care nu cheamă numele tău, că acelea au mîncat pe Iacov şi pe Israel l-au mistuit.

Capitolul al 11-lea

1. Cuvîntul ce a fost de la Domnul către Ieremia, zicînd:

2. „Ascultă cuvintele legămîntului acestuia şi spune bărbaţilor lui Iuda şi celor ce locuiesc în Ierusalim, şi le zi.
3. Aşa grăieşte Domnul Dumnezeul lui Israel: «Blestemat să fie omul care nu ascultă cuvintele acestui legămînt, pe care l-am dat eu părinţilor voştri cînd i-am scos din pământul Egiptului şi din cuptorul cel de fier, zicîndu-le:
4. Ascultaţi glasul meu şi faceţi toate cîte vă voi porunci, şi veţi fi poporul meu, iar eu voi fi Dumnezeul vostru,
5. Ca să împlinesc jurămîntul cu care m-am jurat părinţilor voştri, că le voi da o ţară în care curge lapte şi miere,

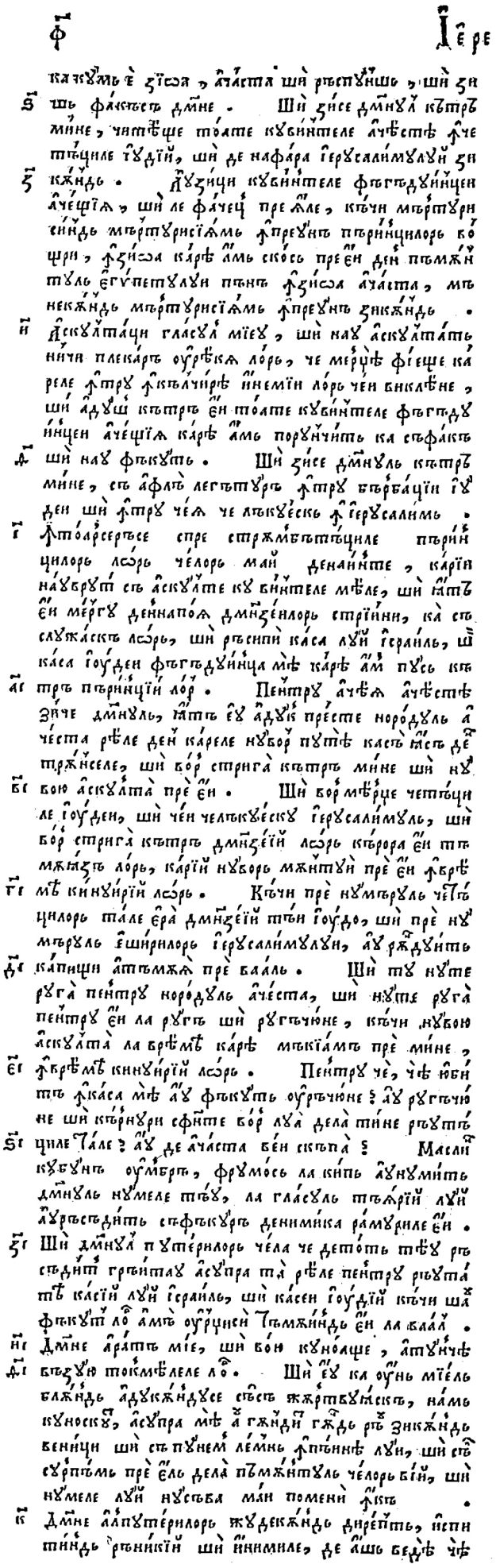

Biblia 1688, p. 500, col. 1

ca cum e zioa aceasta!»" Şi răspunş şi ziş: „Facă-să, Doamne!"

6. Şi zise Domnul cătră mine: „Citêşte toate cuvintele acêstea în cetăţile Iudii şi denafara Ierusalímului, zicînd:

7. Auziţi cuvintele făgăduinţei aceştiia şi le faceţi pre iale! Căci mărturisind mărturisiiam împreună părinţilor voştri, în zioa carea am scos pre ei den pămîntul Eghípetului pînă în zioa aceasta, mînecînd mărturisiiam împreună, zicînd:

8. «Ascultaţi glasul mieu!» Şi n-au ascultat, nici plecară urêchea lor, ce mergea fieştecarele întru încîlcirea inemii lor cei viclêne. Şi aduş cătră ei toate cuvintele făgăduinţei aceştiia carea am poruncit ca să facă, şi n-au făcut."

9. Şi zise Domnul cătră mine: „Să află legătură întru bărbaţii Iúdei şi întru ceia ce lăcuiesc în Ierusalím.

10. Întoarseră-se spre strîmbătăţile părinţilor lor celor mai denainte, carii n-au vrut să asculte cuvintele mêle şi, iată, ei mergu denapoia dumnezeilor striini, ca să slujască lor. Şi răsipi casa lui Israíl şi casa Iúdei făgăduinţa mea, carea am pus cătră părinţii lor."

11. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „Iată, eu aduc preste norodul acesta rêle, den carele nu vor putea ca să iasă dentr-însele; şi vor striga cătră mine, şi nu voiu asculta pre ei.

12. Şi vor mêrge cetăţile Iúdei şi cei ce lăcuiescu Ierusalímul şi vor striga cătră dumnezeii lor, cărora ei tămîiază lor, carii nu vor mîntui pre ei în vrêmea chinuirii lor.

13. Căci pre numărul cetăţilor tale era dumnezeii tăi, Iúdo, şi pre numărul ieşirilor Ierusalímului au rînduit capişti a tămîia pre Vaál.

14. Şi tu nu te ruga pentru norodul acesta şi nu te ruga pentru ei la rugă şi rugăciune, căci nu voiu asculta la vrêmea carea mă cheamă pre mine, în vrêmea chinuirii lor.

15. Pentru ce, cea iubită, în casa mea au făcut urîciune? Au rugăciune şi cărnuri sfinte vor lua de la tine răutăţile tale? Au de aceasta vei scăpa?

16. Maslin cu bună umbră, frumos la chip au numit Domnul numele tău, la glasul tăiêrii lui au răsădit; să făcură de nimica ramurile ei.

17. Şi Domnul puterilor, cela ce de tot te-au răsădit, grăit-au asupra ta rêle, pentru răutatea casii lui Israíl şi casei Iúdii, căci ş-au făcut lor a mă urgisi, tămîind ei la Vaál."

18. Doamne, arată mie şi voiu cunoaşte; atuncea văzuiu tocmêlele lor.

19. Şi eu, ca un miel blînd aducîndu-se să să jîrtvuiască, n-am cunoscut asupra mea au gîndit gînd rău, zicînd: „Veniţi şi să punem lemn în pîinea lui şi să-l surpăm pre el de la pămîntul celor vii, şi numele lui nu să va mai pomeni încă."

20. Doamne al puterilor, judecînd direpт, ispitind rănichii şi inimile, de aş vedea cea /

Ms. 45, p. 583-584

în ce chip dzua aceasta!»" Şi răspunşu şi dziş: „Facă-să, Doamne!"

6. Şi dzise Domnul cătră mine: „Citêşte toate cuvintele acêstea în cetăţile Iúdei şi den afara Ierusalímului, dzicînd:

7. Auziţi cuvintele făgăduinţei aceştiia şi le faceţi pre iale! Căci mărturisind mărturisiiam împreună părinţilor voştri, întru dzua carea am scos pre ei den pămîntul Eghíptului pînă în dzua aceasta, mînecînd mărturisiiam[77], dzicînd:

8. «Ascultaţi glasului mieu!» Şi n-au ascultat, nici plecară urêchea lor, ci mergea fieştecarele întru încîlcirea inemei lor cei viclêne. Şi aduş cătră ei toate cuvintele făgăduinţei aceştiia, carea am porîncit ca să facă, şi n-au făcut."

9. Şi dzise Domnul cătră mine: „Află-să legătură întru bărbaţii Iúda şi întru ceia ce lăcuiesc ⌊în⌋ Ierusalim.

10. Înturnară-să spre strîmbătăţile părinţilor lor celor de mai nainte, carii n-au vrut să asculte cuvintelor mêle şi, iată, ei mergu denapoia a dumnedzăi striini, ca să slujască lor. ⌊Şi⌋ răsîpi casa lui Israil şi casa Iúdei făgăduinţa mea, carea am pus cătră părinţii lor."

11. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Iată, eu aduc preste nărodul acesta rêle, dentru carele nu vor putea ca să iasă dentru iale; şi vor striga cătră mine şi nu voi asculta lor.

12. Şi vor mêrge cetăţile Iúda şi cei ce lăcuiesc Ierusalimul şi vor striga cătră dumnedzăii ⌊lor⌋, cărora ei tămîiadză lor, carii nu vor mîntui pre ei întru vrêmea chinuirei lor.

13. [78]Căci pre numărul cetăţilor tale era dumnedzăii tăi, Iúdo, şi pre numărul ieşirilor a Ierusalimului au rînduit cuptoare a tămîia ii Vaal.

14. [79]Şi tu nu te ruga pentru nărodul acesta şi nu te ruga pentru ei întru rugă şi rugăciune, *[584/1]* căci nu voi asculta întru vrêmea întru carea mă cheamă pre mine, întru vrêmea chinuirei lor.

15. Ce cea iubită întru casa mea au făcut urîciune? Au rugăciuni şi cărnuri sfinte vor lua de la tine răotăţile tale? Au de aceasta vei scăpa?

16. Maslin cu bună umbră, frumos la chip au chemat[80] Domnul numele tău. La glasul tăierii lui au răsădit; denemiciră-să ramurile lui.

17. Şi Domnul puterilor, cela ce de tot te-au răsădit pre tine, grăit-au asupra ta rêle, pentru răotatea casei lui Israil şi casei Iúdei, că, ce au făcut şie a urgisi pre mine, tămîind ei ii Vaal."

18. Doamne, cunoaşte mie şi voi cunoaşte; atuncea văzuiu tocmêlele lor.

19. Şi eu, ca un miel nerău aducîndu-să să să jirtvuiască[81], n-am cunoscut asupra mea au gîndit gînd ⌊rău ⌋, dzicînd: „Veniţi şi să punem lemnu la pîinea lui, şi să-l surpăm pre el de la pămîntul viilor, şi numele lui nu să va mai pomeni[82] încă[83]."

20. Doamne a puterilor, judecînd dreptu, [84]ispitind rărunchii şi inimile, dă aş vedea cea

Ms. 4389, p. 722

cum iaste zioa aceasta!»" Şi răspunş şi ziş: „Amin, Doamne!"

6. Şi zise Domnul cătră mine: „Strígă toate cuvintele acêstea în cetăţile Iúdei şi denafară de Ierusalim, zicînd:

7. [6.] Ascultaţi cuvintele aceştii făgăduinţe şi le faceţi, [7.] că mărturisind le-am mărturisit părinţilor voştri, în zilele în cêlea ce i-am scos den ţara Eghípetului pînă în zioa aceasta, mînecînd dimineaţa, le-am mărturisit, zicînd:[171]

8. «Ascultaţi glasul mieu!», şi nu l-au ascultat, nici au plecat urêchea lor, ce au mers fieştecare întru strîmbătatea inimii sale cei rêle; şi am adus pre dînşii toate cuvintele aceştii făgăduinţe care am porîncit *[722/2]* ca să le facă; şi nu le-au făcut."

9. Şi zise Domnul cătră mine: „Aflatu-se-au blestem pre bărbaţii Iúdei şi pre cei ce lăcuiesc în Ierusalim.

10. Întorsu-se-au cătră fărădelegiuirea cea dentîi a părinţilor lor, carii n-au vrut să asculte cuvintele mêle, deci şi aceştia au umblat după dumnezei streini, ca să slujască lor; şi în nimic n-au făcut casa lui Israil şi casa Iúdei făgăduinţa mea, carea am făgăduit cu părinţii lor."

11. Pentru care lucru, acêstea zice Domnul: „Iată, eu voiu aduce asupra lor cêle rêle, den care nu vor putea scăpa; şi vor striga cătră mine, şi nu-i voiu asculta.

12. Şi vor mêrge cetăţile Iúdei şi lăcuitorii Ierusalímului şi vor striga cătră cêia cărora le-au jungheat, şi nu-i vor mîntui în vrêmea scîrbei lor.

13.[172] [173]Că au fost dumnezeii tăi[174], Iudo, pre numărul cetăţilor tale, şi pre numărul drumurilor tale, Ierusalíme, ai pus altarele ruşinării, altare spre junghêre lui Vaalim.

14. [175]Iar ţie să nu-ţi fie cu putinţă a te ruga pentru nărodul acesta şi să nu iêi pentru dînşii laude şi rugăciuni, că nu voiu asculta în vrêmea ce vor face ei stricare cătră mine şi în vrêmea năcazului lor.

15. Ce iaste că iubitul mieu în casa mea au făcut multe ocări? Au doară cărnurile cêle sfinte vor să ia de la tine răotăţile tale, în care eşti slăvită?

16. Măslin cu umbră frumoasă[176], roditoare, ghizdavă au chiemat (Domnul) numele tău; spre glasul grăirei, mare foc se-au aţiţat într-însa şi au ars cêle roditoare ale ei.

17. Şi Domnul puterilor, cela ce te-au săsdit, au grăit asupra ta răotate, pentru răotăţile casei lui Israil şi ale casei Iúdei, care au făcut lor spre mînièrea mea, junghind lui Vaalim."

18.[177] Iar tu, Doamne, ai arătat mie şi am cunoscut; tu ai spus mie vrêrea lor.

19. Iar eu — ca un mieluşăl blîndicel carele se duce spre jărtvă, şi n-am cunoscut că au cugetat asupră-mi sfaturi, zicînd: „Veniţi să băgăm lemn în pîinea lui şi să-l potolim de pre pămîntul celor vii şi mai mult numele lui să nu se mai pomenească."

20. [178]Iar tu, Doamne Savaoth, cela ce judeci pre direptate [179]şi cela ce ispiteşti inima şi doroburile, să văz

Versiunea modernă

cum este astăzi!»" Şi eu am răspuns: „Fie, Doamne!"

6. Şi a zis Domnul către mine: „Fă cunoscute toate cuvintele acestea în cetăţile lui Iuda şi în afara Ierusalimului, zicînd:

7. Ascultaţi cuvintele legămîntului acestuia şi le împliniţi! Căci le-am făcut cunoscute părinţilor voştri, din ziua în care i-am scos din pămîntul Egiptului şi pînă în ziua de azi; i-am înştiinţat fără încetare şi le-am zis:

8. «Ascultaţi glasul meu!» Dar ei n-au ascultat şi nu şi-au plecat urechea, ci au umblat fiecare după răutatea inimii lor îndărătnice. De aceea, am adus asupra lor toate cele spuse în legămîntul acesta pe care am poruncit să împlinească, şi nu au făcut acest lucru."

9. Şi a zis Domnul către mine: „Bărbaţii din Iuda şi locuitorii Ierusalimului pun la cale un complot.

10. Ei s-au întors la fărădelegile de demult ale părinţilor lor, care n-au vrut să asculte cuvintele mele şi, iată, merg după dumnezei străini, slujind acelora. Casa lui Israel şi casa lui Iuda au călcat legămîntul meu, pe care l-am încheiat cu părinţii lor."

11. De aceea, zice Domnul: „Iată, voi aduce nenorociri asupra acestui popor, nenorociri de care nu se vor putea izbăvi şi, cînd vor striga către mine, nu-i voi auzi.

12. Atunci cetăţile lui Iuda şi locuitorii Ierusalimului vor striga către dumnezeii pe care-i tămîiază, dar aceia nu îi vor ajuta pe ei în vremea necazului lor.

13. Căci după numărul oraşelor tale era şi numărul dumnezeilor tăi, Iuda, şi după numărul uliţelor Ierusalimului au rînduit jertfelnice lui Baal.

14. Tu însă nu te ruga pentru poporul acesta şi nu înălţa rugăciune şi cerere pentru ei, căci nu îi voi asculta cînd vor striga către mine în vremea necazului lor.

15. Pentru ce, iubita mea, ai făcut lucruri de ocară în casa mea? Oare rugăciunile şi cărnurile sfinte îţi vor îndepărta răutăţile? Oare aşa vei scăpa de ele?

16. Domnul te-a numit măslin umbros şi frumos, dar în zgomotul tăierii tale a aprins foc împrejurul tău, mare este necazul ce vine asupra ta, ramurile tale au ajuns fără folos.

17. Domnul puterilor, cel ce te-a sădit, a hotărît asupra ta nenorociri, pentru răutatea pe care casa lui Israel şi casa lui Iuda şi-au făcut-o singure, împingîndu-mă la mînie prin tămîierea lui Baal."

18. Doamne, arată-mi mie, ca sa învăţ ce am de făcut; şi am văzut faptele lor.

19. Eu însă, ca un miel blînd dus la junghiere, nu ştiam că ei urzesc gînduri rele împotriva mea, zicînd: „Să-i punem lemn în pîine şi să-l scoatem din pămîntul celor vii, pentru ca nici numele să nu i se mai pomenească."

20. Doamne al puterilor, cel ce judeci cu dreptate, care cercetezi inimile şi rărunchii, dă-mi să văd

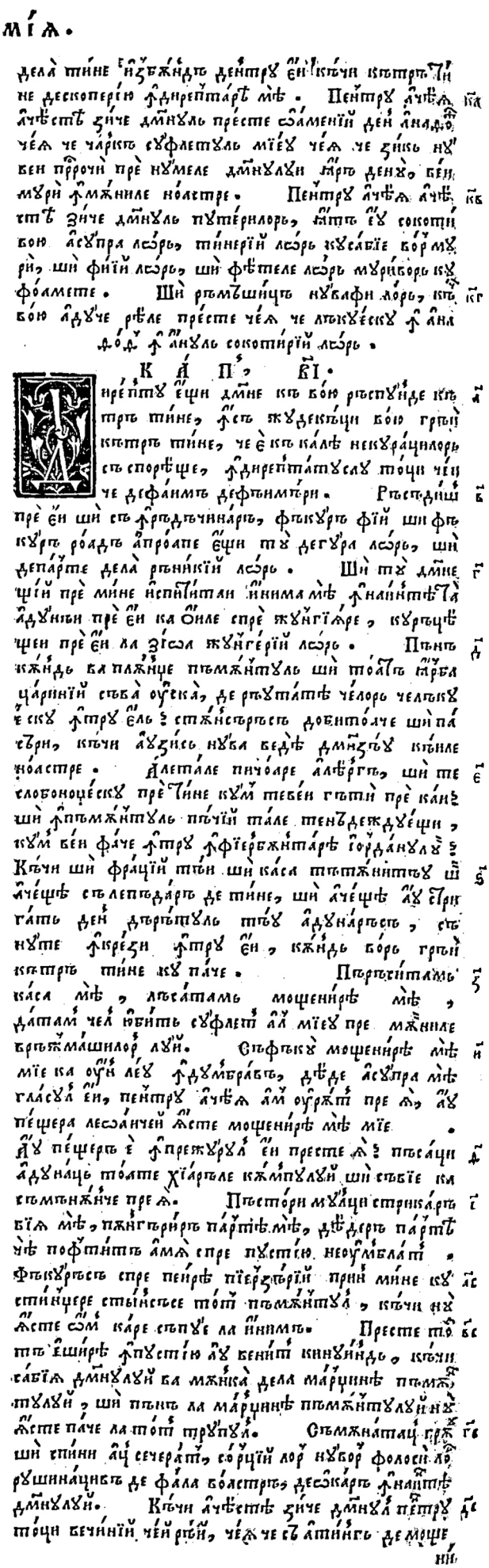

Biblia 1688, p. 500, col. 2

de la tine izbîndă dentru ei, căci cătră tine descoperiiu îndireptarea mea.

21. Pentru acêea, acêstea zice Domnul preste oamenii den Anathoth, ceia ce cearcă sufletul mieu, ceia ce zic: „Nu vei proroci pre numele Domnului! Iară de nu, vei muri în mînile noastre!”

22. Pentru acêea, acêstea zice Domnul puterilor: „Iată, eu socoti-voiu asupra lor; tinerii lor cu sabie vor muri, şi fiii lor şi fêtele lor muri-vor cu foamete.

23. Şi rămăşiţă nu va fi lor, căci voiu aduce rêle preste ceia ce lăcuiescu în Anathóth, în anul socotirii lor.”

Cap 12

1. Direptu eşti, Doamne, că voiu răspunde cătră tine, însă judecăţi voiu grăi cătră tine: Ce e că calea necuraţilor să sporêşte, îndireptatu-s-au toţi cei ce defaimă defăimări?

2. Răsădişi pre ei şi să înrădăcinară; făcură fii şi făcură roadă. Aproape eşti tu de gura lor şi departe de la rănichii lor!

3. Şi tu, Doamne, ştii pre mine; ispitit-ai inima mea înaintea ta. Adună-i pre ei ca oile spre junghiêre! Curăţêşte-i pre ei la zioa jungherii lor!

4. Pînă cînd va plînge pămîntul şi toată iarba ţarinii să va usca de răutatea celor ce lăcuiescu întru el? Stînsără-să dobitoace şi pasări, căci au zis: „Nu va vedea Dumnezău căile noastre!”

5. „Ale tale picioare aleargă şi te slobonogescu pre tine; cum te vei găti pre cai? Şi în pămîntul păcii tale te nădejduieşti; cum vei face întru înfierbîntarea Iordánului?

6. Căci, şi fraţii tăi şi casa tătîni-tău, şi aceştia să lepădară de tine, şi aceştia au strigat, dendărătul tău adunară-să. Să nu te încrezi întru ei, cînd vor grăi cătră tine cu pace!

7. Părăsit-am casa mea, lăsat-am moştenirea mea, dat-am cel iubit suflet al mieu pre mîinile vrăjmaşilor lui.

8. Să făcu moştenirea mea mie ca un leu în dumbravă, dêde asupra mea glasul ei; pentru acêea, am urît pre ea. Au peştera leoaicei iaste moştenirea mea mie?

9. Au peşteră e împrejurul ei preste ea? Păsaţi! Adunaţi toate hiarăle cîmpului şi să vie ca să mănînce pre ea!

10. Păstori mulţi stricară viia mea, pîngăriră partea mea, dêderă partea cea poftită a mea spre pustiiu neumblat.

11. Făcură-să spre pieirea pierzării prin mine; cu stingere stinsă-se tot pămîntul, căci nu iaste om care să puie la inimă.

12. Preste toată ieşirea în pustiiu au venit chinuind, căci sabiia Domnului va mînca de la marginea pămîntului şi pînă la marginea pămîntului, nu iaste pace la tot trupul.

13. Sămănat-aţi grîu, şi spini aţi secerat! Sorţii lor nu vor folosi lor. Ruşinaţi-vă de fala voastră, de ocară înaintea Domnului!”

14. Căci acêstea zice Domnul pentru toţi vecinii cei răi, ceia ce să ating de moşte- //

Ms. 45, p. 584

de la tine izbîndă dentru ei, căci cătră tine dăscoperii îndreptarea mea.

21. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste oamenii Anathoth, ceia ce cearcă sufletul mieu, ceia ce dzic: „Nu vei proroci pre numele Domnului! Şi de nu, vei muri întru mîinile[85] noastre!"

22. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor: „Iată, eu socoti-voi preste ei; tinerii lor cu sabie vor muri, ⌊şi ⌋ fiii lor şi fêtele lor muri-vor cu foamete.

23. Şi rămăşiţă nu va fi lor, căci voi aduce rêle preste ceia ce lăcuiesc în Anathoth, întru anul socotirei lor."

Cap 12

1. Drept eşti, Doamne, căci voi răspunde cătră tine, însă judecăţi voi grăi cătră tine: [86]Ce-i că calea necuraţilor să sporêşte, îndrepteadză-să toţi cei ce împută împutăciuni?

2. Răsădişi pre ei şi să înrădăcinară; făcură fii şi făcură roadă. Aproape eşti tu de gura lor şi departe de la rărunchii lor!
3. Şi tu, Doamne, [87]ştii pre mine; ispitit-ai inima mea. Înaintea ta adună-i pre ei ca oile spre junghêre. Curăţêşte-i pre ei la dzua jungherii ⌊lor⌋.

4. Pînă cînd va plînge pămîntul şi toată iarba ţarinei să va usca de răotatea celor ce lăcuiesc întru ea? Stinsără-să dobitoace şi pasări, căci au dzis: „Nu va vedea Dumnedzău căile noastre!"

5. „Ale tale picioare *[584/2]* aleargă şi te neslujesc pre tine; cum te vei găti preste cai? Şi întru pămîntul păcii tale te nădăjduieşti tot; cum vei face întru înhierbîndzarea Iordánului?

6. Căci şi fraţii tăi, şi casa tătîne-tău, şi aceştia să lepădară de tine, şi aceştia au strigat, dendărătul tău adunară-să. Să nu te încrezi întru ei, cînd vor grăi cătră tine cu pace!"

7. „Părăsit-am casa mea, lăsat-am moştenirea mea, dat-am cel iubit suflet al mieu[88] pre mîinile vrăjmaşilor ei.
8. Făcu-să moştenirea mea mie ca un leu întru dumbravă, dêde preste mine glasul ei; pentru acêea am urît pre ea.

9. Au peşterea leoaiei — moştenirea mea mie[89]? Au peştere — împregiurul ei preste ea? Păsaţi! Adunaţi toate hiarăle ţarenii şi să vie ca să mănince pre ea!

10. Păstori mulţi stricară viia mea, pîngăriră partea mea, dêderă partea cea poftită a mea spre pustiiu necălcat.
11. Făcură-să spre pieirea pierzării pren mine; stingere să stinse tot pămîntul, căci nu iaste om puind la inimă.
12. Preste toată ieşirea întru pustiiu au venit chinuind, căci sabiia Domnului va mînca de la marginea pămîntului şi pînă la marginea pămîntului; nu iaste pace la tot trupul.
13. Sămănat-aţi grîne şi mărăcini aţi secerat! Sorţii lor nu vor folosi pre ei. Ruşinaţi-vă de fala voastră, de ocară înaintea Domnului!"

14. Căci acêstea dzice Domnul pentru toţi vecinii cei răi, ceia ci să atingu de moştenirea

Ms. 4389, p. 722-723

izbînda ta asupra lor, că ţie am dat pîra mea.

21. Pentr-acêea, acêstea au zis Domnul cătră bărbaţii Anathóthului, ceia ce cearcă sufletul mieu, *[723/1]* şi zic: „Să nu proroceşti în numele Domnului şi nu vei muri în mîinile noastre!"

22. Pentr-acêea, acêstea zice Domnul puterilor: „Iată, eu voiu cerceta spre dînşii, voinicii lor vor muri de sabie, feciorii lor şi fêtele lor vor muri de foamete.

23. Şi rămăşiţe dentr-înşii nu vor fi, că voiu aduce răotăţi pre bărbaţii Anathóthului, în anul cercetării lor."

Cap 12

1.[180] Că, de mă voiu pîrî cu tine, Doamne, tu eşti direpţ; pentr-acêea, cêle dirêpte voiu să grăiesc cătră tine: [181]Pentru ce sporesc căile celor necuraţi, bine iaste tuturor celor ce calcă (lêgea) şi fac fărădelegiuire?

2. Săditu-i-ai şi au slobozit rădăcină, jăcmănesc şi fac roadă. Aproape eşti tu de gurile lor şi de droburile lor — dăparte!
3. Şi tu, Doamne, mă ştii; văzutu-m-ai şi ai ispitit inima mea. Înaintea ta strînge-i ca pre o turmă la jărtvă şi-i sfinţêşte în zioa junghierii!

4. Pînă cînd va suspina pămîntul şi se va usca iarba a tot pămîntul pentru răotăţile celor ce lăcuiesc pre dînsul? Stricatu-se-au vita şi pasările, pentru că au zis: „Nu va vedea cêle mai de apoi ale noastre!"

5. „Dară, de vrême ce ai ostenit alergînd cu cei pedestri, dară cu caii cum te vei putea potrivi? Şi, de vei fi în ţara cea cu pace, fără de durêre, ce vei face în trufiia Iordánului?

6.[182] Deaca şi fraţii tăi, şi casa tătîne-teu, încă aceia se-au oştit asupra ta şi au strigat după tine cu glas plin. Să nu-i crezi cînd vor grăi ţie cêle bune.

7.[183] Lăsat-am casa mea, năpustit-am moşiia mea; dat-am sufletul mieu cel drag în mîna vrăjmaşilor lui.

8. Fost-au mie moştenirea mea ca un leu într-o pădure, dat-au glas împotriva mea; pentr-acêea l-am urît. [9.] Au doară pasăre cu multe fêliuri de flori — moşiia mea mie?
9. Au doară pasăre pestriţă preste tot? Veniţi, adunaţi-vă, toate fierile pămîntului, alergaţi spre înghiţire!

10.[184] Mulţi păstori au stricat viia mea, călcat-au partea mea, dat-au partea mea cea dragă în pustiia[185] pustietăţii.
11. Pusu-o-au în rumpere şi au suspinat asupra mea; cu rîsipire se-au rîsipit tot pămîntul, căci că nimini nu iaste cine să chibzuiască cu[186] inima.
12. Pre toate drumurile pustiei au venit zmintitorii pămîntului, că sabiia Domnului au înghiţit de la o margine de pămînt pînă la *[723/2]* cêealaltă[187] margine; nu iaste pace nici unii cărni.
13.[188] Sămănat-au grîu şi au secerat mărăcini! Luat-au moştinare şi nu le iaste nici de o treabă. Ruşinaţi-vă pentru roadele voastre, pentru mîniia urgiei Domnului!"
14. Acêstea zice Domnul împotriva tuturor vecinilor miei cei strîmbi: „Ceia ce se ating de moştinarea

Versiunea modernă

răzbunarea ta asupra lor, pentru că ţi-am descoperit pricina mea.

21. De aceea, aşa zice Domnul către oamenii din Anatot, care caută sufletul meu, zicînd-mi: „Nu mai proroci în numele Domnului, ca să nu mori de mîinile noastre!"

22. De aceea, aşa zice Domnul puterilor: „Iată, îi voi pedepsi şi tinerii lor vor muri de sabie, iar fiii lor şi fiicele lor vor muri de foame.

23. Nu va scăpa nimeni, pentru că voi aduce nenorociri asupra celor ce locuiesc în Anatot, în anul în care îi voi pedepsi."

Capitolul al 12-lea

1. Drept eşti, Doamne, pentru că eu mă voi apăra înaintea ta şi despre judecăţi îţi voi grăi: Pentru ce calea necredincioşilor este cu izbîndă şi pentru ce toţi trădătorii înfloresc?

2. Tu i-ai sădit şi ei au prins rădăcini, au crescut şi au făcut roade; tu eşti aproape de gura lor, iar de rărunchii lor eşti departe!
3. Pe mine însă mă cunoşti, Doamne, cercetat-ai inima mea înaintea ta. Adună-i ca pe nişte oi de junghiat, şi curăţeşte-i pentru ziua junghierii!

4. Pînă cînd va plînge pămîntul şi pînă cînd se va usca iarba de răutăţile celor ce locuiesc pe pămînt? Au pierit pînă şi păsările şi animalele, pentru că aceştia au zis: „Nu va vedea Domnul căile noastre!"

5. „Dacă picioarele tale, alergînd, te obosesc, cum te vei lua la întrecere cu cei care sunt călare? Şi dacă în ţara păcii tale te simţi în siguranţă, ce vei face în freamătul Iordanului?

6. Că şi fraţii tăi şi casa tatălui tău s-au lepădat de tine, şi au strigat, şi în urma ta s-au adunat. Şi chiar cînd îţi grăiesc bine, să nu ai încredere în ei", zice Domnul.

7. „Părăsit-am casa mea şi moştenirea mea am lăsat-o; dat-am sufletul meu cel iubit în mîinile vrăjmaşilor ei.
8. Făcutu-s-a moştenirea mea ca un leu din pădure care şi-a ridicat glasul împotriva mea; pentru aceea, am urît-o.

9. Moştenirea mea s-a făcut cumva culcuş de hienă sau peşteră ce o înconjoară? Mergeţi şi adunaţi toate fiarele cîmpului ca să vină şi să o mănînce!

10. Mulţime de păstori au stricat via mea, au spurcat partea mea, iar partea mea cea dorită au făcut-o pustiu.
11. Moştenirea mea a fost întru totul distrusă; pentru aceea toată ţara e pustiită, pentru că nu este om căruia să îi pese.
12. Pe toate căile pustiului au apărut oameni suferinzi, că sabia Domnului va mistui totul de la o margine la alta a ţării, şi nici un muritor n-are pace.

13. Aţi semănat grîu şi aţi secerat spini! Avuţiile lor nu le vor fi de folos. Ruşinaţi-vă de fala voastră, căci ocară vă este înaintea Domnului!"

14. Aşa zice Domnul despre toţi vecinii răi, care se ating de moştenirea

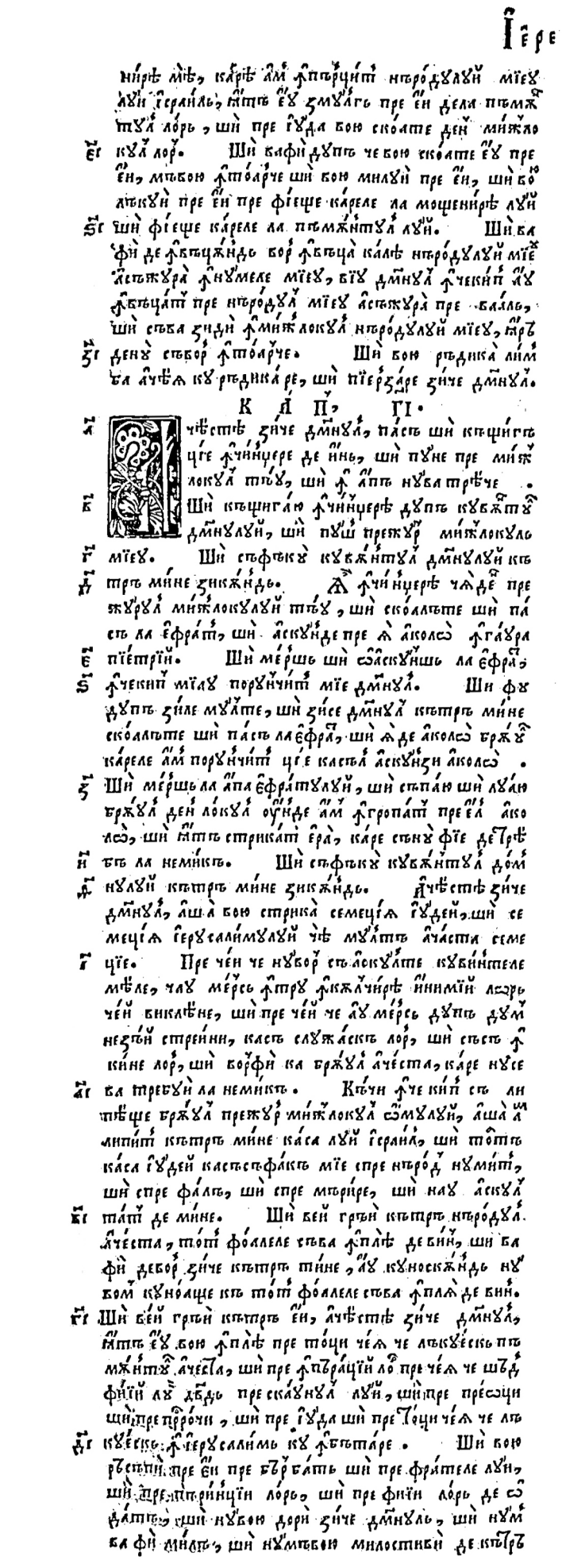

Biblia 1688, p. 501, col. 1

nirea mea, carea am împărţit norodului mieu lui Israíl: „Iată, eu zmulg pre ei de la pămîntul lor, şi pre Iúda voiu scoate den mijlocul lor.

15. Şi va fi după ce voiu scoate eu pre ei, mă voiu întoarce şi voiu milui pre ei. Şi voiu lăcui pre ei, pre fieştecarele la moştenirea lui şi fieştecarele la pămîntul lui.

16. Şi va fi, de învăţînd vor învăţa calea norodului mieu a să jura în numele mieu: «Viu Domnul!», în ce chip au învăţat pre norodul mieu a să jura pre Vaál, şi să va zidi în mijlocul norodului mieu. Iară de nu să vor întoarce,

17. Şi voiu rădica limba acêea cu rădicare şi pierzare", zice Domnul.

Cap 13

1. Acêstea zice Domnul: „Pasă şi cîştigă ţie încingere de in şi pune pre mijlocul tău; şi în apă nu va trêce."

2. Şi cîştigaiu încingerea, după cuvîntul Domnului, şi puş prejur mijlocul mieu.

3. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

4. „Ia încingerea cea demprejurul mijlocului tău, şi scoală-te, şi pasă la Efrát, şi ascunde pre ea acoló, în gaura pietrii!"

5. Şi merş şi o ascunş la Efrat, în ce chip mi-au poruncit mie Domnul.

6. Şi fu după zile multe, şi zise Domnul cătră mine: „Scoală-te şi pasă la Efrat şi ia de acoló brîul carele am poruncit ţie ca să-l ascunzi acoló!"

7. Şi merş la apa Efrátului şi săpaiu şi luaiu brîul den locul unde am îngropat pre el acoló. Şi, iată, stricat era, care să nu fie de treabă la nemică.

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

9. „Acêstea zice Domnul: Aşa voiu strica semeţiia Iúdei şi semeţiia Ierusalímului, cea multă aceasta semeţie.

10. Pre cei ce nu vor să asculte cuvintele mêle, ce au mers întru încîlcirea inimii lor cei viclêne, şi pre cei ce au mers după dumnezăi streini, ca să slujască lor şi să să închine lor, şi vor fi ca brîul acesta care nu se va trebui la nemică.

11. Căci, în ce chip să lipêşte brîul prejur mijlocul omului, aşa am lipit cătră mine casa lui Israíl şi toată casa Iúdei, ca să să facă mie spre nărod numit, şi spre fală, şi spre mărire; şi n-au ascultat de mine.

12. Şi vei grăi cătră nărodul acesta: «Tot foalele să va împlea de vin.» Şi va fi de vor zice cătră tine: «Au cunoscînd nu vom cunoaşte că tot foalele să va împlea de vin?»

13. Şi vei grăi cătră ei: «Acêstea zice Domnul: Iată, eu voiu împlea pre toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul acesta, şi pre împăraţii lor, pre ceia ce şăd, fiii lui David, pre scaunul lui, şi pre preoţi, şi pre proroci, şi pre Iúda, şi pre toţi ceia ce lăcuiesc în Ierusalím cu îmbătare,

14. Şi voiu răsipi pre ei, pre bărbat, şi pre fratele lui, şi pre părinţii lor, şi pre fiii lor deodată; şi nu voiu dori, zice Domnul, şi nu-mi va fi milă, şi nu mă voiu milostivi de cătră /

Ms. 45, p. 584-585

mea, carea am împărţit nărodului mieu, Israil: «Iată, eu zmulgu pre ei de la pămîntul lor şi pre Iúda voi scoate den mijlocul lor.

15. Şi va fi, după ce voi scoate eu pre ei, mă voi întoarce şi voi milui pre ei. Şi voi lăcui pre ei, pre fieştecarele la moştnenirea lui şi pre fieştecarele la locul lui.

16. Şi va fi dă vor învăţînd învăţa calea nărodului mieu a să jura numelui mieu: 'Viu — Domnul!', în ce chip au învăţat pre nărodul mieu a să jura ii Vaal, şi să va zidi în mijlocul nărodului mieu. [17] Iar de nu să vor întoarce,

17. Şi voi rădica limba acêea cu rădicare şi pierire»", dzice Domnul.

Ms. 4389, p. 723-724

carea o am împărţit lui Israil, nărodul mieu, iată, eu îi voiu zmulge den ţara lor şi casa Iúdei o voiu zmulge den mijlocul lor.

15. Şi, deaca-i voiu zmulge, mă voiu întoarce şi mă voiu milostivi pre ei; şi-i voiu scoate la moşiia lor, şi pre bărbat în ţara lui.

16. Şi va fi, de învăţîndu-se se vor învăţa căilor nărodului mieu, să se jure pre numele mieu: «Viu Domnul!», cum au învăţat pre nărodul mieu să se jure pre Vaal; se vor zidi în mijlocul nărodului mieu.

17. Iar de nu vor asculta, voiu zmulge pre acel nărod cu zmulgere şi cu piericiune", grăiêşte Domnul.

Versiunea modernă

mea pe care am împărţit-o poporului meu Israel: «Iată, îi voi smulge din pămîntul lor, şi pe Iuda îl voi înlătura din mijlocul lor.

15. Dar după ce îi voi scoate, mă voi întoarce şi îi voi milui; şi voi aduce pe fiecare la moştenirea sa şi în pămîntul său.

16. Şi dacă vor învăţa ei calea poporului meu, ca să jure pe numele meu, zicînd: «Viu este Domnul!», cum au învăţat pe poporul meu să jure pe Baal, atunci vor fi aşezaţi în mijlocul poporului meu.

17. Iar de nu se vor îndrepta, atunci voi lepăda neamul acela şi îl voi distruge", zice Domnul.

Cap 13

1. Acêstea dzice Domnul: „Pasă şi cîştigă ţie cingătoare de in şi pune pregiur mijlocul *[585/1]* tău; şi într-apă să nu treacă!"

2. Şi cîştigai cingătoarea, după cuvîntul Domnului, şi puş pregiur mijlocul mieu.

3. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

4. „Ia cingătoarea cea de pregiur mijlocul tău, şi scoală-te, şi pasă la Efrath, şi ascunde pre ea acoló, întru gaura pietrii!"

5. Şi merşu şi-l ascunşu la Efrath, în ce chip au porîncit mie Domnul.

6. Şi fu după dzile multe şi dzise Domnul cătră mine: „Scoală-te, ⌊şi⌋ pasă la Efrath, şi ia de acoló brîul carele am porîncit ţie ca să ascundzi de tot acoló!"

7. Şi merşu la Efrath ⌊rîul⌋, şi săpaiu, şi luaiu cingătoarea den locul unde am îngropat pre ea acoló. Şi, iată, stricată era, carea să nu fie de treabă la nimic.

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

9. „Acêstea dzice Domnul: Aşa voi strica semeţiia Iúdei şi semeţiia Ierusalimului, cea multă aceasta semeţie.

10. Pre cei ce nu vrea să asculte cuvintelor mêle, ce-au mersu întru încîlcirea inemei lor cei viclêne, şi ce au mersu după dumnedzăi striini, ca să slujască lor, şi să să închine lor, şi vor fi ca cingătoarea aceasta, carea nu să va tribui la nimic.

11. Că, în ce chip să lipêşte cingătoarea pregiur mijlocul omului, aşa am lipit cătră mine casa lui Israil şi toată casa Iúdei, ca să să facă mie spre nărod numit şi spre fală şi spre mărire; şi n-au ascultat de mine.

12. Şi vei grăi cătră nărodul acesta: «Tot foalele să va împlea de vin.» Şi va fi dă vor dzice cătră tine: «Au nu cunoscînd[90], nu vom cunoaşte că tot foalele să va împlea de vin?»

13. Şi vei grăi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul: Iată, eu voi împlea pre toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul acesta, şi pre împăraţii lor, pre ceia ci şed, fiii lui David, pre scaunul lui, şi pre preuţi, şi pre proroci, şi pre Iúda, şi pre toţi ceia ce lăcuiesc ⌊în⌋ Ierusalim cu îmbătare,

14. Şi voi răşchira pre ei, bărbat şi pre fratele lui şi pre părinţii lor şi pre fiii lor deodată; ⌊şi⌋ nu voi pofti, zice Domnul, şi nu mă voi scumpi şi nu mă voi îndura de cătră

Cap 13

1.[189] Acêstea au zis Domnul cătră mine: „Pasă şi-ţi cîştigă cingătoare de in şi o încinge pre mijlocul tău, şi în apă să nu o duci!"

2. Şi cîştigaiu cingătoarea, după cuvîntul Domnului, şi o puş împrejurul mijlocului mieu.

3. Şi fu cătră mine a doa oară cuvîntul Domnului, zicînd:

4. „Ia cingătoarea carea o ai cîştigat, carea iaste împrejurul mijlocului tău, şi, sculîndu-te, pasă la Efráth şi o ascunde acoló, într-o spintecătură de piiatră!"

5. Şi mă duş şi o ascunş în Efrath, cum au porîncit mie Domnul.

6. Şi fu după multe zile, zise Domnul cătră mine: „Scoală, şi te du la Efrath, şi ia de acoló cingătoarea carea ţi-am porîncit să o ascunzi acoló!"

7. Şi mă duş la Efrath şi săpaiu şi luaiu cingătoarea den locul unde o ascunsêsem; şi, iată, putrezise cingătoarea, cît nu trebuia nimic.

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

9.[190] „Acêstea grăiêşte Domnul: Aşa voiu face de va putrezi trufiia Iúdei şi trufiia Ierusalímului cea multă.

10. Pre acest nărod strîmb, care nu vor să asculte cuvintele mêle, ce umblă întru strîmbătatea inimii sale şi au mers după alţi dumnezei streini, să slujască lor şi să se închine lor, vor fi ca acea cingătoare carea nu iaste nici de o treabă.

11. Pentru că, cum se ţine această cingătoare de mijlocul bărbatului, aşa am împreunat mie toată casa lui Israil şi toată casa Iúdei, zice Domnul, ca să fie mie *[724/1]* în nărod, şi în nume, şi în laudă, şi în slavă; iar ei n-au ascultat.

12. Pentr-acêea, să zici cătră dînşii acêste cuvinte: «Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: Tot vasul se va umplea de vin.» Şi vor zice cătră tine: «Dară au n-am cunoscut că se vor umplea toate vasele de vin?»

13. Iar tu vei zice cătră dînşii: «Acêstea zice Domnul: Iată, eu voiu umplea pre aceşti lăcuitori ai aceştii ţări, şi pre împăraţii cei ce vor şădea, den seminţiia lui David, pre scaunul lui, şi pre preoţi, şi pre proroci, şi pre toţi lăcuitorii Ierusalímului de beţie,

14.[191] Şi-i voiu dăspărţi, pre bărbat de la fratele lui, şi pre părinţi, şi pre feciori aşijderea, zice Domnul. Nu voiu ierta, nici nu voiu slăbi, nici nu mă voiu milostivi

Capitolul al 13-lea

1. Aşa grăieşte Domnul: „Mergi şi fă rost de un brîu de in şi-l încinge peste mijlocul tău, dar în apă să nu-l bagi!"

2. Şi am făcut rost de brîu, după cuvîntul Domnului, şi l-am încins peste mijlocul meu.

3. Apoi a fost cuvîntul Domnului iarăşi către mine şi mi-a zis:

4. „Ia brîul cel de pe mijlocul tău, du-te la Eufrat şi-l ascunde acolo, în crăpătura unei stînci!"

5. Şi m-am dus şi l-am ascuns la Eufrat, aşa cum mi-a poruncit mie Domnul.

6. Iar, după ce au trecut mai multe zile, mi-a zis Domnul: „Scoală, du-te la Eufrat şi ia de acolo brîul pe care ţi-am poruncit să-l ascunzi acolo!"

7. Şi m-am dus la apa Eufratului, am săpat şi am luat brîul din locul unde-l ascunsesem; dar, iată, brîul putrezise şi nu mai era bun de nimic.

8. Atunci a fost cuvîntul Domnului către mine:

9. „Acestea zice Domnul: Aşa voi sfărîma mîndria lui Iuda şi trufia cea mare a Ierusalimului.

10. Această mare trufie a celor care nu vor să asculte cuvintele mele, ci merg pe urmele unor dumnezei străini, se închină şi le slujesc lor, va fi ca brîul acesta care nu este bun de nimic.

11. Că, precum brîul se ţine strîns de mijlocul omului, aşa am apropiat eu de mine toată casa lui Israel şi toată casa lui Iuda, zice Domnul, ca să-mi fie popor cu renume, spre laudă şi mărire, dar ei nu m-au ascultat.

12. Şi vei zice către poporul acesta: «Toate burdufurile se vor umple cu vin.» Şi dacă ei îţi vor zice: «Oare nu ştim noi că burdufurile vor fi umplute cu vin?»

13. Tu să le spui: «Aşa zice Domnul: Iată, eu voi umple cu vin pînă la îmbătare pe toţi locuitorii pămîntului acestuia, pe regii lor, fiii lui David, cei care stau pe tronul său, pe preoţi, pe proroci, toată Iuda şi pe toţi locuitorii Ierusalimului,

14. Şi-i voi împrăştia pe ei, pe bărbat şi pe fratele său, pe părinţi şi pe fii, zice Domnul. Nu îmi va părea rău şi nu-i voi milui, nici îmi va fi milă de

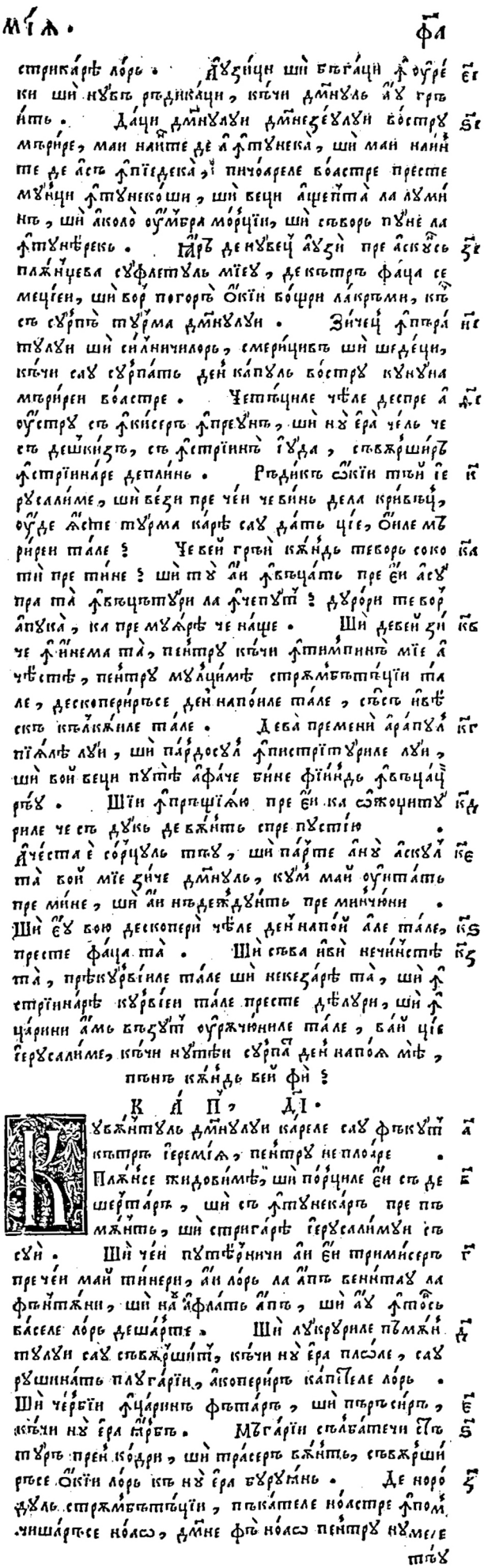

Biblia 1688, p. 501, col. 2

stricarea lor.»

15. Auziţi şi băgaţi în urechi şi nu vă rădicaţi, căci Domnul au grăit!

16. Daţi Domnului Dumnezeului vostru mărire, mai nainte de a întuneca şi mai nainte de a să împiedeca picioarele voastre preste munţi întunecoşi; şi veţi aştepta la lumină, şi acoló umbra morţii, şi să vor pune la întunêrec.

17. Iară de nu veţi auzi, pre ascuns plînge-va sufletul mieu de cătră faţa semeţiei; şi vor pogorî ochii voştri lacrămi, căci să surpă turma Domnului.

18. Ziceţi împăratului şi silnicilor: «Smeriţi-vă şi şedeţi, căci s-au surpat den capul vostru cununa mărirei voastre!»

19. Cetăţile cêle despre austru să închiseră împreună şi nu era cel ce să deşchiză; să înstriină Iúda, săvîrşiră înstriinare deplin.

20. Rădică ochii tăi, Ierusalíme, şi vezi pre cei ce vin de la crivăţ! Unde iaste turma carea s-au dat ţie, oile mărirei tale?

21. Ce vei grăi cînd te vor socoti pre tine, şi tu ai învăţat pre ei asupra ta învăţături la început? Durori te vor apuca, ca pre muiêrea ce naşte.

22. Şi de vei zice în inema ta: «Pentru căci întimpină mie acêstea?» Pentru mulţimea strîmbătăţii tale descoperiră-se denapoile tale, să să iveascá călcîile tale.

23. De va premeni arapul piêlea lui şi pardosul împistriturile lui, şi voi veţi putea a face bine fiind învăţaţi rău.

24. Şi-i împrăştiiaiu pre ei ca ojogiturile ce să duc de vînt spre pustiiu.

25. Acesta e sorţul tău şi parte a nu asculta voi mie, zice Domnul, cum m-ai uitat pre mine şi ai nădejduit pre minciuni.

26. Şi eu voiu descoperi cêle denapoi ale tale preste faţa ta.

27. Şi să va ivi necinstea ta, preacurviile tale şi nechezarea ta şi înstriinarea curviei tale. Preste dealuri şi în ţarini am văzut urîciunile tale. Vai ţie, Ierusalíme, căci nu te-ai surpat denapoia mea! Pînă cînd vei fi?"

Cap 14

1. Cuvîntul Domnului carele s-au făcut cătră Ieremíia pentru neploare.

2. Plînse jidovimea, şi porţile ei să deşertară, şi să întunecară pre pămînt, şi strigarea Ierusalímului[11] să sui.

3. Şi cei putêrnici ai ei trimiseră pre cei mai tineri ai lor la apă; venit-au la fintîni, şi n-au aflat apă. Şi au întors vasele lor deşarte.

4. Şi lucrurile pămîntului s-au săvîrşit, căci nu era ploaie. S-au ruşinat plugarii, acoperiră capetele lor.

5. Şi cerbii în ţarină fătară şi părăsiră, căci nu era iarbă.

6. Măgarii sălbateci stătură pren codri şi traseră vînt, săvîrşiră-se ochii lor, că nu era buruian.

7. De norodul strîmbătăţii, păcatele noastre împomcişară-se noao. Doamne, fă noao pentru numele //

Ms. 45, p. 585-586

stricarea lor.»

15. Auziţi şi băgaţi în urechi şi nu vă rădicaţi, căci Domnul au grăit!

16. Daţi Domnului Dumnedzăului vostru mărire mai nainte de ce a întuneca şi mai nainte de ce a să împiedeca pi- *[585/2]* cioarele voastre preste munţi întunecoşi. Şi veţi aştepta la lumină, şi acoló — umbra morţii şi să vor pune la întunêrec.

17. Iar de nu veţi audzi, pre ascunsu [91]plînge-va sufletul mieu de cătră faţa semeţiei; şi vor pogorî ochii voştri lacrămi, căci să surpă turma Domnului.

18. Ziceţi împăratului şi sîlnicilor: «Smeriţi-vă şi şedeţi, căci s-au surpat de la capul vostru cununa mărirei voastre!»

19. Cetăţile cêle despre austru să închiseră împreună şi nu era cel ce să dăşchiză; să înstreină Iúda, săvîrşiră înstreinare deplin.

20. Rădică ochii tăi, Ierusalime, şi vezi pre cei ce vin de la crivăţ! Unde iaste turma carea s-au dat ţie, oile mărirei tale?

21. Ce vei grăi, cînd te vor socoti pre tine? Şi tu ai învăţat pre ei prestă tine învăţături la începătură. Durori te vor apuca ca pre muiêrea ce naşte.

22. Şi de vei dzice întru inima ta: «Pentru căci întimpină mie acêstea?» Pentru mulţimea strîmbătăţii tale dăscoperi-să denapoile tale, să să ivască călcîiele tale.

23. Dă va primeni arapul[92] piêlea lui, şi pardosul împistriturile lui, şi voi veţi putea bine a face, învăţîndu-vă rêle.

24. Şi-i sămănaţi pre ei ca hreascurile ce să duc de vînt spre pustiiu.

25. Acesta-i sorţul tău ⌊şi⌋ parte a neasculta voi mie, dzice Domnul, cum ai uitat pre mine şi ai nădăjduit pre minciuni.

26. Şi eu voi dăscoperi cêle denapoi ale tale preste[93] faţa ta,

27. Şi să va ivi necinstea ta, ⌊şi⌋ preacurviile tale, şi nechezarea ta, şi înstreinarea curviei tale. Preste dealuri şi întru ţarini am văzut urîciunile tale. Vai ţie, Ierusalime, căci nu te-ai surpat denapoia mea! Pînă cînd vei fi?"

Cap 14

1. Cuvîntul Domnului, carele s-au făcut cătră Ieremía, pentru neploaie.

2. Plînse jidovimea, şi porţile ei să dăşertară, şi să întunecară preste pămînt, şi strigarea Ierusalimului să sui.

3. Şi măriţii ei trimiseră pre cei mai tîneri a lor la apă; venit-au la fintîni, şi n-au aflat apă; şi au întorsu vasele lor dăşarte.

4. Şi faptele pămîntului s-au sfîrşit, căci nu-i ploaie. S-au ruşinat plugarii, acoperiră capetile lor.

5. Şi cerbii în ţarină fătară şi părăsiră, căci nu era *[586/1]* iarbă[94].

6. Măgarii sălbateci stătură pre codrii ⌊şi⌋ traseră vînt; sfîrşiră-să ochii lor, că nu era[95] iarbă.

7. ⌊De nărodul strîmbătăţii⌋, păcatele noastre împoncişară-să noao. Doamne, fă noao pentru numele

Ms. 4389, p. 724

să nu-i dăsparţ.»

15. Ascultaţi cu urechile şi luaţi aminte! Nu voiţi[192] a vă rîdica, că Domnul au grăit!

16. Daţi slavă Domnului Dumnezeului vostru mai nainte pînă nu va întuneca şi mai nainte pînă nu se vor împiedeca picioarele voastre de munţii cei întunecaţi. Aşteptaţi lumină[193], şi o va pune în umbra morţii şi în negură.

17. Ca, de nu veţi asculta aceasta, în taină va plînge sufletul mieu de faţa trufiei; [194]şi, plîngînd[195], se va[196] văieta şi ochiul mieu va scoate lacrămă, că iaste[197] robită turma Domnului.

18. Zi împăratului şi putêrnicilor[198]: «Umiliţi-vă şi şădeţi pre pămînt, că se-au luat den capetele voastre cununa slavei voastre!»

19. Cetăţile cêle despre amiiazăzi sînt închise şi nu iaste cine să le dăşchiză. Trecut-au toată Iudéea[199] cu mutare desăvîrşit.

20. Ridicaţi ochii voştri şi vedeţi pre cei ce vin de cătră miiazănoapte! Unde iaste turma carea iaste dată ţie, dobitocul tău cel cu noroc?

21.[200] Ce vei zice cînd te va cerceta? Că tu ai învăţat pre dînşii asupra ta şi i-ai îndemnat[201] asupra capului tău. Dară au nu te vor cuprinde dureri ca pre muiêrea carea naşte?

22. Iar de vei zice în inima ta: «Dară pentru căci veniră pre mine acêstea?» [202]Pentru mulţimile fărădelegii tale sînt dăscoperite ruşinile tale, pîngărite sînt urmele tale.

23. De va putea harapul să schimbe piêlea sa sau rîsul pestriciunile sale, veţi putea şi voi să faceţi bine, deaca vrême ce v-aţi învăţat răotăţii.

24. Şi-i voiu sămîna ca nişte steble care se iau de vînt în pustie.

25. Aceasta iaste sortul tău şi partea *[724/2]* măsurii tale de la mine, grăiêşte Domnul, că m-ai uitat şi te-ai nădăjduit pre minciună.

26. Pentr-acêea, şi eu am golit coapsele tale împotriva fêţei tale,

27. [26.] Şi se-au văzut ruşinea ta. [27.] Pre munţi şi pre cîmpuri am văzut urîciunile tale, şi curviile tale, şi vătămarea ta, şi ruşinarea curviei tale. Vai de tine, Ierusalíme, că nu te vei curăţi după mine aşa de pripă!"

Cap 14

1.[203] Şi fu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia pentru cuvintele sêcetei.

2. Suspinat-au Iudéea[204], şi porţile ei se-au spart, şi se-au întunecat pre pămînt, şi strigarea Ierusalímului se-au suit.

3. Cei mai mari au trimes pre mai micii lor la apă; şi au mers la puţ şi n-au aflat apă; şi au dus vasele lor iarăşi dăşarte. Ruşinatu-se-au, şi le-au fost năcaz, şi au acoperit capetele lor.

4. Pentru zminteala pămîntului, căci n-au venit ploaie pre pămînt, ruşinatu-se-au plugarii, acoperit-au capetele lor.

5. Că şi ciuta au fătat în arături şi au năpustit, pentru că n-au fost iarbă.

6. Şi măgarii cei sălbateci au stătut în codri, strîns-au vînt ca bălaurii; sfîrşitu-se-au ochii lor, pentru că nu era iarbă.

7. Deaca vor răspunde noaoă fărădelegile noastre, fă, Doamne, pentru numele

Versiunea modernă

strigătele lor.»

15. Ascultaţi şi luaţi aminte! Nu vă semeţiţi, căci Domnul a grăit!

16. Daţi slavă Domnului Dumnezeului vostru, pînă nu vine întunericul şi pînă nu se lovesc picioarele voastre de munţii întunecoşi. Voi veţi aştepta lumina, dar acolo va fi umbra morţii şi întuneric.

17. Iar dacă nu ascultaţi acestea, atunci sufletul meu va plînge în taină mîndria voastră, şi va plînge amar şi ochii mei vor vărsa lacrimi, pentru că turma Domnului este nimicită.

18. Spune regelui şi conducătorilor: «Smeriţi-vă şi şedeţi jos, deoarece a căzut de pe capul vostru cununa slavei voastre!»

19. Cetăţile dinspre miazăzi au fost închise şi n-are cine să le deschidă. Iuda a fost dus în robie şi a ajuns rob.

20. Ridică ochii tăi, Ierusalime, şi priveşte-i pe cei ce vin de la miazănoapte! Unde este turma ce ţi s-a dat şi oile măririi tale?

21. Ce vei zice tu cînd te vor cerceta cei pe care tu i-ai învăţat împotriva ta dintru început? Te vor cuprinde dureri ca pe femeia care naşte.

22. Iar de vei zice în inima ta: «Pentru ce mi se întîmplă acestea?», să ştii că pentru mulţimea nelegiuirilor tale ţi s-au desfăcut poalele şi ţi s-au dezgolit călcîiele.

23. Dacă etiopianul îşi va schimba pielea sa şi leopardul petele sale, abia atunci şi voi veţi putea face binele, voi, care sunteţi obişnuiţi să faceţi rău.

24. De aceea, eu îi voi spulbera ca pleava împrăştiată de vînt spre pustiu.

25. Aceasta este răsplata ta şi partea neascultării tale, zice Domnul, pentru că m-ai uitat şi ţi-ai pus încrederea în minciuni.

26. De aceea, eu voi descoperi goliciunea ta din spate pînă în dreptul feţei tale,

27. Şi se va vedea ruşinea ta, desfrînările tale, rînchezatul şi nefirescul desfrînării tale. Pe dealuri şi pe cîmpuri ţi-am văzut urîciunile. Vai ţie, Ierusalime, că nu te-ai curăţit pentru mine! Dar, pînă cînd?"

Capitolul al 14-lea

1. Cuvîntul care s-a făcut de la Domnul către Ieremia, despre secetă.

2. Iudeea a jelit, porţile ei au fost golite şi s-au întunecat în ţară, iar strigătul Ierusalimului s-a ridicat.

3. Şi mai marii săi i-au trimis pe tinerii lor după apă; şi au mers la cisterne, nu au găsit apă; şi au înapoiat vasele goale.

4. Au încetat muncile cîmpului, căci nu era ploaie. Ţăranii au fost ruşinaţi, şi-au acoperit capetele.

5. Ciutele în cîmp au născut şi au părăsit [puii], căci nu era iarbă.

6. Măgarii sălbatici au stat în văile împădurite, au adulmecat vîntul; ochii lor s-au stins, căci nu era verdeaţă.

7. Din pricina poporului nedreptăţii, păcatele noastre au stat împotriva noastră; Doamne, fă cu noi pentru numele

Biblia 1688, p. 502, col. 1

tău, căci multe-s păcatele noastre înaintea ta, căci ţie am greşit.

8. Îngăduiala lui Israíl, Doamne, şi mîntuieşti în vrêmea răutăţilor.

9. Pentru căci te-ai făcut ca un nemêrnic[12] pre pămînt? Şi ca un pămintean abătîndu-se spre popas? Au fi-vei ca un om adormit fiind? Au ca un om ce nu poate a mîntui? Şi tu întru noi eşti, Doamne, şi numele tău s-au chemat preste noi, să nu uiţi pre noi!

10. Aşa zice Domnul norodului acestuia: „Îndrăgiră a mişca picioarele lor şi nu s-au scumpit; şi Dumnezău n-au binevoit întru ei. Acum îşi va aduce aminte de strîmbătatea lor."

11. Şi zise Domnul cătră mine: „Nu te ruga pentru norodul acesta spre bine!

12. Căci, de vor posti, nu voiu auzi rugile lor; şi de vor aduce arderi de tot şi jîrtve, nu voiu binevoi întru ei; căci cu cuţit şi cu foamete şi cu moarte eu voiu conceni pre ei."

13. Şi ziş: „Cela ce eşti, Doamne, iată, prorocii lor vor proroci şi zic: «Nu veţi vedea sabie, nici foamete va fi întru voi, căci adevăr şi pace voiu da pre pămînt şi în locul acesta.»"

14. Şi zise Domnul cătră mine: „Minciuni prorocii prorocesc pre numele mieu! N-am trimis pre ei, şi n-am poruncit lor, şi n-am grăit cătră ei; căci vederi mincenoase şi vrăji şi descîntături şi voile inimilor ei prorocesc voao."

15. Pentru acêea, acêstea zice Domnul pentru prorocii, ceia ce prorocesc pre numele mieu minciuni, şi eu n-am trimis pre ei, carii zic: „Sabie şi foamete nu va fi pre pămîntul acesta!" Cu moarte, cu boală vor muri şi cu foamete să vor conceni prorocii.

16. Şi norodul la carii ei prorocesc lor, şi vor fi lepădaţi în răspîntiile Ierusalímului de cătră faţa sabiei şi foameţii; şi nu va fi cel ce să îngroape pre ei, şi fămeile lor, şi fiii lor, şi fêtele lor. Şi voiu vărsa preste ei răutăţile lor.

17. Şi vei grăi cătră ei cuvîntul acesta: „Pogorîţi preste ochii voştri lacrămi, zioa şi noaptea, şi să nu să sfirşască, căci cu zdrobitură mare să zdrobi faţa norodului mieu şi cu rană duioasă foarte."

18. De voiu ieşi la cîmp, şi iată, răniţi de sabie; şi de voiu întra la cetate, şi iată, durêre de foamete; căci preot şi proroc mêrseră la pămîntul carele n-au ştiut.

19. „Au doară izgonind au izgonit pre Iúda? Şi de la Sión s-au depărtat sufletul tău? Pentru ce ne-ai lovit pre noi şi nu iaste noao vindecare? Îngăduit-am spre pace, şi nu era bunătăţi; la vrême de vindecare, şi iată, turburare!

20. Conoscut-am, Doamne, păcatele noastre, strîmbătăţile părinţilor noştri, căci am greşit înaintea ta!

21. Încetează, pentru numele tău! Să nu pierzi scaunul mărirei tale! Adu-ţi aminte să nu răsipeşti făgăduinţa ta cea ce e cu noi! /

Ms. 45, p. 586

tău, căci multe-s păcatele noastre înaintea ta, ⌊căci⌋ ţie am greşit.

8. Îngăduiala Ierusalim, Doamne, şi mîntuiêşte întru vrêmea rêlelor.

9. Pentru căci te-ai făcut ca un nemêrnic preste pămînt? Şi ca un pămîntean abătîndu-să spre popas? Să nu fii ca un om adurmit fiind au ca un om ce nu poate a mîntui? Şi tu întru noi eşti, Doamne, şi numele tău s-au chemat preste noi, să nu uiţi pre noi!

10. Aşa dzice Domnul nărodului acestuia: „Îndrăgiră a clăti picioarele lor şi nu s-au scumpit; şi Dumnedzău n-au binevrut întru ei. Acum va pomeni strîmbătăţii lor."

11. Şi dzise Domnul cătră mine: „Nu te ruga pentru nărodul acesta spre bine!

12. Căci, dă vor posti, nu voi audzi rugii lor; şi, de vor aduce arderi de tot şi jirtve, nu voi binevrea întru ei; căci cu cuţît, şi cu foamete, şi cu moarte eu voi conceni pre ei."

13. Şi dziş: „Cela ce eşti, Doamne, iată, prorocii lor vor proroci şi dzic: «Nu veţi vedea sabie, nici foamete va fi întru voi, căci adevăr şi pace voi da pre pămînt şi întru locul acesta.»"

14. Şi dzise Domnul cătră mine: „Minciuni prorocii prorocesc pre numele mieu! [96]N-am trimis pre ei, şi n-am porîncit lor, şi n-am grăit cătră ei. Căci vederi minciunoase, şi vrăji, şi dăscîntece cu pasări[97], şi voile inemei lor prorocesc voao."

15. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul pentru prorocii, ceia ce prorocesc pre numele mieu minciuni, şi eu n-am trimis pre ei, carii dzic: „Sabie şi foamete nu va fi preste pămîntul acesta!" Cu moarte, cu boală vor muri şi cu foamete să vor conceni prorocii.

16. Şi nărodul la carii prorocesc lor şi vor fi lepădaţi întru hudiţile[98] Ierusalim de cătră faţa sabiei şi foameţii; şi nu va fi cel ce să-i îngroape pre ei, şi fămeile lor, şi fiii lor, şi fêtele lor. Şi voi răvărsa preste ei rêlele lor.

17. Şi vei grăi cătră ei cuvîntul acesta: „[99]Pogorîţi preste ochii voştri lacrămi, dzua şi noaptea, şi să nu să sfîrşască, căci cu zdrobitură mare să zdrobi fata nărodului mieu[100], şi cu rană duiioasă *[586/2]* foarte."

18. Dă voi ieşi la cîmpu şi, iată, răniţi a sabiei; şi dă voi întra la cetate şi, iată, durêre de foamete, căci preot şi proroc mêrseră la pămîntul carele n-au ştiut.

19. „Au izgonind ai izgonit pre Iúda? Şi de la Sion s-au dăpărtat sufletul tău? Pentru căci ne-ai lovit pre noi şi nu iaste noao vindecare? [101]Îngăduim spre paace şi nu era bunătăţi; la vrême de vindecare[102] şi, iată, turburare.

20. Cunoscut-am, Doamne, păcatele noastre, strîmbătăţile părinţilor noştri, căci am greşit înaintea ta!

21. Încetează, pentru numele tău! Să nu pierdzi scaunul mărirei tale! Adu-ţi aminte să nu răsîpeşti făgăduinţa ta cea împreună cu noi!

Ms. 4389, p. 724-725

tău, că multe sînt întoarcerile noastre; ţie am greşit.

8. Aşteptarea lui Israil, mîntuitoriul nostru, în vrêmea scîrbei.

9. [8.][205] Pentru ce eşti ca un vinetic pre pămînt şi ca un călător care se abate să conăcească? [9.] Pentru ce fuseşi ca un bărbat trecător, ca un tare care nu poate mîntui? Iar tu, Doamne, eşti în noi şi numele tău iaste chiemat pre noi; să nu ne laşi!

10. Acêstea grăiêşte Domnul nărodului acestuia: „Căruia i-au fost drag să-şi mute piciorul său şi să nu se închine, şi Domnului nu i-au plăcut; acum se va aduce aminte fărădelegiuirea lor şi va cerceta păcatele lor."

11. Şi zise Domnul cătră mine: [206]„Nu voi a te ruga pentru acest nărod întru bine!

12. Cînd se vor posti, nu voiu asculta rugăciunea lor; şi, de vor aduce arderi de tot şi jărtve, nu le voiu priimi, că eu voiu conceni pre dînşii cu sabie, şi cu foamete, şi cu ciumă."

13. Eu ziş: „O, Doamne, prorocii zic lor[207]: [208]«Nu veţi vedea sabie, şi foamete nu va fi voaoă; ce va da voaoă pacea cea adevărată în locul acesta.»"

14. Iar Domnul zise cătră mine: „Mincinos prorocesc prorocii în numele mieu! N-am trimes pre ei, nici *[725/1]* le-am porîncit, nici am grăit cătră dînşii. Vederi mincinoase şi ghîcitură înşălătoare şi cu înşălăciunea inimii sale prorocesc voaoă."

15. Pentr-acêea, acêstea au grăit Domnul pentru proroci, carii prorocesc în numele mieu, pre carii eu nu i-am trimes, de zic că: „Foamete şi sabie nu va fi pre această ţară!" În sabie şi în foamete se vor strica acei proroci.

16. Şi nărodul căruia au prorocit ei, vor fi lepădaţi pre drumurile Ierusalímului de foame şi de sabie; şi nu va fi cine să-i îngroape pre ei, şi pre muierile lor, şi pre feciorii lor, şi pre fêtele lor; şi voiu vărsa pre dînşii răotăţile lor.

17. Şi să zici cătră dînşii cuvîntul acesta: „[209]Scoate-vor ochii miei lacrăme, în zi şi în noapte, şi nu vor tăcea, că iaste zdrobită fecioara[210] fata nărodului mieu, cu rană[211] mare foarte."

18. Deci, de voiu ieşi la arături, iată — tăiaţi de sabie; şi, de voiu întra în cetate, iată — întinşi de foame, iar prorocul şi preotul se-au dus în ţara carea nu o au ştiut.

19. „Au doară lepădînd pre Iúda l-ai împins? Sau Siónul l-au urît sufletul tău? Dară pentru căci ne-ai rănit aşa ca să nu mai fie nici o vindecare? [212]Aşteptat-am pace, şi nu iaste bine; şi vrême de tămăduială, iar iată — turburare!

20. Cunoscut-am, Doamne, necurăţiia noastră, fărădelegiuirile părinţilor noştri, că am greşit cătră tine!

21. Nu da pre noi întru mustrare, pentru numele tău, nici ne face năcaz! Ado-ţi aminte, spre scaunul slavei tale şi nu strica făgăduinţa ta cu noi!

Versiunea modernă

tău, căci multe sunt păcatele noastre înaintea ta, căci ţie am greşit.

8. Aşteptarea Ierusalimului, Doamne, şi mîntuieşti în vremea necazurilor.

9. Pentru ce te-ai făcut ca un străin în ţară? Şi precum un pămîntean care se abate la popas? Nu vei fi, oare, ca un om care doarme sau precum un bărbat care nu poate să izbăvească? Dar tu între noi eşti, Doamne, iar numele tău a fost chemat asupra noastră; nu ne uita pe noi!

10. Astfel grăieşte Domnul poporului acestuia: „Le-a plăcut să-şi mişte picioarele lor şi nu le-au cruţat, iar Dumnezeu nu a fost mulţumit de ei. Acum îşi va amintit de nedreptatea lor."

11. Şi a zis Domnul către mine: „Nu te ruga pentru poporul acesta spre bine!

12. Căci, chiar de ar posti, nu voi asculta ruga lor; şi de ar aduce arderi de tot şi jertfe, nu voi fi mulţumit de ei. Căci cu sabie, cu foamete şi cu moarte îi voi sfîrşi."

13. Şi am zis: „Cel ce eşti, Doamne, iată, profeţii lor profeţesc şi spun: «Nu veţi vedea sabie, nici foamete nu va fi între voi, căci adevăr şi pace voi da asupra ţării şi în locul acesta.»"

14. Şi Domnul a zis către mine: „Profeţii profeţesc minciuni, în numele meu! Nu i-am trimis şi nu le-am poruncit lor, nici nu am vorbit către ei. Căci vedenii false şi ghicituri şi prevestiri după păsări vă profeţesc ei, şi după dorinţele inimii lor."

15. De aceea, aşa zice Domnul despre profeţii care profeţesc în numele meu minciuni, iar eu nu i-am trimis pe ei, care spun: „Sabie şi foamete nu vor fi în pămîntul acesta!" De boală mortală vor muri şi de foamete se vor sfîrşi profeţii.

16. Iar poporul, căruia ei îi profeţesc, va fi şi el aruncat în străzile Ierusalimului de sabie şi de foamete; şi nu va fi cine să-i îngroape, şi femeile lor, şi fiii lor, şi fiicele lor; şi voi turna peste ei răutăţile lor.

17. Şi vei zice către ei cuvîntul acesta: „Pogorîţi din ochii voştri lacrimi, ziua şi noaptea, şi să nu înceteze, căci cu lovitură mare a fost lovită fiica poporului meu, cu rană peste măsură de dureroasă."

18. Dacă ies în cîmp şi, iată, răniţi de sabie; şi dacă intru în cetate — iată!, durerea foametei, căci preotul şi profetul au mers într-o ţară pe care nu o cunoscuseră.

19. „Oare l-ai lepădat cu totul pe Iuda? Şi sufletul tău s-a depărtat de Sion? Pentru ce ne-ai lovit şi nu este vindecare pentru noi? Am aşteptat pace, dar nu era nimic bun; vreme de vindecare şi, iată, tulburare!

20. Am cunoscut, Doamne, păcate noastre, nedreptăţile părinţilor noştri, căci am păcătuit înaintea ta!

21. Încetează, pentru numele tău, nu distruge tronul slavei tale! Adu-ţi aminte, nu risipi legămîntul tău cu noi!

Biblia 1688, p. 502, col. 2

22. Au iaste în idolii limbilor ploînd? Şi ceriul va da saţiul lui? Au nu tu eşti sîngur? Şi te vom îngădui pre tine, Doamne, căci tu ai făcut toate acêstea!"

Cap 15

1. Şi zise Domnul cătră mine: „De va sta Moisi şi Samuíl înaintea fêţii mêle, nu iaste sufletul mieu cătră ei. Slobózi norodul acesta şi să iasă!

2. Şi va fi de vor zice cătră tine: «Unde vom ieşi?», şi vei grăi cătră ei: «Acêstea zice Domnul Dumnezău: Cîţi la moarte, la moarte; cîţi la sabie, la sabie; şi cîţi la foamete, la foamete; şi cîţi la robie, la robie.

3. Şi voiu izbîndi asupra lor, patru chipuri, zice Domnul: Sabiia, spre junghiêre; şi cîinii, spre spargere; şi fiarăle pămîntului şi pasările ceriului, spre mîncare şi spre stricare.

4. Şi voiu da pre ei la nevoi la toate împărăţiile pământului, pentru Manási, feciorul Ezéchiei, împăratul Iúdei, pentru toate cîte au făcut în Ierusalím.

5. Cui va fi milă de tine, Ierusalíme? Sau cine să va sfii asupra ta? Au cine să va întoarce spre pace ţie?

6. Tu m-ai urît, zice Domnul, denapoi vei mêrge. Şi voiu întinde mîna mea şi te voiu strica pre tine! Şi încă nu voiu părăsi pre ei!

7. Şi voiu sămăna pre ei cu sămănare, în porţile norodului mieu să făcură fără feciori; pierdură norodul mieu pentru răutăţile lor.

8. Înmulţiră-să văduvele lor mai mult decît năsipul mării; aduseră spre mumă chinuirea tinerelului într-amiazăzi, chin lepădară preste ea fără de vêste, cutremur şi sîrguială.

9. Deşertă-se cêea ce năştea şapte, să chinuí sufletul ei, apuse soarele preste ea, că, fiind zioa spre nămiază, să ruşină şi să ocărî; pre cei rămaşi ai lor spre sabie îi va da înaintea vrăjmaşilor lor»", zice Domnul.

10. „Vai eu, maică, ca pre cine m-ai născut, bărbat judecîndu-să şi osăbindu-să în tot pământul? Nici am folosit, nici mi-au folosit mie nimerile, vîrtutea mea s-au sfîrşit întru cei ce mă blestema.

11. Facă-se, Doamne, îndireptîndu-se ei, de nu am stătut în vrêmea răutăţilor lor şi în vrêmea năcazului lor spre bunătăţi cătră vrăjmaş!"

12. „De se va cunoaşte fieru, şi învălitură de aramă putêrea ta.

13. Şi comorile tale spre pradă le voiu da, schimbare pentru toate păcatele tale, şi în toate hotarăle tale.

14. Robi-te-voiu de tot împrejurul vrăjmaşilor tăi, în pământul care n-ai ştiut, căci foc s-au aţiţat dentru mîniia mea, preste voi să va arde!"

15. „Doamne, adu-ţi aminte de mine, şi mă socotêşte, şi mă fă nevinovat dentru ceia ce mă gonescu pre mine, nu spre îndelungu răbdare. Cunoaşte că am luat pentru tine ocară,

16. Pentru ceia ce defaimă cuvintele tale. Concenêşte pre ei şi va fi cuvîntul tău mie //

Ms. 45, p. 586-587

22. Au nu iaste întru chipurile limbilor ploînd? Şi ceriul dă va da saţiul lui? Au nu tu sîngur şi te vom îngădui pre tine, ⌊Doamne⌋, căci tu ai făcut toate acêstea!"

Cap 15

1. Şi dzise Domnul cătră mine: „Dă va sta Moisi şi Samuil înaintea mea[103], nu iaste sufletul mieu cătră ei! Slobódzi nărodul acesta şi să iasă!

2. Şi va fi, dă vor dzice cătră tine: «Unde vom ieşi?», şi vei grăi cătră ei: «Acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzău⌋: [104]Cîţi la moarte, la moarte; şi cîţi la sabie, la sabie; şi cîţi la foamete, la foamete; şi cîţi la robime, la robime!

3. Şi voi izbîndi preste ei în patru chipuri, dzice Domnul: sabiia, spre junghêre; şi cîinii, spre spargire; şi fiarăle pămîntului şi pasările ceriului, spre mîncare şi stricare.

4. Şi voi da pre ei la nevoi la toate împărăţiile pămîntului, [105]pentru Manasía, ficiorul Ezechíei, împăratul Iúda, pentru toate cîte au făcut în Ierusalim.

5. Cine să va scumpi asupra ta, Ierusalim? Au cine să va sfii asupra ta? Au cine să va înturna spre pace ţie?

6. Tu m-ai urît, dzice Domnul, denapoi vei mêrge! Şi voi întinde mîna mea şi te voi strica pre tine! Şi nu încă voi părăsi pre ei.

7. Şi voi sămăna pre ei cu sămănare. Întru porţile nărodului mieu s-au fărăficiorit, pierdură nărodul mieu, pentru răotăţile lor.

8. Înmulţiră-să văduile lor mai mult decît năsîpul mării. Aduseră preste maica tînărului chin întru amiazădzi, lepădară prestă ea fără dă vêste cutremur şi sîrguială.

9. Dăşertă-să *[587*[106]*/1]* cêea ci năştea şapte, înrăi-să sufletul ei, [107]apuse soarele preste ea, căci, fiind dzua în namiazădzi, să ruşină şi să ocărî; pre cei rămaşi ai lor spre sabie voi da înaintea vrăjmaşilor lor»", dzice Domnul.

10. „Vai, eu, ca pre cine, maică, m-ai născut, bărbat judecîndu-să şi usăbindu-să cu tot pămîntul? Nici am folosit, nici mi-au folosit mie niminirile, vîrtutea mea s-au sfîrşit întru ceia ce blăstăma pre mine.

11. Facă-să, Doamne[108], îndreptîndu-să ei, dă nu am stătut întru vrêmea[109] năcazului lor ⌊spre bunătăţi⌋ cătră nepriêten!"

12. „Dă să va cunoaşte hier şi învălitură de aramă vîrtutea ta.

13. Şi odoarăle tale spre pradă le voi da, primenire pentru toate păcatele tale şi întru toate hotarăle tale,

14. [110]Robi-te-voi de tot împregiur vrăjmaşilor tăi, întru pămîntul carele n-ai ştiut, căci foc s-au aţîţat dentru mîniia mea, preste voi să va arde!"

15. „Doamne, pomenêşte pre mine, şi mă socotêşte, şi mă dăzvinovăţêşte dentru ceia ci mă gonesc pre mine nu spre multă îngăduire. Cunoaşte că am luat pentru tine ocară,

16. Pentru ceia ci dăfaimă cuvintele tale, concenêşte pre ei şi va fi cuvîntul tău mie

Ms. 4389, p. 725

22. Că au doară sînt cei scobiţi ai limbilor ceia ce ploaoă? Sau au pot ceriurile să dea roaoă[213], deaca nu vei tu? Au doară nu eşti tu, Doamne, Dumnezeul nostru pre carele am aşteptat? Că tu ai făcut acêstea toate!"

Cap 15

1.[214] Şi zise Domnul cătră mine: „Măcară să ară sta şi Moisí înaintea mea, şi Samoil, tot nu iaste sufletul mieu cătră nărodul acesta! Scoate-i[215] de la faţa mea şi să iasă!

2. Iar deaca vor zice cătră tine: «Unde vom să ieşim?», tu să zici cătră dînşii: «Acêstea zice Domnul: [216]Cine spre moarte, spre moarte; şi cine spre sabie, spre sabie; şi cine spre foamete, spre foamete; şi cine spre robie, spre robie!

3. Şi-i voiu cerceta cu patru fêliuri, zice Domnul: cu sabiia — spre junghiêre; şi cu cîinii — spre rumpere; şi cu *[725/2]* pasările ceriului, şi cu fierile pământului — spre înghiţire şi tragere.

4. Şi-i voiu da în piericiune tuturor împărăţiilor de pre pământ, [217]pentru Manassiia, feciorul Ezéchiei, împăratul Iúdei, pentru toate cîte au făcut în Ierusalim.

5. Dară cine se va milostivi pre tine, Ierusalíme? Sau cui va părea rău pentru tine? Sau cine va mêrge să se roage pentru pacea ta?

6. Că tu m-ai părăsit[218], zice Domnul, şi ai mers de-a-ndăratele! Ce voiu întinde mîna mea şi te voiu ucide; ostenit-am rugînd![219]

7.[220] Şi-i voiu rîsipi pre dînşii cu vînturare în pristaniştea cea pămintească; ucis-am şi am pierdut pre nărodul mieu; iar, aşa, den căile lor nu se-au întors.

8. Mai înmulţitu-se-au mie văduvele lor decît năsipul mării. Adus-am lor pre mumă pre tînărul pierzătoriul amiêzeizi, trimes-am spre cetăţi cu pornire groaznică.

9. [221]Slăbit-au cêea ce au născut şapte, sfîrşitu-se-au sufletul ei, [222]apus-au soarele ei, încă cînd au fost zioă stiditu-se-au şi se-au ruşinat; şi pre alalţi ai ei îi voiu da în sabie înaintea vrăjmaşilor lor»", zice Domnul.

10. „Vai de mine, maica mea, pentru ce m-ai născut bărbatul cel zmintitor, bărbatul cel întort întru tot pământul? N-am împrumutat, nici m-au împrumutat nimini, toţi mă blêstemă."

11.[223] Zice Domnul: „Deaca[224] ce or fi rămăşiţele tale întru bine, de nu vor alerga cătră tine în vrêmea răotăţii şi în vrêmea scîrbei asupra vrăjmaşului!"

12. „Au doară[225] se va tocmi fierul fierului de cătră miiazănoapte şi arama?

13. Bogăţiile tale şi comorile tale le voiu da întru rîsipire, în dar[226] întru toate păcatele tale şi întru toate hotarăle tale,

14. [227]Şi voiu aduce vrăjmaşii tăi den ţara carea nu o ştii, că se-au aţîţat foc în urgiia mea şi va arde pre voi!"

15. „Tu ştii, Doamne, ado-ţi aminte de mine, şi mă cercetează, şi mă apără de toţi cei ce mă gonesc; nu voiu[228] întru răbdarea ta să mă iêi, că ştii că am răbdat pentru tine mustrare;

16.[229] Aflate sînt cuvintele tale; şi le-am mîncat şi au fost mie cuvîntul tău

Versiunea modernă

22. Nu este printre idolii neamurilor cel care să aducă ploaia? Iar cerul îşi va da belşugul? Oare nu eşti tu acela? Te vom aştepta, Doamne, căci tu ai făcut toate acestea!"

Capitolul al 15-lea

1. Şi zise Domnul către mine: „Chiar de ar sta Moise şi Samuel înaintea feţei mele, tot nu ar fi sufletul meu către ei. Izgoneşte-l pe poporul acesta şi să se ducă!

2. Iar dacă vor zice către tine: «Unde să ne ducem?», le vei spune: «Aşa zice Domnul: Cîţi sunt pentru moarte, la moarte; cîţi pentru sabie, la sabie; cîţi pentru foamete, la foamete; şi cîţi sunt pentru robie, în robie!

3. Mă voi răzbuna asupra lor în patru chipuri, zice Domnul: sabie, spre junghiere; cîini spre sfîşiere; şi fiarele pământului şi păsările cerului spre mîncare şi spre descompunere.

4. Şi îi voi trimite la munci la toate împărăţiile pământului, pentru Manase, fiul lui Iezechia, regele lui Iuda, şi pentru cele ce a făcut el în Ierusalim.

5. Cui îi va fi milă de tine, Ierusalime? Cine se va teme pentru tine şi cine se va interesa de pacea ta?

6. Te-ai întors de la mine, zice Domnul, merge-vei înapoi! Iar eu voi întinde mîna mea şi te voi nimici şi nu îi voi mai cruţa!

7. Şi îi voi împrăştia pe ei; la porţile poporului meu au fost lăsaţi fără copii. Poporul meu l-au nimicit din pricina răutăţilor lor.

8. Văduvele lor s-au înmulţit mai mult decît nisipul mării. Au adus durere asupra mamei tînărului în plină amiază, am aruncat asupra ei, fără de veste, cutremur şi nevoinţă.

9. Cea care a născut şapte a rămas neajutorată, n-a rezistat sufletul ei, soarele a apus peste ea, căci, fiind încă amiază, a fost ruşinată şi ocărîtă. Pe cei rămaşi ai lor îi voi da săbiei, înaintea vrăjmaşilor lor»", zice Domnul.

10. „Vai mie, mamă, de ce m-ai născut aşa, bărbat judecat şi marginalizat de tot pământul? Nici nu am fost de folos cuiva, nici mie nu mi-a fost de folos nimeni, iar puterea mea s-a sfîrşit printre aceia care mă blesteamă.

11. Aşa să fie, Stăpîne, să se îndrepte ei, de nu am stat eu lîngă tine în vremea răutăţilor lor şi în vremea necazului lor pentru cele bune împotriva duşmanilor!"

12. „Se va face cunoscut fierul? Puterea ta este învelitoare de aramă.

13. Comorile tale le voi da pradă, în schimbul tuturor păcatelor tale, în toate hotarele tale,

14. Şi te voi face rob vrăjmaşilor tăi de jur împrejur, în pământul pe care tu nu l-ai cunoscut, căci s-a stîrnit foc din mînia mea şi va arde peste voi!"

15. „Doamne, adu-ţi aminte de mine, cercetează-mă şi răzbună-mă înaintea celor care mă prigonesc; nu avea cu ei îndelungă răbdare! Ştii că pentru tine am suferit ocară,

16. De la cei care îţi nesocotesc cuvintele. Pierde-i pe ei şi cuvîntul tău va fi către mine

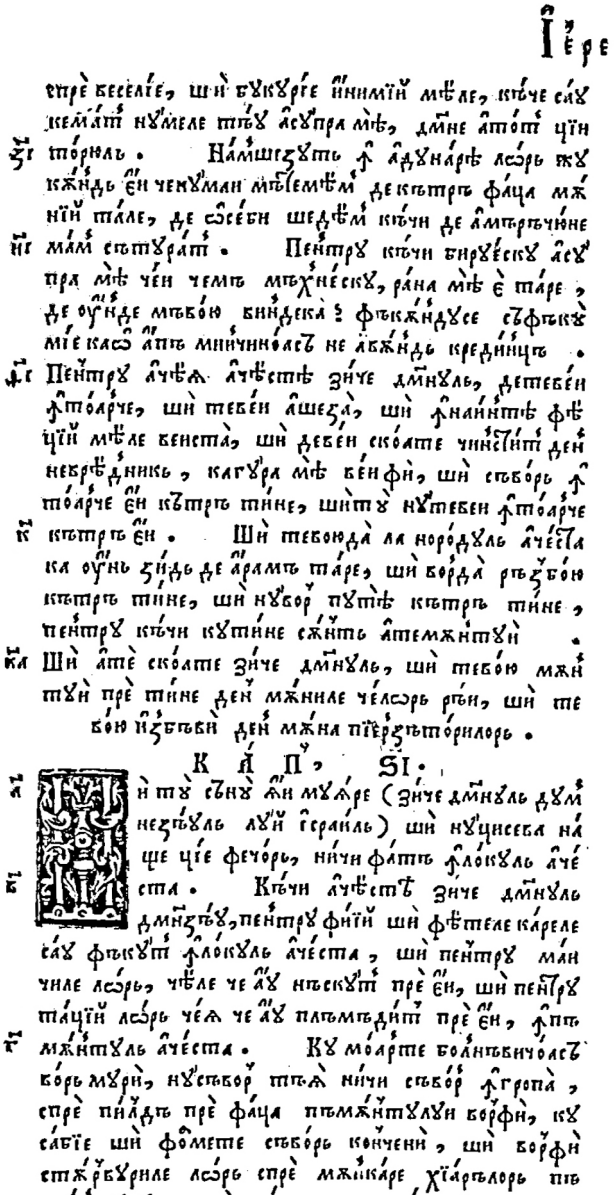

Biblia 1688, p. 503, col. 1

spre veselie şi bucurie inimii mêle, căce s-au chemat numele tău asupra mea, Doamne, Atotţiitoriul!

17. N-am şezut în adunarea lor, jucînd ei, ce numai mă temeam de cătră faţa mînii tale; deosebi şedeam, căci de amărăciune m-am săturat.

18. Pentru căci biruiescu asupra mea cei ce mă mîhnescu? Rana mea e tare, de unde mă voiu vindeca? Făcîndu-se, să făcu mie ca o apă mincinoasă, neavînd credinţă."

19. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „De te vei întoarce şi te vei aşeza şi înaintea fêţii mêle vei sta, şi de vei scoate cinstit den nevrêdnic, ca gura mea vei fi; şi să vor întoarce ei cătră tine, şi tu nu te vei întoarce cătră ei.

20. Şi te voiu da la norodul acesta ca un zid de aramă tare, şi vor da războiu cătră tine şi nu vor putea cătră tine, pentru căci cu tine sînt a te mîntui,

21. Şi a te scoate, zice Domnul. Şi te voiu mîntui pre tine den mînile celor răi şi te voiu izbăvi den mîna pierzătorilor."

Cap 16

1. „Şi tu să nu iêi muiêre (zice Domnul Dumnezăul lui Israíl) şi nu ţi se va naşte ţie fecior, nici fată în locul acesta."

2. Căci acêstea zice Domnul Dumnezău pentru fiii şi fêtele carele s-au făcut în locul acesta şi pentru maicile lor, cêle ce au născut pre ei, şi pentru taţii lor, ceia ce au plămădit pre ei în pămîntul acesta:

3. „Cu moarte bolnăvicioasă vor muri, nu să vor tăia, nici să vor îngropa, spre pildă pre faţa pământului vor fi; cu sabie şi foamete să vor conceni, şi vor fi stîrvurile lor spre mîncare hiarălor pământului şi pasărilor ceriului."

4. Acêstea zice Domnul: „Să nu întri în danţul lor şi să nu mergi să tînguieşti şi să nu plîngi pre ei, căci am depărtat pacea mea de la norodul acesta, zice Domnul, mila şi milosteniile.

5. Şi vor muri mari şi mici în pămîntul acesta, nu să vor îngropa şi nu să vor plînge; nu să vor tîngui pre ei, şi nici pleşuvituri nu vor face, şi nu să vor rade.

6. Şi nu să va frînge pîine întru plîngerea lor, spre mîngîiêre la cel mortu; nu-l vor adăpa pre el păhar, spre mîngîiêre, spre tatăl şi spre maica lui. La casa ospăţului să nu întri tu ca să şăzi împreună cu ei, ca să mănînci şi să bêi."

7. Pentru căci acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl:

8. „Iată, eu voiu strica den locul acesta, înaintea ochilor voştri şi în zilele voastre, glas de bucurie şi glas de veselie, glas de ginere şi glas de nevastă.

9. Şi va fi cînd vei vesti nărodului acestuia toate cuvintele acêstea, şi vor zice cătră tine: «Pentru căci au grăit Domnul a noastre toate răutăţile acêstea? Carea e strîmbătatea noastră? Şi care iaste păcatul nostru care /

Ms. 45, p. 587

spre veselie şi bucurie inimii[111] mêle, căci s-au chemat numele tău prestă mine, Doamne Întrutotţiitor!

17. N-am şezut întru adunarea ⌊lor⌋ jucînd, ce numai mă temeam de cătră faţa mîinii tale; şi deusebi şedeam, căci de amărăciune m-am săturat.

18. [112]Pentru căci nu mîhnind pre mine biruiesc asupră-mi? Rana mea ii tare, de unde mă voi vindeca? Făcîndu-să, să făcu mie ca o apă minciunoasă, neavînd credinţă."

19. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Dă te vei întoarce, şi te voi aşeza, ⌊şi⌋ înaintea fêţii mêle vei sta, şi de vei scoate cinste den nevrêdnic[113], ca gura mea vei fi; şi să vor întorna ei cătră tine şi tu te[114] vei întorna cătră ei.

20. Şi te voi da la nărodul acesta ca un zid de aramă tare. Şi vor da războiu cătră tine şi nu vor putea cătră tine, pentru căci cu tine sînt a te mîntui pre tine.

21. Şi a te scoate pre tine, dzice Domnul, şi te voi mîntui pre tine den mîinile[115] răilor, şi te voi mîntui[116] pre tine den mîna viclênilor."

Ms. 4389, p. 725-726

în bucuriia şi în veseliia inimii mêle, că iaste chiemat numele tău spre mine, Doamne, Dumnezeul puterilor!

17. [230]N-am şăzut în adunarea celor ce joacă şi sînt slăvit de faţa mîinilor tale; şăzut-am sîngur, că m-ai umplut de amărăciune.

18. [235]Pentru ce fu durêrea mea vêcinică şi rana mea cea[236] fără de nădêjde nu va să se vindece? Fost-au mie ca minciuna apelor celor necredincioase."

19. Drept acêea, acêstea zice *[726/1]* Domnul: „De te vei întoarce, te voiu întoarce şi vei sta înaintea fêţei mêle; şi de vei usebi pre cel de ciste de la cel nevrêdnic, fi-vei ca gura mea; întoarce-se-vor aceia de la tine, iar tu nu te vei întoarce cătră dînşii.

20. Şi voiu da pre tine nărodului acestuia în părête de aramă tare şi vor oştí asupra ta şi nu vor birui, că eu sînt cu tine ca să te izbăvesc şi să te mîntuiesc, zice Domnul.

21. Şi te voiu izbăvi den mîinile celor mai răi şi te voiu răscumpăra den mîinile celor putêrnici."

Versiunea modernă

veselie şi bucurie pentru inima mea, că s-a chemat asupra mea numele tău, Doamne, Atotţiitorule!

17. În adunarea celor ce rîd n-am şezut, ci de prezenţa mîinii tale mă temeam. Şedeam singur, căci mă umplusem de amărăciune.

18. Pentru ce se întăresc împotriva mea cei ce mă necăjesc? Rana mea este gravă, cum voi fi vindecat? Mi s-a făcut ca o apă înşelătoare, în care nu te poţi încrede."

19. De aceea, acestea zice Domnul: „Dacă te vei întoarce, atunci te voi aduce la starea cea dintîi şi înaintea feţei mele vei sta; şi dacă vei deosebi ceea ce este valoros de ceea ce este nevrednic, vei fii precum gura mea. Şi se vor întoarce ei către tine, iar nu tu te vei întoarce către ei.

20. Şi te voi da poporului acestuia ca zid întărit de aramă. Vor lupta împotriva ta, dar nu te vor birui, pentru că eu sunt cu tine ca să te izbăvesc.

21. Şi să te scot din mîna celor răi şi te voi răscumpăra din mîna asupritorilor."

Cap 16

1. „Şi tu să nu iêi muiêre, ⌊dzice Domnul Dumnedzăul Israil⌋, şi nu ţi să va naşte ţie ficior, nici fată întru locul acesta."

2. Căci acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzău⌋ pentru fiii şi fête carele s-au făcut întru locul acesta şi pentru maicele lor, cêle ce au născut pre ei, şi pentru taţii lor, ceia ce au plămădit pre ei întru pămîntul acesta:

3. „Cu moarte bolnăvicioasă vor muri, nu să vor tăia, nici să vor îngropa, spre pildă pre[117] faţa pămîntului vor fi; cu sabie şi cu foamete să vor conceni, şi vor fi stîrvurile lor spre mîncare fiarălor pămîntului şi pasărilor ceriului."

4. Acêstea dzice Domnul: „Să nu întri la soţietatea lor, şi să nu mergi să te boceşti, şi să nu plîngi pre ei, căci am depărtat pacea mea de la nărodul acesta, dzice Domnul, milă şi milostenie.

5. Şi vor muri mari şi mici întru pămîntul acesta, nu să vor îngropa şi nu să vor plînge; nici vor boci pre ei, şi ⌊nici⌋ pleşuviturі nu vor face, şi nu să vor rade.

6. Şi nu să va frînge pîine întru plîngerea lor spre mîngîiêre spre cel mort; nu-l vor adăpa pre el păhar spre mîngîiêre, spre tatăl şi spre maica lui. La casa ospăţului să nu întri tu să şezi împreună cu ei, şi să măninci, şi să bêi."

7. Pentru căci acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil:

8. „Iată, eu voi strica den locul acesta, înaintea ochilor voştri [8] şi întru dzilele voastre, glas de bucurie şi glas de veselie, glas a mirelui[118] şi glas a mirêsei.

9. Şi va fi cînd vei vestui nărodului acestuia toate cuvintele acêstea, şi vor dzice cătră tine: «[119]Pentru căci au grăit Domnul preste[120] noi toate rêlele acêstea? Carea-i strîmbătatea noastră? Şi carele-i păcatul nostru, carele

Cap 16

1. [1.][237] Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd: [2.] „Să nu iêi muiêre şi să n-aibi feciori şi fête pre acest loc!"

2. [3.] Că acêstea zice Domnul asupra feciorilor şi a fêtelor care se vor naşte pre acest loc şi asupra mumînilor lor, care i-au născut, şi asupra taţilor lor, dentr-a cărora sămînţă se-au născut pre pămîntul acesta:

3. [4.] „Cu moarte a multe neputinţe vor muri, nu vor fi plînşi, nici nu se vor îngropa, fi-vor întru turburare pre faţa pămîntului; şi se vor conceni de sabie şi de foamete, şi va fi stîrvul lor în mîncarea[238] pasărilor ceriului şi fierilor pămîntului."

4. [5.] Acêstea zice Domnul: „Să nu întri în casa cea de petrecanie[239], nici să mergi la plîngere, nici să-i mîngîi, pentru că am luat pacea mea den nărodul acesta, zice Domnul milei şi al îndurării.

5. [6.] Şi vor muri marii şi micii în ţara aceasta, nu se vor plînge, nici se vor îngropa; nici se vor zmulge, nici nu se va face pleşuvitură pentru dînşii.

6. [7.][240] Şi nu vor frînge între dînşii pîine întru mîngîiêrea celor ce vor suspina spre cel mort; şi nu vor da lor băutura păharului spre mîngîiêrea tătîne-său sau a mîne-sa. [8.] Şi în casă de ospăţ să nu întri să şăzi cu dînşii, nici să mănînci şi să bêi cu dînşii."

7. [9.] Că acêstea au zis Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil:

8. [9.] „Iată, eu voiu lua dentr-acest loc, în zilele voastre şi în ochii voştri, glasul cel de bucurie şi glasul cel de veselie, glasul de ginere şi glasul de nevastă.

9. [10.] Şi, deaca vei spune nărodului acestuia aceste cuvinte toate, şi ei vor zice cătră tine: [241]«Dară pentru ce au grăit Domnul spre noi acest rău mare tot? Care sînt fărădelegile noastre? Sau ce iaste păcatul nostru care

Capitolul al 16-lea

1. „Iar tu să nu-ţi iei femeie, zice Domnul Dumnezeul lui Israel, şi nu ţi se vor naşte ţie fiu, nici fiică în locul acesta."

2. Deoarece acestea grăieşte Domnul Dumnezeu despre fiii şi fiicele care s-au născut în locul acesta şi despre mamele lor, care i-au născut pe ei, şi despre taţii lor, care i-au făcut în pământul acesta:

3. „Vor muri de o boală mortală, nu vor fi jeliţi şi nici îngropaţi, spre pildă vor fi pe faţa pământului; de sabie şi foamete vor pieri, iar cadavrele lor vor fi hrană fiarelor pământului şi păsărilor cerului."

4. Aşa grăieşte Domnul: „La priveghiul lor să nu intri şi să nu te duci să te tînguieşti şi să plîngi pentru ei, căci am îndepărtat pacea mea de la poporul acesta, mila şi milosteniile, zice Domnul.

5. Şi vor muri cei mari şi cei mici în pământul acesta, şi nu vor fi îngropaţi, şi nu vor fi plînşi; şi nu se vor tîngui pentru ei, nici tăieturi nu-şi vor face, şi nici nu se vor rade.

6. Nu se va frînge pîine întru plîngerea lor, ca mîngîiere pentru cel mort; nu i se va da lui să bea o cupă, spre mîngîiere, pentru tatăl şi mama lui. În casa ospăţului să nu intri ca să şezi împreună cu ei, să mănînci şi să bei."

7. Pentru că acestea zice Domnul Dumnezeul lui Israel:

8. „Iată, eu voi curma în locul acesta, sub ochii voştri şi în zilele voastre, glasul de bucurie şi glasul de veselie, glasul mirelui şi glasul miresei.

9. Şi cînd va fi să-i vesteşti poporului acestuia toate aceste cuvinte, iar ei o să spună către tine: «Pentru ce a grăit Domnul împotriva noastră toate aceste rele? Care este nedreptatea noastră? Şi care este păcatul nostru pe care

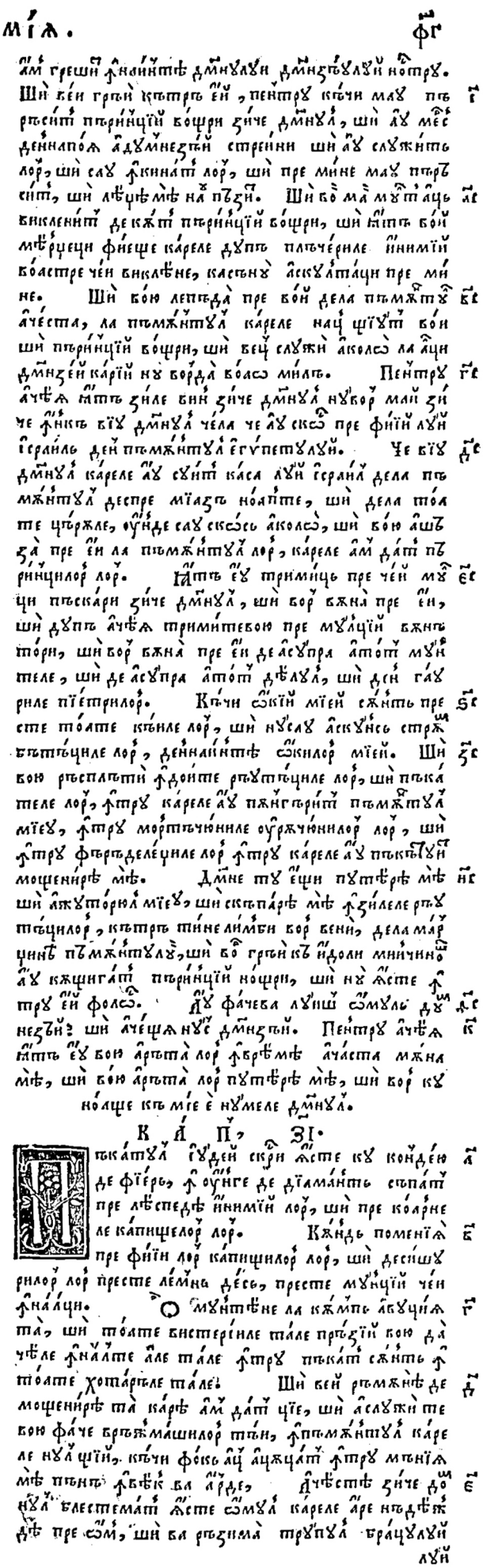

Biblia 1688, p. 503, col. 2

am greşit înaintea Domnului Dumnezăului nostru?»,

10. Şi vei grăi cătră ei: Pentru căci m-au părăsit părinţii voştri, zice Domnul, şi au mers denapoia a dumnezăi streini, şi au slujit lor şi s-au închinat lor, şi pre mine m-au părăsit şi lêgea mea n-au păzit!

11. Şi voi mai mult aţi viclenit decît părinţii voştri. Şi, iată, voi mêrgeţi fieştecarele după plăcerile inimii voastre cei viclêne, ca să nu ascultaţi pre mine.

12. Şi voiu lepăda pre voi de la pământul acesta la pământul carele n-aţi ştiut voi şi părinţii voştri; şi veţi sluji acoló la alţi dumnezei, carii nu vor da voao milă.

13. Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, nu vor mai zice încă «Viu Domnul, cela ce au scos pre fiii lui Israíl den pământul Eghípetului!»,

14. Ce «Viu Domnul, carele au suit casa lui Israíl de la pământul despre miazănoapte şi de la toate ţările unde s-au scos acoló!» Şi voiu aşăza pre ei la pământul lor, carele am dat părinţilor lor.

15. Iată, eu trimiţ pre cei mulţi păscari, zice Domnul, şi vor vîna pre ei. Şi după acêea, trimite-voiu pre mulţii vînători şi vor vîna pre ei deasupra a tot muntele, şi deasupra a tot dealul, şi den gaurile pietrilor.

16. Căci ochii miei sînt preste toate căile lor, şi nu s-au ascuns strîmbătăţile lor denaintea ochilor miei.

17. Şi voiu răsplăti îndoite răutăţile lor şi păcatele lor, întru carele au pîngărit pământul mieu întru mortăciunile urîciunilor lor şi întru fărădelegile lor, întru carele au păcătuit moştenirea mea."

18. „Doamne, tu eşti putêrea mea şi ajutoriul mieu şi scăparea mea în zilele răutăţilor! Cătră tine limbi vor veni de la marginea pământului şi vor grăi că: «Idoli mincinoşi au cîştigat părinţii noştri, şi nu iaste întru ei folos!»

19. Au face-va luişi omul dumnezăi? Şi aceştia nu-s dumnezăi!"

20. „Pentru acêea, iată, eu voiu arăta lor în vrêmea aceasta mîna mea, şi voiu arăta lor putêrea mea, şi vor cunoaşte că mie e numele Domnul!"

Cap 17

1. „Păcatul Iúdei scris iaste cu condeiu de fier, în unghe de diamánt săpat pre lêspedea inimii lor şi pre coarnele capiştelor lor.

2. Cînd pomeniia pre fiii lor capiştilor lor şi desişurilor lor, preste lemn des, preste munţii cei înalţi.

3. O, muntêne, la cîmp avuţiia ta şi toate visteriile tale prăzii voiu da; cêle înalte ale tale întru păcat sînt în toate hotarăle tale.

4. Şi vei rămînea de moştenirea ta carea am dat ţie, şi a sluji te voiu face vrăjmaşilor tăi în pământul carele nu-l ştii, căci foc aţi aţîţat întru mîniia mea, pînă în veac va arde!"

5. Acêstea zice Domnul: „Blestemat iaste omul carele are nădêjdea pre om şi va răzima trupul braţului //

Ms. 45, p. 587-588

am greşit înaintea Domnului Dumnedzăului nostru?»,

10. Şi vei grăi cătră ei: Pentru căci m-au părăsit pre mine părinţii voştri, dzice Domnul, şi au mersu denapoia a dumnedzăi striini, şi au slujit lor, şi s-au închinat lor, şi pre mine au lăsat, şi lêgea mea n-au păzitu-o!

11. [121]Şi voi mai mult aţi viclenit decît părinţii voştri. Şi, iată, voi mêrgeţi fieştecarele după plăcutele i- *[588/1]* nimei voastre cei viclêne, ca să nu ascultaţi pre mine.

12. Şi voi lăpăda pre voi de la pămîntul acesta la pămîntul carele n-aţi ştiut voi şi părinţii voştri; şi veţi sluji acoló la dumnedzăi alţii, carii nu vor da voao milă.

13. [122]Pentru acêea, iată, zile vin, dzice Domnul, nu vor mai dzice încă: «Viu — Domnul, cela ce au scos pre fiii lui Israil den pămîntul Eghíptului!»

14. Ce «Viu — Domnul, carele au suit pre casa lui Israil de la pămîntul miedzii-noapte şi de la toate ţările unde s-au scos afară acoló!» Şi-i voi aşeza pre ei la pămîntul lor, carele am dat părinţilor lor.

15. Iată, eu trimiţ pre cei mulţi păscari, dzice Domnul, şi vor păscui pre ei. Şi după acêea trimite-voi pre cei mulţi vînători şi vor vîna pre ei deasupra a tot muntele, şi deasupra a tot dealul, şi den boartele pietrilor.

16. Căci ochii miei — preste toate căile lor, şi nu s-au ascunsu strîmbătăţile lor denaintea ochilor miei.

17. Şi voi răsplăti îndoite răotăţile lor şi păcatele lor prespre carele au pîngărit pămîntul mieu întru mortăciunile urîciunilor lor şi întru fărădălegile lor, întru carele au păcătuit moştenirea mea."

18. „Doamne, tu — vîrtutea mea şi ajutoriul mieu şi scăparea mea întru dzilele răotăţilor! Cătră tine limbi vor veni de la marginea pămîntului şi vor grăi: «Cum pre minciuni au cîştigat părinţii voştri chipuri şi nu iaste întru iale folositoare!»

19. Dă va face şie omul dumnedzău? Şi aceştia nu-s dumnedzăi!"

20. [123]„Pentru acêea, iată, eu voi arăta lor întru vrêmea aceasta mîna mea, şi voi cunoaşte lor putêrea mea, şi vor cunoaşte că numele ţie[124] — Domnul!"

Cap 17

1. „Păcatul Iúdei scris iaste cu condêiu de hier, întru unghe de diamant săpată preste lèspedea inemei lor şi pre coarnele cuptoarelor lor,

2. Cînd pomeniia pre fiii lor cuptoarelor lor şi a desişurilor lor, preste lemnu des, preste munţii cei înalţi.

3. O, muntêne! La cîmpu avuţiia ta şi toate vistiêrile tale prăzii voi da; cêle înalte ale tale întru păcat, întru toate hotarăle tale.

4. Şi vei rămînea *[588/2]* de moştenirea ta, carea am dat ţie. Şi a sluji te voi face nepriêtenilor tăi, întru pămîntul carele nu-l ştii, căci[125] foc aţi aţîţat întru mîniia mea, pînă în vac va arde!"

5. Acêstea dzice Domnul: „Blăstămat omul carele nădêjdea are pre om şi va răzăma trupul braţului

Ms. 4389, p. 726-727

am greşit Domnului Dumneze- *[726/2]* ul nostru?»,

10. [11.][242] Tu să zici cătră dînşii: Pentru căci că au părăsit pre mine părinţii voştri, zice Domnul, şi au umblat după dumnezei streini, şi au slujit lor, şi se-au închinat lor, iar pre mine m-au părăsit şi lêgea mea nu o au păzit!

11. [12.] [243]Ce şi voi mai rău aţi făcut decît părinţii voştri. Că iată că umblă[244] fieştecare după răotatea[245] inimii sale cei hiclêne, ca să nu mă asculte.

12. [13.] Lepăda-vă-voiu dentr-această ţară în ţara carea voi nu o ştiţi, nici părinţii voştri; şi acoló veţi sluji dumnezeilor celor streini zioa şi noaptea, carii nu vor da voaoă răpaos.

13. [14.] [246]Pentr-acêea, iată, vor veni zile, zice Domnul, şi mai mult nu se va zice: «Viu Domnul, cela ce au scos pre feciorii lui Israil den ţara Eghípetului!»,

14. [15.] Ce veţi zice: «Viu Domnul, cela ce au scos den ţara cea de cătră miiazănoapte pre feciorii lui Israil şi den toate ţările den care i-am lepădat!» Şi-i voiu aduce în ţara lor, carea o am dat părinţilor lor.

15. [16.] Iată, eu voiu trimête păscari mulţi, zice Domnul, şi-i vor vîna; şi după aceasta, voiu trimête vînători mulţi şi-i vor vîna de pren tot muntele, şi de pren tot dealul, şi de pren peşterile pietrilor.

16. [17.] Că ochii miei sînt spre toate căile lor, nu sînt ascunse de faţa mea şi n-au fost acoperite fărădelegile lor denaintea ochilor miei.

17. [18.] Şi voiu plăti întîi fărădelegile şi păcatele lor îndoite, că au pîngărit ţara mea întru mortăciunea idolilor lor, şi întru mustrările lor au umplut moştenirea mea."

18. [19.] „Domnul — vîrtutea mea, şi întărirea mea, şi scăparea mea în zioa întristăciunii! Cătră tine vor veni limbile den ţări de dăparte şi vor zice: «Cu adevărat minciună au ţinut părinţii noştri, dăşărtăciunea, carea n-au fost lor de treabă!»

19. [20.] Dară face-va omul şie[247] dumnezei? Şi ei nu sînt dumnezei!"

20. [21.] „Pentr-acêea, iată, eu voiu arăta lor într-acest ceas, arăta-voiu lor mîna mea, şi putêrea mea, şi vor cunoaşte că mie-mi iaste numele Domnul!"

Cap 17

1.[248] „Păcatul Iúdei iaste scris cu condeiu de fier, pre piiatră nêtedă de diiamant, săpat pre lăţimea inimii lor şi pre coarnele altariului lor,

2. Cîndu-şi vor aduce aminte feciorii lor de altare- *[727/1]* le lor, şi de pădurile lor, şi de copacii cei frunzoşi în munţii cei nalţi.

3. Junghind la cîmp, tăriia ta şi avuţiia ta o voiu da în rîsipă; şi înălţimile tale pentru păcatele tale — întru toate marginile tale.

4. Şi te vei lăsa[249] sîngur den moştinarea ta, carea am dat ţie. Şi te voiu face de vei sluji vrăjmaşilor tăi, în ţara carea nu o ştii, că ai aţîţat foc în urgiia mea, şi va arde pînă în veac!"

5. Acêstea zice Domnul: [250]„Blestemat omul cela ce se nădăjduiêşte pre om, şi va pune carnea[251] braţului

Versiunea modernă

l-am făcut înaintea Domnului Dumnezeului nostru?»,

10. Le vei spune: Pentru că părinţii voştri m-au părăsit, zice Domnul, şi s-au dus după dumnezei străini, au slujit lor şi li s-au închinat, ia pe mine m-au părăsit şi legea mea n-au păzit-o!

11. Iar voi aţi făcut rău mai mult decît părinţii voştri; şi, iată, fiecare dintre voi umblaţi după poftele inimii voastre celei rele, ca să nu mă ascultaţi.

12. Şi vă voi alunga din pământul acesta în pământul pe care nici voi, nici părinţii voştri nu l-aţi cunoscut; şi veţi sluji acolo altor dumnezei, care nu vor avea milă de voi.

13. De aceea, iată, vin zile, zice Domnul, când nu vor mai zice: «Viu este Domnul, care a scos pe fiii lui Israel din pământul Egiptului!»,

14. Ci «Viu este Domnul, care a scos casa lui Israel din pământul cel de la miazănoapte şi din toate ţările unde au fost duşi!» Şi îi voi aduce înapoi în pământul lor, pe care l-am dăruit părinţilor lor.

15. Iată, eu trimit pescari mulţi, zice Domnul, şi îi vor pescui pe ei; iar după aceea, voi trimite vînători mulţi şi îi vor vîna pe ei de pe toţi munţii, de pe toate dealurile şi din crăpăturile stîncilor.

16. Pentru că ochii mei sunt asupra tuturor căilor lor, şi nu s-au ascuns nedreptăţile lor dinaintea ochilor mei.

17. Şi voi răsplăti îndoit răutăţile lor şi păcatele lor, pentru că au pîngărit pământul meu cu cadavrele urîciunilor lor şi cu fărădelegile lor, prin care au umplut moştenirea mea."

18. „Doamne, tu eşti puterea mea, ajutorul meu şi scăparea mea în zilele necazurilor! Către tine vor veni neamurile de la marginea pământului şi vor zice: «Ce idoli mincinoşi au agonisit părinţii noştri, şi întru ei nu este nici un folos!»

19. Îşi va face oare omul dumnezei? Aceştia nu sunt dumnezei!"

20. „De aceea, iată, le voi arăta lor în vremea aceasta mîna mea, şi le voi face cunoscută puterea mea, şi vor şti că numele meu este Domnul!"

Capitolul al 17-lea

1. „Păcatul lui Iuda este scris cu condei de fier, cu vîrf de diamant, săpat pe lespedea inimii lor şi pe coarnele jertfelnicelor lor,

2. Amintindu-şi fiii lor de jertfelnicele lor şi de desişurile lor, de copacii cei frunzoşi de pe dealurile înalte.

3. O, muntele meu, în cîmpie bogăţiile tale şi toate comorile tale le voi da spre pradă; locurile tale înalte întru păcat sunt în toate hotarele tale.

4. Şi te vei lipsi de moştenirea ta, pe care ţi-am dat-o. Şi te voi face să slujeşti duşmanilor tăi, în pământul pe care nu-l ştii, căci foc aţi aprins întru mînia mea, care în veci va arde!"

5. Aşa zice Domnul: „Blestemat este omul care îşi pune nădejdea în om şi care va sprijini braţul său

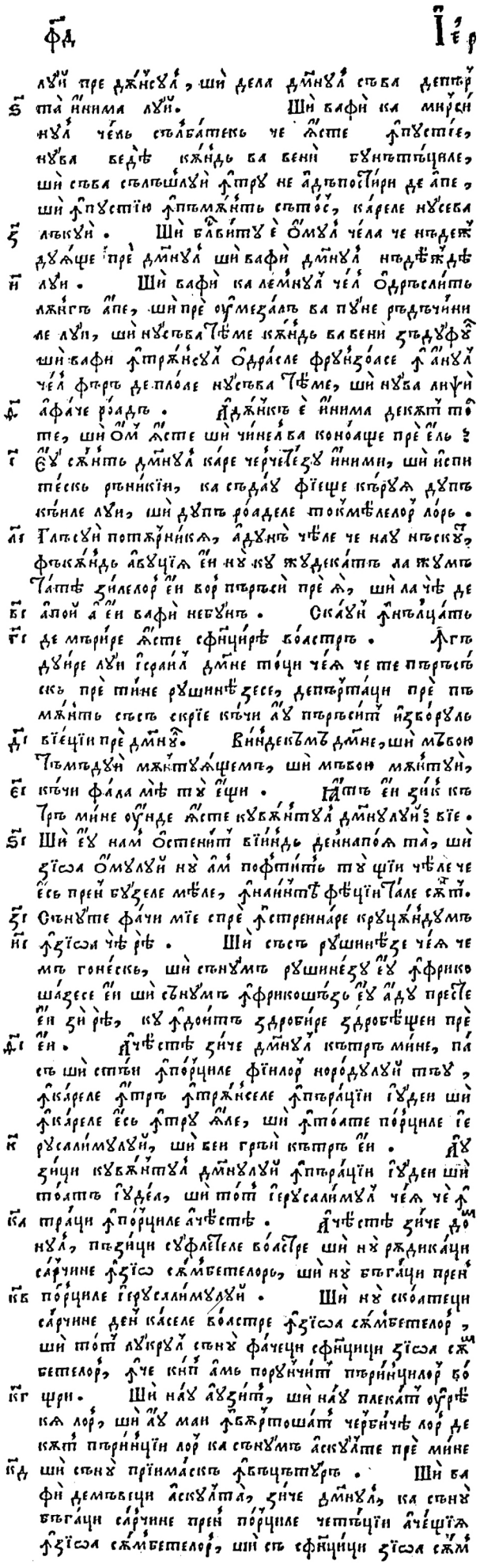

Biblia 1688, p. 504, col. 1

lui pre dînsul, şi de la Domnul să va depărta inima lui.

6. Şi va fi ca mirsinul cel sălbatec ce iaste în pustie; nu va vedea cînd va veni bunătăţile, şi să va sălăşlui întru neadăpostiri de ape şi în pustiiu, în pămînt sătos, carele nu se va lăcui.

7. Şi blagoslovitu e omul cela ce nădejduiêşte pre Domnul şi va fi Domnul nădêjdea lui.

8. Şi va fi ca lemnul cel odrăslit lîngă ape, şi pre umezală va pune rădăcinile lui, şi nu să va tême cînd va veni zăduful; şi va fi într-însul odrasle frunzoase; în anul cel fără de ploaie nu să va tême şi nu va lipsi a face roadă.

9. Adîncă e inima decît toate, şi om iaste; şi cine-l va conoaşte pre el?

10. Eu sînt Domnul, care cercetezu inimi şi ispitesc rănichii, ca să dau fieştecăruia după căile lui şi după roadele tocmêlelor lor."

11. Glăsui potîrnichea, adună cêle ce n-au născut, făcînd avuţiia ei nu cu judecată; la jumătatea zilelor ei vor părăsi pre ea, şi la cea de apoi a ei va fi nebună.

12. „Scaun înălţat de mărire iaste sfinţirea voastră.

13. Îngăduire lui Israíl, Doamne! Toţi ceia ce te părăsăsc pre tine ruşinêze-se! Depărtaţi pre pămînt să să scrie, căci au părăsit izvorul vieţii, pre Domnul!

14. Vindecă-mă, Doamne, şi mă voiu tămădui; mîntuiêşte-mă şi mă voiu mîntui, căci fala mea tu eşti!

15. Iată, ei zic cătră mine: «Unde iaste cuvîntul Domnului? Vie!»

16. Şi eu n-am ostenit viind denapoia ta, şi zioa omului nu am poftit. Tu ştii, cêle ce ies pren buzele mêle înaintea fêţii tale sînt.

17. Să nu te faci mie spre înstreinare, cruţîndu-mă în zioa cea rea.

18. Şi să să ruşinêze ceia ce mă gonesc şi să nu mă ruşinezu eu; înfricoşaze-se ei şi să nu mă înfricoşăz eu. Adu preste ei zi rea, cu îndoită zdrobire zdrobêşte-i pre ei!"

19. Acêstea zice Domnul cătră mine: „Pasă şi stăi în porţile fiilor norodului tău, în carele întră într-însele împăraţii Iúdei şi în carele ies întru iale, şi în toate porţile Ierusalímului. Şi vei grăi cătră ei:

20. «Auziţi cuvîntul Domnului, împăraţii Iúdei şi toată Iudéa şi tot Ierusalímul, ceia ce întraţi în porţile acêstea!

21. Acêstea zice Domnul: 'Păziţi sufletele voastre şi nu rădicaţi sarcine în zio sîmbetelor şi nu băgaţi pren porţile Ierusalímului,

22. Şi nu scoateţi sarcine den casele voastre în zioa sîmbetelor şi tot lucrul să nu faceţi; sfinţiţi zioa sîmbetelor, în ce chip am poruncit părinţilor voştri!'»

23. Şi n-au auzit şi n-au plecat urêchea lor, şi au mai învîrtoşat cerbicea lor decît părinţii lor, ca să nu mă asculte pre mine şi să nu priimască învăţătură.

24. Şi va fi de mă veţi asculta, zice Domnul, ca să nu băgaţi sarcine pren porţile cetăţii aceştiia în zioa sîmbetelor, şi să sfinţiţi zioa sîm- /

Ms. 45, p. 588-589

lui preste el, şi de la Domnul să va dăpărta inima lui[126].

6. [127]Şi va fi ca mirsinul[128] sălbatec ce-i în pustiiu, nu va vedea cînd vor veni bunătăţile, şi să va sălăşlui[129] întru fără adăposturi de ape ⌊şi⌋ în pustiiu, ⌊întru⌋ pămînt sătos, carele nu să va lăcui.

7. Şi blagoslovit omul cela ce nădăjduiêşte pre Domnul şi va fi Domnul nădêjdea lui[130].

8. [131]Şi va fi ca lemnul cel odreslit lîngă ape, şi pre umedzală va pune rădăcinile lui, şi nu să va tême cînd va veni arsură. Şi va fi preste el buciumi frundzoşi, întru anul nepluării nu să va tême, şi nu va părăsi făcînd roadă.

9. Adîncă-i inima decît toate şi om iaste; şi cine-l va cunoaşte pre el?

10. [132]Eu — Domnul, cercetînd inime ⌊şi⌋ ispitind rărunchii, ca să dau fieştecăruia după[133] căile lui şi după roadele tocmêlelor lor."

11. Glăsi potîrnichea, adună carele n-au născut, făcînd avuţiia lui nu cu judeţ, întru jumătate de dzilele lui vor părăsi pre el, şi la cêle de apoi a lui va fi fără minte.

12. „Scaun mărirei înălţat — sfinţenia noastră[134].

13. Îngăduirea lui Israil, Doamne! Toţi ceia ce părăsesc pre tine ruşinêdze-se! Cei dăpărtaţi preste pămînt scrie-să, căci au părăsit izvorul vieţii pre Domnul!

14. Vindecă-mă, Doamne, şi mă voi vindeca; mîntuiêşte-mă şi mă voi mîntui, căci fala mea tu eşti!

15. Iată, ei dzic cătră mine: «Unde iaste cuvîntul Domnului? Vie!»

16. Şi eu n-am ostenit urmînd denapoia ta şi dzua omului n-am poftitu-o. Tu ştii: cêle ce-s pren budzele mêle, înaintea fêţei tale sînt.

17. Să nu te faci mie spre înstreinare, scumpindu-te de mine întru dzua rea.

18. ⌊Şi⌋ să să ruşinêdze ceia ci gonesc pre mine, şi să nu mă ruşinedzu eu; spărie-să ei şi să nu mă sparîiu eu. Adu preste ei dzi rea, îndoită zdrobire zdrobêşte pre ei!"

19. Acêstea dzice Domnul cătră mine: „Pasă şi stă întru porţile fiilor[135] nărodului ⌊tău⌋, întru carele întră întru iale împăraţii Iúda şi întru *[589/1]* carele ies întru iale şi întru toate porţile Ierusalim. Şi vei grăi cătră ei:

20. «Auziţi cuvîntul Domnului, împăraţi Iúda şi toată Iudéa şi tot Ierusalimul, ceia ce întraţi întru porţile acêstea!

21. [136]Acêstea dzice Domnul: 'Păziţi sufletile voastre şi nu rădicaţi sarcine întru dzua sîmbetilor şi să nu aduceţi[137] pren porţile Ierusalimului,

22. Şi să nu scoateţi sarcine dentru casele voastre întru dzua sîmbetelor şi tot lucrul să nu faceţi; sfinţiţi dzua sîmbetelor, în ce chip am porîncit părinţilor voştri!'»

23. Şi n-au audzit, şi n-au plecat urêchea lor, şi au mai învîrtoşat cerbicea lor decît părinţii lor, ca să nu asculte pre mine şi să nu priimască învăţătură.

24. Şi va fi, de veţi asculta pre mine, dzice Domnul, ca să nu băgaţi sarcini pren porţile cetăţii aceştiia în dzua sîmbetilor, şi să sfinţiţi dzua

Ms. 4389, p. 727

său, şi se va dăpărta inima lui de la Domnul.

6. Că va fi ca mirsina în pustie şi nu va vedea cînd va veni binele, ce va lăcui în uscăciune, în pustie, în pămînt amar şi nelăcuit.

7. Binecuvîntat bărbatul cela ce se va nădăjdui pre Domnul şi va fi Domnul îndrăznirea lui!

8.[252] [253]Şi va fi ca lemnul cel ce se va prisădi pre[254] ape, carele va pune rădăcina sa la umedeală şi nu se va tême cînd va veni zăduful. Şi va fi frunza lui vêrde, şi în vrêmea sêcetei nu va fi în supărare niciodată, nu va contena de-a face roadă.

9. Inima omului cea strîmbă şi cea neispitită, cine o va cunoaşte?

10. [255]Eu — Domnul, cel ce ispitesc inima şi cel ce iscodesc droburile, cela ce dau fieştecui după calea lui şi după roadele aflării lui!"

11. Potrînichea hrănêşte pre cei ce n-au născut; făcut-au bogăţii[256] ce nu în judecată, în mijlocul zilelor lor îi va năpusti şi la cea mai de apoi a sa va fi fără de minte.

12. „Scaunul slavei[257] înălţimei de-nceput — locul sfinţirei noastre.

13. Aşteptarea lui Israil, Doamne, toţi cîţi te vor părăsi se vor ruşina! Dăpărtîndu-se de tine se vor scrie în pămînt, că au lăsat pre Domnul, izvorul apelor celor ce viiază!

14.[258] Vindecă-mă, Doamne, şi mă voiu vindeca; mîntuiêşte-mă şi voiu fi mîntuit, că tu eşti lauda mea!

15. Iată, ei vor zice cătră mine: «Unde iaste cuvîntul Domnului? Să vie!»

16. Şi eu nu sînt turburat, cela ce urmez ţie, păstoriule, şi zioa oamenilor nu o am poftit. Tu ştii: ce au ieşit den buzele mêle dirept înaintea ta au fost.

17. Ce nu fii tu mie în durêre[259], tu — nădêjdea mea în zioa năcazului!

18. Să se ruşinêze ceia ce mă gonesc, şi nu mă voiu obrăzi; să se înfricoşaze ei, şi eu nu mă voiu tême. Ado pre dînşii zioa năcazului şi cu cutremurare îndoită îi cutrémură!"

19. Acêstea *[727/2]* zice Domnul cătră mine: „Pasă şi stăi în porţile feciorilor nărodului mieu, pren care întră împăraţii Iúdei şi ies, şi în toate porţile Ierusalímului. [20.] Şi să zici cătră dînşii:

20. «Ascultaţi cuvîntul Domnului, împăraţii Iúdei, şi toată Iudéea, şi toţi lăcuitorii Ierusalímului, ceia ce întraţi pre acêste porţi!

21. Acêstea zice Domnul: 'Păziţi sufletele voastre şi nu voiţi a purta greotăţi[260] în zioa sîmbetei, nici să le duceţi pren porţile Ierusalímului,

22.[261] Şi să nu voiţi să lepădaţi sarcinile în casele voastre în zioa sîmbetei şi nici un lucru să nu faceţi; sfinţiţi zioa sîmbetei, precum am porîncit părinţilor voştri!'»

23. Iar ei n-au ascultat, nici au apropiiat urêchea lor, ce au învîrtoşat cerbicele lor, ca să nu mă audză şi să nu ia învăţături.

24. Şi va fi, deaca mă veţi asculta, zice Domnul, să nu rîdicaţi sarcine pren porţile aceştii cetăţi în zioa sîmbetei şi, de veţi sfinţi zioa sîmbetei,

Versiunea modernă

pe acesta, iar inima lui se va depărta de Domnul.

6. Şi va fi precum tamariscul din pustiu, nu va vedea cînd vine binele, ci se va sălăşlui în locuri lipsite de viaţă şi în pustiu, în pămînt sărat, care nu va fi locuit.

7. Şi binecuvîntat este omul care nădăjduieşte în Domnul şi a cărui nădejde este Domnul.

8. Şi va fi precum pomul care înfloreşte lîngă ape, care-şi va întinde rădăcinile spre umezeală şi nu se va teme cînd va veni arşiţa. Şi va avea ramuri frunzoase, în anul secetos nu se va teme şi nu va înceta să facă rod.

9. Inima omului este mai adîncă decît toate şi om este; cine îl va cunoaşte?

10. Eu sunt Domnul, cel ce cercetez inimile şi ispitesc rărunchii, ca să răsplătesc fiecăruia după căile lui şi după roadele purtărilor lui."

11. Glăsui potîrnichea, adună ce nu a ouat; adunînd avuţia nu după dreptate, o va pierde la jumătatea zilelor sale şi la sfîrşitul său nebun va fi.

12. „Tronul slavei înălţat este locul nostru sfînt.

13. Doamne, aşteptarea lui Israel, toţi cei ce te-au părăsit pe tine să se ruşineze, cei ce s-au depărtat să fie scrişi pe pămînt, pentru că l-au părăsit pe Domnul, izvorul vieţii!

14. Vindecă-mă, Doamne, şi voi fi vindecat; mîntuieşte-mă şi voi fi mîntuit, căci tu eşti lauda mea!

15. Iată, ei îmi zic: «Unde este cuvîntul Domnului? Să vină!»

16. Eu nu am ostenit mergînd după tine şi nu am rîvnit ziua omului. Tu ştii că cele ce ies prin buzele mele sunt înaintea feţei tale.

17. Să nu mi te faci străin, ci să mă cruţi în ziua cea rea.

18. Să se ruşineze cei ce mă prigonesc, iar eu să nu mă ruşinez; să se înfricoşeze ei, iar eu să nu mă înfricoşez. Adu asupra lor ziua cea rea, cu îndoită zdrobire zdrobeşte-i pe ei!"

19. Aşa grăieşte Domnul către mine: „Du-te şi stai la porţile fiilor poporului tău, cele pe care intră regii lui Iuda şi pe care ies, şi la toate porţile Ierusalimului. Şi vei zice către ei:

20. «Ascultaţi cuvîntul Domnului, regi ai lui Iuda şi toată Iudeea şi tot Ierusalimul, care intraţi pe porţile acestea!

21. Aşa grăieşte Domnul: 'Păziţi-vă sufletele şi nu căraţi poveri în ziua de odihnă şi nu le aduceţi prin porţile Ierusalimului,

22. Şi nu scoateţi poveri din casele voastre în ziua de odihnă şi să nu faceţi nici un fel de muncă, ci sfinţiţi ziua odihnei, după cum am poruncit părinţilor voştri!'»

23. Şi n-au ascultat şi nu şi-au plecat urechea, ci şi-au învîrtoşat cerbicea mai mult decît părinţii lor, ca să nu mă asculte şi să nu primească învăţătură.

24. Dacă mă veţi asculta, zice Domnul, şi nu veţi aduce poveri prin porţile acestei cetăţi în ziua odihnei, ci veţi sfinţi ziua

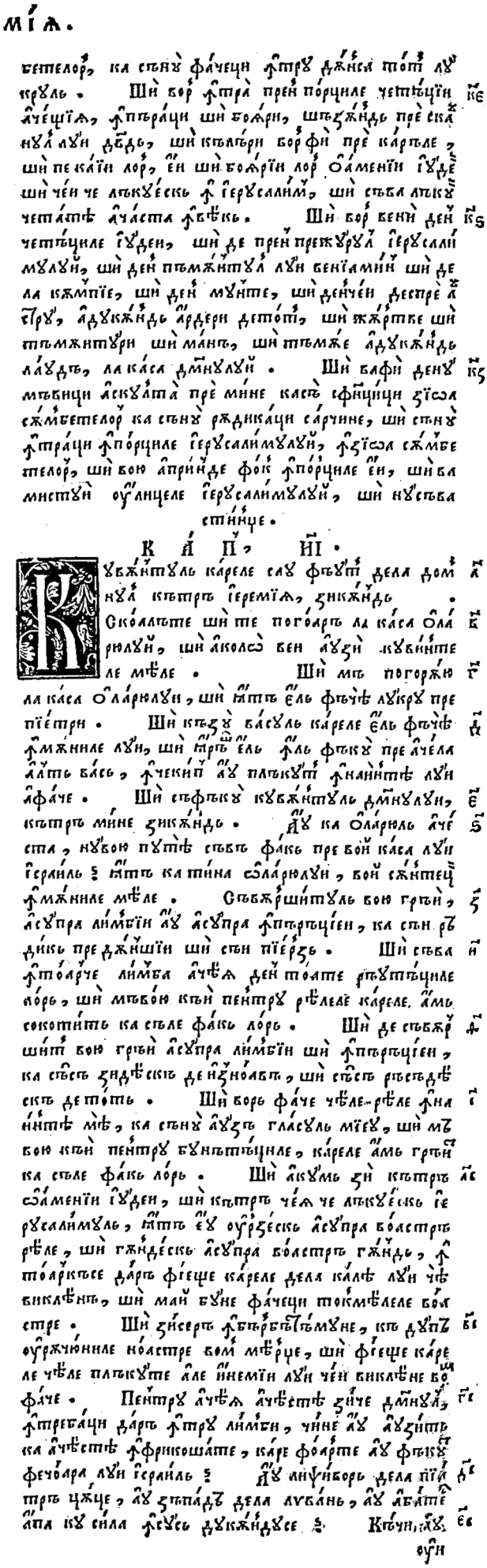

Biblia 1688, p. 504, col. 2

betelor ca să nu faceţi întru dînsa tot lucrul,

25. Şi vor întra pren porţile cetăţii aceştiia împăraţi şi boiêri, şăzînd pre scaunul lui David, şi călări vor fi pre carăle şi pe caii lor, ei şi boiêrii lor, oamenii Iúdei şi cei ce lăcuiesc în Ierusalím; şi să va lăcui cetatea aceasta în veac.

26. Şi vor veni den cetăţile Iúdei şi de premprejurul Ierusalímului şi den pămîntul lui Veniamín, şi de la cîmpie şi den munte, şi den cei despre austru, aducînd arderi de tot, şi jîrtve, şi tămîituri, şi mană, şi tămîie, aducînd laudă la casa Domnului.

27. Şi va fi de nu mă viţi asculta pre mine ca să sfinţiţi zioa sîmbetelor, ca să nu rădicaţi sarcine şi să nu întraţi în porţile Ierusalímului în zioa sîmbetelor, şi voiu aprinde foc în porţile ei şi va mistui uliţele Ierusalímului şi nu să va stinge."

Cap 18

1. Cuvîntul carele s-au făcut[13] de la Domnul către Ieremiia, zicînd:

2. „Scoală-te şi te pogoară la casa olariului; şi acoló vei auzi cuvintele mêle!"

3. Şi mă pogorîiu la casa olariului şi, iată, el făcea lucru pre pietri.

4. Şi căzu vasul carele el făcea în mînile lui; şi iarăşi el îl făcu pre acela alt vas, în ce chip au plăcut înaintea lui a face.

5. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

6. „Au ca olariul acesta nu voiu putea să vă fac pre voi, casa lui Israíl? Iată, ca tina olariului voi sînteţi în mînile mêle!

7. Săvîrşitul voiu grăi asupra limbii au asupra împărăţiei, ca să-i rădic pre dînşii şi să-i pierz.

8. Şi să va întoarce limba acêea den toate răutăţile lor, şi mă voiu căi pentru rêlele carele am socotit ca să le fac lor.

9. Şi de săvîrşit voiu grăi asupra limbii şi împărăţiei, ca să să zidească de iznoavă şi să să răsădească de tot,

10. Şi vor face cêle rêle înaintea mea, ca să nu audă glasul mieu, şi mă voiu căi pentru bunătăţile carele am grăit ca să le fac lor.

11. Şi acum zi către oamenii Iúdei şi către ceia ce lăcuiesc Ierusalímul: «Iată, eu urzesc asupra voastră rêle şi gîndesc asupra voastră gînd. Întoarcă-se dară fieştecarele de la calea lui cea vicleană, şi mai bune faceţi tocmêlele voastre!»

12. Şi ziseră: «Îmbărbătămu-ne, că după urîciunile noastre vom mêrge; şi fieştecarele cêle plăcute ale inemii lui cei viclêne vom face!»"

13. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „Întrebaţi dară întru limbi: «Cine au auzit ca acêstea înfricoşate care foarte au făcut fecioara lui Israíl?

14. Au lipsi-vor de la piatră ţîţe, au zăpadă de la Liván? Au abate-se apa cu sila, în sus ducîndu-se?

15. Căci au //

Ms. 45, p. 589

sîmbetelor, ca să nu faceţi întru însă tot lucrul,

25. Şi vor întra pren porţile cetăţii aceştiia împăraţi şi boiêri, şezînd pre scaunul lui David, şi călări fiind pre carăle şi caii lor, ei şi boiêrii lor, oamenii Iúdei şi cei ce lăcuiesc în Ierusalim; şi să va lăcui cetatea aceasta în vac.

26. Şi vor veni den cetăţile Iúdei şi de prempregiurul Ierusalim şi den pămîntul Veniamin şi de la cîmpie şi den munte şi dentru cei despre austru, aducînd arderi de tot, şi jirtve, şi tămîieturi, şi manna, şi tămîie, aducînd laudă la casa Domnului.

27. Şi va fi dă nu mă veţi asculta pre mine, ca să sfinţiţi dzua sîmbetilor, ca să nu rădicaţi sarcine şi să nu întraţi în porţile Ierusalim în dzua sîmbetilor, şi voi aprinde foc întru porţile ei, şi va mistui premprejururile căii Ierusalímului, şi nu să va stinge."

Cap 18

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul către Ieremía, dzicînd:

2. „Scoală-te şi te pogoară la casa olariului şi acoló vei audzi cuvintele mêle!"

3. Şi pogorîi la casa olariului şi, iată, el făcea lucru pre pietri.

4. Şi căzu vasul care el făcea întru mîinile lui; şi iarăşi el făcu acêea alt vas, în ce chip au plăcut înaintea lui a face.

5. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

6. „[138]Au în ce chip olariul acesta nu voi putea să vă fac pre voi, casa Israil? Iată, ca tina olariului *[589/2]* voi sînteţi întru mîinile mêle!

7. [139]Desăvîrşit voi grăi preste limbă au prestă împărăţie, ca să-i rădic pre înşii şi să-i pierzu;

8. Şi să va întoarce[140] limba acêea ⌊dentru toate⌋ răotăţile lor, şi mă voi căi pentru rêlele carele am socotit ca să le fac lor.

9. [141]Şi desăvîrşit voi grăi prestă limbă au împărăţii, ca să să zidească de iznoavă şi să să răsădească de tot.

10. Şi vor face rêlele înaintea mea, ca să nu audză glasului mieu, şi mă voi căi pentru bunătăţile carele am grăit ca să le fac lor.

11. Şi acum dzi către oamenii Iúda şi către ceia ce lăcuiesc Ierusalimul: «Iată, eu urzesc asupra voastră rêle şi gîndesc asupra voastră gînd. [142]Întoarcă-să, dară, fieştecarele de la calea lui cea vicleană şi mai bune faceţi tocmêlele voastre!»

12. Şi dziseră: «Viteji-ne-vom, că după urîciunile noastre vom mêrge; şi fieştecarele, cêle plăcute inemei lui cei viclêne vom face!»"

13. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „Întrebaţi, dară, întru limbi: «Cine au audzit ca acêstea înfricoşate, carele au făcut foarte ficioara Israil?

14. Au lipsi-vor de la piatră ţîţe, au omăt de la Livan? Au abate-să apa cu sila, în sus ducîndu-să?

15. Căci au

Ms. 4389, p. 727-728

să nu faceţi într-însa nici un lucru,

25. Întra-vor pren porţile acêstea ale aceştii cetăţi împăraţii şi boiêrii cei ce au şăzut pre scaunul lui David, şi vor întra în căruţe şi pre cai, ei şi căpeteniile lor, bărbaţi ai Iúdei şi lăcuitorii Ierusalímului; şi vor lăcui într-această cetate în vêci.

26. Şi vor veni den cetăţile Iúdei, demprejurul Ierusalímului şi vor lăcui într-această cetate în vêci. Şi vor veni den cetăţile Iúdei, demprejurul Ierusalímului şi den ţara lui Veniamin, şi de la cîmpuri, şi de la munţi, şi de la amiiazăzi, aducînd arderi de tot şi jungheri şi jărtvă şi tămîie; şi vor rîdica aducere în casa Domnului.

27. Iar de nu mă veţi asculta să sfinţiţi zioa sîmbetei, şi să nu purtaţi sarcină, şi să nu duceţi pren porţile Ierusalímului în zioa sîmbetei, aţîţa-voiu foc în porţile lui, şi va înghiţi casele Ierusalímului în zi de sîmbătă, şi nu se va stinge."

Cap 18

1.[262] Cuvîntul carele au fost de la Domnul către Ieremiia, zicînd:

2. „Scoală şi te pogoară în casa olariului! Şi acoló vei auzi cuvintele mêle!"

3. Şi mă pogorîiu în casa olariului şi, iată, el făcea lucru pre roată.

4. Şi se surpă vasul care-l făcea de lut, den mîinile lui; şi, întorcîndu-se, făcu iarăşi dentr-acela alt vas, cum plăcea ochilor lui să-l facă.

5. Şi fu către mine cuvîntul Domnului, zicînd:

6. [263]„Dară eu, au nu poci să fac voaoă, casa lui Israil, cum au făcut acest olariu? zice Domnul. Iată, cum iaste lutul în mîinile olariu- *[728/1]* lui, aşa şi voi în mîinile mêle, casa lui Israil!

7. Grăi-voiu cu pornire spre limbi şi spre împărăţii, [264]ca să o fărîm şi să o surp şi să o rîsipesc;

8. Iar de va face nărodul acesta pocăinţă pentru hicleşugul său, care am grăit asupra lui, voiu face şi eu pocăinţă spre răotăţile care am cugetat să-i fac.

9. Şi voiu grăi curînd pentru limbi şi pentru împărăţii, ca să zidesc pre dînsul şi să-l sădesc,

10.[265] Iar de vor face hicleşug înaintea ochilor miei, ca să nu asculte glasul mieu, voiu face pocăinţă pentru binele[266] care am grăit să le fac.

11. Deci, acum zi bărbatului iudeian şi lăcuitoriului Ierusalímului, grăind: «Acêstea zice Domnul: [267]Iată, eu voiu sfătui[268] asupra voastră răotate şi voiu pîndi spre voi gînd. [269]Întoarceţi-vă fieştecare den calea sa cea rea şi îndireptaţi căile voastre şi gîndurile voastre!»

12. Ceia ce au zis: «Lepădatu-ne-am[270], ce să umblăm după cugetele noastre şi să facem fieştecare după strîmbătatea inimii noastre cei hiclêne!»"

13. Pentr-acêea, acêstea zice Domnul: „Întrebaţi limbile: «Cine au făcut grozăvie ca aceasta carea foarte au făcut fata lui Israil?

14.[271] Au doară se va sfîrşi[272] den piiatra cîmpului zăpada Livánului? Sau vor putea să rumpă apele cêle fierbinţi şi cêle ce cură reci?

15. Căci au

Versiunea modernă

odihnei, nefăcînd nicio muncă,

25. Atunci vor intra prin porţile acestei cetăţi regi şi căpetenii, şezînd pe tronul lui David, în care şi călare pe caii lor, ei şi căpeteniile lor, bărbaţii lui Iuda şi cei ce locuiesc în Ierusalim; şi locuită va fi cetatea aceasta în veac.

26. Şi vor veni din cetăţile lui Iuda şi din împrejurimile Ierusalimului şi din pămîntul lui Veniamin, de la cîmpie şi din munţi, şi de la miazăzi, aducînd arderi de tot, jertfe, tămîie, şi mană, şi răşină, aducînd laudă în casa Domnului.

27. Iar dacă nu mă veţi asculta ca să sfinţiţi ziua odihnei şi să nu căraţi poveri şi să nu intraţi prin porţile Ierusalimului în ziua odihnei, atunci voi aprinde foc în porţile lui şi va mistui uliţele Ierusalimului şi nu se va stinge."

Capitolul al 18-lea

1. Cuvîntul care a fost de la Domnul către Ieremia, şi i-a zis:

2. „Ridică-te şi coboară la casa olarului; acolo vei auzi cuvintele mele!"

3. Şi am coborît la casa olarului şi, iată, acesta lucra pe pietre.

4. Şi vasul din lut pe care-l făcea olarul s-a stricat în mîna lui; dar olarul a făcut dintr-însul alt vas, după cum i-a plăcut.

5. Şi a fost cuvîntul Domnului iarăşi către mine, şi mi-a zis:

6. „O, casa lui Israel, oare nu pot să fac şi eu cu voi ca olarul acesta? Iată, voi sunteţi în mîinile mele ca lutul olarului!

7. În cele din urmă voi zice ceva împotriva unui popor şi împotriva unui regat, ca să le sfărîm şi să se le nimicesc;

8. Şi dacă poporul acela se va întoarce de la faptele lui cele rele, atunci voi îndepărta răul ce gîndeam să-i fac.

9. Sau dacă voi zice despre popor sau despre regat că-l voi sprijini şi-l voi sădi,

10. Iar acela va face rele înaintea ochilor mei, şi nu va asculta de glasul meu, atunci mă voi întoarce de la binele pe care am spus că li-l voi face.

11. Iar acum spune-le bărbaţilor lui Iuda şi locuitorilor Ierusalimului: «Iată, eu vă pregătesc rele şi uneltesc împotriva voastră. Aşadar, să se întoarcă fiecare de la calea lui cea rea, îndreptaţi-vă căile şi purtările voastre!»

12. Dar ei au zis: «Ca nişte bărbaţi, ne împotrivim! Noi vom trăi după gîndul nostru, şi fiecare va merge după învîrtoşarea inimii sale celei rele!»"

13. De aceea, aşa zice Domnul: „Întrebaţi popoarele: «Cine a mai auzit asemenea lucruri înspăimîntătoare pe care le-a făcut fecioara lui Israel?

14. Oare există piatră fără colţuri? Sau lipseşte oare zăpada din Liban? Oare se va întoarce apa înapoi şi va fi luată de vînt?

15. Poporul meu însă

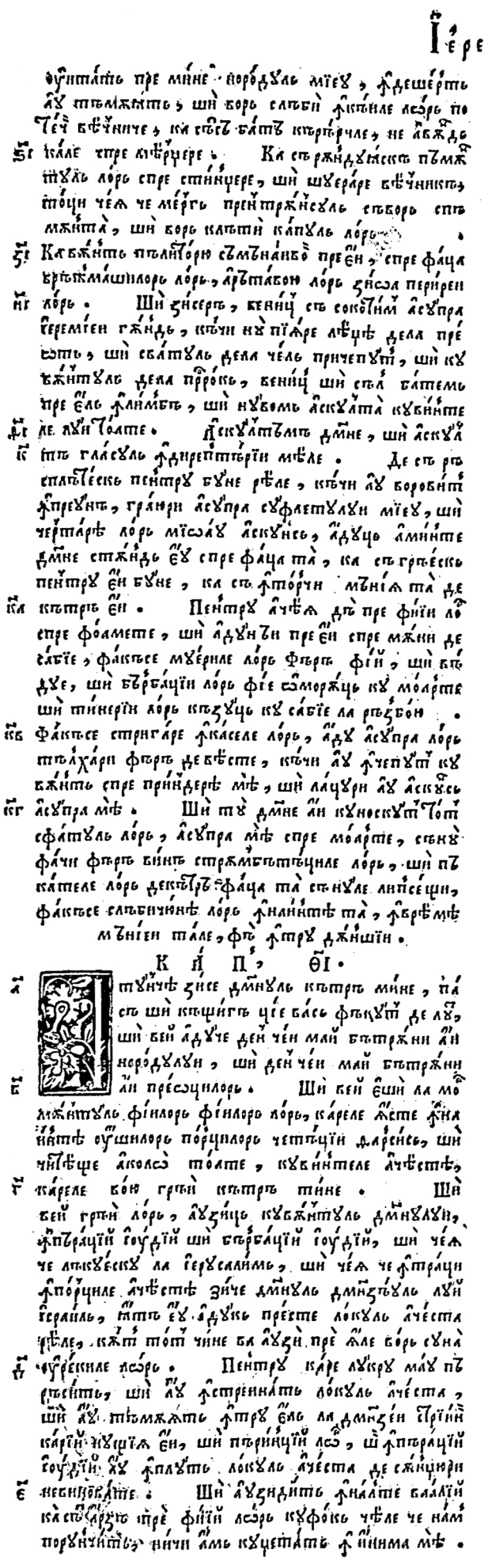

Biblia 1688, p. 505, col. 1

uitat pre mine norodul mieu; în deşert au tămîiat şi vor slăbi în căile lor poteci vêcinice, ca să să bată cărările, neavînd cale spre mêrgere,

16. Ca să rînduiască pămîntul lor spre stingere şi şuierare vêcinică; toţi ceia ce merg prentr-însul să vor spămînta şi vor clăti capul lor.

17. Ca vînt pălitoriu sămăna-i-voiu[14] pre ei spre faţa vrăjmaşilor lor; arăta-voiu lor zioa pierirei lor."

18. Şi ziseră: „Veniţi să socotim asupra Ieremíei gînd, căci nu pière lêgea de la preot, şi svatul de la cel priceput, şi cuvîntul de la proroc. Veniţi şi să-l batem pre el în limbă şi nu vom asculta cuvintele lui toate!"

19. Ascultă-mă, Doamne, şi ascultă glasul îndireptării mêle!

20. De să răsplătesc pentru bune rêle? Căci au vorovit împreună graiuri asupra sufletului mieu şi certarea lor mi-o au ascuns. Adu-ţi aminte, Doamne, stînd eu spre faţa ta ca să grăiesc pentru ei bune, ca să întorci mîniia ta de cătră ei.

21. Pentru acêea, dă pre fiii lor spre foamete şi adună-i pre ei spre mîni de sabie! Facă-se muierile lor fără fii şi vădue, şi bărbaţii lor fie omorîţi cu moarte, şi tinerii lor căzuţi cu sabie la războiu!

22. Facă-se strigare în casele lor, adu asupra lor tîlhari fără de vêste, căci au început cuvînt spre prinderea mea şi laţuri au ascuns asupra mea.

23. Şi tu, Doamne, ai cunoscut tot sfatul lor asupra mea, spre moarte! Să nu faci fără vină strîmbătăţile lor, şi păcatele lor de cătră faţa ta să nu le lipseşti! Facă-se slăbiciunea lor înaintea ta, în vrêmea mîniei tale fă întru dînşii!"

Cap 19

1. Atuncea zice Domnul cătră mine: „Pasă şi cîştigă ţie vas făcut de lut şi vei aduce den cei mai bătrîni ai norodului şi den cei mai bătrîni ai preoţilor,

2. Şi vei ieşi la mormîntul fiilor fiilor lor, carele iaste înaintea uşilor porţilor cetăţii Tharsís; şi citêşte acoló toate cuvintele acêstea carele voiu grăi cătră tine.

3. Şi vei grăi lor: «Auziţi cuvîntul Domnului, împăraţii Iúdii, şi bărbaţii Iúdii, şi ceia ce lăcuiescu la Ierusalím, şi ceia ce întraţi în porţile acêstea! Zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: Iată, eu aduc preste locul acesta rêle, cît tot cine va auzi pre iale vor suna urechile lor,

4. Pentru care lucru m-au părăsit, şi au înstreinat locul acesta, şi au tămîiat întru el la dumnezei striini, carii nu ştiia ei şi părinţii lor; şi împăraţii Iúdii au împlut locul acesta de sîngiuri nevinovate.

5. Şi au zidit înalte Vaálii, ca să arză pre fiii lor cu foc, cêle ce n-am poruncit, nici am cugetat în inima mea. /

Ms. 45, p. 589-590

uitat pre mine nărodul mieu. Întru dăşert au tămîiat şi vor slăbi întru căile lor poteci vêcinice, ca să să roază cărările, neavînd cale spre mêrgere,

16. [143]Ca să rînduiască pămîntul lor spre stingere şi şuierare vêcinică; toţi ceia ce mergu pren ea să vor întrista şi vor clăti capul lor.
17. Ca vînt pălitori sămăna-i-voi pre ei spre faţa vrăjmaşilor lor; arăta-voi lor dzua pierirei lor."

18. Şi dziseră: „Veniţi să socotim prestă Ieremíia gînd, căci nu piêre lêge de la preut, şi sfatul de la cel priceput, şi cuvîntul de la proroc. Veniţi şi să-l lovim pre el în limbă, şi nu vom audzi toate cuvintele lui!"

19. Ascultă-mă, Doamne, şi ascultă glasul îndreptării mêle!
20. De să răsplătesc pentru bune, rêle? Căci au vorbit împreună graiuri asupra sufletului mieu ⌊şi certarea lor au ascunsu mie⌋. Pomenêşte, ⌊Doamne⌋, stînd eu spre faţa ta, ca să grăiesc pentru ei bune, ca să întorci mîniia ta de cătră ei.

21. Pentru acêea, dă pre fiii lor spre foamete şi adună-i pre ei la mîinile sabiei! Facă-să muierile lor *[590/1]* fără fii, şi vădue, şi bărbaţii lor fie omorîţi cu moarte, şi tînerii lor căzuţi cu sabie la războiu!

22. Facă-să strigare întru casele lor, adu asupra lor tîlhari fără dă vêste, căci au început cuvinte spre prinderea mea şi laţuri au ascunsu asupra mea.

23. Şi tu, Doamne, ai cunoscut tot sfatul lor asupra mea, spre moarte! Să nu dăzvinovăţeşti strîmbătăţile lor şi păcatele lor de cătră faţa ta să nu le stingi! Facă-să slăbiciunea lor înaintea ta, întru vrêmea mîniei[144] tale fă întru înşii!"

Cap 19

1. Atuncea dzise Domnul cătră mine: „Pasă şi cîştigă ţie cană zidită de lut, şi vei aduce dentru cei mai bătrîni a nărodului şi dentru cei mai bătrîni a preuţilor,

2. Şi vei ieşi la mormîntul fiilor a fiilor lor, carele iaste înaintea uşilor a porţilor cetăţii Tharsis, şi citêşte acoló toate cuvintele acêstea, carele voi grăi cătră tine,

3. Şi vei grăi lor: «Auziţi cuvîntul Domnului, împăraţi Iúda, ⌊şi bărbaţi Iúda⌋, şi ceia ce lăcuiesc ⌊la⌋ Ierusalim, ⌊şi ceia ce întraţi întru porţile acêstea⌋! Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: Iată, eu aduc preste locul acesta rêle, cît tot cela ce va audzi pre iale vor dzănui[145] urechile lui,

4. Pentru care lucru au lăsat pre mine, şi au înstreinat locul acesta, şi au tămîiat întru el la dumnedzăi striini, carii nu-i ştiia ei şi părinţii lor; şi împăraţii Iúdei au împlut locul acesta de sîngiuri nevinovate.
5. Şi au zidit înalte ii Vaal, ca să mistuiască pre fiii lor cu foc, carele n-am porîncit, nici am cugetat întru inima mea.

Ms. 4389, p. 728

uitat pre mine nărodul mieu. Junghind în dăşărt, şi călcînd pre căile lor şi pre cărările veacului, ca să umble pre dînsele pre cale nebătută,

16. [273]Ca să fie ţarelor în pustiire şi în fluierare vêcinică, tot cine va trêce prentr-însa să se minunêze şi să clătească cu capul.
17. Ca vîntul cel pălitor îi voiu rîsipi înaintea vrăjmaşilor; arăta-voiu lor spinarea[274], iar nu faţa, în zioa piericiunii lor."

18. Şi ziseră: „Veniţi să socotim sfat asupra Ieremiei, că nu va pieri lêgea de la preot, nici sfatul de la cel înţelept, nici cuvîntul de la proroc. Veniţi şi să-l rănim cu limba şi nu mai luoăm aminte nici într-un cuvînt de ale lui!"

19. Ia aminte, Doamne, cătră mine şi ascultă glasul vrăjmaşilor miei!
20. Au doară se va da rău pentru bine? Au s-au[275] săpat groapă sufletului mieu? Ado[276]-ţi[277] aminte că am stătut înaintea ta ca să grăiesc pentru dînşii cêle[278] bune şi să întorc mîniia ta de cătră dînşii.

21. Pentr-acêea, dă pre feciorii lor în foamete şi-i scoate în mîna sabiei! Să fie muierile lor fără de feciori şi văduve, şi bărbaţii lor să se ucigă cu moarte, tinerii lor să se junghe de sabie la războiu!

22. Să se audză strigare den casele lor şi să aduci pre dînşii tîlhariul cu pornire, că au săpat mie groapă ca să mă prinză şi au *[728/2]* ascuns curse picioarelor mêle.

23. Iar tu, Doamne, ştii toate sfaturile lor (că sînt) asupra mea spre moarte! Să nu vindeci fărădelegiuirea lor de la faţa ta şi păcatul lor să nu se netezească! Să fie sfărîmaţi înaintea ta şi să-i păzeşti în vrêmea urgiei tale!"

Cap 19

1.[279] Acêstea zice Domnul: „Pasă şi ia un vas[280] de lut ars de la bătrînii nărodului şi de la bătrînii preoţilor,

2. Şi te du la valea feciorilor lui Ennon, carea iaste aproape de întrarea porţilor olarilor; şi să mărturiseşti acoló cuvintele cêle ce le voiu grăi eu cătră tine,

3. Şi să zici: «Ascultaţi cuvîntul Domnului, împăraţii Iúdei şi lăcuitorii Ierusalímului! Acêstea au zis Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: Iată, eu voiu aduce răotate pre locul acesta, aşa ca tot cel ce va auzi de acêea să-i sune urechile,

4. Pentru căci m-au părăsit, şi au făcut acest loc strein, şi au junghiat pre dînsul altor dumnezei streini, carii nu i-au ştiut nici ei, nici părinţii lor, nici împăraţii Iúdei; şi au umplut locul acesta de sîngele celor nevinovaţi.
5.[281] Şi au zidit cêle nalte lui Vaalim spre arderea feciorilor lor în foc, în arderea cea de tot lui Vaalim, care eu n-am porîncit, nici am grăit, nici nu se-au suit la inima mea.

Versiunea modernă

m-a părăsit. Degeaba au adus arderi de tămîie, în căile lor au pierdut potecile vechi, ca să umble pe poteci nebătătorite,

16. Ca să facă ţara lor pustiu, spre batjocură veşnică, încît tot cel ce va trece prin aceasta se va mira şi îşi va clătina capul.
17. Îi voi spulbera pe ei înaintea vrăjmaşilor ca vîntul arzător; ziua nimicirii lor le-o voi arăta."

18. Şi au zis: „Veniţi să uneltim împotriva lui Ieremia, că nu va pieri legea de la preot, nici sfatul de la înţelept, nici cuvîntul de la proroc. Veniţi să-l biruim cu limba, vom lua aminte la toate cuvintele lui!"

19. Ia aminte la mine, Doamne, şi auzi glasul îndreptării mele!
20. Se cuvine oare a răsplăti cele bune cu rele? Ei însă au uneltit împotriva mea şi răutatea lor mi-au ascuns-o. Doamne, adu-ţi aminte că am stat înaintea ta ca să grăiesc bine de ei şi ca să abat de la ei mînia ta.

21. Pentru aceasta, trimite asupra fiiilor lor foamete şi pune-i sub sabie! Femeile lor să fie fără copii şi văduve, bărbaţii lor să fie loviţi de moarte şi tinerii lor să fie ucişi cu sabia în război!

22. Să se audă tînguire prin casele lor, adu fără de veste tîlhari asupra lor, că au uneltit ca să mă prindă şi curse au ascuns pentru mine.

23. Dar tu, Doamne, ai cunoscut toate sfaturile lor rele împotriva mea ca să mă omoare! Nu ierta nedreptăţile lor şi păcatele lor nu le şterge dinaintea feţei tale! Să se dovedească slăbiciunea lor înaintea ta şi lucrează împotriva lor la vremea mîniei tale!"

Capitolul al 19-lea

1. Atunci a zis Domnul către mine: „Mergi şi ia un vas de lut, făcut de olar, şi adună pe cei bătrîni ai poporului şi dintre preoţi,

2. Ieşi în valea în care sunt îngropaţi fiii copiilor lor, care este la intrarea porţii Harsit. Acolo să citeşti cuvintele acestea pe care ţi le voi spune, şi să zici:

3. «Regi ai lui Iuda, bărbaţi ai lui Iuda, locuitori ai Ierusalimului şi voi toţi cei ce intraţi pe porţile acestea, ascultaţi cuvîntul Domnului! Aşa grăieşte Domnul Dumnezeul lui Israel: Iată, voi aduce aşa necazuri asupra locului acestuia, încît, auzind cineva, să-i ţiuie urechile,

4. Pentru că m-au părăsit, au înstrăinat locul acesta şi au tămîiat alţi dumnezei, pe care nu i-au cunoscut nici ei, nici părinţii lor; iar regii lui Iuda au umplut locul acesta de sîngele nevinovaţilor.
5. Şi au făcut înălţimi pentru Baal, ca să ardă pe fiii lor, ceea ce eu nu le-am poruncit, nici le-am grăit, şi ceea ce nu am gîndit în inima mea.

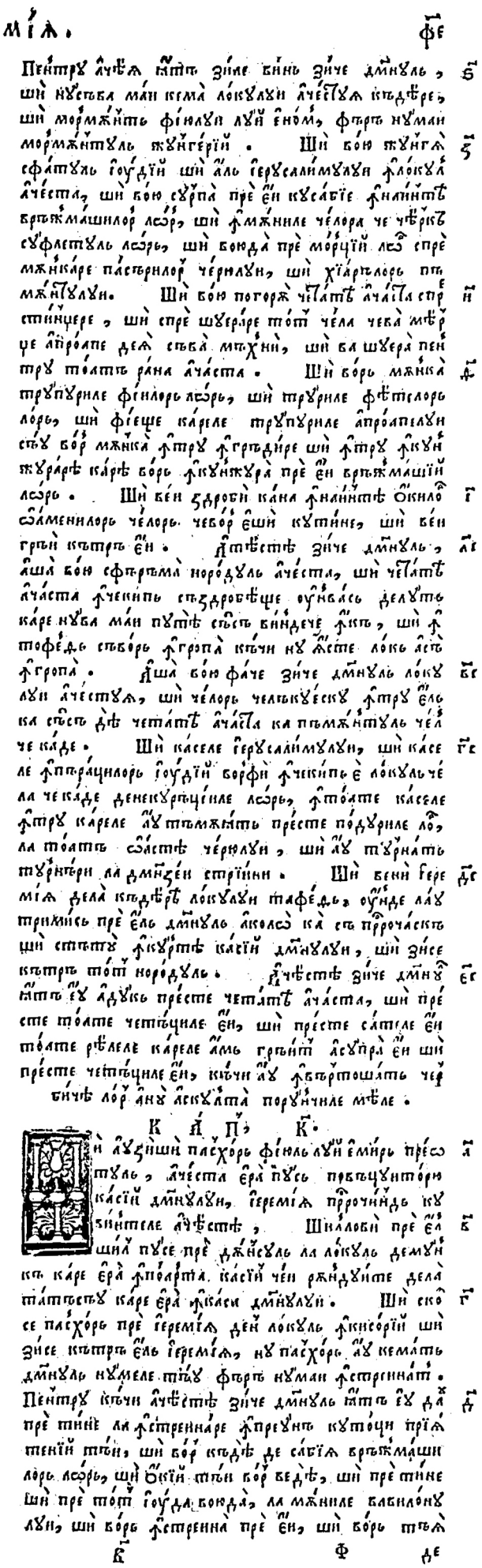

Biblia 1688, p. 505, col. 2

6. Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, şi nu să va mai chema locului acestuia Cădêre şi Mormînt fiiului lui Enóm, fără numai Mormîntul jungherii.

7. Şi voiu junghia sfatul Iúdii şi al Ierusalímului în locul acesta, şi voiu surpa pre ei cu sabie înaintea vrăjmaşilor lor şi în mînile celora ce cearcă sufletul lor, şi voiu da pre morţii lor spre mîncare pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului.

8. Şi voiu pogorî cetatea aceasta spre stingere şi spre şuierare; tot cela ce va mêrge aproape de ea să va mîhni şi va şuiera pentru toată rana aceasta.

9. Şi vor mînca trupurile fiilor lor şi trupurile[15] fêtelor lor; şi fieştecarele trupurile aproapelui său vor mînca, întru îngrădire şi întru încunjurarea carea vor încunjura pre ei vrăjmaşii lor.»

10. Şi vei zdrobi cana înaintea ochilor oamenilor celor ce vor ieşi cu tine, şi vei grăi cătră ei:

11. «Acêstea[16] zice Domnul: Aşa voiu sfărîma norodul acesta şi cetatea aceasta, în ce chip să zdrobêşte un vas de lut care nu va mai putea să să vindece încă; şi în Toféth să vor îngropa, căci nu iaste loc a să îngropa.

12. Aşa voiu face, zice Domnul, locului acestuia şi celor ce lăcuiescu întru el, ca să să dea cetatea aceasta ca pămîntul cel ce cade.

13. Şi casele Ierusalímului şi casele împăraţilor Iúdii vor fi în ce chip e locul cela ce cade de necurăţiile lor, în toate casele întru carele au tămîiat preste podurile lor la toată oastea ceriului şi au turnat turnări la dumnezei striini.»"

14. Şi veni Ieremía de la cădêrea locului Taféth, unde l-au trimis pre el Domnul acoló ca să prorocească, şi stătu în curtea casii Domnului şi zise cătră tot norodul:

15. „Acêstea zice Domnul: «Iată, eu aduc preste cetatea aceasta şi preste toate cetăţile ei şi preste satele ei toate rêlele carele am grăit asupra ei şi preste cetăţile ei, căci au învîrtoşat cerbicea lor a nu asculta poruncile mêle.»"

Cap 20

1. Şi auzi şi Pashór, fiiul lui Emír preotul, acesta era pus povăţuitoriu casii Domnului, Ieremía prorocind cuvintele acêstea,

2. Şi-l lovi pre el şi-l puse pre dînsul la locul de muncă, care era în poarta casii cei rînduite de la tată-său, care era în casa Domnului.

3. Şi scoase Pashór pre Ieremía den locul închisorii şi zise cătră el Ieremía: „Nu Pashór au chemat Domnul numele tău, fără numai Înstreinat,

4. Pentru căci acêstea zice Domnul: Iată, eu dau pre tine la înstreinare, împreună cu toţi priêtenii tăi; şi vor cădea de sabiia vrăjmaşilor lor şi ochii tăi vor vedea; şi pre tine, şi pre tot Iúda voiu da la mînile Vavilónului, şi vor înstreina pre ei şi vor tăia //

Ms. 45, p. 590-591

6. Pentru acêea, iată, dzile vin, dzice Domnul, şi nu să va mai chema locului acestuia căci Cădêre şi Mormîntu fiiului Ennom, fără numai Mormînt a îngropării.

7. Şi voi junghia sfatul Iúdei şi Ierusalimul întru locul acesta, şi voi oborî pre ei cu sabie înaintea vrăjmaşilor lor, şi întru mîinile celora ce cearcă sufletele lor, şi voi da pre morţii lor la mîncare pasărilor ceriului şi fiarălor pămîntului.

8. [146]Şi voi pogorî cetatea aceasta spre stingere şi spre şuierare. Tot cela ce va mêrge pre apro- *[590/2]* ape de ea să va mîhni şi va şuiera pentru toată rana aceasta.

9. Şi vor mînca trupurile fiilor lor şi trupurile fêtelor lor; şi fieştecarele trupurile aproapelui său vor mînca întru îngrădirea şi întru încungiurarea cetăţii cei vor încungiura vrăjmaşii lor.»

10. Şi vei zdrobi cana înaintea ochilor oamenilor celor ce vor ieşi împreună cu tine, şi vei grăi cătră ei:

11. «Acêstea dzice Domnul: Aşa voi sfărîma nărodul acesta şi cetatea aceasta, în ce chip să zdrobêşte vas de lut carele nu să va[147] putea să să vindece încă; şi în Tofeth vor îngropa[148], căci nu iaste loc a să îngropa.

12. Aşa voi face, dzice Domnul, locului acestuia şi celor ce lăcuiesc întru el, ca să să dea cetatea aceasta ca pămînt căzător.

13. Şi casele Ierusalim şi casele împăraţilor Iúda vor fi în ce chip ii locul cela ce cade de necurăţiile lor, întru toate casele întru carele au tămîiat preste podurile lor la toată oastea ceriului, şi au turnat turnări la dumnedzăi striini.»"

14. Şi veni Ieremía de la cădêrea locului Tafeth, unde l-au trimis pre el Domnul, acoló, ca să prorocească, şi stătu întru ograda casei Domnului, şi dzise cătră tot nărodul:

15. „Acêstea dzice Domnul: «Iată, eu aduc preste cetatea aceasta şi preste toate cetăţile ei şi prestă satele ei toate rêlele carele am grăit preste însă şi prestă cetăţile ei, căci au învîrtoşat cerbicea lor a nu asculta porîncelor mêle.»"

Cap 20

1. Şi audzi Pashor, fiiul al lui Memmir, preutul, şi acesta era pus povăţuitor casei Domnului, pre Ieremía prorocind cuvintele acêstea,

2. Şi-l lovi pre el şi-l puse pre îns întru hruba carea era întru poarta casei rînduite cei de la tată-său[149], carea era în casa Domnului.

3. Şi scoase Pashor pre Ieremía den hrubă şi dzise lui, Ieremía: „Nu Pashor au chemat Domnul numele tău, ce numai Înstreinat,

4. [150]Căci acêstea dzice Domnul: Iată, eu dau pre tine la înstreinare, împreună cu toţi priêtenii tăi; şi vor cădea cu sabiia vrăjmaşilor lor şi ochii tăi vor vedea; şi pre tine şi pre tot Iúda voi da *[591/1]* la mîinile Vavilónului, şi vor înstreina pre ei, şi vor tăia

Ms. 4389, p. 728-729

6. Pentr-acêea, iată, vor veni zile, zice Domnul, şi nu se va mai chiema locul acesta Tofeth şi Valea feciorilor lui Ennon, ce Valea junghierii.

7. Şi voiu rîsipi sfatul Iúdei şi al Ierusalímului într-acest loc, şi-i voiu întoarce cu sabie înaintea vrăjmaşilor lor şi în mîinile celor ce vor cerca sufletele lor, şi voiu da trupurile lor mîncare pasărilor ceriului şi fierilor pămîntului.

8. [282]Şi voiu pune cetatea aceasta în frică şi în fluierare[283]. Tot cel ce va trêce prentr-însa se va mira şi va fluiera pentru toată bătaia ei.

9.[284] [285]Şi[286] voiu hrăni pre dînşii cu carnea feciorilor lor şi cu carnea fêtelor lor, şi va mînca fieştecare dentr-înşii carnea priêtenului său, în ocolirea şi în strimteala[287] în care-i vor ocoli vrăjmaşii lor, carii cerca sufletele lor.»

10. Şi să spargi vasul[288] înaintea ochilor[289] bărbaţilor carii vor mêrge cu tine şi să zici cătră dînşii:

11. «Acêstea grăiêşte Domnul puterilor: Aşa voiu sparge cetatea aceasta şi nărodul acesta, ca cum se sparge vasul cest de lut, care nu mai pot de-acii să-l mai direagă; şi se vor îngropa în Tofeth, pentru căci că nu va mai fi alt loc de îngropare.

12. Aşa voiu face locului acestuia, zice Domnul, şi lăcuito- *[729/1]* rilor lui şi voiu pune cetatea aceasta ca Tofeth.

13. Şi vor fi casele Ierusalímului şi casele împăraţilor Iúdei ca locul cel necurat al lui Tofeth, toate casele într-ale a cărora acoperemînturi au junghiat tuturor oştilor cereşti şi au adus turnări dumnezeilor celor streini.»"

14. Şi veni Ieremiia den Tofeth, de unde-l trimesêse Domnul la prorocire, şi stătu în curtea casei[290] Domnului şi zise cătră tot nărodul:

15. „Acêstea au zis Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: «Iată, eu voiu aduce pre această cetate şi pre toate cetăţile ei toate răotăţile care am zis spre dînsa, pentru că au învîrtoşat cerbicele sale, ca să nu asculte cuvintele mêle.»"

Cap 20

1.[291] Şi auzi Fassur, feciorul lui Emmer, preotul, carele era pus mai mare în casa Domnului, pre Ieremiia prorocind acêste cuvinte,

2. Şi lovi Fassur pre Ieremiia proroc şi-l trimêse în grósulă, care era în porţile lui Veniamin, cêle mai de sus, în casa Domnului.[292]

3. Iar, cînd fu dimineaţa a doaoa zi, scoase Fassúr pre Ieremiia den grósă, iar Ieremiia zise cătră dînsul: „N-au pus Domnul numele tău Fassúr, ce Frică de toate părţile,

4. Că acêstea zice Domnul: Iată, eu voiu da în frică pre tine şi pre toţi priêtenii tăi; şi se vor zdrobi de sabiia vrăjmaşilor săi şi ochii tăi vor vedea; şi pre toată Iudéea[293] o voiu da în mîna împăratului Vavilónului, şi-i va duce în Vavilon, şi-i va ucide

Versiunea modernă

6. De aceea, iată, vin zile, zice Domnul, cînd locul acesta nu se va mai chema Cădere sau Locul de îngropare al fiului lui Hinom, ci Locul de îngropare al uciderii.

7. Voi pierde sfatul lui Iuda şi al Ierusalimului în locul acesta, şi-i voi răpune cu sabia înaintea vrăjmaşilor lor şi cu mîinile celor ce caută sufletul lor, şi voi da trupurile morţilor lor spre hrană păsărilor cerului şi fiarelor pămîntului.

8. Voi face cetatea aceasta pustie şi batjocură. Tot cel ce va trece prin ea se va mira şi va fluiera, văzînd toate rănile ei.

9. Şi se vor ospăta cu carnea fiilor lor şi cu carnea fiicelor lor; şi va mînca fiecare carnea aproapelui său, fiind în fortificaţii şi în asediu, atunci cînd îi vor ataca vrăjmaşii lor.»

10. Iar tu să zdrobeşti de pămînt vasul de lut înaintea ochilor bărbaţilor acelora care vor merge cu tine, şi să le zici:

11. «Iată ce zice Domnul: Voi sfărîma poporul acesta şi cetatea aceasta, aşa cum am sfărîmat vasul de lut, care nu mai poate fi făcut la loc.

12. Aşa voi face cu locul acesta şi cu locuitorii lui, zice Domnul, şi voi face cetatea aceasta ca lutul cel surpat.

13. Şi casele Ierusalimului şi casele regilor lui Iuda vor fi un loc de dărîmături, pentru că prin podurile caselor au tămîiat întregii oştiri cereşti şi au adus prinoase de băutură în cinstea dumnezeilor străini.»"

14. Şi s-a întors Ieremia din Tofet, unde-l trimisese Domnul să prorocească, şi a stat în curtea casei Domnului şi a zis către tot poporul:

15. „Aşa zice Domnul: «Iată, voi aduce asupra acestei cetăţi şi asupra celorlalte cetăţi ce ţin de ea toate nenorocirile pe care le-am rostit împotriva ei, pentru că şi-a înviorţoşat cerbicea ca să nu asculte de poruncile mele.»"

Capitolul al 20-lea

1. Auzind Paşhur, fiul preotului Imer, care era mai mare în casa Domnului, că Ieremia a profeţit aceste cuvinte,

2. L-a lovit Paşhur pe Ieremia şi l-a aruncat în temniţa care se afla la poarta casei de sus din templul Domnului.

3. Dar a doua zi Paşhur a dat drumul lui Ieremia din temniţă şi Ieremia i-a zis: „Domnul nu te mai numeşte Paşhur, ci Străin,

4. Pentru că aşa zice Domnul: Iată, te trimite în robie pe tine şi pe toţi prietenii tăi; aceştia vor cădea de sabia vrăjmaşilor lor şi ochii tăi vor vedea aceasta. Şi pe tot Iuda îl voi da în mîinile regelui Babilonului, care-i va duce în robie şi-i va lovi

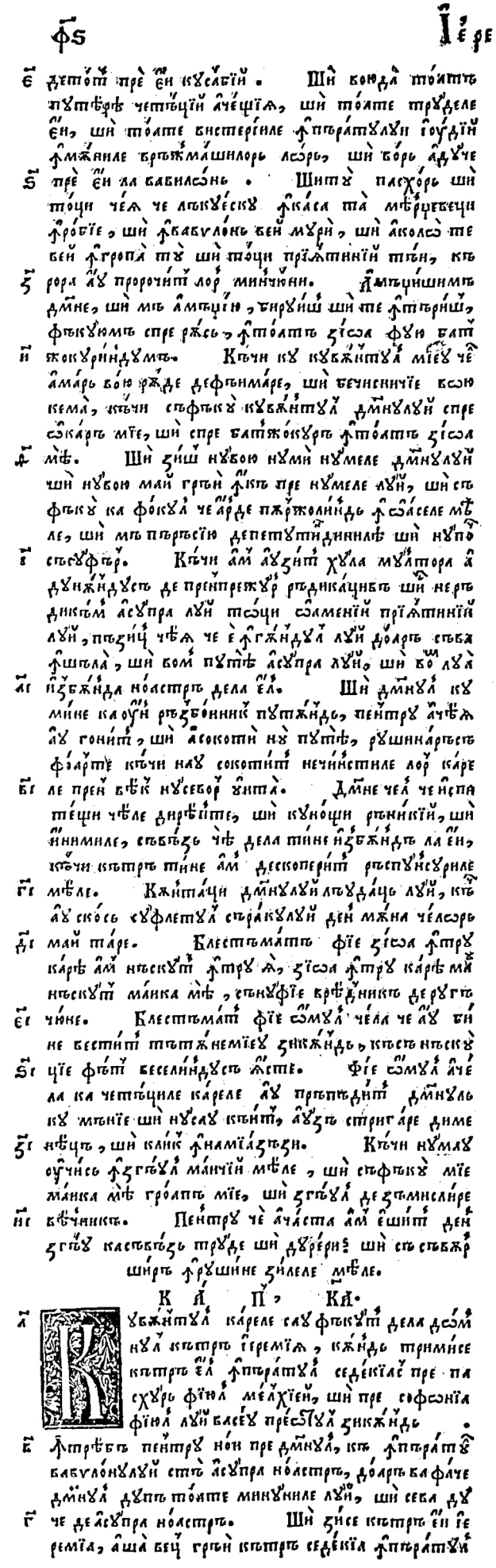

Biblia 1688, p. 506, col. 1

de tot pre ei cu sabii.

5. Şi voiu da toată putêrea cetăţii aceştiia, şi toate trudele ei, şi toate visteriile împăratului Iúdii în mînile vrăjmaşilor lor; şi vor aduce pre ei la Vavilón.

6. Şi tu, Pashór, şi toţi ceia ce lăcuiescu în casa ta mêrge-veţi în robie, şi în Vavilón vei muri; şi acoló te vei îngropa tu şi toţi priêtinii tăi, cărora au prorocit lor minciuni.»"

7. Amăgişi-mă, Doamne, şi mă amăgiiu; biruişi şi te întărişi, făcuiu-mă spre rîs, în toată zioa fuiu batjocurindu-mă.

8. Căci cu cuvîntul mieu cel amar voiu rîde, defăimare şi becisnicie voiu chema, căci să făcu cuvîntul Domnului spre ocară mie şi spre batjocură în toată zioa mea.

9. Şi ziş: Nu voiu numi numele Domnului şi nu voiu mai grăi încă pre numele lui; şi să făcu ca focul ce arde pîrjolind în oasele mêle; şi mă părăsiiu de pretutindinilea[17] şi nu poci să sufăr;

10. Căci am auzit hula multora adunîndu-să de premprejur: „Rădicaţi-vă şi să ne rădicăm asupra lui toţi oamenii, priêtinii lui! Păziţi cêea ce e în gîndul lui, doară să va înşăla, şi vom putea asupra lui şi vom lua izbînda noastră de la el!"

11. Şi Domnul — cu mine, ca un războinic putînd; pentru acêea au gonit şi a socoti nu putea; ruşinară-să foarte, căci n-au socotit necinstile lor carele pren veac nu se vor uita.

12. Doamne, cel ce ispiteşti cêle dirêpte şi cunoşti rănichii şi inimile, să văz cea de la tine izbîndă la ei, căci către tine am descoperit răspunsurile mêle!

13. Cîntaţi Domnului, lăudaţi lui, căci au scos sufletul săracului den mîna celor mai tare!

14. Blestămată fie zioa întru carea am născut întru ea, zioa întru carea m-au născut maica mea; să nu fie vrêdnică de rugăciune.

15. Blestămat fie omul cela ce au binevestit tătîne-mieu, zicînd că: „Să născu ţie făt, veselindu-să iaste."

16. Fie omul acela ca cetăţile carele au prăpădit Domnul cu mînie şi nu s-au căit! Auză strigare dimineaţă şi clic în amiazăzi,

17. Căci nu m-au ucis în zgăul maicii mêle, şi să făcu mie maica mea groapă mie şi zgăul — de zămislire vêcinică.

18. Pentru ce aceasta am ieşit den zgău, ca să văz trude şi dureri? Şi să săvîrşiră în ruşine zilele mêle?

Cap 21

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul către Ieremiia, cînd trimise către el împăratul Sedéchias pre Pashúr, fiiul Mélhiei, şi pre Sofonia, fiiul lui Vaséu preotul, zicînd:

2. „Întreabă pentru noi pre Domnul, că împăratul Vavilónului stă asupra noastră, doară va face Domnul după toate minunile lui şi se va duce de asupra noastră."

3. Şi zise către ei Ieremia: „Aşa veţi grăi către Sedéchia, împăratul /

Ms. 45, p. 591

de tot pre ei cu sabii.

5. Şi voi da toată vîrtutea cetăţii aceştiia, şi toate trudele ei, şi toate vistiêrile împăraţilor Iúdei la mîinile vrăjmaşilor lor; şi-i vor aduce pre ei la Vavilon.

6. Şi tu, Pashor, şi toţi ceia ce lăcuiesc întru casa ta, mêrge-veţi întru robire; şi în Vavilon veţi muri, şi acoló te vei îngropa, tu şi toţi priêtenii tăi, cărora au prorocit lor minciuni.»"

7. Amăgişi-mă, Doamne, şi mă amăgiiu; biruişi şi te întărişi, făcuiu-mă spre rîs, preste toată dzua fuiu batjocurindu-mă;
8. Căci cu amar cuvîntul mieu voi rîde, împutare şi becisniciia voi chema, căci să făcu cuvîntul Domnului spre ocară mie şi spre batjocură toată dzua ⌊mea⌋.

9. Şi dziş: Nu voi numi numele Domnului şi nu voi mai grăi încă pre numele lui[151]! Şi să făcu ca focul[152] ce arde pîrjolind întru oasăle mêle; şi mă părăsiiu de pretutindinirile şi nu poci să sufăr;

10. Căci am audzit răpştire a mulţi adunîndu-să de prempregiur: „Rocoşiţi-vă şi să ne rocoşim asupra lui toţi oamenii, priêtenii lui! Păziţi gîndirea lui, de să va înşela, şi vom putea lui şi vom lua izbînda noastră dentru el!"

11. Şi Domnul — cu mine, ca un războinic putînd. [153]Pentru acêea, au gonit şi a socoti nu putea, ruşinară-să foarte, căci n-au socotit necinstele lor carele pren vac nu să vor uita.

12. Doamne, [154]ispitind drêpte, ispitind[155] rărunchii şi inimile, să văz cea de la tine izbîndă la ei, căci cătră tine am dăscoperit răspunsurile mêle.

13. Cîntaţi Domnului! Lăudaţi lui, căci au scos sufletul mêserului dentru mîna celor mai tari!

14. [156]Blăstămată dzua întru carea am născut întru ea, dzua întru carea m-au născut maică-mea să nu fie rugată.
15. Blăstămat omul cela ce au binevestit tătîne-mieu, dzicînd ⌊că⌋: „Născu-să ţie parte bărbătească, veselindu-să iaste!"
16. Fie omul acela ca cetăţile carele au prăpădit Domnul cu mînie şi nu s-au căit! Audză strigare dimineaţă şi clic în namiazădzi,

17. Căci nu m-au ucis întru zgăul ⌊maicei mêle⌋, şi să făcu maica mea gropniţă mie, şi zgăul — *[591/2]* a zemeslirei vêcinice.
18. Pentru căci aceasta am ieşit den zgău, ca să văz trudă şi dureri, şi să isprăviră întru ruşine dzilele mêle?

Cap 21

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul cătră Ieremía, cînd trimise cătră el împăratul Sedechía pre Pashor, fiiul Melhíei, şi Sofonía, fiiul lui Vaseu preutul, dzicînd:

2. „Întreabă pentru noi pre Domnul, că împăratul Vavilónului stă asupra noastră, dă va face Domnul după toate minunile lui, şi să va duce de asupra noastră."
3. Şi dzise cătră ei Ieremía: „Aşa veţi grăi cătră Sedechía, împăratul

Ms. 4389, p. 729

cu sabiia.

5.[294] Şi voiu da toată avuţiia aceştii cetăţi, şi toată osteneala ei, şi tot preţul ei, şi toate cămările împărăţiei Iúdei în mîinile vrăjmaşilor lor, şi le vor jăfui, şi le vor lua, şi le vor duce în Vavilon.
6. Iar tu, Fassur, şi toţi lăcuitorii casii tale veţi mêrge în robie, şi vei veni în Vavilon, şi vei muri acoló, şi te vei îngropa acoló, tu şi priêtenii tăi toţi, celora ce le-ai prorocit minciună.»"

7. Scosu-m-ai, Doamne, şi sînt amăgit; fost-ai mai tare decît mine şi ai biruit, făcut sînt de rîs, toată zioa toţi îşi bat joc de mine;
8. Căci că grăiesc mai nainte strigînd fărădelegiuirea, şi strig zmintêlele, şi fu mie cuvîntul Domnului întru împuătăciune şi în rîs toată zioa.

9. Şi ziş: Nu-l voiu mai pomeni, nici nu voiu mai grăi în numele lui! Şi fu în inima mea ca focul arzînd şi încuiat în oasele mêle; şi mă părăsiiu de a pur- *[729/2]* ta nerăbdînd;

10.[295] Că auziiu dosăzile a multora şi frică pre împrejur: „Goniţi şi să-l gonim dentru toţi bărbaţii carii era împăcătorii miei şi carii păziia laturea mea, doară se va înşăla cumvaşi, şi să-l biruim, şi vom căuta izbîndă de la dînsul!"

11. Iar Domnul iaste cu mine ca un războinic tare. Pentr-acêea, ceia ce mă gonesc vor cădea şi vor fi slabi, şi se vor ruşina foarte, [296]că n-au înţeles împuătăciunea cea vêcinică carea nu se va netezi niciodată.

12. Şi tu, Domnul puterilor, [297]ispititoriul celui direpţ, cela ce şi ştii droburile şi inima, rogu-te să văz izbîndirea ta pre dînşii, că ţie am dăscoperit pîra mea!

13. Cîntaţi Domnului! Lăudaţi pre Domnul, cela ce au mîntuit sufletul celui sărac den mîinile celor hiclêni!
14.[298] [299]Blestemată zi în carea m-am născut, zioa în carea m-au născut mumă-mea să nu fie binecuvîntată.

15. Blestemat bărbatul cela ce au luat colac tătîne-mieu, zicînd: „Născutu-se-au ţie cocon bărbat şi ca cum l-au veselit cu bucurie!"
16. Să fie omul acela ca cum sînt şi cetăţile care le-au întors Domnul şi nu se-au căit! Să audză dimineaţa chiot şi amiiazăzi vaiet,

17. Cela ce nu m-au ucis den mumă-mea, ca să fie mie mumă-mea mormînt şi pîntecele ei începătură[300] vêcinică.
18. Pentru ce am ieşit den mumă-mea, să văz ostenînţă şi dureri şi să se strice zilele mêle în ruşinare?

Cap 21

1.[301] Cuvîntul care au fost de la Domnul cătră Ieremiia, cînd au trimes la dînsul Sedéchiia împărat pre Fassur, feciorul Melhiei[302], şi pre Sofóniia, feciorul Maasiei, preotul, zicînd:

2. „Întreabă pre Domnul pentru noi, că Navohodonosor, împăratul Vavilónului, se-au oştit asupra noastră, cîndai doară va face Domnul cu noi după toate minunile sale, să se ducă de la noi."
3. Iar Ieremiia zise cătră dînşii: „Aşa să ziceţi

Versiunea modernă

cu sabia.

5. Şi toată puterea cetăţii acesteia, toate ostenelile ei şi toate comorile regilor lui Iuda le voi da în mîinile vrăjmaşilor lor, care le vor lua şi le vor duce la Babilon.
6. Iar tu cu toţi cei ce trăiesc în casa ta vă veţi duce în robie; în Babilon vei muri acolo; şi acolo vei fi îngropat şi tu şi toţi prietenii tăi, cărora tu le-ai prorocit mincinos.»"

7. Doamne, tu m-ai amăgit, iar eu m-am amăgit; tu ai fost puternic, tu ai biruit, eu m-am făcut de rîs, iar eu fără încetare toată ziua sunt batjocorit;
8. În amărăciune voi rîde, necredincioşie şi durere voi chema, întrucît cuvîntul Domnului s-a prefăcut în ocară şi în batjocură în toate zilele vieţii mele.

9. De aceea mi-am zis: Nu voi mai numi numele Domnului şi nu voi mai grăi, în numele lui! Dar iată era în oasele mele ca un fel de foc aprins; am slăbit din toate şi nu mai am putere;

10. Că am auzit ocara celor care grăiau din toate părţile, zicînd: „Ridicaţi-vă şi să mergem asupra lui toţi bărbaţii, prietenii lui! Fiţi atenţi la ce-şi pune el în gînd, poate se va amăgi, şi-l vom birui, şi ne vom răzbuna pe el!"

11. Dar Domnul este cu mine, ca un luptător puternic. De aceea, asupritorii mei au încercat să îmi facă rău, dar nu au reuşit; s-au făcut de rîs, pentru că n-au izbutit; nu au înţeles că ocara lor va fi veşnică şi niciodată nu se va uita.
12. Doamne, cel ce cercetezi cu dreptate şi pătrunzi rărunchii şi inimile, fă-mă să văd răzbunarea ta asupra lor, că ţie ţi-am încredinţat apărarea mea!

13. Cîntaţi Domnului! Lăudaţi pe Domnul, căci el a izbăvit sufletul sărmanului din mîna celor răi!

14. Blestemată fie ziua în care m-am născut, ziua în care m-a născut maica mea să nu fie binecuvîntată.

15. Blestemat fie omul care a adus tatălui meu veste şi a zis: „Ţi s-a născut fiu, bucură-te!"

16. Să se întîmple acelui om ceea ce s-a întîmplat cetăţilor pe care le-a dărîmat cu mînie Domnul, fără să-i pară rău! Să audă el dimineaţa plînset şi la amiază ţînguire mare,
17. Că nu m-a ucis chiar din pîntece, ca mama mea să-mi fi fost mormînt şi pîntecele ei să fi rămas veşnic însărcinat.
18. Pentru ce am ieşit eu din pîntece, ca să văd suferinţe şi dureri, şi ca zilele mele să se sfîrşească în ruşine?

Capitolul al 21-lea

1. Cuvîntul care a fost de la Domnul către Ieremia, cînd a trimis regele Sedechia la el pe Paşhur, fiul lui Malchia, şi pe Sofonie, fiul preotului Maaseia, ca să-i zică:

2. „Întreabă pentru noi pe Domnul, că regele Babilonului s-a ridicat asupra noastră, poate că va face Domnul vreo minune, ca să se depărteze de la noi."
3. Iar Ieremia le-a răspuns: „Aşa să spuneţi lui Sedechia, regele

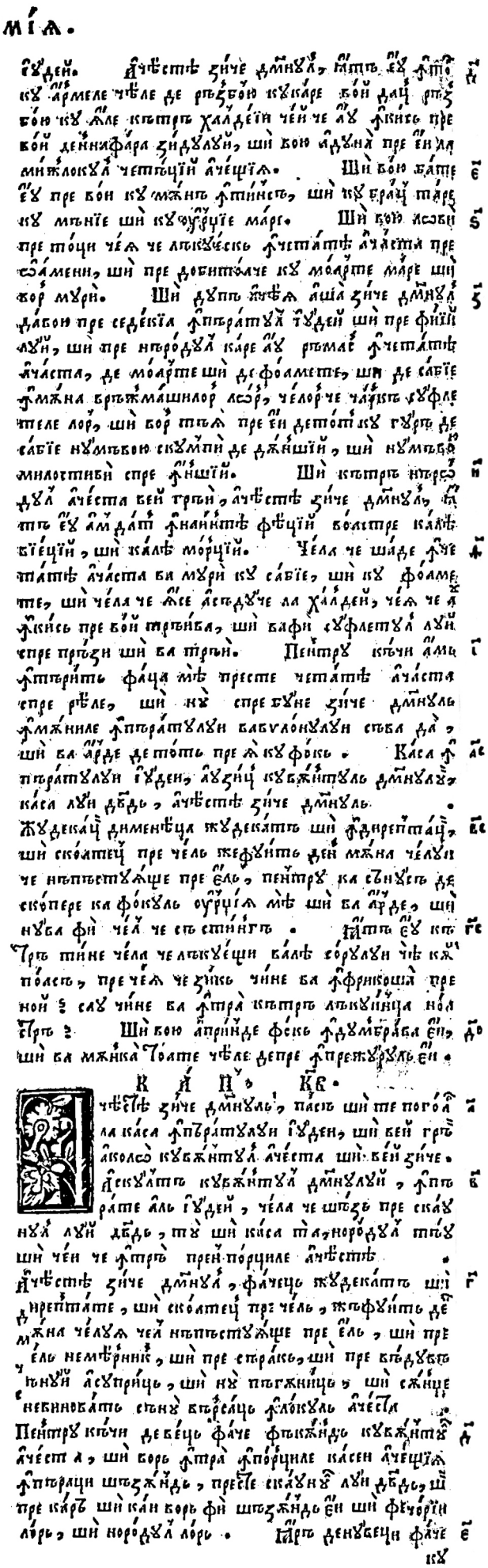

Biblia 1688, p. 506, col. 2

Iúdei:

4. «Acêstea zice Domnul: Iată, eu întorcu armele cêle de războiu, cu care voi daţi războiu cu iale cătră haldeii cei ce au închis pre voi denafara zidului, şi voiu aduna pre ei la mijlocul cetăţii aceştiia.

5. Şi voiu bate eu pre voi cu mînă întinsă şi cu braţ tare, cu mînie şi cu urgie mare.

6. Şi voiu lovi pre toţi ceia ce lăcuiesc în cetatea aceasta, pre oameni şi pre dobitoace, cu moarte mare, şi vor muri.»

7. Şi după acêea, aşa zice Domnul: «Da-voiu pre Sedéchia, împăratul Iúdei, şi pre fiii lui, şi pre nărodul care au rămas în cetatea aceasta, de moarte şi de foamete şi de sabie, în mîna vrăjmaşilor lor, celor ce cearcă sufletele lor; şi vor tăia pre ei de tot cu gură de sabie; nu mă voiu scumpi de dînşii şi nu mă voiu milostivi spre înşii.»

8. Şi cătră nărodul acesta vei grăi: «Acêstea zice Domnul: 'Iată, eu am dat înaintea fêţii voastre calea vieţii şi calea morţii.

9. Cela ce şade în cetatea aceasta va muri cu sabie şi cu foamete; şi cela ce iêse a să duce la haldei, ceia ce au închis pre voi, trăi-va şi va fi sufletul lui spre prăzi şi va trăi,

10. Pentru căci am întărit faţa mea preste cetatea aceasta spre rêle şi nu spre bune'. Zice Domnul: 'În mînile împăratului Vavilónului să va da şi va arde de tot pre ea cu foc.'

11. Casa împăratului Iúdei, auziţi cuvîntul Domnului! Casa lui David, acêstea zice Domnul:

12. 'Judecaţi dimineaţa judecată, şi îndireptaţi, şi scoateţi pre cel jefuit den mîna celui ce năpăstuiêşte pre el, pentru ca să nu să descopere ca focul urgiia mea, şi va arde şi nu va fi cel ce să stingă!

13. Iată, eu cătră tine, cela ce lăcuieşti Valea Sórului cea cîmpoasă, pre ceia ce zic: Cine va înfricoşa pre noi sau cine va întra cătră lăcuinţa noastră?

14. Şi voiu aprinde foc în dumbrava ei şi va mînca toate cêle de pre împrejurul ei.'»"

Cap 22

1. Acêstea zice Domnul: „Pasă şi te pogoară la casa împăratului Iúdei şi vei grăi acoló cuvîntul acesta şi vei zice:

2. «Ascultă cuvîntul Domnului, împărate al Iúdei, cela ce şăzi pre scaunul lui David, tu şi casa ta, norodul tău, şi cei ce întră pren porţile acêstea!

3. Acêstea zice Domnul: 'Faceţi judecată şi direptate şi scoateţi pre cel jăfuit den mîna celuia ce-l năpăstuiêşte pre el; şi pre cel nemêrnic şi pre sărac şi pre văduvă să nu-i asupriţi; şi nu păgîniţi, şi sînge nevinovat să nu vărsaţi în locul acesta!

4. Pentru căci, de veţi face făcînd cuvîntul acesta, şi vor întra în porţile casei aceştiia împăraţi şăzînd preste scaunul lui David, şi pre cară şi cai vor fi şăzînd ei şi feciorii lor şi norodul lor.

5. Iară de nu veţi face //

Ms. 45, p. 591-592

Iúda:

4. «Acêstea dzice Domnul: Iată, eu întornu armele cêle de războiu, cu carele voi daţi războiu cu iale cătră haldeii ceia ce au închis pre voi den afara zidului, şi voi aduna pre ei la mijlocul cetăţii aceştiia;

5. Şi voi bate eu pre voi cu mîna întinsă şi cu braţ tare, cu mînie şi cu urgie mare.
6. Şi voi lovi pre toţi ceia ce lăcuiesc în cetatea aceasta, pre oameni şi pre dobitoace, cu moarte mare, şi vor muri.»
7. Şi după acêea, aşa dzice Domnul: «Da-voi pre Sedechía, împăratul Iúda, şi[157] pre fiii lui, şi pre nărodul carele au rămas întru cetatea aceasta, de moarte, şi de ciumă, şi de sabie la mîna vrăjmaşilor lor, celor ce cearcă sufletile lor, şi vor dămica pre ei cu gură de sabie; nu mă voi scumpi preste ei şi nu voi îndura pre înşi.'»

8. Şi cătră nărodul acesta vei grăi: «Acêstea dzice Domnul: '[158]Iată, eu am dat înaintea fêţei voastre calea vieţii şi calea morţii.
9. Cela ce şade întru cetatea aceasta va muri cu sabie şi cu foamete; şi cela ce iêse a să duce la haldeii, ceia ce au închis pre voi, trăi-va şi va fi sufletul lui spre prăzi [şi va trăi],

10. Pentru căci am răzămat faţa mea preste cetatea aceasta spre rêle, şi nu spre bune, dzice Domnul, la mîinile împăratului Vavilónului să va da, şi va arde de tot pre ea cu foc.'
11. Casa împăratului Iúdei, audziţi cuvîntul Domnului! Casa lui David, acêstea dzice Domnul:

12. [159]'Judecaţi dimineaţa judeţ, şi îndreptaţi, şi scoateţi pre cel jehuit dentru mîna celui ce năpăs-*[592/1]* tuiêşte pre el, pentru ca să nu să dăscopere ca focul urgiia mea, şi va arde, şi nu va fi cel ci să stingă!

13. Iată, eu — cătră tine, cela ce lăcuieşti Valea Sor, cîmpoasa, pre ceia ce dzic: Cine ne va înfricoşa pre noi sau cine va întra cătră lăcuinţa noastră?

14. Şi voi aprinde foc întru dumbrava ei şi va mînca toate prempregiururile ei.»"

Cap 22

1. Acêstea dzice Domnul: „Pasă şi te pogoară la casa împăratului Iúdei şi vei grăi acoló cuvîntul acesta şi vei dzice:
2. «Ascultă cuvîntul Domnului, împărate a Iúdei, cela ce şezi pre scaunul lui David, tu şi casa ta, [160]nărodul tău şi cei ce întră porţile acêstea!

3. [161]Acêstea dzice Domnul: 'Faceţi judecată şi dreptate şi scoateţi pre cel jefuit den mîna celui ce năpăstuiêşte pre el; şi nemêrnicul şi sărăimanul şi vădua să nu asupriţi; şi nu păgîniţi şi sînge nevinovat să nu vărsaţi întru locul acesta!

4. Pentru căci, dă veţi făcînd face cuvîntul acesta, şi vor întra întru porţile casei aceştiia împăraţi şezînd preste scaunul David şi călări fiind preste [162]cai, ei şi ficiorii lor şi nărodul lor.

5. Iar dă nu veţi face

Ms. 4389, p. 729-730

Sedéchiei:

4.[303] «Acêstea au zis Domnul Dumnezeul lui Israil: Iată, eu voiu întoarce dichisele cêle de războiu, care sînt în mîinile voastre, cu care vă oştiţi voi asupra împăratului Vavilónului şi al haldeilor carii au ocolit pre voi împrejurul zidurilor, şi le voiu aduna în mijlocul aceştii cetăţi;
5. Şi voiu lupta eu pre voi întru mînă întinsă şi braţ vîrtos, şi în urgie, şi mînie mare.
6. Şi voiu ucide pre lăcuitorii cetăţii aceştiia, oamenilor şi fierilor — piericiune mare, să moară!»

7. Iar după *[730/1]* acêstea, zice Domnul: «Da-voiu pre Sedéchiia, împăratul Iúdei, şi slugile lui, şi nărodul lui, carii au rămas de foamete, şi de ciumă, şi de sabie într-această cetate, în mîinile lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi în mîinile vrăjmaşilor lor, şi în mîinile celor ce cearcă sufletele lor; şi-i vor ucide cu sabie ascuţită şi nu se va feri, nici nu va ierta, nici nu se va milostivi.»
8.[304] Iar cătră nărodul acesta să zici: «Acêstea zice Domnul Dumnezeu: 'Iată, eu dau înaintea voastră calea vieţii şi calea morţii.
9. [305]Cela ce va lăcui într-această cetate va muri de sabie, şi de foamete, şi de ciumă; iar cel ce va ieşi şi va fugi la haldei[306], la ceia ce v-au ocolit, acela va fi viu şi va fi lui sufletul lui ca robiia,

10. Că am pus faţa mea spre această cetate şi spre rău, iar nu spre bine, zice Domnul; da-se-va în mîinile împăratului Vavilónului şi o va arde cu foc.'

11. Şi casa împăratului Iúdei, auziţi cuvîntul Domnului! [12.] Casa lui David, zice Domnul:

12. [307]'Judecaţi dimineaţa judecată şi mîntuiţi pre cel supărat cu sila den mîinile celui ce-l năpăstuiêşte, ca nu cumvaşi să iasă urgiia mea ca focul şi să se aprinză; şi nu va fi cine să o stingă, pentru gîndurile voastre cêle hiclêne!

13. Iată, eu cătră tine, cêea ce lăcuieşti în Valea cea tare şi cîmpoasă[308], zice Domnul, ceia ce ziceţi: Cine va ucide pre noi? Şi cine va întra în casele noastre?

14. Şi voiu cerceta pre voi după carnea[309] gîndurilor voastre, zice Domnul, şi voiu aţîţa foc în pădurea ei[310] şi va arde toate[311] împrejurul ei.»"

Cap 22

1.[312] Acêstea zice Domnul: „Întră în casa împăratului Iúdei şi să grăieşti acoló acest cuvînt şi să zici:

2. «Ascultă cuvîntul Domnului, împăratul Iúdei, cela ce şăzi pre scaunul lui David, tu şi slugile tale, şi nărodul tău, cela întră prentr-acêste porţi!

3. Acêstea zice Domnul: [313]'Faceţi judecată şi direptate şi mîntuiţi pre cel[314] ce iaste jăfuit cu de-a sila den mîinile celui ce-l năpăstuiêşte; şi să nu voieşti să năcăjăşti pre vinetic, şi pre cel sărac de părinţi, şi pre văduvă, nici să-i împresori; fărădelêge şi sînge nevinovat să nu vărsaţi pre acest loc!
4.[315] Că, de veţi face cuvîntul acesta, întra-vor prentr-acêste porţi împăraţi carii vor şădea den neamul lui David *[730/2]* pre scaunul lui, şi se vor sui în căruţe şi pre cai, ei şi slugile şi nărodul lor.

5. Iar, de nu veţi asculta

Versiunea modernă

lui Iuda:

4. «Aşa zice Domnul: Iată, voi întoarce armele de război, care sunt în mîinile voastre şi cu care vă luptaţi împotriva caldeilor care vă împresoară cetatea, şi îi voi aduna în mijlocul cetăţii acesteia;

5. Şi voi lupta şi eu împotriva voastră cu mînă întinsă şi cu braţ puternic, cu mînie şi cu urgie mare.
6. Şi voi lovi pe cei ce trăiesc în cetatea aceasta, de la oameni pînă la animale, şi vor muri de moarte cumplită.»
7. Iar după acestea, zice Domnul: «Pe Sedechia, regele lui Iuda, pe fiii lui, pe popor şi pe cei ce au rămas în cetatea aceasta pe urma ciumei, a sabiei şi a foametei, îi voi da în mîinile vrăjmaşilor lor, care vor să le ia viaţa; şi aceia îi vor lovi cu ascuţişul sabiei şi nu-i voi cruţa; nici nu mă voi milostivi spre ei.»

8. Iar poporului acestuia să îi spui: «Aşa zice Domnul: 'Iată, eu am pus înaintea voastră calea vieţii şi calea morţii.
9. Cine rămîne în cetatea aceasta, acela va muri de sabie şi de foamete; iar cine va ieşi şi se va preda caldeilor care v-au împresurat, acela va trăi, dar în robie,

10. Pentru că eu mi-am întors faţa împotriva cetăţii acesteia, zice Domnul, în rău, nu în bine; şi va fi dată în mîinile regelui Babilonului, care o va arde cu foc.'

11. Iar voi, cei ce locuiţi în casei regelui, ascultaţi cuvîntul Domnului! Casa lui David, aşa zice Domnul:

12. 'Faceţi judecată dis-de-dimineaţă, judecaţi drept şi scăpaţi pe cel asuprit din mîna asupritorului, pentru ca să nu se aprindă mînia mea ca focul din pricina faptelor voastre cele rele, aşa încît nimeni să n-o stingă!

13. Iată, eu sunt împotriva ta, a celui ce locuieşte în Valea Sorului de şes, şi a celor care zic: Cine ne va înfricoşa pe noi sau cine va intra în sălaşul nostru?

14. Iată, eu voi aprinde foc în pădurea ei şi focul va mistui totul împrejurul ei.»"

Capitolul al 22-lea

1. Aşa grăieşte Domnul: „Du-te şi coboară-te în casa regelui lui Iuda şi vei rosti acolo cuvîntul acesta şi vei zice:
2. «Ascultă cuvîntul Domnului, rege al lui Iuda, cel ce şezi pe scaunul lui David, tu şi casa ta şi poporul tău şi cei ce intră pe porţile acestea!

3. Aşa grăieşte Domnul: 'Faceţi judecată şi dreptate şi scoateţi pe cel jefuit din mîna celui ce-l nedreptăţeşte, nu-i asupriţi pe străin, pe orfan şi pe văduvă, nu fiţi necredincioşi, iar sînge nevinovat să nu vărsaţi în locul acesta!

4. Căci, de veţi împlini cuvîntul acesta, atunci vor intra pe porţile casei acesteia regi ce şed pe scaunul lui David, în care şi călare pe cai, ei şi slujitorii lor şi poporul lor.

5. Iar de nu veţi împlini

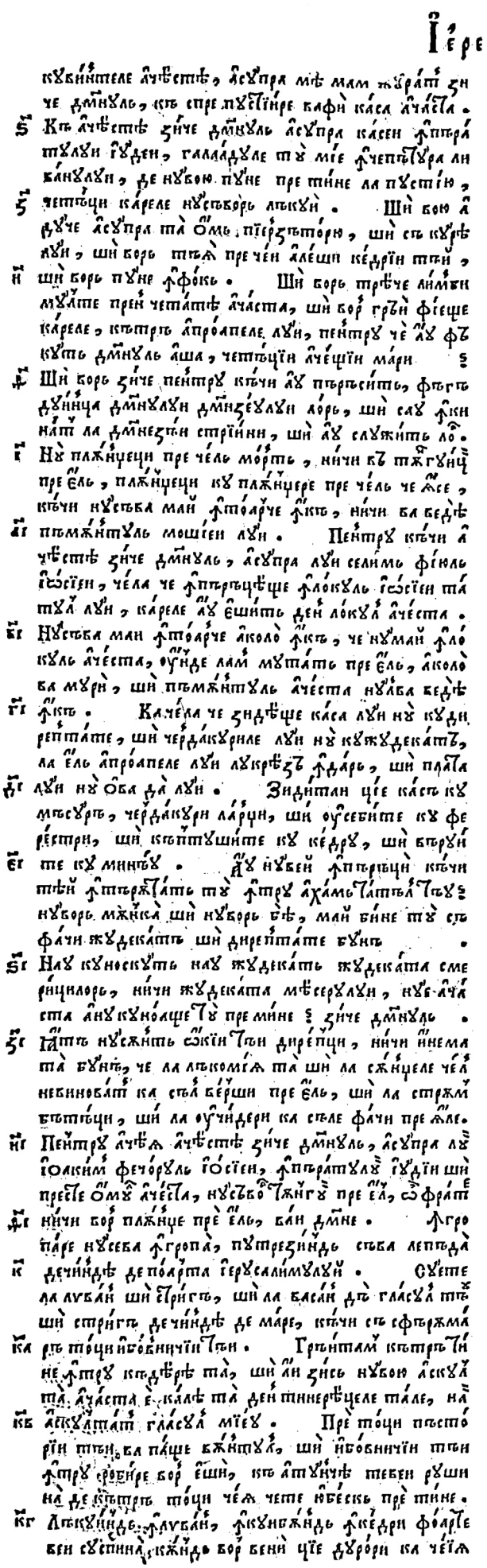

Biblia 1688, p. 507, col. 1

cuvintele acêstea, asupra mea m-am jurat, zice Domnul, că spre pustiire va fi casa aceasta'.

6. Că acêstea zice Domnul asupra casei împăratului Iúdei: 'Galaádule, tu mie — începătura Livánului, de nu voiu pune pre tine la pustiiu, cetăţi carele nu să vor lăcui.

7. Şi voiu aduce asupra ta om pierzătoriu şi săcurea lui, şi vor tăia pre cei aleşi chedrii tăi, şi vor pune în foc.

8. Şi vor trêce limbi multe pren cetatea aceasta şi vor grăi fieştecarele cătră aproapele lui: Pentru ce au făcut Domnul aşa cetăţii aceştii mari?

9. Şi vor zice: Pentru căci au părăsit făgăduinţa Domnului Dumnezeului lor şi s-au închinat la dumnezăi striini şi au slujit lor.

10. Nu plîngeţi pre cel mort, nici vă tînguiţi pre el! Plîngeţi cu plîngere pre cel ce iêse, căci nu să va mai întoarce încă, nici va vedea pămîntul moşiei lui.'

11. Pentru căci acêstea zice Domnul asupra lui Selím, fiiul Iósiei, cela ce împărăţêşte în locul Iósiei, tatul lui, carele au ieşit den locul acesta:

12. 'Nu să va mai întoarce acoló încă, ce numai în locul acesta, unde l-am mutat pre el, acoló va muri şi pămîntul acesta nu-l va vedea încă.

13. Ca cela ce zidêşte casa lui nu cu direptate şi cerdacurile lui nu cu judecată, la el aproapele lui lucrează în dar şi plata lui nu o va da lui.

14. Zidit-ai ţie casă cu măsură, cerdacuri largi şi usebite cu ferestri şi căptuşite cu chedru şi văruite cu minău.

15. Au nu vei împărăţi, căci te-ai întărîtat tu întru Ahám, tatăl tău? Nu vor mînca şi nu vor bea. Mai bine tu să faci judecată şi direptate bună.

16. N-au cunoscut, n-au judecat judecata smeriţilor, nici judecata mêserului. Nu e aceasta a nu cunoaşte tu pre mine?' zice Domnul.

17. Iată, nu sînt ochii tăi direpţi, nici inema ta bună, ce la lăcomiia ta şi la sîngele cel nevinovat, ca să-l verşi pre el, şi la strîmbătăţi şi la ucideri, ca să le faci pre iale.

18. Pentru acêea, acêstea zice Domnul asupra lui Ioachím, feciorul Iósiei, împăratului Iúdii: 'Şi preste omul acesta nu să vor tîngui pre el: O, frate!, nici vor plînge pre el: Vai, Doamne!

19. Îngropare nu se va îngropa, putrezind să va lepăda decindea de poarta Ierusalímului.'

20. Suie-te la Liván şi strigă; şi la Vasán dă glasul tău şi strigă decindea de mare, căci să sfărîmară toţi ibovnicii tăi!

21. Grăit-am cătră tine întru cădêrea ta, şi ai zis: Nu voiu asculta! Aceasta e calea ta; den tinerêţele tale n-ai ascultat glasul mieu.

22. Pre toţi păstorii tăi va paşte vîntul, şi ibovnicii tăi întru robire vor ieşi, că atuncea te vei ruşina de cătră toţi ceia ce te iubesc pre tine.

23. Lăcuind în Liván, încuibînd în chedri, foarte vei suspina, cînd vor veni ţie durori ca ceiia /

Ms. 45, p. 592

cuvintele acêstea, asupra mea m-am jurat, dzice Domnul, că spre pustiire va fi casa aceasta.'

6. Căci acêstea dzice Domnul asupra casei împăratului Iúdei: 'Galaad, tu mie — începătura Livánului, de nu voi pune pre tine ⌊la⌋ pustiiu, cetăţi carele nu să vor lăcui.

7. Şi voi aduce[163] asupra ta om[164] şi săcurea lui; şi vor tăia cei aleşi chedri ai tăi, şi-i vor pune în foc.

8. Şi vor trêce limbi multe pren cetatea aceasta şi vor grăi fieştecarele cătră aproapele lui: [165]Pentru ce au făcut Domnul aşa cetăţii aceştii mari?

9. Şi vor grăi: Pentru căci au părăsit făgăduinţa Domnului Dumnedzăului lor şi s-au închinat la dumnedzăi striini şi au slujit lor.

10. Nu plîngeţi pre cel mort, nici bociţi pre el! Plîngeţi cu plîngere pre cel ce iêse, căci nu să va mai întoarce încă, nici va vedea pămîntul moşiei lui.'

11. Pentru căci acêstea dzice Domnul preste Sellim, fiiul Iosíei, cela ce împărăţêşte pentru Iosía, tatăl lui, carele au ieşit dentru locul acesta:

12. 'Nu să va mai întoarce acoló încă, ce numai în- *[592/2]* tru locul acesta, unde l-am mutat pre el, acoló va muri, şi pămîntul acesta nu-l va vedea încă.

13. Ca cela ce zidêşte casa lui nu cu dreptate şi ciardacurile lui nu cu judeţ, lîngă aproapele lui lucrează în dar şi plata lui nu o va da lui[166]!

14. Clădit-ai ţie casă cu măsură, ciardacuri iubite şi usăbite, cu ferestri şi îngroşate cu chedru şi văruite cu minău.

15. Să nu împărăţeşti, că tu te-ai întărîtat întru Áhaz, tatăl tău. Nu vor mînca şi nu vor bea; mai bine tu să faci judeţ şi dreptate bună.

16. N-au cunoscut, n-au judecat judeţul smeriţilor, nici judecata mêserului. Nu aceasta iaste a cunoaşte tu pre mine?' dzice Domnul.

17. Iată, nu sînt ochii tăi drepţi, nici inima ta bună, ce la lăcomiia ta şi la sîngele cel nevinovat, ca să-l verşi pre el, şi la strîmbătăţi şi la ucideri, ca să le faci pre iale.

18. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste Ioachim, ficiorul Iosíei, împăratului Iúdei: ⌊'Şi preste omul acesta⌋, nu-l bociţi pre el: O, frate!, nici îl vor plînge pre el: Vai, Doamne!

19. Îngropare nu să va îngropa, putrezind să va lepăda decinde de poarta Ierusalímului.'

20. Suie-te la Livan şi strigă; şi la Vasan dă glasul tău şi chiuiêşte la decinde de maare, căci să sfărîmară toţi ibovnicii tăi!

21. Grăit-am cătră tine întru scădêrea ta şi ai dzis: Nu voi asculta! Aceasta-i calea ta, den tinerêţele tale n-ai ascultat glasul mieu.

22. Pre toţi păstorii tăi va paşte vîntul, şi ibovnicii tăi întru robire vor ieşi, că atuncea te vei ruşina de cătră toţi ceia ci te iubesc pre tine.

23. Lăcuindu întru Livan, încuibind întru chedri, preasuspina-vei, cînd vor veni ţie durori ca ceea

Ms. 4389, p. 730-731

cuvintele acêstea, pre mine însumi m-am jurat, zice Domnul, că casa aceasta va fi în pustiire.'

6. Că acêstea grăiêşte Domnul asupra casei împăratului Iúdei: 'Tu, Galaádule, mie — capul Livánului; de nu, te voiu pune în pustiire în cetăţi fără de lăcuinţe.

7. Şi voiu sfinţi spre[316] tine pre bărbatul ucigător şi pre arma lui, şi voiu tăia chiedrii tăi cei aleşi, şi-i vor arunca în foc.

8.[317] Şi vor trêce limbi multe prentr-această cetate şi va zice fieştecare cătră vecinul său: [318]Pentru ce au făcut Domnul aşa aceştii cetăţi mari?

9. Iar ei vor răspunde: Pentru acêea, căci că au părăsit făgăduinţa Domnul Dumnezeului său şi se-au închinat altor dumnezei streini şi au slujit lor.

10. Să nu plîngeţi pre cel ce au murit şi jălcuiţi pre dînsul cu vaiet! Plîngeţi pre cela carele se duce, pentru că nu se va mai întoarce, nici nu va mai vedea pămîntul[319] naşterii sale!'

11. Că acêstea zice Domnul cătră Sellum, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, carele au împărăţit în urma tătîne-său[320], Iósiei, carele au ieşit den locul acesta:

12. [11.] 'Mai mult nu se va întoarce, [12.] ce în locul în care l-am mutat, acoló va muri, iar ţara aceasta nu o va mai vedea.

13.[321] Vaide de cela ce va zidi casa sa în nedireptate şi foişorul lui nu cu judecată, pre priêtenul său îl va goni în zadar şi nu-i va da[322] simbriia!

14. Cela ce zice: 'Zidim-voiu casă largă şi foişoare largi!', cela ce-şi va face ferestri şi va face obloane de chiedru, şi le va zugrăvi cu chinovar.

15. Au doară vei împărăţi, căci te asêmeni chiedrului? Dară tată-tău, au n-au mîncat şi au băut şi au făcut judecată şi direptate atunci cînd era lui bine?

16. Judecat-au pîra săracului şi ce au trebuit în binele său. Au doară nu pentru acêea pentru căci m-au cunoscut?' zice Domnul.

17. Iar ochii tăi şi inima (sînt) în scumpête, şi în vărsarea sîngelui celui nevinovat, şi în clevetiri, şi în alergarea[323] lucrurilor celor hiclêne.

18.[324] Pentr-acêea, acêstea au zis Domnul cătră Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei: 'Să nu-l plîngă: Vai, frate!, Vai, soro! Nu vor jălcui lui: Vai, Doamne! şi Vai, norocite!

19. Cu îngropare măgărească se va îngropa, împuţit şi lepădat denafară de cetatea Ierusalímului.' *[731/1]*

20. Suie-te în Livan şi strigă, şi în Vasan dă glasul tău, strigă cătră cei ce trec, că se-au sfărîmat toţi ibovnicii tăi!

21. Grăit-am cătră tine întru înmulţirea ta; zis-ai: Nu voiu asculta! Aceasta iaste calea ta den tinerêţele tale, căci n-ai ascultat glasul mieu.

22.[325] Toţi păstorii tăi pasc vînt, şi ibomnicii tăi vor mêrge în robie; şi atunci te vei stidi şi te vei ruşina de toată hicleniia ta.

23. Cêea ce şăzi în Livan şi te încuibezi în chiedri, cum ai suspinat cînd au venit ţie dureri ca durerile

Versiunea modernă

cuvintele acestea, m-am jurat pe mine însumi, zice Domnul, că această casă spre pustiire va fi.'

6. Căci aşa zice Domnul asupra casei regelui lui Iuda: 'Galaad, îmi eşti şi vîrful Libanului, însă te voi face pustietate şi cetăţi ce nu vor fi locuite.

7. Şi voi aduce asupra ta om distrugător cu secure, şi vor tăia cedrii tăi cei aleşi, şi îi vor arunca în foc.

8. Şi vor trece neamuri multe prin cetatea aceasta şi fiecare va zice către aproapele său: De ce a făcut aşa Domnul cu această cetate mare?

9. Şi vor răspunde: Pentru că au părăsit legămîntul Domnului Dumnezeului lor şi s-au închinat la dumnezei străini şi le-au slujit acelora.

10. Nu-l plîngeţi pe cel mort, nici nu vă tînguiţi pentru el! Plîngeţi-l amar pe acela care pleacă, pentru că nu se va mai întoarce şi nici nu va mai vedea pămîntul în care s-a născut.'

11. Căci aşa zice Domnul despre Şalum, fiul lui Iosia, regele lui Iuda, care domneşte în locul lui Iosia, tatăl său, şi care a plecat din locul acesta:

12. 'Nu se va mai întoarce acolo, ci va muri în locul acela unde l-am strămutat, iar pămîntul acesta nu-l va mai vedea.

13. O, cel ce îşi zideşte casa lui fară dreptate şi foişoarele fără judecată, pentru care aproapele său lucrează în dar şi nu îi dă plata lui!

14. Ţi-ai zidit casă bine măsurată, foişoare aerisite cu ferestre alese, căptuşite cu lemn de cedru şi vopsite cu roşu.

15. Oare tu vei domni pentru că te făleşti cu Ahaz, tatăl tău? Nu vor mînca şi nu vor bea; mai bine-ţi este să faci judecată şi dreptate.

16. Ei nu au cunoscut, nu au făcut judecată celui necăjit, nici celui sărac. Nu înseamnă aceasta, oare, că tu nu mă cunoşti pe mine?' zice Domnul.

17. Iată, ochi tăi nu sînt drepţi, nici inima ta bună, ci spre lăcomia ta şi spre vărsarea de sînge nevinovat, şi spre a face nedreptăţi şi omoruri.

18. De aceea, aşa zice Domnul despre Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda: 'Despre bărbatul acesta, nu-l vor plînge: O, frate!, şi nici nu se vor tîngui pentru el: Vai, Doamne!

19. El nu va fi îngropat cum se cuvine, ci putrezit va fi aruncat dincolo de poarta Ierusalimului.'

20. Urcă-te pe Liban şi strigă, înspre Vasan dă glasul tău şi strigă dincolo de mare, că au fost zdrobiţi toţi cei ce te iubesc!

21. Am grăit către tine în vremea căderii tale, dar tu ai zis: Nu voi asculta! Aceasta ţi-a fost calea din tinereţea ta, nu ai ascultat glasul meu.

22. Pe toţi păstorii tăi îi va paşte vîntul, şi cei ce te iubesc vor merge în robie; atunci vei fi ruşinată din pricina celor ce te iubesc pe tine.

23. Ceea ce locuieşti în Liban, făcîndu-ţi cuib în cedri, amarnic vei suspina, cînd vor veni asupra ta dureri ca ale celei

Biblia 1688, p. 507, col. 2

ce naşte!

24. Viu eu, zice Domnul, de să va face făcîndu-să Iehóniia, fiiul lui Ioachím, împăratul Iúdei, pecetluire pre mîna cea direaptă a mea, de acoló te voiu zmulge!

25. Şi te voiu da pre mîna celor ce cearcă sufletul tău, de carii tu te temi de cătră faţa lor, la mîna haldeilor.

26. Şi voiu lepăda pre tine şi pre maica ta, cêea ce te-au născut, la pămînt unde nu ai născut acoló; şi acoló vei muri.

27. Iară la pămîntul carele ei să roagă cu sufletul lor nu să vor înturna.'

28. Necinstitu-s-au Iehónia ca un vas căruia nu iaste treaba lui, căci să lepădă şi să scoase la pământul carele nu ştiia.

29. Păminte, păminte, auzi cuvîntul Domnului!

30. Scrie pre omul acesta: izgonit om, căci nu va mai adaoge den seminţiia lui bărbat şăzînd pre scaunul lui David, biruitoriu în Iúda.»"

Cap 23

1. „Păstori, ceia ce răsipiţi şi stricaţi oile păşunei lor!"

2. Pentru acêea, acêstea zice Domnul preste ceia ce pasc norodul mieu: „Voi aţi răsipit oile mêle şi le-aţi scos afară şi nu le-aţi socotit pre iale. Iată, eu voiu izbîndi asupra voastră după cêle rêle tocmêle ale voastre.

3. Şi eu voiu priimi pre cei rămaşi ai norodului mieu preste tot pământul unde am scos pre ei acoló, şi voiu aşăza pre ei la păşunea lor, şi să vor crêşte şi să vor înmulţi.

4. Şi voiu scula lor păstori carii vor paşte pre ei, şi nu să vor mai tême încă, nici să vor înfricoşa, zice Domnul.

5. Iată, zile vin, zice Domnul, şi voiu rădica lui Davíd odraslă direaptă şi va împărăţi împărat direpт şi va înţelêge; şi va face judecată şi direptate pre pământ.

6. În zilele lui să va mîntui Iúda, şi Israíl va sălăşlui nădejduind; şi acesta e numele lui, carele va chema pre el: Domnul Iosedéc.

7. Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, şi nu vor mai grăi încă: «Viu Domnul, carele au scos casa lui Israíl den pământul Eghípetului»,

8. Ce «Viu Domnul, cela ce au scos şi au adunat toată sămînţa lui Israíl de la pământul despre miazănoapte şi de la toate ţările unde s-au scos acoló, şi au aşăzat pre ei la locul lor.»"

9. Întru proroci: „Să zdrobi inima mea în mine; clătiră-se oasele mêle toate; făcuiu-mă ca un om zdrobit şi ca un om cuprins fiind de vin, de cătră faţa Domnului şi de cătră faţa buniicuviinţei mărirei lui.

10. Căci de cătră faţa acestora plînse pământul; uscară-să păşunile pustiiului şi să făcu dumbrava lor rea şi putêrea lor aşa."

11. „Căci preot şi proroc s-au pîngărit şi în casa mea văzuiu răutăţile lor.

12. Pentru acêea, facă-să lor calea lor spre lunecare întru negură şi să vor împiede- //

Ms. 45, p. 592-593

ce naşte.

24. Viu — eu, dzice Domnul, de să va face făcînd Iehonía, fiiul Ioachim, împăratului Iúda, pecetluire pre mîna cea dreaptă a mea, de acoló te[167] voi zmulge!

25. Şi te voi da pre mîna celor ce cearcă sufletul tău, de carii tu te sfieşti de cătră faţa lor, la mîna[168] haldeilor.

26. Şi te voi lepăda, şi pre maica ta, cêea ce te-au născut, la pămînt ⌊carele⌋ unde n-ai născut acoló; şi acoló veţi muri.
27. Şi la pămîntul carele ei roagă cu sufletile lor nu să vor înturna.' *[593/1]*
28. Necinstitu-s-au Iehonía ca un vas căruia nu iaste treaba lui, căci să lepădă şi să scoase la pămîntul carele nu ştiia.

29. Pămînte, pămînte, audzi cuvîntul Domnului!

30. Scrie pre omul acesta: izgonit om, căci nu va crêşte dentru sămînţa lui bărbat şezînd pre scaunul lui David, boiêrin încă întru Iúda.»"

Cap 23

1. [169]„O, păstori, ceia ce răşchiraţi şi stricaţi[170] oile păşunei lor!"
2. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul preste ceia ce pascu nărodul mieu: „Voi aţi răşchirat oile mêle, şi le-aţi întinsu pre iale afară, şi nu le-aţi socotit pre iale. Iată, eu voi izbîndi asupra voastră după cêle rêle tocmêle ale voastre.
3. Şi eu voi priimi pre cei rămaşi a nărodului mieu preste tot pămîntul unde am scos pre ei acoló, şi voi aşeza pre ei la păşciunea lor, şi să vor crêşte, şi să vor înmulţi.
4. Şi voi scula lor păstori carii vor paşte pre ei şi nu să vor mai tême încă, nici să vor înfricoşa, dzice Domnul.

5. [171]Iată, dzile vin, dzice Domnul, şi voi rădica lui David răsăritură dreaptă şi va împărăţi împărat ⌊dreptu⌋ şi va înţelége; şi va face judecată şi dreptate preste pămînt[172].
6. Întru dzilele lui să va mîntui Iúda şi Israil va sălăşlui nădăjduind; şi acesta-i numele lui, carele va chema pre el: Domnul Iosedec.
7. Pentru acêea, iată, dzile vin, dzice Domnul, şi nu vor mai grăi încă «Viu — Domnul, carele au scos casa lui Israil den pămîntul Eghíptului»,

8. Ce: «Viu — Domnul, cela ce au scos şi au adunat toată sămînţa lui Israil de la pămîntul miedzii-noapte şi de la toate ţările unde să împinseră acoló afară, şi au aşezat pre ei la locul lor.»"
9. Întru proroci: „Să zdrobi inema mea întru mine, clătiră-să toate oasele mêle. Făcuiu-mă ca un om zdrobit şi ca un om cuprinsu fiind de vin de cătră faţa Domnului şi de cătră faţa a bunăcuviinţei mărirei lui.

10. Căci de cătră faţa acestora plînse pămîntul, uscară-să păşunile pustiiului, şi să făcu dumbrava lor rea, şi vîrtutea lor aşa."

11. „Căci preot şi proroc s-au pîngărit şi întru casa mea văzuiu răotăţile lor.
12. Pentru acêea, facă-să lor calea lor spre lunecare întru negură şi să vor împiedeca

Ms. 4389, p. 731

ceiia ce naşte?

24. Trăiesc eu, zice Domnul, că de va fi Iehóniia, feciorul lui Ioachim, împăratul Iúdei, inel în mîna[326] mea cea direaptă, că de acum îl voiu zmulge!

25. Şi voiu da pre tine în mîinile celor ce cearcă sufletul tău, în mîinile celora de a cărora faţă te temi tu, şi în mîinile lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi în mîinile haldeilor.
26.[327] Şi voiu trimête pre tine şi pre maica ta, cêea ce te-au născut, în ţară streină, în carea nu sînteţi născuţi, şi veţi muri acoló.
27. Şi în ţara în carea vor rîdica ei sufletul lor să se întoarcă acoló, şi nu se vor întoarce.'
28. Au doară vas de lut şi sfărîmat, bărbatul acesta, Iehóniia? Au doară — vas fără de nici o vrêre? Pentru ce sînt împinşi în laturi, el şi seminţiia lui, şi sînt aruncaţi în ţara carea nu o au ştiut?
29. Păminte, păminte, păminte, ascultă cuvintele Domnului!
30. Acêstea zice Domnul: Scrie pre acest bărbat sterp — bărbat carele întru toate zilele sale nu va mai spori, că nu va mai fi den sămînţa lui bărbat carele să şază pre scaunul lui David şi să mai aibă biruinţă în Iúda.»"

Cap 23

1.[328] „Vaide de păstorii ceia ce rîsipesc şi sparg turma păşunii mêle!" zice Domnul.
2. Drept acêea, acêstea au zis Domnul Dumnezeul lui Israil cătră păstori, carii pasc nărodul mieu: „Voi aţi rîsipit turma mea şi o aţi provărit şi nu o aţi cercetat. Iată, eu voiu cerceta asupra voastră hicleşugul gîndurilor voastre, zice Domnul.
3. Şi eu voiu aduna rămăşiţele turmei mêle de pren toate ţările de pren care le-am aruncat acoló, şi le voiu întoarce la lăcaşurile lor, şi vor crêşte, şi se vor înmulţi.
4. Şi voiu rîdica preste dînşii păstori şi-i va paşte, şi de-acii nu se vor mai tême, nici nu le va mai fi frică, şi nici unul nu se va mai cerca *[731/2]* den număr, zice Domnul.
5. [329]Iată, vor veni zile, zice Domnul, şi voiu rîdica lui David seminţie direaptă, şi va împărăţi împărat, şi va fi înţelept, şi va face judecată şi direptate pre pământ.
6. În zilele acêlea se va mîntui Iúda şi Israil va lăcui în nădêjde; şi acesta iaste numele cu[330] care-l vor chiema: Domnul cel direpţ al nostru.
7.[331] Drept acêea, iată vor veni zile, zice Domnul, şi de-acii nu vor mai[332] zice: «Viu Domnul, cela ce au[333] scos pre feciorii lui Israil den ţara Eghípetului!»,

8. [334]Ce: «Viu Domnul, cela ce au scos şi au mutat seminţiia casei lui Israil den ţara cea de la miiazănoapte şi den toate ţările den care i-am scos de acoló, şi să lăcuiască în ţara lor!»"
9. Cătră proroci: „Se-au struncinat inima mea în mine şi se-au cutremurat toate oasele mêle; sînt ca un bărbat[335] beat şi ca un om pre care l-au biruit vinul de cătră faţa Domnului şi de cătră faţa cuvintelor celor sfinte ale lui.

10.[336] Că iaste pământul plin de curvie şi, de faţa blestemului, au plîns pământul; uscatu-se-au umplerile[337] pustiei şi alergarea lor fu hicleană şi tăriile lor neglăsită."
11. „Prorocul şi preotul sînt pîngăriţi şi în casa mea am aflat răotatea lor, zice Domnul.
12. Pentr-acêea, calea lor va fi ca un alunecuş întru întunêrece, că se vor poticni

Versiunea modernă

ce naşte!

24. Viu sînt eu, zice Domnul, chiar dacă Iehonia, fiul lui Ioachim, regele lui Iuda, s-ar face inel cu pecete în mîna mea cea dreaptă, şi de-acolo te voi smulge!

25. Şi te voi da în mîinile celor ce caută sufletul tău, în faţa cărora te temi, în mîinile caldeilor.

26. Şi vă voi arunca, pe tine şi pe mama ta, care te-a născut pe tine, într-un pământ în care nu te-ai născut, şi acolo veţi muri.
27. Dar în pământul pe care îl doresc sufletele voastre nu vă veţi mai întoarce.'
28. S-a necinstit Iehonia ca un vas netrebnic, pentru că a fost alungat şi aruncat într-un pământ pe care nu-l ştiuse.

29. Pământule, pământule, ascultă cuvîntul Domnului!
30. Înscrie-l pe bărbatul acesta drept un om izgonit, pentru că nicidecum nu se va ridica din seminţia lui un bărbat să şadă pe scaunul lui David, conducător din nou în Iuda.»"

Capitolul al 23-lea

1. „O, păstorilor, care risipiţi şi pierdeţi oile păşunii mele!"
2. De aceea, aşa grăieşte Domnul împotriva celor ce pasc poporul meu: „Voi aţi risipit oile mele şi le-aţi scos afară pe ele şi nu le-aţi cercetat. Iată, eu mă voi răzbuna pe voi după faptele voastre cele rele.

3. Şi îi voi aduna pe cei rămaşi ai poporului meu de pe întreg pământul, unde i-am izgonit, şi îi voi aşeza în păşunea lor, vor creşte şi se vor înmulţi.

4. Le voi ridica păstori care să-i pască, şi nu se vor mai teme, nici nu se vor mai înspăimînta, zice Domnul.

5. Iată, vin zile, zice Domnul, cînd voi ridica lui David odraslă dreaptă şi un rege va domni şi va înţelege, şi va face judecată şi dreptate pe pământ.

6. În zilele lui se va mîntui Iuda, iar Israel se va sălăşlui cu nădejde; şi numele cu care îl va numi pe el este acesta: Domnul Iosedec.
7. De aceea, vor veni zile, zice Domnul, cînd nu vor mai zice: «Viu este Domnul, care a scos casa lui Israel din pământul Egiptului»,

8. Ci: «Viu este Domnul, care a scos şi a adunat toată seminţia lui Israel din pământul de la miazănoapte şi din toate ţările unde i-a risipit pe ei, şi i-a reaşezat în pământul lor.»"
9. Întru profeţi: „Mi s-a zdrobit inima în mine, toate oasele mi s-au cutremurat. Am devenit ca un bărbat sfărîmat, precum un om cuprins de vin, din pricina feţei Domnului şi din pricina frumuseţii slavei lui.

10. Pentru că din pricina acestora a plîns pământul, s-au uscat păşunile pustiei, iar dumbrava lor s-a făcut rea şi puterea lor la fel."

11. „Căci preotul şi profetul s-au pîngărit şi în casa mea am văzut răutăţile lor.
12. De aceea, facă-li-se calea alunecare în întuneric şi se vor împiedica

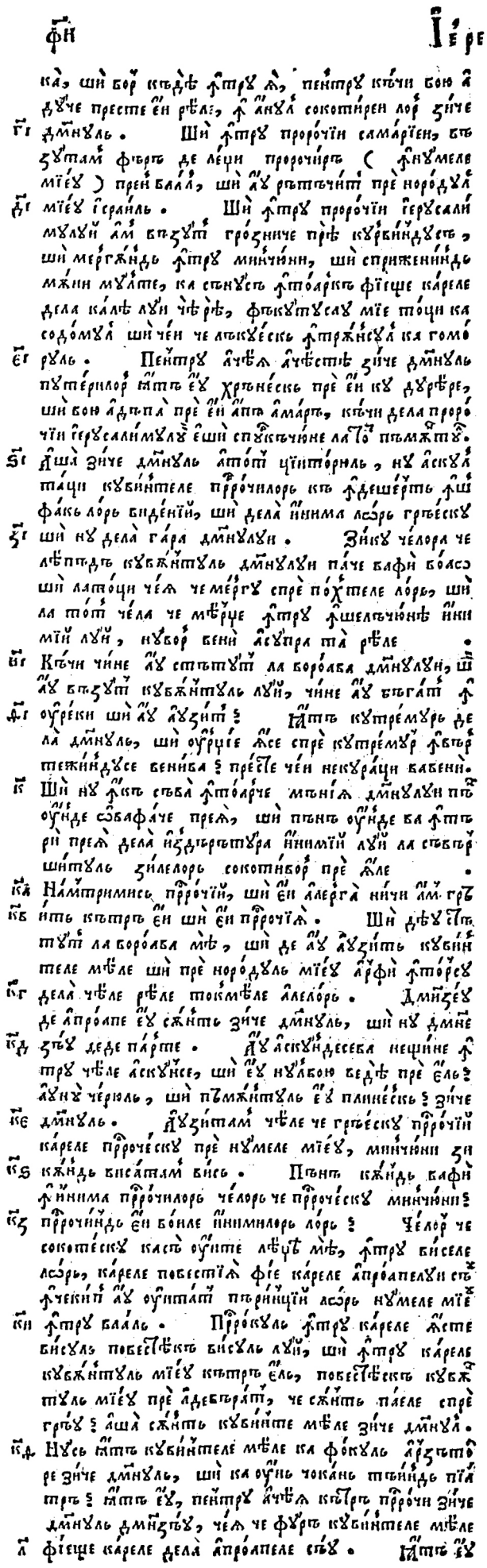

Biblia 1688, p. 508, col. 1

ca şi vor cădea întru ea, pentru căci voiu aduce preste ei rêle în anul socotirei lor", zice Domnul.

13. „Şi întru prorocii Samáriei văzut-am fărădelegi, prorociră (în numele mieu) pren Vaál şi au rătăcit pre norodul mieu, Israíl.

14. Şi întru prorocii Ierusalímului am văzut groaznice, preacurvindu-să şi mergînd întru minciuni şi sprijenind mîni multe, ca să nu să întoarcă fieştecarele de la calea lui cea rea; făcutu-s-au mie toţi ca Sodómul, şi cei ce lăcuiesc într-însul — ca Gomórul!"

15. Pentru acêea, acêstea zice Domnul puterilor: „Iată, eu hrănesc pre ei cu durêre şi voiu adăpa pre ei apă amară, căci de la prorocii Ierusalímului ieşi spurcăciune la tot pământul."

16. Aşa zice Domnul Atotţiitoriul: „Nu ascultaţi cuvintele prorocilor, că în deşert îşi fac lor videnii; şi de la inima lor grăiescu, şi nu de la gura[18] Domnului.

17. Zicu celora ce leapădă cuvîntul Domnului: «Pace va fi voao!»; şi la toţi ceia ce mergu spre pohtele lor şi la tot cela ce mêrge întru înşelăciunea inimii lui: «Nu vor veni asupra ta rêle!»"

18. „Căci cine au stătut la voroava Domnului şi au văzut cuvîntul lui? Cine au băgat în urechi şi au auzit?

19. Iată, cutremur de la Domnul şi urgie iêse; spre cutremur învîrtejindu-se veni-va? Preste cei necuraţi va veni.

20. Şi nu încă să va întoarce mîniia Domnului pînă unde o va face pre ea şi pînă unde va întări pre ea de la izdărătura inimii lui; la săvîrşitul zilelor socoti-vor pre iale."

21. „N-am trimis prorocii, şi ei alerga; nici am grăit cătră ei, şi ei prorociia.

22. Şi de-au stătut la voroava mea şi de au auzit cuvintele mêle, şi pre norodul mieu ar fi întorsu de la cêle rêle tocmêle ale lor!

23. Dumnezeu de aproape eu sînt, zice Domnul, şi nu Dumnezău de departe.

24. Au ascunde-se-va neştine întru cêle ascunse şi eu nu-l voiu vedea pre el? Au nu ceriul şi pământul eu plinesc? zice Domnul.

25. Auzit-am cêle ce grăiescu prorocii carele prorocescu pre numele mieu minciuni, zicînd: «Visat-am vis!»

26. Pînă cînd va fi în inima prorocilor celor ce prorocescu minciuni, prorocind ei voile inimilor lor,

27. Celor ce socotescu ca să uite lêgea mea întru visele lor carele povestiia fiecarele aproapelui său, în ce chip au uitat părinţii lor numele mieu întru Vaál?

28. Prorocul întru carele iaste visul, povestească visul lui; şi întru carele cuvîntul mieu cătră el, povestească cuvîntul mieu pre adevărat. Ce sînt paiele spre grîu? Aşa sînt cuvintele[19] mêle, zice Domnul.

29. Nu-s, iată, cuvintele mêle ca focul arzătoare, zice Domnul, şi ca un ciocan tăind piatră? Iată, eu, pentru acêea, cătră proroci, zice Domnul Dumnezău, ceia ce fură cuvintele mêle fieştecarele de la aproapele său.

30. Iată, eu — /

Ms. 45, p. 593-594

şi vor cădea întru ea, pentru căci voi aduce preste ei rêle întru anul socotirei lor, dzice *[593/2]* Domnul.

13. Şi întru prorocii Samaríei vădzut-am fărădălegi, prorocíră, ⌊întru numele mieu⌋, pren Vaal, şi au rătăcit pre nărodul mieu, Israil.
14. Şi întru prorocii Ierusalim am văzut groaznice, preacurvindu-să şi mergînd întru minciuni şi sprăjinind mîini multe, ca să nu să întoarcă fieştecarele de la calea lui cea rea. Făcutu-s-au mie[173] ca Sodómul, şi ceia ce lăcuiesc pre ea ca Gomórra!"

15. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul puterilor: „[174]Iată, eu hrănesc pre ei durêre şi voi adăpa pre ei apă amară, căci de la prorocii Ierusalímului ieşi spurcăciune la tot pămîntul."

16. Aşa dzice Domnul cel Întrutotţiitor: „Nu ascultaţi cuvintele prorocilor, căci prilostesc şie vederi; ⌊şi⌋ de la inima lor grăiesc, ⌊şi⌋ nu de la gura Domnului.

17. Zic celora ce leapădă cuvîntul Domnului «Pace va fi voao!»; şi la toţi ceia ce merg la voile lor şi la tot cela ce mêrge întru înşelăciunea inemei lui: «Nu vor veni preste tine rêle!»"
18. „Căci cine au stătut întru suptstarea Domnului şi au văzut cuvîntul lui? Cine au băgat în urechi şi au audzit?
19. Iată, cutremur de la Domnul şi urgie iêse; spre clătire înturnîndu-să ⌊veni-va⌋, preste cei necuraţi veni-va.
20. Şi nu încă să va înturna mîniia Domnului, pînă unde va face pre acesta şi pînă unde va întări pre el de la izdăritura inemei lui; la săvîrşitul dzilelor, socoti-vor pre iale."
21. „[175]N-am trimis prorocii şi ei alerga; nici am grăit cătră ei şi ei prorociia.

22. Şi de au stătut întru suptstarea mea şi dă au audzit cuvintelor mêle, şi pre nărodul mieu înturna de la cêle rêle tocmêle a lor!

23. Dumnedzău apropiind eu sînt, dzice Domnul, şi nu Dumnedzău de departe.

24. De să va ascunde neştine întru cêle ascunse, şi eu nu-l voi vedea pre el? Au nu ceriul şi pămîntul eu plinesc? dzice Domnul.
25. Audzit-am carele grăiesc prorocii carele prorocesc pre numele mieu minciuni, dzicînd: «Visat-am vis!»
26. Pînă cînd va fi întru inima prorocilor celor ce prorocesc minciuni, prorocind ei voile inemei lor,

27. Celor ce socotesc ca să uite lêgea mea întru visele lor, carele povestiia careleşi aproapelui său, în ce chip au uitat părinţii lor numelui mieu întru Vaal?

28. Prorocul întru carele visul iaste, povestească visul lui! Şi întru carele — cuvîntul mieu cătră el, povestească cuvîntul mieu pre adevăr! Ce-s paiele cătră *[594/1]* grîu? ⌊Aşa-s cuvintele mêle⌋, dzice Domnul.

29. Nu, ⌊iată⌋, cuvintele mêle — ca nişte foc ⌊ardzător⌋, dzice Domnul, şi ca un ciocan tăind piatră? Iată, eu pentru acêea — cătră proroci, dzice Domnul Dumnedzău, ceia ce fură cuvintele mêle, careleş de la aproapele său.

30. Iată, eu —

Ms. 4389, p. 731-732

şi se vor sfărîma într-însa, că voiu aduce pre dînşii cêle rêle anul cercetării lor", zice Domnul.

13. „Şi în prorocii Samáriei văzuiu balamuţie, şi prorociia în Vaal, şi înşăla pre Israil, nărodul mieu.

14. Şi în prorocii Ierusalímului văzuiu asămănarea celor ce curvesc şi calea celor mincinoşi, şi au întărit mîinile celor întorţi[338], ca să nu se întoarcă niciunul den hicleşugul său; şi fură mie toţi sodomlêni, şi lăcuitorii lui — ca gomorênii!"

15.[339] Pentr-acêea, acêstea zice Domnul puterilor cătră proroci: „[340]Iată, eu îi voiu hrăni cu pelin şi-i voiu adăpa cu fiêre, că den prorocii Ierusalímului au ieşit pîngăriciunea preste tot pămîntul."

16. Acêstea zice Domnul puterilor: „[341]Să nu voiţi a asculta cuvintele prorocilor ceia ce prorocesc voaoă şi vă înşală; grăiesc[342] vedêrea inimii lor, nu den gura Domnului.

17. Zic acestora carii mă hulesc: «Grăit-au Domnul: [343]Fi-va voaoă pace!»; şi tuturor ceia ce umblă întru strîmbătatea inimilor sale, au zis: «Nu va veni pre voi răotate!»"
18. „Dară cine au fost în sfatul Domnului, de au văzut şi au auzit cuvintele lui? Cine au gîndit acel cuvînt şi l-au auzit?
19. [344]Iată, va ieşi viforul urgiei Domnului şi *[732/1]* vîrtejul cel ce rumpe va veni pre capul celor necuraţi.

20.[345] Nu se va întoarce urgiia Domnului pînă cînd va face şi pînă cînd va obîrşi gîndurile inimii sale; în zilele cêle mai de pre urmă, veţi înţelêge sfatul lui."

21.[346] „N-am trimes proroci, iar ei au alergat; n-am grăit cătră dînşii, iar[347] ei prorociia.

22. Că de ară fi stătut în sfatul mieu şi să spuie cuvintele nărodului mieu, i-aş fi întors den calea lor cea rea şi den cugetele[348] lor cêle strîmbe!

23. Dară au socoteşti că eu sînt Dumnezeu numai[349] de aproape, zice Domnul, iar nu Dumnezeu de dăparte?
24. De se va ascunde bărbatul în ascunzători, eu au nu-l voiu vedea? zice Domnul. Dară au nu umplu eu ceriul[350] şi pămîntul? zice Domnul.
25. Auzit-am cêlea ce au zis prorocii, prorocind minciună în numele mieu şi zicînd: «Văzut-am vis, văzut-am vis!»
26.[351] Pînă cînd iaste aceasta în inimile prorocilor celor ce prorocesc minciună şi a celor ce prorocesc cu înşălăciunea inimii sale,
27. Ce vor să facă ca să uite nărodul mieu numele mieu pentru visele lor, care spun fieştecare vecinului său, cum au uitat şi părinţii lor numele mieu, pentru Vaal?
28. Prorocul cela ce are vis, spune visele, iar cela ce are cuvîntul mieu, grăiêşte cuvîntul mieu adevărat. Ce sînt plêvele pre lîngă grîu? zice Domnul.

29. Au doară nu sînt cuvintele mêle ca un foc care arde? zice Domnul. Şi ca ciocanul carele dăspícă piiatra? [30.] Drept acêea, iată eu — cătră proroci, zice Domnul, ceia ce fură cuvintele mêle, fieştecare de la vecinul său.

30. [31.] Iată, eu —

Versiunea modernă

şi vor cădea în ea, căci voi aduce asupra lor rele în anul cercetării lor, zice Domnul.

13. Şi în profeţii Samariei am văzut fărădelegi, căci au profeţit, în numele meu, prin Baal, şi au dus în rătăcire pe poporul meu, Israel.
14. Iar în profeţii Ierusalimului am văzut grozăvii, desfrînîndu-se, umblînd întru minciuni şi sprijinind mîini multe, aşa încît niciunul să nu se întoarcă din calea sa cea rea. Făcutu-s-au toţi pentru mine precum Sodoma, iar locuitorilor lui — ca Gomora!"

15. De aceea, aşa zice Domnul puterilor: „Iată, eu îi voi hrăni cu durere şi le voi da să bea apă amară, căci de la profeţii Ierusalimului s-a răspîndit întinăciunea în tot pămîntul."

16. Aşa grăieşte Domnul Atotţiitorul: „Nu ascultaţi cuvintele profeţilor, căci zadarnic îşi fac lor înşişi vedenii; şi vorbesc din inima lor, iar nu din gura Domnului.

17. Ei vor spune celor ce resping cuvîntul Domnului: «Pace va fi vouă!»; şi tuturor celor ce umblă după poftele lor şi fiecăruia ce umblă după rătăcirea inimii lui: «Nu vor veni rele asupra ta!»"
18. „Că cine a stat în cele dinăuntru ale Domnului şi a văzut cuvîntul lui? Cine a ascultat cu atenţie şi a auzit?
19. Iată, cutremur de la Domnul şi urgie iasă; precum un cutremur, adunîndu-se va veni asupra celor necredincioşi.
20. Şi nu va mai da înapoi mînia Domnului pînă ce nu o va fi împlinit şi pînă ce nu o va fi întărit, după sfatul inimii lui; la sfîrşitul zilelor vor înţelege acestea."
21. „N-am trimis pe profeţi, ci ei au alergat; nici nu le-am vorbit, dar ei au profeţit.

22. Iar dacă au stat în cele dinăuntru ale mele şi dacă au auzit cuvintele mele, atunci să fi întors poporul meu de la faptele sale cele rele!

23. Eu sînt un Dumnezeu de aproape, zice Domnul, iar nu un Dumnezeu de departe.

24. De se va ascunde cineva în cele ascunse, nu-l voi vedea eu? Nu umplu eu cerul şi pămîntul? zice Domnul.
25. Am auzit ce spun profeţii care profeţesc minciuni în numele meu, zicînd: «Am visat un vis!»

26. Pînă cînd vor fi minciuni în inima profeţilor care profeţesc, profeţind voile inimii lor,

27. A celor ce socotesc să uite legea mea în visele lor, pe care şi le povestea fiecare aproapelui său, aşa cum au uitat părinţii lor numele meu întru Baal?

28. Profetul care visează, să-şi povestească visul, iar cel către care este cuvîntul meu, cuvîntul să-l povestească întru adevăr. Ce legătura are pleava cu grîul? Aşa sînt cuvintele mele, zice Domnul.

29. Iată, nu sînt, oare, cuvintele mele precum focul ce arde, zice Domnul, şi ca securea ce taie piatra? Iată, de aceea, eu sînt împotriva profeţilor, zice Domnul Dumnezeu, a acelora care fură cuvintele mele, fiecare de la aproapele său.

30. Iată, eu

Biblia 1688, p. 508, col. 2

cătră prorocii ceia ce scot prorociile limbii şi dormitează adormirea lor.

31. Iată, eu — cătră prorocii ceia ce prorocescu vise mincinoase.

32. Şi nu povestiia pre iale, şi au rătăcit pre norodul mieu întru minciunile lor şi întru înşălăciunile lor; şi eu n-am trimis pre ei şi n-am poruncit lor, şi folos nu vor folosi norodului acestuia.

33. Şi de te vor întreba norodul acesta, au preot, au proroc, zicînd: «Ce e luarea Domnului?», şi vei grăi lor: «Voi sînteţi luarea şi voiu sparge pre voi», zice Domnul.

34. Şi prorocul, şi preoţii, şi norodul carii vor zice: «Luarea Domnului!», şi voiu izbîndi pre omul acela şi pre casa lui.

35. Aşa veţi grăi fieştecarele cătră aproapele lui şi fieştecarele cătră fratele lui: «Ce au răspunsu Domnul?» şi «Ce au grăit Domnul?»

36. Şi «luarea Domnului» nu mai numiţi încă, căce «luarea omului» fi-va cuvîntul lui; şi pentru acêea au grăit Domnul Dumnezăul nostru, şi aţi întorsu cuvintele Dumnezăului celui viu.

37. Aşa veţi grăi cătră proroc: «Ce au răspunsu ţie Domnul?» şi: «Ce au grăit Domnul?»

38. Şi de veţi zice «luarea Domnului», pentru acêea, zice Domnul Dumnezăul nostru: «Pentru care lucru aţi zis cuvîntul acesta 'luarea Domnului', şi am trimis cătră voi, zicînd: Nu veţi zice 'luarea Domnului'.

39. Pentru acêea, iată, eu iau şi spargu pre voi şi cetatea carea am dat voao şi părinţilor voştri.

40. Şi voiu[20] da preste voi ocară vêcinică şi necinste vêcinică, carea nu se va uita.»"

Cap 24

1. Arătatu-mi-au Domnul doao coşniţe de smochine, stînd despre faţa besêrecii Domnului, după ce au streinat Navohodonosor, împăratul Vavilónului, pre Iehonia, feciorul lui Ioachím, împăratul Iúdei, şi pre boiêri, şi pre meşteri, şi pre cei legaţi, şi pre cei bogaţi den Ierusalím, şi-i aduse pre ei la Vavilón.

2. O coşniţă de smochine — bune foarte, ca smochinele cêle timpurie, şi coşniţa a doaoa de smochine — rêle foarte, carele nu se vor mînca, de răutatea lor.

3. Şi zise Domnul cătră mine: „Ce vezi, Ieremiio?" Şi ziş: „Smochine! Smochinele cêle bune bune-s foarte, şi cêle rêle rêle-s foarte, carele nu se vor mînca, de răutatea lor."

4. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

5. „Acêstea zice Domnul Dumnezăul lui Israíl: «Ca smochinele cêle bune acêstea, aşa voiu cunoaşte pre cei streinaţi ai Iúdei, pre carii am trimis den locul acesta la pămîntul haldeilor spre bunătăţi.

6. Şi voiu întări ochii miei spre ei, spre bunătăţi, şi voiu aşăza pre ei la pămîntul acesta, spre bunătăţi; şi voiu zidi de iznoavă pre ei, şi nu voiu surpa pre ei; şi voiu răsădi de tot pre ei, şi nu-i voiu zmulge.

7. Şi voiu da lor inimă ca să ştie ei pre mine, căci //

Ms. 45, p. 594

către prorocii ceia ce scot prorocii a limbii şi dormiteadză adormirea lor.

31. Iată, eu — către prorocii ceia ce prorocesc minciunoase visuri[176],

32. Şi ⌊nu⌋ povestiia pre iale şi au rătăcit pre nărodul mieu întru minciunile lor şi întru înşelăturile lor; şi eu n-am trimis pre ei, şi n-am porîncit lor, şi folos nu vor folosi nărodului acestuia.

33. Şi dă te vor întreba nărodul acesta, au preut, au proroc, dzicînd: «Ce-i luarea Domnului?» şi vei grăi lor: «Voi sînteţi luarea şi voi sparge pre voi», dzice Domnul.

34. ⌊Şi⌋ prorocul, şi preuţii, şi nărodul carii vor dzice: «Luarea Domnului!», şi voi izbîndi pre omul acela şi pre casa lui.

35. Aşa veţi grăi fieştecarele către aproapele lui şi fieştecarele către fratele lui: «Ce au răspuns Domnul?» şi «Ce au grăit Domnul?»

36. Şi «luarea Domnului» să[177] nu mai numiţi încă, căci «luarea omului» fi-va cuvîntul lui; ⌊şi pentru acêea au grăit Domnul Dumnedzăul nostru⌋ şi aţi înturnat cuvintele Dumnedzăului viu.

37. Aşa veţi grăi către proroc: «Ce au răspunsu ţie Domnul?» şi «Ce au grăit Domnul?»

38. Şi dă veţi dzice «luarea Domnului», pentru acêea, acêstea dzice Domnul ⌊Dumnedzăul nostru⌋: «Pentru care lucru aţi dzis cuvîntul acesta 'luarea Domnului' şi am trimis către voi, dzicînd: Nu veţi dzice 'luarea Domnului'!

39. Pentru acêea, iată, eu iau şi spargu pre voi şi cetatea carea am dat voao şi părinţilor voştri.

40. [178]Şi voi da preste voi ocară vêcinică şi necinste vêcinică, carea nu să va uita.»"

Ms. 4389, p. 732

către proroci, zice Domnul, ceia ce iau limbile sale şi zic: «Zice Domnul».

31. [32.] Iată, eu — pre cei ce li se nălucesc minciuni, zice Domnul.

32. Ceia ce le-au spus şi au înşălat pre nărodul mieu în minciuna sa şi în minunile lor, că eu nu i-am trimes, nici nu le-am porîncit, iar ei nimic n-au folosit acestui nărod, zice Domnul.

33. Deci de te va întreba nărodul acesta, sau proroc, sau preot, zicînd: «Ce iaste sarcina Domnului?», să zici către dînşii: «Voi sînteţi sarcina, şi cu adevărat vă voiu lepăda!», zice Domnul.

34. Şi pre proroc, şi pre preot, şi pre nărodul carele va zice: «Sarcina Domnului», cerceta-voiu spre bărbatul acela şi spre casa lui.

35. Acêstea să ziceţi fieştecare către vecinul şi către fratele său: «Ce au răspuns Domnul?» şi «Ce au grăit *[732/2]* Domnul?»

36. Şi «sarcina Domnului» mai mult nu se va mai pomeni, că sarcina au fost fieştecăruia cuvîntul său; şi ai întors cuvintele Domnului Dumnezeului celui viu, ale Domnului puterilor, Dumnezeul nostru.

37. Acêstea să zici către proroc: «Ce au răspuns ţie Domnul?» şi «Ce au grăit Domnul?»

38. Iar de veţi zice «sarcina Domnului», pentr-acêea, acêstea zice Domnul: «Deaca aţi zis cuvîntul acesta 'sarcina Domnului' şi am trimes către voi zicînd: Să nu ziceţi 'sarcina Domnului'!

39. Pentr-acêea, iată, eu vă voiu lua purtîndu-vă[352] şi voiu lăsa pre voi şi pre cetatea voastră, carea o am dat voaoă şi părinţilor voştri, de la faţa mea.

40. [353]Şi vă voiu da întru mustrarea cea vêcinică şi în ruşinea cea vêcinică, carea niciodată nu se va netezi în uitare.»"

Versiunea modernă

sînt împotriva profeţilor care arunca profeţii cu limba şi-şi dormitează adormirea lor.

31. Iată, eu sînt împotriva profeţilor care profeţesc vise mincinoase,

32. Şi [nu] le povestesc şi duc în rătăcire poporul meu cu minciunile lor şi cu înşelătoriile lor. Eu nu i-am trimis pe ei şi nu le-am poruncit; de nici un folos nu vor fi poporului acestuia.

33. Iar dacă te va întreba poporul acesta, sau vreun preot, ori vreun profet, zicînd: «Care este povara Domnului?», le vei spune: «Voi sînteţi povara, şi vă voi lovi pe voi», zice Domnul.

34. Dacă profetul, sau preoţii, sau poporul ar spune: «Povara Domnului», mă voi răzbuna pe omul acela şi pe casa lui.

35. Aşa veţi spune fiecare către aproapele său şi fiecare către fratele său: «Ce a răspuns Domnul?» şi «Ce a zis Domnul?»

36. Şi să nu mai numiţi «povara Domnului», căci povară îi va fi omului cuvîntul său. [Şi de aceea a grăit Domnul Dumnezeul nostru] şi aţi răstălmăcit cuvintele Dumnezeului celui viu.

37. Aşa veţi grăi către profet: «Ce a răspuns Domnul?» şi «Ce a zis Domnul?»

38. Şi dacă veţi zice «povara Domnului», atunci Domnul [Dumnezeul nostru] zice aşa: «Din cauza că aţi zis cuvîntul acesta, 'povara Domnului', am trimis către voi, zicînd: Nu veţi spune 'povara Domnului'.

39. De aceea, iată, eu vă iau şi vă lovesc pe voi şi cetatea pe care am dat-o părinţilor voştri.

40. Şi voi aduce asupra voastră ocară veşnică şi necinste veşnică, ce nu va fi uitată.»"

Cap 24

1. Arătatu-mi-au Domnul doao coşciuge de zmochine zăcînd despre faţa bisêrecii Domnului, după ce au înstreinat Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, pre Iehonía, ficiorul lui Ioachim, împăratul Iúda, şi pre boiêri, şi pre meşteri, şi pre cei legaţi, ⌊şi pre cei bogaţi⌋ den Ierusalim, şi-i aduse pre ei la Vavilon.

2. Un coşciug de zmochine bune foarte, ca zmochinile cêle timpurie, şi coşciugul al doilea de zmochine — rêle foarte, *[594/2]* carele nu să vor mînca, de răotatea lor.

3. Şi dzise Domnul către mine: „Ce vezi, Ieremía?" Şi dziş: „Zmochine! Smochinele cêle bune, bune foarte, şi cêle rêle, rêle foarte, carele nu să vor mînca, de răotatea lor."

4. Şi să făcu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:

5. „Acêstea dzice Domnul Dumnedzăul Israil: «Ca zmochinile cêle bune acêstea, aşa[179] voi cunoaşte pre cei înstreinaţi a Iúdei, pre carii am trimis dentru locul acesta la pămîntul haldeilor, spre bunătăţi.

6. Şi voi întări ochii miei spre ei, spre bunătăţi, şi voi aşeza pre ei la pămîntul acesta spre bunătăţi. Şi voi zidi de iznoavă pre ei şi nu voi surpa ⌊pre ei⌋, şi voi răsădi de tot pre ei, şi nu-i voi zmulge.

7. Şi voi da lor inimă ca să ştie ei pre mine, căci

Cap 24

1.[354] Arătă mie Domnul şi, iată, 2 coşniţe pline de zmochine, puse înaintea bisêricii Domnului, după ce au mutat Navohodonosor, împăratul Vavilónului, pre Ehóniia, feciorul lui Ioachim, împăratul Iúdei, şi pre boiêrii lui, şi pre zlătari, şi pre închizători den Ierusalim, şi i-au dus în Vavilon.

2. O coşniţă avea zmochine foarte bune, cum iaste obicêiul de sînt zmochinele cêle mai timpurii, iar altă coşniţă avea zmochine foarte rêle, care nu putea să le mănînce, pentru căci că era rêle.

3.[355] Şi zise Domnul către mine: „Ce vezi tu, Ieremio?" Iar eu ziş: „Zmochine, zmochine bune, foarte bune, şi rêle, foarte rêle, care nu putea să le mănînce, pentru căci sînt rêle."

4. Şi fu cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

5. „Acêstea grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: «Cum sînt acêste zmochine bune, aşa cunosc mutarea Iúdei, pre carii i-am trimes dentr-acest loc în ţara haldeiască, în bine.

6.[356] Şi voiu pune ochii miei pre dînşii în mîngîiêre şi iarăşi îi voiu muta într-această ţară; şi-i voiu zidi şi nu voiu rîsipi, şi-i voiu sădi şi nu-i voiu zmulge.

7. Şi voiu da lor inimă, ca să mă ştie că eu sînt Domnul;

Capitolul al 24-lea

1. Domnul mi-a arătat două coşuri cu smochine, puse înaintea templului Domnului, după ce Nabucodonosor, regele Babilonului, i-a înstrăinat din Ierusalim pe Iehonia, fiul lui Ioiachim, regele lui Iuda, şi pe căpetenii, pe meşteri, pe prizonieri şi pe bogaţi, şi i-a dus pe ei în Babilon.

2. Un coş avea smochine foarte bune, precum sunt smochinele timpurii, iar celălalt coş avea smochine foarte rele, care nu se puteau mînca, din pricina răutăţii lor.

3. Şi a zis Domnul către mine: „Ce vezi tu, Ieremia?" Iar eu am zis: „Smochine; smochinele cele bune sunt foarte bune, iar cele rele sunt foarte rele, încît nu se pot mînca, din pricina răutăţii lor."

4. Şi a fost cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

5. „Aşa grăieşte Domnul Dumnezeul lui Israel: «Ca pe aceste smochine bune, aşa îi voi recunoaşte pe cei strămutaţi din Iuda, pe care i-am trimis din locul acesta în ţara caldeilor spre cele bune.

6. Şi-mi voi aţinti ochii asupra lor, spre cele bune, şi îi voi reaşeza pe ei în pămîntul acesta, spre cele bune. Îi voi rezidi pe ei şi nu îi voi doborî, îi voi sădi şi nu îi voi smulge.

7. Le voi da lor inimă să mă cunoască pe mine, că

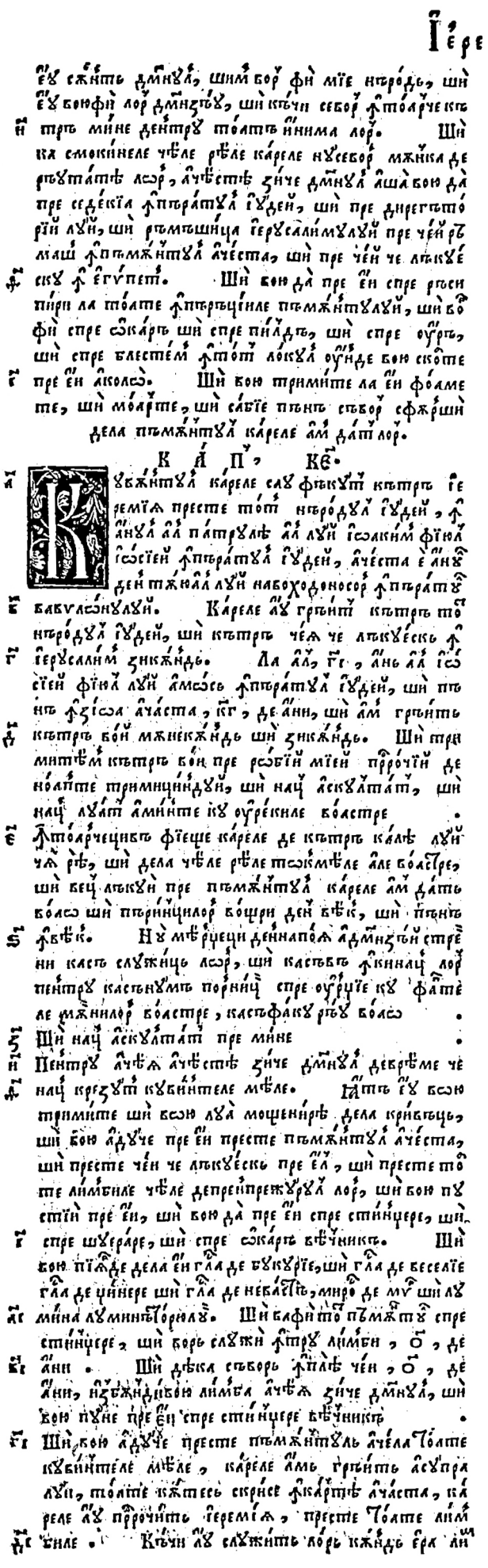

Biblia 1688, p. 509, col. 1

eu sînt Domnul şi-mi vor fi mie nărod, şi eu voiu fi lor Dumnezău, şi căci se vor întoarce cătră mine dentru toată inima lor.

8. Şi, ca smochinele cêle rêle carele nu se vor mînca de răutatea lor, acêstea zice Domnul, aşa voiu da pre Sedéchia, împăratul Iúdei, şi pre diregătorii lui, şi rămăşiţa Ierusalímului, pre cei rămaşi în pămîntul acesta, şi pre cei ce lăcuiescu în Eghípet.

9. Şi voiu da pre ei spre răsipiri la toate împărăţiile pământului; şi vor fi spre ocară şi spre pildă, şi spre ură şi spre blestem, în tot locul unde voiu scoate pre ei acoló.

10. Şi voiu trimite la ei foamete şi moarte şi sabie, pînă să vor sfîrşi de la pămîntul carele am dat lor.»"

Cap 25

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremiia preste tot nărodul Iúdei, în anul al patrulea al lui Ioachím, fiiul Iósiei, împăratul Iúdei, acesta e anul dentîiu al lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului,

2. Carele au grăit cătră tot nărodul Iúdei şi cătră ceia ce lăcuiesc în Ierusalím, zicînd:

3. „La al 13 an al Iósiei, fiiul lui Amós, împăratul Iúdei, şi pînă în zioa aceasta, 23 de ani, şi am grăit cătră voi, mînecînd şi zicînd.

4. Şi trimiteam cătră voi pre robii miei, prorocii, de noapte trimiţîndu-i, şi n-aţi ascultat şi n-aţi luat aminte cu urechile voastre.

5. Întoarceţi-vă fieştecarele de cătră calea lui cea rea şi de la cêle rêle tocmêle ale voastre, şi veţi lăcui pre pămîntul carele am dat voao şi părinţilor voştri den veac şi pînă în veac.

6. Nu mêrgeţi denapoia a dumnezăi streini ca să slujiţi lor şi ca să vă închinaţi lor, pentru ca să nu mă porniţi spre urgie cu faptele mîinilor voastre, ca să facu rău voao.

7. Şi n-aţi ascultat pre mine."

8. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „De vrême ce n-aţi crezut cuvintele mêle,

9. Iată, eu voiu trimite şi voiu lua moştenirea de la crivăţ şi voiu aduce pre ei preste pământul acesta şi preste cei ce lăcuiesc pre el şi preste toate limbile cêle de premprejurul lor, şi voiu pustii pre ei, şi voiu da pre ei spre stingere şi spre şuierare şi spre ocară vêcinică.

10. Şi voiu piêrde de la ei glas de bucurie şi glas de veselie, glas de ginere şi glas de nevastă, miros de mir şi lumina luminătoriului.

11. Şi va fi tot pământul spre stingere şi vor sluji întru limbi 70 de ani.

12. Şi deaca să vor împlea cei 70 de ani, izbîndi-voiu limba acêea, zice Domnul, şi voiu pune pre ei spre stingere vêcinică.

13. Şi voiu aduce preste pământul acela toate cuvintele mêle carele am grăit asupra lui, toate cîte-s scrise în cartea aceasta, carele au prorocit Ieremíia preste toate limbile.

14. Căci au slujit lor cînd era lim- /

Ms. 45, p. 594-595

eu sînt Domnul, [180]şi vor fi mie spre nărod, şi eu voi fi lor spre Dumnedzău, şi căci să vor întoarce cătră mine dentru toată inima lor."

8. [181]Şi ca smochinile cêle rêle, carele nu să vor mînca de răotatea lor, acêstea dzice Domnul: „Aşa voi da pre Sedechía, împăratul Iúdei, şi pre măriţii lui, şi rămăşiţa Ierusalímului, pre cei rămaşi întru pămîntul acesta, şi pre cei ce lăcuiesc [182]în Éghiptu.

9. Şi voi da pre ei spre răşchirări la toate împărăţiile pămîntului; şi vor fi spre ocară, şi spre pildă, şi spre ură, şi spre blăstăm, întru tot locul unde voi scoate pre ei acoló.

10. Şi voi trimite la ei foametea şi moartea şi sabiia, pînă să vor săvîrşi de la pămîntul carele am dat lor.»"

Cap 25

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremía preste tot nărodul Iúda, întru anul al patrulea lui Ioachim, fiiul Iosíei, împăratului Iúdei; acesta-i anul dentîi lui Navuhodonósor, împăratul Vavilónului.

2. Carele au grăit cătră[183] nărodul Iúda şi cătră ceia ce lăcuiesc Ierusalim, dzicînd:

3. „Întru în al treisprădzêcelea an Iosíei, fiiului Ammos, împăratul Iúdei, şi pînă în dzua aceasta, 23 ani, şi am grăit cătră voi, mînecînd şi dzicînd:

4. Şi trimeteam cătră voi pre robii miei, prorocii, la mînecat, trimiţîndu-i, şi n-aţi ascultat, şi n-aţi luat aminte cu urechile voastre:

5. [184]Înturnaţi-vă fieştecarele de cătră calea lui cea rea *[595/1]* şi de la cêle rêle tocmêle ale voastre, şi veţi lăcui pre pămîntul carele am dat voao şi părinţilor voştri den vac şi pînă la vac.

6. Nu mêrgeţi denapoia a dumnedzăi striini ca să slujiţi lor şi ca să vă închinaţi lor, pentru ca să nu urgisiţi pre mine cu faptele mîinelor voastre, ca să vă facă rău voao.

7. Şi n-aţi ascultat pre mine."

8. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: „În vrême ce n-aţi crezut cuvintelor[185] mêle,

9. Iată, eu voi trimite şi voi lua moştenirea de la crivăţ, şi voi aduce pre ei preste pămîntul acesta şi pre cei ce lăcuiesc pre el şi preste toate limbile cêle de prempregiurul lor, şi voi pustii pre ei, şi voi da pre ei spre stingere, şi spre şuierat, şi spre ocară vêcinică.

10. Şi voi piêrde de la ei glas de bucurie şi glas de veselie, glas de mire şi glas de mireasă, miros de mir şi lumină a luminătoriului.

11. Şi va fi tot pămîntul spre stingere şi vor sluji întru limbi 70 de ani.

12. [186]Şi dacă să vor împlea cei 70 de ani, izbîndi-voi limbii[187] aceia, dzice Domnul, şi voi pune pre ei spre stingere vêcinică.

13. Şi voi aduce preste pămîntul acela toate cuvintele mêle carele am grăit asupra ei, toate cîte-s scrise întru cartea aceasta, carele au prorocit Ieremía prespre toate limbile.

14. Căci au slujit lor cînd era limbi

Ms. 4389, p. 732-733

[357]şi vor fi în năred mie şi eu voiu fi lor în Dumnezeu, carii se vor întoarce cătră mine cu toată inima lor."

8.[358] [359]Şi cum sînt zmochinele cêle foarte rêle, care nu pot să le mănînce pentru căci sînt rêle, acêstea zice Domnul: „Aşa voiu da *[733/1]* pre Sedéchiia, împăratul Iúdei, şi pre boiêrii lui, şi pre cei ce au rămas den Ierusalim, carii au rămas într-această cetate, şi carii lăcuiesc în Eghípet.

9. Şi voiu da pre dînşii în supărarea şi în răotatea tuturor împărăţiilor de pre pămînt, în mustrare şi în pildă, şi în price, şi în blestem, întru toate locurile în care i-am aruncat.

10. Şi voiu trimête într-înşii sabie, şi foamete, şi ciumă, pînă ce se vor sfirşi den ţara carea o am dat lor şi părinţilor lor.»"

Cap 25

1.[360] Cuvîntul carele au fost cătră Ieremiia, pentru tot nărodul Iúdei, în anul al patrulea al lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei (acesta iaste anul cel dentîi al lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului),

2. Care l-au grăit Ieremiia proroc cătră tot nărodul Iúdei şi cătră toţi lăcuitorii Ierusalímului, zicînd:

3. „Den anul al treisprăzêcelea al Iósiei, feciorul lui Ammon, împăratul Iúdei, pînă în zioa aceasta carea iaste anul al 23, au fost cuvîntul Domnului cătră mine şi am grăit cătră voi, mînecînd de dimineaţă şi grăind şi n-aţi ascultat.

4. Şi au trimes Domnul la voi pre toţi prorocii, robii săi, sculîndu-i[361] de dimineaţă şi trimeţîndu-i, şi n-aţi ascultat, nici aţi apropiiat urechile voastre, să ascultaţi cînd zicea:

5. [362]Întoarceţi-vă fieştecarele den calea sa cea rea şi den cugetele voastre cêle rêle, şi veţi lăcui în ţara carea o au dat Domnul voaoă şi părinţilor voştri, den veac şi pînă în veac.

6.[363] Şi nu voireţi a mêrge după dumnezei streini, ca să slujiţi lor şi să vă închinaţi lor, nici nu chiemaţi pre mine în mînie întru faptele mîinilor voastre, şi nu vă voiu face rău.

7.[364] Şi nu m-aţi ascultat, zice Domnul, ca să nu mă porniţi în mînie întru faptele mîinilor voastre, întru hicleşugul vostru."

8. Pentr-acêea, acêstea zice Domnul puterilor: „Pentru ce n-aţi ascultat cuvintele mêle,

9. Iată, eu voiu tremête[365] şi voiu lua toate seminţiile de la miiazănoapte, zice Domnul, şi pre Navohodonosor, împăratul Vavilónului, robul mieu, şi-i voiu aduce pre ţara aceasta, şi pre lăcuitorii ei, şi pre toate limbile care sînt împrejurul ei; şi voiu ucide pre dînsele şi le voiu *[733/2]* pune în frică, şi în fluierare, şi în pustiire vêcinică.

10.[366] Şi voiu piêrde dentr-însele glasul bucuriei şi glasul veseliei, glasul ginerelui şi glasul nevêstei, glasul morii şi lumina sfêştnicului.

11. [367]Şi va fi toată ţara ei în pustiire şi în spaimă, şi vor sluji toate limbile acêstea împăratului Vavilónului 70 de ani.

12. Iar deaca se vor umplea 70 de ani, voiu cerceta asupra împăratului Vavilónului şi asupra acestui nărod, zice Domnul, fărădelegiuirea lor, şi spre ţara haldeiască, şi voiu pune pre dînsa în pustiire vêcinică.

13. Şi voiu aduce pre ţara acêea toate cuvintele mêle care am grăit împotriva ei, tot ce iaste scris în cartea aceasta şi cîte au prorocit Ieremiia spre toate limbile.

14. Căce au slujit lor cînd era limbi

Versiunea modernă

eu sunt Domnul şi ei îmi vor fi mie popor, iar eu le voi fi Dumnezeu, căci se vor întoarce la mine din toată inima lor."

8. Şi precum smochinele cele rele, care nu se puteau mînca din pricina răutăţii lor, astfel zice Domnul: „Aşa voi lăsa să fie Sedechia, regele lui Iuda, dregătorii lui şi restul Ierusalimului, care au rămas în pămîntul acesta, şi cei ce sălăşluiesc în Egipt.

9. Şi îi voi da pe ei spre risipire în toate regatele pămîntului; şi vor fi spre ocară, spre pildă, spre ură şi spre blestem, în tot locul unde i-am alungat pe ei.

10. Şi voi trimite asupra lor foamete şi moarte şi sabie, pînă ce vor pieri din pămîntul pe care li l-am dat lor.»"

Capitolul al 25-lea

1. Cuvîntul care a fost către Ieremia pentru tot poporul lui Iuda, în anul al patrulea al lui Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda,

2. Cuvînt pe care l-a rostit către tot poporul lui Iuda şi către toţi locuitorii Ierusalimului, zicînd:

3. „De la anul al treisprezecelea al lui Iosia, fiul lui Amos, regele lui Iuda, şi pînă astăzi — timp de douăzeci şi trei de ani — am grăit către voi dis-de-dimineaţă, zicînd:

4. I-am trimis la voi pe robii mei, prorocii, dis-de-dimineaţă, şi voi n-aţi ascultat, nici nu aţi luat aminte cu urechile voastre:

5. Să se întoarcă fiecare de la calea sa cea rea şi de la faptele sale cele urîte, şi veţi trăi în pămîntul pe care Domnul vi l-a dat vouă şi părinţilor voştri din veac în veac.

6. Şi să nu umblaţi după dumnezei străini, ca să le slujiţi şi să vă închinaţi lor, ca să nu mă mîniaţi cu faptele mîinilor voastre şi să vă fac rău.

7. Voi însă nu m-aţi ascultat."

8. De aceea, aşa zice Domnul: „Pentru că nu aţi avut încredere în cuvintele mele,

9. Iată, voi trimite şi voi aduce neamul de la miazănoapte împotriva acestei ţări şi a locuitorilor ei şi împotriva tuturor neamurilor dimprejurul ei pe care le voi pustii, le voi nimici, le voi face de rîs şi de ocară veşnică.

10. Voi nimici de printre ei orice glas de bucurie şi glas de veselie, glasul mirelui şi glasul miresei, mirosul mirului şi lumina sfeşnicului.

11. Toată ţara va fi spre stingere şi vor sluji printre neamuri timp de şaptezeci de ani.

12. Iar cînd se vor împlini aceşti şaptezeci de ani, eu mă voi răzbuna împotriva acelui neam şi îl voi pustii pentru totdeauna.

13. Voi aduce asupra ţării acesteia toate cuvintele mele pe care le-am rostit împotriva ei, toate cîte sînt scrise în cartea aceasta şi ceea ce Ieremia a prorocit împotriva tuturor neamurilor.

14. Pentru că le-au slujit lor, atunci cînd erau multe popoare

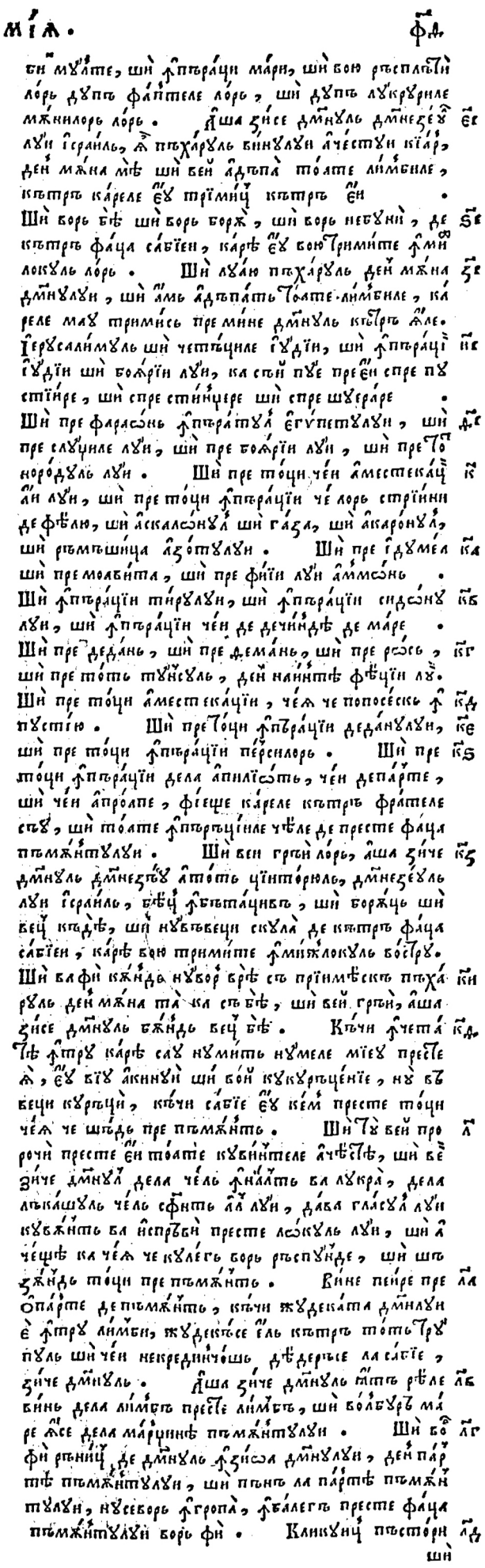

Biblia 1688, p. 509, col. 2

bi multe şi împăraţi mari, şi voiu răsplăti lor după faptele lor şi după lucrurile mînilor lor.”

15. Aşa zise Domnul Dumnezeul lui Israíl: „Ia păharul vinului acestui chiar den mîna mea şi vei adăpa toate limbile cătră carele eu trimiţ cătră ei.

16. Şi vor bea şi vor borî şi vor nebuni de cătră faţa sabiei carea eu voiu trimite în mijlocul lor!”

17. Şi luaiu păharul den mîna Domnului şi am adăpat toate limbile carele m-au trimis pre mine Domnul cătră iale:

18. Ierusalímul, şi cetăţile Iúdii, şi împăraţii Iúdii, şi boiêrii lui, ca să-i puie pre ei spre pustiire şi spre stingere şi spre şuierare.

19. Şi pre faraon, împăratul Eghípetului, şi pre slugile lui, şi pre boiêrii lui, şi pre tot norodul lui.

20. Şi pre toţi cei amestecaţi ai lui, şi pre toţi împăraţii celor striini de fêliu, şi Ascalónul, şi Gáza, şi Acarónul, şi rămăşiţa Azótului,

21. Şi pre Iduméa, şi pre Moavíta, şi pre fiii lui Ammón.

22. Şi împăraţii Tírului, şi împăraţii Sidónului, şi împăraţii cei de decindea de mare,

23. Şi pre Dedán, şi pre Themán, şi pre Ros, şi pre tot tunsul denaintea fêţii lui,

24. Şi pre toţi amestecaţii, ceia ce poposesc în pustiiu,

25. Şi pre toţi împăraţii Dedánului, şi pre toţi împăraţii persilor,

26. Şi pre toţi împăraţii de la Apiliót, cei departe şi cei aproape, fieştecarele cătră fratele său, şi toate împărăţiile cêle de preste faţa pămîntului.

27. „Şi vei grăi lor: «Aşa zice Domnul Dumnezău Atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israíl: ‘Bêţi, îmbătaţi-vă, şi borîţi, şi veţi cădea, şi nu vă veţi scula de cătră faţa sabiei carea voiu trimite în mijlocul vostru!’

28. Şi va fi cînd nu vor vrea să priimească păharul den mîna ta ca să bea, şi vei grăi: Aşa zise Domnul: ‘Bînd, veţi bea!

29. Căci în cetatea întru carea s-au numit numele mieu preste ea, eu viu a chinui; şi voi cu curăţenie nu vă veţi curăţi, căci sabie eu chem preste toţi ceia ce şăd pre pămînt!’

30. Şi tu vei proroci preste ei toate cuvintele acêstea şi vei zice: ‘Domnul de la cel înalt va lucra; de la lăcaşul cel sfînt al lui da-va glasul lui; cuvînt va isprăvi preste locul lui; şi aceştia ca ceia ce culeg vor răspunde, şi şăzînd toţi pre pămînt.

31. Vine pieire pre o parte de pămînt, căci judecata Domnului e întru limbi; judecă-se el cătră tot trupul, şi cei necredincioşi dêderă-se la sabie’», zice Domnul.

32. Aşa zice Domnul: «Iată, rêle vin de la limbă preste limbă şi volbură mare iêse de la marginea pămîntului.

33. Şi vor fi răniţi de Domnul, în zioa Domnului, den partea pămîntului şi pînă la partea pămîntului; nu se vor îngropa, în balegă preste faţa pămîntului vor fi.

34. Clicuiţi, păstori, //

Ms. 45, p. 595

multe şi împăraţi mari, şi voi răsplăti lor după faptele lor şi după lucrurile mîinilor lor.”

15. Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil: „Ia păharul a vinului acestui chiar dentru mîna mea şi vei adăpa toate limbile cătră carele eu te trimiţ cătră iale;

16. Şi vor bea, şi vor borî, şi vor nebuni de cătră faţa sabiei carea eu voi trimite între mijlocul lor!”

17. Şi luai păharul dentru mîna Domnului şi am adăpat toate limbile cătră carele au trimis pre mine Domnul cătră iale:
18. Ierusalimul, şi cetăţile Iúdei, şi împăraţii Iúda, şi boiêrii lui, ca să-i pui[188] pre ei spre pustiire, şi spre călcare[189], şi spre şuierare;
19. Şi pre faraó, împăratul Eghíptului, şi pre slugile lui, şi pre măreţii lui, şi pre tot nărodul lui;

20. Şi pre toţi amestecaţii lui, şi pre toţi împăraţii acelor striini de fêl, şi[190] Ascalónul, şi Gáza, şi Accarónul, şi *[595/2]* rămăşiţa Azótului,
21. Şi pre Iduméa, şi pre Moavítida, şi pre fiii lui Ammon,
22. Şi împăraţii Tírului, şi împăraţii Sidónului, şi împăraţii cei de decinde de máare,

23. Şi pre Dedan, şi pre Theman, şi pre Ros, şi pre tot tunsul despre faţa lui,

24. Şi pre toţi amestecaţii, ceia ce descalecă în pustiiu,
25. Şi pre toţi împăraţii Dedan, şi pre toţi împăraţii persilor,
26. Şi pre toţi împăraţii de la Apiliot, cei departe şi cei de aproape, fieştecarele cătră fratele său, şi toate împărăţiile cêle preste faţa pămîntului;

27. „Şi vei grăi lor: «Aşa dzise Domnul Dumnedzău cel Întrutotţiitor, Dumnedzăul Israil: ‘Bêţi, îmbătaţi-vă şi borîţi, şi veţi cădea, şi nu veţi scula de cătră faţa sabiei carea voi trimite între mijlocul vostru!’

28. Şi va fi cînd nu vor vrea să priimască păharul den mîna ta, ca să bea, şi vei grăi: Aşa dzise Domnul: ‘Bînd, veţi bea!
29. Căci întru cetatea întru carea s-au numit numele mieu preste ea, eu viu a chinui; şi voi cu curăţenie nu veţi curăţi, căci sabie eu chem preste toţi ceia ce şed pre pămînt!’

30. Şi tu vei proroci preste ei toate cuvintele acêstea, şi vei dzice: ‘[191]Domnul va lucra de la înaltu, de la lăcaşul cel sfînt al lui[192] da-va glasul lui; cuvînt va isprăvi preste locul lui; şi aceştia ca ceia ce culeg vor răspunde ⌊şi⌋ şezînd toţi preste pămînt.

31. Vine pierire pre o parte de pămînt, căci judeţ — Domnului întru limbi; júdecă-să el cătră tot trupul[193] şi cei necredincioşi dêderă-să la sabie’», dzice Domnul.

32. Aşa dzise Domnul: «Iată, rêle vine de la limbă prestă limbă, şi volbură mare iêse de la marginea pămîntului.
33. Şi vor fi răniţi de Domnul, întru dzua Domnului, den partea pămîntului şi pînă la partea pămîntului; nu să vor îngropa, la baligă preste faţa pămîntului fi-vor.

34. Clicuiţi, păstori,

Ms. 4389, p. 733-734

multe şi împăraţi mari; şi voiu plăti lor după lucrurile lor şi după făptura mîinilor lor.”

15.[368] Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: „Ia acest păhar de vin neamestecat den mîna mea, să adăpi toate ţinuturile[369] cătră care te trimeţ eu;

16. Şi vor bea şi vor borî şi vor nebuní de faţa sabiei, ceiia ce o voiu trimête eu în mijlocul lor!”

17. Şi luaiu păharul de mîna Domnului şi adăpaiu toate limbile[370] cătră care m-au trimes Domnul:

18. Ierusalímul, şi cetăţile Iúdei, şi împăraţii lui, şi boiêrii lui, ca să-i dau în pustiire şi în netrêcere şi în fluierare;
19. Pre faraon, împăratul Eghípetului, şi pre slugile lui, şi pre boiêrii lui, şi pre tot nărodul lui;

20. Şi toţi cei amestecaţi ai lui, şi pre toţi împăraţii filistimlênilor, şi ai Ascalónului, şi ai Gázei, şi ai Accarónului, şi rămăşiţele Azótului;
21. Şi pre Iuduméia, şi Moávul, şi pre feciorii lui Ammon;
22. Şi pre toţi împăraţii Tírului, şi pre toţi împăraţii Sidónului, şi pre[371] împăraţii cei de dăcindea de mare,

23. Şi pre Dedan, şi pre Theman, şi pre Ros[372], şi pre tot cel tuns denaintea fêţei sale,

24. Şi pre toţi împăraţii Ellámului[373];

25. [24] Şi pre toţi împăraţii cazilbăşăşti,

26. [25][374] Şi pre toţi împăraţii cei de la răsărit, [26] cei de dăparte şi cei de aproape, pre fieştecare împotriva fraţine-său, şi pre toate împărăţiile pre faţa pămîntului;
27. „Şi să zici cătră dînşii: «Aşa zice Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: ‘Bêţi, şi vă îmbătaţi, şi borîţi, şi căderi, şi să nu vă sculaţi de faţa sabiei carea o voiu trimête eu în mijlocul vostru!’

28.[375] Iar deaca nu vor vrea să ia păharul den mîna ta să bea, *[734/1]* tu să zici cătră dînşii aşa: Acêstea grăiêşte Domnul: ‘Bînd, veţi bea!
29. [376]Că în cetatea în carea se-au numenit numele mieu, eu voiu încêpe răotăţi şi voi veţi fi curăţiţi cu curăţie; că eu chiem sabie pre toţi ceia ce şăd pre pămînt!’

30. Iar tu să proroceşti acêste cuvinte toate cătră dînşii şi să zici: ‘[377]Domnul va veni den cêle nalte[378], de la cel sfînt al său, ca să dea glasul său, zice-va cuvînt den locul său; iar aceştia vor răspunde ca ceia ce culeg [31.] sau pre ceia ce şăd pre pămînt acoló.

31. Au început piericiunile den pămînt, că se va face judecată în părţile Domnului cătră toată carnea, iar cei necuraţi se-au dat sabiei’», zice Domnul.

32. Aşa grăiêşte Domnul: «Iată, va veni răotatea den limbă în limbă şi se va pogorî vifor mare de la marginea pămîntului.
33.[379] Şi vor fi cei răniţi de Domnul în zioa Domnului, de la o parte de pămînt pînă la altă parte de pămînt; nu se vor îngropa în gunoiu, ce vor fi pre faţa pămîntului.

34. Chiuiţi, păstorilor,

Versiunea modernă

şi regi mari, şi le voi răsplăti după faptele lor şi după lucrurile mîinilor lor.”

15. Aşa mi-a zis Domnul Dumnezeul lui Israel: „Ia din mîna mea paharul aceasta cu vin curat şi dă să bea din el la toate popoarele la care eu te trimit;

16. Acelea vor bea şi vor vomita şi vor înnebuni la vederea sabiei pe care o voi trimite printre ei!”

17. Şi am luat paharul din mîna Domnului şi am dat să bea tuturor neamurilor, la care m-a trimis Domnul:

18. Ierusalimului şi cetăţilor lui Iuda, regilor lui şi căpeteniilor lui, spre pustiire, spre batjocură şi spre nimicire;
19. Lui faraon, regele Egiptului, slujitorilor lui, căpeteniilor lui şi întregului popor al lui;

20. La toţi cei amestecaţi, tuturor regilor filistenilor, Ascalonului, Gazei, Ecronului şi rămăşiţei din Aşdod;

21. Idumeii, Moabului şi fiilor lui Amon;

22. Tuturor regilor Tirului, tuturor regilor Sidonului şi regilor care sînt dincolo de mare,

23. Dedanului şi Temanului, Buzului şi tuturor care-şi rad tîmplele,

24. Tuturor neamurilor amestecate care locuiesc în pustiu;
25. Tuturor regilor Elamului şi tuturor regilor perşilor;
26. Tuturor regilor de la miazănoapte, de aproape sau de departe, fiecare cu fratele său, şi tuturor regatelor lumii, care se află pe faţa pămîntului;

27. „Şi le vei spune: «Aşa zice Domnul Atotţiitorul: ‘Beţi şi vă îmbătaţi, veţi vărsa şi veţi cădea şi nu vă veţi ridica la vederea sabiei pe care o trimit eu printre voi!’

28. Iar de nu vor vrea să ia paharul din mîna ta, ca să bea, să le zici: Aşa grăieşte Domnul: ‘Să beţi neapărat!
29. Pentru că încep să aduc nenorocire asupra cetăţii acesteia, în care este chemat numele meu, iar voi nu veţi fi curăţaţi, căci sabie chem asupra tuturor celor ce locuiesc pămîntul.’

30. De aceea, le vei proroci toate cuvintele acestea şi le vei zice: ‘Domnul va striga cu putere de sus şi din locaşul său cel sfînt îşi va ridica glasul; pe locul său va grăi cuvînt; asemenea celor ce stropşesc strugurii în teasc, va fi răspunsul său asupra tuturor celor ce locuiesc pe pămînt.
31. Pieire a venit pînă la marginea pămîntului, căci Domnul are o judecată cu neamurile; va judeca tot trupul şi pe cei nelegiuiţi îi va da sabiei’», zice Domnul.

32. Aşa zice Domnul: «Iată vin rele de la neam la neam şi vijelie mare se ridică de la marginea pămîntului.
33. Şi în ziua Domnului, cei loviţi de Domnul, de la un capăt la celălalt al pămîntului nu vor fi îngropaţi, ci vor sta ca gunoiul pe faţa pămîntului.

34. Strigaţi, păstori,

Biblia 1688, p. 510, col. 1

şi strigaţi şi vă tînguiţi, berbecii oilor, căci s-au plinit zilele voastre spre junghiêre şi veţi cădea ca berbecii cei aleşi!

35. Şi va pieri fuga de la păstori şi mîntuirea de la berbecii oilor.

36. Glasul strigării păstorilor şi clicul oilor şi berbecilor, căci pierdu Domnul păşunile lor.

37. Şi vor înceta rămăşiţile păcii de cătră faţa urgiei mîniei mêle.»

38. Lăsă ca un leu popasul lui, căci să făcu pămîntul lor neîmblat de cătră faţa sabiei cei mari.”

Cap 26

1. La începutul împăratului Ioachím, fiiului Iósiei, să făcu cuvîntul acesta de la Domnul.

2. Aşa zise Domnul: „Stăi în curtea casii Domnului şi vei isprăvi la toţi jidovii şi la toţi ceia ce vin a să închina în casa Domnului toate cuvintele care le-am rînduit ţie ca să le răspunzi lor; să nu tăgăduieşti cuvîntul,

3. Cîndai vor auzi şi se vor întoarce fieştecarele de la calea lui cea rea şi voiu înceta de rêlele carele eu socotesc ca să le fac lor pentru cêle rêle tocmêle ale lor.

4. Şi vei grăi: «Aşa zise Domnul: ‘De nu mă veţi asculta ca să mêrgeţi întru legile mêle, carele am dat spre faţa voastră,

5. Să ascultaţi cuvintele slugilor mêle, prorocilor, pre carii eu trimiţ cătră voi pe mînecate; şi am trimis şi n-aţi ascultat pre mine,

6. Şi voiu da casa aceasta ca Silómul, şi cetatea aceasta voiu da-o spre blestăm la toate limbile a tot pământul.’»”

7. Şi auziră preoţii şi prorocii cei mincinoşi şi tot norodul pre Ieremiia grăind cuvintele acêstea, în casa Domnului.

8. Şi fu încetînd Ieremiia a grăi toate carele au rînduit Domnul lui ca să grăiască la tot norodul, şi l-au prins pre el preoţii şi prorocii cei mincinoşi şi tot norodul, zicînd: „Cu moarte vei muri!

9. Căci ai prorocit pre numele Domnului, zicînd: «Ca Silóm va fi casa aceasta şi cetatea aceasta va rămînea pustie de cei ce lăcuiesc.»” Şi să adună tot norodul asupra Ieremiei în casa Domnului.

10. Şi auziră boiêrii Iúdei cuvintele acêstea şi să suiră den casa împăratului la casa Domnului. Şi au stătut înaintea uşilor porţii Domnului ceii noao.

11. Şi ziseră preoţii şi prorocii cei mincinoşi cătră boiêri şi cătră tot norodul: „Judecată de moarte — la omul acesta, căci au prorocit asupra cetăţii aceştiia în ce chip aţi auzit cu urechile voastre!”

12. Şi zise Ieremiia cătră toţi boiêrii şi cătră tot norodul, zicînd: „Domnul au trimis pre mine să prorocesc preste casa aceasta şi preste cetatea aceasta toate cuvintele care aţi auzit.

13. Şi acum, mai bune faceţi căile voastre şi faptele voastre şi auziţi glasul Domnului Dumnezău, şi să va potoli Dom- /

Ms. 45, p. 595-596

şi strigaţi şi vă bociţi, berbecii oilor, căci s-au plinit dzilele voastre spre junghiêre; şi veţi cădea ca berbecii cei aleşi.

35. Şi va pieri fuga de la păstori şi mîntuirea de la berbecii oilor.

36. Glasul strigării păstorilor şi clicul oilor şi berbecilor, căci pierdu Domnul păşunile lor.

37. Şi vor înceta rămăşiţile păcii de către faţa urgiei *[596/1]* mîniei[194] mêle.»

38. Lăsă ca leul popasul lui, căci să făcu pămîntul lor spre călcare[195] de către faţa sabiei cei mari."

Cap 26

1. Întru începutul împăratului Ioachim, fiiului Ioachim[196], fiiul lui Iosíia, făcu-să cuvîntul acesta de la Domnul.

2. Aşa dzise Domnul: „Stă întru curtea casei Domnului şi vei isprăvi la toţi jidovii ⌊şi la toţi⌋ ceia ce vin a să închina întru casa Domnului toate cuvintele carele am rînduit ţie ca să le răspundzi lor; să nu iêi cuvîntu,

3. Cîndai vor audzi, şi să vor[197] întoarce fieştecarele de la calea lui cea rea, şi mă voi potoli de rêle care eu socotescu ca să le fac lor pentru cêle rêle tocmêle a lor.

4. Şi vei grăi: «Aşa dzisă Domnul: 'De nu veţi asculta pre mine ca să mêrgeţi întru[198] legile mêle carele am dat spre faţa voastră,

5. Să ascultaţi cuvintelor slugilor mêle, prorocilor, pre carii eu trimiţ către voi la mînecate; şi am trimis şi n-aţi ascultat pre mine,

6. Şi voi da casa aceasta ca Silómul şi cetatea aceasta voi da-o spre blăstăm la toate limbile ⌊a tot⌋ pămîntul.'»"

7. Şi audziră preuţii, şi prorocii cei minciunoşi, şi tot nărodul pre Ieremía grăind cuvintele acêstea, în casa Domnului.

8. Şi să făcu Ieremía potolind a grăirea toate carele au rînduit Domnul lui a grăi la tot nărodul, şi l-au prinsu pre el preuţii, şi prorocii cei minciunoşi, şi tot nărodul, dzicînd: „Cu moarte vei muri!

9. Căci ai prorocit pre numele Domnului, dzicînd: «Ca Silom va fi casa aceasta şi cetatea aceasta să va pustii de ceia ce lăcuiesc.»" Şi să adună tot nărodul asupra Ieremíei întru casa Domnului.

10. Şi audziră boiêrii Iúdei cuvintele acêstea şi să suiră den casa împăratului la casa Domnului. Şi au stătut[199] înaintea uşilor porţii Domnului cei noao.

11. Şi dziseră preuţii şi prorocii cei minciunoşi către boiêri şi către tot nărodul: „Judeţ de moarte — la omul acesta, căci au prorocit asupra cetăţii aceştiia în ce chip aţi audzît întru urechile voastre!"

12. Şi dzise Ieremía către toţi boiêrii şi către tot nărodul, dzicînd: „Domnul au trimis pre mine să prorocesc preste casa aceasta şi preste cetatea aceasta toate cuvintele carele aţi audzit.

13. [200]Şi acum, mai bune faceţi căile voastre şi faptele *[596/2]* voastre, şi audziţi glasul Domnului lui Dumnedzău, şi să va potoli Domnul

Ms. 4389, p. 734

şi strigaţi, şi plîngeţi, berbecii oilor, că se-au sfîrşit zilele voastre spre junghiêre şi veţi cădea ca berbecii cei aleşi.

35. Pieri-va fuga de la păstori şi mîntuirea de la berbecii oilor.

36. Glasul vaietului păstoresc, şi zbieretul oilor, şi al berbecilor, că au pierdut[380] Domnul păşunea lor.

37. Şi va înceta frumsêţea păcii de faţa urgiei mîniei Domnului.»

38. Lăsatu-le-au ca un leu stratul său, că au fost ţara lor în netrêcere de faţa sabiei cei mari."

Cap 26

1.[381] La începutul împărăţiei lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, fu cuvîntul acesta de la Domnul, zicînd:

2. Aşa grăiêşte Domnul: „Stăi în curtea casei Domnului şi să mărturiseşti a toată casa Iúdei, celor ce vor întra să se închine în casa Domnului, toate cuvintele care am rînduit ţie să le mărturiseşti lor, să nu tăgăduieşti cuvintele.

3. Ca, doară ascultînd, se vor întoarce fieştecare den calea lor cea rea şi mă voiu potoli de răotatea carea am gîndit să le fac, pentru meşteşugurile lor cêle rêle.

4.[382] Şi să zici către dînşii: «Acêstea zice Domnul: 'De nu mă veţi asculta ca să umblaţi în lêgea mea, carea o am dat înaintea fêţei voastre,

5. Ca să ascultaţi pre proroci, slugile mêle, carea i-am trimes către voi de dimineaţă; şi i-am trimes şi nu m-aţi ascultat,

6. [383]Da-voiu casa aceasta, ca şi *[734/2]* pre Siluam, şi cetatea aceasta o voiu da în jurămînt tuturor ţărilor den tot pămîntul.'»"

7. Şi auziră preoţii şi prorocii cei mincinoşi, şi tot nărodul, pre Ieremiia, grăind în casa Domnului.

8. De-acii contenind[384] Ieremiia de-a grăi toate cîte rînduise lui Domnul să grăiască către tot nărodul, prinseră preoţii, şi prorocii cei mincinoşi, şi tot nărodul pre Ieremiia, zicînd: „Cu moarte să moară!

9.[385] Pentru căci au prorocit cu numele Domnului şi au zis că această casă va fi ca şi Siluámul şi cetatea aceasta se va pustii, de căci nu va fi cine să lăcuiască." Şi să strînse tot nărodul asupra Ieremiei în casa Domnului.

10. Şi auziră boiêrii Iúdei cuvintele acêstea şi se suiră den casa împărătească în casa Domnului; şi şăzură înaintea uşilor porţilor casei Domnului.

11. Şi ziseră preoţii şi prorocii cei mincinoşi către boiêri şi către tot nărodul, grăind: „Judecată de moarte iaste pre acest om, că au prorocit asupra aceştii cetăţi, cum aţi auzit cu urechile voastre!"

12. Iar Ieremiia grăi către boiêri şi către tot nărodul, zicînd: „[386]Domnul m-au trimes să prorocesc asupra aceştii case şi asupra aceştii cetăţi toate cuvintele care le-aţi auzit.

13. [387]Deci acum, faceţi căile voastre mai bune, şi lucrurile voastre, şi ascultaţi glasul Domnului Dumnezeul vostru, şi se va potoli Domnul

Versiunea modernă

glăsuiţi şi tînguiţi-vă, berbeci ai turmei, că s-au împlinit zilele ca să fiţi junghiaţi. Atunci veţi cădea ca berbecii aleşi.

35. Nu va fi adăpost pentru păstori, nici scăpare pentru berbecii turmei.

36. Se aude strigarea păstorilor şi urlet de turme şi berbeci, că Domnul le-a pustiit păşunile.

37. Şi rămăşiţele păcii vor fi pustiite de urgia mîniei mele.»

38. Şi-a părăsit locaşul ca un leu, pentru că s-a pustiit pămîntul din cauza sabiei celei mari."

Capitolul al 26-lea

1. La începutul domniei lui Ioachim, fiul lui Iosia, a fost cuvîntul acesta de la Domnul.

2. Aşa a zis Domnul: „Stai în curtea templului Domnului şi grăieşte către toţi iudeii care vin la închinare în templul Domnului toate cuvintele pe care ţi-am poruncit să le grăieşti, să nu laşi nici un cuvînt.

3. Poate vor asculta şi se vor întoarce de la calea cea rea şi atunci mă voi opri din relele pe care aveam de gînd să li le fac din cauza faptelor lor rele.

4. Şi vei zice: «Aşa a grăit Domnul: 'Dacă nu mă veţi asculta să umblaţi după legile mele, pe care vi le-am dat,

5. Şi să luaţi aminte la cuvintele robilor mei proroci, pe care-i trimit la voi dis-de-dimineaţă; că i-am trimis şi voi nu m-aţi ascultat,

6. Atunci voi face cu casa acesta ceea ce am făcut cu Şilo, iar cetatea aceasta o voi face blestem tuturor popoarelor pămîntului.'»"

7. Preoţii şi prorocii mincinoşi şi tot poporul au ascultat pe Ieremia, cînd a grăit el aceste cuvinte, în templul Domnului.

8. Iar după ce a spus Ieremia tot ce-i poruncise Domnul să spună la tot poporul, preoţii, prorocii şi tot poporul l-au prins, şi i-au zis: „Cu moarte vei muri!

9. Că ai prorocit în numele Domnului, zicînd: «Templul acesta va fi ca Şilo şi cetatea aceasta se va pustii şi va rămîne fără locuitori.»" Şi s-a adunat tot poporul împotriva lui Ieremia la casa Domnului.

10. Şi, cînd au auzit acestea, căpeteniile lui Iuda au venit din casa regelui la casa Domnului şi au stat la intrarea porţii celei noi.

11. Atunci preoţii şi prorocii mincinoşi au zis către căpetenii şi către tot poporul aşa: „Osîndă cu moarte se cuvine acestui om, pentru că proroceşte împotriva cetăţii acesteia, cum aţi auzit şi voi cu urechile voastre!"

12. Iar Ieremia a zis către toate căpeteniile şi către tot poporul: „Domnul m-a trimis să prorocesc împotriva casei acesteia şi împotriva cetăţii acesteia cuvintele pe care le-aţi auzit.

13. Iar acum, mai bine este să îndreptaţi căile voastre şi faptele voastre şi să vă supuneţi glasului Domnului Dumnezeului vostru, şi Domnul va pune capăt

Biblia 1688, p. 510, col. 2

nul de răutăţile carele au grăit asupra voastră.

14. Şi iată, eu în mînile voastre sînt; faceţi-mi cum iaste de folos şi cum e mai bine voao!

15. Ce numai conoscînd să conoaşteţi că, de mă veţi omorî pre mine, sînge nevinovat voi daţi preste voi şi preste cetatea aceasta şi pre cei ce lăcuiesc într-însa, căci că cu adeverit m-au trimis pre mine Domnul spre voi să grăiesc la urechile voastre cuvintele acêstea."

16. Şi ziseră boiêrii şi tot norodul către preoţi şi către prorocii cei mincinoşi: „Nu iaste omului acestuia judecată de moarte, căci pre numele Domnului nostru au grăit către noi."

17. Şi să sculară oameni dentru cei mai bătrîni ai pămîntului şi ziseră la toată adunarea norodului:

18. „Mihéa Morastítul era în zilele Ezéchiei, împăratului Iúdei; şi zise la tot norodul Iúdei, zicînd: «Aşa zice Domnul: Siónul ca o ţarină să va ara şi Ierusalímul ca o cramă va fi, şi muntele casii spre desiş de dumbravă.»

19. Au ucigînd l-au ucis pre el Ezéchiia şi tot Iúda? Nu că s-au temut de Domnul şi, căci s-au rugat fêţii Domnului, şi încetă Domnul de rêlele carele au grăit asupra lor? Noi am făcut răutăţi mari asupra sufletelor noastre!"

20. Şi om era prorocind pre numele Domnului: Úriia, feciorul Saméii de la Cariathiarím, şi au prorocit pentru pămîntul acesta, după toate cuvintele Ieremíei.

21. Şi auzi împăratul Ioachím şi toţi boiêrii toate cuvintele lui şi cerca să-l omoară pre el. Şi auzi Úrias şi întră la Eghípet.

22. Şi trimise împăratul oameni la Eghípet.

23. Şi-l scoasără pre el de acoló şi-l adusără pre el către împăratul; şi lovi pre el cu sabie şi-l lepădă pre el la mormîntul fiilor norodului lui.

24. Însă mîna lui Ahicáz, fiiul lui Safán, era cu Ieremíia, ca să nu-l dea pre el la mînile norodului să nu-l ucigă pre el.

Cap 27

1. Aşa zise Domnul: „Fă ţie legături şi lanţuri şi pune prejur grumazii tăi.

2. Şi vei trimite pre iale către împăratul Iduméii, şi către împăratul Moávului, şi către împăratul fiilor lui Amoán, şi către împăratul Tírului, şi către împăratul Sidónului, în mînile vestitorilor lor, celora ce vin spre timpinarea lor la Ierusalím, către Sedéchia, împăratul Iúdii.

3. Şi vei aduna pre ei către stăpînii lor a zice: «Aşa au zis Domnul Dumnezăul lui Israíl: Aşa veţi grăi către domnii voştri:

4. 'Că eu am făcut pămîntul cu putêrea mea cea mare şi cu braţul mieu cel înalt, şi voiu da pre el oricăruia se va părea înaintea ochilor miei.

5. Dat-am pămîntul lui Navuhodonosór, împă- //

Ms. 45, p. 596-597

de răotăţile carele au grăit preste voi.

14. Şi iată, eu — întru mîinile voastre; faceţi[201] mie cum iaste de folos şi cum ii mai bine voao!

15. Ce numai cunoscînd să cunoaşteţi, căci, dă mă veţi omorî pre mine, sînge nevinovat voi daţi preste voi şi preste cetatea aceasta şi pre cei ce lăcuiesc întru ea, căci cu adevăr m-au trimis pre mine Domnul preste voi să grăiesc la urechile voastre toate cuvintele acêstea."

16. Şi dziseră boiêrii şi tot nărodul cătră preuţi şi cătră prorocii minciunoşi: „Nu iaste omului acestuia judecată de moarte, căci pre numele Domnului Dumnedzăului nostru au grăit cătră noi."

17. Şi să sculară oameni dentru cei mai bătrîni ai pămîntului şi dziseră la toată adunarea nărodului:

18. „[202]Mihéa[203], morastit, era întru dzilele împăratului Iezechíei Iúdei[204]; şi dzise la tot nărodul Iúdei, dzicînd: «Aşa dzise Domnul: Siónul ca o ţarină să va ara, şi Ierusalimul ca o cramă va să fie, şi muntele casei spre desiş de dumbravă.»

19. Au ucigînd l-au ucis pre el Iezechía şi tot Iúda? Nu căci s-au temut de Domnul şi căci s-au rugat fêţei Domnului, şi părăsi Domnul de rêlele carele au grăit preste ei? Noi am făcut răotăţi mari preste sufletile noastre!"

20. Şi om era prorocind pre numele Domnului: Uría, ficiorul Saméii de la Cariáthiarim, şi au prorocit pentru pămîntul[205] acesta după toate cuvintele a Ieremíei.

21. Şi audzi împăratul Ioachim şi toţi boiêrii toate cuvintele lui şi cerca să-l omoare pre el. Şi audzi Uría şi întră la Égхiptu.

22. Şi trimise împăratul oameni la Égхiptu.

23. Şi-l scoaseră pre el de acoló şi-l aduseră pre el cătră împăratul; şi-l omorî pre el cu sabie şi-l lepădă pre el la mormîntul fiilor nărodului lui.

24. Însă mîna lui Ahicam, fiiul lui Safan, era cu Ieremía, ca să nu-l dea pre el la mîinele nărodului, să nu-l ucigă pre el.

Cap 27

1. Aşa dzise Domnul: „Fă ţie legături şi lanţuri şi pune pregiur grumadzii tăi.

2. Şi vei trimite pre iale cătră împăratul Idumeii, şi *[597/1]* cătră împăratul Moav, şi cătră împăratul fiilor Ammon, şi cătră împăratul Tírului, şi cătră împăratul Sidónului, întru mîinele vestitorilor, celora ce vin ⌊spre tîmpinarea lor⌋, la Ierusalim[206], cătră Iezechía[207], împăratul Iúdei.

3. Şi vei aduna pre ei cătră domnii lor a[208] dzice: «Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul Israil: Aşa veţi grăi cătră domnii voştri:

4. ⌈Căci⌋ eu am făcut pămîntul cu vîrtutea mea cea mare şi cu braţul mieu cel înalt şi voi da pre el căruia-mi va părea întru ochii miei.

5. Dat-am pămîntul lui Navuhodonósor, împăratului[209]

Ms. 4389, p. 734-735

de răotatea carea au grăit asupra voastră.

14. Iar eu iată că sînt în mîna voastră: ce-mi faceţi cum iaste rînduiala, precum vă place voaoă!

15.[388] Iar înţelegînd să înţelêgeţi că, de mă veţi ucide voi, sînge nevinovat daţi voi înşivă asupra voastră, şi asupra aceştii cetăţi, şi asupra celor ce lăcuiesc într-însa; că cu adevărat m-au trimes Domnul să grăiesc cătră voi în urechile voastre, toate cuvintele acêstea."

16. Iar boiêrii şi tot nărodul ziseră cătră preoţi şi cătră toţi prorocii cei mincinoşi: „Nu iaste acest om în judecată de moarte, că în numele Domnului Dumnezeul nostru au grăit cătră noi."

17. Şi să scularâ bărbaţi den bătrînii locului şi grăiră cătră tot săborul nărodului, zicînd:

18. „[389]Mihéia de[390] la Marathit au fost proroc în zilele Ezéchiei, împăratul Iúdei, şi au zis cătră tot nărodul Iúdei, grăind: «Acêstea grăiêşte Domnul puterilor: [391]Siónul se va rîsipi ca o arătură, şi Ierusalímul ca o colibă a apărătoriului[392] va fi, şi muntele casei[393] va fi în codru de dumbravă.»

19. Ce, au doară u- *[735/1]* cigînd l-au ucis Ezéchiia, împăratul Iúdei, şi tot nărodul Iúdei? Dară, au nu se-au înfricoşat de Domnul? Şi deaca se-au rugat fêţei Domnului, se-au potolit Domnul de mîniia răotăţii, carea grăise asupra lor? Ce şi noi am făcut răotăţi mari pre sufletele noastre!"

20. Şi au fost un om prorocind în numele Domnului, Úriia, feciorul Seméei, de la Cariathiarim; şi au prorocit pentru această ţară, după toate cuvintele Ieremiei.

21.[394] Şi auzí Ioachim împărat şi toţi boiêrii toate cuvintele lui şi-l căută împăratul să-l piiarză; iar Úriia auzí şi se temu şi fugi şi mêrse în Eghípet.

22. De-acii au trimes[395] (Ioachim împărat bărbaţi în Eghípet, pre Elmatham, feciorul lui Ahorot)[396] şi cu dînsul bărbaţi în Eghípet.

23. Şi au adus pre Úriia de acoló şi l-au dus la împăratul Ioachim; şi l-au ucis cu sabiia şi l-au aruncat în mormîntul feciorilor nărodului[397] său.

24. Iar numai ce era mîna lui Ahicam, feciorul Safaniei, cu Ieremiia, ca să nu-l dea în mîinile nărodului său, să-l ucigă.

Cap 27

1.[398] La începutul împărăţiei lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, fu acest cuvînt de la Domnul, zicînd cătră Ieremiia: [2.] Aşa grăiêşte Domnul: „Fă-ţi legături şi lănţuşuri şi le pune la grumazii tăi!

2. [3.] Şi le trimête la împăratul idumeilor, şi la împăratul Moávului, şi la împăratul feciorilor lui Ammon, şi la împăratul Tírului, şi la împăratul Sidónului, în mîna solilor lor, carii vin la Ierusalim, la Sedéchiia, împăratul Iúdei.[399]

3. [4.] Şi să le porîncêşti să zică cătră stăpînii lor: «Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil; aşa să ziceţi cătră stăpînii voştri:

4. [5.][400] 'Eu am făcut pămîntul, şi pre om, şi pre dobitoacele cêle de pre faţa pămîntului, cu tăriia mea cea mare, şi cu braţul mieu cel nalt, şi le-am dat cui mi-au[401] fost voia.

5. [6.] Iar acum, eu am dat această ţară toată în mîna lui Navohodonosor, împăratul

Versiunea modernă

relelor pe care le-a rostit împotriva voastră.

14. Iată, eu sînt în mîinile voastre, faceţi cu mine cum credeţi mai bine şi cum vi se pare mai bine!

15. Dar să ştiţi bine că, de mă veţi omorî, veţi aduce sînge nevinovat asupra voastră, asupra cetăţii acesteia şi asupra locuitorilor ei, căci cu adevărat Domnul m-a trimis la voi să vă spun în urechile voastre toate cuvintele acelea."

16. Atunci căpeteniile şi tot poporul au zis către preoţi şi către prorocii cei mincinoşi: „Omul acesta nu este vrednic de judecată de moarte, pentru că ne-a grăit în numele Domnului Dumnezeului nostru."

17. Atunci s-au ridicat unii din bătrînii ţinutului şi au zis către toată adunarea poporului:

18. „Fost-a Miheia din Moreşet în zilele lui Iezechia, regele lui Iuda, şi a grăit către tot poporul lui Iuda: «Aşa grăieşte Domnul: Sionul va fi arat precum un ogor, Ierusalimul va fi precum o colibă, iar muntele casei precum un desiş de pădure.»

19. Oare l-au omorît Iezechia şi tot Iuda? Oare nu s-au temut ei de Domnul şi, pentru că s-au rugat înaintea Domnului, a oprit Domnul toate relele pe care le grăise asupra lor? Iar noi, mai mari răutăţi am făcut împotriva sufletelor noastre!"

20. Şi era un om care profeţea în numele Domnului, Urie, fiul lui Şemaia, din Chiriat-Iearim, şi a prorocit despre pămîntul acesta, după toate cuvintele lui Ieremia.

21. Şi regele Ioachim şi toate căpeteniile au auzit cuvintele sale şi căutau să-l omoare. Iar Urie a aflat şi s-a dus în Egipt.

22. Dar regele a trimis oameni în Egipt.

23. Şi l-au scos pe el de acolo şi l-au adus înaintea regelui, iar acesta l-a lovit cu sabia şi l-a aruncat în mormîntul fiilor poporului său.

24. Însă mîna lui Ahicam, fiul lui Şafan, era cu Ieremia, ca să nu fie dat în mîinile poporului şi să nu-l omoare.

Capitolul al 27-lea

1. Aşa a grăit Domnul: „Fă-ţi legături şi lanţuri şi pune-ţi-le pe grumaz.

2. Şi le vei trimite regelui Idumeii şi regelui Moabului, regelui fiilor lui Amon, regelui Tirului şi regelui Sidonului, în mîinile mesagerilor lor, care vin să se întîlnească la Ierusalim, la Sedechia, regele lui Iuda.

3. Şi le voi porunci să spună stăpînilor lor: «Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel; astfel le veţi grăi stăpînilor voştri:

4. 'Căci eu am făcut pămîntul cu puterea mea cea mare şi cu braţul meu cel înalt şi îl voi da oricui va fi plăcut înaintea ochilor mei.

5. Am dat pămîntul lui Nabucodonosor, regele

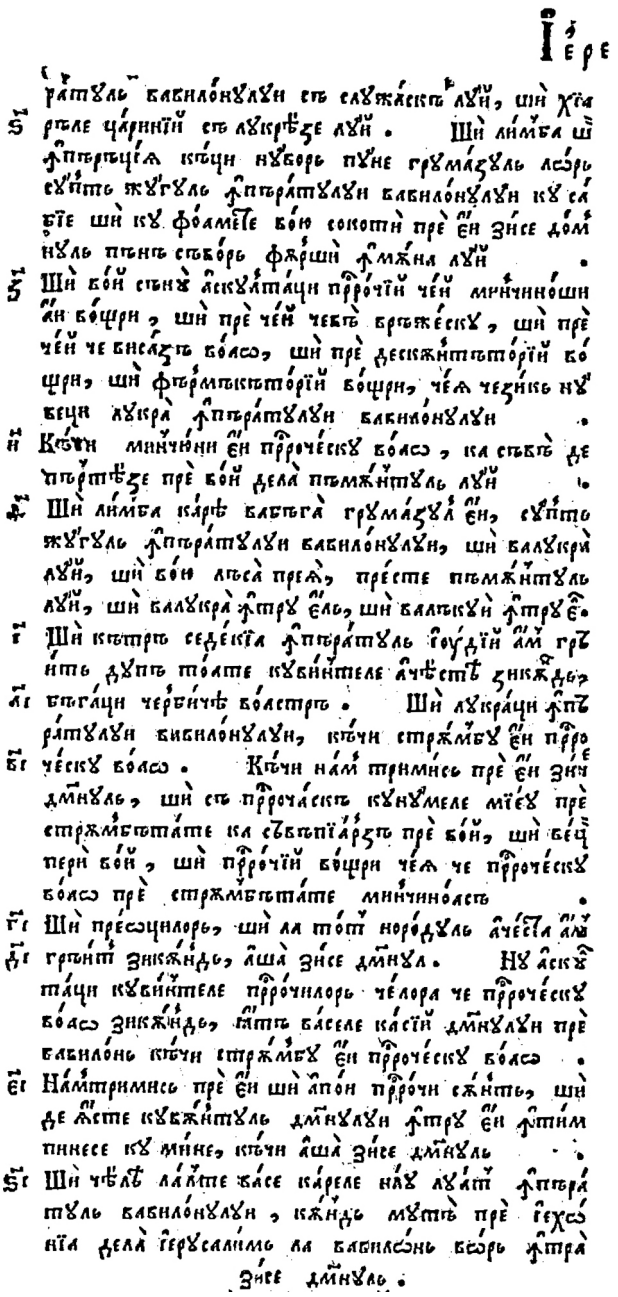

Biblia 1688, p. 511, col. 1

ratul Vavilónului, să slujască lui, şi hiarăle ţarinii să lucrêze lui.

6. Şi limba şi împărăţiia, cîţi nu vor pune grumazul lor supt jugul împăratului Vavilónului, cu sabie şi cu foamete voiu socoti pre ei, zise Domnul, pînă să vor fîrşi în mîna lui.

7. Şi voi să nu ascultaţi prorocii cei mincinoşi ai voştri, şi pre cei ce vă vrăjescu, şi pre cei ce visază voao, şi pre descîntătorii voştri, şi fărmăcătorii voştri, ceia ce zic: 'Nu veţi lucra împăratului Vavilónului!',

8. Căci minciuni ei prorocescu voao, ca să vă depărtêze pre voi de la pămîntul lui.

9. Şi limba carea va băga grumazul ei supt jugul împăratului Vavilónului şi va lucra lui, şi voiu lăsa pre ea preste pămîntul lui şi va lucra întru el şi va lăcui întru el.»"

10. Şi cătră Sedéchia, împăratul Iúdii, am grăit după toate cuvintele acêstea, zicînd: „Băgaţi cerbicea voastră,

11. Şi lucraţi împăratului Vavilónului, căci strîmbu ei prorocescu voao!

12. Căci n-am trimis pre ei, zice Domnul, şi să prorocească cu numele mieu pre strîmbătate, ca să vă piarză pre voi; şi veţi pieri voi şi prorocii voştri, ceia ce prorocescu voao pre strîmbătate mincinoasă.»"

13. Şi preoţilor şi la tot norodul acesta am grăit, zicînd: „Aşa zise Domnul:

14. Nu ascultaţi cuvintele prorocilor celora ce prorocescu voao, zicînd: «Iată, vasele casii Domnului — pre Vavilón», căci strîmbu ei prorocescu voao!

15. N-am trimis pre ei!" Şi apoi, proroci sînt şi, de iaste cuvîntul Domnului întru ei, întimpine-se cu mine, căci aşa zise Domnul:

16. „Şi cêlealalte vase, carele n-au luat împăratul Vavilónului cînd mută pre Iehónia de la Ierusalím, la Vavilón vor întra", zise Domnul.

Ms. 45, p. 597

Vavilónului, ca să slujască lui, şi[210] fiarăle ţarenei să lucrêdze lui.

6. Şi limba şi împărăţia, cîţi nu vor pune grumazul lor suptu jugul împăratului Vavilónului, cu sabie şi cu cuţît voi socoti pre ei, dzise Domnul, pînă unde să vor săvîrşi întru mîna lui.

7. Şi voi nu ascultaţi prorocilor celor minciunoşi ai voştri, şi celor ce vrăjesc voao, şi celor ce viseadză voao, şi celor ce dăscîntă cu pasările voastre, şi fărmăcătorilor voastre, celora ce zic: 'Nu veţi lucra împăratului Vavilónului!',

8. Căci minciuni ei prorocesc voao, ca să vă dăpărtêdze pre voi de la pămîntul lui.

9. Şi limba carea va băga grumadzu ei supt jugul împăratului Vavilónului, şi va lucra lui, şi voi lăsa pre ea preste pămîntul lui, şi va lucra întru el[211], şi va lăcui întru el.»"

10. Şi cătră Sedechía, împăratul Iúda, am grăit după toate cuvintele acêstea, dzicînd: „Băgaţi cerbicea voastră,

11. [212]Şi lucraţi împăratului Vavilónului, căci strîmbe ei prorocesc voao!

12. [213]Căci n-am trimis pre ei, dzice Domnul, şi prorocesc cu numele mieu pre strîmbul, ca să vă piardză pre voi, şi veţi pieri voi şi prorocii voştri, ceia ce prorocesc voao pre strîmbul minciunoase."

13. Şi preuţilor şi la tot nărodul acesta am grăit, dzicînd: „Aşa dzise Domnul:

14. Nu audziţi cuvintelor prorocilor celora ce prorocesc voao, dzicînd: «Iată, vasele casei Domnului — la Vavilon», căci strîmbe ei prorocesc voao!

15. ⌊N-am trimis pre ei!⌋" Şi apoi, proroci sînt şi, dă iaste cuvîntul Domnului întru ei, întîmpine-să mie, căci aşa dzise Domnul:

16. „Şi cêlealalte vase, carele n-au luat împăratul *[597/2]* Vavilónului, cînd mută pre Iehonía de la Ierusalim, la Vavilon vor întra", dzice Domnul.

Ms. 4389, p. 735-736

Vavilónului, să slujască lui de acum, şi fiiara cîmpului o am dat să slujască lui.

6. [7.] Şi vor sluji lui toate limbile, şi feciorului lui, şi feciorului feciorului lui, pînă ce va veni vrêmea ţărîi lui, şi a lui însuşi, şi vor sluji lui limbi multe, şi împăraţi mari. [8.] Iar limba şi împărăţiia carea nu va supune cerbicea sa în jugul împăratului Vavilónului, cu sabie şi cu foamete îi voiu cerceta, zice *[735/2]* Domnul, pînă ce se vor sfîrşi în mîna lui.

7. [9.] [402]Iar voi să nu ascultaţi pre prorocii voştri, şi pre cei ce vrăjăsc voaoă, şi pre cei ce vă văd vise, nici pre fărmecătorii voştri, nici pre dăscîntătorii voştri, ceia ce vă zic: 'Nu veţi sluji împăratului Vavilónului!',

8. [10.] Că aceia minciună prorocesc voaoă, ca să vă dăpărtaţi den ţara voastră şi să vă scoaţă să pieriţi.

9. [11.] Iar ţara cêea ce va pleca grumazii săi în jugul împăratului Vavilónului şi va sluji lui, o voiu lăsa pre pămîntul ei, zice Domnul, şi-l va ara şi-l va lăcui pre dînsul.»"

10. [12.] Şi cătră Sedéchiia, împăratul Iúdei, au grăit după toate cuvintele acêstea, grăind: „Plecaţi grumazii voştri supt jugul împăratului Vavilónului,

11. [12.][403] Şi slujiţi lui, şi oamenilor lui, şi veţi fi vii! [13.] Pentru ce să muriţi, tu şi nărodul tău, de sabie, şi de foame, şi de ciumă, cum au zis Domnul cătră limbile cêle ce nu vor vrea să slujască împăratului Vavilónului? [14.] Să nu ascultaţi cuvintele prorocilor celor ce zic voaoă: «[404]Nu veţi sluji împăratului Vavilónului!», că nu vor prorocí aceia voaoă pre direptul!

12. [15.] [405]Că n-am trimes pre dînşii! zice Domnul. Iar ei au prorocit numele mieu în minciună, ca să vă piiarză şi să pieriţi, voi şi prorocii voştri, ceia ce prorocesc voaoă în nedireptate şi minciuni."

13. [16.] Că şi voaoă, şi preoţilor, şi tuturor nărodului acestuia am grăit, zicînd: „Acêstea zice Domnul:

14. [16.] Să nu ascultaţi cuvintele prorocilor celor ce vor proroci voaoă şi vor zice: «Iată vasele casei Domnului se vor întoarce iarăşi, acum, curînd den Vavilon», că minciună vor proroci voaoă!

15. [17.] Deci să nu-i ascultaţi, ce să slujiţi împăratului Vavilónului, ca să fiţi vii!" Dară pentru căci să daţi acest loc în pustiire? [18.][406] Că deaca sînt proroci, şi iaste cuvîntul Domnului într-înşii, să contenească pre Domnul cel atotţiitoriul şi să nu meargă vasele cêle ce au rămas în casa Domnului, şi în casa împăratului Iúdei, şi în Ierusalim, în Vavilon. [19.] Că aşa zice Domnul cel atotţiitoriul [407]cătră stîlpii, şi cătră spălătoarea[408], şi cătră temelii, şi cătră alte[409] vase care au rămas în locul acesta,

16. [19.] [407]Cătră stîlpii, şi cătră spălătoarea[408], şi cătră temelii, şi cătră alte[409] vase care au rămas în locul acesta, [20.] care nu le-au luat Navohodonosor, împăratul Vavilónului, cînd au mutat pre Ehóniia, feciorul lui Ioachim, împăratul Iúdei, den Ierusalim în Vavilon, şi pre toţi cei mai de frunte ai Iúdei şi ai Ierusalímului. [21.] Că aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil, cătră vasele cêle ce se-au lăsat în casa Domnului, şi în casa împăratului Iúdei, *[736/1]* şi în Ierusalim: [22.] „Muta-se-vor în Vavilon şi vor fi acoló pînă în zioa cercetării sale, zice Domnul; de-acii voiu porînci să le aducă şi să le întoarne iarăşi într-această cetate."

Versiunea modernă

Babilonului, să-i slujească, iar fiarele cîmpului să lucreze pentru el.

6. Iar neamul şi regatul, cîţi nu-şi vor arunca grumazul sub jugul regelui Babilonului, cu sabie şi cu foamete îi voi cerceta, zice Domnul, pînă ce se vor sfîrşi în mîna lui.

7. Iar voi să nu ascultaţi de falşii voştri profeţi şi de ghicitorii voştri, de cei ce visează, de cei ce prevestesc după zborul şi cîntecul păsărilor şi de cei ce vă vrăjesc, zicînd: 'Nicidecum nu veţi lucra pentru regele Babilonului!',

8. Căci aceştia vă profeţesc minciuni, ca să vă depărteze din pămîntul vostru.

9. Dar, pe neamul care-şi va pune grumazul său sub jugul regelui Babilonului şi va lucra pentru el, îl voi lăsa în pămîntul său şi îl va lucra şi se va sălăşlui în el.»"

10. Şi către Sedechia, regele lui Iuda, am grăit după toate cuvintele acestea, zicînd: „Plecaţi grumazul vostru,

11. Şi slujiţi regelui Babilonului, căci minciuni profeţesc ei vouă!

12. Căci nu i-am trimis pe ei, zice Domnul, şi ei profeţesc în numele meu minciuni, ca să vă piardă. Veţi pieri, voi şi profeţii voştri care vă profeţesc vouă, cu nedreptate, minciuni."

13. Preoţilor şi la tot acest popor am grăit acestea, zicînd: „Aşa zice Domnul:

14. Nu ascultaţi cuvintele profeţilor care vă profeţesc, zicînd: «Iată, vasele casei Domnului se vor întoarce din Bablion», căci minciuni vă profeţesc!

15. Nu eu i-am trimis!" Şi apoi, dacă sînt profeţi şi dacă este cuvîntul Domnului în ei, să vină să se întîlnească cu mine, căci aşa a zis Domnul:

16. „Iar vasele rămase, pe care nu le-a luat regele Babilonului, cînd l-a strămutat pe Iehonia din Ierusalim, vor fi duse în Babilon", zice Domnul.

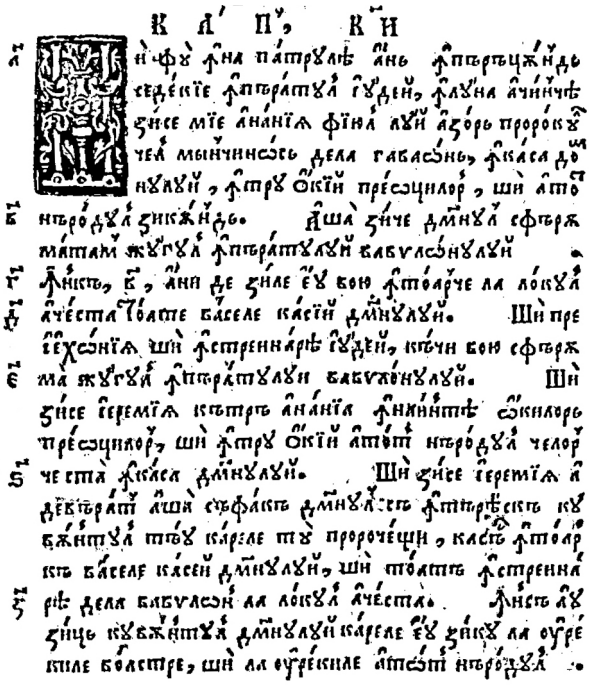

Biblia 1688, p. 511, col. 1

Cap 28

1. Şi fu în a patrulea an împărăţînd Sedéchie, împăratul Iúdei, în luna a cincea, zise mie Anániia, fiiul lui Azór, prorocul cel mincinos de la Gavaón, în casa Domnului, întru ochii preoţilor şi a tot nărodul, zicînd:

2. „Aşa zice Domnul: Sfărîmat-am jugul împăratului Vavilónului!

3. Încă 2 ani de zile, eu voiu întoarce la locul acesta toate vasele casii Domnului.

4. Şi pre Iehóniia şi înstreinarea Iúdei, căci voiu sfărîma jugul împăratului Vavilónului!”

5. Şi zise Ieremiia către Anánia, înaintea ochilor preoţilor şi întru ochii a tot nărodul, celor ce sta în casa Domnului.

6. Şi zise Ieremiia: „Adevărat, aşa să facă Domnul! Să întărească cuvîntul tău carele tu proroceşti, ca să să întoarcă vasele casei Domnului şi toată înstreinarea de la Vavilon la locul acesta!

7. Însă auziţi cuvîntul Domnului, carele eu zicu la urechile voastre şi la urechile a tot nărodul: /

Ms. 45, p. 597

Cap 28

1. Şi fu în al patrulea an împărăţind Sedechía, împăratul Iúdei, întru luna a cincea, dzise mie Ananía, fiiul Azor, prorocul cel minciunos de la Gavaon, în casa Domnului, între ochii preuţilor şi a tot nărodul, dzicînd:

2. „Aşa dzise Domnul: Sfărîmat-am jugul împăratului Vavilónului!

3. Încă doi ani de dzile, eu voi întoarce la locul acesta toate vasele casei Domnului.

4. Şi pre Iehonía şi înstreinarea Iúdei, căci voi sfărîma jugul împăratului Vavilónului!"

5. Şi dzise Ieremía către Ananía, înaintea ochilor preuţilor şi între ochii a tot nărodul, celor ce sta în casa Domnului.

6. Şi dzise Ieremía: „Adevărat, aşa să facă Domnul! Şi să întărească cuvîntul tău carele tu proroceşti, ca să întoarcă vasele casei Domnului şi toată înstreinarea de la Vavilon la locul acesta.

7. Însă audziţi cuvîntul Domnului, carele eu zic la urechile voastre şi la urechile a tot nărodul:

Ms. 4389, p. 736

Cap 28

1.[410] Şi fu în anul al patrulea de împărăţiia Sedéchiei, împăratul Iúdei, în luna a cincea, zise către mine Anániia, feciorul lui Azor, prorocul cel mincinos de la Gavaóniia, în casa Domnului, înaintea preoţilor şi înaintea a tot nărodul, grăind:

2. „Aşa zice Domnul atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil: Sfărîmat-am jugul împăratului Vavilónului!

3. Şi încă doi ani de zile şi voiu întoarce eu la locul acesta toate vasele casei Domnului, carele-au[411] luat Navohodonosor, împăratul Vavilónului, dentr-acest loc şi le-au mutat în Vavilon.

4. Şi pre Ehóniia, feciorul lui Ioachim, împăratul Iúdei, şi toată mutarea Iúdei carea au întrat în Vavilon, eu voiu întoarce în locul acesta, grăiêşte Domnul, şi voiu sfărîma jugul împăratului Vavilónului!"

5.[412] Iar Ieremiia prorocul zise către Anániia, prorocul cel mincinos, înaintea bătrînilor şi înaintea a tot nărodul carii sta în casa Domnului:

6. „Cu adevărat[413], aşa să facă Domnul! Să umple Domnul cuvîntul tău care-l proroceşti, să întoarcă vasele în casa Domnului şi pre toţi cei mutaţi den Vavilon într-acest loc!

7. Însă ascultaţi[414] cuvîntul Domnului care-l grăiesc eu în urechile voastre şi în urechile a tot nărodul.

Versiunea modernă

Capitolul al 28-lea

1. Şi în anul al patrulea, luna a cincea a domniei lui Sedechia, regele lui Iuda, mi-a vorbit Anania, fiul lui Azur, profetul mincinos din Gabaon, în casa Domnului, în faţa preoţilor şi a tot poporul, zicînd:

2. „Aşa zice Domnul: Am sfărîmat jugul regelui Babilonului!

3. Încă doi ani de zile şi voi întoarce în locul acesta toate vasele casei Domnului.

4. Şi pe Iehonia şi pe toţi cei strămutaţi ai lui Iuda, căci voi sfărîma jugul regelui Babilonului!"

5. Şi a grăit Ieremia către Anania, înaintea preoţilor şi înaintea întregului popor, care stătea în casa Domnului.

6. Şi a zis Ieremia: „Cu adevărat aşa să facă Domnul! Cuvîntul pe care-l profeţeşti să-l întărească, să întoarcă din Babilon în locul acesta vasele casei Domnului şi pe toţi cei strămutaţi!

7. Ascultaţi, însă, cuvîntul Domnului, pe care îl grăiesc eu în auzul vostru şi în auzul întregului popor:

Biblia 1688, p. 511, col. 2

8. Prorocii ceia ce s-au făcut mai nainte de mine şi mai nainte de voi, den veac, şi au prorocit preste mult pământ şi preste împărăţii mari spre războiu.

9. Prorocul cela ce au prorocit spre pace, venind cuvîntul, cunoaşte-vor pre proroc, pre carele au trimis lor Domnul cu credinţă."

10. Şi luo Anánia întru ochii a tot nărodul lanţurile den gîtul Ieremiei şi le zdrobi pre iale.

11. Şi zise Anánia întru ochii a tot nărodul, zicînd: „Aşa zice Domnul: Aşa voiu sfărîma jugul împăratului Vavilónului de la grumazii a tuturor limbilor!"

12. Şi să duse Ieremiia[21] la calea lui; şi să făcu cuvîntul Domnului către Ieremia, după ce au sfărîmat Anániia lănţuşăle de la grumazul lui, zicînd:

13. „Pasă şi zi către Anánia, zicînd:

14. «Aşa au zis Domnul: Lanţuri de lemn ai sfărîmat, şi voiu face în locul lor lanţuri de fier!» Că aşa au zis Domnul: «Eu jug de fier am pus preste cerbicea tuturor limbilor, să lucrêze împăratului Vavilónului.»"

15. Şi zise Ieremiia Anániei: „Nu te-au trimis pre tine Domnul, şi tu a nădejdui ai făcut pre nărodul acesta pre strîmbătate.

16. Pentru acêea, aşa zise Domnul: «Iată, eu trimiţ pre tine de către faţa pământului, în anul acesta vei muri.»"

17. Şi muri în luna a şaptea.

Cap 29

1. Şi acêstea-s cuvintele cărţii, carele au trimis Ieremiia den Ierusalím către cei bătrîni ai lui ai înstreinării şi către preoţi şi către prorocii cei mincinoşi, carte la Vavilon a înstreinării, şi către tot nărodul,

2. Mai apoi ieşind Iehóniia împăratul, şi împărăteasa, şi scopiţii, şi tot volnicul, şi meşterul, şi legatul, den Ierusalím,

3. Cu mîna lui Eliasán, fiiul lui Safán, şi a Gamariei, fiiul Helchiei, pre care au trimis Sedéchie, împăratul Iúdei, către împăratul Vavilónului, la Vavilon, zicînd:

4. „Aşa au zis Domnul Dumnezăul lui Israíl spre înstreinarea care au streinat de la Ierusalím:

5. «Zidiţi case şi lăcuiţi, şi răsădiţi grădini, şi mîncaţi roadele lor!

6. Şi luaţi muieri şi faceţi feciori şi fête, şi luaţi la fiii voştri muieri, şi fêtele voastre daţi la bărbaţi, şi vă înmulţiţi, şi nu vă împuţinaţi!

7. Şi cercaţi pacea pământului la carele v-am înstreinat pre voi acoló; şi vă veţi ruga pentru ei către Domnul, căci întru pacea lor va fi pace voao.»

8. Căci aşa zise Domnul: «Să nu vă prilestească pre voi prorocii cei mincinoşi ce sînt întru voi şi să nu vă prilestească pre voi vrăjitorii voştri; şi nu ascultaţi spre visele voastre carele voi visaţi.

9. Căci pre strîmbătate ei prorocesc voao pre numele mieu şi n-am trimis pre ei.»

10. Căci aşa au zis Domnul: «Cînd să va împlea Vavilónul de 70 de ani, socoti-voiu pre voi şi pune-voiu cuvin- //

Ms. 45, p. 597-598

8. Prorocii ceia ce s-au făcut mainte de mine şi mainte de voi, den vêci, şi au prorocit preste pământ multu şi preste împărăţie[214] spre războiu.

9. Prorocul cela ce au prorocit spre pace, venind cuvîntul, cunoaşte-vor pre proroc, pre carele au trimis lor Domnul cu credinţă."

10. Şi luă Ananía ⌊între ochii a tot nărodul⌋ lanţurile den gîtul Ieremíei şi le zdrobi pre iale.

11. Şi dzise Ananía între ochii a tot nărodul, dzicînd: „Aşa dzise Domnul: «Aşa voi sfărîma jugul împăratului Vavilónului de la grumazii a tuturor limbilor!»"

12. Şi să duse Ieremía la calea lui. Şi să făcu cuvîntul Domnului către Ieremía, după ce au sfărîmat Ananía lanţujele de la grumadzul lui, dzicînd:

13. „Pasă şi dzi către[215] Ananía, dzicînd:

14. «Aşa au dzis Domnul: Lanţuri de lemnu ai sfărîmat şi voi face pentru ei[216] lanţuri de fier!», căci aşa au dzis Domnul: «Jug de fier am pus preste cerbicea tuturor limbilor, să lucrêze împăratului Vavilónului.»"

15. Şi dzise Ieremía Ananíei: „Nu te-au trimis pre tine Domnul şi tu a[217] nădăjdui ai făcut pre *[598/1]* nărodul acesta spre strîmbu.

16. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: «Iată, eu trimiţ pre tine de către faţa pământului, întru acest an vei muri.»"

17. Şi muri întru luna a şaptea.

Cap 29

1. Şi acêstea-s cuvintele cărţii carele au trimis Ieremía den Ierusalim către cei bătrîni ai lui a înstreinării, şi către preuţi, şi către prorocii cei minciunoşi, ⌊carte la Vavilon înstreinării⌋, şi către tot nărodul.

2. Mai apoi ieşind Iehonía, împăratul, şi împărăteasa, şi scopiţii, şi tot volnicul, şi meşterul, şi legatul, den Ierusalim,

3. Cu mîna lui Eliasan, fiiul lui Safan, şi Gamaríei, fiiul lui Helchíei, carele au trimis Sedechía, împăratul Iúdei, către împăratul Vavilónului, la Vavilon, dzicînd:

4. „Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil spre înstreinarea carea au înstreinat de la Ierusalim:

5. «Zidiţi case, şi lăcuiţi, şi răsădiţi de tot grădini, şi mîncaţi roadele lor!

6. Şi luaţi muieri şi faceţi ficiori şi fête, şi luaţi la fiii voştri muieri, şi fêtele voastre daţi la bărbaţi, şi vă înmulţiţi, şi nu vă împuţînaţi!

7. Şi cercaţi pacea pământului la carele v-am înstreinat pre voi acoló; şi veţi ruga pentru ei către Domnul, căci întru pacea lor fi-va pace voao.»

8. Căci aşa dzise Domnul: «[218]Să nu vă prilăstească pre voi prorocii cei minciunoşi ce-s întru voi, şi nu vă prilăstească pre voi vrăjitorii dentru voi; şi nu auziţi la visurile voastre carele voi visaţi.

9. Căci pre strîmbul ei prorocesc voao pre numele mieu, şi n-am trimis pre ei.»

10. [219]Căci aşa au dzis Domnul: «Cînd să va împlea Vavilónul de 70 ani, socoti-voi pre voi şi pune-voi cuvintele

Ms. 4389, p. 736

8. Prorocii cei ce au fost mai nainte de mine şi mai nainte de voi au prorocit den veac asupra a multe ţări şi asupra a împărăţii mari pentru războaie, şi pentru piericiune, şi pentru foamete.

9. Prorocul cela ce au prorocit pacea, deaca au venit cuvîntul lui, atunci se-au cunoscut prorocul pre care l-au trimes Domnul în adeverinţă."

10. Iar Anániia luoă legăturile den grumazii Ieremiei înaintea a tot nărodul şi le sfărîmă.

11. Şi zise Anániia înaintea a tot nărodul: „Aşa grăieşte Domnul, aşa de curînd voiu sfărîma jugul împăratului Vavilónului de asupra tuturor limbilor!"

12. De-acii Ieremiia proroc se duse pre calea sa. Şi fu cuvîntul Domnului către Ieremiia după ce sfărîmă Anániia legăturile[415] den grumazii lui, zicînd:[416]

13. „Pasă şi zi Anániei:

14. [13.] «Acêstea grăieşte Domnul: Legăturile cêle de lemn le-ai sfărîmat şi vei să faci pentru dînsele legături de fier!» *[736/2]* [14.] Că aşa zice Domnul: «Pus-am jug de fier în grumazii tuturor limbilor, ca să slujască lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi către acêstea vor sluji lui încă şi fierile pământului, că i le-am dat lui.»"

15. Şi zise Ieremiia, prorocul, către Anániia: „Ascultă, Anánie, n-au trimes pre tine Domnul, şi tu ai făcut pre acest nărod în nădêjde nedireaptă!

16. Pentr-acêea, aşa grăieşte Domnul: «Iată, eu te voiu trimête de pre faţa pământului; într-acest an vei muri, că în poncişul Domnului Dumnezeu ai grăit.»"

17. Şi muri Anániia, prorocul cel mincinos, în anul acela, în luna a şaptelea.

Cap 29

1.[417] Şi acêstea sînt cuvintele cărţii ceiia ce au trimes Ieremiia proroc de la Ierusalim la bătrînii cei mutaţi, şi la preoţi, şi la prorocii cei[418] mincinoşi, şi la tot nărodul care i-au mutat Navohodonosor den Ierusalim în Vavilon,

2. După ce au întrat Ehóniia împărat, şi împărăteasa, şi hadîmii, şi tot slobodul, şi meşterul, şi legatul den Ierusalim,

3. În mîna lui Elias, feciorul Safaniei, şi într-a Gamariei, feciorul Helchiei, pre carii i-au trimes Sedéchiia, împăratul Iúdei, la împăratul Vavilónului în Vavilon, zicînd:

4. „Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israil, pentru mutaţii cei ce i-au mutat den Ierusalim în Vavilon:

5. «Clădiţi case, şi vă apucaţi de lăcaş, şi sădiţi grădini, şi-i veţi mînca roada lor!

6.[419] Luaţi-vă muieri şi veţi naşte feciori şi fête; şi daţi feciorilor[420] voştri muieri, şi fêtele voastre le daţi după bărbaţi, şi să vă înmulţiţi acoló, iar să nu vă împuţinaţi!

7. Şi să cercaţi pacea ţării în carea v-am mutat acoló, şi să rugaţi pre Domnul pentru dînsa, că în pacea lor va fi pace voaoă.»

8. Că acêstea grăieşte Domnul: «[421]Să nu vă înşale prorocii cei mincinoşi, carii sînt în mijlocul vostru, şi să nu vă înşale vrăjitorii voştri; şi să nu ascultaţi visele[422] voastre, carele vedeţi voi.

9. Că aceia minciuni prorocesc voaoă în numele mieu, iar eu nu i-am trimes», zice Domnul.

10.[423] Că acêstea zice Domnul: «[424]Deaca vor încêpe a se umplea şaptezeci de ani în Vavilon, voiu cerceta pre voi şi voiu umplea cuvintele

Versiunea modernă

8. Profeţii care au fost înainte de mine şi înaintea voastră, din veci, au profeţit război pentru multe ţări şi pentru mari regate.

9. Pe profetul care a profeţit pace îl vor cunoaşte că este profet cu adevărat trimis de Dumnezeu, atunci cînd i se va fi împlinit cuvîntul."

10. Iar profetul Anania, în faţa întregului popor, a luat lanţurile de grumazul lui Ieremia şi le-a sfărîmat.

11. Şi a zis Anania înaintea întregului popor: „Astfel grăieşte Domnul: Aşa voi sfărîma jugul regelui Babilonului de pe grumazurile tuturor neamurilor!"

12. Şi s-a dus Ieremia în drumul său. După ce Anania a sfărîmat lanţurile de pe grumazul său, cuvîntul Domnului a fost către Ieremia, zicînd:

13. „Mergi şi grăieşte către Anania, zicînd:

14. «Aşa zice Domnul: Tu ai sfărîmat lanţuri de lemn, dar în locul lor voi face lanţuri de fier!», căci aşa a grăit Domnul: «Jug de fier am pus pe grumazul tuturor neamurilor, ca să-i slujească regelui Babilonului.»"

15. Şi i-a zis Ieremia lui Anania: „Domnul nu te-a trimis pe tine, iar tu l-ai făcut pe poporul acesta să aibă nădejde în minciună.

16. De aceea, aşa zice Domnul: «Iată, eu te voi izgoni de pe faţa pământului; anul acesta vei muri.»"

17. Şi a murit în luna a şaptea.

Capitolul al 29-lea

1. Acestea sînt cuvintele cărţii pe care Ieremia a trimis-o din Ierusalim către bătrînii robimii şi către preoţi şi profeţii mincinoşi, o epistolă către Babilon, către robime şi către întreg poporul,

2. După plecarea din Ierusalim a regelui Iehonia şi a reginei, a eunucilor şi a tuturor celor liberi, a robilor şi a meşterilor,

3. Prin Eleasa, fiul lui Şafan, şi prin Ghemaria, fiul lui Hilchia, pe care Sedechia, regele lui Iuda, i-a trimis în Babilon, către regele Babilonului, zicînd:

4. „Aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel despre robimea pe care am strămutat-o din Ierusalim:

5. «Zidiţi case şi locuiţi-le, sădiţi grădini şi mîncaţi roadele lor!

6. Luaţi-vă femei şi daţi naştere la fii şi fiice; luaţi fiilor voştri femei, şi pe fetele voastre măritaţi-le, şi nu vă împuţinaţi, ci înmulţiţi-vă!

7. Căutaţi pacea pământului în care v-am strămutat, şi vă rugaţi Domnului pentru ei, căci în pacea sa va fi şi pacea voastră.»

8. Fiindcă aşa zice Domnul: «Nu vă lasaţi amăgiţi de către profeţii mincinoşi, care sînt printre voi, nici nu vă lasaţi amăgiţi de ghicitorii voştri; şi nu ascultaţi de visele voastre pe care le visaţi.

9. Căci neadevăruri vă profeţesc, în numele meu, şi eu nu i-am trimis pe ei.»

10. Căci Domnul zice: «Cînd vor fi pe cale să se împlinească cei şaptezeci de ani în Babilon, vă voi cerceta şi voi adeveri cuvintele

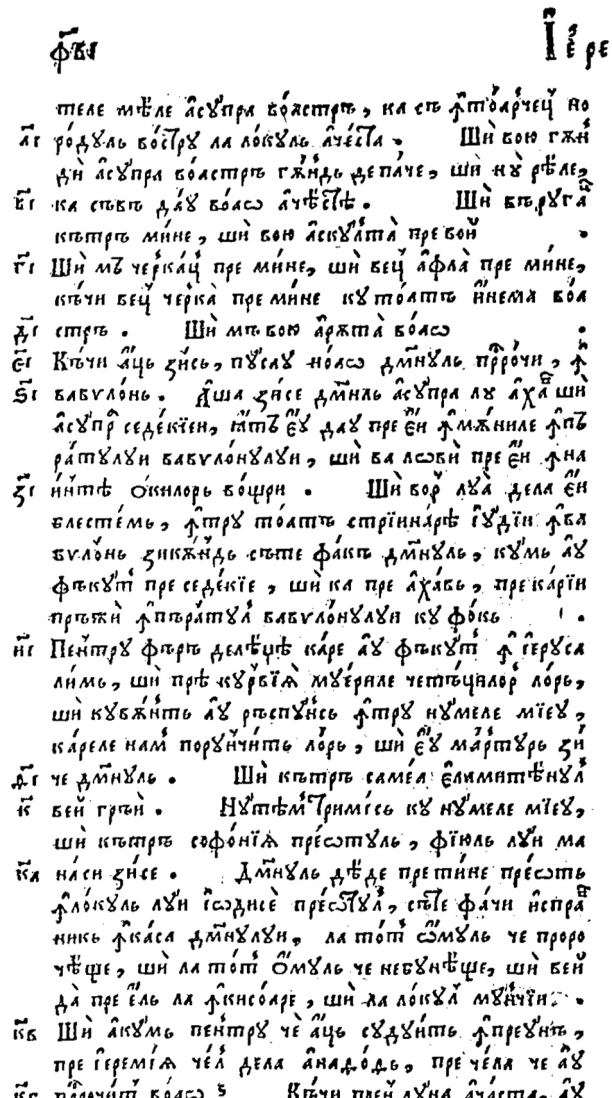

Biblia 1688, p. 512, col. 1

tele mêle asupra voastră, ca să întoarceţi norodul vostru la locul acesta.

11. Şi voiu gîndi asupra voastră gînd de pace, şi nu rêle, ca să vă dau voao acêstea.

12. Şi vă rugaţi cătră mine, şi voiu asculta pre voi.

13. Şi mă cercaţi pre mine, şi veţi afla pre mine, căci veţi cerca pre mine cu toată inema voastră.

14. Şi mă voiu arăta voao.

15. Căci aţi zis: 'Pus-au noao Domnul proroci în Vavilón!'»

16. Aşa zise Domnul asupra lu Ahav şi asupra Sedéchiei: «Iată, eu dau pre ei în mînile împăratului Vavilónului şi va lovi pre ei înaintea ochilor voştri.»

17. Şi vor lua de la ei blestem întru toată striinarea Iúdii în Vavilón, zicînd: «Să te facă Domnul cum au făcut pre Sedéchie şi ca pre Aháv, pre carii prăji împăratul Vavilónului cu foc!»

18. Pentru fărădelêgea care au făcut în Ierusalím, şi preacurviiá muierile cetăţilor lor, şi cuvînt au răspuns întru numele mieu, carele n-am poruncit lor. Şi eu — martur, zice Domnul.

19. Şi cătră Saméa elamiteanul vei grăi:

20. «Nu te-am trimis cu numele mieu!» Şi cătră Sofóniia preotul, fiiul lui Manási, zise:

21. «Domnul dêde pre tine preot în locul lui Iodisé preotul, să te faci ispravnic în casa Domnului, la tot omul ce prorocêşte şi la tot omul ce nebunêşte, şi vei da pre el la închisoare şi la locul muncii.

22. Şi acum pentru ce aţi suduit împreună pre Ieremíia cel de la Anathóth, pre cela ce au prorocit voao?

23. Căci pren luna aceasta au trimis cătră voi la Vavilón, zicînd: 'Departe iaste! Zidiţi case şi lăcuiţi şi răsădiţi grădini şi veţi mînca roada lor.'»"

24. Şi citi Sofónie cuvintele acêstea la urechile Ieremíei.

25. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremíia, zicînd: „Trimite cătră înstreinare, zicînd:

26. «Aşa zice Domnul asupra Saméii alamiteanul: De vrême ce au prorocit voao Saméa, şi eu nu l-am trimis pre el, şi a nădejdui au făcut pre voi pre strîmbătate,

27. Pentru acêea, aşa au zis Domnul: Iată, eu voiu socoti asupra Saméii, şi asupra rudei lui, şi nu va fi lui om întru mijlocul vostru, ca să vază bunătăţile carele eu voiu face voao, nu le vor vedea!»"

Ms. 45, p. 598

mêle preste voi, ca să întoarceți nărodul vostru la locul acesta.

11. Și voi gîndi preste voi gînd de pace, și nu rêle, ca să vă dau voao acêstea.

12. Și vă rugați cătră mine și voi asculta voao.
13. Și mă cercați pre mine și veți afla pre mine, căci veți cerca pre mine cu toată inima voastră.

14. Și mă voi ivi voao,
15. Căci ați dzis: 'Pus-au noao Domnul proroci în Vavilon!'»
16. Așa dzise Domnul preste Ahiav și preste Sedechía: «Iată, eu dau pre ei pre mîinile împăratului Vavilónului și va lovi pre ei între ochii voștri.» *[598/2]*

17. Și vor lua de la ei blăstăm întru toată înstreinarea Iúdei întru Vavilon, dzicînd: «Facă-te Domnul cum pre Sedechía au făcut și ca Ahiav, pre carii prăji împăratul Vavilónului cu foc!»
18. Pentru care fărădălêge au făcut în Ierusalim, și preacurviiá muierile citățênilor, și cuvînt au răspunsu întru numele mieu, carele n-am rînduit lor. Și eu — martur, dzice Domnul.
19. Și cătră Saméa elamiteanul vei grăi:

20. «Nu te-am trimis cu numele mieu!» Și cătră Sofonía preutul, fiiul lui Manaseu, dzise:

21. «Domnul dêde pre tine preot pentru Iodisé preutul, să te fac pristav întru casa Domnului, la tot omul ce prorocêște și la tot omul ce nebunêște, și vei da pre el la închisoare și la hrubă.

22. Și acum pentru căci ați suduit împreună pre Ieremía cel de la Anathoth, pre cela ce au prorocit voao?
23. Căci pren luna aceasta au trimis cătră voi la Vavilon, dzicînd: 'Departe iaste! Zidiți case, și lăcuiți, și răsădiți grădini, și mîncați roada lor.'»"

24. Și citi Sofonía cuvintele acêstea la urechile Ieremíei.
25. Și să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía, dzicînd: „Trimite cătră înstreinare, dzicînd:

26. «Așa dzise Domnul preste Saméa alamiteanul: În vrême ce au prorocit voao Saméa, și eu nu l-am trimis pre el, și a nădăjdui au făcut pre voi pre strîmbul,

27. Pentru acêea, așa dzise Domnul: Iată, eu voi socoti preste Saméa și preste ruda lui, și nu va fi lui om întru mijlocul vostru, ca să vază bunătățile carele eu voi face voao; ⌊nu le vor vedea!⌋»"

Ms. 4389, p. 736-737

mêle spre voi în bine, și vă voiu aduce la locul acesta.
11. Că eu știu gîndurile cêle ce gîndesc eu spre voi, zice Domnul, gînduri de pace, iar nu de răotate, ca să dau voaoă *[737/1]* acêstea.
12. Și să vă rugați mie și vă voiu asculta.
13. [12.] Și să mă cercați și mă veți afla; [13.] și cînd mă veți cerca cu toată inima,
14. Mă voiu arăta voaoă, grăiêște Domnul. [14.][425] Și iarăși voiu aduce pre cei robiți ai voștri și vă voiu strînge de pren toate limbile și de pren toate locurile de unde v-am mutat, zice Domnul, și vă voiu face de vă veți întoarce dentr-acel loc, la locul den care v-am făcut de v-ați mutat.
15. Că ați zis: 'Rîdicat-au noaoă Domnul proroci în Vavilon!'» [16.] Că așa zice Domnul cătră împăratul cel ce șade pre scaunul lui David și cătră tot nărodul carele vieţuiêște în cetatea acêea, cătră fraţii voștri carii n-au mers cu voi în mutare. [17.] Acêstea grăiêște Domnul cel atotţiitoriul: «[426]Iată, eu voiu trimête pre dînșii sabie, și foamete, și ciumă, și-i voiu pune ca zmochinele cêle rêle, pre care nu le vor putea mînca, pentru căci au fost foarte rêle. [18.][427] Și-i voiu struncina cu sabie, și cu foamete, și cu ciumă, și-i voiu da în piericiune tuturor împărăţiilor de pre pămînt, în blestem, și în mirare, și în rîs, și în badjocura tuturor ţărilor între care i-am azvîrlit, [19.] pentru căci n-au ascultat cuvintele mêle[428], zice Domnul, care le-am trimes la dînșii cu slugile mêle, cu prorocii, sculîndu-i de dimineaţă și trimeţîndu-i. Și n-ați ascultat[429]! zice Domnul. [20.] Pentr-acêea, ascultați voi cuvîntul Domnului, toată mutarea carea v-am trimes den Ierusalim în Vavilon.»
16. [21.] Acêstea grăiêște Domnul cel atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil, asupra lui Ahav, feciorul Coliei, și asupra Sedéchiei, feciorul Maasiei, carii prorocesc în numele mieu minciuni: «Iată, eu îi voiu da în mîinile lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, și-i va ucide înaintea ochilor voștri.»
17. [22.] Și se va lua dentr-înșii blestemul a toată mutarea Iúdei carea iaste în Vavilon, carii zic: «Să facă ţie Domnul cum au făcut Sedéchiei și lui Ahav, pre carii i-au fript[430] împăratul Vavilónului cu foc!»
18. [23.][431] Pentru căci au făcut fărădelegiuire în Ierusalim, și preacurviia cu muierile cetățênilor săi, și grăia cuvînt mincinos în numele mieu, care eu n-am porîncit lor. Eu sînt judecătoriul și mărturisitoriul, grăiêște Domnul.
19. [24.] Și să zici cătră Samei elamiteanul:
20. [25.] Acêstea zice *[737/2]* Domnul atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil: «Pentru căci că ai trimes cărți în numele mieu[432] cătră tot nărodul cel den Ierusalim, și la Sofóniia, feciorul Maasiei, preotul, și la toți preoții, zicînd:
21. [26.] Domnul te-au dat preot în locul lui Iodai, preotul, să fii căpetenie în casa Domnului spre tot omul cel ce va turba[433] și spre tot omul cel ce va proroci, ca să-l dai la închisoare și la butuci.
22. [27.] Dar cum căci n-ați certat pre Ieremiia, cel den Anathoth?
23. [28.][434] Că pentru aceasta au trimes la noi în Vavilon, zicînd: 'Dăparte iaste vrêmea! Ce vă clădiți case, și vă apucați de lăcaș, și sădiți grădini, și veți mînca roada lor.'»"
24. [29.] Și ceti Sofóniia, preotul, cartea în auzul Ieremiei, prorocul.
25. [30.] Și fu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia, zicînd: [31.] „Trimête la toți cei mutați și zi:
26. «Acêstea zice Domnul cătră Samei, elamiteanul: Pentru căci au prorocit voaoă Samei, și nu l-am trimes eu, și face pre voi de vă nădăjduiți în minciună,
27. [32.] Pentr-acêea, acêstea zice Domnul: Iată, eu voiu cerceta asupra Sameii și asupra neamului lui; nu va fi bărbat de al lui să șază între voi, ca să vază bunătățile cêlea ce le voiu face voaoă, grăiêște Domnul, pentru căci au minţit asupra Domnului!»"

Versiunea modernă

mele asupra voastră, ca să se întoarcă poporul vostru în locul acesta.

11. Și voi gîndi pentru voi un gînd de pace, iar nu rele, ca să vă dau vouă acestea.

12. Rugați-vă către mine, iar eu vă voi auzi.
13. Căutați-mă și mă veți afla, căci mă veți căuta cu toată inima voastră.

14. Și mă voi arăta vouă,
15. Că ați zis: 'Ne-a pus Domnul profeți în Babilon!'»
16. Așa a grăit Domnul despre Ahab și despre Sedechia: «Iată, eu îi dau pe ei în mîinile regelui Babilonului și el îi va lovi înaintea ochilor voștri.»

17. Și va rămîne de la ei un blestem, în toată robimea lui Iuda din Babilon, zicîndu-se: «Să-ți facă ţie Domnul după cum a făcut lui Sedechia și lui Ahab, pe care i-a prăjit regele Babilonului în foc!»
18. Pentru fărădelegea pe care au făcut-o în Ierusalim, căci adulter săvîrșeau cu femeile concetățenilor lor și grăiau în numele meu cuvînt pe care eu nu li l-am poruncit lor, iar eu sînt martor, zice Domnul.
19. Iar lui Șemaia Elamitul îi vei spune:
20. «Nu te-am trimis pe tine în numele meu!» Iar preotului Sofonie, fiul lui Maaseia, spune-i:

21. «Domnul te-a dat pe tine preot în locul preotului Iehoiada, ca să fii cîrmuitor în casa Domnului, peste tot omul care profeţește și peste tot omul care își iasă din minți, și îl vei arunca în temniță și în cisternă.

22. Și acum, de ce ați batjocorit împreună pe Ieremia, cel din Anatot, care v-a profeţit vouă?

23. Căci, în cursul acestei luni, a trimis către voi în Babilon, zicînd: 'Mult mai este! Zidiți case și locuiți-le și sădiți grădini și mîncați roadele lor.'»"

24. Și a citit Sofonie cartea aceasta în auzul proorocului Ieremia.
25. Și s-a făcut cuvîntul Domnului către Ieremia, zicînd: „Trimite către toți cei strămutați, zicînd:

26. «Astfel grăiește Domnul despre Șemaia Elamitul: Pentru că Șemaia a profeţit către voi, dar eu nu l-am trimis pe el, și v-a făcut să aveți nădejde în minciună,

27. De aceea, așa zice Domnul: Iată, eu voi cerceta pe Șemaia și pe neamul său, și dintre ei nu va fi nici un om care să vadă bunătățile ce eu le voi face pentru voi; nu le vor vedea!»"

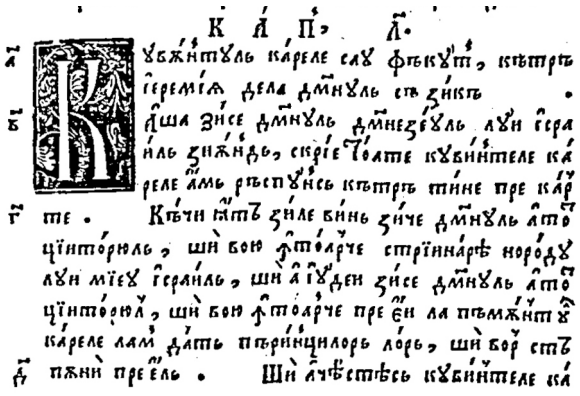

Biblia 1688, p. 512, col. 1

Cap 30

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremíia de la Domnul, să zică:

2. „Aşa zise Domnul Dumnezeul lui Israíl, zicînd[22]: «Scrie toate cuvintele carele am răspuns cătră tine pre carte,

3. Căci, iată, zile vin, zice Domnul Atotţiitoriul, şi voiu întoarce striinarea norodului mieu, Israíl, şi a Iúdei, zise Domnul Atotţiitoriul, şi voiu întoarce pre ei la pămîntul carele l-am dat părinţilor lor, şi vor stăpîni pre el.»”

4. Şi acêstea-s cuvintele ca- /

Ms. 45, p. 598

Cap 30

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremía de la Domnul, să dzică:

2. „Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil, dzicînd: «Scrie toate cuvintele carele am răspuns cătră tine pre carte,

3. Căci, iată, dzile vin, dzice Domnul ⌊cel Întrutotţiitor⌋, şi voi întoarce înstreinarea nărodului mieu, Israil şi Iúda[220], dzise Domnul ⌊cel Întrutotţiitor⌋, şi voi întoarce pre ei la pămîntul carele am dat părinţilor lor, şi vor domni lui.»”

4. Şi acêstea-s cuvintele carele

Ms. 4389, p. 737

Cap 30

1.[435] Cuvîntul carele au fost cătră Ieremiia de la Domnul, zicînd:

2. „Acêstea grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil, zicînd: «Scrieţi toate cuvintele cîte am grăit cătră tine în carte,

3. Că iată că vor veni zile, zice Domnul, şi voiu întoarce mutarea lui Israil, nărodului mieu, şi a Iúdei, zice Domnul, şi-i voiu întoarce la pămîntul cel ce l-am dat părinţilor lor şi-l vor stăpîni.»”

4. Şi acêste cuvinte care

Versiunea modernă

Capitolul al 30-lea

1. Cuvîntul care s-a făcut către Ieremia de la Domnul, zicînd:

2. „Aşa a zis Domnul Dumnezeul lui Israel: «Scrie într-o carte toate aceste cuvinte, pe care le-am grăit către tine,

3. Căci, iată, vin zile, zice Domnul Atotţiitorul, şi voi întoarce robimea poporului meu, Israel şi Iuda, zice Domnul Atotţiitorul, şi îi voi întoarce în pămîntul pe care l-am dat părinţilor lor, şi vor stăpîni peste el.»”

4. Şi acestea sînt cuvintele pe care

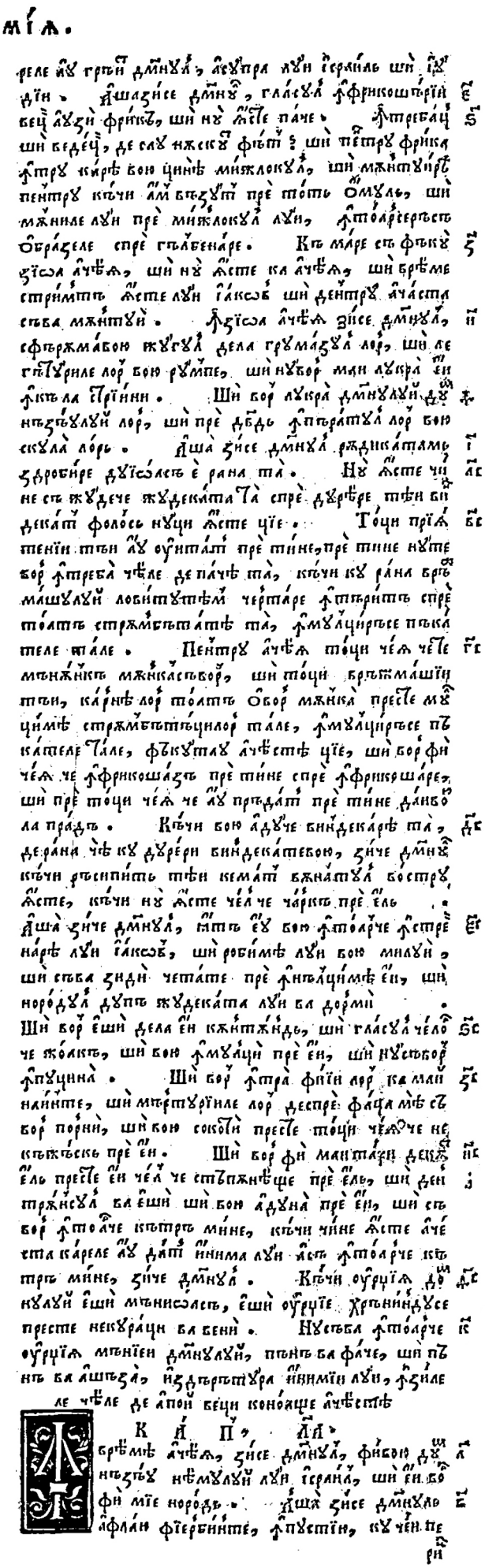

Biblia 1688, p. 512, col. 2

rele au grăit Domnul asupra lui Israíl şi Iúdii:

5. Aşa zise Domnul: „Glasul înfricoşării veţi auzi; fricã, şi nu iaste pace.

6. Întrebaţi şi vedeţi de s-au născut făt şi pentru frica întru carea voiu ţinea mijlocul şi mîntuirea, pentru căci am văzut pre tot omul, şi mînile lui pre mijlocul lui; întoarserã-sã obrazele spre gălbenare.

7. Cã mare sã fãcu zioa acêea şi nu iaste ca acêea; şi vrême strimtă iaste lui Iácov, şi dentru aceasta sã va mîntui.

8. În zioa acêea, zise Domnul, sfărîma-voiu jugul de la grumazul lor şi legăturile lor voiu rumpe. Şi nu vor mai lucra ei încă la striini.

9. Şi vor lucra Domnului Dumnăzăului lor, şi pre David, împăratul lor, voiu scula lor."

10. Aşa zise Domnul: „Rădicat-am zdrobire; duioasă e rana ta.

11. Nu iaste cine să judece judecata ta, spre durêre te-ai vindecat, folos nu-ţi iaste ţie.

12. Toţi priêtenii tăi au uitat pre tine; pre tine nu te vor întreba cêle de pacea ta, căci cu rana vrăjmaşului lovitu-te-am, certare întăritã spre toată strîmbătatea ta, înmulţirã-se păcatele tale.

13. Pentru acêea, toţi ceia ce te mănîncă mînca-să-vor; şi toţi vrăjmaşii tăi carnea lor toată o vor mînca. Preste mulţimea strîmbătăţilor tale înmulţirã-se păcatele tale, făcut-au acêstea ţie. Şi vor fi ceia ce înfricoşază pre tine spre înfricoşare; şi pre toţi ceia ce au prădat pre tine da-i-voiu la pradă.

14. Căci voiu aduce vindecarea ta, de rana cea cu dureri vindeca-te-voiu, zice Domnul, căci răsipit te-ai chemat, vînatul vostru iaste, căci nu iaste cel ce cearcă pre el."

15. Aşa zice Domnul: „Iată, eu voiu întoarce înstreinarea lui Iácov şi robimea lui voiu milui. Şi să va zidi cetate pre înălţimea ei şi norodul după judecata lui va dormi.

16. Şi vor ieşi de la ei cîntînd şi glasul celor ce joacă; şi voiu înmulţi pre ei şi nu să vor împuţina.

17. Şi vor întra fiii lor ca mai nainte, şi mărturiile lor despre faţa mea să vor porni. Şi voiu socoti preste toţi ceia ce necăjăsc pre ei.

18. Şi vor fi mai tari decît el preste ei cel ce stăpînêşte pre el, şi dentr-însul va ieşi. Şi voiu aduna pre ei şi să vor întoarce cătră mine, căci cine iaste acesta, carele au dat inima lui a să întoarce cătră mine?", zice Domnul.

19. „Căci urgiia Domnului ieşi mînioasă, ieşi urgie hrănindu-se, preste necuraţi va veni.

20. Nu să va întoarce urgiia mîniei Domnului, pînă va face şi pînă va aşăza izdărătura inimii lui. În zilele cêle de apoi veţi conoaşte acêstea."

Cap 31

1. „În vrêmea acêea, zise Domnul, fi-voiu Dumnăzău neamului lui Israíl, şi ei vor fi mie norod."

2. Aşa zise Domnul: „Aflaiu fierbinte în pustiiu, cu cei pie- //

Ms. 45, p. 598-599

au grăit Domnul preste[221] Israil şi Iúda:

5. Aşa dzise Domnul: „Glasul fricei auziţi; frică, şi nu iaste pace.

6. Întrebaţi şi vedeţi de au născut parte bărbătească, ⌊şi pentru frica întru carea vor ţi- *[599/1]* nea mijlocul şi mîntuirea⌋, pentru căci am văzut tot omul şi mîinele lui preste mijlocul lui; întoarseră-să obrazele spre gălbănar.

7. [222]Făcu-să căci mare-i dzua acêea şi nu iaste ca aceasta; şi vrême strîmptă iaste lui Iacov şi dentru aceasta să va mîntui.

8. Întru dzua acêea, dzise Domnul, sfărîma-voi jugul de la grumadzul lor şi legăturile lor voi rumpe. Şi nu vor mai lucra ei încă la striini.

9. Şi vor lucra la Domnul Dumnedzăul lor şi pre David, împăratul lor, voi învia lor."

10. Aşa dzise Domnul: „Rădicat-am zdrobire; duiioasă-i rana ta.

11. Nu iaste rădicînd judeţul tău, spre duiios vindecaşi-te, folos ţie nu iaste.

12. Toţi priêtenii tăi au uitat pre tine; pre tine nu te vor întreba cêle spre pacea ta, căci rană a nepriêtenului lovitu-te-am, certare întărită preste toată strîmbătatea ta, înmulţiră-să păcatele tale.

13. Pentru acêea, toţi ceia ce mănîncă pre tine, mînca-să-vor; şi toţi vrăjmaşii[223] tăi carnea lor toată vor mînca-o. ⌊Preste mulţimea strîmbătăţilor tale înmulţiră-să păcatele tale, făcut-au acêstea ţie.⌋ Şi vor fi ceia ce înfricoşadză pre tine, spre înfricoşare; şi pre toţi ceia ce au prădat pre tine da-i-voi la pradă.

14. Căci voi aduce vindecarea ta, de cătră rană duiioasă vindeca-te-voi, dzice Domnul, căci sămănată dentru uitare, vînatul nostru iaste, căci cercînd nu iaste pre ea."

15. Aşa dzise Domnul: „Iată, eu voi întoarce înstreinarea lui Iacov şi robimea lui voi milui. Şi să va zidi cetatea pre înălţimea ei şi nărodul după judeţul lui va dormi.

16. Şi vor ieşi de la ei cîntînd şi glas acelor ce joacă; şi voi înmulţi pre ei şi nu să vor împuţîna.

17. Şi vor întra fiii lor ca mai nainte; şi mărturiile lor despre faţa mea să vor porni. Şi vor socoti preste toţi ceia ce năcăjesc pre ei.

18. Şi vor fi mai tari decît el preste înşii şi boiêrinul lui dentru el va ieşi. Şi voi aduna pre ei şi să vor înturna cătră mine, căci cine iaste acesta, carele au dat inima lui să să întoarne cătră mine? dzice Domnul.

19. Căci urgiia Domnului ⌊ieşi⌋ mînioasă[224], ieşi urgie hrănindu-să, *[599/2]* preste necuraţi va veni.

20. Nu să va întoarce urgiia mîniei Domnului, pînă va face şi pînă va aşeza izdăritura inimei lui. Preste cêle de apoi dzile vei cunoaşte acêstea."

Cap 31

1. „Întru vrêmea acêea, dzise Domnul, fi-voi întru Dumnedzău rudei lui Israil şi ei vor fi mie spre nărod."

2. Aşa dzise Domnul: „Aflaiu fierbinte întru pustiiu cu cei pieriţi

Ms. 4389, p. 737-738

le-au grăit Domnul pentru Israil şi pentru Iúda:

5. Că aşa grăiêşte Domnul: „Glas groaznic veţi auzi, frică, şi nu iaste pace!

6. Întrebaţi şi vedeţi de se-au născut parte bărbătească, şi pentru frica cu carea vor lua mijloacele lor mîntuire, dară pentru ce am văzut pre tot omul şi mîinile lui pre mijlocul[436] lui, şi se-au întors fêţele toate în selbezeală[437].

7. [438]O, vai, că mare iaste zioa acêea şi nu iaste potrivnică ei; şi vrêmea cea de întristăciune a lui Iácov, şi dentr-aceasta se va mîntui.

8.[439] Şi va fi în zioa acêea, zice Domnul, voiu sfărîma jugul den grumazii lor şi legătu- *[738/1]* rile lor le voiu rumpe şi mai mult nu vor sluji streinilor.

9. Ce vor sluji ei Domnului Dumnezeului lor şi voiu rădica lor pre David, împăratul lor. [10.] [430]Pentr-acêea, tu să nu te temi, robul mieu, Iácove, grăiêşte Domnul, nici să nu-ţi fie frică, Israile, că, iată, eu te voiu scoate den ţara cea de dăparte şi neamul tău den ţara robiciunii lor; şi se va întoarce Iácov iarăşi, şi se va odihni, şi va fi plin de tot binele, şi nu va fi de cine să te temi[431]. [11.] Căci că eu sînt cu tine, grăiêşte Domnul, ca să te mîntuiesc, că voiu face sfîrşit întru toate limbile în care te-am rîsipit; iar pre tine nu te voiu face în sfîrşire, ce te voiu certa în judecată, ca să nu te vezi în nevinovăţie[432]."

10. [12.] Că aşa grăiêşte Domnul: „Fără de vindecare — sfărîmarea ta, foarte rea — rana ta!

11. [13.][433] Nu iaste cine să judece judecata ta, să se vindece despre durêre; nici o folosinţă nu-ţi mai iaste!

12. [14.] Toţi priêtenii tăi te-au uitat, nici nu vor întreba de tine, [434]că te-am rănit cu rană vrăjmăşască, cu certare năprasnică, că pentru mulţimea fărădedireptăţilor tale se-au înmulţit păcatele tale. [15.] Ce strigi asupra zdrobirei tale? Fără de vindecare iaste durêrea ta pentru mulţimile nedireptăţii tale, şi pentru păcatele tale cêle năprasnice am făcut ţie acêstea toate.

13. [16.] Drept acêea, toţi cei ce te mănîncă vor fi mîncaţi, şi toţi vrăjmaşii tăi se vor duce în robie, şi cei ce pierd pre tine se vor piêrde, şi cei ce te jăfuiesc vor fi în jaf,

14. [17.] Că voiu înfăşura ruşinea ta şi de ranele tale te voiu vindeca, zice Domnul, că te chiemară Lepădată[435], Sióne: Aceasta iaste cêea ce n-are cine să o cêrce."

15. [18.] Acêstea zice Domnul: „Iată, eu voiu milui întoarcerea mutării lui Iácov şi pre cei robiţi ai lui, şi se va zidi cetatea întru înălţimea sa, şi casa[436] se va întări după rînduiala sa.

16. [19.] Şi vor ieşi dentr-însa cîntări, şi glas de jocuri; şi-i voiu înmulţi şi nu se vor împuţîna.

17. [20.] Şi vor întra feciorii lor ca şi mai nainte, şi mărturisirile lor se vor îndirepta înaintea fêţii mêle; şi voiu cerceta asupra tuturor celor ce-i vor cerceta.

18. [21.] Şi hatmanul lor va fi dentr-înşii şi boiêriul lui va ieşi dentr-însul; şi-i voiu strînge şi se vor întoar- *[738/2]* ce cătră mine, zice Domnul. Cine iaste acela carele va adaoge inima sa să se întoarcă cătră mine?[437] [22.][438] Şi să fiţi mie în nărod, şi eu să fiu voaoă în Dumnezeu!

19. [23.] Iată mîniia Domnului ieşind cu urgie. Ieşí mîniia întoarsă, asupra celor necuraţi veni.

20. [24.] Nu se va întoarce mîniia urgiei Domnului, pînă nu va face şi nu va aşăza cugetele inimii sale; în zilele cêle mai de apoi le veţi cunoaşte."

Cap 31

1.[439] [440]„Într-acea vrême, zise Domnul, fi-voiu Dumnezeu a tot neamul lui Israil, iar ei vor fi mie nărod."

2. Aşa grăiêşte Domnul: „Aflat-am[441] nărod cald în pustie, carii au rămas

Versiunea modernă

le-a grăit Domnul despre Israel şi Iuda:

5. Aşa a zis Domnul: „Glas de frică veţi auzi; frică este, nu pace.

6. Întrebaţi şi vedeţi dacă vreun bărbat a născut şi despre frica întru care vor ţine şoldurile şi izbăvirea, căci pe tot omul l-am văzut cu mîinile pe şolduri; feţele palide s-au făcut.

7. Căci mare s-a făcut ziua aceea şi asemenea ei nici una. Vreme de strîmtorare este pentru Iacov şi din aceasta va fi izbăvit.

8. Şi în ziua aceea, a zis Domnul, voi sfărîma jugul de pe grumazul lor şi lanţurile lor le voi rupe şi nu vor mai sluji străinilor.

9. Ci vor sluji Domnului Dumnezeului lor şi pe David, regele lor, li-l voi ridica."

10. Aşa zice Domnul: „Zdrobire am ridicat, dureroasă este rana ta.

11. Nu este nimeni să judece pricina ta, spre durere ai fost vindecat, niciun folos nu-ţi este.

12. Toţi prietenii tăi te-au uitat, nici nu te vor întreba cele spre pacea ta, căci cu rana vrăjmaşului te-am lovit, certare severă pentru toate fărădelegile tale, păcatele tale s-au înmulţit.

13. De aceea, toţi cei ce te mănîncă pe tine vor fi mîncaţi, iar toţi vrăjmaşii tăi vor mînca toata carnea lor. Mai mult decît fărădelegile tale s-au înmulţit păcatele tale, acestea au făcut ţie. Şi vor fi cei ce te sfîşie pe tine sfîşiaţi, iar pe toţi cei ce te pradă pe tine îi voi da pradă.

14. Căci îţi voi aduce vindecarea, te voi vindeca de rana ta cea dureroasă, zice Domnul; căci Risipit te-ai chemat, vînatul vostru este, căci nu este cel ce-l caută pe el."

15. Aşa zice Domnul: „Iată, eu voi întoarce pe cei înstrăinaţi ai lui Iacov şi de robimea lui voi avea milă. Şi cetatea va fi construită pe înălţimea ei, iar poporul după judecata lui se va aşeza.

16. Şi vor ieşi de la ei cîntăreţi şi glasul celor ce joacă; îi voi înmulţi pe ei şi nu vor se vor împuţina.

17. Şi vor umbla fiii lor la fel ca mai înainte, iar mărturiile lor înaintea feţei mele se vor statornici; şi îi voi cerceta pe toţi aceia care îi asupresc.

18. Iar puternicii săi vor fi peste ei şi căpetenia sa dintre ei va ieşi. Iar eu îi voi aduna pe ei şi se vor întoarce către mine, căci cine este acela care şi-a dat inima să se întoarcă spre mine?

19. Că urgia Domnului a ieşit mînioasă, a ieşit hrănindu-se, asupra celor necredincioşi va veni.

20. Nu se va întoarce urgia mîniei Domnului, pînă ce nu o va fi săvîrşit şi pînă ce nu va fi împlinit sfatul inimii lui; în zilele cele de pe urmă veţi înţelege acestea."

Capitolul al 31-lea

1. „În vremea aceea, zice Domnul, eu voi fi Dumnezeul neamului lui Israel, iar ei îmi vor fi mie popor."

2. Aşa a grăit Domnul: „L-am găsit cald în pustie, cu cei nimiciţi

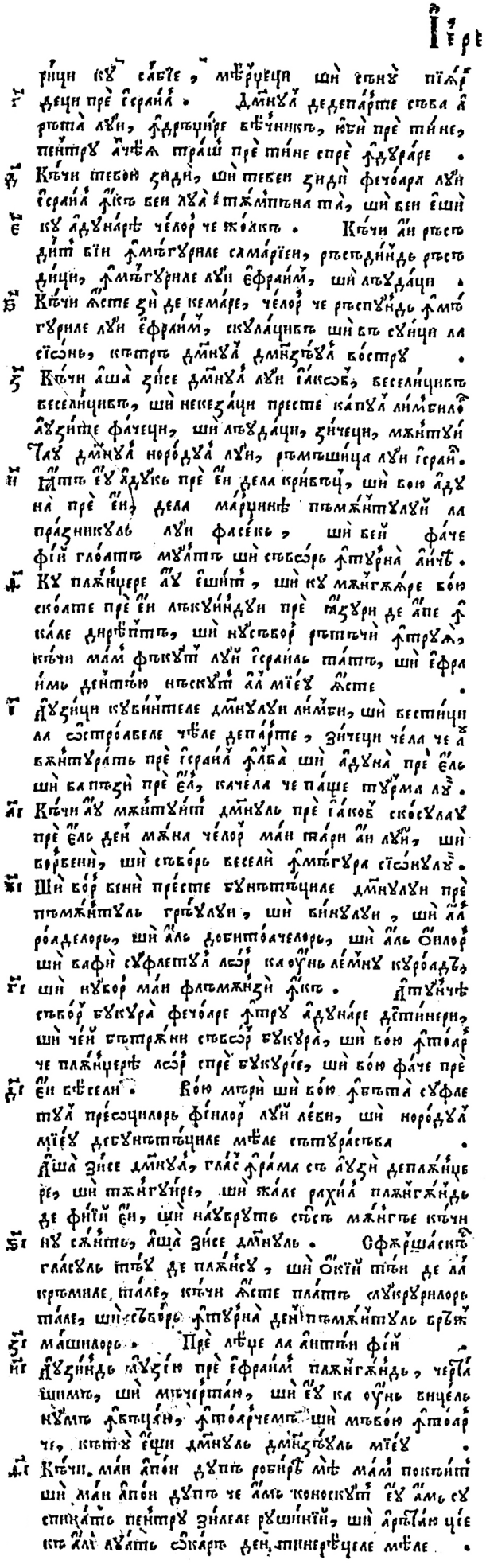

Biblia 1688, p. 513, col. 1

riţi cu sabie. Mêrgeţi şi să nu piêrdeţi pre Israíl.”

3. Domnul de departe să va arăta lui: „Îndrăgire vêcinică iubi pre tine, pentru acêea traş pre tine spre îndurare.

4. Căci te voiu zidi şi te vei zidi, fecioara lui Israíl! Încă vei lua tîmpăna ta şi vei ieşi cu adunarea celor ce joacă.

5. Căci ai răsădit vii în măgurile Samáriei; răsădind, răsădiţi în măgurile lui Efraím şi lăudaţi!

6. Căci iaste zi de chemare celor ce răspund în măgurile lui Efraím: «Sculaţi-vă şi vă suiţi la Sión, cătră Domnul Dumnezăul vostru!»

7. Căci aşa zise Domnul lui Iácov: «Veseliţi-vă, veseliţi-vă! Şi nechezaţi preste capul limbilor, auzite faceţi şi lăudaţi! Ziceţi: ‘Mîntuit-au Domnul norodul lui, rămăşiţa lui Israil!’

8. Iată, eu aduc pre ei de la crivăţ şi voiu aduna pre ei de la marginea pămîntului la praznicul lui Fasék. Şi vei face fii gloată multă şi să vor înturna aicea.

9. Cu plîngere au ieşit şi cu mîngîiêre voiu scoate pre ei, lăcuindu-i pre iazuri de ape în cale direaptă, şi nu să vor rătăci întru ea; căci m-am făcut lui Israíl tată şi Efraím dentîiu născut al mieu iaste.»

10. Auziţi cuvintele Domnului, limbi, şi vestiţi la ostroavele cêle departe! Ziceţi: «Cela ce au vînturat pre Israíl îl va şi aduna pre el şi va păzi pre el ca cela ce paşte turma lui.»

11. Căci au mîntuit Domnul pre Iácov. Scosu-l-au pre el den mîna celor mai tari ai lui. Şi vor veni şi să vor veseli în măgura Siónului.

12. Şi vor veni preste bunătăţile Domnului, pre pămîntul grîului şi vinului, şi al roadelor, şi al dobitoacelor, şi al oilor, şi va fi sufletul lor ca un lemnu cu roadă şi nu vor mai flămînzi încă.

13. Atuncea să vor bucura fecioare întru adunare de tineri, şi cei bătrîni să vor bucura, şi voiu întoarce plîngerea lor spre bucurie şi voiu face pre ei vêseli.

14. Voiu mări şi voiu îmbăta sufletul preoţilor, fiilor lui Lévi, şi norodul mieu de bunătăţile mêle sătura-să-va.”

15. Aşa zise Domnul: „Glas în Ráma să auzí, de plîngere şi tînguire şi jale, Rahíl plîngînd pre fiii ei, şi n-au vrut să să mîngîie, căci nu sînt.” Aşa zise Domnul:

16. „Sfîrşască-se glasul tău de plînsu şi ochii tăi de lacrămile tale, căci iaste plată lucrurilor tale şi să vor înturna den pămîntul vrăjmaşilor.

17. Pre lêge, la ai tăi fii.

18. Auzind, auziiu pre Efraím plîngînd: «Certaşi-mă, şi mă certaiu; şi eu, ca un viţel, nu mă învăţaiu. Întoarce-mă şi mă voiu întoarce, că tu eşti Domnul Dumnezăul mieu!

19. Căci mai apoi după robirea mea m-am pocăit; şi mai apoi, după ce am conoscut, eu am suspinat pentru zilele ruşinii; şi arătaiu ţie că am luat ocară den tinerêţele mêle.» /

Ms. 45, p. 599-600

cu sabie. Mêrgeţi şi să nu piêrdeţi pre Israil."

3. Domnul de departe să va ivi lui: „Dragoste vêcinică iubii pre tine, pentru acêea traşi pre tine spre îndurare.

4. Căci zidi-te-voi şi te vei zidi, ficioară Ierusalim! Încă vei lua tîmpăna ta şi vei ieşi cu adunarea celor ce joacă.

5. Căci ai răsădit vii, întru măgurile Samaríei; răsădind, răsădiţi ⌊întru măgurile Efraim⌋ şi lăudaţi!

6. Căci iaste dzi de chemare celor ce răspund întru măgurile Efraim: «Sculaţi-vă şi vă suiţi la Sion, cătră Domnul Dumnedzăul vostru!»

7. Căci aşa dzise Domnul lui Iacov: «Veseliţi-vă şi nechezaţi preste capul limbilor! Audzite faceţi şi lăudaţi! Dziceţi: 'Mîntuit-au Domnul nărodul lui, rămăşiţa lui Israil!'

8. Iată, eu aduc pre ei de la crivăţ şi voi aduna pre ei de la marginea pămîntului întru praznicul Fasec. Şi vei face fii gloată multă şi să vor întuma aicea.

9. Cu plîngere au ieşit şi cu mîngiîére voi scoate pre ei, mîindu-i pre zăgaşuri de ape în cale dreaptă; şi nu să vor rătăci întru ea, [225]căci m-am făcut lui Israil spre tată, şi Efraim dentîi născut al mieu iaste.»

10. Audziţi cuvintele Domnului, limbi, şi vestiţi la ostroavele cêle departe. Dziceţi: «Cela ce au vînturat pre Israil ⌊şi-l⌋ va aduna pre el şi va păzi pre el ca cela ce paşte turma lui.»

11. Căci au mîntuit Domnul pre Iacov. Scosu-l-au pre el den mîna celor mai tari ai lui. [12.] Şi vor veni şi să vor veseli întru măgura Sion;

12. Şi vor veni preste bunătăţile[226] Domnului, pre pămînt a grîului, şi a vinului, şi a roadelor, şi a dobitoacelor, şi a oilor, şi va fi sufletul lor ca un lemnu cu roadă, şi nu vor mai flămîndzi încă.

13. Atuncea să vor bucura ficioare întru adunare de tinerei, şi cei bătrîni *[600/1]* să vor bucura, şi voi înturna plîngerea lor spre bucurie, şi voi face pre ei vêseli.

14. Mări-i-voi şi voi îmbăta sufletul preuţilor, fiilor Leví, şi nărodul mieu de bunătăţile mêle sătura-să-va."

15. [227]Aşa dzise Domnul: „Glas în Ramá să audzí, de plîngere şi bocet şi jale; Rahil plîngîndu-să pre fiii ei şi n-au vrut să să mîngîie, căci nu sînt!" Aşa dzise Domnul[228]:

16. „Sfirşască-să glasul tău de plînsu, şi ochii tăi de la lacrămile ⌊tale⌋, căci iaste plată la ale tale lucruri, şi să vor înturna dentru pămîntul vrăjmaşilor.

17. De lêge, la ai tăi fii.

18. Audzind audzii pre Efraim plîngîndu-să: «Certaşi-mă şi mă certaiu; [229]eu, ca un viţăl, nu mă învăţaiu. Întoarce-mă şi mă voi întoarce, căci tu — Domnul Dumnedzăul mieu!

19. Căci mai apoi, după robimea mea, m-am căit; şi mai apoi, de ce am cunoscut[230], eu am suspinat preste dzilele ruşinei; şi arătaiu ţie că am luat ocară den tinerêţele mêle.»

Ms. 4389, p. 738-739

de sabie; mêrge-va la Israil rămăşiţa sa."

3. Domnul de dăparte se va arăta lui[442]: „Şi cu dragoste vêcinică te-am îndrăgit, pentr-acêea te-am îmbrăcat întru îndurare[443].

4. Că iarăşi te voiu zidi şi vei zidi, fata lui Israil! Să iêi defurile tale şi să ieşi cu danţ, jucînd.

5. Că de acum vei sădi vii în Muntele Samáriei; sădind, veţi[444] sădi, iar pînă nu va veni vrêmea, nu vor strînge vin; [6.] şi lăudaţi,

6. Că iaste zi de platâ celor ce răspund în munţii lui Efraim: «[445]Sculaţi-vă şi vă suiţi în Sion cătră Domnul Dumnezeul nostru!»

7. Că aşa zice Domnul lui Iácov: «Veseliţi-vă şi chiuiţi pre capul limbilor, faceţi să fie auzit, şi lăudaţi, şi ziceţi: 'Mîntuit-au Domnul pre nărodul său, rămăşiţa lui Israil!'

8.[446] Iată, eu îi voiu aduce de la miiazănoapte şi-i voiu strînge de la marginea pămîntului, între carii vor fi orbi şi şchiopi, cea grea şi cêea ce va naşte denpreună, nărod mare al celor ce se vor întoarce încoace.

9. Veni-vor cu plîngere şi-i voiu scoate cu mîngîére; şi-i voiu trêce pren pîraie de ape pre calea cea direaptă şi nu vor rătăci pre dînsa; [447]că eu am fost lui Israil tată, şi Efraim[448] iaste cel dentîi născut al mieu.»

10. Ascultaţi, limbilor, cuvîntul Domnului, şi spuneţi în ostrovele cêle de departe, şi ziceţi: «Cel ce au vînturat pre Israil îl va strînge şi-l va păzi ca păstoriul turma sa.»

11. Că au mîntuit Domnul pre Iácov şi l-au scos den mîinile celor mai putêrnici ai lui. [12.] Şi vor veni şi se vor veseli în Muntele *[739/1]* Siónului.

12. Şi vor veni întru bunătăţile Domnului, pre pămîntul grîului, şi al vinului, şi al roadelor, şi al dobitoacelor, şi al oilor, şi va fi sufletul lor ca şi lemnul cel roditor şi de-acii nu vor mai flămînzi.

13.[449] Atunci se vor bucura fêtele în adunarea de[450] voinici, şi cei bătrîni se vor veseli, şi voiu întoarce jalea lor în bucurie, şi-i voiu veseli.

14. Şi voiu îmbăta sufletul preoţesc al feciorilor lui Leví, şi nărodul mieu se va sătura de bunătăţile mêle."

15. Acêstea zice Domnul: „[451]Glas fu auzit în Ram, plîngere şi olecăire şi vaiet; Rahil plîngînd pentru feciorii ei şi nu vrea să se mîngîie, căci că nu sînt." [16.] Aşa grăiêşte Domnul:

16. „Să se răpaose glasul[452] tău de plîns şi ochii tăi de lacrăme, că iaste plata lucrurilor tale, zice Domnul, şi se vor întoarce den ţara vrăjmaşilor.

17. Şi iaste nădêjde celor mai de pre urmă ale tale, zice Domnul, şi se vor întoarce feciorii tăi la ţinuturile lor.

18. Auzind auziiu pre Efraim mutat: «Certatu-m-ai, Doamne, şi nu m-am îndireptat; eu, şi ca un viţel, nu m-am învăţat! O, toarce-mă şi mă voiu întoarce, că tu (eşti) Domnul Dumnezeul mieu!

19.[453] Că pre urma robiei mêle, eu m-am pocăit; şi, pre urma pricêperii, am suspinat în zioa ruşinilor, am spus ţie că am luat ocară den tinerêţele mêle.»

Versiunea modernă

de sabie. Mergeţi şi să nu-l nimiciţi pe Israel."

3. Domnul i se va arăta de departe: „Te-am iubit cu iubire veşnică, de aceea te-am atras înspre îndurare.

4. Că eu te voi zidi şi vei fi zidită, fecioară a Ierusalimului! Din nou îţi vei lua timpanul tău şi vei ieşi cu adunarea celor ce se veselesc.

5. Căci ai sădit vii în munţii Samariei; sădind, sădiţi în munţii lui Efraim şi lăudaţi!

6. Căci este ziua chemării apărătorilor din munţii lui Efraim: «Ridicaţi-vă şi înălţaţi-vă spre Sion, către Domnul Dumnezeul nostru!»

7. Căci astfel a zis Domnul către Iacov: «Veseliţi-vă, veseliţi-vă şi nechezaţi peste capul neamurilor, faceţi vestire şi lăudaţi! Spuneţi: 'A izbăvit Domnul poporul său, rămăşiţa lui Israel!'

8. Iată, eu îi aduc pe ei de la miazănoapte şi îi voi aduna de la marginile pămîntului la sărbătoarea Fasec; şi vei naşte o mare mulţime şi se vor întoarce aici.

9. Cu plîngere au plecat şi cu mîngăiere îi voi aduce pe ei, făcîndu-i să înnopteze pe cursuri de apă, în calea cea dreaptă, şi nu se vor rătăci în ea. Căci m-am făcut tată lui Israel, iar Efraim este întîiul meu născut.»

10. Ascultaţi, neamuri, cuvîntul Domnului şi vestiţi insulelor îndepărtate! Ziceţi: «Cel ce l-a risipit pe Israel îl va aduna şi îl va păzi pe el precum cel ce paşte turma sa.»

11. Că a răscumpărat Domnul pe Iacov, l-a scăpat din mîna celor mai puternici decît el. [12.] Şi vor veni şi se vor veseli în muntele Sionului.

12. Şi vor veni la bunătăţile Domnului, la pămîntul grîului, al vinului, al roadelor, al vitelor, şi al oilor, şi va fi sufletul lor precum un pom roditor şi nu vor mai flămînzi.

13. Atunci se vor veseli fecioarele în adunarea celor tineri, şi bătrînii se vor bucura, şi voi întoarce plîngerea lor în bucurie şi veseli îi voi face.

14. Voi mări şi voi îmbăta sufletul preoţilor, fiii lui Levi, iar poporul meu cu bunătăţile mele va fi săturat."

15.Astfel grăieşte Domnul: „Glas de tînguire şi plîngere s-a auzit în Rama. Rahila îşi plînge fiii şi nu vrea să fie mîngăiată, pentru că nu mai sînt.

16. Să înceteze glasul tău din plîns şi ochii tăi din lacrimile tale, căci răsplată este pentru muncile tale, iar ei se vor întoarce din pământul dușmanilor.

17. De lege, fiilor tăi.

18. Cu adevărat l-am auzit pe Efraim tînguindu-se: «M-ai certat şi certat am fost; eu, precum un viţel, nu am fost învăţat. Întoarce-mă şi mă voi întoarce, căci tu eşti Domnul Dumnezeul meu!

19. Căci după robia mea m-am pocăit, şi după ce am cunoscut, am suspinat pentru zilele ruşinii şi ţi-am făcut cunoscut ţie că din tinereţea mea am luat ocară.»

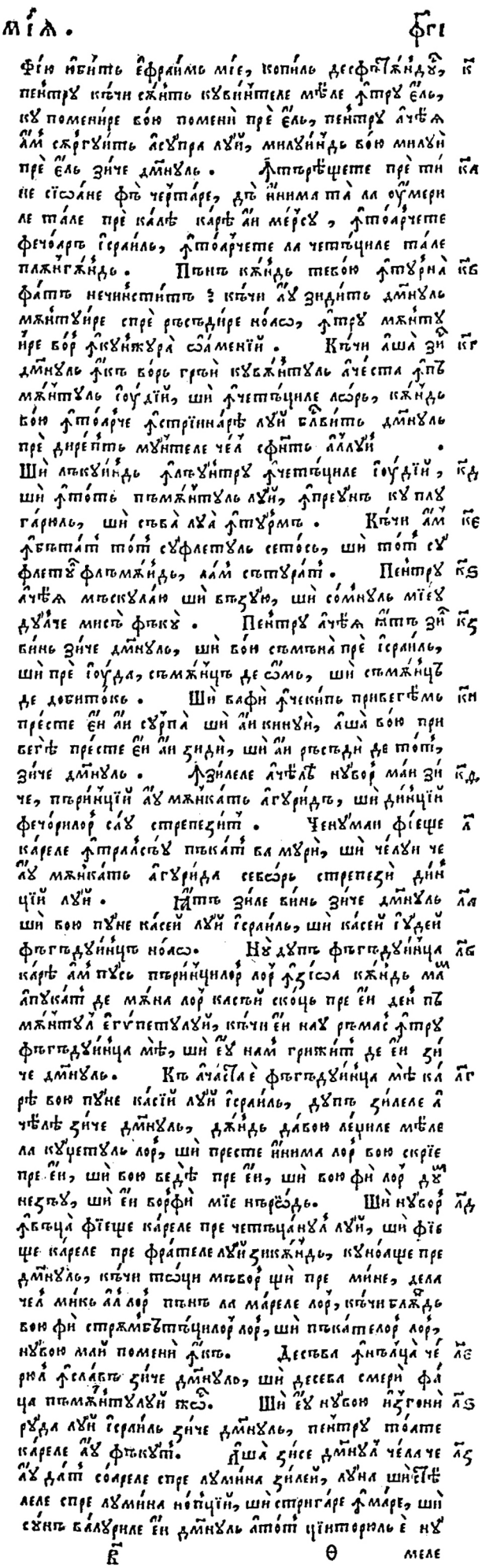

Biblia 1688, p. 513, col. 2

20. Fiiu iubit — Efraím mie, copil desfătîndu-se, pentru căci sînt cuvintele mêle întru el, cu pomenire voiu pomeni pre el. Pentru acêea, am sîrguit asupra lui, miluind voiu milui pre el", zice Domnul.

21. „Întărêşte-te pre tine, Sioáne! Fă certare, dă inima ta la umerile tale pre calea carea ai mersu! Întoarce-te, fecioară Israíl, întoarce-te la cetăţile tale plîngînd!

22. Pînă cînd te voiu întorna, fată necinstită?" Căci au zidit Domnul mîntuire spre răsădire noao, întru mîntuire vor încunjura oamenii.

23. Căci aşa zise Domnul: „Încă vor grăi cuvîntul acesta în pămîntul Iúdii şi în cetăţile lor, cînd voiu întoarce înstriinarea lui: «Blagoslovit Domnul pre direpт muntele cel sfînt al lui!»

24. Şi lăcuind înlăuntru, în cetăţile Iúdii şi în tot pămîntul lui, împreună cu plugariul, şi să va lua în turmă,

25. Căci am îmbătat tot sufletul setos şi tot sufletul flămînd l-am săturat!"

26. Pentru acêea, mă sculaiu şi văzuiu; şi somnul mieu dulce mi să făcu.

27. „Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, şi voiu sămăna pre Israíl şi pre Iúda sămînţă de om şi sămînţă de dobitoc.

28. Şi va fi în ce chip privegheam preste ei a-i surpa şi a-i chinui, aşa voiu priveghea preste ei a-i zidi şi a-i răsădi de tot, zice Domnul.

29. În zilele acêlea nu vor mai zice: «Părinţii au mîncat aguridă şi dinţii feciorilor s-au strepezit!»,

30. Ce numai fieştecarele într-al său păcat va muri şi celui ce au mîncat agurida se vor strepezi dinţii lui.

31. Iată, zile vin, zice Domnul, şi voiu pune casei lui Israíl şi casei Iúdei făgăduinţă noao,

32. Nu după făgăduinţa carea am pus părinţilor lor în zioa cînd m-am apucat de mîna lor ca să-i scoţ pre ei den pămîntul Eghípetului; căci ei n-au rămas întru făgăduinţa mea şi eu n-am grijit de ei, zice Domnul.

33. Că aceasta e făgăduinţa mea carea voiu pune casii lui Israíl după zilele acêlea, zice Domnul: Dînd, da-voiu legile mêle la cugetul lor, şi preste inima lor voiu scrie pre ei; şi voiu vedea pre ei şi voiu fi lor Dumnezău, şi ei vor fi mie năród.

34. Şi nu vor învăţa fieştecarele pre cetăţanul lui şi fieştecarele pre fratele lui, zicînd: «Cunoaşte pre Domnul!», căci toţi mă vor şti pre mine, de la cel mic al lor pînă la marele lor; căci blînd voiu fi strîmbătăţilor lor şi păcatelor lor nu voiu mai pomeni încă.

35. De să va înălţa ceriul în slavă, zice Domnul, şi de se va smeri faţa pămîntului jos,

36. Şi eu nu voiu izgoni ruda lui Israíl, zice Domnul, pentru toate carele au făcut."

37. Aşa zise Domnul, cela ce au dat soarele spre lumina zilei, luna şi stêlele spre lumina nopţii, şi strigare în mare, şi sună valurile ei; Domnul Atotţiitoriul e nu- //

Ms. 45, p. 600

20. Fiiu iubit, Efraim — mie, copil dăsfătîndu-să, căci pentru care lucru cuvintele mêle întru el, pomenire voi pomeni pre el. Pentru acêea, am sîrguit preste el, miluind voi milui pre el, dzice Domnul.

21. Întărêşte pre sine, Sioáne! Fă certare, dă inima ta la umerile tale, calea carea ai mersu! Întoarce-te, ficioară Israil, întoarce-te la cetăţile tale plîngînd!

22. Pînă cînd te vei înturna, fată necinstită?" Căci au zidit Domnul mîntuire spre răsăditură noaă, întru mîntuire vor încugiura oamenii.

23. ⌊Căci aşa dzise Domnul: „Încă vor grăi cuvîntul acesta în pămîntul Iúdei şi întru cetăţile lor, cînd voi înstreina[231] înstreinarea lui: «Binecuvîntat — Domnul preste dreaptă măgura lui cea sfîntă[232]!»

24. Şi[233] lăcuind înlontru, întru cetăţile Iúdei şi întru tot pămîntul lui, împreună cu plugariul, şi să va lua întru turmă,

25. Căci am îmbătat ⌊tot⌋ sufletul sătos şi tot sufletul flămînd l-am săturat!"

26. Pentru acêea, mă sculaiu şi văzuiu; şi somnul mieu dulce mi să făcu.

27. „⌊Pentru acêea⌋, iată, zile vin, dzice Domnul, şi voi sămăna pre Israil şi pre Iúda sămînţă de om şi sămînţă de dobitoc.

28. Şi va fi în ce chip priveghea prestă ei a-i surpa şi a-i chinui, aşa voi priveghea prestă ei a-i zidi şi a-i răsădi de tot, dzice Domnul.

29. [234]Întru dzilele acêlea nu vor mai zice încă: «Părinţii au mîncat agu- *[600/2]* rida[235] şi dinţii fiilor au strepezit!»,

30. Ce numai fieştecarele întru al său păcat va muri şi acelui ce au mîncat agurida vor strepezi dinţii lui.

31. [236]Iată, dzile vin, dzice Domnul, şi voi pune casei Israil şi casei Iúdei făgăduinţă noao[237],

32. Nu după făgăduinţa carea am pus părinţilor lor întru dzi cînd m-am apucat de mîna lor ca să-i scoţ pre ei den pămîntul Eghíptului, căci ei n-au rămas întru făgăduinţa mea şi eu nesocotii pre ei, dzice Domnul.

33. Că aceasta-i făgăduinţa ⌊mea⌋ carea voi pune casei lui Israil, după dzilele acêlea, dzice Domnul: [238]Dînd, da-voi legile mêle la cugetul lor şi preste inima lor voi scrie pre ei; ⌊şi voi vedea pre ei,⌋ şi voi fi lor întru Dumnedzău, şi ei vor fi mie spre nărod.

34. [239]Şi nu vor învăţa fieştecarele pre citătanul lui şi fieştecarele pre fratele lui, dzicînd: «Cunoaşte pre Domnul!», căci toţi mă vor şti pre mine, de la micul lor pînă la marele lor, [240]căci blînd voi fi strîmbătăţilor lor şi păcatelor lor nu voi mai pomeni încă.

35. De să va înălţa ceriul în slavă, ⌊dzice Domnul⌋, şi dă să va smeri faţa pămîntului jos,

36. Şi eu nu voi izgoni ruda lui Israil, dzice Domnul, pentru toate carele au făcut."

37. ⌊Aşa dzise Domnul, cela ce au dat soarele spre lumina dzilei, luna şi stêlele spre lumina nopţii şi strigare întru maáre, şi sună valurile ei; Domnul Întrutotţiitor —

Ms. 4389, p. 739

20. Fiiu drag mie, Efraim, cocon răsfăţîndu-se, pentru că cuvintele mêle — într-însul, cu aducere aminte îmi voiu aduce aminte de dînsul. Pentr-acêea, m-am nevoit cătră dînsul, miluind îl voiu milui", zice Domnul.

21. „Pune-te, Sióne, sîngur, fă muncă, îndireptează calea ta pre cale direaptă, pre carea ai umblat! Întoarce-te, fata lui Israil, întoarce-te în cetăţile tale, jălcuind!

22. [454]Pînă cînd te vei înturna, fecioară fără de ciste?" Că au zidit Domnul mîntuitoriu în sădire noaoă, într-a căruia mîntuire vor lăcui oamenii.

23.[455] Aşa zice Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: „Încă să mai zică acest cuvînt în ţara Iúdei şi în cetăţile lui, cînd voiu întoarce mutarea lui: «Bine să te cuvintêze Domnul, frumsêţea direptăţii, munte sfînt!»

24. Şi vor lăcui într-însul Iudéea[456] şi toate cetăţile ei denpreună, păstorii şi plugarii,

25. Că am îmbătat tot sufletul cel secetos şi tot sufletul flămînd l-am săturat."

26. Pentr-acêea, m-am sculat ca den somn, şi văzuiu, şi-mi fu somnul *[739/2]* dulce.

27. „Iată, vor veni zile, zice Domnul, şi voiu sămăna pre Israil şi pre Iúda, seminţiia omului şi seminţiia dobitocului.

28. Şi va fi cum am privegheat asupra lor, ca să-i pierz şi să le fac răotate. Aşijderea mă voiu şi dăştepta spre dînşii să zidesc şi să sădesc, zice Domnul.

29. [457]În zilele acêlea nu vor mai zice: «Părinţii au mîncat agurida[458], iar feciorilor le-au strepezit dinţii!»,

30. Ce fieştecare va muri în păcatul său şi cel ce va mînca agurida[459], aceluia-i vor strepezi dinţii.

31. Iată, vor veni zile, grăiêşte Domnul, [460]şi voiu pune casei lui Israil şi casei Iúdei făgăduinţă noaoă,

32. Nu după făgăduinţa carea am făgăduit părinţilor lor în zioa cêea ce i-am apucat de mînă să-i scoţ den ţara Eghípetului, că ei n-au lăcuit în făgăduinţa mea şi eu n-am băgat seamă de dînşii, zice Domnul.[461]

33. [462]Că această făgăduinţă, carea o voiu făgădui casei lui Israil după zilele acêlea, zice Domnul, da-voiu legile mêle în minţile lor şi le voiu scrie pre inimile lor; şi voiu fi lor în Dumnezeu, şi ei vor fi mie în nărod.

34. Şi de-acii nu va mai zice nimini vecinului său, nici nu va mai zice cinevaşi fratelui său, grăindu-i: «Cunoaşte pre Domnul!», că mă vor cunoaşte toţi, de la mic pînă la mare, [463]că voiu fi milostiv nedireptăţilor lor, şi păcatele lor de-acii nu le voiu mai pomeni.

35. De se va înălţa cerul întru înălţime, zice Domnul, şi de se va pleca faţa pămîntului jos,

36. [35.] Şi eu nu voiu lepăda neamul lui Israil pentru toate cîte au făcut", zice Domnul.

37. [36.][464] Acêstea grăiêşte Domnul, cela ce au dat soarele întru lumina zilei, şi luna, şi stêlele în lumina nopţii, şi gîlceavă pre mare, şi au sunat valurile ei; Domnul Atotţiitoriul —

Versiunea modernă

20. Fiu iubit îmi este Efraim, copil plăcut, căci pentru cuvintele mele, care sînt în el, cu adevărat îmi voi aduce aminte de el. De aceea, m-am grăbit către el, ca să-l miluiesc pe el, zice Domnul.

21. Pregăteşte-te, Sioane, răzbună-te, pune-ţi inima pe umeri, pe calea pe care ai mers! Întoarce-te, fecioară a lui Israel, întoarce-te plîngînd la cetăţile tale!

22. Pînă cînd te vei întoarce, fiică fără de cinste?" Căci a zidit Domnul mîntuire spre răsad nou; întru mîntuire vor umbla oamenii împrejur.

23. Căci aşa a zis Domnul: „Încă vor mai grăi cuvîntul acesta în pămîntul lui Iuda şi în cetăţile lui, cînd voi întoarce robimea sa. «Binecuvîntat fie Domnul peste dreptul său sfînt munte!»

24. Şi vor fi locuitori în cetăţile lui Iuda şi în tot pămîntul său, împreună cu ţăranul, şi va fi luat cu turma,

25. Căci am îmbătat tot sufletul însetat şi tot sufletul înfometat l-am săturat."

26. De aceea, m-am trezit şi am privit şi somnul meu dulce mi s-a făcut.

27. „De aceea, iată, vin zile, zice Domnul, cînd voi semăna în Israel şi în Iuda cu sămînţă de om şi sămînţă de dobitoc.

28. Şi va fi că precum am vegheat asupra lor ca să-i dobor şi să-i răznesc, aşa voi veghea asupra lor spre a zidi şi a sădi, zice Domnul.

29. În zilele acelea nu vor mai zice: «Părinţii au mîncat aguridă şi dinţii copiilor s-au strepezit!»,

30. Ci fiecare pentru păcatele sale va muri şi celui ce mănîncă aguridă i se vor strepezi dinţii.

31. Iată, vin zile, zice Domnul, cînd voi încheia cu casa lui Israel şi cu casa lui Iuda un legămînt nou,

32. Nu după legămîntul pe care l-am încheiat cu părinţii lor în ziua cînd i-am apucat de mînă ca să-i scot din pămîntul Egiptului. Deoarece ei nu au rămas în legămîntul meu, de aceea eu i-am nesocotit pe ei, zice Domnul.

33. Căci acesta este legămîntul meu pe care îl voi încheia cu casa lui Israel după zilele acelea, zice Domnul: Cu adevărat, voi pune legile mea în mintea lor şi în inimile lor le voi scrie. Şi îi voi vedea şi le voi fi lor Dumnezeu, iar ei îmi vor fi mie popor.

34. Şi nu se vor mai învăţa fiecare pe concetăţeanul său şi fiecare pe fratele său, zicînd: «Cunoaşte-l pe Domnul!», căci toţi mă vor cunoaşte, de la cel mai mic pînă la cel mai mare dintre ei. Că milostiv voi fi cu nedreptăţile lor, iar de păcatele lor nu-mi voi mai aduce aminte.

35. Chiar dacă cerul se va înălţa mai sus, zice Domnul, şi chiar dacă faţa pămîntului mai jos s-ar coborî,

36. Eu nu voi mai alunga neamul lui Israel, zice Domnul, pentru toate cîte au făcut."

37. Aşa grăieşte Domnul, cel ce a dat soarele spre lumină zilei, luna şi stelele spre lumină nopţii şi vuiet în mare, să vuiască valurile ei — Domnul Atotţiitorul este

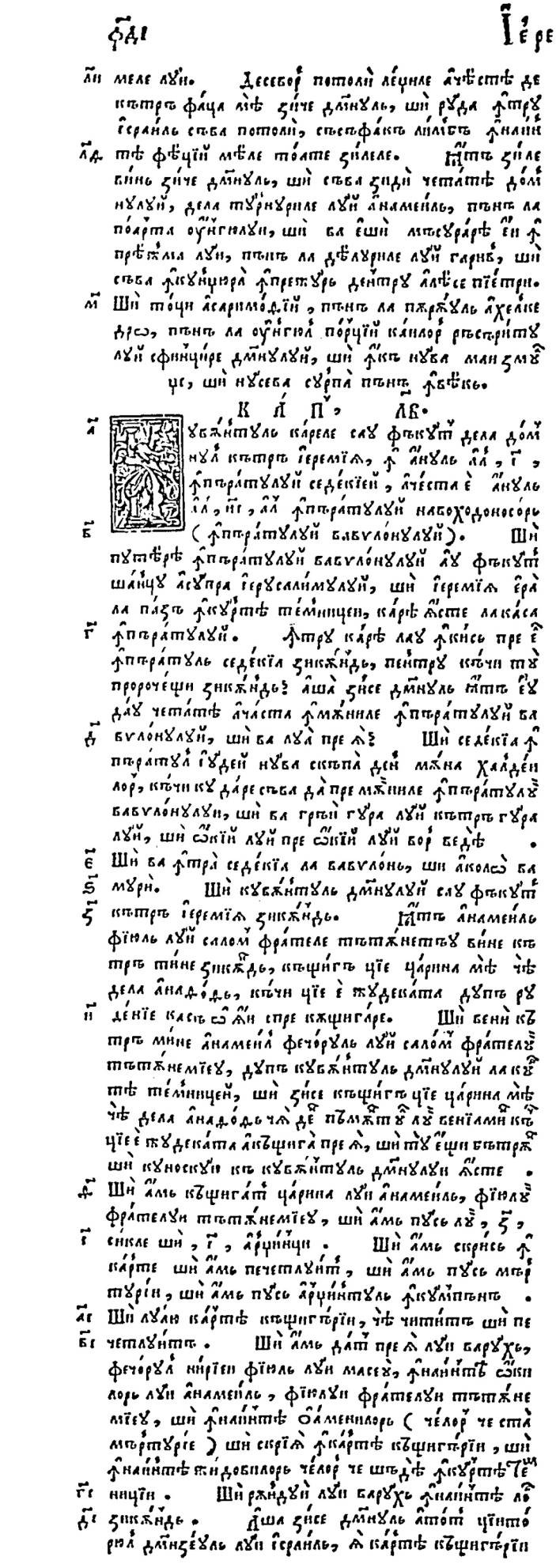

Biblia 1688, p. 514, col. 1

mele lui:

38. „De se vor potoli legile acêstea de cătră faţa mea, zice Domnul, şi ruda întru Israíl să va potoli să să facă limbă înaintea fêţii mêle toate zilele.

39. Iată, zile vin, zice Domnul, şi să va zidi cetatea Domnului de la turnurile lui Anameíl pînă la Poarta Unghiului, şi va ieşi măsurarea ei în preajma lui, pînă la dealurile lui Gariv; şi să va încungiura împrejur dentru alêse pietri.

40. Şi toţi asarimóthii, pînă la pîrîul Ahelchedro, pînă la unghiul Porţii Cailor răsăritului, — sfinţire Domnului; şi încă nu va mai zmulge şi nu se va surpa pînă în veac."

Cap 32

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul cătră Ieremiia, în anul al 10 împărătului Sedéchiei, acesta e anul al 18 al împărătului Navohodonosór (împărătului Vavilónului).

2. Şi putêrea împărătului Vavilónului au făcut şanţu asupra Ierusalímului; şi Ieremiia era la pază în curtea temniţei carea iaste la casa împăratului,

3. Întru carea l-au închis pre el împăratul Sedéchia, zicînd: „Pentru căci tu proroceşti, zicînd: «Aşa zise Domnul: Iată, eu dau cetatea aceasta în mînile împăratului Vavilónului, şi va lua pre ea;

4. Şi Sedéchia, împăratul Iúdei, nu va scăpa den mîna haldeilor, căci cu dare să va da pre mîinile împăratului Vavilónului şi va grăi gura lui cătră gura lui, şi ochii lui pre ochii lui vor vedea,

5. Şi va întra Sedéchia la Vavilón şi acoló va muri»?"

6. Şi cuvîntul Domnului s-au făcut cătră Ieremiia, zicînd:

7. „Iată, Anameíl, fiiul lui Salom, fratele tătîne-tău, vine cătră tine, zicînd: «Cîştigă ţie ţarina mea cea de la Anathóth, căci ţie e judecata, după rudenie, ca să o iêi spre cîştigare.»"

8. Şi veni cătră mine Anameíl, feciorul lui Salóm, fratelui tătîne-mieu, după cuvîntul Domnului, la curtea temniţei şi zise: „Cîştigă ţie ţarina mea cea de la Anathóth, cea den pămîntul lui Veniamin, căci ţie e judecata a cîştiga pre ea, şi tu eşti bătrîn." Şi cunoscuiu că cuvîntul Domnului iaste.

9. Şi am cîştigat ţarina lui Anameíl, fiiului fratelui tătîne-mieu. Şi am pus lui 7 sicle şi 10 arginţi;

10. Şi am scris în carte, şi am pecetluit, şi am pus mărturii, şi am pus argintul în cumpănă.

11. Şi luaiu cartea cîştigării, cea citită şi pecetluită,

12. Şi am dat pre ea lui Varúh, feciorul Níriei, fiiul lui Maseú, înaintea ochilor lui Anameíl, fiiului fratelui tătîne-mieu, şi înaintea oamenilor (celor ce sta mărturie); şi scriia în cartea cîştigării şi înaintea jidovilor celor ce şădea în curtea temniţii.

13. Şi rîndui lui Varúh înaintea lor, zicînd:

14. „Aşa zise Domnul Atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israíl: «Ia cartea cîştigării /

Ms. 45, p. 600-601

numele lui:

38. „Dă vor potoli-să legile[241] acêstea de cătră faţa mea, dzice Domnul, şi ruda întru Israil să va potoli, să să facă limbă înaintea fêţei mêle toate dzilele⌋.

39. Iată, dzile vin, dzice Domnul, şi să va zidi cetatea Domnului, de la turnurile Anameil pînă la Poarta Unghiului, şi va ieşi măsurarea ei împotriva lui, pînă la dealurile Gariv; şi să va încungiura împregiur dentru alêse pietri.

40. Şi toţi asirimoth pînă la pîrîul Ahelchédro, pînă la unghiul Porţii Cailor a răsăritului, sfinţenie Domnului; şi nu încă nu va mai zmulge şi nu să va surpa pînă în vac."

Ms. 4389, p. 739-740

numele lui:[465]

38. [37.] „[466]De se vor potoli legile acêstea înaintea mea, zice Domnul, atunci şi seminţiia lui Israil se va potoli, ca să nu mai fie ţară înaintea mea în toate zilele.

39. [38.] Iată, vor veni zile, zice Domnul, şi se va zidi cetatea Domnului de la turnurile lui Anameil pînă la Poarta Unghiului; [39.] şi va ieşi măsurarea ei împotriva ei pînă la măgura Garívului, şi se va ocoli împrejur cu pietri alêse.

40. Şi tot Assarimóthul pînă la pîrîul Nahalul Bradului, şi pînă la unghiul Porţii Cailor despre răsărit, sfinţirea Domnului; şi de-acii nu se va mai strica, nici nu se va mai surpa în vêci!"

Versiunea modernă

numele său:

38. „Dacă aceste legi vor înceta dinaintea feţei mele, zice Domnul, atunci şi neamul lui Israel va înceta pentru totdeauna să mai fie neam înaintea feţei mele.

39. Iată, vin zile, zice Domnul, cînd se va zidi cetate Domnului de la turnurile Hananeel pînă la Poarta Colţului. Şi va ieşi măsurătoarea ei peste drum de ei, la dealurile Gareb, şi va fi împrejmuită cu pietre alese.

40. Şi toţi asarimot pînă la pîrîul Ahelkedro, pînă la colţul răsăritean al Porţii Cailor, loc sfînt va fi Domnului. Şi nu se va mai smulge, nici nu va mai fi doborît pînă în veac."

Cap 32

1. Cuvîntul carele s-au făcut de la Domnul cătră Ieremía, întru anul al dzêcelea împăratului Sedechíei, acesta-i anul al optsprădzêce ⌊împăratului⌋ Navuhodonósor, ⌊împăratului Vavilónului⌋.

2. Şi putêrea împăratului Vavilónului şenţui asupra Ierusalímului; şi Ieremía să păziia întru curtea *[601/1]* temniţii carea iaste în casa împăratului,

3. Întru carea l-au închis pre el împăratul Sedechía, dzicînd: „Pentru căci tu proroceşti, dzicînd: «Aşa dzise Domnul: Iată, eu dau cetatea aceasta în mîinile împăratului Vavilónului şi va lua pre ea;

4. Şi Sedechía, împăratul Iúda, nu va scăpa den mîna haldeilor, căci cu dare să va da pre mîinile împăratului Vavilónului, şi va grăi gura lui cătră gura lui, şi ochii lui pre ochii lui vor vedea.

5. Şi va întra Sedechía la Vavilon şi acoló va muri»?"

6. Şi cuvîntul Domnului s-au făcut cătră Ieremía, dzicînd:

7. „Iată, Anameil, fiiul Salom, fratelui tătîne-tău, vine cătră tine, dzicînd: «Cîştígă ţie ţarina mea ceea de la Anathoth, căci ţie — judeţul rudeniei, ca să iêi spre cîştigare.»"

8. Şi veni cătră mine Anameil, ficiorul lui Salom, fratelui tătîne-mieu, după cuvîntul Domnului, la curtea temniţii şi dzise: „Cîştígă ţie ţarina mea cea de la Anathoth, cea den pămîntul lui Veniamin, căci ţie — judeţul a cîştiga ⌊pre el⌋. Şi tu ⌊eşti[242]⌋ bătrîn." Şi cunoscuiu că[243] cuvîntul Domnului iaste.

9. Şi am cîştigat ţarina lui Anameil, fiiului fratelui tătîne-mieu. Şi am pus lui 7 sicli şi 10 arginţi.

10. Şi am scris la carte, şi am pecetluit, şi am pus mărturii marturi, şi am pus argintul cu cumpănă.

11. Şi luai cartea cîştigării, cea cetită şi pecetluită.

12. Şi am dat pre ea lui Varuh, ficiorul Niríei, fiiului Maseu, între ochii lui Anameil, fiiului fratelui tătîne-mieu, şi între ochii a ⌊oamenilor celor ce sta⌋ mărturie; ⌊şi⌋ scriia întru cartea cîştigării şi între ochii a jidovilor celor ce şedea întru curtea temniţii,

13. Şi rînduii lui Varuh între ochii lor, dzicînd:

14. „Aşa dzise Domnul cel Întrutotţiitor, Dumnedzăul Israil: «Ia cartea cîştigării

Cap 32 *[740/1]*

1.[467] Cuvîntul carele au fost de la Domnul cătră Ieremiia în anul al zêcelea de împărăţiia Sedéchiei, împăratul Iúdei, acesta iaste anul al optsprăzêcelea de împărăţiia lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului.

2. Atunci se sculă împăratul Vavilónului de ocoli Ierusalímul; şi Ieremiia proroc era închis în curtea puşcăriei, carea iaste în curtea împăratului Iúdei.

3. Că-l închisêse Sedéchiia, împărat, zicînd: „Pentru căci proroceşti tu şi zici: «Acêstea zice Domnul: Iată, eu voiu da cetatea aceasta în mîna împăratului Vavilónului şi o va lua;

4. Şi Sedéchiia, împăratul Iúdei, nu va scăpa den mîna haldeiască, ce se va da în mîinile[468] împăratului Vavilónului şi va grăi gura lui cătră gura aceluia, şi ochii lui vor vedea ochii aceluia.

5. Şi va duce pre Sedéchiia în Vavilon şi va şădea acoló pînă ce-l voiu cerceta, zice Domnul. Iar de se va şi rîdica cu războiu asupra haldeilor, nimic nu va folosi»?"

6. Iar Ieremiia zise: „Fu cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

7.[469] Iată, Anameil, feciorul lui Salom, unchiu-tău, va veni la tine, zicînd: «Cîştígă[470] ţie holda mea cea den Anathoth, că ţie-ţi cade cu judecata să o cumperi.»"

8. Şi veni la mine Anameil, feciorul lui Salom, unchiul mieu, după cuvîntul Domnului, în curtea puşcăriei, şi-mi zise: „Cumpără-ţi agrul mieu cel den Anathoth, den pămîntul lui Veniamin[471], că ţie se cade cu judecata să-l cumperi, că tu eşti mai mare." De-acii pricepuiu că iaste cuvîntul Domnului.

9. Şi cumpăraiu agrul lui Anameil, feciorul lui Salom, unchiu-mieu, de la Anathoth; şi puş lui 17 sicle de argint[472].

10. Şi scriş în cărţi, şi pecetluiiu, şi puş mărturii, şi puş argintul în cumpene.

11. Şi luaiu cartea cea de cumpărătoare cetită şi pecetluită, şi cu întrebare, şi cu răspuns, şi a vînzării cu voie.

12. Şi ded cartea cea de cumpărătoare lui Varuh, feciorul lui Nir, feciorul Maasiei, înaintea lui Anameil, feciorul unchiu-mieu, şi înaintea mărturiilor carii era scrişi în cartea cea de cumpărătoare, şi înaintea tuturor iudeii carii şădea în curtea puşcăriei.

13. Şi rînduiiu lui Varuh înaintea lor, zicînd:

14.[473] „Acêstea zice Domnul Atotţiitoriul: «Ia această carte[474] de cumpărătoare,

Capitolul al 32-lea

1. Cuvîntul care s-a făcut de la Domnul către Ieremia, în anul al zecelea al regelui Sedechia, adică în al optsprezecelea al lui Nabucodonosor, regele Babilonului.

2. Atunci oştirea regelui Babilonului a făcut şanţ împrejurul Ierusalimului; şi prorocul Ieremia era închis în curtea închisorii, care se afla în casa regelui.

3. Acolo îl închisese regele Sedechia, zicînd: „De ce proroceşti tu zicînd: «Aşa a grăit Domnul: Iată, voi da cetatea aceasta în mîinile regelui Babilonului, şi acesta o va lua;

4. Iar Sedechia, regele lui Iuda, nu va scăpa din mîinile caldeilor, ci va fi dat fără îndoială în mîinile regelui Babilonului şi va grăi cu el gură către gură, şi ochii lui se vor uita în ochii aceluia,

5. Şi va intra Sedechia la Babilon şi acolo va şi rămîne»?"

6. Şi s-a făcut cuvîntul Domnului către Ieremia, zicînd:

7. „Iată, Hanameel, fiul lui Şalum, unchiul tău, vine la tine ca să-ţi zică: «Cumpără pentru tine ţarina mea cea din Anatot, pentru că după rudenie, se cuvine să o cumperi tu.»"

8. Şi Hanameel, fiul lui Şalum, fratele tatălui meu, a venit la mine în curtea închisorii şi mi-a zis: „Cumpără ţarina mea din Anatot, din pămîntul lui Veniamin, fiindcă ţie se cuvine s-o cumperi, că tu eşti cel mai vîrstnic." Iar eu am cunoscut că acesta este cuvîntul Domnului.

9. Şi am cumpărat ţarina lui Hanameel, fiul fratelui tatălui meu; şi i-am dat lui şapte sicli şi zece arginţi;

10. Şi am scris într-o carte şi am peceltuit cu pecetea, am luat mărturie de la martori şi am cîntărit argintul cu cîntarul.

11. Am luat cartea de cumpărare, pe cea citită şi peceltluită,

12. Şi am dat-o lui Baruh, fiul lui Neria, fiul lui Maasia, în faţa lui Hanameel, fiul unchiului meu, şi în faţa martorilor care semnaseră în cartea de cumpărare, şi în faţa iudeilor care se aflau în curtea închisorii,

13. Şi în faţa tuturor am poruncit lui Baruh, zicînd:

14. „Aşa zice Domnul Atotţiitorul: «Ia cartea aceasta de cumpărare

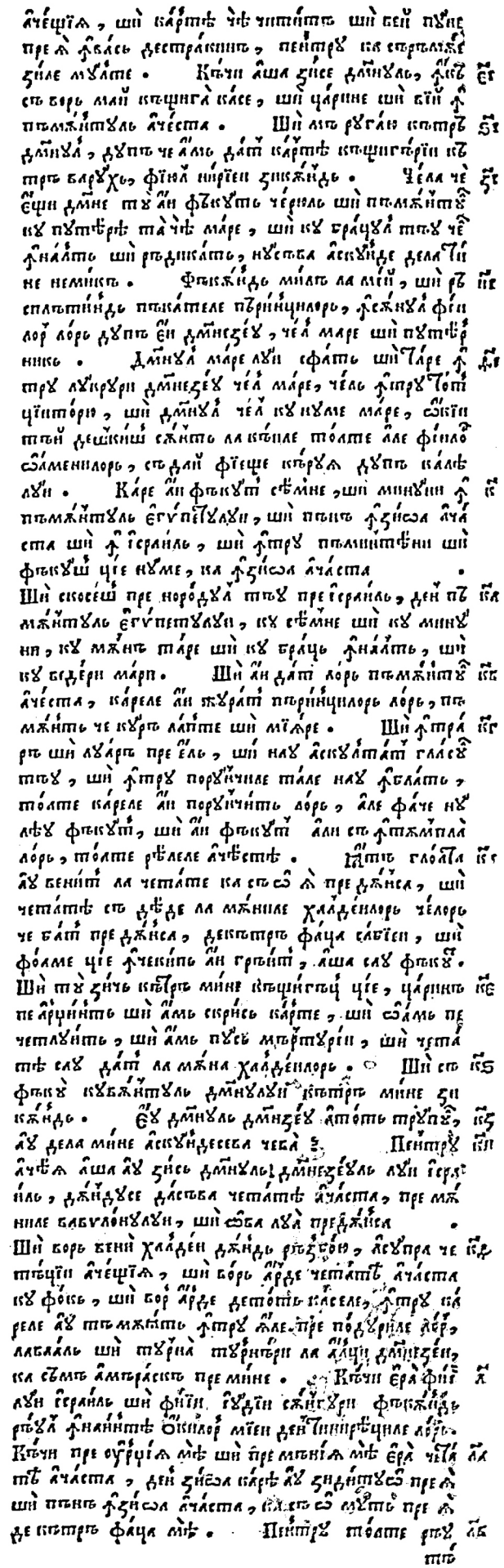

Biblia 1688, p. 514, col. 2

aceştiia şi cartea cea cititǎ, şi vei pune pre ea în vas de strachinǎ, pentru ca sǎ rǎmîie zile multe.»”

15. Căci aşa zise Domnul: „Încă sǎ vor mai cîştiga case şi ţarine şi vii în pământul acesta.”

16. Şi mǎ rugaiu cătrǎ Domnul, după ce am dat cartea cîştigării cătrǎ Varúh, fiiul Níriei, zicînd:

17. „Cela ce eşti, Doamne, tu ai făcut ceriul şi pământul cu putêrea ta cea mare şi cu braţul tău cel înalt şi rădicat! Nu să va ascunde de la tine nemică!

18. Făcînd milă la mii şi răsplătind păcatele părinţilor în sînul fiilor lor după ei, Dumnezeu cel mare şi putêrnic,

19. Domnul marelui sfat şi tare întru lucruri, Dumnezeu cel mare, cel întrutotţiitoriu, şi Domnul cel cu nume mare, ochii tăi deşchişi sînt la căile toate ale fiilor oamenilor, să dai fieştecăruia după calea lui;

20. Care ai făcut sêmne şi minuni în pământul Eghípetului, şi pînă în zioa aceasta, şi în Israíl, şi întru pământêni, şi făcuşi ţie nume ca în zioa aceasta,

21. Şi scoseşi pre norodul tău, pre Israíl, den pământul Eghípetului cu sêmne şi cu minuni, cu mînă tare, şi cu braţ înalt, şi cu vederi mari,

22. Şi ai dat lor pământul acesta carele ai jurat părinţilor lor, pământ ce cúră lapte şi miêre.

23. Şi întrară şi luară pre el, şi n-au ascultat glasul tău şi întru poruncile tale n-au îmblat; toate carele ai poruncit lor a le face nu le-au făcut, şi ai făcut a li să întîmpla lor toate rêlele acêstea.

24. Iată, gloata au venit la cetate ca să o ia pre dînsa! Şi cetatea să dêde la mînile haldeilor celor ce bat pre dînsa de cătrǎ faţa sabiei şi foame, ţie, în ce chip ai grăit, aşa s-au făcut.

25. Şi tu zici cătrǎ mine: «Cîştigă-ţi ţie ţarină pe argint!»; şi am scris carte, şi o am pecetluit, şi am pus mărturii, şi cetatea s-au dat la mîna haldeilor.”

26. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătrǎ mine, zicînd:

27. „Eu — Domnul Dumnezeu a tot trupul! Au de la mine ascunde-se-va ceva?”

28. Pentru acêea, aşa au zis Domnul Dumnezeul lui Israíl: „Dîndu-se, da-să-va cetatea aceasta pre mînile Vavilónului; şi o va lua pre dînsa.

29. Şi vor veni haldei dînd războiu asupra cetăţii aceştiia, şi vor arde cetatea aceasta cu foc, şi vor arde de tot casele întru carele au tămîiat întru iale pre podurile lor la Vaál şi turna turnări la alţi dumnezei, ca să mă amărască pre mine,

30. Căci era fiii lui Israíl şi fiii Iúdii sînguri făcînd rǎul înaintea ochilor miei den tinirêţile lor,

31. Căci pre urgiia mea şi pre mîniia mea era cetatea aceasta den zioa carea au ziditu-o pre ea şi pînă în zioa aceasta, ca să o mut pre ea de cătrǎ faţa mea,

32. Pentru toate rău- //

Ms. 45, p. 601

aceştiia şi cartea cea citită, şi vei pune pre ea întru vas de strachină, pentru ca să rămîie dzile multe.»"

15. Căci aşa dzise Domnul: „Încă să vor mai cîştiga case şi ţarine şi vii întru pămîntul acesta."

16. Şi mă rugai cătră Domnul, după ce am dat cartea cîştigării cătră Varuh, fiiul lui Niríu, dzicînd:

17. „Cela ce eşti, Doamne! Tu ai făcut ceriul şi pămîntul cu vîrtutea ta cea maáre şi cu braţul tău cel înalt şi rădicat! Nu va ascunde de la tine nimic. *[601/2]*

18. [244]Făcînd milă la mii şi răsplătind păcatele părinţilor în sînul fiilor lor după ei, Dumnedzău cel mare şi vîrtucios,

19. Domnu a marelui sfat şi tare la lucruri, ⌊Dumnedzău cel mare, cel întrutotţiitor, şi cu nume mare Dumnedzău⌋, ochii tăi dăşchişi la căile toate a fiilor oamenilor, să dai fieştecăruia după calea lui;

20. Carele ai făcut sêmne şi minuni în pămîntul Eghíptului, şi pînă întru dzua aceasta, şi în Israil, şi întru pămîntêni, şi făcuşi ţie nume ca în dzua aceasta,

21. Şi scoseşi pre nărodul tău, pre Israil, den pămîntul Eghiptului cu sêmne şi cu minuni, cu mînă tare şi cu braţ înalt şi cu vederi mari,

22. Şi ai dat lor pămîntul acesta carele ai jurat părinţilor lor, pămînt ce cúră lapte şi miêre.

23. Şi întrară şi luară pre el, şi n-au ascultat glasul tău, şi întru porîncele tale n-au îmblat; toate carele ai porîncit lor a le face nu le-au făcut şi au făcut a li să tîmpla lor toate rêlele acêstea.

24. Iată, gloată au venit la cetate ca să o ia pre însă, şi cetatea să dêde la mîinile haldeilor celor ce bat pre însă de cătră faţa sabiei şi foameţii; în ce chip ai grăit, aşa s-au făcut.

25. Şi tu dzici cătră mine: «Pune pre tine ţarină pen argint!» ⌊Şi am scris carte, şi am pecetluitu-o,⌋ şi am pus mărturii, şi cetatea s-au dat la mîna haldeilor."

26. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră mine, dzicînd:

27. „Eu — Domnul Dumnedzău a tot trupul! Au de la mine ascunde-să-va ceva?"

28. Pentru acêea, aşa dzise Domnul ⌊Dumnedzăul Israil⌋: „Dîndu-să, da-să-va cetatea aceasta pre mîinile Vavilónului şi o va lua pre însă.

29. Şi vor veni haldeii, dînd războiu asupra cetăţii aceştiia, şi vor arde cetatea cu foc aceasta, şi vor arde de[245] tot[246] casele întru carele au întămîiat ⌊întru iale⌋ pre podurile lor ii Vaal şi turna turnări la dumnedzăi alţii, ca să mă amărască pre mine,

30. Căci era fiii lui Israil şi fiii Iúdei sînguri făcînd răul între ochii miei den tinerêţele lor,

31. Căci pre urgiia mea şi pre mîniia mea era cetatea aceasta dentru care zi au dziditu-o pre ea şi pînă în dzua aceasta, ca să o mut pre ea de cătră faţa mea,

32. Pentru toate răotăţile

Ms. 4389, p. 740-741

cetită, şi o bagă într-un vas de lut ca să poată trăi zile mai multe.»"

15. Că aşa *[740/2]* grăiêşte Domnul: „Încă se vor mai cîştiga case, şi agruri, şi vii pre acest pămînt."

16. Şi după ce ded cartea cea de cumpărătoare la Varuh, feciorul lui Nir, eu mă rugaiu cătră Domnul, zicînd:

17. „O, cela ce eşti, Doamne! Doamne, tu ai făcut ceriul şi pămîntul, cu tăriia ta cea mare şi cu braţul tău cel nalt; şi nimic nu se va ascunde înaintea ta.

18. [475]Cela ce faci milă înmiită şi cela ce dai păcatele părinţilor în sînurile feciorilor lor după dînşii, Dumnezeul cel mare şi cel tare.

19. Dumnezeul sfatului celui mare şi putêrnic cu faptele, Dumnezeul cel mare şi atotputêrnicul, numele tău — Domnul cel mare; ochii tăi — pre căile feciorilor omeneşti, ca să plăteşti fieştecăruia după calea sa.

20. Cela ce ai făcut sêmne şi minuni în ţara Eghípetului pînă în zioa de astăzi, şi în Israil, şi în năroade, şi ai făcut ţie nume cum iaste zioa aceasta,

21.[476] Şi ai scos pre Israil, nărodul tău, den ţara Eghípetului cu sêmne şi cu minuni, cu mînă vîrtoasă, şi cu braţ nalt, şi cu vederi mari,

22. Şi ai dat lor această ţară carea fiêrbe cu lapte şi cu miêre, cu carea te-ai jurat părinţilor lor.

23. Şi au întrat, şi o au moştinat, şi n-au ascultat glasul tău, şi în poruncile tale n-au umblat, şi nici una cîte ai porîncit lor n-au făcut, ce au venit lor acêste răotăţi toate.

24. Iată, se va pogorî nărod asupra cetăţii să o ia! Şi cetatea iaste dată în mîinile haldeilor, şi în mîinile celor ce oştesc asupra ei[477] de faţa sabiei, şi a foameţii, şi a ciumei; şi cîte ai zis se-au şi umplut.

25. Iar tu zici mie Doamne Dumnezeule: «Cumpără-ţi agru cu bani!» Şi am scris în carte, şi o am pecetluit, şi am pus mărturii, iar cetatea se-au dat în mîinile haldeilor."

26. Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine[478], zicînd:

27.[479] „Iată, eu, Domnul Dumnezeul a toată carnea! Au doară se[480] va ascunde de cătră mine cevaşi?"

28. Pentr-acêea, aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israil: „Iată, eu voiu da cetatea aceasta în mîinile împăratului Vavilónului şi o va lua.

29. Şi vor veni haldeii, carii vor da războiu asupra aceştii cetăţi, şi o vor arde cu foc, şi vor arde casele în care au cădit, în casele lor, lui Vaal, şi au turnat turnări altor dumnezei, că să mă mîniiu,

30. Că era feciorii lui Israil şi feciorii Iúdei sînguri de făcea *[741/1]* rău înaintea mea, den tinerêţele lor, de mă îndemna pînă acum spre mînie întru făpturile mîinilor lor, zice Domnul.

31. Că în mîniia mea şi în urgiia mea au fost această cetate, den zioa cêea ce o au zidit pînă în zioa aceasta carea va să se mute denaintea mea,

32.[481] Pentru răotatea

Versiunea modernă

care este pecetluită şi cartea citită, şi le pune într-un vas de lut, ca să se păstreze acolo zile multe.»"

15. Că aşa zice Domnul: „Casele, ţarinile şi viile vor fi din nou cumpărate în ţara aceasta."

16. După ce i-am dat cartea de cumpărare lui Baruh, fiul lui Neria, m-am rugat Domnului, zicînd:

17. „O, Doamne, tu ai făcut cerul şi pămîntul cu puterea ta cea mare şi cu braţul tău cel înalt şi ridicat; nimic nu se poate ascunde de tine!

18. Tu faci milă cu mii de oameni şi pedepseşti fărădelegile părinţilor în sînul copiilor lor după ei; tu, Dumnezeul cel mare şi puternic,

19. Domnul sfatului celui mare, puternic în fapte, tu, Dumnezeul cel mare şi atotţiitor, Domnul cel cu nume mare, ochii tăi sînt deschişi asupra tuturor căilor fiilor oamenilor, ca să dai fiecăruia după purtarea lui;

20. Cel ce ai făcut semne şi minuni în pămîntul Egiptului pînă în ziua de azi precum şi în Israel, şi printre oameni, şi ţi-ai făcut nume ca în ziua aceasta,

21. Şi ai scos pe poporul tău, Israel, din pămîntul Egiptului prin semne şi minuni, cu mînă tare, cu braţ înalt şi cu vedenii mari,

22. Şi le-ai dat lor ţara aceasta, în care curge lapte şi miere, pe care ai făgăduit-o cu jurămînt părinţilor lor, că o să o dai lor;

23. Şi ei au intrat şi au pus stăpînire pe ea, dar n-au ascultat glasul tău şi n-au umblat după poruncile tale; şi n-au făcut ceea ce le-ai poruncit tu să facă. Iar tu ai adus asupra lor toate aceste nenorociri.

24. Iată, mulţime a venit asupra cetăţii ca să o ia! Şi cetatea e dată în mîinile caldeilor ce luptă împotriva ei prin puterea sabiei şi a foametei; cum ai zis tu, aşa s-a şi împlinit.

25. Iar tu zici către mine: «Cumpără-ţi o ţarină pe bani!» Şi eu am scris carte, şi am pecetluit-o, şi am luat mărturia martorilor, şi cetatea este dată în mîinile caldeilor."

26. Şi a fost cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

27. „Eu sînt Domnul Dumnezeu a tot trupul! Se va putea ascunde ceva de mine?"

28. De aceea, aşa zice Domnul Dumnezeul lui Israel: „Cetatea aceasta va fi dată în mîinile regelui Babilonului, iar el o va lua.

29. Şi caldeii vor veni cu război asupra acestei cetăţi, vor da foc cetăţii acesteia, şi vor arde şi casele pe ale căror acoperişuri i-au ars tămîie lui Baal şi au turnat prinoase de băutură în cinstea dumnezeilor străini, ca să mă întărîte pe mine,

30. Căci fiii lui Israel şi fiii lui Iuda au făcut numai rău înaintea ochilor mei din tinereţile lor,

31. Căci cetatea aceasta, chiar din ziua zidirii sale şi pînă astăzi, a fost făcută pentru mînia mea şi pentru urgia mea, ca s-o lepăd de la faţa mea,

32. Din pricina răutăţilor

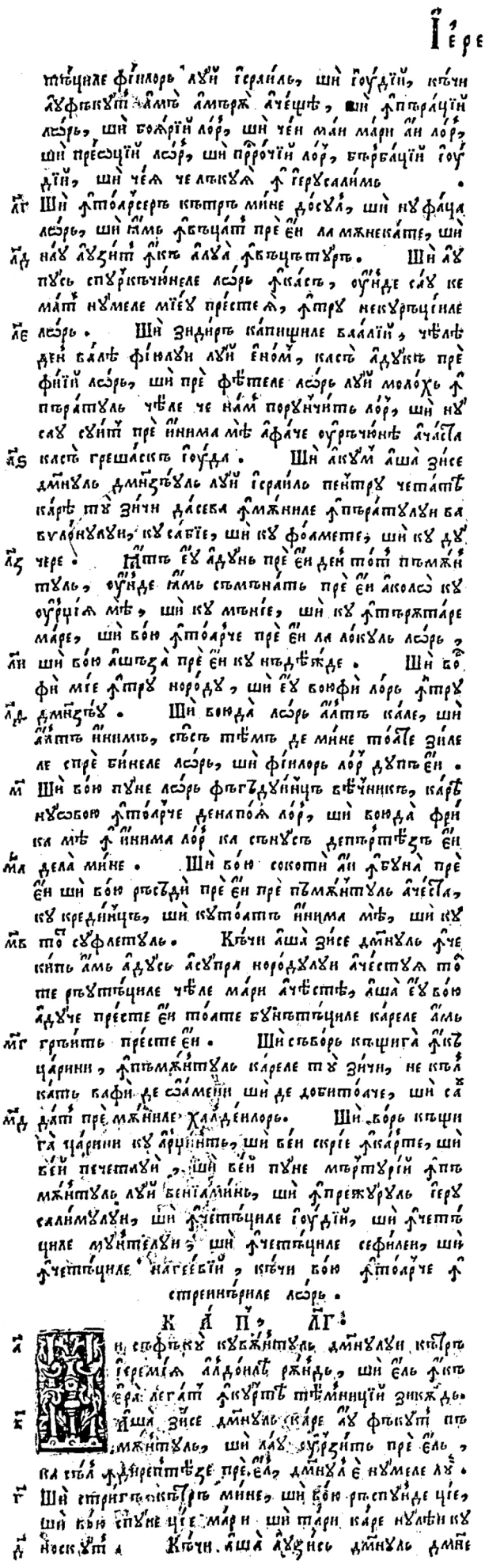

Biblia 1688, p. 515, col. 1

tăţile fiilor lui Israíl şi Iúdii, căci au făcut a mă amărî aceştia, şi împăraţii lor, şi boiêrii lor, şi cei mai mari ai lor, şi preoţii lor, şi prorocii lor, bărbaţii Iúdii şi ceia ce lăcuia în Ierusalím.

33. Şi întoarseră cătră mine dosul, şi nu faţa lor. Şi i-am învăţat pre ei la mînecate, şi n-au auzit încă a lua învăţătură.

34. Şi au pus spurcăciunele lor în casă unde s-au chemat numele mieu preste ea, întru necurăţiile lor.

35. Şi zidiră capiştile Vaálii, cêlea den Valea fiiului lui Enóm, ca să aducă pre fiii lor şi pre fêtele lor lui Molóh împăratul, cêle ce n-am poruncit lor, şi nu s-au suit pre inima mea a face urîciunea aceasta, ca să greşască Iúda."

36. Şi acum, aşa zise Domnul Dumnezăul lui Israíl pentru cetatea carea tu zici: „Da-se-va în mînile împăratului Vavilónului, cu sabie, şi cu foamete, şi cu ducere!

37. Iată, eu adun pre ei den tot pămîntul unde i-am sămănat pre ei acoló cu urgiia mea, şi cu mînie, şi cu întărîtare mare; şi voiu întoarce pre ei la locul lor şi voiu aşăza pre ei cu nădêjde.

38. Şi vor fi mie întru norodu şi eu voiu fi lor întru Dumnezău.

39. Şi voiu da lor altă cale şi altă inimă, să să teamă de mine toate zilele, spre binele lor şi fiilor lor după ei.

40. Şi voiu pune lor făgăduinţă vêcinică, carea nu o voiu întoarce denapoia lor; şi voiu da frica mea în inima lor, ca să nu să depărtêză ei de la mine.

41. Şi voiu socoti a-i îmbuna pre ei, şi voiu răsădi pre ei pre pămîntul acesta cu credinţă, şi cu toată inima mea, şi cu tot sufletul."

42. Căci aşa zise Domnul: „În ce chip am adus asupra norodului acestuia toate răutăţile cêle mari acêstea, aşa eu voiu aduce preste ei toate bunătăţile carele am grăit preste ei.

43. Şi să vor cîştiga încă ţarini în pămîntul carele tu zici: «Necălcat va fi de oameni şi de dobitoace; şi s-au dat pre mînile haldeilor.»

44. Şi vor cîştiga ţarini cu argint, şi vei scrie în carte şi vei pecetlui şi vei pune mărturii în pămîntul lui Veniamín, şi împrejurul Ierusalímului, şi în cetăţile Iúdii, şi în cetăţile muntelui, şi în cetăţile Sefílei, şi în cetăţile Nagheévii, căci voiu întoarce înstreinările lor."

Cap 33

1. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremíia al doilea rînd, şi el încă era legat în curtea têmniţii, zicînd:

2. „Aşa zise Domnul, care au făcut pămîntul şi l-au urzit pre el ca să-l îndireptêze pre el, Domnul e numele lui:

3. «Şi strígă cătră mine, şi voiu răspunde ţie, şi voiu spune ţie mari şi tari care nu le-ai cunoscut!»"

4. Căci aşa au zis Domnul Dumne- /

Ms. 45, p. 601-602

a fiilor lui Israil şi Iúdei, căci au făcut a mă amărî aceştia, şi împăraţii lor, şi boiêrii lor, şi *[602/1]* măriţii lor, şi preuţii lor, şi prorocii lor, bărbaţi Iúda, şi ceia ce lăcuiesc ⌊în⌋ Ierusalim.

33. Şi înturnară către mine umărul, şi nu faţa lor. Şi-i învăţai pre ei la mînecat şi n-au audzit încă a lua învăţătură.

34. [247]Şi au pus spurcăciunile lor în casă, unde s-au chemat numele mieu prestă ea, întru necurăţiile lor.

35. Şi clădiră cuptoare ii Vaal, cêle den valea fiiului Ennom, [248]ca să aducă pre fiii lor şi pre fêtele lor lui Moloh împăratul, carele n-am rînduit lor, şi nu s-au suit preste inima mea a face urîciunea aceasta, ca să greşască Iúda."

36. Şi acum aşa dzise Domnul Dumnedzău Israil pre cetatea carea tu zici: „Da-să-va la mîinile împăratului Vavilónului, cu sabie şi cu foamete şi cu trimitere!

37. Iată, eu adun pre ei dentru tot pămîntul unde i-am sămănat pre ei acoló, cu urgiia mea, şi cu mîniia, şi cu întărîtare mare; şi voi înturna pre ei la locul lor şi voi aşeza pre ei cu nădêjde.

38. Şi vor fi mie întru nărod şi eu voi fi lor întru Dumnedzău.

39. [249]Şi voi da lor cale alta[250], să să teamă de mine toate dzilele, spre binele lor şi fiilor lor după ei.

40. Şi voi pune lor făgăduinţă vêcinică, carea nu voi întoarce-o de la denapoia lor; şi frica mea da-o-voi la inima lor, ca să nu să dăpărtêze ei de la mine.

41. Şi voi socoti a-i îmbuna pre ei şi voi răsădi pre ei întru pămîntul acesta cu credinţă, şi cu toată inima mea, şi cu tot sufletul."

42. Căci aşa dzise Domnul: „În ce chip am adus preste nărodul acesta toate răotăţile cêle mari acêstea, aşa eu voi aduce preste ei toate bunătăţile carele am grăit preste ei.

43. Şi dă[251] vor cîştiga încă ţarini întru pămîntul carele tu zici: «Necălcat va fi de către oameni şi dobitoace şi s-au dat întru mîinile haldeilor.»

44. Şi vor cîştiga ţarini cu argint, şi vei scrie întru carte, şi vei pecetlui, şi vei pune mărturie marturi în pămîntul Veniamin, şi împregiurul Ierusalimului, şi în cetăţile Iúdei, şi în cetăţile muntelui[252], şi în cetăţile ii[253] Sefilá, şi în cetăţile ii Naghev, căci voi înturna înstreinările lor."

Cap 33

1. Şi să făcu[254] cuvîntul Domnului către Ieremía al doilea rîndu, şi el era încă legat *[602/2]* întru curtea temniţii, zicînd:

2. „Aşa zise Domnul, făcînd pămîntul şi urzind pre el ca să-l îndreptêdze pre el, Domnu — numele lui.

3. «Şi strígă către mine, şi voi răspunde ţie, şi voi spune ţie mari şi vîrtoase, carele n-ai cunoscut pre iale!»"

4. Căci aşa au dzis Domnul Dumnedzăul

Ms. 4389, p. 741

feciorilor lui Israil şi ai Iúdei, căci au făcut de m-am mîniiat, ei şi împăraţii lor, şi boiêrii lor, şi căpeteniile lor, şi preoţii lor, şi prorocii lor, bărbaţii Iúdei, şi cei ce vieţuiesc în Ierusalim.

33. Şi au întors dosul lor către mine, iar nu faţa, şi i-am învăţat de cu dimineaţă, şi n-au ascultat să priimească învăţăturile;

34. [482]Şi au pus pîngăriciunile lor în casa[483] în carea se-au chiemat numele mieu, ca să o pîngărească.

35. Şi au zidit înălţimi lui Vaal, care sînt în valea feciorilor lui Ennon, [484]ca să aducă pre feciorii lor şi pre fête lor lui Moloh, care eu n-am porîncit lor, nici nu se-au suit la inima mea, ca să facă urîciunea aceasta şi să ducă pre Iúda în păcat."

36. Ce acum aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil pentru cetatea aceasta de carea zici tu că se va da în mîinile împăratului Vavilónului în sabie, şi în foamete, şi în pustiire:

37. „Iată, eu îi voiu aduna den tot pămîntul de unde i-am sămănat întru mîniia mea, şi în urgiia mea, şi întărtare mare, şi-i voiu întoarce la locul acesta, şi-i voiu pune cu nădêjde.

38. Şi vor fi mie în nărod şi eu voiu fi lor în Dumnezeu.

39.[485] [486]Şi voiu da lor altă cale şi altă inimă, ca să se teamă de mine în toate zilele, şi va fi lor bine şi feciorilor lor după dînşii.

40. Şi voiu făgădui lor făgăduinţă vêcinică, carea nu o voiu întoarce de după dînşii, şi frica mea o voiu da în inima lor, ca să nu se mai dăpărtêze de mine.

41. Şi-i voiu cerceta ca să le fac bine şi să-i sădesc într-acest pămînt cu credinţă, cu toată inima mea şi cu tot sufletul mieu."

42. Că acêstea zice Domnul: „Cum am adus spre acest nărod al mieu acêste răotăţi mari toate, aşa voiu aduce spre dînsul toate bunătăţile care am grăit eu către dînşii.

43. Şi vor stăpîni agrurile pre acest pămînt de care grăieşti tu că: «Sînt pustii şi nu sînt călcate de om şi de dobitoc; şi se-au dat în mîna haldeilor.» *[741/2]*

44. Şi se vor cîştiga agruri cu argint, şi vei scrie în carte, şi vei pecetlui, şi vei pune mărturii în pămîntul lui Veniamin, şi împrejurul Ierusalímului, şi în cetăţile Iúdei, şi în cetăţile munţilor, şi în cetăţile cîmpurilor, şi în cetăţile Naghévului, că voiu întoarce mutarea lor", zice Domnul.

Cap 33

1.[487] Şi fu cuvîntul Domnului a doa oară către Ieremiia, încă fiind el legat în curtea puşcăriei, zicînd:

2. „Acêstea grăiêşte Domnul, cela ce au făcut pămîntul şi l-au întins ca să-l îndireptêze, Domnul — numele lui:

3. «Strígă către mine, şi-ţi voiu răspunde, şi-ţi voiu vesti cêle mari şi cêle tari, care nu le-ai priceput!»"

4. Că aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul

Versiunea modernă

fiilor lui Israel şi a fiilor lui Iuda, pe care le-au făcut pentru mînierea mea, ei şi regii lor, căpeteniile lor, preoţii lor şi prorocii lor, bărbaţii lui Iuda şi locuitorii Ierusalimului.

33. Şi mi-au întors spatele, iar nu faţa; eu i-am învăţat dis-de-dimineaţă, dar nu au ascultat ei, nu au vrut să primească învăţătură;

34. Prin spurcăciunile lor, în casa asupra căruia s-a chemat numele meu, au pus necurăţiile lor.

35. Au zidit locuri înalte lui Baal, în Valea fiilor lui Hinom, ca să-i aducă prinos regelui Moloh pe fiii lor şi pe fiicele lor, ceea ce eu nu le-am poruncit, şi nici prin minte nu mi-a trecut că ei vor face această urîciune, ducînd în păcat pe Iuda."

36. Şi acum, aşa a zis Domnul Dumnezeul lui Israel referitor la cetatea despre care vorbeşti: „Ea se va da în mîinile regelui Babilonului prin sabie, prin foamete şi prin surghiun!

37. Iată, îi adun pe ei din toate ţările, prin care i-am împrăştiat în mînia mea şi cu urgia mea şi în marea mea întărîtare, şi îi voi întoarce la locul acesta şi vor trăi fără grijă.

38. Ei vor fi poporul meu şi eu le voi fi Dumnezeu.

39. Şi le voi da o altă cale şi altă inimă, ca să se teamă de mine în toate zilele vieţii, spre binele lor şi al fiilor lor de după ei.

40. Voi încheia cu ei legământ veşnic, pe care nu-l voi întoarce de la ei, şi voi pune frica de mine în inima lor, pentru ca ei să nu se mai depărteze de la mine.

41. Şi îi voi cerceta să le fac bine, şi-i voi sădi în pământul acesta din credinţă, cu toată inima mea şi cu tot sufletul meu."

42. Că aşa zice Domnul: „După cum am adus asupra poporului acestuia toate aceste necazuri mari, aşa voi aduce asupra lui toate bunătăţile despre care le-am vorbit.

43. Şi se vor mai cumpăra ţarini în ţara aceasta de care ziceţi: «Aceasta este pustietate fără oameni şi fără vite; şi este dată în mîna caldeilor.»

44. Şi vor cumpăra ţarini pe argint, iar tu vei scrie o carte şi o vei pecetlui şi vei lua mărturia martorilor, în pământul lui Veniamin şi în împrejurimile Ierusalimului, prin cetăţile lui Iuda şi prin cetăţile muntelui, prin cetăţile Şefelei şi prin cetăţile Neghevului, căci îi voi întoarce pe cei robiţi ai lor."

Capitolul al 33-lea

1. Fost-a cuvîntul Domnului către Ieremia a doua oară, cînd era el tot închis în curtea închisorii, şi a zis:

2. „Aşa a zis Domnul, cel ce a făcut pământul şi l-a plăsmuit ca să-l întărească, al cărui nume este Domnul:

3. «Strigă către mine, şi eu îţi voi răspunde, şi îţi voi arăta lucruri mari şi puternice pe care tu nu le ştiai!»"

4. Că aşa zice Domnul Dumnezeul

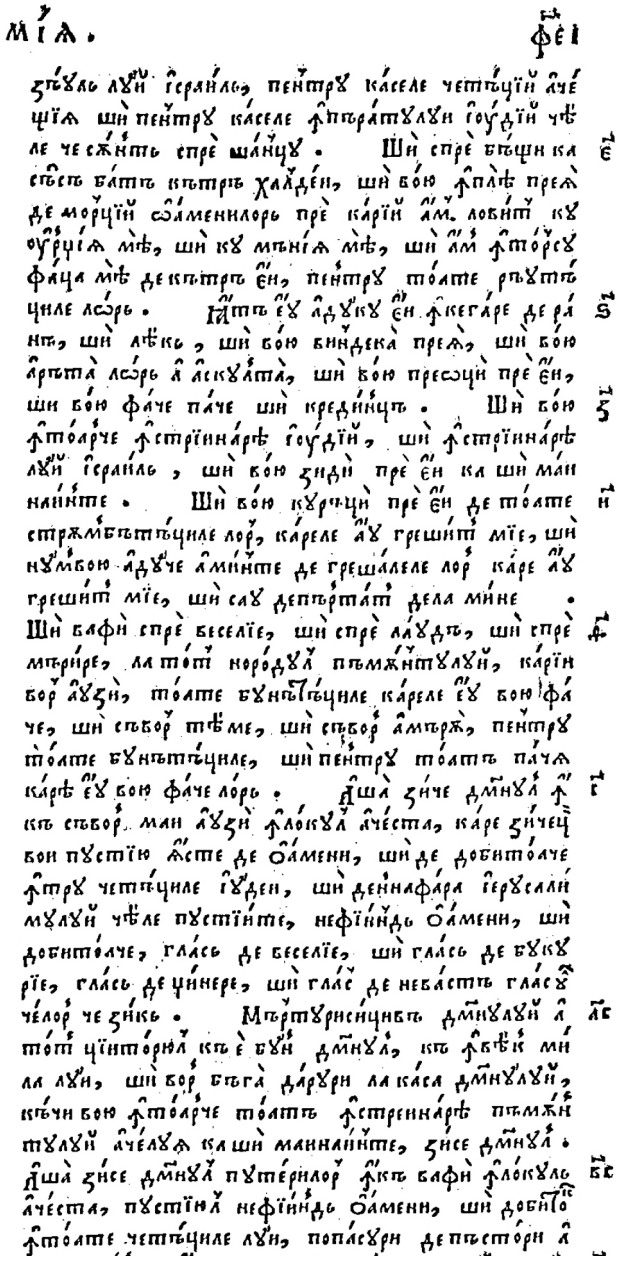

Biblia 1688, p. 515, col. 2

zăul lui Israíl pentru casele cetăţii aceştiia şi pentru casele împăratului Iúdii, cêle ce sînt spre şanţu,

5. Şi spre băşti, ca să să bată cătră haldei: „Şi voiu împlea pre ea de morţii oamenilor pre carii am lovit cu urgiia mea şi cu mîniia mea, şi am întorsu faţa mea de cătră ei, pentru toate răutăţile lor.

6. Iată, eu aducu ei închegare de rană şi leac, şi voiu vindeca pre ea, şi voiu arăta lor a asculta, şi voiu preoţí pre ei, şi voiu face pace şi credinţă.

7. Şi voiu întoarce înstriinarea Iúdii şi înstriinarea lui Israíl şi voiu zidi pre ei ca şi mai nainte;

8. Şi voiu curăţi pre ei de toate strîmbătăţile lor, carele au greşit mie, şi nu-mi voiu aduce aminte de greşalele lor care au greşit mie şi s-au depărtat de la mine.

9. Şi va fi spre veselie, şi spre laudă, şi spre mărire la tot norodul pămîntului, carii vor auzi toate bunătăţile carele eu voiu face, şi să vor tême, şi să vor amărî pentru toate bunătăţile şi pentru toată pacea carea eu voiu face lor.”

10. Aşa zice Domnul: „Încă să vor mai auzi în locul acesta care ziceţi voi: «Pustiiu iaste de oameni şi de dobitoace!», întru cetăţile Iúdei şi denafara Ierusalímului, cêle pustiite, nefiind oameni şi dobitoace, glas de veselie şi glas de bucurie, glas de ginere şi glas de nevastă, glasul celor ce zic:

11. «Mărturisiţi-vă Domnului Atotţiitoriul, că e bun Domnul, că în veac mila lui!» Şi vor băga daruri la casa Domnului, căci voiu întoarce toată înstreinarea pămîntului aceluia ca şi mai nainte”, zise Domnul.

12. Aşa zise Domnul puterilor: „Încă va fi în locul acesta pustiiul, nefiind oameni şi dobitoc, în toate cetăţile lui, popasuri de păstori adăpostind oile.

Ms. 45, p. 602-603

Israil pentru casele cetăţii aceştiia şi pentru casele împăratului Iúdei, cêlea ce şedu la şanţu,

5. Şi băşti, ca să să bată cătră haldei: „Şi voi împlea pre ea de morţii oamenilor pre carii am lovit cu urgiia mea şi cu mîniia mea, şi am înturnat faţa mea de cătră ei, pentru toate răotăţile lor.

6. Iată, eu aduc ei închegare de rană şi leac, şi voi vindeca pre ea, şi voi arăta lor a asculta, ⌊şi voi preoţí pre ei, şi voi face⌋ pace şi credinţă.

7. Şi voi înstreina[255] înstreinarea Iúdei şi înstreinarea lui Israil, şi voi zidi pre ei ca şi mai nainte;

8. Şi voi curăţi pre ei de cătră toate strîmbătăţile lor carele au greşit mie, şi nu voi pomeni de greşalele lor[256] carele au greşit mie, şi s-au depărtat de la mine.

9. Şi va fi spre veselie, şi spre laudă, şi spre mărire la tot nărodul pămîntului, carii vor audzi toate bunătăţile carele eu voi face, şi să vor tême, şi să vor amărî pentru toate bunătăţile şi pentru toată pacea carea eu voi face lor."

10. Aşa dzise Domnul: „Încă să vor mai audzi întru locul acesta carele voi dziceţi: «Pustii iaste de oameni şi dobitoace», întru cetăţile Iúdei şi denafara[257] Ierusalimului, cêle pustiite, pentru nefiind oameni şi dobitoace, glas de veselie şi glas de bucurie, glas de mire şi glas de mireasă, glas a celor ce zic:

11. «Mărturisiţi-vă Domnului cel Întrutotţiitor, căci bun — Domnul, că în vac mila lui!» Şi vor băga daruri la casa Domnului, căci voi înturna toată înstreinarea pămîntului aceluia ca[258] mainte", dzise Domnul.

12. Aşa dzise Domnul puterilor: „Încă va fi întru locul acesta pustiiul, pentru nefiind oameni[259] şi dobitoc, întru toate cetăţile lui, popasuri de păstori adăpostînd oile.

Ms. 4389, p. 741-742

lui Israil pentru casele cetăţii aceştiia şi pentru casele împăratului Iúdei, cêle ce sînt rîsipite spre ocolire şi spre şanţ:

5. „Pentru ca să stea împotriva haldeilor şi să le umple de oameni morţi, pre carii i-am ucis în mîniia mea şi în urgiia mea, şi am întors faţa mea de cătră dînşii, pentru toate răotăţile lor.

6. Iată, eu voiu aduce pre dînşii crêştere, şi-i voiu tămădui cu vindecare, şi voiu arăta lor, ca să asculte, şi-i voiu sănătoşi, şi voiu face lor încredinţare şi pace.

7. Şi voiu întoarce mutarea Iúdei şi mutarea Ierusalímului şi le voiu zidi cum şi mai denainte;

8. Şi le voiu curăţi de toate nedireptăţile lor, cu care au greşit mie, şi voiu fi milostiv tuturor nedireptăţilor lor, pentru care se-au dăpărtat de la mine şi se-au trufit de cătră mine.

9.[488] Şi va fi (mie în nume)[489] şi în veselie, şi în laudă, şi în bucurie tuturor năroadelor pămîntului, care vor auzi toate bunătăţile cêle ce voiu face eu lor, şi se vor tême, şi se vor mîniia pentru toate bunătăţile şi pentru toată pacea carea voiu face eu lor."

10. Acêstea grăiêşte Domnul: „Şi iar se va mai auzi într-acest loc (căruia ziceţi voi că iaste pustiiu, pentru că nu iaste om, nici dobitoc, în cetăţile Iúdei, şi den afară de Ierusalim, care sînt pustii, fără de oameni şi fără de dobitoc), [11.] glas de veselie şi glas de bucurie, glas de cel ce se însoară şi glas de cêea ce se mărită, glasul celor carii vor zice:

11. «Mărturisiţi-vă Domnului celui Atotţiitoriul, că iaste bun Domnul, că iaste în veac mila *[742/1]* lui!» Şi vor aduce darurile laudei în casa Domnului, că voiu întoarce toată mutarea acestui pămînt ca şi de-nceput", zice Domnul.

12. Acêstea grăiêşte Domnul puterilor: „Încă va mai fi într-acest loc pustiiu pre care nu iaste om, nici dobitoc, şi în toate cetăţile lui lăcuitori de păstori, carii vor pune turme.

Versiunea modernă

lui Israel despre casele acestei cetăţi şi despre casele regelui lui Iuda, care au fost doborîte spre a face din ele ziduri de apărare şi întărituri:

5. „Ca să lupte împotriva caldeilor şi să o umple cu trupurile oamenilor, pe care i-am lovit cu mînia mea şi cu urgia mea şi de la care mi-am întors faţa din pricina tuturor răutăţilor lor.

6. Iată, eu aduc asupra ei leac şi vindecare, şi mă voi arăta lor ca ei să asculte şi o voi vindeca, iar lor le voi aduce pace şi credincioşie.

7. Voi întoarce pe robii lui Iuda şi pe robii lui Israel şi-i voi aşeza aşa cum am fost înainte;

8. Şi îi voi curăţi de toate nedreptăţile lor, cu care au greşit înaintea mea, şi nu îmi voi aduce aminte de păcatele cu care au păcătuit împotriva mea şi s-au îndepărtat de mine.

9. Şi va fi spre bucurie, spre laudă, şi spre mărire întregului popor de pe pămînt, celor care vor auzi de toate bunătăţile ce le voi face, şi se vor teme, şi se vor întrista de toate binefacerile şi de toată starea pacea pe care eu le voi aduce asupra lor."

10. Aşa zice Domnul: „În locul acesta despre care voi ziceţi că este lipsit de oameni şi de vite, precum şi în cetăţile lui Iuda, şi pe uliţele pustii ale Ierusalimului, fără oameni şi fără vite, se va auzi glas de bucurie, glas de veselie, glas de mire şi glas de mireasă, glasul celor ce zic:

11. «Mărturisiţi-vă Domnului Atotţiitorului, că bun este Domnul, că în veac este mila lui!» Şi vor aduce daruri în casa Domnului; căci voi întoarce robii ţării acesteia ca mai înainte", a zis Domnul.

12. Aşa a zis Domnul puterilor: „În locul acesta pustiu, fără oameni şi fără vite, şi în toate cetăţile ei, vor fi din nou popasuri de păstori, care-şi vor odihni turmele lor.

Biblia 1688, p. 515, col. 2

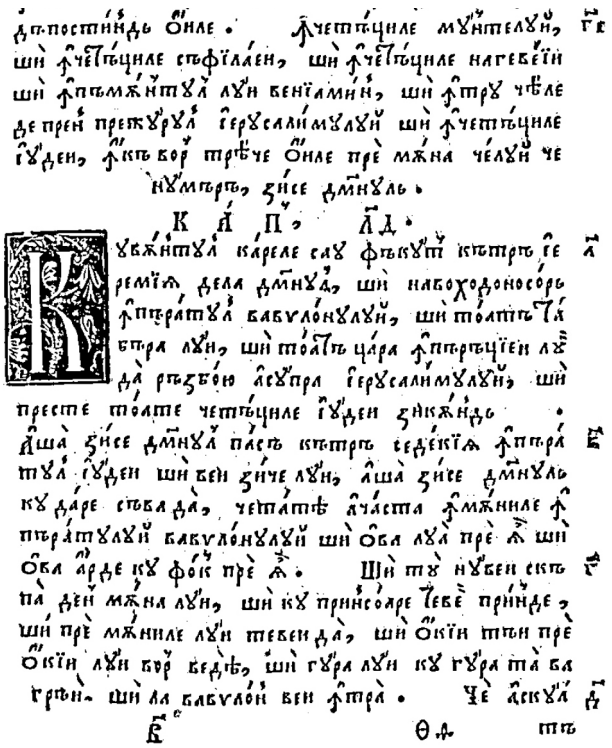

13. În cetăţile muntelui, şi în cetăţile Săfiláei, şi în cetăţile Naghevéii şi în pământul lui Veniamín, şi întru cêle de premprejurul Ierusalímului, şi în cetăţile Iúdei, încă vor trêce oile pre mîna celui ce numără", zise Domnul.

Cap 34

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremiia de la Domnul, şi Navohodonosór, împăratul Vavilónului, şi toată tabăra lui, şi toată ţara împărăţiei lui da războiu asupra Ierusalímului şi preste toate cetăţile Iúdei, zicînd:

2. „Aşa zise Domnul: «Pasă cătră Sedéchiia, împăratul Iúdei, şi vei zice lui: Aşa zise Domnul: Cu dare să va da cetatea aceasta în mînile împăratului Vavilónului, şi o va lua pre ea, şi o va arde cu foc pre ea.

3. Şi tu nu vei scăpa den mîna lui, şi cu prinsoare te vei prinde, şi pre mînile lui te vei da; şi ochii tăi pre ochii lui vor vedea, şi gura lui cu gura ta va grăi, şi la Vavilón vei întra!"

4. Ce ascul- //

Ms. 45, p. 602-603

13. Întru cetăţile muntelui, şi în cetăţile ii Sefilá, şi în cetăţile ii Naghev, şi în pămîntul Veniiamin, şi întru cêle de prempregiurul Ierusalim, şi în cetăţile Iúdei, încă vor trêce oile pre mîna celui ce numără", dzise Domnul. *[603/1]*

Cap 34

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremía de la Domnul, şi Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată tabăra lui, şi tot pămîntul domniei lui da războiu asupra Ierusalimului şi preste toate cetăţile Iúdei, dzicînd:

2. „Aşa dzise Domnul: «Pasă cătră Sedechía, împăratul Iúda, şi vei dzice lui: Aşa zise Domnul: Cu dare să va da cetatea aceasta la mîinile împăratului Vavilónului, şi o va lua pre ea, şi o va arde pre ea cu foc.

3. Şi tu nu vei scăpa dentru mîna lui, şi cu prindere te vei prinde, şi pre mîinile lui te vei da, şi ochii tăi pre ochii lui vor vedea, şi gura lui cu gura ta va grăi, şi la Vavilon vei să întri!»"

4. Ce ascultă

Ms. 4389, p. 742

13.[490] În cetăţile munţilor, şi în cetăţile cîmpurilor, şi în cetăţile Naghévului, şi în pămîntul lui Veniamin, şi împrejurul Ierusalímului, şi în cetăţile Iúdei, iarăşi vor mai trêce oi pren mîinile celui ce le va număra, grăiêşte Domnul.

[14.] Iată, vor veni zile, zice Domnul, şi voiu rîdica cuvîntul cel bun, care l-am grăit cătră casa lui Israil şi cătră casa Iúdei.

[15.] În vrêmea acêea şi în zilele acêlea, voiu porînci de se va rodi roada lui David cea direaptă, şi va face judecată şi direptate pre pămînt.

[16.] În zilele acêlea se va mîntui Iúda, şi Israil va lăcui în nădêjde, şi acesta iaste numele care vor zice lui — Domnul nostru cel direpт."

[17.] Că aşa zice Domnul: „Nu va pieri den David bărbat care să nu şază pre scaunul casei lui Israil.

[18.] Şi den preoţi şi den leviţi nu va pieri bărbatul de la faţa mea, carele va aduce ardere de tot, şi sfinţire, şi aduceri care se cuvin în toate zilele."

[19.] Şi fu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia, grăind:

[20.] Aşa grăiêşte Domnul: „Dară putea-se-va strica făgăduinţa mea cu zioa şi făgăduinţa mea cu noaptea, ca să nu fie zioă şi noapte[491] în vrêmea sa?

[21.][492] Şi făgăduinţa mea să se poată strica cu robul mieu, cu David, ca să nu fie dentr-însul fecior care să împărăţească în scaunul lui, şi preoţi, şi leviţi, slugi ale mêle?

[22.] Cum nu se pot număra stêlele ceriului, nici să se măsure năsipul mării, aşa voiu înmulţi sămînţa lui David, robul mieu, şi pre leviţi, slujitorii miei."

[23.] Şi fu cuvîntul Domnului cătră mine, grăind:

[24.] „Dară au n-ai văzut ce au grăit nărodul acesta, zicînd: «Doaoă neamuri care le-au voit Domnul sînt lepădate; şi se-au trufit nărodul mieu, ca mai mult să nu mai fie nărod înaintea lui.»"

[25.] Acêstea zice Domnul: „Dară n-am pus făgăduinţă între zi şi între noapte, şi lêge ceriului, şi pămîntului?

[26.] Atunci şi seminţiia lui Iácov, şi a lui David, robul mieu, o voiu lepăda de nu voiu lua *[742/2]* den seminţiia lui boiêr, seminţiia lui Avraam, şi a lui Isaac, şi a lui Iácov, ca să aduc iarăşi întoarcerea lor şi să-i miluiesc."

Cap 34

1. Cuvîntul carele au fost de la Domnul cătră Ieremiia, cînd o ştiia Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi toate oştile lui, şi toate ţările puterii lui, şi toate năroadele asupra Ierusalímului, şi asupra tuturor cetăţilor Iúdei, zicînd:[493]

2. „Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: «Pasă la Sedéchiia, împăratul Iúdei, şi-i zi: Acêstea grăiêşte Domnul: Iată, eu voiu da cetatea aceasta în mîinile împăratului Vavilónului, şi o va lua, şi o va arde cu foc.

3. Şi tu nu vei scăpa den mîna lui, ce te vei prinde şi te vei da în mîinile lui; şi ochii tăi vor vedea pre ochii lui, şi gura[494] ta va grăi cu gura lui, şi vei mêrge în Vavilon!"

4. Ce însă ascultă

Versiunea modernă

13. În cetăţile cele de munte, în cetăţile Şefelei, în cetăţile Neghevului, în pămîntul lui Veniamin, în împrejurimile Ierusalimului şi în cetăţile lui Iuda, vor trece din nou oi pe sub mîna celui ce le numără", a zis Domnul.

Capitolul al 34-lea

1. Cuvîntul care a fost de la Domnul către Ieremia, cînd Nabucodonosor, regele Babilonului, şi toată oştirea lui, şi toate popoarele supuse sub mîna lui, se luptau împotriva Ierusalimului şi împotriva tuturor cetăţilor lui Iuda, zicînd:

2. „Aşa a zis Domnul: «Mergi la Sedechia, regele lui Iuda, şi-i spune: Aşa zice Domnul: Cetatea aceasta va fi dată în mîinile regelui Babilonului, şi acesta o va lua şi o va arde cu foc.

3. Nici tu nu vei scăpa din mîna lui, ci vei fi dat în mîinile lui; ochii tăi vor vedea ochii lui şi gura ta va grăi gurii sale, şi vei merge la Babilon!»"

4. Dar ascultă

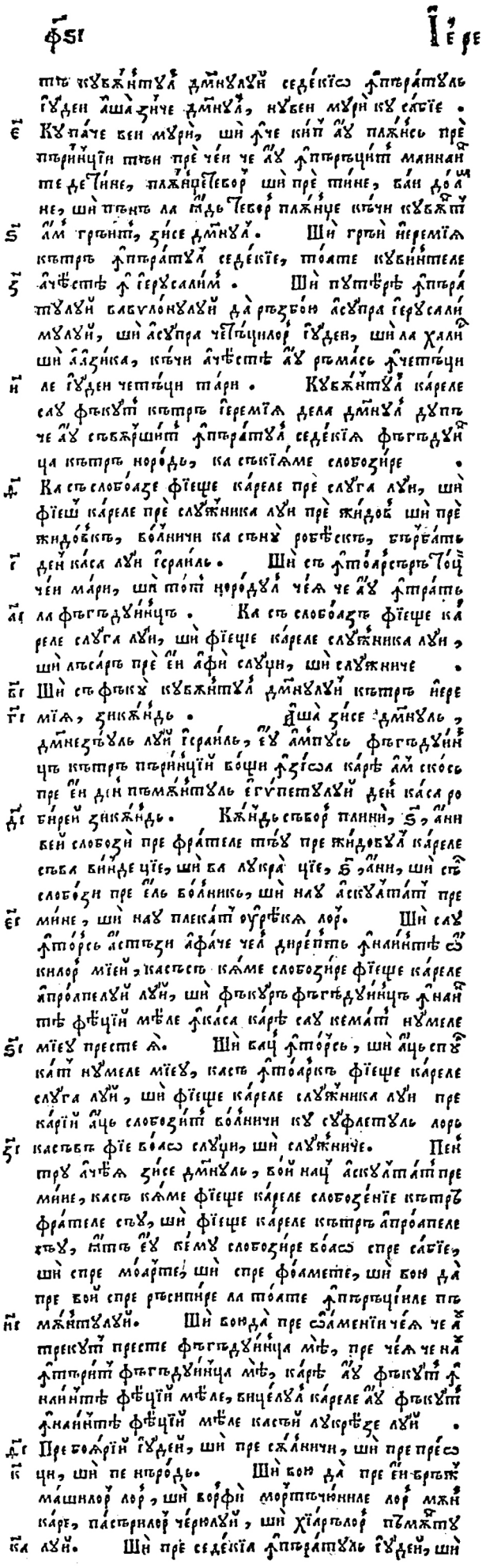

Biblia 1688, p. 516, col. 1

tă cuvîntul Domnului, Sedéchio, împăratul Iúdei! Aşa zice Domnul: „Nu vei muri cu sabie!

5. Cu pace vei muri! Şi în ce chip au plîns pre părinţii tăi, pre cei ce au împărăţit mai nainte de tine, plînge-te-vor şi pre tine: «Vai, doamne!» Şi pînă la iad te vor plînge, căci cuvînt am grăit", zise Domnul.

6. Şi grăi Ieremiia cătră împăratul Sedéchie toate cuvintele acêstea în Ierusalím.

7. Şi putêrea împăratului Vavilónului da războiu asupra Ierusalímului şi asupra cetăţilor Iúdei, şi la Halis şi a Azíca, căci acêstea au rămas, în cetăţile Iúdei, cetăţi tari.

8. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremiia de la Domnul, după ce au săvîrşit împăratul Sedéchiia făgăduinţa cătră norod, ca să chiême slobozire.

9. Ca să sloboaze fieştecarele pre sluga lui şi fieşcarele pre slujnica lui, pre jidov şi pre jidovcă, volnici, ca să nu robească bărbat den casa lui Israíl.

10. Şi să întoarsără toţi cei mari şi tot norodul, ceia ce au întrat la făgăduinţă,

11. Ca să sloboază fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui. Şi lăsară pre ei a fi slugi şi slujnice.

12. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia, zicînd:

13. „Aşa zise Domnul Dumnezăul lui Israíl: Eu am pus făgăduinţă cătră părinţii voştri[23] în zioa carea am scos pre ei den pămîntul Eghípetului, den casa robirei, zicînd:

14. Cînd să vor plini 6 ani, vei slobozi pre fratele tău, pre jidovul carele să va vinde ţie; şi va lucra ţie 6 ani, şi să-l slobozi pre el volnic. Şi n-au ascultat pre mine şi n-au plecat urêchea lor.

15. Şi s-au întors astăzi a face cel direpţ înaintea ochilor miei, ca să să chême slobozire fieştecarele aproapelui lui. Şi făcură făgăduinţă înaintea fêţii mêle, în casa carea s-au chemat numele mieu preste ea.

16. Şi v-aţi întors şi aţi spurcat numele mieu, ca să întoarcă fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui, pre carii aţi slobozit volnici cu sufletul lor, ca să vă fie voao slugi şi slujnice."

17. Pentru acêea, zise Domnul: „Voi n-aţi ascultat pre mine, ca să chême fieştecarele slobozenie cătră fratele său şi fieştecarele cătră aproapele său; iată, eu chemu slobozire voao spre sabie, şi spre moarte, şi spre foamete, şi voiu da pre voi spre răsipire la toate împărăţiile pămîntului.

18. Şi voiu da pre oamenii ceia ce au trecut preste făgăduinţa mea, pre ceia ce n-au întărit făgăduinţa mea carea au făcut înaintea fêţii mêle, viţelul carele au făcut înaintea fêţii mêle, ca să-i lucrêze lui,

19. Pre boiêrii Iúdei, şi pre sîlnici, şi pre preoţi, şi pe năród,

20. Şi voiu da pre ei vrăjmaşilor lor, şi vor fi mortăciunile lor mîncare pasărilor ceriului şi hiarălor pămîntului.

21. Şi pre Sedéchia, împăratul Iúdei, şi /

Ms. 45, p. 603

cuvîntul Domnului, Sedechía, împăratul Iúda! Aşa dzice Domnul: „Nu vei muri cu sabie,

5. Cu pace vei muri! Şi în ce chip au plînsu pre părinţii tăi, pre cei ce au împărăţit mai nainte de tine, plînge-te-vor şi pre tine: «Vai, doamne!» Şi pînă la iad vor boci pre tine, căci cuvînt am grăit", dzice Domnul.

6. Şi grăi Ieremía către împăratul Sedechía toate cuvintele acêstea în Ierusalim.

7. Şi putêrea împăratului Vavilónului da război prestă Ierusalim, şi prestă cetăţile Iúda, şi pre Lahis, şi pre Azicá, căci acêstea au rămas, în cetăţile Iúdei, cetăţi tari.

8. Cuvîntul carele s-au făcut către Ieremía de la Domnul, după ce au sfîrşit împăratul Sedechía făgăduinţa către nărod, [260]ca să chême slobodzire,

9. Ca să slobozască fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui, pre jidov şi pre jidovcă, slóbozi, ca să nu robască bărbat dentru Israil.

10. Şi să întoarseră toţi măriţii şi tot nărodul, ceia ce au întrat la făgăduinţă,

11. Ca să sloboadze fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui. Şi lăsară pre ei spre slugi şi spre[261] slujnice.

12. Şi să făcu cuvîntul Domnului către Ieremía, dzicînd:

13. „Aşa dzise Domnul Dumnedzăul Israil: Eu am pus făgăduinţă către părinţii voştri întru dzua carea am scos pre ei den pămîntul Eghíptului, dentru casa robirei, dzicînd:

14. Cînd să vor plini 6 ani, vei slobodzi pre fratele tău, pre jidov, carele să va pune lîngă ti- *[603/2]* ne şi lucrêze ţie 6 ani, si să-l slobodzi pre el volnic; şi n-au ascultat pre mine şi n-au plecat urêchea lor.

15. Şi au întorsu astăzi a face ce-i drept înaintea ochilor miei, ca să chême slobodzire fieştecarele a aproapelui său. Şi făcură[262] făgăduinţă înaintea fêţii mêle, întru casă carea s-au chemat numele mieu preste ea.

16. Şi v-aţi înturnat şi aţi spurcat numele mieu, ca să întoarne fieştecarele sluga lui şi fieştecarele slujnica lui, pre carii aţi slobozit volnici cu sufletul lor, ca să vă fie voao spre slugi şi slujnice."

17. Pentru acêea, dzise Domnul: „Voi n-aţi ascultat pre mine, ca să chemaţi fieştecarele slobodzenie către fratele său şi fieştecarele către aproapele său; iată, eu chem slobodzire voao la sabie, şi la moarte, şi la foamete. Şi voi da pre voi spre răşchirare la toate împărăţiile pământului.

18. Şi voi da pre oamenii ceia ce au petrecut făgăduinţa mea, [263]carea au făcut înaintea fêţii mêle, pre ceia ce n-au întărit făgăduinţa mea, viţălul[264] carele au făcut înaintea fêţii mêle, ca să-i lucreze lui,

19. Şi pre boiêrii Iúda, şi pre sîlnici, şi pre preuţi, şi pre nărod,

20. Şi voi da pre ei vrăjmaşilor lor, şi va fi mortăciunile lor mîncare pasărilor ceriului şi fiarălor pământului.

21. Şi pre Sedechía, împăratul Iúdei, şi

Ms. 4389, p. 742-743

cuvîntul Domnului, împărate Sedéchio al Iúdei! Aşa zice Domnul către tine: „Nu vei muri de sabie,

5. Ce vei muri în pace! Şi cum au plîns pre părinţii tăi, cei ce au împărăţit mai nainte de tine, aşa vor plînge şi pre tine, şi te vor plînge: «Oh, Doamne, vai Doamne!», că eu am grăit cuvîntul", zice Domnul.

6.[495] Şi grăi Ieremiia, prorocul, către Sedéchiia, împăratul Iúdei, acêste cuvinte toate în Ierusalim.

7. Iar putêrea împăratului Vavilónului da războiu asupra Ierusalímului şi asupra cetăţilor Iúdei cêle nesurpate, asupra Lahísului, şi asupra Azícăi, că acêlea rămăsêse den cetăţile Iúdei cetăţi tari.

8. Cuvîntul carele au fost de la Domnul către Ieremiia, după ce se-au sfîrşit[496] împăratul Sedéchiia făgăduinţă către nărodul cel den Ierusalim, mărturisindu-le:

9. Ca să slobozască şi să iêrte fieştecine[497] pre robul său şi pre roaba sa, pre ovrêiu şi pre ovrêică, ca să nu-i fie rob bărbatul israiltean.

10. Şi se întoarseră toţi boiêrii şi tot nărodul, cei ce se apropiiase către făgăduinţă,

11. [10.][498] Ca să slobozască fieştecare pre robul său şi pre roaba sa, şi de-acii să nu le mai fie stăpîni; şi-i ascultară şi-i slobozîră. [11.] De-acii se întoarseră iarăşi de-şi luară robii şi roabele pre carii slobozise, şi-i oprîră să le fie robi şi roabe.

12. Şi fu cuvîntul Domnului către Ieremiia de la Domnul, zicînd:

13. „Acêstea zice Domnul Dumnezeul lui Israil: Eu am pus făgăduinţă cu părinţii voştri în zioa ceêa *[743/1]* ce i-am scos den ţara Eghípetului, den casa robiei, zicînd:

14. [499]Deaca se vor umplea 6 ani, să slobozi pre robul tău, jidovul, carele se-au vîndut ţie; şi să-ţi lucrêze într-acei 6 ani şi să-l ierţi, să fie slobod de către tine. Iar părinţii voştri nu m-au ascultat, nici n-au băgat în seamă cu urêchea lor.

15. Şi voi v-aţi întors astăzi să faceţi cêle dirêpte înaintea ochilor miei, ca să iertaţi fieştecare pre vecinul[500] său; şi se-au obîrşit făgăduinţa în casa mea înaintea fêţei mêle, unde se-au chiemat numele mieu într-însa.

16. De-acii iarăşi v-aţi întors şi aţi spurcat făgăduinţa mea, de aţi întors cineşi pre robul său şi pre roaba sa, pre carii i-aţi fost iertat, şi le-aţi fost slobozit sufletele, şi i-aţi plecat să vă fie robi şi roabe."

17.[501] Drept acêea, acêstea grăiêşte Domnul: „Voi nu m-aţi ascultat să iertaţi fieştecarele pre fratele său şi fieştecarele pre vecinul său; iată, eu voiu chiema iertăciunea voastră spre sabie, şi spre moarte, şi spre foamete, şi voiu da pre voi în rîsipa tuturor împărăţiilor pământului.

18. Şi voiu da pre bărbaţii cei ce au călcat făgăduinţa mea şi carii n-au păzit cuvintele făgăduinţei mêle, carele[502]-au fost cu voie înaintea mea, [503]viţelul care l-au dăspicat în 2 lăspătoriţe, şi trecea prentre lăspătoriţele lui.

19. Boiêrii Iúdei şi boiêrii Ierusalímului, şi căpeteniile, şi preoţii, şi tot nărodul ţării, ceia ce trecea prentre lăspatoriţele viţelului,

20. Şi-i voiu da în mîna vrăjmaşilor[504], şi în mîinile celor ce cearcă sufletul lor, şi vor fi stîrvurile lor mîncare pasărilor ceriului şi fierilor pământului.

21. Iar pre Sedéchiia, împăratul jidovilor, şi

Versiunea modernă

cuvîntul Domnului, Sedechia, rege al lui Iuda! Aşa zice Domnul:

5. „Vei muri în pace! Şi precum au plîns pentru părinţii tăi şi pentru ceilalţi regi, care au fost înainte de tine, aşa te vor plînge şi pe tine, zicînd: «Vai, doamne!»; te vor plînge pentru că eu am rostit cuvîntul acesta", zice Domnul.

6. Şi Ieremia a spus toate cuvintele acestea lui Sedechia, regele lui Iuda, în Ierusalim.

7. Şi oştirea regelui Babilonului se războia împotriva Ierusalimului şi împotriva tuturor cetăţilor lui Iuda, împotriva Lachişului şi Azecăi, deoarece cetăţile acestea întărite rămăseseră încă printre cetăţile lui Iuda.

8. Cuvîntul care a fost de la Domnul către Ieremia, după ce regele Sedechia a încheiat legământ cu tot poporul, ca să îl îndemne la o eliberare

9. Fiecare să dea drumul robului său şi roabei sale, evreu şi evreică, şi ca nimeni să nu mai ţină în robie bărbat din Iuda.

10. Şi s-au întors toţi cei mari şi tot poporul, care au încheiat legământul,

11. Ca să elibereze fiecare pe robul său şi pe roaba sa. Şi le-au dat drumul ca să nu mai fie slugi şi slujnice.

12. Şi a fost cuvîntul Domnului către Ieremia, zicînd:

13. „Aşa a zis Domnul Dumnezeul lui Israel: Eu am încheiat un legământ cu părinţii voştri în ziua în care i-am scos din pământul Egiptului şi din casa robiei, zicînd:

14. Cînd se vor împlini şase ani, îl vei lăsa liber pe fratele tău evreu, care ţi s-a vîndut ţie; iar dacă îţi va lucra şase ani, după aceea să-i dai drumul să fie liber. Dar ei nu m-au ascultat şi nu şi-au plecat urechea lor.

15. Iar astăzi s-au întors să facă ce e drept înaintea ochilor mei, ca fiecare să-i dea libertate aproapelui său; şi au încheiat înaintea mea legământ în casa asupra căreia s-a chemat numele meu.

16. Dar apoi v-aţi răzgîndit, şi aţi necinstit numele meu, şi aţi întors fiecare pe robul vostru şi pe roaba voastră, pe care îi eliberaseţi după dorinţa lor, ca să vă fie robi şi roabe."

17. De aceea, aşa a grăit Domnul: „Voi nu m-aţi ascultat pe mine, ca fiecare să-l cheme la libertate pe aproapele său; pentru aceea, iată, eu, zice Domnul, vă chem la libertate spre sabie, spre molimă şi spre foamete, şi vă voi împrăştia prin toate regatele pământului.

18. Iar bărbaţilor care au călcat legământul meu şi pe cei ce nu s-au ţinut de legământul pe care l-au încheiat înaintea feţei mele, pe cei ce au făcut viţelul ca să slujească lui,

19. Pe căpeteniile lui Iuda, pe cei mari, pe preoţi şi pe tot poporul,

20. Îi voi da în mîinile vrăjmaşilor lor, iar stîrvurile lor vor fi hrană păsărilor cerului şi fiarelor pământului.

21. Pe Sedechia, regele lui Iuda, şi

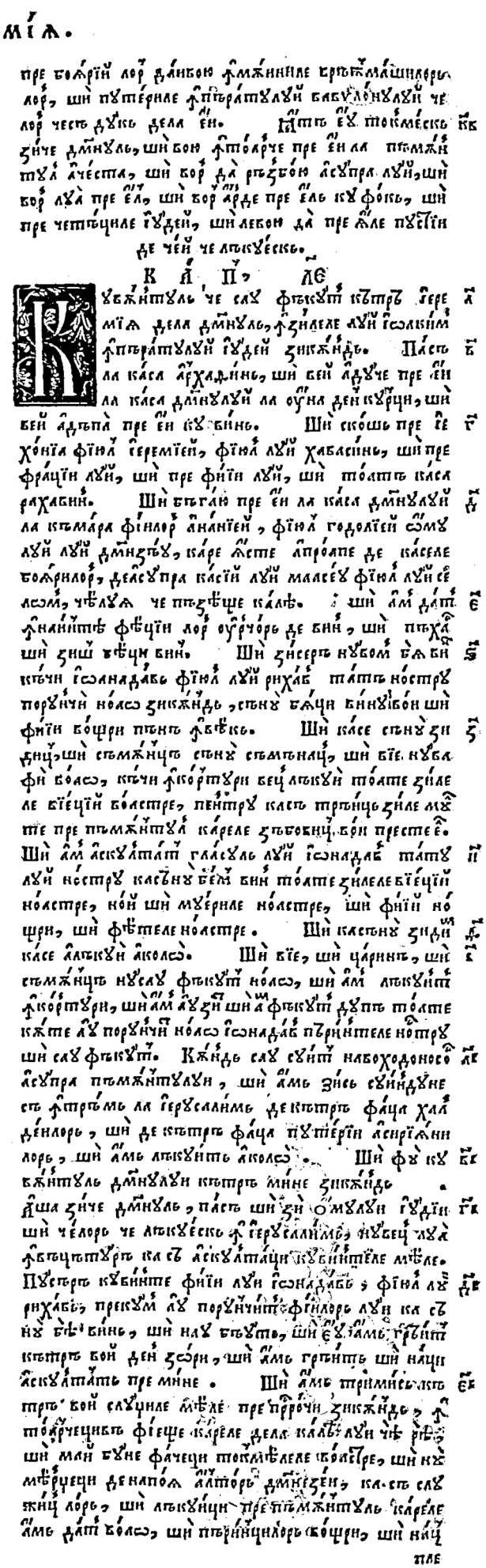

Biblia 1688, p. 516, col. 2

pre boiêrii lor da-i-voiu în mîinile vrăjmaşilor lor, şi puterile împăratului Vavilónului, celor ce să duc de la ei.

22. Iată, eu tocmesc, zice Domnul, şi voiu întoarce pre ei la pământul acesta, şi vor da războiu asupra lui, şi vor lua pre el, şi vor arde pre el cu foc; şi pre cetăţile Iúdei, şi le voiu da pre iale pustii de cei ce lăcuiesc."

Cap 35

1. Cuvîntul ce s-au făcut către Ieremiia de la Domnul în zilele lui Ioachím, împăratului Iúdei, zicînd:

2. „Pasă la casa Arhathín şi vei aduce pre ei la casa Domnului, la una den curţi, şi vei adăpa pre ei cu vin."

3. Şi scoş pre Iehónia, fiiul Ieremiei, fiiul lui Havasín, şi pre fraţii lui, şi pre fiii lui, şi toată casa Rahavin.

4. Şi băgaiu pre ei la casa Domnului, la cămara fiilor Anániei, fiiul Godoliei, omului lui Dumnezău, care iaste aproape de casele boiêrilor, deasupra casii lui Maaséu, fiiul lui Selom, cêluia ce păzêşte calea.

5. Şi am dat înaintea fêţii lor urcior de vin şi păhar şi ziş: „Bêţi vin!"

6. Şi ziseră: „Nu vom bea vin, căci Ioanadáv, fiiul lui Riháv, tată-nostru, poruncí noao, zicînd: «Să nu bêţi vinu, voi şi fiii voştri, pînă în veac!

7. Şi case să nu ziditi, şi sămînţă să nu sămănaţi, şi vie nu va fi voao, căci în corturi veţi lăcui toate zilele vieţii voastre, pentru ca să trăiţi zile multe pre pământul carele zăboviţi voi preste el.»

8. Şi am ascultat glasul lui Ionadav, tatului nostru, ca să nu bem vin toate zilele vieţii noastre, noi şi muierile noastre, şi fiii noştri, şi fêtele noastre,

9. Şi ca să nu zidim case a lăcui acoló,

10. Şi vie, şi ţarină, şi sămînţă nu s-au făcut noao; şi am lăcuit în corturi şi am auzit şi am făcut după toate cîte au poruncit noao Ionadáv, părintele nostru; şi s-au făcut

11. Cînd s-au suit Navohodonosor asupra pământului, şi am zis: Suindu-ne, să întrăm la Ierusalím de către faţa haldeilor şi de către faţa puterii asiriênilor! Şi am lăcuit acoló."

12. Şi fu cuvîntul Domnului către mine, zicînd:

13. „Aşa zice Domnul: Pasă şi zi omului Iúdii şi celor ce lăcuiesc în Ierusalím: «Nu veţi lua învăţătură ca să ascultaţi cuvintele mêle?

14. Pusără cuvinte fiii lui Ionadáv, fiiul lui Riháv, precum au poruncit fiilor lui ca să nu bea vin, şi n-au băut; şi eu am grăit către voi den zori; şi am grăit, şi n-aţi ascultat pre mine.

15. Şi am trimis către voi slugile mêle, pre proroci, zicînd: 'Întoarceţi-vă fieştecarele de la calea lui cea rea şi mai bune faceţi tocmêlele voastre; şi nu mêrgeţi denapoia altor dumnezei ca să slujiţi lor, şi lăcuiţi pre pământul carele am dat voao şi părinţilor voştri.' Şi n-aţi //

Ms. 45, p. 603-604

pre boiêrii lor da-i-voi la mîinile vrăjmaşilor lor şi puterile împăratului Vavilónului, celor ce să duc de la ei.

22. Iată, eu tocmesc, dzice Domnul, şi voi întoarce pre ei la pămîntul acesta, şi vor bate asupra lui, şi vor lua pre el, şi vor arde pre el cu foc, şi pre cetăţile Iúdei, ⌊şi⌋ le voi da pre iale pustii de cei ce lăcuiesc."

Cap 35

1. Cuvîntul ce s-au făcut către Ieremía de la Domnul, întru dzilele Ioachim, împăratului Iúda, zicînd:

2. „Pasă la casa Arhavin şi vei aduce pre ei la casa Domnului, la una den curţi, şi vei adăpa pre ei vin."

3. Şi scoş pre Iehonía, fiiul Ieremíei, fiiului Havasin, şi pre fraţii lui, şi pre fiii lui, şi toată casa Rahavin,

4. Şi băgai pre ei la casa Domnului, la cămara fiilor Ananíei, fiiului Godolíei, omu lui[265] Dumnedzău, care iaste aproape de casele boiêrilor, deasupra casei lui Maaseu, fiiului Selom, celuia ce păzêşte calea.

5. Şi dediu înaintea[266] *[604/1]* fêţii lor urcior de vin şi păhară, şi dziş[267]: „Bêţi vin!"

6. Şi dziseră: „Nu vom bea vin, căci Ioanadav, fiiul Rihav, tată nostru, porînci noao, dzicînd: «Să nu bêţi vin voi şi fiii voştri pînă în vac!

7. Şi casă să nu zidiţi, şi sămînţă să nu sămănaţi, şi vie nu va fi voao, căci întru corturi să lăcuiţi toate dzilele ⌊vieţii⌋ voastre, pentru ca să trăiţi dzile multe preste pămîntu preste carele zăbăviţi voi preste el.»

8. Şi am ascultat glasul lui Ioanadav, tatălui nostru, ca să nu bem vin toate zilele vieţii noastre, noi, şi muierile noastre, şi fiii noştri, şi fêtele noastre,

9. Şi ca să nu zidim case a lăcui acoló,
10. Şi vie, şi ţarină, şi sămînţă nu s-au făcut noao; şi am lăcuit în corturi, şi am audzit şi am făcut după toate cîte au porîncit noao Ioanadav, părintele nostru. Şi s-au făcut

11. Cînd s-au suit Navuhodonósor preste pămînt[268], şi am dzis: Suindu-ne, să întrăm la Ierusalim de către faţa haldeilor şi de către faţa puterii asiriênilor! Şi am lăcuit acoló."

12. Şi fu cuvîntul Domnului către mine, dzicînd:
13. „Aşa zice Domnul: Pasă şi dzi omului Iúda şi celor ce lăcuiesc Ierusalimul: «Nu veţi lua învăţătură ca să ascultaţi cuvintele mêle?

14. Puseră cuvinte fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, în ce chip au porîncit fiilor lui ca să nu bea vin, şi n-au băut; şi eu am grăit către voi den zori, şi am grăit, şi n-aţi ascultat pre mine.

15. Şi am[269] trimis către voi pre slugile mêle, pre[270] proroci, dzicînd: ‹[271]Întornaţi-vă fieştecarele de la calea lui cea rea, şi mai bune faceţi tocmêlele voastre, şi nu mêrgeţi denapoia a dumnedzăi alţii, ca să slujiţi lor, şi lăcuiţi pre pămîntul carele am dat voao şi părinţilor voştri.' Şi n-aţi

Ms. 4389, p. 743

pre boiêrii lui, îi voiu da în mîinile vrăjmaşilor lor şi în mîinile celor ce vor păzi sufletul lor şi în mîinile oştilor împăratului Vavilónului, carii se vor duce de la voi.

22. Iată, eu porîncesc, zice Domnul, şi-i voiu întoarce într-această ţară, şi vor oşti asupra ei, şi o vor lua, şi o vor arde cu foc, şi cetăţile Iúdei le voiu da întru necălcare[505] de lăcuitori."

Cap 35

1.[506] Cuvîntul carele au fost către Ieremiia de la Domnul, în zilele lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, zicînd:

2. „Pasă în casa [507]raaviteanului[508], şi-i *[743/2]* cheamă, şi-i du în casa Domnului într-o curte, şi să le dai vin să bea."

3. Şi duş pre Iezóniia, feciorul Ieremiei, feciorul lui Avasin, şi pre fraţii lui, şi pre toţi feciorii lui, şi toată casa lui Rahavit.

4. Şi-i băgaiu în casa Domnului, în casa avuţiei feciorilor Anániei, feciorul Godóliei, omul lui Dumnezeu, carea era de casa visteriei boiêrilor, dăsupra cămării cei cu avuţie a Maasiei, feciorul lui Salom, carele păziia curtea.

5. Şi puş înaintea lor un urcior plin de vin şi păhară şi ziş către dînşii: „Bêţi vin!"

6.[509] Iar ei răspunseră: „Nu vom bea vin, că Ioanadav, feciorul lui Raavit, tatăl nostru, ne-au porîncit, zicînd: «Să nu bêţi vin, nici voi, nici feciorii voştri pînă în veac!

7. Şi case să nu clădiţi, şi sămănături să nu sămănaţi, şi vii să n-aveţi, ce să lăcuiţi în coverţi[510] întru toate zilele vieţii voastre, ca[511] să trăiţi zile multe pre pămîntul pre care veţi umbla voi.»

8. Deci am ascultat cuvîntul tătîne-nostru, lui Ioanadav, feciorul lui Raavit, de nu bem vin în toate zilele vieţii noastre, nici noi, nici muierile noastre, nici feciorii noştri, nici fêtele noastre,

9. Şi nici case nu clădim, să lăcuim într-însele,
10. [9.] Şi vii, şi sămănături, şi arături, noi n-avem; [10.] ce am lăcuit în coverţi[512] şi am ascultat şi am făcut toate cîte ne-au porîncit tată-nostru, Ioanadav.

11. De-acii deaca au venit Navohodonosor, împăratul Vavilónului, pre pămîntul nostru, noi am zis: Blăm, să întrăm în Ierusalim denaintea haldeilor şi denaintea puterii siriênilor; şi ne-am sălăşluit aici, în Ierusalim."

12. Şi fu cuvînul Domnului către Ieremiia, zicînd:
13. „Aşa grăieşte Domnul: Pasă şi zi bărbatului iudeian şi celor ce vieţuiesc în Ierusalim: «Dară au nu veţi[513] lua învăţătură să ascultaţi cuvintele mêle?, zice Domnul.

14. Aşăzară cuvîntul feciorii lui Ioanadav, feciorul lui Rahavit, care au porîncit feciorilor săi să nu bea vin, şi n-au băut pînă astăzi. Iar eu am grăit voaoă seara şi dimineaţa, şi nu m-aţi ascultat.

15. Şi am trimes la voi pre slugile mêle, pre proroci, zicînd: ‹[514]Întoarceţi-vă cineşi den calea sa cea rea şi faceţi lucrurile voastre mai bune, şi să nu umblaţi după alţi dumnezei streini, să slujiţi lor, şi vă voiu sălăşlui în ţara carea o am dat voaoă şi părinţilor voştri'; iar voi n-aţi

Versiunea modernă

pe căpeteniile lui îi voi da în mîinile vrăjmaşilor lor şi în mîinile oştirii regelui Babilonului, care se retrage de la ei.

22. Iată, eu voi da poruncă, zice Domnul, şi-i voi întoarce la cetatea aceasta, şi vor năvăli asupra ei, şi o vor lua, şi o vor arde cu foc; şi cetăţile lui Iuda le vor face pustii, lipsite de locuitori."

Capitolul al 35-lea

1. Cuvîntul care s-a făcut către Ieremia de la Domnul, în zilele lui Ioachim, regele lui Iuda, zicînd:

2. „Mergi în casa Recabiţilor şi îi vei aduce pe ei în casa Domnului, într-una dintre curţi, şi le vei da să bea vin."

3. Şi i-am luat pe Iehonia, fiul lui Ieremia, fiul lui Habaţinia, şi pe toţi fraţii lui, şi pe fiii lui, şi toata casa Recabiţilor,

4. Şi i-am adus în casa Domnului, în odaia fiilor lui Anania, fiul lui Godolia, omul lui Dumnezeu, care este aproape de casa dregătorilor, deasupra casei lui Maaseia, fiul lui Şalum, cel ce păzeşte calea.

5. Şi am pus înaintea lor un urcior cu vin şi pahare şi am zis: „Beţi vin!"

6. Iar ei au zis: „Nu vom bea vin, pentru că Ionadab, fiul lui Recab, tatăl nostru, ne-a poruncit nouă, zicînd: «Nu veţi bea vin, voi şi fiii voştri, pînă în veac!

7. Casă nu veţi zidi, sămînţă nu veţi semăna, şi vie nu veţi avea, căci în corturi vă veţi sălăşlui în toate zilele vieţii voastre, ca să trăiţi zile multe pe pămîntul pe care locuiţi.»

8. Şi am ascultat de glasul lui Ionadab, tatăl nostru, să nu bem bine în toate zilele vieţii noastre, nici noi, nici femeile noastre, nici fiii noştri, nici fiicele noastre,

9. Şi să nu zidim nici casă pentru a locui acolo,
10. Nici vie, nici cîmp, nici sămînţă nu au fost la noi; şi am locuit în corturi şi am ascultat şi am făcut după toate cele pe care Ionadab, tatăl nostru, ni le-a poruncit.

11. Şi a fost că atunci cînd s-a ridicat Nabucodonosor împotriva ţării, noi am zis: Ridicîndu-ne, să întrăm în Ierusalim, din faţa caldeilor şi din faţa puterii asirienilor; şi am locuit acolo."

12. Şi a fost cuvîntul Domnului către mine, zicînd:
13. „Astfel grăieşte Domnul: Du-te şi spune oamenilor lui Iuda şi celor ce locuiesc în Ierusalim: «Oare nu veţi lua învăţătură ca să ascultaţi cuvintele mele?
14. Fiii lui Ionadab, fiul lui Recab, au păzit cuvintele pe care le-a poruncit el copiilor săi, ca să nu bea vin, şi n-au băut. Iar eu am grăit către voi din zori; am grăit, iar voi nu m-aţi ascultat.

15. Şi i-am trimis către voi pe slujitorii mei, profeţii, zicînd: 'Întoarceţi-vă fiecare de la calea sa cea rea şi mai bune faceţi faptele voastre, nu vă duceţi după dumnezei străini, ca să le slujiţi lor, ci locuiţi pe pămîntul pe care vi l-am dat vouă şi părinţilor voştri.'

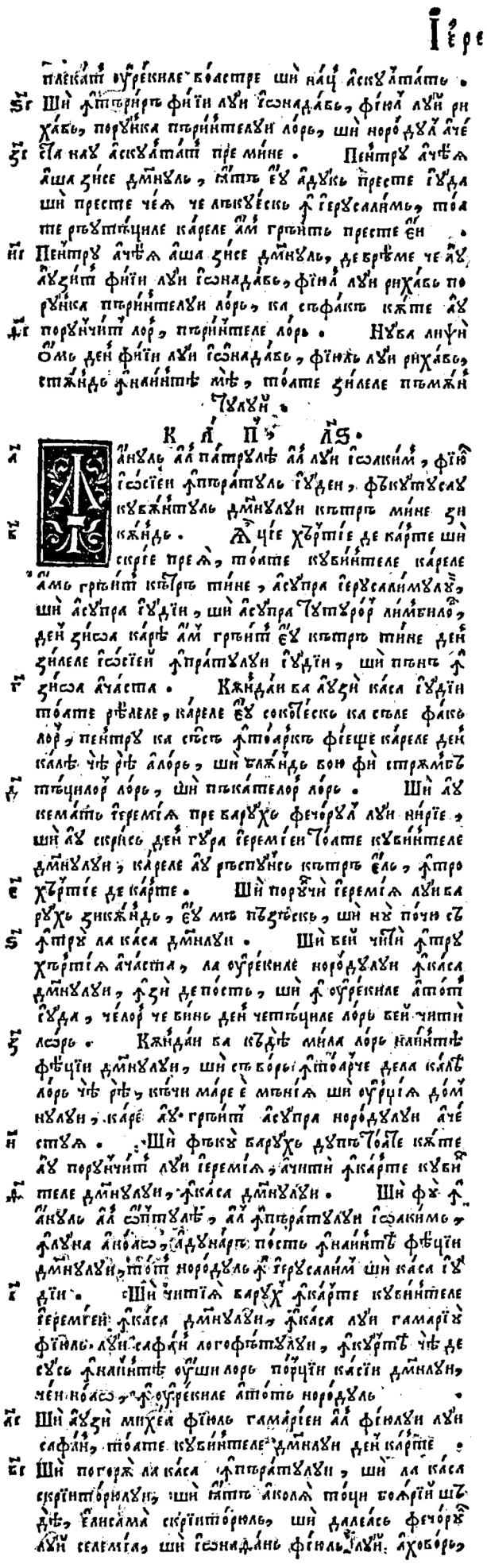

Biblia 1688, p. 517, col. 1

plecat urechile voastre şi n-aţi ascultat.

16. Şi întăriră fiii lui Ionadáv, fiiul lui Riháv, porunca părintelui lor, şi norodul acesta n-au ascultat pre mine.»"

17. Pentru acêea, aşa zise Domnul: „Iată, eu aduc preste Iúda şi preste ceia ce lăcuiesc în Ierusalím toate răutăţile carele am grăit preste ei."

18. Pentru acêea, aşa zise Domnul: „De vrême ce au auzit fiii lui Ionadáv, fiiul lui Riháv, porunca părintelui lor, ca să facă cîte au poruncit lor părintele lor,

19. Nu va lipsi om den fiii lui Ionadáv, fiiul lui Riháv, stînd înaintea mea toate zilele pămîntului."

Cap 36

1. În anul al patrulea al lui Ioachím, fiiul Iósiei, împăratul Iúdei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului cătră mine, zicînd:

2. „Ia ţie hîrtie de carte şi scrie pre ea toate cuvintele carele am grăit cătră tine asupra Ierusalímului şi asupra Iúdii şi asupra tuturor limbilor, den zioa carea am grăit eu cătră tine, den zilele Iósiei, împăratului[24] Iúdii, şi pînă în zioa aceasta,

3. Cîndai va auzi casa Iúdii toate rêlele carele eu socotesc ca să le fac lor, pentru ca să să întoarcă fieştecarele den calea cea rea a lor, şi blînd voiu fi strîmbătăţilor lor şi păcatelor lor."

4. Şi au chemat Ieremíia pre Varúh, feciorul lui Nírie, şi au scris den gura Ieremíei toate cuvintele Domnului, carele au răspuns cătră el, într-o hîrtie de carte.

5. Şi porunci Ieremíia lui Varúh, zicînd: „Eu mă păzăsc şi nu pociu să întru la casa Domnului.

6. Şi vei citi întru hîrtiia aceasta la urechile norodului, în casa Domnului, în zi de post, şi în urechile a tot Iúda, celor ce vin den cetăţile lor, vei citi lor.

7. Cîndai va cădea mila lor naintea fêţii Domnului şi să vor întoarce de la calea lor cea rea, căci mare e mîniia şi urgiia Domnului, care au grăit asupra norodului acestuia."

8. Şi făcu Varúh după toate cîte au poruncit lui Ieremíia, a citi în carte cuvintele Domnului în casa Domnului.

9. Şi fu în anul al optulea al împăratului Ioachím, în luna a noao, adunară post înaintea fêţii Domnului tot norodul, în Ierusalím şi casa Iúdii.

10. Şi citiia Varúh în carte cuvintele Ieremíei în casa Domnului, în casa lui Gamariú, fiiul lui Safán, logofătului, în curtea cea de sus, înaintea uşilor porţii casii Domnului cei noao, în urechile a tot norodul.

11. Şi auzi Mihéa, fiiul Gamaríei al fiiului lui Safán, toate cuvintele Domnului den carte.

12. Şi pogorî la casa împăratului şi la casa scriitoriului. Şi iată, acoleá toţi boiêrii şădea: Elisamá scriitoriul şi Daleás, feciorul lui Selemía, şi Ionathán, fiiul lui Ahovór, /

Ms. 45, p. 604

plecat urechile voastre şi n-aţi ascultat.
16. Şi întăriră fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, porînca părintelui lor, şi nărodul acesta n-au ascultat pre mine.»"

17. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: „Iată, eu aduc preste Iúda şi preste ceia ce lăcuiesc Ierusalimul toate răotăţile carele am grăit prestă ei."

18. Pentru acêea, aşa dzise Domnul: „De vrême ce au audzit fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, porînca părintelui lor, ca să facă cîte au porîncit lor părintele lor,
19. Nu va lipsi fecior[272] den fiii lui Ioanadav, fiiului Rihav, stînd îna- *[604/2]* intea mea toate zilele ⌊pămîntului.⌋"

Cap 36

1. Întru anul al patrulea lui Ioachim, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei, făcutu-s-au cuvîntul Domnului către mine, zicînd:
2. „Ia ţie hîrtie de carte şi scrie prestă ea toate cuvintele carele am grăit către tine prestă Ierusalim şi prestă Iúda şi preste toate limbile, dentru care dzi am grăit eu către tine, dentru dzilele Iosíei, împăratului Iúdei, şi pînă în dzua aceasta.

3. Cîndai va audzi casa Iúdei toate rêlele carele eu socotesc să le fac lor, pentru ca să să întoarne fieştecarele dentru calea cea rea a lor, şi blînd voi fi strîmbătăţilor lor şi păcatelor lor."

4. Şi au chemat Ieremía pre Varuh, ficiorul lui Niriu, şi au scris den gura Ieremíei toate cuvintele Domnului, carele au răspuns către el, întru o hîrtie de carte.

5. Şi porînci Ieremía lui Varuh, dzicînd: „Eu mă păzesc şi nu poci să întru la casa Domnului.

6. Şi vei citi întru hîrtiia aceasta la urechile nărodului, întru casa Domnului, întru zi de post, şi întru urechile a tot Iúda, celor ce vin den cetăţile lor, vei citi lor,

7. Cîndai va cădea mila lor înaintea fêţei Domnului şi să vor întoarce de la calea lor cea rea, căci mare-i mîniia şi urgiia Domnului, carele au grăit prestă nărodul acesta."

8. Şi făcu Varuh după toate cîte au porîncit lui Ieremía, a citi în carte cuvintele Domnului în casa Domnului.
9. Şi fu întru anul al optulea a împăratului Ioachim, întru luna a noaă, adunară post înaintea fêţei Domnului tot nărodul, în Ierusalim şi casa Iúdei.

10. Şi citiia Varuh în carte cuvintele Ieremíei, în casa Domnului, în casa lui Gamariu, fiiului Safan, logofătului, întru ograda cea de sus, înaintea uşilor porţii casei Domnului cei noaă, întru urechile a tot nărodul.

11. Şi audzi Mihéas, fiiul Gamaríei, fiiului Safan, toate cuvintele Domnului dentru carte.

12. Şi pogorî la casa împăratului, la casa scriitoriului şi, iată, acoló toţi boiêrii şedea: Elisamá, scriitoriul, şi Daléas, ficiorul lui Selemía, şi Ionáthan, fiiul Achovor,

Ms. 4389, p. 743-744

apropiiat urêchea voastră, nici n-aţi ascultat.
16.[515] Şi aşăzară feciorii lui Ioanadav, feciorul *[744/1]* lui Raavit, porunca tătîne-său, carea au porîncit lor, iar nărodul acesta n-au ascultat pre mine.»"

17. Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul: „Iată, eu voiu aduce asupra Iúdei şi asupra tuturor celor ce lăcuiesc în Ierusalim toată răotatea carea o am grăit asupră-le, pentru căci că am grăit către dînşii şi n-au ascultat; şi i-am strigat şi nu mi-au răspuns."
18. Iar casei lui Raavit, zise Ieremiia: „Acêstea grăiêşte Domnul Dumnezeul cel Atotţiitoriul: „[516]Pentru căci au ascultat feciorii lui Ioanadav porîncile tătîne-său, şi au păzit toate cîte au porîncit lor,
19. Nu va lipsi bărbat den feciorii lui Ioanadav, feciorul lui Raavit, de-a sta înaintea mea, în toate zilele (pămîntului)."

Cap 36

1.[517] Iară în anul al patrulea al lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, fu cuvîntul acesta de la Domnul către Ieremiia, zicînd:
2. „Ia-ţi hîrtie de carte şi scrie într-însa toate cuvintele cêle ce am grăit către tine asupra lui Israil şi asupra Iúdei, şi asupra tuturor ţărilor, den zioa cêea ce am grăit către tine, den zilele Iósiei, pînă în zioa aceasta.

3. Ca doară auzind toată casa Iúdei toată răotatea carea gîndesc eu să fac lor, se vor întoarce den calea lor cea rea, şi voiu fi milostiv nedireptăţilor lor şi păcatelor lor."

4. Şi chiemă Ieremiia pre Varuh, feciorul lui Nir, şi scrise Varuh den gura Ieremiei toate cuvintele Domnului cîte au grăit către dînsul în hîrtiia den carte.
5. Şi porînci Ieremiia lui Varuh, zicînd: „Eu sînt în pază[518] şi nu poci mêrge să întru în casa Domnului.

6.[519] Ce întră tu şi cetêşte pre hîrtiia aceasta, pre carea ai scris den gura mea cuvintele Domnului, ascultînd nărodul în casa Domnului în zioa flămînzirei şi în auzul a toată casa Iúdei, celor ce au venit de pren cetăţile lor, să le cetêşti lor.
7. Ca doară va cădea rugăciunea lor înaintea Domnului şi se vor întoarce den calea lor cea rea, că mare mînie şi urgie a Domnului iaste, care au grăit asupra acestui nărod."

8. Şi făcu Varuh, feciorul lui Nir, după toate cîte-i porînci Ieremiia proroc, ceti în carte cuvintele Domnului în casa Domnului.
9. Şi fu în anul al cincilea de împărăţiia lui Ioachim, împăratul Iúdei, în luna a 9, porînciră să facă ajun înaintea *[744/2]* Domnului tot nărodul în Ierusalim şi toată mulţimea carea se adunase den cetăţile Iúdei în Ierusalim.
10.[520] Şi cetiia Varuh în carte cuvintele Ieremiei în casa Domnului, în cămara lui Gamarie, feciorul Safaniei, logothetul, în pridvorul cel desupra, înaintea porţilor celor[521] noaoă ale casii[522] Domnului, în auzul a tot nărodul.

11. Iar Mihéia, feciorul Gamariei, feciorul lui Safan, deaca auzi toate cuvintele cêle den carte ale Domnului,
12. Se pogorî în casa împărătească[523] la cămara[524] logothetului şi, iată, acoló şădea toţi boiêrii: Elisam logothetul, şi Daléa, feciorul Saméei, şi Ioanathan, feciorul lui Ahor,

Versiunea modernă

Şi nu aţi plecat urechile voastre şi nu aţi ascultat.
16. Şi au păzit fiii lui Ionadab, fiul lui Recab, porunca părintelui lor, dar poporul acesta nu m-a ascultat.»"

17. De aceea, astfel grăieşte Domnul: „Iată, eu aduc asupra Iudei şi asupra tuturor celor care locuiesc în Ierusalim toate relele, pe care le-am rostit împotriva lor."

18. De aceea, aşa zice Domnul: „Pentru că fiii lui Ionadab, fiul lui Recab, au ascultat porunca părintelui lor, să facă aşa cum le-a poruncit părintele lor,

19. Nu va lipsi bărbat dintre fiii lui Ionadab, fiul lui Recab, care să stea înaintea feţei mele, în toate zilele pământului."

Capitolul al 36-lea

1. În anul al patrulea al lui Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda, fost-a cuvîntul Domnului către mine, zicînd:
2. „Ia-ţi foaia de papirus şi scrie pe ea toate cuvintele pe care le-am grăit către tine împotriva Ierusalimului şi împotriva lui Iuda şi împotriva tuturor popoarelor, din ziua în care eu ţi-am grăit, din zilele lui Iosia, regele lui Iuda, şi pînă în ziua aceasta.

3. Poate va auzi casa lui Iuda toate relele pe care eu mi-am pus în gînd să le fac lor, ca să se întoarcă fiecare din calea răului lor, şi voi fi milostiv nedreptăţilor lor şi păcatelor lor."

4. Şi a chemat Ieremia pe Baruh, fiul lui Neria, şi a scris din gura lui Ieremia toate cuvintele Domnului, pe care le-a grăit către el, pe foaia de papirus.

5. Şi i-a poruncit Ieremia lui Baruh, zicînd: „Eu sînt sub pază şi nu pot să intru în casa Domnului.

6. Şi tu vei citi de pe această foaie în auzul poporului din casa Domnului, în ziua postirii, şi în auzul întregului Iuda, a celor ce vin din oraşele lor, le vei citi lor.

7. Poate va ajunge mila lor înaintea feţei Domnului şi se vor întoarce din calea lor cea rea, căci mare este mînia şi urgia Domnului, pe care a rostit-o împotriva acestui popor."

8. Şi a făcut Baruh după toate cîte i-a poruncit lui Ieremia, citind de pe papirus cuvintele Domnului, în casa Domnului.
9. Şi, în anul al optulea al regelui Ioachim, în luna a noua, a fost hotărît un post, înaintea feţei Domnului, de către tot poporul din Ierusalim şi din casa lui Iuda.

10. Şi Baruh citea de pe papirus cuvintele lui Ieremia în casa Domnului, în casa lui Ghemaria, fiul lui Şafan, scribul, în curtea de sus, la intrarea porţii celei noi a casei Domnului, în auzul întregului popor.

11. Şi a auzit Mihea, fiul lui Ghemaria, fiul lui Şafan, toate cuvintele Domnului de pe papirus.

12. Şi a coborît în casa regelui, în casa scribului; şi, iată, acolo stăteau toţi conducătorii: Elişama scribul şi Delaia, fiul lui Şemaia, şi Elnatan, fiul lui Acbor,

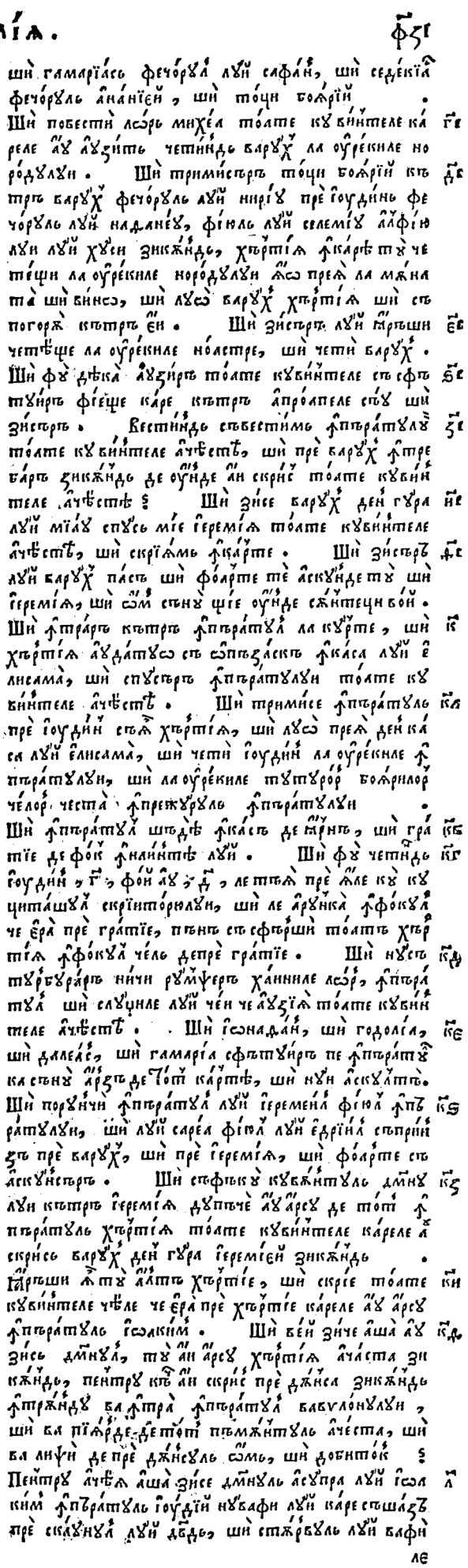

Biblia 1688, p. 517, col. 2

şi Gamariás, feciorul lui Safán, şi Sedéchias, feciorul Anániei, şi toţi boiêrii.

13. Şi povesti lor Mihéa toate cuvintele carele au auzit cetind Varúh la urechile norodului.

14. Şi trimisără toţi boiêrii cătră Varúh, feciorul lui Niríu, pre Iudín, feciorul lui Nathanéu, fiiul lui Selemíu al fiiului lui Húsi, zicînd: „Hîrtiia în carea tu cetêşti la urechile norodului, ia-o pre ea la mîna ta şi vino!” Şi luo Varúh hîrtiia şi să pogorî cătră ei.

15. Şi zisără lui: „Iarăşi cetêşte, la urechile noastre!” Şi ceti Varúh.

16. Şi fu deaca auziră toate cuvintele, să sfătuiră fieştecare cătră aproapele său şi zisără:

17. „Vestind, să vestim împăratului toate cuvintele acêstea!” Şi pre Varúh întrebară, zicînd: „De unde ai scris toate cuvintele acêstea?”

18. Şi zise Varúh: „Den gura lui mi-au spus mie Ieremíia toate cuvintele acêstea şi scriiam în carte.”

19. Şi zisără lui Varúh: „Pasă şi foarte te ascunde, tu şi Ieremíia, şi om să nu ştie unde sînteţi voi!”

20. Şi întrară cătră împăratul la curte şi hîrtiia au datu-o să o păzască în casa lui Elisamá. Şi spusără împăratului toate cuvintele acêstea.

21. Şi trimise împăratul pre Iudín să ia hîrtiia. Şi luo pre ea den casa lui Elisamá. Şi ceti Iudín la urechile împăratului şi la urechile tuturor boiêrilor celor ce sta împrejurul împăratului.

22. Şi împăratul şădea în casă de iarnă şi gratie de foc — înaintea lui.

23. Şi fu cetind Iudín 3 foi au 4, le tăia pre iale cu cuţitaşul scriitoriului şi le arunca în focul ce era pre gratie, pînă să sfîrşi toată hîrtiia în focul cel de pre gratie.

24. Şi nu să turburară, nici rumpseră hainile lor împăratul şi slugile lui, cei ce auziia toate cuvintele acêstea.

25. Şi Ionathán, şi Godolía, şi Daleás, şi Gamaría sfătuiră pe împăratul ca să nu arză de tot cartea; şi nu-i ascultă.

26. Şi porunci împăratul lui Ieremeíl, fiiul împăratului, şi lui Saréa, fiiul lui Edriíl, să prinză pre Varúh şi pre Ieremíia; şi foarte să ascunsără.

27. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremíia, după ce au arsu de tot împăratul hîrtiia, toate cuvintele carele au scris Varúh den gura Ieremíei, zicînd:

28. „Iarăşi ia tu altă hîrtie şi scrie toate cuvintele cêle ce era pre hîrtie, carele au arsu împăratul Ioachím.

29. Şi vei zice: «Aşa au zis Domnul: Tu ai arsu hîrtiia aceasta, zicînd: ‘Pentru căci ai scris pre dînsa, zicînd: Întrîndu va întra împăratul Vavilónului, şi va piêrde de tot pămîntul acesta, şi va lipsi de pre dînsul om şi dobitoc’»?

30. Pentru acêea, aşa zise Domnul asupra lui Ioachím, împăratul Iúdii: «Nu va fi lui care să şazã pre scaunul lui David; şi stîrvul lui va fi //

Ms. 45, p. 604-605

şi Gamaría, ficiorul lui Safan, şi Sedechía, ficiorul Ananíei, şi toţi boiêrii.

13. Şi vesti lor Mihéa toate cu- *[605/1]* vintele carele au auzit citind Varuh la urechile nărodului.

14. Şi trimiseră[273] boiêrii către Varuh, ficiorul lui Niriu, pre Iudin, ficiorul lui Nathaneu, fiiul lui Selemíu, fiiului Husí, dzicînd: „Hîrtiia întru carea tu citeşti în ea întru urechile oamenilor[274] ia-o[275] pre ea la mîna ta şi vino!" Şi luă Varuh hîrtiia şi să pogorî către ei.

15. Şi dziseră lui: „Iarăşi citêşte la urechile noastre!" Şi citi Varuh.

16. Şi fu dacă audziră toate cuvintele, sfătuiră careleşi către aproapele său, şi dziseră:

17. „Vestuind să vestuim împăratului toate cuvintele acêstea!" Şi pre Varuh întrebară, dzicînd: „De unde ai scris toate cuvintele acêstea?"

18. Şi dzise Varuh: „Den gura lui vesti mie Ieremía toate cuvintele acêstea şi scriiam întru carte."

19. Şi dziseră lui Varuh: „Pasă şi te ascunde, tu şi Ieremía; şi om să nu ştie unde sînteţi voi!"

20. Şi întrară către împăratul la curte şi hîrtiia au datu-o să o păzască în casa lui Elisamá. Şi vestiră împăratului toate cuvintele acêstea.

21. Şi trimise împăratul pre Iudin să ia hîrtiia. Şi luă[276] pre ea den casa Elisamá. Şi citi Iudí la urechile împăratului şi la urechile a tuturor boiêrilor celor ce sta pregiur împăratul.

22. Şi împăratul şedea în casă de iarnă şi gratie de foc — înaintea fêţii lui.

23. Şi fu citind Iudí trei foi au patru, le tăia pre iale cu briciul scriitoriului, şi le arunca în focul ce era pre gratie, pînă să sfîrşi toată hîrtiia în focul cel de pre gratie.

24. Şi nu să întristară şi nici rumpsără hainele lor împăratul şi slugile lui, cei ce audziia toate cuvintele acêstea.

25. Şi Ionáthan, ⌊şi Godolía,⌋ şi Daléa, şi Gamaría arătară împăratului ca să nu arză de tot cartea; şi nu le ascultă lor.

26. Şi porînci împăratul lui Ieremeil, fiiului împăratului, şi lui Saréa, fiiului Edriil, să prindză pre Varuh şi pre Ieremía; şi să foarte ascunseră.

27. Şi să făcu cuvîntul Domnului către Ieremía, după ce au arsu de tot împăratul hîrtiia; toate cuvintele carele au scris Varuh den gura Ieremíei, dzicînd:

28. „Iarăşi ia tu hîrtie alta şi scrie toate cuvintele cêle ce era pre hîrtiia, carele au arsu împăratul Ioachim.

29. Şi vei dzice: «Aşa au dzis Domnul: Tu ai arsu hîrtiia *[605/2]* aceasta, dzicînd: 'Pentru căci ai scris preste ea, dzicînd: Întrînd va întra împăratul Vavilónului, şi va piêrde de tot pămîntul acesta, şi va lipsi preste el om şi dobitoc?'»

30. Pentru acêea, aşa dzise Domnul preste Ioachim[277], împăratul Iúda: «Nu va fi lui şezînd preste scaunul David; şi stîrvul lui va fi

Ms. 4389, p. 744-745

şi Gamariia, feciorul Safaniei, şi Sedéchiia, feciorul Ananiei, şi toţi boiêrii.

13. Şi spuse lor Mihéa toate cuvintele carele auzi cetindu-le Varuh în auzul nărodului.

14. Şi trimêseră toţi boiêrii la Varuh, feciorul lui Nir, iudeianul, feciorul Nathaniei, feciorul lui Semelei, feciorul Húsiei, zicînd: „Cărţile cêlea carele ceteşti în auzul nărodului, ia-le în mîinile tale şi vino!" Şi luoă Varuh, feciorul lui Nir, cărţile în mîinile sale şi se pogorî la dînşii.

15.[525] Iar ei ziseră către dînsul: „Cetêşte-le iarăşi, să le auzim şi noi!" Şi le ceti Varuh în auzul lor.

16. De-acii deaca auziră toate cuvintele, se sfătuiră cineşi cu cel mai de aproape[526] de sine, şi ziseră către Varuh:

17. [16.] „Vom să spunem împăratului acêste cuvinte toate!" [17.] Şi întrebară pre Varuh, zicînd: „Dară de unde ai scris acêste cuvinte toate[527]?"

18. Iar Varuh zise: „Ieremiia mi le-au spus toate, den gura sa, şi eu am scris cuvintele acêstea în cărţi."

19. Iar boiêrii ziseră către Varuh: „Pasă de te ascunde, tu şi Ieremiia; şi să nu vă ştie nimini unde veţi fi voi!"

20. Şi întrară în curte la împăratul, iar cărţile le dêde să le păzească în casa lui Elisam, logothetul; şi spuseră împăratului toate cuvintele.

21.[528] Iar împăratul trimêse pre Iudin să ia cărţile; şi le luoă den cămara lui Elisam şi le ceti Iudin în auzul împăratului şi în auzul tuturor boiêrilor carii sta la împăratul.

22. Iar împăratul şădea în casa cea de iarnă în luna a 9 şi era pusă înaintea lui o încălzitoare cu foc.

23. Iar deaca ceti Iudin trei rînduri sau patru, le zdrumică cu cuţitul logothetului, şi le aruncă în călzitoarea[529] cu focul, pînă ce *[745/1]* se sfîrşi toată hîrtiia întru încălzitoarea[530] acêea cu focul.

24. Şi nu se temură, nici nu-şi sfîşiiară hainele, nici împăratul, nici nici o[531] slugă de ale lui, deaca auziră acêste cuvinte toate.

25. Iar Ionathan, şi Daléa, şi Gamariia, şi Godóliia grăiră împăratului ca să nu arză hîrtiia; şi nu-i ascultă.

26.[532] Şi porînci împăratul lui Ieremeil, feciorul lui Ameleh, şi Saraiei, feciorul lui Ezreil, şi lui Selemei, feciorul lui Avdei, să prinză pre Varuh, scriitoriul, şi pre Ieremiia proroc; ce Domnul îi ascunse.

27. Şi fu cuvîntul Domnului către Ieremiia, după ce arse[533] împăratul hîrtiia şi toate cuvintele carele scrisêse Varuh den gura Ieremiei, zicînd:

28. „Ia iarăşi altă hîrtie şi scrie toate cuvintele care au fost în hîrtiia carea o au ars Ioachim, împăratul Iúdei.

29. Şi să zici către Ioachim, împărat: «Aşa zice Domnul: Tu ai ars acêle cărţi, zicînd: 'Pentru ce ai scris într-însele şi ai grăit: Întrînd va întra împăratul Vavilónului şi va potoli această ţară şi cu dînsa va potoli şi oamenii, şi dobitoacele?'»

30.[534] Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul asupra lui Ioachim[535], împăratul Iúdei: «Nu va fi dentr-însul care să mai şază pre scaunul lui David; şi trupul lui va fi

Versiunea modernă

şi Ghemaria, fiul lui Şafan, şi Sedechia, fiul lui Anania, şi toţi conducătorii.

13. Şi le-a povestit lor Mihea toate cuvintele pe care le auzise citindu-le Baruh în auzul poporului.

14. Şi toţi conducătorii au trimis la Baruh, fiul lui Neria, pe Iudin, fiul lui Netania, fiul lui Şelemia, fiul lui Cuşi, zicînd: „Ia papirusul de pe care ai citit în auzul poporului în mîna ta şi vino!" Şi a luat Baruh papirusul şi a coborît la ei.

15. Şi i-au zis lui: „Citeşte din nou în auzul nostru!" Şi a citit Baruh.

16. Şi s-a făcut că, după ce au ascultat toate cuvintele, s-au sfătuit între ei, fiecare cu apropiatul său, şi au zis:

17. „Să povestim negreşit regelui toate cuvintele acestea!" Şi l-au întrebat pe Baruh, zicînd: „De unde ai scris toate cuvintele acestea?"

18. Şi a zis Baruh: „Ieremia mi-a povestit cu gura lui toate cuvintele acestea şi le-am scris pe papirus."

19. Şi i-au zis lui Baruh: „Du-te şi ascunde-te, tu şi Ieremia; nici un om să nu ştie unde sînteţi!"

20. Şi au intrat la rege în curte şi papirusul l-au dat să fie păzit în casa lui Elişama; şi i-au povestit regelui toate cuvintele acestea.

21. Şi l-a trimis regele pe Iudin să ia papirusul; şi l-a luat din casa lui Elişama şi l-a citit Iudin în auzul regelui şi în auzul tuturor conducătorilor care stăteau în jurul regelui.

22. Şi regele stătea în casa de iarnă şi în faţa sa era un foc aprins pe vatră.

23. Şi a fost că Iudin, citind trei pagini sau patru, le-a tăiat cu cuţitul scribului şi le-a aruncat în focul de pe vatră, pînă cînd s-a mistuit tot papirusul în focul de pe vatră.

24. Şi nu s-au temut, nici nu şi-au sfîşiat hainele lor nici regele şi nici slujitorii săi, auzind toate cuvintele acestea.

25. Şi Elnatan şi Delaia şi Ghemaria l-au sfătuit pe rege ca să nu ardă papirusul; şi nu i-a ascultat pe ei.

26. Şi a poruncit regele lui Ieremeel, fiul regelui, şi lui Seraia, fiul lui Azirel, să-i prindă pe Baruh şi pe Ieremia şi să-i închidă.

27. Şi fost-a cuvîntul Domnului către Ieremia, după ce regele a ars papirusul, cu toate cuvintele pe care le scrisese Baruh din gura lui Ieremia, zicînd:

28. „Ia-ţi o altă foaie şi scrie din nou toate cuvintele ce erau pe papirusul pe care l-a ars regele Ioachim.

29. Şi vei zice: «Aşa a spus Domnul: Tu ai ars papirusul acesta, zicînd: 'Pentru ce ai scris în el că regele Babilonului va veni negreşit şi va distruge pămîntul acesta şi nu va mai rămîne în el nici om nici animal?'»

30. De aceea, aşa zice Domnul împotriva lui Ioachim, regele lui Iuda: «Nu va mai fi lui să stea pe tronul lui David; şi cadavrul său va fi

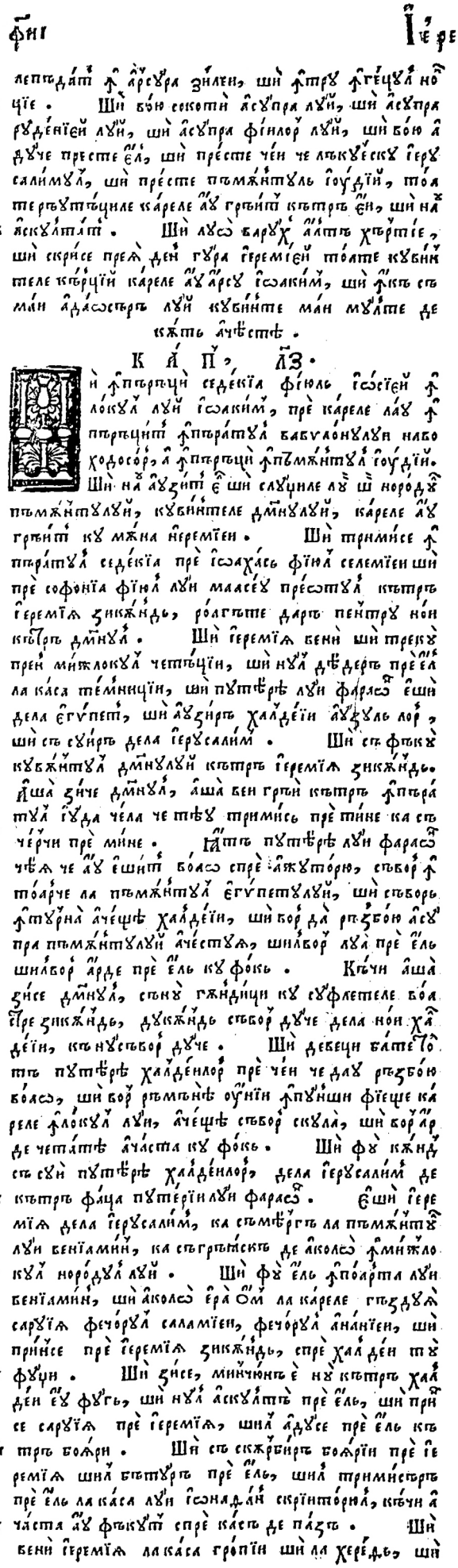

Biblia 1688, p. 518, col. 1

lepădat în arsura zilei şi întru îngheţul nopţiei[25].

31. Şi voiu socoti asupra lui, şi asupra rudeniei lui, şi asupra fiilor lui, şi voiu aduce preste el, şi preste cei ce lăcuiescu Ierusalímul, şi preste pământul Iúdii toate răutăţile carele au grăit cătră ei şi n-au ascultat.»"

32. Şi luo Varúh altă hîrtie şi scrise pre ea den gura Ieremíei toate cuvintele cărţii, carele au arsu Ioachím; şi încă să mai adaosără lui cuvinte mai multe decît acêstea.

Cap 37

1. Şi împărăţi Sedéchia, fiiul Iósiei, în locul lui Ioachím, pre carele l-au împărăţit împăratul Vavilónului, Navohodonosór, a împărăţi în pământul Iúdii.

2. Şi n-au auzit el şi slugile lui şi norodul pământului cuvintele Domnului, carele au grăit cu mîna Ieremiei.

3. Şi trimise împăratul Sedéchia pre Ioahás, fiiul Selemiei, şi pre Sofonia, fiiul lui Maaséu preotul, cătră Ieremiia, zicînd: „Roagă-te dară pentru noi cătră Domnul!"

4. Şi Ieremiia veni şi trecu pren mijlocul cetăţii, şi nu-l dêderă pre el la casa temniţii. Şi putêrea lui faraon ieşi de la Eghípet, şi auziră haldeii auzul lor, şi să suiră de la Ierusalím.

5. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia, zicînd:

6. „Aşa zice Domnul: Aşa vei grăi cătră împăratul Iúda, cela ce te-au trimis pre tine ca să cerci pre mine:

7. Iată, putêrea lui faraon, cêea ce au ieşit voao spre ajutoriu, să vor întoarce la pământul Eghípetului; şi să vor înturna aceştia haldeii şi vor da războiu asupra pământului acestuia, şi-l vor lua pre el, şi-l vor arde pre el cu foc,

8. Căci aşa zise Domnul: Să nu gîndiţi cu sufletele voastre, zicînd: «Ducînd, să vor duce de la noi haldeii!», că nu să vor duce.

9. Şi de veţi bate toată putêrea haldeilor, pre cei ce dau războiu voao, şi vor rămînea unii împunşi, fieştecarele în locul lui, aceştia să vor scula şi vor arde cetatea aceasta cu foc."

10. Şi fu cînd să sui putêrea haldeilor de la Ierusalím de cătră faţa puterii lui faraon,

11. Ieşi Ieremiia de la Ierusalím, ca să meargă la pământul lui Veniamín, ca să grăiască de acoló în mijlocul norodului[26] lui.

12. Şi fu el în poarta lui Veniamín, şi acoló era om la carele găzduia Saruiia, feciorul Salamiei, feciorul Anániei; şi prinse pre Ieremiia, zicînd: „Spre haldei tu fugi!"

13. Şi zise: „Minciună e! Nu cătră haldei eu fug!", şi nu-l ascultă pre el; şi prinse Saruiia pre Ieremiia şi-l aduse pre el cătră boiêri.

14. Şi să scîrbiră boiêrii pre Ieremiia, şi-l bătură pre el, şi-l trimisără pre el la casa lui Ionathán scriitoriul, căci aceasta au făcut spre casă de pază.

15. Şi veni Ieremiia la casa gropii şi la heréth; şi /

Ms. 45, p. 605-606

lepădat întru arşiţa dzilei şi întru ceţişul nopţii.

31. Şi voi socoti preste el, şi preste rudenia lui, şi preste fiii lui, şi voi aduce prestă el şi prestă ceia ce lăcuiesc Ierusalimul şi preste pămîntul Iúdei toate răotăţile, şi carele au grăit cătră ei, şi n-au ascultat.»"

32. Şi luă Varuh hîrtie alta şi scrise prestă ea dentru rostul Ierimíei toate cuvintele cărţii, carele au arsu Ioachim; şi încă mai adaosără lui cuvinte mai multe decît acêstea.

Cap 37

1. [278]Şi împărăţi Sedechía, fiiul Iosíei, pentru Ioachim, pre carele l-au împărăţit împăratul Vavilónului, Navuhodonósor, a împărăţi Iúdei.

2. Şi n-au audzit el, şi slugele lui, şi nărodul pămîntului cuvintele Domnului carele au grăit cu mîna Ieremíei.
3. Şi trimise împăratul Sedechía pre Ioáhas, fiiul lui Selemía, şi pre Sofonía, fiiul lui Maaseu, preutul, cătră Ieremía, zicînd: „Roagă-te, dară, pentru noi cătră Domnul!"

4. Şi Ieremía veni şi trecu pren mijlocul cetăţii, şi nu-l dêderă pre el la casa temniţii. Şi putêrea lui faraon[279] ieşiră de la Éghiptu, şi audziră haldeii audzul lor, şi să suiră de la Ierusalim.

5. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía, dzicînd:
6. „Aşa dzise Domnul: Aşa vei grăi cătră împăratul Iúda, cela ce te-au trimis pre tine ca să cerci pre mine:

7. Iată, putêrea lui faraon[280], cêea ce au ieşit voao spre ajutor, să vor întoarce la pămîntul Eghíptului; şi să vor înturna haldeii, şi vor da războiu preste pămîntul acesta, şi vor lua pre el, şi-l vor arde pre el cu foc,

8. Căci aşa dzise Domnul: Să nu gîndiţi cu sufletile voastre, dzicînd: «Ducîndu-să să vor duce de la noi haldeii!», că nu să vor duce.
9. Şi, dă veţi bate toată putêrea haldeilor, pre ceia ce dau războiu voao, şi vor rămînea oare- *[606/1]* carii împunşi, fieştecarele întru locul lui, aceştia să vor scula şi vor arde cetatea aceasta cu foc."

10. Şi fu cînd să sui putêrea haldeilor de la Ierusalim de cătră faţa puterii lui faraó,

11. Ieşí Ieremía de la Ierusalim, ca să margă la pămîntul Veniamin, ca să grăiască de acoló, în mijlocul nărodului.
12. Şi fu el întru poarta Veniamin, şi acoló — om la carele mînea Saruía, ficiorul Salamiu, ficiorul Ananii; şi prinse pre Ieremía, dzicînd: „Cătră haldei tu fugi!"

13. Şi dzise: „Minciună-i! Nu cătră haldei eu fug!" Şi nu ascultă pre el. Şi prinse Saruía pre Ieremía şi-l aduse pre el cătră boiêri.

14. Şi să scîrbiră boiêrii pre Ieremía, şi-l bătură pre el, şi-l trimiseră pre el la casa lui Ionáthan, scriitoriului, căci aceasta au făcut spre casă de pază.

15. Şi veni Ieremía la casa groapei şi la hereth, şi

Ms. 4389, p. 745

aruncat mort la zăduful zilei şi la gerul nopţii.

31. Şi voiu cerceta asupra lui, şi asupra seminţiei lui, şi asupra slugilor lui (nedireptăţile lor), şi voiu aduce pre dînşii, şi pre cei ce vor lăcui în Ierusalim, şi pre ţara Iúdei toată răotatea carea am grăit cătră dînşii şi n-au ascultat.»"

32. Şi luoă Ieremiia altă hîrtie şi o dêde lui Varuh, feciorul lui Nir, şi scrise într-însa den gura Ieremiei toate cuvintele cărţii ceia ce o arsêse Ioachim; şi încă i se mai adaoseră cuvinte şi mai multe decît întîi.

Cap 37

1.[536] [537]Şi împărăţi Sedéchiia, feciorul Iósiei, în locul Iehóniei, feciorul lui Ioachim, pre care l-au pus Navohodonosor, împăratul Vavilónului, să împărăţească în Iudéea[538].

2. Şi nu ascultară nici el, nici slugile lui, nici nărodul lui cuvintele Domnului, cêle ce le grăise prespre mîna Ieremiei.
3. Şi trimêse împăratul Sedéchiia pre Ioahas, feciorul Saméei, şi pre *[745/2]* Sofóniia, feciorul Maasiei, preotul, la Ieremiia proroc, zicînd: „Roagă-te pentru noi Domnului Dumnezeul nostru!"

4. Iar Ieremiia trecu de dirept pren mijlocul cetăţii, şi nu-l duseră în casa puşcăriei; iar putêrea lui faraon ieşi den Eghípet şi, auzind haldeii cei ce ocolise Ierusalímul de vêstea lor, se dăzlupiră de la Ierusalim.

5. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia, zicînd:

6. „Acêstea grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: Aşa să ziceţi împăratului Iúdei, celuia ce v-au trimes la mine să mă întrebaţi:
7. [6.][539] Iată, putêrea lui faraon, carea au ieşit noaoă într-ajutoriu, se va întoarce iarăşi în ţara Eghípetului. [7.] Şi se vor întoarce haldeii, şi vor da războiu asupra aceştii cetăţi, şi o vor lua, şi o vor arde cu foc,

8. Aşa zice Domnul: Nu vă înşălaţi sufletele voastre, zicînd: «Ducîndu-se se vor duce de la noi haldeii!», că nu se vor duce.
9. Ce măcară de aţi ucide pre toată putêrea haldeiască, carea va oşti asupra voastră, şi de vor rămînea vreunii dentr-înşii răniţi zăcînd în locul lor, se vor scula sînguri şi vor aprinde cetatea cu foc."

10. De-acii deacă se dăzlupiră oştile haldeieşti de Ierusalim pentru oştile lui faraon,

11. Iar Ieremiia ieşi den Ierusalim să meargă în ţara lui Veniamin şi împărţi acoló avuţiia înaintea cetăţênilor.
12.[540] Şi fiind el acoló în porţile lui Veniamin, era acoló în mijlocul oamenilor la carele lăcuia Iariia, feciorul lui Sameil, feciorul Ananiei, şi apucă pre Ieremiia proroc, zicînd: „Tu fugi la haldei!"

13. Iar Ieremiia zise: „Minciună iaste! Eu nu fug la haldei!", iar el nu-l ascultă, ce luoă Iariia pre Ieremiia şi-l duse la boiêri.

14. Iar boiêrii se mîniiară pre Ieremiia, şi-l bătură, şi-l trimêseră la casa lui Ionathan, logothetul, că pre el îl făcuse ispravnic[541] preste casa puşcăriei.

15. Şi mêrse Ieremiia în casa gropii, şi în hereth, şi

Versiunea modernă

aruncat în arşiţa zilei şi în îngheţul nopţii.

31. Şi-l voi cerceta pe el, şi pe rudele lui, şi pe fiii lui, şi voi aduce peste ei, şi peste cei ce locuiesc în Ierusalim, şi peste pămîntul lui Iuda toate relele despre care le-am spus lor şi nu au ascultat.»"

32. Şi a luat Baruh o altă foaie şi a scris pe ea, din gura lui Ieremia, toate cuvintele papirusului pe care-l arsese Ioachim; şi au fost adăugate multe alte cuvinte asemenea acestora.

Capitolul al 37-lea

1. Şi a domnit Sedechia, fiul lui Iosia, în locul lui Ioachim, pe care l-a pus regele Babilonului, Nabucodonosor, să domnească în Iuda.

2. Şi nu a ascultat el şi copiii lui şi poporul pămîntului cuvintele Domnului, pe care le-a spus prin mîna lui Ieremia.
3. Şi a trimis regele Sedechia pe Ioahaz, fiul lui Şelemia, şi pe Sofonie preotul, fiul lui Maaseia, la Ieremia, zicînd: „Roagă-te dar pentru noi către Domnul!"

4. Şi Ieremia a venit şi a trecut prin mijlocul cetăţii, şi nu l-au dat pe el în casa închisorii. Şi puterea lui faraon a ieşit din Egipt, şi au auzit caldeii vestea aceasta, şi au părăsit Ierusalimul.

5. Şi s-a făcut cuvîntul Domnului către Ieremia, zicînd:
6. „Aşa a spus Domnul: Aşa vei zice către regele lui Iuda, care te-a trimis la mine să mă cauţi:

7. Iată, puterea lui faraon care a venit la voi în ajutor se va întoarce în Egipt. Şi se vor întoarce înşişi caldeii şi vor lupta împotriva cetăţii acesteia, o vor captura pe ea şi o vor arde cu foc,

8. Căci acestea zice Domnul: Să nu cugetaţi în sufletele voastre zicînd: «Se vor îndepărta de la noi caldeii!», căci nu se vor îndepărta.
9. Căci chiar dacă veţi birui toată puterea caldeilor, care se luptă cu voi, şi veţi lăsa pe cei care sînt răniţi, pe fiecare în locul lor, aceştia se vor ridica şi vor arde cetatea aceasta cu foc."

10. Şi fost-a cînd s-a retras puterea caldeilor din Ierusalim de la faţa puterii lui faraon,

11. Că Ieremia a ieşit din Ierusalim pentru a se duce în ţinutul lui Veniamin ca să cumpere acolo, în mijlocul poporului.
12. Şi cînd a fost la poarta lui Veniamin, era acolo un om căruia obişnuia să-i fie oaspete Saruia, fiul lui Şelemia, fiul lui Hanania; şi l-a prins pe Ieremia, zicînd: „Tu pleci la caldei!"

13. Şi a zis: „E o minciună, nu plec la caldei!", dar nu l-a ascultat pe el. Şi Saruia l-a prins pe Ieremia şi l-a adus înaintea conducătorilor

14. Şi conducătorii s-au mîniat pe Ieremia, şi l-au bătut, şi l-au trimis în casa lui Ionatan scribul, pentru că o transformaseră pe aceasta în casa închisorii.

15. Şi a intrat Ieremia în casa gropii, în celulă, şi

Biblia 1688, p. 518, col. 2

şăzu acoló zile multe.

16. Şi trimise Sedéchie împăratul şi-l chemă pre el. Şi-l întreba pre el împăratul pre ascuns, să-i spuie de iaste cuvînt de la Domnul. Şi zise: „Iaste! Pre mîna împăratului Vavilónului te vei da!"

17. Şi zise Ieremiia cătră împăratul: „Ce strîmbătate am făcut ţie, şi slugilor tale, şi norodului acestuia, de mă dai tu la casa păzii?

18. Şi unde sînt prorocii voştri, ceia ce prorociia voao, zicînd că: «Nu va veni împăratul Vavilónului la pămîntul acesta»?

19. Şi acum, domnul mieu împărate, cază mila mea înaintea fêţii tale şi nu mă întoarce la casa lui Ionathán scriitoriul şi să nu moriu acoló."

20. Şi porunci împăratul şi-l puseră pre el la casa cea de pază şi-i da lui o pîine de zi denafară, unde frămînta, pînă s-au sfîrşit pîinele den cetate. Şi şăzu Ieremiia în curtea temniţii.

Cap 38

1. Şi auzi Safaniia, feciorul lui Nathán, şi Godolia, feciorul lui Pashór, şi Ioahál, feciorul lui Seliú, cuvintele carele Ieremiia grăia cătră norod, zicînd:

2. „Aşa au zis Domnul: «Cela ce lăcuiêşte în cetatea aceasta va muri cu sabie şi cu foamete şi cela ce va ieşi cătră haldei va trăi şi va fi sufletul lui spre aflare şi va trăi", căci aşa zise Domnul.

3. „Dînd să va da cetatea aceasta la mînile puterii împăratului Vavilónului şi va lua pre ea."

4. Şi ziseră împăratului: „Omoară-să dară omul acela, căci el slăbêşte mînile oamenilor ce dau războiu, celor ce au rămas în cetate, şi mînile a tot norodul, grăind cătră ei după cuvintele acêstea; căci omul acesta nu de folos grăiêşte pace norodului acestuia, ce numai rêle!"

5. Şi zise împăratul: „Iată el în mînile voastre!", căci nu i să putea împăratului cătră ei.

6. Şi-l aruncară pre el în groapa lui Melhiu, feciorul împăratului, carele era în curtea temniţei, şi-l sloboziră pre el în groapă; şi în groapă nu era apă, ce numai împuciciune, şi era întru împuciciune.

7. Şi auzi Avdemeleh, arapul, (şi el era de casa împăratului) cum că au dat pre Ieremiia la groapă; şi împăratul era la poarta lui Veniamín.

8. Şi veni cătră el şi grăi cătră împăratul şi zise:

9. „Rău ai făcut cêle ce ai făcut, a ucide pre omul acesta de cătră faţa foametei, căci nu mai sînt încă pîini în cetate!"

10. Şi porunci împăratul lui Avdemeleh, zicînd: „Ia împreună cu tine de aici 30 de oameni şi-l scoate pre el den groapă, ca să nu moară!"

11. Şi luo Avdemeleh pre oameni şi întrắ la casa împăratului cea de jos; şi luo de acoló obiêle vechi şi funi vechi şi le aruncắ pre iale cătră Ieremiia în groapă.

12. Şi zise cătră el: „Acêstea pune-le dedesuptul funilor!", //

Ms. 45, p. 606

şezu acoló dzile multe.

16. Şi trimise Sedechía, împăratul, şi-l chemă pre el; şi-l întreba pre el împăratul pre ascunsu şi-i dzise lui dă iaste cuvîntul de la Domnul. Şi dzise: „Iaste! Pre mîna împăratului Vavilónului te vei da!”

17. Şi dzise Ieremía cătră împăratul: „Ce strîmbătate am făcut ţie şi slugilor tale şi nărodului acestuia, că tu mă dai la casa păzii?
18. Şi unde sînt prorocii voştri, ceia ce prorociia voao, dzicînd ⌊că⌋: «Nu va veni împăratul Vavilónului preste pămîntul acesta»?
19. Şi acum, domnul mieu, împărate, cază mila mea înaintea fêţii tale şi nu mă înturna la casa lui Ionáthan, scriitoriului, şi nu voi muri acoló.”

20. Şi porînci împăratul, şi-l puseră pre el la casa păzii, şi-i da lui o pîine pre dzi den afară unde frămîntă, pînă s-au sfîrşit pîinile den cetate. Şi şezu Ieremía întru curtea temniţii.

Cap 38

1. Şi audzi Safanía, ficiorul lui Ionáthan, şi Godolía, ficiorul lui Pashor, şi Ioáhal, ficiorul lui Heliu[281], cuvintele carele Ieremía grăiia cătră nărod, dzicînd:

2. „[282]Aşa au dzis Domnul: «Cela ce lăcuiêşte întru cetatea aceasta va muri cu sabie şi cu foamete; şi cela ce va ieşi cătră haldei va trăi, şi va fi sufletul lui spre aflare, şi va trăi.»” Căci aşa dzise Domnul: *[606/2]*

3. „Dînd să va da cetatea aceasta la mîinile puterii împăratului Vavilónului şi va lua pre ea.”

4. Şi dziseră împăratului: „Omoare-să, dară, omul acela, căci el slăbêşte mîinile oamenilor ce dau războiu, celor ce au rămas întru cetate, şi mîinile a tot nărodul, grăind cătră ei după cuvintele acêstea[283], căci omul acesta nu de folos grăiêşte pace nărodului acestuia, ce numai rêle!”

5. Şi dzise împăratul: „Iată, el — întru mîinile voastre!”, căci nu putea împăratul cătră ei.

6. Şi-l aruncară pre el în groapa lui Melhíu, ficiorului împăratului, carele era întru ograda temniţii, şi-l slobozîră pre el în groapă; şi în groapă nu era apă, ce numai noroi; şi era în noroi.

7. Şi audzi Avdiméleh, arapul, şi el în casa împăratului, că au dat pre Ieremía la groapă; şi împăratul era la poarta Veniamin.

8. Şi ieşi cătră el şi grăi cătră împăratul şi dzise:

9. „Rău ai făcut carele ai făcut a ucide pre omul acesta de cătră faţa foametii, căci nu mai sînt încă pîini în cetate!”

10. Şi porînci împăratul lui Avdemeleh, dzicînd: „Ia la mîinile tale de aicea 30 de oameni şi-l scoate pre el den groapă, pentru ca să nu moară!”
11. Şi luă Avdeméleh pre oameni şi întrá la casa împăratului cea de supt pămînt; şi luă de acolo vechi obiêle şi vechi funi, şi le aruncă pre iale cătră Ieremía în groapă.
12. Şi dzise cătră el: „Acêstea pune dedesuptul funiilor!”,

Ms. 4389, p. 745-746

şăzu acoló multe zile.

16.[542] Şi trimêse Sedéchiia de-l chiemă. Şi-l întrebă împăratul în taină, zicînd: „Doară iaste vreun cuvînt de la Domnul?” Iar Ieremiia răspunse: „Iaste!” Şi zise: „În mîinile împăratului Vavilónului vei să te dai!”

17. Şi zise Ieremiia *[746/1]* cătră împăratul Iúdei: „Ce năcaz ţi-am făcut ţie, şi slugilor tale, şi nărodului tău, de mă dai în casa puşcăriei?
18. Unde sînt prorocii voştri, ceia ce au prorocit voaoă, şi au zis că: «Nu va veni împăratul Vavilónului asupra voastră şi asupra ţărîi aceştiia»?
19. Deci acum, ascultă, rogu-mă, domnul mieu, împărate. Să cază mila ta înaintea mea şi să nu mă mai trimeţi iarăşi în casa lui Ionathan[543] logothetul, ca să nu moriu acoló.”
20. Iar împăratul Sedéchiia porînci de-l băgară în casa puşcăriei şi-i da cîte o pîine de zi den afară, de unde frămîntă[544], fără[545] de fiertură, pînă ce se sfîrşiră pîinile den cetate toate; şi rămase Ieremiia în curtea puşcăriei.

Cap 38

1.[546] Şi auzi Safatiia, feciorul lui Nathan, şi Godeliia, feciorul lui Fassur, şi Iuhal, feciorul lui Selemiiu, şi Fassur, feciorul Melhiei, cuvintele carele-au grăit Ieremiia cătră tot nărodul, zicînd:
2. „[547]Aşa grăiêşte Domnul: «Oricine va rămînea într-această cetate va să moară de sabie, de foamete şi de ciumă, iar cel ce va mêrge la haldei va fi viu şi sufletul lui va fi în aflare şi va trăi.»” [3.] Că aşa grăiêşte Domnul:
3. „Dîndu-se se va da cetatea aceasta în mîinile puterii împăratului haldeilor şi o va lua.”

4.[548] Şi ziseră împăratului: „Să moară acest om, că acesta slăbănogêşte mîinile bărbaţilor celor de oaste, carii au rămas într-această cetate, şi mîinile a tot nărodul, grăind cătră dînşii cuvinte ca acêstea; că omul acesta nu mărturisêşte pacea, ce răotatea!”

5. Iar împăratul Sedéchiia zise: „Iatălă-i, în mîinile voastre!”, că nu putea împăratul înaintea lor.

6. Şi luară pre Ieremiia şi-l băgară în groapa Melhiei, feciorul lui Ameleh, carea era în curtea puşcăriei, şi slobozîră pre Ieremiia cu funi în groapă; şi în groapă nu era apă, ce tină, şi era Ieremiia în tină.

7. Şi auzi Avdemeleh, harapul, carele era în casa împăratului, cînd trimesêse pre Ieremiia în tină; iar împăratul şădea într-acel ceas în poarta lui Veniamin.

8. Şi ieşi Avdemeleh den casa împăratului şi grăi cătră împăratul, zicînd: *[746/2]*

9.[549] „Stăpînul mieu, împărate, rău au făcut bărbaţii aceştia de toate cîte au făcut împotriva Ieremiei, prorocul, de l-au trimes în groapa cea cu tină să moară acoló de foame, că nu mai sînt pîini în cetate!”

10. Iar împăratul porînci lui Avdemeleh harapul, zicînd: „Ia de aici cu tine 30 de bărbaţi şi scoate pre Ieremiia den groapă, mai nainte pînă nu moare!”
11. Şi luoă Avdemeleh bărbaţii şi întră în casa împărătească carea era supt pămînt şi luoă de acoló nişte tîrfe vechi şi funi vechi şi le aruncá[560] la Ieremiia în groapă cu funea.
12. Şi zise Avdemeleh, harapul, cătră Ieremiia: „Pune tîrfele cêste vechi supt funi!”

Versiunea modernă

a stat acolo multe zile.

16. Şi a trimis regele Sedechia şi l-au chemat pe el. Şi l-a întrebat pe el regele în secret şi i-a zis lui dacă este vreun cuvînt de la Domnul. Şi a zis: „Este! Vei fi dat în mîinile regelui Babilonului!”

17. Şi i-a zis Ieremia regelui: „Cu ce ţi-am greşit ţie sau slujitorilor tăi sau poporului acestuia ca să mă dai tu pe mine în casa închisorii?
18. Şi unde sînt profeţii voştri care vă profeţeau, zicînd că: «Nu va veni regele Babilonului împotriva acestui pămînt»?
19. Şi acum, domnul meu rege, întoarce mila mea către faţa ta şi nu mă trimite înapoi în casa lui Ionatan scribul, ca să nu mor acolo.”

20. Şi a dat poruncă regele şi l-au aruncat în casa închisorii şi îi dădeau o pîine pe zi din locul în care o coceau, pînă ce s-au sfîrşit pîinile din cetate. Şi Ieremia a stat în curtea închisorii.

Capitolul al 38-lea

1. Şi au auzit Şefatia, fiul lui Natan, şi Ghedalia, fiul lui Paşhur, şi Iucal, fiul lui Şelemia, cuvintele pe care le grăia Ieremia către popor, zicînd:

2. „Astfel a zis Domnul: «Cel ce locuieşte în cetatea aceasta va muri de sabie şi de foame şi cel care se va duce la caldei va trăi şi va fi sufletul său ca o descoperire şi va trăi.»”

3. Căci astfel a zis Domnul: „Cetatea aceasta va fi dată în mîinile puterii regelui Babilonului şi o va captura pe ea.”
4. Şi i-au zis regelui: „Să fie ucis omul acela, pentru că el slăbeşte mîinile oamenilor care luptînd au rămas în cetate, şi mîinile întregului popor, grăindu-le cuvintele acestea; căci omul acesta nu profeţeşte pacea acestui poporului, ci mai degrabă pe cele rele!”

5. Şi a zis regele: „Iată el e în mînile voastre!”, pentru că nu putea regele să fie împotriva lor.

6. Şi l-au aruncat pe el în groapa lui Melchia, fiul regelui, care era în curtea închisorii; şi în groapă nu era apă, ci mai degrabă noroi, şi el era în noroi.

7. Şi a auzit Abdemelech, etiopianul, fiind şi el în casa regelui, că l-au pus pe Ieremia în groapă. Şi regele era la poarta lui Veniamin.

8. Şi a ieşit la el şi a grăit către rege şi a zis:

9. „Ai procedat greşit cu ceea ce ai făcut, să-l alungi pe omul acesta de la faţa ta cu foamea, pentru că nu se mai găsesc pîini în cetate!”

10. Şi i-a poruncit regele lui Abdemelech, zicînd: „Ia cu mîinile tale de aici treizeci de oameni şi scoate-l din groapă, ca să nu moară!”
11. Şi a luat Abdemelech oamenii şi a intrat în casa regelui, la subsol; şi a luat de acolo cîrpe vechi şi funii vechi şi le-au aruncat la Ieremia în groapă.

12. Şi a zis către el: „Pune-le pe acestea dedesubtul funiilor!”,

Biblia 1688, p. 519, col. 1

şi făcu Ieremiia aşa.

13. Şi traseră pre el cu funile şi-l scoasără pre el den groapă; şi şăzu Ieremiia în curtea temniţei.

14. Şi trimise împăratul şi-l chemă cătră el, la casa lui Asalisaíl cea den casa Domnului, şi zise cătră el împăratul: „Întreba-te-voiu cuvînt şi să nu ascunzi de cătră mine cuvînt!"

15. Şi zise Ieremiia împăratului: „De-ţi voiu spune nu cu moarte mă vei omorî? Şi de te voiu sfătui nu vei asculta pre mine?"

16. Şi să jură împăratul, zicînd: „Viu Domnul, carele ne-au făcut noao sufletul acesta, de te voiu ucide pre tine şi de te voiu da pre mîinile oamenilor acestora!"

17. Şi zise lui Ieremiia: „Aşa zise Domnul: «De vei ieşi ieşind cătră domnii împăratului Vavilónului, trăi-va sufletul tău, şi cetatea aceasta nu să va arde de tot cu focu, şi vei trăi tu şi casa ta.

18. Şi de nu vei ieşi, da-se-va cetatea aceasta pre mîna haldeilor; şi vor arde pre ea cu foc şi tu nu vei scăpa.»"

19. Şi zise împăratul Ieremíei: „Eu cuvînt am al jidovilor celor ce sînt fugiţi cătră haldei ca să nu mă dea la mîinile lor şi mă vor batjocuri pre mine!"

20. Şi zise Ieremiia: „Nu te va da! Ascultă cuvîntul Domnului carele eu zicu cătră tine; şi mai bine va fi ţie şi va trăi sufletul tău!

21. Şi de nu vei tu a ieşi, acesta e cuvîntul carele au arătat mie Domnul."

22. Iată, toate muierile carele au rămas în casa împăratului Iúdei să scotea cătră boiêrii împăratului Vavilónului şi iale zicea: „Înşălară-te, şi vor putea ţie oameni de pace ai tăi, şi vor strica întru alunecări piciorul tău, înturnară-să de la tine.

23. Şi pre muierile tale şi pre fiii tăi scoate-i-vor cătră haldei şi tu nu vei scăpa, că în mîna împăratului Vavilónului te vei prinde şi cetatea aceasta va arde de tot!"

24. Şi zise lui împăratul: „Om să nu ştie den cuvintele acêstea, şi tu nu vei muri!

25. Şi boiêrii de vor auzi că am grăit ţie şi vor veni cătră mine şi vor zice ţie: «Spune tu noao ce au grăit ţie împăratul, nu ascunde de cătră noi şi nu te vom omorî pre tine; şi ce au grăit cătră tine împăratul?»

26. Şi vei grăi lor: «Arunc eu mila mea înaintea ochilor împăratului, ca să nu mă întorc la casa lui Ionathán să moriu acoló.»"

27. Şi veniră toţi boiêrii cătră Ieremiia, şi întrebară pre el, şi spuse lor după toate cuvintele acêstea carele au poruncit lui împăratul; şi tăcură, căci nu s-au auzit cuvîntul Domnului.

28. Şi şăzu Ieremiia în curtea temniţei, pînă la vrêmea carea s-au luat Ierusalímul.

Cap 39

1. Şi fu în luna de la al noaolea an al Sedéchiei, împăratului Iúdii, mêrse Navohodonosór, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui, asupra Ierusalímului, şi-l bătea pre el. /

Ms. 45, p. 606-607

şi făcu Ieremía aşa.

13. Şi-l traseră pre el cu funiile, şi-l scoaseră pre el dentru groapă, şi şezu Ieremía întru curtea temniţii.
14. Şi trimise împăratul şi chemă pre îns către el, la casa Asalísail, cea den casa Domnului; şi dzise lui împăratul: „Întreba-te-voi cuvînt şi să nu ascunzi, dară, de la mine cuvînt!"

15.[284] Şi dzise Ieremía împăratului: „Dă-ţi voi vesti[285], nu cu moarte mă vei omorî? Şi, dă voi sfătui ţie, nu vei asculta pre mine?"
16. Şi să jură lui împăratul, dzicînd: „Viu — Domnul carele au făcut noao sufletul acesta, dă te voi ucide pre tine şi dă te voi da pre tine pre mîna oamenilor acestora!"
17. Şi dzise lui Ieremía: „Aşa dzise Domnul: «Dă vei ieşind ieşi către domnii împăratului Vavilónului, trăi- *[607/1]* va sufletul tău şi cetatea aceasta nu va arde de tot cu foc, şi vei trăi, tu şi casa ta.

18. Şi, de nu vei ieşi, da-să-va cetatea aceasta pre mîinile haldeilor, şi vor arde pre ea cu foc, şi tu nu vei scăpa.»"

19. Şi dzise împăratul Ieremíei: „Eu cuvînt am al jidovilor ce sînt fugiţi către haldei, ca să nu mă dea la mîinile lor şi mă vor batjocuri pre mine!"

20. Şi dzise Ieremía: „Nu te va da! Audzi cuvîntul Domnului, carele eu dzic către tine şi mai bine va fi ţie, şi va trăi sufletul tău!
21. Şi dă nu vei tu a ieşi, acesta-i cuvîntul carele au arătat mie Domnul."

22. Iată, toate muierile ce au rămas întru casa împăratului Iúdei scoate-să către boiêrii împăratului Vavilónului, şi iale dzicea: „Înşelară-te şi vor putea ţie oameni împăcători ai tăi şi vor strica întru alunecări piciorul tău, înturnară-să de la tine!

23. Şi pre muierile tale şi pre fiii tăi scoate-i-vor către haldei şi tu nu vei scăpa, că întru mîna împăratului Vavilónului te vei prinde; şi cetatea aceasta va arde de tot!"

24. Şi dzice lui împăratul: „Să nu ştie dentru cuvintele acêstea, şi tu nu vei muri!

25. Şi boiêrii dă vor audzi că am grăit ţie, şi vor veni către tine, şi vor dzice ţie: «Vestêşte-ne noao ce au grăit ţie împăratul, nu ascunde de către noi şi nu te vom omorî pre tine. Şi ce au grăit către tine împăratul?»

26. Şi vei grăi lor: «Aruncu eu mila mea între ochii împăratului, ca să nu mă întoarcă la casa[286] lui Ionáthan, să mor ⌊eu⌋ acoló.»"
27. Şi veniră toţi boiêrii către Ieremía şi-l întrebară pre el; şi vesti lor după toate cuvintele acêstea carele au porîncit lui împăratul; şi tăcură, căci nu s-au audzit cuvîntul ⌊Domnului⌋.
28. Şi şezu Ieremía întru curtea temniţii pînă la vrêmea carea s-au luat Ierusalimul.

Cap 39

1. [287]Şi fu la lună la al noaălea an a Sedechíei, împăratului Iúdei, mêrse Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui asupra Ierusalimului, şi-l bătea pre el.

Ms. 4389, p. 746-747

Şi făcu Ieremiia aşa.

13. Şi traseră pre Ieremiia cu funea şi-l scoaseră den groapă; şi şăzu Ieremiia în curtea puşcăriei.
14.[561] Şi trimêse Sedéchiia împărat şi chiemă pre Ieremiia la sine, în casa lui Asail, cea den casa Domnului. Şi zise împăratul către Ieremiia: „Voiu să te întreb de un cuvînt, ce să[562] nu ascunzi de mine nimic!"
15. Iar Ieremiia zise către împăratul Sedéchiia: „Dară de-ţi voiu spune, au doară nu mă vei omorî? Şi deaca te voiu sfătui, tu nu mă vei asculta."
16. Iar împăratul se jură lui, zicînd: „Viu Domnul, cel ce au făcut noaoă acest suflet, că nu te voiu omorî, nici nu te voiu da în mîinile oamenilor acestora carii te păzesc să te omoară!"
17.[563] Şi zise Ieremiia către Sedéchiia: „Aşa grăiêşte Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israil: «De vei ieşi la voievozii împăratului Vavilónului, va fi sufletul tău viu, şi cetatea aceasta nu se va aprinde cu foc, şi vei fi şi tu viu şi casa ta.
18. Iar deaca nu vei ieşi la voievozii împăratului Vavilónului, această cetate se va da în mîna haldeilor, şi o vor aprinde cu foc, şi tu nu vei scăpa den mîinile lor.»"
19. Iar împăratul Sedéchiia zise către Ieremiia: „Eu am cuvînt de la jidovii carii au fugit la haldei, că nu voiu fi dat în mîinile haldeilor, şi mi se-au şi jurat!"

20. Iar Ieremiia răspunse: „Nu te vor da! Auzi dară cuvîntul Domnului care-l grăiesc eu către tine, şi-ţi va fi mai bine, şi sufletul tău va fi viu!
21.[564] Iar deaca nu vei vrea *[747/1]* să ieşi, acesta iaste cuvîntul care l-au spus mie Domnul."

22. Iată, toate muierile care au rămas în casa împăratului Iúdei se vor scoate la voievozii împăratului Vavilónului. Şi el zicea: „Înşălatu-te-au şi te-au biruit bărbaţii păcii tale, şi vor putea cu înşălăciune să alunece picioarele tale de la tine.

23. Şi să scoaţă pre muierile tale şi pre feciorii tăi la haldei şi nici tu nu vei scăpa, ce te vei prinde de mîna împăratului Vavilónului şi cetatea aceasta se va arde!"

24. Iar împăratul Sedéchiia zise către Ieremiia: „Nici un om să nu auză cuvintele acêstea, şi nu vei muri!

25. Iar[565] de vor auzi boiêrii că am vorbit cu tine şi vor veni şi-ţi vor zice: «Ce au grăit împăratul către tine? Spune-ne, nu ascunde de către noi şi nu te vom ucide! Şi ce ai grăit tu cu împăratul?»

26. Tu să zici către dînşii: «Eu am aruncat mila mea înaintea împăratului, ca să nu mă mai întoarcă în casa lui Ioathan, să moriu acoló.»"
27. Şi veniră toţi boiêrii la Ieremiia şi-l întrebară; şi grăi către dînşii după toate cuvintele care porîncise lui împăratul; şi tăcură, că nu auzise cuvîntul Domnului.

28. Şi şăzu Ieremiia în curtea puşcăriei pînă ce luară Ierusalimul.

Cap 39

1.[566] [567]Iară în anul al noaoălea de împărăţiia Sedéchiei, împăratul Iúdei, în luna a zêcea, veni Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui asupra Ierusalímului, şi se oştiră asupră-i.

Versiunea modernă

şi a făcut Ieremia aşa.

13. Şi l-au tras pe el cu funiile şi l-au scos din groapă, şi a stat Ieremia în curtea închisorii.
14. Şi a trimis regele şi l-a chemat la el, în casa lui Asalisael, care era în casa Domnului. Şi i-a zis lui regele: „Te voi întreba ceva, dar să nu ascunzi nici un cuvînt de mine!"

15. Şi i-a zis Ieremia regelui: „Dacă îţi voi vesti, oare nu mă vei da morţii; şi dacă îţi voi da sfat, oare mă vei asculta?"
16. Şi i-a jurat lui regele, zicînd: „Viu este Domnul, cel care ne-a făcut sufletul acesta, dacă te voi omorî sau dacă te voi da în mîinile acestor oameni!"

17. Şi i-a zis lui Ieremia: „Astfel zice Domnul: «Dacă te vei duce la conducătorii regilor Babilonului, atunci viu va fi sufletul tău, şi cetatea aceasta nu va fi arsă cu foc, şi vei trăi tu şi casa ta.

18. Iar dacă nu te vei duce, cetatea aceasta va fi dată în mîinile caldeilor; şi o vor arde cu foc şi tu nu vei scăpa.»"

19. Şi i-a zis regele lui Ieremia: „Eu am ceva cu iudeii care au fugit la caldei să nu mă dea în mîinile lor şi să-şi bată joc de mine!"

20. Şi a zis Ieremia: „Nu te vor da! Ascultă cuvîntul Domnului pe care eu ţi-l spun ţie; şi-ţi va fi mai bine şi viu va fi sufletul tău!
21. Şi dacă nu vrei să te duci, acesta este cuvîntul pe care mi l-a arătat Domnul."

22. Şi, iată, toate femeile care au fost lăsate în casa regelui lui Iuda s-au dus la conducătorii regelui Babilonului şi au spus ele: „Bărbaţii tăi împăciuitori te-au înşelat, şi te vor stăpîni, şi vor strica întru alunecare picioarele tale, şi se vor întoarce de la tine.

23. Şi femeile tale şi copiii tăi se vor duce la caldei şi tu nu vei scăpa, căci vei fi luat de mîna regelui Babilonului şi cetatea aceasta va fi arsă!"

24. Şi i-a zis lui regele: „Nici un om să nu afle ceva din cuvintele acestea, ca tu să nu mori!

25. Şi dacă vor auzi conducătorii că ţi-am vorbit şi vor veni la tine şi-ţi vor zice: «Spune-ne ce ţi-a grăit regele, nu ascunde de noi şi nu te vom ucide, deci ce ţi-a zis regele?»

26. Aşa să le spui: «Eu arunc mila mea în faţa ochilor regelui, ca să nu mă întoarcă la casa lui Ionatan şi să mor acolo.»"
27. Şi au venit toţi conducătorii la Ieremia, şi l-au întrebat, şi le-a răspuns lor cu toate cuvintele pe care i le poruncise regele; şi au tăcut, căci cuvîntul Domnului n-a fost auzit.
28. Şi a stat Ieremia în curtea închisorii pînă în vremea cînd Ierusalimul a fost capturat.

Capitolul al 39-lea

1. Şi s-a făcut în luna anului al nouălea al lui Sedechia, regele lui Iuda, că s-a apropiat de Ierusalim Nabucodonosor, regele Babilonului, şi toată armata lui, şi l-a asediat.

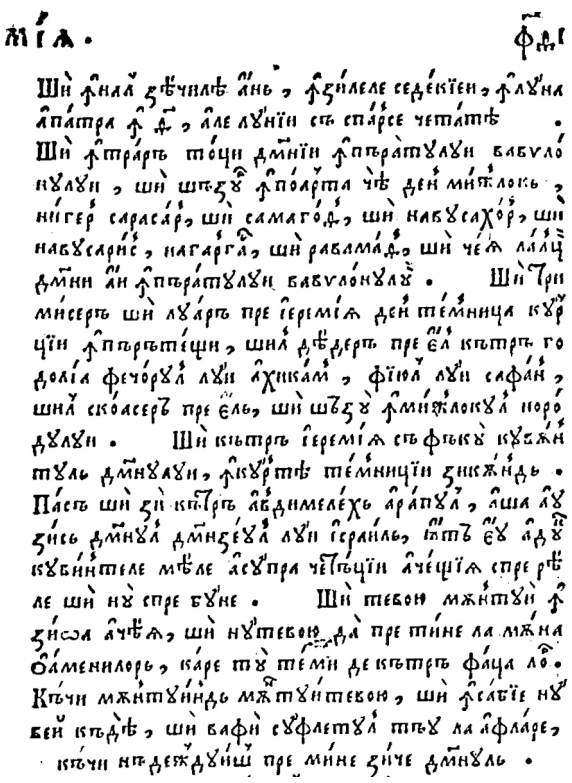

Biblia 1688, p. 519, col. 2

2. Şi în al zêcilea an, în zilele Sedéchiei, în luna a patra, în 9 ale lunii, să sparse cetatea.

3. Şi întrară toţi domnii împăratului Vavilónului şi şăzură în poarta cea den mijloc: Nígher, Sarasár, şi Samagóth, şi Navusahór, şi Navusarís, Nagargas, şi Ravamáth, şi ceialalţi domni ai împăratului Vavilónului.

4. Şi trimiseră şi luară pre Ieremíia den temniţa curţii împărăteşti şi-l dêderă pre el cătră Godolía, feciorul lui Ahicám, fiiul lui Safán; şi-l scoaseră pre el şi şăzu în mijlocul norodului.

5. Şi cătră Ieremíia să făcu cuvîntul Domnului în curtea temniţii, zicînd:

6. „Pasă şi zi cătră Avdimeléh arapul: «Aşa au zis Domnul, Dumnezeul lui Israíl: ‘Iată, eu aduc cuvintele mêle asupra cetăţii aceştiia spre rêle, şi nu spre bune.

7. Şi te voiu mîntui în zioa acêea şi nu te voiu da pre tine la mîna oamenilor, care tu temi de cătră faţa lor.

8. Căci mîntuind, mîntui-te-voiu, şi în sabie nu vei cădea; şi va fi sufletul tău la aflare, căci nădejduişi pre mine’, zice Domnul.»”

Ms. 45, p. 607-608

2. Şi în al dzêcelea an[288], în dzilele Sedechíei, întru luna a pa- *[607/2]* tra, în 9 a lunei, sparse-să[289] cetatea.

3. Şi întrară toţi domnii împăratului Vavilónului; şi şezură întru poarta cea den mijloc: Nígher, Sarasar, şi Samagoth, şi Navusáhar, şi Navusares, Nagargas, şi Ravamath, şi ceialalţi domni a împăratului Vavilónului.

4. Şi trimiseră şi luară pre Ieremía dentru curtea acei ⌊împărăteşti⌋ temniţă şi-l dêderă pre el cătră Godolía, ficiorul lui Ahicam, fiiul lui Safan; şi-l scoaseră pre el şi şezu în mijlocul nărodului.

5. Şi cătră Ieremía să făcu cuvîntul Domnului întru curtea temniţii, dzicînd:

6. „Pasă şi dzi cătră Avdiméleh, arapul[290]: «Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul Israil: 'Iată, eu aduc cuvintele mêle preste cetatea aceasta spre rêle, şi nu spre bune.

7. Şi te voi mîntui întru dzua acêea şi nu te voi da pre tine la mîna oamenilor cărora tu te temi de cătră faţa lor.

8. Căci mîntuind mîntui-te-voi, şi cu sabie nu vei cădea, şi va fi sufletul tău la aflare, căci nădăjduiai pre mine', dzice Domnul.»"

Ms. 4389, p. 747-748

2. Iar în anul al 11 al Sedéchiei, în luna a patra, a cincea zi, se sparse cetatea.

3. Şi întrară toţi voievozii împăratului Vavilónului şi şăzură în porţile cêle den mijloc: Nereghel, Sereser, Samagad, Navuhasar, Navusaris, Nagargas, Anaser şi Ramovag, şi alalţi voievozi ai împăratului Vavilónului. [4.] Iar deaca-i văzu Sedéchiia, împăratul Iúdei, şi toţi oamenii cei de războiu, ei fugiră şi ieşiră den cetate noaptea, pre calea cea de la curtea împărătească şi pren poarta carea era prentre doaoă ziduri, şi ieşiră pre calea pustiei. [5.][568] Iar oastea haldeiască îi goniră, şi ajunseră pre Sedéchiia în cîmpul pustiei Ierihónului, şi, prinzîndu-l, îl aduseră la Navohodonosor, împăratul Vavilónului, la Revlat, care iaste în pămîn- *[747/2]* tul lui Etham, şi grăi cătră dînsul judecăţi. [6.] Şi ucise împăratul Vavilónului pre feciorii Sedéchiei în Revlat, înaintea lui, şi pre toţi boiêrii Iúdei îi ucise împăratul Vavilónului. [7.] Iar Sedéchiei îi scoase ochii şi-l băgă în obêde să-l ducă în Vavilon. [8.] Iar casa împărătească şi casele a tot nărodul le arseră haldeii cu foc şi zidurile Ierusalímului le întoarseră. [9.] Iar rămăşiţa oamenilor carea rămăsêse în cetate, şi pribêgii carii fugise la dînsul, şi altă rămăşiţă de nărod carea mai rămăsêse, o mută Navuzardan, voievodul oştilor, la Vavilon. [10.][569] Iar den oamenii cei săraci, carii nu avea nimic, nu-i robi Navuzardan, voievodul oştilor, den ţara Iúdei, ce le dêde vii şi puţuri într-acea zi. [11.] Şi porînci Navohodonosor, împăratul[570] Vavilónului, pentru Ieremiia proroc lui Navuzardan, voievodul oştilor, şi-i zise: [12.] „Ia-l şi pune pre dînsul ochii tăi şi nici un rău să nu-i faci, ce cum[571] va fi voia lui, aşa să-i faci!" [13.] Şi trimêse Navuzardan, voievodul oştilor, şi Nuvusezvan, şi Ravsacheia, şi Nereghel, şi Naser, şi Ravamága, şi alţi voievozi ai împăratului Vavilónului.

4. [14.] Şi luară pre Ieremiia den curtea puşcăriei şi-l dêderă la Godólie, feciorul lui Ahicam, feciorul Safániei, să-l ducă; şi-l scoaseră şi şăzu în mijlocul nărodului.

5. [15.][572] Iar în curtea puşcăriei fu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia, zicînd:

6. [16.] „Pasă şi grăiêşte lui Avdemeleh, harapul, zicînd: «Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: 'Iată, eu voiu aduce cuvintele mêle asupra aceştii cetăţi spre rău, iar nu spre bine; şi vor fi înaintea ta, în zioa acêea.

7. [17.] Şi într-acea zi te voiu mîntui şi nu te voiu da în mîinile oamenilor de a cărora faţă te temi tu.

8. [18.] Ce te voiu izbăvi şi nu vei cădea de sabie. Şi va fi sufletul[573] întru aflare, că se-au nădăjduit în mine', zice Domnul.»"

Versiunea modernă

2. Iar în anul al zecelea al lui Sedechia, în luna a patra, în nouă ale lunii, cetatea a fost spartă.

3. Şi au intrat toate căpeteniile regelui Babilonului şi s-au aşezat în poarta din mijloc: Nigher, Sarasar, Samagoth, Nabusachar, Nabusaris, Nagargas şi Rabamath, şi celelalte căpetenii ale regelui Babilonului.

4. Şi au trimis şi l-au luat pe Ieremia din curtea temniţei regale şi i l-au încredinţat lui Godolia, fiul lui Ahicam, fiul lui Safan. L-au scos şi a şezut în mijlocul poporului.

5. Iar către Ieremia a fost cuvîntul Domnului în curtea temniţei, zicînd:

6. „Mergi şi zi către Avdemelech, etiopianul: «Aşa grăieşte Domnul, Dumnezeul lui Israel: 'Iată, eu aduc cuvintele mele asupra cetăţii acesteia spre cele rele, iar nu spre cele bune.

7. Şi te voi izbăvi pe tine în ziua aceea şi nicidecum nu te voi da în mîinile oamenilor, de a căror faţă te temi.

8. Cu adevărat te voi izbăvi şi nu vei cădea în sabie. Şi va fi sufletul tău spre aflare, căci în mine ai nădăjduit', zice Domnul.»"

Biblia 1688, p. 519, col. 2

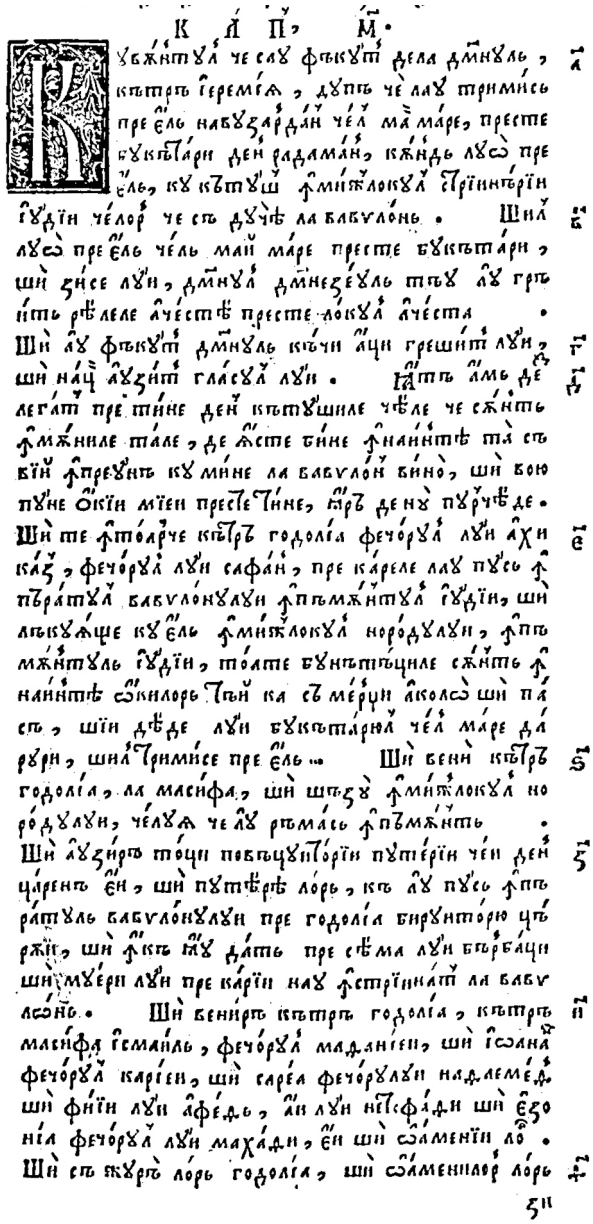

Cap 40

1. Cuvîntul ce s-au făcut de la Domnul către Ieremíia, după ce l-au trimis pre el Navuzardán, cel mai mare preste bucătari, den Radamán, cînd luo pre el cu cătuşi în mijlocul striinării Iúdii, celor ce să ducea la Vavilón.

2. Şi-l luo pre el cel mai mare preste bucătari şi zise lui: „Domnul Dumnezeul tău au grăit rêlele acestea preste locul acesta.

3. Şi au făcut Domnul, căci aţi greşit lui şi n-aţi auzit glasul lui.

4. Iată, am dezlegat pre tine den cătuşile cêle ce sînt în mînile tale; de iaste bine înaintea ta să vii împreună cu mine la Vavilón, vino, şi voiu pune ochii miei preste tine; iară de nu, purcêde!

5. Şi te întoarce către Godolía, feciorul lui Ahicáz, feciorul lui Safán, pre carele l-au pus împăratul Vavilónului în pămîntul Iúdii, şi lăcuiêşte cu el în mijlocul norodului, în pămîntul Iúdii. Toate bunătăţile sînt înaintea ochilor tăi, ca să mergi acoló. Şi pasă!" Şi-i dêde lui bucătariul cel mare daruri şi-l trimise pre el.

6. Şi veni către Godolía, la Masífa, şi şăzu în mijlocul norodului celuia ce au rămas în pămînt.

7. Şi auziră toţi povăţuitorii puterii, cei den ţarenă, ei şi putêrea lor, că au pus împăratul Vavilónului pre Godolía biruitoriu ţărîi şi încă i-au dat pre seama lui bărbaţi şi muieri lui, pre carii n-au înstriinat la Vavilón.

8. Şi veniră către Godolía, către Masífa: Ismaíl, feciorul Mathaníei, şi Ioanan, feciorul Caríei, şi Saréa, fecioru lui Nathaeméth, şi fiii lui Aféth al lui Netsfáthi, şi Ezonía, feciorul lui Maháthi, ei şi oamenii lor.

9. Şi să jură lor Godolía şi oamenilor lor, //

Ms. 45, p. 607-608

Cap 40

1. Cuvîntul ce s-au făcut de la Domnul către Ieremía, după ce l-au trimis pre el Navuzardan, cel mai mare preste bucătari, den Radanman[291], cînd luă pre el cu cătuşi în mijlocul înstreinării Iúdei, celor ce să ducea la Vavilon.

2. Şi-l luă pre el cel mai mare preste bucătari şi-i dzise lui: „Domnul Dumnedzăul tău au grăit rêlele acêstea preste locul acesta.

3. Şi au făcut Domnul, căci aţi greşit lui şi n-aţi audzit glasul lui.

4. Iată, am dăzlegat pre tine den cătuşile cêlea ce-s prestă mîinile tale; dă iaste bun înaintea ta să vii împreună cu mine la Vavilon, vino, şi voi pune ochii miei prestă tine; iară de nu, purcêde!

5. [292]Şi te întoarnă către Godolía, ficiorul lui Safan, ficiorul lui Ahicam, pre carele l-au pus împăratul Vavilónului[293] întru pămîntul Iúda, şi lăcuiêşte cu el în mijlocul nărodului, ⌊în pămîntul Iúdei⌋. Toate bunătăţile — între ochii tăi a mêrge acoló. ⌊Şi⌋ pasă!" Şi dêde lui bucătariul cel mare daruri şi-l trimise pre el.

6. Şi veni către Godolía, la Massifá, şi şezu în mijlocul nărodului ⌊lui⌋, celuia ce au rămas întru pămînt. *[608/1]*

7. Şi audziră toţi povăţuitorii cei den ţarină, ei şi putêrea lor, că au pus împăratul Vavilónului pre Godolía pre pămînt, şi că i-au dat pre sama lui bărbaţi şi muieri lui, pre carii n-au înstreinat la Vavilon.

8. Şi veniră către Godolía, către Masifá: Ismail, ficiorul Mathaníei, şi Ioanan, ficiorul Carîia, şi Saréa, ficiorul Nathaemeth, şi fiii Afeth a lui Netofathí, şi Iezonía, ficiorul lui Mahathí, ei şi bărbaţii lor.

9. Şi să jurắ lor Godolía şi oamenilor lor,

Ms. 4389, p. 747-748

Cap 40

1.[574] Cuvîntul carele au fost de la Domnul către Ieremiia, după ce l-au trimes Navuzardan, stolnicul cel mare, cînd l-au luat legat cu cătuşi den mijlocul tuturor celor ce se ducea den Ierusalim şi den Iudéea[575], şi-i ducea la Vavilon.

2. Iar stolnicul cel mare îl luoă şi-i zise: „Domnul Dumnezeul tău a[576] grăit răotatea aceasta asupra acestui loc.

3. Şi o au adus şi au făcut Domnul precum au zis, pentru că aţi greşit lui şi nu l-aţi ascultat şi se-au făcut voaoă cuvîntul acesta.

4. Iar acum, iată că *[748/1]* te-am slobozit den cătuşile care ţi-au fost în mîini. Deci, de-ţi iaste voia să mergi cu mine în Vavilon, pasă, şi voiu pune ochii miei pre tine; iar de nu, tu rămîi aici, că iată că toată ţara iaste înaintea ta; ce cum vei vrea şi unde-ţi va fi voia să mergi, acoló vei mêrge!

5.[577] Iar cu mine să nu mergi, [578]ce fii la Godóliia, feciorul lui Ahicam, feciorul Sofoniei, pre care l-au pus împăratul Vavilónului preste ţara Iúdei, şi lăcuiêşte cu dînsul în mijlocul nărodului; sau unde-ţi va fi voia să mergi, pasă!" Şi-i dêde stolnicul cel mare bucate şi daruri şi-l slobozí.

6. Şi veni Ieremiia la Godóliia, feciorul lui Ahicam, în Masfat, şi lăcui cu dînsul în mijlocul nărodului care mai rămăsêse în ţară.

7. Iar deaca auziră toţi boiêrii puterii, carii era rîsipiţi pren ţări, ei şi puterile lor, cum au pus împăratul Vavilónului pre Godóliia, feciorul lui Ahicam, biruitoriu ţărîi, şi cum au dat lui bărbaţi, şi muieri, şi copii, şi den cei săraci ai ţărîi, carii n-au fost mutaţi în Vavilon,

8.[579] Veniră la Godóliia, în Masfat, Ismail, feciorul Nathaniei, şi Ionan, şi Ionathan, feciorii Caréei, şi Saréa, feciorul lui Tanahumet, şi feciorii Óthiei, carii era den Netofátha, şi Iehóniia, feciorul Matathiei, ei şi oamenii lor.

9. [580]Şi se jurắ lor Godóliia şi soţiilor lor,

Versiunea modernă

Capitolul al 40-lea

1. Cuvîntul care s-a făcut de la Domnul către Ieremia, după ce l-a trimis pe el Nabuzardan, şeful gărzii din Radaman, cînd îl luase în cătuşe în mijlocul robimii lui Iuda, al celor ce se duceau în Babilon.

2. Şi l-a luat pe el şeful gărzii şi i-a zis: „Domnul Dumnezeul tău a grăit relele acestea asupra acestui loc.

3. Şi Domnul a făcut-o pentru că voi aţi păcătuit împotriva lui şi nu i-aţi ascultat glasul.

4. Iată, eu te-am dezlegat din cătuşele de pe mîinile tale. Dacă ţi se pare bine să vii cu mine în Babilon, vino, şi-mi voi pune ochii asupra ta; iar dacă nu, du-te!

5. Şi te întoarce la Godolia, fiul lui Ahicam, fiul lui Safan, pe care regele Babilonului l-a aşezat în pămîntul lui Iuda, şi locuieşte cu el în mijlocul poporului, în pămîntul lui Iuda. Toate bunătăţile sînt în ochii tăi ca să te duci acolo; du-te!" Şi i-a dat lui căpetenia gărzii daruri şi i-a dat drumul.

6. Şi a venit la Godolia, la Miţpa, şi s-a aşezat în mijlocul poporului care rămăsese în ţară.

7. Şi au auzit toate căpeteniile oştirii, cei din cîmp, ei şi oştirea lor, că regele Babilonului l-a aşezat pe Godolia în ţară şi că i-a încredinţat lui bărbaţi şi femei, pe care nu îi strămutase în Babilon.

8. Şi au venit la Godolia, la Miţpa: Ismail, fiul lui Natanie, şi Iohanan, fiul lui Careea, şi Seraia, fiul lui Tanhumet, şi fiii lui Efai Netofitul, şi Iezania, fiul lui Maacat, ei şi oamenii lor.

9. Şi le-a jurat Godolia lor şi oamenilor lor,

Biblia 1688, p. 520, col. 1

zicînd: „Să nu vă têmeţi de cătră faţa slugilor haldeilor! Lăcuiţi pre pămînt şi lucraţi împăratului Vavilónului şi mai bine va fi voao!

10. Şi, iată, eu şăz înaintea voastră la Masífa să stau înaintea haldeilor, cînd vor veni asupra voastră; şi voi adunaţi vin şi poame, şi untdelemn luaţi pren vasele voastre, şi lăcuiţi în cetăţile carele le-aţi biruit."

11. Şi toţi jidovii, cei den pămîntul Moávului şi den fiii lui Amón, şi cei den Iduméa, şi cei den tot pămîntul au auzit că au dat împăratul Vavilónului rămăşiţa Iúdii, şi încă au pus preste ei pre Godolía, feciorul lui Ahicám.

12. Şi veniră cătră Godolía, la Masífa, la pămîntul Iúdii, şi adunară vin şi poame multe foarte şi untdelemnu.

13. Şi Ionán, feciorul lui Caríia, şi toţi povăţitorii puterii, cei de la ţarină, veniră cătră Godolía la Masífa; şi ziseră lui: „De vei cu cunoştinţă cunoaşte că Velisá, împăratul fiilor lui Amón, au trimis cătră tine pre Ismaíl, ca să lovească sufletul tău?"

14. Şi n-au crezut lor Godolía, şi zise Ioanán Godolíei: „Pre ascunsu dară în Masifá voiu mêrge,

15. Şi voiu lovi pre Ismaíl, şi nimene să nu ştie pentru ca să nu lovască sufletul tău; şi să vor răsipi toţi jidovii ce-s adunaţi cătră tine, şi vor pieri cei rămaşi ai Iúdii."

16. Şi zise Godolía cătră Ioanán: „Să nu faci după graiul tău, căci minciuni tu zici asupra lui Ismaíl!"

Cap 41

1. Şi fu în luna a şaptea, veni Ismaíl, feciorul Nathaníei, fiiul lui Eleasá, cel de ruda împărătească, şi 10 oameni împreună cu el, cătră Godolía, la Masífa, şi mîncară acoló pîine împreună.

2. Şi să sculá Ismaíl, şi cei 10 oameni ce era cu el, şi loviră pre Godolía pre carele au pus împăratul Vavilónului biruitoriu ţărîi,

3. Şi pre toţi jidovii ceia ce era cu el la Masífa, şi pre toţi haldeii carii s-au aflat acoló.

4. Şi fu în zioa a dooa lovind el pre Godolía, şi om nu ştiu.

5. Şi veniră oameni de la Sihém şi de la Salím şi de la Samaríia, 80 de oameni, raşi la barbe şi rumte hainele lor, şi tînguindu-se, şi daruri şi tămîie în mînile lor, ca să aducă la casa Domnului.

6. Şi ieşi întru timpinarea lor Ismaíl; şi ei mergea şi plîngea şi zise lor: „Întraţi cătră Godolía!"

7. Şi fu întrînd ei în mijlocul cetăţii, îi junghiară pre ei şi-i băgară în fîntînă.

8. Şi 10 oameni să aflară acoló şi ziseră lui Ismaíl: „Să nu ne ucizi pre noi, căci sînt noaă jitniţe în ţarină, grîne şi oarze, miêre şi untdelemnu." Şi trecu şi nu-i ucise pre ei în mijlocul fraţilor lor.

9. Şi puţul în care aruncá acoló Ismaíl /

Ms. 45, p. 608

dzicînd: „[294]Să nu vă têmeţi de cătră faţa slugilor haldeilor! Lăcuiţi pre pămînt şi lucraţi împăratului Vavilónului şi mai bine va fi voao!

10. Şi, iată, eu şez ⌊înaintea voastră⌋, la Massifá, să stau înaintea haldeilor, cînd vor veni asupra voastră; şi voi adunaţi vin şi poame, şi untdălemnu luaţi la vasele voastre, şi lăcuiţi întru cetăţile carele aţi biruit."

11. Şi toţi jidovii cei den pămîntul Moav, şi dentru fiii Ammon, şi cei dentru[295] Iduméa, şi cei dentru tot pămîntul au audzit că au dat împăratul Vavilónului rămăşiţă Iúdei, şi că au pus preste ei pre Godolía, ficiorul lui Ahicam.

12. Şi veniră cătră Godolía la pămîntul Iúdei[296] şi adunară vin şi poame multe foarte şi untdelemnu.

13. Şi Ioanan, ficiorul Caría, şi toţi povăţuitorii puterii, cei de la ţarini, veniră cătră Godolía, la Massifá, şi dziseră lui: „Dă vei cu cunoştinţă cunoaşte că Velisá, împăratul fiilor Ammon, au trimis cătră tine pre Ismail, ca să lovască sufletul tău?"

14. Şi n-au crezut lor Godolía, [15.] şi dzise Ioanan lui Godolía: „Pre ascuns în Masifá mêrge-voi, dară,

15. Şi voi lovi pre Ismail şi nime să nu ştie, pentru ca să nu lovască sufletul tău; şi să vor răşchira toţi jidovii ce-s adunaţi cătră tine şi vor pieri cei rămaşi a Iúdei."

16. Şi dzise Godolía cătră Ioanan: „Să nu faci după graiul tău, căci minciuni tu zici asupra lui Ismail!"

Cap 41

1. Şi fu întru luna a şaptea, veni Ismail, fiiul Náthaníei, fiiului Elisá, den ruda împărătească, şi 10 oameni împreună cu el, cătră Godolía, la Massifá, şi mîncară acoló pîine împreună.

2. Şi să sculă Ismail şi cei 10 oameni ce era cu el şi loviră pre Godolía, pre carele au pus împăratul Va- *[608/2]* vilónului preste pămînt,

3. Şi pre toţi jidovii ceia ce era cu el la Masifá şi pre toţi haldeii carii s-au aflat acoló.

4. Şi fu în dzua a doao, lovind el pre Godolía, şi om nu ştiu,

5. Şi veniră oamenii de la Sihem, şi de la Salim, şi de la Samaría, 80 de oameni raşi la barbe şi rumpte hainele ⌊lor,⌋ şi bocindu-să, şi masané şi tămîie întru mîinile lor, ca să aducă la casa Domnului.

6. Şi ieşi întru tîmpinarea lor Ismail şi ei mergea şi plîngea; şi dzise lor: „Întraţi cătră Godolía!"

7. Şi fu întrînd ei în mijlocul cetăţii, ii junghiară pre ei şi-i puseră în fîntînă[297].

8. Şi 10 oameni să aflară acoló şi dziseră lui Ismail: „Să nu ne ucizi pre noi, căci sînt noao jicniţe[298] în ţarină, grîne şi oardze, miêre şi untdelemnu." Şi trecu şi nu-i ucise pre ei în mijlocul fraţilor lor.

9. Şi puţul întru carele aruncă acoló Ismail

Ms. 4389, p. 748

zicînd: „Nu vă têmeţi de slugile haldeieşti! Şi să vă sălăşluiţi în ţară şi să slujiţi împăratului Vavilónului şi mai bine vă va fi!

10. Iată că eu voiu şădea în Masfat ca să stau înaintea haldeilor celor ce vor veni asupră-vă; iar voi strîngeţi vinul, şi poamele, şi undelemnul, şi le băgaţi pren vase, şi lăcuiţi în cetăţile cêlea ce le-aţi ţinut."

11. Şi auzind toţi jidovii cei den ţara Moávului, şi cei dentru feciorii lui Ammon, şi cei den Idumeea[581], şi cei de pren toate ţările, cum au dat împăratul Vavilónului rămăşiţă în Iudéea[582] şi au pus preste dînşii pre Godóliia, feciorul lui Ahicam, feciorul lui Sofoniei,

12.[583] Se întoarseră toţi jidovii de pren toate locurile de unde fusêse fugit şi veniră la Godóliia, în ţara Iúdei, în Masfat, şi strînseră vin, şi undelemn, şi poame foarte multe.

13. Iar Ioanan, feciorul Caréei, şi toţi boiêrii puterii cei de la cîmp veniră la Godóliia, în Masfat. [14.] Şi ziseră lui: „Să ştii că Vaalis, împăratul feciori- *[748/2]* lor lui Ammon, au trimes la tine pre Ismail, feciorul Nathaniei, ca să ucigă sufletul tău!"

14. Iar Godóliia nu-i crezu. [15.] De-acii Ioanan zise Godóliei în tainâ în Masfat, grăind: „Să merg,

15. Să ucig pre Ismail, feciorul Nathaniei, şi să nu ştie nimini, ca să nu cumva să ucigă sufletul tău; şi să se rîsipească toată Iudéea[584] care se-au strîns la tine [16.] şi să pîéie rămăşiţa Iúdei."

16. Iar Godóliia zise cătră Ioanan: „Să nu faci cuvîntul acesta, că minciună grăieşti tu pentru Ismail!"

Cap 41

1.[585] Iară a şaptea lună veni Ismail, feciorul Nathaniei, feciorul lui Elisam, de neam împărătesc, şi boiêrii împărăteşti cu dînsul, zêce bărbaţi, la Godóliia în Masfat, şi mîncară acoló bucate denpreună.

2. De-acii se sculă Ismail, şi acei zêce bărbaţi cu dînsul, şi uciseră pre Godóliia, pre care-l pusêse împăratul Vavilónului preste ţară,

3. Şi pre toţi jidovii carii era cu dînsul în Masfat, şi pre toţi haldeii cîţi se aflară acoló, şi pre oamenii cei de oaste i-au ucis Ismail.

4. Iar a doaoa zi după ce uciseră pre Godóliia şi nu ştiia nimini,

5. Veniră nişte oameni de la Sihem, şi de la Salim, şi de la Samáriia, 80 de bărbaţi cu capete[586] rase şi cu hainele sfîşiiate, plîngînd, şi cu jărtvă şi cu tămîie în mîinile lor, ca să aducă în casa Domnului.

6.[587] Iar Ismail le ieşi înainte. Iar ei mergea şi plîngea[588], şi deaca se întîlni cu dînşii, le zise: „Veniţi la Godóliia!"

7. Iar deaca mêrseră pînă în mijlocul cetăţii, îi tăie Ismail împrejurul puţului, el şi oamenii carii era cu dînsul.

8. Şi se aflară acoló zêce bărbaţi şi ziseră cătră Ismail: „Nu ne ucide, că avem noi agoniseală la cîmp, grîu, şi orz, şi miêre, şi undelemn." Şi-i trecu de nu-i ucise în mijlocul fraţilor lor.

9. Iar puţul în care aruncă Ismail

Versiunea modernă

zicînd: „Nu vă temeţi de faţa slujitorilor caldeilor! Locuţi în ţară şi munciţi pentru regele Babilonului şi vă va fi mai bine!

10. Şi, iată, eu şed înaintea voastră la Miţpa ca să stau înaintea feţei caldeilor, cînd vor veni asupra voastră. Iar voi adunaţi vin şi fructe, şi untdelemn luaţi în vasele voastre, şi locuiţi în cetăţile asupra cărora aţi dobîndit stăpînire."

11. Şi toţi iudeii, cei din pămîntul Moabului şi dintre fiii lui Ammon, şi cei din Idumeea, şi din tot pămîntul au auzit că regele Babilonului i-a lăsat lui Iuda o rămăşiţă şi că l-a aşezat peste ei pe Godolia, fiul lui Ahicam.

12. Şi au venit la Godolia, în pămîntul lui Iuda, la Miţpa, şi au adunat vin şi foarte multe fructe şi untdelemn.

13. Iar Iohanan, fiul lui Careea, şi toate căpeteniile oştirii, cei din cîmpie, au venit la Godolia, la Miţpa. Şi i-au zis lui: „Cunoşti oare că Baalis, regele fiilor lui Ammon, l-a trimis la tine pe Ismail, ca să lovească sufletul tău?"

14. Şi nu i-a crezut pe ei Godolia, [15.] şi i-a zis Iohanan lui Godolia: „În tainâ, la Miţpa mă voi duce acum

15. Şi îl voi lovi pe Ismail, şi nimeni să nu ştie ca să nu lovească sufletul tău; şi să fie risipiţi toţi iudeii care s-au adunat la tine şi să fie distruşi cei rămaşi din Iuda."

16. Şi a zis Godolia către Iohanan: „Să nu faci după cuvîntul tău, căci minciuni grăieşti despre Ismail!"

Capitolul al 41-lea

1. Şi s-a făcut că în luna a şaptea a venit Ismail, fiul lui Natanie, fiul lui Eleasa, din neam regesc, şi zece bărbaţi împreună cu el, la Godolia, în Miţpa, şi au mîncat acolo pîine împreună.

2. Şi s-a ridicat Ismail, şi împreună cu el şi cei zece bărbaţi, şi l-au lovit pe Godolia pe care îl aşezase regele Babilonului peste ţară,

3. Şi pe toţi iudeii care erau împreună cu el la Miţpa, precum şi pe toţi caldeii care s-au găsit acolo.

4. Şi s-a făcut în a doua zi după ce el lovise pe Godolia, şi nimeni nu ştia,

5. Că au venit bărbaţi din Sichem şi din Salem şi din Samaria, optzeci de bărbaţi, cu bărbile rase şi cu hainele sfîşiate, bătîndu-şi pieptul, cu daruri şi tămîie în mîinile lor, ca să aducă la casa Domnului.

6. Şi a ieşit Ismail în întîmpinarea lor. Ei mergeau şi plîngeau, iar el le-a zis: „Intraţi la Godolia!"

7. Şi s-a făcut atunci cînd au intrat ei în mijlocul cetăţii, că i-au ucis pe ei şi i-au aruncat în fîntînă.

8. Dar s-au găsit acolo zece bărbaţi care i-au zis lui Ismail: „Să nu ne omori, căci avem hambare în cîmp, grîu şi orz, miere şi untdelemn." Iar el a trecut peste ei şi nu i-a omorît, în mijlocul fraţilor lor.

9. Iar fîntîna în care îi aruncase Ismail

Biblia 1688, p. 520, col. 2

pre toţi pre carii lovi, fintînă mare iaste aceasta iaste care au făcut împăratul Asa, de către faţa lui Vaása, împăratul lui Israíl; aceasta umplu Ismaíl, de trupuri rănite.

10. Şi întoarse Ismaíl tot norodul cela ce au rămas la Masifá, şi pre fêtele împăratului, pre carele au dus mai marele preste bucătari Godolíei, feciorul lui Ahicám.

11. Şi să duse decindea la fiii lui Ammón; şi auzi Ioanán, feciorul Cáriei, şi toţi povăţuitorii puterii, cei împreună cu el, toate rêlele carele au făcut Ismaíl.

12. Şi aduseră toată tabăra lor, şi mêrse să dea războiu lui, şi aflară pre el la apa cea multă la Gavaón.

13. Şi fu deaca văzu tot norodul cel ce era cu Ismaíl pre Ioanán, şi pre povăţuitorii puterii lui, cei ce era cu dînsul,

14. Şi să înturnară către Ioanán.

15. Şi Ismaíl scăpă cu 8 oameni şi să duse către fiii lui Ammón.

16. Şi luo Ioanán şi toţi povăţuitorii puterii, carii era cu el, pre toţi cei rămaşi ai norodului, pre carii au înturnat de la Ismaíl, oameni tari la războiu, şi pre muieri, şi cêlealalte, şi pre hadîmi, pre carii au întorsu de la Gavaon,

17. Şi să duseră şi şăzură în pămîntul Virothoám, cel despre Vithlêem, ca să meargă la Eghípt de către faţa haldeilor.

18. Căci să spămîntară de către faţa lor, căci au lovit Ismaíl pre Godolíia, pre carele au pus împăratul Vavilónului, mai mare preste ţară.

Cap 42

1. Şi veniră toţi domnii puteriim şi Ionán, şi Azaria, fiiul lui Maséu, şi tot norodul de la mic pînă la marele lor,

2. Către Ieremíia prorocul, şi ziseră lui: „Cază dară mila noastră înaintea fêţii tale şi te roagă către Domnul Dumnezăul tău pentru aceştia ce au rămas, căci am rămas den mulţi puţini, precum ochii tăi vădu.

3. Şi spuie noao Domnul Dumnezăul tău calea întru carea vom mêrge întru ea şi cuvîntul carele vom face."

4. Şi zise lor Ieremiia: „Auzit-am! Iată, eu mă voiu ruga pentru voi către Domnul Dumnezăul vostru, după cuvintele voastre, şi va fi cuvîntul, carele va răspunde Domnul Dumnezău, voiu spune voao; nu voiu ascunde de la voi cuvînt."

5. Şi ei ziseră către Ieremíia: „Fie Domnul întru noi spre mărturie direaptă şi credincioasă, de nu după tot cuvîntul carele va trimite Domnul către noi aşa vom face!

6. Şi sevai bine, şi sevai rău, glasul Domnului Dumnezăului nostru, căruia noi trimitem pre tine către el, auzi-vom, ca mai bine noao să să facă, că vom auzi glasul Domnului Dumnezeului nostru!"

7. Şi fu preste 10 zile, să făcu cuvîntul Domnului către Ieremiia.

8. Şi chemă pre Ioanán, şi pre povăţuitorii puterii, şi pre tot nărodul, de la mic pînă la mare.

9. Şi zise lor: „Aşa zise Domnul Dumnezeu:

10. «De veţi şădea în pămîntul acesta, zidi-voiu pre //

Ms. 45, p. 608-609

pre toţi pre carii lovi — fîntînă mare; aceasta iaste carea au făcut împăratul Asá de către faţa Vaasá, împăratul Israil; aceasta o împlu Ismail de ⌊trupuri[299]⌋ rănite.

10. Şi întoarse Ismail tot nărodul cela ce au rămas la Massifá, şi pre fêtele împăratului, pre carele au pus mai marele preste bucătari lui Godolía, fiiului Ahicam,

11. Şi să duse de decindea a fiilor Ammon. Şi audzi Ioanan, ficiorul Carié, şi toţi povăţuitorii puterii cei împreună cu el toate rêlele carele au făcut Ismail.

12. Şi aduseră toată tabăra lor şi mêrseră să dea războiu lui; şi aflară pre el la apă multă, la Gavaon.

13. Şi fu dacă văzu tot nărodul cel cu Ismail pre Ionan, şi pre povăţuitorii puterii ⌊lui⌋ cei cu însul,

14. Şi să înturnară către Ioanan.

15. Şi Ismail scăpă cu 8 oameni şi să duse către fiii lui Ammon.

16. Şi luă Ionan şi toţi povăţuitorii puterii cei cu el pre toţi cei rămaşi ai nărodului, pre carii au înturnat de la Ismail, tari oameni la războiu, şi pre muieri, şi cêlealalte, şi pre hadîmbi, pre carii au întorsu de la Gavaon,

17. Şi să duseră şi şezură întru pămîntul Virothoam, cea despre Vithlêem[300], ca să margă la Éghiptu de către faţa haldeilor.

18. Căci să spămîntară de către faţa lor, căci au lovit Ismail pre Godolía, pre carele au pus împăratul Vavilónului pre pămînt.

Cap 42 *[609/1]*

1. Şi veniră toţi povăţuitorii puterii, şi Ionan, şi Zaharía, fiiul lui Maseu, şi tot nărodul de la mic pînă la marele ⌊lor⌋,

2. Către Ieremia prorocul şi-i dzisără lui: „Cază, dară, mila noastră înaintea fêţii tale şi te roagă către Domnul Dumnedzăul tău pentru ceşti rămaşi aceştia, căci am rămas puţini de la mulţi, în ce chip ochii tăi văd.

3. Şi vestească noao Domnul Dumnedzăul tău calea întru carea vom mêrge întru ea şi cuvîntul carele vom face."

4. Şi dzise lor Ierimía: „Audzit-am! Iată, eu mă voi ruga către Domnul Dumnedzăul vostru după cuvintele voastre, şi va fi cuvîntul carele va răspunde Domnul Dumnedzău, voi vesti voao; nu voi ascunde de la voi cuvînt!"

5. Şi ei dziseră către Ieremía: „Fie Domnul întru noi[301] spre mărturie dreaptă şi credincioasă, de nu după tot cuvîntul carele va trimite Domnul către noi, aşa vom face!

6. Şi măcar bine, şi măcar rău, glasul Domnului Dumnedzăului nostru, căruia noi trimitem pre tine către el, audzi-vom, pentru ca mai bine noao să ni să facă, că vom audzi glasul Domnului Dumnedzăului nostru!"

7. Şi fu preste dzile 10, să făcu cuvîntul Domnului către Ieremía.

8. Şi chemă pre Ioanan, şi pre povăţuitorii puterii, şi pre tot nărodul de la mic pînă la mare,

9. Şi dzise lor: „Aşa dzise Domnul Dumnedzău:

10. «Dă veţi şezînd şedea întru pămîntul acesta, zidi-voi pre

Ms. 4389, p. 748-749

pre toţi cîţi i-au ucis iaste puţ mare, care l-au făcut Assa împărat pentru Vaal, împăratul lui Israil; acela l-au umplut Ismail de oameni ucişi.

10. Şi întoarse Ismail pre toţi oamenii carii rămăsêse în Masfat, carii didêse stolnicul cel mare pre seama Godóliei, feciorul lui Ahicam.

11. [10.][589] Şi-i luoă Ismail, feciorul Nathaniei, şi se duse să treacă la feciorii lui Ammon. [11.] Iar Ioanán, *[749/1]* feciorul Caréei, auzi de aceasta, şi toţi boiêrii puterii carii era cu dînsul, toată răotatea carea au făcut Ismail.

12. Şi aduseră toate oştile lor şi se duseră să se bată cu dînsul şi-l aflară la apa cea multă în Gavaon.

13. Iar oamenii cei ce era cu Ismail, deaca văzură pre Ionan, feciorul Caréei, şi pre toţi boiêrii puterii, carii era cu dînsul, se veseliră,

14.[590] Şi se întoarse tot nărodul care-l luase Ismail în Masfat, şi deaca se întoarseră, mêrseră la Ionan.

15. Iar Ismail scăpă cu opt[591] bărbaţi de la faţa lui Ionan şi se duse la feciorii lui Ammon.

16. Iar Ionan luoă boiêrii, şi puterile cêle ce era cu dînsul, şi pre tot nărodul cît rămăsêse, care-l întorsêse iarăşi de la Ismail, feciorul Nathaniei, den Masfat, după ce ucise[592] pre Godóliia, feciorul lui Ahicam; bărbaţi vitêji de războiu, şi muieri, şi copii, şi hadîmi, carii îi întorsêse de la Gavaon,

17. Şi se duseră şi şăzură în pămîntul Varáholui, al lui Hamaam, care iaste despre Vithleem, ca să pribegească şi să între în Eghípet, [18.] de faţa haldeiênilor.

18. Că se temea de dînşii, căci ucise Ismail pre Godóliia, pre care-l pusêse împăratul Vavilónului mai mare preste ţara Iúdei.

Cap 42

1.[593] Şi veniră toţi boiêrii puterii, şi Ionan, feciorul Caréei, şi Iezóniia, feciorul Masiei, şi tot nărodul, şi mic, şi mare,

2. Şi mêrseră la Ieremiia proroc şi-i ziseră: „Să cază rugăciunea noastră înaintea ta, şi te roagă pentru noi către[594] Domnul Dumnezeul tău pentru toată rămăşiţa aceasta, că den mulţi am rămas puţinei, cum văd ochii tăi.

3. Şi să ne spuie Domnul Dumnezeul tău calea pre carea vom mêrge şi cuvîntul care vom face."

4. Iar Ieremiia proroc zise către dînşii: „Auzit-am! Iată, eu mă rog către Domnul Dumnezeul vostru şi va fi după cuvîntul vostru, şi tot cuvîntul care se va răspunde mie de la Domnul îl voiu spune voaoă; şi nu voiu ascunde de voi nici un cuvînt."

5. Iar ei ziseră către Ieremiia: „Să fie Domnul între noi mărturisitor direpţ şi credincios, că orice cuvînt va porînci noaoă Dumnezeu, acela vom face,

6. [5.] Măcară bun, măcară rău, [6.] şi vom asculta glasul Domnului Dumnezeul nostru către care te-am trimes, ca să ne fie mai bine deaca vom asculta glasul Domnului Dumnezeului nostru!"

7.[595] De-acii deaca *[749/2]* se umplură 10 zile, fu cuvîntul Domnului către Ieremiia.

8. Şi chemă pre Ionan, şi pre boiêrii puterii, carii era cu dînsul, şi pre tot nărodul, de la mic pînă la mare,

9. [8.] Şi le zise: [9.] „Aşa grăiêşte Domnul, cela către carele m-aţi trimes voi să întinz rugăciunile voastre înaintea lui:

10. «De veţi şădea într-această ţară, vă voiu îngrădi cu zid,

Versiunea modernă

pe toţi aceia pe care îi lovise era o fîntînă mare. Aceasta era cea pe care o făcuse regele Asa, dinaintea lui Baeşa, regele lui Israel; şi pe aceasta a umplut-o Ismail cu cei ucişi.

10. Şi a întors Ismail tot poporul, care rămăsese în Miţpa, şi pe fiicele regelui, pe care căpetenia gărzii le încredinţase lui Godolia, fiul lui Ahicam,

11. Şi s-a dus dincolo, la fiii lui Ammon. Şi a auzit Iohanan, fiul lui Careea, şi toate căpeteniile oştirii, care erau împreună cu ele, de toate relele, pe care le făcuse Ismail.

12. Şi şi-au adus întreaga lor oaste şi au plecat să se războiască cu el. Şi l-au găsit la apa cea mare, în Gabaon.

13. Şi s-a făcut cînd întreg poporul care era cu Ismail i-a văzut pe Iohanan, şi pe căpeteniile puterii, care erau cu el,

14. Că s-au întors la Iohanan.

15. Iar Ismail s-a salvat împreună cu opt oameni, şi s-a dus către fiii lui Ammon.

16. Şi i-au luat Iohanan şi toate căpetenii oştirii, care erau cu el, pe toţi cei rămaşi din popor, care se întorseseră de la Ismail, bărbaţi puternici în război, şi pe femei, şi pe restul, şi pe eunuci, pe care îi întorsese din Gabaon,

17. Şi au plecat şi s-au aşezat la Birothoam, care este lîngă Betleem, ca să meargă să intre în Egipt, din faţa caldeilor.

18. Căci se temeau de faţa lor, deoarece îl lovise Ismail pe Godolia, pe care îl aşezase regele Babilonului peste ţară.

Capitolul al 42-lea

1. Şi au venit toate căpeteniile puterii, şi Iohanan, şi Azaria, fiul lui Maseu, şi tot poporul, de la mic la mare,

2. Către Ieremia profetul, şi i-au zis: „Să cadă acum mila pentru noi înaintea feţei tale şi roagă-te către Domnul Dumnezeul tău pentru rămăşiţele acestea, căci din mulţi puţini am rămas, după cum văd ochii tăi.

3. Şi Domnul Dumnezeul tău să ne arate nouă calea pe care să mergem, şi cuvîntul pe care să-l facem."

4. Şi le-a zis lor Ieremia: „Am auzit! Iată, eu mă voi ruga pentru voi către Domnul Dumnezeul vostru, după cuvintele voastre, şi va fi că vă voi vesti cuvîntul, pe care îl va răspunde Domnul; şi nu voi ascunde de voi nici un cuvînt."

5. Şi i-au zis ei lui Ieremia: „Să fie Domnul între noi ca martor drept şi credincios, dacă nu vom face după tot cuvîntul pe care ni-l va trimite Domnul!

6. Şi fie bine, fie rău, glasul Domnului Dumnezeului nostru, la care noi te trimitem, îl vom asculta, ca să ne fie mai bine, căci vom asculta glasul Domnului Dumnezeului nostru!"

7. Şi s-a făcut că, după zece zile, a fost cuvîntul Domnului către Ieremia.

8. Şi i-a chemat pe Iohanan, şi pe căpeteniile oştirii, şi pe tot poporul, de la mic la mare,

9. Şi le-a spus: „Aşa zice Domnul Dumnezeu:

10. «Dacă vă veţi aşeza în pămîntul acesta, vă voi zidi pe

Biblia 1688, p. 521, col. 1

voi şi nu voiu răsipi; şi voiu răsădi pre voi, şi nu vă voiu zmulge, căci mă odihniiu întru rêlele care am făcut voao.

11. Să nu vă têmeţi de cătră faţa împăratului Vavilónului, de carele voi vă têmeţi de cătră faţa lui! Să nu vă têmeţi, zice Domnul, căci cu voi sînt, ca să vă scoţ pre voi şi să mîntuiesc pre voi den mîna lui!

12. Şi voiu da voao milă, şi voiu milui pre voi, şi voiu întoarce pre voi la pămîntul vostru.

13. Şi de ziceţi voi: 'Nu vom şădea în pămîntul acesta!', ca să nu auziţi glasul Domnului,

14. 'Că la pămîntul Eghípetului vom întra, şi nu vom vedea războiu, şi glas de trîmbiţe nu vom auzi, şi de pîini nu vom flămînzi, şi acoló vom lăcui.'

15. Pentru acêea, auziţi cuvîntul Domnului: Aşa zise Domnul: 'De veţi da voi faţa voastră la Eghípet şi veţi întra acoló a lăcui,

16. Şi va fi sabiia, de care voi vă têmeţi de cătră faţa ei, afla-va pre voi în pămîntul Eghípetului; şi foametea, carea voi cuvîntaţi de cătră faţa ei, apuca-va pre voi denapoia voastră la Eghípet, şi acoló veţi muri.

17. Şi vor fi toţi oamenii, şi toţi cei streini de rudă, ceia ce au pus faţa lor la pămîntul Eghípetului să lăcuiască acoló, sfîrşi-se-vor cu sabie şi cu foamete. Şi nu va fi lui nimeni mîntuindu-se de răutăţile carele eu aduc preste ei.'

18. Căci aşa zise Domnul: 'În ce chip au picat mîniia mea preste cei ce lăcuia Ierusalímul, aşa va pica mîniia mea preste voi, întrînd voi la Eghípet.' Şi veţi fi spre loc neumblat şi supuşi, şi la blestăm, şi la ocară, şi nu veţi mai vedea încă locul acesta.

19. Care au grăit Domnul Dumnezău preste voi, cei rămaşi ai Iúdei: 'Să nu întraţi la Eghípet!' Şi acum, cunoscînd, veţi cunoaşte,

20. Căci aţi ficlenit întru sufletele[27] voastre trimiţîndu-mă, zicînd: 'Roagă-te pentru noi cătră Domnul, şi după toate, orícîte va grăi ţie Domnul, face-vom.'

21. Şi n-aţi auzit glasul Domnului carele au trimis cătră voi.

22. Şi acum, cu sabie şi cu foamete veţi sfîrşi-vă în locul carele voi vă rugaţi să întraţi, să lăcuiţi acoló.»"

Cap 43

1. Şi fu deaca încetă Ieremiia zicînd cătră nărod toate cuvintele Domnului, carele au trimis Domnul cătră ei, toate cuvintele acêstea.

2. Şi zise Azariia, feciorul lui Maaséu, şi Ioanán, feciorul lui Carié, şi toţi oamenii semeţi, zicînd Ieremíei: „Răspunzînd, minţi! Nu te-au trimis pre tine Domnul cătră noi, zicînd: «Să nu întraţi la Eghípet a lăcui acoló!»

3. Ce numai Varúh, feciorul lui Nirie, te îndeamnă cătră noi, pentru ca să ne dai pre noi pre mînile haldeilor, ca să ne omoare pre noi şi ca să ne înstreinêze pre noi la Vavilón."

4. Şi n-au ascultat Ioanán şi toţi povăţuitorii pu- /

Ms. 45, p. 609-610

voi şi nu voi răsîpi; şi voi răsădi pre voi şi nu voi zmulge, căci mă odihnii întru rêlele carele am făcut voao.

11. Să nu vă têmeţi de cătră faţa împăratului Vavilónului, de carele voi vă têmeţi de cătră faţa lui, să nu vă têmeţi, dzice Domnul, căci cu voi sînt, ca să vă scoţ pre voi şi să mîntuiesc pre voi den mîna lui!

12. Şi voi da voao milă, şi voi milui pre voi, şi voi întoarce pre voi la pămîntul vostru.

13. Şi dă ziceţi voi: 'Nu vom şedea întru pămîntul acesta!', ca să nu auziţi cuvîntul Domnului.

14. 'Că la pămîntul Eghíptului vom întra, şi nu vom vedea războiu, şi glas de trîmbiţă nu vom audzi, şi întru pîini nu vom flămîndzi, şi acoló vom lăcui.'

15. Pentru acêea, audziţi cuvîn- *[609/2]* tul Domnului: Aşa dzise Domnul: 'Dă veţi da voi faţa voastră la Éghíptu şi veţi întra acoló a lăcui,

16. Şi[302] sabiia, de carea voi vă[303] têmeţi de cătră faţa ei, afla-va pre voi în pămîntul Eghíptului; şi foametea, carea voi cuvîntaţi de cătră faţa lui, apuca-va pre voi denapoia voastră la Éghiptu, şi acoló veţi muri.

17. Şi vor fi toţi oameni[304] ⌊şi toţi cei striini de rudă⌋, ceia ce au pus faţa lor la pămîntul Eghíptului să lăcuiască acoló, sfîrşi-să-vor cu sabiia şi cu foametea. Şi nu va fi lui nime mîntuindu-să de răotăţi carele eu aduc prestă ei.'

18. Căci aşa dzise Domnul: 'În ce chip au picat mînia mea prestă[305] ceia ce lăcuia Ierusalimul, aşa va pica mîniia mea prestă voi întrînd voi la Éghiptu, şi veţi fi spre călcare şi supuşi şi la blăstăm, şi la ocară, şi nu veţi mai vedea nu încă locul acesta.'

19. Carele au grăit Domnul ⌊Dumnedzău⌋ preste voi, cei rămaşi a Iúdei: 'Să nu întraţi la Éghiptu!' Şi acum, cunoscînd veţi cunoaşte,

20. Căci aţi viclenit întru sufletile voastre trimiţîndu-mă, dzicînd: 'Roagă-te pentru noi cătră Domnul şi după toate oricîte va grăi Domnul[306] ţie, face-vom.'

21. Şi n-aţi ascultat glasul Domnului carele au trimis cătră voi.

22. Şi acum, cu sabie şi cu foamete veţi sfîrşi-vă întru locul carele voi vă rugaţi să întraţi să lăcuiţi acoló.»"

Cap 43

1. Şi fu dacă părăsi Ieremía, dzicînd cătră năred toate cuvintele Domnului, carele au trimis Domnul cătră ei toate cuvintele acêstea.

2. Şi zise Azaría, ficiorul lui Maaseu, şi Ioánan, ficiorul lui Cárie, şi toţi oamenii sămeţi, dzicînd Ierimíei: „Răspunzînd, minţi! Nu te-au trimis Domnul pre tine cătră noi, dzicînd: «Să nu întraţi la Éghiptu a lăcui acoló!»

3. Ce numai Varuh, ficiorul lui Niriu, îndeamnă-te cătră noi, pentru ca să ne dai pre noi[307] pre mîinile haldeilor, ca să ne omoară pre noi, şi ca să ne înstreinêdze pre noi la Vavilon."

4. Şi n-au ascultat *[610/1]* Ioánan, şi toţi povăţuitorii

Ms. 4389, p. 749-750

iar nu vă voiu rîsipi; şi vă voiu sădi, iar nu vă voiu tăia, că m-am ostoit de răotăţile cêle ce v-am făcut.

11. Ce nu vă têmeţi de faţa împăratului Vavilónului, de a căruia faţă vă têmeţi! Nu vă têmeţi, zice Domnul, că eu sînt cu voi ca să vă izbăvesc şi să vă mîntuiesc den mîinile lui!

12. Şi voiu da voaoă milă, şi vă voiu milui, şi vă voiu întoarce pre pămîntul vostru.

13.[596] Iar de veţi zice voi: 'Nu vom şădea într-această ţară, nici nu vom asculta glasul Domnului Dumnezeul nostru,

14. Zicînd: nicicum, ce să întrăm în ţara Eghípetului, unde nu vom vedea războaie şi glasul trîmbiţei nu vom auzi; şi nu vom fi flămînzi de pîine şi vom lăcui acoló.'

15. Drept acêea, ascultaţi acum cuvîntul Domnului, rămăşiţele Iúdei! Aşa grăiêşte Domnul cel atotputêrnicul, Dumnezeul lui Israil, că: 'De veţi da voi fêţele voastre să întraţi în Eghípet şi veţi întra să vieţuiţi acoló,

16. Sabiia de carea vă têmeţi voi, acoló, în Eghípet, vă va afla; şi foametea pentru carea aveţi voi cuvînt pentru dînsa vă va ajunge de pre urmă în Eghípet, şi veţi muri acoló.

17. Şi toţi oamenii şi toţi cei de alt neam, carii au pus fêţele lor pre ţara Eghípetului să vieţuiască acoló, se vor împuţina de foamete şi de sabie. Şi nici unul dentr-înşii nu se va mîntui de răotatea carea o voiu aduce eu pre dînşii.'

18.[597] Că acêstea grăiêşte Domnul: 'Cum au picat urgiia mea asupra celor ce lăcuia în Ierusalim, aşijderea va pica urgiia mea şi asupra voastră deaca veţi întra în Eghípet!' Şi veţi fi întru neumblare şi vinovaţi, în blestem şi în ocară, şi de acum nu veţi mai vedea locul acesta.

19. Cuvîntul Domnului asupra voastră, rămăşiţele Iúdei: 'Să nu întraţi în Eghípet!' Şi acum, cunoscînd să cunoaşteţi,

20. [19.] Că aţi hiclenit asupra sufletelor voastre, [20.] că voi aţi trimes la mine, zicînd: 'Roagă-te Domnului Dumnezeului nostru pentru noi, şi după tot cuvîntul carele va zice Domnul cătră tine, noi vom face.'

21. Şi astăzi v-am spus, iar voi n-aţi ascultat glasul *[750/1]* Domnului, care au trimes cătră voi.

22. Deci acum vă veţi sfîrşi de sabie, şi de foamete, şi de ciumă în locul acela în care gîndiţi să mêrgeţi să lăcuiţi acoló.»"

Cap 43

1.[598] Şi fu deaca conteni Ieremiia de-a grăi cătră năred cuvintele Domnului, carele trimesêse Domnul Dumnezeul lor la dînşii.

2. Iar Azáriia, feciorul Ozáei, şi Ionan, feciorul Caréei, şi toţi oamenii cei nebăgători[599] de seamă, ziseră cătră Ieremiia: „Minţi, că nu te-au trimes Domnul la noi să ne zici să nu mêrgem în Eghípet să vieţuim acoló!

3.[600] Ce Varuh, feciorul lui Nir, te îndeamnă spre noi ca să ne dea în mîinile[601] haldeilor, şi să ne omoară, şi să ne ducă în Vavilon."

4. Şi nu ascultă Ionan, şi toţi boiêrii

Versiunea modernă

voi şi nu vă voi doborî. Şi vă voi sădi pe voi, şi nu vă voi smulge, căci am încetat cu relele, pe care vi le-am făcut vouă.

11. Nu vă temeţi de faţa regelui Babilonului, de a cărui faţă voi vă temeţi! Nu vă temeţi, zice Domnul, căci eu cu voi sînt, ca să vă scap şi să vă izbăvesc din mîna lui!

12. Şi vă voi dărui milă, şi mă voi milui de voi, şi vă voi întoarce în pămîntul vostru.

13. Iar dacă voi ziceţi: 'Nu ne vom aşeza în pămîntul acesta!', ca să nu auzim glasul Domnului,

14. 'Căci în pămîntul Egiptului vom intra, şi nu vom vedea război, şi nu vom auzi sunetul trîmbiţei, iar de pîine nu ne va fi foame, şi acolo vom locui.'

15. De aceea, ascultaţi cuvîntul Domnului: Astfel grăieşte Domnul: 'Dacă vă veţi îndrepta faţa voastră spre Egipt şi veţi intra acolo să locuiţi,

16. Atunci va fi că sabia, din faţa căreia vă temeţi, vă va afla pe voi în pămîntul Egiptului; iar foametea, despre care voi vorbiţi, vă va apuca dinapoia voastră în Egipt, şi acolo veţi muri.

17. Şi va fi că toţi oamenii şi toţi străinii, care şi-au îndreptat faţa lor către pămîntul Egiptului ca să locuiască acolo, vor sfîrşi de sabie şi de foame. Şi nu va fi dintre ei niciunul care să scape de relele pe care eu le aduc asupra lor.'

18. Căci aşa zice Domnul: 'După cum a căzut mînia mea asupra locuitorilor Ierusalimului, aşa va cădea mînia mea asupra voastră, intrînd voi în Egipt. Şi veţi fi loc neumblat şi sub stăpînire, şi spre blestem şi ocară, şi nu veţi mai vedea locul acesta.'

19. Acestea a grăit Domnul despre voi, rămăşiţele lui Iuda: 'Nu intraţi în Egipt!' Şi acum, veţi cunoaşte cu adevărat,

20. Că rău aţi făcut sufletelor voastre trimiţîndu-mă pe mine şi zicînd: 'Roagă-te pentru noi către Domnul, şi vom face după toate cele care le va grăi ţie Domnul.'

21. Şi n-aţi ascultat glasul Domnului pe care l-a trimis la voi.

22. Şi acum, de sabie şi de foame veţi sfîrşi în locul în care vreţi să intraţi, ca să locuiţi acolo.»"

Capitolul al 43-lea

1. Şi s-a făcut cînd a terminat Ieremia a grăi către popor toate cuvintele Domnului, pe care i le trimisese lui Domnul către ei, toate aceste cuvinte.

2. Că a vorbit Azaria, fiul lui Maseu, şi Iohanan, fiul lui Careea, şi toţi bărbaţii mîndri care-i grăiseră lui Ieremia, zicînd: „Minciuni! Nu te-a trimis pe tine Domnul la noi, zicînd: «Nu intraţi în Egipt să locuiţi acolo!»

3. Ci numai Baruh, fiul lui Neria, te provoacă împotriva noastră, ca ne dai pe noi în mîinile caldeilor, să ne omoare şi să ne strămute în Babilon."

4. Şi nu au ascultat Iohanan şi toate căpeteniile

Biblia 1688, p. 521, col. 2

terii, cei împreună cu el, şi tot norodul glasul Domnului, să lăcuiască în pământul Iúdii.

5. Şi luo Ioanán şi toţi povăţuitorii puterii pre toţi rămaşii Iúdii, pre cei ce s-au întors a lăcui în pământ,

6. Pre oamenii cei tari, şi pre muieri, şi pruncii, şi cêlealalte, şi pre fêtele împăratului, şi sufletele carele au lăsat Navuzardán cu Godolía, fiiul lui Ahicáz, şi pre Ieremíia prorocul, şi pre Varúh, feciorul lui Níriu,

7. Şi au întrat la Eghípet, căci n-au ascultat glasul Domnului; şi au întrat la Tafnás.

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremíia la Tafnás, zicînd:

9. „Ia ţie pietri mari şi le ascunde pre iale înaintea uşii, în poarta casii lui faraon, în Tafnas, înaintea ochilor bărbaţilor Iúdii.

10. Şi vei grăi: «Aşa zise Domnul: Iată, eu trimiţ şi voiu aduce pre Navohodonosór, împăratul Vavilónului, şi va pune scaunul lui deasupra pietrilor acestora, carele ai ascuns, şi va rădica armele preste iale.

11. Şi va întra şi va lovi pământul Eghípetului, pre carii la moarte, la moarte; şi pre carii la înstriinare, la striinare; şi pre carii la sabie, la sabie.

12. Şi va arde foc în casele dumnezeilor lor, şi le va pîrjoli pre iale, şi va înstriina pre ei. Şi va păduchea pământul Eghípetului în ce chip păduche păstoriul haina lui, şi va ieşi cu pace.

13. Şi va zdrobi stîlpii cetăţii a Iliupoleos, cei de la Enóm, şi casele lor le vor arde de tot cu foc.»”

Cap 44

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremíia la toţi jidovii ceia ce lăcuiesc în pământul Eghípetului şi celor ce şăd în Magdól şi în Tafnés şi în pământul Pathurís, zicînd:

2. „Aşa zice Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israíl: «Voi aţi văzut toate răutăţile carele am adus preste Ierusalím şi preste cetăţile Iúdii. Şi iată, sînt pustii de lăcuitori,

3. De cătră faţa răutăţii lor, care au făcut să mă amărască, mergînd a tămîia la dumnezei striini, carii n-aţi cunoscut.

4. Şi am trimis cătră voi pre slugile mêle, pe proroci, la mînecate, şi am trimis cătră voi, zicînd: ‘Să nu faceţi lucrul pîngăriciunei aceştiia care am urît!’

5. Şi n-au ascultat pre mine şi n-au plecat urêchea lor, să să întoarcă de la răutăţile lor, ca să nu jîrtvuiască la alţi dumnezei.

6. Şi picá mîniia mea şi urgiia mea, şi să aţîţară în porţile Iúdii şi denafara Ierusalímului, şi să făcură spre pustiire şi spre necălcare, ca în zioa aceasta.»

7. Şi acum aşa zise Domnul cel Întrutotţiitoriu: «Pentru căci voi faceţi răutăţi mari preste sufletele voastre? A tăia dentru voi bărbaţi şi muiêre, prunc şi sugari den mijlocul Iúdii, ca să nu rămîie dentru voi ni- //

Ms. 45, p. 610

puterii ⌊cei împreună cu el,⌋ şi tot nărodul glasul Domnului, să lăcuiască în pământul Iúda.

5. Şi luă Ioánan şi toţi povăţuitorii puterei pre toţi rămaşii Iúda, pre cei ce s-au întorsu a lăcui în pământ,

6. Pre cei tari oameni, şi pre muieri, şi pre prunci, ⌊şi cêlealalte,⌋ şi pre fêtele împăratului, şi sufletile carele au lăsat Navuzardan cu Godolía, fiiul Ahicam, şi pre Ieremía, prorocul, şi pre Varuh, ficiorul lui Niriu,

7. Şi au întrat la Éghíptu, căci n-au audzit[308] glasul Domnului; şi au întrat la Tafnas.

8. Şi să făcu cuvîntul Domnului cătră Ieremía la Tafnês, dzicînd:
9. „Ia ţie pietri mari şi le ascunde pre iale înaintea uşei, întru poarta casei lui faraó, în Tafnês, înaintea ochilor bărbaţilor Iúda.
10. Şi vei grăi: «Aşa dzise Domnul: Iată, eu trimiţ şi voi aduce pre Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi va pune al lui scaun deasupra pietrilor acestora carele ai ascuns, şi va rădica armele prestă iale.

11. Şi va întra şi va lovi pământul Eghíptului, pre carii la moarte, la moarte; pre carii la înstreinare, la înstreinare; şi pre carii la sabie, la sabie.

12. Şi va arde foc întru casele dumnedzăilor lor, şi le va pîrjoli pre iale, şi-i va înstreina pre ei, şi va păduchea pământul Eghíptului în ce chip pădúche păstoriul haina lui, şi va ieşi cu pace.

13. Şi va zdrobi stîlpii Cetăţii Soarelui, cei de la Enom, şi casele lor le va arde de tot cu foc.»"

Cap 44

1. Cuvîntul carele s-au făcut cătră Ieremía la toţi jidovii ceia ce lăcuiesc în pământul Eghíptului şi celor ce şed în Magdol, şi în Tafnes, şi în pământul Pathuris, dzicînd:

2. „Aşa dzise Domnul puterilor, Dumnedzăul Israil: «Voi aţi văzut toate răotăţile carele am adus prestă Ierusalim şi prestă cetăţile Iúdei! Şi, iată, sînt pustii de cei ce lăcuiesc întru iale[309],

3. De cătră faţa răotăţilor cariia au făcut să mă amărască, să mêrgeţi a tămîia la dumnedzăi alţii, carii n-aţi cunoscut.

4. Şi am trimis cătră voi pre slugile mêle, pre *[610/2]* proroci, la mînecate, şi am trimis ⌊cătră voi⌋, dzicînd: 'Să nu faceţi lucrul pîngăriciunei aceştiia carii am urît!'

5. Şi n-au ascultat pre mine şi n-au plecat urêchea lor, să să întoarcă de la răotăţile lor, celor ca să nu jirtvuiască la dumnedzăi alţii.

6. Şi picá mîniia mea şi urgiia mea, şi să aţîţară în porţile Iúda şi den afara Ierusalímului, şi să făcură spre pustiire şi spre necălcare, ca în dzua aceasta.»

7. Şi acum aşa dzise Domnul cel Întrutotţiitor: «Pentru căci voi faceţi răotăţi mari preste sufletile voastre, a tăia al vostru bărbat şi muiêre, prunc[310] şi sugar den mijlocul Iúda, ca să nu rămîie dentru voi

Ms. 4389, p. 750

puterii, şi tot nărodul, nu ascultară glasul Domnului, să lăcuiască în ţara Iúdei.

5. Ce luoă Ionan, feciorul Caréei, şi toţi boiêrii puterii toate rămăşiţele Iúdei, carii se întorsêse de pren toate ţările de unde fusêse risipiţi, ca să vieţuiască în ţara Iúdei,

6. Pre bărbaţii cei cu vîrtute, şi pre muieri, şi pre copii, şi pre fêtele împăratului, şi toate sufletele carele-au lăsat Navuzardan, voievodul[602] oştilor, cu Godóliia, feciorul lui Ahicam, feciorul Sofóniei, şi pre Ieremiia proroc, şi pre Varuh, feciorul lui Nir,

7.[603] Şi întrară în Eghípet, că nu ascultară glasul Domnului; şi mêrseră pînă la Tafnas.

8. Şi fu cuvîntul Domnului cătră Ieremiia în Tafnas[604], zicînd:
9. „Ia-ţi o piiatră mare şi o ascunde înaintea porţii casii lui faraon, în Tafnas, în vedêrea bărbaţilor Iúdei.

10. [605]Şi să zici cătră dînşii: «Aşa grăiêşte Domnul: Iată, eu voiu trimête de voiu aduce pre Navohodonosor, împăratul Vavilónului, sluga mea, şi va pune scaun pre această piiatră, carea o am ascuns, şi va rîdica sabiia sa spre dînsa.
11. Şi va veni şi va lovi ţara Eghípetului, pre cine spre moarte — spre moarte, pre cine spre robie — spre robie, şi pre cine spre sabie — spre sabie.

12. Şi va arde cu foc casele dumnezeilor lor, şi le va pîrjoli, şi le va muta, şi se va acoperi[606] ţara Eghípetului, cum se acopere păstoriul cu haina sa, şi va ieşi de aici cu pace.

13. Şi va sfărîma turnu- *[750/2]* rile Cetăţii Soarelui, cêle den Ennon, şi casele lor le va arde cu foc.»"

Cap 44

1.[607] Cuvîntul carele au fost de la Domnul cătră Ieremiia spre toţi jidovii carii lăcuia în ţara Eghípetului şi carii şădea în Magdal, şi în Tafnas, şi în Memfis, şi în ţara Nathúrului, zicînd:

2. „Aşa grăiêşte Domnul Dumnezeul lui Israil: «Voi aţi văzut toată răotatea aceasta, carea o am dus asupra Ierusalímului şi asupra tuturor cetăţilor Iúdei; şi iată că astăzi sînt pustii şi nu iaste într-însele lăcuitoriu,

3. Pentru răotăţile care au făcut de au umblat de m-au mîniiat, că dînd dumnezeilor streini, pre carii nu i-au ştiut nici ei, voi, nici părinţii voştri,

4. Şi am trimes la voi pre slugile mêle, pre proroci, sculîndu-i de dimineaţă, şi i-am trimes zicînd: 'Nu faceţi lucrurile pîngăriciunii aceştiia carea eu o am urît!'
5. Şi nu m-au ascultat, nici n-au apropiiat urêchea lor să se întoarcă de răotăţile lor şi să nu cădească altor dumnezei streini.

6.[607] Şi au picat urgiia mea, şi mîniia mea se-au aţîţat în porţile[608] Iúdei şi den afară[609] de Ierusalim. Şi au fost în pustiire şi în neumblare[610] pînă în zioa de astăzi.»

7. Ce acum, aşa grăiêşte Domnul cel Atotţiitoriul: «Pentru căci faceţi voi răotate asupra sufletelor voastre? Ca să taie dentru voi bărbatul şi muiêrea, copilul şi pre cel de ţîţă den mijlocul Iúdei, şi să nu rămînă[611]

Versiunea modernă

oştirii, care erau cu el, şi tot poporul glasul lui Dumnezeu, să se aşeze în pământul lui Iuda.

5. Şi au luat Iohanan şi toate căpeteniile oştirii pe toţi cei rămaşi din Iuda, care se întorseseră să se aşeze în ţară,

6. Pe bărbaţii cei puternici, pe femei, pe copii şi celelalte, pe fiicele regelui şi sufletele pe care le lăsase Nabuzardan cu Godolia, fiul lui Ahicam, şi pe Ieremia profetul, şi pe Baruh, fiul lui Neria,

7. Şi au intrat în Egipt, căci nu au ascultat glasul Domnului; şi au mers la Tahpanhes.

8. Şi s-a făcut cuvîntul Domnului către Ieremia la Tahpanhes, zicînd:
9. „Ia-ţi nişte pietre mari şi ascunde-le la intrare, la poarta casei faraonului, în Tahpanhes, înaintea ochilor bărbaţilor din Iuda.
10. Şi vei spune: «Aşa grăieşte Domnul: Iată, eu trimit şi voi aduce pe Nabucodonosor, regele Babilonului, şi voi aşeza tronul său peste pietrele acestea, pe care le-ai ascuns; şi el îşi va ridica armele lui asupra lor.
11. Şi va intra şi va lovi pământul Egiptului: cei pentru moarte, la moarte; cei pentru robie, în robie; cei pentru sabie, la sabie.

12. Şi va aprinde foc în casele dumnezeilor lor, şi le va arde, şi îi va strămuta pe ei. Va despăduchea pământul Egiptului, precum îşi despăduchează un păstor veşmîntul său, şi va ieşi în pace.

13. Şi va zdrobi stîlpii Heliopolisului, cei de la On, iar casele lor cu foc le va arde.»"

Capitolul al 44-lea

1. Cuvîntul care s-a făcut către Ieremia pentru toţi iudeii care locuiesc în pământul Egiptului şi pentru cei aşezaţi în Migdol, în Tahpanhes şi în ţara Patros, zicînd:

2. „Aşa zice Domnul puterilor, Dumnezeul lui Israel: «Aţi văzut toate relele pe care le-am abătut asupra Ierusalimului şi asupra cetăţilor lui Iuda. Şi iată, sînt pustii de locuitori,

3. Din cauza răutăţilor lor, pe care le-au făcut ca să amărască pe mine, mergînd să tămîieze dumnezei străini, pe care nu i-aţi cunoscut.

4. Şi i-am trimis la voi pe slujitorii mei, profeţii, dis-de-dimineaţă, şi i-am trimis la voi, zicînd: 'Să nu faceţi lucrul necinstirii acesteia, pe care am urît-o!'

5. Iar ei nu m-au ascultat şi nu şi-au plecat urechea, să se întoarcă de la răutăţile lor, ca să nu jertfească dumnezeilor străini.

6. Şi au căzut mînia mea şi urgia mea, şi au aprins porţile lui Iuda şi dinafara Ierusalimului. Şi s-a făcut pustiire şi loc neumblat, precum este şi în ziua de astăzi.»
7. Şi acum, aşa grăieşte Domnul Atotţiitorul: «Pentru ce faceţi mari rele asupra sufletelor voastre? Ca să se reteze bărbaţii voştri şi femeile, copiii şi prunci din mijlocul lui Iuda, aşa încît să nu mai rămînă dintre voi

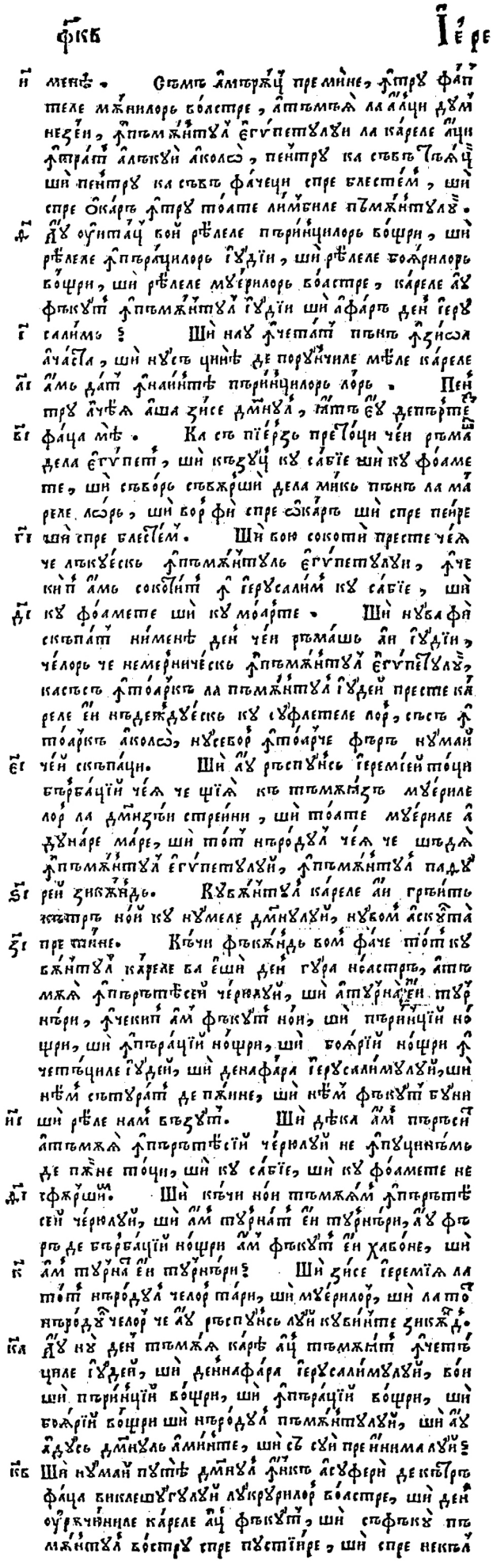

Biblia 1688, p. 522, col. 1

menea,

8. Să mă amărîţi pre mine întru faptele mînilor voastre, a tămîia la alţi dumnezei, în pămîntul Eghípetului, la carele aţi întrat a lăcui acoló, pentru ca să vă tăiaţi şi pentru ca să vă faceţi spre blestem şi spre ocară întru toate limbile pământului?

9. Au uitaţi voi rêlele părinţilor voştri, şi rêlele împăraţilor Iúdii, şi rêlele boiêrilor voştri, şi rêlele muierilor voastre, carele au făcut în pământul Iúdii şi afară den Ierusalím?

10. Şi n-au încetat pînă în zioa aceasta; şi nu să ţinea de poruncile mêle, carele am dat înaintea părinţilor lor.»

11. Pentru acêea, aşa zise Domnul: «Iată, eu depărtez faţa mea,

12. Ca să pierz pre toţi cei rămaşi de la Eghípet, şi căzuţi cu sabie, şi cu foamete, şi să vor săvîrşi de la mic pînă la marele lor; şi vor fi spre ocară şi spre pieire şi spre blestem.

13. Şi voiu socoti preste ceia ce lăcuiesc în pământul Eghípetului, în ce chip am socotit în Ierusalím, cu sabie şi cu foamete şi cu moarte.

14. Şi nu va fi scăpat nimenea den cei rămaşi ai Iúdii, celor ce nemernicesc în pământul Eghípetului, ca să să întoarcă la pământul Iúdei, preste carele ei nădejduiesc cu sufletele lor să să întoarcă acoló; nu se vor întoarce, fără numai cei scăpaţi.»"

15. Şi au răspuns Ieremíei toţi bărbaţii ceia ce ştiia că tămîiază muierile lor la dumnezăi streini, şi toate muierile, adunare mare, şi tot nărodul, ceia ce şădea în pământul Eghípetului, în pământul Pathúrei, zicînd:

16. „Cuvîntul carele ai grăit cătră noi cu numele Domnului, nu vom asculta pre tine!

17. Căci făcînd vom face tot cuvîntul carele va ieşi den gura noastră: a tămîia împărătêsei ceriului şi a turna ei turnări, în ce chip am făcut noi, şi părinţii noştri, şi împăraţii noştri, şi boiêrii noştri, în cetăţile Iúdei şi denafara Ierusalímului; şi ne-am săturat de pîine, şi ne-am făcut buni, şi rêle n-am văzut.

18. Şi deaca am părăsit a tămîia împărătêsii ceriului, ne împuţinăm de pîine toţi, şi cu sabie şi cu foamete ne sfîrşim.

19. Şi căci noi tămîiam împărătêsei ceriului şi am turnat ei turnări, au fără de bărbaţii noştri am făcut ei havóne şi am turnat ei turnări?"

20. Şi zise Ieremiia la tot nărodul, celor tari, şi muierilor, şi la tot nărodul, celor ce au răspuns lui cuvinte, zicînd:

21. „Au nu den tămîia carea aţi tămîiat în cetăţile Iúdei şi denafara Ierusalímului, voi, şi părinţii voştri, şi împăraţii voştri, şi boiêrii voştri, şi nărodul pământului, şi-au adus Domnul aminte şi să sui pre inima lui?

22. Şi nu mai putea Domnul încă a suferi de cătră faţa vicleşugului lucrurilor voastre şi den urîciunile carele aţi făcut, şi să făcu pământul vostru spre pustiire, şi spre necăl- /

Ms. 45, p. 610-611

nime,

8. Să mă amărîţi pre mine întru faptele mîinilor voastre, a tămîia la dumnedzăi alţii, în pămîntul Eghíptului la carele aţi întrat a lăcui acoló, pentru ca să vă tăiaţi şi să vă faceţi spre blăstăm şi spre ocară întru toate limbile pămîntului?

9. Au uitat-aţi voi rêlele părinţilor voştri, şi rêlele împăraţilor Iúda, şi rêlele boiêrilor voştri, şi rêlele muierilor voastre, carele au făcut în pămîntul Iúda şi afară de Ierusalim?

10. Şi n-au părăsit[311] pînă în dzua aceasta; şi nu să ţinea de porîncele mêle, carele am dat întru faţa părinţilor lor.»

11. [312]Pentru acêea, aşa dzise Domnul: «Iată, eu dăpărtez faţa mea,

12. Ca să pierdzu pre toţi cei rămaşi de la Éghiptu şi căzuţi cu sabie şi cu foamete. Şi să vor sfîrşi de la mic pînă la marele lor; şi vor fi spre ocară, şi spre pieire, şi spre blăstăm.

13. Şi voi socoti preste ceia ce lăcuiesc în pămîntul Eghíptului, în ce chip am socotit în Ierusalim, cu sabie şi cu foamete şi cu moarte.

14. Şi nu va fi scăpat nimirile dentru cei rămaşi a Iúdei, celor ce nemernicesc în pămîntul Eghíptului, ca să să întoarcă la pămîntul Iúda, preste carele ei nădăjduiesc cu sufletile lor să să întoarcă acoló; nu să vor întoarce, fără numai cei scăpaţi.»"

15. Şi au răspuns Ieremíei toţi bărbaţii ceia ce ştiia că tămîiadză muierile lor la dumnedzăi striini, şi toate muierile — adunare mare, şi tot nărodul, ceia ce şedea în pămîntul Eghíptului, în *[611/1]* pămîntul Pathúrei, dzicînd:

16. „Cuvîntul carele ai grăit cătră noi cu numele Domnului, nu vom asculta pre tine!

17. Căci făcînd vom face tot cuvîntul carele va ieşi dentru gura noastră, a tămîia împărătêsei ceriului şi a turna ei turnări, în ce chip am făcut noi, şi părinţii noştri, şi împăraţii noştri, şi boiêrii noştri, întru cetăţile Iúdei şi den afara Ierusalimului, şi ne-am săturat de pîine, şi ne-am făcut buni, şi rêle n-am văzut.

18. Şi dacă am părăsit a tămîia împărătêsei ceriului, ne împuţînăm de pîine toţi, şi cu sabie, şi cu foamete ne sfîrşim.

19. [313]Şi căci noi tămîiam împărătêsei ceriului şi am turnat ei turnări, au fără de bărbaţii noştri am făcut ei havoane şi am turnat ei turnări?"

20. Şi dzise Ieremía la tot nărodul, celor tari, şi muierilor, şi la tot nărodul, celor ce au răspunsu lui[314] cuvîntu, dzicînd:

21. „Au nu den tămîia carea aţi tămîiat întru cetăţile Iúdei şi den afara Ierusalímului[315], voi, şi împăraţii voştri, şi boiêrii voştri, şi nărodul pămîntului, pomeni Domnul şi să sui pre inima lui?

22. Şi nu mai putea Domnul încă suferi de cătră faţa vicleşugului lucrurilor voastre şi dentru urîciunile carele aţi făcut, şi să făcu pămîntul vostru spre pustiire, şi spre necălcare,

Ms. 4389, p. 750-751

nici unul den voi,

8. Mîniindu-mă în lucrurile mîinilor voastre, şi să căditi altor dumnezei în ţara Eghípetului, în carea aţi venit să lăcuiţi într-însa, şi să fiţi tăiaţi şi în blestem şi în ocara tuturor ţărilor de pre pămînt?

9. Dară au uitat-aţi răotăţile părinţilor voştri, şi răotăţile împăraţilor Iúdei, şi răotăţile muierilor lor, şi răotăţile voastre, şi răotăţile muierilor voastre, care au făcut în ţara Iúdei şi în ţinutul Ierusalímului?

10. Şi nu se-au curăţit pînă astăzi, şi poruncile mêle nu le-aţi ţinut, care le-am dat înaintea părinţilor voştri.»

11.[612] Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul: «[613]Iată, eu voiu pune faţa mea întru voi în răotate şi voiu piêrde pre toţi oamenii Iúdei,

12. Şi voiu lua rămăşiţa Iúdei, carii au pus fêţele *[751/1]* lor să între în ţara Eghípetului şi să lăcuiască acoló; şi vor flămînzi toţi în ţara Eghípetului, şi vor cădea de sabie, şi se vor sfîrşi de foamete, de la mic pînă la mare; şi vor fi în ocară, şi în piericiune, şi în blestem.

13. Şi voiu cerceta pre cei ce vor şădea în ţara Eghípetului, cum am cercetat[614] asupra Ierusalímului, cu sabie, şi cu foamete, şi cu ciumă.

14.[615] Şi nu va scăpa nici unul den cei ce au rămas ai Iúdei, carii lăcuiesc în ţara Eghípetului, şi să se întoarcă în ţara Iúdei, pre carea se nădăjduiesc ei cu sufletele lor că se vor întoarce acoló. Iar nu se vor întoarce acoló, nici nu[616] vor scăpa.»"

15. Şi răspunseră Ieremiei toţi bărbaţii, ştiind că muierile lor căděsc altor dumnezei, şi toate muierile care sta adunare mare, şi toţi oamenii carii lăcuia în ţara Eghípetului, în pămîntul Pathúrului, zicînd:

16. „Cuvîntul care l-ai grăit noaoă în numele Domnului, nu te vom asculta!

17. Ce făcînd vom face tot cuvîntul carele va ieşi den gura noastră, să facem jărtve împărătêsei ceriului şi să turnăm ei turnări, precum am făcut noi, şi părinţii noştri, şi împăraţii noştri, şi boiêrii noştri, în cetăţile Iúdei şi în ţinutul Ierusalímului. Şi ne-am săturat de pîini, şi ne-au fost bine, şi răotate n-am văzut.

18. Iar den vrêmea cêea ce am părăsit a căděi împărătêsei ceriului şi de-a-i turna turnări, noi toţi ne-am împuţinat de pîini, şi de foame, şi de sabie ne-am sfîrşit.

19.[617] [618]Iar deşi căděm noi împărătêsei ceriului şi turnăm ei turnări, au doară fără de bărbaţii noştri am făcut ei azime[619] şi i-am turnat turnări?"

20. Iar Ieremiia zise tuturor oamenilor, şi a tot nărodul, şi tuturor muierilor celora ce răspunsêse lui cuvintele acêstea, grăind:

21. „Dară au nu jărtva acêea carea aţi jărtvuit voi în cetăţile Iúdei şi în ţinutul Ierusalímului, şi voi, şi părinţii voştri, şi împăraţii voştri, şi oamenii ţării, şi-au adus Domnul aminte şi au întrat la inima lui?

22. Şi n-au mai putut mai mult să mai rabde Domnul faţa răotăţilor faptelor voastre şi urîciunile cêle ce le-aţi făcut. Şi au fost ţara voastră în pustiire, şi în neumblare,

Versiunea modernă

nimeni,

8. Să mă amărîţi pe mine prin lucrurile mîinilor voastre, tămîind dumnezeilor străini în pămîntul Egiptului, în care aţi intrat ca să locuiţi acolo, ca să fiţi retezaţi şi ca să deveniţi blestem şi ocară, printre toate neamurile pămîntului?

9. Aţi uitat relele părinţilor voştri, relele regilor lui Iuda, relele conducătorilor voştri şi relele femeilor voastre, pe care le-au făcut ei în pămîntul lui Iuda şi în afara Ierusalimului?

10. Şi nu au încetat pînă în ziua de astăzi şi nu s-au ţinut de poruncile mele, pe care le-am dat înaintea părinţilor lor.»

11. De aceea, aşa zice Domnul: «Iată, eu depărtez faţa mea,

12. Ca să-i zdrobesc pe toţi cei rămaşi în Egipt. Şi vor cădea de sabie şi de foamete, vor sfîrşi de la mic la mare, şi vor fi spre ocară şi spre distrugere şi spre blestem.

13. Şi voi cerceta asupra celor ce locuiesc în pămîntul Egiptului, precum am cercetat asupra Ierusalimului, cu sabie şi cu foamete şi cu moarte.

14. Şi nu va fi nimeni care să scape dintre cei rămaşi ai lui Iuda, care sălăşluiesc în pămîntul Egiptului, ca să se întoarcă în pămîntul lui Iuda, în care nădăjduiesc sufletele lor că se vor întoarce. Nu se vor întoarce decît cei care scapă.»"

15. Şi i-au răspuns lui Ieremia toţi bărbaţii care ştiau că femeile lor tămîiază dumnezei străini, şi toate femeile, mare adunare, şi tot poporul care era aşezat în pămîntul Egiptului, în Patros, zicînd:

16. „Cît priveşte cuvîntul pe care l-ai grăit către noi, în numele Domnului, nu te vom asculta!

17. Căci vom face toate cuvintele care vor ieşi din gura noastră, să tămîiem împărătesei cerului şi să-i turnăm libaţii, după cum am făcut noi, şi părinţii noştri, şi regii noştri, şi conducătorii noştri, în cetăţile lui Iuda şi în afara Ierusalimului. Şi am fost sătui de pîine şi ne-a fost bine, iar rele nu am văzut.

18. Iar cum am încetat a o tămîia pe împărăteasa cerului, ne-am împuţinat de pîine cu toţii, şi de sabie şi de foamete am murit.

19. Şi dacă noi am tămîiat-o pe împărăteasa cerului şi i-am turnat libaţii, oare nu cu bărbaţii noştri i-am făcut turte şi i-am turnat libaţii?"

20. Şi a zis Ieremia către tot poporul, către cei puternici, şi către femei, şi către tot poporul care îi răspunsese cu cuvinte, zicînd:

21. „Tămîia pe care aţi ars-o în cetăţile lui Iuda şi în afara Ierusalimului, voi şi părinţii voştri, regii voştri, conducătorii voştri şi poporul ţării, oare nu şi-a amintit-o Domnul şi nu s-a suit la inima lui?

22. Şi nu a mai putut Domnul să îndure din cauza faptelor voastre celor rele şi a urîciunilor, pe care le-aţi făcut. Şi s-a făcut pămîntul vostru spre pustiire, loc neumblat

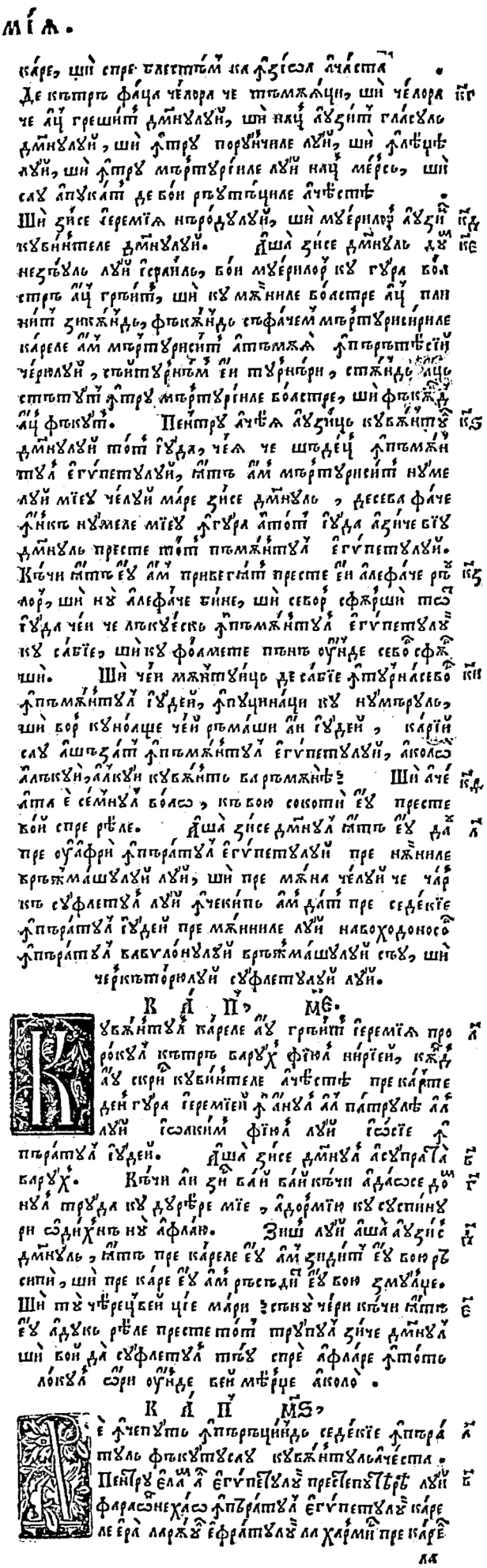

Biblia 1688, p. 522, col. 2

care, şi spre blestăm ca în zioa aceasta;

23. De către faţa celora ce tămîiaţi şi celora ce aţi greşit Domnului, şi n-aţi auzit glasul Domnului; şi întru poruncile lui, şi în lêgea lui, şi întru mărturiile lui n-aţi mers, şi s-au apucat de voi răutăţile acêstea.”

24. Şi zise Ieremiia nărodului şi muierilor: „Auziţi cuvintele Domnului!

25. Aşa zise Domnul Dumnezăul lui Israíl: «Voi, muierilor, cu gura voastră aţi grăit şi cu mîinile voastre aţi plinit, zicînd: ‘Făcînd să facem mărturisirile carele am mărturisit, a tămîia împărătêsii ceriului, să-i turnăm ei turnări.’ Stînd aţi stătut întru mărturiile voastre şi făcînd, aţi făcut.»

26. Pentru acêea, auziţi cuvîntul Domnului, tot Iúda, ceia ce şădeţi în pămîntul Eghípetului: «Iată, am mărturisit numelui mieu celui mare, zise Domnul; de se va face încă numele mieu în gura a tot Iúda a zice ‘Viu Domnul!’, preste tot pămîntul Eghípetului.

27. Căci iată, eu am privegheat preste ei a le face rău lor şi nu a le face bine; şi se vor sfîrşi tot Iúda, cei ce lăcuiesc în pămîntul Eghípetului, cu sabie şi cu foamete, pînă unde se vor sfîrşi.

28. Şi cei mîntuiţi de sabie înturna-se-vor în pămîntul Iúdei împuţinaţi cu numărul. Şi vor cunoaşte cei rămaşi ai Iúdei, carii s-au aşăzat în pămîntul Eghípetului acoló a lăcui, al cui cuvînt va rămînea!

29. Şi acesta[28] e semnul voao că voiu socoti eu preste voi spre rêle.»

30. Aşa zise Domnul: «Iată, eu dau pre Uafrí, împăratul Eghípetului, pre mîinile[29] vrăjmaşului lui şi pre mîna celui ce cearcă sufletul lui, în ce chip am dat pre Sedéchie, împăratul Iúdei, pre mîinile lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, vrăjmaşului său şi cercătoriului sufletului lui.»”

Cap 45

1. Cuvîntul carele au grăit Ieremiia, prorocul, către Varúh, fiiul Níriei, cînd au scris cuvintele acêstea pre carte, den gura Ieremiei, în anul al patrulea al lui Ioachím, fiiul lui Iósie, împăratul Iúdei:

2. „Aşa zise Domnul asupra ta, Varúh:

3. «Căci ai zis: ‘Vai, vai, căci adaose Domnul truda cu durêre mie; adormiiu cu suspinuri, odihnă nu aflaiu.’

4. Zişi lui: ‘Aşa au zis Domnul: Iată, pre carele eu am zidit, eu voiu răsipi; şi pre care eu am răsădit, eu voiu zmulge.

5. Şi tu cêre-ţ-vei ţie mari? Să nu ceri, căci iată, eu aduc rêle preste tot trupul, zice Domnul, şi voiu da sufletul tău spre aflare, în tot locul oriunde vei mêrge acoló.’»”

Cap 46

1. De început, împărăţind Sedéchie împăratul, făcutu-s-au cuvîntul acesta,

2. Pentru Elam: Al Eghípetului, preste putêrea lui faraon Neháo, împăratul Eghípetului, carele era la rîul Efrátului, la Harmis, pre carele //

Ms. 45, p. 611

şi spre blăstăm ca întru dzua aceasta,

23. De către faţa cărora tămîiaţi şi cărora aţi greşit Domnului, şi n-aţi audzit glasului Domnului, şi întru porîncele lui, şi întru lêgea lui, şi întru mărturiile lui nu aţi mersu, şi s-au apucat de voi răotăţile acêstea."

24. Şi dzise Ieremía nărodului şi muierilor: „Auziţi cuvîntul Domnului!

25. Aşa au dzis Domnul Dumnedzăul lui Israil: «Voi, muierilor, cu gura voastră aţi grăit şi cu mîinile voastre aţi plinit, dzicînd: 'Făcînd să facem mărturiile carele am mărturisit, a tămîia împărătêsei ceriului, să-i turnăm ei turnări.' Stînd aţi stătut întru mărturiile voastre şi făcînd aţi făcut.»

26. Pentru acêea, auziţi cuvîntul Domnului tot Iúda, ceia ce şedeţi în pămîntul Eghíptului: «Iată, am mărturisit numelui mieu celui mare, dzise Domnul, de să va face încă numele mieu întru gura a tot Iúda a zice 'Viu — Domnul!' *[611/2]* preste tot pămîntul Eghíptului.

27. Căci iată, eu am privegheat prestă ei a le face rău lor şi nu a le face bine; şi să vor sfîrşi tot Iúda, cei ce lăcuiesc în pămîntul Eghíptului, cu sabie şi cu foamete, pînă unde să vor sfîrşi.

28. Şi cei mîntuiţi de sabie înturna-să-vor în pămîntul Iúdei şi împuţînaţi cu numărul; şi vor cunoaşte cei rămaşi ai Iúdei, carii s-au aşezat în pămîntul Eghíptului a lăcui acoló, cuvîntul a cui va rămînea!

29. Şi acesta-i semnu voao că voi socoti eu preste voi spre rêle.»

30. Aşa dzise Domnul: «Iată, eu dau pre Uafrí, împăratul Eghíptului, pre mîinile nepriêtenului lui şi pre mîna celui ce cearcă sufletul lui, în ce chip am dat pre Sedechía, împăratul Iúdei, pre mîinile lui Navuhodonósor, împăratului Vavilónului, vrăjmaşului său şi cercător sufletului lui.»"

Cap 45

1. Cuvîntul carele au grăit Ierimía prorocul către Varuh, fiiul Niríu, căci au scris cuvintele acêstea întru carte, dentru gura Ierimíei, întru anul al patrulea lui Ioachim, fiiului Iosíei, împăratului Iúdei:

2. „Aşa dzise Domnul prestă tine, Varuh:

3. «Căci ai dzis: 'Vai, vai, căci adaose Domnul trudă cu durêre mie; adormii cu suspinuri, odihnă nu aflaiu.'

4. Ziş lui: 'Aşa au dzis Domnul: Iată, pre carii eu am zidit, eu voi răsîpi; şi pre carii eu am răsădit, eu voi zmulge.

5. Şi tu vei cêre ţie mari? Să nu ceri, căci, iată, eu aduc rêle preste tot trupul, dzice Domnul, şi voi da sufletul tău spre aflare, întru tot locul, oriunde vei mêrge acoló.'»"

Cap 46

1. De-nceput, împărăţînd Sedechía, împăratul, făcutu-s-au cuvîntul acesta,

2. Pentru Elam a Eghiptului, preste putêrea faraó Nehaó, împăratul Eghíptului, carele era la rîul Efráthului, la Harmis, pre carele

Ms. 4389, p. 751-752

şi în blestem, ca să nu fie *[751/2]* cine să lăcuiască, cum iaste astăzi,

23.[620] Pentru căci aţi căzdit idolilor şi pentru căci aţi greşit Domnului, şi n-aţi ascultat glasul Domnului, şi n-aţi umblat în porîncile lui, şi în legile lui, şi în mărturisirile lui; şi v-au ajuns răotăţile acêlea, cum iaste zioa aceasta."

24. Şi iar zise Ieremiia către toţi oamenii şi către toate muierile: „Auziţi cuvîntul Domnului, toată Iudéea carea iaste în ţara Eghípetului!

25. Acêstea grăiêşte Domnul cel Atotputêrnic, Dumnezeul lui Israil, zicînd: «Voi şi muierile voastre aţi zis cu gurile voastre şi cu mîinile voastre aţi obîrşit, grăind: 'Face-vor mărturisirile noastre, care le-am făgăduit împărătêsei ceriului, şi vom turna ei turnări.' Şi aţi fost în făgăduinţele voastre şi le-aţi făcut.»

26. Drept acêea, ascultaţi cuvîntul Domnului toată Iudéea, ceia ce şădeţi în ţara Eghípetului: «Iată, eu m-am jurat cu numele mieu cel mare, zice Domnul, ca, de va mai fi numele mieu în gurile a toată Iudeea, şi de vor mai zice: 'Viu Domnul Dumnezeu în toată ţara Eghípetului!'

27.[621] Că, iată, eu voiu priveghiia asupra lor ca să le fac rău, iar nu să le fac bine. Şi se va săvîrşi toată Iudéea, carii vieţuiesc în ţara Eghípetului, de sabie şi de foamete, pînă nu vor mai fi.

28. Şi cei ce vor scăpa de sabie se vor întoarce în ţara Iúdei, număr foarte puţinel; şi va şti toată rămăşiţa Iúdei, carea au întrat în ţara Eghípetului să lăcuiască acoló, al cui cuvînt se-au umplut, al mieu au al lor!

29. Şi acesta să vă fie semnul, zice Domnul, că voiu cerceta eu asupra voastră într-această cetate, ca să ştiţi cu adevărat că se-au umplut cuvîntul mieu spre voi cu răotate.»

30. Acêstea grăiêşte Domnul: «Iată, eu dau pre faraon Afrísa, împăratul Eghípetului, în mîinile vrăjmaşului lui şi în mîinile celor ce cearcă sufletul lui, cum am dat şi pre Sedéchiia, împăratul Iúdei, în mîinile lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, care era lui vrăjmaş şi cerca sufletul lui.»"

Cap 45

1.[622] Cuvîntul carele au grăit Ieremiia către Varuh, feciorul lui Nir, deaca au scris acêste cuvinte în carte, den gura Ieremiei, în anul al patrulea al lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei, zicînd:

2. „Acêstea grăiêşte Domnul Atoţiitoriul pentru tine, Varuh.

3. «Că ai zis: 'O! vai de mine!, O! vai de mine!, că au *[752/1]* adaos mie Domnul ostenînţă către ostenînţa mea, şi am adormit cu suspinare, şi răpaos nu aflaiu.'

4.[623] Acêstea grăiêşte Domnul: 'Aşa să zici către dînsul: Iată, ce am zidit, eu voiu surpa; şi ce am sădit eu, eu voiu tăia.

5. Iar tu cei ţie cêle mari? Nu cêre! Că iată, eu voiu aduce răotate spre toată carnea, grăiêşte Domnul, şi voiu da ţie sufletul tău mîntuire[624] întru mîntuire, în tot locul oriunde vei mêrge.'»"

Cap 46

1.[625] Cuvîntul carele au fost de la Domnul către Ieremiia proroc, asupra limbilor,

2. Asupra Eghípetului, către oştile lui faraon Nehaó, împăratul Eghípetului, carele au fost dăcindea de rîul Efratului, în Cartamis, pre care

Versiunea modernă

şi blestem, precum este şi în ziua de astăzi,

23. Din cauza acelora cînd tămîiaţi şi cînd păcătuiaţi împotriva Domnului, şi nu ascultaţi glasul Domnului. Iar în poruncile lui, şi în legea lui, şi în mărturiile lui nu aţi umblat şi v-au apucat relele acestea."

24. Şi a zis Ieremia către popor şi către femei: „Ascultaţi cuvintele Domnului!

25. Aşa zice Domnul, Dumnezeul lui Israel: «O, voi, femeilor, cu gurile voastre aţi vorbit şi cu mîinile voastre aţi săvîrşit, zicînd: 'Cu adevărat vom face făgăduinţa pe care am făgăduit-o, să o tămîiem pe împărăteasa cerului şi să-i turnăm libaţii.' Cu adevărat, aţi stat în făgăduinţele voastre şi negreşit le-aţi îndeplinit.»

26. De aceea, ascultaţi cuvîntul Domnului, toţi cei din Iuda, care sînteţi aşezaţi în pămîntul Egiptului: «Iată, am mărturisit numelui meu celui mare, zice Domnul; dacă va mai fi numele meu în gura a tot Iuda să zică: 'Viu este Domnul!', în tot pămîntul Egiptului.

27. Căci, iată, eu am privegheat asupra lor, ca să le fac rău, iar nu ca să le fac bine. Şi vor sfîrşi toţi din Iuda, care sălăşluiesc în pămîntul Egiptului, de sabie şi de foamete, pînă ce vor pieri.

28. Iar cei ce scapă de sabie se vor întoarce în pămîntul lui Iuda puţini la număr. Şi vor cunoaşte cei rămaşi din Iuda, care s-au aşezat în pămîntul Egiptului, ca să locuiască acolo, al cui cuvînt va rămîne!

29. Şi acesta va fi semnul pentru voi că eu voi cerceta asupra voastră spre rele.»

30. Aşa grăieşte Domnul: «Iată, eu îl dau pe Hofra, regele Egiptului, în mîinile duşmanului său şi în mîinile celui ce caută sufletul lui, după cum l-am dat pe Sedechia, regele lui Iuda, în mîinile lui Nabucodonosor, regele Babilonului, duşmanul său şi cel ce căuta sufletul lui.»"

Capitolul al 45-lea

1. Cuvîntul pe care l-a grăit Ieremia, profetul, către Baruh, fiul lui Neria, cînd a scris cuvintele acestea pe papirus, din gura lui Ieremia, în anul al patrulea al lui Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda:

2. „Astfel zice Domnul despre tine, Baruh:

3. «Pentru că ai zis: 'Vai mie, vai mie, că a adăugat Dumnezeu suferinţă ostenelii mele, am adormit în suspine şi odihnă nu am aflat.'

4. Spune-i: 'Astfel zice Domnul: Iată, pe cel pe care eu l-am zidit, eu îl dobor, iar pe cel pe care eu l-am sădit, eu îl smulg.

5. Şi tu cauţi pentru tine însuţi lucruri mari? Nu le căuta, căci, iată, eu aduc rele asupra a tot trupul, zice Domnul, şi voi da sufletul tău spre aflare, în tot locul, oriunde vei merge.'»"

Capitolul al 46-lea

1. La început, cînd domnea regele Sedechia, s-a făcut cuvîntul acesta,

2. Despre Elam. Despre Egipt, asupra puterii faraonului Necao, regele Egiptului, care era la rîul Eufrat, în Carchemiş, pe care

Іере

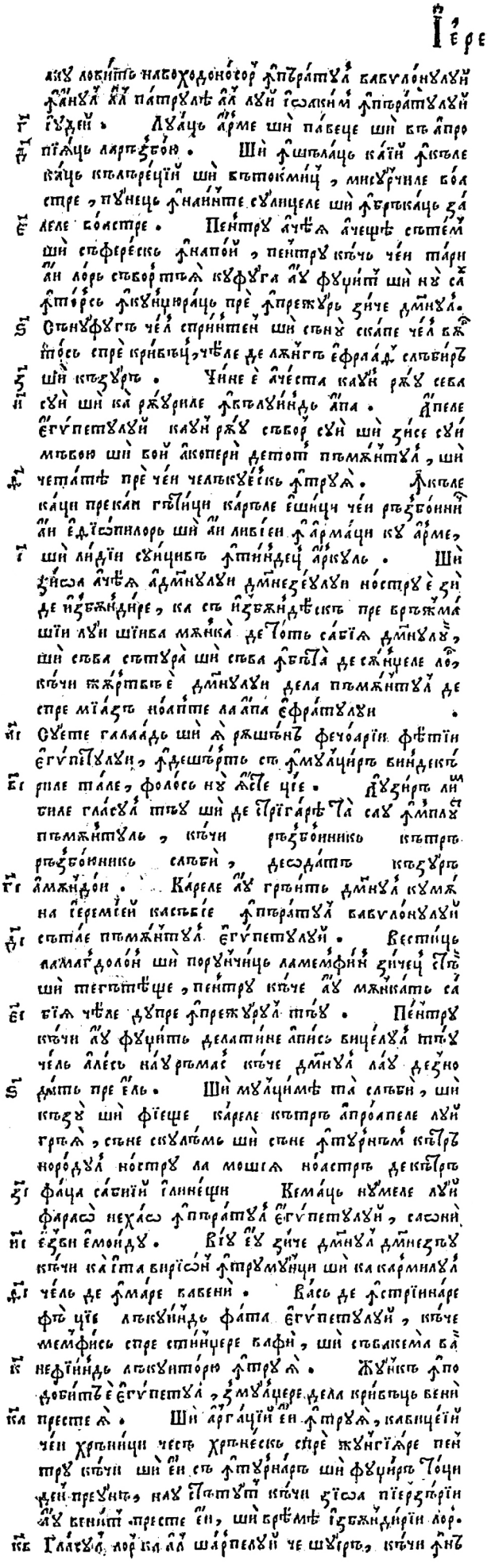

Biblia 1688, p. 523, col. 1

l-au lovit Navohodonósor, împăratul Vavilónului, în anul al patrulea al lui Ioachím, împăratului Iúdei:

3. „Luaţi arme şi paveţe şi vă apropiiaţi la războiu!

4. Şi înşălaţi caii! Încălecaţi, călăreţii, şi vă tocmiţi misurcile voastre; puneţi înainte suliţele şi îmbrăcaţi zalele voastre!

5. Pentru acêea, aceştia să tem şi să feresc înapoi, pentru căci cei tari ai lor să vor tăia; cu fuga au fugit şi nu s-au întors, încungiuraţi pre împrejur, zice Domnul.

6. Să nu fugă cel sprinten şi să nu scape cel vîrtos! Spre crivăţ, cêle de lîngă Efraáth slăbiră şi căzură.

7. Cine e acesta, ca un rîu se va sui şi ca rîurile învăluind apa?

8. Apele Eghípetului, ca un rîu să vor sui, şi zise: «Sui-mă-voiu şi voiu[30] acoperi de tot pămîntul şi cetatea, pre cei ce lăcuiesc întru ea!»

9. Încălecaţi pre cai, gătiţi carăle, ieşiţi, cei războinici ai ethiopilor şi ai Livíei, înarmaţi cu arme! Şi lidii, suiţi-vă, întindeţi arcul!"

10. Şi zioa acêea a Domnului Dumnezeului nostru e zi de izbîndire, ca să izbîndească pre vrăjmaşii lui. Şi-i va mînca de tot sabiia Domnului, şi să va sătura, şi să va îmbăta de sîngele lor, căci jîrtvă e Domnului de la pămîntul despre miazănoapte, la apa Efrátului.

11. Suie-te, Galaád, şi ia răşînă fecioarii, fêtii Eghípetului; în deşărt să înmulţiră vindecările tale, folos nu iaste ţie.

12. Auziră limbile glasul tău şi de strigarea ta s-au împlut pămîntul, căci războinic către războinic slăbi, deodată căzură amîndoi.

13. Carele au grăit Domnul cu mîna Ieremíei, ca să vie împăratul Vavilónului să taie pămîntul Eghípetului:

14. „Vestiţi la Magdolón şi porunciţi la Memfín! Ziceţi: «Stăi şi te gătêşte, pentru căce au mîncat sabiia cêle dupre împrejurul tău.»

15. Pentru căci au fugit de la tine Apís, viţelul tău cel ales? N-au rămas, căce Domnul l-au deznodat pre el.

16. Şi mulţimea ta slăbi şi căzu; şi fieştecarele către aproapele lui grăia: «Să ne sculăm şi să ne înturnăm către norodul nostru, la moşiia noastră, de către faţa sabiii ilineşti!»

17. Chemaţi numele lui farao Neháo, împăratul Eghípetului: «**Саѡнѝезви емоѝдꙋ**»[31].

18. Viu — eu, zice Domnul Dumnezău, căci ca Itavirión întru munţi şi ca Carmilul cel den mare va veni!

19. Vas de înstriinare fă ţie, lăcuind fata Eghípetului, căce Memfís spre stingere va fi şi să va chema: Vai!, nefiind lăcuitoriu întru ea.

20. Juncă împodobită e Eghípetul, zmulgere de la crivăţ veni preste ea.

21. Şi argaţii ei — întru ea, ca viţeii cei hrăniţi, ce să hrănesc spre junghiêre, pentru căci şi ei să înturnară şi fugiră toţi dempreună, n-au stătut, căci zioa pierzării au venit preste ei şi vrêmea izbîndirii lor.

22. Glasul lor ca al şarpelui ce şuieră, căci în nă- /

Ms. 45, p. 611-612

l-au lovit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, întru anul al patrulea lui Ioachim, împăratul Iúda.

3. „Luaţi arme şi paveţe şi vă apropiaţi la războiu!

4. ⌊Şi⌋ înşelaţi caii, încălecaţi călăreţii şi tocmiţi cu miţurcile voastre, puneţi înainte suliţile *[612/1]* şi îmbrăcaţi dzêlele voastre!

5. Pentru acêea, aceştia fac şi să feresc înapoi, pentru căci cei tari ai lor să vor tăia. Cu fugă au fugit şi nu s-au înturnat, încungiuraţi prempregiur, dzice Domnul.

6. Să nu fugă cel sprinten şi să nu scape cel vîrtucios! Spre crivăţ, cêle de lîngă Efrath slăbiră şi căzură.

7. Cine-i acesta, ca un rîu să va sui şi ca rîurile văluiesc apa?

8. Apele Eghíptului, ca un rîu să vor sui şi dzise: «Sui-mă-voi şi voi acoperi de tot pământul şi cetate, pre cei ce lăcuiesc întru ea!»

9. Încălecaţi prestă cai, gătiţi carăle, ieşiţi, cei boinici ai ethiopilor şi lívii, întrarmaţi cu arme! Şi lídii, suiţi-vă, împleţi arcul!"

10. Şi dzua acêea Domnului Dumnedzăului nostru — dzi a izbîndirei, ca să izbîndească pre nepriêtenii lui; şi-i va mînca de tot sabiia ⌊Domnului⌋ şi să va sătura şi să va îmbăta de sîngele lor, căci jirtvă — Domnului de la pământul miedzii-noapte la rîul Efráthului.

11. Suie-te, Galaad, şi ia răşină ficioarei fêtei Eghíptului; întru dăşert să înmulţiră vindecările tale, folos nu iaste ţie.

12. Audziră limbile glasului tău şi de strigarea ta s-au împlut pământul, căci boinic cătră boinic slăbi, deodată căzură amîndoi.

13. Carele au grăit Domnul cu mîna Ieremíei, ca să vie împăratul Vavilónului ca să taie pământul Eghíptului:

14. „Vestiţi la Magdolon şi porînciţi la Memfi! Dziceţi: «Stă şi[316] gătêşte, pentru căci au mîncat sabiia razul tău.»

15. Pentru căci au mîncat Ápis, viţălul tău cel ales? N-au rămas, căci Domnul l-au dăznodat pre el.

16. Şi mulţimea ta slăbi şi căzu; şi fieştecarele cătră aproapele lui grăiia: «Să ne sculăm şi să ne înturnăm cătră nărodul nostru, la moşiia noastră, de cătră faţa sabiei elineşti!»

17. Şi chemaţi numele lui faraó Nehao, împăratul Eghíptului, Saóneesviemoíd!

18. «Viu — eu, zice Domnul Dumnedzău, căci ca Itavirion întru munţi şi ca Carmílul cel dentru mare va veni!

19. Vase de înstreinare fă ţie, lăcuind fata Eghiptului, căci Memfis spre stingere va fi şi să va chema: Vai!, pentru ca nefiind lăcuitori întru ea.

20. Juncă împodobită — Eghíptul, zmultură *[612/2]* de la Vorra[317] veni preste ea.

21. Şi năimiţii ei întru ea — ca viţăii cei hrăniţi, ce să hrănesc spre junghiêre, şi pentru căci şi ei să înturnară şi fugiră toţi depreună, n-au stătut, căci dzua pierirei au venit prestă ei şi vrêmea izbîndirei lor.

22. Glasul lor — ca a şarpelui ce şuieră, căci întru arînă

Ms. 4389, p. 752

l-au lovit Navohodonosor, împăratul Vavilónului, în anul al patrulea de împărăţiia lui Ioachim, feciorul Iósiei, împăratul Iúdei:

3. „Gătiţi arma şi pavăza şi purcêdeţi la războiu!

4. Înşălaţi caii şi încălecaţi călăreţi, staţi în coifuri, aşăzaţi suliţele şi vă îmbrăcaţi în zale!

5. Dară ce văzuiu? Înfricoşaţi, şi întorcînd dosul, şi suliţe lor — frînte. Şi fugiră curînd necăutîndu-şi îndărăt, de toate părţile — fricâ, grăiêşte Domnul.

6.[626] Nu va scăpa cel ager, nici cel vîrtos nu se va putea mîntui! De cătră miiazănoapte, aproape de rîul Efrátului, sînt biruiţi şi au căzut.

7. Cine iaste acela care se suie ca un rîu şi se rădícă valurile lui ca pîraiele?

8. Eghípetul se suie în chipul rîului şi valurile lui se vor clăti ca rîurile. Şi au zis: «Suindu-mă voiu acoperi pământul şi voiu pîêrde cetatea şi pre lăcuitorii ei!»

9. Încălecaţi pre cai şi vă veseliţi în căruţe! Şi alergaţi înainte putêrnicilor harăpeşti. şi ţiind coifure, luînd paveze haldeieşti, şi săgetînd cu săgeţi!"

10.[627] Că zioa aceasta a Domnului Dumnezeu cel Atotţiitoriul — zi de izbîndă, ca să ia biruinţă asupra vrăjmaşilor săi, să-i înghiţă sabiia, şi să se sature, şi să se îmbête de sîngele lor, că jărtva[628] Domnului Dumnezeu cel Atotputêrnicul în ţara de cătră miiazănoapte, lîngă rîul Efráthului.

11. Suie-te în Galaad şi ia răşină, fată fecioara Eghípetului. În zadar înmulţêşte ierbile tale, iar vindecare nu-ţi iaste.

12. Auzit-au limbile ru- *[752/2]* şinea ta şi plînsul tău au umplut pământul, că cel putêrnic se-au întîlnit iarăşi cu cel putêrnic şi au căzut amîndoi denpreună.

13. Cuvîntul care l-au grăit Domnul cătră Ieremiia proroc, pentru căci că vrea să vie Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi să lovească ţara Eghípetului:

14.[629] „Spuneţi Eghípetului şi faceţi vêste în Magdal, strigaţi în Memfis şi în Tamnas! Faceţi ştire: «Stăi şi te gătêşte, că va înghiţi sabiia acêstea care sînt împrejurul tău.»

15. Pentru ce au putrezit cel tare al tău? N-au stătut, că l-au întors Domnul.

16. Înmulţit-au pre cei ce cad şi va cădea bărbatul cătră vecinul său, şi vor zice: «Scoală şi să ne întoarcem cătră nărodul nostru şi la pământul naşterii noastre, de faţa sabiei porumbului!»

17. Chiemaţi numele lui faraon, împăratul Eghípetului: Gîlceavă au adus vrêmea!

18.[630] Viu sînt eu (grăiêşte împăratul, numele lui — Domnul cel atotputêrnicul), că ca Thavórul în munţi şi ca Carmílul în mare va veni.

19. Vase de robie fă ţie, lăcuitoare, fata Eghípetului, că Memfisul va fi în pustiire şi se va pustii, şi nu va fi cine să lăcuiască într-însul.

20. Juniceaoa cea ghizdavă şi frumoasă, Eghípetul, venit-au ei gonitor de la miiazănoapte.

21. Şi argaţii lui cei ce lăcuiesc în mijlocul lui ca viţeii cei graşi se-au întors şi au fugit denpreună; şi n-au putut să stea, că au venit asupra lor zioa piericiunii lor şi vrêmea cercetării lor.

22.[631] Glasul lui ca niştе aramă va răsuna, că se-au apropiiat

Versiunea modernă

l-a lovit Nabucodonosor, regele Babilonului, în anul al patrulea al lui Ioachim, regele lui Iuda.

3. „Luaţi arme şi scuturi şi înaintaţi la război!

4. Înşeuaţi caii! Călăreţi, încălecaţi şi puneţi-vă coifurile voastre. Aruncaţi înainte suliţele şi puneţi-vă platoşele!

5. De aceea, aceştia se tem şi se retrag, pentru că cei puternici ai lor vor fi tăiaţi. Cu fugă au fugit şi nu s-au întors, înconjuraţi fiind de jur împrejur, zice Domnul.

6. Cel sprinten să nu fugă, iar cel puternic să nu scape! Către nord, cei de lîngă Eufrat au slăbit şi au căzut.

7. Cine este acesta care se va ridica precum un rîu şi ca rîurile ce învolbură apa?

8. Apele Egiptului se vor sui precum un rîu. Şi a zis: «Mă voi sui şi voi acoperi pământul şi cetatea, pe cei ce locuiesc în ea!»

9. Urcaţi pe cai, pregătiţi carele! Ieşiţi, o, războinici ai etiopienilor şi libieni, înarmaţi cu arme! Şi voi, lidieni, suiţi-vă, întindeţi-vă arcul!"

10. Şi acea zi îi va fi Domnului Dumnezeului nostru zi de răzbunare, ca să se răzbune pe duşmanii săi, iar sabia Domnului îi va mînca, şi se va sătura, şi se va îmbăta cu sîngele lor, căci este jertfă Domnului Savaot, din pământul de la nord, de la rîul Eufrat.

11. Scoală, Galaad, şi ia răşină fecioarei, fiica Egiptului. În zadar ai înmulţit leacurile tale, nu-ţi este de nici un ajutor.

12. Au auzit neamurile glasul tău şi de strigătul tău s-a umplut pământul, căci războinic asupra războinicului a slăbit, amîndoi au căzut.

13. Cele ce Domnul a grăit în mîna lui Ieremia, că va veni regele Babilonului să lovească pământul Egiptului:

14. „Vestiţi în Migdol şi proclamaţi în Memfis! Ziceţi: «Scoală şi te pregăteşte, căci sabia a mîncat lujerul tău.»

15. Pentru ce a fugit Apis, viţelul tău cel ales? Nu a rămas, căci Domnul l-a slăbit pe el.

16. Iar cei mulţi ai tăi au slăbit şi au căzut; şi fiecare către aproapele său spunea: «Să ne sculăm şi să ne întoarcem la poporul nostru, în ţara noastră, dinaintea săbiilor grecilor!»

17. Chemaţi numele faraonului Neco, regele Egiptului, Saoneesviemoid!

18. Viu sunt eu, zice Domnul Dumnezeu, că va veni precum Itavrion între munţi şi precum Carmelul în mare!

19. Fă-ţi bagaje de strămutare, fiică a Egiptului care sălăşluieşti, căci spre pieire va fi Memfis şi Vai! se va chema, pentru că nu este nimeni să locuiască în el.

20. Junincă împodobită este Egiptul, smulgere de la nord va veni asupra sa.

21. Iar argaţii săi din ea sunt precum nişte viţei îngrăşaţi, hrăniţi spre junghiere, încît şi ei s-au întors şi au fugit împreună; nu au stat, căci ziua nimicirii a venit asupra lor şi vremea răzbunării lor.

22. Glasul lor precum al şarpelui care şuieră, căci merg prin nisip.

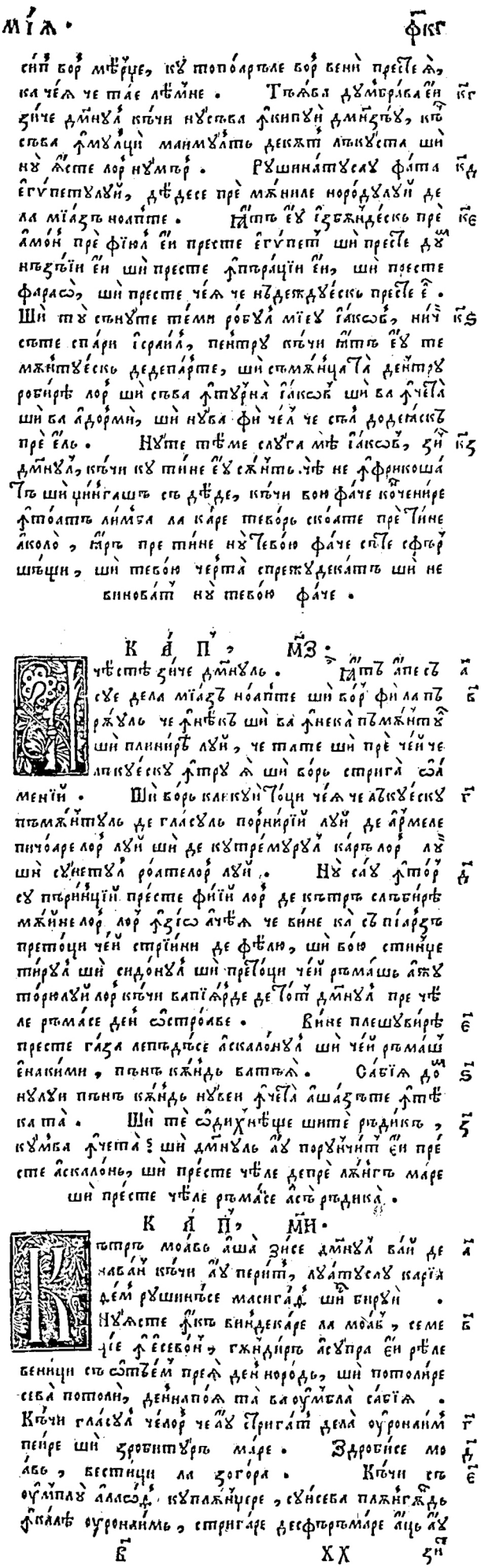

Biblia 1688, p. 523, col. 2

sip vor mêrge; cu topoarăle vor veni preste ea, ca ceia ce taie lêmne.

23. Tăia-va dumbrava ei, zice Domnul, căci nu să va închipui Dumnezău; căci să va înmulţi mai mult decît lăcusta şi nu iaste lor număr.

24. Ruşinatu-s-au fata Eghípetului; dêde-se pre mînile norodului de la miazănoapte.

25. Iată, eu izbîndesc pre Amón, pre fiiul ei, preste Eghípet, şi preste dumnăzăii ei, şi preste împăraţii ei, şi preste farao, şi preste ceia ce nădejduiesc preste el.

26. Şi tu să nu te temi, robul mieu Iácov, nici să te spari, Israíl! Pentru căci, iată, eu te mîntuiesc de departe, şi sămînţa ta — dentru robirea lor. Şi să va înturna Iácov şi va înceta; şi va adormi şi nu va fi cel ce să-l dodeiască pre el.

27. Nu te tême, sluga mea Iácov, zice Domnul, căci cu tine eu sînt! Cea neînfricoşată şi gingaşă să dêde, căci voiu face concenire în toată limba, la care te vor scoate pre tine acoló; iară pre tine nu te voiu face să te sfîrşăşti, şi te voiu certa spre judecată, şi nevinovat nu te voiu face."

Cap 47

1. Acêstea zice Domnul:

2. „Iată, ape să suie de la miazănoapte şi vor fi la pîrîul ce îneacă, şi va îneca pămîntul şi plinirea lui, cetate şi pre cei ce lăcuiescu întru ea; şi vor striga oamenii.

3. Şi vor clicui toţi ceia ce lăcuiescu pămîntul de glasul pornirii lui, de armele picioarelor lui, şi de cutremurul carălor lui, şi sunetul roatelor lui.

4. Nu s-au întorsu părinţii preste fiii lor, de cătră slăbirea mîinelor lor, în zio acêea ce vine ca să piarză pre toţi cei striini de fêliu. Şi voiu stinge Tírul şi Sidónul şi pre toţi cei rămaşi ajutoriului lor, căci va pîrde de tot Domnul pre cêle rămase den ostroave.

5. Vine pleşuvirea preste Gáza, lepădă-se Ascalónul şi cei rămaşi enachími. — «Pînă cînd va tăia?

6. Sabiia Domnului, pînă cînd nu vei înceta? Aşază-te în teaca ta,

7. Şi te odihnêşte, şi te rădícă!» — «Cum va înceta, şi Domnul au poruncit ei preste Ascalón şi preste cêle de pre lîngă mare şi preste cêle rămase a să rădica!»"

Cap 48

1. Cătră Moáv, aşa zise Domnul: „Vai de Naván, căci au pierit! Luatu-s-au Cariathém, ruşină-se Masigáth şi să birui.

2. Nu iaste încă vindecare la Moáv, semeţie — în Esevón; gîndiră asupra ei rêle: «Veniţi să o tăiem pre ea den norod!» Şi potolire se va potoli, denapoia ta va umbla sabiia.

3. Căci glasul celor ce au strigat de la Uronaím, pieire şi zdrobitură[32] mare!

4. Zdrobi-se Moáv, vestiţi la Zogóra!

5. Căci să umplu Alaóth cu plîngere, sui-se-va plîngînd în calea Uronaím, strigare de sfărîmare aţi au- //

Ms. 45, p. 612-613

vor mêrge, cu topoară vor veni prestă ea ca cêia ce taie lêmne.

23. Tăia-vor dumbrava ei, dzice Domnul, căci nu să va închipui Dumnedzău, căci să va înmulţi mai mult decît lăcusta, şi nu iaste lor număr.

24. Ruşinatu-s-au fata Eghíptului; dêde-să pre mîinele nărodului de la miazănoapte.

25. Iată, eu izbîndesc pre Ammon, pre fiiu ei, prestă Égiptu, şi prestă dumnedzăii ei, şi prestă împăraţii ei, şi prestă faraó, şi prestă ceia ci nădăjduiesc prestă el.

26. Şi tu să nu te temi, robul mieu Iacov, nici să te spari, Israil, pentru căci, iată, eu mîntuiescu-te de dăparte, şi sămînţa ta — dentru robirea lor. Şi să va înturna Iacov şi va înceta; şi va adormi şi nu va fi cel ci să-l dodăiască pre el.

27. [318]Nu te tême, sluga mea, Iacov, dzice Domnul, căci cu tine eu sînt! ⌊Cea neînfricoşată şi gingaşe să dêde⌋, căci voi face concenire întru toată limba la carii te voi scoate pre tine acoló. Iar pre tine nu te voi face să te sfîrşeşti, şi te voi certa spre judeţ, şi nevinovat nu te voi dăzvinovăţi."

Cap 47

1. Acêstea dzice Domnul:

2. „Iată, ape suie-să de la miazănoapte, şi vor fi întru pîrîu ce potopêşte, şi va potopi pămîntul şi plinirea lui, cetate şi pre cei ce lăcuiesc întru ea; şi vor striga oamenii,

3. Şi vor clicui toţi ceia ce lăcuiesc pămîntul de glasul[319] pornirei lui, de armele picioarelor lui, şi de cutremurul carălor lui, ⌊şi⌋ sunetul roatelor lui.

4. Nu s-au întorsu părinţii preste fiii lor de cătră slobonogirea mîinilor lor întru dzua acêea ce vine ca să piarză pre toţi cei striini de fêl. Şi voi stinge Tírul şi Sidónul şi pre toţi cei rămaşi a ajutoriului lor, căci va piêrde de tot Domnul pre cei rămaşi den ostroave.

5. Veni pleşuvire preste Gáza, lepădîndu-să[320] Ascalon şi cei rămaşi Enachim. «Pînă cînd va tăia?

6. Sabiia *[613/1]* Domnului, pînă cînd nu vei înceta? Aşază-te la teaca ta

7. [6.] ⌊Şi⌋ te odihnêşte şi te rădícă!» [7[321].] Cum va înceta? Şi Domnul au porîncit ei preste Ascalon şi preste cêle de pre lîngă maare[322] şi preste cêle rămase a mă rădica!"

Cap 48

1. Ii Moav, aşa zise Domnul: „Vai pre Navan, căci au pierit! Luatu-s-au Cariathem, ruşină-să Misigath şi să birui.

2. Nu iaste încă vindecarea Moav, semeţie în Esevon, gîndiră asupra ei rêle: «Veniţi să o tăiem pre ea de la limbi!» Şi potolire să va potoli, denapoia ta va îmbla sabiia.

3. Căci glasul celor ce au strigat de la Oronaim, pierire şi zdrobitură mare!

4. Zdrobi-să Moav, vestiţi la Zogóra!

5. Căci să împlu Aoth cu plîngere, sui-să-va plîngînd întru calea Oronaim, strigare de sfărîmare

Ms. 4389, p. 752-753

cu putêre; şi vor veni la dînsul cu săcuri, tăind ca pre nişte lêmne.

23. Tăia-vor pădurea lui, grăiêşte Domnul, care nu se poate număra; înmulţitu-se-au mai mult decît lăcustele şi n-au număr.

24. Ruşinată iaste fata Eghípetului şi dată în mîinile nărodului celui despre miiazănoapte."

25. Au zis Domnul cel Atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil: „Iată, eu voiu cerceta asupra arcului Alexandriei, şi asupra lui faraon, şi asupra Eghípetului, şi asupra dumnezeilor lui, şi asupra împăratului lui, şi asupra celor ce se nădăjduiesc pre dînsul. [26.] Şi voiu da eu pre dînşii în mîinile celor ce cearcă sufletele lor, şi în mîinile lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi în mîinile slugilor lui; şi după acêstea vor vieţui într-însul ca şi dentîi, zice Domnul.

26. [27.] Iar tu nu te tême, robul mieu, Iácove, nici nu-ţi fie frică, Israile, că, iată, eu te voiu face de vei fi *[753/1]* mîntuit de dăparte, şi seminţiia ta den ţara robiei tale. Şi se va întoarce Iácov şi se va odihni; şi va fi în sporire şi nu va fi cine să-l înfricoşaze.

27. [28.] [632]Iar tu nu te tême, robul mieu, Iácove, grăiêşte Domnul, că eu sînt cu tine, că eu voiu surpa toate limbile în care te-am lepădat, iar pre tine nu te voiu surpa şi te voiu certa cu judecată, nici nu voiu slobozi ţie ca celui nevinovat!"

Cap 47

[1.][633] Cuvîntul Domnului carele au fost cătră Ieremiia proroc asupra filistimlênilor mai nainte, pînă nu lovise faraon Gazámul.

1. [2.] Acêstea grăiêşte Domnul:

2. „Iată, se vor sui apele de la miiazănoapte, şi vor fi ca un izvor carele va face valuri, şi vor acoperi pămîntul şi cetatea, şi pre cei ce vor lăcui într-însa, şi vor striga năroadele.

3. [2.] Şi vor plînge toţi cei ce vor vieţui pre pămînt, [3.] de sunetul trufiei celor înarmaţi, şi de a oştilor lor, şi de cutremurul căruţelor lui, şi de mulţimea roatelor lui.

4. [3.][634] N-au băgat seamă părinţii de feciori, muindu-li-se mîinile, [4.][635] pentru venirea zilei în carea vor să piêie toţi filistimlênii. Şi se va lepăda[636] Tírul şi Sidónul cu alalţi ajutori ai lor, cu toţi, că au robit Domnul Palestínele.

5. Venit-au pleşuvirea pre Gáza, tăcu Ascalónul şi rămăşiţele văilor lor. «Pînă cînd vei tăia?

6. O, sabiia Domnului, pînă cînd nu te vei odihni? Întră în teaca ta,

7. [6.][637] Odihnêşte-te şi taci!» [7.] Cum se va odihni cînd i-au porîncit Domnul asupra Ascalónului şi asupra ţinutului lui de pre lîngă mare, că acoló se-au zis cu dînsul!"

Cap 48

1.[638] Iară pentru Moav, aşa grăiêşte Domnul cel Atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil: „O, vaide de Navan, că iaste pierdut şi ruşinat! Robit iaste Cariatharímul, ruşinatu-se-au cu tărie şi se-au spăreat.

2. Mai mult nu mai iaste veselie în Moav, împotriva Esevónului; cugetat-au cêle rêle: «Veniţi şi să le piêrdem den limbi!» Pentr-acêea, tăcînd să te ascunzi, că va veni[639] după tine sabiia.

3. Glas de gîlceavă den Oronaim, piericiune şi surpare mare!

4. Zdrobi-se Moávul, spuneţi strigarea celor mici ai lui!

5. Că după suirea lui Luith, plîngînd se-au suit în plîngere, că în pogorîrea Ornaímului au

Versiunea modernă

Cu securi vor veni asupra sa, precum aceia care taie lemne.

23. Vor tăia pădurea sa, zice Domnul, căci nu s-a închipuit Dumnezeu; pentru că s-a înmulţit mai mult ca lăcustele şi sunt fără număr.

24. Ruşinată a fost fiica Egiptului, a fost dată în mîinile poporului de la miazănoapte.

25. Iată, eu mă răzbun pe Amon, fiul său, pe Egipt, şi pe cei se încred în el, pe zeii săi şi pe regii săi, pe faraon, şi pe cei ce se încred în el.

26. Dar tu nu te teme, robul meu Iacob, nici nu te înspăimînta, Israele, căci, iată, eu te voi mîntui pe tine de departe; şi sămînţa ta din robia lor. Şi se va întoarce Iacob şi se va odihni; şi va dormi şi nu va fi nimeni care să-l tulbure.

27. Nu te teme, robul meu Iacob, zice Domnul, căci eu sunt cu tine! Cea fără frică şi gingaşă s-a dat, căci voi face deplin sfîrşit în toate neamurile, unde te-am izgonit. Dar nu te voi face să sfîrşeşti, ci te voi certa cu judecată, şi nevinovat nu te voi socoti."

Capitolul al 47-lea

1. Astfel zice Domnul:

2. „Iată, ape se ridică de la miazănoapte şi vor fi precum un torent care inundă, şi va inunda pământul şi plinirea lui, cetatea şi pe toţi cei care sălăşluiesc în ea, iar oamenii vor urla,

3. Şi vor striga toţi cei ce locuiesc pământul, din pricina sunetului pornirii lui, şi din pricina armelor picioarelor lui, şi a cutremurului carelor lui, şi a sunetului roţilor lui.

4. Nu s-au întors părinţii către fiilor lor, din pricina slăbirii mînilor lor, în ziua care vine, ca să-i nimicească pe toţi străini. Şi voi nimici Tirul şi Sidonul şi toată rămăşiţa ajutorului lor, căci cu totul va pierde Domnul pe cei rămaşi pe insule.

5. Pleşuvire a venit pestea Gaza, Ascalon a fost aruncat, şi cei rămaşi din Enachim. «Pînă cînd vei lovi?

6. Sabia Domnului, pînă cînd nu vei înceta? Aşază-te în teaca ta, odihneşte-te şi te ridică!»

7. Cum să se odihnească? Iar Domnul i-a poruncit să fie ridicată asupra Ascalonului şi asupra celor de lîngă mare, asupra celor rămaşi!"

Capitolul al 48-lea

1. Moabului astfel îi grăieşte Domnul: „Vai asupra lui Nebo, căci se va distruge! Chiriathaim a fost luat, ruşinat a fost Masigath şi înfrînt.

2. Nu mai este vindecare Moabului, trufie în Heşbon; împotriva sa rele s-au plănuit: «Haideţi să-l tăiem pe el dintre neamuri!» Şi cu adevărat va înceta, în urma ta sabia va umbla.

3. Căci glasul celor care strigă din Horonaim, distrugere şi zdrobire mare!

4. Moab a fost zdrobit, vestiţi în Zogora!

5. Căci s-a umplut Alaoth cu plîngere, va urca plîngînd pe drumul Oronaimului;

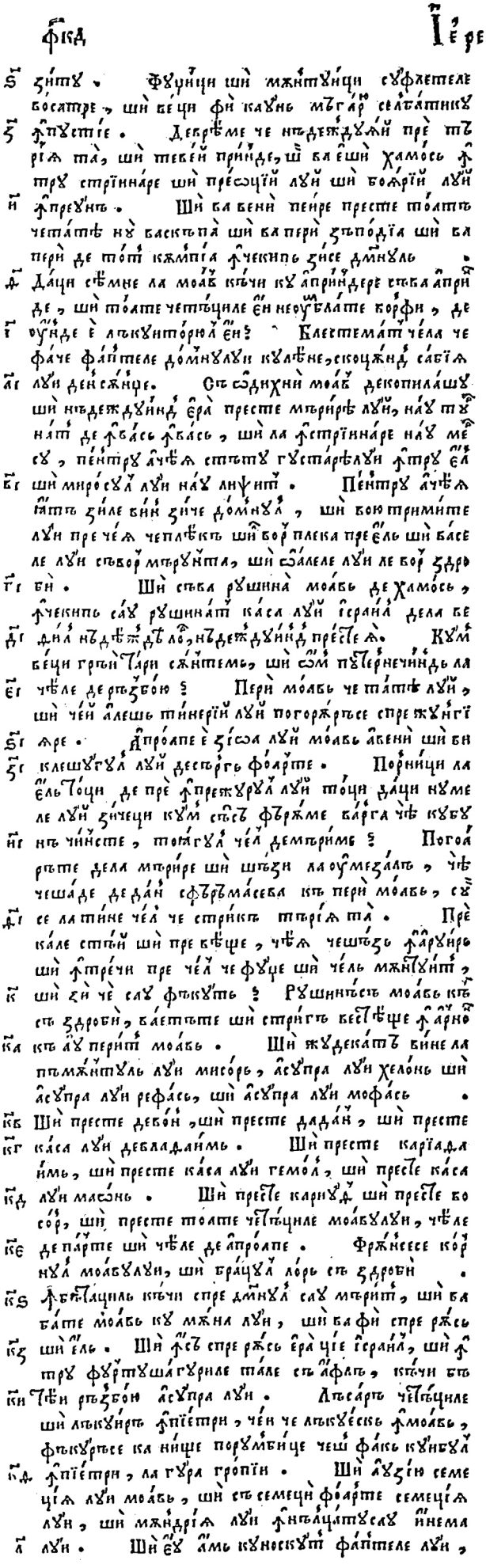

Biblia 1688, p. 524, col. 1

zitu:

6. «Fugiţi şi mîntuiţi sufletele voastre[33] şi veţi fi ca un măgariu selbaticu în pustie!»

7. De vrême ce nădejduiai pre tăriia ta, şi te vei prinde. Şi va ieşi Hamós întru striinare, şi preoţii lui şi boiêrii lui împreună.

8. Şi va veni pieire preste toată cetatea, nu va scăpa, şi va pieri zăpódia, şi va pieri de tot cîmpia, în ce chip zise Domnul.

9. Daţi sêmne la Moáv, căci cu aprindere să va aprinde şi toate cetăţile ei neumblate vor fi. De unde e lăcuitoriul ei?

10. Blestemat cela ce face faptele Domnului cu lêne, scoţînd sabiia lui den sînge!

11. Să odihni Moáv de copilaşu, şi nădejduind era preste mărirea lui; n-au turnat den vas în vas şi la înstriinare n-au mersu; pentru acêea, stătu gustarea lui întru el şi mirosul lui n-au lipsit.

12. Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, şi voiu trimite lui pre ceia ce pleacă, şi-l vor pleca pre el, şi vasele lui să vor mărunta, şi oalele lui le vor zdrobi.

13. Şi să va ruşina Moáv de Hamós în ce chip s-au ruşinat casa lui Israíl de la Vethíl, nădêjdea lor, nădejduind preste ea.

14. Cum veţi grăi: «Tari sîntem şi om puternecind la cêle de războiu»?

15. Pieri Móav, cetatea lui, şi cei aleşi tinerii lui pogorîră-se spre junghiêre.

16. Aproape e zioa lui Móav a veni, şi vicleşugul lui de sîrg foarte.

17. Porniţi la el toţi de pre împrejurul lui, toţi daţi numele lui, ziceţi: «Cum să să fărîme varga cea cu bună cinste, toiagul cel de mărime?»

18. Pogoară-te de la mărire şi şăzi la umezală, cea ce şade, Dedán sfărîma-se-va, că pieri Móav; sui-se la tine cel ce strícă tăriia ta.

19. Pre cale stăi şi prevêşte, cêea ce şăzi în Aruír, şi întreci pre cel ce fuge şi cel mîntuit, şi zi: «Ce s-au făcut?»

20. Ruşină-să Moáv, căci să zdrobi. Vaietă-te şi strigă, vestêşte în Arnon că au pierit Moáv!

21. Şi judecată vine la pămîntul lui Misór, asupra lui Helón, şi asupra lui Refás, şi asupra lui Mofás.

22. Şi preste Devón, şi preste Dadán, şi preste casa lui Devlathaím,

23. Şi preste Cariathaím, şi preste casa lui Ghemól, şi preste casa lui Maón,

24. Şi preste Cariúth, şi preste Vosór, şi preste toate cetăţile Moávului, cêle departe şi cêle de aproape.

25. Frînse-se cornul Moávului, şi braţul lor să zdrobi.

26. Îmbătaţi-l, căci spre Domnul s-au mărit. Şi va bate Moáv cu mîna lui, şi va fi spre rîs şi el.

27. Şi însă spre rîs era ţie Israíl? Şi întru furtuşagurile tale să áflă, căci băteai războiu asupra lui?

28. Lăsară cetăţile şi lăcuiră în pietri cei ce lăcuiesc în Moáv, făcură-se ca nişte porumbiţe ce-şi fac cuibul în pietri, la gura gropii.

29. Şi auziiu semeţiia lui Moáv, şi să semeţi foarte semeţiia lui şi mîndriia lui, înălţatu-s-au inema lui.

30. Şi eu am cunoscut faptele lui: /

Ms. 45, p. 613

audzit-aţi:

6. «[323]Fugiţi şi mîntuiţi sufletile voastre şi veţi fi ca un măgari sălbatec întru pustiiu!»

7. Întru vrême ce nădăjduiai prestă tăriia ta, şi te vei prinde; şi va ieşi Hamos întru înstreinare, şi preuţii lui, şi boiêrii lui împreună,

8. Şi va veni pieire preste toată cetatea, nu va scăpa; şi va pieri zăpódia, şi va pieri de tot cîmpia, în ce chip dzise Domnul.

9. Daţi sêmne ii Moav, căci cu aprindere să va aprinde, şi toate cetăţile ei spre necălcare vor fi. De unde-i lăcuitoriul ei?

10. Blăstămat cela ce face faptele Domnului cu lêne, scoţînd sabiia lui den sînge!

11. Odihni-să Moav den copilaşi şi nădăjduind era prestă mărirea lui; n-au turnat dentr-un vas în vas şi la înstreinare n-au mersu; pentru acêea, stătu gustarea lui întru el şi mirosul lui n-au părăsit.

12. Pentru acêea, iată, dzile vin, dzice Domnul, şi voi trimite lui pre cei ce pleacă, şi-l vor pleca pre el, şi vasele lui [324]le vor mănunti, şi canele[325] lui le vor zdrobi.

13. Şi să va ruşina Moav de la Hamos, [326]în ce chip s-au ruşinat casa lui Israil de la Vethil, nădêjdea lor, nădăjduind prestă ea.

14. [327]Cum veţi grăi: «Tari sîntem şi om puternicind la cêle de războiu»?

15. Pieri Moav cetatea lui şi cei aleşi tinereii lui pogorî-să spre junghiêre.

16. Aproape-i dzua lui Moav a veni *[613/2]* şi vicleşugul lui de sîrgu foarte.

17. Porniţi lui toţi prempregiurul lui, toţi daţi numele lui, dziceţi: «Cum să sfărîmă toiag[328] cu bună cinste, vargă[329] cu ochi mari?»

18. Pogoară-te de la mărire şi şezi întru umezală[330], cêea ce şade, Dedan ⌊frînge-să-va⌋, că pieri Moav, sui-să la tine cel ce strică mărirea[331] ta.

19. Pre cale şezi şi privêşte[332] în Aroir, şi întreabă pre cela ce fuge şi cel mîntuit, şi dzi: «Ce s-au făcut?»

20. Ruşină-să Moav, căci să înfrînse. Vaietă-te şi chiuiêşte[333], vestêşte în Arnon că au pierit Moav!

21. Şi judeţ vine la pămîntul Misor asupra Helon, şi asupra Refas, şi asupra Mofas,

22. Şi preste Devon, şi preste Dedan, şi preste casa Devlathaim,

23. Şi preste Cariathaim, şi preste casa Ghemol, şi preste casa Maon,

24. Şi preste Carioth, şi preste Vosor, şi preste toate cetăţile Moav, cêle departe şi cêle aproape.

25. Sparse-să cornul Moav şi mănunchiul lor să frînse.

26. Îmbătaţi-l pre el, căci pre Domnul s-au mărit; şi va bate Moav cu mîna lui şi va fi întru rîs şi el.

27. Şi însă întru rîs era ţie Israil? Şi întru furtişagurile tale să află, căci dai războiu lui?

28. Lăsară cetăţile şi lăcuiră pietri ceia ce lăcuiesc Moav, făcură-să ca nişte porîmbiţe ce încuibăscu în pietrile gurei borţii.

29. Şi audzii semeţiia lui Moav, şi să semeţi foarte semeţia lui şi mîndriia lui, înălţatu-s-au inima lui.

30. Şi eu am cunoscut faptele lui.

Ms. 4389, p. 753-754

auzit vrăjmaşii văietarea surpării:

6. [640]«Fugiţi, mîntuiţi-vă sufletele şi veţi *[753/2]* fi ca măgarii sălbateci în pustie!»

7. Pentru căci că ai avut nădêjde întru întăritura ta şi în comorile tale, iar tu vei fi robit şi va mêrge Hamos în robie, şi preoţii lui, şi boiêrii lui denpreună.

8.[641] Şi va veni jăfuitoriul în toată cetatea, şi nici o cetate nu se va mîntui, şi vor pieri văile, şi se vor piêrde cîmpurile, că au zis Domnul.

9. Daţi floare lui Moav, că va înflori şi cetăţile lui vor fi pustii şi fără de lăcuitori.

10. Blestemat omul cela ce face lucrul Domnului cu nebăgare de seamă, şi blestemat cel ce va opri sabiia sa de la sînge.

11. Moav era roditor den tinerêţele sale[642] şi se-au odihnit înăcririle lui[643], nici nu se-au mutat den vas în vas şi în mutare n-au mers; pentr-acêea, au fost dulceaţa lui într-însul, şi mirosul lui nu se-au schimbat.

12. Pentr-acêea, iată, vin zile, grăiêşte Domnul, şi voiu trimête lui rînduitor şi întinzători ploşcii lui[644], şi o vor întinde, şi vasele lui le vor măsura, şi plosca lui o vor sparge.

13. Şi se va ruşina Moav den Hamos, [645]cum se-au ruşinat casa lui Israil den Vethil, întru care avea nădêjde.

14. [646]Cum ziceţi: «Putêrnici sîntem şi oameni ţêpeni de războiu»?

15.[647] Pieri Moav şi în cetăţile lui au întrat, şi voinicii lui cei aleşi se-au pogorît supt sabie, grăiêşte împăratul, Domnul cel atotputêrnic — numele lui.

16. Aproape iaste de-a veni piericiunea Moávului şi răotatea lui va veni foarte curînd.

17. Mîngîiaţi-l toţi cei demprejurul lui, toţi cei ce ştiţi numele lui, ziceţi: «Cum se-au frînt toiagul tăriei, viţa cea slăvită?»

18. Pogoară-te den slavă şi şăzi în flămînzie[648], lăcaşul fêtei lui Divon, că pierzătoriul Moávului se-au suit la tine, surpa-va zidurile tale.

19. Stăi în cale şi privêşte lăcaşul Aroírului, întreabă pre cela ce fuge şi zi celui ce au scăpat: «Ce iaste aceasta?»

20. [649]Ruşinatu-se-au Moav pentru că iaste biruit. Văietaţi-vă şi strigaţi, spuneţi în Arnon cum au pierit[650] Móavul!

21. Şi au venit judecată pre ţara .....ului[651], pre Elon, şi pre Iása, şi pre Mefath,

22. Şi pre Divon, şi pre Návo, şi pre casa lui Divlataim,

23. Şi pre Cariathiarim, şi pre Vethgamul, şi pre Vethmaon,

24.[652] Şi pre Carioth, şi pre Vózra, şi pre toate cetăţile ţărîi Moávului, cêle ce sînt dăparte şi cêle ce sînt aproape.

25. Tăiatu-se-au cornul Moávului şi braţul lui se-au frînt, grăiêşte Domnul.

26. Îmbătaţi-l, pentru că se-au rîdicat împotriva *[754/1]* Domnului; şi făcu sêmne cu mîna sa Moav întru toată întortarea; şi aşa va fi el de rîs.

27. Că ţie au fost Israil în rîs şi l-ai aflat întru furtişagul tău; pentr-acêea, pentru cuvintele tale care ai zis asupra lui, vei fi dus rob.

28. Năpustiţi cetăţile şi lăcuiţi pren pietri, lăcuitorii Moávului, şi fiţi ca porumbul cel ce-şi face cuib dăsupra gaurii.

29. Auzit-am trufiia Moávului, nalt[653] iaste foarte, nebăgarea în seamă a lui, şi lepădarea lui, şi înălţarea lui, şi trufiia inimii lui.

30.[654] Eu îl ştiu, grăiêşte Domnul, şi lauda lui,

Versiunea modernă

aţi auzit strigăt de prăpăd:

6. «Fugiţi şi salvaţi-vă sufletele şi veţi fi precum un măgar sălbatic în pustie!»

7. De vreme ce v-aţi încrezut în tăria voastră, şi voi veţi fi capturaţi. Şi va merge Chemoş în robie, preoţii săi şi conducătorii săi deodată.

8. Şi va veni distrugere peste toate oraşele — nici unul nu va fi salvat — şi va pieri valea şi cîmpia va fi complet distrusă, după cum zice Domnul.

9. Daţi semne Moabului, căci cu aprindere se va aprinde şi toate cetăţile lui vor fi spre pustiire — de unde locuitor?

10. Blestemat acela care face lucrurile Domnului fără grijă, scoţîndu-şi sabia din sînge!

11. S-a odihnit Moab din copilăria sa şi s-a încrezut în slava lui. Nu a turnat din vas în vas şi în robie nu s-a dus. De aceea, a stat gustul lui în el, iar mirosul său nu a plecat.

12. De aceea, iată, zile vin, zice Domnul, şi îi voi trimite turnători, şi îl vor turna, şi vasele lui le vor goli, iar urcioarele sale le vor zdrobi.

13. Şi se va ruşina Moab din pricina lui Chemoş, aşa cum s-a ruşinat casa lui Israel din cauza lui Betel, nădejdea lor, încrezîndu-se în ea însăşi.

14. Cum veţi zice: «Suntem puternici şi oameni puternici în război»?

15. Moab a fost distrus, cetatea sa, şi tinerii săi cei aleşi au căzut spre masacru.

16. Ziua Moabului este aproape, iar răutatea lui peste măsură de iute.

17. Mişcaţi-vă către el, toţi cei din jurul său, toţi cei care daţi numele lui. Ziceţi: «Cum a fost zdrobit toiagul cel renumit, toiagul cel puternic?»

18. Coboară din slavă şi şezi pe umezeală, cea care şezi, Dibon se va frînge, căci Moab a fost zdrobit. Asupra ta urcă cel care strică tăria ta.

19. Pe drum şezi şi observă, cea care şezi în Aroer, şi întreabă-l pe cel ce fuge şi pe cel ce se salvează, şi zi: «Ce s-a întîmplat?»

20. Moab a fost ruşinat, căci a fost zdrobit. Plîngeţi şi strigaţi, vestiţi în Arnon că a fost distrus Moabul!

21. Şi vine judecata asupra pământului Misor, asupra Holonului şi asupra Iahţei, asupra Mefaatului,

22. Şi asupra Dibonului, asupra lui Nebo şi a casei Diblataimului,

23. Asupra Chiriataimului, a casei Gamului şi asupra casei Meonului,

24. Asupra Cheriotului şi a Bosrei, şi asupra tuturor cetăţilor Moabului, cele de departe şi cele de aproape.

25. Cornul Moabului a fost doborît, iar braţul său a fost zdrobit.

26. Îmbătaţi-l, căci împotriva Domnului s-a preamărit. Şi va bate din palme Moab cu mîna lui şi va fi şi el de rîs.

27. Şi oare nu de rîs îţi era ţie Israel şi între jafurile sale s-a aflat, căci ai pornit război cu el?

28. Cei care sălăşluiesc în Moab au părăsit cetăţile şi au trăit printre pietre. S-au făcut precum porumbiţele care-şi fac cuibul în pietre, la gura unei puţ.

29. Am auzit de semeţia Moabului, s-a semeţit peste măsură în semeţia şi mîndria lui. Şi şi-a înălţat inima lui.

30. Dar eu am cunoscut lucrurile lui.

Biblia 1688, p. 524, col. 2

Au nu îndestularea lui i-au făcut aşa?

31. Pentru acêea, asupra Moávului vă văietaţi, de toate părţile, strigaţi asupra oamenilor celor tunşi ai prafului.

32. Ca plînsul lui Iazír plînge-te-voiu, vie Aserimá! Viţele tale trecură marea; preste culesurile tale pieire au căzut!

33. Să fiarse bucuriia şi veseliia de la Moavitída, şi vin era pren teascurile tale; dimeneaţa n-au călcat, nici înde sară n-au făcut.

34. Şi cêle de la strigarea Esevónului pînă la Elialí şi pînă la Iássa, pînă la Etáth, cetăţile lor, dêderă glasul lor de la Zogóra pînă la Oronaím, şi vêste la Salasía, căci şi apa Nevremís de tot arsă va fi.

35. Şi voiu pierde pre Moáv, zice Domnul, suindu-se la capişte şi tămîind la dumnezeii lui.

36. Pentru acêea, inema lui Moáv ca nişte fluiere va suna, inema mea preste oameni tunşi ca un fluier va suna; pentru acêea, cêle ce au cîştigat pierit-au de la om.

37. Tot capul în tot locul vor rade, şi toată barba să va rade, şi toate mînile să vor tîngui, şi preste tot mijlocul — sac.

38. Şi preste toate podurile Moávului şi preste uliţele ei toate — tînguire, căci am zdrobit pre Moáv, zice Domnul, ca un vas care nu e de treabă de el.

39. Cum s-au împăcat? Cum întoarse dosul Moáv? Ruşină-se şi s-au făcut Moáv spre rîs şi zavistie la toţi cei dupre-mprejurul ei.

40. Căci aşa zise Domnul: «Iată, ca un vultur va porni şi va întinde mînile lui preste Moáv.»

41. Luă-se Carióth, şi tăriile să luară împreună; şi va fi inema Moávului în zioa acêea ca inema muierii ce chinuiêşte.

42. Şi va pieri Moáv de gloată, căci preste Domnul s-au mărit.

43. Laţu şi frică şi groapă preste tine, şezînd preste Moáv!

44. Cela ce fuge de cătră faţa înfricoşării cădea-va în groapă, şi cela ce să va sui den groapă prinde-se-va în laţu, căci voiu aduce acêstea preste Moáv, ca în anul socotirei lui!»"

Cap 49

1. Fiilor Ammón aşa zise Domnul: „Au fii nu sînt în Israíl? Au luotoriu nu iaste la ei? Pentru ce au luat Melhol pre Galaád şi norodul lor în cetăţile lor lăcuiêşte?

2. Pentru acêea, iată, zile vin, zice Domnul, şi voiu da în auzul Ravathíei gîlceavă de războiu, şi vor fi spre necălcare şi spre pieire. Şi capiştile ei cu foc vor arde de tot, şi va lua Israíl biruinţa lui.

3. Vaietă-te, Esevón, căci au pierit Gai! Strigaţi, fête den Raváth, încingeţi-vă împrejur, căci Melhól va mêrge în striinătate, preoţii lui şi boiêrii lui împreună!

4. Ce vă bucuraţi cîmpilor enachímilor, fata Itamiei, cêea ce nădejduieşti preste visteriile ei, cêea ce zici: «Cine va întra asupra mea?»

5. Iată, eu aduc frică preste tine, zise Domnul, de cătră //

Ms. 45, p. 613-614

Au nu dăstulu-i[334] lui, nu aşa au făcut?

31. Pentru acêea, preste Moav văietaţi-vă, de toate părţile strigaţi preste oameni tunşi a pravului.

32. Ca plînsul Iazir plînge-te-voi, vie Aserimá! Viţele tale petrecură maarea; prestă culesurile tale, pierire au căzut [335]asupra!

33. [336]Împreună fiarsă-să bucurie şi veselie de la Moavítida, şi vin era prestă teascurile tale; dimineaţă n-au călcat, nici îndesară n-au făcut.

34. Şi cêle de la strigarea Esevon, pînă la Eliálí, şi pînă la Iása, ⌊pînă la Etath, cetăţile lor⌋, dêderă glasul lor, de la Zogorá pînă la Oronaim şi vêste Salisía, căci şi apa Nevremis de tot arsă va fi.

35. Şi voi piêrde pre Moav, dzice Domnul, suindu-să pres- *[614/1]* te cuptor şi tămîind la dumnedzăii lui.

36. Pentru acêea, inima lui Moav ca nişte fluiere vor suna, inima mea preste oamenii tunşi ca un fluier va suna; pentru acêea, carele au ocrotit pierit-au de la om.

37. [337]Tot capul întru tot locul vor rade[338], şi toată barba să va rade, şi toate mîinile să vor boci, şi preste tot mijlocul — sac.

38. Şi preste toate podurile Moav şi preste toate uliţile[339] ei toate — bocet, căci am înfrînt pre Moav, dzice Domnul, ⌊şi⌋ ca un vas care nu iaste treabă de el.

39. Cum s-au împăcat? Cum întoarse umărul Moav? Ruşiná-să şi s-au făcut Moav întru rîs şi zavistuia la toţi cei premprejurul ei.

40. Căci aşa zise Domnul: «Iată, ca un vultur va porni şi va întinde mîinile lui preste Moav.»

41. Luă-să Carioth şi tăriile să luară împreună. Şi va fi inima Moav întru dzua acêea ca inima muierii ce chinuiêşte.

42. Şi va pieri Moav de la gloată, căci pre Domnul s-au mărit.

43. Laţ şi frică şi bortă prestă tine, şezînd ⌊preste⌋ Moav!

44. [340]Cela ce fuge de cătră faţa fricei cădea-va la bortă; şi cela ci să va sui dentru bortă prinde-să-va întru laţ, căci voi aduce acêstea preste Moav, ⌊ca⌋ întru anul socotirei ei!»"

Ms. 4389, p. 754

şi cum să nu rămîie într-însul vîrtutea lui, nici să poată face cevaşi lîngă dînsul.

31. Pentr-acêea, voiu plînge pre Moav şi voiu striga cătră tot Moávul, cătră bărbaţii cei ai părêtelui celui de lut, zicînd:

32. De plînsul Iazer plînge-voiu ţie, viia Savámei! Odraslele tale au trecut marea pînă la marea Iazérului, la secerişul tău şi la culesul vinului tău au venit jăfuitoriul!

33. [655]Luatu-se-au bucuriia şi veseliia de la Carmil şi den ţara Moávului; şi vinul den teascuri l-am strîns, niciodată călcătorul strugurilor celor de vin, după cum iaste obicêiul, nu va cînta cîntec.

34. De strigarea Esevónului pînă la Elial şi la Iása au dat glasul său, viind de la Sigor pînă la Oronaim, junicea de trei ani, iar apele Nemrim vor fi foarte rêle.

35.[656] Şi voiu lua de la Moav, grăiêşte Domnul, pre cela ce junghe în munţi şi pre cela ce sfinţêşte dumnezeilor lui.

36. Drept acêea, inima mea cătră Moav va răsuna ca nişte arămi[657], şi inima mea va da cătră bărbaţii zidului celui de lut glas de fluier, că mai mult au făcut decît le-au fost putêrea, pentr-acêea au pierit.

37. [658]Că tot capul — pleşuv şi toată barba va fi rasă, pre toată mîna — legătură şi pre toată spinarea — bubă.

38. Şi în toate casele Moávului şi pre uliţele lui — tot plînsul, că am sfărîmat Moávul ca pre un vas de nici o treabă, zice Domnul.

39. Cum se-au biruit şi au strigat[659]? Şi cum ş-au plecat cerbicea Moav? Şi se-au ruşinat şi va fi Moav în rîs şi în pildă tuturor celor den prejurul lui.

40. Acêstea grăiêşte Domnul: «Iată, cum zboară vulturul şi întinde aripile sale asupra Moávului.»

41.[660] Robit iaste Cariotul, şi zidurile lui sînt încunjurate. Şi va fi inima celor putêrnici ai Moávului în zioa acêea ca inima muierii ceiia ce naşte.

42. Şi va părăsi *[754/2]* Moávul de-a mai fi cu oameni, că se-au lăudat asupra Domnului.

43. Frică şi propastie şi cursă asupra ta, o, lăcuitoriul Moávului!, zice Domnul.

44. [661]Cine va fugi de faţa fricei va cădea în propastie, şi cine va ieşi den propastie se va prinde în cursă, că voiu aduce asupra Moávului anul cercetării lor! grăiêşte Domnul.

[45.] În umbra Esevónului stătură fugind[662] de cursă, iar den mijlocul Siónului ieşi văpaie, şi arse partea Moávului şi crêştetul feciorilor zmintêlei.

[46.] Vai de tine, Moáve, pierit-ai nărodul Hamos, că se-au dus feciorii tăi şi fêtele tale în robie!

[47.] Şi voiu întoarce robiia Moávului în zilele cêle mai de apoi! zice Domnul. Pînă aici — judecata Moávului.»"

Versiunea modernă

Oare nu era de-ajuns, nu aşa a făcut?

31. De aceea, văietaţi-vă tare pentru Moab, pe toate părţile, strigaţi către bărbaţii tunşi ai secetei.

32. Precum plîngerea pentru Iazer, aşa voi plînge pentru tine, vie din Sibma! Viţele tale au trecut marea, peste recoltele tale s-a abătut distrugerea!

33. Arse au fost bucuria şi fericirea de la Moab; vinul era în teascurile tale, dar dimineaţa nu l-au stors, nici seara nu au chiuit.

34. De la strigătul Heşbonului pînă la Eleale şi pînă la Iahţa, pînă la Etath, cetăţile lor, şi-au dat glasul lor de la Zoar pînă la Horonaim şi Eglat-Şelişia, căci şi apa Nimrimului spre ardere va fi.

35. Şi voi distruge Moabul, zice Domnul, ridicîndu-se pe altar şi tămîind dumnezeii săi.

36. De aceea, inima Moabului precum nişte fluiere va suna, inima mea pentru bărbaţii tunşi ca fluierele va suna. De aceea, ceea ce a ocrotit a pierit de la om.

37. Tot capul din tot locul se va rade, şi toate bărbile se vor rade, iar toate mîinile se vor lovi, şi peste tot mijlocul va fi sac.

38. Iar pe toate acoperişurile Moabului şi pe străzile lui tînguire va fi, căci am zdrobit pe Moab, zice Domnul, precum un vas fără folos.

39. Cum s-a schimbat? Cum a întors Moabul spate? Moabul a fost ruşinat şi s-a făcut de rîs şi spre pizmă tuturor celor din jurul său.

40. Căci astfel a grăit Domnul: «Iată, ca un vultur va porni şi va întinde mîna sa peste Moab.»

41. Cheriotul a fost luat, iar fortificaţiile au fost capturate. Şi inima Moabului va fi în ziua aceea ca inima unei femei care are dureri de naştere.

42. Iar Moabul va înceta a mai fi o mulţime, căci s-a semeţit împotriva Domnului.

43. Laţ şi teamă şi groapă sunt pentru tine, cel ce şezi în Moab!

44. Cel care scapă dinaintea fricii va cădea în groapă, iar cel ce iasă din groapă va fi prins în laţ, căci voi aduce acestea asupra Moabului, în anul cercetării sale!»"

Cap 49

1. Fiilor Ammon aşa zise Domnul: „Au fii nu sînt întru Israil? Au luător nu iaste la ei? Pentru ce au luat Melhol pre Galaad şi nărodul lor întru cetăţile lor lăcuiêşte?

2. Pentru acêea, iată, dzile vin, zice Domnul, şi voi audzi prestă Ravath gîlceavă de războiu, şi vor fi spre necălcare şi spre pieire. Şi cuptoarele ei cu foc vor arde de tot şi va lua Israil biruinţa lui.

3. Vaietă-te, Esevon, căci au pierit Gaí! Strigaţi, fêtele Ravvath, încingeţi-vă împregiur, căci Melhol va mêrge întru streinătate, preuţii lui şi boiêrii lui împreună!

4. Ce vă bucuraţi, cîmpilor ⌊Enachim⌋, fata Itamíei, ceea ce nădăjduiêşte pre vistiêrile ei, ceea ce dzice: «Cine va întra asupra mea?»

5. Iată, eu aduc frică prestă tine, dzise Domnul, de cătră

Cap 49

1.[663] Iară feciorilor lui Ammon le zi: Aşa grăiêşte Domnul: „Dară Israil au n-are feciori? Sau el au n-are moştêni[664]? Dară căci au luat moştinarea Melhom Gad şi oamenii lui lăcuiesc în cetăţile lui?

2. Drept acêea, iată, vin zile, grăiêşte Domnul, şi voiu face de se va auzi asupra Ravatului feciorilor lui Ammon sunet de războiu, şi va fi rîsipit ca praful, iar fêtele lui se vor arde cu foc, şi va lua Israil biruinţa sa, grăiêşte Domnul.

3. Vaietă-te, Esevónule, că au pierit Gáia! Strigaţi fêtele Ravátului, încingeţi-vă cu zăblău, plîngeţi şi ocoliţi împrejur pren zăbrêle[665], că Melhom se-au dus în robie, boiêrii lui şi preoţii lui denpreună.

4. Ce te lauzi în văi? Pogorîtu-se-au valea ta, fecioară frumoasă, cêea ce te-ai nădăjduit pre bogăţiia ta şi ai zis: «Cine va veni la mine?»

5.[666] Iată, eu voiu aduce pre tine frică, grăiêşte Domnul cel Atotputêrnicul, de la

Capitolul al 49-lea

1. Fiilor lui Amon astfel le grăieşte Domnul: „Nu sunt fii în Israel sau nu este nimeni care să-i moştenească pe ei? De ce a pus stăpînire Melchom pe Galaad şi poporul lui locuieşte în cetăţile sale?

2. De aceea, iată, vin zile, zice Domnul, cînd se va auzi împotriva Rabbathului strigăt de război, şi vor fi în pustiu şi în ruină, şi altarele ei vor fi arse cu foc, şi va primi Israel moştenirea sa de la început.

3. Jeleşte-te, tu, Heşbon, că Gai s-a distrus! Plîngeţi, voi, fiice ale Rabbathului, încingeţi-vă cu sac şi tăvăliţi-vă pe jos şi bateţi-vă pieptul, căci Melchom va merge în captivitate, odată cu preoţii săi şi cu slujitorii săi.

4. De ce să te bucuri în cîmpiile lui Enachim, fiică arogantă, care te încrezi în bogăţiile ei, zicînd: «Cine va intra la mine împotriva mea?»

5. Iată, eu aduc frică asupra ta, zice Domnul, din partea

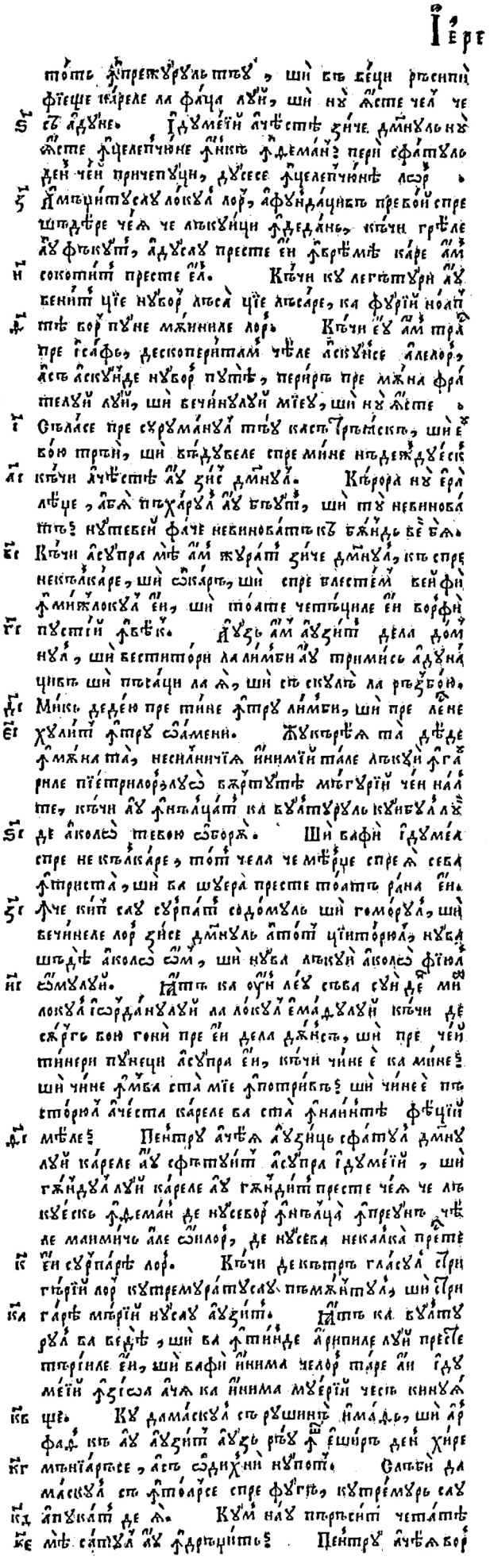

Biblia 1688, p. 525, col. 1

tot împrejurul tău; şi vă veţi răsipi, fieştecarele la faţa lui, şi nu iaste cel ce să adune.”

6. Iduméii acêstea zice Domnul: „Nu iaste înţelepciune încă în Themán? Pieri sfatul den cei pricepuţi, duse-se înţelepciunea lor?

7. Amăgitu-s-au locul lor. Afundaţi-vă pre voi spre şădêre, ceia ce lăcuiţi în Dedán, căci grêle au făcut, adus-au preste ei în vrêmea care am socotit preste el.

8. Căci cu legături au venit ţie, nu vor lăsa ţie lăsare, ca furii noaptea vor pune mîinile lor.

9. Căci eu am tras pre Isáf, descoperit-am cêle ascunse ale lor, a să ascunde nu vor putea, pieriră pre mîna fratelui lui şi vecinului mieu, şi nu iaste.

10. Să lase pre surumanul tău ca să trăiască. Şi eu voiu trăi şi văduvele spre mine nădejduiesc.” Căci acêstea au zis Domnul:

11. „Cărora nu era lêge a bea păharul, au băut, şi tu — nevinovată. Nu te vei face nevinovată, că bînd vei bea.

12. Căci asupra mea am jurat, zice Domnul, că spre necălcare şi ocară şi spre blestem vei fi în mijlocul ei. Şi toate cetăţile ei vor fi pustii în veac.”

13. Auz am auzit de la Domnul şi vestitori la limbi au trimis: „Adunaţi-vă şi păsaţi la ea; şi să sculă la războiu!

14. Mic dedeiu pre tine întru limbi şi pre lesne hulit întru oameni.

15. Jucăreaia ta dêde în mîna ta, nesilniciia inimii tale lăcui în gaurile pietrilor, luo vîrtutea măgurii cei nalte; căci au înălţat ca vulturul cuibul lui, de acoló te voiu oborî.

16. Şi va fi Iduméa spre necălcare; tot cela ce mêrge spre ea se va întrista şi va şuiera preste toată rana ei.

17. În ce chip s-au surpat Sodómul şi Gomórul şi vecinele lor, zise Domnul Atotţiitoriul, nu va şădea acoló om şi nu va lăcui acoló fiiul omului.

18. Iată, ca un leu să va sui den mijlocul Iordánului la locul Emáthului, căci de sîrg voiu goni pre ei de la dînsă. Şi pre cei tineri puneţi asupra ei. Căci cine e ca mine? Şi cine îmi va sta mie împotrivă? Şi cine e păstoriul acesta carele va sta înaintea fêţii mêle?”

19. Pentru acêea, auziţi sfatul Domnului, carele au sfătuit asupra Iduméii, şi gîndul lui, carele au gîndit preste ceia ce lăcuiesc în Themán: „De nu se vor înălţa împreună cêle mai mici ale oilor, de nu se va necalca preste ei surparea lor,

20. Căci de cătră glasul strigării lor cutremuratu-s-au pămîntul şi strigarea mării nu s-au auzit.

21. Iată, ca vulturul va vedea şi va întinde aripile lui preste tăriile ei. Şi va fi inima celor tare ai Iduméii în zioa acea ca inima muierii ce să chinuiêşte.”

22. Cu Damáscul: „Să ruşină Imáth şi Arfath, că au auzit auz rău; îşi ieşiră den hire, mîniară-se, a să odihni nu pot.

23. Slăbi Damáscul, să întoarse spre fugă, cutremur s-au apucat de ea.

24. Cum n-au părăsit cetatea mea? Satul au îndrăgit;

25. Pentru acêea, vor /

Ms. 45, p. 614-615

tot prempregiurul tău; şi veţi răşchira fieştecarele la faţa lui şi nu iaste cel ce să adune."

6. Idumeii acêstea dzice Domnul: „Nu iaste încă înţelepciune în Theman? *[614/2]* Pieri svatul dentru cei pricepuţi, duse-să înţelepciunea lor,

7. Amăgitu-s-au locul lor. Afundaţi pre voi spre şedêre, ceia ce lăcuiţi în Dedan, căci grele au făcut. Adus-au prestă el întru vrêmea carea am socotit prestă el.

8. Căci cu legături au venit ţie, nu vor lăsa ţie lăsare, ca furii întru noapte vor pune mîinile lor.

9. Căci eu am tras pre Isav, dăscoperit-am pre cêle ascunse a lor, a să ascunde nu vor putea, pieriră pren mîna fratelui lui, şi vecinului mieu, şi nu iaste.

10. Să lase pre sărăimanul tău pentru ca să trăiască. Şi eu voi trăi şi văduile preste mine nădăjduiesc." Căci acêstea dzice Domnul:

11. „Cărora nu era lêge a bea păharul, au băut. Şi tu, curăţită? Nu te vei curăţi, că bînd vei bea.

12. Căci asupra mea am jurat, dzice Domnul, că la necălcat şi la ocară şi la blăstăm vei fi în mijlocul ei. Şi toate cetăţile ei vor fi pustii întru vac."

13. [341]Auz am audzit de la Domnul şi vestitori la limbi au trimis: „Adunaţi-vă şi păşaţi la ea; şi să sculă la războiu!

14. Mic dediu pre tine întru limbi ⌊[342]şi⌋ pre lesne hulit între oameni.

15. Jucărêia ta dêde în mîna ta, năsîlniciia inimei tale surpă bortele pietrilor, zemisli vîrtutea a măgurii înalte; [343]căci ai înălţat ca vulturul cuibul lui, de acoló te voi oborî.

16. Şi va fi Iduméa spre necălcare; tot cela ce va mêrge prestă ea să va întresta şi va şuiera preste toată rana ei.

17. [344]În ce chip s-au surpat Sodómul şi Gomórrul şi vecinele lor, dzise Domnul⌊cel Întrutotţiitor⌋, nu va şedea acoló om şi nu va lăcui acoló fiiu al omului.

18. [345]Iată, ca un leu să va sui dentru mijlocul Iordánului la locul Emath, căci de sîrgu voi goni pre ei de la însă. Şi tinerei prestă ea puneţi! Căci cine-i în ce chip eu? Şi cine-mi va sta mie împotrivă? Şi cine-i acesta păstoriul carele va sta înaintea fêţii mêle?"

19. Pentru acêea, audziţi sfatul Domnului, carele au sfătuit preste Iduméa, şi gîndul carele au gîndit preste ceia ce lăcuiescu Theman: „Dă nu să vor înalţa împreună cêle mai mici ale oilor, de nu să va surpa prestă ei surparea lor,

20. Căci de cătră glasul strigării lor *[615/1]* cutremuratu-s-au pămîntul şi strigarea mării nu s-au audzit.

21. Iată, ca vulturul să va atinge şi va întinde aripile lui prestă tăriile ei. Şi va fi inima acelor tari a Iduméii întru dzua acêea ca inima muierii ce chinuiêşte.

22. Cu Damascul să ruşină Imath şi Arfath, căci au audzit audzu rău; întristară-să, mîniară-să, a să odihni nu pot.

23. Slăbi Damascul, să înturnă spre fugă, cutremur s-au apucat de ea.

24. Cum n-au lăsat cetatea mea? Satul au îndrăgit?

25. Pentru acêea, vor

Ms. 4389, p. 754-755

toţi cei ce sînt împrejurul tău şi vă veţi rîsipi înşivă de faţa voastră, şi nu va fi cine să vă strîngă deaca veţi fugi. [6.] Iar după aceasta voiu întoarce pre cei robiţi ai feciorilor lui Ammon", grăiêşte Domnul.

6. [7.] Asupra Iduméei acêstea grăiêşte Domnul cel Atotputêrnicul: „De acum nu mai iaste înţelepciune în Theman, pierit-au sfatul de la feciori, şi nu iaste nici de o treabă înţelepciunea lor.

7. [8.] Fugiţi şi întoarceţi fêţele, pogorîţi-vă în iad, lăcuitorii Dedánului, că am adus pre dînsul piericiunea lui Isav, vrêmea cercetării lui.

8. [9.] De vor veni culegătorii vinului pre[667] tine[668] nu vor lăsa nici agurida; iar *[755/1]* de vor veni fúrii, ei numai ce ară fi luat cît le-ară fi ajuns.

9. [10.] Ce eu am arătat pre Isav, dăscoperit-am cêle ascunse ale lui şi nu va putea să se ascunză; pierit-au seminţiia lui, şi fraţii lui, şi vecinii lui; şi nu va fi.

10. [11.][669] Lasă sirumanii[700] tăi, iar eu voi[701] porînci lor să fie vii, şi văduvele tale se vor nădăjdui pre mine." [12.] Că aşa grăiêşte Domnul:

11. „Iată, celor ce n-au fost judecată ca să bea păharul bînd vor bea, iar tu au ca un nevinovat te vei lăsa? Nu vei fi nevinovat, ce bînd vei bea.

12. [13.] Că m-am jurat pre mine însumi, grăiêşte Domnul, că va fi Vózra în pustiire, şi în badjocură, şi în rîs, şi în blestem; şi toate cetăţile ei vor fi în pustiirea cea vêcinică."

13. [14.] [702]Auzit-am auz de la Domnul şi iaste trimes sol cătră limbi: „Strîngeţi-vă, şi vă duceţi împotriva lui, şi să ne sculăm spre războiu!

14. [15.] Iată că te-am dat mic în limbi, badjocorit în mijlocul năroadelor.

15. [16.][703] Împotrivirea ta te-au înşălat, şi trufiia inimii tale, cela ce vieţuieşti în peşterile pietrilor şi te întăreşti să apuci vîrful dealului; [704]cînd vei înălţa cuibul tău ca vulturul, de acoló te voiu arunca jos, zice Domnul.

16. [17.] Şi va fi Iduméea pustie, tot cel ce va trêce prentr-însa se va mira şi va grăi spre toate ranele ei.

17. [18.] [705]Cum se-au întors Sodómul, şi Gomórul, şi vecinele lor, grăiêşte Domnul, nu va lăcui acoló bărbat, nici va vieţui într-însa feciorul omului.

18. [19.] [706]Iată, ieşí ca un leu den trufiia Iordánului spre frumsêţea vitejiei, că voiu porînci lui de va fugi curînd la dînsa; şi cine va fi aşa ales pre care să-l puiu preste dînsa? Că cine iaste asêmene mie? Şi cine va sta înaintea mea? [707]Şi cine iaste păstoriu care se va potrivi fêţei mêle?"

19. [20.] Pentr-acêea, ascultaţi sfatul Domnului care au sfătuit asupra Edómului, şi gîndul lui care au gîndit pentru cei ce lăcuiesc în Theman: „Dară nu voiu lepăda pre ei turma cea mică, şi au nu voiu arunca cu dînşii lăcaşurile lor?

20. [21.] De glasul căderii lor se-au cutremurat pămîntul şi glasul strigării lor se-au auzit la Marea Roşie.

21. [22.][708] Iată, ca vulturul se va sui, şi va zbura, şi va întinde aripile sale asupra[709] Vozráoăi, şi va fi inima celor putêrnici ai Iduméei ca inima muierii ceiia ce naşte.

22. [23.] Cătră Damásc ruşinatu-se-au[710] Emáthul şi Arfadul că au *[755/2]* auzit auzire[711] rea, turburatu-se-au pre mare, nu pot să se răpaose pentru grijă.

23. [24.] Ruptu-se-au Damascul şi se-au întors spre fugă, cuprinsu-l-au cutremur, întristăciunea şi durêrea se-au apucat de dînsul ca de cêea ce naşte.

24. [25.] Cum au năpustit cetatea cea slăvită, cetatea cea de bucurie[712]!

25. [26.] Pentr-acêea,

Versiunea modernă

tuturor celor ce te înconjoară; şi veţi fi împrăştiaţi, fiecare înaintea feţei sale, şi nu va fi cel care să vă adune."

6. Despre Idumeea aşa zice Domnul: „Nu mai este înţelepciune în Teman, sfatul celor ce sunt pricepuţi a pierit, s-a dus înţelepciunea lor.

7. Locul lor a fost înşelat. Săpaţi adînc pentru o locuinţă, cei ce locuiţi în Dedan, căci lucruri grele a făcut, necazuri au adus asupra sa în timpul cînd l-am cercetat.

8. Căci au venit la tine culegătorii de struguri şi nu vor lăsa nimic în urma lor pentru tine; ca hoţii în noapte vor pune mîinile lor.

9. Căci eu l-am pustiit pe Esau, am descoperit ascunzătorile lor şi nu vor mai putea să se ascundă, vor fi distruşi prin mîna fratelui său, a vecinului său, şi nu va mai fi.

10. Să fie lăsat orfanul tău să trăiască, şi eu voi trăi, şi văduvele tale în mine se vor încrede." Căci aşa zice Domnul:

11. „Cei ce nu erau obişnuiţi să bea paharul l-au băut, iar tu vei rămîne nepedepsită, nu vei fi pedepsită, fiindcă şi tu îl vei bea.

12. Căci m-am jurat pe mine însumi, zice Domnul, că vei fi un ţinut nebătut şi de ocară şi de blestem în mijlocul ei; şi toate cetăţile ei vor fi pustii pe veci."

13. Am auzit o veste de la Domnul, care a trimis vestitori către neamuri: „Adunaţi-vă, veniţi împreună împotriva ei, ridicaţi-vă la război!

14. Te-am făcut mic între popoare, disprețuit între oameni.

15. Jocul tău s-a întors împotriva ta, trufia inimii tale a distrus găurile stîncilor, a zămislit puterea dealului înalt.

16. Şi va fi Idumeea nelocuită, toţi cei care vor trece prin ea vor şuiera de uimire.

17. Precum au fost distruse Sodoma şi Gomora şi locuitorii străini ai lor, zice Domnul Atotţiitorul, tot astfel nici un om nu o să şadă acolo şi nici un fiu al omului nu va locui acolo.

18. Iată, precum un leu se va înălţa în mijlocul Iordanului, în locul lui Etham, căci îl voi alunga degrabă de la ea; şi îi voi stîrni pe tineri împotriva ei, căci cine este ca mine, şi cine va sta împotriva mea, şi cine este păstorul acela care să stea în faţa mea?"

19. De aceea, ascultaţi sfatul Domnului, pe care l-a decis asupra Idumeii, şi planul său, pe care l-a gîndit împotriva celor ce locuiesc în Teman: „Dacă nu se vor mătura cele mărunte ale oilor, dacă nu va fi pustiit peste ea sălaşul lor,

20. Căci la sunetul căderii lor pămîntul s-a cutremurat şi strigătul tău a fost auzit în mare.

21. Iată, precum un vultur va vedea şi îşi va întinde aripile peste ţăria ei. Şi va fi inima celor puternici ai Idumeii, în ziua aceea, precum inima femeii în durerile naşterii."

22. Despre Damasc: „Hamatul şi Apradul au fost ruşinate, căci au auzit o veste rea, s-au tulburat, au fost mîniate, nu-şi pot găsi odihna.

23. Damascul a fost epuizat, pus pe fugă, cutremur l-a cuprins pe el.

24. Cum mi-au părăsit cetatea mea, satul pe care l-au iubit!

25. De aceea, vor

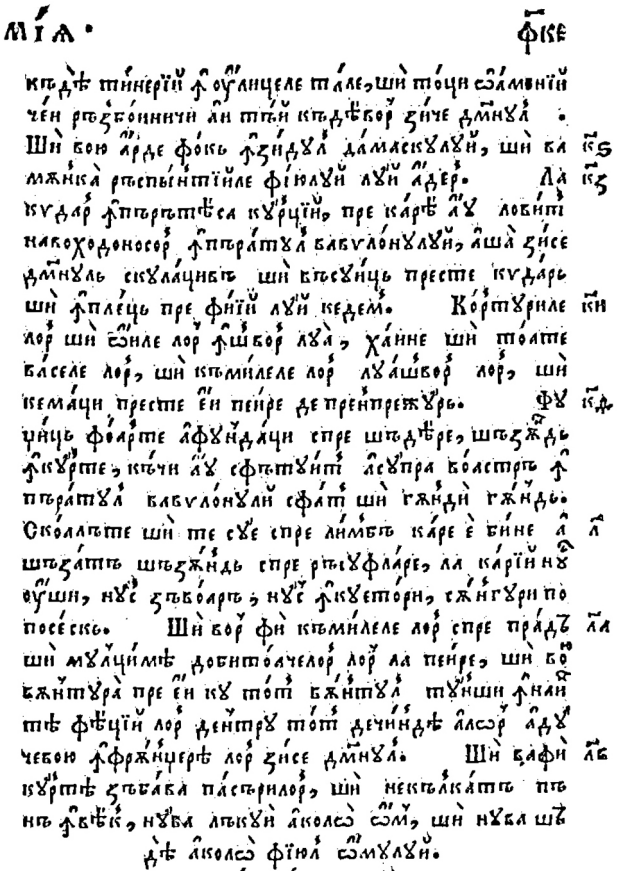

Biblia 1688, p. 525, col. 2

cădea tinerii în uliţele tale şi toţi oamenii cei războinici ai tăi cădea-vor, zice Domnul.

26. Şi voiu arde foc în zidul Dámascului şi va mînca răspîntiile fiiului lui Áder."

27. La Chidar, împărăteasa curţii, pre carea au lovit Navohodonosor, împăratul Vavilónului, aşa zise Domnul: „Sculaţi-vă şi vă suiţi preste Chidár şi împleţi pre fiii lui Chedem!

28. Corturile lor şi oile lor îşi vor lua, haine şi toate vasele lor şi cămilele lor lua-şi-vor lor. Şi chemaţi preste ei pieire de premprejur.

29. Fugiţi foarte, afundaţi spre şădêre, şăzînd în curte, căci au sfătuit asupra voastră împăratul Vavilónului[34] sfat şi gîndi gînd.

30. Scoală-te şi te suie spre limbă care e bine aşăzată, şăzînd spre răsuflare, la carii nu-s uşi, nu-s zăvoară, nu-s încuietori, sînguri poposesc.

31. Şi vor fi cămilele lor spre pradă şi mulţimea dobitoacelor lor la pieire. Şi voiu vîntura pre ei cu tot vîntul, tunşi înaintea fêţii lor, dentru tot decindea a lor aduce-voiu înfrîngerea lor, zise Domnul.

32. Şi va fi curtea zăbava pasărilor şi necălcată pînă în veac. Nu va lăcui acoló om şi nu va şădea acoló fiiul omului."

Ms. 45, p. 615

cădea tinereii întru uliţile tale şi toţi oamenii cei războinici ai tăi cădea[346]-vor, dzice Domnul.

26. Şi voi arde foc întru zidul Damascului şi va mînca de tot cêle pre lîngă cale[347] a fiiului Áder."

27. Pămîntul Chidar, împărătêsei curţii, pre carea au lovit Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, aşa dzise Domnul: „Sculaţi-vă şi vă suiţi preste Chidar şi împleţi pre fiii Chedem!

28. Corturile lor şi oile lor vor lua ⌊şie⌋, haine şi toate vasele lor şi cămilele lor lua-vor şie. Şi chemaţi preste ei pierire de prempregiur!

29. Fugiţi foarte, afundaţi la şedêre, şezînd întru curte, căci au sfătuit preste noi împăratul Vavilónului sfat şi gîndi gînd.

30. Scoală-te ⌊şi⌋ te suie prestă limbă ce bine-i aşezată, şezînd spre răsuflare, la carii nu-s uşi, nu-s zăvoară, nu-s încuietori, sînguri poposesc.

31. Şi vor fi cămilele lor spre pradă şi mulţimea dobitoacelor lor la pieire; şi voi vîntura pre ei cu tot vîntul, tunşi înaintea fêţei lor, dentru tot decinde a lor aduce-voi înfrîngerea lor, dzise Domnul.

32. Şi va fi curtea zăbava pasărilor şi necălcată pînă în vac. Nu va lăcui acoló om şi nu va şedea acoló fiiul celui pămîntean."

Ms. 4389, p. 755-756

cad tinerii ei în uliţele ei şi toţi oamenii cei de oaste vor tăcea în zioa acêea, grăiêşte Domnul cel atotputêrnicul.

26. [27.] Şi voiu aţîţa foc în zidul Damascului şi va arde zidul[713] Venadávului."

27. [28.][714] Cătră Chidar şi cătră împărăţiile lui Asor, care le-au pierdut Navohodonosor, împăratul Vavilónului, acêstea grăiêşte Domnul: „Sculaţi-vă şi vă suiţi la Chidar şi piêrdeţi pre feciorii răsăritului!

28. [29.] Corturile lor şi turmele lor le voiu lua, pieile lor, şi toate vasele lor, şi cămilele lor le voiu lua mie, şi voiu chiema asupra lor frica de premprejur.

29. [30.] Fugiţi şi vă duceţi curînd, şădeţi în propastii cei ce lăcuiţi în Asor, grăiêşte Domnul, că au sfătuit asupra voastră Navohodonosor, împăratul Vavilónului, sfat şi au gîndit gînduri asupra voastră.

30. [31.] Sculaţi şi vă suiţi la nărodul cel cu pace şi carii vieţuiesc fără de vătămare, grăiêşte Domnul. Nici uşi, nici lacăte n-au, sînguri lăcuiesc.

31. [32.] Şi vor fi cămilele lor în jăfuire şi mulţimea dobitocului în rîsipire; şi-i voiu izidi cu tot vîntul, că sînt tunşi împrejur, şi voiu aduce pre dînşii piericiune de la toţi cei de premprejur, grăiêşte Domnul.

32. [33.] Şi va fi Asor în lăcaş bălaurilor, pustiiu pînă în veac. Şi nu va rămînea acoló bărbat, nici nu va fi într-însul fecior de om să lăcuiască.

[34.] Cuvîntul Domnului, carele au fost cătră Ieremiia prorocul, asupra Elámului, la începutul împărăţiei Sedéchiei, împăratul Iúdei, zicînd:

[35.] Aşa grăiêşte Domnul cel Atotţiitoriul: „Iată, eu voiu frînge arcul Elámului şi voiu lua putêrea lor.

[36.] Şi voiu aduce asupra Elámului 4 vînturi despre patru părţi ale ceriurilor, şi-l voiu vîntura într-acêle vînturi în toate, şi nu va fi nici o limbă în carea să nu fie fugit elamitênii şi să fie mers.

[37.] Şi voiu porînci de se vor înfricoşa elamitanii înaintea vrăjmaşilor lor şi înaintea celor ce vor cerca sufletele lor, şi voiu aduce pre dînşii cêle rêle, mîniia urgiei mêle, grăiêşte *[756/1]* Domnul, şi voiu trimête după dînşii sabie pînă ce-i voiu struncina.

[38.] Şi voiu pune scaunul mieu în Elam şi voiu piêrde pre împăraţii şi pre boiêrii de acoló, grăiêşte Domnul.

[39.] Iar în zilele cêle mai de apoi voiu porînci de se va întoarce robiia Elámului", zice Domnul.

Versiunea modernă

cădea tinerii pe străzile tale şi toţi bărbaţii cei războinici ai tăi vor cădea, zice Domnul.

26. Şi voi aprinde foc în zidurile Damascului şi va mistui răspîntiile fiului lui Ader."

27. Despre Kedar, regina curţii templului, pe care Nabucodonosor, regele Babilonului, a înfrînt-o, aşa zice Domnul: „Ridicaţi-vă şi suiţi-vă împotriva Kedarului şi săturaţi-i pe fiii lui Kedem!

28. Corturile lor şi turmele lor le vor lua, hainele lor şi toate vasele lor şi cămilele lor le vor lua pentru ei înşişi, şi chemaţi asupra lor distrugere din toate părţile!

29. Fugiţi degrabă, săpaţi adînc pentru o locuinţă cei ce locuiţi în curtea templului, căci regele Babilonului a scornit un plan împotriva voastră şi a socotit împotriva voastră un gînd.

30. Ridică-te şi suie-te împotriva neamului statornic, care stă fără grijă, la care nu sunt uşi, nici nituri, nici zăvoare şi singuri locuiesc.

31. Şi cămilele lor vor fi prădate şi mulţimea vitelor lor vor fi nimicite; ca pe o pleavă îi voi vîntura pe ei, capete tunse la frunte, cu fiecare vînt şi voi aduce asupra lor din toate părţile prăpăd, zice Domnul.

32. Şi va fi curtea templului loc pentru struţi, părăsită pe veci. Şi nu va sta acolo nici un om şi nu va locui acolo nici un fiu al omului."

Biblia 1688, p. 525, col. 2

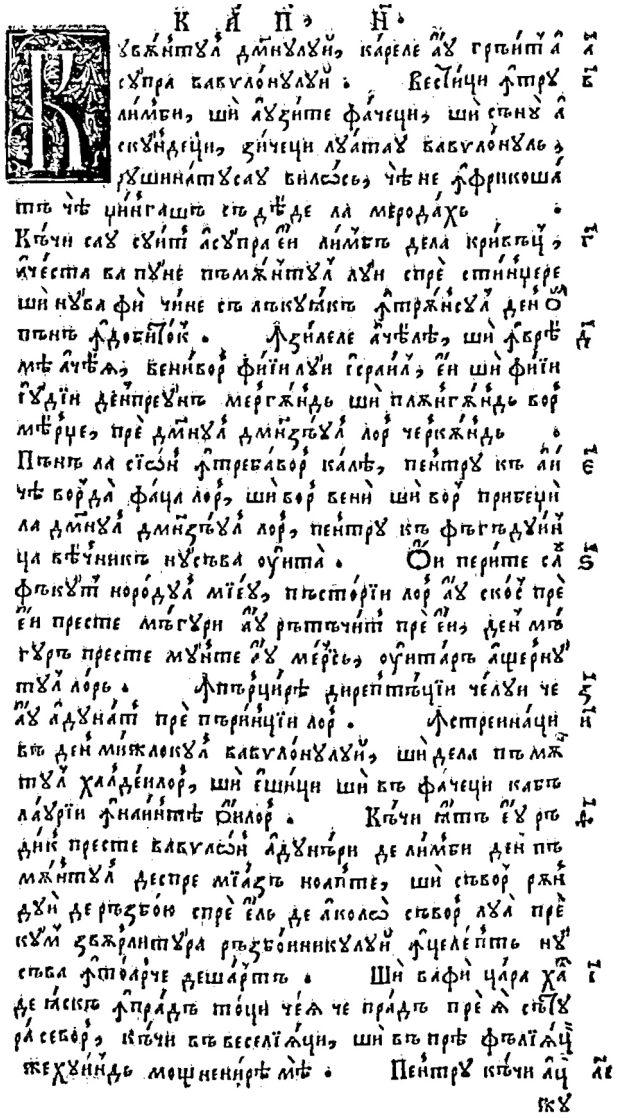

Cap 50

1. Cuvîntul Domnului, carele au grăit asupra Vavilónului:

2. „Vestiţi întru limbi şi auzite faceţi şi să nu ascundeţi! Ziceţi: «Luat-au Vavilónul, ruşinatu-s-au Vilós cea neînfricoşată, cea gingaşă să dêde la Merodáh,

3. Căci s-au suit asupra ei limbă de la crivăţ. Acesta va pune pământul lui spre stingere şi nu va fi cine să lăcuiască într-însul, den om pînă în dobitoc.»

4. În zilele acêlea şi în vrêmea acêea, veni-vor fiii lui Israíl, ei şi fiii Iúdii, dempreună mergînd; şi plîngînd vor mêrge, pre Domnul Dumnezăul lor cercînd.

5. Pînă la Sión întreba-vor calea, pentru că aicea vor da faţa lor, şi vor veni, şi vor pribegi la Domnul Dumnezăul lor, pentru că făgăduinţa vêcinică nu să va uita.

6. Oi pierite s-au făcut norodul mieu, păstorii lor au scos pre ei, preste măguri au rătăcit pre ei, den măgură preste munte au mers, uitară aşternutul lor.

7. Împărţirea direptăţii — celui ce au adunat pre părinţii lor.

8. Înstreinaţi-vă den mijlocul Vavilónului şi de la pământul haldeilor, şi ieşiţi şi vă faceţi ca bălaurii înaintea oilor,

9. Căci iată, eu rădic preste Vavilón adunări de limbi den pământul despre miazănoapte şi să vor rîndui de războiu spre el; de acoló să vor lua, precum zvîrlitura războinicului înţelept nu să va întoarce deşartă.

10. Şi va fi Ţara Haldeiască în pradă, toţi ceia ce pradă pre ea sătura-se-vor, căci vă veseliiaţi şi vă preafăliiaţi jehuind moştenirea mea,

11. Pentru căci aţi //

Ms. 45, p. 615

Cap 50

1. Cuvîntul Domnului, carele au grăit preste Vavilon:
2. „Vestiţi întru limbi şi audzite faceţi şi nu ascundeţi! Dziceţi: «Luat-au Vavilónul, ruşinatu-s-au Vilós cea ne-nfricoşată, cea gingaşe să dêde Merodah,

3. Căci s-au suit prestă ea limbă de la crivăţ. Acesta va pune pămîntul ei spre stingere şi nu va fi cel ce să lăcuiască întru el, de la om pînă la dobitoc.»

4. Întru *[615/2]* dzilele acêlea şi întru vrêmea acêea, veni-vor fiii lui Israil, ei şi fiii Iúda, depreună mergînd; şi plîngînd vor mêrge, pre Domnul Dumnedzăul lor cercînd.

5. Pînă la Sion întreba-vor calea, pentru că aicea faţa lor vor da, şi vor veni, şi vor prebegi la Domnul ⌊Dumnedzăul lor⌋, pentru că făgăduinţa vêcinică nu să va uita.

6. Oile pierite s-au făcut nărodul mieu, păstorii lor au scos pre ei[348], dentru măgură preste munte[349] au mersu, uitară aşternutul lor.

7. Împărţire a dreptăţii — celui ce au adunat pre părinţii lor.

8. Înstreinaţi-vă dentru mijlocul Vavilónului şi de la pămîntul haldeilor; şi ieşiţi şi vă faceţi ca bălaurii den faţa oilor.
9. Căci, iată, eu rădic preste Vavilon adunări de limbi dentru pămîntul miedzii-nopţi, şi să vor rîndui de războ spre ea; de acoló să vor lua, ca zvîrlitura boinicului priceput nu să va întoarce deşartă.

10. Şi va fi Ţara Haldeiască întru pradă, toţi ceia ce pradă pre ea sătura-să-vor, căci vă veseliiaţi şi[350] vă [351]lăudaţi jehuind moştenirea mea.

11. Pentru căci v-aţi

Ms. 4389, p. 756

Cap 50

1.[715] Cuvîntul care au grăit Domnul prespre Ieremiia proroc pentru Vavilon şi pentru ţara haldeiască:
2. „Spuneţi în limbi şi faceţi vêste, rîdicaţi semn, strigaţi şi nu ascundeţi; ziceţi: «Robitu-se-au Vavilónul, ruşinatu-se-au Vel, biruitu-se-au Marodah, ruşinatu-se-au scobiturile lui, biruitu-se-au idolii lor,
3. Că au venit pre dînşii limbă de la miiazănoapte, acêea va pune ţara lui în pustiire şi nu va fi cine să lăcuiască într-însa, de la om pînă la dobitoc; şi se-au mutat şi se-au dus.»
4. În zilele acêlea şi în vrêmea acêea, zice Domnul, vor veni feciorii lui Israil, ei şi feciorii Iúdei denpreună, umblînd şi plîngînd vor spori şi vor cerca pre Domnul Dumnezeul lor.

5. Întreba-vor cărările în Sion, acoló întorcînd fêţele lor vor veni şi se vor adaoge cătră Domnul cu făgăduinţă vêcinică, că nici cu o uitare nu se va struncina.

6. Oi pierdute au fost nărodul mieu, păstorii lor le-au întors şi le-au făcut să se ascunză pren munţi; den munţi au trecut în dealuri, uitat-au odihna lor.

7.[716] Tot cine le-au aflat, le-au mîncat şi au zis vrăjmaşii lor: «N-am greşit, pentru căci că au greşit Domnului ghizdăviile direptăţii şi nădejdile Domnului părinţilor lor.»
8. Duceţi-vă den mijlocul Vavilónului şi ieşiţi den ţara haldeiască; şi fiţi ca iezii înaintea oilor.

9. Că, iată, eu voiu rîdica şi voiu aduce în Vavilon adunare de limbi mari den ţara despre miiazănoapte, şi se vor găti asupra lui; şi după acêea se va lua săgeata lui ca a bărbatului celui tare învrăjbitor, nu se va întoarce iarăşi dăşartă.
10. Şi va fi ţara haldeiască în jaf, toţi pierzătorii ei se vor umplea, grăiêşte Domnul, [11.] pentru că v-aţi veselit şi v-aţi lăudat jăfuind moşiia mea,

11. Că v-aţi

Versiunea modernă

Capitolul al 50-lea

1. Cuvîntul Domnului pe care l-a grăit împotriva Babilonului:
2. „Vestiţi între neamuri, faceţi să se audă şi nu ascundeţi! Ziceţi: «Babilonul a fost luat, Bel a fost ruşinat, neînfricatul, trufaşul Merodah s-a predat,

3. Că s-a ridicat împotriva sa un popor din nord, iar acesta va transforma pămîntul său în pustiu şi nu va mai fi nimeni dintre oameni şi dintre dobitoace care să-l locuiască.»
4. În zilele acelea şi în vremea aceea, vor veni fiii lui Israel, ei şi fiii lui Iuda peste el, mergînd şi plîngînd vor trece, căutîndu-l pe Domnul Dumnezeul lor.

5. Pînă la Sion vor întreba de cale, căci aici îşi vor îndrepta faţa lor, şi vor veni, şi vor căuta scăpare la Domnul, căci legămîntul veşnic nu va fi uitat.

6. Poporul meu a devenit ca oile cele pierdute, păstorii lor le-au alungat afară, pe munţi le-au făcut să rătăcească, din munte pe deal s-au dus, şi-au uitat sălaşul lor.
7. Toţi cei care le găseau pe ele le mîncau, duşmanii lor ziceau: «Nu le lăsaţi căci au păcătuit împotriva Domnului, păşunea dreptăţii celui ce i-a adunat pe părinţii lor.»
8. Fugiţi din mijlocul Babilonului şi ieşiţi din pămîntul caldeilor; şi faceţi-vă ca şerpii în faţa turmelor de oi.
9. Căci, iată, eu ridic împotriva Babilonului adunări de popoare din pămîntul de nord şi se vor aşeza alături împotriva sa; de acolo va fi luat, precum săgeata arcaşului iscusit care nu se va întoarce în zadar.

10. Caldeea va fi pradă, toţi cei care o pradă pe ea vor fi îndestulaţi.

11. Căci vă

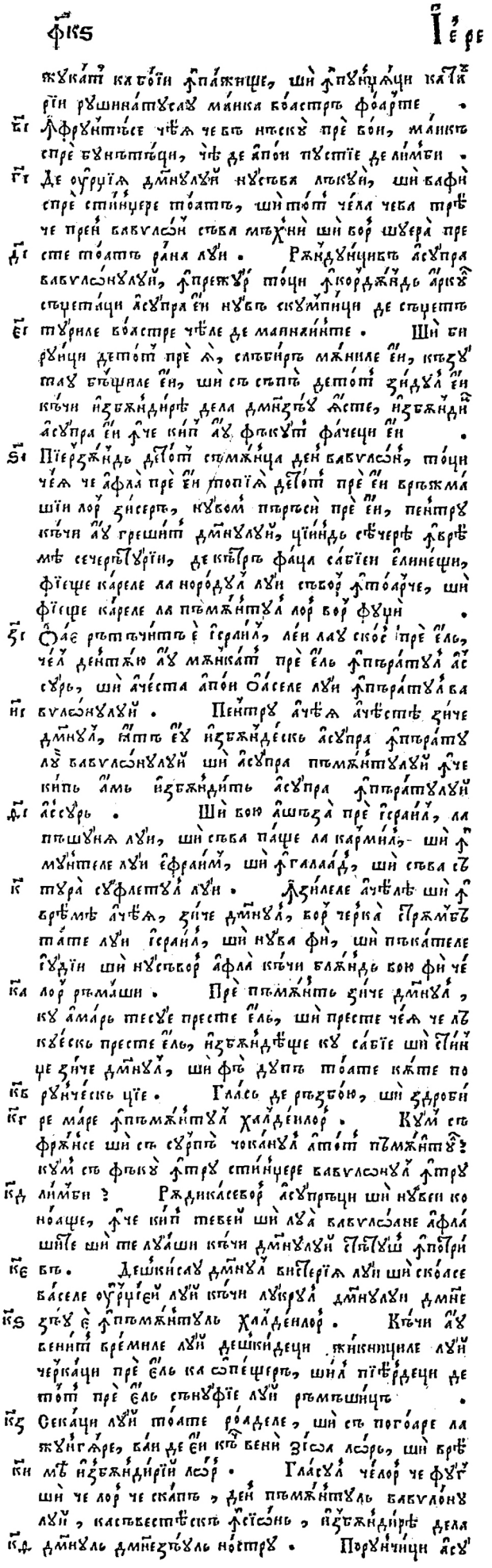

Biblia 1688, p. 526, col. 1

jucat ca boii în pajişte şi împungeaţi ca taurii. Ruşinatu-s-au maica voastră foarte.

12. Înfruntă-se cêea ce vă născu pre voi, maică spre bunătăţi, cea de apoi pustie de limbi.

13. De urgiia Domnului nu să va lăcui şi va fi spre stingere toată; şi tot cela ce va trêce pren Vavilón să va mîhni şi vor şuiera preste toată rana lui.

14. Rînduiţi-vă asupra Vavilónului împrejur, toţi încordînd arcul. Săgetaţi asupra ei, nu vă scumpiţi de săgetăturile voastre cêle de mai nainte.

15. Şi biruiţi de tot pre ea, slăbiră mînile ei, căzut-au băştile ei şi să săpă de tot zidul ei; căci izbîndirea de la Dumnezău iaste. Izbîndiţi asupra ei; în ce chip au făcut, faceţi ei!

16. Pierzînd de tot sămînţa den Vavilón, toţi ceia ce afla pre ei topiia de tot pre ei; vrăjmaşii lor ziseră: «Nu vom părăsi pre ei, pentru căci au greşit Domnului, ţiind sêcerea în vrêmea secerăturii; de cătră faţa sabiei elineşti, fieştecarele la norodul lui să vor întoarce şi fieştecarele la pămîntul lor vor fugi.»

17. Oaie rătăcită e Israíl, lei l-au scos pre el. Cel dentîiu au mîncat pre el împăratul Assúr, şi acesta apoi, oasele lui, împăratul Vavilónului."

18. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: „Iată, eu izbîndesc asupra împăratului Vavilónului şi asupra pămîntului, în ce chip am izbîndit asupra împăratului Assúr.

19. Şi voiu aşăza pre Israíl la păşunea lui, şi să va paşte la Carmíl, şi în muntele lui Efraím, şi în Galaád, şi să va sătura sufletul lui.

20. În zilele acêlea şi în vrêmea acêea, zice Domnul, vor cerca strîmbătate lui Israíl, şi nu va fi; şi păcatele Iúdii, şi nu să vor afla, căci blînd voiu fi celor rămaşi

21. Pre pămînt, zice Domnul. Cu amar te suie preste el şi preste ceia ce lăcuiesc preste el, izbîndêşte cu sabie şi stinge, zice Domnul, şi fă după toate cîte poruncesc ţie."

22. Glas de războiu şi zdrobire mare în pămîntul haldeilor!

23. Cum să frînse şi să surpă ciocanul a tot pământul! Cum să făcu întru stingere Vavilonul întru limbi!

24. Rădica-se-vor asupră-ţi şi nu vei conoaşte în ce chip te vei şi lua, Vavilóane! Aflaşi-te şi te luaşi, căci Domnului stătuşi împotrivă.

25. Deşchis-au Domnul visteriia lui şi scoase vasele urgiei lui, căci lucrul Domnului Dumnezău e în pămîntul haldeilor,

26. Căci au venit vremile lui: „Deşchideţi jicniţile lui, cercaţi pre el ca o peşteră şi-l piêrdeţi de tot pre el, să nu fie lui rămăşiţă!

27. Secaţi lui toate roadele şi să pogoare la junghiêre! Vai de ei, căci veni zioa lor şi vrêmea izbîndirii lor!"

28. Glasul celor ce fug şi celor ce scapă den pămîntul Vavilónului, ca să vestească în Sión izbîndirea de la Domnul Dumnezăul nostru.

29. „Porunciţi asu- /

Ms. 45, p. 615-616

jucat ca boi în[352] pajişte şi împungeaţi[353] ca taurii. Ruşinatu-s-au maica voastră foarte.

12. Înfruntă-să cêea ce vă născu pre voi, maică spre bunătăţi, cea de apoi a limbilor pustie.

13. De la urgiia Domnului nu să va lăcui şi va fi spre stingere toată; şi tot cela ce va trêce pren Vavilon va mîhni-să şi vor suiera preste toată rana ei.

14. Rînduiţi-vă asupra Vavilónului împregiur, toţi încordînd arcul. Săgetaţi asupra ei, nu vă scumpiţi preste săgeturile voastre cêle de mainte.

15. Şi o biruiţi de tot pre ea; slăbiră mîinile ei, căzut-au băştile ei ⌊şi⌋ să săpăm[354] de tot zidul ei; căci izbîndirea de la Dumnedzău iaste, izbîndiţi preste ea; în ce chip au făcut, faceţi ei!

16. Pierzînd de tot sămînţă dentru Vavilon, ⌊toţi ceia ce afla pre ei topiia de tot pre ei; vrăjmaşii lor dziseră: «Nu vom părăsi pre ei, pentru căci au greşit Domnului⌋, ţiind sêcere întru vrêmea secerăturii. De cătră faţa sabiei elineşti, fieştecarele la nărodul lui să vor întoarce şi fieştecarele la pămîntul lor vor fugi.»

17. Oaia rătăcindu-să, Israil, leii l-au scos pre el. Cel dentîi l-au mîncat pre el împăratul Assur, şi acesta apoi, oasele lui — împăratul Vavilónului."

18. Pentru acêea, acêstea *[616/1]* dzice Domnul: „Iată, eu izbîndesc prestă împăratul Vavilonului şi prestă pămîntul lui, în ce chip am izbîndit preste împăratul Assur.

19. Şi voi aşeza pre Israil la păşciunea lui, şi să va paşte la Carmil, şi în măgura Efraim, şi întru Galaad, şi să va sătura sufletul lui.

20. Întru dzilele acêlea şi întru vrêmea acêea, dzice Domnul, vor[355] cerca strîmbătatea Israil, şi nu va fi; şi păcatele Iúdei, şi nu să vor afla, căci blînd va fi celor rămaşi

21. Preste pămînt, ⌊dzice Domnul⌋. Amar te sui preste ea şi preste ceia ce lăcuiesc prestă ea, izbîndêşte cu sabiia[356] şi stinge, zice Domnul, şi fă după toate cîte porîncesc ţie."

22. Glas de războiu şi înfrîngere mare întru pămîntul haldeilor!

23. Cum să înfrînse şi să surpă ciocanul a tot pămîntul! Cum să făcu întru stingere Vavilónul întru limbi!

24. Rădica-să-vor asupră-ţi şi nu[357] vei cunoaşte în ce chip te vei şi lua, Vaviloáne! Aflaşi-te şi te luaşi, căci Domnului stătuşi împotrivă.

25. Dăşchis-au Domnul vistêriul lui şi scoase vasele urgiei lui, căci lucru-i Domnului Dumnedzău întru pămîntul haldeilor.

26. Căci au venit vremile ei: „Dăşchideţi strînsurile ei, cercaţ-o pre ea ca o peştere şi o pîrdeţi de tot pre ea, să nu să facă ei rămăşiţă!

27. Uscaţi a ei toate roadele şi să să pogoare la junghiêre! Vai lor, căci vine dzua lor şi vrêmea izbîndirei lor!"

28. Glasul celor ce fug şi celor ce scapă dentru pămîntul Vavilónului, ca să vestească în Sion izbîndirea de la Domnul Dumnedzăul nostru.

29. „Porînciţi preste

Ms. 4389, p. 756

vărsat ca viţeii pre iarbă şi aţi zbierat ca boul[717], [12.] badjocorită iaste muma[718] voastră foarte.

12. Şi se-au asămănat pulberii cêea ce au născut pre voi, iată, cea mai de apoi va fi întru limbi pustie, neumblată şi uscată.

13. De mîniia Domnului nu se vor sălăşlui într-însa, ce se va întoarce toată în pustiire; tot cel ce va umbla pren Vavilon se va mira şi va fluiera de toată rana lui. *[756/2]*

14.[719] Gătiţi-vă împotriva Vavilónului toţi împrejurênii lui, voi ceia ce încordaţi arcul, daţi războiu asupra lui, nu băgaţi seama pentru săgeţi, pentru că au greşit înaintea Domnului.

15. Strigaţi asupra lui, de toate părţile au dat mîna, căzut-au temeliile lui, sfărîmatu-se-au zidurile lui, că iaste izbînda Domnului să izbîndească asupra lui; cum au făcut el, faceţi şi lui!

16. Piêrdeţi pre sămănător den Vavilon şi pre cela ce ţine sêcerea în vrêmea secerişului. De faţa sabiei porumbului fieştecare să se întoarcă cătră nărodul său şi să fugă toţi la ţara lor.

17. Turmă rîsipită — Israil, leii o au chieltuit. Întîi o au mîncat împăratul Assirului, iar acesta mai pre urmă şi oasele ei le-au ros Navohodonosor, împăratul Vavilónului."

18.[720] Pentr-acêea, aşa grăiêşte Domnul cel Atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil: „Iată, eu voiu cerceta pre împăratul Vavilónului şi pre ţara lui, cum am cercetat şi pre împăratul Assúrului.

19. Şi iarăşi voiu aduce pre Israil la lăcaşul său şi se va paşte în Carmil, şi în Vasan, şi în muntele lui Efraim, şi Galaádul, se va sătura sufletul lui.

20. În zilele acêlea şi în vrêmea acêea, zice Domnul, se va cerca nedireptatea lui Israil, şi nu va fi; şi păcatul Iúdei, şi nu se va afla, că voi[721] fi lor milostiv de le voiu lăsa.

21. Suie-te pre pămîntul celor ce stăpînesc şi cercetează asupra lăcuitorilor lui, rîsipêşte şi ucide pre cei ce lăcuiesc pre dînsul, zice Domnul, şi fă după toate cîte am porîncit ţie."

22. Glas de războiu pre pămînt şi sfărîmare mare!

23. Cum se-au fărîmat şi se-au surpat ciocanul a tot pămîntul! Cum se-au întors în pustiire Vavilónul întru limbi!

24. Prinsu-te-am în cursă şi eşti robit, Vavilónule, şi n-ai ştiut! Aflat eşti şi adus, pentru că ai mîniiat pre Domnul.

25. Dăşchis-au Domnul cămările[722] sale[723] şi au scos vasul mîniei sale, că iaste lucrul Domnului cel Atotţiitoriul în ţara haldeiască:

26.[724] „Veniţi la dînsa de la marginile pămîntului, dăşchideţi să între ceia ce vor să o calce, luaţi pietrile den cale şi le aruncaţi denpreună şi o piêrdeţi, să nu rămîie nimic!

27. Rîsipiţi pre toţi putêrnicii ei să se pogoare la junghêre! Vaide de ei, că au venit zioa lor, vrêmea cercetării lor!"

28. Glasul celor ce fug şi al celor ce vor să scape den ţara Vavilónului, ca să spuie în Sion izbînda Domnului Dumnezeul nostru, izbînda casei lui:

29. „Spuneţi în

Versiunea modernă

bucuraţi şi vă mîndreaţi prădîndu-mi moştenirea, fiindcă zburdaţi ca viţeii prin iarbă şi împungeaţi cu coarnele ca nişte tauri.

12. Mama voastră a fost ruşinată foarte, mama voastră care v-a născut spre bunătate, cea din urmă dintre popoare, un pustiu.

13. Din pricina mîniei Domnului, nu va mai fi locuită şi va fi toată distrusă; şi oricine va trece prin Babilon va fi întristat şi va şuiera la fiecare rană a sa.

14. Aşezaţi-vă alături împotriva cetăţii Babilonului, de jur împrejur, toţi cei ce încordaţi arcul. Trageţi în ea cu săgeţile, nu cruţaţi săgeţile voastre.

15. Învingeţi-o definitiv, mînile i-au fost slăbite, fortificaţiile i-au căzut şi zidurile s-au prăbuşit cu totul, căci răzbunarea este de la Domnul. Răzbunaţi-vă pe ea, cum a făcut ea, aşa faceţi-i şi voi!

16. Distrugeţi definitiv orice seminţie din Babilon! Toţi cei pe care îi găseau, îi nimiceau; duşmanii lor au zis: «Nu-i vom părăsi pe ei, pentru că au greşit Domnului, pe cel ce poartă seceră la vremea secerişului. De la faţa săbiilor grecilor fiecare se va întoarce la poporul său şi fiecare în pământul său va fugi.»

17. O oaie rătăcită este Israel, pe care leii au alungat-o. Primul care a mîncat-o a fost regele Asiriei şi cel care i-a ros mai apoi oasele a fost regele Babilonului."

18. De aceea, astfel zice Domnul: „Iată, eu mă voi răzbuna pe regele Babilonului şi pe pământul lui, precum m-am răzbunat pe regele Asiriei.

19. Şi-l voi întoarce pe Israel la păşunea sa, şi va paşte pe Carmel, şi în muntele Efraim, şi în Galaad, şi va fi săturat sufletul său.

20. În zilele acelea şi în vremea aceea vor căuta nedreptatea lui Israel, dar nu va fi; şi păcatele lui Iuda, dar nu vor fi găsite, căci voi fi milostiv cu cei care au rămas

21. Pe pământ, zice Domnul. Ridică-te amarnic împotriva ei şi împotriva celor ce locuiesc în ea, răzbună-te, sabie, şi distruge, zice Domnul, şi fă-le pe toate după cum îşi poruncesc."

22. Sunet de război şi distrugere mare în pământul caldeilor!

23. Cum a fost sfărîmat şi strivit ciocanul întregului pământ? Cum a devenit pustiu Babilonul printre popoare?

24. Vor veni peste tine şi te vor lua, o, Babilonule, şi nu vei ştii! Ai fost găsit şi ai fost luat pentru că Domnului i-ai stat împotrivă.

25. Domnul a deschis vistieria sa şi a scos vasele mîniei sale, pentru că Domnul Dumnezeu are o lucrare în pământul caldeilor.

26. Căci au venit vremile ei: „Deschideţi grînarele ei, căutaţi-o ca pe o peşteră şi distrugeţi-o definitiv, să nu mai lăsaţi din ea nici o rămăşiţă!

27. Secătuiţi-o de toate roadele şi să vină la junghiere! Vai lor, căci a venit ziua lor şi vremea răzbunării lor!"

28. Glasul celor ce fug şi al celor ce scapă din pământul Babilonului, ca să vestească în Sion răzbunarea Domnului Dumnezeului nostru.

29. „Vestiţi celor mulţi împotriva

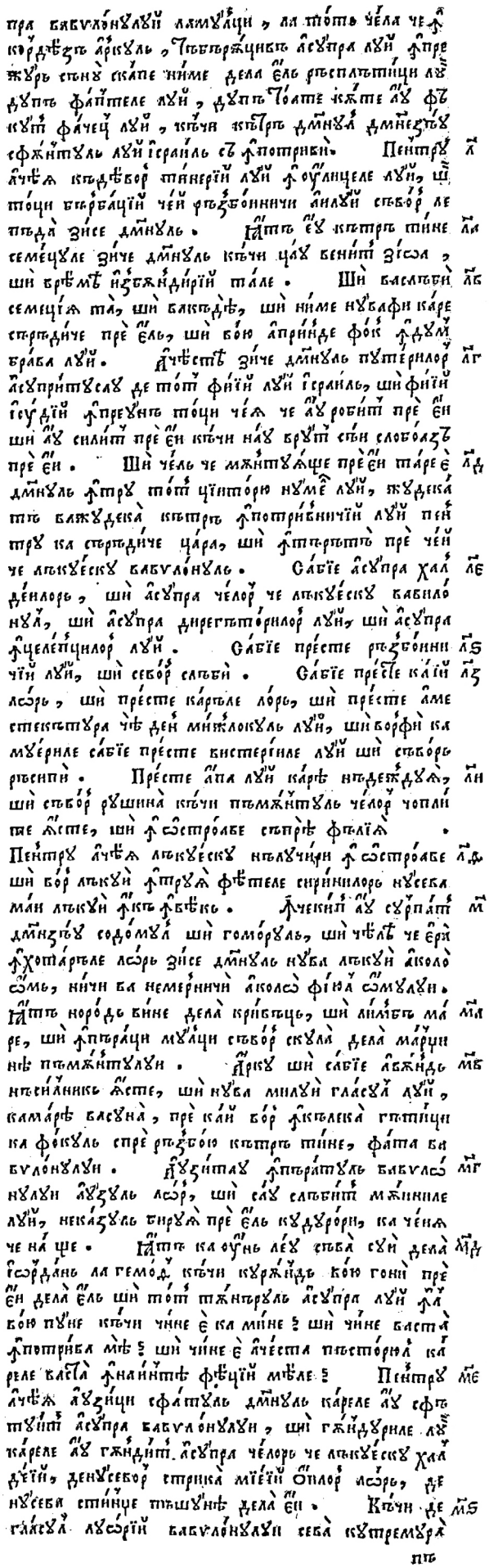

Biblia 1688, p. 526, col. 2

pra Vavilónului la mulţi, la tot cela ce încordează arcul. Tăbărîţi-vă asupra lui împrejur, să nu scape nime de la el! Răsplătiţi lui după faptele lui! După toate cîte au făcut, faceţi lui, căci cătră Domnul Dumnezău, Sfîntul lui Israíl, să împotrivi.

30. Pentru acêea, cădea-vor tinerii lui în uliţele lui şi toţi bărbaţii cei războinici ai lui să vor lepăda, zise Domnul.

31. Iată, eu — cătră tine, semeţule, zice Domnul, căci ţ-au venit zioa şi vrêmea izbîndirii tale!

32. Şi va slăbi semeţiia ta şi va cădea; şi nime nu va fi care să rădice pre el; şi voiu aprinde foc în dumbrava lui."

33. Acêstea zice Domnul puterilor: „Aspuritu-s-au de tot fiii lui Israíl şi fiii Iúdii împreună; toţi ceia ce au robit pre ei, şi au silit pre ei, căci n-au vrut să-i sloboază pre ei.

34. Şi cel ce mîntuiêşte pre ei tare e, Domnul Întrutotţiitoriu — numele lui. Judecată va judeca cătră împotrivnicii lui, pentru ca să rădice ţara, şi întărîtă pre cei ce lăcuiescu Vavilónul.

35. Sabie asupra haldeilor, şi asupra celor ce lăcuiescu Vavilónul, şi asupra diregătorilor lui, şi asupra înţelepţilor lui!

36. Sabie preste războinicii lui, şi se vor slăbi!

37. Sabie preste caii lor, şi preste carăle lor, şi preste amestecătura cea den mijlocul lui, şi vor fi ca muierile! Sabie preste visteriile lui, şi să vor răsipi!

38. Preste apa lui carea nădejduia, şi să vor ruşina, căci pămîntul celor cioplite iaste şi în ostroave să preafăliia.

39. Pentru acêea, lăcuiescu năluciri în ostroave, şi vor lăcui întru ea fêtele sirinilor, nu se va mai lăcui încă în veac.

40. În ce chip au surpat Dumnezău Sodómul şi Gomórul şi cêlea ce era în hotarăle lor, zise Domnul, nu va lăcui acoló om, nici va nemernici acoló fiiul omului.

41. Iată, norod vine de la crivăţ, şi limbă mare, şi împăraţi mulţi să vor scula de la marginea pămîntului,

42. Arcu şi sabie avînd. Năsilnic iaste şi nu va milui. Glasul lui ca marea va suna; pre cai vor încăleca, gătiţi ca focul spre războiu cătră tine, fata Vavilónului!

43. Auzit-au împăratul Vavilónului auzul lor şi s-au slăbit mîinile lui. Necazul biruia pre el cu durori ca ceiia ce naşte.

44. Iată, ca un leu să va sui de la Iordán, la Ghemóth, căci curînd voiu goni pre ei de la el şi tot tînărul asupra lui îl voiu pune. Căci cine e ca mine? Şi cine va sta împotriva mea? Şi cine e acesta păstoriul carele va sta înaintea fêţii mêle?"

45. Pentru acêea, auziţi sfatul Domnul, carele au sfătuit asupra Vavilónului, şi gîndurile lui, carele au gîndit asupra celor ce lăcuiescu haldeii! De nu se vor strica mieii oilor lor, de nu se va stinge păşunea de la ei,

46. Căci, de glasul luorii Vavilónului, se va cutremura //

Ms. 45, p. 616

Vavilon la mulţi, la tot cela ce încoardă arcul. Tăbărîţi-vă prestă ea împregiur, să nu fie a ei scăpat! Răsplătiţi ei după faptele ei! După toate cîte au făcut, faceţi ei, căci cătră Domnul să împotrivi, Dumnedzăul sfîntul lui Israil.

30. Pentru acêea, cădea-vor tinerêţele ei[358] întru uliţile ei, şi toţi bărbaţii boinicii ei[359] să vor lepăda, dzise Domnul.

31. Iată, eu — cătră tine, sămaţa, dzice Domnul, căci au venit dzua ta şi vrêmea izbîndirei tale!

32. Şi va slăbi semeţiia ta şi va cădea; şi nime va fi cel ce să rădice pre ea; şi voi aprinde foc întru dumbrava ei."

33. Acêstea dzice Domnul puterilor: „Asupritu-s-au de tot fiii lui Israil şi fiii Iúdei împreună; toţi ceia ce au robit pre ei şi au silit pre ei, căci n-au vrut să-i sloboadză pre ei.

34. Şi cel *[616/2]* ce mîntuiêşte pre ei tare-i, Domnul Întrutotţiitor — numele lui. Judeţ va judeca cătră nepriêtenii lui, pentru ca să rădice pămîntul şi să întărîte celor ce lăcuiesc Vavilónul.

35. Sabie preste haldei, şi preste ceia ce lăcuiesc Vavilónul, şi prestă măriţii ei, şi preste priceputii ei!

36. Sabie preste boinicii ei şi să vor slăbi!

37. Sabie preste caii lor, şi preste carăle lor, şi preste amestecătura cea den mijlocul ei, şi vor fi ca muierile! Sabie prestă vistiêrile ei şi să vor răşchira!

38. Preste apa ei, ⌊carea nădăjduia⌋, şi să vor ruşina, căci pămîntul celor cioplite iaste şi întru ostroave să preafăliia.

39. Pentru acêea, lăcuiesc năluciri întru ostroave şi vor lăcui întru ea fêtele sirinelor, nu să va lăcui, nu încă în vac.

40. [360]În ce chip au surpat Dumnedzău Sodómul şi Gomórrul şi cêlea ce era întru hotarul lor, dzise Domnul, nu va nemernici[361] acoló fiiul omului[362].

41. Iată, nărod vine de la crivăţ, şi limbă mare, şi împăraţi mulţi să vor rădica de la marginea pămîntului,

42. Arcu şi cuţît avînd. Năsîlnic iaste şi nu va milui. Glasul lui ca maarea va suna; preste cai vor încăleca, gătiţi ca focul spre războiu cătră tine, fata Vavilónului!

43. Audzit-au împăratul Vavilónului audzul lor şi s-au slobonogit mîinile lui. Năcazul biruia lui durori ca ceea ce naşte.

44. [363]Iată, ca un leu să va sui de la Iordan la Ghemath, căci curînd voi goni pre ei de la ea, şi[364] tot tinerelul preste ea voi pune. Căci cine-i ca eu? [365]Şi cine va sta împotriva mea şi cine-i acesta păstoriul carele va sta înaintea fêţii mêle?"

45. Pentru acêea, auziţi sfatul Domnului, carele au sfătuit preste Vavilon, şi gîndurile lui, carele au gîndit preste ceia ce lăcuiesc haldei! Dă nu să vor strica mieii oilor lor, dă nu să va stinge păşciunea lor,

46. Căci, de la glasul luării Vavilónului să va clătina

Ms. 4389, p. 756-757

Vavilon al multora, tuturor celor ce încordează *[757/1]* arcul. Staţi denpreună împotriva lui, împrejuru-i, ca să nu scape niciunul! Plătiţi lui după lucrul lui, după toate cîte au făcut, faceţi-i, că se-au rîdicat împotriva Domnului, asupra Celui Sfînt al lui Israil.

30. Pentr-acêea, vor cădea tinerii lui pre uliţele lui şi toţi oamenii lui cei de oaste vor tăcea în zioa acêea, zice Domnul.

31. Iată, eu — pre tine, trufaşule, grăiêşte Domnul Dumnezeu cel Atotţiitoriul, că au venit zioa ta, vrêmea cercetării tale!

32. Şi va cădea trufaşul şi se va sfărîma; şi nu va fi cine să-l rîdice. Şi voiu aţîţa foc în cetăţile lui[725] şi va arde toate den prejurul lui."

33.[726] Acêstea grăiêşte Domnul cel Atotţiitoriul: „Răbda-vor ruşine feciorii lui Israil şi feciorii Iúdei denpreună, toţi cei ce-i vor apuca nu vor vrea să-i lase.

34. Mîntuitoriul lor cel tare, numele lui — Domnul cel Atotţiitoriul. Cu judecată va apăra spre dînşii, ca să înfricoşaze pămîntul şi să cutremure pre lăcuitorii Vavilónului.

35. Sabie — asupra haldeilor, zice Domnul, şi asupra lăcuitorilor Vavilónului, şi asupra boiêrilor, şi asupra înţelepţilor lui!

36. Sabie — asupra dăscîntătorilor carii vor fi nebuni, sabie — asupra celor tari ai lui, ca să se teamă!

37. Sabie — asupra cailor lui, şi asupra carălor lui, şi asupra celoralalţi oameni, a tuturor carii sînt în mijlocul lui, şi vor fi ca muierile! Sabie — asupra avuţiei lui, carea[727] se va jăfui!

38. Fi-va uscăciune pre apele lui şi vor seca, că iaste ţara celor ciopliţi, şi se lăuda cu pizmele.

39. Pentr-acêea, vor lăcui bălaurii cu oamenii cei nebuni şi sălbateci, şi vor lăcui într-însa sirinele, şi de-acii nu va mai fi cine să lăcuiască într-însul în vêci, nici nu se va mai zidi den neam pînă în neam.

40. [728]Cum au întors Domnul Sodómul şi Gomórul şi cetăţile lor cêle den prejur, grăiêşte Domnul, nu va lăcui acoló bărbat, nici nu va vieţui într-însul fecior de om.

41.[729] Iată, vor veni oameni de la miiazănoapte, şi limbă mare, şi[730] se vor scula împăraţi mulţi de la marginea pămîntului,

42. Luînd arce şi paveze. Groaznici sînt şi fără de milă, glasul lor va suna ca marea, şi vor încăleca pre cai ca un bărbat gătit de războiu asupra ta, fata Vavilónului!

43. Auzit-au împăratul Vavilónului slava lor şi se-au veştejit mîinile lui; cuprinsu-l-au întristăciunea şi durêrea ca pre cêea ce naşte.

44. Iată, au ieşit ca un leu den trufiia Iordá- *[757/2]* nului spre ghizdăviia cea putêrnică, că-l voiu face de va alerga spre dînsa cu putêre şi cine va fi ales pre care să i-l puiu eu înainte? Şi cine iaste asêmene mie? Şi cine va putea sta împotriva mea? [731]Şi cine iaste păstoriul acesta, care se va potrivi fêţei mêle?"

45. Pentr-acêea, ascultaţi sfatul Domnului, ce au început să gîndească asupra Vavilónului, şi cugetele lui care au cugetat asupra ţării haldeieşti! De nu, voiu rumpe pre cei mici ai lor den turme, de nu, va fi lepădată lăcuinţa lor denpreună cu dînşii,

46. De glasul robiei Vavilónului se-au cutremurat

Versiunea modernă

Babilonului, tuturor celor ce încordează arcul; aşezaţi-vă tabăra de jur împrejur, nimeni să nu scape! Precum a făcut faceţi-i, căci a stat împotriva Domnului, Sfîntului Dumnezeu al lui Israel.

30. De aceea, vor cădea tinerii ei pe uliţele ei şi toţi bărbaţii cei războinici ai ei se vor prăbuşi, zice Domnul.

31. Iată, eu sunt împotriva ta, arogantule, zice Domnul, căci a venit ziua ta şi vremea răzbunării tale!

32. Şi mîndria ta va slăbi şi va cădea; şi nu va fi nimeni care să o ridice. Şi voi aprinde foc în pădurea ei şi va mistui toate lucrurile dimprejurul ei."

33. Astfel zice Domnul: „Fiii lui Israel şi fiii lui Iuda au fost asupriţi odinioară; toţi cei care i-au robit i-au asuprit, căci nu au vrut să-i elibereze pe ei.

34. Dar izbăvitorul lor este tare, Domnul Atotţiitorul este numele lui. Cu judecată va judeca pe adversarii săi, ca să ridice pămîntul şi să-i provoace pe cei ce locuiesc în Babilon.

35. Sabie împotriva caldeilor, şi împotriva celor ce locuiesc în Babilon, şi împotriva nobililor lui, şi împotriva celor înţelepţi ai săi!

36. Sabie împotriva luptătorilor săi, şi ei vor fi slăbiţi!

37. Sabie împotriva cailor lor şi împotriva carelor lor! Sabie împotriva luptătorilor lor şi a adunăturii din mijlocul lui, şi vor fi precum femeile! Sabie împotriva comorilor sale şi vor fi risipite!

38. Împotriva apei sale, se va încrede în ea şi vor fi ruşinaţi, căci este un pămînt de idoli şi în insule nu veţi mai triumfa.

39. De aceea, în insule vor locui numai năluciri şi vor locui acolo fiicele sirenelor, pe veci nu vor mai fi ele locuite.

40. După cum a distrus Domnul Sodoma şi Gomora şi hotarele lor, zice Domnul, tot aşa nici un om nu va mai locui acolo şi nici un fiu al omului nu va mai poposi acolo.

41. Iată, vine un popor din nord, şi o naţiune mare, şi mulţi regi vor fi ridicaţi de la marginile pămîntului,

42. Avînd arcul şi cuţitul. Nelegiut este şi nu va avea milă. Vocea lor va răsuna ca marea, pe cai vor călări, pregătindu-se precum focul de război împotriva ta, fiică a Babilonului!

43. Auzit-a regele Babilonului vestea despre ei şi au fost slăbite mîinile sale, durerea l-a cuprins, chinuri ca ale celei ce naşte.

44. Iată, precum un leu se va ridica din Iordan, în locul lui Etam, căci degrabă îi voi alunga pe ei de la ea şi toţi tinerii vor sta împotriva sa; căci cine este ca mine, şi cine va sta împotriva mea, şi cine este păstorul acela care să stea în faţa mea?"

45. De aceea, ascultaţi sfatul Domnului pe care l-a decis asupra Babilonului, şi planul său pe care l-a gîndit împotriva celor ce locuiesc în Caldeea! Dacă mieii turmelor lor vor fi nimiciţi, păşunea lor va fi pustiită,

46. Căci la sunetul căderii Babilonului va fi cutremurat

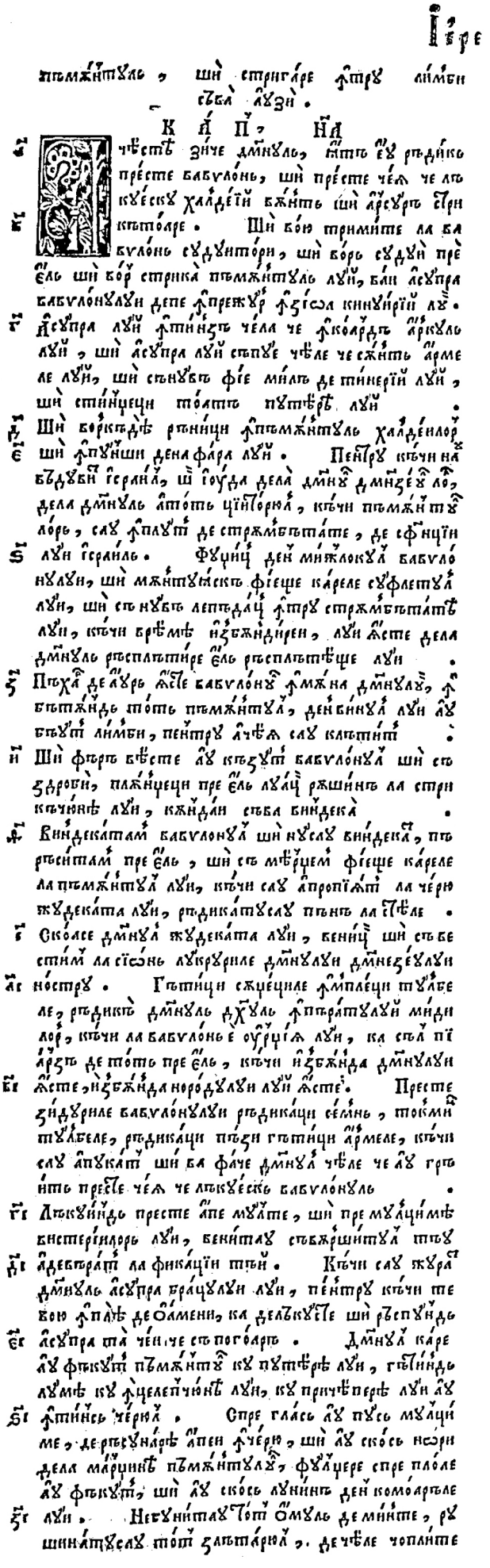

Biblia 1688, p. 527, col. 1

pământul şi strigare întru limbi să va auzi.

Cap 51

1. Acêstea zice Domnul: „Iată, eu rădic preste Vavilón şi preste ceia ce lăcuiescu haldeii vînt şi arsură stricătoare.

2. Şi voiu trimite la Vavilón suduitori, şi vor sudui pre el, şi vor strica pământul lui. Vai asupra Vavilónului de pe împrejur, în zioa chinuirii lui!

3. Asupra lui întinză cela ce încoardă arcul lui şi asupra lui să puie cêle ce sînt armele lui! Şi să nu vă fie milă de tinerii lui, şi stingeţi toată putêrea lui.

4. Şi vor cădea răniţi în pământul haldeilor şi împunşi denafara lui,

5. Pentru căci n-au văduvit Israíl şi Iúda de la Domnul Dumnezeul lor, de la Domnul Atotţiitoriul, căci pământul lor s-au împlut de strîmbătate de sfinţii lui Israíl.

6. Fugiţi den mijlocul Vavilónului şi mîntuiască fieştecarele sufletul lui; şi să nu vă lepădaţi întru strîmbătatea lui, căci vrêmea izbîndirei lui iaste de la Domnul, răsplătire el răsplătêşte lui.

7. Păhar de aur iaste Vavilónul în mîna Domnului, îmbătînd tot pământul. Den vinul lui au băut limbi, pentru acêea s-au clătit.

8. Şi fără vêste au căzut Vavilónul şi să zdrobi. Plîngeţi pre el, luaţi răşină la stricăciunea lui, cîndai să va vindeca.

9. Vindecat-am Vavilonul, şi nu s-au vindecat. Părăsit-am pre el şi să mêrgem fieştecarele la pământul lui, căci s-au apropiiat la ceriu judecata lui, rădicatu-s-au pînă la stêle.

10. Scoase Domnul judecata lui; veniţi şi să vestim la Sión lucrurile Domnului Dumnezeului nostru!

11. Gătiţi săgeţile, împleţi tulbele! Rădică Domnul duhul împăratului midilor, căci la Vavilón e urgiia lui, ca să-l piarză de tot pre el, căci izbînda Domnului iaste, izbînda norodului lui iaste.

12. Preste zidurile Vavilónului rădicaţi semn, tocmiţi tulbele, rădicaţi păzi, gătiţi armele! Căci s-au apucat şi va face Domnul cêle ce au grăit preste ceia ce lăcuiesc Vavilónul,

13. Lăcuind preste ape multe şi pre mulţimea visteriilor lui. Venit-au săvîrşitul tău adevărat la ficaţii tăi,

14. Căci s-au jurat Domnul asupra braţului lui: «Pentru căci te voiu împlea de oameni ca de lăcuste, şi răspund asupra ta cei ce să pogoară!»

15. Domnul, care au făcut pământul cu putêrea lui, gătind lumea cu înţelepciunea lui, cu pricêperea lui au întins ceriul.

16. Spre glas au pus mulţime de răsunarea apei în ceriu şi au scos nori de la marginea pământului, fulgere spre ploaie au făcut şi au scos lumină[35] den comoarăle lui.

17. Nebunit-au tot omul de minte, ruşinatu-s-au tot zlătariul de cêle cioplite /

Ms. 45, p. 616-617

pămîntul şi strigare întru limbi să va audzi.

Cap 51[366]

1. Acêstea dzice Domnul: „Iată, rădic preste Vavilon şi preste ceia ce lăcuiesc haldeii vînt ⌊şi⌋ arşiţă stricătoare.

2. Şi voi trimite *[617/1]* la Vavilon suduitori, şi vor sudui pre ea, şi vor strica pămîntul ei. Vai preste Vavilon împregiur, întru dzua răotăţii ei!

3. Preste ea încoarde cela ce încoardă arcul lui, şi preste ea să puie carele era[367] armele lui, şi să nu vă scumpiţi preste tinerii ei, şi stingeţi toată putêrea ei.

4. Şi vor cădea răniţi întru pămîntul haldeilor şi împunşi den afara ei.

5. Pentru căci n-au văduit Israil şi Iúda de la Domnul Dumnedzăul lor, de la Domnul cel Întrutotţiitor, căci pămîntul[368] s-au împlut de strîmbătate dentru sfinţii lui Israil.

6. Fugiţi den mijlocul Vavilónului şi mîntuiască fieştecarele sufletul lui; ⌊şi⌋ să nu vă lepădaţi întru strîmbătatea ei, căci vrêmea[369] izbîndirei ei iaste de la Domnul, răsplătire el răsplătêşte ei.

7. Păhar de aur Vavilon întru mîna Domnului, îmbătînd tot pămîntul. Dentru vinul ei au băut limbi, pentru acêea s-au clătit.

8. [370]Şi fără vêste au căzut Vavilon şi să zdrobi. Plîngeţi pre ea! Luaţi răşină la stricarea ei, dă să va vindeca.

9. Vindecat-am[371] Vavilónul şi nu s-au vindecat. Părăsit-am pre ea şi să mêrgem fieştecarele la pămîntul lui, căci s-au apropiat la cer judeţul ei, rădicatu-s-au pînă la stêle.

10. Scoase Domnul judeţul lui, veniţi şi să vestim la Sion lucrurile Domnului Dumnedzăului nostru!

11. Gătiţi săgeţile, împleţi tulbele! Rădică Domnul duhul împăratului midilor, căci la Vavilon[372] — urgiia lui, ca să o piarză de tot pre ea. Căci izbînda Domnului iaste, izbînda nărodului lui ⌊iaste⌋.

12. Preste zidurile Vavilónului rădicaţi semnu, tocmiţi tulbele, rădicaţi păzi, gătiţi armele! Căci s-au apucat şi va face Domnul carele au grăit preste ceia ce lăcuiesc Vavilónul,

13. Lăcuind preste ape multe şi pre mulţimea vistiêrelor ei. Venit-au săvîrşitul tău adevărat la ficaţii tăi,

14. [373]Căci s-au jurat Domnul asupra braţului său: «Pentru căci împlea-te-voi de oameni ca de nişte lăcuste şi răspund asupra ta ceia ce pogoară!»

15. Domnul [374]făcînd pămîntu cu vîrtutea lui, gătind lumea cu înţelepciunea lui, cu pricêperea lui au întinsu ceriul.

16. Spre glas au pus mulţime de răsunarea apei în cer, şi au scos nori de la marginea pământului, fulgere spre ploaie le-au făcut, şi au *[617/2]* scos lumină dentru vistiêrile lui.

17. Nebuni-să tot omul de minte, ruşinatu-s-au tot zlătariul de la cêle cioplite

Ms. 4389, p. 757-758

pămîntul şi gîlceavă se-au auzit în limbi.

Cap 51

1.[732] Aşa grăiêşte Domnul: „Iată, eu voiu rîdica asupra Vavilónului şi asupra celor ce lăcuiesc într-însul, asupra celor ce au înălţat inima sa spre mine, ca vîntul cel pierzător.

2. Şi voiu trimête în Vavilon vînturătoriu, şi-l vor vîntura, şi vor strica ţara lui, că vor veni asupra lui de pretutindinea, în zioa piericiunii lui!

3. Nu va întinde cela ce întinde arcul său şi nu va întra cel înzăoat! Să nu cruţaţi tinerii lui, ucideţi toată oastea lui.

4. Şi vor cădea ucişi în ţara haldeiască şi răniţi în ţinuturile lor.

5. Pentru că n-au fost Israil văduv şi Iúda de cătră Dumnezeul său, Domnul cel Atotputêrnicul, ce ţara lor se-au umplut de păcat de la cel sfînt al lui Israil.

6. Fugiţi den mijlocul Vavilónului şi să-şi mîntuiască cineşi sufletul său. Nu tăcêreţi asupra nedireptăţii lui, pentru că iaste izbîndă de la Domnul, acela va da lui plată.

7. Păhar de aur iaste Vavilónul în mîna Domnului, care îmbată tot pămîntul. Den vinul lui au băut toate limbile şi pentr-acêea se-au cutremurat.

8. [733]Fără de vêste căzu Vavilónul şi se sfărîmă. Plîngeţi după dînsul, luaţi răşină[734] spre durerile lui, ca doară se va vindeca.

9. Vrăciuit-am Vavilónul, şi nu se-au vindecat. Să-l lăsăm şi să ne ducem cineşi pre la ţara sa, că se-au suit pînă la ceriu judecata lui şi se-au rîdicat pînă la nori.

10.[735] Luat-au Domnul direptăţile noastre; veniţi şi să mărturisim în Sion lucrul Domnului Dumnezeul nostru!

11. Ascuţiţi săgeţile şi umpleţi tulbele! Dăştiptă Domnul duhul împăraţilor medênilor şi mintea lui asupra Vavilónului, ca să-l piiarză, pentru că iaste izbînda Domnului, izbînda bisêricii lui. *[758/1]*

12. Asupra zidurilor Vavilónului rîdicaţi semn, aşăzaţi strajă, rîdicaţi pază, gătiţi armele! Că au cugetat Domnul şi va să facă cêle ce au zis asupra lăcuitorilor Vavilónului,

13. Cela ce vieţuieşti prespre ape multe, bogat întru avuţii; veni sfîrşitul tău, ceasul spintecării tale!

14. [736]Juratu-se-au Domnul cel Atotţiitoriul pre sufletul său că: «Te voiu umplea de oameni ca de muşiţe[737] şi se va cînta[738] dăsupra ta cîntare!»

15. [739]Cela ce au făcut pămîntul în putêrea sa, şi toată lumea au tocmit întru înţelepciunea sa, şi cel ce au întins ceriurile cu chibzuiala sa,

16. Cînd va da el glas, se vor înmulţi apele în ceriu, cela[740] ce rădică norii de la marginile pămîntului, fulgerul l-au făcut în ploaie şi scoate vîntul den visteriile sale.

17. Nebunit-au tot omul de înţelêgere, ruşinatu-se-au tot vărsătoriul şi sleitura

Versiunea modernă

pământul şi strigare între neamuri va fi auzită.

Capitolul al 51-lea

1. Acestea zice Domnul: „Iată, eu stîrnesc împotriva Babilonului şi împotriva locuitorilor caldei vînt şi arşiţă nimicitoare.

2. Şi voi trimite în Babilon batjocoritori, şi o vor batjocori, şi îi vor distruge pământul. Vai asupra Babilonului, din toate părţile, în ziua necazului său!

3. Către el să-l întindă cel ce-şi întinde arcul, iar cel care are armură să şi-o pună pe el! Să nu-i cruţaţi pe tinerii săi şi să nimiciţi toată puterea lui.

4. Şi vor cădea răniţi în pământul caldeilor şi străpunşi în afara lui.

5. Pentru că nu au fost văduvite Israel şi Iuda de Domnul Dumnezeul lor, de Domnul Atotţiitorul, căci pământul lor s-a umplut de nedreptăţi împotriva sfinţilor lui Israel.

6. Fugiţi din mijlocul Babilonului şi fiecare să-şi salveze sufletul său. Să nu fiţi lepădaţi în nedreptatea sa, căci este vremea răzbunării de la Domnul asupra ei, el îi vă răsplata.

7. Potir de aur Babilonul în mîna Domnului, îmbătînd tot pământul. Din vinul său au băut neamuri şi de aceea au fost clătinate.

8. Şi deodată a căzut Babilonul şi a fost zdrobit. Plîngeţi-l! Aduceţi răşină pentru putreziciunea sa, poate se va vindeca.

9. Noi am tratat Babilonul, dar nu s-a vindecat. Să-l abandonăm şi să plecăm fiecare către ţara sa, căci judecata lui s-a apropiat de cer, s-a ridicat pînă la stele.

10. A scos la iveală Domnul judecata lui, veniţi şi să vestim în Sion lucrurile Domnului Dumnezeului nostru!

11. Pregătiţi săgeţile, umpleţi tolbele! Domnul a stîrnit duhul regelui mezilor, căci mînia sa este spre Babilon, ca să-l nimicească. Căci este răzbunarea Domnului, este răzbunarea poporului său.

12. Pe zidurile Babilonului ridicaţi steag, aşezaţi tolbe, treziţi străjile, pregătiţi armele! Căci a început şi va face Domnul cele ce le-a grăit împotriva celor ce locuiesc în Babilon,

13. A celor ce locuiesc lîngă ape multe şi lîngă mulţimea comorilor sale. Ţi-a venit sfîrşitul, cu adevărat, în măruntaiele tale,

14. Căci a jurat Domnul pe braţul său: «De aceea, te voi umple de oameni ca de lăcuste şi vor glăsui împotriva ta cei ce coboară!»

15. Domnul, cel ce a făcut pământul cu puterea sa, a pregătit lumea cu înţelepciunea sa, cu priceperea sa a întins cerul.

16. A rînduit mulţimea vuietului apei drept glas în cer şi a ridicat nori de la marginile pământului, fulgere pentru ploaie a făcut şi a scos lumina din vistieriile sale.

17. Tot omul a înebunit, fără cunoaştere, tot aurarul s-a ruşinat de chipurile lui,

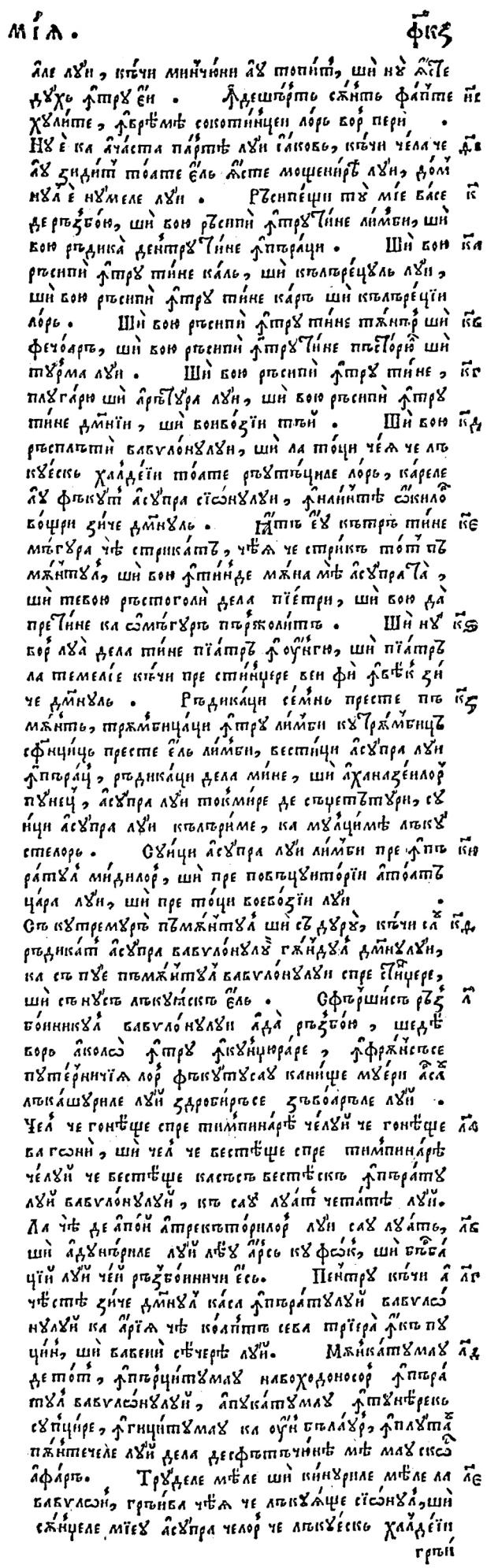

Biblia 1688, p. 527, col. 2

ale lui, căci minciuni au topit şi nu iaste duh întru ei.

18. În deşărt sînt, fapte hulite, în vrêmea socotinţei lor vor pieri.

19. Nu e ca aceasta partea lui Iácov, căci cela ce au zidit toate, el iaste moştenirea lui, Domnul e numele lui:

20. «Răsipeşti tu mie vase de războiu, şi voiu răsipi întru tine limbi, şi voiu rădica dentru tine împăraţi.

21. Şi voiu răsipi întru tine cal şi călăreţul lui, şi voiu răsipi întru tine cară şi călăreţii lor,

22. Şi voiu răsipi întru tine tînăr şi fecioară, şi voiu răsipi întru tine păstoriul şi turma lui.

23. Şi voiu răsipi întru tine plugariu şi arătura lui, şi voiu răsipi întru tine domnii şi voivozii tăi.

24. Şi voiu răsplăti Vavilónului şi la toţi ceia ce lăcuiesc haldeii toate răutăţile lor, carele au făcut asupra Siónului, înaintea ochilor voştri, zice Domnul.

25. Iată, eu cătră tine, măgura cea stricată, cêea ce strícă tot pământul; şi voiu întinde mîna mea asupra ta, şi te voiu răstogoli de la pietri, şi voiu da pre tine ca o măgură pîrjolită.

26. Şi nu vor lua de la tine piatră în unghiu şi piatră la temelie, căci pre stingere vei fi în veac, zice Domnul.

27. Rădicaţi semn preste pământ, trîmbiţaţi întru limbi cu trîmbiţă, sfinţiţi preste el limbi; vestiţi asupra lui împăraţi, rădicaţi de la mine şi ahanazeilor. Puneţi asupra lui tocmire de săgetături, suiţi asupra lui călărime ca mulţimea lăcustelor!

28. Suiţi asupra lui limbi, pre împăratul midilor, şi pre povăţuitorii a toată ţara lui, şi pre toţi voievozii lui!»

29. Să cutremură pământul şi să duru, căci s-au rădicat asupra Vavilónului gîndul Domnului, ca să puie pământul Vavilónului spre stingere şi să nu să lăcuiască el.

30. Sfirşi-să războinicul Vavilónului a da războiu, şedea-vor acoló întru încungiurare, înfrînsă-se puterniciia lor; făcutu-s-au ca nişte muieri; ars-au lăcaşurile lui, zdrobiră-se zăvoarăle lui.

31. Cel ce gonêşte spre timpinarea celui ce gonêşte va goni, şi cel ce vestêşte spre timpinarea celui ce vestêşte, ca să să vestească împăratului Vavilónului că s-au luat cetatea lui.

32. La cea de apoi a trecătorilor lui s-au luat, şi adunările lui le-au ars cu foc, şi bărbaţii lui cei războinici ies.

33. Pentru căci acêstea zice Domnul: «Casa împăratului Vavilónului ca ariia cea coaptă se va triera; încă puţin şi va veni sêcerea lui.»

34. «Mîncatu-m-au de tot, împărţitu-m-au Navohodonosor, împăratul Vavilónului, apucatu-m-au întunêrec supţire, înghiţitu-m-au ca un bălaur, împlut-au pîntecele lui, de la desfătăciunea mea m-au scos afară.

35. Trudele mêle şi chinurile mêle — la Vavilon! Grăi-va cêea ce lăcuiêşte Siónul, şi sîngele mieu asupra celor ce lăcuiesc haldeii, //

Ms. 45, p. 617-618

a lui, căci minciuni au topit, şi nu iaste duh întru ei.

18. Întru dăşertu iaste, faptele hulite; întru vrêmea socotinţei lor vor pieri.

19. Nu-i ca aceasta partea lui Iacov, căci cela ce au zidit toate, el iaste moştenirea lui, Domnul — numele lui.

20. «Răsîpeşti tu mie vase de războiu, şi voi răşchira întru tine limbi, şi voi rădica dentru tine împăraţi.

21. Şi voi răşchira întru tine cal şi călăreţul lui, şi voi răşchira întru tine cară şi călăreţii lor.

22. Şi voi răşchira întru tine tînăr şi ficioară. [23.] Şi voi răşchira întru tine păstoriul şi turma lui,

23. Şi voi răşchira întru tine plugar şi arătura lui, şi voi răşchira întru tine povăţuitori şi voivozii tăi.

24. Şi voi răsplăti Vavilónului şi la toţi ceia ce lăcuiesc haldeii toate răotăţile lor carele au făcut preste Sion, înaintea ochilor voştri, dzice Domnul.

25. Iată, eu cătră tine, măgura cea stricată, cêea ce strícă tot pămîntul! Şi voi întinde mîna mea asupra ta, şi te voi răstogoli de la pietri, şi voi da pre tine ca o măgură pîrjolită.

26. Şi nu vor lua de la tine piatră la unghiu şi piatră la temelie, căci spre stingere vei fi întru vac, dzice Domnul.

27. Rădicaţi semnu prestă pămînt, trîmbiţaţi întru limbi cu trîmbiţă, sfinţiţi preste ea limbi; vestiţi asupra ei, împăraţi rădicaţi de la mine şi ahanazeilor, puneţi asupra ei puneri de zvîrlituri, suiţi prestă ea călărime ca a lăcustelor mulţime.

28. Suiţi prestă ea limbi, pre împăratul midilor şi a tot pămîntul, pre povăţuitorii lui şi pre toţi hatmanii lui!»

29. Clătină-să pămîntul şi duru, pentru căci s-au rădicat preste Vavilon gîndul Domnului ca să puie pămîntul Vavilónului spre stingere şi să nu să lăcuiască el.

30. Sfîrşi-să boinicul Vavilónului a da războiu, şedea-vor acoló întru încungiurare, înfrînse-să puterniciia lor, făcutu-s-au ca nişte muieri; ars-au lăcaşurile ei, zdrobiră-să zăvoarăle ei.

31. Gonitoriul spre tîmpi- *[618/1]* narea celui ce gonêşte va goni, şi cel ce vestêşte — spre tîmpinarea celui ce vestêşte, ca să vestească împăratului[375] că s-au luat cetatea lui.

32. La cea de apoi a trêcerii lor lui luatu-s-au, şi adunările lui le-au arsu cu foc, şi bărbaţii lui cei războinici ies.

33. Pentru căci acêstea dzice Domnul: «Casa împăratului Vavilónului ca ariia cea coaptă să va triera; încă puţîn şi va veni sêcerea ei.»

34. «Mîncatu-m-au de tot, împărţitu-m-au Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, apucatu-m-au întunêrec supţire, înghiţitu-m-au ca un bălaur, împlut-au pîntecile ei, de la dăsfătăciunea mea scosu-m-au afară.

35. Trudele mêle şi chinurile mêle — la Vavilon! Grăi-va cêea ce lăcuiêşte Sionul; şi sîngele mieu preste ceia ce lăcuiesc haldeii,

Ms. 4389, p. 758

lui, că iaste minciună sleitura lor şi nu iaste duh într-însele.

18. [741]Sînt lucrure dăşarte şi vrêdnice de rîs; în vrêmea cercetării sale vor pieri.

19.[742] Nu iaste ca aceasta partea lui Iácov, ce cel ce au făcut toate, acela iaste şi Israil, toiagul[743] moştenirei sale, numele lui — Domnul cel atotputêrnicul.

20. «Să sfărîmi tu mie vasele cêle de războiu, iar eu voiu sfărîma întru tine limbile şi voiu piêrde întru tine împărăţiile.

21. Şi voiu ucide în tine pre cal şi pre încălecătoriul lui, şi voiu ucide în tine carul[744] şi pre cel ce va şădea într-însul.

22. Şi voiu ucide în tine pre bărbat şi pre muiêre, şi voiu ucide în tine pre bătrîn şi pre copil, şi voiu ucide în tine pre voinic şi pre fată, [23.] şi voiu ucide în tine pre păstoriu şi pre turma lui.

23. Şi voiu ucide în tine pre plugariu şi pre dobitocul lui cu care lucrează, şi voiu ucide în tine pre hatman şi pre căpetenie.

24. Şi voiu da Vavilónului şi tuturor lăcuitorilor haldeieşti toată răotatea carea o au făcut în Sion înaintea ochilor voştri, grăiêşte Domnul.

25. Iată, eu — asupra ta, munte purtătoriu de moarte, grăiêşte Domnul, cela ce surpi tot pămîntul, şi voiu întinde mîna mea asupra ta, şi te voiu scoate den piiatră, şi te voiu da în muntele arsurii.

26. Şi nu vor lua de la tine piiatră de unghiu[745] şi piiatră de temelie, ce vei pieri în vêci, zice Domnul.

27. Rîdicaţi semn pre pămînt, trîmbiţaţi cu trîmbiţa în limbi, sfinţiţi spre dîn- *[758/2]* sul limbi, spuneţi spre dînsul împăraţilor al Araratului, al Menniei şi al Astenésului. Număraţi asupra lui oşti, aduceţi cai ca lăcustele cêle ace!

28. Sfinţiţi limbi asupra lui, pre împăratul medilor, şi pre domnii lui, şi pre toţi boiêrii lui, şi pre[746] toată putêrea ţării lui!»

29.[747] Şi se va cutremura pămîntul şi se va turbura, pentru că se-au sculat asupra Vavilónului gîndul Domnului, ca să puie ţara Vavilónului în pustie tare şi în nesălăşluire.

30. Slăbiră cei ţêpeni ai Vavilónului de războiu, vieţuia în dosăzi, pieri hrăboriia lor, şi fură ca nişte muieri; ars-au lăcaşurile lui[748], încuietorile lui se-au rupt.

31. Carele alerga, întîmpiná pre cel ce alerga şi solul întîlni pre alt sol, ca să spuie împăratului Vavilónului că se-au luat cetatea lui den margine pînă în margine.

32. Şi vadurile lui se-au luat, şi iazerile au ars cu foc, şi oamenii cei de războiu se-au turburat.

33. Că acêstea grăiêşte Domnul cel Atotţiitoriul, Dumnezeul lui Israil: «Fata Vavilónului — ca ariia, vrêmea treierişului ei încă preste puţinel şi va veni vrêmea secerişului ei.»

34. «Mîncatu-m-au şi m-au înghiţit Navohodonosor, împăratul Vavilónului, făcutu-m-au ca pre un vas dăşărt, sorbitu-m-au[749] ca un bălaur, umplut-au pîntecele lui de crăvirea mea şi m-au borît.

35. Nidireptatea — asupra mea şi carnea mea — asupra Vavilónului! Zice cela ce vieţuiêşte în Sion, şi sîngele mieu — asupra celor ce vieţuiesc în haldei,

Versiunea modernă

căci minciuni au plăsmuit şi nu este duh în ele.

18. Deşarte sînt, lucruri de batjocură; la vremea cercetării lor se vor sfîrşi.

19. Nu tot aşa este partea lui Iacov, căci cel ce a plăsmuit toate, acela e moştenirea lui, Domnul este numele său:

20. «Tu împrăştii pentru mine arsenal de război, iar eu voi risipi întru tine neamuri şi voi îndepărta din tine regi.

21. Şi voi risipi întru tine calul şi călăreţul său, şi voi împrăştia întru tine care şi pe cei ce urcă în ele.

22. Şi voi risipi întru tine tînăr şi fecioară. [23.] Şi voi împrăştia întru tine pe păstor şi turma lui,

23. Şi voi risipi întru tine pe ţăran şi ţarina lui, şi voi risipi întru tine conducătorii şi căpeteniile tale.

24. Şi voi răsplăti Babilonului şi tuturor locuitorilor caldei toate relele lor, pe care le-au făcut împotriva Sionului, înaintea ochilor voştri, zice Domnul.

25. Iată, eu sînt împotriva ta, munte stricat, care strici tot pămîntul! Îmi voi întinde mîna mea asupra ta, şi te voi prăvăli de pe stînci, şi te voi face precum un munte arzînd.

26. Şi nu vor mai lua din tine piatră pentru colţ şi piatră de temelie, căci spre distrugere vei fi în veac, zice Domnul.

27. Înălţaţi steag pe pămînt, trîmbiţaţi între neamuri cu trîmbiţa, sfinţiţi neamuri împotriva sa; vestiţi împotriva sa, regi înălţaţi de la mine, şi ahanazeilor. Pregătiţi împotriva ei maşini de război, ridicaţi asupra ei cai precum mulţime de lăcuste!

28. Ridicaţi asupra ei neamuri, pe regele mezilor şi a tot pămîntul, şi pe toţi dregătorii lui, şi pe toate căpeteniile lui!»

29. Pămîntul s-a cutremurat şi a suferit, căci gîndul Domnului s-a ridicat împotriva Babilonului, ca să aşeze pămîntul Babilonului spre pieire şi să nu mai fie locuit.

30. Războinicul Babilonului a încetat a mai lupta, vor şedea acolo în împresurare, puterea lor a fost sfărîmată; s-au făcut precum femeile; sălaşurile sale au fost incendiate, zăvoarele sale au fost zdrobite.

31. Urmăritorul va goni în întîmpinarea urmăritorului, şi vestitorul în întîmpinarea vestitorului, pentru a vesti regelui Babilonului că a fost cuceritã cetatea sa.

32. I-au fost luate cele din urmă trecători, cisternele i-au fost arse cu foc, iar bărbaţii săi războinici pleacă.

33. Pentru că aşa zice Domnul: «Casa regelui Babilonului precum aria cea coaptă va fi treierată; încă puţin, şi va veni secerişul ei.»

34. «M-a mîncat, m-a ciopîrţit Nabucodonosor, regele Babilonului, m-a apucat un întuneric subţire, m-a sorbit precum un balaur, şi-a umplut pîntecele său, din desfătarea mea m-a alungat.

35. Greutăţile mele şi nenorocirile mele — în Babilon! Va spune cea care locuieşte în Sion, iar sîngele meu asupra locuitorilor caldei,

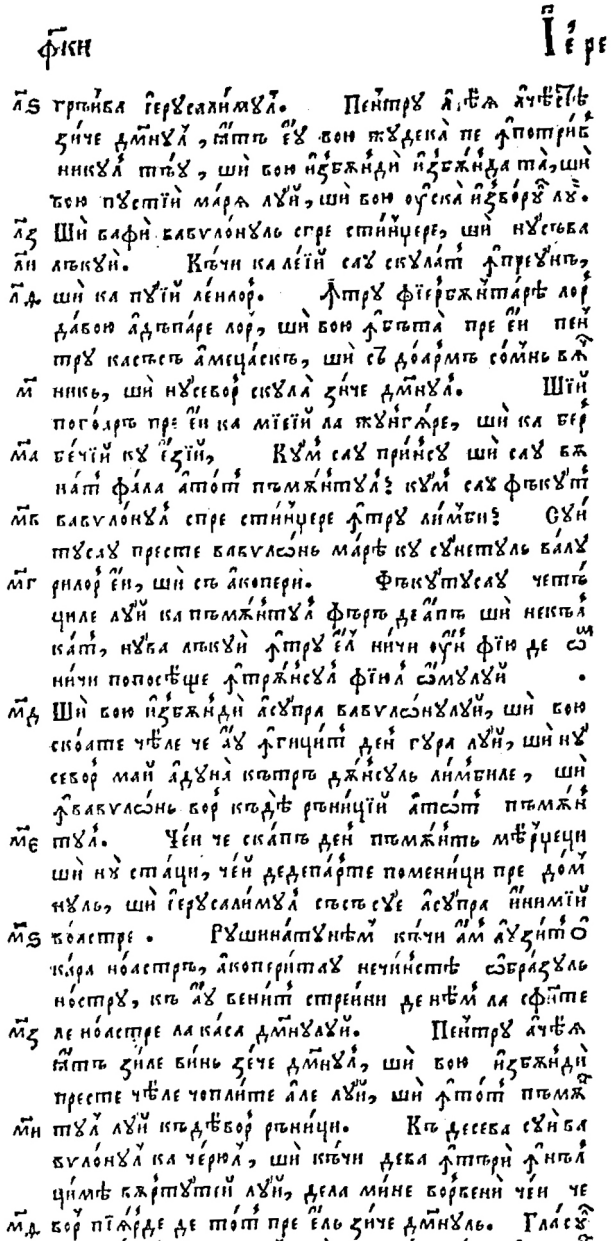

Biblia 1688, p. 528, col. 1

grăi-va Ierusalímul.»

36. Pentru acêea, acêstea zice Domnul: «Iată, eu voiu judeca pe împotrivnicul tău şi voiu izbîndi izbînda ta; şi voiu pustii marea lui, şi voiu usca izvorul lui.

37. Şi va fi Vavilónul spre stingere şi nu să va lăcui,

38. Căci ca leii s-au sculat împreună şi ca puii leilor.

39. Întru fierbîntarea lor da-voiu adăpare lor şi voiu îmbăta pre ei, pentru ca să să ameţască şi să doarmă somn vêcinic; şi nu se vor scula», zice Domnul.

40. Şi-i pogoară pre ei ca mieii la junghiêre şi ca berbecii cu iezii.

41. Cum s-au prinsu şi s-au vînat fala a tot pămîntul? Cum s-au făcut Vavilónul spre stingere întru limbi?

42. Suitu-s-au preste Vavilón marea cu sunetul valurilor ei; şi să acoperi.

43. Făcutu-s-au cetăţile lui ca pămîntul fără de apă şi necălcat. Nu va lăcui întru el nici un fiiu de om, nici poposêşte într-însul fiiul omului.

44. «Şi voiu izbîndi asupra Vavilónului şi voiu scoate cêle ce au înghiţit den gura lui; şi nu se vor mai aduna cătră dînsul limbile. Şi în Vavilón vor cădea răniţii a tot pămîntul.

45. Cei ce scapă den pămînt, mêrgeţi şi nu staţi! Cei de departe, pomeniţi pre Domnul, şi Ierusalímul să să suie asupra inimii voastre!»

46. «Ruşinatu-ne-am, căci am auzit ocara noastră, acoperit-au necinstea obrazul nostru, că au venit streini de neam la sfintele noastre, la casa Domnului!»

47. «Pentru acêea, iată, zile vin, zice[36] Domnul, şi voiu izbîndi preste cêle cioplite ale lui, şi în tot pămîntul lui cădea-vor răniţi.

48. Că de se va sui Vavilónul ca ceriul şi căci de va întări înălţimea vîrtutei lui, de la mine vor veni cei ce vor piêrde de tot pre el», zice Domnul.

Ms. 45, p. 618

grăi-va Ierusalim.»

36. Pentru acêea, acêstea dzice Domnul: «Iată, eu voi judeca cea împotriva ta, şi voi izbîndi izbînda ta, şi voi pustii maarea ei, şi voi usca izvorul ei.

37.[376] Şi va fi Vavilónul spre stingere şi nu să va lăcui.

38. ⌊Căci⌋ ca leii s-au sculat împreună ⌊şi⌋ ca puii leilor.

39. Întru fierbinteala lor da-voi adăpare lor şi voi îmbăta pre ei, pentru ca să să ameţască şi să doarmă somnu vêcinic; şi nu să vor scula», dzice Domnul.

40. Şi pogoară pre ei ca miei la junghêre ⌊şi⌋ ca berbecii cu iezii.

41. Cum s-au prinsu şi s-au vînat fala a tot pămîntul? Cum s-au făcut Vavilónul spre stingere întru limbi?

42. Suitu-s-au prestă Vavilon maarea cu sunetul valurilor ei ⌊şi⌋ să acoperi.

43. Făcutu-s-au cetăţile ei ca pământul fără de apă şi necălcat. Nu va lăcui întru îns[377] ⌊fiiul omului⌋ niciunul, nici poposêşte întru însă fiiul omului.

44. «Şi voi izbîndi asupra Vavilónului şi voi scoate carele au înghiţit dentru rostul ei; şi nu să vor aduna cătră însă încă limbile ⌊şi întru Vavilon vor cădea răniţii a tot pământul.

45. Cei ce scapă de pre pământ, mêrgeţi, şi nu staţi! Cei de departe, pomeniţi pre Domnul şi Ierusalimul să să suie preste inima voastră!»

46. «Ruşinatu-ne-am, căci am audzit ocara noastră, acoperit-au necinstea obrazul nostru, că au venit striini de neam la sfintele noastre, la casa Domnului!»

47. «Pentru acêea, iată, dzile vin, dzice Domnul şi *[618/2]* voi izbîndi preste cêle cioplite ale ei, şi întru tot pământul ei cădea-vor răniţi.

48. Căci de să va sui Vavilónul ca ceriul şi orice va întări înălţimea vîrtutei ei, de la mine vor veni, pierdzînd de tot pre ea», dzice Domnul.

Ms. 4389, p. 758-759

zice Ierusalímul.»

36. Drept acêea, aşa grăiêşte Domnul: «Iată, eu voiu judeca pîra ta şi voiu izbîndi izbînda ta; şi marea lui o voiu face pustie şi pîraiele lui le voiu usca.

37. Şi va fi Vavilónul întru mormînturi, lăcaş bălaurilor, mirare[750] şi fluierare, pentru căci că nu va fi cine să lăcuiască.

38. Zbiera-vor denpreună ca leii şi ca puii de leu vor zmulge părul de pre dînşii.

39. Întru amărăciunea lor voiu pune băutura lor şi-i voiu îmbăta[751], ca să aţipească şi să adoarmă cu somnul cel vêcinic; şi să nu se mai scoale», grăiêşte Domnul.

40.[752] Duce-i-voiu ca pre nişte miei spre junghiêre şi ca pre nişte berbeci cu iezii.

41. Cum se-au luat Sesáhul şi *[759/1]* se-au prins slăvita a tot pământul? Cum fu Vavilónul de mirare întru limbi?

42. Suitu-se-au marea asupra Vavilónului şi se-au acoperit de mulţimea valurilor ei.

43. Fost-au cetăţile lui în mirare, pământ[753] fără de lăcuinţă şi pustiiu, pământ în care nu vieţuiêşte nimini şi nu trêce pentr-însul fecior de om.

44. «Şi voiu cerceta asupra lui Veel, în Vavilon, şi voiu scoate den gura lui ce au înghiţit; şi mai mult nu se vor mai strînge la dînsul limbile. De-acii şi zidurile Vavilónului vor cădea.

45. Ieşiţi den mijlocul lui nărodul mieu, ca[754] să-şi mîntuiască cineşi sufletul său de mîniia urgiei Domnului!»

46. «Şi să nu se moaie inima voastră şi să nu se teamă de auzurile ce se vor auzi pre pământ, şi va veni în an auz şi după anul acela auzirea şi nedireptatea pre pământ, şi biruitoriu preste biruitoriu!»

47. «Drept acêea, iată, vor veni zile şi voiu cerceta asupra ciopliţilor Vavilónului, şi toată ţara lui se va ruşina, şi toţi cei răniţi ai lui vor cădea în mijlocul lui.

48. Şi vor da laudă asupra Vavilónului ceriurile, şi pământul, şi toate cîte sînt într-însele, că vor veni asupra lui jăfuitori despre miazănoapte, zice Domnul.

[49.] Şi cum au făcut Vavilónul de au căzut cei ucişi în Israil, aşa şi vavilonênii vor cădea răniţi în toată ţara,

[50.][755] Ceia ce aţi fugit de sabie[756], veniţi, nu staţi; aduceţi-vă aminte de cêle de demult ale Domnului, să se suie Ierusalímul la inima voastră!

[51.] Ruşinatu-ne-am pentru că am auzit badjocurire, acoperit-au ocara ţara noastră, că au venit streinii asupra sfinţirii casei Domnului.

[52.] Pentr-acêea, iată, vor veni zile, zice Domnul, şi voiu cerceta asupra ciopliturilor lui şi întru toată ţara lui vor gême cei răniţi.

[53.] De se va sui Vavilónul în ceriu şi va întări întru înălţime tăriia sa, de la mine va veni pierzătoriul lui», grăiêşte Domnul.

Versiunea modernă

va zice Ierusalimul.»

36. De aceea, astfel grăieşte Domnul: «Iată, eu o voi judeca pe vrăjmaşa ta şi te voi răzbuna, iar marea sa o voi deşerta şi voi seca izvorul ei.

37. Şi va fi Babilonul spre distrugere şi nu va mai fi locuit.

38. Căci precum leii s-au ridicat deodată şi precum puii leilor.

39. În fierbinţeala lor le voi da băutură şi îi voi îmbăta, astfel încît să se ameţească şi să doarmă somn de veci; şi să nu se mai scoale», zice Domnul.

40. Şi îi doboară pe ei ca pe miei la junghiere şi ca berbeci împreună cu iezii.

41. Cum a fost cucerită şi prinsă în laţ trufia întregului pământ? Cum s-a făcut Babilonul o ruină printre neamuri?

42. Marea s-a ridicat asupra Babilonului în vuietul valurilor sale; şi a fost acoperit.

43. Cetăţile sale s-au făcut pământ uscat şi neumblat, nici un fiu de om nu va locui în el, nici nu va poposi în el fiu de om.

44. «Şi mă voi răzbuna pe Babilon şi îi voi scoate din gură cele ce a înghiţit; şi nu se vor mai aduna la el neamurile. Şi în Babilon vor cădea toţi cei răniţi de pe tot pământul.

45. Voi, cei salvaţi din ţară, mergeţi şi nu vă opriţi! Voi, cei de departe, amintiţi-vă de Domnul, şi să se suie Ierusalimul în inima voastră!»

46. «Ruşinaţi am fost, căci am auzit ocara noastră, ruşinea a acoperit faţa noastră, străinii au intrat în cele sfinte ale noastre, în casa Domnului!»

47. «De aceea, iată, vin zile, zice Domnul, şi mă voi răzbuna pe chipurile cioplite ale sale, şi în tot pământul său vor cădea răniţii.

48. Căci dacă s-ar înălţa Babilon precum cerul şi dacă şi-ar întări înalţimea puterii sale, de la mine vor veni cei ce îl vor distruge», zice Domnul.

Biblia 1688, p. 528, col. 1

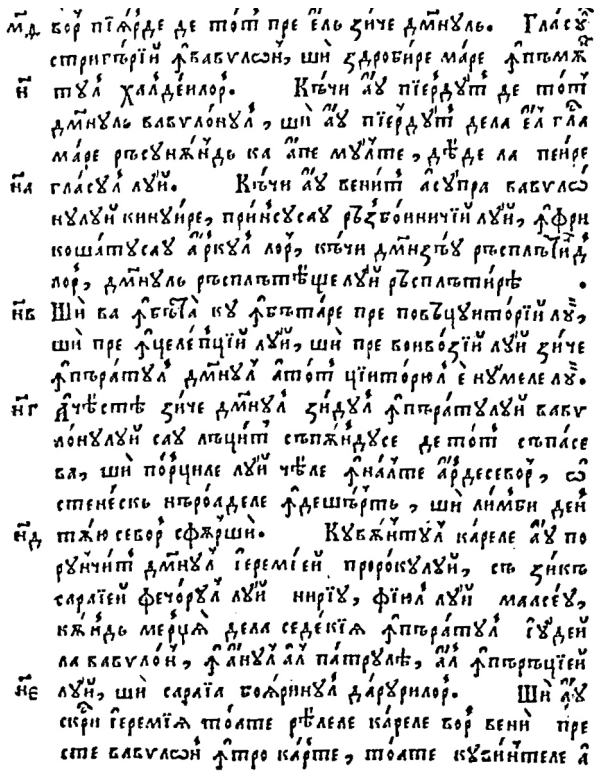

49. Glasul strigării în Vavilon şi zdrobire mare în pământul haldeilor,

50. Căci au pierdut de tot Domnul Vavilónul şi au pierdut de la el glas mare, răsunînd ca ape multe; dêde la pieire glasul lui,

51. Căci au venit asupra Vavilónului chinuire, prinsu-s-au războinicii lui, înfricoşatu-s-au arcul lor, căci Dumnezău răsplătind lor, Domnul răsplătêşte lui răsplătirea.

52. Şi va îmbăta cu îmbătare pre povăţuitorii lui, şi pre înţelepţii lui, şi pre voivozii lui, zice Împăratul, Domnul Atotţiitoriul e numele lui.

53. Acêstea zice Domnul: «Zidul împăratului Vavilónului s-au lăţit; săpîndu-se de tot săpa-se-va; şi porţile lui cêle înalte arde-se-vor; ostenesc năroadele în deşărt şi limbi dentîiu se vor sfîrşi.»"

54. Cuvîntul carele au poruncit Domnul Ieremíei proorocului să zică Saraiei, feciorul lui Niriu, fiiul lui Maaséu, cînd mergea de la Sedéchiia, împăratul Iúdei, la Vavilón, în anul al patrulea al împărăţiei lui. Şi Saraia — boiêrinul darurilor.

55. Şi au scris Ieremiia toate rêlele carele vor veni preste Vavilon într-o carte, toate cuvintele a- /

Ms. 45, p. 618

49. Glasul strigării — în Vavilon şi zdrobire mare întru pământul haldeilor,

50. Căci au pierdut de tot Domnul Vavilónul şi au pierdut de la ea glas mare, răsunînd ca apele multe; dêde la pierire glasul ei,

51. Căci au venit asupra Vavilónului chinuire; prinsu-s-au războinicii ei, înfricoşatu-s-au arcul lor, căci Dumnedzău răsplătind lor, Domnul răsplătêşte lor răsplătirea.

52. Şi va îmbăta cu îmbătare pre povăţuitorii ei, şi pre înţelepţii ei, şi pre hatmanii ei. Dzice împăratul, Domnul Întrutotţiitor — numele lui.

53. Acêstea dzice Domnul: «Zidul ⌊împăratului⌋ Vavilónului s-au lăţit; săpîndu-să de tot săpa-să-va, şi porţile ei cêle înalte arde-să-vor; ostenesc năroadele întru dăşert şi limbi întru-nceput să vor sfîrşi.»"

54.[378] Cuvîntul carele au porîncit Domnul Ieremíei proorocului să dzică Saraíei, ficiorului lui Niriu, ficiorului[379] Maaseu, cînd mergea de la Sedechía, împăratul Iúda, la Vavilon, întru anul al patrulea a împărăţiei lui; şi Saraía — boiêriul darurilor.

55.[380] Şi au scris Ieremía toate rêlele carele vor veni preste Vavilon întru o carte, toate cuvintele

Ms. 4389, p. 759

49. [54.] Glasul strigării Vavilónului şi sfărîmarea cea mare den ţara haldeiască,

50. [55.] Că au pierdut Domnul pre Vavilon şi au surpat dentr-însul glasul cel mare, şi vor suna valurile lui ca nişte ape multe; dat-au glasul lor sunet,

51. [56.] Că au venit asupra lui, adecă asupra Vavilonului, jăfuitoriul, şi cei putêrnici ai lui se-au prins, şi arcul lor se-au veştejit, că *[759/2]* Domnul, izbînditoriul cel putêrnic, va întoarce plata.

52. [57.] Şi voiu îmbăta pre domnii lui, şi pre înţelepţii lui, şi pe hatmanii lui, şi pre povăţuitorii lui, şi pre putêrnicii lui, şi vor adormi cu somn vêcinic şi nu se vor dăştepta, grăiêşte împăratul, numele lui — Domnul cel Atotţiitoriul.

53. [58.][757] Aşa grăiêşte Domnul cel atotţiitoriul: «Acest zid lat al Vavilónului cu săpătură va fi săpat, şi porţile lui cêle nalte vor fi arse cu foc, şi vîrtutea nărodului — întru nimic, şi limbile se vor lua de foc şi vor pieri.»"

54. [59.] Cuvîntul carele au porîncit Ieremiia proroc Saraiei, feciorul lui Nir, feciorul Maasiei, cînd mergea cu Sedéchiia, împărat în Vavilon, în anul al patrulea de împărăţiia lui. Iar Saraiia era preotul[758] prorociei.

55. [60.] Şi scrise Ieremiia toată răotatea cîtă vrea să vie asupra Vavilónului într-o carte, acêste cuvinte toate,

Versiunea modernă

49. Glas de strigăt în Babilon şi distrugere mare în pământul caldeilor,

50. Căci Domnul a dat pieirii Babilonul şi a nimicit din el glasul mare, ce răsuna precum ape multe; a dat pieirii glasul său,

51. Căci a venit nenorocirea asupra Babilonului, războinicii lui au fost capturaţi, înfricoşat a fost arcul lor, pentru că Dumnezeu le răsplăteşte, Domnul îi dă răsplata.

52. Şi îi va îmbăta pe conducătorii săi şi pe înţelepţii săi şi pe căpeteniile lui, zice Împăratul, Domnul Atotţiitorul este numele lui.

53. Aşa zice Domnul: «Zidul Babilonului a fost lărgit, dar cu totul va fi doborît, iar porţile lui cele înalte vor fi incendiate; ostenesc în zadar popoarele, iar neamurile se vor sfîrşi întru început.»"

54. Cuvîntul pe care l-a poruncit Domnul lui Ieremia, profetul, ca să-l grăiască lui Seraia, fiul lui Neria, fiul lui Maaseia, cînd pleca de la Sedechia, regele lui Iuda, către Babilon, în anul al patrulea al domniei sale. Iar Seraia era dregător peste daruri.

55. Şi a scris într-o carte Ieremia toate relele care aveau să vină peste Babilon, toate cuvintele

Biblia 1688, p. 528, col. 2

cêstea carele sînt scrise asupra Vavilónului.

56. Şi zise Ieremiia către Saraiia: „Cînd vei veni la Vavilon, şi vei vedea, şi vei ceti toate cuvintele acêstea,

57. Şi vei grăi: «Doamne, Doamne! Tu ai grăit asupra locului acestuia, ca să-l pierzi de tot pre el şi ca să nu fie întru el lăcuitori, den om pînă în dobitoc, căci stingere în veac va fi!»

58. Şi va fi cînd vei tăcea a ceti cartea aceasta, şi vei lega de ea piatră şi vei arunca pre ea în mijlocul Efrátului, şi vei grăi:

59. «Aşa să va surpa Vavilónul şi nu să va scula de către faţa haldeilor, cărora eu aduc asupra lui!»" (Preste cei striini de fêliu).

Cap 52

1. Fiiu de 20 şi 1 de ani era Sedéchia cînd împărăţi el şi ani 11 au împărăţit în Ierusalím. Şi numele maicii lui — Amitaál, fata Ieremiei, de la Lovénna.

2. Şi fu în anul al noaolea al împărăţiei lui, în luna a noaoa, în 10 ale lunii, veni Navohodonosór, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui asupra Ierusalímului; şi-i făcură şanţu împrejur şi o zidi pre ea cu pietri de patru picioare.

3. Şi veni cetatea la strînsoare pînă în al 11 an al împăratului Sedéchiei.

4. În luna a patra, la noao ale lunii, şi să întări foametea în cetate; şi nu era pîini la norodul pămîntului.

5. Şi să rupse cetatea şi toţi oamenii cei de războiu ieşiră noaptea, despre calea porţii, între mijlocul zidului şi între celalalt denaintea zidului, carele era despre grădina împăratului; şi haldeii — pre împrejurul cetăţii. Şi mêrseră la calea cea de la Aráva.

6. Şi goni putêrea haldeilor denapoia împăratului şi-l ajunseră pre el decindea de Ierehó; şi toate slugile lui să răsipiră de la el.

7. Şi prinseră pre împăratul şi-l aduseră pre el către împăratul Vavilónului, la Devlátha, şi grăi lui cu judecată.

8. Şi junghé împăratul Vavilónului pre fiii lui Sedéchie, înaintea ochilor lui, şi pre toţi boiêrii Iúdii îi junghé în Devlátha.

9. Şi ochii Sedéchiei i-au orbit, şi-l băgă pre el în obezi, şi-l aduse pre el împăratul Vavilónului la Vavilón, şi-l dêde pre el la casa morii, pînă în zioa care au murit.

10. Şi în luna a cincea, în 10 a lunii, veni Navuzardán, cel mai mare preste bucătari, stînd înaintea fêţei împăratului Vavilónului la Ierusalím.

11. Şi arse casa Domnului şi casa împăratului şi toate casele cetăţii; şi toată casa mare au ars cu foc.

12. Şi tot zidul Ierusalímului de premprejur îl surpă putêrea haldeilor, cei ce era cu mai marele bucătarilor.

13. Şi pre cei rămaşi ai norodului lăsatu-i-au mai marele bucătarilor să fie viêri şi plugari.

14. Şi stîlpii cei de aramă, cei den ca- //

Ms. 45, p. 618-619

acêstea carele-s scrise asupra Vavilónului.

56. Şi dzise Ieremía cătră Saraía: „Cînd vei veni la Vavilon şi vei vedea şi vei citi toate cuvintele acêstea,

57. Şi vei grăi: «⌊Doamne⌋, Doamne! Tu ai grăit preste locul acesta, ca să-l pierzi de tot pre el şi ca să nu fie întru el lăcuitori, dentru om pînă la dobitoc, căci stingere întru vac va fi!»

58. Şi va fi cînd vei tăcea[381] a citi cartea aceasta, şi vei lega preste ea piatră, şi vei arunca pre ea la mijlocul Efráthului, şi vei grăi:
59. «Aşa să va surpa Vavilónul şi nu să va scula de cătră faţa haldeilor, cărora eu aduc prestă ea, ⌊prestă cei striini de fêl⌋!»"

Ms. 4389, p. 759-760

care sînt scrise asupra Vavilónului.

56. [61.] Şi zise Ieremiia cătră Saraiia: „Deaca vei veni în Vavilon şi vei căuta şi vei ceti cuvintele acêstea toate,
57. [62.] Să zici: «Doamne, tu ai grăit asupra cetăţii aceştiia că o vei piêrde, şi nu va mai fi cine să lăcuiască într-însa de la om pînă la dobitoc, şi ca să fie pustie în vêci!»

58. [63.] Iar deaca vei sfirşi cartea aceasta de cetit, să legi de dînsa o piiatră şi să o arunci în mijlocul Efráthului, [64.] şi să zici:
59. [64.] «Aşa se va îneca Vavilónul, şi nu se va scula de faţa răotăţii ceiia ce voiu aduce eu asupra lui, şi se va surpa!»" Pînă aici sînt cuvintele Ieremiei.

Versiunea modernă

acestea scrise despre Babilon.

56. Şi a zis Ieremia către Seraia: „Cînd vei fi sosit în Babilon, vei vedea şi vei citi toate aceste cuvinte,

57. Şi vei spune: «Doamne, Doamne, tu ai grăit despre locul acesta, ca să-l nimiceşti pe el şi ca să nu mai fie în el locuitori, de la om la dobitoc, căci va fi ruină în veac!»

58. Şi va fi cînd vei isprăvi de citit cartea acesta, că vei lega de ea o piatră şi o vei arunca în mijlocul Eufratului, şi vei zice:
59. «Astfel se va scufunda Babilonul şi nu se va mai ridica deloc din pricina caldeilor, pe care eu îi aduc asupra sa, asupra celor străini!»"

Cap 52

1. [382]Fiiu de 21 de ani era Sedechía cînd împărăţi el, şi 11 ani au împărăţit în Ierusalim; şi numele maicii lui — *[619/1]* Amitaal, fata Ieremíei, de la Lovna.

2. [383]Şi fu întru anul al noaolea a împărăţiei lui, întru luna a noao, în 10 a lunei, veni Navuhodonósor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui, asupra Ierusalímului, şi o şenţui împregiur pre ea, şi o zidi pre ea împrejur cu pietri, de patru picioare.
3. Şi veni cetatea întru opreală pînă în al 11 an a împăratului Sedechíei.
4. Întru luna a patra, întru noao a lunei; şi să întări foametea întru cetate; şi nu era pîini la nărodul pămîntului.

5. Şi să rumpse cetatea şi toţi oamenii cei de război ieşiră noaptea despre calea porţii, între mijlocul zidului şi celui denaintea zidului, carele era despre grădina împăratului, şi haldeii — preste cetate împregiur. Şi mêrseră la calea cea de la Áravá.

6. Şi goni putêrea haldeilor denapoia împăratului şi-l ajunseră pre el decinde de Ierihó; şi toate slugile lui să răşchirară de la el.

7. Şi prinseră pre împăratul, şi-l aduseră pre el cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá, şi grăi lui cu judeţ.

8. Şi junghé împăratul Vavilónului pre fiii lui Sedechía, între ochii lui, şi pre toţi boiêrii Iúda junghé-i în Devlathá.
9. Şi ochii Sedechíei i-au orbit, şi-l legă pre el cu obezi, şi-l aduse pre el împăratul Vavilónului la Vavilon, şi-l dêde pre el la casa morii pînă la dzua carea au murit.
10. Şi întru luna a cincea, în 10 a lunei, veni Navuzardan, cel mai mare prestă bucătari, stînd înaintea fêţii împăratului Vavilónului la Ierusalim.

11. Şi arse casa Domnului, şi casa împăratului, şi toate casele cetăţii, şi toată casa mare au arsu-o cu foc.
12. Şi tot zidul Ierusalímului de prempregiur îl surpă putêrea haldeilor, cêea cu bucătariul cel mare.

13. Şi pre cei rămaşi ai nărodului lăsatu-i-au mai marele bucătarilor spre viêri şi spre plugari.

14. Şi stîlpii cei de aramă, cei dentru

Cap 52

1.[759] [760]Şi era Sedéchiia de 21 de ani cînd începu a împărăţi, şi împărăţi în Ierusalim 11 ani. Şi pre mumă-sa o chiema Amitála, fată Ieremiei, de la Lovna. [2.] Şi făcu cêle rêle înaintea Domnului, precum făcuse şi Ioachim. [3.] Pentru că era urgiia Domnului asupra Ierusalímului şi asupra Iúdei pînă ce-i lepădă de la faţa sa; şi se lepădă Sedéchiia de împăratul Vavilonului.
2. [4.] [761]Iar cînd fu în anul al 9 de împărăţiia lui, în luna a zêcea, în zêce zile ale lunii, veni Navohodonosor, împăratul Vavilónului, şi toată putêrea lui asupra Ierusalímului; şi-l ocoliră şi făcură împrejurul lui şanţ.

3. [5.] Şi fu cetatea încunjurată pînă în anul al 11 de împărăţiia Sedéchiei.
4. [6.][762] Iar în luna a patra, în 9 zile *[760/1]* ale lunii, se întări foametea în cetate; şi nu mai avea pîine nărodul pămîntului.

5. [7.] Şi rumseră cetatea şi toţi oamenii cei de oaste ieşiră noaptea pre calea porţii, carea iaste între doaoă ziduri, carea era despre grădina împăratului (şi haldeii păzind cetatea şădea împrejur). Şi mêrseră pre calea cea despre Aráva.

6. [8.] Iar putêrea haldeiască goniră pre împăratul şi-l ajunseră de cêea parte de Ierihon, iar slugile lui se rîsipiră toate de la dînsul.

7. [9.] Şi deaca prinseră pre împăratul, îl duseră la împăratul Vavilónului în Revlat, care iaste în ţara Emáthului, şi grăi cătră dînsul judecăţi.
8. [10.] Şi junghié împăratul Vavilónului pre feciorii Sedéchiei înaintea ochilor lui, şi pre toţi boiêrii Iúdei îi tăie în Revlat.
9. [11.][763] Iar Sedéchiei îi scoase ochii, şi-l legă cu legături, şi-l duse împăratul Vavilónului în Vavilon, şi-l băgă în casa morii pînă în zioa morţii lui.

10. [12.] Iar în luna a cincea, în zioa a zêcea, acesta iaste anul al 19 de împărăţiia lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului, veni Navuzardan, stolnicul cel mare, carele sta înaintea împăratului Vavilónului, în Ierusalim.
11. [13.] Şi arse casa Domnului, şi casele împărăteşti, şi toate casele Ierusalímului, şi toată casa mare o arse cu foc.
12. [14.] Şi tot zidul Ierusalímului de premprejur l-au surpat putêrea haldeiască, carea era cu stolnicul cel mare.
13. [15.] Iar rămăşiţa nărodului, cîtă rămăsêse în Ierusalim, şi dentru cei fugiţi, carii fugise la împăratul Vavilónului, şi pre alţii den nărod, îi duse Navuzardan, voievodul, în Vavilon. [16.] Numai ce au lăsat pre oamenii cei săraci şi pre lucrători, carii lucra la vii şi la pluguri.
14. [17.] Iar stîlpii cei de aramă, cei den

Capitolul al 52-lea

1. Fiu de douăzeci şi unu de ani era Sedechia cînd a început să domnească, şi unsprezece ani a domnit în Ierusalim. Iar numele mamei sale era Amitaal, fiica lui Ieremia, din Lobena.

2. Şi s-a făcut în anul al nouălea, în luna a noua, în zece ale lunii, că a venit Nabucodonosor, regele Babilonului, şi toată puterea lui asupra Ierusalimului; şi l-au înconjurat cu pari şi au zidit în jurul său cu piatră cubică.
3. Şi a fost cetatea sub asediu pînă în anul al unsprezecelea al regelui Sedechia.
4. În luna a patra, în nouă ale lunii, s-a înteţit foametea în cetate; şi nu era pîine pentru poporul din ţară.

5. Şi a fost spartă cetatea şi toţi bărbaţii cei războinici au ieşit noaptea, pe drumul porţii, între zid şi împrejmuirea exterioară, care era pe lîngă grădina regelui, iar caldeii erau asupra cetăţii, de jur împrejur. Şi au mers pe drumul către Araba.

6. Şi l-au urmărit oastea caldeilor pe rege şi l-au ajuns dincolo de Ierihon; şi au fost împrăştiaţi toţi slujitorii săi.

7. Şi l-au prins pe rege şi l-au dus la regele Babilonului, la Devlatha, şi acela i-a rostit sentinţa.

8. Şi i-a înjunghiat regele Babilonului pe fiii lui Sedechia, înaintea ochilor acestuia, şi pe toţi dregătorii lui Iuda i-a înjunghiat la Devlatha.
9. Iar ochii lui Sedechia i-a orbit, şi l-a legat pe el în obezi, şi l-a dus regele Babilonului în Babilon, şi l-a pus în casa morii, pînă în ziua cînd a murit.

10. Şi în luna a cincea, în zece ale lunii, a venit la Ierusalim Nabuzardan, căpetenia gărzii, care stătea înaintea regelui Babilonului.

11. Şi a dat foc casei Domnului şi casei regelui şi tuturor caselor din cetate; şi fiecare casă mare a ars-o cu foc.
12. Şi toate zidurile Ierusalimului, de jur împrejur, le-a dărîmat oştirea caldeilor, care era cu căpetenia gărzii.
13. Şi pe cei rămaşi din popor, căpetenia gărzii i-a lăsat ca lucrători ai viilor şi ca lucrători ai pămîntului.

14. Iar stîlpii de aramă, care erau în

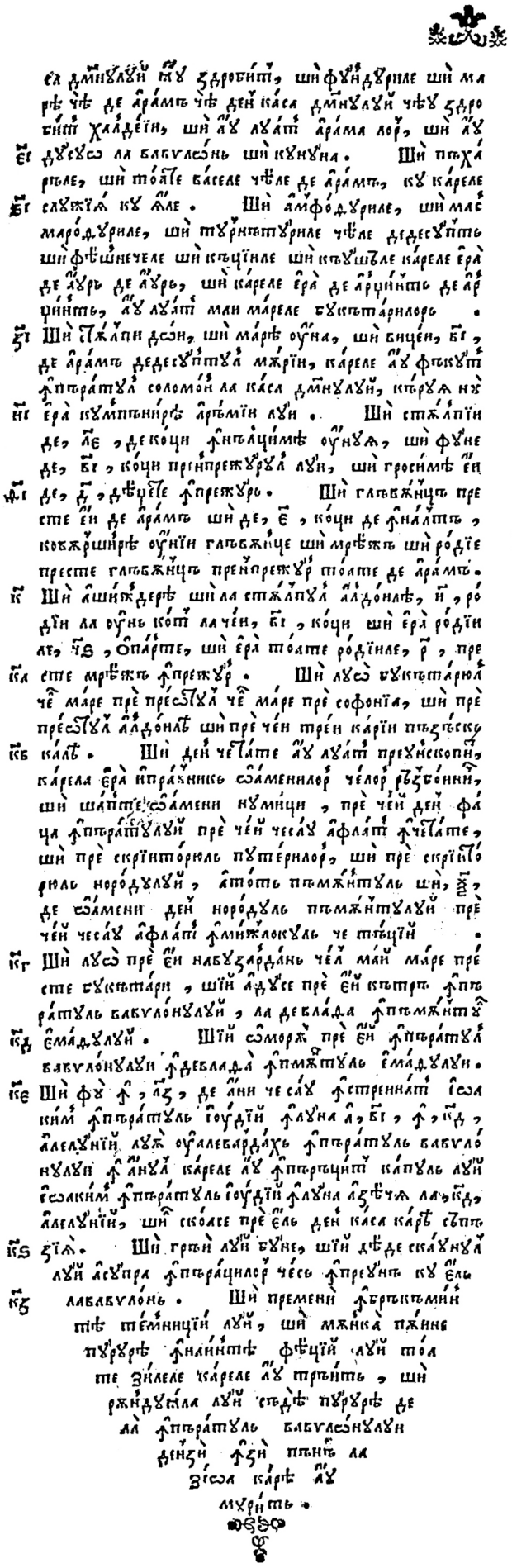

Biblia 1688, p. 529, col. 1

sa Domnului, i-au zdrobit; şi fundurile şi marea cea de aramă cea den casa Domnului ce-au zdrobit haldeii. Şi au luat arama lor şi au dusu-o la Vavilón. Şi cununa,

15. Şi păharăle, şi toate vasele cêle de aramă cu carele slujiia cu iale,

16. Şi amfóthurile, şi masmaróthurile, şi turnăturile cêle dedesupt, şi fêşnecele, şi căţiile, şi căuşăle; carele era de aur — de aur, şi carele era de argint — de argint, au luat mai marele bucătarilor.

17. Şi stîlpi doi, şi marea una, şi viţei 12 de aramă dedesuptul mării, carele au făcut împăratul Solomón la casa Domnului, căruia nu era cumpănirea arămii lui.

18. Şi stîlpii de 35 de coţi înălţimea unuia, şi fune de 12 coţi premprejurul lui, şi grosimea ei de 4 dêgete împrejur.

19. Şi glăvînţă preste ei de aramă, şi de 5 coţi de înaltă covîrşirea unii glăvînţe, şi mreajă şi rodie preste glăvînţă premprejur, toate de aramă.

20. Şi aşijderea, şi la stîlpul al doilea, 8 rodii la un cot, la cei 12 coţi. Şi era rodiile 96 o parte, şi era toate rodiile 100 preste mreajă împrejur.

21. Şi luo bucătariul cel mare pre preotul cel mare, pre Sofonia, şi pre preotul al doilea, şi pre cei trei carii păzăsc calea.

22. Şi den cetate au luat pre un scopit carele[37] era ispravnic[38] oamenilor celor războinici, şi şapte oameni numiţi, pre cei den faţa împăratului, pre cei ce s-au aflat în cetate, şi pre scriitoriul puterilor, şi pre scriitoriul norodului, a tot pămîntul, şi 60 de oameni den norodul pămîntului, pre cei ce s-au aflat în mijlocul cetăţii.

23. Şi luo pre ei Navuzardán, cel mai mare preste bucătari, şi-i aduse pre ei cătră împăratul Vavilónului, în Devlátha, în pămîntul Emáthului.

24. Şi-i omorî pre ei împăratul Vavilónului în Devlathá, în pămîntul[39] Emáthului.

25. Şi fu în 37 de ani ce s-au înstreinat Ioachím, împăratul Iúdii, în luna a 12, în 24 ale lunii, luă Ualevardáh, împăratul Vavilónului, în anul carele au împărăţit capul lui Ioachím, împăratul Iúdii, în luna a zêcea, la 24 ale lunii, şi-l scoase pre el den casa carea să păziia.

26. Şi grăi lui bune, şi-i dêde scaunul lui asupra împăraţilor ce să împreună cu el la Vavilón.

27. Şi premeni îmbrăcămintea temniţii lui şi mînca pîine pururea înaintea fêţii lui, toate zilele carele au trăit. Şi rînduiala lui să dea pururea de la împăratul Vavilónului den zi în zi, pînă la zioa carea au murit.

Ms. 45, p. 619-620

casa Domnului, ⌊ii zdrobiră⌋; şi fundurile şi maarea cea de aramă, cea dentru casa Domnului, au zdrobitu-o haldeii; şi au luat arama lor, ⌊şi o aduse-o⌋ la Vavilon; şi cununa.

15. Şi păharăle, şi toate vasele cêle de aramă cu carele slujiia cu iale,

16. Şi amfóthurile, *[619/2]* şi masmaroth, şi turnările cêle dedesupt, şi luminătorile, şi căţiile, şi căuşile; carele era de aur, de aur, şi carele era[384] de argint au luat mai marele bucătarilor.

17. Şi stîlpii 2, şi maarea una, şi viţăii 12 de aramă dedesuptul mării, carele au făcut împăratul Solomon la casa Domnului, ⌊căruia⌋ nu era cumpănirea arămii lui.

18. [385]Şi stîlpii, de 35 coţi înălţimea unuia, şi funie de 12 coţi prempregiurul lui, şi grosimea lui de 4 dêgete împregiur.

19. Şi boldu prestă ei de aramă, şi de 5 coţi de înalt covîrşirea a unui boldu, şi mrêje, şi roidii preste boldu premprejur, toate de aramă.

20. Şi aşijdirea la stîlpul al doilea, 8 roidii ⌊la cot, la cei 12 coţi⌋; şi era roidiile 96 o parte, şi era toate roidiile 100 preste mrêje împregiur.

21. Şi luă cel mai mare prestă bucătari pre preutul cel mare, pre Sofonía, şi pre preutul al doilea, şi pre cei 3 carii păzescu calea.

22. Şi den cetate au luat pre un scopit, carele era pristav a oamenilor celor războinici, şi 7 oameni numiţi, pre cei dentru faţa împăratului, pre cei ce s-au aflat întru cetate, şi pre scriitoriul puterilor, şi pre scriitoriul nărodului ⌊a tot⌋ pămîntul, şi 60 de oameni dentru nărodul pămîntului, pre cei ce s-au aflat în mijlocul cetăţii.

23. Şi-i luă pre ei Navuzardan, cel mai mare preste bucătari; şi-i aduse pre ei cătră împăratul Vavilónului, la Devlathá, întru pămîntul Emáth.

24. Şi-i omorî pre ei împăratul Vavilónului în Devlathá, în pămîntul Emáth.

25. [386]Şi fu întru 37 de ani ce s-au înstreinat împăratul Iúdei, Ioachim, întru a 12 lună, întru 24 a lunei luă Ualevardah, împăratul Vavilónului, întru anul carele au împărăţit, capul lui Ioachim, împăratului Iúdei, ⌊întru a zêcea lună, în 24 a lunei,⌋ şi-l scoase pre el dentru casa carea să păziia.

26. Şi-i grăi lui bune şi-i dêde scaunul lui asupra împăraţilor ce-s împreună cu el la Vavilon.

27. Şi premeni îmbrăcămintea temniţii lui, şi mînca pîine pururea înaintea fêţii lui toate dzilele carele au trăit, şi rînduială la el să dêde pururea de la împăratul Vavilónului dentru *[620/1]* dzi în dzi, pînă la dzua carea au murit.

Ms. 4389, p. 760

bisêrica Domnului, şi trêptele, şi marea cea de aramă, cea den bisêrica Domnului, le sfărîmară haldeii şi luară arama lor şi o duseră în Vavilon,

15. [18.][764] Şi picioarele, şi proptêlele[765], şi căţiile, şi păharăle, şi frigările[766], şi toate vasele cêle de aramă în care slujiia,

16. [19.] Şi lingurile[767] cêle mari, şi dichisele de cîntări, şi turnările, şi şfêştnicele, şi cădêlniţele, şi păharăle; care era de aur şi de argint au luat stolnicul acel mare.

17. [20.] Doi stîlpi, o mare şi 12 viţei de aramă de supt mare, *[760/2]* care i-au făcut împăratul Solomon în casa Domnului, nu era măsură acei arămi ai acelor vase.

18. [21.] Că era[768] un stîlp cîte de 18 coţi de nalt şi o fune de 12 coţi îl cuprindea, iar grosimea arămii împrejurul lui era de patru dêgete, iar înlăuntru era găunos.

19. [22.] Iar căpăţîna den vîrful lui era de aramă, şi de 5 coţi de naltă, aşijderea şi stîlpul al doilea, şi mreajă de aur, şi 8 rodii pre cunună împrejur era tot de aramă[769],

20. [22.] Aşijderea era şi pre celalalt stîlp.[770] [23.] Şi era 96 de rodii o lature şi era toţi rodiii de premprejurul mrejii 100.

21. [24.] Şi luoă stolnicul cel mare pre Saraiia, preotul cel mai mare, şi pre Sofóniia, preotul al doilea, şi pre trei carii păziia calea.

22. [25.][771] Şi den cetate luoă un hadîm, carele era ispravnic preste oamenii cei de războiu, şi 7 bărbaţi den cii den sfatul împăratului, carii se afla în cetate înaintea fêţei împăratului, şi pre logothetul oştilor, şi carele cetiia cărţile, şi pre 60 de oameni den nărodul ţării, carii se-au aflat în mijlocul cetăţii.

23. [26.] Şi i-au luat Navuzardan, stolnicul cel mare, şi i-au dus la împăratul Vavilónului în Revlat, în pămîntul Ethámului.

24. [27.] Şi-i omorî împăratul Vavilónului în Revlat şi se mută Iúda de pre pămîntul său. [28.] Acesta iaste nărodul care l-au mutat Navohodonosor în anul al şaptelea, jidovi 3023. [29.] În anul al 18 au mutat Navohodonosor den Ierusalim 832 de suflete. [30.] În anul a 23 al lui Navohodonosor au mutat Navuzardan, stolnicul cel mare, jidovi 745 de suflete, toate suflete 4600.

25. [31.][772] [773]Şi fu în anul al 47 de mutarea lui Ioachim, împăratul Iúdei, în zioa a 25, în luna a 12, scoase Elemadarah, împăratul Vavilónului, în anul cel dentîi al împărăţiei sale, capul lui Ioachim, împăratul Iúdei, şi-l scoase den casa de unde era în pază.

26. [32.] Şi grăi cătră dînsul cêle de bine şi puse scaunul lui mai sus decît al altor împăraţi, carii au fost după dînsul la Vavilon.

27. [33.] Şi-i schimbă hainele cêle de-nchisoare şi mînca bucate în toată vrêmea înaintea lui, în toate zilele vieţii sale. [34.] Şi i se da mertic în toată vrêmea de la împăratul Vavilónului, în toate zilele vieţii sale, pînă în zioa cêea ce au murit.

Versiunea modernă

casa Domnului, i-au sfărîmat; şi temeliile şi marea de aramă cea din casa Domnului au sfărîmat-o caldeii. Şi au luat arama lor şi au dus-o în Babilon. Şi cununa,

15. Şi cănile, şi toate vasele de aramă cu care slujeau,

16. Şi amphothurile, şi masmarothurile, şi ibricele, şi sfeşnicele, şi cădelniţele, şi căuşurile; care erau în întregime de aur, şi cele care erau în întregime de argint, le-a luat căpetenia gărzii.

17. Iar cei doi stîlpi, şi marea una, şi cei doisprezece viţei de aramă de sub mare, pe care îi făcuse regele Solomon pentru casa Domnului — arama lor nu se putea cîntări.

18. Cît despre stîlpi, treizeci şi cinci de coţi era înălţimea unui stîlp, şi îl înconjura o funie de doisprezece coţi, iar grosimea lui era de patru degete, de jur împrejur.

19. Şi era capitel de aramă deasupra lor, iar înălţimea unui capitel era de cinci coţi, şi erau plasă şi rodii de jur împrejurul capitelului, toate din bronz.

20. Şi, la fel, la stîlpul al doilea, opt rodii la cot, pentru cei doisprezece coţi. Şi erau nouăzeci şi şase de rodii pe o parte, şi erau o sută de rodii cu totul, pe plasă, de jur împrejur.

21. Şi i-a luat căpetenia gărzii pe preotul cel dintîi, pe Sofonie, şi pe preotul cel de-al doilea, şi pe cei trei care păzesc calea.

22. Şi din cetate i-a luat pe un eunuc, care era supraveghetor al războinicilor, şi şapte bărbaţi renumiţi, care erau înaintea regelui, care se găseau în cetate, şi pe scribul oştirilor, care scria pentru tot poporul ţării, şi şaizeci de oameni din poporul ţării, aflaţi în mijlocul cetăţii.

23. Şi i-a luat pe ei Nabuzardan, căpetenia gărzii, şi i-a dus pe ei la regele Babilonului, la Devlatha, în pămîntul Aimath.

24. Şi i-a lovit pe ei regele Babilonului la Devlatha, în pămîntul Aimath.

25. Şi s-a făcut că în cel de-al treizeci şi şaptelea an de exil al lui Ioachim, regele lui Iuda, în luna a douăsprezecea, în douăzeci şi patru ale lunii, că a luat Ualevardach, regele Babilonului, în anul cînd a început a domni, capul lui Ioachim, regele lui Iuda, în luna a zecea, în douăzeci şi patru ale lunii, şi l-a scos pe el din casa în care era ţinut.

26. Şi i-a vorbit cu bunăvoinţă şi i-a pus tronul deasupra regilor care erau cu el în Babilon.

27. Şi i-a schimbat îmbrăcămintea de temniţă şi mînca mereu înainte feţei sale, în toate zilele, pe care le-a mai trăit. Şi i s-a dat mereu porţie de către regele Babilonului, zi de zi, pînă în ziua cînd a murit.

фкѳ

ПЛЪНСꙊРИЛЕ ІЕРЕМІЕЙ.
КАП. А.

Шѝ сѫ фѫкꙋ дꙋпѫче сѫроби Ісраил, шѝ Іерꙋса А
лимꙋл сѫпꙋстїи, шезꙋ Іеремїа плѫнгѫнд
шѝ плѫнсе плѫнџерѣ ачаста пре Іерꙋсалим
шѝ зисе.
Алефь.
Кꙋмь аꙋ шезꙋть сѫнгꙋрѫ четатѣ чѣ Б
ꙟмꙋлцитѫ де нороаде: фѫкꙋтꙋсаꙋ
каѡ вѫдꙋвѫ ꙟмꙋлцитѫ ꙟтрꙋ лимби
домнинд ꙟцѫрь фѫкꙋтꙋсаꙋ спре бир.
Беть.
Плѫнгѫнд аꙋ плѫнсꙋ ноаптѣ, шѝ лакрѫмиле Г
ей пре обрaзꙋль ей, шѝ нꙋ ера чине сѫѡ мѫн
гїе прѣ, ден тоци чей че юбїа прѣ, тоци чей
че юбїа прѣ сѫлепѫдарѫ деѧ, фѫкꙋрѫсѫ врѫж
маши ей.
Гимель.
ꙟстреинѫсѫ Іоудеа де смеренїа ей, шѝ де мꙋл Д
цимѣ робирїи ей аꙋ шезꙋт ꙟтрꙋ лимби, наꙋ а
флат одихнѫ тоци чеѧ че гонеску прѣ прин
сѫрѫ прѣ ꙟмиклокꙋль челор че нѫкѫжеску.
Делеть.
Кѫиле Сїѡнꙋлꙋи плѫнгꙋ пентрꙋ кѫ нꙋсь чей че Е
венїа ла празникь тоате порциле ей перите сѫнть,
преѡцїи ей сꙋспинѫ, фечоареле ей дꙋсе сѫнть,
шѝ ѧ амѫрѫндꙋсе ꙟтрꙋѧ.
Ге.
Фѫкꙋрѫсе чей че нѫкѫжеску прѣ спре кѫпете Ѕ
нїе, шѝ врѫжмашїи ей спре споритоаре кѫчи
Дмнꙋль аꙋ смерит прѣ престе мꙋлцимѣ пѫ
гѫнѫтѫцилор ей прꙋнчїи ей мерсаꙋ ꙟтрꙋ робїе
ꙟнаинтѣ фецїи челꙋи че нѫкѫжаще.
Вафь.
Шѝ сѫрѫдикѫ дела фата Сїѡнꙋлꙋи тоатѫ по З
доаба ей, фѫкꙋрѫсѫ боерїи ей кабербечїи карїи
нꙋ афлѫ пѫшꙋне, шѝ мерџѣ кꙋнепꙋтинцѫ спре
фаца челꙋи че гонеще.
Заинь.
ꙟши адꙋсе аминте Іерꙋсалимꙋль де зилеле сме И
рирїи ей, шѝ але ꙟпинџерилор ей, тоате пофте
ле ей кѫте ера ден зилеле ден чепꙋт кѫзѫнд
народꙋль ей ꙟмѫниле челꙋи че нѫкѫжаще, шѝ
нꙋе чине сѫи ажꙋте ей, вѫзѫнд врѫжмашїи
ей рѫсерѫ спре ꙟстреинарѣ ей.
Фе.
Грешалѫ греши Іерꙋсалимꙋл, пентрꙋ ачѣѧ спре Ѳ
клѫтире сѫфѫкꙋ, тоци чей че мѫрїа прѣ сме
рирѫ пре дѫнса пентрꙋ кѫвѫзꙋрѫ рꙋшинарѣ ей,
шѝ ꙟкѫ ѧ сꙋспинѫнд шѝ сѫ ꙟтоарсе ꙟтрꙋдѫ.
Цади.
Некꙋрѫцїѧ ей ꙟнаинтѣ порцилор ей нꙋшаꙋ а І
дꙋсь аминте де челе деапой але ей, погорѫта
челе прѣ ꙟнѫлцате нꙋ ꙗсте чине сѫмѫнгїе прѣ
Б Ꙁ сѣз

Biblia 1688, p. 529, col. 2

Plînsurile Ieremíei

Cap 1

1. Şi să făcu după ce să robi Israíl şi Ierusalímul să pustii, şezu Ieremíia plîngînd şi plînse plîngerea aceasta pre Ierusalím, şi zise.

Alef

2. Cum au şezut sîngură cetatea cea înmulţită de noroade! Făcutu-s-au ca o văduvă înmulţită întru limbi; domnind în ţări făcutu-s-au spre bir.

Bet

3. Plîngînd au plînsu noaptea, şi lacrămile ei pre obrazul ei, şi nu era cine să o mîngîie pre ea, den toţi cei ce iubiia pre ea. Toţi cei ce iubiia pre ea să lepădară de ea, făcură-să vrăjmaşi ei.

Ghímel

4. Înstreină-să Iudéa de smereniia ei şi de mulţimea robirii ei. Au şezut întru limbi, n-au aflat odihnă. Toţi ceia ce gonescu pre ea prinsără pre ea în mijlocul celor ce năcăjescu.

Délet

5. Căile Siónului plîngu, pentru că nu-s cei ce veniia la praznic; toate porţile ei pierite sînt, preoţii ei suspină, fecioarele ei duse sînt, şi ea — amărîndu-se întru ea.

Ghe

6. Făcură-se cei ce năcăjescu pre ea spre căpetenie, şi vrăjmaşii ei — spre sporitoare, căci Domnul au smerit pre ea preste mulţimea păgînătăţilor ei. Pruncii ei mers-au întru robie înaintea fêţii celui ce năcăjaşte.

Vaf

7. Şi să rădică de la fata Siónului toată podoaba ei; făcură-să boiêrii ei ca berbecii carii nu află păşune şi mergea cu neputinţă spre faţa celui ce gonêşte.

Záin

8. Îşi aduse aminte Ierusalímul de zilele smeririi ei şi ale împingerilor ei, toate pohtele ei, cîte era den zilele de-nceput, căzînd norodul ei în mînile celui ce năcăjaşte; şi nu e cine să-i ajute ei; văzînd vrăjmaşii ei rîseră spre înstreinarea ei.

Fe

9. Greşală greşi Ierusalímul, pentru acêea spre clătire să făcu. Toţi cei ce măriia pre ea smeriră pre dînsa, pentru că văzură ruşinarea ei. Şi încă ea suspinînd şi să întoarse în trudă.

Ţadi

10. Necurăţiia ei — înaintea porţilor ei; nu ş-au adus aminte de cêle de apoi ale ei. Pogorît-au cêle prea înălţate, nu iaste cine să mîngîie pre ea: //

Ms. 45, p. 620

Plînsurile Ieremíei

Cap 1

1. Şi să făcu după ce să robi Israil şi Ierusalimul să pustii, şezu Ieremía plîngînd şi plînse plîngerea aceasta preste Ierusalim, şi zise:

2. א „Cum au şezut sîngură cetatea cea înmulţită a năroadelor! Făcutu-s-au ca o văduă înmulţită cu limbi; domnind întru ţări, făcutu-s-au spre bir.

3. ב Plîngînd au plîns noaptea, şi lacrămile ei — prestă fălcile ei, şi nu era cel ce să o mîngîie pre ea, dentru toţi cei ce iubiia pre ea. Dăfăimară pre ea, făcură-să ei spre nepriêteni.

4. ג Înstreină-să Iudéa dentru smereniia ei şi dentru mulţimea robirei ei. Au şezut întru limbi, nu au aflat odihnă. Toţi ceia ce gonesc pre ea prinsără pre ea întru mijlocul celor ce năcăjescu.

5. ד Căile Sion plîngu, pentru că nu-s viitori la praznic; toate porţile ei — stinse, preuţii ei suspină, ficioarele ei ducîndu-să, şi ea amărîndu-să întru ea.

6. ה Făcură-să cei ce năcăjescu pre ea spre cap, şi vrăjmaşii ei — spre sporitoare, căci Domnul au smerit pre ea preste mulţimea păgînătăţilor ei. Pruncii ei mers-au întru robie între faţa celui ce năcăjaşte.

7. ו Şi să rădică dentru fata Sion toată podoaba[3] ei, făcură-să boiêrii ei ca berbecii carii nu află păşciune şi mergea nu întru vîrtute spre faţa celui ce gonêşte.

8. ז Pomeni Ierusalimul dzilele smereniei lui[4] şi împingerilor ei, toate poftele ei, cîte era dentru dzilele de-nceput, căzînd nărodul ei la mîinile celui ce năcăjaşte; şi nu-i cel ce să ajute ei. Vădzînd vrăjmaşii ei, rîseră spre înstreinarea ei.

9. ח Greşale greşi Ierusalimul, pentru acêea spre clîntire să făcu. Toţi ceia ce măriia pre însă smeriră pre ea, pentru că văzură ruşinarea ei. Şi-ncă ea suspinînd şi să întoarse îndărăt.

10. ט Necurăţiia ei — înaintea porţilor ei; n-au pomenit cêle de apoi ale ei. Pogorî preaînălţate, *[620/2]* nu iaste cel ci să mîngîie pre ea:

Ms. 4389, p. 761

Plîngerea Ieremiei proroc

Cap 1

1. Şi fu după robiia lui Israil şi după pustiirea Ierusalímului, şăzu Ieremiia de plîngea şi jălcuindu-se se jălcui această jale, şi zise:

Aléf

2. [1.] Cum şăzuşi sîngură, cetate carea erai plină de năroade! Fuseşi ca o văduvă, cêea ce erai doamnă limbilor; cêea ce stăpîniiai ţinuturile, te făcuşi birnică.

Bet

3. [2.] [1]Plîngînd plînse noaptea, şi lacrămele ei — pre obrazul ei; şi nu iaste cine să o[2] mîngîie, dentru toţi cei dragi ai ei. Toţi cîţi avea prietnicie cu dînsa se lepădară de ea şi-i fură vrăjmaşi.

Ghímel

4. [3.] Streinatu-se-au Iúda pentru răotatea ei şi pentru mulţimea robirei[3] ei. Lăcuit-au în limbi, şi n-au aflat răpaos. Toţi cei ce-l goniia îl ajunseră în mijlocul celor ce-i făcea lui supărare.

Dálet

5. [4.][4] Căile Siónului plîng, pentru că nu iaste cine să umble pre dînsele la sărbătoare; toate porţile lui — pierite, preoţii lui oftează, fêtele[5] lui sînt duse, iar el sîngur se amăraşte întru sine.

Ghe

6. [5.] Fură ceia ce o năcăjiia întru începătură[6], şi[7] vrăjmaşii ei se crăvesc, că Domnul o au smerit pentru mulţimea nedireptăţilor ei. Coconii ei cei mititei se-au dus robiţi înaintea fêţilor celor ce o năcăjiia.

Vaf

7. [6.] Şi se-au luat de la fata Siónului toată ghizdăviia ei, fură boiêrii lui ca berbecii carii n-au păşune şi umblă fără de vîrtute înaintea celui ce gonêşte.

Zaín

8. [7.][8] Aduse-şi aminte Ierusalímul de zilele năcazului său, şi de zilele fărădelegiuirii sale, şi de toate poftele lui, cîte au avut în zilele cêle dentîi, cînd au căzut în mîna celui ce-l năcăjiia, şi nu era cine să-i ajute. Iar vrăjmaşii lui văzîn- *[761/2]* du-l rîdea întru mutarea lui.

Ghet

9. [8.] Cu greşală au greşit Ierusalímul, pentr-acêea au fost în gîlceavă. Toţi cîţi-l slăviia îl smeriia, că au văzut ruşinea lui, iar el suspinînd se-au întors îndărăt.

Tet

10. [9.][9] Necurăţiia lui — înaintea picioarelor lui; nu ş-au adus aminte de cêle de apoi ale sale. Pogorîtu-se-au[10] cea prea putêrnică şi nu iaste cine să o mîngîie:

Versiunea modernă

Plîngerile lui Ieremia

Capitolul 1

1. Şi s-a făcut că după ce Israel a fost dus în robie şi Ierusalimul pustiit, s-a aşezat Ieremia plîngînd şi şi-a jelit tînguirea sa asupra Ierusalimului, şi a zis:

2. Alef. Cum şade singură cetatea cea care s-a umplut de popoare! Cea plină de neamuri s-a făcut precum o văduvă; prinţesă printre ţări, a ajuns spre bir.

3. Bet. Mult a plîns în noapte, şi lacrimile erau pe obrajii ei, şi nu este nimeni care să o mîngîie, dintre toţi cei ce o iubeau. Toţi iubiţii ei au trădat-o şi i-au ajuns duşmani.

4. Gimel. Strămutată a fost Iudeea pentru înjosirea ei şi pentru mulţimea robirii sale. Între neamuri s-a aşezat, nu a aflat odihnă. Toţi cei care o urmăreau au prins-o în mijlocul asupritorilor.

5. Dalet. Drumurile Sionului plîng, căci nimeni nu vine la sărbătoare; toate porţile ei sunt nimicite, preoţii ei suspină, fecioarele ei sunt duse, iar ea amărăşte în sinea ei.

6. He. Asupritorii ei au ajuns în frunte, iar duşmanii ei prosperă, căci Domnul a smerit-o din cauza mulţimii impietăţilor sale. Pruncii ei au fost duşi în robie dinaintea asupritorului.

7. Vav. Şi s-a depărtat de la fiica Sionului toată frumuseţea ei, căpeteniile ei s-au făcut precum berbecii care nu găsesc păşune şi umblau fără putere înaintea urmăritorului.

8. Zayin. Şi-a adus aminte Ierusalimul de zilele smeririi şi lepădării sale, de toate lucrurile dorite, cîte erau din zilele de demult, cînd poporul său a căzut în mîinile asupritorului; şi nu era nimeni care să îl ajute. Văzînd duşmanii săi au rîs de strămutarea lui.

9. Het. Cu păcat a păcătuit Ierusalimul, de aceea a ajuns fără de odihnă. Toţi cei care îl slăveau l-au umilit, căci i-au văzut ruşinea. El însuşi, suspinînd, s-a dat înapoi.

10. Tet. Necurăţia sa e îi este la porţi; şi nu şi-a amintit de cele de pe urmă ale sale. A domolit exagerările, nu este cine să îl mîngîie:

Biblia 1688, p. 530, col. 1

„Vezi, Doamne, smereniia mea, căci să mări vrăjmaşul!”

Iod

11. Mîna lui întinse cel ce năcăjaşte preste toate pohtele ei, pentru că văzu limbi întrînd la sfinţirea ei, care ai poruncit să nu între iale la adunarea ta!

Caf

12. Tot norodul ei preasuspinînd, căutînd pîine, dêderă pohtele ei spre mîncare, ca să întoarcă suflet. Vezi, Doamne, şi privêşte, căci să făcu necinstită!

Lámed

13. Toţi cei ce mergu, spre voi, pre lîngă cale, întoarceţi-vă şi vedeţi de iaste durêre ca durêrea mea carea s-au făcut! Răspunzînd întru mine, smeritu-m-au Domnul întru urgiia mîniei lui.

Mem

14. Dentru înălţimea lui trimis-au foc, în oasele mêle îl pogorî pre el. Întinse mreajă picioarelor mêle, întorşu-mă îndărăt, dêde-mă Domnul pierit, toată zioa cu durêre.

Nun

15. Să priveghé spre necurăţiile mêle, în mînile mêle să încleştară, suiră-se preste cerbicea mea. Slăbi vîrtutea mea, căci dêde Domnul în mîna mea durori, nu voiu putea să stau.

Saméh

16. Rădică pre toţi cei tari ai miei Domnul den mijlocul mieu, chemă asupra mea vrême ca să zdrobească pre cei aleşi ai miei. Călcă Domnul teascul fecioarei, fêtei Iúdii; pre aceştia eu plîng,

Aín

17. Ochiul mieu pogorî apă, căci să depărtă de cătră mine cela ce mă mîngîie pre mine, cel ce întoarce sufletul mieu. Făcutu-s-au fiii miei stinşi, căci să întări vrăjmaşul.

Fe

18. Întinse Sión mîna ei, nu iaste cine să o mîngîie pre ea. Poruncit-au Domnul lui Iácov, că împrejurul lui vor fi cei ce-l năcăjesc pre el, făcutu-s-au Ierusalímul ca cêea ce are pre sine, în mijlocul lor.

Ţádi

19. Dirept iaste Domnul, şi gura lui am amărît. Auziţi dară toate noroadele şi vedeţi durêrea mea! Fecioarele mêle şi tinerii miei mêrseră întru robie.

Cof

20. (Pentru) că am chemat pre ibovnicii miei, şi ei m-au prelestit; preoţii miei şi bătrînii miei în cetate să sfîrşiră, căci cerşură mîncare lor, pentru ca să întoarcă sufletele lor, şi n-au aflat.

Reş

21. Vezi, Doamne, că mă năcăjesc! Pîntecele mieu să turbură şi inema mea să întoarse întru mine, căci amărînd am amărît. Den afară /

Ms. 45, p. 620-621

„Vezi, Doamne[5], smereniia mea, căci să mări vrăjmaşul!"

11. י Mîna lui întinse cel ce năcăjaşte preste toate poftele ei, pentru că ştie limbi ce au întrat la sfinţeniia ei, carele ai porîncit: „Să nu între iale la adunarea ta!"

12. כ Tot nărodul ei preasuspinînd, cercînd pîine, dêderă poftele ei întru mîncare, ca să întoarcă suflet. Vedzi, Doamne, şi privêşte, căci să făcu necinstită!

13. ל Cei ce, cătră voi toţi, ce mergu pre lîngă cale! Întoarceţi-vă şi vedeţi dă iaste durêre după durêrea mea carea s-au făcut! Răspunzînd întru mine, smeri-mă Domnul întru dzua urgiei a mîniei lui.

14. מ Dentru înălţimea lui trimis-au foc, întru oasele mêle pogorî-l pre el; întinse mrêje picioarelor mêle, înturnatu-m-au îndărăt, dêde-mă Domnul stinsă, toată dzua cu durêre.

15. נ Priveghé-să pre necurăţiile mêle; întru mîinile mêle să încleştară, suiră-să preste cerbicea mea, slăbi vîrtutea mea, căci dêde Domnul întru mîna mea durori, nu voi putea să stau[6].

16. ס Rădică-i pre toţi tarii miei Domnul dentru mijlocul mieu, chemă prestă mine vrême ca să zdrobască pre cei aleşi ai miei; teascu[7] călcă Domnul ficioarei, fêtei Iúda. Pre aceştia eu plîngu,

17. ע Ochiul mieu pogorî apă, căci să dăpărtă de către mine cela ce mă mîngîie pre mine, cel ce întoarce sufletul mieu. Făcutu-s-au fiii miei stinşi, căci să întări vrăjmaşul.

18. פ Întinse Sion mîna ei, nu iaste cel ce să o mîngîie pre ea. Porînci Domnul lui Iacov, împregiurul lui — cei ce-l năcăjesc pre el; făcutu-s-au Ierusalimul ca cêea ce are pre sine, întru mijlocul lor.

19. צ Dreptu iaste Domnul, şi rostul lui l-am amărît. Audziţi, dară, toate năroadele şi vedeţi durêrea mea! Ficioarele mêle şi tinereii miei mêrseră întru robie.

20. ק Pentru că am chemat pre ibomnicii miei, şi ei m-au prilestit; preuţii miei şi bătrînii miei întru cetate sfîrşiră-să, căci cerură mîncare lor, pentru ca să întoarcă sufletele lor; ⌊şi n-au aflat⌋.

21. ר Vezi, Doamne, că mă năcăjesc! Pîntecile mieu să turbură şi inima mea să întoarse *[621/1]* întru mine, căci amărînd m-am amărît. Den afară

Ms. 4389, p. 761-762

„Vezi, Doamne, năcazul mieu, că se-au mărit vrăjmaşul!"

Iod

11. [10.] Întins-au năcăjitoriul mîna sa spre toate poftele lui, că au văzut limbile întrînd întru sfinţirea lui, den carii ai porîncit să nu între în adunarea[11] ta.

Caf

12. [11.] Tot nărodul lui oftînd caută pîine; dat-au cêle scumpe ale lor pre bucate, ca să-şi întoarcă sufletul. Vezi, Doamne, şi semnează că m-am făcut fără de cinste.

Laméd

13. [12.] O, voi, toţi cei ce trêceţi pre cale! Întoarceţi-vă şi vedeţi de iaste vreo durêre ca durêrea mea, că m-au ales ca o vie, cum au grăit Domnul în zioa urgiei sale.

Mem

14. [13.][12] Dentru înălţimea sa trimêse foc în oasele mêle şi m-au învăţat; şi au întins cursă picioarelor mêle şi m-au întors îndărăt; datu-m-au Domnul întru piericiune, toată zioa cu durêre.

Nun

15. [14.] Dăşteptatu-se-au jugul nedireptăţilor mêle, în mîinile mêle se-au încliştat şi se-au suit pre grumazii miei; slăbit-au întru mine tăriia mea, că au dat Domnul durêre în mîinile mêle şi nu poci să stau.

Saméh

16. [15.] Luat-au Domnul pre toţi cei tari ai miei den mijlocul mieu, chiemat-au asupra mea vrême ca să sfărî- *[762/1]* me pre cei aleşi ai miei; teascul călcă Domnul al fêtei, fecioarei Iúdei.

Ain

17. [16.][13] [14]Drept acêea, eu plîng şi ochii miei varsă apă, că se-au dăpărtat de mine mîngîitoriul mieu, şi cela ce întorcea sufletul mieu. Şi au pierit fiii miei, pentru că au putut vrăjmaşul.

Fe

18. [17.] Întins-au Siónul mîinile sale, şi nu iaste cine să-l mîngîie. Porîncit-au Domnul asupra lui Iácov, vrăjmaşii lui împrejurul lui, fu Ierusalímul într-înşii ca cea spurcată pentru curărea sîngelui.

Ţadi

19. [18.] Direpţ iaste Domnul, căci am amărît gura lui. Auziţi, dară, tot nărodul şi vedeţi durêrea mea! Feciurêlele mêle şi coconaşii se-au dus robi.

Cof

20. [19.][15] Chiemaiu pre priêtenii miei, iar ei m-au obidit; preoţii miei şi bătrînii miei se-au sfîrşit în cetate, că au cercat lor bucate ca să-şi întărească sufletele, şi n-au aflat.

Reş

21. [20.] Vezi, Doamne, că am grijă! Şi se-au turburat drobul mieu în mine şi inima mea se-au întors, că m-am umplut de amăriciune. Den afară

Versiunea modernă

„Vezi, Doamne, înjosirea mea, căci s-a înălţat duşmanul!"

11. Yod. Asupritorul şi-a întins mîna asupra tuturor celor dorite ale ei, căci ea a văzut neamurile intrînd în lăcaşul cel sfînt al ei, despre care ai poruncit să nu intre în adunarea ta.

12. Kaf. Tot poporul ei suspinînd, căutînd pîine, au dat cele dorite ale ei pentru hrană, ca să le revină sufletul. Vezi, Doamne, şi priveşte, căci am devenit fără de cinstire.

13. Lamed. Vai, vouă, toţi cei ce mergeţi pe drum! Întoarceţi-vă şi vedeţi dacă este durere, precum durerea care m-a ajuns pe mine! Spre mine glăsuind, Domnul m-a smerit în ziua urgiei mîniei sale.

14. Mem. Din înălţimea sa a trimis foc, în oasele mele l-a coborît; a întins plasă picioarelor mele, m-a întors înapoi, m-a dat pieirii, întreaga zi cuprinsă de durere.

15. Nun. A vegheat asupra impietăţilor mele, în mîinile mele s-au încleştat, mi s-au urcat pe grumaz; a slăbit puterea mea, căci Domnul a dat în mîinile mele dureri, nu voi putea să stau drept.

16. Samekh. Domnul i-a ridicat pe toţi puternicii mei din mijlocul meu, el a chemat asupra mea vreme pentru a-i zdrobi pe cei aleşi ai mei; Domnul a călcat teascul pentru fecioara, fiica lui Iuda. Pentru acestea eu plîng,

17. Ayin. Ochiul meu a izvorît apă, căci cel ce mă mîngîie e departe de mine, cel ce îmi redă sufletul. Fiii mei au ajuns nimiciţi, căci duşmanul a fost întărit.

18. Pe. Sionul şi-a întins mîinile sale, nu este cine să o mîngîie. Domnul i-a poruncit lui Iacov, împrejurul său vor fi asupritorii săi, Ierusalimul a ajuns dat deoparte, în mijlocul lor.

19. Tsadi. Drept este Domnul, căci eu am amărît gura lui. Ascultaţi, acum, toate popoarele, şi vedeţi durerea mea! Fecioarele mele şi tinerii mei au fost duşi în robie.

20. Qof. I-am chemat pe iubiţii mei, dar ei m-au dezamăgit; preoţii mei şi bătrînii mei s-au sfîrşit în cetate, căci şi-au căutat hrană, ca să-şi recapete sufletele, şi nu au găsit.

21. Resh. Vezi, Doamne, că sunt asuprită! Pîntecele meu este tulburat şi inima mea s-a întors întru mine, căci cu amărăciune am amărît. Din afară

Biblia 1688, p. 530, col. 2

m-au făcut fără fii sabiia, ca moartea în casă.

Şin

22. Auziţi dară că suspin eu! Nu iaste cine să mă mîngîie pre mine; toţi vrăjmaşii miei au auzit răutăţile mêle şi s-au bucurat, căci tu ai făcut. Aduseşi zi, numişi vrême, făcură-se mie, vai! vai!

Taf

23. Să între toată răutatea lor înaintea fêţii tale! Şi-i greşaşte pre ei în ce chip au făcut greşale pentru toate păcatele mêle, căci multe-s suspinile mêle şi inema mea să mîhnêşte.

Cap 2

Álef

1. Cum întunecá, cu urgiia lui, Domnul, pre fata Siónul! Aruncá den ceriu la pămînt mărirea lui Israíl şi nu-şi aduse aminte de cel de supt picioarele lui în zioa urgiei lui.

Bet

2. Prăpădi Domnul, nescumpindu-se de toate cêle frumoase ale lui Iácov, surpá cu mîniia lui tăriile fêtei Iúdii, au lipit la pămînt, spurcá împărăţiia ei şi pre domnul ei.

Ghímel

3. Frînse cu urgiia mîniei lui tot cornul lui Israíl, întoarse îndărăt direapta lui de către faţa vrăjmaşului şi aţîţá întru Iácov ca focul văpaia, şi mîncá de tot ale ei toate cêle demprejur.

Dálet

4. Întinse arcul lui ca un vrăjmaş, întări direapta lui ca un nepriêtin şi omorî toate poftele ochilor miei în cortul fêtei Siónului, vărsă ca nişte foc mîniia lui.

Ghe

5. Făcutu-s-au Domnul ca un vrăjmaş, prăpădi pre Israíl, prăpădi toate băştile lui, stricá tăriile lui şi înmulţi fêtei Iúdii smerită şi prea smerită.

Vaf

6. Şi întinse ca o vie sălaşul lui, stricá sărbătoarea lui, uitá Domnul cêle ce au făcut în Sión praznecului şi simbetei, şi întărîtă cu pornirea mîniei lui pre împărat, şi preot, şi boiêr.

Zaín

7. Împinse Domnul jîrtăvnicul lui, scuturá svinţeniia lui, sfărîmá cu mîna vrăjmaşului zidul băştilor ei; glas dêderă de războiu în casa Domnului ca în zioa sărbătorii.

Ghet

8. Gîndi Domnul a strica zidul fêtii Sión; întinse măsură, nu întoarse mîna lui de la călcare de tot, şi plînse cea denaintea zidului, şi zidul tot deodată slăbi.

Tet

9. Înfipsără-să la pămînt[40] porţile ei, pierdu //

Ms. 45, p. 621

m-au făcut fără fii sabiia, ca moartea în casă.

22. ש Auziţi, dară, că suspin eu! Nu iaste cel ce să mîngîie pre mine. Toţi vrăjmaşii miei au audzit răotăţile mêle şi s-au bucurat, căci tu ai făcut. Aduseşi dzi, numişi vrême, făcură-să mie, vai, vai!

23. ת Între toată inima lor înaintea fêţii tale! Şi greşaşte lor în ce chip au făcut greş pentru toate păcatele mêle, căci multe-s suspinele mêle şi inima mea să mîhnêşte.

Cap 2

1. א Cum întunecă[8] cu urgiia lui Domnul pre fata Sion! Aruncă den cer la pămînt mărirea lui Israil şi nu pomeni celui de supt picioare a picioarelor lui întru dzua urgiei lui.

2. ב Prăpădi Domnul, nescumpindu-să, toate frumoasele Iacov, surpă cu mîniia lui tăriile fêtei Iúda; lipiiu-mă la pămînt, spurcă împărăţiia ⌊ei⌋ şi boiêriul ei.

3. ג Înfrînse întru urgiia mîniei lui tot cornul Israil, întoarse îndărăt dreapta lui de cătră faţa vrăjmaşului, şi aţiţă întru Iacov ca focul para, şi mîncă de tot ⌊ale ei toate⌋ cêle dempregiur.

4. ד Întinse arcul lui carele-i vrăjmaş, întări dreapta lui ca un nepriêten şi omorî toate poftele ochilor miei întru cortul fêtei Sion, vărsă ca nişte foc mîniia lui.

5. ה Făcutu-s-au Domnul ca vrăjmaşul, prăpădind pre Israil, prăpădi toate băştile lui, strică tăriile lui şi înmulţi fêtei Iúda smeritele şi smerita.

6. ו Şi întinse[9] sălaşul lui, strică sărbătoarea lui; uită Domnul carele au făcut întru Sion, praznicului şi a sîmbetei, şi întărîtă cu pornirea mîniei lui pre împărat, şi preot, şi boiêri.

7. ז Împinse Domnul jirtvănicul lui, scutură sfinţenia lui, sfărîmă întru mîinile vrăjmaşului zidul băştilor ei. Glas dêderă ⌊de războiu⌋ în casa Domnului, ca în dzua sărbătorii.

8. ח Gîndi Domnul a strica zidul fêtei Sion; întinse măsúră, nu întoarse mîna lui de la călcare de tot, şi plînse cel înaintea zidului, şi *[621/2]* zidul tot deodată slăbi.

9. ט Înfipsără-să la pămînt porţile ei, pierdu

Ms. 4389, p. 762

au pierdut sabiia, iar în casă moartea.

Şin

22. [21] Auzit-au, dară, suspinarea mea! Şi nu iaste cine să mă mîngîie; toţi vrăjmaşii miei auzind răotăţile mêle se-au bucurat, pentru că tu ai făcut. Ado zi de mîngîiêre şi vor fi asêmene mie.

Taf

23. [22] Să între toată fărădelegiuirea lor înaintea ta! Şi piêrde pre dînşii ca şi pre mine pentru toate păcatele mêle, că multe sînt suspinile mêle şi inima mea[16] tînguiêşte.

Cap 2

Aléf

1.[17] Cum întunecă Domnul, întru mîniia sa, pre fata Siónului! Aruncă den ceriu pre pămînt slava lui Israil şi nu-şi aduse aminte de razimul picioarelor sale în zioa mîniei urgiei sale.

Bet

2. Cufundat-au Domnul şi n-au cruţat toate frumoasele lui Iácov, surpat-au cu urgiia sa tăriile fêtei Iúdei, şi lepădă pre pămînt, *[762/2]* spurcă pre împăratul şi pre boiêrii ei.

Ghimel

3. Frînse întru mîniia urgiei sale tot cornul lui Israil, întors-au direapta lui îndărăt de la faţa vrăjmaşului şi aţiţă în Iácov, ca focul, văpăi, şi potopi tot de premprejur.

Dálet

4.[18] Încordă arcul său ca un vrăjmaş, întări direapta sa ca un potrivnic şi ucise toate cêle frumoase ale ochilor miei în lăcaşurile fêtei Siónului, turnă[19] urgiia sa ca focul.

Ghe

5. Fu Domnul în loc de vrăjmaş, cufundă pre Israil, cufundă pre toţi feciorii lui; rîsipi toate zidurile lui şi înmulţi în fata Iúdei[20] pre cel smerit şi pre cea smerită.

Vaf

6. Şi au întins ca o vie sălaşul lui, rîsipit-au praznicele lui; uitat-au Domnul praznicele şi sîmbetele care se-au făcut în Sion, şi au mîniiat cu mîniia urgiei[21] sale spre împărat, şi pre preot, şi pre boiêr.

Záin

7.[22] Lepădat-au Domnul altariul său, surpat-au sfinţirea sa, sfărîmat-au[23] în mîinile vrăjmaşului zidul cetăţii ei. Dat-au glas în casa Domnului în zi de praznic.

Ghet

8. Cugetă Domnul să rîsipească zidurile fêtei Siónului; întinse funea[24] şi nu se-au întors mîna lui de cătră piericiune, şi plînse cea denaintea zidului, şi depreună[25] şi cetatea plînseră.

Tet

9. Înfipseră-se în pămînt porţile ei, pierit-au

Versiunea modernă

fără copii m-a făcut sabia, precum moartea în casă.

22. Shin. Ascultaţi, acum, că eu suspin! Nu este nimeni să mă mîngîie; toţi duşmanii mei au auzit despre relele mele şi s-au bucurat, căci tu ai săvîrşit. Ai adus ziua, ai chemat vremea, s-au făcut mie vai!, vai!

23. Tav. Să meargă toată răutatea lor înaintea feţei tale! Şi fă-le lor în ce chip au făcut ei pentru toate păcatele mele, căci multe sunt suspinele mele şi inima mea se mîhneşte.

Capitolul al 2-lea

1. Alef. Cum a întunecat-o Domnul, în urgia sa, pe fiica Sionului! Din cer pe pămînt a aruncat slava lui Israel şi nu şi-a adus aminte de aşternutul picioarelor lui în ziua urgiei sale.

2. Bet. A cufundat în mare Domnul, fără cruţare, toate frumuseţile lui Iacov, în mînia sa a doborît toate întăriturile fiicei lui Iuda, le-a lipit de pămînt, a spurcat împărăţia şi pe conducătorul său.

3. Gimel. A zdrobit cu urgia mîniei sale întreg cornul lui Israel, şi-a întors mîna din faţa duşmanului şi a aprins în Iacob, precum un foc, o văpaie, şi i-a devorat toate cele dimprejur.

4. Dalet. Şi-a întins arcul precum un duşman, dreapta şi-a întărit-o ca un potrivnic şi a ucis toate cele dorite ale ochilor mei în cortul fiicei Sionului, a vărsat mînia lui precum focul.

5. He. Domnul a devenit precum un duşman, l-a cufundat în mare pe Israel, a cufundat în mare toate fortăreţele sale, cu totul a distrus întăriturile lui şi a înmulţit în fiica lui Iuda pe cea înjosită şi umilită.

6. Vav. Şi a risipit precum viţa-de-vie sălaşul său, a nimicit sărbătoarea lui; Domnul a uitat de ceea ce a făcut în Sion, sărbătoare şi sabat, şi a stîrnit cu pornirea urgiei lui pe rege, şi pe preot, şi pe căpetenie.

7. Zayin. Domnul şi-a lepădat jertfelnicul, a scuturat lăcaşul cel sfînt al său, a zdrobit cu mîna duşmanului zidurile fortăreţelor ei. Glas de război a adus în casa Domnului, precum în zi de sărbătoare.

8. Het. Domnul a gîndit să nimicească zidul fiicei Sionului; şi-a întins funia de măsurat, nu şi-a întors mîna de la nimicire, şi a jelit zidul exterior, iar zidul deodată a slăbit.

9. Tet. Porţile sale au fost înfundate în pămînt, a distrus

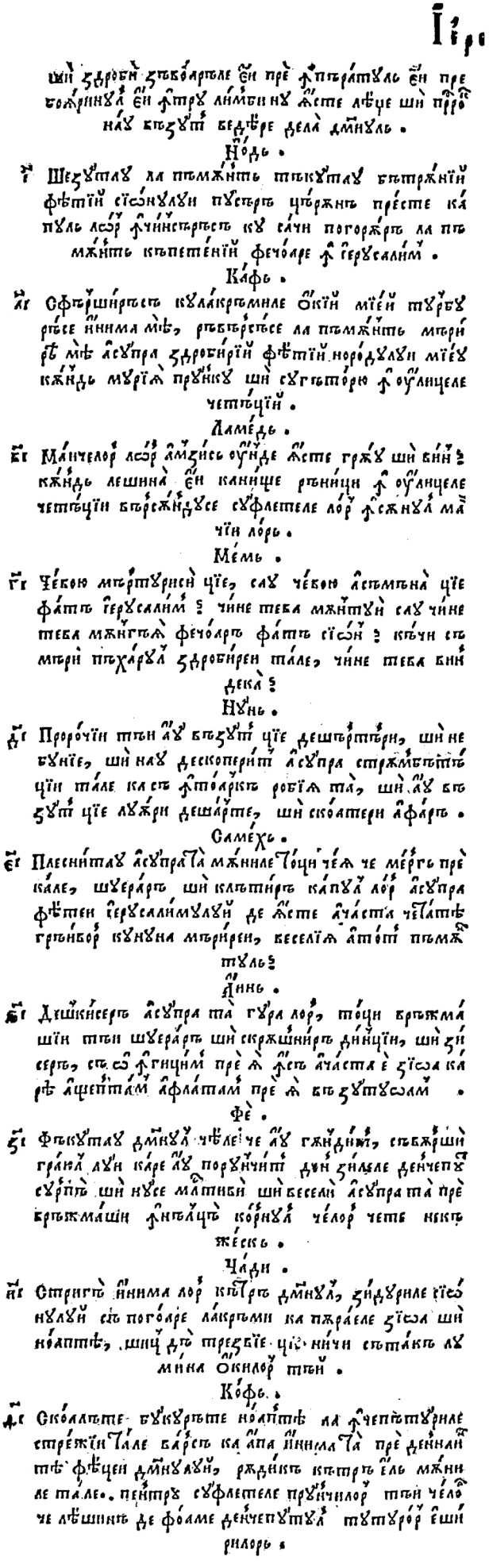

Biblia 1688, p. 531, col. 1

şi zdrobi zăvoarăle ei, pre împăratul ei, pre boiêrinul ei întru limbi; nu iaste lêge. Şi proroc n-au văzut vedêre de la Domnul.

Iod

10. Şezut-au la pământ, tăcut-au bătrînii fêtii Siónului, pusără ţărînă preste capul lor, încinsără-să cu saci, pogorîră la pământ căpetenii fecioare în Ierusalím.

Caf

11. Sfîrşiră-să cu lacrămile ochii miei, turburá-se inima mea, răvărsă-se la pământ mărirea mea asupra zdrobirii fêtii norodului mieu, cînd muriia pruncu şi sugătoriu în uliţele cetăţii.

Laméd

12. Maicelor lor am zis: „Unde iaste grîu şi vin?”, cînd leşina ei ca nişte răniţi în uliţele cetăţii, vărsîndu-se sufletele lor în sînul maicii lor.

Mem

13. Ce voiu mărturisi ţie sau ce voiu asămăna ţie, fată Ierusalím? Cine te va mîntui sau cine te va mîngîia, fecioară fată Sión? Căci să mări păharul zdrobirei tale! Cine te va vindeca?

Nun

14. Prorocii tăi au văzut ţie deşărtări şi nebunie şi n-au descoperit asupra strîmbătăţii tale ca să întoarcă robiia ta; şi au văzut ţie luări deşarte şi scoateri afară.

Saméh

15. Plesnit-au asupra ta mînile toţi ceia ce merg pre cale, şuierară şi clătiră capul lor asupra fêtei Ierusalímului: „De iaste aceasta cetatea — grăi-vor —, cununa mărirei, veseliia a tot pământul?”

Áin

16. Deşchiseră asupra ta gura lor toţi vrăjmaşii tăi, şuierară şi scrîşniră dinţii, şi ziseră: „Să o înghiţim pre ea! Însă aceasta e zioa carea aşteptam, aflat-am pre ea, văzutu-o-am!”

Fe

17. Făcut-au Domnul cêle ce au gîndit, săvîrşi graiul lui, care au poruncit den zilele de-nceput; surpă şi nu se milostivi, şi veseli asupra ta pre vrăjmaşi, înălţă cornul celor ce te necăjesc.

Ţádi

18. Strigă inima lor către Domnul: „Zidurile Siónului să pogoare lacrămi ca pîraiele, zioa şi noaptea! Şi-ţi dă trezvie ţie, nici să tacă lumina ochilor tăi.

Cof

19. Scoală-te, bucură-te noaptea la începăturile strejii tale, varsă ca apa inima ta pre denaintea fêţei Domnului, rădică către el mînile tale pentru sufletele pruncilor tăi celor ce lêşină de foame de-nceputul tuturor ieşirilor.” /

Ms. 45, p. 621-622

şi zdrobi ei zăvoarăle, pre împăratul ei, pre boiêriul ei întru limbi; nu iaste lêge. Şi-ncă proroc n-au văzut vedêre de la Domnul.

10. י Şezut-au la pământ, tăcut-au bătrînii fêtei Sion, suiră ţărnă preste capul lor, încinseră-să cu saci, pogorîră la pământ căpeteniile ficioare în Ierusalim.

11. כ Sfîrşiră-să cu lacrămile ochii miei, turburắ-să inima mea, răvărsă-să la pământ mărirea mea prestă înfrângerea fêtei nărodului mieu, cînd să sfîrşa brudiu şi sugător întru uliţile cetăţii.

12. ל Maicilor lor am dzis: „Unde-i grîu şi vin?”, cînd leşina ei ca răniţii întru uliţile cetăţii, răvărsîndu-să sufletile lor la sînul maicelor lor.

13. מ Ce voi mărturisi ţie sau ce voi asămăna ţie, fată Ierusalim? Cine te va mîntui şi cine te va mîngîia, ficioară fată Sion? Căci să mări păharul zdrobirei tale! Cine va vindeca-te?

14. נ Prorocii tăi văzut-au ţie întru dăşert şi nebunie şi n-au dăscoperit prestă strîmbătatea ta, ca să întoarne robiia ta; şi au vădzut ţie luări dăşarte şi scoatere afară.

15. ס Bătură asupra ta mîinile toţi ceia ce mergu pre lîngă cale, şuierară şi clătiră capul lor preste fata Ierusalim: „Dă-i aceasta cetatea, grăi-vor, cununa mărirei, veseliia a tot pămîntul?”

16. ע Dăşchiseră pre tine gura lor toţi vrăjmaşii tăi, şuierară şi scrîşniră[10] dinţii, şi dziseră: „Să o înghiţim pre ea! Însă aceasta-i dzua carea am aşteptat, aflat-am pre ea, văzutu-am!”

17. פ [11]Făcut-au Domnul carele au gîndit, săvîrşi graiul lui care au porîncit dentru dzilele de-nceput. Surpắ, şi nu să îndură, şi veseli preste tine vrăjmaşi, înălţă cornul celor ci te năcăjescu.

18. צ [12]Strigắ inima lor către Domnul: „Zidurile Sion pogoare ca pîraiele lacrămi, dzua şi noaptea! Şi dă trezvie şie, nici să tacă lumina ochilor tăi!

19. ק Scoală-te, buiguiêşte noaptea la începăturile străjii ⌊tale⌋, toarnă ca apa inima ta pre denaintea fêţii Domnului, rădícă către el *[622/1]* mîinile tale pentru sufletile pruncilor tăi, celor ce lêşină de foame de-nceputul a tuturor ieşirilor.”

Ms. 4389, p. 762-763

şi se-au fărîmat încuietorile ei, împăratul ei şi boiêrii ei în limbi; nu iaste lêge într-însa. Şi prorocii ei n-au văzut vederi de la Domnul.

Iod

10. Bătrînii fêtei Siónului şăzură pre pământ şi tăcură, presărară ţărînă pre capetele[26] lor, încinsu-se-au cu zăblaie, şi zăcură pre pământ bătrînii fêtei Ierusalímului.

Caf

11.[27] Slăbit-au ochii miei de lacrăme, inima mea se-au turburat, slava mea se-au rîsipit pre *[763/1]* pământ pentru sfărîmarea fêtei nărodului mieu, deaca lipsi coconul şi cel ce sugea ţîţă de pre uliţele cetăţii.

Laméd

12. Zis-au mumînilor lor: „Unde iaste grîu şi vin?”, deaca slăbiră ca nişte răniţi pre uliţele cetăţilor, cînd se rîsipiia sufletele lor în braţele mumînilor lor.

Mem

13. Ce sfat îţi voiu da sau ce mă voiu jura ţie, fata Ierusalímului? Cine te va mîntui sau cine te va mîngîia, fecioară, fata Siónului? Că se-au mărit păharul sfărîmării tale! Şi cine te va vindeca?

Nun

14.[28] Prorocii tăi ţi-au văzut dăşărtăciunile, şi nebuniia, şi nu te-au mustrat pentru nedireptatea ta, ca să întoarcă pre cei robiţi ai tăi; şi ţi-au văzut cuvintele cêle fără de ispravă şi surpările.

Saméh

15. Toţi cîţi au trecut pre cale ş-au plesnit în palme pentru tine, fluierat-au şi au clătit cu capul pentru fata Ierusalímului, zicînd: „Dară această cetate iaste cununa slavei şi veseliia a tot pămîntul?”

Áin

16.[29] Toţi vrăjmaşii tăi dăşchiseră gurile lor asupra ta, fluierară şi scîrşniră în dinţi şi ziseră: „Să o înghiţim! Însă aceasta iaste zioa carea o am aşteptat, aflatu-o-am, şi o am văzut!”

Fe

17. [30]Făcut-au Domnul ce au gîndit, sfîrşit-au cuvintele sale cêle ce au porîncit den zilele cêle dentîi. Rîsipit-au, şi n-au cruţit, şi au veselit pre vrăjmaş pentru tine, şi au înălţat cornul celui ce te supăra.

Ţádi

18. [31]Strigắ inima lor către Domnul: „Asupra zidurilor fêtei Siónului [32]să vêrse lacrăme ca şi pîraiele de apă, zioa şi noaptea! Nu da ţie trezie, şi să nu tacă luminile ochilor tăi!

Cof

19. Scoală, súpără noaptea la începutul străjii tale, şi-ţi varsă inima ta ca apa înaintea fêţei Domnului, şi rîdícă către dînsul mîinile tale pentru sufletele coconaşilor tăi, celor ce au slăbit de foamete *[763/2]* de-nceputul tuturor[33] ieşirilor.”

Versiunea modernă

şi a zdrobit zăvoarele ei, pe regele ei şi dregătorii ei între neamuri; nu este lege şi nici un profet nu a văzut vedenie de la Domnul.

10. Yod. Pe pământ au şezut, au tăcut bătrînii fiicei Sionului, şi-au ridicat ţărînă pe capul lor, s-au încins cu saci, au doborît la pământ pe fruntaşele fecioarelor din Ierusalim.

11. Kaf. În lacrimi s-au sfîrşit ochii mei, inima mea a fost tulburată, slava mea pe pământ a fost vărsată din pricina rănii fiicei poporului meu, cînd pruncul şi sugarul se sfîrşeau în pieţele cetăţii.

12. Lamed. Am spus către mamele lor: „Unde este grîu şi vin?”, cînd se sfîrşeau precum nişte oameni răniţi în pieţele cetăţii, cînd îşi şi revărsau sufletul în sînul mamelor lor.

13. Mem. Ce voi mărturisi ţie sau cu ce te voi asemăna pe tine, fiică a Ierusalimului? Cine te va mîntui pe tine şi cine te va mîngîia, fecioară, fiică a Sionului? Căci s-a mărit paharul zdrobirii tale! Cine te va vindeca?

14. Nun. Profeţii tăi au văzut pentru tine deşertăciuni şi nebunie şi nu au dezvăluit nedreptatea ta ca să întoarcă robia ta; şi au văzut pentru tine cîştiguri deşarte şi alungări.

15. Samekh. Asupra ta au bătut din palme toţi cei care treceau pe drum, au fluierat şi şi-au clătinat capetele asupra fiicei Ierusalimului: „Oare aceasta este cetatea, vor zice, cununa slavei, bucuria întregului pământ?”

16. Ayin. Toţi duşmanii tăi şi-au deschis gura asupra ta, au fluierat şi au scrîşnit din dinţi şi au zis: „Am înghiţit-o! Aceasta e, dar, ziua pe care o aşteptam, am găsit-o, am văzut!”

17. Pe. A făcut domnul ce a plănuit, a împlinit cuvintele sale, pe care le-a poruncit din zilele de demult. A doborît şi nu a cruţat, şi a bucurat duşmanul asupra ta, a înălţat cornul asupritorilor tăi.

18. Tsadi. Inima lor a strigat către Domnul: „Ziduri ale Sionului, revărsaţi lacrimi precum şuvoaie, ziua şi noaptea! Şi dă-ţi trezvie, şi nici să nu tacă ochiul tău!

Biblia 1688, p. 531, col. 2

Reş

20. Vezi, Doamne, şi privêşte la cine ai prăpădit aşa! Au mînca-vor muierile roada pîntecelor lor? Piericiune făcu bucătariul! Omorî-se-vor pruncii cei ce sug ţîţă? Au ucide-vei întru sfinţeniia Domnului preot şi proroc?

Şin

21. Adormiră la ieşire copilaş şi bătrîn; fecioarele mêle şi tinerii miei mêrseră în robie; cu sabie şi cu foamete ai ucis, în zioa urgiei tale fiert-ai, şi nu te-ai scumpit.

Taf

22. Chemat-au zioa sărbătorii nemerniciii mêle de premprejur, şi nu fură în zioa urgiei Domnului mîntuit şi rămas, în ce chip am biruit, şi am înmulţit pre vrăjmaşii miei toţi.

Cap 3

Álef

1. Eu — bărbat văzînd sărăciia cu toiagul mîniei lui asupra mea;
2. Luatu-m-au şi m-au dus la întunêrec şi nu la lumină.
3. Însă întru mine întoarse mîna lui toată zioa.

Bet

4. Vechit-au trupul mieu şi piêlea mea, oasele mêle le-au zdrobit;
5. Zidi asupră-mi, şi încungiură capul mieu, şi osteniră întru cêle întunecoase,
6. Şezutu-m-au în morţii cei de veac.

Ghímel

7. Zidi asupră-mi şi nu voiu ieşi, îngreuié arama mea;
8. Şi voiu striga şi voiu chiui, astupat-au ruga mea;
9. Zidit-au de iznoavă căile mêle, astupatu-le-au, cărările mêle au turburat.

Dálet

10. Urs pîndind îmi iaste acesta mie, ca leul întru ascuns;
11. Goni pre cel depărtat şi mă încetă, puse-mă stinsă;
12. Întinse arcul lui şi mă stîlpi ca proaşca la săgeată.

Ghe

13. Băgă în rănichii miei tulbele lui;
14. Făcutu-m-am cuvînt la tot norodul mieu, cîntare lor toată zioa;
15. Săturatu-m-au de amărăciune, îmbătatu-m-au de hiêre.

Vaf

16. Şi scoase cu dinţii miei număr, mă hrăni cu cenuşă;
17. Şi depărtă de la pace sufletul mieu, uitaiu cêle bune;
18. Şi ziş: „Pierí putêrea mea şi nădêjdea de la Domnul!”

Zaín

19. Aduşu-mi aminte de sărăciia mea şi de goana amărăciunii mêle şi a hierii,
20. Cu pomenire voiu pomeni şi va buiugui asupra mea sufletul mieu;
21. Pre aceasta voiu pune la inima mea, pentru acêea voiu răbda.

Ghet

22. Milele Domnului, căci nu m-au părăsit pre mine, căci nu s-au săvîrşit milosîrziile lui; //

Ms. 45, p. 622

20. ר Vezi, Doamne, şi privêşte la cine ai ciuciulit aşa! Dă vor mînca muierile roada pîntecelui lor? Greş făcu bucătariul⌋. Omorî-să-vor pruncii ce sug ţîţă? Dă vei ucide întru sfinţeniia Domnului preot şi proroc?

21. ש Adormiră la pămîntul ieşirilor copilaş şi bătrîn; fecioarăle mêle şi tinerii miei mêrseră întru robire; cu sabie şi cu foamete ucis-ai, întru dzua urgiei tale fiert-ai, nu te-ai scumpit.

22. ת Chemaşi ca la dzua sărbătorii nemerniciile mêle de premprejur, şi nu s-au făcut întru dzua urgiei Domnului mîntuit şi rămas, în ce chip am biruit şi am înmulţit vrăjmaşii miei toţi.

Cap 3

1. א Eu — bărbat văzînd sărăciia cu toiagul mîniei lui ⌊preste mine⌋;
2. א Luatu-m-au şi m-a dus ⌊pre mine⌋ la întunêrec şi nu lumină,
3. א Însă întru mine înturnă mîna lui preste toată dzua.

4. ב Învechit-au trupul mieu şi piêlea mea, oasele mêle le-au zdrobit;
5. ב Zidi asupră-mi, şi încungiură capul mieu, şi osteniră întru întunecoase,
6. ב Şezutu-m-au întru morţii cei de vac.

7. ג Zidi asupră-mi şi nu voi ieşi, îngreuia arama mea;
8. ג Şi-ncă căci voi striga şi voi chiui; astupat-au ruga mea;
9. ג Zidit-au de iznoavă căile mêle, astupatu-le-au, căile mêle le-au turburat.

10. ד Ursul aleşuind, acesta mi-i ⌊ca⌋ leul întru ascunsu;
11. ד Goni pre cel dăpărtat şi mă potoli, puse-mă stinsă,
12. ד Întinse arcul lui şi mă înstîlpi ca ţînta în săgeată.

13. ה Băgă întru rărunchii miei tulbele lui,
14. ה Făcutu-m-am cuvînt la tot nărodul mieu, cîntare lor toată dzua;
15. ה Săturatu[13] amărăciune, îmbătatu-m-au de fiêre.

16. ו Şi scoase cu gonţu dinţii miei, hrăni-mă cu cenuşe;
17. ו Şi lepădă dentru pace sufletul mieu, uitai bunătăţile;
18. ו Şi dziş: „Pieri pricea mea şi nădêjdea de la Domnul!”

19. ז Pomeniiu de la sărăciia mea şi den goana amărăciunei mêle şi hiêrei,
20. ז Cu pomenire *[622/2]* voi pomeni, şi va buigui asupra mea sufletul mieu;
21. ז Pre acesta voi pune la inima mea, pentru acêea voi răbda.

22. ח Milele Domnului, căci m-au părăsit pre mine, căci nu s-au sfîrşit îndurările lui!

Ms. 4389, p. 763-764

Reş

20.[34] Vezi, Doamne, şi socotêşte pre cine ai potopit aşa! De vor mînca muierile roada pîntecelui lor? Piericiune au făcut bucătariul! Ucide-vor pre coconii cei ce sug ţîţă? Deaca vei ucide întru sfinţirea Domnului pre preoţi şi pre proroci?

Şin

21. Adormiră la ieşirile pămînturilor coconii şi bătrînii; feciurêlele mêle şi tinereii miei se duseră robiţi; ucisu-i-ai cu sabie şi cu foamete, în zioa mîniei tale fiertu-i-ai, şi nu i-ai cruţat.

Taf

22. Chiemat-ai ca şi într-o zi de praznic den prejurul lăcaşului mieu, şi n-au fost cine să scape în zioa urgiei Domnului, şi să se lase pre cine am aplecat eu şi l-am crescut, iar vrăjmaşul mieu l-au pierdut.

Cap 3

Aléf

1.[35] Eu — bărbat, văzînd sărăciia mea cu toiagul urgiei lui asupra mea;
2. Pre mine m-au luat şi m-au dus întru întunêrec, iar nu în lumină,
3. Încă numai întru mine întoarse mîna sa toată zioa.

Bet

4. Învechit-au carnea mea, şi piêlea mea, şi oasele mêle le-au frînt;
5. Zidit-au asupra mea, şi au ocolit capul mieu, şi am ostenit,
6. Pusu-m-au întru cêle întunecoase ca şi pre morţii veacului.

Ghímel

7. Îngrăditu-m-au şi nu voiu ieşi, îngreuiat-au obêdele mêle;
8. Şi pentru căci mă voiu văieta şi voiu striga, au închis rugăciunea mea;
9.[36] Închis-au căile mêle, închis-au cărările mêle, şi le-au turburat.

Dalet

10. Fostu-mi-au[37] ca un urs carele vînează, păzitu-m-au ca un leu în locuri ascunse;
11. Gonind mă abătu şi mă potoli, şi mă puse pierit,
12. Încordă arcul lui şi mă puse ca o proşcă spre săgetare.

Ghe

13. Slobozí în şalele mêle săgeţile tulbei sale,
14. Şi am fost în rîsul tuturor oamenilor miei; cîntecul lor toată zioa;
15. Săturatu-m-au cu amărăciune, şi m-au adăpat cu fiêre.

Vaf

16. Scoase dinţii miei cu număr, hrănitu-m-au cu cenuşă;
17. Şi au împins de la pace sufletul mieu, şi *[764/1]* am uitat bunătăţile;
18.[38] Şi am zis: „Pierit-au sfîrşitul mieu şi nădêjdea mea de la Dumnezeu!”

Zaín

19. Ado-ţi aminte de sărăciia mea şi de izgoana mea, [20.] amărîciunea şi fiêrea mea,
20. Mi-am[39] adus aminte şi se năcăjaşte întru mine sufletul mieu;
21. Acêstea aducîndu-mi-le aminte în inima mea, mă voiu nădăjdui pre Dumnezeu.

Ghet

22. Milele Domnului pentru căci n-am pierit, că n-au trecut îndurările lui;

Versiunea modernă

20. Resh. Vezi, Doamne, şi cercetează pentru cine ai cules aşa! Oare îşi vor mînca femeile fructul pîntecelui lor? Bucătarul a făcut culegere! Vor fi ucişi pruncii ce sug la sîni? Vei ucide în lăcaşul cel sfînt al Domnului pe preot şi pe profet?

21. Shin. La ieşiri au adormit băiatul şi bătrînul; fecioarele şi tinerii mei au fost duşi în robie; cu sabie şi cu foamete ai ucis, în ziua urgiei tale ai măcelărit, nu ai cruţat.

22. Tav. Ai chemat ca la zi de sărbătoare sălăşluirile mele dimprejur, şi nu a fost nimeni scăpat şi lăsat în urmă în ziua urgiei Domnului, precum am stăpînit, am şi înmulţit toţi duşmanii mei.

Capitolul al-3-lea

1. Alef. Eu sînt bărbatul care vede sărăcia în toiagul mîniei sale asupra mea;
2. Alef. M-a luat şi m-a dus întru întuneric, iar nu întru lumină,
3. Alef. Numai împotriva mea şi-a întors mîna lui toată ziua.

4. Bet. Mi-a îmbătrînit carnea şi pielea, oasele mele le-a zdrobit;
5. Bet. A ridicat zid împotriva mea, şi mi-a înconjurat capul, şi a ostenit în locuri întunecate,
6. Bet. M-a aşezat întru morţii cei din veac.

7. Gimel. A ridicat zid împotriva mea şi nu voi ieşi, mi-a îngreunat arama;
8. Gimel. Şi dacă voi urla şi voi striga, el a astupat rugăciunea mea;
9. Gimel. Mi-a zidit căile, mi le-a îngrădit, potecile mele le-a tulburat.

10. Dalet. Pentru mine el este ursoaică ce stă la pîndă, ca un leu în ascunzişuri;
11. Dalet. A urmărit pe cel dat de-o parte şi m-a oprit, cu totul m-a distrus,
12. Dalet. Şi-a întins arcul său şi m-a luat ca ţintă pentru săgeată.

13. He. A băgat în rărunchii mei tolbele lui,
14. He. Cuvînt m-am făcut la tot poporul meu, cîntare lor în toată ziua;
15. He. Cu amărăciune m-a săturat, cu fiere m-a îmbătat.

16. Vav. Şi mi-a scos dinţii cu pietriş, m-a hrănit cu cenuşă;
17. Vav. A îndepărtat sufletul meu de la pace, am uitat cele bune;
18. Vav. Şi am zis: „A pierit biruinţa mea şi nădejdea mea de la Domnul!”

19. Zayin. Mi-am adus aminte, din sărăcia mea şi întru prigonirea mea, de amărăciunea mea şi de fiere,
20. Zayin. Amintindu-mi, îmi voi aduce aminte, şi va cugeta asupra mea sufletul meu;
21. Zayin. Aceasta o voi pune in inima mea, de aceea voi aştepta.

22. Het. Milele Domnului, căci nu m-a părăsit, căci nu s-au sfîrşit milostivirile lui;

Biblia 1688, p. 532, col. 1

23. Lunile spre dimeneți, miluiêște, Doamne, căci ne-am concenit; căci s-au concenit îndurările lui, deșarte întru dimeneți; multă e credința ta!

24. „Partea mea e Domnul — și zise sufletul mieu — pentru acêea voiu îngădui lui."

Tet

25. Bun iaste Domnul celor ce îngăduiesc pre el, sufletul carele va cerca pre el.

26. Bine e, și va îngădui[41], și va odihni la mîntuirea lui Dumnezău.

27. Bine e omului, cînd va rădica jugul den tinerêțele lui.

Iod

28. Șădea-va singur și va tăcea, căci au rădicat asupra lui;

29. Da-și-va falca celui ce lovêște pre el, sătura-se-va de ocări.

Caf

30. Căci în veac nu se va depărta Domnul;

31. Căci cel ce au smerit milostivi-se-va după mulțimea milii lui,

32. Și nu răspunse de la inima lui și smeri pre fiii omului.

Lámed

33. A smeri supt picioarele lui pre toți legații pămîntului,

34. A abate lêgea omului pre denaintea fêții Celui Înalt,

35. A osîndi pre om cînd să júdecă el, Domnul n-au zis?

Mem

36. Cine au zis așa și s-au făcut? Domnul n-au poruncit?

37. Den rostul Celui Înalt nu vor ieși cêle rêle și bunele?

38. Au cîrti-va omul trăind, omul, pentru păcatul lui?

Nun

39. Cercetatu-s-au calea noastră și s-au cercat: și ne vom întoarce pînă la Domnul!

40. Să luom inimile noastre în mîinile noastre la ceriu!

41. Greșit-am, păgînit-am, și n-ai curățit.

Sameh

42. Acoperit-ai cu mînie și ne-ai gonit pre noi; omorîtu-ne-ai și nu te-ai milostivit.

43. Acoperit-ai cu nor spre tine pentru rugăciune,

44. A clipi eu și a ne depărta ai pus pre noi în mijlocul năroadelor.

Aín

45. Deșchis-au asupra noastră gura lor, toți vrăjmașii noștri;

46. Frică și spaimă s-au făcut noao, rădicare și surpare;

47. Slobozirile apelor — înaintea ochilor miei, preste zdrobitura fêtei nărodului mieu.

Fe

48. Ochiul mieu să sorbi și nu voiu tăcea, ca să nu fie trezvire,

49. Pînă unde va pleca și va vedea Domnul den ceriu;

50. Ochiul mieu va tînji asupra sufletului mieu decît toate fêtele cetății.

Țadi

51. Vînînd, mă vînară ca pre o pasăre toți vrăjmașii miei, în dar;

52. Omorît-au în groapă viața mea, și puseră piatră preste mine, /

Ms. 45, p. 622-623

23. ח ⌊Luni la dimineaţă, miluiêşte, Doamne, căci ne-am concenit; căci s-au concenit îndurările lui,⌋ noaă la dimineţi[14], multă-i credinţa ta!

24. ח „Partea mea — Domnul!" ⌊şi⌋ dzise sufletul mieu, pentru acêea voi îngădui lui.

25. ט Bun Domnul celor ce îngăduiesc pre el, sufletul carele va cerca pre el.
26. ט Bun; şi va îngădui, şi va odihni la mîntuitoriul lui Dumnedzău.
27. ט Bun la om, când va rădica jugul den tinerêţele lui.

28. י Şedea-va sîngur şi va tăcea, căci au rădicat prestă sine;[15]
29. י Da-va celui ce lovêşte pre el falca, sătura-să-va de ocări.

30. כ Căci la vac nu să va depărta Domnul;
31. כ Căci cela ce au smerit îndura-să-va ⌊şi după mulţimea milei lui,
32. כ Şi nu răspunse de la inima lui şi smeri pre fiii oamenilor.

33. ל A smeri suptu picioarele lui pre toţi legaţii pămîntului,
34. ל A abate lêgea omului pre denaintea[16] Celui Înalt,
35. ל A osîndi pre om cînd să judecă el, Domnul nu au dzis?

36. מ Cine aşa au dzis şi s-au făcut? Domnul n-au porîncit?
37. מ [17]Den rostul Celui Înalt nu vor ieşi rêlele şi cêle bune?
38. מ Au răpşti-va omul viu, om pentru păcatul lui?

39. נ Cercetatu-s-au calea noastră, şi s-au cercat; şi ne vom întoarce pînă la Domnul!
40. נ Să luăm inimele noastre preste mîinile ⌊noastre⌋ în cer!
41. נ Greşit-am, păgînit-am şi n-ai curăţit!

42. ס Acoperit-ai cu mînie şi ne-ai gonit pre noi. Omorîtu-ne-ai şi nu te-ai scumpit.
43. ס Acoperit-ai nuăr ţie pentru rugăciune;

44. ס A clipi pre mine şi a ne dăpărta ai pus pre noi în mijlocul năroadelor.

45. ע Dăşchis-au asupra noastră gura lor, toţi vrăjmaşii noştri;
46. ע Frică şi spaimă s-au făcut noao, rădicare şi supărare[18];
47. ע Slobodzirile apelor — înaintea ochilor miei, preste zdrobitura fêtei nărodului mieu.

48. פ Ochiul mieu să bău şi nu voi tăcea, ca să nu fie trezvire,
49. פ Pînă unde va pleca şi va vedea *[623/1]* Domnul dentru cer;
50. פ Ochiul mieu va tînji prestă sufletul mieu decît toate fêtele cetăţii.

51. צ Vînînd, mă vînară ca pre o pasăre ⌊toţi⌋ vrăjmaşii miei, în zădar;
52. צ Omorîră în lac viaţa mea şi puseră piatră prestă mine,

Ms. 4389, p. 764

23. Cunoscut-am de dimineaţa că iaste multă credinţa ta!

24. „Partea mea — Domnul!" zise sufletul mieu, pentr-acêea îl voiu aştepta.

Tet

25. Bun iaste Domnul celor ce se nădăjduiesc pre dînsul, sufletelor celor ce-l cearcă.
26. Bine iaste a se nădăjdui cu tăcêre pre mîntuirea lui Dumnezeu.
27.[40] Bine iaste bărbatului, cînd va purta jug întru tinerêţele sale.

Iod

28. Şădea-va sîngur şi va tăcea, căci au rîdicat asupra sa;
29. Pune-va gura sa în pulbere, ca doară va fi cumvaşi nădêjde, [30.] da-va obrazul său celui ce-l va bate şi se va sătura de ocară.

Caf

30. [31.] Că nu va împinge Domnul în veac;
31. [32.] Că cel ce au smerit va şi milui după mila sa cea multă,
32. [33.] N-au răspuns de la inima sa şi au smerit pre fiii omeneşti.

Lamed

33. [34.] Ca să smerească supt picioarele sale pre toţi legaţii pămîntului,
34. [35.] Şi să abată judecata bărbătească înaintea fêţei Celui de Sus,
35. [36.][41] Ca să judece[42] pre om cînd va judeca el, n-au grăit Domnul?

Mem

36. [37.] Care iaste acela care le va zice: «Să fie!»? Şi deaca nu va porînci Domnul?
37. [38.] [43]Den gura Celui de Sus nu va ieşi nici bine, nici rău?
38. [39.] Dară ce gîlcevêşte omul cel ce trăiêşte, bărbatul pentru păcatul său?

Nun

39. [40.] Cercatu-se-au calea noastră, şi se-au ispitit, şi să ne întoarcem cătră Domnul!
40. [41.] Să rădicăm inimile noastre cătră Dumnezeul cel de sus, întru mîinile noastre[44]!
41. [42.] Că noi am greşit şi am făcut nedireptate; pentr-acea tu nu asculţi rugăciunile.

Saméh

42. [43.] Acoperit-ai cu urgie şi ne-ai gonit. Ucis-ai, şi n-ai cruţat.
43. [44.] Acoperitu-te-ai cu nor ca să nu ajungă *[764/2]* la tine rugăciunea,
44.[45] [45.][46] Pusu-m-ai şi a mă lepăda în mijlocul nărodului.

Áin

48. [49.] [47]Ochiul mieu se-au cufundat şi nu va tăcea, pentru ca să nu fie trezie,
49. [50.] Pînă ce se va pleca Domnul den ceriu şi va vedea;
50. [51.] Ochiul mieu se va acoperi[48] pentru sufletul mieu mai vîrtos decît toate fêtele cetăţilor.

Fe

45. [46.] Dăşchis-au toţi vrăjmaşii noştri asupra noastră gurile lor;
46. [47.] Fost-au noaoă frică şi spaimă, rîdicare şi sfărîmare;
47. [48.] Curăre de ape varsă[49] ochiul mieu, pentru sfărîmarea fêtei nărodului mieu.

Ţádi

51. [52.] Vînînd mă vînară vrăjmaşii miei ca pre o pasăre, în zadar;
52. [53.] Omorît-au în lac viiaţa mea şi au pus preste mine piiatră,

Versiunea modernă

23. Het. Lunile spre dimineţi, miluieşte, Doamne, căci nu ne-am sfîrşit; căci nu s-au sfîrşit îndurările lui, deşarte în dimineţi, multă este credinţa ta!

24. Het. „Partea mea este Domnul!" şi zice sufletul meu, de aceea îl voi aştepta.

25. Tet. Bun este Domnul cu cei care-l aşteaptă, cu sufletul care îl va căuta.
26. Tet. Bine este, şi-l va aştepta, şi va rămîne liniştit pîna la mîntuirea lui Dumnezeu.
27. Tet. Bine este pentru bărbat, cînd poartă jug în tinereţea sa.

28. Yod. Singur va şedea şi va tăcea, căci l-a ridicat asupra sa;
29. Yod. Îşi va da obrazul său celui ce-l loveşte, va fi săturat de ocări.

30. Kaf. Căci în veac nu se va depărta Domnul;
31. Kaf. Căci cel ce a smerit se va îndura după mulţimea milei lui,
32. Kaf. Fiindcă nu a răspuns după inima sa şi a smerit fii de bărbat.

33. Lamed. A smeri sub picioarele sale pe toţi prizonierii pămîntului,
34. Lamed. A întoarce judecata omului înaintea feţei Celui Preaînalt,
35. Lamed. A condamna un om în judecata lui, Domnul nu a spus?

36. Mem. Cine a grăit aşa şi s-a făcut? Domnul nu a poruncit?
37. Mem. Din gura Celui Preaînalt nu vor ieşi cele rele şi binele?
38. Mem. Oare va cîrti omul viu, un bărbat, cu privire la păcatul său?

39. Nun. Drumul nostru a fost cercetat şi încercat: să ne întoarcem la Domnul!
40. Nun. Să ne ridicăm inimile în mîini în ceruri!

41. Nun. Am păcătuit, am săvîrşit impietăţi, iar tu nu ai iertat.

42. Samekh. Ne-ai învăluit în mînie şi ne-ai urmărit. Ai ucis, nu ai cruţat.
43. Samekh. Te-ai acoperit cu nor din cauza rugăciunii,
44. Samekh. Pentru a închide eu ochii şi spre alungare ne-ai pus pe noi în mijlocul poporului.

45. Ayin. Împotriva noastră şi-au deschis gura lor, toţi duşmanii noştri;
46. Ayin. Frică şi spaimă ni s-a făcut, înălţare şi zdrobire;
47. Ayin. Şuvoaie de apă — înaintea ochilor mei, pentru sfărîmarea fiicei poporului meu.

48. Pe. Ochiul meu a fost orbit şi nu voi tăcea, ca să nu fie trezvie,
49. Pe. Pînă ce se va înclina şi va vedea Domnul din cer;
50. Pe. Ochiul meu va smulge sufletul meu pentru toate fiicele cetăţii.

51. Tsadi. Toţi duşmanii mei, vînînd, m-au vînat ca pe o vrabie, degeaba;
52. Tsadi. Morţii au dat viaţa mea într-o cisternă, şi au pus piatră peste mine,

Biblia 1688, p. 532, col. 2

53. Să vărsă apă preste capul mieu; ziş: „Lepădaiu-mă."

Cof

54. Chemat-am numele tău, Doamne, den groapa cea prea adîncă,

55. Glasul mieu ai ascultat; să nu ascunzi urechile tale la ruga mea,

56. La ajutoriul mieu apropiiatu-te-ai în zioa carea am chemat pre tine. Zisu-mi-ai: „Nu te tême!"

Reş

57. Judecat-ai, Doamne, toate judecăţile sufletului mieu, mîntuit-ai viaţa mea,

58. Văzut-ai, Doamne, turburările mêle, judecat-ai judecata mea;

59. Văzut-ai toată izbînda lor şi toate gîndurile întru mine.

Şin

60. Auzit-ai ocara lor, toate gîndurile lor asupra mea,

61. Buzele celor ce să rădică asupra mea şi cugetele lor asupra mea toată zioa.

62. Şădêrea lor şi scularea lor, privêşte asupra ochilor lor.

Taf

63. Răsplăti-vei lor răsplătire, Doamne, după faptele mîinilor lor,

64. Da-vei lor scuteala inimii mêle, osteneala,

65. Tu pre ei vei goni cu urgie şi vei topi pre ei dedesuptul ceriului, Doamne!

Cap 4

Álef

1. Cum să va negri aurul, premeni-să-va argintul cel bun! Răvărsară-se pietrile sfinte preste începăturile a toate ieşirile.

Bet

2. Fiii Siónului cei cinstiţi, cei rădicaţi cu aurul, cum să socotiră întru vase de lut ce sînt fapte de mînile olariului!

Ghímel

3. Şi bălauri dezbrăcară ţiţe, aplecară puii lor; fêtele nărodului mieu — spre nevindecare, ca pasărea în pustiiu.

Dálet

4. Lipitu-s-au limba sugariului de gîtlejul lui, cu sête; pruncii au cerşut pîine, cine să le frîngă nu iaste la ei.

Ghe

5. Cei ce mănîncă desfătăciunile s-au stins la ieşiri, cei ce să apleacă preste făşi îmbrăcară-se cu gunoiu.

Vaf

6. Şi să mări fărădelêgea fêtii norodului mieu mai mult decît fărădelêgea Sodómului celui surpat ca o sîrguială, şi n-au durut întru ea mînile.

Záin

7. Curăţitu-s-au cei sfinţiţi ai ei mai mult decît omul, luminară mai mult decît laptele, închegară-să mai mult decît piatra, zamfirului zmulgerea lor.

Ghet

8. Întunecă-să mai mult decît spuza chipul //

Ms. 45, p. 623

53. צ Vărsă-să apă preste capul mieu; dziş: „Lepădaiu-mă.”

54. ק Chemat-am numele tău, Doamne, den groapa cea prea adîncă[19],
55. ק Glasului mieu ai ascultat; să nu ascundzi urechile tale la ruga mea,
56. ק ⌊La ajutoriul mieu⌋ apropiatu-te-ai întru dzua carea am chemat pre tine; dzis-ai mie: „Nu te tême!”

57. ר Judecat-ai, Doamne, ⌊toate⌋ judêţele sufletului mieu, mîntuit-ai viaţa mea;
58. ר Vădzut-ai, Doamne, turburările mêle, judecat-ai judecata mea;
59. ר Văzut-ai toată izbînda lor ⌊şi⌋ pre toate gîndurile întru mine.

60. ש Audzit-ai ocara lor, toate gîndurile lor asupra mea,
61. ש Budzele celor ce[20] să rădică asupra mea şi deprinderile lor asupra mea prestă toată dzua.
62. ש Şedêrea lor şi scularea lor, privêşte prestă ochii lor.

63. ת Răsplăti-vei lor răsplătire, Doamne, după faptele mîinilor lor,
64. ת Da-vei lor scuteala inimei mêle, osteneala,

65. ת Tu pre ei goni-i-vei cu urgie şi vei topi pre ei dedăsuptul ceriului, Doamne!

Ms. 4389, p. 764-765

53. [54.] Vărsatu-se-au apa mai presus de patul mieu, zis-am: „Sînt lepădat!”

Cof

54. [55.] Chiemat-am numele tău, Doamne, den lacul cel de jos,
55. [56.] Auzit-ai glasul mieu, nu ţi-ai[50] acoperit urechile tale de cătră rugăciunea mea,
56. [57.][51] Apropiiatu-te-ai spre ajutoriul mieu în zioa în carea te-am chiemat, mi-ai[52] zis: „Nu te tême!”

Reş

57. [58.] Júdecă, Doamne, pîra sufletului mieu, mîntuiêşte viiaţa mea;
58. [59.] Văzut-ai, Doamne, nedireptatea lor asupra mea, júdecă judecata mea;
59. [60.] Ştii toată izbînda lor şi toate cugetele lor asupra mea.

Şin

60. [61.] Auzit-ai ocara lor şi sfaturile lor asupra mea,
61. [62.] Buzele lor, care se scula asupra mea, şi învăţătura lor asupra mea toată zioa.
62. [63.] Şădêrea lor şi scularea lor vezi-o, Doamne. Eu sînt cîntecul lor.

Taf

63. [64.] Să plăteşti lor, Doamne, platâ după faptele mîinilor lor,
64. [65.] Să dai lor apărare, osteneala inimii mêle,

65. [66.] Tu să-i goneşti în mînie şi să-i pierzi supt ceriu, Doamne!

Versiunea modernă

53. Tsadi. S-a revărsat apă peste capul meu; am zis: „Am fost lepădat.”

54. Qof. Am chemat numele tău, Doamne, din adîncul gropii,
55. Qof. Glasul meu l-ai auzit; nu-ţi ascunde urechea de ruga mea,
56. Qof. Te-ai apropiat spre ajutorul meu în ziua în care te-am chemat; ai zis: „Nu te teme!”

57. Resh. Doamne, pricinile sufletului meu le-ai apărat, ai răcumpărat viaţa mea;
58. Resh. Ai văzut, Doamne, tulburările mele, ai judecat pricina mea;
59. Resh. Ai văzut toată răzbunarea lor şi toate gîndurile împotriva mea.

60. Shin. Ai auzit ocara lor, toate gîndurile lor împotriva mea,
61. Shin. Buzele celor ce se ridică împotriva mea şi gîndurile lor împotriva mea toata ziua.
62. Shin. Şederea lor şi ridicarea lor, cercetează asupra ochilor lor.

63. Tav. Le vei da lor răsplată, Doamne, după lucrurile mîinilor lor,
64. Tav. Le vei răsplăti lor acoperire cu scut, osteneala inimii mele,
65. Tav. Îi vei urmări cu urgie şi îi vei nimici pe ei sub cer, Doamne!

Cap 4

Alef[21]

1. Cum să va negri aurul? Primeni-să-va argintul cel bun? Răvărsară-să pietri[22] preste începăturile la toate ieşirile.

Vith

2. Fiii Sion cei cinstiţi, cei rădicaţi ca aurul, cum să socotiră întru vase de lut, fapte a mîinilor olariului!

Ghimel

3. Şi-ncă bălauri dezbrăcară ţiţe, aplecară puii[23] lor; fêtele nărodului mieu — spre nevindecare, ca pasărea în pustiiu.

Daleth

4. Lipitu-s-au limba sugariului cătră gîltanul lui, cu sête; prunci au cerut pîine[24], cîrmuitor nu iaste la ei.

I.

5. Cei ce mănîncă dăsfătăciunile stinsu-s-au la ieşiri, *[623/2]* cei ci să apleacă prestă făşi îmbrăcară-să gunoaie.

Uai.

6. Şi să mări fărădelêgea fêtei nărodului mieu[25] [26]decît fărădelêgea Sodómului, celui surpat ca o sîrguială, şi n-au durut întru ea mîini.

Zain

7. Curăţitu-s-au nazireii ei mai mult decît omătul[27], luminară mai mult decît laptele, închegară-să decît piatra zamfirul zmulgerea lor.

Ith.

8. Întunecắ-să mai mult decît spuza chipul[28]

Cap 4

Alef

1.[53] Cum au întunecat aurul, şi argintul cel bun se-au schimbat! Pietrile sfinţirii se-au rîsipit întru începăturile tuturor uliţelor.

Bet *[765/1]*

2. Feciorii Siónului cei cistiţi, şi cei îmbrăcaţi întîi cu aur, cum se socotiră întru vase de lut, lucrul mîinilor olariului!

Ghímel

3. Iată, şi şărpoaicele îi golirâ ţîţele, de aplecară puii lor; fêtele nărodului mieu — întru nevindecare, ca şi nişte pasări într-o pustie.

Dálet

4. Lipitu-se-au limba celui ce suge de gîrtejul lui, pentru sêtea; coconaşii cerşură pîine, şi nu iaste cine să le frîngă şi să le împarţă.

Ghe

5. Cei ce mînca şi bea pieriră pre căi, şi cei ce creştea cu grăunţe[54] se îmbrăcară în gunoiu.

Vaf

6. Şi se-au mărit fărădelegiuirea fêtei nărodului mieu mai mult decît fărădelegiuirile Sodómului, [55]care se-au prăpădit într-o clipeală de ochiu; şi nu o au apucat mîna.

Zain

7.[56] Curăţitu-se-au nazoreii ei mai vîrtos decît zăpada, şi se-au luminat mai vîrtos decît laptele, mai frumoşi decît[56] oasele pililor celor bătrîni, şi mai luminoşi decît piiatra zamfirului la şădêrea lor.

Ghet

8. Întunecatu-se-au obrazul lor mai vîrtos funinginea;

Capitolul al-4-lea

1. Aleph. Cum se va înnegri aurul, se va strica argintul cel bun! Pietre sfinte au fost vărsate la începutul tuturor ieşirilor.

2. Beth. Fiii Sionului cei de cinste, care au fost înălţaţi în aur, cum au fost ei socotiţi drept vase de lut, lucrurile mîinilor olarului!

3. Gimel. Chiar şi balaurii şi-au dezgolit sînii, puii lor au supt; fiicele poporului meu sînt de nevindecat, precum o vrabie în pustie.

4. Daleth. Limba sugarului i s-a lipit de gît, de sete; pruncii au cerut pîine, nu este cine să o frîngă pentru ei.

5. E. Cei ce mănîncă delicatese au fost nimiciţi la ieşiri, cei care au fost alăptaţi în purpură s-au învelit în gunoi.

6. Ouau. Şi s-a mărit fărădelegea fiicei poporului meu mai mult decît fărădelegea Sodomei, care a fost răstrunată cu repeziciune, şi nu s-au ostenit mîini cu ea.

7. Zain. Nazireii săi erau curăţiţi mai mult decît zăpada, străluceau mai mult ca laptele, erau înroşiţi mai mult decît pietrele, de safir era smulgerea lor.

8. Eth. Înfăţişarea lor s-a întunecat mai mult decît funinginea,

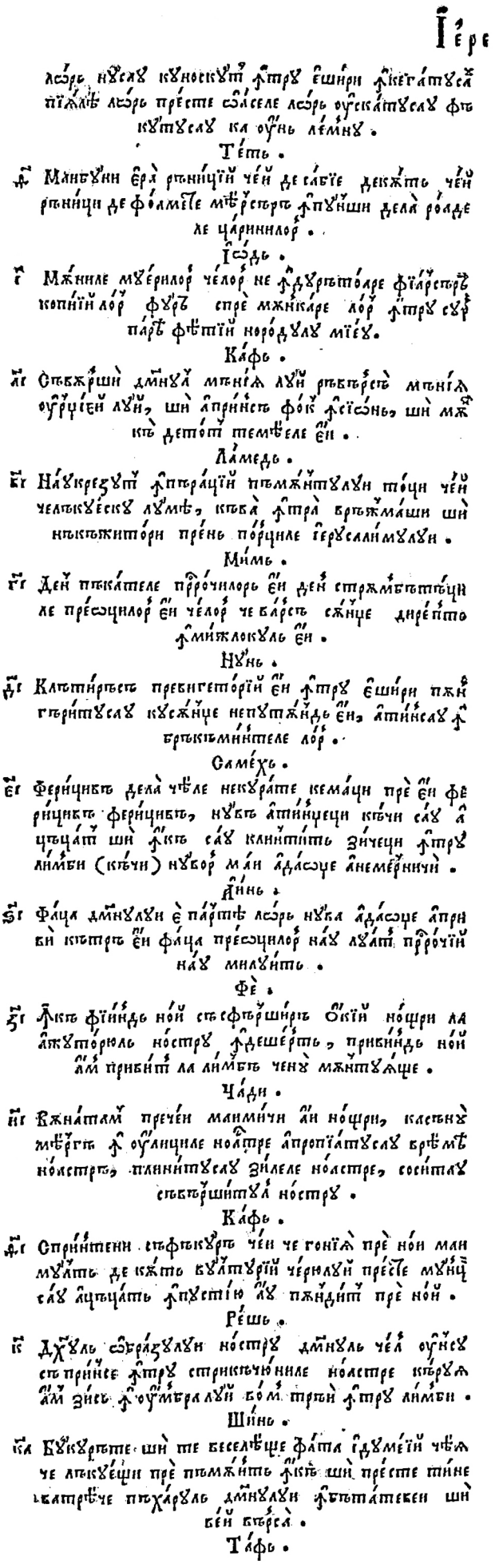

Biblia 1688, p. 533, col. 1

lor, nu s-au cunoscut întru ieşiri; închegatu-s-au piêlea lor preste oasele lor, uscatu-s-au, făcutu-s-au ca un lemnu.

Tet

9. Mai buni era răniţii cei de sabie decît cei răniţi de foamete. Mêrsără împunşi de la roadele ţarinilor.

Iod

10. Mînile muierilor celor neîndurătoare fiarsără copiii lor; fură spre mîncare lor întru surparea fêtii norodului[42] mieu.

Caf

11. Săvîrşi Domnul mîniia lui, răvărsă mîniia urgiei lui şi aprinsă foc în Sion, şi mîncă de tot temêiele ei.

Lámed

12. N-au crezut împăraţii pămîntului, toţi cei ce lăcuiescu lumea, că va întra vrăjmaşi şi năcăjitori pren porţile Ierusalímului.

Mim

13. Den păcatele prorocilor ei, den strîmbătăţile preoţilor ei, celor ce varsă sînge dirept în mijlocul ei.

Nun

14. Clătiră-să previghetorii ei întru ieşiri, pîngăritu-s-au cu sînge; neputînd ei, atins-au îmbrăcămintele lor.

Saméh

15. „Feriţi-vă de la cêle necurate, chemaţi pre ei, feriţi-vă, feriţi-vă! Nu vă atingeţi, căci s-au aţîţat şi încă s-au clintit! Ziceţi întru limbi, (căci) nu vor mai adaoge a nemernici!”

Aín

16. Faţa Domnului e partea lor, nu va adaoge a privi cătră ei. Faţa preoţilor n-au luat, prorocii n-au miluit.

Fe

17. Încă fiind noi, să sfîrşiră ochii noştri la ajutoriul nostru în deşert! Privind noi, am privit la limbă ce nu mîntuiêşte.

Ţádi

18. Vînat-am pre cei mai mici ai noştri ca să nu meargă în uliţile noastre. Apropiatu-s-au vrêmea noastră, plinitu-s-au zilele noastre, sosit-au săvîrşitul nostru.

Caf

19. Sprinteni să făcură cei ce goniia pre noi mai mult decît vulturii ceriului; preste munţi s-au aţîţat, în pustiiu au pîndit pre noi.

Reş

20. Duhul obrazului nostru, Domnul cel unsu, să prinse întru stricăciunile noastre, căruia am zis: „În umbra lui vom trăi întru limbi.”

Şin

21. Bucură-te şi te veselêşte, fata Iduméii, cêea ce lăcuieşti pre pământ! Încă şi preste tine va trêce păharul Domnului, îmbăta-te-vei şi vei vărsa!

Taf /

Ms. 45, p. 623-624

lor, nu s-au cunoscut întru ieşiri; închegatu-s-au piêlea lor preste oasele lor, uscatu-s-au, făcutu-s-au ca un lemnu.

Tith.

9. Buni era răniţii sabiei decît răniţii foametii. Mêrseră împunşi de la roadele ţarinilor.

Iod

10. Mîini a muieri îndurătoare fiêrseră copiii lor, făcură[29] spre mîncare lor întru surparea fêtei nărodului mieu.

Kaf

11. Sfîrşi Domnul mîniia lui, răvărsă mîniia urgiei lui, şi aprinse foc în Sion, şi mîncă de tot temeliile ei.

Laméd

12. N-au crezut împăraţii pământului, toţi cei ce lăcuiesc lumea, că va întra vrăjmaş şi năcăjitor pren porţile Ierusalim.

Mim

13. Dentru păcatele prorocilor ei, strîmbătăţile preuţilor ei, celor ce varsă sînge drept întru mijlocul ei.

Nun

14. Clătiră-să priveghetorii ei întru ieşiri, pîngăritu-s-au cu sînge; neputînd ei, atins-au îmbrăcămintele lor.

Saméh

15. „Feriţi-vă de la cêle necurate, chemaţi pre ei, feriţi-vă, feriţi-vă! Nu vă atingeţi, căci s-au aţîţat şi-ncă s-au clătit! Dziceţi întru limbi, ⌊căci⌋ nu vor mai adaoge a nemernicí!”

Áin

16. Faţa Domnului — partea lor; nu va adaoge a *[624/1]* privi cătră ei. Faţa preuţilor n-au luat, proroci n-au miluit.

Fi

17. Încă fiind noi, sfîrşiră-să ochii noştri la ajutoriul nostru dăşert; privind noi, privim la limbile ce nu mîntuiêşte.

Sadí

18. Vînat-am pre cei mici ai noştri ca să nu margă întru uliţile noastre. Apropiatu-s-au vrêmea noastră, plinitu-s-au dzilele noastre, sosit-au săvîrşitul nostru.

Cof

19. Sprinteni să făcură cei ce goniia pre noi, mai mult decît vulturii ceriului; preste munţi s-au aţîţat, întru pustiiu aleşuiră pre noi.

Ris

20. Duhul obrazului nostru, unsul Domnu, prinse-să întru stricăciunile noastre, căruia am dzis: „Întru umbra lui trăi-vom întru limbi.”

Hsen

21. Bucură-te şi te veselêşte, fata Idumeii, cêea ce lăcuieşti pre pământ! Şi-ncă preste tine va trêce păharul Domnului, îmbăta-te-vei, şi vei vărsa!

Thav

Ms. 4389, p. 765

nu se-au cunoscut la uliţe; lipitu-se-au piêlea lor de oasele lor, şi se-au uscat şi au fost ca lemnul.

Tet

9. Mai bine au fost celor ce au pierit de sabie decît celor ce au murit de foamete, pentru că aceştia se-au stricat de sête pentru nedorirea pământului.

Iod

10. Mîinile muierilor cêle milosîrde fiêrseră pre coconii lor, fură lor bucate întru sfărîmarea fêtei nărodului mieu.

Caf

11. Umplut-au Domnul urgiia sa, vărsat-au urgiia mîniei sale, şi se-au aţîţat foc în Sion, şi au mîncat temeliile lui.

Laméd

12. N-au crezut împăraţii pământului, nici toţi cîţi lăcuiesc în lume, că va întra vrăjmaşul şi supărătoriul pren porţile Ierusalímului. *[765/2]*

Mem

13.[57] Pentru păcatele prorocilor lui şi pentru nedireptăţile preoţilor lui, carii au vărsat în mijlocul lui sîngele celor direpţi.

Nun

14. Rătăcit-au orbii pre uliţe, şi se-au pîngărit în sînge, şi nemaiputînd se-au atins de hainele lor.

Sameh

15. „Feriţi-vă pîngăriţilor, ziseră lor, daţi-vă în laturi, daţi-vă în laturi! Şi nu vă atingeţi, că se-au vîrzoit şi se-au clătit! Zis-au[58] întru limbi, mai mult nu vor mai adaoge a lăcui întru dînşii!”

Áin

16. Faţa Domnului — partea lor, nu va mai adaoge a mai căuta spre dînşii. De faţa preoţilor nu se-au ruşinat, nici de cei bătrîni nu le-au fost milă.

Fe

17. Încă fiind noi, se sfîrşiră ochii noştri spre ajutoriul nostru privind noi în zadar, cînd ne nădăjduiam pre ţara carea nu mîntuiêşte.

Ţadi

18.[59] Alunecat-au urmele noastre pre căile uliţelor noastre; sosit-au sfîrşitul nostru şi se-au sfîrşit zilele noastre.

Cof

19. Mai iuţi au fost ceia ce ne goniia decît vulturii ceriurilor; pre munţi ne-au gonit, în pustie ne-au ocolit.

Reş

20. Duhul cel bun înaintea fêţelor noastre, Domnul au fost, se-au prins întru rîsipirile noastre, căruia am zis: „Întru umbra lui a vieţuit în limbi.”

Şin

21. Bucură-te şi te veselêşte, fata Iduméei, cêea ce lăcuieşti în ţara [húsului][60]! Că la tine va veni păharul Domnului, şi te vei îmbăta, şi vei avea dor[61]!

Taf

Versiunea modernă

nu au mai fost recunoscuţi la ieşiri; pielea lor li s-a uscat pe oase, s-au uscat precum lemnul.

9. Teth. Cei răniţi de sabie erau mai frumoşi decît cei răniţi de foamete. S-au dus străpunşi de la roadele cîmpurilor.

10. Iod. Mîinile femeilor milostive şi-au fiert copiii, s-au făcut mîncare lor întru zdrobirea fiicei poporului meu.

11. Kaph. Domnul şi-a împlinit mînia sa, a revărsat mînia urgiei lui, a aprins foc în Sion şi i-a mistuit temeliile.

12. Lamed. Nu au crezut regii pământului, toţi cei ce locuiesc lumea, că vrăjmaşul şi asupritorul vor intra pe porţile Ierusalimului.

13. Mem. Din cauza păcatelor profeţilor săi, a nedreptăţilor preoţilor ei, a celor care vărsau sînge drept în mijlocul său.

14. Nun. Paznicii ei s-au cutremurat la ieşiri, cu sînge au fost pîngăriţi; cînd nu aveau putere, le-au atins veşmintele.

15. Samech. „Feriţi-vă de cei necuraţi, numiţi-i, feriţi-vă, feriţi-vă! Nu atingeţi, căci au fost aprinşi şi chiar cutremuraţi! Spuneţi între neamuri că nu vor mai sălăşlui!”

16. Ain. Faţa Domnului — partea lor, nu îi va mai privi. Faţa preoţilor n-au luat-o în seamă, de bătrîni nu au avut milă.

17. Phe. Cînd încă mai eram, s-au sfîrşit ochii noştri după ajutor în zadar; pîndind, am pîndit un neam ce nu mîntuieşte.

18. Sade. Am vînat pe cei mici ai noştri ca să nu meargă în pieţele noastre; vremea noastră s-a apropiat, zilele noastre s-au împlinit, aproape este sfîrşitul nostru.

19. Koph. Urmăritorii noştri sînt uşori, mai mult decît vulturii cerului; pe munţi s-au aprins, în pustie ne-au întins capcane.

20. Res. Domnul cel uns, suflarea feţei noastre, a fost prins în distrugerile lor, despre care am zis: „În umbra sa vom trăi între neamuri.”

21. Chsen. Bucură-te şi te veseleşte, fiica Idumeii, tu, care locuieşti în ţară! Şi chiar la tine va veni potirul Domnului, şi te vei îmbăta, şi vei vărsa!

Biblia 1688, p. 533, col. 2

22. Sfîrşitu-s-au fărădelêgea ta, fată Sión; nu va adaoge încă a te (mai) înstreina. Socoti fărădelegile tale, fată Sión; au descoperit preste necurățiile tale.

Cap 5
Ruga Ieremíei prorocul

1. Adu-ți aminte, Doamne, căci s-au făcut noao; privêşte şi vezi ocara noastră!

2. Moştenirea noastră mutatu-s-au la striini, casele noastre la striini.

3. Sărăimani ne-am făcut, nu iaste tată; maicele noastre — ca văduvele.

4. Apa noastră cu argint am băut, lêmnele noastre pre schimbare au venit.

5. Preste cerbicea noastră ne-am gonit; ostenit-am, nu ne-am odihnit.

6. Eghípetul dêde mîna, la Arsúr spre săturarea lor.

7. Părinții noştri au greşit şi nu sînt; noi fărădelegile lor am suferit.

8. Robi ne-au stăpînit pre noi; mîntuit nu iaste den mînile lor.

9. Cu sufletele noastre vom aduce pîinea noastră de cătră fața sabiei pustiiului.

10. Piêlea noastră ca un cuptoriu să afumắ, zmulsără-să de cătră fața viforălor foameții.

11. Pre muieri în Sión au smerit, pre fecioare — în cetățile Iúdii.

12. Boiêri în mînile lor s-au spînzurat, bătrînii nu s-au cinstit.

13. Cei aleşi plîngere au luat, şi tinerii cu lemnu slăbiră.

14. Şi bătrînii de la poartă s-au părăsit, cei aleşi de cîntările lor au încetat.

15. Stricắ-se bucuriia inimii noastre, întoarsă-să spre plîngere jocul nostru.

16. Căzut-au cununa capului nostru; şi vai noao, căci am greşit!

17. Pentru aceasta s-au făcut durêre, duioasă e inima noastră, pentru aceasta s-au întunecat ochii noştri.

18. Preste măgura Siónului, căci s-au stins, vulpi au trecut prentr-însa.

19. Şi tu, Doamne, în veac vei lăcui, scaunul tău spre rudă şi rudă.

20. Pentru căci în sfîrşit vei uita pre noi, părăsi-vei pre noi spre îndelungare de zile?

21. Întoarce pre noi, Doamne, cătră tine, şi ne vom întoarce, şi înnoiêşte zilele noastre ca şi mainte!

22. Căci lepădînd ne-ai lepădat pre noi, urgisitu-te-ai preste noi foarte.

Ms. 45, p. 624

22. Sfîrşitu-s-au fărădălêgea ta, fată Sion; nu va mai adaoge încă a te înstreina. Socoti fărădălegile tale, fată Sion, dăscoperí prestă necurăţiile tale.

Cap 5
Ruga lui Ieremía proroc

1. Pomenêşte, Doamne, căci s-au făcut noao! Privêşte şi vedzi ocara noastră!

2. Moştenirea noastră mutatu-s-au la striini, casele noastre — la striini.

3. Sărăimani ne-am făcut; nu iaste tată, maicele noastre — ca văduile.

4. Apa noastră cu argint am băut, lêmnele noastre spre schimbare au venit.

5. Prestă cerbicea noastră ne-am gonit, ostenit-am, nu ne-am odihnit.

6. Eghiptul dêde mîna, Assur spre săturarea lor.

7. Părinţii noştri au greşit, şi nu-şi sînt; noi fărădălegile[30] le-am suferit.

8. Robi ne-au stăpînit noao, mîntuitor nu iaste dentru mîinile[31] lor.
9. Cu sufletile noastre vom aduce *[624/2]* pîinea noastră de cătră faţa sabiei pustiiului.
10. Piêlea noastră ca un cuptor să afúmă[32], zmulseră-să de cătră faţa volburilor foameţii.

11. Muierile în Sion au smerit, ficioarăle întru cetăţile Iúdei.

12. Boiêri întru mîinile lor s-au spînzurat, bătrînii nu s-au cinstit.
13. Aleşii plîns au luat şi tinerei cu lemnu slăbiră.
14. ⌊Şi⌋ bătrînii de la poartă s-au părăsit, cei aleşi de cîntările lor ⌊au încetat⌋.

15. Stricá-să bucuriia inemei noastre, întoarse-să spre plîngere jocul nostru.

16. Căzut-au cununa capului nostru, şi vai noao, căci am greşit!
17. Pentru aceasta s-au făcut ⌊durêre⌋ duiiuoasă[33], pentru aceasta au întunecat ochii noştri.

18. Preste măgura Sion, căci s-au stins, vulpi au petrecut întru însă.
19. Şi tu, Doamne, în vac vei lăcui, scaunul tău spre rudă şi rudă.

20. Pentru căci în prici vei uita pre noi? Părăsi-vei pre noi, spre îndălungare de dzile?

21. Întoarnă pre noi, Doamne, cătră tine şi ne vom întoarce; şi înnoiêşte dzilele noastre ca şi mai nainte!

22. Căci lepădînd ne-ai lepădat pre noi, urgisitu-te-ai preste noi cît de foarte."

Ms. 4389, p. 765-766

22. Umplutu-se-au fărădelegiuirea ta, fata Siónului, şi de acum nu voiu mai adaoge să te mut. Cercetat-au nedireptatea ta, fata Edómului, dăscoperit-au[62] păcatele tale.

Rugăciunea Ieremíei prorocul
Cap 5

1.[63] *[766/1]* Ado-ţi aminte, Doamne, ce au fost noaoă! Caută şi vezi ocara noastră!

2. Moşiia noastră se-au întors cătră streini, şi casele noastre cătră[64] cei de alt neam.

3. Fum săraci fără de tată, mumînile noastre — ca nişte văduve.

4. Apa noastră o am băut pre bani, lêmnele noastre le-am cumpărat în preţ.

5.[65] Pre cerbicile noastre am fost goniţi; ostenit-am şi nu ne-am odihnit.

6. Eghiptênilor am dat mîna, şi assiriênilor ca să ne sature de pîine.
7. Părinţii noştri au greşit, şi nu sînt; iar noi purtăm fărădelegile lor.

8. Robii au stăpînit pre noi; şi nu iaste cine să ne mîntuiască den mîinile lor.
9. Întru piericiunea sufletelor noastre am adus pîinea noastră de la faţa sabiei în pustie.
10.[66] Piêlea noastră — ca cuptoriul de fiiu[67], înfricoşatu-se-au de faţa viforului[68] foameţii.

11. Muierile se-au umilit în Sion şi fêtele în ce- *[766/2]* tăţile Iúdei.

12. Boiêrii se-au spînzurat de mîinile lor, fêţele celor bătrîni se-au ocărît.
13. Cei aleşi au pătimit plîngere şi voinicii au slăbit în cătuşi.
14. Bătrînii de la porţi au tăcut.

15. Bucuriia inimilor noastre se-au rîsipit, cei aleşi au tăcut de cîntecele lor şi danţul nostru se-au întors în plîngere.

16. Căzut-au cununa den capul nostru; vai de noi, pentru că am greşit!
17. Pentr-acêea se-au turburat inima noastră şi au întunecat ochii noştri.

18. Pentru Muntele Siónului, pentru că au pierit; vulpile au umblat prentr-însul.
19.[69] Iar tu, Doamne, vei lăcui în vêci, scaunul tău în neam şi în neam.

20. Pentru căci ne uiţi în vêci? Şi ne părăseşti întru lungimea zilelor?

21. Întoarce-ne, Doamne, cătră tine şi ne vom întoarce; înnoiêşte zilele noastre ca şi mai nainte!

22. Ce lepădîndu-ne ne lêpezi, şi te-ai mîniiat pre noi foarte.

Versiunea modernă

22. Thau. A încetat fărădelegea ta, fiica Sionului, nu te va mai înstrăina. A cercetat fărădelegile tale, fiica Edomului; a descoperit impietăţile tale.

Capitolul 5
Rugăciunea lui Ieremia, profetul

1. Adu-ţi aminte, Doamne, ce ni s-a întîmplat nouă; priveşte şi vezi ocara noastră!

2. Moştenirea noastră mutată a fost către străini, casele noastre — la cei din alte părţi.

3. Am ajuns orfani, fără tată; mamele noastre sînt precum văduvele.

4. Apa noastră am băut-o cu bani, lemnele noastre au venit la schimb.

5. Prigoniţi am fost pe grumazul nostru; am ostenit, odihnă nu ni s-a dat.

6. Egiptul şi-a dat mîna, Asur spre săturarea lor.

7. Părinţii noştri au păcătuit, nu sînt; noi am suferit fărădelegile lor.

8. Robi au stăpînit peste noi; nimeni nu este să ne răscumpere din mîna lor.
9. Cu sufletele noastre vom aduce pîinea noastră dinaintea sabiei pustiei.
10. Pielea noastră precum un cuptor s-a înnegrit, din pricina furtunilor foametei s-au strîns.

11. Au umilit femei în Sion, fecioare în cetăţile lui Iuda.

12. Dregătorii au fost spînzuraţi de mîinile lor, bătrînii nu au fost cinstiţi.
13. Cei aleşi au înălţat plîngere şi tinerii sub lemn au slăbit.
14. Iar bătrînii n-au mai stat la porţi, cei aleşi de la cîntările lor au încetat.
15. Bucuria inimii noastre s-a sfîrşit, dansul nostru s-a schimbat în plîns.

16. Cununa capului nostru a căzut; vai nouă, căci am păcătuit!
17. Din această cauză s-a făcut durere, îndurerată este inima noastră, din această cauză s-au întunecat ochii noştri.
18. Pe muntele Sionului, pentru că a fost distrus, vulpi treceau prin el.
19. Dar tu, Doamne, în veac vei locui, tronul tău din neam în neam.

20. De ce spre biruinţă ne-ai uitat? De ce ne vei lăsa în urmă, spre lungime de zile?

21. Întoarce-ne, Doamne, către tine şi ne vom întoarce; şi înnoieşte zilele noastre ca înainte.

22. Căci cu totul ne-ai lepădat, pe noi te-ai mîniat peste măsură.

NOTE FILOLOGICE ŞI TEXTUALE

Biblia 1688
Ieremíia

Cap 1

1 În text, paginile 492-495 sînt numerotate, greşit, 487-490. De asemenea, colontitlul este scris greşit: *Isaíia.*
2 În text, scris: ***да́мь.***
3 În text, scris: ***га́ра.***

Cap 2

4 În text, scris: ***прєнтрꙋ.***
5 În text, scris: ***оуѕро́сь.***

Cap 3

6 În text, scris: ***деспъци́рє.***

Cap 8

7 În text, scris: ***къ.***

Cap 9

8 În text, scris: ***грѧ́щє.***
9 În text, scris: ***неоуѕлѫ́н҆дꙋ.***

Cap 11

10 În text, scris: ***гърънѝ.***

Cap 14

11 În text, scris: ***Іерꙋсали́мꙋи.***
12 În text, scris: ***немѣ́р҆єникь.***

Cap 18

13 În text, scris: ***фъꙋ́т҆.***
14 În text, auxiliarul este scris: ***во́.***

Cap 19

15 În text, scris: ***трꙋ́рилє.***
16 În text, scris: ***а́тѣ́стѣ.***

Cap 20

17 În text, scris: ***петꙋти҆ динилѣ.***

Cap 23

18 În text, scris: ***га́ра.***
19 În text, scris: ***кꙋви́н҆тє.***
20 În text, scris: ***вои.***

Cap 28

21 În text, scris: ***Іремїѧ.***

Cap 30

22 În text, scris: ***зиѫ́ндь.***

Cap 34

23 În text, scris: ***во́щи.***

Cap 36

24 În text, scris: ***ѿпра́тꙋлꙋи.***
25 În text, scris: ***но҆цїє.***

Cap 37

26 În text, scris: ***норо́дꙋл.***

Cap 42

27 În text, scris: ***сꙋ́флєтꙋлє.***

Cap 44

28 În text, scris: ***а҆чє́а҆та.***
29 În text, scris: ***нѫ҆нилє.***

Cap 46

30 În text, scris: ***вой.***
31 În ebraică: „Zgomot, dar a pierdut prilejul.”

Cap 48

32 În text, scris: ***зробитꙋ́ръ.***
33 În text, scris: ***во́сатрє.***

Cap 49

34 În text, scris: ***Вавѵло́нꙋлй.***

Cap 51

35 În text, scris: ***лꙋни́нъ.***
36 În text, scris: ***зе́чє.***

Cap 52

37 În text, scris: ***ка́рєла.***
38 În text, scris: ***йпра́в҆никь.***
39 În text, scris: ***пмѫ҆тꙋль.***

Biblia 1688
Plînsurile Ieremíei

Cap 2

40 În text, scris: ***пъмѫ́м҆ть.***

Cap 3

41 În text, scris: ***ѿгꙋдꙋѝ.***

Cap 4

42 În text, scris: ***норо́дѕлѕ.***

Ms. 45
Ieremía

Cap 1

1 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.
2 În text, scris ***порьк҃чи***, probabil greşeală de copist.
3 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 18*.
4 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vargă*.
5 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 4*.
6 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 6*; *Sirah 49*.

Cap 2

7 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *Domnul*.
8 În text, iniţial apare cuvîntul *hotarăle*, modificat în *ostroavele*, scris: ***wс҃тро́вєле***.
9 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *dă*.
10 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *lor*.
11 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 3*.
12 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 5*; *Mth. 21*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.
13 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *otavă*.
14 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 11*.

Cap 3

15 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.
16 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Aggheu 1*.
17 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *mai*.

Cap 4

18 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iosía 10*.
19 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.
20 În text urmează un cuvînt şters cu cerneală roşie.
21 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***мѕ҃рос҃т҃[ь]*** *[= Sol.] 1*.
22 În text a fost scris iniţial cuvîntul *ceriul*, tăiat cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *soarele*.
23 În text, scris ***чє҃***, probabil greşeală de copist.

Cap 5

24 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *cei*.
25 În text, scris ***є$***, probabil greşeală de copist.
26 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***єзєк.*** *[= Iez.] 22*.
27 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vîrtoşi*.
28 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16*.
29 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 6*; *Mth. 13*; *Mr. 4*; *Luc. 8*; *Ioan 12*; ***д[ѣ]їа҃[ıє]*** *[= Fapte] 28*; ***к[ь] рн҃[лѧном]*** *[= Rom.] 11*.
30 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 1*; *Zahar. 2*; *2* ***мш҃[сн]*** *[= Ieş.] 22*.

Cap 6

31 În text, scris ***трьц҃ъ***, probabil greşeală de copist.
32 În text, secvenţa *asupra ei spre războiu* este repetată, din greşeală, şi tăiată cu roşu; deasupra este marcată o vrahie roşie, nereluată marginal.
33 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***д[ѣ]їа҃[ıє]*** *[= Fapte] 7*.
34 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 56*; *jos 8*.
35 În text, scris ***и҃чѣс҃тѧс҃тѣ***, greşeală de copist.
36 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Mth. 11*.
37 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 1*; *Amos 5*.
38 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *ei*.
39 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *cu*.
40 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 1*.
41 În text, silaba *nă-* este repetată, greşeală de copist.

Cap 7

42 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 26*.
43 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.
44 În text urmează un fragment, *omului şi între mijlocul,* tăiat cu roşu.
45 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Mth. 21*; *Mr. 11*; *Luc. 9*.
46 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: ***прит҃[чи]*** *[= Parim.] 1*; *Isaía 65 şi 66*.
47 În text cuvîntul este marcat cu o vrahie nereluată marginal.
48 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.
49 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 44*.
50 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 16*.

51 În text, cuvîntul este marcat cu o vrahie roşie, nereluată marginal.
52 În text urmează o secvenţă tăiată cu roşu.
53 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3 Мѡ҃и҃[си] [= Lev.] 18*.
54 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Єзек. [= Iez.] 26*.

Cap 8

55 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *de tot*.
56 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 56*; *sus 6*.
57 În text, deasupra cuvîntului este o vrahie roşie, nereluată marginal.
58 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.
59 În text, scris *къ҆ѓіме҃*.
60 Marginal, marcată în text prin două linii oблice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Мѳ҃рѡ҃ст҃[ь] [= Sol.] 11*.

Cap 9

61 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *stare*.
62 În text, din secvenţa de anticipare -*питиѵ* apare în pagina următoare doar ultima silabă, probabil greşeală de copist.
63 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 25*.
64 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Cori[n]th. 1*; *2 Cori[n]th. 10*.
65 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Д[ѣ]їа҃[іе] [= Fapte] 7*.

Cap 10

66 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Мѳ҃рѡ҃ст҃[ь] [= Sol.] 13*; *Isaía 44*.
67 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Apoc. 15*.
68 În text, cuvîntul *cei* a fost adăugat deasupra rîndului.
69 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Мѡ҃и҃[си] [= Fac.] 1*; *jos 51*; *Psal. 135 şi 148*.
70 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 134*.
71 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *Domnul, numele lui*.
72 În text a fost scris altfel şi, ulterior, corectat.
73 În text, scris *а҃зи́ре*, probabil greşeală de copist (*cf.* SEPT.FRANKF.).
74 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 6 şi 36*.
75 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Psal. 78*; *Sirah 36*.

Cap 11

76 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.
77 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *împreună*.
78 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 2*.
79 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 14*.
80 În text, deasupra acestui cuvînt este scrisă o vrahie cu roşu şi tăiată.
81 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *şi*.
82 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, probabil *nu*, marcat cu o vrahie roşie.
83 În text, în dreptul acestui verset, apare o mînă în poziţie indicială desenată cu roşu, făcînd trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
84 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1 Цр҃ст҃[въ] [= 1 Reg.] 16*; *1 Пар[алипоменонъ] [= 1 Paral.] 28*; *jos 17 şi 20*; *Psal. 7 şi 25*; *Apoc. 2*.
85 În text, cuvîntul *mîinile* este tăiat cu roşu; marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *cu mînele*.

Cap 12

86 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Iov 21*; *Avvacum 1*.
87 În text, verbul apare precedat de negaţia *nu*, tăiată cu roşu şi marcată printr-o vrahie roşie.
88 În text a fost scris iniţial, probabil, *sufletul mieu*, şi apoi corectat.
89 În text, cuvîntul este marcat cu o vrahie nereluată marginal.

Cap 13

90 În text, scris iniţial: *нѳ҃ѡ҃кь҃ѧ* şi apoi modificat prin adăugarea, de altă mînă, a silabei *кѳ҃* deasupra rîndului.
91 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Пла҃ч҃[їєремїєвъ] [= Plîng.] 1*.
92 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ethiopul*.
93 Cuvînt scris defectuos în text.

Cap 14

94 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *buruian*.
95 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.
96 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos: 23*.
97 În text, secvenţa *cu pasări* este marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.
98 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *răspîntiile*.
99 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Пла҃ч҃[їєремїєвъ] [= Plîng.] 1 şi 2*.
100 În text este scris *мїѣ*, probabil greşeală de copist (*cf.* SEPT.FRANKF.); cuvîntul apare marcat cu o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

101 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 8*.

102 În text, prepoziţia *de* şi silaba *vin-* a cuvîntului următor sînt repetate, din greşeala copistului.

Cap 15

103 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *fêţii mêle*.

104 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Zahar. 11*.

105 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* **Цр^{ст}**[**въ**] *[= 4 Reg.] 21*.

106 În text, scris **рпз**, probabil greşeală de copist.

107 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 8*.

108 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *Despuitoare*.

109 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *rêlelor lor şi întru vrêmea*.

110 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *5* **Мш**^{й}[**си**] *[= Deut.] 32*; **К**[**ь**] **ри**^{м}[**лмном**] *[= Rom.] 10*.

111 În text, scris **ймн**$^{\prime}$, probabil greşeală de copist.

112 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 30*.

113 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

114 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

115 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *mîna*.

116 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *răscumpăra*.

Cap 16

117 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *-ste*.

118 În text, scris **мйрєрелдѧ**, greşeală de copist.

119 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 5*.

120 În text, scris **прє**$^{\prime}$, greşeală de copist.

121 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

122 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 23*.

123 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus*.

124 Este, foarte probabil, o greşeală de copist, care a scris *ţie* în loc de *mie*. În SEPT.FRANKE. întîlnim pronumele de persoana întîi singular; la fel şi în BIBL.1688. În text este scris **цѣе**; o lecţiune *ţi-e* e mai puţin probabilă.

Cap 17

125 În text, deasupra cuvîntului, sînt scrise şi apoi tăiate una sau două slove.

126 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: **зри** [= ‘aici’].

127 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 48*.

128 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *cel*.

129 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.

130 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: **зри** [= ‘aici’].

131 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Psal. 1*.

132 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 11*; *jos 20*; *1* **Цр^{ст}**[**въ**] *[= 1 Reg.] 1*; **К**[**ь**] **ри**^{м}[**лмном**] *[= Rom.] 28*; *Psal. 7*; *Apoc. 2*.

133 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru.

134 În text, cuvîntul apare marcat cu o vrahie roşie, nereluată marginal.

135 În text, scris **фйй**^{и}**лш**^{р}, probabil greşeală de copist.

136 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 5*.

137 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *băgaţi*.

Cap 18

138 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía: 45*; **К**[**ь**] **ри**^{м}[**лмном**] *[= Rom.] 9*; **Мѳ^{л}рѳ^{ст}**[**ь**] *[= Sol.] 15*.

139 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, între două paranteze mari, aceleaşi trimiteri biblice: *Isaía: 45*; **К**[**ь**] **ри**^{м}[**лмном**] *[= Rom.] 9*; **Мѳ^{л}рѳ^{ст}**[**ь**] *[= Sol.] 15*.

140 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-toarce*, corectura: *-turna*.

141 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, între două paranteze mari, aceleaşi trimiteri biblice: *Isaía 45*; **К**[**ь**] **ри**^{м}[**лмном**] *[= Rom.] 9*; **Мѳ^{л}рѳ^{ст}**[**ь**] *[= Sol.] 15*.

142 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 25 şi 35*; *Iov 3*.

143 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *jos 19 şi 49 şi 50*.

144 În text, scris **мънїѥ**, probabil greşeală de copist.

Cap 19

145 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *suna*.

146 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 8*; *jos 49 şi 50*.

147 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *mai*.

148 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.

Cap 20

149 Altă lecţiune: *ce-i de la tată-său*.

150 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *pentru*.

151 În text, deasupra cuvîntului este o vrahie roşie, nerelu-

ată marginal.

152 În text, scris ***фѡ́кдⷭ̃***, probabil greşeală de copist.

153 În text apar două linii oblice scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

154 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* ***Пар[алипоменонъ]*** *[= 1 Paral.] 28*; *Psal. 7*; *sus 11 şi 17*.

155 În text, deasupra cuvîntului este marcată o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

156 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Iov 3*.

Cap 21

157 În text, scris ***ш***, probabil greşeală de copist.

158 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 38*.

159 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 22*.

Cap 22

160 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

161 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21*.

162 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *cară şi*.

163 În text, scris ***ѧдѧ́че***, greşeală de copist.

164 Marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *pierzător*.

165 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *5* ***Мш͡и[си]*** *[= Deut.] 29*; *3* ***Цр͡ст[въ]*** *[= 3 Reg.] 9*.

166 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘aici’].

167 În text, ultima slovă este greu lizibilă din cauza manuscrisului deteriorat.

168 În text, prima slovă este greu lizibilă din cauza manuscrisului deteriorat.

Cap 23

169 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: ***Єзек.*** *[= Iez.] 34*.

170 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, explicaţia: *piêrdeţi*.

171 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 4 şi 40 şi 45*; ***Єзек.*** *[= Iez.] 34 şi 37*; *jos 33*; *Daniil 9*; *Ioan 1*.

172 În text, în dreptul acestui verset, apare o mînă desenată cu roşu, în poziţie indicială, făcînd trimitere la persoana lui Iisus Hristos.

173 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *toţi*.

174 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 9*.

175 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile intratextuale: *sus 14*; *jos 27 şi 29*.

176 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele 1 deasupra cuvîntului *visuri* şi 2 deasupra cuvîntului *minciunoase*, indicînd inversarea topicii lor.

177 În text, secvenţa *să* este adăugată deasupra rîndului, fiind marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

178 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 20*.

Cap 24

179 În text urmează pronumele *mă*, tăiat cu o linie roşie şi marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu.

180 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *jos 31*; *Evrei 8*.

181 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 29*.

182 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *întru pămîntul*.

Cap 25

183 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *tot*.

184 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр͡ст[въ]*** *[= 4 Reg.] 17*; *sus 18*; *jos 35*; *Ioan 3*. Ultima trimitere este scrisă greşit în manuscris (*cf.* BIBL.OSTROG: ***Їѡна҃ г҃***).

185 În text, silaba *-lor* este adăugată deasupra rîndului.

186 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Пара͡и[поменонъ]*** *[= 2 Paral.] 36*; *1 Ezdra 1*; *jos 29*; *Daniil 9*.

187 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

188 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra ultimei slove a cuvîntului, corectura: *-e* (modificînd cuvîntul în *puie*).

189 În text, scris iniţial *necălcare*; silaba *ne-* este tăiată cu o linie roşie şi marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu.

190 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, probabil prepoziţia *pre*.

191 Marginal, macate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ioil 3*; *Amos 1*.

192 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele 1 deasupra secvenţei *de la înaltu*, 2 deasupra secvenţei *va lucra*, şi 3 deasupra secvenţei *de la lăcaşul cel sfînt al lui*, indicînd inversarea topicii lor.

193 În text, cuvîntul *trupul* este tăiat cu o linie roşie; marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *limba*.

194 În text, în secvenţa de anticipare a paginii cuvîntul apare scris ***мънїе***, probabil greşeală de copist.

195 În text, scris iniţial *necălcare*; silaba *ne-* este tăiată cu roşu şi marcată cu o vrahie roşie.

Cap 26

196 În SEPT.FRANK. această secvenţă lipseşte: *’Εν ἀρχῆ βασιλέως ’Ιωακεὶμ ὑοῦ ’Ιωσία* (SEPT.FRANK.).

197 În text urmează verbul *audzi* tăiat cu negru; probabil greşeală de copist.

198 În text urmează o secvență tăiată cu roșu.
199 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roșu, explicația: *șezut*.
200 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.
201 În text este suprascrisă slova *m* și apoi tăiată cu negru.
202 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Mih. 1 și 3*.
203 În text, cuvîntul este scris defectuos.
204 În text, cu cerneală roșie, sînt scrise cifrele 1 deasupra cuvîntului *Iezechíei*, 2 deasupra cuvîntului *împăratului* și 3 deasupra cuvîntului *Iúdei*, indicînd inversarea topicii lor.
205 În text, cuvîntul *pămîntul* este tăiat cu roșu; marginal, marcată printr-o vrahie scrisă cu roșu, corectura: *cuvîntul*.

Cap 27

206 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, completarea: *și*.
207 În textul grecesc: *Σεδεκίαν* (SEPT.FRANKF.).
208 Cuvîntul *a* este adăugat, dar nu deasupra rîndului, ca de obicei, ci lîngă cuvîntul anterior, mai mult dedesubt, în spațiul rămas între cuvinte.
209 În text a fost scris inițial *împăratul* și modificat prin adăugarea secvenței *-ui* deasupra rîndului.
210 În text apare o vrahie scrisă cu roșu, nereluată marginal.
211 Marginal, marcată prin trei vrahii scrise cu roșu deasupra secvenței *întru el*, corectura: *lui*.
212 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Varuh 2*.
213 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *sus 14 și 23*; *jos 29*.

Cap 28

214 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, completarea: *maare*.
215 În text urmează numele *Ieremía* tăiat cu roșu.
216 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, corectura: *iale*.
217 În text este suprascrisă slova **ι** și tăiată cu roșu.

Cap 29

218 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile intratextuale: *sus 14 și 23 și 27*.
219 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *sus 25*; *1* ***Парал҃*[*поменонъ*]** *[= 1 Paral.] 36*; *1 Esdra 1*; *Daniil 9*.

Cap 30

220 Marginal, marcată prin trei vrahii scrise cu roșu, corectura: *a Iúdei*.
221 Marginal, marcată în text printr-o vrahie roșie, completarea: *fiii lui*.
222 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice : *Ioil 2*; *Amos 5*; *Sofon. 1*.
223 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru, probabil *lor*.
224 În text, scris **мьниѡ́асͨъ**, probabil greșeală de copist.

Cap 31

225 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *2 Cori[n]th. 6*.
226 În text urmează un cuvînt tăiat cu roșu.
227 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Mth. 2*.
228 Marginal, în dreptul acestui verset, este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
229 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, completarea: *și*.
230 În text, silaba *cu-* este scrisă deasupra rîndului.
231 În text, cuvîntul este tăiat cu o linie roșie; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu, posibil de altă mînă, corectura: *înturna*.
232 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roșu deasupra unui punct, posibil de altă mînă, completarea: *a lui*.
233 În text, cuvîntul a fost adăugat la începutul versetului și marcat printr-o vrahie roșie, nereluată marginal.
234 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***Єзек.*** *[= Iez.] 18*.
235 În text, scris inițial *aguridă* și modificat.
236 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *Evrei 8*.
237 Marginal, în dreptul acestui verset, este desenată cu roșu o mînă în poziție indicială, semnificînd o trimitere la persoana lui Iisus Hristos.
238 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *sus 24*; *Evrei 8*.
239 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *Isaía 54*; *Ioan 6*.
240 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: ***Д[ѣ]іаⷩ[іє]*** *[= Fapte] 10*.
241 În text urmează un cuvînt tăiat cu roșu.

Cap 32

242 În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii scrise cu roșu, reluate marginal, fără altă notație.
243 În text, cuvîntul este adăugat deasupra rîndului, posibil de altă mînă.
244 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *2* ***Мѡⷪ[си]*** *[= Ieș.] 34*; *5* ***Мѡⷪ[си]*** *[= Deut.] 5*.
245 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.
246 În text, cu cerneală roșie sînt scrise cifrele 1 deasupra cuvîntului *aceasta*, 2 deasupra secvenței *cu foc* și 3 deasupra secvenței *și vor arde de tot*, indicînd inversarea topicii lor.
247 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: *5* ***Мѡⷪ[си]*** *[= Deut.] 12*; *4* ***Црⷭ҇ⷮ[въ]*** *[= 4 Reg.] 21*; *2* ***Парал҃[поменонъ]*** *[= 2 Paral.] 33*.
248 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterea biblică: *3* ***Мѡⷪ[си]*** *[= Lev.] 18*.
249 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roșu, trimiterile biblice: ***Єзек.*** *[= Iez.] 11 și 36*.

250 Marginal marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unei cruci, completarea: *şi inemă alta.*

251 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă notaţie.

252 În text, secvenţa *în cetăţile muntelui* este tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, corectura: *în pămîntul lui.*

253 În text, cuvîntul *ii* este tăiat cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, corectura: *lui.*

Cap 33

254 În text urmează o secvenţă, probabil *către mine*, tăiată cu negru.

255 În text, secvenţa *-streina* este tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie roşie, posibil de altă mînă, corectura: *-turna.*

256 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

257 În text, scris ***дєⷩ фáра***, probabil greşeală de copist.

258 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *şi.*

259 Marginal, nemarcată în text, posibil de altă mînă, corectura: *om.*

Cap 34

260 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *2* ***Мшⷩ[си]*** *[= Ieş.] 22*; *5* ***Мшⷩ[си]*** *[= Deut.] 15.*

261 În text, cuvîntul este marcat prin trei vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

262 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *săvîrşită.*

263 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Мшⷩ[си]*** *[= Fac.] 15.*

264 În text, cu cerneală roşie sînt scrise cifrele 1 deasupra secvenţei *pre ceia ce n-au întărit făgăduinţa mea*, 2 deasupra secvenţei *carea au făcut înaintea fêţii mêle* şi 3 deasupra cuvîntului *viţălul*, indicînd inversarea topicii lor.

Cap 35

265 Altă lecţiune: *omului Dumnedzău.*

266 În text, cuvîntul este repetat la începutul paginii următoare.

267 În text urmează o secvenţă tăiată cu negru.

268 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *asupra pămîntului.*

269 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu.

270 În text, prepoziţia *pre* este repetată, greşeală de copist.

271 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 18 şi 25*; *Ioná 3.*

272 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *bărbat.*

Cap 36

273 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *toţi.*

274 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, corectura: *nărodului.*

275 În text, ultima slovă este marcată cu o vrahie scrisă cu roşu, reluată marginal, fără altă notaţie.

276 În text, scris ***лъжѣ***, greşeală de copist.

277 În text, scris: ***їшки***^{ти}.

Cap 37

278 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$***[въ]*** *[= 4 Reg.] 24*; *2* ***Парл***$^{\widehat{ми}}$***[поменонъ]*** *[= 2 Paral.] 36.*

279 În text, slova ***и*** este adăugată deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

280 În text, slova ***и*** este adăugată deasupra rîndului, posibil de altă mînă.

Cap 38

281 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra primei slove a cuvîntului, corectura: *s.*

282 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 21.*

283 În text, după prima silabă a cuvîntului, apare o scurtă secvenţă tăiată cu roşu.

284 Cifra versetului a fost scrisă greşit şi modificată din *14* în *15.*

285 Marginal, nemarcată în text, completarea: *ţie.*

286 În text urmează un cuvînt, posibil *împăratului*, tăiat cu roşu.

Cap 39

287 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$***[въ]*** *[= 4 Reg.] 25*; *jos 52.*

288 În text, scris ***а***$^{\widehat{ми}}$, probabil greşeală de copist.

289 Slova ***с*** este suprascrisă.

290 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *ethiopul.*

Cap 40

291 În text este posibil ca iniţial să fi fost scris *Ramadan*; silaba *-ma-* este tăiată cu negru.

292 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$***[въ]*** *[= 4 Reg.] 25.*

293 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele 1 deasupra secvenţei *ficiorul lui Ahicam*, 2 deasupra secvenţei *ficiorul lui Safan* şi 3 deasupra secvenţei *pre care l-au pus împăratul Vavilónului*, indicînd inversarea topicii lor.

294 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр***$^{\widehat{ст}}$***[въ]*** *[= 4 Reg.] 25.*

295 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu.

296 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *la Masifa.*

Cap 41

297 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *puţ.*

298 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

299 În text, cuvîntul este marcat prin patru vrahii scrise cu

roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

300 În text, cuvînt marcat printr-o vrahie, nereluată marginal.

Cap 42

301 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.

302 Marginal, marcată în text printr-o vrahie cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *va fi*.

303 În text, scris: ***ва***.

304 În text, scris: ***ѡ́а́нїе***.

305 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru.

306 În text urmează un cuvînt tăiat cu negru.

Cap 43

307 În text urmează un cuvînt şters.

308 În text urmează cuvîntul *cuvîntul* tăiat cu roşu.

Cap 44

309 În text, secvenţa *întru iale* este marcată prin patru vrahii scrise cu roşu, reluate marginal, fără altă notaţie.

310 În text, scris ***прⷭ҃къ***, greşeală de copist.

311 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *încetat*.

312 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 9*.

313 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 7*.

314 În text a fost scris iniţial *lor* şi modificat.

315 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

Cap 46

316 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, completarea: *te*.

317 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *miadzănoapte*.

318 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 44*; *sus 30*.

Cap 47

319 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

320 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal; în text pare ca a fost scris iniţial *lepădă-să*, secvenţa *-ndu-* fiind adăugată deasupra rîndului.

321 În text, acest verset este numerotat cu *17*, greşeală de copist.

322 Marginal, nemarcată în text, corectura: *mări*.

Cap 48

323 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 17*.

324 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *nu*.

325 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *urcioarăle*.

326 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *3* ***Цр҃ⷣ[въ]*** *[= 3 Reg.] 12*.

327 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 16*.

328 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *vargă*.

329 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *toiag*.

330 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *răvneală*.

331 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

332 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *cêia ce şez*.

333 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *strígă*.

334 În text, scris ***дъⷭ҃стꙋдⷭ҃***, probabil greşeală de copist.

335 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *de-*.

336 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 16*.

337 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 15*; ***Єзек.*** *[= Iez.] 7*.

338 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, corectura: *vor rade*, scris ***вѡ᷑ ᷑дє***, tăiată cu roşu.

339 În text, cuvîntul *uliţile* este tăiat cu o linie roşie; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, corectura: *cetăţile*.

340 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Isaía 24*.

Cap 49

341 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Avdia 1*.

342 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 50*.

343 În text a fost notat iniţial începutul versetului următor şi corectat.

344 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Мш҃и[си]*** *[= Fac.] 19*.

345 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *jos 50*.

346 În text este suprascrisă o literă tăiată cu negru.

347 În text, silaba *-le* este tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, corectura: *-lea-mi*.

Cap 50

348 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, posibil de altă mînă, completarea: *preste măgură au rătăcit pre ei*.

349 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

350 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu şi tăiată.

351 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *prea-*.

352 În text urmează un cuvînt tăiat cu roşu, posibil *ţarină*.

353 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu

roşu, explicaţia: *vă întăreaţi*.

354 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

355 În text, cuvîntul este marcat printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

356 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra diftongului final, corectura: *e*.

357 În text, cuvîntul *nu* este scris deasupra rîndului.

358 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *tinerii ei*.

359 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *războinicii ei*.

360 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Мѡи҃**[**си**] [= Fac.] 19*.

361 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *lăcui*.

362 În text apare o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

363 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea intratextuală: *sus 49*.

364 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *preste*.

365 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ioan 14*.

Cap 51

366 În text, capitolul a fost numerotat iniţial greşit, probabil *40*; alături este scris, mai mic decît de obicei, numărul corect al acestui capitol, *51*.

367 Marginal, marcată prin două vrahii scrise cu roşu, corectura: *sînt*.

368 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *lor*.

369 În text, scris **врѣмеи҃**, probabil greşeală de copist (*cf.* SEPT.FRANKF.).

370 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Isaía 21*; *Apoc. 14 şi 18*.

371 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *vrăciuit-am*.

372 În text, scris **вавилѡр**, probabil greşeală de copist.

373 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 6*.

374 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *1* ***Мѡи҃**[**си**] [= Fac.] 1*; *Ps[a]l. 135 şi 148*; *sus 10*.

375 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, de altă mînă, completarea: *împăratului Vavilonului*, în text scris **вавилонѹлии҃ı**.

376 În text, acest verset este numerotat greşit, *36*.

377 În text, scris iniţial altceva, posibil *însă*, şi modificat.

378 În text, cifra versetului fusese iniţial scrisă greşit şi ulterior corectată.

379 În text, secvenţa *-ui* este adăugată deasupra rîndului.

380 În text, cifra versetului fusese iniţial scrisă greşit şi ulterior corectată.

381 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, explicaţia: *înceta*.

Cap 52

382 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *4* ***Цр҇ст**[**въ**] [= 4 Reg.] 24*; *2* ***Паралі҇**[**поменонъ**] [= 2 Paral.] 36*.

383 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *sus 39*; *4* ***Цр҇ст**[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

384 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu deasupra unui punct, completarea: *de argint*.

385 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Цр҇ст**[**въ**] [= 3 Reg.] 7*; *4* ***Цр҇ст**[**въ**] [= 4 Reg.] 25*; *2* ***Паралі҇**[**поменонъ**] [= 2 Paral.] 3*.

386 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *4* ***Цр҇ст**[**въ**] [= 4 Reg.] 25*.

Ms. 45

Plînsurile Ieremíei

Cap 1

1 În text, toate literele ebraice din faţa versetelor sînt scrise cu cerneală roşie.

2 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *Ierem. 13*.

3 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *bună-cuviinţa*.

4 Secvenţa *smereniei lui* este marcată în text prin două vrahii scrise cu roşu, nereluate marginal.

5 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, corectura: *văzu Domnul*.

6 În text, scris **стаѧ̀**; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *-au*.

7 În text a fost scris iniţial *teascul*; slova **л**, suprascrisă, este tăiată cu negru.

Cap 2

8 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu deasupra secvenţei *-tunecă*, explicaţia: *-negurắ*.

9 În text urmează o secvenţă, probabil *ca o vie*, tăiată cu roşu; marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *cu veselie*.

10 În text, scris: **скьр шинáрь**.

11 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *3* ***Мѡи҃**[**си**] [= Lev.] 26*; *5* ***Мѡи҃**[**си**] [= Deut.] 28*.

12 Marginal, marcate în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterile biblice: *Ierem. 14*; **вышꙿ**[**є**] [= 'mai sus'] *1*.

Cap 3

13 În text a fost scrisă iniţial o altă formă verbală şi modificată; marginal, de altă mînă, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *m-au de*.

14 În text, în cuvîntul *dimineţi*, iniţial, în locul slovei **є** a fost scrisă o altă slovă, probabil **ѣ**, modificată în **є**.

15 În text, acest verset este repetat, probabil din greşală de copist, înscris în paranteze semipătrate roşii şi însemnat pe margine cu notaţia: *greşit*, de asemenea scrisă cu roşu.

16 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu,

completarea: *fêţei*.

17 Marginal, marcată în text prin două linii oblice marcate cu roşu, trimiterea biblică: *Amos 3*.

18 În text iniţial a fost scris altceva, apoi modificat în: ***сдр҃áрє***; corectura este marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, nereluată marginal.

19 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *de jos*.

20 În text, scris iniţial probabil ***чи***, ulterior ***и*** a fost modificat în ***є***.

Cap 4

21 În text, cuvintele care desemnează literele din alfabetul ebraic sînt scrise cu cerneală roşie.

22 În text urmează cuvîntul *scumpe* tăiat cu roşu. Marginal, de altă mînă, marcată printr-o vrahie scrisă cu roşu, corectura: *svinte*.

23 În text a fost scris iniţial *puilor* şi corectat: *puii* (vezi SEPT.FRANKF., *Septuaginta* de la Londra, 1653).

24 În text urmează o secvenţă, probabil *cu sête*, tăiată cu negru, greşeală de copist.

25 Marginal, marcată în text printr-o vrahie şi o cruciuliţă scrise cu roşu, completarea: *mai multu*.

26 Marginal, marcată în text prin două linii oblice scrise cu roşu, trimiterea biblică: *1* ***Мѡ҃[си]*** *[= Fac.] 19*.

27 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *zăpada*.

28 În text, slova ***и*** este scrisă defectuos şi marcată printr-o vrahie roşie, nereluată marginal.

29 În text iniţial scris *făcură-să* şi corectat; pronumele *să* este tăiat cu roşu şi marcat printr-o vrahie roşie.

Cap 5

30 În text apare scris cuvîntul *noastre* tăiat cu roşu; marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *lor*.

31 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu roşu, corectura: *mînă*.

32 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu roşu, explicaţia: *să învechi* (lectură nesigură).

33 Marginal, marcată în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, completarea: *inima ei*.

Ms. 4389
Cartea prorociirei Ieremiei

Cap 1

1 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

2 Marginal, marcată în text prin două paranteze pătrate, completarea: *prorocul*.

3 În text, secvenţa *Cuvintele Ieremiei, feciorul Hel-* este scrisă cu majuscule.

4 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

5 Marginal, nemarcată în text, notaţia, care pare a fi scrisă de altă mînă, ***зри*** [= 'vezi'].

6 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃[є]*** [= 'mai jos'] *15*.

7 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

8 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃[є]*** [= 'mai jos'] *18: a: 7*.

9 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃[є]*** [= 'mai jos'] *4: b: 6*.

10 În text a fost şters şi scrisă secvenţa: *spre toţi cei ce*.

11 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

12 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ни҃[є]*** [= 'mai jos'] *6: g: 27*; *Sirah 49*.

Cap 2

13 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

14 În text, scris: ***мїѧ᷄***.

15 În text, prima slovă ***а*** din cuvîntul *casa* a fost corectată din altă slovă.

16 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mihea 6: a: 3*.

17 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

18 În text a fost scrisă iniţial, probabil, prepoziţia *pren* şi apoi transformată în *pre*, prin ştergerea ultimei litere, suprascrise.

19 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

20 În text, scris: ***кида᷅***.

21 În text, scris ***че́ририлѡ́***, greşeală de copist.

22 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

23 În text este posibil să lipsească litera *a*, iar cuvîntul să fi fost adverbul *acum*.

24 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу҆ грє᷅*** [= 'în izvodul grecesc'] *Geónului*.

25 Cuvîntul *lui* a fost adăugat peste un cuvînt şters.

26 În text, scris ***фы᷈т***, greşeală de copist.

27 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ни҃[є]*** [= 'mai jos'] *3: b: 6*; *Isaia 5: a: 1*.

28 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

29 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth. 21: d: 33*; *Mr. 12*; *Luc. 20*.

30 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *iarba*.

31 În text a fost şters şi scris: *n-am*.

32 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia în slavonă: ***отчаѧхсѧ***.

33 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
34 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни*** ж *[є]* [= 'mai jos'] *31: f: 33*.
35 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни*** ж *[є]* [= 'mai jos'] *11: c: 13*.
36 În text, între indicii *32* şi *33* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
37 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *brățările*.
38 În text, scris ***зи́не***, greşeală de copist.
39 În text, slova ***ѣ*** din cuvîntul ***ка́рѣ*** a fost corectată din altă slovă.

Cap 3

40 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
41 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *goni*.
42 În text, silaba *-se* este notată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.
43 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *se va culca cu alt*.
44 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
45 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы́*** ш *[є]* [= 'mai sus'] *2: d: 20*.
46 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
47 În text, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
48 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
49 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
50 În text, cuvîntul *cea* este scris deasupra rîndului de aceeaşi mînă.
51 În text, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
52 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *neomeniia*.

Cap 4

53 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
54 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Osiia 10: d: 12*.
55 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *obrezuiți-vă*.
56 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
57 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы́*** ш *[є]* [= 'mai sus'] *1: c: 11*.
58 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
59 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
60 În text, scris ***ба***, greşeală de copist.
61 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, apare trimiterea biblică: *[**Пре**]**му** зд* *[**рости Соло́мони**]* *[= Sol.] 1: a: 3*; *b:5*.
62 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
63 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
64 În text, între indicii *29* şi *30* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
65 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *orașăle*.

Cap 5

66 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
67 În text, slova ***ф*** din cuvîntul *afla* este modificată din altă slovă.
68 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
69 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *priveghea*.
70 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Іезек.*** *[= Iez.] 22: c: 11*.
71 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
72 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
73 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
74 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни*** ж *[є]* [= 'mai jos'] *16: b: 10*.
75 Marginal, marcate în text cu printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 6*; *Mth. 13*; *Mr. 4*; *Luc. 8*; *Ioan 12*; ***Дѣа́н****[**іѧ**]* ***а̂п*** с ***льскаѧ****]* *[= Fapte] 28*; *[**Къ**]* ***ри́м****[**лѧно** м* ***посла́ніє****]* *[= Rom.] 11*.
76 În text, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
77 În text, între indicii *28* şi *29* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.
78 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 1: f: 23*; *Zahar. 7:b: 10*; ***И̂*** с ***χо*** д *[**ъ**]* *[= Ieș.] 26*.

Cap 6

79 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
80 În text, în acest loc, foarte probabil lipseşte un cuvînt.
81 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
82 În text a fost şters şi scris: *cum face*.
83 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
84 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *vărsa-voiu*.
85 În text, secvenţa *va fi* este repetată, greşeală de copist.
86 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *robit*.
87 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 56: d: 11*; ***ни*** ж *[є]*

[= ‘mai jos’] *8: d: 10*.

88 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

89 În text, slova ***с*** din cuvîntul *surpă* a fost modificată din altă slovă.

90 Marginal, marcată printr- o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mth. 11: d: 29*.

91 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

92 În text urmează un cuvînt tăiat cu cerneală neagră, indescifrabil.

93 În text a fost şters şi scris: *aduceţi*.

94 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *scorţişoară*.

95 În text, scris: ***мїѧ***^{s}.

96 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

97 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

98 În text, scris ***пъı̏єрє***, greşeală de copist.

99 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы͡ı̏***[*є*] [= ‘mai sus’] *1*.

100 În text, scris ***оу҃ᵐвлѫ***, greşeală de copist.

Cap 7

101 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

102 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни͡ᵏ***[*є*] [= ‘mai jos’] *26: d: 13*.

103 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

104 În text, scris ***хиклєшѕ͡ı***, greşeală de copist.

105 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Mth. 21: b: 13*; *Mr. 11: c: 17*; *Luc. 19: g: 46*.

106 În text, scris ***мї҃***^{s}, probabil greşeală de copist.

107 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

108 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***При͡ᵀ*** *[чи соло́мони] [= Parim.] 1: c: 24*; *Isai. 65: b: 11*.

109 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, trimiterea biblică: *1* ***Цр͡ᵀᵀ***[*въ*] *[= 1 Reg.] 4: a: 2: b: 10*.

110 Marginal, marcat în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни͡ᵏ***[*є*] [= ‘mai jos’] *14: b: 11*.

111 În text, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

112 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни͡ᵏ***[*є*] [= ‘mai jos’] *44: c: 19*.

113 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу҃ лᵀ͡*** [= ‘în izvodul latinesc’] *plăcinte*.

114 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *mă mînie*.

115 În text, cuvîntul a fost probabil omis şi adăugat deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

116 În text, slova ***ч*** din cuvîntul *copacii* a fost modificată din altă slovă.

117 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

118 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни͡ᵏ***[*є*] [= ‘mai jos’] *16*.

119 În text, între indicii *25* şi *26* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

120 Marginal, marcată în text printr- o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни͡ᵏ***[*є*] [= ‘mai jos’] *16: c: 12*.

121 În text, scris ***лᵀ͡***, greşeală de copist.

122 În text, ultima slovă ***а*** din cuvîntul *casa* a fost modificată din altă literă.

123 În text, între indicii *31* şi *32* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

124 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Єзєк.*** *[= Iez.] 26: c: 13*.

Cap 8

125 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

126 În text, scris ***мъмъı̏тѕѧѕ͡ı***, greşeală de copist.

127 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

128 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

129 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу҃ грє͡ᵏ*** [= ‘în izvodul grecesc’] *Asída* ***а́ оу҃ лᵀ͡*** [= ‘în izvodul latin’] *Piluus*, scris cu caractere latine.

130 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

131 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 56: d: 11*; ***вы͡ı̏***[*є*] [= ‘mai sus’] *6: c: 13*.

132 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

133 Marginal, marcat prin trei vrahii scrise cu negru, este reluat cuvîntul *strugur*, scris defectuos în text.

134 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни͡ᵏ***[*є*] [= ‘mai jos’] *14: d: 19*.

135 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

136 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, apare trimiterea biblică: *[****Прє****]****мѕ͡ѧр****[****ости Соло́мони*** *] [= Sol.] 35*.

137 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cîntări*.

138 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

139 În text, scris: ***гла́ѕт͡ѕı***.

140 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *pornit*.

Cap 9

141 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

142 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

143 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm 27: a: 3*.

144 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *curse*.

145 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

146 În text, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

147 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

148 În text, urmează o scurtă secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

149 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни**ж[є]* [= 'mai jos'] *23: c: 15*.

150 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

151 În text, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

152 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *1 Cor. 1: d: 31*; *2 Cor. 10: d: 17*.

153 În text, silaba *-pul* este adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

154 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Дѣ**[а́]**н**[ї]**м** [âпˆльскам] [= Fapte] 7*.

Cap 10

155 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

156 Marginal, nemarcată în text, apare trimiterea biblică: *[**Пре**]**мѵдр**[**ости Соло́мони**] [= Sol.]*.

157 Marginal, nemarcate în text, dar marcate pe margine prin două săgeţi orientate în jos, trimiterile biblice: *[**Пре**]**мѵдр**[**ости Соло́мони**] [= Sol.] 13: c: 11*; *14: a: 8*; *Isai. 44*.

158 În text, cuvîntul este repetat din greşeala copistului.

159 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mihea 7: d: 18*.

160 Marginal, marcată în text printr- o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Apoc. 15: b: 4*.

161 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

162 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Бы**ˆ[їѐ] [= Fac.] 1: a: 1*; ***ни**ж[є]* [= 'mai jos'] *51: d: 15*.

163 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ps[a]lm 134: b: 7*; ***ни**ж[є]* [= 'mai jos'] *51: b: 16*.

164 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

165 În text, slova **ъ** din secvenţa *dă-* a fost corectată din altă slovă.

166 În text, urmează o scurtă secvenţă tăiată cu cerneală neagră, indescifrabilă.

167 În text, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

168 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm: 6: a: 1*.

169 Marginal, marcate în text cu două puncte şi o linie oblică, trimiterile biblice: *Ps[a]lm 78: b: 6*; *Sirah: 36*.

Cap 11

170 În text, între indicii *2* şi *3* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

171 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

172 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

173 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы**ѿ[є]* [= 'mai sus'] *2: f: 28*.

174 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

175 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вы**ѿ[є]* [= 'mai sus'] *7: c: 16*; ***ни**ж[є]* [= 'mai jos'] *17: b:12*.

176 În text, în cuvîntul *frumoasă* ultimele trei slove, *-**асѫ***, au fost scrise peste o ştersătură şi modificate din alte slove, iar deasupra lui **о** fusese scrisă o slovă şi ulterior ştearsă.

177 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

178 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *1 **Цр**ˆ**ств**[**ъ**] [= 1 Reg.] 16*; *1 **Па**[**алипоме́нонъ**] [= 1 Paral.] 28*; ***ни**ж[є]* [= 'mai jos'] *17: b: 10 şi 20: c: 12*.

179 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ps[a]lm 7 şi 25*; *Apoc. 2*.

Cap 12

180 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

181 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Iov 21: a: 7*; *Avvac. 1: d: 13*.

182 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= 'vezi'].

183 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

184 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

185 În text, scris ***пѵтїѧ***, greşeală de copist.

186 În text, cuvîntul a fost iniţial omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

187 În text, scris ***чѧѧла^тѫ***, primul **ѧ** fiind marcat printr-o săgeată şi corectat pe margine prin **ѣ**.

188 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 13

189 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera

A, cu caracter latin.

190 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

191 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

192 În text, scris ***во***$^{\widehat{и}}$, greşeală de copist.

193 În text, slova ***ж*** din cuvîntul *lumină*, transcrisă *ă*, a fost modificată din altă slovă, probabil ***а***.

194 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Плáч****[ъ їєремїєвъ] [= Plîng.] 1: a: 2*.

195 În text, scris ***пы***$^{\widehat{и}}$***гы***$^{\widehat{ѧ}}$, greşeală de copist.

196 Manuscrisul este deteriorat în acest loc şi slovele se văd neclar. Probabil este scris *va*.

197 Manuscrisul este deteriorat în acest loc şi slovele se văd neclar. Probabil este scris *iaste*.

198 În text, a doua slovă ***и*** din cuvîntul *putêrnicilor*, transcrisă *i*, a fost modificată din altă slovă, probabil ***є***.

199 În text, scris: ***їѳдéѧ***. Este posibilă şi transcrierea *Iudeia*.

200 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

201 În acest loc, slovele ***т̂дє***$^{\widehat{и}}$, transcrise *îndem-*, se văd slab, dar lecţiunea *îndemna* este cea mai sigură.

202 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***$^{\widehat{ж}}$***[є]*** [= ‘mai jos’] *30: c: 14*.

Cap 14

203 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

204 Este posibilă şi transcrierea *Iudeia*.

205 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

206 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***$^{\widehat{и}}$***[є]*** [= ‘mai sus’] *7: c: 16*.

207 În text, scris ***ло***$^{\widehat{к}}$, greşeală de copist.

208 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***$^{\widehat{ж}}$***[є]*** [= ‘mai jos’] *23: d: 17*.

209 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Плáч****[ъ їєремїєвъ] [= Plîng.] 1: f: 16 şi 2: f: 18*.

210 În text, ultima slovă, ***а***, din acest cuvînt este modificată din altă slovă.

211 În text, sintagma *cu rană* a fost scrisă după ce a fost şters în acest loc ce era scris înainte.

212 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***$^{\widehat{и}}$***[є]*** [= ‘mai sus’] *8: c: 15*.

213 În text, cuvîntul *roauă* a fost scris după ce în acest loc a fost şters ce era scris înainte.

Cap 15

214 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

215 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *leapădă-i*.

216 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Zahar. 11: b: 9*.

217 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр***$^{\widetilde{ст}}$***[въ]*** *[= 4 Reg.] 21: b: 9*.

218 În text, slova ***п*** a fost modificată din altă slovă.

219 Marginal, nemarcată în text şi scrisă de altă mînă, notaţia: ***зри*** [= ‘vezi’]. În acelaşi loc este inserată explicaţia: *că face Domnul rău ţărîi pentru răotatea împăraţilor şi a domnilor*.

220 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

221 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1* ***Цр***$^{\widetilde{ст}}$***[въ]*** *[= 1 Reg.] 2: b: 5*.

222 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Amos 8: c: 9*.

223 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

224 În acest loc, manuscrisul este deteriorat. O posibilă lecţiune este: *deaca*.

225 În text, scris ***доатж***, greşeală de copist.

226 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *fără plată*.

227 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***За***$^{\widehat{к}}$***[онъ]*** *[= Deut.] 32*; ***[Къ] рúм****[лѧно*$^{\widehat{ѧ}}$*] послáніѥ] [= Rom.] 10*.

228 În acest loc manuscrisul este deteriorat. Lecţiunea probabilă este: *voiu*.

229 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

230 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ps[a]lm 1: a: 1 şi 15: a: 4*.

235 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***$^{\widehat{ж}}$***[є]*** [= ‘mai jos’] *30: c: 15*.

236 În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

Cap 16

237 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

238 În acest loc, manuscrisul este deteriorat. Lecţiunea probabilă este: *mîncarea*.

239 În text, acest cuvînt este scris înghesuit şi pare că a fost adăugat după ce mai înainte fusese şters alt cuvînt.

240 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

241 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***$^{\widehat{и}}$***[є]*** [= ‘mai sus’] *5: f: 26*.

242 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

243 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы҃[є]*** [= ‘mai sus’] *7*.

244 În text, scris ***8мвж***, greşeală de copist.

245 În text, în acest loc a fost şters şi scris: *răotatea*, iar silaba *-tea*, nemaiîncăpînd în rînd, a fost scrisă deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

246 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҂[є]*** [= ‘mai jos’] *23*.

247 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *lui însuşi*.

Cap 17

248 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

249 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *veri rămînea*.

250 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 30: c: 2*.

251 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *roada*.

252 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

253 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ps[a]lm 1: a: 3*.

254 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *lîngă*.

255 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Apoc. 2: f: 23*; *Ps[a]lm 7: c: 10*; *1* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 1 Reg.] 16: b: 7*; ***вы҃[є]*** [= ‘mai sus’] *11*; ***ни҂[є]*** [= ‘mai jos’] *20*.

256 În text, slova ***о*** este corectată dintr-o altă slovă, probabil ***ъ***.

257 În text, a treia slovă a cuvîntului este corectată din altă slovă.

258 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

259 În text, scris: ***дв҃рѣ́ле***.

260 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *sarcine*.

261 În text, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 18

262 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

263 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai: 45: b: 9*; *[Къ]* ***ри́м[лянъ҃ посла́нїѥ]*** *[= Rom.] 9: d: 20*; *[Прє]мдⷭ҇[рости Соло́мони] [= Sol.] 15*.

264 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы҃[є]*** [= ‘mai sus’] *1: b: 10*.

265 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

266 În text, scris ***ви́пелє***, greşeală de copist.

267 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***ни҂[є]*** [= ‘mai jos’] *25: b: 5 şi 35: c: 12*.

268 În text, scris ***сфътѝ***, greşeală de copist.

269 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ioan 3: d: 8*.

270 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia, în slavonă: ***wтчам҃хомсѧ***.

271 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

272 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *împuţina*.

273 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***ни҂[є]*** [= ‘mai jos’] *19: c: 8 şi 49: c: 13 şi 8: c: 13*.

274 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *dosul*.

275 În acest loc, manuscrisul este deteriorat. Lecţiunea posibilă este: *au s-au*.

276 Manuscrisul este deteriorat, dar se poate citi: *ado-ţi*. Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, scrisă cu negru, corectura: *o*.

277 În text este scris *-te* în loc de *-ţi*.

278 Manuscrisul este deteriorat. Lecţiunea probabilă este: *cêle*.

Cap 19

279 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

280 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *o cană*.

281 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

282 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вы҃[є]*** [= ‘mai sus’] *18: c: 16*; ***ни҂[є]*** [= ‘mai jos’] *49: c: 18 şi 50: c: 13*.

283 În text, scris: ***фрⷭ҇єра́рє***.

284 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

285 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată următoarea explicaţie, în slavonă: ***зри гнѣ҆в҃ бф҃їи***.

286 În text pare să fi fost scris *şi-i*, iar *i* suprascris a fost şters.

287 În text, ultima slovă este corectată dintr-o altă slovă.

288 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cana*.

289 În text, cuvîntul a fost probabil omis şi apoi adăugat ulterior în continuarea rîndului, de aceeaşi mînă.

290 În text, scris: ***ка́са҆ѧ***.

Cap 20

291 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

292 Marginal, în dreptul acestui verset, în acoladă, este inserată următoarea explicaţie: *Năcazul proorocului pentru căci prorocí dirept*.

293 În text, scris: ***і҃дѣ́ѧ***. Este posibilă şi transcrierea: *Iudeia*.

294 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

295 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

296 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***^{ж}*[є]* [= ‘mai jos’] *23: g: 40*.

297 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***вы***^{ѿ}*[є]* [= ‘mai sus’] *11: d: 20 şi 17: b: 10*; *Ps[a]lm 7*; *1* ***Па***^{р}*[алипомéнонъ] [= 1 Paral.] 38*.

298 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

299 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Iov 3: a: 2*.

300 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *zămislire*.

Cap 21

301 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

302 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *lui Golchie*.

303 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

304 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

305 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***^{ж}*[є]* [= ‘mai jos’] *38: a: 2*.

306 În text, scris ***хадєі***, greşeală de copist.

307 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни***^{ж}*[є]* [= ‘mai jos’] *22: a: 3*.

308 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cu cîmp*.

309 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу лаѣ*** [= ‘în izvodul latinesc’] *roada*.

310 În text, pronumele *ei* a fost corectat dintr-un alt cuvînt, probabil conjuncţia *şi*.

311 În text, scris: ***тотє***.

Cap 22

312 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

313 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ѿ}*[є]* [= ‘mai sus’] *21: d: 12*.

314 În text, cuvîntul lipseşte, fiind adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă, doar prima slovă: ***ч***.

315 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

316 În text, prima literă a cuvîntului a fost omisă şi adăugată ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

317 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

318 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Зак***^{к}*[óнъ] [= Deut.] 29: d: 24*; *3* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 9: b: 8*.

319 În text, slova ***ъ***, transcrisă *ă*, din *pămîntul*, este transformată din altă slovă.

320 În text, scris ***тътъты́нєсъ***^{v}, greşeală de copist.

321 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

322 În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

323 În text, scris ***а́лєр́ка́рѣ***, greşeală de copist.

324 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

325 În text, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

326 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, este reluată silaba *mî-*, scrisă neclar în text.

327 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 23

328 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

329 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ни***^{ж}*[є]* [= ‘mai jos’] *33: c: 14*; *Isai. 4: b: 2 şi 40: c: 11 şi 45: b: 8*; ***Єзек.*** *[= Iez.] 34: b: 11*; *Dan. 9: g: 24*; *Ioan 1: g: 45*.

330 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

331 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

332 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

333 În text, cuvîntul este corectat dintr-un alt cuvînt.

334 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***вы***^{ѿ}*[є]* [= ‘mai sus’] *11: c: 14*; *2* ***За***^{к}*[онъ] [= Deut.] 33: d: 28*.

335 În text, slovele ***ъ*** şi ***ρ***, care este suprascris, au fost corectate din alte slove.

336 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

337 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu negru, explicaţia: *păşunile*.

338 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *răi*.

339 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

340 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ѿ}*[є]* [= ‘mai sus’] *9: c: 15*.

341 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***ни***^{ж}*[є]* [= ‘mai jos’] *27: b: 9 şi 29: b: 8*.

342 În text, slova ***ъ*** a fost omisă şi adăugată peste slova ***ρ***, scrisă de aceeaşi mînă.

343 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată

de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вы҃и҃***[*є*] [= ‘mai sus’] *5: c: 12 şi 14: b: 13*.

344 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃же***[*є*] [= ‘mai jos’] *30: c: 14*.

345 În text, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

346 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вы҃и҃***[*є*] [= ‘mai sus’] *14*; ***ни҃же***[*є*] [= ‘mai jos’] *27 şi 29*.

347 În text, scris ***ıа҃***, greşeală de copist.

348 În text, scris ***гѳєтєлє***, greşeală de copist.

349 În text, urmează un cuvînt indescifrabil, şters şi tăiat cu o linie neagră.

350 În text, scris ***чюрю҃***, greşeală de copist.

351 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

352 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, corectura: *de-a vă mai purta*.

353 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы҃и҃***[*є*] [= ‘mai sus’] *20: c: 11*.

Cap 24

354 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

355 În text, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

356 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

357 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃же***[*є*] [= ‘mai jos’] *31: d: 33*.

358 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

359 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни҃же***[*є*] [= ‘mai jos’] *29: d: 17*.

Cap 25

360 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

361 În text, scris iniţial ***скулы҃дисе***, corectat ulterior în ***скулы҃дйи***.

362 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ств***[***тво҃ъ***] [= *4 Regi*] *17: d: 13*; ***вы҃и҃***[*є*] [= ‘mai sus’] *18: b: 11*; ***ни҃же***[*є*] [= ‘mai jos’] *35: c: 15*; *Iov 3*.

363 Marginal, marcată în text prin şaisprezece vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ca nu cumvaşi să mă mîniiaţi în lucrurile mîinilor voastre, ca să vă fac rău*.

364 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

365 În text, scris: ***трѣмѣтє***.

366 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

367 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***ни҃же***[*є*] [= ‘mai jos’] *29: c: 10*; *2* ***Па҃***[***лимомéнонъ***] [= *2 Paral.*] *36: d: 22*; *2 Ezdr. 1: a: 1*; *Daniil 9: a: 2*.

368 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

369 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *limbile*.

370 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ţinuturile*.

371 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

372 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу лат*** [= ‘în izvodul latinesc’] *Vúz*.

373 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *harăpeşti*.

374 În text, între indicii *25* şi *26* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

375 În text, între indicii *28* şi *29* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

376 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1* ***Петро҃в***[*ѡ*] [= *1 Petr.*] *4: d: 17*.

377 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ioil 3: d: 16*; *Amos 1: a: 2*.

378 Marginal, marcată în text prin şase vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу сла҃в*** [= ‘în izvodul slavon’] *răsărit*.

379 În text, între indicii *33* şi *34* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

380 În text, scris ***пїє҃дѵ҃***, greşeală de copist.

Cap 26

381 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

382 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

383 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *1* ***Цр҃ств***[***въ***] [= *1 Reg.*] *4: a: 2: b: 10*.

384 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *sfîrşind*.

385 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

386 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы҃и҃***[*є*] [= ‘mai sus’] *25: c: 13*.

387 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы҃и҃***[*є*] [= ‘mai sus’] *7: a: 3*.

388 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

389 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mihéa 1 şi 3*.

390 În text, scris ***да***, greşeală de copist.

391 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mihea 3: d: 18*.

392 În text, secvenţa *-riului* a fost omisă iniţial şi adăugată

ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

393 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: ***оу слав.*** [= 'în izvodul slavonesc'] *cel afumat.*

394 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

395 În text, penultima slovă, ***є***, a fost corectată, probabil, dintr-un ***и***.

396 Marginal, nemarcat în text, explicaţia: ***оу слⷶ҇ѿ и҆ грєⷦ҇ лиⷲ҇ а́ оу лаⷮ҇ єⷭ҇ⷮ*** [= 'în izvodul slavon şi în izvodul grecesc lipseşte, dar în izvodul latin există'].

397 În text, scris ***нъро́дꙋⷨ҇***, greşeală de copist.

Cap 27

398 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

399 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***(оу лат: Сицє оу грєⷦ҇ и҆ оу слаⷡ҇ и҆накѡ)*** [= 'în izvorul latin aşa, în izvorul grecesc şi în izvorul slavon altfel'].

400 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

401 În text, scris: ***мі́ѧⷹ***.

402 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вышⷲ҇*** *[є]* [= 'mai sus'] *23: d: 16*; ***ниⷤ҇*** *[є]* [= 'mai jos'] *29: b: 8.*

403 În text, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

404 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Varuh 5.*

405 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вышⷲ҇*** *[є]* [= 'mai sus'] *14: c: 14 și 23: d: 21*; ***ниⷤ҇*** *[є]* [= 'mai jos'] *29: b: 9.*

406 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

407 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Црⷭ҇ⷮ*** *[въ] [4 Reg.] 25: c: 13.*

408 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *marea de aramă.*

409 În acest loc, manuscrisul este deteriorat, dar se poate descifra un cuvînt, foarte probabil: *alte.*

Cap 28

410 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

411 Este posibilă şi lecţiunea *care le.*

412 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

413 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *Amin.*

414 În text, scris ***а́кѵⷧ҇таⷬ҇***, greşeală de copist.

415 În text, scris ***лєгъдѵ́рилє***, greşeală de copist.

416 În text, finalul versetului nu este marcat.

Cap 29

417 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

418 În text, scris: ***чіⷨ҇***.

419 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

420 În text, slova ***є*** este refăcută din altă slovă, probabil ***г***.

421 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile intratextuale: ***вышⷲ҇*** *[є]* [= 'mai sus'] *14: b: 13 și 23: d: 16 și 27.*

422 În text, ultima slovă a cuvîntului, ***є***, a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

423 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

424 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***вышⷲ҇*** *[є]* [= 'mai sus'] *25: c: 12*; *2* ***Паⷬ҇*** *[алипомéнонъ] [= 2 Paral.] 36: d: 21*; *1 Ezdra 1: a: 1*; *Danil 9: a: 2.*

425 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

426 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вышⷲ҇*** *[є]* [= 'mai sus'] *24: c: 10.*

427 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

428 În text a fost scris iniţial: *cuvîntul meu* şi corectat de aceeaşi mînă.

429 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *auzit.*

430 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ars.*

431 În text, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

432 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, corectura: ***а́ оу лаⷮ҇*** [= 'şi în izvodul latinesc'] *tău.*

433 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ce-și va ieși den minte.*

434 În text, între indicii *28* şi *29* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 30

435 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

436 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia, în slavonă: ***чрєⷭ҇лѣх***.

437 Marginal, marcată în text prin patru săgeţi orientate în jos, explicaţia: *în gălbeneală.*

438 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Ioil 2: a: 2 și c: 11*; *Amos 5: c: 18*; *Sofon. 1: d: 15.*

439 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

430 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 43: a: 1 și 44: a: 2*; *Luc. 1: g: 70.*

431 În text, ultima slovă a cuvîntului, ***и***, a fost corectată din altă slovă.

432 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ca să nu socotești că nu ești vinovat.*

433 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

434 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***[***ї***]***є*** [= 'mai sus'] *23: d: 19*.

435 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *Stîrpită*.

436 În text, prima slovă a cuvîntului, ***к***, este refăcută din altă slovă.

437 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele *1* asupra secvenţei *Cine iaste acela carele va adaoge inima sa să se întoarcă către mine?* şi *2* asupra secvenţei *zice Domnul*, indicînd inversarea topicii lor.

438 În text, indicii versetelor *22* şi *23* au fost iniţial notaţi greşit şi apoi corectaţi.

Cap 31

439 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

440 Marginal, nemarcat în text: ***сице оу лат*** [= 'aşa în izvodul latinesc'].

441 În text, scris ***афáта***[***м***], greşeală de copist.

442 Marginal, marcată în text prin două săgeţi orientate în jos, explicaţia: ***а́ оу лат*** [= 'şi în izvodul latinesc'] *mie*.

443 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *în milă*.

444 În text a fost scris iniţial *vei* şi corectat de aceeaşi mînă.

445 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 2: a: 3*; *Mihea 4: a: 2*.

446 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

447 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *2 Corth. 6*.

448 În text, grupul *-**ал**-* este refăcut din slova ***м***, scrisă iniţial astfel din greşeala copistului.

449 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

450 În text a fost scris iniţial altceva şi corectat.

451 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Mathei 2: d: 18*.

452 În text, slova ***л*** din grupul ***гл***- a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior.

453 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

454 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: ***оу лат*** [= 'în izvodul latinesc'] ***и҃наче***: *Aici grăieşte pentru Hristos*.

455 În text, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

456 În text, scris: ***Ѷдéм***. Este posibilă şi transcrierea *Iudeia*.

457 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***єзек***. *[= Iez.] 18: a: 2*.

458 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *acrimea*.

459 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, aceeaşi explicaţie: *acrimea*.

460 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[**Къ**] **ѥврéо**[**м**]* *[= Evr.] 8: c: 8*.

461 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată, în acoladă, următoarea explicaţie: *Aicea grăieşte pentru lêgea noaoă*.

462 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *[**Къ**] **ѥврéо**[**м**]* *[= Evr.] 10: c: 16*.

463 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Дѣ***[***а***]***н***[***ї***]***м*** *[= Fapte] 10: g: 43*.

464 În text, indicele de verset *37* este scris înainte de *36*, ceea ce indică o inversare a versetelor.

465 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată, în acoladă, următoarea explicaţie: *Aici sînt la lat. schimbate acêste 2 soroace*.

466 În text, acest verset este numerotat cu *36*.

Cap 32

467 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

468 În text, slova ***л*** este modificată din altă slovă.

469 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

470 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *cumpără-ţi*.

471 În text, slova ***и*** din ultima silabă a cuvîntului a fost refăcută din două slove de ***а***.

472 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: ***а оу гре***[***к***]***. и́ лат*** [= 'şi în izvodul grecesc sau latinesc'] *7 sicle şi 10 arginţi*.

473 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

474 În text, cuvîntul este repetat din greşeală.

475 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Йсх***[***о***]***д***[***ъ***] *[= Ieş.] 34: c: 7*; *2* ***Зак***[***óнъ***] *[= Deut.] 5*.

476 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

477 În text a fost scris iniţial *asupra lor* şi corectat, de aceeaşi mînă.

478 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***а оу́ ла***[***т***] [= 'şi în izvodul latinesc'] *Ieremiia*.

479 În text, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

480 În text, ultima slovă a cuvîntului a fost omisă şi adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

481 În text, între indicii *32* şi *33* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

482 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *2* ***Зак***[***óнъ***]*[=Deut.] 12*; *4* ***Цр***[***ст***]***ъ***] *[= 4 Reg.] 21: a: 4*; *2* ***Па***[***р***]***алипоме́нонъ***] *[= 2 Paral.] 33*.

483 În text a fost scris iniţial *case* şi corectat, de aceeaşi mînă.

484 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Levit. 18*.

485 În text, între indicii *39* şi *40* ai versetelor, este scrisă

litera *G*, cu caracter latin.

486 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Єзєк.*** *[= Iez.] 11 şi 36*.

Cap 33

487 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

488 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

489 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: (***ѡ҃ ла҃***) [= 'în izvodul latinesc'].

490 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

491 În text, slova ***є*** din acest cuvînt este refăcută din ***ѣ***.

492 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 34

493 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

494 În text, slova ***г*** este modificată din ***п***.

495 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

496 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *au murit*.

497 În text, secvenţa *-cine* a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

498 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

499 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Йсх****[ѡ҃д][ъ] [= Ieş.] 21: a: 2*; *2* ***Зак****[о́нъ] [= Deut.] 15: c: 12*.

500 În text, cuvîntul a fost refăcut din altul, silaba *-ci-* fiind adăugată ulterior, deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

501 În text, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

502 Este posibilă şi lecţiunea *care le*.

503 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Бы҃****[їѧ]**[= Fac.] 15: b: 10***.

504 În text, scris ***връ҆мáши҆лwр***, greşeală de copist.

505 În text, slova ***к*** a fost modificată din ***т***.

Cap 35

506 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

507 În text a fost scris iniţial *casa raavitênilor* şi corectat de aceeaşi mînă.

508 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *lui Rahavit*.

509 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

510 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *corturi*.

511 În text, acest cuvînt este refăcut dintr-un alt cuvînt.

512 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *corturi*.

513 În text, slova ***в*** este modificată din ***а***.

514 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***вы҆и҃****[є]* [= 'mai sus'] *18: b: 11 şi 25: b: 5*; *Ioan 3*.

515 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin. Litera *C* nu a fost notată.

516 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată, în acoladă, următoarea explicaţie: *Vezi pentru ascultare*.

Cap 36

517 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

518 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *închis*.

519 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

520 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

521 În text, scris ***чє҆лw҆***, greşeală de copist.

522 În text, acest cuvînt a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

523 În text, scris ***тпъръстѣ҆кѫ***, greşeală de copist.

524 În text, scris ***кълáра***, greşeală de copist.

525 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

526 În text, scris ***апоро҆бапє***, greşeală de copist.

527 În text, ultima slovă a cuvîntului, ***є***, este refăcută din altă slovă, posibil ***ѣ***.

528 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

529 În acest loc este posibilă şi o altă lecţiune: este probabil să fie omisă, din greşeală, prepoziţia *în* şi atunci cuvîntul este *încălzitoarea*, ca mai sus, în versetul *22*, şi ca în versetul *23*.

530 În text, scris ***ткъ҆цитъ́рѣ***, greşeală de copist.

531 În text, este posibil ca adverbul *nici* să fie repetat din greşeală.

532 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

533 În text, cuvîntul este repetat, greşeală de copist.

534 În text, între indicii *30* şi *31* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

535 În text, scris: ***Іаки҆***.

Cap 37

536 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

537 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃с҃т҃****[въ] [= 4 Reg.] 24*; *2* ***Пр҃****[алипоме́нонъ] [=2 Paral.] 36*.

538 Este posibilă şi transcrierea *Iudéia*.

539 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

540 În text, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

541 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *armaş mare*.
542 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
543 În text, prima literă a cuvîntului a fost iniţial omisă şi adăugată ulterior, de aceeaşi mînă.
544 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *de la cuptoare*.
545 În text, scris ***фрърж***, greşeală de copist.

Cap 38

546 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
547 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ш}*[**є**]* [= 'mai sus'] *21: a: 9*.
548 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
549 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
560 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *slobozî*.
561 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
562 În text, slova **ъ** a fost refăcută din altă slovă.
563 În text, între indicii *17* şi *18* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.
564 În text, între indicii *21* şi *22* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.
565 Marginal, marcat printr-o săgeată orientată în jos, este reluat cuvîntul *iar*, scris defectuos în text.

Cap 39

566 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
567 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**]* *[= 4 Reg.] 25: a: 1*; ***ни***^{ж}*[**є**]* [= 'mai jos'] *52: a: 4*.
568 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
569 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
570 În text, scris ***і́пратȣ***^{л}, greşeală de copist.
571 În text, scris ***кȣ***, greşeală de copist.
572 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetелor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
573 În text, scris ***сȣ***^{ф}***летȣ***^{л}***тȣ***^{л} în locul sintagmei *sufletul tău*, greşeală de copist.

Cap 40

574 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
575 Este posibilă şi transcrierea *Iudéia*.
576 În text apare o formă de auxiliar nespecifică normei lingvistice a limbii literare române vechi, de aceea, cel mai probabil, aceasta este o greşeală a copistului.
577 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
578 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**]* *[= 4 Reg.] 25*.
579 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
580 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр***^{ст}*[**въ**]* *[= 4 Reg.] 25: f: 24*.
581 Este posibilă şi transcrierea *Idumeia*.
582 Este posibilă şi transcrierea *Iudéia*.
583 În text, între indicii *12* şi *13* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
584 Este posibilă şi transcrierea *Iudéia*.

Cap 41

585 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
586 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу гре***^{к} ***и́ ла***^{т} [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc'] *barbele*.
587 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
588 În text, scris ***пы***^{н}***цѣ***, greşeală de copist.
589 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
590 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.
591 În manuscris, în acest loc, a fost şters şi scris: *opt*.
592 În text, scris ***оу́чи́си***, greşeală de copist.

Cap 42

593 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
594 În text, scris ***кътрȣ***, greşeală de copist.
595 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
596 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
597 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 43

598 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.
599 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *semeţi sau trufaşi*.
600 În text, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.
601 În text, scris ***мъ***^{н}***нилѡ***^{р}, greşeală de copist.
602 În text, scris ***воєв***^{ȣ}, greşeală de copist.
603 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.
604 În text, slova ***н*** a fost probabil omisă şi refăcută din slovele ***л*** şi ***с***.

605 Marginal, în dreptul acestui verset, este inserată, în acoladă, următoarea explicaţie: *Vezi păgînul, sluga Domnului, chiemată pentru răotăţile oamenilor Domnului*. În text, scris ***ръ тъци***^{и}, greşeală de copist.

606 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу грє***^{к} [= 'în izvodul grecesc'] *păduchiia*.

Cap 44

607 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

608 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу ла***^{т} [= 'în izvodul latinesc'] *cetăţile*.

609 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, corectura: *pre ulițele*.

610 În text, scris ***нєдѫ блалє***, greşeală de copist.

611 În text, scris ***ръмъ***, greşeală de copist.

612 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

613 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Amos 9: b: 4*.

614 În text, scris ***чє чєта***^{и}, greşeală de copist.

615 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

616 În text urmează o scurtă secvenţă tăiată cu negru, indescifrabilă.

617 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

618 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ии}*[є]* [= 'mai sus'] *7: d: 18*.

619 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу ла***^{т} [= 'în izvodul latinesc'] *plăcinte*.

620 În text, între indicii *23* şi *24* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

621 În text, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 45

622 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

623 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

624 În text, slova ***и*** a fost omisă şi este refăcută din slovele ***р*** şi ***є***.

Cap 46

625 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

626 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

627 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

628 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу сла***^{в} [= 'în izvodul slavon'] *uciderea*.

629 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

630 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

631 În text, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

632 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 44: a: 2*; ***вы***^{ии}*[є]* [= 'mai sus'] *30*.

Cap 47

633 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

634 În text, între indicii *3* şi *4* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

635 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

636 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *stinge*.

637 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

Cap 48

638 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

639 În text, slova ***и*** este refăcută din altă slovă.

640 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***вы***^{ии}*[є]* [= 'mai sus'] *17: a: 6*.

641 În text, între indicii *8* şi *9* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

642 În text, scris ***сáсє***, greşeală de copist.

643 Marginal, marcată în text prin trei liniuţe şi trei cruciuliţe scrise cu negru, explicaţia: ***ква***^{с} ***ниці***^{у}*: aluaturile*.

644 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *canei sau vasului*.

645 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *3* ***Цр***^{ст}*[въ] [= 3 Reg.] 12: g: 29*.

646 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 16: b: 6*.

647 În text, între indicii *15* şi *16* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

648 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru şi inserată în acoladă, explicaţia: ***оу́ ла***^{т} [= 'în izvodul latinesc'] *în sête*; ***а́ оу́ грє***^{к} [= 'în izvodul grecesc'] *umedeală*.

649 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 16*.

650 În acest loc manuscrisul este deteriorat. Distingem, totuşi, cîteva slove care ne dau lecţiunea: *cum au pierit*.

651 În acest loc manuscrisul este deteriorat. Se poate distinge doar o parte a cuvîntului: *-ului*.

652 În text, între indicii *24* şi *25* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

653 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *trufaş*.

654 În text, între indicii *30* şi *31* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

655 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 16: c: 10*.

656 În text, între indicii *35* şi *36* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

657 În text, silaba *-mi* a fost adăugată ulteior, deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

658 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 15: a: 2*; ***Їезек.*** *[= Iez.] 7: c: 18*.

659 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *se-au vătuit*.

660 În text, între indicii *41* şi *42* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

661 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Isai. 24: c: 18*.

662 În text, slovele ***-ѕ҃ци*** sînt modificate din alte semne.

Cap 49

663 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

664 În text, scris ***мощѣ͠***, astfel încît lecţiunea poate fi şi singularul: *moştean*.

665 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *pre ziduri*.

666 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

667 Marginal, marcat în text prin două vrahii scrise cu negru, este reluat cuvîntul *pre*, scris defectuos în text.

668 În text, ultima slovă a cuvîntului este refăcută din altă slovă.

669 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

700 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia, în latină: *pupillos*.

701 În text, scris ***вѡ***, greşeală de copist.

702 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Avdei 1: a: 1*.

703 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

704 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Avdei 1: a: 4*.

705 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Бы͠[ик]*** *[= Fac.] 19: c: 20*.

706 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea intratextuală: ***ни[є]*** [= ‘mai jos’] *50*.

707 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Iov 41: a: 1*.

708 În text, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

709 În text, scris ***ѧсѯпта***, greşeală de copist.

710 În text, partea finală a cuvîntului a fost refăcută dintr-un alt cuvînt.

711 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *vâste*.

712 În text, scris ***вѯкѯрїє͠***, greşeală de copist.

713 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *zăbrêlele sau ziduri*.

714 În text, între indicii *28* şi *29* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

Cap 50

715 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

716 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

717 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу҃ ла͠*** [= ‘în izvodul latinesc’] *taurii*.

718 În text, scris ***бѯма***, greşeală de copist.

719 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

720 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

721 În text, scris greşit: ***вѡ***.

722 În text, slovele ***мъ*** sînt modificate din alte slove.

723 În text, scris ***сáсе***, greşeală de copist.

724 În text, între indicii *26* şi *27* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

725 În text a fost scris iniţial probabil *lor* şi corectat, de aceeaşi mînă.

726 În text, între indicii *33* şi *34* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

727 În text, slova ***ѣ***, prin care este transcris grupul *-ea*, este modificată din altă slovă.

728 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***Бы͠[ик]*** *[= Fac.] 19: c: 24*.

729 În text, între indicii *41* şi *42* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

730 În text, cuvîntul a fost omis şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

731 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Iov 41: a: 1*.

Cap 51

732 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

733 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Isai. 21: c: 9*; *Apoc. 14: b: 8* ***и́*** [= ‘şi’] *18*.

734 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *unsori sau alifii*.

735 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

736 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Amos 6: a: 7*.

737 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *gîndaci, lăcuste*.

738 În text, scris ***кынтж*** , greşeală de copist.

739 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***Бы͠[ик]*** *[= Fac.] 1: a: 1*; *Ps[a]lm. 135 şi 148*; ***вы҃[є]*** [= ‘mai sus’] *10*.

740 În text, slova ***л*** este refăcută din altă slovă.

741 În text, versetul *17* se sfîrşeşte la jumătatea rîndului şi

apare o linie orizontală scrisă cu cerneală neagră, pînă la sfîrşitul rîndului; versetul *18* este scris la începutul rîndului următor.

742 În text, între indicii 19 şi 20 ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

743 Marginal, marcată în text prin două vrahii scrise cu negru, explicaţia: *schiptrul.*

744 În text, slova ***ѕ*** este refăcută din altă slovă.

745 În text, slova ***ѡ*** este refăcută din altă slovă.

746 În text, scris ***прѡ***, greşeală de copist.

747 În text, între indicii *29* şi *30* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

748 În text, a fost scris iniţial *lor* şi corectat, de aceeaşi mînă.

749 Marginal, marcată în text prin trei săgeţi orientate în jos, explicaţia: *înghiţitu-m-au*.

750 În text, acest cuvînt este refăcut din altul scris iniţial, indescifrabil.

751 În text, slova ***ъ*** este refăcută din altă slovă.

752 În text, între indicii *40* şi *41* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

753 În text, scris ***пъмы҃тыи҃***, greşeală de copist.

754 În text, slova ***а*** este refăcută dintr-un ***ъ***.

755 În text, între indicii *50* şi *51* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

756 În text, scris ***лáбїе***, greşeală de copist.

757 În text, între indicii *58* şi *59* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

758 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***ѡ҇ лаⷮ и́ грєк҃*** [= 'în izvodul latinesc şi în cel grecesc'] *boiêriul.*

Cap 52

759 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

760 Marginal, nemarcate în text, trimiterile biblice: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4 Reg.] 24: d: 18*; *2* ***Пар[алипоменонъ]*** *[= 2 Paral.] 36: b: 13.*

761 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: ***вы҃и҃[є]*** [= 'mai sus'] *39: a: 1*; *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4 Reg.] 25: a: 2.*

762 În text, între indicii *6* şi *7* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

763 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

764 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

765 Marginal, marcat prin patru săgeţi orientate în jos, este reluat cuvîntul *proptêlele*, scris defectuos în text.

766 Marginal, marcat prin patru vrahii scrise cu negru, este reluat cuvîntul *frigările*, scris defectuos în text.

767 În text, ultima silabă a cuvîntului a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

768 În text, slova ***є*** a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior, deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

769 În text lipseşte ultima silabă a cuvîntului, *-mă.*

770 În text, între indicii *22* şi *23* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

771 În text, între indicii *25* şi *26* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

772 În text, între indicii *31* şi *32* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

773 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *4* ***Цр҃ст҃[въ]*** *[= 4 Reg.] 25.*

Ms. 4389
Plîngerea Ieremiei proroc

Cap 1

1 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierm. 13: a: 1.*

2 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

3 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *năcazului.*

4 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin. Litera *A* nu apare notată.

5 În text, silaba *-le* a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

6 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *boiêri.*

7 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

8 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

9 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

10 În text, slova ***ѕ*** din cuvîntul *pogorîtu-se-au* a fost modificată din altă slovă.

11 Marginal, marcată în text prin cinci vrahii scrise cu negru, explicaţia: *bisêrica.*

12 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

13 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

14 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem. 14: c: 17.*

15 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

16 În text, scris greşit: ***ма.***

Cap 2

17 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

18 În text, între indicii *4* şi *5* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

19 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *vărsă.*

20 În text, slovele de început ale cuvîntului *Iúdei*, ***їѕ***-, par a fi fost modificate din alte slove.

21 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *groaza mîniei.*

22 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera

C, cu caracter latin.

23 În text, scris ***сфъръмататѫ***, greşeală de copist.

24 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *măsura.*

25 În text, scris ***дєпрєкѳнѫ***, greşeală de copist.

26 În text, silaba *-le* a fost omisă şi apoi adăugată deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

27 În text, între indicii *11* şi *12* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

28 În text, între indicii *14* şi *15* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

29 În text, între indicii *16* şi *17* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

30 Marginal, marcate în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterile biblice: *Levit. 26: b: 16*; *2* ***За***^{к}*[*$\overset{\frown}{\text{онъ}}$*] [= Deut.] 28: b: 15*.

31 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Ierem. 14: c: 17*.

32 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***вы***$^{\overset{\frown}{ш}}$*[****є****]* [= 'mai sus'] *1: f: 16*.

33 În text, scris ***тѳрѡ***$^{\overset{\frown}{р}}$, greşeală de copist.

34 În text, între indicii *20* şi *21* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

Cap 3

35 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

36 În text, între indicii *9* şi *10* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

37 În text, scris: ***фóстѳмїѧ***^{ѳ}.

38 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

39 În text, scris: ***мїѧ***^{т}.

40 În text, între indicii *27* şi *28* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

41 În text, între indicii *36* şi *37* ai versetelor, este scrisă litera *E*, cu caracter latin.

42 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: *osîndească.*

43 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: *Amos 3: b: 6*.

44 În text, cu cerneală roşie, sînt scrise cifrele arabe 1 deasupra secvenţei *întru mîinile noastre* şi 2 deasupra secvenţei *către Dumnezeul cel de sus*, indicînd inversarea topicii.

45 În BIBL.1688, ordinea versetelor este alta decît în MS.4389. Versetele notate *48*, *49*, *50* în BIBL.1688 se află în MS.4389 înaintea versetelor *45*, *46*, *47* din BIBL.1688.

46 În text, între indicii *48* şi *49* ai versetelor, este scrisă litera *F*, cu caracter latin.

47 Marginal, nemarcată în text, explicaţia: ***оу́ грє***$^{\overset{\frown}{к}}$ ***и́ оу́ ла***$^{\overset{\frown}{т}}$ [= 'în izvodul grecesc şi în cel latinesc'] *iaste schimbat aici.*

48 Marginal, marcată în text prin patru vrahii scrise cu negru, explicaţia: *ascunde.*

49 În text, slova ***є*** din cuvîntul *ape* şi întreg cuvîntul *varsă* au fost modificate din alte slove.

50 În text, cuvîntul a fost omis iniţial şi adăugat ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă.

51 În text, între indicii *57* şi *58* ai versetelor, este scrisă litera *G*, cu caracter latin.

52 În text, scris: ***мїѧ***$^{\overset{\frown}{и}}$.

Cap 4

53 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

54 Marginal, marcată în text prin trei vrahii scrise cu negru, explicaţia: ***оу́ грє***$^{\overset{\frown}{к}}$ [= 'în izvodul grecesc'] *în faşă.*

55 Marginal, marcată în text printr-o linie oblică flancată de două puncte, trimiterea biblică: ***бы***$^{\overset{\frown}{т}}$*[****їѧ****] [= Fac.] 19: c: 24*.

56 În text, între indicii *7* şi *8* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

57 În text, între indicii *13* şi *14* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

58 În text, slova ***з*** a fost modificată din altă slovă.

59 În text, între indicii *18* şi *19* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

60 Croşetele sînt scrise, în text, cu cerneală neagră. Marginal, tot în paranteze pătrate este scrisă, cu negru, explicaţia: ***сице оу ла***$^{\overset{\frown}{т}}$ [= 'aşa în izvodul latinesc'].

61 Marginal, marcată în text prin două cruciuliţe scrise cu negru, explicaţia: *dori.*

62 În text, slova ***к*** a fost modificată din altă slovă.

Cap 5

63 În text, între indicii *1* şi *2* ai versetelor, este scrisă litera *A*, cu caracter latin.

64 În text, silaba *-tră* a fost omisă iniţial şi adăugată ulterior deasupra rîndului, de aceeaşi mînă, cu altă cerneală.

65 În text, între indicii *5* şi *6* ai versetelor, este scrisă litera *B*, cu caracter latin.

66 În text, între indicii *10* şi *11* ai versetelor, este scrisă litera *C*, cu caracter latin.

67 Marginal, marcată în text printr-o săgeată orientată în jos, este reluată litera ***ф***, scrisă defectuos în text.

68 În text, slova ***в*** a fost modificată din ***ф***.

69 În text, între indicii *19* şi *20* ai versetelor, este scrisă litera *D*, cu caracter latin.

CARTEA PROFETULUI IEREMIA

COMENTARII

de Mihai Valentin Vladimirescu

Capitolul 1

1:1

În deschiderea cărţii ni se spune că subiectul principal îl reprezintă cuvintele pe care Ieremia, în calitatea sa de proroc, le-a primit de la Dumnezeu. Primele trei versete pot fi cu uşurinţă considerate o prefaţă. În locul lui *diḇrê yirməyāhû* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *cuvintele luĭ Ieremia*, SEPT.RAHLFS are *τὸ ῥῆμα τοῦ θεοῦ ὅ ἐγένετο ἐπί Ιερεμιαν*, tradus în BIBL.1688 prin *cuvîntul lui Dumnezău, carele s-au făcut spre Ieremíia*, ceea ce corespunde tipului de introducere întîlnit şi la Os. 1:1, Mih. 1:1, Sof. 1:1 şi Ioil 1:1. În cazul cărţii proroculuı Ieremia, persoana prin intermediul căreia se transmite cuvîntul Domnului este menţionată mult mai detaliat decît în alte cărţi profetice; ni se oferă numele acesteia, numele şi profesia tatălui său, locul în care a trăit familia sa. „Perspectiva cronologică comprehensivă indică faptul că prefaţa a fost scrisă şi adăugată la colecţia de profeţii abia după ce a avut loc activitatea majoră de adunare a materialului la un loc sub forma unei cărţi. De asemenea, nici nu poate exista siguranţa absolută dacă prefaţa a fost scrisă după completarea întregii cărţi a lui Ieremia aşa cum o ştim noi, sau după adunarea uneia sau a mai multor «cărţi» mai mici, care acum formează o parte a întregului. Prefaţa unei cărţi furnizează datele fundamentale care sînt necesare pentru a citi ceea ce urmează" (OVERHOLT, pp. 165-184). ♦ Anatot, locul naşterii proroculuı Ieremia, era situat la Ras el-Karrubeh, lîngă aşezarea modernă Anata, la doar cîţiva kilometri nord-est de Ierusalim. Aşezarea, al cărei nume poate proveni de la zeiţa Anat a canaaneilor sau de la unul din urmaşii lui Veniamin (1 Paral. 7:8), făcea parte din teritoriul acestuia din urmă şi era menită să fie cetate a leviţilor (Ios. 21:18; 1 Paral. 6:60). Locuitorii săi se numeau anatotiţi (1 Paral. 27:12). Abiezer, unul dintre comandanţii militari ai regelui David, era din Anatot (1 Paral. 11:28), ca şi soldatul Iehu (1 Paral. 12:3), preotul Abiatar (3 Reg. 2:26). Cu puţin timp înainte de căderea Iudeii, Ieremia a cumpărat un teren în Anatot, drept simbol al faptului că Israelul se va întoarce în pămîntul său (BAKER, p. 85).

1:2-3

Următoarele două versete stabilesc contextul istoric al profeţiilor lui Ieremia, care s-a extins pe o perioadă în cadrul căreia au avut loc schimbări radicale şi violente. „Ieremia, întocmai ca şi Isaia, este unul dintre prorocii importanţi (...). El a prorocit cînd Iosia a domnit în Ierusalim şi Ancus Marcius la Roma, cînd prizonieratul evreilor avea deja loc; şi el a continuat să prorocească de-a lungul celei de-a cincea luni de prizonierat, aşa cum aflăm din scrierile sale. Sofonie, unul dintre prorocii minori, este situat la acelaşi nivel cu Ieremia, întrucît el însuşi susţine că a prorocit în zilele lui Iosia, dar el nu spune pînă cînd. Ieremia a prorocit astfel, nu numai în vremea lui Ancus Marcius, dar şi în cea a lui Tarquinius Priscus, pe care l-au avut romanii în calitate de cel de-al cincilea rege al lor. El începuse deja să conducă atunci cînd acel prizonierat a avut loc" (AUGUSTIN, DE CIVITATE DEI, 18.33). Profetul Ieremia, activînd sub domniile succesive a cinci regi (Iosia, Ioahaz, Ioachim, Iehonia şi Sedechia), a fost un fin observator al geopoliticii din perioada sa. Cînd Ieremia şi-a început prorocirea, Iosia era rege. ♦ „Dumnezeu a pedepsit Ierusalimul pentru păcatul lui, osîndind pe fiii lui la robie. Cu toate acestea, Atotmilostivul Dumnezeu trimite pe prorocul Ieremia, în vremea celei de-a treia domnii, înaintea plecării în robie, pentru ca, cei care vor, să-şi dea seama şi să se căiască la cuvintele proroculuı. Mai mult, Domnul a trimis pe proroc să propovăduiască şi pe vremea regelui care a urmat celui dintîi, ba încă şi sub cel de-al treilea rege, care domnea tocmai cînd a început robia. Şi aceasta, pentru că în marea Lui milostivire, Dumnezeu a mai dat un răgaz chiar pînă în ajunul luării în robie, îndemnînd pe cei ce-L ascultă să se îndrepte ca să scape de necazul robiei. Căci e scris doar că prorocul Ieremia a propovăduit «pînă la robirea Ierusalimului în luna a cincea». Cu alte cuvinte, robia începuse deja în timp ce Ieremia prorocea cam în felul acesta: iată că robia a şi picat peste noi, dar pocăiţi-vă măcar acum, căci, dacă vă îndreptaţi, suferinţele robiei vor înceta şi mila Domnului va veni peste voi. Desprindem, deci, o învăţătură folositoare pînă şi din descrierea soroculuı în care şi-a desfăşurat

Ieremia propovăduirea lui, şi anume că, pînă în ultimul moment, în marea Lui iubire de oameni, Dumnezeu îndeamnă pe cei ce vor să-L asculte, să nu cadă în robie. Tocmai aşa ceva se întîmplă şi cu noi. Dacă greşim, cădem şi noi într-o robie, căci «a da pe cineva satanei» (1 Cor. 5:5) e tot atîta cît a da pe fiii Ierusalimului în mîinile lui Nabucodonosor. Deci, după cum au căzut aceia în robia acestuia, tot aşa prin păcatele noastre ne dăm şi noi în puterea satanei, care e tot un fel de Nabucodonosor, cum zice şi Apostolul despre alţi păcătoşi, «pe care i-am dat satanei, ca să se înveţe să nu mai hulească (1 Tim. 1:20)»" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 347). ♦ Pînă nu demult, cercetătorii biblici susţineau că ideea centralizării actului de venerare în Ierusalim îşi avea originile în reformele lui Iosia din 621 î. Hr. Invazia sciţilor, în 626 î. Hr., a demonstrat cît de slabă era Asiria. În doar cîţiva ani, Asiria avea să cedeze în faţa forţelor aliate ale babilonienilor, mezilor şi sciţilor. Regele Iosia a văzut oportunitatea de a elibera Iuda de sub dominaţia asiriană, unul din primele sale acte în acest sens fiind curăţirea templului din Ierusalim de practicile păgîne. În timpul acestui proces de curăţire a fost găsit un vechi cod de legi, care a demonstrat cît de mult se îndepărtase poporul de adevărata credinţă. Iosua a făcut din acest cod de legi baza reformelor sale religioase. El şi-a extins influenţa asupra regiunilor din nord, a desfiinţat diferite locuri înalte, cel mai important fiind cel din Betel, şi a transformat Ierusalimul în singurul loc de adorare din Canaan. În cultul practicat în Ierusalim, preoţii levitici, asociaţi altarelor provinciale, au devenit oficiali cu ranguri mai mici. „Reformele religioase produse de Iosua nu trebuie minimalizate. Deşi istoricii deuteronomişti au fost influenţaţi în scrierile lor în favoarea lui Iosua (considerîndu-l pe el şi pe Iezechia drept cei mai buni regi ai Iudei, din punct de vedere religios), Iosua merită laudele lor" (SOPER, pp. 86-87). El a iniţiat cel mai eficace atac împotriva practicilor păgîne de pe teritoriul Iudeii. A susţine că aceasta a fost prima reformă cultică încununată de succes de pe teritoriul Iudeii înseamnă totodată omiterea contribuţiei pe care au avut-o mai mulţi regi din sud. La o primă vedere, era o perioadă strălucită pentru poporul evreu. Marele imperiu asirian, amintit mai tîrziu în istorie datorită violenţei politicilor sale militariste, se afla în stadiu de declin. Decăderea Asiriei, completată de înfrîngerea capitalei sale Ninive în 612 î. Hr., putea fi interpretată ca o sursă de încurajare pentru evrei, care au suferit mereu din cauza Asiriei. Într-adevăr, tocmai declinul acesteia în timpul primei perioade a domniei lui Iosia a făcut ca o schimbare atît de mare să pară posibilă. Regatul lui Iuda a devenit independent din nou, s-a eliberat de influenţe religioase străine şi şi-a refăcut cultul; şi-a extins teritoriul, recîştigînd o parte a pămînturilor care aparţinuseră cu mult timp în urmă statului nordic al Israelului, dar pe care Asiria nu le mai putea controla. Ieremia şi-a început prorocirea într-o perioadă de bunăstare şi speranţă, deşi el percepea, mult mai desluşit decît o făceau alţii, faptul că era o speranţă falsă. Declinul Asiriei ca putere imperială a lăsat un gol nefiresc în politica internaţională a timpului. Prosperitatea de scurtă durată a regatului lui Iuda în timpul domniei lui Iosia era o consecinţă a acelui gol de putere, dar era doar o chestiune de timp pînă cînd au apărut noi superputeri care s-au angajat în lupta de a obţine supremaţia ce fusese deţinută de Asiria.

1:4-5

Chemarea începe în mod narativ cu o afirmaţie familiară: *cuvîntul Domnului a venit la mine* (1:4). ♦ „Ce vrea să însemne «cuvîntul Domnului»? Ceva cu totul deosebit faţă de ceea ce s-a spus celorlalţi proroci. Căci, într-adevăr, la nici un alt proroc nu mai întîlnim o astfel de rostire. Şi lui Avraam i s-a spus proroc într-un loc: «proroc este şi se va ruga pentru tine» (Fac. 20:7), dar Dumnezeu nu i-a spus ca lui Ieremia «mai înainte de a te fi urzit în pîntece te ştiu şi mai înainte de a ieşi din pîntece te-am sfinţit», întrucît Avraam a fost sfinţit numai după ce a ieşit din pămîntul lui, din rudenia lui, din casa tatălui lui. Şi Isaac s-a născut dintr-o făgăduinţă, cu toate acestea, nici lui nu aflăm nicăieri să i se fi spus astfel de cuvinte. De altfel, la ce ne-ar folosi să controlăm cu ce fel de cuvinte au fost chemaţi toţi prorocii? Ieremia s-a împărtăşit de un dar deosebit: «mai înainte de a te fi urzit tu în pîntece te ştiu şi mai înainte de a ieşi din pîntece te-am sfinţit»" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 348). ♦ Deşi chemarea este descrisă în termeni sugerînd o discuţie clară între Dumnezeu şi Ieremia, forma dialogului poate fi doar un instrument menit a conferi expresie profundei experienţe religioase. Lui Ieremia i se spune, mai întîi de toate, că înainte de a fi născut, chiar înainte de a fi conceput, el a fost desemnat pentru rolul de proroc. „Cuvîntul lui Dumnezeu este acela care ne desăvîrşeşte în pîntece, aşa cum El îi spune lui Ieremia (...). Şi Sfîntul Pavel spune, de asemenea, în aceeaşi manieră: «Dar cînd a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pîntecele mamei mele (Gal. 1:15)»" (IRENAEUS, 5.15.3). Cuvîntul rămîne chiar şi în absenţa profetului (Is. 40:8), pentru că, după ce a fost rostit, a căpătat viaţă proprie, independentă de prezenţa profetului. De aceea, emfaza era pusă pe cuvînt, nu pe profet. Astfel, deşi pînă la un punct cartea încearcă să valideze profetul al cărui nume îl poartă, nu aceasta este principala sa funcţie, ci aceea de a accentua cuvîntul pe care profetul îl comunică prin carte. Pentru Ieremia, misiunea era încărcată de dificultate. Christensen a pus patosul misiunii profetice într-un context adecvat şi spunea: „imaginea pe care noi o vedem este a unui om numit să audă cuvîntul lui Dumnezeu. Ca urmare a chemării sale, el renunţă la mare parte din libertatea sa (uneori este complet copleşit de o constrîngere superioară); dar, paradoxal, tocmai pentru că a primit această chemare este capabil să se bucure de o libertate de alt tip" (CHRISTENSEN, pp. 112-117). Limbajul este asemănător celui din Pildele lui Solomon (Parim. 8:22-30), dar similaritatea poate fi ocazională. „Deşi versetul poate implica o anumită formă a determinismului teologic sau a predestinării, cu greu acesta poate fi identificat drept scopul său

principal. Dintr-o anumită perspectivă, cuvintele divine inițiale spuse lui Ieremia par a-l familiariza cu un *fait accompli*: el a fost pus deoparte înainte de a se naște" (VERMEYLEN, pp. 252-278). Unii Părinți ai Bisericii, un mare număr de teologi și de exegeți consideră că este vorba despre o sfințire propriu-zisă și că darul harului sfințitor i-a fost dat lui Ieremia încă din pîntecele mamei sale (Origen, Sfîntul Atanasie, Sfîntul Ambrozie, Tirin, Suarez, Loch, Schneedorfer, Knabenbauer). Unii îndrăznesc chiar să spună că potrivit *communis doctorum sententia* din versetul 5, Ieremia ar fi fost curățat de păcatul strămoșesc (Fillion, Estius). Sfîntul Efrem Sirul și Teodoret al Cirului sînt de părere că *sfințit* înseamnă 'consacrat spre', 'menit unei slujiri profetice printr-o alegere specială', asemenea Sfîntului Apostol Pavel (Gal. 1:15). În afara tonului determinist al afirmației de început, de-a lungul întregii relatări, subtonurile sînt cele ale libertății umane și ale capacității de a răspunde chemării divine. ♦ Cuvîntul *pîntece* din BIBL.1990, folosit de două ori în același verset, corespunde următoarelor forme: lat. *utero-vulva* (VULG.), gr. *κοιλία-μήτρας* (SEPT.RAHLFS), *pîntece-zgău* (BIBL.1688, BIBL.VULG.1760-1761), *pîntece-mitras* (BIBL.1914, BIBL.FILOTEI), *pântece-pântece* (BIBL.CORN.1921, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944, BIBL.1968) și *mitră-matrice* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921).

1:6

Ieremia a formulat două scuze rezonabile, ambele oferind suficient temei pentru a respinge chemarea divină. În primul rînd, el nu știa cum să vorbească; în al doilea rînd, el era cu siguranță prea tînăr pentru această sarcină: „Deși nu se știe vîrsta sa exactă la acel moment, probabil nu împlinise încă douăzeci de ani" (CLEMENTS, p. 18). *Tînăr* este redat în BIBL.HEBR. prin termenul *naʿar*, iar în SEPT.RAHLFS prin cuvîntul *νεώτερος*, care se poate referi la *copil* (Ieș. 2:6), la *prunc* (1 Reg. 1:24), la *fecior* (Fac. 37:2), la *luptător* (2 Reg. 2:14) sau la o *persoană trecută de patruzeci de ani* (Ieș. 3:11). ♦ Privind smerenia „drepților", Avva Dorotei formulează o explicație foarte amănunțită în *Despre smerita cugetare*, unde spune: „Atunci îi spusei lui: Iată, așa sînt sfinții: cu cît se apropie de Dumnezeu, cu atît se văd pe ei mai păcătoși (...). La fel Daniel, cînd era în groapa cu lei și a mers Avacum cu mîncare la el, zicîndu-i: Primește mîncarea ce ți-a trimis ție Dumnezeu, ce a zis? Și-a adus aminte Dumnezeu de mine? (Dan. 14:36). Vezi ce smerenie a avut inima lui? (...) Priviți smerenia sfinților, în ce simțire se aflau inimile lor! Nici cînd erau trimiși de Dumnezeu în ajutorul oamenilor, nu primeau, fugind, din smerenie, de prilejul de a fi slăviți. Deci cînd sînt trimiși de Dumnezeu în ajutorul oamenilor, sfinții, din smerenie, nu primesc. Astfel, Moise a zis: Mă rog Ție, trimite pe altul mai puternic, că eu sînt slab la glas și zăbavnic cu limba (Ieș. 4:10). Iar Ieremia a zis: Sînt prea tînăr (Ier. 1:6). Și, simplu spunînd, fiecare dintre sfinți avea această smerenie de pe urma lucrării poruncilor" (FILOCALIA, IX, p. 503). ♦ Misiunea de profet este un subiect crucial; profetul este descris ca un slujitor al lui Iahve, despre care se spune că este credincios cuvîntului său (MUILENBURG, pp. 74-97). Profeții provin din mediile cele mai diverse, dintre aristocrați, preoți, țărani. Personalitatea și originea lor pot fi, de altfel, deslușite în forma literară a mărturiilor pe care le-au lăsat. Ei pot fi chemați pe neașteptate să depună mărturie, fără să fi fost pregătiți sau formați într-o comunitate de „fii ai profeților" (1 Reg. 10:5; 19:20-24). Unii joacă un rol de prim-plan pe lîngă regii pe care îi conduc și îi inspiră (precum Natan pe lîngă David), exceptînd situația cînd intră în conflict cu ei și cu falșii profeți care sînt în slujba lor (de exemplu, Ilie, în fața regelui Ahab și a profeților lui Baal). Activitatea lor se lovește adesea de neînțelegerea și de dușmănia publicului lor, iar figura profetului persecutat este curentă în Scriptură (vezi NEGOIȚĂ, p. 118). Chemarea lui Ieremia este povestită într-o manieră deosebit de dramatică în cap. 1. Asemenea lui Moise, el a protestat împotriva chemării sale. Dacă Moise a adus patru argumente împotriva acesteia (Ieș. 3:11, 13; 4:1, 10), Ieremia susține că este prea tînăr și ca atare incapabil să vorbească convingător (Ier. 1:6). Pentru a fi convinși, atît Moise, cît și Ieremia au fost asigurați de prezența lui Iahve (Ieș. 3:12; Ier. 1:8). Cuvintele cheie sînt *a trimite* și *a vorbi* (Ieș. 3:10; Ier. 1:7). În ceea ce privește vorbitul, lui Moise i se spune: „Cine a dat omului gură și cine face pe om mut, sau surd, sau cu vedere, sau orb? Oare nu Eu, Domnul Dumnezeu?" (Ieș. 4:11). Domnul îi spune lui Ieremia: „Domnul însă mi-a zis: «Să nu zici: 'Sînt tînăr', căci te vei duce la toți aceia la care te voi trimite și tot ce-ți voi porunci vei spune»" (Ier. 1:7). Este limpede că chemarea lui Ieremia a urmat tiparul chemării lui Moise. Pentru a confirma cuvîntul său, Iahve a atins gura profetului și a spus: „Iată, am pus cuvintele Mele în gura ta!" (Ier. 1:9). Ieremia a fost chemat pentru a fi profetul națiilor (Ier. 1:10). Această misiune profetică este unică. În chemarea sa, lui Ieremia i s-a spus să fie profetul „națiilor", fapt confirmat de povestirea din capitolul 25, unde cupa este trecută pe la fiecare națiune, inclusiv Babilonul. În plus, profeția sa cuprinde judecată și promisiune. Această agendă largă este desfășurată în capitolul 25 și detaliată în restul cărții: judecata Iudeii, a tuturor națiilor, culminînd cu judecata Babilonului. Moise este prezentat ca profet (ca învățător și dătător de legi) pentru Israel, dar indirect și pentru Egipt, pentru că a fost chemat să-l confrunte pe faraon în diferite ocazii, în numele lui Iahve. BRUEGGERMAN (pp. 44-48) comenta: „(...) conversațiile cu și despre profet în Ier. 1:5-9 au drept țintă stăpînirea lui Iahve exprimată în versetul 10. Nu e de mirare că profetul rezistă, pentru că cine vrea să poarte o asemenea povară, într-o lume atît de neprimitoare?".

1:7

Observația lui RUDOLPH (p. 278), potrivit căreia ebr. *'al* (BIBL.HEBR.) este redat ca și cum în text ar fi *'el* este în perfect acord cu *πρὸς πάντας* din SEPT.RAHLFS, mult mai potrivit decît *ad omnia* din VULG. ♦ Faptul că profetul este portretizat ca un mesager, ca un „trimis", este subliniat de folosirea frecventă a cuvîntului *trimis* în capitolul 1 și în

capitolul 25. Mai întîi de toate, profetului i se cere să fie credincios misiunii sale, ordinelor pe care i le dă Iahve. Astfel, el este un instrument în comunicarea cuvîntului lui Iahve. Ca instrument al lui Iahve, el are puterea dată de Cel care l-a chemat, iar această misiune necesită angajamentul complet al profetului (ROSS, pp. 98-107).

1:8

Versetul 8 se încheie cu *zice Domnul* (BIBL.1688), expresie ce are la bază cuvîntul ebr. *n^{e}'um*, întîlnit de 176 de ori la Ieremia, de 83 de ori la Iezechiel, de 23 de ori la Isaia, de 21 de ori la Amos, de 20 de ori la Zaharia, de 11 ori la Agheu şi foarte rar în celelalte cărţi din Vechiul Testament. Întrucît sensul de bază al lui *n^{e}'um* este 'a şopti', se poate intui sensul unei revelaţii discrete („O să îţi spun o taină").

1:9-10

Din cele cinci verbe folosite în versetul 10, trei au sensuri negativ-distructive şi doar două sînt pozitiv-constructive. De notat că în BIBL.1688 locuţiunea adverbială *de izvoavă*, însemnînd 'din nou', 'de la capăt', 'încă o dată', redată sub forma *iar*, *iară* în BIBL.FILOTEI şi în BIBL.ŞAGUNA, este menită să redea tonul optimist al relatării. ♦ Actul divin face inutilă pretinsa incapacitate a lui Ieremia de a vorbi: Domnul a întins mîna şi a atins gura lui Ieremia. În experienţa vizionară a lui Isaia, buzele sale au fost atinse cu un cărbune încins ca un simbol al curăţirii (Is. 6:6-7). În acest context, atingerea divină nu simbolizează purificarea, ci împărtăşirea cuvîntului divin: „Iată, am pus cuvintele mele în gura ta!" (versetul 10). Aşa cum Iezechiel, în experienţa sa vizionară, a mîncat sulul de pergament (3:1-3), iar cuvîntul divin a devenit o parte din însăşi fiinţa lui, tot astfel cuvîntul divin devine o parte a fiinţei lui Ieremia. „Iarăşi, Isaia, văzătorul slavei şi al serafimilor şi după el Ieremia, căruia i s-a încredinţat mare putere împotriva neamurilor şi a împărăţiilor – unul a auzit glasul dumnezeiesc şi printr-un cărbune aprins a fost curăţit spre slujirea proorocească, celălalt era cunoscut înainte de zămislire şi înainte de naştere a fost sfinţit. Pavel, pe cînd era încă un prigonitor – cel ce s-a făcut marele vestitor al adevărului şi învăţător al neamurilor întru credinţă – a fost înconjurat de o lumină, L-a mărturisit pe Cel pe Care Îl prigonea, i-a fost încredinţată noua sa slujire şi a umplut toată urechea şi mintea cu Evanghelia" (GRIGORIE TEOLOGUL, pp. 90-91). ♦ În continuare se proclamă autoritatea soliei profetice a lui Ieremia faţă de popoare. „Autoritatea este în mare parte o consecinţă a originii divine a mesajului; este foarte important ca autoritatea să fie recunoscută, dat fiind caracterul negativ al celei mai mari părţi a mesajului pe care el trebuie să-l transmită" (MEHL, p. 154). Imediat, natura neplăcută a sarcinii proorocului devine clară; este un lucru simplu să afirmi un cuvînt profetic, dar cînd cea mai mare parte a acelui cuvînt este negativă şi distructivă, în mod clar va urma un răspuns ostil. Aceste teme ale distrugerii şi reconstruirii reapar frecvent pe parcursul întregii cărţi. „Dacă smulgi din rădăcină şi nu nimiceşti ceea ce ai smuls, aceea rămîne mai departe; dacă nimiceşti numai seminţele, iar pietrele de pierzanie nu, sămînţa răului tot mai rămîne. Una din silinţele lui Dumnezeu este, aşadar, ca după ce ai smuls din rădăcină, să nimiceşti ce ai smuls, să şi pierzi ce ai nimicit! Despre astfel de lucruri smulse din rădăcină şi nimicite citeşte cu luare-aminte cum au fost nimicite: «ardeţi paiele în focul nestins, legaţi în snopi neghina şi daţi-o apoi focului». Aşa se face nimicirea, după smulgerea din rădăcină. Vrei cumva să vezi şi ce se întîmplă cu stricarea în zidirea cea greşită? Casa dărîmată din pricina leprei păcatului se va sfărîma ca praful şi va fi aruncată apoi «afară din cetate, ca să nu mai fie nici urmă de piatră», cum spune psalmistul: «ca tina uliţelor îi vor zdrobi pe ei». Căci lucrurile rele nu trebuie să mai dureze, în nici un chip, din clipa în care au fost «nimicite». Şi ca să nu mai poată fi folosite la altă zidire de către cel viclean, au fost smulse din rădăcină pentru ca diavolul să nu mai afle nici urmă din ceea ce fusese semănat, ca să nu mai poată semăna neghină, căci tocmai pentru că o avusese, de aceea o semănase. De aceea zice: «legaţi neghina în snopi» şi o «ardeţi cu totul în foc» pentru ca să se nimicească după ce a fost smulsă, iar zidirea diavolului, odată împiedicată, să fie nimicită de tot" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 359).

1:11-12

În prima sa viziune, Ieremia vede un lemn de migdal. Migdalul, *Amygdalus communis*, îşi derivă numele de la verbul ebr. *šāqēḏ*, care înseamnă 'a veghea' sau 'a privi'. Printr-un joc de cuvinte, Domnul îi arată lui Ieremia o ramură de migdal drept semn că El veghează şi că este gata să intervină. În Israel există trei tipuri de migdal: două specii sălbatice, *Prunus amygdalus* şi *Amygdalus communis*, au fructe amare, necomestibile, iar a treia specie, *Prunus dulcis*, are o nucă bună de mîncat din care se poate extrage un ulei uşor. Migdalul face flori de culoare roz în luna februarie. În cortul adunării, sfeşnicul din aur curat avea pe un braţ trei cupe în forma florii de migdal (Ieş. 25:33-34; 37:19-20). Fructele de migdal se numără printre delicatesele pe care Iacob le-a trimis lui Iosif în Egipt (EDB, p. 44). Migdalul îşi primeşte numele de la faptul că înfloreşte în mijlocul iernii, înainte ca alţi copaci să dea semne de viaţă. În timp ce întreaga natură este scufundată în somnul adînc al iernii, migdalul veghează. Deşi foarte concisă şi cu foarte puţine detalii, relatarea permite înţelegerea semnificaţiei viziunii. ♦ BIBL.1688 şi BIBL.1795/2000 traduc sintagma *βακτηρίαν καρυΐνην* (SEPT.FRANKF.) prin *toiag de nuc*, iar VULG. prin *virgam vigilantem*, ceea ce poate fi socotit un simbol al pedepsei. Scopul viziunii este acela de a atrage atenţia că avertismentele transmise de Dumnezeu prin prorocii mici nu au fost uitate. Ori de cîte ori priveau un migdal, Ieremia şi poporul iudeu trebuiau să îşi aducă aminte că Dumnezeu veghează asupra lor. Anata este şi astăzi un loc în care se cultivă migdali.

1:13

SEPT.RAHLFS redă ebraicul *nāpûaḥ* prin *ὑποκαιόμενον* în

versetul 13, iar *tippāṯaḥ* prin *ἐκκαυθήσεται* în versetul 14. Expresia *sîr nāpûªḥ* se referă la un vas care este încălzit foarte puternic prin fierbere (potrivit lui Rashi, *Miqrā' ôt Gᵉdôlôt* şi Kimchi, *Miqrā' ôt Gᵉdôlôt*); LAMPE (p. 794) redă chiar sensul de instrument de tortură al cuvîntului *λέβης* (SEPT.FRANKF.), pe care BIBL.1688 îl traduce prin *cazan*, în acord cu tradiţiile populare legate de chinurile veşnice ale păcătoşilor care vor arde în cazane de smoală; *cf. căldare* (BIBL.1819, BIBL.FILOTEI), *oală* (BIBL.VULG.1760-1761).

1:14

Cercetătorii de azi nu identifică inamicul care vine dinspre nord cu sciţii, ci cu babilonienii. Identificarea duşmanilor cu sciţii a fost popularizată iniţial de DUHM (pp. 48-49)[1].

1:15

SEPT.FRANKF. omite ebr. *mišpḥôṯ*, care ar putea fi tradus prin *familii* sau *triburi*; VULG., asemenea BIBL.HEBR., redă acest termen prin: *omnes cognationes regnorum aquilonis*. Secvenţa *πάσας τὰς βασιλείας* nu poate fi decît o încercare a traducătorului grec de a simplifica ebr. *lḵol – mišpḥôṯ mamlḵôṯ*, care indică totodată faptul că *mišpḥôṯ* lipsea din *Vorlage*-ul ebraic, caz în care SEPT.FRANKF. prezintă un text mai scurt decît BIBL.HEBR. Din punct de vedere geografic, deşi Babilonia era situată la est de Iuda, armatele sale nu ar fi riscat să traverseze periculosul deşert arabic, ci ar fi urmat fluviul Eufrat, la nord de Siria, de unde ar fi atacat Iuda dinspre nord. Imaginea regilor care îşi aşează tronurile la porţile Ierusalimului este o metaforă a străinului care pune stăpînire pe oraş.

1:16-19

Expresia *πρὸς αὐτούς* din versetul 16 nu are un antecedent gramatical imediat în pasaj, deşi pare a se referi la cetăţenii lui Iuda ca întreg. Versetul indică o parte a temelor despre care va predica mai tîrziu profetul, enunţînd nemulţumirile lui Dumnezeu împotriva poporului ales, datorită renunţării lor la adevărata credinţă şi adoptării practicilor religioase străine. ♦ Verbul *θύω* (SEPT.FRANKF.), la indicativ aorist activ este redat astfel: *au jîrtvuit* (BIBL.1688), în *au jârthuit* (BIBL.VULG.1760-1761), *cf. tămâiară* (BIBL.1874, BIBL.1911 BIBL.CORN.1921), *au jerfit* (BIBL.1914, BIBL.FILOTEI), *au aprins tămîie* (BIBL.RADU-GAL.), *au adus tămîieri* (BIBL.1936). ♦ Folosind o varietate de metafore, Dumnezeu îl informează pe Ieremia că acesta va avea tăria unui oraş fortificat, a unui zid de aramă; în mod ironic, garanţia protecţiei aduce cu sine certitudinea unui atac. SEPT. RAHLFS omite ebr. *l'ammûḏ* („ca un stîlp de fier"), care ar introduce o imagine diferită faţă de cele două idei conexe, *cetate puternică* şi *zid de aramă*, cu trimitere directă la asediul care va urma. ♦ În versetul 18, SEPT.RAHLFS omite secvenţa *preoţii săi*, în timp ce SEPT.FRANKF. o menţionează: *ûl'am hā'āreṣ* („înaintea poporului ţării"). Pasajul se încheie cu asigurarea lui Ieremia de faptul că Domnul nu va permite duşmanilor săi să îl învingă. ♦ „De aceea, deosebirea între bărbatul păcătos şi cel cuvios nu constă în faptul că nu sînt ispitiţi la fel, ci în aceea că unul nu este răpus de o lovitură chiar mare, pe cînd celălalt cade la cea mai mică încercare. N-ar fi de lăudat, cum am spus, vitejia unui bărbat drept, dacă ar învinge fără să fie pus la încercare, fiindcă victoria nu poate avea loc fără luptă. Dar «fericit este bărbatul care rabdă ispita, fiindcă după ce va fi pus la încercare va primi cununa vieţii pe care a făgăduit-o Dumnezeu înţelepţilor săi». Şi, după apostolul Pavel, vîrtutea nu în trîndăvie şi în plăceri, ci în slăbiciune se întăreşte" (IOAN CASIAN, p. 636).

Capitolul al 2-lea

2:1-3

Aceste versete reprezintă o introducere a prezicerilor care urmează în 2:4-6:30. De-a lungul întregii sale slujiri, Ieremia le-a adus aminte ascultătorilor săi în mod frecvent că mesajele sale erau de fapt cuvintele lui Dumnezeu, şi nu ale sale. Doar în aceste versete aminteşte cititorilor de trei ori faptul că Dumnezeu este Cel care transmite mesajul. Dacă SEPT.RAHLFS redă în versetele 1-2 secvenţa *Şi a zis: Acestea grăieşte Domnul: Mi-am adus aminte*, NIV omite în mod inadvertent fragmentul *acestea grăieşte Domnul.* Această exprimare, întîlnită frecvent în Vechiul Testament, se numeşte „formula mesagerului". În Vechiul Orient Apropiat, solii foloseau formule introductive similare pentru a anunţa supuşilor mesajul conducătorului. Prin pronunţarea numelui conducătorului se sublinia imediat autoritatea edictului respectiv. Atunci cînd oamenii auzeau cuvintele „acestea zice regele", ei ştiau că trebuie să fie atenţi (4 Reg. 18:19, 31; 2 Paral. 18:26; 32:10). Atunci cînd profeţii spuneau „aceasta spune Domnul", oamenii înţelegeau că se invoca autoritatea Domnului. ♦ Diferenţa de stil este mai vizibilă în ebraică decît în engleză, deoarece prima prezicere (versetele 1-3, 14-19) foloseşte sufixe feminine de persoana a doua singular, în timp ce textul inserat foloseşte (versetele 4-13) forma masculină de plural a persoanei a doua. Nu există nici un motiv să ne îndoim că locaţia geografică a proclamării prezicerii originale a fost Ierusalimul (versetul 2), în ciuda absenţei referirii la locaţie din SEPT.RAHLFS. Subtextele politice ale mesajului ca întreg (mai ales versetele 14-19) sugerează o proclamare publică către popor în general, mesajul fiind relevant pentru implicaţiile religioase ale politicii străine de atunci. Menţionarea Ierusalimului în versetul 1 din VULG. (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1819, BIBL.1874, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.CORN.1921, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936, BIBL.1944), fidelă BIBL.HEBR., este pusă în legătură cu citirea sulului cărţii de către Baruh, în Templul din Ierusalim, în 605 î. Hr. (WEISER, pp. 44-45). ♦ WIÉNER (pp.

[1] Pentru studii aprofundate legate de sciţi şi influenţa lor în Orientul Apropiat, pot fi consultate: R. P. Vaggione, *Over All Asia? The Extent of the Scythian Domination in Herodotus*, în JBL, 92 (1973), pp. 523-530; L. G. Perdue, *Jeremiah in Modern Research: Approaches and Issues*, în ed. L. G. Perdue and B. W. Kovaks, *A Prophet to the Nations*, Eisenbrauns, Winona Lake, Ind., 1984, pp. 7-8; H. Cazelles, *Sophonie, Jérémie, et les Scythes en Palestine*, în RB, 74 NS (1967), pp. 24-44; R. K. Harrison, *Introduction to the Old Testament*, Eerdmans, Grand Rapids, 1969.

403-407) este de părere că sensul corect al ebr. *klûlōṯāyiḵ* (BIBL.HEBR.) este *căsătoria* la care VULG. se referă prin ceremonia de căsătorie (*charitatem desponsationis*). ♦ Descrierea anilor idilici petrecuţi în deşert pare să nu se potrivească întru totul cu actele repetate de neascultare la care face referire Ieşirea şi Deuteronomul. Unii cercetători atribuie aceste deosebiri unor relatări diferite ale aceloraşi evenimente. CARROLL (p. 120) spune: „Văzute una lîngă alta, relatările sînt contradictorii. Astfel de contradicţii sînt o trăsătură normală a Bibliei atunci cînd este vorba de chestiuni istorice, întrucît aspectul esenţial al acestor tradiţii îl reprezintă sensul teologic, iar nu acurateţea istorică". ♦ Metafora se schimbă de la imaginea iubirii pecetluite prin legămîntul de pe muntele Sinai la naşterea lui Israel ca popor în pămîntul promis. Israelul este comparat cu primele roade (ebr. *rēshīth*) ale pămîntului, care erau închinate casei Domnului (Ieş. 23:19; Num. 18:12, 13). Dacă în agricultură primele roade aveau să fie lăsate la o parte de la folosirea comună şi dedicate în întregime lui Dumnezeu, tot astfel Israelul avea să fie pus deoparte ca posesiune specială a lui Dumnezeu printre popoarele omenirii. Fragmentul *ἀρχὴ γενημάτων* din SEPT.RAHLFS, redat prin *începătura roadelor* în BIBL.1688 şi prin *pîrga roadelor* în BIBL.VULG.1760-1761, implică totodată o adunare viitoare a altor popoare, după cum primul rod anunţă faptul că vor urma şi alte roade. Metafora recoltei continuă să fie redată pe un ton judiciar. Expresia *toţi cei care mănîncă*, în continuarea metaforei, se referă la toţi aceia care ar face ca Israelul să fie ca orice alt popor, uitînd scopul divin special pentru care a fost ales. În context, nu la străini se face referire, ci la toţi acei membri ai poporului care au participat la pervertirea scopului naţional.

2:4-5

Mesajul începe cu o întrebare retorică, profetul identificînd unde se află adevăratul eşec al împlinirii vechiului legămînt. Odată ce au devenit solitari, renunţînd la Dumnezeu, oamenii au urmărit doar *deşertăciunea*, ebr. *haheḇel* (BIBL.HEBR.), cuvînt foarte cunoscut în Ecclesiast, al cărui sens de bază, nemetaforic, este 'bulă de aer, vapor' (LONGMAN, pp. 61-65); acestui termen îi corespunde *ματαίωμα* în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. Structura literară a pasajului, dezvăluie faptul că esenţa eşecului se află în această falsă urmărire a „deşertăciunii" (versetul 5) şi a lucrurilor care nu au nici un folos (versetul 8). Profeţii condamnau idolii ca fiind ireali, fără substanţă şi incapabili să îi ajute pe cei care îi chemau (1 Cor. 8:4). BARSTAD (pp. 57-65) face referire la o zeitate arabă pre-islamică, numită Hubal. Rom. 1:21 conţine o aluzie evidentă la pasajul nostru, Sfîntul Apostol Pavel folosind exact acelaşi cuvînt ca şi SEPT.RAHLFS: *ἐματαιώθησαν*.

2:6

DRIVER (pp. 97-129) este de părere că ebr. *šûḥā*^{h} are sensul de 'nisip moale', asemănător cuvîntului arab *sāha*, care înseamnă 'a se scufunda', ceea ce ne determină să credem că termenul *ἄβατος* (SEPT.RAHLFS) nu se referă la deşertul propriu-zis, ci la un loc pe care se înaintează anevoios şi dureros din cauza terenului. Pentru accentuarea ideii de loc părăsit, SEPT.FRANKF. foloşeşte patru adjective care au în componenţa lor particula alpha-privativ: *ἀπείρω*, *ἀβάτω*, *ἀνύδρῳ*, *ἀκάρπῳ*. ♦ VULG. prezintă lecţiunea *imaginem mortis*, tradusă prin *umbra morţii* în BIBL.VULG.1760-1761, aflată apoi şi în BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968. În schimb, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.1914, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA traduc fidel adjectivul gr. *ἄκαρπος* prin *fără de roadă*.

2:7

Substantivul propriu *Carmel*, care desemnează fie un munte, fie un orăşel situat la vest de Marea Moartă, este redat sub forma unui substantiv comun în BIBL.1874 (*grădină*); *cf. pămînt roditor* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936, BIBL.1914, BIBL. 1968), *livadă* (BIBL.CORN.1921).

2:8

În vechiul Orient Apropiat, conducătorii erau desemnaţi adeseori prin cuvîntul *păstori*, *cf. rōîm* (BIBL.HEBR.). ♦ Este pentru prima dată în cartea proorocului Ieremia cînd se face referire la Baal, zeul fertilităţii şi al furtunii, cea mai importantă zeitate din panteonul canaanit, a cărui venerare a devenit preponderentă în regatul de nord al Israelului în timpul domniei regelui Ahab (sec. IX î. Hr.), atunci cînd acesta s-a căsătorit cu Izabela din oraşul fenician Tir. Cuvîntul ebr. *ba'al* înseamnă *domn*, *stăpîn*, *posesor*, *soţ*. Puţinele date biblice despre Baal au fost completate odată cu descoperirea manuscriselor ugarite de la Ras Shamra, din care aflăm că avea două soţii care se numeau Ashtaroth şi Asherah. Un templu închinat lui Baal a fost descoperit la Ras Sharma, lîngă un templu dedicat lui Dagon, tatăl lui Baal (NBD, p. 108).

2:10-11

Popoarele care cinsteau diferite zeităţi fie schimbau ordinea lor în panteon, fie adăugau altele noi, însă în nici un caz nu le abandonau. Israelul a fost singurul popor care l-a venerat pe Dumnezeul cel adevărat şi singurul popor care a abandonat credinţa în adevăratul Dumnezeu pentru a se închina unor zeităţi străine. ♦ Dumnezeu îşi pune poporul să caute de la apus la răsărit, de la insulele Chitim pînă la Chedar pentru a-şi întări acuzaţia. *Chitim* este numele ebraic al insulei Cipru şi îşi are rădăcina în cuvîntul Kition (oraşul modern Larnaca), un important oraş fenician pe coasta sud-estică a insulei. Întrucît Ciprul a ajuns sub stăpînirea grecilor, cu timpul, termenul Chitim a fost folosit pentru a desemna întreaga Grecie (1 Mac. 1:1; 8:5), iar mai apoi chiar Roma (Dan. 11:30) (vezi EDB, p. 630). În sens restrîns, Chedarul se referă la un trib de origine arabă, care obişnuia să vîneze între Arabia Petraea şi Babilonia. În sens larg, Khdar se referă la triburile beduine din deşertul siro-arab. Prin urmare, Chitimul reprezintă de fapt Ciprul, dar se foloseşte şi pentru a reda insulele şi coastele Mării Mediterane, iar Chedarul, deşi este un trib arab, desem-

nează comunităţile nomade în ansamblul lor.

2:12

În BIBL.HEBR., versetul 12 debutează prin paranomaza ebr. *šōmmû šāmayim*. Aoristul gr. *ἔφριξεν* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *să îngrozi*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *rămâneţi stană de piatră*, indică senzaţia de zbîrlire a părului din cauza unei spaime extrem de puternice (MCKANE, p. 34).

2:13

BIBL.HEBR., TOB, *cf.* BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.1921, BIBL.CORN.1926 redau aici o ditografie. Termenul *λάκκος* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *groapă*, în BIBL.ŞAGUNA prin *fîntînă*, în BIBL.1874 prin *cisternă* şi în BIBL.1911 prin *puţ*, se referă la cisternele din piatră calcaroasă poroasă folosite în Palestina pentru păstrarea apei care se scurgea de pe acoperişuri sau de pe drumuri. Aceste cisterne-rezervoare se săpau adînc în pămînt şi se tencuiau pe dinăuntru pentru a nu permite scurgeri. Cine ar fi preferat această apă acumulată în cisterne, păstrată mult timp în pămînt, în locul apei proaspete de izvor? ♦ Poporul Israel a părăsit slava sa, ebr. *kḇôḏô*, cuvînt ce face parte din categoria celebrelor *tiqqune soperîm* (corecturi ale scribilor), fiind citit iniţial „slava Mea" (WÜRTHWEIM, pp. 18-19). „Însă, din cauza numărului mare de erezii care au existat şi a faptului că poporul lui Dumnezeu era sfîşiat de instigarea demonilor, adevărul trebuie să fie înfăţişat pe scurt de către noi şi repus în sălaşul său, astfel încît oricine doreşte să obţină apa vieţii, să nu ajungă la vase sparte, care n-au pic de apă, ci să cunoască fîntîna abundentă a lui Dumnezeu. Scăldat în apa acestei fîntîni, el se poate desfăta cu lumina eternă" (LACTANTIUS, 4.30).

2:14

În perioada în care a trăit Ieremia, o persoană putea deveni sclav prin naşterea din părinţi sclavi, prin neplata datoriilor, prin cumpărare sau prin capturare în război. Deşi Dumnezeu a eliberat Israelul, Ieremia îi reaminteşte faptul că prin închinarea la idoli şi-au pierdut libertatea. În timp ce *δοῦλος* se referă la un rob care, după şapte ani, putea deveni liber (Ieş. 21:2), *οἰκογενής* se referă la copiii născuţi din sclavi care nu aveau cum să devină liberi. Ebr. *ylîḏ bayiṯ* (BIBL.HEBR.) este redat corect în SEPT.FRANKF. prin *οἰκογενής* şi în VULG. prin *vernaculus*, adică un sclav născut din sclavi. Cele două expresii folosite în versetul 14, *rob* şi *născut în casă*, sînt termeni paraleli în contextul poetic, implicînd un anumit grad de progresie. Metaforic vorbind, nu numai că Israelul a devenit un sclav, dar după o generaţie sau mai multe a devenit un rob născut în casă, unul pentru care chiar şi amintirea libertăţii se pierduse.

2:15-16

În vechiul Orient Apropiat, leul era simbolul Asiriei, care a reprezentat pentru mult timp principalul duşman de la răsărit al Israelului. BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.1921 şi BIBL.CORN.1921 traduc ebr. *kp̄îrîm* prin *puii de leu*, sensul corect fiind cel de 'leii tineri, în putere'. ♦ Referirea la egipteni este realizată indirect în versetul 16, unde două oraşe egiptene sînt menţionate ca fiind printre acei inamici străini care ar aduce durere Israelului. Oraşul Nof, numit Moph în BIBL.HEBR., la Os. 9:6, este identificat în general cu Memfis (SEPT.FRANKF.), cunoscut din diferite inscripţii şi sub numele Mennufr („reşedinţa cea bună") sau Napata, reşedinţa dinastiei etiopiene (HUEY, p. 24). Situat pe Nil, Memfis a fost capitala Egiptului de Jos. În prezent se află la sud de oraşul Cairo. În timpurile biblice şi în timpul perioadei greceşti de mai tîrziu, Memfis a fost unul dintre cele mai mari oraşe ale Egiptului. Numele modern *Egipt* provine de la unul dintre numele oraşului Memfis, şi anume *Hi-ku-ptah* (lit.: „casa sufletului lui Ptah"), un templu situat în Memfis). *Tafna*, cunoscut ca *Dafne* în perioada greacă, are în prezent numele *Tell Defneh* şi este situat la aproximativ 32 km sud-vest de portul Said. ♦ Expresiei ebr. *yir'ûḵ qoḏqōḏ* din versetul 16 (BIBL.HEBR.), cu sensul 'a rade capul', îi corespunde termenul *κατέπαιζον* în SEPT.FRANKF., tradus în BIBL.1688 prin *batjocuriia*. Urmînd textul ebraic, BIBL.RADU-GAL. traduce *ţi-au păscut pe ţeastă*, iar BIBL.1911 *îţi vor pasce creştetul capului*.

2:18

Întrucît Israelul a devenit un pustiu pîrjolit şi a părăsit „izvorul apei vieţii", pentru a-şi săpa „fîntîni sparte", va trebui să caute apă în Egipt şi în Asiria. Pe scurt, versetul se referă la alianţa militară pe care Israelul încearcă să o realizeze cu Egiptul şi cu Asiria împotriva Babiloniei. ♦ SEPT.FRANKF. redă ebr. *šīḥôr* prin *γηών*, bazîndu-se, probabil, pe identificarea Gihonului de la Fac. 2:13 cu Nilul. Sihorul este de fapt braţul răsăritean al Nilului, pe care VULG. îl menţionează sub numele *turbidam*. Sihor înseamnă nu neapărat negru, cît mai ales gri întunecat, de la culoarea apei (PULPIT, p. 25). HOLLADAY, JER. (pp. 95-96) sugerează chiar că Sihorul este o formă abreviată a numelui, care desemnează „scăldătoarea lui Horus" şi este „un braţ de apă pe malul răsăritean al Nilului sau un lac". Nici BIBL.HEBR., nici SEPT.RAHLFS nu precizează concret numele apei/ apelor din Asiria, însă este de la sine înţeles că se referă la Eufrat şi la afluenţii săi. ♦ „Mintea rătăceşte mai ales atunci cînd ochii hoinăresc şi cînd stomacul se simte în largul său. Dacă înduri răbdător în deşert, nu vei fi ispitit, pentru că acolo nu vei vedea nici o femeie, nu vei întîlni ceva păgubitor pentru viaţa ta, nici nu vei auzi strigăte păcătoase. «Şi ce cîştigi ducîndu-te în Egipt, să bei apa Nilului?» Înţelege ce spun. Arată-i duşmanului răbdarea şi priceperea ta în lucruri mărunte pentru ca el să nu-ţi ceară lucruri măreţe" (ISAAC, p. 200).

2:19

În acest verset apare de două ori secvenţa *λέγει κύριος ὁ θεός σου* (SEPT.FRANKF.), căreia îi corespund în ediţia BIBL.RADU-GAL. sintagmele *Domnul Dumnezeul tău* şi *Domnul Dumnezeul Savaot*, aceasta din urmă fiind de fapt una din cele mai folosite denumiri ale lui Dumnezeu în cărţile profeţilor Isaia (56 de ori), Ieremia (82 de ori),

Agheu (14 ori), Zaharia (53 de ori) şi Maleahi (24 de ori).

2:20

Pentru a accentua ideea de îndepărtare de Dumnezeu, spre deosebire de SEPT.FRANKF., VULG. vorbeşte despre *iugum meum* şi *vincula mea*, traduse în BIBL.VULG.1760-1761 prin *jugul Mieu* şi *legăturile Meale*. BIBL.1688 traduce fidel textul SEPT.FRANKF. ♦ Profunda ingratitudine a poporului Israel este redată prin folosirea verbului *δουλεύω* la modul indicativ, timpul viitor, diateza activă, persoana I, singular, căruia îi corespunde *non serviam* în VULG. ♦ Sintagma *βουνόν ὑψηλὸν* (SEPT.RAHLFS), tradusă prin *deal înalt* în BIBL.1688 şi în BIBL.FILOTEI, secvenţă căreia îi corespunde *colina înaltă* în BIBL.1874, BIBL.1911 şi BIBL.CORN.1921, se referă la un loc tipic pentru un altar de ţară al lui Baal, altitudinea sa indicînd casa cerească a lui Baal de unde veneau ploile care fertilizau pământul. Practicile asociate cu aceste altare de ţară erau în esenţă sexuale.

2:21

Folosind o imagine din agricultură, se redă ideea pervertirii lui Israel. Se face referire aici la viţa de vie *Sorek* (Is. 5:2), crescută în partea de est a ţinutului viticol al Ierusalimului, viţă care produce un fruct roşu de calitate. Israel a fost precum o viţă de vie, luată din Egipt şi plantată în pământul promis pentru a înflori şi pentru a rodi (Ps. 80:8-11). Prin contaminare, viţa de vie devine sălbatică, *ἡ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία* (SEPT.FRANKF.), *vinea aliena* (VULG.), *via cea streină* (BIBL.1688), *viţă sălbatică* (BIBL.1874), *ramură sălbatecă de viţă streină* (BIBL.1936), *córdă de viţă sălbatică* (BIBL.1911). ♦ „Sau cum s-ar spune cu alte cuvinte, Dumnezeu nu ne-a făcut să şchiopătăm, ci, dimpotrivă, ne-a dat tuturora picioare sprintene, dar la un moment dat s-a întîmplat ceva, încît ne-am schilodit, ajungînd să şchiopătăm. La început Dumnezeu ne-a făcut toate mădularele sănătoase, dar a intervenit între timp o pricină, care a făcut ca unele din ele să sufere. După cum sufletul a fost făcut «după chipul lui Dumnezeu» nu numai la primul om, ci la toţi oamenii, căci cuvîntul «să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră» se întinde la toţi, şi după cum în Adam, ceea ce se înţelege în general «după chip» e anterior faţă de ceea ce s-a adăugat după ce s-a îmbrăcat prin păcat «chipul celui pămîntesc» (1 Cor. 15:49), tot aşa la toţi oamenii chipul lui Dumnezeu e anterior chipului celui rău. «După cum am îmbrăcat, ca păcătoşi, chipul celui pămîntesc aşa vom purta, schimbîndu-ne, şi chipul Celui ceresc» (1 Cor. 15:49), cum spune Apostolul, căci făptura noastră a fost zidită «după chipul Celui ceresc». Adineaori am spus-o şi revin iarăşi ca să vă conving că Dumnezeu a sădit sufletul omului ca pe o viţă de soi nobil, dar că schimbîndu-se, fiecare din noi am devenit tocmai contrarul la ceea ce dorise Ziditorul" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 362).

2:22

Grecescul *νίτρον* (SEPT.RAHLFS) este tradus în BIBL.1688 şi în BIBL.FILOTEI prin *silitră*, în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *nitru*, în BIBL.VULG.1760-1761 prin *silitru* şi se referă la o substanţă alcalină deosebit de puternică întîlnită pe malurile unor lacuri din Egipt, în special la Wâdy Natrün – vechea Nitrie, unde s-au descoperit preţioase manuscrise siriene (PULPIT, p. 26). ♦ Cuvîntul *πόα* (SEPT.FRANKF.), redat în VULG. prin *herbam borith*, se referă la o sare alcalină extrasă din planta *Mesambrianthemum crystallinum*; corespondentul său în BIBL.1874 este *săponă*, *cf. săpun* (BIBL.1911).

2:23

Secvenţa *mulţimea bărbaţilor* (BIBL.ANANIA) este traducerea lui *πολυανδρία* (SEPT.RAHLFS), al cărui echivalent lipseşte în BIBL.HEBR., unde se vorbeşte despre Valea Ben Hinom, situată în sud-vestul Ierusalimului, unde se practicau ritualuri păgîne şi jertfiri de copii pentru Baal şi Moloh.

2:24

Ebr. *ta' ănāṯāh* este un *hapax legomenon* preluat întocmai în VULG. prin sintagma *amoris sui*, pentru care SEPT.FRANKF. foloseşte verbul gr. *παραδίδωμι* (modul indicativ, timpul aorist, diateza pasivă, persoana a III-a, singular), tradus în BIBL.ANANIA prin *s-a dat*. ♦ Secvenţei *cînd ea va fi umilită* (BIBL.ANANIA), *cf. menstruis ejus* (VULG.), îi corespund echivalările: *în ceale ale lunii sale* (BIBL.VULG.1760-1761), respectiv *în luna eĭ* (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1926, BIBL.1990).

2:25

Secvenţa *δδοῦ τραχείας* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în BIBL.1688 prin *cale clenciuroasă*, *cf. cale colţuroasă* (BIBL.1914, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA). ♦ Versetul conţine şi o aluzie ironică la setea care survine în urma căderii în păcate trupeşti. „Nimic nu-L face pe Dumnezeu să fie mai mînios decît atunci cînd oamenii, din disperarea pentru lucruri mai bune, se agaţă de acele care sînt mai rele. Într-adevăr, această disperare este ea însăşi un semn de necredinţă. O persoană care disperă în ceea ce priveşte mîntuirea nu poate avea nici o nădejde în ceea ce priveşte judecata de apoi. Pentru că dacă se teme atît de mult, s-ar pregăti prin lucrurile pe care le face să-şi întîlnească Judecătorul" (IERONIM, EP., 122.1).

2:26-27

Cuvintele *βασιλεῖς*, *ἄρχοντες*, *ἱερεῖς* şi *προφῆται* din SEPT.FRANKF. se referă, de fapt, la toţi conducătorii Israelului biblic care au adus ruşine asupra lui. ♦ Lemnul şi piatra simbolizează zeii fertilităţii veneraţi în Israel. Reprezentînd zeitatea feminină, lemnul este o aluzie la stîlpii sau la coloanele din lemn ce se găseau în temple. Întrucît piatra este un simbol falic, ea reprezenta zeitatea masculină. Profetul Ieremia identifică lemnul cu tatăl, iar piatra cu mama, ceea ce ne conduce la o lectură în cheie sarcastică a versetului 27. Pilonii de piatră şi stîlpii de lemn din culturile fertilităţii erau tocmai simbolurile fetişiste ale naşterii şi ale paternităţii (HOLLADAY, HIGH HILL, pp. 170-176).

2:28

Informaţia privitoare la numărul zeilor ilustrează foarte bine caracterul superficial al reformei regelui Iezechia.

Departe de a fi o hiperbolă, versetul reflectă o practică din vechiul Orient Apropiat potrivit căreia fiecare oraş avea propria zeitate; astfel, se ştie de Baal al Tirului, de Baal din Sidon, de Baal din Gad, de Baal-Hamon, de Baal-Hazor.

2:30

Participiul gr. *ὀλεθρεύων* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *ce pîêre de tot*, în BIBL.VULG.1760-1761 prin *ce jefuiaşte*, în BIBL.1914 prin *cel pierzător*, în BIBL.ANANIA şi BIBL.CORN.1926 prin *nimicitor*, care corespunde latinescului *vastator* (VULG.). ♦ Termenul *învăţătură* (BIBL.1688) traduce fidel gr. *παιδείαν* (SEPT.FRANKF.), redat prin *disciplinam* în VULG. şi *îndreptare* în BIBL.1874. ♦ Comparaţia cu leul face aluzie la vechea practică de gravare a capului unui animal pe mînerul unei săbii, lama fiind considerată limba devoratoare a bestiei.

2:31

Prima întrebare implică un răspuns negativ. Într-o autosuficienţă arogantă, Israelul crede că se poate descurca fără Dumnezeu, pe care îl consideră doar un *pămînt ţelinit* (BIBL.1688), *pămînt târziu* (BIBL.VULG.1760-1761), *pămîntŭ alŭ întunerecului* (BIBL.1874), *ţară plină de întunerec besnă* (BIBL.CORN.1926), *ţinut beznatec* (BIBL.RADU-GAL.), *ţara întunericului* (BIBL.1968), *pămînt înţelenit* (BIBL.ANANIA).

2:32

Iuda care a uitat de Dumnzeu este asemănat cu mireasa care, înainte de nuntă, uită să se împodobească. Interesantă este expresia *legătura pieptului* (BIBL.1688) care traduce gr. *στηθοδεσμίδα* (SEPT.FRANKF.), corespunzător lui *fasciae pectoralis* (VULG.), care desemnează o faşă care susţinea pieptul femeilor; BIBL.VULG.1760-1761 notează *înfăşurarea pieptariului*, BIBL.RADU-GAL.: *cingătoarea*, BIBL.CORN.1926: *brîul*, BIBL.ANANIA: *tulpanul*. ♦ FERICITUL IERONIM spune că prin intermediul lui Ieremia Dumnezeu se referă aici la Maica Domnului.

2:34-35

În loc de secvenţa *ταῖς χερσίν σου* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *în mînile tale*, BIBL.HEBR. are sintagma *biḵnāpyiḵ*, tradusă în BIBL.RADU-GAL. prin *poalele veşmintelor*. ♦ Condamnarea lui Iuda pentru opresarea celor nevinovaţi este o reminiscenţă din Am. 2:6-8; 4:1; 5:10-12. Adeseori se vărsa sînge nevinovat (4 Reg. 21:16; 24:4; Neem. 9:26; Is. 59:7). Potrivit legii mozaice, persoana care omora hoţul pe care îl prindea intrînd în casa sa (Ieş. 22:2) nu avea nici o vină, însă poporul iudeu nu putea justifica în nici un fel crimele sale. Deşi purtau pe haine *sîngiurile* (BIBL.1688) celor ucişi, iudeii susţineau cu tărie că sînt nevinovaţi: *absque peccato et innocens ego sum* (VULG.).

2:36

Acest verset poate fi citit ca o continuare a versetului 18. Îndelunga rătăcire a poporului evreu este subliniată aici prin folosirea verbului *δευτερόω* (SEPT.FRANKF.), care înseamnă atît 'a trece ceva în plan secundar', dar şi 'a dubla', 'a îndoi', motiv pentru care în BIBL.1688 şi în ediţiile succesive (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI) este tradus prin *a îndoi căile*, iar BIBL.VULG.1760-1761 prin *procitind căile*, adică 'a merge de două ori mai mult'. ♦ Poporul evreu a fost umilit de către Asiria în timpul regelui Ahaz al Iudei (2 Paral. 28:16-21). Egiptul va face acelaşi lucru în timpul asediului Ierusalimului (Ier. 37:5-8).

Capitolul al 3-lea

3:1

În timp ce VULG. notează *vulgo dicitur*, căruia îi corespunde *dice-se* în BIBL.1874, în SEPT.FRANKF. nu există nici un echivalent al ebr. *lē'mōr*, care s-ar traduce prin *spunînd*. ♦ Versetul incipient conţine o parafrazare condensată a legislaţiei iudaice referitoare la căsătorie, divorţ şi recăsătorire din Deut. 24:1-4: „Dacă bărbatul se hotăra să divorţeze de femeie, el trebuia să scrie un certificat de divorţ şi să-l înmîneze oficial femeii. Ea era trimisă apoi de la casa bărbatului, dar certificatul de divorţ pe care-l avea îi dădea o anumită protecţie înaintea legii împotriva vreunei acţiuni viitoare a bărbatului. În situaţia avută în vedere în această legislaţie particulară, femeia divorţată se recăsătoreşte cu un alt bărbat. A doua căsătorie se încheie fie printr-un al doilea divorţ, fie prin moartea celui de-al doilea soţ. Acum intervine legislaţia specifică: în aceste situaţii, primul bărbat nu se poate recăsători cu fosta lui soţie (...). Sensul este că recăsătorirea femeii după primul divorţ este similară cu adulterul, prin faptul că femeia trăieşte cu un alt bărbat. Dar, dacă femeia s-ar fi recăsătorit cu primul ei soţ, după divorţul de cel de-al doilea, analogia cu adulterul ar fi devenit şi mai potrivită; femeia trăieşte cu un bărbat, apoi cu un altul, iar în final se întoarce la primul. Astfel, intenţia legislaţiei pare să fie să explice anumite restricţii asupra practicii deja existente a divorţului. Dacă divorţul devenea prea facil, ar fi putut fi folosit în mod abuziv şi ar fi devenit o formă legală de comitere a adulterului. Legislaţia limitează astfel ceea ce ar fi fost o portiţă de scăpare în obiceiul mai vechi. Scopul restricţiei este să păstreze nepătată de păcat ţara pe care Dumnezeu o va da curînd ca moştenire poporului" (vezi CRAIGIE, p. 345-346). ♦ SEPT.RAHLFS (*ἡ γυνὴ ἐκείνη*) şi VULG. (*mulier illa*) fac referire în 1b la *această femeie*, spre deosebire de BIBL.HEBR., care vorbeşte despre *acest pămînt*; cuvîntul a fost schimbat, probabil, de către un copist influenţat de pasajul de la Deut. 24:1-4 şi de metafora potrivit căreia femeia este un pămînt roditor. Pîngărirea pămîntului ar fi consecinţa necurăţiei femeii. ♦ Nici un alt proroc nu foloseşte atît de mult verbul ebr. *šûb* (*a se întoarce*, *a reveni*) precum Ieremia. Această rădăcină apare de 125 de ori în cartea proorocului şi de 20 de ori doar în capitolele al 3-lea şi al 4-lea (HOLLADAY, ROOT, p. 128). ♦ Tradiţia biblică românească redă gr. *ἐν ποιμέσιν πολλοῖς* (SEPT.FRANKF.) prin *păstori mulţi* (BIBL.1688), *droaie de ciobani* (BIBL.ANANIA), *cf. mulţi ibovnici* (BIBL.RADU-GAL., BIBL.CORN.1926), *mulţi*

iubiţi (BIBL.1874, BIBL.1911), care traduc secvenţa lat. *cum amatoribus multis* (VULG.).

3:2

Întrucît masoreţii au considerat că verbul ebr. *šuggalt* (*a desfrîna*) era obscen, l-au înlocuit în citire cu *šukkabbt* (Qere), *a se culca cu cineva*. ♦ Termenul *ἐκφύρω* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *te-ai frămîntat*, în BIBL.1914, BIBL.FILOTEI şi în BIBL.ŞAGUNA prin *te-ai pângărit*, în BIBL.1911 prin *te-ai necinstit*, iar în BIBL.1936 prin *ai desfrînat*. ♦ Verbul *αἴρω* este pus în legătură cu înălţimile pe care se aflau altarele închinate lui Baal. ♦ Textul din BIBL.1874, BIBL.1911 şi BIBL.RADU-GAL. vorbeşte despre un *arab*, ceea ce diferă de BIBL.1688, BIBL.1914, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, unde se face referire la o *cioară pustiită*. Cuvîntul *arab* reprezintă traducerea ebr. *ărāḇî*, în ciuda faptului că gama semantică modernă a termenului face ca traducerea să fie destul de nepotrivită. Sensul general este acela al unei persoane care locuieşte în deşert, adică al unui beduin. SEPT.FRANKF. foloseşte cuvîntul grecesc *κορώνη*, care poate fi admis doar ca un echivalent al *ărāḇî*, căruia i-a fost omisă litera *yod* din textul masoretic consonantic, rezultînd *ōrēb* (Fac. 8:7; Lev. 11:15; Deut. 14:14 şi Iov 38:41), care înseamnă 'corb, cioară'; *cf. tâlhariul în pustie* (BIBL.VULG.1760-1761). Asemenea beduinului care stă pe marginea drumului, plănuindu-şi atacul asupra caravanelor, Israelul şi-a dorit să cadă în păcatul desfrînării.

3:3

Reflectînd deosebirea dintre SEPT.FRANKF. şi BIBL.HEBR., tradiţia biblică românească este divergentă în privinţa acestui verset: *pentru aceaea s-au oprit picăturile ploilor şi ploaie târzie n-au fost* (BIBL.VULG.1760-1761), *de aceea ploile de toamnă au lipsit şi la fel cele de primăvară* (BIBL.1990), în vreme ce BIBL.1688 traduce: *şi avuseşi păstori mulţi spre piêdecă ţie*, *cf. droaie de ciobani ţi-ai strâns ca să te'mpiedici de ei* (BIBL. ANANIA). ♦ În mod aparent, *πολλούς* indică asocierea dintre *rḇīḇîm* („ploi") şi *rabbîm* („mulţi"); faptul că adjectivul *πολλούς* stă pe lîngă substantivul *ποιμένας* vine ca o continuare a versetului 1.

3:4

Prin formula de adresare *Tată* se ilustrează imaturitatea poporului care aşteaptă înţelegere părintească, făcînd apel la legămîntul de pe muntele Sinai. În vechiul Orient Apropiat, femeile îşi numeau soţul *tată*, în semn de recunoaştere a autorităţii sale şi a protecţiei pe care o primeau de la el. Regatul Iudeii este ca o femeie capricioasă care încearcă să astîmpere mînia soţului prin cuvinte drăgăstoase (HUEY, p. 72). ♦ Ebr. *'allûp*, căruia îi corespunde gr. *ἀρχηγον* în SEPT.FRANKF., este redat în BIBL.1688 prin *începătoriu*, iar în BIBL.1914 prin *povăţuitor*, şi are sensul de 'învăţător', 'căpetenie de trib', 'însoţitor', iar nu sensul 'prieten' (BIBL.CORN.1926); cuvîntul este folosit doar aici pentru a-l desemna pe Dumnezeu. Atît SEPT.RAHLFS, cît şi VULG. (*dux virginitatis meae tu es*) leagă ebr. *n'ūray* (BIBL.HEBR.) de ideea de feciorie, influenţate, probabil, de imaginea anterioară de femeie desfrînată a Iudei. „Luarea în rîs (*διάσυρσις*) este o mustrare defăimătoare. Şi de acest ajutor se foloseşte dumnezeiescul Pedagog prin Ieremia, zicînd: «Faţă de desfrînată s-a făcut faţa ta; ai ajuns o neruşinată înaintea tuturor. Nu M-ai numit pe Mine casă şi tată şi povăţuitor al fecioriei tale! Şi: desfrînată frumoasă plină de har, meşteră în farmec» (Naum 3:4). După ce cu dibăcie a insultat-o tare pe fecioară, numind-o desfrînată, iarăşi revine, îndemnînd-o la cuminţenie" (CLEMENT ALEXANDRINUL, PEDAGOGUL, p. 213).

3:6

Pasajul începe cu contextualizarea temporală a profeţiei şi cu relatarea comportamentului nepotrivit al defunctului regat Israel, cucerit de către asirieni în 722 î. Hr. Versetul 6 conţine una din cele mai explicite afirmaţii ale profetului Ieremia, deşi este general admis că 2:1-6:30 provine din acea perioadă. Numele regelui Iosia este pomenit pentru prima dată la 1:2, numărul de recurenţe în carte fiind de 20, toate în context favorabil. Mesajul profetului este clar: dacă regatul Israel a fost atît de rău pedepsit pentru lipsa lui de credinţă, fiind dus în exil, pedeapsa regatului Iudei va fi mult mai mare (ROWLEY, p. 214). Ieremia şi-a dorit să îl ajute pe regele Iosia în încercarea sa de a curăţi practicile religioase ale poporului său, imagistica folosită avînd din nou conotaţii sexuale. ♦ Sintagma *κατοικία τοῦ Ἰσραήλ* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *lăcaşul lui Israíl*, iar în BIBL.1914 prin *casa lui Israil*, se referă la regatul de nord al Israelului. În mod sigur, cea mai importantă descoperire din nordul Israelului, în ultimii ani, rămîne fragmentul stelei din oraşul biblic Dan, într-o regiune cu o semnificaţie cultică deosebită, regiune ce se află în partea nord-vestică a colinei, în apropierea unui izvor. Evidenţele arheologice, incluzînd bucăţi de statuete ce datează de la sfîrşitul perioadei de bronz, arată că regiunea a fost activă din punct de vedere spiritual cu mult înaintea stabilirii israeliţilor în această localitate. Această regiune, conform grăitoarelor descoperiri arheologice, a trecut prin mai multe etape de construcţie, care au fost datate în timpul regilor Ieroboam (784-748) şi Ahab (871-852). Descoperit în anii 1993-1994, acest fragment a fost parte a unei mari pietre memoriale, care a fost ridicată de către un cuceritor al Danului, considerat de către unii cercetători a fi Benhadad, regele Siriei, iar de către alţii Hazael. Inscripţia este în aramaică şi datează din ultima jumătate a secolului al IX-lea î. Hr., conţinînd prima referinţă literară, în afara Bibliei, în care se vorbeşte atît despre regele David cît şi despre regatul Israel. Această inscripţie dovedeşte totodată că expresia *Casa lui David* a fost un termen politic folosit pentru a desemna regatul Iudeii la sfîrşitul secolului al IX-lea î. Hr. Desigur, acest lucru nu confirmă întru totul istoricitatea naraţiunilor biblice despre David, dar are o mare importanţă pentru cei care argumentează veridicitatea existenţei lui David ca persoană. Pasajul de la 4 Reg. 23:1-20 descrie reformele religioase din secolul al VII-lea î. Hr. instituite de

regele Iosia, care, asemenea regelui Iezechia dinaintea sa, a vrut să centralizeze întreaga slujire a Dumnezeului lui Israel la Templul din Ierusalim. Pentru a-şi concretiza cît mai mult planul, Iosia a distrus aceste *hamot*, numite în textul biblic sus pomenit drept *înălţimile de la porţi* (4 Reg. 23:8).

3:7

Deşi cunoştea foarte bine îndărătnicia Israelului, regatul Iudei a urmat aceeaşi cale a închinării la zei străini, ignorînd avertismentele lui Dumnezeu. ♦ BIBL.1688 traduce (destul de forţat) fragmentul *τὴν ἀσυνθεσίαν αὐτης ἡ ἀσύνθετος Ἰούδα* (SEPT.FRANKF.) prin *netocmeala ei cea netocmită a Iúdei*, în vreme ce BIBL.HEBR. foloseşte un joc de cuvinte: *tāšûḇ wō' -šaḇā*^{h}, plecînd de la radicalul verbului *šûb* („a se întoarce"), verb care apare de 12 ori în Vechiul Testament şi de 9 ori în cartea profetului Ieremia. „După cele întîmplate lui Israel (părăsirea şi darea cărţii de despărţenie), dregătorii din Iuda ar fi trebuit să tragă o învăţătură din suferinţele venite peste sora sa, dar nevrînd să-şi însuşească această lecţie, au strîns mai multe păcate, încît pînă la urmă păcatele casei lui Israel au ajuns să pară dreptate în comparaţie cu nelegiuirile celor din Iuda (...). Şi cu toate acestea casa cea răzvrătită a Iudei nu s-a întors din toată inima sa la Mine, ci se prefăcea doar că se întoarce. După cîte i-am făcut casei lui Israel, casa lui Iuda totuşi nu s-a temut de Mine, ca să se întoarcă. Dimpotrivă, în loc să se schimbe cu adevărat, se prefăcea în chip mincinos că se întoarce" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 368).

3:8-9

Expresia *βιβλίον ἀποστασίου* (SEPT.FRANKF.), „cartea de despărţire", reflecta în iudaism „posibilitatea căsătoriilor succesive, cu iniţiativa bărbatului de a-şi slobozi femeia, pentru a se căsători cu alta, dîndu-i însă un fel de certificat, ca prin aceasta să fie liberă să contracteze altă căsătorie. În cartea de despărţire trebuia să fie scris numele celui care dezlega, al celei dezlegate, data, semnătura bărbatului precum şi semnăturile a doi martori. Revocarea acestei scrisori nu era posibilă" (KARAVIDOPOULOS, p. 243). ♦ Cartea de despărţire despre care se vorbeşte aici se referă la exilul locuitorilor Samariei în 722/721 î. Hr. În loc să înveţe din tragedia regatului de nord, Iuda continuă să se închine la zei din lemn şi din piatră. „Sfătuirea (gr. *νουθέτησις*) este o mustrare plină de grijă, care atrage luarea aminte. Aşa este Pedagogul nostru cînd sfătuieşte; de pildă, cînd zice în Evanghelie: De cîte ori am vrut să adun pe fiii tăi, precum adună cloşca pe puii ei sub aripile ei şi n-aţi voit. Şi iarăşi Scriptura sfătuieşte, zicînd: Au făcut adulter cu lemnul şi cu piatra, au tămîiat lui Baal. Este cea mai mare dovadă a iubirii Sale de oameni, că Domnul, deşi ştia bine neruşinarea poporului celui răzvrătit şi neascultător, totuşi îl cheamă la pocăinţă şi spune prin Iezechiel: Fiule al omului! În mijlocul scorpionilor locuieşti; dar grăieşte-le lor, dacă te vor asculta. Dar şi lui Moise îi spune: du-te şi spune-i lui Faraon, ca să dea drumul poporului; dar Eu ştiu că nu le va da drumul. Prin aceste cuvinte Domnul face cunoscut două lucruri: Dumnezeirea Sa, pentru că cunoaşte mai dinainte viitorul, şi iubirea sa de oameni, pentru că dăruieşte prilejuri de pocăinţă libertăţii de voinţă a sufletului" (CLEMENT ALEXANDRINUL, PEDAGOGUL, p. 210).

3:10-11

Regele Iosia este cunoscut pentru încercarea sa de a-i face pe oameni să renunţe la practicile idolatre ale bunicului său, regele Manase; deşi a ordonat poporului său să distrugă toate locurile păgîne de închinare şi să nu mai cinstească zei străini (4 Reg. 23:4-25), nu a putut să mişte inimile lor. Întoarcerea lor la Dumnezeu a fost nesinceră. ♦ Secvenţa *ἀσύνθετος Ἰούδα* (SEPT.FRANKF.) este tradusă astfel: *cea netocmită a Iúdei* (BIBL.1688), *cea neîntocmită a lui Iuda* (BIBL.1795/2000), *nelegiuitei Iudei* (BIBL.VULG.1760-1761), *răzvrătirea casei lui Iuda* (BIBL.1914). Traducerea cea mai potrivită este *Iuda cea lipsită de credinţă* (LAMPE, p. 252).

3:12-13

FEINBERG (p. 400) este de părere că invitaţia adresată Israelului are rolul de a stîrni gelozia Iudeii; NICHOLSON (p. 46) consideră că *Israel* se referă aici la întreaga naţiune şi nu doar la regatul de nord. ♦ Termenul gr. *ἐλεήμων* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *milostiv*, corespunde ebr. *ḥāsîḏ* (BIBL.HEBR.), care are sensul 'credincios', 'loial', 'amabil', 'devotat', 'iubitor', 'milostiv', fiind folosit de obicei pentru a arăta purtarea lui Dumnezeu faţă de poporul Său şi nu invers[2]. ♦ Dincolo de toate cerinţele legămîntului, Dumnezeu continuă să-i iubească pe aceia care încetaseră demult a-l mai iubi. Cuvîntul divin, deşi acuză păcatul, oferă de asemenea invitaţia milostivă la pocăinţă, în spatele căreia se află posibilitatea unei noi relaţii. ♦ Pentru *βορέας* (SEPT.FRANKF.), BIBL.1688 are termenul *crivăţ*, BIBL.1795/2000: *miiazănoapte*, BIBL.1914: *miazănoapte*. ♦ *Paşii ţi i-ai risipit către străini* (BIBL.ANANIA) indică modul în care Israel a părăsit „calea" adevăratei credinţe şi a căutat „cărările" (gr. *τὰς ὁδούς*) care duceau la altarele zeităţilor străine.

3:14

Invitaţia la pocăinţă este urmată de promisiunea unor conducători buni. Verbului ebr. *bā'altî*, la conjugarea qal, timpul perfect, persoana I, singular, îi corespunde gr. *κατακυριεύσω* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS), la timpul viitor, modul indicativ, tradus în BIBL.1688 prin *eu voiu stăpîni*. BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. traduc prin *eu sunt stăpânul vostru*, BIBL.1911 prin *eŭ am dreptul soţuluĭ asupra vóstră*, iar BIBL.1936 prin *m-am unit cu voi*, cu referire la *ba'al*, care poate fi tradus atît prin *stăpîn*, cît şi prin *soţ*. ♦ Locativul gr. *εἰς Σιών* este folosit aici ca un echivalent al Ierusalimului. Iniţial, numele Sion se referea la colina răsăriteană a oraşului Ierusalim, pe al cărei pisc nordic, cunoscut şi sub denumirea de Muntele Sion sau „muntele casei Domnului", regele Solomon a ridicat Templul şi

[2] Pentru studii detaliate privind cuvîntul ebr. *ḥāsîḏ*, a se vedea: N. Glueck, *Hesed in the Bible*, Hebrew Union College Press, Cincinnati, 1967; K. D. Sakenfeld, *The Meaning of Hesed in the Hebrew Bible*, Scholars, Missoula Mont., 1978.

palatul regal. De-a lungul secolelor, numele Sion s-a folosit atît în sens metaforic, cu conotaţii poetice, cît şi pentru a desemna întregul oraş. Numele Ierusalim apare de 656 de ori în cuprinsul Sfintei Scripturi, ocupînd un loc central în special după distrugerea Templului. Cititorul atent al Bibliei constată că Ierusalimul a cunoscut o anumită evoluţie: de la un oraş iebusit la un oraş israelit, de la un oraş de sine stătător la capitala unui regat, de la o citadelă militară la statutul de Oraş Sfînt. Toate acestea nu reprezintă schimbări istorice bruşte, ci sînt mai degrabă rezultatul unui proces complex, care s-a desfăşurat de-a lungul unei perioade mari de timp. În literatura biblică şi postbiblică, Ierusalimul este desemnat prin aproximativ 70 de nume, dintre care cele mai importante sînt: Salem (Fac. 14:18); Moria (Fac. 22:2); Iahve-Ire: Dumnezeu poartă de grijă (Fac. 22:14); Iebus (Jud. 19:10); Ir Ha'Elohim: cetatea lui Dumnezeu (Ps. 87:2); Kiriat Ne'emanah: oraş credincios (Is. 1:26); Gai Hizaion: valea vedeniei (Is. 22:1); Kiriat Aliza: cetatea veseliei (Is. 22:2); Ariel: leul lui Dumnezeu (Is. 29:1); Drusha: cea căutată (Is. 62:12); Tzur Hamishor: stîncă din cîmp (Ier. 21:13); Neveh Zedek: locaş al dreptăţii (Ier. 31:22); Kir: zid (Iez. 13:14); Oholiba: cortul meu este în ea (Iez. 23:4); Kiriat Yoffi: cununa frumuseţii (Plîng. 2:15); Ir Ha'Emet: oraşul adevărului (Zah. 8:3). Au existat foarte multe discuţii referitoare la etimologia numelui Ierusalim. Numele oraşului apare pentru prima dată în textele egiptene de blestem din secolele XX-XIX î. Hr., într-o formă care probabil se citea *Urushamem*, iar în scrisorile de la Tell-el-Amarna, din secolul al XIV-lea, este întîlnit cu numele Urusalim. Se pare că prima pronunţare ebraică a numelui cetăţii lui David a fost Ieruşalem, aşa cum rezultă din ortografierea sa din Biblia Ebraică şi din forma sa din Septuaginta. În ceea ce priveşte semnificaţia numelui, putem afirma că este vorba despre combinarea elementelor semite apusene *yrw* şi *slm*, care s-ar traduce „temelia lui Salem". Salem este cunoscut dintr-un text mitologic ugaritic, în care se vorbeşte despre „doi zei frumoşi şi milostivi", Sahar („zori") şi Salim („amurg"). Una dintre formele primare ale cuvîntului Ierusalim este Salem, aşa cum întîlnim în Fac. 14:18: „Iar Melhisedec, regele Salemului, i-a adus pîine şi vin" (VLADIMIRESCU, DESC., pp. 120-121).

3:15

„Să nu ne clătim din pricina tristeţii, ci să fericim pe pastor pentru sfîrşitul pe care l-a avut, părăsind viaţa la bătrîneţe înaintată şi plecînd să se odihnească în cea mai înaltă cinste pe care o poate da Dumnezeu. Încolo, n-avem decît să vă sfătuim că se cade ca, lăsînd la o parte orice întristare, să dobîndiţi stăpînire de sine şi să luaţi asupra Voastră grija de treburile Bisericii, încît Bunul Dumnezeu să poarte de grijă de turma Lui şi să vă dea pastor după dorinţa Lui, ca să vă pască cu înţelepciune" (VASILE CEL MARE, CORESPONDENŢĂ, p. 231).

3:16-17

Aceste două versete reiau ideea guvernării restaurate, în care locul central al Ierusalimului şi al lui Dumnezeu este recunoscut de către toate popoarele. Majoritatea cercetătorilor evrei şi creştini consideră că autorii Bibliei Ebraice, în general, şi profeţii, în special, au avut în vedere o perspectivă internaţionalistă în redactarea scrierilor lor. Concepţia lor despre Dumnezeu şi despre popoarele care nu aveau legămînt cu Dumnezeu cuprinde, dincolo de populaţia şi graniţele vechiului Israel, întreaga umanitate. Cu toate acestea, este un adevăr faptul că nimeni nu a încercat să verifice în mod sistematic acest punct de vedere general acceptat şi universal asumat. În cadrul structurii sociale a poporului ales, locuitorii care nu erau israeliţi aveau numeroase privilegii şi responsabilităţi şi, din moment ce prima parte a capitolului al 19-lea din Levitic se referea numai la israeliţi, se impunea să se facă referiri şi la ceilalţi oameni care locuiau în pămîntul lor; astfel, în versetele 33, 34: „De se va aşeza vreun străin în pămîntul vostru, să nu-l strîmtoraţi. Străinul care s-a aşezat la voi să fie pentru voi ca şi băştinasul vostru; să-l iubiţi ca şi pe voi înşivă, că şi voi aţi fost străini în pămîntul Egiptului". Aceşti neisraeliţi au primit acest statut numai datorită faptului că locuiau printre israeliţi; neisraeliţii care locuiau în Moab, Amon, Asiria, Egipt, Edom sau Babilon nu aveau un asemenea statut pentru că neisraeliţii din afara pămîntului Israelului nu intrau în planul legămîntului dintre Dumnezeu şi Israel. Un al treilea pasaj clasic în problema noastră este cel de la Am. 9:7, unde se spune: „Oare nu sînteţi voi, feciori ai lui Israel, pentru Mine, ca şi Cuşiţii?" zice Domnul. „Oare n-am scos Eu pe Israeliţi din pămîntul Egiptului, pe Filisteni din Caftor şi pe Sirieni din Chir?" Acest pasaj din Amos pare a fi manifestarea internaţionalismului la cel mai înalt nivel, din moment ce cuşiţii, filistenii, sirienii şi israeliţii sînt priviţi la fel de Dumnezeul Israelului. Pentru toţi autorii cărţilor Vechiului Testament, Dumnezeu nu este numai Dumnezeul Israelului, ci este în acelaşi timp Dumnezeul universului, singurul Dumnezeu viu al întregii lumi, singurul Dumnezeu care a existat şi care o să existe vreodată. În calitatea Sa de Dumnezeu al universului, El este singurul Creator şi Stăpîn al corpurilor cereşti (soarele, luna, stelele), al tuturor fenomenelor naturale (fulgere, trăsnete, ploaia, seceta, cutremurele), al cerului, al pămîntului, al apelor şi al tuturor fiinţelor. De asemenea, în calitatea Sa de Dumnezeu al universului, El îi va pedepsi pe cei fără de lege. Astfel, Damascul va fi pedepsit pentru că a sfărîmat Galaadul, Gaza va fi pedepsită pentru că a dus în robie mari tabere de robi, Tirul pentru că tabere întregi de robi au fost date în mîna lui Edom şi nu şi-au mai adus aminte de legămîntul cel dintre fraţi, Edomul pentru că a urmărit cu sabia pe fratele său şi a înăbuşit milostivirea lui, Amonul pentru că a spintecat femeile însărcinate ale Galaadului, ca să-şi întindă hotarele lor, şi Moabul pentru că a ars oasele regelui Egiptului pînă le-a prefăcut în cenuşă. Toate aceste crime sînt în mod evident încălcări ale legilor noahide, ale legilor universale ale naturii, presupunînd ucidere în masă, exil şi brutalitate excesivă (DANNEL, p. 110). ♦ Sintagma *κιβωτὸς διαθήκης* din SEPT.FRANKF. este tradusă în

BIBL.1688: *chívotul făgăduinţei*, în BIBL.1914: *chivotul legei*, în BIBL.ŞAGUNA: *sicriul legii*. Versetele nu fac nici o referire cu privire la locaţia reală a chivotului la sfîrşitul secolului al VII-lea sau începutul secolului al VI-lea î. Hr., ci mai degrabă vorbesc despre o perioadă următoare în care arca n-ar mai avea nici o funcţionalitate. Sintagma „chivotul legămîntului lui Dumnezeu" a fost, probabil, o exprimare ritualică; chivotul, recunoscut drept tronul lui Dumnezeu, va înceta să mai fie atît de important, deoarece Ierusalimul însuşi ar deveni tronul lui Dumnezeu pe pămînt.

3:18

Sintagma *de la pămîntul mieziinopţi* (BIBL.1688) se referă atît la Asiria, cît şi la Babilonia, reflectînd căderea Samariei în 722 î. Hr. şi a Ierusalimului în 586 î. Hr. Acest verset pare a fi o adăugire editorială.

3:19

Termenul *ἐγώ* (SEPT.FRANKF.) este emfatic. *Δώσω σοι γῆν ἐκλεκτὴν κληρονομίαν θεοῦ παντοκράτορος* indică faptul că *ṣbḇî* (BIBL.HEBR.) a fost tradus prin *θεοῦ* (SEPT.FRANKF.), iar termenul ebr. *ṣiḇ'ôṯ* (BIBL.HEBR.) prin *παντοκράτορος* (SEPT.FRANKF.). ♦ Întrucît, potrivit legii iudaice, femeia nu putea pretinde moştenire (cu unele excepţii, *i.e.* Num. 27:1-11; 36:1-9), se vorbeşte despre moştenirea Israelului în termenii moştenirii fiului.

3:20

Verbul gr. *ἀθετεῖ* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS), căruia îi corespunde termenul lat. *contemnar* (VULG.), echivalat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *urgiseaşte*, este tradus în BIBL. 1688 prin *nu bagă în samă*, ceea ce este în acord cu LAMPE (p. 45), unde se redau cele trei sensuri ale verbului: 1. 'a desconsidera, a nesocoti'; 2. 'a dispreţui'; 3. 'a neîmplini un ordin, a nu se supune'. ♦ Deşi Dumnezeu era îndreptăţit să fie strigat cu numele *Tată* de un popor recunoscător, Israelul se aseamănă unei femei care este infidelă soţului ei.

3:22

Zdrobiturile (BIBL.1688) reprezintă traducerea grecescului *συντρίμματα* (SEPT.FRANKF.), ceea ce este redat apoi în BIBL.VULG.1760-1761 prin *dosiri*, în BIBL.1874 prin *abateri*, iar în BIBL.ANANIA prin *vânătăi*. ♦ Cuvîntul ebr. *rapa'* are o multitudine de sensuri, putîndu-se referi la vindecarea durerii trupeşti sau sufleteşti (Ier. 6:14; 8:22; 15:18; 17:14; Plîng. 2:13; Fac. 20:17; Lev. 13:18), la repararea unui anumit obiect (Ier. 19:11; 3 Reg. 18:30), la curăţirea apei (4 Reg. 2:22) sau chiar la iertarea păcatelor (Ier. 30:17; 33:6; Is. 53:5). Potrivit lui ZIEGLER, BEITRÄGE (p. 38), „*ἰδού* se datorează faptului că *οἶδε* este o formă neobişnuită, iar *δοῦλοι* este o formă coruptă a lui *ιδου + οιδε*".

3:24-25

Lui *αἰσχύνη* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *ruşinea*, îi corespunde ebr. *habbōšet*, cuvînt ce era folosit adeseori de către scribi pentru a se referi la Baal, fără a-i pomeni numele; uneori se foloseau şi alte substitute: Ierubeşet (2 Reg. 11:21) pentru Ierubaal (Jud. 9:1); Işboşet (2 Reg. 2:8) pentru Eşbaal (1 Paral. 8:33).

Capitolul al 4-lea

4:1-2

O adevărată întoarcere la Dumnezeu şi o renunţare simultană la practicile păcătoase asociate cu trecutul ar face posibilă o viaţă nouă, trăită în comuniune cu Dumnezeul cel adevărat. Dumnezeu vede lipsa de sinceritate a pocăinţei Israelului şi continuă să îi cheme să se întoarcă la El (Am. 5:4, 6). Dacă poporul se pocăieşte, trebuie să se îndepărteze de *urîciuni* (BIBL.1688), cuvînt ce redă grecescul *τὰ βδελύγματα* (SEPT.FRANKF.), termen căruia îi corespunde ebr. *šiqqûṣe'ṯ̲ka* (lit.: „lucruri detestabile"), folosit în BIBL.HEBR. pentru a desemna spurcăciunea (Naum 3:6), mîncarea oferită zeilor (Zah. 9:7), închinătorii la zei (Os. 9:10), zeii înşişi (4 Reg. 23:13; Is. 66:3). ♦ *Viu Domnul! cu adevărat* (BIBL.1688) se referă la un legămînt menţionat de peste 60 de ori în Vechiul Testament, folosit fie de către popor (Jud. 8:19; Rut 3:13; 1 Reg. 19:6), fie de către Dumnezeu (Num. 14:21; Iez. 5:11), atunci cînd se dorea accentuarea adevărului celor spuse.

4:3-4

Ieremia foloseşte două metafore pentru ca oamenii să înţeleagă mai uşor ce vrea să spună. Prima metaforă, cu conotaţii agricole, se referă la lucrarea pămîntului nou, adică a pămîntului care nu a mai fost lucrat niciodată sau, cel puţin, nu a fost lucrat recent. Nici un fermier nu ar risipi sămînţa bună aruncînd-o printre buruieni, într-un pămînt nelucrat, pentru a avea recoltă bună. Dacă poporul s-a pocăit cu adevărat, trebuie să arate roadele îndreptării (Mat. 3:8; 7:16; Marc. 4:7). Seminţele noii vieţi trebuie plantate în solul bine lucrat, departe de spinii care ar sufoca şi ar inhiba creşterea. În prima metaforă, Ieremia dezvoltă o temă mai veche, deja folosită în secolul al VIII-lea î. Hr. de către profetul Osea (10:12). În Noul Testament, se pare că parabola semănătorului (Marc. 4:1-9) a deţinut o poziţie centrală în predica Bisericii primare, aşa cum reiese din faptul că se păstrează ca primă parabolă la toţi cei trei evanghelişti sinoptici, avînd un loc special în viaţa liturgică a Bisericii: ea se citeşte la începutul anului bisericesc pentru a sublinia, pe de o parte, lucrarea semănătorului pe care o săvîrşeşte Biserica prin lucrătorii Evangheliei, şi, pe de altă parte, cerinţa de rodire a creştinilor. „Imaginea este împrumutată din viaţa agricolă a locuitorilor Palestinei. Ca să înţelegem amănuntele relatării, trebuie să avem în vedere faptul că în Palestina semănatul precede aratul; astfel, putem să explicăm cum o parte din sămînţă a căzut pe pămînt nepotrivit şi nu a dat rod, în timp ce altă parte din sămînţă a căzut pe pămînt bun şi a rodit" (KARAVIDOPOULOS, pp. 124-126). ♦ *Înnoiţi-vă înnoituri* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000) reprezintă traducerea expresiei *νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα*

(SEPT.FRANKF.), căreia îi corespunde în VULG. *novate vobis novale*, redată în BIBL.1914 sub forma *arați pământ nou.* ♦ „Acest cuvînt e adresat mai ales didascălilor, cerîndu-le să nu încredinţeze cuvintele Scripturii unor ascultători înainte de a fi pregătit «ogoare noi» în sufletele lor. Căci, cei care au pus o dată mîna pe «plug» şi şi-au făcut din suflet «ogor nou», iar auditorii îi ascultă ca un «pămînt bun» şi «ales», aceia nu mai seamănă între spini. Dacă, însă, înainte de a fi pus mîna pe plug şi înainte de «a se fi arătat ogor nou» în cugetele auditorilor se ia şi se seamănă seminţele sfinte ale învăţăturii despre Tatăl, despre Fiul şi despre Duhul Sfînt, apoi învăţătura despre înviere, despre pedeapsă şi despre odihna veşnică, despre Lege, despre proroci, cu un cuvînt despre toate cîte sînt scrise în Scripturi, în cazul acesta se calcă porunca primă care spune «arătaţi-vă ogoare noi», precum şi cea de a doua: «nu semănaţi între spini»" (vezi ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 387).

4:4

Toţi evreii erau tăiaţi împrejur, însă nu toţi erau tăiaţi împrejur *pentru Domnul*. Circumcizia (*berit mila* – legămîntul tăierii împrejur) este operaţia de îndepărtare a unei bucăţi sau a întregului prepuţ care acoperă penisul. Circumcizia datează din vremuri preistorice, fiind, alături de perforarea craniilor, una din cele mai vechi operaţii făcute de către om. Iniţial era o procedură rituală, abia mai tîrziu fiind făcută în scop medical. Potrivit relatării biblice, tăierea împrejur a început cu Avraam, care, din poruncă divină, şi-a făcut singur operaţia la vîrsta de 99 de ani: „toţi cei de parte bărbătească ai voştri să se taie împrejur. Vă tăiaţi împrejur şi acesta va fi semnul legămîntului dintre Mine şi voi. În neamul vostru, tot pruncul de parte bărbătească născut la voi în casă sau cumpărat cu bani de la alt neam, care nu-i din seminţia voastră, să se taie împrejur în ziua a opta" (Fac. 17:11-12). Avraam l-a tăiat împrejur pe fiul său Ismael, pe toţi bărbaţii din casă şi pe toţi robii săi, iar anul următor, cînd s-a născut Isaac, l-a tăiat împrejur în ziua a opta. Promisiunea că seminţia lui Avraam va moşteni pămîntul Canaanului a fost pecetluită cu acest legămînt. Pedeapsa pentru nerespectarea acestei porunci era *karet*, excluderea din neam, pe care rabinii o considerau atît de fermă încît dacă nu ar exista sîngele legămîntului nu ar exista cerul şi pămîntul. ♦ „Dar nu acelora, ci mai degrabă nouă ne cere Dumnezeu şi Tatăl să ne tăiem împrejur la inimă, căci e vorba de tăierea prin Duhul Sfînt, săvîrşită în iudeul cel dinlăuntru. Se cuvine deci să ieşim din necredinţă şi să renunţăm la învîrtoşarea inimii şi să trecem la o înţelegere iubitoare, de voim să scăpăm de mînia pierzătoare" (CHIRIL AL ALEXANDRIEI, p. 258). ♦ Pentru evreii tradiţionalişti, circumcizia este o poruncă divină, un semn al legămîntului dintre Dumnezeu şi poporul evreu. Ipoteza lor este că motivaţia decretului divin ar fi deopotrivă igienică, de curăţenie şi de morală, simbolizînd, după Filon, înfrînarea dorinţelor sexuale. Criticii acestei teorii arată că circumcizia era răspîndită la multe popoare antice încă dinaintea epocii lui Abraham. Ei sugerează diverse alte teorii ca motivaţie iniţială a acestei practici: ceremonii tribale de iniţiere şi semn de apartenenţă la un grup etnic anume; rituri magice menite să-i protejeze pe bărbaţi de mînia zeilor; rituri bărbăteşti de fertilitate practicate la vîrsta pubertăţii. Oricare ar fi originea tăierii împrejur, ea a devenit semnul unui legămînt veşnic prin care Dumnezeu făgăduieşte*: ţie şi seminţei tale după tine, îţi voi da ţara în care locuieşti acum ca străin (...) în stăpînire veşnică* (Fac. 17:8). ♦ Pe de altă parte, circumcizia inimii, termen utilizat în Deut. 10:16, 30:6 şi la Ier. (4:4), are semnificaţia unui legămînt spiritual, nu neapărat asociat cu proprietatea asupra ţării (DEI, p. 159-160). Pe lîngă faptul că reprezenta o practică religioasă, circumcizia avea şi un pronunţat caracter naţional. Doar bărbaţii tăiaţi împrejur puteau lua parte la sacrificiul pascal (Ieş. 12:44, 48). Înainte ca israeliţii să intre în Canaan, ei au fost tăiaţi împrejur de Iosua, ritul nefiind practicat în pustie din cauza primejdiilor călătoriei (Ios. 5:2). Inima reprezintă totalitatea vieţii interioare, prin care putem înţelege mintea, gîndurile, voinţa. Adeseori, în Vechiul Testament, părţile trupului omenesc au o semnificaţie simbolică (WOLFF, p. 118). ♦ Fragmentul *obrezuiţi năsîlniciia inimii voastre* (BIBL.1688) traduce sintagma *περιτέμεσθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν* (SEPT.FRANKF.), redată apoi în BIBL.VULG.1760-1761 prin *depărtaţi mădulariul inimilor voastre*, iar în BIBL.1874 prin *depărtaţi prepuţulŭ âniméĭ vóstre*. Cei cu inima împietrită nu pot avea o relaţie profundă cu Dumnezeu. ♦ „Ştim că există o margine a trupului bărbaţilor şi că ea trebuie tăiată împrejur, dar dacă urmărim mai adînc raţionamentul, iată cam ce am putea spune. Această margine a trupului e ceva congenital, pe cînd tăierea ei împrejur e ceva întîmplător. Ceea ce a venit prin naştere se înlătură acum prin tăiere împrejur. Dar, dacă se cere să înlăturăm marginea trupului cea duhovnicească, atunci trebuie să existe în inimă ceva congenital, ca să putem spune că ne-am tăiat împrejur la inimă. Ori, cînd ne gîndim la cuvintele «eram din fire fii ai mîniei cum mai sînt încă şi alţii», sau cînd ne aducem aminte de «trupul smereniei», în care ne-am născut, în care «nimeni nu-i fără de păcat, chiar dacă ar fi numai de o zi viaţa lui, căci şi anii şi lunile sale sînt numărate», atunci se va vedea că noi ne-am născut în necurăţie cu «marginea inimii» netăiată" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 390).

4:5-6

Cele 9 verbe la modul imperativ de aici au rolul de a sublinia iminenţa pericolului. ♦ Cuvîntul grecesc *σάλπιγγι* (SEPT.FRANKF.) se referă la binecunoscutul *shôfar* din corn de berbec, instrument de suflat, capabil să emită anumite note precise, din care se suna la sărbătorile de penitenţă, de căinţă şi de iertare (DEI, p. 782). BIBL.1688 are sintagma: *sămnu faceţi cu trîmbiţa*, ceea ce poate fi pus în acord cu practica militară iudaică despre care vorbesc descoperirile arheologice din oraşul Lachiş. Deosebit de importante sînt cîteva ostraca cunoscute sub numele de Scrisorile Lachiş, descoperite de Starkey printre ruinele arse ale uneia din camerele porţii oraşului. Majoritatea cercetătorilor (N. H.

Torczyner, Lemaire şi alţii) sînt de acord că multe dintre aceste scrisori au fost trimise, cu puţin timp înainte de cucerirea babiloniană, către „stăpînul meu Yaush", un comandant militar al Lachişului. Se pare că scrisorile erau trimise de un subordonat care se afla într-un punct de unde putea vedea semnalele din Lachiş şi Azeca. Referitor la această problemă, Yadin pretinde că Scrisorile Lachiş erau copii sau schiţe ale scrisorilor trimise din Lachiş către un comandant militar din Ierusalim. În timp ce armata babiloniană avansa spre Lachiş prin regiunea Şefela, necunoscutul comandant de avanpost îi scria superiorului său din Lachiş: „aşteptăm semnalele din Lachiş, conform indicaţiilor pe care le-a dat stăpînul meu, căci nu putem vedea semnalele de focuri din Azeca". Această simplă înştiinţare a unui ofiţer către superiorul său este remarcabilă pentru că ea confirmă relatarea biblică despre invazia lui Nabucodonosor (Ier. 34:7) (EMERTON, pp. 2-15). Atît Sfînta Scriptură, cît şi Scrisoarea nr. 4 de la Lachiş arată limpede că folosirea comunicaţiilor prin semne cu mîna sau cu focul era o tactică militară comună în Iudeea, în perioada monarhiei. Ieremia spune: „trîmbiţaţi cu trîmbiţa în Tecoa şi daţi semne prin focuri" (Ier. 6:1), în timp ce în scrisoarea nr. 4 de la Lachiş citim: „şi lasă-l pe stăpînul meu să afle că noi aşteptăm semnalele din Lachiş; după toate indicaţiile pe care ni le-a dat stăpînul, pentru că noi nu putem vedea Azeka" (PRITCHARD, p. 322). ♦ Deşi nu se specifică identitatea duşmanului, orientarea geografică este semnificativă. Nordul era o direcţie din care pericolul ameninţa în mod constant. În concepţiile religioase ale Siro-Palestinei, în special acelea ale religiei lui Baal, nordul nu era numai o casă a zeilor, ci, probabil, şi un loc asociat cu puterile distructive (LAUHA, pp. 449-521).

4:7-9

Prin intermediul unei puteri străine, la fel de distructivă precum leul feroce, Dumnezeu îşi exercită judecata asupra oamenilor. Leul este simbolul puterii nemărginite şi al regalităţii (vezi Fac. 49:7; Apoc. 5:5). Asemenea unui leu, duşmanul va nimici ţara şi locuitorii săi (Os. 5:14; Ioil. 3:16; Am. 1:2; 1 Petr. 5:8). ♦ Gr. *μάνδρας* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS) este redat sub următoarele forme în ediţiile româneşti ale Bibliei: *bîrlog* (BIBL.1688, BIBL.1819), *culcuş* (BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1914), *tufarîu* (BIBL.1874), *desiş* (BIBL.1936, BIBL.1944). ♦ „Aşadar, dacă leul a pornit, dacă te ameninţă şi vrea să-ţi pustiască pămîntul, încinge-te în sac, adică să-ţi plîngi păcatele, să gemi, să te rogi necontenit lui Dumnezeu ca să strivească pe acest leu, să te scape de el să nu cazi în gura lui. Căci «precum ciobanul e în stare să scoată din gura leului două şolduri de carne şi un vîrf de ureche», tot aşa caută şi leul acesta să te înhaţe de urechi aruncîndu-ţi cuvinte mincinoase, care ştie că-ţi plac, pentru ca astfel să te îndepărtezi de adevăr, să-ţi mute picioarele de pe pămîntul adevărului şi apoi să te înghită. Tocmai de aceea «încinge-te cu sac», bate-te în piept, plîngi, strigă şi te alarmează cînd vezi duşmanul, «pentru ca iuţimea mîniei Domnului să se abată de la tine» pentru ca odată înlăturată această mînie, să fii în linişte deplină, la adăpost de ameninţările «leului» (ca unul care de acum ai intrat în cetatea cea întărită), să lauzi pe Dumnezeu care te mîntuieşte în Hristos Iisus, Căruia cinste şi mărire se cuvine în vecii vecilor" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 393). ♦ Prorocul adaugă şi propriul cuvînt exortativ, îndemnînd oamenii să se tînguie şi să recunoască faptul că îndreptăţita mînie a Domnului încă nu a fost înlăturată. După dezastru, deşi se vor jeli cu adevărat, nu le va fi de nici un folos; înaintea evenimentului exista totuşi speranţa că avîntul duşmanului ar fi putut fi înlăturat printr-un act de pocăire naţională. ♦ Cuvîntul *σάκκος* (SEPT.RAHLFS) se referă la o haină aspră, din păr de capră, ce se purta în vechiul Orient Apropiat în situaţii de doliu sau de mare nenorocire. Întrucît în lumea mediteraneană caprele aveau blana de culoare maronie sau neagră, sacul era implicit de culoare închisă (Is. 50:3; Apoc. 6:12); sacul putea acoperi întregul corp, caz în care se purta prins în talie cu o funie sau putea fi doar un simplu acoperămînt al mijlocului trupului (EDB, p. 1148). Se presupune că purtarea sacului producea disconfort fizic, în semn de autopedepsire pentru cel care îl purta. Forma simbolică a sacului era o panglică sau un veşmînt asemănător unei fuste foarte scurte (3 Reg. 20:31-32; Is. 3:24; 20:2; 2 Mac. 10:25) purtat direct pe piele (4 Reg. 6:30; Iov 16:15; 2 Mac. 10:25), uneori păstrat pe corp chiar şi în timpul nopţii (3 Reg. 21:27; Ioil 1:13). Uneori se folosea pe post de carpetă (2 Reg. 21:10; Is. 58:5) sau se întindea peste jertfelnic (Idt. 4:11). Purtarea sacului în semn de penitenţă şi de doliu se întîlnea nu numai în Israel, dar şi în Damasc (3 Reg. 20:31), Moab (Is. 15:3), Amon (Ier. 49:3), Tir (Iez. 27:31) şi Ninive (Iona 3:5) (NBD, pp. 1032-1034).

4:10

Acest verset este destul de dificil de interpretat datorită faptului că Ieremia apare în postura de acuzator al lui Dumnezeu, căruia îi reproşează că şi-a înşelat poporul. ♦ BIBL.HEBR. foloseşte verbul *haššē*, la modul infinitiv absolut, conjugarea hifil (întîlnit şi la Ier. 29:8; 37:9; 49:16; Fac. 3:13; 4 Reg. 18:29), căruia îi corespunde *ἠπάτησας* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *ai înşălat*, în BIBL.1874 prin *aĭ amăgitŭ*, în timp ce BIBL.VULG.1760-1761 traduce prin *ai înceluit* latinescul *decepisti* (VULG.) ♦ Prorocul acţionează ca un mediator, protestînd împotriva cumplitei mînii divine şi încercînd să caute circumstanţe atenuante pentru amăgirea căreia oamenii lui au căzut pradă.

4:11

Sensul 'nestatornic', 'rătăcitor' al ebr. *ṣaḥ* (BIBL.HEBR.), corespunzător grecescului *πλανήσεως* (SEPT.FRANKF.), se justifică prin compararea poporului cu un vînt care suflă în pustiu unde vrea el, în timp ce BIBL.VULG.1760-1761 (*vântul arzând*), BIBL.1874 (*vêntŭ ardetoriŭ*), BIBL.1911 şi BIBL.1936 (*vânt arzător*) redau sensul lat. *urens* (VULG.). Profetul se referă fără îndoială la vîntul de răsărit din Palestina, cunoscut pentru intensitatea sa puternică, vînt ce

putea sufla între trei zile şi două săptămîni, cu efecte devastatoare asupra oamenilor, animalelor şi vegetaţiei. Duşmanul poporului este comparat cu un vînt arzător, care nu aduce nimic bun; spre deosebire de vîntul lin, plăcut, care ajută la separarea grîului de pleavă, acest vînt rătăcitor distruge totul în calea sa.

4:13

Substantivul comun *τὰ ἅρματα* (SEPT.FRANKF.) tradus în BIBL.1688 prin *carăle*, se referă la carele de luptă pe două roţi, conduse de obicei de către doi sau chiar de către trei oameni. Concepute special pentru luptele în cîmp deschis, aceste care de luptă nu erau de nici un folos într-un ţinut deluros. Ele au fost inventate de către mitani, un popor arian din nordul Mesopotamiei. Caii au fost aduşi pentru prima dată în Palestina de către hicsoşi, în mileniul al doilea î. Hr, fiind întîlniţi în special la casele regale care îşi permiteau întreţinerea lor; în viaţa de zi cu zi, oamenii simpli foloseau măgarii (EDB, p. 608). Scrisorile de la Tell el-Amarna (secolul al XIV-lea î. Hr.) vorbesc despre folosirea cailor în Palestina. În vechiul Orient Apropiat, calul era folosit de către bogaţi la transport, în scopuri militare şi de vînătoare. Armatele israelite au început să fie echipate cu cai abia în timpul regelui David. Pe vremea regelui Solomon, numărul mare de cai indica bogăţia şi puterea ţării; acesta a cumpărat pentru sine cai şi care de luptă din Egipt, dar a şi vîndut din ele altor ţări (3 Reg. 10:28-29). În Biblie, cea mai extinsă descriere a calului se găseşte la Iov 39:19-25. Puterea, rapiditatea, fidelitatea, agilitatea calului apar în multe referinţe figurative în cărţile poetice şi profetice ale Vechiului Testament (Ps. 32:9; Is. 63:13; Ier. 12:5; Iez. 23:20) (EBD, p. 503).

4:14

BIBL.VULG.1760-1761 traduce *cogitationes noxiae* (VULG.) prin *cugete păgubitoare*. BIBL.1688 redă expresia *διαλογισμοὶ πόνων* (Septuaginta) prin *gîndurile trudelor*, BIBL.1914 prin *gândurile răutăţii*, iar BIBL.ANANIA prin *gânduri amarnice*.

4:15-18

În timp ce versetele 15-17 anunţă apropierea duşmanului, versetul 18 vorbeşte despre revolta Israelului împotriva Domnului atunci cînd stabileşte cauza atacului. În perioada judecătorilor şi a monarhiei, Dan era simbolul graniţei nordice a Israelului: „Din Dan pînă la Beer-Şeba" (Jud. 20:1; 1 Reg. 3:20; 2 Reg. 3:10; 7:11; 24:15; 3 Reg. 5:5). În cartea Paralipomenelor, ordinea este inversată, adică „Din Beer-Şeba pînă în Dan" (1 Paral. 21:2; 2 Paral. 30:5). Oraşul biblic Dan, situat la poalele Muntelui Hermon, în Galileea, în Israelul de nord, într-o regiune deosebit de fertilă şi bogată, acoperă o suprafaţă destul de mare, la întretăierea vechilor drumuri comerciale care străbăteau ţara de la nord la sud şi de la răsărit la apus. Din colina pe care se afla oraşul, izvorăşte rîul Dan sau Iordanul Mic, cel mai scurt rîu din care se formează Iordanul, dar cu cel mai mare debit de apă. Colina se aseamănă cu un crater în formă de dreptunghi uşor rotunjit, ale cărui extremităţi se înalţă cu aproximativ 20 de metri deasupra cîmpiei înconjurătoare. Identificarea Danului cu Tel Danul (nume ebraic dat în anul 1955 de către Israel Government Names Committee pentru a înlocui numele Tell-el-Qadi = „colina judecătorului") a fost propusă pentru prima dată de către E. Robinson, în anul 1838, numeroasele descoperiri făcute de-a lungul anilor în această regiune furnizînd fundament arheologic pentru propunerea lui Robinson. Cetatea biblică Dan mai este menţionată atunci cînd Iezechia trimite să se dea de veste la tot Israelul, de la Beer-Şeba pînă la Dan, ca să vină la Ierusalim pentru sărbătoarea Paştilor Domnului Dumnezeului lui Israel (2 Paral. 30:5), şi în timpul profetului Ieremia, cînd armata babiloniană, îndreptîndu-se spre Ierusalim, a trecut prin Dan: „De la Dan se aude ropotul cailor şi de nechezatul puternic al armăsarilor se cutremură tot pămîntul" (Ier. 8:16). Nu se întîmplă de prea multe ori ca o descoperire arheologică să-şi afle loc pe prima pagină a ziarului New York Times. Acest lucru s-a întîmplat în vara anului 1993 cu o descoperire din oraşul Tel Dan unde Avraham Biran şi echipa sa de arheologi au găsit o remarcabilă inscripţie din secolul al IX-lea î. Hr., care se referă atît la „Casa lui David", cît şi la „Regele lui Israel". Aceasta este prima menţionare extrabiblică a numelui David pe o inscripţie veche. Faptul că inscripţia se referă nu numai la „David", ci şi la „Casa lui David", adică la dinastia marelui rege israelian, a stîrnit interesul exegeţilor, istoricilor, arheologilor şi filologilor (VLADIMIRESCU, REMARCABILE DESCOPERIRI, p. 71-73). ♦ Iată cum descrie George Adam Smith munţii Efraim: „Avînd o înălţime de 914 m şi o suprafaţă medie de bazine hidrografice de 619 m, Muntele Efraim coboară spre cîmpia Şaron prin creste line. Aspectul general al versantului apusean este stîncos, presărat din loc în loc cu desişuri de măslini, terenuri agrare şi cîteva sate. Această goliciune nu se datorează unghiului abrupt al pantei; versantul fiind necrestat, coborîrea este graduală. Întregul flanc vestic este în contrast cu prăpăstiile şi defileele care se află în vestul Iudeii. Faptul că în această parte a Muntelui Efraim s-au întîmplat puţine lucruri se datorează imposibilităţii de a crea un popas fără a ridica o fortăreaţă. La sud de Wadi el-Ifjim, spre Palestina de Est, Muntele Efraim prezintă un bastion montan strîns, străbătut de căldări. Privit dinspre Nebo, pare inaccesibil. Se coboară peste 853 m pe o distanţă de 14 km, de trei ori unghiul flancului vestic. Însă acest flanc al Muntelui Efraim se deschide la nord de uedul el-Ifjim şi de Surtabeh şi ne uimeşte cu o serie de şesuri, pajişti şi văi" (SMITH, pp. 217-219). În centrul ţinutului Efraim se află urmele vechii aşezări Khirbet el-Marjameh, lîngă fîntîna Ain es-Samiyeh, la poalele nordice ale muntelui Baal-Haţor. În zilele noastre, aproape întreaga zonă a versantului estic al acestor munţi – o extindere a Deşertului Iudaic la nord – este uscată şi pustie, aşezarea Khirbet el-Marjameh fiind un fel de mică oază în deşert. Combinaţia dintre izvorul permanent şi solul bogat al cîmpiei din apropiere a creat condiţii

deosebit de favorabile pentru desfăşurarea vieţii în acest loc. Khirbet el-Marjameh înseamnă „ruinele de la grămada de pietre" şi reprezintă o descriere corectă a locului. Probele şi cercetările efectuate în 1972-1978, în numele Institutului de Arheologie al Universităţii Ebraice din Ierusalim şi a Departamentului Israelian pentru Antichităţi şi Muzee, sub conducerea lui Amihai Mazar arată că toate aceste îngrămădiri de pietre au fost create prin distrugerea unor construcţii masive din secolele VIII-VI î. Hr. ♦ Cuvîntul *συστροφαί* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *învîrtejiri*, apare şi în Noul Testament (Fapte 19:40; 23:12) cu sensurile: 'răscoală', 'complot', 'adunare răzvrătită' (DGRNT, p. 281).

4:19-22

Întrucît aceste patru versete descriu puternica tulburare a profetului nevoit să anunţe soarta poporului său, H. W. Robinson le-a numit, în sens generic, „crucea lui Ieremia" (ROBINSON, pp. 115-192). ♦ Versetul 19 ne aminteşte de Is. 15:5; 15:11; 21:3-4 şi este în perfectă armonie cu tonul elegiac şi cu stilul confesional întîlnit în toată cartea profetului Ieremia. ♦ Sintagma gr. *τὴν κοιλίαν μου τὴν κοιλίαν μου* (SEPT.RAHLFS) corespunde ebr. *mēʿay mēʿay* (BIBL.HEBR.), *cf. ventrem meum, ventrem meum* (VULG.), şi se referă la adîncul stomacului socotit a fi centrul emoţiilor puternice, motiv pentru care în BIBL.VULG.1760-1761 se foloseşte expresia *pântecele mieu, pântecele mieu*, iar în BIBL.1874 *Mĕnuntaĭele mele! mĕnuntaĭele mele!* ♦ Caracterul vulcanic al limbajului lui Ieremia este demonstrat şi prin verbele *μαιμάσσει* şi *σπαράσσεται* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS), cărora le corespund *mêstecă* şi *scútură-să* în BIBL.1688: *Mêstecă sufletul mieu, scútură-să inima mea*; acestea au rolul de a reda imaginea unei puternice tulburări emoţionale, a unei furtuni de simţiri care face imposibilă stăpînirea de sine. ♦ Termenul *cortul* (BIBL.1688), despre care se vorbeşte în versetul 20, reprezintă traducerea cuvîntului grec *σκηνή* (SEPT.FRANKF., *cf.* SEPT.RAHLFS) şi se referă la casele nomazilor din pustiul Iudeii. Cortul era o structură demontabilă din prăjini legate cu ajutorul unor funii de ţăruşii fixaţi în pămînt de jur împrejur; deasupra acestei structuri se puneau piei de capră, de obicei de culoare neagră (Cînt. 1:5). Importanţa experienţei peregrinării Israelului prin pustiu este subliniată prin folosirea imaginii cortului, chiar şi după ce oamenii s-au stabilit în aşezări permanente, în oraşe şi sate.

4:23-26

Viziunea proroculuí este cosmică, depăşind limitele naţionale ale contextului imediat al judecăţii şi îmbrăţişînd întreg universul. În cadrul acestei viziuni, haosul care va copleşi Israelul, anulînd statutul poporului de creaţie specială a lui Dumnezeu, este portretizat poetic ca o reîntoarcere la haosul primordial (FISHBANE, pp. 151-167). Apropiata distrugere a Ierusalimului îi aminteşte lui Ieremia de celebrul *netocmit şi gol* (Fac. 1:2). Limbajul poetic este doar indirect apocaliptic, deoarece sfîrşitul cosmosului nu va avea încă loc, după cum se specifică atît de clar. BRIGHT (pp. 32-33) numeşte acest scurt poem „una din cele mai puternice descrieri ale zilei lui Iahve, din întreaga literatură profetică". Această imagine a distrugerii totale are rolul de a reaminti poporului faptul că deşi Dumnezeu este îndelung-răbdător, răbdarea sa are limite (2 Petr. 3:9).

4:27-28

Pasajul reia scenariul distrugerii. La prima vedere, *nu o voi distruge definitiv* vine în contradicţie cu descrierea anterioară (versetul 23-26). Unii cercetători (Rudolph, Soggin) schimbă ebr. *lo'* („nu") cu *lah* („pe ea"), ceea ce ar conduce la traducerea: *o voi distruge definitiv pe ea.* Este de la sine înţeles că devastarea şi distrugerea totală sînt două lucruri diferite.

4:29

Sensul corect al expresiei *ἐπὶ τὰς πέτρας* (SEPT.FRANKF.) este redat de *preste râpi* (BIBL.VULG.1760-1761), căruia îi corespunde, în BIBL.1688, *pre pietri*, cu referire la binecunoscutele wadi din Israel, cele mai cunoscute dintre acestea fiind Wadi Murabbaʿat (aflat la jumătatea distanţei dintre Qumran şi En-Ghedi), Wadi Mukhmas (al cărui izvor se află pe colinele Betelului) şi Wadi Qelt (la Ierihon). În pereţii acestor albii de rîu se formau crăpături şi peşteri care puteau servi drept loc de ascuns. ♦ Dubla ocurenţă a lui *kol-hāʿ îr* (BIBL.HEBR.) este redată în SEPT.RAHLFS şi în VULG. prin două forme diferite: *πᾶσα χώρα, πᾶσα πόλις*, respectiv *omnis civitas, universae urbes.*

4:30

Expresiei *ἐγχρίσῃ στίβι τοὺς ὀφθαλμούς*, echivalată în BIBL.1688 prin *vei unge cu răstic ochii tăi*, îi corespund versiunile: *vei zugrăvi cu ştiviiu ochii tăi* (BIBL.VULG.1760-1761), *îţĭ veĭ boi ochiĭ cu dresurĭ* (BIBL.1874), *sulemeneşti sprâncenele cu văpsele* (BIBL.1936), *ţi-ai farda ochii* (BIBL.1968). Expresia se referă la vechiul obicei egiptean de vopsire a ochilor cu o pudră de culoare neagră care se plasa de jur împrejurul ochilor. Unii comentatori consideră că descrierea se referă la o prostituată (THOMPSON, p. 232); alţii (*i.e.* WALTON, MATTHEWS, CHAVALAS, p. 646) sînt de părere că toate aceste podoabe sînt folosite de o simplă femeie care doreşte să se facă plăcută. Pasajul poetic plasează în opoziţie inevitabilitatea judecăţii Ierusalimului cu obtuzitatea cetăţenilor săi.

Capitolul al 5-lea

5:1-2

Acest scurt dialog este o reminiscenţă a rugăciunii patriarhului Avraam pentru Sodoma (Fac. 18:23-33). Spre deosebire de BIBL.HEBR., SEPT.FRANKF. completează cu *λέγει κύριος*, pentru a-i aminti cititorului faptul că vorbitorul este Dumnezeu. Unii cercetători, precum KEIL, interpretează aceste versete în sens propriu literal, iar alţii văd în ele o hiperbolă (HUEY, pp. 87-88). Cele cinci verbe la imperativ, persoana a II-a, plural, arată faptul că mesajul se

adresează lui Ieremia.

5:3

Păstrînd succesiunea logică, SEPT.RAHLFS redă verbul *στερεόω* la modul indicativ, timpul aorist, persoana a III-a plural, spre deosebire de SEPT.FRANKF.; acest verb este tradus în BIBL.1688, în sens figurat, prin *întăriră* (vezi şi Fapte 16:5). BIBL.1936, BIBL.1944 traduc prin *ş'au făcut obrazul mai vârtos ca piatra*, iar BIBL.RADU-GAL. prin *şi-au încruntat feţele mai mult decât stânca.*

5:4

Cuvîntul *πτωχοί* nu se referă la sărăcia economică, ci la lipsa de cunoaştere şi de înţelegere. BIBL.1688, BIBL.1819, BIBL.1914, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI, BIBL.1795/2000 reproduc fidel textul SEPT.FRANKF., în timp ce BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.1934, BIBL.1944, BIBL.1968 şi BIBL.1990 traduc verbul ebr. *nô'ălû* (BIBL.HEBR.), aflat la conjugarea nifal, persoana a III-a plural (omonim cu persoana I, plural), prin *sînt proşti.*

5:5

Grecescul *δεσμούς* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *legături*, se referă la curelele cu ajutorul cărora se fixa jugul de gîtul animalului (Is. 58:6). În sens propriu, literal, jugul se referă la bîrna din lemn care lega două sau multe animale, de obicei vite sau măgari, pentru a spori eficienţa muncii (vezi şi Num. 19:2; 3 Reg. 19:19; Iov 1:3). În sens metaforic, jugul se referă la robie (Fac. 27:40). Jugul robiei se datora nu numai opresorilor străini, dar şi propriilor regi ai Israelului (4 Reg. 12:4-14; 2 Paral. 10:4-14). În scrierile profetice, jugul robiei este asociat adeseori cu pedeapsa divină (Plîng. 1:14) (BAKER, p. 2173). În Noul Testament, Mîntuitorul Hristos atribuie o conotaţie pozitivă jugului atunci cînd spune: *Luaţi jugul Meu asupra voastră... căci jugul Meu e bun* (Mat. 11:29-30). ♦ „Iar dacă încă te temi şi te cutremuri cînd auzi de jug şi de sarcină, află că frica ta nu se datoreşte jugului sau sarcinii, ci trîndăviei tale! Că de eşti pregătit şi ai mare rîvnă, toate îţi vor fi uşoare şi lesnicioase. De aceea, şi Hristos ne arată că şi noi trebuie să ne ostenim; nu ne-a vorbit numai de cele bune şi a tăcut, nici numai de cele împovărătoare, ci ne-a vorbit şi de unele şi de altele. A vorbit de jug şi l-a numit bun; a vorbit de sarcină şi a adăugat: uşoară, ca să nu fugi de ele, că ar fi grele şi anevoioase, dar nici să le disprețuieşti, că ar fi foarte uşoare" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 470).

5:6

Judecata lui Dumnezeu este descrisă cu ajutorul unor metafore care folosesc imagini din lumea animală. Leul, lupul, leopardul sînt reprezentări figurative ale popoarelor prin intermediul cărora va fi pedepsită Iuda. BIBL.1688 traduce fidel SEPT.FRANKF.; BIBL.VULG.1760-1761 traduce fidel lat. *lupus ad vesperam* (VULG.) prin *lupul sara*; BIBL.1874, şi BIBL.1911 vorbesc despre *lupul deşertului*, BIBL.1936 despre *lupul pustiului*, iar BIBL.1944, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1968 despre *lupul din pustiu*. Diferenţa dintre BIBL.VULG.1760-1761 şi celelalte ediţii în limba română fidele tradiţiei ebraice se datorează traducerii diferite a sintagmei ebr. *z'ēḇ'ărāḇôṯ* (BIBL.HEBR.). KJV traduce această sintagmă ebraică prin *wolf of the evenings*, iar NASB prin *a wolf of the deserts*. Diferenţa se explică prin asemănarea dintre cele două cuvinte *'erebh* (*seară*) şi *ărāḇôṯ* (*pustiuri*), care a condus la identificarea greşită a lui *ărāḇôṯ* cu pluralul lui *'erebh*. ♦ Termenul *pardos* din BIBL.1688 preia întocmai grecescul *πάρδαλις* (SEPT.FRANKF.), pentru a desemna leopardul (vezi şi BIBL.1874, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936, BIBL.1944). Cuvîntul *leopard* (*nāmēr* în BIBL.HEBR.), întîlnit exact sub aceeaşi formă în engleza medie (sec. XI-XV d. Hr.), provine din termenul anglo-francez *leupart*, ale cărui origini pot fi găsite în *leopardus*, termen specific latinei tîrzii, sau în compusul grecesc *λέων* („leu") + *πάρδος*. Deşi în zilele noastre nu mai există leoparzi pe teritoriul Israelului, prezenţa lor în perioada biblică este atestată de numele unor aşezări: Bet-Nimra (Ios. 13:27), Nimra (Num. 32:3) sau de ape (Is. 15:6).

5:7

Preacurviia (BIBL.1688) reprezintă traducerea formei dorice subsidiare *ἐμοιχῶντο* (indicativ, imperfect, diateza medie, persoana a III-a plural) din SEPT.FRANKF., întîlnită şi la 9:1; 23:14. Din aceeaşi familie de cuvinte fac parte: *μοιχεύω* (forma atică întîlnită la Ieş. 20:14; Deut. 5:18; Iez. 23:43; Os. 4:14; 7:4; Ier. 3:9; Mat. 5:27; 19:18; Marc. 10:19; Luc. 18:20), *μοιχεία* (Os. 2:4; Ier. 13:27; Mat. 15:19; Marc. 7:22; Ioan 8:3), *μοιχός* (Iov 24:15; Is. 57:3; Ier. 23:10; Luc. 18:11; 1 Cor. 6:9; Evr. 13:4), *μοιχαλίς* (Parim. 30:20; Os. 3:1; 2 Petr. 2:14; Iez. 16:38; 23:45). Osea este cel dintîi profet care dezvoltă metafora căsătoriei dintre Dumnezeu şi poporul său, reluată apoi şi de către ceilalţi profeţi. Infidelitatea faţă de Dumnezeu este cauza decăderii celor două regate iudaice.

5:8

Într-un limbaj sugestiv, asemănător cu cel de la Iez. 23:29, se vorbeşte despre aprinderile carnale. Deşi în vechiul Orient caii erau percepuţi drept un simbol al războiului, în acest verset simbolizează patimile trupeşti. Sensul corect al adjectivului gr. *θηλυμανεῖς* (SEPT.FRANKF.), echivalat în BIBL.1688 prin *nebuni*, este redat de LAMPE (p. 650) prin *înnebuniţi după partea femeiască*, motiv pentru care forma întîlnită în BIBL.ANANIA este *cai înnebuniţi după iepe*; *cai sătui şi cotoişi* (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921) încearcă să echivaleze ebr. *sûsîm myuzzānîm maškîm*. ♦ Participiul pual *myuzzānîm* al verbului *yāzăn* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., ce se poate traduce prin *greutăţi* (BDB, p. 402). Participiul hifil *maškîm* este tot un *hapax legomenon*, fiind derivat fie din subtantivul *ĕšeḳ* (*testicol*, Lev. 21:20), fie din verbul *šāḳā* (*a fi viril*, *a fi foarte potent*, *a fi foarte dezvoltat şi în stare bună de sănătate*). ♦ „Scriptura numeşte *cal* deprinderea de a umbla după plăcerile patimilor, iar *catîr* deprinderea care nici nu zămisleşte, nici nu naşte binele. Scriptura le interzice deopotrivă pe amîndouă celor ce doresc

mîntuirea: pe cea dintîi, întrucît lucrează păcatul, pe cea de-a doua, întrucît nu lucrează virtutea. Tot în acest sens de ocară trebuie luat şi catîrul lui Avesalom, pe care acesta, călărind, a pornit la uciderea părintelui său. Prin aceasta, Duhul arată că cel răpit de slava deşartă, din pricina virtuţii şi a cunoştinţei, îşi hrăneşte în deşert coama părerii de sine, dichisind-o şi amestecînd-o ca pe un catîr, spre a amăgi pe privitori cu afişarea unei purtări morale. Călărind acela pe ea, îşi închipuie că-l va răsturna pe tatăl care l-a născut prin învăţătura cuvîntului, urmărind să răpească cu mîndrie şi în chip silnic la sine slava virtuţii şi a cunoştinţii, pe care o are tatăl său de la Dumnezeu" (FILOCALIA, III, pp. 255-256).

5:9

Referindu-se la păgîni, străini, necredincioşi, BIBL.1688 traduce grecescul *ἔθνος* prin *limbă*. În Noul Testament termenul este menţionat prima dată la Mat. 4:15 (*Galileea neamurilor*), în juxtapunere cu *λαός* (*popor*).

5:10

Judecata divină este descrisă sub forma distrugerii parţiale a unei fortificaţii. Există unele discuţii referitoare la receptarea cuvîntului *ziduri* (BIBL.1990), pe care BIBL.1688 îl redă sub forma *băştile*, BIBL.1914 prin *întăriturile*, iar BIBL.ANANIA îl echivalează prin *meterezele*, traducînd grecescul *προμαχῶνας*, care se referă la fortificaţiile exterioare. BIBL.VULG.1760-1761 traduce latinescul *muros* (VULG.) prin *ziduri*. NASB şi NIV traduc cuvîntul ebr. *šārôṯe^{y}hā* prin *viţe-de-vie*, cuvînt care apare doar aici în BIBL.HEBR. Ierusalimul era înconjurat de numeroase podgorii, iar dealurile erau acoperite cu grădini terasate. Acestea reprezentau pilonii bogăţiei agricole a regatului Iuda. Distrugerea acestor vii echivala cu o puternică lovitură împotriva poporului lui Dumnezeu. Profeţia poate vorbi despre viţa-de-vie şi în sens figurat. Întrucît Israelul este viţa-de-vie a lui Dumnezeu (Is. 5), distrugerea viei înseamnă distrugerea poporului lui Dumnezeu.

5:11-12

Menţionarea Israelului şi a Iudei în acelaşi verset are rolul de sublinia avertismentul potrivit căruia casa lui Iuda trebuie să se aştepte la soarta Israelului. Aceste versete pun în lumină răspunsul indiferent al poporului la ameninţarea pedepsei; unele ediţii vorbesc chiar despre o negare a existenţei lui Dumnezeu (BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL. 1936).

5:13

Încrederea copleşitoare în propria lor siguranţă veşnică a fost însoţită de o neglijentă îndepărtare de mesajului profeţilor. Întrucît în limba ebraică *rû^{a}ḥ* înseamnă atît 'vînt', cît şi 'duh', majoritatea cercetătorilor consideră că este vorba despre un joc de cuvinte; deşi profeţii pretind că sînt inspiraţi de duhul lui Dumnezeu, locuitorii Iudei îi consideră vînt, aluzie directă la cuvintele lipsite de semnificaţie. Orbirea lor era atît de mare, încît nu mai puteau face diferenţa între vînt şi duhul prezicerii. Încrederea nejustificată în sine, însoţită de respingerea cuvîntului divin venit prin intermediul profeţilor reprezintă fundamentul judecăţii divine.

5:14

Cuvintele Domnului vor fi ca un foc, metaforă frecventă a judecăţii în Vechiul Testament (Is. 1:31; 10:17; Am. 7:4). Focul este desemnat în ebraică prin *'ēš* (BIBL.HEBR.), iar în SEPT.RAHLFS prin *πῦρ*. Teofaniile erau adeseori însoţite de foc (Ieş. 3:2; 13:21-22; 19:18; Deut. 4:11), focul simbolizînd slava lui Dumnezeu (Iez. 1, 4, 13), prezenţa sa protectoare (4 Reg. 6:17), sfinţenia sa (Deut. 4:24), judecata sa dreaptă (Zah. 13:9), mînia împotriva păcatului (Is. 66:15-16) (NBD, p. 368).

5:15-16

În SEPT.FRANKF., aceste două versete sînt mult mai scurte decît în BIBL.HEBR. Versetul 16 păstrează în SEPT.FRANKF. doar două cuvinte: *πάντες ἰσχυροί*. JANZEN (p. 97) explică scurtimea versetului 15 drept o consecinţă a haplografiei cauzate de confuzia dintre ocurenţa a doua şi a patra a cuvîntului ebr. *gôy* (BIBL.HEBR.), redat în BIBL.1688 prin *limbă*, iar scurtimea versetului 16 drept o consecinţă a haplografiei cauzate de confuzia dintre primele două ocurenţe ale ebr. *lō'* (vezi JANZEN, p. 97). ♦ Poporul despre care se vorbeşte în aceste versete se referă la babilonienii care vorbeau aramaica şi scriau în akkadiană, limbă neînţeleasă nici de cei mai educaţi evrei (NIBC, p. 58).

5:17

Ebr. *ḥāreḇ* (BIBL.HEBR.), tradus de obicei prin *sabie*, se poate aplica şi altor instrumente de tăiat: *brici* (Iez. 5:1), *daltă* (Ieş. 20:25). În acest verset, ebr. *ḥāreḇ* are sensul de armă folosită în luptă şi simbolizează efectele distructive ale armatei invadatoare. Expresia *vor mînca de tot pre fiii şi pre fétele voastre* (BIBL.1688), departe de a se referi la canibalism, este o metaforă a distrugerii, a foametei, a bolii şi a sclaviei. ♦ Spre deosebire de BIBL.HEBR., SEPT.FRANKF. adaugă la lista distrugerilor agricole şi *τοὺς ἐλαιῶνας* tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *maslineturi*.

5:18

Acest verset reia promisiunea că distrugerea nu va fi totală. Scopul final al pedepsei nu este vindicativ, ci redemptoriu. Referirea la distrugerea totală se face cu ajutorul substantivului de declinarea I *συντέλειαν* (SEPT.FRANKF.) tradus în BIBL.1688 prin *concenire*, în BIBL.FILOTEI şi în BIBL.1914 prin *sfărşire*, iar în BIBL.1819 şi în BIBL.ŞAGUNA prin *contenire*.

5:21

Deşi oamenii au refuzat în mod repetat să audă cuvîntul lui Dumnezeu, ei sînt rugaţi încă o dată să primească avertismentul divin. Ignoranţa poporului lui Dumnezeu este subliniată cu ajutorul expresiei *ei au ochi şi nu văd, urechi au dar nu aud* (BIBL.1968), folosită în cartea Psalmilor pentru a descrie idolii (Ps. 134:17). ♦ „Este important faptul că

Iisus, cînd îi dojeneşte pe ucenici pentru «învîrtoşarea inimii» lor foloseşte pasajul din Is. 6:9 şi Ier. 5:21 pe care în Marc. 4:10-12 îl foloseşte pentru cei ce sînt în afara cercului ucenicilor şi nu pot pricepe mesajul parabolelor. Concret, Iisus se referă la cele două minuni de înmulţire a pîinilor, amintind cîte rămăşiţe de firimituri au strîns de la fiecare, ca să arate că prin gîndurile lor de acum demonstrau faptul că sînt încă nepricepuţi. Neputinţa ucenicilor de a înţelege caracterul real mesianic al lui Iisus îi face asemenea cu cei ce se aflau în afara cercului adepţilor şi este pentru vremurile în care evanghelistul scrie acestea o aluzie la pericolul care îi paşte pe creştini de a se asemăna cu cei ce nu-L privesc pe Hristos ca pe adevărata «pîine a vieţii», cei care cer suporturi şi semne raţionale pentru a-şi fundamenta credinţa" (KARAVIDOPOULOS, p. 192). ♦ Poporul este *nebun şi fără inimă* (BIBL.1688), asemenea idolilor cărora li se închină. „Este deci potrivit să spunem ereticilor lipsiţi de învăţătură: *Iată popor nebun şi fără inimă; au ochi şi nu văd* (Ier. 5:21). Căci dumnezeul veacului acesta a orbit cu adevărat înţelegerea celor necredincioşi (2 Cor. 4:4), ca să nu le strălucească din Evanghelie lumina slavei lui Hristos. Dar socotesc că acestora nu trebuie să ne ferim a le spune lucruri şi mai grele. Ei nu ştiu ce citesc. Că e adevărat că ce citesc e clar, chiar dacă din cele dezvăluite înainte nu s-a făcut dovedit deplin. Ceea ce s-a spus se va întări şi prin glasul lui Pavel, care zice: «Aceasta să o cugete fiecare dintre voi, ca şi Hristos Iisus, Care, în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi întocmai cu Dumnezeu, ci S-a micşorat pe Sine chip de rob luînd şi întru asemănare omenească făcîndu-Se şi la înfăţişare aflîndu-Se ca un om» (Filip. 2:5-8). Iată cît se minunează de Fiul, Care, fiind întocmai cu Dumnezeu-Tatăl şi de un chip cu El, nu a răpit această egalitate pentru iubirea faţă de noi, ci S-a pogorît întru smerenie, golindu-Se pentru umanitate prin chipul de rob" (CHIRIL AL ALEXANDRIEI, SF. IOAN, p. 99).

5:22

Dumnezeu mustră poporul pentru că nu îi este teamă de el; putem sesiza aici influenţa tradiţiei sapienţiale cu refrenul său frecvent: *începutul înţelepciunii este teama de Dumnezeu* (Iov 28:28; Parim. 2:5; 3:7; 8:13; 9:10, 14:2; 16:6; 19:23; 22:4; 23:17; 24:21). Pentru a-şi susţine ideea, Ieremia invocă teme ce ţin de crearea lumii; Dumnezeu este Cel ce a pus nisipul drept hotar mării pentru a crea uscatul. Marea învolburată poate fi pusă în legătură cu Yam, zeul haosului în anumite religii canaanite, reprezentînd puterea haosului pe care numai Dumnezeu o poate stăpîni pentru a permite creaţiei să existe (NIBC, p. 59). ♦ „Şi cînd zic *noi* nu înţeleg doar puterea omenească, ci şi harul lui Dumnezeu, Care arată că puterea Lui «întru slăbiciune se desăvîrşeşte» (2 Cor. 12:9), după cum zice şi prorocul, vorbind în numele Domnului: «au de faţa Mea nu vă sfiiţi pentru că am pus hotar mării?» Cel Atotputernic a legat marea cea uriaşă şi înfricoşată de ceea ce e mai nestatornic şi mai de dispreţuit, nisipul. Iar dacă aşa stau lucrurile, concluzia logică ar fi ca iubirea voastră să trimită la mine mai des pe cîţiva din adevăraţii noştri fraţi să mă viziteze în necazurile mele. Căci nu făgăduiesc că n-aş fi supus la nenumărate greşeli, pentru că sînt om şi trăiesc în trup" (VASILE CEL MARE, CORESPONDENŢĂ, p. 413).

5:23

Aici, SEPT.FRANKF. foloseşte două adjective sinonime: *ἀνήκοος* (întîlnit şi la Num. 17:25, Ier. 6:28, Iov 36:12, Parim. 13:1) şi *ἀπειθής* (întîlnit şi la Num. 20:10, Deut. 21:18, Is. 30:9, Zah. 7:12, Sir. 16:6), traduse în BIBL.1688 prin *neascultătoare* şi, respectiv, *nebăgătoare de samă.*

5:24

SEPT.FRANKF. redă ebr. *nîrā'* (BIBL.HEBR.) la modul cohortativ, tradus în BIBL.1688 prin *să ne têmem.* Oamenii refuză să îl recunoască pe Dumnezeu ca fiind cel ce trimite ploile de toamnă (octombrie-decembrie) şi de primăvară (martie-aprilie), atît de necesare pentru o recoltă bogată. În timp ce israeliţii atribuiau aceste ploi lui Baal, Ieremia subliniază că aceste ploi se datorează lui Dumnezeu. Vremea secerişului se referă la cele şapte săptămîni dintre Pesah şi Cincizecime (Lev. 23:15-16; Ieş. 23:16; 34:22). ♦ „La cincizeci de zile după ce se aducea primul snop se ţinea o sărbătoare care marca sfîrşitul seceratului grînelor. Se mai numeşte Sărbătoarea Roadelor. Ziua Cincizecimii, numele ei în Noul Testament (Fapte 2:1), vine de la un cuvînt grecesc care înseamnă a cincizecea" (WENHAM, p. 321).

5:26

Cuvîntul *παγίδας* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *laţuri*, se referă la un sistem mecanic, adeseori prevăzut cu momeală, pentru prinderea păsărilor sau a animalelor. În Biblie, de foarte multe ori se face referire la curse pentru a desemna în mod metaforic diferite pericole: greutăţile neprevăzute ale vieţii (Ecles. 9:12), atrocităţi plănuite de oamenii răi (Ps. 139:4-5), pedepsirea nelegiuiţilor (Iov 18:7-10), înfrîngerea militară (Iez. 19:8), distrugerea eshatologică (Luc. 21:34) (EBD, p. 957-958). KJV traduce prin cuvîntul *snare* (*cursă*, *capcană*) şase cuvinte ebraice (cinci substantive: ***māṣôḏ***, ***mᵉṣûḏâ***, ***paḥ***, ***ḥeḇel***, ***malkōḏeṯ*** şi verbul ***yāqōs***) şi două cuvinte greceşti (*παγίς*, *θήρα*), care înseamă relativ acelaşi lucru. Amos vorbeşte despre două tipuri de curse pentru păsări: una care ţintuieşte pasărea la pămînt şi alta care prinde capul păsării într-un laţ, dar îi permite încă să zboare (NBD, p. 1115).

5:27

Ebr. ***ḵlûḇ***, tradus în BIBL.1968 prin *coteţe*, în BIBL.CORN.1926 prin *colivie*, în BIBL.1874 prin *cuşcă*, se întîlneşte şi la Am. 8:1, unde are sensul de coş în care se păstrează fructele. SEPT.FRANKF. foloseşte tot cuvîntul din versetul anterior, *παγίς*.

5:28

Orfanii şi văduvele reprezentau două clase sociale foarte sărace, dependente de cei care puteau să le protejeze. Legile divine cereau imperativ ca iudeii să apere drepturile

orfanilor (Ieş. 22:22-24; Deut. 10:18; 27:19); cei care le încălcau aduceau o ofensă gravă lui Dumnezeu. Orfanul era simbolul clasic al celui fără putere şi influenţă. BIBL.1688 traduce *ὀρφανοῦ* (SEPT.FRANKF.) prin *săracului*. Curţile de judecată deveniseră corupte în Iuda.

5:29

Asemenea unui refren, acest verset este o reluare a versetului 9.

5: 30

Substantivul feminin de declinarea a III-a *ἔκστασις*, *-εως*, întîlnit de 29 de ori în SEPT.RAHLFS, poate avea sensurile: 'iluzie', 'teroare', 'groază', 'uimire', 'toropeală'. BIBL.1688 îl traduce prin *spămîntare*. În Noul Testament, substantivul este folosit adeseori în relatarea teofaniilor.

5:31

Secvenţa lat. *applaudebant manibus suis* (VULG.) echivalează gr. *ἐπεκρότησαν ταῖς χερσὶν αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.). Verbul *ἐπικροτέω* („a aplauda") este întîlnit de 5 ori în textul SEPT.RAHLFS: Is. 55:12; Am. 6:5; Parim. 17:18; Sir. 12:18; Ier. 5:31. BIBL.1688 traduce *bătură în palmele lor*, iar BIBL.VULG.1760-1761 *plesnea cu mânile sale*.

Capitolul al 6-lea

6:1

Fragmentul *Confortamini filii Beniamin in medio Ierusalem* din VULG., tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *Întăriţi-vă, fiii lui Veniamin, în mijlocul Ierusalimului*, lasă să se înţeleagă faptul că veniamiţii sînt sfătuiţi să îşi pregătească poziţii întărite în interiorul Ierusalimului. În secvenţa *ἐνισχύσατε (...) ἐκ μέσου τῆς ἱερουσαλήμ* (SEPT.FRANKF.) se subînţelege imperativul *fugiţi* şi ridicarea unei fortificaţii în afara Ierusalimului. Ieremia pare preocupat în primul rînd de rudele sale din seminţia lui Veniamin. Tecoa, oraşul în care s-a născut profetul Amos, era situat la 17 km sud de Ierusalim, la o altitudine de 850 de metri. În BIBL.HEBR., *trîmbiţa* (ebr. *tiq'û*) şi *Tecoa* (ebr. *teqôa'*) indică o paronomază, unul din instrumentele oratorice preferate de către profeţi. Trîmbiţa se folosea pentru a anunţa apropierea duşmanilor, iar semnalele din foc reprezentau un eficient mijloc de comunicare. Locaţia Betacheremului („casa viei") nu este sigură; menţionat şi la Neem. 3:14, Betacheremul este identificat probabil cu Ramat Rahel, un sat situat la sud de Ierusalim. „Nordul era locul mitic de adunare a zeilor şi reprezenta un fel de never-never land" (MARTENS, p. 66). Înfruntînd un duşman dinspre nord, se aştepta ca cetăţenii din Ierusalim să fugă în sud, la Tecoa, şi de acolo în părţile estice, în siguranţa relativă a sălbăticiei.

6:3

Cel mai bun comentariu al acestui verset este pasajul: „poporul acesta mănîncă acum totul împrejurul nostru, cum mănîncă boul iarba cîmpului" (Num. 22:4). „Păstorii reprezintă o metaforă a regilor. Încă din vremea lui Hammurabi al Babilonului, în secolul al XVIII-lea î. Hr, conducătorii erau consideraţi păstori, iar oamenii simpli turmele lor. Turma lui Nabucodonosor este pe punctul de a lăsa dezgolite pajiştile pline de iarbă. Fiecare diviziune armată distruge cîte o porţiune din Ierusalim" (MARTENS, p. 67). ♦ În BIBL.1688, termenul *σκηνάς* (SEPT.FRANKF.) este tradus prin *colibi*; în BIBL.VULG.1760-1761, după lat. *tentoria* (VULG.), se optează pentru cuvîntul *şetri*.

6:4

Păstrînd succesiunea logică, BIBL.1688 traduce secvenţa *ἐκλείπουσιν αἱ σκιαὶ τῆν εσπέρας* (SEPT.FRANKF.) prin *să sfîrşăsc umbrele zilii*. Expresiei *παρασκευάσασθε εἰς πόλεμον* (SEPT.FRANKF.) îi corespunde secvenţa *qaddšû 'ālē^{y}hā milḥāmā^{h}* din BIBL.HEBR. (lit.: „sfinţiţi-vă pentru război"); aceasta reprezintă o subliniere a faptului că în vechiul Orient Apropiat războiul era considerat un act religios solemn: preoţii binecuvîntau armatele înainte de bătălie (Deut. 20:2-4); erau aduse jertfe lui Dumnezeu sau zeilor (1 Reg. 13:9-12); astrologii erau consultaţi în legătură cu momentul potrivit pentru atac; soldaţii nu aveau voie să aibă relaţii trupeşti cu femeile lor (2 Reg. 11:11).

6:5

Imperativul *ἀνάστητε* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *sculaţi-vă*, este un termen etnic folosit pentru mişcările trupelor armate aflate fie în atac (precum aici şi la Is. 7:1), fie în retragere (Ier. 21:2; 34:21) (PULPIT, p. 145).

6:6

În ciuda interdicţiei clare de la Deut. 20:19-20: „De veţi ţine multă vreme înconjurată vreo cetate, ca s-o cuprinzi şi s-o iei, să nu strici pomii ei cu securea, ci să te hrăneşti din ei şi să nu-i dobori la pămînt. Copacul de pe cîmp este el oare om ca să se ascundă de tine după întăritură?" Tăierea copacilor putea fi de folos pentru construirea unor turnuri pentru arcaşi, a berbecilor de atac sau pur şi simplu pentru a avea lemne de foc. Copacii puteau fi tăiaţi şi pentru a îndepărta obstacolele din faţa unei cetăţi, în vederea unui atac. Berbecii de atac erau construiţi pe temelii din piatră şi din lemn, iar în interior erau umpluţi cu pămînt.

6:7

BIBL.1688 traduce verbul gr. *ψύχει*, întîlnit de 6 ori în SEPT.FRANKF. (Num. 11:32; 2 Reg. 17:19; 4 Reg. 19:24 etc.) prin *răcêşte*. ARNDT (p. 1100) notează şi sensurile de 'a ieşi', 'a se sfîrşi'. Condamnarea se referă la înclinaţia pentru falsitate a Ierusalimului precum şi la extraordinara sa capacitate de a menţine răul „proaspăt", întocmai cum o fîntînă îşi păstrează apa proaspătă (CHRISTENSEN, pp. 190-192).

6:9

Atît BIBL.1688, cît şi BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA traduc substantivul în acuzativ *κάρταλον* (SEPT.FRANKF.) prin *cunoştinţa*, iar BIBL.1914 *prin coşniţa*. Substantivul apare de 5 ori în SEPT.RAHLFS, iar GELS (*A*

Greek-English Lexicon of the Septuagint: Revised Edition) îl notează drept un neologism în greaca Septuagintei, referindu-se la un coş ce are partea inferioară mai ţuguiată. Unele ediţii în limbi moderne urmează SEPT.RAHLFS, care prezintă un imperativ repetitiv (BIBL.JER., NASB), în timp ce altele (KJV, NIV, RSV) urmează BIBL.HEBR., care are aici un infinitiv absolut, urmat de un imperfect. ♦ În BIBL.VULG.1760-1761 se traduce prin *coşariu*, după lat. *cartallum* (VULG.) ♦ Structura internă a unităţii literare a versetelor 9-15 este cea a unui dialog între Domnul şi profetul său. Poporul lui Dumnezeu este asemănat de multe ori cu o viţă-de-vie, distrugerea acesteia fiind un motiv literar des întîlnit la profeţi. De data aceasta, instrumentul pedepsei lui Dumnezeu este culegătorul viţei-de-vie, care îşi trece mîna prin vie pentru a culege strugurii care au mai rămas.

6:10

Fragmentul *ἀπερίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.) tradus în BIBL.1688 prin *neobrăzuite-s urechile lor*, iar în BIBL.1914 prin *netăete împrejur sunt urechile lor*, nu indică o surzenie totală, ci una selectivă, receptivă la iluzii, dar incapabilă să audă adevărul (MCKANE, p. 145). Fiind acoperite, urechile nu pot primi mesajul profetic. Netăierea împrejur a urechilor înseamnă nu numai lipsă de atenţie la cuvîntul lui Dumnezeu, dar şi necurăţie şi excludere din legămîntul cu Dumnezeu (NIBC, p. 65). În Scriptură ni se mai vorbeşte şi despre tăierea împrejur a inimii (Lev. 26:41; Iez. 44:7) sau a buzelor (Ieş. 6:12). În pasajul care conţine cuvîntarea lui Ştefan (Fapte 7:51) se vorbeşte despre tăierea împrejur la inimă şi la urechi.

6:11

Sintagma *νήπια ἔξωθεν* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în BIBL.1688 prin *prunci denafară*; *ἔξωθεν* poate fi atît prepoziţie (niciodată însoţind un verb) cît şi adverb de loc. În general, în literatura greacă, adjectivul *νήπιος, -ια, -ιον* se referă la fiinţele umane cuprinse între stadiul de fetus şi vîrsta pubertăţii. În SEPT.RAHLFS termenul *νήπιος* se foloseşte cu referire la copiii foarte mici ca vîrstă, neajutoraţi, mai ales în vreme de război şi de persecuţie (Sol. 11:7; Ieş. 1:16, 22). Pe această filieră a intrat în vocabularul martirologic expresia gr. *ἀναμάρτητα νήπια*, dobîndind o bază istorică distinctă odată cu uciderea pruncilor de către regele Irod. În sens literal, adjectivul se referă la un copil numai pentru a sublinia un anumit comportament. În sens figurat, adjectivul se poate traduce prin „ignorant", „nepăsător", „imatur", nuanţă care este redată în mai multe cărţi ale Vechiului Testament: Parim. 1:32; Ps. 17:8; 113:6; 117:130. Sensul distinctiv al lui *νήπιος* în SEPT.RAHLFS este subliniat clar în Psalmi: omul drept, apărat de Dumnezeu, este *νήπιος*. În alt eversiuni, precum BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.RADU-GAL., exprimarea echivalentă este *copiii cei de pe uliţă*.

6:12

Ca şi la Ieş. 20:17, soţiile sînt privite ca o proprietate a soţului. Ironia pedepsei constă în faptul că agoniseala dobîndită prin toate mijloacele este luată de la ei. În Noul Testament, la Mat. 5:28; 1 Cor. 7:1; Apoc. 14:4, *γυνή* desemnează femeia ca partener de sex, fără a se ţine cont de vîrsta ei sau de starea ei socială. Bărbatul este născut din *femeie:* Mat. 11:11; Luc. 7:28; Gal. 4:4. La Mat. 5:28, 31; 14:3 şi 1 Cor. 9:5, *γυνή* înseamnă 'viaţă'. Potrivit legilor semitice ale căsătoriei, *γυνή* poate desemna şi logodnica ce rămîne sub *patria potestas* pînă la căsătorie, deşi este considerată femeie măritată încă din momentul logodnei (Fac. 29:21; Deut. 22:24; Mat. 1:21, 24; Luc. 2:5) (BALZ, p. 266).

6:13

Secvenţa ebr. *bôṣē^{a}ʿ bāṣaʿ*, constînd dintr-un verb şi un substantiv din aceeaşi rădăcină, este tradusă în BIBL.1874 prin *s-a dedatŭ zgârcenieĭ*, în BIBL.1911 prin *s-a dedat interesuluĭ sĕŭ personal*, în BIBL.CORN.1926 prin lacomi de cîştig, iar în BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *robit de lăcomie*. Ambele cuvinte ebraice sînt termeni tehnici ce au legătură cu ţesătoria, referindu-se la tăierea materialului de ţesut.

6:14

Interesantă este originea substantivului neutru *σύντριμμα* (SEPT.FRANKF.), pe care BIBL.1688 îl traduce prin *zdrobirea*, iar BIBL.1914 prin *sfărâmarea*. Alte versiuni (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936 şi BIBL.1944) redau corespondentul ebr. *šeḇer* prin *rane*. BIBL.ANANIA indică sensul foarte exact de 'fractură'. Conducătorii şi preoţii se aseamănă cu medicii care pun bandaje peste cangrene şi spun că pacientul este vindecat. Verbul *συντρίβω*, a cărui primă atestare datează din secolul al V-lea î. Hr., este alcătuit din particula *συν* şi verbul *τρίβω*, putînd fi tradus fie prin *a freca împreună* cu scopul de a aprinde un foc, fie prin *a pisa* anumite plante, arome, medicamente, poţiuni, fie prin *a zdrobi*, *a sparge*, *a nimici*. Termenul ebr. *šēḇer* apare de 145 de ori în BIBL.HEBR., de 35 de ori în cărţile istorice, de 41 de ori în cele aghiografice şi de 69 de ori în cărţile profetice, desemnînd în toate cazurile spargerea unor obiecte, sfărîmarea unor corăbii, zdrobirea trupurilor în luptă, distrugerea duşmanilor. Din cele 145 de ocurenţe, 134 sînt redate în SEPT.RAHLFS cu ajutorul verbului *συντρίβω* sau a substantivelor *συντριβή*, *σύντριμμα* şi *συντριμμός* (TDNT, vol. 7, p. 920). ♦ Potrivit textului SEPT.FRANKF. de la Ieş. 12:10; 12:46; Num. 9:12, nici un os al mielului pascal nu trebuie *zdrobit*.

6:15

Textului latinesc *in tempore visitationis suae* (VULG.), tradus *în vreamea cercetării sale* în BIBL.VULG.1760-1761, îi corespunde textul din SEPT.FRANKF. *ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς*, redat în BIBL.1688 prin *în vrêmea socotêlei*, iar în BIBL.FILOTEI şi în BIBL.ŞAGUNA prin *în vremea privirei*. ♦ Verbele *ἐπισκέπτομαι* şi *ἐπισκοπέω* formează o singură paradigmă. Sensurile întîlnite în Biblie se referă la vizită (Fac. 50:24; Ieş. 3:16; Iov 10:12; 29:4; Luc. 19:44; 1 Petr. 2:12), poziţie de responsabilitate (Num. 4:16; Fapte 1:8, 21) şi supraveghere (1 Tim. 3:1). Aticul *σκοπέω* reprezintă rădăcina de la care

se formează în *koine* prezentul, imperfectul şi alte forme. În greaca clasică, aceste forme derivă de la rădăcina *σκεπ-*. Deşi se întâlneşte în dialectul ionic încă din timpul lui Homer, prezentul *σκέπτομαι* este o formă foarte rară în dialectul atic (TDNT, vol. 2, pp. 599-600).

6:16

Aici, ca de altfel şi în alte locuri în Scriptură (Parim. 1-9), metafora drumului sau a căii se referă la viaţă; există multe drumuri pe care viaţa poate merge înainte, însă doar căile vechi/ bune sînt cele pe care Dumnezeu le doreşte. Iudeii îşi vor afla odihna (Mat. 11:28-30) doar dacă ascultă sfaturile lui Dumnezeu şi merg pe vechile căi. Legea mozaică cerea moralitate, sfinţenie, ascultare şi milostenie. Aceste cuvinte nu trebuie înţelese în sensul unei polemici împotriva progesului sau al unei îndîrjiri împotriva schimbării, ci în sensul supunerii faţă de Dumnezeu (HUEY, p. 99). ♦ Cele patru verbe la modul imperativ *στῆτε*, *ἴδετε*, *ἐρωτήσατε*, *βαδίζετε* arată cum poate fi găsită calea cea bună. ♦ „Iar căile şi cărările Domnului sînt, după Proroc, scrierile mîntuitoare ale Sfinţilor Proroci. Şi de va cunoaşte cineva înţelesul lor, va afla Calea cea bună, adică pe Hristos, prin Care vine şi curăţia desăvîrşită în sufletele noastre. Căci ne îndreptăţim prin credinţă şi ne arătăm în comunicare cu firea dumnezeiască prin împărtăşirea de Sfintul Duh. Dar şi Prorocul Isaia, grăitorul celor mari, ne-a propovăduit pe Hristos, zicînd: «Va fi acolo cale curată şi cale sfîntă se va chema» (Is. 35:8). Iar prin «acolo» înţelege timpul iconomiei cu trupul a (Mîntuitorului) Unului-Născut. Căci ni S-a făcut cale curată şi sfîntă, pe care cei ce înaintează vor vedea strălucita şi frumoasa cetate a sfinţilor, sau Ierusalimul liber, în timpurile rînduite" (CHIRIL AL ALEXANDRIEI, SF. IOAN, p. 581).

6:17

Participiului absolut de gen masculin, număr plural, *ṣōp̄îm* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *custoḍĭ*, în BIBL.1936 şi în BIBL.1944 prin *păzitori*, îi corespunde grecescul *σκοπούς* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, BIBL.1914, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.FILOTEI prin *strejari*. Substantivul *σκοπός* este atestat încă din timpul poetului epic grec Homer, cu două sensuri de bază: 1. persoana care are o privire vigilentă asupra unui anumit lucru; 2. ţinta pe care cineva o poate nimeri sau o poate rata. Şi în SEPT.RAHLFS substantivul este folosit cu aceste două sensuri de supraveghetor şi de scop.

6:19

Sintagma ebr. *prî maḥšḇôṯām*, alcătuită din două substantive comune la statul construct, a fost tradusă în BIBL.1874 prin *fruptulŭ cugetărilorŭ*, în BIBL.1911 prin *fruptul cugetărilor*, în BIBL.CORN.1926 prin *rodul gîndurilor*, în BIBL.1968 prin *rodul cugetelor*; este vorba aici despre o exprimare peiorativă, reflectată şi în BIBL.1688, care traduce secvenţa *καρπὸν ἀποστροφῆς* din SEPT.FRANKF. prin *roada urîrei*, sau de BIBL.1914, care traduce prin *roada răzvrătirei*.

6:20

Tămîia despre care se vorbeşte aici este o gumă răşinoasă de culoare albă, obţinută din anumiţi copaci şi arbuşti din Arabia, de pe coasta Somaliei sau din India răsăriteană, folosită atît în cult cît şi în scopuri medicinale. ♦ Prima menţionare biblică a oraşului Saba apare în contextul vizitei la Solomon, în secolul al X-lea î. Hr., a reginei din Saba, iar primele referinţe biblice la tămîia din Saba, cel mai important produs comercial din Arabia de sud, apar la Ier. 6:20, Is. 60:6. ♦ Scorţişoara se obţine din copacul numit *Cinnamomum zeylanicum*; verde tot timpul anului, ajunge pînă la 9 m înălţime. Prin presare, fructul acestui copac produce un ulei puternic aromat; de asemenea, scoarţa distilată produce un ulei de o calitate mai slabă, scoarţa putînd fi folosită şi la îndulcirea mîncării. În perioada biblică, scorţişoara se importa din tropicalul Orient Îndepărtat *via* Drumul Mătăsii. Uleiul de scorţişoară, foarte apreciat datorită aromelor sale, a fost un ingredient al uleiului pe care Moise l-a folosit la ungerea altarului tămîierii şi a cortului adunării (Ieş. 30:23). În Cîntarea Cîntărilor (4:14) şi în Apocalipsă (18:13) scorţişoara este numărată printre mărfurile de lux (EDB, p. 256).

6:21

Poticnirile (BIBL.1936, BIBL.1944), *obstacolele* (BIBL.1968), *petre de poticnire* (BIBL.1874), *pietre de potinicnire* (BIBL.CORN. 1926), pe care Dumnezeu le pune în calea poporului său, sînt redate în SEPT.FRANKF. sub forma unei ameninţări cu boală (*ἀσθένειαν*).

6:22

Deşi nu se menţionează explicit *norodul de la crivăţ* (BIBL.1688), din desfăşuarea ulterioară a evenimentelor ştim că este vorba despre babilonienii care au pătruns în regatul Iudei prin graniţele de nord.

6:23

Prorocul Avacum îi descrie pe caldei drept *un neam amarnic şi iute, năpraznic şi înfricoşător* (1:6, 7). Atît asirienii, cît şi babilonienii erau cunoscuţi pentru cruzimea pe care o arătau popoarelor cucerite: tăiau mîinile şi nasul prizonierilor, le scoteau ochii, îi trăgeau în ţeapă, făceau mormane din capete tăiate, jupuiau oamenii de vii, ardeau oameni în cuptoare (BLEIBTREU, pp. 52-61, 75). ♦ În vechiul Orient Apropiat, marea reprezenta simbolul forţelor supranaturale ale haosului. Babilonienii descriau forţele haosului în cosmos cu ajutorul mării personificate (Tiamat); la fel procedau şi canaaniţii (Yam şi Lotan = Leviatan). Şi în alte locuri biblice ni se vorbeşte despre forţele distructive ale mării învolburate (Is. 5:30; 17:12; Ps. 46; Dan. 7:1-9) (vezi NIBC, p. 68).

6:24

Locuitorii Ierusalimului cunoşteau reputaţia babilonienilor. BIBL.1688 traduce sintagma gr. *παρελύθησαν αἱ χεῖρες* (SEPT.FRANKF.) prin *slăbănogiră-se mînile*, imagine expresivă a

spaimei excesive şi a lipsei de putere. ♦ Vb. gr. *παραλύομαι* indică paralizia unuia sau a mai multor membre, în special a picioarelor (LOUW, p. 271). Imaginea femeii aflată în chinurile naşterii este adeseori asociată cu ideea judecăţii lui Dumnezeu la Is. 21:2-3; 26:16-21; 66:7-14, la Ier. 13:21; 22:23; 30:6; 49:24; 50:43, Mih. 4:9-10. Chinurile naşterii amintesc şi de blestemul de la Fac. 3. În antichitate, în chinurile naşterii, copilul sau mama puteau muri, ceea ce aduce un plus de dramatism scenei descrise de Ieremia.

6:25

Drumurile şi împrejurimile Ierusalimului sînt în mîinile duşmanilor; dacă vreun locuitor încearcă să scape, va muri în mod sigur. Expresia ebr. *māgōr missābib*, întîlnită şi la Ier. 20:3; 46:5; 49:29, este una din expresiile favorite ale profetului Ieremia, tradusă literal în VULG. prin *pavor in circuitu* şi redată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *spaimă prinprejur*. ♦ Versiunile moderne româneşti redau ebr. *l'ōyēḇ* în cazul genitiv, după SEPT.FRANKF. (*ῥομφαία τῶν ἐχθρῶν*) şi VULG. (*gladius inimici*). Genitivul *τῶν ἐχθρῶν* este tradus în BIBL.1688 prin *nepriêtenilor*.

6:26

Substantivul gr. *σποδῶ*, tradus prin *cenuşă* în BIBL.1688, se referă fie la reziduurile obţinute în urma arderii unui obiect, fie la substanţa naturală ce rezultă în urma unui proces natural care nu implică artefacte. Sintagma *σποδὸς δαμάλεως* indică cenuşa rezultată în urma arderii unei jertfe (Num. 19:11) (LOUW, p. 179). ♦ Textul BIBL.HEBR. vorbeşte despre *'ēḇel yāḥîd*, tradus în BIBL.1874 prin *fiiulŭ unulŭi-născutŭ*, în BIBL.1911 şi în BIBL.CORN.1921 prin *fiul unul-născut*, în BIBL.CORN.1926 prin *singurul tău fiu*, în BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *unicului tău fiu*. Textul din SEPT.FRANKF. diferă de cel din BIBL.HEBR. în sensul că vorbeşte despre *ἀγαπητοῦ*, tradus în BIBL.1688 prin *ibovnicului*, în BIBL.1914 prin *iubitul*, în BIBL.FILOTEI prin *amorezul*, probabil pentru a evita supoziţia potrivit căreia „unicul fiu" ar fi Adonis, pe care israeliţii îl plîngeau sub numele Tamuz (Iez. 8:14) şi al cărui nume fenician, *'Ιεούδ* (probabil Yakhidh, lit.: „unul născut"), este indicat de Filon din Biblos (64-141 d. Hr.). Exprimarea *plîngerea/jalea pentru unul născut* mai apare şi la Am. 8:10; Zah. 12:10.

6:27

În textul ebraic, cuvîntul *miḇṣār* (*fortificaţie*) reprezintă o glosă inserată de pe marginea textului, glosă ce a aparţinut unui copist care încerca să amintească de textul paralel de la Ier. 1:18. ♦ Verbul *δοκιμάζω* este o formă denominativă de la *δόκιμος* care derivă de la *δοκέω*, *δέκομαι* (*a accepta*). Încă din timpul lui Herodot, verbul a circulat cu înţelesul de 'testat', 'aprobat', 'acceptat', 'admis', iar ocazional chiar cu înţelesul de 'examinare oficială (a unui animal ce se aducea jerftă, a unui bolnav de către doctor)'. În SEPT.FRANKF., verbul grecesc traduce fie ebr. *bāḥan* (*a încerca*, *a testa*), înţeles în principal în sens religios, fie ebr. *ṣārap* (*a topi*, *a rafina*), fie nifalul *bāḥar* (*a fi ales*). În SEPT.FRANKF. forma *δόκιμος*, utilizată în literatura greacă pentru a exprima sensul de 'încercat în luptă', 'dovedit', 'recunoscut', 'autentic', se foloseşte destul de rar, în special pentru a indica faptul că metalele sînt autentice (BALZ, p. 341). Substantivul *δοκιμαστήν* (SEPT.FRANKF.) este redat în BIBL.1688 şi în BIBL.1795/2000 prin *ispititoriu*, iar în BIBL.1914 prin *socotitor*. BIBL.1911, BIBL.CORN.1921 traduc substantivul *bāḥôn* (BIBL.HEBR.) prin *topitor de aur*. Rolul profetului de examinator este reafirmat şi definit mai clar, el trebuind să testeze „rîvna" oamenilor pentru curăţie şi împlinirea voii lui Dumnezeu.

6:29-30

Referirea la foc în această secţiune conclusivă a primelor preziceri reia ideea anticipării pericolului dinspre nord. Profetul trebuie să testeze metalele pentru a le evalua puritatea. Imagistica folosită – foalele, focul, plumbul, argintul – indică faptul că judecata este asemănată cu un proces de rafinare. Referirea la foale şi la foc este o aluzie la procesul topirii, efectuat de obicei lîngă minele de unde sînt extrase minereurile din pămînt. Profetul ia mostre din metale şi le topeşte, sperînd să separe argintul cel bun de celelalte metale mai puţin valoroase (GALE, ZOFIA, pp. 176–192). ♦ BIBL.1688 traduce termenul *φυσητήρ* din (SEPT.FRANKF.) prin *foiul*, BIBL.1914 şi BIBL.FILOTEI prin *foil*, BIBL.1795/2000 prin *foii*. ♦ Substantivul *αργυροκόπος*, compus din *ὁ ἄργυρος*, *-οὐ* (*argint*, *arginţi*) şi *κόπτω* (*a tăia*), este tradus în BIBL.1688 şi în BIBL.1795/2000 prin *zlătariul*, în BIBL.1914 şi în BIBL.FILOTEI prin *argintarul*. În Noul Testament, unul din cei mai cunoscuţi practicanţi ai acestei meserii este Dimitrie, cel ce făcea temple din argint Artemisei (Fapte 19:24).

Capitolul al 7-lea

7:1

În BIBL.HEBR. capitolul 7 începe cu alte două versete care lipsesc complet din SEPT.FRANKF. Totuşi, BIBL.ANANIA (*Cuvântul care s'a făcut de la Domnul către Ieremia: Stai la poarta casei Domnului şi propovăduieşte cuvântul acesta, zicând*), BIBL.1914 (*Cuvântul care s'a făcut de la Domnul către Ieremia zicând: Stăi la poarta casei Domnului şi propoveduieşte cuvântul acesta şi zi*) şi BIBL.ŞAGUNA preiau şi primul verset din ediţia ebraică. Părerea potrivit căreia textul grecesc mai scurt de la începutul capitolului reprezintă textul original este susţinută de Duhm, Cornill şi Janzen, în timp ce Volz, Rudolph şi Thiel consideră că fragmentul din SEPT.RAHLFS este o prescurtare a BIBL.HEBR. ♦ Expresia *πᾶσα ἡ ἰουδαία* din SEPT.FRANKF. este echivalată în BIBL.1688 prin *toată jidovimea*.

7:2

Cuvîntul ebr. *mmāqôm* (BIBL.HEBR.) apare de 8 ori în pasajul 7:1-8:3 şi se referă fie la altar (7:12), fie la Ierusalim (7:3), fie la întreaga ţară (7:7), fie la pămîntul Iudeii. ♦ Plecînd de la o vocalizare diferita a lui *'ēṯ*, prepoziţia specifică acuzativului, VULG. şi NASB redau sensul 'voi

locui cu voi în locul acesta', în loc de 'vă voi lăsa să locuiţi în locul acesta'. Şi ediţiile în limba română diferă din acest punct de vedere: *vă voi lăsa să trăiţi în locul acesta* (vezi BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968, BIBL.1990), dar *voiu lăcui cu voi în locul acesta* (BIBL.VULG.1760-1761). ♦ Sintagma ebr. *yhwh* (*'aāḏōnāy*) *ṣḇā'ôt*, folosită pentru a desemna unul din numele lui Dumnezeu, este tradusă în SEPT.FRANKF. prin *κύριος τῶν δυνάμεων* (expresii sinonime: *κύριος σαβαώθ* şi *κύριος παντοκράτωρ*). Dumnezeu este reprezentat ca un rege înconjurat de armate. De 120 de ori în SEPT.FRANKF. *δυνάμις* traduce ebr. *ṣḇā'* prin *oştire*. *Σαβαώθ* reprezintă transliterarea grecească a substantivului *ṣḇā'ôt*. În Noul Testament, *Σαβαώθ* se întîlneşte numai la Rom. 9:29 şi la Iac. 5:4. Viziunea despre Iahve ca „Dumnezeu războinic" era relevantă pentru teologia timpurie a Israelului, provenind din lupta contra Egiptului. Aşadar, cele mai timpurii referinţe susţin această idee: „vin la tine în numele Domnului Savaot, *Dumnezeul oştirilor* lui Israel" (1 Reg. 17:45). Cea mai puternică dovadă a unei conotaţii militare a cuvîntului *Savaot* se regăseşte în Psalmi. Aici întrebarea este pusă de 2 ori: „Cine este Împăratul slavei?". Răspunsul este şi el dublu: „Domnul cel tare şi puternic, Domnul cel tare în război" şi „Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei" (Ps. 23:8-10). Limba română are atît o traducere literală („Domnul Savaot"), cît şi una semantică („Domnul oştirilor"). Expresia „Domnul Savaot" este percepută de către credincioşi ca un nume propriu, atitudine justificată şi de uzul liturgic. Toate traducerile care se referă la atotputernicia cerească şi pămîntească a lui Dumnezeu, în legătură cu această numire divină, nu se referă la o atotputernicie abstractă, ci la forţa lui creatoare, mîntuitoare sau punitivă, văzută ca foarte concretă. ♦ *Îngerii* adunaţi în jurul tronului ceresc al lui Iahve ca *ṣḇā' šĕmayin* (3 Reg. 22:19; 2 Paral. 18:18; Neem. 9:16) reflectă concepţia vechiului Orient Apropiat despre *stele* ca puteri cereşti (ROSS, SEBAOT, p. 76). În Vulgata se foloseşte fie *Dominus exercituum*, fie *Dominus virtutum*.

7:3

Repetarea, de trei ori, a sintagmei *hêḵal yhwh* (*'aāḏōnāy*) (BIBL.HEBR.) este considerată drept citarea unei formule liturgice din cultul Templului în timpul lui Ieremia. Repetarea de trei ori a unor cuvinte sau a unor expresii mai este întîlnită la Ier. 22:29; Is. 6:3; Iez. 21:27. BIBL.1990, BIBL.1968, BIBL.CORN.1926, BIBL.CORN.1921 traduc această expresie ebraică prin *Templul Domnului*, BIBL.1944 şi BIBL.1936 prin *biserica Domnului*, BIBL.1911 prin *Templul luĭ Iehova*, iar BIBL.1688 traduce sintagma gr. *ναὸς κυρίου* prin *besêreca Domnului*. ♦ În timp ce unii comentatori sînt de părere că Ieremia foloseşte o ironie subtilă prin repetarea sintagmei ebraice pentru a-i acuza de *multă vorbărie* (Mat. 6:7) sau pentru a le arăta că nu este de acord cu incantaţiile magice (HUEY, p. 105), alţii consideră că repetarea are rolul de a sublinia zelul vorbitorilor (PULPIT, p. 183). ♦ Substantivul gr. *ναός*, a cărui formă ionică este *νηός*, iar dorică *νεώς*, desemnează 'casa, locuinţa zeilor', derivînd de la verbul *ναίω* („a locui"); destul de întîlnit în SEPT.RAHLFS, avînd formele auxiliare *ναιώς* şi *νεώς*, acest substantiv corespunde în primul rînd ebr. *'ûlām* (1 Paral. 28:11; 2 Paral. 8:12; 29:7, 17), dar şi ebr. *hêḵal* (1 Reg. 1:9; 3:3; 2 Reg. 22:7). Expresii similare în SEPT.FRANKF., care se referă la templul din Ierusalim, sînt: *ναὸς κυρίου*, *ναὸς ἅγιος*, *ναὸς τῆς ἁγίας δόξις σου*. În Noul Testament, substantivul *ναός* este folosit şi în sens figurat, la Ioan 2:21: *Iar El vorbea despre templul trupului Său* şi la 1 Cor. 6:19: *sau nu ştiţi că trupul vostru este templu al Duhului Sfînt care este în voi*.

7:5-6

Substantivul gr. *προσήλυτον* (SEPT.FRANKF.), redat în BIBL.1688 şi în BIBL.1819 prin *nemêrnicul*, în BIBL.1795/2000 prin *neamearnic* şi în BIBL.FILOTEI prin *nemernic*, se referă la străinul care se stabilise printre iudei; substantivul se formează pe baza radicalului *-elu-* şi apare doar în scrierile ebraice şi greceşti. Pe de altă parte, cuvintele *ἔπηλυς*, *ἐπηλύτης* şi *ἐπήλυτος* sînt folosite cu acelaşi sens, în greaca seculară, de către Eschil, Sofocle, Herodot, Tucidide, Xenofon. Corespunzînd lat. *advena*, redat apoi în BIBL.VULG.1760-1761 prin *streinul*, aceste cuvinte erau folosite probabil şi în cultul lui Isis (TDNT, p. 728). În virtutea ospitalităţii, „străinul" avea anumite drepturi şi obligaţii, dar nu se putea bucura de toate beneficiile unui nativ iudeu. ♦ Din totalul de 92 de ocurenţe ale cuvîntului ebr. *gēr* (BIBL.HEBR.), 71 sînt redate în SEPT.RAHLFS prin *προσήλυτος*. SEPT.RAHLFS mai redă cuvîntul ebr. *gēr* şi prin *γειώρας*, *ξένος*, *πάροικος*, atunci cînd contextul are un pronunţat caracter religios. ♦ Substantivului *ὀρφανόν* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *suruman*, în BIBL.1914 şi în BIBL.1795/2000 prin *siriman*, îi corespunde latinescul *pupillo*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *săracului*. Potrivit Ieş. 22:21, 22, Deut. 24:17, 19:21; 27:19; Is. 1:17, 23; 10:2; Iez. 22:7, israeliţii aveau datoria să aibă grijă de străin, de orfan şi de văduvă. ♦ „În fiecare al treilea an din ciclu, zeciuiala nu se ducea la sanctuar, ci era pusă deoparte, special pentru anumite clase de oameni mai puţin privilegiaţi: străinul rezident, orfanul şi văduva; toate aceste grupuri, din diferite motive, ar fi putut fi dependente de întreaga comunitate pentru bunăstarea lor. Tipul de comunitate avut în vedere şi anticipat în Ţara Promisă era unul în care majoritatea bărbaţilor şi a familiilor se vor putea susţine economic, în ce priveşte subzistenţa şi viaţa, din venitul pămîntului lor. Totuşi, vor exista, inevitabil, membri ai comunităţii care nu se vor putea susţine economic. Cei cu produse şi venit dădeau o parte înapoi lui Dumnezeu, care a dat bunurile în primă instanţă; an de an, ei învăţau să cunoască şi să-şi aducă aminte că sursa care-i ţinea era Dumnezeu şi, tot în al treilea an, îşi aminteau în mod special că nu toţi ceilalţi erau binecuvîntaţi aşa cum erau ei" (CRAIGIE, p. 265). ♦ Construcţia gramaticală a versetelor 4-6 este alcătuită dintr-o serie de protaze, culminînd cu o apodoză.

7:8

Fărădelegile enumerate sînt cele pe care le condamnă şi Decalogul (Ieş. 20:13), doar că într-o altă ordine. Şi israeliţii din timpul lui Moise erau acuzaţi că umblă după dumnezei străini (Deut. 32:17). Pentru a spori expresivitatea, în BIBL.HEBR. se folosesc 6 verbe la modul infinitiv absolut.

7:9

În Vechiul Testament, verbul *ʿāmăd* (BIBL.HEBR.), căruia îi corespunde în SEPT.FRANKF. verbul *ἔστητε* (la modul indicativ, timpul aorist), se foloseşte pentru a exprima înfăţişarea înaintea unui conducător cu scopul de a primi ordinele sale.

7:10

Cu excepţia pasajului de la Iov 30:6, unde se foloseşte cuvîntul ebr. *ḥôr* (BIBL.HEBR.), redat în BIBL.1990 prin *gaură*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *crăpătură*, pentru peşteră se foloseşte, în general, cuvîntul ebr. *mᵉʿāra*. ♦ Întrucît majoritatea colinelor situate la vest de Iordan erau din calcar, peşterile naturale nu erau o raritate pe teritoriul Israelului biblic. Peşterile puteau servi pe post de locuinţe, aşa cum o demonstrează descoperirile arheologice de la Tell Abu Matar, la sud de Beerşeba, unde au fost scoase la lumină locuinţe (din mileniul al IV-lea î. Hr.) cu cîteva camere unite prin galerii. Mult mai tîrziu, la începutul mileniului al II-lea î. Hr, Lot şi cele două fiice ale sale au locuit într-o peşteră după distrugerea Sodomei şi Gomorei (Fac. 19:30). Peşterile mai puteau servi drept loc de refugiu (Ios. 10:16; Jud. 6:2; 1 Reg. 13; Is. 2:19) şi drept mormînt (Fac. 23:9; Ioan 11:38) (NBD, pp. 178-179). Substantivul *σπήλαιον, -ου*, tradus în BIBL.1688 prin *peşteri*, în BIBL.1914 prin *peşteră*, se poate referi şi la un ascunziş suficient de mare pentru a permite locuirea lui temporară de către mai multe persoane. Dealurile Iudeii erau pline de peşteri care puteau servi drept ascunzători pentru tîlhari. Întrucît oamenii şi preoţii care se adunau la templu erau atît de păcătoşi, clădirea Templului putea fi asemănată cu o ascunzătoare a tîlharilor. ♦ Aceste cuvinte sînt foarte cunoscute datorită folosirii lor de către Mîntuitorul Hristos în discursul împotriva vînzătorilor din templu. „Conducerea Templului a permis să se instaleze în curtea exterioară, numită curtea neamurilor, negustorii care vindeau animalele necesare pentru jertfe şi schimbătorii de bani care schimbau monezile romane în unele evreieşti pentru depunerea impozitului (jumătate de didrahmă) cu care era dator fiecare israelit, începînd cu vîrsta de 20 de ani, la templu. Această instalare a negustorilor în curtea de dinaintea Templului îi ajuta pe închinători şi, de asemenea, aducea un cîştig imens arhiereilor... Amploarea pîngăririi templului este mărturisită şi de un amănunt pe care îl păstrează numai Marcu, conform căruia Iisus nu permitea accesul în curte celor care, purtînd diferite vase, ca să scurteze drumul, treceau prin temple. Cuvintele aspre ale lui Iisus, formulate prin cuvintele celor doi profeţi mari, Isaia şi Ieremia, după care vînzătorii şi cumpărătorii au transformat locul cel sfînt din «casă de rugăciune» (Is. 56:7) în «peşteră de tîlhari» (Ier. 7:11), sînt în chip vădit o redare rezumativă făcută de evanghelist a spuselor lui Iisus îndreptate către cei ce făceau schimbări comerciale, dar şi către arhiereii responsabili pentru această situaţie" (KARAVIDOPOULOS, pp. 277-278).

7:11

BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1914, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA redau numele aşezării biblice sub forma Silom. În anul 1838, Edward Robinson a identificat oraşul biblic Şilo cu satul arab Sailun, la aproximativ 30 km nord de Ierusalim, sat care păstrează anticul nume al locului. Sfînta Scriptură oferă o încadrare topografică destul de explicită a acestei localităţi: „Iată, în fiecare an se face sărbătoarea Domnului în Şilo, care este aşezat la miazănoapte de Betel şi la răsărit de drumul ce duce de la Betel la Sichem şi la miazăzi de Lebona" (Jud. 21:19). Potrivit relatărilor scripturistice, Şilo a fost capitala religioasă a triburilor israelite în perioada aşezării lor în Canaan. Cortul adunării se afla în Şilo şi tot aici a fost împărţit pămîntul între triburi (Ios. 18:1; 18:8-10; 21:2). Cu prilejul adunărilor care aveau loc la Şilo, israeliţii au început să îşi aducă aminte de vechea lor unitate, de minunile la care au fost martori atunci cînd au luptat uniţi, de începutul existenţei lor ca popor. Evocarea trecutului, cu toate întîmplările lui: ieşirea din Egipt, peregrinările prin pustiu, legămîntul de pe muntele Sinai, toate aceste evenimente au început să exercite o influenţă puternică asupra colectivităţii, contribuind la trezirea conştiinţei naţionale (KAUFMAN, pp. 46-52). În cadrul expediţiei arheologice conduse de I. Finkelstein, S. Bunimovitz şi Z. Lederman de la Universitatea Bar-Ilan, s-au efectuat săpături în perioada 1981-1984. Descoperirile au pus în lumină urmele unei puternice fortificaţii canaanite, al cărei zid era construit direct pe stratul de rocă, din pietre de mari dimensiuni (FINKELSTEIN, pp. 159-177). De-a lungul unei secţiuni a zidului intern (aproximativ 115 metri) se afla un şir de 14 camere săpate în rocă ce serveau drept pivniţe în care s-au găsit foarte multe vase şi unelte din bronz şi argint, două stative de cult, boluri pentru ofrande şi un vas zoomorfic, modelat în formă de taur. Aceste descoperiri par să indice existenţa unui cult canaanit în această localitate, în secolele al XVII-XV-lea î. Hr. În epoca de tranziţie de la judecători la regalitate, în bătălia de la Afec, triburile israelite au suferit o grea înfrîngere, în urma căreia filistenii au cucerit Şilo (Ier. 7:12-14; Ps. 77:66); urmele acestei distrugeri au fost descoperite în cadrul unei expediţii arheologice timpurii, desfăşurată între 1926-1932, sub conducerea lui H. Kjaer. Chiar şi după distrugerea sa, se pare că oraşul Şilo a fost considerat în continuare un loc sfînt, iar o parte din locuitori au rămas aici, în semn de respect pentru vechiul loc de cult; în vremea profetului Ieremia, locul nu fusese încă dat uitării (Ier. 41:5) (SCHLEY, pp. 144-147).

7:12-13

Şilo şi chivotul legii din Şilo sînt noţiuni interşanjabile, asemenea Ierusalimului şi Templului din Ierusalim. Pe cînd Samuel era încă tînăr, Dumnezeu a pedepsit Israelul permiţînd filistenilor să distrugă oraşul, în jurul anului 1050 î. Hr., în timpul bătăliei de la Eben-Ezer, şi să ia chivotul legii (1 Reg. 4). Deşi arca a fost returnată în cele din urmă, soarta oraşului Şilo putea reprezenta o lecţie pentru locuitorii Ierusalimului în timpul lui Ieremia.

7:14

Efraim este al doilea fiu al patriarhului Iosif şi strămoşul eponim al tribului, cel care şi-a dat numele colinei centrale a Israelului biblic. Nu se cunoaşte etimologia exactă a substantivului propriu Efraim; textul biblic oferă doar o etimologie populară: „a fi roditor" (Fac. 41:52). Deşi unele pasaje vorbesc despre *pămîntul lui Efraim şi Manase* (Deut. 34:2; 2 Paral. 30:10) înţeles ca o denumire teritorială, în multe alte pasaje Efraim se referă la entitatea sociopolitică a regatului de nord (Is. 7:2-17; 9:9, 21; 11:13; Ier. 31:9-20; Iez. 37:16-19; Os. 5). Deşi originea acestei întrebuinţări a cuvîntului este nesigură, se pare că se datorează fie faptului că teritoriul actual al Efraimului a reprezentat centrul geografic al regatului de nord, fie faptului că primul său rege, Ieroboam, provenea din seminţia lui Efraim (3 Reg. 11:26). ♦ Substantivul *σπέρμα* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 şi în BIBL.1914 prin *sămînţa*, se întîlneşte de 217 ori în SEPT.RAHLFS, în majoritatea cazurilor traducînd ebr. *zără*. În mai mult de jumătate din ocurenţe, cuvîntul este folosit în sens economic sau fiziologic; în alte situaţii, ca de altfel în toate limbile semite, termenul este folosit în sens metaforic, cu referire la viaţa familială sau naţională: sămînţa lui Avraam (Is. 41:8), neamul lui Iacov (Is. 45:19), desemnînd structura organică a corpului naţional.

7:15-16

Avraam s-a rugat pentru Sodoma (Fac. 18:23-32), Moise şi Samuel s-au rugat pentru Israel (Ieş. 32:11-14; 17:11; Num. 14:13-20; Ps. 106:23; 1 Reg. 7:9, 10; 12:17, 18, 23). La rîndul său, Ieremia îndeplineşte aceeaşi sarcină pentru poporul său. ♦ Expresia *ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἰερουσαλήμ* (SEPT.FRANKF.), redată în BIBL.1688 şi în BIBL.FILOTEI prin *în căile Ierusalimului*, iar în BIBL.ANANIA prin *pe uliţele Ierusalimului*, are rolul de sublinia, încă o dată, lipsa de ruşine a iudeilor. ♦ „Şi cu Lot la fel; a pogorît foc din cer după ce i-a arătat lipsa de ospitalitate a sodomenilor şi amorurile lor ruşinoase. La fel a făcut şi cînd a dat potopul pe pămînt. Prin fapte i-a arătat lui Noe că nu din vina lui trimite potopul pe pămînt; la fel şi cu Iezechiel, cînd era în Babilon, l-a făcut să vadă nenorocirile Ierusalimului; la fel şi cu Ieremia, cînd i-a spus: «Nu te ruga pentru poporul acesta (Ier. 7:15), îi arată că nu el este de vină: Oare nu vezi ce fac aceştia?» (Ier. 7:16). Şi ceea ce a făcut totdeauna face şi acum. Ce spune Hristos? «Bărbaţii niniviteni se vor scula şi vor osîndi neamul acesta, că s-au pocăit la predica lui Iona. Şi iată, mai mult decît Iona este aici» (Mat. 12:41)" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 511).

7:17

Expresiei *τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ* din SEPT.FRANKF., tradusă în BIBL.1688 prin *oştii ceriului*, îi corespunde ebr. *limleḵeṯ haššāmayim*, secvenţă tradusă în BIBL.CORN.1921 prin *reginei cerului*, în BIBL.RADU-GAL. prin *împărătesei cerului*, iar în BIBL.1968 şi în BIBL.1990 prin *zeiţa cerului*. BIBL.VULG.1760-1761 echivalează prin *împărăteasii ceriului* expresia lat. *reginae caeli* (VULG.). Zeiţa cerului este o referinţă la o zeitate feminină astrală din panteonul popoarelor din Orientul Mijlociu; este vorba, probabil, despre zeiţa asiro-babiloniană Iştar, identificată în gîndirea populară israelită cu Aştarta, zeiţa canaanită a fertilităţii. La Ieremia, prima menţionare a zeiţei cerului are loc în timpul domniei regelui Ioachim, care a fost pus pe tron de către faraonul Neco din dinastia saită ce îşi avea originea în oraşul Sais, centrul de venerare al zeiţei Neit. Dacă zeiţa cerului era de origine asiro-babiloniană, introducerea cultului ei trebuie datată într-o perioadă anterioară (în timpul regelui Ahaz). De obicei, poporul adopta zeitatea-patron a suveranului lor. ♦ Substantivul *χαυῶνας* (SEPT.FRANKF.), de provenienţă semito-feniciană, tradus în BIBL.1688 şi în BIBL.1795/2000 prin *hamoni*, mai apare o singură dată în SEPT.RAHLFS, într-un context similar, la Ier. 44:19. Turtele aduse ca jerftă nu erau ceva neobişnuit în cultul zeiţei Iştar. Osea (3:2) vorbeşte despre turtele de struguri folosite de către idolatri. BIBL.VULG.1760-1761 traduce latinescul *placentas* (VULG.) prin *plăcinte*. Cuvîntul ebr. *ḵawwānîm* este identic cu termenul asiro-babilon. *kawânu* (*kamînu*), utilizat în cultul zeiţei Iştar, cu acelaşi sens, intrînd, probabil, în vocabularul ebraic odată cu ritul străin în cadrul căruia se foloseau turtele respective.

7:18-19

Verbul *παροργίζουσιν* (SEPT.FRANKF.), redat în BIBL.1688, BIBL.1914 şi BIBL.1795/2000 prin *scîrbesc*, se referă la motivul care determină stîrnirea mîniei Domnului. În SEPT.RAHLFS există două cuvinte prin care se desemnează mînia Domnului: *θυμός* şi *ὀργή*; în timp ce *θυμός* este folosit pentru a reda emoţia, *ὀργή* exprimă manifestarea emoţiei. Uneori, cele două cuvinte apar împreună, ca în versetul 19 sau în Deut. 9:19. În scrierile romane întîlnim ideea originală de *ira deum*, independentă de influenţa greacă.

7:20

Versetul trebuie interpretat în cheie sarcastică: întrucît arderile de tot nu mai aveau nici o valoare, carnea animalelor aduse spre jertfire putea fi consumată de către cei care le aduceau. În mod obişnuit, ritul arderii de tot presupunea, pe scurt, următoarele lucruri: „animalul era tăiat în bucăţi de către închinător şi preotul îl ardea bucată cu bucată pe altar, începînd cu capul şi grăsimea. În timp ce preotul făcea aceasta, închinătorul pregătea celelalte părţi. El spăla picioarele din spate şi viscerele animalului,

pentru a îndepărta orice urmă de excremente. Aceasta se făcea probabil între altar şi Cortul Întîlnirii. Apoi preotul ardea totul, în afară de piele, pe altar. Rolurile distincte ale preotului şi ale închinătorului sînt definite cu grijă în legile cu privire la vite şi oi. Închinătorul pregătea animalul pentru jertfă omorîndu-l, jupuindu-l, spălînd părţile murdare şi tăindu-l în bucăţi. Preotul, pe de altă parte, trebuia să adune sîngele şi să-l stropească pe altar, iar apoi să pună bucăţile de carne pe focul de pe altar. O asemenea împărţire a îndatoririlor era greu de realizat cînd era jertfită o pasăre mică. De data asta, preotul făcea aproape totul" (WENHAM, p. 56). ♦ „Vei afla, mai cu seamă la Ieremia, că prin proroci cuvîntul lui Dumnezeu mustră şi poporul evreiesc dacă ar greşi să se închine şi să jertfească reginei cerului şi întregii oştiri a cerului. Chiar şi scrierile creştineşti arată că ei învinuiesc pe evreii căzuţi în păcate de faptul că pe lîngă alte rele l-au făcut şi pe acela de a-L părăsi şi pe Dumnezeu" (ORIGEN, CELSUS, p. 321).

7:21

Acest verset a stîrnit de-a lungul timpului nenumărate controverse printre comentatori. S-ar părea că Ieremia neagă *in toto* faptul că Iahve a dat pe Sinai vreo poruncă referitoare la jertfe. În general, sînt cunoscute trei interpretări principale ale acestui verset: 1. Jertfele nu făceau parte din cult în perioada peregrinării prin pustiu; această interpretare nu este acceptată, deoarece ar invalida istoricitatea sistemului sacrificial descris în Levitic. 2. În pustiu nu exista posibilitatea de a aduce arderi de tot; nici această interpretare nu poate fi acceptată, întrucît neagă istoricitatea evenimentelor din timpul peregrinării prin pustiu. 3. Nu jertfele reprezentau aspectul principal al cinstirii lui Dumnezeu, ci ascultarea lui. În timpul proorocului Ieremia, Iuda acorda o atenţie foarte mare ritualurilor şi formalismului cultului, nesocotind împlinirea preceptelor morale ale Legii. Ieremia vede că oamenii acordau o importanţă exagerată acelui *opus operatum* al jertfelor (PULPIT, pp. 185-186). Dumnezeu le atrage atenţia iudeilor că jertfele trebuiau să fie o mărturie vie a credinţei lor, şi nu un substitut al credinţei (HUEY, p. 109).

7:22-23

În versetul 22, prepoziţia *εἰς* din SEPT.FRANKF. reflectă folosirea prepoziţiei ebr. *lĕ*, specifică dativului. Expresia *lma ʻan yîṭaḇ lāḵem* (BIBL.HEBR.), redată în SEPT.FRANKF. prin *ὅπως ἂν εὖ ᾖ ὑμῖν* (*cf.* Deut. 4:40; 5:16; 6:18; 12:25), este caracteristică scrierii profetului Ieremia. BIBL.1688 traduce expresia *ὅπως ἂν εὖ ᾖ ὑμῖν* prin *ca să vă fie voao bine.* Din momentul ieşirii din Egipt, fărădelegile iudeilor au fost din ce în ce mai mari, aceştia neascultînd de profeţii pe care Dumnezeu i-a trimis. ♦ „Aşadar, pe acestea le-a desfiinţat, pentru ca legea nouă a Domnului nostru Iisus Hristos, care este fără jugul necesităţii, să nu aibă darul de jertfă făcut de mînă omenească. Şi le spune iarăşi lor: «Am poruncit Eu oare, părinţilor voştri, cînd au ieşit din Egipt să-Mi aducă arderi de tot şi jertfe? Nu, ci aceasta le-am poruncit: Fiecare din voi să nu poarte în inima lui răutate împotriva semenului său şi să nu iubiţi jurămîntul mincinos» (Zah. 8:17). Dacă nu sîntem nepricepuţi, se cuvine să înţelegem ce vrea să ne spună bunătatea Tatălui nostru; că ne grăieşte, pentru că vrea ca noi să nu rătăcim ca aceia, ci să căutăm cum să ne apropiem de El. Se cuvine, dar, fraţilor, să fim cu foarte mare luare aminte de mîntuirea noastră, ca nu cumva vicleanul, strecurînd în noi pe furiş rătăcirea, să ne arunce din viaţa noastră" (EPISTOLA LUI BARNABA, pp. 115-116).

7:25

Expresia gr. *οὐ προσέσχεν τὸ οὖς αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *nu s-au apropiat urêchea lor*, în BIBL.1914 prin *n-au plecat urechea lor*, corespunde sintagmei ebr. *wlō' hiṭṭû' eṯ-' oznām* (lit.: „nu şi-au înclinat urechile lor"), redată însă în BIBL.1874 prin *nu şĭ-aŭ plecatŭ urechĭa*, iar în BIBL.CORN.1926 prin *n-au luat aminte.* ♦ În general, în SEPT.RAHLFS verbul *προσέχω* este folosit pentru a exprima starea de atenţie, de a fi gata de a învăţa ceva sau de a se feri de un posibil pericol (LOUW, p. 332). ♦ *Ş-au învîrtoşat cerbicea lor* (BIBL.1688) traduce gr. *ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.), care redă ideea de împotrivire şi de mîndrie. În vocabularul limbii greceşti se află şi adjectivul *σκληροτράχηλος*, *-ον*, compus din verbul *σκληρύνω* („a întări") şi din substantivul *τράχηλος*, *-ου* („gît, grumaz"); adjectivul, format după modelul *qšē*^{h} – *ʻōrep̄* (BIBL.HEBR., Ieş. 33:3), este *hapax legomenon* în Noul Testament, fiind întîlnit la Fapte 7:51, unde este tradus prin *tare în cerbice.* Expresia echivalentă din BIBL.1911 (*s-aŭ încăpăţânat*) redă sensul inteligibil pentru cititorul modern.

7:28

Ierusalimul, personificat în chip de femeie, este îndemnat să îşi anunţe singur iminenta distrugere. ♦ Verbul ebr. *gozzî* (BIBL.HEBR.), la modul imperativ, conjugarea qal, genul feminin, este un verb folosit în mod obişnuit pentru a desemna operaţiunea de tăiere a părului oilor. Tăierea părului reprezenta un act de doliu (Iov 1:20; Mih. 1:16). Potrivit Deut. 14:1, israeliţilor le era interzis să îşi facă tăieturi pe corp sau să îşi taie părul de deasupra ochilor, în semn de doliu; „cele două practice interzise erau asociate cu obiceiurile de bocet din religiile străine şi este posibil să fi fost asociate cu un cult al morţilor. Practicile interzise sînt cele care caracterizau anumite aspecte ale religiilor străine. Unele informaţii despre aceste practici din Siria şi Palestina au fost oferite de textele descoperite de arheologi în Ras Shamra/ Ugarit. Este clar, din aceste texte, că tăieturile în trup şi curgerea de sînge care urma erau o parte a obiceiurilor de bocet folosite în religiile din afara Israelului. Dar, pe lîngă bocet, e posibil ca tăieturile să fi fost parte din ritul de sezon în cadrul cultului canaanit al fertilităţii; în acest context, e posibil ca ritul să fi fost un fel de magie imitativă, menită să-l revitalizeze pe zeul Baal, de care se credea că depinde fertilitatea ţării" (CRAIGIE, p. 261). ♦ Cuvîntul ebraic folosit pentru *păr* nu este termenul generic binecunoscut; cuvîntul *nizrēk*, tradus în BIBL.1990,

BIBL.1968, BIBL.1944, BIBL.1936 şi BIBL.CORN.1921 prin *părul tău*, se referă la o diademă sau o coroniţă din aur sau din argint, fiind în strînsă legătură cu verbul ebr. *nāzăr*, care înseamnă fie 'a se separa' cu scopul de a se dedica unui anumit ţel, fie 'a proteja', 'a feri', fie 'a se purta ca un nazireu', adică asemenea unei persoane care a depus anumite voturi de abstinenţă şi de renunţare (Num. 6:2, 3, 5, 6, 12) (DBLH, 5692, 5693). ♦ Pentru cei care nu făceau parte din casta leviţilor, legămîntul de nazireu reprezenta o altă modalitate de a se dedica slujirii lui Dumnezeu. Spunîndu-le israeliţilor să îşi taie părul şi să îl arunce, Ieremia le subliniază metaforic faptul că legătura lor cu Dumnezeu a încetat (NIBC, p. 77).

7:29-30

Tafeth (BIBL.1688) reprezintă locul din Valea Hinom, situată în afara Ierusalimului, unde profanau legile lui Dumnezeu jertfind copii zeului Moloh. În cadrul reformelor religioase pe care le-a iniţiat, Iosia a dărîmat altarele din Tofet (4 Reg. 23:10). Ieremia a profeţit că valea îşi va schimba numele în *Valea celor omorîţi*, deoarece va fi locul unde babilonienii îi vor ucide pe iudei în timpul asediului Ierusalimului. Cu toate că etimologia cuvîntului este nesigură, majoritatea cercetătorilor sînt de părere că termenul ebr. *tōpet* derivă de la aram. *tēpaṯ* („cuptor, loc încins"), omonim al cuvîntului *tōpeṯ* („scuipi") din BIBL.HEBR. (Iov 17:6), introdus de către masoreţi. Altă posibilă origine a cuvîntului s-ar datora unei expresii egiptene ce s-ar traduce prin „oraşul lui Ptah" (EDB, p. 1321). Deşi numele Tofet nu este menţionat în Noul Testament, numele Gheena (forma aramaică a Văii lui Hinom) reprezintă o referinţă indirectă. Cuvîntul Gheena constituie locul distrugerii, fiind tradus adeseori prin iad. ♦ BIBL.1688 traduce substantivul *βωμόν* (SEPT.FRANKF.) prin *capişte*, cu sensul de 'altar al zeităţilor străine'.

7:31

Acest verset este aproape identic cu Deut. 28:26. Omul care a fost creat să stăpînească lumea (Fac. 1:28) va fi stăpînit de ea, dacă va cădea sub mînia lui Dumnezeu. Numărul celor ucişi va fi atît de mare, încît secvenţa *eo quod non sit locus* din VULG. este tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *căci că nu e loc*. Nerespectarea ritualului înmormîntării reprezenta o adevărată oroare. ♦ Participiul prezent al verbului gr. *ἀποσοβέω*, întîlnit de trei ori în Septuaginta (Deut. 28:26; Ier. 7:33; Sir. 22:20) şi tradus în BIBL.1688 prin *cine să apere*, corespunde participiului hifil *maḥărîd* (BIBL.HEBR.), tradus: BIBL.1968: *cine să alunge*, BIBL.1874 prin *cine să sperie*.

Capitolul al 8-lea

8:1

Înmormîntarea decentă avea o deosebită importanţă în Israelul biblic, ca de altfel în întreg Orientul Apropiat. Nu doar egiptenii, ale căror extravagante provizii aduse morţilor sînt binecunoscute, dar şi populaţiile din Mesopotamia se temeau mai presus de orice de a fi lăsate neîngropate. Într-o oarecare măsură, se poate calcula importanţa acordată de israeliţi înhumării prin frecvenţa cu care apare în Biblie teama de a fi lăsat neînmormîntat. Astfel, unul din blestemele pentru încălcarea legămîntului este: „Trupurile tale să fie hrană tuturor păsărilor cerului şi fiarelor pămîntului (...)" (Deut. 28:26). Profeţii folosesc această ameninţare în repetate rînduri, mai ales profetul Ieremia. În judecata regelui Ioiachim apare: „Ci el va fi îngropat ca un asin; îl vor tîrî şi-l vor arunca departe peste porţile Ierusalimului" (Ier. 22:19). Obiceiul ebraic insistă asupra unei înhumări prompte din respect pentru decedat, o consideraţie de relevanţă deosebită în zonele cu climă caldă. Singurul lucru exprimat foarte clar de practicile de înhumare israelite este dorinţa umană comună de a menţine un oarecare contact cu comunitatea chiar şi după moarte, prin înhumarea în pămîntul natal cel puţin şi, dacă este posibil, alături de strămoşi. „Să mă îngropaţi lîngă părinţii mei (...)", a cerut Iacov (Fac. 49:29), devenind dorinţa fiecărui israelit antic. Astfel, bătrînul Barzilai nu a dorit să meargă cu David: „ca să nu moară în cetatea sa, (şi să fie îngropat) lîngă mormîntul tatălui meu şi al mamei mele (...)" (2 Reg. 19:37); Ierusalimul îi era drag lui Neemia întrucît reprezenta: „cetatea unde sînt mormintele părinţilor mei (...)" (Neem. 2:5). În conformitate cu această dorinţă, cel mai tipic mormînt din perioada israelită este o grotă naturală sau o cameră săpată în rocă moale, lîngă oraş. Corpurile erau aşezate pe rafturile de stîncă ce acopereau trei din laturile camerei, sau pe podea, şi pe măsură ce generaţiile aparţinînd unei familii foloseau acelaşi mormînt, scheletele şi bunurile funerare erau făcute grămezi lîngă pereţi sau erau puse într-o cameră laterală pentru a face loc altor cadavre. Această practică a mormintelor familiale, deşi nu era universală (din cauză că nu toţi îşi puteau permite – vezi referirile la mormintele oamenilor simpli în 4 Reg. 23:6; Ier. 26:23), era destul de răspîndită pentru a da naştere la expresii ebraice precum: *a dormi alături de părinţi* (3 Reg. 11:23) şi *a se adăuga la poporul său* (Fac. 25:8) ca sinonime ale verbului *a muri*. Pe lîngă faptul că trupurile celor ucişi vor rămîne neîngropate, mormintele celor ce „se odihnesc cu cinste, fiecare în locaşul său" (Is. 14:18) vor fi profanate. ♦ „În vechiul Orient Apropiat, mormintele erau vandalizate adeseori în căutare de comori. Expunerea cadavrelor reprezenta o adevărată ignominie în vechiul Israel. Înainte de a se face referire la oamenii simpli, ne este prezentată, în ordine descrescătoare, lista conducătorilor poporului lui Dumnezeu" (WILCOXEN, pp. 151-166).

8:2

BIBL.1688 traduce verbul *κοπήσονται* (SEPT.FRANKF.), la timpul viitor, diateza pasivă, prin *să vor tăia*, verbul *κόπτω* avînd atît sensul de 'a tăia', cît şi sensul de 'a-şi bate pieptul în semn de profundă mîhnire'. Pentru limba greacă şi alte limbi răsăritene şi apusene este un lucru obişnuit ca verbele care au sensul primar de 'a lovi' să aibă şi sensul de 'a plînge' (vezi ARNDT, p. 559). Ebr. *sāpăḏ*, lat. *plangor* şi got.

flōkan corespund diatezei medii a verbului *κόπτω*. Lamentarea violentă reprezintă parte integrantă a cultului morţilor. ♦ Vechile popoare din Orientul Apropiat prezintă o unanimitate extraordinară în ceea ce priveşte jelirea morţilor; în Egipt, ziua în care a murit cineva era comemorată prin jelirea mortului de către femeia casei, ajutată de către bocitoare plătite. În Babilon, plîngerea morţilor era mult mai pompoasă şi mai expresivă (ŢDNT, pp. 832-833).

8:3

Viaţa este asociată cu Dumnezeu, iar moartea cu zeităţile păgîne (NIBC, p. 79). A trăi în exil, într-o stare de deznădejde, este mult mai rău decît pîngărirea cadavrelor (MCKANE, p. 182).

8:4

Verbul ebr. *yāšûḇ* (BIBL.HEBR.), de conjugarea qal, timpul imperfect, este folosit totodată pentru a reda ideea de pocăinţă, de întoarcere. Asemenea BIBL.HEBR., BIBL.1688 repetă acelaşi verb în cadrul întrebării retorice care presupune în mod evident un răspuns pozitiv. ♦ „Adună-ţi toate puterile şi ridică-te de jos. Adu-ţi aminte de Păstorul cel bun, Care te va însoţi şi te va ridica. Şi de te-ar ţine cel rău de amîndouă mîinile sau chiar de te-ar prinde şi de urechi, tu saltă-te şi fugi din preajma celui ce te-a rănit. Adu-ţi aminte de ceea ce stă scris: «Au doară cel ce cade nu se mai scoală? Sau cel ce se abate nu se întoarce?» (Ier. 8:4). Or, cel ce a fost bătut iată că poate fi îngrijit, cel atacat de fiare le poate îmblînzi, cel care mărturiseşte nu-i respins. Într-adevăr, «Domnul nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu» (Iez. 18:32). Nu fi nepăsător la gîndul că ai căzut şi că de acuma ai rămas în prăpastia relelor" (VASILE CEL MARE, CORESPONDENŢĂ, p. 199).

8:6

Adjectivul gr. *κάθιδρος, -ος, -ον*, tradus în BIBL.1688 şi în BIBL.1795/2000 prin *şezătoriu*, este un *hapax legomenon* în SEPT.FRANKF., avînd sensul de 'asudat', 'puternic transpirat după un efort deosebit'. GELS (*A Greek-English Lexicon of the Septuagint: Revised Edition*, 2003) notează acest adjectiv în categoria neologismelor. ♦ „De aceea se cuvine să admirăm mai ales înţelepciunea Legiuitorului nostru, că deşi putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, Moise, pe Ioan Botezătorul sau pe alţii ca aceştia, care nu s-au îngrijit de hrană, totuşi dă ca pildă păsările ca să convingă şi mai mult pe ascultătorii Săi. Dacă Hristos ar fi dat ca pildă pe aceşti drepţi, ascultătorii Săi ar fi putut spune: N-am ajuns încă la virtutea acelora! Aşa, însă, Domnul îi trece pe aceştia sub tăcere şi dă ca pildă păsările cerului, tăindu-le orice scuză. Domnul, prin această pildă, imită legea veche. Că şi Vechiul Testament ne trimite la albină, la furnică, la turturică şi la rîndunică" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 276).

8:7

Apelul la regularitatea instinctelor animalelor ne aminteşte de Is. 1:3: *Boul îşi cunoaşte stăpînul şi asinul ieslea domnului său, dar Israel nu mă cunoaşte*. Referirea la modul de viaţă al păsărilor pune comportamentul oamenilor într-o lumină proastă. Spre deosebire de păsări, care respectă cu stricteţe timpul migrării lor, iudeii, deşi sînt fiinţe umane libere, nu au capacitatea morală să îşi îndeplinească responsabilităţile. ♦ Substantivul gr. *στρουθία* (SEPT.FRANKF.), redat în BIBL.1688 prin *pasările ţarenii*, reprezintă un exemplu de obiect comercial fără o valoare prea mare (Mat. 10:29; Luc. 12:6, 7). Substantivul grecesc *τό στρουθίον, -ου*, reprezentînd cel mai cunoscut diminutiv al numelui de pasăre *στρουθός*, se referă în mod clar la *vrabia de casă* care îşi construieşte întotdeauna cuibul în apropierea caselor (ŢDNT, p. 731). O scăldătoare deosebit de importantă pentru Titus, în timpul asediului Ierusalimului, situată lîngă fortăreaţa Antonia, se numea Stroution.

8:8-9

Versetele 8 şi 9 conţin un mesaj împotriva pretenţiei celor numiţi în ebr. *ḥăḵ-āmim sōp̄rim* de a fi comentatorii oficiali ai Torei. Aceştia reprezintă mărturia atît a existenţei unei clase de învăţaţi cu acest tip de statut spre sfîrşitul perioadei pre-exilice, cît şi a unui conflict între interpretarea şi receptarea Torei asociate cu această clasă şi cuvîntul vorbit de către profet în numele lui Iahve. ♦ Substantivul în cazul dativ *γραμματεῦσιν* (SEPT.FRANKF.), corespunzător ebr. *sōp̄rim* (BIBL.HEBR.), este tradus în BIBL.1688 prin *scriitori*. În perioada biblică, scribii se bucurau de un mare prestigiu. Termenul ebr. *sofer* şi cel grecesc, *grammateus*, desemnează rolul şi funcţia de „secretar". În Egipt şi în Mesopotamia, scribii sau secretarii îşi îndeplineau slujba în palate şi în temple, fiind responsabili cu administrarea, colectarea taxelor, tratatele internaţionale, construirea clădirilor publice, etc. Biblia se referă adeseori la munca pe care o făcea scribul, în perioada monarhică, dar şi după Exil, atunci cînd responsabilităţile preoţilor, leviţilor şi scribilor se suprapuneau de cele mai multe ori. Cel mai bine cunoscut şi cel mai important exemplu se referă la Ezdra: „acest Ezdra a ieşit din Babilon; şi era el cărturar iscusit şi cunoscător al legii lui Moise, pe care o dăduse Domnul Dumnezeu lui Israel. Iar regele i-a dat lui tot ce a dorit, pentru că mîna Dumnezeului său era peste el" (Ezd. 7:6). Cuvîntul *scrib/ scriitor/ cărturar* apare în descrierea cancelariilor regale din timpul lui David şi Solomon (2 Reg. 8:16-18; 3 Reg. 4:1-6), dar şi mai tîrziu, în timpul domniei altor regi (Ioaş: 2 Paral. 24:11; Iezechia: 4 Reg. 18:18, 37). Din punctul de vedere al istoriei textuale, cuvîntul *Soferim* (Scribi) se referă la acei înţeleptţi recunoscuţi drept adevăraţii păstrători ai tradiţiei Scripturii. Se presupune că activitatea scribilor a început odată cu Ezdra, numit adeseori în literatura rabinică „Scribul" *par excellence*. În perioada de glorie a scribilor, cuvîntul *soferim* se limita în a se referi la cei ce erau responsabili de textul biblic: ei îl copiau, îl păstrau şi îl arătau ori de cîte ori era nevoie; atunci cînd îl copiau, îl comparau, foarte atent, cu textul iniţial şi cu alte manuscrise. În acest fel, scribii au avut un

rol important în conturarea formei textuale care, în cele din urmă, a devenit forma standard. O altă activitate atribuită scribilor, datată cel mai probabil înainte ca masoreţii să se apuce de lucru, o constituie ordinea şi împărţirea în cărţi a Sfintei Scripturi. În Palestina, Pentateuhul era citit integral, de la început pînă la sfîrşit, într-un ciclu de 3 ani, fiind împărţit în 157 (potrivit altora, 167) paragrafe săptămînale numite *sedarim*. Pe de altă parte, în Babilonia, citirea Pentateuhului se făcea în numai un singur an, astfel încît Pentateuhul era împărţit în 53 sau 54 de părţi numite *parashiyyot*, semnalate în ediţiile moderne ale Bibliilor prin termenul *parash*. Cu timpul, evreii din Palestina au adoptat, la rîndul lor, împărţirea babiloniană (VLADIMIRESCU, ISTORIE, pp. 44-50). ♦ Natura materialului pe care se scria determina şi tipul instrumentului cu care se scria: cu cît era mai dur materialul, cu atît instrumentul de scris trebuia să fie mai puternic. Ier. 17:1 vorbeşte despre un condei de fier, iar psalmistul îşi compară limba cu *o trestie de scriitor ce scrie iscusit* (Ps. 44:2). Cel mai cunoscut instrument de scris, un fel de stilus, era folosit la scrierea cu cerneală. Se cunosc două tipuri de cerneală: una pe bază de funingine de la lampă, iar alta pe bază de metal şi acid; primul tip era folosit la scrierea pe pergament, cel de-al doilea la scrierea pe papirus. SEPT.FRANKF. face referire la *σχοῖνος*, tradus în BIBL.1688 prin *trestie,* în Bibl.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1795/2000 şi BIBL.1914 prin *condeiul*.

8:10-12

Aceste trei versete reiau, cu mici variaţii, pasajul Ier. 6:12-15. Unii cercetători consideră că este vorba despre o adăugire tîrzie. În orice caz, nu trebuie să ne surprindă faptul că Ieremia reia o temă pe care a mai abordat-o. Alte exemple de repetiţii: 8:15 (14:19); 5:9 (5:29; 9:9); 7:31-33 (19:5-7; 32:35); 10:12-16 (51:15-19); 15:13-14 (17:3-4); 16:14-15 (23:7-8); 23:5-6 (33:15-16); 23:19-20 (30:23-24).

8:13

Teologia deuteronomistă promisese binecuvîntare celor ce vor păzi legea (Deut. 28:3, 11) şi blestem celor ce vor încălca legea (Deut. 28:18-42). Versetul 13 reiterează acel avertisment. Iuda devenise asemenea unei vii neroditoare, temă întîlnită frecvent în Biblie (Is. 5:1-7; Os. 9:10, 16; Marc. 11:12-14; Luc. 13:6-9; Ioan 15:2). Pasajul de la Ier. 8:13-9: 24 se citeşte în sinagogi în data de 9 Av, zi specială de comemorare a distrugerii templului din Ierusalim în 586/587 î. Hr.

8:14

Pe vremea proorocului Ieremia doar *cetăţile cêle tari* (BIBL.1688) erau înconjurate de ziduri de apărare, motiv pentru care oamenii din satele apropiate se refugiau în aceste oraşe atunci cînd exista pericolul unui atac al armatelor străine. Este de la sine înţeles că locuitorii Anatotului, situat în vecinătatea Ierusalimului, căutau scăpare, în vreme de război, în interiorul Ierusalimului puternic fortificat. Avantajul *cetăţilor întărite* (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1968) consta în faptul că zidurile puternice ţineau departe duşmanii; dezavantajul consta în faptul că, în interiorul cetăţilor întărite, proviziile erau limitate (SISSON, pp. 429-442). ♦ Expresia *ὕδωρ χολῆς* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *apă de hiêre*, se poate referi la un simplu element care face amară apa. În SEPT.RAHLFS *χολή* redă expresiile ebraice pentru 'amar', pentru 'fiere' şi pentru 'otravă' (Iov 16:13; 20:14; Parim. 5:4; Plîng. 3:15; Ps. 68:22). Potrivit Mat. 27:34, soldaţii romani i-au dat să bea Mîntuitorului Iisus Hristos, înainte de răstignire, vin amestecat cu fiere, probabil ca un sedativ sau anestezic, în perfect acord cu obiceiul iudaic. *Apa cu fiere* (BIBL.1968) poate fi o aluzie la lichidul care se dădea unei femei de băut, pentru a-i testa credincioşia faţă de bărbatul ei (Num. 5:11-31).

8:15-16

De la Dan (BIBL.1688) indică nordul, direcţia din care vor năvăli duşmanii. Aluziile la duşmanul din nord (încă nenumit), cuplate cu aluzia promisiunilor de pace, clarifică faptul că motivul groazei este ameninţarea invaziei iminente.

8:17-18

Cu ajutorul metaforei şerpilor veninoşi se exprimă din nou ideea invaziei străine împotriva căreia nu va mai exista antidotul pe care Dumnezeu l-a oferit în pustiu (Num. 21:6-9). Textul ebraic vorbeşte aici despre *nḥāšim ṣip̄‘ōnim* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *şerpi, basilisci*, în BIBL.1936 şi în BIBL.1944 prin *şerpi şi scorpii*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin sintagma *şerpi otrăvitori*. BIBL.VULG.1760-1761 traduce lat. *serpentes regulos* (VULG.) prin *şerpi, vasilişchi*. Şerpii despre care se vorbeşte în textul ebraic sînt fie *Daboia xantheina*, fie *Ailurophis vivax*. ♦ Verbul gr. *ἐπᾷσαι*, la modul infinitiv, timpul prezent, diateza activă, întîlnit de 4 ori în SEPT.RAHLFS (Deut. 18:11; Ier. 8:17; Ps. 57:6; Ecles. 10:11), exprimă acţiunea de cîntare a unei incantaţii sau de a folosi farmece. BIBL.1688 traduce infinitivul *ἐπᾷσαι* (SEPT.FRANKF.), corespunzător latinescului *incantatio* (VULG.), prin *descîntarea*. ♦ BIBL.1688 traduce participiul pasiv al verbului *ἀπορρέω* prin *cei izmenite*, iar BIBL.1914, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *cei slabe*. ♦ „Este de ştiut, fără îndoială, că boala zavistiei ajunge mai greu la vindecare decît celelalte vicii. Căci cel pe care l-a molipsit această boală cu veninul ei, pot spune că este fără vindecare. Aceasta este pacostea despre care Domnul spune în chip figurat prin profet: «Iată, voi trimite asupra voastră şerpi şi scorpii, împotriva cărora nu este descîntec şi vă vor muşca». Aşadar, pe drept compară profetul cu veninul aducător de moarte al viperei muşcăturile pizmei" (IOAN CASIAN, p. 636).

8:19

Sionul reprezintă colina de est a Ierusalimului şi cea mai veche regiune locuită a oraşului, pe a cărui culme a fost

ridicat Templul.

8:20

Secerişul avea loc în aprilie-iunie, iar culesul fructelor spre sfîrşitul verii; dacă roadele erau puţine, survenea moartea prin înfometare. Situaţia politică a Iudei era atît de dramatică, încît se asemăna cu peisajul dezolant al unei sărăcii absolute.

8:22

Substantivul *ῥητίνη* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *răşină*, corespunde cuvîntului ebr. *haşŏri* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1911 şi în BIBL.CORN.1921 prin *balsam*, în BIBL.CORN.1926 prin *leac alinător*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *balsam alinător*. HIBD (p. 164) menţionează balsamul de Galaad, cunoscut în lumea veche pentru proprietăţile sale vindecătoare şi cosmetice, exportat în cantităţi mari în Egipt şi în Fenicia (Fac. 37:25; Iez. 27:17). ♦ Acest balsam, folosit de către egipteni la îmbălsămarea cadavrelor, se obţinea din răşina unui copac mediteranean scund, permanent verde, numit *Pistacia lentiscus*. ♦ Galaadul este o regiune situată la est de rîul Iordan. Termenul este folosit în sens generic pentru a desemna teritoriul ocupat de către triburile Israelite transiordaniene (Jud. 20:1; 4 Reg. 10:33; Ier. 50:19; Zah. 10:10). În sens restrîns, Galaadul reprezintă regiunea transiordaniană situată între rîul Iarmuk şi rîul Arnon, traversată de către rîul Iabok. ♦ „Şi atunci «oare cel ce cade nu se mai scoală, iar cel ce rătăceşte drumul nu se mai întoarce?» (Ier. 8:4). De ce s-a îndepărtat fecioara într-un chip atît de neruşinat, ea care auzise pe Hristos, Mirele ei, zicînd prin gura lui Ieremia: «După ce a făcut toate acestea, i-am zis: întoarce-te la Mine! Dar nu s-a întors (Ier. 3:7). Au doară nu mai este balsam în Galaad? Au doară nu mai este acolo doctor? De ce, dar, nu se vindecă fiica poporului Meu?» (Ier. 8:22). Desigur că în Sfînta Scriptură vei mai găsi mult ajutor împotriva răului tău, multe leacuri care să ducă de la pieire la mulţumire; tainele care înconjoară moartea şi învierea, cuvintele despre judecata cea înfricoşătoare şi pedepsele veşnice, învăţăturile despre pocăinţă şi despre iertarea păcatelor, tot atîtea pilde despre îndreptare: drahma, oaia, fiul care şi-a mîncat averile cu femeile desfrînate, care era pierdut şi s-a aflat, mort şi a înviat. Să folosim aceste pilde ca ajutor împotriva răului nostru şi prin ele să ne vindecăm şi sufletul (...) Şi totuşi, acum e posibilă o fugă. Şi cîtă vreme e posibilă, s-o descoperim, din căderea noastră, şi să nu ne pierdem orice nădejde despre noi din clipa în care ştim cum să ne ferim de răutăţi: Iisus Hristos a venit în lume tocmai ca să mîntuiască pe cei păcătoşi: «Veniţi să ne închinăm şi să cădem în genunchi înaintea Lui şi să plîngem înaintea Domnului» (Ps. 94:6). Căci cînd ne cheamă la întoarcere, cuvîntul strigă, bubuie. O cale a mîntuirii totuşi există dacă o dorim. Moartea şi-a înghiţit prada, pentru că ea a fost cea mai tare, dar, să ştii bine, Dumnezeu a şters toate lacrimile de pe faţa tuturor celor ce se pocăiesc" (VASILE CEL MARE, CORESPONDENŢĂ, pp. 208-211).

Capitolul al 9-lea

9:1

Acest verset conţine o metaforă deosebit de expresivă; Ieremia îşi aseamănă ochii cu două izvoare de lacrimi care plîng neîncetat pe cei *răniţi* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), în timpul atacului babilonian, termen care traduce participiul perfect pasiv *τετραυματισμένους* (SEPT.FRANKF.). În BIBL.1936 şi în BIBL.1968 apare o formă influenţată de textul ebraic: *cei loviţi* este traducerea substantivului comun în statul construct ***halle***, format pe baza rădăcinii verbului *ḥālāl*, care înseamnă şi 'a ucide'. ♦ „Să ne întoarcem din calea cea rătăcită, vă rog. Lupte zilnice, scufundări, mii de pierderi împrejurul nostru şi mînia lui Dumnezeu din toate părţile ne împresoară. Noi însă sîntem pare că mulţămiţi şi ne găsim liniştiţi. Toţi ne întindem mînile spre hrăpirea avutului altora, şi nimeni spre ajutorarea lor; toţi spre furtişag, şi nimeni spre spijinirea celui slab. Fiecare se sileşte acum să-şi înmulţească averea şi nimeni ca să ajute pe sărac. Fiecare aleargă spre a îngrămădi bani peste bani, pentru care are cea mai mare grijă, nimeni însă nu se gîndeşte la mîntuirea sufletului său. Toţi pare că au o singură groază: nu cumva, îi zici, să devenim săraci. Dară ca să nu cadă în gheena, nimeni nu tremură, nimeni nu se teme. Toate acestea, iubiţilor, sînt vrednice de osîndă, sînt vrednice de plîns, sînt vrednice de pîră. Nu voiam a spune acestea, dară sînt silit de durerea ce o simt – vă rog a mă ierta – căci împins de mîhnire mă văd silit de a grăi multe, pe care de almintrelea nu aş voi a le grăi. Rana o văd adîncă, nenorocirea mare şi toate relele ce ne-au cucerit pe noi sînt nespus de mari. «Cine va da capului meu apă, zice, şi ochilor mei izvoare de lacrămi ca să plîng?» (Ier. 9:1). Să plîngem iubiţilor, să plîngem, să suspinăm" (IOAN GURĂ DE AUR, EVREI, pp. 282-283).

9:2-3

În loc de ***mlôn 'ōrḥim*** (BIBL.HEBR.) (*loc de cazare pentru cei aflaţi în călătorie*), SEPT.FRANKF. vorbeşte despre *σταθμὸν ἔσχατον* (*cea mai îndepărtată locuinţă, locuinţă situată la periferia unei aşezări*). ♦ Secvenţa *colibă de călĕtorŭ in pustiiŭ* din BIBL.1874 se referă la un *han* sau la *caravanserai*, popas unde călătorii în pustiu puteau găsi adăpost, loc de odihnă şi provizii. Cuvîntul *caravanserai* datează din secolul al XVI-lea şi provine din persanul *kārwānsarāy*; compus din termenii *kārwān* („caravan") şi *sarāy* („palat"), acesta se referă la un han cu o curte centrală, tipic pentru regiunile deşertice din Asia şi din Africa de Nord. ♦ Limba este descrisă ca fiind o armă letală.

9:4

Adverbul *δολίως este* un *hapax legomenon* în SEPT.FRANKF. şi este redat în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 prin *cu vicleşug*. Oamenii au decăzut atît de mult, încît nimeni nu mai poate avea încredere în aproapele său. Faptul că fiecare om este un trădător

al fratelui său ne duce cu gîndul la jocul de cuvinte legat de numele lui Iacob: «Iar Isav a zis: Din pricină oare că-l cheamă Iacov, de aceea m-a înşelat de două ori? Deunăzi mi-a răpit dreptul de întîi-născut, iar acum mi-a răpit binecuvîntarea mea» (Fac. 27:36). Cu alte cuvinte, fiecare frate este un alt Iacob. Imaginea lui „Iacob amăgitorul/ înşelătorul" este utilizată pentru a descrie decadenţa socială. Acest verset reflectă forma cea mai gravă a neliniştii civile.

9:6

Dumnezeu deplînge faptul că deşi oamenii acumulează păcat după păcat şi răspund înşelăciunii cu înşelăciune refuză „să Mă cunoască". Dependenţa de rău a oamenilor le-a răpit tăria morală şi spirituală de a se schimba. MCKANE (p. 201) vede în gr. *τόκος* (SEPT.FRANKF.) o simplă transliterare a lui *tôḵ* (BIBL.HEBR.). Substantivul gr. *τόκος*, tradus în BIBL.1688 prin *camătă*, exprimă interesul pentru recuperarea banilor împrumutaţi. ♦ „Pînă într-atîta toţi cei aprinşi de dragostea pentru vicii vor să-şi împlinească ceea ce doresc, încît caută cu toată grija prilejuri de a săvîrşi nelegiuiri şi chiar se tem că-şi vor îndeplini prea tîrziu poftele. Profetul Ieremia spune că aceştia nu numai că săvîrşesc cu voia lor, fără să-şi afle odihnă sufletului şi inimii, tot felul de ticăloşii, dar chiar se ostenesc pînă-ntr-atît să-şi îndeplinească ţelurile, încît nu sînt împiedicaţi decît cu mare greutate şi cu împotrivirile lor să săvîrşească nelegiuri aducătoare de moarte. Zice Ieremia: «Ei s-au muncit să facă rău»" (IOAN CASIAN, p. 704).

9:8

Cuvintele mincinoase sînt condamnate adeseori în Sfînta Scriptură (Lev. 19:11; Iac. 3:6). Răul pricinuit reputaţiei unei persoane folosind cuvinte mincinoase poate fi tot atît de periculos precum o săgeată care pătrunde în inimă.

9:10

Următoarele şase versete descriu soarta tristă a poporului păcătos. Pentru început, profetul vorbeşte ca şi cum ar fi văzut totul dinainte, pentru ca ulterior, asemenea unui spectator surprins, să se întrebe cum se poate întîmpla aşa ceva. ♦ BIBL.1688 traduce substantivul grecesc *τὰ ὄρη* (SEPT.FRANKF.) prin *măguri*, care se poate referi fie la un deal mare izolat, fie la o pădure situată pe un loc înalt. ♦ Sintagma *păsările cerului* (BIBL.1968, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.CORN.1926) reflectă o expresie din BIBL.HEBR. care poate fi redată, simplu, prin *păsări*.

9:11

Ierusalimul, redus la o adunătură de ruine, va deveni lăcaş al *tannim* (BIBL.HEBR.), cuvînt pe care SEPT.FRANKF. îl redă prin *δρακόντων* (BIBL.1688, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914: *bălaurilor*), iar VULG. îl echivalează prin *draconum* (BIBL.VULG.1760-1761: *zmei*). ♦ Sintaxa acestui verset este dificilă şi deschisă diverselor interpretări. Prin traducere, cea de-a doua subordonată a fost înţeleasă ca fiind consecutivă. Cele două subordonate se compară una pe cealaltă, referindu-se atît la înţelept, cît şi la proroc.

9:14

Substantivul *la'ănāh*, întîlnit de 8 ori în BIBL.HEBR., este tradus în BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *pelin*, o substanţă foarte amară, cunoscută pentru deosebitele sale proprietăţi terapeutice, obţinută din planta *Artemisia absinthium*. În sens metaforic, se redă ideea de viaţă grea. În SEPT.FRANKF. se vorbeşte doar de *ὕδωρ χολῆς*, secvenţă tradusă în BIBL.1688 prin *apă de hiêre*.

9:15

Verbul *ἐξαναλῶσαι* (SEPT.FRANKF.), la modul infinitiv, timpul aorist, diateza activă, este tradus în BIBL.1688 prin *voiu topi*, în BIBL.1914 prin *voiu sfârşi*, în BIBL.ANANIA prin *voi nimici*; pe lîngă distrugerea ţinutului, judecata va continua şi cu dezrădăcinarea oamenilor şi trimiterea lor într-un ţinut pe care nu îl cunosc.

9:16-17

Acesta este singurul loc din Vechiul Testament în care este folosit cuvîntul ebr. *lamqônnôṯ* (BIBL.HEBR.), echivalat în BIBL.1874 prin *plângĕtórele*, în BIBL.1911 prin *plângătórele*, în BIBL.CORN.1921 şi în BIBL.CORN.1926 prin *plângătoarele*, în BIBL.1936 şi în BIBL.1944 prin *bocitoare*. Apelul la pocăire este de domeniul trecutului; sfîrşitul a venit. În textul ebraic, versetul 16 prezintă un chiasm, iar versetul 17 o hendiadă.

9:18-19

Porunca dată femeilor de a-şi aduce fiicele şi prietenii pentru a li se alătura în bocet subliniază gravitatea situaţiei. În cartea profetului Ieremia, Sionul reprezintă în primul rînd locul sălaşului lui Dumnezeu.

9:20

PAUL (pp. 373-376) consideră că acest verset conţine o aluzie mitologică de origine mesopotamiană: moartea este personificată sub înfăţişarea demonului Lamastu, care chinuia copiii şi femeile însărcinate, căţărîndu-se pe pereţi şi intrînd în case pe ferestre sau pe crăpăturile din jurul uşilor. ♦ Într-un vechi text canaanit se spune că Baal a refuzat propunerea lui Kothar şi Khasis de a-i face ferestre la palat întrucît îi era frică de zeul Mot (zeul Morţii), care obişnuia să pătrundă pe fereastră în casele oamenilor (MCKANE, p. 211).

9:21

Potrivit BIBL.HEBR., cei morţi vor fi atît de numeroşi, încît trupurile lor vor fi împrăştiate pe cîmp (ebr. *kḏōmen*), *ca gunoiul* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL. 1944, BIBL.1968) ca un bălegar urît mirositor. Trupurile lor vor fi lăsate în cîmp să putrezească întocmai ca tulpinile inutile lăsate de secerători pe cîmp în urma lor (vezi CASTELLINO, pp. 398-408).

9:22-23

Deşi contextul este total diferit în Noul Testament, se pare

că Sfîntul Apostol Pavel citează din Ieremia atunci cînd spune*: Cel ce se laudă, în Domnul să se laude* (1 Cor. 1:31). Comentarii interesante privitoare la legătura dintre aceste versete şi întîia Epistolă către corinteni întîlnim la O'DAY, (pp. 256-267). WILLIAMS (pp. 273-282) vede o interdependenţă între epistola sobornicească a Sfîntului Apostol Pavel şi acest verset din Ieremia. ♦ „Una singură este adevărata mîntuire, cînd mîntuieşte Hristos, căci atunci voi fi în realitate mîntuit. «Mincinos este calul spre scăpare» (Ps. 32:8). Mincinoase sînt toate celelalte mîntuiri, afară de cea dată de Dumnezeu. De aceea vreau să spun: «Vindecă-mă, Doamne, şi voi fi vindecat». Acest lucru nu-l poţi spune, însă, decît dacă poţi pronunţa şi urmarea, lepădîndu-mă de orice laudă străină: «căci lauda mea eşti Tu». Aşadar, fericit cel ce s-a lepădat de toată lauda pămîntească, de aşa-zisul neam bun, de frumuseţe, şi de lucrurile trupeşti, de bogăţie şi de slavă. Fericit este acela căruia îi este de ajuns să zică: «Lauda mea eşti Tu, Doamne»" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 435).

9:24-25

Circumcizia era larg răspîndită la popoarele din vechiul Orient Apropiat, excepţie făcînd babilonienii şi filistenii. Pedeapsa avea să vină asupra tuturor celor circumcişi, inclusiv Iuda, pentru că toţi aveau inima necircumcisă.

Capitolul al 10-lea

10:2

Sintagma *sêmnele ceriului* (BIBL.1688) se referă la calculele astrologice bazate pe apariţiile extraordinare de pe cer, cum ar fi eclipsele, cometele, alăturarea neobişnuită a stelelor şi reflectă dragostea babilonienilor pentru astrologie. Divinaţii de orice fel, incluzînd astrologia, erau practicate de popoarele vecine Israelului şi reprezentau o coordonată importantă a convingerilor lor religioase.

10:3-5

Aceste versete subliniază în mod clar lipsa de putere a idolilor. „Zeii-idol nu sînt altceva decît plămădirile oamenilor. Aceşti zei nu se pot mişca, nu pot vorbi şi sînt incapabili de a face ceva, fie el acel lucru bun sau rău. Zeii nu sînt nimic altceva decît materialele din care sînt făcuţi" (CAROLL, p. 76). ♦ În ediţiile româneşti fidele tradiţiei ebraice, versetul 5 diferă mult de BIBL.1688 prin introducerea unei comparaţii referitoare la idoli: *ca unŭ stâlpŭ de palmĭerŭ lucratu în strugŭ* (BIBL.1874), *ca o sperietoare de păsări într'un ogor de castraveţi* (BIBL.CORN.1926), *ca o sperietoare într'o harbuzărie* (BIBL.RADU-GAL.), *ca un stîlp strujit* (BIBL.1968).

10:6-8

SEPT.RAHLFS omite aceste trei versete care subliniază în mod clar comparaţia dintre lipsa de putere a idolilor şi puterea Domnului. El nu numai că le este superior idolilor, dar tăria lui este mai mare decît puterea unui rege sau cea a unui înţelept. BIBL.1688 traduce substantivul gr. *ἰσχύς* (SEPT.FRANKF.) prin *vîrtute*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1819 şi BIBL.1914 prin *tărie*, iar BIBL.ANANIA prin *putere*. În perfect acord cu înţelegerea conceptului biblic de Dumnezeu naţional şi universal, dar nu internaţional, sînt şi versetele de la Is. 2:2-4; Mih. 4:1-4 şi Is. 56:7. Scriitorii biblici socoteau că mai devreme sau mai tîrziu, popoarele lumii vor recunoaşte că legămîntul poporului Israel cu Dumnezeu reprezintă singura şi adevarata forţă religioasă. „Fi-va în vremurile de pe urmă, că muntele templului Domnului va fi întărit peste vîrfurile munţilor şi se va ridica pe deasupra dealurilor. Şi toate popoarele vor curge într-acolo. Multe popoare vor veni şi vor zice: Veniţi să ne suim în muntele Domnului, în casa Dumnezeului lui Iacov, ca El să ne înveţe căile Sale şi să mergem pe cărările Sale. Căci din Sion va ieşi legea şi cuvîntul lui Dumnezeu". Indiferent de sensul în care trebuie înţeleasă această declaraţie – propriu sau figurat – şi chiar dacă circumstanţele istorice sînt greu de precizat, aceşti doi profeţi au exprimat în mod univoc superioritatea şi unicitatea Legii pe care Dumnezeu o va da popoarelor care vor veni la el. În ceea ce priveşte Is. 56:7 (*căci templul Meu, locaş de rugăciune se va chema pentru toate popoarele*), întregul pasaj, departe de a vorbi despre internaţionalism, stabileşte că acele popoare neisraelite care adoptă şi care fac dovada supunerii lor faţă de poruncile şi legile lui Dumnezeu vor avea voie să devină membri ai comunităţii alese a poporului Israel (BARROIS, p. 127). ♦ „Şi să nu zică cel de alt neam, care s-a lipit de Domnul: Domnul mă va despărţi de poporul Său! Şi famenul să nu zică: Iată eu sînt un copac uscat! Pentru că aşa zice Domnul către fameni: Celor care păzesc zilele Mele de odihnă şi aleg ceea ce îmi este plăcut Mie şi stăruie în legămîntul Meu, le voi da în casa Mea şi înăuntrul zidurilor Mele un nume şi un loc mai de preţ decît fii şi fiice: le voi da un nume veşnic şi nepieritor. Şi pe străinii alipiţi de Domnul ca să slujească şi să iubească numele Domnului să fie slujitorii Săi, toţi cîţi păzesc ziua de odihnă ca să nu fie pîngărită şi stăruie în legămîntul Meu, pe aceştia îi voi aduce în muntele cel Sfînt al Meu şi îi voi bucura în locaşul Meu de rugăciune. Arderile lor de tot şi jertfele lor vor fi primite pe altarul Meu; căci templul Meu, locaş de rugăciune se va chema pentru toate popoarele!" (Is. 56:3-7). ♦ Trebuie să observăm că numai acele popoare care respectau deja legea sabatului şi care stăruiau în Legămîntul cu Dumnezeu sînt vrednice de a deveni membri ai comunităţii alese a lui Dumnezeu, legătura lor cu poporul ales devenind efectivă după ce emigrează din Babilonia în Iudeea şi încep să slujească lui Dumnezeu la Templul său din Ierusalim (SCHMIDT, p. 240).

10:9

Potrivit BDB (1076-1077), Tarsul poate fi identificat fie cu Tartessus în Spania, fie cu Tyrseni în Italia, fie cu Fenicia sau Sardinia, în timp ce SWANSON (9576) localizează aşezarea în Arabia sau în estul Africii şi precizează că de la numele oraşului provine şi numele unei pietre preţioase

(crisolit, beril sau topaz). Majoritatea cercetătorilor identifică însă Tarsul cu o veche colonie feniciană situată între cele două guri ale rîului Baetis (azi Guadalquivir), de unde Tirul importa argint, fier şi cositor. ♦ Numele propriu *Θαρσεῖς* din SEPT.FRANKF. este transcris în BIBL.1688 prin *Tharsís*; în alte versiuni numele este redat astfel: în BIBL.1874 prin *Tarşişŭ*, în BIBL.1911, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.RADU-GAL. prin *Tarşiş*, iar în BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *Tarsis*. ♦ Întrucît literele ebraice *reş* şi *zain* sînt uneori interşanjabile, numele propriu *Ufaz* pare a proveni din numele propriu *Ofir*; *cf. Mofaz* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.FILOTEI), *Ofaz* (BIBL.VULG.1760-1761 şi BIBL.1914), *Ufazŭ* (BIBL.1874); *Ufaz* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936, BIBL.1944); *Ofir* (BIBL.RADU-GAL., BIBL.1968). Referitor la localizarea Ofirului există următoarele variante: 1. în sudul Arabiei, între Saba şi Yemen; 2. Oman, în sud-estul Arabiei, nu foarte departe de Eţion-Gheber; 3. coasta est-africană, Egiptul; 4. oraşul Supara, la 75 km nord de Bombay, în India. Potrivit lui Iosif Flavius, SEPT.RAHLFS şi VULG., Ofirul este situat în India, mărturie în acest sens fiind atît numele produselor specifice vechii Indii, cît şi intensul comerţ maritim existent, începînd cu mileniul al II-lea î. Hr., între golful Persic şi India (NBD, p. 849-850). O importantă inscripţie din secolul al VIII-lea î. Hr., descoperită în oraşul Tell Qasile, conţine singurele mărturii extrabiblice referitoare la Ofir: „aur din Ofir pentru Bet-Horon, 30 de şekeli" (MAISLER, pp. 265-267). Încercările de localizare a Ofirului se bazează pe similitudini lingvistice referitoare la nume de localităţi, de produse: aur sau lemn roşu (*pterocarpus santalinus*), folosit la fabricarea sandalelor; iachintul este o piatră preţioasă de culoare albastră, a unsprezecea din cele douăsprezece pietre scumpe care împodobesc temeliile zidului Ierusalimului ceresc (Apoc. 21:20). ♦ „Purpura era o culoare naturală, care provenea dintr-o mică scoică, foarte răspîndită pe timpuri de-a lungul coastelor Siriei şi ale Libanului, dar pe care fenicienii au făcut-o să dispară din pricina utilizării ei intensive. Această mică scoică cuprinde trei specii tinctoriale, din care două sînt cele mai des întîlnite: *Murex trunculus* şi *Murex brandaris*. Cînd animalul ce se află înăuntrul scoicii este mort şi după ce carnea sa putrezeşte, ea secretă un lichid galben; acest suc aplicat pe o pînză albă, cînd se usucă, se colorează în violet. Cu cît pînza este expusă mai mult timp la soare, cu atît nuanţa sa devine mai intensă, nu se şterge şi nu se decolorează cu timpul. Prin amestecuri, prin întăriri şi prin diluţii ale culorii dată de această mică scoică se obţin tonuri diferite: roz, lila, violet palid sau violet închis (...). Mulţi autori din antichitate ne-au transmis mărturia activităţii vopsitorilor fenicieni şi a atelierelor de vopsitorie cu purpură (...). La Sidon există o colină care coboară abrupt pe plajă; vreme de secole au fost aruncate acolo scoicile de murex graţie cărora se obţinea purpura; acum aceste scoici formează grămezi înalte de cîţiva metri. Masa cărnoasă a scoicilor era depusă în recipient sau în bazine, un fel de loc de putrezire, unde se descompunea şi se lichefia. Au fost găsite la Tyr şi la Sidon, în locurile unde se află scoicile de murex, urme ale unor bazine de piatră care sînt desigur aceste recipiente. Experienţele făcute de moderni au dovedit că, atunci cînd se descompun, pulpele de murex degajă un miros puternic de ustoroi. Ne putem închipui dezagrementele ce le produceau aceste bazine de putrezire a cărnii de murex" (DANIEL, pp. 129-130).

10:10

Acest verset, scris în limba aramaică, reprezintă un caz singular în BIBL.HEBR. Unii exegeţi consideră că este vorba despre un fragment de Targum (sau o parafrazare aramaică) al unui verset ebraic scris de către Ieremia. Exegeţii sînt de părere că avem de-a face cu un scurt comentariu personal (o glosă) scris pe marginea unui manuscris şi inserat ulterior în text de către un scrib (HARRISON, pp. 92-93; BRIGHT, p. 79; MCKANE, p. 218). O altă posibilă explicaţie ar fi aceea potrivit căreia acest verset ar reprezenta, de fapt, un proverb care circula mai mult în aramaică decît în ebraică; întrucît limba aramaică era destul de cunoscută în acea perioadă, este posibil ca Ieremia să fi folosit acest verset în scop emfatic. Indiferent care ar fi fost scopul original al acestui verset, prezenţa sa aici confirmă faptul că pasajul a fost adresat exilaţilor, deoarece aramaica era limba ţinutului unde fuseseră exilaţi.

10:12

SEPT.FRANKF. notează cuvîntul *φῶς* între croşete, fapt redat ca atare în BIBL.1688: „vînturi *(lumină)*". ♦ Substantivul *θησαυρῶν* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *visteriile*, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *vistieriile*, în BIBL.ANANIA prin *tainiţele*, se referă atît la locul sigur în care se păstrează o comoară, cît şi la comoara în sine. Faptul că Dumnezeu controlează ploile, norii, fulgerele şi vînturile demonstrează superioritatea sa faţă de zeii păgîni ai furtunii (zeul sumerian Enlil, zeii babilonieni Adad şi Marduk, zeul canaanit Baal).

10:13

Fragmentul *nebunitu-s-au tot omul* (BIBL.1688) traduce verbul gr. *ἐμωράνθη* (SEPT.FRANKF.), la modul indicativ, timpul aorist, diateza pasivă. Exprimarea *stultus factus est omnis homo a scientia* (VULG.) este tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *bolund s-au făcut tot omul de ştiinţă*, căreia îi corespunde în BIBL.1874 *omulŭ se arétă câtŭ este de prostŭ cu sciinţa sa.*

10:15

Partea lui Iacob este un idiom folosit pentru Domnul. În acest verset, Iacob este un substitut al Israelului. Substantivului grecesc *μερίς* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *parte*, îi corespunde substantivul comun ebr. *ḥēlēq* (BIBL.HEBR.), provenit din verbul *ḥālāq*, care înseamnă 'a împărţi', folosit pentru a desemna porţionarea pămîntului sau împărţirea prăzii. În acest fel, partea cuiva devine proprietatea altcuiva şi se poate referi la o bucată de pămînt (Ios. 18:6; 4 Reg. 9:37), la mîncare (Deut. 18:8) sau la o moştenire (Fac. 31:14). Atunci cînd s-a împărţit pămîntul

între triburile Israelului, leviţii nu au obţinut nici o parte; cu toate acestea, Domnul este moştenirea lor (Num. 18:20; Ps. 15:5; 72:26; Plîng. 3:24); *cf. moscenirea* (BIBL.1874), *soarta* (BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968), *moştenirea* (BIBL.1911 şi BIBL.CORN.1921), *partea* (BIBL.RADU-GAL.).

10:18

Adjectivul neologic *ἀλγηρός, -ά, -όν*, întîlnit doar de 3 ori în SEPT.FRANKF., numai în cartea profetului Ieremia (10:18; 37:12, 13), este redat greşit în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *duioasă*.

10:19

Distrugerea ce se apropie este descrisă în termenii vieţii de familie a unui beduin; versetul ilustrează încă o dată cît de puternică era conştiinţa originii pastorale a israeliţilor. Substantivul *αἱ δέρρεις* (SEPT.FRANKF.), tradus în MS.45 şi BIBL.1688 prin *pieile*, se referă fie la o *mantie* (Zah. 13:4), fie la *pieile* care acopereau corturile nomazilor în deşert (Ieş. 26:7), fie la o *haină* (Jud. 4:18).

10:20

Referindu-se la liderii iresponsabili, lipsiţi de discernămînt, Ieremia foloseşte metafora păstorului întîlnită şi în alte locuri (Ps. 22; Iez. 34). Păstorii reprezintă autoritatea civilă. ♦ Verbul neologic *ἠφρονεύσαντο* (SEPT.FRANKF.), la modul indicativ, timpul aorist, diateza medie, tradus în BIBL.1688 prin *au ieşit den minte*, este *hapax legomenon*. Expresia *bolunzeaşte au lucrat* din BIBL.VULG.1760-1761 traduce secvenţa latină *stulte egerunt* (VULG.).

10:21

În limbajul caracteristic al motivului „duşmanului din nord", prorocul a descris Judecata de apoi. ♦ Substantivul *κοίτην* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *zăcêre*, în BIBL.1914 prin *culcuş*, iar în BIBL.ANANIA prin *adăposturi*, se referă atît la patul obişnuit, cît şi la contactul sexual şi la imoralitate (SILVA, p. 255). NEWMAN (p. 102) notează şi sensul de *spermă*. ♦ BIBL.1688 traduce genitivul *στρουθῶν* (SEPT.FRANKF.) prin *pasărilor*, deşi este vorba despre diminutivul substantivului *στρουθίον* (întîlnit prima dată la Anaxandrides Comicus, *cf.* TDNT, p. 729), care se traduce prin *vrabie*. Majoritatea scriitorilor greci antici urmează întrebuinţarea populară şi nu fac o distincţie specială între vrăbii şi alte păsări mici. Ediţiile româneşti fidele tradiţiei ebraice notează, în loc de *vrăbii*, termenii *şacalĭ* (BIBL.1874 şi BIBL.1911) şi *bălaurilor* (BIBL.VULG.1760-1761).

10:23-24

Aceste două versete se regăsesc, cu uşoare modificări, în Ps. 78:6, 7 şi se aseamănă foarte mult cu modul de exprimare al psalmilor de imprecaţie. Ieremia îl roagă pe Dumnezeu să judece poporul său cu judecată corectivă, şi nu cu judecată punitivă, *cu astempĕrŭ, nu cu mânia* (vezi BIBL.1874). Expresia ebr. *bmišpāṭ* (BIBL.HEBR.) este redată în limba română astfel: *cu astâmpăr* (BIBL.CORN.1921), *cu măsură* (BIBL.CORN.1926), *după dreptate* (BIBL.1936). Empatia prorocului pentru oamenii săi este atît de intensă, încît suferinţa lor devine a lui. SEPT.FRANKF. foloseşte persoana I plural în versetul 23, spre deosebire de BIBL.HEBR., care foloseşte persoana I singular. SEPT.RAHLFS continuă textul SEPT.FRANKF. cu următorul pasaj: *καὶ τὴν νομὴν αὐτοῦ ἠρήμωσαν*, tradus în BIBL.1914: *şi păşunea lui o au pustiit*. Deşi Israelul a cunoscut de-a lungul secolelor duşmani precum Egiptul, Asiria, Siria, Edomul, *limbile* şi *împărăţiile* se referă aici, cel mai probabil, la babilonieni. ♦ „Niciodată oamenii sfinţi nu au fost siguri că vor găsi prin propria lor iscusinţă drumul drept care să-i ducă la virtute şi la înfăptuirea ei, ci l-au cerut mai degrabă prin rugăciuni către Domnul, zicînd: «Îndrumează-mă în adevărul Tău şi Condu în faţa Ta drumul meu». Un altul însă afirmă că nu numai în credinţă, ci şi prin experienţă şi într-un fel prin însăşi natura lucrurilor a descoperit adevărul: «Am cunoscut, Doamne, că nu este om în calea lui, că nu este în puterea omului să meargă şi să-şi conducă paşii săi». Şi Domnul însuşi spune către Israel: «Şi Eu îl voi conduce ca pe un brad verde; de la Mine au ieşit roadele tale»" (IOAN CASIAN, pp. 356-357).

Capitolul al 11-lea

11:2

Substantivului *διαθήκης* din SEPT.FRANKF., tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *făgăduinţii*, îi corespunde lat. *pacti* (VULG.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *aşezămîntului*. Ieremia vorbeşte aici despre legămîntul de pe muntele Sinai, reînnoit în timpul lui Iosia. Prima colecţie de cărţi biblice, care se încheiase în secolul al V-lea î. Hr., era numită în limba greacă din vremea Mîntuitorului *διαθήκη* (*legămînt*, *testament*). Această denumire au dat-o mai întîi autorii Septuagintei care au tradus cuvîntul ebr. *berit* prin termenul grecesc *διαθήκη*. Cuvîntul ebraic înseamnă 'legămînt', 'învoială', 'pact'. Întrucît Legea lui Moise din colecţia Vechiului Testament reprezintă un legămînt între Dumnezeu şi poporul iudeu, termenul *berit* se potriveşte ca titlu la întreaga colecţie de cărţi sfinte apărute înainte de Mîntuitorul. La apariţia colecţiei a doua de cărţi sfinte, pentru a le deosebi de prima colecţie, acestea din urmă s-au numit *βιβλία νέας διαθήκης* (cărţile Noului Legămînt), iar cele dintîi s-au numit *βιβλία τῆς παλαῖας διαθήκης* (cărţile Vechiului Legămînt). Atunci cînd se va face prima traducere a Sfintei Scripturi în limba latină (*Itala*, sec al II-lea d. Hr.), grecescul *διαθήκη* este redat prin latinescul *testamentum*, astfel ajungîndu-se la *Vetus* şi *Novum Testamentum*. Potrivit Fericitului Ieronim († 420 d. Hr.) şi Fericitului Augustin († 430 d. Hr.), în Sfînta Scriptură *berit* – *διαθήκη* – *testamentum* nu înseamnă numai ultima dispoziţie a celui care moare, cum este accepţiunea obişnuită a termenului, ci şi orice fel de învoială, pact sau legămînt între cei vii. Legămîntul reprezintă unul dintre cele mai importante concepte ale Vechiului Testament[3].

[3] Dintre studiile de referinţă privitoare la ideea de legămînt, amintim: K. Baltzer, *The Covenant Formulary*, Fortress, Philadelphia, 1971; J. Bright,

11:3

Adjectivul *ἐπικατάρατος* (SEPT.FRANKF.), echivalat prin *blăstematŭ* în BIBL.1874 şi prin *blăstămat* în BIBL.1795/2000, apare frecvent în SEPT.RAHLFS, însă în Noul Testament apare o singura dată, la Gal. 3:10, 13. Invocarea blestemelor era o practică frecventă în vechiul Orient Apropiat; ele erau fie exprimate oral, fie scrise pe papirus, pe lut sau pe pereţii mormintelor. La poporul iudeu exista credinţa că efectele blestemului pot fi contracarate doar printr-o binecuvîntare rostită de aceeaşi persoană (vezi Jud. 17:1-2). Blestemele se rosteau pentru a proteja termenii unui contract (Fac. 31:49), pentru a se asigura de adevărul spuselor cuiva (Iov 31:19-22, 38-40), pentru a pedepsi pe cineva care comisese o fărădelege, pentru a aduce răul împotriva duşmanilor (2 Reg. 18:32) sau pentru a proteja mormintele de jefuitori. ♦ Expresia *καμίνου τῆς σιδηρᾶς* (SEPT.FRANKF.), tradusă în aproape toate ediţiile în limba română prin *cuptorul cel de fier*, reprezintă o metaforă a necazurilor îndurate de către evrei în Egipt (Deut. 4:20; 1 Reg. 8:51; Is. 48:10). În sens propriu, *cuptorul de fer* (BIBL.1911) se referă la cuptorul în care, la temperaturi foarte ridicate, se topeşte fierul, şi nu la faptul că respectivul cuptor ar fi fost construit din fier.

11:5

Expresia *γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *pămînt ce cură miêre şi lapte*, era folosită pentru a descrie fertilitatea pămîntului promis, în contrast evident cu regiunea deşertică prin care călătorise Israelul după ieşirea din Egipt. Expresii echivalente: *pămîntŭ în care curge lapte şi mĭere* (BIBL.1874), *ţară în care curge lapte şi miere* (BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL.), *pămîntul ce curge miere şi lapte* (BIBL.1936, BIBL.1944). ♦ Cuvîntul *μέλι* se întîlneşte de 60 de ori în SEPT.RAHLFS, mai mult de o treime din ocurenţe referindu-se la „pămîntul făgăduinţei" (Ieş 3:8; Ieş. 3:17; Ieş. 13:5; Ieş. 33:3; Lev. 20:24; Num. 13:27; Num. 14:8; Num. 16:14; Deut. 6:3; Deut. 11:9; Deut. 26:9; Deut. 26:15; Deut. 27:3; Deut. 31:20; Ios. 5:6; Ier. 11:5; Ier. 32:22; Iez. 20:6; Iez. 20:15). În perioada biblică, mierea se aduna de la albinele sălbatice. Pasajele din Pentateuh şi din cartea Iosua în care se vorbeşte despre lapte şi miere fac referire, în general, la un pămînt necultivat, pe care creşteau din abundenţă flori pentru albine şi iarba bună de păscut pentru turmele de oi şi de capre. Mai era cunoscut şi un alt tip de miere, obţinut prin fierberea mustului pînă ajungea la o treime din cantitatea iniţială (gr. *ἕψημα*, lat. *sapa defrutum*, ital. *musto cotto*). Verbul *γένοιτο* (SEPT.FRANKF.), la modul optativ, diateza medie, timpul aorist, tradus în BIBL.1688 prin *facă-să!*, căruia îi corespunde cuvîntul ebr. *'āmēn* (BIBL.HEBR.), reprezenta modul obişnuit de a exprima aprobarea cuvintelor sau a faptelor unei alte persoane (Num. 5:22; Deut. 27:15-26; 3 Reg. 1:36).

11:6

Adverbul de loc *ἔξωθεν* (SEPT.FRANKF.), echivalat în BIBL.1688 prin *denafara*, în BIBL.1819, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *afară de*, poate indica o slujire itinerantă a profetului Ieremia; BIBL.ANANIA redă adverbul grecesc prin *pe uliţele*, mult mai aproape de ediţiile fidele tradiţiei ebraice: lat. *foris* (VULG.) este tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *târgurile*.

11:7-8

Cu excepţia fragmentului *καὶ οὐκ ἐποίησαν*, tradus în BIBL.ANANIA prin *dar ei nu le-au făcut*, aceste două versete lipsesc în SEPT.RAHLFS. În SEPT.FRANKF. cele două versete actualizează cuvintele de admonestare din Deut. 27:15-16 şi Deut. 28.

11:9-10

În SEPT.FRANKF. cuvîntul *σύνδεσμος* redă în 3 situaţii sensul ebr. *qešer* (BIBL.HEBR.): 'adunare', dar şi, *malo sensu*, 'conspiraţie' (4 Reg. 11:14; 12:21; Ier. 11:9). De obicei, cuvîntul *qešer* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *jurare*, în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *conjurare*, în BIBL.CORN.1921 prin *complot*, în BIBL.CORN.1926 prin *uneltire*, în BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968 şi BIBL.1990 prin *răzvrătire*, este asociat cu răsturnarea puterii politice.

11:11-13

Aceste versete reprezintă un rezumat al profeţiilor obişnuite ale proroculuiIeremia, asemenea versetelor 2:28; 4:6; 6:19; 7:17; 19:3). Versetul 13 poate fi o trimitere la faptul că zeul Baal (al cărui nume înseamnă *domn*) avea manifestări specifice în diferite locuri de cult. BIBL.1688 traduce substantivul grecesc în cazul genitiv *ἐξόδων* (SEPT.FRANKF.) prin *ieşirilor*, mult mai corect fiind sensul indicat de BIBL.ANANIA: *uliţelor*; substantivul corespunde lat. *viarum* (VULG.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *căilor*. ♦ Substantivul *βωμούς* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *capişti*, se referă la un altar situat pe o colină sau pe o platformă înaltă, unde se desfăşurau ritualuri religioase, în special jertfe. În Noul Testament, *βωμός* este *hapax legomenon*, fiind întîlnit doar la Fapte 17:23.

11:14

În mod surprinzător, Dumnezeu îi spune lui Ieremia să nu se roage pentru poporul său, deşi unul din rolurile principale ale unui profet este intercesiunea. Avraam este primul personaj al Vechiului Testament care primeşte apelativul de proroc, în contextul mijlocirii sale pentru Abimelec, regele filistenilor (Fac. 20:7). ♦ „Cer milă de la Dumnezeu, deşi păcătuiesc şi nu se pocăiesc; şi e cu neputinţă ca aceştia să primească, nu numai dacă se roagă ei, dar chiar dacă s-ar ruga pentru ei alţii care au mare îndrăznire înaintea lui Dumnezeu; de pildă, s-a rugat şi Ieremia pentru iudei, dar a

Covenant and Promise, Westminster Press, Philadelphia, 1976; W. Eichrodt, *Theology of the Old Testament*, vol. 1, Westminster Press, Philadelphia, 1961; E. Kutsch, *Verheissung und Gesetz: Untersuchungen zum sogenannten "Bund" in Alten Testament*, Walter de Gruyter, Berlin, 1973; D. J. McCarthy, *Old Testament Covenant: A Survey of Current Opinions*, John Knox, Richmond, 1972.

auzit: *Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta*" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 701).

11:15

Întrucît Aquila şi Symmachos obişnuiau să traducă literal textul ebraic pe care îl aveau în faţă, este uşor de presupus că textul ebraic de care dispuneau era foarte apropiat de versiunea problematică a textului masoretic. HYATT (p. 57-60) explică prezenţa conjuncţiei *kî* (BIBL.HEBR.) drept consecinţa unei ditografii a literei kaf sofit din cuvîntul *mē'ālāyiḵ*, conjuncţia nefiind absolut necesară pentru exprimarea intenţiilor satirice; lat. *in quibus gloriata es?* (VULG.) a fost redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *întru carele te-ai fălit*.

11:16

Măslinul este unul dintre cei mai productivi şi viguroşi copaci care se întîlnesc în vechiul Orient Apropiat (cel dintîi copac ales împărat, potrivit parabolei de la Jud. 9:8); verdele său reprezintă simbolul unei frumuseţi sănătoase. Deşi numele său botanic este *Olea europaea*, copacul este originar din vestul Asiei, de unde a fost introdus ulterior în regiunea mediteraneană. Popoarele din Orient priveau măslinul drept un simbol al frumuseţii, al puterii, al binecuvîntării divine şi al prosperităţii. În acord cu tradiţia noahitică, măslinul şi porumbelul se bucurau de mare apreciere, fiind socotite simbolurile păcii.

11:18

Substantivului gr. *ἐπιτηδεύματα* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *tocmêlele*, iar în BIBL.1914 prin *meşteşugirile*, îi corespunde substantivul lat. *studia* (VULG.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *cugetele*.

11:19

Metafora mielului dus la junghiere se întîlneşte atît aici, cît şi în versetul Ier. 12:3. Dar, spre deosebire de versetul Ier. 12:3, unde ni se înfăţişează un Ieremia răzbunător, aici profetul este descris drept o persoană inocentă, care nu ştie nimic în legătură cu intrigile criminale împotriva sa. ♦ Adjectivul *ἄκακον* (SEPT.FRANKF.) este tradus astfel: *blînd* (BIBL.1688), *fără de răutate* (BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI, BIBL.1914), *desmĕrdatŭ* (în BIBL.1874), *desmerdat* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921). ♦ În redarea acestui verset, VULG. preferă SEPT.RAHLFS în locul textului ebraic (*mittamus lignum in panem ejus*), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *să trimitem lemn în pâinea lui*.

11:20

Prorocul pledează pentru răzbunarea pe duşmanii săi. ♦ Substantivul grecesc *νεφρούς* (SEPT.FRANKF.), căruia îi corespunde substantivul ebr. *klāyôṯ* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1688 prin *rănichii*, în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *rĕnunchiĭ*, în BIBL.1914, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926 prin *rărunchii*, în BIBL.1936 prin *cele dinăuntru*, în BIBL.1944 prin *cele din lăutru*, este întîlnit şi în operele lui Aristofan şi Platon, cu sensul de 'viaţă interioară', 'minte'. ♦ Deşi unii cercetători au încercat să facă distincţia între cuvintele gr. *σπλάγχνα*, *κοιλία* şi *νεφρός*, este destul de îndoielnic faptul că acest lucru ar fi posibil sau practic. În mod clar, focusul semantic al acestor termeni îl reprezintă ideea de 'cele mai adînci şi mai intime simţăminte şi emoţii' (LOUW, p. 323).

11:21

Ameninţările sînt cu atît mai dureroase cu cît vin din partea locuitorilor Anatotului, orăşelul în care s-a născut Ieremia, situat în imediata apropiere a Ierusalimului. Tot în Anatot, Solomon l-a îndepărtat pe Abiatar de la preoţia Domnului (3 Reg. 2:26-27). Potrivit învăţăturii ebraice, numele Domnului este echivalent cu prezenţa sa revelată. A chema numele Domnului înseamnă a-l chema pe Dumnezeu însuşi şi Dumnezeu vine cînd este chemat, căci atunci i se deschide inima; acolo unde este chemat numele lui Dumnezeu, este de faţă însuşi Dumnezeu.

11:22

Întrucît textul *διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος* reprezintă o redundanţă în SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS renunţă la acest pasaj şi începe versetul direct cu descrierea pedepsirii duşmanilor lui Ieremia. ♦ Secvenţa *cu sabie vor muri* din BIBL.1688 indică faptul că va urma o confruntare armată, în timp ce copiii vor muri din cauza foametei din timpul asediului.

Capitolul al 12-lea

12:1

Acest limbaj cu conotaţii juridice are rolul de a ne reaminti faptul că profeţii erau apărători ai legii. Ambiguitatea conjuncţiei ebr. *kî* (BIBL.HEBR.) rezultă şi din diferenţele de traducere între vechile versiuni româneşti ale Bibliei: *cândŭ* (BIBL.1874), *când* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.RADU-GAL.), *de* (BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1936 şi BIBL.1944).

12:2

Acest verset redă exact reversul situaţiei descrise în Ps. 1, unde se spune că bărbatul care urmează legea Domnului este ca un pom răsădit lîngă izvoarele apelor. Ieremia descrie prosperitatea duşmanilor săi folosind metafora pomului roditor. Inedită este folosirea formei verbale neobişnuite *yēlḵû* (BIBL.HEBR.) de conjugare qal, diateză activă, cu rolul de a reda ideea de creştere, formă ce provine din verbul *hālăk*, tradus în mod obişnuit prin *el a mers*.

12:3

Deşi Ieremia susţinea anterior că este inocent precum un miel dus la sacrificare (11:19), acum pledează ca duşmanii lui să fie precum oile destinate tăierii. BIBL.ANANIA este fidelă SEPT.RAHLFS, în timp ce BIBL.1688 urmează strict textul SEPT.FRANKF., adăugînd pasajul *adună-i pre ei ca oile spre junghiêre*. ♦ Verbului ebr. *'ittak* (BIBL.HEBR.), redat în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *pregătesce*, folosit şi cu sensul

de 'a desface frînghiile cortului' (Is. 33:20) sau 'a smulge rădăcinile din pămînt' (Iez. 17:9), îi corespunde verbul gr. *ἄγνισον* (SEPT.FRANKF.), la modul imperativ, timpul aorist, diateza activă, persoana a II-a, singular, redat în BIBL.1688 prin *curăţêşte*.

12:4

Seceta, una din temele obişnuite ale Vechiului Testament din cauza blestemelor deuteronomice (Deut. 28:23-24; Am. 4:7), reprezintă mărturia supărării lui Dumnezeu. „Uscăciunea ţării blestemate apare în contrast izbitor cu ţara binecuvîntată, udată din belşug de Dumnezeu din cămările lui cereşti" (CRAIGIE, p. 388). În timp ce tradiţia masoretică insinuează faptul că Ieremia este vorbitorul, SEPT.RAHLFS lasă să se înţeleagă că Dumnezeu este vorbitorul.

12:5

Substantivul grecesc *φρυάγματι* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *înfierbîntarea*, în BIBL.1814, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *fierbîntarea*, în BIBL.1914 prin *furia*, în BIBL.ANANIA prin *freamăt*, se întîlneşte de încă 4 ori în SEPT.RAHLFS (Ezd. 7:24; 24:21; Os. 4:18; Zah. 11:3), avînd drept corespondent termenul lat. *superbia* (VULG.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *mîndria*. Cuvîntul *bigʾôn* din BIBL.HEBR., redat în BIBL.RADU-GAL. prin *hăţişurile*, iar în BIBL.CORN.1926 prin *malurile îngîmfate*, se referă la desişurile de pe malurile Iordanului, cunoscute drept locuri frecventate de lei.

12:7

Momentul istoric la care se face referire aici ar putea fi asaltul triburilor invadatoare ale moabiţilor şi amoniţilor în anul 602 î. Hr. (4 Reg. 24:2). Nu contează foarte mult identificarea *bêtî* (BIBL.HEBR.) cu templul (ex. CARROLL), cu ţinutul (ex. DUHM, RUDOLPH) sau cu oamenii acelei regiuni (ex. MCKANE, HOLLADAY); importantă este imaginea retragerii prezenţei lui Dumnezeu.

12:8

Aoristul *ἔδωκεν* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *dêde*, în BIBL.1914 şi în BIBL.FILOTEI prin *dat-a*, în BIBL.1795/2000 şi în BIBL.1814 prin *dat-au*. Deşi în acest verset analogia nu este flatantă, imaginea leului este folosită adeseori în Vechiul Testament pentru a descrie autoritatea lui Iuda. ♦ „Totuşi, în Ieremia a vorbit Domnul, zicînd: Făcutu-s-a pentru Mine moştenirea ca un leu (Ier. 12:8), n-a voit să-i refuze pe evrei ca moştenitori. Dar sînt moştenitori şi fără moştenire şi cu moştenire, fiindcă tot moştenitori se numesc cei înscrişi în testament, dar fără moştenire cît timp trăieşte cel ce a făcut testamentul (...). La fel cu copiii sînt şi iudeii sub autoritatea pedagogului. Legea este pedagogul care duce pe copil la învăţător şi învăţătorul nostru este Hristos" (AMBROZIE, p. 300).

12:9

SWANSON (7380) indică cele două sensuri ale ebr. *ṣāḇûaʿ*, *hapax legomenon* în BIBL.HEBR.: 1. 'tărcat, pestriţ'; 2. 'hienă sau orice alt animal carnivor puternic şi nocturn din familia *Hyaenidea*'. Corespondentul grecesc *ὕαινα, -ης* se întîlneşte doar de două ori în SEPT.FRANKF., fiind tradus în BIBL.1688 fie prin *leoaică* (Ier. 12:8), fie prin *lup* (Sir. 13:18). ♦ *Paserea pestriţă* (BIBL.VULG.1760-1761) traduce lat. *avis discolor* (VULG.). Traducerea NJPS (New Jewish Publication Society) a Bibliei Ebraice păstrează ambele sensuri: *pasăre de pradă [sau] hyena*. Versetul descrie regatul Iudeii drept spaţiu necurat, asemenea bîrlogului unei hiene înconjurate de duşmanii săi, care sînt gata s-o sfîşie. ♦ THOMPSON (p. 357) datează această profeţie în anul 602 î. Hr., atunci cînd babilonienii, arameii, moabiţii şi amoniţii efectuau incursiuni în Iuda (4 Reg. 24:2), anticipînd atacul puternic din 597 î. Hr.

12:10

Deşi *păstorii* se referă de obicei la conducătorii regatului Iuda, în acest context ei sînt imaginea invadatorilor babilonieni. Versetul zugrăveşte distrugerea prosperităţii agricole.

12:11

Fragmentul *οὐκ ἔστιν ἀνὴρ τιθέμενος ἐν καρδίᾳ* din SEPT.FRANKF. este tradus prin *nu iaste om care să puie la inimă* în BIBL.1688 şi prin *nu easte bărbat carele să puie în inimă* în BIBL.1795/2000; în alte ediţii: *nici unul iaste carele să gândească cu inima* (BIBL.VULG.1760-1761), *nu este nimeni care să o ţee la ânimă* (BIBL.1874), *nimeni nu ia seama la ea* (BIBL.CORN.1926), *nici pe un om nu-l doare inima de aceasta* (BIBL.1936), *pe nimeni nu-l doare inima* (BIBL.RADU-GAL.). ♦ Potrivit lui DUHM, conjuncţia ebr. *kî* (BIBL.HEBR.) marchează o exprimare pleonastică, motiv pentru care acesta propune înlocuirea ei cu conjuncţia copulativă *we*. ♦ „Ce ar vrea să spună prorocul prin cuvintele «din pricina mea toată ţara a fost pustiită?» Cred că s-a referit la Hristos. Căci, fără îndoială că înainte de a fi sosit El erau multe păcate în popor, dar nu chiar atîtea încît poporul întreg să trebuiască să fie părăsit şi trimis într-o robie nesfîrşită" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 393).

12:13

Sensul de bază al substantivului *κλῆροι* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *sorţi*, iar în BIBL.ANANIA prin *părţi*, este de 'obiect marcat' (o pietricică, o bucată de ceramică sau un băţ) folosit pentru a lua o hotărîre care pare a fi expresia hazardului, dar care reprezintă de fapt voia lui Dumnezeu. Substantivul *κλῆρος, -ου* se întîlneşte de 129 de ori în SEPT.RAHLFS, în 62 de cazuri corespunzînd ebr. *gôrāl*, tradus în majoritatea cazurilor prin *sorţi*, *porţie* sau *parcelă*; în 49 de cazuri corespunde ebr. *năhălă*, tradus de obicei prin *moştenire*; în 11 cazuri corespunde unor cuvinte derivate din rădăcina ebr. *yārăš*. Ca o continuare a versetului 10, şi acest verset descrie distrugerea recoltelor de către armatele cotropitoare. ♦ „Sînt lucruri cu care ne fălim prosteşte pentru că nu-s vrednice să ne lăudăm cu ele. Aşa, de pildă, cînd cineva se laudă că e bogat şi că are atîtea şi atîtea bunătăţi, unuia ca acesta i s-ar potrivi cuvîntul proorocului:

«mai bine te-ai ruşina cu fala ta»" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 396).

12:14

Deşi verbul ebr. *nāṯāš* este folosit în general în sens negativ, participiul qal la statul construct *nōṯšām* (BIBL.HEBR.) indică faptul că evreii exilaţi se vor întoarce în pământul lor. Echivalentul său grecesc, *ἀποσπῶ* (SEPT.FRANKF.), este tradus în BIBL.1688 prin *zmulg*, verbul *ἀποσπάω* putînd avea şi sensul literal de 'a trage sabia' (Mat. 26:51) sau sensurile figurate 'a atrage un prozelit' şi 'a se despărţi de cineva'. ♦ Vecinii la care se face referire pot fi Babilonia, Siria, Edomul, Moabul şi Amonul.

12:16

Verbul gr. *ὀμνύειν* (*ὀμνύναι*), foarte des întîlnit în SEPT.RAHLFS, redă ebr. *šāḇă*, care derivă din numeralul ebr. *šĕḇa*, binecunoscut fiind faptul că numărul şapte avea conotaţii sacrale, iar legămintele erau consfinţite prin şapte jertfe (Fac. 21:28). ♦ Pe de altă parte, verbele *ὁμολογεῖν* şi *ἐπαγγέλειν* sînt folosite foarte rar în SEPT.RAHLFS (*ὁμολογεῖν* de 14 ori, iar *ἐπαγγέλειν* de 11 ori), nefiind prezente nici în Pentateuh, nici în cărţile istorice). A jura pe numele unor idoli era echivalent cu a se închina acelor idoli. Sofonie, contemporanul lui Ieremia, condamnă sincretismul celor care slăvesc pe Domnul, dar se jură şi pe Milcom (Sof. 1:5). Osea interzice oamenilor necredincioşi să se jure în numele lui Dumnezeu (Os. 4:15).

Capitolul al 13-lea

13:1

Potrivit Leviticului, marele preot trebuia să poarte în timpul ceremoniilor Zilei Ispăşirii un set special de veşminte, mai simple, mai puţin împodobite: cămaşă de in, pantaloni de in, brîu de in şi turban de in. „În Ziua Ispăşirii, marele preot arăta mai mult ca un sclav. Costumaţia lui consta în patru piese de îmbrăcăminte simple, din in alb, chiar mai simple decît veşmintele preotului de rînd; fără îndoială, ele atrăgeau atenţia asupra caracterului unic al acestui eveniment. În această zi, preotul intra în cealaltă lume, în însăşi prezenţa lui Dumnezeu" (WENHAM, p. 240). ♦ Ebraicului *ēzōr* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1874 prin *cingĕtóre*, iar în BIBL.CORN.1926 prin *brîu*, îi corespunde grecescul *περίζωμα* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *încingere*, în BIBL.FILOTEI, prin *cingătoare*, în BIBL.1795/2000 şi în BIBL.ŞAGUNA prin *încingătoare*; *cf.* lat. *lumbare* (VULG.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *şolovari*. ♦ „Fericitul Ioan a dispreţuit şi lîna oilor, pentru că aducea a desfătare; prefera părul de cămilă; şi cu îmbrăcăminte făcută din păr de cămilă se îmbrăca, dînd pildă de o viaţă simplă şi curată; mînca miere şi lăcuste, hrană dulce şi duhovnicească, pregătind căile Domnului curate şi lipsite de mîndrie. Cum s-ar fi îmbrăcat cu haină de purpură cel care a alungat de la el îngîmfarea şi a trăit pentru Dumnezeu în pustie, în liniştea pustiei, departe de orice căutare de lucruri fără valoare, de orice răutate, de orice micime sufletească? Ilie, la fel, folosea ca îmbrăcăminte o piele de oaie şi se încingea peste pielea de oaie cu o cingătoare făcută din păr. Iar Isaia, tot profet şi acesta, umbla *gol şi desculţ* (Is. 20:2), iar de multe ori se acoperea chiar cu sac, haina smereniei. Iar dacă mi-l chemi pe Ieremia, apoi el avea numai o cingătoare de in. După cum trupurile hrănite cu socotinţă, cînd sînt goale, îşi arată mai bine vigoarea lor, tot aşa şi frumuseţea purtării îşi arată măreţia ei, cînd nu-i însoţită de împodobiri lipsite de gust" (CLEMENT ALEXANDRINUL, PEDAGOGUL, p. 294).

13:2

Substantivul *ὀσφύν* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *mijlocul*, se referă fie la partea de corp unde se poartă un brîu (încingerea brîului denotă, în general, pregătirea pentru o activitate sau pentru o călătorie), fie la organele genitale. În SEPT.RAHLFS, *ὀσφύς* este folosit pentru a desemna ideea de putere (Deut. 33:11; Naum 2:2). ♦ „Ştim cîte a rînduit vrednicul Pavel cu privire la femeile diaconiţe, în una din cele două epistole către Timotei. Dar însuşi acest apostol a strigat: Împărăţia lui Dumnezeu nu este mîncare şi băutură, nici oprire de la vin şi de la carne, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfînt. Care dintre aceşti eretici merge ca Ilie, avînd un cojoc şi o curea de piele? Care dintre ei este îmbrăcat cu sac şi gol în restul trupului şi neîncălţat ca Isaia? Sau care are numai o cingătoare de in ca Ieremia?" (CLEMENT ALEXANDRINUL, STROMATELE, p. 210).

13:4

Au existat multe discuţii controversate legate de identificarea ebr. *perāṯ* (BIBL.HEBR.) cu fluviul Eufrat, dată fiind distanţa de 700 de mile pe care ar fi trebuit să o parcurgă Ieremia de două ori, rînd pe rînd, propunîndu-se ca posibile locaţii oraşul Para (Ios. 18:23) sau Khirbet el-Farah, situat la 4 mile nord-est de Anatot, al-Fasi (adoptat de Schick, Bright, Thiel, Nicholson) sau chiar Efrata (Mih. 5:2), un nume iniţial al Betleemului sau al regiunii în care era situat. Ezdra a străbătut în patru luni distanţa dintre Babilon şi Ierusalim.

13:5

Substantivul propriu *εὐφράτη* (SEPT.FRANKF.) este redat în BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.1914 prin *Efrat*, corespunzîndu-i *Evfrath* în BIBL.VULG.1760-1761, *Eufratŭ* în BIBL.1874 şi *râul Fara* în BIBL.RADU-GAL.

13:6

Verbul *βάδισον* (SEPT.FRANKF.), la modul imperativ, timpul aorist, este tradus în BIBL.1688 prin *pasă*, echivalentul lat. *vade* (VULG.) fiind tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *mergi*, în timp ce BIBL.RADU-GAL. are aici *te du*.

13:7

Participiul pasiv *διεφθαρμένον* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *stricat* provine din verbul *διαφθείρω*,

compus din verbul *φθείρω* şi prepoziţia *διά*, avînd două sensuri: unul literal ('a distruge', 'a nimici') şi unul figurat ('a depăşi', 'a trece', 'a corupe'). Potrivit lui Émile Boisacq (DELG, p. 1025), rădăcina verbului *φθείρω* provine din cuvîntul sanscr. *kṣárati* („a se revărsa, a se trece, a se scurge"). Filosofia greacă pune permanent în antiteză termenii gr. *φθείρεσθαι* şi *γίγνεσθαι*.

13:8-11

Purtarea permanentă a brîului simbolizează continua grijă faţă de oameni a Domnului. Atîta timp cît oamenii rămîneau apropiaţi de Domnul şi-l ascultau, ei prosperau. Ascunderea cingătorii simbolizează apostazia oamenilor.

13:12

Dumnezeu îi spune lui Ieremia să se adreseze oamenilor printr-un proverb, tocmai pentru a le trezi atenţia. Substantivul *ἀσκός* (SEPT.FRANKF.), corespunzător lat. *languncula* (VULG.), este tradus în BIBL.1688 prin *foalele* (la fel în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA), în timp ce ediţiile fidele tradiţiei ebraice îl echivalează prin *burduvulă* (BIBL.1874), *foiul* (BIBL.1936), *vasele* (BIBL.CORN.1926), *plosculiţa* (BIBL.VULG.1760-1761). ♦ În Noul Testament, Iisus Hristos invocă experienţa comună a ascultătorilor săi, potrivit căreia nimeni nu pune vin nou în burdufuri vechi, deoarece prin fermentarea care se întîmplă cu vinul nou se vor sparge cele vechi şi nerezistente, iar vinul se va vărsa (KARAVIDOPOULOS, p. 90). ♦ „Hristos a spus acestea punînd legi şi canoane ucenicilor Săi, ca, atunci cînd vor face ucenici pe oamenii din întreaga lume, să se poarte cu ei cu multă blîndeţe. «Nici nu pun vin nou în burdufuri vechi» (Mat. 9:17). Ai văzut că pildele se aseamănă cu cele din Vechiul Testament? Haină, burdufuri. Ieremia numeşte pe poporul iudeu cingătoare şi pomeneşte şi el de burdufuri şi de vin. Şi pentru că Hristos vorbea de mîncare şi de masă, ia de la acestea şi pildele" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 375).

13:13

GELS notează substantivul *μεθύσματι* (SEPT.FRANKF.) drept un neologism în greaca Septuagintei; acesta este tradus în BIBL.1688 prin *îmbătare*, iar în BIBL.ANANIA prin *băutură îmbătătoare*. Îmbătarea este o metaforă a neputinţei poporului de a se apăra de unul singur de atacul duşmanului (Ps. 59:3; Is. 51:21-22).

13:15

Imperativul gr. *ἐνωτίσασθε* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.1914 prin *băgaţi în urechi*, introduce avertismentul asupra judecăţii care se va abate asupra celor mîndri. ♦ „Prorocul vrea ca totodată să auzim şi să luăm în urechi, neajungîndu-i numai unul din cele două cuvinte. Iar apoi, după ce am ascultat şi am luat în urechi, ne porunceşte: să nu fim mîndri şi ne învaţă ce trebuie să facem. Ce anume înseamnă *să ascultăm* şi ce vrea să spună şi ce este *să luăm în urechi*, putem înţelege din chiar cuvintele întrebuinţate. *A lua în urechi* înseamnă a primi cu urechile şi a asculta. Prin opoziţie cu primul cuvînt, oare nu înseamnă a primi în minte? Şi deoarece dintre cuvintele Scripturii, unele sînt nespus de tainice, altele sînt de nemijlocit folos celor care le înţeleg, cred că *a asculta* este întrebuinţat pentru cuvintele tainice ale Scripturii, iar pentru cele uşoare şi care pot fi întrebuinţate fără tîlcuire de cel ce le aude, este întrebuinţat cuvîntul *a lua în urechi*" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, pp. 406-407).

13:16

Imagistica folosită este aceea a păstorilor care-şi păzesc turmele pe un munte, aşteptînd lumina dimineţii. Muntele este metafora unui mare pericol (Zah. 4:7; Mat. 21:21).

13:17

SEPT.RAHLFS diferă de textul ebraic doar prin adăugarea expresiei *ἡ ψυχὴ ὑμῶν*. Atît SEPT.RAHLFS, prin *συνετρίβη* („spartă în bucăţi"), cît şi VULG., prin *quia captus est*, indică mai degrabă o acţiune trecută decît un eveniment viitor.

13:18

În timp ce ediţiile care urmează SEPT.RAHLFS traduc gr. *τοῖς δυναστεύουσιν* prin *principilor* (BIBL.ANANIA), *silnicilor* (BIBL.1688), *boierilor* (BIBL.1914), *boiarilor* (BIBL.1795/2000), ediţiile care urmează textul ebraic vorbesc în unanimitate despre *regină*, sensul fiind de 'regină-mamă'. ♦ Majoritatea comentatorilor identifică regele în persoana lui Iehonia, mama sa numindu-se Nehuşta. Istoria integrală cu referire la evenimentele din 597 î. Hr. este relatată la 4 Reg. 24:8-17. Mama regelui era adeseori o persoană influentă, iar acest lucru poate fi mai uşor de înţeles în cazul lui Iehonia, care avea doar optsprezece ani în timpul scurtului său mandat. Din punct de vedere istoric, în cadrul poporului evreu regina mamă era un personaj deosebit de interesant, ca şi în cazul acadienilor, etruscilor sau finilor. De exemplu, mama regelui Solomon a stat pe un tron, de-a dreapta fiului său (3 Reg. 2:19) (ANDREASEN, pp. 179-194). Exilul din 597 î. Hr. era doar o anticipare a exilului definitiv din 586 î. Hr. Abdicarea de la tron simbolizează înfrîngerea poporului.

13:19

Expresia ebr. *ārê hanneḡeḇ* (BIBL.HEBR.) este tradusă în majoritatea ediţiilor prin *cetăţile de la miazăzi*, cu excepţia BIBL.RADU-GAL.: *cetăţile din Negheb*. BIBL.VULG.1760-1761 traduce lat. *austri* prin *austrului*. *Cetăţile din Negheb* se referă fie la cetăţile din regiunea sudică a Israelului, fie la regiunea deşertică situată la sud de Ierusalim. În orice caz, include oraşe importante precum Beerşeba sau Arad. Cetăţile sînt închise, astfel încît armatele regelui să nu fie aprovizionate. Înfrîngerea este iminentă.

13:20

Masoreţii au folosit verbele la modul imperativ, persoana a II-a, numărul plural, influenţaţi de sufixul plural al substantivului *ênêḵem* (BIBL.HEBR.), dar şi de convingerea că între versetele 18-19 şi 20 este o continuitate directă (MCKANE, pp. 306-307).

13:21

În timpul lui Osea, Israelul a cerut ajutorul Egiptului şi Asiriei, asemenea unui porumbel nepriceput şi neştiutor (Os. 7:11). Acum Iuda face aceeaşi greşeală încercînd să stabilească alianţe cu Babilonul şi cu Egiptul. Cartea lui Osea abundă în limbaj anti-baalistic. Osea credea că poporul său era necredincios faţă de Iahve, timp în care îl urma orbeşte pe Baal. Ei participau la viaţa cultului de fertilitate pentru a asigura atît productivitatea pămîntului, cît şi înmulţirea poporului. Judecata Domnului va aduce asupra lor secetă şi infertilitate (Os. 9:11-14). Chiar şi căsătoria lui Osea cu necredincioasa Gomer simboliza nestatornicia poporului nordic care îl iubea mai mult pe Baal decît pe Iahve (2:1-23). Osea este un profet al speranţei, care crede că Domnul va reface Israelul după ce îl va pedepsi prin distrugere şi prin exil. Pentru Osea, Ziua lui Iahve are o dublă semnificaţie: distrugerea naţiei, urmată de refacerea pămîntului.

13:22

Mulţi hermeneuţi, observînd utilizarea eufemistică a poalelor şi a călcîielor, percep această umilire ca pe un viol al Ierusalimului sau al reginei-mamă, eveniment care s-ar petrece în timpul invaziei. Din moment ce versetul 27 vorbeşte despre practicile imorale ale cultelor păgîne, imaginea cea mai probabilă este aceea a umilirii publice pentru adulter. ♦ SEPT.RAHLFS parafrazează ebr. *šûlayiḵ* (BIBL.HEBR.) prin *τὰ ὀπίσθιά σου*, tradus în BIBL.1688 prin *denapoile tale*, care are drept corespondent lat. *verecundiora tua* (VULG.), tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *ceale mai de ruşine ale tale*.

13:23

Ieremia foloseşte o metaforă binecunoscută pentru a descrie înclinaţia spre păcat a lui Israel: după cum este imposibil ca un etiopian să îşi schimbe culoarea pielii, tot atît de greu este ca iudeii să se întoarcă din căile lor greşite. Etiopia biblică se afla pe teritoriul actual al regatului Nubiei, întinzîndu-se de la Aswan (Seventh), pînă la cotitura Nilului, lîngă oraşul modern Khartoum. Invadată de către hamiţii veniţi dinspre Arabia şi Asia, Etiopia a fost dominată de Egipt timp de 500 de ani, începînd cu dinastia a XVIII-a (cca 1500 î. Hr.), fiind guvernată de un vicerege care conducea imperiul african, controla armata din Africa şi gestiona minele aurifere din Nubia.

13:24

Substantivul *φρύγανα* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, (BIBL.1795/2000 şi BIBL.1819: *ojogiturile*, în BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA: *uscăturile*, BIBL.ANANIA: *surcele*), are fie sensul de 'arbust', fie sensul de 'lemne uscate/ surcele folosite la aprinderea focului' (ARNDT, p. 1067).

Capitolul al 14-lea

14:2

Capitolul se deschide cu formula specifică de introducere a unui mesaj divin prin intermediul profetului, deşi versiunea ebraică prezintă o formă uşor schimbată faţă de construcţia obişnuită. Seceta era un fenomen des întîlnit în vechiul Orient Apropiat, însă autorul încearcă să sugereze, prin intermediul unor imagini cu impact puternic, intensitatea evenimentului la care face trimitere. Absenţa oamenilor de la *porţile ei* (BIBL.1688) evidenţiază peisajul dezolant, lipsit de dinamismul obişnuit din cetăţile lui Iuda (HUEY, p. 150).

14:3

Nici SEPT.FRANKF. şi nici SEPT.RAHLFS nu menţionează, aici, acoperirea capetelor de către cei care nu au găsit apă, deşi această practică de exprimare a întristării va fi amintită în versetele următoare. VULG. şi BIBL.HEBR., însă, fac referire încă de pe acum la faptul că, dezamăgiţi de lipsa apei din cisterne, oamenii *au acoperit capetele sale* (secvenţă redată în BIBL.VULG.1760-1761 după VULG., în BIBL.1936, după textul ebraic: *şi-şi acopăr capetele*).

14:5

Termenul *ἔλαφοι* (SEPT.FRANKF.) este tradus în MS.45 prin *cerbii*, traducere, de altfel, corectă, dar nepotrivită în contextul în care este vorba despre naşterea de pui. Fidele textului grecesc, ediţiile româneşti ulterioare (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) păstrează forma de masculin, abia BIBL.ANANIA redînd termenul gr. prin fem. *căprioarele*. În VULG. apare termenul *cerva*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce prin *cerbiţa*. BIBL.1874 are *cerbóĭca*, la fel ca BIBL.1936 (*cerboaica*), urmînd textul ebraic. ♦ Deşi SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS omit complementul direct al verbului *ἐγκατέλιπον* (*părăsiră* în BIBL.1688), este evident că aici este vorba despre puii abia născuţi.

14:6

Verbul *εἵλκυσαν* din SEPT.FRANKF. are sensul primar de 'a trage', astfel încît MS.45 traduce construcţia din care face parte acest verb prin *traseră vînt*, sintagmă preluată şi în BIBL.1688, precum şi în versiunile ulterioare. BIBL.ANANIA oferă o traducere mai potrivită: *adulmecau vîntul*. Este vorba, aici, atît despre greutăţile de respiraţie cauzate animalelor de seceta aspră, cît şi despre căutarea lor disperată după hrană. Secvenţa *tras-au vînt ca zmeii* (BIBL.VULG.1760-1761) reproduce lat. *traxerunt ventum quasi dracones* (VULG.), care, la rîndul său, încearcă să redea ebr. *šā'pû rûᵃḥ kattannîm*; *cf.* BIBL.1936: *înghit aer, ca şacalii*.

14:7

Construcţia *ἀντέστησαν ἡμῖν* din SEPT.RAHLFS şi din SEPT.FRANKF. a fost tradusă în MS.45 prin *împoncişară-să noao*, formă conservată şi în BIBL.1688 (*împomcişară-se noao*), dar pe care BIBL.1795/2000 o redă prin *au stătut noao împrotivă*, la fel ca BIBL.1914; BIBL.ANANIA are *ni s'au ridicat împotrivă*. În locul corespondent, BIBL.VULG.1760-1761, *cf.* VULG., are *de vor răspunde noao*, în vreme ce BIBL.CORN.1926, urmînd textul ebraic, are *mărturisesc împotriva noastră*.

14:8

Termenul *ὑπομονή* (SEPT.FRANKF.) a fost echivalat în BIBL.1688 prin *îngăduiala*, iar de BIBL.1795/2000 prin *îngăduința*. BIBL.1914 (*cf.* BIBL.ANANIA) are, însă, *nădejdea*. În BIBL.VULG.1760-1761 găsim forma *așteptarea*, în vreme ce în BIBL.1874 este folosit termenul *speranță*. Deşi traducerile româneşti prezintă, după cum se poate observa, unele diferenţe, este lesne de înţeles faptul că autorul încearcă să evidenţieze imaginea de mîntuitor, de izbăvitor aşteptat a Domnului. ♦ În SEPT.FRANKF. se vorbeşte despre Ierusalim, însă numai MS.45 redă textul din SEPT.FRANKF., restul ediţiilor româneşti referindu-se la Israel, la fel cum face şi SEPT.RAHLFS, dar şi VULG. şi BIBL.HEBR.

14:10

Dumnezeu respinge solicitările poporului, întrucît acesta se depărtase mult prea mult, aducîndu-şi aminte de el numai la nevoie, atunci cînd îi adresau rugăciuni disperate. Hoinărirea la care face referire versetul este, în primul rînd, un simbol al volatilităţii religioase a evreilor, care au căutat zei străini, ignorîndu-l pe adevăratul Dumnezeu şi arătîndu-se indiferenţi faţă de legămîntul cu el. Acum, însă, era rîndul lui Dumnezeu să-i ignore şi să le respingă cererile (PULPIT, p. 153).

14:11-12

Termenul *ὁλοκαυτώματα* (SEPT.FRANKF.), *cf. arderi de tot* (BIBL.1688), se referă la un tip de ofrandă adusă lui Dumnezeu, constînd în consumarea deplină de către foc a unui animal, cu scopul de a obţine iertarea păcatelor. Era cel mai uzual tip de sacrificiu în cultul iudaic de la Templu, existînd mai multe variante: atît în cultul public, cît şi în ceremoniile cu caracter particular (EDB, p. 205).

14:13

Secvenţa *ὁ ὢν κύριε* (SEPT.FRANKF.), tradus în MS.45 prin *Cela ce eşti, Doamne*, nu a mai fost păstrat în SEPT.RAHLFS, astfel încît BIBL.ANANIA traduce *O, Doamne*, după *ὦ κύριε*. De altfel, construcţia corespunzătoare din VULG. *A, a, a, Domine Deus* redă textul din SEPT.RAHLFS, iar nu pe cel din SEPT.FRANKF. (BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce prin *A, a, a, Doamne Dumnezeule*. Urmînd textul ebraic, BIBL.1936 are numai *Doamne Dumnezeule*. ♦ Motivat de dragostea sa pentru poporul suferind, profetul Ieremia încearcă să mute vina de pe umerii locuitorilor din Iuda pe cei ai profeţilor care negau venirea unor vremuri de restrişte (HUEY, p. 154).

14:14

Termenul *οἰωνίσματα* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS) nu este des întrebuinţat în Vechiul Testament, el provenind de la substantivul *οἰώνισμα*, *-ατος*, cu sensul 'prezicere prin intermediul zborului sau sunetelor scoase de păsări' (LUST, *s.v.*). Termenul mai apare doar la Ier. 27:9 şi 1 Reg. 15:23.

14:16

Consecinţele faptelor falşilor profeţi se vor răsfrînge nu numai asupra lor, ci şi asupra poporului în ansamblu, întrucît starea de letargie pe care o induc aceşti proroci mincinoşi împiedică poporul să se căiască şi să se reîntoarcă înspre Dumnezeu (PULPIT, p. 358).

14:17

BIBL.1688, după SEPT.FRANKF., are *ochii voştri*, traducere păstrată şi în ediţiile româneşti ulterioare (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.ANANIA), dar care nu corespunde textului latin şi celui ebraic. Astfel, BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., traduce *ochii miei*, părînd a trimite, astfel, la participarea lui Dumnezeu la suferinţa poporului său. Traducerea din BIBL.CORN.1926, *îmi varsă lacrămi ochii*, este fidelă textului ebraic; din păcate, însă, nici din formularea românească, nici din textul original nu ne putem da seama dacă aceste cuvinte trebuie atribuite profetului sau lui Dumnezeu însuşi (SEPT.NEC, p. 408).

14:19

Atît în textul grecesc, cît şi în cel ebraic şi în cel latin, acest verset este dificil de interpretat, întrucît nu poate fi stabilită cu exactitate identitatea vorbitorului. Unii exegeţi au susţinut că Ieremia însuşi l-ar acuza pe Dumnezeu de abandonarea completă a poporului, în vreme ce alţii au pus aceste cuvinte în gura poporului. Poziţia dominantă este, însă, aceea de mijloc, conform căreia profetul ar vorbi, aici, în numele poporului, punîndu-i Domnului înainte realităţile şi rugăminţile conaţionalilor (HUEY, p. 155).

14:21-22

Deşi textul din SEPT.FRANKF. are 22 de versete în acest capitol, MS.45 şi BIBL.1688 unesc ultimele două versete, motiv pentru care, în aceste două versiuni, capitolul are numai 21 de versete. Numărătoarea din SEPT.FRANKF. corespunde, însă, atît celei din SEPT.RAHLFS, cît şi celor din VULG. şi BIBL.HEBR.

Capitolul al 15-lea

15:1

Situaţia poporului era într-atît de dificilă, încît nici măcar Moise şi Samuel, renumiţi pentru puterea rugăciunilor lor (Ps. 98:6-8, BIBL.1688), nu ar mai fi putut să mijlocească pentru el. Sensul fragmentului *οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου* din SEPT.RAHLFS, redat în BIBL.1688 prin *nu iaste sufletul mieu*, este acela că Dumnezeu nu se va îndupleca, nu va arăta milă (NEWMAN, p. 363). De altfel, în BIBL.RADU-GAL. sintagma este redată prin *inima mea tot nu s-ar întoarce*. Construcţia *către ei* din BIBL.1688 este traducerea lui *πρὸς αὐτούς* din SEPT.FRANKF. BIBL.1914, precum şi toate ediţiile româneşti care urmează textul SEPT.RAHLFS, o redau prin *către (către) ei*. O diferenţă apare în BIBL.HEBR., unde lui *πρὸς αὐτούς* îi corespunde *'el-hā'ām hazze*^{h}, echivalat în BIBL.RADU-GAL. prin *spre acest popor*. Deşi în SEPT.RAHLFS pronumele *αὐτούς* pare a face referire la Moise şi la Samuel, iar nu la popor, sensul este acelaşi cu

cel urmărit în BIBL.HEBR. ♦ Forma *slobózi* din BIBL.1688 redă imperativul aorist *ἐξαπόστειλον* din SEPT.FRANKF. Acelaşi verb, redat în BIBL.HEBR. prin *šālāh*, este folosit cu sensul său primar de 'a elibera' în Ieş. 5:1. Este posibil ca folosirea acestui verb cu un sens radical diferit să urmărească reliefarea depărtării poporului de Dumnezeu (HUEY, p. 157). La Ieş. 5:1 (BIBL.ANANIA) Dumnezeu grăieşte prin Moise, iar Aaron către faraon: *Dă-i drumul poporului meu*; aici, verbul are sensul 'a izgoni', sens redat şi de BIBL.RADU-GAL.; BIBL.1914 are *depărtează*, BIBL.1911 foloseşte *alungă-i*, iar BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. (*ejice*), are *leapădă-i*. ♦ Porunca lui Dumnezeu nu se limitează numai la a-i cere lui Ieremia să izgonească poporul care, probabil, se ruga şi aducea sacrificii împrejurul Templului (PULPIT, p. 372). El vrea ca poporul realmente să plece de la faţa sa: *şi să iasă!* (BIBL.1688).

15:2

Cele patru destinaţii enumerate de Dumnezeu (moartea, sabia, foametea şi robia) pun în evidenţă faptul că nimeni nu se va putea sustrage pedepsei, aceasta fiind particularizată pentru caracterul fiecăruia şi pentru tipurile de păcate pe care la va fi săvîrşit (PULPIT, pp. 376-377).

15:3

Verbul gr. *ἐκδικήσω*, redat în BIBL.1688 prin *voiu izbîndi*, este un indicativ viitor activ al verbului *ἐκδικέω*, care are sensul de 'a răsplăti după dreptate', 'a pedepsi', 'a se răzbuna' (ARNDT, p. 330). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA redau tot prin *voiu izbîndi*, *cf. voiu isbândi* (BIBL.1914). Verbul folosit în aceste ediţii, *a izbîndi/ isbândi*, are şi acestă nuanţă de răzbunare, mai puţin subînţeleasă în limbajul de astăzi. ♦ Cele patru feluri de pedepse aruncate de Dumnezeu asupra poporului descriu un tablou sinistru. Conform BIBL.HEBR., sabia este trimisă ca să ucidă, traducere redată în BIBL.1874 şi în BIBL.CORN.1926, în vreme ce în SEPT.RAHLFS se indică şi felul uciderii, prin folosirea substantivului în acuzativ *σφαγήν*, cu sensul de 'omor prin înjunghiere' (DGRNT, p. 281). Cei ucişi nici măcar nu vor avea parte de o înmormîntare conformă cu rînduieile tradiţionale, ci vor fi sfîşiaţi de cîini şi devoraţi de păsări şi de animalele sălbatice. Pentru *sfîşiere*, BIBL.1688 foloseşte termenul *spargere*, în timp ce BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 folosesc echivalentul *rumpere*. Rezultatul final al acestor pedepse este descompunerea cadavrului, adică ştergerea oricăror urme ale existenţei unei persoane. Pentru *descompunere*, BIBL.1688 foloseşte termenul *stricare*, la fel ca BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914; BIBL.ANANIA, care redă pedepsele în forme verbale, iar nu substantivale, echivalează sintagma *εἰς διαφθοράν* din SEPT.RAHLFS prin *să nimicească*. Moartea poporului păcătos este, deci, dezonorantă (*cf.* Is. 18:6), din pricina fărădelegilor şi îndepărtării de Dumnezeu (MARTENS, p. 110).

15:4

Secvenţa *Şi voiu da pre ei la nevoi*, din BIBL.1688, este redată în BIBL.ANANIA prin *Spre spaimă îi voi da*. Cuvîntul gr. *ἀνάγκας*, formă de feminin plural a lui *ἀνάγκη*, folosit în SEPT.RAHLFS, are trei nuanţe: 1. necesitate (în sensul factorului inerent naturii lucrurilor); 2. nevoie, lipsă, constrîngere; 3. muncă, tortură, chin (ARNDT, p. 60). În cele mai multe ediţii româneşti (BIBL.1688, BIBL.FILOTEI, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.1936) prin această secvenţă se înţelege că poporul necredincios va fi abandonat de Dumnezeu în mîinile unor cotropitori, pentru a fi supus la *nevoi* sau *munci*. BIBL.1874 şi BIBL.1911 folosesc pentru *nevoi* cuvîntul *apesarei*, în vreme ce BIBL.VULG.1760-1761 traduce prin *spre înfierbântarea tuturor împărăţiilor pămîntului* textul din VULG.: *in fervorem universis regnis terris*. Urmînd textul ebraic, BIBL.RADU-GAL. traduce această primă parte a versetului prin *Şi-i voi face sperietoare tuturor împărăţiilor*, iar BIBL.CORN.1926 prin *Îi voi face de pomină pentru toate împărăţiile pămîntului*. ♦ Deşi Dumnezeu precizează că această abandonare a poporului în mîinile împărăţiilor pămîntului se datorează faptelor lui Manase (restaurarea idolatriei, încurajarea practicilor magice, crime, *cf.* BIBL.ANANIA, p. 988, nota b), totuşi trebuie înţeles că pedeapsa asupra poporului vine şi pentru faptul că a aderat la aceste practici ale regelui (HUEY, p. 157). ♦ „Prevede ce se va întîmpla după întoarcere [din exil], ce li se va întîmpla sub macedoneni şi distrugerea ce le va fi cauzată de romani. Arată că cele dintîi li se vor întîmpla din cauza impietăţii comise de Manase. Şi totuşi, El nu este un judecător nedrept, şi nici nu cere să răspundă ei pentru greşelile altora. Îi lasă pradă relelor profeţite pentru că au fost părtaşi la impietate şi susţinători entuziaşti ai păcătosului lor rege" (TEODORET AL CIRULUI, 4.15.4).

15:5-7

Întregul pasaj Ier. 15:5-9 are aspectul unei plîngeri, înfăţişînd un viitor sumbru pentru Ierusalim şi pentru locuitorii săi. Traducerea secvenţei *τίς δειλιάσει ἐπὶ σοί* din SEPT.FRANKF. (Ier. 15:5) prin *cine să va sfii asupra ta*, în BIBL.1688, este extrem de apropiată de sensul original. Pe de altă parte, SEPT.RAHLFS redă ebr. *nûd* mai degrabă cu sensul 'a arăta milă, compasiune', 'a se tîngui pentru ceva' (TWOT, p. 560). În VULG., întrebarea retorică a Domnului este redată prin *quis contristabitur pro te*, de unde *cine să va întrista pentru tine?* în BIBL.VULG.1760-1761. De altfel, şi dintre traducerile ce urmează SEPT.RAHLFS unele au optat pentru această formulare: *cine se va întrista pentru tine?* (BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI, BIBL.1914, BIBL.ANANIA). BRENTON redă exact acelaşi sens ca şi BIBL.1688: *cine se va teme pentru tine?* ♦ În ceea ce priveşte versetul 6, BIBL.1688 amplifică sensul construcţiei *σὺ ἀπεστράφης με* din SEPT.FRANKF., traducînd-o prin *Tu m-ai urît*, deşi înţelesul primar al verbului *ἀποστρέφω* este acela de 'a se întoarce de la'. BIBL.FILOTEI, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează BIBL.1688, în vreme ce BIBL.ANANIA adoptă o variantă mai apropiată de sensul urmărit de textul grecesc: *Tu M'ai părăsit*. Aceeaşi formă este preferată şi de BIBL.CORN.1926, BIBL.1911 şi BIBL.1874 (în această din urmă ediţie: *Tu m'ai părăsitu*); de asemenea,

BIBL.RADU-GAL. are *Tu însuţi m'ai aruncat*, în vreme ce BIBL.1968 construieşte o subordonată cauzală: *Pentru că tu m-ai lăsat*. De fapt, aceasta pare a fi traducerea cea mai apropiată de modul de înlănţuire a propoziţiilor, urmărit chiar şi de SEPT.RAHLFS. ♦ Sintagma *ὀπίσω πορεύση* din SEPT.FRANKF. se referă la consecinţa întoarcerii de la Dumnezeu a Ierusalimului, BIBL.1688 traducînd prin *denapoi vei mêrge*. BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 păstrează timpul viitor al verbului, în timp ce BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.1936, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968 traduc propoziţia cu predicatul la trecut (BIBL.RADU-GAL., urmînd textul ebraic, traduce chiar *mi-ai întors spatele*, iar BIBL.CORN.1926: *ai dat înapoi*). În BIBL.ANANIA se preferă formularea *mi-ai întors spatele*. ♦ În tradiţia patristică răsăriteană, interpretarea versetului urmează versiunea greacă. Origen spune: „Pentru că Ierusalimul Iudeii – care trebuie să ne facă să ne gîndim prin sinecdocă la toţi iudeii – s-a întors (de la Dumnezeu) şi i s-a spus: *Vei merge înapoi*. Căci a fost o vreme cînd el nu mergea înapoi, ci înainte (...). Cît priveşte ceea ce semnifică *vei merge înapoi* şi *a tinde către cele ce sunt înainte*, explicăm astfel: dreptul tinde către ceea ce este înainte, el uită ceea ce este în urmă; evident, cel care este în dispoziţii contrare celor ale dreptului îşi aminteşte de ceea ce este în urmă şi nu se îndreaptă către ceea ce este înainte" (ORIGEN, JER., 13.3). ♦ Ultima propoziţie a versetului 6, *καὶ οὐκέτι ἀνήσω αὐτούς* (SEPT.FRANKF.), este tradusă în BIBL.1688 prin *Şi încă nu voiu părăsi pre ei*, traducere care, însă, nu corespunde tonului general ameninţător al pasajului. Deşi verbul gr. *ἀνίημι* are şi acest sens, de 'a părăsi', 'a abandona' (DBLG, 479), în cazul de faţă el redă sensul urmărit de ebr. *nḥm* (BIBL.HEBR.), 'a se îndura', 'a lăsa în pace'. De aceea, traducerile din BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, care redau pe *ἀνήσω* prin *nu(-i) voi(u) lăsa*, sînt mult mai apropiate de textul grecesc. Sensul este şi mai bine precizat în BIBL.ANANIA: *Pentru ei nu voi avea cruţare*. Traducînd VULG., BIBL.VULG.1760-1761 are *Ostenit-am rugându-Mă*, formă întîlnită şi în versiunile care urmează textul ebraic. Astfel, în BIBL.1968 găsim *Căci m-am săturat miluindu-te*. O opţiune curioasă de traducere este prezentă în BIBL.1914: *Şi nu-mi voiu mai aduce aminte de ei*. Ea nu mai este întîlnită în nici o altă ediţie românească şi, în ciuda faptului că nu este o traducere exactă, are meritul de a fi intuit sensul negativ al propoziţiei, avînd în vedere faptul că, aşa cum arătam mai sus, BIBL.1688 – în a cărei descendenţă directă se găseşte BIBL.1914 – redă un sens pozitiv. ♦ În versetul 7, BIBL.1688 redă prin *pierdură norodul mieu* propoziţia din SEPT.FRANKF.: *ἀπώλεσαν τὸν λαόν μου*. În textul ebraic, însă, predicatul acestei propoziţii este la persoana întîi, implicîndu-l ca subiect pe Dumnezeu. Această diferenţă se păstrează între ediţiile româneşti, în funcţie de textul de bază al fiecărei traduceri – cel grecesc (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) sau cel ebraic (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936, BIBL.1968; *cf.* şi BIBL.VULG.1760-1761, care urmează textul VULG.). De notat că, în vreme ce ediţiile fidele SEPT.RAHLFS păstrează verbul la trecut, insistînd pe vina unei fracţiuni a populaţiei ale cărei răutăţi au nimicit poporul (*pierdură norodul mieu, pentru răutăţile lor*; BIBL.1688), ediţiile care se raportează la textul ebraic traduc verbul la viitor (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936) sau la prezent (BIBL.CORN.1926, deşi în BIBL.HEBR. este tot la trecut), inducînd ideea că pedeapsa urmează să vină din partea lui Dumnezeu, ca urmare a răutăţilor poporului.

15:8

Înmulţirea numărului văduvelor mai mult decît nisipul mării este o consecinţă a depărtării poporului de Dumnezeu şi o răsturnare radicală a promisiunii făcute către Avraam (Fac. 32:12: *mulţind voi mulţi seminţia ta ca stêlele ceriului şi ca năsipul cel dupe ţărmurele mărei* (BIBL.1688); vezi HUEY (p. 158). ♦ Dacă în SEPT.FRANKF. găsim verbele *ἐπήγαγον* (persoana a treia, plural) şi *ἐπέρριψα* (persoana întîi, singular), BIBL.1688 nu reflectă această diferenţă de persoană şi număr, traducînd prin *aduseră* şi *lepădară*. BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936, BIBL.1968 urmează textul ebraic, unde ambele verbe sînt la persoana întîi singular, avîndu-l, deci, drept subiect pe Dumnezeu. Interesantă este traducerea pe care o găsim în BIBL.VULG.1760-1761: *Adusu-le-am lor, preste maica tinărului, jefuitoriu amiazăzi; trimis-am preste cetate de năprazną groază*. Traducerea urmează VULG., care, în primă fază, se referă la *maica tînărului* (lat. *matrem adulescentis*), iar apoi schimbă complementul indirect şi se referă la *cetate* (*super civitates*). Această diferenţă importantă între VULG. şi SEPT.RAHLFS provine din faptul că acelaşi termen ebraic poate însemna atît 'teroaree', 'groază', cît şi 'cetate', 'oraş' (TWOT, p. 665).

15:9

Referirea la *cea care a născut şapte*, în contextul pedepsei lui Dumnezeu, scoate în evidenţă contrastul dintre binecuvîntarea pe care o primise poporul şi pedeapsa pe care o va îndura acesta, din pricina fărădelegilor. Cifra 7 are o valoare simbolică importantă în Vechiul Testament, fiind considerată cifră a perfecţiunii, a plenitudinii (HUEY, p. 158); de aici şi simbolizarea unei familii fericite prin naşterea a şapte prunci (a se vedea şi Rut 4:15; 1 Reg. 2:5). ♦ Construcţia *deşertă-se* din BIBL.1688 este o traducere literală a verbului *ἐκενώθη* din SEPT.FRANKF. (acelaşi verb, sub forma *κενόω*, este folosit de Sfîntul Apostol Pavel cînd vorbeşte despre chenoza Mîntuitorului la Filip. 2:7). ♦ Verbele *să ruşină* şi *să ocărî* din BIBL.1688 traduc pasivele *κατησχύνθη* şi *ὠνειδίσθη* din SEPT.FRANKF., avînd-o ca subiect pe *ἡ τίκτουσα*, *cêea ce năştea şapte*. Considerîndu-le verbe active, BIBL.1914 traduce *ruşinat-a, şi a făcut de ocară pe cei rămaşi ai săi*. BIBL.1795/2000 şi alte ediţii (BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA etc.) urmaseră, de altfel, aceeaşi linie. Versiunile care utilizează textul ebraic (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1968) au verbele la diateza pasivă, însă abia cu BIBL.ANANIA se revine la o traducere apropiată de original a celor două

verbe şi, din perspectiva SEPT.RAHLFS, într-o formă poetică: *de ruşine şi ocară s-a acoperit*. Cei care nu vor muri ca urmare a urgiei dezlănţuite de Dumnezeu, vor fi abandonaţi de el înaintea duşmanilor, sfîrşind prin a fi ucişi de aceştia.

15:10-11

Tînguiala profetului înaintea lui Dumnezeu este cauzată, în mare măsură, de dezamăgirea faţă de modul în care poporul reacţiona la mesajele sale. Deşi activitatea profetică a lui Ieremia s-a desfăşurat tocmai în interesul poporului, conaţionalii săi îl marginalizau şi îl condamnau pentru profeţiile sale (HUEY, p. 160). Pe de altă parte, Ieremia îşi deplînge soarta trasată de Dumnezeu prin încredinţarea misiunii de a vesti poporului apropierea judecăţii (în Ier. 20:14-18 tînguiala lui Ieremia atinge cote şi mai înalte, o dată cu blestemarea zilei în care s-a născut). ♦ Construcţiei *ὅυτε ὠφέλησα, ὅυτε ὠφέλησεν με οὐδείς* din SEPT.FRANKF., tradusă în BIBL.1688 prin *Nici am folosit, nici mi-au folosit mie nimerile*, îi corespunde *lō'-nāšîṯî wlō'-nāšû-ḇî* din BIBL.HEBR. În BIBL.CORN.1926, această frază ebraică este tradusă: *Nu iau cu împrumut, nici nu dau cu împrumut*, iar în BIBL.1968 este echivalată: *Nimănui n-am dat cu dobîndă şi nici mie nu mi-a dat nimeni cu dobîndă*. Ceea ce Ieremia doreşte să sublinieze este faptul că, deşi, nu s-a amestecat în probleme lumeşti, pentru a nu se abate de la misiunea sa, totuşi este judecat aspru de către ceilalţi, chiar blestemat. ♦ Fericitul Ieronim, analizînd acest pasaj, spune: „Această sinecdocă poate fi înţeleasă ca privindu-l pe Ieremia, care va fi singurul judecat, din pămîntul Iudeii, dintre toţi. El corespunde adevăratului Domn, Mîntuitorul nostru, Care spune în Evanghelie: «Am venit în această lume spre judecată, ca aceia care nu văd să vadă, iar cei ce văd să fie orbi» [Ioan 9:39]" (IERONIM, HIER., 3.52.1). ♦ Secvenţa *De nu am stătut în vrêmea răutăţilor lor* din BIBL.1688 redă propoziţia *εἰ μὴ παρέστην σοι ἐν καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν* din SEPT.FRANKF. Pronumele relativ *σοι*, care este omis în traducerea din BIBL.1688, apare în BIBL.FILOTEI şi în BIBL.ŞAGUNA, fiind tradus prin *lîngă Tine*, iar în BIBL.1795/2000 şi în BIBL.1914 prin *lângă Tine*. BIBL.ANANIA preferă o traducere mai liberă a întregii propoziţii, *dacă eu nu m'am rugat la Tine*, care surprinde, de altfel, şi ideea urmărită de Ieremia. ♦ În SEPT.RAHLFS, versetul 11 conţine tot cuvintele lui Ieremia, prin care profetul aminteşte rolul de mijlocitor pe care şi l-a asumat înaintea lui Dumnezeu pentru păcatele poporului şi pentru ajutor împotriva duşmanilor. BIBL.HEBR., însă, atribuie cuvintele de aici lui Dumnezeu: ebr. *'āmar yhwh* (BIBL.CORN.1926: *Domnul a răspuns*; BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., traduce: *Zice Domnul*). De altfel, în BIBL.HEBR. conţinutul versetului este diferit de cel din SEPT.RAHLFS. Dacă în SEPT.RAHLFS versetul este o continuare a plîngerii lui Ieremia, în BIBL.HEBR. el reprezintă un răspuns încurajator al Domnului: *Da, te voi întări pentru binele tău; singur voi conduce pe vrăjmaşul tău să te roage, la vreme de nenorocire şi de restrişte* (BIBL.1968).

15:12-14

Modul în care este repartizat textul acestor trei versete în BIBL.1688 urmează structura din SEPT.FRANKF., limitînd versetul 12 la cuvintele *εἰ γνωσθήσεται σίδηρος, καὶ περιβόλαιον χαλκοῦν*. BIBL.1688 traduce şi conjuncţia *εἰ*, care are sensul de 'dacă, de', însă care, în versetul de faţă, are numai rolul de a marca o propoziţie interogativă. ♦ Fierul (SEPT.RAHLFS: *σίδηρος*, BIBL.HEBR.: *barzel*) este un metal la care se face adesea referire în Biblie. Se consideră că epoca fierului a început în zona Israelului biblic în jurul anului 1200 î. Hr., deşi fierul era la îndemîna oamenilor încă din epoca bronzului (cca 3200-1200 î. Hr.). De-abia odată cu descoperirea unor metode mai bune de prelucrare (probabil de către Tubal-Cain, conform Fac. 4:22), fierul a putut dobîndi o rezistenţă superioară bronzului (EDB, p. 528). Avînd în vedere contextul scripturistic, *fierul* din SEPT.RAHLFS (şi din ediţiile româneşti care urmează textul grecesc), dar şi *fierul de la crivaţ* (BIBL.VULG.1760-1761) din BIBL.HEBR., VULG. şi traducerile româneşti care urmează aceste versiuni, desemnează pe Nabucodonosor sau, în general, pe vrăjmaşii lui Iuda, la care se face, de altfel, referire în versetele următoare (HUEY, p. 161). Rezistenţa lui Iuda în faţa acestor cotropitori este comparată cu cea a unei învelitoare de bronz în faţa unei arme de fier. BIBL.ANANIA redă acest verset astfel: *Şi-arată fierul dinţii?: Puterea ta e'nvelitoare de aramă*. ♦ Versetele 13-14 se regăsesc, sub o formă uşor schimbată, la Ier. 17:3-4, motiv pentru care unele traduceri în limbi moderne le elimină din capitolul al 15-lea. Diferenţele dintre SEPT.RAHLFS şi BIBL.HEBR. nu sînt semnificative. ♦ Conform textului SEPT.RAHLFS, pierderea bogăţiilor în mîna duşmanilor este preţul pe care Iuda îl plăteşte pentru păcate (BIBL.1688: *comorile tale pradă le voiu da, schimbare pentru toate păcatele tale*). BIBL.1874 traduce textul ebraic care precizează că *Avutulŭ teŭ şi tesaurele tale le voiŭ da prédă, fără preţŭ*. Diferenţa provine din faptul că SEPT.FRANKF., izvorul grecesc al BIBL.1688, nu redă exact construcţia ebr. *lō' ḇimḥîr* (*fără preţ*), care întăreşte faptul că avuţiile poporului vor fi luate ca pradă, ebr. *lāḇaz*. ♦ *În toate hotarăle* (BIBL.1688) indică faptul că nici o parte a teritoriului lui Iuda nu va scăpa fără a fi jefuită de către cotropitori. Versetul 14 face, în mod evident, referire la luarea în robie a unei mari părţi a locuitorilor lui Iuda de către babilonienii lui Nabucodonosor. ♦ BIBL.1688 traduce adverbul *κύκλω* din SEPT.FRANKF. prin *de tot împrejurul*, sens păstrat şi în BIBL.ANANIA (*de jur împrejur*). Interesant este că acest adverb lipseşte din celelalte ediţii româneşti care urmează textul Septuagintei, chiar şi din versiunile mai vechi: BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914. BRENTON îl redă prin *round about*, iar NETS prin *all around*. Urmînd fidel VULG., BIBL.VULG.1760-1761 se referă nu atît la luarea în robie, într-un pămînt necunoscut, ci mai degrabă la venirea duşmanilor dintr-un teritoriu necunoscut: *Şi voiu aduce nepriiatinii tăi din pămîntul care nu-l ştii*, după lat.: *Et adducam inimicos tuos de terra, quam nescis*. ♦ Construcţia *πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου* din SEPT.FRANKF. este

tradusă în BIBL.1688 prin *foc s-au aţîţat dentru mîniia mea*, iar în BIBL.ANANIA prin *foc a tâşnit din mânia Mea*.

15:15

Secvenţa *ἀθῴωσόν με ἀπὸ τῶν καταδιωκόντων με* din SEPT.FRANKF. este tradusă în BIBL.1688 prin *mă fă nevinovat dentru ceia ce mă gonescu pre mine*. Verbul ebr. *nāqam* (BIBL.HEBR.) are sensul de 'a se răzbuna' (BDB, p. 667), iar forma sub care a fost tradus în greacă, *ἀθῳόω*, are înţelesul primar de 'a lăsa nepedepsit'. De aici şi traducerea din BIBL.1688. Ediţiile ulterioare, BIBL.1795/2000, BIBL.1914, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, precum şi BIBL.ANANIA, au redat construcţia *ἀθῴωσόν με* prin *mă apără*. GELS, *s.v.*, notează verbul gr. *ἀθῳόω* în categoria neologismelor, menţionîndu şi sensul pe care îl are la Ier.15:15 (şi numai aici), şi anume acela de 'a se răzbuna pe cineva, în numele cuiva'. Aşadar, Ieremia cere să fie răzbunat de către Dumnezeu înaintea celor care îl prigoneau. Verbul *a apăra* este preferat şi în BIBL.VULG.1760-1761, potrivit VULG.: *tuere me*. BIBL.1874 urmează textul ebraic, folosind verbul *a răzbuna*: *mĕ resbună de ceĭ ce mĕ urmărescŭ*. BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1936, de asemenea, fac uz de verbul *a răzbuna*, traducerea adoptată în BIBL.1968 fiind *mă răzbună împotriva prigonitorilor mei*. ♦ Construcţia *am luat ocară* din BIBL.1688 traduce exact SEPT.FRANKF., care foloseşte forma verbală *ἔλαβον* (de la *λαμβάνω*, „a lua") pentru a reda ebr. *s'ētî* (verb cu multiple sensuri, cele primare fiind 'a ridica', 'a căra', 'a purta'). BIBL.1795/2000 foloseşte tot verbul *a lua*, întîlnit şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.1874 traduce această construcţie prin *ocară amŭ suferitŭ*, verbul *a suferi* fiind preferat, de aici înainte, în toate ediţiile care traduc textul ebraic. În BIBL.VULG.1760-1761 este folosit verbul *a răbda* („am răbdat pentru Tine ocară"), după VULG. (*sustinui propter te opprobrium*). BIBL.ANANIA, deşi urmează textul grecesc, preferă forma *am îndurat ocară*, mai apropiată de sensul urmărit de autor.

15:16

În BIBL.1688, fragmentul *Pentru ceia ce defaimă cuvintele tale* este pus la începutul unei fraze, urmînd structura din SEPT.FRANKF. Această plasare apare şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, deşi este vorba, mai degrabă, despre ultima propoziţie a unei fraze din versetul anterior. Această aşezare a textului, preferată în BIBL.1688, explică şi traducerea prepoziţiei *ὑπό* prin *pentru*, deşi, avînd în vedere că urmează un participiu în cazul genitiv, prepoziţia trebuia tradusă prin *de* sau *de către*. BIBL.ANANIA redă în mod corect prepoziţia şi plasează propoziţia în încheierea frazei începute din versetul anterior: *(...) de dragul Tău am îndura ocară/ de la cei ce-Ţi defaimă cuvintele*. Cea mai recentă traducere în limba engleză a Septuagintei, NETS, urmează şi ea firul firesc al textului: *(...) on your account I received insult/ by those who reject your words*. ♦ Versetul debutează diferit în BIBL.HEBR., BIBL.1874 traducînd prin *Cum aŭ ajunsŭ cuvintele tale, sorbitu-le-amŭ*, BIBL.CORN.1926 prin *Cînd am primit cuvintele Tale, le-am înghiţit*, iar BIBL.1968: *Aflat-am cuvintele Tale şi le-am sorbit*. Verbul ebr. *'ākāl* are sensul primar 'a mînca' (NRSV are: *Your words were found and I ate them*, „Cuvintele Tale au fost găsite şi le-am mîncat"). Cea mai apropiată traducere românească, ca sens, este oferită de BIBL.VULG.1760-1761, care urmează VULG.: *Aflatu-s-au cuvintele Tale şi le-am mâncat*. Ieremia foloseşte imaginea „mîncării" cuvintelor lui Dumnezeu pentru a simboliza acceptarea mesajului divin. Un tablou asemănător se găseşte la Iez. 2:8-3:3, unde profetului Iezechiel mănîncă un sul conţinînd cuvintele lui Dumnezeu, precum şi la Apoc 10:9-10 (HUEY, p. 162). Chemarea numelui lui Dumnezeu asupra lui Ieremia reprezintă consacrarea sa ca profet (PULPIT, p. 375), această imagine fiind adesea folosită cu referire la poporul ales (Deut. 28:10; Ier. 14:9). ♦ Invocaţia *Doamne, atotţiitoriul!* din BIBL.1688 redă gr. *κύριε παντοκράτωρ* (SEPT.FRANKF.) După VULG. (*Domine Deus exercituum*), BIBL.VULG.1760-1761 redă această secvenţă prin *Doamne, Dumnezeul oastelor*.

15:17

BIBL.1688 îl redă pe *παιζόντων* printr-un verb la gerunziu, construind astfel fraza *N-am şezut în adunarea lor, jucînd ei*, o traduce literală căreia îi corespunde versiunea NETS: *I did not sit in the council of them when they were making sport*. BIBL.FILOTEI preferă forma *N'am şezut întru adunarea celor ce juca*, aproape identică cu varianta adoptată anterior în BIBL.1795/2000. BIBL.ANANIA îl redă pe *παιζόντων* prin *glumeţilor*, scoţînd în evidenţă sensul secundar al verbului *παίζω*, acela de 'a batjocori', 'a lua în derîdere'. De altfel, *παίζω* îl redă pe *msaḥăqîm* din BIBL.HEBR., care are sensul de 'a rîde', 'a glumi', 'a petrece'. Acelaşi verb, *παίζω*, este folosit şi la 1 Cor. 10:7: *Şăzu norodul a mînca şi a bea şi să scularĕ a juca* (BIBL.1688). ♦ BIBL.1688 redă construcţia *ἀπὸ προσώπου χειρός σου* din SEPT.FRANKF. prin *de cătră faţa mînii tale*, BIBL.1795/2000 prin *de cătră faţa măniei Tale*, iar BIBL.1914 prin *de către faţa mânei Tale*. În acest context, *ἀπὸ προσώπου* redă formula ebr. *mippnê*, care se traduce prin *în prezenţa, înaintea*, fiind întrebuinţată şi în alte pasaje din cartea profetului Ieremia (TWOT, p. 727). Şi în SEPT.RAHLFS cuvîntul *πρόσωπον* se referă adesea la faţa văzută a lui Dumnezeu, la modul în care el se descoperă oamenilor (TDNT, p. 772). ♦ Substantivul *χειρός* (SEPT.FRANKF.) îl redă pe *yāḏ* din BIBL.HEBR., al cărui sens primar este 'mînă'. Urmînd sensul figurat al cuvîntului *yād*, propriu şi termenului gr. *χειρός* (*cf.* Luc. 1:66: *Şi mîna Domnului era cu el* din BIBL.1688), BIBL.CORN.1926 redă construcţia ebr. *mippnê yāḏḵā* prin *de frica puterii Tale*. O variantă mai amplă adoptă BIBL.1936 şi BIBL.1968: *sub mîna Ta ce apasă asupra mea*, NRSV oferind o traducere apropiată de forma acestor două ediţii româneşti: *under the weight of your hand* („sub greutatea mîinii Tale"). BIBL.ANANIA se îndepărtează în acest caz de SEPT.RAHLFS şi depăşeşte şi sfera semantică a termenului ebr. *yād*, traducînd *sub teama mâniei Tale*. ♦ Termenul *deosebi*, folosit în MS.45 şi în BIBL.1688, redă sintagma *κατὰ μόνας* („singur", „de unul singur") din SEPT.FRANKF. Acesteia,

la rîndul ei, îi corespunde ebr. *bāḏād*, al cărui înţeles nu se rezumă doar la aspectul numeric, ci indică şi izolarea, separaţia; ilustrativ este Lev. 13:46, unde despre lepros se spune: *Osăbit va şădea, afară den tabără îi va fi lui petrêcerea* (BIBL.1688).

15:18

Forma *biruiescu* din BIBL.1688 şi MS.45 a devenit *întărăsc* în BIBL.ŞAGUNA şi *întăresc* în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914. De altfel, sensul verbului *κατισχύουσίν* (SEPT.FRANKF.) este acela de 'a dobîndi capacitatea de a învinge', fără a presupune că victoria a şi fost obţinută (LOUW, p. 500). ♦ BIBL.1688 redă termenul *στερεά* din SEPT.FRANKF. prin *tare*, în vreme ce BIBL.ANANIA foloseşte cuvîntul *adâncă*, în ambele cazuri fiind vorba despre gravitatea rănii, iar nu despre aspectul ei. ♦ Partea finală a versetului, *Făcîndu-se, să făcu mie ca o apă mincinoasă, neavînd credinţă* (BIBL.1688), pare a se referi la vindecare (cum comentează BIBL.ANANIA, p. 989, nota b), profetul fiind pesimist în legătură cu şansele sale de a scăpa de suferinţa provocată de atacurile duşmanilor. Versiunile care urmează SEPT.RAHLFS conservă acest sens al pasajului, cum o face şi BIBL.VULG.1760-1761 (*Făcutu-s-au mie ca minciuna apelor celor necredincioase?*), care urmează VULG. (*facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium*). În textul ebraic, însă, profetul se adresează direct lui Dumnezeu, pe care îl acuză că nu l-a apărat de vrăjmaşi: *Să fii tu pentru mine ca un izvor înşelător, ca o apă care seacă?* (BIBL.CORN.1926). După HUEY (p. 162), această acuzaţie poate fi pusă în contrast cu afirmaţia lui Dumnezeu de la Ier. 2:13: *pre mine mă părăsiră, izvorul apei vieţii, să săpară lor gropi surpate, care nu vor putea apă a ţinea* (BIBL.1688).

15:19

Deşi unii exegeţi au afirmat că, în acest verset, Dumnezeu se adresează poporului, contextul nu admite o astfel de interpretare (PULPIT, p. 376). Faptul că lui Ieremia i se cere să se întoarcă poate fi interpretat ca un avertisment pentru acuzele pe care profetul, anterior, le formulase la adresa lui Dumnezeu (HUEY, p. 163). Traducerea *te vei aşeza* din BIBL.1688 este greşită, atît din punct de vedere gramatical, cît şi semantic. Verbul gr. *ἀποκαταστήσω* este la persoana întîi singular, fiind urmat şi de pronumele personal în acuzativ *σε* (*pe tine*), iar sensul său este acela de 'a restaura', 'a aduce la o stare anterioară' (după LOUW, p. 155, o stare anterioară mai bună), aşadar 'a re-aşeza', nu pur şi simplu 'a aşeza'. În BIBL.HEBR. verbul folosit este *šûb*, care apare de patru ori în acest verset, în SEPT.FRANKF. fiind redat mai întîi prin *ἐπιστρέψῃς* (BIBL.1688: *te vei întoarce*), apoi prin *ἀποκαταστήσω* (tradus eronat prin *te vei aşeza*), iar în ultimele două cazuri prin conjugări ale verbului *ἀναστρέφω* (în BIBL.1688 este folosit tot verbul *a se întoarce*). Cele patru apariţii ale verbului sînt redate în BIBL.CORN.1926 prin *te vei lipi iarăş de Mine*, *îţi voi răspunde iaraş*, *să se întoarcă* şi *să te întorci*, în vreme ce BIBL.RADU-GAL. foloseşte *te vei căi*, *te voi întoarce la mine*, *se vor întoarce*, omiţînd verbul *a se întoarce* în ultima propoziţie, acesta fiind, însă, subînţeles. ESV are aici verbele *return*, *restore* şi *turn* (acesta în ultimele două ipostaze). ♦ În ceea ce priveşte diferenţa dintre verbele *ἐπιστρέφω* şi *ἀναστρέφω* (folosite în SEPT.FRANKF. şi redate prin *a se întoarce* în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA), aceasta este reprezentată de faptul că *ἐπιστρέφω* are sensul de 'a reveni', în vreme ce *ἀναστρέφω* se referă la 'întoarcere' în sensul de rotire în jurul unui ax. VULG. foloseşte acelaşi verb în toate cele patru cazuri (*converteris*, *convertam*, *convertentur*, *converteris*), iar BIBL.VULG.1760-1761 urmează această alegere a traducătorului latin: *te vei întoarce*, *te voiu întoarce*, *întoarce-să-vor*, *te vei întoarce*. ♦ Verbului *tôşî* din BIBL.HEBR. îi corespunde în SEPT.FRANKF. *ἐξαγάγῃς*, pe care BIBL.1688 îl traduce prin *vei scoate*. Această traducere este una literală, BIBL.1795/2000 adoptînd forma *vei osibi*, BIBL.FILOTEI *vei osebi*, iar BIBL.ŞAGUNA *vei osăbi*. Urmînd textul ebraic, BIBL.CORN.1926 are *vei despărţi*, în timp ce BIBL.RADU-GAL. preferă verbul *vei osebi*. Redînd VULG., BIBL.VULG.1760-1761 prezintă forma *vei deschilini*, *cf.* lat. *separaveris* (VULG.). Ieremia este chemat să se reapropie de Dumnezeu, răsplata acestui efort fiind redobîndirea intimităţii cu el (BIBL.ANANIA: *vei sta înaintea feţei Mele*). Faptul că profetului i se promite că va deveni *precum gura* lui Dumnezeu trebuie înţeles ca o reconfirmare a rolului de mesager al cuvintelor divine, încredinţat lui Ieremia, dar pe care acesta îl abandonase temporar (HUEY, p. 163).

15:20-21

Dumnezeu reiterează promisiunea făcută lui Ieremia în momentul chemării sale profetice (Ier. 1:18-19), de a-l proteja în faţa duşmanilor. Dispunerea textului din versetele 20 şi 21 în SEPT.FRANKF. este diferită de cea din BIBL.HEBR., dar şi de cea din SEPT.RAHLFS. Astfel, versetul 20 din BIBL.HEBR. mai conţine, după textul consemnat în SEPT.FRANKF., şi un adaos (BIBL.CORN.1926: *şi să te izbăvesc, zice Domnul*), care în SEPT.FRANKF. se regăseşte în versetul 21 (tradus în BIBL.1688 prin *Şi a te scoate, zice Domnul*; în BIBL.1795/2000 şi BIBL.1914 prin *Şi te voiu scoate, zice Domnul*). Fragmentul *λέγει κύριος. καὶ σώσω* din SEPT.FRANKF. este redat în BIBL.1688 prin *zice Domnul. Şi te voiu mîntui*; acesta nu mai apare în SEPT.RAHLFS şi nu mai este tradus nici în BIBL.ANANIA. ♦ Sînt folosite trei verbe pentru descrierea actelor pe care Dumnezeu le va întreprinde în apărarea lui Ieremia (SEPT.RAHLFS): *σῴζω*, *ἐξαιρέω*, *λυτρόω*. BIBL.1688 foloseşte seria *a mîntui*, *a scoate*, *a izbăvi*, BIBL.CORN.1926 are *a scăpa*, *a izbăvi*, *a izbăvi*, BIBL.RADU-GAL. echivalează prin *a mântui*, *a mântui*, *a scăpa*, iar BIBL.ANANIA prin *a scăpa*, *a scoate* şi *a izbăvi*. VULG. urmează structura din BIBL.HEBR., folosind însă patru verbe: *salvem*, *eruam*, *liberabo* şi *redimam*, cărora le corespund, în BIBL.VULG.1760-1761, *să te mântuiesc*, *să te scoţu*, *te voiu izbăvi* şi *te voiu răscumpăra*. ♦ Verbul *a răscumpăra* corespunde semantic atît termenului din VULG., cît şi lui *λυτρώσομαί* din SEPT.RAHLFS şi lui *p̄ḏīṯî* din BIBL.HEBR. ♦ Substantivul *pierzătorilor* din BIBL.1688 redă gr. *λοιμῶν* din

SEPT.FRANKF. (lit.: „ciumaţilor"). BIBL.ANANIA traduce prin *ucigaşilor*, în vreme ce BIBL.VULG.1760-1761 (urmînd VULG.: *fortium*) are *celor tari*. Termenul folosit în BIBL.HEBR., *'ārīṣîm*, are sensul de *nemiloşi*, *cruzi*, *violenţi*; BIBL.CORN.1926 îl redă prin *asupritorilor*, BIBL.RADU-GAL. prin *celor asupritori*, iar BIBL.1936 prin *împilătorilor*.

Capitolul al 16-lea

16:1

BIBL.1688 redă textul SEPT.FRANKF., care diferă însă de SEPT.RAHLFS, ediţie în care acest prim verset al capitolului al 16-lea este împărţit în două versete. De altfel, dispunerea textului diferă, pe parcursul întregului capitol, între SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS. În consecinţă, în SEPT. RAHLFS, precum şi în BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.ANANIA (ediţie apărută după editarea SEPT.RAHLFS, pe care o şi foloseşte), capitolul al 16-lea are 21 de versete, iar nu 20 ca în SEPT.FRANKF. şi BIBL.1688. ♦ Cei trei termeni din cîmpul lexical al familiei, *muiêre*, *fecior* şi *fată* (BIBL.1688) redau gr. *γυναῖκα*, *υἱός* şi *θυγάτηρ* (SEPT.FRANKF.). În BIBL.1795/2000 se folosesc exact aceiaşi termeni ca în BIBL.1688, în vreme ce BIBL.FILOTEI are *femee*, *fecior* şi *fată*. În BIBL.1914, termenii folosiţi sînt *femeie*, *fecior* şi *fată*, iar în BIBL.ANANIA *femeie*, *fiu* şi *fiică*. ♦ În BIBL.HEBR., primul verset al acestui capitol este o formulă introductivă (*Apoi a fost cuvântul Domnului către mine*, BIBL.RADU-GAL.), iar conţinutul celui de-al doilea verset redă atît versetul 1, cît şi versetul 2 din SEPT.FRANKF. (cu alte cuvinte, redă versetul 2 din SEPT.RAHLFS). ♦ Verbul gr. *οὐ γεννηθήσεται* este un indicativ pasiv viitor, la persoana a treia, singular, forma negativă, redat în BIBL.1688 prin *nu (...) se va naşte*. Această traducere literală încalcă, însă, norma acordului dintre subiect şi predicat din limba română, în acest caz subiectul fiind la plural: *nici fecior, nici fată*. BIBL.ANANIA realizează acordul, traducînd verbul prin *nu (...) se vor naşte*. BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA îl redau pe *γεννηθήσεται* printr-un verb la conjunctiv (*şi să nu se nască*), deşi în Septuaginta verbul este la indicativ. ♦ Construcţia locativă *în locul acesta* (BIBL.1688) se referă fie la întreg teritoriul lui Iuda (PULPIT, p. 397), fie la Ierusalim (AYBC JER., p. 756). ♦ Celibatul pe care Dumnezeu i-l impune lui Ieremia era o noţiune cu totul străină lumii orientale, în general, şi evreilor, în particular. De altfel, limba ebraică nici nu are un cuvînt care să desemneze starea de celibat, dovadă a faptului că astfel de situaţii erau deosebit de rare. Mai mult decît atît, cel care nu lăsa moştenitori era considerat blestemat (HERM., p. 469). ♦ „Ilie a dus o viaţă feciorelnică; asemenea şi Elisei şi mulţi dintre fiii profeţilor. Către Ieremia, porunca a venit: «Nu îţi vei lua nevastă». El fusese sfinţit în pîntecele maicii sale, iar acum îi era interzis să-şi ia soţie, pentru că robia era aproape" (IERONIM, EP., 22.21).

16:2

Teonimul *ὁ θεός* din SEPT.FRANKF., tradus prin *Dumnezău* în BIBL.1688 şi *Dumnezeu* în BIBL.1914 şi în BIBL.ANANIA, nu se mai regăseşte în SEPT.RAHLFS. În acest verset şi în cel următor Dumnezeu îi explică profetului motivele pentru care i-a interzis să se căsătorească şi să aibă copii, arătîndu-i soarta tristă pe care o vor împărtăşi toţi locuitorii din Iuda: fii, fiice, mame şi taţi. De remarcat faptul că, în limba greacă veche, există verbe diferite pentru a descrie descendenţa pe linie maternă, respectiv paternă. Verbul *τίκτω* se referă, îndeosebi, la descendenţa pe linie maternă, în vreme ce verbul *γεννάω* este folosit numai pentru descendenţa pe linie paternă. În BIBL.HEBR., unicul verb folosit aici este *yālăḏ*, atît pentru mame, cît şi pentru taţi. BIBL.1688 redă această pereche de verbe prin *maicile lor (...) cêle ce au născut pre ei (...) taţii lor, ceia ce au plămădit pre ei*. Aceeaşi pereche de verbe – *a naşte* şi *a plămădi* – este folosită şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA are *a naşte* şi *a da naştere*, forme pentru care se optează şi în BIBL.CORN.1926 şi BIBL.CORN.1921, deşi aceste din urmă ediţii folosesc textul ebraic. Dintre celelalte ediţii fidele textului ebraic, BIBL.1874, BIBL.1911 şi BIBL.1936 folosesc perechea *a naşte – a face*, în vreme ce BIBL.RADU-GAL. întrebuinţează verbul *a naşte* şi construcţia *a avea prunci*. BIBL.1874, BIBL.1911 şi BIBL.RADU-GAL. traduc cuvîntul ebr. *'ăḇôṯām* (BIBL.HEBR.) prin *părinţii*, deşi termenul *'āb* se referă, în general, la părintele de sex masculin. BIBL.VULG.1760-1761 are *maicile lor care i-au născut* şi *părinţii lor dintr-a cărora rudă s-au născut*, forme care redau secvenţele lat. *matres eorum, quae generantur eos* şi, respectiv, *patres eorum, de quorum stirpe sunt nati* din VULG.

16:3

Topica SEPT.FRANKF. diferă de cea din SEPT.RAHLFS, însă este mai fidelă celei din textul ebraic. Pe lîngă diferenţele de dispunere a textului, în SEPT.RAHLFS a fost eliminată construcţia *τὰ πτώματα αὐτῶν εἰς βρῶσιν* (BIBL.1688: *stîrvurile lor spre mîncare*). De asemenea, SEPT.RAHLFS are *ἐν μαχαίρᾳ πεσοῦνται καὶ ἐν λιμῷ συντελεσθήσονται*, în vreme ce în textul SEPT.FRANKF. nu se regăsesc verbul *πεσοῦνται* şi prepoziţia *ἐν*, de dinaintea lui *λιμῷ*. ♦ Construcţia *cu moarte bolnăvicioasă* din BIBL.1688 redă secvenţa *ἐν θανάτῳ νοσερῷ* din SEPT.FRANKF., care traduce, la rîndul ei, ebr. *mmôṯê ṯaḥălū'îm*, întîlnit numai în acest loc, în întreaga BIBL.HEBR. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA preferă aceeaşi formă, în vreme ce BIBL.1914 are *cu boală de moarte*, iar BIBL.ANANIA *de boli dătătoare de moarte*, preferînd forma de plural a cuvîntului *boală*, formă folosită, de altfel, în BIBL.HEBR. Cu toate acestea, nu este vorba despre o varietate de boli care vor lovi poporul, ci despre o imagine a dezastrului general (HERM., p. 470). BIBL.RADU-GAL. redă *cu moarte cumplită*, BIBL.CORN.1926 foloseşte construcţia *doborîţi de boală rea*, în vreme ce BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 traduc prin *de moarte grea*. ♦ Prin *nu să vor tăia*, BIBL.1688 traduce sensul primar al SEPT.FRANKF. *κοπήσονται*, dar aici, fiind folosit la diateza medio-pasivă, verbul are sensul de 'a boci', 'a jeli'

(vezi EDNT, p. 308). BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1795/2000 şi BIBL.FILOTEI au *nu se vor plânge*, iar BIBL.1914 *nu vor fi jeliţi*. ♦ BIBL.1688 traduce prin *spre pildă* construcţia *εἰς παράδειγμα* din SEPT.FRANKF., căreia îi corespunde ebr. *lḏōmen*. Sensul construcţiei ebraice este redat *ca gunoiul* în BIBL.RADU-GAL. BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 redau forme asemănătoare, toate traducînd termenul ebraic prin *gunoi*. VULG. are *in sterquilinium*, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761 prin *spre gunoiu*. ♦ Verbul *să vor conceni* din BIBL.1688 redă termenul gr. *συντελεσθήσονται* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1795/2000 prin *să vor topi*, iar în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA prin *se vor topi*. Verbul *συντελέω* are sensul de 'încetare a existenţei', 'dispariţie completă', 'extincţie' (LOUW, p. 657).

16:4

Prin *danţul*, BIBL.1688 redă SEPT.FRANKF. *θίασον*, termen ce reprezintă un *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS şi care corespunde construcţiei *bêṯ marzē^{a}ḥ* din BIBL.HEBR. BIBL.1874, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. redau textul ebraic prin *casă de jale*, iar BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *casa celor ce jelesc*. În limba greacă clasică, *θίασος* se referea la o adunare dedicată, în special, zeului Bacchus, ai cărei membri cîntau şi dansau în cinstea zeului (vezi LIDDELL, p. 367). ♦ Termenul ebr. *marzē^{a}ḥ* a stîrnit numeroase discuţii între specialişti, apărînd în numai două locuri din BIBL.HEBR.: în versetul de faţă şi la Am. 6:7. Sensurile termenului în cele două pasaje sînt însă total contrastante: la Ier. 16:5 pare a fi vorba despre un priveghi, aşadar o masă oferită participanţilor la o ceremonie funerară, în vreme ce la Am. 6:7 (BIBL.HEBR.) imaginea este aceea a unui ospăţ vesel, la care se cîntă, se dansează şi se consumă mari cantităţi de mîncare şi băutură. BIBL.1688 preia acest din urmă sens al termenului ebraic, prin intermediul lui *θίασος*, căruia îi ia în considerare numai sensul din perioada clasică a limbii greceşti. Este posibil ca Dumnezeu să-i interzică lui Ieremia să ia parte la acest gen de ospeţe păgîne, însă, în contextul dat, este mult mai plauzibilă ipoteza că interdicţia se referă la participarea la privegheri (AYBC JER., pp. 757-758). BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA: *jocul*, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914: *adunarea*, iar BIBL.ANANIA: *adunarea (...) de doliu*. BIBL.1688 preia din SEPT.FRANKF. cele trei daruri despre care Dumnezeu spune că le-a îndepărtat de la popor: *pacea*, *mila* şi *milosteniile*. Aceşti termeni redau SEPT.FRANKF. *τὴν εἰρήνην*, *ἔλεος* şi *ἐλεημοσύνας*. Ultimii doi termeni nu apar în SEPT.RAHLFS, motiv pentru care ei nu apar nici în BIBL.ANANIA. SEPT.FRANKF. urmează, însă, textul ebraic, cel puţin din punct de vedere cantitativ (BIBL.1874: *pacea*, *bunătatea* şi *îndurarea*; BIBL.CORN.1926: *pacea*, *bunătatea* şi *îndurarea*; BIBL.RADU-GAL.: *pacea*, *harul* şi *îndurările*; BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968: *pacea*, *mila* şi *părerea de rău*).

16:5

Şi în acest caz, în SEPT.RAHLFS se omit porţiuni din BIBL.HEBR., ce se găsesc, însă, în SEPT.FRANKF. BIBL.1688 traduce *nu să vor tîngui pre ei*, considerînd pronumele personal *αὐτούς* drept complement direct, deşi, în acest caz, este evident complement indirect în acuzativ. Astfel, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 înlocuiesc prepoziţia *pre* prin *pentru*. ♦ BIBL.1688 traduce prin *pleşuvituri* termenul *ἐντομίδας* (SEPT.FRANKF.), care redă termenul *yitgōḏad* din BIBL.HEBR., al cărui sens este acela de a-şi produce incizii cu sabia, din cauza furiei, ori ca act cultic (DBLH, 1517). VULG. are *non se incident*, redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *nici să vor străpunge*. Aici este relevantă paralela cu Lev. 19:28 (*În trupul vostru să nu faceţi tăieturi pentru sufletele morţilor*; *cf.* BIBL.ANANIA). ♦ Prin *nu să vor rade*, BIBL.1688 traduce SEPT.FRANKF. *οὐ ξυρήσονται*. Verbul folosit aici, *ξυράω*, are sensul de 'a-şi rade părul capului', un alt ritual funerar păgîn (Lev. 21:5: *La mort să nu vă radeţi capul*; *cf.* BIBL.ANANIA). Faptul că Dumnezeu îi comunică lui Ieremia aceste interdicţii dovedeşte că astfel de practici funerare păgîne, deşi interzise explicit de Lege, continuau să existe în rîndul fiilor lui Israel (HERM., p. 471).

16:6

Pasajul Ier. 16:6-8 din SEPT.FRANKF. prezintă o dispunere a textului diferită de SEPT.RAHLFS, dar şi de BIBL.HEBR. Astfel, Ier. 16:6 din SEPT.FRANKF. conţine Ier. 16:7-8 din SEPT.RAHLFS şi BIBL.HEBR., în vreme ce Ier. 16:7-8 din SEPT.FRANKF. este condensat în Ier. 16:9 în SEPT.RAHLFS şi BIBL.HEBR. BIBL.1688 urmează structura SEPT.FRANKF., astfel încît acest verset conţine două părţi: prima se referă încă la interdicţia pusă lui Ieremia de a participa la evenimentele triste din viaţa comunităţii, în vreme ce partea a doua face trecerea către interdicţiile vizînd evenimentele de bucurie. Pîinea şi cupa sînt elemente prezente în cadrul ritualului funerar. Dat fiind faptul că, din punctul de vedere al legii mozaice, casa unde se afla cel decedat era considerată necurată, vecinii aduceau mîncare şi băutură pentru rudele celui mort (*cf.* 2 Reg. 3:35, SEPT.RAHLFS). Ar putea fi vorba şi despre pîinea şi cupa mîngîierii oferite celor care participau la priveghi (NICOT, p. 406). De asemenea, ar putea fi vizată şi practica de a oferi mîncare celor morţi (vezi Tov. 4:17: *Presară-ţi pîinile pe mormîntul dreptilor*; *cf.* BIBL.ANANIA). ♦ De notat, însă, că SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.) redă prin *ἄρτος* ebr. *lḥĕm* (*pîine*), deşi în BIBL.HEBR. este folosit cuvîntul *lāhem*, pronume personal, la persoana a treia, plural. Totuşi, varianta din SEPT.RAHLFS a fost preluată şi în traducerile moderne care urmează BIBL.HEBR. Astfel, BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926 traduc literal textul ebraic: *Nimeni nu le va pune masa*. VULG. are *non frangent inter eos lugenti panem*, construcţie redată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *Nici vor frânge pentru dânşii jealnicului pâine*. ♦ BIBL.1688 redă prin *casa ospăţului* SEPT.FRANKF. *οἰκίαν πότου*. Termentul grecesc *πότος* provine din *πότον* (*băutură*) şi a fost folosit încă din vremea lui Platon, pentru a desemna petrecerile la care se serveau cantităţi mari de băuturi alcoolice, în special vin

(ARNDT, p. 857). Aici, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA traduc în acelaşi mod ca BIBL.1688, în vreme ce BIBL.1874 are *casă de ospĕţŭ*, BIBL.1911: *casă de ospăţ*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *casă de petrecere*, pentru ca BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 să prefere tot varianta *casa ospăţului*. Dat fiind conţinutul versetelor următoare (Ier. 16:7-8 în BIBL.1688), s-a considerat, de către majoritatea exegeţilor, că sintagma *casa ospăţului* se referă la petrecerea prilejuită de o nuntă (AYBC JER., p. 760; NICOT, p. 406).

16:7-8

Verbul *voi strica* din BIBL.1688 redă SEPT.FRANKF. καταλύσω (*cf.* SEPT.RAHLFS: καταλύω). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 are *voi lua*, în vreme ce BIBL.ANANIA traduce prin *voi face să'nceteze*. Înţelesul acestui verb denotă, în limba greacă, o acţiune foarte violentă, de distrugere completă, în cazul clădirilor (LOUW, p. 223), şi de oprire bruscă a unor procese în derulare (TDNT, 4, p. 338). ♦ Locativul *den locul acesta* (BIBL.1688) se referă, asemenea celui din primul verset al acestui capitol (BIBL.1688), la întreg teritoriul lui Iuda sau, în mod special, la Ierusalim (AYBC JER., p. 760). Secvenţa *înaintea ochilor voştri şi în zilele voastre* (BIBL.1688) indică faptul că întreaga comunitate va experimenta pedeapsa lui Dumnezeu. Prin interdicţiile pe care i le pune, Dumnezeu face din Ieremia exponentul întregului său popor, însă aceasta nu înseamnă că restul locuitorilor nu vor avea să îndure pedeapsa divină. Dacă acum profetul nu poate participa la evenimentele importante ale vieţii sociale, în viitor acestea nici măcar nu vor mai exista (MCKANE, pp. 367-368; HERM., pp. 470-471; NICOT, pp. 406-407). ♦ Perechea *glas de bucurie şi glas de veselie*, din BIBL.1688, traduce construcţia φωνὴν χαρᾶς καὶ φωνὴν εὐφροσύνης, din SEPT.FRANKF. Perechea *bucurie/ veselie* apare şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, precum şi în BIBL.VULG.1760-1761, unde redă lat. *vocem gaudii et vocem lætitiæ* (VULG.). ♦ Perechea *ginere/ nevastă* (BIBL.1688), care redă SEPT.FRANKF. νυμφίου/ νύμφης, apare sub forma *mire/ mireasă* în BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI, BIBL.1914, BIBL.ANANIA, dar şi în BIBL.VULG.1760-1761, unde traduce VULG. *sponsi/ sponsæ*. Deşi nu se vorbeşte explicit despre interdicţia lui Ieremia de a participa la nunţi, acest lucru reiese din terminologia folosită, precum şi din alăturarea imaginilor corespunzătoare înmormîntării şi nunţii (HUEY, p. 167).

16:9

Subjonctivul aorist ἀναγγείλῃς din SEPT.FRANKF. este redat, în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, prin indicativul viitor *vei vesti*. SEPT.FRANKF. ἀναγγείλῃς redă, la rîndul său, un termen ebraic al cărui sens este acela de 'a povesti', 'a relata', dar şi 'a transmite un mesaj, un avertisment, o sentinţă' (DBLG, 5583). BIBL.1874 şi BIBL.1911 îl traduc prin *veĭ spune*, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. au *vei vesti*, în vreme ce BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 preferă aici forma *vei povesti*. BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. *adnuntiaveris*, traduce *vei vesti*. ♦ O formă aparte de redare a SEPT.RAHLFS τῷ λαῷ este termenul *popolului* din BIBL.FILOTEI, toate celelalte versiuni româneşti analizate folosind forme derivate de la *popor* sau *norod* (BIBL.1688: *nărod*). Construcţiei πάντα τὰ κακὰ ταῦτα din SEPT.RAHLFS îi corespunde secvenţa *toate relele acestea* din BIBL.ANANIA. Urmînd BIBL.HEBR., BIBL.1874 traduce prin *tótă nenorocirea acésta mare*, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. prin *toate aceste mari nenorociri*, BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin *această mare strâmtoare*, în vreme ce BIBL.1968 s-a preferat forma *această mare nenorocire*. ♦ În general, exegeţii au separat Ier. 16:1-9 (BIBL.HEBR.; Ier. 16:1-8 în BIBL.1688) de Ier. 16:10-13 (BIBL.HEBR.; Ier. 16:9-12 în BIBL.1688), din pricina lipsei unui vocabular comun, precum şi a faptului că prima parte a capitolului este o proză ritmică, în vreme ce următoarele patru versete nu îmbracă această formă (HERM., pp. 467-468). Întrucît există argumente atît în favoarea originii pre-exilice a pasajului Ier. 16:10-13 (BIBL.HEBR.), cît şi în favoarea redactării sale de către istoricul deuteronomist, nu se pot trage concluzii certe de ordin istoric, în legătură cu acest fragment (MCKANE, pp. 369-370).

16:10

Acest verset este singurul loc din cartea profetului Ieremia în care una dintre cauzele iminentei judecăţi asupra poporului este fapta părinţilor (strămoşilor) care l-au părăsit pe Dumnezeu; referirile la păcatele părinţilor sînt numeroase de-a lungul întregii cărţi, fără însă a fi precizată legătura de cauzalitate dintre acestea şi pedeapsa lui Dumnezeu asupra urmaşilor lor. ♦ Construcţia *dumnezăi streini* din BIBL.1688 redă SEPT.FRANKF. θεῶν ἀλλοτρίων. BIBL.1874 are *alţĭ ḍeĭ*, iar BIBL.1968 *alţi dumnezei*. Este vorba nu numai despre zeităţile canaanite adorate, în diferite perioade ale istoriei, de israeliţi, ci şi despre zeii egipteni şi celelalte divinităţi orientale al căror cult îşi aflase aderenţi printre fiii lui Israel (vezi şi Ier. 7:6; *cf.* AYBC JER., p. 464; NEWMAN, p. 40).

16:11

Construcţia ἐπονηρεύσασθε ὑπέρ din Septuaginta, care traduce ebr. *hărē'ōṯem hărē'ōṯem*, este redată prin *mai mult aţi viclenit decît* în BIBL.1688. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 au *mai rău aţi făcut decât*. BIBL.ANANIA, cu o topică uşor schimbată, traduce *aţi făcut mai rău*. BIBL.VULG.1760-1761 redă prin *voi mai rău aţi lucrat decât* VULG. *vos pejus operati estis quam*. Urmînd textul ebraic, BIBL.1874 are *aţĭ făcutŭ maĭ rele decâtŭ*, BIBL.1911 *aţĭ făcut maĭ rĕŭ decât*, BIBL.CORN.1926 *aţi făcut şi mai rău de cît*, BIBL.RADU-GAL. *aţi făcut fapte mai rele decât*, iar BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 preferă forma *faceţi încă şi mai rău decât* (BIBL.1968: *decît*). ♦ Termenul τῶν ἀρεστῶν din SEPT.FRANKF. apare în BIBL.1688 sub forma *plăcerile*, echivalare preluată şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914; în BIBL.ANANIA se traduce prin

poftele; BIBL.1874 echivalează prin *învĕrtoşarea*, *cf.* BIBL.1911 şi BIBL.RADU-GAL.; BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926 folosesc *pornirile*. Termenul *τῶν ἀρεστῶν* este un adjectiv plural în genitiv, provenit dintr-un participiu, al cărui sens este 'cele plăcute', 'cele dorite', 'cele poftite'. Termenul lat. *pravitatem* (VULG.) este redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *îndărătnicia*. De remarcat că BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 preferă să traducă printr-un adjectiv (*îndărătnică*), al cărui referent gramatical este cuvîntul *inimă*. ♦ Verbul *ὑπακούειν* din SEPT.FRANKF. (un infinitiv prezent tradus în BIBL.1688 prin *ascultaţi*), precum şi *šmō[a]'*, corespondentul său din BIBL.HEBR., au atît sensul de 'a asculta, ca receptare a unui mesaj', cît şi cel de 'a asculta, ca supunere în faţa unei autorităţi' (DBLH, 9047; LOUW, 1, pp. 466-467).

16:12

Verbul gr. *ἀπορρίψω*, indicativ viitor activ al verbului *ἀπορρίπτω*, care are sensul 'a arunca', 'a depărta', 'a alunga', 'a separa' (ARNDT, p. 119), este redat prin *voiu lepăda* în BIBL.1688, *cf.* BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA; BIBL.1795/2000: *voi lăpăda*, BIBL.1914: *voiu depărta*, iar BIBL.ANANIA: *voi alunga*. BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. *eiciam*, echivalează tot prin *voiu lepăda*. În BIBL.HEBR., verbul folosit este *whēṭaltî*, redat în ediţiile fidele textului ebraic prin: 1. *voiŭ arunca*: BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.1936 şi BIBL.1944 (*voiu arunca*), BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968 (*voi arunca*); 2. *voi muta* (BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926). Termenul ebraic denotă un act violent, acelaşi verb fiind folosit pentru a exprima acţiunea de aruncare, azvîrlire a unei suliţe (HERM., p. 475). ♦ Secvenţa *pămîntul carele n-aţi ştiut voi şi părinţii voştri* (BIBL.1688) se referă la Babilon, locul în care avea să fie deportată o mare parte din populaţia regatului lui Iuda, după înfrîngerea în faţa lui Nabucodonosor al II-lea (AYBC JER., p. 764). ♦ Conform BIBL.HEBR., în pămîntul străin poporul va sluji altor dumnezei *yômām wālaylā[h]* (BIBL.1874: *ḑiŭa şi nóptea*), construcţie adverbială pe care SEPT.RAHLFS nu o conţine; aceasta este redată în BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. prin *zi şi noapte*. ♦ O altă deosebire între versiunile ebraică şi greacă priveşte ultima propoziţie a versetului: în BIBL.HEBR., verbul *'ettēn* este la persoana întîi singular, ceea ce face ca subiectul subînţeles al propoziţiei să fie Dumnezeu (*eu nu vă voiu arăta*, în BIBL.1936). În SEPT.RAHLFS, însă, verbul *δώσουσιν* este la persoana a treia plural, în acest caz subiectul fiind reprezentat de dumnezeii străini (BIBL.1688: *nu vor da*). VULG. are *non dabunt*, tradus prin *nu vor da* în BIBL.VULG.1760-1761. ♦ De notat că ebr. *ḥănînā[h]* (redat în SEPT.RAHLFS prin *ἔλεος*, iar de ediţiile româneşti prin *milă* sau *îndurare*) este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., deşi cuvinte derivate din rădăcina *hnn* (inclusiv forma verbală, cu înţelesul primar de 'a avea milă', 'a se milui') mai apar în Vechiul Testament.

16:13-14

Pasajul Ier. 16:14-15 (BIBL.HEBR.) a fost considerat de origine exilică, însă inserat de un editor ulterior al textului (NICOT, p. 409; MCKANE, pp. 373-374). Cu toate acestea, avînd în vedere caracterul profetic al fragmentului, nu există motive plauzibile pentru a pune la îndoială originea pre-exilică a acestuia. ♦ Pentru expresia *Viu Domnul* (BIBL.1688), a se vedea comentariul de la Ier. 4:2. ♦ În BIBL.1688 se folosesc două verbe distincte (*au scos*, în Ier. 16:13 şi *au suit*, în Ier. 16:14), redînd formele *ἀναγαγών* şi *ἀνήγαγεν* din SEPT.FRANKF., care provin de la acelaşi verb, *ἀνάγω*. Sensul primar al acestui verb denotă ridicarea, aducerea de la un punct jos la unul mai înalt (ARNDT, p. 61). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 folosesc tot perechea *a scoate/ a sui*, în vreme ce BIBL.ANANIA are *a scos/ a adus înapoi*. Toate ediţiile fidele textului ebraic utilizează, în ambele ipostaze, forme ale verbului *a scoate*, aşa cum face şi BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., care foloseşte numai forma *eduxit*. ♦ Prin *casa lui Israíl*, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 redau SEPT.FRANKF. *τὸν οἶκον Ἰσραήλ*, în vreme ce BIBL.HEBR. are *bnê yisrā'ēl*; *copiii lui Israel* (BIBL.CORN.1926), *fiii lui Israel* (BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944).

16:15

Verbul *ἁλιεύσουσιν* din SEPT.FRANKF. este redat în BIBL.1688 prin *vor vîna*, deşi el se referă la acţiunea pescarilor. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA traduc *vor pescui*. Verbul *ἁλιεύω* este un *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS, după cum şi corespondentul său ebraic, *dîg*, nu mai apare în altă parte în BIBL.HEBR. În VULG., forma folosită este *piscabuntur*, redată de BIBL.VULG.1760-1761 prin *vor pescui*. ♦ Termenul ebr. *ṣayyāḏîm* (BIBL.1688: *vînători*) este, de asemenea, un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR. Corespondentul său din SEPT.RAHLFS, *θηρευτής*, mai apare, însă, şi în Ps. 90:3 (91:3 în BIBL.HEBR.), deşi termenul folosit în BIBL.HEBR. este *yāqûs*, care vizează, în primul rînd, vînătorii de păsări; (BIBL.1874: *păserarului*). De asemenea, *θηρευτής* mai apare şi la Ier. 11:30. Deşi nu este clar specificat cine vor fi cei pescuiţi şi vînaţi, contextul îi indică pe locuitorii din Iuda, deşi Targumul presupune că cei vizaţi ar fi neamurile păgîne (AYBC JER., p. 770). În ceea ce îi priveşte pe *pescari* şi pe *vînători*, aceştia au fost identificaţi fie numai cu babilonienii (MCKANE, p. 378), fie cu babilonienii şi egiptenii (HERM., pp. 478-479, după o analiză comparativă între acest pasaj din cartea profetului Ieremia şi Is. 19:8). Conform Fericitului Ieronim, evreii din secolele IV-V îi identificau pe pescari cu caldeii, iar pe vînători cu romanii (HERM., p. 479).

16:16-17

Fragmentul ebr. *lo-' nistrû millpānāy* (BIBL.HEBR.), redat în BIBL.1874 prin *ele nu sŭnt ascunse de la faça mea*, lipseşte din SEPT.FRANKF. şi din SEPT.RAHLFS, precum şi din ediţiile româneşti care urmează textul grecesc. În general, în limbajul biblic, „căile" oamenilor se referă la modul lor de

a fi, la purtarea lor (*cf.* BIBL.ANANIA, p. 990, nota b), însă în cazul de faţă ar putea fi vorba, în mod special, despre practicile idolatre ale locuitorilor din Iuda. O altă opinie (HERM., p. 479) este aceea că în acest pasaj „căile" s-ar referi la deportările deja suferite şi viitoare ale fiilor lui Israel (în trecut în Egipt, iar în viitor în Babilon). ♦ De remarcat faptul că termenul *rī'šônāh* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1936 prin *mai întâiu*, nu are un corespondent dedicat în SEPT.RAHLFS. Acest lucru ar putea fi încadrat în tabloul larg al diferenţelor textuale dintre recenziile ebraică şi greacă ale cărţii profetului Ieremia, însă, totodată, ar putea să denote faptul că, în textul ebraic, avem a face cu un idiom, aşa încît nu se mai păstrează semnificaţia individuală a cuvintelor componente (NICOT, p. 411; AYBC JER., p. 771). VULG. are *reddam primum duplices*, construcţie tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *voiu răsplăti întâi îndoitele*. ♦ Verbul *au pîngărit* (BIBL.1688) echivalează pe *ἐβεβήλωσαν* din SEPT.FRANKF., în timp ce BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA folosesc în acest context verbul *au spurcat*; *cf. au pângărit* (BIBL.RADU-GAL.), neologismul *aŭ profanatŭ* (BIBL.1874). ♦ Sintagma *mortăciunile urîciunilor* (BIBL.1688), care traduce construcţia *θνησιμαίοις τῶν βδελυγμάτων* (SEPT.FRANKF.), se referă la statuetele reprezentînd zeităţi păgîne, a căror prezenţă necurăţea teritoriul ales de Dumnezeu pentru poporul său, asemenea unor cadavre. De asemenea, sintagma s-ar putea referi şi la jertfele aduse în cinstea acestor zeităţi. În orice caz, substantivul *βδέλυγμα* se referă la ceva care este detestat, un lucru oribil, care formează obiectul urii cuiva (DBLG, 1007). Aici, statuetele (idolii) sau/ şi jertfele aduse dumnezeilor străini sînt detestate, urîte de Dumnezeu. ♦ Prin *au păcătuit moştenirea mea*, BIBL.1688 traduce corect secvenţa *ἐπλημμέλησαν τὴν κληρονομίαν μου* (SEPT.FRANKF.). Folosirea verbului *ἐπλημμέλησαν* (de la *πλημμελέω*, *a încălca*, *a păcătui*, *a greşi*) în SEPT.RAHLFS presupune existenţa unei alte rădăcini în textul ebraic sursă al traducerii alexandrine, rădăcină cu o formă foarte apropiată de cea folosită de masoreţi (vezi BIBL.HEBR.). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA traduc prin *au umplut*, verbul *a umple* (BIBL.1874: *a împle*) fiind folosit şi în ediţiile româneşti fidele textului ebraic, precum şi în BIBL.VULG.1760-1761, care urmează VULG. (*impleverunt*). ♦ Termenul *moştenirea* din BIBL.1688 se referă la teritoriul rezervat de Dumnezeu pentru poporul ales; aşadar, *pămîntul mieu* şi *moştenirea mea* (BIBL.1688) trimit la unul şi acelaşi lucru (NICOT, p. 411).

16:18

În BIBL.1688, Dumnezeu este pentru profet *putêrea*, *ajutoriul* şi *scăparea*, cuvinte ce redau gr. *ἰσχύς*, *βοήτεια* şi *καταφυγή* (SEPT.FRANKF.). Aceiaşi termeni sînt folosiţi apoi şi în BIBL.1795/2000, precum şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA (cu deosebirea că aceste patru ediţii din urmă prezintă formele *puterea*, *ajutorul* şi *scăparea*). Urmînd textul ebraic, BIBL.CORN.1921 are aici *puterea*, *cetatea* şi *scăparea*, BIBL.CORN.1926: *tăria*, *cetăţuia* şi *scăparea*, BIBL.RADU-GAL.: *vârtutea*, *întăritura* şi *adăpostul*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *puterea*, *tăria* şi *scăparea*. Urmînd VULG. (*fortitudo*, *robur* şi *refugium*), BIBL.VULG.1760-1761 are termenii *tăria*, *vârtutea* şi *scăparea*. ♦ Cuvîntul *limbi* din BIBL.1688 redă gr. *ἔθνη*, echivalat în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA prin *neamurile*. Referirea la întoarcerea viitoare a tuturor neamurilor către Dumnezeul lui Israel era o credinţă comună în perioada pre-exilică, dar şi în cea post-exilică (NICOT, p. 414). ♦ Odată cu această întoarcere către Dumnezeu, neamurile vor descoperi şi deşertăciunea idolilor în care credeau. BIBL.HEBR. foloseşte termenii *šeqer* şi *heḇel*, traduşi în BIBL.1874 prin *minciună* şi *deşertăciune*, pentru a desemna, de fapt, idolii (MCKANE, p. 381). SEPT.RAHLFS a preluat această semnificaţie, folosind sintagma *ψευδῆ (...) εἴδωλα*, deşi topica textului grecesc nu plasează, în acest caz, adjectivul lîngă substantiv. Verbul *au cîştigat* (BIBL.1688) redă SEPT.FRANKF. *ἐκτήσαντο* (formă a verbului *κτάομαι*), al cărui sens, spre deosebire de cel al ebr. *nāḥăl*, nu implică ideea unei moşteniri, ci numai simpla achiziţie, dobîndire, agonisire. VULG. are *possederunt*. Din această diferenţă provin şi deosebirile între termenii folosiţi în versiunile româneşti; BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA echivalează prin termenul grecesc *au agonisit*, în vreme ce versiunile traduse după textul ebraic au aici termenul *aŭ moscenitŭ* (BIBL.1874), *au moştenit* (BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936 şi BIBL.1944).

16:19-20

Este evident că, atîta vreme cît idolii erau construcţii mentale (şi fizice, în cazul statuetelor) ale oamenilor, ei nu puteau fi dumnezei, în sensul propriu al cuvîntului. Condiţia pentru întoarcerea neamurilor la Dumnezeul lui Israel este să recunoască deşertăciunea idolilor (NICOT, p. 415). ♦ Origen spune: „Nu numai din chipuri cioplite îşi fac oamenii zei, ci şi din închipuiri îşi fac unii dumnezei. Toţi cei ce pot să-şi făurească alt dumnezeu şi altă lume decît facerea lumii, aşa cum a descris-o Duhul Sfînt, alta decît lumea cea adevărată, toţi aceştia «şi-au făcut dumnezei» şi «se închină lucrurilor făcute de mîini omeneşti»" (ORIGEN, OMILII LA IEREMIA, p. 428). ♦ Construcţia temporală *în vrêmea aceasta* (BIBL.1688) redă SEPT.FRANKF. *ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ*, fiind urmată şi de BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce *de data aceasta*. HERM. (p. 482), referindu-se la textul ebraic, sugerează că cea mai potrivită traducere ar fi *o dată pentru totdeauna*. ♦ Secvenţa *ὄνομά μοι κύριος* (SEPT.RAHLFS) redă construcţia ebr. *kî-šemî yhwh*, declaraţie ce echivalează cu „Eu sînt Dumnezeu" (formulă întîlnită şi la Lev. 18:5; Iez. 6:7 sau Is. 42:6; *cf.* AYBC JER. (p. 773). ♦ SEPT.FRANKF. foloseşte, în mod eronat, pronumele personal la persoana a doua, *σοι* (ceea ce ar duce la traducerea *numele Tău*). BIBL.1688 ignoră această eroare şi traduce *mie e numele*. În SEPT.RAHLFS apare forma corectă a pronumelui, la persoana întîi, *μοι*.

Capitolul al 17-lea

17:1

Primele patru versete din BIBL.1688 nu se regăsesc în SEPT.RAHLFS, însă în SEPT.FRANKF. au fost preluate, aşa cum se precizează în notele de subsol, din traducerea în limba greacă a lui Theodotion. Textul ebraic este foarte dificil şi aproape fiecare exeget important a oferit o traducere proprie (*cf.* HERM., p. 484). BIBL.1688 urmează textul împrumutat de SEPT.FRANKF. de la Theodotion, însă BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 folosesc şi textul ebraic, şi cel latin. Date fiind aceste circumstanţe, nici o versiune modernă nu poate emite pretenţia restaurării complete a „textului original". ♦ BIBL.1688 redă prin *condeiu* gr. *σιδηρᾷ* (SEPT.FRANKF.), opţiune preferată şi de BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, dar şi de unele dintre ediţiile care redau textul ebraic (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.RADU-GAL.). BIBL.1911 şi BIBL.CORN.1926 au *priboi*, iar BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 *daltă*. BIBL.VULG.1760-1761 traduce prin *panachidă* lat. *stilo*. ♦ Sintagma *unghe de diamant* din BIBL.1688 redă gr. *ὄνυχι ἀδαμαντίνῳ* (SEPT.FRANKF.). Aceeaşi formă o preferă şi BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG.: *ungue adamantino*. BIBL.1795/2000 are *unghie de diiamant*, iar BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA *unghie de diamant*. Construcţia corespunzătoare din BIBL.HEBR. este *ṣippōren šāmîr*, redată în BIBL.1874 prin *muchiă de diamantŭ*, în BIBL.CORN.1926 prin *vîrf de diamant*, în BIBL.RADU-GAL. prin *vârf de diamant*, iar în BIBL.1936 prin *răzuş de diamant*. Aceste traduceri au numai rolul de a exprima duritatea materialului la care se face referire, în termenii cunoaşterii ştiinţice actuale, întrucît în perioada profetului Ieremia diamantele nu erau cunoscute în zona Israelului. Primele menţiuni ale diamantelor (care să se refere, realmente, la diamante) au apărut numai odată cu expediţia lui Alexandru cel Mare în India. În fragmentul de faţă, atît termenul grecesc *ἀδαμαντίνω*, cît şi cel ebr. *šāmîr*, exprimă conceptul de material dur (chiar cel mai dur), folosit pentru gravare (HERM, p. 486; NEWMAN, p. 397). ♦ Forma *τῶν βωνῶν* (SEPT.FRANKF.) este redată în BIBL.1688 prin *capiştelor*, fiind păstrată şi în BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 (BIBL.FILOTEI are o variantă uşor schimbată: *capeştilor*). În BIBL.ANANIA apare *jertfelnicelor*; în BIBL.VULG.1760-1761 găsim *oltarelor*, după lat. *ararum*. Forme derivate de la *altar* găsim şi în BIBL.1874, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936 preferînd formele *jertfelnicelor*, respectiv *jertfelnicilor*. Coarnele jertfelnicelor sînt mărturia practicilor idolatre ale locuitorilor din Iuda. Deşi stropirea cu sînge a coarnelor jertfelnicului era o practică a religiei mozaice, forma de plural, *mizbḥôṯêḵem*, arată că este vorba despre mai multe jertfelnice, aşadar dedicate unor zeităţi păgîne, de vreme ce Dumnezeu (Iahve) avea un singur jertfelnic în Templul din Ierusalim (HUEY, p. 171). ♦ Tîlcuind acest verset, Fericitul Teodoret al Cirului spune: „Nimic nu este mai puternic decît conştiinţa: literele înscrise pe ea sînt de neşters. Chiar dacă cineva ar prezenta o situaţie conştiinţei sale, aducînd dovezi favorabile, conştiinţa însăşi nu poate suferi stricăciunea neadevărului (...). Aceasta o spune şi aici: faptele te acuză, iar conştiinţa mărturiseşte şi ea împotriva ta. Le aminteşte, de asemenea, despre desişuri, despre altare şi ceea ce săvîrşeau pe ele şi îi ameninţă că va da pe mîna duşmanului toată avuţia lor, împreună cu idolii" (TEODORET AL CIRULUI, 4.17.1-3).

17:2-3

Modul în care BIBL.1688 traduce versetul al doilea din SEPT.FRANKF. îl face dificil de înţeles, însă acest lucru este explicabil, dată fiind dificultatea sporită a textului ebraic corespunzător, sursă a versiunii lui Theodotion, de care face uz şi SEPT.FRANKF. Dacă BIBL.1688 traduce începutul versetului prin *Cînd pomeniia pre fiii lor*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 au: *Cînd şi-au adus aminte fiii lor*. BIBL.ANANIA, considerînd versetul al doilea drept descrierea păcatului amintit în versetul anterior, traduce *căci fiii lor îşi aduc aminte*. Ediţiile fidele versiunii ebraice insistă pe ideea că practicile idolatre sînt tot aşa de prezente în conştiinţa poporului precum amintirea propriilor copii (BIBL.1874: *Ca amintirea fiilorŭ lorŭ*; de notat că BIBL.RADU-GAL. omite cu totul aceste prime cuvinte ale versetului). ♦ Termenul *desişurilor* din BIBL.1688 redă fidel gr. *τῶν ἀλσῶν* (SEPT.FRANKF.), însă ebr. *ăšērêhem* desemnează reprezentări (statuete) sau obiecte de cult ale zeiţei canaanite Aşera (identificată cu Astarte). Cel mai adesea, aceste obiecte aveau forma unor stîlpi de lemn, însă nu cunoaştem informaţii mai detaliate despre ele. Se pare, totuşi, că în unele cazuri erau folosiţi chiar copacii în sine, fără a mai fi tăiaţi (NICOT, p. 418; AYBC JER., pp. 777-778). Traducerea termenului ebraic de către Theodotion printr-un substantiv din cîmpul lexical al vegetaţiei poate indica faptul că adunările dedicate Aşerei şi practicile ce formau cultul acesteia se desfăşurau şi în păduri (BIBL.ANANIA: *sfintele lor crânguri*, BIBL.1936: *locurile de jertfă*). BIBL.VULG.1760-1761 foloseşte termenul *grâncii*, urmînd VULG. *lucorum*, forma de plural a substantivului *lucus*, care desemna, în religia romană, o zonă vegetală (poiană, desiş, dumbravă etc.) dedicată cultului. ♦ BIBL.1795/2000 încheie versetul prin *jertvind în ţarină*, fragment care nu apare în BIBL.1688, după cum, de altfel, se precizează notele de subsol. BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 au şi ele acest adaos (BIBL.1914 înlocuieşte pe *ţarină* cu *câmp*). Fragmentul nu se regăseşte nici în SEPT.FRANKF. şi nici în BIBL.HEBR., iar originea sa trebuie căutată în lat. *sacrificantes in agro* (VULG.), care apare, însă, în versetul al treilea al ediţiei clementine (Ier. 17:3 începe în BIBL.VULG.1760-1761 astfel: *Jârtvind în câmp*). ♦ Fragmentul Ier. 17:3-4 este foarte asemănător cu Ier. 15:13-14, motiv pentru care majoritatea exegeţilor consideră că sintagma prin care debutează cel de-al treilea verset în BIBL.HEBR. se referă la Ierusalim. Ediţiile româneşti redau în diverse moduri această sintagmă: BIBL.1874 prin *Ierusalime, munte cu câmpŭ cu totŭ*, BIBL.CORN.1926 prin *muntele*

Meu şi ogoarele lui, iar BIBL.1936 prin *Ierusalime, muntele Meu, câmpul*. Secvenţa *O, muntêne!* din BIBL.1688 redă gr. *Ὦ, ὀρινέ* (SEPT.FRANKF.).

17:4

Verbul *vei rămînea* din BIBL.1688 traduce gr. *καταλειφθήσῃ* (SEPT.FRANKF.), forma de indicativ viitor pasiv, la persoana a doua, singular, a verbului *καταλείπω*, al cărui sens este 'a părăsi', 'a se despărţi de ceva', 'a abandona', 'a lăsa în urmă', 'a neglija'. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 traduc la fel ca BIBL.1688, în vreme ce BIBL.ANANIA este mai aproape de textul ebraic: *Tu prin tine te vei lipsi de moştenirea ta*. Secvenţa *prin tine* din BIBL.ANANIA corespunde ebraicului *ûḇḵa*, însă în aparatul său critic BIBL.HEBR. propune înlocuirea acestui termen cu *yāḏeḵa* (*mînă*), soluţie adoptată şi de alţi comentatori ai textului ebraic (AYBC JER., p. 778; MCKANE, p. 386 şi cei amintiţi acolo), care duce la o traducere precum: *Tu vei da drumul mîinii tale de pe moştenirea ta* (în ESV, cu sensul 'a slăbi strînsoarea', 'a scăpa din mînă', 'a pierde').

17:5-6

Fragmentul Ier. 17:5-8 arată cele două căi pe care le poate urma omul: cea care îl duce departe de Dumnezeu (calea omului blestemat, Ier. 17:5-6) şi cea care îl ţine aproape de Dumnezeu (calea omului fericit, Ier. 7-8). Din punct de vedere al structurii şi conţinutului, fragmentul se apropie mult de Ps. 1. Textul poate fi interpretat în două moduri: 1. fie ca referindu-se la starea viitoare a omului care alege una dintre cele două căi, caz în care avem de-a face cu formule de blestem, respectiv urare (variantă adoptată în ediţiile româneşti care urmează textul ebraic; ex. BIBL.CORN.1926: *blestemat să fie omul* – Ier. 17:5, respectiv *Binecuvîntat să fie omul* – Ier. 17:7); 2. fie ca făcînd trimitere la o situaţie deja existentă (cum preferă ediţiile care urmează textul grecesc, precum BIBL.1688: *blestemat iaste omul* – Ier. 17:5, respectiv *blagoslovitu e omul* – Ier. 17:7). BIBL.VULG.1760-1761 adoptă cea de-a doua variantă, traducînd secvenţa *Maledictus homo/ Benedictus vir* din VULG. De notat, totuşi, că textul din BIBL.HEBR. nu impune traducerea sub forma unei formule de blestem, respectiv urare, fiind posibilă, în egală măsură, considerarea fragmentului ca redînd situaţii existente (HERM., p. 491). ♦ În BIBL.HEBR., versetul 5 debutează cu formula *Aşa zice Domnul* (BIBL.1936), care nu se găseşte în SEPT.RAHLFS, fiind preluată în SEPT.FRANKF., ca şi cele patru versete precedente, din recenzia lui Theodotion. ♦ Sintagma *σάρκα βραχίονος αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.) este redată în BIBL.1688 prin *trupul braţului lui*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 păstrează această formă (înlocuind pe *lui* cu *său*), în vreme ce BIBL.ANANIA traduce prin *braţul său de carne*. Avînd în vedere că în SEPT.RAHLFS se găseşte şi un adaos faţă de BIBL.HEBR., *ἐπ' αὐτόν*, sensul construcţiei este tot acela de 'a nu căuta sprijin la oameni', sintagma *trupul* (sau chiar *carnea*) *braţului* fiind numai o formă de a accentua imaginea omului care se sprijină pe un confrate. În BIBL.HEBR., însă, sintagma îl indică pe omul care şi-a pus toată nădejdea în trupul său, care a considerat suficientă puterea sa trupească (*Şi-şi face din carne sprijinulŭ seŭ*, în BIBL.1874). ♦ *Mirsinul cel sălbatec* (BIBL.1688) traduce gr. *ἡ ἀγριομυρίκη* (SEPT.FRANKF.), termen redat în BIBL.ANANIA prin *scai sălbatic*. În notele de subsol, BIBL.1795/2000 notează că sensul mirsinului este acela de *lemn fără de rod*. Cuvîntul grecesc este un *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS şi se referă, cel mai probabil, la o plantă din familia *Tamarix* („tamarisc"). În zona Palestinei biblice erau întîlnite numeroase specii din această familie, unele prezentînd caracteristici destul de diferite de altele. Termenul grecesc este compus din două părţi: prima, *ἀγριο-*, provine de la adjectivul *ἄγριος*, *-α*, *-ον* (*sălbatic*), iar *μυρίκη* se referă la un arbust iubitor de apă, care creştea îndeosebi în zone mlăştinoase (LIDDELL, p. 552). Aşadar, imaginea unui astfel de arbust sălbatic în pustie este aceea a singurătăţii, a vieţuirii într-un loc străin, neospitalier, nepotrivit. În BIBL.HEBR., termenul folosit este *'ar'ār*, care face trimitere la o persoană sărmană, cu multe lipsuri şi nevoi (DBL, 6899). Este posibil ca acest sens să provină de la semnificaţia iniţială a termenului, aceea de 'tufiş cu spini' (imagine sugerată de BIBL.ANANIA, deşi traduce termenul grecesc); *cf*. BIBL.1874: *arbore secŭ*, BIBL.CORN.1921: *nenorocit*, BIBL.1936: *ierburile pustiei*, iar BIBL.RADU-GAL.: *jneapăn*. Urmînd VULG. (*myricæ*), BIBL.VULG.1760-1761 are termenul *miriştele*. ♦ Sintagma *neadăpostiri de ape* (BIBL.1688) echivalează pe *ἁλίμοις* (SEPT.FRANKF.). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA urmează BIBL.1688, în vreme ce BIBL.1914 are *locuri fără de apă*, iar BIBL.ANANIA *sărătură*. Termenul folosit în SEPT.RAHLFS, *ἁλίμοις*, prezintă importante dificultăţi traductologice. Este un adjectiv neutru, plural, în cazul dativ, cu sens substantival, provenit din adjectivul gr. *ἅλιμος*, *-η*, *-ον*, care se referă la ceea ce aparţine mării, ceva în legătură cu marea, fie că este vorba despre zone, ca aici, fie că este vorba despre vegetaţie, ca la Iov 30:4 (de altfel, în afară de Ier. 17:6, termenul nu mai apare decît la Iov 30:4). Avînd în vedere contextul, este posibil ca *ἐν ἁλίμοις* să se refere la zonele sărate din preajma Mării Moarte, unde era dificilă supravieţuirea. În BIBL.HEBR. este folosit termenul *ḥărerîm*, *hapax legomenon* în Vechiul Testament, care desemnează locurile pustii din Transiordania, al căror sol este constituit din lavă întărită şi pietre, aşadar un spaţiu lipsit de viaţă (BIBL.1874: *locurĭ uscate în deşertŭ*, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936: *locurile arse ale pustiei*; BIBL.RADU-GAL.: *pămînt ars*). VULG. are termenul *siccitate*, tradus de BIBL.VULG.1760-1761 prin *seacetă*. ♦ Sintagma *pămînt sătos* (BIBL.1688) traduce gr. *γῇ ἁλμυρᾷ* (SEPT.FRANKF.). Adjectivul feminin singular în cazul dativ *ἁλμυρᾷ* provine de la *ἁλμυρός*, *-ά*, *-όν* ('sărat, -ă'), de asemenea un *hapax legomenon*, de această dată în SEPT.RAHLFS. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA au tot *pămînt sătos*, iar BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA *pămînt sterp*. ♦ Comentînd acest pasaj, Fericitul Ieronim spune: „Nu doar cel care-şi pune nădejdea în om este criticat, ci şi cel care-şi foloseşte carnea braţului său – adică puterea şi tot ceea ce face acesta – nu ca de la Domnul milei, ci ca să se creadă că

puterea ar veni din el. Căci oricine face acestea îşi depărtează inima de la Domnul, pretinzînd că el însuşi este capabil de ceea ce, de fapt, nu este capabil. Va fi precum tamariscul în deşert, care, în ebraică, este numit *aroher*, sau, după cum traduce Symmachos, *plantă fără rod*, nici nu va vedea bunătatea cînd va veni şi va fi văzută de mulţime de neamuri, ci va trăi într-un pustiu. Toate acestea sînt spuse despre poporul evreu, care trăieşte într-un deşert şi nu face roade şi sălăşluieşte într-un pămînt sărat, nelocuit, care nu face roade, nefiind nici casă a lui Dumnezeu, nici a oştirii îngereşti, nici harului Sfîntului Duh, nici învăţăturii dascălilor" (IERONIM, HIER., 3.72.4-5).

17:7-8

Secvenţa *odrasle frunzoase* (BIBL.1688) traduce gr. *στελέχη ἀλσώδη* (SEPT.FRANKF.). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează BIBL.1688, în vreme ce BIBL.ANANIA o traduce prin *ramuri de umbră*. Atît tamariscul amintit la Ier. 17:6, cît şi pomul din Ier. 17:8 au de înfruntat seceta şi arşiţa, dar spre deosebire de tamarisc, pomul de lîngă ape îşi înfinge rădăcinle în pămîntul umed şi îşi extrage de acolo cele necesare supravieţuirii. Această paralelă corespunde celei dintre omul care îşi pune nădejdea în puterea sa (tamariscul) şi cel a cărui nădejde este Dumnezeu (pomul de lîngă ape). În vremea necazului, puterea omenească se va dovedi insuficientă, însă Dumnezeu devine pămîntul umed din care omul care nădăjduieşte în el îşi poate lua puteri peste puteri (NICOT, p. 420). Mai mult decît atît, pomul de lîngă ape este productiv, făcînd fructe fără încetare. În tradiţia creştină, această imagine a fost adesea alăturată celei a lui Iisus Hristos ca izvor al abundenţei (Ioan 10:10) (HUEY, p. 173).

17:9-10

Urmînd SEPT.FRANKF., BIBL.1688 redă gr. *καὶ ἄνθρωπός ἐστιν* prin *şi om iaste*, traducere urmată, cu mici diferenţe neesenţiale, de versiunile următoare: BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. Deşi textul SEPT.RAHLFS poate avea sens, dacă avem în vedere faptul că, în antropologia scrierilor din Vechiul Testament, precum şi în teologia creştină, inima este centrul spiritual al omului, sinele în raport de a cărui activitate se defineşte persoana (TDNT, p. 606 *s.q.*), cu toate acestea, însă, pare mai probabil faptul că în SEPT.RAHLFS *ἄνθρωπος* este o urmare a vocalizării eronate a termenului ebr. *'ns*. În BIBL.HEBR., termenul este vocalizat *'ānūš*, aşadar un adjectiv cu sensul de 'corupt', 'stricat', 'bolnav incurabil', în vreme ce în textul ebraic după care a fost realizată traducerea grecească a fost vocalizat *'ĕnôs*, căruia îi corespunde, într-adevăr, grecescul *ἄνθρωπος*; *inscrutabile* din VULG. a fost tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *necercetată*. ♦ Ediţiile româneşti fidele textului ebraic au aici: *stricată forte* (BIBL.1874, BIBL.1911), *desnădăjduit de rea* (BIBL.CORN.1926), *foarte stricată* (BIBL.1936). Un caz aparte îl reprezintă BIBL.RADU-GAL. care, deşi redă prima parte a versetului după textul grecesc (*Inima este mai adâncă decât orişice*), traduce pasajul în discuţie după versiunea ebraică (*şi plină de nenorocire*). Imaginea lui Dumnezeu care cercetează omul (BIBL.1688: *cercetezu inimi şi ispitesc rănichii*) mai este întîlnită la Ier. 11:20; Ps. 7:9; Apoc. 2:23 etc.).

17:11

Acest verset trebuie reconstruit cu atenţie, în special pe baza BIBL.HEBR., întrucît forma din SEPT.RAHLFS îl face mai dificil de urmărit. De altfel, numai BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA traduc întocmai textul grecesc, BIBL.1914 făcînd apel la versiunea ebraică pentru a conferi un plus de claritate pasajului. De asemenea, este necesară adăugarea unor cuvinte ajutătoare şi explicitarea unor termeni. Astfel, secvenţa *glăsui potîrnichea* (BIBL.1688) traduce gr. *ἐφώνησεν πέρδιξ* (SEPT.FRANKF.), construcţie căreia îi corespunde, însă, numai un singur termen ebraic, *qōrē'* (*potîrnichea*). Dubletul apare întrucît rădăcina ebr. *qr'* poate fi vocalizată şi *qārā'*, caz în care redă un verb care are şi sensul de 'a proclama', 'a recita', 'a face public' (sau, în limbajul BIBL.1688, a *glăsui*). De altfel, *qōrē'* are tocmai acest sens, de 'cea care cheamă, care glăsuieşte'. În continuare, SEPT.RAHLFS echivalează ebr. *'āḡăr* prin *συνήγαγεν* (BIBL.1688: *adună*), acolo unde BIBL.HEBR. are *dāḡăr* (BIBL.1914: *cloceşte*). ♦ Fragmentul *cêle ce n-au născut* (BIBL.1688) traduce gr. *ἃ οὐκ ἔτεκεν* din SEPT.FRANKF., căruia îi corespunde în BIBL.HEBR. *wlō' yālād*. BIBL.1914 are *fără să scoată pui*. Mai potrivit pentru înmulţirea oviparelor, BIBL.VULG.1760-1761 foloseşte verbul *a oua* (*ceale ce n-au ouat*), pentru a reda pe *quæ non peperit* (VULG.). Furtul ouălor sau al puilor altor păsări nu face parte din comportamentul natural al potîrnichii, în ciuda faptului că numeroşi exegeţi, inclusiv Fericitul Ieronim, au considerat această idee drept o axiomă (HERM., p. 498). ♦ În zona Palestinei biblice au fost identificate două tipuri de potîrnichi: *Alectoris graeca*, cu o lungime de circa 35 cm, popula cîmpiile de pe coasta Mării Mediterane, precum şi dealurile joase din centrul Palestinei. *Ammoperdix heyi*, pasăre de dimensiuni mai reduse, trăia în special în zonele muntoase, în deşertul din preajma Mării Moarte şi în pustiul Negev. Ambele subspecii se hrăneau cu insecte şi seminţe şi erau vînate de către fiii lui Israel (*cf.* I Reg. 26:20) (EDB, p. 1010). În funcţie de modul în care este tradus textul ebraic, accentul poate să cadă fie pe modul nedrept de agonisire (asemănător furtului ouălor sau puilor altei păsări de către potîrniche), fie pe efemeritatea bogăţiei agonisite pe nedrept, analogia bazîndu-se, în acest caz, pe faptul că puii dobîndiţi astfel vor părăsi potîrnichea mai devreme sau mai tîrziu, nerecunoscîndu-o drept mamă (NEWMAN, p. 405).

17:12-13

Acest pasaj este destul de dificil de interpretat, motiv pentru care au fost propuse mai multe modalităţi de grupare a textului, îndeosebi a celui ebraic. Avînd în vedere forma pronumelui (BIBL.1688: *noastră*), este legitimă întrebarea privind locul unei afirmaţii colective într-o

cuvîntare a profetului (HERM., p. 500). Din această cauză, unii comentatori (AYBC JER., p. 792 şi cei enumeraţi acolo) consideră versetul 12 o unitate distinctă. ♦ Textul din SEPT.RAHLFS este mai scurt decît cel din BIBL.HEBR., întrucît nu redă *meri'šôn* (*dela început*, BIBL.1936) şi nici *mqôm* (BIBL.1936: *locul*), pe care însă BIBL.ANANIA îl traduce, formînd sintagma *locul nostru sfânt*. Celelalte ediţii fidele textului grecesc traduc secvenţa *ἁγίασμα ἡμῶν* prin *sfinţirea noastră* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914). BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968, deşi urmează textul ebraic şi redau şi termenul *locul*, traduc totuşi *miqdāšēnû* prin *sfinţirii noastre* (BIBL.1936: *sfinţirei*); *cf.* BIBL.1874: *locului sanctuaruluĭ*, BIBL.CORN.1926: *loc al sfîntului nostru Locaş*. Urmînd VULG. (*locus sanctificationis nostræ*), BIBL.VULG.1760-1761 are *locul sfinţirii noastre*. ♦ Ier. 17:12 a fost interpretat fie ca referindu-se la Templul din Ierusalim ca locaş plin de slava lui Dumnezeu (NEWMAN, p. 406), fie ca trimiţînd atît la Templu, cît şi la Tronul ceresc al lui Dumnezeu (AYBC JER., p. 792, în special datorită sintagmei *mēri'šôn*, care nu se poate referi la un lucru pămîntesc). ♦ Sfîntul Efrem Sirul spune: „«Slăvitul tron, înălţat dintru început, este locul nostru cel sfînt». Profetul îi denunţă iarăşi pe păcătoşii care-şi pun nădejdea în bogăţiile lor. Îi îndeamnă să se gîndească la locaşul lui Dumnezeu, Cel care stă în locul cel sfînt din Templul din Ierusalim, tronul slavei, şi de acolo pătrunde şi cercetează totul în jurul Său. Astfel, zice profetul, «să cunoască ei că Babilonul şi toţi glorioşii regi care au şezut pe tronul său au fost înălţaţi acolo de Dumnezeu, care sălăşluieşte în locul cel sfînt al nostru». Aşadar, regii nu au motiv pentru a-şi pune nădejdea în propria lor putere, şi nimeni nu are de ce să se teamă de căpetenii, căci avuţiile lor vor fi luate prin judecata adevărului. Pentru asuprirea celor asupriţi, asupritorii vor pieri, ca rezultat al propriilor lor fapte" (EFREM SIRUL, 17.12) ♦ Secvenţa *îngăduire lui Israíl* (BIBL.1688) traduce gr. *ὑπομονὴ ’Ισραήλ* (SEPT.FRANKF.), dar această traducere nu a fost preluată şi în ediţiile ulterioare (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), acestea preferînd echivalarea *aşteptarea lui Israil*. BIBL.1688 traduce astfel, pentru că încearcă să redea fidel forma nearticulată a substantivului *ὑπομονή*, ceea ce duce la considerarea lui *’Ισραήλ* drept complement indirect în cazul dativ. De altfel, o astfel de traducere este oricînd posibilă, dat fiind caracterul nedeclinabil al substantivului propriu *’Ισραήλ*. Contextul general sugerează, însă, mai degrabă faptul că Iahve este numit *ὑπομονὴ ’Ισραήλ*, decît că profetul cere răbdare sau îngăduinţă (*îngăduire*), pentru Israel. VULG. are aici *exspectatio Israël*, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *aşteptarea lui Israil*. ♦ Sensul expresiei *pre pămînt să să scrie* este neclar, fiind propuse mai multe variante de interpretare, dintre care două au fost reţinute de majoritatea comentatorilor. Poate fi vorba despre căderea celor ce se îndepărtează de Domnul în lumea subterană a tenebrelor, interpretare ce se bazează pe faptul că în BIBL.HEBR. expresia conţine prepoziţia *în* (*bā'āreṣ*, *în pămînt*), iar unii exegeţi (BIBL.ANANIA, p. 991, nota b) consideră că este vorba despre Şeol, locuinţa morţilor (AYBC JER., p. 798). De asemenea, ar putea fi vorba despre faptul că aceia care se depărtează de Dumnezeu vor fi şterşi din „cartea" sa, precum şterge vîntul nişte nume scrise pe pămînt (NEWMAN, p. 408).

17:14-18

Pasajul Ier. 17:14-18 este o plîngere a profetului, alcătuită din versete scurte, în care se îmbină cererile şi declaraţiile. Ier. 17:14 foloseşte două perechi de forme verbale, fiecare dintre verbele componente ale unei perechi provenind, în textul ebraic, din aceeaşi rădăcină. Astfel, mai întîi este folosit verbul ebr. *rāpā'*, pe care SEPT.RAHLFS îl redă prin forme ale verbului *ἰάομαι*. De notat că în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA sînt folosite două verbe distincte: mai întîi *a vindeca*, iar mai apoi *a tămădui*. Ediţiile fidele textului ebraic folosesc numai verbul *a vindeca*, aşa cum face şi BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. (*sana/sanabor*). A doua pereche este construită de la verbul *yāšă'*, SEPT.RAHLFS folosind forme ale verbului *σῴζω*, iar VULG. *salvum/salvus*. În acest caz, toate ediţiile româneşti întrebuinţează verbul *a mîntui*. ♦ Expresia *fala mea tu eşti* (BIBL.1688) redă gr. *καύχημά μου σὺ εἶ* (SEPT.FRANKF.), aducînd aminte de limbajul psalmilor. ♦ Pronumele *ei* din Ier. 17:15 se referă la cei care îl prigoneau pe profet, cerîndu-i să le dea o dovadă palpabilă a dialogului său cu Dumnezeu. Atitudinea batjocoritoare a duşmanilor lui Ieremia s-ar fi putut datora fie unei profeţii anterioare a acestuia, încă neîmplinită la acel moment, fie faptului că aceştia considerau improbabilă împlinirea, în viitor, a unei anume profeţii sau, în general, a profeţiilor lui Ieremia (AYBC JER., p. 799). ♦ Ier. 17:16 prezintă dificultăţi traductologice, determinate de modul în care este înţeles verbul *ἐκοπίασα* în acest context. Redat în BIBL.1688 prin *n-am ostenit*, *ἐκοπίασα* este indicativul aorist activ al verbului *κοπιάω*, care poate avea mai multe înţelesuri: 'a depune efort', 'a obosi', 'a fi descurajat'. Aşadar, mesajul acestui pasaj ar putea fi acela că profetul nu a depus nici un efort în a-l urma pe Dumnezeu, adică a fost dezinteresat, nu a avut iniţiativă. Analizînd textul ebraic, în care este folosit verbul *rā'āh* (*a fi păstor*), AYBC JER. (p. 799) susţine că Ieremia ar urmări să scoată în evidenţă faptul că, în dialogul cu Dumnezeu, nu el a avut iniţiativa şi nici măcar nu şi-a dorit să ia în primire misiunea divină încredinţată. Acest mod de a înţelege prima parte a versetului concordă cu mesajul transmis în cea de-a doua parte. ♦ Lat. *et ego non sum turbatus, te pastorem sequens* (VULG.), fragment tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *şi eu nu sînt turuburat, pre Tine, păstoriul, urmându-Te*, se îndepărtează atît de BIBL.HEBR., cît şi de SEPT.RAHLFS. De asemenea, o traducere îndepărtată ca sens atît de versiunea alexandrină, cît şi de cea ebraică dă BIBL.1968, urmînd variante textuale ale traducerilor lui Aquila şi Symmachos (*cf.* HEXAPLA, I, p. 618): *Eu nu te-am îndemnat totuşi la mai rău.* ♦ Construcţia *zioa omului* (BIBL.1688) este rezultatul unei vocalizări diferite a textului ebraic de către traducătorii alexandrini

faţă de masoreţi (a se vedea comentariul de la Ier. 17:9-10), iar sintagma ebr. *wyôm 'ānûš* (BIBL.1874: *ḑiŭa nenorocirei*) se referă la ziua în care Dumnezeu îşi va trimite pedeapsa (*cf.* Am. 5:18, BIBL.1688: *ziua Domnului*) (vezi HERM., p. 506). Ieremia nu şi-a dorit să fie mesagerul lui Dumnezeu şi, bineînţeles, nici nu şi-a dorit venirea zilei nenorocirii, în care poporul să plătească pentru păcatele săvîrşite înaintea lui Dumnezeu. ♦ Sintagma *spre înstreinare* (BIBL.1688) redă gr. *εἰς ἀλλοτρίωσιν* (SEPT.FRANKF.). BIBL.1795/2000 are *să nu fii mie străin*, formă adoptată (cu mici modificări neesenţiale) şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. Termenul ebraic corespunzător, *limḥittāʰ*, este tradus în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *de spaimă*, în BIBL.1921 şi în BIBL.CORN.1926 prin *o pricină de groază*, în BIBL.1936 prin *groaznic*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *făuritorul nimicirii*. BIBL.VULG.1760-1761 are *spre înfricoşare*, după VULG. *formidini*. ♦ Ieremia se teme şi el de ziua nenorocirii sau *zioa cea rea* (BIBL.1688), aşa cum apare în acest verset, şi cere îndurare. Această cerere a profetului este dezvoltată în Ier. 17:18, unde el îşi exprimă dorinţa ca, în ziua cea rea, Dumnezeu să-şi abată mînia asupra celor ce-l prigoneau pe Ieremia. Secvenţa *îndoită zdrobire* (BIBL.1688) subliniază violenţa actului şi distrugerea completă a prigonitorilor, pe care profetul doreşte să o vadă în ziua cea rea.

17:19-20

Construcţia *πρός με* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *către mine*, nu mai apare în SEPT.RAHLFS, însă ei îi corespund lat. *ad me* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *către mine*) şi ebr. *'ēlay* (*cf.* BIBL.1874: *către mine*). ♦ Verbul *pasă* (BIBL.1688) îl traduce pe gr. *βάδισον* (SEPT.FRANKF.), pe care BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 îl redau prin *mergi*, iar BIBL.ANANIA prin *du-te*. Sintagma *porţile fiilor norodului tău* (BIBL.1688) desemnează un loc ce nu a putut fi identificat cu exactitate. A fost propusă chiar o interpretare potrivit căreia expresia s-ar referi mai degrabă la porţile Templului din Ierusalim decît la porţile cetăţii propriu-zise, cu atît mai mult cu cît ar părea puţin probabil ca o poartă destinată *fiilor norodului* să fi fost folosită şi de regii lui Iuda (HERM., p. 510). ♦ De notat că fragmentul gr. *καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς* (BIBL.1688: *Şi vei grăi către ei*) se găseşte în SEPT.FRANKF. la 17:19 (această dispunere a textului fiind urmată şi de BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914), în vreme ce în SEPT.RAHLFS el se află în versetul următor (această aşezare fiind urmată de BIBL.ANANIA).

17:21-22

Fragmentul *μὴ αἴρεπτε βαστάγματα* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *nu rîdicaţi sarcine*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează traducerea BIBL.1688, iar BIBL.ANANIA are *nu ridicaţi poveri*. Termenul gr. *βαστάγματα* (sau forma sa de singular, *βαστάγμα*) apare de patru ori în fragmentul Ier. 17:21-17 şi se mai regăseşte în SEPT.RAHLFS numai la 2 Reg. 15:33, Neem. 13:15 şi Neem. 13:19; *povară* (BIBL.VULG.1760-1761) redă VULG. *pondera*. ♦ Expresia *τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în BIBL.1688 prin *zio sîmbetelor*, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *zioa sâmbetelor*, iar în BIBL.1914 prin *ziua sîmbetelor*. Trebuie notat, totuşi, că sabatul evreiesc era o instituţie în sine, desemnînd o zi dedicată odihnei şi slăvirii lui Dumnezeu, al cărei prototip era reprezentat de ziua de odihnă a lui Dumnezeu însuşi, după cele şase zile ale Creaţiei (vezi Fac. 2:2-3), motiv pentru care sabatul a fost identificat cu ultima zi a săptămînii în calendarul evreiesc. Prima menţiune a sabatului ca instituţie religioasă se găseşte la Ieş. 16:23, acest caracter fiindu-i consacrat prin Decalog. Termenul ebraic *šabbāṯ* provine de la verbul *šāḇăṯ*, al cărui sens primar este de 'a înceta', 'a opri', 'a nu mai continua o activitate'. Forma gr. *σάββατον* nu traduce termenul ebraic, ci doar îl transliterează, astfel încît definirea cuvîntului grecesc este dependentă de definirea celui ebraic. Desigur, conform sistemului greco-roman, cea de-a şaptea zi a săptămînii era cea pe care şi noi, astăzi, o numim sîmbătă, dar sabatul, ca instituţie religioasă, nu trebuie legat de identificarea celei de-a şaptea zile a săptămînii evreieşti cu sîmbăta din calendarul creştin, care nu are nici o încărcătură sabatică. De aceea, traducerea pentru care se optează în BIBL.ANANIA, *Ziua-de-odihnă* (formă preferată şi în BIBL.1936 şi BIBL.1944, care urmează textul ebraic) surprinde cel mai bine sensul urmărit în textul scripturistic. BIBL.CORN.1926 are *ziua Sabatului*. ♦ În SEPT.FRANKF. apare verbul *μὴ εἰσφέρετε*, redat în BIBL.1688 prin *nu băgaţi*, însă, conform definiţiilor din DBLG (1662) şi ARNDT (p. 295), sensul mai exact al verbului *εἰσφέρω* ar fi acela de 'a aduce într-o anumită zonă'. SEPT.RAHLFS foloseşte însă altă construcţie, *μὴ ἐκπορεύσθε*, cu un sens contrar, care s-ar traduce prin *nu scoateţi*. Conform HEXAPLA (2, p. 618), varianta adoptată în SEPT.FRANKF. se găsea în traducerea lui Aquila, în vreme ce textul pe care Origen îl considera a fi cel al Septuagintei corespundea, în acest loc, variantei adoptate în SEPT.RAHLFS. În ciuda acestor diferenţe, sensul textului este unul clar: poporul trebuie să respecte ziua de odihnă. Sabatul presupunea încetarea oricărei munci fizice (cum se subliniază la Ier. 17:22), astfel încît căratul poverilor (indiferent că se făcea în cetate sau prin porţile acesteia) încălca, oricum, porunca lui Dumnezeu. Porunca adresată părinţilor, la care se referă Ier. 17:22, nu este alta decît cea consemnată în Decalog (Ieş. 20:8-11).

17:23

Fragmentul *Şi n-au auzit şi n-au plecat urechea lor* (BIBL.1688) redă gr. *καὶ οὐκ ἤκουσαν καὶ οὐκ ἔκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.), care se apare în SEPT.RAHLFS în versetul anterior. Pentru imaginea strămoşilor care nu au ascultat de Dumnezeu şi s-au încăpăţînat în neascultarea lor, a se vedea comentariul de la Ier. 7:25. ♦ De notat că aici SEPT.FRANKF. foloseşte verbul *οὐκ ἔκλιναν* (BIBL.1688: *n-au plecat*), în vreme ce la Ier. 7:25 este folosit verbul *οὐ προσέσχεν* (BIBL.1688: *nu s-au apropiat*), deşi verbul din BIBL.HEBR. este acelaşi în ambele cazuri: *lō' hiṭṭu*. ♦ Sintag-

ma *ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.) nu are corespondent în BIBL.HEBR., nici în VULG. În general, versetul este înţeles ca făcînd referire la strămoşii lui Israel şi la părinţii lor, o opinie aparte găsindu-se, însă, la AYBC JER. (p. 807), care consideră că pronumele *ei* i-ar desemna pe contemporanii lui Ieremia, ceea ce ar însemna ca întregul verset să fie socotit ca distinct de pasajul din care face parte, pentru că întreaga unitate şi-ar pierde, altfel, continuitatea logică. O astfel de interpretare este, totuşi, forţată.

17:24-26

Acest pasaj conţine descrierea modului în care va fi răsplătită de Dumnezeu respectarea zilei de odihnă. Secvenţa *împăraţi şi boiêri* (BIBL.1688) redă gr. *βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες* (SEPT.FRANKF.). Versiunile ulterioare (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914) urmează formularea din BIBL.1688, în vreme ce BIBL.ANANIA traduce prin *regi şi principi*. Denumiri mult mai apropiate de contextul socio-cultural al vremii lui Ieremia se regăsesc în BIBL.VULG.1760-1761, care traduce secvenţa *reges et principes* (VULG.) prin *regi şi căpetenii*. Sintagma *şăzînd pe scaunul lui David*, se referă, probabil, numai la regi, nu şi la căpetenii (AYBC JER., p. 807). Nu este clar ce reprezentau aceste căpetenii, dar se presupune că ocupau un rol important în aparatul administrativ al regatului (NICOT, p. 430). Ideea că regii lui Iuda şi căpeteniile vor intra prin porţile cetăţii simbolizează faptul că Ierusalimul va continua să fie reşedinţă regală, dacă locuitorii vor asculta de Domnul; pasajul nu se referă la o restaurare ulterioară unei viitoare cuceriri a oraşului, ci la perpetuarea stării existente la momentul în care Dumnezeu vorbeşte astfel către Ieremia (AYBC JER., p. 807). ♦ Prin enumerarea cîtorva repere spaţiale, versetul 26 oferă un tablou al geografiei regatului lui Iuda: *pămîntul lui Veniamin* se referă la teritoriile de la nord de Iuda, sintagma *de la cîmpie şi den munte* (BIBL.1688) desemnează zonele joase care se află de la vest de Ierusalim, înspre Marea Mediterană, respectiv zonele muntoase din apropierea cetăţii, iar construcţia *den cei despre austru* (BIBL.1688; dintre ediţiile fidele textului grecesc, numai BIBL.ANANIA traduce SEPT.RAHLFS *νότον* prin *miazăzi*, iar nu prin *austru*) trimite la Negev, regiune din sudul teritoriului lui Iuda (termenul ebraic pentru punctul cardinal sud este *nĕḡĕḇ*, acelaşi fiind folosit ca nume propriu, pentru teritoriul mai sus amintit). ♦ Termenul *mană* din BIBL.1688 traduce gr. *μάννα* din SEPT.FRANKF., care transliterează pur şi simplu ebr. *minḥāʰ*, cu sensul de 'dar', în general în contextul aducerii de jertfe cu caracter religios (DBLH, 4966). ♦ Gr. *θυμιάματα* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *tămîituri*, întrucît, în afara sensului primar, 'tămîie', cuvîntul se mai referă şi la acţiunea de 'a tămîia'. De asemenea, BIBL.1688 (*cf.* şi BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914) reuşeşte să facă astfel diferenţa între *θυμιάματα* şi *λίβανον*, termeni foarte apropiaţi ca sens, deşi cel din urmă pare a se referi mai degrabă la răşina propriu-zisă din care, ulterior, se obţine tămîia. Ebr. *lḇônāʰ* (BIBL.HEBR.), folosit în acest loc, desemnează o substanţă răşinoasă sub formă de granule, recoltată de la specii de arbori precum *Boswellia carterii*, *Boswellia papyrifera* ori *Boswellia thurifera*. Pulberea obţinută prin zdrobirea acestor granule se ardea şi se folosea la tămîiat (DBLH, 4247). BIBL.ANANIA traduce *θυμιάματα* prin *tămâie*, iar *λίβανον* prin *mir*, traducerea celui de-al doilea cuvînt grecesc bazîndu-se, probabil, pe faptul că mirul apare, adesea, alături de tămîie, în scrierile biblice (Cînt. 3:6; 4:6; Mat. 2:11; *cf.* BAKER, I, p. 817).

17:27

Este oferită şi imaginea dezastrului care aşteaptă cetatea Ierusalimului, dacă locuitorii ei nu ascultă pe Domnul. A aprinde un foc în porţile cetăţii înseamnă a împiedica scăparea locuitorilor din calea urgiei. Prin *uliţele*, BIBL.1688, precum şi BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, traduc termenul gr. *ἄμφοδα*. În VULG. apare *domos*, redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *casele*, în vreme ce în textul ebraic este folosit cuvîntul *'armnôt*, al cărui sens este acela de 'citadelă' (*cf.* BIBL.1874: *palaturile*, BIBL.CORN.1926: *casele cele mari*, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL.: *palatele*).

Capitolul al 18-lea

18:1

Formularea acestui verset este identică cu cea întîlnită la 7:1; 11:1; 21:1. Versetul este în întregime introductiv, stabilind contextul pentru scena care urmează.

18:2

Îndemnul de a coborî la casa olarului sugerează faptul că Ieremia trebuia să meargă într-o zonă mai joasă a oraşului, probabil în Valea Hinom. Casa despre care se vorbeşte în acest verset reprezenta atît locul în care locuia olarul şi familia sa, cît şi locul său de lucru. Folosirea articolului proclitic în cazul substantivului *ha-yyôṣēr* (BIBL.HEBR.) indică o oarecare specificitate, nu neapărat faptul că Ierusalimul avea doar un olar. Cuvîntul ebraic folosit pentru desemnarea „olarului" este un participiu de conjugare qal, diateză activă, a cărui rădăcină înseamnă, în primul rînd, 'a da formă, a modela', formă folosită adeseori pentru a exprima lucrarea lui Iahve, în special în creaţie.

18:3

Olăritul era o ocupaţie veche şi importantă în Orientul Apropiat. În vechiul Israel olăritul era chiar o afacere profitabilă. În mod obişnuit, echipamentul olarului consta din două roţi, substantivul ebraic corespunzător, *'al-hā' oḇnāyim*, fiind o formă dual. *Róta* (BIBL.1874) era alcătuită din două pietre în formă de placă rotundă, unite printr-o axă verticală; piatra de jos era mult mai mare decît piatra de sus, putînd fi învîrtită de către olar cu ajutorul picioarelor, în timp ce acesta modela lutul situat pe piatra de sus, în baza forţei centrifuge astfel create. Acest lucru menţinea rotaţia continuă, permiţîndu-i să folosească ambele mîini pe vas mult mai eficient. Arta olăritului prezenta simili-

tudini foarte mari în Egipt şi în Israel, singura deosebire importantă fiind aceea că în Egipt roata de jos era pusă în mişcare cu ajutorul mîinii stîngi, în timp ce roata de sus era manevrată cu ajutorul mîinii drepte. KELSO (pp. 9-10) oferă o descriere detaliată a olăritului. Arheologii au descoperit un număr impresionant de obiecte din ceramică datînd din toate perioadele istoriei Israelului. Lutul era mai întîi modelat în formă de vase, castroane, iar mai apoi se ardea.

18:4

Textul ebraic foloseşte acelaşi verb, *šāhăt*, întîlnit şi la Ier. 13:7, în cazul deteriorării brîului. Întrucît obiectele rezultate în urma modelării prezentau adeseori anumite defecte legate de design, mărime sau structură, olarul lua în mîini lutul şi îl frămînta într-o masă amorfă, încercînd să refacă lucrarea. Oricare ar fi fost motivul nereuşitei, el relua lucrul pînă cînd ajungea la artefactul dorit. Unele manuscrise ebraice au *kaḥōmer* (*ca lutul*) în loc de *baḥōmer* (*în cu/ din lut*) (BIBL.HEBR.).

18:7

Cuvîntul *πέρας* (SEPT.FRANKF.) poate fi atît substantiv, cît şi adverb, motiv pentru care BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA îl traduc prin *sfîrşitul*, BIBL.1914 prin *îndată*, BIBL.ANANIA prin *în curînd*. ♦ Majoritatea exegeţilor este de părere că substantivele *ἔθνος* şi *βασιλείαν* (SEPT.FRANKF.) trebuie înţelese ca referindu-se la acelaşi lucru, cu atît mai mult cu cît în versetul 8 se foloseşte doar *ἔθνος*, redat în BIBL.1688 prin *limba*, iar în BIBL.ANANIA prin *neamul*.

18:8

Acest verset prezintă o formă mai scurtă în SEPT.FRANKF. decît în BIBL.HEBR. HARRISON (p. 110) consideră că în locul traducerii tradiţionale a ebr. *naham* prin *I will repent* (KJV) este de preferat traducerea *I relent*, întrucît *repent* presupune faptul că trebuie îndreptată o anumită greşeală comisă, iar Dumnezeu nu poate greşi.

18:9-10

Infinitivul medio-pasiv al verbului gr. *καταφυτεύω* din SEPT.FRANKF., căruia îi corespunde forma *wlinṭō^{a}ʿ* din BIBL.HEBR., este tradus în BIBL.1688 prin *să să răsădească de tot*, în BIBL.FILOTEI şi în BIBL.ŞAGUNA prin *să se răsădească*, în BIBL.ANANIA prin *să împlânt*, reprezentînd o repetiţie a frumoasei fraze asonante din episodul chemării lui Ieremia (1:10). Versetele reprezintă o meditaţie asupra prevederilor legămîntului. Tratatele şi legămintele presupun, de obicei, anumite condiţii. Pentru respectarea legămîntului stăpînul promite binecuvîntări pentru vasal, iar pentru încălcarea lui ameninţă cu pedepse. Cea mai apropiată paralelă este cazul ninivitenilor din cartea lui Iona (FRETHEIM, p. 87).

18:11

SEPT.FRANKF. omite corespondentul ebr. *kōh' āmar yhwh* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.CORN.1926 prin *aşa vorbeşte Domnul*, în BIBL.1874 prin *aşa ḍice Iehova*, formulă care nu este necesară, nici potrivită aici. Verbul ebr. *yôṣēr*, corespunzător gr. *πλάσσω*, tradus în BIBL.1688 prin *urzesc*, are aceeaşi radăcină cu termenul ebraic folosit pentru *olar*, scopul fiind acela de a întări ideea că poporul va fi modelat în timpul exilului.

18:12

Acest verset reprezintă o adăugire ulterioară a versetului 11. Indicativul viitor mediu *ἀνδριούμεθα* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *îmbărbătămu-ne*, în BIBL.1914 prin *ne împrotivim*, redă răspunsul poporului care îşi mărturiseşte incapacitatea de a se schimba. Participiul pasiv de conjugarea nifal *nô'āš* (BIBL.HEBR.) ridică dificultăţi de traducere, ca şi în Ier. 2:25, sensul său corect fiind redat în VULG. (*desperavimus*).

18:13

Adjectivul *φρικτά* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1819 şi BIBL.1914 prin *înfricoşate*, în BIBL.ANANIA prin *scârboase*, contribuie la completarea rechizitoriului lui Israel/ Iudei. SCHMITT (pp. 365-387) consideră că sintagma *bṯûlaṯ yisrā'ēl* (BIBL.HEBR.) trebuie înţeleasă ca o expresie în statul construct genitival, cu referire directă la oraşul Ierusalim, nu la Israel. MS.4389, tradus după OSTROG, are *grozăvie*. ♦ Termenul ebr. *btûla*, corespunzător gr. *παρθένος* (SEPT.RAHLFS), se referă la o femeie care se află încă sub supravegherea tatălui său. Necredincioşia Israelului se aseamănă cu purtarea unei fete care înşală încrederea şi onoarea tatălui său. În textele ugaritice, acelaşi cuvînt este folosit drept titlu al sorei lui Baal, fecioara Anat, al cărei comportament nu era tocmai laudabil, fiind socotit de unii chiar promiscuu. În Biblie, cuvîntul *btûla* se poate referi fie la o fecioară, fie la o femeie abia măritată, fie la oraşe şi ţări (Ier. 18:13; Ier. 31:4, 21; Am. 5:2) (GESENIUS, p. 149). Avem a face, propriu-zis, cu o personificare obişnuită a ţinuturilor şi a oraşelor.

18:14

VULG. redă fidel textul masoretic: *Nunquid deficiet de petra agri nix Libani?*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *Au doară va scădea de pre piatra câmpului neaoa Livanului?* În BIBL.1688, termenul *ţîţe* traduce gr. *μαστοί* (SEPT.FRANKF.), cuvînt ce se referă fie la sfîrcurile unui bărbat, fie la glandele mamare sau la sînii femeii (ARNDT, p. 621), *cf.* BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA: *ţîţe*, BIBL.1914: *colţuri*, sensul cel mai inteligibil. La Apoc. 1:13, expresia *πρὸς τοῖς μαστοῖς* reprezintă o referinţă concretă la locul pe unde se strîngea brîul de aur, iar nu la glandele mamare. ♦ Secvenţa *zăpadă de la Liván* (BIBL.1688) reprezintă o aluzie la munţii foarte înalţi ai Libanului (cum ar fi Qurnat as-Sawda), unde se găseşte zăpadă pînă spre sfîrşitul lunii august. Prima parte a versetului diferă în SEPT.RAHLFS şi în BIBL.HEBR. prin referirea suplimentară, în textul ebraic, la Sirion, numele sidonian al Muntelui Hermon (amoriţii îl numeau

Senir), care face parte din lanţul muntos Anti-Liban. Libanul se referă la lanţul muntos de 160 km situat în nordul Israelului, paralel cu Marea Mediterană, întinzîndu-se de la Nahr el-Kebir (vechiul rîu Eleutheropolis) pînă la Nahr el-Qasimiyeh (cheile rîului Litani). Numele ebr. *lḇānôn* derivă de la rădăcina *lbn* („alb"). Muntele poartă acest nume fie datorită calcarului alb care acoperă crestele sale, fie datorită zăpezii care îl acoperă mai bine de 6 luni pe an. Cele mai vechi atestări ale acestui nume datează din secolul al XVIII-lea î. Hr. Asirienii îl numeau *Lab'an*, apoi *Labnanu*; hitiţii – *Niblani*; egiptenii – *rmnn* sau *rbrn*; canaaniţii – *Lbnn* (BAKER, pp. 1321-1322). ♦ Întrebările retorice din versetul 14, care fac referiri concrete la fenomene naturale, presupun un răspuns negativ şi au un scop didactic, arătînd cît de nenaturală a devenit purtarea Israelului.

18:15

Fragmentul gr. *τρίβους οὐκ ἔχοντας ὁδὸν εἰς πορνείαν* (SEPT.FRANKF.), redat în BIBL.1914 prin *cărările ce n-au cale de umblat*, face trimitere la sistemul de drumuri folosit în perioada respectivă. Doar drumurile principale din interiorul cetăţilor mari se pavau printr-un procedeu foarte costisitor. De exemplu, în Babilon se folosea pămînt şi pietriş pentru a construi terasamentul, peste care se puneau cărămizi care serveau drept fundaţie. Peste fundaţia astfel construită se aşezau lespezi de calcar, iar crăpăturile se umpleau cu asfalt. Cele mai întîlnite drumuri din interiorul unui oraş se făceau din pietricele şi cioburi de ceramică. A merge pe căi vechi are aici sensul de a trăi în conformitate cu legea lui Dumnezeu.

18:16

Substantivul *σύριγμα* este *hapax legomenon* în SEPT.FRANKF., fiind tradus în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *şuierare*, iar în BIBL.1914 prin *batjocură*. Substantivul ebraic corespondent, *šrûqaṯ* (BIBL.HEBR.), denotă fie un sunet folosit pentru a chema un animal, fie un ţipăt sau un şuierat la vederea a ceva înfricoşător (SWANSON, 9241).

18:17

Vîntul *pălitoriu* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819 şi BIBL.ŞAGUNA) este fierbintele sirocco de răsărit, un vînt uscat care vine dinspre deşert, putînd fi devastator pentru oameni şi vegetaţie. Proprietăţile distructive ale vîntului de răsărit, numit *καύσωνα* în SEPT.FRANKF., *urens* în VULG., sînt binecunoscute: spicele sînt pîrjolite (Fac. 41:6, 23, 27); cetăţile sînt devastate (Is. 27:8); viile sînt arse (Iez. 17:10; 19:12); corăbiile naufragiază (Iez. 27:26). Expresivitatea metaforei rezidă în forţa deosebită a vîntului care risipeşte; tot astfel va fi risipit poporul necredincios înaintea duşmanilor.

18:18

Se citează un proverb ca pretext pentru atacarea lui Ieremia. Identitatea celor care vorbesc nu este dezvăluită. Proverbul sugerează că nimic nu poate reduce la tăcere un profet. Potrivit ediţiilor fidele tradiţiei ebraice, nu numai că Ieremia va fi atacat prin cuvinte, dar nici nu i se vor asculta cuvintele. Interesant, SEPT.RAHLFS sugerează contrariul: poporul va urmări cu atenţie toate cuvintele, ca să-l prindă în capcana propriilor cuvinte.

18:20

Aoristul *συνελάλησαν* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *au vorovit împreună*, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *împreună au vorbit*.

18:21-22

Secvenţa *διὰ τοῦτο* (SEPT.RAHLFS), redată în BIBL.1688 prin *pentru acêea*, marchează trecerea la judecată. Aceste cuvinte sînt confirmarea dureroasă a lui Ieremia că poporul nu se va schimba şi că judecata este inevitabilă. Terminologia folosită este specifică practicilor de vînătoare. Săpăturile arheologice au demostrat faptul că în vechiul Orient Apropiat cursele se săpau dintr-o varietate de motive: loc de depozitare a materialelor ceramice, loc de îngropare a gunoiului, loc temporar de închidere a criminalilor, capcane pentru prinderea animalelor mari.

18:23

BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA traduc cuvîntul *ἀσθένεια* (SEPT.FRANKF.) prin *slăbiciunea*, iar BIBL.ANANIA prin *leşinul*. Familia de cuvinte *ἀσθενής*, *ἀσθένεια*, *ἀσθενέω* (formată cu *ἀ* privativ + *σθένος*), folosită începînd cu Pindar, Herodot şi Euripide, desemnează ideea de 'slăbiciune' sau de orice fel de 'impotenţă' (TDNT, p. 490). În sens figurat, *ἀσθένεια* poate indica ideea de sărăcie sau de păcat. În acest verset Ieremia subliniază din nou corectitudinea şi necesitatea judecăţii. El recunoaşte că judecata trebuie să vină şi că Dumnezeu a avut dreptate cînd i-a spus lui Ieremia să nu mijlocească pentru popor.

Capitolul al 19-lea

19:1

Secvenţa *βῖκον πεπλασμένον ὀστράκινον* (SEPT.RAHLFS), tradusă în BIBL.1688 prin *vas făcut de lut*, corespunde lat. *lagunculam figuli testeam*, tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *plosculiţa olariului cea de pămînt*. Cu doar două ocurenţe în SEPT.RAHLFS (Ier. 19:1, 10), substantivul *βῖκος* este un cuvînt oriental folosit încă din timpul lui Herodot şi Xenofon pentru desemnarea vasului în care se păstra vinul (LIDDELL, p. 150). Termenul *ḇaqbūq* (BIBL.HEBR.) face referire la un recipient descris de HONEYMAN (p. 79) şi de KELSO (p. 17) drept un vas cu gîtul strîmt care face ca lichidul să scoată un gîlgîit atunci cînd este vărsat, acest tip de vas fiind foarte răspîndit pe teritoriul Israelului biblic în perioada Epocii de Fier; acest cuvînt se întîlneşte de trei ori în textul ebraic (de două ori în capitolul al 19-lea al cărţii profetului Ieremia şi o dată la 3 Reg. 14:3), unde este folosit pentru desemnarea vasului în care se păstra mierea.

Vasul de lut serveşte drept suport pentru altă acţiune profetică simbolică.

19:2

Textul BIBL.1688 traduce fidel SEPT.FRANKF. prin *înaintea uşilor porţilor cetăţii Tharsís*, în timp ce BIBL.ANANIA urmează textul SEPT.RAHLFS, care reprezintă, de fapt, lectura Qere: *la intrarea porţii Harsit*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 vorbesc despre *cetatea Harsit*. În realitate este vorba despre Poarta Cioburilor, unde se aruncau resturile de ceramică. Această poartă, menţionată doar aici în cuprinsul întregii Scripturi, a fost identificată uneori cu Poarta Gunoiului (Neem. 1:13). În orice caz, cunoaşterea cu exactitate a locului acestei porţi nu este esenţială pentru interpretarea actului simbolic. ♦ Textul ebraic vorbeşte despre *gê' ḇen-hinnōm*, tradus în BIBL.1874 prin *Valea Fiiului luĭ Hinnomŭ*, iar în BIBL.CORN.1926 prin *valea Ben-Hinom*; aceast vale este situată în exteriorul Ierusalimului, în partea de sud, în continuarea Văii Kidron, fiind cunoscută pentru practicile păgîne.

19:3

Verbul *ἠχήσει* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *vor suna*, în BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *vor ţiui*, poate însemna 'a suna', 'a răsuna', 'a bubui', 'a tuna', 'a trage clopotele'. Verbul *ἠχέω* se întîlneşte în SEPT.RAHLFS în diferite construcţii: *ἡ κοιλία μου (...) ὡς κιθάρα ἠχήσει* (Is. 16:11) – *pântecele meu va suna ca o alăută* (BIBL.ANANIA); *καὶ ἠχήσουσιν ὡς κύων* (Ps. 58:6) – *vor flămânzi ca nişte câini* (BIBL.ANANIA); *ἐν σάλπιγξιν ἐλαταῖς ἤχησαν* (Sir. 50:16) – *sunau din trâmbiţele lor de metal* (BIBL.ANANIA); *ἠχεῖν τὸ ἁγίασμα* (Sir. 47:10) – *să răsune locaşul* (BIBL.ANANIA).

19:4-5

Versetele 4 şi 5 conţin justificarea pedepsei care va veni. Principalele acuzaţii sînt: arderea de tămîie pentru dumnezei străini şi umplerea pămîntului cu sînge nevinovat; înstrăinarea locului se referă la pîngărirea unei părţi a pămîntului ales prin prezenţa unui cult străin. Fragmentul *Pentru că m'au părăsit* (BIBL.CORN.1921) introduce acuzaţia împotriva poporului pentru ceea ce a făcut, similar exprimărilor de la 2:13, 32; 17:13; 18:15. ♦ *Sîngiuri nevinovate* (BIBL.1688) reprezintă o aluzie la crimele despre care se vorbeşte la 4 Reg. 21:16. Versetul 5 se aseamănă foarte mult cu 7:29, singura diferenţă fiind aceea că aici se vorbeşte doar despre arderea fiilor.

19:6

Substantivul *διάπτωσις* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS), echivalat în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *Cădêre*, are conotaţie peiorativă, fiind corespondentul ebr. *tōpeṯ* (BIBL.HEBR.). Oricare ar fi numele locului, *Tofet*, *Cădere* sau *Valea fiului lui Hinom*, Dumnezeu anunţă prin Ieremia schimbarea lui în *Mormîntul jungherii* (BIBL.1688); alte versiuni: *Mormînt a îngropării* (MS.45), *Valea Uciderii* (BIBL.VULG.1760-1761), *Valea Taĭăreĭ* (BIBL.1874), *Valea Măcelului* (BIBL.CORN.1926), *Valea junghierii* (BIBL.RADU-GAL.). Dacă în trecut valea fusese cunoscută prin sacrificiile de copii, acum devine locul uciderii iudeilor care practică astfel de ritualuri înspăimîntătoare. ♦ Formularea *yāmîm bā'îm* (BIBL.HEBR.) se întîlneşte de 13 ori în cartea profetului Ieremia, la 7:32; 9:25; 16:14; 19:6; 23:5, 7; 30:3; 31:27, 38; 33:14; 48:12; 49:2; 51:52; ea mai apare doar în cartea profetului Amos, la 8:11; 9:13.

19:7

În SEPT.RAHLFS, verbul *σφάζω* are 84 de ocurenţe, în majoritatea cazurilor fiind folosit pentru a reda verbele ebr. *ṭāḇăḥ* şi *šāḥăṭ*. BIBL.1688 traduce viitorul verbului *σφάζω* prin *voiu junghia*, mult mai potrivit fiind sensul redat în BIBL.1914 (*voi pierde*). Varianta ebraică a versetului conţine un joc intenţionat de cuvinte între *ḇaqqōṭî* (BIBL.1874: *voiŭ nimici*) şi *ḇaqbūq* (*vasul de lut*), identificat acum cu Iuda şi cu Ierusalimul; avînd în vedere faptul că locul desfăşurării acţiunii este Poarta Cioburilor sau Poarta Gunoiului, sfatul poporului este prezentat în chipul unui gunoi vărsat în groapă. Înmormîntarea corectă, potrivit tradiţiei iudaice, era una dintre preocupările majore ale evreilor, iar expunerea unui cadavru sau exhumarea rămăşiţelor reprezenta jignirea supremă adusă defunctului.

19:9

În perioadele de foamete şi de asediu, în vechiul Orient Apropiat canibalismul nu era un fenomen neobişnuit: vezi episodul din Samaria (4 Reg. 6:24-31), Ierusalim (Plîng. 4:10) şi, mai tîrziu, în timpul războiului cu Roma (potrivit lui Iosif Flavius). Mai mult, „să mănînci carnea propriului copil" era un blestem obişnuit în Mesopotamia. Există o mare asemănăre între acest verset şi Deut. 28:53-57, despre care CRAIGIE (p. 395) spune: „(...) tema acestei secţiuni este canibalismul, introdus în termeni generali în versetul 53 şi apoi ilustrat în termeni foarte sugestivi şi înfiorători în versetele care urmează. Israel apare acum în contrast puternic cu duşmanul fioros din versetele anterioare. Duşmanul va mînca *rodul animalelor şi rodul pămîntului său*, dar israeliţii îşi vor mînca propriii lor copii, *rodul pîntecelui tău* (v. 53), care erau, de fapt, darul binecuvîntat al lui Dumnezeu pentru ei. Datorită celor două ilustraţii care urmează, canibalismul pare şi mai teribil, pentru că este menţionat ca şi cum ar fi ceva normal. Omul gingaş şi sensibil va fi prea josnic ca să împartă carnea lui cu membrii familiei sale; accentuînd răutatea omului şi considerînd, de fapt, canibalismul ca de la sine înţeles, vorbitorul dezvăluie teribila inversare a standardelor care va avea loc în comunitatea care L-a părăsit pe Dumnezeu".

19:10

De această dată, BIBL.1688 traduce substantivul *βῖκος* prin *cană*. Spargerea vasului de lut reprezintă climaxul discursului profetic; întrucît vasul se dovedeşte fără folos, este spart în bucăţi, ilustrînd grafic soarta ţării care a încălcat flagrant voia lui Dumnezeu, făcîndu-se vas *spre necinste* (2 Tim.

2:20). Printr-un act simbolic, este înfăţişată judecata. Deşi exista o credinţă populară potrivit căreia spargerea unui vas contribuia la pecetluirea unui blestem (sau binecuvîntări), profeţii nu împărtăşeau această superstiţie legată de eficacitatea magică a actului simbolic. În textele egiptene de blestem ce datează din mileniul al II-lea î. Hr. se spune că se obişnuia să se scrie pe bucăţi de lut numele duşmanilor, iar apoi acestea erau sparte; în acest fel, o putere distructivă i-ar fi ajutat în mod miraculos să îşi învingă duşmanii.

19:11

Acest verset conţine cea mai importantă deosebire între BIBL.HEBR. şi SEPT.RAHLFS din întregul capitol. Secvenţa *ûḇṯōp̄et yiqbrû mē'ên māqôm liqbōr* (BIBL.HEBR.) nu are corespondent în SEPT.RAHLFS, însă este reprezentată în SEPT.FRANKF. printr-un text pe care BIBL.1688 îl traduce prin *şi în Toféth să vor îngropa, căci nu iaste loc a să îngropa.* Întrucît pasajul ebraic este neînsemnat în BIBL.HEBR., lipsa unei corespondenţe în SEPT.RAHLFS poate fi privită ca o confirmare a faptului că avem a face cu inserţia nepotrivită în text a unei glose marginale. (MCKANE, p. 446). ♦ Legătura dintre versetul 10 şi versetul 11 este sigură. Imaginea vasului sfărîmat care nu mai poate fi reparat este extrem de sugestivă. Atîta timp cît lutul era moale, olarul putea să refacă vasul după cum voia. Odată călit în foc, vasul devine fragil şi nu mai poate fi refăcut. Cioburile sparte vor fi lăsate unde au căzut, dincolo de Poarta Cioburilor, la rampa de gunoi.

19:13

Substantivul *δωμάτων* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS), căruia îi corespunde lat. *domatibus* (VULG.) este tradus în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1819 şi BIBL.1914 prin *podurile*, iar în BIBL.ANANIA prin *acoperişuri*. În perioada biblică se aduceau adeseori jertfe, de pe acoperişurile caselor, zeităţilor astrale (4 Reg. 23:12; Sof. 1:5). În *Epopeea lui Ghilgameş*, Ninsun, mama lui Ghilgameş, urcă pe acoperiş pentru a aduce ardere de tămîie lui Şamaş, zeul soare. De asemenea, acoperişurile se foloseau în numeroase alte scopuri (Jud. 16:27; 1 Reg. 9:26; 2 Reg. 11:2; Mat. 10:27; Fapte 10:9). Textele cuneiforme descoperite la Ras Shamra vorbesc despre ritualul folosit atunci cînd jertfele se aduceau de pe acoperişuri zeităţilor astrale (HARRISON, p. 114). ♦ „În perioada biblică, acoperişul era foarte important în viaţa de zi cu zi. În general, acoperişul era plat, cu o pantă suficient de înclinată încît să direcţioneze apa în jgheaburi. Exista o scară ce urca spre acoperiş, de obicei în exteriorul casei. Oamenii ţineau unelte pe acoperiş sau puneau inul la uscat; seara stăteau acolo căci era răcoare, iar în nopţile de vară chiar dormeau acolo. Unii chiar ridicau corturi pe acoperiş. Acesta era, de asemenea, un loc unde bărbaţii se retrăgeau să se roage şi să mediteze. Reiese clar din Proverbe 21:9 că expresia a trăi «într-un colţ al acoperişului» însemna să fii sărac. Mîntuitorul aminteşte despre acest obicei de a frecventa acoperişul cînd vorbeşte despre marele cutremur de la sfîrşitul lumii (...): cei care se află în Iudeea să se retragă în munţi; să nu coboare să-şi ia nimic din casă dacă se află pe acoperiş (Mat. 27; Marc. 13:15 etc.). Oamenii înstăriţi au răspîndit obiceiul de a aşeza o construcţie uşoară pe acoperiş, în loc de un cort, şi aceasta s-a transformat încetul cu încetul într-o altă poveste. Şi uneori, pentru a o lumina, îşi puneau deasupra un felinar pătrat. Această încăpere era «camera de sus», menţionată atît de des în evanghelii. Oaspeţii care rămîneau peste noapte erau găzduiţi acolo, scările din exterior conferindu-le libertate absolută – şi dacă erau invitaţi la masă cîţiva oameni, şi nu era convenabilă servirea în curte, petrecerea se ţinea acolo. Într-una dintre aceste camere de sus, aceste *cenacula*, a ţinut Iisus, în seara Joii Mari, Cina cea de Taină; şi, potrivit tradiţiei, într-o asemenea cameră s-au strîns apostolii după Înviere, în special în ziua de Rusalii. Cum acoperişurile erau plate, nu era nevoie decît de aşezarea grinzilor şi acoperirea lor cu trestie împletită, scările exterioare fiind drepte" (ROPS, pp. 219-220).

19:14-15

În timp ce SEPT.RAHLFS vorbeşte doar despre *διαπτώσεως*, SEPT.FRANKF. menţionează explicit numele Tofet, iar BIBL.1688 traduce prin *cădêrea locului Taféth*, făcînd tranziţia dintre cele două profeţii de judecată rostite în afara porţii cetăţii şi această secţiune, a cărei acţiune se desfăşoară, din punct de vedere geografic, în cetate şi în Templu. În acelaşi timp, discursul nu se mai adresează unui grup select de conducători, ci întregului popor. ♦ Termenul *πόλις* (SEPT.FRANKF.), tradus prin *cetate*, se referă la o aşezare înconjurată de ziduri, în timp ce *κώμας*, redat în BIBL.1688 prin *satele*, se referă la mici comunităţi de cîteva case, neînconjurate de ziduri fortificate.

Capitolul al 20-lea

20:1

Participiul medio-pasiv al verbului gr. *ἡγέομαι* este redat în BIBL.1688 prin *povăţuitoriu*; în VULG. apare cuvîntul *princeps*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *căpetenie*; *cf.* BIBL.1911: *supraveghiătorŭ*, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968: *supreveghetor*, BIBL.RADU-GAL.: *mai marele peste slujitori*. ♦ Paşhur este un nume, cel mai probabil, de origine egipteană („fiul lui Horus"), purtat de cinci persoane în scrierile Vechiului Testament. Este posibil, însă, ca unele dintre apariţiile numelui să vizeze acelaşi bărbat israelit, deşi, aparent, ar trimite la persoane distincte. Se conturează două grupuri în care pot fi aşezate persoanele cu acest nume, în funcţie de cadrul istoric şi literar în care apar: un grup cuprinzîndu-i pe doi Paşhur ce figurează în genealogiile unor preoţi de după Exil (1 şi 2 în continuare), iar un alt grup cuprinzînd trei Paşhur, oponenţi ai profetului Ieremia (3 şi 5 în continuare): 1. Paşhur, fiul lui Malchia, descendent al lui Imer, este un preot menţionat la 1 Paral. 9:12 şi Neem. 11:12. După Ezd. 2:38, o mie două sute patruzeci şi şapte de descendenţi ai lui Paşhur s-au

întors din exil, împreună cu Zorobabel; 2. un preot cu numele Paşhur se regăseşte şi printre cei care şi-au pus pecetea pe legămîntul încheiat de israeliţi, în vremea lui Neemia (Neem. 10:3); 3. Paşhur, fiul preotului Imer, era supraveghetor al Templului în vremea lui Ieremia. Auzind profeţia acestuia împotriva Ierusalimului, Paşhur l-a lovit pe Ieremia şi l-a aruncat în temniţă (Ier. 20:1-2). După ce a fost eliberat, profetul i-a schimbat numele lui Paşhur, zicîndu-i Magor Misabib (sintagmă tradusă în BIBL.1968 prin *spaimă din toate părţile*), profeţindu-i că va fi luat în robie în Babilon, unde va muri şi va fi îngropat (Ier. 20:3-6); 4. un alt Paşhur, fiul lui Malchia, este trimis de regele Sedechia la profetul Ieremia, pentru a-i cere să-l întrebe pe Dumnezeu despre planurile lui Nabucodonosor (vezi Ier. 21:1-2). Acelaşi Paşhur, alături de un altul (5) apare şi la Ieremia 38:1 (BIBL.HEBR.), printre cei care l-au aruncat pe Ieremia în groapa cu noroi; 5. Paşhur, tatăl lui Godolia, apare la Ier. 38:1 (BIBL.HEBR.)/ Ier. 45:1 (SEPT.RAHLFS), printre cei care l-au aruncat în groapa cu noroi pe Ieremia. O semnificaţie deosebită prezintă materialul epigrafic abundent descoperit în oraşul biblic Arad, scris în ebraică şi în aramaică. S-au descoperit 107 ostraca în ebraică, majoritatea scrise cu cerneală, şi cîteva incizate (AHITUV, p. 95). Unele vase de la templu aveau nume de un interes particular, cum ar fi, de exemplu, numele familiilor de preoţi Paşhur şi Meremot, menţionate în Sfînta Scriptură (Ier. 20:1 şi Ezd. 8:33). Funcţia lui Paşhur consta în menţinerea ordinii şi în gestionarea tulburărilor produse în Templu. Imer a fost căpetenia celei de-a şaisprezecea cete preoţeşti în timpul lui David (1 Paral. 24:14). Descendenţii lui Imer s-au întors din robie împreună cu Zorobabel (1 Paral. 9:12; Ezd. 2:37; Neem. 7:40; 11:13) şi au participat la reconstruirea zidului cetăţii.

20:2

Semnificaţia cuvîntului *hammahpeḵeṯ* (BIBL.HEBR.) este neclară; cel mai probabil se referă la un loc de întemniţare sau la un instrument de tortură (vezi BIBL.1874: *butucului*, BIBL.RADU-GAL.: *butuci*) în care se prindeau mîinile şi picioarele condamnaţilor, astfel încît aceştia stăteau într-o poziţie încovoiată care le producea întinderi musculare dureroase. ♦ Lovirea despre care se vorbeşte poate fi pusă în legătură cu cele patruzeci de lovituri de nuia ce erau aplicate de obicei celor care comiteau fărădelegi. Pedeapsa corporală era supusă multor prevederi menite să evite abuzul. ♦ *Καταρράκτην* (SEPT.FRANKF.), corespondentul ebr. *hammahpeḵeṯ*, are 11 ocurenţe în SEPT.RAHLFS şi poate însemna 'jgheab'/ 'cataractă' (Fac. 7:11; 8:2; 4 Reg. 7:2), 'pasărea-pescar' (Lev. 11:17), 'cascadă' (Ps. 41:7) sau 'închisoare' (Ier. 29:26); BIBL.1688 traduce gr. *καταρράκτην* prin *locul de muncă*, BIBL.1795/2000 prin *locul cel de chin*, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA prin *locul închisorii*. Bătaia şi întemniţarea aveau rolul de a-l umili public pe Ieremia.

20:3

Substantivul *μέτοικον* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS), tradus în BIBL.1688 prin *Înstreinat*, în BIBL.1795/2000 prin *nemearnic*, în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, prin *nemernic*, iar în BIBL.ANANIA prin *Surghiunitul*, se referă la acea persoană care îşi părăseşte ţara pentru a se stabili în altă parte. Potrivit istoricului Tucidide, în Atena *μέτοικος* se spunea unui rezident străin care plătea o taxă numită *μετοίκιον*, fără a se bucura însă de drepturile civile. Corespondentul ebraic, *māgôr missābîb* (BIBL.HEBR.), tradus prin *spaimă din toate părţile* (BIBL.1968) intenţionează un joc de cuvinte asupra numelui, lucru obişnuit pentru ebraica biblică ce abundă în jocuri de cuvinte bazate pe asonanţă sau pe omonime. Contrastul este mai bine pus în evidenţă în BIBL.CORN.1926, care menţionează în cadrul aceluiaşi verset cele două nume: *Paşhur – Noroc din toate părţile* (în baza unui aparente etimologii derivate din două cuvinte aramaice); *Magor-Misabib – Spaimă din toate părţile*. Numele simbolic Magor Misabib (Ier. 6:25; 20:10; 46:5; 49:29) devine paradigma dezastrului general: Paşhur va fi exilat în Babilon, unde va şi muri.

20:4-5

Aceste două versete explică detaliat schimbarea de nume din versetul precedent: Paşhur va deveni un simbol al spaimei pentru toţi cei ce sînt în jurul său, de la cei apropiaţi pînă la „tot Iuda". O însemnătate deosebită o prezintă menţionarea regelui Babilonului, prima referinţă explicită la locul exilului înţeles ca instrument de judecată al lui Dumnezeu. Pînă acum, ameninţarea a fost sub forma unui duşman nenumit de la nord (1:13), sau a unei ţări pe care nu au cunoscut-o încă (15:14). Judecata devine realitate. ♦ Substantivul *πόνους* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *trudele*, în BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA prin *ostenealele*, în BIBL.ANANIA prin *strânsura*, înseamnă atît 'muncă asiduă', 'trudă', cît şi 'durere', 'necaz', 'suferinţă' (ARNDT, p. 852).

20:6

Secvenţa *ai proorocit minciuni* (BIBL.1795/2000) ne poate conduce la ideea că şi Paşhur era unul dintre profeţii care spuneau că nu se va abate nimic rău asupra ţării (14:13). Probabil că pedeapsa despre care se vorbeşte în acest verset s-a împlinit în anul 597 î. Hr., atunci cînd a avut loc prima deportare (4 Reg. 24:8-17 şi Ier. 29:1-2). Postul lui Paşhur va fi ocupat ulterior de către Iehoiada, iar mai apoi de către Sofonie (Ier. 29:24-26, 29). Paşhur va fi dus în exil împreună cu toţi ai casei lui şi cu toţi prietenii săi, unde va muri şi unde va fi şi înmormîntat. Înmormîntarea într-un pămînt străin, necurat, departe de ţara natală, reprezenta un lucru extrem de umilitor şi un destin trist pentru un evreu.

20:7

Acest verset reprezintă introducerea unui poem dramatic care, în baza mărturisirii lui Ieremia, de un profund dramatism, conţine abordări psihologice neobişnuite stilului profetic obişnuit. Firea sensibilă a lui Ieremia se dezvăluie doar ca o reacţie la sarcasmul cu care este primit mesajul

său. Întrucît cuvintele lui Ieremia nu s-au împlinit mult timp, oamenii au început să îl ridiculizeze atunci cînd vorbea despre viitor. ♦ Verbul *ἀπατάω* este folosit adeseori în SEPT.RAHLFS cu sensul de 'a ademeni', 'a seduce', 'a amăgi', în cazul soţiilor lui Solomon (Jud. 14:5; 16:5), în cazul lui Dumnezeu, atunci cînd cercetează pe cineva (Ier. 4:10; 20:7), în situaţii în care se exprimă ostilitatea faţă de Dumnezeu (Fac. 3:13), în cazul ispitirii pentru a cădea în idolatrie (Iov 31:27), în cazul ispitirii la pofte trupeşti (Sus. 56) (vezi TDNT, pp. 384-385). Verbul ebraic corespondent, *pittîṯani* (*cf.* BIBL.1874: *amăgitu-m'aĭ*, BIBL.CORN.1926: *m-ai înduplecat*, BIBL.RADU-GAL.: *m-ai copleşit*, BIBL.1968: *m-ai aprins*), este acelaşi cuvînt folosit în îndemnul adresat Dalilei de a-l amăgi pe Samson (Jud. 16:5), dar şi în cazul unei ispitiri sexuale (Ieş. 22:16). Contextul nostru sugerează mai degrabă sensul de persuasiune/ convingere. Puterea de convingere a lui Iahve l-a copleşit pe Ieremia, iar Iahve a învins.

20:8

Mesajul pe care Ieremia îl proclamă este în primul rînd unul de violenţă şi de devastare împotriva lui Iuda pentru păcatele poporului, substantivul feminin *ταλαιπωρίαν* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA prin *becisnicie* referindu-se la necaz, suferinţă, nenorocire.

20:9

Expresia *παρεῖμαι πάντοθεν* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *mă părăsiiu de pretutindinilea*, exprimă epuizarea lui Ieremia din pricina hotărîrii de a nu mai proclama cuvîntul lui Dumnezeu, ca urmare a batjocurii. Ieremia se confruntă cu o dilemă greu de depăşit: dacă vorbeşte, ascultătorii îl vor umili; dacă tace, nu va mai avea pace lăuntrică.

20:10

Cuvîntul *dibbaṯ* (BIBL.HEBR.), redat în BIBL.CORN.1926 prin *vorbele rele*, iar în BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *ocări*, se referă mai degrabă la intrigi ţesute în taină, decît la defăimare (SEPT.RAHLFS: *ψόγον*; BIBL.1688: *hula*) sau la invectivă (VULG.: *contumelias*; BIBL.VULG.1760-1761: *păcatele*). Calomniile pe care Ieremia le-a auzit pot fi îndreptate atît împotriva lui lui, cît şi a lui Dumnezeu.

20:11

Imaginea lui Dumnezeu văzut ca aliat în luptă era o temă obişnuită în vechiul Orient Apropiat. Atît în Egipt, cît şi în Mesopotamia, victoriile repurtate în urma războaielor erau atribuite zeităţilor. În Asiria, Nergal era zeul războiului, iar Iştar – zeiţa războiului. Bătălia era iniţiată chiar de către zeitate, care apoi însoţea regele pe tot parcursul luptei. Zeitatea canaanită Baal şi zeul babilonian Marduk erau, la rîndul lor, zeităţi luptătoare. În Egipt, regimentele purtau numele zeităţii sub protecţia căreia luptau. În ciuda faptului că Dumnezeu l-a biruit şi că inamicii au încercat să facă acelaşi lucru, Ieremia este convins că ei vor da greş. Totuşi, Ieremia vede în mod clar puterea luptătoare ca direcţionată nu împotriva lui, ci împotriva duşmanilor.

20:12

Reflectînd indignarea profetului ca urmare a îndepărtării poporului de Dumnezeu, acest verset este foarte asemănător cu Ier. 11:2.

20:13

Stilul acestui verset este caracteristic psalmilor, care îmbină adesea rugăminţile fierbinţi cu slăvirea lui Dumnezeu. Interesant este şi faptul că din cei aproximativ cincizeci de psalmi de tînguire, aproape toţi conţin o notă de laudă. Întrucît acest verset, prin cele două imperative (BIBL.1688: *Cîntaţi*, *lăudaţi*), reflectă o schimbare bruscă de atitudine, mulţi cercetători (Volz, Duhm, Cornill, Giesebrecht) i-au contestat autenticitatea (HUEY, p. 194). Este posibil şi ca Ieremia să citeze un verset al unui imn cunoscut, pentru a-şi exprima lauda.

20:14-15

Deşi, în mod obişnuit, naşterea unui copil reprezenta un moment de bucurie în orice familie, Ieremia consideră că ziua naşterii lui şi mesagerul care a adus vestea naşterii sînt blestemaţi. De obicei, cel care anunţa naşterea unui copil era răsplătit (Is. 52:7; 2 Reg. 1:1-16), mai ales dacă vestea naşterea unui băiat, întrucît în acest fel se garanta faptul că pămîntul rămînea în cadrul familiei, iar numele familiei se păstra. ♦ Substantivul gr. *ἄρσεν* este tradus prin *fecior* (BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914), *făt* (BIBL.1688). Înrudit din punct de vedere etimologic cu ebr. *ărṣaṯi* (*curge*) din limbile indo-europene ale vechii Indii, gr. *ἄρσην* însemnă, literal, *ceea ce emite spermă* (BALZ, p. 158); de aici derivă *urmaş de sex bărbătesc*, *fecior*. Ieremia nu proferează blestemul retroactiv, ci îi afirmă realitatea. El nu îşi putea blestema părinţii, întrucît acest lucru reprezenta un păcat capital în legislaţia mozaică (Ieş. 21:15, 17; Lev. 20:9). „*A blestema* înseamnă mai mult decît pronunţarea unui cuvînt din întîmplare, la mînie. 2 Samuel 16:5 şi Iov 3:1 ne oferă o idee cu privire la otrava şi resentimentele pe care le implică blestemul (...). Sanctitatea autorităţii pămînteşi implicate de această lege este uimitoare. În timp ce în alte privinţe legea Vechiului Testament era mult mai îngăduitoare decît cea a culturilor contemporane învecinate, ea era cu mult mai strictă cu privire la ofensele împotriva vieţii religioase şi de familie. Blestemarea tatălui sau a mamei este aleasă ca un caz deosebit de grav, în parte dintr-o horărîre de a menţine structura familiei şi în parte pentru că părinţii reprezintă autoritatea lui Dumnezeu pentru un copil: a-i blestema pe ei este aproape echivalentul blasfemiei. Totuşi, pedeapsa cu moartea pentru această ofensă a fost rar, sau poate niciodată, invocată. Ca şi alte pedepse stabilite de Lege, ea reprezintă un maxim, nu un minim" (WENHAM, pp. 293-294).

20:16

Secvenţa *cetăţile carele au prăpădit Domnul cu mînie* (BIBL.1688)

reprezintă o referire clară la cetăţile Sodoma şi Gomona (Fac. 19:24-28; Is. 1:9; 3:9; Iez. 16:49-50). ♦ Cuvîntul *ṯrû ʿāʰ* (BIBL.HEBR.) are puternice conotaţii militare în ebraica biblică (Num 23:21; Ios. 6:5, 20; 1 Reg. 4:5, 6; Ier. 4:19; 49:2; Iez. 21:27; Am. 1:14; Sof. 1:16; Iov 39:25), motiv pentru care BIBL.1874, BIBL.1911 şi BIBL.CORN.1921 traduc prin *urlete*, BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin *tânguire*, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. prin *strigăte de război*; corespondentul grecesc, *ἀλαλαγμοῦ* (SEPT.FRANKF.), este tradus prin *clic* în BIBL.1688, prin *glăsuire* în BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.FILOTEI, indicînd aceeaşi idee de dezastru rezultat în urma unei bătălii.

Capitolul al 21-lea

21:1

Relatarea din Biblie (4 Reg. 24:10-17) aduce informaţii în plus faţă de Cronica Babiloniană. Se arată că nu Ioachim (dec. 598 – martie 597), ci Iehonia a fost regele Iudeii care s-a supus lui Nabucodonosor şi a fost dus prizonier în Babilon. Nabucodonosor, se continuă în relatare, a luat comorile Templului şi ale palatului şi a exilat toată elita. El l-a uns pe Matania, unchiul lui Iehonia, ca rege şi i-a schimbat numele în Sedechia (597-586 î. Hr.), acesta fiind ultimul rege al Iudeii. Pentru a fi încredinţat de fidelitatea lui Sedechia, Nabucodonosor a impus statutul de supus şi asupra lui Sedechia (2 Paral. 36:13; Iez. 17:11-21; 4 Reg. 24:14-17). Cu toate acestea, din 597 a început o perioadă de instabilitate în Regatul Iudeii. Sedechia a fost privat de sfătuitori experimentaţi, aceştia fiind deportaţi în Babilon. El a continuat pur şi simplu tacticile unchiului său (4 Reg. 24:18-20; Ier. 52:1-3), care erau riscante în context internaţional. Aflîndu-se într-o situaţie disperată, Sedechia se va întoarce în cele din urmă către Dumnezeu, căutînd ajutor. Sedechia i-a cerut de patru ori sfatul lui Ieremia: în două cazuri a mers personal (37:17-21; 38:14-28), iar în alte două cazuri a trimis o delegaţie. Sofonie, un preot de o foarte bună reputaţie, a făcut parte din delegaţie de fiecare dată (37:3-10; 21:1-2). Din prima delegaţie a mai făcut parte şi Paşhur, fiul lui Malchia, unul din oamenii apropiaţi regelui, dar şi duşman declarat al lui Ieremia (nu preotul Paşhur, care îl întemniţase pe Ieremia). Contrastul dintre 20:1-2 şi 21:1-2 este izbitor: în prima situaţie profetul este arestat, bătut şi umilit de către un preot supraveghetor; în cealaltă situaţie, doi oficiali ai regelui, unul dintre ei fiind preot, vin la Ieremia, la cererea regelui, pentru a căuta mijlocire către Dumnezeu.

21:2

În anul 589 î. Hr., Sedechia a refuzat să mai plătească tribut, bazîndu-se pe sprijinul faraonului Hofra împotriva babilonienilor. Apries (cca 588-570 î. Hr.), cunoscut şi ca Hofra (după cum se arată la Ier. 44:30, se pare că a adoptat o tactică străină, mai agresivă decît predecesorii lui) a fost faraonul care a trimis forţe militare nu foarte eficiente. El a dus o politică de intervenţii zeloase în Levant şi l-ar fi convins foarte repede pe Sedechia de promptitudinea lui în a-l ajuta în orice revoltă împotriva babilonienilor. Profeţia lui Iezechiel împoriva Egiptului datează din „anul al zecelea, luna a zecea, ziua a douăsprezecea a lunii" (ianuarie 587 î. Hr.) (Iez. 29:1). Atacul egiptenilor – după cum se presupune – trebuie să fi avut loc în jurul acestui an sau poate puţin mai devreme. Intervenţiile egiptene au fost relativ neînsemnate, dar ar fi condus la un aparent simţ de securitate printre conducătorii iudei (vezi Ier. 38:2-3). Spre deosebire de BIBL.HEBR., SEPT.FRANKF. nu menţionează explicit numele lui Nabucodonosor. Acest verset nu prezintă dificultăţi textuale.

21:3-4

Cuvintele *aşa veţi grăi către Sedéchia* sînt la persoana a doua plural, fiind spuse celor doi mesageri pentru a le transmite regelui. Prepoziţia ebr. *ʾel* (BIBL.HEBR.) poate avea atît sensul 'către', cît şi sensul 'împotriva'. Profeţia care urmează este îndreptată în mod precis împotriva lui Sedechia (în contrast cu cea de mai jos, versetele 11-12, care este adresată unui rege nenumit). Este posibil ca începutul profeţiei către Sedechia să conţină o ambiguitate deliberată. În aceste versete, pentru prima dată în cartea profetului Ieremia, se menţionează explicit numele duşmanilor. ♦ Substantivul gr. *χαλδαίους* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688 prin *haldeii*, corespunde ebr. *hakkasadîm* şi se referă la locuitorii Caldeii, la origine un trib seminomad, care ocupa regiunea dintre nordul Arabiei şi Golful Persic. În secolul al X-lea î. Hr., asirienii au numit *Kaldu* teritoriul mlăştinos dintre fluviile Tigru şi Eufrat, cunoscut mai înainte sub numele de Ţinutul Mării, iar în secolul următor, cîţiva conducători caldei au devenit vasali ai lui Adadnirari III (805-782 î. Hr.). Mai tîrziu, în 622 î. Hr., cînd în Babilonia va ajunge la putere o dinastie caldeană, prin numele Caldea se va desemna Babilonia în întregul ei (Iez. 23:23; Dan. 3:8) (HARRISON, p. 118). Numele grecesc (*γῆ Χαλδαίων*, *Χαλδαί*, *Χαλδαίοι*) provine din forma akkad. *kaldû*. Caldeii erau parte a populaţiei babiloniene eterogene, fragmentată din punct de vedere politic, care cuprindea în acelaşi timp grupuri tribale aramaice, dar şi locuitori care proveneau din oraşe semi-independente. Existau trei mari triburi caldee (Bīt-Dakkūri, Bīt-Amukāni şi Bīt-Yakīn) şi două triburi mici (Bīt-Ša›alli şi Bīt-Šilāni). Bīt-Dakkūri şi Bīt-Amukāni erau situate de-a lungul părţii centrale şi sudice a Eufratului, Bīt-Ša›alli era situat la sud de Borsippa, Bīt-Šilāni la nord de Uruk, iar Bīt-Yakīn era aşezat chiar în Golful Persic, de la Ur pînă în ţinuturile mlăştinoase care se întindeau la est, spre Elam (EDB, pp. 229-230). În Biblie, substantivul *caldeu* se foloseşte şi ca termen tehnic prin care se desemnează practicanţii ştiinţelor babiloniene tradiţionale: astrologia, divinaţia, magia. *A întoarce armele* avea în mod obişnuit înţelesul de retragere a trupelor. O exprimare similară a fost descoperită într-un tratat al unui rege hitit, datînd din secolul al XIII-lea î. Hr., dar şi într-un document babilonian din secolul al VII-lea î. Hr., în

ambele cazuri, zeitatea fiind aceea care întoarce armele; exprimarea are rolul de a descrie folosirea autodistructivă a armelor, dacă acordul iniţial era încălcat ca urmare a confuziei interne. WEIPPERT (pp. 396-409) este cel care va lansa teoria potrivit căreia versetul 4 este ilustrarea unui Război Sfînt inversat, în care Dumnezeu induce panica în rîndurile oamenilor, astfel încît aceştia să întoarcă armele împotriva camarazilor lor şi să se înscrie într-un război al autodistrugerii.

21:5

Pe lîngă necazurile care se vor abate asupra călcătorilor de lege, Dumnezeu anunţă că va lupta împotriva lor (Deut. 28). Antecedente ale unei asemenea implicări divine în luptă vedem la Ai (Ios. 7) şi în victoria filistenilor împotriva israeliţilor conduşi de cei doi fii ai lui Eli (1 Reg. 4-5) (NIBC, p. 154). „În locul victoriei, va fi înfrîngere. În loc ca duşmanul să fugă îngrozit pe şapte drumuri, Israel va fi pus pe fugă. Neascultarea faţă de legea lui Dumnezeu a separat poporul de El şi, în această stare de separare, israeliţii nu se puteau aştepta să experimenteze prezenţa lui Dumnezeu în mijlocul armatei lor; fără Dumnezeu în mijlocul armatei lui Israel înfrîngerea era inevitabilă. Israeliţii vor deveni nişte specimene atît de nenorocite ale umanităţii, încît altor oameni li se va părea prea înspăimîntător să-i privească. Ei vor fi recunoscuţi totuşi de păsări şi de fiarele de pradă nu ca fiinţe omeneşti, ci doar ca sursă de hrană" (CRAIGIE, p. 388).

21:7

Întrucît oraşul a ales să reziste în faţa agresorilor, oamenii vor fi daţi morţii, în perfect acord cu regulile războiului, specifice Orientului Apropiat. Conţinînd 42 de cuvinte şi 160 de litere, acesta este cel mai lung verset al BIBL.HEBR. Formula de tranziţie *şi după acêea* i-a determinat pe mulţi cercetători să considere că acest verset este o adăugire ulterioară, extinzînd judecata din versetul 6. McKane a sugerat chiar că acest verset ar fi dependent de 52:4-16 şi că un redactor ulterior ar fi încercat să aducă această profeţie într-o mai mare armonie cu capitolul 52. În Septuaginta se omite din nou referirea la Nabuconodosor, *cf. în mîna vrăjmaşilor lor, celor ce cearcă sufletele lor* (BIBL.1688). ♦ Prin folosirea triadei *Sedechia – fiii lui – norodul* se subliniază dimensiunea pedepsei care cuprinde întregul popor. Există o anumită diferenţă textuală în ceea ce priveşte partea a doua a versetului, în sensul că cele două verbe din SEPT.FRANKF., la persoana I, singular, *οὐ φείσομαι οὐ μὴ οἰκτιρήσω*, sînt redate în BIBL.1688 prin *nu mă voiu scumpi, nu mă voiu milostivi*, în timp ce în BIBL.HEBR. verbele din partea a doua a versetului sînt la persoana a III-a, ceea ce introduce o anumită ambiguitate legată de identitatea celui care operează pedeapsa: Dumnezeu sau regele Babilonului?

21:8

Spre deosebire de verbul *δέδωκα* (SEPT.FRANKF.), la modul indicativ, timpul perfect, tradus în BIBL.1688 prin *am dat*, forma participială a verbului *nōṯēn* (BIBL.HEBR.), redată în BIBL.1874 prin *pună,* sugerează, de fapt, o ofertă continuă de scăpare. Referinţe la calea vieţii şi calea morţii întîlnim la Deut. 30:19; Ios. 24:15; 3 Reg. 18:21. ♦ „Şi nu numai pentru aceasta este uşoară virtutea, ci şi pentru sfîrşitul ei. Îndestulătoare mîngîiere pentru cei ce se nevoiesc cu săvîrşirea virtuţii este nu numai faptul că pe calea şi uşa care duc la virtute nu rămîn nici oboselile, nici sudorile, ci şi faptul că şi calea şi uşa au un sfîrşit bun: duc la viaţă; deci, şi vremelnicia oboselilor, şi veşnicia cununilor. Ostenelile mai întîi, iar cununile mai tîrziu uşurează nespus de mult oboselile. De aceea şi Pavel a numit necazul uşor, nu din pricina naturii necazului, ci din pricina voinţei celor care îndură necazurile şi din pricina nădejdii bunătăţilor celor viitoare" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 301)

21:9-10

Deşi Ieremia nu este pro-babilonian, analizate doar din punct de vedere politic, cuvintele sale ar indica trădarea; privite drept cuvinte ale lui Dumnezeu, avem a face cu un îndemn la supunere faţă de judecata acestuia. Ieremia cere concetăţenilor săi să iasă şi să se predea caldeilor, promiţîndu-le că vor rămîne în viaţă, lucru care s-a şi întîmplat cu mulţi dintre ei, dacă ţinem cont de 38:19; 39:9; 52:15.

21:11-12

Aceste versete sînt adresate monarhiei cu scopul de a le reaminti regilor responsabilităţile lor, printre care se numără şi judecarea *dimineaţa* (BIBL.1688). HUEY (p. 201) este de părere că se face aluzie la obiceiul regal pre-exilic de a judeca dis-de-dimineaţă la poarta cetăţii (2 Reg. 15:2-4), înainte ca arşiţa zilei să devină prea mare. În Noul Testament, adverbul gr. *πρωί* are 12 ocurenţe, toate la Matei, Marcu, Ioan şi în Faptele Apostolilor. Această scurtă profeţie (versetele 11-12) nu este adresată unui anume rege, simpla juxtapunere cu versetele 1-10 asociindu-o cu Sedechia. Imperativele din versetul 12 (*judecaţi*, *îndireptaţi* şi *scoateţi*) sînt la persoana a II-a, numărul plural, adresate nu doar unui anume rege, nici numai regelui, ci întregii administraţii regale. Se confirmă, o dată în plus, că folosirea triadelor, în acest caz a imperativelor, este o caracteristică a stilului lui Ieremia. Menţinerea dreptăţii era parte a menţinerii legămîntului. În versiunile fidele textului ebraic, oraşul este numit *stîncă a cîmpiei*.

21:13-14

Substantivul propriu *Sor*, precedat de articolul specific genitivului, *hapax legomenon* în SEPT.FRANKF., este redat în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *Sorului* şi corespunde ebr. *ṣûr*, echivalat în BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin *stânca.* ♦ Aceste versete conţin o scurtă profeţie împotriva unui oraş nenumit, deşi contextul îl identifică în mod clar cu Ierusalimul. NIV menţionează explicit numele oraşului Ierusalim, deşi acesta nu apare nici în SEPT.RAHLFS, nici în BIBL.HEBR. În litera-

tura biblică şi post biblică, Ierusalimul este desemnat prin aproximativ 70 de nume, dintre care cele mai importante sînt: Salem (Fac. 14:18); Moria (Fac. 22:2); Iahve-Ire – „Dumnezeu poartă de grijă" (Fac. 22:14); Iebus (Jud. 19:10); Ir Ha'Elohim – „cetatea lui Dumnezeu" (Ps. 87:2); Kiriat Ne'emanah – „oraş credincios" (Is. 1:26); Gai Hizaion – valea vedeniei (Is. 22:1); Kiriat Aliza – cetatea veseliei (Is. 22:2); Ariel – „leul lui Dumnezeu" (Is. 29:1); Drusha – „cea căutată" (Is. 62:12); Tzur Hamishor – „stîncă din cîmp" (Ier. 21:13); Neveh Zedek – „locaş al dreptăţii" (Ier. 31:22); Kir – „zid" (Iez. 13:14); Oholiba – „cortul meu este în ea" (Iez. 23:4); Kiriat Yoffi – „cununa frumuseţii" (Plîng. 2:15); Ir Ha'Emet – „oraşul adevărului" (Zah. 8:3). Ierusalimul este situat în inima munţilor Iudeii, pe creasta lanţului care formează linia de delimitare dintre poalele dealurilor Iudeii de vest şi deşertul Iudeii, în est. Ierusalimul, capitala poporului evreu de peste 3000 de ani, se află în centrul Israelului, la intersecţia a numeroase drumuri comerciale. Caracteristicile topografice au ajutat dintotdeauna la apărarea oraşului, întrucît este situat pe vîrful unui deal, iar zidurile sale se ridică pe bariere naturale, formate din albii de rîu secate; acest lucru s-a păstrat permanent în Ierusalim şi a determinat o mare extindere a suprafeţei oraşului şi a graniţelor sale. Oraşul mai este cunoscut şi cu numele de Iebus, care desemna atît populaţia oraşului, cît şi regiunea în care locuia aceasta pînă la cucerirea ei de către David. Despre înfrîngerea cetăţii iebusite aflăm la 2 Reg. 5:6-7: „Atunci au pornit regele şi oamenii lui la Ierusalim, împotriva Iebuseilor, locuitorii ţării aceleia. Dar aceştia au zis către David: «Nu vei intra aici, căci te vor goni orbii şi şchiopii care zic: 'David nu va intra aici!' David, însă, a luat cetatea Sionului, aceasta este cetatea lui David». Prin urmare, Sionul a primit acum un nume nou, şi anume Cetatea lui David: «Atunci s-a mutat David în cetate şi a numit-o Cetatea lui David» (2 Reg. 5:9). Numele anterior, Sion, se referea la colina răsăriteană a oraşului pe al cărei pisc nordic, cunoscut şi sub denumirea de Muntele Sion, sau «muntele casei Domnului», regele Solomon a ridicat Templul şi palatul regal. De-a lungul secolelor, numele Sion s-a folosit atît în sens metaforic, cu conotaţii poetice, cît şi pentru a desema întregul oraş. Numele Ierusalim apare de 656 de ori în cuprinsul Sfintei Scripturi, ocupînd un loc central, în special după distrugerea Templului (VLADIMIRESCU, DESCOPERIRI, pp. 124-125).

Capitolul al 22-lea

22:1

În SEPT.FRANKF., secvenţa *καὶ ἐρεῖς*, echivalată în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *şi vei zice* (MS.45: *vei dzice*), încheie primul verset al acestui capitol, dar în SEPT.RAHLFS, versiunea modernă a textului grecesc, această sintagmă a fost trecută în versetul următor (la fel şi în BIBL.ANANIA). Din acest punct de vedere, BIBL.HEBR. prezintă aceeaşi structură, lucru redat şi în versiunile româneşti, care întrebuinţează şi textul ebraic (vezi BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL.). De notat, însă, că BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 urmează structura din BIBL.1688. BIBL.VULG.1760-1761, fidelă VULG., mută secvenţa *Şi vei zice* la începutul versetului următor. ♦ Verbul gr. *Πορεύου*, tradus în BIBL.1688 şi în MS.45 prin *Pasă*, iar în restul ediţiilor româneşti fidele textului grecesc prin *Du-te*, nu are un corespondent în BIBL.HEBR., lucru reflectat şi în BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944 şi BIBL.1968, în care porunca divină adresată profetului începe direct cu verbul *Pogoară-te* (BIBL.1874: *Pogóră-te*). ♦ Deşi palatul regal trebuie să fi fost cea mai înaltă clădire din oraş, prin porunca de a coborî, adresată lui Ieremia, Dumnezeu doreşte să sublinieze înălţimea spirituală a Templului din Ierusalim faţă de clădirile profane (PULPIT, p. 489). Regele lui Iuda a fost identificat fie cu Ioachim (ICC, p. 515), fie cu Sedechia, amintit la Ier. 21:1 (HUEY, p. 203).

22:2

Termenul *θρόνου* (SEPT.FRANKF.) este echivalat în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *scaunul* (BIBL.1795/2000: *scaonul*), *cf.* BIBL.ANANIA: *tronul*; BIBL.VULG.1760-1761: *scaunul*, după VULG.: *solium*. Versiuni fidele textului ebraic: BIBL.1874, *cf.* BIBL.1911: *tronulŭ*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *scaunul de domnie*. ♦ MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA redau prin *casa ta* construcţia grecească *ὁ οἶκός σου* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS). BIBL.HEBR. are, în locul corespondent, *wa'ăḇāḏeʸḵā*. Termenul ebraic folosit aici, *'ĕḇĕḏ*, are sensul de 'sclav', 'slujitor', desemnînd, totodată, şi oficialii de la curtea regală (DBLH, 6269). De aici şi traducerile româneşti: BIBL.1874 şi BIBL.1911: *serviĭ teĭ*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *slujitorii tăi*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *slugile tale* şi BIBL.RADU-GAL.: *dregătorii tăi*. Urmînd VULG., *servi tui*, BIBL.VULG.1760-1761 echivalează prin *slujile tale*. ♦ În textul grecesc şi în ediţiile româneşti care îi urmează, gr. *οἱ εἰσπορευόμενοι*, redat în BIBL.1688 şi în MS.45 prin *cei ce întră*, se referă la o categorie distinctă de persoane, separată de rege, casa acestuia şi popor. În textul ebraic, însă, acest pasaj se referă la categoriile amintite anterior (regele, casa lui, poporul), astfel încît versiunile româneşti au aici: *cari întraţĭ* (BIBL.1874), *cari intraţi* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, *cf.* BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944, BIBL.1968). Avînd în vedere faptul că porţile la care face referire textul sînt cele ale palatului regal, este evident că numai o categorie restrînsă de oameni putea trece pe acolo (AYBC JER., p. 119).

22:3

Secvenţa *ἀδικοῦντος αὐτόν* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în BIBL.1688 prin *celuia ce-l năpăstuiêşte pre el*; în MS.45, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 se folosesc forme identice sau asemănătoare (cu deosebiri

neesenţiale), în vreme ce în BIBL.ANANIA se traduce prin *celui ce-l apasă*. Sensul verbului *ἀδικέω*, folosit aici la participiu activ prezent, numărul singular, genul masculin, în cazul genitiv, este 'a-i face cuiva rău, nemeritat' (LOUW, 1, p. 230). După lat. *calumniatoris*, BIBL.VULG.1760-1761 are *năpăstuitoriului*. Ediţiile româneşti care urmează textul ebraic prezintă următoarele variante: *apĕsătoruluĭ* (BIBL.1874, BIBL.1911), *asupritorului* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1968), *strâmtorâtorului* (BIBL.1936) şi *celui silnic* (BIBL.RADU-GAL.). ♦ Secvenţa *προσήλυτον καὶ ὀρφανόν* din SEPT.FRANKF. este redată în BIBL.1688 prin *pre cel nemêrnic şi pre sărac*, iar în MS.45 prin *nemêrnicul şi sărăimanul*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează varianta adoptată de BIBL.1914, iar BIBL.ANANIA, traducînd mai exact sensul construcţiei greceşti, traduce prin *pe străin şi pe orfan*. Ediţiile fidele textului ebraic au întrebuinţat, încă de la BIBL.1874, această traducere, în vreme ce BIBL.VULG.1760-1761 a redat VULG. *advenam, et pupillum* (asemenea ediţiilor aflate în descendenţa BIBL.1688) prin *nimearnicul şi săracul*. ♦ BIBL.1688 şi MS.45 redau prin *nu păgîniţi* SEPT.FRANKF. *μὴ ἀσεβεῖτε*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA adoptă aceeaşi variantă de traducere, în vreme ce BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA preferă formula *nu fiţi necredincioşi*. Verbul grecesc folosit este *ἀσεβέω*, al cărui sens este 'a duce o viaţă străină de preceptele religioase'. Forma substantivală *ἀσέβεια* este adesea întrebuinţată cu sensul de 'fărădelege', fiind în legătură cu *ἀδικία*, al cărei sens este acela de 'nedreptate' (TDNT, 7, p. 181). Antonimul lui *ἀσέβεια*, *εὐσέβεια*, este folosit la 1 Tim. 2:2, BIBL.1968 şi BIBL.ANANIA traducîndu-l prin *cuviosia*, în vreme ce BIBL.1688 şi BIBL.1914 au termenul *curăţia*. ♦ Formula *în locul acesta* nu se referă la palatul regal, ci, probabil, are în vedere o arie mai largă: Ierusalimul sau întreg teritoriul lui Iuda (AYBC JER., p. 120).

22:4

Construcţiei *ἐὰν ποιοῦντες ποιήσητε* din SEPT.FRANKF., tradusă în BIBL.1688 prin *de veţi face făcînd*, iar în MS.45 prin *dă veţi făcînd face*, îi corespunde sintagma ebr. *'im-'āsô ta'ăsu*. În limba ebraică biblică, alăturarea infinitivului absolut al unei rădăcini şi a unei forme verbale a aceleiaşi rădăcini urmăreşte sublinierea sensului respectivului verb (BHRG, p. 158). În BIBL.1914, observîndu-se că sintagma grecească caută să sublinieze acelaşi lucru, se traduce prin *dacă în adevăr veţi face*, *cf.* BIBL.ANANIA: *dacă'ntr'adevăr veţi plini*. ♦ În MS.45, traducerea gr. *ἁρμάτων καί* este redată marginal, prin *cară şi*. BIBL.1688 a integrat-o în textul propriu-zis, rezultînd formula *pre cară şi cai*. Autorul doreşte să sugereze imaginea ceremoniilor somptuoase de la palatul regal, ceremonii care vor putea continua numai în cazul în care regele şi poporul vor respecta poruncile lui Dumnezeu, exprimate în versetul anterior (ICC, p. 517). ♦ Termenului *παῖδες* din SEPT.RAHLFS (MS.45: *ficiorii*, BIBL.1688: *feciorii*) îi corespunde ebr. *'aḇḏāw* (BIBL.HEBR.), provenit de la termenul *'ĕḇĕḏ*, cu sensul 'sclav', 'slujitor'. Acest sens este acoperit şi de termenul grecesc (LOUW, 1, p. 740), aşa încît traducerea din BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA (*slujitorii*) este corectă. ♦ SEPT.FRANKF. *ὁ λαὸς αὐτῶν*, tradus în MS.45 prin *nărodul lor*, iar în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *norodul lor*, nu mai este redat în BIBL.1914 şi în BIBL.ANANIA. Explicaţia acestei omisiuni poate fi aceea că prin *slujitorii lor* se înţeleg nu numai persoanele care făceau parte din suita regală, ci întregul popor supus regelui, aşa încît traducerea lui *ὁ λαὸς αὐτῶν* ar fi redundantă.

22:5

Lui *μὴ ποιήσητε* din SEPT.FRANKF., tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *nu veţi face*, îi corespunde BIBL.HEBR. *lō' ṯišmu*, avînd sensul *nu veţĭ asculta* (BIBL.1874). Aceeaşi formă este folosită şi la Ier. 17:27, unde SEPT.FRANKF. are *μὴ εἰσακούσητε*, construcţie pe care ediţiile româneşti fidele textului grecesc o traduc prin forme ale verbului *a asculta*; de pildă, BIBL.ANANIA are *nu (...) veţi asculta*. Din cauza diferenţei semantice dintre termenii folosiţi în SEPT.RAHLFS şi în BIBL.HEBR. apar şi diferenţele dintre versiunile româneşti. Dacă BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează BIBL.1688, folosind forme negative ale verbului *a face*, BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prezintă forme negative ale verbului *a asculta*. BIBL.VULG.1760-1761 are *nu veţi auzi*, traducînd VULG. *non audieritis*. ♦ Faptul că Dumnezeu se jură pe sine însuşi este explicat de Sfîntul Apostol Pavel, deşi el nu se referă strict la Ier. 22:5, ci la jurămîntul divin: „Că atunci cînd Dumnezeu i-a dat făgăduinţă lui Avraam, deoarece El nu avea pe nimeni mai mare pe care să Se jure, S'a jurat pe Sine Însuşi" (Evr. 6:13, BIBL.ANANIA).

22:6-7

În aceste versete, Dumnezeu detaliază pustiirea ce se va abate asupra regelui şi a palatului acestuia, dacă nu va respecta poruncile divine. ♦ Construcţia *γαλαὰδ σύ μοι ἀρχὴ τοῦ λιβάνου* din SEPT.FRANKF. este tradusă în BIBL.1688 şi în MS.45 prin *Galaádule, tu mie — începătura Livánului*, traducere care, însă, face greu de înţeles acest pasaj. BIBL.1914 nu aduce mai multă lumină, întrucît redă *Galaadule, tu îmi eşti căpetenie în Livan*. O astfel de traducere este greu de acceptat, Galaadul desemnînd o zonă deluroasă de la est de rîul Iordan, pe actualul teritoriu al Iordaniei, în vreme ce denumirea de Liban se aplica lanţului muntos de la nord de oraşul Tir, aşadar în regiunea de coastă a Siriei (NBD, pp. 412; 80). Astăzi, o mare parte a munţilor Liban se află pe teritoriul statului cu acelaşi nume. În consecinţă, Galaadul nu putea fi socotit *începătura* sau *căpetenie a Livanului*, întrucît, geografic, între cele două zone nu exista nici o legătură. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA urmează traducerea din BIBL.1688 şi MS.45, dar BIBL.ANANIA propune o variantă mult mai adecvată, care face pasajul inteligibil: *Tu îmi eşti Galaadul şi creştetul Libanului*. Dificultăţile de traducere pe care nu le-au putut depăşi ediţiile româneşti vechi sînt generate de formula

eliptică din SEPT.FRANKF.: *γαλαὰδ σύ μοι*, care, literal, s-ar traduce prin *Galaad tu mie*. ♦ SEPT.FRANKF. *ἀρχή* este folosit aici pentru a desemna superioritatea, încercînd, astfel, să corespundă ebr. *rō'š*, care, pe lîngă sensurile 'început' sau 'căpetenie', are şi sensul 'vîrf de munte'. Aşadar, autorul foloseşte aici imaginea Galaadului şi a înălţimilor Libanului pentru a exprima poziţia privilegiată a palatului regal în ochii lui Dumnezeu (WBC, p. 300). Clădirea avea să piardă, însă, această poziţie, în cazul în care regele şi poporul nu împlineau cuvîntul divin. ♦ Comentînd acest pasaj, Teodoret al Cirului aminteşte şi de un Galaad în Liban, deşi, în ciuda afirmaţiilor scriitorului creştin, este puţin probabil ca textul să se refere la acest Galaad: „Numeşte Ierusalimul «Liban», iar palatul regal din Ierusalim îl numeşte «Galaad». Este o regiune în Liban care poartă acest nume, dar este şi un alt Galaad, în teritoriul israelit. Însă cred că palatul este comparat cu Galaadul din Liban, din pricina practicilor păgîne pe care le-au săvîrşit în mijlocul lor. Iar din acest motiv, El îi ameninţă cu distrugerea completă" (TEODORET AL CIRULUI, 5.22). ♦ Secvenţa *om pierzătoriu* din BIBL.1688 redă SEPT.FRANKF. *ἄνδρα ὀλεθρεύοντα*. În MS.45 adjectivul *pierzător* apare într-o notă marginală, cu un scris diferit de cel al textului principal. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 folosesc acelaşi adjectiv ca BIBL.1688, în vreme ce BIBL.ANANIA are *nimicitor*. BIBL.VULG.1760-1761 redă lat. *interficientem* (VULG.) prin *ucigătoriu*. ♦ Întrucît verbul care urmează în SEPT.RAHLFS, *ἐκκόψουσι*, are drept subiect subînţeles tocmai pe *ἄνδρα ὀλεθρεύοντα*, se poate deduce că această construcţie este, de fapt, o sinecdocă, întrucît se referă la un grup de distrugători, eventual o armată, cu trimitere la babilonienii care aveau să devasteze Ierusalimul. ♦ Metafora tăierii şi aruncării în foc a cedrilor aleşi (sau *cei mai frumoşi*, cum traduce BIBL.ANANIA) are rolul de a evidenţia şi mai bine distrugerea care se va abate asupra palatului regal, despre al cărui interior ni se spune că era căptuşit cu cedru (Ier. 22:14; *cf.* AYBC JER., p. 125).

22:8

MS.45 şi BIBL.1688 redau prin *limbi* SEPT.FRANKF. *ἔθνη*, în timp ce BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA preferă aici cuvîntul *neamuri*. ♦ În SEPT.RAHLFS nu se mai regăseşte adjectivul *πολλά*, determinant al lui *ἔθνη*, ca în SEPT.FRANKF. Deşi foloseşte SEPT.RAHLFS ca principală ediţie de referinţă pentru textul grecesc al Vechiului Testament, BIBL.ANANIA urmează tradiţia biblică românească, traducînd şi adjectivul *πολλά*, pentru a forma construcţia *neamuri multe*, prezentă şi în ediţiile vechi româneşti (cu varianta *limbi* în loc de *neamuri*, în MS.45 şi BIBL.1688). ♦ Cetatea la care se referă profeţia este, fără doar şi poate, Ierusalimul, locul unde se găsea, de altfel, şi palatul regal (HUEY, p. 203), după cum cei care vor grăi către aproapele lor trebuie să fie identificaţi cu locuitorii Ierusalimului. ♦ Gr. *πλησίον* (SEPT.FRANKF.) este echivalat în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin cuvîntul *aproapele*, în vreme ce BIBL.ANANIA are *vecinul*.

22:9

Sensul verbului *ἐροῦσιν* din SEPT.FRANKF., tradus în MS.45 prin *vor grăi* şi în BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.FILOTEI prin *vor zice* poate fi şi unul general, referitor la orice acţiune prin care se afirmă, se zice, se spune, se grăieşte ceva, însă poate fi şi unul particular, de a răspunde la o întrebare (BDAG, p. 287). Dat fiind contextul, aici verbul *ἐροῦσιν* trebuie tradus, mai degrabă, prin *vor răspunde* (BIBL.1914) sau *li se va răspunde* (BIBL.ANANIA). Termenul *respondebunt* din VULG. a fost echivalat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *vor răspunde*. ♦ Termenul gr. *διαθήκην* (SEPT.FRANKF.) este echivalat în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *făgăduinţa*, în vreme ce BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA au aici *aşezământul de leage* (BIBL.1914: *aşezământul de lege*), iar BIBL.ANANIA traduce prin *legământul*.

22:10

Construcţiei *μηδὲ θρηνεῖτε αὐτόν* din SEPT.FRANKF. îi corespunde *nici bociţi pre el* în MS.45. BIBL.1688 foloseşte, însă, un alt verb: *nici vă tînguiţi pre el*. Abia odată cu BIBL.1795/2000 se adoptă formularea *nici vă tânguiţi pentru el*, preluată în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. VULG. are *neque lugeatis super eum fletu*, pasaj redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *nici vă jeluiţi pentru el cu plângere*. ♦ Referirea la *cel mort* l-ar putea avea în vedere pe regele Iosia, în vreme ce construcţia *cel ce iêse* (BIBL.1688) este o trimitere la Şalum, fiul lui Iosia, care, la trei luni după instalarea pe tron, a fost deportat în Egipt de către faraonul Necao (4 Reg. 23:31-35; *cf.* NICOT, p. 476; HERM., p. 588). ♦ Pentru sensul construcţiei *κλαύσατε κλαυθμῷ* din SEPT.FRANKF., tradusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *plîngeţi cu plîngere* (traducere urmată, *ad litteram*, de BIBL.FILOTEI şi de BIBL.ŞAGUNA, *cf.* BIBL.1795/2000 şi BIBL.1914), a se vedea comentariul de la Ier. 22:4. ♦ MS.45 şi BIBL.1688 folosesc sintagma *pămîntul moşiei lui* pentru a traduce SEPT.FRANKF. *τὴν γῆν πατρίδος αὐτοῦ*, redarea lui *πατρίδος* prin *moşiei* menţinînîndu-se şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce prin *ţara'n care s'a născut*. ♦ Verbul *ὄψεται* din SEPT.FRANKF., tradus în BIBL.1688 prin *va vedea*, este o formă de viitor mediu indicativ, persoana a III-a, numărul singular, a verbului *ὁράω*. În SEPT.RAHLFS, verbul prezintă forma *ἴδῃ*, un aorist subjonctiv activ, de persoana a III-a singular. O modificare a avut loc şi în privinţa conjuncţiei imediat anterioare verbului, care în SEPT.FRANKF. are forma *οὐδέ*, în vreme ce în SEPT.RAHLFS a fost preferată forma *οὐ μή*.

22:11-12

Formele *Sellim* (MS.45) şi *Selim* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, *cf.* BIBL.1914) redau forma elenizată *σελλήμ* (SEPT.FRANKF.) a ebr. *šallūm*, redat în ediţiile româneşti fidele textului masoretic prin *Şallumŭ*

(BIBL.1874), *Şallum* (BIBL.1911), *Şalum* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944, BIBL.1968). BIBL.ANANIA are aici forma *Şalum*, diortositorul fiind fidel crezului de a face apel la textul ebraic pentru preluarea corectă a numelor proprii, enunţat încă din capitolul dedicat consideraţiilor introductive (p. 11). În general, acest Şalum a fost identificat cu Ioahaz (HERM., p. 590; NICOT, p. 476; NEWMANN, p. 477), însă au existat şi opinii – totuşi slab argumentate – conform cărora ar trebui identificat cu Sedechia (*cf.* AYBC JER., p. 130). ♦ Aceste două versete au fost considerate un comentariu în proză la pasajul poetic de la Ier. 22:10 (HUEY, p. 205). ♦ Secvenţa *carele au ieşit den locul acesta* din BIBL.1688 se referă la Şalum, iar nu la Iosia, după cum ar putea să sugereze topica frazei. ♦ Pentru a reda SEPT.FRANKF. *μετῴκισα αὐτόν*, MS.45 are *l-am mutat pre el*, formă preluată apoi şi în BIBL.1688. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 adoptă aceeaşi traducere, în vreme ce BIBL.ANANIA preferă forma *l-am strămutat ca rob*. Verbul folosit în textul grecesc este *μετοικίζω*, al cărui sens este 'a schimba cuiva domiciliul în mod forţat', 'a deporta', 'a strămuta' (LOUW, 1, p. 731). Ediţiile româneşti fidele textului ebraic, redînd verbul *hiḡlû* (*cf.* BIBL.HEBR.), insistă pe statutul de rob al lui Şalum: BIBL.1874: *l'aŭ dusŭ prinsŭ*, BIBL.CORN.1926: *este dus rob*, BIBL.1936: *a fost dus rob*, iar BIBL.RADU-GAL.: *a fost dus în robie*.

22:13-14

Acest pasaj debutează, în SEPT.FRANKF., cu *ὡς*, ceea ce i-a determinat pe traducătorii ediţiilor vechi româneşti să înceapă traducerea cu conjuncţia *ca*. Astfel, MS.45 are *Ca cela ce zidêşte*, iar BIBL.1688 *Ca cela ce zidêşte*. În notele de subsol, SEPT.FRANKF. precizează că există, pentru acest loc, şi varianta *ὦ*, care a şi fost adoptată în SEPT.RAHLFS. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, precum şi BIBL.1914 abandonează traducerea din MS.45 şi BIBL.1688, considerînd că versetul începe cu o exclamaţie: *O, cel ce zideaşte* (BIBL.1795/2000). Probabil sensul urmărit de autor este cel propus, între croşete, în BIBL.ANANIA: [*Vai de*] *cel ce (...) îşi durează*. ♦ Gr. *τὰ ὑπερῷα* (SEPT.FRANKF.), tradus în MS.45 prin *ciardacurile*, în BIBL.1688 prin *cerdacurile*, iar în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA prin *foişoarele*, se referă la încăperile aerisite şi răcoroase construite pe acoperişurile plate ale caselor orientale (AYBC JER., p. 135). ♦ Ier. 22:14 prezintă două *hapax legomena* în textul SEPT.RAHLFS, precum şi un al treilea termen ce nu se mai întîlneşte în cărţile canonice (dar apare o dată în cele anaghinoscomena). Primul *hapax legomenon* este SEPT.FRANKF. *σύμμετρον*, forma de acuzativ a substantivului *σύμμετρος*. MS.45, BIBL.1688, iar apoi BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 l-au tradus prin *cu măsură*, iar BIBL.ANANIA prin *bine măsurată*. Folosirea termenului grecesc în literatura clasică urmărea evidenţierea formelor perfecte, a proporţionalităţii (LIDDELL, p. 761); de aici şi cuvîntul românesc *simetric*. ♦ Un al doilea *hapax legomenon* este *ῥιπιστά*, un adjectiv neologic pentru limba greacă a SEPT.RAHLFS, al cărui sens este 'ventilate, aerisite'. MS.45 traduce, surprinzător, *iubite*, formă care este înlocuită în BIBL.1688 prin *largi*. Opţiunea din BIBL.1688 se va păstra apoi şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, sugerînd o înţelegere metaforică a construcţiei gr. *ὑπερῷα ῥιπιστά*. Totuşi, avînd în vedere scopul în care erau construite aceste foişoare, este mai probabil ca autorul să fi urmărit sensul propriu al sintagmei: *foişoare aerisite*. ♦ În fine, SEPT.FRANKF. *μίλτῳ*, care mai apare doar la Sol. 13:14, este tradus în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *minău*, iar în BIBL.1914 şi în BIBL.ANANIA prin *roşu*. Termenul *minău*, întrebuinţat de ediţiile vechi româneşti, este o formă arhaică pentru miniul de plumb, un oxid roşu folosit pentru vopsirea suprafeţelor. În BIBL.HEBR. este folosit termenul *šāšăr*, denumirea pigmentului roşu folosit la vopsire. Sursa acestui pigment nu a fost identificată cu certitudine: ea poate fi ori miniul de plumb, ori oxidul de fier, ori – mai puţin probabil – o insectă din familia *Kermes* (DBLH, 9266). Căptuşirea cu lemn de cedru şi vopsirea în roşu erau tehnici ornamentale folosite adesea în Israelul biblic (vezi NICOT, p. 479).

22:15

Ediţiile româneşti au încercat să depăşească dificultăţile importante pe care le prezintă textul grecesc, producînd variante de traducere destul de diferite. MS.45 încearcă să redea cît mai fidel SEPT.FRANKF., aşa cum o face şi BIBL.1688, deşi, probabil dintr-o greşeală de scriere, consemnează forma *Ahám*, în loc de *Ahaz* (SEPT.FRANKF.: *ἄχαζ*). ♦ BIBL.1914 apelează şi la textul ebraic şi la cel latin, încercînd să reconstruiască prima parte a versetului. Astfel, în locul numelui propriu *Ahaz*, BIBL.1914 traduce ebr. *'ārez*, rezultînd construcţia *chedrii tatălui tău*. Totuşi, şi în cazul ediţiilor româneşti care urmează fidel textul ebraic există diferenţe în traducerea acestui verset. ♦ Acceptînd că cel căruia i se adresează cuvintele de la Ier. 22:13-17 este Ioahaz sau Ioachim (*cf.* HERM., p. 594), prin combinarea sensului textului din BIBL.HEBR. cu cel din SEPT.RAHLFS înţelegem că acestuia i se reproşează că nu a urmat tatălui său, Iosia, preferînd să se concentreze pe propriile interese, în detrimentul îndatoririlor regale de a face judecată şi dreptate. Chiar dacă şi Iosia ducea o viaţă din care nu lipseau mesele îmbelşugate, el nu-şi uita obligaţiile faţă de Dumnezeu şi de poporul care îi fusese încredinţat (AYBC JER., p. 138; NICOT, p. 479).

22:16

Şi în cazul acestui verset ne confruntăm cu semnificative dificultăţi de traducere şi înţelegere a sensului. O primă problemă este chiar faptul că textul din SEPT.RAHLFS are mai multe cuvinte decît cel din BIBL.HEBR. ♦ Pentru traducerea termenului *πένητος* (SEPT.FRANKF.), BIBL.1688 foloseşte forma *mêserului* (MS.45: *mesêrului*), BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA

întrebuinţînd cuvîntul *săracului*. ♦ În SEPT.RAHLFS, sensul versetului este, în general, unul negativ, Dumnezeu reproşîndu-i lui Ioahaz că nu a făcut judecată celui necăjit şi celui sărac. Concluzia îi este adresată direct lui Ioahaz de către Dumnezeu: *Nu e aceasta a nu cunoaşte tu pre mine?* (BIBL.1688); *Nu'nseamnă asta că nu Mă cunoşti?* (BIBL. ANANIA). ♦ Din contră, în BIBL.HEBR. sensul este unul pozitiv, întrucît se vorbeşte nu despre Ioahaz, ci despre tatăl său, Iosia, căruia i-a fost bine tocmai pentru că *a descurcat pricina săracului şi a lipsitului* (BIBL.1936).

22:17

BIBL.1688 a preluat întocmai forma acestui verset din MS.45; BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează şi ele această traducere, cu diferenţele de scriere specifice epocii fiecărei ediţii. ♦ SEPT.RAHLFS nu a mai păstrat adjectivul *ὀρθοί* din SEPT.FRANKF., tradus în BIBL.1688 prin *direpţi*, astfel încît BIBL.ANANIA, folosind ca text de referinţă SEPT.RAHLFS, distribuie numele predicativ *καλή* şi la *οἱ ὀφταλμοί* şi la *ἡ καρδία*, deşi adjectivul este la feminin singular, în vreme ce *οἱ ὀφταλμοί* este la masculin plural. Astfel, BIBL.ANANIA traduce: *ochii tăi nu sunt buni, nici inima ta*. ♦ Textul se referă atît la ochi, cît şi la inimă, pentru a sublinia amploarea păcatului care-l cuprinde pe Ioahaz (sau pe Ioachim) atît în ceea ce priveşte manifestarea exterioară, cît şi în privinţa gîndurilor şi sentimentelor (WBC, p. 17). ♦ Termenul *ʾōšĕk* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1874 prin *apĕsăreĭ*, în BIBL.CORN.1926 prin *asuprire*, iar în BIBL.1936 şi în BIBL.RADU-GAL. prin *împilare*, mai apare în cartea profetului Ieremia doar la Ier. 6:6. ♦ BIBL.VULG.1760-1761: *alergarea lucrului rău* redă VULG.: *cursum mali operis*, construcţie ce poate fi tradusă, pentru o mai bună înţelegere, prin „alergarea către lucrul rău", sugerînd, astfel, o aplecare deosebită înspre săvîrşirea de lucruri rele.

22:18

SEPT.FRANKF. are între croşete textul *καὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον*, tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *Şi preste omul acesta* (MS.45 menţine croşetele). Acest pasaj nu are corespondent în BIBL.HEBR., iar în SEPT.RAHLFS s-a înlocuit conjuncţia *καί* cu interjecţia *οὐαί*. ♦ Pe de altă parte, însă, BIBL.HEBR. conţine două construcţii fără corespondent în SEPT.RAHLFS. Prima dintre acestea, *hôy ʾāḥôṯ*, tradusă în BIBL.1874 prin *vaĭ de soră-mea*, în BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *vai, sora mea*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *o, sora mea*, se referă, probabil, la soţia regelui Ioachim (AYBC JER., pp. 143-144). Cea de-a doua construcţie din BIBL.HEBR. fără corespondent în SEPT.RAHLFS este *hôy hōḏōʰ*, *cf.* BIBL.1874 şi BIBL.1911: *vaĭ, măreţia sa*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *Vai, măria sa*, BIBL.1936: *Vai, măria ta*, BIBL.RADU-GAL.: *o, Măria Ta*. BIBL.VULG.1760-1761 (redînd VULG.: *væ inclyte*): *Vai, cinstite*. Este clar că aceste cuvinte se referă la regele Ioachim, care, la moartea sa, nu va beneficia de funeraliile cuvenite demnităţii ocupate în timpul vieţii. ♦ Aşadar, construcţia *οἴμοι κύριε* din SEPT.FRANKF., referindu-se tot la rege, ar trebui tradusă *Vai, doamne*, aşadar cu substantivul în vocativ, scris cu literă mică, întrucît nu reprezintă un nume divin, ci o formă de adresare către monarh. MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL. ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA preferă, însă, scrierea cu iniţială majusculă. Dintre ediţiile fidele textului ebraic, BIBL.1874 traduce *Vaĭ, dómne*, BIBL.1944: *Vai, domnitorule*, iar BIBL.1968: *Vai, doamne*.

22:19

Construcţia *ταφὴν οὐ ταφήσεται* din SEPT.FRANKF. este tradusă în MS.45 prin *Îngropare nu să va îngropa*, iar în BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA prin *Îngropare nu se va îngropa*. BIBL.FILOTEI, traduce, însă, *Trupul lui nu se va îngropa*, în vreme ce BIBL.1914 are *Nu i se va face îngropare*, iar BIBL.ANANIA *El nu va fi îngropat cum se'ngroapă morţii*. Toate aceste variante de traducere scot în evidenţă faptul că Ioachim nu numai că nu va avea parte de funeraliile proprii unui rege, ci, mai mult decît atît, nici măcar ritualul funerar elementar nu va fi respectat la moartea sa. ♦ În SEPT.RAHLFS, adverbul *οὐ* este înlocuit cu substantivul *ὄνου*, forma de genitiv a lui *ὄνος* (*măgar*), făcînd, astfel, ca prima parte a versetului din textul grecesc să corespundă exact pasajului *qḇrûraṯ ḥămôr yiqqāḇēr* din BIBL.HEBR. (BIBL.CORN.1926: *va fi înmormîntat ca un măgar*; BIBL.1936: *cu îngropare măgărească va fi el îngropat*). ♦ MS.45: *decinde* şi BIBL.1688: *decindea* echivalează SEPT.FRANKF.: *ἐπέκεινα* (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 traduc prin *afară de*, iar BIBL.ANANIA prin *în afara*). ♦ Din păcate, din informaţiile pe care le putem extrage din cărţile Vechiului Testament este imposibil să cunoaştem cum a murit Ioachim. La 4 Reg. 24:6 citim: *adormi Ioachim cu părinţii lui* (BIBL.1688), iar la 2 Paral. 36:8: *adormi Ioachim cu părinţii lui şi să îngropă în Ganozani cu părinţii lui* (BIBL.1688). Din nici unul dintre aceste pasaje nu putem deduce, însă, cum anume s-a petrecut moartea sau îngroparea regelui (HERM., p. 598).

22:20

Imperativul *δός* din SEPT.FRANKF. este tradus în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *dă*, iar în BIBL.ANANIA prin *sloboade*. Corespondentul său din BIBL.HEBR. este *tnî*, forma qal imperativ a verbului *nṯn*, al cărui sens primar este tot 'a da'; însă, printre alte multe sensuri, acest verb mai este folosit şi cu înţelesul de 'a transmite un cuvînt', 'a produce un cuvînt prin viu grai' (BDB, p. 679). Dat fiind faptul că în versetul de faţă cuvîntul trebuia îndreptat către Vasan, o zonă mai înaltă, ediţiile româneşti fidele textului ebraic traduc: *rĕdică* (BIBL.1874), *înalţă-ţi* (BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1936) ori *să-ţi răsune* (BIBL.RADU-GAL.). ♦ SEPT.FRANKF.: *εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης* (BIBL.1688: *decindea de marĕ*) are drept corespondent BIBL.HEBR. *mēʿăḇārîm*, astfel încît ediţiile româneşti fidele textului ebraic diferă semnificativ în acest loc faţă de cele ce urmează textul grecesc (BIBL.1874: *din*

Abarim, BIBL.CORN.1926: *de pe înălţimea Abarim*, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL.: *de pe Abarim*). ♦ Vasanul era un platou situat la 500-850 de metri deasupra nivelului mării, la nord-est de Marea Galileii, iar Abarimul, o zonă muntoasă la est de Marea Moartă, se întindea, probabil, pînă în sudul Moabului (BAKER, pp. 2 şi 154). ♦ MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.ANANIA redau prin *ibovnicii* cuvîntul *οἱ ἐρασταί* din SEPT.FRANKF.; *cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL. FILOTEI: *iubitorii*, BIBL.1914: *cei ce te iubesc*. Referirea este, cel mai probabil, la aliaţii politici ai regatului Iuda (NICOT, p. 481).

22:21

Substantivul *παραπτώσει* (SEPT.FRANKF.) este un *hapax legomenon* în textul grecesc al Vechiului Testament. MS.45 îl traduce prin *scădêrea*, BIBL.1688: *cădêrea* şi BIBL.1795/2000: *cădearea*, iar BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA: *căderea*. În BIBL.HEBR. este folosit un termen cu sens contrar, *šalwōṯayiḵ*, tradus în ediţiile româneşti prin *timpulŭ prosperităţeĭ* (BIBL.1874), *cînd îţi mergea bine* (BIBL.CORN.1926), *în vremea propăşirii* (BIBL.1936), *în vremea ta de linişte* (BIBL.RADU-GAL.)

22:22

Păstorii la care se referă acest verset trebuie identificaţi, fără îndoială, cu conducătorii şi dregătorii din Ierusalim (NICOT, p. 482), în vreme ce, spre deosebire de Ier. 22:20, prin *ibovnicii* sînt desemnaţi, acum, preoţii, profeţii şi alte personalităţi ale vieţii publice din Ierusalim (AYBC JER., p. 151). ♦ Imaginea păstorilor pe care îi *va paşte vîntul* (BIBL.1688) este o metaforă a deportării clasei conducătoare a lui Iuda, după cum şi afirmă versetul, în continuare. ♦ Ebr. *rāʿāṯēḵ* (BIBL.HEBR.) este tradus în BIBL.1874 prin *rĕutatea*, în BIBL.1936 prin *faptele tale cele rele*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *stricăciunea*. În SEPT.RAHLFS, însă, în acest loc apare *τῶν φιλούντων*, redat în ediţiile româneşti prin *ceia ce te iubesc* (BIBL.1688 şi, cu mici diferenţe de scriere, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914), iar în BIBL.ANANIA prin *ibovnicilor*.

22:23

Construcţia *Lăcuind în Livan, încuibînd în chedri* (BIBL.1688) se referă la Ierusalim, cetatea care se făleşte cu edificiile sale grandioase şi cu relaţia deosebită pe care locuitorii săi o au cu Dumnezeu (HERM., p. 603). ♦ Dintre ediţiile fidele textului grecesc, numai MS.45 şi BIBL.1688 folosesc forme de gerunziu pentru a reda participiile la prezent activ *κατοικοῦσα* şi *ἐννοσσεύουσα* (MS.45: *lăcuindu*, respectiv *încuibind*; BIBL.1688: *lăcuind*, respectiv *încuibînd*), restul folosind sintagme (de pildă, BIBL.1795/2000: *ceaea ce lăcuieşti*, respectiv *ceaea ce faci cuiburi*).

22:24-25

Construcţia *Viu — eu* (MS.45), *cf. Viu eu* (BIBL.1688), este o formulă de jurămînt care reproduce SEPT.FRANKF.: *ζῶ ἐγώ* (literal: *Eu trăiesc*). BIBL.ANANIA traduce mai liber: *Aşa cum Eu într'adevăr sunt viu*, explicînd că această expresie este echivalentă cu *Pe viaţa Mea!* (BIBL.ANANIA, p. 996, nota d). ♦ Iehonia este un alt nume pentru Ioachin, fiul lui Ioachim, care a domnit pentru numai trei luni, după moartea tatălui său, fiind apoi deportat în Babilon (TOTC, p. 121). ♦ SEPT.FRANKF.: *ἀποσφράγισμα* este redat în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *pecetluire*, în BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA *peceate*, în BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 prin *pecetie*, iar în BIBL.ANANIA prin *pecete*. Termenul grecesc mai apare, în SEPT.RAHLFS, doar la Iez. 28:12, fiind considerat de LUST drept un posibil neologism în limba greacă a SEPT.RAHLFS. Sensul său este acela de 'sigiliu', 'pecete', 'inel cu pecete', acest ultim înţeles fiind sugerat de contextul versetului de faţă. ♦ MS.45 şi BIBL.1688 redau prin *celor ce cearcă sufletul tău* secvenţa *τῶν ζητούντων τὴν ψυχήν σου* (SEPT.FRANKF.), BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 preferînd forma *celor ce caută sufletul tău*. BIBL.ANANIA traduce liber: *celor ce-ţi caută viaţa*. ♦ BIBL.HEBR. prezintă o sintagmă ce nu are corespondent în SEPT.RAHLFS, intercalată între *de carii tu te temi de cătră faţa lor* (BIBL.1688) şi *la mîna haldeilor* (BIBL.1688). Este vorba despre secvenţa *ûḇyaḏ nḇûḵaḏre' śśar meleḵ-bāḇel*, tradusă în BIBL.1874 prin *în mânele luĭ Nebucodonosorŭ, regele Babilonuluĭ*, în BIBL.CORN.1926 prin *în mîinile lui Nebucadneţar, împăratul Babilonului*, în BIBL.1936 prin *în mâinile lui Nabucodonosor, regele Babilonului*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *în mâna lui Nabucodonosor, împăratul Babilonului*. BIBL.VULG.1760-1761 are *în mâna lui Navohodonosor, împăratul Vavilonului*, redînd *in* lat. *manu Nabuchodonosor regis Babylonis* (VULG.).

22:26-27

Verbul *ἐτέχθης* (SEPT.FRANKF.) este indicativ aorist pasiv, însă MS.45 îl traduce la diateza activă: *n-ai născut*. În BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA se păstrează diateza, însă în BIBL.FILOTEI se optează pentru *te-ai născut*, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA urmînd aceeaşi traducere. ♦ Adjectivul *străinŭ* (BIBL.1874, BIBL.CORN.1926 şi BIBL. RADU-GAL.: *altă*, BIBL.1936: *străină*) redă ebr. *'aḥereṯ* (*cf.* BIBL.HEBR.), care nu are corespondent în SEPT.RAHLFS. Pământul dorit (versetul 27) reprezintă, fără îndoială, locurile natale: Ierusalimul şi, prin extensie, întregul teritoriu al lui Iuda (WBC, p. 320).

22:28

Sensul verbului *ἐξερρίφη* (SEPT.FRANKF.) este 'a alunga', 'a izgoni' (BDAG, p. 309). MS.45, BIBL.1688, iar apoi BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 îl traduc prin forme ale verbului *a lepăda*, în vreme ce BIBL.ANANIA are forma *doborât a fost*. ♦ În BIBL.HEBR. şi în VULG. versetul are o structură diferită, dar sensul se poate desprinde fără dificultate din toate cele trei izvoare, şi anume pierderea demnităţii regale de către Iehonia, de care cuceritorii Ierusalimului s-au debarasat ca de un vas nefolositor (vezi NICOT, pp. 484-485). ♦ Termenul ebr. *'eśeḇ* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., tradus în ediţiile româneşti prin *vas*. Corespondentul său din SEPT.RAHLFS, *σκεῦος*, este folosit în numeroase alte locuri din Vechiul Testament.

22:29-30

Repetiţia *Γῆ γῆ* (SEPT.FRANKF.), în BIBL.1688: *Păminte, păminte*), este emfatică, autorul urmărind să sublinieze solemnitatea cuvintelor lui Dumnezeu (PULPIT, p. 492). În BIBL.HEBR., termenul este repetat de trei ori, la fel ca şi în VULG. Dintre ediţiile fidele textului ebraic, doar BIBL.1874 şi BIBL.1911 traduc *Pământe! pământe! pământe!*, celelalte ediţii (BIBL.CORN.1921 şi 1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944 şi BIBL.1968) optînd aici pentru cuvîntul *ţară*. ♦ Construcţiei *ἐκκήρυκτον ἄνθρωπον* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *izgonit om*) îi corespunde, în BIBL.HEBR., *'ărîrî geḇer*, tradusă în BIBL.1936 prin *lipsit de copii*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *sterp*. Despre Iehonia, însă, cunoaştem că a avut şapte fii (1 Paral. 3:17-18, în SEPT.RAHLFS). În consecinţă, textul trebuie să se refere la faptul că, dată fiind înlăturarea conducerii din Iuda de către babilonieni, Iehonia nu a putut să-şi lase urmaşi la tron (NICOT, p. 485). ♦ Faptul că regele însuşi trebuie să fie înscris, deşi, în mod uzual, el este cel ce comandă recensământul, face trimitere la momentul trierii prizonierilor de război, printre care avea să se numere şi Iehonia (HERM., p. 611). ♦ Verbul *αὐξηθῇ*, folosit în SEPT.FRANKF., este subjonctivul aorist pasiv al lui *αὐξάνω*, care are sensul 'a mări', 'a creşte', atît în privinţa cantităţii, cît şi a calităţii sau stării (BDAG, p. 151). MS.45 îl traduce prin *va crêşte*, BIBL. 1688 prin *va mai adaoge*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 nu traduc acest verb, iar BIBL.ANANIA traduce: *nu va ajunge*. ♦ MS.45 îl traduce pe *ἄρχων* (SEPT.FRANKF.) printr-un participiu (*boiêrin*), deşi termenul grecesc este, în acest caz, substantiv. BIBL.1688 (*biruitoriu*) nu a reţinut această traducere. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL. ŞAGUNA şi BIBL.1914 au *domn*, iar BIBL.ANANIA dezvoltă, traducînd: *să mai domnească*. BIBL.VULG.1760-1761, redînd lat. *potestatem habeat ultra* (VULG.), traduce: *să mai aibă puteare*. ♦ La Clement Alexandrinul găsim o referire la aceste două versete: „Cel care nu cunoaşte este păcătos, pământ şi cenuşă, iar cel care ajunge la cunoaştere se aseamănă cu Dumnezeu, atît cît este cu putinţă, este şi duhovnicesc şi, din această pricină, ales. Scriptura numeşte pământ pe cei neînţelegători şi neascultători; şi Scriptura va face lămurit lucrul acesta, că spune profetul Ieremia despre Ioachim [sic!] şi fraţii lui: «Pământule, pământule, auzi cuvîntul Domnului: Scrie pe bărbatul acesta, om izgonit!»" (vezi CLEMENT ALEXANDRINUL, STROMATELE, p. 308).

Capitolul al 23-lea

23:1

Secvenţa de două participii la prezent activ (*οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολλύοντες*) din SEPT.FRANKF. este redată în MS.45 prin *ceia ce răşchiraţi şi stricaţi*. Primul verb a fost înlocuit în BIBL.1688 cu *răsipiţi*. În BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA se omite traducerea lui *ἀπολλύοντες*, în vreme ce în BIBL.1914 se inversează verbele, traducîndu-se: *cei ce pierdeţi şi risipiţi*. Aceleaşi verbe, în aceeaşi secvenţă, sînt întrebuinţate şi în BIBL.ANANIA. ♦ BIBL.HEBR. conţine şi construcţia *n'um-yhwh*, în finalul versetului, tradusă în ediţiile româneşti prin *zice Domnul* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936 şi BIBL. RADU-GAL.) sau *Ḍice Iehova* (BIBL.1874 şi BIBL.1911).

23:2

Verbul *ἐξώσατε* (SEPT.FRANKF.) are sensul 'a scoate afară', 'a evacua' (DBLG, 2034). MS.45 traduce *aţi întinsu (...) afară*, dar BIBL.1688 adoptă o traducere diferită: *aţi scos afară*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA preferă aceeaşi traducere. În VULG., verbul folosit este *ejecistis*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl redă prin *aţi lepădat*. ♦ Regii şi ceilalţi conducători ai lui Iuda sînt găsiţi vinovaţi pentru deportarea evreilor în Babilon, din pricina incapacităţii lor de a se îngriji de poporul încredinţat spre păstorire (NICOT, p. 168).

23:3-4

Gr. *εἰσδέξομαι* (SEPT.FRANKF.) este viitorul mediu indicativ al verbului *εἰσδέχομαι*. Acest verb are sensul primar de 'a primi', 'a accepta', însă, în cîteva locuri din scrierile profetice, cum este cazul şi la Ier. 23:3, are înţelesul de 'a aduna', 'a strînge laolaltă'. Această adunare laolaltă pe care o întreprinde Dumnezeu este însoţită, însă, şi de o purificare şi judecare a popoarelor (TDNT, 2, p. 57). MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 folosesc, în traducerea lui *εἰσδέξομαι*, verbul *a primi*. Singura ediţie fidelă textului grecesc care traduce *voi aduna* este BIBL.ANANIA. ♦ Ideea de rămăşiţă a poporului este mult anterioară lui Ieremia, primele urme putînd fi identificate în Cîntarea lui Moise (Deut. 32:26, 27, 36; *cf.* AYBC JER., p. 168). ♦ BIBL.HEBR. conţine un adaos faţă de SEPT.RAHLFS, în ceea ce priveşte textul din versetul 4: *wlō' yippāqēḏu*. BIBL.1874 traduce acest pasaj prin *nicî unulŭ d'într'înşiĭ nu va lipsi*, BIBL.CORN.1926 are *nu va mai lipsi niciuna din ele*, iar BIBL.RADU-GAL. traduce *şi nu se va mai pierde nici una dintre oi*. BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 traduc, însă, *nici se vor mai prăpădi*. În VULG., acest pasaj apare *et nullus quæretur ex numero*, BIBL.VULG.1760-1761 redîndu-l: *şi nici unul nu va lipsi din număr*. ♦ Promisiunea lui Dumnezeu nu vizează restaurarea poporului la starea iniţială, ci doar ridicarea unor conducători care să poată gestiona situaţia în vremea exilului (NICOT, p. 488).

23:5

Cuvîntul *ἀνατολήν* (SEPT.FRANKF.) are sensul de 'răsărit', 'est' (ca punct cardinal), 'zori' (DBLG, 424). În tradiţia biblică românească, doar MS.45 traduce acest termen aproape de sensul primar grecesc: *răsăritură*. BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 optează pentru termenul *odraslă*, acelaşi cuvînt fiind folosit şi în BIBL.ANANIA, care, pentru a accentua dimensiunea mesianică, îl scrie cu majusculă: *Odraslă*. Redînd VULG. (*germen*), BIBL.VULG.1760-1761 traduce prin *odrazlă*. ♦ Unii exegeţi au negat faptul că acest verset are un caracter

mesianic, susţinînd că face referire, pur şi simplu, la un suveran istoric care va reuşi să facă judecată şi dreptate (MCKANE, p. 562).

23:6

Termenului *'Ιωσεδέκ* din SEPT.FRANKF. îi corespunde construcţia *yhwh ṣiḏqēnû* (BIBL.HEBR.). Cel mai probabil, SEPT.RAHLFS a transliterat pur şi simplu sintagma ebraică, aşa încît *'Ιωσεδέκ* nu trebuie privit drept un nume propriu, deşi SEPT.RAHLFS îl foloseşte şi pentru ebraicul *yôṣāḏāq* (BIBL.1688: *Iosedéc*, la Ezd. 3:2 şi în alte locuri). Textul grecesc realizează şi o reduplicare, adăugîndu-l pe *κύριος* înainte de *'Ιωσεδέκ*. MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA transliterează termenul din SEPT.FRANKF., traducînd construcţia *κύριος 'Ιωσεδέκ* prin *Domnul Iosedec*. BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA apelează la textul ebraic şi traduc *Domnul, dreptatea noastră* (BIBL.1914), respectiv *Domnul-dreptatea-noastră* (BIBL.ANANIA). ♦ De notat că BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA încheie versetul cu adaosul *întru proroci* (BIBL.FILOTEI: *între proroci*), preluat din debutul versetului 9, acolo unde aceste ediţii nu-l mai păstrează. De altfel, aşa procedează şi ZIEGLER, JER., de unde deducem că cele trei ediţii româneşti amintite au întrebuinţat şi un text-sursă grecesc diferit de SEPT.FRANKF.

23:7-8

Ier. 23:7-8 din SEPT.FRANKF. reproduce, cu mici variaţii, textul de la Ier. 16:13-14, din aceeaşi ediţie a Vechiului Testament. ♦ MS.45: *să împinseseră* (versetul 8) nu a mai fost păstrat sub această formă în BIBL.1688, care a tradus SEPT.FRANKF.: *ἐξῶσεν* prin *s-au scos*, cuvînt folosit, cu diferenţe minore, şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce prin *îi risipise*. ♦ În SEPT.RAHLFS, aceste două versete au fost mutate la finalul capitolului 23, după cum s-a procedat şi în ZIEGLER, JER. ♦ Scriind împotriva ereziilor, Sfîntul Irineu al Lyonului face referire şi la acest pasaj din cartea profetului Ieremia: „Ieremia spune: «Iată, vin zile, zice Domnul, cînd nu vor mai spune 'Viu este Domnul, care i-a scos pe fiii lui Israel din ţara de la miazănoapte şi din toate ţinuturile unde fuseseră duşi'. Îi va reaşeza în propria lor ţară, pe care a dat-o strămoşilor lor», aşa încît să ştim că El, care «ridică din pietre fii lui Avraam», El este cel care, în Noul Testament, îi va aduna pe toţi cei mîntuiţi din toate neamurile, conform Vechiului Testament" (IRENAEUS, 5.34.1).

23:9

Construcţia *ἐν τοῖς προφήταις* din SEPT.FRANKF., care deschide versetul 9, a fost mutată, în ZIEGLER, JER., dar şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, la finalul versetului 6. MS.45 traduce *Întru proroci*, opţiune păstrată şi în BIBL.1688, *cf.* BIBL.1914: *Pentru proroci*, BIBL.ANANIA: *Despre profeţi*. Traducerea din BIBL.ANANIA reflectă şi sensul construcţiei corespunzătoare din textul BIBL.HEBR., *lannb-ī'îm*, *cf.* BIBL.1874: *Către profeţi*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *asupra proorocilor*, BIBL.1936: *Despre proroci*, BIBL.RADU-GAL.: *împotriva proorocilor*. ♦ Acest verset deschide seria unor acuzaţii formulate de Ieremia asupra falşilor profeţi, care-i provocau o mare suferinţă, amăgind poporul cu minciunile lor (HUEY, p. 213). ♦ Termenul *εὐπρεπείας* (SEPT.FRANKF.) are sensul 'frumuseţe', 'atractivitate', chiar 'splendoare' (LOUW, 1, p. 695). MS.45 traduce, însă, prin *bunăcuviinţei*, textele aflate în descendenţa sa (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914) păstrînd acest termen, cu diferenţe de grafie. BIBL.ANANIA, însă, traduce *strălucirii*.

23:10

În BIBL.HEBR., versetul începe cu un pasaj care nu are corespondent în SEPT.RAHLFS: *kî mnā' ăpîm māl' ā^{h} hā'āreṣ* (BIBL.CORN.1926: *Căci ţara este plină de preacurvii*, BIBL.1936: *Pentru că s'a umplut ţara de desfrânaţi*). ♦ Termenul *δρυμός* reprezintă o opţiune curioasă a SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS şi ZIEGLER, JER. consemnînd, în acest loc, cuvîntul *δρομός*. Aparatul critic al SEPT.RAHLFS menţionează că forma *δρυμός* apare numai în Codex Vaticanus şi într-un manuscris minor. În tradiţia biblică românească, începînd cu MS.45, SEPT.FRANKF. *δρυμός* a fost redat prin *dumbrava* (*cf.* BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914). BIBL.ANANIA, recurgînd la SEPT.RAHLFS, traduce cuvîntul *δρομός* prin *alergarea*. În VULG. apare termenul *cursus*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl redă tot prin *alergarea*. ♦ BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL. 1968 integrează în acest verset şi prima parte a versetului 11 (BIBL.1936: *căci şi prorocul şi preotul sunt făţarnici*).

23:11-12

Asocierea preoţilor şi a profeţilor în scopuri contrare misiunii lor de a-i sluji lui Dumnezeu mai este menţionată şi la Ier. 5:31. Probabil este vorba despre practicile idolatre îngăduite de Ioachim, după instalarea sa pe tron, iar *casa* la care se face referire trebuie identificată cu Templul din Ierusalim (vezi AYBC JER., p. 183; MCKANE, p. 571). ♦ Secvenţa *ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν* (SEPT.FRANKF.) este redată în MS.45 prin *întru anul socotirei lor*, BIBL.1688 preluînd această traducere, substituind prepoziţia *întru* cu *în*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.ANANIA optează pentru *anul cercetării lor*, iar BIBL.1914 pentru *anul cercetărei lor*. În locul corespondent din textul ebraic apare construcţia *šnaṯ pquddāṯām*, pe care BIBL.1874 o redă prin *anulŭ pedepseĭ lorŭ*, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1968 prin *în anul când îi voi pedepsi*, BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin *anul cercării lor*, iar BIBL.RADU-GAL. prin *în anul răfuielii*. ♦ Formula *dzice Domnul* (MS.45), *cf. zice Domnul* (BIBL.1688), redă SEPT.FRANKF.: *φησὶ κύριος*. BIBL.1795/2000 şi ediţiile ulterioare (BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA) omit, în traducere, această formulă. SEPT.RAHLFS a păstrat construcţia, spre deosebire de ZIEGLER, JER., în care aceasta nu se mai găseşte.

23:13

Samaria (în greacă *Σαμαρεία*, în ebraică *šōmrôn*) a fost fondată de regele Omri al regatului de nord Israel, pe un deal situat la circa 10 km de Sichem (3 Reg. 16:24). Oraşul a devenit capitala regatului Israel, dar a căzut în mîinile asirienilor conduşi de Sargon al II-lea, în jurul anului 722 î. Hr. Distrusă de Hircan al II-lea în 108-107 î. Hr., Samaria a fost reconstruită de Pompei, regele Irod cel Mare schimbîndu-i numele în Sevastia (BAKER, p. 1885; NBD, pp. 1050-1051). ♦ SEPT.FRANKF. conţine, între croşete, sintagma *ἐν ὀνόματί μου*, pe care MS.45 o redă prin *întru numele mieu*, de asemenea delimitînd-o de restul textului. BIBL.1688 plasează şi ea între paranteze secvenţa *în numele mieu*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA nu mai redau această sintagmă, pe care, de altfel, nici SEPT.RAHLFS, nici ZIEGLER, JER. nu au mai păstrat-o, această din urmă ediţie critică a textului grecesc menţionînd-o numai în aparatul critic.

23:14

MS.45 *sprăjinind mîini multe* şi BIBL.1688 *sprijenind mîni multe* traduc SEPT.FRANKF. *ἀντιλαμβανομένος χειρῶν πολλῶν*, însă *πολλῶν* a fost înlocuit în SEPT.RAHLFS cu *πονηρῶν*, ca urmare a orientării înspre o tradiţie manuscrisă diferită. Astfel, BIBL.ANANIA traduce *sprijineau mâinile răufăcătorilor*. BIBL.VULG.1760-1761 are *au întărit mânile celor răi*, redînd VULG. *confortaverunt manus pessimorum*. ♦ Cetăţile Sodoma şi Gomora sînt exemple celebre pentru ilustrarea unei comunităţi umane decăzute din punct de vedere moral. Din cauza păcatelor locuitorilor — în particular cele cu caracter sexual — cele două oraşe au fost distruse de Dumnezeu, în vremea lui Avraam, nepotul acestuia, Lot, care locuia în Sodoma, fiind salvat de doi îngeri (vezi Fac. 19:1-29). Deşi nu există dovezi arheologice care să poată permite localizarea cu certitudine a vechilor aşezări Sodoma şi Gomora, tendinţa cercetătorilor este de a le plasa undeva în sudul Mării Moarte. Date fiind problemele legate de datarea vieţii lui Avraam, incertitudinile planează şi asupra momentului distrugerii celor două oraşe (BAKER, pp. 1974-1975). ♦ Sintagma gr. *οἱ κατοικοῦντες αὐτήν* (SEPT.FRANKF.), tradusă în MS.45 prin *ceia ce lăcuiesc pre ea*, ca şi corespondenta sa din BIBL. HEBR, *wyōšḇeʸhā*, se referă la Ierusalim (vezi AYBC JER., p. 188; WBC, p. 340). BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926 redau chiar mai mult decît textul original, pentru a clarifica pasajul, traducînd: *locuitorii Ierusalimului*.

23:15

MS.45 şi BIBL.1688 traduc prin *Domnul puterilor* sintagma *κύριος δυνάμεων* din SEPT.FRANKF. Atributul *δυνάμεων* nu mai apare în SEPT.RAHLFS, nefiind tradus nici în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.ANANIA. ♦ Termenului *ὀδύνην* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *durêre*) îi corespunde ebr. *laʿănāʰ*, cuvînt tradus în ediţiile româneşti fidele textului ebraic prin *pelin*. ♦ Termenul ebr. *ḥănuppāʰ* apare, sub această formă, numai la Ier. 23:15, în BIBL.HEBR., deşi cuvinte derivate din rădăcina sa mai sînt întîlnite şi în alte locuri. El are sensul de 'ignorare/ sfidare a lui Dumnezeu' (vezi DBLH, 2870). BIBL.1874 îl traduce prin *neleğuirea*, formă preluată şi în BIBL.1911, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926, în vreme ce în BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944 şi BIBL.1968 se preferă cuvîntul *necredinţa*.

23:16

Secvenţa *ματαιοῦσιν ἑαυτοῖς* (SEPT.FRANKF.) este redată în MS.45 prin *prilostesc şie*, BIBL.1688 avînd: *în deşert îşi fac lor*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 preiau, cu mici variaţii la nivelul grafiei, traducerea din BIBL.1688, în vreme ce BIBL.ANANIA are *îşi închipuie loruşi*. ♦ Deşi VULG. şi BIBL.HEBR. prezintă o structură a versetului uşor diferită, sensul urmărit de autor se poate desprinde fără dificultate: falşii profeţi înşeală poporul cu profeţii izvorîte din propria lor imaginaţie, fără a reda un mesaj primit de la Dumnezeu (NICOT, p. 497).

23:17

În BIBL.HEBR. şi în VULG. cel care vorbeşte în acest verset este tot Dumnezeu, dovadă fiind prezenţa pronumelui personal de persoana întîi *ʾăṣay* (BIBL.HEBR.), respectiv *me* (VULG.). De asemenea, conform BIBL.HEBR. şi VULG., profeţii atribuie zicerea *Pace veţi avé* (BIBL.1874, BIBL.VULG.1760-1761: *Pace va fi voao!*) lui Dumnezeu însuşi, în vreme ce în SEPT.RAHLFS (inclusiv în SEPT. FRANKF.) acest lucru nu este indicat explicit. ♦ Acest verset insistă pe faptul că falşii profeţi nu au făcut decît să inducă o înşelătoare stare de siguranţă în rîndurile populaţiei, întemeiată, probabil, pe ideea că Dumnezeu, în baza angajamentului luat faţă de Israel, avea să îi apere în orice condiţii, chiar în ciuda indiferenţei lor faţă de el (HERM., p. 635; NICOT, p. 497).

23:18

Gr. *ὑπόστημα* (SEPT.FRANKF.), folosit aici la dativ, este un termen ce apare numai de două ori în SEPT.RAHLFS. Sensul său primar, cu care, de altfel, este folosit la 4 Reg. 23:14, este 'tabără militară', 'garnizoană' (*cf.* LUST, *s.v.*). Conform lui LAMPE, însă, la Ier. 23:18, *ὑπόστημα* poate fi echivalat cu *ὑπόστασις*, desemnînd astfel 'firea', 'esenţa' (LAMPE, p. 1461). MS.45 traduce *suptstarea*, iar BIBL.1688 *voroava*. BIBL.1795/2000 foloseşte termenul *înaintea*, pe care îl explică, însă, într-o notă de subsol, astfel: „În starea sau în locul unde stă Domnul sau în sfatul Lui". BIBL.FILOTEI preia traducerea, precum şi explicaţia, în vreme ce BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează numai traducerea din BIBL.1795/2000. BIBL.ANANIA optează pentru *adâncul*, însoţind, de asemenea, traducerea cu o notă de subsol explicativă. BIBL.HEBR. are *sôd*, tradus în BIBL.1874 şi în BIBL.1911 prin *sfătuirea*, iar în BIBL.CORN.1921, BIBL. CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *sfatul*, *cf. consilio* din VULG., tradus în BIBL.VULG.1760-1761 tot prin *sfatul*. ♦ SEPT.FRANKF.:

ἐνωτίσατο este forma de aorist mediu indicativ a verbului *ἐνωτίζομαι*. Acest verb este compus din prepoziţia *ἐν* (*în*) şi *ὠτός*, forma de genitiv a substantivului *οὖς* (*ureche*). Aşadar, traducerea *au băgat în urechi* (MS.45 şi BIBL.1688) este una literală, redînd sensul fiecăreia dintre componentele termenului grecesc, înţelesul lui *ἐνωτίζομαι* fiind acela de 'a asculta cu atenţie' (LOUW, 1, p. 283).

23:19

Textul versetului 19 din SEPT.FRANKF. este îngreunat de prezenţa, între croşete, a termenului *ἤξει*, urmat de semnul (**;**), echivalentul semnului întrebării din sistemul nostru de scriere. Aşa se explică prezenţa semnului întrebării în traducerile din MS.45 şi BIBL.1688, traducerile româneşti renunţînd la el cu începere de la BIBL.1795/2000. ♦ SEPT.FRANKF. *συσσεισμόν* este un termen ce poate avea sensul 'cutremur', dar şi 'curent de aer', 'vîrtej', în orice caz 'o tulburare puternică a condiţiilor exterioare' (LUST, *s.v.*). MS.45 îl traduce prin *clătire*, BIBL.1688 prin *cutremur*, traducere ce se găseşte şi în BIBL.1795/2000, BIBL. FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. ♦ Termenul *συστρεφομένη* din SEPT.FRANKF. este participiul prezent medio-pasiv al verbului *συστρέφω*, al cărui sens este 'a aduna', 'a aduce laolaltă' (BDAG, p. 979; LAMPE, pp. 1351-1352). MS.45 traduce participiul prin *înturnîndu-să*, iar BIBL.1688 îl redă prin *învîrtejindu-se*; BIBL.1795/2000 are *învârtindu-se*, traducere preferată şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914; BIBL.ANANIA: *vîrtej se va roti*. Deşi sensul verbului *συστρέφω* nu implică ideea de mişcare circulară, aceste traduceri româneşti sînt influenţate fie de înţelesul lui *συσσεισμόν*, fie de locul corespondent din BIBL.HEBR, unde apare verbul *miṯhôlēl*, cu sensul 'a se învîrti' (DBLH, 2565). Verbul *erumpens* (VULG.) este redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *rumpând*.

23:20

SEPT.FRANKF. *ἐγχειρήματος* (*încercare*, *demers*; *cf.* LIDDELL, p. 223; LUST, *s.v.*) este un termen specific cărţii profetului Ieremia, unde apare de doar două ori, de altfel singurele sale ocurenţe în SEPT.RAHLFS. MS.45 îl traduce prin *izdăritura*, traducere păstrată şi în BIBL.1688, sub forma *izdărătura*, care este conservată şi în BIBL.1795/2000, sub forma *izdărâtura*. BIBL.FILOTEI, însă, traduce, aproape de sensul original, *întreprinderea*. BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA folosesc cuvîntul *sfatul*. ♦ Enigmatica propoziţie finală a versetului 20, *la săvîrşitul zilelor socoti-vor pe iale* (BIBL.1688), a fost interpretată în sens eshatologic: la sfîrşitul veacurilor, cînd Dumnezeu îi va judeca pe toţi oamenii, necredincioşii vor înţelege greşelile pe care le-au comis (AYBC JER., p. 198). Nici interpretarea care are în vedere un viitor temporal nu poate fi exclusă, în acest caz sfîrşitul zilelor fiind reprezentat de momentul cuceririi Iudei de către babilonieni (NICOT, p. 498).

23:21-22

Dumnezeu însuşi îi respinge categoric pe profeţii autoproclamaţi. Aceştia profeţeau fără a fi purtătorii vreunui mesaj divin, iar dovada acestui lucru o constituia faptul că nu erau preocupaţi de înfierarea păcatelor poporului şi de întoarcerea acestuia pe calea cea bună. Dimpotrivă, după cum am văzut cîteva versete mai înainte (Ier. 23:17), ei căutau să se facă plăcuţi oamenilor, dîndu-le asigurări că Dumnezeu nu îi va pedepsi pentru faptele cele rele.

23:23

În BIBL.HEBR. şi în VULG. acest verset are formă interogativă, spre deosebire de SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.), unde are o formă declarativă. ♦ După modul cum apare textul în BIBL.HEBR. şi în VULG., sensul este clar, şi anume că Dumnezeu cunoaşte atît lucrurile de aproape, cît şi pe cele îndepărtate. Această cunoaştere implică o dublă dimensiune: spaţială şi temporală (MCKANE, p. 585). După SEPT.RAHLFS, sensul este acela că Dumnezeu este prezent în viaţa creaţiei şi nu rămîne distant faţă de ea. Această interpretare predomină şi în literatura patristică răsăriteană. Sfîntul Ioan Gură de Aur spune: „Dacă Împăratul nostru Hristos ar fi depărtat de noi prin spaţiu, ai avea dreptate să te întrebi cum poţi fi lîngă El; dar cum El este de faţă în orice loc, atunci este alături de orice om care Îl doreşte, de orice om cu viaţă curată. De aceea şi profetul spune: «Nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti!» Şi Însuşi Dumnezeu spune: «Dumnezeu de aproape sînt Eu, şi nu Dumnezeu de departe»" (IOAN GURA DE AUR, MATEI, LIV.5, p. 630).

23:24

Gr. *τις* (SEPT.FRANKF.), *cf. neştine* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA), *cineva* (BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914) a fost înlocuit în SEPT.RAHLFS cu *ἄνθρωπος* (*omul*), însă BIBL.ANANIA rămîne la traducerea consacrată în tradiţia biblică românească, traducînd prin *cineva*. VULG. are *vir*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *omul*; BIBL. HEBR. îl are pe *'îs*, tradus numai în BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 (*omul*), în vreme ce BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. îl ignoră, avînd pe *cineva*, asemenea ediţiilor fidele textului grecesc. ♦ Versetul este o proclamare a imanenţei divine.

23:25

Cu acest verset începe seria unor acuze aduse de Dumnezeu falşilor profeţi, manifestate mai întîi prin afirmarea contrastului dintre închipuirile acestora şi adevăratul mesaj al Domnului, iar apoi prin respingerea categorică a tuturor celor care-şi întemeiază profeţiile pe minciuni (AYBC JER., p. 203). ♦ Secvenţa *ἠνυπνιασάμην ἐνύπνιον* (SEPT.FRANKF.) este alcătuită din aoristul mediu indicativ al verbului *ἐνυπνιάζω* şi substantivul, din aceeaşi familie, *ἐνύπνιον*. Secvenţa *visat-am vis* (MS.45 şi BIBL.1688) este o traducere riguroasă a textului din SEPT.FRANKF., la fel ca *vis am visat* din BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. În BIBL.ANANIA se traduce mult mai liber: „Azi-noapte *am avut un vis*". În BIBL.HEBR., construcţia este compusă din două instanţe ale aceleiaşi forme verbale: *ḥālamtî ḥālamtî* (BIBL.1874: *Amŭ visatŭ! amŭ visatŭ!*). La fel se întîmplă şi în

VULG., *Somniavi, somniavi* fiind redată prin *Visat-am, visat-am* în BIBL.VULG.1760-1761.

23:27

Ebr. *'ammî* nu are un corespondent în SEPT.RAHLFS. Termenul este tradus în BIBL.1874 prin *poporului*, iar în BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944 şi BIBL.1968 prin *poporul*. În VULG. apare *populus*, redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *norodul*. ♦ În SEPT.RAHLFS nu se menţionează explicit că falşii profeţi voiau să convingă poporul de veridicitatea viselor pe care pretindeau că le au, aşa cum se afirmă în BIBL.HEBR. şi în VULG. Totuşi, această idee se poate desprinde din faptul că ei împărtăşeau „aproapelui" aceste vise, abătîndu-i pe oameni de la legea lui Dumnezeu. ♦ Gr. *ἕκαστος* (SEPT.FRANKF.) prezintă o mare varietate în traducerile româneşti: MS.45: *careleşi*, BIBL.1688: *fiecarele*, BIBL.1795/2000: *fieştecarele*, BIBL.ŞAGUNA: *fieşte carele*, BIBL.1914: *fiecare*, în vreme ce BIBL.ANANIA echivalează întreaga construcţie (*ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ*) prin *unii altora*.

23:28

Versetul prezintă raportul dintre visele omeneşti şi cuvîntul lui Dumnezeu prin intermediul unei imagini cu caracter agrar. Astfel, visul este asemănat cu pleava, iar cuvîntul cel adevărat al Domnului cu grîul curat. ♦ Construcţia *τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον* din SEPT.FRANKF. este o întrebare retorică ce evidenţiază futilitatea unei comparaţii între pleavă şi grîu. Din păcate, după cum este tradusă această constructie în MS.45 şi în BIBL.1688 (*cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914), şi dată fiind sintagma următoare, *οὕτως οἱ λόγοι μου* (SEPT.FRANKF.), fără corespondent în BIBL.HEBR. şi în VULG., se poate înţelege că tocmai cuvintele Domnului sînt precum pleava pentru grîu! Mai ales traducerea din BIBL.1914 favorizează o asemenea interpretate: *Ce sunt paiele la grâu, aşa sunt cuvintele mele, zice Domnul*. Bineînţeles, nu aceasta este ideea versetului; traducerea din BIBL.ANANIA este mult mai aproape de sensul real urmărit de autor: *Ce are de-a face pleava cu grâul? Aşa-i cu cuvintele Mele, zice Domnul*. Aşadar, cuvintele Domnului (grîul) nu au nimic de-a face cu visele şi închipuirile omeneşti (pleava).

23:29

Versetul 29 din SEPT.FRANKF. este compus, în SEPT. RAHLFS, din versetele 29 şi 30, numerotarea refăcîndu-se odată cu versetul 32 din SEPT.FRANKF., care reprezintă partea a doua a versetului 32 din SEPT.RAHLFS. MS.45 şi BIBL.1688 urmează numerotarea din SEPT.FRANKF., BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA urmînd o numerotare identică cu cea a SEPT.RAHLFS. ♦ SEPT.FRANKF. *πέλυξ* este redat în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *ciocanul*, iar în BIBL.ANANIA prin *un ciocan*. Termenul grecesc apare numai o dată în SEPT. RAHLFS, în afară de Ier. 23:29, şi anume la Ezd. 9:2. Conform lui LUST, *s.v.*, este un neologism al limbii greceşti a SEPT.RAHLFS, Liddell definindu-l drept un anumit tip de secure (LIDDELL, p. 618; *cf.* LAMPE, p. 1057). VULG. are în acest loc termenul *malleus*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce prin *maiul*, ciocan de lemn folosit pentru îndesare. ♦ MS.45 şi BIBL.1688 redau prin *către proroci* secvenţa *πρὸς τοὺς προφήτας* (SEPT.FRANKF.), traducere urmată şi de BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce, însă, *împotriva profeţilor*, variantă mai adecvată pentru cadrul general al textului. Termenul ebraic corespunzător lui *πρός* este *'al* (folosit şi în BIBL.HEBR.), pe care BIBL.1874 şi BIBL.1911 îl redau prin *împotrivă*, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968 prin *împotriva*, iar BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin *asupra*. BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN. 1926 traduc întreaga construcţie *hinnî 'al-hannḇī'îm* prin *iată (...) am necaz pe proorocii*. ♦ Falşii profeţi sînt acuzaţi că au furat cuvintele Domnului de la aproapele lor, aşadar de la alte persoane care cunoşteau adevăratele cuvinte ale lui Dumnezeu. Probabil, aceste persoane erau profeţii adevăraţi, precum Ieremia, care, pe lîngă înfierarea păcatelor poporului, preziceau şi o viitoare perioadă de pace şi linişte pentru Iuda, în care inamicii săi vor fi judecaţi de către Dumnezeu. Falşii profeţi preluau aceste preziceri şi le foloseau ca şi cum le-ar fi aparţinut, dar scoţîndu-le din context, pentru a-şi asigura simpatia oamenilor (AYBC JER., p. 209).

23:30

Construcţia SEPT.FRANKF. *τοὺς ἐκβάλλοντας προφητείας γλώσσης* este redată în MS.45 prin *ceia ce scot prorocii a limbii*, iar în BIBL.1688 prin *ceia ce scot prorociile limbii*. BIBL.1914 are *cei ce scot vorbe de prorocii*, iar BIBL.ANANIA *care scornesc vorbe profetice*. Lat. *qui assumunt linguas suas* (VULG.) este redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *carii iau limbile sale*. ♦ Verbul *nā'ăm* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR.; BIBL.1874 îl traduce prin *ca să zică*, BIBL.CORN.1926 prin *şi-l dau*, BIBL.1936 prin *vorbesc*, iar BIBL.RADU-GAL. prin *flecăresc*. Conform DBLH (5535), sensul verbului este 'a proclama/ a afirma în calitate de profet'. ♦ Secvenţa *καὶ νυστάζοντας νυσταγμὸν ἀυτῶν* din SEPT.FRANKF. (în SEPT.RAHLFS: *καὶ νυστάζοντας νυσταγμὸν ἑαυτῶν*) nu are corespondent în BIBL.HEBR. şi nici în VULG. În BIBL.1688, construcţia este redată prin *şi dormitează adormirea lor*, înţelesul fiind acela că visele falşilor profeţi sînt, de fapt, rezultatul activităţii propriului lor subconştient, combinată cu dorinţa de a se pretinde mesageri ai cuvîntului divin. Aşadar, falşii profeţi îşi „regizează" somnul, construind astfel un pretext pentru pretinsele lor vise profetice (BIBL.ANANIA, p. 998, nota c).

23:31-32

SEPT.FRANKF. plasează între croşete, înainte de verbul *διηγοῦντο*, adverbul *οὐ* (care nu se mai regăseşte în SEPT.RAHLFS), MS.45 traducînd întreaga construcţie *[nu] povestiia*. Adverbul de negaţie este introdus în corpul textului, fără croşete, în BIBL.1688, BIBL.1795/2000,

BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, dar BIBL.1914 şi BIBL. ANANIA îl elimină, lăsînd verbul la forma afirmativă. BIBL.HEBR. şi VULG. au, de altfel, verbul la forma afirmativă. Dacă acceptăm că în textul original verbul era la forma negativă, sensul ar putea fi acela că profeţii falşi nu şi-au povestit visele ca atare, ca produse ale propriei lor activităţi mentale. Cu verbul la forma pozitivă, sensul este mai clar, şi anume că falşii profeţi îşi fac publice visele pretinzînd că sînt mesaje divine. ♦ Perechea *ψεύδεσιν/ πλάνοις* (SEPT.FRANKF.) este redată în versiunile româneşti astfel: MS.45: *minciunile/ înşelăturile*, BIBL.1688: *minciunile/ înşălăciunile*, BIBL.ŞAGUNA şi în BIBL.1914: *minciunile/ înşelăciunile*; în BIBL.FILOTEI se omite traducerea celui de-al doilea element al perechii; BIBL.ANANIA are *minciunile/ rătăcirile*. În VULG. este folosită perechea *mendacio/ miraculis*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 o echivalează prin *minciuna/ minunile*. În BIBL.HEBR. găsim perechea *šiqrêhem/ pḥăzûṯām*, *cf*. BIBL.187: *minciunele/ sumeţia*, BIBL.CORN.1926: *minciunile/ îndrăzneala*, BIBL.1936: *amăgirile/ linguşelile*, BIBL.RADU-GAL.: *minciunile/ flecăreala*, BIBL.1944 şi BIBL.1968: *amăgirile/ linguşirile*. ♦ Termenul *pḥăzûṯām* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., definit ca 'mîndrie' (GESENIUS, p. 672), 'încăpăţînare' (BDB, p. 808) sau 'flecăreală' (HOLLADAY, p. 291).

23:33-40

SEPT.FRANKF. *τὸ λῆμμα* este folosit de două ori în acest verset, MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA redînd ambele ocurenţe prin *luarea*, BIBL.1914 prin *sarcina*, iar BIBL.ANANIA prin *povara*. Grecescul *λῆμμα* are, însă, un dublu sens, referindu-se, pe de o parte, la cîştigul sau profitul material, iar pe de altă parte la o povară sau o sarcină şi, metaforic, la un mesaj de transmis (LUST, *s.v.*). Corespondentul său ebraic, *massa'*, are şi el un înţeles îndoit: atît 'povară', 'sarcină', cît şi 'mesaj ori zicere divină' (TWOT, p. 600). VULG. *onus* este redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *povara/ povară*. ♦ Este clar că centrul de greutate al versetului şi al întregului pasaj este reprezentat de acest cuvînt. S-a sugerat că, în prima ocurenţă, *massa'* (şi, respectiv, *τὸ λῆμμα*) ar trebui tradus *mesaj*, *cuvînt*, iar în cea de-a doua *povară*. Aşadar, mesajul pe care Domnul îl transmite prin Ieremia este acela că preoţii şi profeţii necredincioşi, precum şi poporul care îi urmează, reprezintă o povară pentru Dumnezeu (WBC, p. 353).

23:34-35

Dumnezeu atrage atenţia poporului, dar şi profeţilor şi preoţilor, că nu îi va mai tolera pe aceia care îi atribuie mesaje, fără o bază reală. Atitudinea corectă a oamenilor este aceea a expectativei, o stare în care fiecare este interesat de cuvintele Domnului, căutîndu-le peste tot, dar evitînd să construiască, cu propria lor imaginaţie, mesaje divine. ♦ De asemenea, folosirea prea deasă, în contexte şi de către persoane nepotrivite, a expresiei *τὸ λῆμμα κυρίου* (BIBL.ANANIA: *povara Domnului*) a dus la coruperea sensului său real, aşa încît se impunea o schimbare în limbajul folosit de oameni în relaţia lor cu Dumnezeu, pentru reconştientizarea adevăratei naturi a acestui raport (AYBC JER., p. 217).

23:36-37

Modul în care SEPT.FRANKF. construieşte aceste versete este cu totul diferit de SEPT.RAHLFS. Astfel, după textul care, în SEPT.RAHLFS, reprezintă versetul 36, SEPT. FRANKF. adaugă între croşete, în interiorul aceluiaşi verset, un text aproape identic cu versetul 37 din SEPT.RAHLFS. După acest adaos, SEPT.FRANKF. redă şi o parte din încheierea versetului 36, aşa cum apare în VULG. şi în BIBL.HEBR. În fine, versetul 37 are un conţinut complet diferit în SEPT.FRANKF. faţă de SEPT.RAHLFS, conţinut care corespunde, însă, celui din BIBL.HEBR. şi VULG. Numai MS.45 şi BIBL.1688 urmează aranjamentul din SEPT.FRANKF., în vreme ce BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA au o structură corespunzătoare celei din SEPT.RAHLFS. ♦ Textul versetului 36, comun tuturor ediţiilor fidele textului grecesc (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL. ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.ANANIA) este, cu diferenţele de traducere specifice fiecărei ediţii: *Şi „luarea Domnului" nu mai numiţi încă, căce „luarea omului" fi-va cuvîntul lui* (BIBL.1688). ♦ Interpretarea versetului diferă în funcţie de sensul care se atribuie gr. *λῆμμα*, respectiv ebr. *massa'*. Astfel, pe de o parte, se poate înţelege că Dumnezeu interzice oamenilor să mai folosească expresia *povara Domnului*, pentru că, zicînd astfel, omul se referă, de fapt, la propria sa povară. Altfel spus, nu Dumnezeu este cel care îi încredinţează o sarcină (un mesaj), ci el singur şi-o atribuie, prin propriul său cuvînt. Pe de altă parte, dacă *massa'* este perceput în sensul de 'povară ca pedeapsă' (BIBL.CORN.1926: *ameninţare*), înţelesul versetului este acela că, vorbind de la el însuşi, iar nu de la Dumnezeu, omul îşi atrage pedeapsa divină, din cauza cuvîntului său. Aceasta pare a fi interpretarea cea mai plauzibilă, dată fiind partea a doua a versetului 36 din SEPT.FRANKF., care corespunde unui fragment din VULG. şi BIBL.HEBR.: cuvîntul omului îi este povară pentru că a *întornat cuvintele Dumnedzăului viu* (MS.45). ♦ Versetul 37 din SEPT.FRANKF. corespunde aproape în întregime textului ebraic şi celui latin, aşa cum sînt ele consemnate în BIBL.HEBR. şi în VULG. Excepţia este reprezentată de primul verb, care în SEPT.FRANKF. este la persoana a doua plural, *ἐρεῖτε*, în vreme ce în celelalte două ediţii este la persoana a doua singular (BIBL.HEBR.: *ṯō'mar*; VULG.: *dices*).

23:38

Şi în cazul acestui verset, SEPT.FRANKF. include versiunea greacă a incipitului din VULG. şi BIBL.HEBR., incipit pe care SEPT.RAHLFS nu îl mai redă. Din nou, doar MS.45 şi BIBL.1688 rămîn fidele textului din SEPT.FRANKF. ♦ Deşi textul versetului este relativ greoi, se desprinde ideea că nimeni nu mai poate avea vreo scuză pentru folosirea expresiei *povara Domnului*, întrucît Dumnezeu a trimis un mesaj prohibitiv în acest sens (WBC, p. 354). ♦ Urmînd structura versetului din SEPT.RAHLFS, BIBL.ANANIA, deşi

se abate de la litera textului, traduce totuşi într-un mod care reflectă corect sensul urmărit de autor.

23:39

Cele două verbe folosite în SEPT.FRANKF., *λαμβάνω* şi *ῥάσσω*, sînt redate în MS.45 prin *iau* şi *spargu*, forme păstrate şi în BIBL.1688, precum şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA. BIBL.1914 are *iau* şi *risipesc*, iar BIBL.ANANIA *apuc* şi *prăvălesc*. În VULG. este folosită construcţia *tollam vos portans*, redată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *vă voiu lua purtând*, şi verbul *derelinquam*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce prin *voiu lăsa*. În ediţiile care urmează textul masoretic apar traduceri precum: *voiŭ alunga/ voiŭ lepăda* (BIBL.1874), *voiu uita cu totul/ voiu părăsi* (BIBL.1936), *voi uita/ voi lepăda* (BIBL.CORN.1926), *voi ridica întocmai ca pe o povară/ voi arunca* (BIBL.RADU-GAL.). ♦ Cetatea la care face referire versetul este, desigur, Ierusalimul (AYBC JER., pp. 219-220; HUEY, p. 219).

23:40

SEPT.FRANKF. *δώσω*, tradus în MS.45 şi în BIBL.1914 prin *voi da*, iar în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *voiu da*, este folosit în acest loc cu sensul 'a face pe cineva să sufere ceva' (*cf.* DBLG, 1443). BIBL.ANANIA traduce *voi aduce*. ♦ În VULG., finalul versetului este *quæ numquam oblivione delebitur* (*carea niciodată cu uitarea să va ştearge* în BIBL.VULG.1760-1761), o variantă poetică a încheierii simple din textul greces, *οὐκ ἐπιλησθήσεται* (BIBL.1914: *nu se va uita*), şi a celei din BIBL.HEBR., *lō' tiššāḵē^{a}ḥ* (BIBL.1936: *nu se vor uita*).

Capitolul al 24-lea

24:1

SEPT.FRANKF. *καλάθους* este redat în MS.45 prin *coşciuge*, dar BIBL.1688 nu a păstrat această formă, ci a tradus *coşniţe*, traducere păstrată şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. Tot prin *coşniţe* traduce şi BIBL.VULG.1760-1761, *cf.* VULG. *calathi*. În BIBL.ANANIA, termenul este tradus prin *coşuri*. BIBL.1874, redînd ebr. *dûḏā'e*, are *panĭere*, BIBL.1911, BIBL.1936 şi BIBL.1944 *panere*, iar BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968 *coşuri*. ♦ Smochinele sînt fructele unui arbore originar din Asia Mică şi estul regiunii mediteraneene, *Ficus carica*. Cultura smochinului a pătruns de timpuriu în Palestina, unde smochinii au devenit în scurtă vreme foarte apreciaţi, încît erau îngrijiţi cu atenţie deosebită. Singure sau în diverse combinaţii, smochinele erau adesea oferite ca daruri (NBD, p. 368). ♦ Secvenţa *besêrecii Domnului* din MS.45 traduce gr. *ναοῦ κυρίου* (SEPT.FRANKF.), denumirea de *biserică* fiind folosită în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, precum şi în BIBL.VULG.1760-1761, care traduce VULG. *templum*, şi în BIBL.1936 şi BIBL.1944, care redau ebr. *hêḵal*. Restul ediţiilor fidele textului ebraic, precum şi BIBL.ANANIA traduc prin forme ale termenului *templu*. ♦ SEPT.FRANKF. *τοὺς τεχνίτας* este echivalat în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA prin *meşteri*. În locul corespondent din VULG. este folosit *fabrum* (BIBL.VULG.1760-1761: *faurul*), iar BIBL.HEBR. are *heḥārāš* (BIBL.1874: *teslarĭ*, BIBL.CORN.1926: *lemnari*, BIBL.RADU-GAL.: *meşteşugarii*). ♦ Ebr. *hammasgēr* (BIBL.1874: *ferarĭ*, BIBL.RADU-GAL.: *făurarii*) a fost, probabil, vocalizat diferit în textul ebraic de referinţă al Septuagintei, întrucît în SEPT.RAHLFS (şi în SEPT.FRANKF.) se găseşte termenul *τοὺς πλουσίους* (MS.45: *pre cei bogaţi*). VULG. are *inclusorem*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *închizătoriul*. ♦ Nota istorică din acest verset plasează vedenia lui Ieremia după anul 597 î. Hr. (NICOT, p. 507).

24:2

Termenul *τὰ πρόιμα* (SEPT.FRANKF.) este tradus în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA prin *cêle timpurie*, în BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 prin *cele timpurii*, iar în BIBL.ANANIA prin *timpurii*. În BIBL.HEBR. este întrebuinţată expresia *ṯ'ēnê habbakkūrôṯ*, tradusă astfel: BIBL.1874 şi în BIBL.1911: *smochinele celeântĕĭ*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *smochinele cari se coc întîi*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *smochinele văratece*, BIBL.RADU-GAL.: *smochine pârguite*. ♦ În Orientul Mijlociu, smochinii fac rod de două, trei ori pe an: prima dată în mai-iunie, a doua oară în august-septembrie, iar, dacă este cazul, a treia oară în debutul primăverii anului viitor. Oricum, în acest verset se spune că smochinele cele bune erau numai „asemenea" celor timpurii (AYBC JER., p. 230). ♦ Evident, „răutatea" smochinelor din cel de-al doilea coş se referă la degradarea lor fizică sau chimică.

24:5

Verbul *ἐπιγνώσομαι* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45 prin *voi cunoaşte*, traducere păstrată şi în BIBL.1688, şi care apare, de asemenea, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce mai aproape de sensul exact al termenului grecesc: *voi recunoaşte* (*cf.* DBLG, 2105). ♦ De notat că, deşi SEPT.FRANKF. *εἰς ἀγαθά* (MS.45 şi BIBL.1688: *spre bunătăţi*) este tradus la finalul versetului în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, BIBL.ANANIA îl plasează în interiorul versetului: *aşa îi voi recunoaşte Eu, spre binele lor*. BIBL.1874 şi BIBL.1911 traduc corespondentul ebraic (*lṭôbā^{h}*) al termenului din SEPT.RAHLFS prin *spre binele lorŭ* (BIBL.1911: *lor*), plasîndu-l, ca în textul ebraic, la finalul versetului. BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944 şi BIBL.1968 procedează la fel ca BIBL.ANANIA, generînd expresii precum *să le dau îndurare* (BIBL.CORN.1926), *voiu socoti buni* (BIBL.1936) sau *mă uit şi eu duios* (BIBL.RADU-GAL.). În VULG. găsim secvenţa *in bonum*, tradusă în BIBL.VULG.1760-1761, la finalul versetului, prin *spre bine*. ♦ Diferenţele în aranjarea textului generează şi diferenţe de sens: dacă traducerea gr. *εἰς ἀγαθά*/ ebr. *lṭôbā^{h}* este plasată în interiorul versetului, sensul este numai acela că, pentru Dumnezeu, cei strămutaţi din Iuda sînt la fel de buni precum smochinele cele

bune (WBC, p. 359; NEWMANN, p. 523); însă, dacă traducerea este plasată la sfîrşitul versetului, înţelesul este mai bogat. Prima idee care se desprinde este că Domnul îi va recunoaşte pe cei strămutaţi precum se recunosc nişte smochine bune, iar cea de-a doua este că strămutarea a avut loc tocmai pentru binele poporului (*cf.* AYBC JER., p. 23).

24:6

Cea de-a doua ocurenţă a construcţiei *εἰς ἀγαθά* din SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.; MS.45 şi BIBL.1688: *spre bunătăţi*) nu are corespondent nici în BIBL.HEBR., nici în VULG. Pentru prima ocurenţă din SEPT.RAHLFS, respectiv singura din BIBL.HEBR., sînt folosiţi aceiaşi termeni ca în versetul precedent. VULG. înlocuieşte, însă, pe *in bonum*, cu *ad placandum*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce *spre mângăiare*.

24:7

Expresia *voiu da lor inimă ca să ştie ei pre mine* (BIBL.1688) este unică în Vechiul Testament, deşi construcţii care să sugereze aceeaşi idee mai pot fi găsite şi la Deut. 30:6 sau Iez. 11:19. Cunoaşterea lui Dumnezeu şi lepădarea de păcat sînt acte pe care omul nu le poate săvîrşi singur, ci numai cu ajutorul lui Dumnezeu Însuşi. ♦ În SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.), versetul se încheie cu secvenţa *ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν*, prepoziţia folosită fiind, aşadar, *ἐξ* (*din*). În BIBL.HEBR., însă, prepoziţia care apare în locul corespondent este *b'*, al cărui sens este, mai degrabă, 'cu', în vreme ce în VULG. găsim prepoziţia *in* ('în').

24:8

SEPT.FRANKF. *παραδώσω* are sensul de 'a preda cuiva ceva', 'a încredinţa cuiva autoritatea asupra persoanelor sau bunurilor', 'a transmite posesia' (LOUW, 1, p. 566). MS.45 traduce prin *voi da*, urmat de BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 (toate cu *voiu da*). BIBL.ANANIA traduce *voi face*, deşi versetul nu indică faptul că Dumnezeu va juca un rol activ, ci doar că va îngădui ca Sedechia şi ceilalţi să ajungă precum smochinele cele rele. ♦ SEPT.FRANKF. *μεγιστᾶνας* este redat în MS.45 prin *măriţii*, întrucît sensul său primar este acela de 'persoane importante', 'personalităţi'. Odată cu BIBL.1688, însă, tradiţia biblică românească fidelă textului grecesc optează pentru forme ale cuvîntului *diregătorii*. ♦ Cei rămaşi în Ierusalim reprezintă o fracţiune a populaţiei din Iuda care nu fusese deportată în Babilon. Este posibil ca acestora să li se fi permis să rămînă în ţara natală ca urmare a pactizării cu ocupaţii (BIBL.ANANIA, p. 999, nota d), dar, pe de altă parte, este foarte probabil ca babilonienii înşişi să nu fi vrut să deporteze întreaga populaţie din Iuda. ♦ Cei ce sălăşluiau în Egipt erau evreii care plecaseră o dată cu Ioahaz (în jurul anului 609 î. Hr.) sau care fugiseră acolo de teama babilonienilor, după ce Ioiachim devenise vasalul lui Nabucodonosor (în anul 603 î. Hr.) sau chiar în zorii invaziei babilioniene, din 598-597 î. Hr. (vezi NICOT, pp. 508-509).

24:9-10

Termenului *διασκορπισμόν* din SEPT.FRANKF., tradus în MS.45 prin *răşchirări*, iar în BIBL.1688 prin *răsipiri*, îi corespunde în BIBL.HEBR. *lizwā'ā*^{h}, pe care BIBL.1874 îl redă prin *de apĕsare*, BIBL.CORN.1926 prin *de pomină*, iar BIBL.1936 prin *suferinţă grea*. ♦ Cele patru elemente negative care-i vor afecta pe cei menţionaţi în versetul 8 sînt, în MS.45, după SEPT.FRANKF.: *ocară*, *pildă*, *ură* şi *blăstăm*; BIBL.1688 are aceiaşi termeni, schimbînd doar grafia lui *blăstăm* în *blestem*. BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA urmează întocmai MS.45, în vreme ce BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 prezintă aceleaşi forme ca şi BIBL.1688. În BIBL.ANANIA, termenii întrebuinţaţi sînt: *ocară*, *poveste*, *ură* şi *blestem*. În VULG. găsim cuvintele *opprobrium*, *parabolam*, *proverbium* şi *maledictionem*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 le traduce prin *ocară*, *parimie*, *pildă* şi *blestem*. În textele fidele versiunii ebraice apar următoarele serii de termeni: BIBL.1874: *ruşine*, *proverbŭ*, *rîsŭ*, *blăstemŭ*; BIBL.1911: *ruşine, proverb, rîs, blestem*; BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *ocară*, *batjocură*, *rîs*, *blestem*; BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968: *ocară*, *pildă*, *batjocură*, *blestem*; BIBL.RADU-GAL. *batjocură*, *poveste*, *râs*, *blestem*. ♦ Cuvîntului *τὸν θάνατον* din SEPT.FRANKF. (*cf.* MS.45: *moartea*, BIBL.1688: *moarte*) îi corespunde în VULG. termenul *pestem* (redat prin *ciumă* în BIBL.VULG.1760-1761), iar în BIBL.HEBR. ***haddāḇer*** (*cf.* BIBL. 1874: *ciumă*, traducere care se regăseşte, cu diferenţe de grafie, în toate ediţiile ulterioare, care urmează textul masoretic). ♦ BIBL.HEBR. prezintă, în finalul versetului, o construcţie care nu are corespondent în SEPT.RAHLFS: *wla'ăḇôṯem* (*cf.* BIBL.1936: *şi părinţilor lor*). VULG. urmează textului ebraic: *et patribus eorum* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *şi părinţilor lor*).

Capitolul al 25-lea

25:1

Profeţia este datată cu mare grijă în anul 605, cînd a avut loc şi înfrîngerea Egiptului de către babilonieni, la Carchemiş, eveniment hotărîtor în istoria Orientului Apropiat, care a dus la instaurarea puterii babiloniene în întreaga Semilună Fertilă. Cu această victorie, Babilonul şi-a asumat rolul de imperiu cotropitor, lăsat liber de Siria. Ca şi în secolul precedent, Iudeea a fost prinsă în cursa pentru putere între Egipt şi Mesopotamia, profeţii prevenind împotriva alianţelor, mai ales cea cu Egiptul, care ar conduce la dezastru. Ieremia a fost întemniţat în Ierusalimul asediat, datorită concepţiilor lui favorabile pentru Babilon, şi a fost eliberat numai după ce Nabucodonosor a învins Iuda, incendiind Templul din Ierusalim şi exilînd marea parte a locuitorilor acestuia. Nabucodonosor era în expediţie în estul Mediteranei, conducînd atacul surpriză asupra Carchemişului (în care Egiptul a fost grav înfrînt în 605 î. Hr.), cînd a auzit de

moartea tatălui său. Sub domnia lui (605-562 î. Hr.), imperiul neo-babilonian a atins apogeul, iar dominaţia egipteană în Siria-Palestina a luat sfîrşit. Într-una dintre inscripţiile sale, Nabucodonosor al II-lea (605-562 î. Hr.) scria: „(...) Marea de Sus [pînă la] Marea de Jos (...) pe care Marduk, domnul meu, ni le-a încredinţat, am făcut (...) oraşul Babilon cel mai de seamă din toate ţările şi toate locurile populate". Într-adevăr, bătălia de la Carchemiş a îndepărtat pentru totdeauna competiţia dintre Egipt şi Mesopotamia; documentele babiloniene scriu că din acea bătălie nu s-a mai întors în Egipt nici un om. Înţelegerea măreţiei lui Nabucodonosor asigură un amplu decor dramatic pentru profeţiile lui Ieremia. Textul BIBL.1688 urmează fidel SEPT.FRANKF. întrucît, spre deosebire de BIBL.ANANIA, notează şi fragmentul: *acesta e anul dentîiu al lui Navohodonosor, împăratul Vavilónului.*

25:3

Participiului prezent activ *ὀρθρίζων* (SEPT.FRANKF.), tradus în BIBL.1688, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1819, prin *mînecînd*, îi corespunde infinitivul absolut de conjugarea hifil, diateza activă, *'aškêm* (BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1874 prin *sculându-mĕ de demânéţă*, în BIBL.RADU-GAL. prin *v'am propoveduit cu râvnă*, în timp ce traducerea din BIBL.VULG.1760-1761 (*de noapte sculându-mă*) are la bază textul latin: *de nocte consurgens* (VULG.). ♦ Istoricii deuteronomişti ne oferă o interpretare subiectivă a istoriei Israelului. Scriind după reformele lui Iosia din 621 î. Hr., ei reflectau încercările regelui de a purifica credinţa prin dărîmarea locurilor de cult rivale şi prin centralizarea credinţei în Ierusalim (4 Reg. 22-23). La 4 Reg. 23:1-20 se spune: „Au scos pe toţi slujitorii idolilor din cetăţile lui Iuda şi au spurcat înălţimile pe care ei săvîrşeau tămîieri, de la Gheba pînă la Beer-Şeba, stricînd înălţimile de la porţi. De atunci, slujitorii înălţimilor nu aduceau jertfe pe jertfelnicul Domnului din Ierusalim, ci mîncau numai azime cu fraţii lor". Acest pasaj biblic descrie reformele religioase instituite, în secolul al VIII-lea, de regele Iosia, care, asemenea regelui Iezechia dinaintea sa, a vrut să centralizeze întreaga slujire a Dumnezeului lui Israel la Templul din Ierusalim. Pentru a-şi concretiza cît mai mult planul, Iosia a distrus aceste „bamot" (pluralul de la bamah), numite în textul biblic sus pomenit „înălţimile de la porţi" (4 Reg. 23:8). Se presupune că „bamah"-ul de la Dan avea acest tip de structură.

25:4

Verbul *εἰσακούσατε* din SEPT.FRANKF., corespunzător ebr. *šma'tem* (BIBL.HEBR.), are atît sensul de 'a asculta ceva', cît şi sensul de 'a se supune celor ascultate cu multă atenţie'. În cartea profetului Ieremia, acuzaţia de neascultare este adusă de peste 30 de ori (7:13, 24, 26, 28; 13:11; 35:14). Forma verbală *šma* se întîlneşte de 44 de ori în cinci capitole (7, 11, 26, 35, 42), iar îndemnul la ascultare are peste 30 de ocurenţe, deşi nu este adresat Iudei de fiecare dată. În Noul Testament, Mîntuitorul vorbeşte despre ascultarea cuvintelor sale şi îndeplinirea lor (Mat. 7:24, 26), despre cel ce face voia lui Dumnezeu (Marc. 3:35; Ioan 7:17), despre cei ce ascultă cuvîntul lui Dumnezeu şi îl păzesc (Luc. 11:28) (MARTENS, p. 163).

25:6-7

Aceste versete descriu refuzul poporului de a asculta cuvintele lui Iahve justificînd, astfel, mesajul de judecată ce urmează a fi transmis imediat. ♦ Comentînd pasajul Ier. 25:3-7, Fericitul Teodoret al Cirului spune: „El menţionează numărul mare de ani ca să sublinieze îndelunga suferinţă a lui Dumnezeu de a-i tolera pe necredincioşi pentru atîta vreme. V-am trimis pe slujitorii mei, profeţii, spune El. V-am cerut să abandonaţi drumul către distrugere şi să călătoriţi pe celălalt drum, care dă viaţă. De fapt, chiar v-am promis binecuvîntări pentru asta. Dar voi nu aţi ascultat şi, în loc de aceasta, aţi slujit idolilor. Iar pentru a condamna scopul acestei necredinţe, a continuat: «Ca să Mă mîniaţi pe Mine prin faptele mînilor voastre, înspre a voastră nenorocire». Pentru a Mă mînia, de aceea aţi făcut aceste lucruri, dar apoi aţi cules şi efectele lor dăunătoare" (TEODORET AL CIRULUI, 6.25).

25:9

Moştenirea de la crivăţ (BIBL.1688) traduce expresia *τὴν πατριὰν ἀπὸ βορρᾶ* (SEPT.FRANKF.), expresie pe care BIBL.ANANIA o redă sub forma *neamul de la miazănoapte.* Substantivul *πατριά, -ας* derivă de la *πατήρ*, indicînd descendenţa din acelaşi tată, şi poate desemna fie un grup de oameni înrudiţi, de-a lungul unui perioade îndelungate de timp, printr-un moştenitor comun, fie un grup mare de oameni care au aceleaşi origini şi interese socio-politice, fie o mică parte a unui popor, la un anumit moment (ARNDT, p. 788). În Noul Testament, substantivul *πατριά, -ας* se întîlneşte de 3 ori (Luc. 2:4; Fapte 3:25; Efes. 3:15). Există aşadar o strînsă legătură între ideea de paternitate şi cea de moşternire, neam, popor. Chiar dacă în cartea *Înţelepciunii lui Solomon* termenul *πάτερ* înlocuieşte numele divin şi adaugă un sens universal, totuşi ideea paternităţii divine, ca şi a Providenţei divine, rămîne ataşată şi fidelă doctrinei tradiţionale. La greci şi la romani multe zeităţi erau considerate ca „Părintele" (şi „Stăpînul") altora. La popoarele indo-europene, *Diaus pitar* (*Părinte-Cer*) este Fiinţa Supremă; la romani îi corespunde *Jupiter*, iar la greci *Ζεύς πατήρ*. Ideea paternităţii divine era foarte bine cunoscută de către greci. În poemele homerice, Zeus devine „Părintele universului", „Părintele zeilor şi al oamenilor". Paternitatea lui Zeus este un fel de dogmă a credinţei lumii greceşti. Nu numai că acest zeu este numit, în multe pasaje, *πατήρ Ζεύς*, dar este, de asemenea, invocat ca „Părinte" (*πάτερ*). În momentul pericolului, într-o situaţie dificilă sau chiar în alte circumstanţe ale vieţii, grecii se adresau divinităţii lor, invocînd numele de „Părinte". Homer nu reprezintă un caz izolat. Din contră, regăsim această invocaţie, *Zeu Pater*, în rugăciunea tuturor epocilor Greciei, pînă în pragul erei creştine. La romani, de asemenea, nu lipsesc rugăciunile

care mărturisesc credinţa în paternitatea divinităţii, adică cele care o invocă cu titlul de „Părinte". Potrivit lui Servius şi lui Lactanţiu, acest titlu nu era rezervat unui singur zeu, ci era aplicat aproape tuturor zeilor: *Dis pater*, *Iane pater, Jupiter pater*, *Liber pater*, *Mars pater*, *Neptune pater*. Dar primul loc în panteonul roman îi revine lui *Jupiter*, cel care (precum Zeus la greci) este invocat în rugăciunea comună ca „Părintele zeilor şi al oamenilor" (*pater deum hominumque*), ori, simplu, ca „Părinte" (*pater*).

25:10

În timp ce SEPT.FRANKF. face referire la parfumul mirului, BIBL.HEBR. vorbeşte despre vuietul pietrei de moară (BIBL.CORN.1921). Sunetele de bucurie asociate vieţii cotidiene a regatului lui Iuda sînt înlocuite de liniştea care urmează devastării (Apoc. 18:22-23). Lumina lămpii şi sunetul morii reprezintă două dintre cele mai caracteristice aspecte ale vieţii de familie. ♦ Rezultatul judecăţilor din versetul 9 este că toate prilejurile de bucurie vor înceta în ţară.

25:11

Referinţa temporală cu privire la durata opresiunii a atras un interes considerabil. Deşi expresia şaptezeci de ani poate desemna perioada vieţii omului (Ps. 89:10), ea se poate referi şi la o anumită perioadă istorică în cadrul căreia au loc anumite evenimente. Aproximativ şaptezeci de ani au trecut de la distrugerea templului, în 586 î. Hr., pînă la resfinţirea sa, în 516 î. Hr.; tot şaptezeci de ani au trecut de la subjugarea iniţială a Israelului de către Nabucodonosor, în 605 î. Hr., pînă la întoarcerea din exil şi la decretul lui Cirus, în 535 î. A fost luată în calcul inclusiv perioada 586 î. Hr. – 539 î. Hr., reprezentînd timpul trecut de la căderea Ierusalimului pînă la cucerirea Babilonului de către perşi; în orice caz, avem a face cu mai puţin de cincizeci de ani. Majoritatea comentatorilor preferă interpretarea simbolică sau figurativă, sugerînd că cei şaptezeci de ani reprezintă întreaga perioadă a pedepsei. În mod clar, imaginea celor şaptezeci de ani a devenit importantă în următoarele scrieri ale Vechiului Testament. În Dan. 9, cei şaptezeci de ani precizaţi în cartea profetului Ieremia sînt menţionaţi ca bază pentru un nou cuvînt profetic, referindu-se la şaptezeci de *săptămîni* de ani.

25:12-14

Aceste versete sînt mai scurte în SEPT.FRANKF. decît în BIBL.HEBR. şi nu fac referire directă la Nabucodonosor, după modelul 25:1, 9, 11. Cartea la care se face referire în versetul 13 reprezintă sulul ars de către Ioiachim (capitolul 36). Menţionarea cărţii iniţiale poate fi motivul pentru care SEPT.RAHLFS a plasat majoritatea profeţiilor împotriva neamurilor după acest verset. În acest caz, amplasamentul din BIBL.HEBR. ar putea fi cel original, SEPT.RAHLFS încercînd doar să elimine o dificultate textuală. ♦ *Limbi multe* (BIBL.1688) se referă la mezi şi la perşi care, sub conducerea lui Cirus, au cucerit imperiul babilonian, în 539 î. Hr.

25:15

Imaginea „cupei de vin ca simbol al pedepsei" este des întîlnită în Sfînta Scriptură (Ps. 74:8; 59:3; Ier. 49:12; 51:17; Is. 51:17, 22; Iez. 23:31-34; Avd. 16; Zah. 12:2; Avac. 2:16; Iov 21:20; Plîng. 4:21; Marc. 10:38; Luc. 22:42, Apoc. 14:10). Din cartea profetului Isaia reiese faptul că scopul era inducerea unei stări de beţie, care coincidea cu pierderea autocontrolului şi a abilităţii de apărare. ♦ BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA omit traducerea adjectivului *ἀκράτου* (SEPT.FRANKF.), pe care BIBL.ANANIA îl redă cu sensul său, 'curat', indicînd faptul că vinul era neamestecat, nediluat cu apă.

25:16

Verbul *ἐξεμέω* are cinci ocurenţe în SEPT.RAHLFS (Ier. 32:16, 27; Iov 20:15; Parim. 23:8; 25:16), forma *ἐξεμοῦνται* de indicativ prezent, diateza medie, persoana a III-a, plural (SEPT.FRANKF.) fiind tradusă în BIBL.1688 (urmată de BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.ŞAGUNA) prin *vor borî*, iar în BIBL.FILOTEI, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA prin *vor vărsa*.

25:17

Verbul *ποτίζω* are atît sensul de 'a bea', cît şi sensul de 'a da apă unei persoane', 'a adăpa animalele' sau 'a pune apă la flori'. Forma *ἐπότισα* (SEPT.FRANKF.), la modul indicativ, timpul aorist, diateza activă, persoana I, numărul singular, este tradusă în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *am adăpat*.

25:18-25

Aceste versete fixează contextul geografic al profeţiei: din Egipt pînă în nordul Africii, Ieremia vorbeşte despre regii Uzului (situat, cel mai probabil, în Neghev), despre oraşele filistene de coastă, despre regiunile transiordaniene (Edom, Moab, Amon), despre regiunile de coastă din nord (Fenicia), pentru ca apoi să se refere la Arabia de nord, Mesopotamia şi sud-vestul Iranului (Elam şi Media). ♦ Expresiei gr. *καὶ πάντας τοὺς συμμίκτους* din SEPT.FRANKF., tradusă în BIBL.1688 prin *pre toţi cei amestecaţi*, îi corespunde *et universis generaliter* (VULG.), tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *şi tuturor pretutindeni*. ♦ „Onomasticonul" lui Amenophis (începutul secolului al XI-lea î. Hr.) citează Ascalonul ca fiind un oraş filistin, alături de Gaza şi Aşdod. Din Sfînta Scriptură aflăm că Ascalonul făcea parte din pentapolisul filistin, care cuprindea următoarele oraşe: Gaza, Aşdod, Ascalon, Gat şi Ecron (Ios. 13:3; 1 Reg. 6:4, 17). Ascalonul este totodată şi scena istorisirii biblice legate de viteazul Samson, care şi-a onorat promisiunea făcută omorînd 30 de oameni din Ascalon, smulgîndu-le hainele şi dîndu-le filistenilor care dăduseră răspunsul corect la ghicitoarea sa. În timpul perioadei achaemenide (538-332), Tirul şi Sidonul au avut o puternică influenţă asupra coastei filistene. Conform unei inscripţii de pe sarcofagul regelui sidonian Eşmur'ezer (465-451), Sidonul era conducător peste „Dor şi Jaffa". În *Periplusul* lui Pseudo-Scylax (din 338-335) este indicat faptul că, de-a lungul perioadei

achaemenide, regiunea cuprinsă între Sarepta şi Carmel, precum şi oraşul filistean Aşchelon au fost sub dominaţie tiriană. ♦ De-a lungul secolului al VII-lea î. Hr., Edom, Amon şi Moab au cunoscut o perioadă de prosperitate, care trebuie să fie consecinţa comerţului prin Calea Regelui (King's Highway). Descoperirea unei inscripţii feniciene pe un ulcior în Tell es-Sa'idiyeh, la sfîrşitul secolului al VII-lea, poate indica şi o participare a fenicienilor în acest comerţ internaţional. După cum se pare, în a doua decadă a secolului al VII-lea, în ciuda faptului că nu aveau graniţe comune, Tirul şi Edomul au pus bazele unei puternice legături comerciale. Un argument în plus în favoarea existenţei unor schimburi comerciale dezvoltate între Tir şi Edom este şi faptul că Tirul îi vindea Edomului prizonierii iudei capturaţi. În Iez. 27:16 se menţionează faptul că Edomul era unul dintre partenerii comerciali ai Tirului, care îi furniza turcoaz, broderie de purpură, corali şi agate în schimbul exporturilor Tirului. Nici una dintre aceste mărfuri nu pare să fie originară din Edom, ci acestea sînt reprezentantele comerţului din Arabia de Sud.

25:26

Versetul 26 rezumă, lapidar: *şi toate împărăţiile cêle de preste faţa pămîntului*. Toate teritoriile au fost ameninţate, la un anumit moment, de Nabucodonosor. ♦ BIBL.1688, MS.45, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA preiau substantivul gr. *ἀπηλιώτου* (SEPT.FRANKF.), în timp ce BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA îl traduc, greşit, prin *miazănoapte*. Potrivit LIDDELL (p. 93), *ἀπηλιώτης, -ου* (*ἥλιος*) desemnează vîntul care vine dinspre răsărit (lat. *subsolanus*). ♦ Potrivit tradiţiei, termenul masoretic *šēšak*, redat în BIBL.1874, BIBL.1911 prin *Şeşaculuĭ*, în BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.RADU-GAL. prin *Şeşac*, reprezintă un nume de cod pentru Babilon; codul este cunoscut sub numele de *athbash* şi presupune înlocuirea primei litere a alfabetului cu ultima, a celei de-a doua cu penultima, etc. În acest fel, Babilon devine Şeşac. În general, criptograma *athbash* se folosea doar pentru desemnarea duşmanilor. În akkadiană nu exista codul *atbash*, deoarece scrierea cuneiformă nu se baza pe un alfabet.

25:27-29

Aceste versete conţin o explicaţie a acţiunii simbolice: toţi care beau vor cădea şi nu se vor ridica. Metafora beţiei este în strînsă legătură cu cea a înfrîngerii militare. Nimeni nu va putea refuza să bea din cupă: *Bînd, veţi bea!* (MS.45).

25:30

Călcarea strugurilor marca sfîrşitul culesului şi reprezenta un prilej de sărbătoare înainte de venirea iernii. Sîngele va ţîşni din cei pedepsiţi asemenea sucului care iese din struguri, în procesul de obţinere a mustului. Analogia dintre călcarea strugurilor în picioare şi judecata divină împotriva păcătoşilor este dezvoltată mai pe larg în pasajul de la Is. 63:2-6, care oferă fundalul literar al imaginii judecăţii finale din Apoc. 19:15. MCKANE (p. 649) consideră că „exprimarea *celeuma quasi calcantium concinetur* din VULG. se referă la un cîntec fredonat în timpul muncii, cu scopul de a menţine ritmul activităţii; pe de altă parte, Ieronim este de părere că strigătul celor care stropşesc strugurii în picioare este unul trist (*carmen lugubre*) şi face o legătură între mustul roşu al strugurilor şi sîngele care va ţîşni atunci cînd Dumnezeu va pedepsi păcătoşii".

25:32

Substantivul gr. *λαῖλαψ* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688, MS.45, BIBL.BLAJ.1795/2000, BIBL.1819, BIBL. FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *volbură*, în BIBL.ANANIA prin *învolburare*. În cadrul acestei metafore, furtuna reprezintă o aluzie la duşmanul care vine de la marginile pămîntului (6:22).

25:34

Metafora păstorilor, în calitatea lor de lideri naţionali, era una des întîlnită în vechiul Orient Apropiat. ♦ Potrivit versiunilor fidele textului ebraic, în mod paradoxal, păstorii vor fi cei sacrificaţi, şi nu oile: *urlaţi, păstorilor şi strigaţĭ (...) căcĭ aŭ venit ḑilele sfâşireĭ vóstre şi ale împrăştiereĭ vóstre* (BIBL.1911); *gemeţi, păstori, şi strigaţi! Tăvăliţi-vă în cenuşă, povăţuitori ai turmelor! Căci au venit zilele junghierii voastre. Vă voi zdrobi şi veţi cădea la pămînt ca un vas de preţ* (BIBL.CORN. 1926). Un vas preţios, mai ales din ceramică scumpă, se zdrobeşte la cădere; un vas obişnuit ar putea însă să fie suficient de puternic pentru a rezista unei asemenea căderi. Imaginea este, din nou, una a distrugerii.

Capitolul al 26-lea

26:1

Formularea ebraică folosită, *brē'šīṯ mamlk̲ût* (BIBL.HEBR.), tradusă în BIBL.1874 prin la *începutulŭ domnieĭ*, este probabil un termen tehnic paralel akkad. *res sarruti*, „anul urcării pe tron", care se referă la perioada dintre moartea unui fost rege şi întronarea oficială a noului monarh. ♦ MS.45 redă o secvenţă, *Ioachim, fiiului Ioachim, fiiul lui Iosíia*, care lipseşte în SEPT.FRANKF.: *Ἐν ἀρχῇ βασιλέως ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσία*. ♦ Vechiul Testament nu ne dă nici o dovadă directă în legătură cu încoronarea regilor iudaici în această perioadă sau cu mijloacele de calculare a datelor privind anii lor de domnie. Naratorul a compus acest capitol în cadrul unui decor babilonian, aşadar este probabil să fi fost folosită terminologia babiloniană, indiferent de obiceiurile vremii lui Ioachim. ♦ Succesorul lui Iosia, Ioiachim, s-a dovedit mult mai puţin receptiv la cuvintele profetului (Ier. 22:21), ignorînd sfaturile acestuia de a recurge la pocăinţă, în faţa invaziei iminente a armatelor babiloniene ale regelui Nabucodonosor al II-lea.

26:2

Verbul *vei grăi* (BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) corespunde gr. *χρηματιεῖς* (SEPT.FRANKF.), redat în BIBL.1688 şi MS.45 prin *vei isprăvi*. Expresia *să nu taci nici un cuvânt* (BIBL.1914) corespunde fomulării lat. *noli subtrahere*

verbum (VULG.), tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *să nu scazi vrun cuvânt*, şi gr. *μὴ ἀφέλῃς ῥῆμα* (SEPT.RAHLFS), redată în BIBL.1688 prin *să nu tăgăduieşti cuvîntul*, în MS.45 prin *să nu ieĭ cuvîntu*. În versiunile moderne, expresia este interpretată ca având sensul 'a nu omite' (*cf.* NASB: *Do not omit a word!*; KJV: *diminish not a word*), în concordanţă cu vechile versiuni româneşti: *să nu taci cuvântul* (BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1819), *nu lăsa nicĭ unŭ cuvêntŭ* (BIBL. 1874), *nu lăsa nici un cuvînt din ele* (BIBL.CORN.1926). ♦ Iniţial, Templul nu a fost construit pentru a servi la rostirea rugăciunilor, ci ca locaş pentru Chivotul Domnului, simbol al Legământului dintre popor şi Dumnezeul lui (3 Reg. 8:21). De aceea, a fost numit „Casa Domnului", aşa cum se vorbea despre „casa regelui" sau despre o casă obişnuită. Fiind un tabernacol, nu era necesar să fie mare. Structura sa trebuia să îndeplinească cerinţele cortului simbolic al lui Dumnezeu şi să fie depozitar al obiectelor sfinte şi al ofrandelor aduse Domnului de către credincioşi. Ca loc al adoraţiei divine, Templul nu trebuie judecat după mărime, ci în funcţie de splendoarea şi masivitatea construcţiei. „Casa Domnului" a fost iniţial construită de Solomon drept capelă regală, asemenea templelor pe care le construiau regii din Orientul Apropiat în apropierea palatelor lor. Templul lui Solomon a fost transformat repede într-un centru religios naţional şi în simbol al Legământului dintre poporul lui Israel şi Dumnezeul lor. Avea o formă alungită şi era compus din trei secţiuni egale ca lăţime: un hol (vestibul, ebr. *'ulam*), o sală principală pentru serviciul divin (heikha, ebr. *hekhal*) şi „Sfînta Sfintelor" (ebr. *devir*). Încercările de a găsi corespondenţi pentru acest plan în Egipt, Asiria, Babilonia şi în zonele culturii egeene nu aveau sorţi de izbîndă. Majoritatea savanţilor contemporani recunosc o afinitate între Templul lui Solomon şi cele din culturile canaanită şi feniciană prezente în Palestina în a doua parte a mileniului al doilea şi începutul mileniului întîi î. Hr. Aceste culturi au avut o puternică influenţă asupra artei şi culturii israeliţilor. Sfînta Scriptură subliniază, la rîndul ei, contribuţia pe care a avut-o Hiram, regele Tirului, la construirea Templului, el asigurînd atît materialele de construcţie cît şi artizanii. Însă cea mai importantă dovadă rezultă din săpăturile efectuate la templele din Epoca Tîrzie a Bronzului. În arhitectura Templului se regăsesc şi elemente israelite originale; mai ales în Sfînta Sfintelor, care continuă tradiţia Cortului timpuriu. Descrierile biblice ale Cortului nu sînt clare, ca şi datele textului, de altfel. Un altar descoperit în Arad, în sudul Iudeii, a fost datat din secolele al IX-VIII-lea î. Hr., în vremea lui Solomon. Însă aceste date nu au fost stabilite definitiv. Altarul din Arad constă într-o curte largă ce conţine un altar, o mică sală şi o nişă cu trepte. Este diferit ca structură de Templul lui Solomon, dar are o orientare identică. Conform spuselor lui Iezechiel (41:13-14), Templul avea o lungime de 100 de coţi (50 m) şi 50 de coţi (25 m) lăţime (fără platforma pe care era construit). Dacă adunăm dimensiunile camerelor Templului, zidul intern şi extern, lăţimea magaziei – o structură cu trei etaje laterale (Yazia), divizată în celule şi camere care înconjurau Templul pe trei laturi – şi zidurile sale, obţinem aproape aceleaşi dimensiuni ca cele prezentate la Iezechiel. Proporţia de 2/1 dintre lăţimea şi lungimea măsurate în exterior era respectată şi în interior: holul măsura 20 de coţi în lungime şi 10 coţi lăţime; sala principală avea 40 de coţi lungime şi 20 lăţime, în vreme ce Sfînta Sfintelor era pătrată. Astfel, dimensiunile nu erau arbitrare, ci atent calculate. În baza unei tradiţii vechi de mii de ani, locul Primului Templu poate fi stabilit pe „Muntele Templului", în partea de est a Ierusalimului, la nord de Ofel. Încă din cele mai vechi timpuri, „Stînca sau Piatra Fundaţiei" era considerată drept cel mai sfînt loc de pe munte, asociat cu evenimente memorabile din istorie şi cu manifestarea Prezenţei Divine. Însă savanţii au păreri împărţite în ceea ce priveşte locaţia Templului. Principala divergenţă o constituie întrebarea cu privire la amplasarea altarului deasupra Stîncii. Unii susţin că în vremurile antice Stînca însăşi servea drept altar pentru că, potrivit versetelor 2 Reg. 24:18, 25, David a ridicat un altar în ţarina lui Aravna iebusitul – în exact acelaşi loc în care, conform 2 Paral. 3:1, Solomon şi-a ridicat Templul. Împotriva acestei afirmaţii, alţi savanţi susţin că dacă altarul ar fi fost aşezat pe Stîncă, nu ar mai fi rămas suficient loc pentru Templul care era construit la vest de altar, după cum au arătat cercetările topografice asupra formaţiei muntelui în perioada Primului Templu. Savanţii contemporani acceptă în general a doua ipoteză, conform căreia Sfînta Sfintelor era construită deasupra Stîncii. Stînca propriu-zisă, a cărei înălţime atinge azi 1,6 m deasupra podelei moscheii Domnul Stîncii, ar fi putut servi drept platformă în Sfînta Sfintelor. Nu există nici o îndoială că Templul era orientat pe direcţia est-vest, pridvorul având deschiderea spre est. Dovada acestei orientări poate fi în cuvintele lui Iezechiel: „Apoi m-a dus în curtea cea dinăuntru a templului Domnului şi iată la uşa templului Domnului, între pridvor şi jertfelnic, stăteau vreo douăzeci şi cinci de oameni cu spatele spre templul Domnului, iar cu feţele spre răsărit şi se închinau spre răsărit la soare" (8:16). Trebuie observat că şi templul din Tell Tainet era îndreptat tot spre est. Nu se cunoaşte însă cu certitudine poziţia Templului faţă de palatul regal, deşi se ştie că acesta din urmă era la sud de Templu. Asemenea palatelor şi caselor oamenilor de rînd, casa Domnului includea o structură acoperită (templul propriu-zis), o curte a casei şi acareturi (1 Paral. 28:11-12). Curţile templului împrejmuiau probabil clădirea din cel puţin trei părţi, iar întreaga zonă era mărginită de un zid cu numeroase porţi. Există numeroase referinţe în Vechiul Testament cu privire la aceste „curţi", la numele curţilor distincte sau la anumite părţi ale întregului. 1 Reg. 7:12 distinge între curtea interioară şi cea mare, putînd corespunde curţii preoţilor şi marii curţi din 2 Paral. 4:9. Curţile templelor erau zonele publice deschise credincioşilor. Doar personalul preoţesc intra în templu sau în pridvorul acestuia (2 Paral. 23:4-5). Psalmii vorbesc adeseori despre binecuvîntarea timpului petrecut în rugăciune, în curţile Domnului (Ps. 65:5; 84:3, 11; 92:14; 100:4;

116:18-19; 135:2). Această motivare i-a adus audienţă lui Ieremia la templu. Textul nu menţionează vreo petrecere, fast sau sărbătoare. Sintagma „Oraşele Iudeii" se referă la locuitorii lor, precum în Ier. 11:12, unde această frază este paralelă cu „locuitorii Ierusalimului". Ier. 36:6, 9 dă o expresie şi mai completă: „toţi oamenii ce veneau din oraşele Iudeii".

26:3

În BIBL.HEBR., acest loc reprezintă o formă prescurtată a versetului Ier. 36:3; *voiu încetà dela relele* (BIBL.1914), corespunde expresiei lat. *paeniteat me mali* (VULG.), redată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *să Mă căiesc de răul*, şi secvenţei *παύσομαι ἀπὸ τῶν κακῶν* din SEPT.RAHLFS, tradusă în MS.45 prin *mă voi potoli de rêle*, iar în BIBL.1688 prin *voiu înceta de rêlele*. ♦ Aşa cum rezultă şi din cartea profetului Iezechiel, menirea unui profet adevărat este „să-i întoarcă pe cei răi din calea lor" (Iez. 3:18, 19; 13:22; 33:8, 9, 11). Dorinţa de îndreptare este prezentată drept caracteristică a legăturii omului cu Dumnezeu.

26:5

Referindu-se la tiparul narativ al neascultării faţă de cuvîntul profetic, versetul este considerat o glosă ulterioară care slăbeşte legătura dintre versetul 4 şi versetul 6, distrăgînd atenţia de la mesajul actual adresat auditoriului. Această temă apare în alte cinci pasaje din Ieremia (7:25; 25:4; 29:19; 35:15; 44:4), de fiecare dată acuzaţia extinzîndu-se peste generaţia prezentă pentru a include şi strămoşii contemporanilor.

26:6

În Vechiul Testament, Ier. 7:12; 26:6, Ps. 77:60-69 compară soarta casei Domnului din Ierusalim cu aceea a oraşului Şilo. În epoca de tranziţie de la judecători la regalitate, în bătălia de la Afec, triburile israelite au suferit o grea înfrîngere, în urma căreia filistenii au cucerit Şilo; urmele acestei distrugeri au fost descoperite în cadrul unei expediţii arheologice timpurii, desfăşurată între 1926-1932, sub conducerea lui H. Kjaer. Chiar şi după distrugerea sa, se pare că oraşul Şilo a fost considerat în continuare un loc sfînt, iar o parte din locuitori au rămas aici, în semn de respect pentru vechiul loc de cult; în vremea profetului Ieremia, locul nu fusese încă dat uitării (Ier. 41:5) (SCHLEY, pp. 144-147).

26:7

Spre deosebire de ediţiile fidele tradiţiei ebraice, vechile versiuni româneşti care urmează SEPT.RAHLFS adaugă substantivului *prorocii* adjectivul *mincinoşi* (BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), în diferitele lui forme: *minciunoşi* (MS.45), *mincinoşi* (BIBL.1688).

26:8

Acesta este singurul loc din Vechiul Testament unde sentinţa ebr. *môṯ tāmût*, redată în BIBL.1874 prin: *trebuie să morĭ!*, în BIBL.CORN.1926 prin *trebuie să mori negreşit*, în BIBL.RADU-GAL. prin *acum să mori!*, este pronunţată fără autorizarea directă a lui Dumnezeu sau a regelui. Expresia corespondentă din MS.45 şi BIBL.1688, *cu moarte vei muri*, traduce sintagma *θανάτῳ ἀποθανῇ* (SEPT.FRANKF.), în cadrul căreia *ἀποθανῇ* reprezintă forma de indicativ viitor, diateză medie a verbului *ἀποθνήσκω*, folosit atît pentru moartea fizică (a oamenilor, a animalelor şi a plantelor), cît şi pentru moartea sufletească.

26:9

Verbului *ἐξεκκλησιάσθη* (SEPT.RAHLFS) îi corespunde ebr. *yyiqqāhēl* (BIBL.HEBR.), din aceeaşi familie de cuvinte cu *qāhāl* („adunare", „congregaţie"). Adunare (*qāhāl*) are un înţeles mai puţin precis. Înseamnă o întrunire a poporului, adunat fie pentru un scop religios, fie pentru unul secular. De cele mai multe ori se referă la întrunirile religioase de la Sinai (Deut. 5:22; 9:10; 18:16) sau de la templu (1 Reg. 8:22, 65). ♦ Oamenii cu defecte trupeşti sau de origine străină nu puteau intra în adunare, adică li se interzicea să participe la închinare. Cuvîntul se poate referi, în general, la adunările pentru război (Fac. 49:6; Iez. 23:24; 26:7) sau pur şi simplu la un mare număr de oameni (Fac. 28:3; 48:4) (WENHAM, p. 102). Verbul *ἐξεκκλησιάζω*, avînd 19 ocurenţe în SEPT.RAHLFS, transmite atît solemnitatea, cît şi potenţiala ameninţare dintr-un proces.

26:10

Nu se cunoaşte cu exactitate locaţia Porţii Noi; unii cercetători consideră că se referă la poarta de sus a templului Domnului construită de către regele Ioatam (4 Reg. 15:35). Porţile serveau ca săli de judecată în Israelul biblic (Deut. 21:19; Rut 4:1-12; 2 Reg. 15:2; Am. 5:10-12). Probabil că Poarta Nouă era localizată pe partea vestică a curţii templului şi asigura accesul în templu dinspre cartierele vecine vestice, recent fortificate. Poarta reprezenta o structură ce conţinea camere, de cele mai multe ori avînd bănci de-a lungul peretelui. În vechiul Orient Apropiat, zona porţii reprezenta un loc cu o importanţă deosebită în viaţa comunităţii. La Beer-Şeba, străzile interioare, majoritatea paralele cu zidul cetăţii, conduceau către piaţa porţii centrale; poarta însăşi servea atît pentru a apăra intrarea în oraş cît şi ca sediu al judecătorilor, negustorilor şi altor oameni care foloseau diferitele camere din complexul porţii. O altă descoperire care a stîrnit interesul epistemologic al arheologilor a fost o poartă cvadricameralĕ datată cu exactitate în secolele IX-VIII î. Hr., în timpul regatului divizat, întrucît sub ea s-a găsit un strat din secolul al X-lea î. Hr., iar deasupra ei o poartă bicameralĕ din perioada asiriană. În acele timpuri, Dorul era probabil cel mai mare port de pe teritoriul Israelului, în timp ce Haifa era portul regatului lui Iuda. Construcţia masivă a fortificaţiei din acea perioadă sugerează faptul că poarta cvadricameralĕ a fost construită în timpul dinastiei Omri, probabil sub domnia lui Ahab (871-852 î. Hr.). Acest lucru ar fi în deplină concordanţă cu proiectele marilor construcţii duse la împlinire de aceşti regi, construcţii ale căror rămăşiţe au fost găsite la Samaria, Bet-Şean, Haţor,

Megiddo şi Dan. Pînă în prezent, poarta a fost săpată doar parţial, însă este evident faptul că planul acesteia se aseamănă foarte mult cu cel al porţii cvadricamerale de la Megiddo, construită în aceeaşi perioadă. În plus, într-unul din colţuri s-a descoperit un fel de semnătură a zidarului, similară celor descoperite la Megiddo, descoperiri tipice pentru stilul israelito-fenician. Stîlpul vestic, descoperit în întregime, are o grosime de aproximativ 2,5 m şi a fost construit din bolovani masivi de calcar, aduşi probabil din Muntele Carmel. Deşi planul porţii este asemănător celui de la Megiddo, există o diferenţă majoră: poarta de la Dor se impune prin monumentalitatea sa, fiind asemănătoare structurilor construite în Tir şi Sidon; probabil că în această perioadă majoritatea populaţiei oraşului Dor era de origine feniciană, iar guvernanţii erau de origine israelită. Poarta cvadricamerală a fost distrusă de către asirieni, la sfîrşitul secolului al VIII-lea î. Hr. (VLADIMIRESCU, DESCOPERIRI, pp. 79-80). ♦ Oficialităţile regale ale Iudeii, desemnate cu ajutorul substantivului *ἄρχωντες* (SEPT.FRANKF.), tradus în MS.45 prin *boiêrii*, îşi ocupă locurile de judecători. *Princes* (KJV) şi *officials* (NIV), cele mai întîlnite traduceri ale termenului ebraic corespondent *sārê* (BIBL.HEBR.), explică şi preferinţa lui Anania pentru *principii*. Întrucît, în general, titlul de „prinţ" sugerează o legătură de sînge cu regele, şi cum acest lucru este greu de verificat, este de preferat evitarea termenului. În cartea lui Ieremia, oficialităţile regale au statutul de sfătuitori ai regelui.

26:11

Punctul de vedere predominant este că expresia *κρίσις θανάθου* (SEPT.RAHLFS), redată în MS.45 prin *judeţ de moarte*, în BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.FILOTEI prin *judecată de moarte*, are sensul 'merită pedeapsa capitală', ceea ce vine în perfect acord cu lat. *iudicium mortis* (VULG.), tradus prin *judecata morţii* (BIBL.VULG.1760-1761), şi cu ebr. *mišpaṭ-māwet*, tradus: *pedépsă de mórte se cuvine* (BIBL.1874), *vinovat de pedeapsa cu moartea* (BIBL.CORN.1926) sau *vrednic să moară* (BIBL.RADU-GAL.).

26:12

BIBL.ANANIA urmează fidel SEPT.RAHLFS, în care termenul *ἄρχωντες* nu este precedat de adjectivul *πάντας*; toate celelalte ediţii vechi româneşti urmează SEPT.FRANKF. şi traduc în mod unanim pe *πάντας* prin *toţi*.

26:15

În majoritatea cazurilor, expresia *ἀλλ' ἤ* (SEPT.FRANKF.), tradusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *ce numai*, apare după o negaţie (LIDDELL, p. 37). Acest verset face excepţie din acest punct de vedere, motiv pentru care BIBL.ANANIA traduce expresia prin *însă*. Întîlnim expresia şi la Ioan 13:10 (*însă nu*), Fapte 24:21 (*decît numai*), Luc. 12:51 (*ci*), 2 Cor. 1:13 (*decît*).

26:17

Deşi sintagma *τῶν πρεσβυτέρων τῆς γῆς* (SEPT.FRANKF.), tradusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *dentru cei mai bătrîni ai pămîntului* apare frecvent în Vechiul Testament, nu există niciunde o descriere completă a atribuţiilor specifice bătrînilor. Expresia corespondentă din VULG., *de senioribus terrae,* tradusă *dintre bătrânii locului*, redă exact acelaşi sens cu cel din SEPT.RAHLFS. ♦ Din unele pasaje (3 Reg. 12:6, 8, 13; 20:8, Iez. 7:26) aflăm că bătrînii erau sfătuitori ai regilor, avînd însă şi putere politică independentă (2 Reg. 3:17-18; 5:3; 4 Reg. 6:32; 10:1, 5). Cert este faptul că instituţia bătrînilor a supravieţuit exilului (Ier. 29:1; Iez. 8:1; 14:1; 20:3; Ezd. 10:8). ♦ Bătrînii reprezentau un element important al sistemului social, reprezentînd totodată legătura cu perioada anterioară în cadrul căreia familia reprezenta polul principal de putere în organizarea societăţii (PULPIT, pp. 563-564).

26:18

Pasajele de la Mih. 1:1 şi Mih. 3:12 sînt citate aproape literal, cu mici adaptări. Numele profetului Miheia apare în MS.45: *Mihéa, morastit*, în BIBL.1688: *Mihea Morastitul*, în BIBL.1795/2000 şi BIBL.FILOTEI: *Miheia Moravitul*, în BIBL.ŞAGUNA : *Mihea Moravitul*, în BIBL.1914: *Miheia Morasitul*, iar în BIBL.ANANIA: *Miheia din Moreşet*. În VULG. găsim forma *Michæas de Morasthi*, *cf. Mihei din Morasthi* în BIBL.VULG.1760-1761. ♦ Substantivul *ὀπωροφυλάκιον* din SEPT.FRANKF. este tradus prin *cramă* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA), în vreme ce BIBL.1914 are *movilă de pietre*, urmare a orientării către lat. *acervum lapidum* (BIBL.VULG.1760-1761: *hâlmă de pietri*), BIBL.ANANIA preferînd o traducere apropiată de cea din BIBL.1914: *morman de pietre*. În SEPT.RAHLFS, însă, termenul grecesc *ὀπωροφυλάκιον* este înlocuit cu *ἄβατον*, un adjectiv cu sensul 'inaccesibil', 'de netrecut' (LIDDELL, p. 1). ♦ Expresia *muntele casei* se referă la Muntele Templului, care va deveni un loc folosit pentru cultul păgîn, desişul amintit în text fiind un spaţiu preferat pentru practicarea cultului Aşerei/ Astartei (*cf.* Ier. 17:2-3).

26:19

Ediţiile româneşti care urmează textul grecesc conservă ideea cuprinsă în SEPT.FRANKF., conform căreia nu doar regele Iezechia, ci şi poporul *s-au temut de Domnul* şi *s-au rugat* Domnului. În VULG. (*non timuerunt... deprecati sunt*) se păstrează acelaşi sens, însă din textul ediţiilor româneşti fidele textului ebraic reiese că numai regele Iezechia s-a temut şi s-a rugat Domnului. Cea mai explicită traducere în acest sens este cea din BIBL.CORN.1926: *Nu s'a temut Ezechia de Domnul? Nu s'a rugat el Domnului?* (în textul ebraic, numele regelui apare, asemenea textului din SEPT.RAHLFS, numai în prima propoziţie a versetului). Probabil ideea urmărită prin invocarea atitudinii lui Iezechia este aceea de a reliefa contrastul dintre acesta şi Ioiachim: primul era un suveran temător de Dumnezeu şi care asculta cuvintele profeţilor, în vreme ce Ioiachim afişa o atitudine contrară (HUEY, p. 238).

26:20-23

Pasajul relatează, foarte succint, activitatea şi uciderea profetului Urie, care, asemenea lui Ieremia, prorocea împotriva

Ierusalimului şi a Iudei, în general. Acest profet nu mai apare nicăieri în Vechiul Testament, însă numele Urie şi Şemaia au fost identificate pe numeroase sigilii şi ostraca, din perioada veterotestamentară (AYBC JER., p. 296). ♦ Localitatea natală a profetului, Chiriat-Iearim, era o aşezare rurală la aproximativ 15 kilometri nord-vest de Ierusalim. În perioada Judecătorilor, Chiria-Iearim era una dintre cele patru cetăţi ghibeonite care au încheiat un tratat cu Iosua şi cu bătrînii lui Israel (Ios. 9:3-27). Chivotul sfînt s-a aflat timp de douăzeci de ani la Chiriat-Iearim, de unde a fost readus la Ierusalim, la începutul domniei regelui David (1 Reg. 7:1; 2 Reg. 6) (BAKER, p. 1288). ♦ Inserarea relatării despre Urie în contextul sfatului ţinut de bătrîni are rolul de a reliefa pericolul la care se expunea Ieremia, prin predica sa, precum şi singurătatea şi prigonirile pe care le îndurau profeţii lui Dumnezeu (PULPIT, p. 564). Prorocirile lui Urie vizau, conform ediţiilor fidele textului grecesc, numai *pămîntul acesta* (BIBL.1914), însă în textul ebraic găsim şi adaosul *'al-hā'îr hazzō't*, redat în BIBL.1874 prin *asupra cetăţeĭ acesteĭa*, traducere preferată, cu mici diferenţe, şi în BIBL.CORN.1926, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL. ♦ Din BIBL.1688 şi din alte ediţii româneşti fidele Septuagintei, aflăm numai că regele a trimis după Urie *oameni*, fără ca aceştia să fie nominalizaţi. În BIBL.VULG.1760-1761 găsim, însă, numele unuia dintre bărbaţii trimişi de Ioiachim în Egipt: *Elnathin, fiul lui Ahovor*. Această traducere redă VULG.: *Elnathan filium Achobor*. Adaosul se regăseşte şi în BIBL.HEBR., precum şi în ediţiile care traduc textul ebraic (BIBL.1874: *Elnatanŭ fiĭulŭ luĭ Acborĭ*). ♦ Aducerea lui Urie din Egipt la Ierusalim a fost posibilă datorită tratatelor dintre Ioiachim şi faraonul Necao, care, probabil, conţineau şi dispoziţii privitoare la procedura de extrădare (WBC, p. 31). ♦ Sintagma *mormîntul fiilor nărodului lui* (MS.45), păstrată şi în BIBL.1688, pune în evidenţă faptul că Urie a fost înmormîntat ca un om de rînd, fără onorurile de care ar fi trebuit să se bucure un profet al Domnului (AYBC JER., p. 298).

26:24

Ahicam, fiul lui Şafan, nu mai este menţionat în niciun alt loc în cartea profetului Ieremia, însă apare la 2 Reg. 22:12, 14 în rîndul sfetnicilor regelui Iosia. Fratele său, Ghemaria, se bucura de o poziţie importantă la curtea lui Ioiachim (Ier. 36:12, SEPT.FRANKF.), în vreme ce fiul său, Godolia, a fost numit guvernatorul provinciei, Ieremia fiindu-i încredinţat în mod explicit de către cuceritorii babilonieni (Ier. 39:14). În concluzie, Ahicam trebuie să fi fost o persoană destul de influentă la curtea regală, astfel încît putea să-i ofere lui Ieremia protecţia necesară pentru a nu împărtăşi soarta lui Urie şi pentru a nu fi atacat de către conaţionalii săi (HERM., p. 110). ♦ Fericitul Ieronim compară ajutorul oferit de Ahicam lui Ieremia cu cel pe care Dumnezeu ni-l oferă nouă: „Ieremia a avut nevoie de ajutorul lui Ahicam; cu atît mai mult noi avem nevoie de cel al lui Dumnezeu" (IERONIM, PELAGIANOS, 2.27).

Capitolul al 27-lea

27:1-2

Capitolului 27 din textul ebraic îi corespunde capitolul 34 din SEPT.RAHLFS, însă cu mai multe omisiuni. Aici SEPT.FRANKF. păstrează ordinea textului masoretic, însă are acelaşi text ca SEPT.RAHLFS, cu unele diferenţe, cauzate de orientarea spre manuscrise diferite. Astfel, trebuie spus că versetele şi pasajele următoare, prezente în BIBL.HEBR., lipsesc în întregime sau în parte din SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.): Ier. 27:1, 7, 13, 15, 19-22. În consecinţă, textul grecesc are numai 16 versete, faţă de 22 ale textului masoretic. SEPT.RAHLFS a încercat să păstreze numerotarea versetelor din versiunea ebraică, aşa încît capitolul 27 începe cu versetul 2 şi se încheie cu versetul 22, sărindu-se, pur şi simplu, peste pasajele lipsă (de pildă, de la versetul 6 se trece direct la versetul 8). SEPT.FRANKF. şi, după ea, ediţiile româneşti fidele textului grecesc, preferă o numărătoare continuă, astfel încît acest capitol cuprinde versetele 1-16. BIBL.ANANIA adaugă, între paranteze, şi pasajele prezente în BIBL.HEBR., dar care lipsesc din SEPT.RAHLFS şi din vechile ediţii româneşti. ♦ Secvenţa *δεσμοὺς καὶ κλοιούς* din SEPT.FRANKF. este redată în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *legături şi lanţuri*, traducere păstrată şi în celelalte ediţii vechi, inclusiv în BIBL.VULG.1760-1761, care redă VULG. *vincula et catenas*. BIBL.ANANIA preferă, însă, forma *curele şi juguri*. ♦ Regii din lista de la Ier. 27:2 se regăsesc şi la Ier. 25:21-22. Întîlnirea mesagerilor lor la Ierusalim, la curtea lui Sedechia (în MS.45 apare, în mod greşit, numele lui *Iezechía*), se poate să fi avut drept scop constituirea unui alianţe care să se revolte împotriva lui Nabucodonosor al Babilonului. Prin gestul simbolic de a le trimite regilor legături şi lanţuri, profetul le-a indicat rezultatul eforturilor lor de a se împotrivi lui Nabucodonosor: căderea în robie (WBC, pp. 48-49).

27:3

Construcţia *συντάξεις αὐτοῖς* din SEPT.FRANKF. are atît sensul 'a aduna' sau 'a aduce laolaltă', cît şi sensul 'a porunci' sau 'a da indicaţii' (BDAG, p. 974). MS.45 şi BIBL.1688 traduc *vei aduna pre ei*, traducere păstrată şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA; BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA au, însă, *le vei porunci*. În VULG. apare *præcipies eis*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *le vei porunci*.

27:4-5

În SEPT.RAHLFS (inclusiv în SEPT.FRANKF.), Dumnezeu afirmă doar că el a făcut pămîntul, în vreme ce VULG. prezintă şi adaosul *et homines, et jumenta quæ sunt super faciem terræ* (BIBL.VULG.1760-1761: *şi oamenii şi dobitoacele care sânt pe faţa pămîntului*). Un adaos cu acelaşi sens se găseşte şi în textul ebraic, BIBL.1874 redîndu-l prin *pre omŭ, şi animalele de pe faţa pămîntuluĭ* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL. înlocuiesc pe *animalele* cu *dobitoacele*). ♦ Expresia gr. *ᾧ ἐὰν δόξῃ ἐν ὀφθαλμοῖς μου* se traduce prin *oricui [are] slavă în ochii Mei*, însă nici una dintre

ediţiile româneşti nu urmează această traducere literală. Ms. 45 are *căruia-mi va părea întru ochii miei*, BIBL.1688: *oricăruia se va părea înaintea ochilor Miei*, BIBL.1795/2000: *oricui va fi plăcut înaintea ochilor Miei*, această din urmă traducere fiind adoptată, cu mici diferenţe de scriere, şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. ♦ Mesagerii trebuie să le reamintească suveranilor lor că nu au nici un drept de proprietate asupra teritoriilor peste care domnesc, întrucît numai Dumnezeu, cel a creat toate, are dreptul de a împărţi pământul după voia sa. Iar acum, Dumnezeu a decis să încredinţeze acest pământ lui Nabucodonosor, regele Babilonului. ♦ În textul ebraic, Nabucodonosor este numit sluga lui Dumnezeu (Ier. 27:6, ebr. *ʿaḇdî*, BIBL.1874: *servulŭ meŭ*), VULG. avînd *servi mei* (BIBL.VULG.1760-1761: *slugii Meale*). În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., precum şi în ediţiile româneşti fidele textului grecesc, acest adaos nu mai apare. ♦ Faptul că Dumnezeu îi încredinţează lui Nabucodonosor şi stăpînirea asupra fiarelor cîmpului este semnul autorităţii depline cu care îl învesteşte pe regele babilonian, după cum îl învestise pe om, în general, la momentul creării sale (*cf.* Fac. 1:26; AYBC JER., p. 314).

27:6

Gr. *λιμῷ* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45, în mod eronat, prin *cuţît*, eroarea fiind îndreptată în BIBL.1688, care traduce *foamete*. În afară de sabie şi foamete, BIBL.HEBR. mai menţionează şi pe *ûḇaddeḇer* (BIBL.1874: *şi cu ciumă*), secvenţă care lipseşte în SEPT.FRANKF. Se află, însă, în VULG.: *et in peste* (BIBL.VULG.1760-1761: *şi în ciumă*).

27:7-8

Gr. *τῶν οἰωνισμάτων* provine de la substantivul *οἰώνισμα, -ατος*, cu sensul de 'prezicere prin intermediul zborului sau sunetelor scoase de păsări' (LUST, *s.v.*). Termenul mai apare doar la Ier. 14:14 şi 1 Reg. 15:23. MS.45 îl redă prin *celor ce dăscîntă cu păsările*, BIBL.1688 păstrînd numai prima parte a acestei traduceri, prin *pre descîntătorii*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA redau, şi ele, numai această primă parte, fără a surprinde specificul practicilor de descîntare sau ghicire la care face referire termenul grecesc. Consultarea vrăjitorilor, descîntătorilor şi prezicătorilor era strict interzisă de Lege (Deut. 18:9-13), aşa că poporul nu făcea decît să-şi agraveze situaţia, plecînd urechea la cuvintele lor. ♦ Garanţiile pe care falşii profeţi le ofereau oamenilor sînt condamnate de către Dumnezeu şi la Ier. 23:25-32, aceste garanţii nefăcînd altceva decît să îi încăpăţîneze şi mai mult pe oameni în faţa cuvintelor lui Ieremia. Consecinţa neascultării şi a înclinaţiei lor către profeţii mincinoşi va fi strămutarea din pămîntul natal (HUEY, p. 242). ♦ Fericitul Augustin aminteşte, într-una dintre predicile sale, de acest pasaj din cartea profetului Ieremia: „Căci Ieremia a profeţit, de asemenea, că Domnul le-a poruncit să se ducă în Babilon. El i-a certat, ca fiind falşi profeţi, pe oricare dintre acei profeţi care spuneau poporului să nu meargă în Babilon. Să-şi amintească aceasta, ca şi noi, aceia care au citit scripturile. Cei ce nu le-au citit, să aibă încredere în noi. Apoi, Ieremia, în numele lui Dumnezeu, i-a ameninţat pe aceia care nu vor merge în Babilon, în vreme ce le-a promis odihnă celor care vor merge şi chiar şi un fel de mulţumire, întru cultivarea viilor lor şi în plantarea grădinilor lor şi în abundenţa fructelor" (AUGUSTIN, SERMONES, 1.14).

27:10

Secvenţa *εἰσαγάγετε τὸν τράχηλον ὑμῶν* (SEPT.FRANKF.) este echivalată în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *Băgaţi cerbicea voastră*, în BIBL.1914 prin *Plecaţi cerbicea voastră*, iar în BIBL.ANANIA prin *Plecaţi-vă grumazul*. Totuşi, sensul verbului grecesc folosit aici, *εἰσάγω*, este 'a băga', 'a introduce', 'a aduce' sau 'a pune ceva undeva' (BDAG, p. 293), sens mult mai apropiat de ebr. *hāḇîʾû* (BIBL.1874 şi BIBL.1911: *Puneţĭ*, dar BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1936: *Plecaţi-vă*). În locul corespunzător din VULG. (Ier. 27:12) apare *Subjicite colla vestra*, secvenţă tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *Supuneţi-vă grumaţii*.

27:11-12

Gr. *ἄδικα* (SEPT.FRANKF.) este adjectiv neutru plural, în cazul acuzativ, care se traduce, literal, prin *nedrepte*. MS.45 traduce prin *strîmbe*, însă BIBL.1688 consideră termenul a fi un adverb, traducîndu-l prin *strîmbu*; BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA: *minciuni*. În locul corespunzător din BIBL.HEBR. (Ier. 27:14) apare termenul *šeqer*, al cărui sens este, într-adevăr, acela de 'minciună'. ♦ Sentinţa lui Dumnezeu îi vizează, de această dată, şi pe profeţii mincinoşi, în mod explicit, iar nu doar pe poporul care îi ascultă pe aceştia.

27:13

Versetul din SEPT.FRANKF. diferă uşor de cel din SEPT.RAHLFS. Astfel, în ediţia modernă a textului grecesc Dumnezeu se adresează *ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ καὶ τοῖς ἱερεῦσιν* („vouă şi la tot acest popor şi preoţilor"), dar în SEPT.FRANKF. lipseşte termenul *ὑμῖν* (*vouă*), iar celelalte două categorii de persoane sînt inversate. De notat că nici în VULG., nici în BIBL.HEBR. nu apare un echivalent al lui *ὑμῖν*.

27:14

Verbul *ἐπιστρέψει* (*se vor întoarce*) din SEPT.RAHLFS nu se regăseşte în SEPT.FRANKF., motiv pentru care în MS.45 avem formularea *vasele casei Domnului – la Vavilon*, iar în BIBL.1688 *vasele casii Domnului – pre Vavilon*. În notele de subsol ale SEPT.FRANKF. este menţionat însă faptul că există variante textuale în care apare şi verbul *ἐπιστρέψει*. De altfel, un termen latin corespunzător, *revertentur*, apare în VULG., BIBL.VULG.1760-1761 traducîndu-l *să vor întoarce*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, toate inserează în traducere verbul *a întoarce*, ca urmare fie a orientării către variantele textuale indicate şi în SEPT.FRANKF., fie a consultării VULG. În BIBL.HEBR., în locul corespunzător, apare verbul *mûšāḇîm*, pe care BIBL.1874 îl traduce prin *se vorŭ aduce îndĕrĕptŭ*, iar

BIBL.CORN.1926 prin *vor fi aduse*. ♦ Vesela Templului din Ierusalim, la care face referire acest verset, fusese vandalizată de Nabucodonosor în anul 597 î. Hr., iar profeţii falşi susţineau că vasele pe care regele babilonian nu le distrusese, ci le luase ca pradă, vor fi returnate la Ierusalim în scurtă vreme. De fapt, tezaurul Templului avea să fie readus la Ierusalim abia în anul 538 î. Hr., odată cu eliberarea evreilor din robie de către regele Cirus cel Mare (Ezd. 1:7-11).

27:15

Secvenţa *ἀπαντησάτωσάν μοι* din SEPT.FRANKF. a fost tradusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *întîmpine-să mie*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 folosesc acelaşi verb, iar BIBL.ANANIA traduce *să dea faţă cu mine*. Conform LOUW (1, p. 191), înţelesul verbului folosit aici, *ἀπαντάω*, este acela de 'a se apropia' şi 'a se întîlni', fie într-un mod prietenos, fie într-unul ostil (un sinonim, în acest caz, ar fi 'a se înfrunta'). ♦ După conţinutul versetului din SEPT.FRANKF., înţelegem că prima parte este rostită de Dumnezeu (BIBL.1688: *N-am trimis pre ei*), în vreme ce restul versetului reproduce cuvintele lui Ieremia. În SEPT.RAHLFS, însă, această primă parte se găseşte la finalul versetului anterior, în vreme ce încheierea (BIBL.1688: *căci aşa zise Domnul*) este plasată în versetul următor. ♦ În VULG. şi în BIBL.HEBR., versetul corespunzător (Ier. 27:18) este mai amplu, Ieremia cerîndu-le celor care se pretindeau a fi profeţi să încerce ei să mijlocească pe lîngă Dumnezeu pentru salvarea oraşului şi a Templului, de vreme ce lui îi fusese interzisă o astfel de mijlocire, de către Dumnezeu Însuşi (Ier. 11:14; 14:11-12). Desigur, însă, pentru a se ruga în acest sens, falşii profeţi trebuiau să accepte adevărul cuvintelor lui Ieremia despre o nouă cucerire a oraşului de către babilonieni (WBC, p. 53).

27:16

Versetul 16 din SEPT.FRANKF. sintetizează informaţiile prezentate în VULG. şi în BIBL.HEBR., la Ier. 27:20-22, cu excepţia promisiunii Domnului de a întoarce tezaurul Templului la Ierusalim, promisiune ce nu se regăseşte în SEPT.FRANKF.

Capitolul al 28-lea

28:1

Capitolul al 28-lea din SEPT.FRANKF., BIBL.HEBR. şi din VULG. corespunde capitolului 35 din SEPT.RAHLFS. ♦ Acţiunea relatată se petrece în anul al patrulea al domniei lui Sedechia, adică undeva în 594-593 î. Hr. Precizarea că faptele se petrec în luna a cincea a acelui an este de natură să evidenţieze şi succesiunea rapidă a evenimentelor, întrucît falsul profet Anania avea să moară foarte repede, în luna a şaptea a aceluiaşi an (Ier. 28:17). ♦ Faţă de SEPT.FRANKF., BIBL.HEBR. arată că acţiunea este plasată *baššānāʰ hahî'* (BIBL.1874: *în acela-ş an*, BIBL.CORN.1926: *în acelaşĭ anŭ*), informaţie oferită şi de VULG.: *in anno illo* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *în anul acela*). ♦ Anania, fiul lui Azur (BIBL.HEBR.: *hananya ben-'azzûr*), nu mai apare nicăieri în Vechiul Testament, dar se pare că numele său a fost scris într-o listă de opt falşi profeţi ai lui Israel, găsită printre manuscrisele de la Marea Moartă. ♦ Localitatea sa de origine, Gabaon, era o cetate preoţească din teritoriul seminţiei lui Veniamin, loc în care au avut cîteva conflicte importante relatate în scrierile veterotestamentare (2 Reg. 2:12-17; Ier. 41:11-15, SEPT.FRANKF., BIBL.HEBR. şi VULG.). Cu ocazia cercetărilor arheologice din anii 1950-1960, s-a stabilit că locaţia vechiului Gabaon trebuie identificată cu modernul al-Jib, un sat aflat la nord-est de Ierusalim, în Cisiordania. ♦ Acest Anania devine exponentul tuturor falşilor profeţi şi al poporului care îi asculta şi contestă profeţiile lui Ieremia, în Templul din Ierusalim, de faţă cu preoţii şi cu credincioşii.

28:4

Falsul profet Anania dă dovadă de mare curaj, proclamînd întoarcerea lui Iehonia, întrucît aceste cuvinte erau îndreptate împotriva puterii politice de la acea vreme, reprezentată de regele Sedechia (WBC, p. 54). ♦ Gr. *τὴν ἀποικίαν* (SEPT.FRANKF.) este tradus astfel: în MS.45, BIBL.1688 şi în BIBL.FILOTEI prin *înstreinarea*, în BIBL.1795/2000 şi în BIBL.ŞAGUNA prin *înstrăinarea*, în BIBL.1914 prin *cei înstreinaţi*, iar în BIBL.ANANIA prin *cei robiţi*. În VULG. apare termenul *transmigrationem* (BIBL.VULG.1760-1761: *robimea*), iar în BIBL.HEBR. *gālûṯ* (BIBL.1874: *prinşii*; BIBL.CORN.1926: *prinşii de războĭ*; BIBL.1936: *robii*; BIBL.RADU-GAL.: *duşi în robie*).

28:5

În SEPT.FRANKF. şi în ediţiile româneşti care îi urmează, versetul este astfel formulat încît înţelegem că atît preoţii, cît şi poporul stăteau în Templu. ♦ Structura versetului (BIBL.1688: *înaintea ochilor preoţilor şi întru ochii a tot nărodul, celor ce sta în casa Domnului*) corespunde celei din VULG. şi BIBL.HEBR., însă în SEPT.RAHLFS, ediţia critică modernă a textului grecesc, cele două categorii de persoane – preoţii şi poporul – sînt inversate (BIBL.ANANIA: *în faţa'ntregului popor şi'n faţa preoţilor ce stăteau în casa Domnului*).

28:6

Probabil că Ieremia îl ia, pur şi simplu, în derîdere pe Anania, pentru că este greu de crezut că un profet experimentat precum Ieremia, care se confruntase de mai multe ori cu astfel de pretinşi proroci ai păcii, ar fi putut fi impresionat atît de tare de Anania încît să creadă că profeţiile acestuia au, realmente, acoperire (AYBC JER., p. 334). Există, însă, şi păreri potrivit cărora cuvintele lui Ieremia nu ar trebui considerate sarcastice, întrucît debutează prin termenul *'āmēn* (BIBL.HEBR.), folosit, în general, în contexte cît se poate de serioase în Vechiul Testament (WBC, pp. 54-55). Termenul a fost preluat în VULG. (*Amen*), iar în Septuaginta apare adverbul *Ἀληθῶς* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1914: *Adevărat*; BIBL.ANANIA: *Într'adevăr*).

28:7

În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. apare sintagma *τὸν λόγον κυρίου* (BIBL.1688: *cuvîntul Domnului*). În locurile corespunzătoare din VULG. şi din BIBL.HEBR. nu găsim, însă, o sintagmă întru totul identică: în VULG. apare *verbum hoc* (BIBL.VULG.1760-1761: *cuvântul acesta*), iar în ebr. *haddāḇār hazzeʰ* (BIBL.1874: *cuvêntulŭ acesta*). ♦ Conform textului grecesc, redat în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA, Ieremia opune cuvintelor lui Anania chiar cuvîntul lui Dumnezeu. Totuşi, acest lucru este subînţeles şi în BIBL.HEBR. şi VULG., deoarece conţinutul ulterior al discursului lui Ieremia este în deplin acord cu mesajul primit de profet de la Dumnezeu. Aşadar, faptul că în versiunile latină şi ebraică nu apare precizarea expresă „cuvîntul acesta *al Domnului*" nu trebuie interpretat în sensul că Ieremia îşi enunţă, cu această ocazie, propriile sale păreri.

28:8-9

În SEPT.FRANKF. este amintită doar profeţia *εἰς πόλεμον* (BIBL.1688: *spre războiu*), în vreme ce VULG. are *de prælio, et de afflictione, et de fame* (BIBL.VULG.1760-1761: *de războiu şi de năcaz şi de foamete*). De asemenea, în BIBL.HEBR. găsim *lmilḥāmāʰ ûlrāʿāʰ ûlḏāḇer* (BIBL.1874: *de resbelŭ, rele şi cĭumă*, BIBL.CORN.1926: *războĭ, foamete şi ciumă*, BIBL.1936: *răsboiu, strâmtorare şi molimă*, BIBL.RADU-GAL.: *despre războaie, despre nenorocire şi despre ciumă*). ♦ Ieremia nu afirmă că profeţiile adevărate trebuie să fie, în mod absolut necesar, unele pesimiste, în care imaginea războiului sau a nenorocirii să se găsească în prim-plan, ci doar că, în general, mesajul profeţilor de dinaintea sa a fost centrat pe astfel de evenimente (NEWMAN, p. 580). ♦ Ediţiile vechi româneşti au avut unele dificultăţi în a reda versetul 9 într-un mod cît mai uşor de înţeles. BIBL.ANANIA, observînd aceste greutăţi, parafrazează pe alocuri conţinutul versetului, traducîndu-l într-o formă pe deplin inteligibilă. ♦ Ieremia aminteşte de criteriul enunţat la Deut. 18:21-22 pentru recunoaşterea adevăratului profet, şi anume adeverirea prezicerilor sale, însă îl aplică, în mod particularizat, profeţiilor de pace (AYBC JER., pp. 335-336).

28:10-11

Pentru a sublinia adevărul propriilor sale cuvinte şi a crea o imagine puternică în rîndurile preoţilor şi poporului, Anania recurge la gestul simbolic de a-i sfărîma lanţurile lui Ieremia, închipuind, astfel, ridicarea de către Dumnezeu a jugului babilonian, care apăsa asupra poporului evreu şi a altor neamuri. ♦ În VULG. şi BIBL.HEBR. apar două precizări suplimentare faţă de textul grecesc. Astfel, versiunile latină şi ebraică menţionează şi numele regelui babilonian – Nabucodonosor. ♦ VULG. adăugă la discursul lui Anania secvenţa *post duos annos dierum* (BIBL.VULG.1760-1761: *după doi ani de zile*), pentru a indica momentul precis în care Dumnezeu va sfărîma jugul lui Nabucodonosor. În textul ebraic, construcţia *bʿôḏ šnāṯayim yāmîm* (BIBL.1874: *până în dŭoĭ anĭ de ḍile*) se află, de altfel, şi în versetul 3.

28:12

Ieremia reacţionează la gestul lui Anania ca un adevărat profet. El nu caută să-i ofere vreun răspuns falsului profet, ci preferă să aştepte un nou cuvînt al Domnului, care să-i indice atitudinea ce trebuie urmată. Dumnezeu ia, din nou, iniţiativa şi i se adresează lui Ieremia (HERM., p. 129).

28:13

În VULG. şi în BIBL.HEBR. versetul 13 este mai amplu, cuprinzînd şi prima parte a textului care în SEPT.FRANKF. se găseşte în versetul 14, *cf.* SEPT.RAHLFS. Desigur, aceste deosebiri sînt reflectate şi de ediţiile româneşti, în funcţie de textul lor de referinţă (cu precizarea că BIBL.ANANIA urmează vechile ediţii româneşti fidele textului grecesc şi, deci, SEPT.FRANKF.).

28:14

SEPT.FRANKF. *ἀντ' αὐτῶν* este redat în MS.45 prin *pentru ei*, marginal fiind consemnată corectura *iale*, însă BIBL.1688 traduce, corect, *în locul lor*. ♦ Versetul este mai amplu în VULG. şi în BIBL.HEBR, fiind menţionat din nou faptul că lui Nabucodonosor îi vor sluji toate neamurile, dar şi toate fiarele cîmpului (precum în Ier. 27:5 din SEPT.RAHLFS. Dumnezeu scoate în evidenţă futilitatea gestului simbolic al lui Anania, pentru că oricît de mult şi-ar dori acesta sau alţii, poporul evreu şi ceilalţi aliaţi tot vor cădea sub stăpînirea lui Nabucodonosor, acesta acţionînd ca un „agent" al lui Dumnezeu. ♦ Sintagma *κλοιοὺς σιδηροῦς* din textul SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *lanţuri de fier*) conturează o imagine dură, care covîrşeşte impactul provocat de Anania prin sfărîmarea *lanţurilor de lemn* (SEPT.FRANKF.: *κλοιοὺς ξυλίνους*).

28:16

Verbul *ἐξαποστέλλω* (SEPT.FRANKF.) are şi sensul pozitiv de 'a trimite pe cineva în calitate de mesager', dar şi pe cel negativ de 'a alunga/ a izgoni/ a elimina pe cineva dintr-un loc anume' (BDAG, p. 345). În MS.45 şi în BIBL.1688 el este tradus prin *trimiţ*, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *scoţ*, în BIBL.1914 prin *pierd*, iar în BIBL.ANANIA prin *nimicesc*. ♦ În VULG., versetul se încheie cu motivarea condamnării la moarte a lui Anania: *adversum enim Dominum locutus es* (BIBL.VULG.1760-1761: *că împrotiva Domnului ai grăit*). În BIBL.HEBR. găsim aceeaşi încheiere, redată în BIBL.1874 prin *că aĭ cuvêntatŭ resculare asupra luĭ Iehova* (BIBL.1911: *că aĭ cuvîntat rĕsculare asupra luĭ Iehova*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *căci cuvintele tale sînt o răzvrătire împotriva Domnului*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *pentru că ai grăit împotriva Domnului*, BIBL.RADU-GAL.: *fiindcă tu ai propoveduit răzvrătire împotriva Domnului*).

28:17

Urmînd textul ebraic şi cel latin, ediţiile româneşti care sînt fidele acestor versiuni ale Sfintei Scripturi prezintă o formă extinsă a versetului: în BIBL.VULG.1760-1761 găsim, după VULG.: *Şi au murit Ananie prorocul în anul acela, în luna a*

şaptea, iar în BIBL.1874, după textul ebraic: *Şi a murit-ŭ Hanania în anulŭ acela, în luna a şeptea* (BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. au *proorocul Anania*, iar BIBL.1936 *Anania prorocul*). Luna a şaptea a calendarului evreu este Tişri, ceea ce corespunde perioadei septembrie-octombrie, din calendarul gregorian.

Capitolul al 29-lea

29:1-2

Scrisoarea lui Ieremia se adresează celor deportaţi de către regele Nabucodonosor în Babilon, în anul 597 î. Hr. Deşi textul nu menţionează niciodată, acest lucru reiese din faptul că, în versetul 2, ni se spune că epistola a fost trimisă după strămutarea regelui Iehonia. Cel mai probabil, documentul a fost redactat pe papirus, mai multe file fiind lipite împreună şi apoi rulate sub forma unui sul (WBC, p. 69). ♦ BIBL.CORN.1926 (*pe cari-i dusese la robie Nebucadneţar, din Ierusalim în Babilon*) redă un pasaj din textul ebraic ce nu are corespondent în SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.). Celelalte ediţii româneşti fidele textului masoretic redau şi ele acest adaos, la fel cum face şi BIBL.VULG.1760-1761 (*care-l trecuse Navohodonozor din Ierusalim în Vavilon*), care traduce VULG. ♦ De menţionat că în SEPT.FRANKF. apare forma *πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας* (BIBL.1688: *către prorocii cei mincinoşi*), în vreme ce BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. (*ad prophetas*), are doar *la proroci*. Aceeaşi formă simplă apare şi în BIBL.1874 (*către profeţii*), precum şi în toate ediţiile româneşti fidele textului ebraic. ♦ Aici, în SEPT.FRANKF. apare numai termenul *τῆς βασιλίσσης* (*cf.* MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL. ŞAGUNA, BIBL.1914: *împărăteasa*, BIBL.ANANIA: *regina*), în BIBL.HEBR. termenul corespunzător este *gbîrâ*^{h}, al cărui sens, în acest caz, o vizează pe regina-mamă, iar nu pe soţia regelui Iehonia (DBLH, 1485). Ediţiile româneşti nu surprind această nuanţă, toate traducînd prin *regina*. Persoana la care se face referire este mama lui Iehonia, Nehuşta, fiica lui Elnatan (4 Reg. 24:8). Faptul că ea va fi dusă în robie, împreună cu fiul său, fusese prezis de Ieremia (Ier. 22:26). ♦ Forma *tot volnicul* (MS.45), preluată în BIBL.1688 şi în ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.1914, inclusiv, redă sintagma *παντὸς ἐλευθέρου* (SEPT.FRANKF.). BIBL.ANANIA traduce mai explicit: *toţi oamenii liberi*.

29:3

Cei doi emisari ai regelui Sedechia (Eleasa şi Ghemaria) erau trimişi într-o misiune oficială la curtea Nabucodonosor, probabil pentru a plăti tributul şi a reafirma loialitatea regelui Iudei faţă de suveranul babilonian. Ieremia, aflîndu-se în bune relaţii cu familia lui Şafan, profită de această ocazie pentru a se adresa comunităţii celor deportaţi din Iuda în Babilon. Eleasa era fratele lui Ahicam, cel care îi oferea protecţie profetului, înaintea poporului agresiv (a se vedea Ier. 26:24). Ghemaria, fiul lui Hilchia, nu mai este menţionat în alt loc în Vechiul Testament şi nici nu se poate dovedi vreo legătură de rudenie între el şi Ieremia, chiar dacă tatăl profetului se numea tot Hilchia. Tatăl lui Ghemaria ar putea fi marele preot Hilchia, o figură importantă în vremea reformelor religioase ale lui Iosia. De altfel, acest Hilchia şi Şafan au fost contemporani (*cf.* 4 Reg. 22), astfel încît asocierea fiilor celor doi – Ghemaria, respectiv Eleasa – are fundament cronologic (AYBC JER., p. 350).

29:5-6

Din cele consemnate în aceste două versete, putem deduce că viaţa celor deportaţi în Babilon nu era supusă unor reguli atît de severe, încît să nu permită derularea activităţilor normale ale unei persoane în societate. Evreii puteau să-şi aleagă reşedinţa, să posede pămînt şi să întreţină legăturile sociale firesti. Singura interdicţie care îi viza în mod expres era aceea de a se întoarce în pămîntul natal. Falşii profeţi, însă, încercau să inducă, în rîndul celor strămutaţi, ideea că exilul va fi de scurtă durată şi că, în consecinţă, nu trebuie să se aşeze de noul mediu social, cultural, economic şi politic (HUEY, p. 252). Ieremia, din contră, în lumina profeţiei sale despre cele două coşuri cu smochine (Ier. 24:1-10), îi sfătuieşte pe conaţionalii săi din Babilon să se adapteze noilor condiţii de viaţă. Altminteri, dat fiind faptul că exilul nu va fi nicidecum unul de scurtă durată, izolarea şi refuzul construirii unei noi vieţi în Babilon puteau conduce comunitatea evreiască înspre extincţie. De aceea, Ieremia include în mesajul său şi porunca dumnezeiască *şi vă înmulţiţi şi nu vă împuţinaţi!* (BIBL.1688).

29:7

Termenul gr. *αὐτῶν* din fragmentul *προσεύξασθε περὶ αὐτῶν πρὸς κύριον* (SEPT.FRANKF.) se referă la autohtonii babilonieni. Dumnezeu le cere, aşadar, evreilor strămutaţi să considere Babilonul casa lor şi să se comporte ca atare, rugîndu-se pentru binele tuturor celor ce sălăşluiau acolo. ♦ Dacă în SEPT.FRANKF. şi în ediţiile româneşti fidele textului grecesc se vorbeşte despre 'pămîntul' sau 'ţara' în care trăiau acum evreii exilaţi, în VULG. apare termenul *civitatis* (BIBL.VULG.1760-1761: *cetăţii*), iar în BIBL.HEBR. apare *hā'îr* (BIBL.1874: *cetăţeĭ*, BIBL.CORN.1926 *cetăţii*; în BIBL.RADU-GAL. şi în BIBL.1968 termenul este tradus prin *ţării*, iar în BIBL.1936 şi în BIBL.1944 el nici măcar nu este tradus). ♦ În SEPT.FRANKF., conceptul central, *ἡ εἰρήνη* (*pacea*), apare de trei ori, termenul corespondent din VULG., *pax*, avînd acelaşi sens. În BIBL.HEBR. conceptul întrebuinţat este *šālôm*, al cărui sens principal este 'pace'. În ediţiile româneşti fidele textului ebraic, acesta este tradus în moduri diferite, astfel: BIBL.1874: *pacea*, BIBL.CORN.1926: *binele/ fericirea* (de două ori), BIBL.1936: *bunăstarea/ propăşirea/ pacea*, BIBL.RADU-GAL.: *propăşirea/ bunăstarea* (de două ori), BIBL.1968: *binele/ propăşirea/ fericirea*. ♦ Fericitul Augustin, referindu-se la acest pasaj scripturistic, spune: „Şi profetul Ieremia, cînd prezicea captivitatea în care străvechiul popor al lui Dumnezeu avea să cadă şi le transmitea porunca divină de a merge ascultători în Babilonia, servindu-şi astfel Dumnezeul lor, îi sfătuia şi să se roage pentru Babilonia, zicînd: «În pacea sa veţi avea şi voi pace» – pacea tempo-

rală de care se bucură împreună şi cei buni şi cei răi" (AUGUSTIN, DE CIVITATE DEI, 19.26).

29:8-9

Ieremia reia îndemnurile de la 27:7-8, cerîndu-le celor deportaţi în Babilon să nu-şi plece urechea la falşii profeţi, la ghicitori şi la cei care pretindeau că au vise şi viziuni. Mai mult decît atît, nici măcar propriile vise nu trebuie interpretate, deşi, din modul cum apare versetul în BIBL.HEBR., nu se poate stabili cu certitudine dacă Ieremia vorbeşte despre visele poporului sau despre cele ale falşilor profeţi (HUEY, p. 253). ♦ Verbul *μὴ ἀναπειθέτωσαν* (SEPT.FRANKF.) este tradus în MS.45 prin *să nu vă prilăstească*, traducere păstrată şi în BIBL.1688 (*să nu vă prilestească*). BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA, însă, au *să nu vă înşeale*, BIBL.FILOTEI *să nu vă înşale*, iar BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA *să nu vă înşele*.

29:10

Şecvenţa *ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι βαβυλῶνι ἑβδομήκοντα ἔτη* (SEPT.FRANKF.) încearcă să imite, din punct de vedere al sintaxei, modul de organizare a pasajului corespunzător din BIBL.HEBR. Cei şaptezeci de ani la care se face referire trimit, în primul rînd, la perioada în care Dumnezeu îngăduie Babilonului să se bucure de o poziţie dominantă în politica internaţională (AYBC JER., p. 353). Pe de altă parte, însă, exegeţii au căutat să adapteze ideea celor şaptezeci de ani şi la perioada mai largă a pedepselor abătute de Dumnezeu asupra poporului şi conducătorilor din Iuda, întrucît exilul babilonian propriu-zis a durat mai puţin de şaptezeci de ani (a se vedea comentariul de la Ier. 25:11). ♦ Verbul *ἀποστρέψαι* din SEPT.FRANKF. este la modul infinitiv, aşadar un mod impersonal, lucru ce face dificilă traducerea ultimei părţi a versetului. În versiunile româneşti fidele textului grecesc, termenul a fost redat printr-un verb la modul conjunctiv, persoana a II-a, numărul singular (începînd cu MS.45: *să întoarceţi*). În acest caz, Dumnezeu s-ar adresa unei fracţiuni a populaţiei deportate, care va avea misiunea de a conduce întregul popor din exil înapoi în Iuda (lucru care, de altfel, s-a şi întîmplat). În VULG., însă, verbul folosit este *reducam vos*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce prin *să vă întorc*, subiectul fiind în acest caz Dumnezeu însuşi. Ediţiile care urmează textul masoretic oscilează între a-l desemna pe Dumnezeu ca subiect al acţiunii (BIBL.1874: *vĕ voiŭ re'ntórce*) şi a considera poporul însuşi ca avînd această calitate (BIBL.1936: *să vă întoarceţi*).

29:11

În VULG. şi în BIBL.HEBR., textul versetului este uşor diferit faţă de SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.). În consecinţă, există şi deosebiri între versiunile româneşti, în funcţie de textul de referinţă al fiecăreia. În SEPT.RAHLFS, versetul se încheie într-un mod care sugerează că Dumnezeu nu va gîndi rele asupra poporului şi, implicit, nu le va abate asupra lui. SEPT.FRANKF. *ταῦτα* (BIBL.1688: *acêstea*) este un pronume demonstrativ de genul neutru, la numărul plural, în cazul acuzativ, astfel încît nu poate fi pus în legătură decît cu substantivul *κακά* (BIBL.1688: *rêle*). În VULG., însă, cuvintele de încheiere ale versetului au legătură cu prima parte, cu gîndul de pace al lui Dumnezeu: *ut dem vobis finem et patientiam* (BIBL.VULG.1760-1761: *să vă dau sfârşit şi răbdare*). La fel se întîmplă şi în cazul ediţiilor fidele textului ebraic; în BIBL.1874 apare construcţia *să vĭ daŭ sfârşitulŭ pre care-lŭ doriţĭ*. Conform BIBL.CORN.1926, cele două daruri pe care Dumnezeu le va da poporului sînt *un viitor şi o nădejde*; aceleaşi substantive apar şi în BIBL.1936; BIBL.RADU-GAL. are, însă, *un viitor cu nădejde*.

29:12

Versetul din SEPT.FRANKF. este mai scurt decît cel corespunzător din VULG. şi BIBL.HEBR. Astfel, în VULG., prima parte a versetului este *Et invocabitis me, et ibitis*, tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *Şi Mă veţi chema şi vă veţi duce*. BIBL.1874, redînd pasajul corespunzător din textul ebraic are: *Atuncea mĕ veţĭ chiăma, veţĭ veni*, BIBL.CORN.1926: *Voi Mă veţi chema, şi veţi pleca*, BIBL.1936: *Şi veţi striga către mine şi veţi veni*. Acest verset, împreună cu următoarele două, oferă evreilor exilaţi în Babilon garanţia că Dumnezeu le va asculta rugile, întrucît, aşa cum reiese din Ier. 29:11, exilul era parte a planului divin iar Dumnezeu avea pregătit pentru poporul său un „gînd de pace".

29:13

Acest verset parafrazează Deut. 4:29, fiind de o mare importanţă pentru teologia veterotestamentară, întrucît afirmă posibilitatea omului de a-l descoperi pe Dumnezeu, de a-l cunoaşte, prin efortul inimii, al centrului existenţial al persoanei umane (HUEY, p. 259).

29:14

În SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.) se găseşte o variantă mult mai scurtă a acestui verset, spre deosebire de VULG. şi BIBL.HEBR. Textul din SEPT.RAHLFS reprezintă numai începutul versetului din versiunile latină şi ebraică. ♦ MS.45 *mă voi ivi* redă SEPT.FRANKF. *ἐπιφανοῦμαι*, dar BIBL.1688 nu a păstrat această formă, traducînd prin *mă voiu arăta*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA traduc la fel ca BIBL.1688, cu modificarea lui *voiu* în *voi*, în BIBL.ANANIA. ♦ În VULG., BIBL.HEBR. şi, în consecinţă, şi în versiunile româneşti care le urmează, versetul conţine şi promisiunea salvării din robie şi a reaşezării poporului exilat în pămîntul natal. Exegeţii moderni consideră că varianta scurtă din SEPT.RAHLFS este rezultatul unei haplografii (HERM., p. 142; AYBC JER., p. 355).

29:15

În SEPT.RAHLFS, versetul 15 se găseşte într-o continuitate logică cu unitatea următoare (Ier. 29:16-18). Versetele 16-20 din VULG. şi BIBL.HEBR. nu apar, însă, în SEPT.RAHLFS, motiv pentru care textul grecesc este cu cinci versete mai scurt. În cele două versiuni, latină şi ebraică, Ier. 29:15 apare ca un verset izolat, întrucît unitatea Ier. 29:16-18 din SEPT.RAHLFS se regăseşte în aceste două versiuni abia la

Ier. 29:21-23. Din acest motiv, comentatorii textului masoretic au propus mutarea lui Ier. 29:15 din BIBL.HEBR. înainte de pasajul Ier. 29:21-23 din ediţia ebraică a textului biblic (WBC, p. 67). De notat că BIBL.ANANIA inserează pasajul Ier. 29:16-20 din textul masoretic, intervenind, aşadar, un decalaj de cinci versete între această versiune şi celelalte ediţii româneşti fidele textului grecesc.

29:16

Aşa cum apare în SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.) şi în ediţiile româneşti fidele textului grecesc, pasajul Ier. 29:16-18 are în centru cuvintele *pedeapsă* şi *blestem*, proferate de Dumnezeu asupra lui Ahab şi Sedechia, personaje care nu mai apar în altă parte în Vechiul Testament şi despre care putem deduce, din pasajul de faţă, faptul că erau profeţi mincinoşi şi oameni corupţi din punct de vedere moral şi social. ♦ SEPT.RAHLFS omite patronimele celor două personaje, care se regăsesc, însă, în VULG. şi în BIBL.HEBR. Astfel, Ahab este fiul lui Kolaia, iar Sedechia al lui Maaseia (conform formelor din BIBL.1874). ♦ În versiunea ebraică apare şi numele regelui Babilonului, ***nḇûḵaḏre'ṣṣar***, fiind singurul loc din Ier. 27-29 unde apare această formă a numelui propriu (iar nu ***nḇûḵ anre'ṣṣar***).

29:17

Dumnezeu îşi va întoarce faţa de la profeţii mincinoşi Ahab şi Sedechia, iar aceştia vor fi ucişi de regele Babilonului într-un mod cumplit. Ca şi în alte cazuri din Vechiul Testament, moartea dezonorantă şi în chinuri a unor persoane rămîne în memoria colectivă a poporului şi devine, adesea, o formulă de blestem întrebuinţată în comunitate. Aşa va fi şi în această situaţie: în rîndul evreilor din exil se va folosi blestemul „de a sfîrşi precum Ahab şi Sedechia". ♦ Modul în care cei doi vor fi ucişi este evidenţiat în SEPT.RAHLFS prin formula *ἀπετηγάνισεν (...) ἐν πυρί*, pe care MS.45 o traduce prin *prăji (...) cu foc*. Verbul *ἀπετηγάνισεν* este un *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS, iar sensul lui este din cîmpul semantic al gastronomiei: 'a prăji', 'a coace'. În tradiţia biblică românească fidelă textului grecesc, numai BIBL.1688 a mai păstrat această traducere, începînd de la BIBL.1795/2000 fiind preferate forme ale verbului *a arde*. În VULG. apare verbul *frixit* (BIBL.VULG.1760-1761: *i-au prăjit*), iar în BIBL.HEBR. avem a face tot cu un *hapax legomenon*, ***qālām*** (BIBL.1874: *i-a friptu*), însă numai în ceea ce priveşte strict această formă, întrucît alte forme ale verbului ***qālāh*** mai apar în BIBL.HEBR.

29:18

În SEPT.FRANKF. şi în ediţii româneşti fidele textului grecesc, pînă la BIBL.ANANIA, apare referirea la oraşul Ierusalim. În SEPT.RAHLFS şi în BIBL.ANANIA, însă, textul versetului vizează întreg Israelul. De altfel, Israelul este prezent şi în VULG. şi în BIBL.HEBR. ♦ Desigur, pedeapsa pe care o vor îndura cei doi profeţi mincinoşi nu este urmarea directă a faptelor nelegiuite săvîrşite de ei în rîndurile propriului lor popor. Dumnezeu, însă, declarîndu-se „martor" al fărădelegilor celor doi, îşi întoarce faţa de la ei, lăsîndu-i în mîna babilonienilor, care îi vor pedepsi pentru tulburările sociale şi politice pe care, probabil, le generaseră printre exilaţi (AYBC JER., p. 549).

29:19

Profetul mincinos Şemaia nu mai apare în alt loc în Vechiul Testament. În SEPT.FRANKF., termenul *αἰλαμίτην* denotă originea acestui Şemaia, dar ar putea fi şi un patronim redat necorespunzător. BIBL.1688 şi MS.45 l-au tradus *elamiteanul*, iar toate ediţiile ulterioare fidele textului grecesc au redat forme ale acestui termen. Din punct de vedere geografic, Elamul era un teritoriu localizat în sud-vestul Asiei, la est de Babilon şi la nord de Golful Persic, într-o cîmpie aflată, în zilele noastre, în sud-vestul Iranului. Regatul elamit a jucat un rol semnificativ pe scena istoriei orientale vechi, însă doar pînă în vremea regelui asirian Sennacherib (cca 705-681 î. Hr.), care a supus definitiv Elamul (BAKER, p. 676). Există, de asemenea, mai multe persoane cu numele de Elam în Vechiul Testament, aşa că termenul folosit în acest verset în SEPT.FRANKF. ar putea fi şi o modalitate eronată de formare a patronimului ebraic; *cf.* *Νελαμίτην* (SEPT.RAHLFS); *Nehelamiten* (VULG.), de unde *Nehelamiteanul* (BIBL.VULG.1760-1761); ***hanneḥĕlāmî*** (BIBL.HEBR.), de unde *Nehelameulŭ* (BIBL.1874), *Nehelamitul* (BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL.), *Nehelamiteanul* (BIBL.1936). În versiunea ebraică nu există, însă, nici o referire la vreun loc sau trib numit Nehelam (WBC, p. 78).

29:21

Numele *ἰωδησέ* (SEPT.FRANKF.) (MS.45: *Iodisé*, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914: *Iodae*) a devenit în SEPT.RAHLFS *Ιωδαε*. În VULG. apare forma *Jojade* (BIBL.VULG.1760-1761: *Ioiada*), în vreme ce BIBL.ANANIA (*Iehoiada*) îl transcrie după versiunea ebraică, unde apare ***yhôyāḏā'***. Acest predecesor al lui Sofonie nu mai apare deloc în Vechiul Testament. ♦ Probabil, funcţia de *cîrmuitor* (gr. *ἐπιστάτης*), *cf.* MS.45: *pristav*, BIBL.1688: *ispravnic*, BIBL.FILOTEI, BIBL.1914, BIBL.ANANIA: *cârmuitor*, pe care o ocupa Sofonie, presupunea aceleaşi atribuţii cu cea de exercitată de Paşhur (Ier. 20:1). În aceste condiţii, el trebuia să discernă între profeţii adevăraţi şi cei falşi, reducîndu-i la tăcere pe aceia care se comportau nebuneşte, sub pretextul că au viziuni profetice. Pentru a desemna această stare, SEPT.FRANKF. foloseşte verbul *μαιμονένῳ*, tradus în BIBL.1688 prin *nebunêşte*, iar în BIBL.ANANIA prin *vorbeşte'n dodii*. ♦ În versetul 21 apar două *hapax legomena* în SEPT.RAHLFS. Este vorba despre cele două locuri unde Sofonie trebuia să îi arunce pe falşii profeţi şi pe nebuni: *τὸ ἀπόκλεισμα* şi *τὸν καταρράκτην*. Primul termen este redat în MS.45 prin *închisoare*, variantă păstrată şi în celelalte ediţii româneşti fidele textului grecesc. Cel de-al doilea termen apare în MS.45 sub forma *hrubă*, iar BIBL.1688 are *locul muncii*, traducere care a fost conservată în ediţiile ulterioare; BIBL.ANANIA traduce prin *temniţa jilavă*. De altfel, această sintagmă este mai aproape de sensul real al termenului

grecesc, care desemnează, în general, o cădere de apă (chiar o cascadă, o cataractă), iar în acest caz o cisternă folosită pentru strîngerea apei de ploaie (LUST, *s.v.*).

29:22

Verbul *συνελοιδορήσατε* este un aorist indicativ activ al lui *συλλοιδορέω*, un *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS, avînd sensul 'a batjocori' sau 'a insulta o persoană, împreună cu altcineva'. MS.45 are *ați suduit*, BIBL.1688 *ați suduit*, dar BIBL.1795/2000 preferă verbul *ați batjocorit*, păstrat și în BIBL.FILOTEI, BIBL.ȘAGUNA și BIBL.1914. BIBL.ANANIA are *v'ați năpustit voi grămadă*.

29:24

Cartea la care face referire acest verset nu poate fi, fără îndoială, cartea trimisă de Ieremia către exilați, despre care se vorbește în primul verset al capitolului. Date fiind diferențele importante de structură și conținut între Ier. 29:20-23, din SEPT.FRANKF., și pasajul corespondent (Ier. 29:25-28) din BIBL.HEBR., versetul de față trebuie interpretat în contextul celor relatate anterior de versiunile ebraică și latină. Acestea vorbesc despre niște scrisori trimise de Șemaia către preoți, inclusiv către Sofonie, prin care îi mustra pentru că nu l-au osîndit pe Ieremia. Astfel, „cartea" pe care a citit-o Sofonie în auzul lui Ieremia trebuie identificată cu această scrisoare a lui Șemaia, deși în SEPT.FRANKF. și în SEPT.RAHLFS versetele anterioare nu par a conține cuvintele lui Șemaia împotriva lui Ieremia, așa cum se întîmplă în BIBL.HEBR. și în VULG.

29:27

În BIBL.HEBR. și în VULG. este menționată, în finalul acestui verset, și cauza pentru care Dumnezeu îl va pedepsi pe Șemaia și pe cei din neamul său. Urmînd textul ebraic, BIBL.1874 are: *pentru că elŭ a cuvêntatŭ rescularea asupra luĭ Iehova*, iar BIBL.VULG.1760-1761, *cf.* VULG.: *că nelegiuire au grăit asupra Domnului*. Faptul că nimeni din neamul lui Șemaia nu va vedea bunătățile lui Dumnezeu echivalează cu pedeapsa ștergerii acestui neam din rîndul poporului evreu. În aceste condiții, unii comentatori au considerat că este posibil ca Șemaia să fi fost preot (AYBC JER., p. 366).

Capitolul al 30-lea

30:2

Termenul *ἐχρημάτισα* (SEPT.FRANKF.) a fost tradus în MS.45 și în BIBL.1688 prin *am răspuns*, dar BIBL.1795/2000 l-a redat prin *am grăit*, acest verb fiind preferat și de edițiile românești ulterioare, fidele textului grecesc. Sensul verbului *χρηματίζω*, folosit aici, este 'a revela' sau 'a transmite un mesaj divin' (DBLG, 5976), iar lui îi corespunde *locutus* din VULG., verb cu un sens mai general (BIBL.VULG.1760-1761 traduce *am grăit*).

30:3

Unii comentatori au considerat că referirea la Iuda în contextul capitolelor al 31-lea și al 32-lea, trebuie considerată drept un adaos ulterior, menit să introducă Iuda într-un mesaj adresat, inițial, exclusiv regatului nordic Israel (NICOT, p. 577, nota 1). Cu toate acestea, menționarea regatului sudic este perfect justificată de faptul că, în aceste capitole, avem a face cu o veritabilă „Carte a Restaurării", în care atenția lui Ieremia este îndreptată atît asupra viitorului Israelului, cît și asupra celui al Iudei (AYBC JER., p. 377).

30:5

În SEPT.RAHLFS (inclusiv în SEPT.FRANKF.), cuvintele din acest verset par a fi rostite de către Dumnezeu însuși. VULG., însă, folosește termenul *audivimus*, la persoana întîi, numărul plural (BIBL.VULG.1760-1761: *am auzit*). Asfel, partea a doua a versetului poate fi socotită drept un citat pe care Dumnezeu îl aduce în prim-plan, cuvintele aparținînd, inițial, poporului înspăimînat. La fel stau lucrurile și în BIBL.HEBR. și în edițiile românești fidele textului ebraic. ♦ De notat că, deși în textul grecesc apare de două ori același termen, în cazuri gramaticale diferite (*φόβου/ φόβος*), dintre edițiile românești numai MS.45 traduce printr-un singur termen (*fricei/ frică*). În cazul primei ocurențe, BIBL.1688 preferă cuvîntul *înfricoșării*, care apare și în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ȘAGUNA, BIBL.1914 și BIBL.ANANIA, cu mici diferențe de scriere.

30:6

Versetul din SEPT.FRANKF. prezintă unele dificultăți de traducere, de care s-au lovit și vechile ediții românești. MS.45 a interpretat corect construcția *εἰ ἔτεκεν ἄρσεν*, traducînd *de au născut parte bărbătească*, dar BIBL.1688 a schimbat complet sensul, redînd *s-au născut făt*. Edițiile ulterioare au urmat BIBL.1688, abia odată cu BIBL.ANANIA redescoperindu-se înțelesul real al primei fraze a versetului: *dac'un bărbat e'n stare să nască*. ♦ SEPT.RAHLFS și SEPT. FRANKF. prezintă un pasaj care nu se regăsește nici în VULG., nici în BIBL.HEBR., motiv pentru care versetul este mai lung în versiunea greacă decît în cele latină și ebraică. Adaosul nu schimbă, însă, sensul general al versetului, ci doar amplifică imaginea fricii și haosului. ♦ Termenului *ἴκτερον* din SEPT.FRANKF. îi corespunde *auruginem* în VULG. și *yērāqôn* în BIBL.HEBR. Termenul grecesc nu apare decît de patru ori în SEPT.RAHLFS, iar MS.45 l-a tradus prin *gălbănar*, BIBL.1688 prin *gălbenare*, iar edițiile ulterioare au urmat acestor traduceri. Traducînd termenul latin, BIBL.VULG.1760-1761 are tot *gălbinare*. BIBL.ANANIA redă liber întreaga frază (*fețele lor palide se fac*), adăugînd și *de șofran*, fragment care nu are corespondent în SEPT.RAHLFS. ♦ Textul versetului aseamănă frica și durerea tuturor oamenilor cu durerile unei femei ce naște, dureri socotite cele mai cumplite pe care le poate îndura o persoană.

30:7

„Ziua" la care face referire versetul a fost interpretată atît în sens eshatologic, cît și în sens istoric. În această din urmă situație, cuvintele întregului pasaj Ier. 30:5-7 trebuie să se refere la Iuda, iar nu la regatul nordic Israel, întrucît

căderea Ierusalimului în mîinile babilonienilor („ziua" lui Iuda) era mult mai apropiată temporal decît „ziua" celor din nord. Pe de altă parte, figura patriarhului Iacov este asociată, în mod tradiţional, cu regatul nordic, însă, în acest caz, ar putea avea în vedere întregul Israel, nordic şi sudic (HUEY, p. 262). ♦ În BIBL.ANANIA se consideră, în nota de subsol dedicată acestui verset, că ultima parte a versetului este în aşa fel construită în SEPT.RAHLFS, încît sugerează două aspecte ale izbăvirii lui Iacov: atît faptul ca atare, cît şi ideea că strîmtorarea i-a fost necesară pentru izbăvire (BIBL.ANANIA foloseşte termenul *mîntuire*; vezi p. 1004, nota f).

30:8-9

Este evident că *jugul* menţionat aici îi aparţine regelui Nabucodonosor care, însă, nu mai este văzut ca slujitor al lui Dumnezeu, ci devine un străin, semn al faptului că Dumnezeu îşi va reîntoarce faţa către poporul său (WBC, p. 94). ♦ Menţionarea regelui David nu are în vedere, desigur, persoana acestuia, ci simbolul suveranităţii poporului evreu, al restaurării regalităţii, în particular a restaurării regalităţii israelite unificate (HERM., p. 173). ♦ Termenul *ἀναστήσω* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45 prin *voi învia*, deşi, în acest caz, sensul verbului nu are în vedere readucerea la viaţă. BIBL.1688 nu a păstrat forma din MS.45, ci a echivalat prin *voiu scula*, traducere păstrată şi în versiunile ulterioare fidele textului grecesc, pînă la BIBL.ANANIA (*voi ridica*). În VULG., verbul corespunzător este *suscitabo*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *voiu deştepta*. ♦ Fericitul Teodoret al Cirului, tîlcuind acest pasaj din perspectivă mesianică, spune: „«Li-l voi ridica pe David, regele lor, pentru ei». Hristos Domnul a împlinit această profeţie. El a odrăslit din David după trup şi nu mai păstoreşte doar pe Israel, ci toate neamurile. Profeţia s-a împlinit oarecum, în umbră şi timp, şi în vremea lui Zorobabel (TEODORET AL CIRULUI, 7.30).

30:10

În SEPT.FRANKF. nu apar versetele 10 şi 11 din BIBL.HEBR. şi din VULG. În consecinţă, nici ediţiile româneşti fidele textului grecesc nu conţin aceste versete, cu excepţia BIBL.ANANIA, care le preia din versiunea ebraică. ♦ SEPT.FRANKF. *ἀλγηρά* este un adjectiv neologic pentru limba greacă a Vechiului Testament (LUST, *s.v.*), apărînd, de altfel, numai de trei ori în SEPT.RAHLFS şi numai în cartea profetului Ieremia. MS.45 îl traduce prin *duiioasă*, iar BIBL.1688 prin *duioasă*, la fel traducînd şi BIBL.1795/2000. BIBL.FILOTEI are o formă mai apropiată de limba română contemporană (*doreroasă*), la fel şi BIBL.ŞAGUNA (*dureroasă*), traducere păstrată apoi în BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. ♦ Imaginea rănii de care suferă poporul ca urmare a păcatelor, este întrebuinţată de Ieremia şi în alte pasaje ale cărţii sale profetice (de pildă, Ier. 8:11, 15, 21-22), precum şi în alte scrieri ale profeţilor (Mih. 1:9; Naum 3:19).

30:11-12

SEPT.FRANKF. *κρίνων* este redat în MS.45 prin *rădicînd*, dar BIBL.1688 nu a păstrat această formă, traducînd *să judece*. Acelaşi verb, *a judeca*, a fost folosit şi în ediţiile ulterioare, fidele textului grecesc. ♦ Blestemul rănii incurabile era unul comun în lumea orientală antică. De altfel, în Deut. 28 se afirmă că poporul care va încălca legămîntul cu Dumnezeu va fi lovit de toate plăgile cu care a fost lovit Egiptul în vremea Exodului, plăgi care nu vor avea vindecare. ♦ *Priêtenii* (BIBL.1688), *iubitorii* (BIBL.VULG.1760-1761) sau *ĭubiţiĭ* (BIBL.1874) la care face referire versetul sînt aliaţii politici ai Sionului, care şi-au pierdut puterea, dar şi-au diminuat şi interesul pentru soarta poporului evreu (a se vedea şi Ier. 22:20). Mai mult decît atît, Edomul, unul dintre aceşti prieteni, a devenit duşman, aliindu-se cu Babilonul.

30:13

Înaintea acestui verset, în VULG. şi în BIBL.HEBR. se găseşte un verset fără corespondent în versiunea greacească a Vechiului Testament. ♦ SEPT.FRANKF. plasează între croşete un fragment din versetul de faţă, la fel procedînd şi MS.45, în ceea ce priveşte traducerea. SEPT.RAHLFS a păstrat acest fragment, dar în NETS el nu mai apare, întrucît ediţia engleză modernă urmează o altă ediţie critică a Septuagintei. Fragmentul în cauză nu se regăseşte în VULG. şi în BIBL.HEBR., iar rolul său este acela de a reafirma faptul că cele întîmplate poporului ales au fost cauzate numai de păcatele şi fărădelegile sale. ♦ În SEPT.FRANKF., *οἱ διαφοροῦντές* şi *διαφόρημα* sînt *hapax legomena*, ambele provenind de la verbul *διαφορέω*. În perioada clasică, termenul avea sensul 'a împrăştia', 'a sfîşia', 'a separa' (LIDDELL, p. 197). MS.45 a tradus, însă, prin *ceia ce înfricoşadză*, respectiv *înfricoşare*, iar această traducere a fost preluată şi în ediţiile ulterioare, cu excepţia BIBL.ANANIA (*cei ce te prădă*, respectiv *pradă*). Totuşi, aparent, în această din urmă versiune sînt inversate ultimele două propoziţii ale versetului, întrucît în final are perechea *cei ce te'nspăimîntă/ înspăimîntaţi*, care, însă, are un sens îndepărtat de cuvintele greceşti corespunzătoare, care au mai degrabă înţelesul termenilor folosiţi în traducerea primei perechi. ♦ În BIBL.VULG.1760-1761 se folosesc perechile *cei ce te jăfuiesc/ să vor jefui* şi *prădătorii/ pradă*, urmînd VULG. (*qui te vastant/ vastabuntur* şi *praedatores/ praedam*).

30:14

Secvenţei *ὅτι ἀνάξω τὸ ἴαμά σου* (SEPT.FRANKF.), tradusă în MS.45 prin *Căci voi aduce vindecarea ta* (traducere păstrată şi în BIBL.1688), îi corespunde, în BIBL.HEBR., *kî 'a'ăle^{h} 'ărūk̲ā^{h} lāk̲*. Această expresie a fost echivalată în diverse moduri în ediţiile româneşti fidele textului ebraic, astfel: *Căcĭ voiŭ pune blésturi pe tine* (BIBL.1874), *Dar te voi vindeca* (BIBL.CORN.1926), *Înfăşura-te-voiu cu cataplasmă* (BIBL.1936 şi BIBL.1944), *Şi voi închide rana ta* (BIBL.RADU-GAL.), *Şi îţi voi lega rănile* (BIBL.1968). ♦ Faptul că textul ebraic şi cel latin menţionează numele Sionului ne conduce la concluzia că aceste cuvinte vizează regatul sudic Iuda. Astfel, în partea a doua a versetului sînt consemnate cuvintele

duşmanilor lui Iuda, care constată că acesta a rămas fără aliaţi şi că nimănui nu îi mai pasă de el, nici măcar lui Dumnezeu, care, însă, promite că va vindeca rănile poporului (AYBC JER., p. 402).

30:15

În SEPT.FRANKF. apar substantivul *ὁ λαός* şi verbul *καθευδεῖται*, motiv pentru care MS.45 traduce partea finală a versetului prin *cetatea pre înălţimea ei şi nărodul după judeţul lui va dormi*. Ediţiile româneşti ulterioare urmează tradiţia inaugurată prin MS.45, *cf* SEPT.FRANKF. În VULG., însă, apar termenii *templum* şi *fundabitur*, care sînt traduşi în BIBL.VULG.1760-1761 prin *bisearica*, respectiv *să va întemeia*. În SEPT.RAHLFS, cei doi termeni greceşti menţionaţi mai sus sînt înlocuiţi de *ὁ ναός* (*templul*) şi *καθεδεῖται* (*se va aşeza*), cuvinte care corespund termenilor latini. Deşi a avut cunoştinţă de SEPT.RAHLFS, BIBL.ANANIA foloseşte aici termenul *poporul*, urmînd, aşadar, tradiţia românească, iar pe *καθευδεῖται* din SEPT.RAHLFS, *cf.* BIBL.HEBR, îl traduce printr-o expresie. În versiunea ebraică, însă, referirea nu se face la Templu, ci la *'armôn* (BIBL.1874: *palatulŭ*, BIBL.1911: *palatul*, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926: *casa împărătească*, BIBL.RADU-GAL.: *templul*). Excepţii de la această serie de traduceri sînt ediţiile sinodale (*i.e.* BIBL.1936 şi BIBL.1944), în care se optează pentru termenul *biserică*.

30:16-17

Imaginea din aceste versete este una a restaurării poporului, a revenirii la statutul de dinainte de robie, cînd oamenii se veseleau şi umblau în voie. ♦ De notat că în SEPT.FRANKF. apare verbul *ἐπισκέψονται*, la persoana a treia, numărul plural, tradus în MS.45 prin *vor socoti*. BIBL.1688 nu preia, în traducere, forma din SEPT.FRANKF., ci urmează formei *ἐπισκέψομαι*, menţionată în notele de subsol ale acestei ediţii şi care, de altfel, a fost păstrată în SEPT.RAHLFS. Astfel, BIBL.1688 traduce *voiu socoti*, ediţiile ulterioare raportîndu-se şi ele la forma *ἐπισκέψομαι*. De altfel, şi în BIBL.VULG.1760-1761 apare *voiu cerceta*, după VULG. (*visitabo*).

30:18

Conducătorul despre care vorbeşte acest verset a fost considerat un veritabil rege mesianic al poporului ales. Deşi versetul nu este la fel de explicit precum altele din cartea profetului Ieremia, totuşi se desprinde ideea că suveranul va proveni din rîndurile poporului, deci nu va fi un conducător străin, pe de o parte, iar pe de altă parte – după cum au subliniat unii cercetători – nu va aparţine păturilor superioare ale societăţii, ci va fi, realmente, „din popor" (HUEY, p. 267). ♦ Înţelesul ultimei părţi a versetului este acela că nimeni nu poate, numai prin voia lui, să se întoarcă în mod real către Dumnezeu. De aceea, este nevoie de o chemare a Domnului, este nevoie ca poporul să fie adus laolaltă de Dumnezeu, care să-i traseze coordonatele corecte ale vieţii sale. Omul care încearcă să se apropie de Dumnezeu încrezîndu-se doar în capacităţile sale personale riscă să aibă soarta celui care a intrat neinvitat la o nuntă (AYBC JER., p. 408).

30:19-20

MS.45 redă prin *hrănindu-să* SEPT.FRANKF. *τρεφομένη*, participiu prezent medio-pasiv al verbului *τρέφω*, al cărui sens primar este 'a hrăni'. Pîna la BIBL.1914, inclusiv, toate ediţiile româneşti fidele textului grecesc urmează această traducere. În SEPT.RAHLFS, însă, termenul grecesc folosit este *στρεφομένη*, participiu prezent medio-pasiv al verbului *στρέφω*, cu sensul primar 'a se întoarce' sau 'a se roti'. De altfel, această formă este menţionată şi în notele de subsol ale SEPT.FRANKF., ca o alternativă la textul preferat în ediţia de la Frankfurt. BIBL.ANANIA urmează textul din SEPT.RAHLFS, construind expresia *vârtej de mînie a ieşit*. ♦ Cele două versete sînt foarte asemănătoare fragmentului Ier. 23:19-20, numai că acum mînia lui Dumnezeu este îndreptată în primul rînd împotriva duşmanilor poporului ales.

Capitolul al 31-lea

31:1

„Vremea" la care face referire versetul ar putea fi reprezentată de „zilele cele de pe urmă" din versetul anterior, Ier. 30:20, cînd Dumnezeu se va împăca cu poporul său, în ciuda tuturor fărădelegilor acestuia (HUEY, p. 268).

31:2

Textul din SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.) diferă de cel din BIBL.HEBR., ca urmare, în principal, a vocalizării diferite în textul sursă al Septuagintei, faţă de textul masoretic. De asemenea, diferenţele sînt vizibile şi între SEPT.RAHLFS şi VULG., versiunea latină fiind mult mai apropiată de BIBL.HEBR. ♦ Termenului *θερμόν* din SEPT.FRANKF. (MS.45, BIBL.1688: *fierbinte*) îi corespunde în BIBL.HEBR. cuvîntul *ḥēn*, cu o importantă încărcătură teologică în Vechiul Testament, unde semnifică harul divin pe care Dumnezeu îl împărtăşeşte poporului său ales, păzindu-l de primejdii şi salvîndu-l din împrejurările dificile, încă din vremea Exodului din Egipt; în ediţiile româneşti este tradus astfel: *charŭ* (BIBL.1874), *trecere* (BIBL.CORN.1926), *milă* (BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968) şi, de asemenea, *har* (BIBL.RADU-GAL.). În VULG. apare *gratiam*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl redă tot prin *har*. ♦ Partea finală a versetului din SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.) este dificil de interpretat, întrucît nu se poate deduce cui i se adresează, de fapt, cuvintele *Mêrgeţi şi să nu piêrdeţi pre Israil* (BIBL.1688). Urmînd, însă, textul din VULG. şi BIBL.HEBR., înţelegem că Israel îşi va găsi liniştea, după toate tulburările pe care le traversase.

31:3

Textul din SEPT.FRANKF. este tradus într-un mod lesne de înţeles abia în BIBL.1795/2000, întrucît traducerile din MS.45 şi BIBL.1688, încercînd să fie foarte riguroase,

diminuează inteligibilitatea versetului. ♦ Arătarea lui Dumnezeu „de departe" este semnul dragostei sale pentru Israel, al hotărîrii lui de a-şi salva poporul din mîinile vrăjmaşilor. Această teofanie, plasată în contextul unui limbaj ce aduce aminte de vremurile Exodului, are scopul de a consolida încrederea poporului asuprit de babilonieni în salvarea divină (WBC, p. 108).

31:4-5

Ambele versete debutează în SEPT.FRANKF. cu conjuncţia *ὅτι* (*că*, *căci*), însă în SEPT.RAHLFS întîlnim, în ambele cazuri, adverbul *ἔτι* (*din nou*, *iarăşi*). În acest fel, textul din versiunea modernă a Septuagintei ar corespunde VULG. *Rursumque* şi, respectiv, *Adhuc* (BIBL.VULG.1760-1761: *iarăşi*, *încă*), precum şi lui *ʿôḏ*, din BIBL.HEBR. (BIBL.1874: *ér-şi*). Chiar şi cu această diferenţă, textul din SEPT.FRANKF. reuşeşte să exprime ideea restaurării lui Israel, a reaşezării sale pe coordonatele unei vieţi normale, în care veselia se va împleti cu munca, la fel ca în cazul oricărui popor care vieţuieşte netulburat în pămîntul său. ♦ În SEPT.FRANKF. găsim sintagma *παρθένος Ἰερουσαλήμ*, pe care MS.45 o traduce *ficioară Ierusalim*. Ca şi în alte cazuri, BIBL.1688 şi ediţiile româneşti ulterioare ignoră această formă din SEPT.FRANKF. şi aderă la cea din VULG. (*virgo Israël*); varianta *Ἰσραήλ* este de altfel menţionată şi în notele de subsol ale SEPT.FRANKF. Astfel, BIBL.1688 traduce *fecioara lui Israíl*, ediţiile ulterioare urmîndu-i. ♦ SEPT.FRANKF. *τύπανον* (în SEPT.RAHLFS *τύμπανον*) a fost tradus în MS.45 prin *tîmpăna*, formă păstrată şi în BIBL.1688. BIBL.1795/2000 are, însă, *tâmpina*, traducere pe care o adoptă şi ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.ANANIA, care are *tamburina*. Termenul ebraic corespunzător, *ṯuppayiḵ*, se referă la un instrument de percuţie de mici dimensiuni, asemănător unei tobe, avînd pielea întinsă pe o singură parte. Probabil că pe părţile laterale aceste timpane sau tamburine aveau clopoţei sau piese metalice menite să îmbogăţească spectrul de sunete obţinut prin lovirea cu mîna (EDB, p. 1309). ♦ Menţionarea munţilor Samariei este o indicaţie a faptului că aceste cuvinte sînt adresate şi celor din regatul nordic, Israel (sau poate chiar numai lor). Munţii Efraim (care nu sînt menţionaţi în SEPT.RAHLFS, VULG. şi BIBL.HEBR., ci apar doar în SEPT.FRANKF.) reprezentau zona muntoasă, brăzdată de văi fertile, din centrul Israelului biblic, întinzîndu-se de la Bethel la Izreel. Unii cercetători socotesc că sintagmele *munţii Samariei* şi *munţii Efraim* se referă la aceeaşi unitate geografică (vezi EASTON, *s.v.*).

31:6

SEPT.FRANKF. *ἀπολογουμένων* (MS.45, BIBL.1688: *celor ce răspund*) este un *hapax legomenon*, provenind de la verbul *ἀπολογέομαι*, cu sensul 'a face demersuri în apărarea unei persoane sau a unei cauze', mai precis 'a vorbi în apărarea cuiva' (DBLG, 664), în limba română: 'a face apologia'. Termenul corespunzător din BIBL.HEBR. este *nōṣrîm*, pe care îl mai putem întîlni şi în versiunea ebraică a lui Ier. 4:16 (*cf.* BIBL.1874: *custoḍiĭ*, BIBL.CORN.1926: *străjerii*, BIBL.1936: *străjile*). Aceşti străjeri din înălţimi erau folosiţi pentru a anunţa luna nouă, importantă pentru stabilirea începutului sărbătorilor evreieşti, dar şi apropierea vrăjmaşilor (AYBC JER., p. 418). Acum, sarcina lor era aceea de a chema poporul la pelerinaj către Sion, pentru a-i aduce laudă lui Dumnezeu. Această chemare adresată locuitorilor din regatul nordic de a se îndrepta către Iuda este un semn al reunificării celor două regate israelite, care se va săvîrşi într-un viitor nespecificat (HUEY, p. 270). Este, totuşi, un motiv în plus de a plasa această secţiune din cartea profetului Ieremia în vremea reformei lui Iosia, care a avut în plan şi unificarea celor două regate.

31:7-8

SEPT.FRANKF. *χρεμετίσατε* este tradus în MS.45 prin *nechezaţi*, termen păstrat şi în BIBL.1688. BIBL.1795/2000 are *rânchezaţi*, traducere asemănătoare lui *rântezaţi* din BIBL.VULG.1760-1761, ediţie care urmează VULG. (*hinnite*). BIBL.ŞAGUNA urmează traducerea din BIBL.1795/2000, dar BIBL.FILOTEI preferă forma *strigaţi*, la fel ca BIBL.1914, în ciuda faptului că verbul gr. *χρεμετίζω*, întîlnit în cărţile canonice doar la Ieremia, este specific comportamentului cabalinelor (LUST, *s.v.*). ♦ Dat fiind faptul că versetul se referă la Iacov (adică la populaţia din regatul nordic Israel), s-a considerat că „rămăşiţa" lui Israel din acest pasaj trebuie identificată cu comunitatea relativ redusă numeric a celor care au supravieţuit atacului asirian din 722 î. Hr. şi care au fost ulterior deportaţi (NICOT, p. 569). ♦ Coordonatele geografice din versetul 8 sînt destul de vagi, întrucît termenul *miazănoapte* (SEPT.FRANKF.: *βορρᾶ*) – deşi se putea referi, desigur, la Asiria – este întrebuinţat în Vechiul Testament şi pentru Babilon, dar şi pentru teritoriile locuite de caldei, în general (acest din urmă sens fiind, de altfel, prezent şi în cartea lui Ieremia). ♦ Secvenţa *praznicul Fasec* (MS.45) redă gr. *ἑορτῇ φασέκ* (SEPT.FRANKF.), o sintagmă proprie versiunii alexandrine a Vechiului Testament. De altfel, partea a doua a versetului diferă destul de mult în BIBL.HEBR. şi în VULG. faţă de SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.). *Fasec* este o transliterare a rădăcinii ebraice *psḥ*, mai precis a formei *pĕsāḥ*, Paştele evreiesc. MS.45, BIBL.1688 şi BIBL.1795/2000 păstrează numai forma *Fasec*, dar BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.FILOTEI adăugă între paranteze explicaţia *paştelui*. BIBL.1914 are *serbarea Fasec-paştelui*, iar BIBL.ANANIA *sărbătoarea Paştilor*.

31:9

Secvenţa *αὐλίζων ἐπὶ διώρυγας ὑδάτων* (SEPT.FRANKF.) a cauzat unele probleme traducătorilor vechi, începînd chiar cu MS.45. Aici găsim traducerea *mîndu-i pre zăgaşuri de ape*, care în BIBL.1688 devine *lăcuindu-i pre iazuri de ape*. BIBL.1795/2000 nu păstrează nici una dintre traduceri, ci redă: *abătîndu-i pre la curgeri de ape*. Această traducere apare şi în BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.FILOTEI, dar şi în BIBL.1914. BIBL.ANANIA are *pe curgeri de ape făcându-i să-şi afle*. Traducerea construcţiei este îngreunată de prezenţa lui *αὐλίζων*, participiu prezent al verbului *αὐλίζομαι*, al cărui sens este 'a înnopta'. Trecînd peste aceste dificultăţi de traducere,

ideea versetului este totuşi uşor de sesizat: Dumnezeu îşi va readuce poporul în pământul făgăduinţei, un pământ irigat de cursuri de apă, izvoare şi lacuri (Deut. 8:7) (AYBC JER., p. 425). ♦ Partea finală a versetului este importantă în contextul teologiei veterotestamentare. Desemnarea lui Dumnezeu ca „Tată" nu este foarte frecventă în Vechiul Testament, însă acolo unde apare este însoţită de desemnarea lui Israel ca „primul născut" (a se vedea Ieş. 4:22). Aici, însă, primul născut este Efraim, astfel încît s-ar părea că referirea este la regatul nordic Israel. Calitatea de întîi născut a lui Efraim are, totuşi, un suport scripturistic la Fac. 48:8-20, acolo unde bătrînul Iacov îi binecuvintează pe copiii fiului său Iosif, plasîndu-şi mîna dreaptă nu asupra întîiului născut, Manase, ci tocmai asupra lui Efraim.

31:10-11

Construcţia *εἰς νήσους τὰς μαρότερον* (SEPT.FRANKF.) a fost tradusă în MS.45 prin *la ostroavele cêle departe*, traducere păstrată şi în BIBL.1688. În general, ediţiile ulterioare au păstrat şi ele această formă, doar BIBL.ANANIA traducînd *la insulele cele de departe*. Aceste ostroave ar putea fi insulele din Mediterana – insulele greceşti, Creta, coloniile feniciene din Mediterana de vest şi Spania –, pământuri care aşteptau şi ele pe Dumnezeul lui Israel (conform profetului Isaia 42:4; 51:5; 60:9). În acest context, versetele vor să scoată în evidenţă unicitatea poporului evreu şi caracterul acestuia de popor ales, a cărui existenţă este vegheată de Dumnezeu, care se implică activ în salvarea lui din primejdii (AYBC JER., p. 429). ♦ Vestirea către neamuri este tîlcuită şi de Fericitul Ieronim, astfel: „Chemarea neamurilor este clar demonstrată atunci cînd Scriptura spune: «Ascultaţi cuvîntul Domnului, popoare, şi vestiţi ţărmurilor îndepărtate!». Ce vestesc ele ţărmurilor îndepărtate? Vestea că «acelaşi Dumnezeu care l-a risipit pe Israel, acelaşi îl va aduna», arătînd că niciodată nu a stat în puterea vrăjmaşilor să-l risipească pe Israel, ci numai în voia lui Dumnezeu" (IERONIM, HIER., 6.17.3).

31:12-14

Imaginea oferită de Dumnezeu în aceste trei versete este aceea a unui ospăţ pregătit pentru cei ce vor fi aduşi înapoi în Sion. Bunăstarea lor va avea două coordonate principale: o bogăţie materială desăvîrşită, pe de o parte, şi o rodnicie spirituală revigorată, pe de altă parte. ♦ Urmînd tradiţia Septuagintei, ediţiile româneşti au redat bunătăţile materiale prin: *grîului*, *vinului*, *roadelor*, *dobitoacelor*, *oilor* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA); BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 au *vitelor* în loc de *dobitoacelor*; *grâului*, *vinului*, *poamelor*, *vitelor*, *oilor* (BIBL.ANANIA). Traducînd VULG., BIBL.VULG.1760-1761 are: *grâu*, *vin*, *untdelemn*, *fătarea turmelor şi a ciurdelor*. BIBL.1874, fidelă textului ebraic, are: *grâŭ*, *mustŭ*, *oleiŭ*, *oĭ*, *boĭ*; BIBL.CORN.1926 are traduceri aproape identice, cu excepţia lui *oleiŭ*, pe care îl înlocuieşte prin *untudelemn*, iar BIBL.1936 redă *vin*, în loc de *mustŭ*, şi *miei*, în loc de *oĭ*. În BIBL.RADU-GAL. găsim: *grâu*, *vin*, *untdelemn*, *cirezi*, *turme*. ♦ Bogăţia spirituală este subliniată în SEPT.FRANKF. prin construcţia *ἡ ψυχὴ αὐτῶν ὥσπερ ξύλον ἔγκαρπον* (BIBL.1688: *şi va fi sufletul lor ca un lemnu cu roadă*), în VULG. prin *eritque anima eorum quasi hortus irriguus* (BIBL.VULG.1760-1761: *Şi va fi sufletul lor ca o grădină stropită*), iar în BIBL.HEBR. prin *whāyṯā^{h} napšām kĝan rāwe^{h}* (*cf.* BIBL.1874: *Şi sufletulŭ lorŭ va fi ca o grădină udată*). Imaginea grădinii irigate ca expresie a bunăstării este una extrem de sugestivă pentru Orientul Apropiat, acolo unde seceta reprezintă o problemă mereu actuală (HUEY, p. 273). ♦ Verbul *μεθύσω* (SEPT.FRANKF.) din versetul 14 a fost tradus în MS.45 prin *voi îmbăta*, această traducere rămînînd şi în BIBL.1688 şi ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.ANANIA, care traduce *cu vin îi voi înveseli*, căutînd sensul verbului, pe linie etimologică, pînă la *μέθυ* („vin"); vezi, pentru aceasta, NAS (3184). În SEPT.RAHLFS lipseşte, însă, corespondentul *pinguedine* din VULG. (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *grăsime*); în BIBL.HEBR. găsim termenul *dāšen*, tradus în BIBL.1874 prin *grasimĭ*. Pe de altă parte, însă, sintagma *υἱῶν λευί* din SEPT.FRANKF. (MS.45: *fiilor Levĭ*) nu are corespondent nici în VULG., nici în BIBL.HEBR.

31:15

Nenorocirea deportării evreilor este exprimată în acest verset prin intermediul plîngerii Rahilei, soţia lui Iacov. Cum Iacov este părintele israeliţilor – fiind tatăl întemeietorilor celor douăsprezece triburi sau seminţii –, imaginea soţiei sale, Rahila, este întrebuinţată aici pentru a exprima, prin durerea maternă a pierderii copiilor, tragedia naţională cauzată de strămutarea israeliţilor din pământul dăruit de Dumnezeu (HUEY, p. 274). ♦ Localitatea Rama (modernul er-Ram, la nord-est de graniţele Ierusalimului) era o cetate din pământul lui Veniamin. În apropierea acestei localităţi a fost înmormîntată şi Rahila (conform Fac. 35:16). Aici au fost adunaţi de către Nabucodonosor evreii ce urmau a fi deportaţi în Babilon şi aici a fost eliberat Ieremia de către Navuzardan (Ier. 40:1, BIBL.1688). ♦ În Noul Testament, acest verset este citat la Mat. 2:18, fiind socotit un cuvînt profetic ce s-a împlinit prin uciderea celor paisprezece mii de prunci din porunca regelui Irod.

31:17

În SEPT.RAHLFS (inclusiv în SEPT.FRANKF.), acest verset nu conţine decît o propoziţie, şi aceea eliptică de predicat. Mai mult decît atît, în SEPT.FRANKF. apare adjectivul *νόνιμον* (MS.45: *De lêge*, BIBL.1688: *Pre lêge*), în vreme ce în SEPT.RAHLFS găsim *μόνιμον* (BIBL.ANANIA: *statornic*). De altfel, începînd cu BIBL.1795/2000 (*stătornic*), versiunile româneşti fidele textului grecesc par a traduce varianta la care s-a oprit şi SEPT.RAHLFS. Aşa cum apare în această versiune şi mai ales în SEPT.FRANKF., versetul este dificil de înţeles; privit însă în contextul locurilor corespondente din VULG. şi BIBL.HEBR., el nu face decît să întărească făgăduinţa lui Dumnezeu că „fiii Rahilei" se vor întoarce în pământul natal.

31:18-19

Efraim a fost disciplinat de Dumnezeu precum un viţel

neastîmpărat, iar acum are nevoie de un nou imbold din partea Domnului, pentru a se întoarce în pămîntul său. ♦ Tînguirea lui Efraim este exprimată în SEPT.FRANKF. prin verbul *ὀδυρομένου*, participiu present activ medio-pasiv al lui *ὀδύρομαι*, *hapax legomenon* al cărui sens este 'a plînge' sau 'a se tîngui' (TDNT, p. 673). ♦ Dacă acceptăm că unitatea din care face parte şi pasajul de faţă este adresată exclusiv (sau preponderent) celor din regatul nordic Israel, atunci trebuie să consemnăm o deosebire de atitudine importantă între aceştia şi locuitorii din Iuda (AYBC JER., p. 443). Părerea de rău a lui Efraim (aşadar a celor din nord), exprimată în special în versetul 19, contrastează cu constatarea lui Ieremia de la 8:6: *nu iaste om care să să pocăiască de la răutatea lui, zicînd: „Ce am făcut?"* (BIBL.1688), care-i vizează pe locuitorii din Iuda.

31:20

În SEPT.FRANKF. primele două propoziţii ale versetului se încheie cu semnul întrebării din limba greacă (**;**). Cu toate acestea, nici măcar MS.45 nu redă forma interogativă: *Fiiu iubit, Efraim — mie* şi, respectiv, *copil dăsfătîndu-să*. De altfel, nici o ediţie ulterioară nu traduce aceste două propoziţii eliptice de predicat ca propoziţii interogative, iar semnele de întrebare nu au mai fost păstrate în SEPT.RAHLFS. În VULG., ele sînt suplinite, însă, de conjuncţia condiţională *si*, ceea ce face ca în BIBL.VULG.1760-1761 să se traducă: *De e fiiu cinstit Mie, Efrem, de e prunc jingaş*. În BIBL.HEBR. este folosită particula interogativă ***hă***, ce marchează o întrebare care cere un răspuns prin „da" sau „nu", aşa încît ediţiile româneşti fidele textului ebraic au redat şi ele forma interogativă (de pildă, BIBL.1874 are: *Efraimŭ nu-mĭ este óre unŭ fiiŭ scumpŭ? Unŭ copilŭ plăcutŭ?*).

31:21-22

Cele două versete din SEPT.RAHLFS şi din SEPT.FRANKF. diferă în proporţie destul de importantă de cele din VULG. şi din BIBL.HEBR. Tema centrală rămîne, însă, aceea a întoarcerii lui Israel în pămîntul natal. ♦ De remarcat că SEPT.FRANKF. *ποίσον τιμωρίαν* este tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *Fă certare*, dar BIBL.1795/2000 are *Fă pocăinţă*, variantă pe care o adoptă apoi şi BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce mai aproape de sensul urmărit de textul grecesc: *Răzbună-te*. Totuşi, pare destul de plauzibilă ipoteză că SEPT.RAHLFS *τιμωρίαν* este o transliterare greşită a ebraicului *tamrûrîm*, un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., care desemnează semnele plasate la marginea drumului în scopul de a indica locaţia sau ‚direcţia (BIBL.1874: *stâlpĭ de petre*, BIBL.CORN.1926: *stîlpi*, BIBL.1936: *stâlpi*). ♦ Sensul expresiei *dă inima ta la umerile tale* (MS.45) este lămurit în BIBL.ANANIA, unde se traduce *pune-ţi inima pe umeri* şi se explică, în nota de subsol aferentă (p. 1007, nota a), că această construcţie este o metaforă specifică Septuagintei pentru a desemna starea de veghe. ♦ Ultima propoziţie a versetului 22 din BIBL.HEBR. reprezintă o veritabilă *crux interpretum*. BIBL.1874 traduce această ultimă propoziţie *Femea va peţi pre bărbatŭ*, traducere preluată cu mici diferenţe de scriere şi în BIBL.CORN.1926. BIBL.1936 are, însă, *Femeia va mântui pe bărbat*. Verbul ebraic folosit este *tsôḇēḇ*, cu sensul 'a înconjura' (de altfel, verbul corespondent din SEPT.RAHLFS, *περιελεύσονατι*, are acelaşi sens; la fel şi *circumdabit* din VULG.). Exegeţii au dat diverse interpretări acestei propoziţii, unii sugerînd că am avea a face cu un vechi proverb, menit să exprime ceva nemaivăzut, subliniind astfel 'lucrul nou' pe care îl va face Dumnezeu, iar alţii considerînd că femeia trebuie identificată cu Israel, iar bărbatul cu Babilonul, textul biblic indicînd, în acest caz, că Israel va reuşi să covîrşească puterea babiloniană (HUEY, p. 277).

31:23

Expresia *Binecuvîntat fie Domnul peste dreptul său sfînt munte* era rostită de către pelerinii care se îndreptau către Ierusalim, cu prilejul diferitelor sărbători iudaice. Menţionarea acestei binecuvîntări are rolul de a sugera revigorarea cultului iudaic, în toate aspectele lui, o dată cu întoarcerea celor deportaţi. Ultima parte a binecuvîntării din SEPT.FRANKF., *ἐπὶ δίκαιον ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ*, are o topică relativ greoaie, motiv pentru care traducerile vechi nu sînt foarte clare (MS.45: *peste dreaptă măgura lui cea sfîntă*, BIBL.1688: *pre dirept muntele cel sfînt al lui*), iar BIBL.ANANIA neglijează valorile morfologice ale termenilor, traducînd: *în sfântul Său munte al dreptăţii*.

31:24-25

Termenul *γεωργῷ* (SEPT.FRANKF.), cu sensul 'lucrător al pămîntului', este compus din substantivele *γῆ* (*pămînt*, *ţarină*) şi *ἔργον* (*muncă*, *lucrare*). MS.45 îl traduce prin *plugariul*, această traducere fiind preferată în toate ediţiile româneşti ulterioare, pînă la BIBL.ANANIA, care traduce prin *gospodarul*. BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. *agricolæ*, traduce prin *lucrătorii de la câmp*. ♦ Înţelesul ultimei construcţii a versetului 24 din SEPT.FRANKF., *ἀρθήσεται ἐν ποιμνίῳ*, este destul de deschis la interpretări. Traducerea literală din MS.45, *şi să va lua întru turmă*, nu oferă satisfacţie din acest punct de vedere. Probabil că traducerea mai liberă din BIBL.ANANIA (*cel ce-şi poartă turma*) surprinde esenţialul, deşi neglijează valorile morfologice ale termenilor. Totuşi, coroborînd această traducere cu varianta *păzitorii turmelor* din BIBL.VULG.1760-1761, care urmează filiera latină, precum şi tradiţia românească fidelă versiunii ebraice, care debutează cu BIBL.1874 (*ceĭ ce pornescŭ cŭ turmele*), se poate spune că BIBL.ANANIA a intuit cel mai bine semnificaţia expresiei. ♦ Verbul *ἐμέθυσα* din SEPT.FRANKF. (MS.45: *am îmbătat*) este folosit în acest context nu pentru a desemna starea de ebrietate în sine, ci pentru a sugera ideea plenitudinii (BIBL.ANANIA redă, inspirat: *l-am adăpat pân' la beţie*).

31:26

Cel mai probabil, acest verset redă cuvintele lui Ieremia de după momentele în care Dumnezeu i se arătase, revelîndu-i cuvintele de mai înainte. Totuşi, dat fiind faptul că nu o

dată în cartea profetului Ieremia sînt condamnate visele profetice, unii cercetători au presupus că versetul de faţă este, de fapt, o interpolare mai tîrzie. Alţii, însă, au socotit că avem a face doar cu o viziune nocturnă, care nu implică faptul că Ieremia ar fi dormit în momentul primirii revelaţiei (AYBC JER., p. 458). Această ultimă opinie este susţinută de textul VULG. (*quasi de somno suscitatus sum*), pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce, corect, prin *ca din somn m-au trezvit*. Aşadar, Ieremia aseamănă starea de transă cu somnul; el afirmă că s-a trezit *quasi de somno* (*ca din somn*), iar nu pur şi simplu că s-a trezit dintr-un somn.

31:27-28

Faptul că Dumnezeu are de gînd „să semene sămînţă" omenească şi animală în rîndul celor două ramuri ale poporului lui evreu – Israel şi Iuda – arată grija pe care o are nu numai pentru generaţia actuală, pe care o va întoarce în pămîntul natal, dar şi pentru generaţiile viitoare. Este o reactualizare a promisiunii divine făcute către Avraam, de a-i înmulţi urmaşii (Fac. 12:1-3). ♦ Forţa distructivă a lui Dumnezeu, care mai întîi a vizat pedepsirea poporului necredincios (MS.45: *a-i surpa şi a-i chinui*), se va converti într-una constructivă, care vizează restaurarea (*a-i zidi şi a-i răsădi de toi*). În VULG. sînt folosite mai multe verbe (cinci) pentru a sublinia forţa divină distructivă: *evellerem*, *demolirer*, *dissiparem*, *disperderem*, *affligerem*, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *să-i smulg*, *să-i mistuiesc*, *să-i răsipesc*, *să-i pierzu*, *să-i năcăjesc*. De asemenea, şi în BIBL.HEBR. avem o serie de cinci verbe, traduse în BIBL.1874 prin: *să-ĭ desrădăcinezŭ*, *să-ĭ sfarămŭ*, *să-ĭ surpŭ*, *să-ĭ perdŭ*, *să li facŭ rĕŭ*, BIBL.CORN.1926: *să-i smulg*, *să-i tai*, *să-i dărîm*, *să-i nimicesc*, *să le fac rău*, BIBL.1936: *să-i desrădăcinez*, *să-i zdrobesc*, *să-i risipesc*, *să-i vatăm*, *să-i pierd*.

31:29-30

Tradiţia biblică românească a redat prin *aguridă* termenul *ὄμφακα* (SEPT.FRANKF.), care desemnează strugurii necopţi complet. Cuvîntul nu apare decît de şase ori în Septuaginta, dintre aceste ocurenţe trei fiind în cartea profetului Ieremia (LUST). Verbul *αἱμωδιάω*, însă – folosit în versetul 29 la aorist indicativ activ, persoana a treia, numărul plural (*ἡμωδίασαν*) – nu apare decît în cartea lui Ieremia, şi aici numai de două ori (cea de-a doua ocurenţă, *αἱμωδιάσουσιν*, fiind în versetul 30). Acest verb ilustrează procesul prin care cineva devine mut, în sens metaforic, din pricina unor sentimente deosebite. În cazul de faţă, referindu-se la dinţi, el desemnează acţiunea de strepezire cauzată de consumul unor alimente acre (LUST, *s.v.*). Verbul corespondent din VULG., *obstupesco* (cu forma alternativă *obstipesco*), are acelaşi înţeles primar şi acelaşi sens particular atunci cînd se referă la dinţi (BIBL.VULG.1760-1761 foloseşte, la fel ca ediţiile fidele Septuagintei, verbul *a se strepezi*). ♦ Proverbul folosit în versetul 29 a pătruns şi în cultura poporului român, iar utilizarea lui în acest context nu trebuie privită ca o negare a ideii biblice de responsabilitate colectivă, ci ca o afirmare a responsabilităţii fiecăruia în raport cu Dumnezeu, în paralel cu responsabilitatea comunitară (HERM., p. 197).

31:31-32

Cuvîntul *διαθήκη*, întrebuinţat în aceste două versete în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., are sensul 'legămînt', 'promisiune solemnă', dar şi 'testament' (DBLG, 1347). De notat că, în acest pasaj, corespondentul său din VULG. este *pactus*, iar nu *testamentum*, ca în sintagmele *Noul Testament* şi *Vechiul Testament*. În BIBL.HEBR., termenul folosit este *berît*. MS.45 traduce cuvîntul grecesc prin *făgăduinţă*, la fel ca BIBL.1688. Începînd cu BIBL.1795/2000, însă, traducerile româneşti redau sub forme diferite cele trei ocurenţe ale termenului grecesc în cele două versete de faţă. Astfel, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prezintă formele: *legătură (...) de pace*, *împăcarea*, *aşezământul (...) de pace*. BIBL.ANANIA, însă, traduce numai sub forma *legământul*. ♦ Nevoia încheierii unui nou legămînt între Dumnezeu şi poporul său este determinată, în principal, de faptul că evreii au încălcat legămîntul din vremea Exodului, iar Dumnezeu, constatînd că poporul nu şi-a respectat obligaţia fidelităţii faţă de el, stipulată în legămîntul mozaic, şi-a abandonat poporul în mîinile vrăjmaşilor. În aceste condiţii, este evident că legămîntul de acum este unul „nou", încheiat după o nouă repatriere a evreilor (WBC, pp. 131-132).

31:33

Fragmentul *καὶ ὄψομαι αὐτούς* apare numai în SEPT. FRANKF. Acesta nu a fost păstrat în SEPT.RAHLFS şi nici nu are corespondent în VULG. sau în BIBL.HEBR. În ediţiile româneşti fidele versiunii greceşti alexandrine, propoziţia este tradusă numai în MS.45 (*şi voi vedea pre ei*) şi BIBL.1688, începînd cu BIBL.1795/2000 ea fiind omisă; de altfel, chiar şi SEPT.FRANKF. o plasează între croşete.

31:35-36

Cele două versete din SEPT.FRANKF. au fost comasate în SEPT.RAHLFS într-un singur verset (35). În VULG. şi în BIBL.HEBR. ele sînt de asemenea comasate, însă în versetul 37, deşi acesta conţine aproximativ aceiaşi termeni, structura textului este diferită. Aşa cum apare pasajul în cele două versiuni ale Septuagintei, el aduce aminte de legămîntul lui Dumnezeu cu Noe (Fac. 9:8-17), căci Dumnezeu făgăduieşte poporului că nu-l va mai alunga pentru păcatele sale. În VULG. şi în BIBL.HEBR., ideea versetului corespondent (Ier. 31:37) este aceeaşi, deşi acolo condiţia imposibilă este exprimată în alţi termeni (BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., are: *De să vor putea măsura ceriurile sus şi a să cerceta temeliile pămîntului jos*; BIBL.1874, prima ediţie românească fidelă textului ebraic, are: *Dacă susŭ cerĭulŭ se póte mĕsura, şi josŭ temeliele pămîntuluĭ a se cerceta*). ♦ Secvenţa *ἐὰν ὑψωθῇ ὁ οὐρανὸς εἰς τὸ μετέωρον* din SEPT.FRANKF. a fost tradusă în MS.45 prin: *De să va înălţa ceriul în slavă*, dar această traducere metaforică s-a păstrat numai în BIBL.1688, întrucît BIBL.1795/2000 optează pentru echivalarea: *De să va înălţa ceriul mai sus*, iar ediţiile ulterioare urmează şi ele această traducere literală.

31:37-38

Cele două versete din SEPT.FRANKF. sînt plasate în VULG. şi în BIBL.HEBR. înainte de cele două versete precedente din SEPT.FRANKF. (grupate, după cum am văzut, într-un singur verset în versiunile latină şi ebraică). „Legile" la care se face referire reprezintă, fără îndoială, legile naturale sădite de Dumnezeu prin creaţie (de altfel, acesta este şi rolul menţionării atributelor de Creator ale Domnului). Aceste legi nu vor înceta vreodată să se aplice, fiind aşezate de Dumnezeu pentru a asigura funcţionarea creaţiei; asemenea imutabilităţii lor va fi şi statutul lui Israel înaintea lui Dumnezeu (AYBC JER., p. 486).

31:39

Prin *turnurile Anameil*, MS.45 redă SEPT.FRANKF. *πὺργων ἀναμεήλ*, dar BIBL.1688 consideră că substantivul propriu trebuie privit drept un genitiv şi traduce secvenţa grecească prin: *turnurile lui Anameíl*. Această variantă s-a păstrat în ediţiile româneşti, pînă la BIBL.ANANIA care, urmînd SEPT.RAHLFS *πύργου Αναμεηλ* şi redînd numele propriu după BIBL.HEBR., are: *turnul Hananeel*. Este vorba despre un turn de pe zidul nordic al Ierusalimului, plasat în apropiere de Poarta Oilor (BAKER, p. 924). Poarta Colţului (SEPT.RAHLFS: *πύλης τῆς γονίας*, VULG.: *portam anguli*, BIBL.HEBR.: *ša'ar happinnāh*) era frontiera cea mai vestică a Ierusalimului, situată, cu aproximaţie, acolo unde astăzi se găseşte poarta Jaffa (vezi AYBC JER., p. 490). Continuînd trasarea hotarelor noii cetăţi a Ierusalimului, textul biblic mai menţionează, conform SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF., „dealurile Gareb", toponim nemaiîntîlnit în Vechiul Testament. Din descrierea BIBL.HEBR. – unde mai apare un toponim: *Gaatŭ* (BIBL.1874), *Goat* (BIBL.CORN.1926) – unii cercetători au dedus că ar fi vorba despre frontierele de sud (cazul dealurilor Gareb), respectiv de sud-est ale cetăţii.

31:40

Şi acest verset pune probleme în privinţa toponimiei, aşa cum se întîmplă şi în cazul celor două versete anterioare. Sintagma *πάντες ἀσαρημώθ* din SEPT.FRANKF. a fost tradusă în MS.45, în mod riguros, prin *toţi asirimoth*, iar în BIBL.1688 prin *toţi asarimóthii*. Această traducere literală s-a păstrat pînă la BIBL.ANANIA care, considerînd că are a face cu un toponim, a redat această secvenţă prin *tot Asaremotul*. Textul este îngreunat tocmai de versiunea ebraică, unde apare construcţia *wḵol haššrēmôṯ*; exegeţii textului ebraic au considerat, însă, că aici a intervenit o eroare de copist, întrucît *haššrēmôṯ* nu mai este întîlnit ca nume propriu în BIBL.HEBR., dar are o formă foarte apropiată de *haššḏēmôṯ*, care ar desemna nişte văi sau cîmpii sub formă de terase. Dat fiind faptul că în BIBL.HEBR. versetul are un incipit fără corespondent în SEPT.RAHLFS (BIBL.1874: *Şi tótă valea cadavrelorŭ şi a cenuşeĭ*), s-a socotit că expresia originală în textul ebraic a fost *wḵol haššḏēmôṯ* (BIBL.1874: *tóte ogórele*). ♦ MS.45 a redat prin *pîrîul Ahelchédro* sintagma gr. *χειμάῤῥου ἀχελκεδρῶ*. Interesantă este geneza substantivului grecesc *ἀχελκεδρῶ*, care reprezintă, de fapt, o transliterare a sintagmei ebr. *naḥal qiḏrôn*, *Pîrîul Kidron*. BIBL.1914 este prima ediţie românească fidelă textului grecesc care îşi propune să îndrepte traducerile anterioare, redînd această sintagmă prin *părîul Chedrilor*. Trebuie spus, însă, că forma *Κεδρών* sub care se transliterează în SEPT.RAHLFS ebraicul *qiḏrôn* este, evident, un nume propriu independent ca sens; faptul că această formă este identică cu genitivul plural al substantivului *κέδρος* (*cedru*) este doar o coincidenţă. ♦ Poarta Cailor reprezintă hotarul estic al cetăţii Ierusalim, fiind aşezată în colţul de sud-est al complexului dedicat Templului (AYBC JER., p. 493).

Capitolul al 32-lea

32:1

Formula *ὁ λόγος ὁ γενόμενος παρὰ κυρίου πρὸς Ιερεμίαν* (SEPT.FRANKF.) se întîlneşte şi la 25:1; 30:1; 34:1, 8. Atît Israelul, cît şi o parte a vecinilor săi foloseau două modalităţi de numărare a anilor domniei unui rege; numărarea se făcea fie potrivit calendarului religios, începînd cu luna Nisan, fie potrivit calendarului civil, începînd cu luna Tişri. Adeseori, calculul greşit al domniei regilor se datorează identificării eronate a anului de accedere cu primul an de domnie. ♦ Secvenţa *τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονοσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος* (SEPT.RAHLFS), tradusă în BIBL.1688: *împăratului Navohodonosór, (împăratului Vavilónului)*, este o exprimare neobişnuită pentru SEPT.RAHLFS. Trebuie subliniat faptul că SEPT.FRANKF. foloseşte în acest context croşetele *[τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονοσορ [βασιλεῖ Βαβυλῶνος]*. ♦ Potrivit GESENIUS' HEBREW GRAMMAR (p. 134) Ketib-ul *bišnat* (BIBL.HEBR.) este pur şi simplu o formă genitivală, explicativă, asemenea formei Qere *baššānā*.

32:2

Verbul *χαρακόω* are doar două ocurenţe în SEPT.RAHLFS: Is. 5:2 şi Ier. 39 (32):2. Forma la *ἐχαράκωμεν* (SEPT.RAHLFS), modul indicativ, timpul aorist, diateză activă este redată în BIBL.1688 şi în BIBL.1819 prin *au făcut şanţu*, în MS.45 prin *şenţui*. ♦ Potrivit lui ARNDT (pp. 1067-1068), substantivul *φυλακή, -ῆς* poate avea următoarele sensuri: 1. 'acţiunea de a păzi, a supraveghea'; 2. 'persoană care păzeşte'; 3. 'temniţă'; 4. 'împărţire a timpului nopţii în mai multe etape'. Toate ediţiile vechi româneşti fidele textului grecesc traduc substantivul *φυλακῆς* prin *temniţă*. Expresia similară din VULG., *atrio carceris*, tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *curtea temniţii*, indică faptul că profetul se putea bucura totuşi de o anumită libertate de mişcare. Cu alte cuvinte, Ieremia beneficia de o *custodia libera*.

32:3-5

Aceste versete reprezintă o inserţie care explică motivele detenţiei lui Ieremia. ♦ Profeţia lui Ieremia despre soarta lui Sedechia conţine o notă ironică, din moment ce descrie o confruntare cu regele babilonian: *ochii lui pre ochii lui* (BIBL.1688), expresie ce traduce secvenţa *οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ* din Septuaginta. Ca pedeapsă

pentru revolta sa, Sedechia va fi obligat să privească uciderea fiilor săi, după care i se vor scoate ochii. ♦ În varianta SEPT.RAHLFS, versetul 5 este mai scurt decît textul din BIBL.HEBR., care aduce clarificări suplimentare în ceea ce priveşte situaţia militară curentă.

32:7

Hanameel, vărul profetului Ieremia, este menţionat doar aici şi în versetele 8, 9 şi 12. BAKER enumeră 15 persoane cu numele Şalum, însă doar unul are legătură cu Ieremia. ♦ Substantivul grecesc *κρίμα*, la origine *κρεῖμα*, are fie sensul de 'judecată' (Ioan 9:39; Fapte 24:25; 1 Cor. 11:29, 34; Evr. 6:2; 1 Petr. 4:17; 2 Petr. 2:3; Apoc. 20:4), fie sensul de 'sentinţă, rezultat al judecăţii' (1 Cor. 6:7, Apoc. 18:20); BIBL.1688 îl traduce prin *judecata*, MS.45 prin *judeţul*, iar BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 îl redau prin verbul unipersonal *se cuvine*. ♦ „Preocuparea imediată a legii este legată de răscumpărarea pământului şi a proprietăţii. Dacă un om este silit să vîndă o parte din proprietatea familiei, ideal ar fi ca un alt membru al familiei să vină şi s-o cumpere înapoi în familie. Exemple de acest fel sînt consemnate în Rut 4 şi Ier. 32:7. Cu cît legătura de familie este mai apropiată, cu atît mai mare este datoria morală de a acţiona ca răscumpărător. Dacă o rudă nu poate să răscumpere proprietatea, iar omul se îmbogăţeşte, poate el însuşi s-o cumpere înapoi" (WENHAM, p. 339).

32:8

Versetul din textul masoretic este mai lung decît cel din SEPT.RAHLFS; pe de altă parte, versiunea grecească are, în plus, precizarea *καὶ σὺ πρεσβύτερος*, tradusă în BIBL.1688 *şi tu eşti bătrîn*, căreia îi corespunde lat. *et tu propinquus es* (VULG.), *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *tu eşti aproape*. ♦ Legea nu indica modul de identificare a rudei celei mai apropiate; versetul precizează doar că Ieremia şi Hanameel erau rude prin taţii lor, care erau fraţi.

32:9

Substantivul *σίκλους* (SEPT.RAHLFS), tradus prin *sicle* în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, *sicli* în MS.45 şi în BIBL.1914, este de fapt un cuvînt împrumutat din vocabularul ebraic, corespunzător substantivului *šeqel*, folosit pentru a desemna atît greutatea, cît şi banii. Pînă în secolul al VII-lea î. Hr., cînd încep să se bată propriu-zis monede, metalele folosite drept obiect de schimb se cîntăreau. Substantivul *şechel* derivă de la o rădăcină semită care se traduce prin *a cîntări*. Deşi a suferit variaţii semnificative, greutatea medie a unui şechel era de 11,4 g (EDB, p. 1203)

32:10

Întrucît în Iuda nu existau monede în acea perioadă, banii se măsurau cu ajutorul unei balanţe ce folosea greutăţi din piatră. BIBL.1688, MS.45, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA traduc substantivul *ζυγός* (SEPT.FRANKF.) prin *cumpănă*. Versetul 10 introduce acţiunea de achiziţionare şi relatează executarea sa, cu martori şi pecetluitori. Deşi Lev. 25:25 nu menţionează vreo dovadă scrisă, circumstanţele tranzacţiei lui Ieremia cer una. Asaltul şi distrugerea ulterioară a Ierusalimului l-au împiedicat să mai trăiască şi să mai lucreze terenul, aşa că posesiunea lui Ieremia ar fi putut fi dovedită doar prin prezenţa unei consemnări sau a unui act scris de tranzacţie.

32:11-15

Acest pasaj biblic conţine cea mai reprezentativă descriere a redactării unui document de vînzare în timpul monarhiei iudaice. *Contractului de vînzare* (BIBL.1874) sau *zapisul de cumpărare* (BIBL.CORN.1926), scris probabil pe papirus, era pecetluit în cazul de faţă doar de sigiliul cumpărătorului. Primul act era numit „zapisul pecetluit", pentru că era înfăşurat şi sigiliat cu una sau mai multe bule; el conţinea originalul contractului şi urma să fie deschis în prezenţa autorităţilor legale numai dacă era absolută nevoie – de exemplu, atunci cînd apăreau îndoieli privind interpretarea textului. Al doilea document, „zapisul deschis", era o copie a versiunii legate şi sigilate şi era destinat cercetării contractului ori de cîte ori se dorea. Astfel, putem vorbi în mod sigur de două texte, un original şi o copie, scrise pe două bucăţi diferite de papirus (SHANKS, pp. 306-310) ♦ Practica scrierii documentelor în două exemplare era foarte veche. Era cunoscută încă de timpuriu în Mesopotamia, unde textul cuneiform original era scris pe o tăbliţă de argilă, în timp ce copia era scrisă pe un „plic" de argilă care înfăşura originalul. Prima menţionare a scrierii unui document în două exemplare pe un material pliabil (adică pe papirus) este acest pasaj din cartea profetului Ieremia. Nu s-au descoperit însă rămăşiţe ale unor astfel de documente datînd din perioada Primului Templu. În anul 1909, la Avroman, în îndepărtatul Kurdistan, a fost scos la lumină un vas de piatră conţinînd mai multe documente pe pergament, rulate şi sigilate cu bule; acestea sînt exemple rare de documente duble, ce prezintă o jumătate sigilată cu bule şi o alta nesigilată. Porţiunea împăturită era cunoscută sub numele de *scripta interior*, în timp ce porţiunea nesigilată se numea *scripta exterior*. Dacă versiunea nesigilată era contestată, se putea deschide partea din interior pentru confruntarea textelor în prezenţa autorităţilor. Această practică a documentelor duble („documente legate" în terminologia Talmudului) era foarte răspîndită în Antichitate şi era frecvent întîlnită în perioada elenistică pretutindeni în teritoriile seleucide şi ptolemaice (vezi MINNS, p. 22). ♦ Cuvintele lui Ieremia evidenţiază atît depozitarea, cît şi păstrarea cu grijă a documentelor în perioada Primului Templu. Descoperirile arheologice au evidenţiat faptul că în perioada biblică, o metodă frecventă de depozitare a documentelor şi manuscriselor era aşezarea lor în vase de pămînt, *pentru ca să rămîie zile multe* (BIBL.1688). ♦ Baruh, fiul lui Neria, a fost martor ocular al evenimentului istoric cu caracter simbolic al cumpărării unui teren de către profetul Ieremia; se poate presupune că Baruh nu a fost doar un simplu martor la semnarea contractului, ci a fost

chiar scribul care l-a redactat şi l-a sigilat, probabil cu propriul sigiliu (deşi acest lucru nu este menţionat în pasajul biblic). Cum a păstrat Ieremia actele încredinţate lui? Acasă? Într-o arhivă? Nu se poate răspunde la această întrebare. Posesorii papirusurilor din Samaria le păstrau la ei acasă, iar atunci cînd s-au refugiat în peştera Wadi Daliyeh au luat documentele cu ei. În acelaşi fel, Babata din En-Ghedi a luat 35 de documente cu ea în Peştera Scrisorilor atunci cînd s-a refugiat din calea romanilor. Marele număr de documente ce aparţineau familiei Babata indică faptul că familia sa deţinea o adevărată arhivă.

32:17-18

Aceste două versete descriu măreţia lui Dumnezeu. ♦ Privit comparativ, spre deosebire de textul SEPT.RAHLFS, textul masoretic redă un nume mai extins al lui Dumnezeu în versetul 17. BIBL.1688 şi MS.45 traduc expresia *Ὁ ὤν* (SEPT.FRANKF.) prin *Cela ce eşti*. SEPT.RAHLFS redă doar interjecţia *Ὦ*. Textul VULG. (*Heu, heu, heu, Domine Deus*) este tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *Hei, hei, hei, Doamne Dumnezeule!* ♦ Cuvîntul *ἔλεος* (SEPT.RAHLFS) este greu de tradus cu toate implicaţiile lui, însă, în esenţă, descrie dragostea lui Dumnezeu pentru poporul său, în cadrul relaţiei legămîntului. Dumnezeu este iertător cu mulţimea însă face ca pedeapsa pentru păcatele părinţilor să cadă asupra generaţiei următoare. Metafora corporală *κόλπους* (SEPT.RAHLFS), tradusă *sânurile* în BIBL.ANANIA, sugerează imaginea păcatului ca prezenţă periculoasă care ameninţă organele vitale (asemănător: Is. 65:6-7).

32:19

În acest verset, SEPT.RAHLFS are cîteva cuvinte în plus faţă de BIBL.HEBR.: *ὁ θεὸς ὁ μέγας (...) κύριος*.

32:20-21

În expresii convenţionale, familiare, Ieremia prezintă o istorie rezumativă a Israelului, pentru a arăta măreţia lui Dumnezeu (Deut. 26:5-9). ♦ Expresia „A-şi face nume" este foarte rar folosită în legătură cu Dumnezeu (la Is. 63:12, 14 este asociată cu cartea Ieşirii). ♦ Spre deosebire de SEPT.RAHLFS, care vorbeşte despre *ὁράμασιν μεγάλοις* (sintagmă redată prin *vederi mari* în BIBL.1688, MS.45, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA), în BIBL.HEBR. citim *môrā gādôl*, *cf.* BIBL.1874, BIBL.1911: *gróză mare*, BIBL.CORN.1921: *groază mare*, BIBL.RADU-GAL.: *mare înfricoşare*; este vorba despre groaza care cuprinde duşmanii Israelului. Măreţia sau slava lui Dumnezeu copleşeşte inamicul. În textele mesopotamiene, puterea zeilor este desemnată prin numele *melammu* („înspăimîntătoare strălucire şi splendoare"). Zeii sînt aceia care îi înţelepţesc în războaie pe regii asirieni şi babilonieni, dîndu-le puterea de a-şi înfrînge duşmanii ca un potop zdrobitor (Sargon II) sau ca o furtună (Senaherib) (PULPIT II, p. 49).

32:22

În Vechiul Testament, ţara Canaanului este descrisă de douăzeci de ori drept „ţara în care curge lapte şi miere", expresie menită să pună în lumină bogăţia unei ţări cu un stil de viaţă preponderent pastoral. În timp ce laptele era dat de numeroasele turme, mierea era o resursă naturală, cel mai probabil referindu-se la siropul de curmale, iar nu la mierea de albine. O expresie similară se întîlneşte în povestea ugaritică a lui Baal şi Mot, care descrie revenirea fertilităţii în ţară cu ajutorul imaginii sugestive a *wadi*-urilor pline de miere.

32:23

Trei propoziţii aproape sinonimice, tipice stilului cărţii profetului Ieremia, furnizează motivarea judecatei curente, *toate relele acestea* (BIBL.1688).

32:24

Este destul de neclară legătura dintre ebr. *hassōlelôt* (tradus *valurile* în BIBL.1874 şi în BIBL.1911, *şanţurile de apărare* în BIBL.CORN.1926, *valuri de împresurare* în BIBL.RADU-GAL., *valurile de pământ* în BIBL.1936 şi BIBL.1944) şi *ὄχλος* din SEPT.FRANKF. (echivalat: *gloata* în BIBL.1688, MS.45, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi *mulţime mare* în BIBL.ANANIA). ♦ Una dintre cele mai spectaculoase descoperiri arheologice din secolul al XX-lea este rampa de asediu de la Lachiş, care poate aduce un plus de lumină asupra modului în care a fost asediat Ierusalimul. Cînd Senaherib şi armata sa au invadat regatul Iudeii, prima lor ţintă a fost Lachişul, nu Ierusalimul. Asirienii şi-au stabilit tabăra lîngă Lachiş (4 Reg. 18:14; 18:17; Is. 36:2; 37:8; 2 Paral. 32:9) şi tot de aici Senaherib a trimis în Ierusalim o trupă menită să-l ameninţe pe Iezechia. Principalul atac al armatei asiriene a fost lansat din colţul sud-vestic al oraşului, iar datele arheologice ne permit reconstituirea bătăliei. Lachişul este înconjurat din toate părţile de rîpe adînci, singura excepţie fiind colţul din partea sud-vestică, care era legat printr-un pinten de următorul deal. Fortificaţiile oraşului erau deosebit de puternice în colţul sud-vestic, aici zidul extern de susţinere fiind unit cu zidul principal, iar în punctul de unire fusese ridicat un turn masiv. În ciuda acestor măsuri, colţul sud-vestic era cel mai sensibil în faţa unui atac. Asirienii au construit o rampă (lată de 70-75 m şi lungă de 50-60 m) pe panta colinei, singura rampă asiriană de asediu cunoscută şi cea mai veche din cele descoperite. O mare parte din rampa de asediu a fost îndepărtată de expediţia britanică, fără a reuşi să îşi dea seama ce era de fapt. Rampa de asediu, identificată pentru prima oară de către Y. Yadin, fusese construită din 13000-19000 de tone de piatră necioplită, adunată de pe dealurile dimprejur. Suprafaţa era tencuită cu un strat gros de pietre legate prin mortar. Capul rampei atingea baza zidului extern de susţinere, unde au fost poziţionate maşinile de asediu. La baza zidului principal au fost descoperite resturi de arme, muniţie şi echipament; acestea includeau o semilună de bronz – parte dintr-un coif de soldat asirian sau parte a ornamentului de harnaşament purtat de un cal ce era folosit la carele de luptă asiriene –,

zale de armuri, pietre de praştie şi capete de săgeţi (în principal din fier dar şi cîteva din os). De asemenea, la poalele zidului principal, în locul breşei făcute de către asirieni, s-au găsit 850 de capete de săgeţi, dovadă a efortului militar intens depus aici de asirieni. Tot aici s-a descoperit un fragment dintr-un lanţ de fier (lung de 37 cm) şi 12 pietre perforate, care se pare că au fost folosite de apărători împotriva berbecilor de asediu. Greutatea fiecăreia dintre pietrele perforate este estimată a fi între 100 şi 200 kg; în două dintre perforaţii s-au găsit urme de sfoară arsă. Aceste pietre erau legate cu frînghii şi apoi aruncate din vîrful zidului ca nişte pendule, în încercarea de a distruge berbecii de asediu şi de a preveni spargerea zidului (USSISHKIN, pp. 18-30).

32:25

Textul din SEPT.RAHLFS este mai lung decît cel din BIBL.HEBR., conţinînd şi adăugirea *καὶ ἔγραψα βιβλίον καὶ ἐσφραγισάμην*, pe care SEPT.FRANKF. o încadrează între croşete.

32:27

Dumnezeu foloseşte propriile cuvinte ale lui Ieremia pentru a-i arăta că totul stă în puterea lui. Se reia aici verbul gr. *κρυβήσεται* (SEPT.RAHLFS) din versetul 17, echivalat în BIBL.1688 prin *ascunde-se-va*.

32:28

Acest verset este considerabil mai scurt în varianta din SEPT.RAHLFS decît în BIBL.HEBR. Mai mult, există o diferenţă între SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. în sensul referirii la duşmanul în mîinile căruia va fi dat Ierusalimul: SEPT.RAHLFS aminteşte de *χεῖρας βασιλέος Βαβυλῶνος* redat: *în mâinile împăratului Vavilonului* în BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, *în mâinile regelui Babilonului* în BIBL.ANANIA, în timp ce SEPT.FRANKF. se referă doar la *χεῖρας Βαβυλῶνος*, *cf. pre mînile Vavilónului* (BIBL.1688), *pre mîinile Vavilónului* (MS.45).

32:29

În mod ironic, distrugerea în flăcări a Ierusalimului este consecinţa arderilor de tămîie aduse de pe acoperişurile caselor. În vechiul Orient Apropiat, jertfele aduse pe acoperişurile caselor erau închinate în special zeităţilor celeste, fiind atestate în Mesopotamia şi Ugarit.

32:31

Sintaxa acestui verset ridică anumite probleme. Dacă prepoziţia gr. *επί* este înţeleasă ca indicînd o circumstanţă însoţitoare, atunci se poate trage concluzia că Dumnezeu a privit întotdeauna asupra Ierusalimului cu mînie şi cu furie. ♦ Ierusalimul a cunoscut o anumită evoluţie: de la un oraş iebusit la un oraş israelit, de la un oraş de sine stătător la capitala unui regat, de la o citadelă militară la statutul de Oraş Sfînt. Toate acestea nu reprezintă schimbări istorice bruşte, ci sînt mai degrabă rezultatul unui proces complex ce s-a desfăşurat de-a lungul unei perioade mari de timp. ♦ Ierusalimul este reprezentativ pentru întreaga naţiune, în timpul premergător monarhiei davidice acesta fiind scena idolatriei iebusite.

32:32

Acest verset menţionează explicit subgrupurile călcătorilor de lege amintiţi în versetul 30. SEPT.RAHLFS eludează substantivul *μεγιστᾶνες*, întîlnit şi în SEPT.FRANKF., tradus prin *cei mai mari* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), *măriţii* (MS.45) şi *mai-marii* (BIBL.ANANIA).

32:33

Întoarcerea feţei către cineva exprimă cinstea şi atenţia acordată acelei persoane, în timp ce întoarcerea spatelui semnifică respingere. Substantivul gr. *νῶτον* este tradus *dosul* (BIBL.1688, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI), *umărul* (MS.45) sau *spatele* (BIBL.ANANIA). Potrivit lui ARNDT, substantivul *νῶτος* se referă la partea din spatele trupului uman cuprinsă între gît şi pelvis (p. 683). Echivalentul latin, *terga* (VULG.), este tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *dosurile*.

32:35

Moloh (cu formele Molek, Molech, Moleh) este un teonim întîlnit în scrierile Vechiului Testament. Cuvîntul apare o dată şi în Noul Testament (Fapte 7:43), atunci cînd Sfîntul Ştefan citează din Am. 5:26. Au fost formulate două ipoteze principale cu privire la originea şi sensul cuvîntului. Prima dintre acestea susţine că Moloh este numele unui zeu amonit (3 Reg. 11:7, 33), cinstit şi de populaţiile canaanite, al cărui cult este prezent în Orientul antic în mileniul al II-lea î. Hr, conform inscripţiilor de la Ugarit şi Mari. Socotindu-se că numele provine de la o vocalizare diferită a rădăcinii semitice *mlk*, pe care se construieşte substantivul *melek* (*rege*), unii cercetători au susţinut că în spaţiul Palestinei biblice cultul lui Moloh ar fi fost, de fapt, o formă de adorare a lui Baal-Hadad, ca rege al zeilor. Moloh fiind asociat cu moartea şi cu lumea de dincolo, cultul său îmbrăca şi forme deosebit de violente, printre care şi sacrificiile umane. Aceste practici avînd în centru sacrificiul copiilor sînt menţionate în Biblie la Lev. 18:21; 20:2-5; 4 Reg. 23:10, la Ier. 32:35, făcîndu-se referire şi la un loc anume consacrat pentru săvîrşirea sacrificiilor: valea fiilor lui Hinom. Aici, cultul lui Moloh apare în legătură cu cel al lui Baal. Despre sacrificarea copiilor se vorbeşte şi în alte locuri (Deut. 12:31; 18:10; 4 Reg. 16:3; 17:17; 21:6; Iez. 16:21; 20:26, 31; 23:37; 2 Paral. 28:8; 33:6 etc.), fără a fi menţionat numele lui Moloh. O a doua ipoteză arată că nu se poate vorbi despre o divinitate personală cu acest nume, Moloh fiind, de fapt, un termen tehnic provenit din cuvîntul punic *molk*/ *mulk* şi întrebuinţat în sacrificarea rituală a copiilor. Principalul promotor al acestei teorii, teologul protestant Otto Eissfeldt, a susţinut că toate apariţiile termenului Moloh în scrierile Vechiului Testament pot fi considerate drept substantive comune, acestea referindu-se la practica arderii copiilor, fără ca sacrificiul să fie închinat

unei divinităţi personale cu numele Moloh. Metoda de lucru a cercetătorului german, bazată pe cercetarea unor inscripţii cartagineze unde se află termenul *molk/ mulk* şi pe o analiză literară comparativă exagerată, nu a găsit prea mulţi aderenţi. Cercetările moderne au concluzionat că în Palestina Vechiului Testament a fost prezent cultul unui zeu Moloh (divinitate a morţii şi a întunericului), în cinstea căruia se sacrificau copii. Detaliile cultului, precum şi cele despre zeul Moloh în sine sînt greu de identificat, cu atît mai mult cu cît referinţele biblice sînt lapidare. Imaginea lui Moloh a continuat să fie prezentă în literatura rabinică, unii autori încercînd chiar să ofere cultului său conotaţii non-sacrificiale, interpretînd trecerea copiilor prin foc în sens metaforic. De asemenea, Moloh este prezent şi în literatura patristică creştină, dar şi în Coran, unde Malek/ Maalik este arhanghelul întunericului, cel care păzeşte poarta iadului (Sura 43, 77).

32:36

Acest verset conţine cuvintele lui Dumnezeu referitoare la Ierusalim, introduse prin prepoziţiile *ʾel* (BIBL.HEBR.), *ἐπί* (SEPT.RAHLFS), *ad* (VULG.). Potrivit SEPT.RAHLFS, cuvintele sînt adresate doar lui Ieremia, spre deosebire de BIBL.HEBR., unde verbul *ʾōmrîm* este la persoana a doua plural. Expresia stereotipă „sabie, foamete, ciumă", care indică pedeapsa lui Dumnezeu, suferă o modificare în sensul că SEPT.FRANKF. foloseşte cuvîntul *ἀποστολῇ*, redat: *ducere* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI), *trimitere* (MS.45), *surghiun* (BIBL.ANANIA).

32:37

Secvenţa *voiu aşăza pre ei cu nădêjde* (BIBL.1688) îşi are ecoul în 23:6, fiind parte a unei promisiuni referitoare la regatul îmbelşugat al unui nou rege.

32:39

Acţiunea divină asupra inimii omului îi permite acestuia să îndeplinească chemarea Domnului (de exemplu, Saul, la 1 Reg. 10:9, şi Solomon, la 3 Reg. 3:9, 12; 10:24). Potrivit antropologiei biblice, inima reprezintă întreaga activitate interioară a omului, cea simţitoare, cea volitivă şi cea gînditoare. Tîlcuind pasajul care debutează cu acest verset, Sfîntul Ioan Casian spune: „Profetul Ieremia mărturiseşte limpede că însăşi teama de Dumnezeu, prin care să-L putem păstra cu tărie în inima noastră, ne este sădită de Domnul din persoana lui Dumnezeu. El zice: «Şi le voi da o singură inimă şi o singură cale ca să se teamă de Mine în toate zilele. Şi să le fie bine lor şi copiilor lor după ei. Şi voi încheia cu ei o învoială veşnică şi nu voi înceta să le fac bine. Şi voi da teama Mea în inima lor, ca să nu plece de la Mine»" (IOAN CASIAN, I.3.XVIII, p. 359).

32:42-44

Aceste versete anunţă reluarea unei activităţi comerciale intense în Ierusalim şi în împrejurimile sale. ♦ Descrierile topografice indică principalele regiuni geografice în care erau localizate cele mai importante oraşe ale Iudeii: cetăţile muntelui – unde se găseşte Ierusalimul, poalele dealurilor (Şefela) şi sălbăticia semiaridă sudică (Negheb). ♦ În MS.45, cuvîntul *ii* este tăiat cu roşu; marginal, marcat în text printr-o vrahie scrisă cu roşu, probabil de altă mînă, corectura: *lui*.

Capitolul al 33-lea

33:1

Specificarea faptului că Ieremia primeşte cuvîntul Domnului *al doilea rînd* (BIBL.1688) reprezintă mai mult un procedeu literar decît o clarificare de ordin istoric. Capitolul al 33-lea se află în strînsă legătură cu capitolul al 32-lea, punctul lor comun constînd în acelaşi cadru al întemniţării lui Ieremia.

33:2

În SEPT.FRANKF. şi în VULG. cele două construcţii participiale sînt legate prin conjuncţia copulativă *καί/ et*. Participiul prezent *πλάσσων* (SEPT.RAHLFS) este tradus: *au urzit* în BIBL.1688, *urzind* în MS.45, *a plăsmuit* în BIBL.ANANIA. Versetul conţine un fragment de imn religios similar celui din Am. 4:13; 5:8-9; 9:5-6.

33:3

Invitaţia de a-l chema pe Dumnezeu şi certitudinea unui răspuns au probabil rădăcini cultice. Deşi verbul *κέκραξον* (SEPT.RAHLFS) este o formă de singular, invitaţia este adresată întregului popor, nu numai lui Ieremia. Folosirea singularului pentru a desemna o audienţă numeroasă nu este neobişnuită pentru limbile greacă şi ebraică. În textul care cuprinde „Cele zece porunci" (Ieş. 20:1-17), toate verbele sînt la singular, deşi este evident că nu se adresează unei singure persoane.

33:4

Spre deosebire de BIBL.HEBR., SEPT.RAHLFS şi VULG. folosesc substantivul *rege* la numărul singular. Varianta ebraică a acestui verset ridică anumite dificultăţi, întrucît se folosesc termeni tehnici referitori la construirea parapeţilor necesari pe timp de război. În timpul asediului, locuinţele situate de-a lungul zidului împrejmuitor al unei cetăţi erau folosite în scop militar; unele serveau drept sediu central, altele drept baraci militare, altele erau doborîte pentru a obţine materiale de construcţii necesare la întărirea zidurilor, în timp ce o parte erau folosite drept spitale sau spaţii în care se depozitau morţii. Descoperirile arheologice din ultimii ani au scos la iveală o mulţime de dovezi care atestă existenţa Ierusalimului antic: 1. clădiri dreptunghiulare cu bănci de-a lungul pereţilor interiori care sînt, de fapt, locuinţe urbane canaanite tipice pentru perioada Epocii de Bronz (mileniul al III-lea î. Hr.); 2. o structură masivă de susţinere, datînd din secolul al X-lea î. Hr. (acoperind terasele iebusite precedente), identificată cu reşedinţa regelui David (2 Reg. 5:7-9); 3. locuinţe proeminente din secolele al VIII-VII-lea î. Hr., care arată că Ierusalimul a

cunoscut atunci o perioadă de prosperitate; 4. fragmentele carbonizate şi stratul gros de rămăşiţe ale unor clădiri prăbuşite, găsite pe versantul estic al Oraşului lui David, care scot în evidenţă descrierea biblică a distrugerii Ierusalimului în anii 587-586 î. Hr. (2 Reg. 25:8-10; Ier. 39:8; 2 Paral. 36:18-19); noul zid ridicat de către Neemia după întoarcerea iudeilor exilaţi în Babilon nu a mai urmat linia vechiului zid, ci a fost construit, pentru prima dată, pe versantul nord-estic al Oraşului lui David.

33:5

În timpul asediului, morţii nu puteau fi îngropaţi în afara zidurilor cetăţii, astfel încît cadavrele erau aşezate pe locul caselor demolate. În încercarea de a stabili o legătură gramaticală cu versetul precedent, BIBL.HEBR. propune înlocuirea infinitivului construct cu un participiu prezent. Figura de stil a întoarcerii feţei lui Dumnezeu se foloseşte frecvent în Vechiul Testament, ori de cîte ori se doreşte sublinierea supărării lui Dumnezeu sau a retragerii ajutorului său (Deut 31:17; Iov 13:24; Ps. 44:24; Is. 45:15; 59:2; Mih. 3:4; 2 Cor. 4:3). Secvenţa *ἀπ' αὐτῶν* (SEPT.RAHLFS) este în deplină concordanţă cu persoana a III-a plural folosită în restul versetului.

33:6

Restaurarea este promisă fie cetăţii (BIBL.HEBR.), fie locuitorilor ei (Codex Alexandrinus şi VULG.). Substantivul feminin gr. *συνούλωσιν*, în cazul acuzativ, este un *hapax legomenon* în Septuaginta, fiind redat prin *închegare de rană* (BIBL.1688) şi *leac* (BIBL.ANANIA); potrivit lui HOLLADAY (p. 27), corespondentul ebr. *ărūkā* se referă la pielea nouă care se formează în urma vindecării unei răni. În SEPT.FRANKF. interesează infinitivul *εἰσακούειν* (fără corespondent în BIBL.HEBR.), tradus în BIBL.1688 prin *a asculta*. Limbajul rănirii şi al vindecării pare inspirat din Os. 5:14-6:2, unde se vorbeşte despre Dumnezeu ca despre un leu care sfîşie poporul în bucăţi.

33:7

Substantivul feminin *ἀποικίαν* (SEPT.RAHLFS), propriu dialectului ionic, este redat prin *înstriinarea* în BIBL.1688, *înstreinarea* în BIBL.1795/2000 şi BIBL.FILOTEI, *cei robiţi* în BIBL.ANANIA. Rezultatul acestei restaurări nu va fi un stat utopic, ci pur şi simplu *ca şi mai nainte* (MS.45). Unele manuscrise ale Septuagintei au în loc de Israel numele Ierusalim, care este asociat cu Iuda din versetele 10 şi 16 (HARRISON, p. 146).

33:9

După verbul gr. *ἔσται*, la diateza medie, timpul viitor, persoana a III-a, singular, SEPT.RAHLFS trece direct la *εἰς εὐφροσύνην*, tradusă în BIBL.1688 *spre veselie*, fără a se indica în mod clar subiectul. BIBL.HEBR. propune să se citească *Ierusalim* în locul ebr. *lî lešēm*, *cf. mie unŭ nume* (BIBL.1874).

33:10-11

Exprimarea *Pustiiu iaste de oameni şi de dobitoace* (BIBL.1688) are rolul de a pune în lumină rezultatul cuceririi babiloniene. Versetele conţin o referinţă la imnele de laudă şi la jertfele de mulţumire aduse la templu, în context liturgic (SEPT.RAHLFS: *δῶρα*, *cf.* BIBL.1688: *daruri*; VULG.: *vota*, BIBL.VULG.1760-1761: *făgăduinţele*). Dumnezeu promite că în locul tăcerii locului pustiu vor răsuna sunete de sărbătoare şi de bucurie, asemenea cîntecelor de bucurie specifice nunţilor; în general, căsătoriile reprezintă un semn de speranţă şi o condiţie esenţială a supravieţuirii poporului evreu. ♦ Versetul 11 conţine o parte a începutului psalmilor de mulţumire 106, 106 şi 135. Prosperitatea refăcută a ţării va determina cîntări spontane de bucurie ale celor care duc daruri de mulţumire la templu.

33:12-13

Scena pastorală redă imaginea păstorilor care îşi numără oile cînd intră la adăpost pentru a înnopta, asemenea lui Dumnezeu: „Cel ce numără mulţimea stelelor şi dă tuturor numele lor" (Ps. 146:4). Chiar şi în întuneric păstorul îşi poate da seama dacă lipseşte vreo oaie, dat fiind faptul că *vor trêce oile pre mîna celui ce numără* (BIBL.1688) în toate regiunile geografice menţionate în versetul 13. Devotamentul grijuliu sugerat de această imagine este ilustrat în parabolele bunului păstor din Luc. 15:3-7 şi Ioan 10:1-18. ♦ Regiunea din Neghevul central, alcătuită dintr-o serie complexă de formaţiuni geologice (platouri înalte, văi nisipoase, dealuri conice şi cratere lunare), a fost considerată multă vreme o regiune ostilă aşezărilor umane. Însă noul proiect început în 1964, ca parte a cercetării intense a întregului Israel, a demonstrat falsitatea unei astfel de afirmaţii cu privire la Neghevul central în perioada Antichităţii. Pînă în prezent, pe baza descoperirilor arheologice din Neghevul central s-a stabilit că aici au existat aşezări din paleolitic pînă în perioada arabă timpurie; notabilă între aceste aşezări umane este seria celor care datează din Epoca Fierului. Arheologul Yohan Aharoni a identificat multe dintre aceste situri în cercetarea sa de la sfîrşitul anilor '50, atribuind existenţa şi importanţa lor nevoii de a stabili un control asupra sistemului de drumuri din Neghev. De atunci, ca rezultat al proiectului „Israel Survey", explorările lui Rudolph Cohen, şeful lucrărilor de cercetare în Neghev, au arătat limpede că locurile arheologice din Epoca Fierului oferă informaţii nu numai despre drumurile comerciale, dar şi despre graniţele regatului Iudeii. Aşezările din Neghevul central – Khirbet Rahba, Khirbet Haluqim şi Atar Haroa – săpate de Cohen, au scos la iveală rămăşiţe tipice pentru secolul al X-lea î. Hr.: case quadri-camerale, asociate cu aşezări israelite pe tot cuprinsul ţării (BUNIMOVITZ, pp. 32-41, 59-60). În plus, în stratul de cenuşă care marchează sfîrşitul aşezărilor au fost descoperite două tipuri de vase: 1. vase făcute pe roată, incluzînd vase de gătit, ulcioare şi vase mai mari asemănătoare vaselor din secolul al X-lea î. Hr. găsite pe tot cuprinsul ţării; 2. vase făcute cu mîna, cunoscute uneori cu numele de „vase Neghev" (care constau din cîteva forme, relativ simple), descoperite doar în localităţile din Neghevul

central şi sudic. Dacă vasele făcute pe roată sînt destul de cunoscute, originea şi dezvoltarea vaselor făcute cu mîna este încă discutabilă (vezi VLADIMIRESCU, DESCOPERIRI, pp. 50-51). ♦ Important oraş din Neghev, atît în perioada canaanită, cît şi în cea israelită, Arad era situat la circa 30 km nord-est de Beer-Şeba, fiind menţionat în Sfînta Scriptură drept un oraş canaanit fortificat din estul Neghevului: „Auzind însă regele canaanean din Arad, care locuia la miazăzi, că Israel vine pe drumul dinspre Atarim, a intrat în luptă cu israeliţii şi a luat pe unii din ei în robie" (Num. 21:1). Aradul apare pe o listă a oraşelor canaanite cucerite (Ios. 12:14), însă nu se spune nimic despre cucerirea lui, cu excepţia cuvintelor: „iar fiii lui Hobab cheneul, socrul lui Moise, au mers din cetatea Palmierilor cu fiii lui Iuda în pustiul lui Iuda din Neghev, care este la miazăzi de Arad şi, venind, s-au aşezat între amaleciţi" (Jud. 1:16). Nu există alte informaţii literare despre această aşezare, cu excepţia mărturiei lui Eusebiu al Cezareii *Onomastikon 14.3*), care menţionează un sat numit Arad, situat la patru mile romane de Moleatha (identificat cu Khirbet Keseifeh) şi la 20 de mile de Hebron. ♦ În BIBL.HEBR. capitolul al 33-lea se prelungeşte cu încă treisprezece versete, ca o reiterare a promisiunii anterioare din Ier. 23:5-6. Inserarea problemei preoţiei levitice într-un pasaj al cărei subiect principal este descendenţa davidică sugerează faptul că versetele 14-26 din BIBL.HEBR. aparţin perioadei postexilice.

Capitolul al 34-lea

34:1

O cronologie detaliată a începutului asediului Ierusalimului apare la 4 Reg. 25:1 şi la Ier. 52:4; este vorba despre al nouălea an al domniei lui Sedechia şi a zecea zi a celei de-a zecea luni. Evenimentele descrise la Ier. 34:1-7 au avut loc, cel mai probabil, în primăvara anului 588, înaintea invaziei egiptene. ♦ Exprimarea *şi toată tabăra lui, şi toată ţara împărăţiei lui* (BIBL.1688) are rolul de a sublinia caracterul compozit al armatei caldeilor, care includea soldaţi din alte ţinuturi cucerite, avînd în vedere că jurămintele vasalilor Orientului Apropiat antic implicau obligaţia de a acţiona împotriva rebelilor, la comanda conducătorului.

34:2

SEPT.FRANKF. foloseşte construcţia pasivă *παραδόσει παραδοθήσεται* (întîlnită şi la Ier. 32:28), redată identic în BIBL.1688 şi MS.45 (*cu dare să va da*). Una dintre cele mai importante diferenţe dintre BIBL.HEBR. şi SEPT.RAHLFS este adaosul *καὶ συλλήμψεται αὐτήν*, pe care Rudolph îl socoteşte un *vaticinium ex eventu* (vezi MCKANE, p. 868). ♦ Întrucît Dumnezeu îi spune lui Ieremia să meargă la Sedechia, este de la sine înţeles că profetul nu putea fi în închisoare în acel moment. Prin urmare, evenimentele relatate în acest capitol trebuie să fi avut loc înainte de evenimentele descrise în capitolele 32-33.

34:3

Unii exegeţi au socotit drept *vaticinium ex eventu* expresia *ûḇāḇel tāḇô* (BIBL.HEBR.), tradusă în BIBL.1874 prin *veĭ merge la Babilonŭ*. Descrierea unei întîlniri „ochi către ochi" şi „gură către gură" se mai întîlneşte o singură dată la Ier. 32:4-5, fiind o reminiscenţă a discuţiei „gură către gură" a lui Moise cu Dumnezeu (Num. 12:8) sau a cunoaşterii „faţă către faţă" a lui Dumnezeu (Deut. 34:10), experienţe care indică statutul unic înaintea lui Dumnezeu. Aici, avertismentul asupra întîlnirii personale a lui Sedechia cu Nabucodonosor se face în ton ameninţător.

34:4

Sedechia va fi exilat în Babilon, însă nu va muri *cu sabie* (BIBL.1688), precizare care lipseşte în BIBL.ANANIA; în SEPT.RAHLFS nu apare secvenţa *ἐν ῥομφαίᾳ*. Ideea de probabilitate este introdusă de adverbul *ἀλλά* şi de verbul *ἄκουσον*, aflat la modul imperativ, timpul aorist.

34:5

O exprimare asemănătoare întîlnim la Fac. 15:15 („iar tu vei trece la părinţii tăi în pace"), unde se vorbeşte despre moartea unei persoane libere, aflată la o vîrstă respectabilă. Secvenţa *ἕως ᾅδου* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.1819 şi BIBL.FILOTEI prin *pînă la iad*, în BIBL.ANANIA prin *pân' la groapă*, nu apare în SEPT.RAHLFS. Deşi se vorbeşte despre ritualurile de bocire specifice morţii unui rege, versetul nu dă detalii referitoare la îngroparea în mormîntul familiei şi rămînerea alături de ceilalţi membri ai familiei.

34:7

Azeca („Pămînt arat") este numele unei cetăţi situate în cîmpia fertilă cunoscută sub denumirea de Şefela lui Iuda, în Valea lui Aialon, lîngă Soco (Ios. 15:35). În zilele noastre, aşezarea biblică Azeca are numele Tell ez-Zakariyeh. Ea a existat înainte de cucerirea Canaanului, de vreme ce Iosua a respins şi urmărit confederaţia celor cinci regi amoriţi pînă la Azeca (Ios. 10:10-11). Cetatea este, de asemenea, menţionată şi în legătură cu întîlnirea şi confruntarea lui David cu filisteanul Goliat (1 Reg. 17:1). Acest lucru ilustrează importanţa strategică pe care o avea cetatea la graniţa dintre Iuda şi Filistia. Săpăturile arheologice, conduse de către Frederick J. Bliss şi R. A. S. Macalister, între anii 1898-1899, au scos la iveală faptul că Azeca fusese puternic fortificată, cu ajutorul unui sistem subteran cu camere de refugiu, în timpul regelui Roboam (2 Paral. 11:9-10). Tot el a adus aici provizii de pîine, untdelemn şi vin (versetul 11). Azeca, Lachiş şi Ierusalim sînt considerate singurele cetăţi din regatul de sud al lui Iuda ale căror ziduri întărite au supravieţuit asaltului lui Nabucodonosor (Ier. 34:7, cca 588 î. Hr.). În cea de-a patra *Scrisoare de la Lachiş*, trimisă cu puţin timp înainte de cucerirea babiloniană către un comandant militar din Ierusalim, un comandant de avanpost îi scria superiorului său: „aşteptăm semnalele din Lachiş, conform indicaţiilor pe care le-a dat stăpînul meu, căci nu

putem vedea semnalele de focuri din Azeca". Această simplă înştiinţare a unui ofiţer către superiorul său este remarcabilă, pentru că ea confirmă relatarea biblică despre invazia lui Nabucodonosor. Cetatea Azeca a fost restabilită de o parte dintre cei întorşi din exilul babilonian (Neem. 11:30). Istoricul Eusebiu de Cezareea (*Onomastikon* 18.10) localizează Azeca între Eleutheropolis (Beth Guvrin) şi Ierusalim. Astăzi, aici (la 24 km nord-vest de Hebron) se află oraşul modern Tell-Zakariyeh. ♦ Lachiş este numele unei cetăţi (la 24 km vest de Hebron), menţionate pentru prima dată în Sfînta Scriptură în legătură cu Iosua şi cu cucerirea israelită a Ţării Făgăduinţei. După victoria sa, Iosua l-a executat pe regele Lachişului şi ulterior a preluat conducerea asupra cetăţii (Ios. 10:26-34). Regele David a reanimat viaţa cetăţii, iar aceasta a căpătat o importanţă deosebită mai ales în timpul regelui Roboam din Iuda (cca 920 î. Hr.), cînd a devenit o fortăreaţă împotriva atacurilor egiptenilor şi filistenilor (2 Paral. 11:9). Aproximativ un secol mai tîrziu, regele Amasia, tot din Iuda, a fost omorît în Lachiş, fiind victima unei conspiraţii (4 Reg. 14:19). Cetatea a rămas în picioare atunci cînd regele Sanherib al Asiriei a invadat-o, în anul 701 î. Hr., însă a căzut în final sub măcelurile furioase ale asirienilor (4 Reg. 18:13-17; Is. 36). Reocupată şi reconstruită de către iudei, Lachiş a fost ultimul avanpost al Ierusalimului care a căzut în mîinile babilonienilor, atunci cînd Nabucodonosor l-a invadat (588-586 î. Hr.) şi a adus sfîrşitul regatului de sud (Ier. 34:7). În final, Lachiş apare în rîndul oraşelor reocupate în perioada post-exilică (Neem. 11:30). Tell Lachiş, colina anticului oraş Lachiş, este situată în cîmpia dintre Dealurile Iudaice, la aproximativ 40 km sud-est de Ierusalim. Multitudinea surselor de apă şi văile fertile ale acestei regiuni au favorizat existenţa unui oraş prosper în decursul unei considerabile perioade de timp. În sursele istorice, Lachişul este menţionat pentru prima dată în secolul al XV-lea î. Hr., într-un papirus ce datează din al 20-lea an al domniei faraonului Amenhotep II (1427-1402 î. Hr.), papirus în care sînt notate ofrandele dăruite de oficialii egipteni emisarilor din diferite oraşe canaanite, printre care se numără şi Lachişul. În Lachiş s-au descoperit urmele a trei temple datînd din perioada canaanită. Descoperirile arheologice atestă faptul că Lachişul canaanit se afla sub dominaţie egipteană în această perioadă, ca, de altfel, întreaga parte de sud a Canaanului. Strînsele legături cu Egiptul pot fi observate şi în arhitectura Templului de pe acropolă, din obiectul de bronz ce poartă numele lui Ramses al II-lea şi din cele două coşciuge antropoide, din lut, descoperite într-un mormînt situat la poalele colinei, unul dintre acestea avînd o inscripţie pseudo-hieroglifică. Tot aici au fost descoperite şapte sau opt inscripţii scurte, scrise cu alfabet canaanit, care au ajutat foarte mult la studierea acestei scrieri. În jurul anului 1220 î. Hr., oraşul Lachiş a ars complet într-un incendiu, iar locuitorii au fost fie ucişi, fie deportaţi. Oraşul a fost apoi abandonat şi a rămas în ruine pînă în timpul lui David. Arheologii au căzut de acord în privinţa ideii că distrugerea oraşului Lachiş are legătură cu prăbuşirea hegemoniei egiptene asupra sudului Canaanului; lipsit de protecţia egipteană, oraşul nefortificat a căzut uşor în mîinile duşmanilor. Dovezi uimitoare ale bruştei distrugeri au fost găsite în ruinele clădirii publice din perioada canaanită: scheletele umane descoperite aici includeau oasele mai multor adulţi, dar şi ale unor copii şi nou-născuţi. Ca oraş israelit, Lachişul era înconjurat de un sistem complex de fortificaţii puternice. Zidul de susţinere extern, gros de 6 m, încercuia oraşul pe la mijlocul versanţilor, rolul său fiind acela de a stopa atacul inamic, în timpul bătăliilor soldaţii fiind poziţionaţi doar din loc în loc pe acest zid (la colţurile colinei şi lîngă poarta oraşului). Poarta oraşului, construită în partea sud-vestică a colinei, este cea mai mare poartă a vreunei cetăţi descoperite vreodată în Israel. Un drum pavat urca de la poalele colinei pînă la poarta care era construită asemenea unui bastion. De la poarta externă, intrarea în oraş trecea printr-o curte deschisă ce conducea la poarta internă, care era de fapt o casă cu patru intrări şi şase camere. Astfel de „case-poartă" există şi în alte situri din Israel (Meghido, Haţor, Ghezer şi Aşdod), poarta din Lachiş fiind cea mai mare. Săpăturile de la poartă au scos la iveală fragmente ale unor balamale de bronz care aparţineau uneia dintre uşile porţii; fragmentele de lemn carbonizat care s-au găsit în aceste ruine erau părţi ale uşii de lemn. Lemnul a fost identificat ca fiind salcîm, o esenţă tare care nu creşte în zona Lachişului. Palatul-fort (care cu siguranţă servea drept reşedinţă guvernatorului numit de către regele iudeu) se afla în centrul oraşului. Conspiraţia din Ierusalim împotriva lui Amazia (798-769 î. Hr.), fuga sa în Lachiş şi moartea sa acolo, în mîinile rebelilor, sînt relatate pe larg la 4 Reg. 14:19 şi 2 Paral. 25:27. Alegerea Lachişului ca loc de refugiu indică statutul special al oraşului în regatul Iudeii în acea perioadă. Principalul atac al armatei asiriene a fost lansat din colţul sud-vestic al oraşului, iar datele arheologice ne permit reconstituirea bătăliei. Lachişul este înconjurat din toate părţile de rîpe adînci, singura excepţie fiind colţul sud-vestic, care este legat printr-un pinten de următorul deal. Fortificaţiile oraşului erau deosebit de puternice în colţul sud-vestic, aici zidul extern de susţinere fiind unit cu zidul principal, iar în punctul de unire fusese ridicat un turn masiv. În ciuda acestor măsuri, colţul sud-vestic era cel mai sensibil în faţa unui atac. Asirienii au construit o rampă (lată de 70-75 m şi lungă de 50-60 m) pe panta colinei, singura rampă asiriană de asediu cunoscută şi cea mai veche din cele descoperite. Cele opt sesiuni de săpături de la Lachiş (Tell ed-Duweir), efectuate de arheologii de la Universitatea Tel-Aviv, sub conducerea lui David Ussishkin, începînd cu anul 1975, au scos la iveală o remarcabilă confirmare a faimoaselor reliefuri în piatră descoperite de Sir Henry Austin Layard în aripa sud-vestică a palatului din Ninive al lui Senaherib, şi care acum sînt expuse la British Museum. Tel Lachiş este o localitate deosebit de importantă pentru studiul vaselor de păstrare regale din Iudeea şi a peceţilor lor, deoarece vasele au fost descoperite într-un context stratigrafic datat; 10

vase cu mînere inscripţionate au fost întru totul reconstituite: aici au fost descoperite cele mai multe mînere inscripţionate din Israel.

34:8

Dacă un evreu nu îşi putea plăti datoriile, îşi vindea creditorului, pe un anumit număr de ani, familia, copiii sau chiar pe sine. În orice caz, legea mozaică prevedea eliberarea evreilor după şase ani de robie (Ieş. 21:2-11; Lev. 25:39-46; Deut. 15:1, 12-18). Robia pe viaţă a unui evreu era interzisă prin lege. „Sclavia din Israel (...) era ceva înrudit cu închisoarea din societatea modernă şi slujea unui scop aproximativ asemănător, acela de a îngădui unui om care nu-şi putea plăti amenda să lucreze direct pentru datoria lui. În unele privinţe, era mai puţin înjositoare şi demoralizantă decît penitenciarele moderne; în primul rînd, omul nu era separat de societate, cum ar fi în închisoare. Ideal ar fi ca una dintre rudele sale să plătească debitorului şi, astfel, să scape de datorie. Dacă acest lucru nu este posibil, pentru că nici una dintre rudele sale nu are destui bani în acel moment, ei ar trebui să încerce totuşi să-l răscumpere mai tîrziu, dacă fondurile le permit. Dacă acest lucru se dovedeşte imposibil, el urmează să fie eliberat în anul jubileului. Eliberarea jubiliară nu se aplica şi sclavilor străini" (WENHAM, pp. 340-341).

34:10-11

Textul SEPT.RAHLFS este mult mai scurt decît cel din BIBL.HEBR. Nu există nici o explicaţie a modului în care stăpînii au putut să îşi găsească sclavii şi să reintre în posesia lor, după exil; cel mai probabil, ştiau locaţia familiilor sclavilor. Unul dintre motivele cele mai plauzibile ale eliberării îl poate reprezenta întreţinerea sclavilor, care presupunea anumite costuri legate de hrană şi de îngrijire.

34:14

Adjectivul *ἐλεύθερος* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 şi în MS.45 prin *volnic*, în BIBL.1795/2000, BIBL.1819, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA prin *slobod*, în BIBL.ANANIA prin *liber*. Pasajul este pus adeseori în legătură cu Deut. 15:1-3. „După două perioade de cîte trei ani, fiecare al treilea an fiind anul zeciuielii pentru nevoiaşi, ciclul se încheia cu un al şaptelea an, al iertării. *Iertare* este un termen dificil de definit cu exactitate în acest context; este greu de stabilit dacă termenul înseamnă 'suspendare' sau 'terminare'. Natura iertării este specificată în măsura în care are legătură cu creditorii şi cu datornicii. Problema la care s-a făcut referire mai sus este dacă datoria trebuia anulată permanent sau suspendată timp de un an, ceea ce însemna că nu se putea cere înapoi datoria în timpul celui de-al şaptelea an. A doua posibilitate pare mai probabilă; în al şaptelea an, cînd ţara era lăsată necultivată, mulţi oameni nu ar fi avut posibilitatea de a putea înapoia o datorie, din cauza întreruperii temporare a sursei lor obişnuite de venit. De aceea, a insista asupra înapoierii datoriei în timpul anului iertării ar fi fost o pricină de neplăceri pentru datornic, cum ar fi fost intrarea într-un serviciu neplătit" (CRAIGIE, p. 268).

34:16

Textul *liberi et suae potestatis* (VULG.), redat *să fie slobozi şi în putearea sa* în BIBL.VULG.1760-1761, exprimă ideea unei libertăţi absolute. Încălcarea legămîntului de către popor prin pîngărirea numelui divin este exprimată cu ajutorul verbului *ἐπεστρέψατε* (SEPT.RAHLFS), la modul indicativ, timpul aorist, tradus în BIBL.1688 prin *v-aţi întors*.

34:18

Versiunea din BIBL.HEBR. a acestui verset indică funcţia ceremoniei şi sugerează faptul că cel care va încălca legămîntul cu Dumnezeu va avea aceeaşi soartă cu cea a viţelului jertfit: *au tăiat viţelul în două şi au trecut prin bucăţile lui* (BIBL.CORN.1921). În vechiul Orient Apropiat se foloseau diferite ceremonii pentru pecetluirea unui legămînt, odată ce se ajungea la o înţelegere: oferirea unor obiecte vestimentare (1 Reg. 18:1-4), stropirea cu sînge (Ieş. 24:6, 8) sau trecerea printre bucăţile unui animal sacrificat. Ultima practică sugera faptul că fiecare dintre părţile contractante pronunţa un blestem asupra sa, de a fi tăiat în bucăţi în situaţia în care ar fi încălcat legămîntul (HUEY, p. 311).

34:19

BIBL.HEBR. enumeră mult mai detaliat decît SEPT.RAHLFS grupurile care au încheiat înţelegere cu Sedechia. În SEPT.RAHLFS se foloseşte, lapidar, *καὶ τὸν λαόν*, secvenţă tradusă în BIBL.1688 prin *şi pe norod*. Substantivul *δυνάστης* (SEPT.RAHLFS), un *nomen agentis* de la rădăcina extinsă *dunas-* (întîlnită pentru prima dată la Homer, sub forma *ἐδυνάσ-θην*) este înrudit cu *δυναστεία*, care are sensul de 'putere', 'conducere', 'stăpînire'; BIBL.1688 şi MS.45 îl traduc prin *sîlnici*, BIBL.1795/2000 şi BIBL.1819 prin *putearnici*, iar BIBL.ANANIA prin *celor ce ţin puterea*.

34:20

Blestemul de a rămîne neîngropat şi de a avea cadavrul mîncat de animale sau de păsări face parte din lista stereotipă a blestemelor enumerate în Deut. 28:26. Omul care a fost creat să stăpînească lumea (Fac. 1:18) va fi stăpînit de ea dacă va cădea sub blestemul lui Dumnezeu (CRAIGIE, p. 388).

Capitolul al 35-lea

35:1

În BIBL.VULG.1760-1761 găsim construcţia *fiul lui Iosue*, urmînd imediat numelui lui Ioiachim. Această construcţie redă VULG. *filii Josiæ*, care are corespondent în BIBL.HEBR., însă nu şi în SEPT.RAHLFS sau în SEPT.FRANKF. În consecinţă, ediţiile româneşti fidele textului ebraic vor prezenta acest adaos (de pildă, BIBL.1874 are *fiiulŭ luĭ Iosia*), dar el nu se va regăsi în cele care urmează textul grecesc.

35:2

Pînă la BIBL.ANANIA, toate versiunile româneşti fidele Septuagintei nu au făcut altceva decît să translitereze, în alfabet latin, termenul grecesc *'Αρχαβίν*. Astfel, în MS.45 se găseşte forma *Arhavin*, care va fi întrebuinţată şi în BIBL.1688 (*Arhathín*), *cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. Termenul grecesc, la rîndul său, este o transpunere a ebraicului *hārēkābîm*, care îi desemnează pe recabiţi. De altfel, în ediţiile care urmează textul ebraic găsim forme precum: *Rechabiţilorŭ* (BIBL.1874), *Recabiţilor* (BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL.). Forma lat. *Rechabitarum* (VULG.) a fost echivalată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *reheaviteanilor*. ♦ Dumnezeu îi porunceşte din nou lui Ieremia să întreprindă o acţiune încărcată de simbolism. El este trimis la casa recabiţilor, pentru a-i aduce pe aceştia la Templu. Exegeţii au oscilat între opinia că sintagma *casa Recabiţilor* se referă la familia sau clanul cu acest nume şi ipoteza că textul biblic ar avea în vedere locuinţa în sine a acestora (HUEY, p. 313). Recabiţii formau un subgrup în sînul poporului lui Israel şi Iuda şi îl aveau strămoş pe Ionadab, fiul lui Recab, după cum, de altfel, aflăm din versetele următoare. Vechiul Testament îi mai menţionează doar la 4 Reg. 10:15-31 şi 1 Paral. 2:55, însă informaţiile esenţiale ni le oferă tocmai acest capitol din cartea profetului Ieremia. Aflăm, aşadar, că ei nu consumau vin, nu practicau agricultura şi nu se aşezau în oraşe, ducînd o viaţă de nomazi.

35:3

Din pricina orientării către texte-sursă diferite, ediţiile româneşti prezintă diferenţe semnificative în privinţa numelor menţionate în acest verset. Astfel, MS.45 are seria *Iehonía*, *Ieremíei*, *Havasin*, *casa Rahavin*, forme pe care le păstrează şi BIBL.1688. BIBL.1795/2000 traduce, însă, prin: *Iehoniia*, *Ieremie*, *Havasin*, *casa lui Arhavin*. Cu mici diferenţe, aceasta va fi seria pentru care se optează în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA apelează, însă, la textul ebraic, pentru a prezenta variante româneşti cît mai apropiate de acesta: *Iaazania*, *Ieremia*, fiul lui *Habaţinia*, *casa Recabiţilor*. Nici una dintre ediţiile fidele textului ebraic nu prezintă diferenţe majore faţă de formele din BIBL. ANANIA. În BIBL.VULG.1760-1761 găsim: *Iezonie*, *Ieremie*, *Hapsanie*, *casa rehaviteanilor*. Preferinţa pentru *Iehonia*, manifestată în ediţiile fidele textului grecesc de dinainte de BIBL.ANANIA, se datorează diferenţei dintre cele două surse utilizate: SEPT.FRANKF. (*ἰεχονίαν*) şi SEPT.RAHLFS (*Ιεζονιαν*). Personajul la care se face referire trebuie să fi fost unul dintre liderii Recabiţilor; şi, desigur, tatăl său, Ieremia, nu trebuie confundat cu profetul (HUEY, p. 314). După cum este construit versetul, se pare că întreaga comunitate a Recabiţilor a fost dusă la Templu de Ieremia.

35:4

Versetul ne oferă cîteva informaţii despre modul în care erau aşezate camerele slujitorilor Templului. Numite în BIBL.HEBR. *lĕšākôt*, acestea erau construite pe trei nivele şi adăposteau personalul care deservea Templul (preoţii, cîntăreţii şi alte persoane cu diverse sarcini). Din acest verset vedem că şi *dregătorii* (SEPT.FRANKF.: *τῶν ἀρχόντων*) aveau o cameră rezervată în Templu. ♦ *Anania* (SEPT.FRANKF.: *'Ανανίου*, VULG.: *Hanan*, după ebraicul *hānān*) nu mai este menţionat în alt loc din Vechiul Testament, iar simtagma utilizată pentru a-l desemna (BIBL.1688: *omului lui Dumnezău*) este unică în cartea profetului Ieremia, dar destul de uzitată în celelalte cărţi veterotestamentare. În general, ea se aplica unui profet, dar în cazul de faţă s-ar putea deduce că Anania era preot la Templu (NICOT, p. 617). ♦ Textul din SEPT.FRANKF. diferă de cel din SEPT.RAHLFS în ceea ce priveşte sarcina lui Şalum, fiul lui Maaseia. În varianta veche găsim construcţia *τοῦ φυλάσσοντος τὴν ὁδόν* (*cf.* BIBL.1688: *cĕluia ce păzêşte calea*, urmată de ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.1914, inclusiv), în vreme ce în SEPT.RAHLFS *ὁδόν* este înlocuit cu *αὐλήν*. Singura ediţie apărută după editarea SEPT.RAHLFS, BIBL.ANANIA, foloseşte acest text modern şi se desprinde de tradiţia fidelă SEPT.FRANKF., traducînd întreaga sintagmă prin *păzitorul curţii*. După VULG. (*custos vestibuli*), BIBL.VULG.1760-1761 are: *păzitoriul uşii*. Acesta este şi sensul sintagmei corespondente din BIBL.HEBR., lucru reflectat şi în traducerile româneşti (BIBL.1874: *uşĕrulŭ*, BIBL.CORN.1926: *uşierul*, BIBL.1936: *străjerul dela intrare*, BIBL.1968: *păzitorul pragului*; de notat că BIBL.RADU-GAL. nu traduce această sintagmă). Funcţia ocupată de Şalum era una cu o bună reputaţie, principala sarcină a celui care o ocupa fiind supravegherea căilor de acces în Templu (AYBC JER., p. 575).

35:5

În BIBL.HEBR. şi în VULG. versetul este un pic mai dezvoltat decît în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS, însă diferenţele nu sînt esenţiale. De notat că, deşi MS.45 traduce corect gr. *ποτήρια* prin pluralul *păhară*, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA folosesc acelaşi cuvînt românesc, însă, inexplicabil, la singular. BIBL.ANANIA revine la forma de plural. ♦ Forma *căn̂ceaie* din BIBL.VULG.1760-1761 redă VULG. *calices*, care, la rîndul ei, urmează ebr. *kôs*, termen polisemantic, folosit în această situaţie la plural, cu sensul 'cupe' (BIBL.CORN.1926: *pahare*). ♦ Gestul lui Ieremia de a-i îndemna pe recabiţi să bea vin a fost, desigur, şocant pentru aceştia, întrucît nu ne putem imagina că Ieremia nu cunoştea concepţia acestora despre consumul vinului.

35:6-7

Porunca lui Ionadab, la care se referă recabiţii, nu apare nicăieri în Vechiul Testament şi nu este explicată nici în acest pasaj din cartea profetului Ieremia. Recabiţii menţionează trei interdicţii principale (privind locuinţele, agricultura şi viticultura) şi una derivată din aceasta din urmă (consumul de vin). ♦ Diferenţele dintre SEPT.RAHLFS (inclusiv SEPT.FRANKF.), VULG. şi BIBL.HEBR. sînt nesemnificative în ceea ce priveşte aceste două versete, cu excepţia ultimului verb din versetul 7. În SEPT.RAHLFS întîlnim forma *διατρίβετε* (prezent indicativ, persoana a

doua, numărul plural) a verbului *διατρίβω*, al cărui sens este 'a sta', 'a rămîne' (DBLG, 1417), 'a petrece o perioadă de timp într-un anumit loc' (BDAG, p. 238). Termenul *peregrinamini* (VULG.) este redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *nemerniciți* (un corespondent neologic ar fi *peregrinați*, iar unul arhaic *pribegiți*). Varianta latină este mai apropiată de sensul ebr. *gûr* ('a locui ca străin într-un anumit loc', *cf.* DBLH, 1591). Acesta a fost tradus astfel: BIBL.1874: *petreceți*, BIBL.CORN.1926: *sînteți străini*, BIBL.1936: *sunteți călători*, BIBL.RADU-GAL.: *sunteți drumeți*. ♦ Fericitul Ieronim are un scurt comentariu la acest pasaj: „Fiii lui Ionadab, ni se spune, nici nu beau vin, nici băutură tare, şi se sălăşluiau în corturi aşezate oriunde îi prindea noaptea. Conform Psaltirii, ei au fost primii care au suferit captivitatea; căci, atunci cînd caldeii au început să devasteze Iuda, ei au fost obligaţi să se refugieze în oraşe" (IERONIM, EP., 125.7-8).

35:8-10

Recabiții relatează cum au pus în practică poruncile lui Ionadab. Textul nu prezintă diferențe importante între cele trei versiuni (greacă, ebraică şi latină), fiind demn de remarcat numai faptul că pasajul din SEPT.RAHLFS este mai dezvoltat, recabiții menționînd, punctual, că au respectat fiecare interdicție a lui Ionadab. ♦ Plasarea construcției *καὶ ἐγενήθη* în versetul 10 din SEPT.FRANKF. i-a derutat pe traducătorii români, care au socotit că aceasta (tradusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *şi s-au făcut*) ar avea legătură cu pasajul anterior, subliniind, astfel, îndeplinirea de către recabiți a poruncilor lui Ionadab. În realitate, însă, secvența aparține unității care urmează, lucru remarcat de traducătorii români începînd cu BIBL.1795/2000, dar şi de editorii SEPT.RAHLFS, care au mutat sintagma în versetul următor.

35:11

Recabiții îi explică lui Ieremia motivul pentru care ei, un trib nomad, locuiau acum în Ierusalim. Era vorba numai despre un refugiu temporar din calea armatelor cotropitoare ale lui Nabucodonosor. Opinia că recabiții îşi schimbaseră realmente modul de viață nu este în concordanță cu cele afirmate de ei anterior, aşa că ea nu poate fi fundamentată pe text (HUEY, pp. 315-316). ♦ Termenului *τῶν ἀσσυρίων* din SEPT.FRANKF. îi corespunde ebr. *ărām*, numele veterotestamentar al zonei dintre Damasc şi sectorul superior al Tigrului şi al Eufratului, dar şi al populației care locuia acest teritoriu, arameii. În VULG. este folosit termenul *Syriæ*, întrebuințat şi astăzi pentru desemnarea regiunii şi statului arab care ocupă teritoriul delimitat mai sus. În perioada invaziei lui Nabucodonosor, arameii erau aliați ai Babilonului. Trebuie menționat, totuşi, faptul că SEPT.RAHLFS comite o eroare folosind numele *asirieni* pentru aramei, întrucît cele două civilizații (Asiria şi Aramul), deşi se suprapun în unele momente ale istoriei, nu sînt identice (AYBC JER., p. 577). ♦ Termenul *ἐκεῖ* (*acolo*) din SEPT.FRANKF. se referă la Ierusalim, menționat anterior în verset. De altfel, numele oraşului apare, în locul adverbului, în VULG. şi în BIBL.HEBR.

35:12

Din sintagma *πρός με* (*către mine*), folosită în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS, deducem că profetului trebuie să-i atribuim cuvintele din acest verset. În BIBL.HEBR. şi în VULG., însă, apare construcția „către Ieremia". Majoritatea exegeților au considerat, însă, că lecțiunea din versiunile ebraică şi latină nu sugerează că în versetul de față vorbitorul ar fi altcineva decît Ieremia, ci ea se datorează unui artificiu stilistic al profetului (AYBC JER., p. 577).

35:13

Termenul *ἀνθρώπῳ* din SEPT.FRANKF. este folosit aici cu sens generic. MS.45 a tradus, însă, literal prin *omului*, iar această traducere a fost păstrată în toate edițiile, pînă la BIBL.ANANIA, care traduce prin forma de plural *oamenilor*, menționînd, într-o notă de subsol (p. 1012, nota a), caracterul de singular generic al termenului grecesc. ♦ Întrebarea pe care Dumnezeu o adresează poporului este una retorică şi nu reprezintă un îndemn către oameni spre a-şi schimba atitudinea, ci constituie o introducere pentru judecata aspră care urmează (HERM., p. 248).

35:14

Recabiții au respectat poruncile strămoşului lor, deşi ele nu reprezentau decît un aşezămînt omenesc, în vreme ce poporul a ignorat cuvintele lui Dumnezeu. În acest verset, precum şi în cele care urmează, Dumnezeu nu este preocupat de conținutul propriu-zis al poruncilor respectate de recabiți, ci de ascultarea lor față de „părinte", pe care o opune neascultării poporului față de el (AYBC JER., p. 577).

35:15

Conform SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF., profeții i-au îndemnat pe oameni să-şi îmbunătățească *τὰ ἐπιτηδεύματα* (MS.45, BIBL.1688: *tocmêlele*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914: *lucrurile*, BIBL.ANANIA: *faptele*); în BIBL.VULG.1760-1761, termenul *studia* (VULG.) a fost tradus prin *cugetele*.

35:17

În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. versetul este mai scurt decît în VULG. şi în BIBL.HEBR. În versiunile latină şi ebraică, pe lîngă amenințarea urgiei, Dumnezeu reafirmă faptul că poporul a refuzat cu încăpățînare să-l asculte şi că nu i-a răspuns la chemare.

35:18-19

Dumnezeu încheie comparația între popor şi fiii lui Ionadab cu o binecuvîntare asupra celor din urmă, datorată ataşamentului lor față de porunca strămoşească. Răsplata ascultării recabiților este una des întîlnită în scrierile veterotestamentare: mereu vor avea un reprezentant înaintea lui Dumnezeu, pe cineva care să-i slujească Domnului şi să comunice cu el, poate chiar să profețească în numele său. Desigur, această promisiune nu implică şi dobîndirea calității preoțeşti de către recabiți (HUEY, p. 317). Expresia

πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS), tradusă în BIBL.1688 prin *toate zilele pămîntului*, este redată în BIBL.ANANIA mai liber, printr-o expresie românească (*atât cât va fi pământul*), traducerea literală fiind consemnată în notă (BIBL.ANANIA, p. 1012, nota b).

Capitolul al 36-lea

36:1

Începutul capitolul al 36-lea este extrem de important, ca singurul pasaj din Vechiul Testament în care se arată cum mesajul divin primit de către un profet se concretizează în scris. Evenimentul are loc „în anul al patrulea al lui Ioachim, fiul lui Iosia, regele lui Iuda", adică 605 î. Hr., primul an de domnie al lui Nabucodonosor, cînd Imperiul Babilonian şi-a stabilit supremaţia politică şi militară în Orientul Apropiat, prin înfrîngerea Egiptului în bătălia de la Carchemiş (HUEY, p. 318). ♦ Prin formula *fost-a cuvîntul Domnului* am redat SEPT.RAHLFS *ἐγενήθη λόγος κυρίου*, VULG. *factum est verbum*, o sintagmă biblică stereotipă, care mai apare, cu unele variaţii ale diatezei verbului, în Iona, Rut, Iezechiel şi 3 Regi. ♦ Secvenţa *către mine* din MS.45 şi BIBL.1688 reprezintă traducerea sintagmei *πρὸς με* din SEPT.FRANKF.; BIBL.1914, precum şi ediţiile româneşti care urmează îndeaproape textul SEPT.RAHLFS, traduc prin *către/ către mine*. O diferenţă apare în BIBL.HEBR., unde lui *πρὸς με* îi corespunde *'el-yirm'yāhû*, redat în VULG. prin *ad Ieremiam*. Toate ediţiile româneşti care urmează BIBL.HEBR. redau sintagma ebraică prin *către/ către Ieremia*. Se pare că SEPT.RAHLFS înlocuieşte numele propriu cu pronumele personal, ca urmare a unei greşeli de citire a unei abrevieri (MCKANE, p. 900).

36:2-3

Sintagma *χαρτίον βιβλίου* este redată literal prin *hîrtie de carte* în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, şi BIBL.1914; BIBL.FILOTEI şi BIBL.CORN.1921 păstrează numai cuvîntul *carte*, iar BIBL.ANANIA are *hârtie pentru o carte*. Avem a face aici cu un anacronism, deoarece codexul („cartea pătrată") apare în secolele I-II d. Hr., fiind specific perioadei apostolice, iar hîrtia va fi descoperită mult mai tîrziu. Cel mai uzitat suport de scris din lumea veche era papirusul. Mai mult, termenul grecesc folosit pentru desemnarea papirusului (transpunerea cuvîntului fenician *gubla*) este *βίβλος*, de la care derivă cuvîntul *carte* şi, prin forma de plural, *Biblie*. Corespondentul din limba latină, *liber*, desemnează atît cartea, cît şi materialul pe care este scrisă aceasta, dar şi pelicula de lemn care se află imediat sub scoarţa copacului (IRIGOIN, pp. 6-7). Este foarte probabil ca profeţia lui Ieremia să fi fost scrisă pe papirus, întrucît a fost ars cu uşurinţă mai tîrziu (36:23). Urmînd BIBL.HEBR., VULG. foloseşte expresia *volumen libri*, redată astfel: BIBL.VULG.1760-1761: *valul cărţii*; *cf.* BIBL.1874 şi BIBL.1911: *tuiu de carte*, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL.: *sul de carte*, BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968: *sul de hîrtie*. ♦ Prepoziţia *ἐπί* din SEPT.RAHLFS, corespunzătoare lui *'al* din BIBL.HEBR. şi *adversum* din VULG., este redată fie prin *asupra* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL. ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1874, BIBL.1911) sau *împotriva* (BIBL.RADU-GAL.), fie, folosind o traducere neutră, prin *despre* (BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968), sau *cu privire la* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN. 1926). MS.45 foloseşte prepoziţia *prestă*. ♦ Toate ediţiile româneşti care urmează versiunea ebraică, cu excepţia BIBL.RADU-GAL., au *Israel/ Israil*, în vreme ce ediţiile care urmează SEPT.RAHLFS au *Ierusalim*. ♦ În mod surprinzător, MS.45 şi BIBL.1688 folosesc sintagma *toate limbile*, în vreme ce toate celelalte ediţii româneşti redau prin *toate neamurile/ popoarele* expresia *πάντα τὰ ἔθνη* din SEPT.RAHLFS; *cf. omnes gentes* (VULG.), *kol-haggôyīm* (BIBL.HEBR.). ♦ Probabil că la vederea tuturor relelor pe care Dumnezeu are de gînd să i le pună în faţă, casa lui Iuda se va pocăi şi se va întoarce pe drumul cel bun. În acel moment, cel *blînd* (*cf.* MS.45, BIBL.1688) sau *milostiv* (*cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) le va ierta păcatele şi nedreptăţile.

36:4

Ieremia îl desemnează pe scribul său, Baruh (cuvînt semitic ce înseamnă 'binecuvîntat'), fiul lui Neria, să noteze profeţia, după dictare. Cronologic, aceasta este prima apariţie a lui Baruh, deşi este menţionat, pentru prima dată, în 32:12, în timpul conducerii regelui Sedechia. Se pare că Baruh era un personaj înstărit şi provenea dintr-o familie de scribi profesionişti, ca frate al lui Seraiah (51:59) şi nepot al lui Maasia (2 Paral. 34:8), conducătorul Ierusalimului în timpul regelui Iosia (HUEY, p. 320). O bulă descoperită în secolul al XX-lea poartă inscripţia: „aparţinînd lui Berechia, fiul lui Neria scribul". Există un consens în rîndul specialiştilor că Berechia este Baruh, scribul lui Ieremia (vezi AVIGAD, pp. 28-29). ♦ MS.45 şi BIBL.1688 redau expresia *ἀπὸ στόματος Ἱερεμίου* din SEPT.FRANKF. prin *den gura Ieremíei*, susţinînd faptul că documentul a fost scris după dictare, o practică frecventă în vechile şcoli scribale. În Noul Testament, un anume Terţius va scrie, tot după dictare, epistola către Romani a Sfîntului Pavel (*cf.* Rom. 16:22). VULG. are *ex ore Ieremiae*, urmată de BIBL.VULG.1760-1761: *din gura lui Ieremie*. Toate ediţiile româneşti care urmează îndeaproape textul SEPT.RAHLFS au: *din/ den gura Ieremiei/ lui Ieremia*, alături de BIBL.1874, BIBL.1911 şi BIBL.RADU-GAL. În BIBL.1936 şi în BIBL.1944 se optează pentru sintagma *după spusa lui Ieremia*, iar în BIBL.CORN.1926 pentru expresia verbală *după cum spunea Ieremia*. ♦ Verbul *ἐχρημάτισεν* din SEPT.RAHLFS, la aorist indicativ activ, corespunde lui *locutus est* (VULG.) şi are sensul 'a revela un mesaj sau un avertisment divin' (ARNDT, p. 1089). Acesta este redat în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *au răspuns*, sugerînd ideea unui dialog între profet şi Dumnezeu. Toate celelalte ediţii româneşti care urmează SEPT.RAHLFS folosesc, în mod unilateral, *au grăit/ au spus*. BIBL.1874 optează pentru *a vorbitŭ*, urmată de BIBL.1911: *a vorbit*. BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. (*spusese*), BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.ANANIA (*grăise*), urmînd BIBL.HEBR.,

unde apare *dibber*, la piel perfect, folosesc timpul mai mult ca perfect al indicativului activ, sugerînd întîietatea cronologică a celor relatate. Subiectul principal al cărţii lui Ieremia îl reprezintă cuvintele pe care profetul le-a primit de la Dumnezeu (vezi comentariul la versetul 1).

36:5

De aici încolo, capitolul al 36-lea prezintă răspunsul poporul şi al conducătorilor acestuia la mesajul divin pe care Ieremia l-a transmis prin intermediul colaboratorului şi secretarului său, Baruh (NEWMAN, p. 720). ♦ Motivele pentru care profetul nu poate merge personal la templu nu sînt încă elucidate şi merg de la detenţia sa, ca *persona non grata*, din cauza reacţiei ostile a autorităţilor (20:1-6), pînă la o anumită impuritate corporală, reglementată în Lev. Cea mai plauzibilă explicaţie rămîne faptul că liderii religioşi de la templu îl împiedicau să pătrundă aici din cauza predicii sale (26:7-19), care ar fi putut să agite masele şi să creeze dezordine (HUEY, p. 320). ♦ Sintagma *Ἐγὼ φυλάσσομαι* din SEPT.FRANKF. este redată în MS.45 prin *Eu mă păzesc* (BIBL.1688: *Eu mă păzăsc*). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA au *Eu sânt în pază*, BIBL.1914: *Eu sunt supt pază*, iar BIBL.ANANIA: *Mă aflu sub pază*. Întărind ideea detenţiei, VULG. are aici *Ego clausus sum*, urmată de BIBL.VULG.1760-1761 cu *Eu sânt închis*. Sensul verbului din BIBL.HEBR. este greu de stabilit exact (MCKANE, p. 901) şi este redat în toate ediţiile româneşti care traduc textul ebraic prin *sînt închis*. BIBL.RADU-GAL. optează pentru *sunt păzit*, o variantă intermediară.

36:6

Expresia *εἰς τὰ ὦτα* din SEPT.RAHLFS este redată literal în MS.45 şi în BIBL.1688 (*la urechile*), *cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. Termenul *audiente* (VULG.) este tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin construcţia gerunzială *auzând*. Toate traducerile româneşti care urmează BIBL.HEBR., alături de BIBL.ANANIA, redau sintagma cu sensul general *în auḏul/ în auzul*. ♦ În „ziua de post" (gr. *ἡμέρα νηστείας*) mulţimile se adunau la templu. Vechiul Testament nu menţionează anumite zile de post în perioada pre-exilică. Ele surveneau în mod spontan, în urma unei crize sau a unei urgenţe. Prezenţa armatei babiloniene în regiune ar fi fost un motiv suficient pentru Iuda ca să declare o zi de post (HUEY, p. 320).

36:7-8

Tot literal este tradusă şi sintagma *πεσεῖται ἔλεος αὐτῶν*, redată în MS.45 şi în BIBL.1688 prin secvenţa *va cădea mila lor*, *cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. S-a presupus că aceasta descrie imaginea unei persoane care se roagă prosternîndu-se în faţa divinităţii cu fruntea aplecată pînă la pămînt (MCKANE, p. 902). VULG. are *oratio eorum*, tradusă simplu în BIBL.VULG.1760-1761 prin *rugăciunea lor*. BIBL.ANANIA optează pentru *smerita lor rugăciune*, ceea ce ar exprima mai potrivit sensul expresiei, care include şi ideea de pocăinţă. Nuanţa cea mai potrivită pentru idiomul din BIBL.HEBR. este „se va înălţa rugăciunea sinceră", idee preluată, mai mult sau mai puţin explicit, în toate ediţiile româneşti care traduc textul masoretic. Astfel, BIBL.1874 şi BIBL.1911 au *rugăciunea lor(ŭ) va ajunge*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *se vor smeri cu rugăciuni*, BIBL.RADU-GAL.: *rugăciunea lor fierbinte va ajunge*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *vor înălţa rugă smerită*. ♦ Dumnezeu este şovăielnic în a-şi pedepsi poporul. El speră ca citirea cuvintelor profetului cu această ocazie să-l sensibilizeze şi să-l determine a-şi recunoaşte slăbiciunea înainte ca divinitatea să-şi pornească „mînia şi urgia" (gr. *ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργή*) asupra sa. Referindu-se la fragmentul din 1 Reg. 5:6; 15:10, Origen (*Fragmenta in primum Regnorum 4-5*) explică această secvenţă antropomorfizantă astfel: „Mînia lui Dumnezeu este numită îndreptarea adusă peste cei ce greşesc, nefiind afect al lui Dumnezeu (...). Aşadar, mînia sau regretul nu sînt afecte ale lui Dumnezeu, ci lucrarea mîniei este pedepsirea, iar cea a regretului la fel, renunţarea la primul lucru şi schimbarea în altă iconomie".

36:9

Sintagma *ἐν τῷ ἔτει τῷ ὀγδόῳ* (SEPT.FRANKF.) este redată în toate traducerile româneşti care urmează îndeaproape textul SEPT.RAHLFS, cu excepţia BIBL.ANANIA (*în cel de al cincilea an*), prin *în anul al optulea* (*i.e.* 601 î. Hr.). O diferenţă apare în VULG. (*in anno quinto*, *i.e.* 604 î. Hr.), urmată de toate celelalte ediţii româneşti. Duhm şi Cornill presupun că SEPT.RAHLFS păstrează drept *Vorlage* litera ebraică *het*, echivalentul lui opt, pe care o confundă cu *he*, echivalentul lui cinci (MCKANE, p. 903). Atît diferenţa de un an, cît şi cea de trei ani între momentul scrierii profeţiei şi citirea ei sînt greu de explicat. LOHFINK (pp. 324-328) nu crede că este vorba despre o confuzie. În viziunea sa, al optulea an ar coincide cu ciclul citirii cărţii Deuteronomului la templu, cu ocazia Sărbătorii Corturilor (*cf.* Deut. 31:9-13); Ieremia a planificat în mod deliberat ca profeţia sa să fie citită în acest moment. *Luna a noua* din calendarul ebraic poartă denumirea *Kislev* (noiembrie-decembrie), cînd vremea la Ierusalim era rece şi atmosfera cu multă umiditate din cauza ploilor (*cf.* Ezd. 10:9).

36:10

Descrierea detaliată a evenimentelor care urmează întăreşte ideea că naraţiunea provine de la un martor ocular. Baruh citeşte în auzul poporului cuvintele lui Ieremia, însă reacţia celor prezenţi nu este înregistrată (vezi HUEY, p. 321). ♦ Sintagma *ἐν οἴκῳ Γαμαριου* este redată de toate versiunile româneşti care urmează îndeaproape textul SEPT.RAHLFS prin *în casa lui Gamariu/ Gamarie*, cu excepţia BIBL.ANANIA, care optează pentru *în odaia lui Ghemaria*. Aceasta se datorează termenului *liškat* din BIBL.HEBR., care desemnează „o cameră specială a templului în care se consumau mîncărurile sacrificiale, cu un perete deschis spre curtea principală, sau un fel de bibliotecă, în care scribul profesionist îşi desfăşura activitatea" (AYBC JER., p. 598). VULG. are *gazophylacium*, urmată de BIBL.VULG.1760-1761 cu *vistieria* (BIBL.1874: *cămara*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *odaia*, BIBL.1968: *camera*). Probabil că sub imperiul ideii că unele

dintre cele mai bune manuscrise creştine au fost realizate de către monahi, cu acurateţea unor scribi profesionişti, în *scriptoria* mănăstirilor, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL. CORN.1926 şi BIBL.RADU-GAL. optează pentru termenul *chilia*, specific limbajului monastic. ♦ „Curtea de sus" (gr. *ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐπάνω*, lat. *vestibulo superiori*; *cf.* MS.45: *ograda cea de sus*, BIBL.VULG.1760-1761: *uşa cea mai de sus*) reprezintă curtea interioară din 3 Reg. 6:36; 7:12. ♦ Şafan nu era un simplu „scrib" (*cf.* VULG.: *scriba*), ci mai degrabă un „înalt oficial de la curtea regelui" (NEWMAN, p. 726), un fel de „secretar de stat" al lui Iosia (*cf.* 2 Reg. 22:3-8). De aceea, bogăţia semnificaţiilor lui *γραμματεύς* din Septuaginta a fost redată diferit în ediţiile biblice româneşti: MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.CORN.1921: *logofătul*, BIBL.1874, BIBL.1911: *secretarulŭ*, BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1914, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.RADU-GAL., BIBL. 1968, BIBL.ANANIA: *scriitorul*. Cîţiva specialişti (*e.g.* AVIGAD) sînt de părere că titlul nu îi aparţine lui Şafan, ci lui Ghemaria, care, alături de Elişama (versetul 12), aparţinea aceleiaşi categorii de scribi ca şi Baruh (MCKANE, p. 903).

36:11-12

În Biblie, numele *Μιχαιας* (SEPT.RAHLFS) este în general asociat cu profetul care a vorbit în faţa lui Ahab şi Ioasaf (3 Reg. 22). Contemporan cu Isaia, acesta şi-a exercitat mandatul profetic între anii 740-700 î. Hr., adresîndu-se păturii de jos a societăţii. În sursele extrabiblice, numele este întîlnit pe unele ostracale provenind din Ierusalim sau pe unele vase a căror provenienţă este necunoscută. Mihea, fiul lui Ghemaria este menţionat numai aici în tot Vechiul Testament (AYBC JER., p. 599). Cînd acesta aude cuvintele rostite de scribul Baruh, merge imediat în „casa regelui", unde se afla „casa/ camera scribului", care aparţinea probabil lui Elişama. Spaţiul era un loc oficial de întîlnire al consilierilor regelui, un fel de „cancelarie a miniştrilor" (LUTHER: *die Kanzlei*) modernă (HUEY, p. 322). ♦ Oficialii de la palatul regal, în număr de cinci, sînt nominalizaţi şi descrişi în SEPT.RAHLFS prin termenul *οἱ ἄρχοντες* (*cf.* VULG.: *principes*), care desemnează o figură proeminentă, care îşi exercită autoritatea ca un „înalt oficial", la nivel naţional sau local, în sfera religioasă sau politică (TDNT, p. 488). Versiunile româneşti l-au redat în diferite feluri, accentuînd, în general, aspectul politic: *boiêrii* (MS.45, BIBL.1688), *boiarii* (BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA), *boerii* (BIBL.FILOTEI), *boierii* (BIBL.1914 şi BIBL.1936), *căpeteniile* (BIBL.VULG.1760-1761 şi BIBL.CORN.1921); *maĭ marĭĭ* (BIBL. 1874); *dregătorii* (BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968).

36:13-14

După ce Mihea descrie conţinutul papirusului celor cinci lideri, aceştia îl trimit pe Iudin la Baruh, pentru a-l ruga să li se alăture şi să citească, pentru a doua oară în aceeaşi zi, cuvintele profetului. Oficialii îl primesc pe Baruh politicos, ca pe un egal, căci dacă l-ar fi privit ca fiind inferior sau adversar, nu l-ar fi tratat cu atîta deferenţă (HUEY, p. 323). Descrierea lui Iudin (SEPT.RAHLFS: *Ιουδιν*, VULG.: *Iudi*) ca „fiul lui Netania, fiul lui Şelemia, fiul lui Cuşi" surprinde. Este neobişnuită descrierea descendenţei cuiva pînă la a treia generaţie, însă aici pare să aibă sens. Personajul este iudeu, însă are un străbunic „cuşit" (*i.e.* etiopian). Cu toate acestea, numele tatălui şi bunicului său sînt teonime. Iudin este un funcţionar de încredere de la palatul regal, trimis acum să-l cheme pe Baruh şi mai tîrziu să ia papirusul din camera lui Elişama şi să-l citească în faţa regelui (versetele 21-23). Ebed-Melec, eunucul palatului, care îi va salva viaţa lui Ieremia, primind o profeţie din partea acestuia care îi vesteşte propria eliberare (38:7-13; 39:15-18), este şi el „cuşit". Rice este de părere că prezenţa etiopiană în „casa lui Iuda" merge în urmă cu un secol, cînd Egiptul era condus de o dinastie etiopiană, cu care Iuda avea relaţii strînse (*cf.* 4 Reg. 18:13-19:37). Numele Netania şi Şelemia au fost descoperite şi ele pe o serie de ostracale, vase şi inscripţii extrabiblice (vezi AYBC JER., p. 600-601). Toate versiunile româneşti care urmează îndeaproape textul SEPT.RAHLFS folosesc numele *Iudin* (BIBL.VULG.1760-1761: *Iudi*), cu excepţia celei din BIBL.ANANIA (*Iehudi*). Aceasta se datorează influenţei textului ebraic, fiind preluată şi în toate celelalte versiuni care urmează BIBL.HEBR.

36:15-19

Reacţia liderilor la auzul cuvintelor lui Baruh este una de teamă (*cf.* BIBL.HEBR.), ceea ce îi determină să-i spună şi regelui, nu neapărat din dorinţa de a-l acuza pe profet, ci mai degrabă ca un avertisment (HUEY, p. 323). VULG. atenuează reacţia ascultătorilor şi vorbeşte despre uimirea lor, *obstupuerunt unusquisque* (BIBL.VULG.1760-1761: *s-au mirat fieştecarele*). SEPT.RAHLFS nu vorbeşte nici despre teama celor care îl ascultă pe Baruh, nici de mirarea lor, ci optează pentru expresia *συνεβουλεύσαντο ἕκαστος* (MS.45: *sfătuiră careleşi*, BIBL.1688, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA: *să sfătuiră fieştecare*, BIBL.FILOTEI: *să sfătuiră fiecare*, BIBL.1914: *se sfătuiră fiecare*, BIBL.ANANIA: *s-au sfătuit între ei fiecare*). Sensul este acela că a existat un acord al gîndirii, o considerare sau o deliberare despre ce răspuns ar fi trebuit dat în situaţia creată de evenimentele despre care toţi conducătorii fuseseră informaţi de Mihea (MCKANE, p. 905). ♦ Sintagma gr. *ἀναγγέλλότες ἀναγγείλωμεν* este tradusă literal, în maniera vechilor colinde româneşti, în MS.45 (*vestuind să vestuim*) şi BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA (*vestind, să vestim*), în vreme ce BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 redau numai verbul la conjunctiv (*să vestim*). SEPT.RAHLFS calchiază de obicei o astfel de construcţie verbală a unui *lemma* ebraic (infinitiv absolut + imperfect) printr-un verb finit şi un participiu. ♦ Oficialii sînt foarte alarmaţi de ceea ce aud şi se hotărăsc să transmită informaţia regelui. Faptul că sînt realişti în percepţia lor faţă de Ioachim poate fi văzut din modul în care acţionează. După autentificarea mesajului, îşi iau precauţia de a-i trimite pe Ieremia şi Baruh într-o ascunzătoare.

36:20-22

Casa sau camera scribului (versetul 12) putea fi situată în

afara palatului regal, motiv pentru care oficialii intră în curtea palatului ca să-l informeze pe rege despre cuvintele profetului. Papirusul este lăsat, pentru „a fi păzit" (gr. *φυλάσσειν*) în casa lui Elişama, care nu este neapărat aceeaşi cu casa scribului (HERM., p. 259), întrucît în SEPT.RAHLFS se omite cuvîntul *γραμματεύς*. ♦ Sintagma *εἰς τὴν αὐλήν* din SEPT.FRANKF. este redată în toate versiunile româneşti care urmează îndeaproape acest text prin *la curte* (MS.45, BIBL.1688) sau *în curte* (versiunea modernă). VULG. se îndepărtează de sensul unui spaţiu deschis şi, probabil sub influenţa versetului 22, foloseşte secvenţa *in atrium*, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *în pridvor*. Termenul *ḥāṣêrāh* (BIBL.HEBR.), „principalul punct de discuţie al versetului 20" (MCKANE, p. 906), desemnează într-adevăr curtea interioară a unui templu sau palat, un spaţiu deschis, înconjurat de zidurile apartamentelor regale (*cf.* 3 Reg. 7:8; AYBC JER., p. 703). Cu excepţia BIBL.1944 şi BIBL.1968 (*în palat*), toate celelalte versiuni româneşti care urmează textul ebraic traduc prin *în curte(a)*. ♦ În ipostaza următoare, regele se află „în casa de iarnă" (gr. *ἐν οἴκῳ χειμερινῷ*) a palatului. Într-o casă cu două etaje, parterul era folosit de obicei pentru anotimpurile reci, în timp ce etajul de sus, care era de regulă mai bine ventilat, devenea popular odată cu apariţia căldurii (HARRISON, p. 154). Deja ştim că evenimentele se petrec „în luna a noua" (versetul 9), iar anotimpul este indicat şi de prezenţa focului. ♦ Sintagma *ἐσχάρα πυρός* din SEPT.RAHLFS este redată diferit în versiunile româneşti: *gratie de foc* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA), *grătar de foc* (BIBL.1914), *foc pe vatră* (BIBL.ANANIA). VULG. foloseşte termenul *arula*, redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *crătiţă*, deşi sensul literal al termenului latin este 'mic altar pentru sacrificii' (HERM., p. 259). Sensul termenului *hā'āh* din BIBL.HEBR., un derivat al egipt. *'ḥ*, este 'vas în care se pune jăratic' (MCKANE, p. 906). Aceste vase erau fie din metal, fie din ceramică, însă, avînd în vedere că vorbim despre palatul regal, este mai probabil să fi fost din metal (AYBC JER., p. 604). De vreme ce atît termenul grecesc, cît şi cel ebraic au ambele sensuri ('vatră' sau 'grătar'), este de înţeles nesiguranţa traducătorilor. BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926 optează pentru *foc de cărbuni*, în vreme ce BIBL.1936 şi BIBL.1944 au *o tavă cu jăratec*. BIBL.RADU-GAL. vorbeşte despre *un lighean de cărbuni*, înţelegînd, probabil, prin acesta tocmai acel recipient de metal despre care vorbeam mai sus.

36:23

Cuţitul scribului (SEPT.FRANKF.: *ξυρὸν τοῦ γραμματέως*, MS.45: *briciul scriitorului*, BIBL.1688: *cuţitaşul scriitorului*) era folosit pentru a ascuţi vîrful instrumentului de scris şi pentru a netezi foaia de papirus. În mod teatral, regele, folosind un astfel de cuţit, taie sulul după citirea fiecărei trei sau patru coloane şi aruncă bucăţile în focul aprins. Este posibil ca o astfel de acţiune, avînd în vedere contextul, să însemne, într-un sens magic, şi calea prin care este anulat mesajul (BCBC, p. 221).

36:24-26

Nici regele, nici servitorii săi (SEPT.FRANKF.: *οἱ παῖδες αὐτοῦ*, MS.45, BIBL.1688: *slugile lui*) nu se tem şi nici nu-şi sfîşie hainele lor, gestul specific culturii ebraice, care ar fi fost un semn al remuşcării şi al căinţei. Nici măcar intervenţia apropiaţilor regelui nu-l înduplecă în decizia sa de a mistui întreg papirusul. ♦ SEPT.FRANKF. prezintă un adaos (*καὶ οὐκ ἤκουσεν αὐτῶ*, *cf.* VULG.: *et non audivit eos*), care lipseşte în SEPT.RAHLFS, nesesizat de BIBL.ANANIA, dar redat de cele mai vechi versiuni româneşti (MS.45: *şi nu le ascultă lor*, BIBL.1688: *şi nu-i ascultă*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914: *şi nu i-a(u) ascultat*). Lipsa frazei completive din SEPT.RAHLFS se datorează, cel mai probabil, unei haplografii (homoeoarcton: *ν ... ν*), *cf.* AYBC JER. (p. 606). ♦ Se pare că acest capitol a fost scris pentru a contrasta în mod direct cu 4 Reg. 22, unde Iosia, tatăl lui Ioachim, îşi sfîşie hainele, ca un semn al spaimei, după ce aude cuvintele din Cartea Legii Domnului, descoperită în timpul reparaţiilor templului (NEWMAN, p. 733). ♦ Vorbind despre scrierile profetice, Ioan Hrisostom ne spune că multe dintre acestea s-au pierdut sau au fost distruse: „Care profet a spus aceasta? Nu întreba, nici nu iscodi! Multe din cărţile profeţilor au dispărut. Poţi vedea asta din istoria Paralipomenelor. Iudeii, fiind nepăsători şi adesea abătîndu-se de la credinţa în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărţi să se piardă, iar pe unele le-au ars şi le-au rupt. Ieremia istoriseşte că iudeii au ars unele cărţi profetice, iar autorul Cărţii a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva şi pierdut acolo. Dacă pe vremea cînd nu era nici un barbar în ţara lor au aruncat cărţile, apoi cu mult mai mult cînd au venit peste ei barbarii" (IOAN GURĂ DE AUR, MATEI, p. 115).

36:27-32

După ce regele Ioachim arde complet primul papirus, Domnul îl îndeamnă pe Ieremia să scrie un al doilea document, care să cuprindă aceleaşi cuvinte. Se poate face aici o paralelă cu rescrierea celor zece porunci, după ce Moise zdrobise primele table ale legii de statuia viţelului de aur (*cf.* Ieş. 32:19; 34:1). Numai o interpretare greşită, „în literă", a poruncii lui Dumnezeu ar putea spune că Ieremia nu se supune îndemnului atunci cînd adaugă şi alte cuvinte, care nu se găseau în textul primului papirus (versetul 32). Capitolul al 36-lea începe şi se termină, în mod simetric, cu porunca lui Dumnezeu de a scrie mesajul Său în cuvinte omeneşti pe un papirus (36:2, 28, 32). Este un punct de exclamaţie aplicat înţelegerii biblice a dinamismului logosului divin, o întreagă parcurgere a modului potrivit căruia acesta funcţionează. Astfel, scopul principal al capitolului este de a ne aminti că putem nega, interzice, trunchia sau eradica cuvintele lui Dumnezeu, însă niciodată nu le putem distruge, pentru că ele au o valoare perenă (*cf.* Is. 40:8; Marc. 13:31). De asemenea, pasajul are şi rolul unui „reminder" a faptului că mulţi oameni şi-au riscat propria lor viaţă pentru a păstra Cuvîntul lui Dumnezeu şi pentru a-l face mai accesibil (HUEY, pp. 326-327). Aceleaşi idei se raliază

şi Theodoret al Cirului, în comentariul său la Ieremia, cînd spune că „Dumnezeul tuturor îi porunceşte lui Ieremia să scrie primele cuvinte în altă carte. Foaia cărţii a fost arsă, dar legea dumnezeiască rămîne nestricată" (THEODORET AL CIRULUI, 7, col. 684).

Capitolul al 37-lea

37:1-2

Capitolele 37-44 ale cărţii lui Ieremia formează o secţiune unitară, care relatează evenimentele din ultimii ani ai Regatului lui Iuda, de la domnia lui Sedechia pînă la exilul în Egipt, după asediul şi căderea Ierusalimului, în anul 586 î. Hr. (*cf.* 4 Reg. 24:18–25:26). Tragicul eveniment i-a determinat pe cercetători să considere secţiunea o veritabilă „*via dolorosa* în proză a cărţii lui Ieremia" (AYBC JER., p. 50). Ieremia proclamase cu credincioşie, timp de 40 de ani, mesajul lui Dumnezeu, iar acum toate avertismentele sale se vor împlini, revendicîndu-l ca pe un profet adevărat (*cf.* Deut. 18:15-22; Ier. 28). ♦ Primele două versete ale capitolului 37 fac trecerea de la domnia lui Ioachim (cap. 36) la următoarea unitate narativă, putînd fi cu uşurinţă considerate o prefaţă (*supersciptio*) a acesteia (NEWMAN, p. 739). Introducerea de aici este asemănătoare celor pe care le regăsim în cărţile Regilor, cu ocazia prezentării unui nou conducător (CPNIV, p. 298). ♦ Sintagma *ὁ λαὸς τῆς γῆς* din SEPT.RAHLFS (*cf.* VULG.: *populus terrae*) a fost redată în cele mai vechi traduceri româneşti prin *nărodul pămîntului* (MS.45), *norodul pămîntului* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA), *poporul pămîntului* (BIBL.1914), BIBL.ANANIA: *poporul ţării*, BIBL.VULG.1760-1761: *norodul locului*, o variantă intermediară. Toate versiunile româneşti care urmează BIBL.HEBR. traduc expresia *w'am hā'āreṣ* prin *poporul ţării* (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968) sau prin *poporul din ţară* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926). Dificultatea traducerii vine probabil din faptul că nu se cunoaşte semnificaţia exactă a expresiei. Sintagma „poporul pămîntului" a fost înţeleasă ca referindu-se la populaţia de la ţară, ca deţinători ai pămîntului, la reprezentanţii poporului în conducerea ţării, ca un termen sau concept pentru clasele de jos, ori ca un termen care se referă la popor în general (HUEY, p. 328).

37:3-4

Versetele 3-10 pot reflecta, cu unele diferenţe, aceleaşi evenimente relatate în 21:1-7 (NEWMAN, p. 740). În mod ironic, Sedechia îi solicită lui Ieremia să se roage pentru protecţia Ierusalimului în faţa ameninţării iminente a asirienilor, deşi este împotriva sa, şi mai tîrziu îl va arunca în închisoare. Toate acestea mărturisesc despre adevărata natură tragică a caracterului lui Sedechia. El îi reprezintă pe cei care tînjesc „să audă" cuvîntul Domnului, însă nu sînt dispuşi să-l asculte şi să-l urmeze atunci cînd acesta este prezent. El are „urechi de auzit", însă „nu aude" (CPNIV, p. 299). ♦ Sintagma *b'ṯōwḵ hā'ām* (BIBL.HEBR.), *cf.* VULG.: *in medio popul*, este echivalată, în mod surprinzător, în SEPT.RAHLFS prin *διὰ μέσου τῆς πόλεως*, deşi Aquila urmează textul masoretic, avînd: *ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ* (AYBC JER., p. 58). Este greu de precizat de ce SEPT.RAHLFS redă ebr. *hā'ām* prin *τῆς πόλεως*, iar răspunsul cel mai la îndemînă ar fi că în *Vorlage*-ul ebraic apărea *hā'ir* (MCKANE, p. 923). Într-adevăr, MS.45 şi BIBL.1688 au *pren mijlocul cetăţii*, iar celelalte versiuni româneşti care urmează textul grecesc au *prin mijlocul cetăţii*. Cu excepţia BIBL.VULG.1760-1761 (*în mijlocul norodului*), care redă fidel VULG., celelalte versiuni româneşti care urmează versiunea ebraică au omis primul termen, păstrînd numai secvenţa *prin popor*.

37:5-9

Modul în care este repartizat textul acestor versete în MS.45 şi în BIBL.1688 urmează structura din SEPT.FRANKF. Aceeaşi dispunere este urmată în VULG. şi în versiunile româneşti traduse după textul grecesc, cu excepţia versiunii BIBL.ANANIA, care urmează îndeaproape ordinea versetelor din SEPT.RAHLFS. Faptul că versetul 5 din versiunea Rahlfs este mai scurt decît cel din BIBL.HEBR. este explicat de Jansen ca o completare secundară a textului masoretic şi este descris de Duhm ca un adaos tardiv (MCKANE, p. 924). ♦ Expresia ebr. *kōh ṯōm'rū* are verbul la plural, ceea ce indică faptul că Ieremia le încredinţează mesagerilor răspunsul pe care să-l transmită regelui. Verbul *ἐρεῖς* din SEPT.RAHLFS (la viitor indicativ activ, singular) îl descrie pe Ieremia ca primind porunca lui Dumnezeu de a se adresa direct regelui. MCKANE, urmîndu-l pe Duhm, favorizează varianta din SEPT.RAHLFS, presupunînd că oracolul care urmează nu are o legătură directă cu mandatul din versetul 3, iar textul masoretic realizează un mozaic, punînd în legătură versetul 3 cu versetul 7 în mod artificial. Susţinînd varianta din BIBL.HEBR., J. R. Lundbom vede în acest argument o născocire şi crede că ar trebui să fie respins (AYBC JER., p. 57). MS.45 şi BIBL.1688 au *vei grăi* formă urmată de toate celelalte versiuni româneşti care urmează SEPT.RAHLFS. VULG. prezintă forma de plural (*dicetis*), urmată de BIBL.VULG.1760-1761 (*veţi zice*). De asemenea, toate versiunile româneşti care urmează BIBL.HEBR. redau forma de plural a verbului. ♦ Sintagma *ḥêl par'ōh* (BIBL.HEBR.), *cf.* VULG.: *exercitus Pharaonis*, este redată în SEPT.RAHLFS prin *δύναμις Φαραω*. Spre deosebire de versiunile româneşti care urmează textul ebraic şi care redau expresia prin *oastea/ oştirea lui Faraon*, alături şi de BIBL.ANANIA, celelalte traduceri surprind sensul de bază, îndepărtîndu-se de sensul „cazon" al termenului grecesc (MS.45 şi BIBL.1688: *putêrea lui faraon*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914: *puterea lui Faraon*). Este vorba despre Faraonul Hophra (589-570 î. Hr.), succesorul lui Psammethicus al II-lea, cunoscut şi sub numele grecesc Apries (*Uah-ab-ra* al inscripţiilor egiptene), care şi-a ţinut promisiunea ajutorului militar acordat lui Iuda, în cazul unui atac împotriva lui Nabucodonosor (*cf.* Iez. 17:11-18). Acesta a trimis o armată, în primăvara sau în vara anului 588 î. Hr., atunci cînd asediul Ierusalimului era

deja înfăptuit. Cînd caldeii (*i.e.* babilonienii) au auzit că trupele egiptene se apropie, au renunţat la asediu, pentru a putea înfrunta iminentul pericol egiptean (HUEY, p. 329).

37:10-11

Secţiunea finală a capitolului al 37-lea vorbeşte despre cum Ieremia va ajunge în temniţă, din cauza faptului că oficialii regelui îl suspectează de trădare. ♦ Sintagma *τοῦ ἀγοράσαι ἐκεῖθεν* din SEPT.RAHLFS redă un termen ebraic obscur, pe care anumiţi comentatori îl văd ca pe un termen tehnic ce vorbeşte despre drepturile legale care îl îndreptăţesc pe profet să îşi revendice o proprietate moştenită (NEWMAN, pp. 743-744). De aceea, TOB traduce prin *pour une affaire de succesion dans sa famille* şi NASB prin *in order to take possesion of some property there among the people*. Obscuritatea textului masoretic este cauzată atît de enigma lexicografică a lui *laḥăliq*, cît şi de dificultatea de a-i găsi un sens lui *mišsäm*. VULG. consideră că este vorba despre verbul *a divide* la forma hifil şi, de aceea, redă prin *et divideret ibi possessionem*. SEPT.RAHLFS se diferenţiază de toate celelalte versiuni vechi, ghidîndu-se în redarea sensului verbului ebraic după o presimţire exegetică (*cf.* Cornill), care ţine cont de faptul că, în două manuscrise minuscule (Ms. 26 şi Ms. 239), apar ca lecţii-variante verbele *παροικεῖτε*, *a rămîne*, şi *ἀποδρᾶσαι*, *a scăpa* (MCKANE, p. 926). Toate versiunile româneşti care urmează SEPT.RAHLFS redau expresia prin *ca să grăiască de acolo în mijlocul norodului* (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914) sau *pentru ca acolo să vorbească în mijlocul poporului* (BIBL.ANANIA), accentuînd predica profetului adresată poporului. BIBL.VULG.1760-1761 (*să împarţă acolo moşiia înaintea cetăţeanilor*), BIBL.1874 (*să ţee moscenirea sa in mediloculŭ poporului*), BIBL.1911 (*ca să ţa moştenirea sa în mijlocul poporului*) şi BIBL.RADU-GAL. (*ca să descurce cu oamenii de acolo ceva treburi de moştenire*), urmată de BIBL.1968 (*ca să descurce cu cei de acolo nişte treburi de moştenire*) sînt singurele versiuni româneşti care susţin ideea moştenirii. BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926 (*să scape din mijlocul poporului*), alături de BIBL.1936 şi BIBL.1944 (*ascunzându-se acolo în popor*) susţin ideea unui refugiu din sau în mijlocul poporului.

37:12-15

În urma confruntării cu oficialii regelui, Ieremia este transferat într-un „donjon" sub pămînt (gr. *εἰς οἰκίαν τοῦ λάκκου*, lit.: „casa gropii", BIBL.ANANIA: *la beci*), într-o „celulă boltită" (*εἰς τὴν χερεθ*, ultimul cuvînt fiind un *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS). „Groapa" din casa lui Ionatan scribul era numită astfel pentru că funcţiona ca o cisternă, care în condiţii normale era folosită fie pentru a colecta apă, de la ploaie sau de la un izvor, fie pentru a depozita cereale (AYBC JER., p. 60). Dacă ar fi rămas mult timp aici, ar fi murit cu siguranţă, din cauza condiţiilor improprii şi a umidităţii excesive (HUEY, p. 331). Neştiind cum să traducă acest termen unic în Vechiul Testament, cele mai vechi versiuni româneşti l-au redat ca atare, transliterîndu-l (MS.45 şi BIBL.1688: *la heréth*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA: *la H/heret*). BIBL.1914 (*la închisoare*) şi BIBL.ANANIA (*în temniţă*) redau un sens inteligibil al termenului. De altfel, însăşi SEPT.RAHLFS recurge mai degrabă la o transcripţie decît la o traducere a termenului, deşi mai corect ar fi fost *ceneq*. Sub influenţa lui *ergastulum* din VULG., Aquila foloseşte cuvîntul *ἐργαστηρία* (lit.: „atelier"), ceea ce implică ideea unei detenţii dublate de o muncă manuală. La rîndul său, Peşitta a soluţionat dificultatea lexicografică prin introducerea unei parafrazări, care spune: „şi l-au aruncat pe Ieremia dintr-o groapă în alta" (MCKANE, p. 929).

37:16-18

Ieremia este chemat din închisoare de către regele Sedechia, probabil din cauza faptului că babilonienii se întorseseră şi ameninţau cu asediul. O astfel de ameninţare pare să fie indicată şi de profet, atunci cînd face referire la predicţiile favorabile ale altor profeţi (versetul 19), care acum se dovedesc a fi false. Chemarea este făcută în secret, pentru că, dacă regele ar face-o cunoscută, ar scandaliza pe apropiaţii săi, care-l aruncaseră pe Ieremia în închisoare (*cf.* 38:24-25). De aici începem să vedem un rege slab, aflat la mila propriilor săi prinţi, incapabil să gestioneze o situaţie de criză, pe care, dimpotrivă, o adînceşte (AYBC JER., p. 62). Vorbind despre demascarea falşilor profeţi, în dialogul cu regele, Theodoret al Cirului afirmă, în comentariul său la Ieremia (8.37), că „Ieremia a spus: «Ceea ce se petrece acum a dovedit adevărul profeţiei mele şi minciuna profeţilor voştri; trebuie să judecaţi acum drept şi să-i pedepsiţi pe aceia care mint, nu pe cel care v-a avertizat asupra adevărului de la bun început». Apoi a cerut să fie eliberat din casa scribului" (TEODORET AL CIRULUI, 8, col. 688).

37:19-20

La cererea profetului, ca un semn al solicitudinii regelui, acesta este adus din „casa scribului" mai întîi „în casa temniţei" (gr. *εἰς οἰκίαν τῆς φυλακῆς*) şi apoi în „curtea temniţei" (gr. *ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς*). Aceasta din urmă se afla în interiorul palatului regal (32:12; Neem. 3:25) şi îi permitea profetului o libertate parţială şi condiţii net superioare cisternei în care fusese aruncat iniţial (AYBC JER., p. 63). Expresia *in vestibulo carceris* din VULG., alături de alte versiuni vechi, indică mai degrabă o curte alăturată închisorii, în care Ieremia fusese ţinut, localizată în proximitatea casei lui Ionatan (MCKANE, p. 931). BIBL.VULG. 1760-1761 redă foarte sugestiv prin *în pridvorul temniţii*, apoi *în uşa temniţii*. De asemenea, MS.45 şi BIBL.1688 vorbesc despre *curtea temniţii*. ♦ Aici profetul primea *o pîine pre dzi* (MS.45). Sintagma *excepto pulmento* din VULG. susţine ideea că alimentaţia lui Ieremia era formată exclusiv din „pîine uscată", în vreme ce expresia *ἔξωθεν οὗ πέσσουσιν* din SEPT.RAHLFS adumbreşte o interpretare care apare şi în altă parte în exegeza iudaică şi care conduce la ideea unei pîini inferioare. Este subliniat de Kimchi, în legătură cu o exegeză midraşică la versetul 21 care apare într-un comentariu la Cînt. 1:6 (*Midrash Rabban 1.6.4*): pîinea furnizată lui

Ieremia era făcută din făină aspră, era neagră şi era vîndută în afara brutăriilor ca un produs inferior (MCKANE, p. 931). ♦ Numeroase persoane din istoria creştinismului au fost întemniţate pentru credinţa în Dumnezeu. În Noul Testament, Pavel, Barnaba şi alţii au fost arestaţi pentru credinţa lor în Hristos. De atunci, numeroşi credincioşi au suferit pentru aceeaşi credinţă. Ca şi Ieremia, credincioşii trebuie să-şi dorească să facă sacrificiul suprem în faţa credinţei. Dumnezeu îi cheamă pe oameni să i se supună cu orice preţ (*cf.* Marc. 8:34-38; HUEY, p. 332).

Capitolul al 38-lea

38:1

În capitolul al 38-lea, există cîteva tendinţe generale, descoperite la o comparaţie a textului masoretic cu cel al SEPT.RAHLFS, care pot fi rezumate astfel (*cf.* MCKANE, p. 947): 1. unele denumiri şi nume proprii nu sînt reprezentate în SEPT.RAHLFS, pentru că reprezintă adaosuri secundare ale textului masoretic, care lipsesc din *Vorlage*-ul SEPT.RAHLFS (versetele 5, 9, 10, 12, 14, 17, 19); 2. subiectele gramaticale explicite prezente în textul masoretic nu sînt reprezentate în SEPT.RAHLFS, fie deoarece traducătorul grec le-a considerat exagerate şi puteau fi şterse fără o pierdere a clarităţii sau o introducere a ambiguităţii, fie, mai probabil, pentru că traducătorul grec a redat *Vorlage*-ul său fără modificare, iar explicitările greoaie din textul masoretic sînt secundare (versetele 4, 6, 8, 12); 3. cuvîntul „Sedechia" din textul masoretic este înlocuit în SEPT. RAHLFS cu „regele". Este mai probabil ca varianta din textul grecesc să apară în *Vorlage*-ul său, iar „Sedechia" să fie consecinţa unei substituiri secundare din textul masoretic (versetele 15, 24); 4. acolo unde textul ebraic are substantive proprii, SEPT.RAHLFS are pronume, ceea ce poate fi susceptibil de aceleaşi explicaţii alternative ca la punctul 2 (versetele 6, 13, 14, 24). ♦ Multe comentarii atrag atenţia asupra asemănărilor dintre 37:11-21 şi capitolul al 38-lea. Unele dintre acestea conchid că cele două secţiuni conţin relatări paralele ale aceluiaşi eveniment, atrăgînd atenţia asupra similitudinilor. În ambele capitole, Ieremia este arestat şi întemniţat. Ambele menţionează închiderea în casa lui Ionatan. Ambele descriu întîlnirea secretă dintre regele Sedechia şi Ieremia, cînd conţinutul mesajului profetului este în esenţă acelaşi. Ambele relatări se termină cu închiderea lui Ieremia în curtea pazei. Cu toate acestea, diferenţele între detaliile celor două relatări sînt numeroase şi sprijină credinţa că se referă la ocazii diferite. Diferenţele includ ocazia arestării şi locul întemniţării lui Ieremia. De asemenea, capitolul al 38-lea conţine o descriere detaliată a salvării lui Ieremia din cisternă, nemenţionată de capitolul al 37-lea. Dovezile nu sînt suficiente pentru a susţine o afirmaţie în defavoarea celeilalte (HUEY, p. 332). ♦ Numele *Şefatia, fiul lui Matan* nu mai apare niciodată în Vechiul Testament. Probabil că este unul dintre prinţii regelui (versetul 4). Pe de altă parte, numele *Şefatia* (*i.e.* „Yahwe a judecat") apare pe o bulă descoperită la Tell Beit Mirsim şi pe alte patru sigilii din aceeaşi perioadă, dintre care unul a ajuns la Lachiş (AYBC JER., p. 65).

38:2-3

Sensul sintagmei *καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς εὕρεμα* din SEPT.RAHLFS este greu de tradus, deşi mai apare, cu unele variaţii, şi în 21:9; 39:18 şi 45:5. Termenul grecesc *εὕρεμα* ('descoperire neaşteptată', 'talisman', 'sumă realizată în urma unei vînzări', *cf.* GELS), redă ebr. *šālāl*, care are sensul de 'pradă', 'jaf', 'cîştig' (BDB, p. 1021). MS.45 şi BIBL.1688 redau prin *şi va fi sufletul lui spre aflare*, în vreme ce BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 au *şi va fi viu sufletul lui spre aflare*. BIBL.ANANIA redă prin *şi sufletul său va fi supus târguielii*. VULG. conţine expresia *et erit anima eius sospes*, redată de traducătorii blăjeni din secolul al XVIII-lea (BIBL.VULG.1760-1761) prin secvenţa *şi va fi sufletul lui sănătos*. Şi versiunile româneşti care urmează îndeaproape BIBL.HEBR. traduc expresia destul de confuz, după cum urmează: *şi viaţa lui îi va fi de pradă* (BIBL.1874, BIBL.1911), *va avea ca pradă viaţa lui* (BIBL.CORN.1921), *şi sufletul lui îi va fi drept pradă* (BIBL.1936, BIBL.1944), *îşi va lua sufletul ca pe o pradă* (BIBL.RADU-GAL.), *şi viaţa lui va fi prada sa* (BIBL.1968). Toate acestea se apropie ca sens de KJV (*for he shall have his life for a prey*) sau de NASB (*and have his own life as booty*), dar se îndepărtează de TOB (*et il s'estimera heureux d'avoir au moins la vie sauve*). ♦ Mesajul lui Ieremia este echivalent cu pronunţarea ultimelor zile ale existenţei lui Iuda: sfîrşitul este iminent, iar supravieţuirea este posibilă doar dacă oraşul va fi părăsit. A rămîne înseamnă a înfrunta o moarte sigură, venită odată cu finalul adus de teribilul asalt. Predarea în faţa babilonienilor oferă speranţa unei slabe şanse de supravieţuire; viaţa ca preţ de război, însă, devine singura soluţie, în aceste momente de răscruce.

38:4

„Prinţii" interpretează cuvintele lui Ieremia ca fiind trădătoare. Chemarea pentru dezertarea în masă a întregului oraş vine într-adevăr să jignească morala celor care apără oraşul. Expresia *ἐκλύει τὰς χεῖρας* din SEPT.RAHLFS (*cf.* VULG.: *dissolvit manus*), care denotă descurajarea şi scăderea moralului, mai apare o singură dată în Vechiul Testament (Esd. 4:4), aparţinînd vocabularului militar comun al vremurilor respective, conform unei inscripţii descoperite pe ostraca de la Lachiş (HERM., p. 289). Cele mai vechi traduceri ale textului biblic în limba română au redat-o prin secvenţa *slăbêşte mîinile* (MS.45, *cf.* BIBL.1688), urmată, cu unele îmbunătăţiri, de toate celelalte versiuni traduse după Septuaginta. La acestea se adaugă variantele *se moleşéză mânele* (BIBL.1874, BIBL.1911) şi *slăbănogeşte mâ(i)nile* (BIBL.1936, BIBL.1944). Lucrurile sînt diferite în privinţa celorlalte versiuni (traduse după textul ebraic) care încearcă să redea cît mai explicit imaginea unui „defetist care descurajează rezistenţa" (BIBL.ANANIA, nota e, p. 1014): *moaie inima* (BIBL.CORN.1921), *slăbeşte dârzenia* (BIBL.RADU-GAL.), *descurajează* (BIBL.1968).

38:5

Caracterul slab al regelui Sedechia reiese şi din cuvintele care urmează. Cu foarte puţine reacţii la acuzaţiile aduse împotriva lui Ieremia, Sedechia preferă să nu ia parte la acţiune. Soarta profetului este lăsată în mîinile conducătorilor săi (gr. *ἐν χερσὶν ὑμῶν*), pentru că regele nu îndrăzneşte să le stea împotrivă (gr. *πρὸς αὐτούς*). MS.45 redă cuvintele din SEPT.FRANKF. printr-o secvenţă arhaizantă (*căci nu putea împăratului către ei*), amplificată în BIBL.1688 (*căci nu i să putea împăratului către ei*). Ulterior, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA îmbunătăţesc sensul prepoziţiei *πρός* (*că nu putea împăratul asupra lor*), urmate şi de BIBL.1914. Cel mai bun sens este surprins şi redat de BIBL.ANANIA: *fiindcă regele nu putea să le stea împotrivă.* În situaţia dată, regele se dovedeşte a fi neajutorat. El ştie prea bine pericolul de a se împotrivi conducătorilor săi, care ar duce inevitabil la o pierdere a credibilităţii, dar, în acelaşi timp, nu vrea să-l omoare pe profet (*cf.* 26:15; Ps. 104:15). În consecinţă, decizia este lăsată la latitudinea prinţilor. În Noul Testament, atitudinea regelui este comparabilă cu cea a lui Ponţiu Pilat, atunci cînd este pus în situaţia de a-l judeca pe Iisus Hristos (*cf.* Mat. 27:24).

38:6

Mai puţin clar este motivul pentru care Ieremia scapă de execuţia imediată. În schimb, profetul este dus într-un bazin din curtea gărzii şi coborît în acesta. Termenul *λάκκος* din SEPT.RAHLFS desemnează o 'cisternă', 'groapă', 'închisoare' sau un 'puţ' (*cf.* ARNDT, p. 581). Majoritatea caselor din Ierusalim erau dotate cu astfel de cisterne private (*cf.* 4 Reg. 18:31; Prov. 5:15) pentru a colecta apa provenită de la ploaie sau de la un izvor natural. Încăperea avea, de obicei, forma unei sticle, cu o mică deschizătură deasupra, care la nevoie putea fi acoperită cu uşurinţă, pentru a evita accidentele sau contaminarea apei. Iniţial, cisternele erau pavate cu pietre. Începînd cu anul 1200 î. Hr., au început să fie căptuşite cu ciment, o practică ilustrată de rezervoarele descoperite la Qumran. După toate aparenţele, „groapa lui Melchia" nu era folosită, dar conţinea totuşi reziduuri de noroi lipicios, în care profetul era obligat să stea, fie în picioare, fie în şezut (HARRISON, p. 157). ♦ În plină teocraţie, acest rege slab vede în solitarul „servitor al lui Yahwe" un pericol iminent şi îl supune celor mai atroce suferinţe şi umilinţe. Întreaga ură a Ierusalimului, care îşi „omoară profeţii şi ucide cu pietre pe cei trimişi la el" (Mat. 23:37), culminează cu acest comportament împotriva lui Ieremia, prin intermediul căruia s-a transmis împlinirea profeţiei distrugerii şi capturării nefericitei cetăţi. Evenimentul poate fi considerat ca o prefigurare a ceea ce se va întîmpla cu Ioan Botezătorul, dar şi cu însuşi Iisus, care va deveni ţinta urii celei mai intense din partea Israelului carnal, ca fiind profetul finalului său implacabil (LSNA, p. 323). ♦ Experienţa trăită de Ieremia, „scufundat în noroi", poate prefigura viziunea de mai tîrziu a lui Sedechia, în care este tachinat de către femeile din Ierusalim, care cîntă, în timp ce sînt duse în captivitatea babiloniană, că picioarele i se vor afunda „în noroi" (vezi AYBC JER., p. 67). Termenul *βόρβορος* din SEPT.FRANKF. (*cf.* VULG.: *lutum*) este echivalat diferit în versiunile româneşti ale Bibliei: *noroi* (MS.45), *împuciciune* (BIBL.1688), *glod* (BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA), *tină* (BIBL.FILOTEI, BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.1914), *nămol* (BIBL.ANANIA), *noroiu* (BIBL.VULG.1760-1761), *noroi* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968), *mâl* (BIBL.RADU-GAL.). Într-o omilie rostită împotriva celor care nu au participat la adunarea cultică, Ioan Hrisostom invocă suferinţa prin care au trebuit să treacă cei credincioşi de-a lungul timpului: „Le-aş aminti acestora de cei trei tineri în cuptor care, cînd au văzut focul înconjurîndu-i din toate părţile, învăluindu-le gura şi ochii, chiar şi respiraţia, nu au încetat să cînte acel imn sfînt şi tainic lui Dumnezeu, în acord cu universul, dar stînd în picioare în mijlocul rugului (...). Împreună cu aceşti trei tineri, socotesc că ar trebui să amintesc de leii care erau în Babilon, de Daniel şi prietenii lui (...) şi despre Ieremia şi noroiul în care a fost afundat pînă la gît" (CHRYSOSTOM, p. 276).

38:7-13

Salvarea lui Ieremia vine din partea unui personaj neaşteptat, Ebed-Melec (nume semitic ce înseamnă 'servitorul regelui'), despre care nu ni se spune în prealabil ce fel de raport avea cu profetul. El este descris ca fiind „eunuc" (cuvînt omis în SEPT.RAHLFS) şi „cuşit" (*i.e.* etiopian), o persoană de culoare din regiunea superioară a Nilului. Cuvîntul *etiopian* îşi are etimologia în limba greacă ('faţă arsă') şi caracterizează locuitorii acestei ţări, cu faţa arsă şi pielea de bronz strălucitor (o variantă, aşadar, a rasei negre). Ebers remarcă faptul că eunucii folosiţi în Orientul Apropiat modern sînt cu toţii de culoare; delicata operaţie este făcută asupra lor de copţii din Egiptul de Sus. De asemenea, despre haremul lui Sedechia se vorbeşte în versetele 22-23 (PULPIT, p. 131). În lumea orientală, un *eunuc* era fie (în sens propriu) un om care fusese castrat şi căruia regele îi încredinţa adesea paza haremului său, fie (în sens figurat) un om cu o funcţie şi o demnitate – politică sau militară – specifică şi bine definită (un fel de „cancelar"), fie, la limită, ambele (ştiut fiind că pentru curţile orientale se căutau de obicei demnitari eunuci). Cu toate acestea, percepţia generală a Antichităţii, în ceea ce priveşte eunucii şi statutul lor social, este în mod fundamental negativă. Eunucii aparţin celui mai oprimat şi ridiculizat grup uman, devenind *a priori* persoane excluse. Sclavii erau adesea brutalizaţi în acest fel, ca un semn al pedepsei, în scopul supunerii. Şi chiar dacă un eunuc ar fi fost suficient de înstărit, putea cu greu să se debaraseze de această „cicatrice", de acest „stigmat", asociat statutului său special (CIUREA, pp. 184-185). Ebed-Melec este o dată în plus dovada că cei chemaţi nu sînt întotdeauna cei aleşi, iar cei din urmă vor fi cei dintîi. Un străin, un marginalizat al societăţii arată mai multă compasiune faţă de profet şi

reacţionează la tratamentul dur aplicat lui, în timp ce conaţionalii săi nu fac nimic în acest sens (LSNA, p. 323). Rashi, urmînd Tragumul şi Midraşul tîrziu, identifică personajul cu Baruh, scribul lui Ieremia, dar cu toate acestea, consideră termenul ca fiind un nume propriu, ceea ce este adevărat. DUHM notează că substantivul *melek* nu are articol în BIBL.HEBR., sugerînd un nume propriu (comparativ cu *ʿebed-hammelek* din 4 Reg. 22:12). De asemenea, SEPT.RAHLFS îl traduce ca pe un nume propriu (vezi AYBC JER., p. 70). Într-adevăr, toate versiunile biblice româneşti consideră termenul ca fiind un nume propriu şi traduc secvenţa *ἀβδεμέλεχ ὁ αἰθίοψ* din SEPT.FRANKF., (SEPT.RAHLFS: *Αβδεμελεχ ὁ Αἰθίοψ*, VULG.: *Abdemelech aethiops*) astfel: *Avdiméleh, arapul* (MS.45), *Avdemeleh arapul* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), *Avdimelec ethiopianul* (BIBL.VULG.1760-1761), *Etiopénulŭ Ebedŭ-Melecŭ* (BIBL.1874), *Etiopénul Ebed-Melec* (BIBL.1911), *Ebed-Melec, Etiopianul* (BIBL.CORN.1921, BIBL. CORN.1926, BIBL.1968, BIBL.ANANIA), *Ebedmelec Etiopeanul* (BIBL.1936, BIBL.1944), *Ebedmelec Cuşitul* (BIBL.RADU-GAL.).

38:14-18

Regele Sedechia solicită o nouă întîlnire secretă cu profetul Ieremia (*cf.* 37:17). Tradiţia biblică românească diferă în descrierea locului în care are loc întrevederea dintre cele două personaje, în funcţie de sursa folosită. Pe de o parte, SEPT.FRANKF. foloseşte expresia *εἰς οἰκίαν ἀσαλισαήλ*, simplificată în SEPT.RAHLFS (*εἰς οἰκίαν Ασελισι*). Pe de altă parte, VULG., urmînd BIBL.HEBR., foloseşte expresia *ad ostium tertium*, probabil o „a treia intrare" privată din palat în templu, în partea de sud, la care avea acces numai regele (*cf.* 4 Reg. 16:18). Ziegler sugerează faptul că este posibil ca SEPT.RAHLFS să fi dispus de un *Vorlage* diferit faţă de al textului masoretic, ce indica denumirea unei clădiri (MCKANE, p. 956). De aici şi diferenţa de traducere a versiunilor româneşti: *la casa Asalisail* (MS.45), *la casa lui Asalisaíl* (BIBL.1688), *la casa lui Aselisil* (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), *în casa lui Aselisel* (BIBL.ANANIA). Toate celelalte traduceri româneşti care redau îndeaproape textul BIBL.HEBR. redau prin: *la a triia uşe* (BIBL.VULG.1760-1761), *în întrarea a treĭa* (BIBL.1874, BIBL.1911), *la uşa a treia* (BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL., BIBL.1944, BIBL.1968), *la intrarea a treia* (BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926). ♦ Sfatul repetat al lui Ieremia pare să nu aibă efectul scontat. Profetul pare să nu-i dea niciodată regelui Sedechia sfatul pe care acesta aşteaptă să-l audă, sau poate orgoliul îl împiedică să acţioneze conform sfatului acordat. Cu toate acestea, se jură să nu-l atingă pe profet, nici să nu permită celorlalţi să o facă. Jurămîntul este şi el „secret", indicînd poziţia subtilă a lui Ieremia, care nu doreşte divulgarea vreunei informaţii în legătură cu această discuţie (*cf.* versetul 24).

38:19-20

Interpretarea obişnuită a versetului 19 este aceea că Sedechia este împiedicat să capituleze deoarece se teme că va fi expus de către caldei la a fi insultat şi abuzat de iudeii care dezertaseră deja şi care acum îl priveau cu dispreţ şi ostilitate (MCKANE, p. 957). Probabil că intenţionează să sugereze represaliile pentru tratamentul mizerabil la care fuseseră supuşi, din pricina greutăţilor teribile ivite odată cu asaltul, precum şi faptul că regii învinşi erau adesea torturaţi şi mutilaţi înainte de a fi omorîţi (*cf.* 1 Reg. 15:33). ♦ Secvenţa *ἐγὼ λόγον ἔχω τῶν Ιουδαίων* (SEPT.FRANKF.) a fost tradusă în MS.45 şi în BIBL.1688 prin secvenţa *Eu cuvînt am al jidovilor* (*cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914). VULG. se apropie mai mult de sensul BIBL.HEBR. prin *sollicitus sum propter Iudeorum.* Cu excepţia BIBL.VULG.1760-1761 (*grije am pentru jidovii*), toate celelalte versiuni româneşti redau această secvenţă prin *mă tem de iudeii.* Ieremia îl linişteşte pe rege cu privire la aceasta, deşi s-ar părea că pericolul mai mare vine din partea armatei babiloniene.

38:21-23

Ieremia prezintă o alternativă aspră la supunere. Dacă oraşul nu este predat, va fi capturat şi ars, un element-cheie în profeţia de distrugere. Perspectivele pentru rege sînt destul de reduse. Supravieţuirea sa depinde exclusiv de supunerea la auzul cuvintelor Domnului. Pentru a sugera natura cumplită a avertizării sale, Ieremia foloseşte un poem, ale cărui stihuri „par a fi desprinse dintr-un cîntec popular" (BIBL.ANANIA, nota b, p. 1015), asemănîndu-se îndeaproape cu refrenul din Avd. 7. În poem, „toate femeile" (gr. *πᾶσαι αἱ γυναῖκες*, MS.45: *toate muierile*) de la casa regelui, în timp ce sînt luate în captivitate, îl acuză pe rege de trădarea prietenilor, „bărbaţi împăciutori" (gr. *ἄνδρες εἰρηνικοί*, MS.45: *oameni împăcători*), care dau dovadă de laşitate la primele semne de necaz. Rashi crede că aceştia sînt profeţii falşi, deşi par a fi mai degrabă oficiali militari şi din guvern, probabil chiar armata regelui, care-l va părăsi la sfîrşit (4 Reg. 16:21-22). Nuanţa este ironică: oamenii de încredere sînt văzuţi ca fiind cei mai frivoli (AYBC JER., p. 77). ♦ „Femeile" care au fost lăsate în casa regelui sînt identificate de Kimschi cu haremul lăsat în urmă de regele Ioachim, atunci cînd fusese deportat în Babilon, în anul 597 î. Hr. Streane le descrie mai general, ca fiind „concubinele şi însoţitoarele lor". Giesebrecht, pe de altă parte, presupune că sînt soţiile lui Sedechia. Ehrlich le descrie ca fiind simple „femei de la curte" (MCKANE, p. 959). Era o practică uzuală a cuceritorilor de a cere haremul inamicului înfrînt (*cf.* 2 Reg. 16:21-22). ♦ Majoritatea comentatorilor văd în versetul 23 un adaos tardiv la textul de bază, o glosă prozaică (Volz), munca unui editor deuteronomic (Hyatt), deşi acest lucru nu este întotdeauna tranşat în mod clar.

38:24-28

Ultima parte a capitolului al 38-lea este prezentată sub forma unui dialog rege – profet, care aruncă lumină atît asupra caracterului lui Sedechia, cît şi al lui Ieremia. Pe de o parte, sentimentul de nesiguranţă al regelui domină acest

dialog de la început pînă la sfîrşit. Încă o dată, locul ales este unul secret, ferit de privirile indiscrete ale conducătorilor săi. De asemenea, regele ţine cu tot dinadinsul ca discuţia să rămînă „off the record”: MS.45: *Să nu ştie dentru cuvintele acêstea (...)*. El îl pune pe Ieremia să promită (versetele 25-27) că nu va divulga nimic oficialilor, chiar sub ameninţarea cu moartea. Un astfel de om ca Sedechia, care stă tot timpul sub imperiul nesiguranţei, nu va putea niciodată să ia decizii ferme şi să le respecte. Pe de altă parte, Ieremia pare a fi pe muchie de cuţit şi, înainte de a vorbi, se asigură că ceea ce va spune nu va fi folosit împotriva sa. El se teme ca adevărurile care dor să nu îl ducă la o moarte sigură. Pe baza experienţei trecute (versetul 15), ştie şi faptul că sfatul său este pasibil de a fi ignorat. De aceea, începe să vorbească numai după ce s-a asigurat că regele îi garantează viaţa. La sfîrşit, Ieremia acceptă să nu divulge oficialilor nimic din cele discutate (MS.45: *şi vesti lor după toate cuvintele acêstea carele au porîncit lui împăratul*). ♦ Punctul discutat adesea că Ieremia se face vinovat de minciună este steril. Sintagma *ὅτι οὐκ ἠκούσθη λόγος κυρίου* din SEPT.RAHLFS înlătură orice dubiu asupra naturii imorale a conversaţiei dintre Ieremia şi rege (AYBC JER., p. 78). În ciuda tuturor presiunilor la care este supus, Ieremia reuşeşte să rămînă fidel mesajului său profetic, care anunţă distrugerea iminentă a Ierusalimului, şi, în mod providenţial, supravieţuieşte condiţiilor vitrege ale detenţiei (DSBS, p. 129). ♦ Formula de încheiere din versetul 28 întăreşte ideea că profetul a rămas în curtea închisorii pînă în momentul capturării Ierusalimului de către armata babiloniană. ♦ Acest capitol concluzionează amalgamul de relatări confuze, dar interesante, referitoare la întemniţarea profetului Ieremia, dilema regelui Sedechia şi numeroasele intrigi care însoţesc ultimele zile ale Ierusalimului. Toate evenimentele gravitează în jurul mesajului profetic, care subliniază oportunităţile succesive date poporului lui Dumnezeu de a răspunde şi a se bucura de „izbăvire”, dar şi destinul implacabil al Cetăţii Sfinte ca rezultat al refuzului încăpăţînat de a asculta cuvîntul lui Dumnezeu.

Capitolul al 39-lea

39:1-2

MS.45 urmează întocmai SEPT.FRANKF., la fel cum se întîmplă şi în cazul BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, rezultînd expresia neclară *în luna de la al noaolea an* (BIBL.1688). Începînd cu BIBL.1795/2000, însă, în versiunile enumerate este introdusă menţiunea că în ediţia alexandrină a Bibliei se regăseşte şi precizarea suplimentară, *în luna a zecea*, care apare, de altfel, şi în notele de subsol ale SEPT.FRANKF. BIBL.1914 introduce această construcţie în corpul textului, însă BIBL.ANANIA o ignoră. Ea se găseşte în BIBL.VULG.1760-1761, fidelă VULG., precum şi în toate ediţiile româneşti care urmează textul ebraic. ♦ Avînd în vedere precizarea suplimentară din BIBL.HEBR. şi VULG. cu privire la momentul începerii asediului babilonian asupra Ierusalimului, putem afirma că acesta a debutat în jurul lunii ianuarie, anul 588 î. Hr., luînd sfîrşit în iunie-iulie 587 î. Hr. Cel mai probabil, însă, ostilităţile au fost întrerupte pe durata verii anului 588 î. Hr. (NICOT, p. 646). Se pare că armatele babiloniene au atacat mai întîi din nordul Ierusalimului, iar primul zid care a cedat, cauzînd înfrîngerea apărătorilor cetăţii, a fost zidul nordic (WBC, p. 230).

39:3

Sintagma *poarta din mijloc* (BIBL.HEBR.: *bĕša ar hattāwek*) nu mai este amintită în nici un alt loc din Vechiul Testament. Unii cercetători au identificat-o cu Poarta Peştilor (menţionată la Neem. 3:3), iar alţii au considerat-o una dintre porţile centrale ale vechii cetăţi. De asemenea, s-a exprimat şi opinia potrivit căreia sintagma *poarta din mijloc* ar reprezenta unul dintre cele şapte nume ale porţii estice a Templului. Bazîndu-se pe descoperirile din anul 1978 ale lui Avigad, cercetările moderne tind să considere că este vorba despre poarta din mijloc a zidului nordic de apărare, loc pe unde au şi intrat, de altfel, trupele babiloniene (AYBC JER., p. 84). ♦ Lista căpeteniilor babiloniene provoacă mari confuzii, întrucît aproape fiecare dintre ediţiile biblice româneşti are propriul sistem de translitterare. La aceasta se adaugă o dificultate în plus, şi anume faptul că, la rîndul ei, BIBL.HEBR. nu face decît să translitereze numele din limba babilonienilor, astfel încît este foarte greu de înţeles chiar şi despre cîte persoane este vorba; de pildă, MS.45 are numele *Nígher* şi *Sarasar*, în vreme ce BIBL.1688 dă impresia că este vorba despre o singură persoană, *Nigher Sarasar*. BIBL.1795/2000 are numele *Marganasar*, variantă preluată şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, în vreme ce BIBL.ANANIA are *Nergal-Şareţer*. Cît priveşte BIBL.VULG.1760-1761, această ediţie urmează VULG. şi prezintă numele *Nereghel* şi *Seresel*, identificînd, aşadar, două persoane, ca şi MS.45. Aceste confuzii, cărora le-au căzut pradă inclusiv traducătorii alexandrini şi editorii SEPT.FRANKF., se datorează, în primul rînd, dificultăţilor de a distinge în textul ebraic între nume, funcţii şi locuri de origine (HUEY, p. 341).

39:4-5

Versetul 4 din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. corespunde, de fapt, versetului 14 din BIBL.HEBR. şi VULG., întrucît pasajul Ier. 39:4-13 din aceste două versiuni lipseşte în textul grecesc. BIBL.ANANIA este singura ediţie fidelă, în principiu, SEPT.RAHLFS, care include traducerea acestui pasaj, după varianta ebraică. ♦ Ordinea cronologică este inversată, întrucît revelaţia despre care se vorbeşte în versetul 5 are loc *în curtea temniţii* (BIBL.1688), aşadar înainte de eliberarea lui Ieremia, descrisă în versetul anterior.

39:6-8

Secvenţa *Avdimeléh arapul* (BIBL.1688) redă gr. *ἀβδεμέλεχ τὸν αἰθίοπα* (SEPT.FRANKF.), căruia îi corespund echivalările *Abdemelech Æthiopi* (VULG.) şi *ʿebeḏ-meleḵ hakkûšî* (BIBL.HEBR.). Întregul pasaj pare a se încadra mult mai bine în contextul relatării despre Avdemelech din capitolul anterior (NICOT, p. 649). Acum, acesta va fi martor al

distrugerilor pe care Dumnezeu le va abate asupra întregului Ierusalim: fragmentul *şi vor fi înaintea ta în zioa aceea* (BIBL.VULG.1760-1761, redînd VULG.) are corespondent numai în BIBL.HEBR. şi în traducerile româneşti care îi urmează; ea nu apare în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., deci nici în ediţiile care le urmează). ♦ Oamenii de care se teme Avdemelech, dar de care îl va scăpa Dumnezeu, ar putea fi atît înalţii oficiali menţionaţi la Ier. 38:1, cît şi babilonienii, interpretare susţinută de Ier. 39:18 (HUEY, p. 345). ♦ Sensul expresiei *şi va fi sufletul tău la aflare* din BIBL.1688 este acela că, în contextul sumbru descris de Dumnezeu, Avdemelech va reuşi, totuşi, să supravieţuiască. BIBL.VULG.1760-1761 are *ci va fi ţie sufletul tău spre mântuire*, iar BIBL.1874, urmînd textul ebraic, traduce: *ci viéţa ta ţi va fi dreptŭ prédă*. O formulare mai îngrijită are BIBL.CORN.1926: *ci viaţa îţi va fi prada ta de războiu*.

Capitolul al 40-lea

40:1

Oficialul babilonian Nabuzardan (gr. *Ναβουζαρδάν*) apare în Ier. 38:13 (BIBL.HEBR.), unde se afirmă despre el că era *căpetenia gărzii* (BIBL.1936) şi că a avut un rol principal în luarea deciziei de eliberare a lui Ieremia. Funcţia pe care i-o atribuie aici SEPT.FRANKF. este *τὸν ἀρχιμάγειρον*, termen care s-ar traduce, literal, prin *mai marele bucătarilor*, dar sensul său, în acest caz şi în majoritatea celorlalte ocurenţe din SEPT.RAHLFS, este acela de 'căpetenie a gărzii regale (LUST). Termenul ebraic corespunzător, *raḇṭabbāḥîm*, are acelaşi dublu sens (DBLH, 3184). În VULG., însă, găsim sintagma neechivocă *magistro militiæ* (BIBL.VULG.1760-1761: *voievodul oastei*). ♦ Toponimul gr. *ῥαδαμάν* (SEPT.FRANKF.) este unic în versiunea grecească a Vechiului Testament. În SEPT.RAHLFS găsim *Daman*, în vreme ce în BIBL.HEBR. numele localităţii este *rĕmĕṯ*. În toate traducerile româneşti fidele textului masoretic şi în BIBL.VULG.1760-1761, oraşul apare ca *Rama*, formă preluată şi în BIBL.ANANIA. Aşezarea, despre care deducem că a servit drept lagăr de concentrare pentru evreii care urmau a fi deportaţi în Babilon, a fost identificată cu modernul er-Ramah, localitate situată la circa 10 km nord-vest de Ierusalim (WBC, p. 235). ♦ Termenul *χειροπέδαις* din SEPT.FRANKF. este folosit numai de două ori în cartea profetului Ieremia, în versetele 1 şi 4 ale acestui capitol. Sensul cuvîntului este acela de 'cătuşe' (MS.45: *cătuşi*, BIBL.1688: *cătuşi*), în BIBL.ANANIA, însă, fiind tradus prin *lanţuri*, influenţat, probabil, şi de termenii corespondenţi din VULG. (*catenis*) şi din traducerile româneşti fidele textului ebraic, acestea folosind, fără excepţie, termenul *lanţuri*. ♦ Tîlcuind acest verset, Fericitul Ieronim spune: „Ieremia, care era sfinţit din pîntece şi era cunoscut în pîntecele maicii sale, s-a bucurat de acest înalt privilegiu, căci era predestinat binecuvîntării fecioriei. Şi atunci cînd toţi au fost capturaţi şi chiar vasele Templului au fost tîlhărite de regele Babilonului, el singur a fost eliberat de inamic, nu a cunoscut ocările captivităţii şi a fost susţinut de cuceritori. Iar Nabucodonosor, deşi nu i-a dat în grijă lui Nabuzaradan Sfinta Sfintelor, i l-a dat în grijă pe Ieremia. Căci acesta este adevăratul templu al lui Dumnezeu şi aceasta este Sfînta Sfintelor, care este sfinţită Domnului prin feciorie curată" (FERICITUL IERONIM, 1.33).

40:2-3

Din modul cum se prezintă textul, atît în SEPT.RAHLFS, cît şi în VULG. sau BIBL.HEBR., observăm că mesajul divin anunţat de Ieremia în versetul anterior nu mai este prezentat. În locul acestuia se găseşte o nouă relatare cu privire la eliberarea profetului de către oficialii babilonieni. Dacă unii cercetători au încercat rearanjarea textului (*cf.* HERM., p. 294), alţii au căutat să arate că înseşi cuvintele lui Nabuzardan ar trebui privite ca un mesaj divin (WBC, pp. 235-236), iar o a treia categorie a evitat să ofere vreo explicaţie, tratînd lucrurile ca atare (HUEY, p. 348).

40:4-5

Nabuzardan îi oferă lui Ieremia posibilitatea de a alege între a-l însoţi în Babilon, unde s-ar fi bucurat de un tratament favorabil, şi a rămîne în Iuda, alături de Godolia, guvernatorul numit de Nabucodonosor pentru a administra teritoriul cucerit. În BIBL.HEBR. şi în SEPT.RAHLFS cele două versete sînt mai ample decît în SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF., însă fără diferenţe esenţiale. ♦ De notat că există o diferenţă destul de semnificativă între textul din SEPT.FRANKF. şi cel din ediţia modernă a textului grecesc, SEPT.RAHLFS. Această diferenţă se poate sesiza şi la o comparaţie între traducerile vechi şi BIBL.ANANIA. Astfel, în BIBL.1688 citim: *Toate bunătăţile sunt înaintea ochilor tăi, ca să mergi acolo. Şi pasă!*, însă în BIBL.ANANIA traducerea este: *Oriîncotro li se pare ochilor tăi că e bine să mergi, acolo să te duci.* Forma din SEPT.RAHLFS, pe care o urmează BIBL.ANANIA, este susţinută şi de VULG. (BIBL.VULG.1760-1761: *oriîncătro va plăcea ţie a mearge, mergi!*) şi BIBL.HEBR. Această opţiune este conservată şi în unele ediţii biblice ulterioare: *séŭ du-te unde'ţi place să mergi* (BIBL.1874), *sau du-te ori unde vei vrea să te duci* (BIBL.CORN.1926), *ori du-te încotro ţi-e drag să te duci* (BIBL.RADU-GAL.), *sau du-te unde-ţi place ţie să te duci* (în BIBL.1936).

40:6

Ieremia refuză să-l urmeze pe comandantul străin în Babilon şi alege să rămînă în Iuda, alături de Godolia şi de ceilalţi conaţionali, care nu fuseseră deportaţi. *Μασσηφά* din SEPT.FRANKF. (MS.45: *Massifá*, BIBL.1688 şi ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.ANANIA: *Masifa*) este o transliterare aproximativă, în alfabet grecesc, a ebraicului *miṣpāh*, localitate aflată pe teritoriul seminţiei lui Veniamin, lîngă Gabaon şi Rama. Oraşul este menţionat de mai multe ori în istoria israelită veche, fiind locul în care Samuel a adunat poporul pentru a se ruga, după recuperarea chivotului din mîinile filistenilor (1 Reg. 7:5-6). A rămas, după acest moment, unul dintre oraşele pe care le vizita anual Samuel pentru a judeca poporul (NBD, p. 774). În traducerile

româneşti fidele textului masoretic, numele localităţii apare de obicei *Miţpa*, cu excepţia primei ediţii de acest fel, BIBL.1874, unde găsim *Mizpa*. Bartolomeu Anania preia el forma de origine ebraică *Miţpa*, iar BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. (*Masphath*), prezintă forma *Masfath*.

40:7-8

Mulţi dintre ofiţerii armatelor lui Iuda se ascunseră în zonele din jurul dealurilor Iudeii, după cucerirea Ierusalimului de către babilonieni. Aflînd, însă, că regele Nabucodonosor nu a numit o administraţie străină, ci i-a încredinţat puterea în regiune localnicului Godolia, aceşti lideri militari, împreună cu oamenii lor, au venit la Miţpa, acolo unde se pare că fusese stabilită reşedinţa guvernatorului (HUEY, p. 350). ♦ Sintagma *povăţuitorii puterii* (BIBL.1688) redă gr. *οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως* (SEPT.FRANKF., fiind păstrată în toate traducerile româneşti fidele textului grecesc, pînă la BIBL.ANANIA. Aici, însă, apare *mai-marii oştirilor*, variantă mai apropiată de înţelesul urmărit de textul original. De altfel, în BIBL.VULG.1760-1761, care urmează VULG., găsim sintagma *voievozii oastelor*, iar în ediţiile fidele textului ebraic întîlnim expresii din acelaşi cîmp semantic militar: *căpiteniele oştirilorŭ* (BIBL.1874), *căpeteniile oştirilor* (BIBL.CORN.1926), *căpitanii oştirilor* (BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL.). ♦ Dintre personajele menţionate în versetul 8 se remarcă Ismail, fiul lui Netanie, care va deveni principalul rival al lui Godolia în lupta pentru controlul asupra comunităţii de la Miţpa, precum şi fraţii Iohanan şi Ionatan, fiii lui Careea. În SEPT.FRANKF. şi în ediţiile româneşti care urmează textului alexandrin nu apare decît numele lui Iohanan, însă Ionatan este amintit în BIBL.HEBR. şi VULG., precum şi în traducerile româneşti fidele versiunilor masoretică şi latină. Cît îl priveşte pe Seraia, fiul lui Tanhumet, numele său nu mai apare decît la 4 Reg. 25:23, în vreme ce fiii lui Efai nu mai sînt menţionaţi nicăieri în Vechiul Testament. Iezaania, fiul lui Maacat, era unul dintre străinii de dincolo de Iordan care se stabiliseră în Iuda, în contextul invaziei babiloniene (AYBC JER., pp. 111-112).

40:10

În SEPT.FRANKF., roadele pe care iudeii sînt îndemnaţi să le colecteze sînt *οἶνον καὶ ὀπώραν καὶ ἔλαιον* (MS.45: *vin şi poame şi untdălemnu*), aceeaşi enumerare apărînd şi în BIBL.HEBR. (BIBL.1874: *vinulŭ, fruptele şi oleiulŭ*). În VULG., însă, apare seria *vindemiam, et messem, et oleum*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 o redă: *culesu şi săcerişul şi untul de lemn*. ♦ Cetăţile care rămăseseră sub controlul populaţiei locale şi la care face referire Godolia sînt, cel mai probabil, aşezările din nordul Ierusalimului, acolo unde săpăturile arheologice au scos la iveală elemente ce susţin ideea că aceste localităţi au scăpat din faţa urgiei babiloniene (AYBC JER., p. 113).

40:11-12

Aceste versete induc imaginea unei perioade destul de bune pentru comunitatea de la Miţpa, evidenţiind şi întoarcerea iudeilor risipiţi în afara graniţelor ţării şi colectarea unor recolte bogate. Unii autori au considerat că avem a face, de fapt, cu un soi de propagandă, întrucît este greu de crezut că viaţa în Iuda a putut să revină la un nivel atît de ridicat, la aşa puţin timp după invazia babiloniană (WBC, p. 236). Alţii, însă, nu văd nimic anormal în revigorarea comunităţii de la Miţpa şi atribuie acest proces tocmai întoarcerii iudeilor din Moab, Ammon şi Idumeea, precum şi creşterii rapide a productivităţii (NICOT, p. 655).

40:13

Este posibil ca regele Baalis al Ammonului, menţionat aici, să fi participat şi la întîlnirea de la Ierusalim, 594-593 î. Hr., unde s-a plănuit rebeliunea împotriva Babilonului (a se vedea Ier. 27:2-3). Nemulţumit, probabil, de faptul că acest plan nu a mai fost pus în aplicare, Baalis a hotărît să se întoarcă împotriva celor care-l zădărniciseră. Ieremia s-a numărat printre oponenţii rebeliunii (Ier. 27:2-11), iar din atitudinea lui Godolia putem deduce că şi el avea tendinţe asemănătoare. Aşadar, Baalis, care se opunea în continuare babilonienilor şi avea chiar pretenţia de a controla el însuşi Iuda, l-a convins pe nobilul Ismail să-l asasineze pe Godolia, pentru a da o lovitură atît iudeilor, cît şi babilonienilor (AYBC JER., p. 114). ♦ Din modul cum este construită întrebarea adresată de Iohanan lui Godolia, atît în SEPT.FRANKF., cît şi în BIBL.HEBR. şi VULG., observăm că fiul lui Careea era foarte surpins că Godolia nu cunoştea existenţa planului lui Baalis, ori că, deşi îl cunoştea, refuza să creadă că Ismail îi va face, realmente, vreun rău.

40:15-16

Din păcate, traducerea din MS.45 şi din BIBL.1688, precum şi din BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, este una nefericită, întrucît lasă impresia că risipirea iudeilor şi distrugerea rămăşiţei lui Iuda ar veni ca urmare a uciderii lui Ismail de către Iohanan. În realitate, însă, este evident că Iohanan îl avertizează pe Godolia asupra pericolului dezagregării comunităţii de la Miţpa, în cazul în care el ar fi asasinat. BIBL.ANANIA oferă o traducere mult mai clară, care corespunde sensului urmărit în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., precum şi locurilor corespondente din BIBL.HEBR. şi VULG. Cheia obţinerii unei traduceri inteligibile stă în analiza gramaticală corectă a lui *διασπαρῇ* (SEPT.RAHLFS), un aorist subjonctiv pasiv, care trebuie tradus prin *să fie risipiţi* (Bartolomeu Anania traduce *să se risipească*, formă care conservă sensul, deşi nu respectă întru totul valoarea gramaticală a termenului), iar nu printr-un viitor, aşa cum se procedează în ediţiile vechi româneşti: *să vor răşchira* (MS.45), *să vor răsipi* (BIBL.1688), *să vor râsipi* (BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA), *se vor risipi* (BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914). ♦ Godolia refuză să creadă în continuare că Ismail îi poate face vreun rău, fie pentru că era prea sigur cu privire la poziţia sa, fie pentru că era incapabil să evalueze în mod obiectiv caracterul celorlalţi oameni (HUEY, p. 352). ♦ În SEPT.FRANKF. apare construcţia *κατὰ τὸ ῥῆμά σου*, redată în BIBL.1688 prin *după*

graiul tău. Opţiunea de traducere din BIBL.1795/2000 seamănă cu cea din BIBL.VULG.1760-1761: *cuvântul acesta*. La fel se procedează şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. În SEPT.RAHLFS, însă, apare sintagma *τὸ πρᾶγμα τοῦτο*, menţionată şi în notele de subsol ale SEPT.FRANKF.; aceasta este redată în BIBL.ANANIA prin *lucrul acesta*.

Capitolul al 41-lea

41:1

Conform SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF., Ismail a venit însoţit numai de zece bărbaţi, împrejurare consemnată şi în ediţiile româneşti fidele textului grecesc. După VULG. (*optimates regis*), în BIBL.VULG.1760-1761 apare precizarea că alături de Ismail şi de cei zece s-au mai aflat şi *mai marii împărătului*. În ediţiile fidele textului masoretic apare, de asemenea, această precizare: *maĭ mariĭ regeluĭ* (BIBL.1874), *mai marii împăratului* (BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926), *boierii regelui* (BIBL.1936 şi BIBL.1944), *dregătorii regelui* (BIBL.RADU-GAL.). În BIBL.HEBR., însă, nu se mai susţine o astfel de traducere, aici afirmîndu-se că Ismail era unul dintre dregătorii regelui, iar nu că el ar fi venit însoţit de aceşti dregători (ESV: *one of the chief officers of the king*, NIV: *one of the king's officers*).

41:2-3

BIBL.1914 nu urmează întocmai, în traducerea versetului 2, textul din SEPT.FRANKF., care se regăseşte în ediţiile mai vechi (MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA), ci face apel la textul latin (reflectat în BIBL.VULG.1760-1761) şi la textul ebraic, precum şi la notele critice de subsol din SEPT.FRANKF. Adăugirea nu este una esenţială, informaţia suplimentară fiind aceea că Godolia a fost lovit cu sabia. ♦ Şi în cazul versetului 3, BIBL.1914 adaugă un fragment preluat din VULG., care se află în textul ebraic şi în notele de subsol din SEPT.FRANKF. În acest caz, informaţia este adăugată la finalul textului din SEPT.FRANKF., redat de vechile ediţii, şi constă în precizarea că Ismail i-a ucis, alături de iudei şi de caldei, şi *pre toţi bărbaţii de răsboiu* (BIBL.1914). ♦ Descrierea crimelor comise de Ismail şi oamenii săi este una exagerată, întrucît, după cum putem citi în versetul 10 din acest capitol, o parte din populaţia din Miţpa supravieţuise (AYBC JER., p. 117).

41:4-5

Afirmaţia că nimeni nu ştia de uciderea lui Godolia trebuie interpretată, firește, în sensul că nimeni din afara comunităţii de la Miţpa nu cunoştea acest lucru. ♦ Imaginea unor bărbaţi cu bărbile rase şi cu hainele sfîşiate sugerează ideea de doliu, de furie tristă; deşi aceste practici nu erau îngăduite de Lege, ele persistau în rîndul populaţiei din Iuda şi Israel. Termenul *κοπτόμενοι* (SEPT.FRANKF.) a fost redat astfel: MS.45: *bocindu-să*, BIBL.1688: *tînguindu-se*, *cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914: *plângând*; BIBL.ANANIA: *bătându-şi pieptul*, evidenţiind astfel sensul secundar cu care termenul este folosit aici în textul grecesc (BDAG, p. 559). ♦ După căderea Ierusalimului şi distrugerea Templului, sacrificiile animale fuseseră abolite, astfel încît singurele jertfe permise erau cele de cereale şi tămîie. Termenul *manaa* din Septuaginta, al cărui înţeles este acela de 'dar', în sens cultic (LUST, *s.v.*), nu trebuie confundat cu *manna*, termen ce desemnează mana, hrana miraculoasă oferită de Dumnezeu poporului evreu, în timpul Exodului din Egipt. MS.45 traduce *manaa* prin *masané*, dar BIBL.1688 îl redă prin *daruri*. Această formă este preluată şi în ediţiile româneşti ulterioare; BIBL.ANANIA traduce, în mod eronat, prin *mană*. ♦ Casa Domnului, menţionată în versetul 5, nu semnifică, realmente, Templul, care fusese distrus, ci locul pe care acesta se aflase. Conform Talmudului, sacrificiile pot fi săvîrşite şi acolo unde nu este Templu, iar tămîia poate fi adusă şi pe locul unde fusese altarul (AYBC JER., p. 118).

41:6

Dacă în SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. citim că pelerinii erau cei care mergeau plîngînd (BIBL.1688: *ei mergea şi plîngea*), în VULG. şi în BIBL.HEBR. Ismail însuşi este cel care, pretinzîndu-se îndoliat, se comporta astfel: *mergând şi plângând să ducea* (BIBL.VULG.1760-1761), *mergêndŭ plângea*. (BIBL.1874). ♦ Ismail îi invită pe pelerini la Godolia, probabil pentru a le da impresia că totul este în ordine la Miţpa (AYBC JER., p. 119), deşi ar fi putut să găsească o altă explicaţie, spunîndu-le, de exemplu, că Godolia este plecat de acasă şi că nu îl pot vizita (NICOT, p. 660).

41:7

Masacrul teribil săvîrşit de Ismail pare a nu avea nici o explicaţie logică, iar cercetătorii l-au pus, cel mai adesea, pe seama dorinţei ucigaşului lui Godolia de a-şi însuşi bunurile şi banii pelerinilor. ♦ Verbul *ἔσφαξαν* (SEPT.FRANKF.) are, atunci cînd se referă la persoane, sensul de 'a masacra', ori 'a ucide un număr mare de persoane' (BIBL.RADU-GAL.: *i-au măcelărit*). El a fost redat în ediţiile vechi româneşti prin forme ale verbului *a junghia*, iar în BIBL.ANANIA prin *a înjunghia*, deşi termenul grecesc nu oferă nici un fel de informaţie cu privire la modalitatea în care era săvîrşită crima (LOUW, 1, p. 235). ♦ Sintagma gr. *εἰς τὸ φρέαρ* din SEPT.FRANKF., redată în BIBL.1688 prin *în fîntînă*, îi corespunde ebr. *'el-tôḵhabbôr* (BIBL.CORN.1926: *în groapă*, BIBL.1936: *în şanţ*, BIBL.RADU-GAL.: *într-o fântână*). După VULG. (*circa medium laci*), BIBL.VULG.1760-1761 tarduce: *pe mijlocul lacului*.

41:9

Fîntîna la care face referire textul era, cel mai probabil, o cisternă, aşadar un rezervor de apă, construit de regele Asa, cu trei sute de ani în urmă, ca parte a planului său de apărare a regatului nordic Israel împotriva regelui Baeşa. Acesta din urmă construise fortificaţii la Rama pentru a împiedica accesul în şi din Iuda. Regele Asa, însă, a încheiat o alianţă cu regele arameu Benhadad, împreună cu care a

atacat Israelul, obligîndu-l pe Baeşa să abandoneze Rama. Conform relatării din 3 Reg. 15:22, materialelor folosite de Baeşa la fortificarea oraşului Asa le-a fost schimbată destinaţia, fiind întrebuinţate la consolidarea aşezării de la Miţpa (HUEY, p. 335). ♦ Termenul *τραυματιῶν* (SEPT.FRANKF.) a fost echivalat în MS.45 prin *⌊trupuri⌋ rănite*, construcţie preluată şi în ediţiile româneşti ulterioare (LIDDELL, p. 815). Redînd un sens secundar al termenului grecesc (LUST, *s.v.*), traducerea din BIBL.ANANIA (*oameni ucişi*) reflectă mult mai bine realitatea de fapt. În BIBL.VULG.1760-1761, după VULG. (*occisis*) apare *cei ucişi*.

41:10

SEPT.FRANKF. întrebuinţează termenul *ἀπέστρεψεν* pentru a descrie faptele săvîrşite de Ismail cu restul populaţiei rămase în Miţpa, după masacrul descris în versetele precedente (MS.45 şi BIBL.1688: *întoarse*, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA: *au întors*, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914: *a întors*). În BIBL.VULG.1760-1761 găsim construcţia *robi au dus*, care corespunde VULG. (*captivas duxit*), *cf.* BIBL.1874: *a dusŭ prinsă*, BIBL.CORN.1926: *a luat prinşi de războiu*, iar BIBL.1936: *a apucat*. Aşadar, versiunile latină şi ebraică, precum şi ediţiile româneşti care le urmează, evidenţiază transformarea membrilor comunităţii de la Miţpa în robi, de către Ismail, în vreme ce textul grecesc pare a sugera mai degrabă că Ismail i-a întors din drum pe cei care, probabil de frică, voiau să părăsească Miţpa (AYBC JER., p. 120).

41:11-12

Avînd în vedere că acţiona ca o unealtă a regelui din Ammon, Ismail a căutat să părăsească rapid Miţpa şi să caute refugiu în teritoriul controlat de Baalis. Cu toate acestea, însă, textul menţionează, în continuare, că oastea lui Iohanan şi a celorlalte căpetenii l-a găsit pe Ismail în Gabaon, la apa cea mare. Acest loc trebuie identificat, fără doar şi poate, cu cisterna uriaşă folosită pentru colectarea apei de ploaie, unde tinerii lui Abner şi cei ai lui Ioab s-au înfruntat într-un joc sîngeros şi primejdios (2 Reg. 2:12-17). În aceste condiţii, însă, ar părea că Ismail, deşi se grăbea să fugă din calea represiunii la care se aştepta din partea lui Iohanan, a ales un drum ocolitor, neîndreptîndu-se direct către teritoriul ammonit. Motivul acestui ocol a fost considerat de cercetători fie colectarea de provizii (AYBC JER., p. 121), fie încercarea de a-şi pierde urma (NICOT, p. 661). Totuşi, dat fiind faptul că alături de Ismail şi cei cîţiva oameni ai săi se aflau şi robii luaţi din Miţpa, un grup destul de numeros, este greu de crezut că o încercare de ascundere a urmelor ar fi putut avea succes.

41:13

În BIBL.VULG.1760-1761, versetul se încheie cu precizarea că poporul luat în robie de Ismail, văzîndu-l pe Iohanan, *s-au veselit*. Traducerea reflectă o propoziţie ce se găseşte numai în VULG. şi în BIBL.HEBR. (BIBL.1874: *s'aŭ bucuratŭ*), dar care nu apare în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., şi nu are, în consecinţă, echivalent în ediţiile româneşti care urmează versiunii alexandrine.

41:14-15

Faptul că Ismail se salvează împreună cu doar opt oameni, deşi iniţial fusese însoţit de zece (Ier. 41:1), indică, cel mai probabil, faptul că doi dintre ei au fost ucişi la contactul cu oastea condusă de Iohanan. ♦ În BIBL.VULG.1760-1761 se traduce greşit (*optzeaci de bărbaţi*) lat. *octo viris* (VULG.), întrucît atît în textul latin, cît şi în BIBL.HEBR. (*šmōnāʰ*) sau în SEPT.RAHLFS (*ὀκτὼ ἀνθρώποις*) este vorba despre numai opt persoane.

41:16

În SEPT.FRANKF. apare termenul *τὰ λοιπά*, al cărui sens este acela de 'resturi', 'rămăşiţe', 'ceea ce rămîne' (LOUW, 2, p. 154). MS.45 îl traduce prin *cêlealalte*. Această traducere se păstrează, cu mici diferenţe de scriere, şi în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, iar BIBL.ANANIA îl redă prin *alte bunuri*. În VULG., cuvîntul folosit este *pueros*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *pruncii*, care corespunde ebr. *ṭāp̄* (BIBL.1874: *copiĭ*). ♦ În toate ediţiile româneşti, ultima categorie de persoane recuperate de Iohanan este desemnată prin *hadîmi*, *eunuci* sau *fameni*, cu excepţia BIBL.RADU-GAL., care are *oameni de curte*. Traducerea reflectă sensul primar al termenului ebr. *sārîs* (TWOT, p. 634), însă în acest caz contextul sugerează adoptarea sensului secundar de 'eunuci', impus de practica vremii (HERM., p. 698).

41:17

Termenul *βηρώθοαμ* (SEPT.FRANKF.) corespunde toponimului *gērûṯ kimhām* din BIBL.HEBR., întîlnit numai în acest loc în versiunea ebraică a Vechiului Testament. Termenul semnifică, literal, 'sălaşul lui Chimham' şi este posibil să fie numele unei mici aşezări dăruite lui Chimham, fiul lui Barzilai Galaaditul, pentru serviciile aduse de acesta regelui David (3 Reg. 2:7). Informaţia că acest Chimham, menţionat şi la 2 Reg. 19:37-40, era fiul lui Barzilai este de natură extrabiblică, fiind consemnată de Iosif Flavius (BAKER, p. 429).

Capitolul al 42-lea

42:1

Secvenţa *ἀζαρίας υἱὸς μασσαίου* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în BIBL.1688 prin *Azaria, fiiul lui Maséu*, în vreme ce în BIBL.HEBR. găsim *wîzanyāʰ ben-hôša'yāʰ* (BIBL.1874: *Iezania, fiĭulŭ luĭ Hoşaia*). În BIBL.VULG.1760-1761 se optează pentru *Iezonie, fiiul Osaii*, secvenţă ce redă lat. *Jezonias filius Osaiæ* (VULG.). Cercetătorii nu au putut stabili versiunea corectă şi nici nu au putut indica de unde provine patronimul din SEPT.RAHLFS. Unii biblişti au considerat că avem a face cu doi fraţi, Azaria şi Iezania, fiii lui Hoşaia (patronim menţionat la Ier. 43:2), în vreme ce alţii (precum BIBL.ANANIA) au optat pentru corectarea lui Maseu din

versetul de faţă cu Hoşaia, sau, dimpotrivă, pentru înlocuirea lui Iezania, care apare în textul ebraic în acest verset, cu Azaria, sugerînd, deci, existenţa unui singur personaj, Azaria, fiul lui Hoşaia (AYBC JER., p. 129).

42:2-3

Expresia *πεσέτω δὴ τὸ ἔλεος ἡμῶν* (SEPT.FRANKF.) a fost tradusă în MS.45 prin *Cazã, dară, mila noastră*, iar această variantă a rămas şi în ediţiile ulterioare. BIBL.ANANIA face apel la textul ebraic şi traduce: *Să cadă dar smerita noastră rugă* (vezi şi BIBL.VULG.1760-1761: *Să cazã rugăciunea noastră*). Ediţiile vechi româneşti dau senzaţia că interpretează, aşadar, termenul *ἡμῶν* ca fiind un adjectiv pronominal posesiv (*noastră*), ceea ce face destul de greu de înţeles cererea adresată de popor lui Ieremia. Dacă luăm în considerare, însă, că verbul plurisemantic *πίπτω* (folosit aici la forma *πεσέτω*) are şi înţelesul de 'a se întîmpla', 'a se petrece', dar şi 'a se cobori' (DBLG, 4406; BDAG, p. 815), iar NETS traduce această secvenţă prin *Let mercy for us*, putem deduce că *ἡμῶν* trebuie interpretat aici ca un dativ românesc: 'pentru noi', 'nouă' (ceea ce, de altfel, ediţiile vechi româneşti ar putea să vizeze; exprimarea lor este, însă, una neclară). ♦ Solicitarea adresată de popor lui Ieremia, aceea de a se ruga lui Dumnezeu pentru ca acesta să le arate calea pe care să meargă, pare inutilă, de vreme ce hotărîrea de a pleca în Egipt fusese deja luată (Ier. 41:17). În aceste condiţii, dat fiind faptul că oamenii nu-l ascultaseră deloc pe Ieremia în ultimii patruzeci de ani şi că, de altfel, nu o vor face nici de această dată, unii cercetători au considerat că solicitarea lor nu era una sinceră, întrucît erau deja convinşi că alegerea făcută anterior era cea mai potrivită (AYBC JER., p. 130).

42:4-6

Alternanţa dintre sintagmele *Dumnezeul tău*, folosită de popor şi *Dumnezeul vostru*, întrebuinţată de Ieremia, este cel mai bine reliefată în BIBL.HEBR. În SEPT.RAHLFS nu este redată fidel această alternanţă, de unde majoritatea cercetătorilor au conchis că ea nu este intenţionată şi nici relevantă pentru evidenţierea diferenţei de atitudine faţă de Dumnezeu dintre popor şi Ieremia (aşa cum susţine o mică parte a bibliştilor; NICOT, p. 664; AYBC JER., p. 130). ♦ În SEPT.FRANKF. este *μάρτυρα* , formă de acuzativ singular a substantivului *μάρτυς*, al cărui sens este acela de 'martor' (DBLG, 3459), iar nu de 'mărturie', aşa cum s-a consacrat în tradiţia biblică românească (de la MS.45 pînă la BIBL.ANANIA, inclusiv). Eroarea traducerilor româneşti este cauzată, cel mai probabil, de confundarea lui *μάρτυς* cu *μαρτύριον*, al cărui sens este, într-adevăr, acela de 'mărturie'. VULG. are *testis* (BIBL.VULG.1760-1761: *martor*), iar BIBL.HEBR. *ēḏ* (BIBL.1874: *marturŭ*, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL.: *martor*). ♦ Expresia *καὶ ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν κακόν* (SEPT.FRANKF.) redă idiomul ebr. *'im ṭôḇ w^{e} 'im rā'*. În MS.45, textul grecesc este tradus prin *Şi măcar bine, şi măcar rău*, în BIBL.1688 prin *Şi sevai bine şi sevai rău*, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *Şi ori bine, ori rău*, iar în BIBL.ANANIA prin *Şi, ori că va fi bine, ori că va fi rău*. Idiomul ebraic este redat de BIBL.1874 prin *Séŭ bine, séŭ rĕŭ*, în BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1968 prin *Fie bine, fie rău*, în BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin *Fie că aceea va fi rău sau bine*. BIBL.VULG.1760-1761, redînd VULG. (*sive bonum est, sive malum*), optează pentru *Acar bun e, acar rău*.

42:7

Cele zece zile care se scurg de la momentul primului dialog al lui Ieremia cu poporul şi pînă cînd acesta îi descoperă voia lui Dumnezeu reprezintă un interval destul de mare, în care teama de represiunea babiloniană trebuie să fi fost în continuă creştere. Dar această întîrziere dovedeşte integritatea, corectitudinea şi caracterul de veritabil profet al lui Ieremia. Deşi, din punct de vedere personal, el înclina să rămînă în Iuda, aşteaptă, totuşi, inspiraţia divină, fiind dispus să-şi abandoneze voia proprie, în cazul în care răspunsul lui Dumnezeu ar fi fost contrar acesteia (NICOT, p. 665).

42:9

În BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., versetul este mai lung faţă de cel din BIBL.1688, adăugîndu-se: *Dumnezeul lui Israil, la Carele m-aţi trimis să aştern rugăciunile voastre înaintea Lui*. Acest adaos apare şi în ediţiile care urmează textul masoretic, iar lipsa lui din SEPT.RAHLFS a fost socotită urmarea unei haplografii (AYBC JER., p. 132).

42:10

Limbajul folosit în acest verset este reluat din debutul cărţii (Ier. 1:10) şi mai apare şi la Ier. 24:6. Dumnezeu promite poporului că, dacă va rămîne în ţara natală, nu va mai abate nenorociri asupra lui. ♦ Verbul gr. *ἀναπέπαυμαι* din SEPT.FRANKF. are sensul de 'a înceta', 'a se opri'. MS.45 traduce *mă odihnii*, formă păstrată şi în BIBL.1688, în vreme ce BIBL.1795/2000 are *am încetat*, ca şi BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914; BIBL.ANANIA traduce *am pus capăt*. În BIBL.VULG.1760-1761 apare verbul *m-am mângâiat*, după *placatus sum* (VULG.), construcţie ce corespunde din punct de vedere semantic numai în parte ebr. *nḥm*, al cărui sens este redat în versiunile româneşti traduse după textul ebraic: *rĕŭ 'mĭ pare* (BIBL.1874), *îmi pare rău* (BIBL.1936, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL.). Aşadar, mesajul lui Dumnezeu, după VULG. şi BIBL.HEBR., nu este numai acela că nenorocirile vor înceta dacă poporul rămîne în pămîntul său, ci şi acela că lui Dumnezeu îi pare rău pentru relele deja abătute asupra lui Iuda.

42:11

Marele cîştig al poporului iudeu, în cazul în care ar alege să rămînă în pămîntul natal, este exprimat de Dumnezeu prin cuvintele: *μεθ' ὑμῶν ἐγώ εἰμι* (BIBL.1688: *cu voi sînt*, BIBL.ANANIA: *Eu sunt cu voi*). Acestea reprezintă una dintre marile promisiuni biblice, făcută deja de Dumnezeu lui Iacov (Fac. 28:15), lui Moise (Ieş. 3:12), lui Iosua (Ios. 1:15), lui Ghedeon (Jud. 6:16), dar şi lui Ieremia, la începutul cărţii (Ier. 1:8) (AYBC JER., p. 133). În condiţii

normale, în care poporul ar fi fost ascultător şi hotărît să-şi respecte Legămîntul, o astfel de promisiune a Domnului ar fi trebuit să fie suficientă pentru a-i convinge să nu plece în Egipt (HUEY, p. 359).

42:12

În SEPT.RAHLFS (şi în SEPT.FRANKF.), Dumnezeu este cel care, fiindu-i milă de popor, îl va întoarce pe acesta în pămîntul său. În BIBL.HEBR., însă, Dumnezeu apare ca subiect numai în primă fază (BIBL.1874: *Şi vî voiŭ arĕta milă*), în timp ce în continuare subiectul este la persoana a treia, numărul singular (BIBL.1936: *el se va milostivi spre voi şi vă va întoarce*). Textul se referă, în mod evident, la regele Babilonului, menţionat anterior. De altfel, istoria confirmă faptul că Nabucodonosor nu a luat măsuri de represiune imediat după asasinarea lui Godolia. Deportările din anul 582 î. Hr. au survenit la prea multă vreme după acest eveniment pentru a fi puse în legătură cauzală cu el (NICOT, p. 666). Textul din VULG. (şi BIBL.VULG.1760-1761, care îl urmează) prezintă aceeaşi structură ca şi cel din SEPT.RAHLFS, avîndu-l, deci, ca unic subiect pe Dumnezeu.

42:14

Atitudinea poporului aminteşte de cea a strămoşilor din vremea Exodului, care îşi doreau să se întoarcă în Egipt, unde trăiseră mai bine decît în pustiul prin care călătoreau înspre Canaan (Ieş. 16:3). ♦ Termenul gr. *σάλπιγξ* din SEPT.FRANKF. (MS.45: *trîmbiţă*; BIBL.1688 traduce, în mod eronat, prin pluralul *trîmbiţe*) desemnează instrumentul folosit în război, iar nu orice fel de trîmbiţă. De asemenea, la 4 Reg. 11:15 acesta desemnează însăşi persoana celui care îl foloseşte (LUST, *s.v.*), deşi traducerea din BIBL.1688 se referă tot la instrumente (*trîmbiţile*).

42:16

Construcţiei *οὗ ὑμεῖς ἔχετε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF. (tradusă în BIBL.1688 prin *care voi cuvîntaţi de către faţa ei*), îi corespunde în VULG.: *pro qua estis sollicitis* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *de carea vă grijiţi*). Versiunea ebraică susţine varianta din VULG., întrucît verbul folosit, *dā'ăg'*, are sensul de 'a se îngrijora', dar şi de 'a se teme' (TWOT, p. 117), *cf.* BIBL.1874: *vĕ spăimîntaţi*, BIBL.CORN.1926: *vă este frică*, BIBL.1936: *vă îngroziţi*, BIBL.RADU-GAL. *vă temeţi*.

42:17

Conform BIBL.1688, iudeii şi străinii vor muri în Egipt *cu sabie şi cu foamete* (SEPT.FRANKF.: *ἐν τῇ ῥομφαίᾳ καὶ ἐν τῷ λιμῷ*). BIBL.VULG.1760-1761 adaugă secvenţa *şi de ciumă*, redînd lat. *et peste* (VULG.), termen căruia îi corespunde ebr. *dĕbĕr* (BIBL.HEBR.), tradus în limba română prin *ciumă* (BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.RADU-GAL.) sau prin *molimă* (BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968). ♦ Dumnezeu accentuează faptul că, de această dată, nimeni nu va mai scăpa din calea nenorocirii, în contrast cu realitatea că invazia babiloniană şi masacrul dezlănţuit de Ismail lăsaseră, totuşi, în viaţă o rămăşiţă din Iuda.

42:18

Menţionarea mîniei lui Dumnezeu, abătută asupra locuitorilor Ierusalimului, se referă la cucerirea şi devastarea oraşului de către invadatorii babilonieni, conduşi de regele Nabucodonosor (NICOT, p. 667). ♦ Soarta iudeilor, dacă vor alege să se aşeze în Egipt, este evidenţiată prin intermediul unei serii de patru termeni: *ἄβατον*, *ὑποχείριοι*, *ἀράν*, *ὀνειδισμόν* (SEPT.FRANKF.), *jusjurandum*, *stuporem*, *maledictum*, *opprobrium* (VULG.), *ālā*^{h}, *šammā*^{h}, *qlālā*^{h}, *ḥerpā*^{h} (BIBL.HEBR.). Diferenţele de sens dintre termenii corespondenţi sînt vizibile şi la nivelul traducerilor în limba română. Astfel, pe linia tradiţiei Septuagintei întîlnim seriile: *călcare*, *supuşi*, *blăstăm*, *ocară* (MS.45), *loc neumblat*, *supuşi*, *blestăm*, *ocară* (BIBL.1688, dar şi BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914), *o'ntindere pustie*, *sub stăpânirea altora*, *blestem*, *ocară* (BIBL.ANANIA). BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG.: *jurămînt*, *mirare*, *blăstăm*, *ocară*. În tradiţia fidelă textului ebraic, lucrurile se prezintă astfel: *blăstemŭ*, *grózŭ*, *esecraţiune*, *ocară* (BIBL.1874; în BIBL.1911, *esecraţiune* este înlocuit cu *afurisenie*), *afurisenie*, *groază*, *blestem*, *ocară* (BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926), *blestem*, *grozăvie*, *ocară*, *râs* (BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968), *blestem*, *uimire*, *ocară*, *râs* (BIBL.RADU-GAL.).

42:20

Termenul *ἐπονηρεύσασθε* (SEPT.FRANKF.) are sensul de 'a acţiona în mod viclean', 'a face rău în mod intenţionat', fiind tradus: *aţi vicleni* (MS.45), *cf. aţi ficlenit* (BIBL.1688). BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 au *aţi făcut rău*. ♦ Sintagma *ἐν ψυχαῖς ὑμῶν* este tradusă, în tradiţia biblică românească, prin *în/ întru sufletele voastre* (în MS.45: *sufletile*), însă BIBL.ANANIA optează pentru *inimilor voastre*. Trecînd peste înlocuirea termenului *suflet* cu *inimă*, care nu se impunea, traducerea din BIBL.ANANIA nu este greşită, dacă luăm în considerare multitudinea de sensuri ale prepoziţiei *ἐν*. Ba mai mult, dacă ne raportăm la traducerea din BIBL.VULG.1760-1761 (*Că v-aţi înceluit sufletele voastre*) după VULG. (*quia decepistis animas vestras*), forma preferată în BIBL.ANANIA este mai potrivită sensului urmărit în text, decît cea consacrată în tradiţia biblică românească. Urmînd textul ebraic, BIBL.1874 traduce *Căcĭ înşi-vĕ v'aţĭ încelatŭ*, BIBL.CORN.1926: *Căci vă înşelaţi singuri*, BIBL.1936: *Aţi greşit împotriva voastră înşivă*, iar BIBL.RADU-GAL.:*Vă faceţi rău vouă înşivă*. Aşadar, tradiţia fidelă textului masoretic susţine, şi ea, un sens mai apropiat de cel redat de BIBL.ANANIA.

42:21

SEPT.FRANKF. are *ἣν ἀπέστειλε πρὸς ὑμᾶς* (BIBL.1688: *carele au trimis către voi*), în acest caz propoziţia indicînd, mai degrabă, transmiterea directă a cuvîntului lui Dumnezeu către popor. În VULG., însă, apare *pro quibus misit me ad vos*, construcţie tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *pentru carele m-au trimis la voi*, evidenţiindu-se, astfel, faptul că Ieremia este cel care primeşte cuvîntul Domnului şi este trimis să-l vestească iudeilor. BIBL.HEBR. susţine această versiune, la fel procedînd şi ediţiile româneşti fidele textu-

lui ebraic (BIBL.1874: *pentru cari elŭ m'a trămesŭ la voi*). De altfel, în SEPT.RAHLFS, ediția critică modernă a textului alexandrin, apare secvența *ἧς ἀπέστειλέν με πρὸς ὑμᾶς*, redată în BIBL.ANANIA prin *cu care El m'a trimis la voi.*

42:22

Verbul *βούλεσθε* (SEPT.FRANKF.) este forma de prezent mediu indicativ, persoana a doua, numărul plural, a verbului *βούλομαι*, al cărui sens este 'a dori', 'a vrea', 'a intenționa ceva', 'a plănui ceva' (BDAG, p. 182). MS.45 îl traduce prin *vă rugați*, formă care s-a consacrat în tradiția biblică românească; BIBL.ANANIA îl redă prin construcția *vă e pofta.*

Capitolul al 43-lea

43:2-3

Termenul *ὑπερήφανοι* (SEPT.FRANKF.), *cf.* MS.45: *sămeți*, corespunde VULG. *superbi* (BIBL.VULG.1760-1761: *mândreți*) și BIBL.HEBR. *hazzēḏîm* (BIBL.1874: *sumeți*, BIBL.CORN.1926: *îngîmfați*, BIBL.1936: *îndrăzneți*, BIBL.RADU-GAL.: *protivnici*). În SEPT.RAHLFS, însă, termenul nu mai apare, astfel încît traducerea lui nu se regăsește nici în BIBL.ANANIA. ♦ Fragmentul *Răspunzînd, minți!* (MS.45) este rezultatul unei interpretări eronate a structurii textului din SEPT.FRANKF. Termenul *λέγοντες*, care corespunde lui *Răspunzînd* și este redat în traducerea noastră prin *zicînd*, face parte din prima parte a versetului, cea narativă, iar nu din cuvintele reprezentaților poporului, așa cum se interpretează în MS.45. De altfel, în SEPT.FRANKF., după *λέγοντες* se găsește punctul în poziție de exponent, echivalentul semnului două puncte din limba română. BIBL.1688 preia formularea eronată din MS.45, dar ea este îndreptată o dată cu BIBL.1795/2000. Cu toate acestea, însă, grecescul *ψεύδη* este redat tot printr-un verb, *minți*, pînă la BIBL.1914 (inclusiv), deși este un substantiv la numărul plural (BIBL.ANANIA: *Minciuni!*). ♦ Nu este clar dacă acuzele aduse lui Ieremia și Baruh implică și faptul că aceștia ar urmări vreun cîștig de pe urma predării poporului iudeu în mîinile babilonienilor, ori pur și simplu cei doi nu apreciază corect realitatea (WBC, pp. 256-257).

43:5

În VULG. și în BIBL.HEBR., versetul este mai dezvoltat decît în SEPT.RAHLFS și în SEPT.FRANKF., fără a fi adăugate informații esențiale. Adaosul vizează descrierea evreilor care se întorseseră în țară (BIBL.VULG.1760-1761: *carii să întorsease dinspre toate neamurile la carele mainte fusease răsipiți*, BIBL.1936: *care se întorseseră din toate popoarele, pe unde fuseseră izgoniți*).

43:6

Față de celelalte versiuni, VULG. prezintă adaosurile *princeps militiæ*, referitor la Nabuzardan (BIBL.VULG.1760-1761: *voievodul oastei*) și *filii Saphan*, cu referire la Ahicam, tatăl lui Godolia (BIBL.VULG.1760-1761: *fiiului Safan*). Acestea apar, de altfel, și în BIBL.HEBR. și edițiile românești fidele textului masoretic.

43:7

Substantivul *τάφνας* (SEPT.FRANKF.) corespunde lat. *Taphnis* (VULG.) și ebr. *Tahḥpanḥēs* (BIBL.HEBR.). În tradiția biblică românească, toponimul are următoarele forme: *Tafnas* (MS.45, *cf.* BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ȘAGUNA, BIBL.1914), *Tafnes* (BIBL.1688), *Tahpanesŭ* (BIBL.1874), *Tahpanes* (BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926), *Tahpanhes* (BIBL.RADU-GAL., BIBL.1968, BIBL.ANANIA), *Tafnis* (BIBL.1936, BIBL.1944). ♦ Tahpanhes era o așezare egipteană importantă din partea de răsărit a Deltei Nilului. Termenul egiptean nu a fost găsit pe nici o inscripție, dar ar putea fi *T-h(wt)-p-nhsy*, cu sensul 'casa nubianului'. În literatura greacă, în particular la Herodot, apare localitatea Daphnai, acolo unde faraonul Psammetichus I (664-610 î. Hr.) a așezat o garnizoană de mercenari greci. Cel mai probabil, Daphnai și Tahpanhes reprezintă aceeași așezare, care poate fi identificată cu modernul Tell Defneh, aflat la 43 de kilometri sud-vest de Port Said (NBD, p. 1150).

43:9

Secvența *înaintea ușii, în poarta casii lui Faraon* (BIBL.1688) redă gr. *ἐν προθύροις ἐν πύλῃ τῆς οἰκίας φαραώ* din SEPT.FRANKF. În VULG., descrierea locului unde Ieremia trebuie să ascundă pietrele este una mai amplă: *in crypta quæ est sub muto latericio in porta domus Pharaonis* (text redat în BIBL.VULG.1760-1761: *în groapa care iaste supt zidul cel din coaste, în poarta casii lui Faraon*). Prima parte a descrierii apare altfel în textul ebraic, lucru reliefat și în textele românești (BIBL.1874: *în lutulŭ cuptoruluĭ de cărămiḑĭ*, BIBL.1936: *în lut frământat*, BIBL.RADU-GAL.: *în caldarâmul de cărămizi*). ♦ Ebr. *melet*, al cărui sens ar fi acela de 'mortar' (AYBC JER., p. 145), este tradus în general prin *lut*, și este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR. ♦Termenul *mălbēn* este un cuvînt rar în BIBL.HEBR., al cărui înțeles se găsește în cîmpul semantic al construcțiilor, semnificînd fie un pavaj, fie un loc unde se confecționează cărămizi (DBLH, 4861). ♦ Fără îndoială că sintagma *casa faraonului* nu are în vedere palatul propriu-zis al suveranului egiptean, ci una dintre reședințele sale din provincie sau chiar reședința guvernatorului local. Existența unor clădiri guvernamentale rezervate pentru vizitele de lucru ale faraonului este atestată de descoperirile de la Elephantine (NICOT, pp. 670-671).

43:10

Spre deosebire de SEPT.RAHLFS, în VULG. regele babilonian este numit *servum meum* (BIBL.VULG.1760-1761: *sluga Mea*). Construcția corespondentă din BIBL.HEBR. este *'aḇdî* (BIBL.1874: *servulŭ meŭ*, BIBL.CORN.1926: *robul Meu*). ♦ Mesajul pe care Ieremia urmează să-l transmită este clar: fuga evreilor în Egipt este inutilă, întrucît, acționînd ca agent divin, Nabucodonosor îi va urmări pînă acolo, iar faptul că își va așeza tronul peste pietrele ascunse de profet în casa faraonului semnifică înfrîngerea completă a oricărei opoziții din partea egiptenilor (HUEY, p. 364).

43:11

Imaginea din acest verset aminteşte de cea din Ier. 15:2, însă din enumerarea de aici lipseşte foametea. Urgia dezlănţuită de invazia babiloniană, descrisă aici de Dumnezeu lui Ieremia, şi-a găsit corespondenţa istorică în atacurile lui Nabucodonosor asupra Egiptului. În general, este recunoscută invazia din anii 568-567 î. Hr., în vremea domniei lui Amasis în Egipt, invazie menită, probabil, să pedepsească ţara faraonilor pentru pretenţiile ei de a rivaliza cu puterea babiloniană. Există însă motive solide pentru a considera că o invazie a avut loc şi în 582 î. Hr. Acest lucru ar însemna că profeţia lui Ieremia s-a împlinit în foarte scurt timp, mai ales că Tahpanhes se afla la mică distanţă de graniţă. Iosif Flavius consemnează strămutarea evreilor care se aflau la acea vreme la Tahpanhes în Babilon, precum şi uciderea faraonului, dar acest ultim eveniment nu mai este menţionat în alte surse (AYBC JER., p. 147).

43:12

Distrugerea idolilor şi a obiectelor de cult ale popoarelor învinse era o practică generală în Vechiul Orient, fiind practicată atît de babilonieni, cît şi de perşi, ca semn al superiorităţii totale asupra celor supuşi (NICOT, p. 671). Mai mult decît atît, Nabucodonosor chiar va duce în robie zeii egipteni, adică reprezentările lor statuare, semn al unei victorii totale a suveranului babilonian. ♦ Verbul *φθειρίζω/ φθειρίζομαι* apare în SEPT.RAHLFS numai în acest verset, avînd două ocurenţe. Sensul său este 'a îndepărta păduchii', iar imaginea oferită de textul grecesc este una sugestivă pentru modul în care Nabucodonosor va devasta Egiptul. MS.45 îl traduce prin *va păduchea/ pădúche*, forme păstrate şi în BIBL.1688 şi în ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.1914, care *va strică/ strică*, întrucît consideră, în mod eronat, că verbul folosit este *φθείρω*, al cărui sens este, într-adevăr, acela de 'a distruge' (LUST, *s.v.*). BIBL.ANANIA traduce *va purica/ purică*. În VULG., analogia este diferită, textul fiind redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *să va acoperi pământul Eghiptului precum să acopere păstoriul cu plașca sa*. BIBL.HEBR. foloseşte aceeaşi imagine, evidenţiind dominaţia totală pe care Nabucodonosor o va exercita asupra Egiptului. ♦ Faptul că regele babilonian *va ieşi cu pace* (BIBL.1688) indică lipsa oricărei reacţii corespunzătoare a egiptenilor, care nu vor putea nici măcar să-l tulbure pe Nabucodonosor.

43:13

În SEPT.FRANKF., prin sintagma *τοὺς στύλους* este tradus termenul ebr. *maṣṣēḇôṯ*, care desemnează stîlpii sacri sau obeliscurile în jurul cărora se concentra cultul egiptean (NICOT, p. 671). ♦ Sintagma *ἡλίου πόλεως* (SEPT.FRANKF.) traduce ebr. *bêṯ šémeš*, toponim care s-a consacrat, însă, sub forma *Heliopolis*. Acest oraş egiptean era centrul cultului lui Ra şi se găsea în Delta Nilului, la cîţiva kilometri nord de oraşul modern Cairo. Aici a înflorit istoriografia egipteană, în secolul al V-lea î. Hr. Dintre clădirile cultice egiptene, templul lui Ra de la Heliopolis era depăşit doar de măreţul templu al lui Amon de la Teba (BAKER, p. 952). În BIBL.HEBR., oraşul mai este numit şi *'ôn* după denumirea sa egipteană, *Ounû*. SEPT.FRANKF. adaugă şi ea precizarea că Heliopolisul la care se face referire este Onul egiptean (gr. *ἐννώμ*, SEPT.RAHLFS: *Ων*), iar nu oraşul Beth Shemesh din teritoriul lui Iuda (NICOT, p. 671). ♦ Fericitul Theodoret al Cirului analizează şi el toponimul Heliopolis: „Oraşul avea două nume. Era numit atît On, cît şi Heliopolis. *Ieşirea* ne învaţă şi ea acest lucru, căci spune că fiii lui Israel au construit pentru Faraon oraşele: Pithom, Raamses şi On, care este Heliopolis. Dumnezeu îl numeşte pe Nabucodonosor slujitorul Său nu pentru că este un slujitor după înfăţişare ori dispoziţie, ci pentru că este slujitor prin fire: creaţia este slujitoare a Creatorului. Şi în acelaşi timp ne învaţă că Nabucodonosor face aceste lucruri pentru că Dumnezeu îi permite" (THEODORET AL CIRULUI, 8.43).

Capitolul al 44-lea

44:1

Termenul *μαγδώλῳ* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *Magdol*) redă ebr. *miḡdōl*, numele unui oraş egiptean de la frontiera nordică, aflat, probabil, la nord de Tahpanhes, pe drumul de coastă ce leagă Egiptul de Levant. Oraşul apare în tabletele de la Tell el-Amarna sub forma egipteană *Ma-ag-da-li* şi este menţionat şi la Ieş. 14:2. La Herodot găsim cetatea Magdolas, care ar putea desemna aceeaşi aşezare. Arheologii oscilează în a plasa locul Migdolului la Tell es-Sernut sau la Tell el-Her (AYBC JER., p. 157; NICOT, p. 674). ♦ Termenul *παθούρης* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *Pathurís*, este echivalentul grecesc al toponimului ebr. *pāṯrôs*. Acesta, la rîndul său, provine din egipt. *pa-to-rsy*, care s-ar traduce prin „pămîntul de la miazăzi". Numele mai apare de patru ori în BIBL.HEBR., numai în scrierile profetice. Conform lui Iezechiel (Iez. 29:14), această aşezare (sau zona din jurul ei) ar fi locul de baştină al civilizaţiei egiptene (BAKER, p. 1618). ♦ În BIBL.HEBR. şi în VULG. mai apare un toponim, care nu apare în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. Este vorba despre *Noph* (varianta ebraică a egipt. *Mn-nfr*) sau *Memphis*. Oraşul este faimos, fiind fondat de întemeietorul semilegendar al Egiptului, faraonul Menes. Aici s-a aflat capitala Egiptului în perioada Regatului Vechi, iar oraşul a rămas un important centru în vremea lui Alexandru cel Mare. Principalul zeu venerat la Memphis era Ptah, dar cu timpul au pătruns în cult şi alte zeităţi egiptene şi străine. Din păcate, în perioada medievală, multe dintre ruinele vechiului oraş au fost dislocate, servind ca materiale de construcţie pentru oraşele ismalice Fustat şi Cairo (EBD, p. 883). Deşi toponimul este omis în SEPT.RAHLFS, el apare, totuşi, în BIBL.ANANIA, sub influenţa versiunilor occidentale bazate pe textul masoretic, sub forma *Nof*. ♦ Este de presupus că Ieremia nu s-a adresat în mod direct tuturor comunităţilor evreieşti menţionate – lucru, de altfel, foarte greu de realizat –, ci că el afirmă doar

aplicabilitatea universală a mesajului divin pentru toţi evreii aflaţi în Egipt de mai multă vreme sau veniţi odată cu Iohanan şi celelalte căpetenii.

44:3

În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. evreii sînt acuzaţi numai pentru tămîierea dumnezeilor străini (BIBL.1688: *mergînd a tămîia la dumnezei striini*), în vreme ce în VULG. şi în BIBL.HEBR. apare o acuzaţie suplimentară, aceea că evreii ar fi slujit acestor dumnezei. BIBL.VULG.1760-1761, urmînd textul latin, are: *s-au dus să jârtvească şi să cinstească pre dumnezei streini*, în vreme ce BIBL.1874, redînd textul ebraic, traduce: *ducêndu-se să tămâieze, şi să servéscă altorŭ ḑeĭ*. ♦ În SEPT.RAHLFS nu există corespondent nici pentru ebr. *wa'ăḇōṯêḵem* (BIBL.1936: *nici părinţii voştri*), care se regăseşte, însă, în VULG.: *et patres vestri* (BIBL.VULG.1760-1761: *şi părinţii voştri*). De asemenea, în textul grecesc verbul este la persoana a doua, numărul plural (*οὐκ ἔγνωτε*), formă tradusă în BIBL.1688 prin *n-aţi cunoscut*, în vreme ce VULG. şi BIBL.HEBR. prezintă forme de persoana a treia, numărul plural: *nesciebant*, respectiv *lō' yḏā'ûm*.

44:4

În SEPT.FRANKF., termenul *ὄρθρου* are sensul 'în zori', 'dis-de-dimineaţă' (DBLG, 3986). MS.45 îl traduce prin *la mînecate*, formă preluată şi în BIBL.1688. BIBL.1795/2000 are, însă, *de noapte mânecând*, variantă care s-a impus şi în limbajul liturgic şi a fost păstrată şi în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914; BIBL.ANANIA: *dis-de-dimineaţă*. BIBL.VULG.1760-1761 are *de noapte sculându-Mă*, după *de nocte consurgens* (VULG.). Locul corespondent din BIBL.HEBR. este *haškēm*, termen folosit pentru a exprima caracterul repetitiv al trimiterii profeţilor de către Dumnezeu (AYBC JER., p. 158). ♦ Termenul *μολύνσεως* (SEPT.FRANKF.), formă de genitiv a substantivului *μόλυνσις*, are sensul 'întinăciune', 'spurcăciune', chiar 'poluare'; este *hapax legomenon* în SEPT.RAHLFS. Secvenţa *lucrul pîngăriciunei* din BIBL.1688 se referă la implicarea evreilor în practicile de cult ale egiptenilor.

44:5

Verbul *μὴ θύειν* din SEPT.FRANKF. a fost echivalat în BIBL.1688 prin *să nu jârtvuiască*. Traducerile româneşti au folosit, în continuare, verbul *a jertfi*. În SEPT.RAHLFS nu mai apare *μὴ θύειν*, ci *μὴ θυμιᾶν* (*să nu tămîieze*). Textul ebraic susţine varianta din SEPT.RAHLFS, *cf.* şi BIBL.1874: *să nu tămâieze*, BIBL.CORN.1926: *să aducă tămîie* (negaţia se găseşte într-o sintagmă anterioară), BIBL.1936: *să nu tămâieze*. BIBL.ANANIA şi BIBL.RADU-GAL. prezintă variante care combină textul din SEPT.RAHLFS şi BIBL.HEBR. cu cel din SEPT.FRANKF.: *să nu mai jertfească tămâie* (BIBL.ANANIA), respectiv *să nu mai aducă jertfă de tămâie* (BIBL.RADU-GAL.).

44:6

Termenul *πύλαις* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *porţile*, nu apare în SEPT.RAHLFS, care îl are aici pe *πόλεσιν* (*cetăţile*). Traducerea din BIBL.1688 s-a consacrat în tradiţia biblică românească, aşa că şi BIBL.ANANIA o urmează. VULG. *civitatibus* corespunde variantei din SEPT.RAHLFS, fiind tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *cetatea*. ♦ În ceea ce priveşte termenul *ἔξωθεν* din SEPT.FRANKF., el este redat în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *denafara*, în BIBL.1795/2000 prin *din afara*, iar în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *dinafara*. BIBL.ANANIA, însă, nu redă acest termen, chiar dacă el s-a păstrat şi în SEPT.RAHLFS, ci recurge la textul latin, unde apare forma *in plateis*, preluînd traducerea BIBL.VULG.1760-1761: *în uliţele*. Acesta, este, de altfel, şi sensul locului corespondent din textul ebraic (BIBL.1874 şi BIBL.CORN.1926: *în uliţele*, BIBL.1936: *pe uliţele*, BIBL.RADU-GAL.: *uliţele*).

44:7-8

Sensul verbului *ἐκκόψαι* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS) (BIBL.1688: *a tăia*), are un caracter negativ mai pronunţat decît indică vechile traduceri româneşti. Acest caracter este bine reliefat de traducerea celei de-a doua ocurenţe (*ἵνα ἐκκοπῆτε*, în versetul 8) din BIBL.ANANIA: *să puteţi fi cu totul retezaţi*. În VULG., *intereat/ dispereatis* prezintă aceeaşi nuanţă, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *ca să piară/ să periţi*. ♦ Dumnezeu se declară uimit şi dezamăgit de atitudinea evreilor, care au preferat să-şi facă rău lor înşişi, expunîndu-se astfel pericolului extincţiei şi mîniei divine (HUEY, p. 366).

44:9

În SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS apare termenul *τῶν κακῶν* (BIBL.1688: *rêlele*, BIBL.ANANIA: *păcatele*), echivalent cu lat. *mala* (VULG.), *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *răotăţile*. În BIBL.HEBR., însă, termenul folosit este *rā'ōṯēḵem*, tradus în BIBL.1874 prin *relele*, în BIBL.CORN.1926 prin *nelegiuirile*, în BIBL.1936 prin *necredinţa*, în BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968 prin *fărădelegile*. ♦ În VULG., imediat după menţionarea regilor lui Iuda, apare adaosul *et mala uxorum ejus, et mala vestra* (BIBL.VULG.1760-1761: *şi răotăţile muierilor ei şi răotăţile voastre*), care nu se găseşte în Septuaginta. Acelaşi adaos se află şi în BIBL.HEBR., fiind redat şi în ediţiile româneşti fidele textului ebraic, cu excepţia BIBL.1936. Traducerea din BIBL.1944 este lacunară. În textul grecesc, însă, în locul adaosului din VULG. şi BIBL.HEBR. se află sintagma *καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀρχόντων ὑμῶν*, care nu apare în versiunile latină şi ebraică, şi pe care BIBL.1688 o traduce: *şi rêlele boiêrilor voştri*. De notat că BIBL.RADU-GAL. traduce acest verset după versiunea greacă.

44:10

VULG. menţionează şi faptul că evreii *non timuerunt, et non ambulaverunt in lege Domini* (BIBL.VULG.1760-1761: *nu s-au temut şi n-au umblat în leagea Domnului*). Acest fragment reprezintă un adaos faţă de textul din SEPT.RAHLFS, corespunzînd, însă, textului din BIBL.HEBR. (BIBL.1936: *nu se tem şi nu se poartă după legea Mea*). Dumnezeu subliniază încăpăţînarea poporului de a nu învăţa din greşelile istorice ale părinţilor (HUEY, p. 366). ♦ Dacă în textul grecesc Dumnezeu afirmă că a dat poruncile numai părinţilor

poporului aflat în Egipt, în VULG. şi în BIBL.HEBR. el îi menţionează ca destinatari ai rînduielilor sale şi pe evreii cărora li se adresează acum (BIBL.VULG.1760-1761: *înaintea voastră*, BIBL.1874: *voiĭ*).

44:11

Termenul *ἀφίστημι* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45 prin cuvîntul *dăpărtez*, formă preluată, cu mici diferenţe de scriere, şi în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. În SEPT.RAHLFS este folosit termenul *ἐφίστημι*, al cărui sens este 'a pune' sau 'a aşeza', chiar 'a îndrepta'. Acest sens corespunde ideii exprimate în VULG. (*ego ponam faciem meam in vobis in malum*, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *Eu voiu pune faţa Mea între voi spre rău*), precum şi în BIBL.HEBR. (BIBL.1874: *eŭ îndreptŭ faţa mea cătră voĭ spre rĕŭ*). BIBL.ANANIA, deşi nu urmează structura mai complexă din VULG. şi BIBL.HEBR., traduce totuşi în aceeaşi direcţie: *Eu îmi întorc faţa împotriva voastră.* ♦ Versetul din BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., este mai complex, cuprinzînd şi precizarea: *şi voiu pierde pre tot Iuda*. Ediţiile fidele textului ebraic au şi ele acest adaos (de pildă, BIBL.CORN.1926: *şi să nimicesc pe tot Iuda*).

44:12

Şi acest verset este mai complex în VULG. şi în BIBL.HEBR., lucru reflectat şi în ediţiile româneşti. Rămîne neclar, însă, dacă distrugerea pe care Dumnezeu o vesteşte le este adresată tuturor celor aflaţi în Egipt (vezi începutul capitolului) sau numai comunităţii de la Tahpanhes, fugită din pămîntul de baştină după uciderea lui Godolia (NICOT, p. 677).

44:13-14

Termenul *θανάτῳ* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *cu moarte*, nu are un corespondent exact în VULG. şi în BIBL.HEBR. În textul latin apare termenul *peste* (BIBL.VULG.1760-1761: *ciumă*), echivalent cu ebr. *dāḇer*, tradus în BIBL.1874 prin *cĭumă* (pentru traducerea termenului ebraic în versiunile româneşti, vezi comentariul de la Ier. 42:17). ♦ Finalul versetului 14 în SEPT.RAHLFS, VULG. şi BIBL.HEBR. pare a contrazice restul pasajului, întrucît se afirmă că unii evrei vor reuşi totuşi să scape, deşi, anterior, tocmai se spusese că nimeni nu va scapa. Din acest motiv, majoritatea exegeţilor socotesc această porţiune finală drept o glosă tîrzie (NICOT, p. 677; AYBC JER., p. 162; HERM., p. 304). ♦ Că pedeapsa divină este de neevitat, o afirmă şi Sfîntul Chiril al Alexandriei: „Cînd Dumnezeu pedepseşte, nimeni nu-i poate salva pe cei din calea urgiei. Oriunde ar merge, mînia Sa îi urmează" (CHIRIL AL ALEXANDRIEI, IER., col. 1456).

44:15

Nu este precizat în ce împrejurări a putut intra în dialog Ieremia cu evreii din Patros, de vreme ce această zonă sau aşezare se afla în Egiptul de sus, adică la graniţa sudică a ţării faraonilor. Probabil că un grup de evreii va fi venit la Tahpanhes (AYBC JER., p. 162), fie pentru a-i vizita pe noii sosiţi, fie pentru a participa la o adunare cultică, aşa cum par a sugera versetele următoare.

44:17

Secvenţa *τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ* (SEPT.FRANKF.) este redată în BIBL.1688 prin *împărătêsei ceriului*. Sintagmei greceşti îi corespunde VULG.: *reginæ cæli* şi BIBL.HEBR.: *mleḵeṯ haššāmayīm*. Cel mai probabil, această titulatură era atribuită în epocă zeiţei asiro-babiloniene Iştar, cunoscută în spaţiul canaanit sub numele de Astarte. Izvoarele istorice se referă la Împărăteasa Cerului ca la o divinitate feminină a fertilităţii, existînd urme ale unui cult al acesteia în Egipt. Ştim, de asemenea, că în secolul al V-lea î. Hr. evreii din Egipt practicau un cult vădit sincretic (NICOT, p. 679). ♦ Prin *σπονδάς* (SEPT.FRANKF.) este desemnată practica de cult prin care se ofereau zeilor anumite băuturi, în particular vin (prin turnare), dar se poate referi chiar şi la băutura în sine. În tradiţia biblică românească, termenul a fost tradus prin *turnări* încă din MS.45. În BIBL.ANANIA se foloseşte cuvîntul *libaţii*, preluat din latină (VULG.: *libamus ei libamina*) şi întrebuinţat şi în istoria religiilor. BIBL.1874 este prima versiune în care este folosit termenul *libaţiunĭ* pentru a reda ebr. *nsāḵîm*. ♦ Amintirea zilelor în care evreii practicau idolatria în propria lor ţară şi în care nu erau tulburaţi de războaie face trimitere la vremurile mai îndepărtate ale domniei lui Manase, întrucît domniile lui Ioiachim şi Sedechia nu pot fi în nici un caz caracterizate drept paşnice (AYBC JER., p. 163).

44:18

În BIBL.ANANIA, traducerea *rătăcim dintr'un loc în altul* este total incorectă; semnificaţia verbului *ἠλαττώθημεν* din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. este redată în BIBL.1688: *ne împuţinăm*. Lat. *indigemus* (VULG) a fost tradus prin *ne lipsim* în BIBL.VULG.1760-1761, în vreme ce *ḥāḏalnû* (BIBL.HEBR.) a fost echivalat prin *ne-amŭ lipsitŭ* (BIBL.1874), *am dus lipsă* (BIBL.CORN.1926), *suferim (...) lipsurile* (BIBL.1936), *îndurăm (...) lipsurile* (BIBL.RADU-GAL.).

44:19

Substantivul *χαῶνας* (SEPT.FRANKF.) este specific cărţii profetului Ieremia, căci cu excepţia acestui verset nu mai apare decît la Ier. 7:18. MS.45 îl traduce prin *havoane*, echivalare preluată apoi în BIBL.1688 (*havóne*), dar şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA. În aceste din urmă ediţii apare şi explicaţia cuvîntului întrebuinţat, *plăcinte* (traducere care apare şi în BIBL.VULG.1760-1761, după VULG.). BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA: *turte*. Echivalentul ebraic al cuvîntului grecesc, *ḵawwānîm*, se referă strict la turtele sau prăjiturile utilizate în cultul idolatru (GESENIUS, p. 386).

44:20

Secvenţa *τοῖς ἀποκριθεῖσιν αὐτῷ λόγους* (SEPT.FRANKF.) este redat literal în BIBL.1688: *celor ce au răspuns lui cuvinte*. În VULG. găsim sintagma echivalentă: *qui responderant ei verbum* (BIBL.VULG.1760-1761: *carii răspunsease lui cuvânt*). Ideea textului pare a fi cea evidenţiată de traducerea liberă din

BIBL.ANANIA: *care-i răspunsese întorcându-i vorba.*

44:21-23

În dialogul cu privire la motivul pentru care soarta evreilor era atît de nefericită, poporul şi Ieremia se raportează la acelaşi criteriu: toate relele sînt urmarea lipsei de credinţă şi slujire a zeului potrivit. Numai că, dacă pentru popor acest zeu era Împărăteasa Cerului, pentru profet era unicul Dumnezeu (ebr. *yhwh*). Aşadar, Ieremia subliniază faptul că tocmai practicile idolatre i-au condus pe evrei la dezastru, aşa încît nostalgia vremurilor cînd se închinau Împărătesei Cerului, în Israel, nu este deloc întemeiată (HUEY, p. 369).

44:24

În VULG. apare şi adaosul *omnis Juda qui estis in terra Ægypti*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *tot Iuda carii sânteţi în pământul Eghiptului*. BIBL.HEBR. conţine şi ea adaosul (BIBL.1874: *toţĭ Iudeiĭ ce se află în pământulŭ Egiptuluĭ*). Lipsa acestui pasaj din SEPT.RAHLFS se datorează, cel mai probabil, haplografiei. Unii cercetători au socotit, însă, că avem a face cu un adaos în textul ebraic şi în cel latin, deşi în vechea traducere greacă a lui Theodotion apare un pasaj echivalent (AYBC JER., p. 165).

44:25

În SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS, ca şi în traducerile româneşti care le urmează, textul se adresează numai femeilor, în vreme ce în VULG. şi în BIBL.HEBR. sînt incluşi printre destinatari şi bărbaţii. De asemenea, în SEPT.RAHLFS şi în VULG., Dumnezeu, prin glasul lui Ieremia, constată faptul că poporul şi-a împlinit cu conştiinciozitate nefastele făgăduinţe de a sluji Împărătesei Cerului. În BIBL.HEBR., însă, pasajul corespondent apare ca un îndemn plin de dezamăgire şi ironie: *împliniţĭ decĭ votulŭ vostru, şi faceţĭ cele votate* (BIBL.1874). Acest sens este conservat şi în BIBL.RADU-GAL., însă BIBL.1936, BIBL.1944 şi BIBL.1968 consideră pasajul ca fiind tot o constatare, aşa cum fac ediţiile fidele SEPT.RAHLFS şi VULG. Un caz special îl reprezintă BIBL.CORN.1926, care socoteşte că Dumnezeu citează cuvintele poporului: *Vrem să împlinim juruinţele pe cari le-am făcut.*

44:26

Forma *ὡμολόγησα*, adoptată în SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *am mărturisit*), îngreunează traducerea şi înţelegerea sensului real al versetului. SEPT.RAHLFS are aici verbul *ὤμοσα*, tradus în BIBL.ANANIA prin *juratu-M'am*. Astfel, este surprinsă mai uşor ideea textului. De altfel, în VULG. apare *ego juravi* (BIBL.VULG.1760-1761: *Eu M-am jurat*), iar în BIBL.HEBR. *nišba'tî* (BIBL.1874: *eŭ m'mŭ juratŭ*). ♦ Jurîndu-se pe propriul său nume că nici un evreu din Egipt nu îl va mai pomeni, Dumnezeu exprimă ruperea legămîntului cu poporul ales şi abandonarea acestuia în mîinile vrăjmaşilor (HUEY, p. 369).

44:28

Secvenţa *λόγος τίνος ἐμμενεῖ* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în MS.45 prin *cuvîntul a cui va rămînea*, iar în BIBL.1688 prin *al cui cuvînt va rămînea*. Această traducere este urmată de ediţiile româneşti fidele textului grecesc pînă la BIBL.1914, care face apel la adaosul din VULG. (*meus an illorum*) şi din textul ebraic, traducînd: *al cui cuvânt va rămânea, al meu or al lor?*. De altfel, în BIBL.VULG.1760-1761 apare deja *al Mieu sau al lor*, ca şi în BIBL.1874 (*alŭ meŭ séŭ alŭ lorŭ*). În BIBL.ANANIA găsim, de asemenea, o traducere dezvoltată, care redă şi textul din VULG. şi BIBL.HEBR.

44:29-30

Faraonul Hofra (SEPT.FRANKF.: *ουαφρή*, VULG.: *Ephree*, BIBL.HEBR.: *ḥāp^{e}rā'*) era fiul lui Psammis şi a domnit în Egipt între anii 589 şi 570 î. Hr., în vremea celei de-a XXVI-a dinastii. Este menţionat cu numele în Vechiul Testament numai în acest loc, dar există aluzii la el şi în cartea profetului Iezechiel (Iez. 29:1-3; 31:1-18). Hofra l-a susţinut pe Sedechia împotriva lui Nabucodonosor şi a armatelor babiloniene, dar a fost nevoit să se retragă şi a fost asasinat în anul 566 î. Hr. de către uzurpatorul Amasis, care preluase tronul în 569 î. Hr. (BAKER, p. 998).

Capitolul al 45-lea

45:1

Precizarea *în anul al patrulea al lui Ioachím* (BIBL.1688) indică faptul că ne aflăm în anul 605 î. Hr., cînd Ieremia a primit o revelaţie de la Dumnezeu, cuprinsă în fragmentul Ier. 36:1-8. Astfel, cuvintele pe care acest verset ne spune că i le-a dictat Ieremia lui Baruh ar putea fi cele cuprinse în respectivul sul de papirus ori în cel care l-a înlocuit pe cel iniţial, după distrugerea sa (Ier. 36:32) (AYBC JER., p. 174).

45:2-3

Secvenţa *ἐπὶ σοί, Βαρουχ* (SEPT.RAHLFS, *cf.* SEPT.FRANKF.) a fost tradusă în BIBL.1688 prin *asupra ta, Varúh*, iar în BIBL.ANANIA prin *despre tine, Baruh*. După VULG., în BIBL.VULG.1760-1761 s-a tradus: *către Varuh*. În versiunea ebraică, termenul *'ăl* poate fi atît prepoziţie, cît şi conjuncţie, astfel încît traducerile româneşti diferă (BIBL.1874: *despre tine, Baruce*, BIBL.CORN.1926: *despre tine, Baruc*, BIBL.1936: *către tine, Baruh*). ♦ Structura frazelor din care sînt compuse cele două versete le face destul de greu de urmărit. Oricum, putem înţelege că dialogul se poartă între Dumnezeu şi Baruh, scribul lui Ieremia, deşi nu este mereu uşor de stabilit cui îi aparţine fiecare dintre cuvinte (WBC, p. 273). Viaţa lui Baruh alături de Ieremia nu era deloc una uşoară, din pricina controverselor în care era implicat, mai mereu, profetul, precum şi din cauza profeţiilor sale sumbre cu privire la viitorul naţiunii (NICOT, pp. 684-685).

45:4

În BIBL.VULG.1760-1761 apare adaosul *şi tot pământul acesta*, în încheierea versetului. Fragmentul este propriu VULG. şi BIBL.HEBR., neapărînd în SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. În consecinţă, el nu se găseşte nici în ediţiile româneşti

vechi, fidele textului alexandrin. În BIBL.1874 este tradus prin *adecă, totŭ pămêntulŭ acesta*, în BIBL.CORN.1926 prin *şi anume, ţara aceasta*, în BIBL.1936 prin *adică, toată ţara aceasta*. ♦ Răspunsul lui Dumnezeu pare a indica faptul că Baruh era preocupat în primul rînd de nenorocirile care se abăteau asupra întregului popor, din care făceau parte şi familia şi prietenii săi, mai degrabă decît de propria soartă (HUEY, p. 372).

45:5

Lucrurile mari pe care le caută Baruh au fost interpretate ca fiind o denumire generică pentru ambiţiile sale personale, fie legate de ascensiunea profesională, în administraţie, fie de o eventuală carieră profetică, precum cea a maestrului său, Ieremia. Dumnezeu îi atrage, însă, atenţia cu severitate că în vremurile atît de tulburi pentru întreg pământul ambiţiile personale nu au ce căuta (AYBC JER., p. 177). ♦ Ebr. *šālāl* (BIBL.1874: *prédă*) îi corespunde lat. *in salutem*, *cf. spre mântuire* (BIBL.VULG.1760-1761). În SEPT.FRANKF. este folosit termenul *εὕρημα* (MS.45: *aflare*, formă conservată în tradiţia biblică românească pînă la BIBL.ANANIA, care preferă să redea sensul din BIBL.HEBR.). Deşi termenii folosiţi în cele trei versiuni biblice nu sînt întru totul echivalenţi, construcţiile corespondente exprimă ideea că, deşi Dumnezeu va abate mari rele asupra poporului şi a pământului, Baruh va scăpa, totuşi, de urgia dezlănţuită (NICOT, p. 684).

Capitolul al 46-lea

46:1-2

Cu capitolul al 46-lea se deschide, în textul masoretic şi în ediţiile româneşti care au urmat numărătoarea ebraică, seria profeţiilor lui Ieremia împotriva neamurilor. Această serie debutează la 25:13b în SEPT.RAHLFS. Acest prim verset al capitolului al 45-lea din SEPT.FRANKF. corespunde lui Ier. 25:20 din SEPT.RAHLFS. Cît priveşte textul primului verset din VULG. şi din BIBL.HEBR., el corespunde, mai degrabă, versetului 25:13b din SEPT.RAHLFS. Începînd cu versetul 2, textul din SEPT.FRANKF. trebuie urmărit de la capitolul al 26-lea al SEPT.RAHLFS. ♦ Mesajul împotriva Elamului începe în BIBL.HEBR. la Ier. 49:34, iar în SEPT.RAHLFS la Ier. 25:14. SEPT.FRANKF., însă, nu îl cuprinde în corpul textului, ci îl menţionează numai în notele de subsol care urmează capitolului al 49-lea, ce se încheie cu versetul 32 în SEPT.FRANKF. ♦ Bătălia de la Carchemiş, desfăşurată în anul 605 î. Hr., a opus, în principal, armatele babiloniene şi cele egiptene. Babilonienii, conduşi de Nabucodonosor, au administrat o severă înfrîngere egiptenilor conduşi de faraonul Neco al II-lea. Victoria babiloniană a decis în bună măsură soarta Levantului, Egiptul fiind nevoit să se retragă din zonă. De altfel, în anul următor, Nabucodonosor se afla deja la graniţa egipteană, iar Neco ajunsese în postura de a-şi apăra propriul teritoriu, după ce, iniţial, în anul 609 î. Hr., el fusese cel care îi sprijinise pe asirieni în încercarea lor de a recuceri Haran, în Mesopotamia. Astăzi, situl de la Carchemiş se află la nord-est de Alep, pe graniţa siriano-turcă, şi a fost explorat în principal de echipe de la British Museum, în 1878-1881, 1914 şi 1920. La origine o aşezare hitită, Carchemiş prezenta urme semnificative ale civilizaţiei egiptene de dinainte de distrugerea sa de către Nabucodonosor, inclusiv statuete de bronz ale zeilor egipteni şi sigilii ale faraonilor Psammetichus şi Neco al II-lea (AYBC JER., pp. 189-190).

46:3-4

În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. seria de termeni din cîmpul lexical al armatei este următoarea: *ὅπλα*, *ἀσπίδας*, *ταῖς περικεφαλαίαις*, *τὰ δόρατα*, *τοὺς θώρακας*, redată în MS.45 prin *arme*, *pavęţe*, *miţurcile*, *suliţile*, *dzêlele*, în BIBL.1688 prin *arme*, *paveţe*, *misurcile*, *suliţele*, *zalele*, în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 prin *arme*, *paveze*, *coifurile*, *suliţele*, *zalele*, iar în BIBL.ANANIA prin *arme*, *scuturi*, *coifurile*, *lăncile*, *platoşele*. Urmînd seria corespondentă din VULG., BIBL.VULG.1760-1761 are *pavăza*, *hasta*, *coifuri*, *lăncile* şi *platoşe*. În ediţiile fidele textului ebraic întîlnim termeni asemănători cu cei din ediţiile care urmează celui grecesc sau latin. BIBL.RADU-GAL. introduce termenul *căştile*, în locul lui *coifuri/ coifurile*, fiind, de altfel, singura ediţie românească în care se procedează astfel. ♦ În rîndul exegeţilor există două opinii divergente cu privire la armata căreia îi sînt adresate îndemnurile din aceste două versete: 1. ele vizează oştirea egipteană a lui Neco al II-lea; 2. îndemnurile sînt adresate babilonienilor (WBC, p. 290).

46:5

Dacă acceptăm că îndemnurile din versetele precedente erau adresate egiptenilor, omisiunea descrierii bătăliei propriu-zise apare ca o ironie subtilă. Este evident contrastul dintre pregătirile elaborate ale armatei faraonice şi înfrîngerea categorică şi ruşinoasă descrisă în versetul 5 (BIBL.VULG.1760-1761: *Văzutu-i-am spăimântaţi şi întorcând dosu*); vezi HUEY (p. 378). ♦ Faptul că, deşi *încungiuraţi prempregiur* (MS.45), egiptenii au reuşit totuşi să fugă trebuie înţeles prin prisma versetului următor, care descrie lichidarea totală a armatei lui Neco în nord, lîngă Eufrat.

46:6

Termenul *ὁ ἰσχυρός* din SEPT.FRANKF. este tradus în MS.45 prin *vîrtucios*, iar în BIBL.1688 prin *vîrtos*. Începînd cu BIBL.1795/2000, însă, în tradiţia biblică românească se consacră forma *cel tare*, *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *cel tare*, după VULG.: *fortis*.

46:7-8

În aceste două versete, armata egipteană este comparată cu apele Nilului, cărora nimic nu li se poate opune atunci cînd inundă pămîntul (HUEY, p. 378). Imaginea apelor învolburate mai este folosită şi la Ier. 5:22, însă este proprie mai degrabă spaţiului mesopotamian decît celui egiptean. Unii exegeţi au interpretat, de altfel, prezenţa rîurilor cu ape învolburate ca o aluzie la apele primordiale, la abisul iniţial dominat de haos şi dezordine (*cf.* AYBC JER., p. 197). ♦ În

SEPT.FRANKF., în versetul 8, este folosit termenul *πόλιν*, tradus în BIBL.1688 prin *cetatea*, traducere conservată în tradiţia biblică românească. În SEPT.RAHLFS, însă, apare verbul *ἀπολῶ*, pe care BIBL.ANANIA îl redă prin *să-i afund*, deşi sensul său este, mai degrabă, acela de 'a distruge', 'a ruina' (EDNT 1, p. 135). BIBL.VULG.1760-1761 are *cetatea*, după VULG. (*civitatem*), care susţine aşadar, lecţiunea din SEPT.FRANKF.

46:9

Armata egipteană avea în componenţa sa şi un mare număr de mercenari, versetul de faţă amintindu-i pe etiopieni, libieni şi lidieni. Originea etnică a contingentelor de mercenari este lămurită în textul grecesc şi în cel latin, întrucît modul cum sînt redate aceste popoare în BIBL.HEBR. le face, cel puţin în cazul libienilor şi al lidienilor, greu de identificat. Cele mai vechi versiuni româneşti ale textului ebraic (vezi BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926) nu elucidează enigma etniei mercenarilor. În BIBL.1874 apar etnonimele *Etiopia*, *Libia*, *Nubienii*, în vreme ce BIBL.CORN.1926 nu face decît să translitereze termenii ebraici, cu excepţia celui dintîi: *Etiopia*, *Put*, *Lud*. În BIBL.HEBR. găsim, de altfel, seria *kûš*, *pûṭ*, *lûḏîm*. Numai despre primul termen ştim, cu siguranţă, că se referă la Etiopia, adică la teritoriul de la sud de Egipt, pe Nilul superior. Cît priveşte ceilalţi doi termeni, majoritatea cercetătorilor este de acord că *pûṭ* desemna zona de la vest de Egipt, aşadar Libia (WBC, p. 291), iar *lûḏîm* este etnonimul pentru poporul micrasiatic (lidienii) care, sub conducerea regelui Gyges, a acordat ajutor militar Egiptului în faţa Asiriei (AYBC JER., p. 201). BIBL.VULG.1760-1761 redă eronat lat. *Libyes* (VULG.), traducîndu-l tot prin *lidiii*, aşa cum o face, corect, pentru *Lydii*.

46:10

Deşi profetul nu oferă nici un fel de indicaţie cu privire la motivul răzbunării divine, majoritatea exegeţilor moderni consideră că înfrîngerea armatei egiptene pe Eufrat este consecinţa răzbunării lui Dumnezeu pentru uciderea de către faraonul Neco a regelui Iosia (4 Reg. 23:29); vezi, pentru aceasta, NICOT (p. 689), HUEY (p. 378).

46:11

SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. au avut probleme în redarea toponimului ebr. *ḡilāḏ*, plasîndu-l, în traducere, în cazul vocativ, lucru care a determinat ediţiile româneşti să facă la fel. Astfel, au apărut construcţii nepotrivite precum *Suie-te, Galaad* (MS.45), mesajul părînd a fi adresat Galaadului personificat, în vreme ce în BIBL.HEBR. acesta vizează Egiptul în mod direct, constituindu-se într-o epitropă, un artificiu stilistic care presupune îndemnarea cuiva să săvîrşească o acţiune despre care se ştie că nu va aduce nimic bun (fie va fi inutilă, fie va provoca ea însăşi probleme suplimentare (AYBC JER., p. 203). ♦ Construcţia *fecioară, fiica Egiptului* (BIBL.CORN.1926) aduce aminte de o denumire asemănătoare aplicată lui Israel şi ar putea sugera că Egiptul ar fi fost protejat în propriul său teritoriu. Însă ambiţiile politice şi militare care l-au condus pe faraon înspre nord au provocat răni care nu mai pot fi vindecate nici măcar cu răşina (BIBL.ANANIA: *balsam*) de pe Galaad, loc recunoscut, încă din mileniul al III-lea î. Hr., pentru plantele sale medicinale (HUEY, p. 378).

46:13

Expresia *ἐν χειρὶ ἱερεμίου* (SEPT.FRANKF.) este redată în mod aproximativ în MS.45 prin *cu mîna Ieremiei*, formă păstrată şi în BIBL.1688, dar pe care BIBL.1795/2000 o schimbă în *în mâna lui Ieremie*. BIBL.ŞAGUNA adaugă la începutul versetului termenul *cuvântul*, fără corespondent în textul grecesc, preluat, probabil, din BIBL.VULG.1760-1761, care urmează VULG. Bartolomeu Anania face şi el acelaşi lucru, prescurtînd, totodată, construcţia: *Cuvântul pe care Domnul i l-a grăit lui Ieremia*.

46:14

Sintagma *τὴν σμίλακά σου* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în MS.45 prin *razul tău*, iar în BIBL.1688 prin *cêle dupre împrejurul tău*. Termenul grecesc se referă, potrivit lexicoanelor LIDDELL şi LUST, la arborele *Taxus baccata*. Ediţiile româneşti vechi au preferat să adopte forma din textul latin (BIBL.VULG.1760-1761: *ceale ce sânt împrejurul tău*) şi ebraic (BIBL.1874: *pre ceĭ din prejurulŭ*). De altfel, este foarte probabil ca versiunea din SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS să se datoreze adoptării de către traducătorii alexandrini a variantei *subbĕkēk*, în locul variantei *sĕbîbeykā*, preferată de editorii textului masoretic (AYBC JER., p. 209).

46:15

Numele taurului Apis nu apare decît în versiunea greacă a Vechiului Testament, regăsindu-se, în consecinţă, şi în ediţiile româneşti fidele SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS. Taurul sau boul Apis era venerat la Memfis ca încarnare a zeului Ptah, încă din cele mai vechi timpuri. Acest animal era, de altfel, unul dintre principalele simboluri ale divinităţilor fertilităţii în vechiul Orient Mijlociu. Mai tîrziu, în special în epoca greco-romană, Apis a fost asociat cu Osiris (WBC, p. 692). Taurii care serveau, în timpul vieţii, scopurilor cultice, erau înmormîntaţi ca Osiris-Apis, în cadrul unor ceremonii fastuoase. Este foarte posibil ca viţelul de aur construit în pustie de Aaron să fi fost realizat după modelul unei statui a lui Apis, din Egipt (BAKER, p. 404).

46:16

Sintagma *ἀπὸ προσώπου μαχαίρας ἑλληνικῆς* din SEPT. FRANKF. este tradusă în MS.45 prin *de cătră faţa sabiei elineşti*, traducere păstrată, cu unele variaţii, în tradiţia biblică românească fidelă textului grecesc. Ea nu corespunde, însă, formei din BIBL.HEBR., pe care BIBL.1874 o echivalează prin *de d'inaintea săbieĭ perḑătóre*, BIBL.CORN.1926 prin *de sabia nimicitorului*, BIBL.1936 prin *de dinaintea sabiei pierzătoare*, iar BIBL.RADU-GAL. prin *de sabia pustiitoare*. După cum explică BIBL.ANANIA, varianta textuală din SEPT.RAHLFS şi din SEPT.FRANKF. ar putea avea în vedere reputaţia săbiilor greceşti sau a meşteşugului prin care ele erau realizate, pe

care, probabil, îl foloseau şi armatele babiloniene (pentru aceasta, vezi BIBL.ANANIA, p. 1021, nota h).

46:17

Gr. *σαὼ νεεσβειεμωήδ* (SEPT.FRANKF.) şi corespondentul acestuia din SEPT.RAHLFS (*Σαων-εσβι-εμωηδ*) reprezintă transliterări ale expresiei ebr. *šāôn he'ĕḇîr hammôēḏ*. Ediţiile româneşti transliterează, la rîndul lor, textul grecesc (MS.45: *Saóneesviemoíd*, BIBL.1688: *Saoniezvi emoídu*, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.1914: *Saon Esvie Moid*, BIBL.ŞAGUNA: *Sao Esvie Moid*), cu excepţia BIBL.ANANIA, care îl traduce (*Zgomot, dar-a-pierdut-prilejul*). BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG. (*tumultum adduxit tempus*), traduce *Gâlceavă au adus vreamea*. Textul ebraic este tradus în BIBL.1874 prin *A lăsatŭ să trécă timpulŭ potrivitŭ*, în BIBL.CORN.1926 prin *a lăsat să treacă clipa potrivită*, iar în BIBL.1936 prin *scăpând timpul hotărât*. ♦ Modul în care este numit aici faraonul Neco ilustrează contrastul dintre pregătirile sale de război, pretenţiile de a învinge armatele babiloniene, pe de o parte, şi rezultatul ruşinos al expediţiei sale, pe de altă parte. De asemenea, se pare că există şi un proverb egiptean care îl caracterizează drept nebun pe acela care face mult zgomot (AYBC JER., p. 211).

46:18

Substantivul *ἰταβύριον* (SEPT.FRANKF.) corespunde ebr. *taḇor*, *cf.* MS.45: *Itavirion*, formă păstrată şi în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914: *Tavorul*, BIBL.ANANIA: *Taborul*, toponime ce redau forma sub care s-a consacrat numele acestui munte în limba română. Cu o înălţime maximă de 588 de metri, muntele Tabor domină cîmpia Izreel. Datorită culmilor sale abrupte şi a priveliştii minunate pe care o oferă din vîrf, a fost adesea comparat cu Hermonul, deşi acesta din urmă este mult mai înalt. În tradiţia creştină, în special după secolul al IV-lea, muntele Tabor a fost considerat locul Schimbării la Faţă a Domnului Iisus Hristos, deşi Noul Testament nu menţionează explicit acest lucru (NBC, p. 1148). ♦ Carmel este numele unui lanţ muntos aflat în nordul coastei israeliene, în apropiere de oraşul modern Haifa. El separa zona de cîmpie din jurul biblicului Acco de cîmpia filistină din sud. Cu o înălţime medie de 457 de metri, Carmelul se bucura încă din vechime de o climă prielnică dezvoltării vegetaţiei abundente. Aici a avut loc disputa dintre Sfîntul Ilie şi prorocii lui Baal şi ai Aşerei, în cadrul căreia aceştia din urmă au fost copleşiţi de puterea adevăratului Dumnezeu (3 Reg. 18) (EDB, p. 224). ♦ Personajul care este asemănat cu Taborul şi Carmelul ar putea fi regele babilonian Nabucodonosor (HUEY, p. 382), dar există şi opinia că, de fapt, este vorba despre Dumnezeu însuşi (AYBC JER., p. 214).

46:20

Epitetul gr. *κεκαλλωπισμένη* este aplicat junincii, imagine a Egiptului. MS.45 îl traduce prin *împodobită*, traducere care se păstrează în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. În BIBL.ANANIA este tradus prin *preafrumoasă*, deşi forma preferată în ediţiile vechi româneşti este mult mai apropiată de sensul termenului grecesc. În VULG., însă, apare construcţia *elegans atque formosa* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *aleasă şi înfrâmsăţată*), ediţia latină fiind singura versiune care are două epitete. În BIBL.HEBR. nu avem a face decît cu o construcţie compusă (*yp̄ēʰ- p̄iyyāʰ*), pornind de la un singur adjectiv, pentru a accentua frumuseţea junincii. BIBL.1874 traduce *pré frumósă*, BIBL.CORN.1926: *foarte frumoasă*, BIBL.1936: *prea frumoasă*, iar BIBL.RADU-GAL.: *mândră*. ♦ Termenul *qereṣ* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., *cf. jungĭhatorii* (BIBL.1874), *nimicitorul* (BIBL.CORN.1926), *pieirea* (BIBL.1936, BIBL.1944); aceste traduceri, sînt, însă, unele foarte libere, numai BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968 respectînd strict sensul termenului, prin adoptarea formei *tăune* (*cf.* DBLH, 7976).

46:21

Compusă în mare parte din mercenari (BIBL.1688: *argaţii*, BIBL.VULG.1760-1761: *slujile*, BIBL.1874: *năĭmiţiĭ*), armata egipteană este asemănată unui viţel îngrăşat şi pregătit pentru junghiere. Această imagine sugerează o foarte slabă pregătire a trupelor faraonului Neco, lipsite de omogenitate şi pregătire corespunzătoare şi care, în consecinţă, vor fi înfrînte şi risipite pe cîmpul de luptă (HUEY, p. 382).

46:22

Glasul soldaţilor egipteni este asemănat în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. cu şuieratul unui şarpe prin deşert (*φονὴ ὡς ὄφεως συρίζοντος*; *cf.* BIBL.1688: *Glasul lor ca al şarpelui ce şuieră*), imagine prezentă şi în BIBL.HEBR. (BIBL.1936: traduce *Glasul lor se aude ca şuerul şarpelui*). În VULG., însă, analogia este alta (*Vox ejus quasi æris sonabit*), fiind redată în BIBL.VULG.1760-1761 prin: *Glasul lui ca de aramă va suna*. Majoritatea exegeţilor sînt de părere că Ieremia trimite aici la vaietul abia perceptibil al armatei egiptene înfrînte, imagine asemănătoare celei de la Is. 29:4, unde protagonist este Ierusalimul (AYBC JER., p. 221).

46:23-24

Dispunerea textului în SEPT.FRANKF. face aceste verset destul de greu de înţeles. BIBL.1688 traduce prima parte a versetului prin *Tăia-va dumbrava ei, zice Domnul, căci nu să va închipui Dumnezău*. SEPT.RAHLFS adoptă o variantă mult mai inteligibilă, pe care o regăsim în traducerea românească din BIBL.ANANIA: *şi-i vor tăia pădurea la pămînt – aşa grăieşte Domnul –, căci nimeni nu le ţine socoteala*. Traducerea este oarecum aproximativă, omiţînd, de altfel, termenul *ὁ θεός* (a cărui aşezare în SEPT.FRANKF. provoacă, în mare măsură, dificultăţile de înţelegere), dar oferă, totuşi, posibilitatea înţelegerii ideii textului. Numerosul popor egiptean va fi victima armatelor de la miazănoapte (WBC, p. 294), deşi, dacă ţinem seama de context, versetul s-ar putea referi strict la armata egipteană, şi ea destul de numeroasă.

46:25

În SEPT.FRANKF., *ἀμμών* corespunde ebr. *ʾāmôn*, numele unuia dintre principalii zei ai Egiptului faraonic. În timp,

cultul lui Amon a fuzionat cu cel al lui Ra, luînd naştere, astfel, zeitatea complexă Amon-Ra, emblematică pentru panteonul egiptean. Centrul cultului lui Amon se afla la Theba (AYBC JER., p. 225), acesta fiind, probabil, oraşul numit *nō'* în BIBL.HEBR., imediat după numele lui Amon. VULG., însă, consideră că toponimul ebraic se referă la Alexandria, traducere urmată şi de BIBL.VULG.1760-1761. În Septuaginta, o lecţiune diferită a textului ebraic sursă a dus la modificarea textului: *τὸν Ἀμμὼν τὸν υἱὸν αὐτῆς* (BIBL.1688: *pre Amón, pre fiiul ei*). ♦ În BIBL.HEBR. urmează un verset care nu are corespondent în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., dar pe care BIBL.ANANIA îl reconstruieşte cu ajutorul ediţiilor occidentale în limbi moderne, din textul masoretic.

46:26-27

Aceste două versete din SEPT.FRANKF. au drept corespondent în BIBL.HEBR. şi VULG. o pereche de versete care se regăsesc în ediţiile ebraică şi latină şi la Ier. 30:10-11, cu unele mici diferenţe. În SEPT.FRANKF., însă, cele două versete nu se sînt în acel loc. Este important de remarcat identificarea lui Iacob cu Israel şi numirea lui de către Dumnezeu sluga mea, care apropie mult acest pasaj de stilul din Deutero-Isaia. Din acest motiv, de altfel, exegeţii moderni au realizat o amplă paralelă între locurile corespondente din cele două scrieri profetice, dar nu s-a putut ajunge la o concluzie unanimă în ceea ce priveşte modul în care trebuie interpretate similitudinile (NICOT, p. 557).

Capitolul al 47-lea

47:1

Versetul 1 din SEPT.FRANKF. reprezintă, de fapt, prima parte a versetului 2 din VULG., BIBL.HEBR., dar şi din SEPT.RAHLFS. Cît priveşte primul verset al acestui capitol din cele trei ediţii, acesta nu are corespondent în SEPT.FRANKF. În tradiţia biblică românească, începînd cu BIBL.1795/2000, este introdusă traducerea fragmentului care nu se regăseşte în SEPT.FRANKF.: *Asupra celor de alt neam*. BIBL.VULG.1760-1761, urmînd VULG., este şi mai precisă în a identifica destinatarii mesajului profetic: *împrotiva palestineanilor*. În BIBL.1874, fidelă textului ebraic, găsim termenul *Filistenilorŭ*. Faraonul, despre care textul ebraic şi cel latin afirmă că a atacat Gaza, ar putea fi atît Psammetichus I, care a întreprins o campanie în zona filistină, aproape de anul 610 î. Hr., cît şi Neco, situaţie în care atacul asupra Gazei s-ar fi putut petrece în 609 î. Hr., în preajma bătăliei de la Meggido. Deşi există informaţii despre cucerirea de către Neco a oraşului Kadytis, socotit de mulţi cercetători drept Gaza, totuşi nu se poate trage o concluzie satisfăcătoare cu privire la contextul istoric vizat de textul prezentului capitol din cartea profetului Ieremia (HUEY, p. 385).

47:2

Apele de la miazănoapte sînt imaginea armatelor babiloniene dezlănţuite. În diplomaţia vechiului Orient Apropiat, tratatele conţineau anumite blesteme ce urmau să se abată asupra celor care încălcau înţelegerile. Babilonienii introduceau, adesea în textul tratatelor pe care le încheiau blestemul potopului sau al inundaţiilor (AYBC JER., p. 234). ♦ MS.45 redă prin *plinirea* termenul *τὸ πλήρωμα* din SEPT.FRANKF., traducerea fiind urmată şi de restul ediţiilor biblice româneşti fidele textului alexandrin. La fel traduce şi BIBL.VULG.1760-1761, după VULG. (*plenitudinem*). Urmînd textul ebraic, BIBL.1874 oferă o traducere mai explicită: *şi totulŭ de pe ea*, BIBL.CORN.1926: *şi ce cuprinde ea*, BIBL.1936: *şi tot ce-i pe el*, BIBL.RADU-GAL.: *tot cuprinsul*.

47:3

Termenul *ša'ăţat* din BIBL.HEBR., redat în BIBL.1874 prin *tropoitulŭ*, este un *hapax legomenon* în versiunea ebraică a Vechiului Testament. Unii autori îl consideră a reprezenta zgomotul provocat de mersul la trap al cailor, în vreme ce alţii îl socotesc, dimpotrivă, a indica tocmai galopul cailor (DBLH, 9821). ♦ Acest verset face trecerea de la metafora apelor care inundă pămîntul la realitatea unei campanii militare în care este implicată o armată complexă, cu o cavalerie extrem de zgomotoasă (WBC, p. 301).

47:4

Distrugerea Tirului şi a Sidonului, proclamată în SEPT. RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., nu este atît de evidentă în VULG., iar BIBL.HEBR. se limitează la a spune că, de fapt, prin nimicirea filistenilor, Tirul şi Sidonul vor rămîne fără sprijin militar. Probabil că exista, la acea vreme, o alianţă între oraşele filistine şi cele două mari cetăţi feniciene, chiar dacă este neclar cine pe cine urma să susţină din punct de vedere miliar (AYBC JER., p. 237). În orice caz, din punct de vedere economic, relaţiile dintre cele două zone erau unele destul de complexe.

47:5

Fragmentul *ἦκει φαλάκρωμα ἐπὶ γάζαν* (SEPT.FRANKF.), tradusă în BIBL.1688 prin *Vine pleşuvirea preste Gáza*, indică, fără îndoială, distrugerea completă a acestui oraş al Pentapolisului filistin (HUEY, p. 386). Unii autori, însă, sugerează că ar putea fi vorba, de fapt, despre un gest al locuitorilor Gazei, care, anticipînd distrugerea oraşului, şi-ar fi ras părul de pe cap, în semn de doliu. Oricum, oraşul nu a fost complet distrus de Nabucodonosor, fiind chiar recucerit de egipteni peste numai cîţiva ani, în jurul anului 600 î. Hr. Pe de altă parte, Ascalonul, oraş de coastă aflat la circa 19 km nord de Gaza şi 16 km sud de Aşdod, a fost nimicit de regele Babilonului, în anul 604 î. Hr., cu acest prilej Nabucodonosor luînd şi mai mulţi prizonieri, printre care şi unii membri ai familiei filistine domnitoare în oraş (AYBC JER., p. 239). ♦ Lecţiunea *ἐνακίμ*, adoptată în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS, a fost multă vreme preferată de editorii şi comentatorii occidentali, dar în cele din urmă, ediţiile moderne au adoptat lecţiunea *'imqām* din BIBL.HEBR., iar în ediţiile româneşti termenul este tradus,

în mod corect, *văţeť* (BIBL.1874), *văilor* (BIBL.CORN.1926), *văii* (BIBL.1936). Termenul grecesc face trimitere la uriaşi, personajele fabuloase care populau lumea filistină (Num. 13:32-33) şi pe care evreii conduşi de Iosua i-au înfrînt. Totuşi, unii dintre ei au continuat să trăiască în Gaza, Gat şi Aşdod; la aceştia s-ar putea referi Septuaginta.

47:7

Toate distrugerile abătute asupra oraşelor filistine sînt urmarea mîniei divine, iar nu al unor simple ambiţii omeneşti din partea babilonienilor. Sabia lui Dumnezeu nu poate înceta să lovească în filisteni tocmai pentru că ea nu face altceva decît să pună în practică însăşi porunca divină.

Capitolul al 48-lea

48:1

Cele trei localităţi moabite menţionate aici (SEPT.FRANKF.: *ναβάν*, *καριαθέμ*, *μασιγάθ*, BIBL.1688: *Naván*, *Cariathém*, *Masigáth*, BIBL.ANANIA, transliterînd termenii ebraici: *Nebo*, *Chiriataimul*, *Amatul*) sînt menţionate pentru a ilustra completa cădere a puterii Moabului. Nebo este cunoscut în Biblie, în primul rînd, drept muntele de pe care Moise a privit, înainte de moarte, pămîntul făgăduinţei. Dar Nebo este şi o aşezare de la poalele acestui munte, cucerită de moabiţi în vremea regelui Mesha, la mijlocul secolului al IX-lea î. Hr. Marea majoritate a cercetătorilor şi arheologilor plasează cetatea Nebo la circa 8 km sud-vest de modernul Heshbon, dar există şi opinia că s-ar fi aflat pe locul actualei Khirbet Ayun Musa, cîţiva kilometri mai la nord de cealaltă posibilă locaţie. Oraşul Chiriataim apare şi el, ca şi Nebo, pe celebra stelă moabită, dar localizarea sa geografică este încă dificilă. Cercetările moderne tind să plaseze vechea cetate undeva în apropiere de Nebo, la Khirbet al-Qureiye, însă în zonă nu s-au desfăşurat încă săpături arheologice sistematice, care să poată confirma această amplasare convenţională (AYBC JER., pp. 246-247). ♦ Numele celei de-a treia localităţi este controversat, întrucît termenul ebr. *misgāḇ* a fost pur şi simplu transliterat în unele variante ale textului grecesc, fiind preluat, de altfel, şi în SEPT.FRANKF. (dar nu şi în SEPT.RAHLFS, acolo unde apare o altă varintă Amaq pe care o redă, după cum am văzut, BIBL.ANANIA). Nu au putut fi identificate oraşe cu numele de Masigath, Misgab ori Amath, de unde putem presupune că profetul Ieremia urmăreşte aici un joc de cuvinte, care, în lipsa altor detalii, scapă, din păcate, cititorului modern.

48:2

Oraşul Heşbon (SEPT.FRANKF.: *ἐσεβών*, VULG.: *Hesebon*, BIBL.HEBR.: *ḥešbôn*) era, la vremea aşezării evreilor în Canaan, reşedinţa regelui amorit Sihon, iar după cucerire a fost atribuit seminţiei lui Ruben. Ulterior, a devenit una dintre cetăţile leviţilor, dar a fost cucerit de regele Mesha al Moabului. Distrugerea lui a fost profeţită şi de Isaia (Is. 15:4; 16:8-9). În perioada elenistică, oraşul s-a aflat sub stăpînirea Hasmoneilor, pînă cînd Hircan al II-lea, în 47-40 î. Hr., l-a restituit nabateenilor. Stăpînit pentru o vreme de Irod cel Mare, Heşbonul a fost inclus de romani în provincia Arabia, devenind o aşezare destul de prosperă, cunoscută drept Aurelia Esbous (NEGEV). Textul ebraic afirmă că la Heşbon s-au făcut planuri pentru distrugerea Moabului, ceea ce ar putea indica faptul că oraşul nu se mai afla sub stăpînire moabită (de altfel, la Ier. 49:3 el este inclus în teritoriul ammonit). De asemenea, Ieremia ar putea sugera că, dată fiind poziţia sa geografică, Heşbonul constituie un punct de plecare pentru un atac, probabil babilonian, asupra Moabului (WBC, p. 311). ♦ Termenul ebr. *maḏmen* (BIBL.HEBR.), *cf.* BIBL.1874: *Madmenule*, este specific textului ebraic şi nu se află în SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS şi VULG. El ar putea desemna un oraş, însă nici o localitate cu acest nume nu este cunoscută. Aşadar, fie avem a face cu o eroare scribală (aşa cum presupun ediţiile greacă şi latină, adoptînd o lecţiune diferită a textului ebraic decît cea adoptată de masoreţi), fie cu un joc de cuvinte dificil de perceput de cititor (NICOT, p. 703).

48:3-4

Un alt oraş moabit despre care nu ştim aproape nimic este Horonaim (BIBL.HEBR.: *ḥorônāyim*, SEPT.FRANKF.: *ὠρονάϊμ*, VULG.: *Oronaim*). În Vechiul Testament este menţionat doar la Is. 15:15 şi în acest capitol al cărţii lui Ieremia. De asemenea, toponimul se găseşte şi pe stela moabită, unde se spune şi că a fost recucerit de regele Mesha (probabil de la israeliţi, deşi acest lucru nu apare în mod explicit pe stelă). Avînd în vedere poziţia geografică, certă sau măcar presupusă, a celorlalte localităţi moabite menţionate în debutul acestui capitol, cercetătorii au plasat Horonaimul undeva în colţul de sud-est al Mării Moarte, fără ca această amplasare să se bucure de o recunoaştere unanimă (vezi HARPER, p. 406). ♦ Termenul *ζογόρα* din SEPT.FRANKF. (MS.45: *Zogóra*, formă preluată şi de ediţiile ulterioare) este rezultatul unei vocalizări diferite a textului ebraic sursă, faţă de cea adoptată de masoreţi. Din acest motiv, textul grecesc diferă semnificativ de cel ebraic şi de cel latin în ultima parte a versetului 4. Zogora sau Zoar era unul dintre oraşele de cîmpie, cunoscut, iniţial, sub numele Bela (Fac. 14:2). În vremea lui Ieremia, oraşul se găsea chiar pe graniţa de sud a teritoriului moabit, tot în zona de sud-est a Mării Moarte, ca şi Horonaimul. Există, totuşi, şi opinia că Zoarul se afla tocmai în partea opusă a mării, în zona de nord, însă o astfel de localizare ar obliga la reconsiderarea siturilor Sodomei şi Gomorei, care, în mod tradiţional, sînt plasate şi ele în sudul Mării Moarte. Aşadar, poziţia geografică a Zogorei sau Zoarului rămîne un subiect controversat în rîndul cercetătorilor (BAKER, p. 2205).

48:5

Termenul *ἀλαώθ* (SEPT.FRANKF.) corespunde ebr. *hallūḥôṯ* (într-o altă lecţiune: *hallūḥîṯ*) şi lui *Luith* (VULG.). Drumul dintre Luhith şi Horonaim este considerat, de către marea

parte a cercetătorilor, drept o importantă cale de legătură între munţii Moabului şi valea Iordanului, în apropierea Mării Moarte. În ceea ce priveşte aşezarea cetăţii Luhith, ea pare să se fi aflat pe locul modernului Khirbet Medan, în sudul vechiului Moab. Toponimul încă mai exista în vremea lui Simeon bar Kochba, în secolul al II-lea d. Hr. (AYBC JER., p. 253).

48:6

Termenul ebr. *ărôēr* (BIBL.HEBR.) este problematic în acest context; poate fi interpretat ca un toponim, referindu-se la un oraş aflat pe malul nordic al rîului Arnon, dar care nu se găseşte în deşert, aşa cum afirmă versetul de faţă. De aceea, lecţiunea textului-sursă pentru care a optat VULG. (*myrica*), *cf. miriţele* (BIBL.VULG.1760-1761), a fost, în general, socotită mai apropiată de sensul textului original. Pe de altă parte, s-a considerat că varianta din Septuaginta, *ὄνος ἄγριος*, nu face altceva decît să complice inutil textul (WBC, p. 312).

48:7

Chemoş era zeul naţional al Moabului. Urme ale cultului său pot fi identificate, însă, şi în afara spaţiului moabit, pînă în nordul Siriei, în Ebla şi Ugarit. Din sursele extrabiblice, în particular stela moabită a regelului Mesha, putem deduce că imaginea zeului era destul de apropiată de cea a lui Yahweh în religia israelită. Cultul lui Chemoş pătrunsese şi în lumea evreiască, fiind amintit chiar ca una dintre cauzele scindării monarhiei unite, *cf.* 3 Reg. 11:33 (EDB, p. 232).

48:9

Prima parte a acestui verset a ridicat foarte multe probleme editorilor şi traducătorilor textului ebraic. Cele mai multe dificultăţi le prezintă termenul ebr. *ṣîṣ* (tradus în BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936 şi BIBL.1944 prin cuvîntul *aripi*), căruia îi corespunde în SEPT.FRANKF. *σημεῖα* (BIBL.1688: *sêmne*). Unii editori ai textului ebraic au optat, însă, pentru lecţiunea *ṣîyûn*, după care BIBL.RADU-GAL. traduce *stâlp de pomenire*, iar BIBL.1968 *mormînt*. Mai există şi opinia că termenul ebraic *ṣîṣ* ar însemna 'sare', ceea ce ar conduce la concluzia că pămîntul Moabului trebuie sărat, adică făcut neprielnic pentru o viitoare locuire, ulterioară distrugerii (vezi AYBC JER., pp. 260-261). În locul corespondent, VULG. are *florem*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *floarea*.

48:10

Adverbul *ἀμελῶς* (SEPT.FRANKF.) este un *hapax legomenon* în textul grecesc al Vechiului Testament. În tradiţia biblică românească a fost tradus: *cu lêne* (MS.45), *cu lêne* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA), *cu lene* (BIBL.FILOTEI, BIBL.1914), *cu nepăsare* (BIBL.ANANIA). Varianta preferată în BIBL.ANANIA este şi cea mai apropiată de sensul termenului, acela de 'fără grijă' (LUST, *s.v.*). ♦ Textul acestui verset a fost considerat, în general, drept o adăugire ulterioară. Blestemul pare a fi direcţionat către agenţii divini (precum babilonienii lui Nabucodonosor), care vor ezita să verse sînge în război, refuzînd, practic, să pună în aplicare răzbunarea lui Dumnezeu asupra popoarelor vizate (HUEY, p. 389).

48:11

Moabul este comparat cu un vin netulburat, lăsat să ajungă la maturitate şi care şi-a păstrat mirosul şi aroma. Întrucît nu s-a aflat în drumul obişnuit al invadatorilor din vechiul Orient Apropiat, Moabul s-a bucurat de linişte, rareori fiind implicat în conflicte pe propriul său teritoriu. Comparaţia cu vinul este una potrivită, dacă ţinem seama de faptul că zona era recunoscută pentru viile sale (Ier. 48:32-33; Is. 16:8-11) (NICOT, p. 705). ♦ În SEPT.FRANKF., sintagma *πεποιθὼς ἦν ἐπὶ τῇ δόξῃ αὐτοῦ* (BIBL.1688: *şi nădejduind era preste mărirea lui*, BIBL.ANANIA: *şi'n propria lui slavă şi-a pus nădejdea toată*) corespunde celei din textul ebraic (*wšōqēṭ hû' 'el-šmārāyw*), care are, însă, un sens diferit (BIBL.1874: *şi stat'a nemişcatŭ pe drojdiele sale*). BIBL.VULG.1760-1761, redînd VULG., are *şi s-au odihnit în drojdiile sale*. De altfel, menţionarea drojdiei îşi găseşte locul în context, dată fiind compararea Moabului cu vinul lăsat să se limpezească.

48:12

Termenul *κλίνοντας* (SEPT.FRANKF.) este tradus în MS.45 prin *pre cei ce pleacă*, dar această traducere, preluată cu mici modificări fonetice în BIBL.1688, este una rigidă. Ea a fost, totuşi, păstrată în tradiţia biblică românească, de-abia la BIBL.ANANIA modificîndu-se, pentru un plus de inteligibilitate: *turnători-pritocitori* (*pritocitori* apare şi în BIBL.1936, tradus după textul ebraic). În BIBL.VULG.1760-1761 găsim o descriere mai detaliată: *rânduitoriu şi aşternători de plosculiţă*, *cf.* VULG. ♦ Substantivul *κέραμα* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *oalele*, lecţiunea din vechea versiune a Septuagintei regăsindu-se şi în BIBL.ANANIA (*ulcelele*), deşi SEPT.RAHLFS are *κέρατα* ('coarnele'). Ediţiile fidele versiunii ebraice (BIBL.1874: *fólurile*, BIBL.CORN.1926: *burdufurile*, BIBL.1936: *ulcioarele*, BIBL.RADU-GAL.: *burdufurile*) susţin forma din SEPT.FRANKF., care s-a şi consacrat în tradiţia biblică românească. BIBL.VULG.1760-1761 are aici termenul *plosculiţele*.

48:13

Faptul că Ieremia alătură localitatea Betel zeului moabit Chemoş a provocat destule controverse în rîndul exegeţilor. Cercetările au scos la iveală, însă, faptul că în textele extrabiblice *Betel* era adesea folosit ca epitet divin, iar unii biblişti au socotit chiar că ar trebui să acceptăm o zeitate cu acest nume, venerată în Siria, Babilonia şi, mai tîrziu, chiar şi la Elephantine (Egipt). În general, în Vechiul Testament, Betel este folosit numai ca toponim, iar referirile cu tentă religioasă fac trimitere la viţelul de aur ridicat acolo de Ieroboam (3 Reg. 12:28-29). Aşadar, Ieremia s-ar putea referi aici fie la faptul că evreii vor suferi de pe urma venerării unui presupus zeu Betel, fie că distrugerea se va datora practicilor idolatre din localitatea cu acest nume (AYBC JER., p. 268).

48:15

În BIBL.HEBR. şi în VULG. versetul este mai lung, adaosul faţă de SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. fiind plasat la sfîrşitul textului comun: *zice Împăratul, Domnul oastelor e numele lui* (BIBL.VULG.1760-1761), *zice Regele, al căruia nume este Domnul Savaot* (BIBL.1936).

48: 16

În SEPT.FRANKF. apare construcţia *ἡμέρα μωάβ*, pe care BIBL.1688 o traduce prin *ziua lui Móav*, dar în locul corespondent din VULG. găsim *interitus Moab*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *perirea lui Moav*. BIBL.1874, urmînd textul ebraic, are *Perderea Moabului*. În limbajul veterotestamentar, mai ales în cel profetic, ziua unui anumit neam are în vedere, de fapt, ziua dezastrului ce se va abate asupra lui: *ziua Egiptului* (Iez. 30:9), *ziua Ierusalimului* (Ps. 137:7, BIBL.HEBR.). Aşadar, *distrugerea Moabului* şi *ziua Moabului* sînt expresii cu foarte multe puncte comune (AYBC JER., p. 272).

48:17

Substantivul *βακτηρία* (SEPT.FRANKF.) este echivalat în MS.45 prin *toiag*, iar *ῥάβδος* prin *vargă*, în vreme ce în BIBL.1688 se inversează termenii traducerii. În ediţiile ulterioare fidele textului grecesc sînt preferaţi, în continuare, cei doi termeni din vechile versiuni, dar în BIBL.ANANIA se preferă pentru ambele cuvinte greceşti traducerea *toiagul*. În BIBL.VULG.1760-1761 găsim tot formele *varga* şi *toiagul*, iar în BIBL.1874 *sceptrulŭ* şi *toégulŭ*. BIBL.CORN.1926 are, în ambele cazuri, *toiag*, BIBL.1936: *toiagul*, BIBL.RADU-GAL.: *toiagul* şi *sceptrul*. Distrugerea toiagului sau a sceptrului Moabului este simbolul dispariţiei sale ca stat, a sfîrşitului puterii lui (HUEY, p. 391).

48:18

Gr. *ἐν ὑγρασίᾳ* (SEPT.FRANKF.) îi corespunde în VULG. *in siti*, iar în BIBL.HEBR. *ḇaṣṣāmā'*. Forma grecească a fost tradusă în MS.45 prin *întru umezală* şi în BIBL.1688 prin *la umezală*, fiind păstrată şi în ediţiile ulterioare. BIBL.ANANIA detaliază: *pe strat de umezeală*. BIBL.VULG.1760- 1761 a redat varianta latină prin *în seate*, aceasta corespunzînd formei ebraice, echivalate în BIBL.1874 prin *în secete*, iar în BIBL.CORN.1926 prin *pe pămîntul uscat*. Aşadar, termenul folosit în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS pare a fi tocmai opusul celor întrebuinţaţi în BIBL.HEBR. şi în VULG. ♦ Dibonul era un oraş de cîmpie, capitală a Moabului în epoca fierului, şi se găseşte astăzi în apropiere de satul Dhiban, la circa 60 km sud de Amman, capitala Iordaniei. După înfrîngerea amoriţilor, oraşul a fost populat de evreii din triburile lui Gad şi Ruben, dar în secolul al IX-lea î. Hr. a revenit sub stăpînire moabită. Se pare că Dibon a fost localitatea natală a regelui Mesha, aici găsindu-se, în anul 1868, şi celebra Stelă a lui Mesha (sau Stela Moabită) (AYBC JER., p. 275).

48:20

Cursul de apă Arnon despărţea teritoriul Moabului de cel al Amonului (Num. 21:3-15). El izvora din Munţii Galaad, iar de-a lungul cursului său de aproximativ 50 km primeşte numeroşi afluenţi, în special în ultima porţiune, înainte de a se vărsa în Marea Moartă. După împărţirea pămîntului Ţării Sfinte, în vremea lui Iosua, Arnonul a devenit frontiera sudică a teritoriului primit de Ruben (Ios. 13:16). După cucerirea Moabului de către David, pîrîul Arnon a reprezentat punctul cel mai sudic al expansiunii israelite (2 Reg. 24:5). După moartea regelui Ahab, moabiţii au cucerit, însă, teritoriul de la nord de Arnon (Jud. 11:18). Regele Mesha a construit un drum ce trecea peste Arnon, la acest drum făcînd referire, probabil, şi prorocul Isaia (Is. 16:2: *vadurile Arnonului*) (NBD, p. 83).

48:21-24

Acest fragment conţine o serie de toponime, relativ uşor de identificat atît în SEPT.FRANKF., cît şi în SEPT.RAHLFS, deşi transliterarea denumirilor ebraice originale este uneori aproximativă. ♦ În SEPT.FRANKF., construcţia *γῆν τοῦ μεισώρ* (BIBL.1688: *pămîntul lui Misór*) este traducerea parţială a ebr. *'ereṣ hammîšōr*, întrucît substantivul *mîšōr* este unul comun (BIBL.1936: *în şes*), devenit propriu numai datorită utilizării sale, în general, pentru platoul din nordul teritoriului moabit. În BIBL.VULG.1760-1761 s-a optat pentru expresia *pămîntul câmpiii*. ♦ Termenul *Χαιλων* din SEPT.RAHLFS redă ebr. *ḥōlôn*, o localitate neidentificată, aflată, probabil, pe platoul amintit mai înainte şi care nu trebuie confundată cu aşezarea omonimă din sudul dealurilor Iudeii (*cf.* Ios. 15:51). Oricum, chiar şi plasarea acestui Holon în teritoriul moabit a putut fi făcută abia în anul 1996, după descoperirea unui ostracon la Khirbet Qumran, care conţinea numele unui sclav (nu era, probabil, evreu), originar din Holon (AYBC JER., p. 280). ♦ Termenul *ῥεφάς* (SEPT.FRANKF.), *cf. Ιασσα* (SEPT.RAHLFS), pare a se referi la oraşul Iahţa sau Iahza, numit Iahaz sau Iahaţ cîteva versete mai încolo, la Ier. 48:34. Localizarea aşezării este foarte dificilă şi nici una dintre ipotezele lansate pînă acum nu a cîştigat adeziunea masivă a cercetătorilor. Eusebiu de Cezareea afirma, în *Onomasticon*, că, în vremea sa, localitatea Jassa se afla între Medeba şi Dibon. Dat fiind că aici s-au purtat şi bătălii ale israeliţilor cu amoriţii lui Sihon (Num 21:23; Deut. 2:32) este de presupus că oraşul se afla pe teritoriul moabit, dincolo de Iordan (AYBC JER., p. 280). ♦ Toponimul *μωφάς* din SEPT.FRANKF. (*Μωφαθ*: în SEPT.RAHLFS) desemnează un alt oraş moabit, care este posibil să se fi aflat la Tell aj-Jawa, un sit din Iordania, la zece kilometri sud de Amman (HERM., p. 359). ♦ În SEPT.FRANKF. se foloseşte substantivul *οἶκος* pentru a compune numele unor oraşe ale căror denumiri ebraice încep cu vocabula *beth*. Astfel, apar sintagmele greceşti *οἶκον δεβλαθαίμ*, *οἶκον γαμώλ*, *οἶκον μαών*. Localităţile vizate aici sînt, în BIBL.HEBR., *bêṯ diḇlāṯāyim*, *bêṯ gāmûl* şi respectiv, *bêṯ m'ôn*. Bet-Diblataim este un oraş menţionat în Stela Moabită, dar al cărui nume nu mai apare nicăieri în Vechiul Testament, dacă nu cumva este unul şi acelaşi cu Almon-diblataim, menţionat la Num. 33:46-47. Bet-Gamul a fost destul de precis localizat la cîţiva kilometri est de

situl vechiului Dibon, în vreme ce Bet-Meon (numit şi Baal-Meon, la Num. 32:38, iar Bet-Baal-Meon, la Ios. 13:17, *cf.* HERM., p. 359) apare şi el pe Stela Moabită şi a fost identificat cu un sit la circa zece kilometri sud-vest de Medeba, localitate aflată la nord-est de Marea Moartă (NICOT, p. 708). ♦ În SEPT.FRANKF., *καριωθ* (BIBL.1688: *Cariúth*) redă ebr. *qriyyôṯ*, numele unei cetăţi întărite de pe teritoriul moabit, menţionată şi la Am. 2:2. Pe Stela Moabită, Cheriotul apare ca un important centru al cultului lui Chemoş, însă nu s-a putut stabili cu certitudine locaţia sa. Literal, termenul ebraic se traduce prin *oraşe*, traducere care trebuie, de altfel, urmată în versetul 41 al acestui capitol, acolo unde cuvîntul apare din nou (AYBC JER., p. 280). ♦ Gr. *βωσόρ* (SEPT.FRANKF.), *cf. Vosór* (BIBL.1688), este transliterarea toponimului ebr. *boṣrāʰ*, care desemnează una dintre cetăţile de scăpare ale seminţiei lui Ruben, aflate la est de Marea Moartă, şi care, în consecinţă, ar trebui identificată cu Bezer (*cf.* Ios. 20:8). În orice caz, Bosra din Moab nu trebuie confundată cu localitatea omonimă din sudul Mării Moarte, capitala Edomului (HERM., p. 360).

48:26

Beţia Moabului este semnul confuziei şi neajutorării sale în faţa duşmanilor care îl invadează. De asemenea, este şi o trimitere la cupa mîniei divine pe care neamurile vor fi obligate să o bea (Is. 49:26; 52:21-23). Secvenţa *πικρούσει μωὰβ ἐν χειρὶ αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF. este redată în BIBL.1688 prin *va bate Moáv cu mîna lui*, iar în BIBL.ANANIA prin *Moab, cu mâinile lui, a bătut din palme*. Pasajul corespondent din VULG. (*allidet manum Moab in vomitu suo*) este tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *va izbi mâna lui Moav în borâtul său*. Avem a face cu o imagine dezgustătoare a Moabului, lipsit de orice putere, de orice control asupra propriului său destin. Textul ebraic conţine o exprimare la fel de plastică, redată în BIBL.1874 prin *să se tăvălească Moabulŭ în vĕrsătura sa*.

48:27

Din păcate, nici textul grecesc, şi nici cel latin ori ebraic nu sînt foarte clare în acest verset. În consecinţă, editorii şi comentatorii au oferit două interpretări: 1. Israel s-ar afla acum, odată cu distrugerea Moabului, în situaţia de a rîde de soarta vecinului său, care s-a făcut vinovat de săvîrşirea unor rele (mai precis jafuri) (AYBC JER., p. 284); 2. Ieremia ceartă Moabul pentru că l-a batjocorit pe Israel, fără să-i fi prins pe evrei săvîrşind vreun lucru rău (HUEY, p. 393).

48:28

În SEPT.FRANKF., termenul *βοθύνου* desemnează o gaură în pămînt (MS.45: *borţii*, BIBL.1688: *gropii*, BIBL.1795/2000: *gaorii*). BIBL.VULG.1760-1761, traducînd VULG., are *gaurii*, dar în textul ebraic este folosit substantivul *pāḥaṯ*, care a fost tradus: *crĕpăturei* (BIBL.1874), *peşterilor* (BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1936) sau chiar *stânci prăpăstioase* (BIBL.RADU-GAL.).

48:29-30

Acest pasaj prezintă numeroase similitudini, în ceea ce priveşte terminologia folosită, precum şi imaginea descrisă, cu Is. 15:2-7 şi 16:1-11, deşi, ca şi în alte cazuri, este greu de stabilit dacă Ieremia citează, pur şi simplu, din Isaia, ori dacă mesajul divin în sine, transmis de cei doi profeţi, a fost atît de asemănător. Principalul păcat al Moabului înaintea lui Dumnezeu este mîndria, descrisă în termeni ampli, mai ales în textul ebraic (HUEY, p. 393).

48:31

În SEPT.FRANKF., secvenţa *ἐπ᾽ἄνδρας κειράδας αὐχμοῦ* este tradusă în MS.45 prin *peste oameni tunşi a pravului*, iar în BIBL.1688 prin *asupra oamenilor celor tunşi ai prafului*. În SEPT.RAHLFS, acest fragment apare *ἐπ᾽ἄνδρας Κιραδας αὐχμοῦ*, însă BIBL.ANANIA rămîne fidelă tradiţiei biblice româneşti, bazate pe SEPT.FRANKF. În BIBL.VULG.1760-1761 apare pasajul mai amplu *către oamenii zidului de pământ ce să tânguiesc*. Textul ebraic conţine, însă, toponimul *qîr-ḥeres*, transcris în BIBL.1874 (*Kirŭ-Heresŭ*). Pe Stela Moabită nu apare nici un oraş cu acest nume, dar pe baza menţionării unui Kir Hareseth, la 4 Reg. 3:25, ca şi a deducţiilor mai multor cercetători, s-a emis ipoteza că localitatea Kirheres ar putea fi identificată cu modernul Kerak, aflat la 26 km sud de rîul Arnon şi la 18 km est de Marea Moartă (AYBC JER., p. 289).

48:32

Termenul *Ιαζηρ* (SEPT.RAHLFS) transcrie ebr. *yaʿzēr*, un oraş de pe graniţa ammonită, desemnat să fie cetate levită (Ios. 21:39). Locaţia exactă nu a putut fi stabilită, dar s-au emis mai multe ipoteze, printre care cele mai plauzibile par a fi cele ale lui Rolf Rendtorff, care plasează situl la Tell Arayma, respectiv George Landes, care consideră că oraşul s-a aflat pe locul lui Khirbet Essirah. De asemenea, în epoca patristică, Eusebiu de Cezareea şi Fericitul Ieronim identificaseră o aşezare cu numele Azer sau Iazer în apropiere de vechea capitală ammonită, Rabbath Ammon (modernul Amman) (HERM., pp. 361-362). ♦ Cetatea Sibma (SEPT.FRANKF.: *ἀσερημά*, BIBL.HEBR.: *siḇmāʰ*) se afla, probabil, undeva lîngă Heşbon, la nord-vest de acest oraş; la venirea evreilor în zonă, se găsea sub stăpînirea regelui Sihon. Sibma era renumită pentru podgoriile ei, de aici şi limbajul oenologic folosit de Ieremia în aceste versete (vezi NICOT, p. 711).

48:33

SEPT.FRANKF. mută termenul *αἰδέ* (*chioĭ*) la începutul versetului următor, complicînd frazele şi făcînd greu de înţeles ambele versete în discuţie. Termenul este unul specific lui Ieremia; se mai găseşte o singură dată în Vechiul Testament, la Ier. 25:30, în SEPT.FRANKF. ♦ Încetarea activităţii de stropşire a strugurilor şi lipsa chiotelor celor care lucrau în podgorii creionează imaginea sinistră a unei zone depopulate, distruse (HUEY, p. 395).

48:34

Versetul cuprinde mai multe toponime, transliterate de către editorii SEPT.FRANKF. (în afara celor deja amintite

mai sus) prin: *ἐλεαλή*, *ετάθ*, *ἀγγελίαν σαλισία*, *νεβρεμεῖς*; BIBL.1688 le redă: *Elialí*, *Etáth*, *vêste la Salasía*, *Nevremís*. Eleale este numele unei aşezări localizate la circa 3 km nord-est de Heshbon (HERM., p. 362), în vreme ce despre Etath nu ştim mai nimic, mai ales că acest toponim apare numai în SEPT.FRANKF., nu şi în SEPT.RAHLFS şi, cu atît mai puţin, în BIBL.HEBR. ♦ Forma *ἀγγελίαν σαλισία* din SEPT.FRANKF. i-a indus în eroare pe traducătorii români (BIBL.1688: *vêste la Salasía*, *cf.* şi ediţiile ulterioare), din pricina primului termen component care se traduce, realmente, prin *veste*. În SEPT.RAHLFS, ebr. *ēglaṯ šlišiyyāʰ* a fost transliterat *Aglaq-salisia*, astfel încît BIBL.ANANIA a putut să redea forma *Eglat-Şelişia*. Nu cunoaştem, însă, aşezarea la care se referă acest toponim, dar se presupune, din informaţiile de la Is. 15:5, că s-ar fi aflat în sudul Moabului (AYBC JER., p. 295). ♦ Termenul *νεβρεμεῖς* (SEPT.FRANKF.) traduce ebr. *nimrîm*, numele unui torent care curge prin actuala Wadi en-Numeirah, vărsîndu-se în Marea Moartă la circa 18 km de capătul sudic al acesteia. De asemenea, este posibil ca torentul vizat să fie Wadi Nimrim, care se varsă în Iordan, la 15 km de punctul în care rîul se varsă, la rîndul său, în Mara Moartă (NICOT, pp. 711-712).

48:38

Substantivul *δωμάτων* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45, eronat, prin *podurile*, traducere păstrată în toate versiunile româneşti fidele textului grecesc, pînă la BIBL.ANANIA, care traduce, în mod corect, prin *acoperişurile*. După VULG., (*tecta*), BIBL.VULG.1760-1761 are *acoperişele*, iar BIBL.1874 traduce ebr. *gaggô* prin *acoperimintele* (BIBL.CORN.1926 are *acoperişurile*).

48:40-41

Ambele versete sînt mai lungi în SEPT.FRANKF. decît în SEPT.RAHLFS, corespunzînd, astfel, extensiunii şi conţinutului locurilor corespondente din VULG. şi BIBL.HEBR. Duşmanul Moabului apare descris ca un vultur care se năpusteşte asupra prăzii (BIBL.VULG.1760-1761: *pajura*). Această pasăre este folosită de obicei în limbajul profetic al Vechiului Testament, pentru a desemna un cuceritor prin excelenţă, cel mai adesea Babilonul (dar şi Egiptul, la Iez. 17:7-8). Conform lui Iosif Flaviu, Babilonul chiar a invadat Moabul, Ammonul şi Iuda în anul 582 î. Hr. (HUEY, p. 396).

48:42

Construcţia *ἀπὸ ὄχλου* (SEPT.FRANKF.) a provocat unele confuzii traducătorilor români, echivalarea din MS.45 (*Şi va pieri Moáv de gloată*) sugerînd că Moabul va fi distrus de o gloată, o mulţime. Din păcate, nici ediţiile ulterioare nu au fost mai precise în a reda adevăratul sens al construcţiei greceşti, care, la rîndul său, încearcă să redea o expresie ebraică destul de dificilă. BIBL.VULG.1760-1761, urmînd textul latin, surprinde însă înţelesul urmărit în acest verset: *Şi va înceta Moav a fi norod*. În tradiţia biblică românească fidelă textului grecesc, de-abia odată cu BIBL.ANANIA se elucidează sensul, această ediţie traducînd, în stilul liber care îi este caracteristic: *Din numeros cât era, Moabul va pieri.*

48:43-44

Aceste două versete sînt aproape identice cu Is. 24:17-18. Profetul Ieremia insistă aici asupra faptului că, oricît de mult ar încerca, moabitenii nu se vor putea sustrage mîniei duşmanului, care va acţiona ca agent divin (vezi WBC, pp. 319-320). În BIBL.HEBR. şi în VULG., precum şi în ediţiile româneşti care urmează textul ebraic ori cel latin, acest capitol mai conţine încă trei versete, care nu au, însă, corespondent în SEPT.FRANKF. şi în SEPT.RAHLFS.

Capitolul al 49-lea

49:1

Capitolul al 49-lea al cărţii lui Ieremia conţine cîteva oracole, cea mai mare parte a acestora de natură poetică, rostite de profet împotriva naţiunilor care locuiau în proximitatea Israelului, din cauza pretenţiilor de extindere teritorială a acestora. ♦ Prima profeţie este un scurt oracol împotriva populaţiei amonite (versetele 1-6), din pricina invadării teritoriului lui Gad (MS.45, BIBL.1688: *Galaad*, *cf.* SEPT.FRANKF.: *γαλαάδ*), şi prezintă o construcţie simetrică: versetele 1-2: discursul de judecată (v. 1: acuzaţia; v. 2: anunţul); versetul 3: condamnarea la doliu; versetele 4-5: discursul de judecată (v. 4: acuzaţia, întrebarea şi rechizitoriul; v. 5: anunţul); versetul 6: anunţul salvării. ♦ Tradiţia biblică păstrează memoria unei relaţii de înrudire între Amon şi Israel. Amoniţii se trăgeau din Ben-Ammi (*i.e.* „fiul poporului meu", „fiul neamului meu dinspre tată"), fiul lui Lot (*cf.* Fac. 19:38), născut prin incest de fiica sa cea mică. Ei au ocupat teritoriul din nord-estul Mării Moarte, între Arnon şi rîul Iaboc, în jurul oraşului Rabbath-Amon (Deut. 3:11), oraşul modern Amman din Iordania, învecinîndu-se la sud cu moabiţii. În ceea ce priveşte delimitarea teritorială, întinderea sa era mai mică decît majoritatea statelor învecinate. Atît amoniţii, cît şi moabiţii au fost adversari permanenţi ai evreilor, deşi erau înrudiţi cu aceştia prin Lot, pînă în zilele Judecătorilor. Jud. 11:4-33 furnizează prima datare a unei încercări amonite de extindere. Mai tîrziu, Nahaş Amoniteanul a invadat regatul lui Saul (1 Reg. 11:1-11), iar David l-a înfruntat, după ce iscoadele sale fuseseră insultate. După o campanie militară prelungită, David a încorporat Amonul în cadrul regatului său (2 Reg. 10). De-a lungul istoriei ulterioare, Amonul a fost deseori în legătură cu viaţa Israelului, în special odată cu încercările amonite de expansiune. Atunci cînd regele asirian Tiglatfalasar al III-lea a strămutat o mare parte din populaţia care locuia la răsărit de rîul Iordan, a inclus şi pe mulţi dintre cei care aparţineau tribului lui Gad (*cf.* Num. 32:29, 31; 4 Reg. 15:29). Amon a profitat de această situaţie şi a ocupat teritoriul lui Gad, presupunînd că seminţia expulzată nu va revendica niciodată teritoriul pierdut. Astfel, în secolul al VII-lea î. Hr., Amon a devenit un prosper vasal al Asiriei, lucru valabil mai tîrziu şi pentru Imperiul Babilonian, căruia începe să i se supună din anul 605 î. Hr. Între anii 600 şi 597 î. Hr., amoniţii se aliază cu armatele lui

Nabucodonosor, alături de caldei, sirieni şi moabiţi, pentru a înfrînge revolta celor din Regatul lui Iuda (4 Reg. 24:2), însă cîţiva ani mai tîrziu (594 î. Hr.) complotează şi se răzvrătesc împotriva babilonienilor. Acelaşi lucru se întîmplă şi în timpul revoltei lui Iuda, între anii 588-587 î. Hr. (*cf.* Iez. 21:18-32). Conducătorul amonit, Baalis, a instigat la asasinarea lui Ghedalia după căderea Ierusalimului, în anul 587 î. Hr. (Iez. 40:13-41:15). Alături de moabiţi şi Iuda, amoniţii au devenit obiectul războinării lui Nabucodonosor, în 582 î. Hr. Mai tîrziu, Amon a fost cucerit de către arabi, iar la jumătatea secolului al VI-lea î. Hr. a încetat să mai existe ca naţiune (HUEY, p. 397). ♦ Ca şi în cazul majorităţii vecinilor săi, populaţia amonită era eterogenă. Numele proprii din Biblie şi datele din puţinele inscripţii amonite ce au supravieţuit indică un tipar în principal semit. Lexicul amonit, numele şi morfologia inscripţiilor stabilesc amonita ca avînd un limbaj canaanit, cu o ortografie distinctă (JACKSON, pp. 93-109). ♦ Melchom (*cf.* SEPT.RAHLFS: *Μελχομ*, SEPT.FRANKF.: *μελχόλ*, VULG.: *Melchom*) era principala zeitate amonită, în numele căreia a fost conceput planul de cucerire şi expansiune teritorială al amoniţilor (*cf.* 3 Reg. 11:5, 33; 4 Reg. 23:13). Ca şi Chemoş, principala zeitate moabită, Melchom va fi dus în captivitate împreună cu preoţii şi cu slujitorii săi (*cf.* Ier. 48:7; 49:3). Numele este păstrat în toate versiunile româneşti (MS.45, BIBL.1688: *Melhol*, BIBL.ANANIA şi BIBL.1968: *Milcom*, BIBL.VULG.1760-1761: *Melhom*, BIBL.1936 şi BIBL.1944: *Melcom*, BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926: *Malcom*, BIBL.1874: *Milcamŭ*, BIBL.1911: *Milcam*). Este posibil ca termenul să suporte, pe lîngă accepţiunea unui zeu ceresc şi pe aceea a unui rege pămîntesc (de la rădăcina ebr. *mlk*), din moment ce amoniţii obişnuiau să-şi numească zeitatea „regele meu/ nostru" (BIBL.HEBR.: *malkām*). ♦ Localitatatea Tell el-ʿUmeiri este situată în partea sudică a dealurilor din împrejurimile Ammanului, în Iordania, la extremitatea nordică a cîmpiei Madaba, între Parcul Naţional Amman şi Autostrada Aeroportului Internaţional Regina. O inscripţie pe un sigiliu, descoperită aici în anul 1984, în cadrul proiectului „Cîmpiile Madaba", este datată la începutul secolului al VI-lea î. Hr. şi conţine următoarele cuvinte: „care aparţine lui Milkomʾur, robul lui Baalyasha". Cel care deţinea acest sigiliu, probabil un conducător amonit, purta numele de Milkom, iar Baalyasha este, fără îndoială, regele Baalis al amoniţilor, menţionat la Ier. 40:14. Surprinzător este faptul că, deşi Milkom a fost o zeitate naţională a amoniţilor, numele său nu era folosit în mod frecvent în rîndul poporului. Pecetea descoperită la Tell el-ʿUmeiri conţine prima menţionare extrabiblică atît a numelui zeităţii amonite Milkom (Moloh), cît şi a numelui regelui amonit Baalis (VLADIMIRESCU, pp. 96-98). ♦ O altă inscripţie pe un sigiliu, tot din secolul al VI-lea, conţine numele Badmilkom. Părerea generală a specialiştilor, începînd cu arheologul John Bright, este că Milcom şi Molech (Moloh) vorbesc despre una şi aceeaşi zeitate, cea de-a doua variantă fiind, probabil, o distorsiune deliberată a celei dintîi (AYBC JER., p. 315).

49:2

Cetatea Rabbath (SEPT.RAHLFS: *Ραββαθ*, VULG.: *Rabbath*, MS.45, BIBL.1688: *Ravath*) era capitala amoniţilor, „cetatea domnească" (supranumită şi „Cetatea-apelor") ce fusese cucerită şi prădată de regele David (*cf.* 2 Reg. 11:1; 12:26-27). Numele său complet era Rabbat Bĕnê-ʿAmmôn, adică „Cetatea cea mare a fiilor lui Amon", în contrast cu cetăţile mai mici şi insignifiante care o înconjurau (*cf.* Deut. 3:11). Capitala amonită era străbătută de rîul Iaboc, care îşi are izvorul în apropiere, fiind situată la aproximativ 22 km nord-est de Heşbon şi la 40 km est de Iordan, în prezent oraşul modern Amman, capitala Regatului Haşemit al Iordaniei. Situl se vrea a fi cel mai vechi oraş ocupat în mod continuu din istoria întregului Orient Apropiat. Ruinele vechii aşezări se găsesc actualmente pe o înălţime din centrul oraşului Amman, numită el-Qalʿa (*i.e.* „Citadela"). Săpăturile arheologice realizate aici au scos la iveală un mare centru urban aparţinînd Epocii de Fier II (900-586 î. Hr.) (AYBC JER., p. 316).

49:3

Heşbonul (SEPT.RAHLFS: *Εσεβων*, VULG.: *Hesebon*, MS.45, BIBL.1688: *Esevón*) este un oraş moabit de frontieră, controlat, în mod aparent, la vremea respectivă de Ammon (*cf.* Jud. 11:26; Ier. 48:2). El este menţionat *de jure* ca un oraş al lui Gad, însă *de facto* era o cetate amonită. În Num. 21:26, se spune că „Heşbonul era cetatea lui Sihon, regele Amoreilor". În Is. 15:4 şi 16:9, este socotit ca aparţinînd moabiţilor. Cert este faptul că a fost o dispută continuă în privinţa supremaţiei asupra oraşului, pe de o parte, între triburile lui Ruben şi Gad şi, pe de altă parte, între moabiţi şi amoniţi. ♦ Invocarea Heşbonului de a se lamenta pentru distrugerea şi pustiirea cetăţii Ai este o ironie a profetului, deoarece, spre deosebire de discursul său asupra lui Israel şi Iuda, în cazul de faţă nu este implicat personal în suferinţa provocată (BCBC, p. 258). ♦ Se pare că cetatea Ai (VULG.: *Hai*) nu este binecunoscutul oraş canaanit, situat la răsărit de Bethel (Ios. 7:2; 8:1-29). Este greu de precizat cu exactitate dacă mai exista un alt Ai lîngă Heşbon, în Transiordania, deoarece nu avem o listă clară a cetăţilor amonite. Ca nume propriu, ebr. *ʿay* este însoţit întotdeauna de articol în BIBL.HEBR. (*hāʿay*) şi înseamnă 'mormanul', 'grămada', 'ruina' (*cf.* Ier. 26:18; Mih. 3:12). Lipsa articolul din Textul Masoretic sugerează probabil o altă accepţiune decît numele unei cetăţi (TOTC, p. 181). Această idee este susţinută în BIBL.RADU-GAL., unde termenul este asimilat unui substantiv comun: *pustiitorul*. Istoricul Hugo Grotius spune că exista o cetate numită Gaia lui Ptolomeu pe lîngă Heşbon (BLAYNEY, p. 499). De altfel, SEPT.FRANKF. are cuvîntul *γαΐ*, urmată de MS.45 şi de BIBL.1688 (*Gai*), precum şi de toate celelalte ediţii româneşti care traduc textul grecesc. Există, de asemenea, şi un oraş modern numit Ai, situat în regiunea Kerak, la circa 2 km sud-est de Kathrabba (PARKER, p. 34). O altă interpretare ar putea fi legată de transmiterea textului biblic, dat fiind binecunoscutul fenomen, destul de frecvent, al apariţiei erorilor

de copiere, cauzate în special de confuzia literelor ebraice similare. Cel mai adesea erau confundate literele *yod* şi *resh*. Concluzia evidentă ar fi că, în loc de Ai, ar trebui să citim Ar (*i.e.* „cetatea"), un nume adecvat pentru desemnarea capitalelor Rabbath-Ammon sau Heşbon. Este adevărat că singura dată cînd capitala Rabbath este numită *par excellence* „Cetatea" se înregistrează în 2 Reg. 10:3, 14, ceea ce poate fi considerat drept un *argumentum ex silentio*. ♦ Sintagma θυγατέρες ῥαββάθ (SEPT.FRANKF.), *filiae Rabbath* (VULG.), tradusă în MS.45 prin *fêtele Ravvath* şi în BIBL.1688 prin *fête den Raváth*, poate fi înţeleasă fie cu sensul propriu de 'femei din Rabbath' (comp. cu 2 Reg. 1:24 sau Luc. 23:27), ori, într-o accepţiune mai largă, 'locuitori din Rabbath', fie, în sens figurat, ca o referinţă la „fiicele-cetăţi" din BIBL.HEBR.: *bĕnōteyhā* (*cf.* Num. 21:25; 32:42; Targumul traduce, la rîndul său, prin: *cetăţile ei*), adică localităţile mai mici şi insignifiante care înconjurau capitala, depindeau de ea şi, împreună cu ea, formau oraşul-stat (vezi şi Ios. 15:45; 17:11). Şi ele sînt chemate să se lamenteze pentru distrugerea Rabbathului, alături de zeul Melchom şi de toţi preoţii şi slujitorii săi (vezi Am. 1:15; Ier. 48:6). Unii comentatori moderni afirmă că în cazul de faţă este o îmbinare reuşită între imaginea bocitoarelor profesioniste, care în societatea Vechiului Orient Apropiat erau în mod tradiţional femei, şi personificarea cetăţii jelite (MCKANE, p. 1207). Strigătul de război, dezolarea şi oraşele arzînde fac parte din „depozitul" unei terminologii tradiţionale specifice oracolelor rostite împotriva naţiunilor. Ca rezultat al atacului militar ulterior şi al înfrîngerii armatei amonite, Israelul îşi va recîştiga teritoriul pierdut.

49:4-5

Sintagma θυγάτηρ ἰταμίας (SEPT.FRANKF.), tradusă în mod surprinzător în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *fata Itamiei*), corespunzătoare lat. *filia delicata* (VULG.), se referă la lipsa de obedienţă şi de fidelitate a amoniţilor. Expresii similare fuseseră folosite şi în legătură cu nesupunerea şi necredincioşia lui Israel (vezi 3:14, 22; 31:22; 50:6). De altfel, elementul comun al oracolelor rostite împotriva naţiunilor este judecata lui Dumnezeu împotriva mîndriei acestora (BIBL.ANANIA: *fiică înfumurată*). Amonul este învinuit de punerea încrederii, în mod neînţelept, în puterea şi bogăţiile sale, ceea ce duce implacabil la iniţierea ostilităţilor. Un alt aspect al judecăţii împotriva Amonului îl reprezintă atacurile pline de teroare venite din partea tuturor popoarelor învecinate şi împrăştierea iremediabilă a acestei naţiuni.

49:6

A doua profeţie din capitolul al 49-lea, bogată în alegorii şi în metafore, este rostită împotriva populaţiei Edomului (Idumeii), întărind proverbul biblic care spune că „mîndria merge înaintea nimicirii, iar înaintea căderii, gîndul cel rău" (Parim. 16:20). Avdia, unul dintre profeţii pre-exilici ai Vechiului Testament, vorbeşte în mod exclusiv despre edomiţi, prezentînd unele pasaje paralele cu textul în discuţie. Specialiştii dispută astăzi similarităţile evidente dintre cele două cărţi profetice, vorbind fie despre un „împrumut" între cei doi autori, fie despre citarea din partea amîndurora a unei surse comune mai vechi. De asemenea, cartea profetului Iezechiel conţine un pasaj virulent împotriva lui Edom, pe care îl numeşte „muntele Seir" (Iez. 35:2), în antiteză cu „muntele lui Israel" (36:1), care denotă ţara israeliţilor. Păcatul capital de care este acuzată populaţia edomită îl reprezintă mîndria. Sentimentul invulnerabilităţii era generat de teritoriul pietros, aproape inaccesibil, în care era aşezat Edomul (în nord, cca 1500 m deasupra nivelului mării). Înţelepciunea de care dăduseră dovadă odinioară edomiţii s-a degradat treptat, eşuînd, prin mîndria lor, în a evita catastrofa. Reacţia divinităţii împotriva acestui lucru este de o violenţă considerabilă, reflectată în impresiile acustice şi vizuale ce transpar din pericopă (MCKANE, p. 1230). ♦ Descendenţi ai lui Esau, edomiţii ocupau regiunea transiordaniană care se întindea pe aproximativ 160 km la sud-est de Marea Moartă, de la Golful Aqabah pînă la pîrîul Zered, sau *Wādī el-Hasā* (Fac. 36:1-19; Deut. 2:8). Ţinutul se învecina la est cu Deşertul Sirian-Arab, iar la vest cu Valea Arabah. Graniţele Edomului au fluctuat de-a lungul diferitelor perioade istorice, în funcţie de realităţile economice şi politice, aflate într-o continuă schimbare. În Pentateuh se vorbeşte despre aceeaşi regiune drept „ţinutul Seir din ţara Edomului" (Fac. 32:3; Num. 24:18). Ura acerbă dintre descendenţii celor doi fraţi, Iacob (Israel) şi Esau, dura de mult timp (Fac. 27:41; Am. 1:11-12; Ps. 137:7-9). Conducătorii edomiţi dovedeau ostilitate faţă de Israel (Num. 20:14-20; Jud. 11:17), însă, cu toate acestea, evreilor li se interzisese să îi atace (Deut. 23:7). David cucerise Edomul (2 Reg. 8:13-14), însă edomiţii s-au revoltat în zilele regelui Ioram (4 Reg. 8:20-22) şi, în final, şi-au dobîndit independenţa de sub Iuda (4 Reg. 16:5-6). Ca şi alte naţiuni mai mici, Edom plătea tribut Asiriei, apoi şi-a transferat loialitatea regelui Nabucodonosor, în anul 605 î. Hr. Chiar dacă iniţial edomiţii au colaborat cu regele Sedechia, plănuind o rebeliune împotriva babilonienilor, mai tîrziu s-au aliat cu aceştia (Iez. 25:12-14; Ps. 137:7). Odată cu strămutarea iudeilor de către babilonieni, după căderea Ierusalimului, în anul 587 î. Hr., edomiţii, la presiunea triburilor arabe din deşert, au ocupat teritoriul din sudul Iudeii, la nord de Hebron. În perioada Noului Testament, regiunea este cunoscută sub denumirea de Idumeea, patria natală a Regelui Irod cel Mare. De altfel, toate versiunile româneşti care urmează textul Septuagintei (Ἰδουμαία) prezintă termenul *Idumeea* (*i.e.* „pămîntul lui Uz", *cf.* Avd. 8), corespunzător lui *Edom* (*i.e.* „roşu", *cf.* Fac. 25:25) din BIBL.HEBR. ♦ Temanul era fie o cetate, fie regiunea nordică a Edomului, ori poate chiar un nume alternativ pentru Edom (Avac. 3:3), după numele nepotului lui Esau (Fac. 36:11; 15). Locul în care se afla cetatea Teman este încă disputat de cercetători, care îl identifică cu oraşul modern *Ţawīlān*, la nord-est de satul *Al-jī* şi la 8 km est de Petra (GLUECK, pp. 29-32). ♦ Locuitorii Temanului erau celebri în antichitate pentru înţelepciunea lor. Termenul σοφία din

SEPT.RAHLFS se referă probabil la practicarea filosofiei morale, o atitudine similară cu ceea ce găsim descris în unele părţi din cartea Proverbelor lui Solomon (PULPIT, p. 248). Alţi comentatori sînt mult mai pragmatici şi spun că, de fapt, faima sapienţială a edomiţilor era ecoul experienţei lor de a face negoţ cu caravanele ce proveneau din Arabia sau din alte regiuni îndepărtate (HERM., p. 374). Este vorba probabil despre „înţelepciune" ca element coagulant al înaltei culturi semite, a cărei paradigmă rămîne indubiltabil regele Solomon (3 Reg. 4:30). Elifaz, unul dintre prietenii apropiaţi ai lui Iov era din Teman (Iov 2:11; 4:1).

49:7-11

Cetatea Dedan, un important centru comercial, era aşezată într-o oază care se întindea în nord-vestul provinciei Arabia, care probabil aparţinuse, în anumite perioade, Edomului. Locuitorii Dedanului erau comercianţi (Is. 21:13) care călătoreau, cu caravanele lor, în Israel, Siria şi Fenicia. Începînd cu anul 1890, localitatea a fost identificată cu ruinele cetăţii al-Khuraybah, în nordul satului *al-'Ulā*. Pe o inscripţie descoperită la Harran, aparţinînd lui Nabonidus (556-539 î. Hr.), se aminteşte despre o campanie a acestui conducător împotriva cetăţii *Dedanu* şi asupra altor cetăţi învecinate, care a durat nu mai puţin de zece ani. Alte patru menţiuni despre „războiul împotriva Dedanului" se găsesc în inscripţiile de la Jabal Ghunayim, aparţinînd, foarte probabil, aceleiaşi perioade (AYBC JER., pp. 329-330). ♦ Gr. *βαθύνατε εἰς κάθισιν* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS), *cf.* MS.45: *Afundaţi pre voi spre şedêre*, BIBL.1688: *Afundaţi-vă pre voi spre şădêre*, BIBL.ANANIA: *Săpaţi adânc pentru o locuinţă*, poate fi interpretată ca un îndemn adresat populaţiei din Dedan de a înceta să mai urce înălţimile Edomului, în scopul schimburilor comerciale (HERM., p. 375).

49:12-17

Vorbind despre nimicirea Edomului de către popoarele vecine, Chiril al Alexandriei spune: „Vezi, te-am făcut mic printre neamuri şi cu totul demn de dispreţ. Vei cădea în necazuri, nevăzînd ceea ce se întîmplă cu tine, pentru că te-ai înălţat pe tine însuţi. De aceea, adevărat este că *Iudeea va fi pustiită* şi, de asemenea, că ceea ce urmează este spus întocmai de către Avdie: „Dar casa lui Esau, o mirişte; şi asupra ei se vor aprinde şi fi-va că o vor mistui; şi-n casa lui Esau nu vor mai fi ogoare pentru grîu, că Domnul a grăit". Aceasta este întocmai cu ceea ce găsim în cărţile păgîne, că „nici un purtător de torţă nu a fost cruţat de ei", referindu-se la cele care au fost doborîte şi cu totul distruse" (CHIRIL AL ALEXANDRIEI, IER., p. 1456). ♦ Profeţia care vorbeşte despre diminuarea continuă a statutului teritoriului edomit începe să-şi găsească împlinirea în secolul al III-lea î. Hr., cînd Edomul a fost atacat de nabateeni. Edomiţii care fug în Iudeea vor fi mai tîrziu supuşi de Iuda Macabeul (1 Mac. 5:65) şi asimilaţi de către israeliţi în timpul lui Ioan Hircan.

49:18-21

Capitala Edomului era oraşul Bozrah (BIBL.HEBR.: *boṣrâ*, *cf.* Am. 1:12), situat la 30 km sud-est de Marea Moartă, în partea de nord a Edomului. Cetatea nu trebuie confundată cu Bozrah din Moab (48:42). Astăzi, lîngă ruinele vechii cetăţi se află localitatea modernă *Buṣeirah* (*i.e.* „micul Bozrah") din Iordania, situată la 22 km sud de Tafila, care a devenit, în ultimii ani, un sit arheologic. Săpăturile arheologilor britanici, realizate la începutul anilor '70 şi apoi în 1980, au scos la iveală un centru administrativ bine fortificat în mijlocul oraşului, cu edificii asemănătoare celor din secolele al VII-VI-lea î. Hr., descoperite la Haţor. Au fost, de asemenea, găsite dovezi ale incendierii cetăţii, probabil în secolul al VI-lea î. Hr. de către babilonieni, după care teritoriul a fost abandonat (AYBC JER., p. 337). Distrugerea sa poate fi interpretată ca o consecinţă a blestemului care a căzut asupra întregului teriroriu edomit.

49:22-25

Mesajul împotriva diferitelor naţiuni continuă cu ameninţarea vecinului nordic al Regatului Iuda, Siria. Accentul cade acum pe capitala Damasc şi pe alte două oraşe-state mai mici, Hamat şi Arpad, a căror prezenţă ar putea indica atacul unui inamic din nord. Succintul oracol rostit de Ieremia împotriva Damascului este destul de simplu şi fusese deja anticipat de profeţii Amos (1:3-5) şi Isaia (17:1-11). Nu există nici un motiv de judecată precis în acest text. Damascul este pur şi simplu inclus printre naţiunile supuse judecăţii lui Dumnezeu. Cu toate acestea, Dumnezeu este prezentat aici într-o manieră tipică pentru oracolele împotriva naţiunilor, sub forma războinicului divin care aduce judecata şi reinstaurează dreptatea. ♦ În perioada Vechiului Testament, Damascul era capitala Regatului de Sud-Est al Aramului/ Siriei şi capitala mai multor state siriace mai mici, inclusiv a celor care cuprindeau Hamatul şi Arpadul (4 Reg. 18:34; 19:13). Încă din vechime, oraşul a controlat numeroase drumuri comerciale şi militare, fiind „poarta de intrare" spre un deşert nelocuit, dar şi cea mai convenabilă „poartă de ieşire" din această zonă deşertică spre mare. Mai mult, a constituit punctul de legătură dintre vechile civilizaţii ale Egiptului şi Mesopotamiei. De-a lungul timpului, oraşul a avut mai multe denumiri, datorită faimei sale în istorie, a statutului geografic privilegiat, dar şi a peisajului răpitor. Prima menţionare a Damascului apare în lista ţărilor invadate de către Faraonul egiptean Tuhotmos al III-lea (sec. al XV-lea î. Hr.), scrisă pe zidurile Templului Al Karnak din Luxur: *ta-ms-qu*. Aceeaşi denumire apare şi un secol mai tîrziu, în lista faraonului Aminhotib al III-lea. În scrierile de la Tel al-Amarna, numele apare de trei ori, scris astfel: *di-mas-qa*, *du-ma-as-qa*, *di-ma-as-qi*. De asemenea, numele Damasc este menţionat de cîteva ori şi în Vechiul Testament, în scrierile asiriene tîrzii şi în cele aramaice. În orice caz, regiunea Damascului a fost cunoscută drept *Apum* (sau *Opi*), începînd cu mileniul al II-lea î. Hr. şi *Aram*, începînd cu mileniul I î. Hr. Populaţia aramaică îl numea *Dar Mesek*, care înseamnă „casa irigată", „ţinutul irigat". Grecii şi romanii au modificat numele în *Damascus*, în timp ce arabii au reţinut numele curent (*Dimashq*).

Aproximativ în mileniul al III-lea î. Hr., Damascul era locuit de amoriţi, fiind invadat în valuri succesive de către asirieni şi faraoni, pînă cînd Tuhotmos (1490-1436 î. Hr.) a statornicit suveranitatea Egiptului asupra Siriei, după bătălia de la Majdo. Scrierile egiptene şi asiriene vechi ne vorbesc despre importanţa economică şi politică de care se bucura cetatea în acea perioadă. În a doua jumătate a mileniului al II-lea î. Hr., Damascul era locuit de arameeni, care au stabilit aici Regatul „Aram Dimashq", care a căpătat o influenţă din ce în ce mai mare, ca punct de legătură între toate regatele aramaice, în scopul solidarizării lor în lupta împotriva asirienilor. Regatul este menţionat în Vechiul Testament drept *Aram* sau *Siria*. Printre cei mai cunoscuţi regi arameeni menţionăm pe Razun Ben Iledaa (întemeietorul Regatului), Razun, Ber Haddad şi Ezekiel. De la domnia lui Solomon pînă la ridicarea Regatului Asiriei, la jumătatea secolului al VIII-lea î. Hr., Siria a fost anatagonică regatului de Nord al Israelului, existînd tensiuni permanente între cele două. Sfîrşitul Regatului Aram a survenit în anul 732 î. Hr., după o îndelungată campanie militară, iniţiată de regele asirian Tiglatfalasar al III-lea, în urma căreia teritoriile înconjurătoare au fost devastate în totalitate (*cf.* 4 Reg. 16:9). În anul 605 î. Hr., după căderea Asiriei, oraşul a devenit vasal al Babilonului. Caldeii (sau neo-babilonienii), conduşi de regele Nabucodonosor, au dominat oraşul pînă în secolul al VI-lea î. Hr. (572 î. Hr.). Armata siriacă s-a alăturat lui Nabucodonosor în atacul împotriva lui Iuda, în 599-598 î. Hr. După căderea Babilonului (538 î. Hr.), a urmat dominaţia persană. Pe la anul 333 î. Hr., Alexandru cel Mare l-a înfrînt pe regele perşilor Darius al III-lea în bătălia de la Issus şi, astfel, grecii vin să inaugureze o nouă epocă în istoria acestei regiuni. După moartea lui Alexandru Macedon, Seleucus, unul dintre generalii armatelor sale, a fondat regatul seleucizilor. Anul 312 î. Hr. este considerat atît punctul de plecare al formării statului sirian, cît şi al invaziei seleucide, cînd titulatura „Regele Siriei" apare pentru prima dată. Regele nabateean Hareth al III-lea (87-62 î. Hr.) a condus cuceririle arabe şi în aceste ţinuturi, alegînd Damascul drept capitala regatului său în anul 85 î. Hr. Generalul roman Pompei a cucerit Siria în anul 64 î. Hr., iar Damascul a primit denumirea de „Metropolis". În timpul conducerii Împăratului Diocleţian (284-305 d. Hr.), au fost create în Damasc ateliere pentru fabricarea armelor de război. La sfîrşitul secolului al IV-lea d. Hr., Imperiul Roman a fost împărţit, iar Damascul a devenit o parte a Imperiului Bizantin, care îşi avea capitala la Constantinopol, sub directa supraveghere a lui al-Ghassassens. Arabii musulmani au cucerit Damascul în anul 635 d. Hr., în timpul conducerii Califului Omar Ibn al Khattab, care l-a numit aici guvernator pe Yazid Ibn Abi Sufian (VLADIMIRESCU, CIUREA, pp. 66-68). ♦ Numele *Δαμασκός* (SEPT.RAHLFS) este folosit aici pentru a desemna întreaga naţiune. Ostilităţile sale neîncetate faţă de Iudeea şi Israel sînt relatate pe larg în cărţile Regilor. ♦ Hamat (SEPT.RAHLFS: *Ημαθ*), un vechi oraş în centrul cîmpiilor Siriei, era situat pe rîul Orontes, la 214 km nord de Damasc, locul prin care trecea una dintre cele mai importante rute comerciale din Asia Mică spre sud. În mod normal, oraşul constituia graniţa Regatului Israel (Num. 34:8; Is. Nav. 13:5), fiind de fapt o parte a regatului lui Solomon (2 Paral. 8:4), cucerită pentru o perioadă scurtă de timp de către Ieroboam al II-lea (4 Reg. 14:25). Sub regele Sargon, fusese încorporată Imperiului Asirian, iar populaţiile rebele fuseseră deportate aici. Faraonul Neco ocupase „pămîntul din Hamat" înainte de bătălia de la Carchemiş, în anul 605 î. Hr. (4 Reg. 23:33), după care a căzut în mîna babilonienilor. Grecii îl numiseră odinioară *Epiphania*. Astăzi, Hamatul a supravieţuit în oraşul modern Hama. ♦ Situat tot în nordul Siriei, oraşul Arpad (SEPT.RAHLFS: *Αρφαδ*) se afla la 35 km nord de Alep, fiind identificat astăzi cu *Tell Rifa'ad*. Ca şi în cazul Hamatului, Arpadul a devenit vasalul Asiriei, începînd cu 738 î. Hr. (Is. 10:9; 36:19; 37:13). Astăzi, o colină situată la aproximativ 5 km de Alep mai poartă încă numele de *Erfâd*. Săpăturile arheologice moderne au scos la iveală dovezi evidente ale ocupaţiei asiriene din secolul al VII-lea î. Hr., precum şi ale ocupaţiei neo-babiloniene din secolul al IX-lea. Arpad, Hamat şi Damasc apar menţionate împreună atît în Biblie, cît şi în documentele asiriene (AYBC JER., p. 349).

49:26

Numele *Benhadad* (VULG.: *Benadad*) a fost purtat de cel puţin trei conducători sirieni, care au avut sediul în Damasc, dintre care unul în jurul anului 880 î. Hr. (3 Reg. 15:18; 20:1), iar altul în 790 (4 Reg. 6:24; 8:7; 13:3). Este posibil să fi existat şi un al treilea, care a condus după 870, şi chiar un al patrulea, după 845. Incertitudinea legată de existenţa acestor conducători nu este relevantă la nivelul pasajului, de vreme ce termenul este folosit pentru a se referi în general la casa regală din Damasc, inima naţiunii siriene. Exprimarea poate fi asimilată sintagmei „casa lui Omri", care, în analele asiriene, desemnează Regatul de Nord al Israelului (HERM., p. 380). SEPT.FRANKF. foloseşte sintagma *υἱοῦ ἄδερ*, tradusă întocmai în MS.45 (*fiiului Ader*) şi în BIBL.1688 (*fiiului lui Ader*).

49:27-32

Chedar/ Kedar (SEPT.RAHLFS: *Κηδαρ*, BIBL.HEBR.: *qēdār*) era numele generic al triburilor seminomade din deşertul siro-arab, la răsărit de Iudeea şi de Edom, menţionate frecvent în Vechiul Testament (*e.g.* Fac. 25:13; Is. 21:16; Ier. 2:10). Ca seminomazi, chedariţii sînt descrişi ca un popor izolat, care locuieşte în corturi făcute din piele de capră cu părul negru, *cf.* ebr. *qdr* (*negreală*) (vezi Ps. 119:5; Cînt. 1:4-5) şi în aşezări lipsite de ziduri de protecţie, apărate de arcaşi recunoscuţi (Is. 21:16-17). Ieremia se mai referise la chedariţi la începutul scrierii sale (2:10). Izolarea din deşert, dar şi mobilitatea creată de locaţia lor, le dădeau o impresie de falsă protecţie şi independenţă (HUEY, p. 405). Despre Kedar şi vecinii săi din deşert găsim numeroase menţiuni şi în sursele asiriene şi babiloniene, deoarece au fost atacaţi şi prădaţi adesea de către armatele asiriene şi

babiloniene. Tiglatfalasar al III-lea (745-727 î. Hr.), Sargon al II-lea (721-705), Sanherib (704-681) şi Esarhadon (680-669) au purtat campanii împotriva lor, luîndu-le prada şi bunurile. Kedar i-a creat numeroase dificultăţi regelui Asurbanipal în răscoala generală din 652 î. Hr., însă, atunci cînd lucrurile au scăpat de sub control, regele asirian a luat o serie de măsuri punitive împotriva acestor triburi nomade. Conform „Cronicii Babiloniene", în anii 599-598 î. Hr., arabii (*i.e.* chedariţii) au fost atacaţi de regele Babilonului, Nabucodonosor, cu puţin timp înainte de cucerirea Ierusalimului. Împlinirea profeţiei împotriva acestor nomazi, rostită de Ieremia cel mai probabil în 604 î. Hr., este susţinută tot în sursele babiloniene, care relatează că, în urma campaniilor militare, au fost prădaţi şi li s-au luat averile, animalele şi bunurile. Cuvintele apar ca fiind un adaos tardiv, dacă nu cumva profeţia este caracterizată ca fiind un *vaticinum post eventum* (BCBC, p. 260). ♦ Secvenţa *Βασιλίσσῃ τῆς αὐλῆς* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS) (BIBL.1688: *împărăteasa curţii*, BIBL.ANANIA: *Regina curţii*) se referă la descendenţii direcţi ai lui Chedar, fiul lui Ismael, conceput de către Avraam împreună cu egipteanca Agar (vezi Fac. 25:13; 1 Paral. 1:29). Unii comentatori susţin că *Vorlage*-ul ebraic al termenului *αὐλή* este *ḥāṣēr*, asociindu-l cu Is. 42:11, unde se spune că chedariţii locuiesc în *ḥăṣērîm* (*i.e.* sate/ incinte fortificate, fără ziduri şi porţi, locuinţe ale triburilor arabe din estul şi sud-estul Palestinei). BIBL.HEBR. foloseşte, aşadar, pentru totalitatea triburilor arabe seminomade un termen prezumţios, şi anume *mamlĕkôt ḥāṣôr*, *i.e. regatele Haţorului* (MCKANE, p. 1238). De altfel, toate traducerile româneşti care urmează textul tasoretic folosesc aceeaşi expresie (*e.g.* BIBL.RADU-GAL.: *regatului Haţor*, BIBL.CORN.1926: *împărăţiilor Haţorului*). Specialiştii au făcut o comparaţie cu termenul arab *ḥāḍir*, care se referă la popoarele care trăiesc în deşert în aşezări situate lîngă sursele de apă şi cu termenul akkad. *ḫaṣāru*, care înseamnă „ţarc pentru oi" (AYBC JER., p. 353). ♦ Sintagma *τοὺς υἱοὺς Κεδέμ* (SEPT.FRANKF., SEPT.RAHLFS), MS.45: *fiii Chedem*, BIBL.ANANIA: *fiii lui Chedma*, se referă la descendenţii lui Kedem/ Chedma, fratele lui Chedar (*cf.* Fac. 25:15), un alt strămoş al tribului cu acelaşi nume. De aceea, chedariţii erau identificaţi adesea ca fiind descendenţi ai „fiilor lui Ismael". Poate fi vorba şi despre un joc de cuvinte între termenii *qēdār* (*Kedar*) şi *qedem* (*est*, *răsărit*). Termenul ebr. *bĕnê-qedem* („popoarele de la răsărit"), *cf.* BIBL.RADU-GAL., BIBL.CORN.1926: *fiii Răsăritului*, este unul general în BIBL.HEBR. pentru Kedar şi alte triburi nomade din deşertul arabo-sirian, comercianţi de oi, capre, cămile şi boi, animale obţinute, de obicei, în urma unor jafuri. Despre Iov, celebrul personaj din ţinutul lui Uz, se spune că era cel mai de seamă om din tot ţinutul Soarelui-Răsare (Iov 1:1-3). În cărţile Judecătorilor, „popoarele de la răsărit" erau asociate cu madianiţii şi cu amaleciţii (Jud. 6:3, 33; 7:12; 8:10). *Qedem* este menţionat şi în opera clasică egipteană „Povestea lui Si-nuhe" (sec. al XX-lea), deşi aici se referă doar la zona din răsăritul oraşului fenician Byblos (AYBC JER., p. 354).

Capitolul al 50-lea

50:1

Babilonul a constituit fundalul multora din capitolele anterioare ale cărţii profetului Ieremia. Seria de oracole rostite împotriva naţiunilor care locuiau în proximitatea Israelului, din cauza pretenţiilor de extindere teritorială a acestora, se încheie cu o profeţie despre soarta Imperiului Babilonian. De asemenea, destinul său este mult mai intens, pentru că răzbunarea divină trece pe primul plan, iar motivele distrugerii sînt precizate în mod explicit. Ideea centrală a acestui oracol o constituie faptul că Babilonul va fi distrus, din pricina păcatelor împotriva lui Dumnezeu şi a poporului ales, iar populaţia captivă a Israelului se va întoarce acasă. Data rostirii profeţiei rămîne incertă: în vreme ce unii specialişti presupun existenţa unui oracol compus din mai multe părţi distincte, rostit în perioade diferite, cuprinse între anii 590-562 î. Hr., alţii vorbesc despre un text compact, provenind din anul 580 î. Hr. (BCBC, p. 264). ♦ Structura poemului este destul de complexă, inserînd cu abilitate tablourile statice printre cele în mişcare. La o primă vedere, oracolul cuprinde două volete, care corespund împărţirii în cele două capitole: 50 şi 51. Cadrul acestui oracol constă într-o introducere (50:1-3), o concluzie intermediară pentru prima jumătate, respectiv finalul capitolului al 50-lea (versetele 45-46) şi o concluzie finală (51:54-58). De asemenea, oracolul este urmat de o acţiune simbolică (51:59-64). Pentru fiecare jumătate a oracolului, există trei termeni-cheie, discutaţi separat: *Babilon – vrăjmaşul/ inamicul – Israel.* ♦ Babilonul era capitala Mesopotamiei de sud, localizat în vechime pe rîul Eufrat, în regiunea care constituie astăzi sudul Irakului, la circa 88 km sud de oraşul modern Bagdad. Este o parte a unei vechi civilizaţii care datează din mileniul al III-lea î. Hr. Sub Hammurabi (1793-1750 î. Hr.), Babilonul a devenit un puternic imperiu, dar a suferit secole de declin după atacurile hitiţilor, urmate de controlul kasiţilor (1600-1150 î. Hr.). Sub Nabucodonosor I (1124-1103 î. Hr.), Babilonul a scăpat de sub dominaţia străină şi s-a bucurat de o perioadă de refacere, pînă cînd a ajuns, în secolul al IX-lea î. Hr., sub Imperiul Asirian, care s-a prăbuşit în 609. În anul 626 î. Hr., Nabopolassar a cîştigat independenţa de sub o Asirie slăbită şi a creat Imperiul Neo-Babilonian. Acesta a atins punctul maxim de dezvoltare sub Nabucodonosor al II-lea (605-562), care a iniţiat un ambiţios plan urbanistic, ridicînd numeroase clădiri, printre care se numărau un templu dedicat zeului Marduk, un palat uriaş al Citadelei de Sud, un zid exterior impunător, făcut din cărămidă arsă, cu un şanţ în faţa sa, precum şi o poartă decorată cu imaginea zeiţei Estera/ Iştar, prin care se asigura intrarea în cetate. Succesorii săi nu s-au ridicat însă la înălţimea înaintaşului lor, aşa că imperiul a decăzut în mod constant, pînă cînd a fost nimicit, fără prea multe dificultăţi, de către regele persan Cirus, în 539. Marele strateg Alexandru Macedon a stabilit aici capitala noului său imperiu, însă la începuturile erei creştine, cetatea era în mare măsură părăsită (HUEY, p.

409). ♦ Săpăturile arheologice au fost începute aici de britanici în anul 1811. Arheologii francezi şi britanici s-au întors aici în anii 1850, după care o echipă de la British Museum a excavat situl între anii 1878-1889. Apoi, un grup aparţinînd *Societăţii Orientale Germane* a activat sistematic din anul 1899 pînă în 1917. Cercetările au fost întrerupte de izbucnirea Primului Război Mondial. O parte din tezaurul arheologic descoperit, cuprinzînd porţiuni din Poarta Iştar, este astăzi găzduit în Pergamum Museum din Berlin, în British Museum din Londra şi în Oriental Institute al Universităţii din Chicago, USA (AYBC JER., p. 369). ♦ Prepoziţia gr. *ἐπί* (Septuaginta), corespunzătoare ebr. *'al* (BIBL.HEBR.) şi lat. *de* (VULG.), este redată în versiunile româneşti: *asupra* (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.VULG.1760-1761, BIBL.1874, BIBL.1911, BIBL.CORN.1921), *împotriva* (BIBL.RADU-GAL.), *despre*, o traducere neutră (BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968), *preste* (MS.45). ♦ Primul verset are rolul unui *superscriptio* pentru capitolele 50-51, o colecţie de mesaje împotriva babilonienilor (lit.: *Caldei*, *cf.* v. 8, 25, 35, 45).

50:2

Bel (*domn*) este un titlu corespunzător gr. *κύριος*, ebr. *bēl*, akkad. *bēlu* sau canaan. *baʿal*. În limba akkadiană a devenit un teonim sau un substitut pentru numele divine. Iniţial, termenul a fost folosit pentru a desemna mai multe zeităţi sumeriene şi babiloniene, dar era şi titlul dat zeului sumerian al furtunii, Enlil. Începînd cu perioada neobabiloniană, Marduk/ Merodah a devenit Bel Marduk sau pur şi simplu Bel, zeul furtunii şi al creaţiei, regele cerului şi al pămîntului, un veritabil *deus augurationis*. În acest fel, putem spune că Bel nu este un alt zeu, care stă alături de Marduk, ci un al doilea nume al principalei zeităţi babiloniene, sau, cu alte cuvinte, Bel este un titlu, iar Marduk este un nume (AYBC JER., p. 370). În context, „ruşinarea lui Bel" (MS.45, BIBL.1688: *ruşinatu-s-au Vilós*) este echivalentă cu stingerea gloriei Imperiului Babilonian, în conformitate cu gîndirea veche, potrivit căreia căderea unui zeu înseamnă sfîrşitul poporului care îl adoră. ♦ Marduk/ Marodah este principala zeitate din panteonul babilonian, începînd cu epoca lui Hammurabi (sec. al VIII-lea î. Hr.), avînd o ascensiune culturală rapidă şi spectaculoasă, care umbreşte în curînd faima zeului Enlil. Legenda sa este relatată în creaţia epică *Enuma Eliš*, conform căreia, după ce este proclamat rege, îl înfrînge pe monstrul infernului, Tiamat, şi continuă opera de creaţie. Adorarea lui Marduk atinge punctul culminant în timpul regelui Nabucodonosor al II-lea. ♦ Verbele la aorist imperativ activ, persoana a II-a plural, indică faptul că Ieremia transmite cuvîntul lui Yahve cu privire la Babilon unor interlocutori necunoscuţi, care urmează să-l disemineze, la rîndul lor, printre naţiuni, ceea ce corespunde impactului universal al importanţei mesajului (vezi MCKANE, pp. 1251-1252).

50:3

Expresia gr. *ἔθνος ἀπὸ Βορρᾶ* din SEPT.RAHLFS, corespunzătoare lui *gens ab aquilone* din VULG., pe care am tradus-o *un popor din nord*, pare să fie, în cartea profetului Ieremia, un mod clasic de a vorbi despre „inamicul care atacă". În capitolele anterioare, aceasta făcea referire la Babilonul însuşi, vrăjmaşul ce îl ataca şi îl distrugea pe Israel (4:6; 6:1; 15:12), însă acum desemnează o putere nordică, probabil mezii, care devin, la rîndul lor, cuceritorii Babilonului (*cf.* 51:11, 27-28). Este posibil ca sintagma să se refere şi la perşi, care, deşi localizaţi la răsărit de Babilon, au atacat prin partea de nord a cetăţii şi, mai mult, aveau deja ca vasale popoare aparţinînd grupurilor nordice (BCBC, p. 266). Trebuie subliniată aici subtilitatea paralelismului: Babilonul, odinioară „poporul din nord" care ameninţa Israelul, este acum atacat de o astfel de naţiune. În gîndirea ebraică, exista un mister straniu legat de atacurile care veneau din nord, după cum o indică şi termenul *tsaphon* (*ascuns*, *întunecat*), care desemnează nordul. Animalele destinate jertfelor erau sacrificate „în partea de miazănoapte a altarului" (Lev. 1:11), iar cei patru heruvimi, din viziunea profetului Iezechiil, sînt descrişi ca venind dinspre nord (1:4). Aşa cum ne-am obişnuit, MS.45 şi BIBL.1688 utilizează mai vechiul termen *limbă*, cu sensul de 'popor', şi traduc secvenţa stereotipă prin *limbă de la crivăţ*.

50:4-5

Distrugerea Babilonului este urmată de eliberarea poporului ales. Imaginea profetică cuprinde mii de ani într-un singur tablou: reunirea triburilor din nordul şi sudul Regatului (comp. 3:14-16); pocăinţa şi întoarcerea la Domnul (comp. 3:21; 31:9-19; Os. 3:5); întoarcerea în Sion (31:8); legămîntul încheiat cu Yahve, care nu va fi uitat şi încălcat (comp. 20:11; 23:40 şi Fac. 17:10; Lev. 19:5-7; Deut. 29; 30). ♦ Cele două sintagme biblice gr. *ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις* şi *ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ* (vezi şi v. 20) ne introduc în atmosfera unei profeţii mesianice care uneşte evenimente separate de perioade mari de timp. În această viziune, fiecare eveniment istoric concret este o verigă pe firul dramatic al judecăţii finale, care îşi va atinge punctul culminant la sfîrşitul veacurilor (gr. *τὰ ἔσχατα*). În cazul de faţă, promisiunea de reabilitare a lui Israel începe să se împlinească în edictul de eliberare al împăratul Cirus, din anul 538 î. Hr. (PULPIT, p. 270).

50:6

Expresia *πρόβατα ἀπολωλότα* din SEPT.FRANKF. a fost echivalată fie prin *oi(le) pierite* (în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), fie, urmînd *grex perditus* din VULG., prin *(o) turmă de oi pierdute* (vezi şi BIBL.ANANIA). Imaginea oilor care se mută de pe o păşune pe alta pînă se pierd, fără a-şi mai aminti de locul în care ar fi în linişte şi siguranţă (BIBL.1688: *uitară aşternutul lor*), a devenit un model binecunoscut în Biblie (*cf.* Os. 4:13; Deut. 12:2). Interpretarea Targumului este că Israel a fost condus greşit şi a apostat de la adevărata credinţă din cauza „păstorilor" (termen generic ce presupune regi, preoţi şi chiar profeţi, în gîndirea Vechiului Orient Apropiat) negli-

jenţi. Păşunile fertile şi sigure contrastează cu înălţimile pustii, unde iarba este rară şi unde oile se pot rătăci cu uşurinţă. Alţi interpreţi susţin că metafora admite şi o interpretare mai specială, aceea că „muntele" reprezintă „locurile înalte" ale cultului canaanit, unde Israel a comis apostazia, închinîndu-se zeului Baal, în loc să-l adore pe Dumnezeu numai în templul din Ierusalim (MCKANE, p. 1256). Conform Ps. 131:13-14, Sionul este locul de odihnă *par excellence* al lui Yahve (BIBL.HEBR.: *mĕnûḥâ*). Motivul „oilor rătăcite ale casei lui Israel" va fi preluat frecvent în Noul Testament, devenind un laitmotiv al predicii şi misiunii lui Iisus Hristos (*e.g.* Mat. 10:5-15; 15:21-28; *cf.* Luc. 19:10), care se autodefineşte drept Păstorul cel Bun (*cf.* Ioan 10:11-18). ♦ Vorbind despre oile cele pierdute şi păstorii lor, Theodoret al Cirului afirmă, în comentariul său la Ieremia (10:50): „Apoi, el (n.n. *profetul*) îi aseamănă cu oile pierdute. Atribuie păstorilor cauza pentru distrugerea oilor. Îi numeşte *păstori* nu numai pe regii lor, ci şi pe preoţii lor. Şi a văzut felul în care i-au pregătit de rătăcire: *le-au alungat afară, pe munţi le-au făcut să rătăcească; din munte pe deal s-au dus, şi-au uitat sălaşul lor*. Numeşte altarele idolilor *dealurile* şi *munţii*, locurile în care îi adoră pe idoli. Apoi, numeşte templul lui Dumnezeu *ţarc*, pentru că acolo au avut a se bucura de lucrurile bune. Această rătăcire i-a predat în mîinile vrăjmaşilor, în măsura în care au păcătuit împotriva Domnului" (PG 81, 740).

50:7

Paradigma oaie – păstor este continuată şi în versetul următor, însă aici accentul cade evident pe leadershipul defectuos şi pe consecinţele sale asupra naţiunii pierdute într-o lume păgînă. Sintagma *νομὴ δικαιοσύνης* din SEPT.FRANKF., tradusă în BIBL.1688 prin *împărţirea dreptăţii* (MS.45: *împărţire a dreptăţii*) şi în BIBL.ANANIA prin *păşune a dreptăţii*, pune accentul pe conţinutul etic al acţiunii lui Israel. Aceeaşi idee este menţinută şi de traducerile mai noi, care vorbesc despre *sălaşul dreptăţii* (BIBL.RADU-GAL.) sau *locaşul neprihănirii* (BIBL.CORN.1926). ♦ Unii comentatori susţin că versetul 7 este legat de 31:23 şi de 1 Paral. 29:15, lucru evident în traducerea KJV (*and there is none abiding*), dar mai ales în NEB (REB): *We are aliens before you and settlers, as were all our fathers; our days on earth are like a shadow and we have no abiding place*.

50:8-10

Imperativul divin de a părăsi Babilonul este categoric şi nu admite dreptul la apel al israeliţilor captivi, datorită iminenţei unui atac asupra cetăţii. Ironia sorţii face ca poporul să fie mînat într-un pelerinaj nesigur, la capătul căruia speră că va supravieţui. Deşi apelurile la fugă sînt de obicei adresate locuitorilor unor cetăţi sau regiuni, aici ele se îndreaptă către rezidenţii străini din Caldeea, în special exilaţii iudei ♦ Metafora turmei este preluată din versetul precedent. Expresia *ὥσπερ δράκοντες κατὰ πρόσωπον προβάτων* din SEPT.FRANKF. se referă probabil la reptilele care, la apropierea unui tropot de copite, fug şi îşi caută adăpost în pămînt (BIBL.ANANIA, nota d, p. 1027). Substantivul *δράκοντες*, tradus prin *bălaurii* în MS.45, BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, diferă de cel folosit în BIBL.HEBR., unde apare *atūd* (*cf.* VULG.: *quasi haedi*), un cuvînt semit comun ce desemnează un mascul matur al turmei, *i.e. ţap* (BDB, p. 800). Toate versiunile româneşti care urmează textul masoretic conţin expresia *ca ţapii înaintea turmei*. BIBL.VULG.1760-1761 traduce prin *ca iezii înaintea turmei*, iar BIBL.1914 adaptează imaginea, folosind expresia *ca berbecii înaintea oilor*. ♦ Spohn corectează gr. *ὡς δράκοντες* cu *ὡς ἄρχοντες* (*cf.* Is. 14:9, *regii neamurilor*). Obiceiul de a acorda persoanelor notabile nume de animale este atestat în literatura ugaritică. Acesta ar conveni interpretării care apare în Targum, unde este folosită secvenţa: „ca nobilii aflaţi la conducerea poporului" (MCKANE, p. 1258).

50:11-13

Cei care au prădat vor fi acum prădaţi, iar strigătele lor de victorie vor fi transformate în strigăte de ruşine. Babilonul este personificat: *maica voastră* (MS.45, BIBL.1688, comp. Os. 2:4-7; 10:14; Is. 50:1). Ţinutul va deveni un deşert, incapabil să ofere şi să întreţină viaţa (comp. Os. 2:5). ♦ Secvenţa *ἐσχάτη ἐθνῶν* din SEPT.RAHLFS, referitoare la Babilon, contrastează cu *ἀρχὰς ἐθνῶν* din cartea profetului Amos (6:1). Babilonul era menit să cadă întrucît devenise prădătorul moştenirii poporului ales. Această perspectivă teologică asupra exilului este diferită de ceea ce întîlnim în capitolele anterioare ale cărţii lui Ieremia (CARROLL, p. 82). ♦ Limbajul şuieratului şi fluieratului în faţa unei naţiuni înfrînte este cea mai sugestivă imagine pentru dispreţ şi batjocură (vezi 6:8; 9:10-11; 12:10; 18:16; 19:8; *cf.* 49:17, unde Edom este descris printr-un limbaj similar).

50:14-16

Domnul îl cheamă pe puternicul inamic aliat din nord să înceapă asediul asupra Babilonului şi să nu precupeţească nici o armă pentru a-l înfrînge definitiv (BIBL.ANANIA: *Aşezaţi-vă'n linii de bătaie'mpotriva cetăţii Babilonului*). Caldeii trebuie să înţeleagă, ca şi regele David (Ps. 50:4), că păcatele împotriva Dumnezeului lui Israel trebuie pedepsite. Păcatul Babilonului împotriva lui Yavhe l-a constituit atacul asupra Regatului lui Iuda (HUEY, p. 411). De vreme ce Babilonul nu încheiase nici un legămînt cu Dumnezeul lui Israel, orice rău împotriva poporului ales este echivalent cu un rău împotriva lui Yahve (Calvin). ♦ În Is. 13:18, mezii sînt descrişi ca fiind arcaşi iscusiţi împotriva babilonienilor. ♦ Secvenţa *αἱ ἐπάλξεις αὐτῆς* din SEPT.RAHLFS redă ebr. *ošyôteyhā* din BIBL.HEBR., care este un *hapax legomenon* în Vechiul Testament. Termenul este un cuvînt derivat din akkad. *asītu* („turnul zidului unei cetăţi"). Zidurile cetăţii Babilonului, atît cele interioare, cît şi cele exterioare, erau prevăzute cu numeroase turnuri de diferite mărimi. Se pare că numai zidul de nord-est conţinea cca 90 de astfel de turnuri (AYBC JER., p. 392). ♦ Secvenţa *în ce chip au făcut, faceţi ei* (BIBL.1688) introduce ideea unei *lex talionis*, o temă

recurentă în literatura Vechiului Testament, reiterată şi în versetele 27-28 ale aceluiaşi capitol.

50:17-20

Acest pasaj conţine atît evenimente istorice, cît şi promisiunea de restaurare. Israel este din nou comparat cu o oaie rătăcită care a fost urmărită şi devorată de către lei. Primul „leu" a fost regele Asiriei, cu referire la cucerirea Israelului de către Sargon al II-lea, în 722 î. Hr. (4 Reg. 17:1-6). Cel care urmează acum este Nabucodonosor, regele Babilonului, care *l-au ciogolit de oase* (BIBL.VULG.1760-1761). Sensul versetului este mai bine surprins în VULG. (*exossavit*), care stabileşte o diferenţă între acţiunile celor doi regi cuceritori. Prima acţiune se referă la dezintegrarea acelor triburi care constituiau Regatul de Nord, iar cea de-a doua la exilul lui Iuda şi Beniamin şi la distrugerea Ierusalimului şi a cetăţilor lui Iuda, în 586 î. Hr. Regele Asiriei a prădat Israelul, iar Nabucodonosor a chinuit rămăşiţele (MCKANE, p. 1269).

50:21-28

Un inamic neidentificat este trimis să pornească război împotriva Babilonului şi i se porunceşte să distrugă totul, pînă la ultimul locuitor. Spre deosebire de SEPT.RAHLFS, care prezintă doar formularea simplă *ἐπ᾽αὐτὴν καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐπ᾽αὐτήν* (*asupra ei şi asupra celor ce locuiesc în ea*), preluată de toate versiunile româneşti care urmează îndeaproape textul grecesc, BIBL.HEBR. nominalizează două regiuni cunoscute ale Babilonului: *ʿal-hāʾāreṣ mĕrātayim* şi *pĕqôd*. Dintre toate traducerile româneşti, doar BIBL.RADU-GAL. (*împotriva ţinutului Marataim şi împotriva locuitorilor din Pekod*) şi BIBL.1968 (*împotriva ţării Merataim, împotriva ţării Răzvrătirii şi împotriva locuitorilor din Pecod*) le menţionează, cu unele diferenţe. VULG. adoptă o poziţie de mijloc, folosind secvenţa *super terram dominatium ascende et super habitatores eius visita*, redată, tot cu unele diferenţe, în BIBL.VULG.1760-1761 (*pre pământul celor ce stăpânesc te suie şi preste lăcuitorii lui cercetează*), BIBL.1874 (*asupra pământului îndŭoiteĭ resculări... şi asupra locuitorilorŭ pământului pedepseĭ*), BIBL.CORN.1921 şi BIBL.CORN.1926 (*împotriva ţării de două ori răzvrătită, împotriva locuitorilor ei*), BIBL.1936 şi BIBL.1944 (*Mergi asupra ei, asupra ţării răzvrătite şi pedepseşte pe locuitorii ei*). Diferenţa traductologică vine probabil din faptul că ebr. *mĕrātayim* înseamnă literal 'dublă rebeliune/ răzvrătire', denumire peiorativă atribuită Babilonului (Jud. 3:8-10). Dualul poate exprima intensitatea, deşi este frecvent în construcţia toponimelor ebraice. Pe de altă parte, termenul poate fi un derivat al akkad. *marratu*, care desemnează o lagună cu apă sărată din sudul Babilonului, locul în care fluviile Tigru şi Eufrat se varsă în Golful Persic. *Pĕqôd* este numele unei regiuni aramaice din sudul Babilonului, situată la răsărit de Tigru, dar şi al tribului care locuia aici (Iez. 23:23), *Pukudu*, la graniţa cu Persia. Ieremia foloseşte, de asemenea, verbul *pkd*, care are sensul de 'a vizita' sau 'a pedepsi'. De aici şi posibilitatea de a face jocuri de cuvinte cu cei doi termeni, care în tandem implică o legătură între răzvrătire şi pedeapsă (AYBC JER., pp. 402-403). ♦ Ideea unui atac folosind armele mîniei divine (naţiunile străine care să îndeplinească scopul divin) este cunoscută din Is. 13:5. Babilonul (regele Babilonului, *cf.* Targumului) fusese „ciocanul lui Dumnezeu" pe pămînt (50:23; 51:20-23), însă acum va suferi soarta celor pe care le zdrobise şi le sfărîmase odinioară. Termenului *σφῦρα* din SEPT.RAHLFS îi corespunde *paṭṭîš* din BIBL.HEBR. (arabul *fiṭṭīs*), care desemnează un ciocan de fierar (*cf.* Is. 41:7; Ier. 23:29), folosit pentru a sparge pietrele în bucăţi (vezi STAMM). Inclusă în armata lui Dumnezeu fusese şi Asiria, precum rîul ce inundă, măturînd totul în calea sa (Is. 8:7-8), ca armură a mîniei lui Dumnezeu (Is. 10:5) şi ca topor al său.

50:29-32

Aceste versete pot fi considerate drept un *inclusio*, al cărui cuvînt-cheie poate fi adverbul gr. *κυκλόθεν* (BIBL.1688: *împrejur*, BIBL.ANANIA: *de jur-împrejur*). Unitatea este compusă din elementele tipice pentru oracolele referitoare la naţiuni, regăsite şi în altă parte: versetul 29 este o altă chemare la atac, cu o terminologie deja întîlnită în versetul 14; versetul 29b repetă versetul 15b; versetul 30 repetă 49:26; versetul 31 este similar cu 51:25; versetul 31b îşi are paralela în versetul 27b, iar versetul 32b evocă 21:14 şi Am. 1:4, 7:10, 12:14; 2:2, 5. Unul dintre cele trei motive pentru judecata împotriva naţiunilor străine este menţionat în versetele 31-32: *mîndria* (SEPT.RAHLFS: *ὑβριστία*, *ὕβρις*, VULG.: *superbe*, *superbus*; vezi şi 21:13-14). Astfel, Babilonul devine personificarea mîndriei, iar regele său paradigma omului trufaş („Sir Pride", „Sir Arrogance"). ♦ Vorbind despre cum Dumnezeu se opune acţiunilor şi cuvintelor generate de mîndrie, Grigorie de Nazianz spune: „Cuvîntarea aceasta se îndreaptă către aceia cărora le place să vorbească în termeni eleganţi şi subtili. Şi, ca să încep cu Scriptura, *iată eu sunt împotriva ta, trufie*. Căci sînt într-adevăr unii care la auzul cuvintelor noastre simt mîncărime la urechi şi la limbă, ba, după cîte văd eu, chiar şi la mînă, şi care se bucură de nelegiuitele vorbe zadarnice şi de contrazicerile ştiinţei false şi de gîlcevirile în cuvinte, ce nu duc la nimic de folos. Căci aşa numeşte Pavel, el crainicul şi chezaşul cuvîntării scurte, ucenicul pescarilor şi dascălul, tot ce este de prisos şi lăturalnic în cuvîntare. Dar, ce bine ar fi, dacă oamenii aceştia de care ne ocupăm în cuvîntarea de acum, s-ar îndeletnici puţin deopotrivă şi cu faptele, după cum au limba mlădioasă şi în stare să pronunţe cuvinte prea alese şi prea căutate! Ar fi astfel puţin şi poate mai puţin sofişti şi saltimbanci de cuvinte, ca să spun şi ceva de rîs despre un lucru vrednic de rîs" (GRIGORIE DE NAZIANZ, pp. 23-24).

50:33-34

Limbajul acestui scurt oracol de izbăvire funcţionează ca un *remember* pentru terminologia şi tema izbăvirii poporului ales din robia egipteană. Pentru a elibera poporul evreu din captivitate, Moise rosteşte în faţa faraonului un astfel de oracol, în care îl condamnă pentru că refuză exigenţa divinităţii (Ieş. 9:1-2; vezi şi 4:23; 9:13; 10:3). Cei exilaţi din

Israel şi Iudeea, pe care Babilonul a refuzat să-i elibereze (Ieş. 7:14) vor fi salvaţi de *Izbăvitorul* (KJV: *Redeemer*; Ieş. 2:23-25; 3:7-8). Termenul λυτρούμενος din SEPT.RAHLFS (VULG.: *Redemptor*) corespunde ebr. *gō'ēl*, care desemnează o rudă apropiată ce acţionează ca răzbunător pentru cele rele suferite şi ca mîntuitor al celor datori şi oprimaţi (*cf.* Lev. 25:25, 47-55; Num. 35:21). Ideea unui izbăvitor mai apăruse şi în Ier. 31:11. Chiar dacă Asiria şi Babilonia sînt puternice şi pot ţine poporul ales în captivitate, Izbăvitorul lor, Yahve, este şi mai puternic (gr. ἰσχυρός) şi capabil de a-i elibera. Din nou, imaginea care îl descrie pe Dumnezeu ca fiind Izbăvitorul lui Israel face aluzie în mod clar la eliberarea din robia egipteană (Ieş. 6:6; 15:13). MS.45 şi BIBL.1688 traduc prin expresia relativă *Cel ce mîntuiêşte*, urmate îndeaproape de celelalte versiuni româneşti care urmează textul grecesc, cu excepţia BIBL.ANANIA, în care se optează pentru substantivul *Izbăvitorul*; *cf.* BIBL.1874 şi BIBL.RADU-GAL.: *Mântuitorul*, BIBL.VULG.1760-1761 (după VULG.), BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968: *Răscumpărătoriul*, BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926: *Răzbunătorul.*

50:35-38

Versetele sînt considerate ca o unitate narativă, pentru că fiecare dintre stihurile lor încep cu cuvîntul-cheie μάχαιρα (*sabie*), menţionat de cinci ori, cu excepţia începutului versetului 38, în care termenul este subînţeles, începînd direct cu prepoziţia ἐπί (*împotriva/ asupra*). Repetarea unui termen este, din punct de vedere literar, un mod de exprimare care denotă emfaza. Termenul se referă la o sabie reală atunci cînd vorbeşte despre uciderea populaţiei Babilonului, însă devine o metonimie (*i.e.* „război", „luptă"), atunci cînd vorbeşte despre carele de luptă sau tezaur. Acesta este şi motivul pentru care pericopa a fost supranumită *Cîntecul sabiei* (*cf.* Iez. 21:1-17). Ca stil şi structură, poemul este similar cu 4:23-26; 5:17 şi 51:20-23. Distrugerea Babilonului este totală şi are în vedere atît populaţia cît şi părţile constitutive, esenţiale pentru existenţa unei societăţi (vezi şi Is. 47:10-13): conducători, nobili, înţelepţi, profeţi falşi, vrăjitori, armată, vistieria, chiar şi apa, esenţială unei vieţi normale (VULG.: *siccitas*). Unele versiuni moderne (*e.g.* KJV, NIV) preferă o altă vocalizare a substantivului ebraic ce desemnează sabia (*hrb*) şi, în loc de *ḥereb*, citesc *ḥoreb*, adică 'secetă', termen care, în Vechiul Testament, este adesea un semn al dizgraţiei divine (Deut. 28:22-24; Am. 4:7-8).

50:39-40

Acest oracol îşi are paralela în Is. 13:19-22 (*cf.* Is. 34:11-17), presupunîndu-se că derivă din acest pasaj şi cuprinde referinţa la distrugerea cetăţilor Sodoma şi Gomora (vezi şi Ier. 49:17). ♦ Babilonul pustiit va deveni un deşert bîntuit de diferite creaturi specifice. Rămîne totuşi de elucidat problema animalelor menţionate aici, ca şi în alte locuri din Vechiul Testament (Is. 34:14, comp. 13:21-22), în privinţa cărora nu s-a ajuns la un consens în rîndul specialiştilor. Am tradus termenii ἰνδάλματα şi θυγατέρες σειρήνων din SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS prin *năluciri* şi *fiicele sirenelor*, urmînd versiunilor româneşti care respectă textul grecesc, cu excepţia BIBL.ANANIA care, pentru primul termen, foloseşte *idoli*, probabil sub influenţa versetului anterior. La rîndul său, VULG. optează pentru termenii *dracones* şi *struthiones* (TOB: *les démons... des autruches*). J. Payne Smith este de părere că *sirenele* menţionate în versetul 39 pot fi un fel de demoni, care apăreau sub forma unor femei sau a unor bufniţe care ţipă (vezi SMITH, COMPENDIUS, p. 376). Într-adevăr, cuvîntul *ṣîyyâ* din BIBL.HEBR. desemnează o creatură sălbatică ce trăieşte în deşert, neidentificată în mod precis, un fel de pisică sălbatică (BDB, p. 850). Termenul a fost pus în legătură fie cu verbul ebraic *a se usca*, *a deveni deşert*, fie cu *a urla* (BDB, p. 17). KJV foloseşte sintagma generică *wild beasts of the desert* (NASB: *desert creatures*), însă NEB optează pentru *marmots and hyenas*, iar NEWMAN pentru *fox and jackal*. Se pare că cei doi termeni au fost aleşi pentru a crea o paronomasie (AYBC JER., p. 424). Pe de altă parte, cuvîntul ebr. *ya'ănā*^{h} desemnează un struţ (lat. *Struthio camelus*) sau un fel de bufniţă (BDB, p. 419). Analizînd şi alte versiuni vechi (Targumul, Peshitta) nu obţinem informaţii foarte valoroase, ci identificăm doar faptul că, în mod convenţional, tradiţiile aramaică şi siriacă redau termenul ca indicînd diferite animale sau creaturi mitice (HERM., p. 420). NEWMAN are *ostriches*, însă KJV are *owl*, NEB: *desert owl*, RV: *wolves*. BIBL.VULG.1760-1761 prezintă o secvenţă foarte interesantă: *bălauri cu cei şugubeţi, de pădure dumnezei... struţii*, BIBL.1874 şi BIBL.1911: *férele sălbatice ale deşertului... struţii*, BIBL.CORN.1921, BIBL.1936, BIBL.1944, BIBL.1968: *fiarele pustiei... struţii*, BIBL.RADU-GAL.: *vulpile şi şacalii... puii de struţ.*

50:41-46

Versetele finale ale capitolului al 50-lea au apărut şi în alte contexte ale cărţii lui Ieremia şi, dată fiind tendinţa de compilare şi circularitatea asimetrică a capitolului, probabilitatea este ca aceste versete să fi fost preluate din fragmente anterioare şi inserate în acest capitol. Corespondenţele sînt următoarele: v. 40/49:18; v. 41-43/6:22-24; v. 44-46/49:9-12. Versetele 40:44-46, care se referă la Edom în 49:18-21, au fost preluate şi folosite cu referire la Babilon. Capitolul 6:22-24, care descrie armele de temut şi capacităţile militare extraordinare ale unui inamic din nord, precum şi pierderea aplombului, ocazionată de veştile despre atacul său, este adaptat cu privire la cei care vor ataca Babilonul, el însuşi descris anterior ca „duşmanul din nord" împotriva Iudeii, despre care se vorbea în termeni aproape identici în versetele 3 şi 9.

Capitolul al 51-lea

51:1

Secvenţa τοὺς κατοικοῦντας χαλδαίο (SEPT.FRANKF.) este redată în BIBL.1688 prin *ceia ce lăcuiescu haldeii*, sensul fiind, cu siguranţă, cel reliefat în BIBL.1914: *celor ce lăcuiesc Haldeia* şi în BIBL.ANANIA: *celor ce locuiesc Caldeea*. Textul ebraic şi cel latin diferă, însă, de varianta grecească, ediţiile

româneşti prezintînd variante diferite: *preste lăcuitorii ei, cei ce ş-au rădicat inima împrotiva Mea* (BIBL.VULG.1760-1761), *celorŭ ce locuescŭ în meḑiloculŭ împotrivitorulŭ meĭ* (BIBL.1874). Versiunea ebraică face, însă, posibilă şi o lecţiune apropiată ca sens de SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. (AYBC JER., p. 432): *împotriva locuitorilor Haldeii* (BIBL.CORN.1926).

51:2

Termenul *ὑβριστάς* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *suduitori*. Această traducere este păstrată şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI (*suduitor*) şi BIBL.ŞAGUNA; BIBL.1914: *batjocoritor*; BIBL.ANANIA: *batjocoritori*). În VULG. este folosit termenul *ventilatores* (tradus prin *vânturători* în BIBL.VULG.1760-1761), corespunzător ebr. *zārîm*, al cărui sens este acela de 'străini' (DBLH, 2424). S-a propus, însă, şi lecţiunea *zōrîm*, cuvînt echivalent din punct de vedere semantic cu cel din VULG. şi care, de altfel, pare să fi fost adoptat şi de traducătorii români (BIBL.1874: *vênturătorĭ*, BIBL.CORN.1926: *vînturători*, BIBL.RADU-GAL.: *răvăcitori*). ♦ Devastarea Babilonului este asemănată cu vînturarea grîului, sugerîndu-se, astfel, anvergura forţei distructive a duşmanilor săi (HUEY, p. 419).

51:3

Textul versetului este relativ inteligibil în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., însă prima parte a acestuia prezintă importante dificultăţi de înţelegere în VULG. şi în BIBL.HEBR., dificultăţi care sînt cu atît mai pregnante în traducerile româneşti. Cu toate acestea, şi din ediţiile fidele textelor ebraic şi latin transpare ideea că orice rezistenţă din partea babilonienilor în faţa invadatorilor va fi zadarnică, din pricina rapidităţii şi a forţei atacului (AYBC JER., p. 434).

51:4

În MS.45 apare sintagma *den afara ei*, care traduce gr. *ἔξωθεν αὐτῆς* (SEPT.FRANKF.). VULG. are *in regionibus ejus* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *în ţinuturile ei*), iar BIBL.HEBR. *bḥûṣôṯe*^{y}*hā* (BIBL.1874: *pe uliţele lorŭ*). Toate cele trei versiuni sursă sugerează, însă, aceeaşi imagine, şi anume cea a distrugerii Babilonului, modelată după imaginea distrugerii Ierusalimului (NICOT, p. 750). De altfel, alte versiuni traduc mai liber (BIBL.CORN.1926: *pe uliţele Babilonului*), precizînd, deşi originalul ebraic nu o face, că Babilonul este cetatea vizată în acest fragment.

51:5-6

Deşi verbul *οὐκ ἐχήρευσεν* din SEPT.FRANKF. apare la diateza activă, sîntem nevoiţi să traducem printr-un pasiv, aşa cum o face, de altfel, şi BIBL.ANANIA (*n'au fost văduviţi*). Traducerea literală preferată de ediţiile vechi (MS.45: *n-au văduit*, BIBL.1688: *n-au văduvit*, BIBL.1795/2000: *nu au văduvit*) este corectă din punct de vedere gramatical, dar face textul mai greu de înţeles. ♦ Există diferenţe semnificative între textele ebraic şi latin, pe de o parte, şi cel grec alexandrin, pe de altă parte. Toate versiunile au în comun, însă, o lipsă de claritate care îngreunează înţelegerea textului. În general, se consideră că ideea versetului este că Israel şi Iuda nu au fost abandonate de Dumnezeu, în ciuda nedreptăţilor săvîrşite împotriva Lui (AYBC JER., pp. 435-436). Unele traduceri, aşa cum este cazul BIBL.CORN.1926 (*ţara Haldeilor este plină de nelegiuiri*) sau al BIBL.1968 (*ţara Caldeilor e plină de păcate*), sugerează, însă, că nu doar cele două formaţiuni politice ale poporului ales sînt vizate, ci şi Babilonul, distrugerea acestuia urmînd a servi ca exemplu lui Israel şi Iuda pentru ce li s-ar fi putut întîmpla dacă ar fi fost complet abandonate de către Dumnezeu (HUEY, p. 419). ♦ Expresia *τῶν ἁγίων Ισραήλ* din SEPT.FRANKF. nu oferă posibilitatea unei traduceri care să redea pe deplin sensul urmărit de autor, întrucît genitivul plural întrebuinţat aici, *τῶν ἁγίων*, nu trădează, conform gramaticii eline, genul gramatical al termenului. Astfel au fost posibile traducerile: *sfinţii lui Israil* (MS.45) şi *celor sfinte ale lui Israel* (SEPT.NEC). În VULG. găsim echivalarea *Sancto Israël* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *Sfântul lui Israil*), construcţie ce redă sintagma din BIBL.HEBR., sintagmă specifică, de altfel, cărţii profetului Isaia, dar care se mai regăseşte şi la Ieremia. ♦ Interpretînd în sens alegoric Babilonul, Fericitul Ieronim spune: „Porunca Domnului s-a dat prin Ieremia: «Fugiţi din mijlocul Babilonului şi fiecare să-şi salveze sufletul». Pînă în ziua morţii sale, poporul nu s-a mai întors în Caldeea şi nici n-a regretat căldările cu carne ale Egiptului sau cărnurile lui puternic mirositoare. Însoţit de adunările fecioarelor, s-a întovărăşit cu Mîntuitorul. Iar acum, că s-a înălţat din micuţul său Betleem la locaşurile cereşti, poate grăi către adevărata Naomi: «Poporul tău va fi poporul meu, iar Dumnezeul tău – Dumnezeul meu" (IERONIM, EP., 108.32).

51:7

Faptul că Babilonul este asemuit cu o cupă de aur în mîna Domnului arată că acesta s-a putut bucura de expansiune teritorială, de bogăţie şi bunăstare numai întrucît acţiona ca agent divin, ca instrument al mîniei lui Dumnezeu (AYBC JER., p. 440), direcţionat, firește, în primul rînd împotriva lui Israel şi Iuda (NICOT, p. 751). ♦ Verbului *ἐσαλεύθησαν* din SEPT.FRANKF. (MS.45 şi BIBL.1688: *s-au clătit*, BIBL. ANANIA: *s'au clătinat*) îi corespunde în VULG. *commotæ sunt* (BIBL.VULG.1760-1761: *s-au clătit*), identic ca sens. În BIBL.1874, după textul ebraic, apare *aŭ nebunitŭ*, sensul fiind conservat şi în alte ediţii: *au fost (...) ca într'o nebunie* (BIBL.CORN.1926), *au înebunit* (BIBL.1936), *şi-au ieşit din fire* (BIBL.RADU-GAL.).

51:8

Termenul gr. *τῇ διαφθορᾷ* (SEPT.FRANKF.) face trimitere la stadiul de putrezire, de descompunere a unei materii organice, în particular a corpului uman sau a unei părţi a acestuia (BDAG, p. 239). De aceea, traducerile vechi (MS.45: *stricarea*, BIBL.1688: *stricăciunea*, versiune preluată apoi şi în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914) surprind mai bine sensul complet al termenului grecesc, spre deosebire de BIBL.ANANIA, care traduce *rănii lui de moarte*. ♦ Pentru *răşină* (MS.45 şi BIBL.1688), a se vedea comentariul detaliat de la Ier. 8:22.

51:9-10

Deşi textul nu precizează clar, în nici una dintre versiunile sursă, cine sînt cei care rostesc cuvintele din aceste două versete, cel mai probabil aceştia trebuie identificaţi, în primă fază, cu populaţiile străine din Babilon (versetul 9), iar apoi cu poporul evreu (versetul 10). Desigur, am putea presupune că şi în versetul 9 este vorba numai de evrei, însă pare mai greu de crezut că aceştia s-ar fi putut implica, în exclusivitate, în salvarea Babilonului de mînia divină (AYBC JER., p. 441) ♦ Construcţia *Vindecat-am Vavilónul şi nu s-au vindecat*, din MS.45, care se regăseşte, fără diferenţe esenţiale, şi în ediţiile ulterioare fidele SEPT.FRANKF., este urmarea faptului că textul grecesc foloseşte două verbe identice, dar la forme diferite: *ἰατρεύσαμεν* (*vindecat-am*) şi *οὐκ ἰάθη* (*nu s-au vindecat*). Primul verb, însă, trebuie considerat ca avînd un sens atenuat, acela de 'tratare', 'îngrijire', care nu presupune neapărat vindecarea (LIDDELL, p. 374). De altfel, MS.45 oferă, într-o notă, varianta *vrăciuit-am*, iar BIBL.1795/2000 lecţiunea *lecuit-am*, echivalare pentru care se optează şi în BIBL.VULG.1760-1761 (*lecuit-am Vavilonul şi nu s-au vindecat*).

51:11

Faptul că regele mezilor este menţionat aici poate sugera că, în perioada redactării cărţii profetului Ieremia, statul med era suficient de puternic încît să poată fi considerat o ameninţare la adresa babilonienilor. În realitate, nu există nici un fel de informaţii cu privire la un atac independent al mezilor împotriva Babilonului, deşi se pare că ei pregăteau o astfel de incursiune în jurul anului 560 î. Hr. Oricum, din punct de vedere istoric, cert este că după cucerirea Mediei de către perşii lui Cirus (550 î. Hr.), el însuşi de origine medă, ameninţarea unui atac străin asupra Babilonului a început să se concretizeze (NICOT, pp. 752-753). ♦ Din pricina echivocului implicat de pronumele grecesc *αὐτοῦ* (SEPT.FRANKF.), nu ne putem da seama la cine se referă sintagma *ἡ ὀργὴ αὐτοῦ*: la Dumnezeu sau la regele mezilor? Dintre traducerile româneşti, putem spune cu siguranţă că BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ANANIA au adoptat prima variantă, întrucît scriu pronumele cu majusculă. ♦ Sintagma gr. *λαοῦ αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF., tradusă în BIBL.1688 prin *norodului lui*, corespunde lat. *templi sui* (*cf.* BIBL.VULG.1760-176: *bisericii Sale*) şi BIBL.HEBR. *hêḵālô* (BIBL.1874: *templuluĭ seŭ*).

51:12

Gr. *σημεῖον* (SEPT.FRANKF.) are sensul de 'semn', chiar 'minune', însă în contextul dat poate face trimitere şi la steagul arborat pe zidurile cetăţii (BIBL.ANANIA este prima ediţie care îl traduce prin *steag*, ediţiile vechi preferînd sensul de bază, *semn*). ♦ Lat. *insidias* (VULG.) este tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *leşuiri*, însemnînd 'ambuscade'. În SEPT.FRANKF. îi corespunde un termen cu sens complet diferit, *ὅπλα* (BIBL.1688: *armele*), mai apropiate fiind ediţiile care redau textul ebraic (BIBL.CORN.1926: *curse*, BIBL.1936: *împresurarea*).

51:13

Sintagma *τὰ σπλάγχα σου* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în MS.45 prin *ficaţii tăi*, formă păstrată şi în BIBL.1688; BIBL.1795/2000: *ficatul tău*, *cf.* BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA foloseşte termenul *măruntaie*, mult mai apropiat de sensul primar al termenului grecesc, care se referă în sens general la organele interne, iar în particular la intestine (LOUW, p. 100). Locul corespondent din BIBL.HEBR. este neclar, de aici şi traducerile mai puţin inteligibile în context din ediţiile româneşti: *mĕsura lăcomieĭ tale* (BIBL.1874), *măsura lăcomiei tale ţi s'a umplut* (BIBL.1936), *lăcomia ta a ajuns la capăt* (BIBL.CORN.1926).

51:14

Termenului *βραχίονος* (SEPT.FRANKF.), *brațului* (BIBL.1688), îi corespunde în VULG. *animam* (BIBL.VULG.1760-1761: *sufletul*), după ebr. *napšô* (BIBL.1874: *sine*, BIBL.CORN.1926: *sine*, BIBL.1936: *sine*). În orice caz, ideea este aceea a unui jurămînt divin de mare gravitate.

51:15-19

În BIBL.HEBR., acest fragment este identic cu cel din Ier. 10:11-15. În SEPT.FRANKF., însă, textul prezintă unele diferenţe, fără ca acestea să-i modifice în mod esenţial sensul. La fel stau lucrurile şi în SEPT.RAHLFS, în conformitate cu numerotarea capitolelor adoptată în această ediţie (Ier. 51:15-19 din SEPT.FRANKF. şi BIBL.HEBR. corespunde pasajului Ier. 28:15-19 din SEPT.RAHLFS; Ier. 10:11-15 din SEPT.FRANKF. corespunde fragmentului Ier. 10:12-16 din SEPT.RAHLFS şi BIBL.HEBR.). A se vedea, deci, notele de la Ier. 10:11-15.

51:20

Cheia înţelegerii corecte a pasajului Ier. 51:20-23 stă în identificarea adresantului, întrucît este clar că vorbitorul este Dumnezeu însuşi. Majoritatea cercetătorilor înclină să considere că acest adresant este Babilonul (AYBC JER., p. 454), însă unii l-au identificat chiar cu Israel sau cu regele Cirus al Persiei (HUEY, p. 422). ♦ În SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. dificultăţile de înţelegere sînt sporite de alegerea traducătorilor greci de a reda verbul ebr. *nāpăṣ* – care domină întregul pasaj şi al cărui sens implică o risipire prin intermediul unei acţiuni violente, de spargere în bucăţi (DBLH, 5879) – prin *διασκορπίζω*, verb al cărui sens este 'mai moale', implicînd o risipire sau împrăştiere care nu este, neapărat, consecinţa unei acţiuni violente (BDAG, p. 236). ♦ Secvenţa *ἐξαρῶ ἐκ σοῦ βασιλεῖς* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS), pe care BIBL.1688 o traduce prin *voiu rădica dentru tine împărați*, nu are semnificaţia pe care i-o acordă traducerile româneşti, inclusiv BIBL.ANANIA (*din tine voi ridica regi*), şi anume aceea că din interiorul adresantului (fie el Babilonul sau Israel) se vor ridica regi (vor ajunge la domnie). Verbul *ἐξαίρω* are un sens negativ, acela de 'a îndepărta', 'a exclude', putînd fi tradus prin *a ridica* numai dacă avem în vedere sensul pe care acest verb românesc îl are în construcţii de genul *i-a ridicat viaţa* (BDAG, p. 344).

51:22-23

BIBL.1688 nu respectă dispunerea textului pe versete din SEPT.FRANKF., deşi MS.45 o face. BIBL.1795/2000, însă, preia un text din notele de subsol ale SEPT.FRANKF., traducînd *bărbat şi muiare*, acest adaos regăsindu-se şi în ediţiile ulterioare, inclusiv în BIBL.ANANIA (întrucît se găseşte şi în SEPT.RAHLFS). Un pasaj corespondent apare şi în VULG. (BIBL.VULG.1760-1761: *bărbatul şi muiarea*), precum şi în BIBL.HEBR. (BIBL.CORN.1926: *pe bărbat şi pe femeie*). În versiunile latină şi ebraică se mai găseşte şi un alt adaos (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *pre cel bătrân şi pre prunc*, BIBL.1936: *tânăr şi bătrân*). ♦ Secvenţa gr. *ἡγεμόνας καὶ στρατηγούς σου* (SEPT.FRANKF.) este echivalată astfel: *povăţuitori şi voivozii tăi* (MS.45), *domnii şi voivozii tăi* (BIBL.1688), *domnii şi povăţuitorii tăi* (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI ş.u.), *cârmacii şi căpitanii tăi* (BIBL. ANANIA). Redînd VULG., BIBL.VULG.1760-1761 are aici *povăţuitorii şi sfetnicii*, iar BIBL.1874, după versiunea ebraică, *guvernătorĭ şi căpitenii*.

51:24

Acest verset are rolul de a face tranziţia între cele două pasaje adresate Babilonului (Ier. 51:20-23 şi Ier. 51:25-26), el fiind adresat, cel mai probabil, evreilor care au fost martori distrugerii Ierusalimului de către babilonieni în anul 587. Deşi a acţionat ca agent divin, Babilonul îşi va primi, totuşi, pedeapsa pentru faptele sale rele (HUEY, p. 422), întrucît conducătorii şi armatele sale nu au conştientizat că toate succesele lor militare se datorează locului pe care îl ocupă în planul divin (NICOT, p. 757).

51:25-26

Deşi textul acestor două versete prezintă dificultăţi hermeneutice, dacă îl considerăm adresat Babilonului, această direcţie de interpretare este, cu siguranţă, cea corectă. Totuşi, trebuie abandonată încercarea de a pune în legătură „muntele" la care se face referire aici cu o anumită caracteristică geografică a Babilonului, al cărui teritoriu nu era nici pe departe unul muntos, şi cu atît mai puţin unul vulcanic, aşa cum s-ar deduce din expresia „munte arzînd", şi trebuie acceptat faptul că exprimarea este una metaforică (HERM., p. 424). ♦ Această interpretare este susţinută şi de Fericitul Theodoret al Cirului: „Numeşte Babilonul munte din cauza preeminenţei puterii sale. Îl numeşte corupt, din cauza necuviosiei sale şi a ticăloşiei" (TEODORET AL CIRULUI, 10.51). ♦ Expresia *λίθον εἰς γωνίαν* din SEPT.FRANKF. este tradusă în BIBL.1688 prin *piatră în unghiu*, traducere urmată şi de ediţiile ulterioare, cu mici modificări (de pildă, BIBL.ANANIA: *piatră unghiulară*). Prin metafora „pietrei unghiulare", elementul de bază al unei construcţii, care nu va mai fi luată din Babilon, autorul urmăreşte, în mod evident, să sublinieze faptul că regatul lui Nabucodonosor nu va mai avea un rol central în politica internaţională, nu va mai fi deţinătorul „pietrei unghiulare".

51:27

Textul din SEPT.RAHLFS diferă faţă de cel din BIBL.HEBR. şi VULG., iar diferenţele sînt urmare, fără doar şi poate, a unei traduceri greşite sau care s-a bazat pe un alt text sursă. SEPT.FRANKF. prezintă o eroare suplimentară faţă de SEPT.RAHLFS, întrucît repetă verbul *ἄρατε* (BIBL.1688: *Rădicaţi*) acolo unde ar fi trebuit să se găsească Ararat, care, de altfel, este în SEPT.RAHLFS. De asemenea, construcţia gr. *παρ' ἐμοῦ* (BIBL.1688: *de la mine*) este consecinţa interpretării ebr. *minnî* (BIBL.1874: *ale Minniului*) ca prepoziţie cu sufix pronominal de persoana I, singular. Aşadar, dacă în SEPT.RAHLFS se vorbeşte despre două naţiuni, *Ararat* şi *aşchenazii*, iar în SEPT.FRANKF. numai despre cei din urmă, în VULG. şi în BIBL.HEBR. întîlnim trei popoare, la cele două deja menţionate adăugîndu-se *Minni*. ♦ Ararat este, mai întîi de toate, numele muntelui pe care s-a oprit corabia lui Noe (Fac. 8:4), dar în versetul de faţă se referă la un regat situat, în principal, în zona Armeniei de astăzi, dar care trebuie să-şi fi avut centrul în jurul Lacului Van din sud-estul Turciei actuale. Cunoscut în cronicile asiriene sub denumirea de Urartu, acest stat a fost anexat de mezi în anul 585 î. Hr., trecînd apoi, o dată cu Media, sub stăpînirea lui Cirus cel Mare (AYBC JER., p. 464). ♦ Aşchenazii erau o populaţie nomadă, care trăia la est de Lacul Urmia şi care sînt identificaţi, cel mai adesea, cu sciţii. Numele lor provine de la personajul biblic Aşchenaz, fiu al lui Gomer, menţionat în cartea Genezei (Fac. 10:3). Aşchenazii au împărtăşit soarta celorlalte două naţiuni menţionate în acest verset, însă urmele prezenţei scite au rămas în cultura greco-romană, pînă tîrziu, în veacul al patrulea al erei creştine (HUEY, p. 424; AYBC JER., p. 464). ♦ Cel de-al treilea stat menţionat în textul ebraic şi în cel latin, Minni, a fost un mic regat la nordul graniţei asiriene, un stat-tampon între Asiria şi Urartu, în perioada secolelor IX-VI î. Hr. După căderea Asiriei, acesta a fost încorporat, în statul med şi, ulterior, în cel persan (AYBC JER., p. 464).

51:29

Cutremurul şi suferinţa pămîntului în momentul implicării lui Dumnezeu în război reprezintă motive frecvent întîlnite în Vechiul Testament (NICOT, p. 759). Textul ebraic accentuează, mai mult decît cel din VULG. şi SEPT.RAHLFS, statornicia Domnului în hotărîrea sa de a distruge Babilonul (HUEY, p. 424).

51:30-31

În SEPT.FRANKF., substantivul *οἱ μοχλοί* (*cf.* BIBL.1688: *zăvoarăle*), corespunde lat. *vectes* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *încuietorile*) şi BIBL.HEBR. *bərîḥe^{y}hā* (*cf.* BIBL.1874: *zăvórele*). Termenul s-ar putea referi la zăvoarele sălaşurilor amintite imediat înainte, deşi mai plauzibil pare ca el să se refere la porţile cetăţii Babilonului, în general. Haosul descris în versetul 31 şi informaţia că întreaga cetate a fost cucerită susţin o astfel de interpretare.

51:32

Substantivul *τὰ συστέματα* (SEPT.FRANKF.) pune probleme de traducere. Sensul său primar este acela de 'adunare',

'comunitate', 'grup', însă de două ori în Vechiul Testament el se referă la ceea ce, în termeni moderni, am denumi sistemul de alimentare cu apă (în acest caz) sau sistemul de canalizare (Iez. 31:4) (LUST, *s.v.*). În MS.45, termenul este tradus prin *adunările*, traducere păstrată şi în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA îl redă prin *podurile*, o traducere care nu este susţinută de SEPT.RAHLFS şi nici de VULG. sau de BIBL.HEBR. În VULG., termenul utilizat este *paludes* (BIBL.VULG.1760-1761: *mocirlele*), iar în BIBL.HEBR. *ăḡ ammîm* (BIBL.1874: *trestiişulŭ*, BIBL.CORN.1926: *bălţile cu trestie*, BIBL.1936: *îngrăditurile*, BIBL.RADU-GAL. şi BIBL.1968: *bălţile cu stuf*).

51:33

În SEPT.FRANKF., *οἶκον βασιλέως βαβυλῶνος* (BIBL.1688: *Casa împăratului Vavilónului*) corespunde ebr. *baṯ-bāḇel* (*cf.* BIBL.CORN.1926: *fiica Babilonului*). Diferenţa provine, cel mai probabil, dintr-o vocalizare diferită a textului ebraic sursă (SEPT.FRANKF. citeşte *Bat*, acolo unde BIBL.HEBR. are *bāttê*). BIBL.VULG.1760-1761, după VULG., are *Fata Vavilonului*. ♦ Termenul gr. *ὥριμος* din SEPT.FRANKF., redat în BIBL.1688 prin *coaptă*, este un cuvînt rar în Vechiul Testament, unde mai apare o singură dată (Iov 5:26).

51:34-35

Cuvintele din acest verset, precum şi cele din versetul următor sînt rostite de Sionul personificat, care-şi descrie suferinţele provocate de babilonieni. ♦ Forma *σκότος λεπτόν* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *întunêrec supţire*), a fost abandonată în SEPT.RAHLFS, care are *σκεῦος λεπτόν* ('vas subţire' sau, mai potrivit în context, 'vas uşor'). Aceasta corespunde, de altfel, versiunii din VULG. (redată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *vas deşert*) şi celei ebraice (pe care BIBL.1874 o redă prin *vasŭ deşertŭ*). Sionul a fost devorat de Nabucodonosor pînă cînd a ajuns precum un vas uşor, al cărui conţinut a fost complet consumat (NICOT, p. 762). ♦ Versetul 35 prezintă uşoare diferenţe în VULG. şi în BIBL.HEBR. faţă de SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF., însă ideea centrală se conservă: este vorba despre un blestem proferat de Sion asupra Babilonului (HUEY, p. 425).

51:36

Imaginea pustiirii mării Babilonului şi secării izvorului său, care apare în toate cele trei versiuni sursă, are în vedere descrierea cetăţii lui Nabucodonosor din versetul 13, care o plasează lîngă ape multe. Într-adevăr, Babilonul se afla pe malul Eufratului, fiind înconjurat de o reţea de canale şi dispunînd şi de un lac artificial, construit chiar de Nabucodonosor. Desigur, textul acestui verset nu trebuie interpretat ca referindu-se în mod precis la Eufrat şi la canalele din jurul Babilonului, întrucît metafora secării izvoarelor mai este întîlnită şi în alte pasaje biblice, ea semnificînd nimicirea completă (AYBC JER., p. 476). De altfel, această distrugere este explicit vestită în versetul următor.

51:38

Verbul *nā'ărû* din BIBL.HEBR. este un *hapax legomenon* în Vechiul Testament, fiind tradus în BIBL.1874 prin *striga-vorŭ*, în BIBL.CORN.1926 prin *vor ţipa*, în BIBL.1936 prin *vor rage*, iar în BIBL.RADU-GAL. prin *vor mârâi*. El nu are corespondent în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., iar construcţia din VULG., *excutient comas* (BIBL.VULG.1760-1761: *scutura-vor coamele*), este îndepărtată din punct de vedere semantic.

51:39

Şi în acest verset întîlnim un *hapax legomenon*, de acestă dată în SEPT.RAHLFS. Este vorba despre verbul *καρωθῶσιν*, forma de aorist pasiv subjonctiv, la persoana a III-a, numărul plural, a verbului *καρόω*, al cărui sens este acela de 'a induce cuiva somnul, ca urmare a stării de beţie' (vezi LUST, *s.v.*). În tradiţia biblică românească, s-a consacrat traducerea prin forme ale verbului *a (se) ameţi*: *să să ameţască* (MS.45 şi BIBL.1688), *să se-ameţească* (BIBL.ANANIA), *să ameţască* (BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA), *să ameţească* (BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914). ♦ Este vizibilă aici răsturnarea completă a situaţiei Babilonului, despre care, cu numai cîteva versete mai înainte, Dumnezeu spunea că i-a servit drept cupă din care să îmbete neamurile. Acum, Babilonul însuşi va fi îmbătat, adică nimicit, trimis în somnul veşnic al istoriei (AYBC JER., p. 477).

51:40

Verbul *καταβιβάσω* (SEPT.RAHLFS), lit.: „(eu) îi voi doborî", diferă de cel folosit în SEPT.FRANKF., *καταβίβασον* (MS.45, BIBL.1688: *pogoară*), motiv pentru care traducerile vechi româneşti, precum şi traducerea noastră, care urmează SEPT.FRANKF., sînt relativ greoaie. Avînd în vedere şi formele din VULG. (BIBL.VULG.1760-1761: *duce-i-voiu*) şi din BIBL.HEBR. (*cf.* BIBL.1936: *pogorî-i-voiu*), echivalarea din SEPT.RAHLFS pare mai plauzibilă.

51:41

BIBL.HEBR. foloseşte termenul *šēšaḵ*, versiunea încifrată a numelui Babilonului. VULG. preia cifrul, însă SEPT.RAHLFS nu face acest lucru. Despre acest termen şi scrierea atbash, a se vedea comentariul de la Ier. 25:26. ♦ Verbul *ἐθηρεύθη* din SEPT.FRANKF. are sensul de 'a vîna', 'a urmări', dar şi 'a prinde în cuvînt' (LUST, *s.v.*). MS.45 îl traduce *s-au vînat*, opţiune păstrată pînă la BIBL.ANANIA, care sesizează că aici este implicată o acţiune finalizată (semnificaţie care nu e pe deplin surprinsă de verbul 'a vîna') şi traduce *s'a prins în laţ*. ♦ Termenul *τὸ καύχημα* din SEPT.FRANKF. este redat în MS.45 prin *fala*, variantă preferată şi în ediţiile româneşti ulterioare, fidele textului grecesc, cu excepţia BIBL.ANANIA, care îl traduce prin *trufia*.

51:43

SEPT.FRANKF. are de două ori construcţia *υἱὸς ἀνθρώπου* (BIBL.1688: *fiiul omului*), lucru sesizabil şi în traducerea noastră. SEPT.RAHLFS, însă, nu a păstrat decît cea de-a doua ocurenţă a sintagmei, BIBL.ANANIA urmînd această structură a versetului. Textul din VULG. şi din BIBL.HEBR. corespunde şi el structurii din SEPT.RAHLFS, însă numeroşi cercetători sînt de părere că cea de-a doua parte a verse-

tului este o adăugire mai tîrzie (AYBC JER., p. 479).

51:44

SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. precizează că răzbunarea Domnului va cădea asupra Babilonului, în ansamblu, însă în VULG. şi în BIBL.HEBR. este vizat în mod direct Bel, principalul zeu al cetăţii lui Nabucodonosor. Astfel, în BIBL.VULG.1760-1761 citim *voiu cerceta preste Vil în Vavilon*, iar în BIBL.1874 *voiu pedepsi pre Belŭ în Babilonŭ*. Pentru Bel, a se vedea comentariul de la Ier. 50:2. ♦ În SEPT.FRANKF. şi în traducerea noastră, ultima propoziţie a acestui verset apare în SEPT.RAHLFS într-un alt verset (28:49). În VULG. şi în BIBL.HEBR., pasajul este mai amplu, ideea fiind aceea că precum în Israel oamenii au căzut răniţi din pricina atacurilor babiloniene, la fel vor cădea răniţii şi în Babilon.

51:45

Sintagma *ἐκ γῆς* din SEPT.FRANKF. (MS.45: *de pre pămînt*, BIBL.1688: *den pămînt*, BIBL.ANANIA: *din ţară*) corespunde VULG. *gladium* (BIBL.VULG.1760-1761: *de sabie*), care redă, corect, ebr. *mēḥereḇ*. ♦ Textul poate fi interpretat astfel: 1. cuvintele sînt adresate evreilor din Babilon, cerîndu-li-se să părăsească rapid ţara, pentru că mînia Domnului urmează să cadă asupra acesteia; 2. cuvintele vizează comunitatea celor care scăpaseră de atacul lui Nabucodonosor asupra Ierusalimului (597 î. Hr.), cerîndu-le să meargă în exil şi să se supună voinţei divine, păstrînd, însă, în sufletele lor mereu vie prezenţa Ierusalimului (AYBC JER., p. 487; HUEY, p. 429).

51:46

Este favorizată interpretarea conform căreia cuvintele din versetul precedent sînt adresate ierusalimitenilor, înainte de plecarea lor în exil. *Casa Domnului* (BIBL.1688) menţionată aici nu poate fi nimic altceva decît Templul din Ierusalim.

51:47

Secvenţa *cădea-vor răniţi* (BIBL.1688) echivalează *πεσοῦνται τραυματίαι* (SEPT.FRANKF.). În VULG., pasajul corespondent este *mugiet vulneratus*, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *va mugi cel rănit*. Nici textul latin nu redă întocmai semnificaţia celui ebraic, după cum nici traducerile româneşti nu fac acest lucru: *vorŭ geme râniţiĭ* (BIBL.1874), *vor geme răniţii* (BIBL.CORN.1926, BIBL.1936, BIBL.1944), *gemătul celor ucişi* (BIBL.RADU-GAL.), *gemetele celor ce sînt uciși* (BIBL.1968). Termenul ebr. *ḥālāl* nu desemnează numai o rană fizică, fie ea şi mortală, ci şi o profanare, o necurăţire a trupului respectiv, în sensul ritualului mozaic. La Lev. 21:7, acelaşi termen este folosit pentru a indica o femeie defloră şi care era, din această cauză, necurată pentru a se căsători cu un slujitor al Domnului (DBLH, 2728-2729).

51:48

Înălţarea Babilonului pînă la cer ar putea fi o trimitere la ziggurate sau, în mod particular, la Turnul Babel (Fac. 11:1-9).

51:50

Termenul *ἐξωλέθρευσεν* (SEPT.FRANKF.) este tradus în MS.45 prin *au pierdut de tot*, opţiune păstrată şi în BIBL.1688. BIBL.1795/2000 şi versiunile ulterioare (BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914) omit secvenţa *de tot*, deşi aceasta surprinde corect intensitatea sugerată de termenul grecesc; *cf.* BIBL.ANANIA, care o redă *nimicit-a'ntru totul*. În BIBL.VULG.1760-1761 apare *au jefuit*, după *vastavit* (VULG.).

51:51

Este subliniată, încă o dată, dreptatea divină, conform căreia fiecăruia îi este dată răsplata pe măsura faptelor sale. Textul ebraic este încă şi mai explicit decît SEPT.RAHLFS şi VULG. în a lega actul răsplătirii de însăşi persoana lui Dumnezeu: *Căci Domnul este un Dumnezeu care răsplăteşte* (BIBL.CORN.1926). ♦ Termenul *ἐπτόηται* (SEPT.FRANKF.) a fost tradus prin *înfricoşatu-s-au*, verb care s-a consacrat în tradiţia biblică românească, în ciuda faptului că nu este foarte potrivit pentru un subiect neînsufleţit (*arcul*). BIBL.ANANIA, urmînd versiunea ebraică, lucru sesizabil din folosirea pluralului *arcurile*, traduce *sunt netrebnice* (ceea ce corespunde ebr. *ḥittāʰ*).

51:52

Celor trei categorii din textul grecesc (BIBL.1688: *povăţuitorii*, *înţelepţii*, *voivozii*), textele latin şi ebraic le adaugă încă două (BIBL.VULG.1760-1761, după VULG.: *sfetnicii* şi *cei tari*; BIBL.1874, după versiunea ebraică: *căpiteniele* şi *viteşii*). ♦ De asemenea, VULG. prezintă şi adaosul *et dormient somnum sempiternum, et non expergiscentur* (BIBL.VULG.1760-1761: *şi vor dormi somnul cel veacinic şi nu să vor deştepta*). Acesta redă un pasaj existent în versiunea ebraică, pe care BIBL.CORN.1926 îl traduce: *vor adormi somnul cel de veci, şi nu se vor mai trezi*.

51:53

SEPT.FRANKF. are *κοπιάζουσι λαοὶ εἰς κενόν* (*ostenesc în zadar popoarele*), variantă ce corespunde textului ebraic şi celui latin (BIBL.VULG.1760-1761: *ostenealele noroadelor spre nimica*, BIBL.1874: *în zădarŭ s'a ostenitŭ*). În SEPT.RAHLFS, însă, a fost preferată forma negativă a verbului, astfel încît BIBL.ANANIA traduce *popoarele nu vor munci pe nimic*. ♦ Sintagma *ἐν ἀρχῇ* (SEPT.FRANKF.) poate fi tradusă fie *întru început*, fie *în cârmuire* (după cum traduce SEPT.NEC). În tradiţia biblică românească s-a consacrat prima variantă: MS.45: *întru-nceput*, BIBL.1688: *dentîiu*, BIBL.1795/2000: BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914: *de la început* (BIBL.1914 cu prepoziţia compusă *dela*). BIBL.ANANIA traduce, în stilul său liber, *când încă sunt în leagăn*. ♦ Partea a doua a versetului pare a reda o zicere populară, prezentă şi la Avac. 2:13, care subliniază deşertăciunea eforturilor omeneşti în faţa unor situaţii care le depăşesc puterile (NICOT, p. 769).

51:54

Numele *σαραΐα* (SEPT.FRANKF.) corespunde ebr. *šrāyāʰ* şi lui *Saraiæ* din VULG. Conform succintei genealogii din acest verset, Seraia era fratele lui Baruh, aparţinînd unei familii de scribi. Numele său este unul comun în Vechiul Testament, dar şi în inscripţiile extrabiblice. Ca şi fratele

său, Seraia era un scrib bine pregătit, al cărui rol de amanuensis al lui Ieremia, în acest pasaj, poate fi pus în paralel cu cel jucat de Baruh, în capitolul 36 (AYBC JER., p. 506). ♦ Spre deosebire de textul grecesc, care indică faptul că Seraia a plecat *de la Sedéchiia* (SEPT.FRANKF.: *παρὰ σεδεκίου*, *cf.* BIBL.1688), cel masoretic precizează că el a plecat *cu Zedekia* (BIBL.HEBR.: *'et-ṣiḏqiyyāhû*, *cf.* BIBL.1874). Pare, însă, puţin probabil ca regele să-şi fi părăsit tronul pentru a merge, cu Seraia, în Babilon (BIBL.ANANIA, p. 1033, nota a). ♦ Al patrulea an al domniei lui Sedechia era 594 sau 593 î. Hr. ♦ Secvenţa *ἄρχων δώρων* din SEPT.FRANKF. este tradusă în BIBL.1688 prin *boiêrinul darurilor*, iar în BIBL.1795/2000 prin *boiariul darurilor*. BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 traduc prin intermediul aceloraşi termeni, iar BIBL.ANANIA are *avea în grijă darurile*. Funcţia despre care este vorba apare ca *šar mnûḥā*^{h} în BIBL.HEBR., sintagma fiind întîlnită numai aici, în întreg Vechiul Testament. Literal, ea ar trebui înţeleasă ca referindu-se la oficialul ce se ocupă de aprovizionarea trupelor sau, în acest caz, a caravanei regale. Dar cum lecţiunea *de la Sedéchiia* este susţinută şi de Targum şi de Septuaginta, un astfel de oficial ar fi inutil, întrucît nu ar mai fi vorba despre o deplasare a regelui. De aceea, unii cercetători au propus traducerea construcţiei ebraice prin *ofiţer responsabil cu tributul*; astfel, Seraia ar fi fost însărcinat cu plata tributului din partea regelui iudeu către Babilon. Din păcate, nu putem fi siguri cu privire la nici una dintre interpretări (AYBC JER., p. 507).

51:55

Secvenţa *ἐν βιβλίῳ ἑνί* (SEPT.FRANKF.), *cf.* MS.45: *întru o carte*, BIBL.1688: *într-o carte*, corespunde ebr. *'el-sēp̄er 'eḥāḏ*, care pune în evidenţă faptul că lui Ieremia i se cere să scrie totul într-o singură carte. De altfel, aceasta este şi traducerea din SEPT.NEC. VULG. are în acest context *in libro uno*; în BIBL.VULG.1760-1761 nu se face diferenţa între numeral şi articolul hotărît, traducîndu-se prin: *într-o carte*.

51:57

Repetiţia *[κύριε] κύριε* (SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS) (BIBL.1688: *Doamne, Doamne!*) nu are corespondent în VULG., unde apare doar *Domine*, şi nici în BIBL.HEBR., unde apare tetragrama *yhwh*. Este posibil ca SEPT.RAHLFS să redea construcţia ebr. *'āḏōnāy yhwh*, destul de rar întîlnită, dar care apare, totuşi, în BIBL.HEBR. (Ier. 1:6; 4:10; 14:13; 32:17). ♦ Despre nimicirea oamenilor şi a animalelor, a se vedea comentariul de la Ier. 50:3

51:58-59

Gestul simbolic pe care avea să-l facă Seraia este unul care nu necesită explicaţii suplimentare. De remarcat că mesagerului iudeu i se cere să lege o piatră de document, înainte de a-l arunca, ceea ce ne permite să tragem concluzia că textul fusese scris pe papirus, iar nu pe piele, întrucît în acest din urmă caz documentul s-ar fi scufundat fără a mai fi nevoie de o greutate ataşată (HERM., p. 434). ♦ Termenul *χαλδαίων* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *haldeilor*, este, fără îndoială, o eroare, prezenţa sa făcînd întregul pasaj să pară fără sens. SEPT.RAHLFS corectează versetul, adoptînd lecţiunea *τῶν κακῶν* (BIBL.ANANIA: *nenorocirile*). De altfel, începînd cu BIBL.1795/2000, ediţiile româneşti abandonează, pentru acest termen, SEPT.FRANKF. (de pildă, BIBL.1795/2000: *realelor*). ♦ Secvenţa *preste cei striini de fêliu* (BIBL.1688) redă un fragment din SEPT.FRANKF., care nu-şi găseşte locul aici (adică la finalul capitolui 51 din SEPT.FRANKF., 28 în SEPT.RAHLFS), ci, după cum indică şi SEPT.FRANKF. în notele de subsol, la începutul capitolului 47 (capitolul 29 în SEPT.RAHLFS). ♦ Pasajul *Până aici, cuvintele lui Ieremie* (BIBL.VULG.1760-1761) redă un adaos care nu se găseşte în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF., dar care apare în BIBL.HEBR. (BIBL.1874: *Până aicea sânt cuvintele luĭ Ieremia*).

Capitolul al 52-lea

52:1

Capitolul al 52-lea din SEPT.FRANKF. corespunde capitolului cu acelaşi număr din VULG. şi BIBL.HEBR., dar şi din SEPT.RAHLFS. El este, însă, un adaos tîrziu la cartea profetului Ieremia, fiind o repetare, deşi nu întocmai, a cuvintelor din 4 Reg. 24:18-49 (BIBL.1688; 4 Reg. 24:18-25:30). Cartea propriu-zisă a lui Ieremia se încheie cu cuvintele din 51:64, *Pînă aici sînt cuvintele lui Ieremia* (BIBL.CORN.1926) (AYBC JER., p. 512). ♦ SEPT.FRANKF. *υἱός* (BIBL.1688: *Fiiu*) a fost înlocuit în SEPT.RAHLFS cu *ὄντος* (BIBL.ANANIA *avea*). De altfel, încă de la BIBL.1795/2000, lecţiunea din SEPT.FRANKF. a fost abandonată, aceasta redînd *Fiind* (în BIBL.1914 apare, de asemenea, *Fiind*). ♦ În general, este acceptat faptul că domnia lui Sedechia s-a întins pe o durată de unsprezece ani, între 597 şi 586 î. Hr. În acelaşi timp, însă, pare greu de acceptat că acesta ar fi putut accede la domnie la vîrsta de douăzeci şi unu de ani, întrucît apare, în cronici, ca frate mai mare al predecesorului său, Ioahaz (1 Paral. 3:15), iar despre acesta ştim că şi-a început domnia la vîrsta de treizeci şi trei de ani (2 Paral. 36:2) (AYBC JER., p. 513). ♦ Substantivul *λοβενά* (SEPT.FRANKF.), BIBL.1688: *Lovénna*; BIBL.HEBR.: *liḇnā*^{h}, BIBL.1936: *Libna*) era numele unei cetăţi levitice, aflată pe teritoriul tribului lui Iuda (Ios. 15:42), dar a cărei locaţie exactă nu a putut fi stabilită. În afară de menţionarea sa ca localitate natală a mamei lui Sedechia şi Ioahaz (4 Reg. 23:31), Libna mai apare în Vechiul Testament şi în contextul răscoalei Edomului împotriva stăpînirii lui Iuda (4 Reg. 8:22), precum şi ca ţintă a regelui asirian Sennacherib, în atacul acestuia asupra regatului lui Iuda (4 Reg. 19:8; Is. 37:8) (BAKER, p. 1336).

52:2

Acest verset din SEPT.FRANKF. corespunde versetului 4 din BIBL.HEBR. şi VULG., întrucît versetele 2-3 din aceste versiuni nu au un corespondent în ediţia greacă. În SEPT.RAHLFS, în concordanţă cu linia generală urmată, acest verset se numerotează cu 4, indicînd, astfel, lipsa celor

două versete amintite. ♦ Spre deosebire de SEPT.FRANKF., care plasează evenimentul în luna a noua, BIBL.HEBR. şi VULG. vorbesc despre luna a zecea, de aici provenind şi diferenţele dintre ediţiile în limba română. ♦ Verbul *περιεχαράκωσεν* (SEPT.FRANKF.) apare rar, fiind folosit numai de două ori în întregul text grecesc al Vechiului Testament (cealaltă ocurenţă este la Prov. 4:8). MS.45 îl traduce prin *şenţui împregiur*, acest sens fiind conservat şi în traducerile ulterioare, inclusiv în BIBL.ANANIA (*au înconjurat cu şanţ*). În realitate, însă, termenul trimite la împrejmuirea cu pari, fiind o variantă prefixată a lui *χαρακόω* (BDAG, 1077; LUST); de aici, şi cuvîntul românesc *arac*. SEPT.NEC traduce corect prin *l-au înconjurat cu întăritură de pari*; BIBL.VULG.1760-1761 are *au conăcit*, după lat. *obsederunt* (VULG.). ♦ Verbul *περιῳκοδόμησαν* (SEPT.FRANKF.) are numai patru ocurenţe în SEPT.RAHLFS. Sensul său este acela de 'a zidi de jur împrejurul a ceva', fiind întărit şi de folosirea adverbului gr. *κύκλῳ*. Ediţiile româneşti traduc corect întreaga sintagmă, începînd cu MS.45, care redă *şi o zidi pre ea împrejur*. ♦ Construcţia care a produs confuzie, însă, în rîndul traducătorilor este *τετραπέδοις λίθοις*. MS.45 are *cu pietri, de patru picioare*, această traducere fiind preluată în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, precum şi în BIBL.ANANIA. SEPT.NEC traduce *din pietre în patru muchii*. Sintagma nu mai apare decît la 2 Paral. 34:11 (LUST, *s.v.*), iar sensul pe care-l putem intui este acela de 'piatră cubică' (BIBL.1688: *pietri de patru picioare*).

52:4-5

Fără îndoială, înfrîngerea apărătorilor cetăţii s-a datorat, în mare măsură, şi foametei care a pus stăpînire pe cetate, îngreunînd serios rezistenţa în faţa invadatorilor. ♦ Nu ne putem da seama despre ce poartă este vorba, însă un pasaj corespondent apare în Ier. 39:4 din BIBL.HEBR. şi VULG. (pasaj omis, însă, în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF.). Nu ni se descrie, de asemenea, cum au reuşit războinicii iudei să străpungă fortificaţiile ridicate de atacatori şi să se îndrepte către Valea Iordanului, însă acest lucru a fost posibil, cel mai probabil, datorită unei foarte bune cunoaşteri a geografiei locului (HUEY, p. 435). ♦ Sintagma *εἰς ἄραβα* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *de la Aráva*, corespunde lui *in eremum* din VULG. (BIBL.VULG.1760-1761: *în pustie*) şi ebr. *ha- 'ărāḇā*^{h} (BIBL.1874: *calea câmpuluĭ*, BIBL.RADU-GAL.: *înspre Araba*). Deşi are şi semnificaţia generală de 'deşert' sau 'pustie', termenul ebraic se referă, în mod particular, la pustiul Arabah, o vale care traversează estul Israelului biblic, de la Marea Tiberiadei la Golful Aqabah (NBD, p. 61).

52:6

Substantivul din *οἱ παῖδες* (SEPT.FRANKF.) este tradus, în tradiţia biblică românească, prin *slugile* (MS.45 şi ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.1914, inclusiv) sau prin *servii* (BIBL.ANANIA). În BIBL.1874, după textul masoretic, apare varianta *óstea*, forme ale acesteia regăsindu-se şi în celelalte ediţii fidele textului ebraic. În BIBL.VULG.1760-1761 apare, însă, traducerea *soţiile*, după *comitatus* (VULG.), care are un sens mult mai general, 'anturaj sau companie' (HARDEN, p. 21).

52:7

Toponimul *δεβλαθά* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *Devlátha*, corespunde ebr. *riḇlāṯā*^{h} (BIBL.CORN.1926: *Ribla*) şi desemnează o localitate de pe rîul Orontes, la circa 60 km nord-est de Baalbek, în Siria de astăzi. Faraonul Necao l-a închis aici pe Ioahaz (4 Reg. 23:33), însă, ulterior, Nabucodonosor a preluat controlul cetăţii, stabilind aici cartierul general al operaţiunilor sale în Siria de sud şi Palestina (BAKER, p. 1858).

52:8

Conform relatării din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF., fiii lui Sedechia au fost înjunghiaţi (*ἔσφαξεν*) la Devlatha, însă în VULG. apare verbul *jugulavit*, tradus prin *au sugrumat* în BIBL.VULG.1760-1761. BIBL.HEBR. susţine, însă, forma din textul grecesc, lucru oglindit şi în traducerile româneşti: *a junghĭatŭ* (BIBL.1874), *a pus să junghie* (BIBL.CORN.1926), *a junghiat* (BIBL.1936). BIBL.RADU-GAL. dă o traducere mai generală: *a măcelărit*.

52:9

Expresia *εἰς οἰκίαν μύλωνος* (SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *la casa morii*) este o localizare mai precisă a locului de detenţie a lui Sedechia, faţă de denumirile generice *casa temniţii* (BIBL.VULG.1760-1761, după VULG.) sau *casa închisoreĭ* (BIBL.1874, după textul ebraic). Faptul că Sedechia a fost închis în moară sugerează că el a fost supus şi muncii silnice. Surse mesopotamiene arată că morăritul manual era o pedeapsă comună în epocă pentru prizonierii de război (AYBC JER., pp. 515-516).

52:10-11

BIBL.VULG.1760-1761 traduce prin *acesta iaste anul al lui Navohodonozor, împăratul Vavilonului, al noaosprăzeacelea* un pasaj ce nu are corespondent în Septuaginta, dar care corespunde textului ebraic. ♦ Nabuzardan a intrat în Ierusalim la circa o lună după capturarea cetăţii, iar primele măsuri pe care le-a luat au fost distrugerea Templului, a palatului regal, a clădirilor importante din cetate, dar şi a caselor de locuit ale populaţiei.

52:13

În BIBL.HEBR. şi în VULG. acest verset este precedat de unul care lipseşte în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. şi care relatează că Nabuzardan a deportat în Babilon o parte a populaţiei sărace şi a meşteşugarilor (AYBC JER., p. 522). ♦ Cei care au rămas, totuşi, în Ierusalim au fost lăsaţi să se ocupe de agricultură. Cele două categorii menţionate în SEPT.FRANKF. sînt *ἀμπελουργοὺς καὶ εἰς γεωργούς* (*lucrători ai viilor şi lucrători ai pămîntului*). MS.45 traduce *spre viĕri şi spre plugari*, BIBL.1688: *viĕri şi plugari*, iar ediţiile ulterioare (BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914, BIBL.ANANIA) folosesc aceiaşi termeni, cu mici diferenţe de grafie. BIBL.VULG.1760-1761 are *lucrători de vii*

şi de câmpuri, după VULG. (*militiæ vinitores et agricolas*).

52:14-16

Acest pasaj cuprinde un inventar al obiectelor de mobilier şi de cult ale Templului din Ierusalim care au fost luate ca pradă de război de Nabuzardan. Numărul şi semnificaţia termenilor întrebuinţaţi în acest context diferă între SEPT.RAHLFS, pe de o parte, VULG. şi BIBL.HEBR., pe de altă parte. De asemenea, trebuie spus că pentru unele dintre obiectele de cult am încercat să particularizăm sensul termenilor greceşti, care nu sînt întodeauna foarte precişi în a reda înţelesul complet al termenilor din versiunea ebraică. ♦ Sintagma *stîlpii cei de aramă* (BIBL.1688) desemnează cele două coroane de bronz, goale pe dinăuntru, care fuseseră aşezate de Solomon la intrarea în vestibulul Templului. Stîlpul cel dinspre sud purta numele de Jachin, iar cel dinspre nord se numea Boaz (în echivalentul septuagintar, 2 Paral. 3:17, numele stîlpilor sînt transliterate: *Κατόρθωσις* şi *Ἰσχύς*) (BAKER, p. 1083). Detaliile privind dimensiunile şi ornamentele stîlpilor sînt date mai jos, la Ier. 51:18-20. ♦ Temeliile (SEPT.FRANKF.: *τὰς βάσεις*, BIBL.1688: *fundurile*) erau nişte piese de mobilier din bronz pe care erau aşezate lavoarele folosite pentru purificare, după săvîrşirea sacrificiilor sîngeroase. La început, în curtea Templului se găseau zece astfel de lavoare şi, bineînţeles, şi temeliile corespunzătoare (AYBC JER., p. 523). ♦ Sintagma *marea cea de aramă* din BIBL.1688 (SEPT.FRANKF.: *τὴν θάλασαν τὴν χαλκῆν*, VULG.: *mare æneum*, BIBL.HEBR.: *yām hannḥōšeṯ*) desemnează un bazin de dimensiuni uriaşe, construit de către regele Hiram din Tir şi aşezat în curtea Templului lui Solomon (1 Paral. 18:8). Acest bazin de cca 4-6 m în diametru şi cu o adîncime de 2-3 m putea să suporte peste patruzeci de mii de litri, însă scopul său liturgic era unul extrem de limitat, servind pentru spălarea rituală a preoţilor, probabil numai în anumite ocazii, întrucît cele zece lavoare mici erau mult mai practice. Mai degrabă, prezenţa sa în curtea Templului trebuie să fi urmărit scopuri simbolice, în particular acela de a reliefa suveranitatea Dumnezeului lui Israel asupra apelor, în condiţiile în care motivul mării primordiale era unul răspîndit în Vechiul Orient (EDB, p. 1175). ♦ Cununa despre care vorbeşte textul grecesc (SEPT.FRANKF.: *τὴν στεφάνην*) trimite la cununa din Ieş. 25:25, ornament al mesei pe care Dumnezeu îi porunceşte lui Moise să o construiască în tabernacol. Termenul grecesc nu are un echivalent în BIBL.HEBR. sau în VULG. ♦ Substantivul *τὰς φιάλας* (SEPT.FRANKF.) este tradus în MS.45 prin *păharăle*, acest termen fiind păstrat, cu mici diferenţe, şi în versiunile româneşti ulterioare, pînă la BIBL.ANANIA (*cupele*). ♦ Gr. *τὰς κρεάγρας* (SEPT.RAHLFS, *cf.* BIBL.ANANIA: *furculiţele*) nu apare în SEPT.FRANKF. şi, din acest motiv, nici în ediţiile vechi româneşti apare. ♦ Lista obiectelor din versetul 18 (corespunzător v. 15 din SEPT.FRANKF.) este mai lungă în BIBL.VULG.1760-1761: *tigăile şi cratiţele şi psalteriile şi păhărealele şi mojerele*. În BIBL.1874, după textul ebraic, enumerarea este, de asemenea, mai amplă: *ólele şi lopeţele, şi fórfecele, şi cupele, şi lingurele*. ♦ Prin *τὰ σαφφω*, *τὰ μασμαρω*, SEPT.RAHLFS a transliterat doi termeni ebraici, însă în locul corespondent din BIBL.HEBR. nu apar cuvinte cu aceste sonorităţi. Cu siguranţă, însă, acestea erau tot nişte obiecte de cult din Templu. În SEPT.FRANKF., primul termen este *ἀμφώθ*. ♦ Gr. *ὑποχυτῆρας* (SEPT.FRANKF.) este un *hapax legomenon*, tradus în MS.45 prin *turnările cêle dedesupt*, sintagmă ce s-a consacrat pînă la BIBL.ANANIA, care traduce: *ibricele de turnat ulei*. Această traducere pare a surprinde sensul cuvîntului grecesc (LUST, *s.v.*). ♦ În versetul 19 din VULG., corespunzător versetului 16 din SEPT.FRANKF., obiectele de cult inventariate sînt: *et hydrias, et thymiamateria, et urceos, et pelves, et candelabra, et mortaria, et cyathos* (BIBL.VULG.1760-1761 traduce: *veadrele şi cădelniţele şi urcioarele şi tipsiile şi sfeşnicele şi mojarele şi cănceaiele*). În BIBL.CORN.1926, după versiunea ebraică, citim: *şi lighenele, tămîietoarele, potirele, cenuşarele, sfeşnicele, ceştile şi paharele*.

52:17

Cei doisprezece viţei de bronz serviseră ca bază pentru marea cea de aramă, fiind aşezaţi cîte trei cu faţa către fiecare dintre cele patru puncte cardinale (3 Reg. 7:25). Unii cercetători, însă, amintind de faptul că marea cea de aramă a fost aşezată pe temelie de piatră, în vremea regelui Ahaz (4 Reg. 16:17), consideră că menţionarea lor în acest context, în capitolul al 52-lea al cărţii lui Ieremia, este lipsită de acoperire istorică. Această afirmaţie este, însă, bazată pe pură speculaţie, întrucît presupune că viţeii au fost trimişi de Ahaz ca tribut regelui Tiglatfalasar al II-lea al Asiriei, lucru care nu este menţionat explicit în Scriptură. Aşadar, se poate ca mutarea mării de aramă pe temelii de piatră să nu fi fost determinată de trimiterea viţeilor în Asiria, ci de alte considerente practice, iar viţeii de bronz să fi rămas la Templu, poate cu o altă întrebuinţare (a se vedea şi AYBC JER., p. 526).

52:18

Dacă în SEPT.RAHLFS înălţimea unui stîlp este de treizeci şi cinci de coţi (*τριάκοντα πέντε πηχῶν*), în VULG. aceasta are *decem et octo cubiti* (BIBL.VULG.1760-1761: *optsprăzeace coţi*), dimensiune ce corespunde celei din BIBL.HEBR. (*cf.* BIBL.1936: *optsprezece coţi*).

52:19-20

Termenul *boldu* (MS.45) traduce pe *γεῖσος* (SEPT.FRANKF.), pe care BIBL.1688 îl redă prin *glăvîţă*, BIBL.1795/2000 prin *glăvăţină* (formă preluată şi în BIBL.ŞAGUNA), BIBL.FILOTEI prin *căpăţînă* (traducere preferată şi în BIBL.1914). Abia BIBL.ANANIA oferă un termen specific domeniului arhitecturii: *capitel*. ♦ Cuvîntul *ῥόαι* (SEPT.FRANKF.) a fost tradus în BIBL. 1688 prin *rodii*, fructe de mărimea unei portocale, cu coajă groasă şi culoare roşiatică, produse de un arbore din familia *Punicaceae* (DBLH, 8232). Termenul ebraic corespunzător, *rimmônîm*, se aplica deopotrivă şi fructelor în sine, precum şi ornamentelor (cel mai adesea din aramă) care aveau această formă (GESENIUS, p. 770). VULG. foloseşte termenul *malogranata*, redat în BIBL.VULG.1760-1761 prin *poamele grănate*.

52:21

În BIBL.VULG.1760-1761 sînt menţionate şi numele celor doi preoţi: *Saraia* şi *Sofonie*, după VULG., care, la rîndul său, traduce numele ebr. *srāyāʰ* şi *ṣpanyāh* (BIBL.1874: *Seraia* şi *Zefania*). Seraia este menţionat aici pentru prima oară în cartea lui Ieremia. Tatăl său, Azaria, a ocupat demnitatea de mare preot înaintea sa, în vreme ce bunicul său, Hilchia, a fost marele preot care a găsit Cartea Legii, în vremea regelui Iosia (4 Reg. 22:8). Numele era unul comun în epocă, fiind purtat şi de alte persoane menţionate în Vechiul Testament, în general, şi în cartea profetului Ieremia, în special. Zefania/ Ţefania era probabil fiul lui Maaseia, fiind menţionat şi în alte locuri în cartea lui Ieremia (Ier. 21:1, 35:4, 37:3). Nu cunoaştem detalii despre sarcinile sale în calitate de al doilea preot, dar se poate deduce că avea un rol important în menţinerea ordinii la Templu (AYBC JER., p. 528). ♦ Spre deosebire de SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF. îl menţionează pe cel de-al doilea preot, sub numele de *σοφονίαν* (BIBL.1688: *Sofonia*), însă atribuie acest nume, în mod eronat, marelui preot Seraia. Începînd cu BIBL.1795/2000, ediţiile biblice româneşti renunţă la a mai reda această eroare a editorilor SEPT.FRANKF. ♦ Ceilalţi trei preoţi erau, cel mai probabil, însărcinaţi cu paza anumitor încăperi sau obiecte de cult, fiind custozi ai Templului (NICOT, p. 782).

52:22

Sintagma *εὐνοῦχον ἕνα* (SEPT.FRANKF.), *cf.* MS.45: *pre un scopit*, BIBL.1914: *pre un fame*, redă ebr. *sārîs ʾeḥāḏ*, ce trebuie interpretat aici ca referindu-se la un oficial de rang înalt, care nu era neapărat un eunuc în sens anatomo-fiziologic (HUEY, p. 437). ♦ Sarcinile scribului oştirilor nu reies exact din textul grecesc, însă în BIBL.VULG.1760-1761 citim că el *alegea ostaşii cei noi*, fiind însărcinat cu recrutarea soldaţilor. BIBL.CORN.1926, după textul ebraic, redă şi el misiunea scribului: *era însărcinat să scrie la oaste poporul din ţară.*

52:24-25

BIBL.VULG.1760-1761 (*şi s-au mutat Iuda din pămîntul său*) redă aici un pasaj latin ce corespunde unui fragment ebraic fără echivalent în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. ♦ În VULG. şi în BIBL.HEBR., versetul 31, care corespunde versetului 25 din SEPT.FRANKF., este precedat de un fragment ce se întinde pe trei versete, fără corespondent în textul grecesc. ♦ Menţionarea numelui lui Ioachim în acest context este greşită, întrucît, în realitate, este vorba despre Ioachin sau Iehonia. Cel de-al treizeci şi şaptelea an al exilui său în Babilon corespunde anului 561 sau 560 î. Hr. (AYBC JER., p. 535). ♦ Termenul *οὐαλεβαρδάχ* din SEPT.FRANKF., *Ualevardah* (MS.45) a devenit *Ουλαιμαραδαχ* în SEPT.RAHLFS. El redă ebr. *ʾĕwîl mrōḏaḵ*, care, la rîndul său, provine din akkad. *Awel-Marduk* sau *Amel-Marduk*. Textul ebraic redă incorect numele regelui babilonian, pentru a-l face să însemne 'Marduk prostul/ nebunul'. Amel-Marduk era fiul lui Nabucodonosor şi a domnit numai doi ani, între 562 şi 560 î. Hr., fiind asasinat de cumnatul său, Neriglissar, pe fondul nemulţumirii populare crescînde faţă de politica sa (HUEY, p. 439). ♦ Sensul secvenţei *ἔλαβεν (...) τὴν κεθαλὴν ἰωακείμ* (SEPT.FRANKF.), BIBL.1688: *luă (...) capul lui Ioachím*, nu este unul negativ, aşa cum ar putea să pară la prima vedere. Din versetele ulterioare se observă în mod evident că Ioachim (de fapt, Ioachin/ Iehonia) nu a avut nimic de suferit. Echivalentul lat. *elevavit (...) caput Joachin* (VULG.), *cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *au rădicat (...) capul lui Ioachim*, oferă un plus de claritate, arătînd că este vorba de o ridicare în demnitate, o reconsiderare în sens pozitiv a statutului regelui exilat.

52:26

Existenţa altor regi la curtea babiloniană este confirmată de documentele din vremea lui Nabucodonosor, în care găsim informaţii cu privire la prezenţa la curtea babiloniană a regilor din Tir, Gaza, Sidon, Arvad şi Ashdod. Se poate ca unii dintre aceştia să se mai fi găsit încă la Babilon în 561/560 î. Hr. (AYBC JER., p. 536).

52:27

Este posibil ca includerea descrierii eliberării lui Ioachin şi a vieţii duse de el în Babilon, după acest moment, să fi fost menită să ofere un plus de speranţă evreilor că, asemenea regelui, întregul popor va fi liber într-o zi, mai ales că un descendent al lui David era încă viu şi putea să fie un restaurator al regalităţii (HUEY, p. 439).

PLÎNGERILE LUI IEREMIA

COMENTARII

de Mihai Valentin Vladimirescu

Capitolul 1

1:1

Primul verset din SEPT.FRANKF., echivalat ca atare în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI şi BIBL.ŞAGUNA, reprezintă un pasaj specific textului grecesc şi celui latin. În VULG., textul din acest prim verset se găseşte într-un prolog scos în afara numerotaţiei, fiind redat astfel şi în BIBL.VULG.1760-1761. În BIBL.HEBR. şi, în consecinţă, şi în ediţiile româneşti fidele textului ebraic, pasajul nu are corespondent. Este evident că este vorba despre un adaos tîrziu, menit să scoată în evidenţă paternitatea profetului Ieremia asupra *Plîngerilor*. Cu toate acestea, dat fiind stilul textului, care aminteşte, mai degrabă, de literatura de limbă ebraică decît de cea de limbă greacă, unii cercetători înclină să considere că pasajul în discuţie redă un original ebraic iniţial (AYBC LAM., p. 64). ♦ Seria de termeni *plîngînd*, *plînse*, *plîngerea* (BIBL.1688) redă gr. *κλαίων*, *ἐθρήνησεν*, *τὸν θρῆνον* (SEPT.FRANKF.). Cei doi termeni care stau la baza formelor greceşti, *κλαίω* şi *θρηνέω*, nu sînt, însă, identici din punct de vedere semantic. Astfel, primul verb are în vedere, în primul rînd, plînsul ca acţiune fizică de a lăcrima (DBLG, 3081), în vreme ce cel de-al doilea implică o reacţie emoţională mai amplă (tînguire, jelire) (DBLG, 2577). Traducerea lui Bartolomeu Anania (*jelind*, *a plîns*, *plîngere*), deşi reuşeşte să evite, în parte, repetiţiile din ediţiile româneşti vechi, plasează termenii exact invers în raport cu sensurile cuvintelor din originalul grecesc.

1:2

Ediţia SEPT.FRANKF. aşează la începutul fiecărui verset litera ebraică care deschide versetul corespondent din BIBL.HEBR. Ediţiile româneşti fidele textului grecesc, pînă la BIBL.1914 inclusiv, transliterează pur şi simplu numele literei ebraice, înainte de a traduce textul versetului. Aceeaşi metodă am folosit-o şi noi, utilizînd transliterarea consacrată în limbajul lingvistic internaţional. VULG. face la fel ca SEPT.FRANKF., fiind urmată, în consecinţă, şi de BIBL.VULG.1760-1761. De notat că în SEPT.RAHLFS s-a renunţat la aceste litere ebraice iniţiale, motiv pentru care transliterarea lor nu mai apare în BIBL.ANANIA sau în SEPT.NEC. ♦ Textul se referă la cetatea Ierusalimului, centrul comercial şi religios al regatului lui Iuda, acum depopulată şi ruinată. Imaginea văduvei este adesea folosită în Vechiul Testament pentru a evidenţia singurătatea şi disperarea (NAC, p. 450). ♦ Expresia *făcutu-s-au spre bir* din BIBL.1688 redă gr. *ἐγενήθη εἰς φόρον* (SEPT.FRANKF.), construcţie eliptică, pe care BIBL.ANANIA o redă, explicitînd-o, *ajuns-a tribut să plătească*; BIBL.VULG.1760-1761: *au căzut subt dăjduire* (după VULG.) şi BIBL.1874: *făcutu-s-a birnică* (după textul ebraic) redau aceeaşi imagine a Ierusalimului devenit vasal plătitor de tribut, în ciuda istoriei sale grandioase.

1:3

Construcţia *κλαίουσα ἔκλαυσεν* (SEPT.FRANKF.) redă ebr. *bāḵô ṯiḇkeʰ*, sintagmă alcătuită din formele de qal infinitiv absolut şi, respectiv, qal imperfect ale aceluiaşi verb, *bāḵāh*. Scopul alăturării celor două forme este acela de a sublinia intensitatea acţiunii: *plînge amarnic* (BIBL.CORN.1926). Versiunile vechi româneşti care redau textul din SEPT.FRANKF. se plasează în categoria traducerilor literale: *Plîngînd, au plînsu* (BIBL.1688), *Plîngînd au plîns* (BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA), *Plîngînd, a plîns* (BIBL.FILOTEI, BIBL.1914), în vreme ce ediţiile mai noi optează pentru traduceri mai libere, precum *Mult a mai plîns* (SEPT.NEC). ♦ Iubiţii, cei care îndrăgeau Ierusalimul, sînt cel mai probabil vecinii regatului lui Iuda, cu care acesta încheiase alianţe împotriva Babilonului. Evoluţia evenimentelor pe plan politico-militar a determinat, însă, schimbări fundamentale în configuraţia alianţei anti-babiloniene, astfel încît principalii aliaţi ai Ierusalimului, Egiptul şi Moabul, au devenit fie incapabili de a mai susţine un război împotriva lui Nabucodonosor, cum este cazul Egiptului, fie s-au întors de-a dreptul împotriva lui Iuda, cum este cazul Moabului (WBC, p. 347).

1:4

Termenul gr. *μετῳκίσθη* (SEPT.FRANKF.) este forma de aorist pasiv indicativ, la persoana a treia, numărul singular, a verbului *μετοικίζω*, al cărui sens este acela de ‘a deporta’, ‘a trimite în exil’, ‘a strămuta’. Ediţiile româneşti îl traduc

prin *Înstreină-să* (BIBL.1688), *Înstrăinatu-s-au* (BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA), *Înstreinatu-s-au* (BIBL.FILOTEI), *Înstrăinatu-s-a* (BIBL.1914), *e dusă-n robie* (BIBL.ANANIA), *A fost strămutată* (SEPT.NEC). După VULG. (*Migravit*), BIBL.VULG.1760-1761 are *Mutatu-s-au*. ♦ În BIBL.1688 (*de smereniia ei şi de mulţimea robirii ei*) este redată construcţia *ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς καὶ ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς* din SEPT.FRANKF., care prezintă două chei de interpretare, asemenea textului ebraic pe care îl traduce: 1. pasajul poate fi interpretat ca referindu-se la faptul că, după ce a îndurat înjosire şi înrobire, populaţia Ierusalimului a fost strămutată; 2. textul s-ar putea referi la faptul că această deportare vine ca pedeapsă la înjosirea şi robirea la care Iuda i-a supus pe alţii (eventual, pe nişte sclavi evrei pe care nu i-a eliberat după cei şapte ani prevăzuţi de Lege) (SEPT.NEC, p. 606, nota 1, 3; a se vedea şi NAC, p. 451; LANGE, p. 42).

1:5

SEPT.FRANKF. foloseşte termenul *ἐν ἑορτῇ* (BIBL.1688: *la praznic*) pentru a reda ebr. *mô'ēḏ*, tradus în limba română prin: *serbătorĭ* (BIBL.1874), *sărbătoare* (BIBL.1936), *sărbători* (BIBL.CORN.1926), *la praznice* (BIBL.RADU-GAL.). Termenul este, însă, la numărul singular, aşa încît, dintre traducerile enumerate, numai cea din BIBL.1936 redă exact originalul ebraic. Cu toate acestea, textul nu se referă, cel mai probabil, la o sărbătoare anume, ci vrea să evidenţieze numai întreruperea tradiţiilor religioase şi culturale care făceau din Ierusalim centrul spiritual al evreilor. De notat, totuşi, că sărbătorile anuale iudaice care implicau un pelerinaj la Ierusalim erau Paştele, cu Sărbătoarea Azimelor (aprilie-mai), Sărbătoarea Secerişului (mai-iunie) şi Sărbătoarea Corturilor (octombrie) (CORNERSTONE, p. 566). ♦ Construcţia *αὐτὴ πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în BIBL.1688: *ea — amărîndu-se întru ea*, iar în BIBL.1795/2000: *el se amăreaşte întru sine*. Ediţiile ulterioare conservă, cu mici diferenţe neesenţiale, această traducere; doar BIBL.ANANIA o redă sub o formă mai liberă: *el singur şi-neacă amarul*. Diferenţele între pronumele personale folosite ca subiect (*ea* şi *el*) provin din faptul că în originalul grecesc numele Ierusalimului este substituit printr-un pronume personal de genul feminin, astfel încît, pentru a se adapta uzanţelor din limba română, unele ediţii redau acest pronume la genul masculin. BIBL.VULG.1760-1761: *ea-i împresorată de amărăciune*, după *ipsa oppressa amaritudine* (VULG.).

1:6

Termenul *τῶν ἀσεβειῶν* (SEPT.FRANKF.) este tradus în BIBL.1688 prin *păgînătăţilor*, traducere care a fost păstrată în BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914. Bartolomeu Anania preferă să traducă întreaga secvenţă *ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς* prin *'n faţa noianului său de păcate*, iar SEPT.NEC traduce *necucericiilor*. În varianta ebraică, termenul folosit este *pšā'ey*^{y}*hā*, tradus în mod corect în BIBL.1874 prin *fără-de-legilorŭ*. Lui îi corespunde aproape perfect lat. *iniquitatum* (VULG.), echivalat prin *nedreptăţilor* în BIBL.VULG.1760-1761. ♦ Ieremia reaminteşte faptul că relele abătute asupra Ierusalimului sînt consecinţa depărtării sale de Dumnezeu, a greşelilor comise faţă de acesta. Efectele acestor acte necuvioase se răsfrîng inclusiv asupra pruncilor, care sînt şi ei duşi în robie de către asupritori (NAC, p. 451).

1:7

Sintagma *θυγατρὸς σιών* (SEPT.FRANKF.), *cf. fata Siónului* (BIBL.1688), este des întrebuinţată în limbajul biblic pentru a desemna poporul Ierusalimului şi, uneori, prin extensie, întreg poporul din Iuda. Ei îi corespunde *filia Sion* din VULG. şi *Bat-ciyyôn* din BIBL.HEBR. ♦ Secvenţa *ὡς κρίοι* (SEPT.FRANKF.), *cf. ca berbecii* (BIBL.1688), nu corespunde ebr. *k'ayyālîm*, tradus prin *ca nişte cerbi* (BIBL.CORN.1926). Probabil că diferenţa din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. este urmarea unei vocalizări diferite a textului ebraic sursă (SEPT.NEC, p. 607, nota 1, 6). Un argument în plus în acest sens este şi faptul că în BIBL.VULG.1760-1761 citim *ca berbecii*, după *velut arietes* (VULG.). Unii comentatori contestă, însă, lecţiunea adoptată de traducătorii SEPT.RAHLFS şi VULG., considerînd că, dată fiind imaginea sugerată în acest verset, prezenţa berbecilor nu este justificată, acestea fiind animale domestice, care nu fac obiectul unei vînători, aşa cum este cazul cerbilor (LANGE, p. 44).

1:8

Poporul Ierusalimului priveşte, comparativ, gloria de odinioară şi decăderea de după cucerirea babiloniană. Duşmanii care rîd de starea actuală a regatului lui Iuda sînt, cel mai probabil, babilonienii (NAC, p. 452), deşi din ecuaţie nu trebuie excluşi vechii aliaţi ajunşi acum inamici. De notat că în SEPT.FRANKF. citim că duşmanii rîd *ἐπὶ μετοικεσίᾳ αὐτῆς* (BIBL.1688: *spre înstreinarea ei*; o traducere mai exactă în BIBL.1795/2000: *de înstrăinarea lui*), în vreme ce în VULG. locul corespondent este *sabbata ejus*, de unde şi *sîmbetele ei* din BIBL.VULG.1760-1761. Varianta din VULG. este consecinţa punerii în legătură a ebr. *mišbattehā* şi *šābat* ('a se opri', 'a înceta'). Un *hapax legomenon* (AYBC, LAM., p. 70), termenul ebraic a fost tradus, însă, în tradiţia românească fără a se face referire la sabat: *de peirea luĭ* (BIBL.1874), *de prăbuşirea lui* (BIBL.CORN.1926 şi BIBL.1936), *de prăbuşirea ei* (BIBL.RADU-GAL.).

1:9

Expresia *εἰς σάλον ἐγένετο* (SEPT.FRANKF.) a fost tradusă astfel: *spre clătire să făcu* (BIBL.1688), *spre clătire s-au făcut* (BIBL.1795/2000, BIBL.ŞAGUNA), *spre clătire s-a făcut* (BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), *care-i acum în suferinţă* (BIBL.ANANIA), *a ajuns zbuciumare* (SEPT.NEC). Sensul primar al termenului grecesc întrebuinţat aici, *σάλος*, face trimitere la mişcarea agresivă a valurilor mării, la zbuciumul acestora (LOUW, 1, p. 170). ♦ Termenul *τὰ ὀπίσω* din SEPT.FRANKF. este redat în MS.45 prin *îndărăt*, însă BIBL.1688, orientîndu-se, probabil, spre alte izvoare, îl redă prin *în trudă*. Această traducere se păstrează şi în ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.1914, inclusiv. SEPT.NEC revine la varianta iniţială,

(*îndărăt*), în vreme ce BIBL.ANANIA prezintă o formă rezultată din compilarea variantelor greacă şi ebraică: *faţa şi-a întors*. Oricum, forma *în trudă* nu corespunde nici textului latin, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl redă prin *îndărăpt*, nici celui ebraic (BIBL.1874: *îndĕrĕptŭ*, BIBL.CORN.1926: *în altă parte*).

1:10

Secvenţa *înaintea porţilor ei* (MS.45, BIBL.1688) redă gr. *πρὼς πυλών ἀυτῆς* (SEPT.FRANKF.); versiunea din SEPT.RAHLFS (*πρὸς ποδῶν αὐτῆς*), este tradusă în SEPT.NEC (*la picioare*) şi, într-o formă mai liberă, în BIBL.ANANIA (*se-ncleie pe picioare*). După textul latin, BIBL.VULG.1760-1761 traduce: *în picioarele ei*; după textul ebraic, BIBL.1874 are *în pólele luĭ*, ambele versiuni favorizînd lecţiunea adoptată de editorii SEPT.RAHLFS. ♦ Formularea *nu ş-au adus aminte de cêle de apoi ale ei* (BIBL.1688) indică faptul că Ierusalimul nu a reflectat deloc la consecinţele faptelor sale, ale păcatelor şi ale îndepărtării de Dumnezeu (LANGE, p. 48). ♦ Cuvîntul *ὑπέρογκα* (SEPT.FRANKF.) apare în MS.45 ca *prea înălţate*, traducere ce s-a păstrat în tradiţia biblică românească. BIBL.ANANIA, deşi manifestă lăudabila intenţie de a clarifica textul versetului, se îndepărtează prea mult de textul grecesc. SEPT.NEC traduce prin *nemăsurarea*, formă ce corespunde sensului cuvîntului grecesc (*cf.* şi EDNT, 3, p. 399; BDAG, p. 1034), explicînd, totodată, că întreaga construcţie din acest fragment se referă la poftele exagerate, fără măsură, ale Ierusalimului, din vremurile de pace şi prosperitate, pe care locuitorii au fost nevoiţi să şi le domolească, odată cu instaurarea ocupaţiei străine (SEPT.NEC, p. 608, nota 1, 9).

1:11

Lui *τὸ ἁγίασμα* (SEPT.FRANKF.), *cf. sfinţirea* (BIBL.1688), îi corespunde ebr. *miqdāšāh*, termen folosit în iudaism pentru a desemna un loc sfînt (HOLLADAY, p. 211). În acest caz, este vorba despre Templul din Ierusalim, care fusese pîngărit prin intrarea babilonienilor. În versiunile fidele textului ebraic, termenul este tradus astfel: *sanctuarulŭ* (BIBL.1874), *templul* (BIBL.1936), *locaşul (...) cel sfînt* (BIBL.CORN.1926), *templu* (BIBL.RADU-GAL.). În BIBL.VULG.1760-1761, după VULG., citim *sfinţitoriul*. ♦ Construcţia de final din textul grecesc, *εἰς ἐκκλησίαν σου*, a pus probleme traducătorilor în ceea ce priveşte identificarea antecedentului pronumelui personal *σου*. În general, acolo unde traducătorii au optat pentru forma *Ta*, aşadar cu majusculă, antecedentul trebuie, evident, identificat cu Dumnezeu. Coroborînd conţinutul acestui verset cu pasajul din Deut. 23:3, acolo unde se vorbeşte despre interdicţia pusă non-evreilor de a intra în „adunarea Domnului", SEPT.NEC traduce construcţia în discuţie prin *în adunarea Ta* (*cf.* SEPT.NEC, p. 609, nota 1, 10).

1:12

În SEPT.FRANKF., *ψυχήν* (MS.45 şi BIBL.1688: *suflet*) se referă, în primul rînd, la 'suflet' în sens strict, dar poate dobîndi şi un sens mai larg, acela de 'viaţă' sau 'existenţă', dat fiind rolul central al sufletului în antropologia biblică (*TDNT*, 9, pp. 618-619). ♦ Situaţia locuitorilor Ierusalimului era una cît se poate de gravă, astfel încît erau nevoiţi să renunţe la cele mai de preţ bunuri pentru a putea să-şi asigure supravieţuirea. Versetul accentuează şi mai mult discrepanţa dintre condiţia anterioară a iudeilor şi starea lor de după cucerirea babiloniană. ♦ Forma *ἐγενήθη* din SEPT.FRANKF. i-a indus în eroare pe traducătorii români din vechime, întrucît poate fi atît la persoana întîi, cît şi la persoana a treia. Traducătorii vechi au adoptat cea de-a doua variantă: MS.45 şi BIBL.1688: *să făcu*, BIBL.1795/2000 şi BIBL.ŞAGUNA: *s-au făcut*, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914: *s-a făcut*. BIBL.ANANIA se plasează pe aceeaşi direcţie, traducînd mai liber finalul versetului: *că-n mare-njosire se află*. Însă *facta sum* din VULG. (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *m-am făcut*), precum şi textul ebraic (*cf.* BIBL.1874: *amŭ ajunsŭ*) ne indică faptul că o traducere cu persoana întîi este mai probabilă, subiectul fiind vorbitorul identificat cu poporul ierusalimitean (*cf.* SEPT.NEC: *am ajuns*).

1:13

Diferenţa în ceea ce priveşte termenul iniţial al versetului între SEPT.FRANKF.: *οἱ* şi SEPT.RAHLFS: *οὐ* este cauzată de diferenţele dintre manuscrise. Deşi varianta adoptată în SEPT.FRANKF. este atestată de mai multe manuscrise, ea a fost respinsă, în general, de către cercetători, în special ca urmare a adoptării unor lecţiuni alternative ale pasajului corespondent din BIBL.HEBR. (*lô' 'ălēḵem*) sau a unor interpretări mai largi ale acestuia (AYBC LAM., p. 71). Ediţiile româneşti au interpretat, în general, particula *οἱ* ca fiind un pronume personal de genul masculin, la numărul plural, lucru care reiese din traducerea primei părţi a versetului, însă SEPT.NEC o consideră interjecţie (*vai!*), *cf.* SEPT.NEC, p. 609, nota 1, 12). Această interpretare presupune că termenul din SEPT.FRANKF. ar trebui citit *οἴ*, caz în care textul ar concorda şi cu versiunile orientale (siriacă, arabă, aramaică) (LANGE, p. 52).

1:14

Ororile dezastrului care a cuprins Ierusalimul sînt descrise prin intermediul a două imagini sugestive: focul şi plasa sau mreaja pescarilor. Nimeni nu a reuşit să se sustragă urgiei, iar teama, suferinţele şi foametea au slăbit rezistenţa tuturor. Amplitudinea dezastrului nu lasă nici o urmă de îndoială că Dumnezeu însuşi este sursa pedepsei (NAC, p. 454), deşi termenii folosiţi în versetul anterior, atît în SEPT.RAHLFS, cît şi în BIBL.HEBR. au un caracter uşor atenuat, încercînd să evite prezentarea lui Dumnezeu drept cauză a relelor suferite de popor (SEPT.NEC, p. 609, nota 1, 12).

1:15

Deşi între SEPT.RAHLFS (şi SEPT.FRANKF.) şi BIBL.HEBR. există unele diferenţe, ele nu sînt esenţiale. În ambele versiuni, ca şi în VULG., se păstrează ideea centrală a jugului pe care îl poartă Ierusalimului, jug alcătuit din propriile sale

impietăţi şi păcate. Greutatea jugului este sursa durerii Ierusalimului, care îi imobilizează pe toţi locuitorii şi îi aduce în starea de a fi incapibili de a opune vreo rezistenţă (WBC, pp. 358-359). ♦ Termenul *συνεπλάκησαν* (SEPT. FRANKF.) este tradus în MS.45 prin *să încleştară*. Acest verb a fost adoptat şi în traducerile ulterioare, forme aparte avînd numai BIBL.ANANIA (*s-au prins*) şi SEPT.NEC (*s-au împletit*).

1:16

În SEPT.FRANKF., termenul *ληνόν* (BIBL.1688: *teascul*) oferă o imagine foarte plastică a suferinţei lui Iuda, care este asemuită călcării şi stropşirii strugurilor în teasc. Dacă pînă acum textul s-a referit, în primul rînd, la Ierusalim, „fiica Sionului", distrugerea totală reliefată în acest verset prin intermediul metaforei teascului este evidenţiată prin prezenţa sintagmei *παρθένῳ θυγατρὶ ἰούδα* (SEPT.FRANKF.), *cf. ficioarei, fêtei Iúda* (MS.45), cu corespondentele *virgini filiæ Juda* (VULG.), *cf. fecioarei featei Iudei* (BIBL.VULG.1760-1761), respectiv *li<u>b</u><u>t</u>ûla<u>t</u> ba<u>t</u>-yhûḏā*^{h} (BIBL.HEBR.), *cf. fecioara, fata Iudei* (BIBL.1936). Trecerea de la „fiica Sionului" la „fiica Iudei" indică anvergura naţională a dezastrului cauzat de invazia babiloniană.

1:17

Secvenţa *ὁ ὀφθαλμός μου κατήγαγεν ὕδωρ* (SEPT.FRANKF.) a fost tradusă în mod literal în BIBL.1688 (*ochiul mieu pogorî apă*), dar este evident că sensul este cel reliefat în SEPT.NEC: *ochiul meu a vărsat lacrimi*. VULG. şi BIBL.HEBR. prezintă un pasaj corespondent mai extins, de unde şi traducerile: *eu plîngînd şi ochiul mieu izvorînd ape* (BIBL.VULG.1760-1761, după textul latin), respectiv *plîngŭ, ochiŭ meŭ, ochiŭ meŭ isvorescŭ lăcrimĭ* (BIBL.1874); ediţiile ulterioare traduse după textul ebraic au încercat să evite repetiţia: *plîng, îmi varsă lacrămi ochii* (BIBL.CORN.1926), *eu plîng mereu, din ochii mei izvorăsc lacrimi* (BIBL.1936).

1:18

Secvenţa *εἰς ἀποκαθημένην ἀνὰ μέσον αὐτῶν* din SEPT. FRANKF. nu a fost redată în mod corect în traducerile vechi româneşti, întrucît acestea nu au respectat sensul verbului *ἀποκάθημαι*, aflat aici la participiu perfect, diateza medie (*ἀποκαθημένην*). Astfel, BIBL.1688 traduce *ca cêea ce are pre sine în mijlocul lor*, pasaj ininteligibil în această formă. Nici ediţiile ulterioare nu sunt mai clare (BIBL.1914: *ca cel ce este în mijlocul lor*). De notat, însă, că verbul *ἀποκάθημαι* nu are nicidecum un sens pozitiv în SEPT.RAHLFS, întrucît nu se referă la o simplă şedere într-un anumit loc, ci tocmai la o şedere 'deoparte'. Mai mult decît atît, el este folosit în greaca biblică pentru a desemna separarea femeilor de comunitate în timpul menstruaţiei, trimiţînd, aşadar, la o impuritate rituală (LUST; *cf.* şi AYBC LAM., p. 76, pentru detalii privind pasajul ebraic corespondent).

1:19

Secvenţa *τὸ στόμα αὐτοῦ παρεπίκρανα* (SEPT.FRANKF.), *cf. gura lui am amărît* (BIBL.1688), nu este una naturală pentru greaca Vechiului Testament. Ea este o calchiere după expresia *pîhû mārîṯî* (BIBL.HEBR.), care s-ar traduce literal prin *m-am răzvrătit [împotriva] gurii Lui*, însă pe care ediţiile româneşti încearcă să o redea cît mai aproape de sensul original din ebraică (BIBL.1874: *resculatu-m-amŭ împotriva cuvêntuluĭ seŭ*, BIBL.CORN.1926: *m-am răzvrătit împotriva poruncilor Lui*, BIBL.1936, BIBL.RADU-GAL.: *împotriva poruncilor Lui m'am răzvrătit*). După VULG., în BIBL.VULG.1760-1761 găsim *gura Lui spre mînie o am chemat*. ♦ Nici acest verset şi nici următorul nu aduc noutăţi, în ceea ce priveşte conţinutul discursului atribuit lui Ieremia, ci doar recapitulează cele deja prezentate cu privire la vina poporului înaintea lui Dumnezeu şi la pedeapsa abătută asupra Ierusalimului şi a întreg Iuda (LANGE, p. 58).

1:20

Ca şi în debutul cărţii, *iubiţii* trebuie identificaţi cu vechii aliaţi ai lui Iuda, ajunşi acum incapabili de a mai susţine Ierusalimul sau trecuţi chiar în tabăra inamică. Deşi mai puţin probabilă, ipoteza ca acest termen să desemneze idolii pe care evreii îi veneraseră în trecut nu trebuie total respinsă (SEPT.NEC, p. 611, nota 1, 19). ♦ Secvenţa *καὶ οὐχ εὗρον* din SEPT.RAHLFS (SEPT.NEC: *şi nu au găsit*) este un adaos care se găseşte numai în SEPT.RAHLFS (inclusiv în SEPT.FRANKF., care-l plasează, însă, între croşete) şi în versiunea siriacă a Vechiului Testament, fără a avea corespondent în BIBL.HEBR. şi VULG. (AYBC LAM., p. 76).

1:21

Modul în care este construit textul din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. îl face destul de greu de urmărit, deşi ideea centrală se poate desprinde relativ uşor. Populaţia din Ierusalim recunoaşte faptul că suferinţele pe care le îndură, concretizate în moartea năprasnică adusă de săbiile invadatorilor şi de molima asociată războiului, sînt consecinţa răzvrătirii sale împotriva lui Dumnezeu (NAC, p. 456). ♦ Secvenţa *παραπικραίνουσα παρεπίκρανα* (SEPT.FRANKF.), tradusă literal în BIBL.1688 (*amărînd am amărît*), încearcă să redea, în stilul specific limbii greceşti septuagintare, intensitatea pasajului ebraic corespondent (BIBL.1874: are *amŭ fostŭ resculătoriŭ*, BIBL.CORN.1926 *am fost neascultător*). Traducerea din BIBL.ANANIA, *că-am necăjit pe altul şi-s necăjit de altul*, este eronată, întrucît construcţia din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. nu caută să evidenţieze răsplata pentru faptele negative anterioare, ci doar intensitatea acestor fapte.

1:22

În SEPT.RAHLFS, versetul se încheie cu *καὶ ἐγένοντο ὅμοιοι ἐμοί* (BIBL.ANANIA: *şi ei devenit-au asemenea mie*), variantă conformă cu VULG. (*et fient similes mei*), *cf. şi vor fi aseaminea mie* (BIBL.VULG.1760-1761) şi cu BIBL.HEBR. Astfel, Ierusalimul îi cere lui Dumnezeu ca duşmanii săi, care s-au bucurat de necazurile evreilor, să primească, la rîndul lor, o pedeapsă asemenea celei primite de populaţia din Iuda (LANGE, p. 61). În SEPT.FRANKF., însă, a fost preferată lecţiunea *ἐγένοντο μοι ὄιμοι*, *ὄιμοι* (*cf.* BIBL.1688: *făcură-se mie vai!, vai!*, urmată şi de restul ediţiilor româneşti fidele textului grecesc, pînă la BIBL.ANANIA).

1:23

Substantivul *inima* (MS.45) redă gr. *καρδία* (SEPT.FRANKF.), care este, în mod evident, o lecţiune eronată, majoritatea manuscriselor având aici *κακία* ('răutatea'), formă ce a fost păstrată şi în SEPT.RAHLFS. De altfel, chiar începînd cu BIBL.1688, varianta din SEPT.FRANKF. a fost ignorată în ediţiile româneşti, care l-au tradus pe *κακία*. ♦ Verbul *ἐπιφύλλισον* şi substantivul *ἐπιφυλλίδα* din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. sînt doi termeni dificil de tradus în limba română de o aşa manieră încît sensul lor deplin să fie conservat, mai ales pentru că apar de foarte puţine ori în SEPT.RAHLFS (LUST, *s.v.*). Traducătorii Septuagintei au încercat să redea cît mai fidel verbul ebraic folosit aici, *ʿālāl*, care se referă, în primul rînd, la acţiunea de culegere a strugurilor sau a cerealelor rămase după recoltare. Fireşte, în cadrul acestei acţiuni sînt culese roadele de slabă calitate, care au fost lăsate în urmă la prima recoltare. Într-un înţeles mai larg, verbul a ajuns să aibă semnificaţia de 'a se ocupa de cineva', în sensul de a-i face cuiva un rău, fie în mod justificat, fie în mod nejustificat (DBLH, 6618). Încercînd să intuiască sensul termenilor greceşti, ediţiile biblice româneşti au folosit, în traducere, forme ale verbului *a greşi*, acesta neputînd, însă, oferi o corespondenţă perfectă cu SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. BIBL.ANANIA recurge la verbul *a face*, cu sensul 'a face ceva cuiva', traducere, în ciuda aparentei simplităţi, mai apropiată de original.

Capitolul al 2-lea

2:1

Verbul *ἐγνόφωσεν* (SEPT.FRANKF.) este un *hapax legomenon*, al cărui sens este acela de 'a întuneca', 'a aduce întunericul peste cineva/ ceva' (LUST, *s.v.*). Dacă ediţiile fidele SEPT.FRANKF., începînd chiar cu MS.45, întrebuinţează în traducere verbul *a întuneca*, BIBL.VULG.1760-1761 are *au acoperit cu ceaţă*, după VULG. (*obtexit caligine*), care, la rîndu-i, încearcă să redea ebr. *yāʿîp̱* (BIBL.HEBR.), un *hapax legomenon*, formă a verbului *ʿûp̱*, al cărui sens este 'a acoperi complet, cel mai adesea într-un nor' (DBLH, 6380). ♦ Cuvîntul *ὑποποδίου* (SEPT.FRANKF.) desemnează, în primul rînd, o piesă de mobilier folosită pentru odihnirea picioarelor, întîlnită nu numai în Israelul biblic, ci în majoritatea culturilor (LOUW, 1, p. 67). În limbajul biblic, însă, termenul este foarte adesea folosit pentru a descrie creaţia, pămîntul pe care Dumnezeu îşi odihneşte picioarele (BDAG, p. 1040). Deşi traducerea *cel de supt picioarele* (BIBL.1688) este corectă din punct de vedere etimologic, în limbajul liturgic s-a consacrat expresia *aşternutul picioarelor*, folosită şi în unele ediţii biblice fidele textului grecesc, precum BIBL.ANANIA, dar şi în BIBL.VULG.1760-1761 (tradusă după VULG.) sau în BIBL.1874, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL. (toate traduse după textul ebraic).

2:2

Verbul *κατεπόντισε* (SEPT.FRANKF.) se referă la acţiunea de aruncare în mare, de (s)cufundare, chiar de înecare. BIBL.1688 îl traduce prin termenul general *prăpădi* şi toate ediţiile ulterioare urmează acest tip de traducere, folosind fie acelaşi verb (BIBL.1795, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914), fie verbul *zdrobit-a* (BIBL.ANANIA). SEPT.NEC particularizează sensul verbului grecesc, traducînd: *a cufundat în valuri*. ♦ Spurcarea despre care vorbeşte versetul trebuie înţeleasă ca o profanare, o pierdere a majestăţii, cauzată de doborîrea la pămînt a regelui şi a celorlalte căpetenii (WBC, p. 378). Diferenţele *βασιλείαν* (SEPT.FRANKF.), *cf. împărăţiia* (BIBL.1688) – *βασιλέα* (SEPT.RAHLFS), *cf.* SEPT.NEC (*regele*), respectiv *ἄρχοντα* (SEPT.FRANKF.), *cf. domnul* (BIBL.1688) – *ἄρχοντας* (SEPT.RAHLFS), *cf. dregătorii* (SEPT.NEC) nu sînt de natură să schimbe în mod esenţial înţelesul versetului.

2:3

Sintagma *κέρας Ισραήλ* (SEPT.FRANKF.), *cf. cornul lui Israíl* (BIBL.1688), corespunde ebr. *qeren yisrāʾēl*; sensul primar al primului termen al sintagmei este, într-adevăr, acela de 'corn de animal', însă expresia, ca atare, desemnează puterea lui Israel (BIBL.1874 are chiar *puterea luĭ Israelŭ*). După *cornu Israël* (VULG.), BIBL.VULG.1760-1761: *norodul lui Israel* (traducerea engleză a VULG. este *the horn of Israel*).

2:4-5

Cele două versete descriu în termeni antropomorfici imaginea lui Dumnezeu ca duşman al Ierusalimului şi, prin extensie, al întregului regat al lui Iuda. Babilonienii, inamicul văzut şi direct al lui Israel, care a provocat distrugerile deplînse de Ieremia, nu au fost decît o unealtă divină, întrucît mîna lui Dumnezeu, cea care i-a protejat şi călăuzit în trecut pe fiii lui Israel, s-a întors acum împotriva lor (NAC, p. 461). ♦ Secvenţa *carele-i* (MS.45) din versetul 4 îl redă pe *ὅς* (SEPT.FRANKF.), o lecţiune evident eronată, pe care BIBL.1688 şi, de aici, şi ediţiile ulterioare o ignoră, preferînd pe *ὡς* (BIBL.1688: *ca*), prezent şi în SEPT.RAHLFS. ♦ Secvenţa *ταπεινουμένην καὶ τεταπεινωμένην* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *smerită şi prea smerită*) redă ebr. *taʾănîyyāʰ waʾănîyyāʰ*, încercînd să conserve intensitatea sugerată de această construcţie (BIBL.1936: *jale peste jale*).

2:6-7

Cele două versete sînt consacrate, în principal, descrierii distrugerii locurilor sfinte de către Dumnezeu, în special a Templului de la Ierusalim. Jertfelnicul (altarul), simbolul reconcilierii dintre Dumnezeu şi popor, a fost şi el distrus, cultul a fost întrerupt, iar strigătele de bucurie asociate cu sărbătorile iudaice au fost înlocuite cu cele ale invadatorilor (NAC, p. 461). ♦ Termenul *ἐμβριμήματι* (SEPT.FRANKF.) (BIBL.1688: *pornirea*) este un *hapax legomenon*, al cărui sens primar este acela de 'indignare' (LUST, *s.v.*). În VULG. este folosit chiar termenul latin (*indignationem*) din care derivă acest cuvînt românesc, tradus în BIBL.VULG.1760-1761 prin *iuţimii*. ♦ Nici în VULG. şi nici în BIBL.HEBR. nu întîlnim un corespondent pentru *καὶ ἄρχοντα* din SEPT.FRANKF. (*cf.* BIBL.1688: *şi boiêr*). ♦ Traducerea *de războiu* din BIBL.1688, redă termenul *πολέμου*, care se găseşte în SEPT.FRANKF., pus între croşete. El nu apare în SEPT.RAHLFS, însă în

tradiţia biblică românească s-a păstrat pînă la BIBL.ANANIA, inclusiv. În general, şi pe baza textului ebraic, comentatorii afirmă că glasul despre care se vorbeşte aici trebuie înţeles drept strigătul de bucurie al duşmanilor, iar nu drept strigătul de luptă ce însoţeşte un atac (LANGE, p. 79).

2:8-9

Verbul iniţial întrebuinţat în SEPT.FRANKF. este *ἐλογίσατο*, tradus în BIBL.1688 prin *gîndi*, la el raportîndu-se şi ediţiile româneşti ulterioare, inclusiv BIBL.ANANIA, deşi în SEPT. RAHLFS el a fost înlocuit cu *ἐπέστρεψεν* (SEPT.NEC: *s-a întors*). Varianta din SEPT.FRANKF. concordă cu BIBL.HEBR. şi cu VULG., însă cea din SEPT.RAHLFS este atestată într-un un număr de manuscrise şi ar putea indica o revizuire ulterioară a textului grecesc, după distrugerea Ierusalimului de către romani, în anul 70 d. Hr., eveniment ce ar fi echivalat cu o «întoarcere» a lui Dumnezeu, cu planuri distructive, asupra zidurilor cetăţii (SEPT.NEC, p. 613, nota 2, 8). ♦ În Gr. *προτείχισμα* (SEPT.FRANKF.) desemnează o fortificaţie aşezată în afara zidurilor unei cetăţi, în ideea de a întîrzia cît mai mult armatele invadatoare (LUST, *s.v.*). MS.45 traduce *cel înaintea zidului*, formă care s-a păstrat, cu mici diferenţe, pînă la BIBL.1914, inclusiv, dar care nu reprezintă decît o simplă descompunere etimologică a termenului grecesc. Opţiunea *meterezul din faţă* (SEPT.NEC) este o variantă mai inspirată, aşa cum este şi cea din BIBL.VULG.1760-1761 (*zidul dinnafară*), după VULG. ♦ Lipsa viziunilor profetice, descrisă în versetul 9, nu trebuie înţeleasă în mod radical, întrucît Ieremia însuşi este unul dintre profeţii cărora Dumnezeu le comunică mesajele către popor. Mai degrabă este vorba despre lipsa unor viziuni încurajatoare pentru Ierusalim şi Iuda, întrucît atît Ieremia, cît şi Iezechiel sau Daniel, precum şi ceilalţi profeţi ale căror nume nu ni s-au transmis, dar care, cu siguranţă, au activat în acea perioadă, nu fac altceva decît să deplîngă soarta fiilor lui Israel şi să descrie nenorocirile suferite de aceştia (LANGE, pp. 81-82).

2:10

Imaginea bătrînilor Ierusalimului şezînd pe pămînt, încinşi cu saci şi punîndu-şi ţărînă în cap, împreună cu cea a fecioarelor stînd cu capetele plecate (specifică numai VULG. şi BIBL.HEBR.) este imaginea doliului care însoţeşte dezastrul provocat de invadatori şi de deportarea unui mare număr de evrei în Babilon (WBC, p. 385). ♦ Sintagma din *ἀρχηγοὺς παρθένους* (SEPT.FRANKF.) este tradusă în MS.45 prin *căpiteniile ficioare*. BIBL.1795/2000 are *fecioarele ceale căpetenie*, iar BIBL.FILOTEI aduce un plus de claritate: *fecioarele cele de căpetenie*. Este vorba, probabil, aşa cum indică şi SEPT.NEC: *fecioarele de neam mare*. Pasajul din BIBL.HEBR. nu este întru totul echivalent şi, de altfel, pare greu de crezut că aceste fecioare de neam mare ar fi fost lăsate să rămînă în Ierusalim de către babilonieni.

2:11

Probabil că *ἡ δόξα* (SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *mărirea*, SEPT.NEC: *slava*, este rezultatul unei vocalizări diferite a textului ebraic sursă, întrucît *kḇēḏî* din BIBL.HEBR. (BIBL.1874: *mĕnuntaĭele*) şi *viscera* din VULG. (BIBL.VULG.1760-1761: *hicatul*) se potrivesc mult mai bine în seria de metafore bazate pe diversele părţi corporale (SEPT.NEC, p. 614, nota 2, 11; *cf.* LANGE, p. 84).

2:12

Forma *εἶπον* din SEPT.FRANKF. este un verb la persoana întîi, numărul singular (MS.45: *am dzis*), care nu pare potrivit în acest context, însă toate ediţiile româneşti pînă la BIBL.1914, inclusiv, se raportează la această formă. SEPT. RAHLFS preferă varianta *εἶπαν* (*cf.* BIBL.ANANIA: *ziceau*), aşadar la persoana a treia, numărul plural, mai adecvată conţinutului acestui verset. BIBL.VULG.1760-1761 are *au zis*, iar ediţiile fidele textului ebraic au tot un verb de persoana a treia, numărul plural (de pildă, BIBL.1874: *ḑis'aŭ*, BIBL.CORN.1926: *ei ziceau*). ♦ Unii comentatori au sugerat că *vinul* ar trebui eliminat din acest verset, ca o adăugire ulterioară, întrucît nu era posibil ca nişte prunci şi sugari să ceară mamelor băuturi alcoolice. O astfel de observaţie, deşi corectă în esenţă, este, totuşi, exagerată, dat fiind caracterul profetic al scrierii (AYBC LAM., p. 100). În plus, grîul şi vinul menţionate aici ar putea fi un simplu metonim pentru hrană, în general (LANGE, p. 85).

2:14

Termenul *ἀφροσύνην* (SEPT.FRANKF.), BIBL.1688: *nebunie*, trimite la lipsa chibzuinţei sau a înţelepciunii (SEPT.NEC: *nechibzuinţă*), iar nu la nebunie ca stare patologică. Termenul grecesc corespunde lat. *stulta* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *bolunde*) şi ebr. *ṯāp̄ēl* (*cf.* BIBL.1874: *amăgitóre*, BIBL.1936: *arătări*). ♦ Cuvîntul *ἐξώσματα* (SEPT.FRANKF.) este un *hapax legomenon*, fiind un neologism în greaca septuagintară (LUST). MS.45 îl traduce prin *scoatere afară*, procedînd, ca şi în cazul altor *hapax legomena*, la descompunerea etimologică a termenului grecesc. BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 urmează aceeaşi metodă, în vreme ce BIBL.ANANIA se abate mult de la litera textului, lucru care generează o traducere eronată: *netrebnice vedenii*. SEPT.NEC foloseşte termenul *alungări*, cel mai potrivit pentru acest pasaj.

2:15

Sintagma *στέφανος δόξης* (SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF.), *cf.* BIBL.1688: *cununa mărirei*, SEPT.NEC: *cununa slavei*, corespunde lat. *perfecti decoris* (VULG.), construcţie cu un sens total diferit (BIBL.VULG.1760-1761: *podoabei cei desăvîrşit*). Textul latin şi, implicit, şi traducerea românească din BIBL.VULG.1760-1761 sînt mai apropiate de versiunea ebraică, pe care BIBL.1874 o redă prin *desevîrşirea frumuseţeĭ*, BIBL.CORN.1926 prin *cea mai frumoasă*, iar BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL. prin *cununa frumuseţii*.

2:16

Versetul se prezintă, în linii mari, fără diferenţe importante între cele trei versiuni antice principale (SEPT.RAHLFS, VULG. şi BIBL.HEBR.). Conţinutul său continuă ideile din cel precedent, mutînd însă accentul de pe „trecători", aşadar

terţi neinteresaţi direct, pe bucuria duşmanilor la căderea Ierusalimului (LANGE, p. 91).

2:17

SEPT.FRANKF. are, în încheierea versetului, construcţia *θλιβόντων σε*, cu substantivul la numărul plural (BIBL.1688: *celor ce te necăjesc*, formă ce se păstrează în esenţă şi în ediţiile ulterioare). Deşi este mai apropiată aici de VULG. (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *vrăjmaşilor tăi*) şi de textul ebraic (BIBL.1874: *apĕsătorilorŭ teĭ*), varianta din SEPT.FRANKF. nu a fost păstrată şi în SEPT.RAHLFS, care are *θλίβοντός σε*, aşadar cu substantivul la numărul singular (*cf.* SEPT.NEC: *celui care te asuprea*).

2:18

Sintagma *inima lor* pare a se referi la locuitorii Ierusalimului, după cum reiese din conţinutul acestui verset şi al celor următoare (SEPT.NEC, p. 615, nota 2, 18). ♦ Diferenţele dintre SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS fac ca sintagma *δῶς ἔκνηψιν σεαυτῇ* să fie una dificil de interpretat. În SEPT.FRANKF., verbul este la afirmativ, aşa încît BIBL.1688 poate traduce prin *dă trezvie ţie*. Cuvîntul gr. *ἔκνηψιν* nu mai apare decît într-un singur loc în SEPT.RAHLFS, la Plîng. 3:49, şi poate fi tradus prin *venire în fire*, *luciditate*, deci *trezvie*. În SEPT.RAHLFS, însă, verbul din sintagma mai sus menţionată este la negativ, iar SEPT.NEC traduce *să nu-ţi îngădui ostoire*. Dat fiind mesajul general al acestui verset, ideea sugerată de sintagma în discuţie este aceea că poporul trebuie să rămînă în stare de veghe, rugîndu-se şi lăcrimînd. ♦ Cuvîntul *κόρη* (SEPT.FRANKF.) este tradus, în tradiţia biblică românească, prin *lumina*, începînd de la MS.45 şi pînă la BIBL.ANANIA, inclusiv, însă nu în sensul literal, ci în sensul strict al sintagmei 'lumina ochilor mei', 'persoana cea mai dragă' ori 'lucrul cel mai important'. În SEPT. RAHLFS, termenul este substituit cu *θύγατερ* (*fiică*) şi corespunde lui *pupilla* din VULG. (de unde şi românescul *pupilă*, chiar dacă BIBL.VULG.1760-1761 traduce *geana*).

2:19

Secvenţa *de-nceputul tuturor ieşirilor* (BIBL.1688) redă gr. *ἀπ' ἀρχῆς πασῶν ἐξόδων* (SEPT.FRANKF.). Aici, *ieşirile* se referă la potecile sau uliţele care dădeau dinspre case în străzile principale. VULG. are *compitorum* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *uliţelor*), iar BIBL.HEBR. are *ḥûṣôt*, tradus în BIBL.1874 prin *uliţelorŭ*. În ceea ce priveşte ediţiile fidele textului grecesc, cea mai inspirată traducere pare cea din BIBL.ANANIA: *în pragul uliţelor toate*.

2:20-21

În aceste două versete, vorbitorul ar putea fi identificat fie cu Ieremia, fie cu Ierusalimul. În orice caz, el i se adresează cu o urmă de reproş lui Dumnezeu pentru violenţa pedepselor abătute asupra locuitorilor cetăţii. Despre momentul cînd ierusalimitenii vor fi nevoiţi să-şi mănînce propriii copii, Domnul vorbise deja, prin intermediul lui Ieremia (Ier. 19:9), după cum evidenţiase şi zădărnicia încercărilor preoţilor şi profeţilor care au crezut că se pot sustrage urgiei, ascunzîndu-se în Templu (Ier. 7:4) (NAC, p. 467). ♦ Ebr. *ṭippūḥîm* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., un termen care ar indica, într-un sens general, copiii crescuţi cu grijă (în particular, sănătoşi) (DBLH, 3259).

2:22

Dacă, în prima lui parte, versetul nu pune probleme serioase şi nu prezintă diferenţe importante între cele trei versiuni-sursă, interpretarea ultimei părţi din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. este una destul de dificilă, întrucît aceasta diferă radical faţă de pasajele corespondente din VULG. şi BIBL.HEBR. În versiunile latină şi ebraică este vorba despre locuitorii cetăţii, a căror moarte Ierusalimul o plînge ca o mamă. Din păcate, nici un exeget nu a putut oferi o interpretare satisfăcătoare a textului din SEPT.RAHLFS şi a cauzelor pentru care el diferă atît de mult de cel ebraic (SEPT.NEC, p. 616, nota 2, 22).

Capitolul al 3-lea

3:1-3

Capitolul al treilea al cărţii *Plîngerilor* iese, în parte, din tiparul celorlalte patru capitole, întrucît este alcătuit nu din douăzeci şi două de versete, ci din şaizeci şi şase, care, însă, nu sînt altceva decît douăzeci şi două de tristihuri. Drept urmare, în SEPT.FRANKF., fiecare dintre versetele componente ale unui tristih are, înaintea textului propriu-zis, aceeaşi literă ebraică. ♦ Gr. *ὁ βλέπων* (SEPT.FRANKF.) este un verb la participiu prezent, pe care MS.45, urmînd practicii generale a traducerii acestui timp în limba română, îl redă printr-un gerunziu (*văzînd*). Această traducere este păstrată şi în BIBL.1688, dar forma *care vede* face textul mai cursiv. Varianta din SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. nu corespunde, însă, întru totul textului ebraic, unde verbul are o formă de trecut (BIBL.1874: *a vĕdutŭ*). SEPT.NEC, urmărind să ofere un plus de claritate, traduce verbul grecesc tot printr-o formă de trecut (*care a văzut*). Tradusă după VULG., echivalarea din BIBL.VULG.1760-1761 (*cel ce văz*) susţine, însă, forma din SEPT.RAHLFS. ♦ Verbul *întoarse* (BIBL.1688) redă forma *ἐπέστρεψε* (SEPT.FRANKF.), pe care BIBL.1795/2000 o traduce prin *au întors*, iar BIBL.ANANIA prin *întoarce*. SEPT.NEC nuanţează, traducînd *a abătut*. Soluţia din BIBL.VULG.1760-1761 (*au întors*) se plasează, şi în acest caz, pe aceeaşi direcţie cu textul grecesc. ♦ Sărăcia, ca expresie a stării mizerabile în care a ajuns autorul, este pusă în legătură cu acţiunea punitivă divină, fiind, totodată, asemănată cu întunericul, semn al abandonării de către Dumnezeu şi al înstrăinării de el (NAC, p. 470).

3:4-6

Termenul *ἀνῳκοδόμησε* din SEPT.FRANKF. a fost tradus în MS.45 prin *zidi*, iar formele care folosesc numai verbul în traducere au fost păstrate în tradiţia biblică românească pînă la BIBL.1914, inclusiv. BIBL.ANANIA, însă, traduce *Zidiri a ridicat*, variantă apropiată de SEPT.NEC *a înălţat zid*, ambele conferind cursivitate şi un plus de inteligiblitate

textului. Termenul grecesc sugerează, mai degrabă, ideea de reconstrucţie, de zidire din nou (LOUW, 2, p. 21), dar acest sens nu poate fi aplicabil aici; de altfel, nici traducerile româneşti, nici NETS, nu îl surprind. Verbul corespondent din BIBL.HEBR., *bānāʰ*, este tradus în BIBL.CORN.1926 prin *A făcut zid*. ♦ Sintagma *capul mieu* (BIBL.1688) traduce un gr. *κεφαλήν μου*, fără corespondent exact în VULG., unde, în acest loc, apare termenul *felle* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *fiare*). ♦ În SEPT.RAHLFS, versetul 6 se încheie cu *ὡς νεκροὺς αἰῶνος* (SEPT.NEC: *ca pe morţii din veac* sau, mai liber, BIBL.ANANIA: *cum a făcut cu morţii cei din veac*), în vreme ce în SEPT.FRANKF. încheierea este: *ἐν νεκροῖς αἰῶνος* (*cf.* BIBL.1688: *în morţii cei de veac*).

3:7-9

Sintagma *χαλκόν μου* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *arama mea*) face referire la legăturile, lanţurile sau obezile în care erau prinşi condamnaţii, după cum reiese din pasajele corespondente din VULG. (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *obezile meale*) şi BIBL.HEBR. (*cf.* BIBL.1874: *lanţulŭ meŭ*, BIBL.1936 *lanţurile mele*). ♦ Termenul ebr. *sāṯam*, redat în BIBL.1874 prin *opresce* este un *hapax legomenon* în BIBL.HEBR., sub această formă (WBC, p. 403), desemnînd acţiunea de a obstrucţiona sau a opri pe cineva sau ceva. El mai apare o dată, sub o altă formă, la Num. 24:3, acolo făcînd referire la închiderea ochilor (DBLH, 8608). ♦ Sintagma *pietri cioplite* din BIBL.VULG.1760-1761 redă lat. *lapidibus quadris* (VULG.), care corespunde exact textului ebraic (*cf.* BIBL.CORN.1926: *pietre cioplite*), dar care este substituit în SEPT.RAHLFS şi în SEPT.FRANKF. prin acelaşi verb, *ἀνῳκοδόμησε(ν)*, întîlnit şi anterior (BIBL.1688: *Zidit-au de iznoavă*, accentuînd sensul deja amintit).

3:10-12

Termenul *ἄρκος* din SEPT.FRANKF. este un substantiv care desemnează animalul urs şi care este folosit atît pentru masculul, cît şi pentru femela aparţinînd acestei specii (BDAG, p. 132). Motivul pentru care aici se impune traducerea prin *ursoaică* este acela că participiul ce urmează acestui termen, *ἐνεδρεύουσα*, este la genul feminin. În tradiţia biblică românească, numai în SEPT.NEC se observă acest lucru şi se traduce prin *ursoaică*. Restul ediţiilor, începînd de la MS.45 şi pînă la BIBL.ANANIA, inclusiv, traduc prin forma de masculin. În BIBL.HEBR. şi în VULG. apar, de asemenea, variantele de genul masculin. ♦ Deşi textul pare a se referi, în versetul 10 (conţinînd figurile de stil din regnul animal), precum şi în cele două versete următoare, la Dumnezeu, totuşi acest lucru nu poate fi afirmat cu certitudine (AYBC, LAM., p. 113). De altfel, în literatura iudaică, ursul a fost identificat cu Nabucodonosor, iar leul cu Vespasian, ambii renumiţi pentru devastarea Ierusalimului (SEPT.NEC, p. 617, nota 3, 10).

3:13-15

Substantivul *ἰούς* din SEPT.RAHLFS (*cf.* SEPT.NEC: *săgeţile*) lipseşte în SEPT.FRANKF., astfel încît BIBL.1688 are *tulbele lui*, spre deosebire de BIBL.ANANIA care, urmînd SEPT. RAHLFS şi operînd anumite modificări în structurile gramaticale, traduce *săgeţilor din tolba Lui*. VULG. are *filias pharetræ suæ*, construcţie tradusă în BIBL.VULG.1760-1761 prin *featele tulbei Sale*. ♦ O altă diferenţă în cadrul acestui tristih între SEPT.RAHLFS şi SEPT.FRANKF. este prezenţa în ediţia veche a termenului *λόγος*, în loc de *γέλως*, aşa cum apare în SEPT.RAHLFS. În consecinţă, BIBL.1688 traduce *Făcutu-m-am cuvînt*, spre deosebire de SEPT.NEC, care are *am ajuns de rîs*, sau BIBL.ANANIA, care traduce *sunt de ocară*. ♦ Versetul 14 pare a întrerupe şirul figurilor de stil folosite pentru a ilustra abandonarea poporului lui Israel de către Dumnezeu, pentru a face loc unei lamentaţii personale a profetului. Modul cum este construit versetul, precum şi relaţia lui Ieremia cu conaţionalii săi oferă premisele unei astfel de interpretări (LANGE, p. 109).

3:16-18

Traducerea *scoase cu dinţii miei număr* din BIBL.1688 a fost preluată în toate ediţiile româneşti ulterioare, fidele textului grecesc, pînă la BIBL.1914, inclusiv, deşi ea nu este corectă, dacă ne raportăm la textul SEPT.FRANKF. (care se regăseşte şi în SEPT.RAHLFS). Deşi MS.45 a tradus corect *scoase cu gonţu dinţii miei*, BIBL.1688 nu a preluat această formă, ci a apelat, cel mai probabil, la versiunea latină (VULG. are *fregit ad numerum dentes meos*, pe care BIBL.VULG.1760-1761 îl traduce *mi-au frînt la număr dinţii*). BIBL.ANANIA (*dinţii mi i-a scos cu pietre'n gură*) şi SEPT.NEC (*mi-a scos dinţii cu piatra*) sînt traduceri corecte ale construcţiei greceşti.

3:19-21

Amintirea continuă a suferinţelor şi a stării mizerabile este indusă de intensitatea durerii şi de lipsa perspectivelor unei salvări imediate. La rîndul lor, aceste aduceri aminte nu fac decît să adîncească tristeţea şi pesimismul (NAC, p. 472). Verbul *καταδολεσχήσει* este folosit în SEPT.FRANKF. pentru a descrise starea meditativă a sufletului care îşi aduce aminte de toate aceste suferinţe, termenul fiind un *hapax legomenon* (BIBL.1688 îl traduce prin *va buiugui*, BIBL.1795/2000 are *va buigui*, BIBL.FILOTEI şi BIBL.1914 *va cîrti*, în vreme ce BIBL.ŞAGUNA menţionează ambele forme). BIBL.ANANIA traduce *va cugeta*, iar SEPT.NEC *va cugeta plecîndu-se*.

3:22-24

Cele trei versete din BIBL.1688 şi din ediţiile ulterioare, pînă la BIBL.1914, redau SEPT.FRANKF. care, la rîndul ei, foloseşte textul ebraic, întrucît manuscrisele greceşti nu conţin acest pasaj. Ca atare, el nu este tradus în SEPT.NEC şi este redat direct după textul ebraic în BIBL.ANANIA. ♦ Redînd SEPT.FRANKF., expresia *Partea mea e Domnul* din BIBL.1688 corespunde ebr. *ḥelqî yhwh*, care trimite, cel mai probabil, la dialogul dintre Dumnezeu şi Aaron (Num. 18:20), cînd Dumnezeu, descriindu-i lui Aaron viitorul neamului său, îi spune că nu va beneficia de nici o zonă din teritoriul Ţării Făgăduinţei: „În ţara lor tu nu vei avea moştenire, nici parte nu vei avea între ei: Eu sunt partea ta şi moştenirea ta între fiii lui Israel" (BIBL.ANANIA).

3:25-27

Substantivul *Dumnezău* din BIBL.1688, din finalul versetului 26, redă versiunea din SEPT.FRANKF., care, însă, nu a fost păstrată şi în SEPT.RAHLFS, unde este folosit termenul *κυρίου* (BIBL.ANANIA: *Domnul*, SEPT.NEC: *Domnului*). ♦ Aşteptarea şi nădejdea în mîntuire conferă omului suportul energetic necesar pentru a purta jugul, jug care are în vedere, fără doar şi poate, poruncile divine (SEPT.NEC, p. 618, nota 3, 27) şi provocările pe care Dumnezeu le scoate oamenilor înainte. Autorul nuanţează, însă, şi afirmă că purtarea jugului este benefică în măsura în care ea are loc în tinereţe, adică în acea perioada în care caracterul este mai uşor de modelat şi în care trupul este un aliat fidel pentru sufletul aflat în căutarea lui Dumnezeu (LANGE, p. 117). Metodiu de Olimp, abordînd problema ascetismului şi a castităţii aminteşte de acest text din cartea *Plîngerilor* (deşi, neinspirat, traducătorul român nu indică drept referinţă biblică decît Ier. 17:5): „Zice Ieremia: «Este bine ca bărbatul să poarte jug greu din tinereţea sa, pentru ca sufletul său să nu se îndepărteze de la Domnul» (Ier. 17:5). Într-adevăr, este bine ca din tinereţe să ne plecăm grumazul poruncii divine şi să nu o azvîrlim pînă la bătrîneţe, pentru că se întemeiază pe raţiuni sănătoase, spre deosebire de sfatul celui viclean, care ne îndeamnă cugetul la cele rele" (METODIU DE OLIMP, în PSB 10, p. 73).

3:28-29

Litera ebraică *yod* este singura căreia îi corespund numai două versete în acest capitol al *Plîngerilor* din SEPT.FRANKF. Acest lucru se datorează faptului că ediţia de la Frankfurt nu redă versetul median al triadei din BIBL.HEBR., deşi îi menţionează existenţa în notele de subsol. Din acest punct, numerotarea versetelor din SEPT.FRANKF. nu mai corespunde celei din SEPT.RAHLFS, întrucît ediţia veche preferă numerotarea continuă, ignorînd versetele ebraice fără corespondent în greacă, în vreme ce SEPT.RAHLFS, fidelă practicii sale generale, urmează numerotarea din textul ebraic. În consecinţă, versetul 29 din SEPT.FRANKF. corespunde versetului 30 din SEPT.RAHLFS, BIBL.HEBR. şi VULG. ♦ Prin modul în care este structurat în versiunea ebraică, pasajul scoate în evidenţă trecerea dramatică de la acceptarea jugului la acceptarea umilinţei totale, exprimată prin supunerea necondiţionată şi îndurarea tuturor ocărilor. Din SEPT.RAHLFS lipseşte nivelul median, acela al smeririi cu păstrarea speranţei de izbăvire (BIBL.1936 redă acest verset median prin: *Să atingă colbul cu buzele lui: poate mai este nădejde*).

3:30-32

Sintagma gr. *ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ* din SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS (tradusă în Ms.45 şi în BIBL.1688 prin *de la inima lui*, respectiv în SEPT.NEC prin *după inima Sa*) corespunde secvenţei *ex corde suo* din VULG. (echivalată în BIBL.VULG.1760-1761 prin *din inimă*) *millibbô* (BIBL.HEBR.) (*cf.* BIBL.1874: *bucurosŭ*, BIBL.CORN.1926: *bucuros*, BIBL.1936: *de bună voie*).

3:33-35

Sensul acestor versete este diferit în SEPT.RAHLFS faţă de pasajul corespondent din BIBL.HEBR. În textul grecesc, accentul cade pe faptul că Dumnezeu nu poate fi socotit cauza celor trei rele descrise (BIBL.1688: *A smeri*, *A abate légea*, *A osîndi pre om*), în vreme ce în BIBL.HEBR. ideea este aceea că atotştiinţei divine nu-i pot scăpa relele pe care oamenii le săvîrşesc unii faţă de alţii. Punctul de divergenţă între cele două versiuni este reprezentat de verbul final din versetul 35 al SEPT.FRANKF. (36 în SEPT.RAHLFS şi în BIBL.HEBR.), *οὐκ εἶπεν* (*nu a spus*), căruia îi corespunde ebr. *lō' rā'āh* (*nu vede*). BIBL.VULG.1760-1761 (*n-au cunoscut*) urmează VULG. şi se înscrie pe aceeaşi linie cu textul ebraic şi cu ediţiile româneşti fidele acestuia.

3:36-38

Versetul 37 a provocat unele controverse în rîndul exegeţilor şi hermeneuţilor, întrucît pare a sugera că Dumnezeu este nu numai cauza binelui, ci şi a răului. SEPT.FRANKF. nu indică, prin semnele de punctuaţie, că în versetul în discuţie ar fi vorba despre o interogaţie, fie ea şi retorică, însă traducerea din BIBL.1688 are formă interogativă. BIBL.1795/2000 preferă forma afirmativă, în vreme ce BIBL.1914 distorsionează evident textul, introducînd un *ci* fără corespondent în original şi încercînd, astfel, să plieze pasajul pe doctrina tradiţională cu privire la originea răului: *Din gura celui înalt nu vor ieşi cele rele, ci ce este bun*. Ediţiile fidele textului ebraic redau tot printr-o interogaţie, în vreme ce BIBL.VULG.1760-1761 traduce VULG. prin *Din gura Celui Preaînalt nu vor ieşi nici reale, nici bune*, deşi ediţia clementină consemnează o formă interogativă. Încercarea BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA de a traduce textul biblic într-o manieră care să nu-l opună doctrinei tradiţionale nu era, însă, necesară, întrucît este evident că autorul nu se referă aici la răul moral, ci la necazurile şi încercările pe care Dumnezeu le abate asupra oamenilor şi pe care aceştia, fără a putea cunoaşte planul şi înţelepciunea divină, le consideră a fi „rele" (WBC, p. 419).

3:39-41

SEPT.RAHLFS are aici *πρὸς ὑψηλὸν ἐν οὐρανῷ* (*cf.* BIBL.ANANIA: *spre Cel-Înalt din cer*), în vreme ce SEPT.FRANKF. are numai *ἐν οὐρανω*, iar VULG. *ad Dominum in cælos* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *către Domnul, spre ceriuri*). Versetul 40 reprezintă unul dintre modele clasice de rugăciune adevărată, care implică nu numai înălţarea rituală a mîinilor către ceruri, ci şi a inimilor, sugerînd, aşadar, o implicare personală totală în actul rugăciunii (NAC, p. 476).

3:42-44

Termenul *ἐπεσκέπασας* (SEPT.FRANKF.) este forma de aorist indicativ activ a verbului *ἐπισκεπάζω*, care apare în Vechiul Testament numai în versetele 42 şi 43 ale cărţii *Plîngerilor* (43 şi 44, în SEPT.RAHLFS). BIBL.1688 îl traduce prin *Acoperit-ai*. Traducerea *Ne-ai cercetat* din BIBL.ANANIA (versetul 43, corespunzător lui 42 din BIBL.1688) este

eronată, întrucît consideră aoristul a fi o formă a verbului *ἐπισκέπτομαι* (*a cerceta*). ♦ Verbul *ἀπεδίωξας* din SEPT. FRANKF. este un *hapax legomenon*, fiind tradus în BIBL.1688 prin *ai gonit*, formă consacrată în tradiţia biblică românească pînă la BIBL.ANANIA, inclusiv. SEPT.NEC are *ai prigonit*. BIBL.VULG.1760-1761 are *ai lovit*, după VULG., iar BIBL.1874 *aĭ urmăritŭ*, urmînd textului ebraic (în BIBL.CORN.1926, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL. se preferă aceeaşi formă).

3:45-47

Sintagma *ἔπαρσις καὶ συντριβή* din SEPT.FRANKF. este tradusă în MS.45 prin *rădicare şi supărare*, dar BIBL.1688 corectează în *rădicare şi surpare*; BIBL.1795/2000 are *rădicare şi sfărâmare*, iar această formă se va păstra, cu mici diferenţe neesenţiale, în BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914. BIBL.ANANIA traduce *urcare şi cădere*, iar SEPT.NEC are *înălţare şi zdrobire*. În BIBL.VULG.1760-1761, după versiunea latină, citim *prorociia şi zdrobirea*, iar în ediţiile fidele textului ebraic găsim *pustiirea şi nimicirea* (BIBL.1874), *prăpăd şi pustiire* (BIBL.CORN.1926), *pustiire şi (...) ruină* (BIBL.1936). ♦ Verbul *κατάξει* (SEPT.RAHLFS) nu se regăseşte şi în SEPT.FRANKF., ceea ce face ca în BIBL.1688 să se traducă printr-o propoziţie eliptică de predicat *Slobozirile apelor — înaintea ochilor mei*, după SEPT.FRANKF., iar SEPT.NEC să redea *râuri de apă va revărsa ochiul meu*. Atît BIBL.HEBR., cît şi VULG. conţin un predicat în această propoziţie, redat, în consecinţă, şi în ediţiile româneşti care le urmează.

3:48-50

Secvenţa *Ochiul mieu va tînji asupra sufletului mieu* (BIBL.1688) a fost redată în mod inspirat în BIBL.ANANIA, deşi într-o notă liberă: *Pe suflet ochi târzii se stafidiră*. O traducere mai strictă găsim în SEPT.NEC: *Ochiul meu mă va chinui*.

3:51-53

Cuvîntul *δωρεάν* din SEPT.FRANKF. este forma de acuzativ a substantivului *δωρεά* („dar", „cadou", *cf.* DBLG, 1561), formă ce este folosită cu valoare adverbială şi ar putea fi tradusă prin „pe degeaba", „în mod gratuit", dar şi prin „nemeritat". Traducerea din BIBL.1688, *în dar*, nu se potriveşte în context, iar cea din BIBL.1795/2000, *în zădar*, preluată şi în BIBL.1914, este eronată. Traducerea din SEPT.NEC (*pe degeaba*) este mai potrivită, iar *fără pricină* din BIBL.ANANIA reflectă cel mai bine sensul urmărit în textul original (*cf.* şi BDAG, p. 266). Dintre ediţiile fidele textului ebraic, BIBL.CORN.1926 se apropie cel mai mult de forma din BIBL.ANANIA, traducînd *fără temei*.

3:57-59

Termenul *διαλογισμούς* din SEPT.FRANKF. este redat în MS.45 prin *gîndurile*, traducere conservată şi în BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA, BIBL.1914 şi BIBL.ANANIA. SEPT.NEC traduce *urzelile*, termen care, deşi surprinde ideea de complot pe care autorul pare că doreşte să o indice, totuşi nu respectă întru totul sensul textului original (*cf.* BDAG, p. 232). BIBL.VULG.1760-1761 are *cugetele*, după VULG. *cogitationes*, iar BIBL.RADU-GAL. traduce *planurile*, după ebr. *maḥšb̲ō̲t̲ām* (BDB, p. 34).

3:60-62

Ultima parte a versetului 62 din SEPT.FRANKF. (respectiv 63, în SEPT.RAHLFS) diferă radical de locul corespondent din BIBL.HEBR. şi din VULG. De aici şi diferenţele de traducere dintre ediţiile româneşti; astfel, BIBL.1688 are *privêşte asupra ochilor lor*, BIBL.1914: *priveşte spre ochii lor*, BIBL.ANANIA: *Priveşte Tu în ochii lor*, BIBL.VULG.1760-1761 după VULG.: *eu sânt psalmul lor*, BIBL.1874, fidelă textului ebraic: *eŭ sûnt cânteculŭ lorŭ*. În mod evident, variantele latină şi ebraică au în vedere pasajul de la Plîng. 3:14, fiind vorba şi acolo, şi aici, de cîntecul de batjocură creat de duşmani la adresa autorului *Plîngerilor* sau a poporului evreu, în ansamblu (în funcţie de linia de interpretare adoptată).

3:63-65

Textul versetului 64 din SEPT.FRANKF. este dificil, iar SEPT.RAHLFS, deşi reuşeşte să-i ofere un plus de cursivitate prin adoptarea unor lecţiuni uşor diferite, nu poate, totuşi, să-l clarifice pe deplin. De altfel, nici pasajul corespondent din VULG. sau BIBL.HEBR. nu este mai uşor de interpretat. Scutul sau protecţia despre care vorbeşte acest verset nu poate fi interpretat în sens pozitiv, întrucît ideea generală a acestei ultime părţi a capitolului este tocmai invocarea mîniei divine asupra duşmanilor. Aşadar, este de presupus că scutul ar trebui înţeles drept un acoperămînt care să învîrtoşeze inimile vrăjmaşilor, asemănător celui cu care Dumnezeu a învîrtoşat inima faraonului egiptean din cartea Exodului sau asemenea orbirii care i-a cuprins pe locuitorii Sodomei (Fac. 19:11) (WBC, pp. 428-429).

Capitolul al 4-lea

4:1-2

SEPT.FRANKF. şi SEPT.RAHLFS folosesc construcţia *τὸ ἀργύριον τὸ ἀγαθόν*, redată în BIBL.1688 prin *argintul cel bun*, formă preluată şi în alte ediţii româneşti, inclusiv în SEPT.NEC (BIBL.ANANIA are *argintul fin*). În BIBL.HEBR., sintagma corespondentă este *hakkeṯem haṭṭôb̲*, primul termen al acesteia fiind un cuvînt folosit numai de nouă ori în întreaga versiune ebraică, care desemnează aurul de cea mai bună calitate (DBLH, 4188). Ediţiile româneşti traduc *aurulŭ celŭ finŭ* (BIBL.1874), *aurul cel curat* (BIBL.CORN.1926), *cel mai curat aur* (BIBL.1936), *aurul cel mai lămurit* (BIBL.RADU-GAL.). ♦ Aurul, argintul şi pietrele sfinte sînt metafore pentru populaţia şi preoţimea din Ierusalim, iar locuitorii cetăţii erau socotiţi asemenea unor vase de lut, recunoscute pentru preţul lor redus în lumea antică (NAC, p. 480). ♦ Termenul *hamsullā'îm* din BIBL.HEBR. este un *hapax legomenon*, sensul verbului *sālā*, folosit aici, fiind acela de 'a cîntări în aur, a stabili echivalentul în aur al obiectului (sau, în acest caz, al persoanei) de cîntărit' (vezi BDB, p. 698). BIBL.1874 îl traduce prin *preţuiţĭ*, iar BIBL.1936 are *cântăriţi*. În SEPT.FRANKF., echivalentul său este *οἱ ἐπηρμένοι*, tradus în BIBL.1688 prin *cei rădicaţi*.

4:3

Termenul *δράκοντες* (SEPT.FRANKF.) este redat în MS.45 prin *bălauri*, *cf.* BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914, cu unele mici variaţii neesenţiale. SEPT.NEC foloseşte şi ea acelaşi termen, BIBL.ANANIA făcînd notă discordantă prin opţiunea *şerpii*, nejustificată aici. Şarpele este numai unul dintre animalele care a fost asociat cu figura, imposibil de identificat în mod natural, a balaurului. De altfel, termenul din BIBL.HEBR. are sensul 'şacali', redat întocmai în BIBL.CORN.1921, BIBL.CORN.1926, BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL. ♦ Traducerea termenului *ἐθήλασαν* (SEPT.FRANKF.) de către MS.45 prin *aplecară* nu surprinde înţelesul verbului *θηλάζω*, al cărui sens este acela de 'a suge la sîn', atunci cînd subiectul este reprezentat de prunc, şi de 'a alăpta', atunci cînd subiectul este mama sau, în general, femeia care alăptează un copil. Surprinzător este faptul că ediţiile ulterioare (BIBL.1688, BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914) preiau această traducere fără a o modifica în vreun fel. Abia odată cu BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC verbul *a apleca* este înlocuit cu *a alăpta*, respectiv *a suge*.

4:5

Şi în acest verset avem a face cu traducerea necorespunzătoare a verbului gr. *θηλάζω* în toate ediţiile româneşti de pînă la BIBL.1914, inclusiv. De asemenea, în cazul termenului *κόκκων* (SEPT.FRANKF.), tradus prin *făşi* în MS.45, ediţiile româneşti preiau această traducere pînă la BIBL.1914, inclusiv. BIBL.ANANIA elimină arhaismul şi foloseşte forma *porfiră*, în vreme ce SEPT.NEC are *purpură*. Prin *urşinice* se traduce în BIBL.VULG.1760-1761 lat. *croceis* (VULG.).

4:6

Autorul aseamănă fărădelegile locuitorilor Ierusalimului cu cele ale locuitorilor Sodomei, cetate distrusă de mînia divină din pricina păcatelor strigătoare la cer ale celor ce vieţuiau între zidurile ei (Fac. 18-19). Faţă de distrugerea rapidă a Sodomei, devastarea lentă a Ierusalimului este mult mai terifiantă şi sugerează faptul că încălcarea legămîntului cu Dumnezeu atrage după sine o pedeapsă mult mai intensă decît cea pe care ar putea să o atragă cele mai cumplite păcate care privesc în primul rînd relaţiile interumane (WBC, pp. 439-440).

4:7-8

Prin sintagma *cei sfinţiţi*, BIBL.1688 redă cuvîntul *ναζιραῖοι* (SEPT.FRANKF.), care, la rîndul său, transliterează ebr. *nzîrey'hā*. Transliterarea termenului grecesc în limba română s-a consacrat în domeniul studiilor biblice, astfel încît BIBL.ANANIA şi SEPT.NEC traduc *Nazireii*. BIBL.1795/2000, BIBL.FILOTEI, BIBL.ŞAGUNA şi BIBL.1914 folosesc, însă, forma din BIBL.1688. Termenul ebraic are un dublu înţeles. El se poate referi atît la categoria mai largă a persoanelor dintr-o clasă socială superioară, nobili şi conducători, dar poate avea în vedere şi clasa restrînsă a persoanelor care depuneau un vot asemănător celui monahal din creştinism, fiind astfel consacraţi lui Dumnezeu şi angajîndu-se să ducă o viaţă ascetică, separat de masa populaţiei (DBLH, 5687). *Smulgerea* (BIBL.1688) sau *desprinderea* (SEPT.NEC) acestor nazirei, despre care vorbeşte versetul 7, s-ar putea referi tocmai la separarea lor de societate sau la desprinderea lor de viaţa omului de rînd (*cf.* SEPT.NEC, p. 623, nota 4, 7). Ediţiile româneşti fidele textului ebraic redau termenul prin *mai mari* (BIBL.1874), *voivozii* (BIBL.CORN.1926), *principii* (BIBL.1936 şi BIBL.RADU-GAL.), *căpeteniile* (BIBL.1968).

4:10

Imaginea pruncilor murind, evocată în versetele 3-5, este completată aici cu una şi mai îngrozitoare, aceea a mamelor consumîndu-şi copiii, din cauza lipsei de hrană. Chiar şi cele mai dedicate mamei (femei miloase sau milostive) s-au dedat la această practică (LANGE, p. 159), care aduce aminte de pedeapsa groaznică promisă de Dumnezeu pentru încălcarea legămîntului, la Lev. 26:29: *Şi veţi mânca trupurile feciorilor voştri, şi trupurile fetelor voastre veţi mânca* (BIBL.1914). ♦ Ebr. *bārôṯ* (BIBL.HEBR.) este, sub această formă, un *hapax legomenon* (AYBC LAM., p. 141), pe care ediţiile româneşti îl traduc prin *mâncare* (BIBL.1874) sau prin *hrană* (BIBL.CORN.1926, BIBL.1936).

4:12

Sintagma *ἐχθρὸς καὶ ἐκθλίβων* din SEPT.FRANKF. a fost tradusă în BIBL.1688 prin *vrăjmaşi şi năcăjitori*, deşi cuvintele greceşti sînt la numărul singular. BIBL.1795/2000 corectează traducerea, echivalînd: *vrăjmaşul şi năcăjitoriul*. Construcţia ebraică paralelă este *ṣar w'ôyēḇ*, însă nu se poate stabili cu certitudine dacă autorul a avut în vedere o singură persoană căreia i-a aplicat ambele epitete, ori a vizat două căpetenii inamice. În tradiţia iudaică, s-a consacrat interpretarea potrivit căreia vrăjmaşul şi asupritorul ar fi Nabucodonosor, regele Babilonului, respectiv Nabuzardan, căpetenia gărzii regale (SEPT.NEC, p. 623, nota 4, 12).

4:13

Principalii vinovaţi pentru dezastrul Ierusalimului sînt identificaţi a fi profeţii păcătoşi şi preoţii care au vărsat sînge în cetate. La prima vedere, pasajul este şocant şi pare nepotrivit în context. Cu toate acestea, el se înscrie în critica generală făcută de Ieremia falşilor profeţi, a căror impostură, agravată de pseudoprofeţiile optimiste, a contribuit semnificativ la atragerea mîniei divine. În ceea ce priveşte preoţii vărsători de sînge drept, aluzia se face, în mod evident, la experienţa lui Ieremia însuşi, care a fost foarte aproape de a fi ucis tocmai din cauza agresivităţii profeţilor şi preoţilor ierusalimiteni (Ier. 26) (WBC, p. 444).

4:14

Textul este dificil de înţeles şi de interpretat, atît în SEPT.RAHLFS, cît şi în BIBL.HEBR. În plus, între cele două versiuni există unele diferenţe semnificative. *Previghetorii* din BIBL.1688 (după SEPT.FRANKF.) ar putea fi conducătorii poporului, care ar fi trebuit să-l ocrotească de rele, dar în literatura patristică există şi opinia că sub această denumire „s-ar ascunde", de fapt, îngerii (SEPT.NEC, p. 623, nota 4,

14). În BIBL.HEBR., versetul debutează cu un verb la persoana a treia, numărul plural, ceea ce face ca textul să pară a se referi la preoţii şi profeţii menţionaţi anterior.

4:15

Şi acest verset este unul dificil, mai ales în BIBL.HEBR., iar întinderea sa, neobişnuită pentru tiparul cărţii *Plîngerilor*, i-a făcut pe unii cercetători să se îndoiască de autenticitatea sa sub această formă (AYBC LAM., p. 143). Ideea centrală este aceea că preoţii şi profeţii, sau previghetorii, au fost repudiaţi de către poporul care îi respectase pînă atunci şi, în conformitate cu blestemul divin anunţat în Deut. 28:65, nu-şi mai puteau afla nicăieri un adăpost (NAC, p. 482).

4:16

După cum apare versetul în SEPT.RAHLFS, SEPT.FRANKF., VULG. şi în BIBL.HEBR. se poate deduce că subiectul verbelor din partea a doua a versetului este reprezentat de duşmanii care au invadat Ierusalimulul, în vreme ce preoţii şi bătrînii au fost cei care au avut de suferit de pe urma acţiunii acestora. Fireşte, este vorba despre preoţii şi bătrînii care, în versetele precedente, au fost acuzaţi în mod neechivoc de atragerea mîniei divine şi, în consecinţă, de distrugerea cetăţii de către vrăjmaşi (LANGE, p. 164). ♦ Secvenţa *Faţa preoţilor n-au luat* din BIBL.1688 redă gr. *πρόσωπον ἱερέων οὐκ ἔλαβον* (SEPT.FRANKF.), sintagmă care, la rîndul ei, încearcă să redea, fără a o adapta lexicului grecesc, o construcţie ebraică, tradusă în română prin *nu caută la faţa* (BIBL.1874), *n'a căutat la faţa* (BIBL.CORN.1926), *nu-i mai lua în seamă* (BIBL.1936).

4:17

Ştim că în timpul asediului babilonian asupra Ierusalimului, locuitorii şi căpeteniile cetăţii îşi puneau toate speranţele într-un ajutor egiptean care, deşi a venit, a fost insuficient pentru a schimba soarta războiului (Ier. 37:5-7). Nici ceilalţi vecini ai lui Iuda nu i-au sărit în ajutor, Edomul fiind cel mai relevant exemplu în acest sens, întrucît nu numai că nu a acordat sprijin evreilor, ci chiar a receptat cu bucurie vestea căderii Ierusalimului în mîinile regelui Nabucodonosor (NAC, p. 483).

4:18

Deşi textul prezintă unele diferenţe între cele trei ediţii care redau textele vechi (SEPT.RAHLFS, VULG. şi BIBL.HEBR.), ne putem face o idee asupra situaţiei din Ierusalim după căderea cetăţii, cînd soldaţii babilonieni pîndeau orice mişcare a locuitorilor pentru a-i jefui şi chiar pentru a-i ucide. O astfel de imagine, de altfel, nu este deloc neobişnuită pentru un teatru de război, iar autorul pare a indica aici că ierusalimitenii făceau tot posibilul pentru a-i feri pe cei mai slabi – din cauza vîrstei sau a suferinţelor fizice – de pericolul reprezentat de babilonieni, împiedicîndu-i, înainte de toate, să tranziteze spaţiile deschise, precum pieţele, în care erau foarte vulnerabili în cazul unui atac (vezi AYBC LAM., p. 144).

4:20

Sintagma *χριστὸς κύριος* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *Domnul cel unsu*) nu a fost păstrată ca atare de Alfred Rahlfs în SEPT.RAHLFS, editorul german optînd pentru varianta *χριστὸς κυρίου* (SEPT.NEC: *unsul Domnului*). În tradiţia creştină, sintagma a fost, fireşte, interpretată în sens mesianic, fiind raportată la persoana Mîntuitorului Hristos: „Ieremia, profeţind despre Hristos, zice: Suflarea gurii noastre, Domnul Hristos, a fost luat pentru păcatele noastre, arătînd astfel, pe scurt, atît că Hristos este Domnul, cît şi că El a suferit pentru noi" (AUGUSTIN, DE CIVITATE DEI, 18.33). Construcţia precedentă, *Duhul obrazului nostru* în BIBL.1688, dar *Suflarea nărilorŭ nóstre* în BIBL.1874 (după textul ebraic), este specifică literaturilor egipteană şi canaanită, ca epitet pentru suveranii din cadrul acestor civilizaţii. În consecinţă, autorul ar putea viza aici fie ideea de regalitate în sine, ca protecţie a poporului, fie un rege anume, cel mai probabil Sedechia, sau chiar un eventual rege mesianic (WBC, p. 448).

4:21

Idumeea este varianta grecească a numelui Edom, teritoriu aflat la sud de Iudeea, de ambele părţi ale pustiului Arabah, aşadar între Marea Moartă şi Marea Roşie. Edomiţii erau descendenţi ai lui Esau (Fac. 36:1-17), însă pe teritoriul locuit de ei trăiseră în vechime alte populaţii, pe care migratorii din nord le-au asimilat. Organizarea politică a Edomului s-a cristalizat înainte de cea a Israelului (Fac. 36:31) edomiţii fiind mai mereu în conflict cu vecinii de la nord (NBD, p. 290). ♦ Sintagma *ἐπὶ γῆς* (SEPT.FRANKF.) (BIBL.1688: *pre pămînt*, SEPT.NEC: *în ţară*) corespunde VULG.: *in terra Hus* (BIBL.VULG.1760-1761: *în pămîntul Hus*) şi BIBL.HEBR.: *b'ereṣ 'ûṣ*, tradus în BIBL.1874 prin *în pămîntulŭ Uzŭ*, iar în BIBL.CORN.1926 prin *în ţara Uţ*. Deşi denumirea de Uţ (cu variantele sale de transliterare) mai apare şi în alte locuri biblice, consacrîndu-se ca loc de baştină al lui Iov (Iov 1:1), teritoriul ca atare este dificil de localizat. În mod tradiţional, se consideră că ţara Uţ se afla la est de Iudeea, undeva între Edom şi Arabia, dar, în acelaşi timp, este posibil ca denumirea să se refere la mai multe locaţii (BAKER, p. 2118).

Capitolul al 5-lea

5:1-3

Ultimul capitol al *Plîngerilor lui Ieremia* este, de fapt, o rugăciune adresată de autor lui Dumnezeu, în care se reiau principalele puncte ale suferinţei îndurate de locuitorii Ierusalimului şi în care Dumnezeu este chemat să le ia în seamă durerea şi să-i izbăvească din mîinile vrăjmaşilor. Amintirea conceptului de moştenire nu este întîmplătoare, întrucît pămîntul Canaanului fusese promis de Dumnezeu poporului evreu încă din vremea exodului, astfel încît pierderea controlului asupra lui şi aşezarea unor străini reprezentau unele dintre cele mai nocive lucruri ce se puteau

întîmpla poporului lui Israel (NAC, p. 485). ♦ Sintagma *la striini* (BIBL.1688) este folosită de două ori în cadrul versetului 2, însă SEPT.FRANKF. întrebuinţează doi termeni distincţi: *ἀλλοτρίοις* şi *ξένοις*. Samuil Micu sesizează acest lucru şi traduce *la străini* şi *la cei din afară* (BIBL.1795/2000). Deşi diferenţa nu este esenţială, ea totuşi există, întrucît primul termen grecesc are în vedere, în primul rînd, alteritatea, în vreme ce al doilea termen insistă pe ideea non-apartenenţei la un anume grup, a necunoscutului (vezi DBLG, 259; 3828). BIBL.VULG.1760-1761 are *la străini* şi *la cei de airi*, după VULG. (*ad alienos* şi *ad extraneos*).

5:4

Redînd SEPT.FRANKF., ediţiile româneşti vechi (*cf.* şi BIBL.ANANIA) prezintă un text mai extins al acestui verset decît cel din SEPT.NEC, întrucît această din urmă ediţie urmează exclusiv SEPT.RAHLFS. În ediţia modernă a textului grecesc, prima parte a versetului din SEPT.FRANKF. nu se mai regăseşte, deoarece ea nu aparţine tradiţiei manuscrise a Septuagintei, ci a fost reconstruită după textul ebraic. De asemenea, din SEPT.FRANKF. lipseşte sintagma *ἐξ ἡμερῶν ἡμῶν*, care-şi află locul, însă, în SEPT.RAHLFS (SEPT.NEC: *Din zilele noastre*), înainte de *lemnele noastre*. Acest adaos nu are corespondent nici în VULG., nici în BIBL.HEBR. şi, în consecinţă, nici în ediţiile româneşti care urmează strict aceste versiuni.

5:6

Denumirea *ἀσσούρ* (SEPT.FRANKF., *cf.* SEPT.RAHLFS) corespunde ebr. *'aššûr*, termen preluat în limba română, în general, ca Asiria, deşi nici una dintre ediţiile fidele textului grecesc nu traduce astfel. Locuită din cele mai vechi timpuri, zona cuprinsă între Babilonia, Deşertul Sirian, Anatolia şi munţii Kurdistanului a fost leagănul uneia dintre cele mai importante civilizaţii ale Antichităţii. Monarhia asiriană şi-a găsit sfîrşitul în urma atacurilor repetate ale babilonienilor, împărtăşind, astfel, soarta regalităţii israelite (EBD, p. 101). ♦ Ideea centrală a textului diferă în SEPT.RAHLFS faţă de BIBL.HEBR. şi de VULG. Astfel, dacă în versiunea greacă se vorbeşte despre o alianţă între egipteni şi asirieni, în textul masoretic şi în cel latin ideea este aceea a unei alianţe între evrei şi cele două regate anterior inamice, dar aflate acum în faţa unui pericol comun cu Iuda. Este posibil ca în SEPT.RAHLFS să se fi urmărit exonerarea evreilor de iniţiativa condamnabilă etic a alianţei cu Egiptul şi Asiria (SEPT.NEC, p. 626, nota 5, 6), popoare idolatre şi, în mod tradiţional, inamice.

5:8

În legătură cu identitatea robilor despre care vorbeşte versetul s-au emis mai multe ipoteze. Una dintre acestea este aceea că termenul s-ar referi la babilonieni în general, deşi o astfel de desemnare a cuceritorilor nu este una obişnuită; o altă ipoteză, mai plauzibilă, are în vedere sclavii pe care căpeteniile babiloniene i-ar fi însărcinat cu administrarea teritoriului cucerit; în fine, o a treia ipoteză, şi ea destul de probabilă, afirmă că robii trebuie identificaţi cu dregătorii străini numiţi de babilonieni asupra lui Iuda, dregători proveniţi din una sau mai multe dintre celelalte naţiuni cucerite, poate chiar din Edom (WBC, p. 464).

5:9

Construcţia *Cu sufletele noastre* (BIBL.1688) redă secvenţa *ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν* (SEPT.FRANKF.), al cărei sens este acela evidenţiat de traducerea din SEPT.NEC: *Cu preţul vieţii*. BIBL.ANANIA reflectă, şi ea, ideea principală a expresiei greceşti, însă traduce într-un stil foarte liber: *Punându-ne viaţa'ntr'un fir*. Versiunea ebraică este redată prin: *cu primejdia vieţii noastre* (BIBL.CORN.1926, BIBL.1936), *Primejduindu-ne viaţa* (BIBL.RADU-GAL.).

5:10

Versetul din SEPT.FRANKF. conţine două *hapax legomena*. Primul dintre acestea este verbul la aorist pasiv indicativ *ἐπελειώθη*, tradus în MS.45 şi în BIBL.1688 prin *să afúmă/ să afumă*, în BIBL.1795/2000 şi în BIBL.ŞAGUNA prin *s-au afumat*, în BIBL.FILOTEI şi în BIBL.1914 prin *s'a afumat*, iar în SEPT.NEC prin *s-a înnegrit*. După versiunea latină, în BIBL.VULG.1760-1761 se traduce *s-au uscat*. ♦ Cel de-al doilea *hapax legomenon* este tot un verb la aorist pasiv indicativ, *συνεσπάσθησαν*, tradus în tradiţia biblică românească, începînd cu MS.45, prin verbul *a smulge*. SEPT.NEC traduce *s-au strâns*, fiind, astfel, mai aproape de sensul termenului original (*cf.* LIDDELL, p. 783 şi LUST, *s.v.*).

5:12

Sintagma ebr. *byāḏām niṯlû* (BIBL.1936: *spânzuraţi de mâna lor*, BIBL.CORN.1926: *spînzuraţi de mîinile lor*, versiune care introduce în mod nejustificat pluralul) a fost redată în SEPT.RAHLFS prin *ἐν χερσὶν αὐτῶν ἐκρεμάσθησαν* (*cf.* BIBL.1688: *în mîinile lor s-au spînzurat*), putînd fi pusă, astfel, în legătură cu ritualul răstignirii. Este posibil, însă, ca nici textul ebraic şi nici cel grecesc să nu indice spînzurarea de mîini, ci faptul că dregătorii iudei au fost spînzuraţi de către mîinile robilor (AYBC LAM., p. 158).

5:13

Secvenţa *Cu tinerii fără ruşine s-au slujit* (BIBL.VULG.1760-1761) redă lat. *Adolescentibus impudice abusi sunt* (VULG.), care evidenţiază abuzurile sexuale la care au fost supuşi tinerii iudei de către cuceritori. Nici BIBL.HEBR., nici SEPT.RAHLFS nu susţin, însă, o astfel de lecţiune a textului biblic, cheia în care citeşte VULG. originalul ebraic fiind influenţată, probabil, de o tradiţie midraşică (SEPT.NEC, p. 627, nota 5, 13). În SEPT.RAHLFS avem *ἐκλεκτοὶ κλαυθμὸν ἀνέλαβον* (BIBL.ANANIA: *Aleşii noştri plângeri au strigat*), iar textul ebraic este redat în BIBL.CORN.1926 prin *Tinerii au fost puşi să rîşnească*.

5:16

Cununa sau coroana este, fără îndoială, cel mai important simbol al suveranităţii, astfel încît pierderea sau căderea ei ilustrează cel mai bine dezastrul Ierusalimului. Fie că ea se referă în acest verset strict la coroană davidică, emblema

independenţei şi puterii politice a evreilor, fie că are în vedere un sens liturgic, se poate desprinde în mod clar intenţia autorului de a sublinia umilirea totală a Ierusalimului şi locuitorilor săi (WBC, p. 47).

5:18

Termenul *ἀλώπεκες* din SEPT.FRANKF. (BIBL.1688: *vulpi*) corespunde lat. *vulpes* (*cf.* BIBL.VULG.1760-1761: *vulpile*), dar BIBL.HEBR. are *šû'ālîm*, termen care, deşi are şi sensul de 'vulpi', este mai apropiat, în acest context, de imaginea unor şacali, a unor animale, aşadar, înrudite cu vulpile, dar care au un comportament de prădător mai agresiv (DBLH, 8785). Cu toate acestea, dintre ediţiile româneşti, numai BIBL.CORN.1926 traduce prin *şacalii*, restul versiunilor optînd pentru folosirea cuvîntului *vulpi*. În literatura mesopotamiană, imaginea vulpilor umblînd printre ruine este adesea prezentă în scrierile de tipul lamentaţiilor (AYBC LAM., pp. 159-160).

5:20-22

Plîngerea se încheie cu recunoaşterea veşniciei, suveranităţii şi imutabilităţii divine. În acelaşi timp, însă, autorul deplînge din nou soarta Ierusalimului şi îl întreabă cu durere pe Dumnezeu, ca şi la începutul cărţii *Plîngerilor*, cum de a fost posibil să se ajungă la acest dezastru şi dacă Domnul şi-a întors faţa de la poporul legămîntului (NAC, p. 488).

INDICE DE CUVINTE ŞI FORME

A

a : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „zu, nach" : „à" : (27x)
a *prep.* [1] 2, 20; 3, 6; 3, 13; 8, 2; 16, 10; 16, 15; 16, 15; 25, 6; 26, 6; 28, 1; 28. 5; 28, 7; 28, 10; 28, 11; 32, 27; 34, 7; 36, 6; 36, 10; 38, 4; 44, 26; 50, 23; 51, 28; 51, 41; 51, 44; 52, 22; [2] 2, 15; 4, 1;

abáte : (1560-1562 CORESI, PRAV.) : v. III : „1. ablenken, 2. hingehen, 3. abweichen, 4. einkehren" : „1. dévier, 2. aller faire qch. 3. dériver, 4. s'arrêter qque part en passant" : (5x)
a abate *verb infinitiv prezent* [2] 3, 34;
abate-se *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 18, 14;
abătîndu-se *verb gerunziu* [1] 14, 9;
au abătut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 25;
să abătură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 23;

aceásta → acest

acêea → acel

acél : (1521 NEACŞU) : adj./pron. dem. : „jener" : „ce, celui-là" : (109x)
acea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 49, 21;
acêea *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 1; 3, 17; 4, 9; 4, 11; 8, 1; 8, 3; 12, 17; 18, 8; 30, 7; 30, 8; 31, 1; 39, 7; 46, 10; 47, 4; 48, 41; 50, 4; 50, 20;
acêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 5, 30; 30, 7;
acela *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 20, 16; 23, 34; 38, 4;
acela *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 25, 13;
acela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 10, 15;
acela *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 18, 4;
acêle *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 3, 18;
acêlea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 3, 16; 3, 17; 5, 18; 31, 29; 31, 33; 50, 4; 50, 20;
aceluia *adj. pron. dem. neutru sg. gen./dat.* [1] 33, 11;
acêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 9*; 5, 2*; 5, 6*; 5, 14*; 5, 27*; 6, 15*; 6, 18*; 6, 21*; 7, 19*; 7, 30*; 8, 10*; 8, 12*; 9, 7*; 9, 14*; 10, 20*; 11, 11*; 11, 21*; 11, 22*; 12, 8*; 14, 15*; 15, 19*; 16, 13*; 16, 15*; 16, 20*; 18, 13*; 18, 21*; 19, 6*; 20, 11*; 21, 7*; 22, 18*; 23, 2*; 23, 7*; 23, 12*; 23, 15*; 23, 29*; 23, 36*; 23, 38*; 23, 39*; 25, 8; 25, 12*; 28, 16*; 29, 27*; 30, 13*; 31, 3*; 31, 20*; 31, 26*; 31, 27*; 32, 28*; 34, 17*; 35, 17*; 35, 18*; 36, 30*; 42, 15*; 44, 11*; 44, 26*; 46, 5*; 48, 11*; 48, 12*; 48, 31*; 48, 36*; 48, 36*; 49, 2*; 49, 19*; 49, 25*; 50, 18*; 50, 31*; 50, 39*; 50, 45*; 51, 7*; 51, 36*; 51, 47*; [2] 1, 9*; 3, 21*; 3, 24*;

acést : (1431 DERS) : adj./pron. dem. : „dieser" : „ce-ci, celui-ci" : (353x)
aceasta *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 24; 7, 23; 10, 18; 11, 5; 11, 7; 13, 9; 16, 20; 17, 25; 19, 8; 19, 8; 19, 11; 19, 12; 19, 15; 21, 6; 21, 7; 21, 9; 21, 10; 22, 5; 22, 8; 25, 3; 25, 13; 26, 6; 26, 6; 26, 9; 26, 9; 26, 12; 26, 12; 26, 15; 29, 23; 32, 3; 32, 20; 32, 20; 32, 28; 32, 29; 32, 31; 32, 31; 32, 35; 34, 2; 36, 1; 36, 6; 36, 29; 37, 9; 38, 2; 38, 3; 38, 17; 38, 18; 38, 23; 44, 6; 44, 10; 44, 22; 51, 58; [2] 1, 1;
aceasta *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 12; 4, 18; 5, 9; 9, 11; 9, 23; 10, 15; 11, 15; 20, 18; 22, 16; 22, 21; 30, 7; 31, 33; 37, 14; 41, 9; 41, 9; 51, 19; [2] 2, 15; 2, 16; 3, 21; 5, 17; 5, 17;
această *adj. pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 7, 27;
acesta *adj. pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 18, 6; 22, 18; 22, 30; 26, 11; 28, 16; 38, 4; 38, 9; 49, 18; 50, 44;
acesta *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 4, 10; 5, 14; 5, 14; 5, 23; 6, 12; 6, 19; 6, 21; 7, 2; 7, 5; 7, 15; 7, 19; 7, 22; 7, 26; 8, 5; 8, 7; 9, 1; 10, 17; 11, 11; 11, 14; 13, 10; 13, 12; 13, 13; 14, 11; 14, 13; 14, 15; 14, 17; 15, 1; 15, 20; 16, 1; 16, 2; 16, 2; 16, 4; 16, 5; 16, 7; 16, 12; 19, 2; 19, 4; 19, 4; 19, 7; 19, 11; 21, 8; 22, 1; 22, 3; 22, 4; 22, 11; 22, 12; 22, 12; 23, 33; 23, 38; 24, 5; 24, 6; 24, 8; 25, 9; 26, 1; 26, 20; 27, 13; 28, 6; 28, 15; 29, 10; 31, 23; 32, 15; 32, 22; 32, 41; 33, 10; 33, 12; 34, 22; 35, 16; 36, 29; 37, 18; 38, 16; 40, 2; 42, 10; 42, 13; 42, 18; 46, 1;
acesta *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 13, 25; 20, 1; 25, 1; 30, 18; 32, 1; 46, 7; 50, 17; [2] 3, 10;
acesta *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 9, 9; 23, 6; 38, 21; 44, 29; 50, 3;
acêstea *adj. pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 7, 9; 16, 9; 17, 20; 19, 2; 22, 2; 31, 38; 32, 42; 44, 23;
acestea *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [1] 40, 2;
acêstea *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [1] 3, 5; 3, 12; 7, 12; 11, 6; 16, 9; 19, 2; 20, 1; 22, 5; 25, 30; 26, 7; 26, 10; 26, 15; 27, 10; 29, 24; 32, 23; 34, 6; 36, 17; 36, 17; 36, 18; 36, 20; 36, 24; 38, 4; 38, 24; 38, 27; 43, 1; 45, 1; 51, 55; 51, 56;
acêstea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 1; 2, 5; 2, 10; 2, 17; 2, 31; 3, 7; 3, 10; 4, 3; 4, 8; 4, 18; 4, 27; 4, 28; 5, 7; 5, 12; 5, 14; 5, 19; 5, 20; 5, 21; 5, 25; 5, 29; 5, 31; 6, 6; 6, 9; 6, 16; 6, 21; 6, 22; 7, 2; 7, 19; 7, 20; 7, 28; 8, 4; 9, 7; 9, 14; 9, 16; 9, 22; 9, 23; 10, 2; 10, 16; 11, 3; 11, 11; 11, 21; 11, 22; 12, 14; 13, 1; 13, 9; 13, 13; 13, 22; 14, 15; 14, 22; 15, 2; 15, 19; 16, 2; 16, 4; 16, 7; 17, 5; 17, 19; 17, 21; 18, 13; 19, 11; 19, 15; 20, 4; 21, 4; 21, 8; 21, 11; 22, 1; 22, 3; 22, 6; 22, 11; 22, 18; 23, 2; 23, 15; 24, 5; 24, 5; 24, 8; 25, 8; 30, 13; 30, 20; 34, 7; 38, 12; 47, 1; 48, 44; 49, 6; 49, 10; 50, 18; 50, 33; 51, 1; 51, 33; 51, 36; 51, 53;
acêstea *pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [1] 18, 13; 29, 1; 29,

11; 30, 4; 36, 32;
acestora *adj. pron. dem. fem. pl. gen./dat.* [1] 43, 10;
acestora *adj. pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [1] 38, 16;
acestora *pron. dem. masc. pl. gen./dat.* [1] 5, 9; 9, 9; 23, 10;
acestui *adj. pron. dem. neutru sg. gen./dat.* [1] 25, 15;
acestuia *adj. pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 26, 16;
acestuia *adj. pron. dem. neutru sg. gen./dat.* [1] 4, 11; 7, 31; 10, 10; 14, 10; 16, 9; 19, 6; 19, 12; 23, 32; 32, 42; 36, 7; 37, 7; 37, 17; 38, 4; 51, 57;
aceştia *adj. pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 37, 7;
aceştia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 2, 11; 7, 15; 12, 6; 12, 6; 16, 19; 25, 30; 32, 32; 37, 9; 42, 2; 46, 5; [2] 1, 16;
aceştii *adj. pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 22, 8;
aceştiia *adj. pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 7, 13; 11, 2; 11, 3; 11, 7; 11, 8; 17, 24; 17, 25; 20, 5; 21, 4; 22, 4; 26, 11; 32, 14; 32, 29; 33, 4; 39, 6; 44, 4;

acésta → acest

acólo : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dort(hin)" : „là-bas" : (67x)
acoleá *adv. de loc* [1] 36, 12;
acoló *adv. de loc* [1] 2, 6; 2, 20; 3, 6; 7, 10; 7, 11; 8, 3; 8, 14; 8, 19; 8, 22; 13, 4; 13, 6; 13, 6; 13, 7; 13, 16; 16, 12; 16, 14; 18, 2; 19, 2; 19, 14; 20, 6; 22, 1; 22, 12; 22, 12; 22, 24; 22, 26; 22, 26; 23, 3; 23, 8; 24, 9; 26, 23; 29, 7; 32, 5; 32, 37; 35, 9; 35, 11; 37, 11; 37, 12; 37, 15; 37, 19; 38, 11; 38, 26; 40, 5; 41, 1; 41, 3; 41, 8; 41, 9; 42, 14; 42, 15; 42, 16; 42, 17; 42, 22; 43, 2; 44, 8; 44, 14; 44, 28; 45, 5; 46, 27; 49, 15; 49, 17; 49, 17; 49, 32; 49, 32; 50, 9; 50, 40; 50, 40; 51, 30;

acoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. (be)decken, 2. verbergen" : „1. couvrir, 2. cacher" : (8x)
acoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 24;
acoperiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 9; 14, 4;
acoperit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 42; 3, 43;
acoperit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 46;
să acoperi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 51, 42;
voiu acoperi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 46, 8;

acoperíre : (1581 CORESI, EV. 244) : s. f. : „Vorhaut" : „prépuce" : (1x)
acoperirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 24;

acúm : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „jetzt, nun" : „maintenant, aujourd'hui" : (12x)
acum *adv. de timp* [1] 2, 18; 4, 12; 7, 12; 14, 10; 18, 11; 26, 13; 29, 22; 32, 36; 37, 19; 42, 19; 42, 22; 44, 7;

adăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. tränken, 2. trinken" : „1. abreuver, 2. boire" : (7x)
am adăpat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 25, 17;
au adăpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 14;
vei adăpa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 25, 15; 35, 2;
voiu adăpa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 14; 23, 15;
vor adăpa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 6;

adăpáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 618/1) : s. f. : „Getränk" : „boisson" : (1x)
adăpare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 39;

adăpostí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „unterbringen" : „abriter" : (1x)
adăpostind *verb gerunziu* [1] 33, 12;

adăugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. hinzufügen, 2. vergrößern, vermehren, 3. fortfahren" : „1. ajouter, 2. agrandir, augmenter, 3. continuer à" : (6x)
adaose *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 45, 3;
să adaosără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 32;
va adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 30; [2] 4, 16; 4, 22;
vor adaoge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 4, 15;

adevắr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wahrheit" : „vérité" : (2x)
adevăr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 5; 14, 13;

adevărát : (1559-1560 BRATU) : adj./adv. : „1. wahr, echt, 2. wirklich" : „1. vrai, 2. vraiment, en vérité" : (6x)
adevărat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 13;
adevărat *adv. modalizator* [1] 28, 6;
adevărată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 21;
adevărat *adv. modalizator* [1] 3, 22*; 4, 2*; 23, 28*;

adeverít : (1559-1560 BRATU) : adv. : „wahrhaftig" : „véritablement" : (1x)
adeverit *adv. modalizator.* [1] 26, 15*;

adînc : (1551-1553 ES) : adj. : „tief" : „profond" : (2x)
adîncă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 9;
cea prea adîncă *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 54;

adormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „einschlafen" : „s'endormir" : (5x)
adormiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 45, 3;
adormiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 21;
adormit *verb participiu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 9;
am adormit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 3, 24;
va adormi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 26;

adormíre : (1620 MOXA) : s. f. : „Schlaf" : „sommeil" : (1x)
adormirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 30;

adúce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bringen, holen, herbeiführen" : „(r)apporter" : (64x)
adu *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 18; 18, 22;
aduc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 4, 6; 5, 15; 6, 19; 11, 11; 19, 2; 19, 15; 31, 8; 35, 17; 39, 6; 42, 17; 45, 5; 49, 5; 51, 59;
aduce *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 6, 23;
aduceţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 6, 20;
aduce-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 49, 31;
aducînd *verb gerunziu* [1] 17, 26; 17, 26;
aducîndu-se *verb gerunziu* [1] 11, 19;
aducu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 33, 6;
adus-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 7;
adusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 26, 23;
aduse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 24, 1; 37, 13; 52, 9; 52, 23;
aduseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 15, 8; 41, 12; 52, 7;
aduseşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 1, 22;
aduş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 11, 8;
am adus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 32, 42; 44, 2;

să aducă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 32, 35; 41, 5;
vei aduce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 19, 1; 35, 2;
voiu aduce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 14; 11, 23; 22, 7; 23, 12; 25, 9; 25, 13; 30, 14; 32, 42; 36, 31; 43, 10; 48, 44;
vom aduce *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 5, 9;
vor aduce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 12; 20, 5;
aduşu-mi *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 2, 2*; [2] 3, 19*;
adu-ţi *verb imp. 2 sg.* [1] 14, 21*; 15, 15*; 18, 20*; [2] 5, 1*;
îşi aduse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 8*;
îşi va aduce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 14, 10*;
-mi voiu aduce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 33, 8*;
ş-au adus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 10*;
-şi aduse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 1*;
şi-au adus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 44, 21*;

aduná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)sammeln" : „rassembler" : (31x)
adun *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 32, 37;
adunară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 9; 40, 12;
adunară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 6;
adunatu-ne-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 8, 15;
adunaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 7, 20; 12, 9; 40, 10;
adunaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 5; 8, 14; 49, 13;
adună *verb imp. 2 sg.* [1] 12, 3; 18, 21;
adunắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 16; 17, 11;
adună *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 17;
adunîndu-să *verb gerunziu* [1] 20, 10;
au adunat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 23, 8; 50, 7;
-s adunaţi *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 40, 15;
să adunắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 26, 9;
să adune *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 22; 49, 5;
să vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 17;
se vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 51, 44;
va aduna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 10;
vei aduna *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 27, 3;
voiu aduna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 4; 30, 18; 31, 8;
vor aduna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 13;

adunáre : (1581-1582 PO) : s. f. : „Sammlung, Ansammlung" : „rassemblement" : (10x)
adunare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 13; 44, 15;
adunarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 11; 9, 2; 15, 17; 26, 17; 31, 4; [2] 1, 11;
adunări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 50, 9;
adunările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 32;

afără : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „draussen, ausser" : „dehors, sauf" : (9x)
afară *adv. de loc* [1] 6, 11; 6, 25; 9, 20; 10, 16; 23, 2; 44, 9; 51, 34; [2] 1, 21; 2, 14;

aflá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (auf-, vor)finden, 2. widerfahren, 3. entdecken, 4. erfahren, 5. vorhanden sein" : „1. trouver, 2. arriver à qn., 3. découvrir, 4. apprendre, 5. se trouver" : (27x)
afla *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 50, 16;
află *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 1, 7;
aflaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 2; 45, 3;
aflară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 12;
aflaşi-te *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 50, 24;
aflat-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 2, 16;
afla-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 42, 16;
am aflat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 34;
au aflat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 5; 14, 3; [2] 1, 20;
au aflat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 4;
s-au aflat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 34; 5, 26; 41, 3; 52, 22; 52, 22;
să aflắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 9;
să áflă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 48, 27;
să aflară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 8;
să să afle *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 10, 17;
să vor afla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 20;
veţi afla *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 5, 1; 6, 16; 29, 13;
vor afla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 24;

afláre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gewinn" : „butin" : (3x)
aflare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 38, 2; 39, 8; 45, 5;

afumá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schwärzen" : „fumer, brûler" : (1x)
să afumắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 10;

afundá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „graben tief" : „cacher" : (2x)
afundaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 49, 29;
afundaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 49, 7;

agurídă : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 167) : s. f. : „Herling, unreife Weintraube" : „raisin vert" : (2x)
agurida *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 30;
aguridă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 29;

ahanazéu : (c. 1683-1686 MS. 45, 617/2) : s. f. : „Aschanazäer" : „Ashkénaze" : (1x)
ahanazeilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 51, 27;

aíci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „hier" : „ici" : (4x)
aicea *adv. de loc* [1] 2, 37; 31, 8; 50, 5;
aici *adv. de loc* [1] 38, 10;

ajúnge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „erreichen, ergreifen" : „atteindre" : (1x)
ajunseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 52, 6;

ajutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „helfen" : „aider" : (1x)
să ajute *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 1, 8;

ajutór : (1521 NEACŞU) : s. n. : „Hilfe, Beistand" : „aide, assistance" : (4x)
ajutoriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 37, 7;
ajutoriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 16, 18; [2] 3, 56; 4, 17;

alége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „vorziehen, auswählen" : „préférer, choisir" : (1x)
au ales *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 3;

alergá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „laufen, eilen" : „courir" : (4x)
aleargă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 8, 6;
aleargă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 12, 5;
alerga *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 23, 21;
alergaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 5, 1;

alergătúră : (1563 CORESI, PRAXIU, 432) : s. f. : „Lauf" : „course" : (1x)

alergătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 6;

alés : (c. 1432-1437 BGL) : adj./s. : „1. auserlesen, 2. Wohlgelüste" : „1. élu, 2. penchant" : (12x)
ales *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 19;
alêse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 39;
cei aleşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 22, 7; 25, 34; 48, 15;
cei aleşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 16; [2] 1, 16; 5, 13; 5, 14;
cei mai aleşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 5;
cel ales *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 46, 15;
celor alêse *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 9, 13;

alt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./pron. : „(ein) anderer" : „autre" : (14x)
alt *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 3, 1;
alt *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [1] 18, 4;
altă *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 32, 39; 32, 39; 36, 28; 36, 32;
altor *adj. pron. nehot. masc. pl. gen./dat.* [1] 7, 5; 35, 25;
altora *pron. nehot. masc. pl. gen./dat.* [1] 8, 10;
alţi *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 16, 12; 32, 29; 44, 5; 44, 8;
alţii *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 6, 12;

aluát : (1551-1553 ES) : s. n. : „Teig" : „pâte" : (1x)
aluat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 17;

alunecáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 550/2) : s. f. : „Ausrutschen" : „glissement" : (1x)
alunecări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 38, 22;

amár : (1430 DERS / în top. *Amarul*) : adj./s. : „1. bitter, 2. Bitterkeit" : „1. amer, 2. amertume" : (5x)
amar *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 19;
amar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 8; 50, 21;
amară *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 18; 23, 15;

amăgí : (1581-1582 PO) : v. IV : „1. täuschen, verleiten, 2. verführen" : „1. tromper, 2. séduire" : (4x)
amăgişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 20, 7;
amăgitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 7;
mă amăgiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 20, 7;
va amăgi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 9, 4;

amăgitúră : (1628 H2) : s. f. : „Hinterlist" : „tromperie" : (1x)
amăgitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 4;

amărăciúne : (1563 CORESI, PRAXIU, 426) : s. f. : „Bitterkeit" : „amertume, tristesse, troublement" : (4x)
amărăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 21; 15, 17; [2] 3, 15;
amărăciunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 19;

amărî́ : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verbittern, aufwühlen" : „affliger, troubler" : (9x)
a amărî *verb infinitiv prezent* [1] 32, 32;
am amărît *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 1, 19; 1, 21;
amărînd *verb gerunziu* [2] 1, 21;
amărîndu-se *verb gerunziu* [2] 1, 5;
să amărască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 32, 29; 44, 3;
să amărîţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 44, 8;
să vor amărî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 33, 9;

amestecát : (c. 1600 GD 92, *ap.* TIKTIN) : adj./s. : „gemischt" : „mélangé" : (2x)
amestecaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 25, 24;
cei amestecaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 25, 20;

amestecătúră : (**mestecătúră** : c. 1564 CORESI, CAZ. 42) : s. f. : „Mischvolk" : „ramassis"(1x)
amestecătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 37;

ameţí : (c. 1650 ANON. CAR.2) : v. IV : „berauschen, verwirren" : „s'enivrer" : (1x)
să să ameţască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 51, 39;

amfóth : (c. 1683-1686 MS. 45, 619/1) : s. n. după gr. *ἀμφώθ* : „Becken" : „bassin" : (1x)
amfóthurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 52, 16;

amiáză : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mittag" : „midi" : (4x)
amiazăzi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 4; 15, 8; 20, 16;
nămiază *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 9;

amínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „in Erinnerung" : „au souvenir" : (14x)
aminte *adv.* [1] 2, 2*; 6, 19*; 14, 10*; 14, 21*; 15, 15*; 18, 20*; 25, 4*; 33, 8*; 44, 21*; [2] 1, 8*; 1, 10*; 2, 1*; 3, 19*; 5, 1*;

amîndói : (1551-1553 ES) : num. : „beide" : „les deux" : (1x)
amîndoi *num. colectiv masc. nom./ac.* [1] 46, 12;

an : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Jahr" : „an" : (32x)
an *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 2; 1, 3; 25, 3; 28, 1; 39, 1; 39, 2; 52, 3;
ani *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 25, 3; 25, 11; 25, 12; 28, 3; 29, 10; 34, 14; 34, 14; 52, 1; 52, 1; 52, 25;
anul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 23; 17, 8; 23, 12; 25, 1; 25, 1; 28, 16; 32, 1; 32, 1; 36, 1; 36, 9; 45, 1; 46, 2; 48, 44; 52, 2; 52, 25;

ápă : (1213 SUCIU / în top. *Apa*) : s. f. : „Wasser" : „eau" : (39x)
apa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 18; 2, 18; 2, 24; 6, 7; 13, 7; 18, 14; 41, 12; 46, 7; 46, 10; 48, 34; 50, 38; [2] 2, 19; 5, 4;
apă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 2, 13; 8, 14; 9, 1; 9, 14; 9, 17; 13, 1; 14, 3; 14, 3; 23, 15; 38, 6; 51, 43; [2] 1, 17; 3, 53;
ape *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12; 17, 6; 17, 8; 31, 9; 47, 2; 51, 13; 51, 50;
apei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 13; 51, 16;
apele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 8;
apelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 3, 47;
o apă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 18;

apărá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verteidigen" : „défendre" : (1x)
să apere *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 7, 31;

aplecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „beugen, biegen, neigen" : „pencher, plier" : (2x)
aplecară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 3;
să apleacă *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 4, 5;

apói : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „danach" : „après" : (10x)
apoi *adv. de timp* [1] 27, 15; 50, 17;
mai apoi *adv. de timp* [1] 29, 2; 31, 19; 31, 19;
apoi *adv. de timp* [1] 17, 11*; 30, 20*; 50, 12*; 51, 32*; [2] 1, 10*;

aprínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „anzünden" : „allumer" : (6x)
aprinsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 11;
aprinse-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 9, 11;
să va aprinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 9;
voiu aprinde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 17, 27; 21, 14; 50, 32;

apríndere : (1581 CORESI, EV. 430) : s. f. : „Flamme" : „flamme" : (1x)
aprindere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 9;

aproápe : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. m. : „1. nahe, bei; 2. Mitmensch" : „1. près de, proche; 2. le prochain" : (23x)
aproape *adv. de loc* [1] 12, 2; 19, 8; 23, 23; 25, 26; 35, 4; 48, 16; 48, 24;
aproapele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 21; 9, 4; 9, 8; 9, 19; 22, 8; 22, 13; 23, 29; 23, 35; 34, 17; 36, 16; 46, 16;
aproapelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 8; 7, 4; 19, 9; 23, 27; 34, 15;

apropía : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nahen, nähern" : „approcher" : (7x)
apropiatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 18;
apropiiatu-te-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 56;
au apropiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 23;
s-au apropiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 25;
s-au apropiiat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 9;
să te apropii *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 7, 15;
vă apropiiaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 3;

apucá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „1. (an)fassen, ergreifen, beschlagnahmen, 2. erreichen, 3. gelingen, dazu kommen..." : „1. prendre, saisir, 2. obtenir, attraper, 3. réussir à faire qch." : (8x)
apucatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 34;
apuca-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 42, 16;
apucắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 18;
m-am apucat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 32;
s-au apucat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 44, 23;
s-au apucat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 23; 51, 12;
vor apuca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 13, 21;

apúne : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. III : „untergehen, erlöschen" : „se coucher, s'éteindre" : (1x)
apuse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 9;

ará : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „pflügen" : „labourer" : (1x)
să va ara *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 26, 18;

arámă : (1448 DRHA / în top. *Arămeşti*) : s. f. : „Kupfer" : „cuivre" : (12x)
arama *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 14;
aramă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 18; 6, 27; 15, 12; 15, 20; 52, 14; 52, 14; 52, 15; 52, 17; 52, 19; 52, 19;
arămii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 52, 17;

aráp : (1587 DERS / în antr. *Arapul*) : adj. : „Äthiopisch" : „Éthiopien" : (2x)
arapul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 23; 39, 6;

arătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zeigen, weisen, 2. anzeigen, 3. berichten, 4. erfinden" : „1. montrer 2. déclarer, dénoncer, 3. rapporter, 4. inventer" : (10x)
arată *verb imp. 2 sg.* [1] 11, 18;
arătaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 19;
arătatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 24, 1;
arăta-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 18, 17;
au arătat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 38, 21;
mă voiu arăta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 29, 14;
să va arăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 3;
voiu arăta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 16, 20; 16, 20; 33, 6;

arătúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Feld" : „champ labouré" : (1x)
arătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 23;

arc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bogen" : „arc" : (11x)
arc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 23;
arcu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 29; 50, 42;
arcul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 46, 9; 50, 14; 50, 29; 51, 3; 51, 51; [2] 2, 4; 3, 12;
un arc *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 9, 3;

árde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(ver-, ab-, nieder-) brennen" : „brûler" : (34x)
ai arsu *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 36, 29;
ard *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 17;
arde *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 20, 9;
arde-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 51, 53;
ars-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 51, 30;
arsă va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 34;
arse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 11;
arzind *verb gerunziu* [1] 1, 13;
au ars *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 51, 32;
au ars *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 52, 11;
au arsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 36, 27; 36, 28; 36, 32;
să arză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 29; 19, 5;
să arză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 36, 25;
să va arde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 15, 14; 38, 17;
va arde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 7, 19; 17, 4; 21, 10; 21, 12; 34, 2; 38, 23; 43, 12;
voiu arde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 49, 26;
vor arde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 32, 29; 32, 29; 34, 22; 37, 7; 37, 9; 38, 18; 43, 13; 49, 2;

árdere : (c. 1573-1578 PS. SCH. 162) : s. f. : „1. Brennen, Verbrennen, 2. Opfergabe" : „1. action de brûler, 2. sacrifice" : (5x)
arderi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 21*; 14, 12*; 17, 26*;
arderile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 20*; 7, 20*;

argát : (1654 NEAGOE 241) : s. m. : „Söldner" : „mercenaire" : (1x)

argaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 21*;

argínt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n./m. : „Silber" : „argent" : (14x)
argint *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 25; 32, 44;
argint *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 30; 10, 4; 10, 9; 52, 16; 52, 16; [2] 5, 4;
argintul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 32, 10;
argintul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 29; 10, 5; [2] 4, 1;
argintului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 8, 10;
arginţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 9;

árie : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tenne" : „aire" : (1x)
ariia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 33;

áripă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flügel" : „aile" : (1x)
aripile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 21;

ármă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Waffe" : „arme" : (7x)
arme *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 46, 3; 46, 9;
armele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 4; 43, 10; 47, 3; 51, 3; 51, 12;

ars : (1514 DERS / în antr. *Arsul*) : adj. : „ge-, verbrannt" : „brûlé" : (1x)
arse *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 26;

arsúră : (1451 DERS / în top. *Arsurile*) : s. f. : „1. heisser Wind, Ostwind, 2. Glut" : „1. vent très chaud, vent d'Orient, 2. chaleur torride" : (2x)
arsura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 36, 30;
arsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 1;

aruncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „werfen" : „jeter" : (7x)
arunc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 38, 26;
arunca *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 36, 23;
aruncară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 38, 6;
aruncắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 38, 11; 41, 9; [2] 2, 1;
vei arunca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 51, 58;

arzătór : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „brennend, glühend" : „ardent, brûlant" : (1x)
arzătoare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 23, 29;

asarimót : (c. 1665-1672 MS. 4389, 878/1) : s. m. : „Asaremoth" : „Asaremoth" : (1x)
asarimóthii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 31, 40;

asămănă → asemăna

ascultá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (an)hören, 2. lauschen, 3. gehorchen" : „1./2. écouter, 3. obéir" : (65x)
a asculta *verb infinitiv prezent* [1] 13, 25; 19, 15; 33, 6;
ai ascultat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 13; 22, 21; [2] 3, 55;
am ascultat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 3, 24; 35, 8;
ascultaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 17; 7, 1; 7, 22; 9, 19; 10, 1; 11, 4; 11, 8; 23, 16; 27, 14; 29, 8;
ascultă *verb imp. 2 sg.* [1] 6, 19; 18, 19; 18, 19; 22, 2; 34, 4;
ascultắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 36, 25; 37, 13;
aţi ascultat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 7, 12; 25, 4; 25, 7; 26, 5; 34, 17; 35, 24; 35, 25;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 23; 7, 25; 9, 12; 11, 8; 13, 11; 32, 23; 34, 14; 36, 31; 43, 7; 44, 5;
au ascultat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 35, 16; 43, 4;
să ascultaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 16, 11; 26, 5; 27, 7; 35, 12;
să asculte *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 6, 10; 11, 10; 13, 10; 17, 23;
va asculta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 11, 3;
vei asculta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 38, 15;
veţi asculta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 17, 24; 26, 4;
viţi asculta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 17, 27;
voiu asculta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 7, 15; 11, 11; 11, 14; 22, 21; 29, 12;
vom asculta *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 18, 18; 44, 16;
vor asculta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 7, 26;

ascúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. verbergen, verstecken, 2. verheimlichen" : „1. cacher, 2. dissimuler" : (20x)
ai ascuns *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 43, 10;
a să ascunde *verb infinitiv prezent* [1] 49, 9;
ascunde *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 4; 38, 25; 43, 9;
ascunde-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 24; 32, 27;
ascunş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 13, 5;
au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 18, 20; 18, 22;
s-au ascuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 16;
să ascundeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 50, 2;
să ascunsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 4, 29; 36, 26;
să ascunzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 13, 6; 38, 14; [2] 3, 55;
să va ascunde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 17;
te ascunde *verb imp. 2 sg.* [1] 36, 19;
voiu ascunde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 42, 4;

ascúns : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Geheimnis, Versteck, 2. heimlich" : „1. lieu caché, retraite, 2. en secret" : (6x)
ascuns *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 10;
cêle ascunse *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 23, 24; 49, 9;
ascuns *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 17*; 37, 16*;
ascunsu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 40, 14*;

asemănă : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vergleichen" : „comparer" : (1x)
voiu asămăna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 13;

asémenea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „gleich" : „pareil" : (2x)
asêmenea *adv.* [1] 10, 6; 10, 7;

asída : (c. 1683-1686 MS. 45, 442/2) : s. f. : „Storch" : „cigogne" : (1x)
asída *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 7;

asirián : (c. 1665-1672 MS. 4389, 713/2) : s. m. : „Assyrien" : „Assyrien" : (2x)
asiriênilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 18; 35, 11;

ástăzi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „heute" : „aujourd'hui" : (3x)
astăzi *adv. de timp* [1] 1, 10; 1, 18; 34, 15;

astupá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verstopfen" : „boucher" : (2x)
astupat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 8;

astupatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 9;

asúpra : (1551-1553 ES) : prep. : „1. gegen, 2. über, 3. oberhalb" : „1. vers, 2. sur, 3. au dessus" : (142x)
asupra *prep.* [1] 5, 9; 6, 4; 6, 4; 9, 5; 9, 9; 11, 17; 11, 19; 11, 22; 12, 8; 13, 21; 15, 3; 15, 5; 15, 16; 15, 18; 18, 7; 18, 7; 18, 9; 18, 11; 18, 11; 18, 18; 18, 20; 18, 22; 18, 22; 18, 23; 19, 15; 20, 10; 20, 10; 21, 2; 21, 2; 22, 5; 22, 6; 22, 7; 22, 11; 22, 18; 23, 2; 23, 17; 25, 13; 26, 9; 26, 11; 26, 13; 26, 19; 26, 19; 29, 10; 29, 11; 29, 16; 29, 16; 29, 26; 29, 27; 29, 27; 30, 4; 31, 20; 32, 2; 32, 29; 32, 42; 34, 1; 34, 7; 34, 7; 34, 22; 35, 11; 36, 1; 36, 1; 36, 1; 36, 7; 36, 30; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 37, 7; 39, 1; 39, 6 40, 10; 40, 16; 45, 2; 48, 2; 48, 21; 48, 21; 48, 21; 48, 27; 48, 31; 48, 31; 49, 4; 49, 12; 49, 18; 49, 19; 49, 29; 50, 1; 50, 3; 50, 14; 50, 14; 50, 15; 50, 18; 50, 18; 50, 18; 50, 29; 50, 35; 50, 35; 50, 35; 50, 35; 50, 44; 50, 45; 50, 45; 51, 2; 51, 3; 51, 3; 51, 14; 51, 14; 51, 24; 51, 25; 51, 27; 51, 27; 51, 27; 51, 28; 51, 29; 51, 35; 51, 44; 51, 45; 51, 51; 51, 55; 51, 57; 51, 59; 52, 2; 52, 26; [2] 1, 16; 2, 11; 2, 14; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 17; 3, 1; 3, 20; 3, 28; 3, 45; 3, 50; 3, 60; 3, 61; 3, 61; 3, 62;
asupră *prep.* [1] 50, 24; [2] 3, 5; 3, 7;

asuprí : (1581 CORESI, EV. 47) : v. IV : „unterdrücken" : „opprimer" : (3x)
asupritu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 50, 33;
să asupriţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 7, 5; 22, 3;

aşá : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „so" : „ainsi, de la sorte" : (112x)
aşa *adv. de mod* [1] 2, 26; 2, 33; 3, 20; 5, 13; 5, 19; 5, 27; 5, 31; 6, 7; 8, 6; 10, 10; 10, 18; 13, 9; 13, 11; 14, 10; 19, 11; 19, 12; 21, 3; 21, 7; 22, 8; 23, 10; 23, 16; 23, 28; 23, 35; 23, 37; 24, 5; 24, 8; 25, 15; 25, 27; 25, 28; 25, 32; 26, 2; 26, 4; 26, 18; 27, 1; 27, 3; 27, 3; 27, 13; 27, 15; 28, 2; 28, 6; 28, 11; 28, 11; 28, 14; 28, 14; 28, 16; 29, 4; 29, 8; 29, 10; 29, 16; 29, 26; 29, 27; 30, 2; 30, 5; 30, 10; 30, 15; 31, 2; 31, 7; 31, 15; 31, 15; 31, 23; 31, 28; 31, 37; 32, 3; 32, 14; 32, 15; 32, 24; 32, 28; 32, 36; 32, 42; 32, 42; 33, 2; 33, 4; 33, 10; 33, 12; 34, 2; 34, 2; 34, 4; 34, 13; 35, 12; 35, 17; 35, 18; 36, 29; 36, 30; 37, 6; 37, 6; 37, 8; 38, 2; 38, 2; 38, 12; 38, 17; 39, 6; 42, 5; 42, 9; 42, 15; 42, 18; 42, 18; 43, 10; 44, 2; 44, 7; 44, 11; 44, 25; 44, 30; 45, 2; 45, 4; 48, 1; 48, 30; 48, 40; 49, 1; 49, 27; 51, 59; [2] 2, 20; 3, 36;

aşezá : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : v. I : „1. stellen; 2. begründen" : „1. placer, 2. fonder" : (10x)
au aşăzat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 23, 8;
aşază-te *verb imp. 2 sg.* [1] 47, 6;
s-au aşăzat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 44, 28;
te vei aşeza *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 15, 19;
va aşăza *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 30, 20;
voiu aşăza *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 16, 14; 23, 3; 24, 6; 32, 37; 50, 19;

aşezát : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : adj. : „gegründet" : „fondé" : (1x)
aşăzată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 30;

aşíjderea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „ebenso" : „de la sorte" : (1x)
aşijderea *adv.* [1] 52, 20;

aşteptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(er)warten, harren" : „attendre" : (2x)
aşteptam *verb indicativ imperfect 1 pl.* [2] 2, 16;
veţi aştepta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 13, 16;

aşternút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Bettzeug" : „literie" : (1x)
aşternutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 50, 6;

atínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. berühren, 2. treffen" : „toucher" : (6x)
atins-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 14;
s-au atinsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 4, 18;
să ating *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 12, 14;
să atinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 9;
să va atinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 10;
vă atingeţi *verb imp. 2 pl.* [2] 4, 15;

atotţiitór : (1570 CORESI, LIT.) : adj./s. : „allbeherrschend" : „toutpuissant" : (13x)
Atotţiitoriul *subst. propiu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 19; 5, 14; 15, 16; 23, 16; 25, 27; 30, 3; 30, 3; 31, 37; 32, 14; 33, 11; 49, 17; 51, 5; 51, 52;

atúnci : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „dann, damals" : „alors, lors" : (4x)
atuncea *adv. de timp* [1] 11, 18; 19, 1; 22, 22; 31, 13;

aţîţá : (1581-1582 PO) : v. I : „1. Feuer anfachen, 2. erregen" : „enflammer, inciter" : (9x)
aţi aţîţat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 17, 4;
aţîţắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 3;
s-au aţîţat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 15; 4, 19;
s-au aţîţat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 15, 14;
să aţîţară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 44, 6;
să va aţîţa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 4;
să vor aţîţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 13; 1, 14;

au : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj : „1. oder, 2. denn" : „1. ou, 2. est-ce que" : (58x)
au *adv. interog.* [1] 2, 14; 2, 17; 2, 28; 2, 31; 2, 32; 3, 1; 3, 5; 5, 9; 5, 22; 5, 29; 7, 10; 7, 16; 7, 18; 8, 4; 8, 19; 8, 22; 8, 22; 9, 9; 11, 15; 11, 15; 12, 8; 12, 9; 13, 12; 14, 9; 14, 9; 14, 19; 14, 22; 14, 22; 15, 5; 16, 19; 18, 6; 18, 7; 18, 14; 18, 14; 18, 14; 22, 15; 23, 24; 23, 24; 26, 19; 32, 27; 44, 9; 44, 19; 44, 21; 48, 30; 49, 1; 49, 1; [2] 2, 20; 2, 20; 3, 38;
au *conjuncţie coord.* [1] 2, 14; 2, 31; 3, 5; 5, 9; 5, 22; 5, 29; 23, 33; 23, 33; 36, 23;

áur : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gold, 2. Geld" : „1. or, 2. monnaie" : (8x)
aur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 30; 10, 4; 51, 7; 52, 16; 52, 16;
aurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 10, 9; [2] 4, 1; 4, 2;

aústru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Ostwind, Südwind" : „vent d'orient, vent de sud" : (2x)

austru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 19; 17, 26;

aúz : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gehör" : „ouïe" : (6x)
auz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 13; 49, 22;
auzul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 24; 37, 4; 49, 2; 50, 43;

auzí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „hören" : „ouïr, entendre" : (103x)
am auzit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 35, 10; 51, 46;
am auzit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 4, 31; 20, 10; 49, 13;
aţi auzit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 26, 11; 26, 12; 40, 3; 42, 21; 44, 23;
aţi auzitu *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 48, 5;
au auzit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 10; 17, 23; 23, 22; 32, 33; 35, 18; 40, 11; 49, 22; [2] 1, 22;
au auzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 27; 18, 13; 23, 18; 36, 13; 37, 2;
aud *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 5, 21;
auză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 20, 16;
auzi *verb imp. 2 sg.* [1] 11, 2; 22, 29;
auzi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 19; 20, 1; 26, 21; 26, 21; 36, 11; 38, 1; 38, 7; 41, 11;
auziia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 36, 24;
auziiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 18; 48, 29;
auzind *verb gerunziu* [1] 4, 21; 31, 18;
auziră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 26, 7; 26, 10; 36, 16; 37, 4; 40, 7; 46, 12;
auzit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 60;
auzit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 6, 24;
auzit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 6, 18; 23, 25; 42, 4;
auzit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 50, 43;
auziţi *verb imp. 2 pl.* [1] 2, 4; 2, 31; 5, 21; 8, 6; 11, 7; 13, 15; 17, 20; 19, 3; 21, 11; 26, 13; 28, 7; 31, 10; 42, 15; 44, 24; 44, 26; 49, 19; 50, 45; [2] 1, 19; 1, 22;
auzi-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 42, 6;
s-au auzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 38, 27; 49, 20;
să auză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 6, 10;
să auză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 10;
să auzí *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 21; 9, 18; 31, 15;
să să auză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 4, 5; 5, 20;
să auziţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 42, 13;
să va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 6, 7; 50, 46;
să vor auzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 33, 10;
se va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 15;
va auzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 6, 10; 19, 2; 36, 3;
vei auzi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 5, 15; 18, 2;
veţi auzi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 13, 17; 30, 5;
voiu auzi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 12;
vom auzi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 6, 17; 8, 16; 42, 6; 42, 14;
vor auzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 26, 3; 33, 9; 38, 25;

auzíre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Nachricht" : „rumeur" : (1x)
auzirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 10, 21;

auzít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „hörbar, vernommen" : „connu" : (2x)
auzite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 7; 50, 2;

aveá : (1521 NEACŞU) : v. II (şi aux.) : „haben" : „avoir" : (8x)
am *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 38, 19;
are *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 8; 17, 5; [2] 1, 18;
avînd *verb gerunziu* [1] 50, 42;
avuseşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 3, 3;
neavînd *verb gerunziu* [1] 15, 18; 18, 15;

avuţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vermögen" : „fortune" : (2x)
avuţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 3; 17, 11;

B

baláur : (1480 DRHA / în antr. Marco *Bălaur*) : s. m. : „Drache" : „dragon" : (4x)
balauri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 3;
bălaurii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 8;
bălaurilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 9, 11;
un bălaur *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 34;

bálegă → baligă

báligă : (1649 MARD.) : s. f. : „Mist" : „crotte, bouse" : (1x)
balegă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 33;

bárbă : (1436 DLRV / în antr. *Barbă* Stan) : s. f. : „Bart" : „barbe" : (2x)
barba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 37;
barbe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 5;

báscă : (c. 1573-1578 PS. SCH. 220) : s. f. : „Festungswall" : „créneau" : (5x)
băşti *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 33, 5;
băştile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 10; 50, 15; [2] 2, 5;
băştilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 2, 7;

báte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. schlagen, 2. kämpfen" : „1. battre, 2. combattre" : (14x)
bat *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 32, 24;
bate *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 6, 29;
bătea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 39, 1;
băteai *verb indicativ imperfect 2 sg.* [1] 48, 27;
bătură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 31; 37, 14;
bătut-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 5, 3;
bătut iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 10, 5;
să bată *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 33, 5;
să bată *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 15;
să batem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 18, 18;
va bate *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 26;
veţi bate *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 37, 9;
voiu bate *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 5;

batjocorí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „1. verspotten, verhöhnen, 2. beschimpfen" : „1. se moquer de, tourner en dérision, 2. insulter" : (5x)
batjocuriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 16;
batjocurindu *verb gerunziu* [1] 20, 7;
fuiu batjocurindu-mă *verb indicativ perfect simplu perifrastic 1 sg.* [1] 20, 7;
va batjocuri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 9, 5;
vor batjocuri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 38, 19;

batjocorít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „verspottet" : „ridiculisé"

: (1x)
batjocurite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 14;

batjócură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Demütigung, Hohn" : „humiliation, raillerie" : (1x)
batjocură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 8;

băgá : (1521 NEACŞU) : v. I : „hineintun, -stecken" : „mettre dans, introduire" : (14x)
am băgat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 7;
băgaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 35, 4;
băgară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 7;
băgaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 17, 21; 27, 10;
bägă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 9; [2] 3, 13;
să băgaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 17, 24;
va băga *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 27, 9;
vor băga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 33, 11;
au băgat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 23, 18*;
bagă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 3, 20*;
băgaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 8, 6*; 13, 15*;

băláur → balaur

bărbát : (1262 DRĂGANU / în top. Terra *Barbata*) : s. m. : „Mann" : „homme" : (26x)
bărbat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 3, 1; 5, 1; 6, 11; 10, 22; 13, 14; 15, 10; 22, 30; 34, 9; [2] 3, 1;
bărbatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 1;
bărbaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 29, 6; 40, 7; 44, 7;
bărbaţi *subst. comun masc. pl. voc. neart.* [1] 4, 4;
bărbaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 9; 18, 21; 32, 32; 44, 15; 44, 19; 50, 30; 51, 32;
bărbaţii *subst. comun masc. pl. voc. art.* [1] 19, 2;
bărbaţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 23; 4, 3; 43, 9;

bătáie : (1563 CORESI, PRAXIU 379) : s. f. : „ Schlacht, Prügel" : „volée, raclée" : (1x)
bătaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 7;

bătrî́n : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „alt" : „vieux, âgé" : (12x)
bătrîn *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 11; 32, 8; [2] 2, 21;
bătrînii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 20; 2, 10; 5, 12; 5, 14;
cei bătrîni *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 29, 1; 31, 13;
mai bătrîni *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 19, 1; 19, 1; 26, 17;

bea : (1418 DLRV) : v. II : „trinken" : „boire" : (21x)
a bea *verb infinitiv prezent* [1] 49, 11;
am băut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 5, 4;
au băut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 35, 24; 49, 11; 51, 7;
bêţi *verb imp. 2 pl.* [1] 25, 27; 35, 5;
bînd *verb gerunziu* [1] 25, 28; 49, 11;
să bea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 25, 28;
să bea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 35, 24;
să bêi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 18; 2, 18; 16, 6;
să bem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 35, 8;
să bêţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 35, 6;
vei bea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 49, 11;
veţi bea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 25, 28;
vom bea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 35, 6;
vor bea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 22, 15; 25, 16;

becisnicíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Elend" : „oppression" : (1x)
becisnicie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 8;

berbéc : (1443 DLRV / în antr. Oana *Berbece*) : s. m. : „Widder" : „bélier" : (6x)
berbecii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 25, 34; 25, 34; 25, 35; 51, 40; [2] 1, 7;
berbecilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 25, 36;

besérică → biserică

bíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. n. : „gut" : „bien" : (19x)
bine *adv. de mod poz.* [1] 1, 12; 2, 33; 7, 22; 38, 20; 40, 4; 40, 9; 42, 6; 42, 6; 44, 27; 49, 30; [2] 3, 26; 3, 27;
bine *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 22; 10, 5; 13, 23; 14, 11;
binele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 32, 39;
mai bine *adv. de mod comp.* [1] 22, 15; 26, 14;

binecuvîntá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „segnen" : „bénir" : (1x)
vor binecuvînta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 2;

binevestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden" : „annoncer une bonne nouvelle" : (1x)
au binevestit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 15;

binevoí : (1551-1553 ES) : v. IV : „geniessen" : „aimer, être satisfait, jouir de" : (3x)
am binevoit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 19;
au binevoit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 10;
voiu binevoi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 12;

bir : (1441 DERS) : s. n. : „Tribut" : „taxe" : (1x)
bir *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 2;

biruí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. besiegen, 2. überwinden" : „1. gagner, 2. dépasser" : (8x)
am biruit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 2, 22;
aţi biruit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 40, 10;
biruia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 50, 43;
biruiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 15, 18;
biruişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 20, 7;
biruiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 15;
să birui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 1;
să biruiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 5;

biruínţă : (1642 CAZ. GOV. 195) : s. f. : „Sieg" : „victoire" : (2x)
biruinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 49, 2;
biruinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 5;

biruitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Herrscher" : „gouverneur" : (3x)
biruitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 30; 40, 7; 41, 2;

bisérică : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kirche" : „église" : (3x)
besêreca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 3; 7, 3;

besêrecii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 24, 1;

bîiguí : (**buiguí** : înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schwatzen" : „parler à tort et à travers" : (1x)
va buiugui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 20;

bîrlóg : (1680 DOS. PS. SLAV.-R. 310) : s. n. : „Höhle" : „fourré, taillis" : (1x)
bîrlogul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 7;

blagoslovít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „gesegnet" : „bénit" : (2x)
blagoslovit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 23;
blagoslovitu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 7;

blestắm → blestem

blestắma → blestema

blestém : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fluch, Verwünschung" : „malédiction" : (8x)
blestăm *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 26, 6; 42, 18; 44, 22;
blestem *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 24, 9; 29, 17; 44, 8; 44, 12; 49, 12;

blestemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verfluchen, verwünschen" : „maudire" : (4x)
blestămat fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 20, 15;
blestămată fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 20, 14;
blestema *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 15, 10;
blestemat iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 17, 5;

blestemát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „verflucht" : „maudit" : (1x)
blestemat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 3; 48, 10;

blînd : (1519 DERS / în antr. *Blíndul*) : adj. : „barmherzig" : „clément" : (6x)
blîndu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 1;
blînd *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 7; 11, 19; 31, 34; 36, 3; 50, 20;

boálă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Krankheit" : „maladie" : (2x)
boală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 21; 14, 15;

bogát : (1459 DRHA / în top. *Bogata*) : adj./s. : „1. reich, 2. Reicher" : „1./2. riche" : (2x)
cei bogaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 1;
cel bogat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 22;

bogắţie : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Reichtum" : „richesse" : (1x)
bogăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 22;

boiér : (1432 DOR) : s. m. : „Bojar, Adliger" : „boyard, noble" : (38x)
boiêr *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 6;
boiêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 25; 24, 1; 26, 11; 37, 13; [2] 5, 12;
boiêrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 18; 2, 26; 17, 25; 25, 18; 25, 19; 26, 10; 26, 12; 26, 16; 26, 21; 32, 32; 34, 19; 34, 21; 36, 12; 36, 12; 36, 14; 37, 14; 38, 22; 38, 25; 38, 27; 44, 17; 44, 21; 48, 7; 49, 3; 52, 8; [2] 1, 7;
boiêrilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 9; 8, 1; 35, 4; 36, 21; 44, 9;
boiêrinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 54; [2] 2, 9;

boiérin → boier

bolí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „kränkeln" : „être malade" : (1x)
vor boli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 21;

bolnăviciós : (c. 1683-1686 MS. 45, 587/2) : adj. : „kränklich" : „maladif" : (1x)
bolnăvicioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 3;

borî́ : (HC II, 289, *ap.* MDA) : v. IV : „ausspeien" : „vomir" : (2x)
borîţi *verb imp. 2 pl.* [1] 25, 27;
vor borî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 25, 16;

bou : (1235 DRĂGANU / în top. *Bool*) : s. m. : „Ochse" : „bœuf" : (1x)
boii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 11;

braţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Arm" : „bras" : (7x)
braţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 5; 32, 21;
braţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 27, 4; 32, 17; 48, 25;
braţului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 17, 5; 51, 14;

brî́u : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gürtel" : „ceinture" : (4x)
brîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 13, 6; 13, 7; 13, 10; 13, 11;

bucătár : (1635 PUMNUL, LEPT. I, 378) : s. m. : „1. Koch, 2. Schlächter" : „1. chef, 2. boucher" : (11x)
bucătari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 40, 1; 40, 2; 41, 10; 52, 10; 52, 23;
bucătarilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 52, 12; 52, 13; 52, 16;
bucătariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 40, 5; 52, 21; [2] 2, 20;

bucurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich freuen" : „se réjouir" : (7x)
bucură-te *verb imp. 2 sg.* [2] 2, 19; 4, 21;
s-au bucurat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 1, 22;
să bucură *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 32;
să vor bucura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 13; 31, 13;
vă bucuraţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 49, 4;

bucuríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Freude" : „joie" : (7x)
bucurie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 16; 16, 7; 25, 10; 31, 13; 33, 10;
bucuriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 33; [2] 5, 15;

buiuguí → bîigui

bun : (1211 DRĂGANU / în antr. *Buna*) : adj./s. : „1. gut, 2. Gute, Wohlfahrt" : „1. bon, 2.bonheur" : (25x)
bun *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 33, 11; [2] 3, 25;
bună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 16; 22, 15; 22, 17; 48, 17;
bune *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 15; 18, 20; 18, 20; 21, 10; 39, 6; 52, 26;
bune foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 24, 2; 24, 3;
bunele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 37;
buni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 44, 17;
cea bună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 16;
cel bun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 1;
cêle bune *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 3; 24, 5;
cêle bune *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 17;
mai bune *adj. calificativ gradul comparativ fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 11; 26, 13; 35, 25;
mai buni *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 9;

bunăcuviínţă : (c. 1683-1686 MS. 45, 593/1) : s. f. : „Schicklichkeit" : „décence" : (1x)
buniicuviinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 23, 9;

bunătáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Güte" : „bonté" : (17x)
bunătăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 19; 15, 11; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 50, 12;
bunătăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 7; 5, 25; 17, 6; 18, 10; 29, 27; 31, 12; 31, 14; 32, 42; 33, 9; 33, 9; 40, 5;

buruiánă : (1440 DRHD / în top. lat. *Buryan*) : s. f. : „Unkraut" : „herbe" : (1x)
buruianã *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 6;

búză : (1487 DRHA / în antr. *Budzea*) : s. f. : „Lippe" : „lèvre" : (4x)
buze *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 21; 7, 28;
buzele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 17, 16; [2] 3, 61;

C

ca : (1521 NEACŞU) : adv./conj. : „1. wie, 2. damit, 3. ungefähr" : „1. comme, 2. afin que, 3. à-peu-près" : (305x)
ca *adv.* [1] 1, 18; 1, 18; 2, 10; 2, 26; 2, 30; 3, 2; 3, 4; 4, 4; 4, 13; 4, 13; 4, 17; 4, 31; 4, 31; 5, 9; 5, 27; 5, 29; 6, 9; 6, 9; 6, 15; 6, 23; 6, 23; 6, 24; 8, 6; 8, 21; 9, 3; 9, 9; 9, 11; 9, 21; 10, 15; 11, 19; 12, 3; 12, 8; 13, 21; 13, 24; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 15, 10; 15, 18; 15, 19; 15, 20; 17, 6; 17, 8; 18, 6; 18, 6; 18, 13; 18, 17; 19, 12; 20, 9; 20, 11; 20, 16; 21, 12; 22, 13; 22, 23; 22, 28; 23, 9; 23, 9; 23, 14; 23, 14; 23, 29; 23, 29; 24, 2; 24, 5; 24, 8; 25, 30; 25, 34; 25, 38; 26, 6; 26, 9; 26, 18; 26, 18; 29, 17; 30, 7; 30, 17; 31, 10; 31, 12; 31, 18; 32, 20; 44, 6; 44, 22; 46, 7; 46, 7; 46, 8; 46, 18; 46, 18; 46, 21; 46, 22; 46, 22; 48, 6; 48, 28; 48, 32; 48, 36; 48, 36; 48, 38; 48, 40; 48, 41; 48, 44; 49, 8; 49, 15; 49, 18; 49, 18; 49, 21; 49, 21; 50, 8; 50, 11; 50, 11; 50, 26; 50, 37; 50, 42; 50, 42; 50, 43; 50, 44; 50, 44; 51, 14; 51, 19; 51, 25; 51, 27; 51, 30; 51, 33; 51, 34; 51, 38; 51, 38; 51, 40; 51, 40; 51, 43; 51, 48; 51, 50; [2] 1, 2; 1, 7; 1, 13; 1, 18; 1, 21; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 6; 2, 7; 2, 12; 2, 18; 2, 19; 3, 10; 3, 12; 3, 51; 4, 3; 4, 6; 4, 8; 5, 3; 5, 10;
ca *adv.* [1] 33, 7*; 33, 11*; [2] 5, 21*;
ca *conjuncţie subord.* [1] 1, 8*; 1, 12*; 1, 17*; 1, 19*; 2, 2*; 2, 7*; 2, 18*; 2, 18*; 2, 33*; 4, 7*; 5, 26*; 7, 9*; 7, 15*; 7, 17*; 7, 17*; 7, 18*; 7, 22*; 7, 29*; 7, 29*; 7, 8*; 9, 20*; 10, 17*; 10, 21*; 10, 23*; 11, 5*; 11, 8*; 11, 10*; 11, 11*; 11, 5*; 11, 5*; 12, 9*; 13, 6*; 13, 10*; 13, 11*; 13, 10*; 16, 6*; 16, 6*; 16, 11*; 17, 10*; 17, 23*; 17, 24*; 17, 24*; 17, 27*; 17, 27*; 18, 7*; 18, 8*; 18, 9*; 18, 10*; 18, 10*; 18, 15*; 18, 16*; 18, 20*; 18, 20*; 19, 5*; 19, 14*; 19, 12*; 20, 18*; 21, 12*; 22, 17*; 22, 17*; 23, 14*; 23, 14*; 23, 27*; 24, 7*; 25, 6*; 25, 6*; 25, 6*; 25, 6*; 25, 18*; 25, 28*; 26, 2*; 26, 3*; 26, 4*; 26, 8*; 26, 24*; 27, 8*; 27, 12*; 28, 6*; 29, 10*; 29, 11*; 29, 27*; 31, 32*; 32, 7*; 32, 14*; 32, 24*; 32, 29*; 32, 31*; 32, 35*; 32, 35*; 32, 40*; 33, 2*; 33, 5*; 34, 8*; 34, 9*; 34, 9*; 34, 11*; 34, 15*; 34, 16*; 34, 16*; 34, 17*; 34, 18*; 35, 7*; 35, 8*; 35, 9*; 35, 12*; 35, 18*; 35, 24*; 35, 25*; 36, 3*; 36, 3*; 36, 25*; 37, 6*; 37, 11*; 37, 11*; 38, 10*; 38, 19*; 38, 26*; 40, 5*; 40, 13*; 40, 15*; 41, 5*; 41, 17*; 42, 6*; 42, 11*; 42, 13*; 43, 3*; 43, 3*; 43, 3*; 44, 5*; 44, 7*; 44, 8*; 44, 8*; 44, 12*; 44, 14*; 46, 10*; 46, 13*; 47, 4*; 49, 10*; 50, 28*; 50, 34*; 51, 11*; 51, 29*; 51, 31*; 51, 39*; 51, 57*; 51, 57*; [2] 1, 12*; 1, 16*; 1, 20*; 2, 14*; 3, 48*; 4, 18*;

cal : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Pferd" : „cheval" : (15x)
cai *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 8; 6, 23; 12, 5; 22, 4; 46, 9; 50, 42;
caii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 13; 17, 25; 46, 4; 50, 37;
cailor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 16; 8, 16; 31, 40;
cal *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 21;
calul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 6;

cále : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Weg, 2. Mittel, Weise" : „1. chemin, 2. moyen" : (64x)
cale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 25; 18, 15; 31, 9; 32, 39; 48, 19; [2] 1, 13; 2, 15;
calea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 11; 5, 4; 5, 5; 6, 16; 6, 27; 10, 22; 12, 1; 12, 16; 18, 11; 21, 8; 21, 8; 22, 21; 23, 12; 23, 14; 25, 5; 26, 3; 28, 12; 31, 21; 32, 19; 35, 4; 35, 25; 36, 3; 36, 7; 42, 3; 48, 5; 50, 5; 52, 5; 52, 5; 52, 21; [2] 3, 39;
căi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 16; 6, 25;
căii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 18; 2, 18;
căile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 23; 2, 23; 2, 33; 2, 33; 2, 36; 3, 13; 3, 21; 4, 18; 5, 1; 7, 2; 7, 4; 7, 16; 7, 22; 9, 10; 10, 2; 12, 4; 16, 16; 17, 10; 18, 15; 26, 13; 32, 19; [2] 1, 5; 3, 9;

cámătă : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Zinsen" : „usure" : (2x)
camătă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 6; 9, 6;

cánă : (1640 PUMNUL, LEPT. I, 710) : s. f. : „Krug" : „vase" : (1x)

cana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 19, 10;

cap : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Kopf, Haupt" : „tête" : (15x)
capetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 14, 4;
capul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 37; 7, 28; 8, 9; 13, 18; 18, 16; 31, 7; 48, 37; 52, 25; [2] 2, 10; 2, 15; 3, 5; 3, 53;
capului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 9, 1; [2] 5, 16;

cápişte : (1620 MOXA) : s. f. : „Altar" : „temple païen" : (7x)
capişte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 29; 48, 35;
capiştelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 17, 1;
capişti *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 13;
capiştile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 32, 35; 49, 2;
capiştilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 17, 2;

car : (c. 1573-1578 PS. SCH. 487) : s. n. : „Karren, Wagen" : „charrette" : (8x)
cară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 23; 22, 4; 51, 21;
carăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 13; 17, 25; 46, 9; 50, 37;
carălor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 47, 3;

cáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. rel./inter. : „wer, welcher" : „qui, lequel" : (330x)
care *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 8, 9;
care *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 5, 14; 5, 19; 7, 12; 9, 11; 19, 4; 23, 38;
care *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [1] 2, 13; 18, 13; 21, 4; 33, 8; 42, 10;
care *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 5, 7; 7, 27; 7, 28; 8, 2; 20, 2; 29, 4; 29, 18; 35, 4; 36, 7; 41, 9; 42, 16; 44, 3; 44, 4; 46, 27; 49, 7; 49, 30; 52, 9; [2] 1, 11;
care *pron. int.-rel. masc. pl. gen./dat.* [1] 39, 7;
care *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [1] 8, 6; 9, 11; 12, 11; 17, 10; 29, 3; 32, 20; 33, 2; 36, 30; 45, 4; 50, 32; 51, 15;
care *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [1] 26, 2; 26, 12; 33, 3; 42, 19;
care *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 5, 19; 7, 29; 13, 7; 13, 10; 15, 14; 16, 9; 16, 9; 19, 11; 20, 2; 21, 7; 33, 10; 41, 9; 48, 38; [2] 2, 17;
carea *adj. pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 7, 23;
carea *pron. int.-rel. fem. sg. nom./ac.* [1] 2, 11; 6, 16; 7, 13; 7, 21; 9, 12; 11, 3; 11, 3; 11, 7; 11, 8; 11, 10; 11, 14; 12, 14; 13, 20; 16, 9; 17, 4; 19, 9; 20, 14; 20, 14; 23, 39; 23, 40; 25, 16; 25, 27; 25, 29; 27, 9; 30, 6; 31, 21; 31, 32; 31, 33; 32, 2; 32, 3; 32, 31; 32, 36; 32, 40; 33, 9; 34, 13; 34, 15; 34, 18; 36, 1; 36, 14; 38, 28; 42, 3; 42, 16; 44, 21; 49, 27; 50, 38; 52, 25; 52, 27; [2] 1, 13; 2, 16; 3, 56;
carele *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [1] 5, 17; 10, 24; 16, 2; 16, 17; 17, 19; 17, 19; 18, 10; 19, 13; 20, 11; 20, 16; 22, 6; 24, 2; 24, 3; 24, 8; 25, 15; 25, 17; 26, 4; 26, 13; 29, 27; 32, 23; 32, 29; 32, 42; 33, 8; 33, 9; 35, 17; 36, 31; 38, 22; 40, 10; 41, 10; 42, 17; 43, 10; 44, 2; 44, 10; 44, 17; 44, 22; 44, 25; 51, 24; 52, 27;
carele *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [1] 9, 13; 23, 25; 52, 17;
carele *pron. int.-rel. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 1; 3, 6; 7, 29; 11, 3; 16, 14; 17, 5; 22, 11; 23, 7; 23, 28; 23, 28; 28, 9; 30, 18; 34, 14; 34, 18; 37, 1; 37, 12; 38, 6; 38, 16; 40, 5; 41, 2; 41, 18; 42, 11; 45, 4; 46, 2; 46, 2; 49, 18; 50, 44; 52, 22; 52, 25;
carele *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [1] 3, 8; 3, 8; 11, 11; 16, 17; 18, 8; 19, 2; 19, 15; 23, 27; 25, 13; 25, 13; 26, 3; 26, 8; 26, 19; 27, 16; 29, 1; 29, 8; 30, 2; 30, 4; 31, 36; 36, 1; 36, 3; 36, 4; 36, 13; 36, 27; 36, 28; 36, 32; 37, 2; 38, 1; 38, 27; 41, 11; 43, 1; 43, 6; 44, 9; 50, 45; 51, 55; 51, 55; 52, 15; 52, 16; 52, 16;
carele *pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 1, 1; 2, 6; 3, 18; 6, 8; 7, 6; 7, 13; 10, 1; 11, 1; 11, 5; 13, 6; 14, 1; 14, 18; 16, 12; 16, 14; 17, 4; 17, 6; 18, 1; 18, 4; 19, 2; 21, 1; 22, 27; 22, 28; 23, 6; 24, 10; 25, 1; 25, 2; 25, 5; 28, 6; 28, 7; 29, 7; 29, 18; 30, 1; 30, 3; 32, 1; 32, 22; 32, 43; 34, 1; 34, 8; 35, 7; 35, 25; 38, 20; 38, 21; 42, 3; 42, 4; 42, 5; 42, 21; 42, 22; 44, 1; 44, 8; 44, 14; 44, 16; 45, 1; 46, 13; 49, 19; 49, 19; 50, 1; 50, 45; 51, 54; 52, 5; [2] 3, 25;
carii *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 7; 2, 15; 2, 28; 7, 8; 8, 2; 8, 2; 8, 17; 9, 15; 10, 10; 11, 10; 11, 12; 14, 15; 14, 16; 16, 12; 19, 4; 22, 25; 23, 4; 23, 34; 24, 5; 26, 5; 29, 17; 33, 5; 33, 9; 34, 16; 40, 7; 41, 3; 41, 9; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 44, 3; 44, 28; 49, 30; 52, 21; [2] 1, 7;
căriia *pron. int.-rel. fem. sg. gen./dat.* [1] 5, 15;
cărora *pron. int.-rel. fem. pl. gen./dat.* [1] 2, 32;
cărora *pron. int.-rel. masc. pl. gen./dat.* [1] 8, 2; 8, 2; 11, 12; 20, 6; 49, 11; 51, 59;
căruia *pron. int.-rel. masc. sg. gen./dat.* [1] 42, 6; 52, 17; [2] 4, 20;
căruia *pron. int.-rel. neutru sg. gen./dat.* [1] 22, 28;

cárne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fleisch" : „viande" : (3x)
carne *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 20;
carnea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 30, 13;
cărnuri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 15;

cárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Buch, 2. Schriftstück" : „1. livre, 2. document, lettre" : (24x)
carte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 8; 29, 1; 30, 2; 32, 10; 32, 25; 32, 44; 36, 1; 36, 4; 36, 8; 36, 10; 36, 11; 36, 18; 45, 1;
cartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 25, 13; 32, 11; 32, 12; 32, 14; 32, 14; 32, 16; 36, 25; 51, 58;
cărţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 29, 1; 36, 32;
o carte *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 55;

cásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haus" : „maison" : (147x)
casa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 4; 3, 18; 3, 18; 3, 20; 5, 11; 5, 11; 5, 15; 5, 20; 5, 20; 7, 10; 9, 25; 10, 1; 11, 10; 11, 10; 11, 15; 12, 6; 12, 7; 13, 11; 13, 11; 16, 6; 16, 14; 17, 26; 18, 2; 18, 3; 18, 6; 20, 2; 20, 6; 21, 11; 21, 11; 22, 1; 22, 2; 22, 5; 22, 13; 23, 7; 23, 11; 23, 34; 26, 2; 26, 6; 26, 7; 26, 9; 26, 9; 26, 10; 26, 10; 26, 12; 28, 1; 28, 5; 29, 21; 32, 2; 33, 11; 34, 9; 34, 13; 34, 15; 35, 2; 35, 2; 35, 3; 35, 4; 36, 3; 36, 5; 36, 5; 36, 8; 36, 9; 36, 10; 36, 10; 36, 12; 36, 12; 36, 20; 36, 21; 37, 4; 37, 14; 37, 15; 37, 17; 37, 19; 37, 20; 38, 7; 38, 11; 38, 14; 38, 14; 38, 17; 38, 22; 38, 26; 41, 5; 48, 13; 48, 22; 48, 23; 48, 23; 51, 33; 51, 46; 52, 9; 52, 11; 52, 11; 52, 11; 52, 14; 52, 14; 52, 17; 52, 25; [2] 2, 7;
casă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 14; 7, 9; 7, 29; 22, 14; 32, 34; 36, 22; 37, 14; [2] 1, 21;
case *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 6; 29, 5; 29, 23;

32, 15; 35, 7; 35, 9;
casei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 4; 11, 17; 22, 4; 22, 6; 28, 6; 31, 31; 31, 31;
casele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 7; 5, 27; 6, 12; 17, 22; 18, 22; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 32, 29; 33, 4; 33, 4; 35, 4; 43, 12; 43, 13; 52, 11; [2] 5, 2;
casii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 13; 11, 17; 19, 14; 20, 1; 20, 2; 26, 2; 26, 18; 27, 14; 28, 3; 31, 33; 35, 4; 36, 10; 43, 9;
o casă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 4;

că : (1521 NEACŞU) : conj. : „dass" : „que" : (77x)
că *conjuncţie subord.* [1] 1, 7; 2, 5; 2, 19; 2, 25; 2, 27; 3, 8; 3, 13; 4, 18; 7, 4; 8, 8; 9, 23; 10, 7; 10, 22; 12, 1; 12, 1; 13, 12; 14, 6; 15, 9; 15, 15; 16, 18; 16, 20; 18, 12; 20, 15; 21, 2; 22, 5; 22, 6; 22, 22; 23, 16; 26, 15; 26, 19; 27, 4; 28, 14; 30, 7; 31, 18; 31, 19; 31, 33; 32, 8; 33, 11; 33, 11; 37, 8; 37, 18; 38, 23; 38, 25; 40, 7; 40, 11; 40, 13; 42, 6; 42, 14; 44, 15; 44, 29; 48, 18; 48, 20; 49, 11; 49, 12; 49, 22; 51, 31; 51, 46; 51, 48; [2] 1, 18; 1, 21; 1, 22; 4, 12;
că *conjuncţie subord.* [1] 1, 13*; 2, 15*; 2, 17*; 3, 14*; 4, 15*; 9, 10*; 10, 7*; 26, 15*; 38, 7*; 50, 5*; 50, 5*; [2] 1, 5*; 1, 9*; 1, 11*; 1, 20*;

căce → căci

căci : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „1. denn, 2. warum" : „1. car, 2. pourquoi" : (364x)
căce *conjuncţie subord.* [1] 1, 6; 1, 7; 2, 13; 4, 20; 5, 6; 7, 28; 7, 32; 15, 16; 23, 36; 46, 15; 46, 19;
căci *conjuncţie subord.* [1] 1, 8; 1, 12; 1, 17; 2, 10; 2, 20; 2, 25; 2, 36; 2, 37; 2, 37; 3, 12; 3, 21; 3, 22; 4, 3; 4, 6; 4, 13; 4, 17; 4, 18; 4, 19; 4, 31; 4, 31; 5, 4; 5, 5; 5, 10; 5, 11; 5, 26; 6, 1; 6, 4; 6, 4; 6, 6; 6, 9; 6, 11; 6, 12; 6, 13; 6, 15; 6, 19; 6, 25; 6, 26; 6, 30; 7, 3; 7, 11; 7, 15; 7, 21; 7, 28; 8, 3; 8, 5*; 8, 4; 8, 9; 8, 10; 8, 12; 8, 14; 8, 14; 8, 17; 8, 22; 9, 2; 9, 3; 9, 4; 9, 7; 9, 10; 9, 12; 9, 18; 9, 18; 9, 20; 9, 23; 9, 25; 10, 2; 10, 3; 10, 5; 10, 5; 10, 13; 10, 15; 10, 16; 10, 20; 10, 24; 11, 7; 11, 13; 11, 14; 11, 17; 11, 20; 11, 23; 12, 4; 12, 6; 12, 11; 12, 12; 12, 14; 13, 11; 13, 15; 13, 17; 13, 18; 13, 22; 13, 27; 14, 4; 14, 5; 14, 7; 14, 7; 14, 9; 14, 12; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 17; 14, 18; 14, 20; 14, 22; 15, 14; 15, 17; 15, 18; 15, 20; 16, 2; 16, 4; 16, 7; 16, 9; 16, 10; 16, 16; 17, 4; 17, 13; 17, 14; 18, 15; 18, 18; 18, 20; 18, 22; 19, 11; 19, 15; 20, 4; 20, 8; 20, 8; 20, 10; 20, 11; 20, 12; 20, 13; 20, 17; 22, 4; 22, 9; 22, 10; 22, 11; 22, 15; 22, 20; 22, 28; 22, 30; 23, 10; 23, 11; 23, 12; 23, 15; 23, 18; 24, 7; 24, 7; 25, 14; 25, 29; 25, 29; 25, 31; 25, 34; 25, 36; 25, 38; 26, 9; 26, 11; 26, 15; 26, 16; 26, 19; 27, 8; 27, 11; 27, 12; 27, 14; 27, 15; 28, 4; 29, 7; 29, 8; 29, 9; 29, 10; 29, 13; 29, 15; 29, 23; 30, 3; 30, 6; 30, 12; 30, 14; 30, 14; 30, 14; 30, 18; 30, 19; 31, 4; 31, 5; 31, 6; 31, 7; 31, 9; 31, 11; 31, 15; 31, 16; 31, 19; 31, 20; 31, 22; 31, 23; 31, 25; 31, 32; 31, 34; 31, 34; 32, 3; 32, 4; 32, 7; 32, 8; 32, 15; 32, 30; 32, 31; 32, 32; 32, 42; 32, 44; 33, 4; 33, 11; 34, 5; 34, 7; 35, 6; 35, 7; 36, 7; 36, 29; 37, 8; 37, 14; 38, 2; 38, 4; 38, 4; 38, 5; 38, 9; 38, 27; 39, 8; 39, 8; 40, 3; 40, 16; 41, 8; 41, 18; 41, 18; 42, 2; 42, 10; 42, 11; 42, 18; 42, 20; 43, 7; 44, 17; 44, 19; 44, 27; 45, 3; 45, 3; 45, 5; 46, 5; 46, 10; 46, 12; 46, 15; 46, 18; 46, 21; 46, 21; 46, 22; 46, 23; 46, 23; 46, 26; 46, 27; 46, 27; 48, 1; 48, 3; 48, 5; 48, 9; 48, 20; 48, 26; 48, 27; 48, 34; 48, 38; 48, 40; 48, 42; 48, 44; 49, 3; 49, 3; 49, 7; 49, 8; 49, 9; 49, 10; 49, 12; 49, 18; 49, 20; 49, 29; 50, 3; 50, 9; 50, 10; 50, 11; 50, 15; 50, 16; 50, 20; 50, 24; 50, 25; 50, 26; 50, 27; 50, 29; 50, 31; 50, 33; 50, 38; 50, 44; 50, 44; 50, 46; 51, 5; 51, 5; 51, 6; 51, 9; 51, 11; 51, 11; 51, 12; 51, 14; 51, 14; 51, 17; 51, 19; 51, 26; 51, 29; 51, 33; 51, 38; 51, 46; 51, 48; 51, 50; 51, 51; 51, 51; 51, 57; [2] 1, 6; 1, 10; 1, 12; 1, 15; 1, 17; 1, 17; 1, 20; 1, 21; 1, 22; 1, 23; 2, 13; 3, 22; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 28; 3, 30; 3, 31; 4, 15; 4, 15; 5, 1; 5, 16; 5, 18; 5, 20; 5, 22;
căce *conjuncţie subord.* [1] 46, 14*;
căci *conjunctie subord.* [1] 1, 15*; 1, 19*; 2, 14*; 2, 31*; 3, 24*; 4, 8*; 4, 22*; 4, 28*; 5, 4*; 5, 19*; 6, 20*; 8, 19*; 21, 10*; 44, 7*; 46, 15*;

cădeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1. fallen, stürzen, 2. münden" : „1. tomber, 2. se jeter dans" : (33x)
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 13;
au căzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 32; 51, 8;
cade *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 8, 4; 19, 12; 19, 13;
cază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 37, 19; 42, 2;
cădea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 44;
cădea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 49, 25; 50, 30; 51, 47;
căzînd *verb gerunziu* [1] 8, 12; [2] 1, 8;
căzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 18, 4; 46, 16;
căzură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 46, 6; 46, 12;
căzut-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 50, 15;
căzut-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 5, 16;
va cădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 36, 7; 50, 32;
vei cădea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 39, 8;
veţi cădea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 25, 27; 25, 34;
vor cădea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 15; 8, 12; 8, 12; 20, 4; 23, 12; 49, 25; 51, 4; 51, 44;

cădére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fall, Unglück" : „tombée, échec, malheur" : (3x)
cădêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 15; 19, 14; 22, 21;

căí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ändern" : „se repentir" : (4x)
mă voiu căi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 4, 28; 18, 8; 18, 10;
s-au căit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 20, 16;

călăre : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „ zu Pferde" : „à cheval" : (1x)
călări *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 25;

călăréţ : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 321) : s. m. : „Reiter" : „cavalier" : (4x)
călăreţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 29;
călăreţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 4; 51, 21;
călăreţul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 21;

călări → călare

călăríme : (c. 1640 URECHE² 80) : s. f. : „Reiterei" : „cavalerie" : (2x)
călărime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 27;

călărimei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 16;

călătoríe : (c. 1683-1686 MS. 45, 583/1) : s. f. : „Gang" : „voyage" : (1x)
călătoriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 22;

călcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(auf-, ein-, be)treten, belästigen" : „fouler, réprimer" : (4x)
au călcat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 28;
au călcat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 33;
călcă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 16;
necălcat va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 43;

călcáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verderben" : „anéantissement" : (1x)
călcare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 8;

călcîi : (c. 1573-1578 PS. SCH. 172) : s. n. : „Ferse" : „talon" : (1x)
călcîile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 13, 22;

căldáre : (1492 BGL / în top. *Căldăruşa*) : s. f. : „Kessel" : „chaudron" : (1x)
căldare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 13;

cămără : (1431 DERS) : s. f. : „Kammer" : „chambre" : (1x)
cămara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 35, 4;

cămílă : (1438 DRHA / în antr. Tador *Cămilă*) : s. f. : „Kamel" : „chameau" : (2x)
cămilele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 28; 49, 31;

căpeténie : (a. 1675 COSTIN, L. 48) : s. f. : „Oberhaupt" : „commandant" : (2x)
căpetenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 6;
căpetenii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 10;

căptuşít : (1621 DIRB XVII/4, 63) : adj. : „getäfelt" : „plaqué" : (1x)
căptuşite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;

cărare : (1392 BGL / în top. *Cărarea*) : s. f. : „Pfad, Fussweg, Schritt" : „sentier, chemin, pas" : (3x)
cărările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 16; 18, 15; [2] 3, 9;

către : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „gegen, an" : „vers" : (343x)
către *prep.* [1] 1, 2; 1, 4; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 14; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 1, 19; 2, 9; 2, 9; 2, 29; 2, 31; 2, 36; 3, 1; 3, 1; 3, 3; 3, 6; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 12; 4, 1; 4, 1; 4, 4; 4, 12; 4, 26; 4, 26; 5, 5; 5, 25; 6, 10; 6, 23; 7, 11; 7, 12; 7, 14; 7, 21; 7, 24; 7, 27; 8, 11; 9, 4; 9, 7; 9, 11; 9, 12; 9, 16; 10, 1; 11, 1; 11, 1; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 6; 11, 8; 11, 9; 11, 10; 11, 11; 11, 12; 11, 20; 12, 1; 12, 1; 12, 6; 13, 3; 13, 6; 13, 8; 13, 11; 13, 12; 13, 12; 13, 13; 13, 17; 14, 1; 14, 11; 14, 14; 14, 14; 14, 16; 14, 17; 15, 1; 15, 1; 15, 2; 15, 2; 15, 11; 15, 19; 15, 19; 15, 20; 15, 20; 16, 9; 16, 10; 16, 18; 17, 15; 17, 19; 17, 19; 18, 1; 18, 5; 18, 11; 18, 11; 18, 20; 18, 23; 19, 1; 19, 2; 19, 10; 19, 14; 20, 3; 20, 12; 21, 1; 21, 1; 21, 3; 21, 3; 21, 4; 21, 8; 21, 13; 21, 13; 22, 8; 22, 21; 22, 22; 23, 21; 23, 28; 23, 29; 23, 30; 23, 31; 23, 35; 23, 35; 23, 37; 23, 38; 24, 3; 24, 4; 24, 7; 25, 1; 25, 2; 25, 2; 25, 3; 25, 4; 25, 5; 25, 15; 25, 15; 25, 16; 25, 17; 25, 26; 25, 27; 25, 31; 25, 37; 25, 38; 26, 5; 26, 11; 26, 11; 26, 12; 26, 12; 26, 16; 26, 16; 26, 16; 26, 23; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 3; 27, 3; 27, 10; 28, 5; 28, 12; 28, 13; 28, 16; 29, 1; 29, 1; 29, 1; 29, 1; 29, 3; 29, 7; 29, 12; 29, 19; 29, 20; 29, 23; 29, 25; 29, 25; 30, 1; 30, 2; 30, 18; 30, 18; 31, 6; 31, 38; 32, 1; 32, 4; 32, 6; 32, 7; 32, 8; 32, 16; 32, 16; 32, 24; 32, 25; 32, 26; 32, 31; 32, 33; 33, 1; 33, 3; 33, 5; 33, 5; 34, 1; 34, 2; 34, 6; 34, 8; 34, 8; 34, 12; 34, 13; 34, 17; 34, 17; 35, 1; 35, 11; 35, 11; 35, 12; 35, 24; 35, 25; 36, 1; 36, 1; 36, 1; 36, 4; 36, 14; 36, 14; 36, 16; 36, 20; 36, 27; 36, 31; 37, 3; 37, 3; 37, 5; 37, 6; 37, 10; 37, 13; 37, 13; 37, 17; 38, 1; 38, 2; 38, 4; 38, 5; 38, 8; 38, 8; 38, 11; 38, 12; 38, 14; 38, 14; 38, 14; 38, 17; 38, 19; 38, 20; 38, 22; 38, 23; 38, 25; 38, 25; 38, 25; 38, 27; 39, 4; 39, 6; 39, 7; 40, 1; 40, 5; 40, 6; 40, 8; 40, 8; 40, 12; 40, 13; 40, 13; 40, 15; 40, 16; 41, 1; 41, 6; 41, 9; 41, 14; 41, 15; 41, 17; 41, 18; 42, 2; 42, 2; 42, 4; 42, 5; 42, 5; 42, 6; 42, 7; 42, 11; 42, 11; 42, 16; 42, 16; 42, 20; 42, 21; 43, 1; 43, 1; 43, 2; 43, 3; 43, 8; 44, 1; 44, 3; 44, 4; 44, 4; 44, 16; 44, 22; 44, 23; 45, 1; 46, 12; 46, 16; 46, 16; 48, 1; 49, 5; 49, 20; 50, 29; 50, 31; 50, 34; 50, 42; 51, 25; 51, 44; 51, 56; 52, 7; 52, 23; [2] 2, 3; 2, 18; 2, 19; 4, 16; 5, 21;
cătră *prep.* [1] 1, 13*; 5, 22*; 13, 14*; 15, 17*; 22, 25*; 23, 9*; 23, 9*; 23, 10*; 38, 9*; 39, 6*; 40, 9*; 46, 16*; 47, 4*; 48, 44*; 50, 16*; 51, 59*; [2] 1, 17*; 5, 9*; 5, 10*;

cătúşă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Handfessel" : „menottes" : (2x)
cătuşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 40, 1;
cătuşile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 40, 4;

căţíe → căţuie

căţúie : (sec. XV-XVI DERS) : s. f. : „Räucherpfanne" : „cassolette" : (1x)
căţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 52, 16;

căúş : (1637 BGL / în top. *Căuşul*) : s. n. : „Kelch" : „louche" : (1x)
căuşăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 52, 16;

căutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. suchen, 2. blicken, sehen, 3. trachten, streben" : „1. chercher, 2. regarder, 3. tâcher" : (3x)
căutaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 4, 23; 4, 25;
căutînd *verb gerunziu* [2] 1, 12;

căzút : (1563 CORESI, PRAXIU 70) : adj. : „gefallen, verwundet" : „tombé, blessé" : (1x)
căzuţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 44, 12;

ce : (1521 NEACŞU) : pron. rel./interog./ adj. pron. rel./interog. : „was, welches" : „que, quoi, qui" : (381x)
ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 1, 6; 1, 11; 1, 13; 1, 14; 2, 3; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 8; 2, 18; 2, 18; 2, 23; 2, 24; 2, 29; 2, 30; 2, 33; 3, 7; 3, 20; 4, 3; 4, 4; 4, 4; 4, 15; 4, 17; 4, 30; 4, 31; 5, 6; 5, 7; 5, 22; 5, 24; 5, 31; 6, 9; 6, 12; 6, 15; 6, 18; 6, 23; 6, 24; 7, 11; 7, 16; 7, 32; 7, 32; 8, 1; 8, 3; 8, 4; 8, 4; 8, 6; 8, 6; 8, 14; 8, 16; 8, 21; 9, 16; 9, 21; 9, 22; 9, 23; 9, 23; 9, 25; 9, 25; 10, 11; 10, 11; 10,

15; 10, 16; 10, 17; 10, 24; 11, 2; 11, 5; 11, 9; 11, 12; 11, 15; 11, 17; 11, 21; 11, 21; 11, 23; 12, 1; 12, 1; 12, 4; 12, 14; 12, 15; 13, 10; 13, 10; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 19; 13, 20; 13, 21; 13, 21; 13, 24; 14, 9; 14, 13; 14, 15; 14, 16; 14, 19; 14, 21; 15, 9; 15, 10; 15, 15; 15, 16; 15, 18; 16, 2; 16, 2; 16, 13; 17, 6; 17, 7; 17, 11; 17, 13; 17, 16; 17, 18; 17, 20; 17, 25; 18, 11; 18, 16; 19, 2; 19, 2; 19, 5; 19, 7; 19, 8; 19, 10; 19, 12; 19, 12; 19, 13; 20, 6; 20, 9; 20, 10; 20, 12; 20, 15; 20, 18; 21, 6; 22, 8; 23, 8; 23, 28; 23, 33; 23, 35; 23, 35; 23, 37; 23, 37; 24, 1; 24, 3; 24, 8; 25, 2; 25, 8; 25, 9; 25, 24; 25, 29; 25, 30; 26, 2; 26, 9; 26, 11; 26, 15; 26, 15; 27, 2; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 27, 12; 27, 14; 28, 5; 28, 8; 28, 9; 28, 12; 29, 8; 29, 21; 29, 21; 29, 22; 29, 22; 29, 26; 30, 13; 30, 13; 30, 14; 30, 16; 31, 4; 31, 10; 31, 19; 31, 28; 31, 30; 32, 16; 32, 22; 32, 32; 32, 35; 32, 42; 33, 4; 33, 10; 33, 13; 34, 4; 34, 5; 34, 5; 34, 8; 34, 10; 34, 18; 34, 18; 34, 21; 34, 22; 35, 1; 35, 4; 35, 12; 35, 17; 35, 18; 36, 5; 36, 21; 36, 23; 36, 24; 36, 27; 36, 28; 36, 31; 37, 6; 37, 7; 37, 9; 37, 17; 37, 18; 38, 2; 38, 2; 38, 4; 38, 4; 38, 4; 38, 6; 38, 9; 38, 19; 38, 25; 38, 25; 40, 1; 40, 1; 40, 1; 40, 15; 41, 2; 42, 2; 42, 17; 42, 18; 43, 3; 43, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 15; 44, 15; 44, 20; 44, 23; 44, 23; 44, 27; 44, 30; 46, 21; 46, 22; 47, 2; 47, 4; 48, 18; 48, 18; 48, 19; 48, 28; 48, 41; 48, 44; 48, 44; 49, 1; 49, 4; 49, 4; 49, 4; 49, 5; 49, 16; 49, 21; 50, 7; 50, 15; 52, 14; 52, 25; 52, 26; [2] 1, 1; 2, 13; 2, 13; 4, 2; 4, 17;

ce *adj. pron. int.-rel. neutru sg. nom./ac.* [1] 1, 16*; 2, 36*; 6, 7*; 7, 13*; 7, 14*; 12, 16*; 13, 5*; 13, 11*; 17, 22*; 18, 4*; 19, 11*; 19, 13*; 44, 17*; 49, 17*;

ce *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 4, 31*; 21, 4*; 21, 7*; 21, 9*; 21, 9*; 21, 9*; 21, 11*; 21, 11*; 21, 13*; 21, 13*; 22, 2*; 22, 2*; 22, 3*; 22, 10*; 22, 11*; 22, 13*; 22, 22*; 22, 23*; 22, 25*; 22, 26*; 23, 1*; 23, 2*; 23, 8*; 23, 14*; 23, 17*; 23, 17*; 23, 17*; 23, 25*; 23, 26*; 23, 27*; 23, 27*; 23, 29*; 23, 30*; 23, 31*; 30, 17*; 30, 18*; 31, 6*; 31, 30*; 31, 37*; 32, 12*; 32, 17*; 32, 24*; 32, 24*; 40, 4*; 40, 6*; 41, 3*; 41, 10*; 41, 13*; 41, 13*; 43, 5*; 44, 1*; 44, 1*; 44, 26*; 44, 30*; 48, 7*; 48, 8*; 48, 13*; 48, 28*; 48, 36*; 49, 7*; 49, 19*; 50, 10*; 50, 12*; 50, 13*; 50, 16*; 50, 18*; 50, 21*; 50, 24*; 50, 28*; 50, 28*; 50, 29*; 50, 33*; 50, 34*; 50, 34*; 50, 35*; 50, 40*; 50, 40*; 50, 43*; 50, 45*; 51, 1*; 51, 3*; 51, 3*; 51, 12*; 51, 12*; 51, 14*; 51, 19*; 51, 24*; 51, 25*; 51, 31*; 51, 31*; 51, 31*; 51, 31*; 51, 35*; 51, 35*; 51, 44*; 51, 45*; 51, 48*; 52, 12*; 52, 22*; 52, 22*; [2] 1, 23*; 2, 22*;

cédru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zeder" : „cédre" : (3x)
chedri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 23;
chedrii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 22, 7;
chedru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;

cel[1] : (1521 NEACŞU) : pron dem./adj. : „der" : „ce" : (149x)
cea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 10; 9, 19; 51, 32;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 51, 25; 51, 35;
cei *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 10, 8; 17, 26; 19, 1; 19, 1; 23, 14; 25, 26; 25, 26; 26, 17; 51, 45;
cel *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 6, 21;
cêle *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 5, 31; 7, 23; 7, 23; 13, 26;
cêlea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 9, 25;
al ceii *pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 4, 31*;
cea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 14, 21*; 17, 11*;
cêea *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 8, 21*; 22, 26*;
cei *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 4, 4*; 4, 17*; 6, 15*; 8, 16*; 11, 2*; 11, 12*; 12, 1*; 13, 10*; 13, 10*; 13, 20*; 15, 10*; 15, 18*; 17, 25*; 21, 4*; 24, 8*; 51, 14*; 51, 48*;
ceia *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 14*; 2, 3*; 2, 8*; 2, 24*; 5, 6; 5, 7*; 6, 12*; 6, 18*; 9, 25*; 10, 17*; 11, 9*; 11, 21*; 11, 21*; 11, 23*; 12, 14*; 13, 13*; 13, 13*; 13, 13*; 14, 15*; 15, 15*; 15, 16*; 16, 2*; 17, 13*; 17, 18*; 17, 20*; 18, 11*; 18, 16*; 19, 2*; 19, 2*; 23, 1*; 23, 2*; 23, 17*; 23, 29*; 23, 30*; 23, 31*; 51, 1*; 51, 12*; 51, 24*;
ceii *pron. dem. fem. sg. gen./dat.* [1] 4, 31*;
ceiia *pron. dem. fem. sg. nom./ac.* [1] 6, 24*; 22, 23*;
cel *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 6, 9*; 8, 4*; 8, 4*; 9, 22*; 9, 23*; 13, 19*; 14, 16*; 22, 10*; 51, 31*; 51, 31*;
cel *pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 10, 16*; 19, 12*;
cela *pron. dem. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 6*; 2, 6*; 2, 6*; 3, 20*; 4, 4*; 5, 22*; 5, 24*; 8, 6*; 9, 23*; 9, 25*; 10, 11*; 10, 11*; 10, 15*; 11, 17*; 14, 13*; 16, 13*; 17, 7*; 19, 8*; 23, 8*; 23, 17*; 51, 3*; 51, 19*;
cela *adj. pron. dem. neutru sg. nom./ac.* [1] 19, 13*;
cêle *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 7, 11*; 16, 2*; 17, 11*; 17, 16*; 19, 5*; 23, 25*; 51, 3*; 51, 12*; 51, 44*;
cêlea *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 9, 16*; 10, 24*;
celor *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* [1] 4, 3*; 7, 32*; 7, 32*; 8, 1*; 12, 4*; 19, 10*; 19, 12*; 22, 25*; 23, 26*; 23, 27*; 50, 28*; 50, 28*; 51, 35*;
celora *pron. dem. masc. pl. dat./gen.* [1] 19, 7*; 23, 17*;
celui *pron. dem. masc. sg. gen./dat.* [1] 4, 15*; 9, 21*; 51, 31*; 51, 31*;

cel[2] : (1521 NEACŞU) : art. dem.-adj. : „der" : „ce" : (9x)
cea *articol dem. adj. fem. sg. nom./ac.* [1] 3, 10; 12, 10; 13, 4;
cel *articol dem. adj. neutru sg. nom./ac.* [1] 7, 11; 9, 18; 11, 3; 17, 8;
cêle *articol dem. adj. fem. pl. nom./ac.* [1] 4, 5; 6, 20; 7, 20; 13, 19;
cêle *articol dem. adj. neutru pl. nom./ac.* [1] 1, 15;
celor *articol dem. adj. masc. pl. gen./dat.* [1] 11, 10;

célălalt : (1560-1561 CORESI, TE[2]) : pron. /adj. dem. : „der andere" : „l'autre" : (6x)
ceialalţi *adj. pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 39, 3;
ceialalţi *pron. dem. masc. pl. nom./ac.* [1] 8, 3;
celalalt *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 52, 5;
cêlealalte *adj. pron. dem. neutru pl. nom./ac.* [1] 27, 16;
cêlealalte *pron. dem. fem. pl. nom./ac.* [1] 41, 16; 43, 6;

cenúşă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Asche" : „cendre" : (2x)
cenuşă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 26; [2] 3, 16;

cer : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Himmel" : „ciel" : (36x)
ceriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 23; 8, 7; 10, 12; 51, 9; 51, 16; [2] 2, 1; 3, 40; 3, 49;
ceriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 12; 4, 28; 10, 10; 10, 11; 14, 22; 23, 24; 31, 35; 32, 17; 51, 15; 51, 48;
ceriului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 4, 25; 7, 17; 7, 31; 8, 2; 9, 10; 10, 2; 10, 10; 15, 3; 16, 3; 19, 7; 19, 13; 34, 20; 44, 17; 44, 18; 44, 19; 44, 25; [2] 3, 65; 4, 19;

cerb : (1506 G. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Hirschbock" : „cerf" : (1x)
cerbii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 5;

cerbíce : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Nacken" : „cou" : (7x)
cerbicea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 25; 17, 23; 19, 15; 27, 10; 28, 14; [2] 1, 15; 5, 5;

cercá : (1581 PRL) : v. I : „1. suchen, 2. untersuchen, 3. versuchen" : „1. chercher, 2. examiner, 3. essayer" : (21x)
cearcă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 24; 4, 30; 11, 21; 19, 7; 21, 7; 22, 25;
cearcă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 30, 14; 44, 30;
cerca *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 26, 21;
cercaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 5, 1; 29, 7; 50, 26;
cercaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 29, 13;
cercînd *verb gerunziu* [1] 50, 4;
[iaste] cercîndu *verb indicativ prezent perifrastic 3 sg.* [1] 5, 1;
s-au cercat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 39;
să cerci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 33; 37, 6;
va cerca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 25;
veţi cerca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 29, 13;
vor cerca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 20;

cercătór : (1642 CAZ. GOV. 100) : s. f. : „Aufklärer, Forscher" : „éclaireur, investigateur" : (1x)
cercătoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 44, 30;

cercetá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „prüfen" : „examiner" : (3x)
au cercetat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 20;
cercetatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 39;
cercetezu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 17, 10;

cerdác : (1648 NTB) : s. n. : „Altan" : „balcon" : (2x)
cerdacuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;
cerdacurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 22, 13;

cére : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „bitten, verlangen" : „demander" : (4x)
au cerşut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 4;
cerşură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 20;
cêre-ţ-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 45, 5;
să ceri *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 45, 5;

certá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „strafen" : „punir" : (6x)
ceartă *verb imp. 2 sg.* [1] 10, 23;
certaşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 31, 18;
certa-te-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 6, 8;
certa-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 19;
mă certaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 18;
voiu certa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 46, 27;

certáre : (1581 PRL) : s. f. : „Bestrafung" : „punition" : (3x)
certare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 12; 31, 21;
certarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 20;

cetáte : (1391 DRHB / în top. *Csetate*) : s. f. : „Stadt" : „cité" : (132x)
cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 14; 14, 18; 30, 15; 32, 24; 37, 20; 38, 4; 38, 9; 47, 2; 52, 4; 52, 22; 52, 22; [2] 1, 20;
cetate *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [1] 6, 6;
cetatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 29; 8, 16; 17, 25; 19, 8; 19, 11; 19, 12; 19, 15; 21, 6; 21, 7; 21, 9; 21, 10; 22, 8; 23, 39; 25, 29; 26, 6; 26, 9; 26, 12; 26, 15; 31, 39; 32, 3; 32, 24; 32, 25; 32, 28; 32, 29; 32, 31; 32, 36; 34, 2; 37, 9; 38, 2; 38, 3; 38, 17; 38, 18; 38, 23; 39, 2; 46, 8; 48, 8; 48, 15; 49, 24; 51, 31; 52, 3; 52, 5; [2] 1, 2; 2, 15;
cetăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 6; 34, 7;
cetăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 17, 24; 17, 25; 19, 2; 20, 5; 21, 4; 22, 8; 26, 11; 32, 29; 33, 4; 37, 4; 39, 6; 41, 7; 43, 13; 52, 5; 52, 11; 52, 22; [2] 2, 11; 2, 12; 3, 50;
cetăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 15; 2, 15; 4, 5; 4, 7; 4, 16; 4, 26; 5, 6; 5, 17; 7, 16; 7, 32; 8, 14; 9, 11; 10, 21; 11, 6; 11, 12; 13, 19; 17, 26; 19, 15; 19, 15; 20, 16; 25, 18; 31, 21; 31, 23; 31, 24; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 33, 10; 33, 12; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 34, 1; 34, 7; 34, 22; 36, 6; 40, 10; 44, 2; 44, 17; 44, 21; 48, 9; 48, 24; 48, 28; 48, 34; 49, 1; 49, 12; 51, 43; [2] 5, 11;
cetăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 28; 11, 13; 29, 18; 34, 7;
o cetate *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 18;

cetăţeán : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. m. : „Städter, Bürger" : „citadin, citoyen" : (1x)
cetăţan *subst. masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 34;

cevá : (1551-1553 ES) : pron. nehot. : „etwas" : „certain, quelque" : (1x)
ceva *pron. nehot. sg. nom./ac.* [1] 32, 27;

chemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen" : „appeler" : (39x)
ai chemat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 4;
am chemat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 12; [2] 1, 20; 3, 56;
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 24;
au chemat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 3; 36, 4;
cheamă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 20; 11, 14;
chem *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 25, 29;
chema *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 20, 8;
chemat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 3, 54;
chemat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 22;
chemaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 3, 19; 6, 30; 9, 16; 46, 17; 49, 28; [2] 4, 15;
chemă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 37, 16; 38, 14; 42, 8; [2] 1, 16;
chemu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 34, 17;
chiem *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 1, 15;
s-au chemat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 29; 14, 9; 15, 16; 34, 15; 32, 34;
să chême *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 17;
să chiamă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 7, 13;
să chiême *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 8;
să să chême *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 15;
să va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 19, 6; 46, 19;
te-ai chemat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 30, 14;
va chema *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 6;
vei chema *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 7, 26;

chemáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rufen" : „appel" : (1x)
chemare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 6;

cherét : (c. 1665-1672 MS. 4389, 745/2) : s. m., după gr. *χερέθ* : „Kerker" : „cachot" : (1x)
heréth *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 37, 15;

chiar : (c. 1564 CORESI, CAZ. 187) : adv. : „gerade" : „même" : (1x)
chiar *adv.* [1] 25, 15;

chiemá → chema

chin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Leiden, Schmerz" : „souffrance, torture" : (4x)
chin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 8;
chinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 26;
chinuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 24;
chinurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 51, 35;

chinuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. quälen, peinigen, plagen, 2. leiden" : „1. tourmenter, torturer, 2. souffrir" : (10x)
a chinui *verb infinitiv prezent* [1] 25, 29; 31, 28;
am chinuit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 9, 18;
au chinuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 4, 20; 4, 20;
chinuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 48, 41;
chinuind *verb gerunziu* [1] 12, 12;
să chinuí *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 9;
să chinuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 31; 49, 21;

chinuíre : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Quälen, Plagen" : „torture" : (6x)
a chinuirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 20;
chinuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 51;
chinuirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 8;
chinuirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 12; 11, 14; 51, 2;

chip : (1480 DERS) : s. n. : „1. Bild(nis), 2. Gestalt, Aussehen, 3. Mittel, Weg" : „1. image, 2. figure, 3. manière" : (35x)
chip *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 16; 2, 36; 6, 7; 7, 13; 7, 14; 11, 16; 12, 16; 13, 5; 13, 11; 17, 22; 18, 4; 19, 11; 19, 13; 23, 27; 26, 11; 31, 28; 32, 24; 32, 42; 34, 5; 42, 18; 43, 12; 44, 13; 44, 17; 44, 30; 48, 8; 48, 13; 49, 17; 50, 15; 50, 18; 50, 24; 50, 40; [2] 1, 23; 2, 22;
chipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 8;
chipuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 15, 3;

chiuí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 202/2) : v. IV : „johlen" : „hurler" : (1x)
voiu chiui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 8;

chívot : (1476 DRHA II, 310) : s. n. : „Arche (Noahs)" : „arche (de Noé)" : (1x)
chivotul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 16;

ci : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „sondern" : „mais, cependant" : (14x)
ce *conjuncţie coord.* [1] 2, 20; 2, 33; 2, 34; 2, 35; 7, 23; 7, 30; 9, 13; 9, 23; 11, 8; 13, 10; 15, 17; 16, 14; 22, 12; 22, 17;

cíncilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der fünfte" : „cinquième" : (3x)
a cincea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 28, 1; 52, 10;
al cincilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3;

cíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. rel./interog. : „der, wer" : „qui" : (41x)
al cui *pron. int.-rel. gen./dat.* [1] 44, 28;
cine *pron. int.-rel. nom./ac.* [1] 2, 24; 6, 10; 7, 31; 9, 1; 9, 2; 9, 11; 10, 7; 15, 5; 15, 5; 15, 10; 17, 9; 18, 13; 19, 2; 21, 13; 21, 13; 23, 18; 23, 18; 30, 11; 30, 18; 46, 7; 49, 4; 49, 18; 49, 18; 49, 18; 50, 3; 50, 44; 50, 44; 50, 44; [2] 1, 3; 1, 8; 1, 10; 1, 18; 1, 22; 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 20; 3, 36; 4, 4;
cui *pron. int.-rel. gen./dat.* [1] 15, 5;

cínste : (1474 DERS) : s. f. : „1. Ehre, 2. Furcht" : „1. honneur, 2. crainte" : (1x)
cinste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 17;

cinstí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. ehren, 2. anbeten" : „honorer, 2. adorer" : (2x)
s-au cinstit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 5, 12;

cinstít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „edel, kostbar, wertvoll" : „précieux" : (2x)
cinstit *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 19;
cei cinstiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 2;

cioáră : (1442 DERS / în antr. *Ciora*) : s. f. : „Krähe" : „corneille" : (1x)
o cioară *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 2;

ciocán : (1489 DERS / în antr. *Ciocan*) : s. n. : „Hammer" : „marteau" : (3x)
ciocane *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 4;
ciocanul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 50, 23;
un ciocan *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 23, 29;

cioplít : (1581-1582 PO) : adj./s. : „1. behauen, 2. Götze, Idol" : „1. sculpté, 2. idole" : (4x)
cêle cioplite *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 19; 51, 17; 51, 47;
celor cioplite *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 50, 38;

cití : (1551-1553 ES) : v. IV : „lesen" : „lire" : (16x)
a ceti *verb infinitiv prezent* [1] 51, 58;
a citi *verb infinitiv prezent* [1] 36, 8;
cetêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 36, 15;
ceteşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 36, 14;
ceti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 36, 15; 36, 21;
cetind *verb gerunziu* [1] 36, 13;
citêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 12; 11, 6; 19, 2;
citi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 29, 24;
citiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 36, 10;
fu cetind *verb indicativ perfect simplu perifrastic 3 sg.* [1] 36, 23;
vei ceti *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 51, 56;
vei citi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 36, 6; 36, 6;

citít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „belesen" : „lu" : (2x)
cea citită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 32, 11; 32, 14;

cĭine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hund" : „chien" : (1x)
cîinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 3;

cîmp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Feld, Flur, 2. Ebene" : „1. champs, 2. plaine" : (5x)
cîmp *subst. comun masc./neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 18; 17, 3;
cîmpilor *subst. comun masc./neutru pl. gen./dat. art.* [1] 49, 4;
cîmpului *subst. comun masc./neutru sg. gen./dat. art.* [1] 9, 21; 12, 9;

cîmpíe : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. f. : „Ebene" : „plaine" : (2x)
cîmpia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 8;
cîmpie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 26;

cîmpós : (c. 1665-1672 MS. 4389, 730/1) : adj. : „ländlich" : „champêtre" : (1x)
cea cîmpoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 13;

cînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wann, als" : „quand, lorsque" : (39x)
cînd *adv. pron. inter./relat.* [1] 2, 26; 4, 14; 4, 21; 5, 19; 6, 27; 12, 4; 12, 6; 13, 21; 13, 27; 16, 9; 17, 2; 17, 6; 17, 8; 21, 1; 22, 23; 23, 26; 25, 14; 25, 28; 27, 16; 29, 10; 31, 22; 31, 23; 31, 32; 34, 14; 35, 11; 37, 10; 40, 1; 40, 10; 45, 1; 47, 5; 47, 6; 51, 54; 51, 56; 51, 58; 52, 1; [2] 2, 11; 2, 12; 3, 27; 3, 35;

cîndái : (1581 CORESI, EV. 4) : adv. : „1. irgendwie, vielleicht, etwa, 2. ob" : „1. d'une certaine façon, peut-être, 2. si" : (4x)
cîndai *adv.* [1] 26, 3; 36, 3; 36, 7; 51, 8;

cîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „singen" : „chanter" : (2x)
cîntaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 13;
cîntînd *verb gerunziu* [1] 30, 16;

cîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gesang" : „chant" : (2x)
cîntare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 14;
cîntările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 5, 14;

cîrtí : (c. 1573-1578 PS. SCH 180) : v. IV : „murren" : „grommeler" : (1x)
cîrti-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 38;

cîştigá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „erwerben" : „acquérir" : (13x)
a cîştiga *verb infinitiv prezent* [1] 32, 8;
am cîştigat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 32, 9;
au cîştigat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 18;
au cîştigat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 36;
cîştigaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 13, 2;
cîştigă *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 1; 19, 1; 32, 7; 32, 8; 32, 25;
să vor cîştiga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 32, 15; 32, 43;
vor cîştiga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 32, 44;

cîştigáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 601/1) : s. f. : „Erwerb" : „gain, profit" : (5x)
cîştigare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 7;
cîştigării *subst. comun fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 32, 11; 32, 12; 32, 14; 32, 16;

cît : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./pron. : „1. wieviel, 2. alles, die" : „1. combien, 2. tous ceux qui, ce que" : (15x)
cît *conjuncţie subord.* [1] 19, 2;
cîte *pron. int.-rel. fem. pl. nom./ac.* [2] 1, 8;
cîte *pron. int.-rel. neutru pl. nom./ac.* [1] 1, 7; 15, 4; 25, 13; 35, 10; 35, 18; 36, 8; 50, 21; 50, 29;
cîţi *pron. int.-rel. masc. pl. nom./ac.* [1] 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 27, 6;

clătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schwanken, rühren, rücken" : „mouvoir" : (6x)
clătiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 15;
clătiră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 14;
clătiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 23, 9;
s-au clătit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 51, 7;
să clăti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 16;
vor clăti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 18, 16;

clătíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zerstörung" : „destruction" : (1x)
clătire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 9;

clenciurós : (1682 DOS. VS., sept. 25v) : adj. : „uneben" : „avec crochet" : (1x)
clenciuroasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 25;

clic : (c. 1683-1686 MS. 45, 591/1) : s. n. : „Ruf, Schrei" : „appel, cri" : (2x)
clic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart* [1] 20, 16;
clicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 25, 36;

clicuí : (c. 1683-1686 MS. 45, 595/2) : v. IV : „schreien" : „crier" : (2x)
clicuiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 25, 34;
vor clicui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 47, 3;

clintí : (c. 1683-1686 MS. 45, 449/2) : v. IV : „(ver)rücken" : „s'ébranler" : (1x)
s-au clintit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 15;

clipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „blinzeln" : „cligner des yeux" : (1x)
a clipi *verb infinitiv prezent* [2] 3, 44;

coborî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hinabsteigen" : „descendre" : (12x)
pogoară *verb imp. 2 sg.* [1] 48, 18; 51, 40;
pogorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 14; 1, 17;
pogorîră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 10;
pogorîră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 48, 15;
mă pogorîiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 18, 3;
să pogoare *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 50, 27;
să pogoară *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 51, 14;
te pogoară *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 2; 22, 1;
voiu pogorî *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 19, 8;
vor pogorî *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 13, 17;

códru : (1453 DERS / în antr. *Codrea*) : s. m. : „Hochwald" : „bois" : (1x)
codri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 6;

colíbă : (1538-1544 DERS / în top. *Colibu*) : s. f. : „Hütte" : „chau-mière" : (1x)
colibi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 3;

comoáră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Schatz" : „trésor" : (2x)
comoarăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 16;
comorile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 13;

concení : (1673 DOS. PS. V. 93) : v. IV : „vernichten" : „anéantir" : (8x)
am concenit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 6, 11;
concenêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 15, 16;
concenit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 5, 3;
ne-am concenit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 3, 23;
s-au concenit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 3, 23;
să vor conceni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 15; 16, 3;
voiu conceni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 12;

conceníre : (1683 DOS. VS., mart. 26v) : s. f. : „Vernichtung" : „anéantissement" : (4x)
concenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 27; 5, 10; 5, 18; 46, 27;

condéi : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 60) : s. n. : „Griffel" : „burin" : (1x)
condeiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 1;

copíl : (1318 DLRV / în antr. *Copil*) : s. m. : „1. Kind, 2. Diener" : „1. enfant, 2. serviteur" : (2x)
copiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 10;
copil *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 20;

copiláş : (1318 DLRV) : s. m. : „1. Kind, 2. Diener" : „1. enfant, 2. serviteur" : (2x)
copilaş *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 21;
copilaşu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 11;

copt : (1581-1582 PO) : adj. : „reif" : „mûr" : (1x)
cea coaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 33;

corn : (1436 LDSR) : s. n. : „1. Horn, 2. Ecke" : „1. corne, 2. coin" : (4x)
coarnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 17, 1;
cornul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 25; [2] 2, 3; 2, 17;

cort : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. n. : „Zelt" : „tente" : (5x)
cortul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 20; [2] 2, 4;
corturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 35, 7; 35, 10;
corturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 49, 28;

cosí : (1610 BGL) : v. IV : „abmähen" : „faucher" : (1x)
cosêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 21;

cóşniţă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Handkorb" : „panier" : (3x)
coşniţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 24, 2;
coşniţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 24, 2;
coşniţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 24, 1;

cot : (1332-1337 DRĂGANU / în antr. sau top. *Choth*) : s. m. : „Elle" : „aune" : (5x)
coţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 18; 52, 18; 52, 19; 52, 20;
un cot *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 20;

covîrşí : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 229) : v. IV : „überragen" : „dépasser" : (2x)
va covîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 5, 22; 5, 22;

covîrşíre : (1620 MOXA) : s. f. : „Höhe" : „hauteur" : (1x)
covîrşirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 19;

crámă : (1551 DERS) : s. f. : „Weinlager" : „chai" : (1x)
o cramă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 26, 18;

créde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „glauben" : „croire" : (3x)
aţi crezut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 25, 8;
au crezut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 12;
au crezut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 40, 14;

credinciós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „gläubig" : „croyant" : (1x)
credincioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 42, 5;

credínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Glaube" : „croyance" : (9x)
credinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 1; 7, 27; 9, 3; [2] 3, 23;
credinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 3; 15, 18; 28, 9; 32, 41; 33, 6;

créşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „wachsen" : „croître" : (2x)
să vor crêşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 3;
vă veţi crêşte *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 3, 16;

crívăţ : (1522 DERS / în top. Dealul *Crivăţului*) : s. n. : „Norden" : „nord" : (13x)
crivăţ *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 15; 3, 12; 6, 22; 13, 20; 25, 9; 31, 8; 46, 6; 46, 20; 50, 3; 50, 41;
crivăţului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 1, 13; 1, 13; 1, 14;

cruţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(ver)schonen" : „ménager" : (2x)
cruţa-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 5;
cruţîndu *verb gerunziu* [1] 17, 17;

cu : (1521 NEACŞU) : prep. : „mit" : „avec" : (272x)
cu *prep.* [1] 1, 8; 1, 16; 1, 17; 1, 19; 2, 22; 3, 20; 4, 2; 4, 2; 4, 5; 4, 5; 4, 26; 4, 30; 4, 30; 4, 30; 5, 5; 5, 7; 5, 17; 6, 1; 6, 3; 6, 7; 6, 7; 6, 11; 6, 23; 6, 26; 7, 20; 7, 29; 8, 8; 8, 12; 8, 18; 8, 19; 9, 4; 9, 4; 9, 8; 9, 14; 9, 15; 10, 2; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 6; 10, 9; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 17; 10, 23; 10, 23; 11, 16; 11, 22; 11, 22; 12, 6; 12, 11; 12, 17; 13, 13; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 17; 14, 17; 14, 21; 15, 7; 15, 20; 16, 3; 16, 3; 16, 6; 17, 1; 17, 11; 17, 18; 18, 14; 18, 21; 18, 21; 19, 5; 19, 7; 19, 10; 20, 4; 20, 8; 20, 11; 20, 16; 21, 4; 21, 4; 21, 5; 21, 5; 21, 5; 21, 5; 21, 6; 21, 7; 21, 9; 21, 9; 21, 10; 22, 10; 22, 13; 22, 13; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 27; 23, 15; 25, 4; 25, 6; 25, 29; 26, 8; 26, 11; 26, 15; 26, 23; 26, 24; 27, 4; 27, 4; 27, 6; 27, 6; 27, 12; 27, 15; 28, 9; 29, 3; 29, 13; 29, 17; 29, 20; 30, 12; 30, 14; 31, 2; 31, 2; 31, 4; 31, 9; 31, 9; 31, 12; 31, 20; 32, 4; 32, 17; 32, 17; 32, 19; 32, 21; 32, 21; 32, 21; 32, 21; 32, 21; 32, 29; 32, 36; 32, 36; 32, 36; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 41; 32, 41; 32, 41; 32, 44; 33, 5; 33, 5; 34, 2; 34, 2; 34, 3; 34, 3; 34, 4; 34, 5; 34, 16; 34, 22; 35, 2; 36, 23; 37, 2; 37, 7; 37, 8; 37, 9; 38, 2; 38, 2; 38, 13; 38, 15; 38, 17; 38, 18; 40, 1; 40, 4; 40, 5; 40, 13; 41, 2; 41, 3; 41, 13; 41, 13; 41, 15; 41, 16; 42, 11; 42, 17; 42, 17; 42, 22; 42, 22; 43, 6; 43, 12; 43, 13; 44, 12; 44, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 16; 44, 18; 44, 18; 44, 25; 44, 25; 44, 27; 44, 27; 44, 28; 45, 3; 45, 3; 46, 5; 46, 9; 46, 13; 46, 22; 46, 27; 48, 5; 48, 9; 48, 10; 48, 17; 48, 26; 49, 2; 49, 8; 49, 22; 49, 31; 50, 21; 50, 21; 50, 43; 51, 15; 51, 15; 51, 15; 51, 27; 51, 32; 51, 40; 51, 42; 51, 52; 52, 2; 52, 7; 52, 11; 52, 12; 52, 15; 52, 15; 52, 26; [2] 1, 7; 1, 14; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 6; 2, 7; 2, 10; 2, 11; 2, 21; 2, 21; 3, 1; 3, 16; 3, 16; 3, 20; 3, 42; 3, 43; 3, 65; 4, 2; 4, 4; 4, 5; 4,

14; 5, 4; 5, 9; 5, 13;
cu *prep.* [1] 3, 22*; 4, 2*; 20, 4*; 31, 24*; 38, 10*; 41, 1*; 41, 11*; 43, 4*;

cúget : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gedanke, Sinn, 2. Gewissen" : „1. pensée, 2. raison, esprit" : (2x)
cugetele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 3, 61;
cugetul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 31, 33;

cugetá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „denken" : „penser" : (1x)
am cugetat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 19, 5;

cui : (1341 DRĂGANU) : s. n. : „Nagle, Pflock" : „clou, cheville" : (1x)
cuie *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 4;

cuib : (1551-1553 ES) : s. n. : „Nest" : „nid" : (2x)
cuibul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 28; 49, 15;

culége : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(auf-)lesen" : „cueillir" : (4x)
culeg *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 25, 30;
culêge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 6, 9;
culêgeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 9; 6, 9;

culés : (1581-1582 PO) : s. n. : „Weinlese" : „vendange(s)" : (1x)
culesurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 48, 32;

cum : (1521 NEACŞU) : adv./conj. : „wie" : „comme(nt)" : (28x)
cum *adv. pron. inter./relat.* [1] 2, 21; 2, 23; 3, 20; 8, 8; 9, 18; 12, 5; 12, 5; 13, 25; 26, 14; 26, 14; 29, 17; 48, 14; 48, 17; 48, 39; 48, 39; 49, 24; 50, 23; 50, 23; 51, 41; 51, 41; [2] 1, 2; 2, 1; 4, 1; 4, 2;
cum *conj. subord.* [1] 1, 2; 47, 7;
cum *adv. pron. inter./relat.* [1] 11, 5*; 38, 7*;

cúmpănă : (1509 DERS) : s. f. : „1. Waage, 2. Gewicht" : „1. balance, 2. poids" : (1x)
cumpănă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 10;

cumpănire : (c. 1683-1686 MS. 45, 619/2) : s. f. : „Berechnung, Veranschlagung" : „évaluation" : (1x)
cumpănirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 17;

cunoáşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(er)kennen" : „(re)connaître" : (45x)
a conoaşte *verb infinitiv prezent* [1] 9, 23;
a cunoaşte *verb infinitiv prezent* [1] 22, 16;
ai cunoscut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 18, 23; 33, 3;
am conoscut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 19;
am cunoscut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 11, 19; 48, 30;
aţi cunoscut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 44, 3;
au conoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 16; 4, 22; 5, 5;
au cunoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 4; 9, 3; 22, 16;
au cunoscut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 8, 7;
au cunoscutu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 6, 15;
conoaşte *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 19; 2, 23; 31, 34;
conoscînd *verb gerunziu* [1] 26, 15;
conoscu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 7;
conoscut-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 14, 20;
conoştea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 9, 15;
cunoaşte *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 13; 15, 15;
cunoaşteţi *verb imp. 2 pl.* [1] 5, 1;
cunoaşte-vor *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 28, 9;
cunoscînd *verb gerunziu* [1] 13, 12; 42, 19;
cunoscuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 32, 8;
cunoşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 20, 12;
să conoaşteţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 26, 15;
s-au cunoscut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 8;
se va cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 15, 12;
va conoaşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 9;
vei conoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 50, 24;
vei cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 6, 27; 40, 13;
veţi conoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 30, 20;
veţi cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 19;
voiu cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 18; 24, 5;
vom cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 13, 12;
vor cunoaşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 20; 44, 28;

cunoştínţă : (1581-1582 PO) : s. f. : „Wissen" : „information, avis" : (2x)
cunoştinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 9;
cunoştinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 40, 13;

cunúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Krone" : „diadème" : (4x)
cununa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 18; 52, 14; [2] 2, 15; 5, 16;

cuprínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. (um)fassen, 2. enthalten" : „1. entourer, enlancer, 2. contenir, comprendre" : (2x)
cuprins *verb participiu sg. masc.* [1] 23, 9;
cuprinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 24;

cuptór : (1501 SUCIU / în top. *Kuptor*) : s. n. : „Ofen" : „four" : (2x)
cuptoriul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 11, 3;
un cuptoriu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 5, 10;

curát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. gereinigt, 2. rein" : „1. nettoyé, 2. pur" : (1x)
curat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 11;

curăţénie : (1581-1582 PO) : s. f. : „Reinheit" : „pureté" : (1x)
curăţenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 29;

curăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „reinigen" : „nettoyer, purifier" : (2x)
ai curăţit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 41;
curăţêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 12, 3;
curăţitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 7;
vă veţi curăţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 25, 29;
voiu curăţi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 33, 8;

curăţíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 579/1) : s. f. : „Ruhe" : „repos" : (1x)
curăţire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 16;

cúre : (**curre** : înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „fließen" : „couler, bondir" : (3x)
cúră *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 11, 5; 32, 22;
cure *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 17;

cúrge → cure

curînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „eben, bald" : „depuis peu, bientôt" : (1x)
curînd *adv. de timp* [1] 50, 44;

cúrte : (1485 DERS / în top. *Curte*) : s. f. : „Hof" : „cour" : (18x)
curte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 36, 20; 49, 29;
curtea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 19, 14; 26, 2; 32, 2; 32, 8; 32, 12; 33, 1; 36, 10; 37, 20; 38, 6; 38, 13; 38, 28; 39, 5; 49, 32;
curţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 35, 2;
curţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 39, 4; 49, 27;

cúrvă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Hure" : „prostituée" : (1x)
curvelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 5, 7;

curvésc : (1581 CORESI, Ev. 548) : adj. : „leichtsinnig" : „frivole" : (1x)
curveascâ *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 3;

curví : (1563 CORESI, PRAXIU 266) : v. IV : „huren" : „forniquer" : (4x)
ai curvit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 1;
au curvit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 6;
au curvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 7;
curvi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 8;

curvíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hurerei" : „prostitution" : (4x)
curviei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 27;
curviia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 20; 3, 9;
curviile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 2;

cutrémur : (1551-1553 ES) : s. n. : „Beben" : „tremblement" : (5x)
cutremur *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 21; 15, 8; 23, 19; 23, 19; 49, 23;
cutremurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 47, 3;

cutremurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erzittern" : „trembler" : (3x)
cutremuratu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 20;
să cutremurắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 51, 29;
se va cutremura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 50, 46;

cuţít : (1551-1553 ES) : s. n. : „Messer" : „couteau" : (1x)
cuţit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 12;

cuţitáşul : (1551-1553 ES) : s. n. : „Messerchen" : „couteau" : (1x)
cuţitaşul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 36, 23;

cuvení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zustehen, zukommen" : „mériter" : (1x)
să cuvine *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 10, 7;

cuvînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Wort, 2. Parabel" : „1. mot, parole, 2. parabole" : (181x)
cuvinte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 3; 7, 7; 35, 14; 36, 32; 44, 20;
cuvintele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 10; 1, 12; 3, 12; 5, 14; 9, 19; 11, 2; 11, 3; 11, 6; 11, 7; 11, 8; 11, 10; 13, 10; 15, 16; 16, 9; 18, 2; 18, 18; 19, 2; 20, 1; 22, 5; 23, 16; 23, 22; 23, 28; 23, 29; 23, 29; 23, 36; 25, 8; 25, 13; 25, 30; 26, 2; 26, 5; 26, 7; 26, 10; 26, 12; 26, 15; 26, 20; 26, 21; 27, 10; 27, 14; 29, 1; 29, 10; 29, 24; 30, 2; 30, 4; 31, 10; 31, 20; 34, 6; 35, 12; 36, 1; 36, 4; 36, 8; 36, 10; 36, 11; 36, 13; 36, 16; 36, 17; 36, 17; 36, 18; 36, 20; 36, 24; 36, 27; 36, 28; 36, 32; 37, 2; 38, 1; 38, 4; 38, 24; 38, 27; 39, 6; 42, 4; 43, 1; 43, 1; 44, 24; 45, 1; 51, 55; 51, 56;
cuvînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 22; 25, 30; 29, 18; 34, 5; 37, 16; 38, 14; 38, 14; 38, 19; 42, 4; 44, 28; [2] 3, 14;
cuvîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 1; 1, 2; 1, 4; 1, 11; 1, 13; 2, 4; 2, 31; 5, 13; 5, 14; 6, 10; 6, 19; 7, 1; 7, 26; 8, 9; 9, 11; 9, 19; 10, 1; 11, 1; 13, 2; 13, 3; 13, 8; 14, 1; 14, 17; 15, 16; 17, 15; 17, 20; 18, 1; 18, 5; 18, 18; 19, 3; 20, 8; 20, 8; 21, 1; 21, 11; 22, 1; 22, 2; 22, 4; 22, 29; 23, 17; 23, 18; 23, 28; 23, 28; 23, 36; 23, 38; 24, 4; 25, 1; 26, 1; 26, 2; 27, 15; 28, 6; 28, 7; 28, 9; 28, 12; 29, 25; 30, 1; 31, 23; 32, 1; 32, 6; 32, 8; 32, 8; 32, 26; 33, 1; 34, 1; 34, 4; 34, 8; 34, 12; 35, 1; 35, 12; 36, 1; 36, 27; 37, 5; 38, 20; 38, 21; 38, 27; 39, 5; 40, 1; 42, 3; 42, 4; 42, 5; 42, 7; 42, 15; 43, 8; 44, 1; 44, 16; 44, 17; 44, 26; 45, 1; 46, 1; 50, 1; 51, 54;

cuvîntá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „sprechen, sagen" : „parler, dire" : (1x)
cuvîntaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 42, 16;

D

da : (1521 NEACŞU) : v. I : „geben, durchführen" : „donner, accomplir" : (158x)
ai dat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 32, 22;
am dat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 10; 3, 8; 5, 14; 6, 27; 7, 6; 7, 13; 9, 12; 16, 14; 17, 4; 21, 8; 23, 39; 24, 10; 25, 5; 26, 4; 30, 3; 32, 12; 32, 16; 35, 5; 35, 15; 44, 10; 44, 30;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 15; 4, 16; 38, 7;
au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 30, 18; 31, 37; 40, 7; 40, 11;
au datu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 36, 20;
da *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 37, 20;
dai *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 37, 17;
da-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 28;
da-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 36; 38, 18;
da-şi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 29;
dat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 12, 7; 27, 5;
daţi *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 16; 29, 6; 48, 9; 48, 17;
daţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 26, 15;
dau *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 6, 21; 20, 4; 29, 16; 32, 3; 44, 30;
da-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 25, 30;
da-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 64;
da-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 7; 30, 13; 31, 33; 34, 21; 51, 39;
dă *verb imp. 2 sg.* [1] 18, 21; 22, 20; 31, 21; [2] 2, 18;
dă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 5, 24;
dêde *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 12, 8; 29, 21; 40, 5; 49, 15; 51, 50; 52, 9; 52, 26; [2] 1, 14; 1, 15; 5, 6;
dedeiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 49, 14;
dêderă *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 10; 37, 4; 39, 4; 48, 34; [2] 1, 12; 2, 7;
dêderă-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 25, 31;
dêde-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 46, 24;

dînd *verb gerunziu* [1] 31, 33; 38, 3;
dîndu-se *verb gerunziu* [1] 32, 28;
s-au dat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 32, 43;
s-au dat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 20; 32, 25;
să dai *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 32, 19; 43, 3;
să dau *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 11, 5; 17, 10; 29, 11;
să dea *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 38, 19;
să dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 26, 24; 41, 12; 52, 27;
să dêde *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 32, 24; 46, 27; 50, 2;
să să dea *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 19, 12;
să va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 10; 32, 4; 34, 2; 38, 3;
te vei da *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 34, 3; 37, 16;
va da *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 9, 1; 9, 2; 14, 22; 15, 9; 22, 13; 38, 20;
vei da *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 29, 21;
veţi da *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 15;
voiu da *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 15; 3, 19; 8, 10; 9, 11; 14, 13; 15, 4; 15, 13; 15, 20; 17, 3; 19, 7; 20, 4; 20, 5; 22, 25; 23, 40; 24, 7; 24, 8; 24, 9; 25, 9; 26, 6; 26, 6; 27, 4; 32, 39; 32, 40; 34, 17; 34, 18; 34, 20; 34, 22; 38, 16; 39, 7; 42, 12; 45, 5; 49, 2; 51, 25;
vor da *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 12; 50, 5;
a da *verb infinitiv prezent* [1] 51, 30*;
da *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 34, 1*; 34, 7*;
daţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 21, 4*;
dau *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 37, 9*; 38, 4*;
dînd *verb gerunziu* [1] 32, 29*;
vor da *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 19*; 15, 20*; 34, 22*; 37, 7*;

dácă : (1551-1553 ES) : conj. : „wenn" : „si" : (5x)
deaca *conjuncţie subord.* [1] 25, 12; 36, 16; 41, 13; 43, 1; 44, 18;

dans : (1632 DRHA) : s. n. : „Tanz" : „danse" : (1x)
danţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 16, 4;

danţ → dans

dar[1] : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „also, doch, nun" : „donc" : (12x)
dară *adv.* [1] 5, 21; 5, 24; 8, 6; 9, 19; 18, 11; 18, 13; 37, 3; 38, 4; 40, 14; 42, 2; [2] 1, 19; 1, 22;

dar[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Gabe, 2. Schatz, 3. umsonst" : „1. don, sacrifice, 2. trésor, 3. en vain, gratuitement" : (6x)
daruri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 33, 11; 40, 5; 41, 5;
darurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 51, 54;
dar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 13*; [2] 3, 51*;

dáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Übergabe" : „livraison" : (2x)
dare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 4; 34, 2;

dăscălíe : (1581-1582 PO) : s. f. : „Unterweisung" : „instruction" : (1x)
dăscăliia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 8;

de[1] : (1521 NEACŞU) : conj. : „1. um, zu, 2. wenn" : „1. que, 2. si" : (74x)
de *conjuncţie subord.* [1] 2, 10; 2, 11; 2, 22; 3, 1; 3, 16; 4, 1; 4, 1; 4, 30; 4, 30; 5, 1; 7, 2; 7, 4; 7, 7; 11, 20; 11, 21; 12, 16; 12, 16; 13, 17; 13, 22; 13, 23; 14, 12; 14, 12; 14, 18; 14, 18; 15, 1; 15, 2; 15, 11; 15, 12; 15, 19; 15, 19; 17, 24; 17, 27; 18, 20; 22, 4; 22, 5; 22, 6; 22, 24; 23, 22; 23, 22; 23, 33; 23, 38; 26, 4; 26, 15; 27, 15; 30, 6; 31, 35; 31, 35; 31, 38; 37, 9; 37, 16; 37, 17; 38, 15; 38, 15; 38, 16; 38, 16; 38, 17; 38, 18; 38, 21; 38, 25; 40, 4; 40, 4; 42, 5; 42, 10; 42, 13; 42, 15; 44, 26; 49, 19; 49, 19; 50, 45; 50, 45; 51, 48; 51, 48; [2] 1, 13; 2, 15;

de[2] : (1504 DLRV / în top. Vai-*de*-ei) : prep. : „von, seit" : „de, depuis": (211x)
de *prep.* [1] 1, 5; 1, 5; 1, 9; 1, 11; 1, 13; 1, 18; 1, 18; 2, 2; 2, 2; 2, 8; 2, 23; 2, 24; 2, 34; 2, 37; 3, 3; 3, 8; 4, 12; 4, 14; 4, 17; 4, 19; 4, 19; 4, 28; 4, 29; 4, 29; 4, 30; 5, 15; 5, 22; 5, 22; 5, 24; 5, 27; 5, 27; 6, 11; 6, 21; 6, 26; 7, 7; 7, 15; 8, 2; 8, 14; 9, 1; 9, 2; 9, 8; 9, 14; 9, 18; 9, 19; 10, 2; 10, 2; 10, 3; 10, 5; 10, 7; 10, 9; 10, 12; 10, 13; 11, 3; 11, 15; 12, 2; 12, 4; 12, 6; 12, 13; 12, 13; 12, 14; 13, 1; 13, 6; 13, 11; 13, 12; 13, 12; 13, 16; 13, 16; 13, 24; 14, 7; 14, 10; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 15, 5; 15, 14; 15, 15; 15, 17; 15, 18; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 17, 1; 17, 1; 17, 4; 17, 6; 17, 12; 17, 26; 18, 9; 18, 21; 19, 1; 19, 4; 19, 8; 19, 11; 19, 13; 20, 2; 20, 4; 20, 9; 20, 10; 20, 14; 20, 17; 21, 4; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 22, 19; 22, 20; 22, 24; 22, 25; 23, 9; 23, 23; 23, 23; 24, 1; 24, 2; 24, 2; 24, 2; 24, 3; 24, 8; 25, 3; 25, 4; 25, 9; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 25, 11; 25, 12; 25, 20; 25, 22; 25, 22; 25, 31; 25, 33; 26, 3; 26, 9; 26, 11; 26, 13; 26, 16; 26, 18; 26, 19; 26, 19; 26, 23; 28, 3; 28, 8; 28, 8; 28, 14; 28, 14; 28, 14; 29, 10; 29, 10; 29, 11; 30, 12; 30, 14; 31, 3; 31, 6; 31, 9; 31, 13; 31, 14; 31, 15; 31, 15; 31, 16; 31, 16; 31, 27; 31, 27; 31, 32; 31, 32; 32, 14; 32, 39; 32, 43; 32, 43; 33, 5; 33, 6; 33, 8; 33, 8; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 12; 33, 13; 34, 5; 34, 22; 35, 4; 35, 5; 36, 1; 36, 4; 36, 6; 36, 17; 36, 22; 36, 22; 37, 11; 37, 14; 37, 20; 37, 20; 38, 7; 38, 10; 38, 10; 38, 11; 38, 11; 38, 22; 41, 1; 41, 5; 41, 9; 42, 11; 42, 14; 42, 14; 42, 16; 42, 17; 42, 17; 44, 2; 44, 10; 44, 17; 44, 18; 44, 23; 44, 28; 46, 1; 46, 10; 46, 10; 46, 12; 46, 19; 46, 26; 47, 3; 47, 3; 47, 3; 47, 4; 48, 1; 48, 5; 48, 9; 48, 11; 48, 13; 48, 14; 48, 17; 48, 24; 48, 31; 48, 38; 48, 42; 49, 2; 49, 15; 49, 23; 49, 28; 50, 9; 50, 9; 50, 9; 50, 12; 50, 13; 50, 14; 50, 14; 50, 22; 50, 27; 50, 46; 51, 3; 51, 5; 51, 5; 51, 7; 51, 14; 51, 14; 51, 16; 51, 17; 51, 17; 51, 20; 51, 27; 51, 43; 51, 45; 51, 46; 51, 58; 51, 59; 52, 1; 52, 1; 52, 2; 52, 5; 52, 6; 52, 12; 52, 14; 52, 14; 52, 15; 52, 16; 52, 16; 52, 16; 52, 16; 52, 17; 52, 18; 52, 18; 52, 18; 52, 18; 52, 19; 52, 19; 52, 19; 52, 19; 52, 22; 52, 25; [2] 1, 2; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 8; 1, 8; 1, 10; 2, 1; 2, 2; 2, 7; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 22; 3, 6; 3, 15; 3, 15; 3, 19; 3, 19; 3, 29; 4, 2; 4, 2; 4, 4; 4, 9; 4, 9; 5, 14; 5, 20;
de *prep.* [1] 1, 8*; 1, 10*; 1, 10*; 1, 10*; 1, 13*; 1, 13*; 1, 14*; 1, 15*; 1, 17*; 2, 5*; 2, 6*; 2, 6*; 2, 15*; 2, 25*; 2, 30*; 2, 35*; 2, 36*; 2, 36*; 3, 1*; 3, 10*; 3, 11*; 3, 14*; 3, 18*; 3, 18*; 3, 19*; 4, 1*; 4, 4*; 4, 6*; 4, 8*; 4, 15*; 4, 20*; 4, 22*; 4, 26*; 4, 26*; 4, 28*; 5, 6*; 5, 10*; 5, 17*; 5, 17*; 5, 22*; 5, 25*; 6, 1*; 6, 8*; 6, 13*; 6, 13*; 6, 20*; 6, 20*; 6, 22*; 6, 22*; 6, 29*; 7, 11*; 7,

11*; 7, 14*; 7, 20*; 7, 21*; 7, 29*; 8, 3*; 8, 5*; 8, 6*; 8, 6*; 8, 10*; 8, 10*; 8, 13*; 8, 16*; 8, 16*; 8, 16*; 8, 19*; 9, 2*; 9, 4*; 9, 7*; 9, 20*; 9, 25*; 10, 9*; 10, 10*; 10, 12*; 10, 21*; 11, 1*; 11, 15*; 11, 16*; 11, 17*; 11, 19*; 12, 2*; 12, 12*; 12, 14*; 13, 7*; 13, 14*; 13, 17*; 13, 20*; 14, 12*; 14, 16*; 14, 19*; 15, 8*; 15, 12*; 15, 17*; 15, 20*; 16, 4*; 16, 12*; 16, 14*; 16, 14*; 16, 18*; 17, 5*; 17, 8*; 17, 11*; 17, 26*; 17, 26*; 18, 1*; 18, 9*; 18, 9*; 18, 11*; 18, 14*; 18, 14*; 18, 18*; 18, 18*; 18, 18*; 18, 20*; 18, 22*; 18, 23*; 19, 14*; 20, 2*; 20, 4*; 20, 10*; 20, 12*; 21, 1*; 21, 2*; 21, 7*; 21, 10*; 21, 14*; 22, 22*; 22, 25*; 23, 8*; 23, 8*; 23, 9*; 23, 9*; 23, 10*; 23, 14*; 23, 15*; 23, 16*; 23, 16*; 23, 19*; 23, 20*; 23, 22*; 23, 29*; 24, 6*; 24, 6*; 24, 10*; 25, 5*; 25, 5*; 25, 8*; 25, 9*; 25, 10*; 25, 16*; 25, 26*; 25, 26*; 25, 27*; 25, 30*; 25, 30*; 25, 32*; 25, 32*; 25, 35*; 25, 35*; 25, 37*; 25, 38*; 26, 1*; 26, 3*; 26, 14*; 26, 20*; 27, 8*; 27, 16*; 28, 1*; 28, 6*; 28, 11*; 28, 12*; 28, 16*; 29, 4*; 29, 17*; 29, 22*; 29, 26*; 30, 1*; 30, 8*; 30, 16*; 30, 20*; 31, 8*; 31, 28*; 31, 34*; 31, 38*; 32, 1*; 32, 7*; 32, 8*; 32, 17*; 32, 24*; 32, 27*; 32, 29*; 32, 31*; 32, 40*; 33, 5*; 33, 8*; 34, 1*; 34, 8*; 34, 21*; 35, 1*; 35, 11*; 35, 11*; 35, 15*; 35, 18*; 36, 7*; 36, 23*; 36, 25*; 36, 27*; 36, 29*; 36, 29*; 37, 4*; 37, 4*; 37, 8*; 37, 10*; 37, 10*; 37, 11*; 37, 16*; 38, 4*; 38, 9*; 38, 14*; 38, 17*; 38, 22*; 38, 23*; 38, 25*; 39, 1*; 39, 7*; 40, 1*; 40, 9*; 40, 13*; 41, 5*; 41, 5*; 41, 5*; 41, 9*; 41, 16*; 41, 16*; 41, 17*; 41, 18*; 42, 1*; 42, 4*; 42, 8*; 42, 11*; 42, 11*; 42, 16*; 42, 16*; 43, 13*; 43, 13*; 44, 3*; 44, 5*; 44, 12*; 44, 12*; 44, 19*; 44, 22*; 44, 23*; 46, 6*; 46, 8*; 46, 10*; 46, 10*; 46, 15*; 46, 16*; 46, 20*; 46, 24*; 47, 2*; 47, 4*; 47, 7*; 48, 3*; 48, 7*; 48, 8*; 48, 13*; 48, 16*; 48, 17*; 48, 18*; 48, 33*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 36*; 48, 38*; 48, 44*; 49, 2*; 49, 5*; 49, 13*; 49, 18*; 49, 18*; 49, 20*; 50, 3*; 50, 8*; 50, 12*; 50, 15*; 50, 15*; 50, 15*; 50, 16*; 50, 16*; 50, 16*; 50, 26*; 50, 28*; 50, 29*; 50, 33*; 50, 41*; 50, 41*; 50, 44*; 50, 44*; 50, 45*; 51, 2*; 51, 5*; 51, 5*; 51, 6*; 51, 11*; 51, 16*; 51, 25*; 51, 26*; 51, 27*; 51, 32*; 51, 34*; 51, 34*; 51, 43*; 51, 48*; 51, 48*; 51, 50*; 51, 50*; 51, 53*; 51, 54*; 51, 57*; 51, 59*; 52, 1*; 52, 5*; 52, 6*; 52, 27*; [2] 1, 7*; 1, 10*; 1, 17*; 2, 1*; 2, 3*; 2, 3*; 2, 8*; 2, 8*; 2, 9*; 3, 9*; 3, 17*; 3, 18*; 3, 32*; 4, 9*; 4, 11*; 4, 15*; 5, 9*; 5, 10*; 5, 14*;

de[3] : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. rel. : „der, die, das" : „qui" : (1x)
de *pron. rel.* [1] 5, 1;

deáca → dacă

deal : (1392 DERS) : s. n. : „Hügel" : „colline" : (5x)
dealul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 20; 16, 15;
dealuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 27;
dealurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 24; 31, 39;

deasúpra : (1551-1553 ES) : prep. : „über" : „dessus, au-dessus de" : (4x)
deasupra *prep.* [1] 16, 15; 16, 15; 35, 4; 43, 10;

deci : (1551-1553 ES) : conj. : „also" : „donc, ainsi" : (1x)
deci *conjuncție coord.* [1] 7, 13;

decínde : (1551-1553 ES) : prep. : „1. jenseits, 2. Seite" : „1. au-delà, 2. côté" : (5x)
decindea *prep* [1] 22, 19; 22, 20; 25, 22; 52, 6;
decindea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 49, 31;

decíndea → decinde

decî́t : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „als" : „que" : (19x)
decît *adv.* [1] 4, 13; 5, 3; 7, 25; 8, 3; 15, 8; 16, 11; 17, 9; 17, 23; 30, 18; 36, 32; 46, 23; [2] 3, 50; 4, 6; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 8; 4, 9; 4, 19;

dedesúbt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „unten, darunter" : „au dessous de, en dessous" : (9x)
dedesupt *adv. de loc* [1] 1, 13; 52, 16;
dedesuptul *prep.* [1] 2, 20; 3, 6; 3, 13; 10, 10; 38, 12; 52, 17; [2] 3, 65;

dedesúpt → dedesubt

defăimá : (1551-1553 ES) : v. I : „verwerfen, verachten" : „rejeter, mépriser" : (7x)
ai defăimat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 36;
au defăimat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 20;
defaimă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 12, 1; 15, 16;
defăimă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 11;
defăimînd *verb gerunziu* [1] 5, 11; 6, 14;

defăimáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 691/1) : s. f. : „Treuebruch, Diffamierung" : „traîtrise, diffamation" : (2x)
defăimare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 8;
defăimări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 1;

defăimătór : (1688 BIBLIA) : s. m. : „Abweisender" : „traître" : (1x)
celor defăimători *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 9, 2;

déget : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finger" : „doigt" : (1x)
dêgete *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 18;

demprejúr → dimprejur

dempréună → dimpreună

den → din

denafără → dinafară

denaínte → dinainte

denapói → dinapoi

dendărắt → dindărăt

dentru → dintru

deodátă : (1559-1560 BRATU) : adv. : „zugleich" : „en même temps" : (3x)
deodată *adv.* [1] 13, 14; 46, 12; [2] 2, 8;

deosébi : (1593 DIR) : adv. : „allein" : „seul" : (1x)
deosebi *adv.* [1] 15, 17;

depárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „fern, weit" : „loin" :

(14x)
departe *adv. de loc* [1] 2, 5; 4, 16; 5, 15; 6, 20; 8, 19; 12, 2; 23, 23; 25, 26; 29, 23; 31, 3; 31, 10; 46, 26; 48, 24; 51, 45;

depărtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) entfernen, verlassen" : „chasser, s'éloigner, abandonner" : (15x)
am depărtat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 16, 4;
a ne depărta *verb infinitiv prezent* [2] 3, 44;
au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 25;
au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 37;
depărtă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 17;
depărtez *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 44, 11;
s-au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 5; 33, 8;
s-au depărtat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 14, 19;
să depărtă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 17;
să să depărtêză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 32, 40;
să se depărtêze *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 6, 8; 27, 8;
să va depărta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 5;
se va depărta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 30;

depărtát : (1682 DOS. VS., ian. 14[v]) : adj./s. : „1. abtrünnig, 2. Abgekommener" : „1. rebelle, 2. détourné" : (3x)
cel depărtat *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 11;
depărtaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. voc. neart.* [1] 3, 14;
depărtaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 13;

deplín : (1581-1582 PO) : adv. : „vollständig" : „entièrement" : (1x)
deplin *adv.* [1] 13, 19;

des : (1559-1560 BRATU) : adj. : „dicht" : „épais, dense" : (1x)
des *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 2;

deschíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „öffnen" : „ouvrir" : (6x)
deşchideţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 26;
deşchide-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 1;
deşchis-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 3, 45;
deşchis-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 50, 25;
deşchiseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 16;
să deşchiză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 13, 19;

deschís : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „offen" : „ouvert" : (1x)
deschişi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 19;

descîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vorsingen" : „enchanter" : (1x)
a descîntarea *verb infinitiv prezent* [1] 8, 17;

descîntătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Besprecher, Beschwörer" : „astrologue" : (1x)
descîntătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 27, 7;

descîntătúră : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Vogelschau, Beschwörung" : „prédiction" : (1x)
descîntături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 14;

descoperí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „aufdecken, öffnen, enthüllen" : „découvrir, dévoiler" : (8x)
am descoperit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 20, 12;
au descoperit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 2, 14;
au descoperit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 22;
descoperiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 11, 20;
descoperiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 22;
descoperit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 49, 9;
să să descopere *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 21, 12;
voiu descoperi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 26;

desfătá : (1642 CAZ. GOV. 321) : v. I : „sich erfreuen" : „se délecter" : (1x)
desfătîndu-se *verb gerunziu* [1] 31, 20;

desfătăciúne : (c. 1683-1686 MS. 45, 618/1) : s. f. : „1. Überfluss, 2. Güte" : „1. met délicat, 2. qualité" : (2x)
desfătăciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 5;
desfătăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 34;

desíş : (1649 MARD.) : s. n. : „Dickicht, Wald" : „fourré, bois" : (3x)
desiş *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 26, 18;
desişuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 29;
desişurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 17, 2;

despărţíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 47) : s. f. : „Schwebe" : „séparation, divorce" : (1x)
despărţire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 8;

déspre : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „nach, vor, bezüglich" : „vers, au sujet de" : (11x)
despre *prep.* [1] 13, 19; 16, 14; 17, 26; 23, 8; 24, 1; 30, 17; 41, 17; 46, 10; 50, 9; 52, 5; 52, 5;

deşchíde → deschide

deşért : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. n. : „1. leer, 2. nichtig, 3. Nichts, 4. ins Leere, vergeblich" : „1. vide, 2. inefficace, 3. rien, 4. (en) vain, vainement" : (17x)
celor deşarte *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 2, 5;
deşartă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 9;
deşarte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 3; [2] 2, 14; 3, 23;
deşarte *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 14; 14, 3;
deşărt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 30*; 46, 11*; 51, 18*; 51, 53*;
deşert *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 30*; 6, 29*; 8, 8*; 18, 15*; 23, 16*; [2] 4, 17*;

deşertá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zu nicht werden, kraftlos werden" : „anéantir" : (3x)
deşertă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 9;
să deşărtară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 5;
să deşertară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 2;

deşertáre : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Nichtigkeit" : „vanité" : (3x)
deşărtări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 19; [2] 2, 14;
deşărtărilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 8;

dezbrăcá : (1551-1553 ES) : v. I : „ausziehen" : „déshabiller" : (1x)
dezbrăcară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 3;

dezlegá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „losbinden, aufbinden, auflösen" : „délier" : (1x)

am dezlegat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 40, 4;

deznodá : (c. 1683-1686 MS. 45, 612/1) : v. I : „aufknoten" : „démouer" : (1x)
au deznodat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 46, 15;

dezrădăciná : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. I : „entwurzeln" : „déraciner" : (1x)
a dezrădăcina *verb infinitiv prezent* [1] 1, 10;

diamánt : (1600 DIR) : s. n. : „Diamant" : „diamant" : (1x)
diamant *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 1;

dimeneáţă → dimineaţă

dimineáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. f. : „1. Morgen, 2. morgens" : „1. matin, 2. le matin" : (6x)
dimeneţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 23; 3, 23;
dimeneaţa *adv. de timp* [1] 7, 24; 21, 12; 48, 33;
dimeneaţă *adv. de timp* [1] 20, 16;

dimprejúr : (c. 1563-1583 COD. VOR.2) : adv./prep. : „1. ringsum, 2. um ... herum" : „1. des environs, 2. d'autour de" : (4x)
demprejur *adv. de loc* [2] 2, 3;
demprejurul *prep.* [1] 1, 15; 4, 1; 13, 4;

dimpréună : (1559-1560 BRATU) : adv. : „zusammen" : „ensemble" : (4x)
dempreună *adv. de mod poz.* [1] 3, 18; 5, 5; 46, 21; 50, 4;

din : (1521 NEACŞU) : prep. : „aus, von" : „de" : (172x)
den *prep.* [1] 1, 1; 1, 5; 2, 6; 2, 14; 2, 20; 2, 25; 3, 14; 3, 14; 3, 21; 3, 23; 3, 24; 4, 1; 4, 7; 4, 7; 4, 15; 4, 16; 5, 6; 6, 11; 6, 20; 7, 6; 7, 21; 7, 23; 7, 23; 7, 27; 7, 32; 7, 32; 8, 1; 9, 3; 9, 10; 10, 3; 10, 12; 10, 16; 10, 21; 11, 3; 11, 3; 11, 7; 11, 11; 11, 21; 13, 7; 13, 18; 15, 19; 15, 21; 15, 21; 16, 7; 16, 13; 16, 15; 17, 22; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 18, 8; 19, 1; 19, 1; 20, 3; 20, 13; 20, 18; 21, 12; 22, 3; 22, 11; 22, 21; 22, 30; 23, 7; 24, 1; 24, 5; 25, 5; 25, 15; 25, 17; 25, 28; 25, 33; 26, 10; 28, 8; 28, 10; 29, 1; 29, 2; 31, 11; 31, 16; 31, 19; 31, 32; 32, 4; 32, 8; 32, 21; 32, 30; 32, 31; 32, 35; 32, 37; 34, 3; 34, 9; 34, 13; 34, 13; 35, 2; 35, 14; 35, 19; 36, 1; 36, 1; 36, 3; 36, 4; 36, 5; 36, 11; 36, 18; 36, 21; 36, 27; 36, 32; 37, 20; 38, 10; 38, 13; 38, 14; 38, 24; 39, 3; 39, 4; 40, 1; 40, 4; 40, 6; 40, 11; 40, 11; 40, 11; 40, 11; 42, 2; 42, 11; 44, 9; 44, 14; 44, 17; 44, 21; 44, 22; 45, 1; 46, 18; 48, 2; 48, 10; 48, 11; 48, 44; 49, 3; 49, 6; 50, 3; 50, 6; 50, 8; 50, 9; 50, 16; 50, 28; 51, 7; 51, 16; 51, 44; 51, 45; 51, 57; 52, 14; 52, 14; 52, 22; 52, 22; 52, 25; 52, 27; [2] 1, 3; 1, 8; 1, 21; 2, 1; 2, 17; 3, 27; 3, 37; 3, 49; 3, 54; 4, 13; 4, 13; 5, 8;
den *prep.* [1] 6, 1*; 9, 20*; 10, 20*; 12, 14*; 44, 7*; 49, 18*; 49, 22*; 50, 37*; 51, 6*; 52, 22*; [2] 1, 16*;

dinafără : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „draußen" : „en dehors" : (8x)
denafara *prep.* [1] 11, 6; 21, 4; 33, 10; 44, 6; 44, 17; 44, 21; 51, 4;
denafară *adv. de loc* [1] 37, 20;

dinaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „vor" : „devant" : (9x)
denainte *adv. de timp* [1] 7, 23;
denaintea *prep.* [1] 16, 16; 25, 23; 52, 5; [2] 2, 8;
mai denainte *adv. de timp comp.* [1] 11, 10;
denaintea *prep.* [1] 1, 15*; [2] 2, 19*; 3, 34*;

dinapói : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „1. hinter, 2. hinten, 3. hinteres Teil" : „1./2. derrière, 3. part postérieure" : (22x)
denapoi *adv. de loc* [1] 13, 26; 15, 6;
denapoia *prep.* [1] 2, 5; 2, 23; 2, 25; 7, 5; 7, 8; 8, 2; 9, 13; 9, 13; 9, 21; 11, 10; 13, 27; 16, 10; 17, 16; 25, 6; 32, 40; 35, 15; 42, 16; 48, 2; 52, 6;
denapoile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 13, 22;

dindărăt : (1559-1560 BRATU) : adv./prep. : „1. hinter, 2. hinten" : „1./2. derrière" : (2x)
dendărăt *adv. de timp* [1] 7, 23;
dendărătul *prep.* [1] 12, 6;

dínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Zahn" : „dent" : (4x)
dinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 31, 29; 31, 30; [2] 2, 16; 3, 16;

dintíi : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./num. ord. : „(der) erste" : „(le) premier, premièrement" : (5x)
cel dentîiu *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 17;
dentîi *adv.* [1] 4, 31;
dentîiu *num. ord. fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 53;
dentîiu *num. ord. masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 1; 31, 9;

díntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „aus" : „de" : (18x)
dentr- *prep.* [1] 11, 11; 30, 18;
dentru *prep.* [1] 2, 11; 3, 10; 5, 7; 11, 20; 15, 14; 15, 15; 24, 7; 26, 17; 30, 7; 31, 39; 44, 7; 44, 7; 46, 26; 49, 31; 51, 20; [2] 1, 14;

diregătór → dregător

dirépt → drept

direptáte → dreptate

dínsul, dînsa : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „1. er, 2. selbst" : „1. il, 2. même" : (23x)
dînsa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 2, 37; 6, 6; 8, 16; 9, 15; 17, 24; 36, 29; [2] 1, 9;
dînsă *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 49, 18;
dînsul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 1, 2; 3, 17; 17, 5; 20, 2; 41, 13; 51, 44;
dînsul *pron. pers. 3 neutru sg. nom./ac. acc.* [1] 36, 29;
dînşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 1, 16; 2, 3; 8, 3; 8, 9; 9, 15; 18, 7; 18, 23; 21, 7;

doar : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. etwa, wohl, vielleicht, 2. ob (etwa)" : „1. peut-être, 2. si" : (6x)
doară *adv.* [1] 2, 31; 7, 18; 8, 4; 14, 19; 20, 10; 21, 2;

dobitóc : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. n. : „1. Tier, 2. Herde" : „1. animal, 2. troupeau" : (14x)
al dobitoacelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 31, 12;
dobitoace *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 19; 9, 10; 12, 4; 21, 6; 32, 43; 33, 10; 33, 10;
dobitoacelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 49, 31;
dobitoc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 27; 33, 12; 36, 29; 50, 3; 51, 57;

doborî : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „niederwerfen, niederschlagen, werfen" : „faire tomber, abbattre, jeter" : (1x)
voiu oborî *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 49, 15;

dóctor : (1535-1546 DERS) : s. m. : „Arzt" : „médicin" : (1x)
doftor *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 22;

dodeí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bedrängen, stören" : „harceler, incommoder" : (1x)
să dodeiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 46, 26;

dóftor → doctor

doi : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „zwei" : „deux" : (4x)
doao *num. card. fem. nom./ac.* [1] 2, 13; 24, 1;
doi *num. card. masc. nom./ac.* [1] 3, 14; 52, 17;

dóilea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der/ die zweite" : „le/ la deuxième" : (6x)
a doaoa *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 24, 2;
a dooa *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 41, 4;
al doilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 20; 52, 21;
al doilea *num. ord. neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 13; 33, 1;

domn : (1472 DERS / în top. *Domnești*) : s. m. : „1. Herr, 2. Gott, 3. Fürst" : „1. Seigneur, 2. Dieu, 3. prince" : (667x)
ale Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 10;
doamne *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 34, 5;
Doamne *subst. propriu masc. sg. voc. neart.* [1] 1, 6; 3, 19; 4, 10; 5, 3; 10, 6; 10, 22; 10, 23; 11, 5; 11, 18; 11, 20; 12, 1; 12, 3; 14, 7; 14, 8; 14, 9; 14, 13; 14, 20; 14, 22; 15, 11; 15, 15; 15, 16; 16, 18; 17, 13; 17, 14; 18, 19; 18, 20; 18, 23; 20, 7; 20, 12; 22, 18; 32, 17; 51, 57; 51, 57; [2] 1, 10; 1, 12; 1, 21; 2, 20; 3, 23; 3, 54; 3, 57; 3, 58; 3, 63; 3, 65; 5, 1; 5, 19; 5, 21;
domni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 39, 3;
domnii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 27, 3; 38, 17; 39, 3; 42, 1; 51, 23;
domnul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 6; [2] 2, 2;
domnul *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 37, 19;
Domnul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 15; 1, 17; 1, 19; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 5; 2, 6; 2, 8; 2, 9; 2, 12; 2, 22; 2, 29; 2, 31; 2, 37; 3, 1; 3, 6; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 14; 3, 16; 3, 20; 4, 1; 4, 2; 4, 3; 4, 9; 4, 17; 4, 27; 5, 1; 5, 2; 5, 9; 5, 11; 5, 15; 5, 22; 5, 29; 6, 6; 6, 9; 6, 12; 6, 15; 6, 16; 6, 21; 6, 22; 6, 30; 7, 2; 7, 10; 7, 18; 7, 19; 7, 20; 7, 28; 7, 28; 7, 30; 8, 1; 8, 4; 8, 12; 8, 13; 8, 19; 9, 3; 9, 6; 9, 7; 9, 9; 9, 12; 9, 14; 9, 16; 9, 22; 9, 23; 9, 23; 9, 24; 10, 2; 10, 15; 10, 16; 10, 20; 11, 1; 11, 3; 11, 6; 11, 9; 11, 11; 11, 16; 11, 17; 11, 21; 11, 22; 12, 14; 12, 16; 12, 17; 13, 1; 13, 5; 13, 6; 13, 9; 13, 13; 13, 14; 13, 15; 13, 25; 14, 10; 14, 11; 14, 14; 14, 15; 15, 1; 15, 3; 15, 6; 15, 9; 15, 19; 15, 21; 16, 4; 16, 4; 16, 9; 16, 10; 16, 13; 16, 13; 16, 14; 16, 15; 16, 20; 17, 5; 17, 5; 17, 7; 17, 7; 17, 10; 17, 13; 17, 19; 17, 21; 17, 24; 18, 1; 18, 13; 19, 1; 19, 6; 19, 11; 19, 12; 19, 14; 19, 15; 20, 3; 20, 4; 20, 11; 20, 16; 21, 1; 21, 2; 21, 2; 21, 4; 21, 7; 21, 8; 21, 10; 21, 11; 22, 1; 22, 3; 22, 5; 22, 6; 22, 8; 22, 11; 22, 16; 22, 18; 22, 24; 23, 2; 23, 4; 23, 5; 23, 7; 23, 7; 23, 8; 23, 12; 23, 15; 23, 19; 23, 23; 23, 24; 23, 28; 23, 29; 23, 33; 23, 35; 23, 35; 23, 37; 23, 37; 24, 1; 24, 3; 24, 7; 24, 8; 25, 8; 25, 12; 25, 17; 25, 28; 25, 30; 25, 31; 25, 32; 25, 33; 25, 36; 26, 1; 26, 2; 26, 4; 26, 8; 26, 12; 26, 13; 26, 15; 26, 18; 26, 19; 26, 19; 27, 1; 27, 6; 27, 12; 27, 13; 27, 15; 27, 16; 28, 2; 28, 6; 28, 9; 28, 11; 28, 14; 28, 14; 28, 15; 28, 16; 29, 7; 29, 8; 29, 15; 29, 16; 29, 17; 29, 18; 29, 21; 29, 26; 29, 27; 30, 1; 30, 4; 30, 5; 30, 8; 30, 10; 30, 14; 30, 15; 30, 18; 31, 1; 31, 2; 31, 3; 31, 7; 31, 7; 31, 11; 31, 15; 31, 15; 31, 20; 31, 22; 31, 23; 31, 23; 31, 27; 31, 28; 31, 31; 31, 32; 31, 33; 31, 34; 31, 35; 31, 36; 31, 37; 31, 38; 31, 39; 32, 1; 32, 3; 32, 15; 32, 16; 32, 19; 32, 19; 32, 42; 33, 10; 33, 11; 33, 12; 33, 13; 34, 1; 34, 2; 34, 2; 34, 4; 34, 5; 34, 8; 34, 17; 34, 22; 35, 1; 35, 12; 35, 17; 35, 18; 36, 29; 36, 30; 37, 3; 37, 6; 37, 16; 38, 2; 38, 2; 38, 16; 38, 17; 38, 21; 39, 8; 40, 1; 40, 3; 42, 5; 42, 5; 42, 11; 42, 15; 42, 18; 42, 20; 42, 20; 43, 1; 43, 2; 43, 10; 44, 2; 44, 7; 44, 11; 44, 21; 44, 26; 44, 26; 44, 30; 45, 2; 45, 3; 45, 4; 45, 5; 46, 5; 46, 13; 46, 15; 46, 23; 46, 27; 47, 1; 47, 7; 48, 1; 48, 8; 48, 12; 48, 26; 48, 35; 48, 38; 48, 40; 48, 42; 49, 1; 49, 2; 49, 5; 49, 6; 49, 10; 49, 12; 49, 13; 49, 25; 49, 27; 49, 31; 50, 18; 50, 20; 50, 21; 50, 21; 50, 26; 50, 30; 50, 31; 50, 33; 50, 40; 50, 45; 51, 1; 51, 6; 51, 10; 51, 11; 51, 12; 51, 14; 51, 15; 51, 19; 51, 24; 51, 26; 51, 33; 51, 36; 51, 39; 51, 45; 51, 47; 51, 48; 51, 50; 51, 51; 51, 53; 51, 54; [2] 1, 6; 1, 13; 1, 14; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 18; 1, 19; 2, 1; 2, 2; 2, 5; 2, 6; 2, 7; 2, 8; 2, 9; 2, 17; 2, 18; 3, 18; 3, 24; 3, 25; 3, 30; 3, 35; 3, 36; 3, 39; 3, 49; 4, 11; 4, 20;
Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 4; 1, 11; 1, 13; 2, 3; 2, 4; 2, 31; 3, 17; 4, 8; 4, 26; 5, 4; 5, 5; 5, 12; 5, 13; 6, 10; 6, 16; 7, 1; 7, 3; 7, 3; 7, 27; 8, 7; 8, 8; 8, 9; 9, 11; 10, 1; 11, 21; 12, 12; 12, 13; 13, 2; 13, 3; 13, 8; 13, 17; 14, 1; 17, 15; 17, 20; 17, 26; 18, 5; 19, 2; 20, 1; 20, 2; 20, 8; 20, 9; 20, 13; 21, 11; 22, 2; 22, 29; 23, 9; 23, 16; 23, 17; 23, 18; 23, 20; 23, 33; 23, 34; 23, 36; 23, 38; 23, 38; 23, 38; 24, 1; 24, 4; 25, 17; 25, 31; 25, 33; 26, 2; 26, 2; 26, 7; 26, 9; 26, 9; 26, 10; 26, 10; 26, 13; 26, 16; 26, 19; 26, 20; 27, 14; 27, 15; 28, 1; 28, 3; 28, 5; 28, 6; 28, 7; 28, 12; 29, 21; 29, 25; 30, 19; 30, 20; 31, 10; 31, 12; 31, 39; 31, 40; 32, 6; 32, 8; 32, 8; 32, 26; 33, 11; 34, 4; 34, 12; 35, 2; 35, 4; 35, 12; 36, 1; 36, 4; 36, 5; 36, 6; 36, 7; 36, 7; 36, 8; 36, 8; 36, 9; 36, 10; 36, 10; 36, 11; 36, 27; 37, 2; 37, 5; 38, 14; 38, 20; 38, 27; 39, 5; 41, 5; 42, 7; 42, 13; 42, 15; 42, 21; 43, 1; 43, 4; 43, 7; 43, 8; 44, 16; 44, 23; 44, 23; 44, 24; 44, 26; 46, 10; 46, 10; 47, 6; 48, 10; 49, 19; 50, 1; 50, 13; 50, 16; 50, 25; 51, 7; 51, 11; 51, 29; 51, 46; 52, 11; 52, 14; 52, 14; 52, 17; [2] 2, 7; 2, 19; 2, 20; 2, 22; 3, 22; 4, 16; 4, 21;
a Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 46, 10*;
Domnul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 17*; 2, 19*; 2, 19*; 3, 13*; 3, 22*; 3, 22*; 5, 14*; 5, 18*; 5, 19*; 5, 24*; 15, 2*; 16, 1*; 16, 2*; 16, 7*; 19, 3*; 23, 16*; 23, 29*; 23, 36*; 23, 38*; 24, 5*; 25, 15*; 25, 27*; 27, 3*; 29, 4*; 30, 2*; 30, 3*; 30, 3*; 31, 6*; 31, 18*; 31, 37*; 32, 14*; 32, 27*; 32, 28*; 32, 36*; 33, 4*; 34, 13*; 39, 6*; 40, 2*; 42, 2*; 42, 3*; 42, 4*; 42, 4*; 42, 9*; 42, 19*; 46, 18*; 49, 17*; 50, 4*; 50, 5*; 50, 29*; 50, 29*; 50, 34*; 51, 5*; 51, 5*; 51, 52*;
Domnului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 24*; 13, 16*; 16, 9*; 22, 9*; 30, 9*; 33, 11*; 42, 6*; 42, 6*; 46, 10*; 50, 25*; 51, 10*;

domní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)herrschen" : „régner, dominer" : (1x)
domnind *verb gerunziu* [2] 1, 2;

dorí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verlangen" : „souhaiter" : (1x)
voiu dori *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 14;

dormí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schlafen" : „dormir" : (2x)
să doarmă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 51, 39;
va dormi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 30, 15;

dormitá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schlafen" : „dormir" : (1x)
dormitează *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 30;

dos : (1519 DERS / în top. *Dos*) : s. n. : „Rücken" : „dos" : (2x)
dosul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 32, 33; 48, 39;

drágoste : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Liebe" : „tendresse, amour" : (1x)
dragostea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 2;

dregătór : (1551-1553 ES) : s. m. : „Vornehmer" : „notable" : (2x)
diregătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 50, 35;
diregătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 8;

drept : (1437 DERS / în top. *Dereptul*) : adj./s. : „1. gerade, 2. recht, richtig, 3. rechts, 4. Recht, 5. Gerechter" : „1. droit, 2. juste(-ment), 3. à droite, 4. droit, 5. juste" : (17x)
cea direaptă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 2;
cea direaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 24;
cel direpт *subst. comun neutru sg. nom./ac. art* [1] 34, 15;
cêle dirêpte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 20, 12;
direapta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 3; 2, 4;
direaptă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 5; 31, 9; 42, 5;
direpт *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 5; 31, 23; [2] 1, 19;
direpт *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 13;
direpт *adv. de mod poz.* [1] 11, 20;
direptu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 1;
direpţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 17;
drept *prep.* [1] 2, 29*;

dreptáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gerechtigkeit, 2. Recht" : „1. justice, 2. droit" : (7x)
direptate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 2; 9, 23; 22, 3; 22, 13; 22, 15; 23, 5;
direptăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 50, 7;

dúce : (1521 NEACŞU) : v. III : „1. tragen, 2. (fort-, davon)gehen" : „1. emmener, 2. (s'en) aller" : (23x)
a să duce *verb infinitiv prezent* [1] 21, 9;
au dus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 41, 10; [2] 3, 2;
au dusu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 52, 14;
ducînd *verb gerunziu* [1] 37, 8;
ducîndu-se *verb gerunziu* [1] 18, 14;
dusără-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 9, 10;
duse *verb participiu pl. fem. nom./ac.* [2] 1, 5;
duse-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 49, 6;
mă voiu duce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 2;
ne vom duce *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 6, 16;
să duc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 13, 24; 34, 21;
să ducea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 40, 1;
să duse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 28, 12; 41, 11; 41, 15;
să duseră *verb indicativ perfect simplu. 3 pl.* [1] 5, 23; 41, 17;
să va duce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 1;
să vor duce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 37, 8; 37, 8;
se va duce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 2;

dúcere : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Plage" : „souffrance" : (1x)
ducere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 36;

duh : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Atem, Hauch, 2. Geist" : „1. souffle, 2. esprit" : (6x)
duh *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 12; 10, 13; 51, 17;
duhul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 11; 51, 11; [2] 4, 20;

duiós : (c. 1683-1686 MS. 45, 586/1) : adj. : „schmerzhaft" : „douloureux" : (4x)
duioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 18; 30, 10; [2] 5, 17;
duioasă foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 17;

dúlce : (1433 DERS / în antr. *Limbadulce*) : adj. : „angenehm" : „doux" : (1x)
dulce *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 26;

dumbrávă : (1413 DRHA / în top. *Dumbrawa*) : s. f. : „Wald" : „bois" : (8x)
dumbrava *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 14; 23, 10; 46, 23; 50, 32;
dumbravă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 6; 10, 3; 12, 8; 26, 18;

dumnezéu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gott" : „Dieu" : (114x)
dumnăzăi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 11;
dumnăzăii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 25;
Dumnăzău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 1;
dumnezăi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 16; 5, 19; 7, 5; 10, 10; 13, 10; 16, 10; 16, 19; 16, 19; 22, 9; 25, 6; 44, 15;
dumnezăii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 11; 2, 28; 2, 28;
dumnezăilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 8;
Dumnezău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 14; 10, 11; 12, 4; 14, 10; 23, 23; 24, 7; 31, 33; 32, 38; 46, 23; 50, 15; 50, 40; 51, 51;
Dumnezăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 14;
Dumnezăului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 23, 36;
dumnezei *subst. comun masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 35, 15;
dumnezei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 7; 7, 17; 16, 12; 19, 4; 19, 13; 32, 29; 44, 3; 44, 5; 44, 8;
dumnezeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 12; 11, 13; 48, 35;

dumnezeilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 10; 43, 12;
Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 21; 11, 4; 23, 23; 32, 18; 32, 19;
Dumnezeul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 2; 11, 3; 25, 15; 25, 27; 32, 14; 44, 2;
lui Dumnezău *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 1; 1, 2; 3, 19; 5, 4; 5, 5; 9, 19; 35, 4; [2] 3, 26;
Dumnăzăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 24*;
Dumnăzăului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 30, 9*;
Dumnezău *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 2*; 16, 2*; 23, 29*; 25, 27*; 26, 13*; 42, 4*; 42, 19*; 46, 18*; 50, 25*; 50, 29*;
Dumnezăul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 17*; 5, 18*; 5, 19*; 16, 1*; 16, 7*; 19, 2*; 23, 36*; 23, 38*; 24, 5*; 27, 3*; 29, 4*; 31, 6*; 31, 18*; 32, 36*; 33, 4*; 34, 13*; 42, 2*; 42, 3*; 42, 4*; 50, 4*; 50, 5*;
Dumnezăului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 16, 9*; 42, 6*;
Dumnezeu *subst. propriu masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 27*; 42, 9*;
Dumnezeul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 13*; 30, 2*; 32, 28*; 39, 6*; 40, 2*; 51, 5*;
Dumnezeului *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 16*; 22, 9*; 42, 6*; 46, 10*; 51, 10*;

dúpă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „nach" : „après, selon" : (58x)
după *prep.* [1] 1, 7; 2, 8; 2, 28; 2, 28; 3, 15; 3, 17; 5, 24; 5, 31; 10, 2; 13, 2; 13, 6; 13, 10; 16, 11; 17, 10; 17, 10; 18, 12; 21, 2; 23, 2; 25, 14; 25, 14; 26, 20; 27, 10; 30, 15; 31, 19; 31, 32; 31, 33; 32, 7; 32, 8; 32, 18; 32, 19; 32, 39; 35, 10; 36, 8; 38, 4; 38, 27; 40, 16; 42, 4; 42, 5; 42, 20; 50, 21; 50, 29; 50, 29; [2] 3, 31; 3, 63;
dupre *prep.* [1] 46, 14; 48, 39;
după *prep.* [1] 3, 7*; 12, 15*; 16, 15*; 21, 7*; 24, 1*; 28, 12*; 31, 19*; 34, 8*; 32, 16*; 36, 27*; 40, 1*; [2] 1, 1*;

dúpre → după

dureá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (4x)
au durut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 3; [2] 4, 6;
doare *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 19;
să duru *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 51, 29;

durére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schmerz" : „douleur, souffrance, peine" : (14x)
durêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 7; 14, 18; 23, 15; 30, 11; 45, 3; [2] 1, 13; 1, 14; 5, 17;
durêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 15; 8, 18; [2] 1, 13; 1, 19;
dureri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 18; 30, 14;

duroáre : (1679 DOS. LIT.[2] 69) : s. f. : „Schmerz" : „douleur, souffrance, peine" : (4x)
durori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 21; 22, 23; 50, 43; [2] 1, 15;

E

el, ea : (1425 DERS) : pron. pers. : „er, sie, sie" : „il, lui, elle; ils, elles" : (1683x)
a ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [1] 17, 11;
ai ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [1] 14, 3; [2] 4, 7;
ai lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 14, 3; 15, 9; 32, 32; 46, 5;
ai lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 31, 11; 50, 30;
ale ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [2] 1, 10; 2, 3;
ale lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 8, 19; 23, 22; 26, 3; 49, 9;
ale lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 10, 13; 51, 17; 51, 47;
al lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc* [1] 3, 21; 6, 13; 31, 34;
al lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 25, 30;
a lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 36, 3; 49, 31;
ea *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 2, 24; 2, 24; 2, 24; 2, 25; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 20; 4, 17; 6, 3; 6, 3; 6, 5; 6, 7; 6, 16; 6, 21; 7, 9; 7, 10; 7, 13; 7, 13; 7, 29; 7, 29; 12, 8; 12, 9; 12, 9; 13, 4; 15, 8; 15, 9; 17, 11; 19, 8; 20, 14; 21, 10; 23, 12; 23, 20; 23, 20; 25, 29; 27, 9; 31, 9; 32, 3; 32, 8; 32, 12; 32, 14; 32, 31; 32, 31; 32, 34; 33, 5; 33, 6; 34, 2; 34, 2; 34, 15; 36, 1; 36, 14; 36, 21; 36, 32; 38, 3; 38, 18; 42, 3; 46, 8; 46, 19; 46, 20; 46, 21; 46, 22; 47, 2; 48, 2; 48, 13; 49, 13; 49, 16; 49, 23; 50, 10; 50, 15; 50, 39; 51, 58; 51, 58; 52, 2; [2] 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 18; 2, 16; 2, 16; 4, 6;
ei *pron. pers. 3 fem. sg. gen./dat. acc.* [1] 1, 13; 2, 23; 2, 23; 2, 24; 2, 24; 2, 32; 2, 32; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 4, 31; 5, 10; 5, 15; 5, 22; 6, 4; 6, 4; 6, 5; 6, 6; 6, 7; 6, 7; 6, 7; 8, 7; 9, 19; 11, 16; 12, 8; 12, 9; 14, 2; 15, 9; 17, 11; 17, 11; 17, 27; 19, 15; 19, 15; 19, 15; 19, 15; 21, 14; 21, 14; 27, 9; 30, 15; 31, 15; 31, 37; 31, 39; 33, 6; 42, 16; 42, 16; 44, 17; 44, 19; 44, 19; 44, 19; 44, 25; 46, 21; 46, 23; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 47, 7; 48, 2; 48, 9; 48, 9; 48, 38; 48, 39; 49, 2; 49, 4; 49, 12; 49, 12; 49, 16; 49, 18; 49, 21; 50, 3; 50, 14; 50, 15; 50, 15; 50, 15; 50, 15; 50, 15; 51, 42; 52, 18; [2] 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 5; 1, 5; 1, 5; 1, 6; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 12; 1, 18; 2, 2; 2, 2; 2, 7; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 2, 9; 4, 11; 4, 13; 4, 13; 4, 13; 4, 14;
ei *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 1, 17; 2, 26; 2, 34; 4, 12; 5, 3; 5, 3; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 13; 5, 14; 5, 21; 5, 21; 6, 11; 6, 30; 6, 30; 7, 15; 7, 16; 7, 18; 7, 18; 7, 21; 7, 24; 7, 26; 7, 27; 8, 2; 9, 2; 9, 7; 9, 7; 9, 12; 9, 13; 9, 14; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 10, 17; 11, 2; 11, 3; 11, 7; 11, 8; 11, 10; 11, 11; 11, 12; 11, 12; 11, 14; 11, 17; 11, 20; 12, 2; 12, 3; 12, 3; 12, 6; 12, 14; 12, 15; 12, 15; 12, 15; 13, 13; 13, 14; 13, 21; 13, 24; 14, 10; 14, 12; 14, 12; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 15, 1; 15, 2; 15, 4; 15, 6; 15, 7; 15, 11; 15, 16; 15, 17; 15, 19; 15, 19; 16, 2; 16, 2; 16, 4; 16, 5; 16, 6; 16, 10; 16, 14; 16, 15; 16, 15; 16, 18; 17, 15; 17, 18; 17, 18; 17, 18; 17, 19; 17, 25; 18, 17; 18, 20; 18, 20; 18, 21; 19, 4; 19, 7; 19, 9; 19, 10; 20, 4; 20, 4; 20, 5; 20, 5; 20, 12; 21, 3; 21, 4; 21, 7; 22, 4; 22, 27; 23, 3; 23, 3; 23, 4; 23, 8; 23, 12; 23, 15; 23, 15; 23, 21; 23, 21; 23, 21; 23, 26; 23, 32; 24, 1; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 7; 24, 9; 24, 9; 24, 10; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 10; 25, 12; 25, 15; 25, 18; 25, 30; 27, 3; 27, 6;

27, 8; 27, 11; 27, 12; 27, 14; 27, 15; 27, 15; 29, 7; 29, 9; 29, 9; 29, 16; 29, 16; 29, 17; 30, 3; 30, 8; 30, 16; 30, 16; 30, 17; 30, 18; 30, 18; 31, 1; 31, 8; 31, 8; 31, 9; 31, 13; 31, 28; 31, 28; 31, 32; 31, 32; 31, 32; 31, 33; 31, 33; 31, 33; 32, 18; 32, 33; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 39; 32, 40; 32, 41; 32, 41; 32, 42; 32, 42; 33, 5; 33, 6; 33, 7; 33, 8; 34, 11; 34, 13; 34, 20; 34, 21; 34, 22; 35, 2; 35, 2; 35, 4; 35, 17; 36, 14; 36, 31; 38, 4; 38, 5; 40, 7; 40, 8; 40, 11; 41, 6; 41, 7; 41, 7; 41, 8; 42, 5; 42, 17; 43, 1; 43, 12; 44, 14; 44, 27; 46, 21; 46, 21; 49, 1; 49, 7; 49, 18; 49, 19; 49, 28; 49, 31; 50, 4; 50, 6; 50, 6; 50, 16; 50, 16; 50, 16; 50, 27; 50, 33; 50, 33; 50, 33; 50, 34; 50, 44; 50, 45; 51, 17; 51, 39; 51, 40; 52, 19; 52, 23; 52, 23; 52, 24; [2] 1, 20; 1, 23; 2, 12; 3, 65; 3, 65; 4, 4; 4, 14; 4, 15; 4, 16;

el *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 2, 3; 2, 15; 3, 1; 3, 1; 4, 2; 4, 2; 4, 28; 9, 11; 11, 19; 16, 6; 17, 9; 18, 3; 18, 4; 18, 4; 18, 18; 19, 14; 20, 2; 20, 3; 20, 10; 21, 1; 21, 12; 22, 3; 22, 10; 22, 12; 22, 13; 22, 17; 22, 18; 22, 18; 23, 6; 23, 24; 23, 28; 25, 9; 25, 31; 26, 8; 26, 19; 26, 21; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 26, 24; 26, 24; 27, 4; 27, 9; 27, 9; 29, 21; 29, 26; 30, 3; 30, 14; 30, 18; 30, 18; 31, 10; 31, 10; 31, 11; 31, 20; 31, 20; 31, 20; 32, 3; 32, 23; 33, 1; 33, 2; 33, 2; 34, 14; 34, 22; 34, 22; 36, 4; 36, 31; 37, 2; 37, 4; 37, 12; 37, 13; 37, 13; 37, 14; 37, 14; 37, 16; 37, 16; 37, 20; 38, 4; 38, 5; 38, 6; 38, 6; 38, 7; 38, 8; 38, 10; 38, 12; 38, 13; 38, 13; 38, 14; 38, 14; 38, 27; 39, 1; 39, 4; 39, 4; 40, 1; 40, 1; 40, 2; 40, 5; 40, 5; 41, 1; 41, 2; 41, 3; 41, 4; 41, 11; 41, 12; 41, 16; 42, 6; 43, 4; 46, 15; 46, 25; 46, 26; 48, 11; 48, 12; 48, 17; 48, 26; 49, 7; 50, 43; 50, 44; 51, 6; 51, 19; 52, 1; 52, 6; 52, 6; 52, 7; 52, 9; 52, 9; 52, 9; 52, 25; 52, 26; [2] 1, 18; 2, 19; 3, 25; 3, 25; 3, 29; 3, 35;

el *pron. pers. 3 neutru sg. nom./ac. acc.* [1] 2, 6; 5, 22; 5, 22; 6, 10; 7, 11; 9, 11; 12, 4; 13, 7; 19, 4; 19, 12; 35, 7; 37, 7; 37, 7; 48, 38; 50, 9; 50, 17; 50, 17; 50, 21; 50, 21; 50, 26; 50, 26; 50, 30; 50, 32; 51, 2; 51, 8; 51, 9; 51, 11; 51, 27; 51, 29; 51, 43; 51, 48; 51, 50; 51, 57; 51, 57; [2] 1, 14;

iale *pron. pers. 3 fem. pl. nom./ac. acc.* [1] 4, 7; 4, 29; 5, 17; 17, 19; 21, 4; 22, 17; 23, 2; 23, 20; 23, 32; 25, 17; 27, 2; 28, 10; 32, 29; 34, 22; 36, 23; 38, 11; 38, 22; 43, 9; 43, 10; 43, 12; 52, 15; [2] 1, 11;

iale *pron. pers. 3 neutru pl. nom./ac. acc.* [1] 1, 12; 8, 2; 10, 2; 10, 4; 10, 4; 10, 5; 10, 5; 10, 9; 10, 13; 11, 7; 19, 3;

i *pron. pers. 3 masc. sg. dat. neacc.* [1] 38, 5;

i- *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 6, 30; 32, 33; 32, 37; 52, 14;

i- *pron. pers. 3 masc. sg. dat. neacc.* [1] 40, 7; 48, 30; 52, 9;

-i *pron. pers. 3 fem. sg. dat. neacc.* [1] 44, 25; 52, 2; [2] 1, 8;

-i *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 5, 7; 7, 30; 8, 3; 9, 15; 12, 3; 12, 3; 13, 24; 17, 18; 18, 7; 18, 7; 18, 21; 22, 3; 24, 1; 24, 6; 25, 4; 25, 18; 31, 9; 31, 28; 31, 28; 31, 28; 31, 28; 31, 32; 32, 41; 36, 25; 41, 8; 46, 10; 50, 33; 51, 40; 52, 23; 52, 24; [2] 1, 23;

-i *pron. pers. 3 masc. sg. dat. neacc.* [1] 37, 16; 37, 20; 40, 5; 52, 26;

-i- *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 18, 17; 30, 13; 34, 21; 38, 23; 52, 13;

îi *pron. pers. 3 masc. pl. ac. neacc.* [1] 5, 6; 15, 9; 41, 7; 52, 8;

îl *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 50, 44;

îl *pron. pers. 3 neutru sg. ac. neacc.* [1] 18, 4; 31, 10; 52, 12; [2] 1, 14;

-l *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 11, 19; 16, 6; 17, 9; 18, 18; 20, 2; 20, 2; 22, 3; 22, 12; 23, 24; 26, 21; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 26, 24; 26, 24; 34, 14; 37, 4; 37, 13; 37, 13; 37, 14; 37, 14; 37, 16; 37, 16; 38, 6; 38, 6; 38, 10; 38, 13; 38, 14; 39, 4; 39, 4; 40, 2; 40, 5; 46, 26; 48, 12; 48, 26; 50, 26; 51, 11; 52, 6; 52, 7; 52, 9; 52, 25; [2] 1, 18;

-l *pron. pers. 3 neutru sg. ac. neacc.* [1] 6, 10; 17, 4; 33, 2; 37, 7; 37, 7; 37, 20; 39, 1;

l- *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 19, 14; 22, 12; 22, 17; 26, 8; 26, 19; 29, 26; 32, 3; 37, 1; 40, 1; 40, 5; 46, 2; 46, 15; 50, 17;

l- *pron. pers. 3 neutru sg. ac. neacc.* [1] 8, 9; 10, 24; 30, 3; 31, 25; 33, 2;

-l- *pron. pers. 3 masc. sg. ac. neacc.* [1] 31, 11;

le *pron. pers. 3 dat. pl. neacc.* [1] 11, 5; 26, 2; 44, 27; 44, 27; [2] 4, 4;

le *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* [1] 4, 7; 9, 11; 15, 13; 18, 8; 18, 10; 22, 17; 29, 27; 32, 23; 34, 22; 36, 23; 36, 23; 38, 11; 43, 9; 43, 12; 43, 13; 48, 12;

le- *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* [1] 23, 2; 23, 2; 32, 23; 40, 10; 51, 32;

-le *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* [1] 38, 12;

-le- *pron. pers. 3 fem. pl. ac. neacc.* [2] 3, 9;

le *pron. pers. 3 neutru pl. ac. neacc.* [1] 1, 12; 8, 2; 11, 7; 18, 23; 26, 3; 28, 10; 36, 3;

le- *pron. pers. 3 neutru pl. ac. neacc.* [1] 10, 4; 26, 2; 33, 3; [2] 3, 4;

-le- *pron. pers. 3 neutru pl. ac. neacc.* [1] 10, 4;

li *pron. pers. 3 pl. dat. neacc.* [1] 32, 23;

lor *pron. pers. 3 fem. pl. gen./dat. acc.* [1] 2, 11; 3, 17; 4, 16; 5, 10; 8, 7; 10, 7; 24, 2; 24, 3; 24, 8; 29, 5; 29, 23; 34, 16; [2] 2, 20; 4, 10; 4, 10;

lor *pron. pers. 3 masc. pl. gen./dat. acc.* [1] 1, 8; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 2, 13; 2, 15; 2, 15; 2, 25; 2, 26; 2, 26; 2, 26; 2, 26; 2, 27; 2, 27; 3, 2; 3, 18; 3, 21; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 4, 10; 4, 13; 4, 13; 5, 1; 5, 3; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 6; 5, 12; 5, 13; 5, 19; 5, 24; 5, 27; 5, 31; 6, 3; 6, 10; 6, 10; 6, 12; 6, 12; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 18; 6, 19; 6, 24; 6, 27; 6, 29; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 18; 7, 19; 7, 21; 7, 22; 7, 23; 7, 23; 7, 23; 7, 25; 7, 25; 7, 25; 7, 26; 7, 27; 7, 27; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 2; 8, 5; 8, 9; 8, 10; 8, 10; 8, 12; 8, 13; 9, 3; 9, 4; 9, 5; 9, 8; 9, 8; 9, 12; 9, 13; 9, 13; 9, 15; 9, 24; 9, 25; 10, 2; 10, 8; 10, 10; 10, 12; 10, 14; 11, 5; 11, 8; 11, 8; 11, 10; 11, 10; 11, 10; 11, 12; 11, 12; 11, 12; 11, 14; 11, 17; 11, 18; 11, 22; 11, 22; 11, 22; 11, 22; 11, 23; 11, 23; 12, 2; 12, 2; 12, 3; 12, 13; 12, 13; 12, 14; 12, 14; 13, 10; 13, 10; 13, 10; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 14, 3; 14, 4; 14, 6; 14, 10; 14, 10; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 15, 3; 15, 7; 15, 8; 15, 9; 15, 11; 15, 11; 15, 17; 16, 2; 16, 2; 16, 3; 16, 4; 16, 6; 16, 10; 16, 10; 16, 14; 16, 14; 16, 16; 16, 16; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 20; 16, 20; 17, 1; 17, 1; 17, 2; 17, 2; 17, 2; 17, 10; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 25; 17, 25; 18, 8; 18, 8; 18, 10; 18, 15; 18, 16; 18, 16; 18, 17; 18, 17; 18, 17; 18, 20; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 22; 18, 22; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 18, 23; 19, 2; 19, 3; 19, 3; 19, 4; 19, 5; 19, 7; 19, 7; 19, 7;

19, 9; 19, 9; 19, 9; 19, 13; 19, 13; 19, 15; 20, 4; 20, 5; 20, 6; 20, 11; 21, 7; 21, 7; 22, 4; 22, 4; 22, 9; 22, 9; 22, 25; 22, 27; 23, 1; 23, 3; 23, 4; 23, 8; 23, 10; 23, 10; 23, 11; 23, 12; 23, 12; 23, 12; 23, 16; 23, 16; 23, 17; 23, 26; 23, 27; 23, 27; 23, 30; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 33; 24, 7; 24, 7; 24, 7; 24, 10; 25, 6; 25, 6; 25, 9; 25, 14; 25, 14; 25, 14; 25, 14; 25, 16; 25, 27; 25, 36; 25, 38; 26, 2; 26, 3; 26, 19; 27, 2; 27, 2; 27, 3; 27, 6; 28, 9; 28, 14; 29, 7; 29, 18; 29, 18; 30, 3; 30, 8; 30, 8; 30, 9; 30, 9; 30, 9; 30, 13; 30, 17; 30, 17; 31, 12; 31, 13; 31, 23; 31, 32; 31, 32; 31, 34; 31, 34; 31, 34; 32, 13; 32, 18; 32, 22; 32, 22; 32, 23; 32, 23; 32, 29; 32, 30; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 33; 32, 34; 32, 34; 32, 35; 32, 35; 32, 35; 32, 37; 32, 38; 32, 39; 32, 39; 32, 39; 32, 40; 32, 40; 32, 40; 32, 44; 33, 5; 33, 6; 33, 8; 33, 8; 33, 9; 34, 14; 34, 20; 34, 20; 34, 21; 34, 21; 35, 5; 35, 15; 35, 16; 35, 18; 35, 18; 35, 18; 36, 3; 36, 3; 36, 3; 36, 6; 36, 6; 36, 7; 36, 7; 36, 13; 36, 24; 37, 4; 38, 19; 38, 26; 38, 27; 39, 7; 40, 7; 40, 8; 40, 9; 40, 9; 40, 14; 41, 5; 41, 5; 41, 6; 41, 6; 41, 8; 41, 12; 41, 18; 42, 1; 42, 4; 42, 9; 42, 17; 43, 12; 43, 13; 44, 3; 44, 5; 44, 5; 44, 10; 44, 12; 44, 14; 44, 15; 44, 27; 46, 10; 46, 21; 46, 22; 46, 23; 46, 26; 47, 4; 47, 4; 48, 13; 48, 25; 48, 34; 48, 34; 49, 1; 49, 1; 49, 6; 49, 7; 49, 8; 49, 17; 49, 19; 49, 20; 49, 28; 49, 28; 49, 28; 49, 28; 49, 28; 49, 31; 49, 31; 49, 31; 49, 31; 50, 4; 50, 5; 50, 5; 50, 6; 50, 6; 50, 7; 50, 16; 50, 16; 50, 27; 50, 27; 50, 37; 50, 37; 50, 40; 50, 43; 50, 45; 51, 5; 51, 5; 51, 18; 51, 21; 51, 24; 51, 30; 51, 39; 51, 39; 51, 51; 51, 51; 52, 14; [2] 1, 18; 1, 20; 1, 20; 1, 23; 2, 10; 2, 12; 2, 12; 2, 12; 2, 15; 2, 16; 2, 18; 3, 14; 3, 45; 3, 59; 3, 60; 3, 60; 3, 61; 3, 62; 3, 62; 3, 62; 3, 63; 3, 63; 3, 64; 4, 3; 4, 7; 4, 8; 4, 8; 4, 8; 4, 14; 4, 16; 5, 6; 5, 7; 5, 8; 5, 12; 5, 14;

lui *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 1, 2; 1, 9; 1, 15; 1, 15; 1, 18; 1, 18; 2, 3; 2, 7; 2, 7; 2, 11; 2, 15; 2, 35; 3, 1; 4, 1; 4, 1; 4, 7; 4, 7; 4, 23; 4, 26; 5, 1; 6, 3; 6, 9; 6, 21; 6, 23; 7, 11; 8, 6; 8, 6; 8, 6; 8, 14; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 9, 5; 9, 19; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 25; 10, 11; 10, 11; 10, 11; 10, 15; 10, 15; 10, 22; 10, 22; 11, 16; 11, 19; 11, 19; 12, 7; 12, 15; 12, 15; 13, 13; 13, 14; 13, 23; 13, 23; 14, 22; 16, 6; 17, 5; 17, 5; 17, 7; 17, 8; 17, 10; 18, 4; 18, 4; 18, 11; 18, 12; 18, 18; 21, 2; 21, 9; 22, 7; 22, 8; 22, 10; 22, 11; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 28; 22, 30; 23, 6; 23, 6; 23, 9; 23, 14; 23, 17; 23, 18; 23, 20; 23, 28; 23, 34; 23, 35; 23, 35; 23, 36; 24, 8; 25, 5; 25, 13; 25, 18; 25, 19; 25, 19; 25, 19; 25, 23; 25, 30; 25, 30; 25, 38; 26, 3; 26, 8; 26, 21; 26, 23; 27, 5; 27, 5; 27, 6; 27, 8; 27, 9; 27, 9; 28, 12; 28, 12; 29, 27; 29, 27; 30, 6; 30, 6; 31, 10; 31, 20; 31, 24; 31, 34; 31, 34; 31, 37; 31, 39; 40, 7; 40, 7; 42, 17; 43, 10; 43, 12; 44, 20; 44, 21; 44, 23; 44, 23; 44, 30; 44, 30; 44, 30; 45, 4; 46, 10; 46, 16; 47, 2; 47, 3; 47, 3; 47, 3; 47, 3; 48, 7; 48, 7; 48, 10; 48, 11; 48, 11; 48, 11; 48, 12; 48, 12; 48, 12; 48, 15; 48, 15; 48, 16; 48, 17; 48, 17; 48, 26; 48, 27; 48, 29; 48, 29; 48, 29; 48, 30; 48, 30; 48, 35; 48, 40; 48, 44; 49, 2; 49, 3; 49, 3; 49, 5; 49, 9; 49, 15; 49, 19; 49, 21; 50, 3; 50, 13; 50, 16; 50, 17; 50, 19; 50, 19; 50, 25; 50, 25; 50, 26; 50, 26; 50, 27; 50, 29; 50, 29; 50, 29; 50, 29; 50, 30; 50, 30; 50, 32; 50, 34; 50, 34; 50, 35; 50, 35; 50, 36; 50, 37; 50, 37; 50, 38; 50, 42; 50, 43; 50, 44; 50, 45; 51, 2; 51, 2; 51, 3; 51, 3; 51, 3; 51, 3; 51, 3; 51, 3; 51, 4; 51, 6; 51, 6; 51, 6; 51, 7; 51, 6; 51, 8; 51, 9; 51, 9; 51, 10; 51, 11; 51, 11; 51, 13; 51, 14; 51, 15; 51, 15; 51, 15; 51, 16; 51, 19; 51, 19; 51, 21; 51, 22; 51, 23; 51, 27; 51, 27; 51, 27; 51, 28; 51, 28; 51, 28; 51, 30; 51, 30; 51, 31; 51, 32; 51, 32; 51, 32; 51, 33; 51, 34; 51, 36; 51, 36; 51, 43; 51, 44; 51, 47; 51, 48; 51, 50; 51, 51; 51, 51; 51, 52; 51, 52; 51, 52; 51, 52; 51, 53; 51, 54; 52, 1; 52, 2; 52, 2; 52, 6; 52, 7; 52, 8; 52, 17; 52, 18; 52, 26; 52, 26; 52, 27; 52, 27; 52, 27; [2] 1, 11; 1, 13; 1, 14; 1, 19; 2, 1; 2, 1; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 4; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 17; 3, 1; 3, 3; 3, 12; 3, 13; 3, 22; 3, 23; 3, 24; 3, 27; 3, 28; 3, 31; 3, 32; 3, 33; 3, 38; 4, 4; 4, 11; 4, 11; 4, 20;

luişi *pron. pers. 3 masc. sg. gen./dat. acc.* [1] 16, 19;

o *pron. pers. 3 fem. sg. ac. neacc.* [1] 6, 19; 7, 29; 13, 5; 22, 13; 23, 20; 32, 7; 32, 24; 32, 25; 32, 40; 34, 2; 34, 2; 36, 20; 52, 2; [2] 1, 3; 1, 18; 2, 16;

-o *pron. pers. 3 fem. sg. ac. neacc.* [1] 6, 15; 18, 20; 26, 6; 32, 31; 36, 14; 36, 20; 52, 14;

-o- *pron. pers. 3 fem. sg. ac. neacc.* [2] 2, 16;

elinésc : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „griechisch" : „grec" : (1x)

elineşti *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 50, 16;

enachím : (c. 1683-1686 MS. 45, 612/[2]) : s. m. : „Enakim" : „Enakim" : (2x)

enachími *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 47, 5;

enachímilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 49, 4;

ethióp → etiop

etióp : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Äthiopier" : „Éthiopien" : (1x)

ai ethiopilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 46, 9;

eu : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „ich" : „je, moi" : (382x)

eu *pron. pers. 1 sg. nom. acc.* [1] 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 12; 1, 13; 1, 15; 1, 19; 2, 21; 2, 36; 3, 12; 3, 14; 3, 19; 4, 6; 4, 12; 4, 31; 5, 4; 5, 14; 5, 15; 6, 19; 6, 21; 6, 27; 7, 10; 7, 13; 8, 17; 9, 7; 9, 14; 9, 23; 10, 17; 10, 18; 11, 4; 11, 11; 11, 19; 11, 22; 12, 14; 12, 15; 13, 13; 13, 26; 14, 12; 14, 15; 15, 10; 16, 7; 16, 15; 16, 20; 17, 10; 17, 16; 17, 18; 17, 18; 18, 11; 18, 20; 19, 3; 19, 15; 20, 4; 21, 4; 21, 5; 21, 8; 21, 13; 22, 24; 23, 2; 23, 3; 23, 15; 23, 23; 23, 24; 23, 24; 23, 29; 23, 30; 23, 31; 23, 32; 23, 39; 24, 7; 24, 7; 25, 9; 25, 15; 25, 16; 25, 29; 25, 29; 26, 3; 26, 5; 26, 14; 27, 4; 28, 3; 28, 7; 28, 14; 28, 16; 29, 16; 29, 18; 29, 26; 29, 27; 29, 27; 30, 15; 31, 8; 31, 18; 31, 19; 31, 32; 31, 36; 32, 3; 32, 27; 32, 37; 32, 38; 32, 42; 33, 6; 33, 9; 33, 9; 34, 13; 34, 17; 34, 22; 35, 14; 35, 17; 36, 1; 36, 3; 36, 5; 37, 13; 38, 19; 38, 20; 38, 26; 39, 6; 40, 10; 42, 4; 42, 17; 43, 10; 44, 11; 44, 27; 44, 29; 44, 30; 45, 4; 45, 4; 45, 4; 45, 4; 45, 5; 46, 18; 46, 25; 46, 26; 46, 27; 48, 30; 49, 5; 49, 9; 49, 10; 50, 9; 50, 18; 50, 31; 51, 1; 51, 25; 51, 36; 51, 59; [2] 1, 16; 1, 22; 3, 1; 3, 44;

îmi *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* [1] 2, 27; 4, 12; 6, 20; 9, 2; 49, 18; [2] 3, 10;

m- *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 1, 16; 3, 4; 6, 20; 7, 12; 8, 19; 13, 25; 15, 6; 15, 10; 16, 10; 16, 10; 19, 4; 20, 14; 20, 17; 25, 17; 26, 15; 51, 34; [2] 1, 20; 1, 21; 3, 2; 3, 22;
-m- *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 2, 32; 51, 34; 51, 34; 51, 34; 51, 34; [2] 1, 13; 3, 2; 3, 6; 3, 15; 3, 15;
mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 2, 8; 2, 13; 3, 19; 4, 19; 7, 17; 7, 18; 8, 21; 9, 23; 11, 14; 11, 17; 15, 10; 15, 15; 15, 15; 15, 15; 15, 18; 17, 18; 17, 23; 17, 24; 17, 27; 25, 6; 26, 4; 26, 15; 29, 13; 31, 34; 32, 29; 32, 32; 37, 17; 37, 19; 38, 15; 38, 19; 38, 19; 44, 3; 44, 8; [2] 1, 17; 1, 22; 3, 11; 3, 12; 3, 16; 3, 51;
-mă *pron. pers. 1 sg. ac. neacc.* [1] 17, 14; 17, 14; 17, 17; 18, 19; 20, 7; 31, 18; 31, 18; 42, 20; [2] 1, 14; 3, 11;
-mi *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* [1] 13, 14; 24, 7; 26, 14; [2] 3, 5; 3, 7;
mi- *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* [1] 13, 5; 15, 10; 18, 20; 36, 18;
-mi- *pron. pers. 1 sg. dat. neacc.* [1] 24, 1; [2] 3, 56;
mie *pron. pers. 1 sg. dat. acc.* [1] 3, 6; 4, 15; 7, 22; 11, 4; 11, 18; 12, 8; 12, 8; 13, 5; 13, 11; 13, 22; 13, 25; 15, 16; 15, 18; 16, 20; 17, 17; 22, 6; 23, 14; 28, 1; 31, 1; 31, 20; 32, 38; 33, 8; 33, 8; 36, 18; 45, 3; 49, 18; 51, 20; [2] 1, 22; 3, 10;
mine *pron. pers. 1 sg. ac. acc.* [1] 1, 4; 1, 7; 1, 9; 1, 9; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 16; 2, 5; 2, 5; 2, 8; 2, 8; 2, 13; 2, 17; 2, 19; 2, 27; 2, 27; 2, 29; 2, 29; 2, 35; 3, 1; 3, 6; 3, 7; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 19; 3, 19; 3, 20; 4, 1; 4, 17; 4, 22; 5, 7; 5, 11; 5, 19; 5, 22; 6, 20; 7, 12; 7, 15; 7, 18; 7, 23; 7, 25; 9, 3; 9, 6; 9, 12; 11, 6; 11, 9; 11, 11; 11, 14; 12, 3; 12, 11; 13, 3; 13, 6; 13, 8; 13, 11; 13, 11; 13, 25; 14, 11; 14, 14; 15, 1; 15, 15; 15, 15; 16, 10; 16, 11; 17, 15; 17, 19; 17, 23; 17, 27; 18, 5; 18, 15; 19, 1; 25, 7; 25, 17; 26, 5; 26, 12; 26, 15; 26, 15; 28, 8; 29, 12; 29, 13; 29, 13; 29, 13; 30, 18; 31, 34; 32, 25; 32, 26; 32, 27; 32, 29; 32, 33; 32, 39; 32, 40; 33, 3; 33, 8; 34, 14; 34, 17; 35, 12; 35, 14; 35, 16; 36, 1; 37, 6; 38, 14; 38, 15; 38, 19; 38, 25; 39, 8 44, 5; 44, 8; [2] 1, 13;

F

fáce : (înc. sec. XVI Ps. H.) : v. III : „1. machen, fertigen, 2. werden, 3. gründen" : „1. faire, 2. devenir, 3. fonder" : (295x)
a face *verb infinitiv prezent* [1] 4, 22; 4, 22; 13, 23; 17, 8; 18, 4; 32, 23; 32, 35; 34, 15; 44, 27; 44, 27;
ai făcut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 23; 2, 28; 3, 5; 14, 22; 28, 15; 32, 17; 32, 20; 32, 23; 38, 9; 38, 9; [2] 1, 22;
am făcut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 26, 19; 35, 10; 44, 17; 44, 19;
am făcut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 11; 7, 13; 8, 6; 27, 4; 37, 17; 42, 10;
aţi făcut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 7, 12; 44, 22; 44, 25;
au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 18; 6, 13; 6, 13; 7, 28; 8, 12; 10, 10; 11, 8; 29, 18; 31, 36; 32, 23; 32, 32; 34, 18; 34, 18; 37, 14; 44, 3; 44, 9; 48, 33; 51, 24; [2] 1, 23;
au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 17; 3, 6; 5, 19; 10, 11; 10, 12; 11, 15; 15, 4; 18, 13; 22, 8; 29, 17; 29, 26; 32, 2; 33, 2; 38, 16; 40, 3; 41, 9; 41, 11; 48, 30; 49, 7; 50, 15; 50, 29; 51, 15; 51, 16; 52, 17; [2] 1, 21; 2, 6;
fac *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 9, 23;
fac *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 16; 8, 10; 48, 28;
facă-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 11, 5; 23, 12;
facă-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 21;
facă-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 3, 19; 15, 11; 18, 22; 18, 23;
face *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 48, 10;
faceţi *verb copulativ imp. 2 pl.* [1] 18, 11; 26, 13; 35, 25;
faceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 5; 11, 4; 11, 7; 22, 3; 26, 14; 29, 6; 31, 7; 50, 2; 50, 15; 50, 29;
faceţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 44, 7;
face-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 16, 19;
face-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 7, 13;
face-vom *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 42, 20;
fă *verb copulativ imp. 2 sg.* [1] 15, 15;
fă *verb imp. 2 sg.* [1] 6, 26; 14, 7; 18, 23; 27, 1; 31, 21; 46, 19; 50, 21;
făcea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 7, 28; 18, 3; 18, 4;
făcînd *verb gerunziu* [1] 7, 4; 17, 11; 22, 4; 32, 18; 32, 30; 44, 17; 44, 25; 44, 25;
făcîndu-să *verb gerunziu* [1] 22, 24;
făcîndu-se *verb gerunziu* [1] 15, 18;
făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 13; 18, 4; 36, 8; 38, 12; [2] 2, 20;
făcuiu-mă *verb copulativ indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 23, 9;
făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 3, 21; 12, 2; 12, 2; 34, 15; 52, 2;
făcură-să *verb copulativ indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 3; 1, 7;
făcură-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 11;
făcură-se *verb copulativ indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 48, 28; [2] 1, 6;
făcură-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 22;
făcuşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 32, 20;
făcut-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 30, 13;
făcut-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 17;
făcutu-m-am *verb copulativ indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 3, 14;
făcutu-s-au *verb copulativ indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 23, 14; 51, 30; 51, 43; [2] 1, 17;
făcutu-s-au *verb copulativ indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 2; 2, 5; 4, 8;
făcutu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 36, 1; 46, 1;
iaste făcînd *verb indicativ prezent perifrastic 3 sg.* [1] 5, 1;
îşi fac *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 16;
m-am făcut *verb copulativ indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 31; 31, 9;
ne-am făcut *verb copulativ indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 44, 17; [2] 5, 3;
s-au făcut *verb copulativ indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 50, 6;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 17; 16, 2; 28, 8; 34, 1; [2] 3, 46;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 1, 1; 2, 10; 11, 1; 14, 1; 18, 1; 21, 1; 25, 1; 30, 1; 32, 1; 32, 6; 32, 24; 34, 8; 35, 1; 35, 10; 35, 10; 40, 1; 44, 1; 48, 19; 51, 41; [2] 1, 13; 3, 36; 5, 1; 5, 17;
să fac *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 1, 12; 18, 6; 18, 8; 18, 10; 26, 3; 36, 3;
să facă *verb copulativ conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 6, 8; 29, 17;
să facă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 17; 11, 8; 35, 18;

să facă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 28, 6;
să face *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 6, 1;
să facem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 7, 9; 44, 25;
să faceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 5, 10; 17, 22; 17, 24; 44, 4;
să faci *verb copulativ conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 10, 23; 18, 23; 22, 15; 22, 17; 40, 16;
să făcu *verb copulativ indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 3; 8, 8; 12, 8; 15, 18; 20, 9; 20, 17; 23, 10; 31, 26; [2] 1, 12;
să făcu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 2; 1, 4; 1, 11; 1, 13; 2, 14; 3, 9; 5, 23; 6, 10; 13, 3; 13, 8; 18, 5; 20, 8; 24, 4; 25, 6; 25, 38; 26, 1; 28, 12; 29, 25; 30, 7; 32, 26; 33, 1; 34, 12; 36, 27; 37, 5; 39, 5; 42, 7; 43, 8; 44, 22; 50, 23; [2] 1, 1; 1, 9;
să făcură *verb copulativ indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 16; 15, 7; [2] 4, 19;
să făcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 8; 5, 30; 7, 23; 44, 6;
să să facă *verb copulativ conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 13, 11; 31, 38; 42, 6;
să te faci *verb copulativ conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 17, 17; 29, 21;
să va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 16; 22, 24;
să vă faceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 44, 8;
se va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 44, 26;
sînt fapte *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 4, 2;
ş-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 11, 17;
te-ai făcut *verb copulativ indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 14, 9;
te vei face *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 49, 11;
va face *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 2; 23, 5; 23, 20; 30, 20; 51, 12;
vă faceţi *verb copulativ imp. 2 pl.* [1] 50, 8;
vei face *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 4, 30; 12, 5; 31, 8;
veţi face *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 5, 31; 7, 4; 22, 4; 22, 5;
voiu face *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 4, 27; 5, 18; 9, 7; 17, 4; 19, 12; 28, 14; 29, 27; 31, 13; 33, 6; 33, 9; 33, 9; 46, 27; 46, 27; 46, 27;
vom face *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 18, 12; 42, 3; 42, 5; 44, 17;
vor face *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 5; 16, 5; 18, 10;
făcuiu-mă *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 20, 7*;
s-au făcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 39*;

fálă : (1673 DOS. PS. V. 615) : s. f. : „1. Ruhm, 2. Prahlerei" : „1. honneur, 2. orgueil" : (4x)
fala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 13; 17, 14; 51, 41;
fală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 11;

fálcă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kinn(lade)" : „mâchoire, menton" : (1x)
falca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 29;

fáptă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Tat, 2. Werk, Geschöpf" : „1. action, 2. œuvre" : (10x)
fapte *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 18;
faptele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 16; 25, 6; 25, 14; 26, 13; 44, 8; 48, 10; 48, 30; 50, 29; [2] 3, 63;

faraón : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Pharao" : „Pharaon" : (8x)
farao *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 25;
faraon *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 19;
lui farao *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 46, 17;
lui faraon *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 37, 4; 37, 7; 37, 10; 43, 9; 46, 2;

fáşă : (c. 1683-1686 MS. 45, 623/2) : s. f. : „Windel" : „lange" : (1x)
făşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 5;

fátă : (1219 DRĂGANU / în antr. *Fata*) : s. f. : „Tochter, Mädchen" : „fille" : (54x)
ai fêtii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 1;
fata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 46, 19; 46, 24; 52, 1; [2] 1, 7; 2, 1;
fata *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 6, 26; 49, 4; 50, 42; [2] 4, 21;
fată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 1;
fată *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [1] 6, 2; 6, 23; 31, 22; [2] 2, 13; 2, 13; 4, 22; 4, 22;
fête *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 29, 6;
fête *subst. comun fem. pl. voc. neart.* [1] 49, 3;
fêtei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 31; 8, 21; 8, 22; [2] 1, 16; 2, 2; 2, 4; 2, 5; 2, 15; 3, 47;
fêtele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 23; 5, 17; 7, 29; 9, 19; 11, 22; 14, 16; 16, 2; 29, 6; 32, 35; 35, 8; 41, 10; 43, 6; 50, 39; [2] 3, 50; 4, 3;
fêtelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 19, 9;
fêtii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 11; 8, 19; 9, 7; 46, 11; [2] 2, 8; 2, 10; 2, 11; 4, 6; 4, 10;

fáţă : (1519 DERS / în top. *Fața*) : s. f. : „Gesicht, Angesicht, Antlitz" : „face, visage" : (109x)
faţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 13; 3, 3; 3, 12; 6, 7; 8, 2; 9, 21; 9, 25; 13, 26; 14, 17; 16, 3; 18, 17; 18, 20; 21, 10; 24, 1; 25, 26; 25, 33; 26, 4; 30, 17; 31, 35; 32, 33; 33, 5; 42, 15; 42, 17; 44, 11; 49, 5; 50, 5; 52, 22; [2] 1, 7; 4, 16; 4, 16;
fêţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 52, 10; [2] 2, 19;
fêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 27; 5, 3;
fêţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 12; 15, 1; 15, 19; 17, 16; 21, 8; 25, 23; 26, 19; 31, 38; 34, 15; 34, 18; 34, 18; 35, 5; 36, 7; 36, 9; 37, 19; 42, 2; 49, 18; 49, 31; 50, 44; 52, 27; [2] 1, 6; 1, 23; 3, 34;
faţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 8*; 1, 13*; 1, 13*: 1, 14*; 1, 17*; 4, 1*; 4, 4*; 4, 26*; 4, 26*; 5, 22*; 7, 11*; 7, 14*; 9, 7*; 13, 17*; 14, 16*; 15, 17*; 18, 23*; 22, 25*; 23, 9*; 23, 9*; 23, 10*; 25, 16*; 25, 27*; 25, 37*; 25, 38*; 28, 16*; 31, 38*; 32, 24*; 32, 31*; 35, 11*; 35, 11*; 37, 10*; 38, 9*; 39, 7*; 40, 9*; 41, 9*; 41, 17*; 41, 18*; 42, 11*; 42, 11*; 42, 16*; 42, 16*; 44, 3*; 44, 22*; 44, 23*; 46, 16*; 48, 44*; 50, 16*; 51, 59*; [2] 2, 3*; 5, 9*; 5, 10*;

făcút : (1551-1553 ES) : adj. : „geformt" : „fait" : (1x)
făcut *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 1;

făgăduínţă : (c. 1640 URECHE[2] 127) : s. f. : „Versprechen" : „promesse" : (20x)
făgăduinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 10; 14, 21; 22, 9; 31, 32; 31, 32; 31, 33; 34, 8; 34, 18; 34, 18; 50, 5;

făgăduinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 31; 32, 40; 34, 10; 34, 13; 34, 15;
făgăduinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 16; 11, 3; 11, 7; 11, 8;
făgăduinţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 2;

fără : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „ohne" : „sans" : (24x)
fără *prep.* [1] 5, 21; 6, 26; 8, 5; 8, 18; 15, 7; 18, 21; 18, 23; 51, 8; [2] 1, 21;
fără *prep.* [1] 2, 6*; 2, 6*; 3, 10*; 4, 20*; 4, 22*; 7, 22*; 10, 8*; 15, 8*; 17, 8*; 18, 22*; 19, 6*; 20, 3*; 44, 14*; 44, 19*; 51, 43*;

fărădelége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frevel" : „infamie" : (10x)
fărădelêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 13;
fărădelêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 29, 28; [2] 4, 6; 4, 6; 4, 22;
fărădelegi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 23, 13;
fărădelegile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 25; 16, 17; [2] 4, 22; 5, 7;

fărîmá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zerbrechen, zerschlagen" : „casser, briser, abattre" : (2x)
fărîmă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 17;
să să fărîme *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 48, 17;

fărmăcătór → fermecător

făt : (1434 DERS / în antr. *Fătul*) : s. m. : „Sohn" : „fils, mâle enfant" : (2x)
făt *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 15; 30, 6;

fătá : (1581-1582 PO) : v. I : „bringen Junge" : „mettre bas" : (1x)
fătară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 5;

fecioáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jungfrau" : „vierge, jeune fille" : (14x)
fecioara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 32; 18, 13;
fecioara *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 31, 4;
fecioară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 22;
fecioară *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [1] 31, 21; [2] 2, 13;
fecioare *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 13; [2] 2, 10; 5, 11;
fecioarei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 16;
fecioarele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 1, 5; 1, 19; 2, 21;
fecioarii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 46, 11;

feciór : (c. 1348 DLRV / în antr. Marco *Fecior*) : s. m. : „1. Kind, 2. Sohn, 3. Jüngling" : „1. enfant, 2. fils, 3. jeune homme" : (41x)
fecior *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 1;
feciori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 15, 7; 29, 6;
feciorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 22, 4;
feciorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 31, 29;
fecioru *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 40, 8;
feciorul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 2; 15, 4; 22, 18; 24, 1; 26, 20; 32, 8; 32, 12; 36, 4; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 14; 36, 14; 37, 12; 37, 12; 38, 1; 38, 1; 38, 1; 38, 6; 39, 4; 40, 5; 40, 5; 40, 8; 40, 8; 40, 8; 40, 11; 40, 13; 41, 1; 41, 10; 41, 11; 43, 2; 43, 2; 43, 3; 43, 6; 51, 54;

fecioríe : (c. 1683-1686 MS. 45, 575/2) : s. f. : „Jungfräulichkeit" : „virginité, jeunesse, innocence" : (1x)
fecioriei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 4;

fel : (1581-1582 PO) : s. n. : „Art" : „genre, sorte" : (3x)
fêliu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 20; 47, 4; 51, 59;

feméie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frau" : „femme" : (2x)
fămêia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 8;
fămeile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 16;

femeiésc : (c. 1683-1686 MS. 45, 7/1) : adj. : „fraulich" : „féminin" : (1x)
fămeiască *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 8;

fereástră : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Fenster" : „fenêtre" : (2x)
ferestri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;
ferestrile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 20;

ferí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)hüten, (be)schützen" : „prendre garde, protéger" : (6x)
feritu-ne-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 7, 9;
feriţi-vă *verb imp. 2 pl.* [2] 4, 15; 4, 15; 4, 15;
să feresc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 46, 5;
să feri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 29;

fermecătór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 735/2) : s. m. : „Zauberer" : „magicien" : (1x)
fărmăcătorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 27, 7;

féşnic → sfeşnic

fi : (1521 NEACŞU) : v. IV : „1. sein, 2. geschehen" : „1. être, 2. arriver" : (466x)
a fi *verb copulativ infinitiv prezent* [1] 34, 11;
e *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 3; 4, 18; 4, 18; 4, 30; 9, 8; 9, 11; 10, 6; 10, 18; 10, 18; 10, 22; 11, 5; 13, 25; 15, 18; 16, 9; 16, 20; 17, 7; 17, 9; 19, 13; 22, 16; 22, 21; 23, 6; 23, 33; 25, 1; 26, 14; 30, 10; 31, 33; 31, 37; 32, 1; 33, 2; 33, 11; 36, 7; 37, 13; 38, 21; 44, 29; 46, 7; 46, 10; 46, 10; 46, 20; 48, 16; 48, 38; 49, 18; 49, 18; 49, 30; 50, 17; 50, 34; 50, 44; 50, 44; 51, 19; 51, 19; 51, 52; [2] 2, 16; 3, 23; 3, 24; 3, 26; 3, 27; 4, 16; 5, 17;
e *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 18; 2, 18; 6, 6; 6, 14; 8, 9; 9, 11; 9, 23; 12, 1; 12, 9; 14, 21; 20, 10; 25, 31; 32, 7; 32, 8; 48, 9; 50, 25; 51, 11; [2] 1, 8;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 13; 32, 30; 52, 16; 52, 16; 52, 20; 52, 20; [2] 4, 9;
era *verb copulativ indicativ imperfect 3 sg.* [1] 13, 7; 52, 1; 52, 22;
era *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 28; 3, 22; 4, 23; 8, 15; 11, 13; 14, 19; 25, 14; 36, 28; 41, 2; 41, 3; 41, 13; 41, 16; 50, 40; 52, 4; 52, 12; [2] 1, 8;
era *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 4, 25; 5, 13; 8, 11; 8, 15; 13, 19; 14, 4; 14, 5; 14, 6; 20, 2; 20, 2; 26, 18; 26, 24; 32, 2; 32, 31; 36, 23; 37, 12; 38, 6; 38, 6; 38, 6; 38, 7; 38, 7; 41, 13; 46, 2; 48, 27; 48, 33; 49, 11; 52, 5; 52, 17; [2] 1, 3;
eşti *verb copulativ indicativ prezent 2 sg.* [1] 2, 27; 3, 22; 10, 6; 12, 1; 14, 22; 16, 18; 17, 14; 31, 18; 32, 8;
eşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 1, 6; 12, 2; 14, 9; 14, 13;

32, 17;
fi *verb infinitiv prezent* [1] 5, 4;
fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 20, 16;
fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 42, 5;
fiind *verb gerunziu* [1] 13, 23; 14, 9; 15, 9; 23, 9; [2] 4, 17;
fi-va *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 36;
fi-vei *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 14, 9;
fi-voiu *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 1;
fu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 3; 13, 6; 28, 1; 35, 12; 36, 9; 36, 16; 37, 10; 37, 12; 39, 1; 41, 1; 41, 4; 41, 13; 42, 7; 43, 1; 52, 2; 52, 25;
fură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 22; 4, 10;
iaste *verb copulativ indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 14; 2, 14; 6, 16; 6, 23; 7, 3; 10, 3; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 8; 10, 9; 10, 15; 12, 8; 16, 9; 17, 5; 17, 9; 17, 12; 26, 14; 30, 7; 30, 14; 30, 18; 31, 6; 31, 9; 32, 8; 33, 10; 40, 4; 41, 9; 50, 15; 50, 38; 50, 42; 51, 6; 51, 7; 51, 11; 51, 11; 51, 19; [2] 1, 19; 2, 15; 3, 10; 3, 25;
iaste *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 6; 2, 8; 2, 32; 7, 29; 8, 13; 8, 17; 8, 19; 8, 19; 8, 22; 8, 22; 10, 5; 10, 13; 10, 15; 12, 11; 12, 12; 13, 20; 14, 19; 15, 1; 16, 18; 17, 6; 17, 15; 19, 2; 19, 11; 22, 28; 23, 28; 26, 16; 27, 15; 29, 23; 30, 5; 30, 7; 30, 11; 30, 11; 30, 14; 31, 16; 32, 2; 35, 4; 37, 16; 37, 16; 46, 11; 46, 23; 48, 2; 49, 1; 49, 5; 49, 6; 49, 9; 51, 17; [2] 1, 10; 1, 13; 1, 18; 1, 22; 2, 9; 2, 12; 4, 4; 5, 3;
nefiind *verb gerunziu* [1] 7, 30; 33, 10; 33, 12; 46, 19;
-s *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 11; 5, 7; 9, 8; 10, 3; 14, 7; 16, 19; 23, 29; 24, 3; 24, 3; 29, 1; 30, 4; 40, 15; [2] 1, 23;
-s *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 49, 30; 49, 30; 49, 30; [2] 1, 5;
să fie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 51, 57;
să fie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 7, 8; 7, 22; 50, 26; 51, 3; [2] 3, 48;
să fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 34, 16; 52, 13;
să fie *verb copulativ conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 13, 7; 20, 14;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 1 sg.* [1] 1, 6; 1, 7; 2, 35; 3, 12; 9, 23; 17, 10; 24, 7;
sînt *verb copulativ indicativ prezent 3 pl.* [1] 4, 22; 4, 22; 5, 4; 5, 10; 6, 28; 10, 8; 10, 14; 17, 3; 22, 17; 23, 28; 23, 28; 27, 15; 32, 19; 38, 19; 44, 2; 51, 3; 51, 18;
sînt *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 1, 8; 1, 17; 1, 19; 15, 20; 23, 23; 26, 14; 42, 11;
sînt *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 28; 4, 14; 5, 12; 9, 10; 16, 16; 17, 16; 31, 15; 31, 20; 33, 4; 37, 18; 38, 9; 40, 4; 41, 8; 49, 1; [2] 1, 5; 1, 5; 5, 7;
sîntem *verb copulativ indicativ prezent 1 pl.* [1] 8, 8; 48, 14;
sînteţi *verb copulativ indicativ prezent 2 pl.* [1] 18, 6; 23, 33;
sînteţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 36, 19;
va fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 27; 5, 13; 5, 19; 17, 6; 17, 7; 17, 8; 17, 11; 26, 9; 26, 18; 31, 12; 38, 20; 40, 9; 48, 41; 49, 21; 49, 32;
va fi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 1; 3, 16; 4, 4; 4, 9; 4, 10; 5, 18; 5, 19; 7, 31; 7, 32; 9, 22; 11, 23; 12, 15; 12, 16; 13, 12; 13, 14; 14, 13; 14, 15; 14, 16; 15, 2; 15, 5; 15, 16; 16, 9; 17, 8; 17, 24; 17, 27; 21, 9; 21, 12; 22, 5; 23, 17; 23, 26; 25, 11; 25, 28; 29, 7; 29, 27; 31, 28; 33, 9; 33, 12; 35, 7; 36, 30; 38, 2; 39, 8; 42, 4; 42, 16; 42, 17; 46, 19; 46, 26; 48, 26; 49, 16; 50, 3; 50, 10; 50, 13; 50, 20; 50, 32; 51, 37; 51, 57; 51, 58;
vei fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 15, 19;
vei fi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 13, 27; 49, 12; 51, 26;
veţi fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 7, 22; 11, 4; 48, 6;
veţi fi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 18;
voiu fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 1; 5, 7; 7, 22; 11, 4; 24, 7; 31, 34; 32, 38; 36, 3; 50, 20;
vom fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 3, 22;
vor fi *verb copulativ viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 13, 10; 17, 25; 19, 13; 24, 7; 30, 18; 31, 33; 32, 38; 34, 20; 48, 9; 49, 12; 50, 37;
vor fi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 7, 31; 8, 2; 9 21; 16, 3; 16, 3; 24, 9; 25, 33; 30, 13; 31, 1; 42, 17; 44, 12; 47, 2; 49, 2; 49, 31; [2] 1, 18;

fiáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „wildes Tier, Bestie, Raubtier" : „animal sauvage, bête" : (6x)
fiarăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 3;
hiarăle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 12, 9; 27, 5;
hiarălor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 31; 16, 3; 19, 7;

ficát : (1581-1582 PO) : s. m. : „Eingeweide" : „entrailles" : (1x)
ficaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 13;

ficlení → vicleni

fiecáre : (1570 CORESI, LIT.) : pron. nehot. : „jeder" : „chaque, chacun" : (45x)
fiecarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 23, 27;
fieşcarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 34, 9;
fieştecare *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 36, 16;
fieştecarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 15; 5, 8; 6, 3; 9, 4; 9, 5; 11, 8; 12, 15; 12, 15; 16, 11; 18, 11; 18, 12; 19, 9; 22, 8; 23, 14; 23, 29; 23, 35; 23, 35; 25, 5; 25, 26; 26, 3; 31, 30; 31, 34; 31, 34; 34, 9; 34, 11; 34, 11; 34, 15; 34, 16; 34, 16; 34, 17; 34, 17; 35, 15; 36, 3; 37, 9; 46, 16; 49, 5; 50, 16; 50, 16; 51, 6; 51, 9;
fieştecăruia *pron. nehot. masc. sg. gen./dat.* [1] 17, 10; 32, 19;

fier : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Eisen" : „fer" : (6x)
fier *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 27; 11, 3; 17, 1; 28, 14; 28, 14;
fieru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 12;

fiérbe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kochen, sieden" : „cuire, bouillir" : (3x)
fiarsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 10;
fiert-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 21;
să fiarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 33;

fierbínte : (1581 CORESI, EV. 376) : adj. : „heiß" : „chaud" : (1x)
fierbinte *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 2;

fiére : (1551-1553 ES) : s. f. : „Galle" : „bile" : (4x)
a hierii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 19;
hiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 14; 9, 14; [2] 3, 15;

fieşcáre → fiecare

fieştecáre → fiecare

fíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wesen, Fassung, Natur" : „nature, esprit, caractère" : (1x)

hire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 22*;

fiu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Sohn" : „fils" : (139x)
ale fiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 32, 19;
al fiiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 36, 11; 36, 14;
fii *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 19; 4, 22; 6, 21; 12, 2; 18, 21; 31, 8; 31, 17; 49, 1; [2] 1, 21;
fii *subst. comun masc. pl. voc. neart.* [1] 3, 14; 3, 22;
fiii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 9; 2, 16; 2, 26; 2, 30; 3, 23; 5, 7; 5, 17; 7, 17; 7, 28; 7, 29; 9, 25; 9, 25; 11, 22; 13, 13; 13, 14; 14, 16; 16, 2; 16, 13; 17, 2; 18, 21; 19, 5; 21, 7; 25, 21; 29, 6; 30, 17; 31, 15; 32, 30; 32, 30; 32, 35; 35, 3; 35, 6; 35, 8; 35, 14; 35, 16; 35, 18; 35, 19; 38, 23; 40, 8; 40, 11; 41, 11; 41, 15; 47, 4; 49, 27; 50, 4; 50, 4; 50, 33; 50, 33; 52, 8; [2] 1, 17; 3, 32; 4, 2;
fiii *subst. comun masc. pl. voc. art.* [1] 6, 1;
fiilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 9; 3, 21; 17, 19; 19, 2; 19, 2; 19, 9; 26, 23; 27, 2; 31, 14; 32, 18; 32, 32; 32, 39; 35, 4; 35, 14; 36, 31; 40, 13; 49, 1;
fiiu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 20; 51, 43; 52, 1;
fiiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3; 1, 3; 20, 1; 21, 1; 21, 1; 22, 11; 22, 24; 25, 1; 25, 3; 26, 24; 28, 1; 29, 3; 29, 3; 29, 20; 32, 7; 32, 12; 32, 16; 35, 3; 35, 3; 35, 4; 35, 4; 35, 6; 35, 14; 35, 16; 35, 18; 35, 19; 36, 1; 36, 10; 36, 11; 36, 12; 36, 14; 36, 26; 36, 26; 37, 1; 37, 3; 37, 3; 39, 4; 41, 1; 42, 1; 43, 6; 45, 1; 45, 1; 46, 25; 49, 17; 49, 32; 50, 40; 51, 43; 51, 54;
fiiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 26, 1; 32, 9; 32, 12; 49, 26;
fiiului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 35*;

fîntî́nă : (1426 DERS / în top. *Fîntîneale*) : s. f. : „Brunnen" : „puits, fontaine" : (3x)
fîntînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 41, 7; 41, 9;
fîntîni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 3;

fîrşí → sfîrşi

flămî́nd : (1448 DERS / în top. Gîrla *Flămîndzilor*) : adj. : „hungrig" : „affamé : (1x)
flămînd *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 25;

flămînzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „Hunger leiden, hungern" : „avoir faim, être affamé" : (2x)
vom flămînzi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 42, 14;
vor flămînzi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 12;

flúier : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 192) : s. n. : „Flöte" : „flûte" : (2x)
nişte fluiere *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 48, 36;
un fluier *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 36;

foáie : (c. 1683-1686 MS. 45, 605/1) : s. f. : „Spalte" : „colonne" : (1x)
foi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 36, 23;

foále : (1453 DERS / în top. *Foleşti*) : s. n. : „1. Schlauch, 2. (Blase)balg" : „1. outre, boyan, 2. soufflet" : (3x)
foalele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 13, 12; 13, 12;
foiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 29;

foáme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hunger" : „faim" : (2x)
foame *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 24; [2] 2, 19;

foámete : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hungersnot" : „famine" : (31x)
foamete *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 12; 11, 22; 14, 12; 14, 13; 14, 15; 14, 15; 14, 18; 15, 2; 15, 2; 16, 3; 18, 21; 21, 7; 21, 9; 24, 10; 27, 6; 32, 36; 34, 17; 38, 2; 42, 17; 42, 22; 44, 12; 44, 13; 44, 18; 44, 27; [2] 2, 21; 4, 9;
foametea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 42, 16; 52, 4;
foametei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 38, 9;
foameţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 14, 16; [2] 5, 10;

foárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „sehr" : „très" : (13x)
foarte *adv.* [1] 2, 10; 2, 36; 9, 18; 18, 13; 20, 11; 22, 23; 36, 19; 36, 26; 48, 16; 48, 29; 49, 29; 50, 11; [2] 5, 22;

foc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Feuer" : „feu" : (40x)
foc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 26; 5, 14; 6, 29; 7, 17; 7, 29; 15, 14; 17, 4; 17, 27; 19, 5; 21, 10; 21, 14; 22, 7; 29, 17; 32, 29; 34, 2; 34, 22; 36, 22; 37, 7; 37, 9; 38, 18; 43, 12; 43, 13; 49, 2; 49, 26; 50, 32; 51, 32; 52, 11; [2] 1, 14; 2, 4; 4, 11;
focu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 38, 17;
focul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 4; 6, 23; 20, 9; 21, 12; 23, 29; 36, 23; 36, 23; 50, 42; [2] 2, 3;

foi → foale

folós : (1479-1480 DERS) : s. n. : „Nutzen" : „bénéfice" : (6x)
folos *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 18; 23, 32; 30, 11; 46, 11;
folos *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 26, 14*; 38, 4*;

folosí : (1482-1507 DERS) : v. IV : „1. nutzen, von Nutzen sein, 2. helfen" : „1. utiliser, faire usage de, 2. aider, servir à" : (7x)
am folosit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 15, 10;
au folosit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 15, 10;
să vor folosi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 11;
vă veţi folosi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 7, 7;
vor folosi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 7, 3; 12, 13; 23, 32;

fráte : (1414 DERS) : s. m. : „Bruder" : „frère" : (18x)
frate *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 22, 18;
fratele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 4; 13, 14; 23, 35; 25, 26; 31, 34; 32, 7; 34, 14; 34, 17;
fratelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 8; 32, 9; 32, 12; 49, 9;
fraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 14; 9, 4; 12, 6; 35, 3;
fraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 41, 8;

frămîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verwirren, zerbrechen" : „tourmenter, s'agiter" : (3x)
a te frămînta *verb infinitiv prezent* [1] 1, 5;
frămînta *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 37, 20;
te-ai frămîntat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 2;

frícă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Angst, Furcht" : „peur, crainte" : (6x)
frica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 30, 6; 32, 40;

frică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 5; 48, 43; 49, 5; [2] 3, 46;

frínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „brechen" : „rompre" : (5x)
frînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 3;
frînse-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 25;
să frîngă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 4, 4;
să frînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 50, 23;
să va frînge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 16, 6;

frumós : (1411 DERS / în top. *Frumosul*) : adj./s. : „schön" : „beau" : (2x)
cêle frumoase *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 2, 2;
frumos *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 16;

frúnză : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Blatt" : „feuille" : (1x)
frunzele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 13;

frunzós : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : adj. : „dichtbelaubt, buschig" : „touffu, vert" : (3x)
frunzoase *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 8;
frunzos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 6; 3, 13;

fúgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Flucht, Lauf" : „fuite" : (3x)
fuga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 25, 35; 46, 5;
fugă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 23;

fugí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „flüchten, fliehen" : „fuir, prendre la fuite" : (15x)
au fugit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 46, 5;
au fugit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 46, 15;
fug *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 37, 13;
fug *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 50, 28;
fuge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 48, 19; 48, 44;
fugi *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 37, 12;
fugind *verb gerunziu* [1] 4, 21;
fugiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 46, 21;
fugiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 5; 48, 6; 49, 29; 51, 6;
să fugă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 46, 6;
vor fugi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 16;

fugít : (c. 1683-1686 MS. 45, 607/1) : adj. : „geflüchtet, geflohen" : „passé" : (1x)
fugiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 38, 19;

fúlger : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Blitz" : „éclair" : (2x)
fulgere *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12; 51, 16;

fund : (1428 DERS / în antr. *Fundea*) : s. n. : „Sockel" : „base" : (1x)
fundurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 52, 14;

fúnie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Strick, Seil, Messschnur" : „corde, cordeau" : (4x)
fune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 18;
funi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 38, 11;
funile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 38, 13;
funilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 38, 12;

fur : (1448 DERS / în antr. *Furul*) : s. m. : „Dieb" : „voleur" : (2x)
furii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 8;
furului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 26;

furá : (1551-1553 ES) : v. I : „stehlen" : „voler" : (2x)
furaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 8;
fură *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 29;

furtişág : (1551-1553 ES) : s. n. : „Diebstahl" : „vol" : (1x)
furtuşagurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 48, 27;

furtuşág → furtişag

fúşte : (c. 1573-1578 PS. SCH. 5) : s. n. : „Lanze" : „lance" : (1x)
fuşte *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 23;

G

gáură : (1405 DRĂGANU 446 / în top. *Gaura*) : s. f. : „Loch" : „trou" : (3x)
gaura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 4;
gaurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 15; 49, 15;

gălbenáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 117/2) : s. f. : „Bläse" : „jaunisse, ictère" : (1x)
gălbenare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 6;

gătí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bereiten, etablieren" : „préparer, établir" : (6x)
gătind *verb gerunziu* [1] 51, 15;
gătiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 9; 51, 11; 51, 12;
te gătêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 46, 14;
te vei găti *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 12, 5;

gătít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „gerüstet" : „prêt" : (1x)
gătiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 50, 42;

găzduí : (1551-1553 ES) : v. IV : „unterbringen" : „héberger" : (1x)
găzduia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 37, 12;

geánă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Augenwimper" : „cil" : (1x)
gênele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 17;

ghímpe : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 220) : s. m. : „Dorn" : „épine" : (1x)
ghimpi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 4;

gínere : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Schwiegersohn" : „gendre" : (4x)
ginere *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 7; 25, 10; 33, 10;
ginerelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 32;

gíngaş : (c. 1683-1686 MS. 45, 615/1) : adj. : „zart, fein" : „délicat, fin, fragile" : (2x)
cea gingaşă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 2;
gingaşă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 27;

gîlceávă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Geschrei" : „cri" : (1x)
gîlceavă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 2;

gînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sinn, Gedanke" : „pensée" : (13x)
gînd *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 19; 18, 11; 18, 18; 29, 11; 49, 29;
gîndul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 20, 10; 49, 19; 51, 29;
gîndurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 4, 14; 7, 23; 50, 45; [2] 3, 59; 3, 60;

gîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „denken" : „penser" : (10x)
au gîndit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 11, 19;
au gîndit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 19; 50, 45; [2] 2, 17;
gîndesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 18, 11;
gîndi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 49, 29; [2] 2, 8;
gîndiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 48, 2;
să gîndiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 37, 8;
voiu gîndi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 29, 11;

gît : (1555 DERS) : s. n. : „Hals" : „cou, gorge" : (1x)
gîtul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 28, 10;

gîtléj : (1673 DOS. PS. V. 51) : s. n. : „Rachen, Kehle, Hals" : „gosier, cou, gorge" : (2x)
gîltejul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 25; [2] 4, 4;

glas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stimme" : „voix" : (83x)
glas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 21; 4, 19; 4, 29; 4, 31; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 31, 15; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 42, 14; 50, 22; 51, 16; 51, 50; [2] 2, 7;
glasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 15; 2, 23; 3, 13; 3, 24; 4, 15; 4, 16; 4, 21; 4, 31; 5, 15; 6, 17; 6, 23; 7, 22; 7, 27; 7, 32; 7, 32; 7, 32; 7, 32; 8, 16; 8, 16; 8, 19; 9, 10; 9, 12; 9, 18; 10, 21; 11, 4; 11, 8; 11, 16; 12, 8; 18, 10; 18, 19; 22, 20; 22, 21; 25, 30; 25, 36; 26, 13; 30, 5; 30, 16; 31, 16; 32, 23; 33, 10; 35, 8; 40, 3; 42, 6; 42, 6; 42, 13; 42, 21; 43, 4; 43, 7; 44, 23; 46, 12; 46, 22; 47, 3; 48, 3; 48, 34; 49, 20; 50, 28; 50, 42; 50, 46; 51, 49; 51, 50; [2] 3, 55;

glavízná : (1682 DOS. VS., noie. 121r) : s. f. : „Kapitell" : „chapiteau" : (3x)
glăvînţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 19; 52, 19;
unii glăvînţe *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 52, 19;

glăsuí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 432/2) : v. IV : „schreien" : „crier" : (1x)
glăsui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 17, 11;

glăvînţă → glavizná

gloátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Volksmenge" : „foule" : (3x)
gloata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 32, 24;
gloată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 8; 48, 42;

goánă : (c. 1683-1686 MS. 45, 622/1) : s. f. : „Verfolgung" : „persécution" : (1x)
goana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 19;

goní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „jagen" : „chasser" : (17x)
ai gonit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 42;
au gonit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 20, 11;
gonesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 10; 17, 18;
gonescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 15, 15; [2] 1, 4;
gonêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 51, 31; 51, 31; [2] 1, 7;
goni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 6; [2] 3, 11;
goniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 4, 19;
ne-am gonit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 5, 5;
va goni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 31;
vei goni *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 65;
voiu goni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 49, 18; 50, 44;

grai : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wort" : „parole" : (5x)
graiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 22; 40, 16; [2] 2, 17;
graiuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 20;
graiurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 9, 8;

grátie : (1581-1582 PO) : s. f. : „Stab" : „barreau" : (3x)
gratie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 36, 22; 36, 23; 36, 23;

grădínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Garten" : „jardin" : (3x)
grădina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 5;
grădini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 29, 5; 29, 23;

grăí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sagen, sprechen, reden" : „dire, parler" : (123x)
a grăi *verb infinitiv prezent* [1] 1, 6; 9, 5; 26, 8;
ai grăit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 5; 32, 24; 44, 16; 51, 57;
am grăit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 4, 28; 7, 12; 7, 21; 14, 14; 18, 10; 19, 15; 23, 21; 25, 3; 25, 13; 27, 10; 27, 13; 32, 42; 34, 5; 35, 17; 35, 24; 35, 24; 36, 1; 36, 1; 38, 25;
aţi grăit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 5, 14; 44, 25;
au grăit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 1; 13, 15; 16, 9; 23, 35; 23, 36; 23, 37; 25, 2; 26, 13; 26, 16; 26, 19; 30, 4; 36, 7; 36, 31; 37, 2; 38, 25; 38, 25; 40, 2; 42, 19; 45, 1; 46, 13; 50, 1; 51, 12;
grăi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 34, 6; 38, 8; 52, 7; 52, 26;
grăia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 38, 1; 46, 16;
grăiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 16; 23, 25;
grăiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 8; 38, 4;
grăind *verb gerunziu* [1] 26, 7; 38, 4;
grăit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 21;
grăit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 17;
grăiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 2, 29;
grăi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 35; 51, 35;
grăi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 15;
să grăiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 26, 8; 37, 11;
să grăiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 18, 20; 26, 15;
va grăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 4; 34, 3; 42, 20;
vei grăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 1, 7; 2, 23; 3, 12; 7, 26; 7, 27; 11, 2; 11, 2; 13, 12; 13, 13; 13, 21; 14, 17; 15, 2; 16, 10; 17, 19; 19, 3; 19, 10; 21, 8; 22, 1; 23, 33; 25, 27; 25, 28; 26, 4; 29, 19; 37, 6; 38, 26; 43, 10; 51, 57; 51, 58;
veţi grăi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 8, 8; 21, 3; 23, 35; 23, 37; 27, 3; 48, 14;
voiu grăi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 16; 4, 12; 5, 5; 6, 10; 12, 1; 18, 7; 18, 9; 19, 2; 20, 9;

vor grăi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 27; 3, 16; 8, 6; 9, 5; 12, 6; 16, 18; 22, 8; 23, 7; 31, 23;

greşálă → greşeală

greşeálă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fehler, Schuld" : „faute, tort, erreur" : (4x)
greşală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 5; [2] 1, 9;
greşale *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 23;
greşalele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 33, 8;

greşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)fehlen, sich irren, sich versündigen" : „(se) tromper, manquer, pécher" : (18x)
am greşit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 3, 24; 8, 14; 14, 7; 14, 20; 16, 9; [2] 5, 16;
am greşît *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 36;
aţi greşit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 40, 3; 44, 23;
au greşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 33, 8; 33, 8; 50, 16; [2] 5, 7;
greşaşte *verb imp. 2 sg.* [2] 1, 23;
greşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 9;
greşit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 3, 41;
să greşască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 32, 35;
vor greşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 3;

greu : (1448 DERS / în antr. Micle *Greul*) : s. n. : „Schwere" : „lourdeur" : (1x)
grêle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 7;

grijí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „besorgen, rüsten" : „soigner, équiper" : (1x)
am grijit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 32;

grîu : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Weizen, Getreide" : „blé, céréales" : (5x)
grîne *subst. comun neutru. pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 8;
grîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 13; 23, 28; [2] 2, 12;
grîului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 31, 12;

groápă : (1520 DERS / în top. *Groapa*) : s. f. : „1. Grube, 2. Grab" : „1. fosse, 2. tombeau" : (17x)
groapa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 7; 38, 6; [2] 3, 54;
groapă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 38, 6; 38, 6; 38, 7; 38, 10; 38, 11; 38, 13; 48, 43; 48, 44; 48, 44; 20, 17; [2] 3, 52;
gropi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 13;
gropii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 37, 15; 48, 28;

groáznic : (1563 CORESI, PRAXIU 517) : s. n. : „Schauderhaft" : „horreur" : (1x)
groaznice *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 23, 14;

grosíme : (1581 CORESI, EV. 294) : s. f. : „Dicke" : „grosseur" : (1x)
grosimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 18;

grumáz : (1445 DERS / în top. *Grumazeşti*) : s. m. : „Nacken, Hals" : „nuque, cou" : (6x)
grumazii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 27, 1; 28, 11;
grumazul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 27, 6; 27, 9; 28, 12; 30, 8;

gunói : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mist" : „fumier, fumure" : (1x)
gunoiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 5;

gúră : (1306 DRĂGANU / în top. *Gura*) : s. f. : „1. Mund, 2. Öffnung" : „1. bouche, 2. ouverture" : (27x)
gura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 9; 1, 10; 4, 1; 12, 2; 15, 19; 23, 16; 32, 4; 32, 4; 34, 3; 34, 3; 36, 4; 36, 18; 36, 27; 36, 32; 44, 17; 44, 25; 44, 26; 45, 1; 48, 28; 51, 44; [2] 1, 19; 2, 16; 3, 45;
gură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 7;
gurei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 19;
gurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 8; 9, 11;

gustáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 192) : s. f. : „Geschmack" : „saveur" : (1x)
gustarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 11;

H

háină : (1581-1582 PO) : s. f. : „Kleid, Gewand" : „vêtement" : (4x)
haina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 43, 12;
haine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 28;
hainele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 41, 5;
hainile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 36, 24;

hamón : (c. 1665-1672 MS. 4389, 719/1) : s. m. : „Gebäck, Kuchen" : „gâteau" : (1x)
hamóni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 17;

havónă : (c. 1683-1686 MS. 45, 611/1) : s. f. : „Gebäck, Kuchen" : „gâteau" : (1x)
havóne *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 44, 19;

heréth → cheret

hiáră → fiară

hiére → fiere

híre → fire

hîrtíe : (1481 DERS) : s. f. : „1. Papier, 2. Rolle" : „1. papier, 2. livre" : (13x)
hîrtie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 36, 1; 36, 28; 36, 28, 36, 32;
hîrtiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 36, 6; 36,14; 36, 14; 36, 20; 36, 21; 36, 23; 36, 27; 36, 29;
o hîrtie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 36, 4;

hotár : (1392 DERS) : s. n. : „Grenze, Grenzgebiet" : „frontière, confins" : (4x)
hotar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 22;
hotarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 15, 13; 17, 3; 50, 40;

hrăní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ernähren" : „nourir" : (5x)
hrănesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 9, 14; 23, 15;
hrăni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 16;
hrănindu-se *verb gerunziu* [1] 30, 19;
să hrănesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 46, 21;

hrănít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „er-, genährt" : „nourri" : (1x)
cei hrăniţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 21;

húlă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Schmähung, Ungerechtigkeit" : „blâme, iniquité" : (1x)
hula *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 10;

hulít : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „geschmächt" : „blamé" : (2x)
hulit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 14;
hulite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 18;

I

iad : (1551-1553 ES) : s. n. : „Hölle" : „enfer" : (1x)
iad *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 5;

iar : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „aber, und" : „mais, cependant, et" : (12x)
iară *conjuncţie coord.* 1] 2, 11; 2, 32; 4, 22; 7, 7; 8, 7; 11, 21; 12, 16; 13, 17; 22, 5; 22, 27; 40, 4; 46, 27;

iărăşi : (1581 PRL) : adv. : „wiederum, abermals" : „de nouveau, encore" : (3x)
iarăşi *adv.* [1] 18, 4; 36, 15; 36, 28;

iárbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gras" : „herbe" : (4x)
iarba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 21; 12, 4;
iarbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 22; 14, 5;

iárnă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Winter" : „hiver" : (1x)
iarnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 36, 22;

iáste → fi

iátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „sieh da" : „voici, voilà" : (117x)
iată *interjecţie* [1] 1, 6; 1, 10; 1, 10; 1, 15; 1, 18; 2, 36; 3, 22; 4, 13; 4, 16; 4, 23; 4, 25; 4, 26; 5, 5; 5, 15; 6, 19; 6, 21; 6, 22; 7, 10; 7, 19; 7, 30; 8, 17; 8, 19; 9, 7; 9, 14; 9, 24; 10, 17; 10, 21; 11, 10; 11, 11; 11, 22; 12, 14; 13, 7; 13, 13; 14, 13; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 16, 7; 16, 11; 16, 13; 16, 15; 16, 20; 17, 15; 18, 3; 18, 6; 18, 11; 19, 2; 19, 6; 19, 15; 20, 4; 21, 4; 21, 8; 21, 13; 22, 17; 23, 2; 23, 5; 23, 7; 23, 15; 23, 19; 23, 29; 23, 29; 23, 30; 23, 31; 23, 39; 25, 9; 25, 32; 26, 14; 27, 14; 28, 16; 29, 16; 29, 27; 30, 3; 30, 15; 31, 8; 31, 27; 31, 31; 31, 39; 32, 3; 32, 7; 32, 24; 32, 37; 33, 6; 34, 17; 34, 22; 35, 17; 36, 12; 37, 7; 38, 5; 38, 22; 39, 6; 40, 4; 40, 10; 44, 2; 44, 11; 44, 26; 44, 27; 44, 30; 45, 4; 45, 5; 46, 25; 46, 26; 47, 2; 48, 12; 48, 40; 49, 2; 49, 5; 49, 18; 49, 21; 50, 9; 50, 18; 50, 31; 50, 41; 50, 44; 51, 1; 51, 25; 51, 36; 51, 47;

iáz : (1491 BGL) : s. n. : „Künstlicher Damm" : „étang, bief" : (1x)
iazuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 9;

ibóvnic : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. m. : „Liebhaber, Geliebter" : „amant" : (5x)
ibovnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 30; 22, 20; 22, 22; [2] 1, 20;
ibovnicului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 26;

ídol : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Götze, Idol" : „idole" : (3x)
idoli *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 18;
idolii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 22;
idolilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 9, 13;

ied : (1549 BGL) : s. m. : „Zicklein" : „chevreau" : (1x)
iezii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 40;

ieşí : (1521 NEACŞU) : v. IV : „heraus-, hinausgehen" : „sortir" : (53x)
a ieşi *verb infinitiv prezent* [1] 1, 5; 38, 21;
am ieşit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 20, 18;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 23; 9, 3; 31, 9;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 22, 11; 37, 7;
ies *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 5, 6; 17, 16; 17, 19; 51, 32;
iêse *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 9; 22, 10; 23, 19; 25, 32;
ieşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 7; 23, 15; 30, 19; 30, 19; 37, 4; 37, 11; 41, 6;
ieşind *verb gerunziu* [1] 29, 2; 38, 17;
ieşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 52, 5;
ieşiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 25; 46, 9; 50, 8;
să iasă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 11, 11;
să iasă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 4, 4; 15, 1;
va ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 30, 18; 31, 39; 38, 2; 43, 12; 44, 17; 48, 7;
vei ieşi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 37; 19, 2; 31, 4; 38, 17; 38, 18;
voiu ieşi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 18; [2] 3, 7;
vom ieşi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 15, 2;
vor ieşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 19, 10; 22, 22; 30, 16; [2] 3, 37;
au ieşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 20*;
îşi ieşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 49, 22*;

ieşíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ausgang, Exodus" : „sortie" : (8x)
ieşire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 21;
ieşirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 12;
ieşiri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 5; 4, 8; 4, 14;
ieşirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 1;
ieşirilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 13; [2] 2, 19;

ilinésc → elinesc

in : (1551-1553 ES) : s. n. : „Lein" : „lin" : (1x)
in *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 1;

ínemă → inimă

ínimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herz, Seele" : „coeur, âme" : (73x)
ale inemii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 12;
ale inimii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 13;
inema *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 10; 3, 15; 13, 22; 22, 17; 29, 13; 48, 29; 48, 36; 48, 36; 48, 41; 48, 41; [2] 1, 21; 1, 23;
inemă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 16;
inemii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 8;
inima *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 9; 4, 9; 4, 14; 4, 18; 4, 19; 5, 24; 7, 29; 9, 25; 12, 3; 17, 5; 17, 9; 19,

5; 23, 9; 23, 16; 23, 26; 24, 7; 30, 18; 31, 21; 31, 34; 32, 35; 32, 40; 32, 41; 44, 21; 49, 21; 49, 21; [2] 2, 11; 2, 18; 2, 19; 3, 21; 3, 32; 5, 17;
inimă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 21; 5, 23; 12, 11; 24, 7;
inimi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 10;
inimii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 17; 4, 4; 4, 19; 7, 23; 8, 18; 13, 10; 15, 16; 16, 11; 17, 1; 23, 17; 23, 20; 30, 20; 49, 15; 51, 45; [2] 3, 64; 5, 15;
inimile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 20; 20, 12; [2] 3, 40;
inimilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 14, 14; 23, 26;

intrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „hinein-, hereintreten" : „entrer" : (47x)
aţi întrat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 7; 44, 8;
au întrat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 34, 10; 43, 7; 43, 7;
întrară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 4, 29; 32, 23; 36, 20; 39, 3;
întraţi *verb imp. 2 pl.* [1] 41, 6;
întraţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 17, 20; 19, 2;
întrắ *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 22, 2;
întrắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 9, 20; 26, 21; 38, 11;
întrắ *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 17, 19;
întrînd *verb gerunziu* [1] 41, 7; 42, 18; [2] 1, 11;
întrîndu *verb gerunziu* [1] 36, 29;
să întraţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 42, 22; 43, 2; 42, 19; 17, 27;
să întrăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 4, 5; 8, 14; 35, 11;
să între *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [2] 1, 11;
să între *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 1, 23;
să întri *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 4; 16, 6;
să întru *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 36, 5;
va întra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 13; 32, 5; 36, 29; 43, 11; 49, 4; [2] 4, 12;
vei întra *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 34, 3;
veţi întra *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 15;
voiu întra *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 18;
vom întra *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 42, 14;
vor întra *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 17, 25; 22, 4; 27, 16; 30, 17;

intráre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Eintritt" : „entrée" : (1x)
întrării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 7;

ispití : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. in Versuchung führen, 2. prüfen" : „1. tenter, séduire, 2. mettre à l'épreuve" : (6x)
ispitesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 17, 10;
ispiteşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 20, 12;
ispitind *verb gerunziu* [1] 11, 20;
ispitit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 12, 3;
voiu ispiti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 7;
voiu ispitiiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 27;

ispitít : (c. 1573-1578 PS. SCH. 18) : adj. : „geschätzt" : „tenté" : (1x)
ispitite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 27;

ispititór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 16) : s. m. : „Prüfer" : „observateur" : (1x)
ispititoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 27;

isprávnic : (1495 DERS) : s. m. : „Aufseher, Vorsteher" : „surveillant, chef administratif d'un district" : (2x)
ispravnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 29, 21; 52, 22;

isprăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. ausrichten, zustande bringen" : „finir, accomplir, achever" : (6x)
isprăvind *verb gerunziu* [1] 7, 4;
va isprăvi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 10, 22; 25, 30;
vei isprăvi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 33; 26, 2;
veţi isprăvi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 7, 4;

iubí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben" : „aimer" : (7x)
au iubit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 25; 8, 2; 5, 31;
iubesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 22, 22;
iubi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 31, 3;
iubiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 1, 3; 1, 3;

iubíre : (a. 1550 GCR I, 2) : s. f. : „Liebe" : „affection" : (2x)
iubire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 33;
iubirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 10;

iubít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. geliebt, beliebt, 2. Geliebter" : „1. aimé, 2. bien-aimé" : (3x)
iubit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 20;
cea iubită *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 15;
cel iubit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 7;

iuţíme : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Schnauben" : „vitesse, rapidité" : (1x)
iuţimei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 16;

iví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erscheinen" : „apparaître" : (3x)
să să ivească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 13, 22;
să va ivi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 27;
să iviră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 6, 1;

izbăví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erretten" : „sauver" : (1x)
voiu izbăvi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 15, 21;

izbî́ndă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rache" : „vengeance" : (7x)
izbînda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 10; 51, 11; 51, 11; 51, 36; [2] 3, 59;
izbîndă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 20; 20, 12;

izbîndí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rächen" : „venger" : (16x)
am izbîndit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 50, 18;
izbîndesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 46, 25; 50, 18;
izbîndêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 50, 21;
izbîndiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 15;
izbîndi-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 25, 12;
să izbîndească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 46, 10;
va izbîndi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 5, 9; 5, 29; 9, 9;
voiu izbîndi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 15, 3; 23, 2; 23, 34; 51, 36; 51, 44; 51, 47;

izbîndíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „1. Sieg, 2. Rache, 3. Erfolg" : „1. Victoire, 2. Vengeance, 3. succés" : (7x)

izbîndire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 10;
izbîndirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 15; 50, 28;
izbîndirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 51, 6;
izbîndirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 46, 21; 50, 27; 50, 31;

izdărătúră → izdăritură

izdăritúră : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Vorhaltungen" : „dessein" : (2x)
izdărătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 20; 30, 20;

izgoní : (1581 CORESI, EV. 203) : v. IV : „vertreiben" : „rejetter" : (6x)
au izgonit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 30; 7, 28; 8, 9; 14, 19;
izgonind *verb gerunziu* [1] 14, 19;
voiu izgoni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 36;

izgonít : (1646 PRAV. MOLD.) : adj. : „verjact, vertrieben" : „chassé " : (1x)
izgonit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 30;

izmeníre : (c. 1683-1686 MS. 45, 580/[2]) : s. f. : „Angstgefühl" : „inquiétude " : (1x)
izmenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 21;

izmenít : (c. 1683-1686 MS. 45, 580/[2]) : adj. : „geziert" : „affecté" : (1x)
cei izmenite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 18;

iznoávă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Neuigkeit" : „nouveauté" : (4x)
iznoavă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 10; 18, 9; 24, 6; [2] 3, 9;

izvór : (1453 DERS) : s. n. : „Quelle, Brunnen" : „source, fontaine" : (4x)
izvoară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 1;
izvorul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 13; 17, 13; 51, 36;

Î

îmbărbătá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ermutigen" : „encourager" : (1x)
îmbărbătămu-ne *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 18, 12;

îmbătá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 109) : v. I : „(sich) berauschen, betrinken" : „(s')enivrer" : (10x)
am îmbătat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 25;
îmbăta-te-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 21;
îmbătatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 15;
îmbătaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 48, 26;
îmbătaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 25, 27
îmbătînd *verb gerunziu* [1] 51, 7;
să va îmbăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 10;
va îmbăta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 52;
voiu îmbăta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 14; 51, 39;

îmbătáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 240/[2]) : s. f. : „berauschender Trunk" : „boisson capiteuse" : (2x);
îmbătare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 13; 51, 52;

îmblá → umbla

îmbogăţí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „reich machen" : „s'enrichir" : (1x)
s-au îmbogăţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 27;

îmbrăcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „anziehen, bekleiden" : „(se) vêtir" : (4x)
îmbrăcară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 5;
îmbrăcaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 4;
te vei îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 4, 30;
vor îmbrăca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 9;

îmbrăcămínte : (1551-1553 ES) : s. f. : „Kleidung" : „vêtements" : (2x)
îmbrăcăminte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 27;
îmbrăcămintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 14;

îmbuná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vorzüglich machen" : „aggrandir, rendre illustre" : (1x)
a îmbuna *verb infinitiv prezent* [1] 32, 41;

împăcá : (1551-1553 ES) : v. I : „versöhnen" : „réconcilier" : (1x)
s-au împăcat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 39;

împărát : (1521 NEACŞU) : s. m. : „Kaiser" : „empereur" : (226x)
ai împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 39, 3;
al împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 1; 36, 9; 52, 3;
împărat *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 19; 23, 5; [2] 2, 6;
împărate *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 10, 7; 22, 2; 37, 19;
împăratul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 2; 15, 4; 21, 1; 21, 2; 21, 3; 21, 7; 22, 24; 24, 1; 24, 1; 24, 8; 25, 1; 25, 1; 25, 3; 25, 19; 26, 21; 26, 22; 26, 23; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 5; 27, 10; 27, 16; 28, 1; 29, 2; 29, 3; 29, 3; 29, 17; 30, 9; 32, 3; 32, 4; 32, 35; 34, 1; 34, 2; 34, 4; 34, 6; 34, 8; 34, 21; 36, 1; 36, 20; 36, 21; 36, 22; 36, 24; 36, 25; 36, 26; 36, 27; 36, 28; 36, 29; 36, 30; 37, 1; 37, 3; 37, 6; 37, 16; 37, 16; 37, 17; 37, 18; 37, 20; 38, 5; 38, 7; 38, 8; 38, 10; 38, 13; 38, 14; 38, 14; 38, 16; 38, 19; 38, 24; 38, 25; 38, 25; 38, 27; 39, 1; 40, 5; 40, 11; 40, 13; 41, 2; 41, 9; 41, 9; 41, 18; 43, 10; 44, 30; 44, 30; 44, 30; 45, 1; 46, 1; 46, 2; 46, 2; 46, 13; 46, 17; 49, 27; 49, 29; 50, 17; 50, 17; 50, 43; 51, 28; 51, 34; 51, 52; 51, 54; 52, 2; 52, 7; 52, 7; 52, 8; 52, 9; 52, 17; 52, 23; 52, 24; 52, 25; 52, 25; 52, 25; 52, 27; [2] 2, 9;
împăratului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 1, 3; 1, 3; 3, 6; 4, 9; 13, 18; 20, 5; 21, 10; 21, 11; 22, 1; 22, 6; 22, 18; 26, 1; 26, 10; 26, 18; 27, 6; 27, 7; 27, 9; 27, 11; 28, 2; 28, 4; 28, 11; 28, 14; 29, 16; 32, 1; 32, 1; 32, 2; 32, 2; 32, 3; 32, 4; 32, 36; 33, 4; 34, 2; 34, 7; 34, 21; 35, 1; 36, 1; 36, 12; 36, 17; 36, 20; 36, 21; 36, 21; 36, 26; 37, 16; 38, 3; 38, 4; 38, 5; 38, 6; 38, 7; 38, 11; 38, 15; 38, 17; 38, 22; 38, 22; 38, 23; 38, 26; 39, 1; 39, 3; 40, 9; 41, 10; 42, 11; 43, 6; 46, 2; 50, 18; 50, 18; 51, 11; 51, 31; 51, 33; 51, 53; 52, 5; 52, 6; 52, 10; 52, 11; 52, 22;
împăraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 25; 22, 4;

25, 14; 50, 41; 51, 20; 51, 27;
împăraţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 18; 2, 26; 13, 13; 17, 19; 17, 20; 19, 2; 19, 4; 25, 18; 25, 20; 25, 22; 25, 22; 25, 22; 25, 25; 25, 25; 25, 26; 32, 32; 44, 17; 44, 21; 46, 25; [2] 4, 12;
împăraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 1; 19, 13; 44, 9; 52, 26;

împărăteásă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Kaiserin" : „impératrice" : (6x)
împărăteasa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 29, 2; 49, 27;
împărătêsei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 44, 17; 44, 19;
împărătêsii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 44, 18; 44, 25;

împărătésc : (1551-1553 ES) : adj. : „kaiserlich" : „impérial" : (2x)
împărătească *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 41, 1;
împărăteşti *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 39, 4;

împărăţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „herrschen" : „régner" : (11x)
a împărăţi *verb infinitiv prezent* [1] 37, 1;
au împărăţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 34, 5;
au împărăţit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 37, 1; 52, 1; 52, 25;
împărăţêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 22, 11;
împărăţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 37, 1; 52, 1;
împărăţind *verb gerunziu* [1] 46, 1;
împărăţînd *verb gerunziu* [1] 28, 1;
va împărăţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 5;
vei împărăţi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 15;

împărăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Reich" : „royaume" : (19x)
al împărăţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 51, 54; 52, 2;
împărăţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 7; 18, 9; 34, 1; 52, 2;
împărăţii *subst. propriu fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 10; 28, 8;
împărăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 2; 27, 6; [2] 2, 2;
împărăţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 15; 10, 7; 10, 24; 15, 4; 24, 9; 25, 26; 34, 17;

împărţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „aufteilen, zerteilen" : „partager" : (2x)
am împărţit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 12, 14;
împărţitu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 34;

împărţíre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 284) : s. f. : „Teilung" : „partage" : (1x)
împărţirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 7;

împiedecá → împiedica

împiedicá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 248) : v. I : „1. (be)hindern, 2. fesseln" : „1. empêcher, 2. ligoter" : (3x)
împiêdec *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 10, 17;
a să împiedeca *verb infinitiv prezent* [1] 13, 16;
să vor împiedeca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 12;

împínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verstoßen" : „réprouver" : (1x)
împinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 7;

împíngere : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : s. f. : „Druck, Auftrieb" : „poussée, presion" : (1x)
ale împingerilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 1, 8;

împistritúră : (1682 DOS. VS., oct. 46[r]) : s. f. : „Schmuck" : „ornement" : (1x)
împistriturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 13, 23;

ímple → umple

împodobí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 53/[2]) : v. IV : „schmücken, zieren" : „orner, décorer" : (1x)
te vei împodobi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 4, 30;

împodobít : (1563 CORESI, PRAXIU 168) : adj. : „geschmückt, verziert" : „décoré" : (1x);
împodobită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 20;

împomcişá → împoncişa

împoncişá : (1620 MOXA) : v. I : „entgegenkekren, richten" : „se révolter" : (1x);
împomcişară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 7;

împotrívă : (1551-1553 ES) : adv./prep. : „gegen(über), entgegen" : „au contraire, contre" : (3x)
împotriva *prep.* [1] 50, 44;
împotrivă *adv.* [1] 49, 18*; 50, 24*;

împotriví : (1551-1553 ES) : v. IV : „sich widersetzen" : „s'opposer" : (1x)
să împotrivi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 50, 29;

împotrívnic : (1649 MARD.) : s. m. : „Widersacher" : „adversaire" : (2x)
împotrivnicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 34;
împotrivnicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 36;

împrăştiá : (1620 MOXA) : v. I : „zerstreuen" : „éparpillér" : (1x)
împrăştiaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg* [1] 13, 24;

împrejúr : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep./adv./s. : „um ... herum, in der Gegend" : „autour de, aux alentours de" : (25x)
împrejur *adv. de loc* [1] 4, 17; 6, 3; 31, 39; 46, 5; 49, 3; 50, 14; 50, 29; 51, 2; 52, 2; 52, 18; 52, 20;
împrejurul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 49, 5;
împrejurul *prep.* [1] 12, 9; 15, 14; 21, 14; 32, 44; 36, 21; 46, 14; 48, 17; 52, 5; [2] 1, 18;
împrejur *adv. de loc* [1] 9, 25*;
împrejur *adv. de loc* [1] 51, 2*;

împreuná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zusammenbringen, vereinigen, 2. zusammenkommen" : „1. unir, joindre, 2. se rejoindre" : (2x)
să împreúnă *verb indicativ prezent 3 sg* [1] 3, 20;
să împreúnă *verb indicativ prezent 3 pl* [1] 52, 26;

împreúnă : (1551-1553 ES) : adv. : „zusammen, gemeinsam" : „ensemble" : (25x)

împreună *adv.* [1] 1, 15; 3, 18; 6, 11; 6, 21; 10, 8; 11, 7; 11, 7; 13, 19; 16, 6; 18, 20; 20, 4; 29, 22; 31, 24; 38, 10; 40, 4; 41, 1; 41, 1; 41, 11; 43, 4; 48, 7; 48, 41; 49, 3; 49, 19; 50, 33; 51, 38;

împuciciúne → împuţiciune

împúnge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „stoßen" : „pousser" : (4x)
împungeaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* [1] 50, 11;
împunşi *verb participiu pl. masc. nom./ac.* [1] 37, 9; 51, 4; [2] 4, 9;

împuţiciúne : (1622 DIRB XVII/4, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Gestank" : „puanteur, fétidité" : (2x)
împuciciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 38, 6; 38, 6;

împuţináre : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „vermindern" : „se diminuer, devenir moins nombreux" : (4x)
împuţinaţi *verb participiu pl. masc. nom./ac.* [1] 44, 28;
ne împuţinăm *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 44, 18;
să vor împuţina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 30, 16;
vă împuţinaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 29, 6;

în : (1499 DERS) : prep. : „1. in, an, um, 2. bei, 3. zwischen" : „1. en, dans, à, 2. par, 3. parmi" : (584x)
în *prep.* [1] 1, 1; 1, 1; 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 5; 1, 10; 1, 18; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 27; 2, 28; 2, 33; 2, 34; 3, 6; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 244, 2; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 11; 4, 11; 4, 16; 5, 1; 5, 1; 5, 7; 5, 13; 5, 14; 5, 18; 5, 19; 5, 19; 5, 20; 5, 24; 5, 26; 5, 29; 5, 31; 6, 1; 6, 4; 6, 9; 6, 15; 6, 15; 6, 25; 7, 2; 7, 5; 7, 6; 7, 9; 7, 16; 7, 16; 7, 21; 7, 22; 7, 23; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 30; 8, 1; 8, 1; 8, 6; 8, 7; 8, 8; 8, 12; 8, 13; 8, 13; 8, 19; 8, 22; 9, 2; 9, 18; 9, 25; 10, 12; 10, 14; 11, 2; 11, 3; 11, 6; 11, 7; 11, 9; 11, 12; 11, 14; 11, 15; 11, 19; 11, 21; 11, 23; 11, 23; 12, 5; 12, 8; 12, 12; 12, 16; 13, 1; 13, 4; 13, 5; 13, 11; 13, 13; 13, 15; 13, 22; 13, 27; 14, 5; 14, 8; 14, 13; 14, 16; 14, 22; 15, 4; 15, 7; 15, 10; 15, 11; 15, 11; 15, 13; 15, 14; 15, 17; 16, 1; 16, 2; 16, 2; 16, 4; 16, 5; 16, 7; 16, 18; 16, 20; 17, 1; 17, 3; 17, 4; 17, 4; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 8; 17, 17; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 20; 17, 21; 17, 22; 17, 24; 17, 25; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 18, 4; 18, 6; 18, 14; 18, 15; 18, 18; 18, 22; 18, 23; 19, 2; 19, 5; 19, 7; 19, 7; 19, 11; 19, 11; 19, 13; 19, 14; 20, 2; 20, 2; 20, 5; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 7; 20, 8; 20, 9; 20, 10; 20, 16; 20, 17; 20, 18; 21, 6; 21, 7; 21, 7; 21, 9; 21, 10; 21, 14; 22, 3; 22, 4; 22, 7; 22, 11; 22, 12; 22, 23; 22, 23; 22, 30; 23, 6; 23, 9; 23, 11; 23, 12; 23, 13; 23, 18; 23, 26; 24, 8; 24, 8; 24, 9; 25, 1; 25, 2; 25, 3; 25, 5; 25, 13; 25, 16; 25, 24; 25, 27; 25, 29; 25, 33; 25, 33; 26, 2; 26, 2; 26, 7; 26, 9; 26, 11; 26, 14; 26, 18; 27, 2; 27, 6; 28, 1; 28, 1; 28, 1; 28, 5; 28, 14; 28, 16; 28, 17; 29, 15; 29, 16; 29, 17; 29, 18; 29, 21; 29, 21; 30, 8; 30, 20; 31, 1; 31, 2; 31, 5; 31, 5; 31, 6; 31, 9; 31, 11; 31, 15; 31, 23; 31, 23; 31, 24; 31, 24; 31, 24; 31, 28; 31, 29; 31, 32; 31, 35; 31, 37; 31, 40; 32, 1; 32, 2; 32, 3; 32, 10; 32, 10; 32, 12; 32, 12; 32, 14; 32, 15; 32, 18; 32, 20; 32, 20; 32, 20; 32, 20; 32, 24; 32, 31; 32, 32; 32, 34; 32, 36; 32, 40; 32, 42; 32, 43; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 33, 1; 33, 10; 33, 11; 33, 12; 33, 12; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 34, 2; 34, 5; 34, 6; 34, 7; 34, 13; 34, 15; 34, 21; 35, 1; 35, 6; 35, 7; 35, 10; 35, 12; 35, 17; 36, 1; 36, 1; 36, 5; 36, 5; 36, 5; 36, 8; 36, 8; 36, 9; 36, 9; 36, 9; 36, 10; 36, 10; 36, 10; 36, 10; 36, 10; 36, 14; 36, 18; 36, 20; 36, 22; 36, 23; 36, 23; 36, 30; 37, 1; 37, 1; 37, 9; 37, 11; 37, 12; 37, 20; 38, 2; 38, 4; 38, 5; 38, 6; 38, 6; 38, 6; 38, 6; 38, 9; 38, 11; 38, 13; 38, 22; 38, 23; 38, 28; 39, 1; 39, 2; 39, 2; 39, 2; 39, 2; 39, 3; 39, 4; 39, 5; 39, 7; 39, 8; 40, 1; 40, 4; 40, 5; 40, 5; 40, 5; 40, 6; 40, 6; 40, 6; 40, 10; 40, 14; 40, 15; 41, 1; 41, 4; 41, 5; 41, 7; 41, 7; 41, 8; 41, 8; 41, 9; 41, 17; 42, 10; 42, 13; 42, 16; 42, 18; 42, 22; 43, 4; 43, 5; 43, 9; 43, 9; 43, 12; 43, 12; 44, 1; 44, 1; 44, 1; 44, 1; 44, 6; 44, 6; 44, 8; 44, 9; 44, 10; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 15; 44, 15; 44, 17; 44, 17; 44, 21; 44, 22; 44, 23; 44, 26; 44, 26; 44, 27; 44, 28; 44, 28; 44, 30; 45, 1; 45, 5; 46, 2; 46, 22; 46, 27; 47, 4; 47, 6; 48, 2; 48, 5; 48, 6; 48, 11; 48, 19; 48, 20; 48, 28; 48, 28; 48, 28; 48, 37; 48, 41; 48, 44; 48, 44; 48, 44; 49, 1; 49, 1; 49, 2; 49, 3; 49, 6; 49, 7; 49, 7; 49, 15; 49, 15; 49, 19; 49, 21; 49, 25; 49, 26; 49, 29; 49, 32; 50, 3; 50, 4; 50, 4; 50, 10; 50, 11; 50, 15; 50, 16; 50, 19; 50, 19; 50, 20; 50, 20; 50, 22; 50, 25; 50, 28; 50, 32; 50, 38; 50, 39; 50, 39; 50, 40; 51, 2; 51, 4; 51, 7; 51, 16; 51, 18; 51, 26; 51, 44; 51, 47; 51, 49; 51, 49; 51, 54; 52, 1; 52, 2; 52, 2; 52, 2; 52, 4; 52, 4; 52, 8; 52, 9; 52, 9; 52, 10; 52, 10; 52, 22; 52, 23; 52, 23; 52, 24; 52, 24; 52, 25; 52, 25; 52, 25; 52, 25; 52, 25; 52, 27; [2]1, 2; 1, 8; 1, 9; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 20; 1, 21; 2, 1; 2, 4; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 12; 2, 21; 2, 21; 2, 22; 3, 6; 3, 13; 3, 30; 3, 40; 3, 52; 3, 56; 4, 3; 4, 11; 4, 18; 4, 19; 4, 20; 5, 11; 5, 11; 5, 12; 5, 19;
în *prep.* [1] 1, 16*; 2, 30*; 2, 36*; 3, 20*; 4, 30*; 5, 23*; 6, 7*; 6, 29*; 7, 6*; 7, 13*; 7, 14*; 8, 3*; 12, 16*; 12, 16*; 17, 22*; 17, 25*; 18, 4*; 18, 15*; 19, 13*; 22, 13*; 23, 16*; 23, 27*; 31, 39*; 46, 11*; 48, 8*; 48, 13*; 49, 12*; 49, 12*; 49, 17*; 50, 18*; 50, 24*; 50, 40*; 51, 18*; 51, 26*; 51, 53*; 51, 57*; 51, 57*; 51, 58*; 52, 3*; 52, 22*; [2] 1, 4*; 1, 18*; 1, 23*; 2, 22*; 3, 44*; 3, 51*; 4, 13*; 4, 17*; 5, 20*;

înaínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./prep. : „1. früher, zuerst, 2. von, (be)vor" : „1. auparavant, 2. avant" : (79x)
înainte *adv. de loc* [1] 46, 4;
înainte *adv. de timp* [1] 7, 11;
înaintea *prep.* [1] 1, 17; 2, 22; 3, 24; 7, 9; 7, 10; 7, 28; 8, 14; 9, 12; 12, 3; 12, 13; 14, 7; 14, 20; 15, 1; 15, 9; 15, 19; 16, 7; 16, 9; 17, 16; 18, 4; 18, 10; 18, 23; 19, 2; 19, 7; 19, 10; 21, 8; 26, 10; 27, 4; 28, 5; 29, 16; 31, 38; 32, 12; 32, 12; 32, 12; 32, 13; 32, 30; 34, 15; 34, 15; 34, 18; 34, 18; 35, 5; 35, 19; 36, 9; 36, 10; 36, 22; 37, 19; 38, 26; 40, 4; 40, 5; 40, 10; 40, 10; 42, 2; 43, 9; 43, 9; 44, 10; 49, 18; 49, 31; 50, 8; 50, 44; 51, 24; 52, 8; 52, 10; 52, 27; [2] 1, 6; 1, 10; 1, 23; 3, 47;
mai nainte *adv. de timp* [1] 1, 5; 1, 5; 13, 16; 13, 16; 28, 8; 28, 8; 30, 17; 33, 7; 33, 11; 34, 5; 50, 14;
mainte *adv. de timp* [2] 5, 21;
naintea *prep.* [1] 36, 7;

înált : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „hoch, Höhe" : „haut, hauteur" : (14x)
cei înalţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1]

17, 2;
cei nalte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 49, 15;
cêle înalte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 53;
cêle înalte *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 17, 3;
cel înalt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 27, 4; 32, 17;
cel înalt *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 25, 30;
Celui Înalt *subst. propriu masc. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 34; 3, 37;
înalt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 6;
înalt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 20; 32, 21;
înaltă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 19;
înalte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 19, 5;

înapói : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „hinten, rück-" : „arrière, en arrière" : (1x)
înapoi *adv. de loc* [1] 46, 5;

înarmát : (1642 CAZ. GOV. 239) : adj. : „bewaffnet" : „armé" : (1x)
înarmaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 46, 9;

înălţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erhöhen, erheben" : „lever, (s')élever" : (5x)
au înălţat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 15;
înălţă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 17;
înălţatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 29;
să va înălţa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 35;
se vor înălţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 49, 19;

înălţát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „1. erhöht, 2. Hochtrabend" : „1. elevé, 2. enflure" : (2x)
înălţat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 12;
cêle prea înălţate *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 1, 10;

înălţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Höhe, Anhöhe" : „hauteur" : (5x)
înălţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 2; 30, 15; 51, 48; 52, 18; [2] 1, 14;

înăúntru : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adv. : „innen, drinnen, hinein" : „à l'intérieur, en" : (1x)
înlăuntru *adv. de loc* [1] 31, 24;

íncă : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „1. noch, 2. auch, ebenfalls" : „1. encore, 2. aussi, de même" : (50x)
încă *adv.* [1] 2, 9; 2, 31; 3, 1; 3, 2; 3, 19; 3, 16; 3, 17; 7, 30; 11, 19; 15, 6; 16, 13; 19, 11; 20, 9; 22, 10; 22, 12; 22, 12; 23, 4; 23, 7; 23, 20; 23, 36; 28, 3; 30, 8; 31, 4; 31, 12; 31, 23; 31, 34; 31, 40; 32, 15; 32, 33; 32, 43; 33, 1; 33, 10; 33, 12; 33, 13; 36, 32; 38, 9; 40, 6; 40, 11; 42, 18; 44, 22; 44, 26; 48, 2; 49, 6; 50, 39; 51, 33; [2] 1, 9; 4, 15; 4, 17; 4, 21; 4, 22;

încălecá : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. I : „(ein Pferd) besteigen" : „monter (à cheval)" : (3x)
încălecaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 4; 46, 9;
vor încăleca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 42;

începătór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Häupter der Väter, Patriarch" : „chef de famille, patriarche" : (1x)
începătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 4;

începătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Anfang" : „commencement, début" : (4x)
începătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 3; 22, 6;
începăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 19; 4, 1;

íncépe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „beginnen" : „commencer" : (1x)
au început *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 18, 22;

íncepút : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Anfang" : „commencement" : (6x)
început *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 21; 46, 1;
începutul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 26, 1;
-nceput *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 8; 2, 17;
-nceputul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 19;

íncetá : (1551-1553 ES) : v. I : „aufhören" : „cesser" : (12x)
au încetat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 44, 10; [2] 5, 14;
încetă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 43, 1; 26, 19; [2] 3, 11;
încetează *verb imp. 2 sg.* [1] 14, 21;
încetînd *verb gerunziu* [1] 26, 8;
va înceta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 26; 47, 7;
vei înceta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 47, 6;
voiu înceta *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 26, 3;
vor înceta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 25, 37;

închegá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „gerinnen" : „se coaguler, se cailler" : (2x)
închegară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 7;
închegatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 8;

închegáre : (c. 1516-1636 GLOS. B.) : s. f. : „Gerinnen" : „coagulation" : (1x)
închegare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 33, 6;

închíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schliessen" : „fermer" : (4x)
au închis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 21, 4; 21, 9; 32, 3;
să închiseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 19;

închiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „neigen, sich verneigen" : „s'incliner" : (7x)
a să închina *verb infinitiv prezent* [1] 26, 2;
să să închine *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 13, 10;
să vă închinaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 25, 6;
s-au închinat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 16; 8, 2; 16, 10; 22, 9;

închípui : (1563 CORESI, PRAXIU 262) : v. IV : „formen, bilden, gestalten" : „imaginer, former" : (1x)
să va închipui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 23;

închisoáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 737/2) : s. f. : „Gefängnis" : „prison" : (2x)

închisoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 29, 21;
închisorii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 20, 3;

încínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gürten" : „ceindre" : (5x)
încinge *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 17;
încinge-te *verb imp. 2 sg.* [1] 6, 26;
încingeţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 8; 49, 3;
încinsără-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 10;

încíngere : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Gürtel" : „ceinture" : (3x)
încingere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 1;
încingerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 2; 13, 4;

încîlcíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 583/2) : s. f. : „Konfusion" : „confusion" : (2x)
încîlcirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 8; 13, 10;

încîlcít : (1581 PRL) : adj. : „kraus, konfus" : „vague" : (1x)
încîlcită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 27;

încleştá : (c. 1640 URECHE2 161) : v. I : „einklemmen" : „se serrer fortement" : (1x)
să încleştară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 15;

înconjurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umkreisen" : „encercler" : (5x)
încungiuraţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 5;
încungiurắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 5;
să va încungiura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 39;
vor încunjura *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 19, 9; 31, 22;

înconjuráre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 323) : s. f. : „Kreis" : „cercle" : (2x)
încungiurare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 30;
încunjurarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 19, 9;

încordá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 10) : v. I : „straff machen, spannen" : „tendre, bander" : (3x)
încoardă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 51, 3;
încordează *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 50, 29;
încordînd *verb gerunziu* [1] 50, 14;

încréde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „auf jdn. vertrauen, jdm. vertrauen" : „se fier, avoir confiance" : (1x)
să te încrezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 12, 6;

încuibá : (c. 1551-1558 PS. V. 457) : v. I : „nisten" : „nicher, faire son nid" : (1x)
încuibînd *verb gerunziu* [1] 22, 23;

încuietoáre : (1632 EUSTR. PRAV. 325, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Verschluss" : „loquet" : (1x)
încuietori *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 30;

încungiurá → înconjura

încungiuráre → înconjurare

îndărắt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „zurück" : „arrière" : (2x)
îndărăt *adv. de loc* [2] 1, 14; 2, 3;

índe : (1581 PRL) : prep. : „nach" : „vers" : (1x)
înde *prep.* [1] 48, 33;

îndelúng : (1560-1561 CORESI, TE.2) : adj. : „langwierig, lang dauernd" : „de longue durée" : (1x)
îndelungu *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 15;

îndelungáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 721/2) : s. f. : „Länge" : „longueur" : (1x)
îndelungare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 20;

îndemná : (1560-1561 CORESI, TE.2) : v. I : „anleiten, unterweisen" : „conseiller, conduire" : (1x)
îndeamnă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 43, 3;

îndestuláre : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Überfluss" : „satiété" : (1x)
îndestularea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 30;

îndireptá → îndrepta

îndireptáre → îndreptare

îndoí : (c. 1563-1583 COD. VOR2) : v. IV : „1. zweifeln" : „redoubler" : (1x)
a îndoi *verb infinitiv prezent* [1] 2, 36;

îndoít : (1581 PRL) : adj. : „verdoppelt" : „double" : (2x)
îndoită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 18;
îndoite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 17;

îndrăgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lieben, liebhaben" : „prendre en amitié" : (2x)
au îndrăgit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 24;
îndrăgiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 10;

îndrăgíre : (1581 CORESI, EV. 174) : s. f. : „Zuneigung" : „affection" : (1x)
îndrăgire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 3;

îndreptá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „recht geben" : „faire justice" : (7x)
au îndireptat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 11;
îndireptă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 11;
îndireptatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 1;
îndireptaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 21, 12;
îndireptîndu-se *verb gerunziu* [1] 15, 11;
să îndireptêze *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 33, 2;
veţi îndirepta *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 7, 2;

îndreptáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Recht" : „justice" : (2x)
îndireptarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 20;
îndireptării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 19;

îndulcí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „besänftigen, enthärten, versüßen" : „adoucir" : (1x)
au îndulcit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 6, 20;

înduráre : (a. 1633 GCR I, 81) : s. f. : „Mitleid, Erbarmen" : „pitié" : (1x)
îndurare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 3;
îndurările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 23;

înecá : (c. 1573-1578 PS. SCH. 133) : v. I : „ertränken" : „noyer" :

(2x)
înecă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 47, 2;
va îneca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 47, 2;

înfierbîntáre : (1648 NTB) : s. f. : „Erhitzen" : „échaufflement" : (1x)
înfierbîntarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 5;

înfíge → înfinge

înfínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. Niederreßen, 2. (ein)stechen" : „1. Démolissez, 2. enfoncer" : (2x)
înfipsără-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 9;
vor înfige *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 3;

înfricoşáre : (1642 ÎNV.[2]) : s. f. : „Furcht" : „frayeur" : (3x)
înfricoşare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 13;
înfricoşării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 30, 5; 48, 44;

înfricoşá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. I : „Furcht/ Angst einjagen" : „efffrayer" : (7x)
înfricoşatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 51;
înfricoşază *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 30, 13;
înfricoşaze-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 17, 18;
să înfricoşăz *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 17, 18;
să te înfricoşezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 1, 17;
să vor înfricoşa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 4;
va înfricoşa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 13;

înfricoşát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj./s. f. : „1. furchtbar, furchterregend, 2. Schreck" : „1. effroyable, 2. horreur, effroi": (2x)
înfricoşate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 13;
înfricoşate *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 30;

înfrínge : (1577 CORESI, PS.) : v. III : „besiegen" : „vaincre" : (1x)
înfrînsă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 51, 30;

înfríngere : (1581 CORESI, EV. 19) : s. f. : „Niederlage" : „défaite" : (1x)
înfrîngerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 49, 31;

înfrumuseţát : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „verschönert, geschmückt" : „embelli, enjolivé" : (1x)
înfrumuseţate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 4;

înfrumuseţáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 576/2) : s. f. : „Verschönerung, Verzieren" : „embellisement" : (1x)
înfrumseţarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 30;

înfruntá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „trotzen" : „affronter" : (1x)
înfruntă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 50, 12;

îngăduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. warten, 2. harren" : „1. attendre, 2. tarder" : (6x)
îngăduiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 3, 25;
îngăduit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 14, 19;
va îngădui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 26;
voiu îngădui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 24;
vom îngădui *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 14, 22;

îngăduíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 587/1) : s. f. : „Duldung" : „permissivité, conformité " : (1x)
îngăduíre *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 13;

îngăduiálă : (1642 CAZ. GOV. 329) : s. f. : „Duldung" : „permissivité, conformité": (1x)
îngăduiala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 8;

înghéţ : (1688 BIBLIA) : s. n. : „Frost" : „froid, gelée" : (1x)
îngheţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 36, 30;

înghiţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „schlucken" : „ingurgiter" : (3x)
au înghiţit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 44;
înghiţitu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 34;
să înghiţim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 2, 16;

îngrădíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Umzäumung" : „clôture" : (1x)
îngrădire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 9;

îngrăşá : (c. 1551-1558 PS. V. 478) : v. I : „mästen" : „(s')engraisser" : (1x)
s-au îngrăşat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 28;

îngreuiá : (c. 1567 CORESI, CAZ. 86) : v. I : „1. be-, erschweren" : „alourdir " : (1x)
îngreuié *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 7;

îngropá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ein-, be-, vergraben" : „enterrer, enfouir, ensevelir" : (11x)
a să îngropa *verb infinitiv prezent* [1] 19, 11;
am îngropat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 13, 7;
să îngroape *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 14, 16;
să vor îngropa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 2; 16, 3; 16, 5; 19, 11;
se va îngropa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 19;
se vor îngropa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 25, 33;
te vei îngropa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 20, 6;
vor îngropa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 7, 30;

îngropáre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Begräbnis" : „enterrement" : (1x)
îngropare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 19;

îngrozí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „entsetzen" : „effrayer" : (1x)
să îngrozi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 12;

înjunghiá → junghia

înlăúntru → înăuntru

înmulţí : (1551-1553 ES) : v. IV : „vermehren" : „accroître, multiplier" : (13x)
am înmulţit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 2, 22;
au înmulţit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 6;
înmulţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 5;
înmulţiră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 15, 8;
înmulţiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 30, 12; 30, 13;
să înmulţiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 46, 11;
să va înmulţi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 23;
să vor înmulţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 3;
vă înmulţiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 29, 6;

vă veţi înmulţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 3, 16;
vei înmulţi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 22;
voiu înmulţi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 30, 16;

înmulţít : (1688 BIBLIA) : adj. : „vervielfacht, multipliziert" : „multiplié" : (1x)
cea înmulţită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 2;

înnebuní → nebuni

înnegrí → negri

înnoí : (1570 CORESI, LIT.) : v. IV : „erneuern" : „renouveler, refaire" : (2x)
înnoiêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 5, 21;
înnoiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 4;

înnoitúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 576/2) : s. f. : „Erneuerung" : „restauration" : (1x)
înnoitúri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 4;

înrădăciná : (1563 CORESI, PRAXIU 253) : v. I : „(ein)wurzeln lassen" : „prendre racine, s'enraciner" : (1x)
să înrădăcinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 2;

îns(ul), **însa** : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „er, sie" : „il, elle" : (11x)
însa *pron. pers. 3 fem. sg. nom./ac. acc.* [1] 26, 15; [2] 5, 18;
însele *pron. pers. 3 fem. pl. nom./ac. acc.* [1] 11, 11; 17, 19;
însul *pron. pers. 3 masc. sg. nom./ac. acc.* [1] 17, 8; 18, 16; 23, 14; 30, 18; 50, 3; 51, 43;
înşii *pron. pers. 3 masc. pl. nom./ac. acc.* [1] 21, 7;

ínsă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „indessen" : „pourtant" : (10x)
însă *conjuncţie coord.* [1] 3, 13; 3, 20; 3, 22; 10, 23; 12, 1; 26, 24; 28, 7; 48, 27; [2] 2, 16; 3, 3;

înstrăiná : (1577 CORESI, PS.) : v. I : „sich entfremden" : „s'éloigner" : (12x)
a te înstreina *verb infinitiv prezent* [2] 4, 22;
am înstreinat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 29, 7;
au înstreinat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 4;
au înstriinat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 40, 7;
au streinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 24, 1;
înstreină-să *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 4;
înstreinaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 8;
să înstriiná *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 19;
să înstreinêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 43, 3;
s-au înstreinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 52, 25;
va înstriina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 43, 12;
vor înstreina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 4;

înstrăináre : (**străináre** : 1581 CORESI, EV. 206) : s. f. : „Exil, Verbannung" : „exil" : (22x)
ai înstreinării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 29, 1;
a înstreinării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 29, 1;
înstreinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 11; 17, 17; 29, 25;
înstreinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 28, 4; 28, 6; 29, 4; 30, 15; 33, 11; [2] 1, 8
înstreinările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 32, 44;
înstriinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 19; 43, 11; 46, 19; 48, 11;
înstriinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 27; 31, 23; 33, 7;
striinare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 7;
striinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 29, 17; 30, 3;

înstrăinát : (1581 CORESI, EV. 481) : s. m. : „Entfremdung" : „éloigné" : (2x)
cei streinaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 5;
înstreinat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 3;

înşălá → înşela

înşălá → înşeua

înşelá : (1551-1553 ES) : v. I : „betrügen, hintergehen, täuschen" : „tromper, duper, tricher" : (4x)
ai înşălat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 4, 10;
înşălară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 38, 22;
înşălînd *verb gerunziu* [1] 4, 10;
să va înşăla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 20, 10;

înşelăciúne : (c. 1551-1558 PS. V. 467) : s. f. : „Täuschung" : „tromperie" : (2x)
înşelăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 17;
înşălăciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 32;

înşeuá : (**înşălá** : 1683 DOS. PAR. 205) : v. I : „satteln" : „seller" : (1x)
înşălaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 4;

întărí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(ver)stärken, kräftigen, befestigen" : „fortifier, renforcer" : (18x)
am întărit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 21, 10;
au întărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 4; 34, 18;
întărêşte-te *verb imp. 2 sg.* [1] 31, 21;
întări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 4;
întăriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 21; 35, 16;
întăritu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 6;
întăriţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 1;
te întărişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 20, 7;
să întărească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 28, 6;
să întăresc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 11, 5;
să întări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 4; [2] 1, 17;
va întări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 20; 51, 48;
voiu întări *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 12; 24, 6;

întărít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „festgesetzt" : „ferme" : (1x)
întărită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 12;

întăritá → întărîta

întărîtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. erregen, 2. verschwören" : „1. irriter, 2. conspirer" : (3x)
întăritá *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 50, 34; [2] 2, 6;
te-ai întărîtat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 22, 15;

întărîtáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erregung" : „irritation, énervement" : (1x)
întărîtare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 37;

întínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ausstrecken, sich erstrecken" : „(s')étendre, tendre" : (19x)
au întins *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 26;
au întins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 11; 51, 15;
întindeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 9;
întinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 9; [2] 1, 11; 1, 14; 1, 18; 2, 4; 2, 6; 2, 8; 3, 12;
întinseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 9, 3;
întinză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 51, 3;
va întinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 40; 49, 21;
voiu întinde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 12; 15, 6; 51, 25;

întíns : (1559-1560 BRATU) : adj. : „ausgedehnt" : „étendu" : (3x)
întins *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 27;
întinsă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 5;
întinsu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 29;

întîmpiná : (**tîmpiná** : înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „entgegengehen, -kommen, -treten" : „aller à la rencontre de" : (2x)
întimpinắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 22;
întimpine-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 27, 15;

întîmpináre → tîmpinare

întîmplá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „sich ereignen" : „survenir" : (1x)
a să întîmpla *verb infinitiv prezent* [1] 32, 23;

întoárce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „kehren, wenden, drehen, versetzen, wiedergewinnen" : „tourner, retourner, ramener, muter, transférer, recouvrer" : (112x)
am întorsu *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 33, 5;
ar fi întorsu *verb cond.-opt. perfect 3 pl.* [1] 23, 22;
a să întoarce *verb infinitiv prezent* [1] 8, 5; 9, 5; 30, 18;
aţi întorsu *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 23, 36;
au întors *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 27; 14, 3;
au întorsu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 41, 16;
întoarcă-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 2, 35; 18, 11;
întoarce *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 25; 31, 18; 37, 19; [2] 5, 21;
întoarce *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 17;
întoarce-te *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 12; 31, 21; 31, 21;
întoarceţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 1, 13; 3, 14; 3, 22; 6, 9; 25, 5; 35, 25;
întoarsă-să *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 15;
întoarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 10; 48, 39; [2] 2, 3; 2, 8; 3, 3;
întoarseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 32, 33;
întoarseră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl* [1] 30, 6;
întoarseră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 10;
întorcîndu-se *verb gerunziu* [1] 3, 1;
întorcîndu-vă *verb gerunziu* [1] 3, 22;
întorcu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 21, 4;
întorşu-mă *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 1, 14;
m-am întorsu *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 4, 28;
mă voi întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 15;
mă voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 18;
ne vom întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 3, 39; 5, 21;
s-au întors *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 34, 15; 43, 5; 46, 5;
s-au întors *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 7; 4, 8;
s-au întorsu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 47, 4;
să întoarcă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 16; [2] 1, 12; 1, 20; 2, 14;
să întoarce *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 8, 4; 8, 4;
să întoarsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 34, 10;
să întoarceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 29, 10;
să întoarse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 10; 8, 5; 49, 23; [2] 1, 9; 1, 21;
să întorci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 18, 20;
să mă întorc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 38, 26;
să să întoarcă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 5, 3; 36, 3; 44, 5; 44, 14; 44, 14;
să să întoarcă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 23, 14; 28, 6;
să va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 1; 4, 1; 4, 1; 15, 5; 18, 8; 22, 10; 22, 12; 23, 20; 30, 20; 50, 9;
să vă întoarceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 3, 19;
să vor întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 12, 16; 15, 19; 24, 7; 26, 3; 30, 18; 36, 7; 37, 7; 44, 14; 50, 16;
te-ai întors *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 21;
te întoarce *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 7; 40, 5;
te întorceai *verb indicativ imperfect 2 sg.* [1] 3, 1;
te vei întoarce *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 15, 19; 15, 19;
va întoarce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 24;
v-aţi întors *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 34, 16;
voiu întoarce *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 28, 3; 30, 3; 30, 3; 30, 15; 31, 23; 32, 37; 32, 40; 32, 44; 33, 7; 33, 11; 34, 22; 42, 12; 31, 13;

întoárcere : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Rück-, Wieder-, Heimkehr": „action de tourner, retourner, renverser" : (1x)
întoarcere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 5;

întrá → intra

întráre → intrare

ínt̂re : (1451 DERS / în top. *Untre*) : prep. : „vor" : „devant" : (3x)
între *prep.* [1] 8, 12; 52, 5; 52, 5;

întrebá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „fragen" : „demander" : (11x)
întreabă *verb imp. 2 sg.* [1] 21, 2;
întreba *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 37, 16;
întrebară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 17; 38, 27;
întrebaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 16; 18, 13; 30, 6;
întreba-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 38, 14;
întreba-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 5;
vor întreba *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 33; 30, 12;

întréce : (c. 1573-1578 PS. SCH. 23) : v. III : „überhollen" : „depasser" : (1x)
întreci *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 48, 19;

întristá : (1551-1553 ES) : v. I : „betrüben, traurig machen" : „rendre/ devenir triste, s'affliger, s'attrister" : (1x)
se va întrista *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 49, 16;

într- → întru

ínțru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „in, an, um" : „en, dans, à" : (224x)
într- *prep.* [1] 17, 8; 17, 19; 23, 14; 26, 15; 31, 30; 36, 4; 50, 3; 51, 43; 51, 55;
întru *prep.* [1] 1, 2; 2, 5; 2, 6; 2, 19; 2, 20; 2, 22; 2, 23; 2, 24; 2, 24; 2, 33; 2, 37; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 8; 3, 9; 3, 10; 3, 20; 3, 21; 3, 22; 3, 24; 4, 2; 4, 2; 4, 9; 4, 14; 4, 29; 5, 2; 5, 6; 5, 7; 5, 9; 6, 6; 6, 7; 6, 16; 6, 21; 6, 27; 7, 10; 7, 22; 7, 22; 7, 23; 8, 5; 8, 6; 8, 9; 8, 16; 8, 19; 8, 21; 9, 8; 9, 15; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 23; 9, 23; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 13; 10, 16; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 12, 4; 12, 5; 12, 6; 13, 10; 14, 9; 14, 10; 14, 12; 14, 13; 15, 10; 16, 6; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 18; 17, 3; 17, 4; 17, 6; 17, 19; 17, 24; 18, 13; 18, 23; 19, 4; 19, 9; 19, 9; 19, 12; 19, 13; 20, 14; 20, 14; 20, 14; 22, 15; 22, 21; 22, 22; 23, 9; 23, 12; 23, 12; 23, 13; 23, 14; 23, 14; 23, 17; 23, 24; 23, 27; 23, 27; 23, 28; 23, 28; 23, 32; 23, 32; 25, 11; 25, 29; 25, 31; 26, 4; 27, 9; 27, 9; 27, 15; 28, 1; 28, 5; 28, 10; 28, 11; 29, 7; 29, 8; 29, 17; 29, 18; 30, 6; 31, 9; 31, 13; 31, 20; 31, 22; 31, 32; 31, 38; 32, 3; 32, 19; 32, 20; 32, 23; 32, 29; 32, 29; 32, 34; 32, 38; 32, 38; 33, 10; 33, 13; 36, 5; 36, 30; 38, 6; 38, 22; 41, 6; 42, 3; 42, 3; 42, 5; 42, 10; 42, 20; 44, 7; 44, 8; 44, 8; 44, 23; 44, 23; 44, 25; 46, 8; 46, 18; 46, 19; 46, 21; 47, 2; 48, 7; 48, 11; 48, 27; 49, 14; 49, 14; 50, 2; 50, 23; 50, 23; 50, 39; 50, 46; 51, 6; 51, 17; 51, 20; 51, 21; 51, 21; 51, 22; 51, 22; 51, 23; 51, 23; 51, 27; 51, 30; 51, 39; 51, 41; 51, 43; 51, 57; [2] 1, 2; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 13; 1, 13; 1, 19; 1, 21; 2, 3; 2, 9; 2, 20; 3, 3; 3, 5; 3, 10; 3, 23; 3, 59; 4, 2; 4, 6; 4, 8; 4, 10; 4, 14; 4, 15; 4, 20; 4, 20;
într- *prep.* [1] 15, 8*;
întru *prep.* [1] 7, 4*; 7, 4*; 29, 27*;

întrutotţiitór : (1642 CAZ. GOV. 307) : adj. : „allherrscher" : „tout-puissant" : (1x)
cel întrutotţiitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 32, 19;

întunecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „ab-, verdunkeln" : „s'obscurcir, devenir sombre" : (7x)
a întuneca *verb infinitiv prezent* [1] 13, 16;
întunecắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 1;
întunecắ-să *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 8;
întunece *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 4, 28;
mă întunecaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 8, 21;
s-au întunecat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 5, 17;
să întunecară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 2;

întunecós : (1642 CAZ. GOV. 175) : adj./s. : „dunkel" : „sombre" : (2x)
cêle întunecoase *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 5;
întunecoşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 16;

întunéric : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Finsternis, Dunkel" : „ténèbres, obscurité" : (3x)
întunêrec *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 16; 51, 34; [2] 3, 2;

înturná : (1551-1553 ES) : v. I : „kehren, wenden, drehen" : „tourner, retourner, ramener" : (13x)
au înturnat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 41, 16;
înturnară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 38, 22;
înturna-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 44, 28;
să înturnară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 14; 46, 21;
să ne înturnăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 46, 16;
să va înturna *verb viitor 1 indicativ 3 sg* [1] 46, 26;
să vor înturna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 12; 22, 27; 31, 8; 31, 16; 37, 7;
voiu înturna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 22;

înţelegătór : (1559-1560 BRATU) : adj. : „sachverständig, -kundig" : „intelligent, avisé" : (1x)
înţelegătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 11;

înţelége : (1521 NEACŞU) : v. III : „verstehen" : „comprendre" : (3x)
a înţelêge *verb infinitiv prezent* [1] 9, 23;
înţeleagă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 11;
va înţelêge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 5;

înţelenít → ţelenit

înţelepciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weisheit" : „sagesse" : (6x)
înţelepciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 9; 49, 6;
înţelepciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 22; 10, 11; 49, 6; 51, 15;

înţelépt : (1521 NEACŞU) : adj./s. : „1. Weise, 2. weise" : „1./2. sage" : (7x)
înţelept *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. neart.* [1] 50, 9;
înţeleptul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 22;
înţelepţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 8;
înţelepţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 9; 10, 7; 51, 52;
înţelepţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 50, 35;

învălitúră → învelitură

învăluí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „wickeln" : „rouler" : (1x)
învăluind *verb gerunziu* [1] 46, 7;

învăţá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. lehren, 2. lernen" : „1. enseigner, 2. apprendre" : (12x)
ai învăţat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 21;
am învăţat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 32, 33;
au învăţat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 9, 13; 12, 16;
învăţaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 9, 19;
învăţaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 10, 2;
învăţaţi *verb participiu pl. masc.* [1] 13, 23;
învăţă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 9, 5;
învăţînd *verb gerunziu* [1] 12, 16;
mă învăţaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 18;
vor învăţa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 34; 12, 16;

învăţătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lehre, Belehrung" : „enseignement, étude" : (7x)
învăţătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 27;
învăţătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 30; 5, 3;

32, 33; 35, 12; 17, 23;
învăţături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 21;

învechí → vechí

învelitúră : (1649 MARD.) : s. f. : „Hülle" : „voile, protection, refuge" : (1x)
învălitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 12;

învîrtejí : (1620 MOXA) : v. IV : „zurückkehren" : „se retourner, revenir" : (1x)
învîrtejindu-se *verb gerunziu* [1] 23, 19;

învîrtejíre : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Kreislauf " : „tourbillon" : (1x)
învîrtejiri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 16;

învîrtoşá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „härten" : „se durcir" : (3x)
au învîrtoşat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 25; 17, 23; 19, 15;

J

jále : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jammer" : „désolation" : (4x)
jale *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 26; 9, 18; 9, 19; 31, 15;

jăfuít → jefuit

jălí → jeli

jefuí : (înc. sec. XVII IORGA B. I 15, *ap.* DA) : v. IV : „plündern, rauben" : „ravir, piller" : (1x)
jehuind *verb gerunziu* [1] 50, 10;

jefuít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 753/2) : s. m. : „Plündern" : „spolié, volé" : (2x)
cel jăfuit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 3;
cel jefuit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 12;

jehuí → jefui

jelí : (1563 CORESI, PRAXIU 98) : v. IV : „(be)klagen, (be)trauern" : „plaindre, déplorer" : (1x)
jălească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 4, 28;

jértfă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Opfer" : „offrande" : (6x)
jîrtvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 10;
jîrtve *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 21; 14, 12; 17, 26;
jîrtvele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 20; 7, 20;

jertfélnic : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Altar" : „autel" : (1x)
jîrtăvnicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 7;

jertfí : (1581-1582 PO) : v. IV : „opfern" : „sacrifier" : (4x)
au jîrtvuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 16;
jîrtvuia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 28;
să jîrtvuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 44, 5;
să să jîrtvuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 11, 19;

jícniţă → jitniţă

jídov : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Jude" : „Juif" : (10x)
al jidovilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 38, 19;
jidov *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 9;
jidovcă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 9;
jidovii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 26, 2; 40, 15; 41, 3; 40, 11; 44, 1;
jidovilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 32, 12;
jidovul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 34, 14;

jidóvcă → jidov

jidovíme : (1673 DOS. PS. V. 134) : s. f. : „Judenvolk" : „les Judéens" : (2x)
jidovimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 1; 14, 2;

jítniţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Speicher" : „grenier" : (2x)
jicniţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 26;
jitniţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 8;

jîrtắvnic → jertfelnic

jî́rtvă → jertfă

jîrtvuí → jertfi

joc : (1551-1553 ES) : s. n. : „Spiel" : „jeu" : (1x)
jocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 5, 15;

jos : (1486 DERS / în top. *Giosani*) : adv. : „unten, hinunter" : „en bas, bas" : (2x)
jos *adv. de loc* [1] 31, 35; 38, 11;

jucá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „spielen" : „jouer" : (4x)
aţi jucat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 50, 11;
joacă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 30, 16; 31, 4;
jucînd *verb gerunziu* [1] 15, 17;

jucăreá → jucărie

jucăríe : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 559) : s. f. : „Unverschämtheit, Widersetzlichkeit" : „résistance, opposition" : (1x)
jucăreaia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 49, 15;

judecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „richten, urteilen" : „juger" : (16x)
au judecat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 28; 5, 28; 22, 16;
judecat-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 57; 3, 58;
judecaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 21, 12;
judecắ-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 25, 31;
judecînd *verb gerunziu* [1] 11, 20;
judecîndu-să *verb gerunziu* [1] 15, 10;
mă judec *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 2, 36;
mă voiu judeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 9; 2, 9;
să júdecă *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 3, 35;
să judece *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 30, 11;
va judeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 50, 34;
voiu judeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 51, 36;

judecátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gericht, 2. Urteil" : „1. jugement, 2. réflexion" : (37x)
judecata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 1; 5, 4; 5, 5; 5, 28; 5, 28; 5, 28; 22, 16; 22, 16; 25, 31; 30, 11; 30, 15; 32, 7; 32, 8; 51, 9; 51, 10; [2] 3, 58;
judecată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 16; 4, 2; 7,

4; 9, 23; 10, 23; 17, 11; 21, 12; 22, 3; 22, 13; 22, 15; 23, 5; 26, 11; 26, 16; 46, 27; 48, 21; 50, 34; 52, 7;
judecăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 1;
judecăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 12; 8, 7; [2] 3, 57;

jug : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Joch" : „joug" : (10x)
jug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 5; 28, 14;
jugul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 20; 27, 6; 27, 9; 28, 2; 28, 4; 28, 11; 30, 8; [2] 3, 27;

jumătáte : (1403 DERS / în antr. *Jumetate*) : s. f. : „Hälfte" : „moitié" : (1x)
jumătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 11;

júncă → junc

junc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./f. : „Färse, Jungkuh" : „génisse" : (1x)
juncă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 20;

junghiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. abstechen, schlachten, 2. opfern" : „1. juguler, abattre, 2. sacrifier" : (4x)
junghe *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 8; 52, 8;
junghiară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 7;
voiu junghea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 19, 7;

junghiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erstechen" : „action de poignarder" : (9x)
jungherii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 12, 3; 19, 6;
junghiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 3; 15, 3; 25, 34; 46, 21; 48, 15; 50, 27; 51, 40;

jurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schwören" : „jurer" : (13x)
ai jurat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 32, 22;
am jurat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 11, 5; 49, 12;
a să jura *verb infinitiv prezent* [1] 12, 16; 12, 16;
juraţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 8;
m-am jurat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 5;
s-au jurat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 14;
să jura *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 7;
să jurắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 38, 16; 40, 9;
să júră *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 5, 2;
va jura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 2;

jurămînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schwur, Eid" : „serment" : (1x)
jurămîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 11, 5;

L

la : (1471 DERS / în top. *La* Fîntîniţe) : prep. : „an, zu, bei, in, nach" : „à, en, près de, vers" : (616x)
la *prep.* [1] 1, 2; 1, 3; 1, 3; 1, 16; 1, 16; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 2, 2; 2, 6; 2, 7; 2, 10; 2, 10; 2, 29; 3, 1; 3, 8; 3, 11; 3, 13; 3, 14; 3, 17; 4, 5; 4, 23; 4, 29; 4, 29; 5, 13; 5, 19; 5, 19; 5, 20; 5, 21; 5, 21; 5, 23; 5, 31; 6, 3; 6, 12; 6, 13; 6, 19; 6, 25; 6, 29; 7, 8; 7, 11; 7, 17; 7, 23; 7, 23; 8, 2; 8, 6; 8, 8; 8, 14; 8, 15; 8, 17; 8, 17; 9, 3; 9, 9; 9, 11; 9, 15; 9, 15; 9, 20; 9, 25; 9, 25; 10, 15; 11, 14; 11, 14; 11, 16; 11, 16; 11, 17; 12, 2; 12, 11; 12, 12; 12, 12; 12, 15; 12, 15; 13, 4; 13, 5; 13, 6; 13, 7; 13, 7; 13, 10; 13, 16; 13, 16; 14, 3; 14, 3; 14, 16; 14, 18; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 4; 15, 4; 16, 6; 16, 6; 16, 12; 16, 12; 16, 14; 17, 3; 17, 11; 17, 11; 17, 26; 18, 2; 18, 3; 19, 2; 19, 2; 19, 4; 19, 13; 19, 13; 19, 14; 20, 2; 20, 2; 20, 4; 20, 5; 20, 12; 20, 12; 21, 4; 21, 9; 22, 1; 22, 6; 22, 9; 22, 13; 22, 17; 22, 17; 22, 17; 22, 17; 22, 20; 22, 20; 22, 25; 22, 26; 22, 27; 22, 28; 23, 3; 23, 8; 23, 15; 23, 17; 23, 17; 23, 18; 23, 20; 23, 22; 24, 1; 24, 5; 24, 6; 24, 9; 24, 10; 25, 3; 25, 31; 25, 33; 25, 35; 25, 35; 26, 1; 26, 2; 26, 2; 26, 6; 26, 8; 26, 10; 26, 11; 26, 15; 26, 17; 26, 18; 26, 21; 26, 22; 26, 23; 26, 24; 27, 2; 27, 13; 27, 16; 28, 3; 28, 6; 28, 7; 28, 7; 28, 12; 29, 1; 29, 3; 29, 6; 29, 6; 29, 7; 29, 10; 29, 21; 29, 21; 29, 21; 29, 21; 29, 23; 29, 24; 30, 3; 30, 8; 30, 13; 31, 6; 31, 10; 31, 17; 31, 21; 31, 21; 32, 2; 32, 2; 32, 5; 32, 8; 32, 18; 32, 19; 32, 24; 32, 25; 32, 29; 32, 29; 32, 33; 32, 37; 33, 8; 33, 9; 33, 11; 34, 3; 34, 5; 34, 7; 34, 10; 34, 17; 35, 2; 35, 2; 35, 2; 35, 4; 35, 4; 35, 11; 36, 5; 36, 5; 36, 12; 36, 12; 36, 13; 36, 14; 36, 14; 36, 15; 36, 20; 36, 21; 36, 21; 37, 4; 37, 7; 37, 12; 37, 14; 37, 15; 37, 15; 37, 17; 37, 19; 37, 20; 38, 3; 38, 7; 38, 7; 38, 11; 38, 14; 38, 19; 38, 26; 39, 7; 39, 8; 40, 1; 40, 4; 40, 6; 40, 6; 40, 10; 40, 12; 40, 12; 40, 13; 41, 1; 41, 3; 41, 5; 41, 10; 41, 11; 41, 12; 41, 12; 41, 16; 41, 17; 42, 12; 42, 14; 42, 15; 42, 16; 42, 17; 42, 18; 42, 18; 42, 18; 42, 19; 43, 2; 43, 3; 43, 7; 43, 7; 43, 8; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 44, 1; 44, 3; 44, 4; 44, 8; 44, 8; 44, 14; 44, 15; 44, 20; 44, 20; 46, 2; 46, 2; 46, 3; 46, 10; 46, 14; 46, 14; 46, 16; 47, 2; 48, 4; 48, 9; 48, 11; 48, 14; 48, 18; 48, 18; 48, 21; 48, 28; 48, 34; 48, 34; 48, 35; 48, 35; 48, 39; 49, 1; 49, 5; 49, 13; 49, 13; 49, 13; 49, 18; 49, 27; 49, 30; 49, 31; 50, 2; 50, 5; 50, 5; 50, 16; 50, 16; 50, 19; 50, 19; 50, 27; 50, 29; 50, 29; 50, 44; 50, 44; 51, 2; 51, 8; 51, 9; 51, 9; 51, 9; 51, 10; 51, 11; 51, 13; 51, 24; 51, 32; 51, 35; 51, 46; 51, 46; 51, 50; 51, 54; 51, 56; 52, 3; 52, 4; 52, 4; 52, 5; 52, 7; 52, 9; 52, 9; 52, 10; 52, 14; 52, 17; 52, 20; 52, 20; 52, 20; 52, 25; 52, 26; 52, 27; [2] 1, 5; 1, 7; 1, 11; 1, 11; 2, 1; 2, 2; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 19; 2, 20; 2, 21; 3, 2; 3, 2; 3, 12; 3, 14; 3, 17; 3, 18; 3, 21; 3, 26; 3, 40; 3, 55; 3, 56; 4, 4; 4, 5; 4, 9; 4, 15; 4, 17; 4, 17; 5, 2; 5, 2; 5, 6; 5, 14;
la *prep.* [1] 1, 15*; 2, 5*; 2, 25; 2, 35*; 2, 36*; 2, 36*; 3, 1*; 3, 18*; 3, 18*; 3, 19*; 4, 5*; 4, 6*; 4, 8*; 4, 10*; 4, 15*; 4, 18*; 14, 19*; 4, 28*; 5, 6*; 5, 6*; 6, 1*; 6, 8*; 6, 13*; 6, 13*; 6, 13*; 6, 20*; 6, 22*; 6, 22*; 7, 11; 8, 3*; 8, 3*; 8, 6*; 8, 10; 8, 10*; 8, 10*; 8, 10*; 8, 16*; 8, 16*; 8, 19*; 9, 2*; 9, 10*; 9, 25*; 10, 9*; 10, 12*; 10, 21*; 11, 15*; 11, 19*; 11, 20*; 12, 12*; 12, 14*; 12, 3*; 13, 20*; 13, 21*; 15, 20*; 16, 4*; 16, 12*; 16, 14*; 16, 14*; 16, 18*; 17, 5*; 17, 11*; 17, 26*; 18, 1*; 18, 11*; 8, 14*; 18, 14*; 18, 18*; 18, 18*; 18, 18*; 18, 21*; 20, 4*; 20, 10*; 21, 1*; 23, 8*; 23, 8*; 23, 14*; 23, 15*; 23, 16*; 23, 16*; 23, 19*; 23, 20*; 23, 22*; 23, 29*; 24, 10*; 25, 5*; 25, 9*; 25, 10*; 25, 26*; 25, 30*; 25, 30*; 25, 32*; 25, 32*; 31, 8*; 26, 1*; 26, 3*; 26, 20*; 27, 8*; 27, 16*; 28, 1*; 28, 6*; 28, 11*; 28, 12*; 29, 4*; 29, 17*; 29, 22*; 30, 1*; 30, 8*; 30, 16*; 31, 8*; 31, 8*; 31, 39*; 32, 7*; 32, 8*; 32, 17*; 34, 1*; 34, 8*; 34, 21*; 31, 34*; 31, 34*; 31, 39*; 31, 39*; 31, 40*; 31, 40*; 32, 1*;

32, 24*; 32, 27*; 32, 40*; 34, 22; 35, 1*; 35, 25*; 36, 7*; 37, 4*; 37, 4*; 37, 8*; 37, 10*; 37, 11*; 37, 11*; 37, 16*; 37, 16*; 38, 22*; 38, 28*; 39, 1*; 40, 1*; 40, 13*; 41, 5*; 41, 5*; 41, 5*; 41, 5*; 41, 16*; 41, 16*; 42, 1*; 42, 1*; 42, 4*; 42, 8*; 42, 8*; 43, 13*; 44, 5*; 44, 5*; 44, 12*; 44, 12*; 44, 12*; 46, 10*; 46, 15*; 46, 20*; 46, 24*; 46, 27*; 47, 2*; 48, 2*; 48, 3*; 48, 13*; 48, 17*; 48, 18*; 48, 33*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 36*; 49, 13*; 49, 18*; 50, 3*; 50, 8*; 50, 15*; 50, 28*; 50, 29*; 50, 41*; 50, 41*; 50, 44*; 50, 45*; 51, 5*; 51, 5*; 51, 6*; 51, 16*; 51, 25*; 51, 26*; 51, 27*; 51, 26*; 51, 34*; 51, 40*; 51, 48*; 51, 50*; 51, 54*; 52, 1*; 52, 5*; 52, 6*; 52, 27*; [2] 3, 32*; 3, 39*;

lácrămă → lacrimă

lácrimă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Träne" : „larme" : (8x)
lacrămi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 18; 9, 1; 9, 17; 13, 17; 14, 17;
lacrămile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 31, 16; [2] 1, 3; 2, 11;

lanţ : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. n. : „Kette" : „chaîne" : (4x)
lanţuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 27, 1; 28, 14; 28, 14;
lanţurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 28, 10;

lápte : (1517 DERS / în top. Lacul *Laptelui*) : s. n. : „Milch" : „lait" : (3x)
lapte *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 5; 32, 22;
laptele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 4, 7;

larg : (1428 DERS) : adj. : „breit" : „large, vaste, étendu" : (1x)
largi *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;

laţ : (1496-1507 DERS) : s. n. : „Schlinge" : „piège" : (5x)
laţu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 43; 48, 44;
laţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 5, 27;
laţuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 26; 18, 22;

láudă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lob(preisung)" : „louange" : (2x)
laudă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 26; 33, 9;

lăcáş → locaş

lăcomíe : (1563 CORESI, PRAXIU 267) : s. f. : „Gier" : „avidité" : (1x)
lăcomiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 17;

lăcuí → locui

lăcuínţă → locuinţă

lăcuitór → locuitor

lăcústă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heuschrecke" : „sauterelle" : (3x)
lăcusta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 46, 23;
lăcuste *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 14;
lăcustelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 51, 27;

lămurí : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 241) : v. IV : „eläutern, klären" : „préciser" : (1x)
voiu lămuri *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 7;

lănţúg : (1643 VARLAAM, C. 82) : s. n. : „Joch" : „joug" : (1x)
lănţuşăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 28, 12;

lănţúş → lănţug

lărgí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erweitern, ausdehnen, ausbreiten" : „élargir, étendre" : (1x)
lărgit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 24;

lăsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „lassen, verlassen" : „laisser, quitter, abandonner" : (10x)
au lăsat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 43, 6;
lăsară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 34, 11; 48, 28;
lăsat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 12, 7;
lăsatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 52, 13;
lăsaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 5, 10;
lăsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 25, 38;
să lase *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 49, 10;
voiu lăsa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 27, 9;
vor lăsa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 49, 8;

lăsáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Rest" : „reste" : (1x)
lăsare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 8;

lăţí : (c. 1640 URECHE, *ap.* TIKTIN) : v. IV : „breitmachen, ausverbreiten" : „étendre, élangir " : (1x)
s-au lăţit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 53;

lăudá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „loben, rühmen, lobpreisen" : „louer, célébrer, glorifier, se vanter" : (10x)
lăudaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 13; 31, 5; 31, 7;
să laudă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 23;
să laude *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 23;
să să laude *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 23;
vor lăuda *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 2;

leac : (1581 PRL) : s. n. : „(Heil-)Mittel, Heilung" : „remède" : (1x)
leac *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 33, 6;

legá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. zusammen-, an-, festbinden, -knüpfen, 2. fesseln" : „1. lier, nouer, 2. ligoter" : (2x)
era legat *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 33, 1;
vei lega *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 51, 58;

legát : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. m. : „Gefangener" : „prisonnier" : (3x)
cei legaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 1;
legatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 29, 2;
legaţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 33;

legătúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Bindung, Verbindung, 2. Verschwörung" : „1. lien, 2. complot, conspiration" : (7x)
legătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 32;
legătură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 9;
legături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 5; 27, 1; 49, 8;
legăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 20; 30, 8;

lége : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Gesetz, Gebot, 2. Glaube" : „1. loi, commendement, 2. religion" : (15x)

lêge *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 8; 31, 17; 49, 11; [2] 2, 9;
lêgea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 19; 8, 8; 9, 12; 16, 10; 18, 18; 23, 27; 44, 23; [2] 3, 34;
legile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 26, 4; 31, 34; 31, 38;

legiuíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 765/1) : s. f. : „Gesetz" : „loi" : (1x)
legiuirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 3;

lemn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Baum, 2. Holz" : „1. arbre, 2. bois" : (20x)
lemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 3; 10, 8; 11, 19; 17, 2; 28, 14;
lêmne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 14; 7, 17; 46, 22;
lêmnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 6, 6; [2] 5, 4;
lemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 13;
lemnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 20; 3, 6; 3, 9; 3, 13; 7, 19; 17, 8;
lemnului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 27;
un lemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 31, 12; [2] 4, 8;

léne : (1654 GCR I, 3) : s. f. : „Faulheit" : „paresse" : (1x)
lêne *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 10;

leneví : (1654 NEAGOE 156) : v. IV : faulenzen, träge werden, träge sein" : „paresser, fainéanter" : (1x)
te-ai lenevit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 4, 17;

leoáică → leu

leu : (1519 DERS / în antr. *Leul*) : s. m. : „Löwe" : „lion" : (1x)
lei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 15; 50, 17;
leii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 38;
leilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 51, 38;
leoaicei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 12, 8;
leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 6; 25, 38;
leul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 30; 4, 7; [2] 3, 10;
un leu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 8; 49, 18; 50, 44;

lepădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (von sich) abweisen, verwerfen, 2. sich lossagen" : „1. repousser, refuser, rejetter, 2. rénier" : (26x)
ai lepădat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 5, 22;
am lepădat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 9, 18;
am lepădat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 14;
au lepădat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 28; 8, 14;
leapădă *verb imp. 2 sg.* [1] 7, 28;
leapădă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 17;
lepădaiu-mă *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 53;
lepădară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 6, 19; 15, 8;
lepădatu-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 30;
lepădă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 26, 23;
lepădă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 47, 5;
lepădînd *verb gerunziu* [2] 5, 22;
să lepădă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 22, 28;
să lepădară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 6; [2] 1, 3;
să lepădaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 51, 6;
să ne lepădăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 8, 14;
să va lepădа *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 19;
să vor lepădа *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 30;
va fi lepădat *verb viitor 1 indicativ 3 sg* [1] 36, 30;
voiu lepădа *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 7, 14; 16, 12; 22, 26;
vor fi lepădaţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 16;

lepădát : (c. 1563-1583 COD. VOR.2) : adj. : „verworfen" : „rejeté" : (1x)
lepădat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 30;

lésne : (1551-1553 ES) : adv. : „leicht, mühelos" : „facilement, aisément" : (1x)
lesne *adv.* [1] 49, 14;

léspede : (1532 DERS / în top. *Leaspede*) : s. f. : „Tafel" : „table" : (1x)
lêspedea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 1;

leşiná : (1683 DOS. VS., sept. 31v) : v. I : „ohnmächtig werden" : „s'évanouir" : (2x)
leşina *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 2, 12;
lêşină *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 2, 19;

lidián : (c. 1683-1686 MS. 45, 612/1) : s. m. : „Ludim" : „Ludiens" : (1x)
lidii *subst. comun .masc pl. nom./ac. art.* [1] 46, 9;

límbă : (1433 DERS / în antr. *Limbadulce*) : s. f. : „1. Volk, 2. Zunge, Sprache" : „1. peuple, 2. langue" : (83x)
al limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 7;
limba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 3; 9, 5; 9, 8; 12, 17; 18, 8; 25, 12; 27, 6; 27, 9; 46, 27; [2] 4, 4;
limbă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 9; 5, 15; 5, 29; 7, 27; 18, 18; 25, 32; 25, 32; 31, 38; 49, 30; 50, 3; 50, 41; [2] 4, 17;
limbi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 5; 1, 10; 4, 2; 4, 16; 6, 22; 9, 15; 16, 18; 18, 13; 22, 8; 25, 11; 25, 14; 25, 31; 31, 10; 49, 13; 49, 14; 50, 2; 50, 9; 50, 12; 50, 23; 50, 46; 51, 7; 51, 20; 51, 27; 51, 27; 51, 28; 51, 41; 51, 53; [2] 1, 2; 1, 4; 1, 11; 4, 15; 4, 20; [2] 2, 9;
limbii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 15; 18, 7; 18, 9; 23, 30;
limbile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 11; 3, 17; 4, 7; 6, 18; 9, 25; 10, 24; 25, 9; 25, 13; 25, 15; 25, 17; 26, 6; 44, 8; 46, 12; 51, 44;
limbilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 19; 10, 2; 10, 3; 10, 7; 14, 22; 28, 11; 28, 14; 31, 7; 36, 1;

lipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich anschliessen" : „(s')attacher, se joindre à" : (4x)
am lipit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 13, 11;
au lipit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 2;
lipitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 4;
să lipêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 13, 11;

lipít : (1649 MARD.) : adj. : „(an-, auf-, fest)geklebt" : „collé, soudé" : (1x)
lipit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 9;

lipsí : (1481 LDSR 355) : v. IV : „fehlen, mangeln" : „manquer, faire défaut" : (7x)

au lipsit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 11;
lipsiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 9, 5;
lipsi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 18, 14;
să lipseşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 18, 23;
va lipsi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 8; 35, 19; 36, 29;

lîngă : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „neben" : „à coté" : (4x)
lîngă *prep.* [1] 17, 8; 46, 6; 47, 7; [2] 1, 13;

loc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ort, Stelle, Platz, Stätte" : „lieu, endroit, place" : (53x)
loc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 30; 19, 11; 42, 18;
locul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 7; 7, 2; 7, 5; 7, 6; 7, 11; 7, 19; 8, 3; 13, 7; 14, 13; 16, 1; 16, 2; 16, 7; 19, 2; 19, 4; 19, 4; 19, 7; 19, 13; 20, 2; 20, 3; 22, 3; 22, 11; 22, 11; 22, 12; 23, 8; 24, 5; 24, 9; 25, 30; 28, 3; 28, 6; 28, 14; 29, 10; 29, 21; 29, 21; 32, 37; 33, 10; 33, 12; 37, 1; 37, 9; 40, 2; 42, 18; 42, 22; 45, 5; 48, 37; 49, 7; 49, 18;
locului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 7, 13; 19, 6; 19, 12; 19, 14; 51, 57;

locáş : (1508-1509 DERS) : s. n. : „Wohnsitz, Wohnung" : „domicile, demeure" : (5x)
lăcaşul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 6; 3, 8; 25, 30;
lăcaşul *subst. comun neutru sg. voc. art.* [1] 3, 12;
lăcaşurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 51, 30;

locuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. wohnen, 2. ansiedeln" : „1. habiter, 2. établir" : (35x)
a lăcui *verb infinitiv prezent* [1] 35, 9; 42, 15; 43, 2; 43, 5; 44, 8; 44, 28;
am lăcuit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 35, 10; 35, 11;
au lăcuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 6;
lăcui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 49, 15;
lăcuia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 32, 32; 42, 18;
lăcuia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 1, 1;
lăcuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 1, 14; 4, 3; 6, 12; 9, 25; 10, 17; 11, 2; 11, 9; 13, 13; 13, 13; 17, 25; 18, 11; 21, 6; 23, 14; 25, 2; 26, 9; 26, 15; 34, 22; 35, 12; 35, 17; 44, 1; 44, 13; 44, 27; 46, 8; 48, 28; 49, 19; 50, 21; 51, 12; 51, 24; 51, 35;
lăcuiescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 1; 8, 16; 11, 12; 11, 23; 12, 4; 19, 2; 19, 12; 20, 6; 24, 8; 36, 31; 47, 2; 47, 3; 50, 34; 50, 35; 50, 39; 50, 45; 51, 1; [2] 4, 12;
lăcuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 29; 6, 25; 10, 16; 38, 2; 40, 5; 49, 1; 51, 35;
lăcuieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 21, 13; [2] 4, 21;
lăcuind *verb gerunziu* [1] 22, 23; 31, 24; 46, 19; 51, 13;
lăcuindu *verb gerunziu* [1] 31, 9;
lăcuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 48, 28;
lăcuiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 29, 5; 29, 23; 35, 25; 40, 10;
lăcuiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 4, 4; 49, 7;
nelăcuindu-se *verb gerunziu* [1] 4, 7; 9, 11;
să lăcuiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 42, 17;
să lăcuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 43, 4; 50, 3; 51, 29;
să lăcuiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 2, 15;
să lăcuiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 42, 22;
să să lăcuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 51, 29;
să va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 6, 8; 17, 6; 17, 25; 50, 13; 50, 39; 51, 37;
să vor lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 22, 6;
va lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 27, 9; 49, 17; 49, 32; 50, 40; 51, 43;
vei lăcui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 5, 19;
veţi lăcui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 25, 5; 35, 7;
voiu lăcui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 7, 2; 7, 6; 12, 15;
vom lăcui *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 42, 14;
vor lăcui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 39;

locuínţă : (1642 CAZ. GOV. 21) : s. f. : „Wohnung" : „demeure" : (2x)
lăcuinţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 13;
lăcuinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 11;

locuitór : (1563 CORESI, PRAXIU 382) : s. m. : „Bewohner, Einwohner " : „habitant" : (4x)
lăcuitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 44, 2; 51, 57;
lăcuitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 19;
lăcuitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 9;

logofắt : (1398 DERS) : s. m. : „Schreiber" : „secrétaire, scribe" : (1x)
logofătului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 36, 10;

loví : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. angreifen, überfallen, 2. schlagen" : „1. attaquer, essaillir, envahir, 2. battre, frapper" : (20x)
ai lovit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 14, 19;
am lovit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 30; 33, 5;
au lovit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 41, 18; 46, 2; 49, 27;
lovêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 3, 29;
lovi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 6; 20, 2; 26, 23; 41, 9;
lovind *verb gerunziu* [1] 41, 4;
loviră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 2;
lovitu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 30, 12;
să lovască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 40, 15;
să lovească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 40, 13;
va lovi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 29, 16; 43, 11;
voiu lovi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 6; 40, 15;

luá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „nehmen" : „prendre" : (87x)
a lua *verb infinitiv prezent* [1] 32, 33;
am luat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 15, 15; 31, 19;
aţi luat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 25, 4;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 52, 14; 52, 16; 52, 22; [2] 5, 13;
au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 27, 16; 49, 1; [2] 4, 16;
ia *verb imp. 2 sg.* [1] 7, 28; 13, 4; 13, 6; 25, 15; 32, 14; 36, 1; 36, 14; 36, 28; 38, 10; 43, 9; 46, 11;
iau *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 23, 39;
îşi vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 49, 28;
lua *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 20, 10;
luă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 21; 52, 25;
luaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 13, 7; 25, 17; 32, 11;
luară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 32, 23; 39, 4;
luă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 41;
lua-şi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 49, 28;
luat-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 50, 2;

luatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 2;
luatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 1;
luaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 9, 10; 29, 6; 29, 6; 40, 10; 46, 3; 51, 8;
luînd *verb gerunziu* [1] 4, 5;
luo *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 28, 10; 36, 14; 36, 21; 36, 32; 38, 11; 38, 11; 40, 1; 40, 2; 41, 16; 43, 5; 49, 15; 52, 23;
s-au luat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 38, 28; 51, 31; 51, 32;
să ia *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 17; 32, 24; 36, 21;
să iêi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 1; 32, 7;
să luară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 48, 41;
să luom *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [2] 3, 40;
să va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 6, 2; 31, 24;
să vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 9;
te vei lua *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 50, 24;
te luaşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 50, 24;
va lua *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 3; 32, 28; 34, 2; 38, 3; 49, 2;
vei lua *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 4, 1; 31, 4;
veţi lua *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 35, 12;
voiu lua *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 14; 25, 9;
vor lua *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 11, 15; 29, 17; 34, 22; 37, 7; 51, 26;
luară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 6, 19*;

luáre : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Nehmen" : „prise" : (10x)
luarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 33; 23, 33; 23, 34; 23, 36; 23, 36; 23, 38; 23, 38; 23, 38;
luări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 14;
luorii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 50, 46;

lucrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „arbeiten, bebauen" : „travailler" : (13x)
lucraţi *verb imp. 2 pl.* [1] 27, 11; 40, 9;
lucrează *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 22, 13;
să lucrêze *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 27, 5; 28, 14; 34, 18;
va lucra *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 25, 30; 27, 9; 27, 9; 34, 14;
veţi lucra *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 27, 7;
vor lucra *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 30, 8; 30, 9;

lúcru : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Arbeit, 2. Tat, Werk, 3. Ding" : „1. travail, 2. œuvre, acte, 3. chose" : (21x)
lucru *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 14; 5, 19; 7, 12; 9, 11; 10, 3; 18, 3; 19, 4; 23, 38;
lucrul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 22; 17, 24; 44, 4; 50, 25;
lucrure *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 14;
lucruri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 12; 10, 9; 32, 19;
lucrurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 14, 4; 25, 14; 51, 10;
lucrurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 31, 16; 44, 22;

lui → el, ea

luişi → el, ea

lúme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Welt" : „monde" : (3x)
lumea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 11; 51, 15; [2] 4, 12;

luminá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „be-, erleuchten, aufklären" : „illuminer, éclairer" : (1x)
luminară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 7;

lumínă : (1435 DERS / în top. *Lumireani*) : s. f. : „Licht" : „lumière" : (9x)
lumina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 25, 10; 31, 37; 31, 37; [2] 2, 18;
lumină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 12; 13, 16; 51, 16; [2] 3, 2;
luminile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 23;

luminătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Lampe" : „lampe" : (1x)
luminătoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 25, 10;

lúnă : (1467 DERS / în antr. *Luna*) : s. f. : „1. Mond, 2. Monat" : „1. lune, 2. mois" : (22x)
a lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 52, 10;
ale lunii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 39, 2; 52, 2; 52, 4; 52, 25; 52, 25;
luna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 28, 1; 28, 17; 29, 23; 31, 37; 36, 9; 39, 1; 39, 2; 41, 1; 52, 2; 52, 4; 52, 10; 52, 25; 52, 25;
lună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 3; 8, 2;
lunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 23;

lunecáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 384) : s. f. : „Abgleiten" : „glissement " : (1x)
lunecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 12;

luătór : (1581-1582 PO) : s. m. : „Erbe" : „héritier" : (1x)
luotoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 1;

luotór → luător

lup : (1009 DRĂGANU / în top. *Lupa*) : s. m. : „Wolf" : „loup" : (1x)
lupu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 6;

lut : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ton, Lehm" : „argile" : (3x)
lut *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 19, 1; 19, 11; [2] 4, 2;

M

mai : (1400 BGL) : adv. : „noch, schon, mehr" : „plus, encore, déjà" : (34x)
mai *adv.* [1] 2, 33; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 7, 30; 8, 3; 9, 2; 11, 19; 16, 13; 17, 23; 19, 6; 19, 11; 20, 9; 22, 10; 22, 12; 22, 30; 23, 4; 23, 7; 23, 36; 30, 8; 31, 12; 29; 31, 34; 31, 40; 32, 15; 33, 10; 36, 32; 38, 9; 42, 18; 44, 22; 50, 39; 51, 44; [2] 4, 15; 4, 22;

máică : (c. 1551-1558 PS. V. 197) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (13x)
maica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 6; 20, 14; 20, 17; 22, 26; 50, 11;
maică *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 10; 50, 12;
maicele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 5, 3;
maicelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 2, 12;

maicii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 20, 17; 52, 1; [2] 2, 12;
maicile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 2;

maínte → înainte

máre[1] : (1490 DERS / în antr. Toader *Marele*) : adj./s. : „groß" : „grand" : (58x)
cea mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 27, 4; 32, 17;
cei mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 25, 38;
cei mari *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 34, 10;
cei mai mari *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 32, 32;
cêle mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 32, 42;
cel mai mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 40, 1; 40, 2; 52, 10; 52, 23;
cel mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 32, 18; 32, 19; 40, 5; 52, 21; 52, 21;
celui mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. gen./dat. art.* [1] 44, 26;
mai mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 41, 18;
mai marele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 41, 10; 52, 12; 52, 13; 52, 16;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 6; 6, 1; 14, 17; 21, 5; 21, 6; 25, 32; 30, 7; 32, 19; 32, 37; 36, 7; 41, 9; 44, 15; 48, 3; 50, 22; 50, 41; 51, 49; 52, 11;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 6;
mare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 6; 10, 21; 51, 50;
mare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 13; 8, 10; 42, 8;
marele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 34; 42, 1; 44, 12;
marelui *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 19;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 26, 19; 32, 21; 43, 9; 44, 7;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. neart.* [1] 22, 8;
mari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 25, 14;
mari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 5;
mari *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 33, 3; 45, 5;

mare[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Meer, 2. Graben, 3. West(en)" : „1. mer, 2. fossé, 3. ouest" : (13x)
mare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 20; 46, 18; 25, 22; 31, 37; 47, 7;
marea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 23; 51, 36; 48, 32; 50, 42; 51, 42; 52, 14; 52, 17;
mării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 22; 15, 8; 49, 20; 52, 17;

mámă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mutter" : „mère" : (1x)
mumă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 8;

mánă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Manna" : „manne" : (1x)
mană *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 26;

márgine : (1365 SUCIU / în top. *Margina*) : s. f. : „1. Rand, 2. Grenze" : „1. bord, marge, 2. limite" : (11x)
margine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 2;
marginea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 24; 10, 12; 12, 12; 12, 12; 16, 18; 25, 32; 31, 8; 50, 41; 51, 16;
marginile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 22;

mártor : (1418 DERS) : s. f. : „Zeuge" : „témoin" : (1x)
martur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 29, 18;

mártur → martor

masmaróth → mazoroth

mazoróth : (c. 1683-1686 MS. 45, 334/1) : s. după gr. *μαζουρώθ* (SEPT. FRANKF.) : „Sternbild" : „constellation" : (1x)
masmaróthurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 52, 16;

măgár : (c. 1550 HC[2] I, 372) : s. m. : „Esel" : „âne" : (2x)
măgarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 6;
un măgariu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 6;

mắgură : (1395 DRĂGANU) : s. f. : „Hügel" : „colline" : (12x)
măgura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 11; 51, 25; [2] 5, 18;
măgură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 6;
măguri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 10; 50, 6;
măgurii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 49, 15;
măgurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 31, 5; 31, 5; 31, 6;
măgurilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 22;
o măgură *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 25;

măiéstru : (1560-1561 CORESI, TE[2]) : adj. : „weise, geschickt, gewandt" : „ingénieux, sage" : (2x)
cêle măiastre *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 16;
măiestri *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 22;

mări : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vergrössern, 2. rühmen" : „l'agrandir, 2. louer, glorifier" : (8x)
măriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 1, 9;
s-au mărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 27;
s-au mărit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 26; 48, 42;
să mări *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 10; 2, 13; 4, 6;
voiu mări *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 14;

măríme : (1639 PARACLIS 252) : s. f. : „1. Grösse, 2. Umfang" : „1. dimension, 2. volume" : (1x)
mărime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 17;

măríre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Grösse, Ruhm" : „grandeur, gloire" : (13x)
mărire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 11; 13, 16; 17, 12; 33, 9;
mărirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 11; 48, 11; [2] 2, 1; 2, 11;
mărirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 18; 13, 20; 14, 21; 23, 9; [2] 2, 15;

mărturíe : (c. 1433-1437 DLRV) : s. f. : „Zeugnis, Bezeugung" : „témoignage" : (8x)
mărturie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 12; 42, 5;
mărturii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 10; 32, 25; 32, 44;
mărturiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 30, 17; 44, 23; 44, 25;

mărturisí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bezeugen, 2. verkünden, 3. beichten" : „1. témoigner, 2. pêcher, 3. confesser" : (8x)
am mărturisit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 44, 25;
am mărturisit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 44, 26;
mărturisiiam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 11, 7; 11, 7;
mărturisind *verb gerunziu* [1] 11, 7;
mărturisiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 33, 11;
mă voiu mărturisi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 10;
voiu mărturisi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 2, 13;

mărturisíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zeugenaussage" : „témoignage" : (1x)
mărturisirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 44, 25;

măruntá → mărunţi

mărunţí : (c. 1683-1686 MS. 45, 674/1) : v. IV : „zermalmen" : „réduire, émietter"(1x)
să vor mărunta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 48, 12;

măslín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Olivenbaum" : „olivier" : (1x)
maslin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 16;

măslinét : (1682 DOS. VS., mai 138r) : s. n. : „Olivenbaumgarten" : „jardin d'oliviers" : (1x)
maslineturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 5, 17;

măsuráre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 739/2) : s. f. : „Messung" : „mesurage" : (1x)
măsurarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 39;

măsúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „Mass" : „mesure" : (2x)
măsură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 14; [2] 2, 8;

med : (c. 1665-1672 MS. 4389, 758/1) : s. m. : „Mede" : „mède" : (1x)
midilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 51, 11; 51, 28;

mérge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „gehen, (los)ziehen" : „aller, marcher" : (76x)
ai mersu *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 31, 21;
am mers *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 2, 23;
aţi mers *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 44, 23;
au mers *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 5; 2, 8; 7, 23; 9, 13; 13, 10; 13, 10; 16, 10; 50, 6;
au mersu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 2;
au mersu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 11;
merg *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 18, 16; [2] 2, 15;
mêrge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 4; 23, 17; 49, 16;
mergea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 41, 6; [2] 1, 7;
mergea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 25; 3, 8; 11, 8; 51, 54;
mêrgeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 16; 7, 8; 7, 11; 7, 22; 25, 6; 31, 2; 35, 25; 51, 45;
mêrgeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 16, 11;
mêrge-veţi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 20, 6;
mêrge-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 5;
mergi *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 12;
mergînd *verb gerunziu* [1] 6, 27; 23, 14; 44, 3; 50, 4;
mergu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 11, 10; 23, 17; [2] 1, 13;
mers-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 3, 6; [2] 1, 6;
mêrsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 9;
mêrse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 39, 1; 41, 12;
mêrseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 18; 52, 5; [2] 1, 19; 2, 21;
merş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 13, 5; 13, 7;
să meargă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 41, 17; [2] 4, 18;
să meargă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 37, 11;
să mêrgem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 51, 9;
să mêrgeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 7, 5; 26, 4;
să mergi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 4; 40, 5;
va mêrge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 10, 22; 19, 8; 49, 3;
vei mêrge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 1, 7; 15, 6; 45, 5;
voiu mêrge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 20; 40, 14;
vom mêrge *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 18, 12; 42, 3;
vor mêrge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 17; 11, 12; 46, 22; 50, 4;

mérgere : (1581-1582 PO) : s. f. : „Gang" : „déplacement" : (1x)
mêrgere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 15;

méser : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Arme" : „pauvre" : (1x)
mêserului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 16;

mestecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „kauen" : „mastiquer" : (1x)
mêstecă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 4, 19;

méşter : (1404 DR 210) : s. m. : „Handwerker" : „contremaître" : (3x)
meşteri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 9; 24, 1;
meşterul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 29, 2;

meu, mea : (1521 NEACŞU) : adj./pron. pos. : „mein" : „mon" : (338x)
ai miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom/ac pl.* [2] 1, 16;
al mieu *adj. pron. pos. 1 masc sg. nom./ac. sg.* [1] 31, 9;
al mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 12, 7;
a mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 12, 10; 22, 24;
mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 9; 2, 7; 2, 20; 2, 22; 3, 12; 3, 15; 4, 1; 4, 4; 4, 19; 5, 22; 6, 11; 6, 12; 6, 19; 7, 9; 7, 10; 7, 14; 7, 19; 7, 28; 7, 29; 9, 12; 9, 23; 11, 10; 11, 15; 11, 19; 11, 20; 12, 3; 12, 7; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 8; 12, 10; 12, 10; 12, 14; 13, 27; 15, 6; 15, 10; 15, 14; 15, 16; 15, 18; 15, 18; 15, 19; 16, 4; 16, 10; 16, 17; 16, 18; 16, 18; 16, 20; 16, 20; 17, 4; 17, 14; 18, 10; 18, 22; 18, 22; 18, 23; 19, 5; 20, 8; 20, 14; 20, 17; 21, 10; 21, 11; 22, 5; 23, 9; 23, 11; 23, 22; 23, 27; 25, 15; 27, 4; 30, 17; 31, 19; 31, 33; 31, 38; 32, 7; 32, 8; 32, 31; 32, 31; 32, 31; 31, 32; 32, 35; 32, 37; 32, 40; 32, 41; 33, 5; 33, 5; 33, 5; 34, 18; 34, 18; 35, 19; 37, 19; 38, 26; 42, 18; 42, 18; 44, 6; 44, 6; 44, 11; 48, 36; 49, 4; 49, 12; 49, 24; 50, 10; 50, 44; 51, 25; 51, 34; [2] 1, 10; 1, 13; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 19; 1, 21; 1, 23; 2, 11; 2, 11; 3, 1; 3, 4; 3, 7; 3, 8; 3, 18; 3, 19; 3, 20; 3, 21; 3, 24; 3, 52; 3, 55; 3, 57; 3, 58; 3, 60; 3, 61; 3, 61;
mea *adj. pron. pos. 1 fem. sg. voc. sg.* [1] 46, 27;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. sg.* [1] 4, 19; 15, 16; 15, 19; 18, 19; 20, 12; 20, 17; 20, 18; 25, 13; 25, 37; 26, 4; 31, 38; 34, 15; 34, 18; 34, 18; 35, 25; 44, 4; 50, 44; [2] 2, 22; 3, 19; 3, 64;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. gen./dat. pl.* [1] 26, 5;
mêle *adj. pron. pos. 1 fem. sg. nom./ac. pl.* [1] 4, 12; 4, 20; 7,

22; 15, 1; 17, 16; 18, 6; 19, 15; 20, 9; 23, 2; 25, 8; 29, 10; 31, 14; 31, 19; 35, 12; 44, 10; 51, 35; 51, 35; [2] 1, 15; 1, 15; 1, 19; 1, 22; 1, 23; 1, 23; 2, 21; 3, 4; 3, 9; 3, 9; 3, 58;
mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. pl.* [2] 1, 14;
mêle *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. pl.* [1] 1, 10; 1, 12; 5, 14; 11, 10; 13, 10; 18, 2; 23, 9; 23, 22; 23, 28; 23, 29; 23, 29; 31, 20; 39, 6; [2] 1, 14;
miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. pl.* [1] 9, 1; 27, 4; 16, 16; 16, 16; 34, 15; [2] 2, 4; 3, 47;
miei *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. pl.* [1] 7, 24; 24, 6; 25, 4; 40, 4; [2] 1, 16; 1, 17; 1, 20; 1, 20; 1, 20; 1, 22; 2, 11; 2, 21; 2, 22; 3, 13; 3, 16; 3, 51;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 4, 11; 20, 15; 29, 18; 31, 18; 32, 8; 32, 9; 32, 12; 37, 19; 49, 9;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. nom./ac. sg.* [2] 1, 17; 3, 48; 3, 50;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. gen./dat. sg.* [1] 6, 14; 6, 26; 7, 11; 8, 11; 8, 19; 8, 21; 8, 22; 9, 1; 9, 1; 9, 7; 12, 14; 12, 16; 12, 16; 14, 17; 15, 7; 18, 20; 20, 8; 23, 3; 30, 3; 31, 14; [2] 2, 11; 3, 47; 3, 50; 3, 57; 4, 3; 4, 6; 4, 10;
mieu *adj. pron. pos. 1 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 2, 7; 2, 11; 2, 13; 2, 31; 2, 32; 3, 13; , 19; 4, 19; 4, 19; 5, 9; 5, 26; 5, 29; 5, 31; 6, 8; 6, 19; 7, 9; 7, 10; 7, 11; 7, 11; 7, 13; 7, 22; 7, 29; 8, 7; 9, 1; 9, 2; 9, 9; 9, 12; 11, 4; 11, 5; 11, 8; 11, 21; 13, 2; 13, 17; 14, 14; 14, 15; 15, 1; 15, 7; 16, 17; 16, 18; 18, 10; 18, 15; 22, 21; 23, 2; 23, 13; 23, 13; 23, 22; 23, 25; 23, 27; 23, 28; 23, 28; 23, 32; 27, 4; 27, 12; 29, 9; 29, 20; 31, 26; 32, 34; 34, 15; 34, 16; 44, 26; 44, 26; 25, 29; 50, 6; 51, 35; [2] 1, 16; 1, 17; 1, 21; 3, 4; 3, 5; 3, 14; 3, 17; 3, 20; 3, 24; 3, 53; 3, 55; 3, 56;
mieu *adj. pron. pos. 1 masc. sg. voc. sg.* [1] 46, 26;

miazănoápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Norden" : „nord" : (10x)
miazănoapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 6; 6, 1; 10, 21; 16, 14; 23, 8; 46, 10; 46, 24; 47, 2; 50, 9;
mieziinopţi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 18;

mic : (1222 DLRV / în antr. *Mic*) : adj./s. : „klein" : „petit" : (10x)
cel mic *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 13; 31, 34;
mai mici *adj. calificativ gradul comparativ fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 19;
mai mici *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 18;
mic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 14;
mic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 10; 42, 1; 42, 8; 44, 12;
mici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 5;

míe[1] → eu

mie[2] : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „tausend" : „mille" : (1x)
mii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 18;

miel : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Lamm" : „agneau" : (3x)
mieii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 45; 51, 40;
un miel *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 19;

miére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Honig" : „miel" : (3x)
mîêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 5; 32, 22; 41, 8;

míjloc : (1504 DERS / în top. *Mijloci*) : s. n. : „1. Mitte, 2. Lende" : „1. milieu, 2. rein" : (41x)
mijloc *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 12; 39, 3;
mijlocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 17; 7, 4; 7, 4; 13, 1; 13, 2; 13, 11; 30, 6; 30, 6; 48, 37;
mijlocului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 13, 4;
mijlocul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 1*; 12, 14*; 12, 16*; 29, 27*; 21, 4*; 25, 16*; 25, 27*; 37, 4*; 37, 11*; 39, 4; 40, 1*; 40, 5*; 40, 6*; 41, 7*; 41, 8*; 44, 7*; 49, 12*; 50, 8*; 50, 37*; 51, 6*; 51, 58*; 52, 5*; 52, 22*; [2] 1, 4*; 1, 16*; 1, 18; 3, 44*; 4, 13*; 49, 18*;

mílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gnade, Mitleid" : „grâce, pitié" : (16x)
mila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 2; 16, 4; 33, 11; 36, 7; 37, 19; 42, 2;
milă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 26; 9, 23; 13, 14; 15, 5; 16, 12; 32, 18; 42, 12; 51, 3;
milele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 22;
milii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 3, 31;

milosîrdie : (1577 CORESI, PS.) : s. f. : „Barmherzigkeit" : „charité" : (1x)
milosîrziile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 22;

milosténie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Almosen" : „aumône" : (1x)
milosteniile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 4;

milostív : (c. 1573-1578 PS. SCH. 250) : adj. : „barmherzig" : „miséricordieux" : (1x)
milostiv *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 12;

milostiví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erbarmen" : „compatir à" : (5x)
mă voiu milostivi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 14; 21, 7;
milostivi-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 31;
se milostivi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 17;
te-ai milostivit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 42;

miluí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erbarmen" : „avoir pitié" : (10x)
au miluit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 16;
miluiêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 3, 23;
miluind *verb gerunziu* [1] 31, 20;
să să miluiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 15;
va milui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 6, 23; 50, 42;
voiu milui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 15; 30, 15; 31, 20; 42, 12;

minắu → miniu

mincinós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „verlogen, lügnerisch" : „mensonger, trompeur" : (21x)
cei mincinoşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 26, 7; 26, 8; 26, 11; 26, 16; 27, 7; 29, 1; 29, 8;
cel mincinos *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 28, 1;
mincenoase *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 14;

mincinoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 18; 27, 12;
mincinoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. neart.* [1] 6, 6;
mincinoase *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 3; 7, 7; 23, 31;
mincinoase *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 13; 10, 13;
mincinos *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 13;
mincinos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 3;
mincinoşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 18;
minciunoasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 8;

minciúnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Lüge" : „mensonge" : (17x)
minciună *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 22; 8, 10; 37, 13;
minciuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 10; 5, 2; 9, 5; 13, 25; 14, 14; 14, 15; 20, 6; 23, 14; 23, 25; 23, 26; 27, 8; 40, 16; 51, 17;
minciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 32;

míne → eu

míniu : (1668-1670 HERODOT) : s. m. : „Mennig" : „couleur rouge" : (1x)
minău *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;

mínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verstand, Geist" : „esprit, raison" : (5x)
mintea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 11;
minte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 13; 51, 17;
minte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 8*; 10, 20*;

minţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „lügen, verleugnen, verhehlen" : „mentir, renier, omettre" : (2x)
minţi *verb imp. 2 sg.* [1] 43, 2;
minţiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 12;

minúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunder" : „merveille" : (3x)
minuni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 20; 32, 21;
minunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 21, 2;

mir : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Balsam, Salbe, Salböl" : „balsam, huile sacrée" : (1x)
mir *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 10;

mirá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich wundern, staunen" : „s'étonner" : (1x)
să vor mira *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 9;

mirós : (1639 PARACLIS) : s. n. : „Geruch" : „odeur" : (2x)
miros *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* 25, 10;
mirosul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 11;

mirsín → mirsină

mirsínă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Myrte" : „myrte" : (1x)
mirsinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 6;

mistuí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 109) : v. IV : „verdauen" : „digérer" : (2x)
va mistui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 5, 14; 17, 27;

misúrcă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Helm" : „casque" : (1x)
misurcile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 4;

mişcá : (1563 CORESI, PRAXIU 424) : v. I : „(sich) bewegen" : „(se) mouvir" : (2x)
a mişca *verb infinitiv prezent* [1] 14, 10;
se vor mişca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 4;

mîhní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich erzürnen" : „s'irriter" : (4x)
mîhnescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 15, 18;
să mîhnêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 23;
să va mîhni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 19, 8; 50, 13;

mĺnă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand" : „main" : (115x)
mîinelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 47, 4;
mîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 23, 14;
mîinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 34; 2, 37; 3, 8; 4, 31; 6, 24; 11, 21; 12, 7; 15, 21; 18, 4; 18, 6; 19, 7; 20, 4; 20, 5; 21, 10; 26, 14; 26, 24; 27, 2; 29, 16; 30, 6; 32, 3; 32, 4; 32, 24; 32, 28; 32, 36; 32, 43; 34, 2; 34, 3; 34, 21; 38, 3; 38, 4; 38, 4; 38, 5; 38, 16; 38, 19; 40, 4; 41, 5; 43, 3; 44, 25; 44, 30; 44, 30; 46, 24; 48, 37; 48, 40; 49, 8; 50, 15; 50, 43; [2] 1, 8; 1, 15; 2, 15; 2, 19; 3, 40; 4, 2; 4, 6; 4, 10; 5, 12;
mîinilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 1, 16; 25, 6; 25, 14; 44, 8; [2] 3, 63;
mîna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 9; 6, 3; 6, 12; 10, 9; 15, 6; 15, 21; 16, 20; 20, 13; 21, 7; 21, 11; 22, 3; 22, 24; 22, 25; 22, 25; 25, 15; 25, 17; 25, 28; 26, 24; 27, 6; 29, 3; 31, 11; 31, 32; 32, 4; 32, 25; 33, 13; 34, 3; 36, 14; 37, 2; 37, 16; 38, 18; 38, 23; 38, 26; 39, 7; 42, 11; 44, 30; 46, 13; 48, 26; 49, 9; 49, 15; 51, 7; 51, 25; [2] 1, 11; 1, 15; 1, 18; 2, 7; 2, 8; 3, 3; 5, 6;
mînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 5; 32, 21;
mîni *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 21;
mînii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 15, 17;
mînile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 5, 8;

mîncá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „essen, fressen" : „manger, dévorer" : (38x)
au mîncat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 30; 10, 24; 31, 29;
au mîncat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 31, 30; 46, 14; 50, 17;
mănîncă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 30, 13; [2] 4, 5;
mînca *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 52, 27;
mîncară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 41, 1;
mîncĺ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 3; 4, 11;
mîncă *verb indicativ prezent 3 pl* [1] 2, 3;
mînca-să-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 30, 13;
mîncatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 34;
mîncaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 7, 20; 29, 5;
mînca-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 20;
să mănînce *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 12, 9;
să mănînci *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 6;
să mîncaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 2, 7;

se vor mînca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 24, 2; 24, 3; 24, 8;
va mînca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 8, 16; 12, 12; 21, 14; 46, 10; 49, 26;
veţi mînca *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 29, 23;
vor mînca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 19, 9; 19, 9; 22, 15; 30, 13;

mîncáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Essen, Speise" : „mets, nourriture" : (8x)
mîncare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 31; 15, 3; 16, 3; 19, 7; 34, 20; [2] 1, 12; 1, 20; 4, 10;

mîndríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hochmut" : „orgueil" : (1x)
mîndriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 29;

mînecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „früh aufstehen" : „se lever tôt" : (2x)
mînecînd *verb gerunziu* [1] 11, 7; 25, 3;

mînecát : (c. 1683-1686 MS. 45, 580/2) : s. n. : „Frühe" : „grand matin" (3x)
mînecate *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 33; 44, 4;
mînicate *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 26, 5;

mîngîiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. trösten, 2. schmeicheln, 3. bezaubern" : „1. consoler, 2. flatter, 3. charmer, enchanter" : (7x)
mîngîie *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 3; 1, 17;
să mîngîie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 31, 15; [2] 1, 10; 1, 18; 1, 22;
va mîngîia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 13;

mîngîiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Trost" : „consolation" : (3x)
mîngîiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 6; 16, 6; 31, 9;

mîniá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „in Zorn geraten" : „(s')enrager" : (2x)
mîniară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 49, 22;
să mînie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 17;

mînie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zorn" : „colère" : (35x)
mînie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 12; 10, 23; 20, 16; 21, 5; 32, 37; [2] 3, 42;
mîniei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 8; 4, 26; 18, 23; 25, 37; 30, 20; [2] 1, 13; 2, 3; 2, 6; 3, 1;
mîniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 35; 4, 4; 6, 11; 7, 19; 10, 24; 15, 14; 17, 4; 18, 20; 23, 20; 32, 31; 33, 5; 36, 7; 42, 18; 42, 18; 44, 6; [2] 2, 2; 2, 4; 4, 11; 4, 11;

mîniós : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „zornig" : „ferieux " : (1x)
mînioasă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 19;

mîntuí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erlösen, erretten, befreien" : „délivrer, sauver" : (28x)
a mîntui *verb infinitiv prezent* [1] 14, 9; 15, 20;
au mîntuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 31, 11;
iaste mîntuit *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 5, 8;
mă voiu mîntui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 17, 14;
mîntuiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 51, 6;
mîntuind *verb gerunziu* [1] 39, 8;
mîntuindu-se *verb gerunziu* [1] 42, 17;
mîntuiesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 46, 26;
mîntuiêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 27; 17, 14;
mîntuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 50, 34; [2] 4, 17;
mîntuieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 14, 8;
mîntuit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 57;
mîntuit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 31, 7;
mîntuiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 48, 6;
mîntui-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 39, 8;
ne-am mîntuit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 8, 20;
să mîntuiesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 42, 11;
să te mîntuieşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 4, 14;
să va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 6; 30, 7;
va mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 13;
voiu mîntui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 15, 21; 39, 7;
vor mîntui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 28; 11, 12;

mîntuíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erlösung, Errettung, Heil" : „délivrance, salut" : (6x)
mîntuire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 22; 31, 22;
mîntuirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 22; 25, 35; 30, 6; [2] 3, 26;

mîntuít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „erlöst" : „sauvé" : (3x)
cei mîntuiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 44, 28;
cel mîntuit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 19;
mîntuit *adj calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 22;

moárte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tod" : „mort" : (21x)
moarte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 20; 14, 12; 14, 15; 15, 2; 15, 2; 16, 3; 18, 21; 18, 23; 21, 6; 21, 7; 24, 10; 26, 8; 26, 11; 26, 16; 34, 17; 38, 15; 43, 11; 43, 11; 44, 13;
moartea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 3; [2] 1, 21;

mohorît : (1495 DERS) : s. n. : „Purpur" : „pourpre, écarlate" : (1x)
mohorîte *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 9;

mormînt : (1512-1513 DERS / în top. *Murminte*) : s. n. : „Grab, Grabmal" : „tombe, tombeau, sépulcre" : (3x)
mormîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 19, 2; 26, 23;
mormînturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 1;

mort : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Verstorbener" : „défunt" : (9x)
cel mort *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 10;
cel mortu *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 6;
morţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 31; 9, 21; 13, 16; 19, 7; 21, 8; 33, 5; [2] 3, 6;

mortăciúne : (1551-1553 ES) : s. f. : „Leiche" : „cadavre" : (2x)
mortăciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 17; 34, 20;

moşíe : (1548 DERS) : s. f. : „1. Erbgut, 2. Land(gut)" : „1. patrimoine, 2. terre, propriété" : (2x)

moşiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 22, 10;
moşiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 46, 16;

moşneníre → moştenire

moştení : (1560-1561 CORESI, TE.²) : v. IV : „(be)erben" : „hériter" : (1x)
am moştenit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 3, 18;

moşteníre : (1652 ÎNDR.) : s. f. : „Erbschaft, Erbe" : „héritage" : (14x)
moşnenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 15; 50, 10;
moştenirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 7; 3, 19; 12, 7; 12, 8; 12, 8; 12, 14; 12, 15; 16, 17; 17, 4; 25, 9; 51, 19; [2] 5, 2;

moştenitór : (1581 CORESI, EV. 290) : s. m. : „Erbe" : „héritier" : (1x)
moştenitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 10;

mreájă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Treinetz" : „rets" : (3x)
mreajă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 19; 52, 20; [2] 1, 14;

muiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frau" : „femme" : (35x)
muiêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 11; 16, 1; 44, 7;
muiêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 1; 3, 1; 3, 20; 9, 19; 13, 21;
muieri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 29, 6; 29, 6; 40, 6; 41, 16; 43, 6; [2] 5, 11;
muieri *subst. comun fem. pl. voc. neart.* [1] 9, 19;
muierii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 48, 41; 49, 21;
muierile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 12; 7, 17; 8, 10; 18, 21; 29, 18; 35, 8; 38, 22; 38, 23; 44, 15; 44, 15; 50, 37; [2] 2, 20;
muierilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 44, 9; 44, 20; 44, 24; [2] 4, 10;
muierilor *subst. comun fem. pl.voc. art.* [1] 44, 25;
nişte muieri *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 30;

mult : (1521 NEACŞU) : adj./adv./pron. : „viel" : „nombreux, beaucoup" : (41x)
cea multă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 9; 41, 12;
cei mulţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 15;
mai mult *adv. cantitativ comp.* [1] 5, 3; 7, 3; 7, 25; 15, 8; 16, 11; [2] 4, 6; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 8; 4, 19; 46, 23; 7, 3;
mai multe *adj. calificativ gradul comparativ neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 36, 32;
mult *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 28, 8;
mult foarte *adv. cantitativ super.* [1] 2, 12;
multă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 8; [2] 3, 23;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 6; 14, 7; 22, 8; 23, 14; 25, 14; 32, 14; 35, 7; 37, 15; 51, 13; 51, 50;
multe *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 23;
multe foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 40, 12;
multora *pron. nedef. 3 pl. gen./dat.* [1] 20, 10;
mulţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 1; 3, 3; 12, 10; 50, 41;
mulţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 42, 2; 50, 29;
mulţii *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 15;

mulţíme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Menge" : „foule, multitude" : (13x)
mulţime *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 12; 51, 16;
mulţimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 23; 13, 22; 30, 13; 46, 16; 49, 31; 51, 13; 51, 27; [2] 1, 2; 1, 4; 1, 6; 3, 31;

múmă → mamă

múncă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Marter" : „peine" : (2x)
muncă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 2;
muncii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 29, 21;

muncí : (1551-1553 ES) : v. IV : „(sich) quälen" : „(se) torturer" : (1x)
muncim *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 4, 13;

múnte : (1443 DERS / în antr. *Muntea*) : s. m. : „Berg" : „mont(agne)" : (16x)
munte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 26; 50, 6;
muntele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 6; 4, 15; 16, 15; 26, 18; 31, 23; 50, 19;
muntelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 44; 33, 13;
munţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 16; 46, 18; [2] 4, 19;
munţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 22; 4, 24; 17, 2;

munteán : (1480 DERS) : s. m. : „Gebirgsbewohner" : „montagnard" : (1x)
muntêne *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 17, 3;

murí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sterben" : „mourir" : (27x)
au murit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 52, 9; 52, 27;
muri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 28, 17;
muriia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [2] 2, 11;
muri-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 11, 22;
să moară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 38, 10;
să moriu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 37, 19; 38, 26;
va muri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 9; 22, 12; 31, 30; 32, 5; 38, 2;
vei muri *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 11, 21; 20, 6; 22, 26; 26, 8; 28, 16; 34, 4; 34, 5; 38, 24;
veţi muri *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 16;
vor muri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 11, 22; 14, 15; 16, 3; 16, 5; 21, 6;

mustrá : (1581 PRL) : v. I : „tadeln, schelten" : „blâmer, gronder, réprimander" : (1x)
mustra-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 19;

muşcá : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : v. I : „beissen" : „mordre" : (1x)
vor muşca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 18;

mutá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „umziehen, umsiedeln, versetzen, verrücken" : „déménager, émigrer, transférer, changer de lieu" : (21x)

am mutat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 22, 12;
mutắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 27, 16;
mutatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 5, 2;
să mut *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 32, 31;

N

naínte → înainte

náşte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. zeugen, gebären, 2. geboren, erzeugt werden" : „1. enfanter, procréer, engendrer, 2. naître, être procrée" : (19x)
ai născut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 27; 15, 10; 22, 26;
am născut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 20, 14;
au născut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 2;
au născut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 17, 11; 22, 26; 20, 14;
naşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 31; 6, 24; 8, 21; 13, 21; 22, 23; 50, 43;
născu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 15; 50, 12;
năştea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 15, 9;
s-au născut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 30, 6;
se va naşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 16, 1;

năcáz → necaz

năcăjí → necăji

năcăjitór → necăjitor

nădăjduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hoffen, vertrauen" : „espérer, avoir confiance" : (20x)
ai nedejduit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 25;
a nădejdui *verb infinitiv prezent* [1] 28, 15; 29, 26;
nădejduia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 50, 38;
nădejduiai *verb indicativ imperfect 2 sg.* [1] 48, 7;
nădejduiesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 44, 14; 46, 25; 49, 10;
nădejduiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 17, 7;
nădejduieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 49, 4;
nădejduind *verb gerunziu* [1] 23, 6; 48, 13;
nădejduind era *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 48, 11;
nădejduişi *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 39, 8;
nădejduiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 9, 4;
nădejduiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 5, 17; 7, 13;
te nădejduieşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 12, 5;
vă nădejduiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 3;
veţi nădejdui *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 7, 7;

nădéjde : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hoffnung" : „espoir, espérance" : (6x)
nădêjde *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 37;
nădêjdea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 37; 17, 5; 17, 7; 48, 13; [2] 3, 18;

nălucíre : (1642 ÎNV.[2]) : s. f. : „Einbildung, Erscheinung" : „apparition, imagination" : (1x)
năluciri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 50, 39;

nămiázĭ → amiază

năpăstuí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „fälschlich beschuldigen, Unbill antun" : „opprimer" : (3x)
năpăstuiêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 11; 22, 3;
năpăstuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 9, 5;

năród → norod

născút : (1551-1553 ES) : adj. : „geboren" : „né" : (2x)
născut *adj. calificativ gradul pozitiv masc.sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 14; 31, 9;

năsílnic : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 47) : adj. : „gewaltsam, stark" : „brutal, violent, puissant" : (2x)
năsilnic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 23; 50, 42;

năsilnicíe : (1618 GCR 51/3) : s. f. : „Gewalt, Brutalität" : „violence, brutalité, obstination" : (2x)
năsîlniciia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 4; 49, 15;

năsíp → nisip

ne → noi

neadăpostíre : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Obdachlosigkeit" : „terre sans habitants" : (1x)
neadăpostiri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 6;

neam : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Geschlecht, Volk" : „famille, descendance, peuple" : (3x)
neam *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 14; 51, 46;
neamului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 31, 1;

neascultătór : (1642 CAZ. GOV. 269) : adj. : „ungehorsam" : „désobeissant" : (2x)
neascultătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 23;
neascultători *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 27;

nebăgătór : (1649 MARD.) : adj. : „unaufmerksam" : „inattentif" : (1x)
nebăgătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 23*;

nebún : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „verrückt, töricht" : „fou" : (3x)
nebun *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. voc. neart.* [1] 5, 21;
nebună *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 11;
nebuni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 8;

nebuní : (1563 CORESI, PRAXIU 222) : v. IV : „wahnsinnig werden" : „affoler, devenir fou" : (4x)
nebunêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 29, 21;
nebunit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 17;
nebunitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 13;
vor nebuni *verb viitor 1 indicativ 3 pl* [1] 25, 16;

negrí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „schwärzen" : „noircir" : (1x)
să va negri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 4, 1;

nebuníe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Verrücktheit" : „folie" : (1x)

nebunie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 14;

necáz : (1654 GCR I, 171) : s. n. : „Angst, Ärger" : „angoisse, peine, ennui" : (4x)
necaz *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 24; 10, 17;
necazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 50, 43;
năcazului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 15, 11;

necăjí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 527/1) : v. IV : „plagen, ärgern" : „peiner, agacer" : (10x)
mă năcăjesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 1, 21;
năcăjaşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [2] 1, 6; 1, 8; 1, 11;
năcăjescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 1, 4; 1, 6;
necăjăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 30, 17; [2] 1, 18;
necăjesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 2, 17;
voi năcăji *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 10, 17;

necăjitór : (1688 BIBLIA) : s. m. : „Bedränger" : „ennemi" : (1x)
năcăjitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 12;

necălcá : (1688 BIBLIA) : v. I : „unbetreten" : „saccager" : (1x)
se va necalca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 49, 19;

necălcáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 743/1) : s. f. : „Unbetretenheit, Verlassenheit" : „résistance" : (5x)
necălcare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 44, 6; 44, 22; 49, 2; 49, 12; 49, 16;

necălcat : (c. 1683-1686 MS. 45, 574/2) : adj. : „unbetreten, verlassen, unberührt" : „non fréquenté" : (3x)
necălcat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 43; 51, 43;
necălcată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 32;

nechezá : (c. 1683-1686 MS. 45, 578/1) : v. I : „wiehern" : „hennir" : (2x)
nechezaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 31, 7;
nechieza *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 5, 8;

nechezáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 578/1) : s. f. : „Wiehern" : „hennissement " : (3x)
nechezarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 6; 13, 27;
nechiezării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 16;

nechiezá → necheza

nechiezáre → nechezare

necínste : (c. 1569-1575 GCR I 14/9) : s. f. : „Unehre, Verachtung" : „déshonneur, mépris" : (7x)
necinste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 11; 23, 40;
necinstea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 24; 6, 15; 13, 27; 51, 46;
necinstile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 11;

necinstí : (1688 BIBLIA) : v. IV : „verunglimpfen, entehren, schänden" : „diffamer, déshonorer, outrager" : (1x)
necinstitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 22, 28;

necinstít : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 233) : adj. : „unehrlich" : „incorrect, malhonnête" : (2x)
necinstită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 22; [2] 1, 12;

necredinciós : (1551-1553 ES) : adj./s. : „ungläubig" : „mécréant" : (2x)
cei necredincioşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art* [1] 25, 31;
necredincioşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 26;

necredinţá : (1688 BIBLIA) : v. I : „ungetreu handeln" : „être infidèle" : (1x)
ai necredinţat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 13;

necurát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. unrein, unsauber 2. gesetzlos" : „1. impur, 2. malhonnête, hors-la-loi" : (4x)
cei necuraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 19;
cêle necurate *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 4, 15;
necuraţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 30, 19;
necuraţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 12, 1;

necurăţíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Unreinheit" : „impureté" : (6x)
necurăţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 10;
necurăţiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 6; 19, 13; 32, 34; [2] 1, 15; 4, 22;

nefolosíre : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Unbenutzung, Unbrauchbarkeit" : „ceux qui ne sont d'aucun secours" : (1x)
nefolosire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 8;

negrí → înnegri

négură : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Nebel" : „brouillard, brume" : (1x)
negură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 12;

neispitít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 727/1) : adj. : „unverlockt, unverführt" : „non fréquenté" : (1x)
neispitit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6;

neîmblát → neumblat

neîndurătór : (1688 BIBLIA) : adj. : „mitleidslos" : „impitoyable" : (1x)
celor neîndurătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. gen./dat. art.* [2] 4, 10;

neînfricoşát : (c. 1683-1686 MS. 45, 612/2) : adj. : „mutig, tapfer" : „courageux, sans peur, brave" : (2x)
cea neînfricoşată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 2;
neînfricoşată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 27;

nelegiuí : (1688 BIBLIA) : v. IV : „sündigen, freveln" : „pécher, commettre une injustice" : (1x)
aţi nelegiuit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 29;

nemérnic : (1551-1553 ES) : adj./s. : „fremd" : „étranger" : (3x)
cel nemêrnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 3;
nemêrnicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 5;
un nemêrnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 9;

nemernicí : (c. 1683-1686 MS. 45, 223/2) : v. IV : „einwandern, verweilen" : „immigrer, errer, séjourner" : (3x)
a nemernici *verb infinitiv prezent* [2] 4, 15;

nemernicesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 44, 14;
va nemernici *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 50, 40;

nemernicíe : (c. 1683-1686 MS. 45, 622/1) : s. f. : „Wüstheit, Einöde" : „désert, lien isolé" : (1x)
nemerniciii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 22;

neobrezuít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 717/2) : adj. : „unbeschnitten" : „incirconcis " : (3x)
neobrezuite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 10; 9, 25;
neobrezuiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 25;

neploáre → neplouare

neplouáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 588/2) : s. f. : „Regenlosigkeit" : „sécheresse" : (1x)
neploáre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 1;

nepricepút : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „unverständig" : „dépourvu d'intelligence" : (1x)
nepricepuţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 22;

nepriéten : (c. 1640 URECHE2 95) : s. m. : „Feind, Gegner" : „ennemi" : (2x)
nepriêtenilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 6, 25;
un nepriêtin *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 4;

neputínţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Ohnmacht" : „impuissance" : (1x)
neputinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 7;

nesocotitór : (1563 CORESI, PRAXIU 62) : adj./s. : „töricht" : „insensé" : (1x)
cei nesocotitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 8;

neştiínţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Unwissenheit" : „ignorance" : (1x)
neştiinţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 15;

neştíne : (1551-1553 ES) : pron. nehot. : „einer, jemand" : „un, quelqu'un" : (1x)
neştine *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 23, 24;

netocmeálă : (c. 1563-1583 COD. VOR.2) : s. f. : „Untreue" : „infidélité" : (1x)
netocmeala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 8;

netocmít : (c. 1683-1686 MS. 45, 576/1) : adj./s. : „untreu" : „infidèle, rebelle" : (3x)
cea netocmită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 8; 3, 8; 3, 11

neumblát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „unbetreten" : „non fréquenté" : (6x)
neîmblat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 25, 38;
neumblat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 8; 12, 10; 42, 18;
neumblate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 48, 9;

nevástă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Frau" : „femme" : (5x)
nevasta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 32;
nevastă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 7; 25, 10; 33, 10;
nevêstei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 32;

nevindecáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 315) : s. f. : „Heillose" : „cruauté" : (1x)
nevindecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 4, 3;

nevinovát : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „unschuldig" : „innocent" : (11x)
cel nevinovat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 22, 17;
nevinovat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 35; 7, 5; 15, 15; 22, 3; 26, 15; 46, 27;
nevinovată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 11; 49, 11;
nevinovate *adj. calificativ gradul pozitiv fem pl. nom./ac. neart.* [1] 19, 4;
nevinovate *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 34;

nevóie : (1499 DERS / în top. *Nevoia*) : s. f. : „Bedrängnis" : „difficulté, angoisse" : (2x)
nevoi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 14; 15, 4;

nevrêdnic : (1563 CORESI, PRAXIU 386) : s. m. : „Wertloser" : „incapable, vil" : (1x)
nevrêdnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 19;

nici : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./conj. : „kein, auch nicht, nicht einmal, weder ... noch" : „aucun, même pas, ni ... ni" : (24x)
nice *adv. neg.* [1] 1, 17;
nici *adv. neg.* [1] 4, 11; 15, 10; 15, 10; 22, 10; 22, 10; 22, 16; 22, 17; 22, 18; 23, 4; 23, 21; 36, 24; 46, 26; 48, 33; 50, 40; 51, 43; [2] 2, 18;
nici *conjuncţie coord.* [1] 3, 16; 7, 23; 7, 27; 8, 2; 11, 8; 16, 3; 19, 5;

nímeni : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „niemand" : „personne" : (7x)
nime *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 50, 29; 50, 32;
nimene *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 40, 15;
nimenea *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 44, 7; 44, 14;
nimeni *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 42, 17;
nimerile *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 15, 10;

nimíc : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. neg. : „nichts" : „rien" : (8x)
nemica *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 4, 23; 11, 16;
nemică *pron. neg. sg. nom./ac.* [1] 2, 6; 3, 9; 7, 3; 13, 7; 13, 10; 32, 17;

nisíp : (1534 DERS / în top. *Năsipul*) : s. n. : „Sand" : „sable" : (3x)
năsip *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 22;
năsipul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 5, 22; 15, 8;

níşte : (1521 NEACŞU) : adj. nehot. : „einige" : „quelques" : (1x)
nişte *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [2] 2, 4;

noápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv./s. f. : „Nacht, nachts" :

„nuit, la nuit" : (11x)
noapte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 4;
noaptea *adv. de timp* [1] 6, 5; 9, 1; 14, 17; 49, 8; 52, 5; [2] 1, 3; 2, 18; 2, 19;
nopţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 36, 30;
nopţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 31, 37;

noáo[1] → noi

noáo[2] → nou

noáo[3] → nouă

noi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „wir" : „nous" : (93x)
ne *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* [1] 2, 27; 6, 24; 10, 23; 41, 8; 43, 3; 43, 3; 43, 3;
ne- *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* [1] 2, 6; 2, 6; 8, 14; 8, 14; 14, 19; 38, 16; [2] 3, 42; 5, 8; 5, 22;
-ne *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* [1] 10, 23;
-ne- *pron. pers. 1 pl. ac. neacc.* [2] 3, 42;
noaă *pron. pers. 1 pl. dat. acc.* [1] 41, 8;
noao *pron. pers. 1 pl. dat. acc.* [1] 4, 13; 5, 19; 5, 24; 5, 24; 6, 4; 14, 7; 14, 7; 14, 19; 29, 15; 31, 22; 31, 31; 35, 6; 35, 10; 35, 10; 38, 16; 38, 25; 42, 3; 42, 6; [2] 3, 46; 5, 1; 5, 16;
noi *pron. pers. 1 pl. ac. acc.* [1] 2, 6; 2, 6; 2, 27; 3, 22; 3, 24; 3, 24; 5, 12; 6, 24; 8, 8; 8, 8; 8, 14; 8, 14; 8, 20; 9, 17; 10, 23; 10, 23; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 19; 14, 21; 21, 2; 21, 13; 26, 16; 26, 19; 35, 8; 37, 3; 37, 8; 38, 25; 41, 8; 42, 5; 42, 5; 42, 6; 42, 20; 43, 2; 43, 3; 43, 3; 43, 3; 44, 16; 44, 17; 44, 19; [2] 3, 42; 3, 44; 4, 19; 5, 8; 5, 20; 5, 20; 5, 21; 5, 22; 5, 22;
noi *pron. pers. 1 pl. nom.* [1] 43, 3; [2] 4, 17; 4, 17; 4, 19; 5, 7;

nor : (1454 DERS / în top. *Nuoreţu*) : s. m. : „Wolke" : „nuage" : (4x)
nor *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 43;
nori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12; 51, 16;
norul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 13;

noród : (1551-1553 ES) : s. n. : „Volk" : „peuple" : (162x)
ai norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 19, 1; 23, 3; 52, 13;
năroadele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 51, 53; [2] 1, 19;
năroadelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 3, 44;
nărodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 10; 6, 21; 7, 15; 9, 1; 9, 2; 12, 16; 13, 12; 21, 7; 21, 8; 25, 1; 25, 2; 28, 1; 28, 5; 28, 7; 28, 10; 28, 11; 28, 15; 29, 1; 41, 10; 42, 8; 44, 15; 44, 20; 44, 20; 44, 21;
nărodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 4, 11; 4, 11; 7, 11; 8, 19; 8, 21; 8, 22; 9, 1; 9, 7; 12, 14; 12, 16; 12, 16; 16, 9; 44, 24; [2] 3, 47; 4, 3;
noroade *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 27; [2] 1, 2;
norod *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 22; 7, 22; 9, 9; 11, 4; 13, 11; 24, 7; 31, 1; 31, 34; 38, 1; 34, 8; 34, 19; 43, 1; 48, 2; 50, 41;
norod *subst. comun neutru sg. voc. neart.* [1] 5, 21;
norodu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 38;
norodul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 18; 2, 11; 2, 13; 2, 31; 2, 32; 5, 14; 5, 23; 5, 26; 5, 31; 6, 19; 8, 5; 8, 7; 11, 11; 11, 14; 14, 7; 14, 11; 14, 16; 15, 1; 15, 7; 15, 20; 16, 4; 18, 15; 19, 11; 19, 14; 22, 2; 22, 4; 23, 2; 23, 13; 23, 22; 23, 32; 23, 33; 23, 34; 25, 19; 26, 7; 26, 8; 26, 8; 26, 9; 26, 11; 26, 12; 26, 16; 26, 18; 27, 13; 29, 10; 30, 15; 31, 7; 31, 14; 32, 21; 33, 9; 34, 10; 35, 16; 36, 9; 36, 10; 37, 2; 38, 4; 41, 13; 42, 1; 43, 4; 46, 16; 49, 1; 50, 6; 50, 16; 52, 4; 52, 22; [2] 1, 8; 1, 12; 3, 14;
norodului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 4, 22; 6, 14; 6, 26; 7, 31; 8, 11; 14, 10; 14, 17; 15, 7; 17, 19; 23, 32; 26, 17; 26, 23; 26, 24; 30, 3; 32, 42; 36, 5; 36, 7; 36, 13; 36, 14; 37, 11; 37, 17; 38, 4; 39, 4; 40, 5; 40, 6; 41, 16; 46, 24; 51, 11; 52, 22; [2] 2, 11; 4, 6; 4, 10;

nóstru, noástră : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos./pron. pos. : „unser, -e" : „notre, nôtre" : (89x)
ai noştri *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. pl.* [2] 4, 18;
a noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. pl.* [1] 16, 9;
noastră *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. sg.* [1] 3, 24; 3, 24; 16, 9; 20, 10; 21, 2; 21, 2; 21, 13; 42, 2; 44, 17; 46, 16; 51, 46; [2] 3, 39; 3, 45; 4, 18; 5, 2; 5, 4; 5, 1; 5, 5; 5, 9; 5, 10; 5, 17;
noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. gen./dat. sg.* [2] 5, 15;
noastre *adj. pron. pos. 1 fem. pl. nom./ac. pl.* [1] 3, 24; 6, 24; 9, 18; 11, 21; 12, 4; 14, 7; 14, 7; 18, 12; 35, 8; 35, 8; 35, 8; 36, 15; 51, 46; [2] 3, 40; 3, 40; 4, 18; 4, 18; 4, 20; 5, 2; 5, 3; 5, 21;
noastre *adj. pron. pos. 1 neutru pl. gen./dat. pl.* [1] 26, 19;
noastre *adj. pron. pos. 1 neutru pl. nom./ac. pl.* [1] 14, 20; [2] 5, 4; 5, 9;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. gen./dat. sg.* [1] 3, 24; 3, 24; 16, 9; 26, 16; 35, 8; 35, 10; 42, 6; 42, 6; 46, 10; 51, 10;
nostru *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. sg.* [1] 3, 22; 3, 22; 5, 19; 5, 24; 16, 9; 23, 36; 23, 38; 35, 6; 50, 28; [2] 5, 15;
nostru *adj. pron. pos. 1 neutru pl. gen./dat. sg.* [2] 4, 20; 5, 16;
nostru *adj. pron. pos. 1 neutru pl. nom./ac. sg.* [1] 46, 16; 51, 46; [2] 4, 17; 4, 18;
noştri *adj. pron. pos. 1 masc. pl. gen./dat. pl.* [1] 3, 23; 14, 20;
noştri *adj. pron. pos. 1 masc. pl. nom./ac. pl.* [1] 3, 24; 5, 13; 16, 18; 35, 8; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 19; [2] 3, 45; 4, 17; 5, 7; 5, 17;

nou : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „neu" : „nouveau, neuf" : (2x)
cei noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art* [1] 36, 10;
ceii noao *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 26, 10;

nóuă : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „neun" : „neuf" : (1x)
noao *num. card. fem. nom./ac.* [1] 52, 4;

nóuălea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „der, die neunte" : „le, la neuvième" : (4x)
a noao *num. ord. fem. sg. nom./ac. art* [1] 36, 9;
a noaoa *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 2;
al noaloea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 39, 1; 52, 2;

nu : (1521 NEACŞU) : adv. : „nein, nicht" : „non, ne ... pas" : (712x)
n- *adv. neg.* [1] 10, 20; 10, 20;
nu *adv. neg.* [1] 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 17; 1, 19; 2, 6; 2, 6; 2, 6;

2, 8; 2, 8; 2, 11; 2, 11; 2, 13; 2, 15; 2, 17; 2, 19; 2, 20; 2, 23; 2, 23; 2, 24; 2, 27; 2, 30; 2, 30; 2, 31; 2, 31; 2, 32; 2, 33; 2, 34; 2, 36; 2, 37; 3, 1; 3, 2; 3, 4; 3, 7; 3, 8; 3, 10; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 19; 3, 20; 3, 24; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 6; 4, 8; 4, 11; 4, 19; 4, 22; 4, 22; 4, 23; 4, 25; 4, 27; 4, 28; 4, 28; 4, 29; 5, 2; 5, 3; 5, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 5, 7; 5, 9; 5, 9; 5, 10; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 13; 5, 15; 5, 18; 5, 19; 5, 21; 5, 21; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 24; 5, 28; 5, 28; 5, 29; 5, 29; 6, 8; 6, 8; 6, 8; 6, 10; 6, 10; 6, 11; 6, 15; 6, 15; 6, 16; 6, 17; 6, 19; 6, 20; 6, 20; 6, 23; 6, 25; 6, 25; 6, 29; 7, 3; 7, 3; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 7; 7, 8; 7, 9; 7, 12; 7, 12; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 16; 7, 18; 7, 19; 7, 21; 7, 21; 7, 23; 7, 23; 7, 25; 7, 25; 7, 26; 7, 26; 7, 27; 7, 29; 7, 29; 7, 30; 7, 31; 8, 2; 8, 4; 8, 4; 8, 5; 8, 6; 8, 6; 8, 7; 8, 11; 8, 12; 8, 12; 8, 13; 8, 15; 8, 15; 8, 17; 8, 19; 8, 19; 8, 20; 8, 22; 8, 22; 8, 22; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 5; 9, 5; 9, 6; 9, 9; 9, 9; 9, 10; 9, 10; 9, 12; 9, 15; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 10, 2; 10, 2; 10, 4; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 7; 10, 10; 10, 13; 10, 15; 10, 22; 10, 23; 10, 23; 10, 24; 10, 24; 11, 3; 11, 8; 11, 8; 11, 10; 11, 11; 11, 11; 11, 12; 11, 14; 11, 14; 11, 14; 11, 19; 11, 19; 11, 21; 11, 21; 11, 23; 12, 4; 12, 6; 12, 11; 12, 12; 12, 13; 12, 16; 13, 1; 13, 7; 13, 10; 13, 10; 13, 11; 13, 12; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 15; 13, 17; 13, 19; 13, 25; 13, 27; 14, 3; 14, 4; 14, 5; 14, 6; 14, 9; 14, 9; 14, 10; 14, 10; 14, 11; 14, 12; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 17; 14, 18; 14, 19; 14, 19; 14, 21; 14, 21; 14, 22; 15, 1; 15, 6; 15, 11; 15, 14; 15, 15; 15, 17; 15, 19; 15, 20; 16, 1; 16, 1; 16, 3; 16, 4; 16, 4; 16, 4; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 10; 16, 11; 16, 12; 16, 12; 16, 13; 16, 16; 16, 18; 16, 19; 17, 4; 17, 6; 17, 6; 17, 8; 17, 8; 17, 8; 17, 11; 17, 11; 17, 16; 17, 16; 17, 17; 17, 18; 17, 18; 17, 21; 17, 21; 17, 22; 17, 22; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 24; 17, 24; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 18, 6; 18, 10; 18, 18; 18, 18; 18, 23; 18, 23; 19, 4; 19, 5; 19, 6; 19, 11; 19, 11; 19, 15; 20, 3; 20, 9; 20, 9; 20, 9; 20, 11; 20, 11; 20, 11; 20, 14; 20, 16; 20, 17; 21, 7; 21, 7; 21, 10; 21, 11; 21, 11; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 5; 22, 6; 22, 6; 22, 10; 22, 10; 22, 12; 22, 12; 22, 13; 22, 13; 22, 13; 22, 15; 22, 15; 22, 15; 22, 16; 22, 16; 22, 16; 22, 16; 22, 17; 22, 18; 22, 19; 22, 21; 22, 21; 22, 26; 22, 27; 22, 28; 22, 28; 22, 30; 23, 2; 23, 4; 23, 7; 23, 14; 23, 16; 23, 16; 23, 17; 23, 20; 23, 21; 23, 23; 23, 24; 23, 24; 23, 29; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 36; 23, 38; 23, 40; 24, 2; 24, 3; 24, 6; 24, 6; 24, 8; 25, 4; 25, 4; 25, 6; 25, 6; 25, 7; 25, 8; 25, 27; 25, 28; 25, 29; 25, 33; 26, 2; 26, 4; 26, 5; 26, 16; 26, 19; 26, 24; 26, 24; 27, 6; 27, 7; 27, 7; 27, 12; 27, 14; 27, 15; 27, 16; 28, 15; 29, 6; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 29, 9; 29, 11; 29, 18; 29, 20; 29, 26; 29, 27; 29, 27; 30, 5; 30, 7; 30, 8; 30, 11; 30, 11; 30, 12; 30, 14; 30, 16; 30, 20; 31, 2; 31, 9; 31, 12; 31, 15; 31, 15; 31, 18; 31, 29; 31, 32; 31, 32; 31, 32; 31, 32; 31, 34; 31, 36; 31, 40; 31, 40; 32, 4; 32, 17; 32, 23; 32, 23; 32, 23; 32, 33; 32, 33; 32, 35; 32, 35; 32, 40; 32, 40; 33, 3; 33, 8; 34, 3; 34, 4; 34, 9; 34, 14; 34, 14; 34, 17; 34, 18; 35, 6; 35, 6; 35, 7; 35, 7; 35, 7; 35, 8; 35, 9; 35, 10; 35, 12; 35, 16; 35, 19; 35, 24; 35, 24; 35, 24; 35, 25; 35, 25; 35, 25; 36, 5; 36, 19; 36, 24; 36, 25; 36, 25; 36, 30; 36, 31; 37, 2; 37, 4; 37, 8; 37, 8; 37, 13; 37, 13; 37, 18; 37, 19; 37, 19; 38, 4; 38, 5; 38, 6; 38, 9; 38, 10; 38, 14; 38, 15; 38, 15; 38, 17; 38, 18; 38, 18; 38, 19; 38, 20; 38, 21; 38, 23; 38, 24; 38, 24; 38, 25; 38, 25; 38, 26; 38, 27; 39, 6; 39, 7; 39, 8; 40, 3; 40, 4; 40, 6; 40, 9; 40, 14; 40, 15; 40, 15; 40, 16; 41, 4; 41, 8; 41, 8; 42, 4; 42, 5; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 11; 42, 13; 42, 13; 42, 14; 42, 14; 42, 14; 42, 17; 42, 18; 42, 19; 42, 21; 43, 2; 43, 2; 43, 4; 43, 7; 44, 3; 44, 4; 44, 5; 44, 5; 44, 5; 44, 7; 44, 10; 44, 10; 44, 14; 44, 14; 44, 16; 44, 17; 44, 21; 44, 22; 44, 23; 44, 23; 44, 27; 45, 3; 45, 5; 46, 5; 46, 6; 46, 6; 46, 11; 46, 15; 46, 21; 46, 23; 46, 23; 46, 26; 46, 26; 46, 27; 46, 27; 46, 27; 47, 4; 47, 6; 48, 2; 48, 8; 48, 11; 48, 11; 48, 11; 48, 30; 48, 33; 48, 33; 48, 38; 49, 1; 49, 1; 49, 5; 49, 6; 49, 8; 49, 9; 49, 9; 49, 11; 49, 11; 49, 17; 49, 17; 49, 19; 49, 19; 49, 20; 49, 22; 49, 24; 49, 30; 49, 30; 49, 30; 49, 32; 49, 32; 50, 2; 50, 3; 50, 5; 50, 9; 50, 13; 50, 14; 50, 16; 50, 20; 50, 20; 50, 24; 50, 26; 50, 29; 50, 32; 50, 33; 50, 39; 50, 40; 50, 42; 50, 45; 50, 45; 51, 3; 51, 5; 51, 6; 51, 9; 51, 17; 51, 19; 51, 26; 51, 29; 51, 37; 51, 39; 51, 43; 51, 44; 51, 45; 51, 57; 51, 59; 52, 4; 52, 17; [2] 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 7; 1, 8; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 15; 1, 18; 1, 20; 1, 22; 2, 1; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 14; 2, 17; 2, 21; 2, 22; 3, 2; 3, 7; 3, 22; 3, 22; 3, 30; 3, 32; 3, 35; 3, 36; 3, 37; 3, 41; 3, 42; 3, 48; 3, 48; 3, 55; 3, 56; 4, 4; 4, 6; 4, 8; 4, 12; 4, 15; 4, 15; 4, 16; 4, 16; 4, 16; 4, 17; 4, 18; 4, 22; 5, 3; 5, 5; 5, 7; 5, 8; 5, 12;

nuc : (1541 DIR) : s. m. : „Nußbaum" : „noyer" : (1x)
nuc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 11;

númai : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „nur" : „seulement" : (11x)
numai *adv.* [1] 15, 17; 22, 12; 26, 15; 31, 30; 38, 4; 38, 6; 43, 3;
numai *adv.* [1] 7, 22*; 19, 6*; 20, 3*; 44, 14*;

número : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zahl, Anzahl" : „nombre" : (9x)
număr *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 32; 46, 23; [2] 3, 16; 3, 16;
numărul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 28; 2, 28; 11, 13; 11, 13; 44, 28;

numără : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „zählen" : „compter" : (1x)
numără *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 33, 13;

núme : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Name" : „nom" : (51x)
nume *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 19; 32, 20;
numele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 9; 7, 10; 7, 11; 7, 13; 7, 29; 10, 6; 10, 15; 10, 24; 11, 16; 11, 19; 11, 21; 12, 16; 14, 7; 14, 9; 14, 14; 14, 15; 14, 21; 15, 16; 16, 20; 20, 3; 20, 9; 20, 9; 23, 6; 23, 13; 23, 25; 23, 27; 25, 29; 26, 9; 26, 16; 26, 20; 27, 12; 29, 9; 29, 18; 29, 20; 31, 37; 32, 34; 33, 2; 34, 15; 34, 16; 44, 16; 44, 26; 46, 17; 48, 17; 50, 34; 51, 19; 51, 52; 52, 1; [2] 3, 54;
numelui *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 44, 26;

numí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „(be)nennen" : „nommer" : (9x)
au numit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 16;
numişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [2] 1, 22;
numiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 23, 36;
numi-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 17;
s-au numit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 25, 29;

să numêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 7, 9; 7, 10;
să va numi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 16;
voiu numi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 20, 9;

numít : (1688 BIBLIA) : adj. : „namhaft" : „renommé, fameux" : (2x)
numit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 11;
numiţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 22;

O

o[1] → **el**, **ea**

o[2] → **un**, **o**

o[3] : (înc. sec. XVI PS. H.) : interj. : „ach!, o!, oh!" : „oh!, ô!" : (4x)
o *interjecţie* [1] 4, 10; 6, 6; 17, 3; 22, 18;

oáie : (1332 SUCIU / în top. *Voya*) : s. f. : „Schaf" : „mouton" : (19x)
ale oilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 49, 19;
oaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 17;
oi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 50, 6;
oile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 23; 5, 17; 10, 19; 12, 3; 13, 20; 23, 1; 23, 2; 33, 12; 33, 13; 49, 28;
oilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 25, 34; 25, 35; 25, 36; 31, 12; 50, 8; 50, 45;

oálă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Becken" : „bassin" : (1x)
oalele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 48, 12;

oáre : (1478 DERS) : adv. interog. : „wohl, denn" : „vraiment" : (1x)
oare *adv.* [1] 4, 10;

oáste : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Heer" : „troupe" : (3x)
oastea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 2; 19, 13;
oştii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 17;

obádă : (1496-1507 DERS) : s. f. : „Kette" : „chaîne" : (1x)
obezi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 9;

obiálă : (1590 DERS) : s. f: : „Lumpen" : „lambeau" : (1x)
obiêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 38, 11;

oborî́ → **doborî**

obráz : (1424 DRHB / în antr. Gherghi *Obraz*) : s. n. : „1. Wange, Gesicht, 2. Bild, 3. Person" : „1. joue, face, 2. image, 3. personne" : (5x)
obrazele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 7, 18; 10, 2; 30, 6;
obrazul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 51, 46; [2] 1, 3;
obrazului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 4, 20;

obrăznicí : (c. 1683-1686 MS. 45, 575/2) : v. IV : „frech werden" : „devenir impertinent, insolent" : (1x)
obrăznicişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 3, 3;

obrezuí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „beschneiden" : „circoncire" : (2x)
obrezuiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 4;
obrezuiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 4;

obrezuít : (1570 CORESI, PRAXIU 50) : adj./s. : „beschnitten" : „circoncis" : (1x)
cei obrezuiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 24;

ocără : (c. 1573-1578 PS. SCH. 138) : s. f. : „Schimpf" : „réprimande, insulte" : (16x)
ocara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 46; [2] 3, 60; 5, 1;
ocară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 10; 12, 13; 15, 15; 20, 8; 23, 40; 24, 9; 25, 9; 31, 19; 42, 18; 44, 8; 44, 12; 49, 12;
ocări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 3, 29;

ocărî́ : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „beschimpfen, verunglimpfen" : „insulter, injurier" : (1x)
să ocărî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 9;

ochi : (1472 DERS / în top. *Ochiianii*) : s. m. : „Auge" : „oeil" : (53x)
ochi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 21;
ochii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 2; 4, 30; 5, 3; 9, 17; 13, 17; 13, 20; 14, 6; 14, 17; 16, 16; 20, 4; 22, 17; 24, 6; 28, 1; 28, 5; 28, 10; 28, 11; 32, 4; 31, 16; 32, 4; 32, 19; 34, 3; 34, 3; 40, 4; 42, 2; 52, 9; [2] 2, 11; 4, 17; 5, 17;
ochilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 9, 1; 16, 7; 16, 16; 19, 10; 27, 4; 28, 5; 29, 16; 32, 12; 32, 30; 34, 15; 38, 26; 40, 5; 43, 9; 51, 24; 52, 8; [2] 2, 4; 2, 18; 3, 47; 3, 62;
ochiul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 17; 3, 48; 3, 50;

odíhnă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 192) : s. f. : „Ruhe, Rast" : „repos" : (2x)
odihnă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 45, 3; [2] 1, 4;

odihní : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „(sich) ausruhen" : „(se) reposer" : (6x)
a să odihni *verb infinitiv prezent* [1] 49, 22;
mă odihniiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 42, 10;
ne-am odihnit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 5, 5;
să odihni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 11;
te odihnêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 47, 7;
va odihni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 26;

odráslă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Knospe" : „bourgeon": (2x)
odraslă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 5;
odrasle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 8;

odrăslít : (c. 1683-1686 MS. 45, 588/2) : adj. : „gesprossen" : „germé" : (1x)
cel odrăslit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 8;

ojogitúră : (1688 BIBLIA) : s. f. : „Reisig, verbranntes Holz" : „bois mort" : (1x)
ojogiturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 13, 24;

olár : (1551-1553 ES) : s. m. : „Töpfer" : „potier" : (5x)
olariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 6;

olariului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 2; 18, 3; 18, 6; [2] 4, 2;

om : (1521 NEACȘU) : s. m. : „Mensch, Mann" : „homme" : (118x)
a omului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 10, 22;
oameni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 26; 7, 19; 9, 10; 21, 6; 26, 17; 26, 22; 32, 43; 33, 10; 33, 10; 33, 12; 38, 10; 38, 11; 38, 22; 41, 1; 41, 5; 41, 5; 41, 8; 41, 15; 41, 16; 41, 2; 48, 36; 49, 14; 51, 14; 52, 22; 52, 22;
oamenii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 2; 11, 21; 17, 25; 18, 11; 20, 10; 31, 22; 34, 18; 40, 8; 42, 17; 43, 2; 43, 6; 47, 2; 49, 25; 52, 5;
oamenilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 9, 21; 19, 10; 32, 12; 32, 19; 33, 5; 38, 4; 38, 16; 39, 7; 40, 9; 48, 31; 52, 22;
om *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 4, 25; 4, 29; 8, 6; 12, 11; 17, 5; 17, 9; 22, 7; 22, 30; 26, 20; 29, 27; 35, 19; 31, 27; 36, 19; 36, 29; 37, 12; 38, 24; 41, 4; 48, 14; 48, 36; 49, 17; 49, 32; 50, 3; 50, 40; 51, 43; 51, 57; [2] 3, 35;
omul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 11; 10, 13; 11, 3; 16, 19; 17, 5; 17, 7; 20, 15; 20, 16; 22, 18; 22, 30; 23, 34; 26, 11; 29, 21; 29, 21; 38, 4; 30, 6; 38, 4; 38, 9; 51, 17; [2] 3, 38; 3, 38; 4, 7;
omului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 4; 13, 11; 17, 16; 23, 36; 26, 16; 35, 4; 35, 12; 49, 17; 49, 32; 50, 40; 51, 43; [2] 3, 27; 3, 32; 3, 34;
un om *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 9; 14, 9; 23, 9; 23, 9;

omorît : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Gemordeter" : „assassiné" : (1x)
cei omorîţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 31;

omorî : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „töten" : „tuer" : (12x)
fie omorîţi *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 21;
omoară-să *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 38, 4;
omorî *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 24; [2] 2, 4;
omorî-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [2] 2, 20;
omorît-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 3, 52;
omorîtu-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 42;
să omoară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 26, 21;
să omoare *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 43, 3;
vei omorî *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 38, 15;
veţi omorî *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 26, 15;
vom omorî *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 38, 25;

omorîtór : (1688 BIBLIA) : adj. : „mörderisch" : „muertrier" : (1x)
omorîtori *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 17;

oprí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(auf-, an)halten" : „arrêter, retarder, entraver" : (1x)
am oprit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 6, 11;

óptulea : (c. 1559-1560 CORESI, ÎC.) : num. ord. : „achtzehnte" : „huitième" : (1x)
al optulea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 36, 9;

orbí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „blenden" : „aveugler" : (1x)
au orbit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 52, 9;

oricáre : (c. 1683-1686 MS. 45, 580/2) : pron. nehot. : „jedwelcher" : „qui" : (2x)
oricarele *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 7, 22;
oricăruia *pron. nehot. masc. sg. gen./dat.* [1] 27, 4;

oricît : (1646 PRAV. MOLD. 105) : pron. nehot. : „wieviel auch" : „tant (que)" : (3x)
oricîte *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 1, 17; 11, 4; 42, 20;

oriúnde : (1646 PRAV. MOLD. 124) : adv. : „wo (auch) immer" : „n'importe où" : (2x)
oriunde *adv.* [1] 8, 3; 45, 5;

orz : (1497 DERS / în antr. *Ordzea*) : s. n. : „Gerste" : „orge" : (1x)
oarze *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 8;

os : (1437 DRHD / în antr. *Os*) : s. n. : „Knochen" : „os" : (11x)
oasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 20, 9; 23, 9; 50, 17; [2] 1, 14; 3, 4; 4, 8;

osăbí → osebi

osebí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „trennen" : „séparer" : (1x)
osăbindu-să *verb gerunziu* [1] 15, 10;

osebít : (1559-1560 BRATU) : adj. : „verschieden" : „différent" : (1x)
usebite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;

osîndí : (c. 1563-1583 COD. VOR.2) : v. IV : „condamner, punir" : „bestrafen, verdammen" : (1x)
a osîndi *verb infinitiv prezent* [2] 3, 35;

ospăţ : (1560-1561, CORESI, TE.2) : s. n. : „Festessen" : „festin" : (1x)
ospăţului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 16, 6;

osteneálă : (1560-1561 CORESI, TE.2) : s. f. : „Mühe, Müdigkeit" : „peine, fatigue, lassitude" : (1x)
osteneala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 64;

ostení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. sich bemühen, 2. ermüden" : „1. s'efforcer, 2. fatiguer" : (5x)
am ostenit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 17, 16;
ostenesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 51, 53;
osteniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 5;
ostenit-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 5, 5;
vor osteni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 24;

ostróv : (1531 DERS) : s. n. : „Flussinsel" : „île" : (4x)
ostroave *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 50, 38; 50, 39;
ostroavele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 2, 10; 31, 10;

P

páce : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Frieden" : „paix" : (30x)
pace *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 10; 6, 14; 6, 14; 8, 11; 8, 11; 8, 15; 9, 8; 12, 6; 12, 12; 14, 13; 14, 19; 15, 5; 23, 17; 28, 9; 29, 7; 29, 11; 30, 5; 33, 6; 34,

5; 38, 4; 38, 22; 43, 12; [2] 3, 17;
pacea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 4; 29, 7; 29, 7; 30, 12; 33, 9;
păcii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 12, 5; 25, 37;

pahár : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Glas" : „verre" : (10x)
păhar *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 6; 35, 5; 51, 7;
păhărăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 52, 15;
păharul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 25, 15; 25, 17; 25, 28; 49, 11; [2] 2, 13; 4, 21;

pai : (1581-1582 PO) : s. n. : „Halm, Stroh" : „paille" : (1x)
paiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 23, 28;

pájişte : (1512-1513 DERS / în top. *Pajiște*) : s. f. : „Wiese" : „prairie" : (1x)
pajişte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 11;

pálmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hand(fläche)" : „paume" : (1x)
palmele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 31;

párdos : (1480 DERS / în antr. *Pardos*) : s. m. : „Panther" : „panthère" : (2x)
pardos *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 6;
pardosul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 23;

párte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Teil, Anteil" : „part, partie" : (13x)
o parte *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 20;
parte *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 8; 10, 15; 13, 25; 25, 31;
partea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 10; 12, 10; 25, 33; 25, 33; 51, 19; [2] 3, 24; 4, 16;
părţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 48, 31;

pásăre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Vögel" : „oiseau" : (14x)
o pasăre *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 51;
pasărea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 3;
pasări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 27; 12, 4;
pasările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 25; 8, 7; 9, 10; 15, 3;
pasărilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 31; 10, 21; 16, 3; 19, 7; 34, 20; 49, 32;

páşte : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. III : „weiden" : „garder (son peuple)" : (9x)
pasc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 6, 18; 23, 2;
păscînd *verb gerunziu* [1] 3, 15;
paşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 31, 10;
să va paşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 50, 19;
va paşte *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 22, 22;
vor paşte *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 15; 6, 3; 23, 4;

pátru : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „vier" : „quatre" : (2x)
patru *num. card. masc. nom./ac.* [1] 15, 3; 52, 2;

pátrulea, pátra : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „vierte" : „quatrième" : (7x)
a patra *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 39, 2; 52, 4;
a patrulea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 28, 1;
al patrulea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 25, 1; 45, 1; 46, 2; 51, 54;

pávăţă → pavăză

pávăză : (1578 DERS) : s. f. : „Schild" : „bouclier" : (1x)
paveţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 46, 3;

pázã : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Aufsicht, Wache" : „surveillance, garde" : (5x)
pază *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 2; 37, 14; 37, 20;
păzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 12;
păzii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 37, 17;

păcát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sünde" : „péché" : (20x)
păcat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 3; 31, 30;
păcatele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 5, 25; 14, 7; 14, 7; 14, 20; 15, 13; 16, 17; 18, 23; 30, 12; 30, 13; 32, 18; 50, 20; [2] 1, 23; 4, 13;
păcatelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 31, 34; 36, 3;
păcatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 16, 9; 17, 1; [2] 3, 38;

păcătuí : (1581 CORESI, EV. 286) : v. IV : „sündigen" : „pécher" : (1x)
au păcătuit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 17;

păducheá : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. I : „lausen" : „(s')enveler les poux" : (2x)
păduche *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 43, 12;
va păduchea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 43, 12;

păgînătáte : (1625 SLLF II, 405) : s. f. : „Gottlosigkeit" : „pratique immorale" : (1x)
păgînătăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 1, 6;

păgîní : (c. 1650 ANON. CAR.[2]) : v. IV : „abtrünnig werden, schuldig sein" : „renier" : (4x)
păgîniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 8;
păgînit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [2] 3, 41;
păgîniţi *verb imp. 2 pl.* [1] 22, 3;
v-aţi păgînit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 29;

păhár → pahar

pălitór : (c. 1665-1672 MS. 4389, 728/1) : adj. : „versengt, gebräunt, östlich" : „brûlant, d'orient" : (1x)
pălitoriu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 17;

pămíînt : (1517 DERS / în top. Curul *Pămînturilor*) : s. n. : „Erde, Land" : „terre, pays" : (254x)
păminte *subst. comun neutru sg. voc. neart.* [1] 6, 19; 22, 29; 22, 29;
pămînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 31; 3, 16; 3, 19; 4, 5; 4, 16; 4, 23; 5, 30; 6, 8; 6, 20; 8, 19; 9, 3; 9, 23; 10, 10; 11, 5; 14, 2; 14, 9; 14, 13; 17, 6; 17, 13; 22, 26; 23, 5; 25, 29; 25, 30; 25, 31; 28, 8; 32, 22; 40, 6; 40, 9; 43, 5; 50, 21; 51, 27; 51, 45; [2] 2, 1; 2, 2; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 4, 21;
pămîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 1; 1, 14; 2, 6; 2, 7; 2, 12; 2, 15; 3, 2; 3, 18; 3, 18; 4, 7; 4, 20; 4, 27; 4, 28; 5, 19; 5, 19; 6, 12; 7, 6; 7, 21; 7, 23; 7, 32; 8, 2; 8, 16; 8, 16; 9, 11; 9, 18; 9, 20; 10, 10; 10, 11; 10,

17; 10, 21; 11, 3; 11, 7; 11, 19; 12, 4; 12, 5; 12, 11; 12, 14; 12, 15; 13, 13; 14, 15; 14, 18; 15, 10; 15, 14; 16, 2; 16, 5; 16, 12; 16, 12; 16, 13; 16, 14; 16, 14; 16, 17; 17, 4; 17, 26; 18, 16; 19, 12; 22, 10; 22, 12; 22, 27; 22, 28; 23, 3; 23, 7; 23, 8; 23, 10; 23, 15; 23, 24; 24, 5; 24, 6; 24, 8; 24, 10; 25, 5; 25, 9; 25, 11; 25, 13; 25, 38; 26, 6; 26, 20; 27, 4; 27, 5; 27, 8; 27, 9; 30, 3; 31, 12; 31, 16; 31, 23; 31, 24; 31, 32; 32, 8; 32, 15; 32, 17; 32, 20; 32, 21; 32, 22; 32, 37; 32, 41; 32, 43; 32, 44; 33, 2; 33, 13; 34, 13; 34, 22; 35, 7; 35, 25; 36, 29; 36, 31; 37, 1; 37, 7; 37, 11; 37, 18; 40, 5; 40, 5; 40, 6; 40, 11; 40, 11; 40, 12; 41, 17; 42, 10; 42, 12; 42, 13; 42, 14; 42, 16; 42, 17; 43, 4; 43, 11; 43, 12; 44, 1; 44, 1; 44, 8; 44, 9; 44, 13; 44, 14; 44, 14; 44, 15; 44, 15; 44, 22; 44, 26; 44, 26; 44, 27; 44, 28; 44, 28; 46, 8; 46, 10; 46, 12; 46, 13; 47, 2; 47, 3; 48, 21; 49, 20; 50, 3; 50, 8; 50, 9; 50, 16; 50, 22; 50, 23; 50, 25; 50, 28; 50, 38; 50, 46; 51, 2; 51, 4; 51, 5; 51, 7; 51, 9; 51, 15; 51, 25; 51, 29; 51, 29; 51, 41; 51, 43; 51, 44; 51, 47; 51, 49; 52, 22; 52, 23; 52, 24; [2] 2, 15;

pământului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 1, 15; 1, 18; 6, 22; 7, 19; 7, 31; 9, 21; 10, 12; 12, 12; 12, 12; 14, 4; 15, 3; 15, 4; 16, 3; 16, 3; 16, 18; 19, 7; 24, 9; 25, 26; 25, 32; 25, 33; 25, 33; 25, 33; 26, 17; 28, 16; 29, 7; 51, 16; 31, 8; 31, 35; 33, 9; 33, 11; 34, 17; 34, 20; 35, 11; 35, 19; 37, 2; 37, 7; 44, 8; 44, 21; 50, 18; 50, 41; 52, 4; 52, 22; [2] 3, 33; 4, 12;

pământeán : (1633 GCR I 83) : s. m. : 1. Erdbewohner, 2. Sterblicher; 1. terrien, 2. mortel : (2x)
pământêni *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 20;
un pământean *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 9;

părăsí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verlassen, 2. von etw. ablassen, absehen" : „1. quitter, 2. renoncer" : (29x)
a părăsi *verb infinitiv prezent* [1] 2, 19;
ai părăsit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 17;
am părăsit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 9, 18; 44, 18;
aţi părăsit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 5, 19;
au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 1, 16; 5, 7; 9, 12; 16, 10; 16, 10; 17, 13; 19, 4; 22, 9;
au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 24; [2] 3, 22;
mă părăsiiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 20, 9;
părăsăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 17, 13;
părăsiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 13; 14, 5;
părăsit-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 12, 7; 51, 9;
părăsi-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 5, 20;
s-au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 5, 14;
s-au părăsit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 4, 29;
să părăsi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 8;
voiu părăsi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 2; 15, 6;
vom părăsi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 50, 16;
vor părăsi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 17, 11;

păreá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „scheinen, erscheinen" : „paraître" : (1x)
se va părea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 27, 4;

părínte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „1. Vater, 2. pl. Eltern" : „1. père, 2. pl. parents" : (52x)
părinte *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 3, 19;
părinte *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 4;
părintele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 35, 18; 35, 10;
părintelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 35, 16; 35, 18;
părinţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 21;
părinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 5; 3, 18; 3, 24; 7, 17; 7, 21; 7, 23; 7, 25; 9, 13; 9, 15; 11, 10; 13, 14; 16, 10; 16, 11; 16, 12; 16, 18; 17, 23; 19, 4; 23, 27; 31, 29; 34, 5; 34, 13; 44, 17; 44, 21; 47, 4; 50, 7; [2] 5, 7;
părinţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 3, 23; 7, 6; 7, 13; 11, 3; 11, 5; 11, 7; 11, 10; 14, 20; 16, 14; 17, 22; 23, 39; 25, 5; 30, 3; 31, 32; 32, 18; 32, 22; 35, 25; 44, 9; 44, 10;

păsá : (1551-1553 ES) : v. I : „gehen" : „aller" : (14x)
pasă *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 1; 13, 4; 13, 6; 17, 19; 19, 1; 22, 1; 28, 13; 34, 2; 35, 2; 36, 19; 39, 6; 40, 5;
păsaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 12, 9; 49, 13;

păscár → pescar

păstór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Hirte" : „berger": (19x)
păstori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 1; 3, 3; 6, 3; 12, 10; 23, 1; 23, 4; 25, 34; 25, 35; 33, 12;
păstorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 8; 10, 20; 22, 22; 50, 6;
păstoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 15;
păstoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 43, 12; 49, 18; 50, 44; 51, 22;
păstorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 25, 36;

păşúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weide" : „pâturage" : (8x)
păşune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 7;
păşunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 20; 23, 3; 50, 19; 50, 45;
păşunei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 23, 1;
păşunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 10; 25, 36;

păşí : (1551-1553 ES) : v. IV : „treten" : „marcher" : (1x)
vor păşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 5;

păvăţuitor → povăţuitór

păzí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. bewahren, 2. achtgeben" : „1. garder, 2. protéger" : (13x)
au păzit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 10;
au păzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 5, 24;
mă păzăsc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 36, 5;
păzăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 52, 21;
păzescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 4, 17;
păzêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 35, 4;
păziră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 7;
păziţi *verb imp. 2 pl.* [1] 17, 21; 20, 10;
păziţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 9, 4;
să păzască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 36, 20;
să păziia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 52, 25;
va păzi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 10;

pe : (1521 NEACŞU) : prep. : „1. auf, 2. über, 3. durch, 4. um, gegen, für" : „1./2. sur, 3. par, 4. pour, contre" : (900x)
pe *prep.* [1] 17, 25; 32, 25; 34, 19; 36, 25; 44, 4; 51, 36;

pre *prep.* [1] 1, 5; 1, 8; 1, 12; 1, 16; 1, 17; 1, 19; 1, 15*; 2, 3; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 13; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 19; 2, 24; 2, 24; 2, 24; 2, 27; 2, 27; 2, 28; 2, 30; 2, 30; 2, 34; 3, 8; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 16; 3, 18; 3, 18; 3, 19; 3, 20; 3, 21; 3, 23; 3, 23; 3, 24; 4, 2; 4, 5; 4, 10; 4, 22; 4, 28; 4, 29; 4, 31; 5, 3; 5, 3; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 7; 5, 10; 5, 14; 5, 14; 5, 17; 5, 17; 5, 18; 5, 19; 5, 22; 5, 22; 5, 30; 6, 10; 6, 11; 6, 12; 6, 20; 6, 24; 6, 27; 6, 30; 6, 30; 7, 2; 7, 6; 7, 7; 7, 8; 7, 12; 7, 12; 7, 14; 7, 14; 7, 18; 7, 18; 7, 21; 7, 23; 7, 24; 7, 25; 7, 26; 7, 26; 7, 28; 7, 29; 7, 29; 8, 2; 8, 3; 8, 14; 8, 16; 8, 18; 9, 1; 9, 1; 9, 2; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 6; 9, 7; 9, 7; 9, 10; 9, 13; 9, 14; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 19; 9, 20; 9, 23; 10, 4; 10, 4; 10, 9; 10, 10; 10, 13; 10, 17; 10, 17; 10, 18; 10, 20; 10, 23; 10, 23; 10, 24; 10, 24; 10, 24; 11, 3; 11, 7; 11, 7; 11, 11; 11, 12; 11, 13; 11, 13; 11, 13; 11, 14; 11, 19; 11, 21; 12, 2; 12, 3; 12, 3; 12, 3; 12, 5; 12, 5; 12, 7; 12, 8; 12, 9; 12, 14; 12, 14; 12, 15; 12, 15; 12, 15; 12, 15; 12, 16; 12, 16; 13, 1; 13, 4; 13, 7; 13, 10; 13, 10; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 20; 13, 21; 13, 21; 13, 24; 13, 25; 13, 25; 13, 21; 14, 2; 14, 3; 14, 9; 14, 9; 14, 12; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 19; 14, 19; 14, 22; 15, 4; 15, 6; 15, 6; 15, 7; 15, 9; 15, 10; 15, 15; 15, 16; 15, 21; 16, 2; 16, 2; 16, 3; 16, 4; 16, 5; 16, 6; 16, 10; 16, 11; 16, 12; 16, 13; 16, 14; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 17, 1; 17, 1; 17, 2; 17, 5; 17, 5; 17, 7; 17, 8; 17, 9; 17, 11; 17, 13; 17, 13; 17, 13; 17, 18; 17, 23; 17, 25; 17, 25; 17, 27; 18, 3; 18, 4; 18, 6; 18, 7; 18, 15; 18, 17; 18, 18; 18, 21; 18, 21; 19, 2; 19, 5; 19, 7; 19, 7; 19, 9; 19, 14; 20, 2; 20, 2; 20, 3; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 5; 20, 9; 21, 1; 21, 1; 21, 2; 21, 4; 21, 4; 21, 5; 21, 6; 21, 6; 21, 6; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 9; 21, 10; 21, 11; 21, 11; 21, 13; 21, 13; 22, 2; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 4; 22, 6; 22, 7; 22, 10; 22, 10; 22, 10; 22, 12; 22, 16; 22, 17; 22, 17; 22, 18; 22, 18; 22, 22; 22, 22; 22, 24; 22, 25; 22, 26; 22, 26; 22, 30; 22, 30; 23, 2; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 4; 23, 5; 23, 6; 23, 8; 23, 13; 23, 15; 23, 15; 23, 20; 23, 20; 23, 20; 23, 22; 23, 32; 23, 32; 23, 33; 23, 34; 23, 34; 23, 39; 23, 24; 23, 25; 23, 32; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 5; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 7; 24, 8; 24, 8; 24, 8; 24, 8; 24, 9; 24, 9; 25, 4; 25, 5; 25, 7; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 12; 25, 17; 25, 18; 25, 19; 25, 19; 25, 19; 25, 19; 25, 20; 25, 20; 25, 21; 25, 21; 25, 21; 25, 23; 25, 23; 25, 23; 25, 23; 25, 24; 25, 25; 25, 25; 25, 26; 25, 29; 25, 30; 25, 31; 26, 5; 26, 7; 26, 8; 26, 9; 26, 12; 26, 15; 26, 15; 26, 15; 26, 16; 26, 19; 26, 20; 26, 21; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 26, 24; 26, 24; 27, 2; 27, 3; 27, 4; 27, 6; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 27, 8; 27, 9; 27, 12; 27, 12; 27, 12; 27, 12; 27, 14; 27, 15; 27, 16; 28, 4; 28, 9; 28, 10; 28, 15; 28, 15; 28, 15; 28, 16; 29, 3; 29, 7; 29, 8; 29, 8; 29, 9; 29, 9; 29, 9; 29, 10; 29, 12; 29, 13; 29, 13; 29, 13; 29, 16; 29, 16; 29, 17; 29, 17; 29, 17; 29, 21; 29, 21; 29, 22; 29, 22; 29, 26; 29, 26; 29, 26; 30, 2; 30, 3; 30, 3; 30, 6; 30, 6; 30, 9; 30, 12; 30, 12; 30, 13; 30, 13; 30, 13; 30, 14; 30, 15; 30, 16; 30, 17; 30, 18; 30, 18; 31, 2; 31, 3; 31, 3; 31, 8; 31, 8; 31, 9; 31, 9; 31, 10; 31, 10; 31, 10; 31, 11; 31, 11; 31, 12; 31, 13; 31, 17; 31, 18; 31, 20; 31, 20; 31, 21; 31, 21; 31, 23; 31, 27; 31, 27; 31, 32; 31, 34; 31, 34; 32, 3; 32, 3; 32, 4; 32, 4; 32, 8; 32, 12; 32, 14; 32, 21; 32, 21; 32, 23; 32, 24; 32, 24; 32, 28; 32, 28; 32, 29; 32, 29; 32, 31; 32, 31; 32, 31; 32, 31; 32, 33; 32, 35; 32, 35; 32, 35; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 41; 32, 41; 32, 41; 32, 43; 33, 2; 33, 2; 33, 5; 33, 6; 33, 6; 33, 7; 33, 8; 33, 13; 33, 5; 34, 2; 34, 2; 34, 3; 34, 3; 34, 5; 34, 5; 34, 5; 34, 9; 34, 9; 34, 9; 34, 9; 34, 11; 34, 13; 34, 14; 34, 14; 34, 14; 34, 14; 34, 16; 34, 17; 34, 17; 34, 18; 34, 18; 34, 19; 34, 19; 34, 19; 34, 20; 34, 21; 34, 21; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 35, 2; 35, 2; 35, 3; 35, 3; 35, 3; 35, 4; 35, 7; 35, 16; 35, 24; 35, 25; 35, 25; 36, 1; 36, 4; 36, 14; 36, 14; 36, 17; 36, 21; 36, 21; 36, 23; 36, 23; 36, 23; 36, 26; 36, 26; 36, 28; 36, 29; 36, 29; 36, 30; 36, 32; 37, 3; 37, 3; 37, 4; 37, 6; 37, 6; 37, 7; 37, 7; 37, 9; 37, 12; 37, 13; 37, 13; 37, 13; 37, 14; 37, 14; 37, 14; 37, 16; 37, 16; 37, 16; 37, 20; 37, 1; 38, 3; 38, 6; 38, 6; 38, 7; 38, 9; 38, 10; 38, 11; 38, 11; 38, 13; 38, 13; 38, 15; 38, 16; 38, 16; 38, 18; 38, 18; 38, 19; 38, 23; 38, 23; 38, 25; 38, 27; 39, 1; 39, 4; 39, 4; 39, 4; 39, 7; 39, 8; 40, 1; 40, 1; 40, 2; 40, 4; 40, 5; 40, 5; 40, 7; 40, 7; 40, 7; 40, 9; 40, 11; 40, 13; 40, 15; 41, 2; 41, 2; 41, 3; 41, 3; 41, 4; 41, 7; 41, 8; 41, 8; 41, 9; 41, 9; 41, 10; 41, 10; 41, 12; 41, 13; 41, 13; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 18; 41, 18; 42, 6; 42, 8; 42, 8; 42, 8; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 11; 42, 12; 42, 12; 42, 16; 42, 16; 43, 2; 43, 3; 43, 3; 43, 3; 43, 3; 43, 5; 43, 5; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 9; 43, 10; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 12; 43, 12; 44, 4; 44, 5; 44, 8; 44, 12; 44, 16; 44, 21; 44, 30; 44, 30; 44, 30; 44, 30; 44, 30; 45, 1; 45, 4; 45, 4; 46, 2; 46, 8; 46, 9; 46, 10; 46, 15; 46, 24; 46, 25; 46, 25; 46, 26; 46, 27; 46, 27; 47, 2; 47, 4; 48, 2; 48, 7; 48, 12; 48, 12; 48, 17; 48, 19; 48, 19; 48, 35; 48, 38; 49, 1; 49, 7; 49, 9; 49, 9; 49, 10; 49, 14; 49, 14; 49, 18; 49, 18; 49, 27; 49, 27; 49, 31; 50, 4; 50, 6; 50, 6; 50, 7; 50, 10; 50, 12; 50, 15; 50, 16; 50, 16; 50, 16; 50, 17; 50, 17; 50, 19; 50, 21; 50, 26; 50, 26; 50, 32; 50, 33; 50, 33; 50, 33; 50, 34; 50, 34; 50, 42; 50, 43; 50, 44; 51, 2; 51, 8; 51, 9; 51, 11; 51, 13; 51, 25; 51, 26; 51, 28; 51, 28; 51, 28; 51, 39; 51, 40; 51, 45; 51, 48; 51, 52; 51, 52; 51, 52; 51, 57; 51, 58; 52, 2; 52, 6; 52, 7; 52, 7; 52, 8; 52, 8; 52, 9; 52, 9; 52, 9; 52, 13; 52, 21; 52, 21; 52, 21; 52, 21; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 23; 52, 23; 52, 24; 52, 25; [2] 1, 1; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 4; 1, 6; 1, 6; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 14; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 18; 1, 18; 1, 18; 1, 20; 1, 22; 1, 23; 2, 1; 2, 2; 2, 5; 2, 6; 2, 9; 2, 9; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 22; 3, 11; 3, 21; 3, 22; 3, 25; 3, 25; 3, 29; 3, 32; 3, 33; 3, 35; 3, 42; 3, 44; 3, 51; 3, 56; 3, 65; 3, 65; 4, 15; 4, 18; 4, 19; 4, 19; 4, 21; 5, 4; 5, 8; 5, 11; 5, 11; 5, 20; 5, 20; 5, 21; 5, 22;

pe *prep.* [1] 51, 2*;

pre *prep.* [1] 1, 15*; 13, 17*; 21, 14*; 23, 28*; 37, 16*; 40, 14*; 46, 5*; 47, 7*; 52, 5*; [2] 1, 13*; 2, 19*; 3, 34*;

pecetluí : (c. 1573-1578 PS. SCH. 496) : v. IV : „versiegeln" : „sceller" : (3x)

am pecetluit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 32, 10; 32, 25;

vei pecetlui *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 32, 44;

pecetluíre : (1654 NEAGOE 316) : s. f. : „Besiegelung" : „apposition des scellés" : (1x)
pecetluire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 24;

pecetluít : (1622 BGL) : adj. : „markiert" : „scellé" : (1x)
pecetluită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg.nom./ac. neart.* [1] 32, 11;

pemprejúr → primprejur

péntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. für, 2. wegen, 3. weil" : „1. pour, 2. à cause de, 3. parce que" : (161x)
pentru *prep.* [1] 3, 8; 4, 14; 5, 14; 5, 19; 7, 12; 7, 15; 7, 15; 7, 17; 7, 21; 9, 11; 11, 14; 11, 14; 11, 17; 12, 14; 13, 22; 14, 1; 14, 7; 14, 11; 14, 15; 14, 19; 14, 21; 15, 4; 15, 4; 15, 7; 15, 13; 15, 15; 15, 16; 16, 2; 16, 2; 16, 2; 18, 8; 18, 10; 18, 20; 18, 20; 19, 4; 19, 8; 20, 11; 21, 2; 25, 6; 25, 8; 26, 3; 26, 20; 29, 7; 29, 18; 30, 6; 31, 19; 31, 36; 32, 32; 32, 36; 33, 4; 33, 4; 33, 5; 33, 9; 33, 9; 35, 7; 37, 3; 42, 2; 42, 4; 42, 20; 46, 2; [2] 1, 20; 1, 23; 2, 19; 3, 38; 3, 43; 5, 17; 5, 17;
pentru *prep.* [1] 1, 12*; 1, 13*; 1, 15*; 1, 19*; 2, 9*; 2, 14*; 2, 15*; 2, 17*; 2, 31*; 3, 14*; 3, 24*; 4, 8*; 4, 15*; 4, 22*; 4, 28*; 5, 2*; 5, 4*; 5, 6*; 5, 14*; 5, 19*; 5, 27*; 6, 15*; 6, 18*; 6, 20*; 6, 21*; 7, 18*; 7, 19*; 7, 22*; 7, 30*; 8, 5*; 8, 10*; 8, 12*; 8, 17*; 8, 19*; 8, 22*; 9, 7*; 9, 10*; 9, 12*; 9, 14*; 10, 7*; 10, 17*; 10, 20*; 10, 23*; 11, 5*; 11, 15*; 11, 11*; 11, 21*; 11, 22*; 12, 8*; 13, 22*; 14, 9*; 14, 15*; 15, 18*; 15, 19*; 15, 20*; 16, 7*; 16, 9*; 16, 10*; 16, 13*; 16, 20*; 18, 13*; 18, 21*; 19, 6;* 20, 4;* 20, 18*; 21, 10*; 21, 11*; 22, 4*; 22, 8*; 22, 9*; 22, 11*; 22, 18*; 23, 2*; 23, 7*; 23, 12*; 23, 12*; 23, 15*; 23, 29*; 23, 36*; 23, 38*; 23, 39*; 28, 16*; 29, 22*; 29, 27*; 31, 3*; 30, 6*; 30, 13*; 31, 20*; 31, 26*; 31, 27*; 32, 3*; 32, 14*; 32, 28*; 34, 17*; 35, 17*; 35, 18*; 36, 3*; 36, 29*; 36, 30*; 40, 15*; 42, 15*; 43, 3* 44, 7*; 46, 5*; 46, 14*; 46, 15*; 46, 21*; 46, 26*; 44, 8; 44, 26; 48, 11*; 48, 12*; 48, 31*; 48, 36*; 48, 36*; 49, 1*; 49, 2*; 49, 19*; 49, 25*; 50, 5*; 50, 5*; 50, 11*; 50, 16*; 50, 18*; 50, 30*; 50, 34*; 50, 39*; 50, 45*; 51, 5*; 51, 7*; 51, 14*; 51, 33*; 51, 36*; 51, 39*; 51, 47*; [2] 1, 5*; 1, 9*; 1, 9*; 1, 11*; 1, 20*; 3, 21*; 3, 24*; 5, 20*;

pers : (c. 1650 GCR I, 146) : s. m. : „Perser" : „Persan" : (1x)
persilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 25, 25;

pescár : (1551-1553 ES.) : s. m. : „Fischer" : „pêcheur" : (1x)
păscari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 15;

péste : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. über, 2. während" : „1. sur, au dessus de, 2. durant, pendant" : (244x)
preste *prep.* [1] 1, 10; 1, 10; 1, 12; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 2, 3; 2, 15; 2, 20; 2, 37; 3, 6; 3, 16; 3, 18; 4, 4; 5, 12; 5, 15; 5, 17; 5, 17; 6, 1; 6, 5; 6, 6; 6, 7; 6, 11; 6, 17; 6, 19; 6, 21; 6, 26; 7, 9; 7, 11; 7, 13; 7, 13; 7, 13; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 29; 8, 2; 9, 6; 9, 6; 9, 10; 9, 17; 9, 21; 9, 24; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 10, 18; 10, 24; 10, 24; 11, 11; 11, 21; 11, 23; 12, 9; 12, 12; 13, 16; 13, 26; 13, 27; 14, 9; 14, 16; 14, 17; 15, 8; 15, 9; 15, 14; 16, 16; 17, 2; 17, 2; 17, 18; 19, 2; 19, 13; 19, 15; 19, 15; 19, 15; 19, 15; 21, 10; 22, 4; 22, 18; 23, 2; 23, 3; 23, 12; 23, 19; 23, 40; 25, 1; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 13; 25, 13; 25, 26; 25, 29; 25, 29; 25, 30; 25, 30; 25, 32; 25, 33; 26, 12; 26, 12; 26, 15; 26, 15; 27, 9; 28, 8; 28, 8; 28, 14; 30, 13; 30, 17; 30, 18; 30, 19; 31, 7; 31, 12; 31, 28; 31, 28; 31, 33; 32, 34; 32, 42; 32, 42; 34, 1; 34, 15; 34, 18; 35, 7; 35, 17; 35, 17; 35, 17; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 40, 1; 40, 2; 40, 2; 40, 4; 40, 11; 41, 10; 41, 18; 42, 7; 42, 17; 42, 18; 42, 18; 42, 19; 43, 10; 44, 2; 44, 2; 44, 7; 44, 13; 44, 14; 44, 26; 44, 27; 44, 29; 45, 5; 46, 2; 46, 20; 46, 21; 46, 22; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 47, 4; 47, 5; 47, 7; 47, 7; 47, 7; 48, 8; 48, 11; 48, 13; 48, 22; 48, 22; 48, 22; 48, 23; 48, 23; 48, 23; 48, 24; 48, 24; 48, 24; 48, 32; 48, 36; 48, 37; 48, 38; 48, 38; 48, 40; 48, 42; 48, 43; 48, 43; 48, 44; 49, 4; 49, 5; 49, 7; 49, 7; 49, 16; 49, 19; 49, 19; 49, 21; 49, 27; 49, 28; 50, 6; 50, 6; 50, 9; 50, 13; 50, 21; 50, 21; 50, 21; 50, 36; 50, 37; 50, 37; 50, 37; 50, 37; 50, 38; 51, 1; 51, 1; 51, 12; 51, 12; 51, 13; 51, 27; 51, 27; 51, 42; 51, 47; 51, 55; 51, 59; 52, 10; 52, 19; 52, 19; 52, 20; 52, 23; [2] 1, 6; 1, 11; 1, 15; 2, 10; 3, 47; 3, 52; 3, 53; 4, 1; 4, 5; 4, 8; 4, 19; 4, 21; 4, 22; 5, 5; 5, 18; 5, 22;

péşteră : (1532 DERS / în top. *Peştere*) : s. f. : „Höhle" : „grotte" : (5x)
o peşteră *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 26;
peştera *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 8;
peşteră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 9;
peştere *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 29;
peşteri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 10;

petréce : (1559-1560 BRATU) : v. III : „durchführen, durchziehen" : „faire traverser" : (1x)
să petrecu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 20;

piátră : (1400-1418 DERS / în top. *Piatra*) : s. f. : „Stein" : „pierre" : (23x)
piatra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 9; 5, 3; [2] 4, 7;
piatră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 14; 23, 29; 51, 26; 51, 26; 51, 58; [2] 3, 52;
pietri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 29; 18, 3; 31, 39; 43, 9; 48, 28; 48, 28; 51, 25; 52, 2;
pietrii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 27; 13, 4;
pietrile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 1;
pietrilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 16, 15; 43, 10; 49, 15;

picá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tropfen" : „goutter" : (3x)
au picat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 42, 18;
picắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 44, 6;
va pica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 42, 18;

piciór : (1410 DERS) : s. n. : „Fuss" : „pied" : (10x)
picioare *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 5; 52, 2;
picioarele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 13, 16; 14, 10; [2] 2, 1; 3, 33;
picioarelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 47, 3; [2] 1, 14;
piciorul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 25; 38, 22;

piédică : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Hindernis" : „obstacle" : (1x)
piêdecă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 3;

pieíre → pierire

piéle : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leder" : „cuir" : (6x)
pieile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 20; 10, 19;
piêlea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 23; [2] 3, 4; 4, 8; 5, 10;

piept : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. n. : „Brust" : „poitrine" : (1x)
pieptului *subst. comun neutru. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 32;

piérde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „verlieren" : „perdre" : (23x)
au pierdut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 50; 51, 50;
piêrdeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 26;
piêrde-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 9;
pierdu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 6; 25, 36; [2] 2, 9;
pierdură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 15, 7;
pierzînd *verb gerunziu* [1] 4, 7; 50, 16;
să piarză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 27, 12; 47, 4; 51, 11;
să piêrdeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 31, 2;
să pierz *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 18, 7; 44, 12;
să pierzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 14, 21; 51, 57;
va piêrde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 36, 29; 47, 4;
voiu piêrde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 25, 10;
voiu pierde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 48, 35;
vor piêrde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 51, 48;

pierí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zugrunde gehen, umkommen" : „périr, mourir" : (23x)
au pierit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 1; 48, 20; 49, 3;
piêre *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 2, 30; 18, 18;
pieri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 9, 11; 48, 15; 48, 18; 49, 6; [2] 3, 18;
pieriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 49, 9;
pierit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 48, 36;
pieri-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 15;
să piară *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 10, 10;
va pieri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 25, 35; 48, 8; 48, 8; 48, 42;
veţi pieri *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 27, 12;
vor pieri *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 21; 10, 14; 40, 15; 51, 18;

piericiúne : (1601 DIRB XVII/1, 19) : s. f. : „Totschlag" : „meurtre" : (1x)
piericiune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 20;

pieríre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Totschlag" : „meurtre" : (12x)
pieire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 15; 25, 31; 44, 12; 48, 3; 48, 8; 48, 32; 49, 2; 49, 28; 49, 31; 51, 50;
pieirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 11;
pierirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 18, 17;

pierít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „verstoben" : „mort" : (4x)
cei pieriţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 31, 2;
perit *adj. calificativ gradul pozitiv sg. masc. nom./ac.* [2] 1, 14;
pierite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 50, 6; [2] 1, 5;

pierzáre : (1581 CORESI, EV. 363) : s. f. : „Totschlag" : „meurtre" : (3x)
pierzare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 17;
pierzării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 12, 11; 46, 21;

pierzătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. Verbrecher, 2. zerstörend" : „1./2. violent, destructeur" : (2x)
pierzătorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 15, 21;
pierzătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 7;

píldă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Spruch" : „sentence" : (4x)
pildă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 2; 9, 21; 16, 3; 24, 9;

píine : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Brot, 2. Feldfrucht" : „1. pain, 2. céréales" : (15x)
o pîine *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 37, 20;
pîine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 16, 6; 44, 17; 44, 18; 52, 27; [2] 1, 12; 4, 4;
pîinea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 11, 19; [2] 5, 9;
pîinele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 37, 20;
pîini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 38, 9; 42, 14; 52, 4;
pîinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 17; 41, 1;

pínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj./prep : „bis, auch, noch" : „jusque, encore" : (64x)
pînă *conjuncţie subord.* [1] 24, 10; 27, 6; 36, 23;
pînă *prep.* [1] 9, 15; 30, 20; 30, 20; 37, 20;
pînă *prep.* [1] 1, 3*; 1, 3*; 3, 24*; 4, 10*; 4, 14*; 4, 18*; 4, 21*; 5, 6*; 6, 13*; 6, 13*; 7, 6*; 7, 23*; 8, 10*; 8, 10*; 9, 10*; 11, 7*; 12, 4*; 12, 12*; 13, 27*; 17, 4*; 23, 20*; 23, 26*; 25, 3*; 25, 5*; 25, 33*; 31, 22*; 31, 34*; 31, 39*; 31, 39*; 31, 40*; 31, 40*; 32, 20*; 32, 31*; 34, 5*; 35, 6*; 36, 1*; 38, 28*; 42, 1*; 42, 8*; 44, 10*; 44, 12*; 44, 27*; 47, 5*; 47, 6*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 48, 34*; 49, 32*; 50, 3*; 50, 5*; 51, 9*; 51, 57*; 52, 3*; 52, 9*; 52, 27*; [2] 3, 39*; 3, 49*;

pîndí : (1651 PS. B. 231) : v. IV : „lauern" : „espionner, épier" : (2x)
au pîndit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 19;
pîndind *verb gerunziu* [2] 3, 10;

pîngărí : (1632 EUSTR. PRAV. 178, *ap.* TIKTIN) : v. IV : „besudeln, beflecken" : „tacher, profaner" : (11x)
a pîngări *verb infinitiv prezent* [1] 2, 33;
aţi pîngărit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 7;
au pîngărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 17;
m-am pîngărit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 23;
pîngărindu-se *verb gerunziu* [1] 3, 1;
pîngăriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 10;
pîngărişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 3, 2;
pîngăritu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 14;
s-au pîngărit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 23, 11;
să pîngărească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 29;
să va pîngări *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 1;

pîngăriciúne : (c. 1665-1672 MS. 4389, 731/2) : s. f. : „Greuel" : „abomination" : (1x)
pîngăriciunei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 44, 4;

píntece : (1448 DERS / în antr. Oană *Píntece*) : s. n. : „Bauch,

Leib" : „ventre" : (5x)
pîntece *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 5;
pîntecele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 19; 51, 34; [2] 1, 21;
pîntecelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 2, 20;

pîrîu : (1337 DRĂGANU / în top. *Perev*) : s. n. : „Bach" : „ruisseau" : (3x)
pîraiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 2, 18;
pîrîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 31, 40; 47, 2;

pîrjolí : (c. 1640 URECHE, *ap.* TIKTIN) : v. IV : „abbrennen" : „incendier" : (2x)
pîrjolind *verb gerunziu* [1] 20, 9;
va pîrjoli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 43, 12;

pîrjolít : (c. 1683-1686 MS. 45, 617/2) : adj. : „verbrannt, versengt" : „brûlé, incendié" : (1x)
pîrjolită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 25;

plátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zahlung, Bezahlung, Lohn, Belohnung" : „paiement, salaire, récompense" : (2x)
plata *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 13;
plată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 16;

plăceá : (1551-1553 ES) : v. II : „gefallen" : „plaire" : (1x)
au plăcut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 4;

plăcére : (1563 CORESI, PRAXIU 456) : s. f. : „Gefallen, Vergnügen" : „plaisir" : (1x)
plăcerile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 11;

plăcút : (1654 NEAGOE 258) : s. n. : „Wohlgelüste" : „penchant" : (1x)
cêle plăcute *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 18, 12;

plămădí : (1636 LR XXIII, 1974, 35 *ap.* TIKTIN) : v. IV : „schaffen" : „créer, faire naître " : (1x)
au plămădit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 2;

plecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. neigen, beugen, 2. weggehen, 3. passieren" : „1. pencher, incliner, 2. partir, 3. paser" : (8x)
aţi plecat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 35, 25;
au plecat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 34, 14; 44, 5;
pleacă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 48, 12;
plecară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 11, 8;
s-au plecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 6, 4;
va pleca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 49;
vor pleca *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 48, 12;

plesní : (1642 CAZ. GOV. 288) : v. IV : „zerbersten" : „écraser" : (1x)
plesnit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 2, 15;

pleşuvíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 753/1) : s. f. : „kahle Stelle" : „calvitie" : (1x)
pleşuvirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 47, 5;

pleşuvitúră : (c. 1665-1672 MS. 4389, 726/1) : s. f. : „kahle Stelle" : „calvitie" : (1x)
pleşuvituri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 5;

plin : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj : „1. voll, gefüllt, 2. reich an" : „1. plein, rempli, 2. riche en" : (3x)
plin *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 27;
plin *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 11;
pline *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 27;

pliní : (1642 CAZ. GOV. 376) : v. IV : „erfüllen" : „achiever" : (6x)
am plinit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 6, 11;
aţi plinit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 44, 25;
plinesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 23, 24;
plinitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 18;
s-au plinit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 25, 34;
să vor plini *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 34, 14;

pliníre : (1642 CAZ. GOV. 192) : s. f. : „Erfüllung" : „achèvement" : (4x)
plinire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 12;
plinirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 16; 47, 2;
plinirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 24;

plínge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be)weinen, klagen" : „déplorer, plaindre, regretter" : (29x)
au plîns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 34, 5;
au plînsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 3;
plîng *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 1, 16;
plîng *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 9, 16;
plîngea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 41, 6;
plîngeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 22, 10; 22, 10; 51, 8;
plînge-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 17;
plînge-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 48, 32;
plînge-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 34, 5;
plîngînd *verb gerunziu* [1] 31, 15; 31, 18; 31, 21; 48, 5; 50, 4; [2] 1, 1; 1, 3;
plîngu *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 1, 5;
plînse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 14, 2; 23, 10; [2] 1, 1; 2, 8;
să plîngi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 4;
să vor plînge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 5;
va plînge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 12, 4;
voiu plînge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 1;
vor plînge *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 22, 18; 34, 5;

plíngere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beweinen, Klage" : „action de pleurer, de déplorer, plainte" : (14x)
al plîngerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 21;
plîngere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 28; 9, 10; 9, 17; 9, 19; 22, 10; 31, 9; 31, 15; 48, 5; [2] 5, 13; 5, 15;
plîngerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 6; 31, 13; [2] 1, 1;

plîns : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. n. : „Weinen" : „pleurs" : (2x)
plînsu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 16;
plînsul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 32;

ploáie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Regen" : „pluie" : (5x)
ploaie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 24; 10, 12; 14, 4; 17, 8; 51, 16;

plouá : (1551-1553 ES) : v. I : „regnen" : „pleuvoir" : (1x)
iaste ploînd *verb indicativ prezent perifrastic 3 sg.* [1] 14, 22;

plugár : (1563 CORESI, PRAXIU 309) : s. m. : „Pflüger, Land-

mann" : „laboureur, campagnard" : (4x)
plugari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 13;
plugarii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 4;
plugariu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 23;
plugariul *subst. comun masc sg. nom./ac. art.* [1] 31, 24;

plumb : (c. 1573-1578 PS. SCH. 484) : s. n. : „Blei" : „plomb" : (1x)
plumbul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 6, 29;

poámă : (c. 1573-1578 PS. SCH. 163) : s. f. : „Traube" : „raisin" : (2x)
poame *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 40, 10; 40, 12;

poártă : (1470 DERS) : s. f. : „Tor, Pforte" : „porte" : (33x)
poarta *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 2; 22, 19; 31, 39; 37, 12; 38, 7; 39, 3; 43, 9;
poartă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 14;
porţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 26, 10; 31, 40; 36, 10; 52, 5;
porţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 2; 15, 7; 17, 19; 17, 19; 17, 20; 17, 21; 17, 24; 17, 25; 17, 27; 17, 27; 19, 2; 22, 2; 22, 4; 44, 6; 51, 53; [2] 1, 5; 2, 9; 4, 12;
porţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 1, 15; 19, 2; [2] 1, 10;

pocăí : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : v. IV : „Busse tun, sich bekehren" : „se repentir" : (2x)
m-am pocăit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 19;
să să pocăiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 8, 6;

pod : (1352 DRHC / în top. *Pod*) : s. n. : „1. Brücke, 2. Dachboden" : „1. pont, 2. comble, grenier" : (3x)
podurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 19, 13; 32, 29; 48, 38;

podoábă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Zierde, Scmuck" : „ornement, bijou" : (3x)
podoaba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 32; [2] 1, 7;
podoabă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 30;

póftă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Begierde, Lust" : „désir, envie" : (7x)
poftele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 24; 3, 17; [2] 2, 4;
pohtele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 17; [2] 1, 8; 1, 11; 1, 12;

poftí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „begehren, verlangen, wünschen" : „demander, désirer" : (1x)
am poftit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 17, 16;

poftít : (1577 CORESI, PS.) : adj. : „begehrt" : „convié" (1x)
poftită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 10;

pogorî → coborî

póhtă → poftă

pomení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „gedenken, erinnern" : „se souvenir de, mentionner" : (7x)
pomeniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 17, 2;
pomeniţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 16; 51, 45;
să va pomeni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 11, 19;
voiu pomeni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 20; 31, 34; [2] 3, 20;

pomeníre : (1551-1553 ES) : s. f. : „Erinnerung, An-, Gedenken" : „ souvenir, mémoire, commémoration" : (2x)
pomenire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 20; [2] 3, 20;

popás : (1638 IORGA S.D. *ap.* TIKTIN) : s. n. : „Rast" : „halte" : (3x)
popas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 9;
popasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 25, 38;
popasuri *subst. comun. neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 33, 12;

poposí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „rasten" : „faire halte, camper" : (4x)
poposesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 25, 24; 49, 30;
poposêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 51, 43;
poposiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 7;

porní : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „herausfordern" : „provoquer" : (5x)
pornitu-m-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 4, 28;
porniţi *verb imp. 2 pl.* [1] 48, 17;
să porniţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 25, 6;
să vor porni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 30, 17;
va porni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 40;

porníre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Aufbruch" : „remuement" : (2x)
pornirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 6;
pornirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 47, 3;

porumbíţă : (c. 1665-1672 MS. 4389, 623/1) : s. m. : „Taube, Täubchen" : „colombe, pigeonneau" : (1x)
porumbiţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 48, 28;

porúncă : (c. 1564 CORESI, MOLIT. 191) : s. f. : „Befehl, Gebot" : „ordre, commandement" : (8x)
porunca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 35, 16; 35, 18;
poruncă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 22;
poruncii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 24;
poruncile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 19, 15; 32, 23; 44, 10; 44, 23;

poruncí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „befehlen, gebieten" : „ordonner, commander" : (37x)
ai poruncit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 32, 23; [2] 1, 11;
am poruncit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 21; 7, 22; 7, 29; 11, 3; 11, 8; 13, 6; 14, 14; 17, 22; 19, 5; 23, 32; 29, 18; 32, 35;
au poruncit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 35, 24;
au poruncit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 5; 35, 10; 35, 18; 36, 8; 38, 27; 47, 7; 51, 54; [2] 2, 17; 3, 36;
poruncesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 50, 21;
porunci *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 35, 6; 36, 5; 36, 26; 37, 20; 38, 10;
poruncit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 18;
porunciţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 14; 50, 29;
voiu porunci *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 7; 1, 17; 7, 22; 11, 4;

post : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fasten" : „jeûne" : (2x)

post *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 36, 5; 36, 9;

postí : (1551-1553 ES) : v. IV : „fasten" : „jeûner" : (2x)
vor posti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 12;

potécă : (1498 LDSR 363) : s. f. : „Pfad" : „sentier" : (1x)
poteci *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 15;

potîrníche : (1445 DRHA / în antr. Iuga *Păturnicherul*) : s. f. : „Rebhuhn" : „perdrix" : (1x)
potîrnichea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 11;

potolí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. beschwichtigen, 2. nachlassen" : „1. calmer, 2. relâcher" : (4x)
să va potoli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 26, 13; 31, 38;
se va potoli *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 2;
se vor potoli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 38;

potolíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 613/1) : s. f. : „Beschwichtigung" : „apaisement" : (1x)
potolire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 2;

povăţuí : (1668-1670 HERODOT) : v. IV : „anführen, unterweisen" : „conduire" : (1x)
au povăţuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 6;

povăţuitór : (1642 ÎNV.2) : s. m. : „(An)Leiter, Unterweiser, Ratgeber" : „guide, chef, conseiller" : (11x)
povăţuitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 22; 40, 7; 40, 13; 41, 11; 41, 13; 41, 16; 42, 8; 43, 4; 43, 5; 51, 28; 51, 52;
povăţuitoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 1;

povestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „erzählen" : „raconter" : (5x)
povestească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 23, 28; 23, 28;
povesti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 36, 13;
povestiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 23, 32;
povestiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 23, 27;

prádă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beute, Raub" : „pillage" : (7x)
pradă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 14; 15, 13; 30, 13; 49, 31; 50, 10;
prăzi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 21, 9;
prăzii *subst. comun fem. qsg. gen./dat. art.* [1] 17, 3;

praf : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Staub" : „poussière" : (1x)
ai prafului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 48, 31;

práznec → praznic

práznic : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Fest, 2. Mahl" : „1. festin, 2. repas" : (3x)
prazneculuí *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 2, 6;
praznic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 5;
praznicul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 31, 8;

prádă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beute, Raub" : „pillage" : (1x)
pradă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 10;

prădá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „plündern" : „piller" : (1x)
au prădat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 30, 13;

prăjí : (1581 CORESI, EV. 367) : v. IV : „verbrennen, durch Feuer umkommen lassen" : „incendier, détruire par le feu" : (1x)
prăji *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 29, 17;

prăpădí : (1577 CORESI, PS.) : v. IV : „ruinieren" : „détruire, ruiner" : (5x)
ai prăpădit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 20;
au prăpădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 16;
prăpădi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 2; 2, 5; 2, 5;

pre → pe

preacurví : (1563 CORESI, PRAXIU 298) : v. IV : „huren" : „forniquer" : (7x)
au preacurvit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 3, 9;
preacurviia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 7; 29, 18;
preacurvindu-să *verb gerunziu* [1] 23, 14;
preacurviţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 8;
să preacurvesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 9, 2;
să preacurviia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 3, 8;

preafăli → făli

preájmă : (1668-1670 HERODOT) : s. f. : „Nähe" : „entourage" : (1x)
preajma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 39*;

preasuspiná → suspina

precúm : (1592 DIR) : conj. : „wie" : „comme" : (3x)
precum *conjuncţie subord.* [1] 35, 24; 42, 2; 50, 9;

prejúr → împrejur

prelestí → prilesti

premení → primeni

pren → prin

prentr- → printru

préot : (1502 BGL / în top. *Preuteşti*) : s. m. : „Priester" : „prêtre" : (43x)
ai preoţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 19, 1;
preot *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 13; 8, 10; 14, 18; 18, 18; 23, 11; 23, 33; 29, 21; [2] 2, 6; 2, 20;
preotul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 1; 21, 1; 29, 20; 29, 21; 37, 3; 52, 21; 52, 21;
preoţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 1; 13, 13; 26, 16; 29, 1; 34, 19;
preoţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 18; 2, 8; 2, 26; 4, 9; 5, 31; 23, 34; 26, 7; 26, 8; 26, 11; 32, 32; 48, 7; 49, 3; [2] 1, 5; 1, 20;
preoţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 1; 27, 13; 28, 1; 28, 5; 31, 14; [2] 4, 13; 4, 16;

preoţí : (c. 1560-1562 CORESI, PRAV.) : v. IV : „das Priesteramt ausüben" : „exercer le sacerdoce" : (1x)
voiu preoţi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 33, 6;

presărá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „streuen" : „parsemer" : (1x)
presară *verb imp. 2 sg.* [1] 6, 26;

préste → peste

pribegí : (1584 BGL) : v. IV : „auswandern, fliehen" : „s'enfuir" : (1x)
vor pribegi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 5;

pricépere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Sachkunde" : „connaissance des choses" : (1x)
pricêperea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 15;

pricepút : (1600 DIR) : adj./s. : „sachkundig" : „avisé, qualifié" : (2x)
cei pricepuţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 6;
cel priceput *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 18;

priéten : (1592 DIR) : s. m. : „Freund" : „ami" : (4x)
priêtenii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 20, 4; 30, 12;
priêtenul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 4;
priêtenului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 5;

priimí → primi

prilestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verführen" : „tenter, séduire" : (3x)
au prelestit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 1, 20;
să prilestească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 29, 8; 29, 8;

primení : (1563 CORESI, PRAXIU 9) : v. IV : „wechseln" : „changer" : (5x)
premeni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 11; 52, 27;
premeni-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 4, 1;
va premeni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 23;
vor primeni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 11;

primí : (1551-1553 ES) : v. IV : „bekommen" : „recevoir" : (8x)
aţi priimit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 30;
au priimit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 7, 27;
priimască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 19;
-s priimite *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 6, 20;
să priimască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 5, 3; 17, 23;
să priimească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 25, 28;
voiu priimi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 23, 3;

primprejúr : (1620 MOXA) : adv. : „herum" : „autour" : (11x)
pemprejur *adv. de loc* [1] 5, 1;
premprejur *adv. de loc* [1] 6, 25; 20, 10; 49, 28; 52, 12; 52, 19; [2] 2, 22;
premprejurul *prep.* [1] 17, 26; 25, 9; 33, 13; 52, 18;

prin : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „1. in, 2. durch" : „1. en, 2. à travers" : (24x)
pren *prep.* [1] 2, 34; 2, 34; 3, 10; 6, 16; 9, 20; 9, 20; 14, 6; 17, 16; 17, 21; 17, 24; 17, 25; 20, 11; 22, 2; 22, 8; 23, 13; 25, 9; 29, 23; 37, 4; 40, 10; 48, 33; 50, 13; [2] 4, 12;
prin *prep.* [1] 3, 22; 12, 11;

prínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ergreifen, erfassen" : „prendre, saisir, attraper" : (16x)
au prins *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 26, 8;
prindea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 26;
prinde-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 44;
prinsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 4;
prinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 37, 12; 37, 13;
prinseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 52, 7;
s-au prinsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 41;
să prinsără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 9;
să prinse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 20;
să prinză *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 36, 26;
să va prinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 26;
să vor prinde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 11;
te vei prinde *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 34, 3; 38, 23; 48, 7;

príndere : (c. 1665-1672 MS. 4389, 717/1) : s. f. : „Fangen, Fassen" : „capture, prise" : (1x)
prinderea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 22;

prinsoáre : (1581 CORESI, EV. 210) : s. f. : „Gefangennahme, Gefangenschaft" : „captivité, prison" : (1x)
prinsoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 3;

príntru : (înc. sec. XVI PS. H.) : prep. : „durch" : „à travers" : (2x)
prentr- *prep.* [1] 18, 16; [2] 5, 18;

privegheá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „wachen, bewachen" : „veiller, surveiller" : (6x)
am privegheat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 12; 44, 27;
priveghe *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 5, 6;
privegheam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 31, 28;
să priveghé *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 15;
voiu priveghea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 28;

priveghetór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Wächter, Aufseher" : „surveillant, garde" : (1x)
previghetorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 14;

priví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „ansehen, betrachten" : „regarder, contempler" : (8x)
a privi *verb infinitiv prezent* [2] 4, 16;
am privit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 4, 17;
privêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 1, 12; 2, 20; 3, 62; 5, 1; 48, 19;
privind *verb gerunziu* [2] 4, 17;

proáşcă : (1620 MOXA) : s. f. : „Zielscheibe" : „cible" : (1x)
proaşca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 12;

propteá : (1649 MARD.) : s. f. : „Stütze" : „support, appui vertical" : (1x)
proptêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 10;

proróc : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Prophet" : „prophète" : (64x)
proroc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 5; 6, 13; 8, 10; 14, 18; 18, 18; 23, 11; 23, 33; 23, 37; 28, 9; [2] 2, 9; 2, 20;
proroci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 13; 23, 9; 23, 29; 27, 15; 29, 15; 35, 25; 44, 4;
prorocii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 8; 2, 26; 2, 30; 4, 9; 5, 13; 5, 31; 7, 24; 14, 13; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 23, 13; 23, 14; 23, 15; 23, 21; 23, 25; 23, 30; 23, 31; 25, 4; 26, 7; 26, 8; 26, 11; 26, 16; 27, 7; 27, 12; 28, 8; 29, 1; 29, 8; 32, 32; 37, 18; [2] 2, 14; 4, 16;
prorocilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 8, 1; 23, 16; 23, 26; 26, 5; 27, 14; [2] 4, 13;
prorocul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 28; 23, 34; 28, 1; 28, 9; 42, 2; 43, 6; 45, 1;

proroculuí *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 51, 54;

prorocí : (1551-1553 ES) : v. IV : „prophezeien, weissagen" : „prophétiser, prédire" : (38x)
ai prorocit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 26, 9;
au prorocit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 28, 8;
au prorocit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 6; 25, 13; 26, 11; 26, 20; 28, 9; 29, 22; 29, 26;
era prorocind *verb indicativ imperfect perifrastic 3 sg.* [1] 26, 20;
prorocesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 5, 31; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 16; 29, 9;
prorocescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 25; 23, 26; 23, 31; 27, 8; 27, 11; 27, 12; 27, 14; 27, 14;
proroceşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 28, 6; 32, 3;
prorocêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 29, 21;
prorociia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 8; 23, 21; 37, 18;
prorocind *verb gerunziu* [1] 20, 1; 23, 26;
prorociră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 23, 13;
să prorocească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 19, 14;
să prorocesc *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 26, 12;
vei proroci *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 11, 21; 25, 30;
vor proroci *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 14, 13;

prorocíe : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Prophezeiung" : „prophétie" : (1x)
prorociile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 30;

prunc : (1523-1528 DERS / în antr. *Pruncea*) : s. m. : „(kleines) Kind, Säugling" : „enfant, nourrison" : (9x)
prunc *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 44, 7;
prunci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 11; 9, 20;
pruncii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 43, 6; [2] 1, 6; 2, 20; 4, 4;
pruncilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [2] 2, 19;
pruncu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 11;

pui : (1453 DERS / în antr. *Puiul*) : s. m. : „Junges" : „petit (d'un animal)" : (2x)
puii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 38; [2] 4, 3;

púne : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(sich) setzen, stellen, legen" : „(se) mettre" : (64x)
ai pus *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 44;
am pus *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 5; 1, 18; 11, 10; 28, 14; 31, 32; 32, 9; 32, 10; 32, 10; 32, 25; 34, 13;
aţi pus *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 7;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 32, 34; 42, 17;
au pus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 5, 22; 40, 5; 40, 7; 40, 11; 41, 2; 41, 18; 51, 16;
pune *verb imp. 2 sg.* [1] 13, 1; 27, 1; 38, 12;
puneţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 4; 51, 27;
pune-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 29, 10;
pune-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 4;
pus-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 6, 17; 35, 24;
pus-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 29, 15;
pusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 35, 24; [2] 2, 10;
puse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 20, 2; [2] 3, 11;
puseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 37, 20; [2] 3, 52;
pusu-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 10;
puş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 13, 2;
să puie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 4, 7; 12, 11; 25, 18; 51, 3; 51, 29;
să punem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 11, 19;
să vor pune *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 13, 16;
va pune *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 8; 43, 10; 50, 3;
vei pune *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 32, 14; 32, 44;
voiu pune *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 11; 22, 6; 25, 12; 31, 31; 31, 33; 32, 40; 40, 4; 50, 44; [2] 3, 21;
vor pune *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 15; 22, 7; 27, 6; 49, 8;

purcéde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „aufbrechen, abreisen" : „partir, se mettre en route" : (1x)
purcêde *verb imp. 2 sg.* [1] 40, 4;

purtá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „tragen" : „porter" : (1x)
să purta *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 2, 24;

púrurea : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „immer, stets" : „toujours, éternellement" : (3x)
pururea *adv. de timp* [1] 6, 7; 52, 27; 52, 27;

pustií : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwüsten, verheeren" : „dévaster, ravager" : (3x)
să pustii *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 1;
voiu pustii *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 25, 9; 51, 36;

pustiíre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Verheerung" : „ravage, destruction" : (6x)
pustiire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 7; 7, 32; 22, 5; 25, 18; 44, 6; 44, 22;

pustiít : (1646 PRAV. MOLD. 55) : adj. : „verwüstet" : „dévasté, ravagé" : (2x)
cêle pustiite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 33, 10;
pustiită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 2;

pustíu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. öde, verlassen, 2. Wüste" : „1. désert, abandonné, 2. désert" : (29x)
pustie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 26, 9; 50, 12;
pustie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 11; 17, 6; 48, 6;
pustii *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 34, 22; 44, 2; 49, 12;
pustiiu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 26;
pustiiu *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 27;
pustiiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 9, 2; 9, 25; 12, 10; 12, 12; 13, 24; 17, 6; 22, 6; 25, 24; 31, 2; 33, 10; [2] 4, 3; 4, 19;
pustiiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 9, 11; 33, 12;
pustiiului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 24; 9, 10; 23, 10; [2] 5, 9;

puteá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „können, vermögen, dürfen" : „pouvoir" : (26x)
ai putut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 5;
au putut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 4;
neputînd *verb gerunziu* [2] 4, 14;
poate *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 5, 4; 14, 9;
poci *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 20, 9;
pociu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 36, 5;
pot *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 6, 10; 49, 22;

putea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 20, 11;
putea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 44, 22;
putînd *verb gerunziu* [1] 20, 11;
putu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 9, 3;
să putea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 38, 5;
va putea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 5, 22; 19, 11;
veţi putea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 13, 23;
voiu putea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 18, 6; [2] 1, 15;
vom putea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 20, 10;
vor putea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 19; 2, 13; 11, 11; 15, 20; 38, 22; 49, 9;

putére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Macht, Gewalt, Stärke, Kraft, 2. Heer" : „1. pouvoir, puissance, 2. armée" : (52x)
al puterilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 20;
putêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 6;
putêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 22; 10, 11; 15, 12; 16, 18; 16, 20; 20, 5; 23, 10; 27, 4; 32, 2; 32, 17; 34, 7; 37, 4; 37, 7; 37, 9; 37, 10; 39, 1; 40, 6; 46, 2; 51, 3; 51, 15; 52, 2; 52, 6; 52, 12; [2] 3, 18;
puterii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 35, 11; 37, 10; 38, 3; 40, 6; 40, 13; 41, 11; 41, 13; 41, 16; 42, 1; 42, 8; 43, 4; 43, 5;
puterile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 34, 21;
puterilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 6, 6; 6, 9; 7, 2; 9, 7; 9, 14; 9, 16; 11, 17; 11, 22; 23, 15; 33, 12; 44, 2; 50, 33; 52, 22;

putérnic : (1551-1553 ES) : adj. : „mächtig" : „puissant" : (2x)
cei putêrnici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 3;
putêrnic *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 18;

puternicí : (1581-1582 PO) : v. IV : „mächtig sein" : „être fort/puissant" : (1x)
puternecind *verb gerunziu* [1] 48, 14;

puternicíe : (c. 1564 CORESI, CAZ., *ap.* DHLR II) : s. f. : „Macht" : „puissance, force" : (1x)
puterniciia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 30;

putrezí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwesen" : „pourrir" : (1x)
putrezind *verb gerunziu* [1] 22, 19;

puţ : (1497 DERS / în top. *Puţeani*) : s. n. : „Brunnen" : „puits, fontaine" : (1x)
puţul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 41, 9;

puţín : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv. : „wenig" : „peu" : (3x)
puţini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 23; 42, 2;
puţin *adv.* [1] 51, 33;

R

ráde : (1581-1582 PO) : v. III : „rasieren, scheren" : „raser, tondre" : (3x)
să va rade *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 37;
să vor rade *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 5;
vor rade *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 48, 37;

rámură : (1646 PRAV. MOLD. 21) : s. f. : „Ast" : „rameau" : (1x)
ramurile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 11, 16;

ráná : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wunde" : „plaie" : (12x)
rana *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 17; 10, 18; 10, 18; 15, 18; 19, 8; 30, 10; 30, 12; 30, 14; 49, 16; 50, 13;
ranã *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 17; 33, 6;

ras : (1494 DLRV / în antr. *Rasul*) : adj. : „rasiert" : „rasé" : (1x)
raşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 5;

răbdá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „warten, andauern" : „attendre, durer" : (1x)
voiu răbda *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 21;

răbdáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Geduld" : „patience" : (1x)
răbdare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 15;

răcí : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „kühlen" : „refroidir" : (2x)
răcêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 6, 7; 6, 7;

răcní : (1640 CEASLOV 71[r]) : v. IV : „schreien" : „crier" : (1x)
răcniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 15;

rădăcínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stamm" : „racine" : (1x)
rădăcinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 17, 8;

rădicá → ridica

rădicáre → ridicare

rădicát → ridicat

rămás : (1559-1560 BRATU) : adj./s. : „verlassen, zurückgeblieben" : „resté, demeuré" : (14x)
cei rămaşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 47, 5; 41, 16; 44, 12;
cei rămaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 9; 23, 3; 24, 8; 40, 15; 42, 19; 44, 14; 44, 28; 52, 13;
cêle rămase *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 47, 7;
rămas *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 22;
rămaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 43, 5;

rămăşíţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Rückstand, Nachlass" : „reste, héritage" : (8x)
rămăşiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 24, 8; 25, 20; 31, 7; 40, 11;
rămăşiţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 23; 50, 26;
rămăşiţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 9; 25, 37;

rămíne/-eá : (1551-1553 ES) : v. III/II : „bleiben" : „rester" : (18x)
am rămas *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 42, 2;
au rămas *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 3; 31, 32; 34, 7; 38, 4; 38, 22; 42, 2;
au rămas *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 21, 7; 40, 6; 41, 10; 46, 15;
rămînea-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 3, 5;
să rămîie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 32, 14; 44, 7;
va rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 26, 9; 44, 28;
vei rămînea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 17, 4;

vor rămînea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 37, 9;

răní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verwunden" : „blesser" : (1x)
vor fi răniţi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 25, 33;

răníchi → rinichi

rănít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. verwundet, 2. Verwundeter" : „1./2. blessé" : (9x)
cei răniţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 1; [2] 4, 9;
nişte răniţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 2, 12;
rănite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 9;
răniţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 18; 51, 4; 51, 47;
răniţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 44; [2] 4, 9;

rănitór : (c. 1683-1686 MS. 45, 582/1) : adj. : „verletzender" : „blessant" : (1x)
rănitoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 8;

răotáte → răutate

răsădí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „pflanzen" : „planter" : (16x)
ai răsădit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 31, 5;
am răsădit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 2, 21; 45, 4;
a răsădi *verb infinitiv prezent* [1] 1, 10; 31, 28;
au răsădit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 11, 16; 11, 17;
răsădind *verb gerunziu* [1] 31, 5;
răsădişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 12, 2;
răsădiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 29, 5; 29, 23; 31, 5;
să să răsădească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 9;
voiu răsădi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 24, 6; 32, 41; 42, 10;

răsădíre : (1632 EUSTR. PRAV., *ap.* GCR I, 78) : s. f. : „Pflanzung" : „l'action de planter" : (1x)
răsădire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 22;

răsărít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Osten" : „est, levant" : (1x)
răsăritului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 31, 40;

răsfăţá : (1581 CORESI, EV. 71) : v. I : „sich ergötzen" : „se délecter" : (1x)
mă voiu răsfăţa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 20;

răsipí → risipi

răsipíre → risipire

răsipít → risipit

răspíntie : (1495 DERS / în top. *Răspîntii*) : s. f. : „Kreuzweg" : „carrefour" : (4x)
răspîntiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 32; 14, 16; 49, 26;
răspîntiilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 28;

răsplătí : (c. 1640 URECHE2 83) : v. IV : „1. belohnen, 2. vergelten" : „1. récompenser, 2. rémunérer" : (10x)
răsplătêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 51, 6; 51, 51;
răsplătind *verb gerunziu* [1] 32, 18; 51, 51;
răsplătiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 29;
răsplăti-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 63;
să răsplătesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 18, 20;
voiu răsplăti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 16, 17; 25, 14; 51, 24;

răsplătíre : (c. 1683-1686 MS. 45, 51/1) : s. f. : „Vergeltung" : „récompense" : (3x)
răsplătire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 6; [2] 3, 63;
răsplătirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 51;

răspúnde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „antworten, erwidern" : „répondre, riposter" : (20x)
am răspuns *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 30, 2;
aţi răspuns *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 7, 12;
au răspuns *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 29, 18; 44, 15; 44, 20;
au răspuns *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 36, 4;
au răspunsu *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 23, 35; 23, 37;
răspund *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 31, 6; 51, 14;
răspunse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 32;
răspunş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 11, 5;
răspunză *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 17;
răspunzînd *verb gerunziu* [1] 43, 2;
să răspunzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 26, 2;
va răspunde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 42, 4;
voiu răspunde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 1; 33, 3;
vor răspunde *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 7, 26; 25, 30;

răspúns : (1551-1553 ES) : s. n. : „Antwort" : „réponse" : (1x)
răspunsurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 20, 12;

răstíc → ristic

răstogolí → rostogoli

răsufláre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 178) : s. f. : „Atem" : „respiration" : (1x)
răsuflare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 30;

răsuná : (1581 CORESI, EV. 338) : v. I : „widerhallen" : „retentir" : (1x)
răsunînd *verb gerunziu* [1] 51, 50;

răsunáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 267/1) : s. f. : „Widerhall" : „retentissement" : (1x)
răsunarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 16;

răşínă : (c. 1573-1578 PS. SCH. 517) : s. f. : „Harz" : „résine" : (3x)
răşină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 22; 46, 11; 51, 8;

rătăcí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verirren, 2. umherirren" : „1. perdre, égarer 2. errer" : (4x)
au rătăcit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 23, 13; 23, 32; 50, 6;
să vor rătăci *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 9;

rătăcíre : (c. 1563-1583 COD. VOR.2) : s. f. : „Verirrung" : „égarement" : (1x)

rătăcirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 11;

rătăcít : (1551-1553 ES) : adj. : „verirrt, versprengt" : „égaré" : (1x)
rătăcită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 17;

rău : (1490 DRHA / în antr. Dumitru *Rău*) : adj./s. : „schlecht, böse, schlimm, Böses, Übles" : „mauvais, mal" : (77x)
cea rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 17; 23, 14; 25, 5; 26, 3; 35, 25; 36, 3; 36, 7;
ceii rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 13;
cei răi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 12, 14;
cei rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 23;
cêle rêle *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 17; 23, 2; 23, 22; 24, 3; 24, 8; 25, 5; 26, 3;
cêle rêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 5; 18, 10; [2] 3, 37;
celor răi *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 15, 21;
rău *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 19; 49, 22;
rău *adv. de mod poz.* [1] 13, 23; 38, 9;
rău *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 22; 7, 5; 7, 8; 10, 5; 25, 6; 42, 6; 44, 27;
răul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 7, 28; 32, 30;
rea *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 18; 23, 10;
rêle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 3; 4, 6; 5, 12; 6, 1; 6, 19; 9, 3; 9, 3; 11, 11; 11, 17; 11, 23; 18, 11; 18, 20; 19, 2; 21, 10; 23, 12; 23, 17; 25, 32; 29, 11; 38, 4; 39, 6; 44, 17; 44, 29; 45, 5; 48, 2;
rêle foarte *adj. calificativ gradul superlativ fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 24, 2; 24, 3;
rêlele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 14; 18, 8; 19, 15; 26, 3; 26, 19; 32, 23; 36, 3; 40, 2; 41, 11; 42, 10; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 51, 55;

răutáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Schlechtigkeit, 2. Bosheit" : „méchanceté" : (42x)
răotatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 7;
răutate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 14;
răutatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 16; 2, 19; 4, 18; 8, 6; 11, 17; 12, 4; 24, 2; 24, 3; 24, 8; [2] 1, 23;
răutăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 26, 19; 44, 7;
răutăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 28; 7, 11; 44, 3;
răutăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 13; 3, 2; 11, 15; 14, 16; 15, 7; 16, 9; 16, 17; 18, 8; 23, 11; 26, 13; 32, 32; 32, 42; 33, 5; 35, 17; 36, 31; 42, 17; 44, 2; 44, 5; 44, 23; 51, 24; [2] 1, 22;
răutăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 27; 14, 8; 15, 11; 16, 18;

răvărsá → revărsa

războí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Krieg, Schlacht" : „guerre" : (31x)
războiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 19; 6, 4; 6, 23; 18, 21; 21, 4; 28, 8; 41, 16; 42, 14; 46, 3; 48, 14; 48, 27; 49, 2; 49, 13; 50, 9; 50, 22; 50, 42; 51, 20; 52, 5; [2] 2, 7;
războiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 19*; 15, 20*; 21, 4*; 32, 29*; 34, 1*; 34, 7*; 34, 22*; 37, 7*; 37, 9*; 38, 4*; 41, 12*; 51, 30*;

războínic : (1581 CORESI, EV. 176) : adj./s. : „1. kriegerisch, 2. Krieger" : „1./2. guerrier" : (12x)
cei războinici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 25; 50, 30; 51, 32;
cei războinici *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 9;
celor războinici *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. art.* [1] 52, 22;
războinic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 12; 46, 12;
războinicii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 36; 51, 51;
războinicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 30;
războinicului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 50, 9;
un războinic *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 20, 11;

răzimá → rezema

revărsá : (1581-1582 PO) : v. I : „1. ergießen, 2. sich ausbreiten" : „1. déborder, 2. se répandre" : (4x)
ai răvărsat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 13;
răvărsară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 1;
răvărsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 11;
răvărsă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 11;

rezemá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „anlehnen" : „appuyer" : (1x)
va răzima *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 5;

ridicá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. heben, 2. tragen, 3. aufstehen, sich verschwören" : „1. lever, soulever, 2. porter, 3. se révolter, conspirer" : (38x)
a să rădica *verb infinitiv prezent* [1] 47, 7;
au rădicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 28;
rădic *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 50, 9; 51, 1;
rădică *verb imp. 2 sg.* [1] 3, 2; 13, 20; [2] 2, 19;
rădícă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 51, 11; [2] 1, 16;
rădícă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 7;
rădica-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 5; 50, 24;
rădicat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 30, 10;
rădicatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 9;
rădicaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 1; 17, 21; 51, 12; 51, 12; 51, 27; 51, 27;
rădicaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 20, 10;
rădicîndu-se *verb gerunziu* [1] 10, 5;
s-au rădicat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 29;
să ne rădicăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 20, 10;
să rădic *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 18, 7;
să rădicaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 17, 27;
să rădícă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 7;
să rădică *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 3, 61;
să rădice *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 50, 32; 50, 34;
să vor rădica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 22;
te rădică *verb imp. 2 sg.* [1] 47, 7;
va rădica *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 43, 10; [2] 3, 27;
vă rădicaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 15;
voiu rădica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 12, 17; 23, 5; 51, 20;

ridicáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Erhebung, 2. Vertilgung" : „1. révolte, conspiration, 2. extermination, anéantissement" : (2x)
rădicare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 17; [2] 3, 46;

ridicát : (1551-1553 ES) : adj. : „gehoben" : „levé" : (2x)
cei rădicaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 2;
rădicat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 17;

riníchi : (c. 1660 ST. LEX. 50, *ap.* TIKTIN) : s. m. : „Niere" : „rein, rognons" : (4x)
rănichii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 13; 11, 20; 12, 2; 17, 10;

risipí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerstreuen, verstreuen" : „disperser" : (22x)
a răsipi *verb infinitiv prezent* [1] 1, 10;
aţi răsipit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 23, 2;
răsipeşti *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 51, 20;
răsipi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 11, 10;
răsipiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 23, 1;
să răsipiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 10, 20; 52, 6;
să răsipeşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 14, 21;
să vor răsipi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 40, 15; 50, 37;
vă veţi răsipi *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 49, 5;
voiu răsipi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 15; 13, 14; 42, 10; 45, 4; 51, 20; 51, 21; 51, 21; 51, 22; 51, 22; 51, 23; 51, 23;

risipíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zerstreuung" : „dispersion, dissipation" : (2x)
răsipire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 17;
răsipiri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 24, 9;

risipít : (1551-1553 ES) : adj./s. m. : „Ausgestreute, verstreut" : „dispersé" : (1x)
răsipit *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 14;

ristíc : (c. 1665-1672 MS. 4389, 716/2) : s. n. : „Antimonschwarz, Schminke" : „fard" : (1x)
răstic *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 30;

rîde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „Spott treiben, sichlustig machen" : „se moquer" : (2x)
rîseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 8;
voiu rîde *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 20, 8;

rînd : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mal" : „fois" : (1x)
rînd *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 33, 1;

rînduí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 178) : v. IV : „1. einsetzen, 2. (an-)ordnen" : „1. constituer, 2. ordonner" : (12x)
am rînduit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 26, 2;
au rînduit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 15; 11, 13;
au rînduit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 26, 8;
rînduit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 29;
rînduiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 4; 50, 14;
rîndui-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 19;
să rînduiască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 18, 16;
să rînduiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 10, 21;
să va rîndui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 6, 23;
să vor rîndui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 9;

rînduít : (c. 1665-1672 MS. 4389, 418/2) : adj. : „geordnet" : „ordonnée" : (13x)
cei rînduite *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 20, 2;

rînduiálă : (1642 CAZ. GOV. 372) : s. f. : „Unterhalt" : „entretien, subsistence" : (1x)
rînduiala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 27;

rîndunícă : (a. 1661 GCR I, 179) : s. f. : „Schwalbe" : „hirondelle" : (1x)
rîndureaoa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 7;

rîndureá → rîndunică

rîs : (1559-1560 BRATU) : s. n. : „Lachen" : „rire" : (3x)
rîs *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 26; 48, 27;
rîs *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1]] 20, 7*; 48, 39*;

rîu : (1377 DRĂGANU / în top. *Ryusoor*) : s. n. : „Fluss, Strom" : „fleuve, torrent" : (5x)
rîul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 46, 2;
rîurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 46, 7;
rîurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 2, 18;
un rîu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 46, 7; 46, 8;

roádă → rod

roátă : (1451 DERS / în top. *Rotă*) : s. f. : „Rad" : „roue" : (1x)
roatelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 47, 3;

rob : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Sklave" : „esclave" : (6x)
rob *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 14;
robi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 22; [2] 5, 8;
robii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 24; 25, 4;
robul *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 46, 26;

robí : (1563 CORESI, PRAXIU 183) : v. IV : „zum Sklaven werden" : „s'asservir" : (6x)
au robit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 50, 33;
robi-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 15, 14;
să robească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 9;
să robi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 1;

robíe : (1563 CORESI, PRAXIU 245) : s. f. : „Sklaverei" : „esclavage" : (7x)
robie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 2; 15, 2; 20, 6; [2] 1, 6; 1, 19; 2, 21;
robiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 14;

robíme : (c. 1683-1686 MS. 45, 94/1) : s. f. : „1. Gefangenschaft, 2. Gefangennahme" : „1. captivité, 2. arrestation" : (2x)
robimea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3; 30, 15;

robíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 507/1) : s. f. : „Gefangenschaft, Unterjochung" : „captivité, état de l'esclave" : (5x)
robire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 22;
robirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 19; 46, 26;
robirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 34, 13;
robirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 4;

rod : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Frucht, 2. Geschlecht" :

„1. fruit, 2. genre, gent" : (16x)
al roadelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 31, 12;
roada *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 19; [2] 2, 20;
roadă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 6; 12, 2; 17, 8; 29, 23; 31, 12;
roadele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 7; 7, 19; 8, 13; 17, 10; 50, 27; 29, 5; [2] 4, 9;
roadelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 3;

ródie : (1581-1582 PO) : s. f. : „Granatäpfel" : „grenade" : (4x)
rodie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 19;
rodii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 20;
rodiile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 52, 20; 52, 20;

roditór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 163) : adj. : „fruchtbar" : „fécond, productif, fruitier" : (1x)
roditoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 21;

rost : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mund" : „bouche" : (3x)
rostul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 5, 14; 7, 27; [2] 3, 37;

rostogolí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 232/2) : v. IV : „rollen" : „(faire) rouler" : (1x)
voiu răstogoli *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 51, 25;

róşiu → roşu

róşu : (c. 1683-1686 MS. 45, 576/2) : s. n. : „scharlachroten Kleid" : „vêtements écarlate" : (1x)
róşiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 30;

rúdă : (1551-1553 ES) : s. f. : „1. Familie, Stamm, Geschlecht, 2. Verwandter" : „1. famille, race, peuple, 2. parent" : (8x)
ruda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 28; 31, 36; 31, 38; 41, 1;
rudă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 42, 17; [2] 5, 19; 5, 19;
rudei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 29, 27;

rudénie : (1602 DIRB XVII/1, 51) : s. f. : „1. Geschlecht, 2. Verwandtschaft" : „1. peuple, famille, race, 2. parenté" : (3x)
rudenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 7;
rudeniei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 36, 31;
rudeniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 3;

rugá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „bitten, beten" : „supplier, prier" : (16x)
mă rugaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 32, 16;
mă voiu ruga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 42, 4;
nu te ruga *verb imp. 2 sg.* [1] 7, 15; 7, 15; 7, 15; 11, 14; 11, 14; 14, 11;
roagă-te *verb imp. 2 sg.* [1] 37, 3; 42, 20;
s-au rugat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 26, 19;
să roagă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 22, 27;
te roagă *verb imp. 2 sg.* [1] 42, 2;
vă rugaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 29, 12; 42, 22;
vă veţi ruga *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 29, 7;

rúgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gebet" : „prière" : (4x)
al rugii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 21;
ruga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 8; 3, 55;
rugă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 14;
rugile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 12;

rugăciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bittgebet" : „prière" : (4x)
rugăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 14; 11, 15; 20, 14; [2] 3, 43;

rúmpe → rupe

rúpe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „reißen" : „arracher" : (7x)
ai rumt *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 20;
rumpseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 5; 36, 24;
rumpseră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 4, 20;
rumte *verb participiu fem. pl.* [1] 41, 5;
să rupse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 5;
voiu rumpe *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 30, 8;

ruşiná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „beschämen, sich schämen" : „faire honte, avoir honte" : (32x)
a să ruşina *verb infinitiv prezent* [1] 8, 12;
ne-am ruşinat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 9, 18;
ruşinară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 9; 8, 12; 20, 11;
ruşinară-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 6, 15;
ruşinatu-ne-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 51, 46;
ruşinatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 46, 24; 50, 2; 50, 11; 51, 17;
ruşinaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 12, 13;
ruşină-să *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 20;
ruşină-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 13; 48, 1; 48, 39;
ruşinêze-se *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 17, 13;
s-au ruşinat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 12; 14, 4;
s-au ruşinat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 13;
să mă ruşinezu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 17, 18;
să ruşinară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 6, 15;
să ruşină *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 15, 9;
să ruşinează *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 6, 15;
să să ruşinêze *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 7, 18; 17, 18;
să va ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 13;
să vor ruşina *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 26; 50, 38;
te-ai ruşinat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 36;
te vei ruşina *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 36; 22, 22;

ruşináre : (1623 DIRB XVII/4, 337) : s. f. : „Blöße" : „nudité" : (1x)
ruşinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 9;

ruşíne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schande, Scham" : „honte, pudeur" : (7x)
ruşine *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 5; 8, 12; 20, 18;
ruşinea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 26; 3, 23; 3, 24;
ruşinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 31, 19;

S

s- → fi

sa → său

sábie : (1462-1463 DERS) : s. f. : „Schwert" : „épée" : (67x)
sabie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 30; 5, 12; 5,

17; 11, 22; 14, 13; 14, 15; 14, 18; 15, 2; 15, 2; 15, 9; 16, 3; 18, 21; 18, 21; 19, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 9; 24, 10; 25, 29; 25, 31; 26, 23; 27, 6; 31, 2; 32, 36; 34, 4; 34, 17; 38, 2; 39, 8; 42, 17; 42, 22; 43, 11; 43, 11; 44, 12; 44, 13; 44, 18; 44, 27; 44, 28; 50, 21; 50, 35; 50, 36; 50, 37; 50, 37; 50, 42; [2] 2, 21; 4, 9;
sabiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 14, 16; 25, 16; 25, 27; 25, 38; 32, 24; 50, 16; [2] 5, 9;
sabii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 4;
sabiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 10; 6, 25; 9, 15; 12, 12; 15, 3; 20, 4; 42, 16; 46, 14; 46, 10; 47, 6; 48, 2; 48, 10; [2] 1, 21;
sabiii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 46, 16;

sac : (1482-1492 DERS) : s. m. : „Sack" : „sac" : (4x)
sac *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 26; 48, 37;
saci *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 8; [2] 2, 10;

safír : (1581-1582 PO) : s. n. : „Saphir" : „saphir" : (1x)
zamfirului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [2] 4, 7;

sámă → seamă

sáră → seară

sárcină : (1551-1553 ES) : s. f. : „Last, Bürde" : „charge, fardeau" : (4x)
sarcine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 21; 17, 22; 17, 24; 17, 27;

sat : (1344 DRĂGANU / în top. *Zath*) : s. n. : „Dorf" : „village" : (2x)
satele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 19, 15;
satul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 49, 24;

saţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Fülle" : „abondance" : (1x)
saţiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 14, 22;

sau : (înc. sec. XVI PS. H.) : conj. : „oder" : „ou" : (7x)
sau *conjuncţie coord.* [1] 8, 4; 8, 19; 9, 9; 15, 5; 21, 13; [2] 2, 13; 2, 13;

săcúre → secure

săgeátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Pfeil" : „flèche" : (3x)
săgeată *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 12; 9, 8;
săgeţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 11;

săgetá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „mit dem Pfeil schießen" : „darder" : (1x)
săgetaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 14;

săgetătúră : (1639 AIIN I, 217) : s. f. : „Pfeil" : „flèche" : (2x)
săgetături *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 27;
săgetăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 14;

săláş : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wohnung" : „demeure" : (2x)
sălaş *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 2;
sălaşul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 2, 6;

sălăşluí : (a. 1633 GCR I, 82) : v. IV : „(be)herbergen, hausen" : „demeurer, habiter, gîter" : (3x)
am sălăşluit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 11;
să va sălăşlui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 6;
va sălăşlui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 6;

sălăşluíre : (1642 CAZ. GOV. 178) : s. f. : „Wohnen" : „demeure, habitation" : (1x)
sălăşluirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 18;

sălbátec → sălbatic

sălbátic : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „wild, roh" : „sauvage" : (3x)
cel sălbatec *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 6;
sălbateci *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 6;
selbaticu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 6;

sămănă → semăna

sămănáre → semănare

sămînţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Samen, Saat, 2. Geschlecht, Stamm" : „1. semence, graine, 2. souche, descendance" : (8x)
sămînţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 14; 23, 8; 46, 26; 50, 16;
sămînţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 27; 31, 27; 35, 7; 35, 10;

sămn → semn

săpá : (1404-1406 DERS / în top. *Săpatul*) : v. I : „1. graben, 2. schnitzen" : „1. creuser, bêcher, 2. sculpter" : (8x)
a săpa *verb infinitiv prezent* [1] 1, 10;
s-au săpat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 15;
săpaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 13, 7;
săpară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 13;
săpa-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 53;
săpaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 5, 10;
săpîndu-se *verb gerunziu* [1] 51, 53;
să săpă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 50, 15;

săpát : (1404-1406 DERS / în top. *Săpatul*) : adj./s. : „1. geschnitzt, 2. Gravüre" : „1. sculpté, 2. image taillée" : (2x)
cêle săpate *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 13;
săpat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 1;

sărác : (1525 DERS / în top. Valea *Siracilor*) : s. m. : „arm" : „pauvre" : (4x)
sărac *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 3;
săraci *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 4;
săracului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 28; 20, 13;

sărăcíe : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Armut" : „pauvreté" : (2x)
sărăciia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 1; 3, 19;

sărăimán → sărman

sărbătoáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 390) : s. f. : „Festtag" : „fête" : (3x)

sărbătoarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 6;
sărbătorii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 7; 2, 22;

sărmán : (1581-1582 PO) : adj. : „waise" : „orphelin" : (3x)
sărăimani *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 3;
surumanul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 5; 49, 10;

sătós → setos

săturá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sättigen, satt werden" : „rassasier, être rassasié" : (10x)
am săturat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 25;
m-am săturat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 15, 17;
ne-am săturat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 44, 17;
sătura *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 5, 7;
sătura-să-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 14; [2] 3, 29;
sătura-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 10;
săturatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 15;
să va sătura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 10; 50, 19;

săturáre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 49) : s. f. : „Sättigung" : „satiété" : (1x)
saturarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 5, 6;

său, sa : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pos./adj. pos. : „sein" : „son" : (14x)
al său *adj. pron. pos. 3 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 31, 30;
a sa *adj. pron. pos. 3 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 41, 9;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 5, 8; 7, 4; 19, 9; 23, 27; 25, 26; 44, 30;
său *adj. pron. pos. 3 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 9, 4; 20, 2; 23, 29; 34, 17; 34, 17; 36, 16;

săvái : (c. 1563-1583 COD. VOR.²) : conj. : „wenn, ob" : „si" : (2x)
sevai *conjuncţie subord.* [1] 42, 6; 42, 6;

săvîrşí : (1551-1553 ES) : v. IV : „1. vollenden, 2. verbrauchen, 3. verscheiden" : „1. accomplir, 2. consommer, 3. mourir" : (11x)
au săvîrşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 34, 8;
s-au săvîrşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 6, 15; 9, 10; 14, 4; [2] 3, 22;
săvîrşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 17; 4, 11;
săvîrşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 13, 19;
săvîrşiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 6;
să săvîrşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 20, 18;
să vor săvîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 44, 12;

săvîrşíre : (c. 1580-1619 COD. ST.) : s. f. : „Ende" : „accomplissement, fin" : (1x)
săvîrşirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 2;

săvîrşít : (1570 CORESI, LIT.) : s. n. : „Ende" : „fin" : (5x)
săvîrşit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 7;
săvîrşitul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 7; 23, 20; 51, 13; [2] 4, 18;

scáun : (1495-1508 DERS / în top. *Scăunean*) : s. n. : „1. Stuhl, Sitz, 2. Thron" : „1. chaise, siège, 2. trône" : (13x)
scaun *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 12;
scaunul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 15; 3, 17; 13, 13; 14, 21; 17, 25; 22, 2; 22, 4; 22, 30; 36, 30; 43, 10; 52, 26; [2] 5, 19;

scăpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. entkommen, 2. retten" : „1. fuir, 2. sauver" : (11x)
să scape *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 46, 6; 50, 29;
scapă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 50, 28; 51, 45;
scăpă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 15;
va fi scăpat *verb viitor 2 indicativ 3 sg.* [1] 44, 14;
va scăpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 32, 4; 48, 8;
vei scăpa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 11, 15; 34, 3; 38, 18; 38, 23;

scăpáre : (c. 1573-1578 PS. SCH. 43) : s. f. : „Rettung" : „salut, délivrance" : (1x)
scăparea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 18;

scăpát : (1620 MOXA) : adj./s. : „befreit" : „affranchi, libéré" : (1x)
cei scăpaţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 44, 14;

schimbáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wechsel" : „échange" : (2x)
schimbare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 13; [2] 5, 4;

scîrbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. verabscheuen, 2. kränken" : „1. répugner, 2. offenser" : (2x)
să scîrbiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 37, 14;
scîrbesc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 18;

scoáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. herausnehmen, 2. hervorbringen" : „1. sortir, tirer, 2. faire sortir" : (52x)
a scoate *verb infinitiv prezent* [1] 15, 21;
am scos *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 21; 11, 3; 11, 7; 23, 3; 34, 13;
aţi scos *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 23, 2;
au scos *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 50, 6; 50, 17;
au scos *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 6; 16, 13; 20, 13; 23, 7; 23, 8; 51, 16; 51, 16; 51, 34;
s-au scos *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 14; 23, 8;
să scoase *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 22, 28;
să scotea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 38, 22;
să scoţ *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 42, 11;
să scoţi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 31, 32;
să scoţu *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 1, 8; 1, 17; 1, 19;
scoasără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 26, 23; 38, 13;
scoase *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 12; 20, 3; 50, 25; 51, 10; 52, 25; [2] 3, 16;
scoaseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 39, 4;
scoate *verb imp. 2 sg.* [1] 38, 10;
scoateţi *verb imp. 2 pl.* [1] 17, 22; 21, 11; 22, 3;
scoate-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 38, 23;
scosu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 31, 11;
scoş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 35, 3;
scot *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 30;
scoţînd *verb gerunziu* [1] 48, 10;
vei scoate *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 15, 19;
voiu scoate *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 8, 3; 12, 14; 12, 15; 24, 9; 31, 9; 51, 44;
vor scoate *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 46, 27;

scoátere : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „(Heraus)ziehen" : „élimination, détachage" : (1x)
scoateri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 2, 14;

scopít : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Kastrat" : „castrat" : (2x)
scopiţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 29, 2;
un scopit *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 22;

scórbură : (1637 PRODAN URBARII I, 606 / în antr. Thoma *Zkorbor*) : s. f. : „Höhlung" : „cavité, creux (d'un arbre)" : (1x)
scorburi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 34;

scorţişoáră : (1649 MARD.) : s. f. : „Zimt" : „cannelle" : (1x)
scorţişoară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 20;

scríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schreiben" : „écrire" : (21x)
ai scris *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 36, 17; 36, 29;
am scris *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 32, 10; 32, 25;
au scris *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 36, 4; 36, 27; 45, 1; 51, 55;
iaste scris *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 17, 1;
-s scrise *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 25, 13;
să să scrie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 17, 13;
scrie *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 30; 30, 2; 36, 1; 36, 28;
scriia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 32, 12;
scriiam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 36, 18;
scrise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 36, 32;
sînt scrise *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 51, 55;
vei scrie *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 32, 44;
voiu scrie *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 34;

scriitór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Schreiber" : „écrivain" : (8x)
scriitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 8;
scriitoriul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 37, 14; 36, 12; 37, 19; 52, 22; 52, 22;
scriitoriului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 36, 12; 36, 23;

scrîşní : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „knirschen" : „grincer" : (1x)
scrîşnirǎ *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 16;

sculá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufstehen, (sich) erheben" : „(se) lever" : (26x)
mă sculaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 26;
s-au sculat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 51, 38;
să ne sculăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 46, 16;
să scoală *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 8, 4;
să sculară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 26, 17;
să sculă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 2; 49, 13;
să va scula *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 59;
să vor scula *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 37, 9; 50, 41;
scoală-te *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 27; 13, 4; 13, 6; 18, 2; 49, 30; [2] 2, 19;
scula-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 2, 28;
sculaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 4; 6, 5; 31, 6; 49, 27;
se vor scula *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 51, 39;
te scoală *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 17;
vă veţi scula *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 25, 27;
voiu scula *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 23, 4; 30, 9;

sculáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Aufstehen" : „soulèvement" : (1x)
sculárea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 62;

scumpí : (1563 CORESI, PRAXIU 180) : v. IV : „sparen, zurückhalten, behalten" : „restreindre, contenir, retenir" : (5x)
mă voiu scumpi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 21, 7;
nescumpindu-se *verb gerunziu* [2] 2, 2;
s-au scumpit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 14, 10;
te-ai scumpit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 21;
vă scumpiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 14;

scuteálă : (1609 BLG) : s. f. : „Schutz" : „défense, sauvegarde" : (1x)
scuteala *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 64;

scutúrá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schütteln" : „secouer" : (2x)
scuturắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 7;
scútură-să *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 19;

seámă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Beobachtung" : „observation, constatation" : (3x)
samă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 20*; 5, 23*;
seama *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 40, 7*;

seáră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Abend" : „soir" : (1x)
sară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 33;

secá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „austrocknen" : „sécher" : (1x)
secaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 27;

secerá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „schneiden" : „moissonner" : (1x)
aţi secerat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 12, 13;

séceră : (c. 1550 HC II, 452) : s. f. : „1. Sichel, 2. Getreideernte" : „1. faucille, 2. récolte, moissonnage" : (4x)
sêcerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 20; 50, 16; 51, 33;
sêcerii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 24;

secerătúră : (1551-1553 ES) : s. f. : „1. Ernte, 2. Obst" : „1. moisson, 2. fruit" : (2x)
secerătura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 5, 17;
secerăturii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 50, 16;

secúre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Axt" : „hache" : (1x)
săcurea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 7;

selbátic → sălbatic

semănáː : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. aussähen, 2. verstreuen" : „1. semer, 2. dispenser" : (7x)
am sămănat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 32, 37;
să sămănaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 4, 4; 35, 7;
sămănat-aţi *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 12, 13;
sămăna-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 18, 17;
voiu sămăna *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 15, 7; 31, 27;

semănáre : (1581 CORESI, EV. 355) : s. f. : „Einsäen" : „semailles, semaison" : (1x)
sămănare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 7;

semeţ : (1654 NEAGOE 128) : adj./s. : „hochmütig, kühn" : „orgueilleux, arrogant" : (2x)
semeţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 43, 2;
semeţule *subst. comun masc. sg. voc. art.* [1] 50, 31;

semeţí : (1633 DRHB XXIV, 30) : v. IV : „kühn, verwegen werden" : „s'enhardir" : (1x)
să semeţi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 29;

semeţíe : (1581 CORESI, EV. 66) : s. f. : „Hochmut, Stolz" : „arrogance, fierté" : (8x)
semeţie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 9; 48, 2;
semeţiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 13, 17;
semeţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 9; 13, 9; 48, 29; 48, 29; 50, 32;

sementíe → seminţie

seminţíe : (1563 CORESI, PRAXIU 25) : s. f. : „Geschlecht, Stamm" : „souche, descendance" : (2x)
sementiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 4;
seminţiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 30;

semn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Zeichen" : „signe" : (9x)
sămnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 5;
semn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 1; 51, 12; 51, 27;
sêmne *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 20; 32, 21; 48, 9;
sêmnele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 10, 2;
semnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 44, 29;

séte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Durst" : „soif" : (2x)
sête *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 25; [2] 4, 4;

setós : (1551-1553 ES) : adj. : „durstig" : „assoiffé" : (2x)
sătos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 6;
setos *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 25;

sevái → săvai

sfat : (1491-1492 DERS) : s. n. : „Rat(schlag)" : „conseil" : (8x)
sfat *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 19; 49, 29;
sfatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 23; 19, 7; 49, 6; 49, 19; 50, 45;
svatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 18;

sfărîmá : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : v. IV : „1. zerbrechen, zermalmen, 2. zerstören" : „1. (se) casser, briser, 2. (se) détruire" : (10x)
ai sfărîmat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 28, 14;
au sfărîmat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 28, 12;
să sfărîmară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 22, 20;
sfărîma-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 18;
sfărîmat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 28, 2;
sfărîma-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 30, 8;
sfărîmắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 7;
voiu sfărîma *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 19, 11; 28, 4; 28, 11;

sfărîmáre : (1642 CAZ. GOV. 469) : s. f. : „Brocken" : „débris" : (1x)
sfărîmare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 5;

sfătuí : (1551-1553 ES) : v. IV : „(sich) beraten" : „(se) conseiller" : (6x)
au sfătuit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 49, 19; 49, 29; 50, 45;
să sfătuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 16;
sfătuiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 25;
voiu sfătui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 38, 15;

sféşnic : (1551-1553 ES) : s. n. : „Armleuchter" : „chandelier" : (1x)
fêşnecele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 52, 16;

sfií : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich scheuen, genieren" : „se gêner, craindre" : (2x)
să va sfii *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 15, 5;
vă veţi sfii *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 5, 22;

sfinţénie : (1642 CAZ. GOV. 431) : s. f. : „Heiligtum" : „sanctuaire" : (2x)
sfinţeniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 20;
svinţeniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 7;

sfinţí : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „weihen, heiligen" : „sanctifier, consacrer" : (5x)
am sfinţit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 1, 5;
să sfinţiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 17, 24; 17, 27;
sfinţiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 17, 22; 51, 27;

sfinţíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „1. Weihe, 2. Heiligtum" : „1. sanctification, consécration, 2. sanctuaire" : (3x)
sfinţire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 40;
sfinţirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 12; [2] 1, 11;

sfinţít : (1570 CORESI, LIT.) : adj./s. : „geheiligt" : „sacré, béni" : (1x)
cei sfinţiţi *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 7;

sfînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „heilig" : „saint, sacré" : (12x)
cel sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 21; 31, 23;
cel sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. art.* [1] 25, 30;
sfinte *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 11, 15; [2] 4, 1;
sfintele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 46;
sfinţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 5;
sfînt *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 3;
sfînt *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 11;
sfîntul *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 2;
sfîntului *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [1] 3, 16;
Sfîntul *subst. propriu masc. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 29*;

sfîrşí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „enden, vollenden, beenden" : „terminer, achever, finir" : (23x)
ne sfîrşim *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 44, 18;
s-au sfîrşit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 37, 20;
s-au sfîrşit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 15, 10;
să să sfîrşascâ *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 14, 17;
să sfîrşăsc *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 6, 4;
să sfîrşaşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 31;
să sfîrşi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 6, 29; 6, 29; 7, 27; 36, 23;
să sfîrşiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 20; 4, 17;
să te sfîrşăşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 46, 27;
să vor fîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 27, 6;

să vor sfîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 24, 10;
se vor sfîrşi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 44, 27; 51, 53;
sfîrşască-se *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 31, 16;
sfîrşiră-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 11;
sfîrşi-să *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 51, 30;
sfîrşi-se-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 42, 17;
sfîrşitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 22;
veţi sfîrşi-vă *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 22;

sfîrşít : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Ende" : „fin" : (1x)
sfîrşit *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [2] 5, 20;

síclu : (1581-1582 PO) : s. n. : „Sekel" : „sicle d'or" : (1x)
sicle *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 9;

sílă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Zwang" : „abus, contrainte" : (2x)
sila *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 6; 18, 14;

silí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „zwingen" : „obliger" : (1x)
au silit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 50, 33;

silítră : (1626 DRHA XIX, 91) : s. f. : „Laugensalz, Saalpeter" : „salpètre" : (1x)
silitră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 22;

sílnic : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Machthaber" : „despote, tyran" : (2x)
sîlnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 34, 19;
silnicilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 13, 18;

símbătă → sîmbătă

simţitúră : (1563 CORESI, PRAXIU 415) : s. f. : „Sinn" : „sense, sentiment" : (1x)
simţiturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 19;

sine : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. refl. : „sich" : „soi" : (2x)
sine *pron. refl. 3 ac. acc.* [1] 9, 8; [2] 1, 18;

síngur : (1228 DLRV) : adj./adv. : „allein, einzig, nur" : „seul(ement)" : (5x)
singur *adv.* [2] 3, 28;
sîngur *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 22;
sîngură *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 2;
sîngur *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 32, 30; 49, 30;

siréná : (c. 1660 ST. LEX., *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Sirene" : „sirène" : (1x)
sirinilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 50, 39;

sirín → sirenă

sîlnic → silnic

sîmbătă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Samstag" : „samedi" : (8x)
simbetei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 6;
sîmbetelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 17, 21; 17, 22; 17, 22; 17, 24; 17, 24; 17, 27; 17, 27;

sîn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Busen, Brust, 2. Innere" : „1. sein, poitrine, 2. intérieur" : (2x)
sînul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 12;
sînul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 32, 18;

sînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Blut" : „sang" : (11x)
sînge *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 5; 22, 3; 26, 15; 48, 10; [2] 4, 13; 4, 14;
sîngele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 22, 17; 46, 10; 51, 35;
sîngiuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 34; 19, 4;

síngur → singur

sîrg : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Hast, Hochdruck" : „vitesse, hâte" : (2x)
sîrg *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 16; 49, 18;

sîrguí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. eilen, 2. streben" : „1. (se) dépêcher, (se) hâter, 2. se donner de la peine" : (2x)
am sîrguit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 20;
sîrguiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 6;

sîrguiálă : (c. 1660 ST. LEX. 200, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Eile, Fleiß" : „assiduité" : (3x)
o sîrguială *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 6;
sîrguială *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 15; 15, 8;

slávă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herrlichkeit" : „gloire" : (1x)
slavă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 35;

slăbănogí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 746/1) : v. IV : „abschwächen, ausleben" : „faiblir, épuiser" : (2x)
slăbănogiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 6, 24;
slobonogescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 12, 5;

slăbí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. schwächen, 2. schwach werden" : „1. affaiblir, 2. s'affaiblir" : (14x)
s-au slăbit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 50, 43;
să va slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 31;
se vor slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 36;
slăbêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 38, 4;
slăbi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 46, 12; 46, 16; 49, 23; [2] 1, 15; 2, 8;
slăbiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 46, 6; 50, 15; [2] 5, 13;
va slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 50, 32;
vor slăbi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 18, 15;

slăbiciúne : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Schwäche" : „faiblesse" : (1x)
slăbiciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 23;

slăbíre : (1563 CORESI, PRAXIU 119) : s. f. : „Erschlaffung" : „alanguissement" : (1x)
slăbirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 47, 4;

slobonogí → slăbănogi

slobozénie : (1563 CORESI, PRAXIU 456) : s. f. : „Freiheit" : „libération" : (1x)
slobozenie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 17;

slobozí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „freigeben, entlassen,

loslassen" : „mettre en liberté, (re)lâcher" : (10x)
am slobozit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 8;
aţi slobozit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 34, 16;
să sloboază *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 50, 33;
să sloboază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 11;
să sloboaze *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 34, 9;
să slobozi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 34, 14;
slobózi *verb imp. 2 sg.* [1] 15, 1;
va slobozi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 1; 4, 31;
vei slobozi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 34, 14;

slobozíre : (1581 CORESI, EV. 190) : s. f. : „Befreiung" : „libération" : (4x)
slobozire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 8; 34, 15; 34, 17;
slobozirile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 47;

slúgă : (1476 LDSR 279) : s. f. : „Knecht, Magd" : „serviteur, servante" : (15x)
sluga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 34, 9; 34, 11; 34, 16;
sluga *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 46, 27;
slugi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 34, 11; 34, 16;
slugile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 25, 19; 35, 25; 36, 24; 37, 2; 44, 4; 52, 6;
slugilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 26, 5; 37, 17; 40, 9;

slují : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(be)dienen" : „servir" : (16x)
a sluji *verb infinitiv prezent* [1] 17, 4;
aţi slujit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 5, 19;
au slujit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 2; 16, 10; 22, 9; 25, 14;
să slujască *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 11, 10; 13, 10;
să slujască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 27, 5;
să slujiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 25, 6; 35, 25;
slujiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 52, 15;
veţi sluji *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 5, 19; 16, 12;
voiu sluji *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 20;
vor sluji *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 25, 11;

slújnică : (1482 DERS) : s. f. : „Magd" : „servante" : (5x)
slujnica *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 34, 9; 34, 11; 34, 16;
slujnice *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 34, 11; 34, 16;

smerénie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Niedrigkeit, 2. Demut" : „1. humilité, 2. soumission" : (3x)
smereniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 24; [2] 1, 4; 1, 10;

smerí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) erniedrigen" : „(s')abaisser" : (10x)
a smeri *verb infinitiv prezent* [2] 3, 33;
au smerit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 5, 11;
au smerit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 6; 3, 31;
să va smeri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 1;
se va smeri *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 35;
smeri *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 32;
smeriră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 9;
smeritu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 13;
smeriţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 18;

smeríre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Demütigung, Erniedrigung" : „abaissement, humuliation" : (1x)
smeririi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 1, 8;

smerít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „demütig" : „umile" : (3x)
prea smerită *adj. calificativ gradul superlativ fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 5;
smerită *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 5;
smeriţilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 22, 16;

smochín : (1551-1553 ES) : s. m. : „Feigenbaum" : „figuier" : (1x)
smochin *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 13;

smochínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Feige" : „figue" : (9x)
smochine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 13; 24, 1; 24, 2; 24, 2; 24, 3;
smochinele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 2; 24, 3; 24, 5; 24, 8;

smochinét : (c. 1683-1686 MS. 45, 578/1) : s. n. : „Feigenbäumen" : „boies de figuiers" : (1x)
smochineturile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 5, 17;

smúlge : (1559-1560 BRATU) : v. III : „ausreißen" : „arracher" : (7x)
va zmulge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 40;
voiu zmulge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 22, 24; 24, 6; 42, 10; 45, 4;
zmulg *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 12, 14;
zmulsără-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 5, 10;

smúlgere : (c. 1665-1672 MS. 4389, 723/2) : s. f. : „1. Ausrupfen, 2. Zerstörung" : „1. arrachement, 2. destruction" : (2x)
zmulgere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 46, 20;
zmulgerea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 7;

soáre : (1549 DERS / în top. *Soreşti*) : s. m. : „Sonne" : „soleil" : (3x)
soare *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 2;
soarele *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 15, 9; 31, 37;

soártă → sorţ

socoteálă : (1642 CAZ. GOV. 251) : s. f. : „Rechnung, Prüfung" : „compte, vérification" : (2x)
socotêlei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 15; 8, 12;

socotí : (1481 DERS) : v. IV : „1. (be)achten, 2. veranschlagen, (be)rechnen, 3. bedenken, erwägen, 4. meinen" : „1. observer, 2. calculer, compter, 3. juger, réfléchir, 4. estimer, opiner" : (32x)
am socotit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 29; 18, 8; 44, 13; 49, 7;
a socoti *verb infinitiv prezent* [1] 20, 11;
aţi socotit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 23, 2;
au socotit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 20; 20, 11;
să socotim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 18, 18;
să socotiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 4, 2;
să va socoti *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 16;
socotesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 26, 3; 36, 3;
socotescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 23, 27;

socotêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 15, 15;
socoti *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 4, 22;
socotiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 2, 10;
socoti-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 11, 22; 29, 10;
socoti-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 20;
voiu socoti *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 5, 9; 5, 29; 9, 9; 9, 24; 27, 6; 29, 27; 30, 17; 32, 41; 36, 31; 44, 13; 44, 29;
vor socoti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 13, 21;

socotínţă : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Rechnung, Prüfung" : „compte, vérification" : (1x)
socotinţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 51, 18;

socotíre : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „1. Rechnung, Prüfung, 2. Heimsuchung" : „1. compte, vérification, 2. tourment" : (4x)
socotirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 10, 14; 23, 12; 48, 44;
socotirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 23;

somn : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schlaf" : „sommeil" : (2x)
somn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 39;
somnul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 31, 26;

sorbí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 758/2) : v. IV : „verschlingen" : „avaler" : (1x)
să sorbi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 48;

sorţ : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „1. Los, 2. Teil" : „1. sort, 2. part" : (2x)
sorţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 12, 13;
sorţul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 25;

sosí : (1431 DERS) : v. IV : „ankommen" : „arriver" : (1x)
sosit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 18;

spaímă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Furcht" : „terreur" : (1x)
spaimă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 46;

spárge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „1. brechen, 2. zerreissen" : „1. briser, 2. déchirer, déchiqueter" : (3x)
să sparse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 39, 2;
spargu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 23, 39;
voiu sparge *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 23, 33;

spárgere : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Zerschlagen" : „cassage" : (1x)
spargere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 3;

spáte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Rücken" : „dos" : (1x)
spatele *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 2, 27;

spăimîntá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erschrecken" : „s'effrayer, s'épouvanter" : (7x)
să spămîntară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 9; 41, 18;
să spămîntase *verb indicativ mcpf. 3 pl.* [1] 4, 25;
să vor spămînta *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 9; 18, 16;
spămîntắ-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 2, 12;
spămîntară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 9, 10;

spăimîntáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erschrecken" : „frayeur" : (1x)
spămîntare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 30;

spălá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(sich) waschen" : „(se) laver" : (2x)
spală *verb imp. 2 sg.* [1] 4, 14;
te vei spăla *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 22;

spămîntá → spăimînta

spămîntáre → spăimîntare

spăriá → speria

speriá : (1551-1553 ES) : v. I : „erschrecken" : „(s')effrayer" : (2x)
să te spari *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 46, 26;
v-aţi spăriat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 2, 30;

spin : (1352 DRHC / în top. *Spini*) : s. m. : „Dorn" : „épine" : (1x)
spini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 12, 13;

spînzurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(auf-, herab-, ab)hängen" : „(sus-, dé)pendre" : (1x)
s-au spînzurat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 5, 12;

sporí : (c. 1564 CORESI, CAZ. 101) : v. IV : „zunehmen" : „grandir, augmenter" : (2x)
să sporêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 12, 1;
te vei spori *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 2, 37;

sporitór : (c. 1660 ST. LEX. 193, *ap.* TIKTIN) : adj./s. : „zunehmend" : „qui prospère" : (1x)
sporitoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 6;

spre : (1519 DERS) : prep. : „für, zu, nach, auf" : „pour, vers, sur" : (225x)
spre *prep.* [1] 1, 1; 1, 5; 1, 19; 2, 8; 2, 12; 2, 12; 2, 14; 2, 15; 2, 21; 2, 24; 2, 27; 3, 2; 3, 3; 3, 5; 3, 13; 3, 19; 4, 7; 4, 8; 4, 11; 4, 11; 4, 16; 4, 17; 4, 23; 5, 3; 5, 6; 5, 8; 5, 8; 5, 11; 5, 18; 5, 29; 6, 3; 6, 4; 6, 10; 6, 11; 6, 23; 7, 3; 7, 5; 7, 31; 7, 32; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 14; 8, 15; 8, 21; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 21; 10, 12; 10, 21; 11, 10; 12, 3; 12, 10; 12, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 24; 14, 9; 14, 11; 14, 19; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 5; 15, 8; 15, 9; 15, 9; 15, 11; 15, 13; 15, 15; 15, 16; 16, 3; 16, 3; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 17, 17; 18, 15; 18, 16; 18, 20; 18, 21; 18, 21; 18, 22; 18, 23; 19, 7; 19, 8; 19, 8; 20, 8; 20, 8; 21, 7; 21, 9; 21, 10; 21, 10; 22, 5; 23, 12; 23, 17; 23, 19; 23, 28; 24, 5; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 9; 24, 9; 24, 9; 24, 9; 24, 9; 25, 6; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 11; 25, 12; 25, 18, 17; 18; 25, 18; 25, 18; 25, 34; 26, 4; 26, 6; 26, 15; 26, 18; 27, 2; 28, 8; 28, 9; 29, 4; 29, 8; 30, 6; 30, 11; 30, 12; 30, 13; 31, 3; 31, 13; 31, 22; 31, 37; 31, 37; 32, 7; 32, 39; 33, 4; 33, 5; 33, 9; 33, 9; 33, 9; 34, 17; 34, 17; 34, 17; 34, 17; 37, 7; 37, 12; 37, 14; 38, 2; 39, 6; 39, 6; 42, 5; 42, 18; 44, 6; 44, 6; 44, 8; 44, 8; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 22; 44, 22; 44, 22; 44, 29; 45, 5; 46, 6; 46, 19; 46, 21; 46, 27; 48, 15; 48, 26; 48, 26; 48, 27; 49, 2; 49, 2; 49, 7; 49, 10; 49, 12; 49, 12; 49, 16; 49, 16; 49, 23; 49, 29; 49, 30; 49, 30; 49, 31; 50, 3; 50, 9; 50, 12; 50, 13; 50, 42; 51, 16; 51, 16; 51, 29; 51, 31; 51, 31; 51, 37; 51, 41; [2] 1, 2; 1, 6; 1, 6; 1, 7; 1, 8; 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 15; 3, 23; 3, 43; 4, 3; 4, 10; 5, 6; 5, 15; 5, 19; 5, 20;

spre *prep.* [1] 20, 7*; 48, 39*;

sprijení → sprijini

sprijiní : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „beistehen" : „aider" : (1x)
sprijenind *verb gerunziu* [1] 23, 14;

sprínten : (1477 DERS / în top. Mirileştii *Sprintenului*) : adj./s. : „flink" : „agile" : (3x)
cel sprinten *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 46, 6;
mai sprinteni *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 13;
sprinteni *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 4, 19;

spúne : (1521 NEACŞU) : v. III : „sagen" : „dire" : (9x)
au spus *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 36, 18;
să spuie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 37, 16;
spuie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 42, 3;
spune *verb imp. 2 sg.* [1] 38, 25;
spusără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 20;
spuse *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 38, 27;
voiu spune *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 33, 3; 38, 15; 42, 4;

spurcá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „entweichen" : „profaner" : (3x)
aţi spurcat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 34, 16;
spurcắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 2;
spurcatu-te-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 22;

spurcăciúne : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Unreinigkeit" : „impureté" : (2x)
spurcăciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 15;
spurcăciunele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 32, 34;

spúză : (1642 CAZ. GOV. 206) : s. f. : „glühende Asche" : „cendre chaude" : (1x)
spuza *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 8;

sta : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „sich befinden, sitzen, stehen" : „se trouver, rester, demeurer" : (35x)
am stătut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 15, 11;
aţi stătut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 7, 9; 44, 25;
au stătut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 23, 22; 26, 10; 46, 21;
au stătut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 23, 18;
să stau *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 40, 10; [2] 1, 15;
sta *verb indicativ imperfect3 pl.* [1] 28, 5; 32, 12; 36, 21;
staţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 6; 6, 16; 51, 45;
stă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 2;
stăi *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 19; 26, 2; 46, 14; 48, 19;
stătu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 14; 48, 11;
stătură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 6;
stînd *verb gerunziu* [1] 18, 20; 24, 1; 35, 19; 44, 25; 52, 10;
va sta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 15, 1; 49, 18; 50, 44; 50, 44;
vei sta *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 15, 19;
stătuşi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 50, 24*;
va sta *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 49, 18*;

stat : (1581-1582 PO) : s. n. : „Substanz, Leben" : „substance, existence": (1x)
statul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 10, 16;

stăpî́n : (1551-1553 ES) : s. m. : „Herr, Gebieter" : „seigneur" : (3x)
stăpîne *subst. comun masc. sg. voc. neart.* [1] 1, 6; 4, 10;
stăpînii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 27, 3;

stăpîní : (1595-1596 DIR) : v. IV : „(be)herrschen" : „dominer, maîtriser" : (5x)
au stăpînit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 5, 8;
ne vom stăpîni *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 2, 31;
stăpînêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 30, 18;
voiu stăpîni *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 14;
vor stăpîni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 30, 3;

stăpînire : (1678 CHEIA ÎNŢ. 143) : s. f. : „Besitz" : „possession" : (1x)
stăpînirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 9, 10;

stea : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stern" : „étoile" : (3x)
stêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 9;
stêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 2; 31, 37;

stejár : (1445 DERS / în top. *Stejerei*) : s. m. : „Eiche" : „chêne" : (1x)
stejariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 34;

stínge : (1551-1553 ES) : v. III : „auslöschen, vernichten" : „éteindre, anéantir" : (11x)
s-au stins *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 4, 5;
s-au stins *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 5, 18;
s-au stinsu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 26;
să stingă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 21, 11;
să va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 27;
se va stinge *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 7, 19; 50, 45;
stinge *verb imp. 2 sg.* [1] 50, 21;
stinge *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 4;
stingeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 51, 3;
stinsă-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 12, 11;

stíngere : (1581-1582 PO) : s. f. : „Verwüstung" : „déstruction, dévastation" : (18x)
stingere *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 11; 10, 21; 12, 11; 18, 16; 19, 8; 25, 9; 25, 11; 25, 12; 25, 18; 46, 19; 50, 3; 50, 13; 50, 23; 51, 26; 51, 29; 51, 37; 51, 41; 51, 57;

stins : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : adj. : „ausgelöscht, erloschen" : „éteint" : (2x)
stinsă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 11;
stinşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 17;

stîlp : (1480 DERS / în top. *Stîlpul* Scurtului) : s. m. : „Säule, Pfeiler, Pfosten, Spalte" : „pilier, colonne" : (5x)
stîlpi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 17;
stîlpii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 43, 13; 52, 14; 52, 18;
stîlpul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 52, 20;

stîlpí : (c. 1605 DIRA XVII/1, 259) : v. IV : „aufstellen" : „ériger" : (1x)
stîlpi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 12;

stîrv : (1581 CORESI, EV. 287) : s. n. : „Leichnam, Aas" : „charogne, cadavre" : (2x)
stîrvul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 36, 30;
stîrvurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 16, 3;

stráchină : (1640 PRAV. GOV. 131v) : s. f. : „irdene Schüssel" : „vase de terre" : (1x)
strachină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 14;

strájă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wache" : „garde" : (1x)
strejii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 19;

străín : (1551-1553 ES) : adj./s. : „fremd, Fremder" : „étranger" : (26x)
cea streină *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. voc. art.* [1] 2, 21;
cei striini *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 42, 17; 47, 4; 51, 59;
celor striini *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 25, 20;
streine *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 19;
streini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 7, 8; 11, 10;
streini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 17; 13, 10; 44, 15; 16, 10; 25, 6;
streini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 3, 13; 51, 46;
striini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. neart.* [1] 11, 10;
striini *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 1, 16; 5, 19; 19, 4; 19, 13; 22, 9; 44, 3;
striini *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 25; 5, 19; 30, 8; [2] 5, 2; 5, 2;

străinătáte : (1563 CORESI, PRAXIU 564) : s. f. : „Wegführung" : „captivité" : (1x)
striinătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 3;

străjér : (1592 BGL) : s. m. : „Hüter" : „gardien" : (1x)
strejari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 17;

streín → străin

streinát → înstrăinat

strejár → străjer

strepezí : (1581 CORESI, EV. 168) : v. IV : „stumpf werden" : „être agacées" : (2x)
s-au strepezit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 31, 29;
se vor strepezi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 30;

stricá : (1551-1553 ES) : v. I : „zerschlagen, zerbrechen" : „briser, casser, détruire" : (16x)
a strica *verb infinitiv prezent* [2] 2, 8;
să stricăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 6, 5;
să strice *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 5, 26;
se vor strica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 45;
stricară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 10;
stricaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 23, 1;
stricắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 5; 2, 6;
strícă *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 48, 18; 51, 25;
stricắ-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 5, 15;
voiu strica *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 9; 15, 6; 16, 7;
vor strica *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 38, 22; 51, 2;

stricáre : (1563 CORESI, PRAXIU 17, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Beschädigung" : „destruction, endommagement" : (2x)
stricare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 3;
stricarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 14;

stricát : (1559-1560 BRATU) : adj. : „1. zerschlagen, zerbrochen, 2. verdorben" : „1. cassé, brisé, 2. dépravé" : (3x)
cea stricată *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 25;
stricat *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 7;
stricaţi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 28;

stricăciúne : (1551-1553 ES) : s. f. : „Untergang" : „dégradation" : (2x)
stricăciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 51, 8;
stricăciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 20;

stricătór : (1642 CAZ. GOV. 208) : adj. : „schädlich" : „dommageable" : (1x)
stricătoare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 1;

strigá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „rufen, schreien" : „crier, appeler" : (15x)
au strigat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 12, 6; 48, 3;
strigaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 5; 25, 34; 49, 3;
strigaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 48, 31;
strigă *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 20; 22, 20; 33, 3; 48, 20;
strigắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 18;
voiu striga *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 8;
vor striga *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 11, 11; 11, 12; 47, 2;

strigáre : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Hochruf, 2. Nachricht" : „1. clameur, rumeur, 2. savoir" : (15x)
strigare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 19; 8, 19; 18, 22; 20, 16; 31, 37; 48, 5; 50, 46;
strigarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 14, 2; 46, 12; 48, 34; 49, 20;
strigării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 19; 25, 36; 49, 20; 51, 49;

striín → străin

striináre → înstrăinare

striinătáte → străinătate

strimt → strîmt

strîmb : (1428 BGL / în top. *Strîmbii*) : s. n. : „Unrecht" : „injustice, iniquité" : (4x)
strîmb *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 7, 8;
strîmbe *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 31;
strîmbu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 27, 11; 27, 14;

strîmbătáte : (1480 BGL / în top. *Strîmbătaţi*) : s. f. : „Unrecht, Unbill" : „tort, injustice" : (28x)
strîmbătate *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 21; 27, 12; 27, 12; 28, 15; 29, 9; 29, 26; 37, 17; 50, 20; 51, 5;
strîmbătatea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 3, 13; 14, 10; 16, 9; 30, 12; 51, 6;
strîmbătăţi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 17;

strîmbătăţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 14; 13, 22; 14, 7;
strîmbătăţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 2, 22; 11, 10; 14, 20; 18, 23; 33, 8; [2] 4, 13;
strîmbătăţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 16, 16; 30, 13; 31, 34; 36, 3;

strîmt : (1486 DERS / în top. *Strimtul*) : adj. : „eng" : „serré" : (1x)
strimtă *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 30, 7;

strînge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „zusammenführen, sammeln" : „(se) réunir" : (1x)
strînsără-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 12, 4;

strînsoáre : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Belagerung" : „siège" : (1x)
strînsoare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 52, 3;

strúgure : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Traube" : „raisin" : (1x)
strugur *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 13;

sub : (1436 DERS) : prep. : „unter" : „sous, au-dessous de" : (4x)
supt *prep.* [1] 27, 6; 27, 9; [2] 2, 1; 3, 33;

subţíre : (1544 BGL / în top. *Supţireni*) : adj. : „dünn" : „léger" : (1x)
supţire *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 34;

suduí : (c. 1559-1560 CORESI, ÎC.) : v. IV : „schimpfen" : „injurier, invectiver" : (2x)
aţi suduit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 29, 22;
vor sudui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 51, 2;

suduitór : (1646 PRAV. MOLD. 70) : s. m. : „Lästerer" : „blasphémateur" : (1x)
suduitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 51, 2;

suferí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „ertragen, aushalten, leiden" : „endurer, supporter, souffrir" : (3x)
a suferi *verb infinitiv prezent* [1] 44, 22;
am suferit *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 5, 7;
să sufăr *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 20, 9;

súflet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Seele, Wesen, 2. Atem" : „1. âme, être, 2. souffle" : (64x)
suflet *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 12, 7; [2] 1, 12;
suflete *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 34;
sufletele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 17, 21; 21, 7; 37, 8; 42, 20; 43, 6; 44, 7; 44, 14; 48, 6; [2] 1, 20; 2, 12; 2, 19; 5, 9;
sufletelor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 6, 16; 26, 19;
sufletul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 3, 11; 4, 10; 4, 19; 4, 19; 4, 30; 4, 31; 5, 9; 5, 29; 6, 8; 9, 9; 11, 21; 13, 17; 14, 19; 15, 1; 15, 9; 19, 7; 20, 13; 21, 9; 22, 25; 22, 27; 31, 12; 31, 14; 31, 25; 31, 25; 32, 41; 34, 16; 38, 2; 38, 16; 38, 17; 38, 20; 39, 8; 40, 13; 40, 15; 44, 30; 45, 5; 50, 19; 51, 6; [2] 1, 17; 3, 17; 3, 20; 3, 24; 3, 25;
sufletului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 2, 24; 18, 20; 44, 30; [2] 3, 50; 3, 57;

sugár : (1644 IORGA S.D. X, 175) : adj. : „(Kind) der saugt, Säugling" : „(enfant) qu'on allaite, nourrisson" : (2x)
sugari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 44, 7;
sugariului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [2] 4, 4;

sugătór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 19) : s. m. : „(Kind) der saugt, Säugling" : „(enfant) qu'on allaite, nourrisson" : (1x)
sugătoriu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 11;

súge : (1551-1553 ES) : v. III : „(aus-)saugen" : „téter, absorber" : (1x)
sug *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 2, 20;

suí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hinaufgehen, hinaufsteigen" : „monter, s'élever" : (44x)
au suit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 16, 14;
s-au suit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 29; 32, 35;
s-au suit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 35, 11; 50, 3;
să ne suim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 6, 4; 6, 5;
să se suie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 51, 45;
să sui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 22; 9, 20; 14, 2; 37, 10; 44, 21;
să suie *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 47, 2;
să suie *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 4, 15;
să suiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 26, 10; 37, 4;
să va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 44; 49, 18; 50, 44;
să vor sui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 13; 46, 8;
se va sui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 3, 16; 46, 7; 51, 48;
sui *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 10, 12;
suie-te *verb imp. 2 sg.* [1] 22, 20; 46, 11;
sui-mă-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 46, 8;
suindu-ne *verb gerunziu* [1] 35, 11;
suindu-se *verb gerunziu* [1] 48, 35;
suiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 15;
sui-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 18;
sui-se-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 5;
sui-să *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 4, 7;
suitu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 42;
suiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 51, 27; 51, 28;
suiţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 5, 10; 46, 9;
te suie *verb imp. 2 sg.* [1] 49, 30; 50, 21;
vă suiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 31, 6; 49, 27;

súliţă : (1570 CORESI, LIT.) : s. f. : „Speer, Lanze" : „lance" : (1x)
suliţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 4;

suná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „klingen" : „sonner, retentir" : (6x)
sună *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 31, 37;
va suna *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 36; 48, 36; 50, 42;
vor suna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 5, 22; 19, 2;

súnet : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Widerhall" : „bruit" : (2x)
sunetul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 47, 3; 51, 42;

supt → sub

supţíre → subţire

supús : (1559-1560 BRATU) : adj. : „unterworfen" : „assujetti" : (1x)
supuşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 42, 18;

surpá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „verderben, zugrunde rich-

ten" : „écrouler" : (18x)
a surpa *verb infinitiv prezent* [1] 31, 28;
au surpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 50, 40;
s-au surpat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 13, 18; 49, 17;
să surpắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 13, 17; 50, 23;
să surpăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 11, 19;
să va surpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 59;
să vor surpa *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 7;
se va surpa *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 31, 40;
surpară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 5, 5;
surpắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 12; [2] 2, 2; 2, 17;
te-ai surpat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 27;
voiu surpa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 7, 32; 19, 7; 24, 6;

surpáre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 138/2) : s. f. : „Zusammensturz" : „écroulement" : (6x)
surpare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 6; [2] 3, 46;
surparea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 11; 8, 21; 49, 19; [2] 4, 10;

surpát : (1581 CORESI, EV. 176) : adj. : „verdorben" : „écroulé" : (2x)
celui surpat *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [2] 4, 6;
surpate *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 13;

surumán → sărman

sus : (1521 NEACȘU) : adv. : „oben, oberhalb, hinauf, herauf" : „haut, sur, au-dessus de, en haut" : (3x)
sus *adv. de loc* [1] 4, 28; 18, 14; 36, 10;

suspín : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Seufzer" : „soupir" : (3x)
suspinile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [2] 1, 23;
suspinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 31;
suspinuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 45, 3;

suspiná : (1551-1553 ES) : v. I : „(auf)seufzen" : „soupirer" : (6x)
am suspinat *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 31, 19;
preasuspinînd *verb gerunziu* [2] 1, 12;
suspin *verb indicativ prezent 1 sg.* [2] 1, 22;
suspină *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 1, 5;
suspinînd *verb gerunziu* [2] 1, 9;
vei suspina *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 22, 23;

svat → sfat

svinţénie → sfinţenie

Ş

şanţ : (c. 1640 URECHE2 191) : s. n. : „Graben" : „tranchée, fossé" : (3x)
şanţu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 32, 2; 33, 4; 52, 2;

şápte : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. card. : „sieben" : „sept" : (2x)
şapte *num. card. masc. nom./ac.* [1] 15, 9; 52, 22;

şáptelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „siebte" : „septième" : (2x)
a şaptea *num. ord. fem. sg. nom./ac. art.* [1] 28, 17; 41, 1;

şárpe : (1501 DERS / în antr. *Șarpe*) : s. m. : „Schlange" : „serpent" : (2x)
al şarpelui *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 46, 22;
şărpi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 17;

şădeá → şedea

şădére → şedere

şedeá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „1./2. sitzen, (sich) setzen, 3. bleiben, wohnen, 4. führen" : „1. être assis, s'assoir, 2. placer, 3. rester, vivre, 4. conduire" : (49x)
ai şăzut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 2;
am şezut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 15, 17;
au şăzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 2;
au şezut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 4;
să şază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 36, 30;
să şăzi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 6;
şade *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 21, 9; 48, 18;
şăd *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 13, 13; 25, 29; 44, 1;
şădea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 32, 12; 36, 12; 44, 15;
şădea *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 36, 22; 44, 15;
şădea-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 28;
şădem *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 8, 14;
şădeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 44, 26;
şăz *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 40, 10;
şăzi *verb imp. 2 sg.* [1] 48, 18;
şăzi *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 22, 2; 48, 19;
şăzînd *verb gerunziu* [1] 17, 25; 22, 4; 22, 30; 25, 30; 49, 29; 49, 30;
şăzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 37, 15; 37, 20; 38, 13; 38, 28; 39, 4; 40, 6;
şăzură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 39, 3; 41, 17;
şedeam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 15, 17;
şedea-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 51, 30;
şedeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 13, 18;
şezînd *verb gerunziu* [1] 48, 43;
şezu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 1;
şezut-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 2, 10;
şezutu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 6;
va şădea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 49, 17; 49, 32;
veţi şădea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 42, 10;
vom şădea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 42, 13;
vor fi şăzînd *verb viitor 2 indicativ 3 pl.* [1] 22, 4;

şedére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Sitzen" : „demeure" : (3x)
şădêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 49, 7; 49, 29;
şădêrea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 3, 62;

şezătór : (1563 CORESI, PRAXIU 24) : adj. : „sitzend, ansässig" : „qui est assis, qui demeure" : (1x)
şezătoriu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 6;

şi : (1521 NEACȘU) : conj./adv. : 1. „und, 2. sowohl ... als-auch, 3. auch" : „1. et, 2. et ... et, 3. aussi" : (2936x)
[1] 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 9; 1, 9; 1, 9; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 10; 1, 11; 1, 11; 1, 12; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 13; 1, 14; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 15; 1, 16; 1, 16; 1, 16; 1, 17; 1, 17; 1, 17; 1, 18; 1, 18; 1, 18;

1, 18; 1, 19; 1, 19; 2, 1; 2, 2; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 7; 2, 7; 2, 7; 2, 7; 2, 7; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 10; 2, 11; 2, 12; 2, 13; 2, 15; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 16; 2, 18; 2, 18; 2, 18; 2, 18; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 19; 2, 20; 2, 20; 2, 20; 2, 21; 2, 22; 2, 22; 2, 23; 2, 23; 2, 25; 2, 25; 2, 25; 2, 26; 2, 26; 2, 26; 2, 26; 2, 27; 2, 27; 2, 27; 2, 27; 2, 27; 2, 28; 2, 28; 2, 28; 2, 29; 2, 30; 2, 31; 2, 32; 2, 33; 2, 37; 2, 34; 2, 35; 2, 36; 2, 37; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 1; 3, 2; 3, 2; 3, 2; 3, 3; 3, 4; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 6; 3, 6; 3, 6; 3, 7; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 8; 3, 9; 3, 9; 3, 9; 3, 10; 3, 11; 3, 12; 3, 12; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 13; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 3, 15; 3, 16; 3, 16; 3, 16; 3, 17; 3, 17; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 19; 3, 21; 3, 22; 3, 22; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 23; 3, 24; 3, 24; 3, 24; 4, 1; 4, 1; 4, 1; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 2; 4, 3; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 4; 4, 5; 4, 5; 4, 5; 4, 6; 4, 7; 4, 7; 4, 7; 4, 8; 4, 8; 4, 9; 4, 9; 4, 9; 4, 9; 4, 10; 4, 10; 4, 10; 4, 11; 4, 12; 4, 13; 4, 15; 4, 16; 4, 18; 4, 19; 4, 20; 4, 22; 4, 23; 4, 23; 4, 23; 4, 24; 4, 24; 4, 25; 4, 25; 4, 26; 4, 26; 4, 26; 4, 27; 4, 28; 4, 28; 4, 28; 4, 28; 4, 29; 4, 29; 4, 29; 4, 30; 4, 30; 4, 31; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 1; 5, 3; 5, 3; 5, 3; 5, 4; 5, 4; 5, 5; 5, 5; 5, 5; 5, 6; 5, 6; 5, 7; 5, 7; 5, 7; 5, 7; 5, 10; 5, 10; 5, 11; 5, 12; 5, 12; 5, 12; 5, 13; 5, 14; 5, 14; 5, 15; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 18; 5, 19; 5, 19; 5, 19; 5, 20; 5, 21; 5, 21; 5, 21; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 22; 5, 23; 5, 23; 5, 23; 5, 23; 5, 24; 5, 24; 5, 24; 5, 25; 5, 26; 5, 26; 5, 27; 5, 28; 5, 28; 5, 30; 5, 31; 5, 31; 5, 31; 6, 1; 6, 1; 6, 2; 6, 3; 6, 3; 6, 3; 6, 4; 6, 5; 6, 5; 6, 7; 6, 7; 6, 10; 6, 10; 6, 10; 6, 11; 6, 11; 6, 11; 6, 11; 6, 11; 6, 12; 6, 12; 6, 13; 6, 14; 6, 14; 6, 14; 6, 15; 6, 15; 6, 15; 6, 16; 6, 16; 6, 16; 6, 16; 6, 16; 6, 16; 6, 17; 6, 18; 6, 19; 6, 20; 6, 20; 6, 20; 6, 21; 6, 21; 6, 21; 6, 22; 6, 23; 6, 23; 6, 23; 6, 25; 6, 26; 6, 27; 6, 27; 7, 2; 7, 2; 7, 4; 7, 4; 7, 4; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 5; 7, 6; 7, 6; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 8; 7, 9; 7, 9; 7, 9; 7, 10; 7, 11; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 7, 13; 7, 14; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 15; 7, 16; 7, 17; 7, 17; 7, 17; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 19; 7, 20; 7, 21; 7, 21; 7, 22; 7, 22; 7, 22; 7, 23; 7, 23; 7, 23; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 24; 7, 25; 7, 25; 7, 25; 7, 25; 7, 26; 7, 26; 7, 26; 7, 26; 7, 27; 7, 28; 7, 28; 7, 28; 7, 29; 7, 29; 7, 29; 7, 30; 7, 30; 7, 30; 7, 31; 7, 31; 7, 32; 7, 32; 7, 32; 7, 32; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 1; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 2; 8, 3; 8, 5; 8, 5; 8, 6; 8, 7; 8, 7; 8, 8; 8, 9; 8, 9; 8, 10; 8, 10; 8, 11; 8, 11; 8, 12; 8, 12; 8, 13; 8, 13; 8, 13; 8, 14; 8, 14; 8, 14; 8, 14; 8, 15; 8, 15; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 8, 16; 8, 18; 8, 19; 8, 20; 8, 22; 9, 1; 9, 1; 9, 1; 9, 2; 9, 2; 9, 3; 9, 3; 9, 3; 9, 4; 9, 4; 9, 5; 9, 7; 9, 8; 9, 10; 9, 10; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 11; 9, 12; 9, 12; 9, 13; 9, 14; 9, 15; 9, 15; 9, 15; 9, 16; 9, 16; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 17; 9, 18; 9, 19; 9, 19; 9, 19; 9, 20; 9, 21; 9, 21; 9, 22; 9, 22; 9, 22; 9, 23; 9, 23; 9, 23; 9, 24; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 9, 25; 10, 2; 10, 3; 10, 4; 10, 4; 10, 4; 10, 5; 10, 6; 10, 7; 10, 8; 10, 9; 10, 9; 10, 10; 10, 10; 10, 11; 10, 12; 10, 12; 10, 12; 10, 17; 10, 18; 10, 18; 10, 20; 10, 20; 10, 21; 10, 21; 10, 22; 10, 23; 10, 24; 10, 24; 11, 2; 11, 2; 11, 2; 11, 4; 11, 4; 11, 4; 11, 5; 11, 5; 11, 5; 11, 6; 11, 6; 11, 7; 11, 8; 11, 8; 11, 8; 11, 9; 11, 9; 11, 10; 11, 10; 11, 10; 11, 11; 11, 11; 11, 12; 11, 12; 11, 12; 11, 13; 11, 14; 11, 14; 11, 14; 11, 15; 11, 17; 11, 17; 11, 18; 11, 19; 11, 19; 11, 19; 11, 19; 11, 20; 11, 22; 11, 22; 11, 23; 12, 2; 12, 2; 12, 2; 12, 3; 12, 4; 12, 4; 12, 5; 12, 5; 12, 6; 12, 6; 12, 9; 12, 12; 12, 13; 12, 14; 12, 15; 12, 15; 12, 15; 12, 15; 12, 16; 12, 16; 12, 17; 12, 17; 13, 1; 13, 1; 13, 1; 13, 2; 13, 2; 13, 3; 13, 4; 13, 4; 13, 4; 13, 5; 13, 5; 13, 6; 13, 6; 13, 6; 13, 6; 13, 7; 13, 7; 13, 7; 13, 7; 13, 8; 13, 9; 13, 10; 13, 10; 13, 10; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 11; 13, 12; 13, 12; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 13; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 14; 13, 15; 13, 15; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 16; 13, 17; 13, 18; 13, 18; 13, 19; 13, 20; 13, 21; 13, 22; 13, 23; 13, 23; 13, 24; 13, 25; 13, 25; 13, 26; 13, 27; 13, 27; 13, 27; 13, 27; 14, 2; 14, 2; 14, 2; 14, 3; 14, 3; 14, 3; 14, 4; 14, 5; 14, 5; 14, 6; 14, 8; 14, 9; 14, 9; 14, 9; 14, 10; 14, 10; 14, 11; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 12; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 13; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 14; 14, 15; 14, 15; 14, 15; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 16; 14, 17; 14, 17; 14, 17; 14, 17; 14, 18; 14, 18; 14, 18; 14, 18; 14, 19; 14, 19; 14, 19; 14, 19; 14, 22; 14, 22; 15, 1; 15, 1; 15, 1; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 2; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 3; 15, 4; 15, 6; 15, 6; 15, 6; 15, 7; 15, 8; 15, 9; 15, 10; 15, 11; 15, 12; 15, 13; 15, 13; 15, 15; 15, 15; 15, 16; 15, 16; 15, 19; 15, 19; 15, 19; 15, 19; 15, 19; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 21; 15, 21; 15, 21; 16, 1; 16, 1; 16, 2; 16, 2; 16, 2; 16, 3; 16, 3; 16, 3; 16, 4; 16, 4; 16, 4; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 5; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 6; 16, 7; 16, 7; 16, 7; 16, 9; 16, 9; 16, 9; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 10; 16, 11; 16, 11; 16, 12; 16, 12; 16, 12; 16, 14; 16, 14; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 15; 16, 16; 16, 17; 16, 17; 16, 17; 16, 18; 16, 18; 16, 18; 16, 18; 16, 19; 16, 20; 16, 20; 17, 1; 17, 2; 17, 3; 17, 4; 17, 4; 17, 5; 17, 5; 17, 6; 17, 6; 17, 6; 17, 7; 17, 7; 17, 8; 17, 8; 17, 8; 17, 8; 17, 8; 17, 9; 17, 9; 17, 10; 17, 10; 17, 11; 17, 14; 17, 14; 17, 16; 17, 16; 17, 18; 17, 18; 17, 18; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 19; 17, 20; 17, 20; 17, 21; 17, 21; 17, 22; 17, 22; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 23; 17, 24; 17, 24; 17, 25; 17, 25; 17, 25; 17, 25; 17, 25; 17, 25; 17, 25; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 26; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 17, 27; 18, 2; 18, 2; 18, 3; 18, 3; 18, 4; 18, 4; 18, 5; 18, 7; 18, 8; 18, 8; 18, 9; 18, 9; 18, 9; 18, 10; 18, 10; 18, 11; 18, 11; 18, 11; 18, 11; 18, 12; 18, 12; 18, 15; 18, 16; 18, 16; 18, 18; 18, 18; 18, 18; 18, 18; 18, 18; 18, 19; 18, 20; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 21; 18, 22; 18, 23; 18, 23; 19, 1; 19, 1; 19, 1; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 2; 19, 4; 19, 4; 19, 4; 19, 4; 19, 5; 19, 6; 19, 6; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 7; 19, 8; 19, 8; 19, 8; 19, 9; 19, 9; 19, 9; 19, 9; 19, 10; 19, 10; 19, 11; 19, 11; 19, 12; 19, 13; 19, 13; 19, 13; 19, 14; 19, 14; 19, 14; 19, 15; 19, 15; 19, 15; 20, 1; 20, 1; 20, 2; 20, 2; 20, 3; 20, 3; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 4; 20, 5; 20, 5; 20, 5; 20, 5; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 6; 20, 7; 20, 7; 20, 8; 20, 8; 20, 9; 20, 9; 20, 9; 20, 9; 20, 9; 20, 9; 20, 10; 20, 10; 20, 10; 20, 11; 20, 11; 20, 12; 20, 12; 20, 16; 20, 16; 20, 17; 20, 17; 20, 18; 20, 18; 21, 1; 21, 2; 21, 3; 21, 4; 21, 5; 21, 5; 21, 5; 21, 6; 21, 6; 21, 6; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21, 7; 21,

7; 21, 8; 21, 8; 21, 9; 21, 9; 21, 9; 21, 9; 21, 10; 21, 10; 21, 11; 21, 11; 21, 11; 21, 11; 21, 14; 21, 14; 22, 1; 22, 1; 22, 1; 22, 2; 22, 2; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 3; 22, 4; 22, 4; 22, 4; 22, 4; 22, 4; 22, 7; 22, 7; 22, 7; 22, 7; 22, 8; 22, 8; 22, 9; 22, 9; 22, 9; 22, 12; 22, 13; 22, 13; 22, 14; 22, 14; 22, 14; 22, 15; 22, 15; 22, 17; 22, 17; 22, 17; 22, 18; 22, 20; 22, 20; 22, 20; 22, 21; 22, 22; 22, 25; 22, 26; 22, 26; 22, 26; 22, 28; 23, 1; 23, 2; 23, 2; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 3; 23, 4; 23, 4; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 5; 23, 6; 23, 6; 23, 7; 23, 8; 23, 8; 23, 8; 23, 9; 23, 9; 23, 10; 23, 10; 23, 11; 23, 11; 23, 12; 23, 12; 23, 13; 23, 13; 23, 14; 23, 14; 23, 14; 23, 14; 23, 15; 23, 16; 23, 16; 23, 17; 23, 17; 23, 18; 23, 18; 23, 19; 23, 20; 23, 20; 23, 21; 23, 21; 23, 22; 23, 22; 23, 22; 23, 23; 23, 24; 23, 24; 23, 28; 23, 29; 23, 30; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 32; 23, 33; 23, 33; 23, 33; 23, 34; 23, 34; 23, 34; 23, 34; 23, 34; 23, 35; 23, 35; 23, 36; 23, 36; 23, 36; 23, 37; 23, 38; 23, 38; 23, 39; 23, 39; 23, 39; 23, 40; 23, 40; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 1; 24, 2; 24, 3; 24, 3; 24, 3; 24, 4; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 6; 24, 7; 24, 7; 24, 7; 24, 7; 24, 8; 24, 8; 24, 8; 24, 8; 24, 9; 24, 9; 24, 9; 24, 9; 24, 9; 24, 10; 24, 10; 24, 10; 25, 2; 25, 3; 25, 3; 25, 3; 25, 4; 25, 4; 25, 4; 25, 5; 25, 5; 25, 5; 25, 5; 25, 6; 25, 7; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 9; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 25, 10; 25, 11; 25, 11; 25, 12; 25, 12; 25, 13; 25, 14; 25, 14; 25, 14; 25, 15; 25, 16; 25, 16; 25, 16; 25, 17; 25, 17; 25, 18; 25, 18; 25, 18; 25, 18; 25, 18; 25, 19; 25, 19; 25, 19; 25, 19; 25, 20; 25, 20; 25, 20; 25, 20; 25, 20; 25, 20; 25, 21; 25, 21; 25, 21; 25, 22; 25, 22; 25, 22; 25, 23; 25, 23; 25, 23; 25, 23; 25, 24; 25, 25; 25, 25; 25, 26; 25, 26; 25, 26; 25, 27; 25, 27; 25, 27; 25, 27; 25, 28; 25, 28; 25, 29; 25, 30; 25, 30; 25, 30; 25, 30; 25, 31; 25, 32; 25, 33; 25, 33; 25, 34; 25, 34; 25, 34; 25, 35; 25, 35; 25, 36; 25, 36; 25, 37; 26, 2; 26, 2; 26, 3; 26, 3; 26, 4; 26, 5; 26, 5; 26, 6; 26, 6; 26, 7; 26, 7; 26, 7; 26, 8; 26, 8; 26, 8; 26, 8; 26, 9; 26, 9; 26, 10; 26, 10; 26, 10; 26, 11; 26, 11; 26, 11; 26, 12; 26, 12; 26, 12; 26, 13; 26, 13; 26, 13; 26, 13; 26, 14; 26, 14; 26, 15; 26, 15; 26, 16; 26, 16; 26, 16; 26, 17; 26, 17; 26, 18; 26, 18; 26, 18; 26, 19; 26, 19; 26, 19; 26, 20; 26, 20; 26, 21; 26, 21; 26, 21; 26, 21; 26, 21; 26, 22; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 26, 23; 27, 1; 27, 1; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 2; 27, 3; 27, 4; 27, 4; 27, 5; 27, 6; 27, 6; 27, 6; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 27, 7; 27, 9; 27, 9; 27, 9; 27, 9; 27, 9; 27, 10; 27, 11; 27, 12; 27, 12; 27, 12; 27, 13; 27, 13; 27, 15; 27, 15; 27, 16; 28, 1; 28, 1; 28, 4; 28, 4; 28, 5; 28, 5; 28, 6; 28, 6; 28, 7; 28, 8; 28, 8; 28, 8; 28, 10; 28, 10; 28, 11; 28, 12; 28, 12; 28, 13; 28, 14; 28, 15; 28, 15; 28, 17; 29, 1; 29, 1; 29, 1; 29, 1; 29, 2; 29, 2; 29, 2; 29, 2; 29, 2; 29, 2; 29, 3; 29, 5; 29, 5; 29, 5; 29, 6; 29, 6; 29, 6; 29, 6; 29, 6; 29, 6; 29, 6; 29, 7; 29, 7; 29, 8; 29, 8; 29, 9; 29, 10; 29, 11; 29, 11; 29, 12; 29, 12; 29, 13; 29, 13; 29, 14; 29, 16; 29, 16; 29, 17; 29, 17; 29, 18; 29, 18; 29, 18; 29, 19; 29, 20; 29, 21; 29, 21; 29, 21; 29, 22; 29, 23; 29, 23; 29, 23; 29, 24; 29, 25; 29, 26; 29, 26; 29, 27; 29, 27; 30, 3; 30, 3; 30, 3; 30, 3; 30, 4; 30, 4; 30, 5; 30, 6; 30, 6; 30, 6; 30, 6; 30, 7; 30, 7; 30, 7; 30, 8; 30, 8; 30, 9; 30, 9; 30, 13; 30, 13; 30, 13; 30, 15; 30, 15; 30, 15; 30, 16; 30, 16; 30, 16; 30, 16; 30, 17; 30, 17; 30, 17; 30, 18; 30, 18; 30, 18; 30, 18; 30, 20; 31, 1; 31, 2; 31, 4; 31, 4; 31, 5; 31, 6; 31, 7; 31, 7; 31, 8; 31, 8; 31, 8; 31, 9; 31, 9; 31, 9; 31, 10; 31, 10; 31, 10; 31, 11; 31, 11; 31, 12; 31, 12; 31, 12; 31, 12; 31, 12; 31, 12; 31, 12; 31, 13; 31, 13; 31, 13; 31, 14; 31, 14; 31, 15; 31, 15; 31, 15; 31, 16; 31, 16; 31, 18; 31, 18; 31, 18; 31, 19; 31, 19; 31, 23; 31, 24; 31, 24; 31, 24; 31, 25; 31, 26; 31, 26; 31, 27; 31, 27; 31, 27; 31, 28; 31, 28; 31, 28; 31, 29; 31, 30; 31, 31; 31, 31; 31, 32; 31, 34; 31, 34; 31, 34; 31, 35; 31, 36; 31, 37; 31, 37; 31, 37; 31, 38; 31, 39; 31, 39; 31, 39; 31, 40; 31, 40; 31, 40; 32, 2; 32, 2; 32, 3; 32, 4; 32, 4; 32, 4; 32, 5; 32, 5; 32, 6; 32, 8; 32, 8; 32, 8; 32, 8; 32, 9; 32, 9; 32, 9; 32, 10; 32, 10; 32, 10; 32, 10; 32, 11; 32, 11; 32, 12; 32, 12; 32, 12; 32, 12; 32, 13; 32, 14; 32, 14; 32, 15; 32, 15; 32, 16; 32, 17; 32, 17; 32, 17; 32, 18; 32, 18; 32, 19; 32, 19; 32, 20; 32, 20; 32, 20; 32, 20; 32, 20; 32, 21; 32, 21; 32, 21; 32, 21; 32, 22; 32, 22; 32, 23; 32, 23; 32, 23; 32, 23; 32, 23; 32, 24; 32, 24; 32, 25; 32, 25; 32, 25; 32, 25; 32, 25; 32, 26; 32, 28; 32, 29; 32, 29; 32, 29; 32, 29; 32, 30; 32, 31; 32, 31; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 32; 32, 33; 32, 33; 32, 33; 32, 33; 32, 34; 32, 35; 32, 35; 32, 35; 32, 36; 32, 36; 32, 36; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 37; 32, 38; 32, 38; 32, 39; 32, 39; 32, 39; 32, 40; 32, 40; 32, 41; 32, 41; 32, 41; 32, 41; 32, 43; 32, 43; 32, 43; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 32, 44; 33, 1; 33, 1; 33, 2; 33, 3; 33, 3; 33, 3; 33, 3; 33, 4; 33, 5; 33, 5; 33, 5; 33, 5; 33, 6; 33, 6; 33, 6; 33, 6; 33, 6; 33, 6; 33, 7; 33, 7; 33, 7; 33, 8; 33, 8; 33, 8; 33, 9; 33, 9; 33, 9; 33, 9; 33, 9; 33, 9; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 10; 33, 11; 33, 12; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 33, 13; 34, 1; 34, 1; 34, 1; 34, 1; 34, 2; 34, 2; 34, 2; 34, 3; 34, 3; 34, 3; 34, 3; 34, 3; 34, 3; 34, 3; 34, 5; 34, 5; 34, 5; 34, 6; 33, 7; 34, 7; 34, 7; 34, 7; 34, 7; 34, 9; 34, 9; 34, 10; 34, 10; 34, 11; 34, 11; 33, 11; 34, 11; 34, 12; 34, 14; 34, 14; 34, 14; 34, 14; 34, 15; 34, 15; 34, 16; 34, 16; 34, 16; 34, 16; 34, 17; 34, 17; 34, 17; 34, 17; 34, 18; 34, 19; 34, 19; 34, 19; 34, 20; 34, 20; 34, 20; 34, 21; 34, 21; 34, 21; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 34, 22; 35, 2; 35, 2; 35, 3; 35, 3; 35, 3; 35, 3; 35, 4; 35, 5; 35, 5; 35, 5; 35, 6; 35, 6; 35, 7; 35, 7; 35, 7; 35, 8; 35, 8; 35, 8; 35, 8; 35, 9; 35, 10; 35, 10; 35, 10; 35, 10; 35, 10; 35, 10; 35, 10; 35, 11; 35, 11; 35, 11; 35, 12; 35, 12; 35, 12; 35, 16; 35, 16; 35, 17; 35, 24; 35, 24; 35, 24; 35, 24; 35, 25; 35, 25; 35, 25; 35, 25; 35, 25; 35, 25; 35, 25; 36, 1; 36, 1; 36, 1; 36, 1; 36, 3; 36, 3; 36, 4; 36, 4; 36, 5; 36, 5; 36, 5; 36, 5; 36, 7; 36, 7; 36, 8; 36, 9; 36, 9; 36, 10; 36, 11; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 12; 36, 13; 36, 14; 36, 14; 36, 14; 36, 14; 36, 15; 36, 15; 36, 16; 36, 16; 36, 17; 36, 18; 36, 18; 36, 19; 36, 19; 36, 19; 36, 19; 36, 20; 36, 20; 36, 20; 36, 21; 36, 21; 36, 21; 36, 21; 36, 22; 36, 22; 36, 23; 36, 23; 36, 24; 36, 24; 36, 25; 36, 25; 36, 25; 36, 25; 36, 25; 36, 26; 36, 26; 36, 26; 36, 26; 36, 27; 36, 28; 36, 29; 36, 29; 36, 29; 36, 29; 36, 30; 36, 30; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 36, 31; 36, 32; 36, 32; 36, 32; 37, 1; 37, 2; 37, 2; 37, 2; 37, 3; 37, 3; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 4; 37, 5; 37, 7; 37, 7; 37, 7; 37, 7; 37, 9; 37, 9; 37, 9; 37, 10; 37, 12;

37, 12; 37, 12; 37, 13; 37, 13; 37, 13; 37, 13; 37, 14; 37, 14; 37, 14; 37, 15; 37, 15; 37, 15; 37, 16; 37, 16; 37, 16; 37, 16; 37, 17; 37, 17; 37, 17; 37, 18; 37, 19; 37, 19; 37, 19; 37, 20; 37, 20; 37, 20; 37, 20; 38, 1; 38, 1; 38, 1; 38, 2; 38, 2; 38, 2; 38, 2; 38, 3; 38, 4; 38, 4; 38, 5; 38, 6; 38, 6; 38, 6; 38, 6; 38, 7; 38, 7; 38, 7; 38, 8; 38, 8; 38, 8; 38, 10; 38, 10; 38, 11; 38, 11; 38, 11; 38, 11; 38, 11; 38, 12; 38, 12; 38, 13; 38, 13; 38, 13; 38, 14; 38, 14; 38, 14; 38, 14; 38, 15; 38, 15; 38, 16; 38, 16; 38, 17; 38, 17; 38, 17; 38, 17; 38, 18; 38, 18; 38, 18; 38, 19; 38, 19; 38, 20; 38, 20; 38, 20; 38, 21; 38, 22; 38, 22; 38, 22; 38, 23; 38, 23; 38, 23; 38, 23; 38, 24; 38, 24; 38, 25; 38, 25; 38, 25; 38, 25; 38, 25; 38, 26; 38, 27; 38, 27; 38, 27; 38, 27; 38, 28; 39, 1; 39, 1; 39, 1; 39, 2; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 3; 39, 4; 39, 4; 39, 4; 39, 4; 39, 4; 39, 5; 39, 5; 39, 5; 39, 6; 39, 6; 39, 7; 39, 7; 39, 8; 39, 8; 40, 2; 40, 2; 40, 3; 40, 3; 40, 4; 40, 5; 40, 5; 40, 5; 40, 5; 40, 5; 40, 6; 40, 6; 40, 6; 40, 6; 40, 6; 40, 6; 40, 8; 40, 8; 40, 8; 40, 8; 40, 8; 40, 8; 40, 8; 40, 9; 40, 9; 40, 9; 40, 9; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 40, 10; 40, 11; 40, 11; 40, 11; 40, 11; 40, 11; 40, 12; 40, 12; 40, 12; 40, 12; 40, 13; 40, 13; 40, 13; 40, 14; 40, 14; 40, 15; 40, 15; 40, 15; 40, 15; 40, 16; 41, 1; 41, 1; 41, 1; 41, 2; 41, 2; 41, 2; 41, 3; 41, 3; 41, 4; 41, 4; 41, 5; 41, 5; 41, 5; 41, 5; 41, 5; 41, 5; 41, 6; 41, 6; 41, 6; 41, 6; 41, 7; 41, 7; 41, 8; 41, 8; 41, 8; 41, 8; 41, 8; 41, 8; 41, 9; 41, 10; 41, 10; 41, 11; 41, 11; 41, 11; 41, 12; 41, 12; 41, 12; 41, 13; 41, 13; 41, 14; 41, 15; 41, 15; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 16; 41, 17; 41, 17; 42, 1; 42, 1; 42, 1; 42, 1; 42, 2; 42, 2; 42, 2; 42, 3; 42, 3; 42, 4; 42, 4; 42, 5; 42, 5; 42, 6; 42, 6; 42, 7; 42, 8; 42, 8; 42, 8; 42, 9; 42, 10; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 12; 42, 12; 42, 12; 42, 13; 42, 14; 42, 14; 42, 14; 42, 14; 42, 15; 42, 16; 42, 16; 42, 16; 42, 17; 42, 17; 42, 17; 42, 17; 42, 18; 42, 18; 42, 18; 42, 18; 42, 18; 42, 18; 42, 19; 42, 20; 42, 21; 42, 22; 42, 22; 43, 1; 43, 2; 43, 2; 43, 2; 43, 3; 43, 4; 43, 4; 43, 4; 43, 5; 43, 5; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 6; 43, 7; 43, 7; 43, 8; 43, 9; 43, 10; 43, 10; 43, 10; 43, 10; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 11; 43, 12; 43, 12; 43, 12; 43, 12; 43, 12; 43, 13; 43, 13; 44, 1; 44, 1; 44, 1; 44, 2; 44, 2; 44, 4; 44, 4; 44, 5; 44, 5; 44, 6; 44, 6; 44, 6; 44, 6; 44, 6; 44, 6; 44, 7; 44, 7; 44, 7; 44, 8; 44, 8; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 9; 44, 10; 44, 10; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 12; 44, 13; 44, 13; 44, 13; 44, 14; 44, 15; 44, 15; 44, 15; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 17; 44, 18; 44, 18; 44, 18; 44, 19; 44, 19; 44, 19; 44, 20; 44, 20; 44, 20; 44, 21; 44, 21; 44, 21; 44, 21; 44, 21; 44, 21; 44, 22; 44, 22; 44, 22; 44, 22; 44, 22; 44, 23; 44, 23; 44, 23; 44, 23; 44, 23; 44, 23; 44, 23; 44, 24; 44, 24; 44, 25; 44, 25; 44, 27; 44, 27; 44, 27; 44, 28; 44, 28; 44, 29; 44, 30; 44, 30; 45, 4; 45, 5; 45, 5; 46, 3; 46, 3; 46, 4; 46, 4; 46, 4; 46, 5; 46, 5; 46, 6; 46, 6; 46, 7; 46, 8; 46, 8; 46, 8; 46, 9; 46, 9; 46, 10; 46, 10; 46, 10; 46, 10; 46, 11; 46, 12; 46, 14; 46, 14; 46, 16; 46, 16; 46, 16; 46, 16; 46, 18; 46, 19; 46, 21; 46, 21; 46, 21; 46, 21; 46, 23; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 46, 25; 46, 26; 46, 26; 46, 26; 46, 26; 46, 26; 46, 26; 46, 27; 46, 27; 46, 27; 47, 2; 47, 2; 47, 2; 47, 2; 47, 2; 47, 2; 47, 3; 47, 3; 47, 3; 47, 5; 47, 7; 47, 7; 47, 7; 47, 7; 47, 7; 48, 1; 48, 2; 48, 3; 48, 6; 48, 6; 48, 7; 48, 7; 48, 7; 48, 7; 48, 8; 48, 8; 48, 8; 48, 9; 48, 11; 48, 11; 48, 11; 48, 12; 48, 12; 48, 12; 48, 12; 48, 13; 48, 14; 48, 15; 48, 16; 48, 18; 48, 19; 48, 19; 48, 19; 48, 19; 48, 20; 48, 21; 48, 21; 48, 21; 48, 22; 48, 22; 48, 22; 48, 23; 48, 23; 48, 23; 48, 24; 48, 24; 48, 24; 48, 24; 48, 25; 48, 26; 48, 26; 48, 26; 48, 27; 48, 27; 48, 28; 48, 29; 48, 29; 48, 29; 48, 30; 48, 33; 48, 33; 48, 34; 48, 34; 48, 34; 48, 35; 48, 35; 48, 37; 48, 37; 48, 37; 48, 38; 48, 38; 48, 39; 48, 39; 48, 40; 48, 41; 48, 41; 48, 42; 48, 43; 48, 43; 48, 44; 48, 34; 49, 1; 49, 2; 49, 2; 49, 2; 49, 2; 49, 2; 49, 3; 49, 5; 49, 5; 49, 9; 49, 9; 49, 10; 49, 10; 49, 11; 49, 12; 49, 12; 49, 12; 49, 13; 49, 13; 49, 13; 49, 14; 49, 16; 49, 16; 49, 17; 49, 17; 49, 17; 49, 18; 49, 18; 49, 18; 49, 19; 49, 20; 49, 21; 49, 21; 49, 22; 49, 25; 49, 26; 49, 26; 49, 27; 49, 27; 49, 28; 49, 28; 49, 28; 49, 28; 49, 29; 49, 30; 49, 31; 49, 31; 49, 31; 49, 32; 49, 32; 49, 32; 50, 2; 50, 2; 50, 3; 50, 4; 50, 4; 50, 4; 50, 5; 50, 5; 50, 8; 50, 8; 50, 8; 50, 9; 50, 10; 50, 10; 50, 11; 50, 13; 50, 13; 50, 13; 50, 15; 50, 15; 50, 16; 50, 17; 50, 18; 50, 19; 50, 19; 50, 19; 50, 19; 50, 19; 50, 20; 50, 20; 50, 20; 50, 20; 50, 21; 50, 21; 50, 21; 50, 22; 50, 23; 50, 25; 50, 25; 50, 25; 50, 26; 50, 27; 50, 28; 50, 28; 50, 29; 50, 31; 50, 31; 50, 32; 50, 32; 50, 32; 50, 32; 50, 33; 50, 33; 50, 34; 50, 34; 50, 35; 50, 35; 50, 35; 50, 36; 50, 37; 50, 37; 50, 37; 50, 37; 50, 38; 50, 38; 50, 39; 50, 40; 50, 40; 50, 41; 50, 41; 50, 42; 50, 42; 50, 43; 50, 44; 50, 44; 50, 44; 50, 45; 50, 46; 51, 1; 51, 1; 51, 2; 51, 2; 51, 2; 51, 3; 51, 3; 51, 3; 51, 4; 51, 4; 51, 5; 51, 6; 51, 6; 51, 8; 51, 8; 51, 9; 51, 9; 51, 10; 51, 12; 51, 13; 51, 14; 51, 16; 51, 16; 51, 17; 51, 20; 51, 20; 51, 21; 51, 21; 51, 21; 51, 21; 51, 22; 51, 22; 51, 22; 51, 22; 51, 23; 51, 23; 51, 23; 51, 23; 51, 24; 51, 24; 51, 25; 51, 25; 51, 25; 51, 26; 51, 26; 51, 27; 51, 28; 51, 28; 51, 29; 51, 30; 51, 31; 51, 32; 51, 32; 51, 33; 51, 35; 51, 35; 51, 36; 51, 36; 51, 36; 51, 37; 51, 37; 51, 38; 51, 39; 51, 39; 51, 39; 51, 40; 51, 40; 51, 41; 51, 42; 51, 43; 51, 44; 51, 44; 51, 44; 51, 44; 51, 45; 51, 45; 51, 47; 51, 47; 51, 48; 51, 49; 51, 50; 51, 52; 51, 52; 51, 52; 51, 52; 51, 53; 51, 53; 51, 54; 51, 55; 51, 56; 51, 56; 51, 56; 51, 56; 51, 57; 51, 57; 51, 58; 51, 58; 51, 58; 51, 58; 51, 59; 52, 1; 52, 1; 52, 1; 52, 2; 52, 2; 52, 2; 52, 2; 52, 3; 52, 4; 52, 4; 52, 5; 52, 5; 52, 5; 52, 5; 52, 5; 52, 6; 52, 6; 52, 6; 52, 7; 52, 7; 52, 7; 52, 8; 52, 8; 52, 9; 52, 9; 52, 9; 52, 9; 52, 10; 52, 11; 52, 11; 52, 11; 52, 11; 52, 12; 52, 13; 52, 13; 52, 14; 52, 14; 52, 14; 52, 14; 52, 14; 52, 14; 52, 15; 52, 15; 52, 16; 52, 16; 52, 16; 52, 16; 52, 16; 52, 16; 52, 17; 52, 17; 52, 17; 52, 18; 52, 18; 52, 18; 52, 19; 52, 19; 52, 19; 52, 19; 52, 20; 52, 20; 52, 20; 52, 20; 52, 21; 52, 21; 52, 21; 52, 21; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 22; 52, 23; 52, 23; 52, 24; 52, 25; 52, 25; 52, 26; 52, 26; 52, 27; 52, 27; 52, 27; [2] 1, 1; 1, 1; 1, 1; 1, 1; 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 5; 1, 6; 1, 7; 1, 7; 1, 8; 1, 8; 1, 9; 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 20; 1, 20; 1, 20; 1, 21; 1, 22; 1, 23; 1, 23; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 3; 2, 4; 2, 5; 2, 5; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 6; 2, 8; 2, 8; 2, 9; 2, 9; 2, 11; 2, 12; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 14; 2, 15; 2, 16; 2, 16; 2, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 20; 2, 20; 2, 21; 2, 21; 2, 21; 2, 21; 2, 22; 2, 22; 2, 22; 3, 2; 3, 2; 3, 4; 3, 5; 3, 5; 3, 7; 3, 8; 3, 8; 3, 11; 3, 12; 3, 16; 3, 17; 3, 18; 3, 18; 3, 19; 3,

19; 3, 20; 3, 24; 3, 26; 3, 26; 3, 28; 3, 32; 3, 32; 3, 36; 3, 37; 3, 39; 3, 39; 3, 41; 3, 42; 3, 42; 3, 44; 3, 46; 3, 46; 3, 48; 3, 49; 3, 52; 3, 59; 3, 61; 3, 62; 3, 65; 4, 3; 4, 6; 4, 6; 4, 11; 4, 11; 4, 12; 4, 15; 4, 21; 4, 21; 4, 21; 5, 1; 5, 7; 5, 13; 5, 14; 5, 16; 5, 19; 5, 19; 5, 21; 5, 21; 5, 21

şti : (1521 NEACŞU) : v. IV : „wissen" : „savoir, connaître" : (24x)
ai ştiut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 15, 14;
aţi ştiut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 16, 12;
au ştiut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 22; 14, 18;
să ştie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 6; 24, 7;
să ştie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 36, 19; 38, 24; 40, 15;
ştii *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 12, 3; 17, 4; 17, 16;
ştiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 8; 19, 4; 44, 15;
ştiia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 22, 28;
ştiţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 8;
ştiu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 4;
ştiu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 1, 5; 1, 6; 10, 22;
ştiu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 12; 10, 24;
vor şti *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 34;

şuierá : (c. 1665-1672 MS. 4389, 860/1) : v. I : „zischen" : „siffler" : (6x)
şuieră *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 46, 22;
şuierară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 2, 15; 2, 16;
va şuiera *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 19, 8; 49, 16;
vor şuiera *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 50, 13;

şuieráre : (c. 1683-1686 MS. 45, 589/2) : s. f. : „Spott, Gespött" : „dérision" : (4x)
şuierare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 16; 19, 8; 25, 9; 25, 18;

T

tábără : (1581-1582 PO) : s. f. : „(Feld)Lager" : „camp" : (2x)
tabăra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 34, 1; 41, 12;

táre : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./adv./s. : „stark, groß, sehr" : „fort, grand, très" : (22x)
cei tari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. art.* [1] 43, 6;
cei tari *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 5; [2] 1, 16;
cêle tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 17; 8, 14;
celor mai tare *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 20, 13;
celor mai tari *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 31, 11;
celor tare *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 49, 21;
celor tari *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 44, 20;
mai tari *adj. calificativ gradul comparativ masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 30, 18;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 18; 1, 18; 15, 18; 32, 19; 32, 21;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 50, 34;
tare *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 20; 21, 5;
tare *adv. de mod poz.* [1] 4, 5;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 34, 7;
tari *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 16; 48, 14;

tátă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Vater" : „père" : (16x)
tată *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 27; 20, 2; 31, 9; 35, 6; [2] 5, 3;
tatăl *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 16, 6; 22, 15;
tatul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 11;
tatului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 35, 8;
taţii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 16, 2;
tătîne *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* [1] 20, 15*; 32, 7*; 32, 8*; 32, 9*; 32, 12*;
tătîni *subst. comun masc. sg. gen./dat. neart.* [1] 12, 6*;

táur : (1475 DLRV / în antr. Neag *Taurul*) : s. m. : „Stier" : „taureau" : (1x)
taurii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 50, 11;

tăbărî́ : (1683 DOS. PAR. 119) : v. IV : „lagern" : „camper" : (1x)
tăbărîţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 50, 29;

tăceá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. II : „schweigen" : „garder le silence" : (7x)
să tacă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [2] 2, 18;
tăcură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 38, 27;
tăcut-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 2, 10;
va tăcea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 28;
vei tăcea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 51, 58;
voiu tăcea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [2] 3, 48; 4, 19;

tăgăduí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verneinen, dementieren" : „nier, démentir" : (1x)
să tăgăduieşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 26, 2;

tăiá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. (ab)schneiden, (ab)hauen, 2. niedermetzeln" : „1. couper, 2. massacrer" : (16x)
a tăia *verb infinitiv prezent* [1] 44, 7;
să taie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 46, 13;
să tăiem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 48, 2;
să vă tăiaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 44, 8;
să vor tăia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 2; 16, 3; 46, 5;
taie *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 46, 22;
tăia *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 36, 23;
tăiaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 6;
tăia-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 46, 23;
tăind *verb gerunziu* [1] 23, 29;
va tăia *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 47, 5;
vor tăia *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 4; 21, 7; 22, 7;

tăiére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schneiden, Hauen" : „action de couper" : (1x)
tăiêrii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 16;

tămăduí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „heilen" : „guérir" : (1x)
mă voiu tămădui *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 17, 14;

tămîiá : (1643 VARLAAM, C. 426) : v. I : „1. weihräuchern, 2. opfern" : „1. encenser, 2. sacrifier" : (18x)
a tămîia *verb infinitiv prezent* [1] 11, 13; 44, 3; 44, 8; 44, 17; 44, 18; 44, 25;
aţi tămîiat *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 44, 21;
au tămîiat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 18, 15; 19, 4; 19, 13; 32, 29;
tămîiam *verb indicativ imperfect 1 pl.* [1] 44, 19;

tămîiaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 8; 44, 23;
tămîiază *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 11, 12; 44, 15;
tămîind *verb gerunziu* [1] 11, 17; 48, 35;

tămî́ie : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Weihrauch" : „encens" : (4x)
tămîia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 44, 21;
tămîie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 20; 17, 26; 41, 5;

tămîietúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 322/1) : s. f. : „Weihrauch, Weihräuchern" : „encensement" : (1x)
tămîituri *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 17, 26;

tămîitúră → tămîietură

tăríe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Festung" : „forteresse" : (5x)
tăriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 7;
tăriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 48, 41; 49, 21; [2] 2, 2; 2, 5;

tău, ta : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. pos. : „dein" : „ton" : (257x)
ai tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* [1] 31, 17; 38, 22; 49, 25;
ale tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. pl.* [1] 12, 5; 13, 26; 17, 3;
ta *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 10; 2, 19; 2, 19; 2, 37; 3, 3; 3, 13; 4, 14; 4, 18; 4, 18; 4, 30; 6, 2; 10, 17; 10, 18; 10, 18; 10, 18; 10, 24; 11, 17; 12, 3; 13, 21; 13, 22; 13, 26; 13, 27; 13, 27; 14, 7; 14, 20; 14, 21; 15, 5; 15, 12; 17, 3; 17, 4; 17, 16; 18, 20; 18, 20; 18, 23; 18, 23; 20, 6; 22, 2; 22, 7; 22, 17; 22, 17; 22, 21; 22, 21; 22, 26; 23, 17; 25, 28; 30, 10; 30, 11; 30, 12; 30, 12; 30, 14; 31, 4; 31, 21; 32, 17; 34, 3; 36, 14; 38, 17; 40, 4; 45, 2; 46, 12; 46, 16; 46, 26; 47, 6; 48, 2; 48, 7; 48, 18; 49, 15; 49, 15; 50, 32; 51, 14; 51, 25; 51, 36; [2] 1, 11; 2, 14; 2, 15; 2, 19; 2, 16; 2, 17; 3, 23; 4, 22;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. pl.* [1] 2, 2; 2, 28; 4, 14; 11, 13; 37, 17;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. gen./dat. sg.* [1] 2, 2; 2, 28; 3, 4; 12, 5; 13, 20; 13, 22; 13, 27; 14, 21; 15, 17; 17, 16; 18, 23; 37, 19; 42, 2; 49, 15; 50, 31; [2] 1, 23; 2, 13; 2, 14; 2, 19; 2, 21;
tale *adj. pron. pos. 2 fem. sg. nom./ac. pl.* [1] 2, 20; 2, 22; 2, 23; 2, 33; 2, 34; 2, 36; 2, 37; 3, 2; 3, 2; 3, 13; 4, 7; 4, 18; 4, 18; 10, 19; 11, 15; 13, 27; 13, 27; 15, 13; 17, 3; 17, 3; 22, 21; 31, 16; 31, 21; 32, 23; 38, 23; 40, 4; 46, 11; 48, 32; 49, 25; [2] 2, 19; 3, 55; 4, 22; 4, 22;
tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. gen./dat. pl.* [1] 30, 13; 31, 16;
tale *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. pl.* [1] 13, 22; 13, 22; 15, 13; 15, 13; 15, 16; 17, 3; 30, 12; 30, 13; 31, 21; 48, 27; 48, 32; 48, 33;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. pl.* [1] 15, 14; 17, 4; 40, 5; 2, 18; 2, 19;
tăi *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. pl.* [1] 2, 28; 2, 28; 3, 2; 4, 30; 4, 30; 5, 3; 5, 7; 11, 13; 12, 6; 13, 20; 20, 4; 20, 4; 20, 6; 22, 7; 22, 17; 22, 20; 22, 22; 22, 22; 27, 1; 30, 12; 30, 13; 31, 16; 32, 19; 34, 3; 34, 5; 38, 23; 42, 2; 51, 13; 51, 23; [2] 2, 14; 2, 16;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. gen./dat. sg.* [1] 12, 6; 32, 7;
tău *adj. pron. pos. 2 masc. sg. nom./ac. sg.* [1] 2, 17; 2, 19; 2, 19; 3, 13; 5, 18; 13, 25; 22, 15; 34, 14; 40, 2; 42, 2; 42, 3; 46, 15; 49, 10; 51, 36;
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. gen./dat. sg.* [1] 13, 4; 17, 19
tău *adj. pron. pos. 2 neutru sg. nom./ac. sg.* [1] 1, 17; 2, 20; 2, 25; 2, 25; 2, 37; 4, 1; 4, 7; 4, 30; 4, 31; 5, 14; 7, 28; 10, 6; 10, 16; 10, 19; 10, 24; 11, 16; 12, 6; 13, 1; 14, 7; 14, 9; 14, 19; 14, 21; 15, 16; 15, 16; 20, 3; 22, 2; 22, 20; 22, 25; 28, 6; 31, 16; 32, 17; 32, 21; 32, 23; 38, 17; 38, 20; 38, 22; 39, 8; 40, 13; 40, 15; 40, 16; 45, 5; 46, 12; 46, 14; 49, 5; 51, 13; [2] 3, 54; 5, 19;

teácă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Scheide" : „fourreau" : (1x)
teaca *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 47, 6;

teasc : (1551-1553 ES) : s. n. : „Kelter" : „pressoir" : (2x)
teascul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [2] 1, 16;
teascurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 48, 33;

téme : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „Angst haben, sich fürchten" : „craindre" : (28x)
mă temeam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 15, 17;
s-au temut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 26, 19;
să ne têmem *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 5, 24;
să să teamă *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 32, 39;
să tem *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 10, 2; 46, 5;
să temu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 8;
să te temi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 1, 8; 1, 17; 46, 26;
să va tême *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 17, 8; 17, 8;
să vă têmeţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 40, 9; 42, 11; 42, 11;
să vor tême *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 23, 4; 33, 9;
se va tême *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 10, 7;
temi *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 39, 7;
te tême *verb imp. 2 sg.* [1] 46, 27; [2] 3, 56;
te temi *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 22, 25;
vă têmeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 10, 5;
vă têmeţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 42, 11; 42, 16;
vă têmereţi *verb imp. 2 pl.* [1] 10, 2;
vă veţi tême *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 5, 22;

teméi : (1551-1553 ES) : s. n. : „Gründung, Grund" : „fondement, base" : (2x)
temêiele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 6, 5; [2] 4, 11;

temelíe : (1520 DERS) : s. f. : „Fundament" : „fondement" : (1x)
temelie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 26;

témniţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Gefängnis" : „prison" : (12x)
temniţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 39, 4;
temniţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 2; 32, 8; 38, 6; 38, 13; 38, 28;
temniţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 32, 12; 37, 4; 37, 20; 39, 5; 52, 27;
têmniţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 33, 1;

teslár : (1616 BGL) : s. m. : „Tischler, Bautischler" : „menuisier, ebeniste" : (1x)
teslariu *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 3;

ticăloşíe : (1649 MARD.) : s. f. : „Niedertracht" : „abjection" : (1x)
ticăloşie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 7;

timpuríu : (1559-1560 BRATU) : adj. : „früh" : „précoce, préma-

ture" : (2x)
cêle timpurie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. art.* [1] 24, 2;
timpurie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 24;

tínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Ton" : „boue, fange" : (1x)
tina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 6;

tíne → tu

tinerél : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. m. : „Jugendliche" : „jouveanceau" : (1x)
tinerelului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 15, 8;

tineréţe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Jugend" : „jeunesse" : (7x)
tinerêţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 23; 3, 24; 22, 21; 31, 19; [2] 3, 27;
tinerêţelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 2, 2;
tinirêţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 32, 30;

tîlhár : (1482-1487 DERS) : s. m. : „Räuber" : „brigard" : (2x)
tîlhari *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 22;
tîlharilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 7, 10;

tímpănă → tîmpină

tîmpináre : înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Empfang, Entgegenkommen" : „réception, bienveillance" : (4x)
timpinarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 27, 2; 41, 6; 51, 31; 51, 31;

tímpină : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Pauke" : „timbale" : (1x)
tîmpăna *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 4;

tínăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „1. jung, 2. Jüngling" : „1./2. jeune" : (18x)
cei mai tineri *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 3;
cei tineri *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 18;
tineri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 13;
tinerii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 9, 20; 11, 22; 18, 21; 48, 15; 49, 25; 50, 30; 51, 3; [2] 1, 19; 2, 21; 5, 13;
tinerilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 6, 11;
tînăr *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 6; 1, 7;
tînăr *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 22;
tînărul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 44;

tînguí : (a. 1550 GCR I, 3) : v. IV : „jammern, wehklagen" : „(se) plaindre, (se) lemanter" : (8x)
să tînguieşti *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 16, 4;
să vor tîngui *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 5; 22, 18; 48, 37;
tînguindu-se *verb gerunziu* [1] 41, 5;
vă tînguiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 8; 22, 10; 25, 34;

tînguíre : (c. 1550 HC 458) : s. f. : „Wehklage" : „lamentation" : (4x)
tînguire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 26; 9, 10; 31, 15; 48, 38;

tînjí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „sich grämen, schmachten" : „languir, dépérir" : (1x)
va tînji *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 3, 50;

tîrzíu : (1559-1560 BRATU) : adj. : „spät" : „tard" : (1x)
tîrzie *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 24;

tocmálă → tocmeală

tocméală : (1453 DERS) : s. f. : „1. Plan, 2. Weise" : „1. plan, 2. moyen" : (13x)
tocmală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 3, 10;
tocmêle *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 23, 2; 23, 22; 25, 5; 26, 3;
tocmêlele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 18; 7, 2; 7, 4; 11, 18; 18, 11; 35, 25;
tocmêlelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 4; 17, 10;

tocmí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. vereinbaren, 2. rüsten" : „1. convenir, 2. armer, préparer" : (3x)
tocmesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 34, 22;
tocmiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 51, 12;
vă tocmiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 46, 4;

tocmíre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Bildung, Anordnung" : „constitution, dispositif" : (1x)
tocmire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 27;

toiág : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Stab" : „bâton" : (3x)
toiag *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 11;
toiagul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 17; [2] 3, 1;

tólbă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Tasche, Sack" : „carquois, sacoche" : (3x)
tulbele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 11; 51, 12; [2] 3, 13;

topí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verzehren, schmelzen" : „dissoudre, fondre" : (8x)
au topit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 10, 24;
au topit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 13; 51, 17;
s-au topit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 6, 29;
topi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 3, 23;
topiia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 50, 16;
vei topi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 3, 65;
voiu topi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 9, 15;

topitúră : (1682 DOS. VS., mart. 41[v]) : s. f. : „Schmelze" : „fonte" : (1x)
topitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 3;

topór : (1493 DERS / în top. *Toporeşti*) : s. n. : „Axt" : „hache" : (1x)
topoarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 46, 22;

tot, toátă : (1521 NEACŞU) : adj./pron. : „ganz, alles" : „tout, entier" : (444x)
toată *adj. pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 1, 16; 2, 4; 3, 10; 4, 29; 4, 29; 6, 6; 7, 1; 7, 14; 8, 2; 9, 25; 10, 20; 12, 4; 12, 12; 13, 11; 17, 20; 19, 8; 19, 13; 20, 5; 20, 7; 20, 8; 23, 8; 24, 7; 26, 17; 28, 6; 29, 13; 29, 17; 30, 12; 30, 13; 32, 41; 33, 9; 33, 11; 34, 1; 34, 1; 35, 3; 36, 23; 37, 9; 39, 1; 41, 12; 46, 27; 48, 8; 48, 37; 49, 16; 50, 13; 50, 13; 51, 3; 51, 28; 52, 2; 52, 11; [2] 1, 7; 1, 14; 1, 23; 3, 3; 3, 14; 3, 59; 3, 61;

toate *adj. pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 1, 15; 1, 15; 3, 7; 3, 10; 3, 17; 3, 18; 4, 25; 4, 26; 5, 19; 7, 9; 7, 12; 7, 22; 8, 2; 9, 25; 10, 7; 10, 19; 12, 9; 14, 22; 15, 4; 16, 9; 16, 14; 16, 16; 17, 3; 17, 19; 18, 8; 19, 13; 19, 15; 19, 15; 20, 5; 20, 5; 21, 2; 23, 8; 24, 9; 25, 9; 25, 13; 25, 15; 25, 17; 25, 26; 26, 6; 31, 38; 32, 19; 32, 32; 32, 39; 32, 42; 32, 42; 33, 5; 33, 8; 33, 9; 33, 9; 33, 12; 34, 1; 34, 17; 35, 7; 35, 8; 35, 17; 35, 19; 36, 31; 38, 22; 40, 5; 44, 2; 44, 8; 44, 15; 48, 9; 48, 24; 48, 31; 48, 37; 48, 38; 49, 12; 50, 27; 51, 24; 52, 6; 52, 11; 52, 20; 52, 27; [2] 1, 5; 1, 8; 1, 11; 2, 2; 2, 4; 2, 5; 3, 50; 3, 57; 4, 1;

toate *adj. pron. nehot. neutru pl. nom./ac.* [1] 1, 15; 4, 24; 11, 6; 11, 8; 15, 13; 15, 13; 16, 9; 17, 3; 18, 18; 19, 2; 23, 9; 25, 13; 25, 30; 26, 2; 26, 12; 26, 20; 26, 21; 27, 10; 28, 3; 30, 2; 34, 6; 36, 1; 36, 4; 36, 11; 36, 13; 36, 16; 36, 17; 36, 17; 36, 18; 36, 20; 36, 24; 36, 27; 36, 28; 36, 32; 38, 27; 43, 1; 43, 1; 48, 38; 49, 28; 51, 55; 51, 56; 52, 15; [2] 1, 19; 1, 23; 3, 59; 3, 60;

toate *pron. nehot. fem. pl. nom./ac.* [1] 1, 7; 1, 17; 3, 8; 10, 9; 10, 15; 11, 4; 15, 4; 17, 9; 25, 13; 26, 8; 31, 36; 32, 23; 35, 10; 36, 8; 42, 20; 50, 21; 50, 29; 51, 19; 52, 19;

tot *adj. pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 2, 34; 3, 6; 9, 4; 9, 4; 9, 25; 10, 13; 10, 13; 16, 15; 17, 20; 19, 2; 19, 8; 20, 4; 23, 17; 25, 23; 26, 19; 27, 13; 29, 2; 29, 21; 29, 21; 30, 6; 36, 6; 44, 26; 44, 26; 44, 27; 49, 16; 50, 13; 50, 29; 50, 44; 51, 17; 51, 17;

tot *adj. pron. nehot. neutru sg. nom./ac.* [1] 2, 20; 2, 20; 3, 6; 3, 13; 4, 20; 4, 27; 7, 19; 7, 32; 8, 2; 8, 3; 8, 16; 12, 11; 12, 12; 15, 10; 16, 15; 17, 22; 17, 24; 18, 23; 19, 14; 23, 3; 23, 15; 24, 9; 25, 1; 25, 2; 25, 11; 25, 19; 25, 31; 26, 6; 26, 7; 26, 8; 26, 8; 26, 9; 26, 11; 26, 12; 26, 16; 26, 18; 28, 1; 28, 5; 28, 7; 28, 10; 28, 11; 29, 1; 31, 24; 31, 25; 31, 25; 32, 27; 32, 27; 32, 41; 33, 9; 34, 10; 36, 9; 36, 10; 38, 4; 40, 11; 41, 10; 41, 13; 42, 1; 42, 5; 42, 8; 43, 4; 44, 15; 44, 17; 44, 20; 44, 20; 44, 26; 45, 5; 45, 5; 46, 8; 48, 37; 48, 37; 48, 37; 49, 5; 49, 31; 49, 31; 50, 23; 51, 7; 51, 25; 51, 41; 51, 44; 51, 47; 52, 12; 52, 22; [2] 1, 12; 2, 3; 2, 8; 2, 15; 3, 14;

toţi *adj. pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 18; 7, 24; 8, 3; 9, 24; 10, 7; 12, 14; 20, 4; 20, 6; 20, 10; 22, 20; 22, 22; 25, 20; 25, 20; 25, 24; 25, 25; 25, 25; 25, 26; 26, 2; 26, 12; 26, 21; 30, 12; 30, 13; 31, 40; 34, 10; 36, 12; 36, 12; 36, 14; 38, 27; 39, 3; 40, 7; 40, 11; 40, 13; 40, 15; 41, 3; 41, 3; 41, 11; 41, 16; 41, 16; 42, 1; 42, 17; 42, 17; 43, 2; 43, 4; 43, 5; 43, 5; 44, 1; 44, 12; 44, 15; 47, 4; 49, 25; 50, 30; 51, 28; 52, 5; 52, 8; [2] 1, 16; 1, 22; 2, 16; 2, 22; 3, 33; 3, 45; 3, 51;

toţi *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 1, 7; 1, 14; 2, 3; 2, 24; 3, 3; 5, 5; 5, 6; 5, 16; 6, 13; 6, 13; 6, 27; 6, 28; 8, 10; 8, 10; 9, 2; 12, 1; 13, 13; 13, 13; 17, 13; 18, 16; 20, 6; 21, 6; 22, 22; 23, 14; 23, 17; 25, 29; 25, 30; 26, 2; 30, 13; 30, 13; 30, 17; 31, 34; 41, 9; 44, 18; 46, 21; 47, 3; 48, 17; 48, 17; 48, 39; 50, 10; 50, 14; 50, 16; 50, 33; 51, 24; [2] 1, 3; 1, 3; 1, 4; 1, 9; 1, 13; 2, 15; 4, 12;

tuturor *adj. pron. nehot. fem. pl. gen./dat.* [1] 28, 11; 28, 14; 36, 1; [2] 2, 19;

tuturor *adj. pron. nehot. masc. pl. gen./dat.* [1] 36, 21;

tot *pron. nehot. masc. sg. nom./ac.* [1] 1, 10*; 1, 10*; 2, 15*; 2, 30*; 3, 14*; 5, 10*; 5, 17*; 5, 17*; 6, 20*; 7, 20*; 7, 21*; 7, 29*; 8, 5*; 8, 13*; 8, 16*; 11, 17*; 14, 12*; 15, 14*; 17, 26*; 18, 9*; 20, 4*; 21, 7*; 21, 10*; 24, 6*; 31, 28*; 32, 29*; 36, 25*; 36, 27*; 36, 29*; 38, 17*; 38, 23*; 43, 13*; 46, 10*; 47, 4*; 48, 8*; 48, 34*; 49, 2*; 50, 15*; 50, 15*; 50, 16*; 50, 16*; 50, 26*; 50, 33*; 51, 11*; 51, 34*; 51, 48*; 51, 50*; 51, 53*; 51, 57*; [2] 2, 3*; 2, 8*; 4, 11*;

trâge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „ziehen, wegnehmen" : „tirer, enlever" : (4x)
am tras *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 49, 9;
traseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 6; 38, 13;
traş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 31, 3;

trăi : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „leben" : „vivre" : (13x)
au trăit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 52, 27;
să trăiască *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 49, 10;
să trăiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 35, 7;
trăind *verb gerunziu* [2] 3, 38;
trăi-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 9; 38, 17;
va trăi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 21, 9; 38, 2; 38, 2; 38, 20;
vei trăi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 38, 17;
voiu trăi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 49, 10;
vom trăi *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [2] 4, 20;

treábă : (c. 1564 CORESI, CAZ. 179) : s. f. : „Beschäftigung" : „travail, activité" : (3x)
treaba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 22, 28;
treabă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 7; 48, 38;

trebuí : (1478 DERS) : v. IV : „nötig sein, haben" : „avoir besoin, falloir" : (1x)
se va trebui *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 10;

trecătoáre : (1573 DIR) : s. f. : „Übergang" : „passage" : (1x)
a trecătorilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 51, 32;

tréce : (1521 NEACŞU) : v. III : „durchgehen" : „passer" : (12x)
au trecut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 34, 18; [2] 5, 18;
trêceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 2, 10;
trecu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 8, 20; 37, 4; 41, 8;
trecură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 48, 32;
va trêce *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 1; 50, 13; [2] 4, 21;
vor trêce *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 22, 8; 33, 13;

trei : (1551-1553 ES) : num. card. : „drei" : „trois" : (1x)
cei trei *num. card. masc. nom./ac.* [1] 52, 21;

treierá : (1563 CORESI, PRAXIU 309) : v. I : „dreschen" : „égrener" : (2x)
se va triera *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 33;
vor triera *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 5, 17;

treísprezecelea : (1643 VARLAAM, C.) : num. ord. : „dreizehn" : „treize" : (1x)
al treisprăzêcelea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 2;

tremurá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „erbeben, zittern" : „trembler" : (1x)
era tremurînd *verb indicativ imperfect perifrastic 3 pl.* [1] 4, 24;

tréstie : (1439 SUCIU II, 204 / în top. *Tresztia*) : s. f. : „Rohr" : „roseau" : (1x)
trestiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 8;

trezvíe : (1642 CAZ. GOV. 460) : s. f. : „Wachsein" : „veille, état de veille" : (1x)

trezvie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 18;

trezvíre : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 242) : s. f. : „Nüchternheit" : „état de veille" : (1x)
trezvire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 48;

trierá → treiera

trimíte : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „schicken" : „envoyer" : (69x)
am trimis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 7, 24; 7, 24; 14, 14; 14, 15; 23, 21; 23, 32; 23, 38; 24, 5; 26, 5; 27, 12; 27, 15; 29, 9; 29, 20; 29, 23; 29, 26; 35, 25; 40, 1; 43, 1; 44, 4; 44, 4;
au trimis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 19, 14; 25, 17; 26, 12; 26, 15; 28, 9; 28, 15; 29, 1; 29, 3; 37, 6; 40, 13; 42, 21; 43, 2; 49, 13;
trimis-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 1, 14;
trimisără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 14; 37, 14;
trimise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 21, 1; 26, 22; 36, 21; 37, 3; 37, 16; 38, 14; 40, 5;
trimiseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 14, 3; 39, 4;
trimit *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 26, 5;
trimite *verb imp. 2 sg.* [1] 29, 25;
trimiteam *verb indicativ imperfect 1 sg.* [1] 25, 4;
trimitem *verb indicativ prezent 1 pl.* [1] 42, 6;
trimiteţi *verb imp. 2 pl.* [1] 2, 10; 9, 16;
trimite-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 16, 15;
trimiţ *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 8, 17; 16, 15; 25, 15; 28, 16; 43, 10;
trimiţîndu *verb gerunziu* [1] 25, 4;
trimiţîndu *verb gerunziu* [1] 42, 20;
va trimite *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 42, 5;
vei trimite *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 27, 2;
voiu trimite *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 1, 7; 9, 15; 24, 10; 25, 9; 25, 16; 25, 27; 48, 12; 51, 2;

trîmbiţá : (1551-1553 ES) : v. I : „(aus-)posaunen, trompeten, schmettern" : „trompeter, sonner, sonner la trompette" : (2x)
trîmbiţaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 1; 51, 27;

trîmbiţă : (1551-1553 ES) : s. f. : „Trompete" : „trompette" : (7x)
trîmbiţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 5;
trîmbiţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 19; 6, 1; 51, 27;
trîmbiţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 42, 14;
trîmbiţei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 17;
trîmbiţilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 21;

trúdă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mühsal" : „peine" : (7x)
truda *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 45, 3;
trudă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 1, 9;
trude *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 20, 18;
trudele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 23; 20, 5; 51, 35;
trudelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 4, 14;

trup : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Körper" : „corps" : (11x)
trup *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 25;
trupul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 12, 12; 17, 5; 25, 31; 32, 27; 45, 5; [2] 3, 4;
trupuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 41, 9;
trupurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 19, 9; 19, 9; 19, 9;

tu : (1521 NEACŞU) : pron. pers. : „du" : „tu, toi" : (318x)
te *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [1] 1, 5; 1, 7; 1, 19; 6, 8; 10, 18; 10, 24; 12, 5; 13, 21; 13, 21; 14, 22; 15, 6; 15, 20; 15, 20; 15, 21; 15, 21; 15, 21; 17, 4; 17, 13; 22, 22; 22, 24; 22, 25; 23, 33; 29, 17; 30, 12; 30, 13; 31, 4; 38, 15; 38, 16; 38, 25; 39, 7; 39, 7; 46, 26; 46, 27; 46, 27; 46, 27; 46, 27; 49, 15; 51, 14; 51, 25; [2] 2, 13; 2, 13; 2, 13; 2, 17;
te- *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [1] 1, 5; 1, 5; 1, 18; 2, 21; 11, 17; 22, 26; 28, 15; 37, 6;
-te- *pron. pers. 2 sg. ac. neacc.* [1] 1, 10; 2, 19; 2, 19; 3, 19; 15, 14; 30, 12; 30, 14; 39, 8; 48, 32;
tine *pron. pers. 2 sg. ac. acc.* [1] 1, 5; 1, 8; 1, 8; 1, 17; 1, 17; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 1, 19; 2, 16; 2, 16; 2, 19; 2, 28; 2, 31; 2, 36; 4, 14; 6, 8; 6, 23; 6, 27; 7, 26; 10, 6; 10, 7; 10, 18; 10, 24; 11, 15; 11, 20; 11, 20; 12, 1; 12, 1; 12, 5; 12, 6; 12, 6; 13, 12; 13, 21; 14, 22; 15, 2; 15, 5; 15, 6; 15, 15; 15, 19; 15, 20; 15, 20; 15, 20; 15, 21; 16, 9; 16, 18; 17, 13; 19, 2; 19, 10; 20, 4; 20, 4; 20, 12; 20, 12; 21, 13; 22, 6; 22, 21; 22, 22; 22, 26; 28, 15; 28, 16; 29, 21; 30, 2; 30, 12; 30, 12; 30, 13; 30, 13; 31, 3; 31, 3; 31, 21; 32, 7; 32, 17; 34, 5; 34, 5; 36, 1; 36, 1; 37, 6; 38, 10; 38, 16; 38, 20; 38, 22; 38, 25; 38, 25; 39, 7; 40, 4; 40, 4; 40, 13; 40, 15; 42, 6; 43, 2; 44, 16; 46, 15; 46, 27; 46, 27; 46, 27; 48, 18; 48, 43; 49, 5; 49, 14; 50, 31; 50, 42; 51, 20; 51, 20; 51, 21; 51, 21; 51, 22; 51, 22; 51, 23; 51, 23; 51, 25; 51, 25; 51, 26; [2] 3, 43; 3, 56; 4, 21; 5, 21;
tu *pron. pers. 2 sg. nom.* [1] 1, 5; 1, 11; 1, 13; 1, 17; 2, 2; 2, 17; 2, 19; 2, 27; 2, 27; 2, 33; 2, 36; 3, 1; 3, 22; 4, 30; 7, 15; 10, 6; 11, 14; 12, 2; 12, 3; 13, 21; 14, 9; 14, 22; 14, 22; 15, 6; 15, 19; 16, 1; 16, 6; 16, 18; 17, 14; 17, 16; 18, 23; 20, 6; 20, 6; 22, 2; 22, 6; 22, 15; 22, 15; 22, 16; 22, 25; 25, 30; 28, 6; 28, 15; 31, 18; 32, 3; 32, 8; 32, 17; 32, 25; 32, 36; 32, 43; 34, 3; 36, 14; 36, 19; 36, 28; 36, 29; 37, 12; 37, 17; 38, 17; 38, 18; 38, 21; 38, 23; 38, 24; 38, 25; 39, 7; 40, 16; 45, 5; 46, 26; 49, 11; 51, 20; 51, 57; [2] 1, 22; 3, 65; 5, 19;
ţ- *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [1] 50, 31;
ţi *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [1] 16, 1;
-ţi *pron. pers. 2 sg. dat. neacc.* [1] 30, 11; 50, 24;
ţie *pron. pers. 2 sg. dat. acc.* [1] 1, 7; 1, 17; 2, 17; 2, 18; 2, 18; 2, 19; 2, 20; 2, 22; 2, 28; 3, 3; 3, 19; 3, 22; 4, 18; 5, 7; 7, 26; 10, 7; 10, 7; 13, 1; 13, 6; 13, 20; 13, 27; 14, 7; 15, 5; 16, 1; 17, 4; 19, 1; 20, 15; 22, 14; 22, 23; 23, 37; 26, 2; 27, 1; 30, 11; 30, 13; 31, 19; 32, 7; 32, 7; 32, 8; 32, 8; 32, 20; 32, 24; 32, 25; 33, 3; 33, 3; 34, 14; 34, 14; 36, 1; 37, 17; 38, 20; 38, 22; 38, 25; 38, 25; 38, 25; 42, 20; 43, 9; 45, 5; 46, 11; 46, 19; 48, 27; 49, 8; 49, 8; 50, 21; [2] 2, 13; 2, 13; 2, 14; 2, 14; 2, 18;

túlbă → tolbă

tulburá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „aufwühlen" : „troubler" : (6x)
au turburat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 9;
să turburá *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 1, 21;
să turburară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 24;
se va turbura *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 5, 22;
turburá-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 11;
turburîndu-se *verb gerunziu* [1] 4, 24;

tulburáre : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Trüben, Trübung, Störung" : „trouble, perturbation" : (2x)
turburare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 19;
turburările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 3, 58;

túnde : (1559-1560 BRATU) : v. III : „schneiden, stutzen" : „(se) couper les cheveux" : (2x)
tunde *verb imp. 2 sg.* [1] 7, 28;
tunde *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 9, 25*;

tuns : (1391 DRHB / în top. Apa *Tunsului*) : adj./s. : „geschoren" : „tondu" : (3x)
celor tunşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. gen./dat. art.* [1] 48, 31;
tunsul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 25, 23;
tunşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 48, 36;

turburá → tulbura

turburáre → tulburare

túrmă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Herde" : „troupeau" : (7x)
turma *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 17; 13, 20; 31, 10; 51, 22;
turmă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 31, 24;
turmele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 3; 6, 18;

turn : (1469 DERS / în top. *Turnul*) : s. n. : „Turm" : „tour" : (1x)
turnurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 31, 39;

turná : (1577 CORESI, PS.) : v. I : „(ein-, be-)gießen" : „verser" : (9x)
a turna *verb infinitiv prezent* [1] 44, 17;
am turnat *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 44, 19; 44, 19;
au turnat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 17; 19, 13;
au turnat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 48, 11;
să turnăm *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 44, 25;
turna *verb indicativ imperfect 3 sg.* [1] 32, 29;
turna-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 6, 11;

turnáre : (c. 1667-1672 MS. 4389, 79/1) : s. f. : „Libation, Trankopfer" : „libation" : (7x)
turnări *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 7, 17; 19, 13; 32, 29; 44, 17; 44, 19; 44, 19; 44, 25;

turnătúră : (c. 1683-1686 MS. 45, 529/1) : s. f. : „Kochkessel" : „chaudron" : (1x)
turnăturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 52, 16;

turtureá : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Turteltaube" : „tourterelle" : (1x)
turtureaoa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 7;

Ţ

ţáră : (1515 DERS / în top. *Ţara* lui Oană) : s. f. : „Land" : „pays" : (12x)
ţara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 29; 34, 1; 50, 34; 51, 28;
ţară *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 41, 18; [2] 1, 2;
ţărîi *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 40, 7; 41, 2;
ţărîle *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 18; 16, 14; 23, 8;
Ţara *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 10*;

ţárenă → ţarină

ţárină : (1400 DERS) : s. f. : „Land, Feld" : „terre" : (23x)
o ţarină *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 26, 18;
ţarenă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 40, 7;
ţarenii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 7;
ţarina *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 17; 32, 7; 32, 8; 32, 9;
ţarină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 6, 25; 14, 5; 32, 25; 35, 10; 40, 13; 41, 8;
ţarine *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 12; 32, 15;
ţarini *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 13, 27; 32, 43; 32, 44;
ţarinii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 7, 19; 12, 4; 27, 5;
ţarinile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 10;
ţarinilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [2] 4, 9;

ţărînă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Erde, Staub" : „terre, poussière" : (1x)
ţărînă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 10;

ţelenít : (1620 MOXA) : adj. : „brach, dürr, trocken" : „en friche" : (1x)
ţelinit *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 31;

ţi → tu

ţie → tu

ţíne/-eá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „1. halten, 2. versklaven" : „1. tenir, 2. rendre esclave" : (8x)
a ţinea *verb infinitiv prezent* [1] 2, 13;
să ţinea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 2, 8; 8, 2; 44, 10;
ţiind *verb gerunziu* [1] 50, 16;
voiu ţinea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 12; 30, 6;
vor ţinea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 23;

ţíţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Mutterbrust" : „mamelle, sein" : (3x)
ţîţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 20;
ţîţe *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 14; [2] 4, 3;

U

ucíde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „töten, umbringen" : „tuer" : (11x)
ai ucis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 2, 21;
a ucide *verb infinitiv prezent* [1] 38, 9;
au ucis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 20, 17;
au ucis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 26, 19;
să ucigă *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 26, 24;
să ucizi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 41, 8;
ucideţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 7, 8;
ucide-vei *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 2, 20;
ucigînd *verb gerunziu* [1] 26, 19;
ucise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 8;
voiu ucide *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 38, 16;

ucídere : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Mord" : „meurtre" : (1x)
uciderі *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 17;

uitá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „1. vergessen, 2. betrachten" : „1. oublier, 2. regarder" : (16x)
ai uitat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 13, 25;
au uitat *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 23, 27; 30, 12;
au uitat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 18, 15;
să uite *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 23, 27;
să uiţi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 14, 9;
să va uita *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 50, 5;
se va uita *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 23, 40;
se vor uita *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 11;
uitắ *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 6;
uitaiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [2] 3, 17;
uitară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 50, 6;
uitatu-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 32;
uita-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 2, 32;
uitaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 44, 9;
vei uita *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 5, 20;

úliţă : (1475 DERS / în top. *Uliţa*) : s. f. : „Gasse" : „rue(lle)" : (9x)
uliţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 9, 20;
uliţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 1; 17, 27; 48, 38; 49, 25; 50, 30; [2] 2, 11; 2, 12;
uliţile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [2] 4, 18;

úmăr : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Schulter, Achsel" : „épaule" : (1x)
umerile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 31, 21;

umblá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(umher)gehen, laufen, wandern" : „aller, marcher, parcourir" : (6x)
au îmblat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 6; 32, 23;
îmblaţi *verb imp. 2 pl.* [1] 6, 25;
neumblîndu-se *verb gerunziu* [1] 9, 11;
va umbla *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 48, 2;
vor îmbla *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 10, 5;

úmbră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schatten" : „ombre" : (4x)
umbra *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 13, 16; [2] 4, 20;
umbră *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 11, 16;
umbrele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 6, 4;

umbrós : (c. 1665-1672 MS. 4389, 175/2) : adj. : „schattig" : „ombreux" : (1x)
umbros *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 20;

umezálă → umezeală

umezeálă : (c. 1650 ANON. CAR.2) : s. f. : „Nässe" : „humidité" : (2x)
umezală *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 8; 48, 18;

úmple/-eá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III/II : „füllen, erfüllen" : „remplir" : (15x)
au împlut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 19, 4;
împleţi *verb imp. 2 pl.* [1] 49, 27; 51, 11;
împlut-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 34;
s-au împlut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 46, 12; 51, 5;
să umplu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 5;
să va împlea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 13, 12; 13, 12; 29, 10;
să vor împlea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 25, 12;
umplu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 9;
voiu împlea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 13, 13; 33, 5; 51, 14;

urciór : (c. 1573-1578 PS. SCH. 64) : s. n. : „Krug" : „vase" : (1x)
urcior *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 35, 5;

un, o : (1521 NEACŞU) : num./pron. : „ein" : „un" : (6x)
o *num. card. fem. nom./ac.* [1] 24, 2;
una *num. card. fem. nom./ac.* [1] 52, 17;
una *pron. nehot. fem. sg. nom./ac.* [1] 35, 2;
unii *pron. nehot. masc. pl. nom./ac.* [1] 37, 9;
unuia *pron. nehot. masc. sg. gen./dat.* [1] 52, 18;
unul *num. card. masc. nom./ac.* [1] 3, 14;

únde : (înc. sec. XVI PS. H.) : adv. : „wo, wohin" : „où" : (35x)
unde *adv. pron. inter./relat.* [1] 2, 6; 2, 8; 2, 28; 3, 2; 6, 14; 7, 7; 7, 9; 7, 10; 7, 11; 7, 13; 7, 29; 13, 7; 13, 20; 15, 2; 15, 18; 16, 14; 17, 15; 19, 14; 22, 12; 22, 26; 23, 3; 23, 8; 23, 20; 23, 20; 24, 9; 32, 34; 32, 37; 36, 17; 36, 19; 37, 18; 37, 20; 44, 27; 48, 9; [2] 2, 12; 3, 49;

únge : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „(be-, ein)schmieren, einreiben" : „enduire de, huiler, oindre" : (1x)
vei unge *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 4, 30;

únghe → unghie

unghi : (1462 DERS / în top. *Unghiul*) : s. n. : „Ecke, Winkel" : „coin, angle" : (3x)
unghiu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 26;
unghiul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 31, 40;
Unghiului *subst. propriu neutru sg. gen./dat. art.* [1] 31, 39*;

únghie : (înc. secf. XVI PS. H.) : s. f. : „Nagel" : „ongle" : (1x)
unghe *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 17, 1;

uns : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj : „gesalbt" : „oint" : (1x)
cel unsu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. art.* [2] 4, 20;

únsprezecelea : (1551-1553 ES) : num. ord. : „elfte" : „onzième" : (1x)
al unsprăzêcelea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 3;

untdelémn : (c. 1608-1613 VARLAAM, L. 289) : s. n. : „(Salbung) Öl" : „huile" : (3x)
untdelemn *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 40, 10;
untdelemnu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 40, 12; 41, 8;

úră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Haß" : „haine" : (1x)
ură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 24, 9;

uréche : (1407 DERS / în antr. Petru *Ureaclea*) : s. f. : „Ohr" : „oreille" : (30x)
urêchea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 23; 7, 25; 11, 8; 17, 23; 34, 14; 44, 5;
urechi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 21;
urechile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 6; 6, 10; 9, 19; 19, 2; 25, 4; 26, 11; 26, 15; 28, 7; 28, 7; 29, 24; 35, 15; 36, 6; 36, 6; 36, 10; 36, 13; 36, 14; 36, 15; 36, 21; 36, 21; [2] 3, 55;
urechi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 8, 6*; 13, 15*; 23, 18*;

urgíe : (1543 DERS / în antr. *Urgie*) : s. f. : „1. Grimm, Zorn, 2. Heimsuchung" : „1. fureur, rage, courroux, 2. peine" : (27x)
urgie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 21, 5; 23, 19; 25, 6; 30, 19; [2] 3, 65;
urgiei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 4, 26; 25, 37; 50, 25; [2] 2, 1; 2, 21; 2, 22; 4, 11;
urgiia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 4, 8; 7, 19; 21, 12; 30, 19; 30, 20; 32, 31; 32, 37; 33, 5; 36, 7; 44, 6; 50, 13; 51, 11; [2] 1, 13; 2, 1; 2, 3;

urgisí : (1563 CORESI, PRAXIU 256) : v. IV : „1. in Zorn kommen, 2. entbrennen" : „1. persécuter, 2. enflammer" : (3x)
a urgisi *verb infinitiv prezent* [1] 11, 17;
au urgisit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 8, 19;
urgisitu-te-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 5, 22;

urî́ : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „hassen" : „haïr" : (3x)
ai urît *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 15, 6;
am urît *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 12, 8; 44, 4;

urîciúne : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „1. Hass, Gehässigkeit, 2. Götze" : „1. haine, 2. idole" : (11x)
urîciune *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 7; 8, 12; 11, 15;
urîciunea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 32, 35;
urîciunele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 7, 29;
urîciunile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 1; 7, 9; 13, 27; 18, 12; 44, 22;
urîciunilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 16, 17;

urî́re : (c. 1573-1578 PS. SCH. 453) : s. f. : „Haß" : „haine" : (1x)
urîrei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 19;

urmá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „folgen" : „suivre" : (1x)
să urmezi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 2, 2;

urs : (c. 1318 DLRV / în antr. *Ursul*) : s. m. : „Bär" : „ours" : (1x)
urs *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [2] 3, 10;

urzí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „bauen" : „bâtir" : (2x)
au urzit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 33, 2;
urzesc *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 18, 11;

uscá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „(aus-, ver)trocknen" : „(se) sécher" : (4x)
să va usca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 12, 4;
uscară-să *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 23, 10;
uscatu-s-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 4, 8;
voiu usca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 51, 36;

usebít → osebit

úşă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Tür" : „porte" : (6x)
uşi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 30;
uşii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 43, 9;
uşilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 1, 15; 19, 2; 26, 10; 36, 10;

V

vai : (1504 DERS / în top. *Vai*-de-ei) : interj. : „wehe!, ach!" : „malheur!, hélas!" : (17x)
vai *interjecţie* [1] 4, 13; 4, 31; 6, 4; 10, 18; 13, 27; 15, 10; 22, 19; 34, 5; 45, 3; 45, 3; 46, 19; 48, 1; 50, 27; 51, 2; [2] 1, 22; 1, 22; 5, 16;

val : (1551-1553 ES) : s. n. : „Welle, Woge" : „vague, onde" : (4x)
valuri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 23;
valurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 5, 22; 31, 37;
valurilor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [1] 51, 42;

vále : (1428 DERS / în top. *Valea* Călugărul) : s. f. : „Tal" : „val(lée)" : (2x)
Valea *subst. propriu fem. sg. nom./ac. art.* [1] 21, 13*; 32, 35*;

vără : (1551-1553 ES) : s. f. : „Sommer" : „été" : (1x)
vara *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 20;

várgă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stab" : „verge" : (1x)
varga *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 17;

vas : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gefäss, Geschirr" : „récipient, vaisseau" : (22x)
un vas *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 19, 11; 22, 28; 48, 38;
vas *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 4; 19, 1; 32, 14; 46, 19; 48, 11; 48, 11;
vase *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 27, 16; 51, 20; [2] 4, 2;
vasele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 14, 3; 27, 14; 28, 3; 28, 6; 40, 10; 48, 12; 49, 28; 50, 25; 52, 15;
vasul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 18, 4;

văduă → văduvă

văduvă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Witwe" : „veuve" : (8x)
o văduvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 2;
vădua *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 7, 5;
vădue *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 18, 21;
văduvă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 22, 3;
văduvei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 5, 28;
văduvele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 15, 8; 49, 10; [2] 5, 3;

văduví : (1581 PRL) : v. IV : „verwitwen" : „devenir veuf" : (1x)
au văduvit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 51, 5;

văietá : (1551-1553 ES) : v. I : „wehklagen, jammern" : „se lamenter" : (4x)
s-au văietat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 23;
văietaţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 8;
vaietă-te *verb imp. 2 sg.* [1] 49, 3;
vă văietaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 48, 31;

văpáie : (1551-1553 ES) : s. f. : „Flamme" : „flamme" : (1x)
văpaia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 3;

vărsá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „gießen" : „fondre" : (13x)
să varsă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 19;
să vărsaţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 7, 5; 22, 3;
să vărsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 3, 53;
să verşi *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 22, 17;
varsă *verb imp. 2 sg.* [1] 6, 6; 10, 24; [2] 2, 19;
varsă *verb indicativ prezent 3 pl.* [2] 4, 13;
vărsă *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 4;
vărsîndu-se *verb gerunziu* [2] 2, 12;

vei vărsa *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [2] 4, 21;
voiu vărsa *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 14, 16;

văruít : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : adj. : „bestrichen" : „painté" : (1x)
văruite *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 22, 14;

veac : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m./n. : „1. Zeit, 2. Ewigkeit, 3. Jahrhundert" : „1. temps, 2. éternité, 3. siècle" : (22x)
veac *subst. comun masc./neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 20; 3, 5; 3, 12; 7, 6; 7, 6; 17, 4; 17, 25; 20, 11; 25, 5; 25, 5; 28, 8; 31, 40; 33, 11; 35, 6; 49, 12; 49, 32; 50, 39; 51, 26; 51, 57; [2] 3, 6; 3, 30; 5, 19;

vechi : (1551-1553 ES) : adj. : „alt" : „vieux" : (2x)
vechi *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 38, 11; 38, 11;

vechí : înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „alt werden, veralten" : „vieillir" : (1x)
vechit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 4;

vecínic → veşnic

vecín : (1482 DERS) : s. m./f. : „Nachbar" : „voisin" : (4x)
vecinele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 49, 17;
vecinii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 12, 14;
vecinul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 21;
vecinului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 49, 9;

vedeá : (1521 NEACŞU) : v. II : „sehen, wahrnehmen" : „voir, apercevoir" : (74x)
ai văzut *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 1, 12;
am văzut *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 44, 17;
am văzut *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 13, 27; 23, 14; 30, 6;
aş vedea *verb cond.-opt. prezent 1 sg.* [1] 11, 20;
aţi văzut *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 44, 2;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [2] 2, 14; 2, 14;
au văzut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 2, 9; 23, 18;
să vază *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 29, 27;
să văz *verb conjunctiv prezent 1 sg.* [1] 20, 12; 20, 18;
va vedea *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 12, 4; 17, 6; 22, 10; 22, 12; 49, 21; [2] 3, 49;
văd *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 5, 21;
vădu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 42, 2;
văz *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 1, 13;
văzînd *verb gerunziu* [2] 1, 8; 3, 1;
văzu *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 41, 13; [2] 1, 11;
văzuiu *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 3, 8; 4, 24; 4, 26; 7, 10; 11, 18; 23, 11; 31, 26;
văzură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 1, 9;
văzut-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 3, 6; [2] 3, 58; 3, 59;
văzut-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 23, 13;
văzutu-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 2, 16;
vedeţi *verb imp. 2 pl.* [1] 2, 10; 2, 10; 5, 1; 6, 16; 6, 16; 7, 11; 30, 6; [2] 1, 13; 1, 19;
vei vedea *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 51, 56;
veţi vedea *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 14, 13; 42, 18;
vezi *verb imp. 2 sg.* [1] 2, 19; 2, 23; 3, 2; 13, 20; [2] 1, 10; 1, 12; 1, 21; 2, 20; 5, 1;
vezi *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 1, 11; 1, 13; 7, 16; 24, 3;
voiu vedea *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 4, 21; 23, 24; 31, 34;
vom vedea *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 5, 12; 42, 14;
vor vedea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 20, 4; 29, 27; 32, 4; 34, 3;

vedénie : (1632 EUSTR. PRAV. 329, *ap.* TIKTIN) : s. f. : „Vision, Erscheinung" : „vision, apparition" : (1x)
videnii *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 23, 16;

vedére : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Sehen, Gesicht" : „vue, face" : (3x)
vedêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [2] 2, 9;
vederi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 14; 32, 21;

vení : (1521 NEACŞU) : v. IV : „kommen" : „venir" : (111x)
aţi venit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 7, 9;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 4, 16; 12, 12; 49, 8; 50, 26; 51, 46; [2] 5, 4;
au venit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 32, 24; 46, 21; 50, 31; 51, 51;
a veni *verb infinitiv prezent* [1] 48, 16;
să vie *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 9, 16; 12, 9;
să vie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 46, 13;
să vii *verb conjunctiv prezent 2 sg.* [1] 40, 4;
va veni *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 12; 6, 26; 8, 16; 17, 6; 17, 8; 23, 19; 30, 19; 37, 18; 46, 18; 48, 8; 51, 33;
vei veni *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 51, 56;
veni *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 19, 14; 32, 8; 37, 4; 37, 15; 38, 8; 40, 6; 41, 1; 46, 20; 50, 27; 52, 2; 52, 3; 52, 10;
veniia *verb indicativ imperfect 3 pl.* [2] 1, 5;
venind *verb gerunziu* [1] 28, 9;
veniră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 38, 27; 40, 8; 40, 12; 40, 13; 41, 5; 42, 1;
venit-au *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 14, 3;
venit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 13;
veniţi *verb imp. 2 pl.* [1] 11, 19; 18, 18; 18, 18; 48, 2; 51, 10;
veni-va *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 4, 15; 10, 9; 23, 19;
veni-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 3, 18; 50, 4;
vie *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 17, 15;
viind *verb gerunziu* [1] 17, 16;
vin *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 4, 16; 7, 30; 9, 24; 13, 20; 16, 13; 19, 6; 23, 5; 23, 7; 25, 32; 26, 2; 27, 2; 30, 3; 31, 27; 31, 31; 31, 39; 36, 6; 48, 12; 49, 2; 51, 47;
vine *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 6, 22; 10, 21; 25, 31; 32, 7; 47, 4; 47, 5; 48, 21; 50, 41;
vino *verb imp. 2 sg.* [1] 36, 14; 40, 4;
viu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 25, 29;
vom veni *verb viitor 1 indicativ 1 pl.* [1] 2, 31;
vor veni *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 1, 15; 2, 3; 3, 18; 5, 12; 6, 3; 16, 18; 17, 26; 22, 23; 23, 17; 31, 11; 31, 12; 32, 29; 38, 25; 40, 10; 46, 22; 50, 5; 51, 48; 51, 55;

vésel : (1581 CORESI, EV. 45) : adj. : „fröhlich" : „joyeux" : (1x)
vêseli *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 13;

veselí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „(sich) erfreuen" : „(se) réjouir" : (8x)
să veselescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 7, 32;
să vor veseli *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 31, 11;

te veselêşte *verb imp. 2 sg.* [2] 4, 21;
vă veseliiaţi *verb indicativ imperfect 2 pl.* [1] 50, 10;
veseli *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [2] 2, 17;
veselindu-să iaste *verb indicativ prezent perifrastic 3 sg.* [1] 20, 15;
veseliţi-vă *verb imp. 2 pl.* [1] 31, 7; 31, 7;

veselíe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Fröhlichkeit" : „joie" : (7x)
veselie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 16; 16, 7; 25, 10; 33, 9; 33, 10;
veseliia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 33; [2] 2, 15;

véste : (1507-1508 DERS) : s. f. : „Nachricht" : „nouvelle" : (6x)
vêste *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 20; 6, 26; 15, 8; 18, 22; 48, 34; 51, 8;

vestí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verkünden" : „annoncer" : (18x)
să să vestească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 51, 31;
să vestească *verb conjunctiv prezent 3 pl.* [1] 50, 28;
să vestim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 36, 17; 51, 10;
vei vesti *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 16, 9;
vestească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 11;
vestêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 48, 20;
vestêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 51, 31; 51, 31;
vestind *verb gerunziu* [1] 36, 17;
vestiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 5; 4, 16; 5, 20; 31, 10; 46, 14; 48, 4; 50, 2; 51, 27;

vestitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Bote" : „messager" : (2x)
vestitori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 13;
vestitorilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 27, 2;

véşnic : (c. 1573-1578 PS. SCH. 526) : adj. : „ewig" : „éternel" : (13x)
vêcinic *adj. calificativ gradul pozitiv neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 51, 39;
vêcinică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 22; 18, 16; 20, 17; 23, 40; 23, 40; 25, 9; 25, 12; 31, 3; 32, 40; 50, 5;
vêcinice *adj. calificativ gradul pozitiv fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 6, 16; 18, 15;

viáţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Leben" : „vie" : (8x)
viaţa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 3; [2] 3, 52; 3, 57;
vieţii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 2, 13; 17, 13; 21, 8; 35, 7; 35, 8;

vicleán : (1462-1463 DERS) : adj. : „1. hinterlistig, 2. schlimm" : „1. perfide, 2. méchant" : (6x)
cea vicleană *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. art.* [1] 18, 11;
cei viclêne *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. gen./dat. art.* [1] 11, 8; 13, 10; 16, 11; 18, 12;
viclêne *adj. calificativ gradul pozitiv neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 9, 8;

viclení : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „verraten, hintergehen, überlisten" : „trahir, tromper" : (3x)
ai viclenit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 33;
aţi ficlenit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 42, 20;
aţi viclenit *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 16, 11;

vicleníe : (c. 1551-1558 PS. V. 447) : s. f. : „List, Heimtücke" : „perfidie, ruse" : (1x)
vicleniia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 19;

vicleşúg : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „1. Treulosigkeit, Verrat, 2. List, Heimtücke" : „1. infidélité, 2. perfidie, ruse" : (9x)
vicleşug *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 5, 27; 9, 4; 9, 6; 9, 6;
vicleşugul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 48, 16;
vicleşugului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 4, 4; 9, 7; 44, 22;
vicleşugurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 6, 29;

vidénie → vedenie

víe : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weinberg" : „vigne" : (11x)
o vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 9; [2] 2, 6;
vie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 13; 35, 7; 35, 10;
vie *subst. comun fem. sg. voc. neart.* [1] 48, 32;
vii *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 31, 5; 32, 15;
viia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 12, 10;
viia *subst. comun fem. sg. voc. art.* [1] 2, 21;
viile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 5, 17;

viér : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. m. : „Weinbauer, Winzer" : „viticulteur" : (1x)
viêri *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 13;

vífor : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Sturm, Orkan" : „orage, tempête" : (2x)
viforălor *subst. comun neutru pl. gen./dat. art.* [2] 5, 10;
viforul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 4, 13;

vin : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wein" : „vin" : (17x)
vin *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 13, 12; 13, 12; 23, 9; 35, 2; 35, 5; 35, 5; 35, 6; 35, 8; 35, 24; 40, 10; 40, 12; 48, 33; [2] 2, 12;
vinu *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 35, 6;
vinul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 51, 7;
vinului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 25, 15; 31, 12;

vínă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Schuld, Sünde" : „faute, tort, péché (1x)
vină *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 23;

vínde : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „sich verkaufen" : „se vendre" : (1x)
să va vinde *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 34, 14;

vindecá : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „heilen" : „guérir" : (13x)
mă voiu vindeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 15, 18;
s-au vindecat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 9;
să să vindece *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 19, 11;
să va vindeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 51, 8;
te-ai vindecat *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 30, 11;
va vindeca *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [2] 2, 13;
vindeca *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 6, 14;
vindecat-am *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 51, 9;
vindeca-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 30, 14;
vindecă *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 8, 11;
vindecă *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 14;
voiu vindeca *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 3, 22; 33, 6;

vindecáre : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Heilung" : „guérison" : (8x)
vindecare *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 8, 18; 14, 19; 14, 19; 48, 2;
vindecarea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 22; 30, 14;
vindecării *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 8, 15;
vindecările *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 11;

vis : (1551-1553 ES) : s. n. : „Traum" : „rêve" : (6x)
vis *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 25;
vise *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 23, 31;
visele *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 23, 27; 29, 8;
visul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 23, 28; 23, 28;

visá : (1581-1582 PO) : v. I : „träumen" : „rêver" : (3x)
visat-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [1] 23, 25;
visaţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 29, 8;
visază *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 27, 7;

visteríe → vistierie

vistieríe : (1588 BGL) : s. f. : „1. Schatz, 2. Schatzkammer" : „1. trésor, 2. trésorerie" : (7x)
visteriia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 25;
visteriile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 10, 12; 17, 3; 20, 5; 49, 4; 50, 37;
visteriilor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 51, 13;

vitejí : (1649 MARD.) : v. IV : „tapfer sein" : „être courageux" : (1x)
mă voiu viteji *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 2, 25;

víţă : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Weinstock" : „vigne" : (2x)
viţă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 21;
viţele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 48, 32;

viţél : (1499 DERS / în top. *Viţelu*) : s. m. : „Kalb" : „veau" : (7x)
un viţel *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 31, 18;
viţei *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 52, 17;
viţeii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 23; 5, 17; 46, 21;
viţelul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 34, 18; 46, 15;

viu : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj./s. : „lebendig" : „vivant" : (13x)
celor vii *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 11, 19;
celui viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. gen./dat. art.* [1] 23, 36;
viu *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 2; 5, 2; 12, 16; 16, 13; 16, 14; 22, 24; 23, 7; 23, 8; 38, 16; 44, 26; 46, 18;

vîná : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. I : „jagen" : „chasser" : (7x)
s-au vînat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 51, 41;
să vor vîna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 5, 6;
vînară *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [2] 3, 51;
vînat-am *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 4, 18;
vînînd *verb gerunziu* [2] 3, 51;
vor vîna *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 16, 15; 16, 15;

vînát : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Erjagtes" : „gibier" : (1x)
vînatul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 30, 14;

vînăt : (c. 1665-1672 MS. 4389, 400/1) : s. n. : „dunkelblaues Kleid" : „vêtement bleu foncé" : (1x)
vînăt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 9;

vînătór : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Jäger" : „chasseur" : (1x)
vînători *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 16, 15;

vînt : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Wind" : „vent" : (9x)
vînt *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 2, 24; 5, 13; 13, 24; 14, 6; 18, 17; 51, 1;
vîntul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 22, 22; 49, 31;
vînturi *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 10, 12;

vînturá : (1559-1560 BRATU) : v. I : „worfeln" : „vanner" : (2x)
au vînturat *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 31, 10;
voiu vîntura *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 49, 31;

vîrtós : (1521 NEACŞU) : adj./s. : „kräftig" : „fort, vigoureux" : (3x)
cel vîrtos *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 22; 46, 6;
vîrtoşi *adj. calificativ gradul pozitiv masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 5, 16;

vîrtúte : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Stärke, Kraft, Festigkeit" : „force, vigueur" : (6x)
vîrtute *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 6;
vîrtutea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 22; 15, 10; 49, 15; [2] 1, 15;
vîrtutei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 51, 48;

voi : (înc. sec. XVI PS. H.) : pron. pers. : „ihr" : „vous" : (169x)
v- *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* [1] 2, 7; 7, 12; 29, 7;
vă *pron. pers. 2 pl. ac. neacc.* [1] 18, 6; 27, 7; 27, 8; 27, 12; 42, 10; 42, 11; 50, 12;
vă *pron. pers. 2 pl. dat. neacc.* [1] 7, 8; 7, 22; 29, 11; 51, 3;
voao *pron. pers. 2 pl. dat. acc.* [1] 3, 12; 3, 15; 4, 10; 7, 3; 7, 5; 7, 8; 7, 13; 7, 22; 7, 22; 7, 22; 9, 11; 11, 4; 11, 4; 14, 14; 16, 12; 23, 17; 23, 39; 25, 5; 25, 6; 26, 14; 27, 7; 27, 8; 27, 11; 27, 12; 27, 14; 27, 14; 29, 7; 29, 9; 29, 11; 29, 14; 29, 22; 29, 26; 29, 27; 34, 16; 34, 17; 35, 7; 35, 25; 37, 7; 37, 9; 37, 18; 40, 9; 42, 4; 42, 10; 42, 12; 44, 29;
voi *pron. pers. 2 pl. nom./ac. acc.* [1] 2, 7; 2, 7; 2, 9; 2, 29; 2, 29; 3, 12; 3, 14; 3, 14; 3, 14; 3, 15; 4, 8; 5, 15; 5, 17; 5, 18; 5, 25; 16, 11; 16, 11; 6, 17; 6, 26; 7, 2; 7, 3; 7, 6; 7, 7; 7, 12; 7, 12; 7, 13; 7, 14; 7, 22; 8, 17; 8, 18; 10, 1; 13, 23; 13, 25; 14, 13; 15, 14; 16, 12; 16, 12; 18, 6; 18, 6; 21, 4; 21, 4; 21, 5; 21, 9; 23, 2; 23, 33; 23, 33; 23, 38; 23, 39; 23, 40; 25, 3; 25, 4; 25, 29; 26, 5; 26, 15; 26, 15; 26, 15; 27, 7; 27, 8; 27, 12; 27, 12; 28, 8; 29, 7; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 29, 8; 29, 10; 29, 12; 29, 23; 29, 26; 33, 10; 34, 17; 34, 17; 35, 6; 35, 7; 35, 24; 35, 25; 36, 19; 40, 10; 42, 4; 42, 4; 42, 10; 42, 10; 42, 11; 42, 11; 42, 11; 42, 11; 42, 12; 42, 12; 42, 13; 42, 15; 42, 16; 42, 16; 42, 16; 42, 16; 42, 18; 42, 18; 42, 19; 42, 21; 42, 22; 44, 2; 44, 4; 44, 4; 44, 7; 44, 7; 44, 7; 44, 9; 44, 21; 44, 23; 44, 29; 49, 7; 50, 12; [2] 1, 13;
voi *pron. pers. 2 pl. voc.* [1] 44, 25;

vóie : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Wille" : „volonté" : (4x)
voia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 8, 5; 9, 23;
voile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 14, 14; 23, 26;

voievód : (1478 DERS) : s. m. : „Heerführer, Feldherr" : „commandant" : (3x)

voievozii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 28;
voivozii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 51, 23; 51, 52;

voivód → voievod

vólbură : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Sturmwind, Sturm" : „tourbillon, tempête" : (1x)
volbură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 25, 32;

vólnic : (1581 CORESI, EV. 99) : s. m. : „Edler, freier Mann" : „noble, personne libre" : (4x)
volnic *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 34, 14;
volnici *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 34, 9; 34, 16;
volnicul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 29, 2;

voroví : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „reden" : „parler" : (1x)
au vorovit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 18, 20;

voroávă : (1512-1513 DERS / în top. *Voroveni*) : s. f. : „Wort, Gespräch" : „mot" : (1x)
voroava *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 23, 18; 23, 22;

vóstru, voástră : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „eu(e)r(er)" : „votre" : (137x)
ai voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* [1] 27, 7;
al vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. sg.* [1] 5, 19;
ale voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. pl.* [1] 5, 17; 6, 20; 7, 20; 23, 2; 25, 5;
voastră *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. sg.* [1] 5, 17; 7, 10; 12, 13; 18, 11; 18, 11; 23, 2; 26, 4; 26, 13; 27, 10; 29, 10; 29, 11; 29, 13; 40, 10; 40, 10; 42, 15; 42, 16; 44, 25; 49, 29; 50, 11;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. gen./dat. pl.* [1] 4, 4; 25, 6; 44, 8; 44, 9;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. gen./dat. sg.* [1] 4, 4; 8, 18; 13, 18; 16, 11; 21, 8; 35, 7; 51, 45;
voastre *adj. pron. pos. 2 fem. pl. nom./ac. pl.* [1] 3, 22; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 17; 5, 25; 6, 20; 7, 2; 7, 2; 7, 4; 7, 4; 7, 20; 9, 17; 9, 19; 9, 19; 9, 20; 16, 7; 17, 22; 18, 11; 25, 4; 25, 34; 26, 11; 26, 13; 26, 13; 26, 14; 26, 15; 28, 7; 29, 6; 35, 25; 35, 25; 38, 5; 44, 25; 44, 25; 46, 4; 46, 4; 50, 14;
voastre *adj. pron. pos. 2 neutru pl. gen./dat. pl.* [1] 6, 16; 44, 22;
voastre *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. pl.* [1] 5, 17; 5, 17; 5, 25; 13, 16; 17, 21; 29, 8; 37, 8; 40, 10; 42, 4; 42, 20; 44, 7; 48, 6;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. sg.* [1] 4, 4; 13, 16;
vostru *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. sg.* [1] 31, 6; 42, 4;
vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. gen./dat. sg.* [1] 9, 21;
vostru *adj. pron. pos. 2 neutru pl. nom./ac. sg.* [1] 5, 19; 7, 6; 9, 20; 13, 18; 25, 27; 29, 10; 29, 27; 30, 14; 42, 12; 44, 22;
voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. gen./dat. pl.* [1] 2, 9; 7, 6; 7, 13; 11, 3; 11, 5; 11, 7; 16, 7; 17, 22; 23, 39; 25, 5; 29, 16; 35, 25; 44, 9; 44, 9; 51, 24;
voştri *adj. pron. pos. 2 masc. pl. nom./ac. pl.* [1] 2, 5; 2, 30; 2, 30; 5, 17; 5, 17; 7, 14; 7, 21; 9, 17; 13, 17; 14, 17; 16, 10; 16, 11; 16, 12; 27, 3; 27, 7; 27, 7; 27, 12; 29, 6; 29, 8; 34, 13; 35, 6; 37, 18; 44, 21; 44, 21; 44, 21;

vrájă : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Wahrsagerei" : „divination" : (1x)
vrăji *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 14, 14;

vrájbă : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Feindschaft" : „hostilité" : (1x)
vrajba *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 9, 8;

vrăjí : (1559-1560 BRATU) : v. IV : „verhexen" : „enchanter" : (1x)
vrăjescu *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 27, 7;

vrăjitór : (1559-1560 BRATU) : s. m. : „Magier" : „magicien" : (1x)
vrăjitorii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 29, 8;

vrăjmáş : (1421 DERS) : s. m. : „Feind" : „ennemi" : (36x)
un vrăjmaş *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 2, 4; 2, 5;
vrăjmaş *subst. comun masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 15, 11;
vrăjmaşi *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [2] 1, 3; 2, 17; 4, 12;
vrăjmaşii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 19, 9; 30, 13; 46, 10; 50, 16; [2] 1, 6; 1, 8; 1, 22; 2, 16; 2, 22; 3, 45; 3, 51;
vrăjmaşilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 12, 7; 15, 9; 15, 14; 17, 4; 18, 17; 19, 7; 20, 4; 20, 5; 21, 7; 31, 16; 34, 20; 34, 21;
vrăjmaşul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [2] 1, 10; 1, 17;
vrăjmaşului *subst. comun masc. sg. gen./dat. art.* [1] 30, 12; 44, 30; 44, 30; [2] 2, 3; 2, 7;

vrea : (1521 NEACŞU) : v. II : „wollen" : „vouloir, désirer" : (11x)
au vrut *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 5, 3; 5, 3; 9, 6; 11, 10; 50, 33;
au vrut *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 31, 15;
vei *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 38, 21;
vor *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 13, 10;
vor vrea *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 6, 10; 25, 28;
vrură *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 8, 5;

vrédnic : (1551-1553 ES) : adj. : „verdient, würdig" : „mérité, digne" : (1x)
vrêdnică *adj. calificativ gradul pozitiv fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 14;

vréme : (1522 DERS / în antr. Gavril *Vremeş*) : s. f. : „Zeit" : „temps" : (41x)
vrême *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 19; 25, 8; 29, 26; 30, 7; 35, 18; 48, 7; [2] 1, 16; 1, 22;
vrêmea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 2, 27; 2, 28; 3, 17; 4, 11; 5, 24; 6, 15; 8, 1; 8, 7; 8, 12; 8, 15; 10, 14; 11, 12; 11, 14; 11, 14; 14, 8; 15, 11; 15, 11; 16, 20; 18, 23; 31, 1; 38, 28; 46, 21; 49, 7; 50, 4; 50, 16; 50, 20; 50, 27; 50, 31; 51, 6; 51, 18; [2] 4, 18;
vremile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 8, 7; 50, 26;

vúlpe : (1449 DERS / în antr. *Vulpaş*) : s. f. : „Fuchs" : „renard" : (1x)
vulpi *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [2] 5, 18;

vúltur : (1487 DERS / în top. *Vultureştii*) : s. m. : „Adler" : „aigle" : (5x)
un vultur *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 40;
vulturii *subst. comun masc. pl. nom./ac. art.* [1] 4, 13; [2] 4, 19;
vulturul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 49, 15; 49, 21;

Z

zá : (1509 DERS) : s. f. : „Panzer" : „cuirasse" : (1x)
zalele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 46, 4;

zamfír → safir

zavístie : (c. 1563-1583 COD. VOR.[2]) : s. f. : „Neid, Missgunst" : „envie, jalousie" : (1x)
zavistie *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 48, 39;

zăbávă : (1538 DERS / în antr. *Zăbav*) : s. f. : „Ruhepause" : „répos" : (1x)
zăbava *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 49, 32;

zăboví : (c. 1551-1583 APOST. IORGA, *ap.* SLLF II, 339) : v. IV : „sich aufhalten, verweilen, verzögern" : „demeurer, tarder" : (1x)
zăboviţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 35, 7;

zăcére : (1559-1560 BRATU) : s. f. : „Brutplatz" : „nid" : (1x)
zăcêre *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 10, 21;

zădúf : (1551-1553 ES) : s. n. : „Hitze, Schwüle" : „chaleur étouffante" : (1x)
zăduful *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 17, 8;

zămislíre : (c. 1665-1672 MS. 4389, 537/2) : s. f. : „Empfängnis" : „conception" : (1x)
zămislire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 20, 17;

zăpádă : (1560-1561 CORESI, TE.[2]) : s. f. : „Schnee" : „neige" : (1x)
zăpadă *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 18, 14;

zăpódie : (1425 DERS) : s. f. : „Plateau" : „plateau" : (1x)
zăpódia *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 48, 8;

zăvór : (1649 MARD.) : s. n. : „Riegel" : „verrou" : (3x)
zăvoară *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 49, 30;
zăvoarăle *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 51, 30; [2] 2, 9;

zbicí : (c. 1665-1672 MS. 4389, 9/1) : v. IV : „trocknen" : „sécher" : (1x)
vor zbici *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 8, 2;

zdrobí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „zerbrechen" : „briser, écraser" : (21x)
ai zdrobit *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 20;
am zdrobit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 48, 38;
au zdrobit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 52, 14; 52, 14;
au zdrobit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 4;
să zdrobească *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 9, 20; [2] 1, 16;
să zdrobêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 19, 11;
să zdrobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 14, 17; 23, 9; 48, 20; 48, 25; 51, 8;
va zdrobi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 43, 13;
vei zdrobi *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 19, 10;
vor zdrobi *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 48, 12;
zdrobêşte *verb imp. 2 sg.* [1] 17, 18;
zdrobi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 28, 10; [2] 2, 9;
zdrobiră-se *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 51, 30;
zdrobi-se *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 48, 4;

zdrobíre : (1563 CORESI, PRAXIU 229) : s. f. : „Vernichtung" : „brisement, destruction" : (9x)
zdrobire *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 20; 6, 1; 17, 18; 30, 10; 50, 22; 51, 49;
zdrobirea *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 14;
zdrobirei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 13;
zdrobirii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [2] 2, 11;

zdrobít : (înc. sec. XVI PS. H.) : adj. : „zerdrückt, zerschmettert" : „écrasé, brisé" : (1x)
zdrobit *adj. calificativ gradul pozitiv masc. sg. nom./ac. neart.* [1] 23, 9;

zdrobitúră : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f. : „Bruchstelle" : „brisement" : (5x)
zdrobitura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 10, 18; [2] 3, 47;
zdrobitură *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 14, 17; 48, 3;
zdrobiturile *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 3, 22;

zécelea : (înc. sec. XVI PS. H.) : num. ord. : „zehnte" : „dixième" : (2x)
al zêcilea *num. ord. masc. sg. nom./ac. art.* [1] 39, 2;
a zêcea *num. ord. fem. nom./ac. art.* [1] 52, 25;

zgău : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Gebärmutter, Mutterleib, Schoss" : „matrice, sein" : (4x)
zgău *subst. comun neutru sg. nom./ac. neart.* [1] 1, 5; 20, 18;
zgăul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 20, 17; 20, 17;

zi : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. f./adv. : „Tag" : „jour, temps" : (138x)
zi *subst. comun fem. sg. nom./ac. neart.* [1] 4, 9; 7, 23; 17, 18; 31, 6; 36, 6; 37, 20; 46, 10; 52, 27; 52, 27; [2] 1, 22;
zile *subst. comun fem. pl. nom./ac. neart.* [1] 2, 32; 5, 18; 6, 11; 7, 30; 9, 24; 13, 6; 16, 13; 19, 6; 23, 5; 23, 7; 28, 3; 30, 3; 31, 27; 31, 31; 31, 39; 32, 14; 35, 7; 37, 15; 42, 7; 48, 12; 49, 2; 51, 47; [2] 5, 20;
zilei *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 31, 37; 36, 30;
zilele *subst. comun fem. pl. nom./ac. art.* [1] 1, 2; 1, 3; 3, 6; 3, 16; 3, 17; 3, 18; 16, 7; 16, 18; 20, 18; 23, 6; 25, 34; 26, 18; 30, 20; 31, 19; 31, 29; 31, 33; 31, 38; 32, 39; 35, 1; 35, 7; 35, 8; 35, 19; 36, 1; 39, 2; 50, 4; 50, 20; 52, 27; [2] 1, 8; 1, 8; 2, 17; 4, 18; 5, 21;
zilelor *subst. comun fem. pl. gen./dat. art.* [1] 17, 11; 23, 20;
zilii *subst. comun fem. sg. gen./dat. art.* [1] 6, 4;
zio *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 17, 21; 47, 4;
zioa *adv. de timp* [1] 7, 24; 9, 1; 14, 17; [2] 2, 18;
zioa *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 1, 18; 3, 24; 6, 4; 7, 21; 7, 23; 11, 3; 11, 5; 11, 7; 11, 7; 12, 3; 15, 9; 17, 16; 17, 17; 17, 22; 17, 22; 17, 24; 17, 24; 17, 27; 17, 27; 18, 17; 20, 7; 20, 8; 20, 14; 20, 14; 25, 3; 25, 33; 30, 7; 30, 8; 31, 32; 32, 20; 32, 20; 32, 31; 32, 31; 34, 13; 36, 1; 36, 1; 39, 7; 41, 4; 44, 6; 44, 10; 44, 22; 46, 10; 46, 21; 48, 16; 48, 41; 49, 21; 50, 27; 50, 31; 51, 2; 52, 9; 52, 27; [2] 1, 14; 2, 1; 2, 7; 2, 16; 2, 21; 2, 22; 2, 22; 3, 3; 3, 14; 3, 56; 3, 61;

zíce : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. III : „sagen" : „dire" : (528x)
ai zis *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 2, 20; 22, 21; 45, 3;
am zis *verb indicativ perfect compus 1 pl.* [2] 4, 20;
am zis *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 3, 7; 35, 11; [2] 2,

12;
aţi zis *verb indicativ perfect compus 2 pl.* [1] 7, 9; 23, 38; 29, 15;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 2, 27; 5, 24; 12, 4;
au zis *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 2, 31; 27, 3; 28, 14; 28, 14; 29, 4; 29, 10; 29, 27; 32, 28; 33, 4; 36, 29; 38, 2; 39, 6; 45, 4; 49, 10; [2] 3, 35; 3, 36;
a zice *verb infinitiv prezent* [1] 27, 3; 44, 26;
e zicînd *verb indicativ prezent perifrastic 3 sg.* [1] 8, 11;
să zică *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 30, 1; 51, 54;
să ziceţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 10, 10;
vei zice *verb viitor 1 indicativ 2 sg.* [1] 5, 19; 13, 22; 22, 1; 25, 30; 34, 2; 36, 29;
veţi zice *verb viitor 1 indicativ 2 pl.* [1] 5, 19; 23, 38; 23, 38;
vor zice *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 7, 30; 13, 12; 15, 2; 16, 9; 16, 13; 22, 9; 23, 34; 31, 29; 38, 25;
zi *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 17; 18, 11; 28, 13; 35, 12; 39, 6; 48, 19;
zic *verb indicativ prezent 3 pl.* [1] 5, 2; 11, 21; 14, 13; 14, 15; 17, 15; 21, 13; 27, 7; 33, 10;
zice *verb imp. 2 sg.* [1] 1, 7;
zice *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 1, 8; 1, 15; 1, 17; 1, 19; 2, 1; 2, 2; 2, 3; 2, 5; 2, 9; 2, 12; 2, 17; 2, 19; 2, 19; 2, 22; 2, 29; 2, 31; 3, 1; 3, 12; 3, 12; 3, 13; 3, 14; 3, 16; 3, 20; 4, 1; 4, 3; 4, 9; 4, 17; 4, 27; 5, 1; 5, 9; 5, 11; 5, 14; 5, 15; 5, 18; 5, 22; 5, 29; 6, 6; 6, 9; 6, 12; 6, 15; 6, 16; 6, 21; 6, 22; 7, 2; 7, 10; 7, 18; 7, 19; 7, 20; 7, 28; 7, 30; 8, 1; 8, 4; 8, 12; 8, 13; 9, 3; 9, 6; 9, 7; 9, 9; 9, 14; 9, 16; 9, 22; 9, 23; 9, 24; 10, 2; 10, 16; 11, 3; 11, 11; 11, 21; 11, 22; 12, 14; 12, 17; 13, 1; 13, 9; 13, 13; 13, 14; 13, 25; 14, 10; 14, 15; 15, 2; 15, 3; 15, 6; 15, 9; 15, 19; 15, 21; 16, 1; 16, 2; 16, 4; 16, 4; 16, 7; 16, 10; 16, 13; 16, 15; 17, 5; 17, 19; 17, 21; 17, 24; 18, 13; 19, 1; 19, 2; 19, 6; 19, 11; 19, 12; 19, 15; 20, 4; 21, 4; 21, 7; 21, 8; 21, 10; 21, 11; 22, 1; 22, 3; 22, 5; 22, 6; 22, 11; 22, 16; 22, 18; 22, 24; 23, 2; 23, 4; 23, 5; 23, 7; 23, 12; 23, 15; 23, 16; 23, 23; 23, 24; 23, 28; 23, 29; 23, 29; 23, 33; 23, 38; 24, 5; 24, 8; 25, 8; 25, 12; 25, 27; 25, 31; 25, 32; 26, 18; 27, 12; 28, 2; 28, 11; 29, 18; 29, 26; 30, 3; 30, 14; 30, 15; 30, 18; 31, 20; 31, 27; 31, 28; 31, 31; 31, 32; 31, 33; 31, 35; 31, 36; 31, 38; 31, 39; 33, 10; 34, 4; 34, 22; 35, 12; 37, 6; 39, 8; 42, 11; 44, 2; 45, 5; 46, 5; 46, 18; 46, 23; 46, 27; 47, 1; 48, 12; 48, 35; 48, 38; 49, 2; 49, 6; 49, 12; 49, 25; 50, 18; 50, 20; 50, 21; 50, 21; 50, 31; 50, 33; 51, 1; 51, 24; 51, 26; 51, 33; 51, 36; 51, 39; 51, 47; 51, 48; 51, 52; 51, 53;
zicea *verb indicativ imperfect 3 pl.* [1] 38, 22;
ziceţi *verb imp. 2 pl.* [1] 4, 5; 4, 5; 13, 18; 31, 7; 31, 10; 46, 14; 48, 17; 50, 2; [2] 4, 15;
ziceţi *verb indicativ prezent 2 pl.* [1] 33, 10; 42, 13;
zice-vor *verb viitor 1 indicativ 3 pl.* [1] 4, 11;
zici *verb indicativ prezent 2 sg.* [1] 32, 25; 32, 36; 32, 43; 40, 16; 49, 4;
zicînd *verb gerunziu* [1] 1, 4; 1, 11; 1, 13; 2, 36; 4, 10; 6, 14; 7, 3; 7, 22; 8, 6; 11, 1; 11, 3; 11, 6; 11, 7; 11, 19; 13, 3; 13, 8; 18, 1; 18, 5; 20, 15; 21, 1; 23, 25; 23, 33; 23, 38; 24, 4; 25, 2; 25, 3; 26, 8; 26, 9; 26, 12; 26, 18; 27, 10; 27, 13; 27, 14; 28, 1; 28, 11; 28, 12; 28, 13; 29, 3; 29, 17; 29, 23; 29, 25; 29, 25; 30, 2; 31, 34; 32, 3; 32, 3; 32, 6; 32, 7; 32, 13; 32, 16; 32, 26; 33, 1; 34, 1; 34, 12; 34, 13; 35, 1; 35, 6; 35, 12; 35, 25; 36, 1; 36, 5; 36, 14; 36, 17; 36, 27; 36, 29; 36, 29; 37, 3; 37, 5; 37, 8; 37, 12; 37, 18; 38, 1; 38, 10; 38, 16; 39, 5; 40, 9; 42, 20; 43, 1; 43, 2; 43, 2; 43, 8; 44, 1; 44, 4; 44, 15; 44, 20; 44, 25;
zicu *verb indicativ prezent 1 sg.* [1] 23, 17; 28, 7; 38, 20;
zisără *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 36, 15; 36, 16; 36, 19;
zise *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 1, 7; 1, 9; 1, 12; 1, 13; 1, 14; 2, 1; 2, 25; 3, 6; 3, 11; 9, 12; 11, 6; 11, 9; 13, 6; 14, 11; 14, 14; 15, 1; 19, 14; 20, 3; 21, 3; 24, 3; 25, 15; 25, 28; 26, 2; 26, 4; 26, 12; 26, 18; 27, 1; 27, 6; 27, 13; 27, 15; 27, 16; 28, 1; 28, 5; 28, 6; 28, 11; 28, 15; 28, 16; 29, 8; 29, 16; 29, 20; 30, 2; 30, 3; 30, 5; 30, 8; 30, 10; 31, 1; 31, 2; 31, 7; 31, 15; 31, 15; 31, 23; 31, 37; 32, 3; 32, 8; 32, 14; 32, 15; 32, 36; 32, 42; 33, 2; 33, 11; 33, 12; 33, 13; 34, 2; 34, 2; 34, 5; 34, 13; 34, 17; 35, 17; 35, 18; 36, 18; 36, 30; 37, 8; 37, 13; 37, 16; 37, 17; 38, 2; 38, 5; 38, 8; 38, 12; 38, 14; 38, 15; 38, 17; 38, 17; 38, 19; 38, 20; 38, 24; 40, 2; 40, 14; 40, 16; 41, 6; 42, 4; 42, 9; 42, 9; 42, 15; 42, 18; 43, 2; 43, 10; 44, 7; 44, 11; 44, 20; 44, 24; 44, 25; 44, 26; 44, 30; 45, 2; 46, 8; 48, 1; 48, 8; 48, 40; 49, 1; 49, 5; 49, 17; 49, 27; 49, 31; 50, 30; 50, 40; 51, 56; [2] 1, 1; 3, 24;
ziseră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 2, 6; 2, 8; 5, 12; 6, 16; 6, 17; 18, 12; 18, 18; 26, 11; 26, 16; 26, 17; 35, 6; 38, 4; 40, 13; 41, 8; 42, 2; 42, 5; 50, 16; [2] 2, 16;
zisu-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [2] 3, 56;
ziş *verb indicativ perfect simplu 1 sg.* [1] 1, 6; 1, 11; 1, 13; 3, 19; 3, 19; 4, 10; 5, 4; 10, 18; 11, 5; 14, 13; 20, 9; 24, 3; 35, 5; [2] 3, 18; 3, 53;
zişi *verb indicativ perfect simplu 2 sg.* [1] 2, 35; 45, 4;

zid : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. n. : „Mauer" : „mur" : (17x)
un zid *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 15, 20;
un zidu *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 1, 18;
zidul *subst. comun neutru sg. nom./ac. art.* [1] 49, 26; 50, 15; 51, 53; 52, 12; [2] 2, 7; 2, 8; 2, 8;
zidului *subst. comun neutru sg. gen./dat. art.* [1] 21, 4; 52, 5; 52, 5; [2] 2, 8;
ziduri *subst. comun neutru pl. nom./ac. neart.* [1] 4, 5;
zidurile *subst. comun neutru pl. nom./ac. art.* [1] 1, 15; 51, 12; [2] 2, 18;
zidí : (înc. sec. XVI PS. H.) : v. IV : „1. bauen, erbauen, 2. schaffen" : „1. construire, bâtir, 2. créer" : (29x)
am zidit *verb indicativ perfect compus 1 sg.* [1] 45, 4;
au zidit *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 7, 29; 19, 5;
au zidit *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [1] 10, 15; 31, 22; 51, 19;
au ziditu *verb indicativ perfect compus 3 pl.* [1] 32, 31;
a zidi *verb infinitiv prezent* [1] 1, 10; 31, 28;
să să zideascâ *verb conjunctiv prezent 3 sg.* [1] 18, 9;
să va zidi *verb viitor 1 indicativ 3 sg.* [1] 12, 16; 30, 15; 31, 39;
să zidim *verb conjunctiv prezent 1 pl.* [1] 35, 9;
să zidiţi *verb conjunctiv prezent 2 pl.* [1] 35, 7;
te vei zidi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 31, 4;
voiu zidi *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 24, 6; 31, 4; 33, 7;
zidêşte *verb indicativ prezent 3 sg.* [1] 22, 13;
zidi *verb indicativ perfect simplu 3 sg.* [1] 52, 2; [2] 3, 5; 3, 7;
zidiră *verb indicativ perfect simplu 3 pl.* [1] 32, 35;
zidi-voiu *verb viitor 1 indicativ 1 sg.* [1] 42, 10;
zidit-ai *verb indicativ perfect compus 2 sg.* [1] 22, 14;
zidit-au *verb indicativ perfect compus 3 sg.* [2] 3, 9;

zidiţi *verb imp. 2 pl.* [1] 29, 5; 29, 23;

zlătár : (1451 DERS / în antr. Vlad *Zlătărescul*) : s. m. : „Goldschmied" : „orfèvre" : (4x)
zlătariul *subst. comun masc. sg. nom./ac. art.* [1] 6, 29; 10, 13; 51, 17;
zlătarilor *subst. comun masc. pl. gen./dat. art.* [1] 10, 9;

zmúlge → smulge

zmúlgere → smulgere

zori : (înc. sec. XVI PS. H.) : s. m. : „Tagesanbruch" : „lever du jour, aube" : (1x)
zori *subst. comun masc. pl. nom./ac. neart.* [1] 35, 14;

zvîrlitúră : (c. 1665-1672 MS. 4389, 843/1) : s. f. : „Geschoß" : „projectile" : (1x)
zvîrlitura *subst. comun fem. sg. nom./ac. art.* [1] 50, 9;

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

A. Bibliografia indicelui de cuvinte şi forme

AA = *Analele Academiei Române*. Academia Română, Bucureşti, Anul I (1867) ş.u.

AIIN = *Anuarul Institutului de Istorie Națională*. Publicat de Alexandru Lapedatu şi Ioan Lupaş. Anul I (1921-1922). Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj, 1922-1945.

AL = *Anuarul de lingvistică şi istorie literară*, Iaşi, 1964 ş.u.; vezi TIKTIN.

ANON. CAR. = *Anonymus Caransebesiensis...* [Mihai Halici (tatăl), *Dictionarium Valachico-Latinum*, vechi glosar român-latin, c. 1650]. Publicat de Grigore Creţu în revista „Tinerimea română", noua serie, publicaţiune a Societăţii Literare cu acelaşi nume, sub direcţiunea lui Gregorie G. Tocilescu. Tipografia Corpului Didactic, Bucureşti, vol. I (1898), fasc. III, p. 326-380.

ANON. CAR.[2] = *Dictionarium Valachico-Latinum. Primul dicţionar al limbii române*, [c. 1650]. Studiu introductiv, ediţie, indici şi glosar de Gh. Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.

APOST. IORGA = *Apostolul Iorga* [c. 1551-1583]. În G. Mihăilă, *Observaţii asupra manuscrisului slavo-român al popii Bratul (1559-1560)*, în Ion Gheţie *et al.* (ed.), *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1972, p. 301-345.

ARH. II = *Arhiva Societăţii Ştiinţifice şi Literare din Iaşi*. Anul II (1890-1891). Editura Societăţii Ştiinţifice şi Literare, Iaşi, 1891.

BGL = Damian P. Bogdan, *Glosarul cuvintelor româneşti din documentele slavo-române*. Tipografia „Cărţilor Bisericeşti", Bucureşti, 1946 (Institutul de Studii şi Cercetări Balcanice. Seria filologică, nr. 1).

BIBLIA 1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărită întîia oară la 1688, în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti. Retipărită după 300 de ani, în facsimil şi transcriere, cu aprobarea Sfîntului Sinod şi cu binecuvîntarea Prea fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

BRATU = *Codicele popii Bratul (1559-1560)*. Grafie şi fonetică, morfologia, vocabularul, textul facsimilat, indice de cuvinte şi forme româneşti de C. Dimitriu. Casa Editorială „Demiurg", Iaşi, 2006.

BRV = *Bibliografia românească veche (1508-1830)*. Vol. I, II, III/1-2 (Ed. Ioan Bianu şi Nerva Hodoş), Bucureşti, 1903-1912. Vol. III/3-8, IV (Ed. Ioan Bianu şi Dan Simonescu), Bucureşti, 1936-1944.

CATEH. CALV. = *Catehismul Calvinesc impus clerului şi poporului român sub domnia principilor Georgiu Rákoczy I şi II*, 1656. Ediţie de George Barițiu. Tipografia lui W. Krafft, Sibiiu, 1879.

CAZ. DEALU = *Evanghelie învăţătoare* [...], Monastirea Dealu, 1644.

CAZ. GOV. = *Evanghelie învăţătoare (Govora, 1642)*. Ediţie, studiu introductiv, note şi glosar de Alin-Mihai Gherman. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2011.

CCR = Timotei Cipariu, *Crestomatia sau Analecte literarie din cărţile mai vechi şi nouă româneşti tipărite şi manuscrise, începînd de la secolul XVI pînă la al XIX, cu notiția literaria*, Blasiu, 1858.

CHEIA ÎNȚ. = *Cheia înțelesului*, scoasă pre limba rumânească de Varlaam, mitropolitul Ungrovlahiei [...], Bucureşti, 1678. În Ioannykij Haleatovskyj, *Cheia înțelesului*. Ediţie, indice de nume şi glosar de Rodica Popescu. Prefaţă de Alexandru Mareş. Libra, Bucureşti, 2000.

COD. ST. = *Codex Sturdzanus* [c. 1580-1619]. Studiu filologic, studiu lingvistic, ediţie de text şi indice de cuvinte de Gheorghe Chivu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993.

COD. VOR.[2] = *Codicele voroneţean* [c. 1563-1583]. Ediţie critică, studiu filologic şi studiu lingvistic de Mariana Costinescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1981.

CORESI, CAZ. = Coresi, *Cazania* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheţie. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998.

CORESI, EV. = Coresi, *Cartea ce să cheamă Evanghelie cu învățătură* [*Cazania a II-a*], Braşov, 1581. În Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură (1581)*. Publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici. Vol. I: *Textul*. Atelierele Grafice Socec & Co., Societate Anonimă, Bucureşti, 1914.

CORESI, ÎC. = *Întrebare creştinească*, [tipărită de] diaconul Coresi şi Tudor diacul, Braşov [c. 1559-1560]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

CORESI, LIT. = *Liturghierul lui Coresi*, [1570]. Text stabilit, studiu introductiv şi indice de Al. Mareş. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969.

CORESI, MOLIT. = Coresi, *Molitevnic rumânesc* [c. 1564]. În Coresi, *Tâlcul evangheliilor şi Molitevnic rumânesc*. Ediţie critică de Vladimir Drimba, cu un studiu introductiv de Ion Gheţie. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, p. 189-211.

CORESI, PRAXIU = Coresi, *Lucrul apostolesc* sau *Praxiul*, Braşov, 1563. În *Texte de limbă din secolul al XVI-lea*, reproduse în facsimile de I. Bianu. IV. *Lucrul apostolesc – Apostolul*, tipărit de diaconul Coresi la Braşov, la anul 1653. Tiparul „Cultura Naţională", Bucureşti, 1930.

CORESI, PRAV. = Coresi, *Pravila*, Braşov [c. 1560-1562]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 129-257.

CORESI, PS. = Coresi, *Psaltirea slavo-română (1577) în comparaţie cu psaltirile coresiene din 1570 şi din 1589*. Text stabilit, introducere şi indice de Stela Toma. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1976.

CORESI, TE.[2] = *Tetraevanghelul tipărit de Coresi. Braşov, 1560-1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Măniceşti, 1574*. Ediţie alcătuită de Florica Dimitrescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1963.

COSTIN, L. = Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei* [a. 1675]. În *Opere*. Ediţie critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, [Bucureşti], 1958.

COSTIN, N. = Miron Costin, *De neamul moldovenilor* [c. 1675]. În *Opere*. Ediţie critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, [Bucureşti], 1958.

CREST. = *Crestomaţie de literatură română veche*. Vol. I. Coord. I. C. Chiţimia şi Stela Toma. Cuvînt înainte de prof. dr. doc. Zoe Dumitrescu Buşulenga. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984.

DA = (Academia Română) *Dicţionarul limbii române*. Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I. Partea I: *A – B*. Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, Bucureşti, 1913; Tomul I. Partea II: *C*. Tipografia Ziarului „Universul", Bucureşti, 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I: *D – de*. Universul, Întreprindere Industrială a Statului, Bucureşti, 1949; [Fascicula II: *de – deştina*; şpalt, 1948]; Tomul II. Partea I: *F – I*. Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, Bucureşti, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I: *J – lacustru*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II: *Ladă – lepădat*. Tipografia Ziarului

„Universul" S. A., Bucureşti, 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III: *Lepăda – lojniță*. Tipografia Ziarului „Universul" S. A., Bucureşti, 1948.

DERS = *Dicţionarul elementelor româneşti din documentele slavo-române: 1374-1600*. Redactor responsabil Gh. Bolocan. Editura Academiei, Bucureşti, 1981.

DIR = *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI-lea*. Text stabilit şi indice de Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu, Magdalena Ioniță, Alexandru Mareş şi Alexandra Roman-Moraru, introducere de Alexandru Mareş. Editura Academiei, Bucureşti, 1979.

DIRA = *Documente privind istoria României. A. Moldova*. Editura Academiei Române, Bucureşti. Veacul XVI, vol. IV (1591-1600): 1952; Veacul XVII, vol. I-V: 1953-1957.

DIRB = *Documente privind istoria României. B. Țara Românească*. Veacul XVII, vol. I-IV. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1951-1954.

DLR = *Dicționarul limbii române*. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Din anul 2000, redactori responsabili: acad. Marius Sala şi acad. Gheorghe Mihăilă. Editura Academiei, Bucureşti. Tomul I. Partea a 3-a, a 4-a, a 5-a, a 6-a: Litera *D*, 2006-2008; Tomul IV. Litera *L*: 2008; Tomul V. Litera *L*: 2008; Tomul VI. Litera *M*: 1965-1968; Tomul VII. Partea I. Litera *N*: 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera *O*: 1969; Tomul VIII. Litera *P*: 1972-1984; Tomul IX. Litera *R*: 1975; Tomul X. Litera *S*: 1986-1994; Tomul XI. Partea 1. Litera *Ş*: 1978; Tomul XI. Partea a 2-a şi a 3-a. Litera *T*: 1982-1983; Tomul XII. Partea I. Litera *Ț*: 1994; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera *U*: 2002; Tomul XIII. Partea I şi a 2-a şi a 3-a. Litera *V* şi literele *W*, *X*, *Y*: 1997-2005; Tomul XIV. Litera *Z*: 2000.

DLRV = G. Mihăilă, *Dicționar al limbii române vechi (sfîrşitul sec. X – începutul sec. XVI)*. Editura Enciclopedică Română, Bucureşti, 1974.

DOR = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*. Editura Academiei, Bucureşti, 1963.

DOS. LIT.[2] = Dosoftei, *Dumnezăiasca Liturghie (1679)*. Ediție critică de N. A. Ursu. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1980.

DOS. MOLIT. = Dosoftei, *Molitvenic de-nțăles* [...]. *Trebnic*, Tiparnița Sfintei Mitropolii, Iaşi, 7189 [1681].

DOS. PAR. = Dosoftei, *Parimiile preste an. Iaşi, 1683*. Ediție critică, introducere, note asupra ediției şi glosar de Mădălina Ungureanu. Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012.

DOS. PS. SLAV.-R. = Dosoftei, *Psaltirea de-nțăles*, [1680], Text stabilit şi studiu lingvistic de Mihaela Cobzaru. Casa Editorială „Demiurg", Iaşi, 2007.

DOS. PS. V. = Dosoftei, *Psaltirea în versuri, 1673*. Ediție critică de N. A. Ursu, cu un cuvînt înainte de Înalt Prea Sfințitul Iustin Moisescu, Arhiepiscop al Iaşilor şi Mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1974.

DOS. VS. = Mitropolitul Dosoftei, *Viața şi petrîcerea svinților*, Iaşi, 1682.

DR = *Dacoromania*. Buletinul Muzeului Limbii Române, condus de Sextil Puşcariu. Cluj, Anul I (1920-1921) ş. u.; [vol. X] Comitetul de redacție: G. Giuglea, Şt. Paşcu, E. Petrovici, Al. Procopovici, S. Puşcariu; [vol. XI] Directori: Şt. Paşca şi E. Petrovici.

DRĂGANU = Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX-XIV, pe baza toponimiei şi a onomasticei*. Imprimeria Națională, Bucureşti, 1933 (Academia Română. Studii şi cercetări, XXI).

DRH = M. Berza *et al.*, *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*. Comitet de coordonare: Ştefan Pascu, Ştefan Ştefănescu, Alexandru Elian, Damaschin Mioc, Ioan Caproşu, Constantin Cihodaru, Aurel Răduțiu, Leon Şimanschi. Editura Academiei, Bucureşti, 1969-1974. Volumul I (1384-1448) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproşu, Leon Simanschi, Andrei Oțetea]: 1975; volumul II (1449-1486) [volum întocmit de Leon

Simanschi, Georgeta Ignat, Dumitru Agache]: 1976; volumul III (1487-1504) [volum întocmit de Constantin Cihodaru, Ioan Caproşu, Nistor Ciocan]: 1980; volumul VI (1546-1570) [volum întocmit de Ioan Caproşu]: 2008; volumul XIX (1626-1628) [volum întocmit de Haralambie Chirca]: 1969; volumul XXIII (1635-1636) [volum întocmit de Leon Şimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat şi Dumitru Agache]: 1969. *B. Ţara Românească*. Editura Academiei, Bucureşti, 1965-1974. Volumul I (1247-1500) [volum întocmit de P. P. Panaitescu şi Damaschin Mioc]: 1966; volumul III (1526-1535) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1975; volumul XXI (1626-1627) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1965; volumul XXIII (1630-1632) [volum întocmit de Damaschin Mioc]: 1969; volumul XXIV (1633-1634) [volum întocmit de Damaschin Mioc, Saşa Caracas, Constantin Bălan]: 1974. *C. Transilvania*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-2006. Volumul X (1351-1355) [volum întocmit de Ştefan Pascu]: 1977. *D. Relaţii între Ţările Române*. Editura Academiei, Bucureşti, 1977-. Volumul I (1222-1456) [volum întocmit de Ştefan Pascu, Constantin Cihodaru, Konrad G. Gündisch]: 1977.

ES = *Evangheliarul slavo-român de la Sibiu*, *1551-1553*. Studiu introductiv filologic de acad. Emil Petrovici. Studiu introductiv istoric de L. Demény. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

EUSTR. PRAV. = Eustratie, *Pravila aleasă* [Manuscris din 1632, Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, cota 41].

FL. DAR. = *Floarea darurilor* [Manuscris din 1680; Biblioteca Academiei Române, cota 1436, ap. DLR].

FRAG. TOD. = *Fragmentul Todorescu* [c. 1575]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982, p. 261-364.

GCR = M. Gaster, *Chrestomaţie română*. Texte tipărite şi manuscrise (sec. XVI-XIX), dialectale şi populare, cu o introducere, gramatică şi un glosar româno-francez... Vol. I: *Introducere*, *gramatică*, *texte (1550-1710)*. Vol. II: *Texte (1710-1830)*. *Dialectologie*, *literatură populară*, *glosar*. F. A. Brockhaus – Socec & Co., Leipzig – Bucureşti, 1891.

GD = Ion Gheţie, Al. Mareş, *Graiurile dacoromâne în secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1974.

GHEŢIE = Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

GLRV = Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*. Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2009.

G. LEX. = Mihai Alin Gherman, *Primele lexicoane româneşti*, [Ms. Cluj]; vezi TIKTIN.

GLOS. AC. = A. T. Laurian, I. C. Massim, *Glossariu*. Anhang zu *Dicţionarul Limbei Române* (Dicţionarul Academiei) I-II, Bucureşti, 1871-1877.

GLOS. B. = *Glosele Bogdan* [c. 1516-1636]. În Ion Gheţie (coord.), *Texte româneşti din secolul al XVI-lea: Catehismul lui Coresi*, *Pravila lui Coresi*, *Fragmentul Todorescu*, *Glosele Bogdan*. Ediţii critice de Emanuela Buză, Gheorghe Chivu, Magdalena Georgescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1982.

H² = B. Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae. Dicţionarul limbei istorice şi poporane a românilor*. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Grigore Brâncuş. Editura Minerva, Bucureşti, 1976.

HC = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Typografia Societatii Academice Romane (Laboratorii Romani), Bucureşti. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleografico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu, cu observaţiuni filologice de Hugo Schuchard, 1878. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI, în legătură cu literatura poporană cea nescrisă*, 1879. Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I: *Principie de linguistica*, 1881.

HC² = B. Petriceicu-Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*. Tomul I. *Limba română vorbită între 1550-1600*. Studiu paleo-grafico-linguistic de B. Petriceicu Hasdeu [...]. Tomul II. *Cărţile poporane ale românilor în secolul XVI*...; Tomul III. *Istoria limbei române*. Partea I: *Principie de linguistică*. Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de G. Mihăilă. Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983-1987.

HERODOT = Herodot, *Istorii*, 1668-1670 [copie din 1801]. Ediţie îngrijită de Liviu Onu şi Lucia Şapcaliu, prefaţă, studiu filologic, note şi glosar de Liviu Onu, indice de Lucia Şapcaliu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

IEUD = *Manuscrisul de la Ieud*: *1621-1633*. Text stabilit, studiu filologic, studiu de limbă şi indice de Mirela Teodorescu şi Ion Gheţie. Editura Academiei, Bucureşti, 1977.

IORGA, S.D. I-XXXI = N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*. Vol. I-XXXI. Editura Minerva, Bucureşti, 1901-1916.

IORGA, LB. = N. Iorga, *În legătură cu Biblia de la 1688 şi Biblia de la 1667 a lui Nicolae Milescu*. În „Analele Academiei Române", Memoriile secţiunii istorie, 1, II, t. XXXVIII, 1915-1916.

ÎNDR. = *Îndreptarea legii* (Pravila lui Matei Basarab), Tîrgovişte, 1652. În *Îndreptarea legii – 1652*. Ediţie de acad. Andrei Rădulescu *et al.* Editura Academiei Române, Bucureşti, 1962.

ÎNV. = *Învăţături preste toate zilele*, Cîmpulung, 1642 (şi în GCR I).

ÎNV.[2] = *Învăţături preste toate zilele (1642)*. Vol. I-II. Ediţie de W. van Eeden. Rodopi, Amsterdam, 1985.

LDSR = Lucia Djamo-Diaconiţă, *Limba documentelor slavo-române emise în Ţara Românească în sec. XIV-XV*. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

MARD. = Mardarie Cozianul, *Lexicon slavo-românesc şi tâlcuirea numelor din 1649*. Publicate cu un studiu, note şi indicele cuvintelor româneşti de Grigorie Creţu. Cu mai multe facsimile. Ediţiunea Academiei Române, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1900.

MĂRG. = Ioan Zlataust, *Mărgăritare, adică cuvinte de multe feliuri*, Bucureşti, 1691.

MDA = *Micul dicţionar academic*. 4 Vol. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti". Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2003.

MOXA = Mihail Moxa, *Cronica universală* [1620]. Ediţie critică, însoţită de izvoare, studiu introductiv, note şi indici de G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1989.

MS. 4389 = Biblioteca Academiei Române, *Manuscrisul românesc nr. 4389* [c. 1665-1672]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă şi latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MS. 45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

NEAGOE = *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* [1654]. Text ales şi stabilit de Florica Moisil şi Dan Zamfirescu, cu o nouă traducere a originalului slavon de G. Mihăilă. Studiu introductiv şi note de Dan Zamfirescu şi G. Mihăilă. Editura Minerva, Bucureşti, 1970.

NEACŞU = Stela Toma, *Scrisoarea lui Neacşu* [1521]. În *Crestomaţie de literatură română veche*. Vol. I. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 32-33.

NTB = *Noul Testament sau Împăcarea cu Leagea Noao a lui Iisus Hristos Domnului nostru*, izvodit cu mare socotinţă den izvod grecescu şi slavonescu pren limbă rumânească [...], Bălgrad, 1648 [Ediţie modernă: Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Alba Iuliei, 1988].

ORIG. SCR. = Ion Gheţie, Al. Mareş, *Originile scrisului în limba română*. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985.

PO = *Palia de la Orăştie*, *1581-1582*. Text, facsimile, indice, ediţie îngrijită de Viorica Pamfil. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1968.

PARACLIS = *Cea mai veche carte rákóczyană* [1639]. Ediţie de N. Drăganu. În „Anuarul Institutului de Istorie Naţională", publicat de Alex. Lapedatu şi Ioan Lupaş. Institutul de Arte Grafice „Ardealul", Cluj. Anul I (1921-1922), p. 161-278.

PRAV. GOV. = *Pravila dela Govora. Pravila bisericească numită Cea mică*, tipărită mai întîiu la 1640, în Mănăstirea Govora. Publicată acumu în transcripţiune cu litere latine de Academia Română. Tipografia Academiei Române, Bucureşti, 1884.

PRAV. MOLD. = *Pravila Moldovei din vremea lui Vasile Lupu*, Iaşi, [1646], însoţită: 1. de izvoarele sale, 2. de varianta sa muntenească intrupatâ în *Îndreptarea legii a lui Matei Basarab*, de S. G. Longinescu, 3. de tălmăcirea sa în franţuzeşte de A. Patrognet (Vol. I din *Legi vechi româneşti şi izvoarele lor*). Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", Bucureşti, 1912.

PRL = *Pravila ritorului Lucaci*, Putna, [1581]. Text stabilit, sudiu introductiv şi indice de Ion Rizescu. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1971.

PSALT. = *Psaltirea scheiană comparată cu celelalte psaltiri din sec. XVI şi XVII traduse din slavoneşte*, [1573-1578]. Ediţiune critică de I. A. Candrea. Vol. I: *Introducere*. Vol. II: *Textul şi glosarele*. Atelierele grafice Socec & Co., Bucureşti, 1916. (Comisia istorică a României). [Pentru variantele paralele citate se folosesc abrevierile editorului].

PS. B. = *Psaltirea ce să zice Cântarea a fericitului proroc şi împărat David* [*Psaltirea de la Alba Iulia*, *1651*, tipărită acum 350 de ani sub păstorirea lui Simion Ştefan, Mitropolitul Ardealului, şi văzând acum din nou lumina tiparului cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţitului Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei. Ediţie de Mihai Moraru, Alexandra Moraru, Alin Mihai Gherman. Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2001].

PS. H. = *Psaltirea Hurmuzachi* [înc. sec. XVI]. Vol. I-II. Studiu filologic, studiu lingvistic şi ediţie de Ion Gheţie şi Mirela Teodorescu, indice de cuvinte de Rovena Şenchi. Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005.

PS. SCH. = *Psaltirea Scheiană. Ms. 449 BAR* [c. 1573-1578]. Publicată de I. Bianu. Tomul I. *Textul în facsimile şi transcriere cu variante din Coresi (1577)*. Ediţiunea Academiei Române, Tipografia Carol Göbl, Bucureşti, 1889.

PS. V. = *Psaltirea voroneţeană* [c. 1551-1558], editată de G. Giuglea. În „Revista pentru istorie, arheologie şi filologie". Vol. XI (1910), p. 444-467; vol. XII (1911), p. 194-209 şi p. 475-487.

PUMNUL, LEPT. = Aron Pumnul, *Lepturariu rumânesc*. Vol. I-IV. Editura Cărţilor Scolastice, Viena, 1862-1865.

SEPT. FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς, Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἁπάντα – Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece, a viro doctissimo recogniata et emendata* [...], Frankfurt am Main, 1597 [principalul izvor al versiunilor biblice româneşti din secolul al XVII-lea].

SICR. DE AUR = Ioan Zoba din Vinţ, *Sicriul de aur*, Sas-Sebeş, 1683. Ediţie îngrijtă şi studiu introductiv de Anton Goţia. Editura Minerva, Bucureşti, 1984 (Restitutio).

SLLF= *Studii de limbă literară şi filologie*. Vol. I-III. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969-1974.

ST. LEX. = [Grămăticul Staicu], *Lexicon slavo-român*. [Manuscris de pe la 1660, Tîrgovişte. Biblioteca Academiei Române, cota 312].

SUCIU = Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*. Vol. I-II. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1967-1968.

Ş. TAINE = *Şeapte taine a Besearicii sau Pravila pe scurt aleasă*, Iaşi, 1644.

TIKTIN = Hermann Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*. Vol. I-III. Staatsdruckerei, Bucureşti, 1903-1911-1924; Tiktin^2 I-III. Harrassowitz Verlag, Wiesbaden/ Freiburg, 1986-1989; Tiktin^3 I-III. Wiesbaden/ Cluj-Napoca, 2000-2005.

URECHE = Grigore Ureche, *Domnii Ţerei Moldovei şi viaţa lor* [*Letopiseţul Ţării Moldovei*, c. 1640]. În *Cronicele României sau Letopiseţele Moldaviei şi Valahiei*, de Mihail Kogălniceanu. Ediţia a II-a. Tomul I. Imprimeria Naţională C. N. Rădulescu, Bucureşti, 1872.

URECHE^2 = Grigore Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei* [c. 1640]. Ediţie îngrijită, studiu introductiv, indice şi glosar de P. P. Panaitescu. Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1955.

URIC. = Theodor Codrescu, *Uricariul cuprinzetoriu de hrisoave, anaforale şi alte acte din suta a XV-XIX, atingătoare de Moldova*. Vol. I-XXV. Tipografia „Buciumului Român", Iaşi, 1852-1895; pentru vol. I, II, III, vezi şi ediţia a II-a, Iaşi, 1871-1893.

VARLAAM, C. = Varlaam, mitropolitul Moldovei, *Cazania (1643)*. Ediţie de J. Byck. Editura Fundaţiilor, Bucureşti, 1943.

VARLAAM, L. = *Leastviţa sau Scara Raiului de Ioan Scărarul* [c. 1608-1613]. Ediţie jubiliară dedicată Sfântului Ierarh Varlaam, Mitropolitul Moldovei, autorul traducerii. Ediţie, notă asupra ediţiei şi glosar de Oana Panaite, prefaţă şi revizuirea transcrierii interpretative de Eugen Munteanu. Editura Trinitas, Iaşi, 2007.

VARLAAM, R. = Varlaam, *Opere. Răspunsul împotriva Catehismului calvinesc* [Dealu, 1645]. Ediţie de text, studiu filologic şi lingvistic de Mirela Teodorescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1984.

B. Bibliografia prefeţei şi a comentariilor

AHITUV = S. Ahituv, *Pashhur*, în IEJ, 20 (1970).

AMBROZIE = Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisoarea LXXV. Ambrozie către Clementianus*, în *Scrieri*, partea a II-a, *Despre Sfintele Taine, Scrisori, Imnuri*, col. PSB 53, traducere, introducere şi note de Pr. Ene Branişte, David Popescu, Dan Negrescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994.

ANDREASEN = M. E. Andreasen, *The Role of the Queen Mother in Israelite Society*, în CBQ, 45 (1983).

ARNDT = William Arndt, Frederick W. Danker, Walter Bauer, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3rd edition, University of Chicago Press, Chicago, 2000.

AUGUSTIN, DE CIVITATE DEI = Augustin, *De civitate Dei*, în *Aurelii Augustini opera*, ed. Bernhard Dombart, Alphons Kalb, CCL 47, 48, Brepols, Turnhout, 1955.

AUGUSTIN, SERMONES = *Sermones*, în *Augustini opera omnia*, în MIGNE, PL 11, vol. 38-39, 1854.

AVIGAD = N. Avigad, *Hebrew Bullae from the Time of Jeremiah*, Israel Exploration Society, Jerusalem, 1986.

AYBC JER. = J. R. Lundbom, *Jeremiah 1-20: A New Translation with Introduction and Commentary*; J. R. Lundbom, *Jeremiah 21-36: A New Translation with Introduction and Commentary*; J. R. Lundbom, *Jeremiah 37-52: A New Translation with Introduction and Commentary* [Yale University Press, New Haven – London, 2008].

AYBC LAM. = D. R. Hillers, *Lamentations: A New Translation with Introduction and Commentary*, Yale University Press, New Haven-London, 2008.

BAKER = Walter A. Elwell, Barry J. Beitzel, *Baker Encyclopedia of the Bible*, Baker Book House, Grand Rapids, MI, 1988.

BALZ = Horst Robert Balz, Gerhard Schneider, *Exegetical Dictionary of the New Testament*, Eerdmans, Grand Rapids, Mich., 1990.

BARROIS = G. Barrois, *Critical Exegesis and Traditional Hermeneutics: A Methodological Inquiry on the Basis of the Book of Isaiah*, în „Saint Vladimir Theological Quarterly", 16 (1972).

BARSTAD = H. M. Barstad, *HBL als Bezeichnung der fremden Götter im Alten Testament und der Gott Huba*, în ST, 32 (1978).

BCBC = E. A. Martens, *Jeremiah*, Believers Church Bible Commentary, Herald Press, Scottdale, PA, 1986.

BDAG = William Arndt, Frederick W. Danker, Walter Bauer, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, 3rd edition, University of Chicago Press, Chicago, 2000.

BDB = Francis Brown, Samuel Rolles Driver, Charles Augustus Briggs, *Enhanced Brown-Driver-Briggs Hebrew and English Lexicon*, Logos Research Systems, Oak Harbor, WA, 2000.

BHRG = Christo Van der Merwe, Jackie Naudé, Jan Kroeze *et al.*, *A Biblical Hebrew Reference Grammar*, Sheffield Academic Press, Sheffield, 1999.

BIBL.1688/B 1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a ceii Vechi şi ale ceii Noao Leage, toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înţelegerea limbii rumâneşti, cu porunca preabunului Domn Ioan Şărban Cantacozino Basarabă Voievod* [...], Bucureşti, 1688.

BIBL.1688/1988 = *Biblia ádecă Dumnezeiasca Scriptuă a ceii Vechi şi ale ceii Noao Leage* [...], Bucureşti, 1688 [ediţie modernă: Institutul Biblic şi de Misiune al BOR, Bucureşti, 1998].

BIBL.1795/2000 = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a ceii Noao, toate care s-au tălmăcit de pre limba elinească pre înţelesul limbii româneşti* [...], *cu blagoslovenia mării sale prealuminatului şi preasfinţitului domnului domn Ioan Bob, vlădica Făgăraşului* [...], Blaj, 1795 [ediţie modernă: Roma, 2000].

BIBL.1819 = *Bibliia, ádecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a ceii Noao*, cu chieltuiala Rosieneştii Soţietăţi a Bibliei, în Sankt Peterburg, în tipografia lui Nic. Grecea, în anul 1819, avgust, 15 zile.

BIBL.1874 = *Sănta Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament.* Ediţiune nouă, revědută după tecsturile originale şi publicată de Societatea Biblică pentru Britania şi străinătate. Vechiulŭ Testamentŭ, Tipolitografia H. Goldner, Iaşii, 1874.

BIBL.1911 = *Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tipărit cu spesele Societăţii de Biblii Britanică şi Străină, Strada Salcîmilor 2, Bucureşti, 1911.

BIBL.1914 = *Biblia, adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii cei Vechi şi a celei Nouă*, tipărită în zilele majestăţii sale Carol I [...] , ediţia Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914.

BIBL.1936 = *Sfînta Scriptură*, tradusă după textul grecesc al Septuagintei, confruntat cu cel ebraic, în vremea domniei Majestăţii sale Carol II, regele românilor, din îndemnul şi cu purtarea de grijă a înalt prea sfinţitului dr. Miron Cristea, patriarhul României, cu aprobarea Sfintului Sinod, Tipografia cărţilor bisericeşti, Bucureşti, 1936 [trad. de Nicodim Munteanu, Gala Galaction, Vasile Radu].

BIBL.1944 = *Biblia sau Sfânta Scriptură*, după textul grecesc al Septuagintei, tipărită în zilele majestăţii sale Mihai I, regele României [...] , ediţia a doua, Institutul Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1944.

BIBL.1968 = *Biblia sau Sfînta Scriptură*, tipărită [...] cu aprobarea Sfintului Sinod, Bucureşti, 1968.

BIBL.1990 = *Biblia sau Sfânta Scriptură* [...], Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1990.

BIBL.ANANIA = *Biblia sau Sfânta Scriptură. Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod* [...],versiune întocmită de I. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2001.

BIBL.CORN.1921 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, tradusă de D. Cornilescu, cu locuri paralele, Societatea Evanghelică Română, Bucureşti, 1921.

BIBL.CORN.1926 = *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, *cu trimeteri*, Societatea Biblică pentru Răspîndirea Bibliei în Anglia şi Străinătate, Bucureşti, 1926.

BIBL.FILOTEI= *Biblia sau Testamentul vechiu şi nou* [...], tipărit [...] prin binecuvîntarea [...] iubitoriului de Dumnezeu Episcop al Sfintei Episcopii Buzăul, D. D. Filoteiu, Buzău, 1854.

BIBL.HEBR. = *Biblia Hebraica Stuttgartensia* quae antea cooperantibus A. Alt. Eissfeldt, P. Kahle ediderat R. Kittel [...], Editio funditus renovata [...] ediderunt K. Ellinger et W. Rudolf. Textum Masoreticum curavit H. P. Rüdiger, Masoram elaboravit G. E. Weil, Stuttgart, 1977.

BIBL.JER. = *La Bible de Jérusalem*, traduite en français sous la direction de l'École biblique de Jérusalem, Les Éditions du Cerf, Paris, 1998.

BIBL.RADU-GAL. = *Biblia*, *adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, tradusă după textele originalelor ebraice şi greceşti de preoţii profesori Vasile Radu şi Gala Galaction, din înalta iniţiativă a Majestăţii sale regelui Carol II, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 1938 (ediţia a II-a, 1939).

BIBL.ŞAGUNA = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură* [...], tipărită [...] cu binecuvîntarea excelenţiei sale, prea sfinţitului Domn Andreiu, Baron de Şaguna, Sibiiu, 1856-1858.

BIBL.VULG.1760-1761 = *Biblia Vulgata*, *Blaj*, *1760-1761* [versiune manuscrisă elaborată de un colectiv de cărturari greco-catolici, sub conducerea episcopului Petru Pavel Aaron], cuvînt înainte de acad. Eugen Simion, Editura Academiei Române, vol. I-V, Bucureşti, 2005.

BLAYNEY = Benjamin Blayney, *Jeremiah and Lamentations. A New Translation with Notes Critical, Philological and Explanatory*, 2th Ed., Printed for Oliphant & Balfour, Edinburgh, 1810.

BLEIBTREU = E. Bleibtreu, *Grisly Assyrian Record of Torture and Death*, în BAR, 17.1 (1991).

BRENTON = Lancelot Charles Lee Brenton, *The Septuagint Version of the Old Testament: English Translation*, Samuel Bagster and Sons, London, 1870.

BRIGHT = J. Bright, *Jeremiah: Introduction, Translation, and Notes*, Garden City, Doubleday, 1965.

BRUEGGEMANN = Walter Brueggemann, *A Commentary on the Book of Jeremiah 1-25: To Pluck Up, to Tear Down*, în seria „International Theological Commentary", W. B. Eerdmans Pub. Co., Grand Rapids, 1988.

BUNIMOVITZ = S. Bunimovitz, A. Faust, *Ideology in stone: understanding the four-room house*, în BAR, 28 (2002).

CAROLL = R. P. Caroll, *Jeremiah: a commentary*, Series „Old Testament Library", Westminster Press, Philadelphia, 1986.

CARROLL = R. P. Carroll, *Jeremiah*, Sheffield Academic Press: T&T Clark, London, 1997.

CASTELLINO = G. R. Castellino, *Observations on the Literary Structure of Some Passages in Jeremiah*, în VT, 30 (1980).

CHIRIL AL ALEXANDRIEI, IER. = *Fragmenta in Ieremiam*, în MIGNE, PG, vol. 70, 1874.

CHIRIL AL ALEXANDRIEI, SF. IOAN = Sf. Chiril al Alexandriei, *Scrieri*, partea a IV-a, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, col. PSB 41, traducere, introducere şi note pr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2000.

CHRISTENSEN = D. L. Christensen, *Transformations of the War Oracle in Old Testament Prophecy*, Scholars Press, Missoula, 1975.

CHRYSOSTOM = St. Chrysostom, *Homily to those who had not attended the Assembly: And on the Apostolic saying „If thine enemy hunger, feed him, etc. (Rom. XII. 20), and concerning resentment and injuries*, translated by Rev. W. R. W. Stephens, în *Nicene and Post-Nicene Fathers*, First series, vol. IX.

CLEMENTS = R. E. Clements, *Jeremiah*, în seria „Interpretation, a Bible Commentary for Teaching and Preaching", John Knox Press, Atlanta, 1988.

CLEMENT ALEXANDRINUL, PEDAGOGUL = Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, în Clement Alexandrinul, *Scrieri*, partea I, col. PSB 4, traducere, introducere, note şi indici de pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982.

CLEMENT ALEXANDRINUL, STROMATELE = Clement Alexandrinul, *Scrieri*, partea a II-a, *Stromatele*, col. PSB 5, traducere, cuvânt înainte, note şi indici de pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982.

CORNERSTONE = L. L. Walker, Elmer A. Martens, *Cornerstone Biblical Commentary, Vol. 8: Isaiah, Jeremiah, & Lamentations*, Tyndale House Publishers, Carol Stream, IL, 2005.

CPNIV = T. M. Willis, *Jeremiah/Lamentations*, College Press NIV Commentary, College Press Pub. Co., Joplin, Mo., 2002.

CRAIGIE = Peter C. Craigie, *Word Biblical Commentary: Jeremiah 1-25*, Word Biblical Commentary, Word Incorporated, Dallas, 2002.

CIUREA = Mihai Ciurea, *Istoria unui pelerin etiopian. Faptele Apostolilor VIII, 26-40*, în „Mitropolia Olteniei", LIX (2007), nr. 9-12, pp. 184-185.

DANIEL = Constantin Daniel, *Civilizaţia feniciană*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1979.

DANNEL = G. A. Dannel, *Studies in the Name Israel in the Old Testament*, Appelbergs Boktrykeri, Uppsala, 1946.

DBLG = James Swanson, *Dictionary of Biblical Languages With Semantic Domains: Greek (New Testament)*, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, 1997.

DBLH = James Swanson, *Dictionary of Biblical Languages With Semantic Domains: Hebrew (New Testament)*, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, 1997.

DEI = *Dicţionar enciclopedic de iudaism*, traducere din limba engleză de Viviane Prager, C. Litman şi Ţicu Goldstein, Editura Hasefer, Bucureşti, 2001.

DELG = Émile Boisacq, *Dictionnaire étimologique de la langue grecque*, Carl Winter's, Heidelberg, 1916.

DGRNT = M. Carrez şi F. Morel, *Dicţionar grec-român al Noului Testament*, traducere din limba franceză de Gheorghe Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, Bucureşti, 1999.

DRIVER = G. R. Driver, *Linguistic and Textual Problems: Jeremiah*, în JQR, 28 (1937/8).

DSBS = R. Davidson, *Jeremiah and Lamentations: Volume 2*, în „The Daily Study Bible Series", Westminster John Knox Press, Louisville, 2001.

DTC = *Dictionnaire de théologie catholique*, ed. A. Vacant, E. Mangelot, É. Amann, Éditions Letouzey et Ané, Paris, 1930-1967.

DUHM = B. Duhm, *Das Buch Jeremia*, în seria „Kurzer Hand-commentar zum Alten Testament", vol. 11, Mohr-Siebeck, Tübingen und Leipzig, 1901.

EASTON = M. G. Easton, *Easton's Bible Dictionary*, Harper & Brothers, New York, 1893.

EBD = Allen C. Myers, *The Eerdmans Bible Dictionary*, Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1987.

EDB = David Noel Freedman, Allen C. Myers, Astrid B. Beck, *Eerdmans Dictionary of the Bible*, W. B. Eerdmans, Grand Rapids, MI, 2000.

EDNT = Horst Robert Balz, Gerhard Schneider, *Exegetical Dictionary of the New Testament*, Eerdmans, Grand Rapids, Mich., 1990.

EFREM SIRUL = Sfîntul Efrem Sirul, *Comentariu la Ieremia*, în *Sancti Patris Nostri Ephraem Syri Opera Omnia* [...], vol. II: *Syriace et Latine*, Typographia Pontificia Vaticana, Roma, 1740.

EMERTON = J.-A. Emerton, *Were the Lachish Letters Sent to or from Lachish?*, în PEQ, 133 (2001).

EPISTOLA LUI BARNABA = *Epistola lui Barnaba* în Scrierile Părinţilor Apostolici, traducere, note şi indici de pr. D. Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979.

ESV = *The Holy Bible: English Standard Version*, Standard Bible Society, Wheaton, 2001.

FEINBERG = C. L. Feinberg, *Jeremiah*, în seria „Expositor's Bible Commentary", vol. 6, Zondervan, Grand Rapids, 1986.

FERICITUL IERONIM = *Adversus Jovinianum*, în MIGNE, PL, vol. 23, cols. 211-338, 1865.

FILOCALIA, III = Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, în *Filocalia III*, traducere de pr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, Bucureşti, 2009.

FILOCALIA, IX = Avva Dorotei, *Feluríte învăţături* [...], în *Filocalia IX*, traducere de pr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, Bucureşti, 2009.

FINKELSTEIN = I. Finkelstein, *Summary and Conclusions: History of Shiloh from Middle Bronze Age II to Iron Age I*, în TA, 2 (1985).

FISHBANE = M. Fishbane, *Jeremiah IV 23-26 and Job III 3-13*, în VT, 21 (1971).

FRETHEIM = T. E. Fretheim, *The Repentance of God: A Study in Jeremiah 18:7-10*, în HAR, 11 (1987).

GALE, ZOFIA = Noël H. Gale, Zofia Stos-Gale, *Lead and Silver in the Ancient Aegean*, în „Scientific American", 244 (1981), nr. 6.

GELS = Johan Lust, Erik Eynikel, Katrin Hauspie, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint: Revised Edition*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2003.

GESENIUS = Wilhelm Gesenius, Samuel Prideaux Tregelles, *Gesenius' Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament Scriptures*, Logos Bible Software, Bellingham, WA, 2003.

GENESIUS' HEBREW GRAMMAR = *Gesenius' Hebrew Grammar*, ed. E. Kautsch, trans. A. E. Cowley, OUP, London/ New York, 1910, repr. 1966.

GLUECK = Nelson Glueck, *The Other Side of the Jordan*, American Schools of Oriental Research, Cambridge, 1970.

GRIGORIE DE NAZIANZ = Grigorie de Nazianz, *Cele cinci Cuvântări despre Dumnezeu*, traducere din greacă de pr. Gh. Tilea şi Nicolae I. Barbu, după ediţia din 1947, Editura Herald, Bucureşti, 2008.

GRIGORIE TEOLOGUL = Grigorie Teologul, *La moartea tatălui*, în *Funebris oratio in patrem (orat. 18)*, în MIGNE, PG, vol. 35, cols. 985-1044, 1857.

HARPER = Paul J. Achtemeier *et al.*, *Harper's Bible Dictionary*, Harper & Row, San Francisco, 1985.

HARRISON = R. K. Harrison, *Jeremiah and Lamentations: An Introduction and Commentary*, în seria „Tyndale Old Testament Commentaries", InterVarsity Press, Nottingham, 1973.

HERM. = William Lee Holladay, Paul D. Hanson, *Jeremiah 1: A Commentary on the Book of the Prophet Jeremiah, Chapters 1-25*, în seria „Hermeneia: a Critical and Historical Commentary on the Bible", Fortress Press, Philadelphia, 1986; William Lee Holladay, Paul D. Hanson, *Jeremiah 1: A Commentary on the Book of the Prophet Jeremiah, Chapters 1-25*, în seria „Hermeneia: a Critical and Historical Commentary on the Bible", Fortress Press, Minneapolis, 1989.

HEXAPLA = *Origenis Hexaplorum* [...], ed. Fridericus Field, Clarendon, Oxford, 1875.

HIBD = C. Brand, C. Draper, A. England, S. Bond, E. R. Clendenen, T. C. Butler & B. Latta, *Holman Illustrated Bible Dictionary*, Holman Bible Publishers, Nashville, 2003.

HOLLADAY, HIGH HILL = William Lee Holladay, *On Every High Hill and Under Every Green Tree*, în VT, 11 (1961).

HOLLADAY, JER. = William Lee Holladay, *Jeremiah*, vol. 1, Hermeneia, Fortress Press, Philadelphia, 1986.

HOLLADAY, LEX. = William Lee Holladay, Ludwig Köhler, Ludwig Köhler, *A Concise Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, Brill, Leiden, 2000.

HOLLADAY, ROOT = Williams Lee Holladay, *The Root* sûbh *in the Old Testament with Particular Reference to its Usages in Covenantal Texts*, Brill, Leiden, 1958.

HONEYMAN = A. M. Honeyman, *The Pottery Vessels of the Old Testament*, în PEQ, (1939).

HUEY = F. B. Huey, *Jeremiah, Lamentations*, în seria „The New American Commentary", vol. 16, Broadman & Holman Publishers, Nashville, 1993.

HYATT = J. P. Hyatt, *The Original Text of Jeremiah 11, 15-16*, în JBL, 60 (1941).

ICC = William McKane, *A Critical and Exegetical Commentary on Jeremiah*, vol. 1-2, T&T Clark International, Edinburgh, 1986.

IERONIM, PELAGIANOS = *Dialogus adversus Pelagianos*, ed. Claudio Moreschini, în *Corpus Christianorum. Series Latina*, vol. 80, Brepols, Turnhout, 1990.

IERONIM, EP. = *Epistulae*, ed. I. Hilberg, în *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, vol. 54, 55, 56, Vindobonae, Vienna-Leipzig, 1910-1918.

IERONIM, HIER. = *In Hieremiam prophetam libri VI*, ed. Siegfried Reiter, în *Corpus Christianorum. Series Latina*, vol. 74, Brepols, Turnhout, 1960.

IOAN CASIAN = Sf. Ioan Casian, *Scrieri alese*, col. PSB 57, traducere de Vasile Cojocaru, David Popescu, prefață, studiu introductiv şi note de Nicolae Chiţescu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1990.

IOAN GURĂ DE AUR, EVREI = Ioan Gură de Aur, *Comentariile sau Explicarea epistolei către Ebrei*, traducere din limba elenă, Tipografia cărţilor bisericeşti, Bucureşti, 1923.

IOAN GURĂ DE AUR, MATEI = Sf. Ioan Gură de Aur, *Scrieri*, partea a III-a, *Omilii la Matei*, col. PSB 23, traducere, introducere, indici şi note de pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1994.

IRENAEUS = *Adversus haereses, livres 1-5*, în *Contre les hérésies*, eds. Adelin Rousseau, Louis Doutreleau and Charles A. Mercier, în *Sources chrétiennes*, vol. 34, 100, 152-53, 210-11, 263-64, 293-94, Éditions du Cerf, Paris, 1952-1982.

IRIGOIN = Jean Irigoin, *Préface*, în *Bibliologia. Elementa ad librorum studia pertinentia. Les débuts du Codex*, Actes de la journée d'étude organisée à Paris le 3 et 4 juillet 1985 par l'Institut de Papyrologie de la Sorbonne et l'Institut de Recherche et d'Histoire des Textes, edité par Alain Blanchard, Turnhout, Brepols, 1989.

ISAAC = *Ascetical Homilies*, în *The Ascetical Homilies of Saint Isaac the Syrian*, trans. the Holy Transfiguration Monastery, Brookline, 1984.

JACKSON = K. P. Jackson, *The Ammonite Language of the Iron Age*, în seria „Harvard Semitic Monographs", vol. 27, Scholars Pres, Chico, Calif., 1983.

JANZEN = J. G. Janzen, *Studies in the Text of Jeremiah*, în seria „Harvard Semitic Monographs", vol. 6, Harvard University Press, Cambridge, 1973.

KARAVIDOPOULOS = Ioannis Karavidopoulos, *Comentariu la Evanghelia după Marcu*, traducere de drd. Sabin Preda, Editura Bizantină, Bucureşti, 2002.

KAUFMAN = Asher Kaufman, *Fixing the Site of the Tabernacle at Shiloh*, în BAR, 14 (1988).

KEIL = C. F. Keil, *Jeremiah. Biblical Commentary*, T. & T. Clark, Edinborough, 1880.

KELSO = J. L. Kelso, *The Ceramic Vocabulary of the Old Testament*, în seria „Bulletin of the American Schools of Oriental Research. Supplemental Studies", vol. 5-6, American Schools of Oriental Research, New Haven, 1948.

KJV = *The Holy Bible: King James Version*, Electronic Edition of the 1900 Authorized Version, Bellingham, WA, Logos Research Systems, Inc., 2009.

LACTANTIUS = *Divinae Institutiones*, în *L. Caeli Firmiani Lactanti Opera omnia*, ed. Samuel Brandt, în seria „Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum", vol. 19, Vindobonae, Vienna-Leipzig, 1890.

LAMPE = G. W. H. Lampe, *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford University Press, Oxford, 1969.

LANGE = J. P. Lange, P. Schaff, C. W. E. Nägelsbach, W. H. Hornblower, *A Commentary on the Holy Scriptures: Lamentations*, Logos Research Systems, Inc., Bellingham, WA, 2008.

LAUHA = A. Lauha, *Zaphon. Der Norden und die Nordvölker im Alten Testament*, în seria „Suomalaisen Tiedeakatemian Toimituksia", vol. 49, Vetenskakliga Samfundens Forlagsexpedition, Helsinki, 1943.

LIDDELL = H. G. Liddell, *A Lexicon: Abridged from Liddell and Scott's Greek-English Lexicon*, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, 1996.

LOHFINK = N. Lohfink, *Die Gattung der* Historischen Kurzgeschichte *in den letzten Jahren von Juda und in der Zeit des babylonischen Exils*, în „Zeitschrift für die Alttestamentlische Wissenschaft", 90 (1978), pp. 324-328.

LONGMAN = T. Longman, *Ecclesiastes. New International Commentary on the Old Testament*, Eerdmans, Grand Rapids, 1998.

LOUW = Johannes P. Louw, Eugene Albert Nida, *Greek-English Lexicon of the New Testament: Based on Semantic Domains*, 2nd edition, United Bible Societies, New York, 1996.

LSNA = J. P. Lange, P. Schaff, C. W. E. Nägelsbach, S. R. Asbury, *A Commentary on the Holy Scriptures: Jeremiah*, Logos Bible Software, Bellingham, WA, 2008.

LUST = Johan Lust, Erik Eynikel, Katrin Hauspie, *A Greek-English Lexicon of the Septuagint: Revised Edition*, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 2003.

LUTHER = *Die Bibel oder die ganze Schrift des Alten und Neuen Testaments*, nach der Übersetzung Martin Luthers, mit Apokryphen, revidierter Text, Stuttgart, 1974.

MAISLER = B. Maisler, *Two Hebrew Ostraca from Tell Qasîle*, în JNES, 10 (1951).

MARTENS = E. A. Martens, *Jeremiah*, Believers Church Bible Commentary, Herald Press, Scottdale, PA, 1986.

MCKANE = William McKane, *A Critical and Exegetical Commentary on Jeremiah*, vol. 1-2, T&T Clark International, Edinburgh, 1986.

MEHL = L. Mehl, *A Call to Prophetic Ministry: Reflections on Jeremiah 1:4-10*, în CurTM, 8 (1981).

METODIU DE OLIMP = *Banchetul* în *Apologeţi de limbă greacă*, col. PSB 2, traducere, introducere, note şi indice de pr. Teodor Bodogae, pr. Olimp Căciulă, pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1980.

MIGNE, PL = J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series Latina*, Imprimerie catholique, Paris, 1844-1864.

MIGNE, PG = J. P. Migne, *Patrologiae cursus completus. Series Graeca*, Imprimerie catholique, Paris, 1857-1866.

MINNS = E. H. Minns, *Parchments of the Parthian Period from Avroman*, în „Journal of Hellenistic Studies", 35 (1915).

MS.45 = Biblioteca Filialei Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, *Manuscrisul românesc nr. 45* [c. 1683-1686]. Conţine traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu şi revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

MUILENBURG = J. Muilenburg, *The 'Office' of the Prophet in Ancient Israel*, în *The Bible in Modern Scholarship. Papers Read at the 100th Meeting of the Society of Biblical Literature, Dec. 28-30, 1964*, ed. J. P. Hyatt, Abingdon Press, Nashville, 1965.

NAC = F. B. Huey, *Jeremiah, Lamentations*, The New American Commentary, Broadman & Holman Publishers, Nashville, 1993.

NASB = *New American Standard Bible: 1995 Update*, The Lockman Foundation, LaHabra, CA, 1995.

NBD = D. R. W. Wood, I. Howard Marshall, *New Bible Dictionary*, 3rd edition, InterVarsity Press, Leicester, England, Downers Grove, IL, 1996.

NEB = *The New English Bible*, Oxford University Press, Oxford, 1961.

NEGEV = Avraham Negev, *The Archaeological Encyclopedia of the Holy Land*, 3rd edition, Prentice Hall Press, New York, 1996.

NEGOIŢĂ = Atanasie Negoiţă, *Istoria religiei Vechiului Testament*, Editura Σοφια, Bucureşti, 2006.

NETS = *New English Translation of the Septuagint*, Oxford University Press, Oxford, 2007.

NEWMAN = Barclay M. Newman Jr., Philip C. Stine, *A Handbook on Jeremiah*, „UBS Handbook Series", United Bible Societies, New York, 2003.

NIBC = F. F. Bruce, *New International Bible Commentary*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, MI, 1979.

NICHOLSON = E. W. Nicholson, *Jeremiah 1-25*, în seria „Cambridge Bible Commentary", Cambridge University Press, 1973.

NICOT = J. A. Thompson, *The Book of Jeremiah*, în seria „The New International Commentary on the Old Testament", Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, MI, 1980.

NIV = *The Holy Bible: New International Version*, Zondervan, Grand Rapids, MI, 1984.

NJPS = *Tanakh: A New Translation of The Holy Scriptures According to the Traditional Hebrew Text*, The Jewish Publication Society of America, Philadelphia, 1985.

NRSV = *The Holy Bible: New Revised Standard Version*, Thomas Nelson Publishers, Nashville, 1989.

O'DAY = G. R. O'Day, *Jeremiah 9:22-23 and 1 Corinthians 1:26-31: A Study in Intertextuality*, în JBL, 109 (1990).

ORIGEN, CELSUS = Origen, *Scrieri alese*, partea a IV-a, *Contra lui Celsus*, col. PSB 9, studiu introductiv, traducere şi note de pr. Teodor Bodogae, colaboratori: N. Chircă, Teodosia Laţcu, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1984.

ORIGEN, JER. = *Origène: Homélies sur Jérémie* (1), ed. P. Husson, în *Sources Chrétiennes*, vol. 232, Éditions du Cerf, Paris, 1976; *Origène: Homélies sur Jérémie* (2), ed. P. Nautin, în *Sources Chrétiennes*, vol. 238, Éditions du Cerf, Paris, 1977.

ORIGEN, OMILII LA IEREMIA = Origen, *Scrieri alese*, partea I, *Din lucrările exegetice la Vechiul Testament*, col. PSB 6, traducere de pr. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Zorica Laţcu, studiu introductiv şi note de pr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981.

OSTROG = *Библиꙗ сиречь книгы Ветхаго и Новаго Завета по ꙗзыкоу словенскоу* [...], Ostrog, 1581.

OVERHOLT = T.-W. Overholt, *Some Reflections on the Date of Jeremiah's Call*, în CBQ, 33 (1971).

PARKER = S. Thomas Parker, *The Roman Frontier in Central Jordan. Final Report on the Limes Arabicus Project 1980-1989*, vol. 1, Dumbarton Oaks, Harvard University, Washington D. C., 2006.

PAUL = S. M. Paul, *Cuneiform Light on Jer 9, 20*, în „Biblica", 49 (1968).

PRITCHARD = J.-B. Pritchard, *Ancient Near Eastern Texts Relating to the Old Testament*, Princeton University Press, Princeton.

PULPIT = *Jeremiah*, vol. I-II, ed. H. D. M. Spence-Jones, în seria „The Pulpit Commentary", Funk & Wagnalls Company, London-New York, 1909.

ROBINSON = H. W. Robinson, *The Cross in the Old Testament*, Westminster Press, Philadelphia, 1955.

ROWLEY = H.-H. Rowley, *The Early Prophecies of Jeremiah in Their Setting*, în BJRL, 45 (1962-1963).

ROPS = Henri Daniel-Rops, *Daily Life in the Time of Jesus*, Patrick O'Brien (translator), Mentor-Omega Books, New York,1962.

ROSS = J. F. Ross, *The Prophet as Yahweh's Messenger*, în *Israel's Prophetic Heritage*, ed. B. W. Anderson and W. J. Harrelson, Harper & Brothers, New York, 1962.

ROSS, SEBAOT = J. P. Ross, *Jahweh Sebaot in Samuel and Psalms*, în „Vetus Testamentum", 17 (1967), nr. 1.

RSV = *The Revised Standard Version*, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, WA, 1971.

RUDOLPH = W. Rudolph, *Zum Text des Jeremia: I Zum Griechischen text*, în ZAW, 48 (1930).

RV = *The Holy Bible Containing the Old and New Testaments Translated Out of the Original Tongues: Being the Version Set Forth A. D. 1611 Compared with the Most Ancient Authorities and Revised*, 4 vol., Oxford University Press, Oxford, 1885.

SCHLEY = D. G. Schley, *Shiloh: A Biblical City in Tradition and History*, în „Journal for the Study of the Old Testament", Supplementary Series, 63 (1989).

SCHMIDT = J. Schmidt, *Isaiah and Us Interpreters*, Paulist Press, New York, 1986.

SCHMITT = J. J. Schmitt, *The Virgin of Israel: Referent and Use of the Phrase in Amos and Jeremiah*, în CBQ, 53 (1991).

SEPT.FRANKF. = *Τῆς θείας Γραφῆς. Παλαίας Δηλαδὴ καὶ Νέας Διαθήκης ἅπάντα. Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia*, *Graece*, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes, 1597.

SEPT.NEC = *Septuaginta VI/1: Isaia, Ieremia, Baruh, Plîngeri, Epistola lui Ieremia*, volum coordonat de Cristian Bădiliţă; traducători: Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan Florin Florescu; Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Ioan Pătrulescu, Colegiul Noua Europă, Polirom, Bucureşti-Iaşi, 2011.

SEPT.RAHLFS = *Septuaginta*, *id est Vetus Testamentum Graece iuxta LXX interpretes*, edidit Alfred Rahlfs, editio altera quam recognovit et emendavid Robert Handhart, duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1979.

SHANKS = Hershel Shanks, *Jeremiah's Scribe and Confidant Speaks from a Hoard of Clay Bullae*, în ed. Hershel Shanks & Dan P. Cole, *Early Israel*, vol. 1, The Best of BAR, Washington D.C., 1992.

SILVA = M. Silva, *New Lexical Semitisms?*, în ZNW, 69 (1978).

SISSON = J. P. Sisson, *Jeremiah and the Jerusalem Conception of Peace*, în JBL, 105 (1986).

SMITH = G.-A. Smith, *The Historical Geography of the Holy Land*, Ariel Publishing House, Jerusalem, 1966.

SMITH, COMPENDIUS = J. Payne Smith, *A Compendius Syriac Dictionary*, Clarendon Press, Oxford, 1902.

SODERLUND = Sven Soderlund, *The Greek Text of Jeremiah: a Revised Hypothesis*, JSOT Press, Sheffield, 1985.

SOPER = B. K. Soper, *For Three Transgressions and for Four: A New Interpretation of Amos 1:3*, în ExpTim, 71 (1959-1960).

SPOHN = M. G. L. Spohn, *Jeremias Vates e versione Judaeorum Alexandrinorum ac reliquorum interpretum graecorum emendatus notisque criticis illustratus*, Sumptibus Jo. Ambros Barthii, Lipsiae, 1824.

STAMM = J. J. Stamm, *Hebräisches und Aramäisches Lexikon zum Alten Testament*, 3th edition, ed. Ludwig Köhler, Walter Baumgartner, Brill, Leiden, 1967-1990.

SWANSON = James Swanson, *Dictionary of Biblical Languages With Semantic Domains: Hebrew (Old Testament)*, Logos Research Systems, Inc., Oak Harbor, 1997.

TDNT = *Theological Dictionary of the New Testament*, ed. Gerhard Kittel, Geoffrey W. Bromiley, Gerhard Friedrich, Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1964.

TEODORET AL CIRULUI = *Interpretatio in Jeremiam*, în *Opera omnia*, în MIGNE, PG, vol. 81, cols. 496-805, 1860.

THOMPSON = J. A. Thompson, *The Book of Jeremiah*, în seria „The New International Commentary on the Old Testament", Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, MI, 1980.

TOB = *Traduction oecuménique de la Bible. Ancien Testament*, Éditions du Cerf, Paris, 1983.

TWOT = *Theological Wordbook of the Old Testament*, ed. R. Laird Harris, Gleason L. Archer, Jr., Bruce K. Waltke, Moody Press, Chicago, 1999.

USSISHKIN = David Ussishkin, *Answers at Lachish*, în BAR, 5 (1979).

VASILE CEL MARE, CORESPONDENŢĂ = Sf. Vasile cel Mare, *Scrieri*, partea a III-a, *Despre Sfântul Duh*, *Corespondenţă* (*Epistole*), col. PSB 12, traducere, introducere, note şi indici de pr. prof. dr. Constantin Corniţescu, pr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988.

VERMEYLEN = J. Vermeylen, *La rédaction de Jérémie 1:4–19*, în ETL, 58 (1982).

VLADIMIRESCU, CIUREA = Mihai Valentin Vladimirescu, Mihai Ciurea, *Siria creştină. Repere biblice, istorice şi patristice*, Editura Pro Universitaria, Bucureşti, 2010.

VLADIMIRESCU, DESCOPERIRI = Mihai Valentin Vladimirescu, *Descoperirile arheologice din Israel în perioada 1970-2000 şi raportul lor cu studiul Vechiului Testament*, Editura „Universitaria", Craiova, 2006.

VLADIMIRESCU, ISTORIE = Mihai Valentin Vladimirescu, *O istorie a Bibliei ebraice*, Editura Polirom, Iaşi, 2006.

VLADIMIRESCU, PRINCIPALELE DESCOPERIRI = Mihai Valentin Vladimirescu, *Principalele descoperiri arheologice din Orientul Apropiat în perioada 1970-2000 şi raportul lor cu studiul Vechiului Testament*, Editura Universitaria, Craiova, 2007.

VLADIMIRESCU, REMARCABILE DESCOPERIRI = M. Vladimirescu, *Remarcabilele descoperiri din oraşul biblic Dan*, în „Altarul Banatului", 7-9 (2002).

VULG. = *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata* [...], Antwerpiae, ex officina Christophori Plantini, 1565 [*Vulgata Clementina*, ediţie indicată ca izvod în prefaţa MS.4389].

WALTON, MATTHEWS, CHAVALAS = John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas, *The IVP Bible Background Commentary: Old Testament*, InterVarsity Press, Downers Grove, III, 2000.

WBC = Peter C. Craigie, *Word Biblical Commentary: Jeremiah 1-25*, în seria „Word Biblical Commentary", Word Incorporated, Dallas, 2002; Gerald L. Keown, *Word Biblical Commentary: Jeremiah 26-52*, în seria „Word Biblical Commentary", Word Incorporated, Dallas, 2002; D. Garrett, *Word Biblical Commentary: Song of Songs/Lamentations*, în seria „Word Biblical Commentary", Word Incorporated, Dallas, 2004.

WEIPPERT = Helga Weippert, *Jahwekrieg und Bundesfluch in Jer 21.1-7*, în ZAW, 82 (1970).

WEISER = A. Weiser, *Das Buch Jeremia*, în seria „Das Alte Testament Deutsch", vol. 20/21, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1966.

WENHAM = Gordon J. Wenham, *Leviticul*, traducere din limba engleză de Daniela Rusu, Editura Logos, Cluj-Napoca, 2002.

WIÉNER = C. Wiéner, *Jérémie II, 2: „Fiançailles" ou „Épousailles"?*, în RSR, 44 (1956).

WILCOXEN = J. A. Wilcoxen, *The Political Background of Jeremiah's Temple Sermon*, în FS J. Coert Tylaarsdam, *Scripture in History and Theology*, ed. A. L. Merrill and T. W. Overholt, în „Pittsburg Theological Monograph Series", vol. 17, Pickwick, Pittsburg, 1977.

WILLIAMS = H. H. Drake Williams, *Of Rags and Riches: The Benefits of Hearing Jeremiah 9: 23-24 within James 1: 9-11*, în „Tyndale Bulletin", 53 (2002).

WOLFF = H.-W. Wolff, *Anthropology of the Old Testament*, Fortress Press, Philadelphia, 1974.

WÜRTHWEIM = E. Würthweim, *The Text of the Old Testament*, 4th edition, Eerdmans, Grand Rapids, 1979.

ZIEGLER, BEITRÄGE = Joseph Ziegler, *Beiträge zur Ieremias – Septuaginta*, în seria „Nachrichten der Akademie der Wissenschaften in Göttingen. Philologisch-Historische Klasse" (1958, nr. 2), Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen, 1958.

ZIEGLER, JER. = Joseph Ziegler, *Jeremias, Baruch, Threni, Epistula Jeremiae (Göttingen Septuagint XV)*, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 2006.

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRȚILOR BIBLICE

VECHIUL TESTAMENT

CĂRȚILE BIBLICE (BIBL.1688)	SERIA VECHE	SERIA NOUĂ
Facerea	Fac.	Fac.
Ieşirea	Ieş.	Ieş.
Preoţiia	Lv.	Lev.
Numerile	Nm.	Num.
A doa lege	Dt.	Deut.
Iisus Návi	Ios.	Ios.
Judecătorii	Jud.	Jud.
Ruth	Rt.	Rut
A împăraţilor I	1 Reg.	1 Reg.
A împărăţiilor II	2 Reg.	2 Reg.
A împărăţiilor III	3 Reg.	3 Reg.
A împărăţiei IV	4 Reg.	4 Reg.
Paralipomenon I	1 Cr.	1 Paral.
Paralipomenon II	2 Cr.	2 Paral.
Ésdras	Ezd.	Ezd.
Neémia	Neem.	Neem.
Esthír	Est.	Est.
Iov	Iov	Iov
Psaltirea	Ps.	Ps.
Parimiile lui Solomón	Pild.	Parim.
Cartea Eclisiiastului	Eccl.	Ecles.
Cîntarea cîntărilor	Ct.	Cînt.
Isaía	Is.	Is.
Ieremíia	Ier.	Ier.
Plînsurile Ieremíei	Plg.	Plîng.
Iezechiíl	Iez.	Iez.
Daniíl	Dan.	Dan.
Iósiia/Osea	Iosiia	Os.
Ióil	Ioil	Ioil
Amós	Am.	Am.
Avdíu	Avd.	Avd.
Ioná	Iona	Iona
Mihéa	Mih.	Mih.
Naúm	Naum	Naum
Avvácum	Avac.	Avac.
Sofónia	Sof.	Sof.
Agghéu	Ag.	Ag.
Zaharíia	Zah.	Zah.
Maláhia	Mal.	Mal.
Tóvit	Tob.	Tov.
Iúdith	Idt.	Idt.
Varúh	Bar.	Var.
Carte trimisă a Ieremíei	Ep. Ier.	Ep. Ier.
Cîntarea a trei sfinţi cuconi	Ct. Tin.	Cînt. trei tin.
Catastih al Ésdrii	2 Ezd.	2 Ezd.
Ésdra [3]	3 Ezd.	3 Ezd.
Înţelepciunea lui Solomón	Sol.	Sol.
Înţelepciunea lui Iisús, fiiul lui Siráh	Sir.	Sir.
A Sosánei istoríe	Sus.	Sus.
Pentru a bălaurului Víl	Bel.	Vil.
Al Maccavéilor cuvînt I	1 Mac.	1 Mac.
Al Maccavéilor cuvînt II	2 Mac.	2 Mac.
Al Maccavéilor cuvînt III	3 Mac.	3 Mac.
Al lui Iósip la Maccavéi carte	Iosip	Iosip

NOUL TESTAMENT

De la Matthei svînta Evanghelie	Mt.	Mat.
Evanghelia de la Marco	Mc.	Marc.
Evanghelia de la Lúca	Lc.	Luc.
Evanghelia de la Ioan	Ioan	Ioan
Faptele apostolilor	Fpt.	Fapte
Pável apostolul cătră Rîmlêni	Rom.	Rom.
Cătră Corintêni I	1 Cor.	1 Cor.
Cătră Corinthêni II	2 Cor.	2 Cor.
Cătră Galatêni	Gal.	Gal.
Cătră Efesêni	Ef.	Efes.
Cătră Filipiiani	Filip.	Filip.
Cătră Colaseiani	Col.	Col.
Cătră Soloneani I	1 Tes.	1 Tes.
Cătră Soloneni II	2 Tes.	2 Tes.
Cătră Timothéu I	1 Tim.	1 Tim.
Cătră Timotheiu II	2 Tim.	2 Tim.
Cătră Tit	Tit	Tit
Cătră Filimon	Filim.	Filim.
Cătră Evrei	Evr.	Evr.
A lui Iácov carte	Iac.	Iac.
A lui Petru carte I	1 Petr.	1 Petr.
A lui Petru carte II	2 Petr.	2 Petr.
A lui Ioán I	1 Ioan	1 Ioan
A lui Ioan II	2 Ioan	2 Ioan
A lui Ioan III	3 Ioan	3 Ioan
A Iudei carte	Iuda	Iuda
Apocalipsis a lui Ioan	Apoc.	Apoc.

Numele cărţilor biblice din MS.45 şi MS.4389 care apar în formă slavonă sînt scrise cu litere chirilice, completate şi echivalate ca în lista de mai jos.

Бы *[ие]*	*[= Fac.]*
Ис *[о]* *[ъ]*	*[= Ieş.]*
2 ***За*** *[онъ]*	*[= Deut.]*
Чи *[ла]*	*[= Num.]*
1, 2 ***Пар****[алипоменонъ]*	*[= 1, 2 Paral.]*
Сѹд*[е́и]*	*[= Jud.]*
1, 2, 3, 4 ***Цр*** *[въ]*	*[= 1, 2, 3, 4 Reg.]*
Прит*[чи]*	*[= Parim.]*
*[****Пре****]****Мѹ*** *[рости]* sau ***Моудр****[ость]*	*[= Sol.]*
Пла́чъ	*[= Plîng.]*
Єзек.	*[=Iez.]*
*[****Къ****]* ***Ри*** *[лѧном]*	*[= Rom.]*
Дѣѧн*[ие]*	*[= Fapte]*
Сол*[ѹнѧном]*	*[= Tes.]*
Петров*[о]*	*[= Petr.]*

1 Moi[si]	*[= Fac.]*
2 Moi[si]	*[= Ieş.]*
3 Moi[si]	*[= Lev.]*
4 Moi[si]	*[= Num.]*
5 Moi[si]	*[= Deut.]*

ABREVIERILE SERIEI

a. = ante
ac. = acuzativ
adj. = adjectiv
adv. = adverb
ahd. = vechi german literar
akkad. = akkadian
antr. = antroponim
ap. = apud
arab = arăbesc
aram. = aramaic
arom. = aromân
art. = articol
asir. = asirian
aux. = auxiliar
av. = avestic
babilon. = babilonian
băn. = bănăţean
bg. = bulgăresc
c. = circa
canaan. = canaanit
cap. = capitol
ceh. = cehesc
cf. = confer
cond. = condiţional
conj. = conjuncţie
criş. = crişean
dat. = dativ
dial. = dialect, dialectal
dr. = dacoromân
ebr. = ebraic
engl. = englezesc
egipt. = egiptean
f. = feminin
gen. = genitiv
germ. = german
germ. com. = germanic comun
germ. elveţ. = germana elveţiană
got. = gotic
gr. = grec(esc)
gr. biz. = grecesc bizantin
i.-e. = indoeuropean
istrorom. = istroromân
invar. = invariabil
în expr. = în expresia
lat. = latin, latinesc
lat. med. = latina medievală
lat. sav. = latina savantă
loc. adv. = locuţiune adverbială
m. = masculin
magh. = maghiar
maram. = maramureşean
mgr. = mediogrecesc
mold. = moldovenesc
ms. = manuscris
munt. = muntenesc
n. = neutru
năsăud. = năsăudean
ngr. = neogrecesc
nhd. = nou german literar
nslov. = neosloven
n. pr. = nume propriu
num. card. = numeral cardinal
num. ord. = numeral ordinal
part. = participiu
pl. = plural
plur. tant. = plurale tantum
polon. = polonez
pref. = prefix
prep. = prepoziţie
priv. = privativ
pron. = pronume
rom. com. = românesc comun
rus. = rusesc
sam. = samarinean
sanscr. = sanscrit
s.-cr. = sîrbo-croat
sg. = singular
sir. = sirian
sîrb. = sîrbesc
sl. = slav
sl. bis. = slavonesc, slav bisericesc
sl. c. = slav comun
slov. = slovac
sloven. = slovenesc
sorb. j. = soraba de jos
s. = substantiv
suf. = sufix
tăt. = tătărăsc
tc. = turcesc
tc. tăt. = turco-tătar
toh. = toharic
top. = toponim
ucr. = ucrainean
v. = verb
v. = vezi (în *Comentarii*)
vbavar. = vechi bavarez
vbg.= vechi bulgăresc
vgr. = vechi grecesc
viit. = viitor
vind. = vechi indian
vol. = volum
vrom. = vechi românesc
vrus. = vechi rusesc
vsl. = vechi slav

FOTOCOPII

Ms. 45

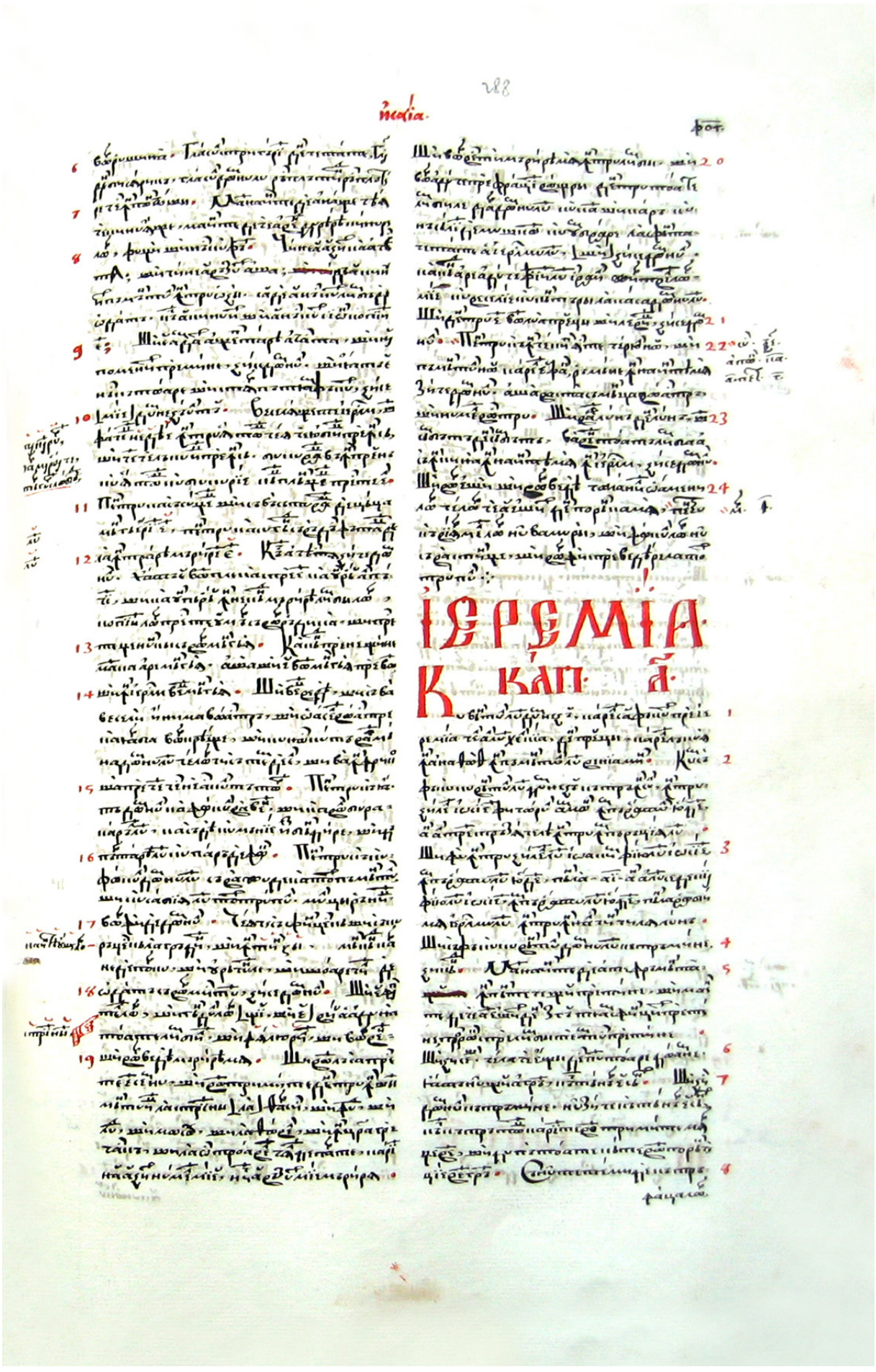

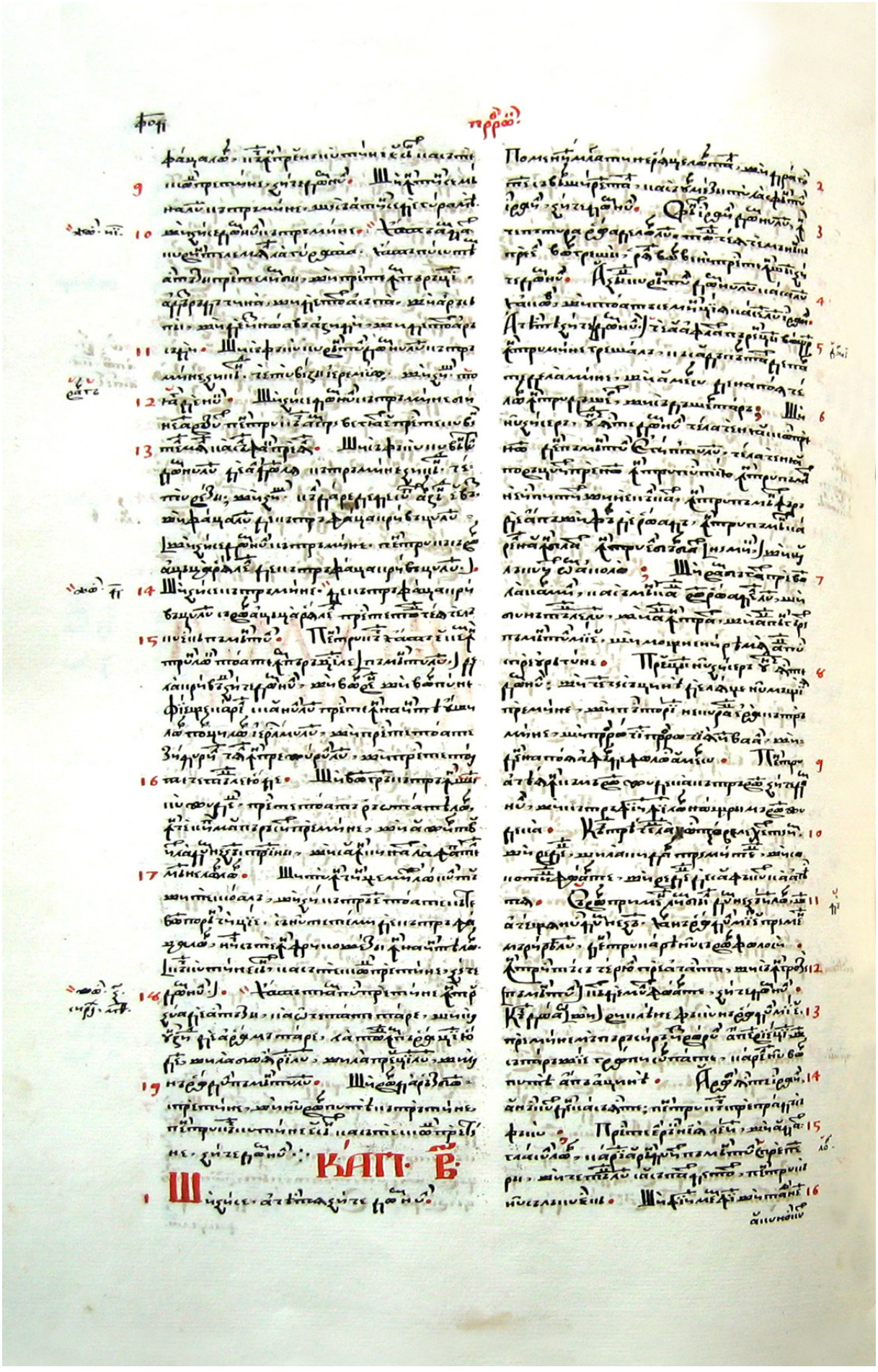

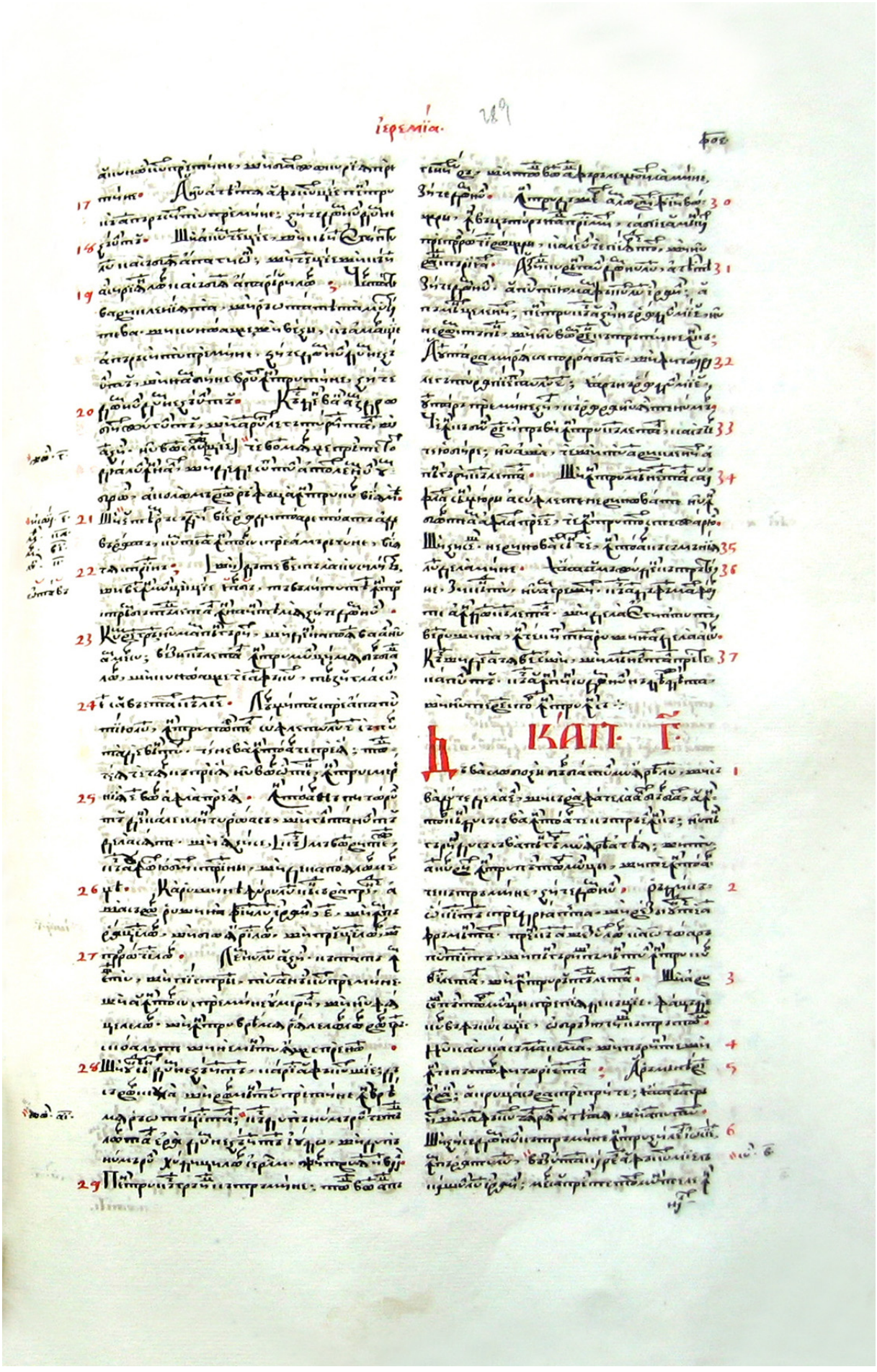

Ms. 45 p. 576

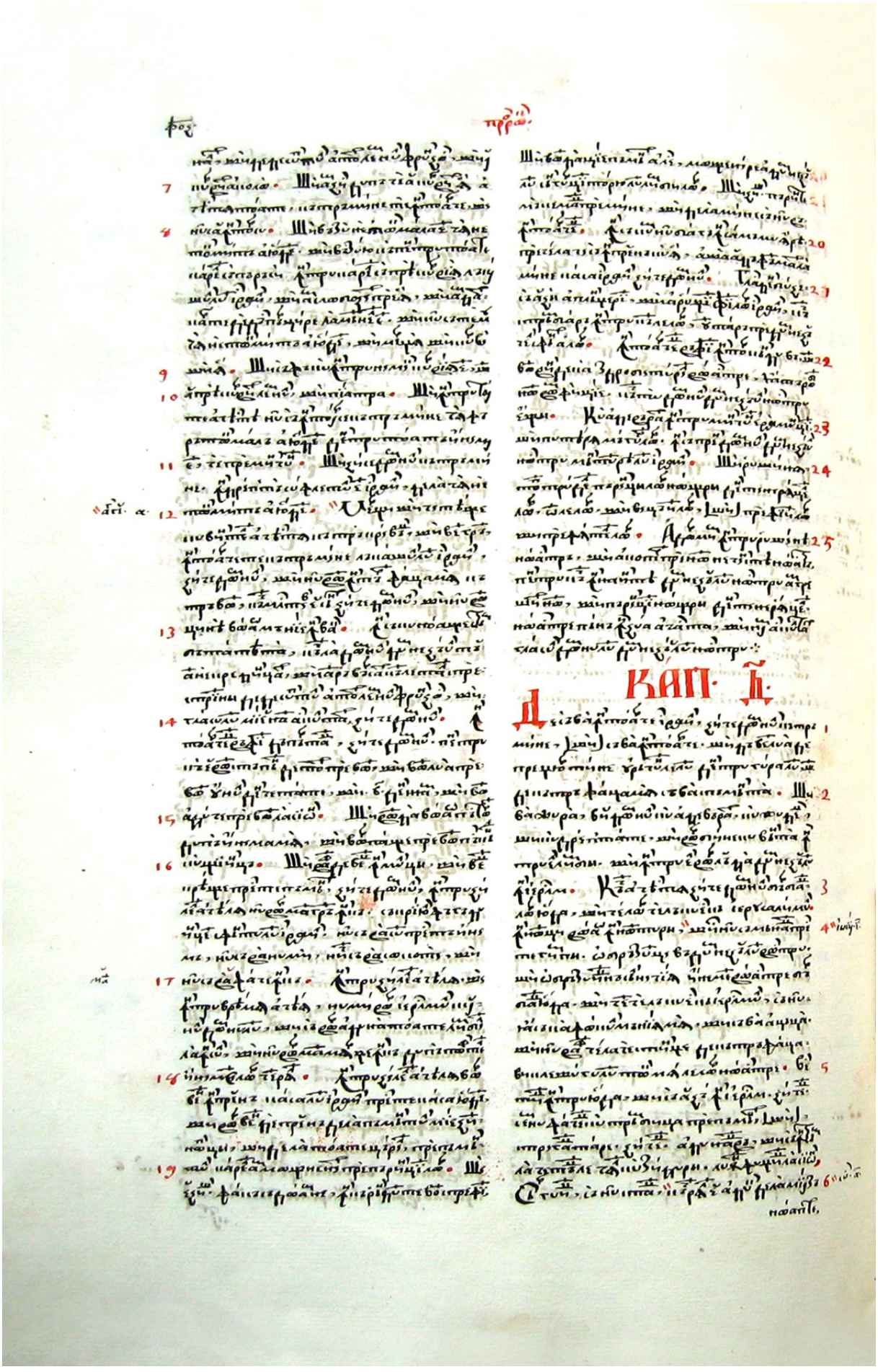

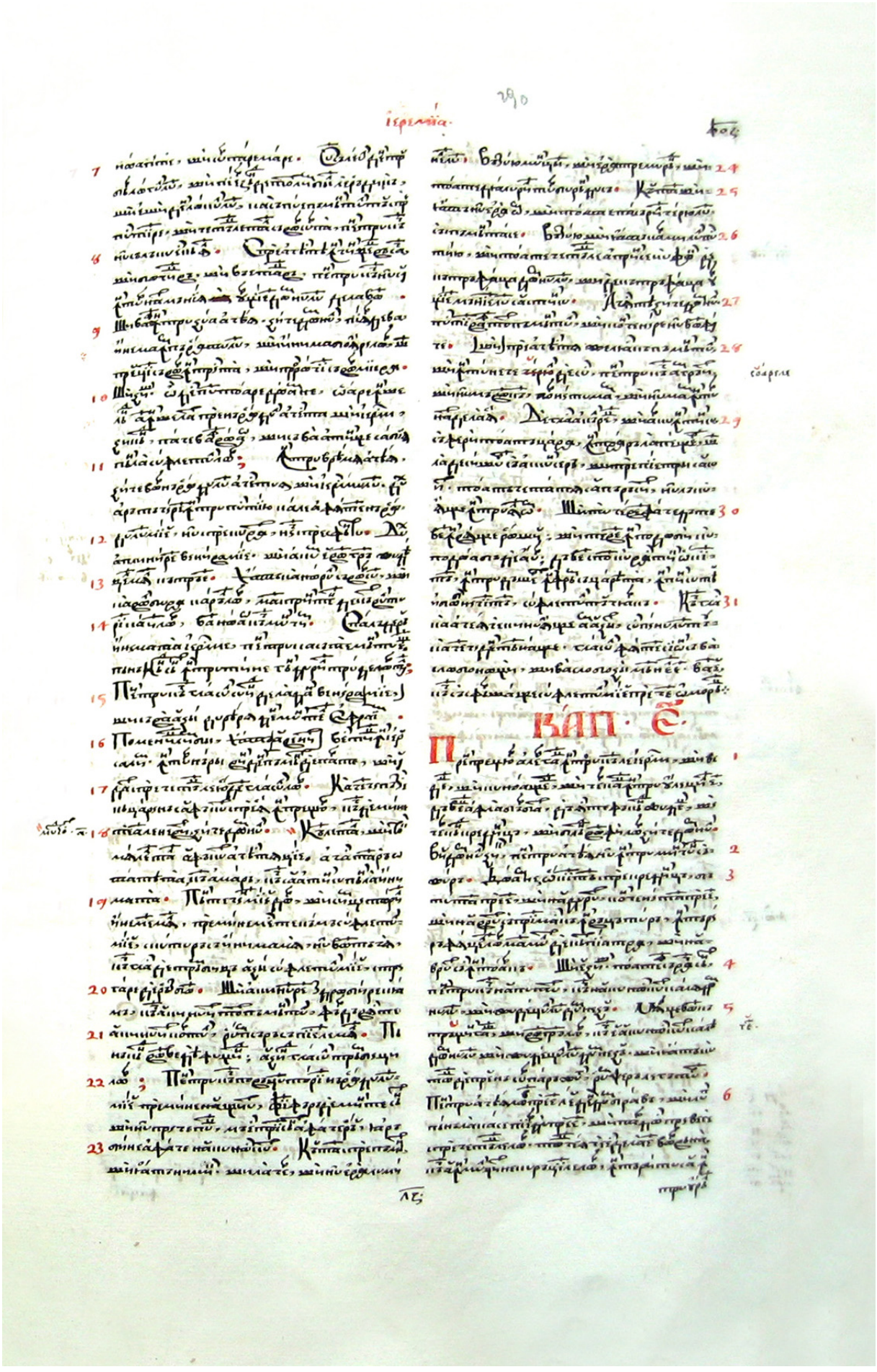

Ms. 45 p. 578

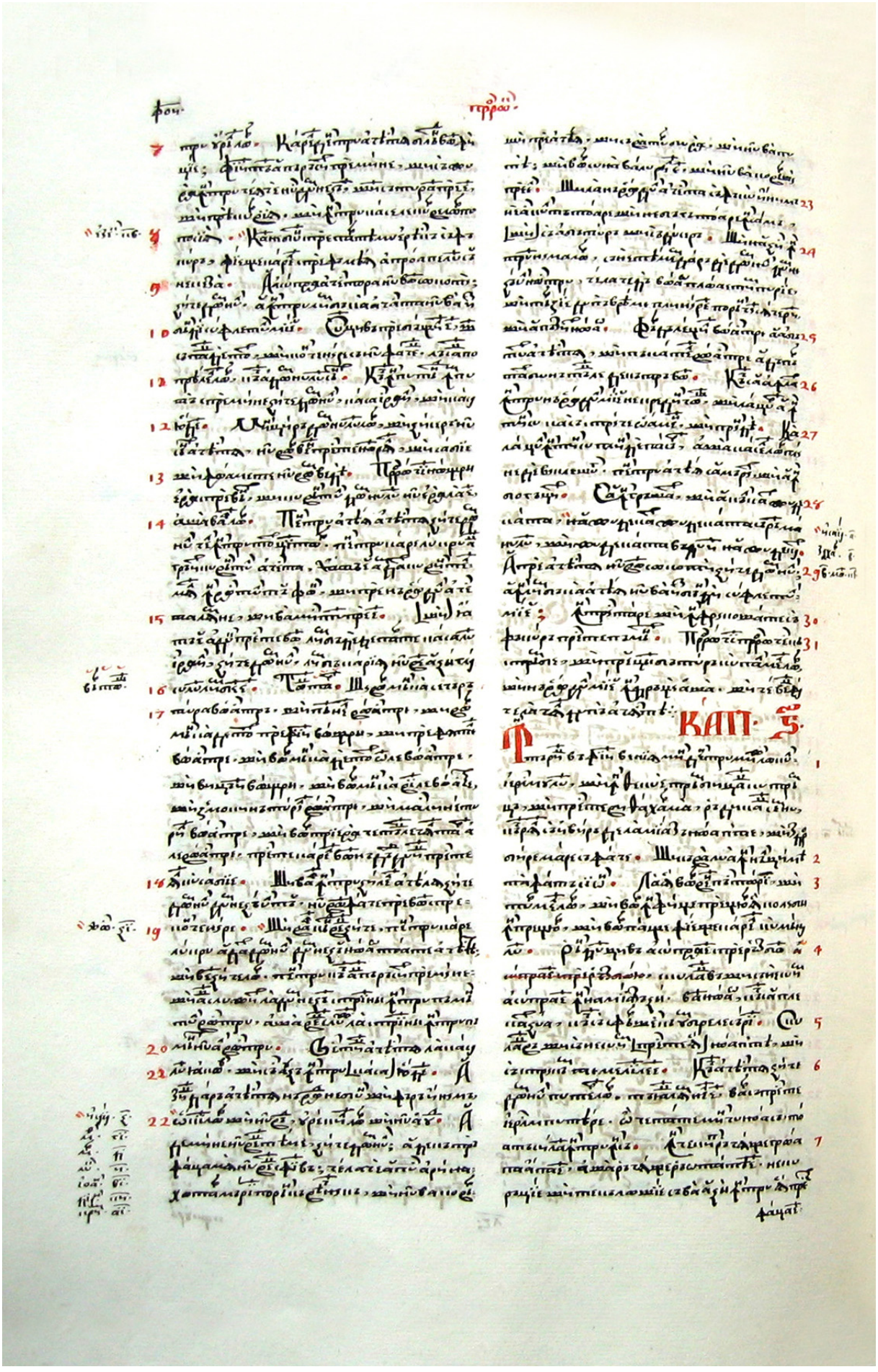

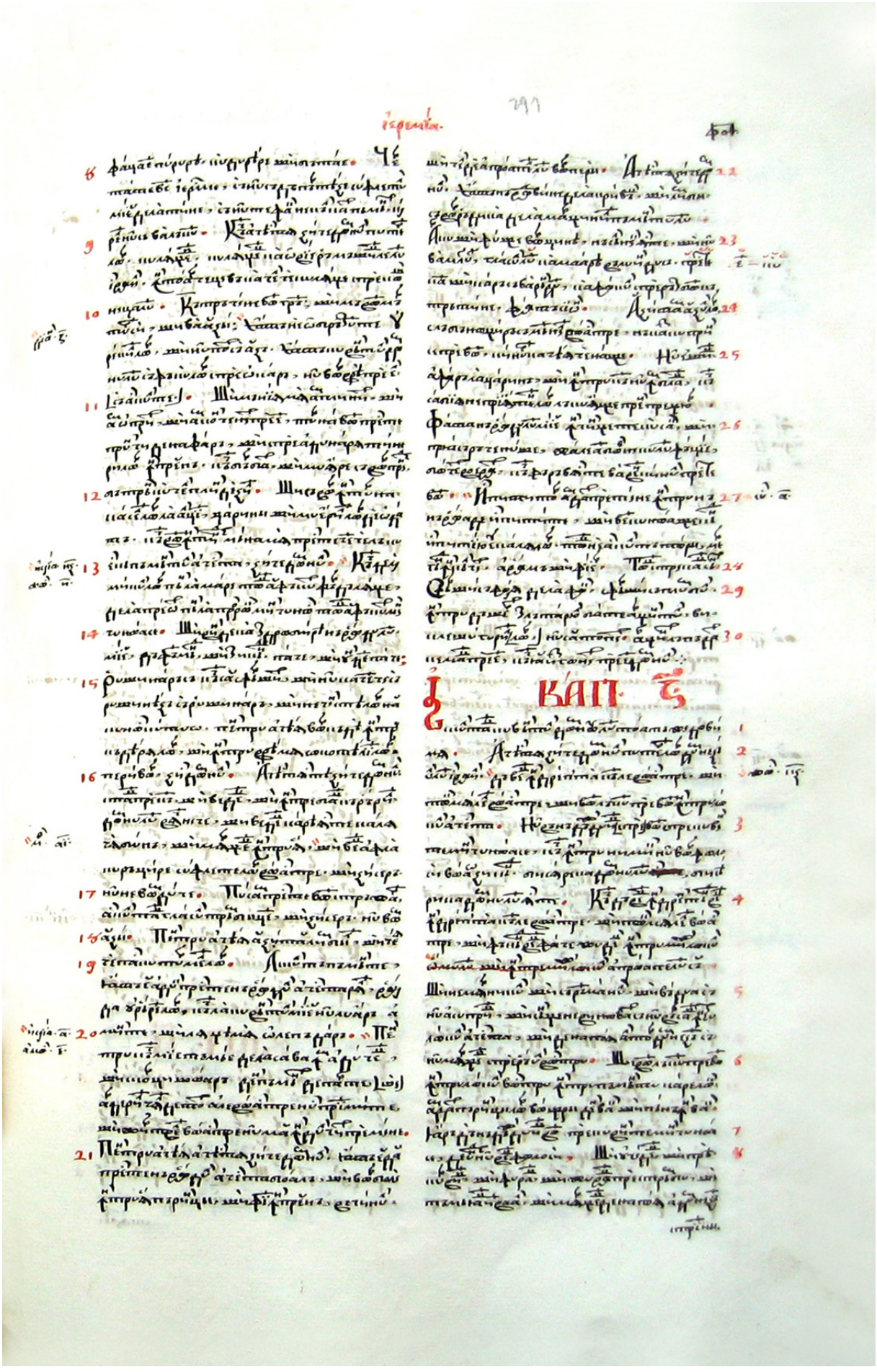

Ms. 45 p. 580

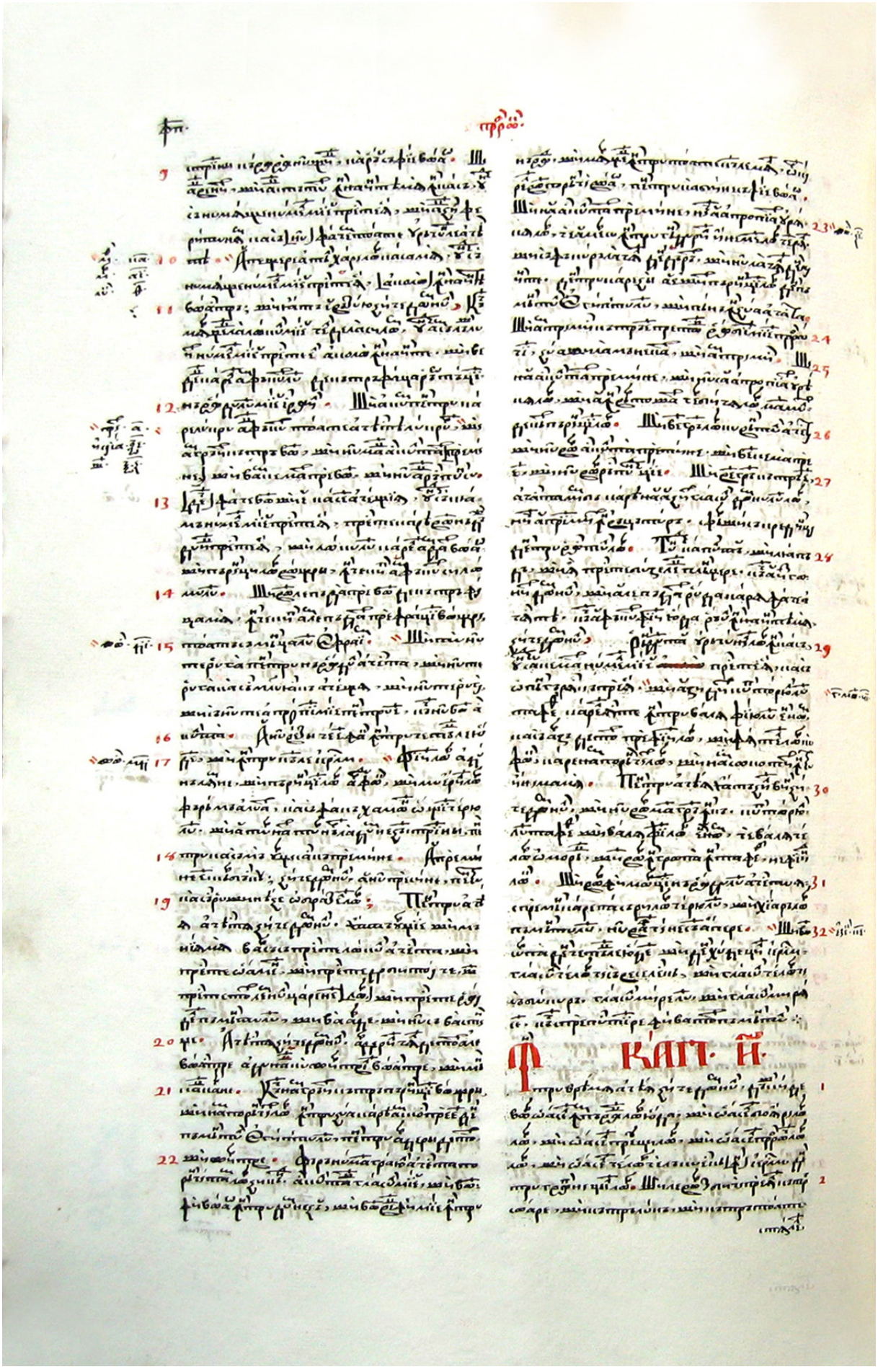

Ms. 45 p. 581

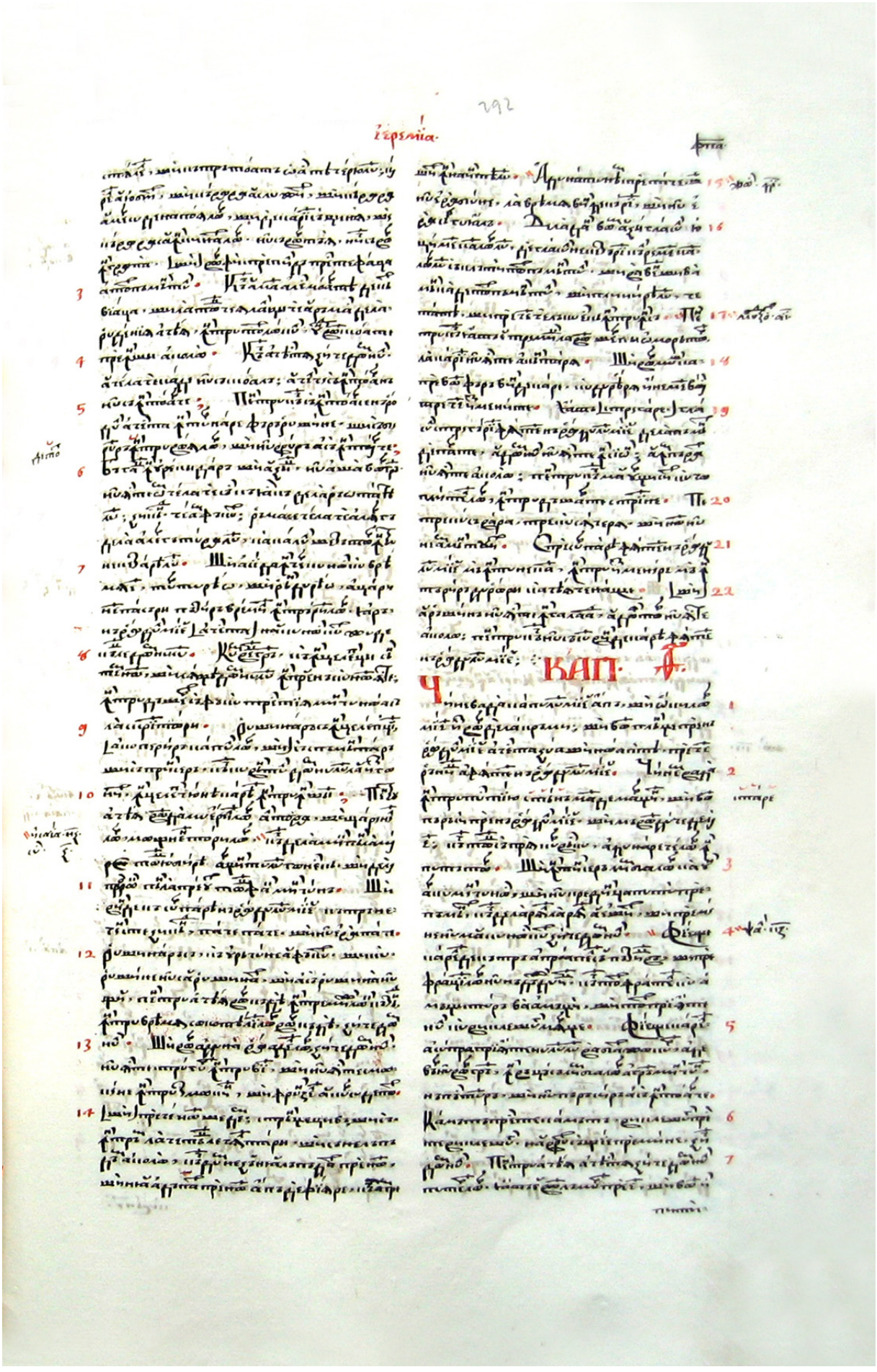

Ms. 45 p. 582

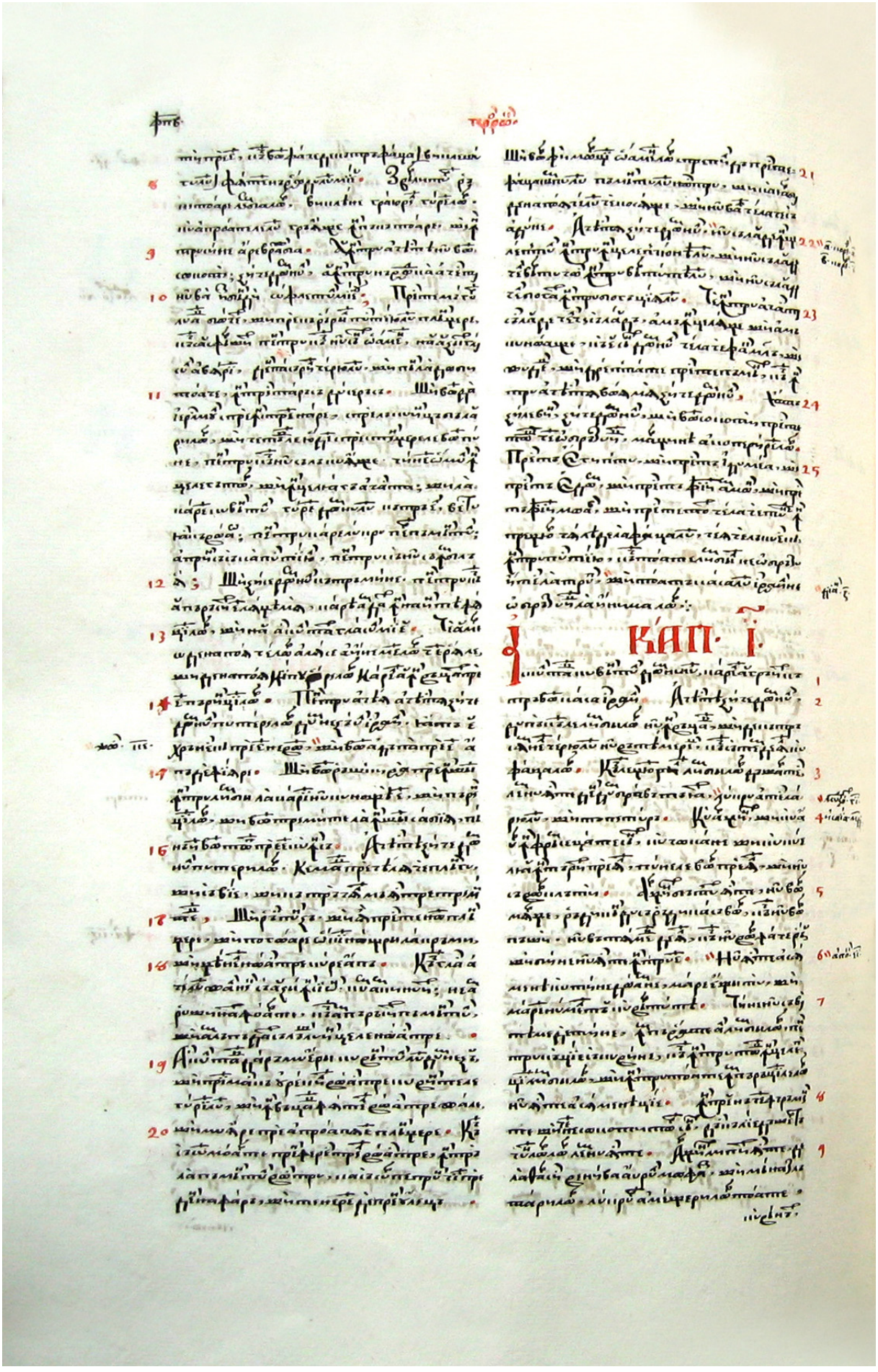

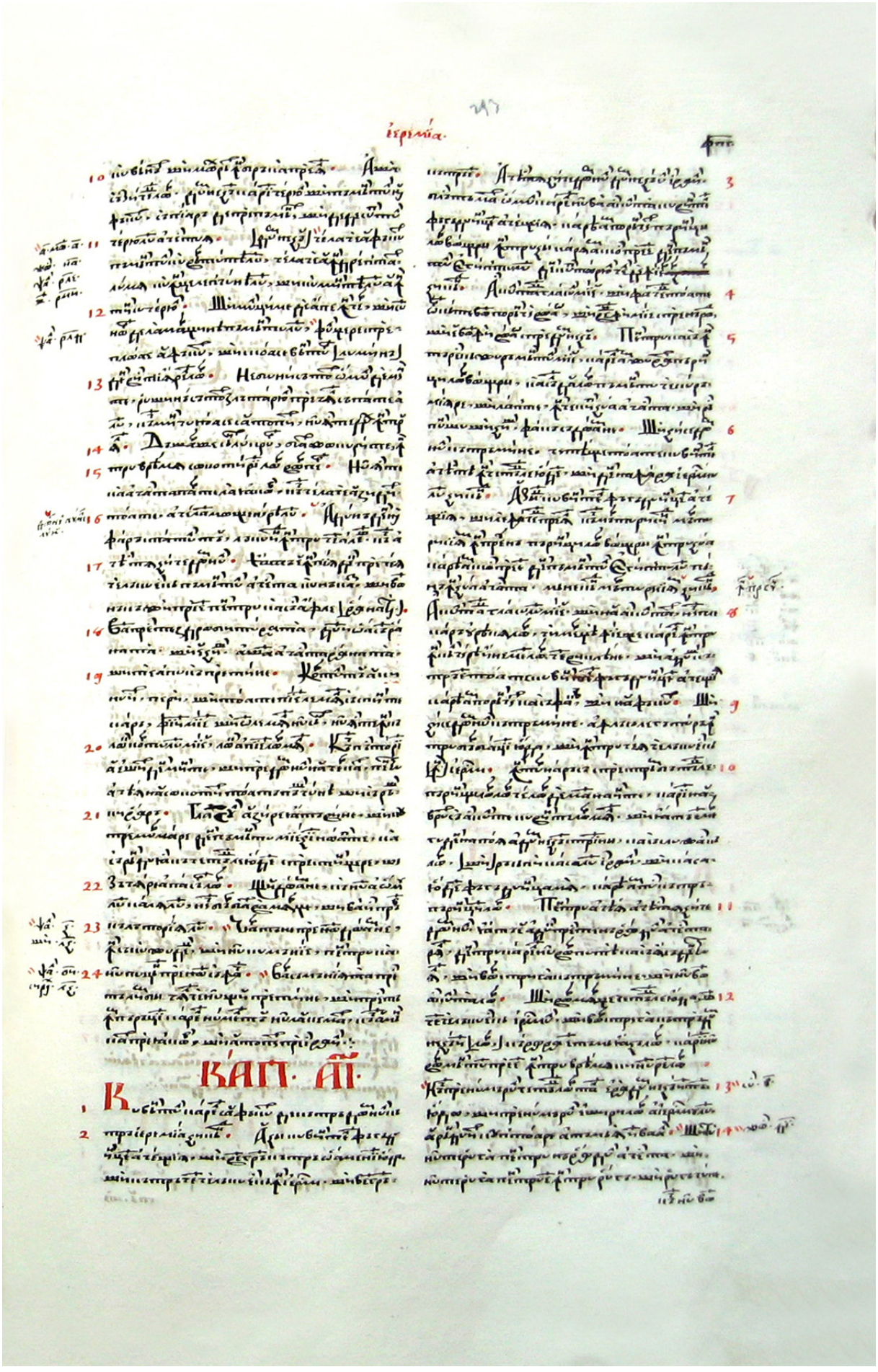

Ms. 45 p. 584

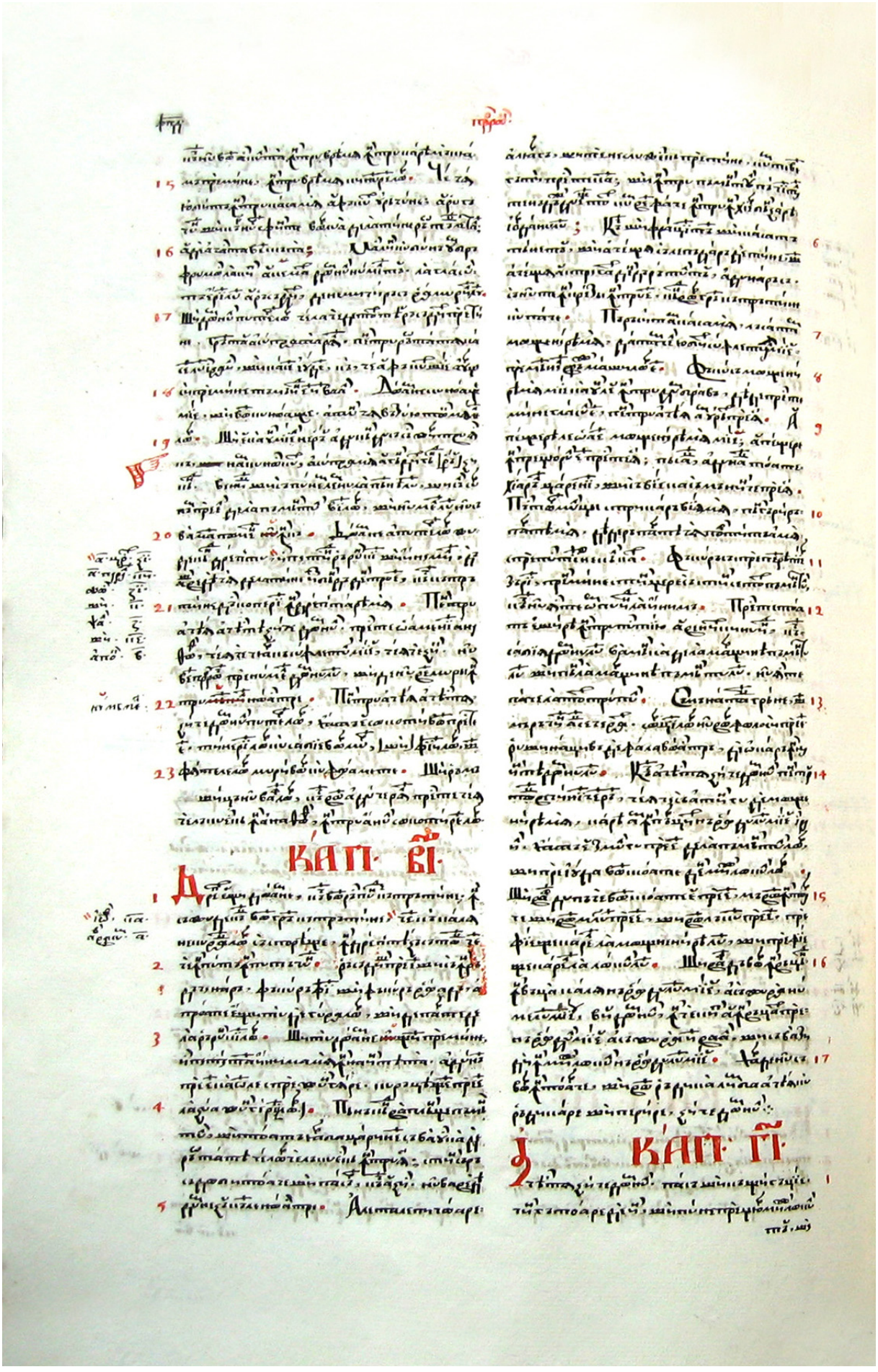

ΚΑΠ· Β΄

ΚΑΠ· Γ΄

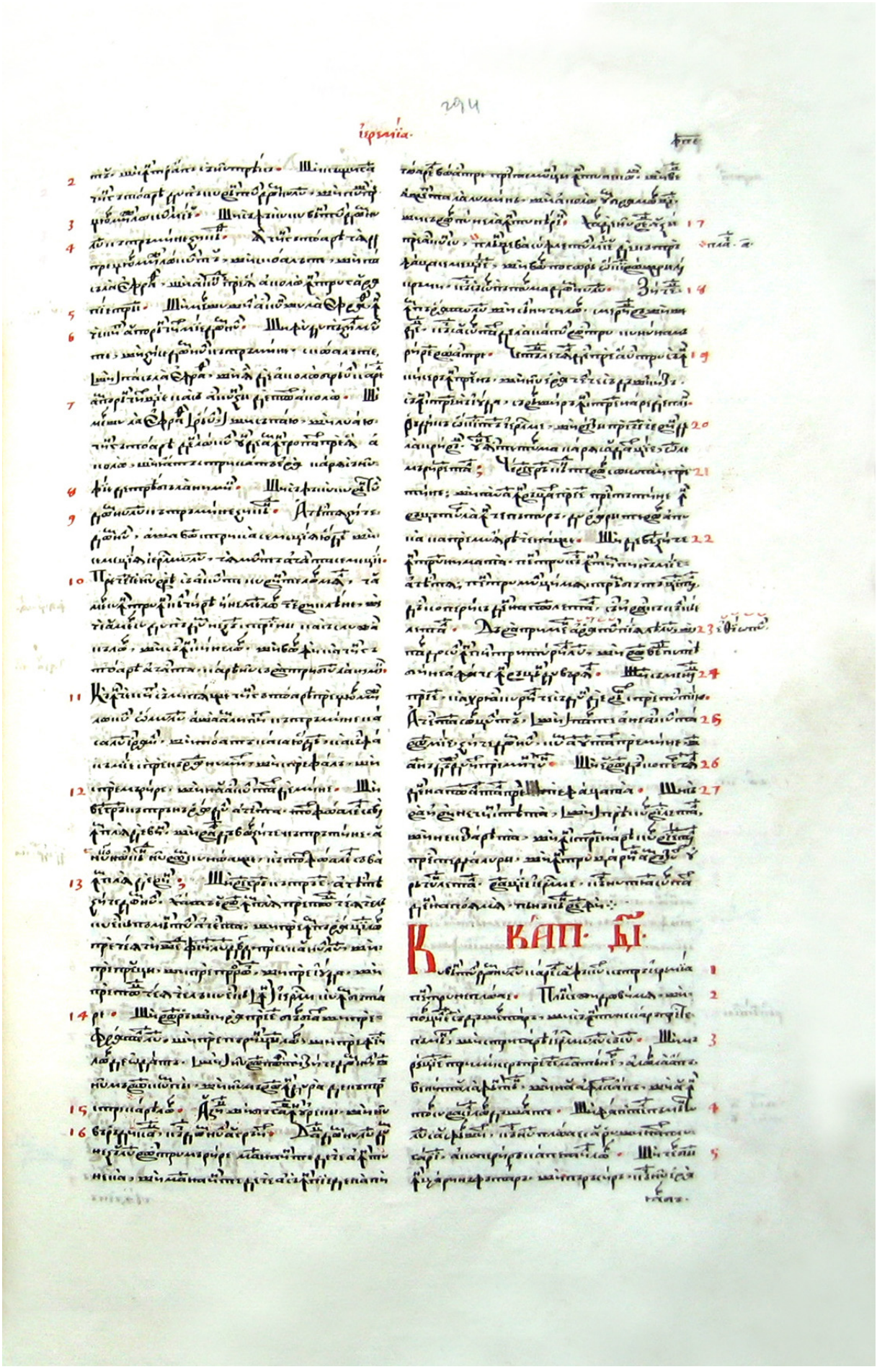

Ms. 45 p. 586

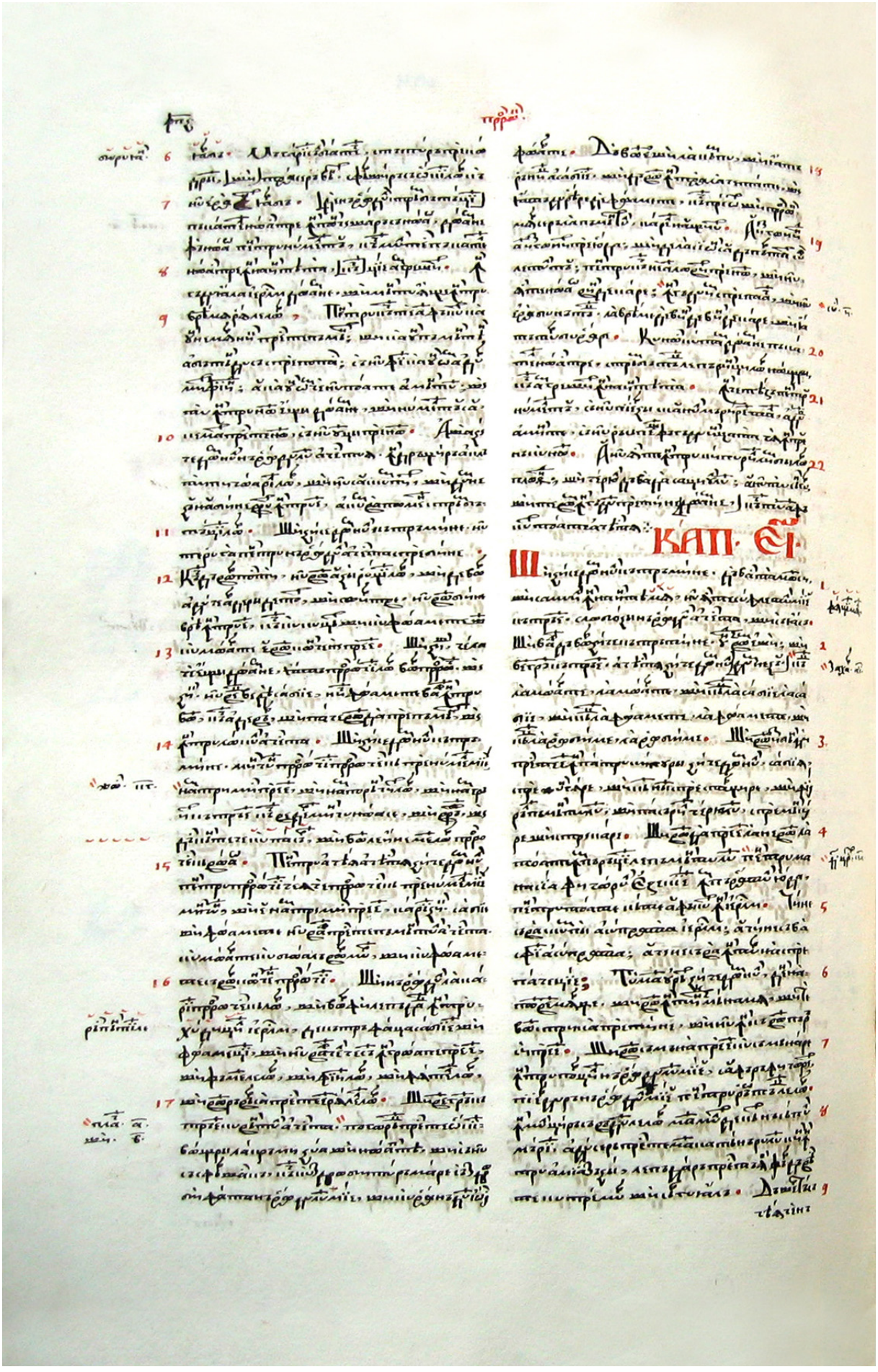

Ms. 45 p. 587

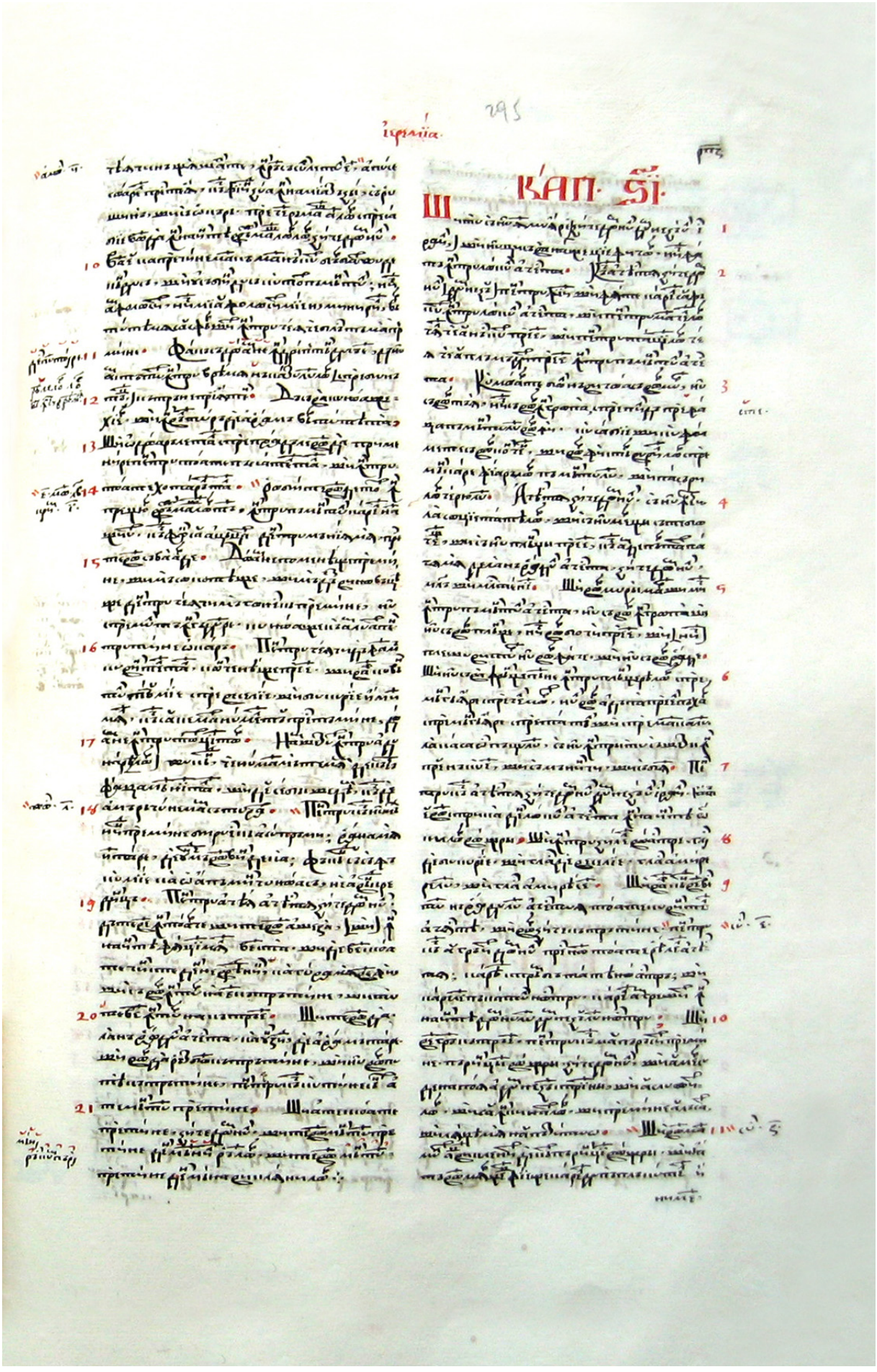

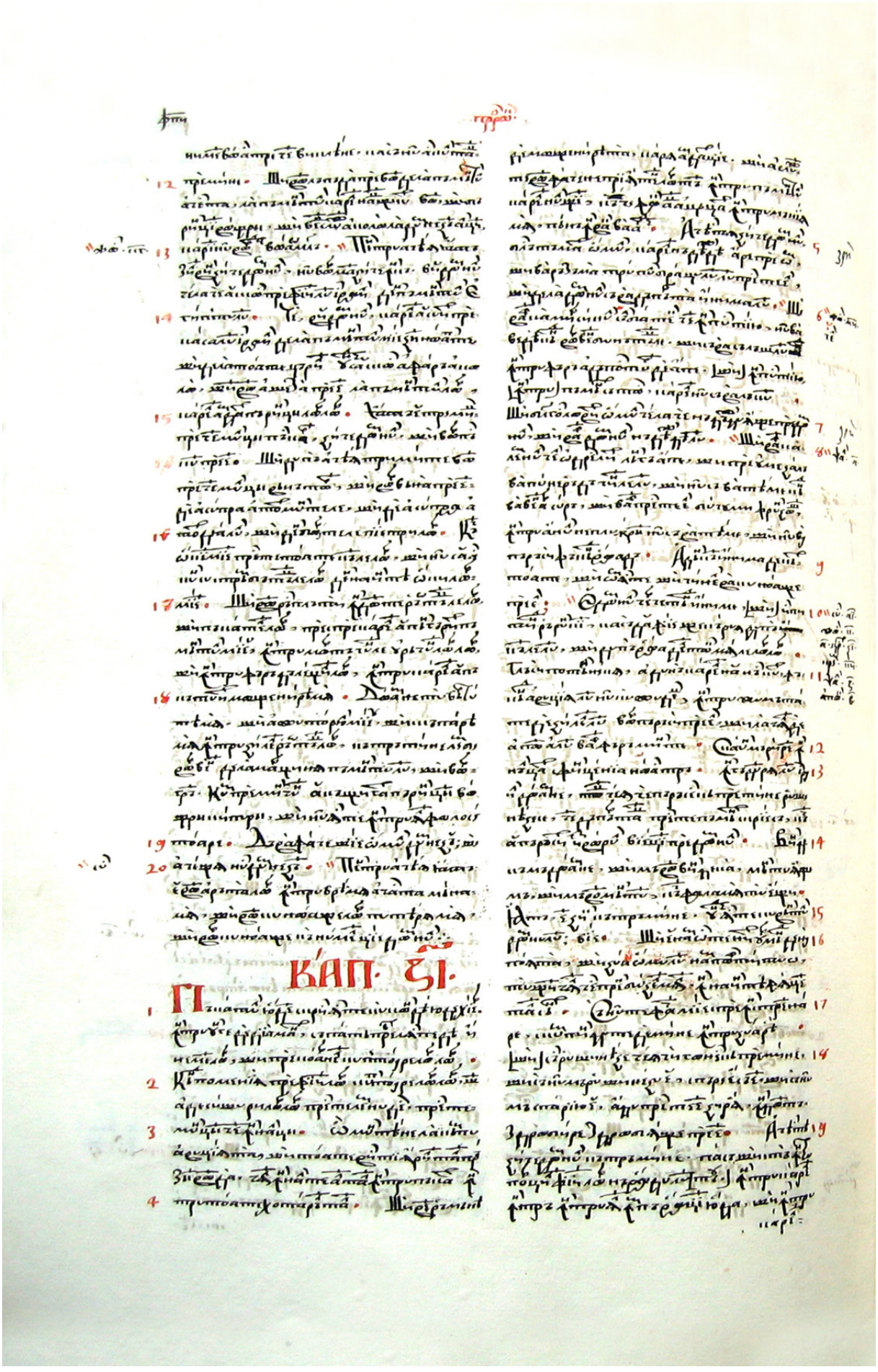

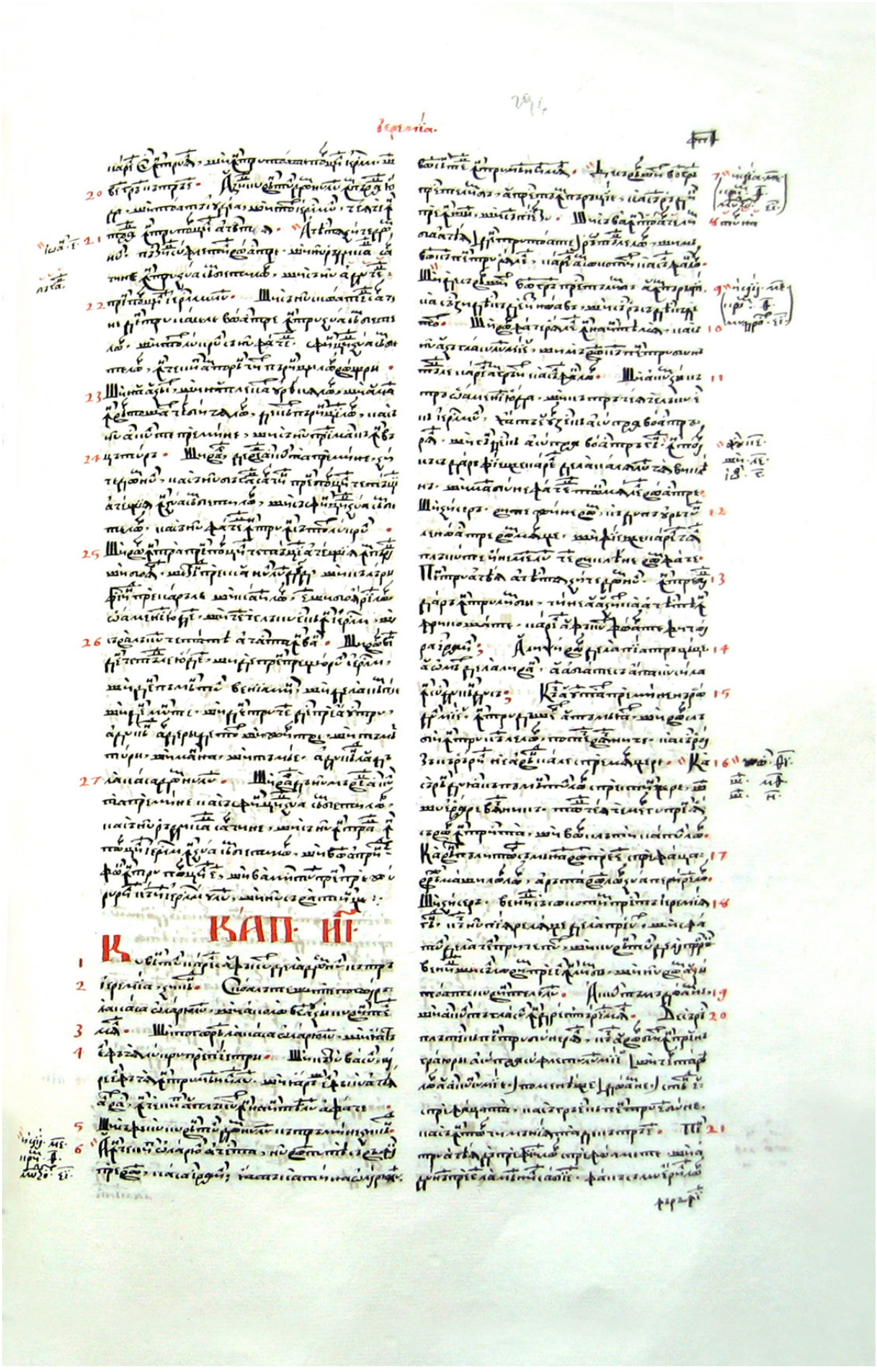

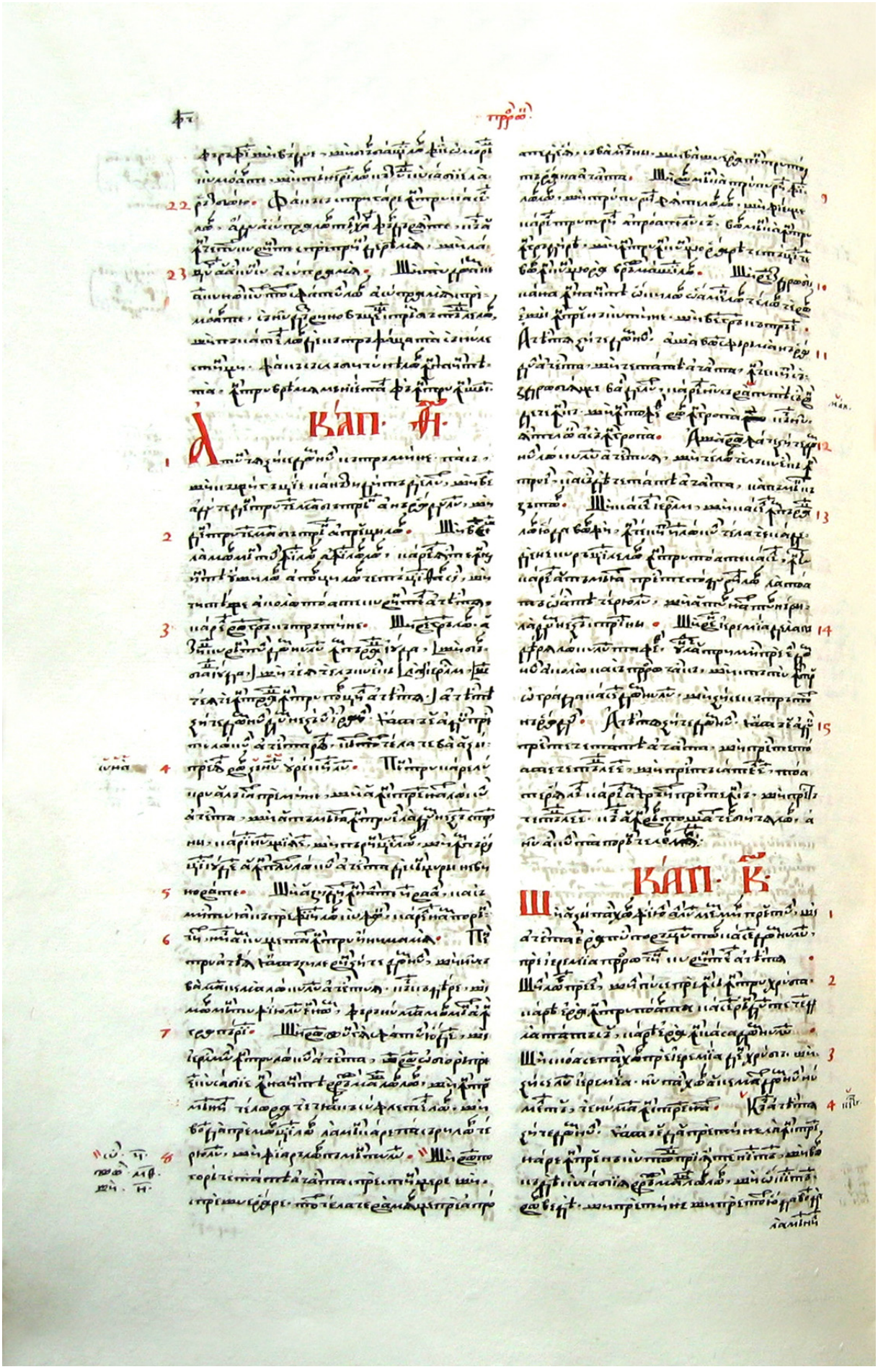

Ms. 45 p. 591

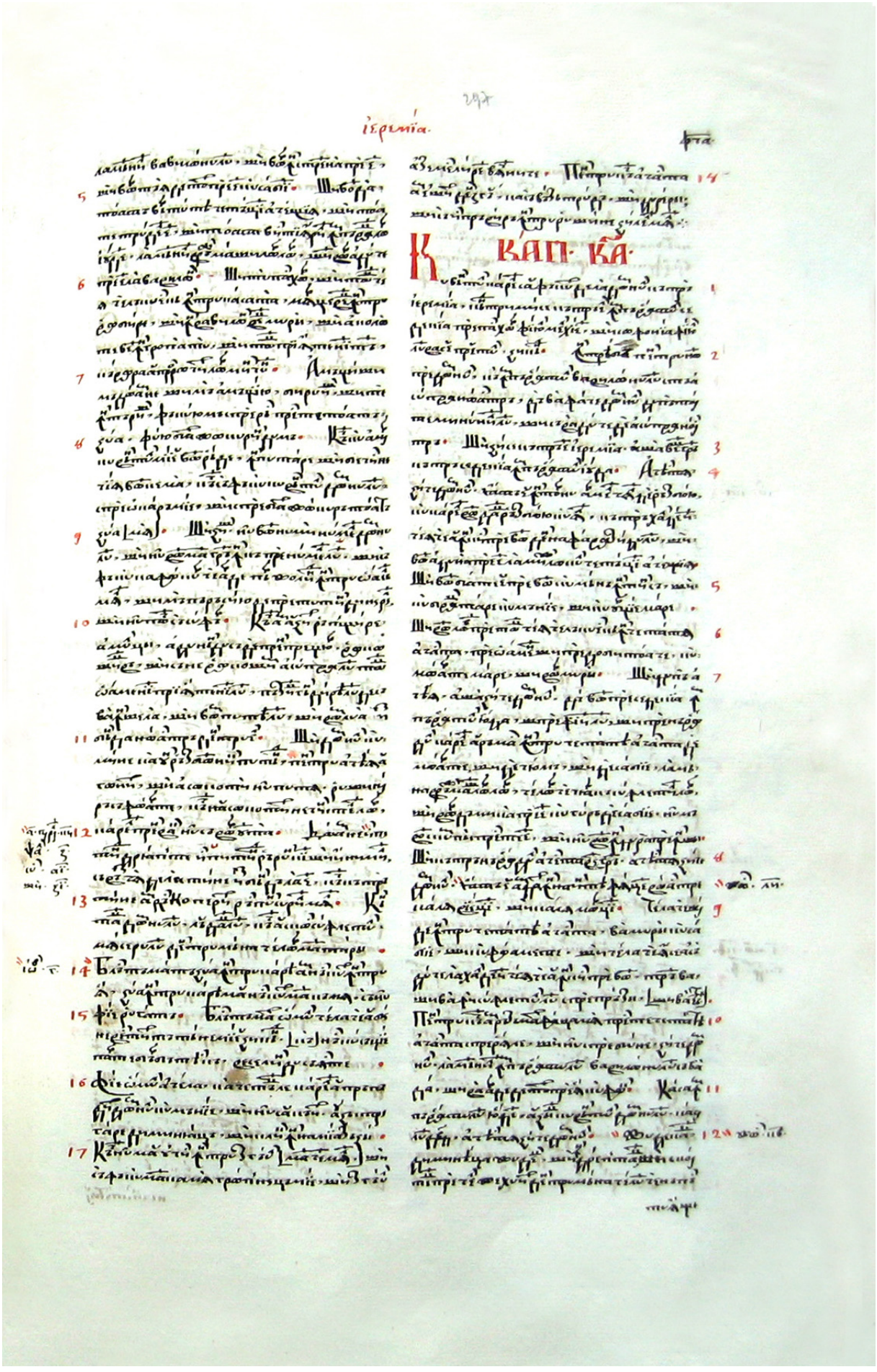

Ms. 45 p. 592

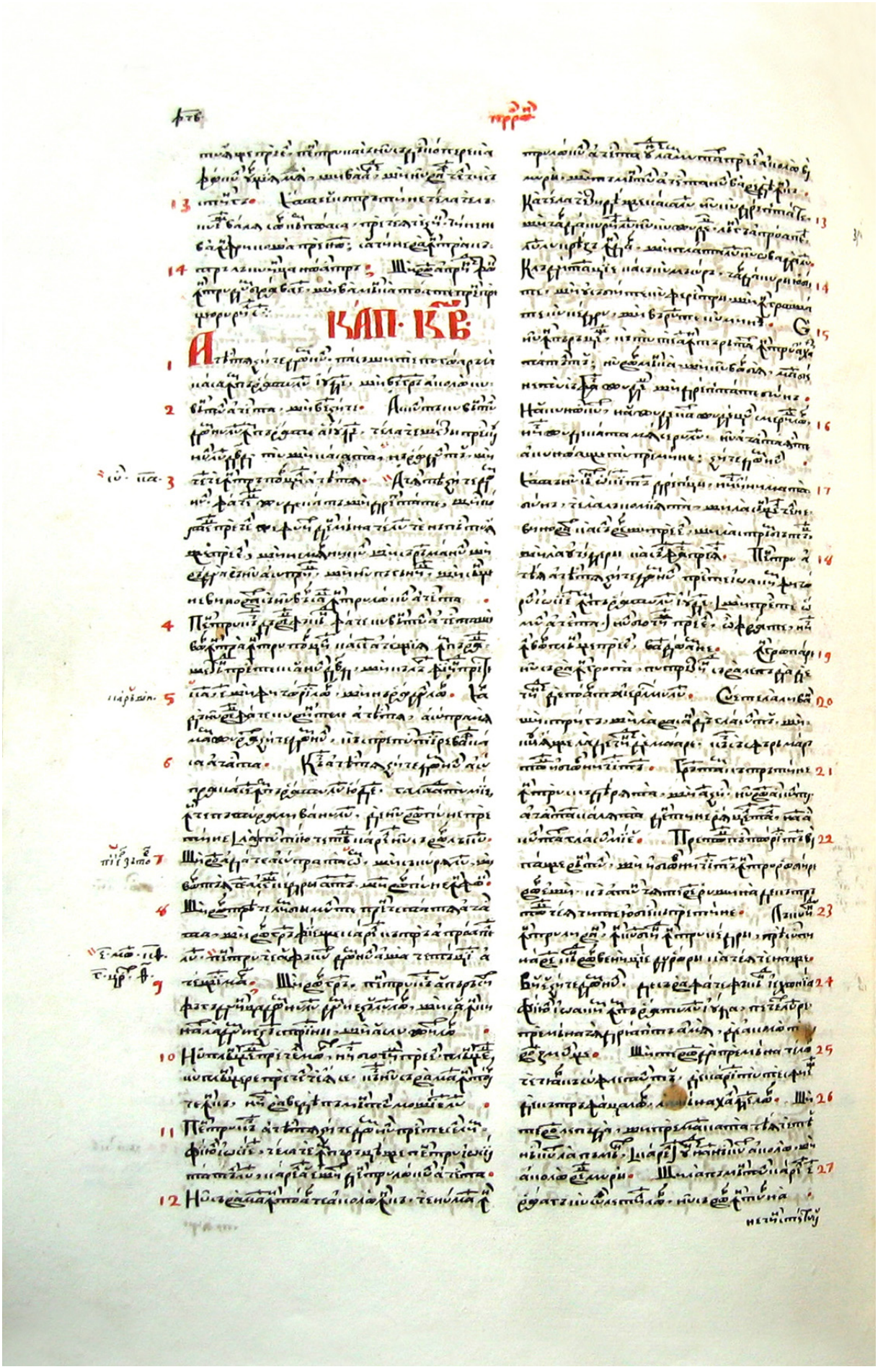

Ms. 45 p. 593

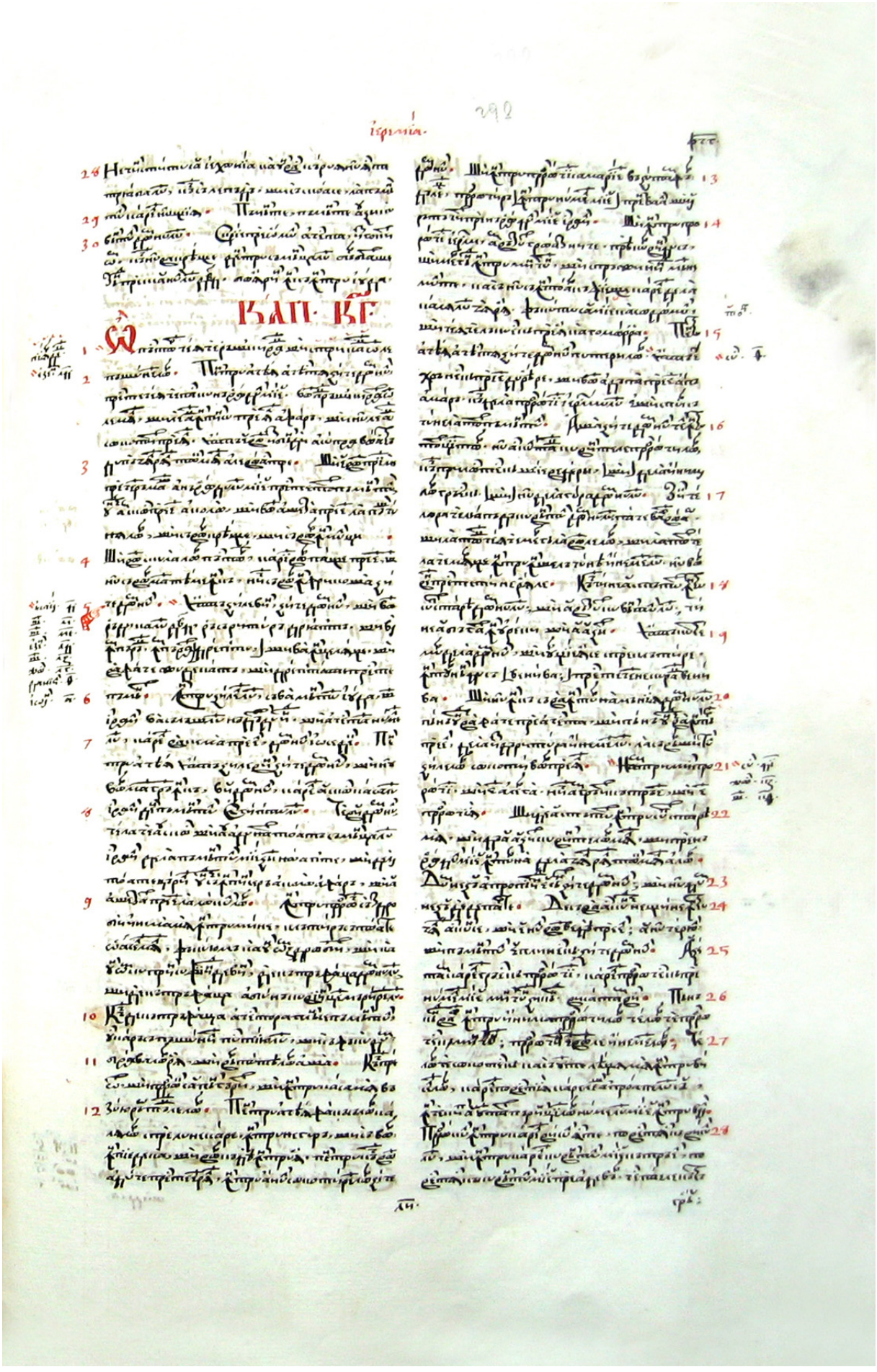

Ms. 45 p. 594

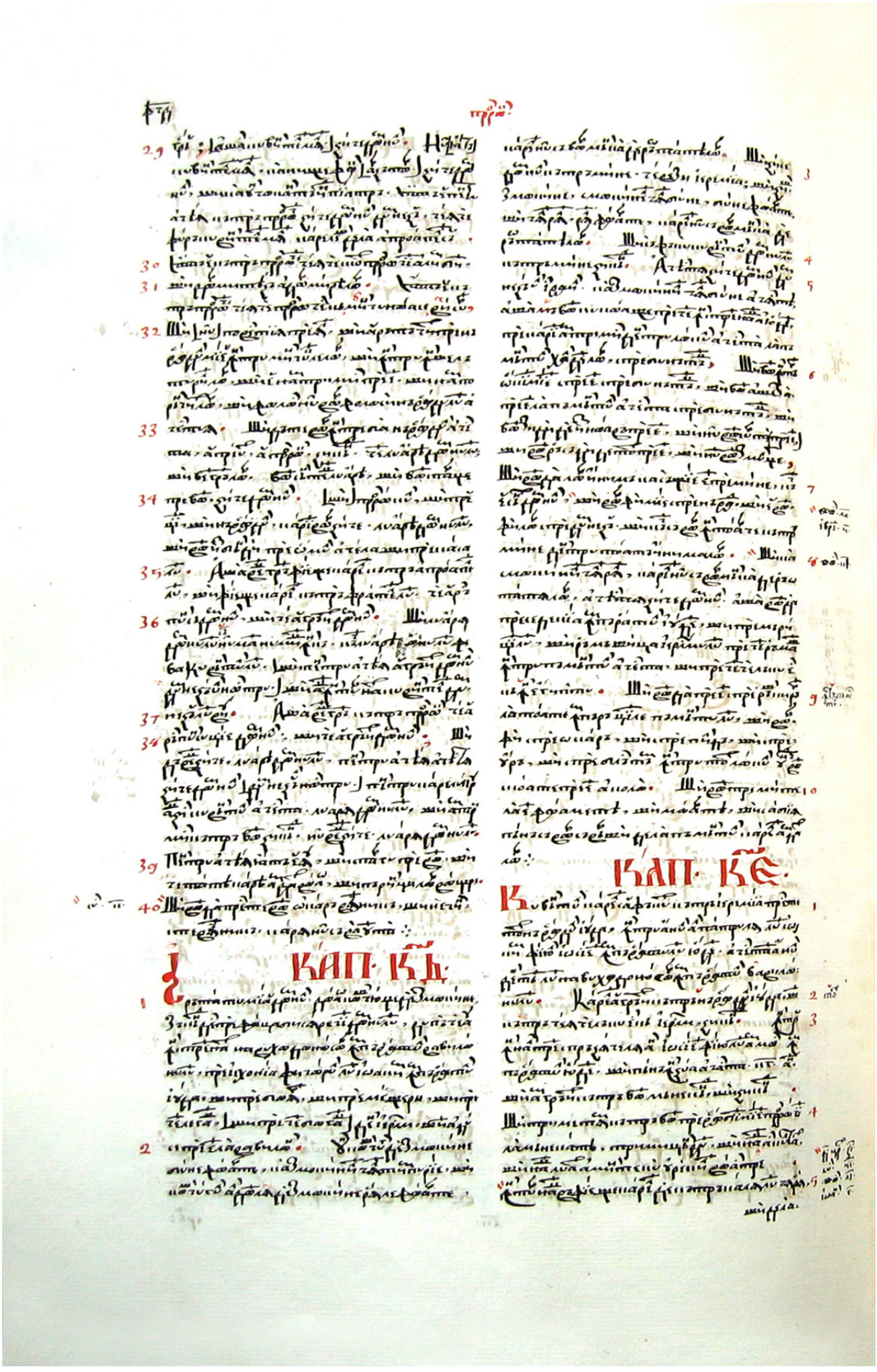

Ms. 45 p. 595

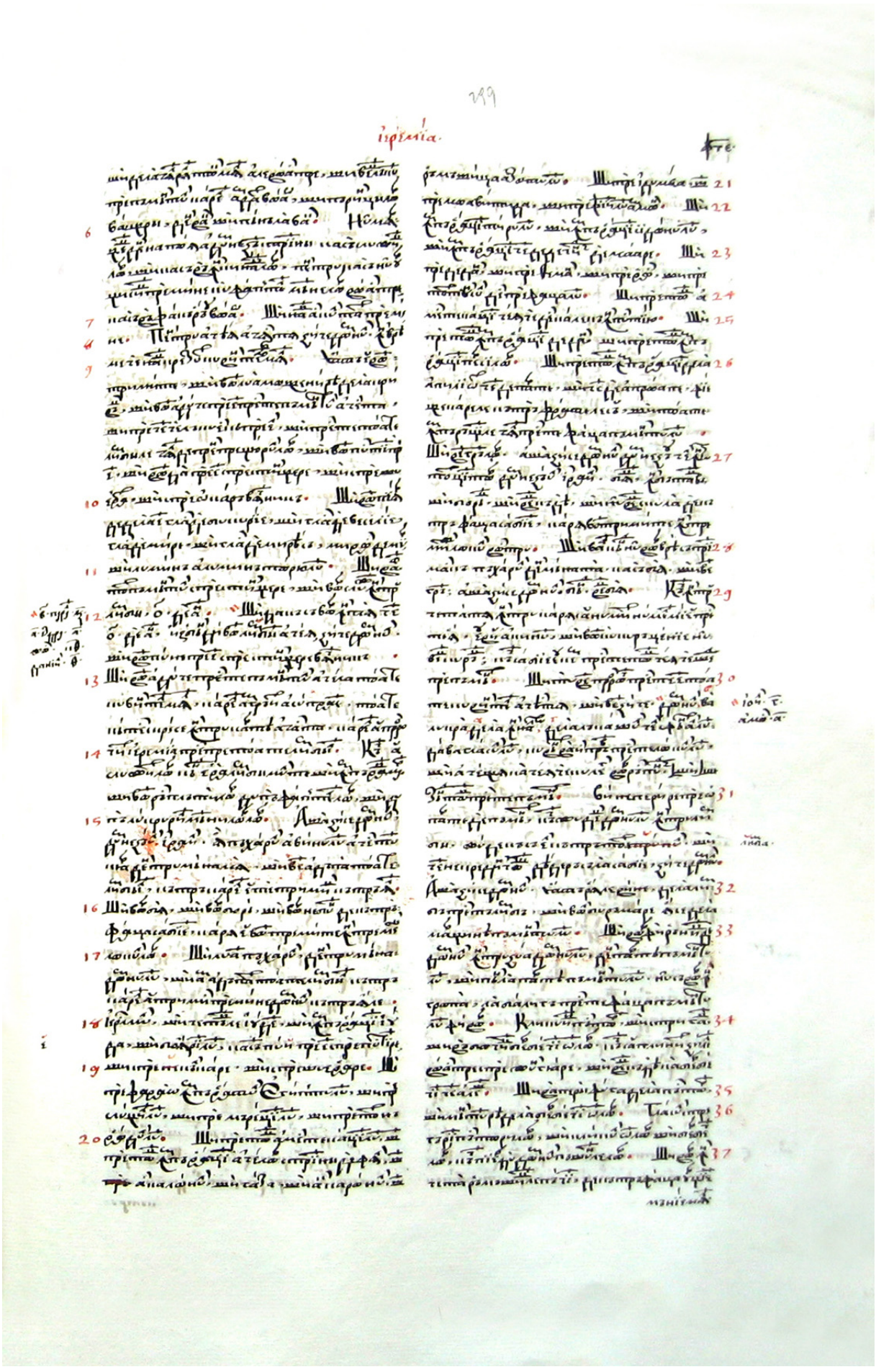

Ms. 45 p. 596

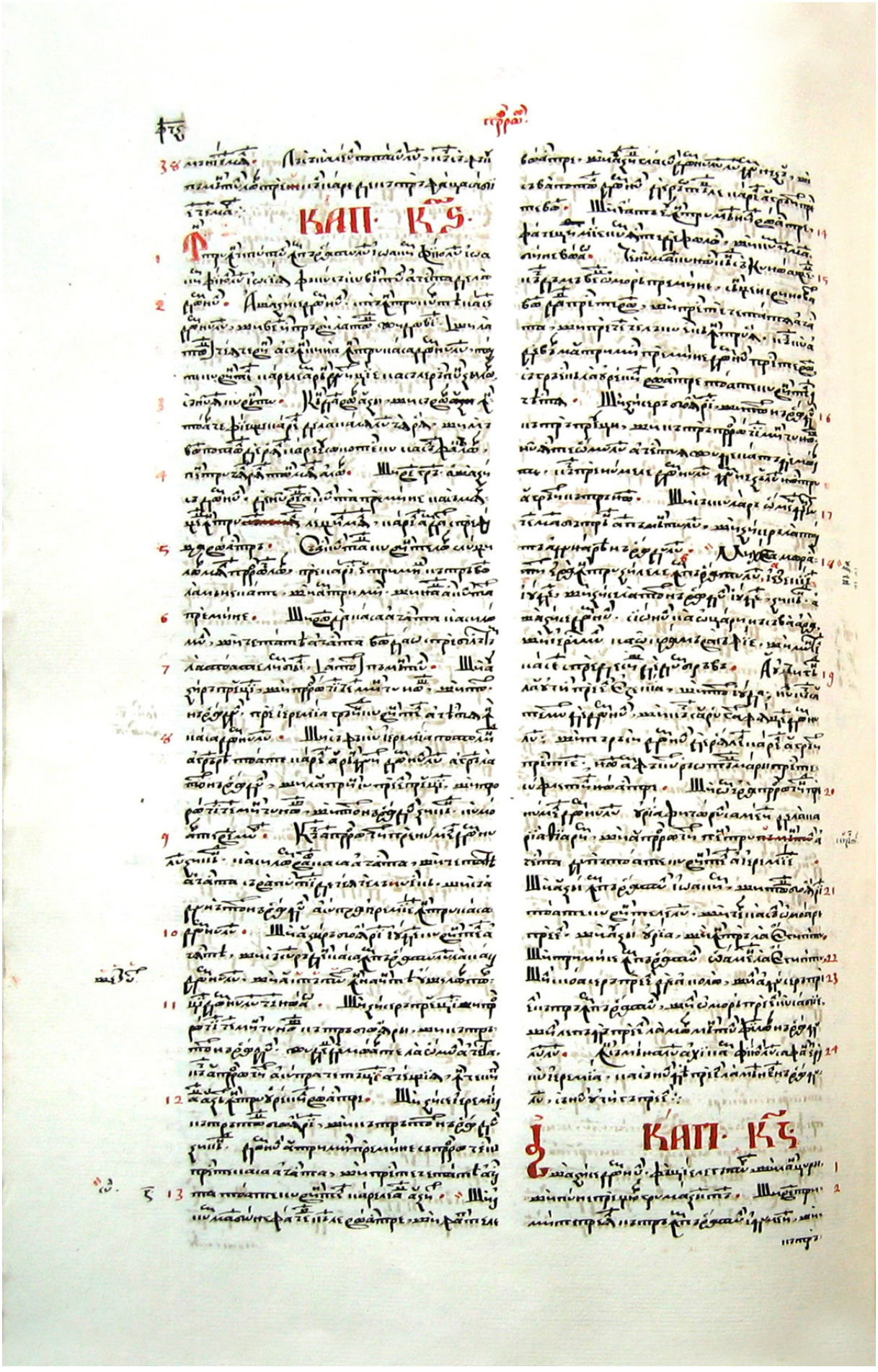

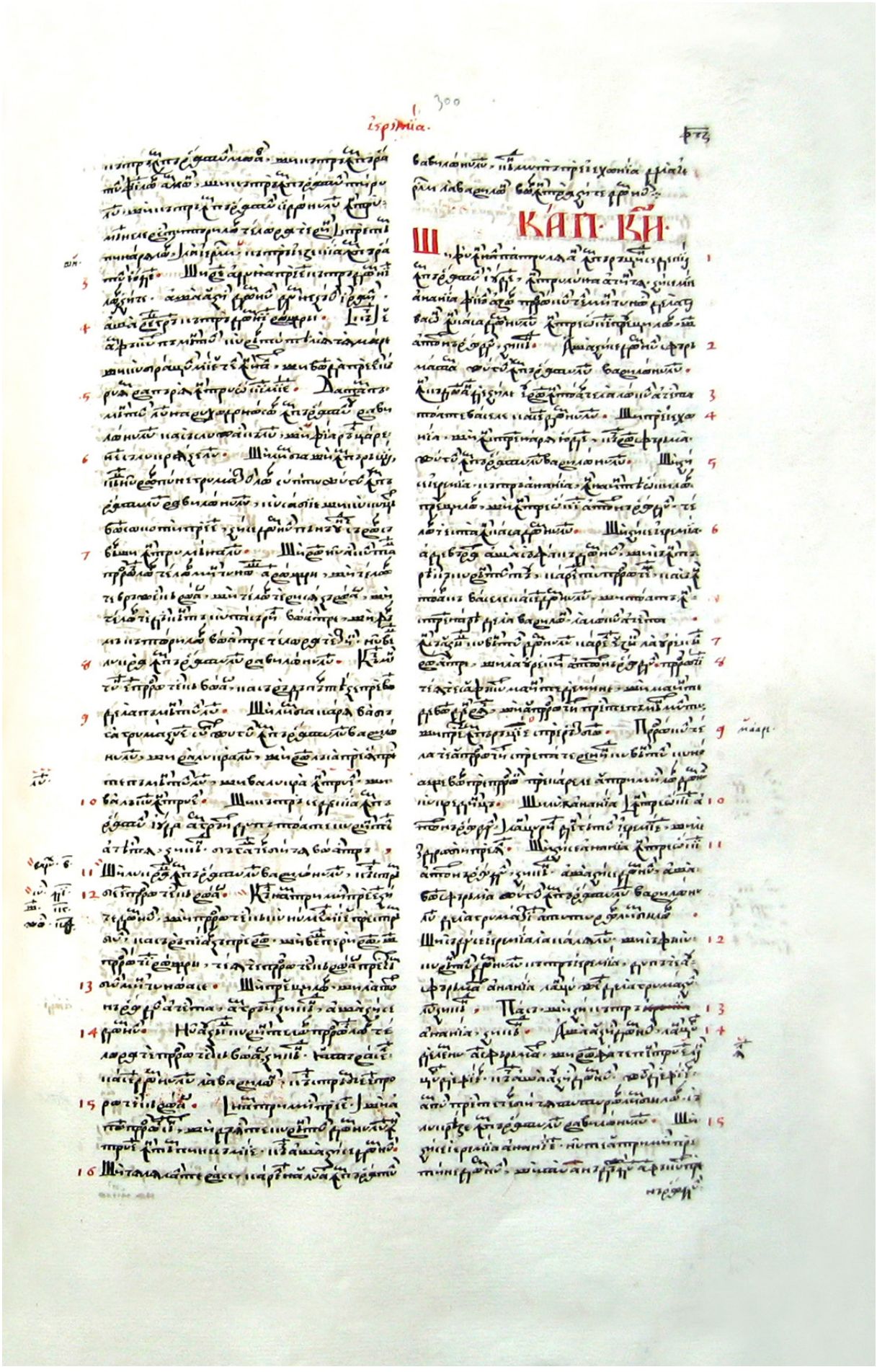

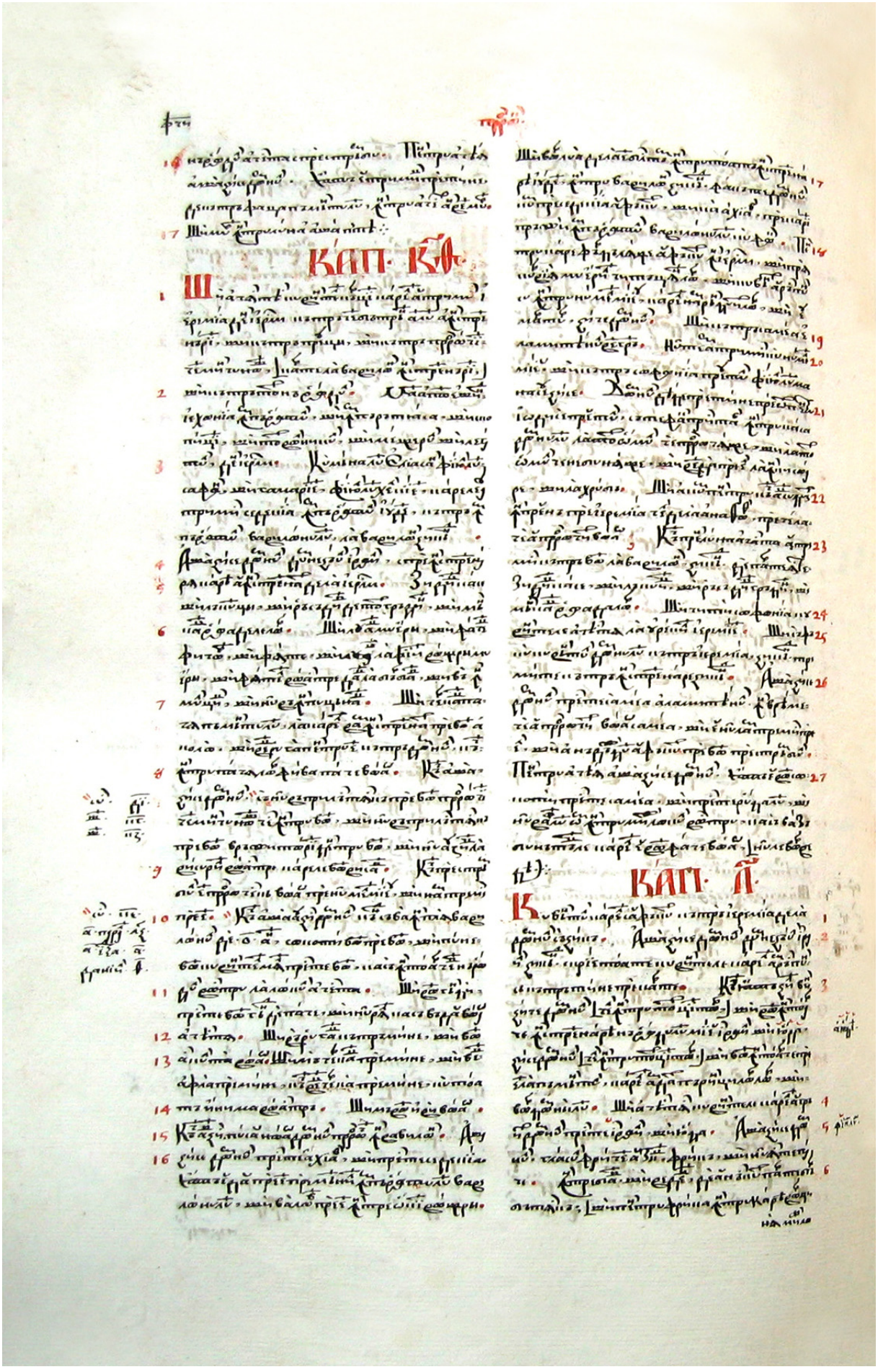

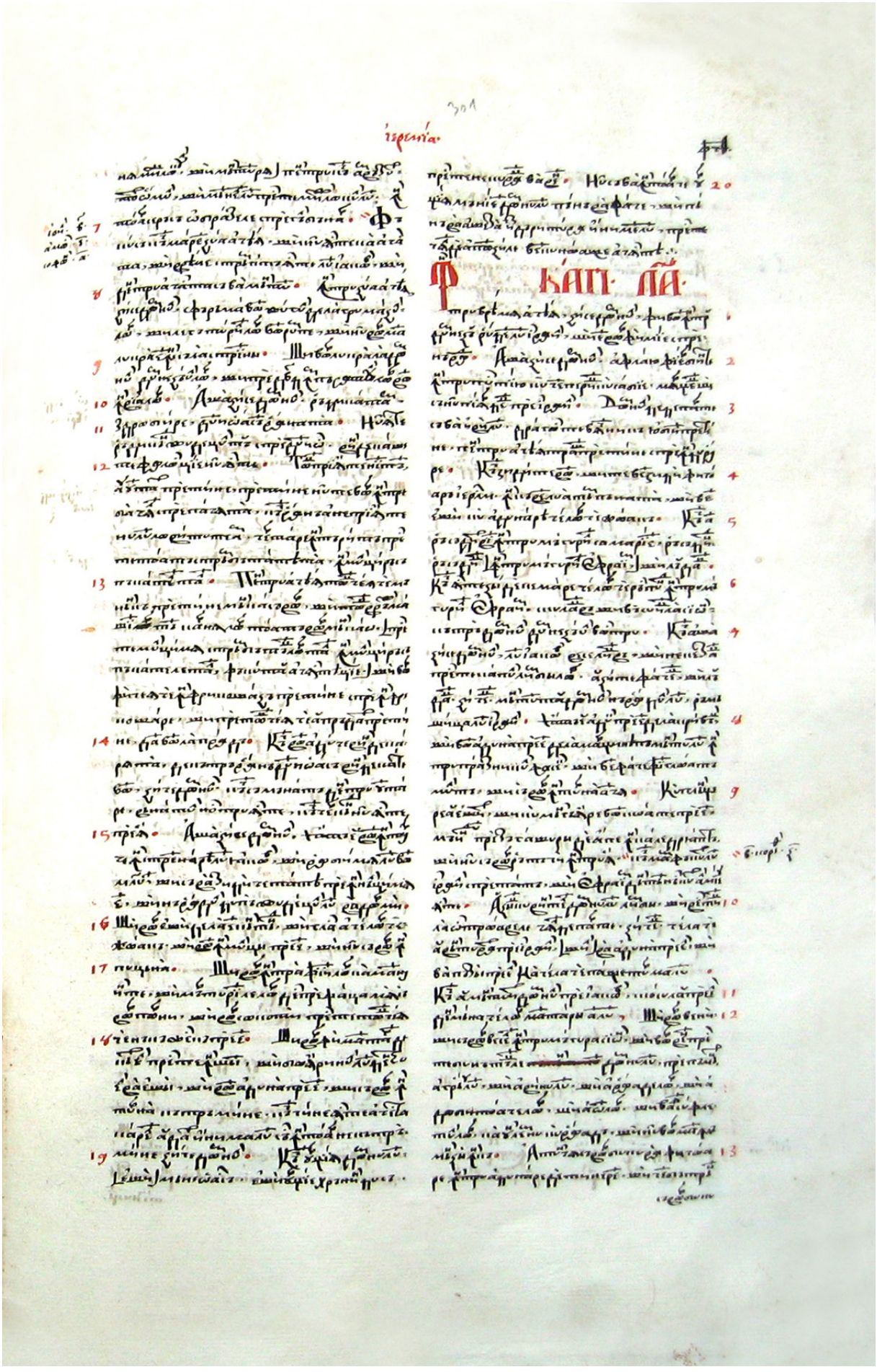

Ms. 45 p. 600

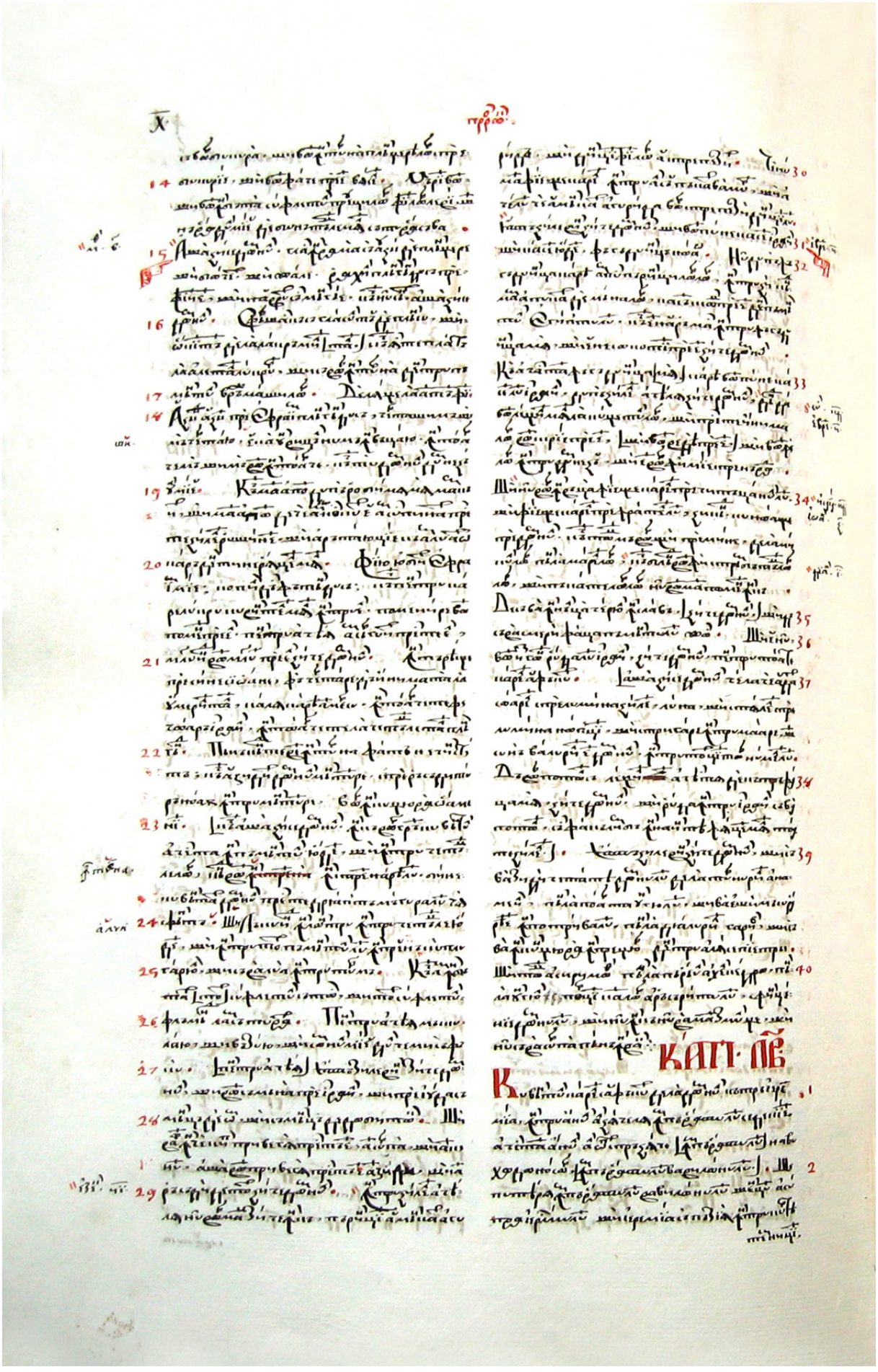

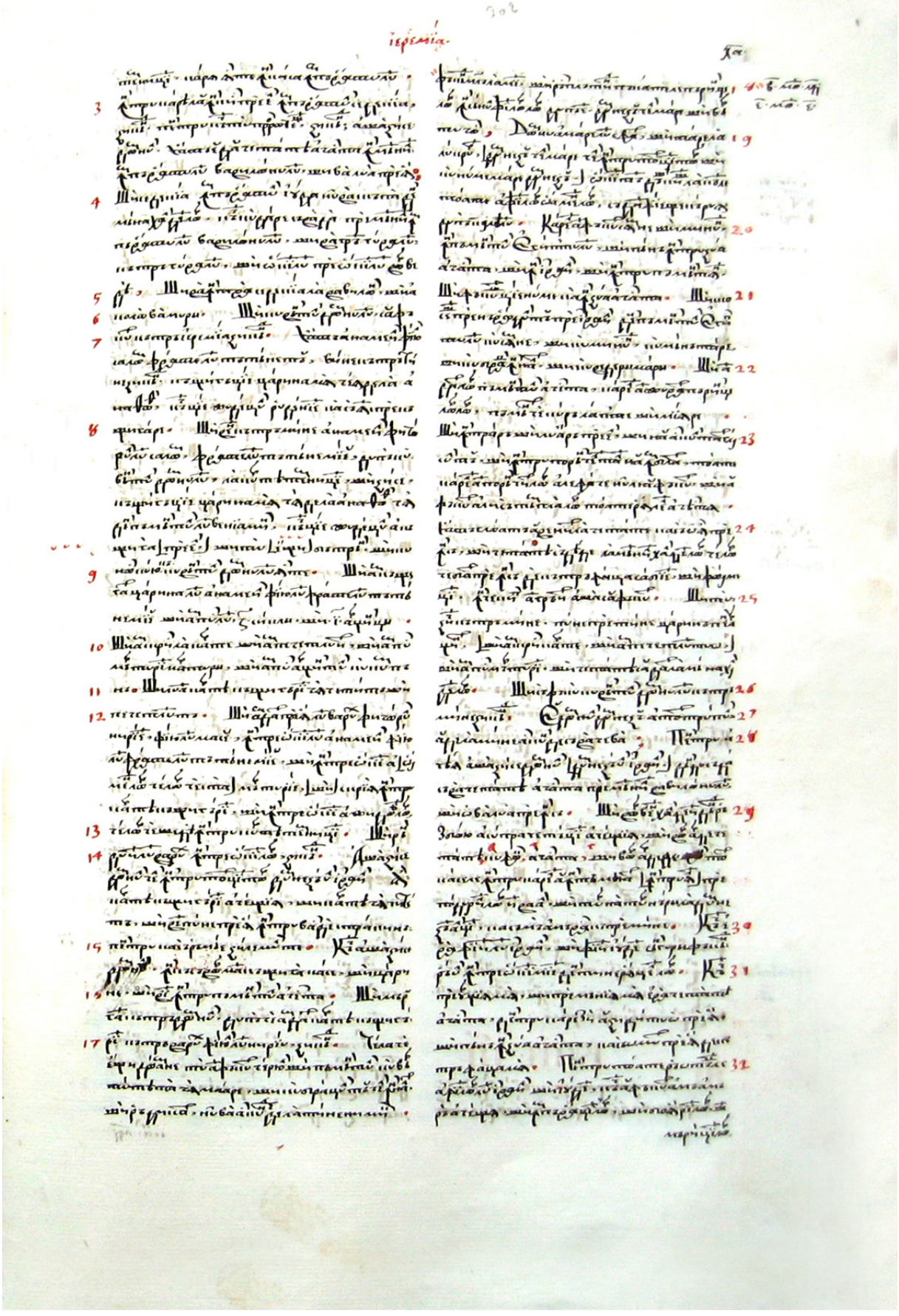

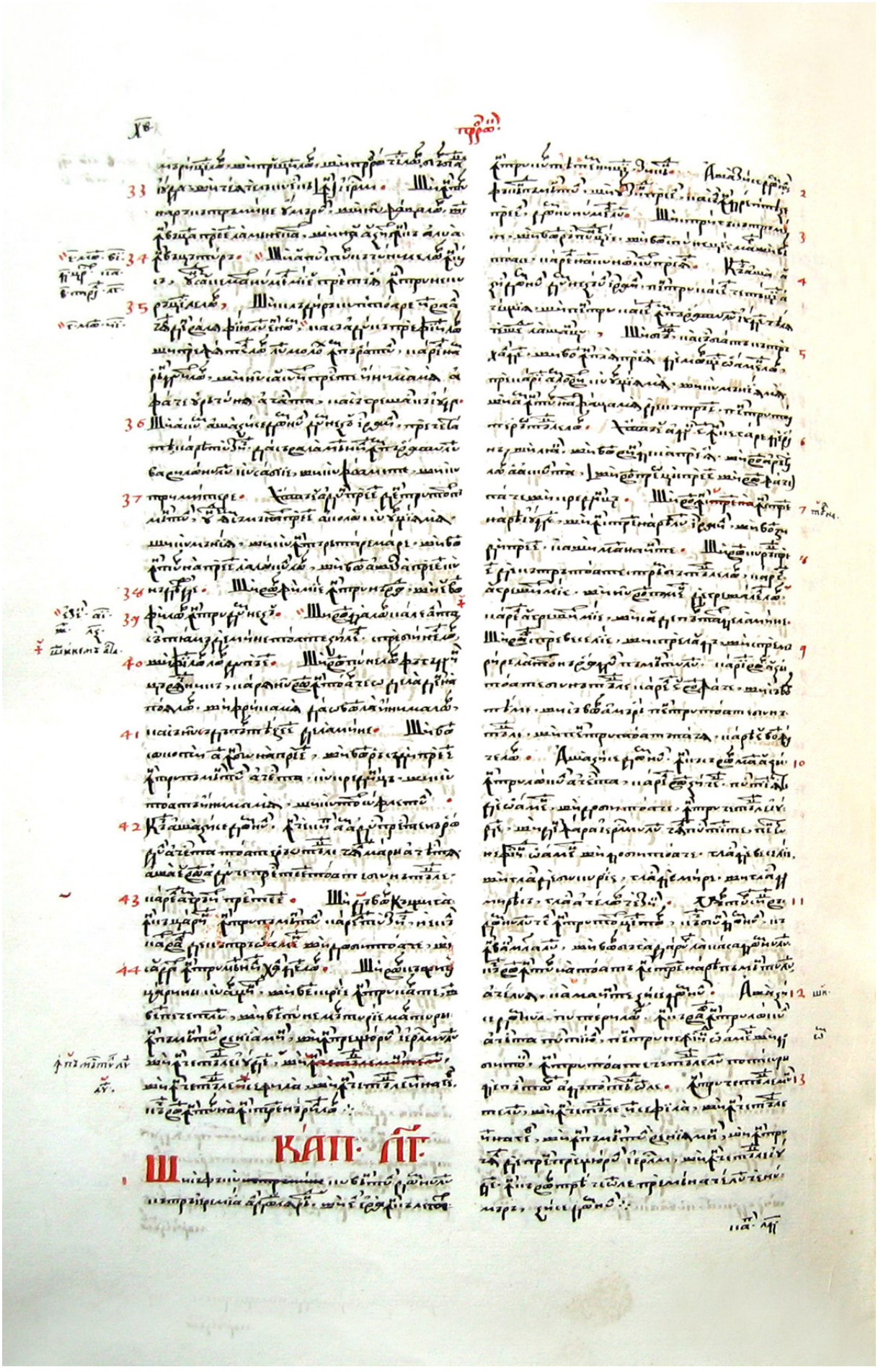

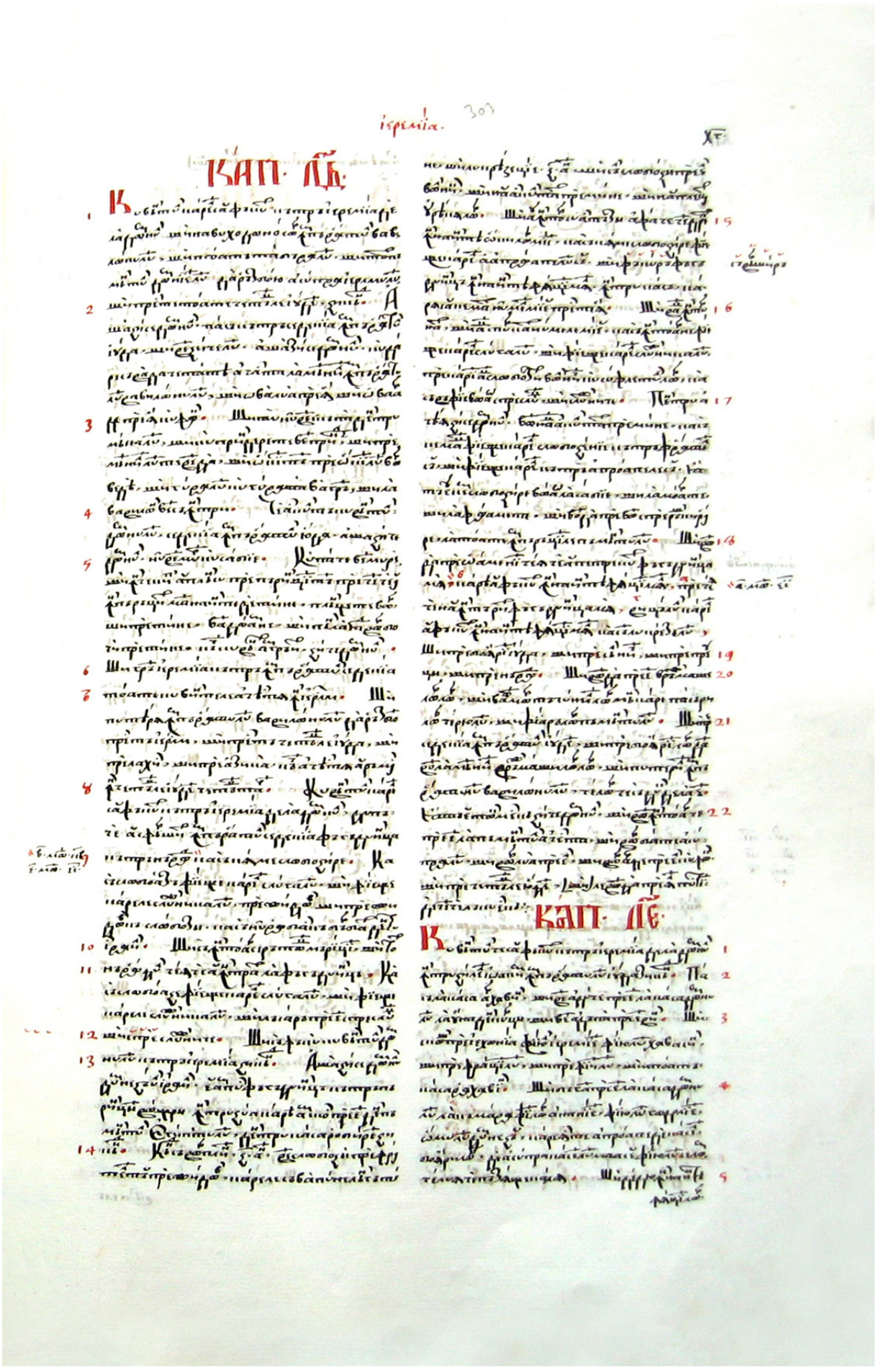

Ms. 45 p. 604

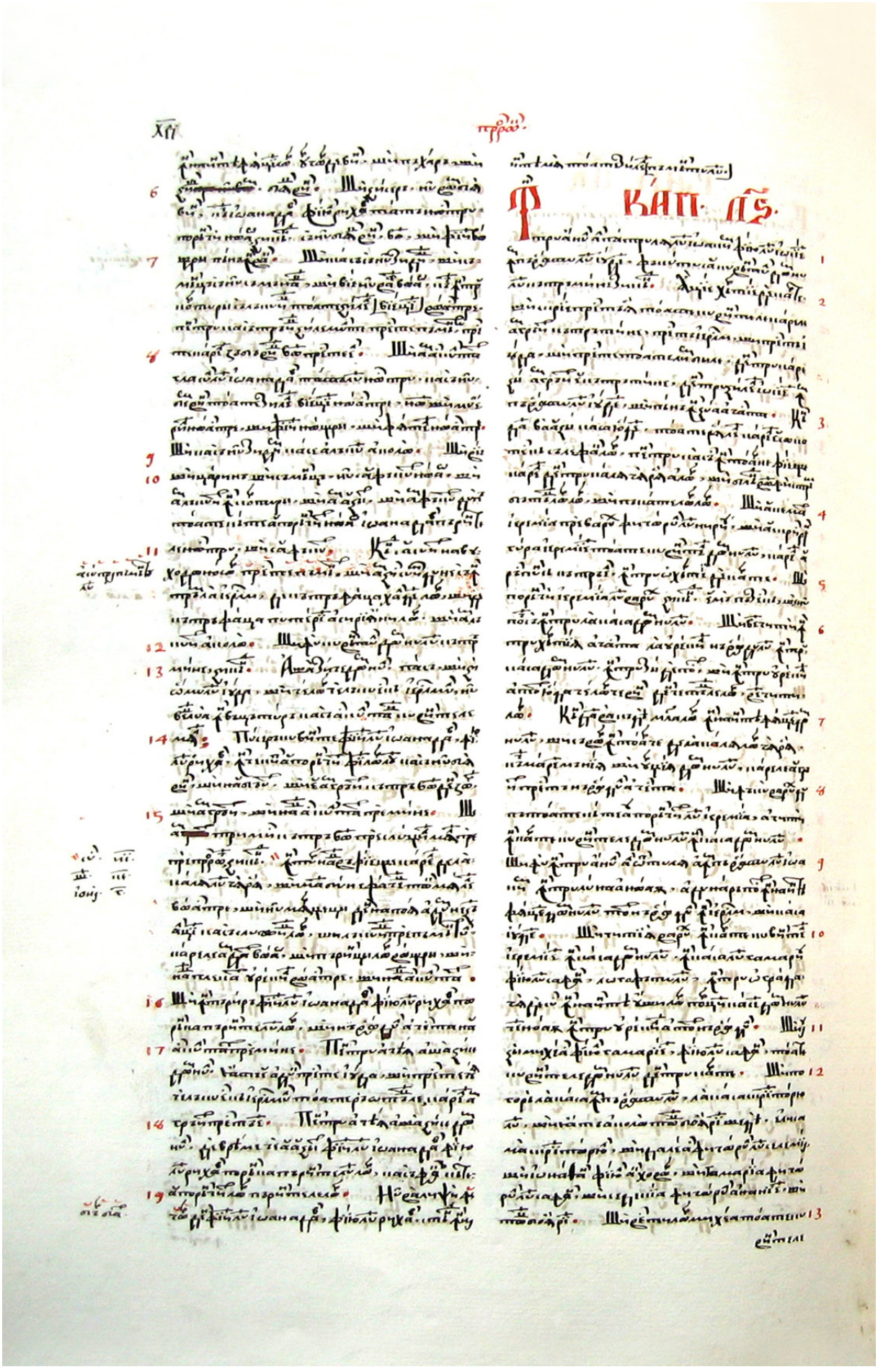

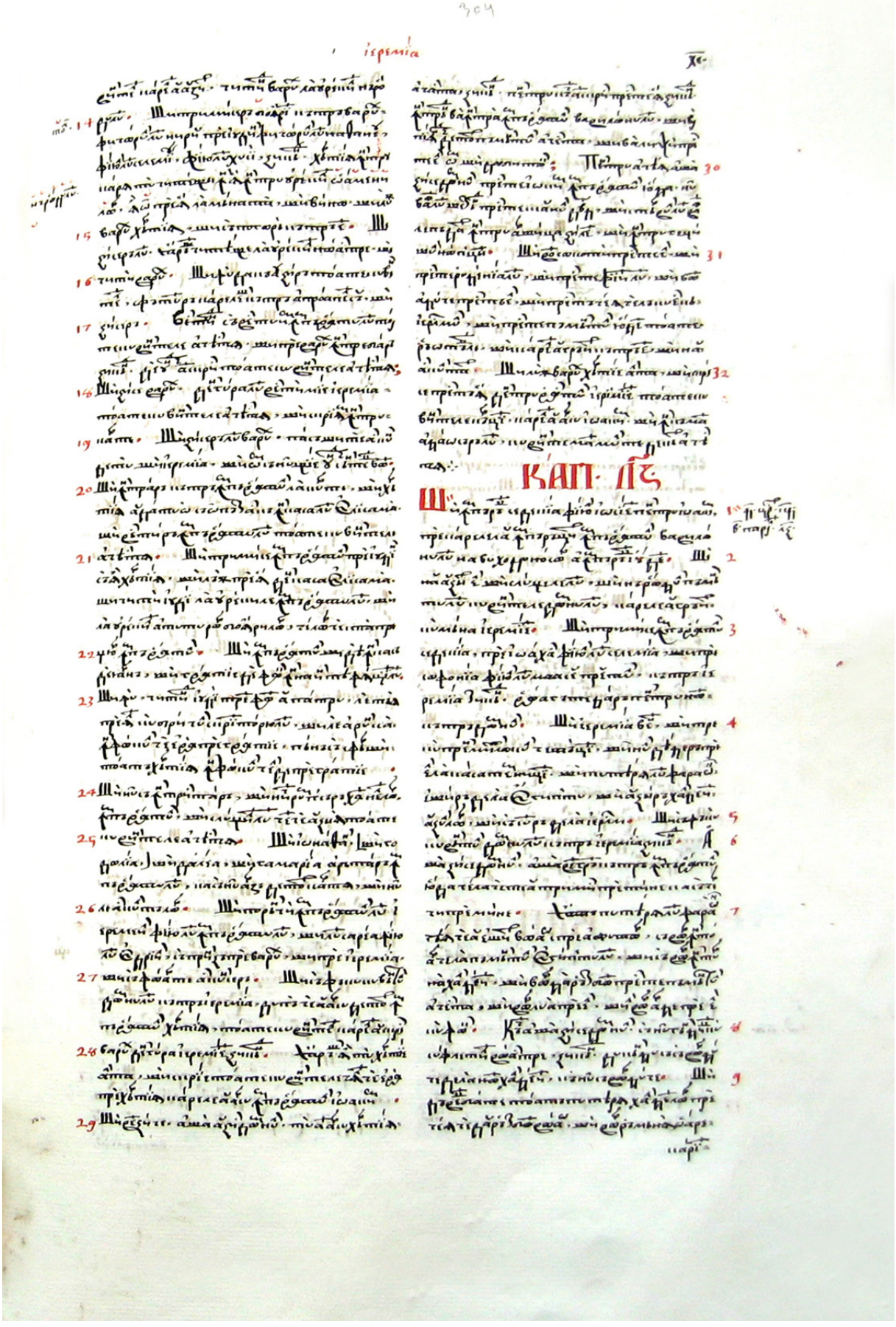

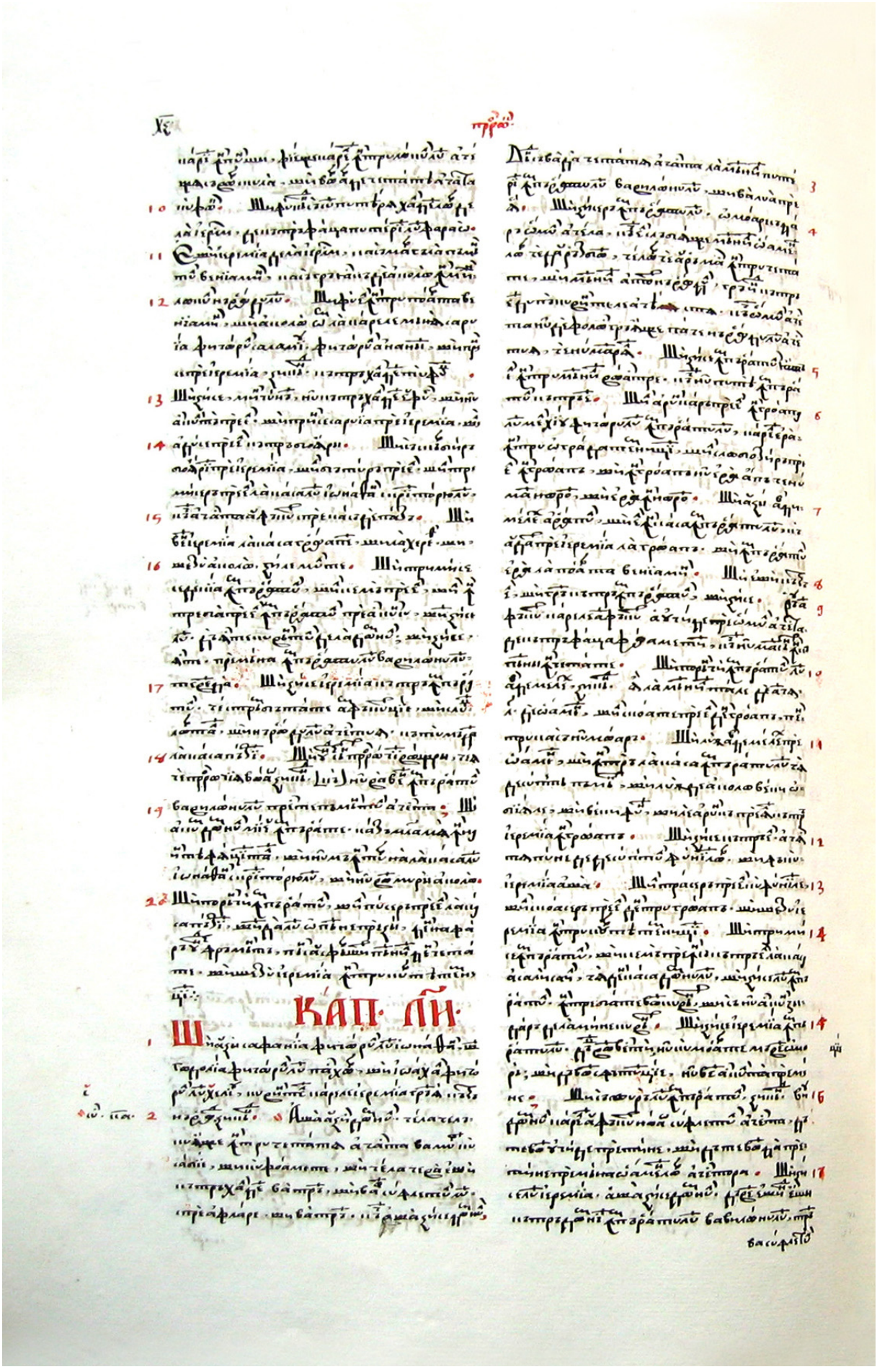

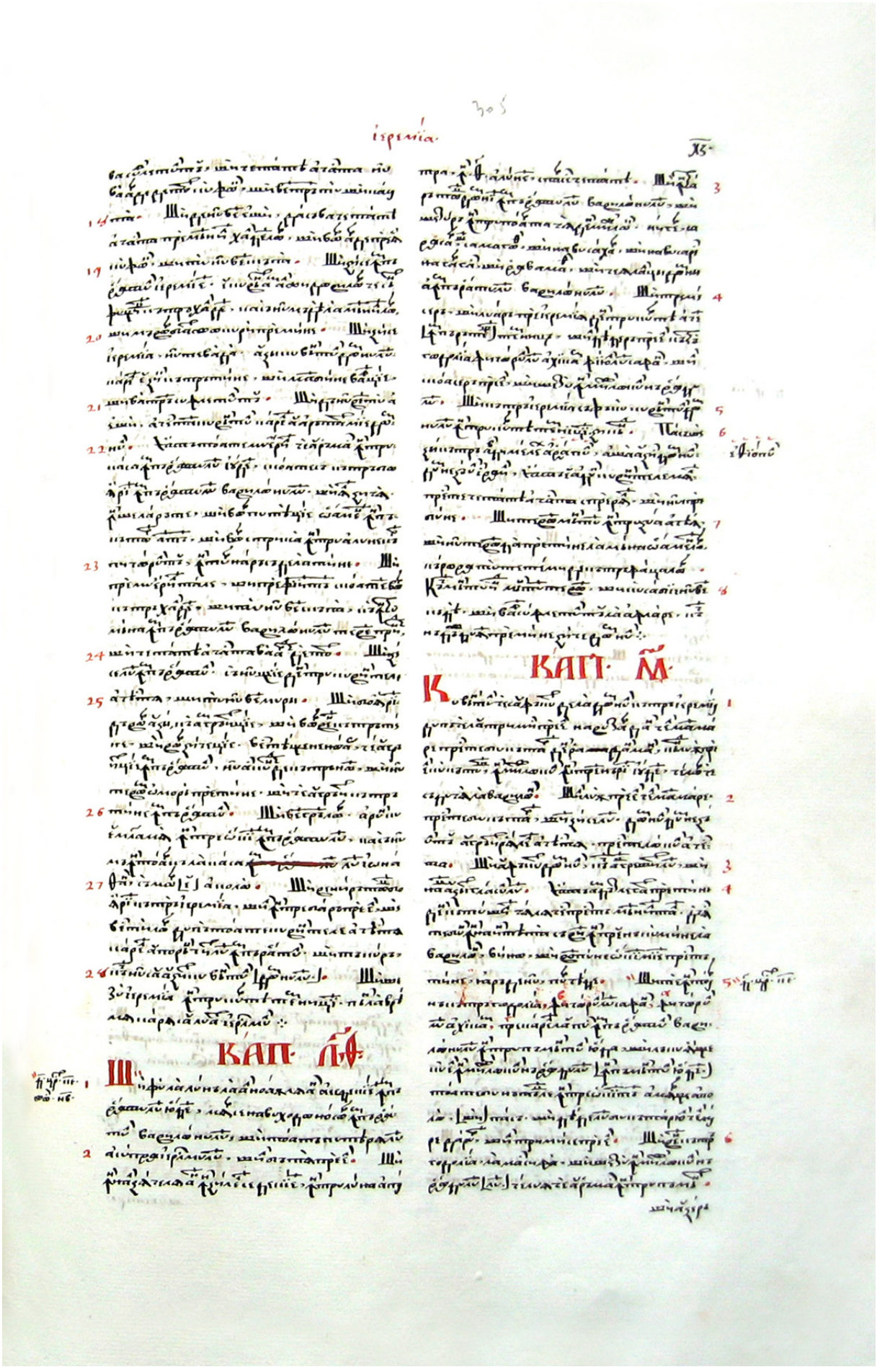

Ms. 45 p. 608

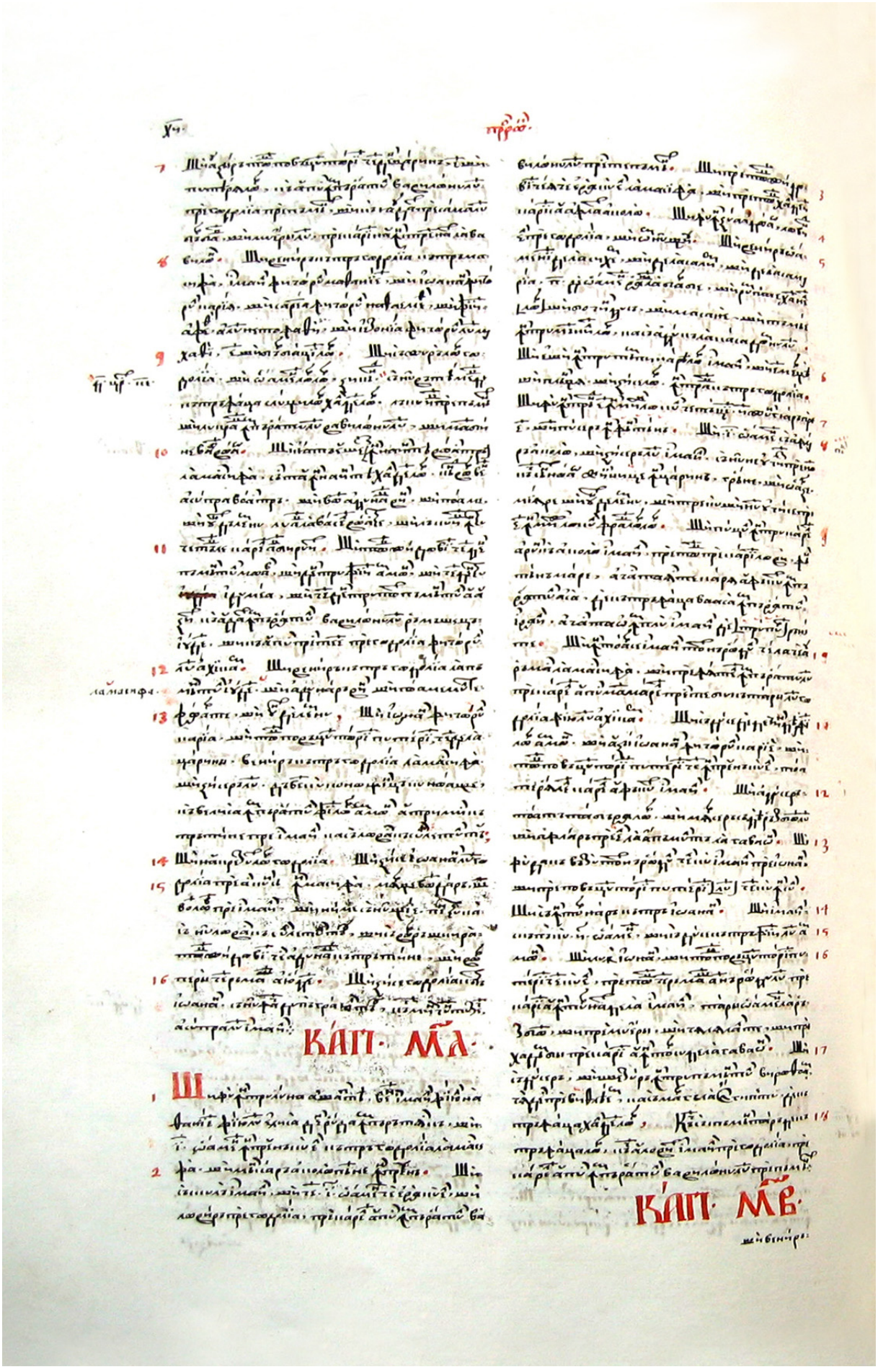

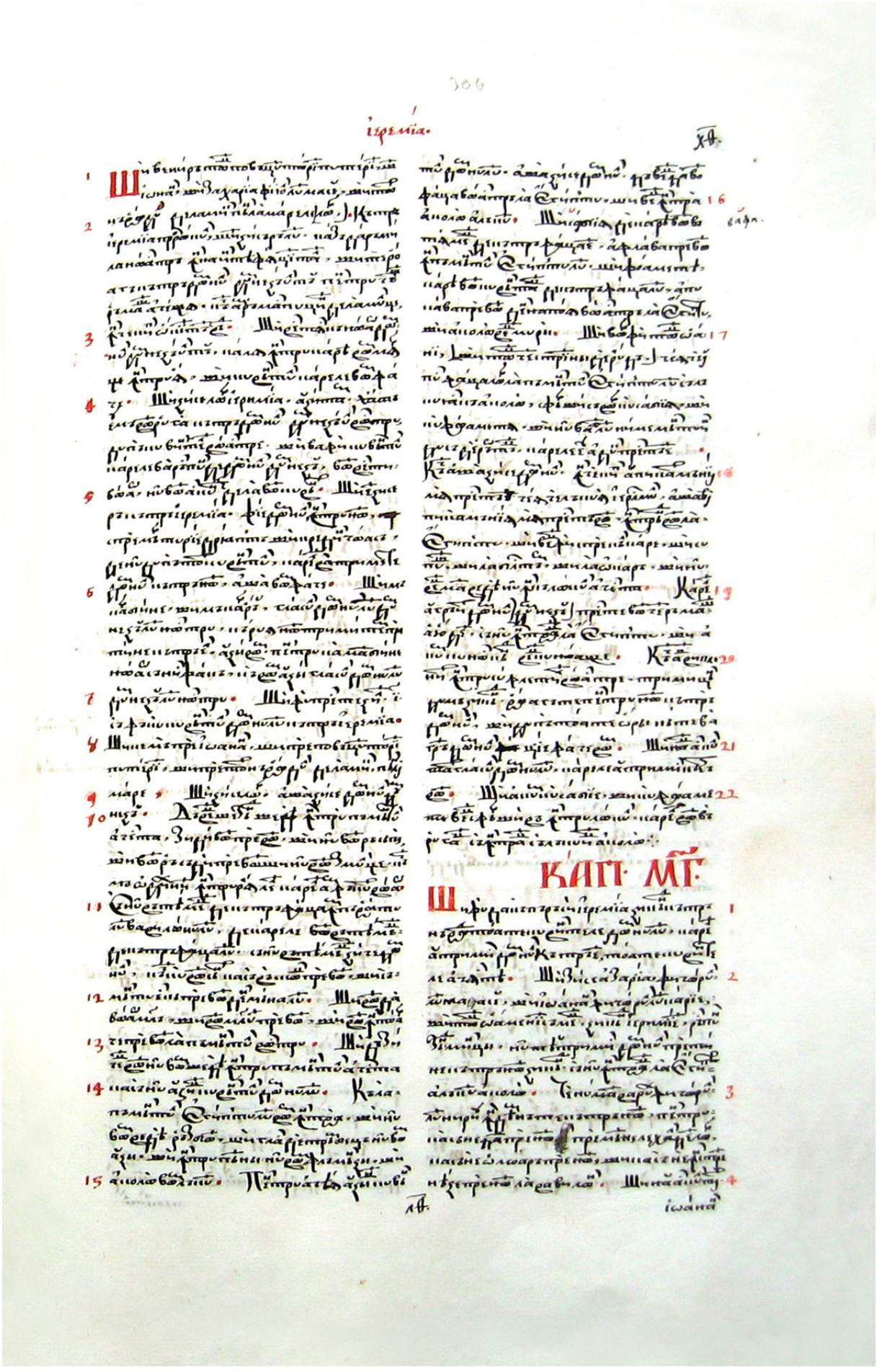

Ms. 45 p. 610

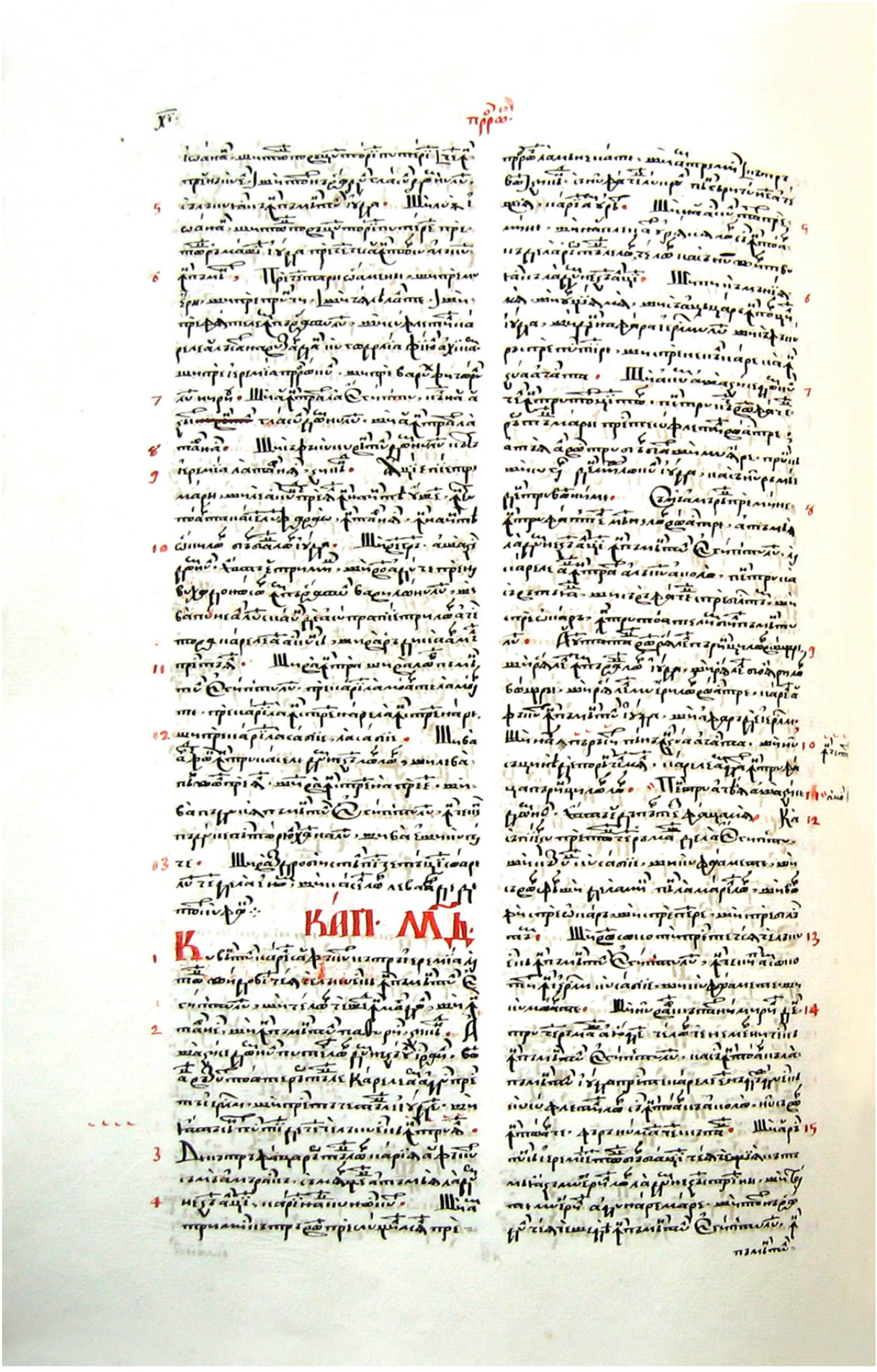

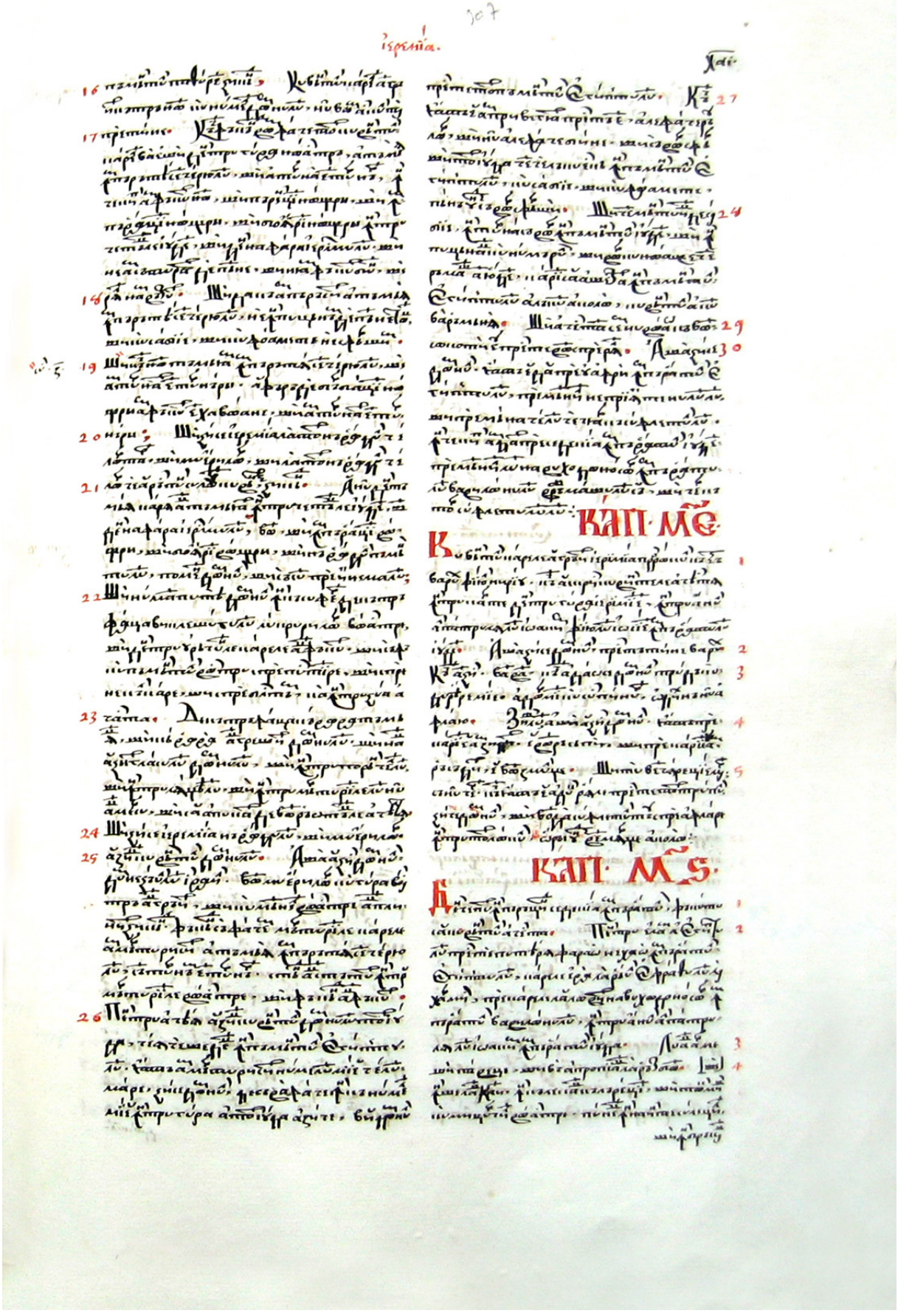

Ms. 45 p. 612

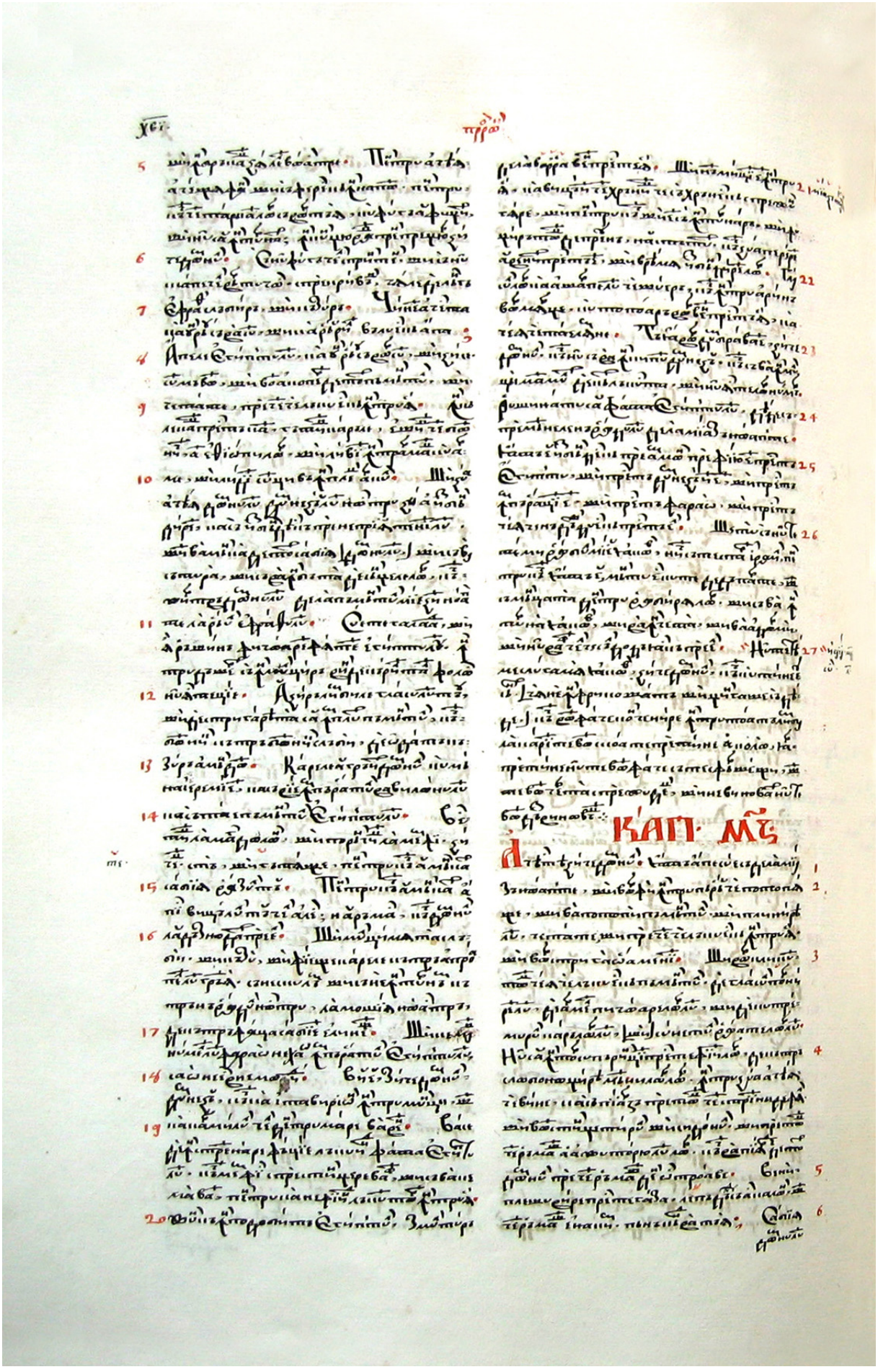

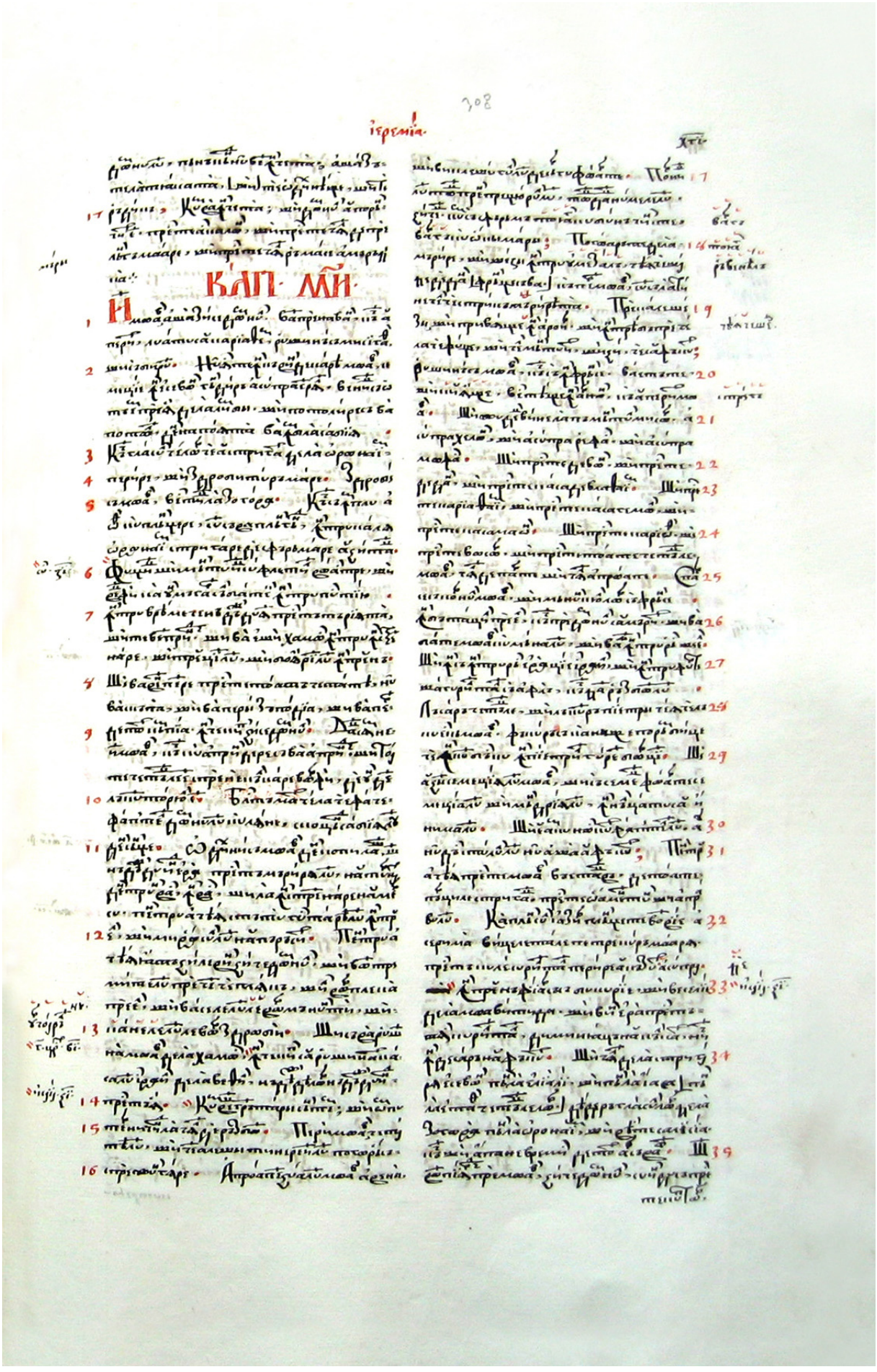

Ms. 45 p. 614

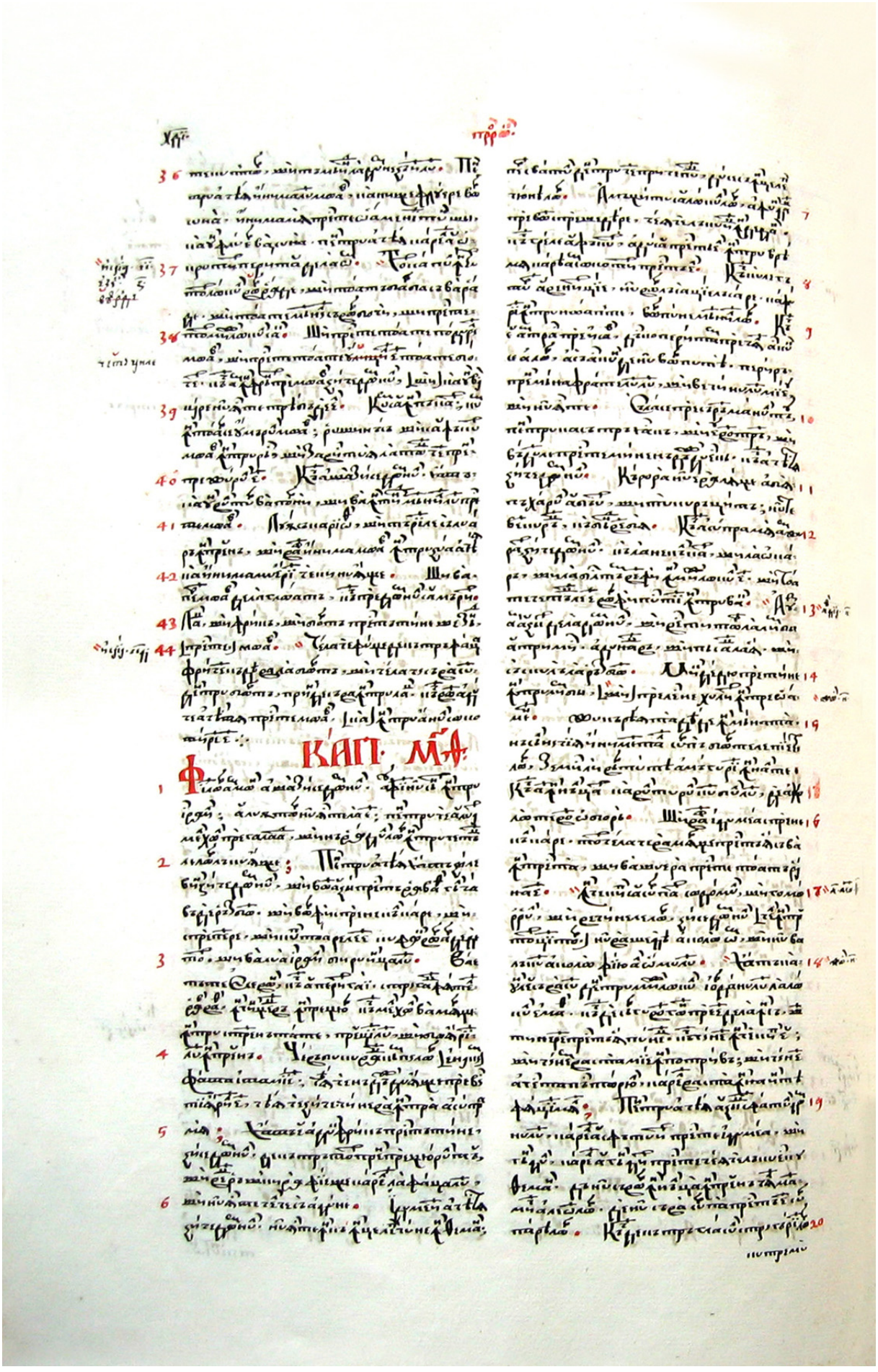

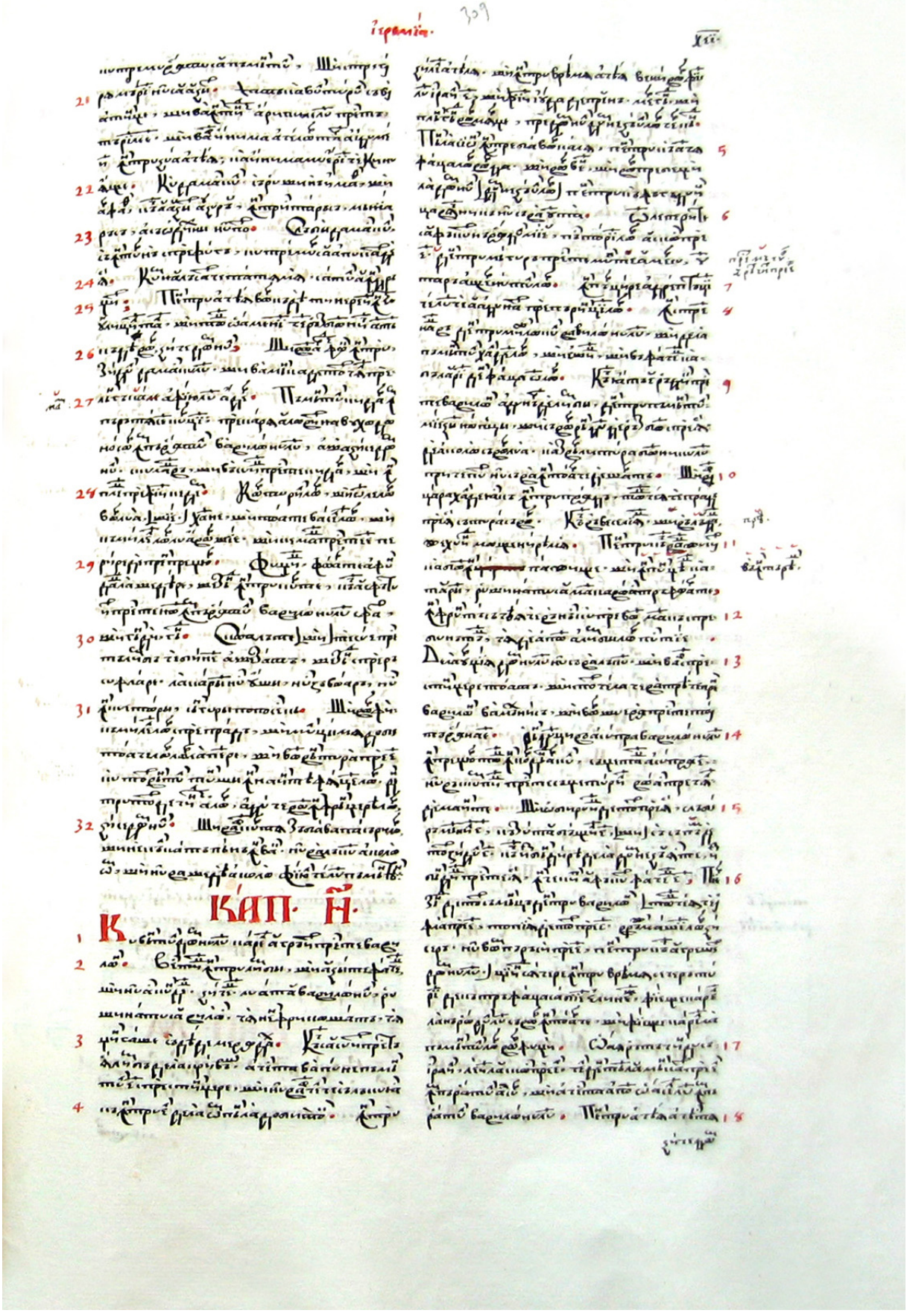

Ms. 45 p. 616

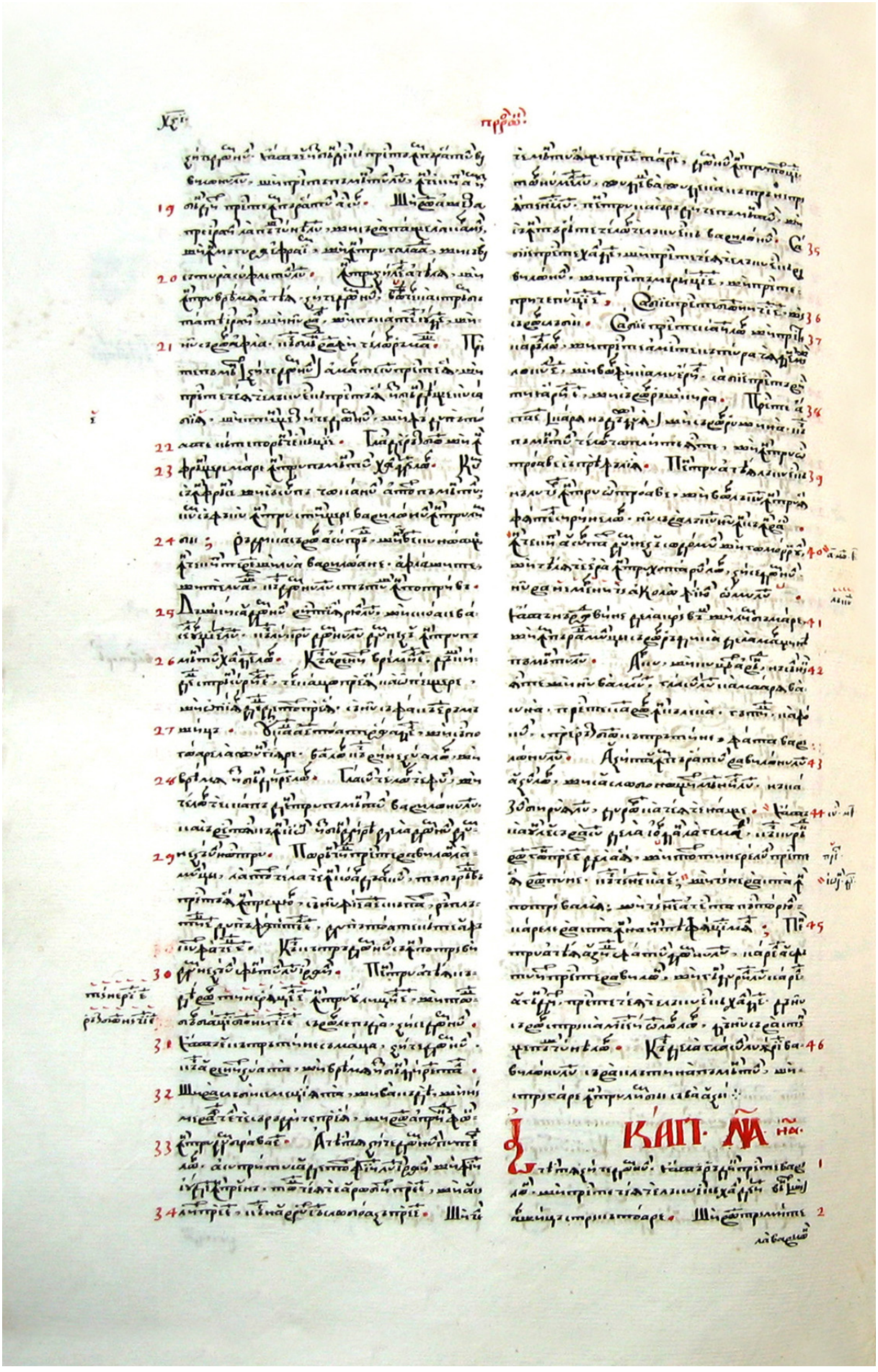

Ms. 45 p. 617

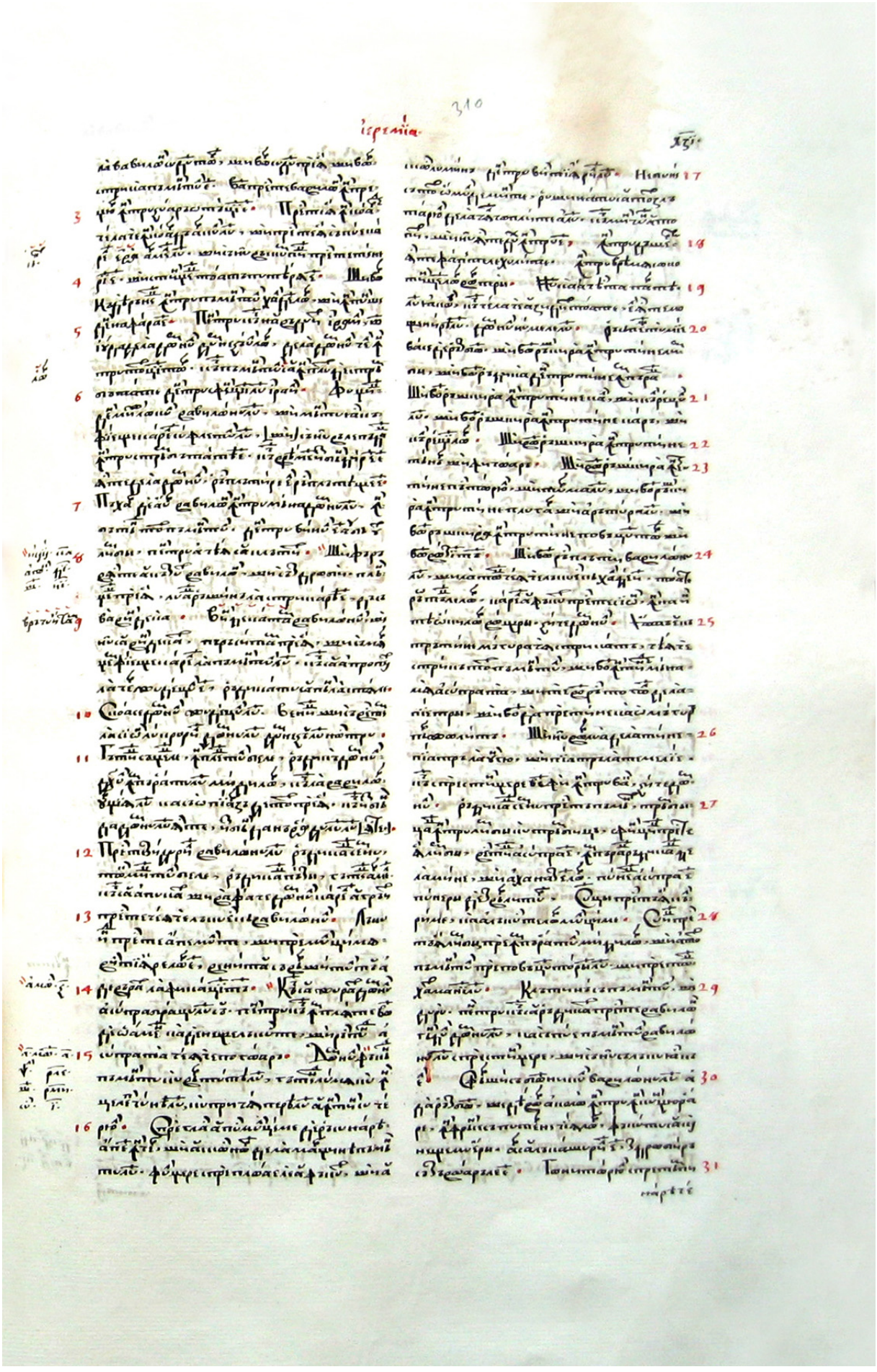

Ms. 45 p. 618

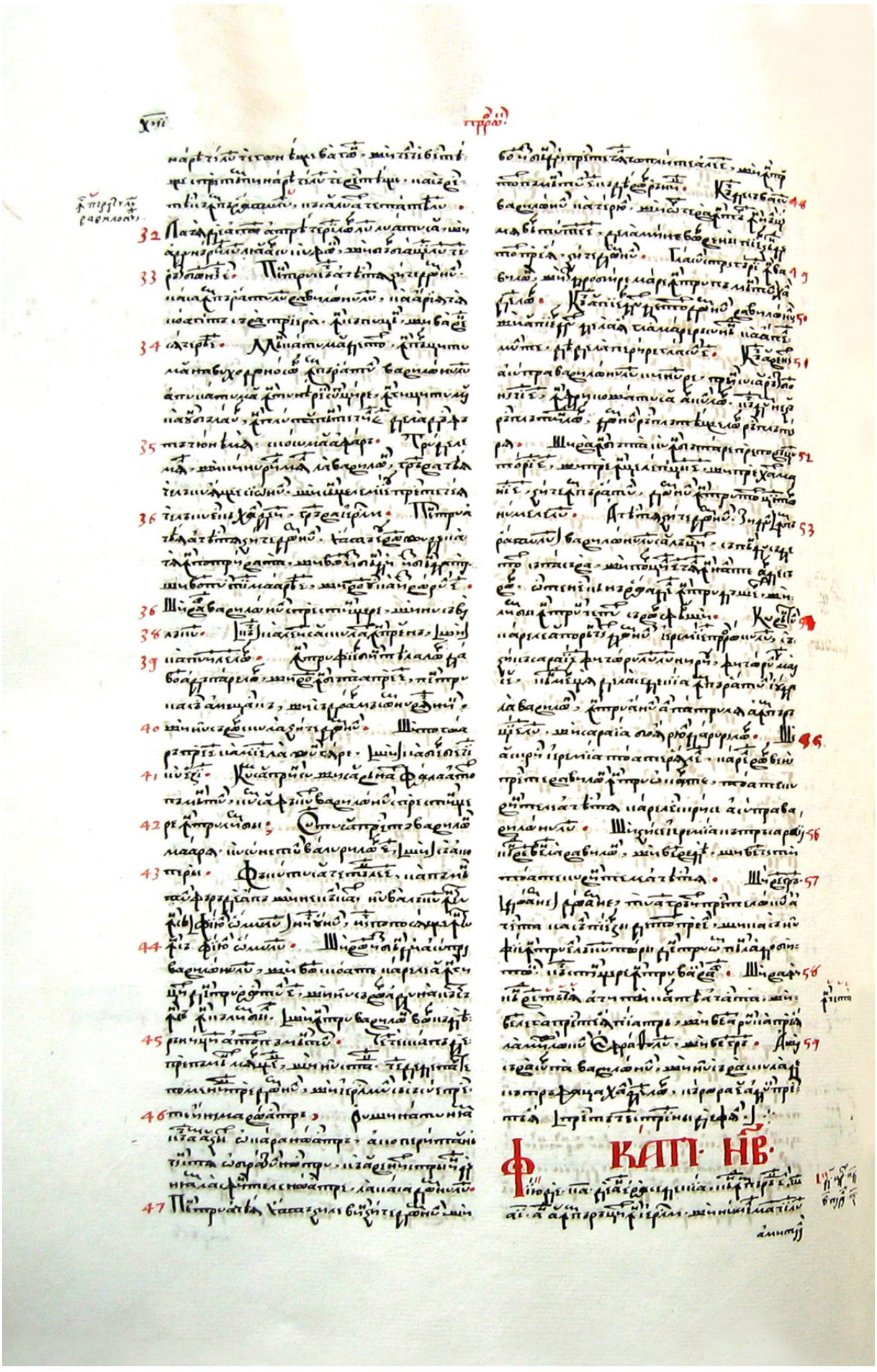

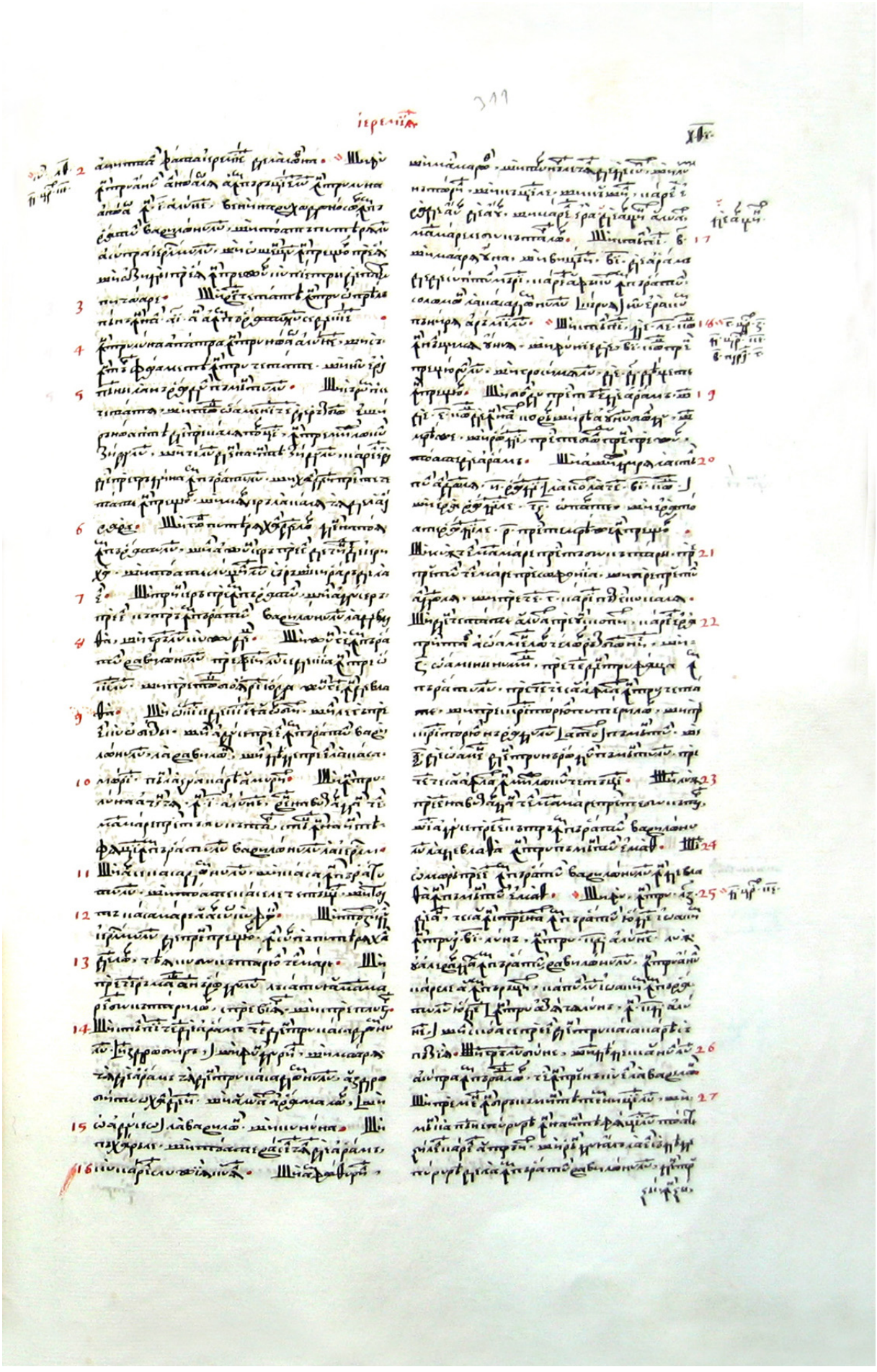

Ms. 45 p. 620

Ms. 45 p. 621

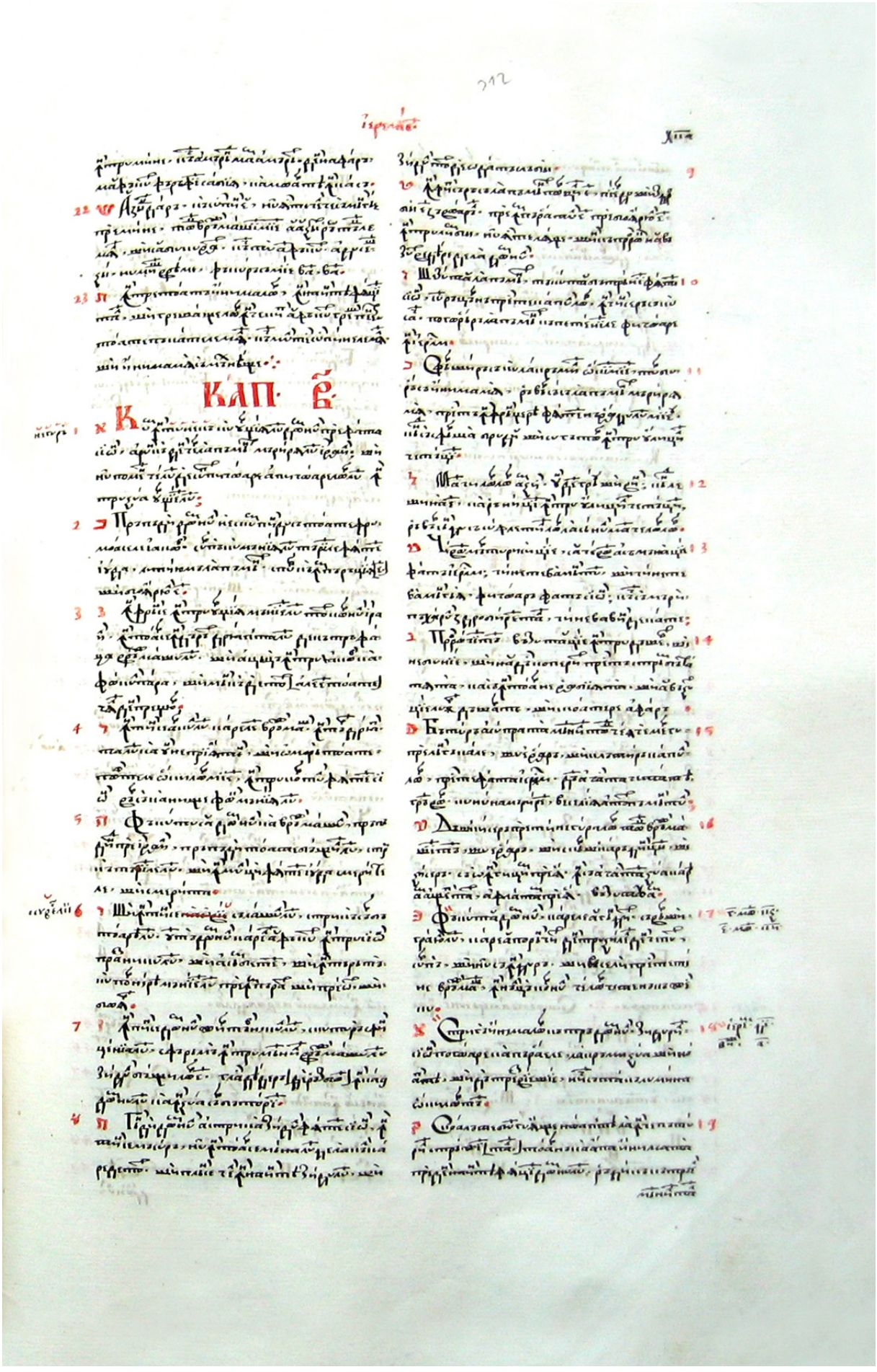

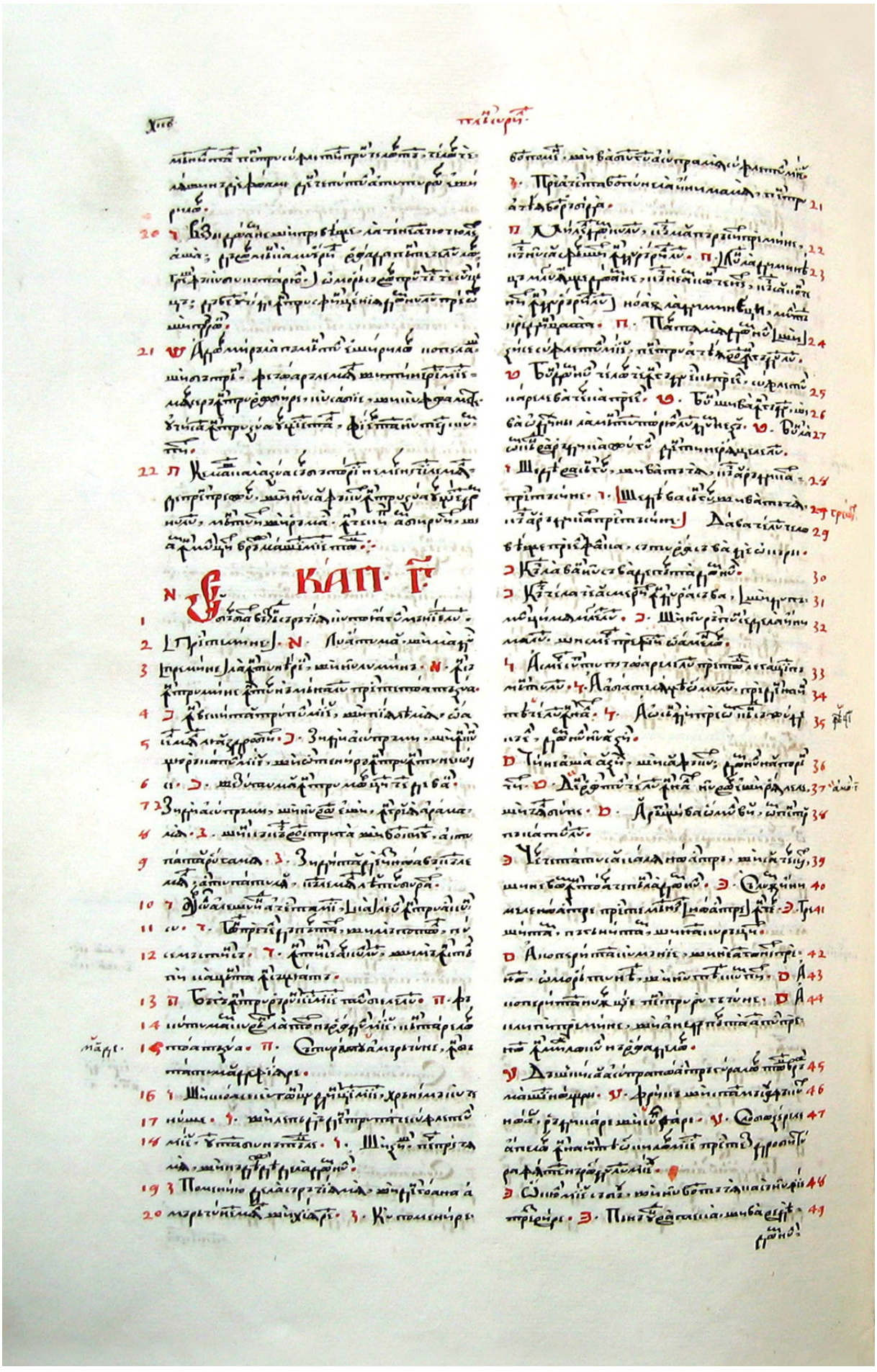

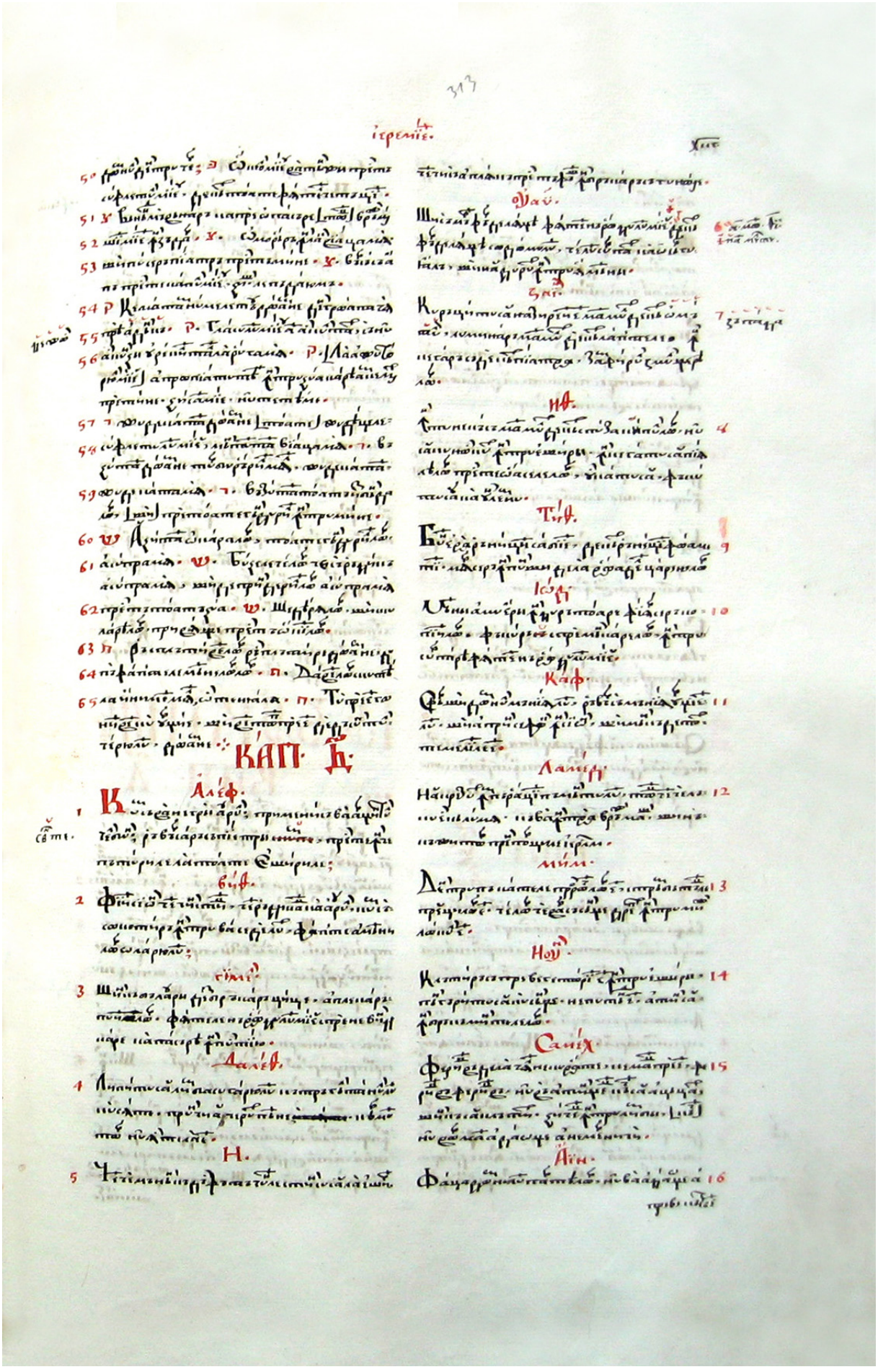

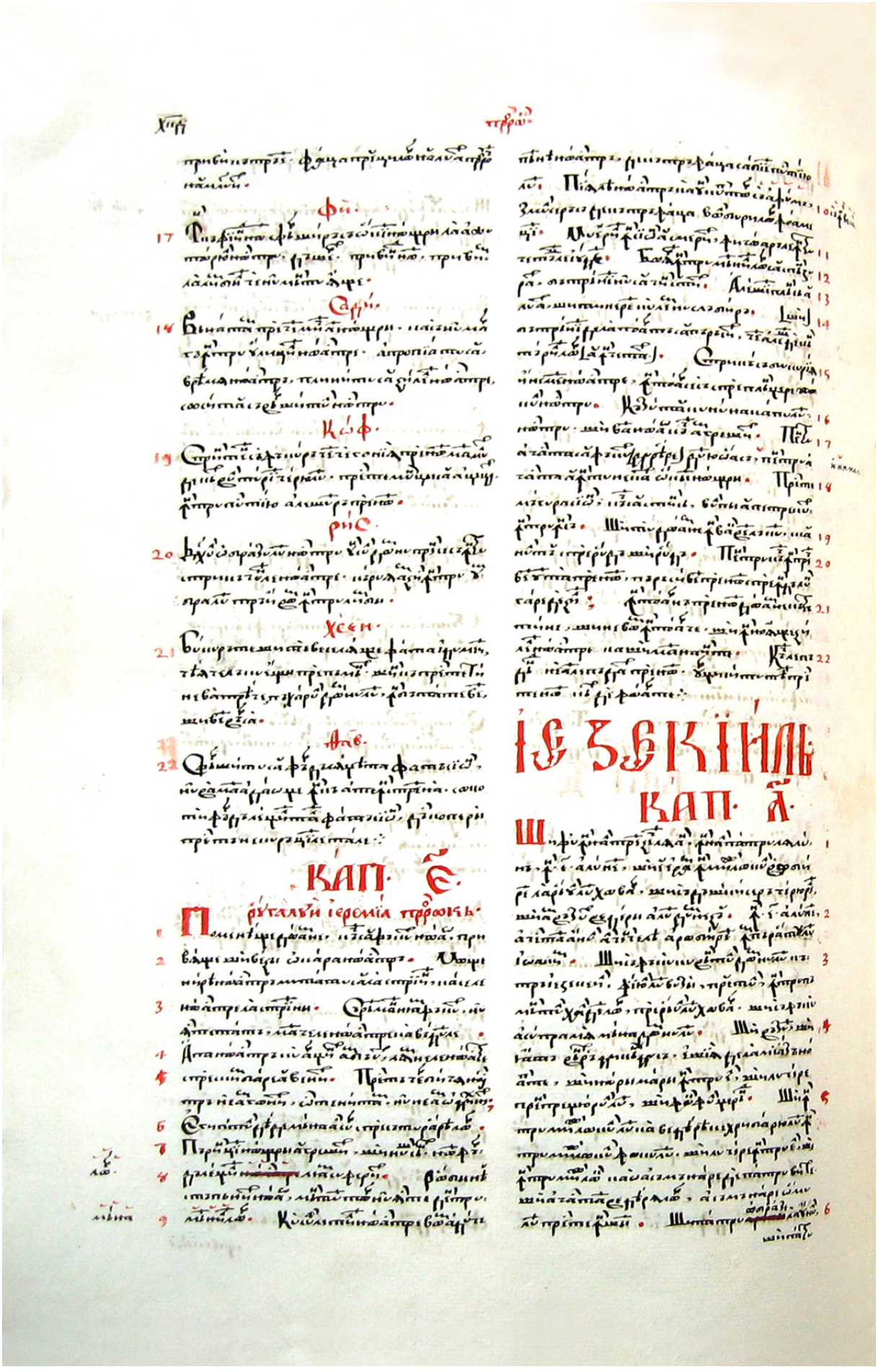

FOTOCOPII

Ms. 4389

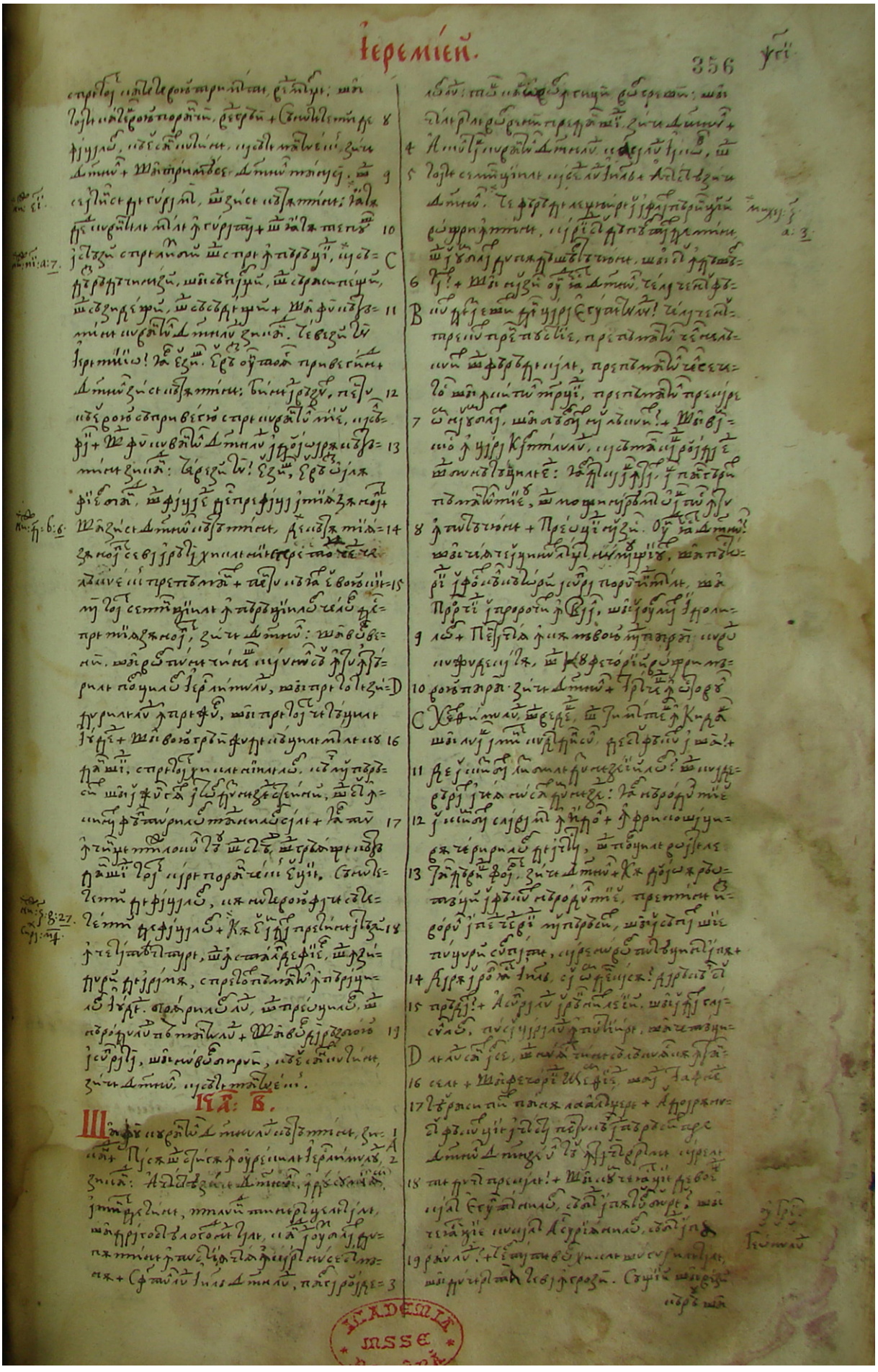

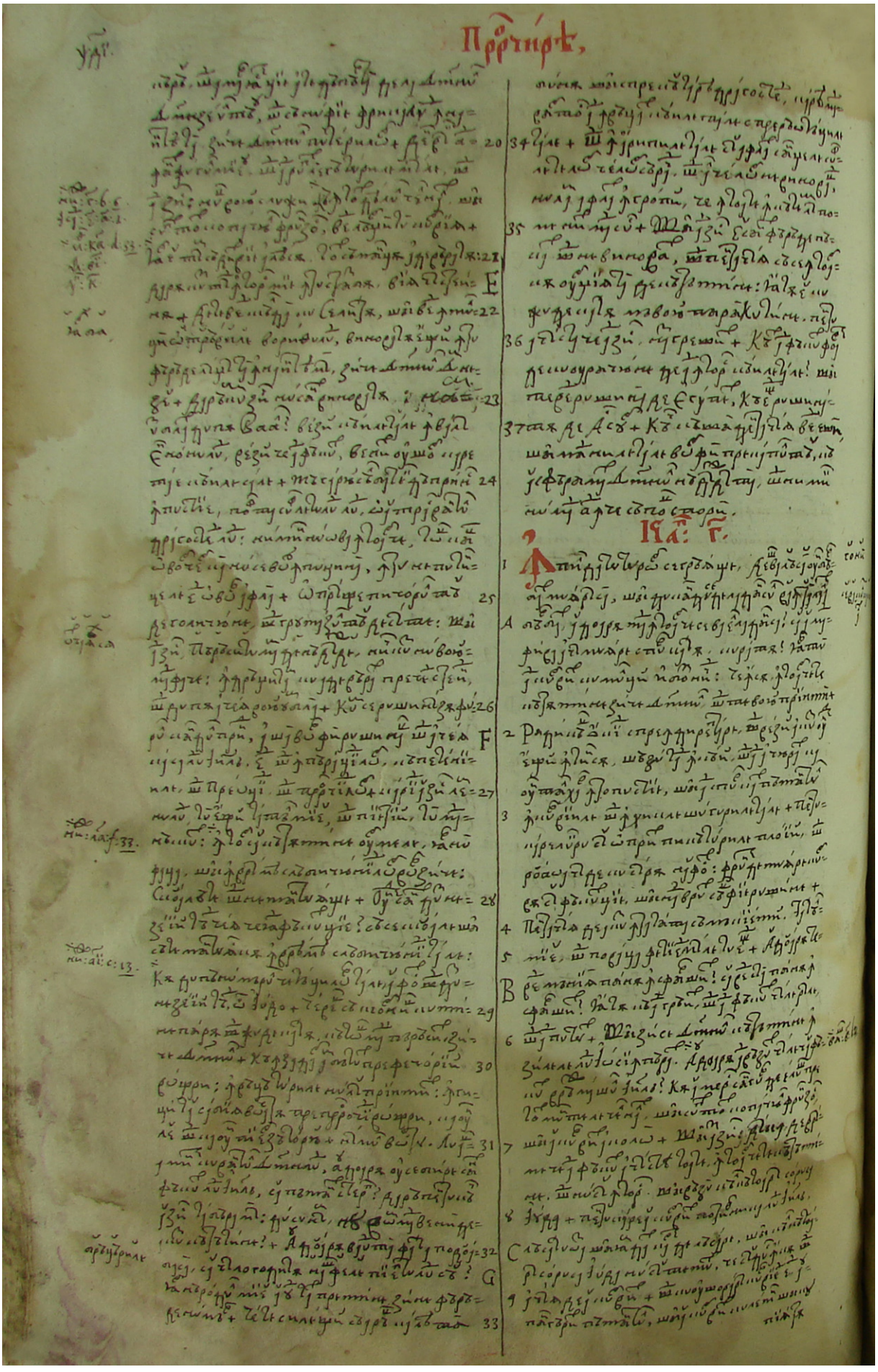

Ms. 4389 p. 715

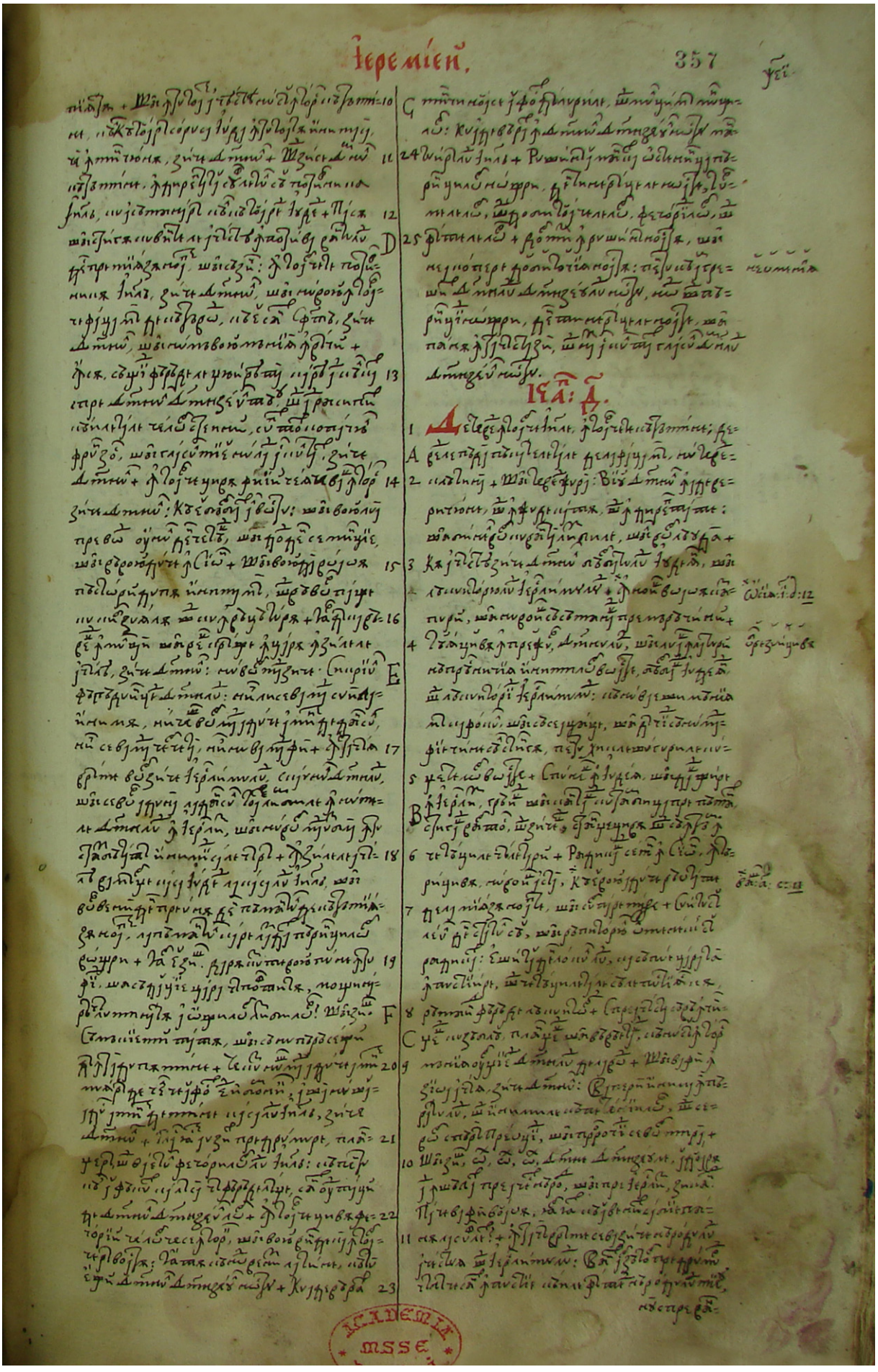

Ms. 4389 p. 717

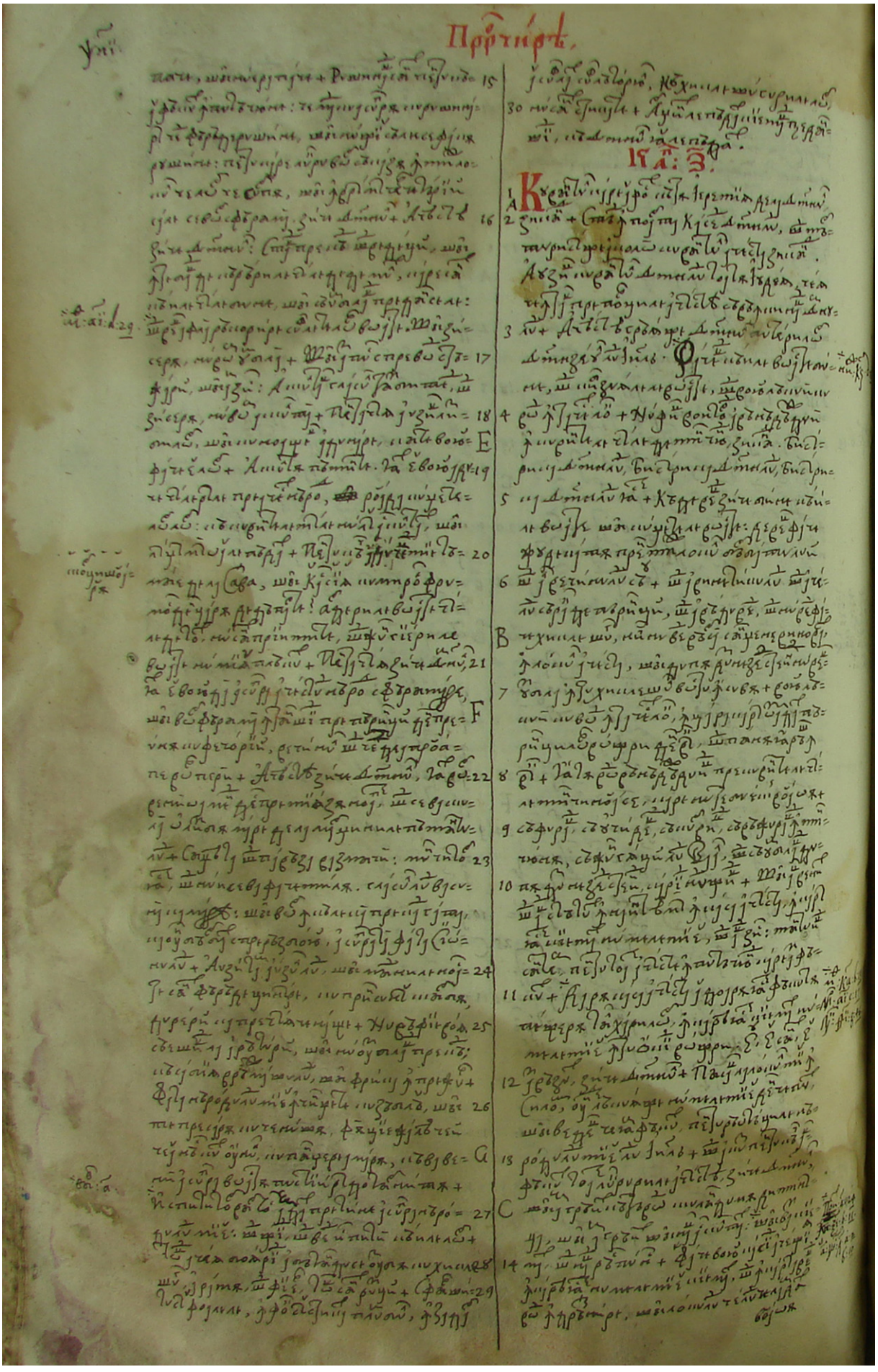

Ms. 4389 p. 719

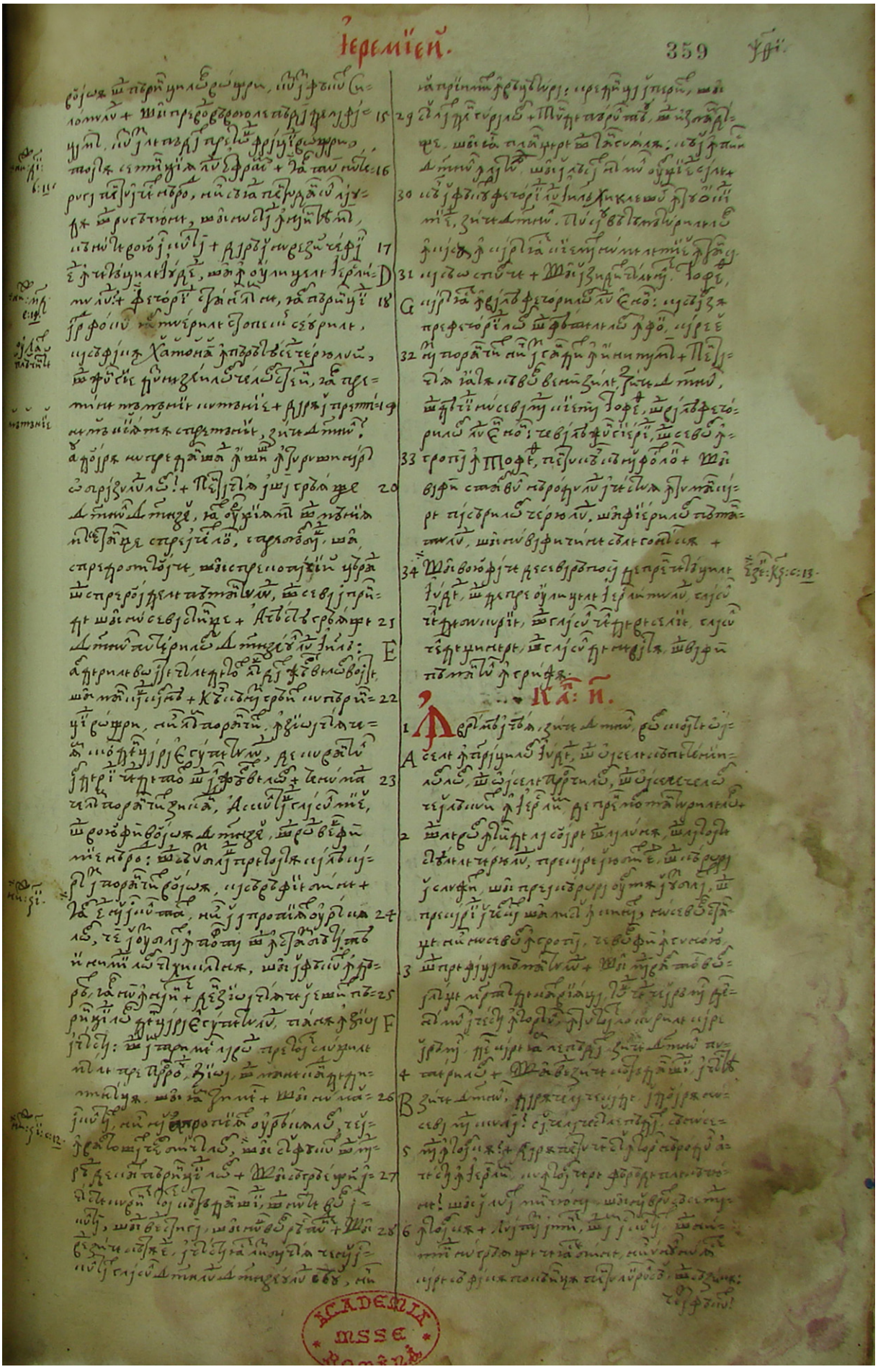

Ms. 4389 p. 721

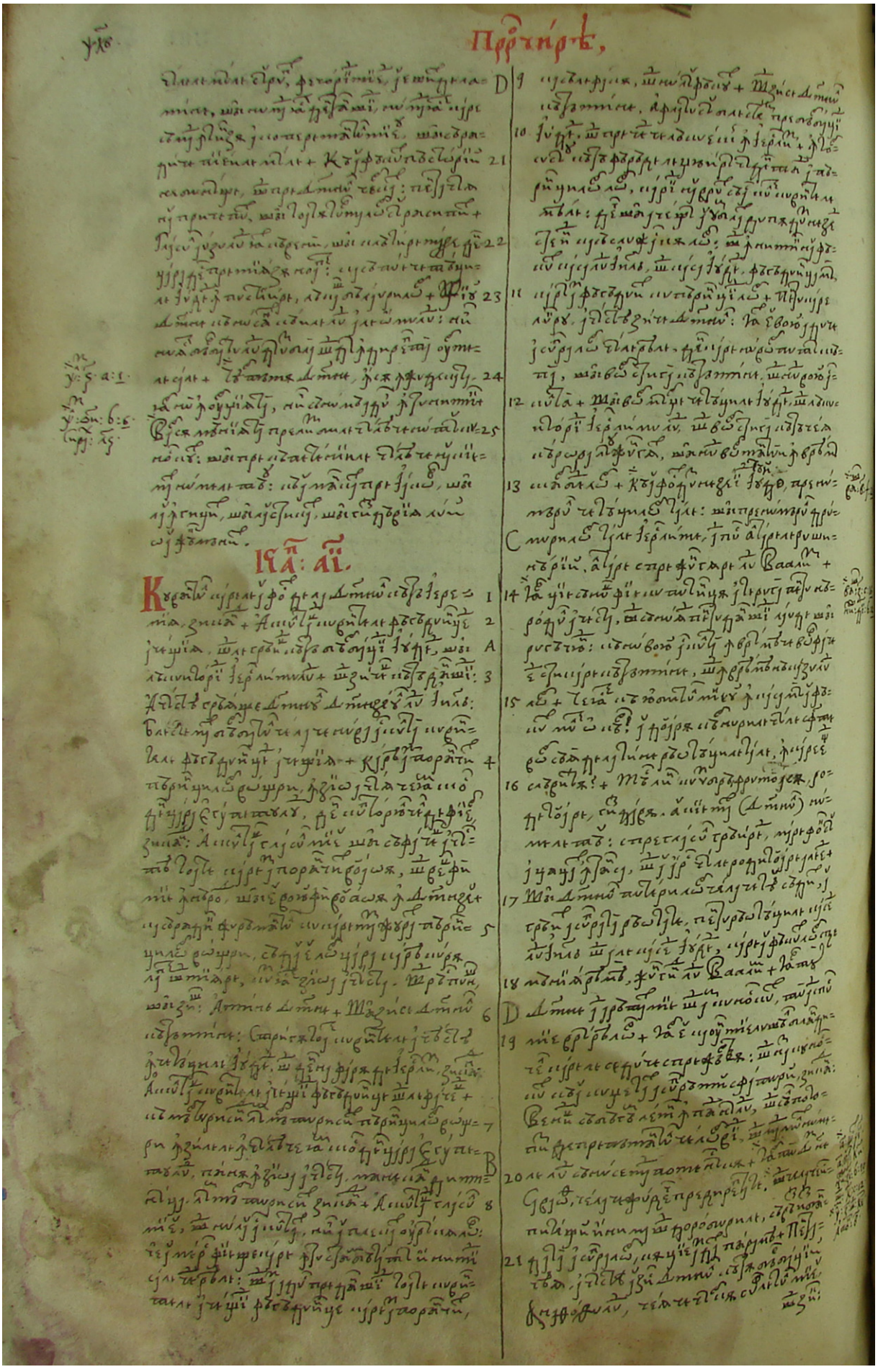

Ms. 4389 p. 723

Іеремїей. 361

[illegible] 22
[illegible] 23
[illegible]

Гла: кв.

[illegible] 1
[illegible] A
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible] B
[illegible] 7
[illegible] 8
[illegible]
[illegible] 9
[illegible]
[illegible] 10
[illegible] C
[illegible] 11
[illegible]
[illegible] 12
[illegible]

[illegible]
13 [illegible]
D [illegible]
14 [illegible]
[illegible]
15 [illegible]
16 [illegible]
[illegible]
17 [illegible]
[illegible]

Гла: кг.

1 [illegible]
A [illegible]
2 [illegible]
3 [illegible]
4 [illegible]
[illegible]
5 [illegible]
6 [illegible]
[illegible]
7 [illegible]
[illegible]
8 [illegible]
9 [illegible]
B [illegible]
10 [illegible]
[illegible]
11 [illegible]
[illegible]

Ms. 4389 p. 725

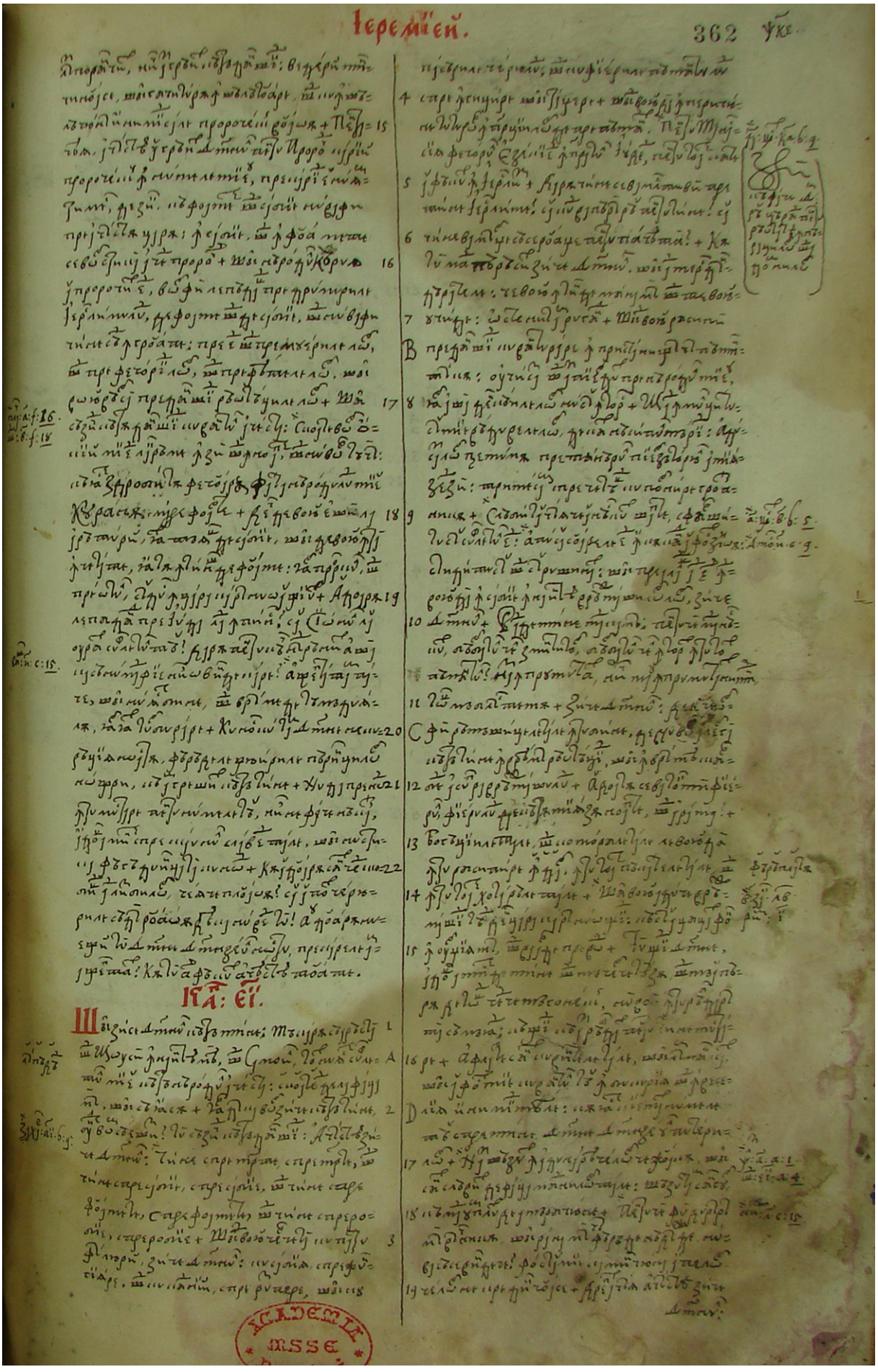

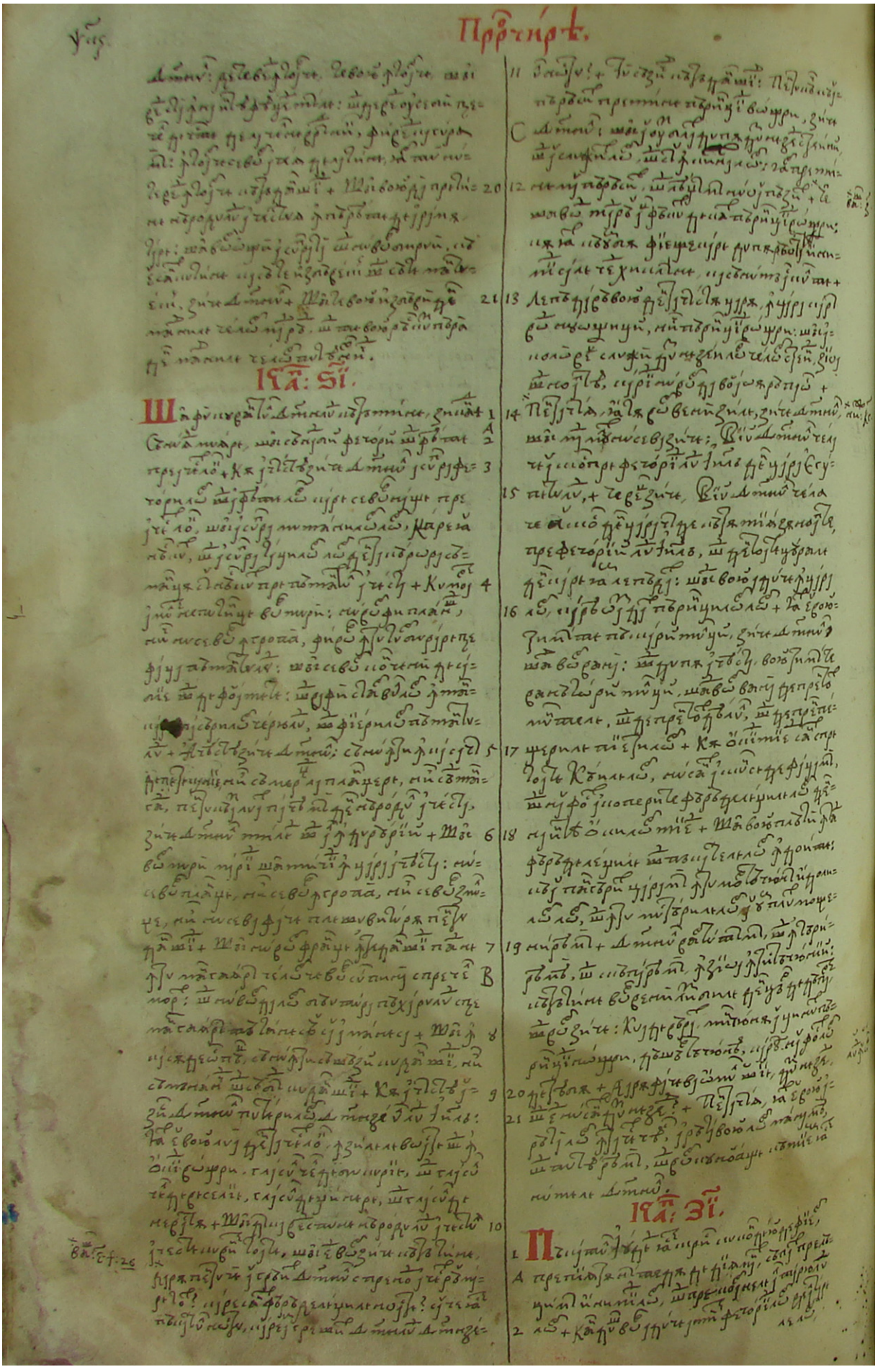

Прѣчистѣ.

Господи: дѣвствующе. дѣвоу родшю. и
вѣдущимъ вѣдущоу: шоурѣгоусѣи пѣ=
ти дѣтѣ. и оученикоу. фарисѣиоу=
ми: родѣствоу гнѣ дѣтоу. и тако оу=
чѣдрѣшю + Шѣ вокоудѣ прѣдѣ= 20
ни. и пророкоу гнѣ. и дѣтоу дѣтѣ.
Оурѣ: шѣ вѣшоудѣ ѣсоусѣ. и шѣ вѣшоурѣи. сѣ
ѣсѣ. ѣдѣ. и оудѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣи. гнѣ. Господи + Шѣ вокоу ѣдѣ. 21
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.

ѱа: ѕї.

Шѣ фѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 1
Сѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. A 2
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 3
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 4
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 5
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 6
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 7
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. B
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 8
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 9
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 10
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 11
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
С ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 12
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 13
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 14
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 15
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 16
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 17
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 18
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 19
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 20
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 21
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.

ѱа: ѕї.

Пѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 1
A ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ.
ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. ѣдѣ. 2

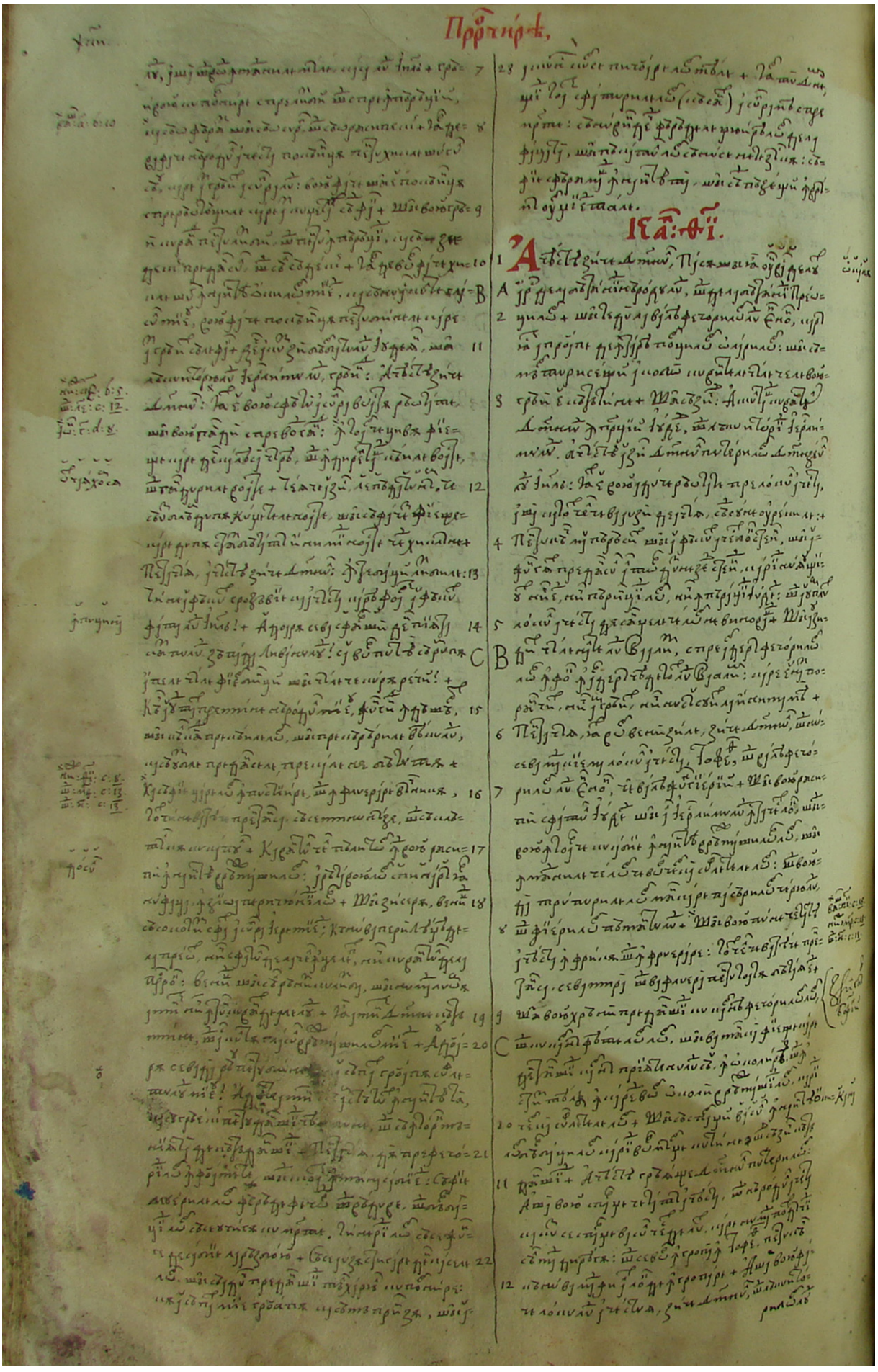

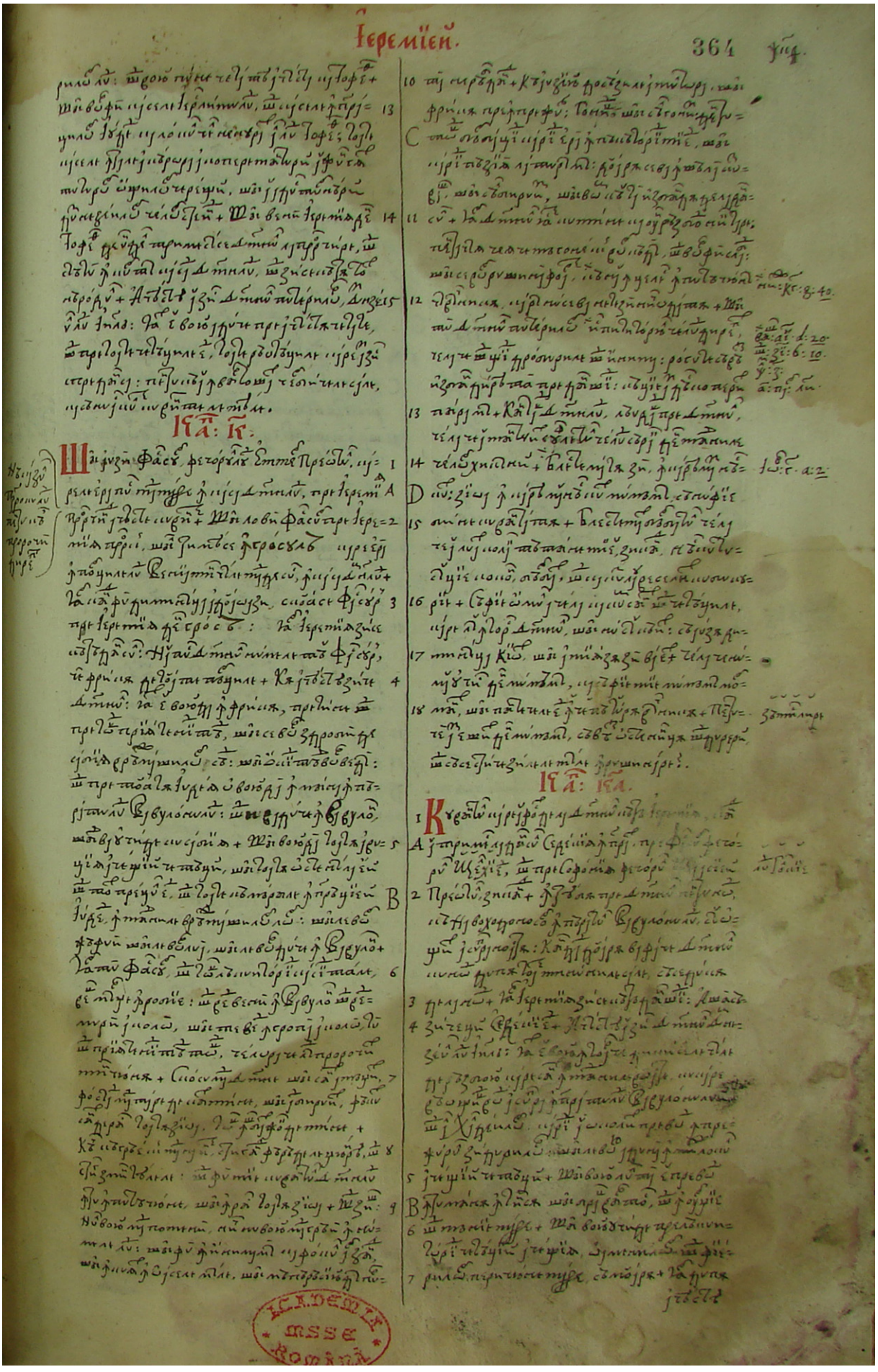

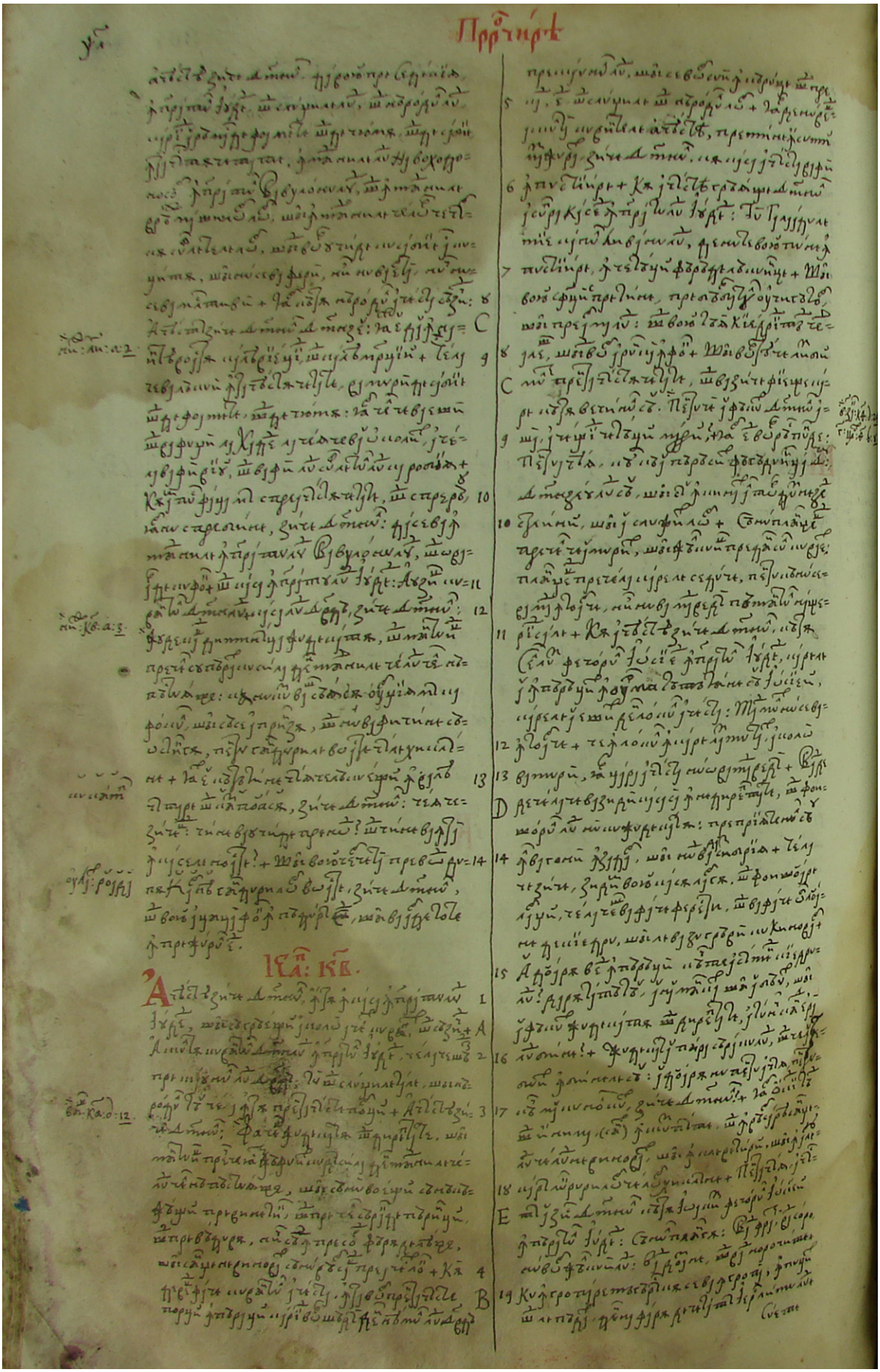

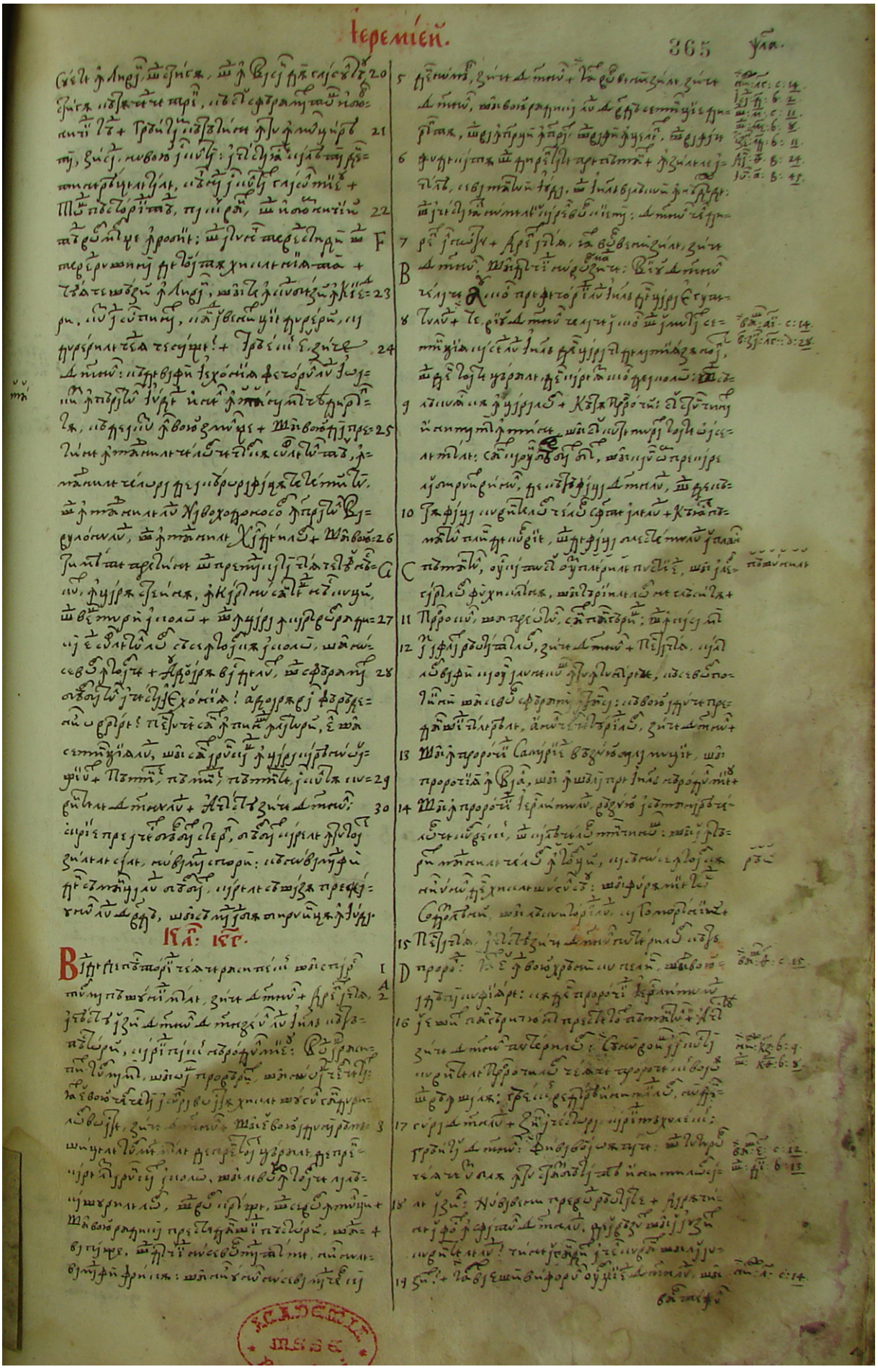

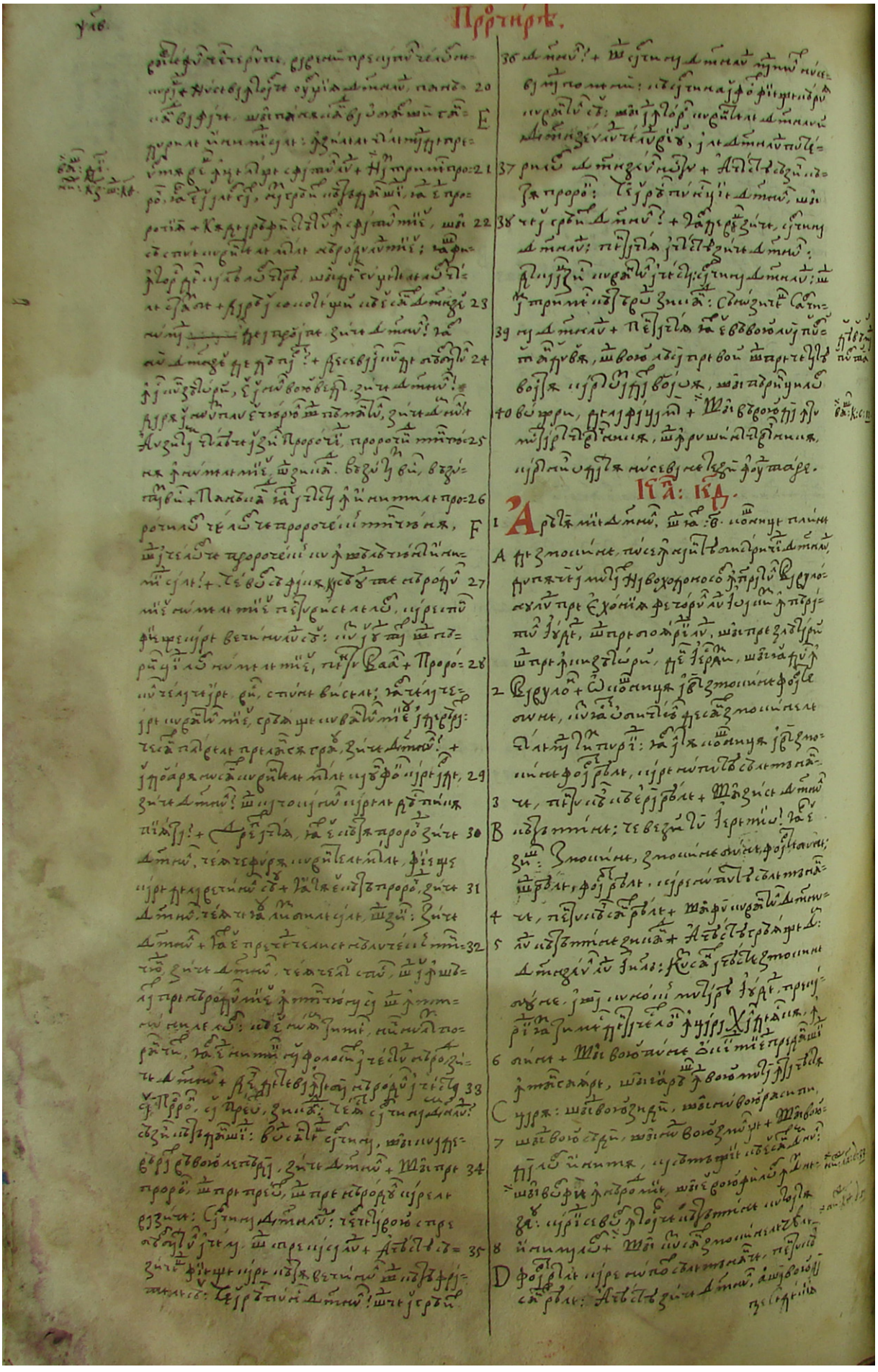

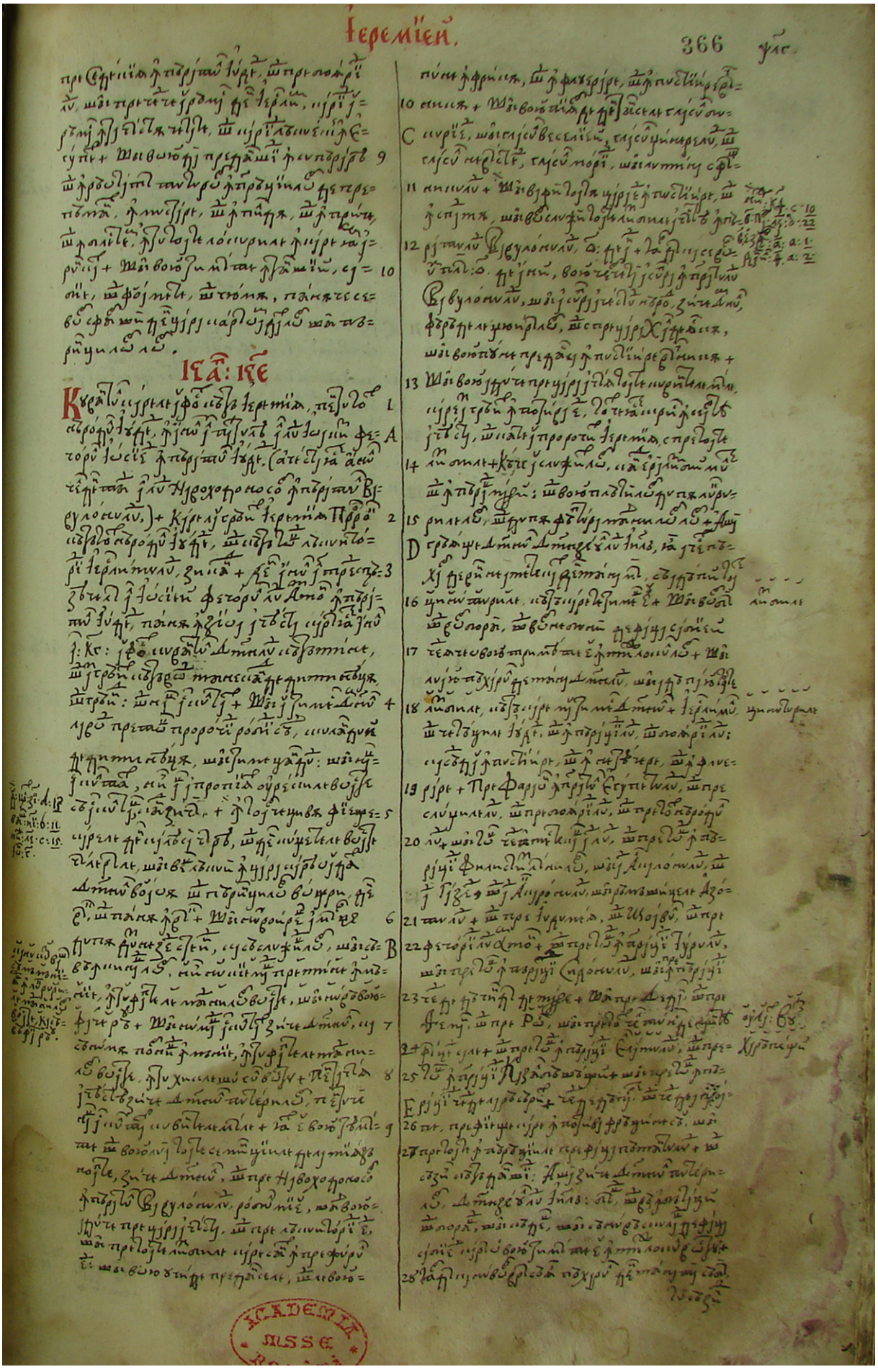

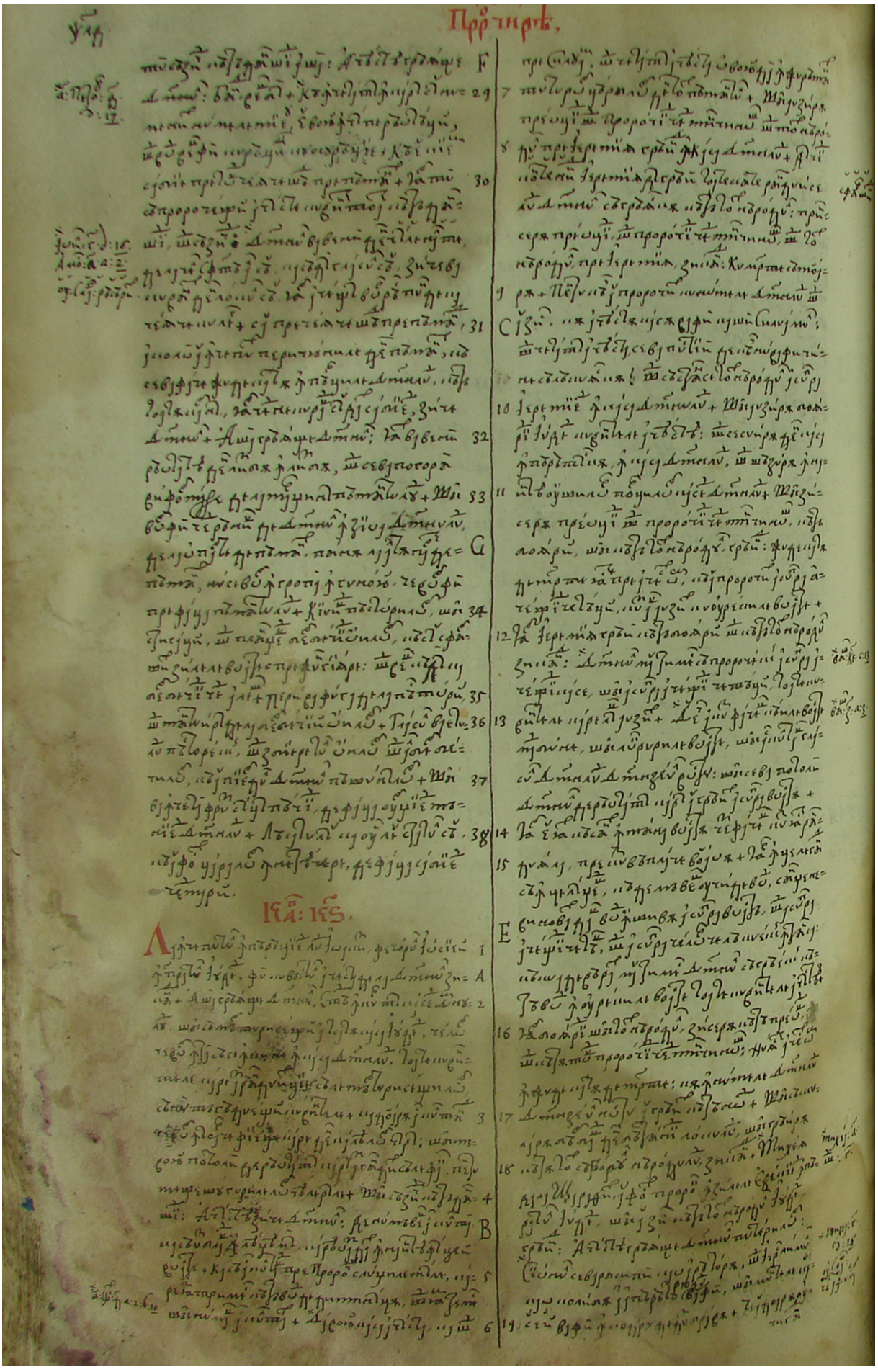

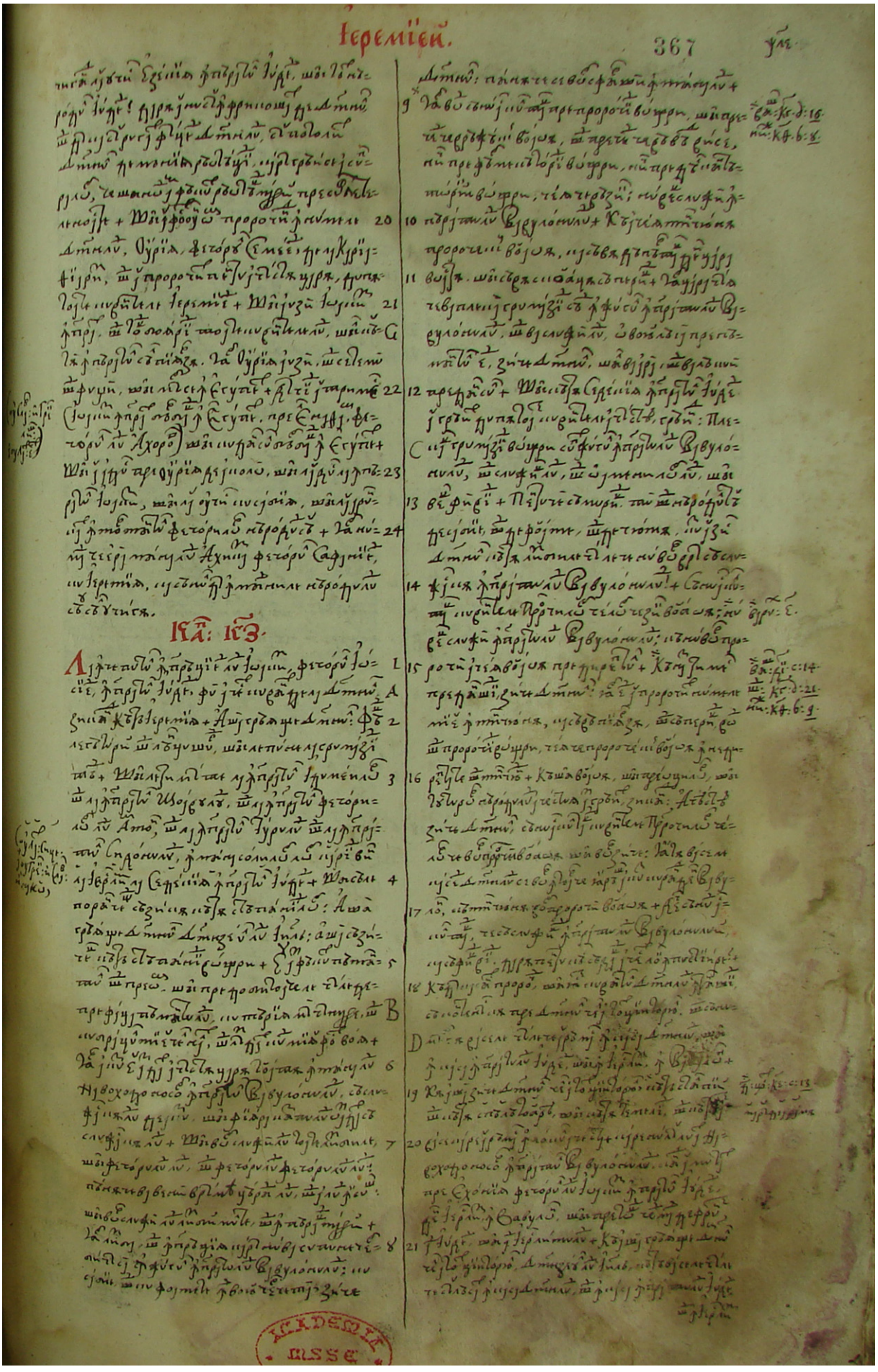

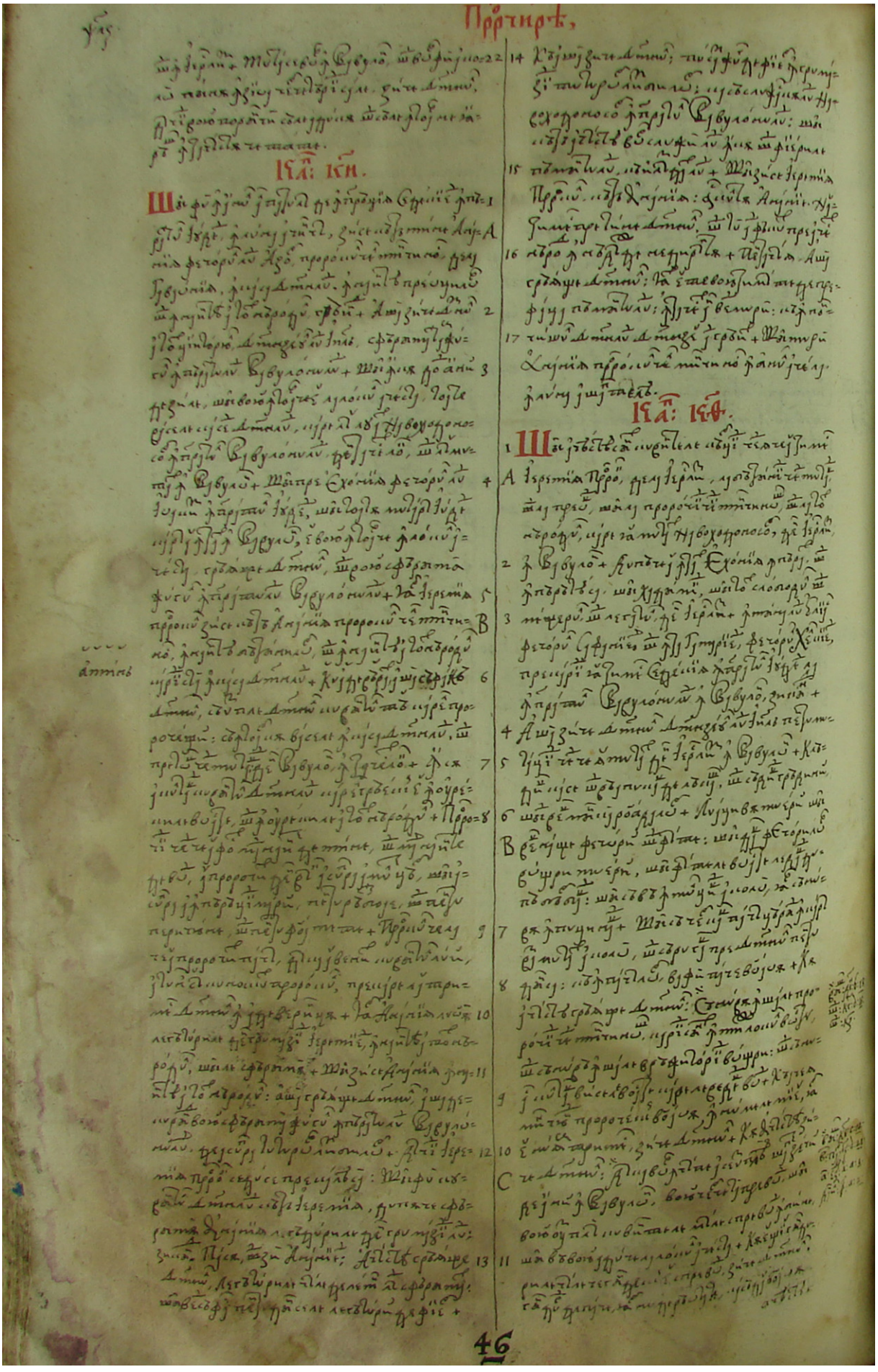

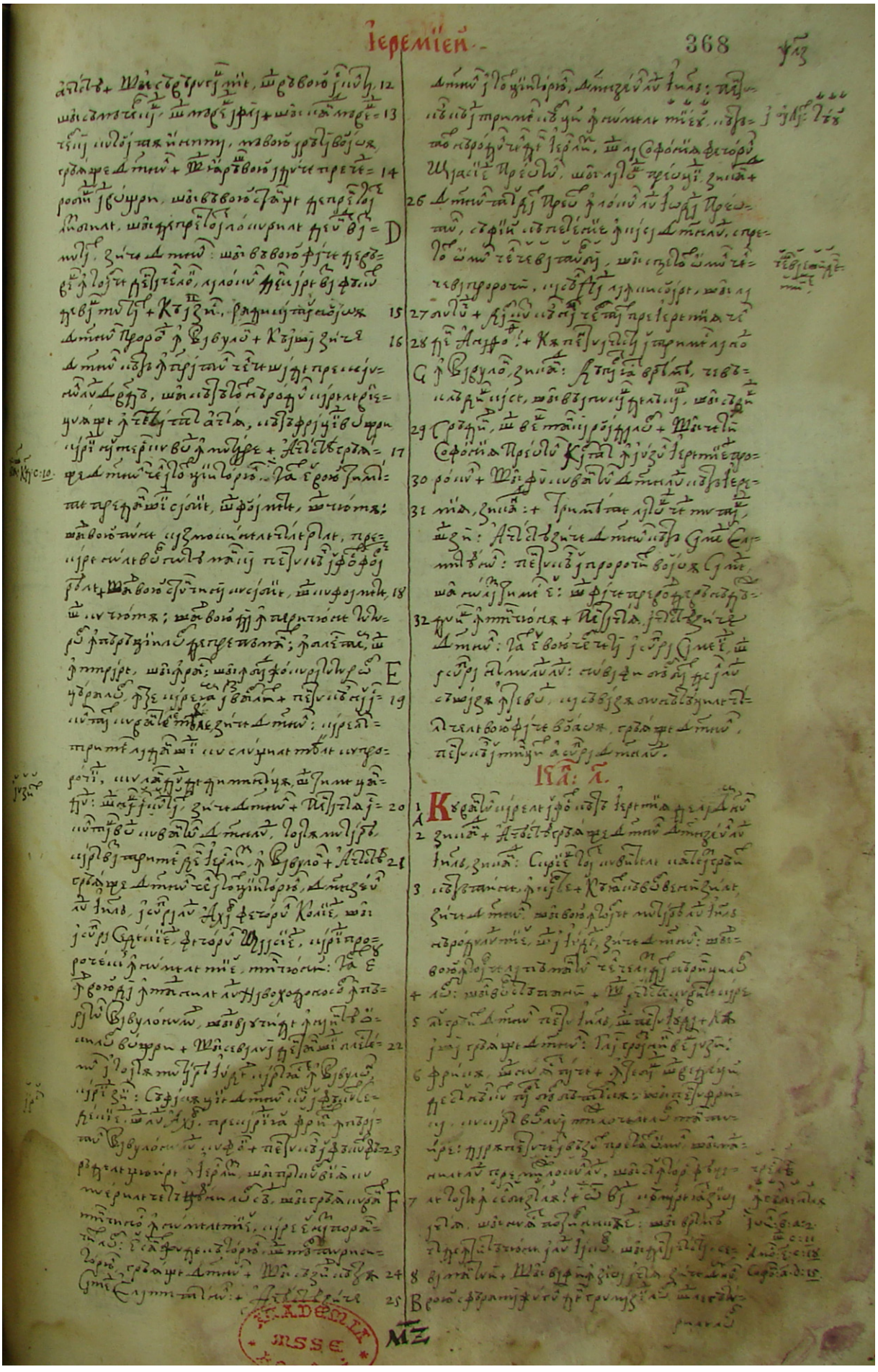

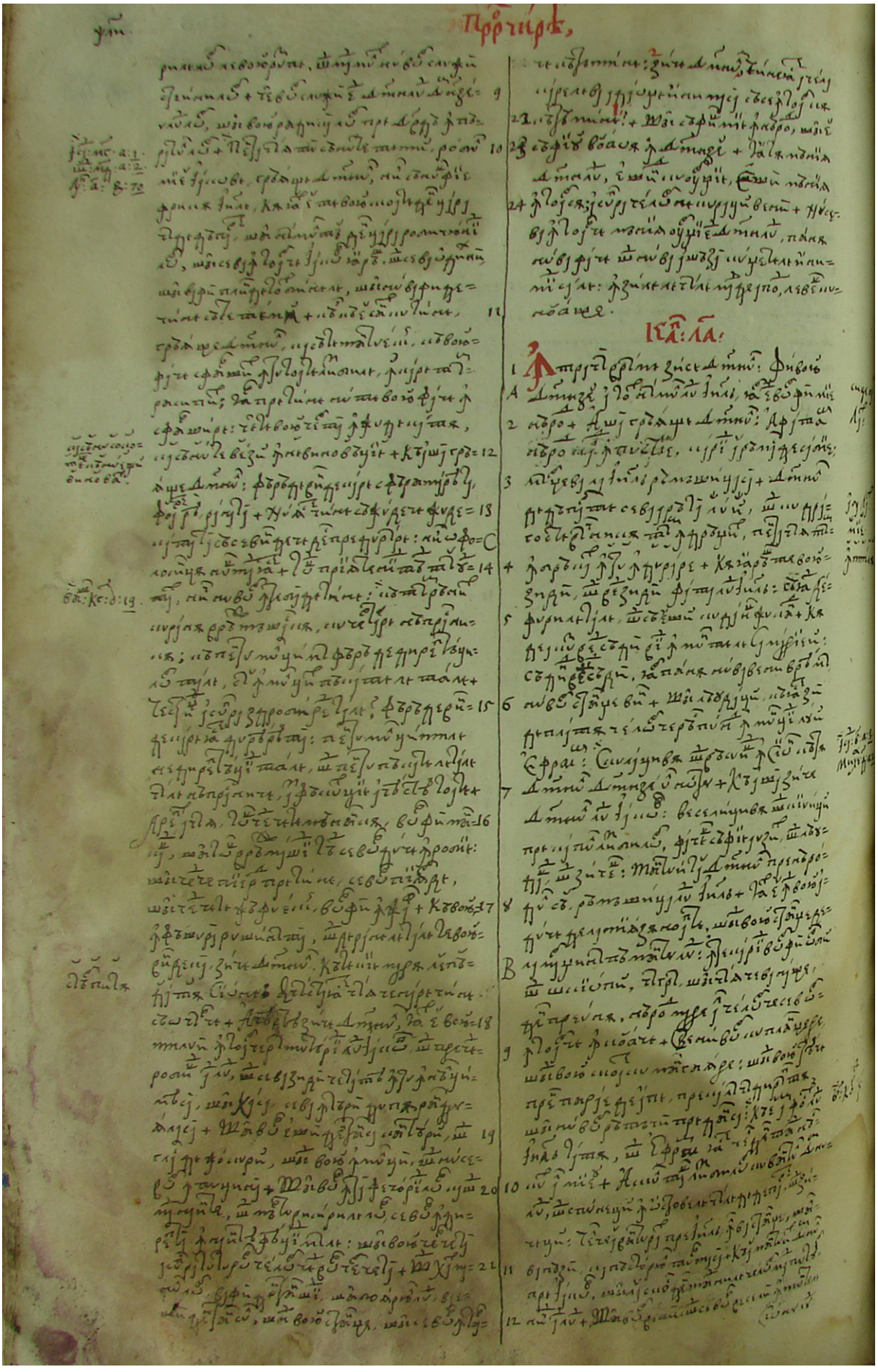

Ms. 4389 p. 739

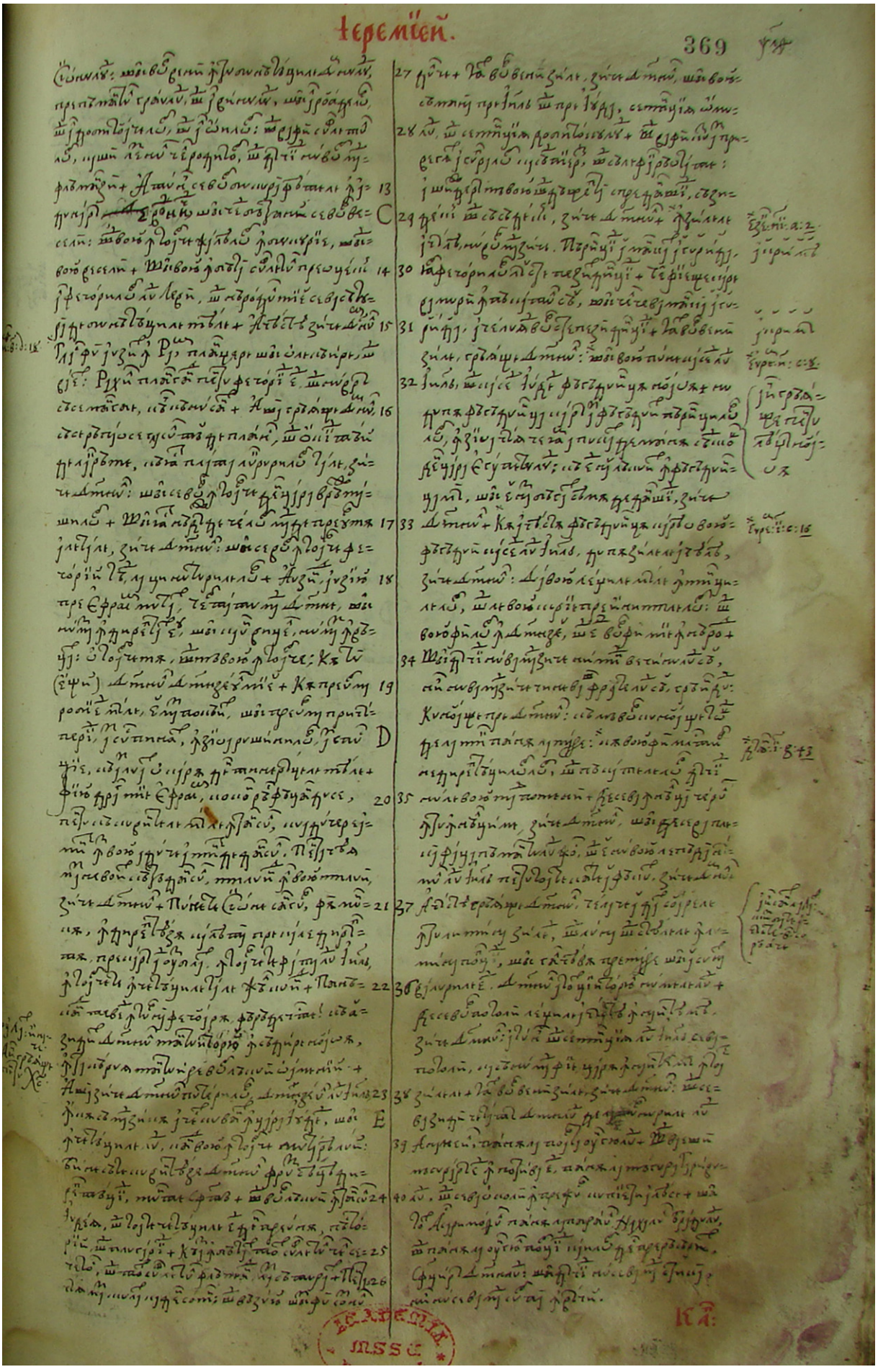

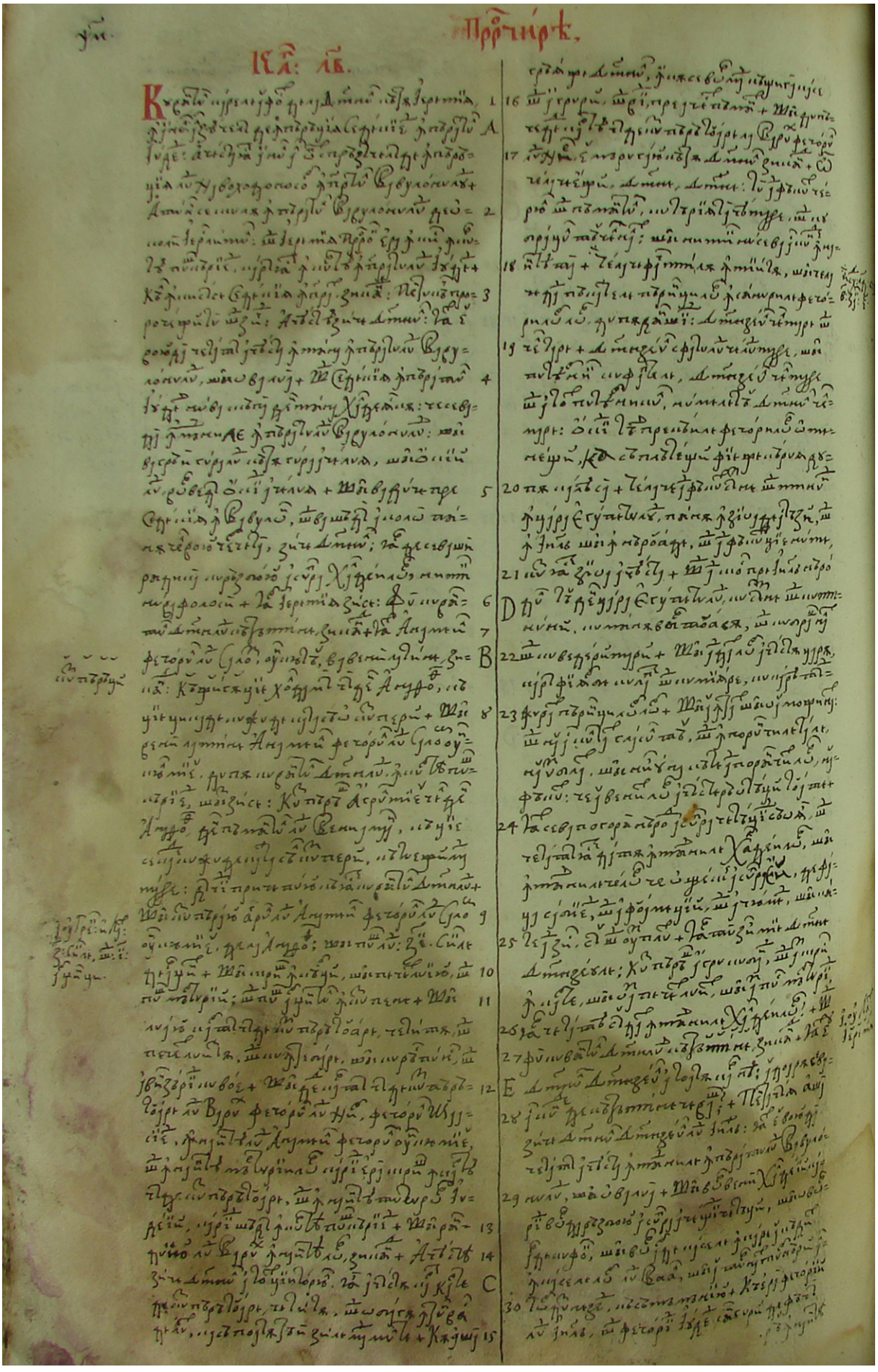

Ms. 4389

p. 741

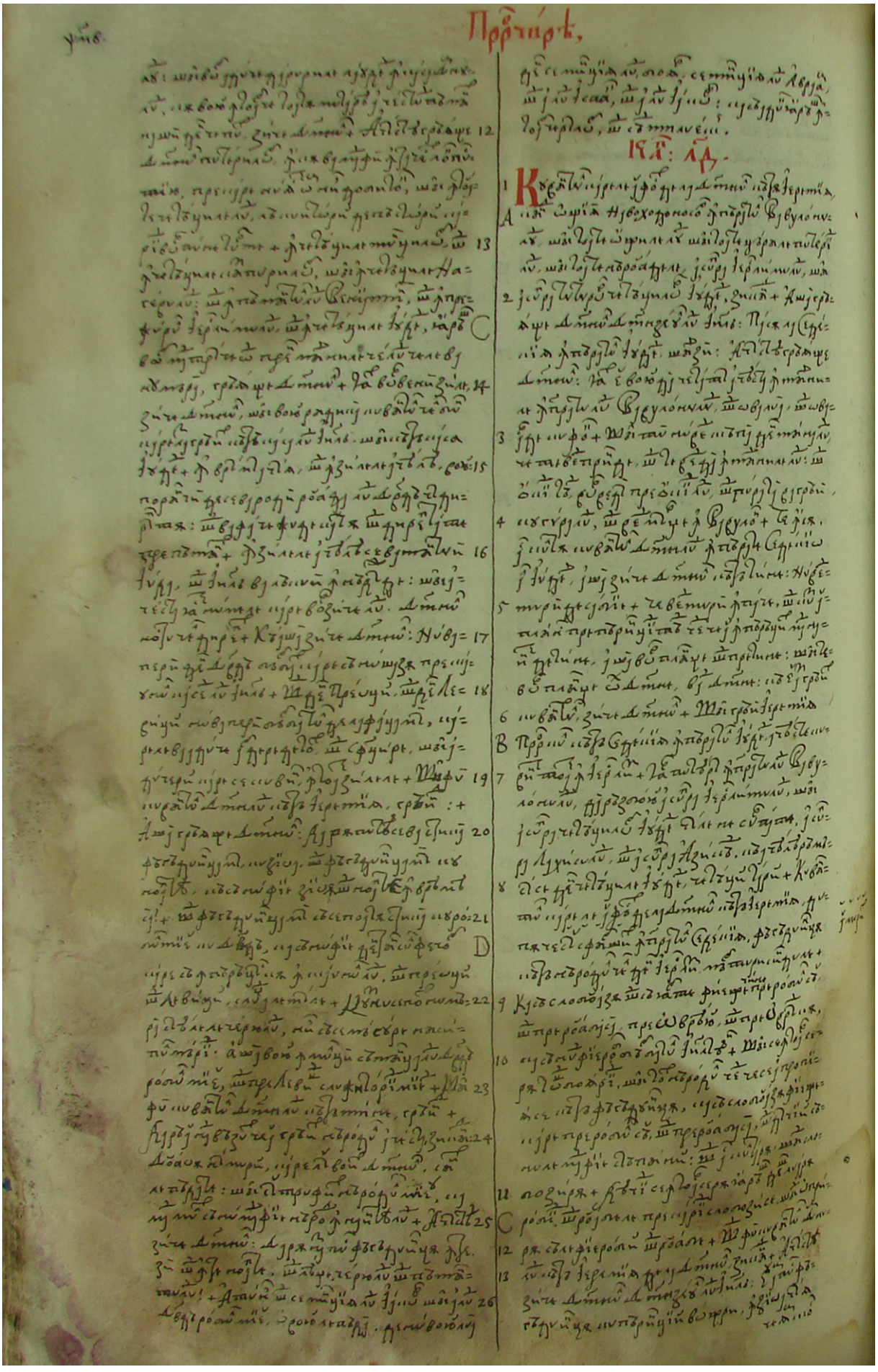

Ms. 4389 p. 743

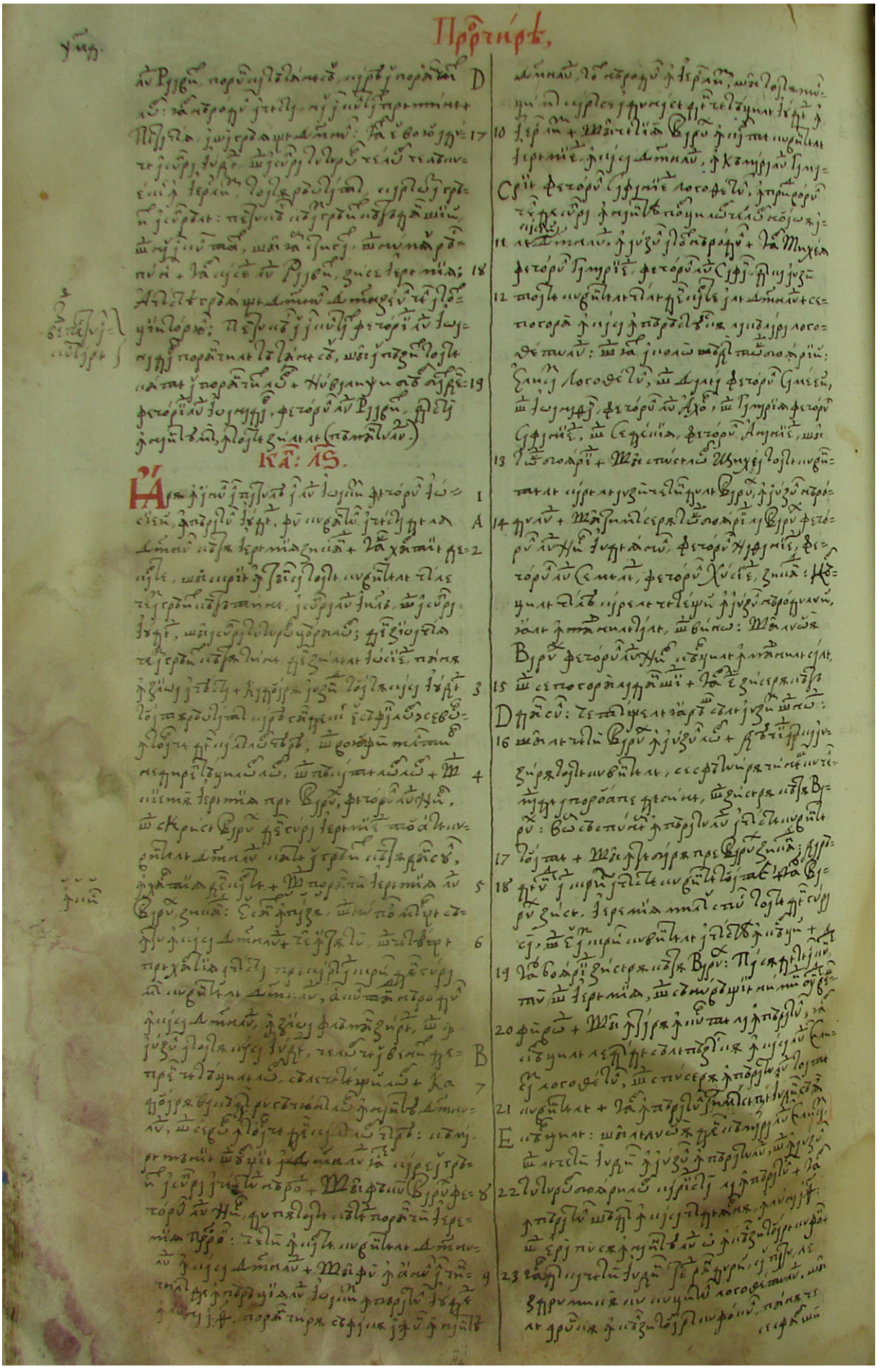

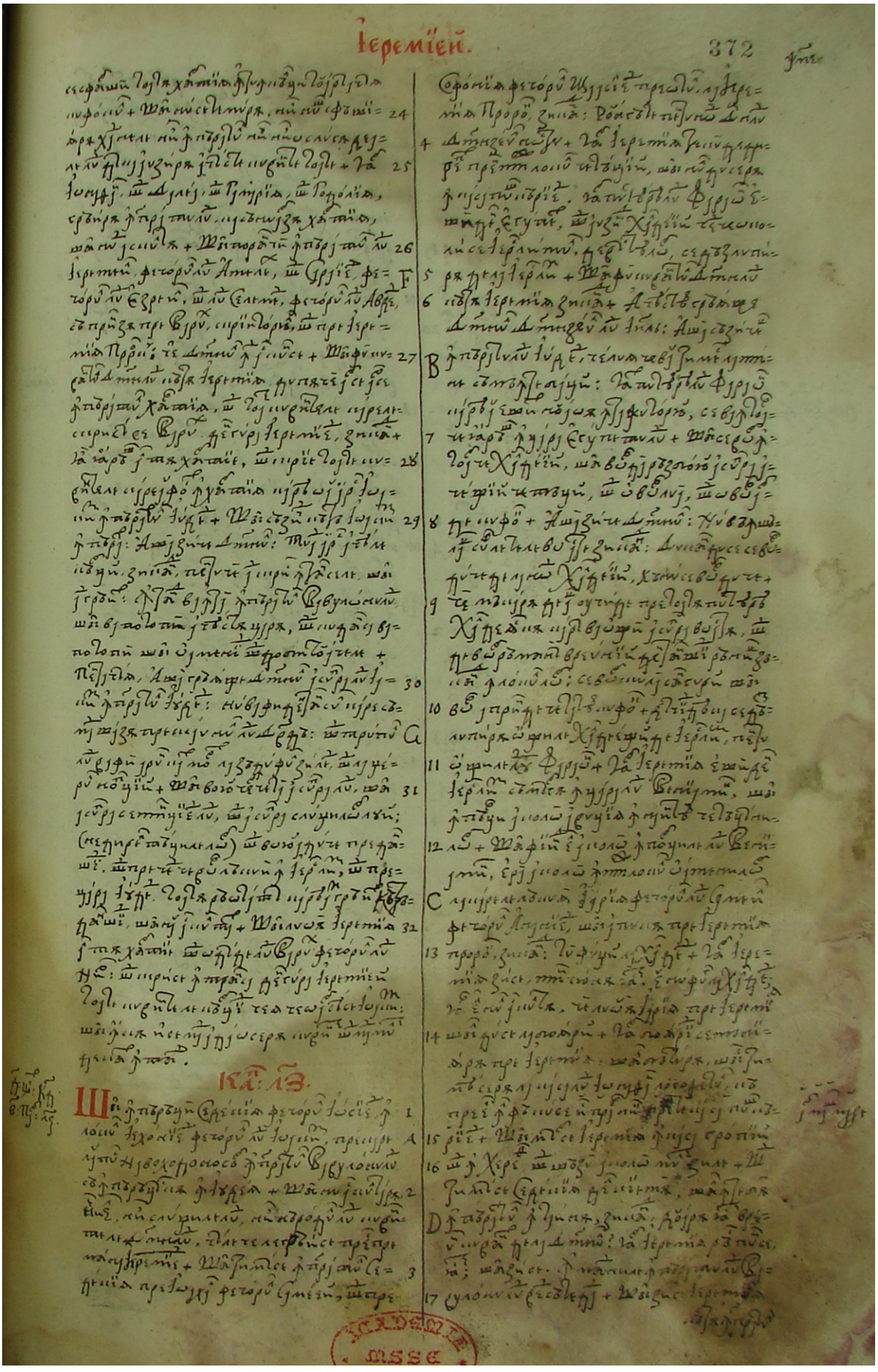

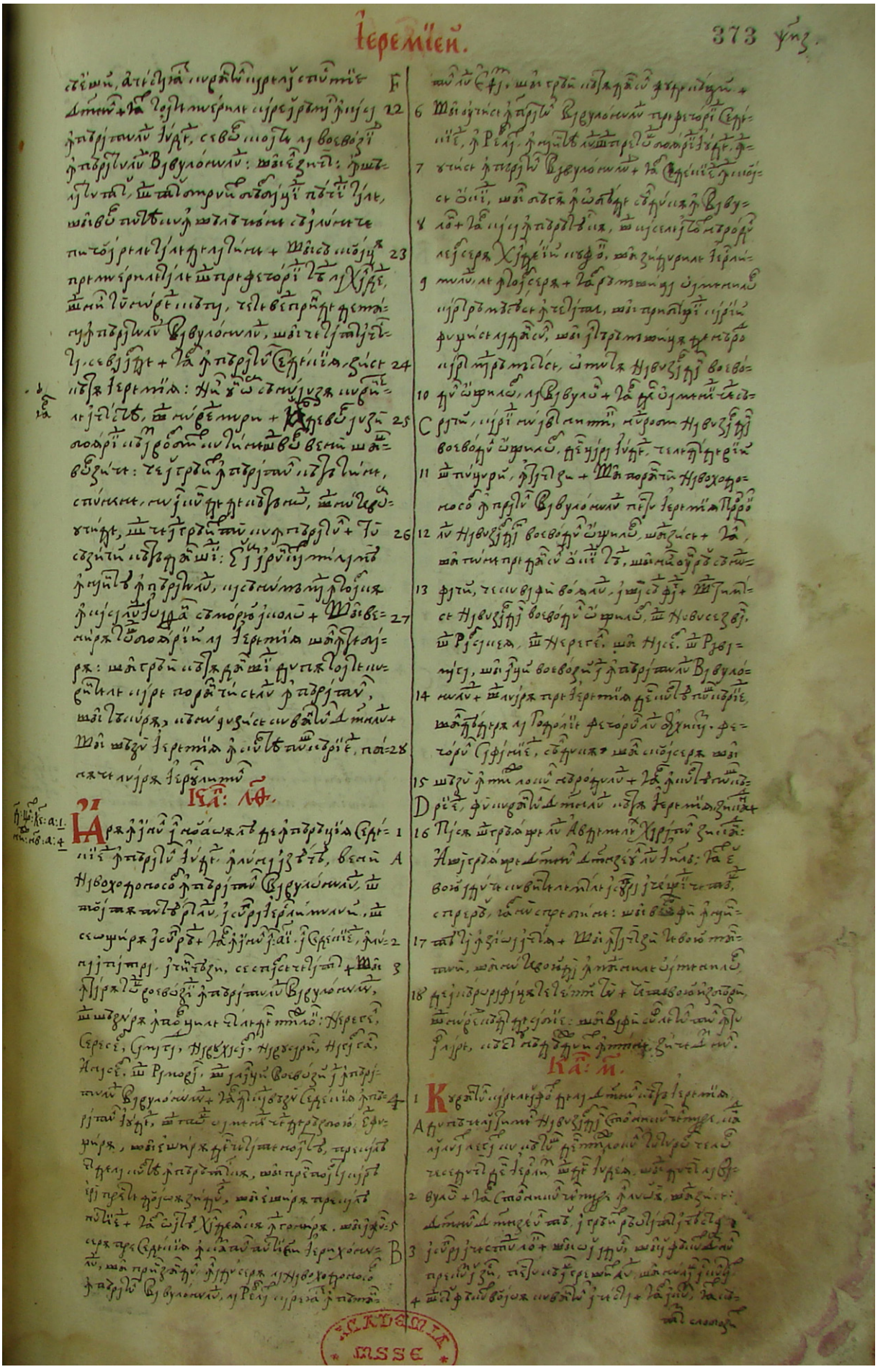

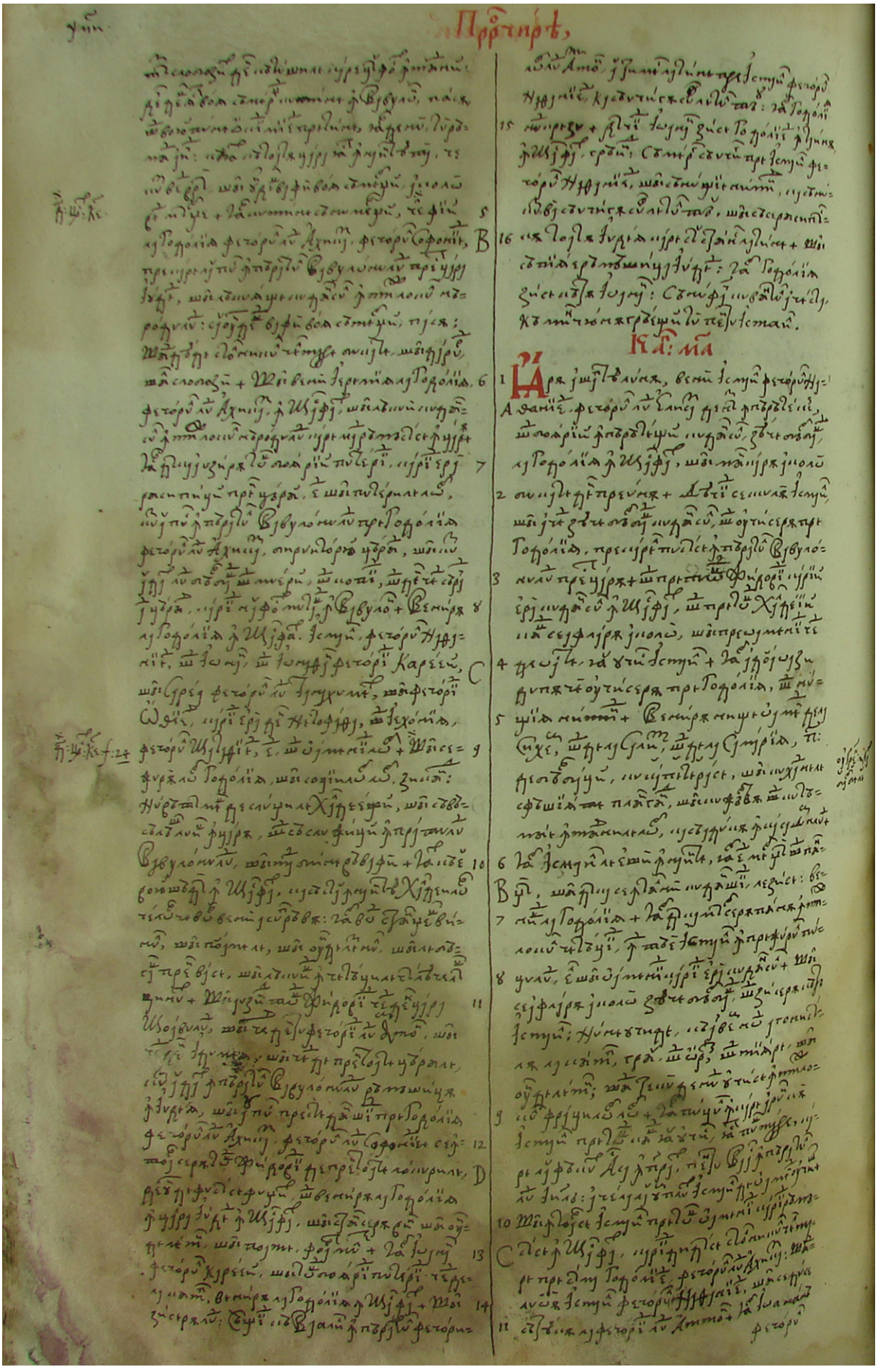

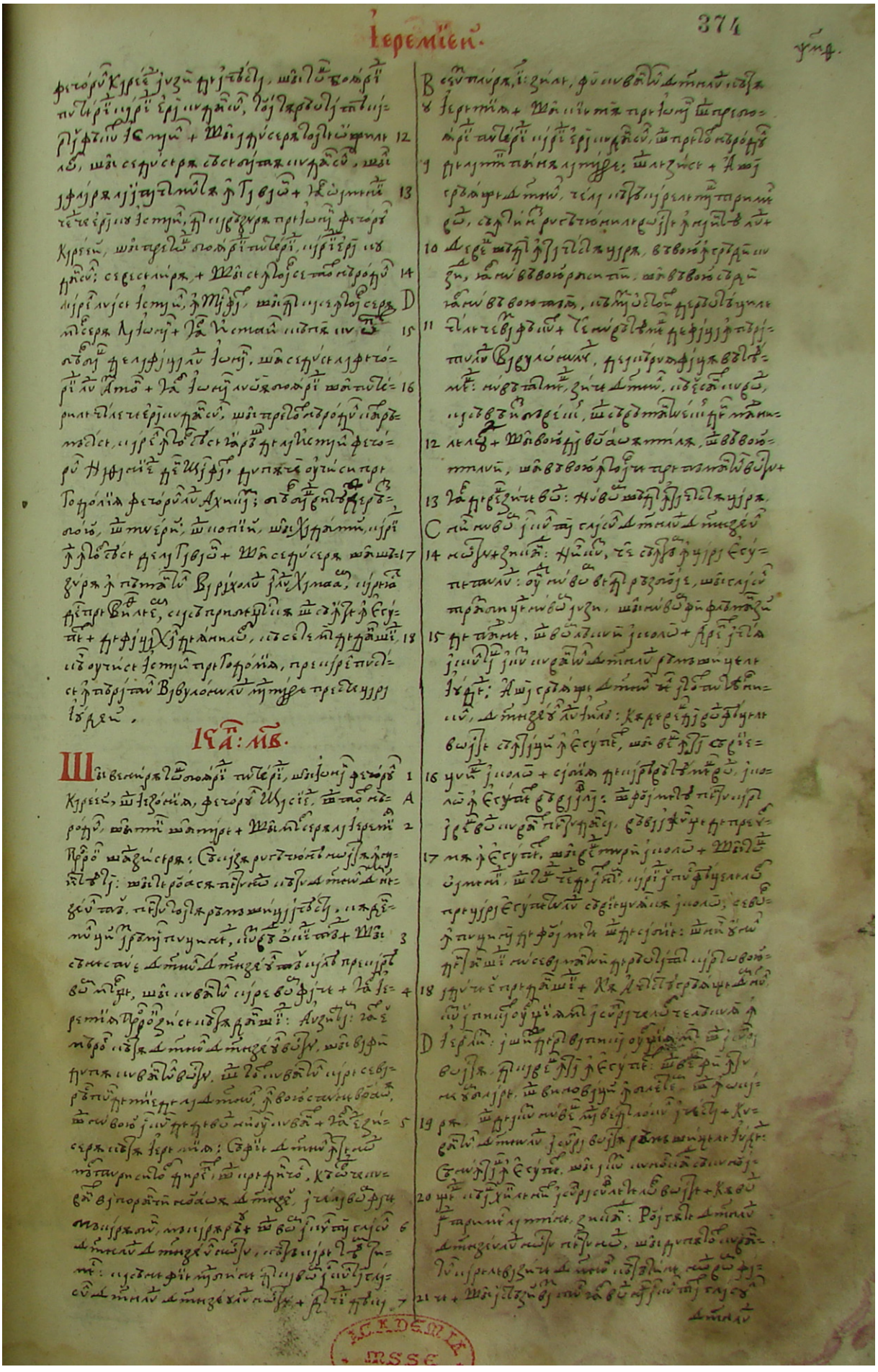

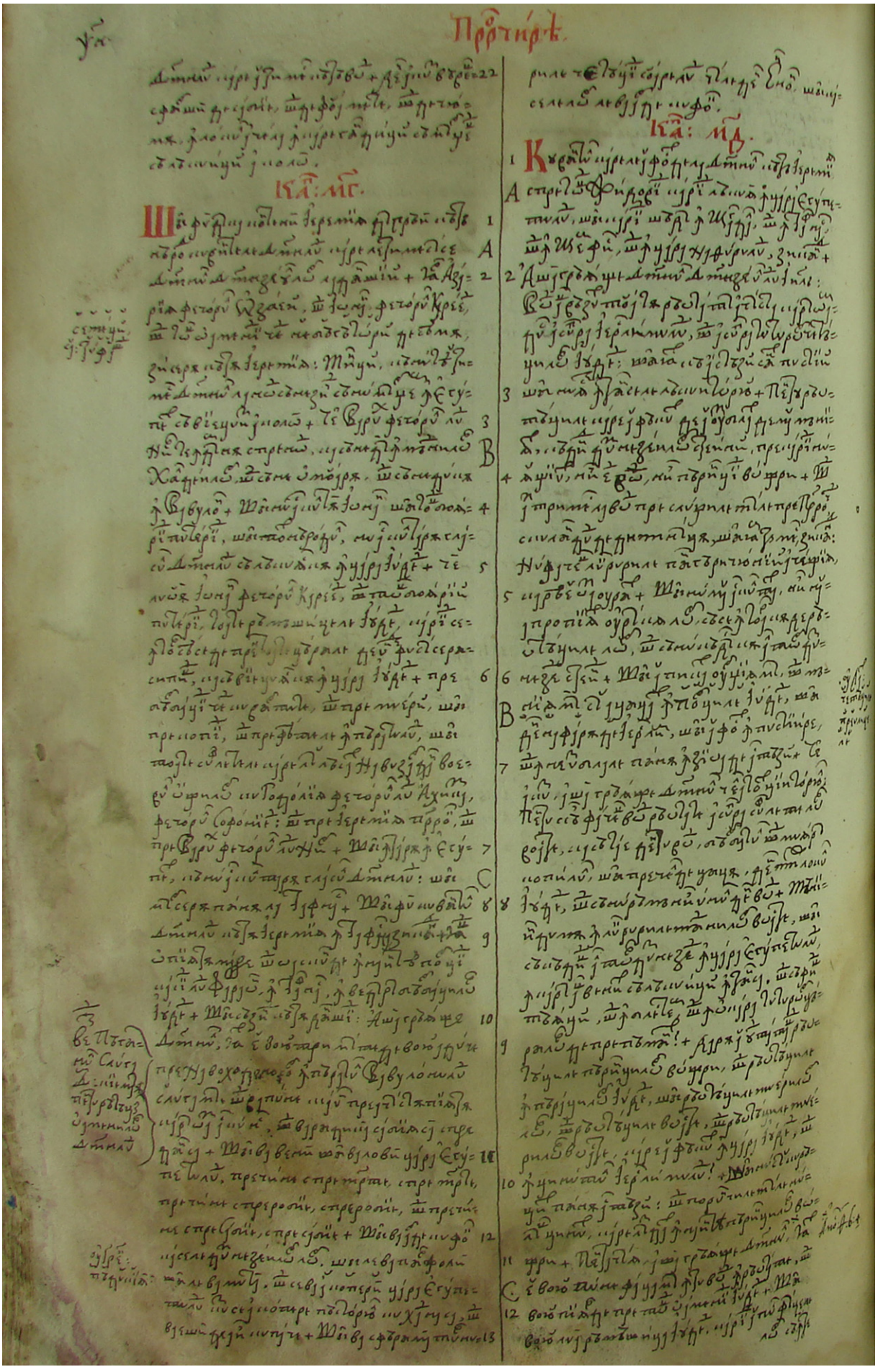

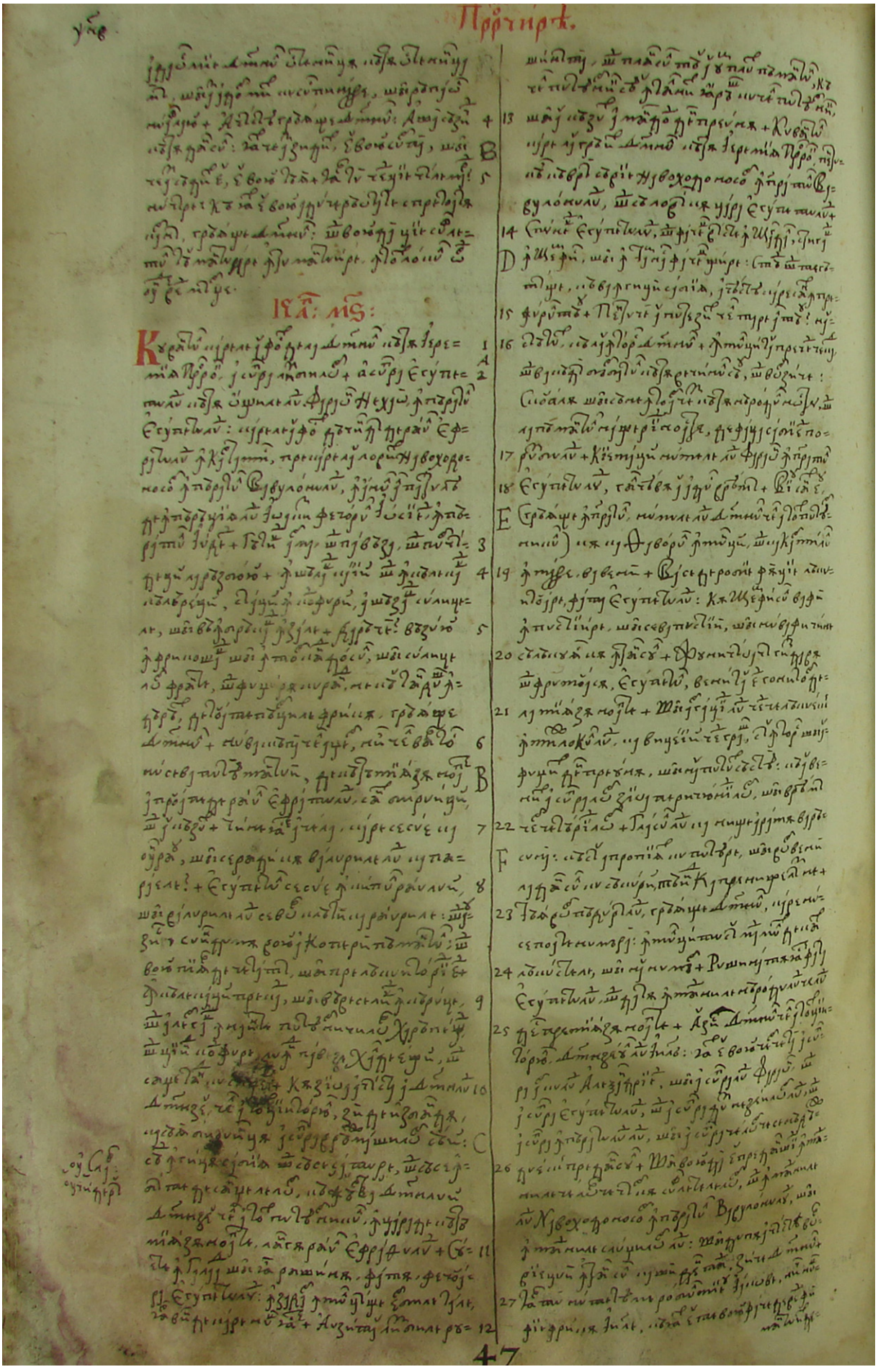

47

Ms. 4389 p. 753

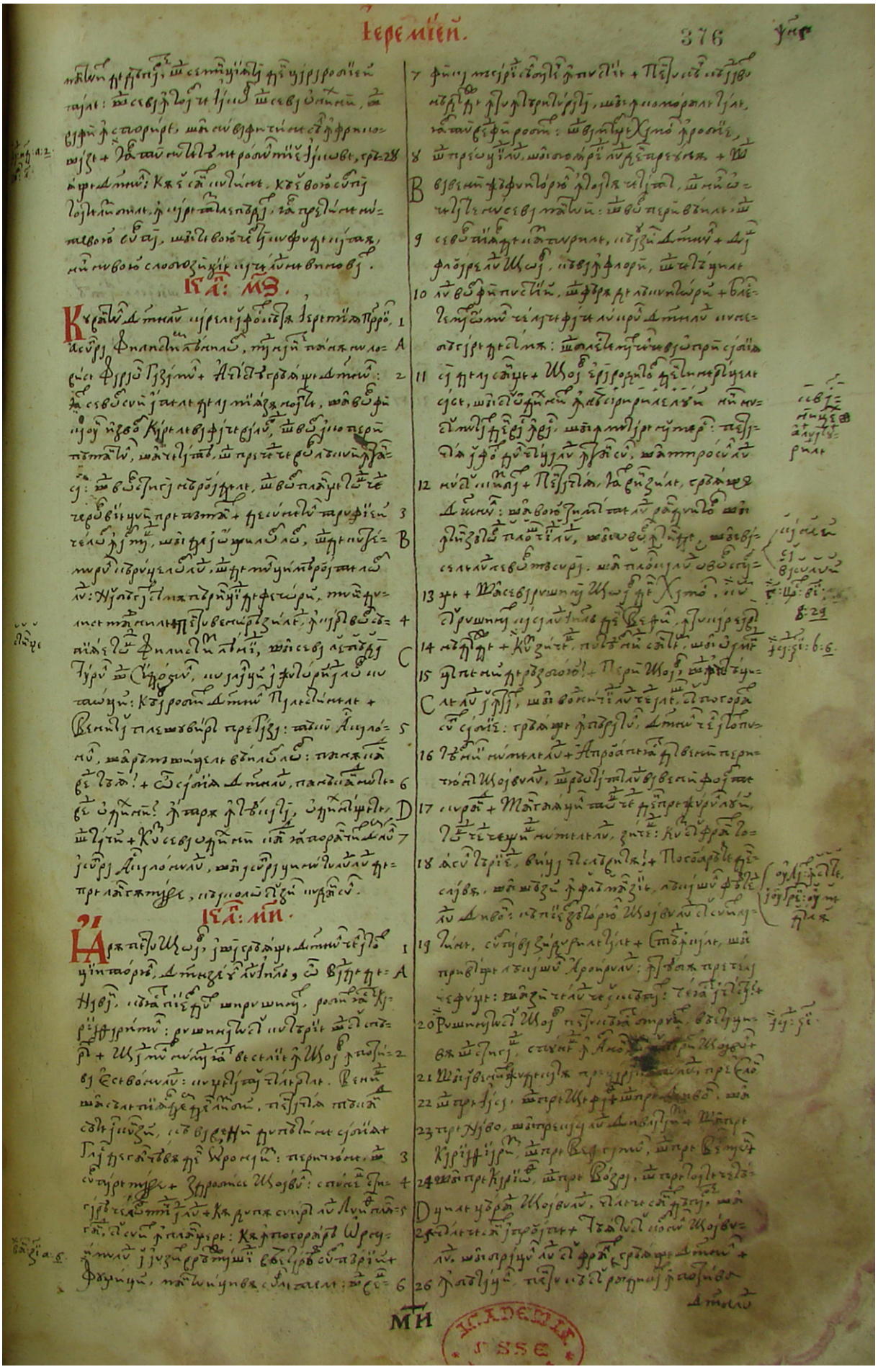

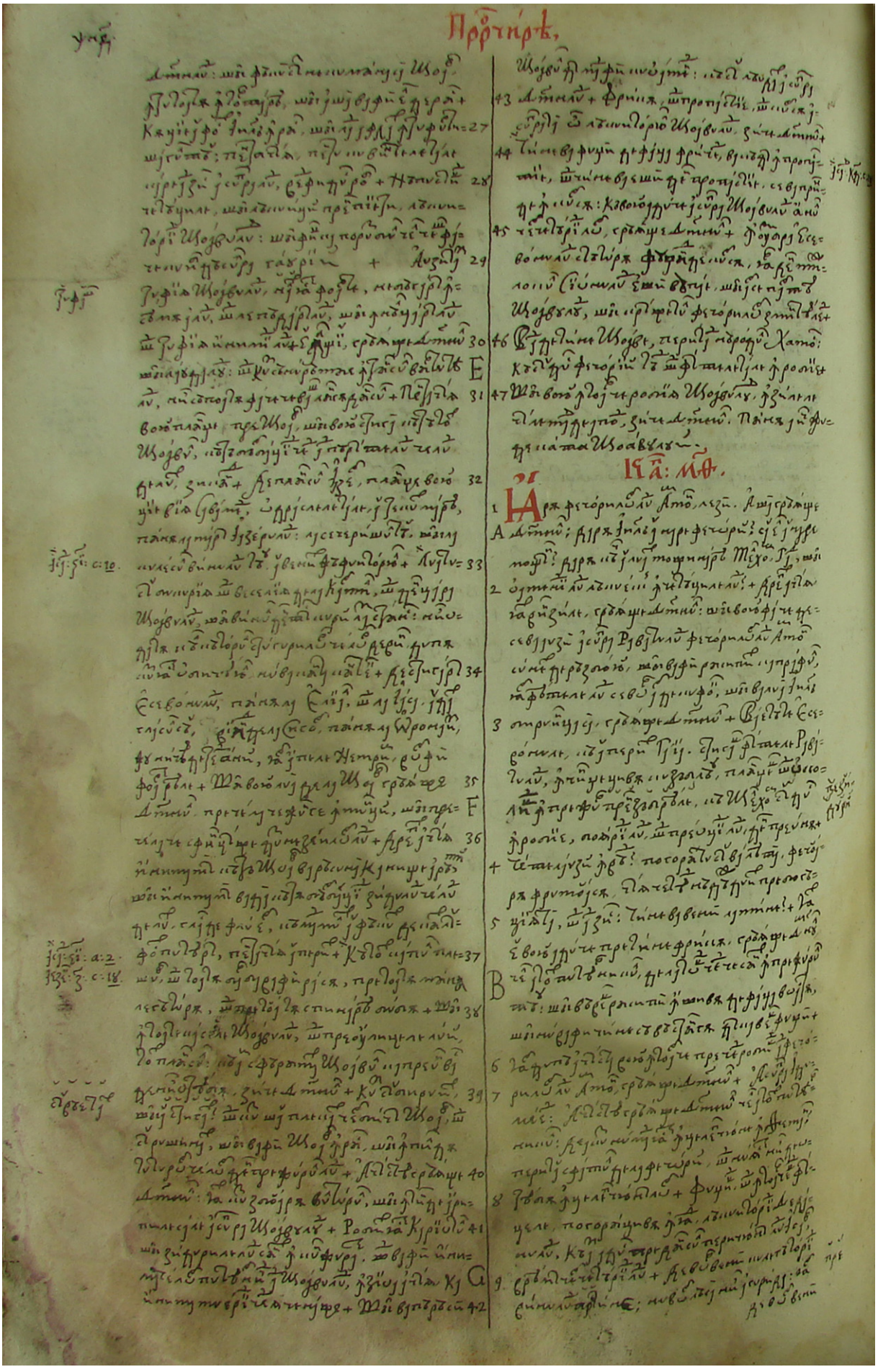

Ms. 4389 p. 755

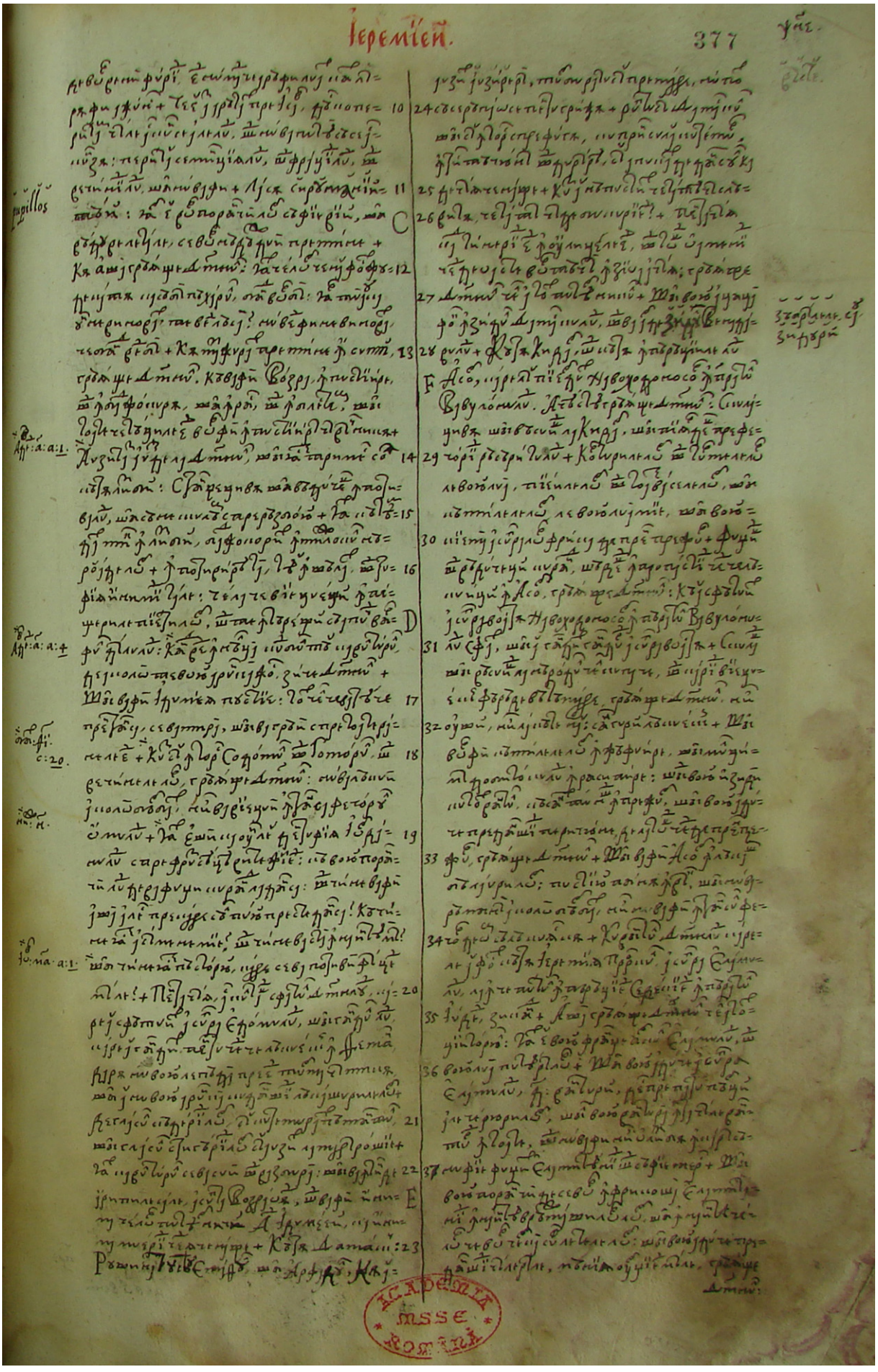

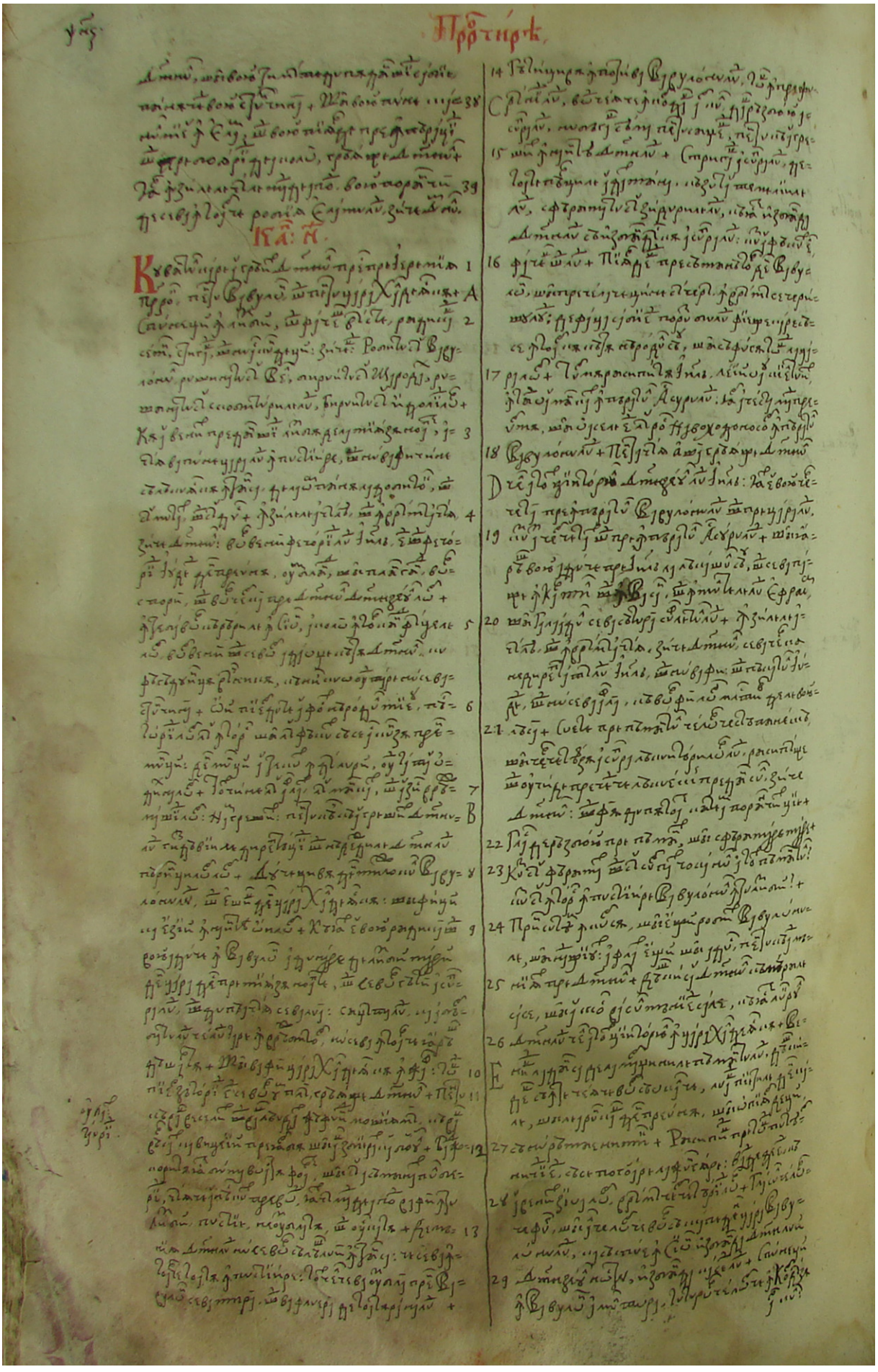

Ms. 4389 p. 757

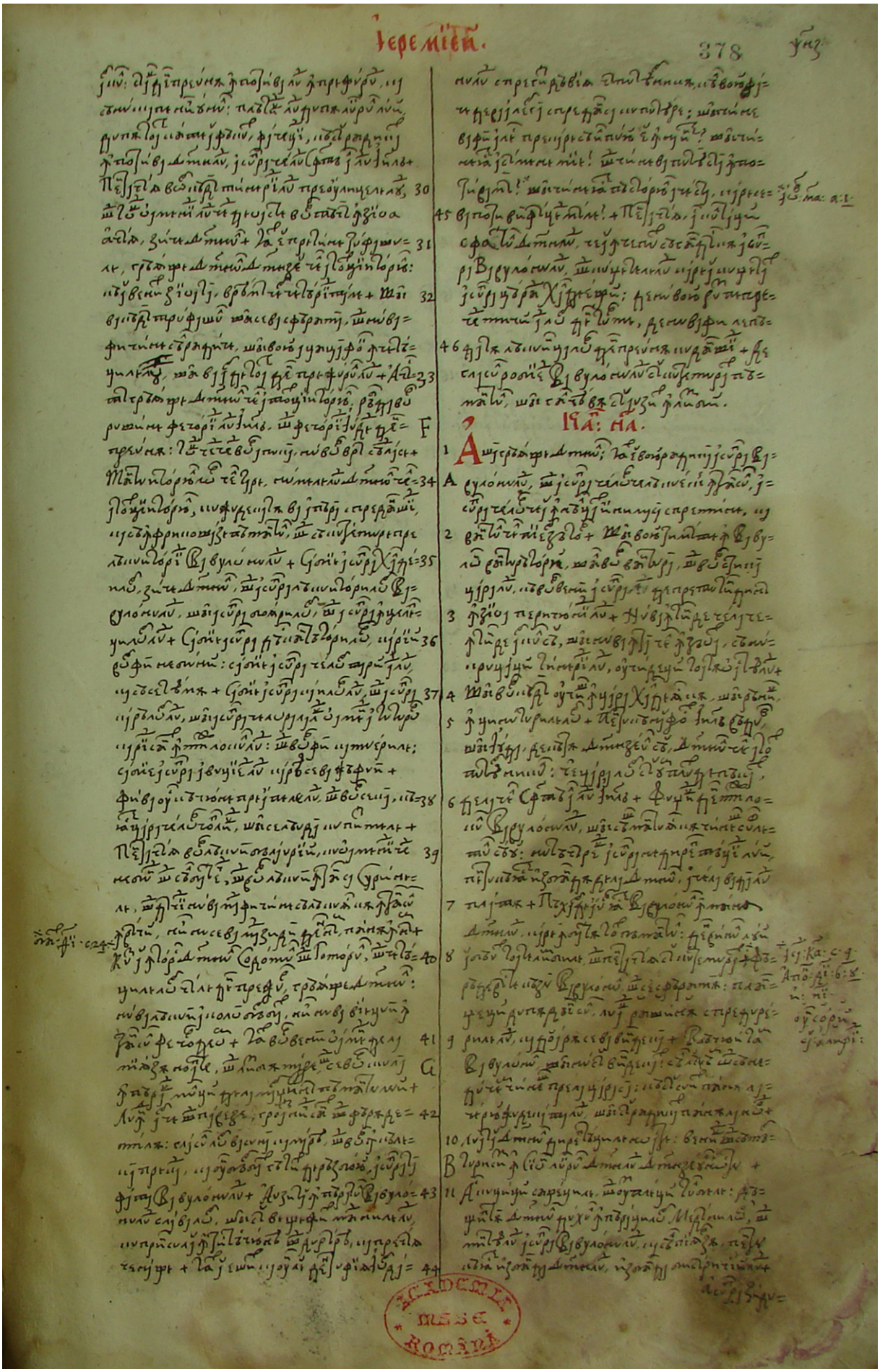

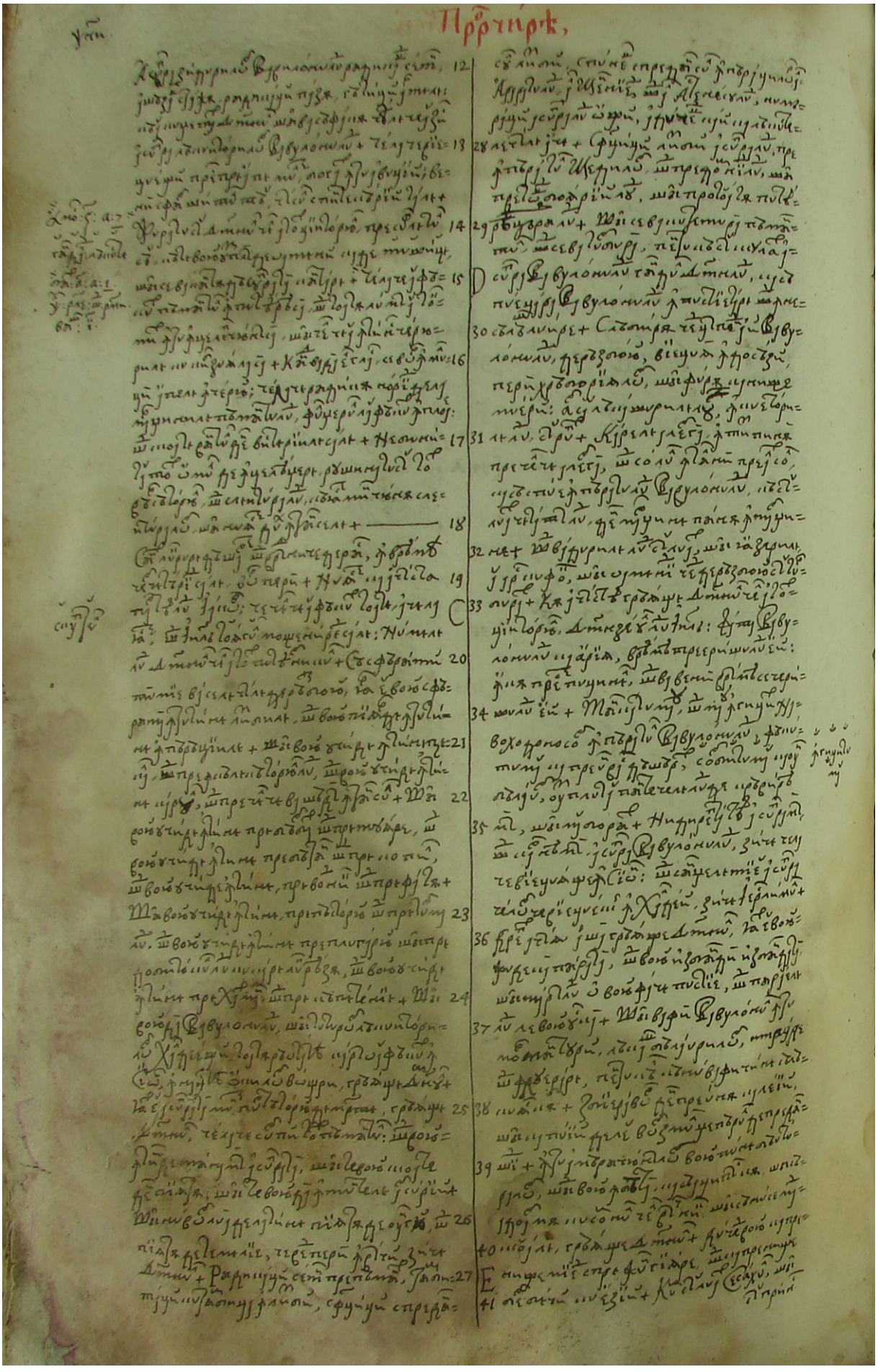

Ms. 4389 p. 759

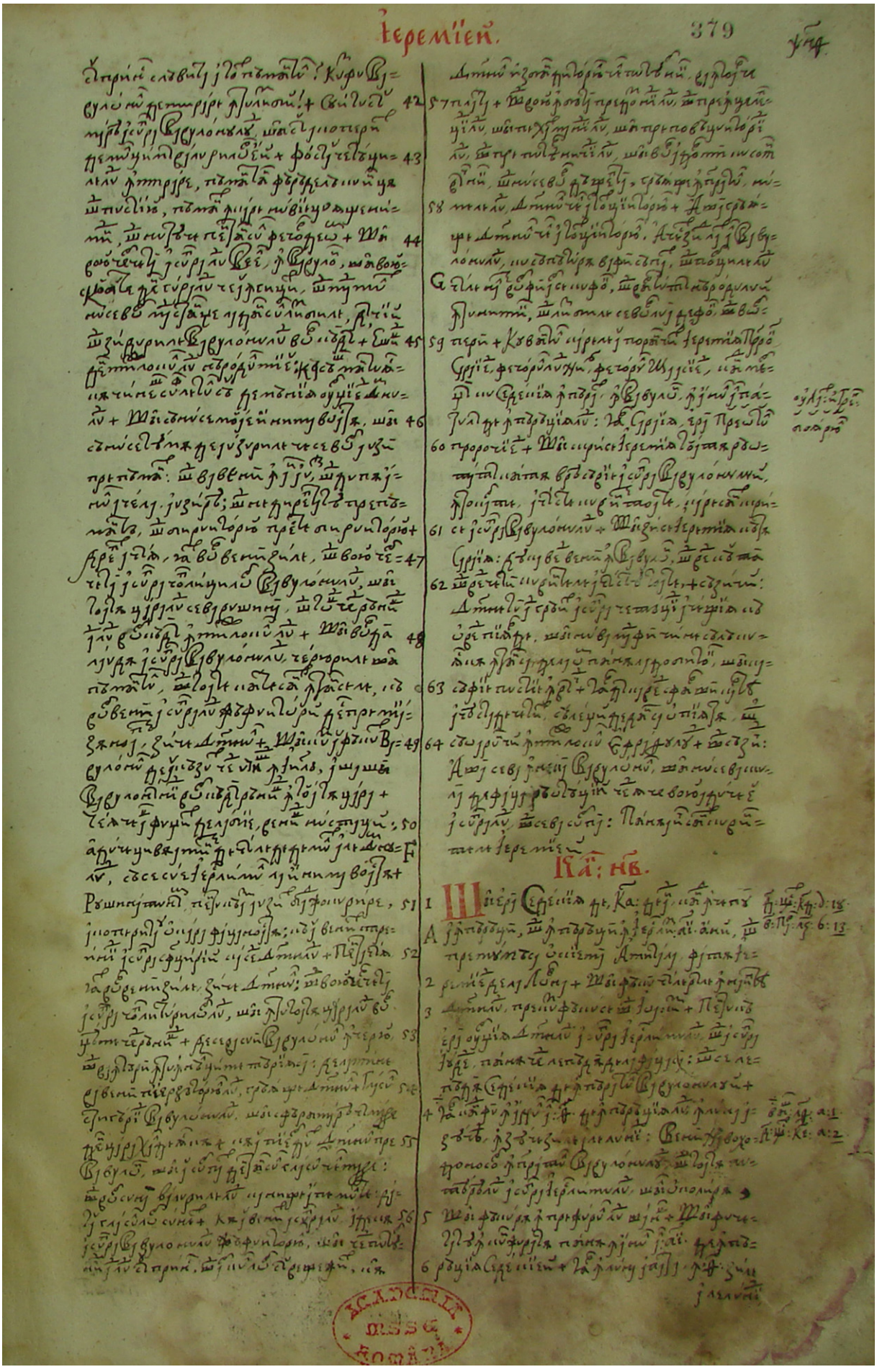

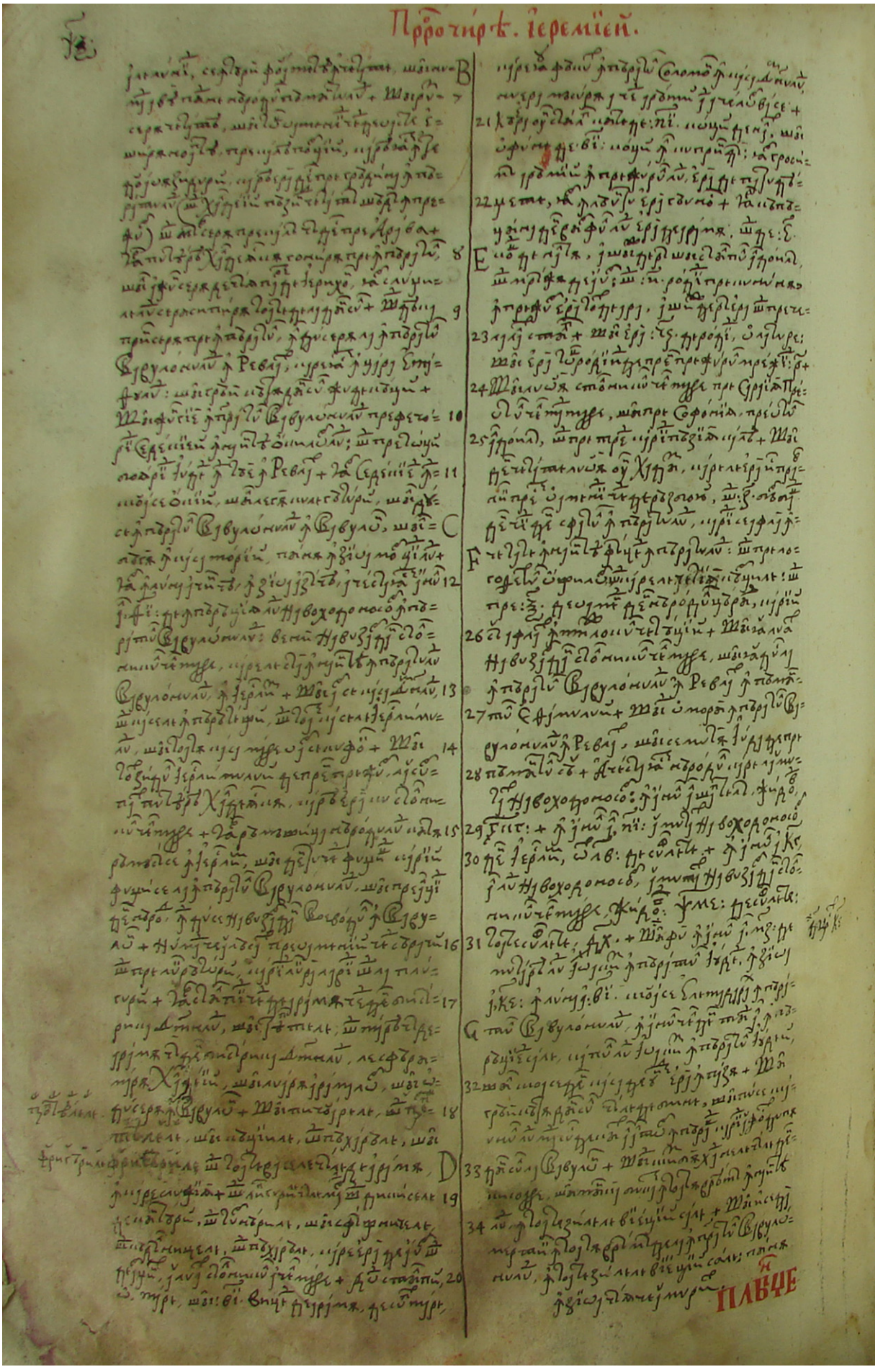

Ms. 4389 p. 761

АЛЕФЪ

БЕТЪ

ГИМЕЛ

ДАЛЕТЪ

ГЕ

ВАФЪ

ЗАИНЪ

ГЕТЪ

ТЕТЪ

ЮДЪ

КАФЪ

ЛАМЕДЪ

МЕМЪ

НУНЪ

САМЕХЪ

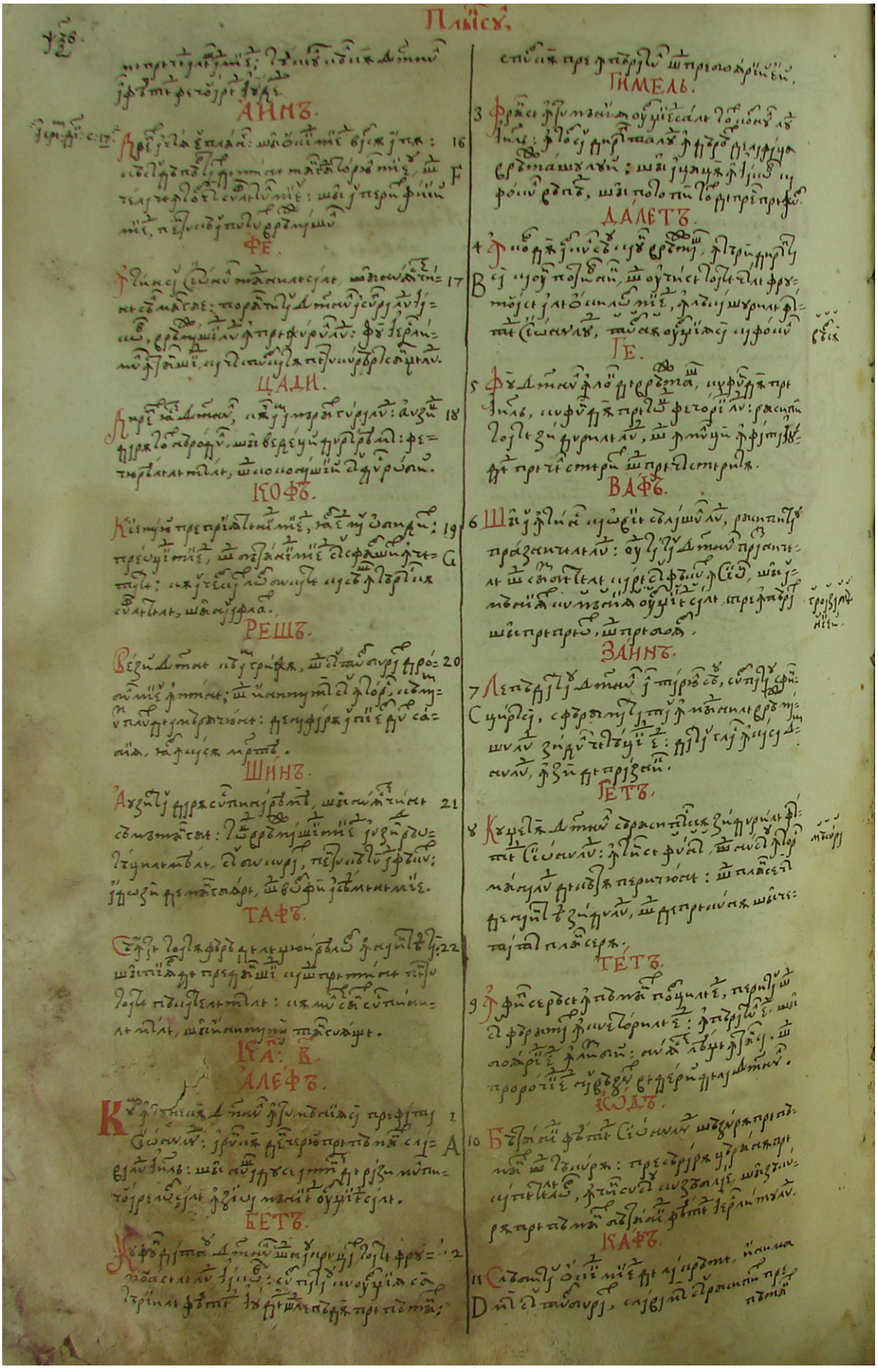

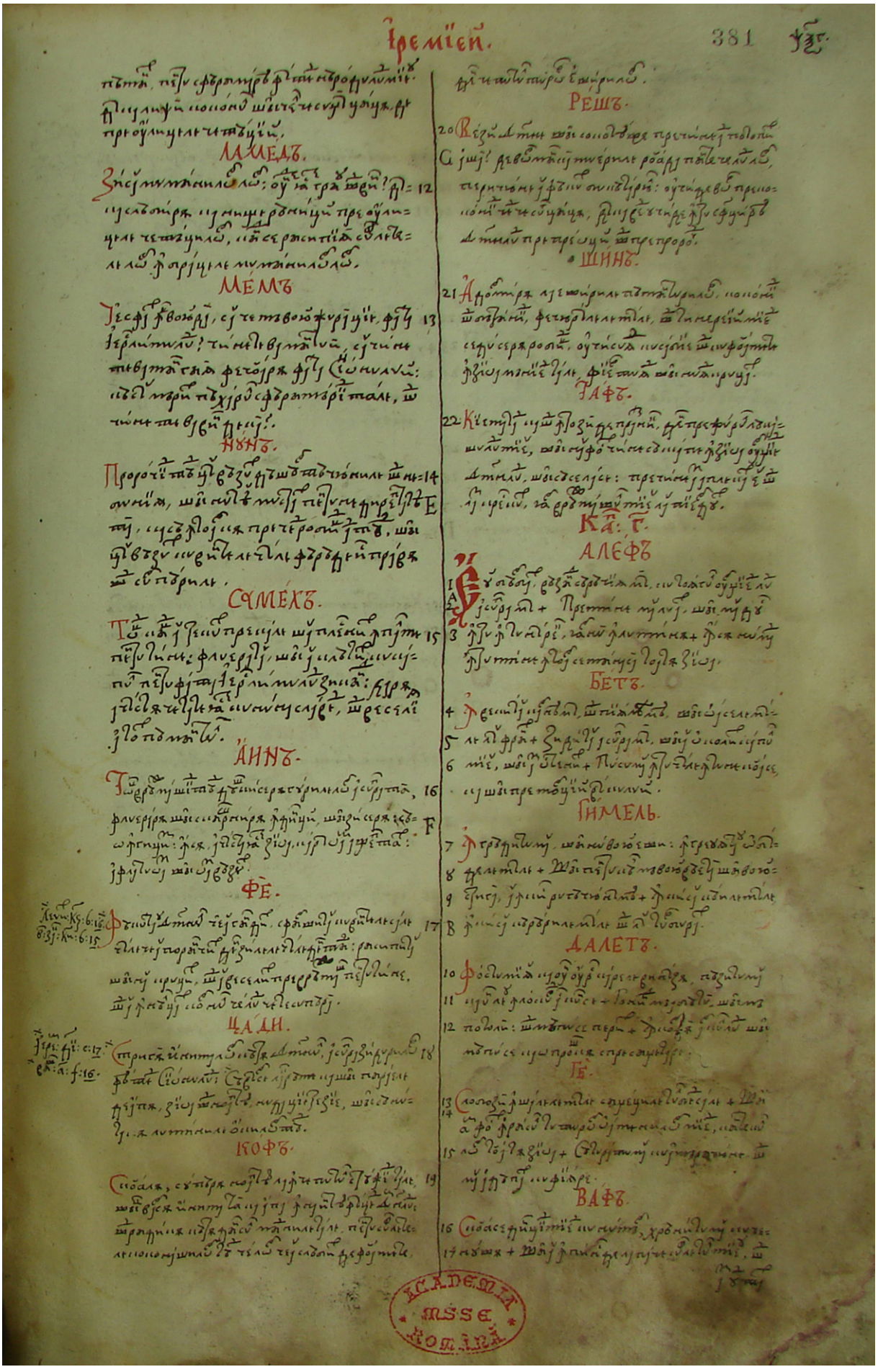

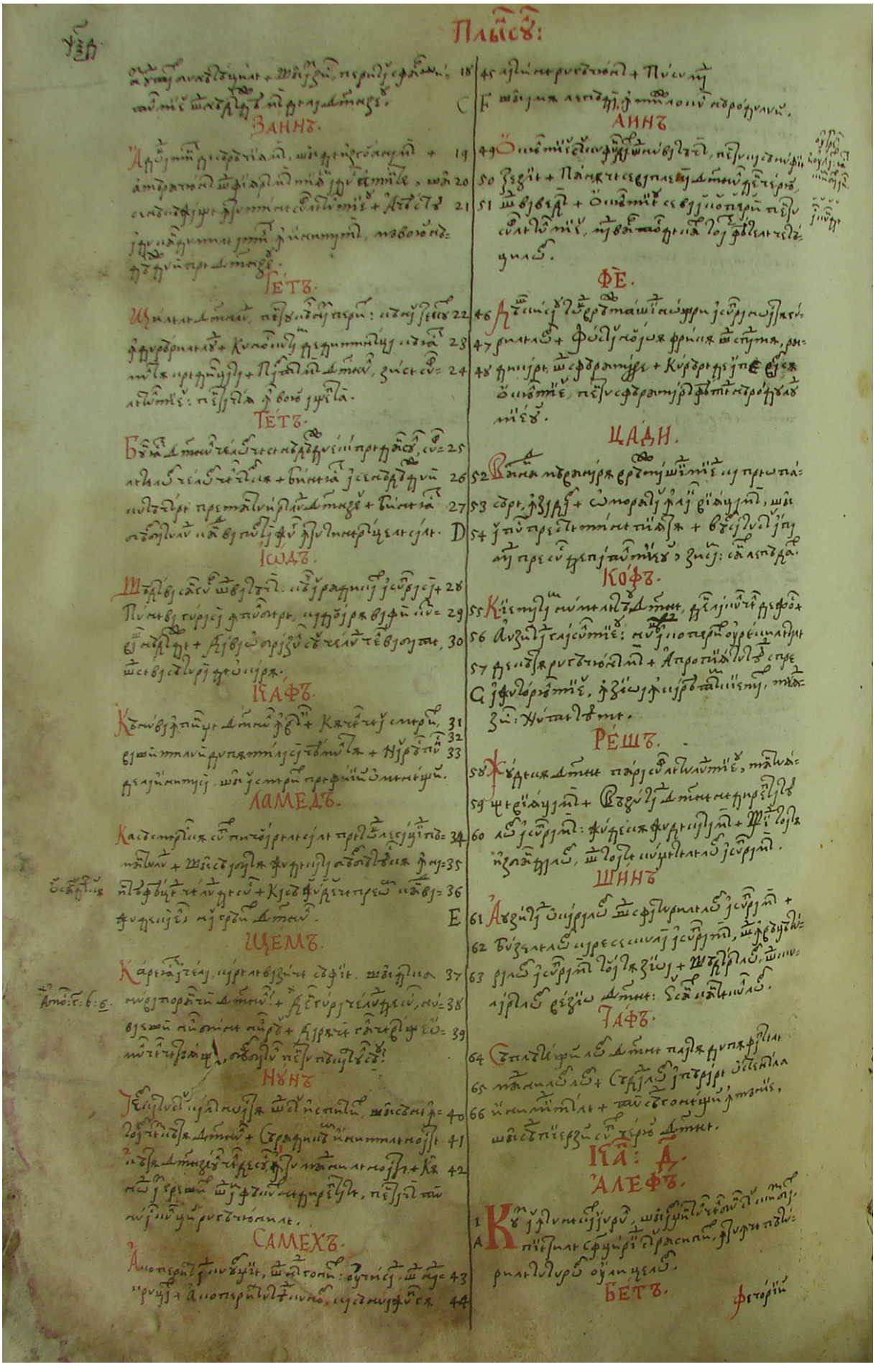

Ms. 4389

p. 765

Іеремїей
382
МЕМЪ
ГИМЕЛЬ
НУНЪ
ДАЛЕТЪ
САМЕХЪ
ГЕ
ВАФЪ
АИНЪ
ЗАИНЪ
ФЕ
ЦАДИ
ГЕТЪ
КОФЪ
ТЕТЪ
РЕШЪ
ЇОДЪ
ШИНЪ
КАФЪ
ТАФЪ
ЛАМЕДЪ
РУГЪЧЮНЕ ІЕРЕМІЕЙ ПРОРОКУЛЪ: КА: Е.

Ms. 4389 p. 766

CUPRINS

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI 5
de **Eugen Munteanu**

TEXTE 21
Coloana I: *Biblia de la Bucureşti* (1688) – Facsimile
Coloana a II-a: *Biblia de la Bucureşti* (1688): *Ieremias, Lamentationes Ieremiae*
Transcriere interpretativă de **Elena Tamba**
Revizia transcrierilor de **Gabriela Haja**
Coloana a III-a: *Ms. 45*
Transcriere interpretativă de **Sabina-Nicoleta Rotenştein**
Revizia transcrierilor de **Mioara Dragomir**
Coloana a IV-a: *Ms. 4389*
Transcriere interpretativă de **Sabina-Nicoleta Rotenştein**
Revizia transcrierilor de **Mioara Dragomir**
Coloana a V-a: *Versiune modernă: Ieremias, Lamentationes Ieremiae*
de **Mihai Valentin Vladimirescu**

NOTE FILOLOGICE 203
de **Mioara Dragomir, Gabriela Haja, Sabina-Nicoleta Rotenştein, Elena Tamba**

COMENTARII 229
Cartea profetului Ieremia. Comentarii de **Mihai Valentin Vladimirescu** 229
Plângerile lui Ieremia. Comentarii de **Mihai Valentin Vladimirescu** 389

INDICE 403
alcătuit de **Sabina-Nicoleta Rotenştein** (*a – grădină*), **Ana Catană-Spenchiu** (*grăi – povățuitór*), **Ana-Maria Gînsac** (*povestí – zvîrlitúră*)
Revizia indicelui de **Sabina-Nicoleta Rotenştein**

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ 515

PRESCURTĂRILE TITLURILOR CĂRȚILOR BIBLICE 531

ABREVIERILE SERIEI 533

FOTOCOPII 535
Manuscrisul 45 (p. 573 – p. 624) 535
Manuscrisul 4389 (p. 412 – p. 766) 589